KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING B.V
AMSTERDAM

EUROPA

NEDERLAND

WETTELIJK MINIMUM(JEUGD)LOON PER 1 JANUARI 1997

De brutobedragen van het wettelijk minimumloon en het minimumjeugdloon stijgen per 1 januari 1997 met 0,77 procent. Dit is het gevolg van de toepassing van de Wet koppeling met afwijkingsmogelijkheid die voorschrijft dat de koppeling wordt toegepast als de verhouding tussen het aantal inactieven en actieven lager ligt dan 82.6. Voor 1997 wordt deze verhouding geraamd op 78,3.

Voor een werknemer van 23 jaar of ouder is het brutominimumloon bij een volledig dienstverband per 1 januari 1997:

per maand	ƒ 2.220,40
per week	ƒ 512,40
per dag	ƒ 102,48

De brutominimumjeugdlonen per 1 januari 1997 zijn opgenomen in de tabel rechtsboven.

De nettobedragen zijn, anders dan de brutobedragen, niet wettelijk bepaald. Ze kunnen per bedrijfstak of bedrijf verschillen. Dit komt door verschillen in inhoudingen op het loon, onder meer in verband met de premieheffing voor de sociale zekerheid.

In onderstaande bedragen zijn pensioenpremies buiten beschouwing gelaten, evenals de nominale premies voor de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. De bedragen geven daarom alleen een globale aanduiding.

Voor werknemers van 23 jaar en ouder zijn de nettominimumloonbedragen globaal afgerond als volgt:

Belastinggroep	Per 1 juli 1996 per maand	Per 1 januari 1997 per maand	per week
2	ƒ 1.666,-	ƒ 1.695,-	ƒ 391,-
3	ƒ 1.885,-	ƒ 1.916,-	ƒ 442,-
4	ƒ 1.841,-	ƒ 1.872,-	ƒ 432,-
5	ƒ 1.892,-	ƒ 1.922,-	ƒ 443,-

Voor alleenstaande werknemers van 22 jaar en jonger, ingedeeld in tariefgroep 2, bedraagt het nettominimumloon globaal:

Leeftijd	Percentage van het minimumloon van 23-jarigen en ouder	Per maand	Per week
22	85	ƒ 1.887,30	ƒ 435,50
21	72,5	ƒ 1.609,80	ƒ 371,50
20	61,5	ƒ 1.365,50	ƒ 315,10
19	52,5	ƒ 1.165,70	ƒ 269,00
18	45,5	ƒ 1.010,30	ƒ 233,10
17	39,5	ƒ 877,10	ƒ 202,40
16	34,5	ƒ 766,00	ƒ 176,80
15	30	ƒ 666,10	ƒ 153,70

Leeftijd-	Per 1 juli 1996 per maand	Per 1 januari 1997 per maand	per week
22	ƒ 1.451,-	ƒ 1.483,-	ƒ 343,-
21	ƒ 1.269,-	ƒ 1.299,-	ƒ 300,-
20	ƒ 1.111,-	ƒ 1.135,-	ƒ 262,-
19	ƒ 980,-	ƒ 1.000,-	ƒ 231,-
18	ƒ 878,-	ƒ 895,-	ƒ 207,-
17	ƒ 791,-	ƒ 808,-	ƒ 186,-
16	ƒ 719,-	ƒ 736,-	ƒ 169,-
15	ƒ 654,-	ƒ 668,-	ƒ 154,-

(Persbericht SZW)

(Vor.ber.pag. 5/1 e.v.-1996)

BIJSTANDS-, IOAW- EN IOAZ-UITKERINGEN PER 1 JANUARI 1997

De bijstandsuitkeringen en de IOAW- en IOAZ-grondslagen worden per 1 januari 1997 verhoogd. Dit is het gevolg van de aanpassing van het minimumloon en de sociale uitkeringen aan de ontwikkeling van de lonen. De nettouitkering voor een echtpaar stijgt per 1 januari met f 26,44 per maand.

De Algemene bijstandswet kent drie landelijke normen voor mensen van 21 jaar en ouder. De wet maakt onderscheid tussen echtparen of ongehuwd samenwonenden, alleenstaande ouders en alleenstaanden. Voor elk van deze drie groepen geldt een apart normbedrag. Voor echtparen en samenwonenden is dat 100 procent van het nettominimumloon, voor alleenstaande ouders 70 procent en voor alleenstaanden 50 procent. Het uitgangspunt bij de norm voor alleenstaande ouders en alleenstaanden is dat de (woon)kosten met anderen kunnen worden gedeeld. Is dat niet of slechts gedeeltelijk het geval, dan kan de gemeente hun een toeslag geven van maximaal 20 procent van het nettominimumloon. Deze percentages gelden sinds 1996.

Een aantal gemeenten heeft toestemming de nieuwe bijstandswet enkele maanden later in te voeren. In deze gemeenten kunnen voor mensen die vóór 1 januari 1996 al een uitkering hadden, in de eerste maanden van 1997 de oude normen nog gelden (respectievelijk 100, 90 en 70 procent van het nettominimumloon).

Hieronder worden de normbedragen voor drie categorieën mensen met betrekking tot een bijstandsuitkering opgenomen.

21 jaar en ouder:

	Per maand	*Vakantie-uitkerzng per maand*
Echtparen of ongehuwd samenwonenden	f 1.878,46	f 103,04
Alleenstaande ouders	f 1.314,92	f 72,13
Alleenstaanden	f 939,23	f 51,52

Maxzmale toeslag voor mensen van 21 jaar en ouder:

Alleenstaande ouders en alleenstaanden	f 375,69	f 20,61

Jonger dan 21 jaar:
Deze bedragen zijn afgeleid van het niveau van de kinderbijslag.

	Per maand	*Vakantie-uitkering per maand*
Echtparen, beide partners jonger dan 21 jaar	f 649,11	f 35,61
Echtparen, één partner jonger dan 21 jaar	f 1.263.79	f 69.32
Alleenstaanden	f 324,56	f 17.80

Voor mensen jonger dan 21 jaar met een of meer kinderen die hun tot last komen, gelden hogere bedragen:

Echtparen, beide partners jonger dan 21 jaar	f 1.024,81	f 56,21

Maandblad 67ste jaargang, nr 3113, pag. 50723-50790

Echtparen, één partner jonger dan 21 jaar	f 1.639,48	f 89,93
Alleenstaande ouders	f 700.25	f 38.41

Hadden vóór 1 januari 1996 al uitkering die in 1997 doorloopt en wonen in gemeente waar de wet na 1 januari 1997 wordt ingevoerd:

	Per maand	*Vakantie*-uitkerzng per maand
Echtparen of ongehuwd samenwonenden	f 1.878,19	f 103,31

Hicrondcr vallen ook twee mensen van hitzelfde geslacht die een gezamenlijke huishouding voeren

Alleenstaande ouders	f 1.690,37	f 92,98

Voor alleenstaande ouders die jonger zijn dan 21 jaar of die schoolverlater zijn tussen 21 en 27 jaar, gelden lagere bedragen.

Alleenstaanden jonger dan 21 jaar en schoolverlaters van 21 tot 27 jaar:

Thuiswonend	f 493,53	f 39.65
Uitwonend	f 918.45	f 39,65

Alleenstaanden van 21 jaar en ouder die geen schoolverlater zijn:

23 jaarenouder	f 1.314,73	f 72,32
22 jaar	f 1.085,04	f 72,26
21 jaar	f 950,58	f 63,11

Woningdelers:

23 jaar en ouder	*f* 1.116,58	f 72,32
22 jaar	f 919,71	f 72,26
21 jaar	f 918,45	f 63,11

Eigen vermogen
Niet al het spaargeld behoeft te worden aangesproken, voordat men voor bijstand in aanmerking komt. Het vrij te laten vermogen is:
f 19.000,- voorgezinnen;
f 9.500,- vooralleenstaanden.

Voor mensen die een bijstandsuitkering ontvangen en een eigen huis bewonen, geldt een extra vrijlating. Bij hen wordt van het vermogen in het huis namelijk nog eens f 15.000,- volledig vrijgelaten en van het meerdere de helft. De totale vermogensvrijlating is begrensd tot f 79.000,- voor gezinnen en f 9.500,- voor alleenstaanden.

Ziekenfonds-/ ziektekostenpremie
Wie verplicht verzekerd is bij een ziekenfonds moet van zijn/haar uitkering de nominale ziekenfondspremie betalen. Wie niet verplicht verzekerd is. ontvangt bij het normbedrag een vergoeding voor de betaling van een particuliere ziektekostenverzekering, die dezelfde risico's dekt als de verplichte ziekenfondsverzekering. De vergoeding wordt verminderd met het bedrag dat een verplicht verzekerde in dezelfde omstandigheden als nominale premie aan het ziekenfonds moet betalen.

IOAW en IOAZ
De IOAW is bestemd voor oudere langdurig werklozen die 50 jaar of ouder waren op het moment dat zij werkloos werden en voor gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen, ongeacht hun leeftijd De IOAW geldt, nadat de uitkeringsperiode voor de werkloosheidswet inclusief de vervolguitkering is verstreken
Voor de IOAZ komen mensen van 55 jaar of ouder en gedeeltelijk arbeidsongeschikte exzelfstandigen (ongeacht hun leeftijd) in aanmerking die noodgedwongen hun bedrijf of beroep moeten beeindigen

De brutogrondslag bedraagt voor:

	Per maand	*Vakantie*-uitkertng per maand
Gehuwden en ongehuwde partners die beiden 21 jaar of ouder zijn	f 2389,38	f 191.14
Alleenstaanden van 21 jaar of ouder met een of meerkinderen	f 2.178,03	f 174,24
Alleenstaanden vanaf 23 jaar	f 1.827,42	f 146,19
Alleenstaanden van 22 jaar	f 1.463,08	f 117,05
Alleenstaanden van 21 jaar	f 1.232,19	f 98,57

Voor mensen onder de 21 jaar gelden lagere bedragen.

Op de grondslagen worden de bruto-inkomsten uit of in verband met arbeid van de werkloze of zelfstandige en zijn of haar partner in mindering gebracht. In tegenstelling tot de bijstandswet wordt geen rekening gehouden met andere inkomsten en met vermogen. Alleen bij de IOAZ wordt van vermogens boven de f 208.500,- een inkomen van 4 procent van dat meerdere verondersteld.
(Persbericht SZW)

(Vor.ber.pag. 5/2 e.v.-1996)

DE SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1 JANUARI 1997

Met ingang van 1 januari 1997 worden de uitkeringen op grond van een aantal sociale verzekeringswetten verhoogd. Dit als gevolg van de halfjaarlijkse aanpassing van het wettelijk minimumloon en de sociale uitkeringen aan de ontwikkeling van de lonen.

De wijziging leidt ertoe dat bijvoorbeeld een echtpaar waarvan beide partners 65 jaar of ouder zijn en alleen AOW ontvangen, er netto ongeveer f 29,- per maand op vooruit gaat. De totale netto-uitkering voor het echtpaar komt daarmee op f 1.911,62 per maand. Iedere partner ontvangt 50 % van dit bedrag. Alleenstaande AOW'ers gaan er zo'n f 33,- op vooruit. Deze bedragen gelden voor AOW-gerechtigden zonder aanvullend pensioen en met een ziekenfondsverzekering.

AOW

Gehuwde of samenwonende partners hebben elk een zelfstandig recht op een AOW-pensioen dat netto gelijk is aan 50 % van het nettominimumloon De AOW voor een oudere alleenstaande is gelijk aan 70 % van het nettominimumloon Eénoudergezinnen ontvangen een pensioen dat netto gelijk is aan 90 % van het nettominimumloon Het gaat om ongehuwde bejaarden met een kind jonger dan 18 jaar voor wie zij kinderbijslag ontvangen Een gehuwde met een partner jonger dan 65 jaar ontvangt een pensioen van 50 % van het minimumloon (de uitkering voor een gehuwde) en een toeslag van maximaal hetzelfde bedrag (bruto f 1 069,79) Is het recht op pensioen ingegaan voór 1 februari 1994 en is de partner nog geen 65 jaar dan komt het pensioen overeen met 70 % van het nettominimumloon en is de toeslag maximaal 30 %.

De uitkeringsbedragen per 1 januari 1997 zijn in onderstaand overzicht weergegeven.

AOW	**Bruto per maand**	**Bruto vakantie-uitkering per maand**
Gehuwden	f 1.069,79	f 61,17
Gehuwden met maximaletoeslag	*f* 2.139,58	*f* 122,33
Gehuwden zonder toeslag (partner jonger dan 65 jaar) (AOW vóór 1-2-1994)	f 1.542,21	f 85,63
Ongehuwden	f 1.542,21	f 85,63
Ongehuwd met kind tot 18 jaar	f 1.925,27	f 110,09
Maximale toeslag (AOW vóór 1-2-1994)	f 597,37	
Maximale toeslag (AOW vanaf 1-2-1994)	f 1.069,79	

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van het inkomen van de jongere partner. Van dit inkomen (voor zover verkregen uit arbeid) wordt eerst een deel buiten beschouwing gelaten. Deze vrijlating bedraagt 15 % van het brutominimumloon met inbegrip van de overhevelingstoeslag (f 366,16) en eenderde deel van het meerdere aan bruto-inkomsten. Wat daarna overblijft, wordt in mindering gebracht op de toeslag.

Als recht bestaat op een maximale toeslag van 30 % van het minimumloon (brutof 597,37), is er bij een bruto-inkomen van de jongere partner van meer dan f 1.262,21 per maand (met inbegrip van de overhevelingstoeslag), geen recht meer op toeslag. Wanneer de maximale toeslag 50 % van het minimumloon (brutof 1.069,79) bedraagt, dan bestaat bij een bruto-inkomen (met inbegrip van de overhevelingstoeslag) van f 1.970.84 of meer geen recht meer op toeslag.
Inkomen in verband met arbeid, bijvoorbeeld een sociale verzekeringsuitkering, wordt geheel gekort op de toeslag.

De bij deze brutobedragen behorende netto-uitkeringen zijn in onderstaan overzicht weergegeven. Hierbij is uitgegaan van de situatie dat betrokkenen verzekerd zijn voor het ziekenfonds.

Netto-AOW voor gehuwden (50 % [indiv.] AOW-uitkering per maand)

	1-7-1996	*1-1-1997*	*verschil*
Per maand	f 941.61	f 955.81	f 14.20
Vakantietoeslag	f 51.16	f 51.66	f 0.50
TOTAAL	f 992,77	f 1007.47	f 14.70

Voor een echtpaar zijn de bedragen twee maal zo hoog.

Netto-AOW voor alleenstaanden

	1-7-1996	*1-1-1997*	*verschil*
Per maand	f 1.307,57	f 1.340.23	f 32,66
Vakantietoeslag	f 71.63	f 72,32	f 0,69
TOTAAL	f 1.379.20	f 1.412,55	f 33.35

Anw

De uitkering krachtens de Algemene nabestaandenwet (Anw) bedraagt maximaal 70 % van het minimumloon. Nabestaanden die een halfwees onder de 18 jaar verzorgen, krijgen een inkomensonafhankelijke uitkering van 20 % van het minimumloon. Nabestaanden met kinderen die een (oude) AWW-uitkering hebben, ontvangen een uitkering van 100 % van het minimumloon op basis van het nettoniveau van 1 maart 1996, te weten f 1.839.70. Deze uitkering wordt bevroren tot het niveau van 90 % van het nettominimumloon (nabestaandenuitkering en halfwezenuitkering) bereikt is. De Anw is inkomensafhankelijk. Inkomen in verband met arbeid (uitkeringen) wordt er geheel van afgetrokken. Van inkomen uit arbeid blijft een deel buiten beschouwing.

Anw	**Bruto per maand**	**Bruto vakantie-uitkering per maand**
Nabestaanden met kind tot 18 jaar die vóór 1-7-1996 AWW-uitkeringhadden	f 2.405,51	f161.73
Nabestaanden-uitkering	f 1.817.32	f 115.33
Halfwezen-uitkering	f 381.23	f 32.94
Wezenuitkering tot 10 jaar	f 581,54	f 36.91
Wezenuitkering van 10 tot16 jaar	f 872.31	f 55.36
Wezenuitkering van 16 tot 21/27 jaar	f 1.163,08	f 73,81

AOW en Anw: bijzondere bepalingen

Naast deze pensioenbedragen worden tevens zogeheten fictieve pensioenbedragen vastgesteld die zouden hebben gegolden als in 1990 niet de nieuwe regeling voor de belasting- en premieheffing (Commissie-Oort) was ingevoerd. De reële pensioenbedragen worden daartoe veminderd met een fictieve overhevelingstoeslag. De effecten van een maatregel op het gebied van de ziekenfondspremie is ook in deze fictieve overhevelingstoeslag verwerkt.

De zogenoemde ,;vóór-Oortse AOW/Anw-bedragen" zijn in tweeëerlei opzicht van belang. In de eerste plaats kunnen deze bedragen worden gehanteerd bij de berekening van de pensioenaanspraken. Hiermee wordt voorkomen dat de verhoging van de AOW/Anw-uitkering op grond van de Oort-maatregelen zou leiden tot een kleiner aanvullend pensioen. In de tweede plaats kunnen deze ,,vóór-Oortse bedragen" worden gebruikt bij de vaststelling van het franchisebedrag, waarover geen premies voor de aanvullende pensioenen worden geheven.

AOW (vóór Oortse-bedragen)	**Bruto per maand**	**Bruto vakantie-uitkering per maand**
Gehuwden	f 935,38	f 63,83
Gehuwden met maximale toeslag	f 1.870,76	f 127,66
Gehu den zonder toeslag (partner jonger dan 65 jaar) (AOW vóór 1-2-1994)	f 1.306,76	f 89,37
Ongehuwden	f 1.306,76	f 89,37
Ongehuwden met kind tot 18 jaar	f 1 683,61	f 114,88
Maximale toeslag (AOW vóór 1-2-1994)	f 564.00	
Maxinialr toeslag (AOW vanaf 1-2-1994)	f 935,38	

Anw (vóór Oortse-bedragcn)	**Bruto per maand**	**Bruto vakantie-uitkering per maand**
Nabestaanden mei. kind tot 18 jaar die vóór 1-7-1996 AWW-uitkeringhadden	f 1 747,45	f 128,45
Nabestaanden-en halfwezenuitkering	f 1.597,11	f 117,76
Nabestaandenuit-kering	f 1.266,53	f 91,61
Wezenuitkering tot 10 jaar	f 405.29	f 29,31
Wezenuitkering van 10 tot 16 jaar	f 607.93	f 43,97
Wezenuitkering van 16 tot 21/27 jaar	f 810.57	f 58,62

Kinderbijslag

De hoogte van de kinderbijslag is afhankelijk van de leeftijd van het kind. Het basisbedrag per kind is per 1 januari 1997 f 427,86. In dit bedrag is begrepen de indexering per 1 januari 1997.

Voor kinderen die op of na 1 januari 1995 geboren zijn, is de hoogte van het kinderbijslagbedrag alleen nog maar afhankelijk van de leeftijd. Voor kinderen geboren vóór 2 oktober 1994, respectievelijk voor kinderen die geboren zijn na 1 oktober 1994, maar vóór 1 januari 1995 of die na 1 oktober 1994 6 of 12 jaar worden, bestaat er een overgangsregeling. Deze houdt in dat de hoogte van het kinderbijslagbedrag, naast de leeftijd van het kind, ook nog afhankelijk is van het aantal kinderen in het gezin.

Vanaf 1 januari 1997 gelden in de kinderbijslag de volgende bedragen per kind per kwartaal.

I. Kinderen geboren vóór 2 oktober 1994:

Gezinnen met:	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 18 t/m 24 jaar*	12 t/m 17 jaar
1 kind	f 299,50	f 427,86	f 556,22
2 kinderen	f 346,47	f 494,96	f 643,45
3 kinderen	f 362,12	f 517,32	f 672,52
4 kinderen	f 394,32	f 563,32	f 732,32
5 kinderen	f 413,64	f 590,92	f 768,20
6 kinderen	f 426,53	f 609,33	f 792,13

N.B.: Zodra een kind 6, 12 of 18 jaar wordt, is tabel II van toepassing

II Voor kinderen die zijn geboren na 1 oktober 1994 en vóór 1 januari 1995 en kinderen die na 1 oktober 1994 6, 12 of 18 jaar zijn geworden.

Gezinnen met:	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 18 t/m 24 jaar*	12 t/m 17 jaar
1 kind	f 299,50	f 363,68	f 427,86
2 kinderen	f 346,47	f 420,72	f 494,96
3 kinderen	f 362,12	f 439,72	f 517,32
4 kinderen	f 394,32	f 478,82	f 563,32
5 kinderen	f 413,64	f 502,28	f 590,92
6 kinderen	f 426,53	f 517,93	f 609,33

* In beginsel bestaat er voor kinderen vanaf 18 jaar geen kinderbijslag meer. Voor een overgangscategorie van studerende kinderen bestaat nog recht zolang de studie duurt, mits over het vierde kwartaal 1995 voor hen kinderbijslagrecht bestond.

III. Voor kinderen geboren op of na 1 januari 1995 gelden de volgende bedragen:

0-6 jaar	f 299,50
6-12 jaar	f 363,68
12-18 jaar	f 427,86

Deze bedragen blijven gelijk, ongeacht de gezinsgrootte.

AAW

De algemene grondslag van de AAW wordt per 1 januari 1997 verhoogd. Ook de grondslagen voor AAW-gerechtigden beneden de 23 jaar, die worden afgeleid van de minimumjeugdlonen, worden op die datum aangepast.

Deze grondslagen zijn per 1 januari 1997:

Vanaf 23 jaar	f 102,09
22 jaar	f 86,77
21 jaar	f 74,01
20 jaar	f 62,78
19 jaar	f 53,60
18 jaar	f 46,45

De individuele grondslagen in de AAW worden per 1 januari 1997 met 0,77 % verhoogd. Deze grondslag wordt gehanteerd als iemand in deeltijd werkte en daardoor minder verdiende dan het minimumloon.

Daglonen

De daglonen waarnaar de uitkeringen op grond van de WAO en de WW worden berekend, worden per 1 januari 1997 eveneens verhoogd met 0,77 %.

Maximumdagloon

Het maximumdagloon voor de berekening van de WW- en WAO-uitkeringen wordt per 1 januari 1997 vastgesteld op f 294,42.

Kopjes op de uitkeringen

Teneinde te voorkomen dat de loondervingsuitkeringen op minimumniveau van alleenstaanden van 21 jaar of ouder bij werkloosheid of volledige arbeidsongeschiktheid beneden het voor hen geldende sociale minimum dalen, zijn in de Invoeringswet stelselherziening sociale zekerheid bepalingen opgenomen die voorzien in een verhoging van de uitkering tot dat minimumniveau. Dit zijn de zogeheten kopjes op de uitkering. Deze uitkeringsbedragen zijn aangepast ten opzichte van het niveau van 1 juli 1996, omdat hier sprake is van een koppeling aan het nettominimumloon.

Deze kopjesbedragen zijn per 1 januari 1997 als volgt vastgesteld

Alleenstaanden	AAW/WAO*	WW*
Vanaf 23 jaar	f 76,39	f 76,39
vanaf 22 jaar	f 61,17	f 61,17
vanaf 21 jaar	f 50,17	f 50,17

* excl. vakantietoeslag

Vereveningsbijdrage/premieheffing over uitkeringen per 1 januari 1997

Voor de AAW-uitkeringen bestaat de vereveningsbijdrage uit 2,70 %, alsmede uit 8,45 % WAO-premie met een premievrije voet van f 102,- per dag.

Over WW- en WAO-uitkeringen worden premies werknemersverzekeringen geheven. Daarbij wordt voor de heffing

PREMIEPERCENTAGES PER 1 JANUARI 1997

	werkg.	werkn.	totaal	max. inkomen
AOW 1)		15,40	15,40	f 45.960,- p.jaar
Anw 1)		1,65	1,65	idem
AAW 1)		6,35	6,35	idem
AWBZ 1)		8.85	8.85	idem
WAO 2)		8,45	8,45	f 294,- p.dag
Wachtgeldverz. 3)	0,50	0,50	1,00	idem
Werkloosheidsverz. 4)	5.05	2,20	7,25	idem
ZFW 5)	5,55	1.35	6,90	f 199,- p.dag
Vorstverlet	0,15		0.15	
VUT 3)	1,90	0,95	2,85	

De overhevelingstoeslag die door werkgevers bovenop het brutoloon wordt betaald - ter compensatie van de AAW- en AWBZ-premie die voor rekening van de werknemer komt - bedraagt 9,90 % van het loon waarover premie wordt geheven. De toeslag wordt berekend over maximaal f 78.700,-.

1) Voor de volksverzekeringen geldt een premievrije voet van f 7.102,- per jaar.
2) De franchise of premievrije voet bedraagt f 102,- per dag.
3) Gemiddelde voor bedrijven: deze premies worden vastgesteld door de besturen van de bedrijfsverenigingen.
4) Vanaf 1 januari 1997 bedraagt de premie 7,25 %; de marginale premie voor werkgevers is berekend op 5,05 % met een franchise van f 102,- per dag en de werknemerspremie AWf bedraagt 2,20 % zonder franchise.
5) De loongrens bedraagt f 60.750,- voor mensen jonger dan 65 jaar en f 35.300,- voor 65-plussers. Verder is een nominale premie ZFW verschuldigd. De hoogte hiervan wordt door de ziekenfondsen zelfstandig vastgesteld. De gemiddelde nominale premie ZFW bedraagt f 227,- per jaar per volwassene. Voor meeverzekerde kinderen is geen premie verschuldigd. Daarbij is een eigen bijdrage per verstrekking (m.u.v. huisartsenbezoek) ingevoerd tot een maximum van f 200,- p. jaar en f 100,- voor mensen met een minimumuitkering (AAW-, Anw- en AOW-gerechtigden) Voor chronisch zieken is een specifieke compensatie ingevoerd.

van de wachtgeldpremie uitgegaan van een gemiddeld percentage. Dat gemiddelde bedraagt voor de wachtgeldpremie 0,50 % voor zowel de uitkeringsgerechtigde als voor de bedrijfsvereniging. Deze gemiddelden gelden niet wanneer de uitkering via de werkgever aan de uitkeringsgerechtigde wordt betaald. In dat geval gelden de percentages van de betreffende bedrijfstak.
(Persbericht *SZW)*

(Vor.ber.pag. 6/2 e.v.-1996)

FRANKRIJK

CORRUPTIEZAKEN. BEZUINIGINGEN OP DEFENSIE. BEZETTING DOOR ILLEGALEN BEEINDIGD. BEGROTING VOOR 1997. BOMAANSLAGEN CORSICAANSE SEPARATISTEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De omvang van de corruptie op hoog niveau kwam in juli 1996 onder de aandacht door ontwikkelingen in enkele langlopende zaken en door een aantal nieuwe onthullingen.

Op 9 juli werd het beroep van **Bernard Tapie**, oud-voorzitter van Radicaal, tegen zijn faillissement afgewezen door het Hooggerechtshof in Parijs. Daardoor kwam hij definitief niet meer in aanmerking voor een openbaar ambt. Tapie was reeds twee keer veroordeeld tot een gevangenisstraf, een keer wegens omkoperij bij een voetbalwedstrijd (zie pag. 29/2-'96) en een keer wegens belastingfraude (zie pag. 694/2/3-'96). En op 1 juli kreeg hij twee jaar voorwaardelijk wegens fraude in verband met wanbeheer van de weegschalenfabriek Testut. Op 11 juli startte minister van justitie Jacques Toubon een procedure om hem zijn mandaat als afgevaardigde in de Nationale Assemblée te ontnemen. Tapie verklaarde echter dat hij bij het Europese Hof van Justitie in beroep zou gaan als hij zijn lidmaatschap van het Europees Parlement, waarvoor hij in 1994 was gekozen (zie pag. 617/2-'94), zou moeten opgeven. (Zonder parlementaire immuniteit zou Tapie zijn gevangenisstraffen moeten uitzitten, tenzij zijn hoger beroep, dat nog in behandeling was. succes zou hebben. Zie ook onder.)

Op 9 juli zag oud-minister van verbindingen en burgemeester van Grenoble **Alain Carignon** (Vergadering voor de Republiek, RPR),in Lyon zijn hoger beroep afgewezen in de fraudezaak in verband met de privatisering van het waterleidingbedrijf van Grenoble. Zijn gevangenisstraf van drie jaar.werd verhoogd tot vier jaar (met één jaar voorwaardelijk in plaats van twee jaar; voor zijn veroordeling in november 1995, zie pag. 29/2-'96). Ondanks zijn opsluiting stond Carignon erop dat hij zijn titulaire functie van voorzitter van de algemene raad van het departement Isère behield, hangende de uitspraak over een hoger beroep bij het Hooggerechtshof.

Op 11 juli begon een gerechtelijk onderzoek naar de weigering van de politie om rechter Eric Halphen op 27 juni te helpen bij het doorzoeken van de woning van burgemeester **Jean Tiberi** (RPR) in verband met Halphens onderzoek naar corruptie bij het toekennen van huurcontracten voor gemeentewoningen (zie pag. 694/3 e.v.-'96).Het openbaar ministerie in Parijs had het onderzoek op 29 juni geseponeerd, hetgeen tot een storm van kritiek had geleid.

Henri Emmanuelli (Socialistische Partij, PS). voormalig partijvoorzitter en minister. was in maart 1996 veroordeeld tot achttien maanden voorwaardelijk wegens illegale geldstortingen in de partijkas: ook mocht hij twee jaar lang geen openbaar ambt meer bekleden. Emmanuelli was tegen het vonnis in beroep gegaan.

De burgemeester van Cannes, **Michel Mouillot** (Unie voor de Franse Democratie, UDF),die reeds was veroordeeld in de zaak Noir-Botton voor het tegen betaling verlenen van politieke gunsten (zie pag. 317/1-'96), werd op 17 juli gearresteerd en op 19 juli aangeklaagd (en in voorlopige hechtenis genomen) wegens het aannemen van ,,provisie" in ruil voor het verstrekken van gokvergunningen in Cannes. Volgens Mouillot was het geld een gift voor de kas van de Parti républicain (PR, deel van de UDF), waarvan hij departementsvoorzitter was.

Op 4 juli dagvaardde een Parijse rechter Loik Le Floch-Prigent, sinds december 1995 directeur van de staatsspoorwegen Société nationale des chemins de fer français (SNCF), om te worden verhoord - en nam hem in voorlopige hechtenis - in verband met beschuldigingen van corruptie tijdens zijn vorige betrekking als directeur van de oliemaatschappij Elf Aquitaine in 1989-'93. Het onderzoek richtte zich op betalingen aan en investeringen in een bedrijf van Le Floch-Prigents vriend Maurice Bidermann, die in maart was gearresteerd.

Le Floch-Prigents verzoekschrift oni hangende her onderzoek op vrije voeten te worden gr-. steld, werd op 18 juli door een hof van beroep verworpen. I-Iierdoor werd zijn ontslag bij de SNCF versneld. Op 23 juli benoemde de regering Louis Gallois. tot dan tor directeur van het defensie- en ruimtevaartconglomeraat Aérospatiale,tot zijn opvolger.

Aérospatiale nam deel aan de delicate besprekingen over een fusie met departiculiere vliegtuigfabriek Dassault. De fusie paste in de reorganisatie van de defensie-industrie, die de regering in februari. had aangekondigd (zie pag. 320/3 e.v.-'96). Yves Michot, tot dan toe onderdirecteur van Aérospatiale, die (in tegenstelling tot Gallois) op goede voet stond met de directie van Dassault. werd begin augustus bevorderd tot directeur.

Benoemingen bij magistratuur

De regering benoemde eind juli twee politieke vrienden tot procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en bij het Gerechtshof van Parijs.

Alexandre Benmakhlouf, hoofd van het kabinet van minister van justitie Jacques Toubon en voormalig adviseur van president Jacques Chirac, werd op 24 juli benoemd tot procureur-generaal bij het Gerechtshof van Parijs. De Hoge Raad van de Magistratuur. een gemengd adviesorgaan onder formeel voorzitterschap van de president van de republiek, had zich op 9 juli verzet tegen een aantal eerdere benoemingen door president Chirac, waaronder die van Benmakhlouf tot president van het Parijse Hof (waarvan hij nu procureur-generaal was geworden).
Jean-François Burgelin, voormalig kabinetschef van de gaullistische minister van justitie Albin Chalandon, werd als procureur-generaal van het Hof van Cassatie de hoogste man van het openbaar ministerie in het land.

De oppositionele PS beschuldigde de regering-Chirac ervan een 'RPR-staat' na te streven, en geleidelijk aan de hele justietop in RPR-handen te brengen; partijbestuurder Pierre Moscovici constateerde dat de regering alle lopende politiek-financiële zaken ,,in de doofpot wil stoppen door een justitiële afdemplaag aan te brengen".

Onthullingen over afluisteren telefoon

Op 8 juli ontstond een controverse naar aanleiding van onthullingen dat Chiracs destijds nieuwe regering in juli-oktober 1993 om ,,redenenvan nationale veiligheid" toestemming had gegeven voor het afluisteren van de telefoon van twee medewerkers van oud-minister van defensie François Léotard.

In de editie van het dagblad Le Monde van 9 juli, die in de namiddag van 8 juli verscheen, waren de namen genoemd van drie slachtoffers van de afluisterpraktijken. Léotard had de toenmalige premier Edouard Balladur geholpen met zijn campagne als rivaal van Chirac bij de presidentsverkiezingen in april 1995. *Le* Monde verwees naar onbevestigde geruchten dat contant geld, afkomstig van de verkoop van Franse wapens aan Saoedi-Arabië, was doorgesluisd naar de kas van Balladurs campagne. Toen het ministerie van defensie het afluisteren toegaf en precieze data gaf waarop twee telefoons waren afgeluisterd, eiste Léotard, inmiddels leider van de UDF, uitleg van premier Alain Juppé. Hij accepteerde dat de zaak was gesloten, maar pas nadat het bureau van Juppé op 8 juli had bevestigd dat het afluisteren van de telefoons overeenkomstig de wet was gebeurd.

Lijfarts Mitterrand wegens boek veroordeeld. Publicatieverbod gehandhaafd

Een Parijse rechtbank veroordeelde de lijfarts van de overleden president François Mitterrand, Claude Gubler, tot vier maanden voorwaardelijk wegens het schenden van het medisch beroepsgeheim door de publicatie van zijn boek Het Grote Geheim.

Het boek, dat onmiddellijk na verschijning in januari werd verboden (zie pag. 320/1-'96), bevatte een verslag van Mitterrands langdurige ziekte en de wijze waarop dit voor de bevolking verborgen was gehouden. De onthullingen en de daarop volgende gerechtelijke stappen (met inbegrip van een eis tot schadevergoeding van Mitterrands weduwe en kinderen, waarover nog geen uitspraak was gedaan) hadden de publieke discussie aangezwengeld over de vraag of het recht van meningsuiting niet beter moest aansluiten op het recht op privacy

Op 23 oktober handhaafde een rechtbank in Parijs een publicatieverbod op het boek van Gubler. De rechtbank oordeelde dat het boek in strijd was met de medische geheimhoudingsplicht en veroordeelde Gubler tot het betalen van FF 340.000 ($ 68.000) aan schadevergoeding aan Mitterrands gezin.

Abbé Pierre neemt woorden terug

Het rooms-katholieke dagblad La Croix van 22 juli publiceerde een verklaring van Abbé Pierre, de grondlegger van de internationale liefdadige beweging Emmaus, waarin deze vergiffenis vroeg aan al diegenen die hij had gekwetst door in april Roger Garaudy te steunen, de auteur van het omstreden boek De mythes dze ten grondslag *liggen* aan de *Israelzsche politiek* (zie pag 695/2/3-'96) Zonder diens boek, waarin de holocaust als een zionistisch verdichtsel werd afgedaan, te hebben gelezen schreef Abbe Pierre destijds een brief om zijn oude vriend te steunen na de protesten tegen htt hoek De 83-jarige geestelijke stelde in zijn verklaring onder meer ,,Mijn opmerkingen naar aanleiding van Garaudy's boek zijn uitgebuit door stromingen die een gevaarlqk spel spelen met antisemitisme neofascisme en neonazisme waar ik altijd tegen heb gestreden en zal strijden Daarom neb ik besloten mijn woorden terug te nemen en mij volledig te voegen naar de opinies van de deskundigen van de Kerk"

Bezuinigingen op defensie

Minister van defensie Charles Millon maakte op 17 juli een aantal bezuinigingen op defensie bekend.

Van de 139 regimenten zouden er 38 vóór 1999 worden ontbonden, en het aantal Franse militairen dat in Duitsland was gelegerd zou worden teruggebracht van 20.000 tot 3.000 (hoewel Millon garandeerde dat Frankrijk zijn toezeggingen ten aanzien van de gezamenlijke Frans-Duitse brigade en het Eurokorps zou nakomen). Verschillende grote militaire ziekenhuizen, met name in Dijon en Straatsburg, gingen dicht, en een aantal trainingsbases en materieeldepots zou worden gesloten; ter compensatie werden in tien steden nieuwe centra gevestigd voor de 'burger-kennismakingstijd' van een week die de dienstplicht ging vervangen. Ook het vliegdekschip Clemenceau, dat onder meer werd ingezet in de Golfoorlog, zou in 1997 buiten gebruik worden gesteld.
(Voor de hoofdlijnen van de hervorming op defensie zie pag. 320/3 e.v.-'96.)

Ontwikkelingen in defensie-industrie

Op 11 september werd een reorganisatie van het regeringsbureau voor defensie-onderzoek en aankoop van defensiemateriaal, DGA, bekendgemaakt, die was bedoeld om de Franse defensie-industrie beter af te stemmen op de concurrentie op internationale markten. Op 12 september bevestigde de regering dat de fusie tussen het nationale ruimtevaart- en defensieconglomeraat, Aérospatiale, en de particuliere vliegtuigfabriek Dassault op 1 januari 1997 van kracht zou worden.

Op 16 september werd op het Plateau d'Albion een plechtigheid gehouden ter gelegenheid van het begin van de ontmanteling van achttien kernraketten die daar waren opgeslagen in ondergrondse silo's. In augustus 1971 waren er S2-raketten opgesteld, die in 1982-'84 geleidelijk waren vervangen door S3D-raketten. Frankrijk had nog de beschikking over vijf atoomduikboten en ongeveer zestig nucleaire bommenwerpers, maar Chirac had in februari bekendge aakt dat was besloten de op land geplaatste kernraketten te ontmantelen (zie pag. 320/3 e.v.-'96).

Afrikanen „zonderpapieren" uit kerk gezet

In de ochtend van 23 augustus bestormde de politie in Parijs de Saint-Bernardkerk die n erd bezet door ongeveer 300 Afrikanen (voornamelijk afkomstig uit Mali, Mauretanie, Senegal en Zaire), uit protest tegen politiemaatregelen tegen illegale immigranten Een grote politiemacht forceerde de deuren van de kerk en verwijderde met geweld ongeveer 230 Afrikanen (de overigen waren al vertrokken) De meesten, onder wie zeventig kinderen, werden in hechtenis genomen De negen mannen die al vijftig dagen een hongerstaking hielden, werden naar twee militaire ziekenhuizen overgebracht (een tiende hongerstaker was al eerder opgenomen)

Minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré noemde de operatie een ,,robuuste interventie die op een menselijke manier en met mededogen was uitgevoerd". Hij gaf te kennen dat de gevallen van de betrokkenen opnieuw zouden worden bekeken en dat 30 à 40 procent van de arrestanten zou mogen blijven. Op 25 augustus zei president Jacques Chirac dat er geen versoepeling zou komen in het Franse immigratiebeleid (dat volgens opiniepeilingen door een grote meerderheid werd gesteund, ondanks wijdverbreide kritiek dat het jongste politieoptreden ruw en hardvochtig was geweest). Chirac wees er evenwel op dat de in 1993 ingevoerde wet op het controleren van immigranten aan de grens en het toezicht op de activiteiten van vreemdelingen wellicht zouden worden aangepast (zie pag. 20/2 e.v. en 385/1 e.v.-'94).

(Een bijzonder probleem deed zich voor bij illegale immigranten wier kinderen vóór 1994 in Frankrijk waren geboren. In dergelijke gevallen hadden de ouders niet het recht in Frankrijk te blijven, en ze konden ook geen aanspraak maken op een werkvergunning of een uitkering; ze konden echter ook niet worden uitgezet, aangezien hun nakomelingen Frans waren en dus legaal in Frankrijk woonden. Op 9 juli had Debré instructies uitgevaardigd dat hun toestemming moest worden verleend om in Frankrijk te wonen.)

Voorafgaand aan de uitzetting hadden honderden mensen uit solidariteit bij de kerk gewaakt. En op 23 en 28 augustus werden in Pa-

rijs en elders grote demonstraties gehouden te gen het optredtn van de regeririg

Een groot aantal van degenen die uit de kerk werden gezet. had eerder hun toevlucht gezocht in de Saint-Ambroisekerk in Parijs (waar ze in maart waren uitgezet. zie pag. 695/1-'96), en vervolgens in een schoolgebouw, in een voormalig munitiedepot en in een pakhuis van de spoorwegen. Op 26 juni had Debré de onderhandelingen over hun positie afgebroken, nadat zij niet waren ingegaan op zijn aanbod 48 van hen een ,,carte de séjour" (verblijïsvergunning) te geven. Tien illegalen waren daarop in hongerstaking gegaan. De politie liet hen op 12 augustus tegen hun zin opnemen in een ziekenhuis. maar later keerden zij terug naar de kerk. Premier Alain Juppé. die te maken kreeg met toenemende kritiek op de aanpak van de kwestie door de regering en met een groeiende verdeeldheid binnen de regeringscoalitie. had op 20 augustus een uitspraak gevraagd van de Raad van State over de voorwaarden voor de toepassing van de wet uit 1993. Twee dagen later bepaalde de Raad van State dat de illegalen geen recht hadden op een legalisering van hun positie, maar dat de regering hun die wel kon bieden. als zij dat wenste. in het bijzonder als de gezondheid van mensen of hun recht op een normaal gezinsleven werden aangetast.

Na de uitzetting bleef het lot van de illegalen ongewis. Ongeveer 200 van hen werden vrijgelaten (zonder dat hun papieren in orde waren gemaakt). Sommigen van hen namen weer hun intrek in hetzelfde munitiedepot waar ze eerder onderdak hadden gevonden. Vier werden er op 24 augustus op een vliegtuig naar Mali gezet, samen met 53 andere illegale vreemdelingen die niet aan de bezetting hadden deelgenomen. Dertien bleven in hechtenis en drie kregen er gevangenisstraf. De hongerstakers stopten hun actie. Drie illegalen uit de Saint-Bernardkerk werden op 28 augustus, samen met 85 andere Afrikanen, op een vliegtuig gezet naar Mali, Senegal, Tunesië en Zaïre; nog een ander werd de dag daarop teruggestuurd naar Guinea.

Renteverlagingen. Franc onder druk. Werkloosheidscijfers

Op 4 juli verlaagde de Franse Bank de rentetarieven door de interventiekoers teverlagen van 3,6 naar 3,55 procent.

Op 12 juli gaf de president van de Bank van Frankrijk. Jean-Claude Trichet, te kennen dat de rentetarieven in de toekomst misschien zouden worden verlaagd, gezien de betrouwbaarheid van het Franse monetaire beleid en het streven van de regering om het overheidstekort terug te dringen. Ondanks Chiracs verklaring tijdens zijn televisietoespraak op 14 juli. Frankrijks nationale feestdag, dat de rentetarieven ,,duidelijkte hoog waren", en dat er ,.ruimte was voor een belangrijke verlaging", ging de Bank van Frankrijk evenwel niet over tot een verdere verlaging van de interventiekoers. Zij werd daarvan weerhouden door de zwakke positie van de franc op de buitenlandse valutamarkten en het uitblijven van een renteverlaging in Duitsland. (Op 1 augustus verlaagde de Bank van Frankrijk de geldmarktkoersen een fractie door de ,,repo"-koers te verlagen van 4,9 naar 4,75 procent.)

Op 22 augustus werd bekendgemaakt dat de interventiekoers van de Franse Bank was verlaagd van 3,55 naar 3.35 procent (hetgeen werd vergemakkelijkt dooi. een renteverlaging in Duitsland) Maar de hernieuwde druk op de franc op valutainarkten weerspiegelde de twijfel over de vraag of de Franse regering erin zou slagen vast te houden aan haar beleid om het tekort op de volgende begroting (zie onder) terug te dringen, zeker nu de vakbonden zich ongerust maakten over het groeiende banenverlies.

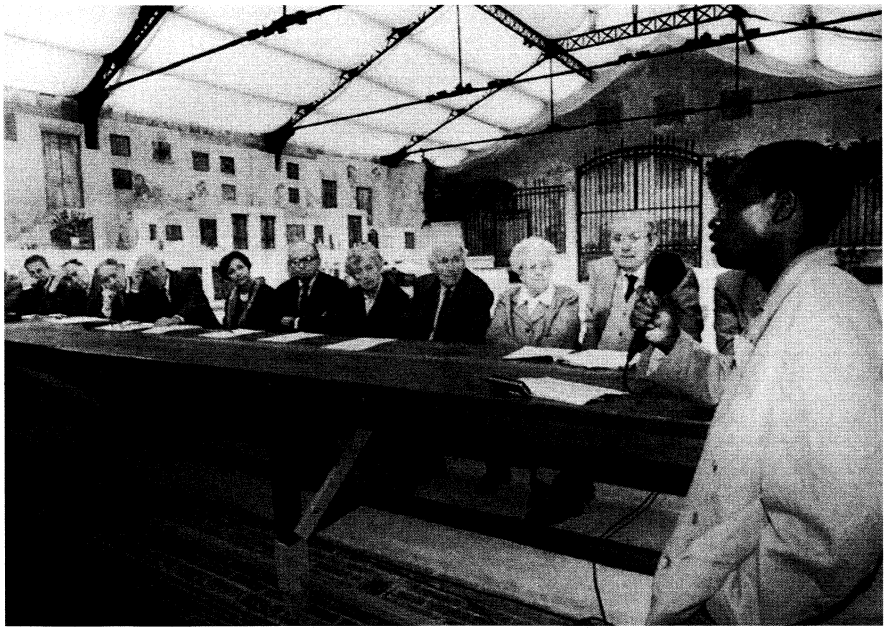
Op 7 augustus had minister Jean Arthuis van economische zaken en financiën een aantal bezuinigen op de overheidsuitgaven bekendgemaakt. In een poging om speculaties tegen de franc tegen te gaan, had premier Juppé op 14 augustus zijn zomervakantie onderbroken om nogmaals te verzekeren dat het begrotingstekort verder zou worden teruggedrongen. Toen Juppé op 30 augustus een pakket belastingverlagingen beloofde om de economie te stimuleren. herhaalde hij het overheidstekort te willen terugdringen tot 4 procent van het bruto binnenlands product (BBP) in 1996 en tot 3 procent in 1997.

Het werkloosheidscijfer in juli van 3.046.000 vertoonde, na in mei en juni te zijn gestegen, een lichte daling. Dat bleek uit voor seizoensinvloeden gecorrigeerde cijfers die het ministerie van arbeid op 30 augustus publiceerde. Het werkloosheidscijfer bleef, op grond van de normen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), op 12,5 procent staan, en was gelijk aan het hoogste werkloosheidscijfer dat ooit was geregistreerd (in maart 1994).

Begroting voor **1997** goedgekeurd

Op 18 september noemde president Jacques Chirac de ontwerpbegroting voor 1997 die het kabinet die dag had goedgekeurd. de eerste uit de geschiedenis van de Vijfde Republiek waarin daadwerkelijk werd geprobeerd de stijging van de overheidsuitgaven af te remmen. Chirac zei dat zij geheel in overeenstemming was met ,,Frankrijks Europese toezeggingen (te voldoen aan de convergentiecriteria voor deelname aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd en in het bijzonder aan de eis om het begrotingstekort niet boven 3 procent van het BBP te laten uitkomen) en met de doelstelling het Franse en Duitse beleid op elkaar af te stemmen".

In de begroting. die door minister van economische zaken en financiën Jean Arthuis nader werd toegelicht, werd uitgegaan van uitgaven van bijna FF 1.553 mrd (een verlaging in reële termen aangezien de inflatie werd geschat op 1,5 procent, terwijl de begrotingsuitgaven voor 1996 op dat moment werden geraamd op FF 1.559 mrd) ($ 1= FF5,1344 op 20 september 1996). Dit werd echter in belangrijke mate teniet gedaan door een belastingverlaging van FF 23 mrd in 1997 die premier Alain Juppé op

Boubakar Diop (r.),een vertegenwoordiger van de illegale Afrikanen die door middel van een bezetting protesteren tegen hun dreigende uitwijzing, richt op 1 juli 1996 het woord tot een panel van bemiddelaars in het Cartoucherie Theater. Foto AFP

5 september had toegezegd bij de bekendmaking van een vijfjarenprogramma. De totale inkomsten zouden FF 1.269,2 mrd bedragen. De belastingverlaging behelsde een verhoging van de belastingvrije voet en een verlaging van he: hoogste tarief van de inkomstenbelasting van 56,8 procent naar 54 procent in 1997 jen 47 procent na vijf jaar). De hogere inkomsten zouden in feite voor een belangrijk deel bestaan uit een eenmalige overdracht van FF 37,6 mrd naar Ut. schatkist uit het pensioenfonds van het telefoonbedrijf France Télécom in ruil voor de overname van de pensioenverplichtingen door de regering. Hoewel algemeen werd verwacht dat de Europese Unie (EU) niet zou goedkeuren dat met behulp van deze kunstgreep de gewenste vermindering van het begrotingstekort (op een totaal tekort van FF 283,7 min) zou worden verwezenlijkt, maakten de E -ministers van financiën tijdens een vergadering in Dublin later die week geen bezwaar hiertegen.

BBP-ramingen. Renteverlaging

De bezorgdheid dat de door de Franse regering voor 1997 geraamde groei van het BBP met 1,3 procent zou uitblijven, nam sterk toe, toen op 4 september uit officiële statistieken bleek dat het BBP in het tweede kwartaalvan 1996 met 0.4 procent was gekrompen. De tegenstelling met Duitsland, waar meevallende cijfers over het BBP waren gepubliceerd, gaf aanleiding tot speculatieve druk op de franc, hetgeen interventie door de Bank van Frankrijk noodzakelijk maakte. Op 6 september stelde Arthuis bovendien zijn groeiraming voor 1997 naar beneden bij van 2,8 procent naar 2,3 procent.

Na de presentatie van de begroting op 18 september herstelde de franc zich voldoende om de Bank van Frankrijk in staat te stellen op 19 september de interventiekoers te verlagen van 3,35 procent naar 3,25 procent. Daags daarna bereikte de franc met FF 3,39 = DM 1 zijn hoogste koers van de voorafgaande twee maanden ten opzichte van de Duitse mark.

Verzet tegen schrappen overheidsbanen

De besluiten in de begroting om, ondanks de hoge werkloosheid, in totaal 5.600 overheidsbanen te schrappen, stuitten op ongewoon krachtig verzet van de ambtenarenbonden.

Op 27 september bleek uit statistieken van het ministerie van arbeid dat de werkloosheid in augustus met 39.500 was gestegen tot 3,085 mln ofwel 12,6 procent van de beroepsbevolking. Op 30 september organiseerden de onderwijsbonden een nationale staking van een dag uit protest tegen het schrappen van banen, als onderdeel van wijdverbreide arbeidsonrust die ook stakingen van vrachtrijders omvatte Naar verwachting zou het spoorweg- en overheidspersoneel op 17 oktober een belangrijke rol spelen bij een grote vierentwintiguursstaking waartoe op 23 september was opgeroepen De stakingsoproep volgde op een bekendmaking van regeringsvoorstellen om in 1997 het tekort op de sociale zekerheid met 35 procent terug te dringen tot beneden de FF 30 mln door de uitgaven te verminderen en tevens de alcohol t– tabaksaccijnzen te verhogen

Regering-Juppé krijgt vertrouwen parlement

Op 2 oktober stelde premier Alain Juppé in de Nationale Assemblée de vertrouwenskwestie om zijn positie te versterken. Hij kreeg steeds meer kritiek te verduren en zijn populariteit was tanende, als gevolg van de bezuiningsmaatregelen en andere onderdelen van het wetgevingsprogramma van zijn regering. Dankzij de grote parlementaire meerderheid van de regerende centrumrechtse coalitie van zijn Vergadering voor de Republiek (RPR) en de Unie voor Franse Democratie (UDF) won hij de stemming met 464 tegen 100 stemmen.

Op 8 oktober werd in de Senaat een soortgelijke vertrouwensmotie aangenomen met 219 tegen 94 stemmen.

Tijdens het debat in de Assemblée op 2 oktober voorspelde Juppé dat dankzij zijn economisch beleid in 1997 een economische verbetering zou opt eden. (De begroting, waarover het kabinet het op 18 september eens was geworden, werd op 15 oktober aan het parlement voorgelegd.) Hij schetste tevens het vooruitzicht van een „nieuwe democratie" in he! jaar 2000. die zou worden gekenmerkt door een vereenvoudiging van de bureaucratie, grotere betrokkenheid van de burgers bij besluiten die hun toekomst betroffer.. er. samenwerking van centrale en lokale overheden om een „gedecentraliseerd actieplan voor werk" van de grond te krijgen. Op 9 oktober werd hij echter op de vingers getikt naar aanleiding van zijn opmerking in september dat het kiesstelsel zou kunnen gedijen bij een „dosis evenredige vertegenwoordiging" toen het RPR-bestuur unanieni besloot zich tot aan de verkiezingen van 1997 te verzetten regen wijzigingen in het districtenstelsel.

Werkloosheidscijfers. Proteststaking. Renteverlaging

Uit gegevens van het ministerie van arbeid van 31 oktober bleek dat de werkloosheid in september een nieuw hoogterecord had bereikt.

In totaal waren er 3.11 mln werklozen. Dit aantal stond gelijk aan 12,6 procent van de beroepsbevolking, vergeleken met 12,5 procent in augustus.

Op 17 oktober namen overheidsfunctionarissen deel aan grote demonstraties. De opkomst was niettemin beduidend lager dan op 10 oktober 1995 (zie pag. 27/1-'96).

Volgens officiële cijfers zou slechts 32 procent van het overheidspersoneel gehoor hebben gegeven aan een oproep van de grootste vakbonden tot een vierentwintiguursstaking. De

Vakbondsleiders lopen aan het hoofd van een protestmars op 17 oktober 1996 in Parijs tegen de bezuinigingsplannen van de Franse regering. V.l.n.r.: Guy le Nouannic (FEN), niet-geïdentificeerd, Nicole Notat (CFDT), Michel Deschamps (FSU) en Marc Vilbenot (CFE-CGC). Foto EPA

meeste scholen bleven open, ondanks het feit dat ongeveer de helft van het onderwijzend personeel staakte Er was daarentegen bijna geen trein- en binnenlands luchtverkeer en artsen staakten massaal. Tijdens de grote demonstratie in Parijs werd Nicole Notat, secretaris-generaal van de gematigde Confédération française démocratique du travail (CFDT), zeer vijandig bejegend. Zij werd bespuugd en uitgejouwd vanwege haar omstreden standpunt ten aanzien van de speciale heffing die de regering had ingesteld om het grote tekort in de gezondheidszorg weg te werken. Zij had deze heffing gesteund.

Op 31 oktober maakte de Bank van Frankrijk bekend de rente opnieuw een fractie te verlagen De interventiekoers werdverlaagd van 3,25 naar 3.2 procent (zie ook boven)

Onderzoek naar Crédit Lyonnais. Financiële steun van EU

Arthuis zei op 8 augustus dat hij had verzocht om een gerechtelijk onderzoek naar voormalige directeuren van de staatsbank Crédit Lyonnais wegens ,,het niet controleren van de dochtermaatschappijen". En op 16 augustus gelastte het ministerie van justitie een onderzoek naar een dochtermaatschappij van de bank, Altus Finance, wegens beschuldigingen van geknoei met de boekhouding. Een voorstel uit begin 1994 om met overheidssteun de in moeilijkheden verkerende bank te redden, werd het jaar daarop vervangen door verreikende reorganisatievoorstellen (zie pag. 27/3-'96); de bank had daarbij de omvangrijkste overheidssteun gekregen die ooit was goedgekeurd door de EU. Een nieuwe ,,bescheiden" injectie met overheidsgeld, die op 13 augustus werd bekengemaakt, voedde echter de vrees dat dit voorstel onhaalbaar was.

Op 23 september keurde de Europese Commissie een aantal noodmaatregelen goed waardoor het mogelijk werd de staatsbank Crédit Lyonnais financiële steun ter waarde van FF 3,9 mrd te verlenen om haar verliezen te compenseren. Dit werd beschouwd als de eerste stap in de richting van onderhandelingen over een nieuw herstructureringsplan.

Privatisering van bank

In het kader van haar lopende privatiseringsprogramma maakte de regering op 1 augustus een begin met de verkoop van 67 procent van de op een na grootste staatsbank, de Compagnie Financière du CIC. Het plan voorzag in de verkoop van de aandelen, die in handen waren van de verlieslijdende nationale verzekeringsmaatschappij GAN, aan één koper

Naamswijziging Radicaal

Op 28 augustus maakte Jean-Michel Baylet bekend dat zijn linkse partij voortaan Radicale Socialistische Partij (Parti radicale socialiste, PRS) zou heten (voor gerechtelijke verbod op gebruik van de naam ,,Radicaal",zie pag. 690/2-'96).

Michel Debré overleden

Op 2 augustus overleed op 84-jarige leeftijd de gaullistische politicus Michel Debré, die van 1959-'62 premier was geweest. Debré was de vader van de zittende minister van binnenlandse zaken.

Van 1963-'88 zat Debré in de Nationale Assemblée als afgevaardigde voor Réunion. En in 1966-'69 was hij minister van financiën onder de Gaulle en vervolgens minister van buitenlandse zaken. Onder president Georges Pompidou was hij van 1969-'73 minister van defensie. Als rechtse criticus van het bewind van Valéry Giscard d'Estaing (1974-'81), en in het bijzonder van diens streven naar Europese integratie, wist hij slechts in bescheiden mate steun te verwerven, toen hij in 1981 zichzelf kandidaat stelde voor het presidentschap.

Racistische uitlatingen van Le Pen. Strengere wetten tegen racisme voorgesteld

In september trok FN-voorzitter Jean-Marie Le Pen grote aandacht en wekte hij de afkeuring van regerings- en oppositieleiders naar aanleiding van racistische uitlatingen en provocerende demonstraties. De bezorgdheid over de mogelijke politieke invloed van het FN was toegenomen, toen premier Juppé op 7 september berichten bevestigde dat hij de discussie over het Franse kiesstelsel wilde hervatten en opnieuw ,,een beperkte vorm van evenredige vertegenwoordiging" voor de Nationale Assemblée wilde invoeren. (De toepassing van het evenredigheidsbeginsel bij de Assemblée-verkiezingen van 1986 had geleid tot een sterke toename van de steun voor het FN, die 35 zetels veroverde. Toen bij de verkiezingen van 1988 het districtenstelsel - met één afgevaardigde per district - opnieuw werd ingevoerd, behield het FN slechts één zetel: en in 1993 behaalde het geen enkele zetel, hoewel het bij de eerste verkiezingsronde 12,4 procent van de stemmen in de wacht had gesleept)

Op 9 september herhaalde Le Pen in een media-uitzending de opruiende opmerkingen over de .,inherente ongelijkheid tussen de rassen", die hij eind augustus had gemaakt in een vraaggesprek op de .,zomerschool" van het FN in La Grande Motte en waarmee hij een felle discussie in de media had ontketend over de vraag hoe men op zijn racistische uitlatingen moest reageren. Minister van justitie Jacques Toubon verklaarde op 12 september dat Le Pen de brstaande wetten tegen het aanzetten tot rassenhaat niet had overtreden. Toubon zei echter dat hij voorstellen voor een nieuwe wet wilde indienen die verspreiding van vreemdelingenhaat en racisme zouden nioeten tegengaan. Op 20 september legde hij een wetsontwerp voor aan de Nationale Adviescommissie voor Mensenrechten.

Op 14 september leidde Le Pen een optocht van verscheidene duizenden aanhangers door Marseille om een volgens hem .,anti-Franse racistische moord" aan de kaak te stellen, nadat de politie een vijftienjarige (wiens moeder Marokkaanse was) had beschuldigd van het doodsteken van een veertienjarige blanke jongen. De optocht werd in brede kringen veroordeeld als een politieke kaping van de dood van de jongen. Tijdens een spreekbeurt in Montpellier op 19 september noemde Juppé Le Pen .,door en door racistisch, antiseniitisch en Xenofoob, op het hysterische af"

Op 16 september drong de voorzitter van de Socialistische Partij (PS). Lionel Jospin, erop aan dat de reactie op Le Pens racisme voornamelijk zou moeten bestaan uit politieke actie en niet uit pogingen om de activiteiten van het FN te verbieden. In de tweede ronde van twee tussentijdse kantonnale verkiezingen op 22 september wisten kandidaten van de regeringscoalitie dankzij een tegen het FN gericht ,,republikeinsfront" een FN-kandidaat te verslaan die in de eerste verkiezingsronde in de Zuid-Franse stad Toulon als eerste was geëindigd. alsmede een andere FN-kandidaat in Chaville in de buurt van Parijs.

Tapie treedt af als parlementslid. Tussentijdse verkiezingen uitgeschreven

Op 5 september verklaarde het Constitutionele Hof officieel dat Bernard Tapie, oud-voorzitter van Radical, zijn mandaat als afgevaardigde in de Nationale Assemblée voor Gardanne in Bouches-du-Rhône had verloren met ingang van 24 juli, de datum waarop het Hof had kennisgenomen van zijn faillissement. Op 13 september werd in de Franse staatscourant bekendgemaakt dat er op 13 oktober tussentijdse verkiezingen zouden worden gehouden, met een eventuele tweede verkiezingsronde op 20 oktober.

Tapie wilde de beroepsprocedures tegen zijn veroordelingen wegens omkoping bij een voetbalwedstrijd en belas-

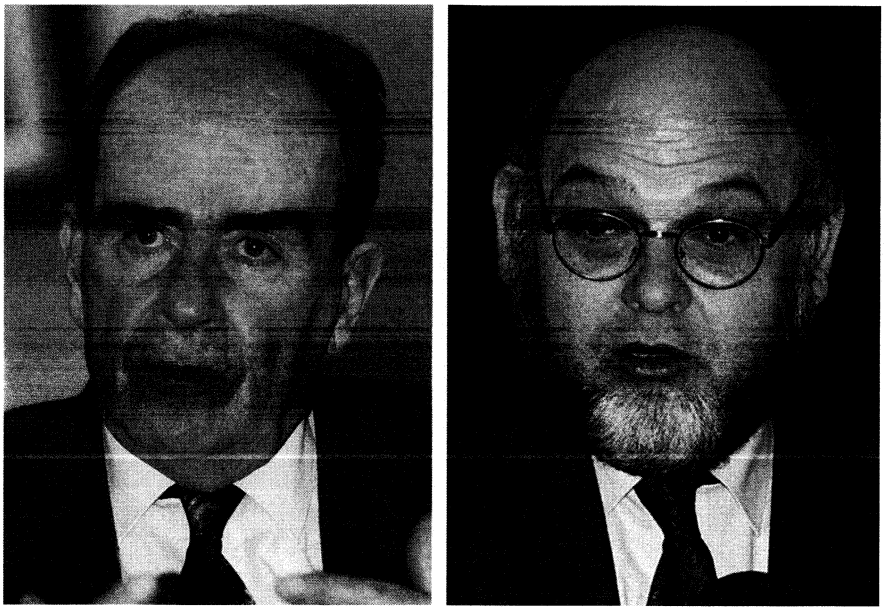
tingfraude en tegen een royement als lid van het Europees Parlement voortzetten (zie boven). Om de officiële uitspraak van het Constitutionele Hof voor te zijn had Tapie echter op 26 augustus verklaard te zullen aftreden na het uitkomen van een film waarin hij een rol speelde, omdat hij van mening was dat men in Frankrijk niet tegelijk filmacteur en politicus kon zijn. Op 28 augustus werd de film voor het eerst vertoond en op 2 september diende hij zijn ontslag in (dat later ongeldig werd verklaard door de uitspraak van het Hof)

Communistische overwinning op FN bij tussentijdse verkiezingen in Gardanne

Voor de tussentijdse verkiezingen op 13 en 20 oktober in het tiende kiesdistrict van Bouches du Rhone (in Gardanne, ten noorden van Marseille), waar de zetel van de voormalige Radicalen-leider Bernard Tapie op het spel stond, was ongebruikelijk veel belangstelling, omdat het Nationaal Front (FN) hier een grote aanhang had. Op 20 oktober werd de FN-kandidaat echter verslagen door burgemeester Roger Frei van Gardanne, die lid was van de Franse Communistische Partij (PCF).

Frei had op 13 oktober de eerste ronde gewonnen met bijna 38 procent van de stemmen. Het FN was met 26,8 procent op de tweede plaats geëindigd. Hierop hadden kandidaten van links en centrumlinks hun achterban opgeroepen in de tweede ronde op Frei te stemmen. Zij hadden er tevens bij prominente UDF- en RPR-politici op aangedrongen hen te steunen bij het afwijzen van het extremistische ideeëngoed van het FN (voor anti-FN ,,republikeins front" bij tussentijdse kantonnale verkiezingen in september, zie boven). Enkele individuele leden van de UDF-alliantie hadden aan deze oproep gehoor gegeven, onder wie de gematigde leider van de Democratische Beweging (UDF-FD). François Bayrou, en de burgemeester van Marseille, Jean-Claude Gaudin, die lid was van de Republikeinse Partij (UDF-PR). Op partijniveau echter waren de UDF noch de RPR bereid geweest hun aanhang op te roepen de communistische rivaal van de FN te steunen. Frei behaalde in de tweede ronde desondanks iets meer dan 60 procent van de stemmen. Het FN slaagde er net niet in zijn streefcijfer van 40 procent van de stemmen te halen.

Na een uitspraak van de Raad van State op 21 oktober kreeg het FN opnieuw serieus uitzicht op een belangrijke politieke post, ditmaal het burgemeesterschap van de stad Dreux in de buurt van Parijs. De Raad oordeelde dat de winnaar van de burgemeestersverkiezingen van juni 1995, een RPR-kandidaat, de kieswet had overtreden. Hij was namelijk binnen de zes maanden voorafgaand aan de verkiezingen gemeenteambtenaar geweest. De RPR had in Dreux actief campagne gevoerd om Marie-France Stirbois van de FN te verslaan, die de eerste ronde had gewonnen. Een soortgelijke uitspraak werd verwacht ten aanzien van Vitrolles, een stad in de buurt van Marseille. Het FN hoopte bij eventuele nieuwe verkiezingen in deze stad eveneens hoge ogen te gooien.

PCF-leider Robert Hué (r.)en zijn voorganger Georges Marchais (l.),tegen wie in oktober 1996 gerechtelijke vooronderzoeken werden ingesteld wegens het vermeende accepteren van steekpenningen. Foto EPA

Verkiezing CNI-voorzitter

Op 5 oktober kwam het bestuur van het rechtse Nationaal Centrum voor Onafhankelijken en Boeren (CNI) in Parijs bijeen en koos met 58 tegen 49 stemmen de 78-jarige oud-burgemeester van Ormesson, Olivier d'Ormesson, tot CNI-voorzitter als opvolger van Jean-Antoine Giansily. De nieuwe voorzitter benoemde onmiddellijk Pierre-Olivier Mahaux opnieuw tot secretaris-generaal.

De verkiezingsuitslag werd gezien als bevestiging van de trend binnen de partij om de band met de achterban op het platteland te versterken. In het kader van deze trend zou het CNI waarschijnlijk tevens zijn voormalige acroniem CNIP in ere herstellen.

Corruptieonderzoek naar PCF-leiders

Op 17-18 oktober kwam het PCF-bestuur voor de laatste maal bijeen vóór het 29ste partijcongres dat gepland was voor december. Tijdens de vergadering heerste er een sfeer van ,,verontwaardiging" over wat volgens de partijkrant *l'Humanité* van 15 oktober een ,,doelbewuste aanval" op de partij was.

De krant reageerde hiermee op een besluit van een Parijse rechtbank van 10 oktober een onderzoek in te stellen naar de vermeende betrokkenheid van hooggeplaatste PCF-leiders bij een regeling waarbij het nutsbedrijf Compagnie Générale des Eaux tien jaar lang (1984-'94) grote bedragen had betaald aan Sicopar, een onderzoek- en adviesbureau dat nauwe banden onderhield met de PCF. Het onderzoek richtte zich op voormalig PCF-secretaris-generaal Georges Marchais, partijleider (nationaal secretaris) Robert Hué, penningmeester Pierre Sotura en een andere partijfunctionaris.

Pausbezoek

Van 19-22 september bracht paus Johannes Paulus II voor de vijfde maal een bezoek aan Frankrijk. Het bezoek, zijn eerste sinds 1988, bracht grote mensenmassa's op de been, maar werd gekenmerkt door conflicten, aangezien liberale katholieken uiting gaven aan hun afkeer van de conservatieve ideeën van de paus op sociaal en seksueel gebied. Verder vonden er demonstraties plaats waarbij werd betoogd tegen het feit dat de Franse staat de faciliteiten voor het bezoek bekostigde, en werd benadrukt dat krachtens een wet uit 1905 kerk en staat gescheiden waren. Chirac, die al was bekritiseerd omdat hij het katholicisme kennelijk bevoordeelde toen hij in januari een bezoek aan het Vaticaan had gebracht, probeerde de toenemende wrevel hierover weg te nemen door nadrukkelijk te wijzen op de

republikeinse en niet-kerkelilke beginselen van de staat, toen hij de paus op 19 september in Tours verwelkomde

Het hoogtepunt van het pausbezoek was een mis op het vliegveld van Reims op 22 september, die werd bijgewoond door 200.000 mensen ter herdenking van de doop van de Frankische koning Clovis ongeveer 1.500 jaar daarvoor. Clovis had zich als eerste niet-christelijke West-Europese vorst bekeerd tot het Christendom. De regering had besloten dat de mis niet zou worden bijgewoond door vertegenwoordigers van de Franse staat. hoewel het extreemrechtse Nationale Front (FN) had geprobeerd de herdenking te gebruiken voor nationalistische doeleinden en er opvallende spandoeken aanwezig waren met de tekst ..doop van Clovis. doop van Frankrijk". De paus hoedde zich ervoor zich op deze manier uit te drukken of openiijk steun te betuigen aan hel gebruik van Clovis als identificatiefiguur voor conservatieve Franse katholieken. Op 19 september had hij zich in het West-Franse St-Laurent-sur-Sevre (waar op 2 september een primitieve bom was ontdekt en onschadelijk gemaakt)lovend uitgelaten over de ,.martelaren˙ van de Vendée. die in 1793-'S5 in opstand waren gekomen tegen de revolutionaire Franse republiek en ,,diemoedig genoeg waren om trouw te blijven aan de Kerk van Christus in een tijd waarin haar vrijheid en onafhankelijkheid werden bedreigd".

Oorlogsmisdadiger Touvier overleden

De nazi-collaborateur Paul Touvier, die in april 1994 was veroordeeld tot levenslang wegens misdaden tegen de mensheid (zie pag. 618/2/3-'94), overleed op 17 juli in een gevangeniszieken-huis in Fresnes bij Parijs.

Uitspraak tegen Papon

Op 18 oktober besliste een Hof van Beroep in Bordeaux dat de voormalige Franse politiecommissaris en minister Maurice Papon terecht moest staan wegens oorlogsmisdaden in verband met de deportatie en dood van 1.690 Franse joden in de periode 1942-'44. Aan de aanklacht tegen Papon ging 15 jaar juridisch touwtrekken vooraf. Zijn advocaten zouden in hoger beroep gaan.

Bomaanslagen Corsicaanse separatisten

Op 5 oktober raakte het stadhuis van Bordeaux laat in de avond beschadigd bij een bomaanslag. Deze aanslag was het meest spectaculaire incident in een reeks gewelddadige acties van Corsicaanse separatisten op het Franse vasteland.

Bij de aanslag in Bordeaux raakte niemand gewond. Eind september was in Aix-en-Provence een bom ontploft. en op 17 oktober vonden twee aanslagen plaats in Nimes. Op Corsica zelf was in de weken hieraan voorafgaand een groot aantal aanslagen gepleegd. De aanslag in Bordeaux zou zijn gepleegd. omdat premier Juppé burgemeester van die stad was. Daags na de aanslag benadrukte hij in een televisietoespraak dat ,,de staat niet mag wijken voor terrorisme". Het Front voor de Bevrijding van Corsica-Historisch Kanaal (FLNC-canal historiyue) eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. Op 24 oktober werd bekendgemaakt dat twaalf personen waren gearresteerd in verband met de bomaanslag in Bordeaux.

Een regionaal dagblad zette op 28 oktober vraagtekens bij Juppé's weigering te onderhandelen met terroristen. In een interview met deze krant zei François Santoni, leider van Cuncolta Naziunalista, de legale politieke vleugel van het FLNC, dat de premier bij monde van medewerkers van zijn eigen bureau toestemming had gegeven voor onderhandelingen.
Volgens Santoni had de regering tevens .,intensief onderhandelingen gevoerd" over de beruchte actie in januari, waarbij gemaskerde en gewapende militante Corsicanen tijdens een persconferentie in de Tralonca-grot een staaltje machtsvertoon ten beste hadden gegeven (zie pag. 317/3 e.v.-'96).Juppé had recentelijk aangekondigd dat de betrokkenen zouden worden vervolgd.

Het FLNC had de in januari afgekondigde en in april verlengde wapenstilstand (zie pag. 695/3 e.v.-'96) vooralsnog niet officieel beëindigd. Op haar beurt had de Franse regering de mogelijkheid van economische stimuleringsmaatregelen voor de ontwikkeling van het eiland opengehouden. De belangrijkste maatregel was geheel Corsica tot ,,vrijhandelszone" te verklaren, waardoor bedrijven vanaf januari 1997 vijf jaar lang zouden worden vrijgesteld van de betaling van douanerechten, belastingen en sociale premies. Op 16 ektober gaf de Europese Commissie de vereiste toestemming voor deze regeling.

Rapporten over ontwikkeling netwerk hogesnelheidstreinen

Op 8 oktober publiceerde de minister van verkeer. voorzieningen, huisvesting en toerisme Bernard Pons twee rapporten, waarin vraagtekens werden gezet bij de ontwikkeling van het prestigieuze Franse netwerk voor hogesnelheidstreinen (TGV). Op grond van een in 1992 opgesteld plan zou het netwerk worden uitgebreid met nog eens 2.300 km bovenop de 1.300 km aan spoorlijnen die reeds voor het netwerk waren bestemd.

Het Rouvillois-rapport had de uitbreiding als geheel bestudeerd en concludeerde dat liet onwaarschijnlijk was dat het netwerk binnen de volgende 15-20 jaar zou worden voltooid. Het rapport stelde dat geen van de beoogde nieuwe lijnen levensvatbaar zou zijn. als de overheid er niet veel geld in zou steken. Het rapport deed de aanbeveling de minst rendabele lijnen niet of pas op lange termijn aan te leggen en minder kostbare aiternatieven in overweging te nemen, in het bijzonder het gebruik van ,,schuine" treinen die op bestaande spoorlijnen bijna net zulke hoge snelheden zouden kunnen bereiken als TGV's. In een afzonderlijk rapport over de TGV-Est (de aansluiting op het grotere Europese netwerk via Parijs en Straatsburg, zie pag. 692/3-'96) werd de aanbeveling gedaan de aanleg van nieuwe spoorlijnen tien jaar uit te stellen. In het rapport werd tevens grote twijfel uitgesproken over de financiële haalbaarheid van het project.
(Vorber.pag. 689/2 e.v.-1996)

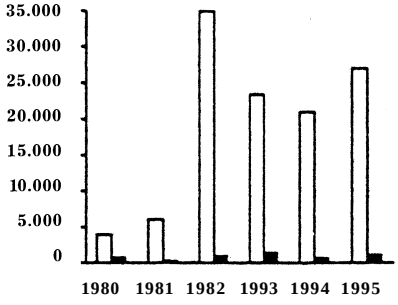
GROOT-BRITTANNIË

STRENGERE ASIELWETGEVING. REGERINGSWIJZIGINGEN. VOORSTELLEN TOT VERBOD OP VUURWAPENS. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 15 juli 1996 kwam de Conservatieve regering een eerdere nederlaag in het Hogerhuis te boven. toen het Lagerhuis een amendement van het Hogerhuis op haar Immigratie- en Asielwet verwierp met 295 tegen 274 stemmen. Dit amendement beoogde de termijn te verlengen waarin asielzoekers een uitkering zouden kunnen aanvragen.

Op 1 juli had het Hogerhuis een amendement aangenomen waarbij asielzoekers drie dagen de tijd zouden krijgen om aanspraak te maken op de vluchtelingenstatus zodat zij in aanmerking zouden komen voor een uitkering tij-

Asielzoekers

□ Aanvragen afgewezen
■ Erkend als vluchteling en asiel verleend
Bron: Brits Ministerie van binnenlandse zaken.

dens de behandeling van hun verzoek. Dit volgde op een uitspraak van het Hof van Beroep van 21 juni dat minister van sociale zekerheid Peter Lilley zijn bevoegdheden had overschreden door in februari een beleid in te voeren waarbij asielzoekers uitsluitend onmiddellijk na aankomst in Groot-Brittannië een uitkering konden aanvragen De oppositionele Labour Party uitte kritiek op de nieuwe regels, omdat deze zouden zijn bedoeld om gedesoriënteerde en verwarde vluchtelingen die onkundig waren van de wet, financiële steun te onthouden Een aantal Conservatieve parlementsleden en religieuze leiders sprak zich eveneens uit tegen de verwerping van het amendement van het Hogerhuis.

Bezoldiging parlementsleden. Ministerssalarissen. Stakingen

Op 10 juli gaf het Lagerhuis met een overweldigende meerderheid zijn goedkeuring aan een onmiddellijke salarisverhoging van 26 procent; zij volgden daarmee het advies van een onafhankelijke onderzoekscommissie. Dit gebeurde ondanks het feit dat premier John Major en Labour-leider Tony Blair herhaaldelijk hadden opgeroepen de verhoging te venverpen. Het jaarsalaris van een Lagerhuislid zou omhooggaan van £ 34.085 naar £ 43.000.

In een aparte stemming werd een salarisverhoging voor kabinetsleden en de oppositieleider goedgekeurd. Door deze salarisverhoging, die na de volgende verkiezingen zou ingaan, zou het salaris van de premier uitkomen op £ 143.000 (van E 84.217), dat van een minister op £ 103.000 (van £ 69.651) en dat van de oppositieleider op £ 98.000 (van £64.176).

De salarisverhoging stuitte op groot verzet onder de bevolking en zou hebben geleid tot een aantal loonconflicten onder werknemers in de overheidssector, waarvan de ernstigste zich voordeden bij de posterijen en de metro van Londen.

Het conflict bij de posterijen, waarbij 130.000 postambtenaren waren betrokken, leidde tot verscheidene vierentwintiguursstakingen. Op 13 juli dreigde de regering het monopolie van de Royal Mail op de bestelling van brieven die minder dan £ 1 kosten, op te schorten, indien er geen einde zou komen aan de staking. Het besluit van de stakers om op 26 juli het werk voor 24 uur neer te leggen had tot gevolg dat dit monopolie voor een maand werd opgeheven.

In juli werd het Londense openbaar vervoer verschillende malen ernstig ontwricht door vierentwintiguursstakingen van metrobestuurders De regering maakte bekend dat zij opnieuw overwoog stakingen in essentieie sectoren te verbieden

Nieuwe paniek rond BSE

De onthulling dat laboratoriumproeven het wetenschappelijk bewijs hadden geleverd dat schepen en geiten besmet konden zijn met de gekke-koeienziekte (bovine spongiforme encefalitis BSE) wekte de vrees voor een nieuwe bedreiging van de volksgezondheid door BSE Op 23 juli verklaarde in Brussel minister van landbouw Douglas Hogg echter nadrukkelijk dat ieder risico voor de volksgezondheid „zuiver theoretisch" was en dat alle op de markt gebrachte lamsproducten absoluut veilig waren Hogg gaf tevens steun aan een door Eurocommissaris voor landbouw Franz Fischler op 22 juli bekendgemaakt actieplan dat de vleesindustrie moest behoeden voor verdere schade Dit plan behelsde maatregelen om te voorkomen dat milt, hersens en ruggenmerg van schapen en geiten terecht zouden komen in de menselijke voedselketen (ziepag 741/2-'96)

Regeringswijzigingen

Op 23 juli wijzigde Major een aantal lage regeringsposten. Dit was het gevolg van het aftreden op 22 juli van staatssecretaris van financiën (Paymaster General) David Heathcoat-Amory. Heathcoat-Amory, die zijn besluit om op te stappen uit de regering bekendmaakte na hevige speculaties in de media, beweerde dat „de drang tot een politieke unie met Europa onstuitbaar was" en dat hij vooral bezorgd was over de Britse deelname aan een gemeenschappelijke Europese munt, die volgens hem „rampzalig zou zijn, zowel op politiek als economisch gebied".

Major weerstond druk om het kabinet te wijzigen, maar hij gebruikte de wijziging om ervoor te zorgen dat minister van financiën Kenneth Clarke werd gesteund door een krachtige pro-Europese ploeg op zijn ministerie. Heathcoat-Amory werd opgevolgd door Phillip Oppenheim, een groot pleitbezorger van het vrije-marktmechanisme en deregulering. Heathcoat-Amory's historische titel Paymaster Genera1 werd verleend aan David Willets, die zijn functie in het bureau van het kabinet behield. Willets werd beschouwd als een opkomende ster in de Conservative Party. Een andere belangrijke wijziging was de benoeming van Jacqui Lait tot het eerste vrouwelijke lid van het zogeheten whips' office - het bureau dat bekend staat als 'Conservatieve Veiligheidsdienst en zorgt voor de partijdiscipline

Privatisering British Energy

Op 15 juli werden aandelen van British Energy het nutsbedrijf dat zich bezig hield met de ontwikkeling van kernenergie, genoteerd aan de beurs, waarmee het privatiseringsproces van de elektriciteitsindustrie werd voltooid

De verkoop bracht E 1.4 mrd in het laatje en schulden van £ 700 mln werden doorberekend, zodat dit de regering in totaal £ 2,1 mrd opleverde, ongeveer £ 500 mln minder dan in 1995 was geraamd door het ministerie van handel en industrie en een flink stuk beneden de ramingen van BZW, zijn financiele adviseurs. die waren uitgegaan van £ 2.4 mrd a £ 2.8 mrd.

De verkoop ging gepaard met een controverse over de veiligheid van kerncentrales en de vooruitzichten over de winstgevendheid van British Energy. Volgens de Labour Party had de regering zich schuldig gemaakt aan „opzettelijke misleiding van een aanzienlijke omvang", omdat British Energy de investeerders pas na de sluiting van de openbare aanbieding van de aandelen op 10 juli had meegedeeld dat er problemen waren bij twee kerncentrales. Milieugroepen leverden verder kritiek op het besluit van het bedrijf om de moderne reactoren met gaskoeling in Hunterston B in Schotland en Hinkley Point B in Engeland pas een uur na sluiting van de openbare aanbieding buiten bedrijf te stellen. Zij waarschuwden er tevens voor dat in de toekomst de toestand van kernreactoren een nog belangrijkere kwestie zou worden voor investeerders.

Zuid-Koreaanse investering in Wales

Op 10 juli bevestigde het Zuid-Koreaanse concern LG Group dat het **E** 1,7 mrd zou investeren in de bouw van twee fabrieken in Newport (Zuid-Wales) voor de productie van monitoren en halfgeleidenvafels. Deze investering, die 6.100 banen zou opleveren, was waarschijnlijk de belangrijkste investering die ooit in Europa was gedaan door een niet-Europees bedrijf. Bijzonderheden over een financiële bijdrage van de Britse regering of de EU om de LG Group over de streep te trekken werden niet gepubliceerd, maar naar werd aangenomen zou het om zo'n £ 200 mln gaan.

Rapport parlementairecommissie over wapenbezit

Op 13 augustus werd het omstreden besluit van de bijzondere Lagerhuiscommissie voor binnenlandse zaken gepu-

bliceerd, waarin zij zich onthield van aanbevelingen voor de invoering van een verbod op handvuurwapens. De commissie was gevraagd zich te buigen over deze kwestie na de moord op zestien jonge kinderen en hun onderwijzeres in het Schotse plaatsje Dunblane in maart (zie pag. 701/2-'96). Het besluit werd genomen door de Conservatieve meerderheid in de commissie met het argument dat een verbod op pistolen en revolvers ,,te duur en onuitvoerbaar" zou zijn. De vier Labour-leden in de commissie, die hadden gepleit voor een verbod, beschuldigden de andere commissieleden ervan te zijn gezwicht voor druk van de wapenlobby.

De Conservatieve regering nam ijlings afstand van dit besluit, dat volkomen voorbij ging aan de publieke opinie. Functionarissen van het ministerie van binnenlandse zaken verklaarden dat de regering niet verplicht was de aanbevelingen van de commissie over te nemen en dat de ministers zouden wachten op de publicatie van het rapport van Lord Cullen over de gebeurtenissen in Dunblane, dat in september zou verschijnen. De ouders van de kinderen die waren omgekomen in Dunblane, gingen voor in het protest van de bevolking tegen het rapport van de commissie. Zij kregen de steun van een aantal hoge politiefunctionarissen en een groot aantal artsen die vooral bezorgd waren over het voorstel om huisartsen te betrekken bij de procedure voor de aanvraag van een wapenvergunning.

Voorstellen tot verbod op vuurwapens na Cullen-rapport

Op 16 oktober zwichtte de regering voor de publieke opinie en maakte voorstellen bekend om de meeste handvuurwapens te verbieden. De bekendmaking volgde nadat premier John Major en hooggeplaatste kabinetsleden twee uur lang hadden vergaderd over het op 15 oktober gepubliceerde onderzoeksrapport van Lord Cullen over de moordpartij in Dunblane.

De regering zei dat voor het eind van het jaar een nieuwe wet zou worden geïntroduceerd. op grond waarvan alle handvuurwapens zouden moeten worden ingeleverd. Er zou alleen een uitzondering worden gemaakt voor .22-kaliber enkelschotspistolen - deze vormden minder dan 10 procent van alle legale vuurwapens -, die zouden moeten worden bewaard bij schietverenigingen die aan veiligheidsmaatregelen waren onderworpen. Ongeveer 160.000 legale handvuurwapens zouden moeten worden ingeleverd om vernietigd te worden De eigenaren zouden schadeloos worden gesteld

Cullen had slechts aanbevolen handvuurwapens in bewaring te laten geven bij schietverenigingen. Het besluit van de regering verdergaande maatregelen door te voeren was naar verluidt gedeeltelijk ingegeven door Michael Forsyth's dreigement af te treden als minister voor Schotland, indien het kabinet niet krachtig stelling zou nemen; Dunblane viel onder Forsyth's kiesdistrict.

Het regeringsstandpunt veroorzaakte grote verontwaardiging bij schietverenigingen die al hun invloed hadden aangewend om de belangen van hun leden te behartigen. Volgens de wapenlobby waren er 4 mln illegale handvuurwapens in Groot-Brittannië en een verbod op tot dan toe legale vuurwapens zou daarom niet effectief zijn.

Voor de actiegroep Sneeuwklokje, die was owaericht na het bloedbad in Dunblane, ging het beoogde verbod niet ver genoeg. Sneeuwklokje eiste een totaalverbod en had de publieke opinie gemobiliseerd voor een massale petitiecampagne tegen vuurwapens. De Labour Party en de Liberaal-Democraten steunden Sneeuwklokje. Deze politieke partijen waarschuwden de regering dat ze een nederlaag zou lijden als ze geen totaalverbod op het bezit van vuurwapens zou instellen.

In oktober werd ook aandacht besteed aan de verkoop en het bezit van gevechtsmessen.

Op 17 oktober werd een minderjarige veroordeeld wegens de moord op het Londense schoolhoofd Philip Lawrence. die in december 1995 voor zijnschoo! was doodgcstokcn. In het kader van het ,;moreleherstel" van de samenleving had zijn weduwe Frances een oproep gedaan messen te verbieden. Haar oproep werd gesteund door brede lagen van de bevolking. Labour-leider Tony Blair besprak de kwestie met haar en eiste op 24 oktober dat de rege ing gevechtsmessen zou verbieden. De regering had dergelijke eisen tot dan toe naast zich neergelegd met het argument dat het moeilijk was een bruikbare definitie van een gevechtsmes te formuleren om dit soort messen te onderscheidenvan keukenmessen.

Vervroegdevrijlating van gedetineerden

Op 19 augustus ontstond verwarring in het gevangeniswezen, toen gevangenissen in Engeland en Wales zonder enige waarschuwing overgingen tot de vrijlating van criminelen die voor meerdere vergrijpen waren veroordeeld, nadat nieuwe richtlijnen waren bekendgemaakt voor de berekening van de duui van hun gevangenisstraffen

De richtlijnen waren de week daarvoor door de Dienst van het Gevangeniswezen toegezonden aan de gevangenisdirecteuren en waren het directe gevolg van een rechtszaak in 1995 waarbij een gedetineerde in beroep was gegaan tegen de duur van zijn straf. Volgens bronnen uit het gevangeniswezen zouden als gevolg daarvan naar schatting 4.000 gevangenen vervroegd in vrijheid worden gesteld. Allen waren gedetineerden die in afwachting van hun veroordeling in voorarrest hadden gezeten en opeenvolgende gevangenisstraffen uitzaten. Tot dan toe werd het voorarrest slechts één keer afgetrokken van een gevangenisstraf, maar krachtens de nieuwe richtlijnen moest bij elke afzonderlijke veroordeling rekening u-orden gehouden met de in voorarrest doorgebrachte tijd. Tevens werd gezegd dat de betrokken gedetineerden aanspraak zouden kunnen maken op een schadevergoeding van ongeveer £ 95 voor elke dag die zij te lang in de gevangenis hadden doorgebracht. De reclassering merkte op dat het tijdstip van de vrijlating ,,ongunstig" was. en wees erop dat de gedetineerden, onder wie een groot aantal ernstige zedendelinquenten. zonder voldoende voorbereiding op vrije voeten zouden worden gesteld.

Op 23 augustus, na de vrijlating van 537 gevangenen, gaf minister van binnenlandse zaken Michael Howard, die beweerde pas op 22 augustus op de hoogte te zijn gesteld van de vrijlatingen, opdracht het programma op te schorten. Op 29 augustus verwierp het Hooggerechtshof een bevel tot voorleiding van een arrestant dat was ingediend namens een van de betreffende gedetineerden. Hiermee werd in feite Howards opschorting van het vrijlatingsprogramma goedgekeurd in afwachting van de uitslag van een onderzoek van de nieuwe richtlijnen.

Ontbinding huwelijk prins Charles en prinses Diana

Op 28 augustus kreeg het op 15 juli uitgevaardigde decreet waarbij het vijftienjarige huwelijk van de prins en prinses van Wales werd ontbonden, bindende werking. Krachtens de voorwaarden voor de echtscheiding, waarmee prinses Diana in februari had ingestemd (zie pag. 325/1-'96) zouden beiden gezamenlijk de voogdij uitoefenen over hun

twee zonen, William en Harry. Diana zou haar titel 'Her Royal Highness' verliezen en voortaan worden aangesproken als 'Diana, prinses van Wales'.

Geen tweede proces tegen Kevin Maxwell

Op 19 september werd duidelijk dat er geen tweede proces kwam tegen Kevin Maxwell, de zoon van de in opspraak geraakte overleden niediamagnaat Robert Maxwell, toen een rechter van het Hooggerechtshof oordeelde dat verdere vervolging oneerlijk zou zijn en zou indruisen tegen het publieke belang, De uitspraak maakte een einde aan de strafvervolging van Kevin Maxwell naar aanleiding van de verdwijning van £ 440 mln uit het pensioenfonds van Maxwell in 1991. In januari was hij in een eerdere rechtszaak vrijgesproken van zware beschuldigingen met betrekking tot het pensioenschandaal (zie pag. 322/3 e.v.-'96).

Maxwell en drie andere voormalige directeuren of adviseurs van Maxwell-bedrijven, Larry Trachtenberg (die eveneens in januari was vrijgesproken). Albert Fuller en Michael Stoney, werden allen officieel vrijgesproken van beschuldigingen van fraude. Rechter Buckley verklaarde dat vervolging van de verdachten, ,.gezien de unanieme uitspraak van de jury in de eerste rechtszaak, zowel het vertrouwen van de bevolking als de integriteit van het systeem op de proef zouden stellen". Hij zei om verschillende redenen tot zijn beslissing te zijn gekomen. De belangrijkste reden was dat de fundamentele wederrechtelijkheid die in de tenlastelegging was gesteld, aan de orde was gekomen in de eerste rechtszaak, die tot vrijspraak had geleid. Hij was verder van mening dat het oneerlijk en hardvochtig zou zijn dc verdachten en hun gezinnen de spanning van een tweede rechtszaak te laten doormaken en dat de bevolking negatief zou reageren op een tweede langdurig proces dat misschien wel £ 20 mln zou kosten. Verder voegde hij eraan toe dat een tweede proces het risico met zich meebracht dat bij de bevolking de indruk zou worden gewekt dat de autoriteiten, namelijk het Bureau voor Ernstige Fraudebestrijding (Serious Fraud Office, SFO). dat de vervolging had ingesteld, zich niet neerlegden bij de uitspraak in het eerdere proces.

Islamitische conferentie afgelast

Op 6 september werd een conferentie van moslim-fundamentalisten die op 8 september zou worden gehouden, afgelast, nadat de organisatoren hadden toegegeven dat zij niet genoeg geld hadden voor passende veiligheidsmaatregelen. De plotselinge afgelasting kwam twee dagen nadat het ministerie van binnenlandse zaken had gewaarschuwd dat iedereen die opriep tot terreur of geweld, zou worden vervolgd.

De Vergadering voor het Reveil zou worden gehouden in de London Arena in de Londense wijk Docklands. Zij was georganiseerd door de groepering Al Muhajiroun, waarvan de leider Omar Bakri Muhammad eerder dat jaar had opgeroepen steun te betuigen aan Hamas de Palestijnse beweging die gekant was tegen het Israëlisch-Palestijns vredesakkoord en betrokken was bij een aantal zelfmoordaanslagen in Israël De bijeenkomst waartegen bezwaar was gemaakt door joodse homoseksuele en Aziatische organisaties in Groot-Brittannie, werd ook bekritiseerd door de Egyptische regering President Hosni Mubarak zei verrast te zijn over het plan om een conferentie te houden waaraan werd deelgenomen door een groot aantal islamitische geestelijken

Nieuw ,,geld in ruil voor vragen"-schandaal. Overstapparlementariër

Op 14 oktober stelde de parlementaire commissie voor gedragsnormen van het Lagerhuis een uitgebreid onderzoek in naar het Conservatieve parlementslid Neil Hamilton. een voormalige staatssecretaris, in verband met beschuldigingen dat deze zich zou hebben laten betalen voor het stellen van vragen in het parlement. Het onderzoek naar Hamiltons gedrag zou worden geleid door Sir Gordon Downey, parlementair commissaris voor het toezien op normen en waarden in Hoger- en Lagerhuis.

In oktober 1994 was Hamilton ervan beschuldigd geld en geschenken te hebben aangenomen van politiek lobbyist Ian Greer om namens Mohamed al-Fayed. de eigenaar van het warenhuis Harrod's. vragen in het parlement te stellen. Naar aanleiding hiervan was de commissie-Nolan voor normbesef in het openbare leven ingesteld (zie pag. 101/1-'95). Hamilton had de krant de Guardzan, die de beschuldigingen in de openbaarheid had gebracht, aangeklaagd wegens smaad. Hij had hiertoe via een amendement op de nieuwe lasterwet een wijziging van de parlementaire regels weten te bewerkstelligen. Op 30 september, daags voordat de zaak door het Hooggerechtshof zou worden behandeld. trokken hij en medeprocesvoerder Greer hun aanklacht echter in. Beiden hielden vol ,,volstrekt onschuldig" te zijn en beweerden dat ze genoodzaakt waren geweest hun aanklacht in te trekken vanwege de stijgende proceskosten. De Guardian beweerde echter dat hun besluit te maken had met het feit dat de krant documenten had ontvangen van het bureau van de premier en ook gesteund zou worden door de getuigenissen van drie werknemers van Fayed.

Op 16 oktober gaf het Lagerhuis toestemming aan de commissie voor gedragsnormen om soortgelijke beschuldigingen aan het adres van Paymaster Genera1 David Willetts te onderzoeken. Willetts zou ,,ongeoorloofde invloed" hebben uitgeoefend op een eerder onderzoek naar de ,.geld in ruil voor vragen"-schandalen, toen hij whip van de Conservative Party was.

Op 3 oktober dwong dc Labourparty een van haar woordvoerders in het Hogerhuis, barones Muriel Turner of Camden, op te stappen. Haar werd te verstaan gegeven dat haar positie onhoudbaar was geworden nadat zij in een tv-interview was opgekomen voor Ian Greer; zij was sinds 1991 lid van de raad van bestuur van Greers pr-firma. Ian Greer Associates.

Naar aanleiding van de nieuwe ,,geld voor vragen"-controverse liep het Conservatieve parlementslid Peter Thurnham op 13 oktober over naar de Liberaal-Democraten Thurnham was in februari afgetreden als whip van de Conservatieve Party uit protest tegen de reactie van de regering op het Scott-rapport over wapenverkopen aan Irak Sindsdien had hij als onafhankelijk Conservatief parlementslid zitting genomen in het Lagerhuis en veelal voor de regering gestemd (zie pag 324/2-'96) Hij zei dat zijn besluit om volledig met de Conservative Party te breken was ingegeven door wat hij zag als pogingen van de regering .,onderzoeken naar beerputten te blokkeren die de grondslagen van onze democratie vergiftigen"

Rentestijging

Op 30 oktober kondigde minister van financiën Kenneth Clarke onverwacht een rentestijging van 0,25 procent aan. Hierdoor steeg de basisrente naar 6 procent.

De rentestijging was de eerste in twintig maanden. Volgens Clarke was de maatregel bedoeld om de inflatie ,,inde kiem te smoren". De Bank van Engeland was tegen de vorige renteverlaging in juni geweest (zie pag. 702/2/3-'96) en zei dat de minister door het recente besluit een grotere kans had zijn middellangetermijndoelstelling van een inflatie van maximaal 2,5 procent te realiseren. Naar verluidt had een naaste collega van Clarke gezegd dat men door middel van deze rentestijging wilde voorkomen dat de rente vlak voor de verkiezingen (die waarschijnlijk in mei 1997 zouden plaatsvinden) zou moeten worden verhoogd. Financiële experts verwachtten echter dat de rente voor het eind van het jaar met nog eens 0,25 procent zou stijgen en in april of mei 1997 opnieuw met 0,25 procentpunt. De maatregel leidde tevens tot speculatie over Clarke's begrotingsplannen. De begroting zou in november worden gepresenteerd en volgens velen was Clarke voornemens de inkomstenbelasting te verlagen.

(Vor.ber.pag. 696/1 e.v.-1996)

Orangisten passeren op 9 juli 1996 tijdens hun mars door het centrum van Belfast leden van de RUC-oproerpolitie, die de toegang tot de katholieke wijken blokkeert. *Foto* EPA

NOORD-IERLAND. SPANNINGES DOOR ORANJEMARSEN. DOORBRAAK IN OVERLEG TUSSEN ALLE PARTIJEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Tijdens het roerige ,,paradeseizoen" (de jaarlijkse protestantse optochten ter herdenking van de gebeurtenissen in 1688-'90, die uitmondden in de overwinning van prins Willem III van Oranje op de katholieke koning Jacobus II in de slag bij de Boyne) was Noord-Ierland het toneel van het ernstigste sektarische geweld dat sinds jaren had plaatsgevonden. De ernstigste incidenten werden veroorzaakt door een mars van de Oranjeorde in Drumcree bij Portadown in Armagh.

Ongeregeldheden in Drumcree. Politieverbod op Oranjemars ingetrokken

Op 7 juli wilden de orangisten de traditionele route volgen die zou leiden door Garvaghy Road in een katholieke wijk van Drumcree. De Royal Ulster Constabulary (RUC) weigerde hiervoor toestemming te geven, omdat een parade door de katholieke wijk een provocerende uitwerking zou hebben (in 1995 had deze parade geleid tot een drie dagen durende impasse, waarbij duizenden orangisten in tenten bivakkeerden totdat een groep van 800 personen in stilte door Garvaghy Road mocht marcheren).

De Oranjeorde betoogde dat de RUC boog voor de katholieken en verscheidene duizenden protestanten verzamelden zich voor een door de RUC opgeworpen barricade op 50 meter van de protestantse kerk in Drumcree. De naar schatting 2.000 RUC-leden werden door hen bekogeld met stenen, flessen en vuurwerk. De betogers probeerden zich ook een weg te banen door de prikkeldraadversperringen, maar zij werden door de politie met traangas en plastic kogels teruggedreven. De orangisten verklaarden dat zij bereid waren in Drumcree te blijven ..zolang dit nodig mocht ziin". De daaropvolgende dagen sloten orangisten van elders zich aan bij de protestactie. Gnionistische politici. onder wie David Trimble, de leider van de (Official) Ulster Unionist Party (OUP). en dominee Ian Paisley, de voorzitter van de Democratic Unionist Party. bezochten eveneens Drumcree om steun te betuigen aan de betogers en verklaarden dat zij pas zouden deelnemen aan besprekingen tussen alle partijen als de RUC concessies zou doen

De actie van de orangisten leidde tot een golf van geweid in heel Noord-Ierland. Huizen van katholieken werden in brand gestoken en in katholieke scholen werden vernielingen aangericht. Unionisten en nationalisten leverden vuurgevechten in verschillende gebieden en Unionisten wierpen barricades op en raakten slaags met de politie. Ruim honderd mensen werden gewond en op 8 juli werd een katholieke taxichauffeur doodgeschoten in de omgeving van Portadown.

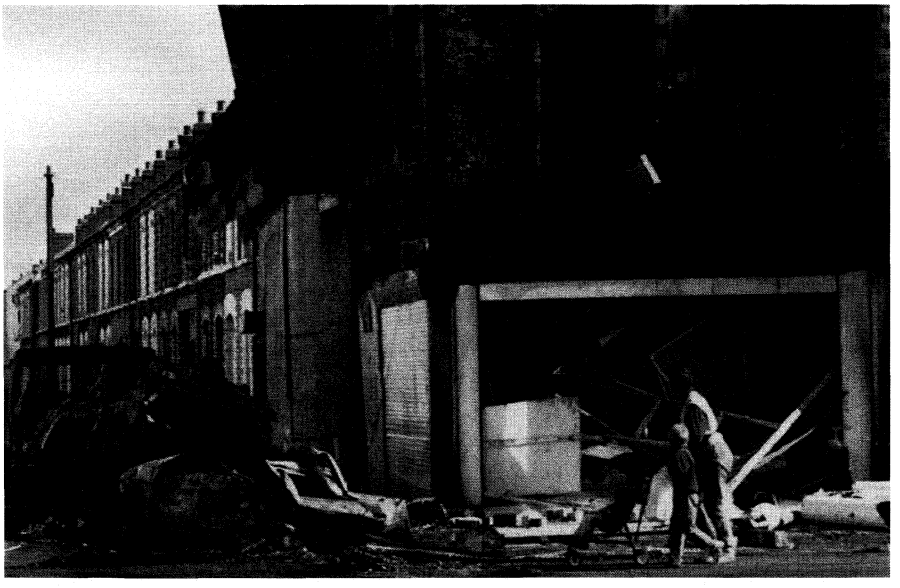
Op 9 juli gaf de Britse premier John Major opdracht 1.000 militairen extra in Noord-Ierland te legeren (de eerste versterkingen na de troepenterugtrekkingen in 1995, zie pag. 543/3 en 688/1/2-'95). Hij veroordeelde het ,,straatgeweld" rn beklemtoond? dat dit bet vredesproces niet zou dwarsbomen.

Op 11 juli kwam er plotseling een wijziging in het optreden van de RUC. De barricades werden afgebroken en de protestanten kregen toestemming over Garvaghy Road te marcheren.

Ongeveer 1 300 orangiste? marcheerden door de straat voorafgegaan door honderden leden van de oproerpolitie die met plastic kogels en gummiknuppels de straat vrijmaakten van katholieke bewoners die een sit-down-demonstratie hielden De wijziging in het optreden van de RUC had tot gevolg dat er een einde kwam aan een groot aantal Unionistische protestacties.

Het besluit om toestemming te verlenen voor de mars werd genomen door het hoofd van de RUC, Sir Hugh Annesley. Hij zei bang te zijn geweest dat er op grote schaal geweld zou uitbreken met een aanzienlijke kans op dodelijke slachtoffers. als de situatie niet zou zijn opgelost op 12 juli. de dag waarop het merendeel van de oranjemarsen werd gehouden. Annesley ontkende dat er politieke druk op hem was uitgeoefend om toestemming te verlenen voor de mars. Zijn besluit werd ernstig bekritiseerd door de katholieken. De plaatselijke bevolking veroordeelde de RUC als ,,demilitaire vleugel van de Oranjeorde". Dit weerspiegelde de aloude opvatting dat de overwegend uit protestanten bestaande RUC eigenlijk een langs sektarische lijnen opgezette politiemacht was.

Op 11-13 juli vonden er overal gewelddadigheden plaats, waarbij voornamelijk nationalisten waren betrokken: een katholiek kwam om na te zijn overrcdcn door een legervoertuig. Op 12 juli trok de nationalistische Social Democratic Labour Party (SDLP) zich terug uit het 110 leden tellende Constitutionele Forum (zie pag. 703/3-'96) als reactie op de gebeurtenissen in Drumcree.

Een beeldvande ravage in Belfast als gevolg van hevige onlusten op 9 juli 1996 Foto EPA

Het optreden van de RUC werd ook bekritiseerd door de Ierse regering. Tijdens een ontmoeting op 18 juli tussen de Ierse vice-premier en minister van buitenlandse zaken Dick Spring en de Britse minister voor Noord-Ierland, Sir Patrick Mayhew, waren naar verluidt bittere woorden gevallen.

Bomaanslag in Enniskillen. Loyalistische paramilitaire organisaties dreigen wapenstilstand te beëindigen

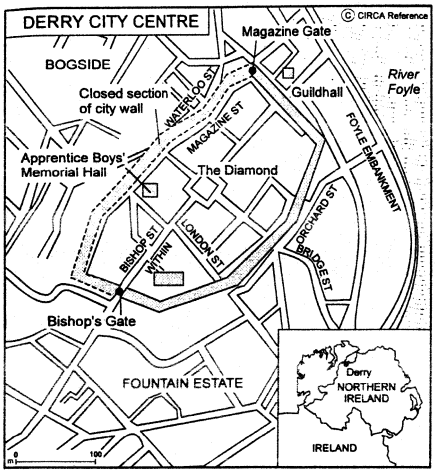
Op 13 juli ontplofte in het Killyhelvin Hotel in Enniskillen een bom waar bij zeventien mensen werden gewond Unionistische politici waarschuwden dat de loyalistische (protestantse) paramilitaire organisaties op het punt stonden hun wapenstilstand (die zij in oktober 1994 hadden afgekondigd, zie pag 105/2/3-'95) te beeindigen als reactie op deze aanslag Sinn Fein-voorzitter Gerry Adams suggereerde echter dat de aanslag een ,,gemene streek" zou kunnen zijn Op 14 juli ontkende het Ierse Republikeinse Leger (IRA) aansprakelijk te zijn voor de aanslag

De suggestie dat het om een ,,gemene streek" zou gaan. werd door loyalistische politici van de hand gewezen. David Ervine van de Progressive Unionist Party (PUP) noemde de bomaanslag ,,een brug te ver" en verklaarde dat de wapenstilstand .,in zijn totaliteit aan een zijden draadje hing". Alle partijen gaven toe dat de aanslag de kans vergrootte dat het sektarisch geweld in Noord-Ierland. dat na de door de IRA in augustus 1994 afgekondigde wapenstilstand was opgehouden. weer in alle hevigheid zou losbarsten. Eind augustus hadden echter noch de IRA noch loyalistische groeperingen hun paramilitaire activiteiten hervat.

Mars van Apprentice Boys in Londonderry

Eind juli begonnen nationalistische en Unionistische leiders intensief te overleggen in een poging te voorkomen dat er op grote schaal ongeregeldheden zouden uitbreken tijdens de jaarlijkse mars van de Apprentice Boys in Derry (Londonderry) op 10 augustus, de laatste belangrijke optocht van het paradeseizoen.

Aangezien werd gevreesd voor een herhaling van de gewelddadigheden die hadden plaatsgevonden tijdens de mars in Drumcree (zie boven), had SDLP-voorzitter John Hume op 23 juli een ontmoeting met de leider van de Apprentice Boys, een protestantse organisatie die was opgericht om te herdenken dat in 1689 een aantal gildejongens de poorten van Londonderry had gesloten om het leger van de katholieke koning Jacobus II tegen te houden. Hume wist

echter geen akkoord te bereiken over een andere route voor de mars (die liep over een deel van de stadsmuur langs de katholieke wijk Bogside). Aangezien de Apprentice Boys vastbesloten waren over de hele stadsmuur te marcheren, greep de minister voor Noord-Ierland, Patrick Mayhew, op 7 augustus in en werden twee delen van de stadsmuur afgesloten. Hoewel deze maatregel aanvankelijk leidde tot woedende reacties van de Apprentice Boys. stemden zij in met een wijziging van de route na op het laatste moment gehouden besprekingen met katholieke bewoners en kerkelijke leiders. Op 10 augustus verliep de mars van 10.000 protestanten dan ook relatief rustig.

Nieuw hoofd RUC

Op 30 augustus werd Ronnie Flanagan, tot dan toe plaatsvervangend hoofd van de RUC, benoemd tot hoofd van dit korps. Flanagan gaf toe dat hem een belangrijke taak stond te wachten bij het herstel van de betrekkingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen.

IRA-leden aangehouden in verband met plannen voor bomaanslagen in Engeland. Onderzoek mortieraanval in Osnabruck

Op 20 juli verschenen acht mannen, onder wie een Amerikaanse oud-marinier, voor een Londense rechtbank. Zij werden ervan beschuldigd te hebben samengezworen om een reeks bomaanslagen te plegen. De acht, die ervan werden verdacht lid van de IRA te zijn, waren op 15 juli gearresteerd bij invallen in woningen in Birmingham en Londen, waarbij de politie ook materiaal vond om bommen te fabriceren. Volgens de politie hadden de arrestaties plaatsgevonden aan de vooravond van een grootscheepse terreurcampagne in Engeland.

Op 7 juli vaardigde de Duitse politie een arrestatiebevel uit tegen de Britse ex-militair Michael Dickson in verband met de mortieraanval op de Britse kazerne in Osnabrück in Juni (zie pag. 706/3-'96). Het arrestatiebevel was uitgevaardigd, nadat op 4 augustus een IRA-schuilplaats was ontdekt. De politie vermoedde dat het huis was gebruikt door de IRA-cel die de aanslag haduitgevoerd.

VS leveren uit Maze-gevangenis ontsnapt IRA-lid uit

Op 18 augustus keerde Jimmy Smyth, een veroordeeld IRA-lid weer terug in een Noord-Ierse gevangenis nadat hij een langdurig juridisch steekspel tegen zijn uitlevering door de VS had verloren Smyth, die in 1978 tot twintig laar gevangenisstraf was veroordeeld, behoorde tot de 38 gevangenen die op 25 september 1983 ontsnapten uit de Maze-gevangenis bij Belfast (zie pag. 188/1-'87). In 1992 was hij in de Verenigde Staten aangehouden en hoewel een Amerikaanse federale rechtbank in 1994 zijn uitlevering had tegengehouden, werd die uitspraak in hoger beroep vernietigd.

Vermoedelijk IRA-lid doodgeschoten. Wapenarsenaal ontdekt

Op 23 september deden antiterreureenheden van de politie invallen in verscheidene panden in Londen en Sussex. Volgens de politie was daardoor een aantal zware bomaanslagen in Engeland en een reeks politieke moorden door de IRA voorkomen. De operatie, die werd geleid door functionarissen van de terreurbestrijdingsdienst van Scotland Yard, zou de IRA de zwaarste slag sinds jaren hebben toegebracht. Bij een van de invallen werd Diarmuid O'Neil, een vermoedelijk IRA-lid, doodgeschoten.

In een loods in Noord-Londen, die door de politie werd omschreven als ,,een magazijn van een kwartiermeester", vond de politie tien ton uit kunstmest gefabriceerde explosieven, in dozen verpakt, alsmede autobommen en een grote hoeveelheid materiaal om bommen te vervaardigen, zoals Semtex en ontstekingsmechanismen. Zij nam verder twee vrachtwagens in beslag, drie kalasjnikow-geweren, twee pistolen en een hoeveelheid munitie. De politie dacht met deze vondst een aanslag te hebben voorkomen die ,,vandaag of morgen" had kunnen plaatsvinden, en deelde mee dat de doelwitten naar alle waarschijnlijkheid de City of Londen en de jaarvergadering van de Conservatieve Partij in Bournemouth later die maand zouden zijn geweest. De vondst van boobytraps die onder auto's konden worden bevestigd, wees er volgens poltie op dat de IRA toebereidselen trof om haar aanslagen uit te breiden tot individuele politici en andere hooggeplaatste personen.

O'Neil werd getroffen door zes politie-

OUP-leider David Trimble (l.) en afgevaardigde John Taylor (r.) staan de pers te woord voor kasteel Stormont tijdens een pauze in het vredesoverleg op 16 juli 1996. Foto PA

kogels, toen de politie een inval deed in een pension in Hammersmith in West-Londen. Dezelfde dag nog overleed hij in een ziekenhuis aan zijn verwondingen. In eerste instantie werd beweerd dat hij was neergeschoten tijdens een vuurgevecht, maar later deelde de politie mee dat hij ongewapend was geweest. Sinn Fein toonde zich verontrust over de omstandigheden rond O'Neils dood en wilde weten of de politie instructies had om te schieten om te doden. Volgens de politie was de in Londen geboren O'Neil betrokken bij de bomaanslag in de Docklands in februari (zie pag. 326/3 e.v.-'96).

Op 28 september werden vier personen die bij de invallen waren gearresteerd, officieel aangeklaagd wegens het bezit van explosieven.

Overleg tussen alle partijen in impasse

Na het zomerreces werd op 9 september in kasteel Stormont het overleg tussen alle partijen voortgezet. De hoop van de Britse en Ierse regeringen dat er spoedig enige vooruitgang zou zijn te bespeuren, werd echter de bodem ingeslagen, toen dominee Ian Paisley, leider van de Democratie Unionist Party (DUP), eiste dat de Progressive Unionist Party (PUP) en de Ulster Democratic Party (UDP) zouden worden uitgesloten van de besprekingen.

Volgens Paisley hadden beide partijen gehandeld in strijd met de uitgangspunten van de Commissie-Mitchell inzake het afzweren van het gebruik van geweld (zie pag. 326/1 e.v.-'96) door hun weigering een veroordeling uit te spreken over de doodsbedreigingen die het Gezamenlijke Loyalistische Militaire Commando op 28 augustus had geuit tegen twee dissidente leden van een loyalistische paramilitaire groepering. Op 11 september besloten beide regeringen evenwel dat PUP en de UDP aan de onderhandelingstafel mochten blijven met het argument dat zij de uitgangspunten van de Commissie-Mitchell niet hadden geschonden. De DUP betoogde dat dit besluit verstrekkende gevolgen zou hebben, en dat het „een uitnodiging aan Sinn Fein was om door deze deuren binnen te komen zonder zijn standpunt ten aanzien van de IRA te wijzigen".

Op 30 september ontstond opnieuw beroering, toen ongeveer honderd leden van twee loyalistische paramilitaire groeperingen, de Ulster Defence Association en de Ulster Freedom Fighters, die waren opgesloten in de zwaar beveiligde Maze-gevangenis, hun steun aan de besprekingen introkken uit protest tegen het uitblijven van enige voortgang.

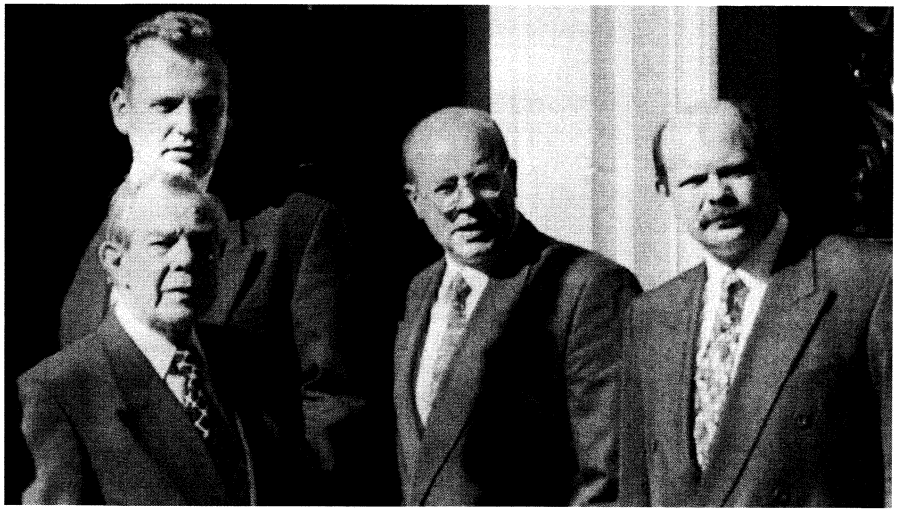
De gevangenen zegden ook hun steun op aan de wapenstilstand. die de loyalisten in oktober 1994 hadden afgekondigd, maar die steeds meer ter discussie kwam te staan na de hervatting van de IRA-bomaanslagen in februari (zie pag. 326/3 e.v.-'96). Commentatoren merkten op dat de steun van de lovalistische gevangenen voor de wapenstilstand. die pas drir dagen voor de afkondiging ervan was verkregen, van cruciaal belang was geweest, en waarschuwden dat de intrekking van hun steun de voortzetting van het bestand hoogst onzeker maakte.

Doorbraak in overleg. Overeenstemmingover agenda

In de vroege ochtend van 13 oktober werd bij het overleg in kasteel Stormont een belangrijke doorbraak bereikt, toen de OUP en de nationalistische SDLP overeenstemming bereikten over de samenstelling van de agenda.

Het akkoord kwam in grote mate overeen met de voorstellen in het Mitchell-rapport (zie pag. 326/1 e.v.-'96) en voorzag in het houden van een gespreksronde met deelname van alle partijen. De netelige kwestie van de ontwapening van de Noord-Ierse paramilitaire organisaties was al tweede punt op de agenda geplaatst. Bovendien voorzag het akkoord in „mechanismen die noodzakelijk zijn voor het boeken van vooruitgang ten aanzien van ontwapening naast het voeren van onderhandelingen".

Alle partijen bij het overleg reageerden met instemming op de doorbraak in de impasse, die de besprekingen vanaf het

Leden van PUP en UDP poseren op 22 juli 1996 in Londen voor de ambtswoning van de Britse premier John Major, die hen voor overleg heeft uitgenodigd. V.l.n.r.: Hugh Smythe (voor), Gary McMichael (achter), John White en David Ervine. Foto PA

begin in juni had vertraagd (zie pag 704/2 e v-'96), met uitzondering van de Democratic Unionist Party (DUP) en de UK Unionist Party, die beweerden dat de ontwapening nooit zou plaatsvinden en dat de OUP en de SDLP ,,deweg vrijmaakten voor deelname van Sinn Fein aan de besprekingen" De UUP eiste echter dat Sinn Fein aan een aantal voorwaarden zou moeten voldoen om te worden toegelaten tot de besprekingen, met als belangrijkste dat de IRA een nieuwe en onvoorwaardelijke wapenstilstand zou afkondigen

Bomaanslag op kazerne in Lisburn

Op 7 oktober bracht de IRA twee zware autobommen tot ontploffing in het hoofdkwartier van het Britse leger bij Lisburn in het graafschap Antrim. Hoewel de IRA zijn activiteiten in Engeland in februari had hervat, was dit de eerste grote aanslag in Noord-Ierland zelf na meer dan twee jaar. Na de aanslag werd gevreesd dat loyalistische paramilitaire organisaties, die de geloofwaardigheid van het vredesproces steeds in twijfel hadden getrokken, uit wraak het bestand dat zij al twee jaar in acht hadden genomen, zouden beëindigen (zie pag. 105/2/3).

De bommen ontploften binnen een kwartier na elkaar bij de Thiepval-kazerne in Lisburn. De tweede bom, die ontplofte bij het hospitaal van de kazerne, was gericht tegen het medisch personeel en de slachtoffers van de eerste ontploffing, die had plaatsgevonden bij een administratiegebouw. Zeker 31 personen. onder wie minstens tien burgers. raakten gewond en één slachtoffer, een soldaat. overleed naderhand aan zijnvenvondingen.

De Britse en Ierse regeringen veroordeelden de aanslag. Tijdens het partijcongres van de Conservative Party op 8 oktober noemde de Britse premier John Major de aanslag ,,onvoorstelbaar misdadig" en hekelde hij recente oproepen van Sinn Fein-leiders Gerry Adams en Martin McGuinness om overleg te voeren met de regering als .,weerzinwekkend hypocriet".

UVF-lid doodgeschoten

Op 29 oktober werd Thomas George Stewart doodgeschoten. Stewart was een vooraanstaand lid van de loyalistische paramilitaire Ulster Volunteer Force (UVF). De UVF maakte later bekend dat Stewart een week eerder door de organisatie was ,,afgezet" als UVF-commandant van Noord-Belfast na een intern onderzoek naar een reeks overvallen. Volgens loyalisten en de politie had de UVF niets te maken met Stewarts dood, maar waren ,,crimineleelementen" wellicht verantwoordelijk.

(Vor.ber.pag. 702/3 e.v.-1996)

CANADA

AFTREDEN MINISTER VAN DEFENSIE. REGERINGSWIJZIGING. ONTSLAG STAFCHEE STRIJDKRACHTEN

Op 4 oktober 1996 trad David Collenette af als minister van defensie en veteranenzaken. De officiële reden voor zijn vertrek uit de federale regering was dat Collenette namens een kiezer een brief aan de Immigratie- en Vluchtelingenraad had ondertekend Hiermee had hij een ,,onopzettelijke, technische" overtreding begaan op het gebied van de ethische richtlijnen die golden voor de betrekkingen tussen kabinetsleden en semi-rechterlijke organen.

Collenette verklaarde nadrukkelijk dat zijn aftreden niets te maken had met de crisis binnen de Canadese strijdkrachten die was ontstaan na beschuldigingen dat Canadese militairen zich zouden hebben misdragen in Somalia (zie onder). Premier Jean Chrétien sprak de hoop uit dat Collenette zijn functie weer zou aanvaarden na een gepaste ,,periode van berouw" in acht te hebben genomen.

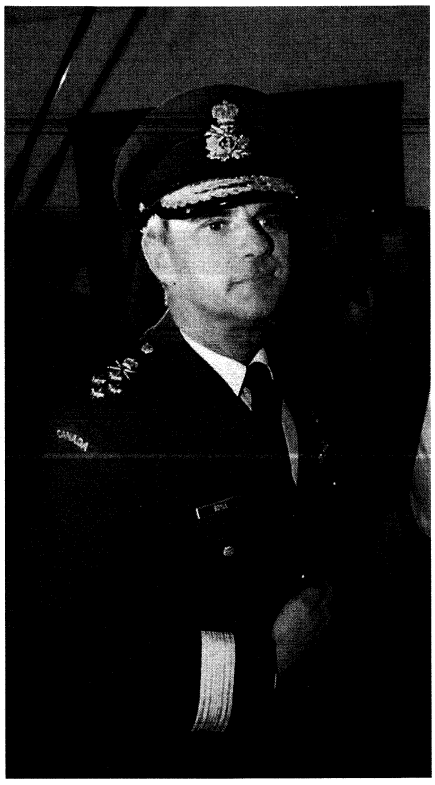
Collenette's aftreden vormde de aanzet tot een kleine wijziging in de regering. Hierbij ging het om de volgende ministersposten:

Defensie, veteranenzaken - Douglas Young+; ontwikkeling van menselijke hulpbronnen - Pierre Pettigrew+; internationale samenwerking, Franstalige gemeenschap - Don Boudria*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Ontslag stafchef strijdkrachten Boyle wegens wangedrag militairen in Somalia

Een gevolg van het aftreden van Collenette was het ontslag op 8 oktober van generaal Jean Boyle als stafchef van de Canadese strijdkrachten. Bogle was in januari 1996 benoemd na een schandaal rond wangedrag van militairen van het Canadian Airborne Regiment in Somalia in 1993. Het regiment was destijds in Somalia gestationeerd als onderdeel van de VN-vredesmacht (UNOSOM). Het regiment was ontbonden en zes militairen, onder wie twee officieren, waren veroordeeld voor hun aandeel in het martelen en de dood van een gearresteerde Somalische jongen.

De Canadese generaal Jean Boyle arriveert op 14 augustus 1996 in Ottawa om gehoord te worden over het gedrag van Canadese militairen in Somalia. Foto EPA

Uit een daaropvolgend onderzoek bleek dat op grote schaal malaise heerste binnen de Canadese strijdkrachten. Hoewel werd aangenomen dat Boyle niets te maken had met het schandaal in Somalia, kwam aan het licht dat hij had meegewerkt aan pogingen de media informatie te onthouden over het incident door documenten waartoe het publiek toegang diende te hebben, te verscheuren of te veranderen.

Na zijn getuigenis voor een onderzoekscommissie in augustus was Boyle onder steeds grotere druk komen te staan ontslag te nemen. Alleen dankzij steun van Collenette had hij kunnen aanblijven. Collenette's opvolger Young had echter geweigerd Boyle te ondersteunen.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. QUEBEC. BOUCHARD BLIJFT LEIDER PQ

Op 23-24 november 1996 bestendigde premier Lucien Bouchard van Quebec tijdens een congres zijn leiderschap van de regerende Parti Québécois (PQ). Op de eerste dag van het congres sprak 76,7 procent van de gedelegeerden zijn vertrouwen uit in de in januari geko-

zen Bouchard (zie pag. 187/1 e.v.-'96). Vergeleken met de 91 procent die zijn voorganger Jacyues Parizeau in 1991 had vergaard, kreeg hij minder steun dan verwacht. Dit leidde tot speculaties dat hij zou aftreden en provinciale verkiezingen zou uitschrijven. Op 24 november kreeg hij echter een staande ovatie van de 2.000 gedelcgeerden, die opnieuw steun betuigden aan zijn gematigde opstelling inzake het primaat van de Franse taal en zijn bereidheid te onderhandelen met de federale regering over een nieuw partnerschap, voordat de provincie een derde referendum zou houden over haar status (voor tweede referendum, zie pag. 837/1 e.v.-'93).

Aftreden vice-gouverneur Roux wegens oorlogsverleden

Op 5 november 1996 trad Jean-Louis Roux af als vice-gouverneur van Quebec: nadat hij tijdens een interview met een tijdschrift had toegegeven tijdens de Tweede Wereldoorlog als student een hakenkruis te hebben gedragen en in 1942 te hebben deelgenomen aan een demonstratie tegen de dienstplicht die was uitgelopen op plunderingen van joodse winkels in Montreal. Op 6 november bood Roux zijn excuses aan voor zijn gedrag.

De '73-jarige Roux. een vooraanstaand acteur en theaterdirecteur, had zijn voornamelijk ceremoniele functie aanvaard op 12 september. Premier Jean Chrétien zei dat hij ten tijde van de benoeming van Roux niet op de hoogte was geweest van diens verleden en verklaarde dat het gezien diens ,,onberispelijkestaat van dienst" als een jeugdzonde moest worden beschouwd. Joodse leiders in Canada aanvaardden de verontschuldigingen van Roux en prezen zijn achtenswaardige daad af te treden.

Dood oud-premier Bourassa

Op 2 oktober 1996 overleed Robert Bourassa (geb. 14 juli 1933), premier van Quebec van 1970-'76 en van 1985-'93. Met betrekking tot de belangrijke kwestie van de status van Quebec had Bourassa, een lid van de Liberale Partij, zich noch voor het federalisme noch voor afscheiding uitgesproken. Hij had geprobeerd de Franstalige bevolkingsgroep tevreden te stellen door steun te verlenen aan pogingen erkenning te verkrijgen van Quebec als een aparte gemeenschap binnen Canada met een speciale verantwoordelijkheid voor de bescherming en bevordering van de Franse taal en de cultuur van Quebec.

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. VERLAGING RENTETARIEVEN

Op 23 augustus 1996 verlaagde de Bank van Canada de rentetarieven voor de tweede keer die maand en gaf daarmee blijk van zijn toenemende onafhankelijkheid van de Amerikaanse Centrale Bank (Federal Reserve) .

In februari was de Canadese kortetermijnrente onder het Amerikaanse niveau gezakt en sindsdien was het verschil steeds groter geworden. Als reactie brachten de commerciele banken hun laagste bankrente terug van 6 procent naar 5.75 procent ten opzichte van 9.75 procent een jaar eerder en de Amerikaanse laagste bankrente van dat moment van 8,25 procent. De renteverlaging, die was bedoeld om de achterblijvende binnenlandse vraag te stimuleren. kwam na buitengewoon gunstige ontwikkelingen in de Canadese economie in vergelijking met die van de VS. De Canadese inflatie bedroeg 1,4 procent per jaar, ongeveer de helft van die in de VS. De Canadese dollar. die gewoonlijk gevoelig was voor een verlaging van de rentetarieven. bleef stabiel.

Op 30 augustus 1996 maakte Canada bekend dat het voor het eerst in twaalf jaar een overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans had. Uit officiële cijfers bleek dat de lopende rekening van de betalingsbalans afstevende op een voor seizoensinvloeden gecorrigeerd overschot van C$ 1,1 mrd in het tweede kwartaal van 1996. In de kalenderjaren 1994 en 1995 hadden de tekorten respectievelijk C$ 22,2 mrd en CS 11,2 mrd bedragen (US$ 1 = C$ 1,3683 op 30 augustus 1996).

De Rank van Canada zette de trend om de kortetermijnrente omlaag te schroeven voort door het belangrijkste banktarief op 2 oktober 1996 met een kwart punt te verlagen tot 4 procent. Op 16 oktober werd dit gevolgd door een verdere verlaging tot 3,75 procent, het laagste niveau sinds 1959. Dit leidde tot renteverlagingen van de kant van de commerciële banken, die rond 29 oktober op een "prime rate" (het tarief dat banken hun beste cliënten in rekening brengen) van 5 procent zaten.

ONDERZOEKSRAPPORT OVER INHEEMSE BEVOLKING

Op 21 november 1996 publiceerde een koninklijke onderzoekscommissie een rapport over de leefomstandigheden van de autochtone bevolking van Canada. Het 4.000 pagina's tellende document was de neerslag van een grondige studie naar de sociale, politieke en economische problemen waarmee deze groep had te kampen, die ongeveer 3 procent van dc totale bevolking uitmaakte Er stonden 440 aanbevelingen in, waaronder het instellen van een nieuwe Kamer van het parlement, die het Huis van de Eerste Mensen genoemd zou moeten worden In dit Huis zou een permanente commissie moeten zetelen die zich ging bezighouden met een herziening van kwesties die de inheemse bevolking aangingen en met een grotere mate van zelfbestuur voor plaatselijke gemeenschappen Verder werd voorgesteld dat de staat en de provincies hun begroting voor inheemse aangelegenheden zouden optrekken van C$ 13 mrd naar CS 13 mrd per jaar en dit gedurende minstens vijftien jaar Het geld zou allereerst moeten worden besteed aan de economische en sociale infrastructuur en op de tweede plaats aan een regeling van aanspraken op grond (US$ 1 = CS 1.3392 op 22 november 1996)

OPRICHTING NIEUWE BLOEDTRANSFUSIEDIENST

Op 12 september 1996 besloot de federale regering dat het Canadese Rode Kruis niet langer de baas mocht zijn over de bloedvoorraden van het land. Deze stap was bedoeld om het vertrouwen te herstellen van het publiek, dat geschokt was door het feit dat in de jaren tachtig duizenden personen besmet bloed was toegediend. Het besluit werd bekendgemaakt aan het eind van een driedaagse bijeenkomst van de ministers van gezondheidszorg van de provincies. De regering maakte de oprichting van een nieuwe dienst bekend die belast werd met het toezicht op de inzameling, het testen, de behandeling, en de verdeling van donorbloed. De dienst, waarbij hemofiliepatiënten, seropositieven en andere belanghebbenden betrokken zouden worden; zou naar veiwachting binnen een jaar aan het werk zijn.

Als gevolg van transfusies met besmet bloed in de jaren tachtig waren naar schatting 1.200 mensen geïnfecteerd met HIV, het virus dat aids veroorzaakt, en nog eens 12.000 mensen met hepatitis C. Volgens gezondheidsorganisaties hadden het Rode Kruis en de federale regering bewijzen dat er problemen waren, genegeerd en waren zij niet onmiddellijk overgegaan op adequate onderzoeksmethoden. Hoewel een openbaar onderzoek naar de oorzaak van de besmettingen nog aan de gang was, volgde de regering het advies van gezondheidsfunctionarissen op die van mening waren dat het vertrouwen van het publiek het beste kon worden hersteld door de bloedtransfusiedienst niet langer te laten leiden door het Rode Kruis.

(Vor. ber. pag. 715/2/3-1996)

AMERIKA

NEDERLANDSE ANTILLEN

AKKOORD MET IMF OVER SANERING OVERHEIDSUITGAVEN. RAPPORT VAN COMMISSIE-VAN LENNEP. OPPOSITIE TEGEN BEZUINIGINGEN

De regering van de Nederlandse Antillen en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) bereikten op 12 mei 1996 overeenstemming over een Structureel Aanpassings Programma (SAP) voor de sanering van de overheidsuitgaven. Aangezien de Nederlandse Antillen zelf geen lid zijn van het IMF, had de Nederlandse regering zich op 26 januari bij monde van minister Joris Voorhoeve van Antilliaanse en Arubaanse zaken al bereid verklaard in het kader van het IMF-programma betalingsbalanssteun te verlenen in de vorm van een stand-by-lening ter waarde van 100 mln gulden door de Nederlandsche Bank. Voorwaarde van Nederlandse kant was echter wel dat de controle op de besteding van het geld in handen was van het IMF. Voorts stelde Nederland zich op 7 juni garant voor 210 mln gulden noodhulp om de sociale gevolgen van het saneringsprogramma te verzachten. De Antilliaanse regering wilde met dit geld een sociaal-economische actieprogramma 'Aan de slag' financieren, dat over een periode van drie jaar 250 mln gulden ging kosten. Nederland gaf echter geen goedkeuring aan het sociale noodprogramma voordat het SAP van het IMF daadwerkelijk in werking was getreden. Premier Miguel Pourier zei op 5 juni te hopen dat de Nederlandse Antillen zelf de inspanningen zouden kunnen opbrengen om de saneringsmaatregelen van het aanpassingsprogramma uit te voeren. ,,Als dat lukt, is dat een garantie voor het aantrekken van kapitaal en voor verbetering van de betalingsbalans. Dan hebben we de stand-by-lening van de Nederlandsche Bank niet nodig. Voor het vertrouwen is het goed dat we die achter de hand hebben".

Het akkoord bevatte onder meer de volgende verplichtingen: bevriezing van de ambtenarensalarissen gedurende ten minste twee jaar, afschaffing van de prijscompensatie voor de marktsalarissen, afslanking van de overheid en vermindering van het aantal ambtenaren, terugdringing van het financieringstekort in vier jaar naar een begrotingsevenwicht, invoering van een omzetbelasting van 11 procent (Algemene Bestedingsbelasting, ofwel ABB) en verhoging van de accijnzen.

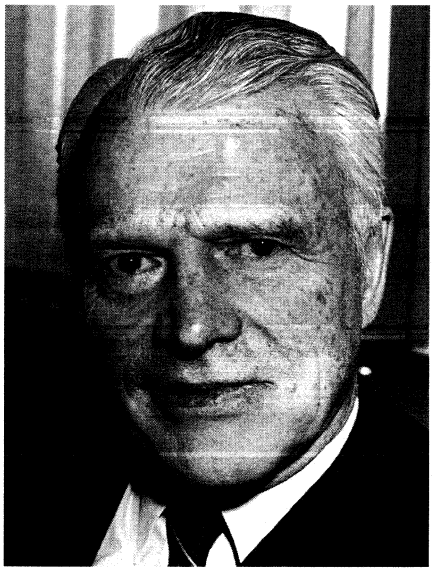
Het pakket was zeer omstreden, maar premier Miguel Pourier was overtuigd van de noodzaak, want zonder deze sanering, waarbij het in totaal om ombuigingen van 272 mln gulden ging, lag een devaluatie van de Antilliaanse gulden in het verschiet, hetgeen een rampzalige ontwikkeling zou betekenen. Hij verwachtte dat de bevriezing van de overheidssalarissen de meeste problemen zou opleveren; de invoering van de ABB hoopte hij voor 1 juli rond te krijgen.

Het rapport van de Commissie-Van Lennep

De dringende behoefte aan een IMF-aanpassingsprogramma voor sanering van de overheidsfinancien kwam duidelijk aan het licht na het verschijnen van het rapport 'Schuld of Toekomst' van een onderzoekscommissie onder leiding van de Nederlandse minister van staat en oud-secretaris-generaal van de OESO, jhr Emile van Lennep.

De Commissie-Van Lennep werd eind 1994 in het leven geroepen om de financiële situatie van de Nederlandse Antillen en Aruba in kaart te brengen en was een gezamenlijk regeringsinitiatief in Koninkrijksverband. De samenstelling was tripartiet, met vertegenwoordigers van de drie ministers van financiën, van de drie Centrale Banken en met het secretariaat, verzorgd door de directeur van het Kabinet van de Nederlandse Antillen en Aruba. De Commissie kreeg een uitgebreide opdracht. Ze diende zich te verdiepen in de relatie tussen overheidsfinanciën en economie, de financiële situatie op korte en lange termijn van het land Aruba, het land Nederlandse Antillen en van de vijf individuele eilanden, afzonderlijk en in hun relatie tot elkaar en tot Nederland.

In het rapport-Van Lennep, dat op 22 januari 1996 in Willemstad werd gepresenteerd, werd een beeld geschetst van een dramatisch slechte financieel-economische situatie op de eilanden. die nog veel ernstiger bleek dan was aangenomen op grond van de laatste tussentijdse rapportage van het IMF in 1993. De schulden waren torenhoog. De Commissie schatte de staatsschuld van de Nederlandse Antillen en Aruba op resp. 3,5 en 1,2 mrd gulden, hetgeen neerkwam op een schuldquote van 80 en 40 procent. Zorgelijk vond de Commissie het gegeven dat de Nederlandse Antillen nauwelijks of geen premies hadden afgedragen aan de pensioenfondsen en de Sociale Verzekeringsbank. Het grootste deel van de 3,5 mrd staatsschuld kwam dan ook voort uit niet afgedragen premies aan de eigen samenleving. In het rapport werd de overheid verantwoordelijk geacht voor de financiële malaise. De schulden konden groeien door het uitblijven van doeltreffend financieel-economisch beleid, dat ook leidde tot groeiende achterstanden in investeringen op terreinen als onderwijs en infrastructuur, en ten aanzien van andere essentiële overheidstaken. De situatie van de overheidsuitgaven stemde tot grote zorg; belastingvrijstellingen, subsidies en garanties hadden de overheid op hoge kosten gejaagd. De stijging van de overheidsbestedingen zorgde voor grote druk op de Antilliaanse betalingsbalans. De deviezenreserves lagen ,,structureel ver beneden de internationaal aanvaarde minimumnorm van de waarde van drie maanden goederen-invoer", aldus het rapport 'Schuld of Toekomst'. Tenslotte waarschuwde de Commissie voor de gevolgen van de situatie voor de sociale omstandigheden op de Antillen, met blijvende hoge werkloosheid vooral onder jongeren, onvoldoende scholing, toenemende criminaliteit en een algemene daling van het voorzieningenniveau.

Jonkheer Emile van Lennep (archieffoto). *Foto ANP*

In haar advies legde de Commissie-Van Lennep niet de hoogste prioriteit bij het terugdringen van de miljardenschuld, maar bij het beheersbaar en betaalbaar maken daarvan, door ze niet verder te laten groeien. De Antilliaanse overheid diende daartoe de financieringstekorten zo snel mogelijk terug te brengen naar nul. ,,Dan bereik je op korte termijn een stabilisatie van de schulden en schep je ruimte voor vermindering", aldus het rapport. Maar behalve voor de voor een dergelijk beleid noodzakelijke sanering van de overheidsuitgaven pleitte de Commissie in haar rapport tegelijkertijd voor een verhoging van de inkomsten en een drastische versterking van het overheidsapparaat. In een volgende fase, wanneer van een begrotingsoverschot sprake was, voorzag de Commissie ruimte voor bestedingen aan sociale voorzieningen op het gebied van

onderwijs, wijkzorg en criminaliteitsbestrijding. Behaive het wegwerken van deze sociale achterstanden (met Nederlandse steun), adviseerde de Commissie de Antilliaanse regering om in deze fase ook prioriteit te geven aan het op een evenwichtige manier, dus niet op een te korte termijn, omlaag brengen van de schuldquote. Op belastinggebied adviseerde de Commissie een betere verdeling van de belastingopbrengsten over het land en de eilandgebieden. Naar het oordeel van de Cominissie-Van Lennep zou zo'n aanpassingsprogramma in drie jaar kunnen worden gerealiseerd. Voor de korte termijn bevatte het rapport de volgende aanbevelingen: snelle invoering van een omzetbelasting, privatisering van overheidsdiensten en het bevriezen van ambtenarensalarissen ter voorkoming van een bankroet van de Nederlandse Antillen en Aruba. En voorts achtte de Commissie een beroep op Nederlands ontwikkelingsgeld onontbeerlijk voor het bestrijden van de grote sociale achterstanden.

De aanbevelingen van de Commissie-Van Lennep vormden voor premier Pourier en minister van financiën Henriquez van de Antillen uitgangspunt voor de onderhandelingen met het IMF over een standaard programma. Voor de oplossing van de korte- termijn-problematiek wilde men graag de hulp van het IMF inroepen. Het SAP en het rapport-Van Lennep vulden elkaar in die zin aan dat uitvoering van het aanpassingsprogramma, hoewel toegespitst op de betalingsbalans. een essentieel vereiste vormde om te komen op de langere weg naar structureel gezonde overheidsfinanciën en duurzame economische groei, die de Commissie-Van Lennep voor de toekomst van de Antillen voor ogen stond

Premier Pourier dreigt met aftreden

Op 18 juni hield premier Pourier in de Staten een pleidooi voor invoering van de nieuwe omzetbelasting per 1 juli 1996, die hij onontbeerlijk achtte om het begrotingstekort binnen de perken te houden. Het bleek echter dat, met de parlementaire stemming in het vooruitzicht, het wetsvoorstel waarschijnlijk niet op een parlementaire meerderheid zou kunnen rekenen; alleen de coalitiepartners van het grootste eiland Curaçao, Pouriers eigen Partido Antillas Restructura (PAR) en de Movementu Antillas Nobo (MAN) stemden in met het plan. De regeringspartijen van andere eilanden, te weten de Boneaireaanse Democratische Partij (DP)en de Sint Maarten Patriotic Alliance (SPA) weigerden hun steun. Saba en Sint Eustatius verlangden eerst dat de landsregering de tekorten op de begroting aanvulde Deze opstelling van de coalitiegenoten leidde ertoe dat dc premier dreigde met aftreden, indien het wetsvoorstel niet zou worden aangenomen

Rellen op Curaçao bij behandeling loonwetten

Op 11 juli braken op Curacao rellen uit tijdens de behandeling in het parlement van enkele loonwetten die onderdeel uitmaken van een bezuinigingspakket, het betrof de opschorting van de loonperiodieken en een bevriezing van de indexering tot eind 1997 Ondanks felle protesten van de oppositie ging het parlement akkoord met heide maatregelen. die bedoeld waren om de overheidsuitgaven in te dammen een van de vereisten van het SAP

Actievoerders blokkeerden vroeg in de ochtend de toegang tot het centrum van Willenstad. Later op de ochtend trokken ongeveer driehonderd werknemers en vakbondsleden naar het hart van de stad met de bedoeling de parlementsvergadering te verhinderen. Deze opzet mislukte echter omdat Statenvoorzitter L.Wout de vergadering met ruim twee uur vervroegde en de demonstranten de toegang tot de publieke tribune verbood. Later op de dag ontstond er in Willemstad een grimmige confrontatie tussen actievoerders en de politie. Vakbondsleider Errol Cova kondigde aan dat de acties zouden worden verhevigd. De gezamenlijke vakbeweging eiste eveneens dat de per 1 juli ingevoerde omzetbelasting van 6 procent zou komen te vervallen.

Het verzet van de vakbonden tegen de bezuinigingsplannen leidde er mede toe dat de financieel-economische hervormingen in het kader van het SAP begin oktober nog steeds niet waren begonnen.

Ontslag voor helft ambtenaren

Op 1 november legde de regering het beleidsplan 'Reinventing government' voor aan de Staten. Bijna de helft, ruim 2400, van de 5000 ambtenaren zouden volgens dit plan hun baan bij de Antilliaanse overheid verliezen.Het grootste deel van hen zou tewerk worden gesteld in nieuwe particuliere bedrijven, waarin twintig te privatiseren overheidsdiensten zouden opgaan. De overigen kregen wachtgeld. In een toelichting stelde premier Pourier dat afslanking van de overheid essentieel was voor de gezondmaking van de Antilliaanse economie. Hij wilde het overheidsapparaat niet alleen afslanken maar tevens efficiënter laten werken.

Volgens het beleidsplan zou de landsoverheid zich in de toekomst alleen bezighouden met beleid, wetgeving, evaluatie en controle. De uitvoering van taken zou door onafhankelijke instanties moeten worden overgenomen.

De ambtenarenbonden wezen het beleidsplan ran de regering op 1 november direct als .,volstrekt onaanvaardbaar" van de hand.

REGERINGSWIJZIGING

De Antilliaanse minister van Volksgezondheid en Milieuhygiene Stanley H Inderson diende op 31 juli 1996 zijn ontslag in in verband met de dood van negen nierpatienten in het nierdialvsecentrum Diatel op Curaçao De patiënten overleden aan een te hoog aluminiumgehalte Gouverneur Saleh verzocht hem aan te blijven totdat een opvolger zou zijn gevonden

Op 10 augustus werd bekendgemaakt dat mevr Beatriz Julieta Doran-Schoop was benoemd tot zijn opvolger in het kabinet-Pourier.

BENOEMING GEVOLMACHTIGDE OP MINISTERIE VAN ARUBAANSE EN ANTILLIAANSE ZAKEN

Minister Voorhoeve van Arubaanse en Antilliaanse zaken benoemde per 1 januari 1997 J.B. Hoekman in de functie van Gevolmachtigde van de minister voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken. De benoeming zou gelden voor de duur van de periode dat minister Voorhoeve de portefeuille van overzeese gebieden zou beheren.

Hoekman begon zijn loopbaan in 1961 op het ministerie van buitenlandse zaken. Van 1981-1984 en 1988-1990 was hij ambassadeur in Suriname. Tot eind 1994 was Hoekman ambassadeur in Groot-Brittannië.

Tot de taken van de Gevolmachtigde, voor wiens handelen minister Voorhoeve politiek verantwoordelijk bleef, gingen in ieder geval de volgende mandaten behoren: • het voorbereiden en voeren van overleg over de uitvoering van het besluit van de Rijksministerraad van 29 november 1996 inzake de aanbevelingen van de Commissie-De Ruiter (zie pag.762/2 e.v.-'96); * het voorbereiden en voeren van overleg over de samenwerkingsrelatie tussen de landen van het Koninkrijk. en • het voortzetten en afronden van de werkzaamheden van de Wederopbouwcoördinator van Sint-Maarten.

Op 21 december 1996 verklaarde minister Voorhoeve in een gesprek met de Volkskrant voorstander te zijn van de aanstelling van een minister zonder portefeuille voor de Nederlandse Antillen en Aruba in een volgende kabinetsperiode. Dit ministerie zou dan het beste gekoppeld kunnen worden aan het ministerie van binnenlandse zaken.

VERZET TEGEN VOORNEMEN EIJROPESE UNIE OM EINDE TE MAKEN AAN 'ANTILLEN-ROUTE' RIJSTHANDEL

De Rijksministerraad (het Nederlandse

kabinet aangevuld met de Gevolmachtigde ministers van de Nederlandse Antillen en Aruba, resp C P de Haseth en A G Croes) besloot op 24 januari 1997 in Den Haag dat Nederland geen medewerking zou verlenen aan de uitvoering van het Vrijwaringsbesluit, dat de Europese Commissie in december 1996 nam en dat een wijziging inhield aan de bestaande LGO-regeling uit 1991 (zie pag 692/1 e v-'92) Minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo had tqdens de Europese ministerraad in december in Brussel al ingestemd met importbeperkingen naar Europa voor de Antillen maar deed dat onder voorbehoud van instemming van de Rijksministerraad Deze echter kwam tot het besluit dat het Koninkrijk ,,zich maximaal zal inzetten bij de verdediging van de aanzienlijke belangen van de Nederlandse Antillen en Aruba"

Het LGO-besluit, waarin de betrekkingen werden geregeld tussen de Europese Unie (EU) en gebieden overzee die deel uitmaken van EU-lidstaten. kende bepaalde handelspreferenties toe aan die Landen en Gebieden Overzee (LGO's), zoals de koninkrijksdelen Nederlandse Antillen en Aruba en de Britse en Franse eilanden in het Caraïbische-Zeegebied. Het besluit kwam indertijd tot stand nadat LGO-landen zich beklaagd hadden dat ze minder handelsvoordelen hadden dan de zogeheten ACP-landen, merendeels voormalige Europese koloniale gebieden in Afrika. het Caraïbische-Zeegebieden de Stille Oceaan die al vele jaren een speciale relatie met de EU hadden. In het LGO-besluit werd bepaald dat producten en grondstoffen afkomstig uit de ACP- of EU-landen. die in LCO-landen een zekere bewerking ondergingen. onder gunstige condities naar de EU mochten worden geëxporteerd, mits aan enkele voorcvaarden zou zijn voldaan. De belangrijkste daarvan was dat er sprake moest zijn van een substantiële bewerking, dus van een substantieel toegevoegde waarde, en dat de bewerking moest bijdragen tot de sociaal-economische ontwikkeling in het betreffende LGO-land.

In de LGO-regeling zagen slimme handelaren grote winstmogelijkheden. De Surinaamse rijsthandelaar Shyam G. ontdekte dat zijn (in het ACP-land Suriname) verbouwde, ruwe ca—o-rijst, meer winst opleverde als hij die eerst in de rijstmolens op de Nederlandse Antillen een bewerking liet ondergaan en vervolgens als overzeese Nederlandse rijst, vrij van importheffingen, naar Europa exporteerde. Wat er feitelijk op de Antillen gebeurde was dat de bruine ruwe *cargo*rijst slechts voor 5 % geslepen werd tot halfwitte rijst; dit hield in dat de bruine cargorijst alleen de eerste stap in de bewerking van de ruwe naar een witte rijstkorrel onderging (de tweede stap in de bewerking tot witte rijst vond pas in Europa zelf plaats). Aangezien de aldus bewerkte cargo-rijst volgens het in het LGO-besluit gehanteerde begrip 'rules of origin' aangemerkt kon worden als LGO-product, hoefde de rijsthandelaar bij invoer in de EU niet de voor *cargo*-rijst uit ACP-landen gebruikelijke importheffing van 50 procent te betalen In mindere mate gold dezelfde procedure voor ruwe rietsuiker uit Suriname en Guyana die, na bewerking tot suikerklontjes of poedersuikei ook ondei de handelspreferenties viel Handelaren boekten hierdoor al spoedig winsten die konden oplopen tot $200 per ton De Nederlandse Antillen groeide via deze 'Antillen-route' in korte tijd uit tot de grootste rijstexporteur naar de EU na de Verenigde Staten en Thailand, ofschoon er geen rijst werd geteeld De jaarlijkse export bedroeg gemiddeld ruim 140 000 ton ter waarde van 157 mln Antilliaanse guldens

De Europese Commissie,en met name de bevoegde Commissaris, de Portugees João de Deus Pinheiro. die verantwoordelijk was voor de buitenlandse betrekkingen van de EU met de ACP-landen, vond dat de Nederlandse Antillen misbruik maakte van de speciale handelspreferenties van de EU. Ambtenaren van het directoraat-generaal van Pinheiro wezen erop dat de 'ingenieuze' manier waarop de Antillen de handelspreferenties benutte, veel te ver ging, want het LGO-besluit uit 1991 was nadrukkelijk in het leven geroepen om de lokale productie in de overzeese regio's te bevorderen; bovendien achtten zij de substantiële toegevoegde waarde van de bewerkte rijst verwaarloosbaar. Voorts was bij de ambtenaren van Europees Commissaris Pinheiro het vermoeden gerezen dat ook Amerikaanse rijst via de 'Antillen-route' heffingvrij op de Europese markt terechtkwam. ,,Er hangt een sterke geur van gesjoemel rond de Antilliaanse rijstinvoer" meende een Europees functionaris, die in dit verband eufemistisch sprak van een ,,omleiding van handelsstromen". De Europese Commissie greep derhalve de mid-term review van het LGO-besluit aan om het daarin gehanteerde begrip 'rules of origin' zodanig bij te stellen dat er een einde kwam aan de profitabele rijstbewerking ('semi-milling') op de Antillen. Bovendien bepaalde de Commissie dat de rijstimport uit het Caraïbische gebied voor de eerste vier maanden van 1997 beperkt diende te blijven tot maximaal 35.000 ton.

Op de Nederlandse Antillen reageerde men verontrust en verontwaardigd op het EU-besluit om de export naar Europa aan limieten te binden. De voorzitter van de Antilliaanse Associatie voor Exportbevordering naar Europa, Turkane Doega, maakte begin januari 1997 bekend dat hij namens twintig bedrijven op de Antillen en Aruba via de rechtbank schadevergoeding zou eisen van de Europese Commissie en de Nederlandse regering ,,We hebben indertijd zwart op wit de verzekering gekregen dat aan de bestaande exportfaciliteiten niet zou worden getornd" aldus Doega in *NRC/H'* blad van 7 januari 1997 Hij vreesde dat, indien de EU-plannen definitief doorgang zouden vinden, er miljoeneninvesteringen (in rijstmolens en havenfaciliteiten) en honderden arbeidsplaatsen op het spel zouden komen te staan Volgens Gevolmachtigd minister Carel de Haseth was quotering van de export van rijst en suiker voor de Antillianen alleen bespreekbaar, wanneer ze er niet op achteruit zouden gaan en wanneer de gedane investeringen konden worden terugverdiend ,,De Antillianen hebben zich tot nu toe keurig aan de Europese bepalingen gehouden, en omdat de regeling zo goed loopt worden we nu afgestraft", aldus De Haseth volgens Trouw van 15 januari 1997

De door de Europese Commissie voorgestelde quota van 160.000 tot 180.000 ton rijst en 3 tot 3 duizend ton suiker voor alle LGO-landen samen lagen ver onder de huidige jaaromzet op de Nederlandse Antillen van 220.000 ton rijst en ook onder die van suiker, die, gelet op de toegenomen produktiecapaciteit, in 1997 mogelijk zou kunnen oplopen tot 100.000 ton. De tijdelijke quota voor rijst van 35.000 ton voor de eerste vier maanden van 1997, die al golden voor het Caraïbisch gebied. vormden slechts een schijntje van de totale productiecapaciteit op de Antillen van 250.000 ton en hadden direct ontslagen tot gevolg op Bonaire (met 1 i-ijstmolen) en Curacao (met 4 rijstmolens).

De Rijksministerraad had, zo liet zij op 24 januari bij monde van minister Voorhoeve van Antilliaanse en Arubaanse Zaken en staatssecretaris M. Patijn van buitenlandse zaken weten, beroep aangetekend bij het Europese Hof van Justitie tegen de vrijwaringsmaatregelen van de Europese Commissie, en wilde in afwachting van een uitspraak van het Hof over de kwestie. voorlopig niet verder onderhandelen over het EU-voorstel. Zoals het zich liet aanzien stond Nederland alleen in de afwijzing van het voorstel van de Europese Commissie. Minister Voorhoeve zei dat de kwestie binnen de EU ,,eenzaak van veertien tegen één" is en hij voegde eraan toe te hopen dat het probleem aan de onderhandelingstafel kon worden opgelost.

De Antilliaanse premier Miguel A.Pourier liet op 24 januari weten tevreden te zijn met het voorlopige uitstel van maatregelen tegen de export van rijst en suiker: ,,We krijgen nu een adempauze".

(Vor.ber.pag. 761/3 e.v.-1995)

VERENIGDE STATEN

ONTWIKKELINGEK M.B.T. DE BINNENLANDSE VEILIGHEID

In juli 1996 zorgden drie incidenten ervoor dat de aandacht werd gericht op de Amerikaanse binnenlandse veiligheid. De incidenten betroffen een ontploffing van een passagiersvliegtuig die het gevolg leek te zijn van een bomaanslag, een bomexplosie op de Olympische Spelen in Atlanta en een ontdekking van een samenzwering van militialeden om bomaanslagen te plegen.

Ramp met TWA-passagiersvliegtuig

Alle 238 passagiers van vlucht 800 van Trans World Airlines (TWA) van New York naar Parijs kwamen om het leven, toen de Boeing 747, waarin zij vlogen, op de avond van 17 juli 1996 kort na het vertrek van J. F. Kennedy Airport in New York in de lucht ontplofte en 14 km ten zuiden van Long Island in de oceaan stortte.

Het toestel was eerder die dag uit Athene aangekomen, een vliegveld dat volgens de Amerikaanse autoriteiten bekend stond om zijn lakse veiligheidsmaatregelen. Het explodeerde om ongeveer 20.40 uur (00.40 GMT) op een hoogte van 13.000 voet. De hele nacht zochten bootjes op de plaats van het ongeluk te midden van brandende kerosine en brokstukken naar overlevenden, maar er werden alleen lijken gevonden. Gedurende de laatste weken van juli en de hele maand augustus werd het zoeken naar en het bergen van de lichamen en wrakstukken voortgezet.

Deze gehele periode gingen de autoriteiten door met het onderzoek naar de oorzaak van de ramp. Hoewel de meeste onderzoekers bleven vasthouden aan het idee dat het ongeluk was veroorzaakt door een bom of raket en het FBI op 19 juli bevestigde dat een strafrechtelijk onderzoek naar de ramp was ingesteld: werden geen overtuigende bewijzen gevonden die deze theorie bevestigden. Op 25 juli werd de zwarte doos van het toestel gevonden, maar het onderzoek van de bandopname van de gesprekken in de cockpit en de recorder die het functioneren van het toestel had vastgelegd, leverde geen doorslaggevende resultaten op.

Het vermoeden dat het om een misdrijf ging, werd echter versterkt, toen meer wrakstukken van het vliegtuig werden gevonden op de zeebodem. Volgens informatie die op 28 juli werd vrijgegeven, was het voorste gedeelte van het vliegtuig op 1,5 mijl afstand van de rest aangetroffen, hetgeen erop leek te wijzen dat het door een krachtige explosie was losgerukt van de romp van het toestel. Nadat het voorste deel was afgebroken, was de rest van het vliegtuig binnen 25 seconden in een vuurbal veranderd en in zee gestort. Het patroon van de ramp vertoonde gelijkenis met dat van Pan American vlucht 103 in 1988. toen boven het Schotse Lockerbie op een hoogte van 31.000 voet een bom was ontploft in de voorste bagageruimte (zie pag. 259/3 e.v.-'92). De lagere hoogte van het TFVA-toestel (en dus de hogere atmosferische druk) betekende dat een veel grotere bom nodig zou zijn geweest om hetzelfde effect te bereiken als de kleine bom in het Pan Am-toestel.

Op 22 augustus werd bekendgemaakt dat de onderzoekers sporen van PETN, een chemisch bestanddeel van een plastic explosief, hadden aangetroffen op een wrakstuk dat afkomstig was het cabinegedeelte. De ontdekking versterkte de opvatting dat de ramp was veroorzaakt door een bom die onder een van de vliegtuigstoelen was geplaatst en niet in de bagageruimte, zoals aanvankelijk was gedacht.

Het toestel was een Boeing 747-100, de eerste versie van het ontwerp van het Boeing Jumbovliegtuig die in 1970 was geïntroduceerd en volgens de fabrikant een levensduur van twintig jaar had. Het ramptoestel was gebouwd in 1971 en was een van de oudste van dit type die nog in gebruik waren. Na de ramp met een 27 jaar oude DC-9 in Florida in mei (zie pag. 632/2-'96) was alom in de VS de bezorgdheid over het gebruik van oude vliegtuigen in de burgerluchtvaart toegenomen. Bij een recent onderzoek was gebleken dat van de grote Amerikaanse luchtvaartmaatschappijen TWA de vloot met de hoogste gemiddelde ouderdom (19,8 jaar) had. De ouderdom was bovendien beduidend hoger dan het gemiddelde van vijftien jaar in de bedrijfstak. Daartegenover stond dat de maatschappij de reputatie had heel veilig te zijn en haar materiaal zeer goed te onderhouden. Bovendien verklaarden luchtvaartdeskundigen dat commerciele druk er weliswaar toe had geleid dat veel vliegtuigen langer in gebruik bleven dan aanvankelijk was gepland, maar dat er geen bewijs bestond van een verband tussen ongelukken en de ouderdom van de betrokken vliegtuigen.

Op 25 juli 1996 gaf president Bill Clinton opdracht tot strenge veiligheidsmaatregelen in de luchtvaart, waaronder de grondige inspectie van elk passagiersvliegtuig dat in de VS arriveerde of uit de VS vertrok voor een internationale vlucht, en een betere controle van alle bagage. In een toespraak in New York na een ontmoeting met familieleden van de slachtoffers van vlucht TWA 800, zei de president dat de nieuwe maatregelen ,,kondenleiden tot minder comfort en hogere kosten in de luchtvaart" maar dat ,,de bescherming en veiligheid van het Amerikaanse volk onze prioriteit heeft". Verder benoemde hij vice-president Al Gore tot voorzitter van een speciale commissie om de veiligheid van de luchtvaart te onderzoeken. De commissie zou binnen 45 dagen verslag uitbrengen.

Op 29 juli 1996 werd bekend dat twee weken vóór de ramp met het TWA-toestel de inspecteur-generaal van het ministerie van vervoer een rapport had voltooid over de veiligheid van vliegvelden. waarin stond hoe ambtenaren van het ministerie er in 1995 en 1996 in waren geslaagd op vier van de grootste Amerikaanse luchthavens de veiligheidsmaatregelen te omzeilen. In 40 procent van de gevallen wisten zij binnen te dringen in beveiligde afdelingen waar het mogelijk zou zijn geweest vliegtuigen te saboteren, en in veel gevallen hadden zij met succes onderdelen van een bom op hun lichaam of in hun handbagage verborgen. Bij een vergelijkbare operatie in 1993 op dezelfde luchthavens was dit in 75 procent van de gevallen gelukt. Mary Fackler Schiavo, die op 8 juli was afgetreden als inspecteur-generaal. zei dat zij had gewild dat de conclusies van het rapport onmiddellijk waren vrijgegeven. maar dat leden van de Federal Aviation Administration (FAA)en andere veiligheidsfunctionarissen dit hadden verhinderd, omdat zij bang waren dat het zou kunnen uitnodigen tot terreuraanslagen tijdens de Olympische Spelen. Schiavo, die na de vliegramp in Florida in mei veel kritiek had gehad op de FAA, verklaarde met nadruk dat haar besluit af te treden niets te maken had gehad met de recente gebeurtenissen.

Eind oktober 1996 was meer dan 95 procent van het wrak van het vliegtuig geborgen van de zeebodem, samen met de lichamen van meer dan tweehonderd passagiers die bij het ongeluk waren omgekomen. Zowel de lichamen als de wrakstukken vertoonden geen tekenen van een bomexplosie. Hoewel de onderzoekers hadden vastgesteld dat de middelste brandstoftank van het vliegtuig was geëxplodeerd. bleven ze twijfelen aan de oorzaak daarvan. Uit bij Boeing uitgevoerde proeven bleek dat het vliegtuig niet kon neerstorten door alleen een explosie in een brandstoftank. Op de wrakstukken waren enige sporen van explosieven gevonden. Maar het was onduidelijke welke betekenis hieraan moest worden gehecht, toen bekend werd dat de sporen afkomstig zouden kunnen zijn van een in juni gehouden oefening met speurhonden, waarbij opzettelijk sporen van explosieven op het vliegtuig waren aangebracht. Hoewel een bom niet werd uitgesloten als mogelijke verklaring voor het ongeluk. leken de onderzoekers er steeds meer van uit te gaan dat een technisch mankement de oorzaak was.

De theorie dat het vliegtuig was getroffen door een raket die was afgevuurd door het Amerikaanse leger, werd van de hand gewezen door de autoriteiten. Deze ,,friendly fire"-theorie, alsmede beschuldigingen dat de regering de zaak

in de doofpot wilde stoppen, circuleerden in brede kringen op Internet ondanks de verzekering van het ministerie van defensie dat op de avond van het ongeluk geen raketten waren afgevuurd van Amerikaanse marincschepcn.

Advocaten die familieleden van 25 slachtoffers van het ongeluk vertegenwoordigden spanden op 21 oktober een proces aan tegen Boeing en TWA bij een federale rechtbank Zij verklaarden dat het ongeluk was veroorzaakt door een technisch defect dat te voorkomen was geweest De eisers, die zich baseerden op de mening van een oud-ingenieur van Boeing [illegible] explosie in de middelste brandstoftank de oorzaak van het ongeluk was geweest Zij voerden aan dat deze explosie het gevolg was van een elektrische vonk afkomstig; van een defecte hulpbrandstofnomp De pomp was nog niet gevonden op de zeebodem, maar Boeing verklaarde dat de brandstofleidingen en -pompen zo waren ontworpen dat het voltage van de hulppomp onvoldoende was om de dampen in de vrijwel lege middelste brandstoftank te doen ontbranden

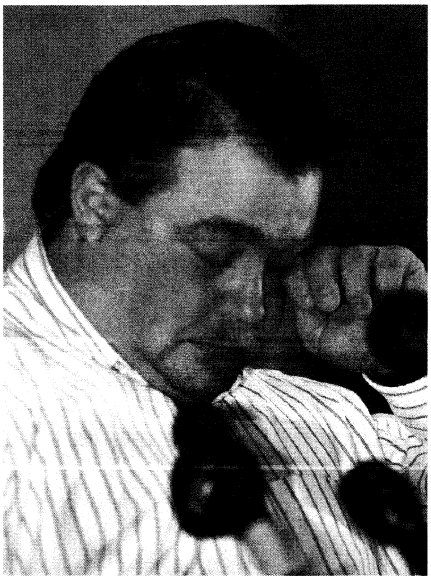
Op 13 dec. 1996 maakte de Amerikaanse Nationale Transport Veiligheidsraad (NTSB) bekend dat de Boeing hoogstwaarschijnlijk was verongelukt door een explosie van de middelste brandstoftank. In een schriftelijk advies aan de Federale Luchtvaartautoriteit deed de NTSB met name de aanbeveling aanpassingen aan te brengen in het ontwerp van brandstoftanks om aldus te voorkomen dat de brandstoftank zou exploderen.

Bomexplosie in Atlanta

De ramp met het TWA-toestel wierp een schaduw over de opening van de 26ste Olympische Spelen in Atlanta (Georgia), op 19 juli 1996. De openingsceremonie, waar Clinton een toespraak hield, vond plaats onder strenge veiligheidsmaatregelen. Desondanks ontplofte op 27 juli een bom in het Centennial Olympic Park te Atlanta, waarbij een persoon werd gedood en een groot aantal anderen werd gewond. Ook stierf een man aan een hartaanval.

De explosie vond plaats om 01.20 uur plaatselijke tijd. toen duizenden mensen een rockconcert bijwoonden in het park. Kort voor de explosie had een veiligheidsbeambte alarm geslagen en gemeld dat er een verdacht pakketje was aangetroffen. Maatregelen om het terrein te evacueren waren in volle gang, toen de bom ontplofte. Ook was achttien minuten vóór de explosie vanuit een telefooncel in de buurt telefonisch gewaarschuwd.

Het was onduidelijk wie verantwoordelijk was voor de aanslag. Gedacht werd dat het ging om een of meer zelf gemaakte staafbommen, een wapen dat veelvuldig gebruikt werd door binnenlandse terroristen in de VS. Clinton

Richard Jewell tijdens een persconferentie op 28 oktober 1996, twee dagen nadat de autoriteiten hem hadden laten weten dat hij niet langer verdacht werd van het plaatsen van een bom in het Centennia1 Olympic Park te Atlanta. Foto EPA

noemde de aanslag .,een lage daad van terreur" en beloofde dat de daders opgespoord zouden worden en na veroordeling de doodstraf zouden krijgen. De president zei te hopen dat de Olympische geest zou zegevieren bij het verwerken van de aanslag, en de organisatoren van de Olympische Spelen haakten hierop in met hun besluit de Spelen te laten doorgaan.

FBI-agenten zoeken op 27 juli 1996 in het Centennial Olympic Park te Atlanta de plek af waar kort tevoreneen bom is ontploft.
Foto EPA

Op 31 juli 1996 deden FBI-agenten huiszoeking in het appartement van veiligheidsbeambte Richard A Jewell, de man die de bom had opgemerkt en vóór de explosie had geholpen bij de evacuatie ran het terrein ,,Hij is een veidachte, maar niet de verdachte". aldus een woordvoerder van de politie De verandering van Jewell van held tot verdachte kwam nadat hij herhaaldelijk was ondervraagd door de autoriteiten Jewell ontkende de bom te hebben geplaatst Hoewel fragmenten van de bom in zijn woning zouden zijn aangetroffen, bewaarde zijn advocaat dat dit slechts souvenirs waren die andere veiligheidsbeambten aan hem hadden gegeven

Op 26 oktober werd bekendgemaakt dat Jewell een brief van de federale autoriteiten had ontvangen waarin werd bevestigd dat hij niet langer een verdachte was.

Na de bevestiging dat er geen verdenkingen meer tegen hem bestonden, werd bericht dat Jewell, die zei door deze zaak niet meer aan het werk te kunnen komen, het ministerievan justitie en sommige media wilde aanklagen.

Leden Viper Militia gearresteerd op verdenking van samenzwering

Op 1 juli 1996 arresteerden de autoriteiten in Phoenix (Arizona) twaalf leden van de Viper Militia, een rechtse paramilitaire groepering uit Arizona. De volgende dag werd nog een lid van de groep gearresteerd. De elf mannen en twee vrouwen werden beschuldigd van het beramen van bomaanslagen op overheidsgebouwen.

De arrestaties. waardoor volgens Clinton een ,,verschrikkelijke terroristische aanslag" was voorkomen, volgden op een surveillance-operatie van zes maanden door de autoriteiten, waarbij ook een geheim agent in de Viper Militia u-as geïnfiltreerd. Volgens informatie die na de arrestaties werd vrijgegeven, u-a en de Vipers eerder in het jaar uit de ,,overkoepelende" organisatie Militia van Arizona gezet omdat hun anti-regeringsopvattingen te extreem waren. De groepering zou grote hoeveelheden munitie en materialen om bommen te fabriceren in voorraad hebben. militaire oefeningen hebben gehouden en zelfgemaakte bommen tot ontploffing hebben gebracht. Bovendien zou zij plannen hehhen gemaakt nm bomaanslagen te plegen op overheidsgebouwen. Zo zouden o.m. het FBI en het bureau voor controle op alcohol, tabak en wapens (ATF) het doelwit van hun acties hebben gevormd.

Voorstel voor nieuwe anti-terreurmaatregelen

Op 29 juli 1996 kwamen Clinton en de leiders van Democraten en Republikeinen in het Congres bijeen om het eens te

worden over plannen inzake wetgeving ter bestrijding van het terrorisme. De Republikeinse voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, beloofde dat de Republikeinen de strijd van de regering tegen het terrorisme zouden steunen.

Hoewel geen details van de ontmoeting bekend w-erden gemaakt, zouden de voorstellen naar verwachting o.m. een aantal maatregelen bevatten die uit de eerder dat jaar goedgekeurde anti-terreurwet (zie pag. 620/3 e.v.-'96) waren geschrapt na tegenstand van zowel de conservatieven als de liberalen. Aanvankelijk waren deze maatregelen, zoals meer vrijheid om telefoons af te luisteren en het toevoegen van meer traceerbare elementen bij de fabricage van explosieven, voorgesteld na de bomaanslag in Oklahomain 1995 (zie pag. 559/1 e.v.-'95).

Clinton pleitte ook voor strengere internationale maatregelen tegen het terrorisme en liep daarmee vooruit op een ontmoeting met ministers van de Groep van Zeven geïndustrialiseerde landen en Rusland in Parijs. Deze ontmoeting zou op 30 juli plaatsvinden om overleg te voeren over praktische maatregelen ter bestrijding van het terrorisme (zie onder INTERNATIONAAL,ALGEMEEN).

Rapport commissie-Gore. Veiligheidsmaatregelen op luchthavens bekendgemaakt

Op 9 september 1996 ontving president Clinton in het Witte Huis het rapport van de op 25 juli 1996 in het leven geroepen commissie-Gore (zie onder kopje Ramp met TWA-passagiersvliegtuig) met aanbevelingen voor nieuwe veiligheidsmaatregelen op Amerikaanse vliegvelden. De aanbevelingen die Clinton onmiddellijk in werking liet treden, omvatten (i) de inzet van speurhonden van het Amerikaanse leger op belangrijke vliegvelden; (ii) een verplichte koppeling van passagiers en bagage op binnenlandse vluchten (op internationale vluchten was deze procedure al gebruikelijk); (iii) antecedentenonderzoek bij luchthavenpersoneel dat toegang had tot beveiligde gedeelten van het vliegveld; en (iv) de toezegging een verordening te ondertekenen waardoor de National Transportation Safety Board de belangrijkste instantie zou worden bij de begeleiding van familieleden van slachtoffers van een vliegtuigongeluk. Clinton verklaarde dat hij een verzoek voor $ 1 mrd zou indienen bij het Congres om gevolg te geven aan de in het rapport gestelde aanbeveling de capaciteit van het FBI in de strijd tegen het terrorisme uit te breiden en geavanceerde bom-detectoren op Amerikaanse vliegvelden te installeren. Volgens het rapport moest ook de post en vracht die per passagiersvliegtuig werden vervoerd, gecontroleerd worden en diende er een computersysteem te komen waarmee passagiers konden worden opgespoord en een onderzoek kon worden ingesteld naar passagiers met een verdacht reispatroon.

De luchthavenautoriteiten van New York en New Jersey maakten zelf een aantal maatregelen bekend voor de drie belangrijke luchthavens bij New York, Newark, La Guardia en J. F. Kennedp Dit was een reactie op de krilick op de mate van beveiliging op het vliegveld J. F.Kennedy, waarvan het TWA-ramptoestel was opgestegen. Naar schatting zouden de maatregelen, waarvan vele betrekking hadden op procedures, ongeveer $ 500.000 per jaar kosten.

Vliegverbod voor chartermaatschappij. ValuJet mag weer vliegen

Op 4 september 1996 werd bericht dat de Federal Aviation Authority (FAA) een vliegverbod had opgelegd aan Rich International Airways, omdat de chartermaatschappij niet voldeed aan de eisen die werden gesteld aan opleiding van het personeel en onderhoud van het materiaal. Het verbod kwam na een inspectie in augustus en was de tweede actie van de FAA tegen de maatschappij in de afgelopen maanden. In juni had de FAA voorgesteld Rich een boete van $ 2,6 mln op te leggen vanwege het niet nakomen van de onderhoudseisen.

ValuJet, de maatschappij die na de vliegramp in Florida in mei 1996 een vliegverbod had gekregen (zie pag. 632/2-'96), kreeg toestemming van het ministerie van vervoer met ingang van 30 september de vluchten te hervatten. Het besluit, dat op 26 september bekend werd gemaakt, kwam nadat de FAA in augustus ValuJet toestemming had gegeven de vluchten te hervatten na verbeteringen op het gebied van management en financiering.

Beramers bomaanslagen vliegtuigen veroordeeld

Op 5 september 1996 werden Ramzi Ahmed Yousef en twee andere mannen, Abdul Hakim Murad en Wali Khan Amin Shah, schuldig bevonden aan alle negen aanklachten in verband met een samenzwering om in 1995 twaalf Amerikaanse passagiersvliegtuigen op te blazen in een poging een eind te maken aan de steun van de Amerikaanse regering voor Israël. Het proces was begonnen in mei (zie pag. 62913-'96) en de jury van de federale rechtbank had drie dagen nodig om tot een uitspraak te komen.

Yousef. die in 1995 door Pakistan aan de VS was uitgeleverd (zie pag. 417/1-'95), had zijn eigen verdediging gevoerd waarbij hij de beschuldiging had geuit dat met de bewijzen tegen hem was geknoeid Hij zou ook nog terecht moeten staan wegens aanklachten dat hij het brein was geweest achter de bomaanslag op het World Trade Center in New York in 1993 (zie pag 485/1 e v - 93)

"Unabomber" in staat van beschuldiging gesteld.

Op 1 oktober 1996 stelde een federale grand jury in Newark, New Jersey, Theodore Kaczynski in staat van beschuldiging voor de moord op Thomas J. Mosser in 1994. Kaczynski werd ervan verdacht de "Unabomber" te zijn, een mysterieuze figuur die in de loop der jaren een reeks aanslagen had gepleegd. Na zijn arrestatie in april (zie pag. 628/2-'96) had Kaczynski in juni gezegd onschuldig te zijn aan een tien punten tellende aanklacht in Californië, waarin hij werd beschuldigd van vier bomaanslagen, waarvan twee met dodelijke afloop (zie pag. 628/3-'96).

ONTWIKKELINGEN IN DE WHITEWATER-AFFAIRE

Op 7 juli 1996 legde president Clinton op video een getuigenis van meer dan twee uur af in het proces tegen twee bankiers uit Arkansas die ervan werden beschuldigd illegale giften te hebben gedaan ten behoeve van zijn herverkiezingscampagne voor het gouverneurschap in 1990. De twee verdachten. Robert M. Hill en Herby Branscum Jr, zouden ervoor hebben gezorgd dat illegale bijdragen in de campagnekas van Clinton werden gestort in ruil voor politieke invloed in de staat (zie pag. 62613-'96).

Het was de tweede keer dat Clinton getuigenis aflegde op video. De eerste keer was in april 1996 geweest in het proces tegen de gouverneur van Arkansas, Jim Guy Tucker, en Clintons voormalige zakenpartners in het Whitewaterproject, James B. McDougal en diens ex-vrouw Susan McDougal (zie pag. 624/3-'96).

Aftreden gouverneur Tucker van Arkansas

Gouverneur Jim Guy Tucker, die na zijn veroordeling in mei 1996 zijn voornemen af te treden bekend had gemaakt, was vervolgens van gedachten veranderd omdat hij er zeker van was dat zijn veroordeling in hoger beroep zou worden verworpen. Uiteindelijk verklaarde hij op 15 juli - de dag waarop waarnemend gouverneur Mike Huckabee zou worden beëdigd als zijn opvolger - bereid te zijn het ambt te verlaten, nadat openlijk gedreigd was met een afzettingsprocedure. Op 17 juli trad Tucker af.

Geen veroordelingbankiers Branscum en Hill. Gouverneur Tucker en Susan McDougal wel veroordeeld.

De beschuldigingen in de Whitewaterzaak, die Clinton gedurende zijn hele eerste ambtstermijn hadden achtervolgd, wierpen een schaduw over zijn herverkiezingscampagne Op 1 augustus 1996 kwam van dit front evenwel goed nieuws voor de president, toen een jury in Little Rock (Arkansas) twee voormalige bankiers die sinds jaar en dag aanhangers van Clinton waren niet veroordeelde

De jury had zes dagen gedelibereerd over de aanklachten tegen Herby Branscum Jr en Robert Hill. De verdachten werden van vier aanklachten vrijgesproken, terwijl de jury er niet in slaagde over zeven andere aanklachten overeenstemming te bereiken. De uitspraak werd in het bijzonder positief ontvangen door een vooraanstaand medewerker van Clinton, Bruce R. Lindsey, die door het Openbaar Ministerie was genoemd als ,,niet-aangeklaagde medesamenzweerder" in de zaak (zie pag. 626/3-'96), maar die nu naar alle waarschijnlijkheid niet zou worden vervolgd.

De uitspraak betekende de eerste belangrijke tegenslag voor de onafhankelijke raadsman in de Whitewater-affaire, Kenneth W. Starr. die wél een veroordeling had weten te bereiken in de zaak tegen Clintons opvolger als gouverneur, Jim Gup Tucker, en tegen Clintons voormalige zakenpartners in het Whitewater-project, James McDougal en Susan McDougal (zie pag. 625/1 e.v.-'96).

Op 19 augustus 1996 werd Tucker, die in slechte gezondheid verkeerde, veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier jaar en tot achttien maanden huisarrest. Hij mocht zijn huis slechts verlaten om een medische behandeling te ondergaan of naar de kerk te gaan. Een dag later kreeg Susan McDougal drie veroordelingen van twee jaar (straffen die gelijktijdig zouden kunnen worden uitgezeten) en drie jaar voorwaardelijke gevangenisstraf. Bovendien moest zij $300.000 plus rente terugbetalen aan de Amerikaanse Small Business Administration. De uitspraak tegen James McDougal, die een gevangenisstraf van 84 jaar kon krijgen, werd uitgesteld tot 18 november. Hoewel geen officiële reden voor het uitstel werd gegeven, deden op grote schaal berichten de ronde dat dit het gevolg was van zijn besluit mee te werken met het onderzoek van Starr in ruil voor strafvermindering.

Arrestatie Susan McDougal

Op 10 september 1996 werd de 41-jarige Susan McDougal gearresteerd, omdat zij had geweigerd te getuigen voor de grand jury die de Whitewater-affaire onderzocht. McDougal zou op 30 september voor twee jaar naar de gevangenis gaan wegens fraude in verband met het Whitewater-project (zie boven).

Susans weigering mee te werken aan net onderzoek van onafhankelijk raadsman Kenneth W. Starr had ertoe geleid dat zij op 4 september door federaal districtsrechter Susan Webber Wright van Little Rock (Arkansas) werd beschuldigd van minachting voor de rechtbank. Zij had tot 10 september de tijd gekregen van gedachten te veranderen. Bleef zij bij haar besluit, dan zou zij tot een gevangenisstraf van maximaal achttien maanden kunnen worden veroordeeld McDougal verklaarde dat haar weigering een reactie was op de houding van de onderzoekende instanties die haar hadden lastiggevallen en haar clementie hadden beloofd voor het verstrekken van belastende informatie over de Clintons.

UITSPRAKEN HOOGGERECHTSHOF BETREFFENDE SPAARINSTELLINGEN EN POSITIEVE DISCRIMINATIE

Op 1 juli 1996 bepaalde het Hooggerechtshof dat eigenaren van spaar- en leeninstellingen een proces tegen de regering konden aanspannen om vergoeding te krijgen voor schade die het gevolg was van een in 1989 doorgevoerde verandering in de federale boekhouding die velen van hen insolvent had gemaakt. Met deze uitspraak kwam een eind aan een langdurig geschil over de kwestie en werd de weg geopend voor naar schatting negentig claims van spaarinstellingen. De claims zouden de Amerikaanse schatkist waarschijnlijk zo'n $10 a 20 mrd gaan kosten.

Dezelfde dag bevestigde het Hooggerechtshof een uitspraak van een lagere rechtbank uit maart die een door de Universiteit van Texas gevoerd beleid van positieve discriminatie onwettig had bevonden (zie pag. 408/2/3-'96).

RAPPORT INZAKE DOODSTRAF. VRIJLATING DRIE ONTERECHT VEROORDEELDE MANNEN

Op 16 juli 1996 gaf de Internationale Commissie van Rechtsgeleerden een rapport uit waarin de doodstraf in Amerika "arbitrair en discriminerend naar ras" werd genoemd. In het rapport werd geconcludeerd dat 40 procent van de personen die vanaf 1976 (toen het Hooggerechtshof de staten toestemming gaf de doodstraf weer in te voeren) tot 1995 waren geëxecuteerd, zwart waren. Ook sprak de commissie haar afkeuring uit over de invloed van verkiezingspolitiek op rechters en leden van het openbaar ministerie in een groot aantal van de 36 staten waar de doodstraf was toegestaan, omdat functionarissen gedwongen werden te verklaren ,,dat zij voorstander waren van de doodstraf" om hun functie te kunnen behouden.

Op 3 juli 1996 had een rechtbank in Chicago drie mannen vrijgelaten die achttien jaar in de gevangenis hadden gezeten voor een dubbele moord die zij niet hadden gepleegd Een vierde man die voor dezelfde misdaad was veroordeeld, was in juni op vrije voeten gesteld

De vier, allen zwart, waren schuldig bevonden aan verkrachting en moord na een overval op een blank stel in 1978. In 1996 hadden studenten in de journalistiek de zaak onderzocht en al gauw vastgesteld dat op grond van DNA-gegevens de vier niet de moordenaars konden zijn. De studenten brachten tevens nieuw bewijsmateriaal over de verkrachting en de moord aan het licht tegen een man die al in de gevangenis zat voor een andere misdaad. Deze bekende vervolgens de moorden te hebben gepleegd. Samen met twee medeplichtigen werd hij aangeklaagd voor de moorden. De vier vrijgelaten mannen kwamen in aanmerking voor een schadevergoeding van $ 35.000 per persoon en ontvingen verontschuldigingen van de openbare aanklager van Illinois voor de fouten die hadden geleid tot hun gevangenschap.

De zaak kreeg veel publiciteit vanwege de lange tijd die was verstreken voordat de justitiële dwaling aan het licht was gekomen. De gelegenheid werd ook aangegrepen door tegenstanders van de doodstraf om te wijzen op de valkuilen van het doodvonnis; twee van de mannen hadden het grootste deel van hun gevangenisstraf in de dodencel gezeten. Daarnaast had het Hooggerechtshof een paar dagen voor hun vrijlating een in april goedgekeurde wet (zie pag. 621/1-'96) bekrachtigd die de beroepsmogelijkheden voor ter dood veroordeelde gevangenen beperkte in een poging executies sneller af te handelen.

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE VOLKSGEZONDHEID. EIS TOT SCHADEVERGOEDING TEGEN TABAKSINDUSTRIE TOEGEWEZEN.

Op 9 augustus 1996 kende een zes leden tellende jury van het Duval County Circuit Court in Jacksonville, Florida, een schadevergoeding van $ 750.000 toe aan een man die longkanker had gekregen nadat hij 44 jaar lang sigaretten had gerookt. De schadevergoeding moest betaald worden door Arnerican Tobacco, onderdeel van Brown & Williamson Tobacco, de fabrikant van Lucky Strike, en had tot gevolg dat de aandelen van alle tabaksmaatschappijen in waarde daalden.

De zaak "Carter versus American Tobacco" was aangespannen door de 66-jarige Grady Carter, die een schadevergoeding van $ 1,5 mln had geëist. De jury oordeelde dat de sigaretten

die hij had gerookt een ,,gebrekkig" produkt waren geweest en dat de fabrikanten nalatig waren geweest, omdat zij rokers niet op alle risico's hadden gewezen. Een belangrijke factor bij het vaststellen van het vonnis zou het besluit van de rechtbank zijn geweest interne documenten van Brown & Williamson toe te laten, waarin werd toegegeven dat de industrie een ,,verslavendmiddel" verkocht.

Advocaten van Brow-n & Williamson lieten weten dat het bedrijf tegen de uitspraak in hoger beroep zou gaan. In het enige andere proces waarin een Amerikaanse jury schadevergoeding had toegekend aan iemand die de tabaksindustrie had aangeklaagd - de zaak-Cipollone uit 1988. waarin een bedrag van $ 400.000 was toegekend - was het vonnis in hoger beroep nietig verklaard.

Regering onderneemt actie tegen roken

Als een verdere tegenslag voor de tabaksindustrie ondertekende Clinton op 23 augustus 1996 een regeringsbesluit waarin nicotine als verslavend middel werd bestempeld en waarmee aanbevelingen van de Food and Drug Administration (FDA)werden overgenomen over manieren om het roken van sigaretten door minderjarigen te verminderen.

Krachtens de maatregelen, waarvan de eerste begin 1997 van kracht zouden worden, werd het tabaksbedrijven verboden sportwedstrijden te sponsoren, werden sigarettenadvertenties verboden in de omgeving van scholen en op producten die niets met tabak te maken hadden, zoals kleren. Verde werden beperkingen opgelegd aan de inhoud van advertenties voor sigaretten in tijdschriften en werd de verkoop van sigaretten in automaten alleen toegestaan op plaatsen die uitsluitend toegankelijk waren voor volwassenen. Ook werd van de tabaksbedrijven geëist dat zij zouden proberen jonge mensen ervan te weerhouden te gaan roken door een campagne te financieren waarin op de gevaren van het roken werd gewezen. De tabaksindustrie verwierp de maatregelen en verklaarde van plan te zijn de wettigheid ervan aan te vechten (zie ook pag. 630/1/2-'96).

Ministerie van defensie erkent Golfoorlog-syndroom

Op 18 september 1996 verklaarde het ministerie van defensie dat het bezig was 5.000 Amerikaanse militairen die in 1991 in de Golfoorlog hadden gediend, op de hoogte te stellen van het feit dat zij mogelijk blootgesteld waren aan schadelijke stoffen uit chemische wapens tijdens de vernietiging van een Iraakse munitieopslagplaats.

Het aantal van 5.000 was aanzienlijk groter dan het aantal van 150 dat het ministerie in juni had genoemd. De verklaring kwam enkele dagen na een rapport van een presidentiële adviesraad waarin werd geconcludeerd dat mogelijkerwijs zo'n 1.100 soldaten aan schadelijke stoffen waren blootgesteld tijdens de vernietiging van het enorme munitiedepot in Kamisayah op 4 maart 1991. Bij de vernietiging van het depot. dat gebruikt was voor de opslag van Iraakse chemische wapens, was een dichte rookwolk over de woestijn gedreven met daarin wellicht allerlei giftige stoffen, zoals het zenuwgas sarin.

Op 19 september zei generaal Barry McCaffrey, die in de Golfoorlog een belangrijk commandant was geweest, dat op de dag van de vernietiging van het depot zijn hele divisie zich binnen 25 km van de plek had bevonden. McCaffrey, die zich nu voor de regering-Clinton bezig hield met verdovende middelen, verklaarde ,,ontzet te zijn" over het feit dat hij niet op de hoogte was gebracht van de operatie bij Kamisayah. Hij zei te vrezen dat zelfs 24.000 van zijn soldaten zich binnen de straal van 25,6 km hadden bevonden waar volgens het Pentagon ,,blootstelling aan schadelijke stoffen op laag niveau" mogelijk was geweest.

Meer dan 60.000 Amerikaanse en 1 700 Britse veteranen hadden aanhoudende klachten over hun gezondheid gehad die te wijten zouden zijn geweest aan de Golfoorlog. Volgens velen werden de klachten veroorzaakt door de blootstelling aan non-conventionele w-apens tijdens de oorlog.

VOORMALIG VICE-PRESIDENT AGNEW OVERLEDEN. DOOD OUD-ADVISEUR BUNDY

Op 17 september 1996 overleed voormalig vice-president Spiro T. Agnew op 77-jarige leeftijd in Berlin, Maryland.

Agnew werd op 9 nov. 1918 in Baltimore geboren als zoon van een Grieks immigrant. Van 1967-'69 was hij gouverneur van Maryland geweest. Buiten zijn geboortestaat was hij vrijwel onbekend, tot hij bij de presidentsverkiezingen van 1968 werd gekozen als running male van Richard M. Nixon. Als vice-president verwierf hij bekendheid door zijn in krachtige bewoordingen gestelde rechtse opvattingen, zijn racistische scheldwoorden en zijn afkeer van liberalen, vaak geformuleerd in venijnige alliteraties. Agnew, die in 1972 als vice-president was herkozen. was zich net aan het positioneren voor het presidentschap van 1976, toen een onderzoek werd ingesteld naar zijn belastingaangiften. Hij zou als gouverneur inkomsten hebben verzwegen die hij in 1967 had gehad, zodat hij te weinig belasting had betaald. Op 10 oktober 1973 nam hij ontslag als vice-president, net voordat hij een federale rechtszaal in Baltimore zou binnengaan, waar zijn zaak zou worden behandeld. Agnew werd veroordeeld tot drie jaar voorwaardelijke gevangenisstraf en een boete van $10.000. In ruil voor zijn schuldbekentenis stemde het Openbaar Ministerie ermee af te zien van zwaardere aanklachten inzake omkoperij. Als vice-president werd Agnew opgevolgd door Gerald Ford die minder dan een jaar later president werd na Nixons gedwongen aftreden wegens het Watergate-schandaal. Agnew hield tot zijn dood vol dat hij valselijk was beschuldigd en dat Nixon hem in de steek had gelaten. In tegenstelling tot Nixon werd hij later niet duidelijk politiekgerehabiliteerd.

De dag voor het overlijden van Agnew stierf McGeorge Bundy (geh. 40 maart 1919), een invloedrijk adviseur op het gebied van buitenlandse politiek in de regeringen van Kennedy en Johnson. Als krachtig voorstander van de uitbreiding van de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Vietnam was Bundy adviseur voor nationale veiligheid voor beide presidenten van 1961 tot 1966. Bundy zorgde ervoor dat deze functie een bron van macht werd op het terrein van de buitenlandse politiek die qua invloed kon wedijveren met het ministerie van buitenlandse zaken.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. NATIE VAN DE ISLAM. AFRIKAANS-AMERIKAANSE TOP. FARRAKHAN NAAR LIBIË

Op 29 september 1996 draaide een ,,nationale ontmoeting tussen Afrikaans-Amerikaanse leiders", die was georganiseerd door de Natie van de Islam, uit op een teleurstelling voor de organisatoren. Met de bedoeling voort te bouwen op de basis die was gelegd door de ,,miljoenenmars" in oktober 1995 (zie pag. 51/1-'96), had de bijeenkomst in St. Louis 30.000 vooraanstaande zwarte activisten moeten trekken en een tegenwicht moeten bieden aan de Republikeinse en de Democratische conventie voor de presidentsnominatie. Uiteindelijk bezochten slechts een paar honderd vertegenwoordigers van de Natie van de Islam de bijeenkomst.

Tijdens de bijeenkomst werd het bezoek verdedigd dat de leider van de Natie van de Islam, Louis Farrakhan. kort tevoren aan Libië had gebracht, alsmede het aanbod van de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi tot het uitreiken van een beloning van $ 250.000 aan Farrakhan en een gift van $ 1 mrd aan de noocllijdende Natie van de Islam. Farrakhan had de Amerikaanse regering verzocht de antiterroristische sancties die in 1986 aan Libië waren opgelegd en waardoor giften verboden waren (zie pag. 242/2/3-'86) op te heffen, en hij had beloofd het geld te gebruiken voor de ontwikkeling van zwarte gemeenschappen in de VS. Hoewel de regering niet op zijn verzoek was ingegaan, vloog Farrakhan op 29 augustus toch naar Tripoli om de uitreikingsceremonie bij te wonen. Tijdens zijn verblijf noemde hij de Libische leider een ,,broeder, die de olierijkdom van zijn land gebruikte om ,,de kwaliteit van het leven van onderdrukte mensen in de hele wereld te verbeteren".

STROOMSTORING. SPOORWEGFUSIE. TOERIST DOODGESCHOTEN. RELLETJES IN FLORIDA. ORKANEN ,,BERTHA" EN ,,FRAN"

Op 2 juli 1996 viel in vijftien westelijke staten de elektriciteit uit waardoor 4 mln mensen gedurende twee tot vier uur zonder stroom zaten. De stroomstoring was de grootste sinds de storing die New York in 1977 had getroffen. Zij zou zijn veroorzaakt door het enorme stroomverbruik als gevolg van de hoge zomertemperaturen.

Op 3 juli gaf de Federal Surface Transportation Board zijn goedkeuring aan een fusie van $ 5,4 mrd van de spoorwegmaatschappijen Union Pacific en Southern Pacific, waarmee de vorming van de grootste spoorwegmaatschappij van de VS mogelijk werd.

Op 11 juli werd in Florida een Duitse toerist doodgeschoten, de derde toerist die in 1996 in deze staat was vermoord.

In de nacht van 24-25 oktober braken in St Petersburg Florida relletjes uit, nadat de zwarte tiener Tyron Lewis was doodgeschoten door een blanke politieagent die hem had aangehouden wegens te hard rijden

Volgens de politie had de agent de jongen uit zelfverdediging gedood omdat die had geprobeerd de agent te overrijden. Na het incident veroorzaakten jongeren de hele nacht relletjes waarbij ze gebouwen in brand staken en plunderden en stenen gooiden naar politie en automobilisten. Toen de orde tegen zonsopgang was hersteld, hadden zeker elf mensen, onder wie een aantal politieagenten, verwondingen opgelopen en waren meer dan twintig arrestaties verricht.

De orkaan ,,Bertha", waarbij tenminste drie mensen in Puerto Rico om het leven kwamen, veroorzaakte op 12 juli grote schade in de kustgebieden van Noord- en Zuid-Carolina en maakte de evacuatie van ongeveer 50.000 inwoners en toeristen noodzakelijk.

Op 5-6 september veroorzaakte de orkaan ,,Fran" enorme chaos in de oostelijk staten van Pennsylvania tot Zuid-Carolina. De storm ging gepaard met 400 mm regen en windstoten met snelheden tot 190 km per uur. Minstens 21 mensen kwamen om het leven en ruim 500.000 personen werden uit de kustgebieden geëvacueerd.

REFERENDUM OP HAWAI OVER MOGELIJKE SOEVEREINITEIT

Op 13 september 1996 maakten de autoriteiten van Hawaï de uitslag bekend van een referendum per post dat eerder het jaar gehouden was onder 80.000 oorspronkelijke inwoners van Hawaï. Met ongeveer drie tegen één hadden de kiezers hun goedkeuring gehecht aan een voorstel te beginnen met een onderzoek naar een of andere regeringsstructuur op Hawaï.

De uitslag van het referendum was vertraagd door klachten van een aantal van de meer dan 1 mln inwoners van Hawaï die van het referendum waren uitgesloten omdat zij geen autochtoon waren. Uiteindeliik had een federale rechter bepaald dat de resultaten openbaar konden worden gemaakt en dat de rechter maar moest uitmaken of het referendum conform de grondwet was geweest of niet.

VERZET EUROPESE EN AZIATISCHE HANDELSPARTNERS TEGEN AANVULLENDE AMERIKAANSE SANCTIES TEGEN IRAN EN LIBIË

De Amerikaanse president Bill Clinton ondertekende op 5 augustus 1996 een controversieel wetsvoorstel waarin aanvullende sancties werden opgelegd aan niet-Amerikaanse bedrijven die voor meer dan $40 mln zouden investeren in de olie- of gasindustrie van Iran en Libië (zie pag 568/1-'96 en 645/1/2-96) De wet werd met onmiddellijke ingang van kracht

De zogeheten D'Amato-wet (genoemd naar de Republikeinse senator Alfonse D'Amato, die zich het meest voor de wet had ingezet) was in juni goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden (zie pag. 645/1/2-'96) en in juli door het hele Congres.

De wet leidde tot vijandig commentaar uit het buitenland. De reacties deden denken aan die op de beperkende bepalingen in de Amerikaanse ,,Helms-Burton-wet" van maart 1996. waarbij strafmaatregelen waren ingesteld tegen bedrijven die handel dreven met Cuba (zie pag. 559/1/2-'96).

De D'Amato-wet werd het scherpst veroordeeld door Iran, dat op 5 augustus in een reactie op Clintons ondertekening van de wet voorspelde dat de wet was ,,gedoemd te mislukken" door het ontbreken van internationale steun. Op 12 augustus daagde Iran de VS voor het Internationale Hof van Justitie wegens de afkondiging van de D'Amato-wet. Ook Libië veroordeelde de nieuwe sanctiewet. Op 5 augustus zei het officiële Libische persbureau JANA dat de maatregel de Amerikaanse pogingen ,,andere landen te dwingen tot een intensivering van de oneerlijke, op onwettige wijze tegen Libië ingestelde sancties" duidelijk aan de kaakstelde.

Van de lidstaten van de Europese Unie (EU) reageerde Frankrijk bijzonder iel Het land zei vastbesloten te zijn ervoor te zorgen dat ,,elkeschade vergoed zal worden ' De Franse p oede zou voornamelijk zijn veroorzaakt door bezorgdheid over de toekomst van een contract ter waarde van $ 600 mln dat de Franse oliemaatschappij Total had gesloten voor de ontwikkeling van olievelden voor de kust van het eiland Sirri in de Perzische Golf (zie pag 710/2-95) Total had eveneens belangen in twee olievelden in Libië Op 6 augustus wierp Duitsland, Irans belangrijkste handelspartner, zich op als leider van het Europese verzet tegen de sanctiewet Groot-Brittannie verklaarde de Amerikaanse dreiging tegen Britse bedrijven niet te kunnen accepteren Op 21 augustus zei de EU dat zij in beroep zou gaan bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO),als de VS sanctiemaatregelen zou nemen tegen Europese bedrijven

Medio augustus werd bericht dat sommige landen de D'Amato-wet al trotseerden. Op 12 augustus sloot Turkije met Iran een gascontract af ter waarde van $20 mrd. Volgens Turkse functionarissen werd hiermee niet het Amerikaanse embargo geschonden. Op 19 augustus deelde de Maleisische oliemaatschappij Petronas mee dat zij was gaan samenwerken met Total voor dc ontwikkeling van de twee Iraanse offshore-olievelden bij Sirri (zie boven). Het contract zou zijn afgesloten voordat de D'Amato-wet van kracht was geworden.

(Vor.ber. pag. 831 e.v.-1996)

De Amerikaanse president Bill Clinton tijdens de plechtigheid ter ondertekening van de D'Amato-wet op 5 augustus 1996. Achter Clinton v.l.n.r. Michael Metrinko, die in 1979 in Iran was gegijzeld, alsmede Susan Cohen en George Williams, twee familieleden van mensen die waren omgekomen bij de ramp met het Pan Am toestel boven het Schotse Lockerbie in 1988. Foto AFP

ALGEMEEN

INWISSELBAARHEID VALUTA'S IN LANDEN VAN GROEPERING VOOR OOST-AFRIKAANSE SAMENWERKING

Op 1 juli 1996 werden de valuta's van Kenia, Oeganda en Tanzania onderling inwisselbaar verklaard. De drie landen waren lid van de in maart opgerichte Groepering voor Oost-Afrikaanse Sa-. menwerking (zie pag. 409/1-'96). De maatregel was bedoeld om regionale handel en investeringen te stimuleren. Als gevolg van de maatregel konden lokale banken voor het eerst de drie valuta's direct onderling tegen elkaar inwisselen, Voordien moesten handelaars hun valuta eerst in isselen voor Amerikaanse dollars.

(Vor.ber.pag. 409/1-1996)

TOPCONFERENTIE SADC

w

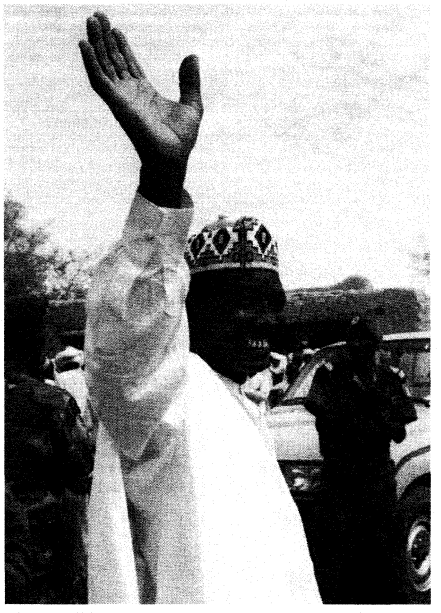
Op 24-35 augustus 1996 kwamen de staatshoofden en regeringsleiders van de twaalf lidstaten van de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (Southern African Development Community, SADC) in Maseru, de hoofdstad van Lesotho, bijeen voor de 16de jaarvergadering (voor de top van 1995, zie pag. 844/2 e.v.-'95).

Tijdens de bijeenkomst werd met de ondertekening van een aantal protocollen een belangrijke stap gezet in de richting van regionale integratie. Het belangrijkste protocol was gewijd aan het voornemen om binnen acht jaar een vrijhandelszone tot stand te brengen. Daarnaast werden er afspraken gemaakt over kwesties als transport en communicatie, meteorologie, energie en drugsbestrijding. De verkiezing van de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela tot SADC-voorzitter voor de periode 1996-'99 weerspiegelde de overheersende invloed van de Zuid-Afrikaanse economie in de regio.

(Vor.ber.pag. 633/1 e.v.-1996)

NEGENDE TOPCONFERENTIE LCBC

Op 30 oktober 1996 werd in de Tsjadische hoofdstad Ndjamena de negende topconferentie van de staatshoofden en regeringsleiders van de vijf lidstaten van de Commissie van het Tsjaadmeerbekken (Lake Chad Basin Commission, LCBC) geopend door de president van het gastland, Idriss Déby, die het voorzitterschap bekleedde. In zijn rede deed Déby een dringend beroep op de leden om hun financiële bijdrage regelmatiger te betalen; voorts schonk hij aandacht aan het thema van de regionale veiligheid en de kwestie van de grensafbakening van de bij de LCBC aangesloten landen.

De Tsjadische president Idriss Déby (archieffoto van 2 juni 1996). Foto *EPA*

(Vor.ber.pag. 848/3 e.v.-1994)

AMERIKAANS VOORSTEL VOOR OPRICHTING AFRIKAANSE VREDESMACHT

Op 7 oktober 1996 begon de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher aan zijn eerste rondreis door Afrika ten zuiden van de Sahara. Hij arriveerde in Mali en reisde de daaropvolgende week door naar Ethiopië, Tanzania, Zuid-Afrika en Angola. Tijdens zijn reis wilde Christopher steun werven voor een Amerikaans voorstel voor de oprichting van een Afrikaanse militaire macht ter bescherming van burgers die vastzaten in de conflictgebieden van het continent.

Het plan, dat een 10.000 man sterke troepenmacht vereiste om humanitaire veiligheidszones in te stellen, was vlak voor-het vertrek van Christopher voor het eerst geopperd in de Verenigde Staten (VS).De VS boden aan de helft van de kosten ($ 25 a 40 mln) te betalen, en wilden dat de rest gefinancierd zou worden door Europese bondgenoten of de Verenigde Naties (VN). Tijdens een toespraak in Addis Abeba, waar hij het idee met Salim Ahmed Salim, de secretaris-generaal van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) besprak, gaf Christopher aan dat vijf Afrikaanse landen in principe hadden ingestemd om troepen te leveren en dat België, Canada. Groot-Brittanië en Ierland beloofd hadden d~ financiering en opleiding op zich te nemen

Salim reageerde gematigd positief op het idee en vroeg om meer bijzonderheden Verscheidene Afrikaanse regeringen. waaronder die van Zuid-Afrika, Nigeria Kenia en Zaïre lieten zich echter sceptisch uit over het plan, met name omdat het de bedoeling was dat de troepenmacht onder leiding zou komen te staan van de VS of de VN Waarnemers merkten op dat het dankzij dit plan mogelijk zou zijn met relatief weinig koiten op crises in Afrika te reageren zonder de levens van Amerikaanse soldaten in gevaar te brengen Het voorstel werd ook door Frankrijk verworpen, waarvan de grote invloed in Afrika door een dergelijke macht zou kunnen worden aangetast. Op 14 oktober verklaarde de Franse gedelegeerd minister voor samenwerking Jacques Godfrairi dat de plotselinge interesse van de VS voor Afrika te maken had met de Amerikaanse verkiezingscampagne en met pogingen om de aanhang onder de Afro-Amerikaanse bevolking te vergroten. Hij merkte ook op dat de begroting voor hulpverlening in de VS sterk gedaald was. Deze aantijgingen werden door Amerikaanse regeringsfunctionarissen verworpen.

(Vor.ber.pag. 632/3 e.v. - 1996)

IGAD-TOPCONFERENTIE

Op 25-26 november 1996 kwamen de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten van het Intergouvernementele Gezag over Ontwikkeling (IGAD, voorheen: Intergovernmental Authority on Drought and Development, IGADD- zie pag. 410/1-'96) bijeen voor de jaarlijkse topconferentie. De belangrijkste onderwerpen die tijdens de top aan de orde kwamen, waren de aanhoudende gevechten in Somalia en Soedan en de crisis in Zaïre.

(Vor.ber.pag. 410/1 - 1996)

IVOORKUST

REGERINGSWIJZIGING

Op 10 augustus 1996 bracht president Henri Konan Bédié enige wijzigingen aan in het kabinet. Het aantal ministers bleef ongewijzigd. De verandering betrof de volgende portefeuilles:

Justitie en openbare vrijheid - Kouakou Brou*: presidentiële aangelegenheden - Faustin Kouame+; veiligheid - Marcel Dibona Koné*: handel - Nicoias Kouassi Akon*; sport - Sidibé Soumahoro*.

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille

De president riep een Nationale Veiligheidsraad in het leven en benoemde het hoofd van de nationale gendarmerie, generaal Joseph Ehueny Tanny, tot Secretaris-generaal Tevens werd een departement van toerisme ingesteld Eugène Kindo Bouadi werd benoemd tot departementshoofd

Volgens Le Monde van 13 augustus hield het ontslag van de voormalige stafchef van de strijdkrachten en minister van sport, generaal Robert Guey, verband met ,,de onduidelijke rol van een deel van het leger" bij wat mogelijk een poging tot een staatsgreep was geweest kort voor de verkiezing van Konan Bédié in oktober 1995 (zie pag. 129/2-'96 en pag. 493/1 e.v.-'96).

VERGUNNING VOOR EXPLORATIE OLIEVELD VERLEEND

De regering van Ivoorkust verleende op 20 september een vergunning voor de exploratie van een 207,2 hectare omvattend olieveld in de Atlantische Oceaan aan twee bedrijven: de Amerikaanse energiemaatschappij United Meridian en Shell Exploratie Afrika. Het olieveld, 'Entente' genaamd, lag op een diepte van 500-2000 meter. De olieproductie van Ivoorkust bedroeg op dat moment slechts 16.000 vaten per dag en was afkomstig van twee olievelden.

DOOD VAN POLITIEKE GEVANGENE

Het onafhankelijke dagblad *La* Voie berichtte op 26 oktober dat Dodou Zokou, ook wel Carlos geheten, op 24 oktober in gevangenschap was overleden. Daarmee kwam het aantal politieke gevangenen dat sedert oktober 1995 was omgekomen op vier. De politieke activist Zokou, die sympathiseerde met het Ivoriaans Volksfront, had vanaf januari 1996 zonder vorm van proces gevangen gezeten.

AKKOORD OVER SCHULDENHERSCHIKKING

Op 20-22 november had een regeringsdelegatie onder leiding van minister van financiën Niamine N'Goran in Parijs een ontmoeting met vertegenwoordigers van crediteurenlanden (Club van Parijs) van Ivoorkust en van diverse banken (Club van Londen) Er werd overeenstemming bereikt over een herschikkingsprogramma voor de Ivoriaanse buitenlandse schulden die waren opgelopen tot een bedrag van $7.2 mrd, waartoe ook de rentebetalingsachterstand werd gerekend, die sedert 1987 was opgelopen tot $ 4 b mrd (zie pag 366/1 e v-'89)

(Vorberpag 492/2 e r-1996)

NIGERIA

VN-RAPPORT OVER SCHENDINGEN VAN R'IENSENRECHTEN. ARRESTATIE OPPOSITIELEIDERS IN VERBAND MET MOORD OP KUDIRAT ABIOLA

Op 26 juli 1996 publiceerde de Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties (VN) een rapport waarin zij Nigeria ervan beschuldigde op grote schaal mensenrechten te schenden, variërend van standrechtelijke executies tot perscensuur. Zij riep het militaire regime op de democratie onmiddellijk te herstellen en de verordeningen in te trekken die fundamentele rechten en vrijheden beperkten.

In het rapport werd bezorgdheid geuit over ,,het hoge aantal onwettige en standrechtelijke executies, verdwijningen en martelingen" waarbij het leger en de veiligheidsdienst betrokken waren. De Commissie verklaarde dat er ,,geen wettelijke bescherming van rechten" bestond en dat het regime had nagelaten een onderzoek in te stellen naar misstanden bij de veiligheidsdienst.

Oppositieleiders* Nadeco *verdacht van moord op Abiola

Op 23 juli liet de politie weten dat ze op het punt stond drie vooraanstaande oppositieleiders aan te klagen voor de moord in juni op Kudirat Abiola (zie pag. 638/3 e.v.-'96), de vrouw van Chief Moshood ,,MKO" Abiola, de verondersteld winnaar van de presidentsverkiezingen van 1993, die in de gevangenis zat.

Abraham Adesanya, Ayo Adebanjo en Ganiyu Dawodu, allen leden van de Nationale Democratische Coalitie (Nadeco), zaten al meer dan een maand in hechtenis. Op 17 juni bepaalde het Hooggerechtshof dat de politie geen reden had hen vast te houden, en gaf opdracht hen vrij te laten en ieder van hen N 500 000 schadevergoeding te betalen De politie ging in beroep tegen de uitspraak en liet de mannen niet vrij Nadeco ontkende in alle toonaarden dat de mannen of de organisatie betrokken waren bij de moord op Abiola Op 23 juli verklaarde de woordvoerder van Nadeco in het buitenland, Chief John Ojigie Oyegun dat de arrestaties onderdeel waren van een campagne die tot doel had de organisatie in discrediet te brengen
Op 22 juli meldde de radiozender die in handen was van de oppositie dat MKO Abiola op 17 juli met spoed naar het ziekenhuis in Abuja gebracht was in verband met een te hoge bloeddruk Later keerde hij terug naar de gevangenis

Berichten over nieuwe arrestaties. Vakbond van academici verboden

Op 20 augustus maakte de Beweging voor de Overleving van het Ogoni-volk (Movement for the Survival of the Ogoni People, MSOP) melding van een nieuwe golf van arrestaties van Ogoni-activisten. Op 13 augustus waren vijftien mensen gearresteerd en ervan beschuldigd uit te zijn op een ontmoeting met de Gemenebest-delegatie.

Op 23 augustus kondigde de regering aan dat de Vakbond van Wetenschappelijk Universiteitspersoneel en twee andere universitaire vakbonden ontbonden waren en dat hun activa door de regering waren geconfisqueerd.

NIEUWE MILITAIRE BESTUURDERS

Op 14 augustus maakte staatshoofd generaal Sani Abacha bekend dat hij op drie na alle militaire bestuurders van de dertig staten van Nigeria aan het vervangen was. Net als hun voorgangers waren de nieuwe bestuurders militairen of politiemensen uit het middenkader.

ONDERHANDELINGEN OVER BEZOEK VAN GEMENEBEST-MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 28 augustus werd een verdere verwijdering tussen de Nigeriaanse regering en het Gemenebest voorkomen doordat de Ministeriële Actiegroep van het Gemenebest (Commonwealth Ministerial Action Group. CMAG), die bestond uit de ministers van buitenlandse zaken van Canada, Ghana, Groot-Brittannië, Jamaica, Maleisië, Nieuw-Zeeland, Zimbabwe en Zuid-Afrika, in Londen verklaarde dat vooraanstaande

Gemenebest-secretaris-generaal Chief Emeka Anyaoku (1.)en de Zimbabwaanse minister van buitenlandse zaken Stan Mudenge (r.) buigen zich op 28 augustus 1996 voor het begin van de CMAG-bijeenkomst in Londen over hun aantekeningen. *Foto* EPA

afgevaardigden een bezoek zouden brengen aan Nigeria om de bijzonderheden te bespreken van een voorgenomen bezoek aan Nigeria door een aantal Gemenebest-ministers van buitenlandse zaken (zie pag. 201/3-'96). Volgens de laatste planning zou dat bezoek moeten plaatsvinden op 29 en 30 augustus.
Naar verluidt bestond er onenigheid over de lengte van het bezoek en over de vraag of de delegatie prominente politieke gevangenen zou mogen ontmoeten. zoals Chief Moshood ,,MKO" Abiola en mensenrechtenactivist Beko Ransome-Kuti. Op 22 en 28 augustus liet het Nigeriaanse ministerie van buitenlandse zaken weten dat het bezoek niet het karakter moest krijgen van een ,,onderzoeksmissie", aangezien de CMAG niet gemachtigd was op die manier op te treden.

CMAG besluit tot inspectiebezoek

Op 29 september besloten de CMAG-ministers van buitenlandse zaken zo snel mogelijk een ministeriële inspectiereis naar Nigeria te organiseren. Deze maatregel was bedoeld om meer druk uit te oefenen op de militaire regering om de mensenrechten te respecteren en de democratie te herstellen. Hij ging echter heel wat minder ver dan de maatregelen waarvoor sommige CMAG-leden, zoals Canada, Jamaica en Nieuw-Zeeland, hadden gepleit. Het besluit was genomen ondanks het feit dat Nigeria bleef vasthouden aan de gestelde voorwaarden (zie boven), die eerdere pogingen om een onderzoeksmissie naar Nigeria te zenden, hadden doen mislukken. Nigeria bleef bij zijn standpunt dat de Gemenebest-ministers geen contact zouden mogen hebben met mensenrechtenactivisten, radicale leden van de oppositie en politieke gevangenen. Het verwierp ook de gedachte dat het Gemenebest het recht had zich te bemoeien met of zelfs toe te zien op de overgang naar democratie. Er bleef twijfel bestaan over de vraag of Canada akkoord zou gaan met de CMAG-missie, als deze voorwaarden gehandhaafd bleven. Eerder had de Canadese minister van buitenlandse zaken Lloyd Axworthy enkele van zijn collega's in de CMAG uitgemaakt voor ,,compromissensluiters".

MOSLIM-RELLEN

Op 18 september gingen in de noordelijke stad Kaduna meer dan 10.000 sjïieten de straat op om te protesteren tegen de arrestatie van hun geestelijke leider Ibrahim Yakub el-Zagzaki.

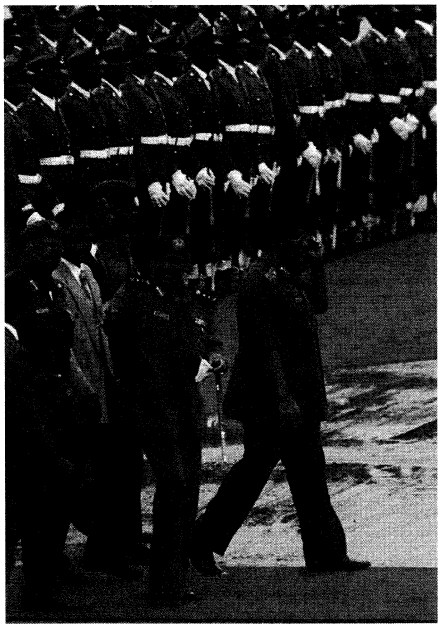
Op 12 september was Zagzaki. de leider van de fundamentalistische Moslim Broederschap, gearresteerd op verdenking van het uitzenden van materiaal dat gemakkelijk tot rellen zou kunnen leiden. Volgens de radio van de oppositie waren vijftig mensen doodgeschoten toen de demonstratie door regeringssoldaten met behulp van tanks uiteengedreven werd. Op 13 september had een demonstratie van 2.000 moslimjongeren een soortgelijke reactie uitgelokt. maar toen waren er geen doden gemeld.

Op 24 september verklaarde Mohammed Chiroma woordvoerder van de Moslim Broederschap, dat een van de doelstellingen van de groepering was om de ,,corrupte" regering van generaal Sani Abacha ,,ten val te brengen" Naar zijn zeggen werden leden van de Broederschap ,,meedogenloos" opgejaagd door de regering

POLITIEKE PARTIJEN ERKEND

Op 30 september deelde de Nationale Kiescommissie van Nigeria (National Electoral Commission of Nigeria, NECON) mee dat vijf politieke organisaties als partij waren geregistreerd. De vijf hadden blijkbaar voldaan aan alle registratie-eisen. wat onder meer inhield dat ze alle vijf uit iedere staat een lijst met 40.000 handtekeningen van aanhangers moesten kunnen overleggen.
Alle overige politieke organisaties die hadden geprobeerd zich te laten registreren (zie pag. 638/3-'96), werden onmiddellijk ontbonden.

De vijf organisaties, die voor registratie in aanmerking kwamen, waren de Verenigde Congrespartij van Nigeria (United Nigeria Congress Party, UNCP), het Comité voor Nationale Consensus (Committee for National Consensus, CNC). de Nationale Centrumpartij van Nigeria (National Centre Party of Nigeria, NCPN), de Democratische Partij van Nigeria (Democratic Party of Nigeria. DPN), en de Democratische Basisbeweging (Grassroot Democratic Movement. GDM). Waarnemers beschouwden hen als conservatief, met weinig onderlinge verschillen.

Het Nigeriaanse staatshoofd generaal Sani Abacha (m.)(archieffoto 26 juli 1996). *Foto EPA*

BENOEMINGEN IN VOORLOPIGE BESTUURSRAAD

Op 30 september benoemde Abacha vijf nieuwe leden in de Voorlopige Bestuursraad brigadegeneraal Felix Modjapero, generaal-majoor Chris Garba, generaal-majoor John Mark Inienger. commodore Tayiwo Odedina en kapitein ter zee Anthony Oguguo

NIEUWE DEELSTATEN. ECONOMISCHE IIERVORMINGES

Op 1 oktober hield generaal Saai Abacha een toespraak ter ere van de 36-stc verjaardag van de onafhankelijkheid Daarin maakte hij de stichting bekend van zes nieuwe deelstaten en de oprichting van een economische denktank

Abacha betoogde dat hij door het aantal deelstaten tot 36 uit te breiden de macht decentraliseerde en een ,,eerlijke spreiding en evenwicht binnen de geopolitieke zones van het land" waarborgde. Oppositiegroepen stelden echter dat door deze maatregel de bureaucratie zou toenemen, evenals de politieke klantenbinding door de militaire regering, zonder dat er macht van betekenis zou worden overgedragen.

De zes nieuwe deelstaten waren: **Bayelsa** (hoofdstad: Yenogoa. gevormd uit Rivers State): **Eboniyi** (hoofdstad: Abakaliki, gevormd uit Abia State en Enugu State): **Ekiti** (hoofdstad: Ado-Ekiti, gevormd uit Ondo State); **Gombe** (hoofdstad: Gombe. gevormd uit Bauchi State); **Nassarawa** (hoofdstad: Lafia. gevormd uit Plateau State); en **Zamfara** (hoofdstad: Gusau, gevormd uit Sokoto State)

Met de bekendmaking van de vorming van een ,,doortastende" commissie onder voorzitterschap van Chief Ernest Shonekan, het (niet gekozen) voormalige staatshoofd, die in 1993 door Abacha was afgezet (zie pag. 52/1-'94), wekte Abacha verwachtingen dat Nigeria's ontspoorde economische hervormingsprogramma weer op de rails zou worden gezet.

De commissie, die uit vertegenwoordigers van alle sectoren van het economische en openbare leven zou worden samengesteld, zou negen à twaalf maanden in functie blijven. De commissie kreeg de verantwoordelijkheid voor het bepalen van de ,,juiste houding en een realistisch richtingsgevoel" van het land, waarbij specifiek die aspecten van de economie zouden worden onderzocht die versterking vereisten. De commissie zou doelstellingen en passende streefcijfers vaststellen voor de economische groei. Deze blauwdruk voor economische ontwikkeling zou de naam ,,Vision 2010" krijgen.

Speculaties over hervatting van de economische hervormingen door de regering werden versterkt toen minister van financien Chief Anthony Asuquo Ani eveneens op 1 oktober bekendmaakte dat het plafond van de rentevoet van 21 procent zou worden afgeschaft waarmee hij een obstakel voor overeenkomsten met de Wereldbank a egnam Waarnemers meikten echter op dat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank nog steeds eisten dat een eind werd gemaakt aan het dubbele wisselsysteem volgens welk sommige leden van het regime harde valuta tegen korting konden kopen

OMSTREDEN PRIJS VOOR ABACHA

In oktober bleek dat Abacha een gouden medaille had gekregen van het hoofd van de World Intellectual Property Organization (WIPO),een in Genève gevestigde VN-organisatie. De medaille was kennelijk overhandigd tijdens een bezoek van de directeur-generaal van de WIPO, Arpad Bogsch. aan Nigeria in oktober. De toekenning van de prijs, die ondanks de kritiek op de mensenrechtensituatie in Nigeria was verleend, zorgde voor diplomatieke opschudding; de Verenigde Staten namen met hun kritiek op de WIPO het voortouw.

In een brief aan Bogsch gaf Daniel Spiegel, de Amerikaanse permanente vertegenwoordiger bij de VN in Genève, uiting aan de ,,diepebezorgdheid" van zijn regering. Spiegel merkte ook op dat de gouden medaille normaliter werd uitgereikt voor belangrijke prestaties van uitvinders, en dat hij er zich niet van bewust was dat Abacha ,,belangrijke bijdragen" op dat gebied had geleverd en dat Nigeria ook niet had bewezen dat het speciale lof verdiende voor vooruitgang op het gebied. van de bescherming van industriële eigendomsrechten: de belangrijkste functie van de WIPO.

(Vor.ber.pag. 638/1 e.v.- 1996)

TOGO

PREMIER KODJO AFGETREDEN. NIEUWE REGERING

Op 19 augustus 1996 trad Edem Kodjo af als premier na verscheidene maanden van onenigheid tussen hem en president Gnassingbe Eyadéma.

Het bleek dat de positie van Kodjo onhoudbaar was geworden, toen dezelfde dag bekendgemaakt werd dat de partij van de president, de Vergadering van het Togolese Volk (Rassemblement du Peuple Togolais, RPT),dankzij drie tussentijdse verkiezingen een meerderheid in de Nationale Assemblée had behaald.Op 4 augustus had de RPT twee zetels behaald, en in de tweede ronde op 18 augustus een derde Zodoende behaalde de RPT een absolute meerderheid van 43 van de 81 zetels en was ze niet langer afhankelijk van de onwerkbare alliantie niet di- Togolese Unie voor Democratie (Union Togolais pour la Démocratie, UTD), de partij van Kodjo

Op 20 augustus benoemde Eyadéma Kwasi Klutse, tot dan toe minister van planning en territoriaal bestuur, tot opvolger van Kodjo. Klutse, die bekend stond als een technocraat, maakte de formatie bekend van een regering ,,met een breed draagvlak", waarin verscheidene leden van de scheidende regering zitting hadden.

Op 27 augustus waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Premier - Kwasi Klutse+; staatsminister van economie en financien - Barry Moussa Barque+; staatsminister van industrie en handel - Elome Kouami Dadzie+; defensie - Yaginim Bitokotipou; binnenlandse zaken en veiligheid -kolonel Seyi Memene; buitenlandse zaken en samenwerking - Koffi Panou*; justitie en mensenrechten - Euphrem Dorkenou+; staatsminister van ondernemingen en ontwikkeling van de vrijhandelszone - Payadowa Boukpessi; technisch onderwijs, beroepsopleidingen en nijverheid - Bamoni Solomou Baba Stanislas Temele+; mijnbouw, uitrusting, transport en PTT - Tchamdja Andjo+; jeugd, sport en cultuur - Kouami Agbogboli Ihou+; nationaal onderwijs en wetenschap - Kodjo Edo Maurille Agbobli*; decentralisatie. stedelijke ontwikkeling en huisvesting - Koffiui Victor Ayassou+; werkgelegenheid en ambtenarij - Sambiani Liwab+; communicatic en gemeente-onderwijs - Esso Solitoki+; vrouwenaangelegenheden en sociale zaken - mevr. Tchangai Kissem Walla; landbouw, veeteelt en visserij - Kokou Dake Dogbe*; volksgezondheid - Koffi Sama*; milieu en bosbouw - Yao Komlavi*; toerisme en vrije tijd - Dafo Elia*; betrekkingen met het parlement - Komi Dotse Amoudokpo*; staatssecretaris in het bureau van de premier, minister van planning en territoriale ontwikkeling - Tcha Gouni Ati-Atcha*; staatssecretaris bij het ministerie van economie, financien en begroting - Amoussa Assiba Guénou*; staatssecretaris bij het ministerie van mijnbouw, uitrusting, transport en PTT, verantwoordelijk voor transport en waterbronnen - Comlan Kadje*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

GRENSINCIDENT *MET GHANA*

In een persbericht van 15 oktober van het ministerie van binnenlandse zaken en veiligheid werd bekendgemaakt dat ,,onbekende personen" op 14 oktober het vuur hadden geopend op een bewakingspost aan de grens met Ghana dichtbij Lomé, waarbij drie soldaten waren gedood.

(Vor.ber.pag. 204/3 e.v.-1996)

ZAÏRE

PARLEMENT KEURT GRONDWET GOED

Op 6 oktober 1996 keurde de Hoge Raad van de Republiek-Overgangsparlement (HCR-PT)een nieuw ontwerp voor een grondwet goed.

Het document voorzag in een federale staat met 26 provincies (in plaats van de elf bestaande regio's). De uitvoerende macht zou berusten bij een president, wiens ambtstermijn werd teruggebracht van zeven tot vijf jaar, en er zou een uit twee Kamers bestaand parlement worden ingevoerd.

Een referendum over de goedkeuring van de grondwet werd in december gepland. De grondwet werd verworpen door Etienne Tshisekedi, leider van de Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (Union démocratique pour le progrès social, UDPS), die betoogde dat alleen de grondwet die in 1991-'92 was opgesteld door de nationale conferentie (zie pag. 863/1 e.v.-'92; pag.342/1 e.v.-'93) ter goedkeuring diende te worden voorgelegd aan het volk.

OPSTAND VAN BANYAMULENGE

Een zeer grote opstand van Banyamulenge, etnische Toetsi's, in het oosten van Zaïre in oktober bracht de eenheid van het land in gevaar, deed een nieuwe humanitaire crisis in Centraal-Afrika ontstaan en had Rwanda en Zaïre tegen het eind van de maand aan de rand van een oorlog gebracht. De situatie werd extra gecompliceerd door de lange afwezigheid van president Moboetoe Sese Seko, die in augustus naar Zwitserland was gereisd voor een behandeling van prostaatkanker (zie pag. 786/2-'96).

Commentatoren meenden dat het machtsvacuum dat door zijn afwezigheid was ontstaan door velen in het gebied van de Grote Meren werd uitgebuit en dat de strijd om zijn opvolging de belangrijkste bezigheid bleef voor alle prominente Zaïrese politieke figuren, ondanks de verheviging van de strijd in het oosten van het land.

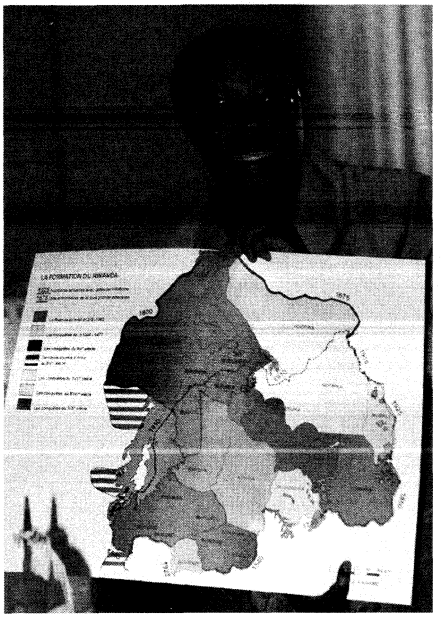

De Banyamulenge waren ruim 200 jaar geleden het gebied binnengekomen en hadden zich aanvankelijk in de Mulenge-heuvels en later in Uvira of nog verder weg gevestigd. In 1981 werden ze het slachtoffer van de .,verdeel-en-heers-politiek" van Moboetoe, toen hun het Zaïrese staatsburgerschap werd ontnomen door een nieuwe wetgeving. waardoor ze in feite statenloos werden.

De Zaïrese regering had in september melding gemaakt van vechtende Banyamulenge en Rwanda beschuldigd van het bewapenen van de rebellen. Deze beschuldiging werd door de regering van het voornamelijk uit Toetsi's bestaande Rwandese Patriottische Front (FPR) ontkend, ofschoon Rwanda wel blijk gaf van medeleven voor de benarde toestand van de Banyamulenge. De opstand begon blijkbaar als een reeks schermutselingen tussen de Banyamulenge en de extremistische, door Hoetoe's gedomineerde militie Interahamwe, die door de Zaïrese Strijdkrachten (FAZ) werden gesteund. De Interahamme, die de vluchtelingenkampen in het Kivu-gebied in Zaïre tot basis had, nadat zij uit Rwanda was gevlucht na de overwinning van het FPR in de burgeroorlog van 1994 (zie pag. 716/2 e.v.-'94).had eerder dit jaar duizenden Banyamulenge uit het gebied Masisi in Noord-Kivu verdreven om het gebied te kunnen gebruiken als een basis voor invallen in Rwanda. In de afgelopen weken had de militie de aandacht gericht op de 400.000 Banyamulenge in Zuid-Kivu, die goed bewapend en klaar voor de verdediging bleken te zijn.

De situatie liep uit de hand door de bekendmaking van Lwasi Ngabo, plaatsvervangend gouverneur van Zuid-Kivu, op 8 oktober dat de Banyamulenge zes dagen de tijd hadden om het land te verlaten of dat zij anders als rebellen zouden worden behandeld, en .,vernietigd of verdreven" zouden worden. Hoewel Ngabo vervolgens werd geschorst, werd het dreigement serieus genomen. Honderdduizenden Banyamulenge vluchtten naar de heuvels ten noorden van Uvira, terwijl ongeveer 4.000 jongemannen van de Banyamulenge eenheden van de weinig gedisciplineerde FAZ en de vluchtelingenkampen die de Interahamwe tot bases dienden, begonnen aan te vallen. Hun aanvallen brachten een exodus op gang vanuit de vluchtelingenkampen waarin 1 mln Hoetoe's uit Rwanda en Boeroendi verbleven.

Op 21 oktober berichtte het Hoge Com-

De Rwandese president Pasteur Bizimungu toont op 28 oktober 1996 in Kigali een landkaart uit 1910. waaruit blijkt dat een deel van oostelijk Zaïre vroeger tot Rwanda behoorde. Foto EPA

missariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) dat na vier dagen van gevechten tussen de Banyamulenge en de FAZ alle twaalf kampen in het gebied Uvira waren ontruimd en dat er ongeveer 230.000 vluchtelingen rondzwierven, van wie sommigen in de richting van Bukavu, de hoofdstad van Zuid-Kivu, trokken en anderen zich in de omringende heuvels verscholen. Tegelijkertijd meldden VN-functionarissen dat vluchtelingen ook wegtrokken uit Bukavu.

De Zaïrese regering, die niet in staat was om de gevechten in te dammen, beschuldigde Boeroendi en Rwanda ervan dat ze het conflict hadden uitgelokt.

Op 23 oktober beweerde vice-premier en minister van nationale defensie admiraal Mavua Mudima dat hij aanwijzingen had dat beide regeringen de Banyamulenge hadden getraind en bewapend. Boeroendi ontkende iedere betrokkenheid, evenals Rwanda. dat volhield dat het land een ,,goed nabuurschap met Zaïre" wenste.

Hulpverleners berichtten op 22 oktober dat Rwandese troepen Noord-Kivu hadden aangevallen. Rwanda had voortdurend zijn ergernis geuit over de aanwezigheid van de Interahamwe en die van leden van de voormalige Hoetoe-regering en gewezen Hoetoe-soldaten uit het Rwandese leger in vluchtelingenkampen in Zaïre. Op 24 oktober had Rwanda zelfs verklaard dat het geweld het gevolg was van de beslissing van Zaïre om deze groepen ,,onderdak te verlenen" en te beschermen. Waarnemers vreesden dat de Rwandese regering gebruik zou maken van de onstabiele toestand om de Kivu-regio te zuiveren van haar vijanden.

Op 29 oktober kondigde de Zaïrese regering de noodtoestand af in het Kivu-gebied, en bracht de twee provincies onder militair gezag in een poging ,,alle subversieve netwerken" in het gebied ,,te elimineren". De Banyamulenge stonden niettemin aan het eind van de maand op net punt om een flink stuk van Oost-Zaïre te veroveren en volgens berichten ontvluchtten FAZ-soldaten in wanorde het gebied.

In minder dan twee weken van verbeten gevechten hadden de rebellen Bukavu ingenomen en op 31 oktober rukten ze op naar Goma, de hoofdstad van Noord-Kivu. Volgens berichten hadden ze de luchthaven van Goma veroverd, dat 3 km van het stadscentrum lag, een belangrijk aanvoerpunt voor de FAZ en het centrum van humanitaire hulpoperaties. Op 31 oktober namen de guerrillastrijders journalisten mee op een rondreis door het gebied tussen het Tanganjika-meer en het Kivu-meer, met inbegrip van Uvira en Kamanyola, dat volgens hen nu onder hun gezag stond. De snelle opmars van de Banyamulenge en de omvang en coördinatie van hun schaarbeweging die kennelijk was bedoeld om een bufferzone tussen Rwanda en Zaïre te creëren, verbaasden velen en versterkten het idee dat ze door de Rwandese regering werden gesteund.

Op 30 oktober gaf Rwanda toe dat het troepen had gestationeerd in het oosten van Zaïre, maar verklaarde dat dit een reactie was op de beschieting van de Rwandese stad Cyangugu door Zaïrese troepen op 29 oktober. De Rwandese vice-president en minister van defensie Paul Kagame sprak echter de waarschuwing uit. ,,als Zaïre de oorlog naar ons toebrengt, zullen we tegen Zaïre vechten. . . We zijn klaar voor de strijd ook al willen we geen oorlog met Zaïre." Kagame, die het FPR-leger had geleid tijdens de burgeroorlog van 1994, herhaalde nogmaals dat Rwanda de Banyamulenge steunde en zei dat zijn land niet zou toestaan dat Zaïre ze met geweld zou verdrijven. Hij betoogde dat Rwanda de Banyamulenge niet hielp, maar voegde eraan toe dat ,,lieden die andere mensen willen uitroeien, bestreden moeten worden".

Op 21 oktober waarschuwde het UNHCR dat de voedseldistributie in Zuid-Kivu in de twee weken daarvoor was verhinderd door de heersende chaos en dat ,,we afstevenen op een humanitaire crisis", indien de internationale gemeenschap niet onmiddellijk actie ondernam. Binnen enkele dagen hadden alle in Zuid-Kivu werkzame hulporganisaties zich teruggetrokken. Ze hadden als reden opgegeven dat ze bevreesd waren voor de veiligheid van hun medewerkers.

Tegen het einde van de maand vluchtten meer dan 115.000 mensen voor de opmars van de opstandelingen naar Goma, waardoor het vluchtelingenkamp Mugunga ten westen van de stad nog verder uitdijde. Hier zaten ruim 500.000 overwegend Hoetoe-vluchtclingen in

ADFL-leider Laurent Kabila tijdens een toespraak op 7 november 1996 in Bukavu. Foto *EPA*

De militaire bevelhebber van de ADFL André Ngandu Kissasse geeft op 13 november 1996 een persconferentie in Goma. Foto EPA

het volgens hulpverleners grootste vluchtelingenkamp ter wereld.

Opstand Banyamulenge duurt voort

De vrees dat de opstand van de Banyamulenge in Oost-Zaïre (zie boven) zou uitmonden in een regelrechte oorlog en de naar schatting 1 mln Rwandese vluchtelingen in een enorme humanitaire crisis zou storten, leidde in november tot plannen voor militair ingrijpen door de internationale gemeenschap. Maar tegen het einde van de maand leek een oplossing voor de vluchtelingencrisis nabij, hoewel de opstandelingen aan kracht leken te winnen.

Begin november kwam er meer informatie beschikbaar over de identiteit van de rebellen en hun doelstellingen. De 55-jarige Laurent Kabila bleek de belangrijkste opstandelingenleider te zijn. Hij presenteerde zichzelf als de coördinator van de Alliantie van Democratische Krachten voor de Bevrijding van Zaïre-Congo (ADFL).

De uit de provincie Shaba afkomstige Kabila had zijn sporen verdiend in de revolutionaire strijd en zich sinds de jaren zestig ten doel gesteld president Mobutu Sese Seko ten val te brengen. Kabila, die zich liet inspireren door Patrice Lumumba (die korte tijd premier van het toenmalige Congo was. maar in 1961 werd vermoord), had in 1965 zij aan zij gevochten met de legendarische guerrillaleider Erneslo „Che" Guevara Hij zei dat de ADFL een volksorganisatie was, die vijf belangrijke groeperingen omvatte: de Banyamulenge, die etnische Toetsi's waren; de Revolutionaire Volkspartij. een marxistische groepering die medio jaren zestig door Kabila was opgericht en die sporadisch in Oost-Zaïre had geopereerd: Luba-rebellen, zij waren dissidenten van de etnische Luba's uit de gebieden in Zuid-Oost-Kasai waar diamanten werden gevonden: Shaba-rebellen, afkomstig van de half miljoen vluchtelingen die in augustus 1992 van Shaba naar Kasai waren uitgeweken; en de opstandelingen van Kissasse, een groepering onder leiding van de militaire commandant van de ADFL. André Ngandu Kissasse. Op 6 november verklaarde de ADFL dat zij zich ten doel stelde „ons land te bevrijden. Wij willen Kinshasa bevrijden".

Door de verovering van Goma op 2 november kreeg de ADFL, die zij aan zij vocht met het Rwandese leger, de provincies Noord- en Zuid-Kivu in handen (zie boven). De gevechten leidden tot een bloedige reactie in Kinshasha, waar duizenden mensen de straat op gingen en oorlog eisten met Rwanda en Boeroendi en huizen en bedrijven aanvielen van Toetsi's. Op 1 november eiste de Hoge Raad van de Republiek-Overgangsparlement (HCR-PT) dat alle Toetsi's het land zouden worden uitgezet. De snelle opmars van de rebellen voedde de vrees voor een coup tegen de Zaïrese overgangsregering door de vernederde Zaïrese Strijdkrachten (FAZ), een mogelijkheid die zeer waarschijnlijk was gezien het machtsvacuüm dat was ontstaan door Mobutu's aanhoudend verblijf in het buitenland.

Gevolgen van ADFL-succes voor Rwandese vluchtelingen in kampen. Massale terugkeer vluchtelingen naar Rwanda

De internationale gemeenschap richtte haar aandacht op de benarde situatie van de ongeveer 1 mln Rwandese vluchtelingen in het Kivu-gebied.

De overwegend uit Hoetoe's bestaande vluchtelingen verbleven sinds 1994 in Zaïre. na Rwanda te zijn ontvlucht. toen de (voornamelijk uit Toetsi's bestaande) troepen van het Rwandese Patriottische Front (RPF)oprukten in hun door de oorlog geteisterd land. De extremistische Interahamwe-militie had de vluchtelingen bewerkt om in Zaïre te blijven. Totdat het RPF aan de macht kwam in Rwanda. waren vooral deze extremisten verantwoordelijk voor de genocide op Toetsi's en gematigde Hoetoe's die ze als hun politieke vijanden beschouwden. Om de vluchtelingen in hun macht te houden, gebruikte de Interahamwe geweld. Verder probeerde ze de vluchtelingen ervan te overtuigen dat ze zouden worden gearresteerd of gedood, als ze naar Rwanda zouden terugkeren.

Begin november hadden 700.000 vluchtelingen zich verzameld in het vluchtelingenkamp Mugunga ten westen van Goma. Van nog eens 300.000 vluchtelingen werd aangenomen dat ze de heuvels waren ingetrokken. Hoewel de ADFL op 4 november een wapenstilstand had afgekondigd om de vluchtelingen de gelegenheid te geven naar huis terug te keren en op 11 november had besloten een humanitaire corridor naar Mungunga open te stellen, was de bezorgdheid over het lot van de vluchtelingen medio november gegroeid. In

Beeld van de stroom Rwandese vluchtelingen, die zich op 15 november 1996 vanuit Saké op weg begeeft naar de Rwandese grens. Foto EPA

Na afloop van de internationale conferentie in Stuttgart over mogelijk militair ingrijpen in Zaïre geeft de voorzitter, de Canadese generaal Maurice Baril, op 24 november 1996 een persconferentie. Foto *EPA*

het kamp heerste een tekort aan voedsel en hulpverleners en diplomaten waarschuwden dat ADFL-rebellen op het punt stonden de Interahamwe in Mungunga aan te vallen.

De bezorgdheid om de vluchtelingen leidde ertoe dat de internationale gemeenschap aandrong op het inzetten van een multilaterale troepenmacht.

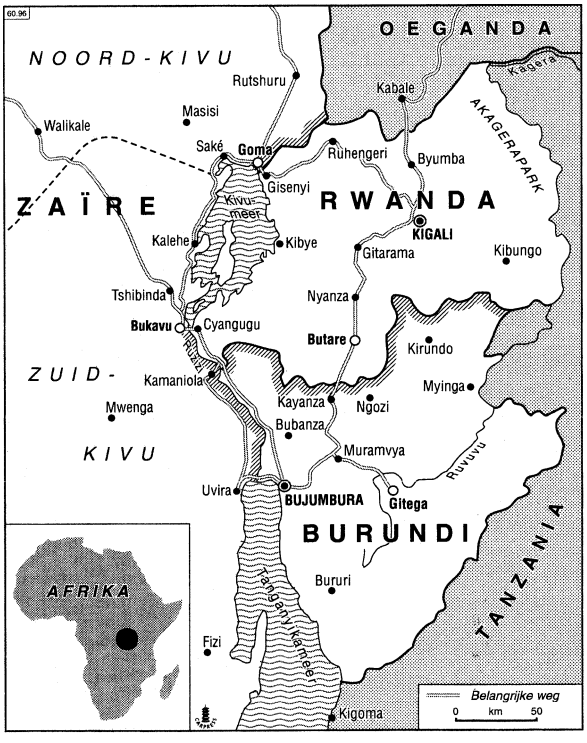
Frankrijk en Spanje namen daarbij het voortouw. Op 7 november kwamen zij met het voorstel om een 5.000 man sterke VN-troepenmacht te sturen. Hoewel vele landen verklaarden de vluchtelingen te willen helpen, spraken zij echter hun twijfeluit over de wijze waarop dat zou moeten gebeuren. Een groot aantal landen en hulporganisaties was ook bang dat hulp, waar mogelijk, zou worden geweigerd aan de Interahamwe, omdat deze militie de vluchtelingen sinds 1994 in haar macht hield door haar controle op de hulp aan de vluchtelingen.

Maar op 11 november had het Frans-Spaanse voorstel de steun gekregen van verscheidene Afrikaanse landen, waaronder Zuid-Afrika, en van Canada en Groot-Brittannië. Op 13 november besloten de Verenigde Staten een 1.000 man sterke troepenmacht te leveren om een ,,catastrofe" te voorkomen. Op 14 november begonnen de voorbereidingen voor de stationering van een 15.000 man tellende multinationale troepenmacht onder leiding van Canada, krachtens hoofdstuk VII van het VN-Handvest, hoewel het mandaat nog moest worden vastgesteld.

Toen op 15 november een militair team ter voorbereiding in Oost-Zaïre arriveerde om de situatie te peilen, verlieten honderdduizenden vluchtelingen hun kamp en gingen op weg naar Rwanda Hun plotselinge vertrek kwam nadat de ADFL en het Rwandese leger de Interahamwe in Mungunga hadden aangevallen VN-functionarissen zeiden dat de militie na deze aanval de heuvels in was gevlucht en *hei* merendeel ian de vluchtelingen daardoor ervan was overtuigd dat het veiliger was om naar huis terug te keren

De honderdduizenden vluchtelingen die richting Goma en de Rwandese grens trokken, riepen herinneringen up aan de toevloed van vluchtelingen in Zaïre in 1994. Hulpverleners schatten dat 170 vluchtelingen per minuut de grens overstaken. Op 18 november maakte het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR) bekend dat tot dan toe ongeveer 400.000 mensen de grens met Rwanda waren gepasseerd. Volgens VN-functionarissen vormde deze ontwikkeling een cruciale stap in de richting van een oplossing voor de humanitaire crisis. Maar zij waarschuwden ook dat er hulp nodig was voor de opvang van de vluchtelingen in Rwanda. De Rwandese regering spoorde hen aan rechtstreeks naar hun oude huis te gaan. Ook gelastte zij iedereen die in een huis van vluchtelingen was getrokken binnen twee weken te vertrekken, hoewel er toestemming werd gegeven om de eigen oogst binnen te halen.

De terugkeer van het merendeel van de vluchtelingen veranderde de opstelling van de internationale gemeenschap, en

Het gebied van de Banyamulenge-opstand, de provincies Noord- en Zuid-Kivu.

MIDDEN-OOSTEN

de meeste landen die troepen voor de VN-vredesmacht hadden aangeboden, drongen erop aan dat opnieuw zou worden vastgesteld welke hulp nodig was

Op 17 november kwamen de VS terug op hun belofte om grondtroepen te sturen. Ook Zuid-Afrika en een aantal Midden-Afrikaanse landen, met inbegrip van Rwanda, lieten weten niet langer de noodzaak van zo'n troepenmacht te zien. Maar Frankrijk bleef volhouden dat een strijdmacht noodzakelijk bleef ter bescherming van de vele duizenden vluchtelingen die nog in Zaïre verbleven. Over het aantal en de verblijfplaats van deze vluchtelingen liepen de meningen uiteen. De Rwandese regering gaf toe dat er nog 150.000 vluchtelingen in de heuvels van Oost-Zaïre konden zitten, terwijl het UNHCR volhield dat het er ongeveer 700.000 waren. De VS zeiden dat er circa 230.000 vluchtelingen waren gelokaliseerd met behulp van een satelliet.

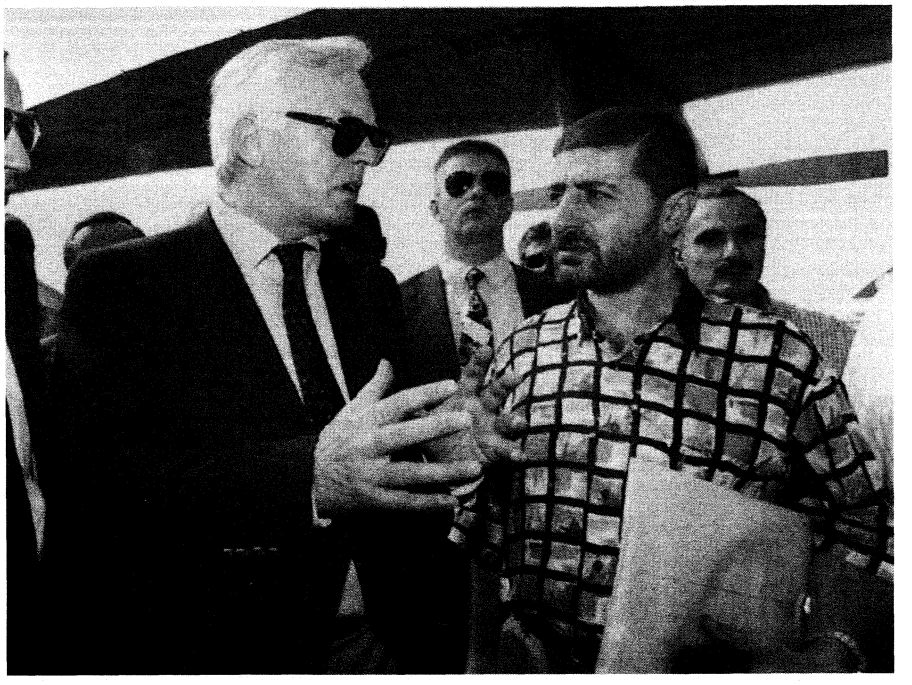
Tijdens een bijeenkomst in het Duitse Stuttgart op 22-24 november zagen vertegenwoordigers van 29 landen en zes hulporganisaties af van een grootscheepse militaire actie, maar kwamen niet tot een besluit over welke stappen er eventueel zouden moeten worden genomen. Op 28 november gingen in Ottawa ambassadeurs van veertien landen akkoord met een Canadees plan om voedsel te droppen voor de nog in Zaïre verblijvende vluchtelingen. Aangezien dit plan niet de goedkeuring kreeg van Rwanda en Zaïre, werd verwacht dat de Canadese missie in Entebbe in Oeganda zou worden gestationeerd.

ADFL handhaaft positie in Kivu

Na op 21 november het einde van het staakt-het-vuren te hebben afgekondigd, begon de ADFL zijn gezag in Kivu te consolideren.

Op 22 november maakte de ADFL bekend dat er in Zuid-Kivu nieuwe politieke en bestuurlijke gezagsdragers waren beëdigd. Op 25 november werden hun collega's in Noord-Kivu beëdigd. Kabila hield echter staande dat de ADFL het gehele land wilde bevrijden en niet streefde naar de afscheiding van Kivu. Hij verklaarde dat ,,wij een nationale beweging zijn, en geen lokale".

(Vor.ber.pag. 786/1 e.v. - 1996)

De coordinator van de Duitse inlichtingendienst Rernd Schmidbauer (m.)is op het vliegveld van Beiroet na de totstandkoming van het uitwisselingsakkoord op 21 juli 1996 in gesprek met Hezbollah-vertegenwoordigersjeik Wafic Saffa (r.) Foto ANP

ALGEMEEN

AANSLAGEN OP DE WESTELIJKE JORDAANOEVER. GEVANGENENRUIL MET HEZBOLLAH

Op 26 juni 1996 werden drie Israëlische soldaten doodgeschoten in de buurt van de nederzetting Naaran vlak bij de Jordaanse grens. Naar verluidt zouden de daders na de aanslag naar Jordanië zijn gevlucht.

In een verklaring die naar het kantoor van het persbureau *Agence France Presse* in Damascus werd gestuurd, werd de aanslag opgeëist door de extremistische Palestijnse groep Al Intifada.

Uitwisseling gevangenen en stoffelijke resten tussen Israël en Hezbollah

Op 21 juli wisselden Israël en het Libanese Hezbollah gevangenen en stoffelijke resten uit. Het was de eerste uitwisseling van deze aard sinds september 1992 (zie pag. 54/3 -'93).

Bij de uitwisseling droeg Hezbollah de stoffelijke resten van twee Israëlische soldaten (Rahamin Alsheiki en Yosef Fink) over en liet zeventien leden vrij van de door Israël gesteunde militie in Zuid-Libanon, het Zuid-Libanese leger (South Lebanon Army,SLA). In ruil daarvoor overhandigde Israël de stoffelijke resten van 123 Hezbollah-strijders en liet het SLA 45 Hezbollah- en Amal-strijders vrij uit de SLA-gevangenis in Al-Khiam in de door Israël uitgeroepen ,,veiligheidszone" in Zuid-Libanon.

De uitwisseling werd tot stand gebracht door de coördinator van de Duitse inlichtingendienst, Bernd Schmidbauer, en werd uitgevoerd met de hulp van het Internationale Rode Kruis (ICRC). De overeenkomst was grotendeels afgerond vóór Netanyahu in juni aan het bewind kwam en zou naar verwachting geen belangrijke gevolgen hebben voor de loop van het vredesproces in het Midden-Oosten.

Op 21 juli verklaarde Schmidbauer dat de onderhandelingen over de vrijlating van de resterende gevangenen in Khiam (wier aantal werd geschat op ongeveer 200) en de vier Israëlische militairen die als vermist waren opgegeven in Libanon. door zouden gaan. Van de vier vermiste Israëli's zou er slechts één, Ron Arad, nog in leven zijn.

Twee Israëlische burgers gedood op Westelijke Jordaanoever

Op 26 juli werden twee Israëlische burgers vanuit een rijdend voertuig doodgeschoten op de Westelijke Jordaanoever ten zuidwesten van Jeruzalem. Het was voor het eerst sinds de verkiezingsoverwinning van Netanyahu dat er Israelische burgers werden gedood De

Palestijnse arbeiders keren 26 juli 1996 bij de grensovergang Erez terug naar huis in Gaza-Stad nadat de Israëlische regering als reactie op de moord op twee Israeli's de Westelijke Jordaanoever en de Gaza-strook heeft afgegrendeld. Foto *EPA*

Israëlische regering reageerde onmiddellijk met het afgrendelen van de Westelijke Jordaanoever.

Palestijns kind gedood

Een tienjarige Palestijnse jongen, Hilmi Shousha, overleed op 28 oktober in een Israëlisch ziekenhuis, nadat hij door Nahum Kurman, een veiligheidsagent in de joodse nederzetting Efrat op de Westelijke Jordaanoever, met een pistool op het hoofd zou zijn geslagen.

ISRAELISCH-PALESTIJNSE VREDESONDERHANDELINGEN IN IMPASSE

De onderhandelingen tussen Israël en het Palestijnse Nationale Gezag (PNA), die eind juli 1996 werden hervat, boekten in augustus naar verluidt weinig vooruitgang. Het uitblijven van resultaten, gevoegd bij het controversiële Israëlische besluit om de bouw van joodse nederzettingen te hervatten, (zie pag. 790/2 e.v.-'96) brachten de Palestijnse autoriteiten ertoe eind augustus een algemene staking uit te roepen.

De Palestijnse president Yasser Arafat had in juni besprekingen gehouden met Dore Gold, de politieke adviseur van de Israëlische premier Benjamin Netanyahu (zie pag. 642/3-'96). Op 16 juli weigerde Arafat echter nog verder met Gold te praten, teneinde de druk op Netanyahu op te voeren om in te stemmen met een persoonlijke ontmoeting. Het Palestijnse gevoel van isolement werd nog versterkt door contacten op hoog niveau tussen Israël en Egypte en Israël en Jordanië in juli, toen Netanyahu een bezoek bracht aan Egypte en in Tel Aviv de Jordaanse premier Abdul-Karim Kabariti ontving (zie pag. 791/1 e.v.-'96).

De Israëlische-Palestijnse besprekingen werden op 23 juli hervat, toen Arafat en de Israëlische minister van buitenlandse zaken David Levi bij de grenspost Erez tussen Israël en de Gaza-strook een anderhalf uur durende ontmoeting hadden die door beiden „vruchtbaar" werd genoemd.

Levi zei dat beide zijden waren overeengekomen om „onze betrekkingen te formaliseren en geëigende kaders te scheppen om de kwesties te onderzoeken en vooruit te helpen". Hij zou naar verluidt ook Israëlische eisen ter sprake hebben gebracht over een vermindering van PLO-activiteiten in Oost-Jeruzalem en verbeterde veiligheidsmaatregelen tegen fundamentalisten.

Palestijnse regeringsfunctionarissen zeiden dat Arafat Levi had opgeroepen tot de hervatting van de ontmoetingen van de gezamenlijke stuurgroep die toezicht hield op de implementatie van het vredesproces, het vaststellen van een datum voor de terugtrekking van de Israëlische strijdkrachten uit de stad Hebron op de bezette westelijke Jordaanoever, en het handhaven van een stop op de bouw van joodse nederzettingen in de bezette gebieden

Eerste ontmoeting tussen **Arafat** en **Netanyahu**

Premier Netanyahu en President Arafat hadden op 4 september hun eerste ontmoeting bij de controlepost in Erez tussen Israël en de Gazastrook. De ontmoeting van een uur was grotendeels symbolisch. De bijeenkomst, waarom Arafat al herhaaldelijk had verzocht maar die door Netanyahu steeds was uitgesteld, volgde op een periode van intensieve onderhandelingen „achter gesloten deuren" tussen de Israëli's en Palestijnen, waarbij de Noorse diplomaat Terje Larsen een belangrijke bemiddelende rol had gespeeld.

De ontmoeting op 4 september resulteerde echter niet in een doorbraak in

Op 27 augustus 1996 komen de Israëlische minister van financiën Dan Meridor (l.) en de Palestijnse minister van handel en economische zaken Mahir al Masri (r.)in Jeruzalem voor het eerst bijeen om de economische moeilijkheden in de Palestijnse Gebieden te bespreken. *Foto EPA*

De Israëlische premier Benjamin Netanyahu (r.)en de Palestijnse president Yasser Arafat (l.) na afloop \-an hun eerste ontmoeting op 4 september 1996 bij de grenspost Erez, enkele ogenblikken voor het begin van hun persconferentie. *Foto AFP*

de impasse op het Israëlisch-Palestijnse spoor van het vredesproces in het Midden-Oosten. in weerwil van toenemende Arabische druk op Israël om in stemmen met deze ontmoeting in de hoop op een doorbraak. Hierbij zou Egypte naar verluidt hebben gedreigd de derde Economische top voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika, waaraan ook Israël zou deelnemen en die voor november in Cairo was gepland, af te gelasten (zie onder).

Netanyahu deed geen toezeggingen met betrekking tot de hergroepering van Israëlische troepen in de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever en zei dat alle onopgeloste kwesties zouden worden voorgelegd aan een gezamenlijke Israëlisch-Palestijnse commissie. Deze gezamenlijke commissie zou op 9 september in Jericho voor het eerst bijeenkomen.

Na afloop van de ontmoeting zei Netanyahu: ,,Wemoeten rekening houden met de behoeften en verlangens van beide zijden op basis van wederkerigheid en het zelfvertrouwen en het welzijn van zowel Israëli's als Palestijnen." Arafat zei: ,,Aanonze beloften. voor beide partijen, valt niet te tornen. Ik geloof dat wij en meneer Netanyahu en zijn regering kunnen samenwerken en het vredesproces kunnen bevorderen."

Zware Palestijns-Israëlische gevechten

Een reeks van gewelddadige botsingen tussen Israëlische troepen en Palestijnse politie en burgers vormde eind september een ernstige terugslag voor het vredesproces in het Midden-Oosten, dat sinds de Israëlische verkiezingen in mei tot stilstand was gekomen. Minstens 57 Palestijnen en 15 leden van Israëlische veiligheidsdiensten kwamen om het leven en circa 1.500 Palestijnen raakten gewond tijdens drie dagen van gevechten en rellen die uitbraken toen de Israëlische regering een omstreden uitgang van een tunnel onder de Oude Stad van Jeruzalem liet openstellen. Eén van de opvallendste aspecten van de onrust was dat er gevechten uitbraken tussen Israëlische soldaten en gewapende Palestijnse politieagenten van wie sommigen voorheen hadden samengewerkt in gezamenlijke patrouille-eenheden.

Opening omstreden tunneluitgang

De aanleiding voor het geweld was de openstelling in de avond van 23 september van een uitgang van een oude tunnel in het Arabische stadsdeel in de Oude Stad van Jeruzalem.

De tunnel. die uit de Hasmoneische periode stamt, was in de negentiende eeuw ontdekt maar pas in de jaren tachtig van deze eeuw opnieuw blootgelegd. De tunnel - een voormalige smalle straat of aquaduct van 500 m lang - had één ingang in het joodse stadsdeel hij de westelijke miiur of .,klaagmuur" (de heiligste plaats van het jodendoin), vanwaar hij in noordelijke richting liep onder de westelijke flank van de Haram al-Sharif of Tempclberg. die door de joden werd vereerd als de heilige plaats van de tempel van Salomon, maar met de Koepel van de Steen en Al-Aksamoskee ook de op twee na meest heilige plaats van de islam was. De opening van ren noordelijke uitgang in het Arabische stadsdeel was schijnbaar bedoeld om de strooin bezoekers te vergroten, hoe el opeenvolgende Israëlische regeringen tot dan toe geen toestemming hadden gegeven voor de opening van een uitgang in het Arabische stadsdeel. op grond van het argument dit door dat Palestijnen en moslims in het algemeen als een bedreiging van hun heilige plaatsen en als een voorbode van een eventuele ,,judaïsering" van de stad zou worden gezien.

Na de Israëlische verovering van de Oude Stad in 1967 had de Israëlische regering joden verboden om bij de Tempelberg te bidden teneinde conflicten te voorkomen. Onder de joodse groeperingen die aandrongen op de openstelling van de tunneluitgang bevonden zich met name militante religieuze '%anisaties als de Getrouwen van de Tempelberg die het recht opeisten om bij de Tempelberg te bidden.

Op 24 september riep de Palestijnse president Yasser Arafat de Palestijnen tot een staking op uit protest tegen de opening van de tunneluitgang die hij de ,,judaïsering van Jeruzalem" noemde.

Gewelddadigheden Westelijke Jordaanoever en Gazastrook

Op 25 september braken gewelddadigheden uit in de stad Ramallah op de Westelijke Jordaanoever, toen studenten Israëlische soldaten aanvielen. De gewelddadigheden breidden zich op 25-26 september snel uit over de gehele Westelijke Jordaanoever en Gazastrook.

De gewelddadigheden, de ergste in de bezette gebieden sinds het einde van de Palestijnse intifadah (opstand)in 1993, noopten de Israëlische minister van defensie Yitzhak Mordechai op 26 september de noodtoestand uit te roepen op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook. Voor het eerst sinds de Israëlisch-Arabische oorlog van 1967 werden in de door Israël gecontroleerde gebieden Israëlische tanks en gewapende helicopters ingezet. Israël gelastte ook een uitgaansverbod en een .,interne afgrendeling", opdat de Palestijnen zich niet buiten hun lokale ,,autonome gebieden" konden begeven.

De Palestijnse minister belast met het dossier-Jeruzalem, Faisal Husseini (m.,kalend), wordt op 26 september 1996 door Palestijnen afgeschermd als de Israelische politie (l.) een protestmars in Oost-Jeruzalem onderbreekt. *Foto AFP*

De gewelddadigheden namen grotendeels de vorm aan van losse gevechten tussen Israelische soldaten enerzijds en gewapende Palestijnse politie en jeugdige stenengooiers anderzijds. In Nabloes werden op 26 september zes Israelische soldaten gedood tijdens de verdediging van het Graf van Jozef, een heilige plaats die door Israël werd bewaakt. Op 26 september kwam ook een Egyptische grenswacht om het leven tijdens een vuurgevecht tussen Israelische soldaten en Palestijnsepolitie bij de grensovergang Rafah tussen Egypte en de Gazastrook.

De Israëlische premier Benjamin Netanyahu brak zijn bezoek aan Duitsland af en keerde op 26 september terug naar Israël. Bij zijn terugkeer zei hij tegen verslaggevers dat hij met Arafat had gesproken en een ontmoeting tot stand probeerde te brengen. Arafat had er naar verluidt op aangedrongen dat de Egyptische president Hosni Mubarak aanwezig zou zijn bij een dergelijke ontmoeting.

Op 27 september doodden Israëlische soldaten drie Palestijnen op de binnenhof van de Al-Aksamoskee; meer dan 70 Palestijnen raakten gewond. De doden zouden naar verluidt deel hebben uitgemaakt van een groep Palestijnen die stenen naar de soldaten hadden gegooid.
De omstreden tunnel werd op 27 september gesloten, maar op 29 september opnieuw opengesteld. Volgens een bericht van *Radio Israël* op *28* september had Netanyahu gezegd dat de tunnel voorgoed open zou blijven en had hij de Palestijnen opgeroepen de tunnel niet langer als een voorwendsel voor een religieuze oorlog te gebruiken.

Internationale reacties

De opening van de tunneluitgang werd in de Arabische en moslimwereld wijd en zijd veroordeeld. Zelfs landen die relatief goede betrekkingen met Israël onderhielden, zoals Jordanië en Egypte. toondenzich zeer kritisch.

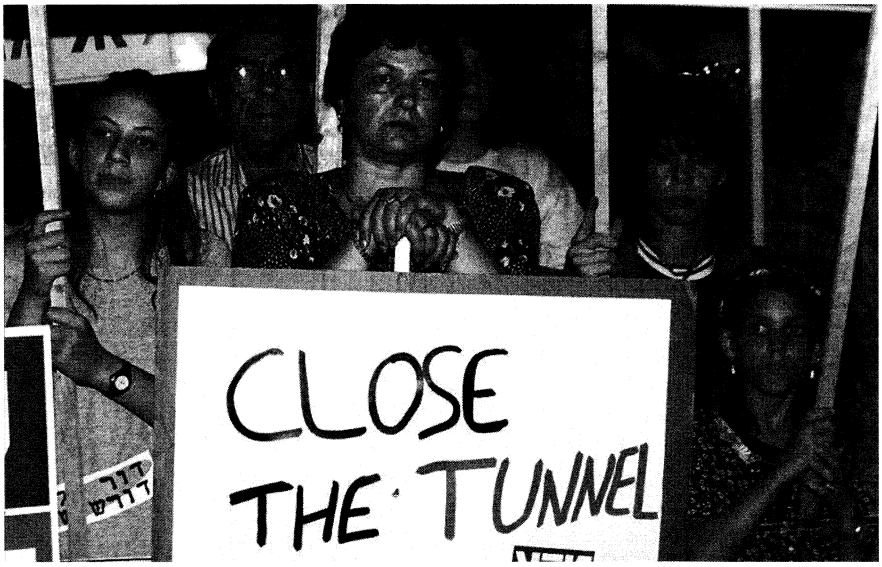
Kroonprins Hassan van Jordanie gelastte een bezoek aan Israël af dat voor eind september was gepland en noemde de opening van de tunneluitgang ,,een provocatie aan Arabische- en moslimgevoelens over de hele wereld"

Het officiële Syrische dagblad *Tishrin* van 28 september zei dat Israël ,,aanstuurde op een enorme brand in de regio". die inderdaad ook zou uitbreken als de internationale gemeenschap geen ,,einde maakte aan de zionistische wet van de jungle".

De Arabische Liga kwam op 26 september in Cairo in spoedberaad bijeen. De vergadering riep de VN-Veiligheidsraad op de Israëlische ,,agressie" tegen de Palestijnen een halt toe te roepen.

In een resolutie die op 29 september werd aangenomen riep de VN-Veiligheidsraad op tot de onmiddellijke beëindiging van al wat de situatie in de autonome gebieden zou kunnen verergeren, en tot de onmiddellijke hervatting van het vredesproces in het Midden-Oosten. De Verenigde Staten onthielden zich van stemming.

In zijn eerste verklaring over de onlusten die op 26 september werd uitgegeven vroeg de Amerikaanse president Bill Clinton ,,beidepartijen een einde te maken aan het geweld, weer verder te

Tienduizenden Israëlische vredesdemonstranten roepen premier Netanyahu op 28 september 1996 in Tel Avivop om de tunnel te sluiten. Foto *AFP*

De Amerikaanse president Bill Clinton (r) poseert op 2 oktober 1996 in Washington met de Palestijnse president Yasser Arafat (l.), de Israëlische premier Netanyahu (2de v.l.) en de Jordaanse koning Hoessein (2de v.r.). Foto EPA

gaan met het vredesproces en hun geschillen op te lossen door onderhandelingen". De dood van drie Palestijnen in de Al-Aksamoskee op 27 september verhoogde de internationale druk om Israëlisch-Palestijnse besprekingen te beginnen.

Op 28 september gaven de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en de Britse premier John Major een gezamenlijke verklaring uit waarin ze Netanyahu en Arafat opriepen ,,zich redelijk en verantwoordelijk op te stellen in hun respectieve gebieden" en de vredesonderhandelingen te hervatten.

Op 29 september nodigde Clinton leiders uit het Midden-Oosten uit voor een topontmoeting in het Witte Huis in Washington op 1 oktober. Hij liet uitnodigingen uitgaan naar Arafat en Netanyahu, maar drong er ook bij Mubarak en koning Hoessein van Jordanië op aan het spoedberaad bij te wonen.

Arafat reisde op 30 september naar Cairo voor besprekingen met Mubarak. Volgens persberichten probeerde Arafat Mubarak te overreden de top in Washington bij te wonen als tegenwicht tegen de Israëli's en de VS. maar weigerde Mubarak op grond van het argument dat de top geen duidelijke agenda had.

Arafat reisde van Cairo naar Luxemburg voor besprekingen met functionarissen van de Europese Unie (EU). Arafat bevestigde in Luxemburg dat hij de top in Washington zou bijwonen, waarmee hij alle twijfels over zijn deelname wegnam.

Top in Washington

Op 1-2 oktober ontving de Amerikaanse president Bill Clinton de Israëlische premier Netanyahu, de Palestijnse president Arafat en de Jordaanse koning Hoessein voor een spoedbijeenkomst in Washington. De top werd geboycot door de Egyptische president Hosni Mubarak, die ook uitgenodigd was.

Volgens de Middle East *Economic Digest* van 11 oktober zouden ,,diplomaten in Cairo" naar verluidt hebben gezegd dat Egypte de bijeenkomst ,,louter als een middel (zag) om Netanyahu (...) te redden (...) uit de hachelijke situatie waarin hij zichzelf had gemanoeuvreerd en de situatie te kalmere; tot na de Amerikaanse presidentsverkiezingen in november". Mubarak zou zich volgens het bericht verre wensen te houden van een dergelijke exercitie.

Tijdens de bijeenkomst in Washington vond geen doorbraak plaats op het uiterst belangrijke punt van de Israëlische aanwezigheid in de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever.

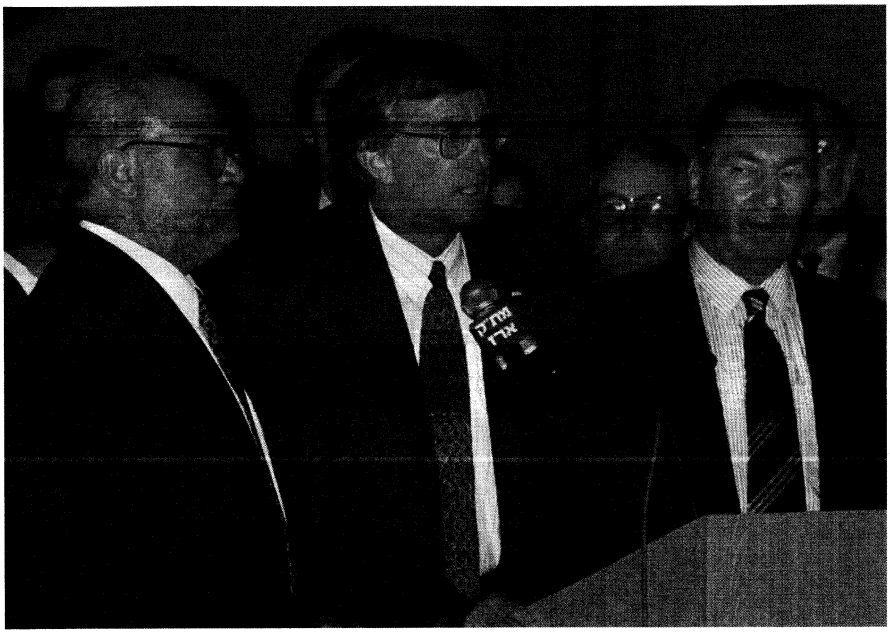
De bevolking van Hebron bestond uit circa 130.000 Palestijnen en 250 Israëlische kolonisten en 150 religieuze studenten die door het Israëlische leger werden beschermd. Aan Palestijnse zijde werd betoogd dat de regering Netanyahu wijzigingen wilde aanbrengen in het oorspronkelijke akkoord over hergroepering binnen Hebron dat deel uitmaakte van het in september 1995 ondertekende Interimakkoord (zie pag. 860/2 e.v.-'96) en dat eind maart 1996 al had moeten zijn uitgevoerd. Waarnemers waren het erover eens dat Arafat en zijn team naar Washington waren gekomen om Israël ertoe te bewegen in te stemmen met de hergroepering van zijn troepen in Hebron ten teken dat het Israëlisch-Palestijnse spoor van het vredesproces in het Midden-Oosten nog steeds in gang was. Netanyahu weigerde echter niet alleen een datum vast te stellen voor een Israëlische hergroepering, maar wees ook het Palestijnse verzoek af om de uitgang van een oude tunnel in de Arabische wijk van Jeruzalems Oude Stad af te sluiten af. De openstelling van deze uitgang had eind september tot de uitbarsting van het Israëlisch-Palestijnse geweld geleid.

Het enige tastbare resultaat van de top in Washington was dat Arafat en Netanyahu overeenkwamen de Israëlisch-Palestijnse besprekingen over een Israëlische hergroepering te hervatten. Na afloop van de bijeenkomst gaf de Palestijnse delegatie een ronduit pessimistische beoordeling van de resultaten, terwijl Netanyahu zich iets positiever uitliet.

Terwijl Arafat op 2 oktober een geplande persconferentie afgelastte, zei de Palestijnse minister van cultuur en Arafats belangrijkste politieke adviseur, Yasir Abd Ar-Rabbuh, dat de bijeenkomst ,,een enorme stap terug" was geweest. Netanyahu zei echter dat beide partijen hadden ,,besloten om doorlopend onderhandelingen te voeren teneinde het vredesproces vooruit te helpen en de veiligheid te bevorderen". Ook sprak hij over ,,een grotere mate van vertrouwen en meer communicatie" tussen hemzelf en Arafat. Hoewel Clinton naar verluidt persoonlijk teleurgesteld was, zei hij ,,ervan overtuigd te zijn dat beide partijen er beter voor staan dan twee dagen geleden".

Palestijns-Israëlische onderhandelingen over Hebron

Overeenkomstig de afspraak in Washington gingen de Palestijns-Israëlische onderhandelingen over Hebron op 6 oktober van start bij de grenspost Bayt Hanun (Erez) tussen Israël en de Gazastrook. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher was op 5 oktober naar het Midden-Oosten gevlogen om vóór de besprekingen overleg te voeren met zowel Arafat als Netanyahu.

De Amerikaanse bemiddelaar voor het Midden-Oosten Denis Ross (m.)geeft op 6 oktober 1996 in de grensplaats Erez, na afloop van de onderhandelingen over Hebron, in het bijzijn van de Palestijnse en Israëlische delegatieleiders, resp. Saib Urayqat (1.)en Dan Shomron (r.)een persconferentie. Foto AFP

De bijeenkomst op 6 oktober - formeel een bijeenkomst van de zogenaamde opperste stuurgroep - werd bijgewoond door een Israëlische delegatie onder leiding van Dan Shomron en een Palestijnse delegatie onder leiding van Saib Urayqat. Beide zijden kwamen overeen om subcommissies in te stellen (die in oktober op verschillende plaatsen bijeenkwamen, onder meer in Bayt Hanun, Taba en Eilat) die zich zouden concentreren op een aantal verschillende kwesties, waaronder Hebron, maar ook niet-militaire-, economische- en veiligheidskwesties.

De speciale Amerikaanse coördinator voor vredesbesprekingen in het Midden-Oosten Denis Ross en zijn team verbleven bijna de hele maand oktober in Israël en speelden een belangrijke rol bij de onderhandelingen.

Arafat reageerde woedend op nieuwe Israelische voorstellen voor een hergroepering, die naar verluidt medio oktober op tafel werden gelegd. Arafat zei op 16 oktober na besprekingen met de Egyptische president Mubarak in Cairo dat het nieuwe plan de stad Hebron in tweeën zou delen en de Israëlische strijdkrachten het recht gaf op ,,achtervolging" tot in de Palestijnse sector. Arafats reactie kreeg steun van enkele gematigde Arabische staten, waaronder Egypte en Jordanië. De Jordaanse premier Abdul-Karim Kabariti - die op 16 oktober deelnam aan de besprekingen met Arafat en Mubarak in Cairo - zei ,,hoopvol" te zijn over het vinden van een oplossing, ,,maar zonder hergroepering in Hebron denk ik dat we een crisis hebben".
De *Middle* East *International* van 25 oktober berichtte dat beide zijden ,,min of meer" overeenstemming hadden bereikt over de veiligheidsaspecten van de hergroepering. Volgens dit bericht hadden de Palestijnen ingestemd met de stationering van Israëlische soldaten op de heuvels boven de enclave van kolonisten in Hebron, als het Israëlische leger in ruil daaivoor zijn eis op het recht op achtervolging door de hele stad zou laten vallen. De Palestijnen verwierpen echter Israëlische pogingen om de verantwoordelijkheid te behouden voor overheidstaken als transport en planning in de twintig procent van Hebron die onder militair gezag van Israël stond.

Ross keerde op 28 oktober terug naar de Verenigde Staten zonder dat hij een akkoord over hergroepering tot stand had weten te brengen. Hij zei voordat hij Israël verliet dat de ,,partijen de kloof met betrekking tot de kwestie van de veiligheid (van de joodse kolonisten) aanzienlijk hadden gedicht".

Ondanks langdurige besprekingen bereikten de Palestijnen en Israël in november evenmin een akkoord over de terugtrekking van het Israëlische leger uit de stad Hebron.

ONTWIKKELINGEN IN ISRAËLISCH-SYRISCHE VREDESONDERHANDELINGEN LAND-VOOR-VREDEPRINCIPE STRUIKELBLOK

In juli ondernamen Lowti de Verenigde Staten (VS)als Frankrijk pogingen om de impasse op het Israelisch-Syrisch spoor van het vredesproces in het Midden-Oosten te doorbreken De onderhandelingen hadden stilgelegen sinds Netanyahu in mei tot premier was gekozen

Op 22 juli bracht de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette een bezoek aan Damascus voor besprekingen met de Syrische president Hafez al-Assad. De Charette reisde later naar Israël voor besprekingen met minister Levi van buitenlandse zaken. Hij zei op 24 juli dat hij ,,erpersoonlijk heel hard aan zou werken om de hervatting van de gesprekken tussen Israël en Syrië mogelijk te maken", maar dat er ,,een aantal problemen (was) over wat de basis moet zijn van deze discussie. De voornaamste problemen hebben betrekking op het zogenaamde land-voor-vredeprincipe".

Sinds Netanyahu tot premier was gekozen had hij elke land-voor-vredeovereenkomst met Syrië afgewezen. De officiële Syrische media hadden de internationale gemeenschap en met name de VS opgeroepen om druk op Israël uit te oefenen om in te stemmen met terugtrekking uit Arabisch gebied.

Waarnemers merkten op dat De Charette's bezoek aan de regio (waaronder ook bezoeken aan Libanon en Jordanië) op toenemende Europese diplomatieke activiteit in het Midden-Oosten wees.

Denis Ross, de speciale coördinator van de VS voor de vredesbesprekingen in het Midden-Oosten, hield op 24-25 juli besprekingen met Syrische en Israëlische functionarissen. Een Israëlische woordvoerder zei op 25 juli dat Ross had gezegd dat Assad .,het vredesproces wil bevorderen en graag meer over de nieuwe Israëlische regering en over premier Netanyahu wil weten".

In een toespraak tot de Knesset (het Israëlische parlement) op 24 juli zei Levi dat de Syrische eisen met betrekking tot een land-voor-vrede-vredesformule Israël niet zouden moeten afhouden van onderhandelingen met Assad. Ook zei hij dat hij bereid was om de Syrische

minister van buitenlandse zaken Farouk el-Chareh ,.waar en wanneer dan ook" te ontmoeten.

Op 25 juli bracht Arafat een ongebruikelijk bezoek aan Syrië voor besprekingen met Assad. Dit bezoek was op Arafats verzoek gearrangeerd door de Egyptische president Hosni Mubarak.

Tijdens zijn bezoek zou Arafat naar verluidt een boodschap van de Israëlische minister van biritenlandse zaken David Levi aan Assad hebben overgebracht.

Naar verluidt zou er in augustus op het Israëlisch-Syrische spoor weinig vooruitgang zijn geboekt. De *Middle East Economic Digest* van 30 augustus berichtte dat beide landen ,,hun verbale oorlog tot een nieuw niveau van hysterie (hadden) opgevoerd, waarbij ze elkaar wederzijds...hadden beschuldigd van het aanzetten tot oorlog".

De Israëlische media berichtten dat Syrië recentelijk proeven had gedaan met Scudraketten voor de lange afstand waarmee doelen in Israël konden worden bereikt. Netanyahu minimaliseerde het belang van de proeven en beschuldigde de Arbeidspartij er op 20 augustus van ,,een angstcampagne te voeren alsof Israël in onmiddellijk en verschrikkelijk gevaar zou verkeren".

Syrië reageerde op zijn beurt met boosheid op de Israëlische berichten. Het officiële dagblad *Al-Baath* zei op 21 augustus dat er ,,een hysterische campagne" was gelanceerd tegen Syrië en zijn verdedigingscapaciteiten ,,met medewerking van Netanyahu, zijn generaals en zijn medianetwerk". Netanyahu, zo zei de krant, zou elk voorwendsel gebruiken ,,omde spanning in de regio tot een maximum op te voeren".

Netanyahu doet ,,Libanon Eerst"-voorstel

Eind juli opperde premier Netanyahu de mogelijkheid van een voorwaardelijke Israëlische terugtrekking uit Zuid-Libanon. Het voorstel - wijd en zijd ,,Libanon Eerst" genoemd - werd door Libanese en Syrische functionarissen gehekeld.

Volgens het Libanese dagblad *Al-Safir* zou de Libanese minister van buitenlandse zaken Faris Buwayz op 26 juli hebben gezegd: ,,Als ,,Libanon Eerst" betekent dat Israël zich geheel binnen de internationaal erkende grenzen zal terugtrekken in overeenstemming met (VN-)resolutie 424, juichen wij dat toe. Als het echter betekent dat Israël politieke onderhandelingen wil beginnen om als eerste stap een vredesakkoord met Libanon te sluiten, dan verwerpen wij dat en houden wij onverkort vast aan de Libanese solidariteit met Syrië (...) Als we met ,,Libanon Eerst" een gedeeltelijke, technische terugtrekking bedoelen die wordt ingegeven door strategische motieven en de noodzaak om het Israëlische leger te beschermen in speciale doelgebieden, dan is dat geen terugtrekking maar een hergroepering en (...) gaat het ons totaal niet aan."

Het voorstel werd ook door Syrië verworpen. In een toespraak in Egypte na besprekingen met president Mubarak op 7 augustus verwierp Assad ,.Libanon Eerst" en riep in plaats daarvan op tot .,Syrië en Libanon eerst - gelijktijdig en in hetzelfde tempo".

Overleg Clinton-Netanyahu

Begin september bracht premier Netanyahu een bezoek aan Washington voor besprekingen met Clinton (zie pag. 790/3 e.v.-'96 voor Netanyahu's eerste bezoek als premier begin juli aan de VS). Tijdens dit bezoek zou Netanyahu een aantal .,nieuwe" en ,,originele" ideeën hebben besproken om de impasse op het Israëlisch-Palestijnse spoor van de vredesonderhandelingen te doorbreken.

Na zijn besprekingen met Clinton op 9 september zei Netanyahu dat er ,,veel ruimte (was) voor onderhandelingen tussen ons en Syrië". Het was echter van groot belang dat de ene zijde niet zou proberen ,,de andere zijde vast te pinnen op ingenomen posities als voorwaarden om onderhandelingen te beginnen". Berichten in september wezen erop dat Syrië er niet alleen op bleef aandringen dat Israël akkoord zou gaan met het ,,land-voor-vrede"-principe als basis voor onderhandelingen, maar er ook op stond dat Netanyahu's regering ermee zou instemmen dat iedere nieuwe onderhandelingsronde zou verder gaan bij het punt waar de ronde van Maryland in januari was afgebroken (zie pag. 205/3 e.v.-'96), waarbij bepaalde zaken al als niet-bespreekbaar ter zijde waren geschoven.

Denis Ross, de speciale Amerikaanse coördinator voor vredesbesprekingen in het Midden-Oosten, had op 12 september in Damascus een ontmoeting met president Hafez al-Assad. Ross overhandigde Assad een brief van Clinton. die volgens bronnen binnen het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken ,,bepaalde ideeën" bevatte omtrent de hervatting van de onderhandelingen.

In september sprak Israël zijn bezorgdheid uit over Syrische troepenbewegingen in Libanon. Volgens de *Middle East* Economic *Digest* van 27 september zouden circa 12.000 van de naar schatting 35.000 Syrische soldaten in Libanon van Beiroet en Noord-Libanon zijn overgebracht naar defensieve posities in de Beka'avallei. Terwijl Syrië zei dat deze hergroepering een weerspiegeling was van zijn vertrouwen in het Libanese leger, zagen delen van de Israëlische media het als een teken dat Syrië uit teleurstelling over het vastgelopen vredesproces wellicht een aanval op het Israëlische leger voorbereidde.

In oktober waren er berichten in de Israelische media dat Syrië en Israël kort daarvoor in het geheim besprekingen met elkaar hadden gevoerd.

Het Israëlische dagblad *Ma'ariv* van 25 oktober berichtte dat de twee landen ,,deafgelopen twee weken (...) een rustige, geheime en niet onvruchtbare dialoog" hadden gevoerd. De krant zei dat de dialoog had plaatsgevonden via twee tussenpersonen, Ed Djerejian. een voormalige Amerikaanse ambassadeur in Syrië en Israël, en George Nader. een Amerikaanse journalist van Libanese afkomst.

De spanning tussen Israël en Syrië zou naar verluidt weer zijn toegenomen, nadat de Israëlische media op 25 oktober hadden bericht dat Netanyahu een verzoek had goedgekeurd van Israëls nationale oliemaatschappij om op de Golanhoogte naar olie te boren. Het Syrische dagblad *Tishrin* van 26 oktober noemde Netanyahu's vermeende besluit een ,,bottebedreiging" van de vrede in de regio.

Een belangrijke Amerikaanse senator, Arlen Specter, voerde medio november afzonderlijke besprekingen met de Israëlische premier Benjamin Netanyahu en de Syrische president Hafez al-Assad.

Volgens Israelische functionarissen was de inbreng van de Republikein Specter, die voorzitter was van de bijzondere senaatscommissie voor inlichtingenzaken, onderdeel van Netanyahu's initiatief om de impasse tussen Israël en Syrië te doorbreken.

De *Middle East* Economic *Digest* van 29 november wees erop dat het initiatief kwam op een moment dat er nieuwe spanningen waren tussen de twee partijen, vooral over het verholen drei-

gement van de Israëlische minister van defensie Yitzhak Mordechai om Assads bewind ten val te brengen, mocht Syrië chemische wapens inzetten tegen Israël Mordechai verklaarde dat hij zijn opmerkingen had gemaakt, nadat zijn Syrische ambtgenoot, generaal Mustafa Tlass, daarmee had gedreigd.

ONTMOETING TUSSEN PRESIDENTEN ARAFAT EN WEIZMANN

Op X oktober had de Palestijnse president Arafat een onderhoud met zijn Israelische ambtgenoot Ezer Weizmann bij de Israelische president thuis Weizmann, die volgens enkele rommentatoren een cruciale rol speelde als bemiddelaar tussen de Israelische regering en de Palestijnse en Arabische staten, had op 14 oktober in Cairo ook een onderhoud met president Mubarak.

Na zijn onderhoud met Weizman maakte Arafat bekend dat hij de Palestijnse politiemacht een ,,definitief bevel" had gegeven om niet op Israëlische soldaten te schieten. Tijdens de onlusten in september waren in totaal 15 Israëlische soldaten omgekomen bij gevechten met Palestijnse politieagenten en jeugdige Palestijnen.

RONDREIS FRANSE PRESIDENT DOOR MIDDEN-OOSTEN

De Franse president Jacques Chirac bracht medio oktober een bezoek aan het Midden-Oosten, dat breed werd uitgemeten in de media.

Chirac bracht het eerste deel van zijn reis (19-21 oktober) door in Syrië voor besprekingen met president Hafez al-Assad. Er wachtte hem een uitbundig onthaal in de hoofdstad Damascus waar hij massaal werd verwelkomd met ,,Vive Al-Assad, vive Chirac!"

Chirac reisde van Damascus naar Israël en de Palestijnse autonome gebieden. De Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette, die hem in Damascus had vergezeld, boycotte het Israëlische onderdeel van de reis uil protest tegen de Israëlische weigering hem toestemming te verlenen om een bezoek te brengen aan Orient House, het niet-officiële Palestijnse hoofdkwartier in Oost-Jeruzalem.

Tijdens een toespraak in het Technologische Instituut in Haifa (Israël) riep Chirac op tot de oprichting van een Palestijnse staat en de Israëlische terugtrekking uit alle bezette gebieden, inclusief Zuid-Libanon en de Golanhoogte. Hij herhaalde ook een voorstel. dat hij reeds in Damascus had gedaan, volgens welk ook de Europese Unie (EU) zich actief zou gaan bezighouden met de bevordering van het vredesproces in het Midden-Oosten naast de Verenigde Staten en Rusland (zie hieronder).

Op 23 oktober sprak Chirac in Ramallah als eerste buitenlands staatshoofd de Palestijnse Raad (het Palestijnse parlement) toe. Hij zei tegen de Raad dat het vredesproces ,,stoom" aan het verliezen was en dat officiële betrokkenheid van Frankrijk en de EU bij dit proces ,,het vertrouwen (kon) vergroten" Chiracs niet-aflatende campagne voor een groter Europese rol in het vredesproces leidde eind oktober tot de benoeming van de Spaanse diplomaat Miguel Angel Moratinos tot speciale afgezant van de EU voor het Midden-Oosten.

Chiracs bezoek werd toegejuicht door Palestijnen en de rest van de Arabische wereld, vooral na een ruzie met Israëlische veiligheidsagenten tijdens een bezoek aan de Oude Stad van Jeruzalem op 22 oktober. Het incident vond plaats toen Chirac een aantal Palestijnen de hand wilde schudden, maar hiervan weerhouden leek te worden door leden van het Israëlische veiligheidsteam dat hem vergezelde. Een zichtbaar getergde Chirac dreigde op zeker moment zelfs onmiddellijk uit Israël te vertrekken.

RONDREIS MIDDEN-OOSTEN VAN RUSSISCHE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow maakte eind oktober een rondreis door het Midden-Oosten, waarbij hij een bezoek bracht aan Libanon, Jordanië, Israël, Syrië, Egypte en de autonome Palestijnse Gebieden.

Het in Aboe Dhabi verschijnende dagblad Al-Ittihad van 30 oktober berichtte dat Primakow een voorstel bij zich had voor de oprichting van een tripartiete Russisch-Frans-Amerikaanse commissie die de vredesonderhandelingen vooruit moest helpen. Rusland had samen met de Verenigde Staten het initiatief genomen voor Madrid-vredesproces, dat in 1991 van start was gegaan (zie pag. 110/2 e.v.-'92).

BRITS VOORSTEL VOOR VEILIGHEIDSORGAAN VOOR MIDDEN-OOSTEN

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind hield op 5 november in Aboe Dhabi een redevoering waarin hij voorstelde de Organisatie voor Samenwerking in het Midden-Oosten (Organization for Co-operation in the Middlc-East OCME) in het leven te roepen Dit om te voorkomen dat conflicten in de regio zouden escaleren en ,,tevoorzien in een raamwerk voor overleg en actie t.s.m. samenwerking" Rifkind vond dat het orgaan moest worden opgezet naar het voorbeeld van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)

DERDE ECONOMISCHE TOP

Op 12-14 november werd de derde Economische Top over het Midden-Oosten en Noord-Afrika gehouden in de Egyptische hoofdstad Cairo. De tweede top had plaatsgevonden in de Jordaanse hoofdstad Ämman in oktober 1995 (zie pag. 864/3-'95).

Het belangrijkste doel van de Top was het bestendigen van de bestaande economische samenwerking tussen de landen van het Midden-Oosten en Noord-Afrika ter ondersteuning van het vredesproces. Daarnaast probeerde men in kaart te brengen welke regionale structuren en voorwaarden (zoals handelsliberalisatie, privatisering, kapitaalmarkten) nodig waren om het aanwezige potentieel in de MENA-regio (Middle East/North Africa) verder tot ontwikkeling te brengen.

De belangrijkste thema's die in Cairo aan de orde kwamen waren het investeringsklimaat en de infrastructuurprojecten in de regio. Nederland werd op de conferentie vertegenwoordigd door minister Jan Pronk van Ontwikkelingssamenwerking en staatssecretaris Van Dok van economische zaken, die aan het hoofd stond van een VNO-NCW-delegatie bestaande uit vijftien vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven. Tijdens de conferentie had staatssecretaris Van Dok enkele bilaterale ontmoetingen met Egyptische en andere ministers uit de MEGA-landen.

(Vor.ber.pag. 641/1 e.v.-1996)

IRAN

FORMATIE VAN TWEE GROEPEN BINNEN HET PARLEMENT

Op 10 juli 1996 werd de formatie van twee parlementaire groeperingen bericht, de Hezbollah Assemblée (Majma-e-Hezbollah) en de Hezbollah Factie (Fraksion-e-Hezbollah), waarmee het bestaan van twee belangrijke politieke stromingen geformaliseerd werd

die hadden deelgenomen aan de verkiezingen voor de Majlis Ash Shoura (Adviserende Raad=parlement) (zie pag. 429/2 e.v.-'96). Dit gaf aanleiding tot speculaties over de opleving van de partijpolitiek na een jaar van onenigheid over de kwestie. Een aantal waarnemers was echter van mening dat de keuze van gelijksoortige namen, beide met het woord ,,Hezbollah", duidde op een weerstand tegen openlijke politieke verdeling, die gezien werd als strijdig met de islamitische grondwet van Iran.

De Hezbollah Assemblée, onder leiding van voormalig minister van binnenlandse zaken Abdollah Nouri, vertegenwoordigde voornamelijk liberale aanhangers van president Ali Akbar Rafsanjani, die tot dan toe waren aangeduid als de Dienaren van de Opbouw van Iran (Servants of Iran's Construction, SIC) (zie pag. 429/3-'96). Een bestuur, bestaande uit de afgevaardigden Hussain Marashi, Majid Ansari en Soheila Jelodarzadeh, zou gekozen zijn door de leden van de Hezbollah Assemblée.

De Hezbollah Factie bracht conservatieve afgevaardigden samen onder het leiderschap van de voorzitter van het parlement, Ali Akbar Nateq-Nouri, die tevens leider was van de rechtse Vereniging van Strijdende Geestelijkheid (Jameh-i-Ruhaniyat Mobarez, JRM) die kort tevoren de absolute meerderheid in het parlement had verloren (zie pag. 430/2-'96). De leider in het parlement van de Hezbollah Factie was Ali Akbar Hossaini; in een gekozen bestuur zaten Nateq-Nouri, Mortaza Nabavi en Mahdavi Abhari.

AMERIKAANS CONGRES KEURT VOORSTEL VOOR SANCTIES GOED

Een wetsvoorstel om aanvullende sancties op te leggen aan buitenlandse bedrijven die jaarlijks $40 mln of meer investeerden in Iran of Libië, werd in juli door het Amerikaanse Congres goedgekeurd. Beide landen werden er door de Verenigde Staten (VS) van beschuldigd het terrorisme te financieren.

Het voorstel betrof een gewijzigde versie van het voorstel dat aanvankelijk in juni was goedgekeurd door het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden (zie pag. 645/1/2-'96) en werd op 16 juli goedgekeurd door de Senaat en op 24 juli door het Huis van Afgevaardigden. President Bill Clinton maakte op 24 juli bekend dat hij van plan was het voorstel te tekenen ondanks aanvankelijke twijfel (en ondanks aanzienlijke internationale oppositie van onder meer de vice-president van de Europese Unie, sir Leon Brittan, die op 24 juli zei dat de Europese Unie weliswaar de Amerikaanse bezorgdheid over internationaal terrorisme deelde, maar dat .,dit niet de manier was om het probleem aan te pakken").

Het hoofd van de Iraanse rechterlijke macht, Ayatollah Mohammed Yazdi, trok de wettigheid van de maatregel in twijfel en stelde op een gebedsbijeenkomst op 26 juli in Teheran de retorische vraag: ,,Welke internationale wet geeft jullie het recht besluiten te nemen over handelskwesties tussen andere landen?"

DIPLOMATIEKE SPANNING MET DUITSLAND

In augustus waren er berichten van toenemende diplomatieke spanning met Duitsland over het Duitse besluit om voormalig president Abolhasan Bani Sadr, die sinds zijn afzetting in 1981 woonachtig was in Parijs (zie pag. 577/2-'81), toestemming te geven om als getuige op te treden in het proces tegen een Iraniër en vier Libanezen die beschuldigd werden van de moord op vier leden van de Democratische Partij van Iraans Koerdistan (KDPI) in 1992 in Berlijn (zie pag. 119/1-'93).

Bij zijn getuigenis op 23 augustus beweerde Beni-Sadr dat de Iraanse regering zich routinematig had beziggehouden met de organisatie van de moord op politieke tegenstanders en dat de spirituele leider van Iran, Ayatollah Seyed Ali Khamenei, persoonlijk een doodvonnis had getekend voor de secretaris-generaal van de KDPI, Sadeq Sharafbandi, één van de personen die in 1992 werden vermoord. Duitsland had in maart een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen de Iraanse minister van inlichtingen en veiligheid, Hojatolislam Ali Fallahiyan, omdat hij ervan verdacht werd opdracht gegeven te hebben tot de moorden (zie pag. 431/2 e.v.-'96).

De getuigenis van Bani-Sadr ontlokte een boze reactie aan de regering van Iran. Op 29 augustus noemde Fallahiyan Bani-Sadr een ,,verschoppeling" en waarschuwde hij dat het proces de Duitse belangen in Iran kon schaden. Een dag eerder hadden Duitse functionarissen het bericht bevestigd dat Iran een formeel verzoek om de uitlevering van Bani-Sadr had ingediend.

ONDERHANDELINGEN OVER OLIE-AKKOORD MET ZUID-AFRIKA MISLUKT

In september werd bericht dat een poging van president Ali Akbar Rafsanjani om in Zuid-Afrika olieopslagfaciliteiten te verkrijgen op niets was uitgelopen

Rafsanjarii sprak op 12 september met verslaggevers in Pretoria na afloop van zijn besprekingen met de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela tijdens een bezoek van 24 uur dat deel uitmaakte van een zesdaagse reis door Afrika. Hij zei dat er geen akkoord was bereikt over het opslaan van Iraanse ruwe olie in een ondergronds oliedepot bij Saldhanabaai, ongeveer 100 km ten noord-westen van Kaapstad, en voegde er tevens aan toe dat ,,dezezaak uitsluitend van Zuid-Afrika zal afhangen, als het van mening is dat het in zijn belang is".

De Financial Times berichtte op 14 september dat president Mandela sterk onder druk was gezet door de Amerikaanse regering om geen economische betrekkingen met Iran aan te gaan. Speculaties dat Zuid-Afrika door het bezoek van Rafsanjani in verlegenheid was gebracht werden op 18 september nog versterkt, toen een woordvoerder van het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken bevestigde dat Zuid-Afrika de kwestie van een gezamenlijk communiqué over de grote lijnen van bilaterale economische samenwerking zonder opgaaf van redenen had uitgesteld.

BEGROTING 1997 GEPRESENTEERD

Op 24 november presenteerde p esident Rafsanjani de begroting, die zijn regering voor 1997 had opgesteld, aan de Majlis. Het begrotingssaldo van R 188 mrd ($ 1,00=R 3,00) lag 35 procent hoger dan in het lopende jaar. Tijdens zijn toelichting op de belangrijkste doelen zei Rafsanjani dat zijn regering sociale rechtvaardigheid zou bewerkstelligen en in economisch opzicht wilde streven naar minder afhankelijkheid van olieinkomsten.

Uit de bijzonderheden van de begroting bleek dat onderwijs de grootste uitgavenpost was, die met een geplande stijging van 44 procent begroot was op R 8,98 mrd. De uitgaven voor defensie gingen eveneens omhoog, tot een totaal van R 8,23 mrd, hetgeen Rafsanjani verklaarde uit Iran's vooraanstaande rol in de regio. De totale inkomsten van de regering (die van staatsbedrijven en banken niet meegerekend) werden geschat op R 74,9 mrd en waren als volgt samengesteld: 30,7 mrd uit de opbrengsten van olie-exporten (met 41% een laagterecord), 18.7 mrd aan belastingopbrengstenen 25.5 mrd uit andere bronnen.

(Vor. ber. pag. 644/2 e.v.-1996)

PALESTIJNSE GEBIEDEN

PALESTIJNSE GEVANGENE GEDOOD. ONRUST IN NABLOES

De dood van een gedetineerde en de mishandeling van andere gevangenen door de Palestijnse politie leidden begin augustus in Nabloes tut ernstige rellen en onrust

Mahmud Jumayl, een Palestijnse politieke gevangene, werd op 29 juli gemarteld en gedood d ? ~ Palestijnse politie agenten in de Junayd-gevangenis in Nabloes Volgens de *Middle* East *International* van 16 augustus was hij al de zevende Palestijn die sinds juli 1994 in Palestijnse hechtenis overleed Jumayl, die in december 1995 in Nabloes was gearresteerd als lid van een groep van ,,gezochte" haviken van El-Fatah, werd zonder aanklacht of proces vastgehouden in de gevangenis van Jericho en ten slotte op 26 juli overgebracht naar de Junyad Zijn advocaat, Khader Shkirat, zei dat hij was overleden aan de gevolgen van zware mishandeling.

De Palestijnse president Arafat (1.)verwelkomt op 15 oktober 1996 koning Hoessein van Jordanië (r.)in Jericho tijdens diens eerste bezoek aan de Westelijke Jordaanoever sinds 1967. Foto *AFP*

Op 1 augustus, de dag van Jumayls begrafenis, braken er in Nabloes ernstige rellen uit, waarvan activisten van El-Fatah de voornaamste aanstichters waren. Hierop liet president Arafat een onderzoek naar het incident instellen en drie politieagenten arresteren, die werden aangeklaagd wegens het mishandelen en doden van Jumayl. Een staatsveiligheidsrechtbank veroordeelde de drie mannen vervolgens tot gevangenisstraffen van 10 tot 15 jaar.

Het hoofd van de Palestijnse Veiligheidsdienst, generaal Amin al Hindi, beschuldigt tijdens zijn eerste persconferentie op 4 augustus 1996 in Gaza-Stad de Palestijnse facties, die tegen het slagen van het vredesproces in het Midden-Oosten zijn, ervan het brein te zijn achter de demonstraties in Tulkarm, die leidden tot de dood van een betoger. Foto EPA

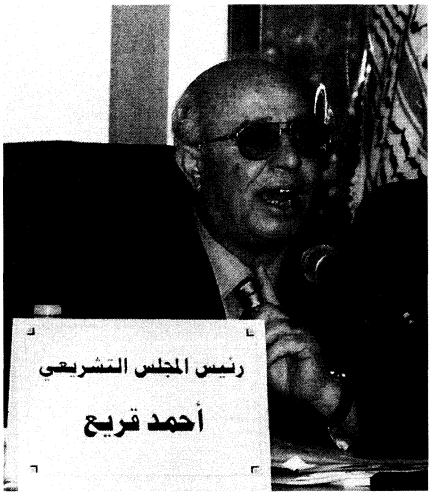
In een advies aan de Palestijnse Wetgevende Raad van 4 augustus veroordeelden de leiders van El-Fatah op de Westelijke Jordaanoever het gebruik van martelmethoden in gevangenissen en riepen ze op tot wettelijke controle op de veiligheidsdiensten.

Betogers verzamelden zich op 2 augustus buiten de Tulkarm-gevangenis in Nabloes om te protesteren tegen het zonder proces vasthouden van vijf gedetineerden. In dit geval waren de demonstranten moslim-fundamentalisten. De Palestijnse politie opende het vuur op de betogers. Hierbij werd één man (Ibrahim Hudayda) gedood en vielen zeven gewonden. In de verwarring volgend op de schietpartij wisten 40 van de 60 gevangenen in Tulkarm te ontkomen.

De Palestijnse Wetgevende Raad stelde een onafhankelijk onderzoek in naar het Tulkarm-incident. Op 8 augustus verklaarde de onderzoekscommissie dat de Palestijnse politie ,,geheel verantwoordelijk" was voor de dood van Hudayda. Deze uitkomst leek in tegenspraak met beweringen van functionarissen van de inlichtingendienst van het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) dat de rellen waren georkestreerd door Hamaselementen van buiten de Westelijke Jordaanoever en Gaza.

OPROEP TOT STAKING

De Palestijnse Wetgevende Raad riep op 29 augustus op tot een algemene staking van vier uur uit protest tegen de impasse in het vredesproces en tegen de Israelische plannen voor de uitbreiding

De voorzitter van de Palestijnse Wetgevende Raad, Ahmed Qrei (Abu Ala'a), maakt op 30 juli 1996 bekend zijn functie neer te leggen vanwege een verschil van inzicht met president Arafat over het opstellen van de grondwet (zieook pag. 432/1/2-'96). Foto EPA

De Japanseminister van buitenlandse zaken Yukihido Ikeda (l.)begeeft zich op 25 augustus 1996 in Gaza-Stad samen met de Palestijnse president Arafat (r.)op weg naar de persconferentie, waar hij de Japanse bijdrage aan het vredesproces in het Midden-Oosten in de vorm van meer financiële hulp aan de Palestijnse Gebieden bekend zal maken (zie ook onder JAPAN). *Foto EPA*

van joodse nederzettingen (zie pag. 790/2/3 -'96). Aan deze oproep werd door de Palestijnen op grote schaal gehoor gegeven. Het was de eerste staking op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook sinds de stakingen in oktober 1994, toen geprotesteerd werd tegen de ondertekening van het vredesakkoord tussen Jordanië en Israël (zie pag. 873/1 e.v.-'94).

Op 30 augustus gaven tussen 10.000 en 15.000 Palestijnen gehoor aan Arafats oproep om te bidden in de Al-Aksamoskee in Jeruzalem uit protest tegen de Israëlische houding ten aanzien van het vredesproces.

JORDAANSE KONING HOESSEIN OP BEZOEK

Op 15 oktober bracht de Jordaanse koning Hoessein een emotioneel en in hoge mate symbolisch bezoek aan de stad Jericho op de Westelijke Jordaanoever voor besprekingen met Arafat.
Het was het eerste bezoek van de Jordaanse koning aan de Westelijke Jordaanoever sinds Israël het gebied tijdens de zesdaagse oorlog van 1967 op Jordanië veroverde. Het was ook het eerste bezoek van een Arabisch staatshoofd aan de Palestijnse autonome gebieden. Het bezoek, dat als bewijs werd gezien van koning Hoesseins groeiende toenadering tot Arafat, stond in scherp contrast met zijn gespannen betrekkingen met de Israëlische premier Netanyahu.

Op een persconferentie tijdens Hoesseins bezoek stelde president Arafat in reactie op de Israëlische eis van veiligheidsgaranties in Hebron, de oprichting van een ,,internationaleaanwezigheid" voor, waaraan ook Amerikaanse troepen zouden deelnemen. Het idee om Amerikaanse troepen deel te laten uitmaken van een internationale strijdmacht in Hebron werd echter verworpen door de Amerikaanse minister van defensie Williain J. Perry.

VERGADERING VAN DE PALESTIJNSE ADVIESGROEP

De Adviesgroep van donoren van het Palestijnse Nationale gezag (PNA) kwam medio november 1996 in Parijs bijeen. In een toespraak tot de vergadering beschuldigde de Palestijnse president Yasser Arafat Israël ervan het zogenaamde in april 1994 door Israël en de Palestijnen ondertekende Pact van Parijs over de Economische Betrekkingen te schenden (zie pag. 498/3-'94). Arafat eiste dat het Pact zou worden herzien.

Arafat verklaarde dat het Pact was gebaseerd op twee beginselen die volgens hem stelselmatig door Israël waren geschonden, te weten dat er circa 90.000 Palestijnen in Israël konden blijven werken en dat er vrij verkeer van personen en goederen zou zijn tussen de Westoever en de Gazastrook. Israëlische functionarissen ontkenden dat de overeenkomst was geschonden.

(Vor.ber.pag. 645/3 e.v.-1996)

QATAR

BEGROTING 1996-1997 BEKENDGEMAAKT

Op 10 april 1996 werden bijzonderheden van de begroting voor 1996-'97 bekendgemaakt. De uitgaven werden geraamd op QR 13,75 mrd, tegenover QR 12,75 mrd in het voorgaande begrotingsjaar (zie pag. 584/1-'95). De inkomsten waren begroot op QR 10,8 mrd, in vergelijking met QR 9,204 mrd in 1995-'96 ($ 1,00 = QR 3,6405 op 12 april 1996).

GRENSAKKOORD MET SAOEDI-ARABIE

Op 7 april berichtte het staatspersbureau *Qatar* **News** Agency dat Qatar en Saoedi-Arabië waren overeengekomen om de afbakening van hun gemeenschappelijke grens te voltooien.

BENOEMING KROONPRINS

Het officiële persbureau van Qatar maakte op 22 oktober bekend dat sjeik Jassim Bin Hamad al-Thani, de derde van de vier zonen van emir sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani, tot kroonprins en troonopvolger was benoemd.

De achttienjarige sjeik Jassim, die zijn militaire opleiding aan de Britse Koninklijke Militaire Academie van Sandhurst met succes had afgerond, was officier in het Qatarese leger. Het officiële persbureau berichtte dat sjeik Jassim was benoemd ,,na beraadslagingen met hoogwaardigheidsbekleders in het land (...) envanwege (zijn)alom bekende integriteit, geschiktheid en bekwaamheid".

BENOEMING NIEUWE REGERING

Op 29 oktober vaardigde sjeik Hamad een decreet uit waarmee hij zijn jongere broer sjeik Abdulla Bin Khalifa al-Thani, tot dusver vice-premier en minister van binnenlandse zaken, tot de nieuwe premier benoemde. Sjeik Hamad had hiervoor zelf het ambt van premier bekleed. Twee dagen later benoemde sjeik Hamad een nieuwe regering.

De verdeling van de portefeuilles was op 30 oktober alsvolgt:

Emir, defensie. opperbevelhebber van de strijdkrachten - sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani+; premier, binnenlandse zaken - sjeik Abdulla Bin Khalifa al-Thani+; financien. economische zaken en handel - sjeik Mohammed Bin Khalifa al-Thani; buitenlandse zaken - sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani: staatsminister van binnenlandse zaken (kabinetslid) - sjeik Abdulla Bin Kahlid al-Thani+; staatsminister van kabinetszaken (kabinetslid) - sjeik Mohammad Bin Khalid al-Thani; ambtenarenzaken. huisvesting - sjeik Falah Bin Jassim al-Thani*: communicatie en transport - sjeik Ahmed Bin Nasser al-Thani*: elek-

triciteit en water - Ahmed Mohammed Ali al-Subaie; energie en industrie - Abdulla Bin Hamad al-Attayah; gemeentezaken, landbouw - Ali Saeed al-Khayarin+; justitie - Najib Mohammed al-Nuaimi; onderwijs en cultuur - Mohammed Abdel-Rahim Kafoud*; volksgezondheid - Abdulrahnian Salem al-Kawari*;awqaf (religieuze giften) en islamitische zaken - Ahmed Abdulla al-Marri*.

Staatsministers:
Buitenlandse zaken - Ahmed Abdullah al-Mahmad: zonder portefeuille - sjeik Hamad Bin Suhaim al-Thani+; zonder portefeuille - sjeik Ahmed Bin Saif al-Thani; zonder portefeuille - sjeik Hamad Bin Abdulla al-Thani+; zonder portefeuille - sjeik Hasan Bin Abdulla al-Thani*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

SCHIKKING MET OUD-EMIR OVER OVERHEIDSGELDEN

De minister van justitie maakte op 20 oktober bekend dat de staat Qatar tot een buitengerechtelijke schikking was gekomen met oud-emir sjeik Khalifa Bin Hamad al-Thani met betrekking tot de miljarden dollars aan overheidsgelden die Khalifa volgens de regering naar privérekeningen zou hebben overgemaakt.

De regering had Khalifa ervan beschuldigd het geld te hebben overgemaakt, nadat hij medio 1995 door zijn zoon Hamad was afgezet (zie pag.584/1 e.v.-'95).Hamad had gerechtelijke stappen ondernomen in Frankrijk, Zwitserland. Groot-Brittannië en de Verenigde Staten in een poging om het geld terug te krijgen. De voorwaarden van de overeenkomst bleven vertrouwelijk. maar enkele bronnen gaven aan dat de terug te storten geldsom zo'n $ 6 mrd zou bedragen.

De Middle East Economic Digest van 1 november zei dat de schikking de weg vrijmaakte voor een verzoening binnen de al-Thanif amilie.

VORMING ADVIESRAAD VOOR DEFENSIE

Emir sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani riep op 18 november per decreet een Advies aad voor Defensie in het leven.

De emir zelf zou het voorzitterschap van de Raad op zich nemen en zijn zoon en troonopvolger Jassim Bin Hamad al-Thani het vicevoorzitterschap. Tot de andere leden van de Adviesraad behoorden vooraanstaande ministers, hoge legerofficieren en belangrijke functionarissen van de veiligheidsdienst.

DEFENSIEAKKOORD MET GROOT-BRITTANNIË

Op 17 november ondertekenden Qatar en Groot-Brittannië een defensieovereenkomst ter waarde van $825 mln; volgens de bepalingen van het akkoord zou Groot-Brittannië gepantserde personeelsvoertuigen, patrouilleboten, raketten en Hawk-vluchtsimulatoren leveren.
(Vor.ber.pag. 352/1 e.v.-1996)

HONGKONG

LID UITVOERENDE RAAD NEEMT ONTSLAG

Op 3 juni 1996 stapte scheepsmagnaat Tung Chee-hwa uit Hongkongs Uitvoerende Raad (Executive Council, Exco), het belangrijkste adviesorgaan van de gouverneur.

Tung, die in 1992 in de Exco was benoemd, ontkende dat er heimelijke motieven ten grondslag lagen aan zijn terugtreden en zei dat hij ontslag had genomen vanwege de belangenverstrengeling, die zijn functie als vooraanstaand adviseur van zowel China als Hongkong met zich meebracht, in een periode waarin de lokale politieke verhoudingen in toenemende mate werden gepolariseerd. Tung werd in februari 1996 benoemd tot vice-voorzitter van China's Voorbereidend Comité dat toezicht moest houden op de overdracht van Hongkongs souvereiniteit aan China in 1997. Hij werd in brede kring gezien als een kansrijke kandidaat voor het gouverneurschap van de Speciale Administratieve Regio (SAR), een ambitie die niet was te verenigen met zijn Exco-lidmaatschap. Op dat moment was plaatselijk advocaat, zakenman en voormalig Exco-lid Lo Tak-shing de enige officiële kandidaat voor het SAR-leiderschap.

DEMONSTRATIE TEGEN CHINA

Naar schatting 40.000 personen woonden op 4 juni in Hongkong een demonstratie met kaarslicht bij ter herdenking van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing, dat in 1989 werd aangericht onder demonstranten die actie voerden voor democratische hervormingen (zie pag. 403/1-e.v.'90).

De bijeenkomst werd gezien als een daad van verzet tegen China door Hongkongs democratische beweging, op het moment dat een openbare herdenking van het bloedbad op het Chinese vasteland was verboden (zie pag. 869/1-'96). Verschillende sprekers zeiden dat zij zich niet het zwijgen zouden laten opleggen door de Chinese autoriteiten. Andere demonstranten bestormden barricades bij het persbureau *Xinhua*, China's feitelijke ambassade in Hongkong, in een poging een namaakdoodskist bij de ingang te plaatsen.

ONLUSTEN IN DETENTIECENTRUM VIETNAMESE BOOTVLUCHTELINGEN

Op 11 juni gebruikten politie en kampbewakers traangas om te voorkomen dat 200 Vietnamese ,,bootvluchtelingen" zouden ontsnappen uit het detentiekamp High Island in een poging om deportatie te ontlopen.

In mei waren 120 Vietnamezen ontsnapt uit het detentiecentrum Whitehead, maar de meesten van hen waren weer opgepakt (zie pag 186 3 e.v - 96)

VREES VOOR BEKNOTTING MENSENRECHTEN ONDER TOEKOMSTIG CHINEES BESTUUR

Op 27 juni verklaarde gouverneur Chris Patten dat de Britse regering voornemens was China voorstellen te doen over de aanpak van ordeverstoringen na de overdracht van Hongkong aan China in 1997

Tijdens een bezoek aan Japan had Lu Ping, directeur van het Chinese Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao, op 5 juni aan journalisten verteld dat de regering van de na de overdracht ontstane Speciale Administratieve Regio (SAR) wetgeving zou uitvaardigen om subversieve activiteiten tegen China, ordeverstoringen en het aanzetten hiertoe te verbieden. Hij verklaarde dat de Basiswet die voor de SAR zou gelden, vrijheid van meningsuiting, godsdienst en drukpers en het recht op demonstreren zou omvat-

Hongkong's onafhankelijk parlementslid en notoire stokebrand Christine Loh verklaart op 22 juni 1996 op een SDP-forum in Singapore met als thema:,,Singapore en Hongkong: vrees, hoop en de toekomst", dat haar plannen voor de oprichting van een nieuwe politieke partij, die de belangen van Hongkong na de Chinese machtsovername moet behartigen, in een vergevorderd stadium zijn. Foto ANP

Voorstanders van democratische hervormingen in Hongkong, de parlementsleden Szeto Wah (3de v.r.) en Yeung Sum (4de v.r.), leiden op 30 juni 1996 een demonstratie tegen de Chinese plannen voor een voorlopig parlement. Foto EPA

ten. Hij voegde er echter aan toe dat de media ,,objectief" zouden moeten zijn en geen acties zouden moeten ,,aanmoedigen" die volgens hem afbreuk zouden doen aan de vrijheid van drukpers. Onder de op dat moment geldende Hongkong-wetgeving was ordeverstoring niet strafbaar en in brede kring werd gevreesd dat de nieuwe Chinese ordeverstoringswetgeving de media ervan zou weerhouden te pleiten voor de onafhankelijkheid van Hongkong.

Commentaar op verkiezingsdeelname na 1997

In duidelijke tegenstelling met China's aanvankelijke rechtlijnige standpunt ten aanzien van de Democratische Partij meldde de *South China Morning* Post van 1 juni dat Lu recentelijke de verzekering had gegeven dat alle partijen in 1998 zouden kunnen deelnemen aan de verkiezingen voor de nieuwe Wetgevende Raad op voorwaarde dat ze na 1997 de nieuwe wetgeving zouden eerbiedigen. Patten noemde deze opmerkingen ,,belangrijk", maar leiders van de Democratische Partij reageerden voorzichtig en beweerden dat een door China gesteund voorlopig parlement ,,onredelijke en onrechtvaardige" wetgeving zou uitvaardigen om het Chinese bestuur te consolideren.

Legco-leden toegang tot China geweigerd in verband met protest tegen Voorlopig Parlement

Onder een groep van acht mensen die op 1 juli de toegang werd geweigerd tot China bevonden zich vijf democratisch gezinde leden van de Wetgevende Raad (Legislative Council, Legco) van Hongkong. De acht, die lid waren van het Verenigd Front tegen het Voorlopig Parlement, waren naar China gevlogen om een petitie met 60.000 handtekeningen aan te bieden om te protesteren tegen de plannen voor een voorlopig parlement voor Hongkong na de overdracht aan China op 1 juli 1997 (zie pag. 364/3-'96).

Meteen na de landing in Beijing ging de politie aan boord van hun vliegtuig, nam hun reisdocumenten in beslag en dwong hen zodoende terug te keren naar Hongkong. De acht verklaarden dat de politie had gecontroleerd of hun namen voorkwamen op een lijst met ongeveer 200 aanhangers van de democratie die de toegang tot China moest worden geweigerd. Op 2 juli ontkende het Chinese ministerie van buitenlandse zaken dat het met zo'n lijst werkte.

ARRESTATIES IN VERBAND MET VERVALSING DOCUMENTEN

Chim Pui-Chung, een beursspeculant die in 1991 in de Wetgevende Raad van Hongkong was gekozen als vertegenwoordiger van werknemers in de financiële sector, werd op 18 juli beschuldigd van valsheid in geschrifte, maar vervolgens op borgtocht vrijgelaten.

Chim werd ervan beschuldigd documenten voor de overdracht van aandelen van twee bedrijven te hebben vervalst om zich niet te hoeven houden aan de overnameregels. Vooruitlopend op de beschuldigingen had hij op 16 juli een schriftelijke aanklacht ingediend tegen vijf voormalige en zittende directeuren van de Raad voor Effectenhandel en Termijnmarkt (Securities and Futures Cornmission), het regulerend orgaan dat de beschuldigingen tegen hem had ingediend.

Arrestatie Amerikaanse ambtenaar

Een voormalig lid van de vestiging van de Amerikaanse immigratie- en naturaiisatiedienst in Hongkong, de 45-jarige Jerry Stuchiner, werd op 17 juli door een rechtbank in Hongkong teruggezonden in voorlopige hechtenis. Hij werd ervan verdacht valse Hondurese paspoorten in zijn bezit te hebben.

Stuchiner, die werd gearresteerd toen hij op eeri diplomatiek paspoort in Hongkong arriveerde, werkte als immigratieambtenaar bij de Amerikaanse ambassade in Tegucigalpa in Honduras. In een verklaring zei het Amerikaanse ministerie van justitie dat men dacht dat hij Chinese staatsburgers, die vermoedelijk op weg waren naar de Verenigde Staten, hielp om Midden-Amerikaanse landen binnen te komen.

KWESTIE OVER TOEGANG TOT EU-LANDEN ZONDER VISUM

Op 15 juli drong gouverneur Chris Patten er bij de andere landen van de Europese Unie (EU) op aan om in navolging van Groot-Brittannië inwoners van Hongkong te beloven dat zij na de soevereiniteitsoverdracht zonder visum de EU zouden kunnen binnenkomen (zie pag. 365/1 e.v.-'96).

BEPALINGEN TEN AANZIEN VAN GOUVERNEURSCHAP SAR. VERDERE ONTWIKKELINGEN MET BETREKKING TOT SOUVEREINITEITSOVERDRACHT

Een commissie van het Voorbereidend Comité bepaalde tijdens een vergadering op 19 juli in Beijing dat de gouverneur van de toekomstige Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong een Chinees staatsburger moest zijn en tevens een permanente inwoner van Hongkong, die niet over een wettelijke woonplaats in het buitenland beschikte.

Chinese generaal op bezoek

Generaal-majoor Liu Zhenwu van het Volksbevrijdingsleger (People's Liberation Army, PLA), de toekomstige commandant van het Chinese garnizoen in

De Chinese generaal-majoor Liu Zhenwu brengt de militaire groet aan een Gurkha-erewacht tijdens de welkomstceremonie ter gelegenheid van zijn bezoek aan Hongkong op 16 juli 1996.
Foto EPA

Hongkong vanaf 7 juli 1997, bracht op 16-18 juli een officieel bezoek aan Hongkong.

Liu Zhenwu werd met veel eerbetoon ontvangen door de commandant van het Britse legergarnizoen, generaal-majoor Bryan Dutton. Naar verluidt bevonden zich 3.250 Britse militairen in Hongkong, een aantal dat zou oplopen tot 9.000 als de voorbereidingenvoor de soevereiniteitsoverdracht begonnen.

Chinese plannen voor viering soevereiniteitsoverdracht

Op 12 juli maakte het officiële Chinese persbureau *Xinhua* een lijst met voorgestelde festiviteiten bekend om de terugkeer van de Hongkong naar China te vieren. De gebeurtenis werd in toenemende mate gezien als een mogelijkheid om toeristen te trekken. Reeds 2.300 journalisten hadden zich aangemeld om de soevereiniteitsoverdracht te verslaan.

Hoge ambtenaren nemen ontslag

Op 5 juli nam de directeur van de immigratiedienst Lawrence Leung ontslag, naar eigen zeggen om ,,persoonlijke redenen". Zijn vertrek voedde de vrees voor een exodus van ambtenaren.

Op 5 juli was bekendgemaakt dat de directeur van de Overheidsvoorlichtingsdienst, Irene Yau, zou opstappen, samen met vijf andere hoge ambtenaren van dat departement. Eerder in 1996 hadden twee andere hoge ambtenaren, Secretaris van ambtenarenzaken, Michael Sze Cho-cheung, en secretaris van vervoer, Haidar Barma, ontslag genomen.

Op 18 juli maakte de Beurs van Hongkong bekend dat haar hoofddirecteur, Paul Chow, eind januari 1997 zijn ontslag zou indienen. De 48-jarige Chow had deze functie vijf jaar bekleed.

Inschrijving kandidaten Selectie-Comité

Op 15 augustus begon de inschrijving van kandidaten voor het lidmaatschap van het door China gesteunde Selectie-Comité, het kiescollege dat de gouverneur moest kiezen die de regering van Hongkong zou leiden na de soevereiniteitsoverdracht in 1997. Het college zou ook de leden kiezen van het voorlopige parlement dat de Wetgevende Raad (Legco) zou vervangen.

Krachtens resoluties die tijdens zijn vierde plenaire vergadering in Beijing op 9-10 augustus waren goedgekeurd door het Voorbereidend Comité. zou het 400 leden tellende Selectie-Comité bestaan uit inwoners van Hongkong en gelijkelijk uit vier maatschappelijke sectoren worden gekozen: de industriële, commerciële en financiële sector; beoefenaars van vrij beroepen, politici en werknemers; gewone burgers; en religieuze organisaties. De inschrijving zou sluiten op 14 september Later maakte China bekend dat de gouverneur in november zou worden benoemd.

Martin Lee, de leider van de Democratische Partij (DP, de succesrijkste partij bij de Lego-verkiezingen in 1995), wees deelname aan het Selectie-Comité van de hand. Wel verklaarde hij blij te zijn met de opmerkingen die de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen had gemaakt tegenover het Voorbereidend Comité Deze had gezegd dat China bereid was te discussiëren met degene die ,,anders dachten ober het tempo van het democratiseringsproces, zolang zij maar achter ,,de gemeenschappelijk steun voor de overdracht van de soevereiniteit" bleven staan Dit werd geinterpreteerd als een aanwijzing dat China, dat de DP eerder had gebrandmerkt als ,,subversief", bereid was leden van politieke partijen toe te laten tot het Selectie-Comité Partijleiders waren bang dat zij hun geloofwaardigheid zouden verliezen door zitting te nemen in een lichaam dat gekozen organen moest ontmantelen Maar aanhangers van de DP en het publiek waren voor deelname aan het kiescollege

Op 14 augustus bekritiseerden verscheidene ambtenaren openlijk de op 13 augustus door de regering van Hongkong uitgevaardigde richtlijnen waarin zij hogere ambtenaren, politieagenten en voorlichtingsambtenaren, naar schatting 30.000 functionarissen, verbood zich kandidaat te stellen voor het Selectie-Comité.

De elfde vergadering van deskundigen van de Chinees-Britse Joint Liaison Group (JLG),die werd gehouden op 29-30 augustus in Beijing, ging over de begroting van Hongkong en daarmee samenhangende zaken tijdens de overgangsperiode.

Oprichting nieuwe politieke partij

Op 26 augustus werd een nieuwe politieke partij opgericht die zich ten doel stelde de democratie en de mensenrechten te verdedigen.

Van Frontier, een alliantie van studenten, vakbondsleden en leraren, was ook de vooraanstaande politica Emily Lau lid. De partij drong aan op open verkiezingen voor het gouverneurschap en verzette zich tegen het uitsluiten van de Wetgevende Raad.

Kandidaten gouverneurschap SAR

In september verhevigde de strijd om het gouverneurschap van de Speciale Administratieve Regio (SAR), die zou ontstaan na de overdracht van Hongkong door Groot-Brittannië aan China in 1997.

Er zouden naar verwachting ten minste vijf kandidaten meedingen naar deze functie. De

nieuwe gouverneur zou in november of begin december door een 400 leden tellende Selectie-Comité via een geheime stemming worden gekozen. Het Selectie-Comité zou worden gekozen uit ongeveer 6.000 inwoners van Hongkong die zich volgens China voor dit orgaan hadden aangemeld. De 400 Comité-leden zouden worden aangewezen door het door China benoemde Voorbereidend Comité, dat 150 leden telde.

Op 6 september trad Sir Ti Liang Yang af als opperrechter, nadat hij zich op 3 september onverwacht kandidaat had gesteld. Tung Chee-hwa, een scheepsmagnaat die naar algemeen werd aangenomen China's voorkeur genoot, doorbrak na negen maanden het stilzwijgen en kondigde op 20 september aan dat hij zich ,,spoedig" kandidaat zou stellen. Arthur Garcia, voormalig raadsheer bij het Hooggerechtshof; verklaarde op 25 september geïnteresseerd te zijn in de functie. Peter Woo, een prominente zakenman en vooraanstaand lid van de gemeenschap, stelde zich op 30 september kandidaat. Advocaat en voormalig regeringsadviseur Lo Tak-shing, die zijn Britse nationaliteit had opgegeven om in aanmerking te kunnen komen voor de functie (voor nationaliteitseis voor gouverneur van het Voorbereidende Comité, zie pag. boven), had zich reeds eerder kandidaat gesteld

Het bleef onzeker of Anson Chan zich kandidaat zou stellen. Chan was de gerespecteerde secretaris-generaal van de Uitvoerende Raad van Hongkong en tegenstander van een door China benoemd voorlopig parlement.

Bij de sluiting van de inschrijving op 28 oktober hadden in totaal dertig personen zich aangemeld als kandidaat voor de functie van gouverneur van de nieuwe Speciale Bestuursregio Hongkong (HKSAR). De uitslag werd in december verwacht.

De scheepvaartmagnaat Tung Chee-hwa, die op 22 oktober officieel zijn kandidatuur bekend maakte, gaf de volgende dag toe dat in 1980 een reddingspakket ter waarde van $ 120 mln om zijn familiebedrijf te redden gedeeltelijk was gefinancierd met Chinees geld, maar hij verklaarde dat de investering niet tot een belangenverstrengeling zou leiden. In een poging om de Hongkongse en internationale zakenwereld gerust te stellen zei Tung dat hij na zijn verkiezing ernaar zou streven dat Anson Chan haar functie van Chief Secretary zou behouden. Chan, een vastberaden verdedigster van de autonomie van Hongkong. verklaarde op 28 oktober dat zij zichzelf niet kandidaat zou stellen voor het gouverneurschap.

Plan overdrachtsceremonie Hongkong

Op 26 september bereikten Groot-Brittannië en China tijdens een bijeenkomst van de Verenigde Naties overeenstemming over de invulling van een .,plechtige en waardige" ceremonie om de overdracht van Hongkong die met ingang van middernacht 30 juni 1997 een feit zou zijn, luister bij te zetten. De twee landen bleven echter van mening verschillen over de Wetgevende Raad (Legco). China verklaarde nogmaals de Legco te zullen ontbinden (zieboven).

Tijdens een bezoek aan Beijing zou Jeremy Hanley, de Britse staatssecretaris voor buitenlandse zaken en het Gemenebest belast met Hongkong, op 2 september de verzekering hebben gekregen dat Lu Ping, directeur van het Chinese Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao, bereid was gouverneur Chris Patten tijdens de overdrachtsceremonie een hand te geven. Tot dan toe had China geweigerd Patten te ontmoeten, omdat hij zich niet zou hebben gehouden aan akkoorden over Hongkong.

Bijeenkomst JLG

Op 17-19 september werd in Beijing de 37ste bijeenkomst gehouden van de Chinees-Britse Joint Liaison Group (JLG).

De bijeenkomst stond in het teken van de machtsoverdracht. Er werd gesproken over de toekomstige status van internationale akkoorden, sociale, budgettaire, militaire en juridische kwesties. staatsbezittingen en -archieven, visavrijstellingen alsmede de positie van Vietnamese bootvluchtelingen en andere vluchtelingen in Hongkong. Er werd tevens overeenstemming bereikt over de bouw van het nieuwe CT-9-terminal voor Hongkongs containerhaven. China had de bouw wegens onenigheid over het contract sinds 1992 tegengehouden.

Chinese waarschuwing om demonstraties te beperken

Op 16 oktober verklaarden radicale voorstanders van democratie zich niet te storen aan de waarschuwing van de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen, die volgens de *Asian Wall Street Journal* van 15 oktober zou hebben gezegd, dat demonstraties ter herdenking van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing in 1989 niet zouden worden getolereerd in Hongkong, nadat Groot-Brittannië in 1997 de soevereiniteit zou hebben overgedragen aan China.

Qian zei dat in de toekomst ,,Hongkong geen activiteiten mocht organiseren die rechtstreeks te maken hadden met de zaken op het vasteland". Hij gaf ook te kennen dat er grenzen waren aan de vrijheid van drukpers. In reactie hierop beschuldigde gouverneur Chris Patten China ervan zich niet te houden aan afspraken die in verband met de soevereiniteitsoverdracht waren gemaakt over vrijheid van meningsuiting. DP-voorzitter Martin Lee, de voorzitter van de grootste groep in de Wetgevende Raad (Legco), verklaarde .,uiterst bezorgd" te zijn en beschuldigde China ervan ;,draconische wetten" te ontwerpen om in de toekomst alle afwijkende opvattingen te verbieden.

De woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken, Shen Guofeng, verklaarde vervolgens dat de uitspraken van Qian ,.verkeerd weergegeven" waren en geen verandering in het Chinese beleid betekenden. Hij zei dat inwoners van Hongkong volledige vrijheid van meningsuiting zouden hebben maar waarschuwde dat de vrijheid van meningsuiting en drukpers de grenzen van de wet niet zou mogen overschrijden.

Eerder had China kritiek geuit op de laatste ,,state of the colony" toespraak van Patten op 2 oktober. Hierbij had China Groot-Brittannië ervan beschuldigd de kansen op een soepele machtsoverdracht te ondermijnen en benadrukt dat het plan om de Legco te vervangen doorgang zou vinden.

Patten had in zijn toespraak zijn democratische hervormingen en de stijging van sociale-zekerheidsuitgaven verdedigd en geëist dat China zijn plan om de Legco te vervangen zou heroverwegen. Hij voegde eraan toe dat de regering van Hongkong op geen enkele wijze een bijdrage zou leveren aan de instelling van een door China goedgekeurd ,,voorlopig" parlement voorafgaand aan de overdracht en dat de geldigheid van wetten die door dit parlement zouden worden goedgekeurd, voor de rechter zou kunnen worden aangevochten. In een opmerking die werd beschouwd als een aanval op pro-Chinese zakenlieden, voegde Patten eraan toe dat hij niet zozeer bezorgd was dat de autonomie van de kolonie ,,geschonden zou worden door Beijing" maar dat die ,,stukje bij beetje zou worden verkwanseld door bepaalde mensen in Hongkong" in hun verlangen om overeenkomsten met China te sluiten. Hij drong erop aan dat de Hongkong haar autonomie zou bewaren en benadrukte haar potentie als regionaal en zakencentrum.

De DP deed de toespraak van Patten af als holle retoriek en op 17 oktober drukte de Legco zijn .,diepe teleurstel-

ling" uit dat Groot-Brittannië er niet in was geslaagd Hongkong ,,volledig te democratiseren" in de aanloop naar de overdracht.

Memorandum van Overeenstemming

De Chinees-Britse Joint Liaison Group ondertekende op 13 november eer. Memorandum van Overeenstemming, naar verluidt bedoeld om de financiele gemeenschap ervan te verzekeren dat het monetaire en economische management in Hongkong volledig onafhankelijk zou zijn van China In het memorandum weid bepaald dat het beheer van de Hongkongse deviezenvoorraad ter waarde van naar schatting $ 62 mrd na de soevereiniteitsoverdracht zou worden overgedragen aan de SAR-regering

Eerste verkiezingsronde gouverneurschap SAR

Op 15 november leek het ernaar uit te zien dat scheepsmagnaat Tung Chee-hwa de meeste kans maakte om gouverneur van de SAR te worden na de souvereiniteitsoverdracht in 1997.

In de eerste geheime kiesronde kreeg Tung 206 stemmen van het 400 leden tellende Selectie-Comité dat China had ingesteld om de gouverneur te ,,kiezen" (zie onder). Sir Ti Liang Yang, een voormalige opperrechter, behaalde 82 stemmen, hoewel hij in de opiniepeilingen voor had gelegen op Tung. Peter Woo, een andere vooraanstaande zakenman, die 54 stemmen behaalde. was de enige andere kandidaat die meer dan de vijftig stemmen in de wacht sleepte die nodig waren mee te mogen doen aan een beslissende verkiezingsronde Voor de stemming had China zonder meer 23 van de 31 kandidaten afgewezen

De marge waarmee Tung de eerste ronde had gewonnen, wekte de indruk dat de tweede ronde op 11 december slechts een formaliteit zou zijn Tung was tot juni lid geweest van de Uitvoerende Raad (zie boven) Hij kun rekenen op krachtige steun van de Chinese Kamer van Koophandel en van het bedrijfsleven in Hongkong Het feit dat hij zich in zijn campagne even sterk had gemaakt als de andere kandidaten voor kwesties die de gewone mensen aangingen, vatten waarnemers op als een bewijs dat China ook een kandidaat wilde die aanvaardbaar was voor het gros van de bevolking

De Chinese minister Qian Qichen van buitenlandse zaken, wiens eerste bezoek aan Hongkong op 15 november tijdens de stemming gepaard ging met demonstraties tegen China, zei dat de uitslag ,,het werkelijke begin van de democratie in Hongkong" liet zien. Van beweringen van democratisch gezinde activisten en politici dat de uitkomst vooraf was bepaald, wilde hij niets weten.

De samenstelling van het Selectie-Comité was op 2 november in Beijing bekendgemaakt tijdens een vergadering van het door China benoemde Voorbereidend Comité, het Chinees-Hongkongse orgaan dat toezicht hield op de soevereiniteitsoverdracht Het Selectie-Comité zou op 21 december een zestig leden tellende voorlopig parlement benoemen ter vervanging van de Wetgevende Raad (Legco), die in september 1995 op democratische wijze was gekozen (zie pag 73 2e v - 96)

Ongeveer 5.700 mensen uit de bevolking van Hongkong hadden zich opgegeven voor het Selectie-Comité. Eind oktober zouden de Chinese autoriteiten het aantal kandidaten hebben teruggebracht tot 409. voordat de leden van het Voorbereidend Comité 340 van nen zouden kunnen kiezen (de zestig overige zetels waren gereserveerd voor afgevaardigden van China's Nationale Volkscongres en diegenen die waren benoemd door lokale afgevaardigden van de Politieke Raadgevende Conferentie van het Chinese Volk). De meeste door China goedgekeurde kandidaten waren vertegenwoordigers van China gunstig gezinde zakengroepen en politieke partijen die amper konden rekenen op steun onder de kiezers in Hongkong. Maar onder de kandidaten bevonden zich ook een paar Britse, Indiase en Pakistaanse inwoners van de Hongkong (zieboven).

De regering van Hongkong veroordeelde China dat op 3 november bekendmaakte een voorhoede van 300 soldaten van het Volksbevrijdingsleger (People's Liberation Army, PLA) naar Hongkong te willen sturen vóór de soevereiniteitsoverdracht.

CHINEES-BRITSE BETREKKINGEN

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind herhaalde op 14 november tijdens een debat in het Britse Lagerhuis dat de Britse regering tegen opheffing van de Legco was. Verder drong hij er bij China op aan de Legco niet te vervangen door het beoogde voorlopige parlement en zei hij dat het naast elkaar bestaan van beide organen voor de soevereiniteitsoverdracht zou kunnen leiden tot ,.verwarring en onzekerheid".

Hij voegde daaraan toe dat ongeveer 5.000 mensen, vooral Indiase inwoners van Hongkong, aan wie het volledige Britse staatsburgerschap was onthouden, zich in Groot-Brittannië zouden kunnen vestigen ,,in het onwaarschijnlijke geval dat er druk op hen werd uitgeoefend om uit Hongkong te vertrekken".

RAMP BIJ BRAND

Bij een grote brand in een torenflat waar bedrijven gevestigd waren, kwamen op 20 november 39 mensen om het leven en raakten er 68 gewond.

(Vor.ber.pag. 585/1 e.v.-1996)

Vier van de vijf kandidatenvoor het gouverneurschap van SAR tijdens een partijbijeenkomst van de Progressieve Alliantie van Hongkong (HKPA) op 7 november 1996: (v.l.n.r.) Peter Woo, Simon Li, Sir Ti Liang Yang en Tung Chee-hwa. Foto EPA

JAPAN

ZEGE COMMUNISTISCHE PARTIJ BIJ PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN

Op 7 juli 1996 won Yutaka Yano van de Japanse Communistische Partij (JCP) de verkiezingen voor het burgemeesterschap van Komae (een voorstad van Tokio). Yano behaalde 10.238 stemmen. terwijl de kandidaat van de Liberaal-Democratische Partij (LDP) 8.881 stemmen kreeg.

Yano's voorganger Sanyu Ishii, die werd gesteund door de LDP, was in juni afgetreden. omdat hij in casino's in Zuid-Korea speelschulden ter waarde van 3 mrd yen had gemaakt. Ishii verdween na zijn aftreden als burgemeester, maar dook op 11 juli weer op in een boeddhistische tempel, waar hij priester was geworden.

JCP-kandidaten hadden een goed figuur geslagen bij andere recente plaatselijke verkiezingen, zoals de burgemeestersverkiezingen in Kurashiki in mei en die in Kyoto in februari en de verkiezingen voor de assemblée van de prefectuur Okinawa in juni (zie pag. 654/2-'96).

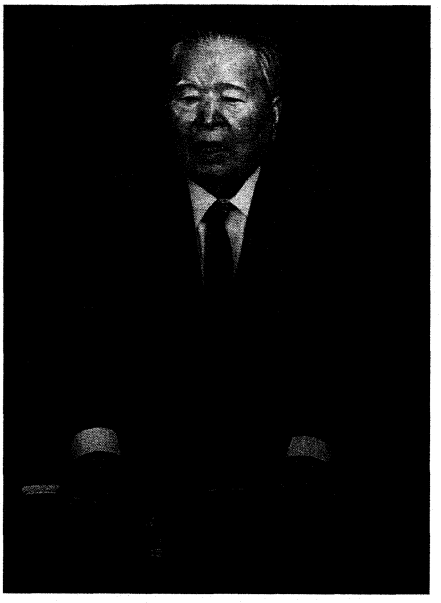
VOEDSELVERGIFTIGINGSEPIDEMIE

Bijna 9.000 mensen zouden zijn besmet met de coli-bacterie 0-157, nadat begin mei een voedselvergiftigingsepidemie was uitgebroken in de prefectuur Okayama. Zeven mensen overleden als gevolg van de epidemie. Op 24 juli waarschuwde premier Hashimoto ervoor dat het aantal besmettingsgevallen wellicht nog niet het hoogtepunt had bereikt. maar op 27 augustus berichtte minister van gezondheidszorg en welzijn Naoto Kan dat er na 8 augustus geen nieuwe gevallen waren gemeld en dat de epidemie leek ,,af te nemen".

Ruim 6.400 van de geïnfecteerden waren schoolkinderen, leerkrachten en ouders uit de westelijke stad Sakai. Eind juli zouden er 20 à 30 kinderen wier toestand kritiek was, in het ziekenhuis van Sakai liggen.

De 92 basisscholen in Sakai werden gesloten en 1.500 monsters van etenswaren, genomen van centraal verspreide lunchpaketten die aan de scholen waren geleverd, werden onderzocht door de rijksinspectiedienst, maar de bron van de voedselvergiftiging bleef een mysterie. De verdenking ging echter uit naar rauwe paling in het gerecht sushi alsmede naar de gebrekkige koeling van de lunchpaketten.

Op 26 juli maakte de regering een aantal maatregelen bekend om de epidemie aan te pakken, waaronder de benoeming van een uit tien leden bestaande ministeriële raad. Kan zei hulp te hebben gevraagd aan Canada, Groot-Brittannie en de VS en dat er spoedig een team van het Amerikaanse Instituut voor Gezondheid in Japan zou aankomen. Op 31 juli deed de Japanse regering de aanbeveling preventieve maatregelen in te voeren krachtens de Wet op de Besmettelijke Ziekten van 1897 en dat de voedselvergiftiging officieel tot een epidemie zou worden verklaard. Dit zou betekenen dat artsen gevallen van voedselvergiftiging zouden moeten melden bij de rijksgezondheidsdienst en dat personen waarvan werd vermoed dat zij besmet waren met de coli-bacterie, een medisch onderzoek zouden moeten ondergaan.

De voorzitter van het Centraal Comité van de Japanse Communistische Partij, de 87-jarige Kenji Miyamoto, op 11 juli 1996 in Tokio.
Foto *PANA*

KWESTIE VAN AMERIKAANSE LEGERBASES OP OKINAWA

Op 3 juli verklaarde de gouverneur van Okinawa, Masahide Ota, dat er op 8 september op het eiland een referendum zou worden gehouden waarbij de inwoners zou worden gevraagd of zij voorstander waren van de vermindering van de Amerikaanse troepenmacht op Okinawa.

De onder dwang gesloten pachtovereenkomsten voor grond van ongeveer 2.900 landeigenaren, in totaal 129.000 m², ten behoeve van elf Amerikaanse legerbases: zouden in mei 1497 aflopen Sinds december 1996 had de Japanse regering alles in het werk gesteld om Ota te dwingen door te gaan met de praktijk om deze pachtovereenkomsten namens de landeigenaren te ondertekenen Op 9 juli vroeg premier Ryutaro Hashimoto gouverneur Ota binnen tien dagen over te gaan tot verlenging van de overeenkomsten Op 29 juli verscheen Ota voor het Hooggerechtshof van Fukuoka op de eerste dag van een rechtszaak die was bedoeld hem te dwingen tot verlenging van de pachtovereenkomst voor een stuk land dat werd gebruikt door het Amerikaanse communicatiecentrum te Sobe Op 16 augustus spande premier Hashimoto opnieuw een proces aan tegen Ota

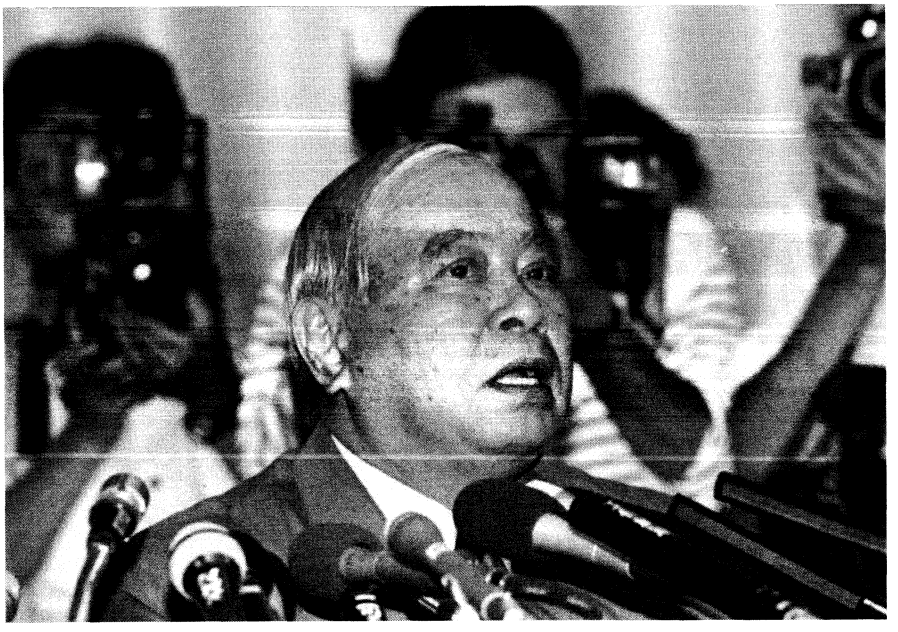
Ondertussen had op 25 juli Shoichi Chibana. de eigenaar van een stuk land van 230 m², bij de districtsrechtbank van Naha een rechtszaak aangespannen om zijn land terug te krijgen. De pachtovereenkomst voor het desbetreffende stuk land was eind maart geëindigd. Ota had geweigerd gehoor te geven aan een uitspraak van een gerechtshof (die later op 28 augustus werd bevestigd door het Hooggerechtshof) waarbij hij werd gelast de pachtovereenkomst namens Chibana te verlengen (zie pag.366/2-'96).

Op 9 augustus besloot de Verenigde Staten officieelvier van hun legerbases op Okinawa weer over te dragen aan de prefectuur op voorwaarde dat de functies die deze bases vervulden, elders in Japan zouden kunnen worden voortgezet.

Op 7 juli namen ongeveer 16.000 mensen uit drie steden in de prefectuur Oita deel aan een betoging tegen het besluit van de Japanse regering om het Amerikaanse leger toestemming te geven gebruik te maken van de schietbaan Hijudai van het Japanse leger in de omgeving van die steden. De regering wilde dat in totaal vijf Japanse schietbanen, waaronder bovengenoemde schietbaan, bij toerbeurt zouden worden gebruikt ter vervanging van het schietterrein op Okinawa.

Doorbraak in impasse

Het slepende conflict tussen de Japanse regering en de lokale overheid op Okinawa over de verlenging van pachtovereenkomsten voor Amerikaanse militaire bases, werd na een jaar op 13 september bijgelegd toen gouverneur Masahide Ota van Okinawa zijn standpunt herzag en de omstreden pachtovereenkomsten ondertekende. Hij nam zijn besluit nadat op 8 september bij een niet-bindend referendum op Oki-

De gouverneur van Okinawa, Masahide Ota, geeft op 9 september 1996 in Naha commentaar op de uitslag van het referendum. Foto EPA

nawa 482.538 eilandbewoners, 89 procent van de kiezers en 53 procent van de 909.832 kiesgerechtigden, zich hadden uitgesproken voor vermindering van het aantal Amerikaanse militairen op het eiland. Slechts 46.232 kiezers stemden voor handhaving van de bases.

Na het referendum bespraken Ota en premier Hashimoto de kwestie op 10 september in Tokio. Tijdens hun ontmoeting deed de premier het voorstel Okinawa 5 mrd yen aan economische ontwikkelingshulp te schenken in ruil voor een oplossing van het conflict ($1= 110,425 yen op 13 september 1996). Daar bovendien het Hooggerechtshof op 28 september het beroep van Ota had verworpen en hem had gelast de pachtovereenkomsten te ondertekenen, zag hij zich gedwongen zijn standpunt na het aanbod van Hashimoto te herzien. Op 13 september vertelde hij tijdens een persconferentie dat dit besluit het moeilijkste was geweest in zijn zes jaar als gouverneur. Direct nadat Ota's besluit was bekendgemaakt, liet Hashimoto alle processen tegen Ota intrekken. Depremier bracht op 17 september tevens een bezoek aan het eiland en bood namens het Japanse volk zijn verontschuldigingen aan voor ,,hettekortschieten in het tonen van begrip voor de historische last en gevoelens van de bevolking van Okinawa".

HANDELSCONFLICT MET VS

De uiterste data voor de oplossing van drie handelsconflicten tussen Japan en de VS verstreken op 31 juli, zonder dat er een akkoord was bereikt. De conflicten hadden betrekking op het buitenlandse marktaandeel in de halfgeleidersindustrie en het verzekeringswezen van Japan alsmede op rechten op luchtvrachtroutes.

Het Japanse ministerie van buitenlandse handel en industrie (MITI) had voorgesteld om het bestaande handelsakkoord over halfgeleiders, dat op 31 juli verstreek, te vervangen door een internationaal orgaan voor de halfgeleidersindustrie dat algemene samenwerking zou bevorderen, maar geen pogingen zou ondernemen om markten te beinvloeden. De VS waren niet bereid het bilaterale akkoord uit te breiden, maar gaven er de voorkeur aan het bestaande akkoord te verlengen, dat een streefcijfer bevatte voor het buitenlandse marktaandeel in de Japanse supergeleidersindustrie.

Overeenkomsten over het verzekeringswezen lieten eveneens op zich wachten. De VS maakten bezwaar tegen een Japans voorstel om Japanse verzekeringsmaatschappijen vanaf oktober toe te staan in de VS te opereren op hel gebied van de ongevallen- en ziektekostenverzekeringen, waarop buitenlandse maatschappijen een dominerende positie hadden.

Het luchtvrachtconflict ging over het Amerikaanse dreigement sancties in te stellen tegen vrachtvluchten van de Japanse luchtvaartmaatschappij Japan Air Lines (JAL) als vergelding voor de vermeende weigering van Japan om toestemming te geven voor vluchten van de Amerikaanse luchtvaartmaatschappij Federal Express Corp tussen Kansai Airport en Aziatische bestemmingen. De VS dreigden een verbod in te stellen op JAL-vluchten tussen deze bestemmingen en de VS die via Japan gingen (voor algemene overeenkomst in maart, zie pag. 371/2 e.v.-'96).

Overeenkomst over halfgeleiders

Op 2 augustus bereikten Japan en de VS tijdens eer. ontmoeting in de Canadese stad Vancouver een overeenkomst in hun conflict over halfgeleiders waarbij twee nieuwe organen in het leven werden geroepen om de markt te reguleren. De overeenkomst werd gezien als een overwinning voor Japan, dat had aangedrongen op afschaffing van rechtstreekse overheidsinmenging op de markt voor halfgeleiders. Een algemeen orgaan op regeringsniveau zou besprekingen voeren over kwesties die betrekking hadden op de halfgeleidersindustrie, zoals belasting, gezondheid en veiligheid, en milieuvoorschriften. Een tweede raad, die was ingesteld op aandringen van de VS, zou dienen als een bilateraal orgaan voor de particuliere sector, dat overleg zou voeren over de markt.

Het orgaan voor de particuliere sector zou openstaan voor andere landen, op voorwaarde dat zij hun tarieven voor halfgeleiders zouden afschaffen. Overeengekomen werd dat de VS dit orgaan de Raad voor Halfgeleiders zouden noemen, terwijl deze instantie in Japan de Internationale Raad voor Halfgeleiders zou heten. Vertegenwoordigers van de raad alsmede van de Amerikaanse en Japanse regeringen zouden elk jaar bijeenkomen om de gegevens over de halfgeleidersindustrie te bespreken. Anders dan vroeger de gewoonte was zouden deze gegevens eenmaal per kwartaal worden verzameld door de particuliere sector en niet door de beide regeringen.

Amerikaanse schadevergoeding voor steekpartij door Amerikaanse militair

Op 22 augustus werd bericht dat het Amerikaanse leger $25.000 had betaald aan een Japanse vrouw die op 16 juli was neergestoken door een Amerikaanse militair. De man had bekend betrokken te zijn geweest bij de steekpartij, maar moest nog worden berecht.

JAPANS-RUSSISCHE BETREKKINGEN. JAPANSE TORPEDOBOOTJAGER BEZOEKT RUSLAND

Op 26-29 juli bracht een Japanse oorlogsschip voor de eerste keer sinds 1925 een bezoek aan een Russische haven. Het schip, de torpedobootjager Kura-

ma, meerde af in de haven van Wladiwostok als onderdeel van de feestelijkheden ter gelegenheid van de 300ste verjaardag van de Russische marine.

Tijdens een ontmoeting in de Indonesische hoofdstad Jakarta op 22 juli besloten de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda en zijn Russische ambtgenoot Jewgeni Primakow de besprekingen op ministerieel en ambtelijk niveau over de Noordelijke Territoria nieuw leven in te blazen. Het geschil over deze gebieden had na de Tweede Wereldoorlog de ondertekening van een officieel vredesverdrag tussen Japan en de Sowjet-Unie in de weggestaan (zie pag. 653/1 e.v.-'96).

In zijn op 19 juli gepubliceerde jaarrapport noemde het Japanse Defensiebureau het Russische leger in het Verre Oosten niet meer, zoals het jaar daarvoor, .,een onstabiele factor", hoewel het toegaf dat er nog steeds een aantal problemen bestond. Volgens het rapport hadden Japans zorgen op veiligheidsgebied echter voornamelijk betrekking op de toenemende militaire aanwezigheid van China in het gebied.

REFERENDUM OVER BOUW KERNCENTRALE

Op 4 augustus stemde de Noord-Japanse stad Maki in een referendum met grote meerderheid tegen de bouw van een kerncentrale. Het was de eerste volksraadpleging die ooit in Japan was gehouden.

Het verzet tegen kerncentrales, die 31 procent van de energiebehoeften van het land dekten, was toegenomen na het ongeluk in de snelle-kweekreactor in Monju in december 1995 (zie pag. 3671 -'96). Bij het in Maki gehouden referendum stemden 12.478 mensen tegen de bouw van de kerncentrale, terwijl 7.904 het plan goedkeurden. Er werden 118 ongeldige stemmen uitgebracht en de opkomst bedroeg 88,29 procent.

De burgemeester van Maki, Takaaki Sasaguchi, die in januari in functie was gekozen vanwege zijn verzet tegen de kerncentrale. beloofde te verhinderen dat er gemeentegrond zou worden verkocht aan de Elektriciteitsmaatschappij van Tohoku, het bedrijf dat de kerncentrale wilde bouwen. Vijf Japanse gemeenten hadden verordeningen goedgekeurd waarin werd geëist dat er een referendum over plannen voor de bouw van kerncentrales op hun grondgebied zou worden gehouden, hoewel een dergelijke referendum voor de wet geen bindende kracht had.

SCHADEVERGOEDING VOOR „TROOSTMEISJES"

Op 14 augustus werd de eerste schadevergoeding uitgekeerd aan vroegere ,,troostmeisjes", de eufemistische benaming voor 200.000 vrouwen uit bezette landen in Azië, die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden gedwongen in bordelen te werken voor het Japanse leger. Vier Filippijnse vrouwen kregen ieder een bedrag van $ 18.500. Tegelijk met de schadevergoeding ontvingen zij een brief met verontschuldigingen van premier Hashimoto. Vier andere Filippijnse ,,troostmeisjes" en een aantal groepen die de nog in leven zijnde ,,troostmeisjes" uit Taiwan en Zuid-Korea vertegenwoordigden, weigerden evenwel de schadevergoeding te accepteren, omdat het geld afkomstig was uit een door particulieren gefinancierd fonds en niet van de Japanse regering.

Het schadevergoedingsfonds was in juli 1995 opgericht. maar was onder vuur komen te liggen. omdat het een particulier initiatief was, hetgeen werd beschouwd als een teken van gebrek aan bereidheid van de Japanse regering om de verantwoordelijkheid te aanvaarden voor de gedwongen rekrutering van ,,troostmeisjes" tijdens de Tweede Wereldoorlog (zie pag. 65313 e.v..-'96).

De brief, die Hashimoto op 14 augustus had gestuurd. werd ook bekritiseerd, omdat hij daarin Japans verantwoordelijkheid voor hun lot niet erkende. in het bijzonder nadat in februari een speciaal onderzoeksrapport van de Verenigde Naties (VN) was gepubliceerd waarin een beroep op Japan werd gedaan om de volledige wettelijke verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de gedwongen prostitutie van de troostmeisjes. (zie pag. 370/3 e.v.-'96).

LDP-MINISTERS BEZOEKEN OORLOGSMONUMENT

Op 15 augustus, de 51ste gedenkdag van de Japanse capitulatie aan het einde van de Tweede Wereldoorlog, herdachten zes ministers van de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) de Japanse oorlogsgevallenen met een bezoek aan de Yasukuni-tempel, een heiligdom waar ook de as van Japanse oorlogsmisdadigers werd bewaard. Dit gebeurde na een omstreden bezoek van premier Ryutaro Hashimoto aan de graftombe op 29 juli.

Volgens Hashimoto was zijn bezoek aan de Yasukuni-tempel een privé-aangelegenheid in verband met zijn 59-ste verjaardag. Dit was echter de eerste keer dat een Japanse premier de graftombe had bezocht na Yasuhiro Nakasone's bezoek in 1985. Ministersbezoeken aan de Yasukuni-tempel, die in het verleden het centrum van het Sjintoïsme, de vroegere staatsgodsdienst, was geweest, waren omstreden, niet alleen omdat in de tempel oorlogsmisdadigers werden herdacht, maar ook omdat de Japanse grondwet bepaalde dat godsdienst en staat gescheiden moesten zijn. Tijdens officiële plechtigheden op 15 augustus ter gelegenheid van de her-

De Palestijnse president Yasser Arafat (1.)en de Japanse premier Ryutaro Hashimoto (r.)kort voor het begin van hun besprekingen, op 12 september 1996 in de ambtswoning in Tokio. over het opvoeren van de Japanse economische hulp voor de Palestijnse Gebieden. *Foto EPA*

denking van de Japanse capitulatie herhaalde Hashimoto niet de ,,oprechte verontschuldigingen" voor de Japanse gruweldaden tijdens de oorlog, die de toenmalige premier Tomiicbi Murayama in augustus 1995 had aangeboden (ziepag. 76/1 e.v.-'96).

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 28 augustus stapte Yukio Hatoyama, een vooraanstaand lid van Sakigake (Nieuwe Voorbode-partij), een van de kleinere partners in de regeringscoalitie uit de partij om een nieuwe politieke gioepering op te richten Dit gebeurde na onenigheid tussen Hatoyama en Sakigake-voorzitter Masayoshi Takemura over de partijstrategie in de aanloop naar de volgende parlementsverkiezingen Naar werd verwacht zou Hatoyama bij leden van de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ), die eveneens deel uitmaakte van de regeringscoalitie, erop aandringen toe te treden tot zijn nieuwe ,,liberale"partij

Nieuwe partij opgericht

Op 28 september werd de Japanse Democratische Partij (DPJ)officieel opgericht onder het gezamenlijk leiderschap van Yukio Hatoyama. voormalig secretaris-generaal van de Sakigake-partij, en Naoto Kan, de populaire Sakigake-minister van gezondheidszorg en welzijn, die evenals Hatoyama in augustus, uit Sakigake was gestapt.

Van de leden van de nieuwe partij hadden er 57 zitting in de Diet, van wie 52 in het ontbonden Huis van Afgevaardigden. Hierdoor was de DJP op de LDP en de belangrijkste oppositiepartij Shinshinto na, de grootste partij. Van deze 57 DPJ-leden waren er 35 afkomstig van de SDPJ, vijftien van de Sakigake-partij, vijf van de kleine Liga voor Burgeractie, één van Shinshinto en was er één onafhankelijk. Tijdens de oprichtingsvergadering werd besloten dat de DPJ zich zou inzetten voor bestuurlijke en maatschappelijke hervormingen en voor het terugdringen van de traditionele invloed van de Japanse bureaucratie in het politieke systeem.

Door de oprichting van de DPJ werd de positie van de SDPJ verder aangetast. Dit bleek eens te meer toen SDPJ-leider Tomiichi Murayama aftrad. Hij werd op 29 september opgevolgd door Takako Doi, die de partij had verlaten nadat hij in 1993 voorzitter van het Huis van Afgevaardigden was geworden. Onder zijn leiding had de partij indrukwekkende resultaten behaald bij de verkiezingen van 1989 en 1990, maar hij was afgetreden na de slechte resultaten bij de lokale verkiezingen van 1992.

ONTWIKKELINGEN IN SCHANDAAL ROND BESMET BLOED

Op 39 augustus werd Takeshi Abe die in de jaren tachtig voorzitter van een regeringsadviescommissie voor aids was geweest, gearresteerd Zijn arrestatie werd positief ontvangen door deelnemers aan een campagne waarin werd geëist dat er een strafrechtelijke vervolging zou worden ingesteld tegen degenen die verantwoordelijk waren voor het schandaal rond het met HIV besmet bloed De aanklachten wegens plichtsverzuim die tegen hem waren ingediend, hadden echter specifiek betrekking op de dood van een van zijn patienten, die in 1991 aan aids was gestorven

Enkele honderden hemofiliepatienten waren in de jaren tachtig besmet geraakt met HIV door het gebruik van onbehandelde bloedproducten. In februari 1996 was onthuld dat de regering en de vijf farmaceutische bedrijven die betrokken waren bij het schandaal, al in 1983 op de hoogte waren geweest van een mogelijke HIV-besmetting, maar pas in 1985 of zelfs pas in 1987 maatregelen hadden genomen (zie pag. 371/3 e.v.-'96). In februari en maart 1996 hadden de regering en de betrokken farmaceutische bedrijven laattijdig hun verontschuldigingen aangeboden en schadevergoeding toegekendaan de slachtoffers.

Op 21 augustus deed het openbaar ministerie een inval in de kantoren van Green Cross, een van de farmaceutische bedrijven. Op 29 augustus namen opsporingsambtenaren een groot aantal documenten in beslag tijdens een inval in het ministerie van gezondheidszorg en welzijn. De dag daarop was het hoofdkwartier van een tweede bedrijf, Nippon Zoki, het doelwit van het openbaar ministerie. De familie van een man die was overleden nadat hem besmet bloed was toegediend, had een proces aangespannen tegen Renzo Matsushita, president van Green Cross van 1983-'88, die tevens voorzitter van het Bureau voor Farmaceutische Zaken van het ministerie van gezondheidszorg was geweest.

Arrestaties in HIV-bloedschandaal

Op 19 september arresteerden de autoriteiten de zittende en twee voormalige presidenten van het farmaceutisch bedrijf Green Cross in verband met de verkoop van met HIV besmet bloed in de jaren tachtig. De arrestaties volgden na de inval bij Green Cross in augustus.

HET SUMITOTO-KOPERSCHANDAAL

Op 19 september maakte Sumitomo N.V bekend dat de verliezen die waren geleden als gevolg van de activiteiten van haai voormalige koperhandelaar Yasuo Hamanaka op de internationale kopermarkt, waren opgelopen tot $ 2.6 mrd Toen het schandaal m juni aan het licht was gekomen, werd de schade nog geschat op $1,8 mrd (ziepag 654/2 e.v.-'96). Maar deze schatting was hoger uitgevallen na onderzoeken in Japan, Groot-Brittannië en de VS (zie pag 654/1-96) Het bedrijf bevestigde tevens voornemens te zijn Hamanaka aan te klagen

Arrestatie van Hamanaka

Yasuo Hamanaka werd op 22 oktober, vier maanden na zijn ontslag, gearresteerd op beschuldiging van het vervalsen van brieven van de onderneming. De arrestatie volgde nadat Sumitoto N.V. een aanklacht bij het Japanse openbaar ministerie had ingediend. Vermoedelijk zouden er meer aanklachten volgen.

PROCES TEGEN AUM SHINRIKYO-SEKTE

Op 2 september werden de leider van de religieuze Aum Shinrikyo-sekte. Shoko Asahara, en twee van zijn volgelingen door een districtsrechtbank in Tokio veroordeeld tot het betalen van omgerekend $ 7,3 mln aan schadevergoeding aan de slachtoffers van de sarin-gifgas-aanslag in de metro van Tokio in maart 1993 (zie pag.360/3 e.v.-'95). De vordering, de eerste claim van een schadevergoeding tegen sekteleden, was ingesteld door 38 personen, van wie er 22 de aanslag hadden overleefd en zestien nabestaanden waren van zeven van de elf personen die bij de aanslag waren omgekomen. Asahara en enkele andere sekteleden werden ook strafrechtelijk vervolgd in verband met deze en andere aanslagen.

Op 15 september werd een amendement op de uit 1951 daterende Wet Inzake Religieuze Genootschappen van kracht. Het amendement was in december 1995 aangenomen naar aanleiding van de misdrijven van de Aum-sekte (zie pag.366/3 e.v.-'96). Op grond van het amendement was het toezicht op 544 van de 184.000 in Japan geregistreerde religieuze groeperingen niet langer de verantwoordelijkheid van individuele gouverneurs, maar van het ministerie van onderwijs.

Onverwachte wending in proces tegen Aum-sekteleider

Het proces tegen Shoko Asahara, de leider van de Aum Shinrikyo-sekte, nam op 18 oktober een onverwachte wending, toen hij de rechtbank verzocht het kruisverhoor van een van de voormalige leiders van de sekte te staken, aangezien hij, Asahara, had besloten ,,alle verantwoordelijkheid voor de zaak op zich te nemen". Het was de eerste keer dat de 41-jarige Asahara een verklaring aflegde met betrekking tot de aanklachten tegen hem wegens misdrijven die door de sekte zouden zijn begaan, met inbegrip van de aanslag in Tokio in maart 1995.

Asahara gaf als verklaring voor zijn besluit dat hij een goddelijke boodschap had ontvangen dat het geplande kruisverhoor van Yoshihiro Inoue de ziel van zijn vroegere volgeling in gevaa zou brengen. Het bleef evenwel onduidelijk of de verklaring neerkwam op een bekentenis, aangezien Asahara eveneens herhaalde onschuldig te zijn aan de zeventig aanklachten wegens moord en poging tot moord die tegen hem waren ingebracht. De rechters weigerden het proces op te schorten en Inoue. die eerder bezwarende verklaringen tegen Asahara in verband met de aanslag in Tokio had afgelegd. ging door met zijn getuigenverklaringen. Later werd het proces verdaagd. toen Asahara stuiptrekkingen kreeg en zijn hoofd tussen zijn handen klemde omdat, zo verklaarden zijn advocaten later, hij bang was dat het zou ontploffen.

Op 25 oktober werd bekendgemaakt dat een politieagent die lid was van de sekte. had bekend in maart 1995 te hebben geschoten op de directeur van de Nationale Politieacademie, Takaji Kunimatsu (zie pag. 361/2/3-'95). Beweerd werd dat de politie van i de bekens niet had doorgegeven omdat ze twijfelde aan de betrouwbaarheid er) Na deze :l t i werd de Tokiose politiechef die verantwoordelijk was voor de openbare veiligheid, p 28 oktober overgeplaatst.

RAPPORT OVER TUNNELRAMP

Een commissie van het Hokkaido)ntwikkelingsbureau t i de maand september haar onderzoek naar de instorting van de Toyohama-tunnel in februari (zie pag 370/3-'96) af met de conclusie dat het ongeval niet had kunnen worden voorzien en niet het gevolg was van constructiefouten of menselijk falen.

VERVROEGDE ALGEMENE VERKIEZINGEN UITGESCHREVEN

Op 27 september ontbond premier Ryutaro Hashimoto het Huis van Afgevaardigden (het lagerhuis van de Diet) en schreef algemene verkiezingen uit voor 20 oktober

Premier Hashimoto had de Diet op 27 september met het oog op de ontbinding voor een speciale zitting bijeengeroepen. De verkiezingen zouden de eerste sinds 1993 zijn. In dat jaar was de Liberaal-Democratische Partij (LDP) na 38 jaar haar meerderheid kwijtgeraakt (zie pag. 728/2 e.v.-'93). Het zouden tevens de eerste verkiezingen zijn volgens een nieuw kiessysteem.

Hoewel de verkiezingen niet vóór juli 1997 hoefden te worden uitgeschreven, waren vervroegde verkiezingen regelmatig voorspeld sinds de regeringscoalitie van de LDP, haar voormalige rivaal de Japanse Sociaal-Democratische Partij (SDPJ) en de Sakigake-partij in juni 1994 was aangetreden (zie pag. 583/3 e.v.-'94).Als verklaring voor zijn besluit vervroegde verkiezingen uit te schrijven, noemde Hashimoto de formele uitvoering van het jusen-liquidatieplan en de oplossing van het slepende conflict over de Amerikaanse militaire bases op Okinawa (zie boven). Onder de voorwaarden van een op initiatief van de regering opgesteld reddingspakket (zie pag. 651/2-'96) waren zeven failliete hypotheekbanken (jusen) op 1 september officieel ontbonden, nadat ze hun bezittingen hadden overgedragen aan de Hypotheekadministratiecorporatie.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De LPD bleek na de parlementsverkiezingen van 20 oktober 1996 de grootste partij in het 500 zetels tellende Huis van Afgevaardigden, maar wist geen absolute meerderheid te behalen. LPD-leider en premier Ryutaro Hashimoto sprak de hoop uit dat hij de coalitie tussen de LDP, de SDJP en Sakigake kon voortzetten. Tegen eind oktober hadden de drie partijen nog geen akkoord bereikt. Op 7 november zou tijdens een speciale zitting van de Diet de premier worden gekozen.

De verkiezingen waren op 27 september door Hashimoto uitgeschreven (zie boven). Het waren de eerste die zouden worden gehouden krachtens het hervormde kiesstelsel, waarbij kiesdistricten met meerdere afgevaardigden werden vervangen door 300 districten met één afgevaardigde en 200 zetels werden verdeeld verdeeld op basis evenredige vertegenwoordiging onder de kandidaten die op partijlijsten stonden.

Bij het begin van de verkiezingscampagne op 8 oktober bleek er een grote mate van consensus bestaan tussen de grote partijen.

Alle partijen wilden de macht van Japans bureaucraten terugdringen door te snijden in het aantal ministeries, de macht te decentraliseren en overheidsbepalingen af te schaffen of te versoepelen. Behalve de Japanse Communistische Partij (JCP) waren alle partijen

Leiders van de belangrijkste politieke partijen in Japan aan het begin van de verkiezingscampagne op 8 oktober 1996: (bovenste rij, v.l.n.r.) Takako Doi (SDPJ), premier Ryutaro Hashimoto (LDP) en Shoichi Ide (Sakigake);onderste rij (v.l.n.r): Tetsuzo Fuwa (JCP), Yukio Hatoyama (DPJ) en Ichiro Ozawa (Shinshinto). *Foto EPA*

het erover eens dat de geplande verhoging van de omzetbelasting van 3 naar 5 procent moest doorgaan (zie pag. 655/1 e.v.-'96), hoewel er verschil van mening bestond over het moment waarop dat moest gebeuren en over de vraag in welke mate lagere inkomens van deze belasting zouden moeten worden vrijgesteld. Wat de buitenlandse politiek betreft, pleitten de LDP en de belangrijkste oppositiepartij Shinshinto ervoor dat Japan zou streven naar een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad, terwijl de andere partijen zich op dit punt terughoudender opstelden. Behalve de JCP waren alle partijen voor handhaving van de Japans-Amerikaanse Veiligheidsalliantie, hoewel de SDJP, Sakigake en de Democratische Partij van Japan (DPJ) zich verzetten tegen een uitbreiding van Japans rol in de alliantie die een wijziging zou vergen van de grondwettelijke beperkingen op militaire activiteiten.

In totaal namen 1.503 kandidaten deel aan de verkiezingen, onder wie 153 vrouwen. Slechts eenmaal eerder werden er meer vrouwen in de Diet gekozen dan het aantal van 23 dat op 20 oktober in de Diet werd gekozen. Zij vertegenwoordigden 4,6 procent van het totaal, in vergelijking met 2,7 procent in 1993, toen 14 vrouwen in de 511 leden tellende Diet werden gekozen (het hoogste aantal vrouwen dat ooit werd gekozen, bedroeg 39. Dat was in april 1946, een jaar na invoering van het vrouwenkiesrecht). De opkomst van 59 procent betekende een naoorlogs dieptepunt en overtrof het laatste dieptepunt van 67 procent bij de vorige parlementsverkiezingen in 1993.

Terwijl het resultaat van de LDP, waarvan het zetelaantal steeg naar 239, veel indruk had gemaakt, zagen haar vroegere coalitiepartners hun zetelaantal scherp dalen Het aantal afgevaardigden van de SDPJ daalde van 30 naar 15, en dat van Sakigake van 13 naar twee Sakigake-leider Shoichi Ide gaf toe dat zijn partij het slecht had gedaan, en verklaarde te zullen terugtreden omdat hij zich verantwoordelijk achtte

De belangrijkste oppositiepartij Shinshinto kwam eveneens slecht uit de bus. Haar zetelaantal daalde van 160 naar 156. Dit resultaat deed twijfel ontstaan over de toekomst van haar leider Ichiro Ozawa, een van de grote architecten van de veranderingen binnen het Japanse politieke stelsel.

De recent opgerichte DPJ behield hetzelfde aantal zetels, maar beleefde niet de doorbraak waarop haar leiders hadden gehoopt. De enige oppositiepartij die zetelwinst boekte was de JCP. Deze partij had onwrikbaar vastgehouden aan haar beginselen en niets te maken gehad met de zichtbare corruptie en verwarring van de diverse coalitieregeringen die Japan hadden bestuurd, sinds de LDP bij de verkiezingen van 1993 een nederlaag had geleden.

Verkiezingsuitslag Huis van Afgevaardigden

Partij	*Zetel-aantal*	*Districten-zetels"*	*Zetels via partijlijst**	*Vrouwen*	*Zetel aantal voor verkiezingen*
Liberaal-Democratische Partij (LDP)	239	169 (126)	70 (50)	4	211
Shinshinto	156	96 (70)	60 (41)	8	160
Democratische Partij van Japan (DPJ)	52	17 (10)	35 (20)	3	52
Japanse Communistische Partij (JCP)	26	2 (2)	24 (12)	4	15
Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ)	15	4 (4)	11 (7)	3	30
Sakigake	2	2 (2)	0 0	9	
Democratische Hervormingspartij (DHP)	1	1 (1)	O 0	2	
Nieuwe Socialistische Partij (NSP)	0	0 0	0 2		
Liberale Liga	0	0 0	0 2		
Overige partijen	0	0 O	0 0		
Onafhankelijken	9	9 (4)	0 1	10	
Vacante zetels	0	0 0	n/b 18		
Totaal	500	300 (219)	200 (130)	23	511

"Cijfers tussen haakjes geven het aantal leden aan uit deze categorieën dat terugkeerde in het Huis van Afgevaardigden.

Onderhandelingen over vorming nieuwe coalitie

Behalve vanwege de noodzaak om een absolute meerderheid in het Huis van Afgevaardigden tot stand te brengen, was Hashimoto er ook op uit de coalitie met de SDPJ te continueren om een meerderheid in het 252 leden tellende Huis van Raadsheren (Hogerhuis) te krijgen De LDP beschikte over 108 zetels in het Hogerhuis en de SDPJ over 36 Maar algemeen werd ervan uitgegaan dat het rampzalige verlies van de SDPJ onder haar traditionele aanhang u as te wijten aan haai coalitie met de LDP Dientengevolge liet de nieuwe leider van de SDPJ Takako Doi, onmiddellijk na de verkiezingen weten dat haar partij niet snel een nieuwe coalitie met de LDP zou aangaan

Doi onderstreepte dat het belangrijk was dat de SDPJ zou terugkeren naar haar sociaal-democratische beginselen, die ernstig in gevaar waren gekomen toen zij in de regering zat. Maar zij zei bereid te zijn tot ,,beleidsoverleg" met Hashimoto en sloot niet uit dat zij van geval tot geval zou bekijken of zij met de LDP zou samenwerken. Ook Sakigake sloot de mogelijkheid van een formele coalitie uit, maar, net als de SDPJ, gaf deze partij aan bereid te zijn op specifieke punten met de LDP te willen samenwerken.

Hoewel de besprekingen tussen de LDP en de SDPJ na de verkiezingen doorgingen, werd snel duidelijk dat de laatste vastbesloten was een hoge prijs te vragen om terug te komen op haar weigering een coalitie aan te gaan. Een negen punten tellend beleidsnota die op 26 oktober aan de LDP werd aangeboden, bleek onaanvaardbaar voor de LDP-top, waarna de onderhandelingen werden afgebroken. Het document bevatte onder meer een onmiddellijk verbod op politieke giften door het bedrijfsleven en een lagere omzetbelasting op voedsel met ingang van april 1997, als de verbruiksbelasting zou worden verhoogd tot 5 procent. Op 27 oktober erkende Hashimoto dat hij moeilijkheden ondervond bij de vorming van een coalitie, maar verklaarde: ,,er is niets aan te doen. We zullen doen wat we moeten doen, ook als we niet kunnen samenwerken".

Daar de DJP ook al had geweigerd een coalitie aan te gaan, leek het steeds waarschijnlijker te worden dat de LDP met een minderheidsregering zou komen. De mogelijkheid bleef echter nog open dat de LDP voldoende onafhanke-

lijke afgevaardigden en overlopers uit andere partijen aan zich wist te binden om een fragiele meerderheid in de Diet te vormen. Ook werd bekend dat belangrijke LDP-leden contact hadden met facties binnen Shinshinto. Daartoe behoorden onder meer degenen die trouw waren aan de voormalige premiers Tsutomu Hata en Morihiro Hosokawa, die ontevreden waren met het leiderschap van Ozawa, en degenen van wie werd aangenomen dat ze niet gelukkig waren met de invloed op Shinshinto van de machtige boeddhistische lekenorganisatie Soka Gakkai. die meer dan 200 van de 235 Shinshinto-kandidaten in de districten met één afgevaardigde had gesteund.

GROOTSTE NAOORLOGSE FAILLISSEMENT

Nichiei Finance Co., een woningfinancieringsmaatschappij in Yokohama, vroeg op 22 oktober faillissement aan. Haar schulden bedroegen 991,54 mrd yen ($ 1 = 113.385 yen op 25 oktober 1996). Het was het grootste faillissement in Japan sinds 1945.

De onderneming, die zich bezig hield met de financiering van onroerend goed en geregistreerd stond als een niet-bancaire financiële instelling, diende een aanvraag voor bescherming tegen crediteuren in op grond van de faillissementswetgeving. Eind september bedroegen haar uitstaande leningen 170,89 mrd yen en haar gegarandeerde leningen 820,65 mrd yen. Net als de jusen (hypotheekbanken) die eerder failliet waren gegaan ten koste van enorme overheidsgelden (zie pag. 650/1-'96), was Nichiei ten gronde gegaan aan de scherpe daling van de onroerend-goedprijzen waar Japan sinds het begin van de jaren negentig onder gebukt ging.

GESCHIL MET CHINA EN TAIWAN OVER SENKAKU-EILANDEN

Op 22 augustus werd bericht dat Japanse nationalisten bij twee afzonderlijke gelegenheden in juli en augustus protestacties hadden uitgevoerd op de Senkaku-eilanden.

De onbewoonde eilanden, 320 km ten westen van Okinawa, werden ook opgeëist door Taiwan en China, die ze resp. de Tiaoyutai- en Diaoyu-eilanden noemden. In een artikel in de officiële Chinese partijkrant het *Volksdagblad* van 30 augustus werd Japan gewaarschuwd ,,geen domme dingen" te doen en werd nogmaals gewezen op het feit dat de eilanden een onlosmakelijk deel van China waren. In juli had de Japanse Jeugdfederatie een kleine aluminium vuurtoren op de eilanden gebouwd. In augustus hadden actievoerders een oorlogsmonument bij de vuurtoren opgericht en de Japanse vlag gehesen.

Spanning loopt op

In september liep de spanning met China en Taiwan over de onbewoonde Senkaku-eilanden op. Beide landen beweerden dat de eilanden tot hun grondgebied behoorden.

Het omstreden gebied was sinds de Chinees-Japanse oorlog van 1895 in handen geweest van Japan. Vanaf 1945 vielen de eilanden onder Amerikaans bestuur. Ze waren in 1972 teruggegeven aan Japan. Landingen op de eilanden van Japanse nationalisten in juli en augustus en de bouw van een vuurtoren als symbool van soevereiniteit (zie boven) leidden in China, Taiwan en Hongkong tot demonstraties tegen Japan. De protesten werden gevoed door een afkeer van wat werd beschouwd als een herleving van Japans militarisme en in de wateren rondom de eilanden vonden enkele confrontaties plaats.

Op 4 september verhinderden Japanse patrouilleboten dat twee journalisten uit Hongkong voet aan wal zetten op de eilanden. Verscheidene organisaties in Hongkong (waaronder de Democratische Partij, één van de voornaamste critici van de Chinese plannen ten aanzien van de Britse kolonie na de overdracht in 1997) onderschreven de door China en Taiwan uitgesproken veroordeling van Japans nationalistische daad.

Na een nieuwe landing van Japanse nationalisten om de vuurtoren te repareren, vaardigde de Chinese regering op 10 september een waarschuwing uit dat de bilaterale betrekkingen ,,zware averij" zouden oplopen als zich nog meer landingen zouden voordoen. De Chinese regering diende een officieel protest in bij de Japanse zaakgelastigde in Beijing en eiste dat Japan alle bouwwerken op de eilanden zou ontmantelen. Op 13 september verklaarde de Japanse regering dat de eilanden particulier eigendom waren en dat zij derhalve niet bevoegd was Japanse burgers de toegang tot de eilanden te ontzeggen. Hoewel zich naar verluidt in september twee Chinese verkenningsschepen ophielden in de buurt van de eilanden, vonden er geen directe confrontaties plaats tussen Chinese en Japanse vaartuigen.

Op 6 september herhaalde Taiwan zijn standpunt dat de eilanden tot zijn grondgebied behoorden. Volgens het ministerie van buitenlandse zaken van Taiwan vormden de eilanden een ,,intrinsiek onderdeel van Taiwans grondgebied". De Taiwanese regering ging niet in op eisen van parlementariërs Taiwans aanspraak af te dwingen met economische sancties en zonodig met militair ingrijpen. De regering gaf de voorkeur aan ,,rationele, verstandige en vreedzame maatregelen" om de crisis op te lossen, Op 22 september eisten demonstranten in de Taiwanese hoofdstad Taipeh opnieuw dat de Taiwanese regering haar aanspraken op de souvereinitiet over de eilanden zou doen gelden. Op 23 september werden verscheidene particuliere Taiwanese vaartuigen die probee den de eilanden te bereiken. tegengehouden door 17 Japanse patrouilleboten.

Op 18 september werd in Hongkong bij kaarslicht een wake gehouden ter herdenking van de Japanse invasie van Mantsjoerije in 1931. In China werden in grote steden veiligheidstroepen in staat van paraatheid gebracht om demonstraties te voorkomen. Universiteiten werden onder streng toezicht geplaatst en dissidenten die de kwestie van Japanse herstelbetalingen opnieuw onder de aandacht wilden brengen, werden in verzekerde bewaring gesteld.

Op 22 september zette een vaartuig vanuit Hongkong koers naar de eilanden. Aan boord bevonden zich Hongkong-Chinezen die voornemens waren de Japanse vuurtoren af te breken en de Chinese vlag te hijsen. Bij een confrontatie met Japanse patrouilleboten op 26 september sprongen enkele Hongkong-Chinezen overboord. Expeditieleider David Chan en twee anderen verdronken. De Japanse regering ,,betreurde" Chans dood.

Tijdens de 51ste bijeenkomst van de Algemene Vergadering van de VN op 25 september in New York herhaalden China en Japan hun aanspraken op de betwiste eilanden, maar waren het met elkaar eens dat deze mogelijk explosieve kwestie de Chinees-Japanse betrekkingen niet mocht verstoren. Het belang van economische betrekkingen tussen de twee landen was eens te meer gebleken, toen op 17 september een 100 man sterke delegatie van leidinggevende figuren uit de Japanse zakenwereld in Beijing arriveerde om de handelsbetrekkingen aan te halen.

Territoriaal conflict met China en Taiwan duurt voort

De in juli gerezen spanningen over de status van de onbewoonde Senkaku-eilanden hield ook in oktober aan.

In een poging om de spanningen te verminderen weigerde de Japanse regering op 4 oktober een vuurtoren die in juli door een rechts-radicale groep, de Japanse Jeugdfederatie, op een van de eilanden was gebouwd (zie boven), te erkennen. Deze groep, die de vuurtoren had gebouwd, had een aanvraag ingediend om hem te laten registreren als een officieel navigatiebaken. De Japan-

se minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda verklaarde dat het besluit om de aanvraag te bevriezen in het beste belang was van de ,,internationale betrekkingen en nationale veiligheid". maar onderstreepte dat dit niets afdeed aan Japans aanspraken op de eilanden.

De aanhoudende oppositie tegen deze Japanse aanspraken werden geïllustreerd, toen zo'n 41 schepen met demonstranten uit Taiwan, Macao en Hongkong elkaar op 7 oktober bij de eilanden ontmoetten Hoewel de i aartuigen door vijftig Japanse patrouilleboten werden tegengehouden wisten sommige van de actieschepen bijna de kust van het eiland Uotsuri te bereiken, het grootste eiland van de groep Een aantal demonstranten ging korte tijd aan wal en hees de Chinese en Taiwanese vlag De Japanse autoriteiten noemden de actie betreurenswaardig en dreigden demonstranten die opnieuw op de eilanden probeerden te landen, te arresteren

Het conflict beheerste de besprekingen die op 29 oktober in Tokio werden gevoerd tussen de Chinese onderminister van buitenlandse zaken Tang Jiaxuan en zijn Japanse ambtgenoot Shunji Yanai. Het was de eerste ontmoeting op dat niveau tussen de twee landen sinds maart 1995. De twee partijen besloten tot een ,,rustige" aanpak van het conflict, hoewel geen van beide partijen afzag van aanspraken op de soevereiniteit over de eilanden. De volgende dag benadrukte premier Hashimoto de noodzaak om het probleem .,beheerst" aan te pakken, maar weigerde in te gaan op het verzoek van Tang om de vuurtoren op het betwiste eiland af te breken.

Eerder die maand, op 4 oktober, stond een tweede ronde van visserijbesprekingen tussen Japan en Taiwan in Tokio eveneens in het teken van het territoriaal geschil. De Taiwanese vertegenwoordiger in Japan en hoofdonderhandelaar bij de besprekingen, Chuang Ming-yao, had bij die gelegenheid verzocht om de vuurtoren af te breken en geëist dat Taiwanese vissers ongehinderd hun netten zouden kunnen uitwerpen in de wateren rond de eilanden. De Japanse delegatie onder leiding van Harunori Kaya, de voorzitter van de Interchange Association (het bureau dat de betrekkingen met Taiwan regelde, aangezien er geen formele diplomatieke betrekkingen bestonden), verzekerde dat de regering de vuurtoren niet officieel zou erkennen, maar weigerde op welke manier dan ook af te zien van Japans aanspraken op de soevereiniteit over de eilanden.

(Vor.ber.pag. 650/1 e.v.-1996)

ALGEMEEN

27STE TOPCONFERENTIE VAN SOUTH PACIFIC FORUM

De regeringsleiders van het 16 leden tellende South Pacific Forum (SPF) hielden hun 27ste jaarlijkse topontmoeting op 3-5 september 1996 in Majuro, de hoofdstad van de Marshall Eilanden (zie voor 26ste top in september 1995 pag 799/2-'95) Het verloop van de top werd voor een groot deel bepaald door de kwestie van de kernproeven en de terugkeer van Frankrijk als gesprekspartner van het SPF

Frankrijk was geschorst als dialoogpartner na afloop van de topontmoeting in 1995 als protest tegen het Franse besluit weer kernproeven te gaan nemen in de Stille Oceaan (zie pag. 152/1 e.v.-'96). Het beeindigen van de serie proeven in januari 1996 (zie pag. 378/2 e.v.-'96) had de weg vrijgemaakt voor opheffing van de schorsing.

Tijdens de conferentie werd ook gesproken over recente voorstellen om gebieden in de Stille Oceaan te gebruiken voor het opslaan van kernafval. Zo had een Amerikaans bedrijf het idee om kernafval te dumpen op het atol Palmyra bij Kiribati, dat Amerikaans grondgebied was. En er waren discussies geweest over het mogelijke dumpen van Taiwanees en Zuidkoreaans afval op een van de atollen van de Marshall Eilanden, die onbewoonbaar waren verklaard vanwege Amerikaanse kernproeven in de jaren '50 en '60. Dit laatste plan werd gesteund door de regering van de Marshall Eilanden.

De leiders toonden zich verheugd over het feit dat het uit 1985 stammende Verdrag over de Kernvrije Zone in het gebied van de Stille Oceaan (South Pacific Nuclear-Free Zone Treaty, zie pag. 529/1 e.v.-'85) nu ook was ondertekend door Vanuatu en Tonga, de laatste SPF-leden die nog moesten tekenen. Het verdrag, dat algemeen bekend was onder de naam Verdrag van Rarotonga, was in 1986 van kracht geworden en had tot doel van de hele regio een kernvrije zone te maken. Men was eveneens verheugd over de ondertekening in maart door Frankrijk, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten van de protocollen van het Verdrag (zie pag. 449/1-'96).

In het slotcommuniqué werd gesteld dat ondanks het jarenlange verzet van het SPF tegen het gebruik van het Stille-Oceaangebied als ,,stortplaats van andermans afval", er op dat moment gesproken werd over een aantal voorstellen om speciale plaatsen voor kernafval in te richten Men benadrukte ook de noodzaak van economische hervormingen in de regio, en riep de lidstaten cp , een binnenlands beleid te volgen dat gelicht was op de ontwikkeling van de particuliere sector, en dus ook op het terugdringen van uitgaven in de overheidssector"

Tijdens discussies na afloop van de conferentie tussen de regeringsleiders en hun dialoogpartners liet de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Oost-Azië en de Pacific Winston Lord de leiders weten dat de regering van president Bil1 Clinton geen voorstander was van plannen om in het gebied van de Stille Oceaan kernafval op te slaan Hij riep de regeringsleiders ook op stappen te ondernemen om de overexploitatie van bossen in de regio tegen te gaan, en meer controle uit te oefenen op het witwassen van geld en de handel in illegale verdovende middelen.

Op 20 september werd bekendgemaakt dat de Franse regering haar financiële bijdrage aan het SPF-secretariaat had verhoogd van $ 306.000 tot ruim $ 1 mln.

(Vor.ber.pag. 449/1-1996)

FIJI

RAPPORT OVER HERZIENING GRONDWET

Premier Sitiveni Rabuka presenteerde op 10 september 1996 aan het parlement het rapport van de Commissie voor de Herziening van de Grondwet. Hij vroeg het parlement om steun bij het uitvoeren van de aanbevelingen uit het rapport, die, eenmaal praktijk geworden, kans boden om de racistische bepalingen in de grondwet van 1990 grotendeels af te schaffen.

De inheemse Melanesische bevolking van Fiji, die werd vertegenwoordigd door de Alliance Party, was aan de macht geweest vanaf de onafhankelijkheid tot aan de algemene verkiezingen in 1987, toen de Alliance Party een nederlaag leed tegen de niet-raciale Fiji Labour Party (FLP) en de National Federation Party (NFP), die vooral werd gesteund door Fijiërs van Indiase afkomst. Dit had geleid tot twee legercoups in 1987, die werden geleid door Rabuka, die toentertijd een officier was in het voornamelijk uit Melanesiërs bestaande leger (zie pag. 641/1 e..v. -'87). De herinvoering van een burgerregering vond plaats krachtens de grondwet van 1990 (zie pag. 776/1 e.v. - '90), die de Melanesiers een permanente meerder-

heid in het parlement gaf door 37 zetels te reserveren voor hen, 27 voor de Indiers. vijf voor de Algemene Kiezers (die behoorden tot andere etnische groeperingen) en een voor de bewoners van het eiland Rotuma (een aparte etnische minderheid van Polynesische afkomst). In de grondwet werd het premier- en presidentschap eveneens voor Melanesiërs gereserveerd.

Rabuka's Fijian Politica1 Party (FPP) voerde de boventoon bij de algemene verkiezingen van 1992 en 1994 (zie pag. 587/1 e.v.-'90 en pag. 375/1 e v. -'94), waarna Rabuka een coalitieregering leidde. Maar de aanhoudende internationale veroordeling van de grondwet van 1990, verdeeldheid binnen het Melanesische parlementaire blok en de groeiende toenadering tussen Rabuka en NFP-leider Jai Rum Reddy deden de premier eindelijk zijn belofte nakomen om de grondwet te herzien.

In 1995 werd een uit drie leden bestaande Commissie voor de Herziening van de Grondwet benoemd, die werd geleid door sir Paul Reeves, een voormalig gouverneur-generaal van Nieuw-Zeeland. De andere leden waren Brij Lal, een op Fiji geboren Australische academicus van Indiase afkomst, en Tomasi Vakatora, een voormalig parlementslid van de Alliance Party. De taak van de commissie was de grondwet te herzien met inachtneming van internationaal geaccepteerde beginselen van democratie en daarbij rekening te houden met de behoefte van de Melanesische gemeenschap (die een meerderheid vormde door de omvangrijke emigratie van etnische Indiërs na de twee coups) aan soevereiniteit.

In haar rapport adviseerde de commissie een 75 zetels tellend parlement, waarvan er 25 zetels waren gereserveerd voor etnische groepen, die als volgt waren verdeeld: Melanesiers twaalf, Indiërs tien, Algemene Kiezers twee en de bewoners van Rotuma een. De overige 45 zetels stonden open voor elke groepering in de vijftien kiesdistricten die alle drie afgevaardigden hadden. De verkiezingen voor deze zetels zouden via een alternatief voorkeurssysteem verlopen. In het rapport stond ook dat het feit dat men tot een bepaald ras behoorde geen rol mocht spelen bij de benoeming van een premier. De president zou een inheemse Fijiër blijven, die door het parlement werd gekozen van een kandidatenlijst die was opgesteld door de Grote Raad van Stamhoofden (de traditionele bestuursstructuur van de Melanesische gemeenschap). Verder werd in het rapport voorgesteld om een Bill of Rights af te kondigen ter voorkoming van rassendiscriminatie, inclusief de vormen van ..positieve discriminatie" ten gunste van de Melanesiërs die sinds 1987 wijdverbreid was.

Bij de presentatie van het rapport stelde premier Rabuka zich op achter de bevindingen ervan en riep hij op tot harmonie en verzoening tussen de rassen. Het rapport kreeg ook de steun van president Ratu Sir Kamisese Mara. Maar een aantal Melanesische nationalisten, onder wie degenen die zeiden te spreken namens de extremistische Taukei-beweging, die verantwoordelijk was voor gewelddaden tegen de Indiase gemeenschap, hekelden de aanbevelingen en dreigden met een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid om te voorkomen dat ze werden doorgevoerd.

(Vor.ber.pag. 84/2/3 -1996)

SALOMONEILANDEN

BEGROTING VOOR 1996 GOEDGEKEURD

Op 8 december 1993 keurde het Nationale Parlement de begroting voor 1996 goed, die was vastgesteld op SI $ 240 mln ($ 1,00 = SI $3,4424 op 8 december 1995). De begroting liet een tekort zien van SI $16 mln, dat gedekt zou moeten worden door een omstreden heffing van 2 procent op geldopnamen van bankrekeningen; de opbrengst hiervan werd geschat op SI $17 mln.

KABINETSWIJZIGING

Op 4 september 1996 bracht premier Solomon Mamaloni het aantal ministersposten omlaag van 19 naar 17 en wijzigde tevens de samenstelling van zijn kabinet.

Aangaande de personele wijzigingen, die onder andere het ontslag van vijf ministers inhielden, werd medegedeeld dat ze in het verlengde lagen van het streven van de regering om haar meerderheid in het parlement te behouden door voor de minder opvallende parlementsleden de mogelijkheid open te houden lid te kunnen worden van de regering. De inkrimping van het kabinet werd gepresenteerd als een economische maatregel.

De samenstelling van de regering was op 4 september als volgt:

Premier - Solomon Mamaloni: vice-premier, handelsverkeer, industrie en handel - Danny Philips+; buitenlandse zaken - David Sitai+; financiën - Edmond Andresen+; landbouw en visserij - Victor Ngele+; gezondheid en medische diensten- Nathaniel Supa+; cultuur, toerisme en luchtvaart - William Haomae+: onderwijs en werkgelegenheidsontwikkeling - Alfred Maetia: energie. mijnbouw en delfstoffen - David Vouza: bosbouw en milieu - Allan Kemakeza; binnenlandse zaken - Oliver Zapot; grondbeheer en huisvesting - Gordon Mara+; transport, communicatie en openbare werken - John Fisango+; provinciaal bestuur en plattelandsontwikkeling - Allan Qurusu; jeugd- en vrouwenzaken, sport en recreatie - pater Brown Beu: justitie. politie en nationale veiligheid - *vacant: nationale planning en ontwikkeling - *vacant.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigdeportefeuille.

Op 17 september werd bekendgemaakt dat de voormalige PTT-minister John Musuota terecht moest staan op beschuldiging van corruptie, waaronder het aannemen van smeergeld. Met de beschuldigingen tegen Musuota kwam het aantal ministers of oud-ministers dat een proces wegens corruptie boven het hoofd hing, op vijf. De anderen waren Maetia, Zapo, Andresen en oud-minister van justitie Francis Orodani. Er was nog geen datum vastgesteld voor de processen tegen de vijf verdachten.

(Vor.ber.pag. 235/3 - 1996)

TOKELAU-EILANDEN

TOKELAU KRIJGT WETGEVENDE MACHT

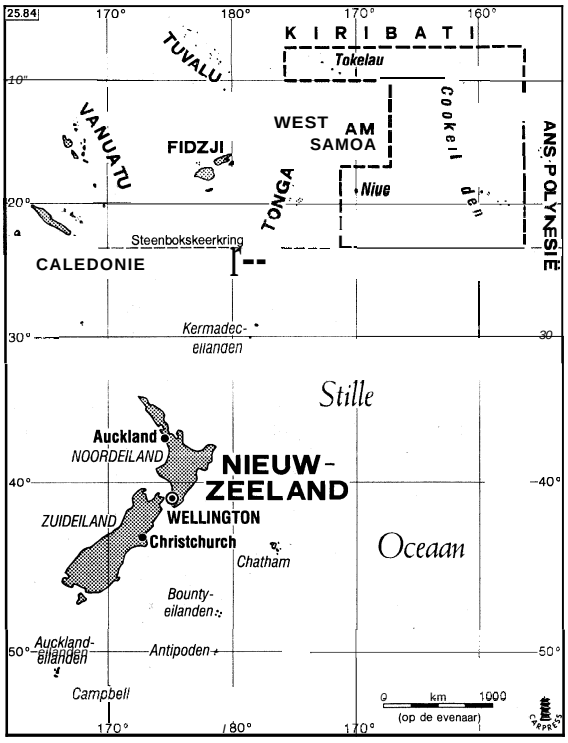
Op 24 mei 1996 werd bekend dat het parlement van Nieuw Zeeland akkoord was gegaan met de Tokelau Amendementswet, welke het gebiedsdeel Tokelau het recht gaf zijn eigen wetgeving op te stellen.

De maatregel gaf de Algemene Fono, het nationale vertegenwoordigende orgaan van het gebied, ondergeschikte wetgevende bevoegdheden, hetgeen werd uitgelegd als een belangrijke stap in de richting van grotere autonomie voor Tokelau. De maatregel wijzigde echter niets aan de bestaande status van Tokelau als niet-autonoom gebied, of aan het recht van het Nieuwzeelandse parlement om voor Tokelau wetten uit te vaardigen.

TONGA

VOORSTANDERS VAN DEMOCRATISERING VRIJGELATEN

Het parlementslid Akilisi Pohiva en twee journalisten werden op 14 oktober 1996 uit de gevangenis ontslagen; deze

Nieuw-Zeeland en bezittingen, waaronder de Tokelau-eilanden

drie voorvechters van democratische hei-vormingen hadden sinds 20 september gevangen gezeten wegens minachting van de Wetgevende Assemblée. Hun vrijlating was gelast door opperrechter Nigel Hampton omdat de vonnissen ongrondwettig en onrechtmatig waren

Pohiva was vice-voorzitter van de Volkspartij (People's Party, PP); zijn campagne voor democratische hervormingen van het praktisch absolutistisch, door het Tongaans koningshuis geregeerde stelsel had hem in het verleden geen goede naam bezorgd bij de bestuurlijke autoriteiten; Pohiva had geprobeerd een impeachmentprocedure te beginnen tegen een aantal niet gekozen leden van de regering. Zijn meest recente poging betrof het ongeoorloofde bezoek aan de Olympische Spelen in Atlanta van de minister van justitie Tevita Tupou. Van zijn voornemen om tot impeachment over te gaan had Pohiva het weekblad Koe Taimi'o Tonga, dat bekend stond om zijn democratische gezindheid, op de hoogte gebracht, met als gevolg dat hij samen met de hoofdredacteur van het blad, Kalafi Moala, en de plaatsvervangend hoofdredacteur, Filokalafi 'Akau'ola schuldig werd bevonden aan minachting van het parlement. Het vonnis was gebaseerd op een verouderde wet die publicatie van een dergelijke procedure verbood voordat zij door het parlement in werking was gesteld.

Nadat het parlement had besloten om Pohiva's impeachment-motie aan te nemen, schorste koning Taufa'ahau Tupou IV de vergadering, die reglementair tot half november in zitting zou zijn gebleven. De verklaring die de koning gaf voor de schorsing, nl. dat deze noodzakelijk was geworden vanwege verplichtingen van ministers in het buitenland, werd door een aantal, door de burgers gekozen, leden in het parlement in twijfel getrokken.

(Vor.ber.pag. 235/3 e.v. - 1996)

TUVALU

VICE-PREMIER ONTSLAGEN

Op 17 september 1996 werd bericht dat de gouverneur-generaal van Tuvalu, Sir Tulaga Manuella, ontslag had aangezegd aan vice-premier Otinielu Tausi op verzoek van premier Kamuta Laatasi. Tausi, die ten tijde van zijn ontslag ook minister was van binnenlandse zaken en plattelandsontwikkeling en van ontwikkeling der natuurlijke hulpbronnen, zou, aldus premier Laatasi, hebben geweigerd zijn ontslag aan te bieden, ondanks het feit dat hij kenbaar had gemaakt niet langer in kabinetsverband te willen functioneren

(Vor.ber.pag. 803/3-1995)

VANUATU

FINANCIEEL SCHANDAAL

Op 5 juli 1996 kwam de oppositie met de publikatie van een rapport van de nationale ombudsman Marie-Noëlle Ferrieux-Patterson een zakenfraude aan het licht die Vanuatu aan de rand van een bankroet zou kunnen brengen

De Australiër Peter Swanson had zich in april weten te verzekeren van tien bankgaranties ter waarde van $ 100 mln in ruil voor beloofde winsten die zouden worden gemaakt door zijn „New Resources Group (Vanuatu)". De regering van Vanuatu had ook diplomatieke paspoorten verstrekt aan Swanson en zijn zakenpartners, die vervolgens spoorloos verdwenen.

In haar rapport deed Ferrieux-Patterson de aanbeveling dat premier Maxime Carlot Korman berispt zou moeten worden door president Jean-Marie Leye Lenelgau en dat Carlot Korman de minister van financiën, Barak Sope, en twee ambtenaren - de president van de Reserve Bank en de staatssecretaris van financiën - zou moeten ontslaan vanwege hun aandeel in de transactie.

Op 8 juli noemde Carlot Korman het rapport van de ombudsman bezijden de waarheid en ongeldig en legde hij oproepen van oppositieleiders om af te treden naast zich neer. Op 30 juli werd bekendgemaakt dat Australië had gewaarschuwd dat het zijn jaarlijkse hulp aan Vanuatu van A$ 11 mln ($ 8 mln) zou staken, als het schandaal niet zou worden opgelost en de aanbevelingen van de ombudsman niet zouden worden uitgevoerd.

REGERING VERVANGEN NA MOTIE VAN WANTROUWEN

De coalitieregering van Maxime Carlot Korman, die bestond uit diens factie van de Union of Moderate Parties (UMP) en de drie partijen van het Unity Front (UF), ging sinds juli gebukt onder interne meningsverschillen en viel tenslotte op 30 september door een motie van wantrouwen. Zij werd opgevolgd door een coalitie onder leiding van Serge Vohor, die aan het hoofd stond van een rivaliserende UMP-factie.

Serge Vohor was Carlot Korman reeds eerder opgevolgd in december. 1995 (zie pag. 236/2/3 - '96, maar was in februari 1996 door hem afgezet na een motie van wantrouwen (zie pag. 596/2 - '96).

Hergroepering van partijen. Oprichting MTF

Na het aan het licht komen van het omvangrijke financieel schandaal had de oppositie, bestaande uit Vohors UMP-factie en de National United Party (NUP) van pater Walter Lini, geëist dat Carlot Korman aftrad (zie boven). Carlot Korman had zich daartegen verzet, maar het was duidelijk dat het schandaal een diepe kloof had geslagen binnen de regering en ook binnen het UF, het samenwerkingsverband tussen de Melanesian Progressive Party (MPP) van Barak Sope, de Vanua'aku Pati (VP)van Donald Kalpokas en de kleine Tan Union van Vincent Boulekone. De spanningen liepen vooral op tussen Carlot Korman en zijn minister van financiën Sope (die volgens de nationale ombudsman moest worden ontslagen).

Op 5 augustus wijzigde Carlot Korman zijn kabinet en degradeerde hij Sope tot minister van handel. De MPP-leider ging niet akkoord met deze maatregel en op 12 augustus werd hij uit het kabinet ontslagen. Behalve zijn weigering om af te treden als minister van financiën noemde Carlot Korman Sope's gebrek aan loyaliteit als reden voor zijn ontslag. Hiermee verwees hij naar het besluit van de MPP zich terug te trekken uit het Unity Front en, samen met de Tan Union en de Fren Melanesian Party van Albert Ravutia, de politieke groepering MTF op te richten. Na deze hergroepering van partijen volgde op 18 augustus het ontslag van Vincent Boulekone als minister van landbouw en op 22 augustus dat van Ravutia als minister van burgerluchtvaart, toerisme, telecommunicatie en meteorologie evenals de verwijdering van nog een MPP-minister.

Val kabinet-Carlot Korman

Aangezien de regeringscoalitie nog alleen bestond uit Carlot Kormans factie van de UMP en de VP, beschikte de nieuwe oppositie over een meerderheid in het parlement en begon zij stappen te ondernemen om een buitengewone zitting van het parlement te beleggen, zodat de regering met een motie van antrouwen naar huis kon worden gestuurd. De regering verzette zich tegen pogingen om het parlement bijeen te roepen, maar parlernentsvoorzitter Edward Natapei besloot dat er op 26 augustus een buitengewone zitting zou worden gehouden. Aanhoudende geruchten dat de veiligheidstroepen een coup aan het beramen waren, deden Natapei echter besluiten de zitting uit te stellen tot 30 september. Hoewel de oppositie de datum op legitieme wijze wist te vervroegen, mislukte op 25 september een poging om een motie van wantrouwen in te dienen, doordat de regering de parlementaire zitting boycotte. Ondanks een oproep van Carlot Korman aan de oppositie om deel te nemen aan zijn regering, hield de oppositie voet bij stuk en zag Korman zich niet in staat om de buitengewone zitting met procedurele middelen verder te ~vertragen. Toen de motie van wantrouwen dan op 30 september in behandeling werd genomen. viel de regering onmiddellijk.

Nieuwe regering

Na op 30 september te zijn beëdigd als premier maakte Serge Vohor zijn nieuwe kabinet bekend. De samenstelling was op 1 oktober als volgt:

Premier - Serge Vohor (UMP)*; vice-premier, minister van handel en industrie - Barak Sope (MTF)+; financiën - Shem Noukout (NUP)*; buitenlandse zaken - Willie Jimmy (UMP)*; binnenlandse zaken - Robert Karie (NUP)*; justitie, cultuur en vrouw-enzaken - mevr. Hilda Lini (NUP)*; onderwijs - Demis Lango (UMP)*; gezondheidszorg - John Dickinson (NUP)*; landbouw, veeteelt. bosbouw en visserij - Vincent Boulekone (MTF); vervoer en openbare werken - Samson Bue (UMP)*; burgerluchtvaart. toerisme, meteorologische dienst en posterijen - Albert Ravutia (MTF); grondbeheer en natuurlijke hulpbronnen - Jeffery Lava (MTF)*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigdeportefeuille.

Op 23 oktober veranderde de nieuwe regering-Vohor al van samenstelling toen de MTF in het kabinet werd vervangen door de VP, die op dat moment de parlementaire oppositie leidde. VP-leider Donald Kalpokas werd benoemd tot vice-premier en minister van onderwijs, welke functie hij in de vorige regering-Carlot Korman ook had bekleed (zie pag. 236/2 - '96). De overige .,leveranciers" aan het kabinet, de UMP-factie van Vohor en de NUP, bleven ongewijzigd deel uitmaken van de regering.

Doordat de vier MTF-ministers werden vervangen door drie VP-kandidaten bedroeg het totaal aantal kabinetsleden niet langer twaalf maar elf. De wijzigingen betroffen per 23 oktober de volgende portefeuilles:

Vice-premier, onderwijs - Donald Kalpokas (VP)*; landbouw, veeteelt. bosbouw en visserij - John Willie Morrison (VP)*; grondbeheer en natuurlijke hulpbronnen - Joe Natuman (VP)*; burgerluchtvaart, torrisme. meteorologische dienst en posterijen - Demis Lango (UMP)+.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

President en vice-prernier korte tijd in hechtenis

Voorafgaand aan de kabinetswijziging waren president Jean-Marie Leye Lenelgau en vice-premier Barak Sope in hechtenis genomen door 's lands ordestrijdkrachten, de Vanuatu Mobile Force (VMF).

Aanleiding tot de vrijheidsberoving, die slechts enkele uren duurde, vormde het gerucht dat de regering hulp van buitenaf wilde inroepen om de VMF-staking over betaling van achterstallig loon en toeslagen. die al twee weken aan de gang was, te breken. Nadat de twee politici waren vrijgelaten riep vice-p emier Sope het kabinet bijeen (premier Vohor verbleef in het buitenland), dat instemde met een regeling van de loonvorderingen, waarvan er sommige uit 1993 dateerden.

Nieuwe regeringswijziging. Arrestatie VMF-leden

Op 8 november benoemde premier Serge Vohor pater Walter Lini, voormalig premier en NUP-leider, tot minister van justitie, cultuur en vrouwenzaken. Hij volgde zijn zuster Hilda Lini op, die daarop uit de NUP stapte. Zij was de enige vrouw in het parlement die in oktober in de regering was benoemd (zie boven). Later die maand liet ze weten een nieuwe politieke partij te zullen beginnen, die was gebaseerd op Melanesische en christelijke waarden.

Een van de eerste daden van de nieuwe minister van justitie was het laten arresteren van 138 leden van de 300 man sterke VMF. de paramilitaire veiligheidsmacht die het leger van Vanuatu vormde. Leden van de VMF hadden president Jean-Marie Leye Lenelgau in oktober voor korte tijd ontvoerd. Zij waren met hem in slepend conflict venvikkeld over achterstallig loon en vergoedingen (zie boven). Hoewel de regering daarop besloot een regeling te treffen voor het achterstallige loon. werd er niets uitbetaald. De arrestatie van degenen die bij de ontvoering betrokken waren, leek bedoeld om te laten zien dat de regering vastberaden was de wet te handhaven. hoewel Lini verklaarde dat degenen die onschuldig bleken te zijn, hun taken bij de VMF konden hervatten. op voorwaarde dat ze een eed van trouw zouden afleggen.

(Vor.ber.pag. 596/2-1996)

INDEX AFLEVERING NR. 3113

AFRIKA Inwisselbaarheid valuta's in landen van groepering voor Oost-Afrikaanse samenwerking **33**
Topconferentie SADC **33**
Negende topconferentie LCBC **33**
Amerikaans voorstel voor oprichting Afrikaanse vredesmacht **33**
IGAD-topconferentie **33**
CANADA Aftreden minister van defensie, ontslag stafchef strijdkrachten **22**
Ontwikkelingen m.b.t. Quebec **22**
Economische ontwikkelingen, verlaging rentetarieven **23**
FIJI Rapport over herziening grondwet **64**
FRANKRIJK Corruptiezaken **9**
Bezuinigingen op defensie **10**
Bezetting door illegalen beëindigd **10**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **11**
Tussentijdse verkiezingen **13**
Bomaanslagen door Corsicaanse separatisten **15**
GROOT-BRITTANNIE Strengere asielwetgeving **15**
Regeringswijzigingen **16**
Voorstellen tot verbod op vuurwapens **17**
Ontwikkelingen in Noord-Ierland, spanningen door Oranjemarsen **19**
Doorbraak in overleg tussen alle partijen **21**
HONGKONG Lid Uitvoerende Raad neemt ontslag **52**
Demonstratie tegen China **52**
Onlusten in detentiecentrum Vietnamese bootvluchtelingen **52**
Vrees voor beknotting mensenrechten onder toekomstig Chinees bestuur **52**
Arrestaties in verband met vervalsing documenten **53**
Bepalingen ten aanzien van gouverneurschap SAR **53**
Chinees-Britse betrekkingen **56**
IRAN Formatie van twee groepen binnen parlement **48**
Amerikaans Congres keurt voorstel voor sancties goed **49**
Diplomatieke spanning met Duitsland **49**
Onderhandelingen over olie-akkoord met Zuid-Afrika mislukt **49**
Presentatie begroting voor 1997 **49**
IVOORKUST Regeringswijziging **33**
Vergunning verleend voor exploratie olieveld **34**
Akkoord over schuldenherschikking **34**
JAPAN Zege Communistische Partij bij plaatselijke verkiezingen **57**
Voedselvergiftigingsepidemie **57**
Kwestie van Amerikaanse legerbases op Okinawa **57**
Handelsconflict met VS **58**
Japans-Russische betrekkingen **58**
Schadevergoeding voor „troostmeisjes" **59**
Partijpolitieke ontwikkelingen **60**
Ontwikkelingen in schandaal rond besmet bloed **60**
Proces tegen Aum Shinrikyo-sekte **60**
Parlementsverkiezingen **61**
Geschil met China en Taiwan over Senkaku-eilanden **63**
MIDDEN-OOSTEN Aanslagen op Westelijke Jordaanoever, gevangenenruil met Hezbollah 41
Israëlisch-Palestijnse vredesonderhandelingen in impasse **42**
Top in Washington **45**
Ontwikkelingen in Israëlisch-Syrische vredesonderhandelingen **46**
Ontmoeting tussen presidenten Arafat en Weizmann **48**
Rondreis Franse president door Midden-Oosten 48
Brits voorstel voor veiligheidsorgaan voor Midden-Oosten **48**
Derde Economische Top over Midden-Oosten en Noord-Afrika **48**
NEDERLAND Wettelijk minimum (jeugdloon)per 1 januari 1997 **5**
Bijstands-, IOAW- en IOAZ-uitkeringen per 1 januari 1997 **5**
De sociale verzekeringen per 1 januari 1997 **6**
NEDERLANDSE ANTILLEN Akkoord met IMF over sanering overheidsuitgaven, rapport van Commissie-Van Lennep **24**
Regeringswijziging **25**
Benoeming Gevolmachtigde op ministerie van Arubaanse en Antilliaanse zaken **25**
Verzet tegen voornemen van EU een eind te maken aan 'Antillenroute' rijsthandel **25**
NIGERIA VN-rapport over schendingen van mensenrechten **34**
Arrestatie oppositieleiders in verband met moord op Abiola **34**
Nieuwe militaire bestuurders **34**
Onderhandelingen over bezoek Gemenebest-ministers van buitenlandse zaken **34**
Moslim-rellen **35**
Politieke partijen erkend **35**
Nieuwe deelstaten, economische hervormingen **36**
Omstreden prijs voor Abacha **36**
OCEANIË 27ste Topconferentie South Pacific Forum **64**
PALESTIJNSE GEBIEDEN Palestijnse gevangene gedood, onrust in Nabloes **50**
Oproep tot staking **50**
Jordaanse koning Hoessein op bezoek **51**
Vergadering van Palestijnse Adviesgroep **51**
QATAR Begroting voor 1996-'97 bekendgemaakt **51**
Grensakkoord met Saoedi-Arabië **51**
Benoeming van kroonprins **51**
Nieuwe regering **51**
Schikking met oud-emir over overheidsgelden **52**
Vorming Adviesraad voor Defensie **52**
Defensie-akkoord met Groot-Brittannië **52**
SALOMONEILANDEN Begroting voor 1996 goedgekeurd **65**
Kabinetswijziging **65**
TOGO Premier Kodjo afgetreden, nieuwe regering **36**
Grensincident met Ghana **37**
TOKELAU-EILANDEN Tokelau krijgt wetgevende macht **65**
TONGA Voorstanders van democratisering vrijgelaten **65**
TUVALU Vice-premier ontslagen **66**
VANUATU Financieel schandaal **66**
Regering vervangen na motie van wantrouwen **66**
Samenstelling nieuwe regering **67**
VERENIGDE STATEN Ontwikkelingen m.b.t. binnenlandse veiligheid, ramp met TWA-vliegtuig **27**
Ontwikkelingen in Whitewater-affaire **29**
Uitspraken Hooggerechtshof betreffende spaarinstellingen en positieve discriminatie **30**
Rapport inzake doodstraf **30**
Ontwikkelingen op het gebied van de volksgezondheid **30**
Oud-vice-president overleden **31**
Referendum op Hawaii over mogelijke soevereiniteit **32**
Verzet Europese en Aziatische handelspartners tegen aanvullende Amerikaanse sancties tegen Iran en Libië **32**
ZAIRE Parlement keurt grondwet goed **37**
Opstand van Banyamulenge **37**
Massale terugkeer vluchtelingen naar Rwanda **39**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

BOSNIË-HERZEGOVINA

ONTWIKKELINGEN VOORAFGAAND AAN VERKIEZINGEN

In de twee maanden voorafgaand aan de Bosnische verkiezingen in september 1996 was de aandacht vooral gericht op (i) pogingen om te voorkomen dat de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic en andere van oorlogsmisdaden beschuldigde leiders een vooraanstaande rol zouden spelen, (ii) de betrekkingen met Servië, en (iii) de relaties tussen moslims en Kroaten binnen de Federatie Bosnië-Herzegovina.

Aftreden van Karadzic

Uiteindelijk zorgde de Amerikaanse afgezant Richard Holbrooke ervoor dat Karadzic op 19 juli aftrad als 'president' van de Republika Srpska (het door Serviërs gecontroleerde deel van Bosnië) en als voorzitter van de Servische Democratische Partij (SDS). De SDS moest zich houden aan de deadline van 19 juli, die op 15 juli was ingesteld door Robert Frowick, hoofd van de commissie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die de voorbereidingen trof voor de verkiezingen in september; anders zou ze uitgesloten worden van deelname aan de verkiezingen.

De Bosnische president Alija Izetbegovic (l.) begroet de Amerikaanse afgezant Richard Holbrooke (r.) na diens aankomst in Sarajevo op 16 juli 1996. Foto *EPA*

Holbrooke, de architect van het Vredesplan voor Bosnië van december 1995, had in februari ontslag genomen bij het ministerie van buitenlandse zaken (zie pag. 605/2-'96) en een baan aangenomen op Wall Street. Begin juli had de Amerikaanse overheid hem overgehaald naar de Balkan terug te keren om de kwestie rond Karadzic op te lossen. Na ongeveer tien uur onderhandelen in Belgrado met de Servische president Slobodan Milosevic en Bosnisch-Servische functionarissen maakte Holbrooke op 19 juli bekend dat Karadzic een ontslagbrief had gefaxt vanuit zijn bolwerk Pale, die was ondertekend in het bijzijn van de machtige chef van de Servische geheime politie, Jovica Stanisic.

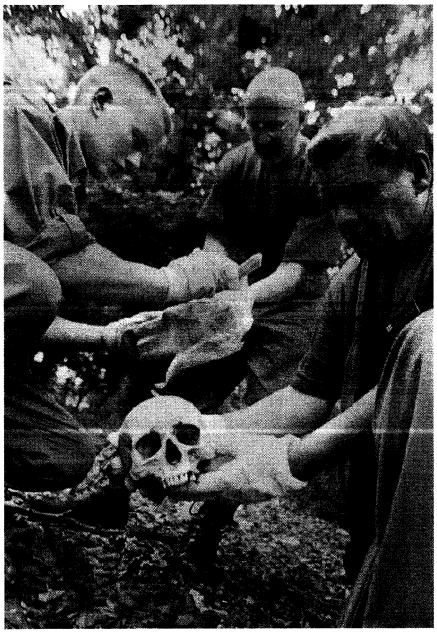

De Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic (r.)en 'vice-president' Biljana Plavsic (1.)arriveren op 1 juli 1996 in Pale voor een bijeenkomst van de Servische Democratische Partij (SDS). Foto EPA

Het officiële Joegoslavische persbureau *Tanjug* maakte op 19 juli de bijzonderheden bekend uit Karadzics ontslagbrief, die mede was ondertekend door de Bosnisch-Servische 'vice-president' Biljana Plavsic, de Bosnisch-Servische 'vice-premier' en 'minister van buitenlandse zaken' Aleksa Buha en de voorzitter van de Bosnisch-Servische Volksassemblée Momcilo Krajisnik.

Karadzic verklaarde dat hij 'onmiddellijk en voorgoed van alle politieke activiteiten zou afzien' en 'niet in het openbaar zou verschijnen, noch op radio en televisie of in andere media. of op welke manier dan ookzou deelnemen aan de verkiezingen'. Hij 'deed afstand van het presidentschap van de [Bosnisch-]Servische Republiek en de daarbij behorende bevoegdheden'. Met ingang van 19 juli zou Plavsic 'waarnemend president worden ... tot de resultaten bekend zijn van de verkiezingen van 14 september ... als er een nieuwe president wordt gekozen' (Voor eerdere bekendmaking op 30 juni door Carl Bildt, Hoge Vertegenwoordiger bij de Bosnische Vredesimplementatieraad, dat Karadzic al zijn bevoegdheden had overgedragen aan Plavsic, en haar daarop volgende verklaring dat hij niet was afgetreden, maar slechts tijdelijk zijn bevoegdheden aan haar had overgedragen, zie pag. 605/3-'96). Karadzic deed eveneens afstand van het voorzitterschap van de Servische Democratische Partij

Maandblad 67ste jaargang, nr 3114, pag 50791-50866

Leden van een Fins forensisch-geneeskundig team graven op 5 juli 1996 in de buurt van het dorp Kravice de stoffelijke resten op van vermoedelijke slachtoffers van de val van Srebrenica een jaar eerder. Foto EPA

(SDS) en droeg zijn bevoegdheden en taken over aan Buha.

Tegenover journalisten sprak Holbrooke op 19 juli de waarschuwing uit dat iedere stap terug van de Serviërs zou leiden tot niet nader genoemde gevolgen. Ook maakte hij duidelijk dat het akkoord niet voldeed aan de Amerikaanse eisen en dat Karadzic en andere aangeklaagde oorlogsmisdadigers ..in Den Haag in een eerlijk proces terecht moeten staan."

Oorlogsmisdaden

Op 11 juli vaardigde het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het voormalige Joego-Slavië (dat in Den Haag zetelde) internationale arrestatiebevelen uit tegen de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic en de Bosnisch-Servische legercommandant generaal Ratko Mladic. Beiden waren bij twee eerdere gelegenheden door het Tribunaal aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden (zie pag. 812/3 e.v.-'95 en 96/2-'96).

Van 27 juni tot 8 juli hield het Tribunaal openbare getuigenverhoren, waarin Karadzic en Mladic in verband werden gebracht met het vermeende bloedbad onder moslims in Srebrenica in juli 1995 (zie pag. 805/2 e.v.-'95) en andere wreedheden die tijdens de oorlog zouden zijn begaan. In juni, juli en augustus legden forensische specialisten graven bloot in de buurt van Srebrenica en in andere gebieden in Bosnië.

Op 11 juli verzocht een van de rechters van het Tribunaal, de Fransman Claude Jorda, de openbare aanklagers een onderzoek in te stellen naar de rol van de 'hoogste Servische politieke en militaire leiders' in het conflict in Bosnie Het was de eerste keer dat het Tribunaal openlijk vroeg om een onderzoek naar de rol van de Servische president Milosevic en andere hooggeplaatste Servische leiders in het conflict in Bosnie

Ondertekening communicatie-akkoord tussen Bosnië en Servie

Op 24 juli ondertekenden Bosnische en Servische functionarissen een historisch communicatie-akkoord.

Het protocol, dat erop gericht was het telefoon- en transportverkeer tussen Bosnië en Servië te herstellen, werd ondertekend aan het eind van een tweedaags bezoek aan de Servische hoofdstad Belgrado door een Bosnische 'delegatie van politici en zakenmensen', die onder leiding stond van de vice-president van de Federatie van Bosnië-Herzegovina, Ejup Ganic. Bosnië en Joego-Slavië hadden in december 1995 diplomatieke betrekkingen aangeknoopt in het kader van het vredesakkoord (zie pag. 305/2 e.v.-'96).

Tijdens zijn bezoek sprak Ganic ook drie uur met Milosevic, waarna Ganic zei dat de betrekkingen tussen de twee landen 'nauwer waren dan ooit'. Volgens de Financial Times van 24 juli was het bezoek deels bedoeld om de Bosnisch-Servische leiders nog verder te isoleren door directe contacten te leggen tussen Belgrado en Sarajevo In een interview met het blad Nasa Borba van 26 juli noemde Plavsic de ontmoeting tussen Ganic en Milosevic 'ern zware slag voor de waardigheid van de Servische natie'.

Een Joegoslavische delegatie onder leiding van vice-premier Nikola Sainovic bracht eind augustus een bezoek aan Sarajevo

Verkiezingen in Mostar. Kroaten boycotten nieuwe gemeenteraad. Compromis-overeenkomat tussen Kroaten en moslims

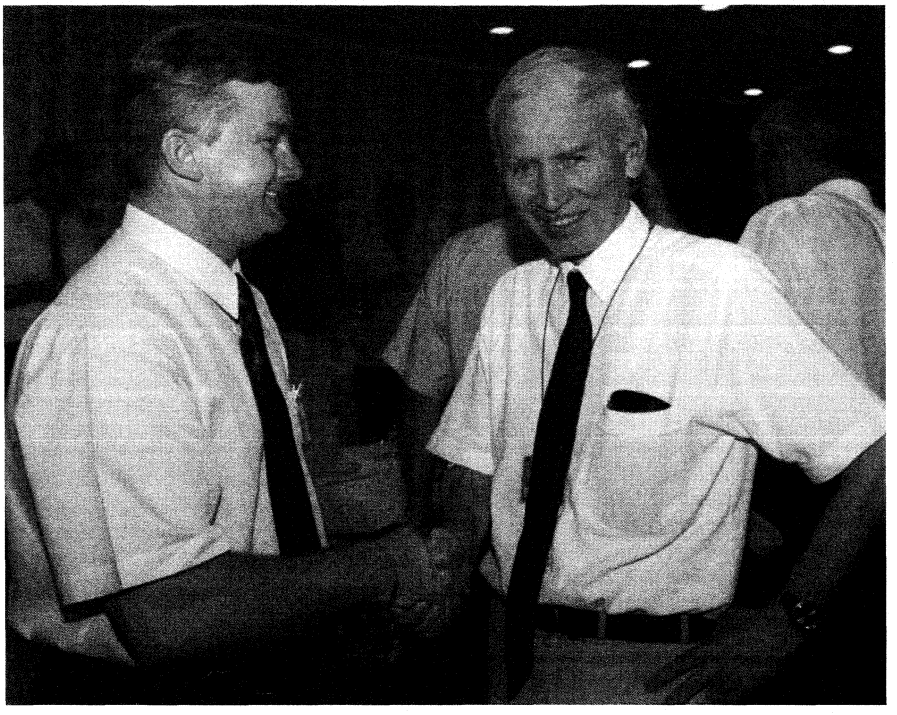
Op 30 juni werden in Mostar omstreden verkiezingen gehouden met het doel eenheid te brengen in de stad die ernstig verdeeld bleef tussen moslims en Kroaten.

De verkiezingen. die aanvankelijk eind mei zouden worden gehouden. waren uitgesteld nadat moslim-partijen in het oostelijk deel van de stad weigerden zich te laten registreren uit protest tegen de verkiezingsregels, die volgens hen nadelig waren voor niet-Kroaten die door de oorlog uit Mostar waren vertrokken (zie pag. 607/1/2-'96).

De grootste moslimpartij, de Burgerlijst voor een Verenigd Mostar (LGJM) en haar bondgenoten, waaronder Servische partijen, behaalde 21 van de 37 zetels in de gemeenteraad. Zij kreeg de meeste van de stemmen die waren uitgebracht door vluchtelingen in het buitenland. De grootste Kroatische partij, de Kroatische Democratische Unie (HDZ), behaalde de overige zestien zetels en kreeg de meeste van de in de stad

Ejup Ganic, device-president van de moslim-Kroatische Federatie van Bosnië (l.).overlegt op 23 juli 1996 in Belgrado met de Servische president Slobodan Milosevic (r). Foto EPA

Sir Martin Garrocl, de speciale afgezant van de Europese Unie (r.).feliciteert Ivan Prskalo na diens verkiezing tot burgemeester van Mostar op 14 augustus 1996 Foto EPA

zelf uitgebrachte stemmen. De Kroaten, die werden gesteund door de Kroatische president Franjo Tudjman, weigerden de verkiezingsuitslagen te erkennen omdat ze 'deels onregelmatig' waren. Zij boycotten de eerste zitting van de gezamenlijke gemeenteraad op 23 juli: tijdens deze zitting werd LGJM-kandidaat Hamdija Jahic gekozen tot raadsvoorzitter.

Na drie dagen van besprekingen onder bemiddeling van functionarissen van de Europese Unie (EU) besloten de Bosnisch-Kroatische leiders in Mostar op 6 augustus samen te werken met moslim-politici in de stad. Het akkoord werd pas bereikt nadat de EU had gedreigd een punt te zetten achter haar twee jaar durende missie om Mostar te herenigen en nadat de Amerikaanse president Bill Clinton aan Tudjman een volgens de Economist van 10 augustus 'strenge waarschuwing' had gegeven.

Krachtens het akkoord, dat was ondertekend door de burgemeester van West-Mostar. Mijo Brajkovic, namens de Kroaten, en door de burgemeester van Oost-Mostar, Safet Orucevic, namens de moslims. zou de voltallige gemeenteraad in augustus een Kroatische burgemeester en een islamitische loco-burgemeester kiezen. De raad zou opnieuw bijeenkomen na een uitspraak van het Hooggerechtshof van de Federatie van Bosnië-Herzegovina (een orgaan dat nog moest worden ingesteld) over de klachten van de Kroaten ten aanzien van de onregelmatigheden bij de gemeenteraadsverkiezingen in Mostar. Het akkoord bepaalde dat het Hof binnen zestig dagen uitspraak moest doen.

De Amerikaanse minister van handel Mickey Kantor (1.)schudt de hand van de Bosnische premier Hasan Muratovic aan het begin van hun ontmoeting in Dubrovnik op 11 juli 1996. *Foto EPA*

De Kroatische televisie berichtte op 14 augustus dat de gemeenteraad van Mostar Ivan Prskalo van de HDZ had gekozen tot burgemeester en Safet Orucevic van de LGJM tot loco-burgemeester.

Bosnisch-Kroatisch akkoord over opheffing van Herceg-Bosna en versterking van de Federatie

De Kroatische president Franjo Tudjman en Alija Izetbegovic, de voorzitter van het collectieve presidentschap van Bosnië-Herzegovina, voerden op 14 augustus in Genève besprekingen. De vergadering werd ook bijgewoond door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher. De twee leiders ondertekenden een akkoord over de overdracht van bevoegdheden van instellingen van de Republiek Bosnië-Herzegovina en de (eenzijdiguitgeroepen) Kroatische Republiek Herceg-Bosna (waar medio juni een nieuwe regering was gevormd) naar de Federatie van Bosnië-Herzegovina (de moslim-Kroatische Federatie).

De twee partijen besloten 'met onmiddellijke ingang de noodzakelijke stappen te nemen om de instellingen van de Kroatische Republiek Herceg-Bosna op te heffen en te laten opgaan in de betreffende ministeries van de Federatie'. Bovendien zou 'het eigen functioneren' van de republiek worden ondergebracht bij federale instellingen. Met ingang van 31 augustus zouden de bestuurlijke regelingen die van kracht waren in het gebied van de federatie dat werd gecontroleerd door de HVO (Kroatische Defensieraad), hun geldigheid ve liezen.

Een meer gedetailleerd document (genaamd 'Overeengekomen Maatregelen') dat voorzag in de oprichting van de Federatie en de opheffing van de Kroatische Republiek Herceg-Bosna, werd op 15 augustus in Sarajevo ondertekend door de president en vice-president van de Federatie (respectievelijk Kresimir Zubak en Ejup Ganic) en de premier van de Republiek Bosnië-Herzegovina, Hasan Muratovic.

Op 31 augustus, de deadline voor de opheffing van Herceg-Bosna, zei Ganic tegen journalisten: 'Herceg-Bosna bestaat niet langer'.

Gemeenteraadsverkiezingen in Bosnië afgelast

Robert Frowick (hoofd van de OSVE-commissie, die was belast met de organisatie van de verkiezingen in Bosnië) maakte op 27 augustus bekend dat de gemeenteraadsverkiezingen die zouden

n
samenvallen met de parlementsverkiezingen op 14 september, waren uitgesteld vanwege vermeende onregelmatighede die de Servische autoriteiten zouden hebben begaan bij het registreren van de kiezers Er werd geen nieuwe datum vastgesteld voor de gemeenteraadsverkiezingen

Frowick zei dat hij 'als voorzitter beslist had' dat het onhaalbaar was om de gemeenteraadsverkiezingen te laten doorgaan. De Financial *Times* van 28 augustus berichtte dat Frowicks besluit samenhing met bewijzen dat de Bosnisch-Servische autoriteiten en de Servische regering in Belgrado hadden geknoeid met de registratie van tienduizenden Servische vluchtelingen in Joego-Slavië in een poging om in de oorlog veroverd terrein te consolideren door te zorgen voor een Servische meerderheid in gebieden waar voor de oorlog voornamelijk moslims woonden.

De Bosnisch-Servische 'premier' Gojko Klickovic zei op *27* augustus tegen het Servische persbureau *SRNA* dat Frowicks besluit een 'schaamteloze daad' was en dat de gemeenteraadsverkiezingen toch zouden doorgaan.

Frowick maakte op 22 oktober bekend dat de gemeenteraadsverkiezingen opnieuw waren uitgesteld, ditmaal tot begin 1997.

Volgens de *Financial* Times van *23* oktober zou Frowicks besluit grote gevolgen hebben voor Westerse plannen voor opvolging van de door de NAVO geleide Implementatiemacht [IFOR). Het mandaat van IFGR liep eind 1996 af.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUWE REGERINGEN. OVERDRACHT VAN MACHT AAN FEDERATIE

Op 14 september werden in Bosnie verkiezingen gehouden zoals was bepaald in het in december 1995 gesloten Vredesakkoord voor Bosnie-Herzegovina (algemeen bekend als het Akkoord van Dayton zie pag 93 t e.v en 305 1 e.v 1996)

Geheel volgens verwachting werden de verkiezingen gedomineerd door de drie nationalistische partijen, de (moslim) Partij voor Democratische Actie, de Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina en de Servische Democratische Partij. Van de overige partijen was de (Servische) Alliantie voor Vrede en Vooruitgang (ook bekend als de Volksalliantie voor Vrije Vrede) een oppositionele coalitie die werd gesteund door Belgrado.

De verkiezingen. die in de *Independent* van 14 september de meest 'gecompliceerde en chaotische uit de moderne Europese geschiedenis' werden genoemd, waren bedoeld om Bosnië een geloofwaardige centrale regering te verschaffen met een collectief multi-etnisch presidentschap en een parlement die in Sarajevo zouden zetelen De feitelijke opdeling van Bosnie in twee entiteiten betekende echter dat er ook verkiezingen werden gehouden voor een aantal organen in elke entiteit de wankele moslim-Kroatische Federatie en de Republika Srpska

De burgeroorlog en de daarmee samenhangende etnische zuiveringen hadden grote gevolgen voor de verkiezingen De vrijheid inn beweging, die wai neergelegd in het Akkoord van Dayton, gaf vluchtelingen - die ongeveer de helft van de kiesgerechtigden uitmaakten - , het recht om te stemmen in de gebieden waar ze voor de oorlog hadden gewoond In werkelijkheid was de vrijheid van beweging over land echter beperkt De door de NAVO geleide Implementatiemacht (IFOR) en de waarnemers bij de verkiezingen (de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, OVSE) moesten een plan ontwerpen om de kiezers in bussen via voorgeschreven routes over de zogeheten Inter-Entity Boundary Line (IEBL), de demarcatielijn tussen de entiteiten te vervoeren

Verkiezingen voor collectief presidentschap van Bosnië-Herzegovina

Er werden federale verkiezingen gehouden voor een driekoppig collectief presidentschap dat zou bestaan uit een moslim, een Kroaat en een Serviër. De meeste stemmen gingen naar de moslim-kandidaat Alija Izetbegovic van de Partij voor Democratische Actie.

Izetbegovic was president van de voormalige Joegoslavische deelrepubliek Bosnië-Herzegovina geweest sinds zijn verkiezing eind 1990 (zie pag. 307/2 e.v.-'91).Hij zou voor een periode van twee jaar roulerend voorzitter van het collectieve presidentschap (staatshoofd) zijn, waarna hij zou worden opgevolgd.

Momcilo Krajisnik, kandidaat van de Servische Democratische Partij en voorzitter van de Volksassemblée van de Republika Srpska (de Bosnisch-Servische entiteit). werd gekozen tot de Servische afgevaardigde in het presidentschap.
De Kroatische afgevaardigde werd Kresimir Zubak, kandidaat van de Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina en president van de moslim-Kroatische Federatie van Bosnië-Herzegovina.

Uitslagen verkiezingen collectief presidentschap

Kandidaat	*Partij*	*Stemmenaantal*
Moslim-kandidaten		
Alija Izetbegovic	Partij voor Democratische Actie	731.024
Haris Silajdzic	Partij voor Bosnië-Herzegovina	123.696
Fikret Abdic	Democratische Volksunie	25.586
Sead Abdic	Gezamenlijke Lijst van Bosnië-Herzegovina	21.184
Ibrahim Spahic	Democratische Burgerpartij van Bosnië-Herzegovina	4.113
Hasib Salkic	Liberale Partij van Bosnië-Herzegovina	3.949
Mirnes Ajanovic	Bosnische Partij	2.398
Safet Redzepagic	Partij voor Economische Voorspoed	1.470
Servische kandidaten		
Momcilo Krajisnik	Sen-ische Democratische Partij	690.130
Mladen Ivanic	Alliantie voor Vrede en Vooruitgang	305.992
Milivoje Zaric	Servische Patriottische Partij	15.400
Branko Latinovic	Servische Partij van Krajina	12.578
Kroatische kandidaten		
Kresimir Zubak	Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina	329.891
Ivo Komsic	Gezamenlijke Lijst van Bosnië-Herzegovina	37.319
Anton Stitic	Democratische Burgerpartij van Bosnie-Herzegovina	2.224
Vinko Curo	Liberale Partij van Bosnië-Herzegovina	2.198

Bron: Radio Hajat (Sarajevo)

Eerste bijeenkomst van het presidium

De drie leden van het collectieve presidentschap: Izetbegovic, Krajisnik en Zubak, kwamen op 30 september voor het eerst officieus bijeen in een motel in Sarajevo. Tijdens deze bijeenkomst besloten zij dat de inauguratie van het presidentschap en het Federale Huis van Afgevaardigden op 5 oktober in Sarajevo zou plaatsvinden.

Zij openden ook besprekingen over de vorming van een nieuwe ministerraad, die op 30 oktober moesten zijn afgerond.

Verkiezingenvoor federaal parlement

Tevens werden er in heel Bosnië verkiezingen gehouden voor de 42 leden tellende Assemblée van de Unie van Bosnië-Herzegovina. Dit orgaan bestond uit een 28 leden tellende Kamer van Afgevaardigden van de moslim-Kroatische Federatie en een veertien leden tellende Kamer van Afgevaardigden van de Republika Srpska. De Assemblée was in feite het federale parlement van heel Bosnië. De (islamitische) Partij voor Democratische Actie behaalde de meeste zetels.

De drie leden van het Bosnische presidium tijdens hun eerste ontmoeting op 30 september 1996 in Sarajevo. V.l.n.r. Momcilo Krajisnik, Alija Izetbegovic en Kresimir Zubak. Foto EPA

Verkiezingsuitslag Assemblée van de Unie van Bosnië-Herzegovina

Partij	Zetels
Kamer van Afgevaardigden van de Federatie	
Partij voor Derriocratische Actie	16
Kroatische Democratische Unie van Bosnie-Herzegovina	
Gezamenlijke Lijst van Bosnië-Herzegovina	3
Partij voor Bosnië-Herzegovina	2
Totaal	28
Kamer van Afgevaardigden van de Republika Srpska	
Servische Democratische Partij	9
Partij voor Democratische Actie	3
Alliantie voor Vrede en Vooruitgang	2
Totaal	14
Samenstelling Assemblée van de Unie van Bosnië-Herzegovina	
Partij voor Democratische Actie	19
Servische Democratische Partij	9
Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina	7
Gezamenlijke Lijst van Bosnie-Herzegovina	3
Partij voor Bosnie-Herzegovina	2
Alliantie voor Vrede en Vooruitgang	2
Totaal	42

Bron: Radio Hajat (Sarajevo)

Verkiezingen voor Huis van Afgevaardigden en kantonraden van **Moslim**-Kroatische Federatie

In de moslim-Kroatische Federatie (de moslim-Kroatische entiteit, die krachtens het Akkoord van Dayton 51 procent van het Bosnische grondgebied besloeg) werden verkiezingen gehouden voor een uit 140 leden bestaand Huis van Afgevaardigden en voor tien kantonraden. De Partij voor Democratische Actie behaalde een zetelmeerderheidin het Huis.

Verkiezingsuitslag Federatie

Huis van Afgevaardigden

Partij	Zetelaantal
Partij voor Democratische Actie	78
Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina	35
Partij voor Bosnië-Herzegovina	11
Gezamenlijke Lijst van Bosnie-Herzegovina	11
Democratische Volksunie	3
Kroatische Partij voor Rechten	2
Totaal	140

Bron: *HINA*, het officiële Kroatische persbureau.

Kantonraden

Kanton	*Meerderheidspartij*
Una-Sana	Partij voor Democratische Actie
Tuzla	Partij voor Democratische Actie
Doboj	Partij voor Democratische Actie
Zenica	Partij voor Democratische Actie
Sarajevo	Partij voor Democratische Actie
Gorazde	Partij voor Democratische Actie
West-Herzegovina	Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina
Neretva	Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina
Kupres	Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina
[illegible]	Partij voor Democratische Actie/Kroatische Democratische Unie van Bosnië-Herzegovina

Bron: Radio Hajat (Sarajevo)

Verkiezingen voor president en Volksassemblée van Republika Srpska

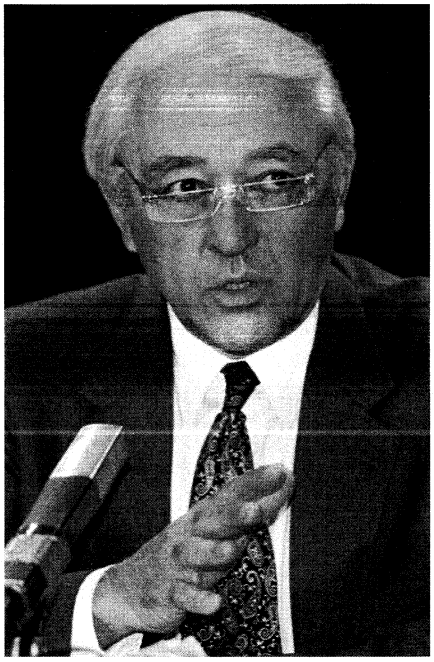
In de Republika Srpska (de Bosnisch-Servische entiteit, die krachtens het Akkoord van Dayton 49 procent van het Bosnische grondgebied besloeg), werden verkiezingen gehouden voor een president en een 83 leden tellende Volksassemblée. De presidentsverkiezingen werden gewonnen door Biljana Plavsic van de Servische Democratische Partij. Haar running mate Dragljub Mirjanic werd gekozen tot vicepresident. De Servische Democratische Partij behaalde een meerderheid in de Volksassemblée.

Het presidentschap was in augustus overgedragen aan Plavsic, nadat Karadzic was afgetreden (zie boven) Plavsic werd beschouwd als een onbuigzame voorstandster van de Servische zaak Tijdens de verkiezingscampagne moest zij van de internationale waarnemers in het openbaar afstand nemen van een toespraak waarin zij had gepleit voor vereniging met Servië

Beschuldigingen van kiesfraude

De International Crisis Group (ICG) een onafhankelijke in Washington gevestigde organisatie die toezicht had gehouden op het verloop van de Bosnische verkiezingen, publiceerde eind september een aantal rapporten waarin werd beweerd dat er verkiezingsfraude had plaatsgevonden De ICG beschuldigde de OVSE ervan opdracht te hebben gegeven het aantal kiesgerechtigden te verhogen om het opkomstcijfer geloofwaardiger te maken In een op 24 september gepubliceerd rapport concludeerde de ICG dat 'er ernstige twijfel bestaat over de geldigheid van deze verkiezingen, de uitslag niet kan worden goedgekeurd en de verkiezingen op een latere datum moeten worden overgedaan'.

Op 20 september publiceerde de ICG een rapport waarin stond dat de opkomst bij de verkiezingen verdacht hoog was geweest. Volgens voorlopige cijfers hadden van de naar schatting 2,9 mln kiesgerechtigde Bosniërs in totaal 2.319.686 mln hun stem uitgebracht. Volgens de ICG zou na correctie van de cijfers op ongeldige stemmen en kiesgerechtigde vluchtelingen die niet hadden gestemd, de opkomst onder de Serviërs 98,5 procent en die onder de moslims 103,1 procent zijngew-eest.

Robert Frowick, het hoofd van de OVSE-commissie die de verkiezingen in Bosnië-Herzegovina voorbereidde. Foto EPA

Na de publicatie van het ICG-rapport besloot de OVSE ineens haar schattingen van het aantal kiesgerechtigde Bosniërs te verhogen tot 3.2 mln. Volgens de Independent van 25 september was deze verhoging bedoeld om 'bewijzen te verdoezelen dat er honderdduizenden stemmen op onrechtmatige wijze waren uitgebracht'. In het krantenartikel, waarin 'Westerse functionarissen' werden geciteerd, stond dat naar schatting minimaal 200.000 vervalste stemmen waren uitgebracht, en dat de fraude voldoende was geweest om Izetbegovic de ovenvinning te bezorgen bij de federale presidentsverkiezingen.

Op 27 september drong een commissie van beroep die de OVSE had ingesteld om beschuldigingen van verkiezingsfraude te onderzoeken, in een advies aan op een hertelling van de stemmen. Volgens de commissie had de verdacht hoge opkomst 'de kans bijzonder groot gemaakt dat er twee keer was gestemd, op een andere manier fraude was gepleegd of onregelmatigheden hadden plaatsgevonden bij het tellen van de stemmen'. De Guardian van 28 september berichtte echter dat een commissie van hoge OVSE-functionarissen en vertegenwoordigers van de drie belangrijkste etnische groeperingen in Bosnië dit advies had verworpen, omdat het 'uitvoerbaar noch noodzakelijk' was opdracht te geven tot een hertelling.

Op 29 september verklaarde Robert Frowick, hoofd van de OVSE-commissie die de verkiezingen had voorbereid,

Verkiezingsuitslag Republika Srpska

Presidentsverkiezingen

Kandzdaat	*Partij*	Stemmenaantal
Biljana Plavsic	Servische Democratische Partij	704.107
Abid Djozic	Partij voor Democratische Actie	208.561
Zivko Radisic	Alliantie voor Vrede en Vooruitgang	189.116

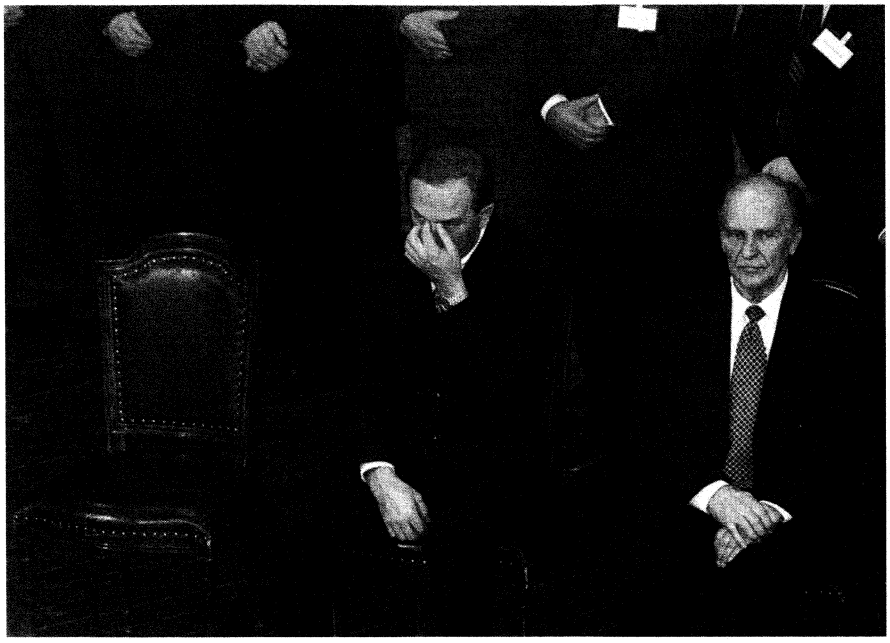
Bron: *SRNA*, het Bosnisch-Servische persbureau.

Volksassemblée van de Republika Srpska

Partij	Zetelaantal
Servische Democratische Partij	45
Partij voor Democratische Actie	14
Alliantie voor Vrede en Vooruitgang	10
Overige*	14
Totaal	83

*Waaronder de Servische Radicale Partij van de Servische Republiek. Democratisch Patriottisch Blok van de Servische Republiek, Servische Partij van Krajina, Gezamenlijke Lijst van Bosnië-Herzegovina, Servische Patriottische Partij.

Bron: HINA, het officiële Kroatische persbureau.

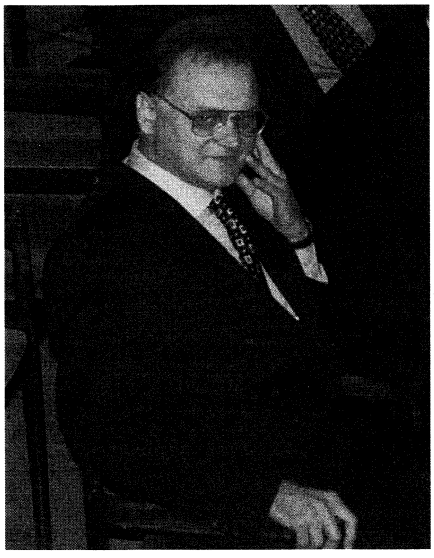

Twee van de drie Bosnische presidenten - moslim-president Alija Izetbegovic (r.)en de Bosnisch-Kroatische president Kresimir Zubak (m.)-wonen op 5 oktober 1996 in Sarajevo de inaugurele zitting bij van het federale parlement. De stoel van Momcilo Krajisnik. het Bosnisch-Servische lid van het presidium, bleef leeg.

Foto EPA

officieel dat de verkiezingsuitslagen geldig waren.

Frowick vertelde verslaggevers dat in de voorgaande twee weken een onderzoek naar verkiezingsfraude was ingesteld naar aanleiding van klachten die waren ingediend bij de commissie van beroep. Volgens Frowick was vastgesteld dat 'mogelijke vergissingen' niet hadden geleid tot een ingrijpende wijziging van de einduitslag.

Dragan Kalinic werd op 19 oktober 1996 gekozen tot nieuwe voorzitter van de Volksassembiée van de Republika Srpska. Foto *EPA*

Inauguratie Bosnisch presidentschap en parlement. Inaugurele zitting Bosnisch-Servisch parlement

Op 5 oktober werden in Sarajevo het collectieve presidentschap en de Assemblée van de Unie van Bosnië-Herzegovina (het federale parlement van heel Bosnië) officieel beëdigd.

De ceremonie werd geboycot door het Bosnisch-Servische lid van het presidentschap, Momcilo Krajisnik, en door Bosnisch-Servische leden van de Assemblée, die zeiden te vrezen voor hun eigen veiligheid. Krajisnik woonde eind oktober wel een aantal zittingen bij, waaronder een zitting op 25 oktober in Lukavica in de Republika Srpska (de Bosnisch-Servische entiteit).

De nieuwe Volksassemblée van de Republika Srpska hield op 19 oktober haar inaugurele zitting. Dragan Kalinic werd gekozen tot parlementsvoorzitter als opvolger van Krajisnik.

Nieuwe regering van Republika Srpska

Op 27 november gaf de Volksassemblée van de Republika Srpska haar goedkeuring aan een nieuwe regering die was voorgedragen door premier Klickovic De portefeuilleverdeling was als volgt

Premier - Gojko Klickovic; vice-premier belast met economische zaken en financiën - Djuradj Banjac; vice-premier belast met binnenlandse zaken - Ostoja Kremenovic; vice-premier belast met sociale zaken - Velibor Ostojic; defensie - Milan Ninkovic; binnenlandse zaken - Dragan Kiljac; justitie - Branko Petric; buitenlandse zaken - Aleksa Buha; financiën - Ranko Travar; wederopbouw en ontwikkeling - Novak Kondic; vervoer en verbindingen - Nedeljko Laic; onderwijs, wetenschap en cultuur - Stevan Stevic: handel en bevoorrading - Mladen Cicovic: industrie en energie - Milorad Skoko; landbouw, bosbouw en waterbeheer - Djojo Arsenovic; gezondheidszorg - Mirko Sosic: vluchtelingen en ontheemden - Ljubisa Vladusic: voorlichting - Svetlana Siljegovic: veteranen en oorlogsslachtoffers - Vojislav Gligic; bouwnijverheid, stadsplanning en nutsbedrijven - Ratko Misanovic; buitenlandse economische betrekkingen - Branko Stjepanovic; godsdienst - Dragan Davidovic: sport - Rajko Popovic: arbeid. werkgelegenheid en sociale voorzieningen - Vinko Kondic.

Inaugurele zitting van Federale Huis van Afgevaardigden

Op 6 november vond in Sarajevo de inaugurele zitting plaats van het 140 leden tellende Federale Huis van Afgevaardigden (het in september gekozen parlement van de moslim-Kroatische Federatie).

Tijdens deze zitting werden Abdulah Konjicija en Stjepan Mikic gekozen tot respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter.

Benoeming van Bosnische co-premiers

Op 12 december werd bekend dat het Bosnische presidentschap overeenstemming had bereikt over de benoeming van de Serviër Boro Bosic en de moslim Haris Silajdzic tot co-premiers van de Bosnische regering.

Silajdzic was premier van de vroegere republiek Bosnië geweest totdat hij in januari 1996 aftrad (zie pag. 310/1 e.v.-'96). In september had hij zonder succes meegedaan aan de presidentsverkiezingen als kandidaat van de Partij voor Bosnië-Herzegovina (zie boven). Bosic was de directeur van de thermische centrale in Ugljevik in Noord-Bosnië en was ininister van energie geweest in de regering van de Republika Srpska.

Op 30 december besloot het presidentschap dat de eerste zitting van de Assemblée van de Unie van Bosnië-Herzegovina op 3 januari 1997 zou plaatsvinden. Naar verwachting zou de Assemblée tij-

dens de openingszitting haar goedkeuring geven aan de nominaties voor de ministerraad. Oorspronkelijk had het kabinet er al eind oktober moeten zijn.

Overdracht van bevoegdheden aan de Federatie. Benoemingen in nieuwe Federatie-regering

Op 17 december droeg de regering van de Bosnische republiek haar laatste taken over aan de Federatie en hield daarmee officieel op te bestaan Tegelijkertijd maakten de Bosnische Kroaten bekend dat de eenzijdig uitgeroepen Kroatische Republiek van Herceg-Bosna eveneens op 17 december werd opgeheven De volgende dag koos het Huis van Afgevaardigden van de moslim-Kroatische Federatie Edhem Bicakcic tot premier van de Federatie (voor lijst met benoemingen in de Federatie-regering in januari 1996, zie pag 310/2/3-'96)

Bicakcic volgde Izudin Kapetanovic op, die op zijn beurt de nieuwe minister van industrie, energie en mijnbouw werd, in de plaats van Enver Kreso. Ante Jelavic volgde Vladimir Soljic op als minister van defensie.

BOSNISCH-JOEGOSLAVISCH AKKOORD OVER DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN EN OPVOLGING. ONTSLAG GENERAAL MLADIC. VERDERE ONTWIKKELINGEN

President Alija Izetbegovic (voorzitter van het collectieve presidentschap) van Bosnië-Herzegovina en president Slobodan Milosevic van Servië (de grootste deelrepubliek van de Federale Republiek Joegoslavië, de FRJ) ontmoetten elkaar op 3 oktober in Parijs. De twee leiders ondertekenden een gezamenlijke verklaring, waarin ze overeenkwamen dat Bosnië en de FRJ volledige diplomatieke betrekkingen zouden aangaan en de opvolging van het voormalige Joegoslavië zouden regelen. Beiden spraken hun erkentelijkheid uit jegens de Franse president Jacques Chirac voor zijn rol in het vredesproces.

In hun gezamenlijke verklaring verklaarden de twee presidenten zich te zullen inzetten voor vrede in Zuid-Oost-Europa. Ze waren 'vastbesloten een periode van samenwerking en vooruitgang te laten volgen op de periode van confrontatie en conflict'. Beide landen zouden alle onderlinge kwesties afhandelen 'in een sfeer van welwillendheid en begrip'. Het welslagen en de instandhouding van deze sfeer van welwillendheid en begrip 'zal blijken uit het feit dat beide landen zich zowel in hun bilaterale als internationale betrekkingen zullen onthouden van politieke handelingen en wetgeving die niet bijdragen tot de ontwikkeling van vriendschappelijke relaties en samenwerking'.

De FRJ beloofde de integriteit van Bosnie-Herzegovina te respecteren conform het Akkoord van Dayton van 1995 'ter bevestiging van de continuiteit van de verschillende vormen van soevereiniteit van Bosnië-Herzegovina Bosnie beloofde de continuiteit van de soevereiniteit van de FRJ' te erkennen Beide partijen beloofden 'de opvolgingskwestie' te zullen regelen op basis van internationale rechtsregels ten aanzien van opvolging met wederzijds goedvinden

De twee partijen kwamen overeen diplomatieke betrekkingen aan te gaan op het niveau van ambassadeurs en onmiddellijk voorbereidingen te treffen voor het opstellen en ondertekenen van de benodigde akkoorden. De wederzijdse visumverplichting voor burgers zou komen te vervallen en alle zakelijke en handelsrestricties zouden worden opgeheven. De FRJ en Bosnië kwamen overeen de ontwikkeling van duurzame samenwerking op economisch gebied te stimuleren.

Generaal Mladic ontslagen

Op 8 november maakte president Biljana Plavsic van de Republika Srpska (de Servisch-Bosnische entiteit) bekend dat zij de commandant van het Bosnisch-Servische leger, Ratko Mladic, had ontslagen.

Op 23 oktober had de Joegoslavische krant *Nedeljini Telegraf* al bericht dat Plavsic hem 'met pensioen' had gestuurd. Volgens datzelfde bericht waren tevens tachtig andere hoge officieren met 'pensioen' gestuurd. onder wie generaal Zdravko Tolimir. hoofd van de militaire inlichtingendienst. Het Internationale VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het Voormalige Joego-Slavië had twee aanklachten wegens oorlogsmisdaden ingediend tegen Mladic (zie ook boven)

Mladics ontslag was onderdeel van een algemene reorganisatie en herstructurering van het Bosnisch-Servische leger. Mladic werd opgevolgd door generaal-majoor Pero Colic, de chef van de generale staf van het leger van de Republika Srpska. Volgens de *Guardian* van 14 november was Colic, die op 10 november werd beëdigd, 'een onbekende en betrekkelijk jonge officier, die mogelijk tijdelijk als titulair bevelhebber naar voren was geschoven totdat er een compromisfiguur zou worden gevonden'.

Het ontslag var, Mladic veroorzaakte grote spanning in de hogere rangen van het Bosnisch-Servische leger. Op 11 november gaven ongeveer hondei-d hoge officieren vanuit Banja Luka een verklaring uit waarin zij Mladic steunden en uiting gaven aan hun 'afschuw' over zijn ontslag. Op 13 november betrokken de politie en troepen var, het ministerie van binnenlandse zaken controleposten op de wegen naar Mladics legerhoofdkwartier in Hans Pijesak om te voorkomen dat officieren een bijeenkomst met Mladic zouden bijwonen. Tegelijkertijd werd ook bericht dat officieren die Mladic trouw waren, de minister van defensie van de Republika Srpska, Milan Ninkovic, hadden gevangengenomen. Tijdens een officiële plechtigheid op 28 november besloot Mladic officieel het bevel over het leger neer te leggen.

Terugkeerprogramma voor vluchtelingen opgeschort

Een IFOR-programma dat was bedoeld om vluchtelingen terug te laten keren naar hun huizen aan weerszijden van de zogenaamde Inter-Entity Boundary Line (IEBL), de demarcatielijn tussen de entiteiten, werd tussen 13 en 27 november opgeschort als gevolg van de ernstigste uitbarstingen van geweld tussen moslims en Serviërs sinds het einde van de burgeroorlog in 1995.

Ongeveer 500 moslims raakten slaags met de Bosnisch-Servische politie, toen zij vanuit de stad Koraj op het grondgebied van de moslim-Kroatische Federatie de IEBL probeerden te passeren om terug te keren naar hun oude woningen in de stad Gajevi in de Republika Srpska. Een moslim werd gedood en er vielen vier gewonden - onder wie twee Servische politieagenten - tijdens de gevechten, waarbij ookgranaatwerpers werden gebruikt.

Ontslag onderminister van defensie van Federatie. Amerikaanse wapenzending

Op 20 november ontsloeg Federatiepresident Kresimir Zubak, die tevens het Bosnisch-Kroatische lid van het Bosnische collectieve presidentschap was, de onderminister van defensie van de Federatie, Hasan Cengic. Volgens berichten in de pers hadden de Verenigde Staten Cengic ervan beschuldigd nauwe banden te onderhouden met Iran en hadden zij geëist dat Cengis zou worden

ontslagen als voorwaarde voor Amerikaanse militaire hulp aan Bosnie.

Na Cengics ontslag adviseerde James Pardew, de Amerikaanse afgezant die verantwoordelijk was voor het Amerikaanse trainings- en bewapeningsprogramma ter waarde van $ 400 mln, dat erop gericht was de Bosnische moslimen-Kroatische troepen samen te smeden tot één strijdmacht, de eerste wapenzending te laten plaatsvinden. Op 21 november loste het Amerikaanse schip Condor in de Kroatische havenstad Ploce een lading Amerikaanse wapens die bestemd waren voor het leger van de Federatie. Het schip had bijna een maand voor anker gelegen buiten de Kroatische territoriale wateren, terwijl het conflict over Cengics ontslag zich voortsleepte.

Cengic werd opgevolgd door Sakib Mahmuljin. Volgens de *Financial Times* van 18 november was Mahmuljin commandant geweest van het Derde Legerkorps van het Bosnische leger in Midden-Bosnië, waar de meeste eenheden van buitenlandse moslim-strijders, van wie een groot aantal afkomstig was uit Iran, hun hoofdkwartier hadden gehad.

Vladimir Soljic trad op 18 november af als minister van defensie van de Federatie. Hij werd tijdelijk opgevolgd door premier Izudin Kapetanovic.

Verklaring van Clinton over opvolging van IFOR

Op 15 november maakte de Amerikaanse president Bill Clinton bekend dat hij in beginsel akkoord ging met de levering van ongeveer 8.500 Amerikaanse militairen die zouden deelnemen aan een nieuwe NAVO-vredesoperatie in Bosniëvan januari 1997 tot medio 1998. Op dat moment waren er ongeveer 14.000 Amerikaanse militairen in Bosnië gelegerd als onderdeel van de door de NAVO geleide Implementatiemacht (IFOR). Hun missie van een jaar zou eind decembereindigen.

Clinton zei dat hij de Amerikaanse vertegenwoordiger bij de NAVO opdracht had gegeven 'onze bondgenoten mede te delen dat de VS in principe zal deelnemen aan de troepenmacht die IFOR zal opvolgen'. Deze deelname, aldus Clinton, was van wezenlijk belang om 'een bittere oogst van haat' te voorkomen.

Conferentie in Parijs over uitvoering van Akkoord van Dayton

Op 14 november werd in Parijs een internationale conferentie gehouden over de uitvoering van het Vredesakoord van Dayton. De conferentie werd bijgewoond door de drie leden van het collectieve presidentschap van Bosnië. Alija Izetbegovic, Morncilo Krajisnik en Kresimir Zubak, alsmede door andere regionale en inte nationale figuren, onder wie de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher.

Tijdens de conferentie werd een verklaring opgesteld waarin richtlijnen werden gegeven voor de versterking van de democratische instellingen, de markteconomie en het rechtssysteem in de volgende twee jaar.

Volgens berichten in de pers waarschuwde Christopher het presidium dat er strafmaatregelen tegen Bosnië zouden kunnen worden genomen. als het zich niet volledig zou houden aan het Verdrag van Dayton. Hij zei: 'We hebben de partijen duidelijk gemaakt dat de VN-Veiligheidsraad maatregelen zal overwegen, als zij hun verplichtingen krachtens het vredesakkoord niet op ondubbelzinnige wijze nakomen'.

Oorlogsmisdadigerveroordeeld

Op 29 november veroordeelde in Den Haag het Internationale VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het Voormalige Joego-Slavië de 25-jarige Bosnische Kroaat Drazen Erdemovic tot tien jaar gevangenisstraf wegens zijn aandeel in het bloedbad dat het Bosnisch-Servische leger in 1995 in Srebrenica had aangericht onder moslims. Erdemovic was de eerste persoon die werd veroordeeld door het tribunaal. Hij was ook de eerste persoon over wie een internationaal oorlogstribunaal een vonnis uitsprak sinds de processen van Neurenberg en Tokio na de Tweede Wereldoorlog.

Einde EU-mandaat in Mostar

Eind december kwam er een einde aan het zeventien maanden durende mandaat van de EU in Mostar. Het EU-bestuur over de stad werd vervangen door het Bureau van de Hoge Vertegenwoordiger bij de Bosnische Implementatieraad, Carl Bildt.

Arbitrage inzake Brcko opgeschort

Medio december werden internationale pogingen om te bemiddelen in het conflict over de strategische Noord-Bosnische stad Brcko opgeschort.

De corridor, waarin Brcko lag. was een strook land die het oostelijke en het westelijke deel van de Republika Srpska (Bosnisch-Servië) met elkaar verbond, en was dus van vitaal belang voor de Bosnische Serviërs. Vóór de oorlog had Brcko echter een islamitische en Kroatische meerderheid gehad en daarom weigerde de moslim-Kroatische Federatie het gebied af te staan aan de Bosnische Serviërs. Brcko was een van de twee territoriale kwesties waarover in het Vredesakkoord van Dayton van november 1995 geen overeenstemming was bereikt (ziepag. 94/1 e.v.-'96).

Krachtens het Dayton-akkoord had de kwestie-Brcko uiterlijk 14 december moeten zijn opgelost. Op 1 december liepen de Bosnische Serviërs echter weg van de onderhandelingstafel, omdat zij van mening waren dat de Amerikaanse bemiddelaar Robert Owens beslissingen had genomen zonder hen te raadplegen. Bildts bureau maakte op 9 december bekend dat de Bosnische Serviërs en de Federatie hadden besloten een beslissing over deze kwestie nog twee maanden op te schorten. Op 16 december waarschuwde de president van de Republika Srpska, Biljana Plavsic, dat er oorlog zou uitbreken, als de internationale arbiters Brcko zouden toewijzen aan de Federatie.

VREDESIMPLEMENTATIECONFERENTIE IN LONDEN

Op 4-5 december werd in Londen een Vredesimplementatie-conferentie voor Bosnië gehouden (voor vorige conferentie in december 1995, zie pag. 308/2 e.v.-'96). De conferentie werd bijgewoond door ministers van buitenlandse zaken en functionarissen uit ongeveer vijftig landen en de drie leden van het collectieve presidentschap van Bosnië-Herzegovina. President Slobodan Milosevic van Servië en zijn collega Franjo Tudjman van Kroatië waren niet aanwezig.

Een van de belangrijkste thema's van de conferentie was de hulp aan Bosnië. In zijn openingstoespraak zei de Britse premier John Major dat de internationale gemeenschap 'bereid zou zijn op grote schaal meer hulp, personeel en financiële middelen ter beschikking te stellen'. Hij benadrukte echter dat deze hulp 'afhankelijk zou zijn van de bereidheid in Bosnië en Herzegovina om alle onderdelen van het vredesakkoord uit te voeren'.

Tijdens de conferentie gaven de elf rechters van het Internationale VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het Voormalige Joegoslavië (het oorlogstribunaal in Den Haag) een verklaring uit waarin zij 'hun diepe bezorgdheid' uitspraken over het feit dat de organisatoren de samenwerking met het Tribunaal niet op de agenda hadden geplaatst.

De Britse premier John Major (m.)opent op 4 december 1996 in Londen de tweedaagse conferentie over vredesimplementatie in Bosnië-Herzegovina. Foto *EPA*

De kwestie van de oorlogsmisdaden kwam ook aan de orde tijdens de bijeenkomst van de NAVO-ministers van defensie in Brussel op 10 december. De ministers besloten dat de NAVO-strijdmacht in Bosnie in 1997 een krachtig beleid zou voeren om de ruim zeventig gezochte en vrij in Bosnie rondlopende oorlogsmisdadigers op te sporen en aan te houden.

IFOR afgelost door **SFOR**

Tijdens de conferentie maakte NAVO-secretaris-generaal Javier Solana Madariaga bekend dat de alliantie bereid was een nieuwe vredesmacht voor Bosnië te vormen. Deze 'stabilisatiemacht (stabilization force, SFOR)' zou de opvolger worden van de bestaande Implementatiemacht (IFOR) nadat het één jaar durende mandaat van deze troepenmacht op 20 december verstreek (zie pag. 305/3 e.v.-'96). De missie van SFOR zou achttien maanden duren.

Op 12 december ging de VN-Veiligheidsraad unaniem akkoord met een resolutie om SFOR in Bosnië te stationeren. Bovendien ging de Veiligheidsraad akkoord met een civiele VN-operatie in Bosnië in 1997. Op 20 december vond de officiële overdracht van het gezag van IFOR aan SFOR plaats.

SFOR kwam onder bevel van de Amerikaanse generaal William Crouch, die in november commandant van alle NAVO-troepen in Bosnië was geworden. De belangrijkste verschillen tussen IFOR en SFOR waren de kleinere omvang van SFOR (31.000 man in plaats van 50.000) en de overdracht van de controle over de Sector Zuid-Oost-Bosnië door de Fransen aan een gezamenlijk Frans-Duits commando. SFOR telde een Duits contingent van 3.000 man, dat twee pantserinfanteriebataljons omvatte. De inzet van Duitse gevechtstroepen in Europa was een omstreden zaak, zowel in Duitsland als daarbuiten, vooral met het oog op de wreedheid die de nazi-bezetting van de Balkan tijdens de Tweede Wereldoorlog had gekenmerkt.

De VS leverden de grootste bijdrage aan SFOR, ongeveer 8.500 militairen. Groot-Brittannië en Frankrijk besloten elk respectievelijk 5.000 en 2.500 man te leveren. Twee Russische bataljons zouden samen met Amerikaanse troepen blijven opereren in de Sector Noord, samen met Scandinavische en Turkse eenheden. In totaal leverden zeventien landen buiten de NAVO, zoals Albanië, Bulgarije en Litouwen, troepen voor SFOR.

(Vor.ber.pag. 602/2 e.v.-1996)

DUITSLAND

ONTWERPBEGROTING VOOR 1997. PLANNEN VOOR BELASTINGHERVORMINGEN. BEZUINIGINGEN OP SOCIALE ZEKERHEID. BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 9 juli 1996 gaf het kabinet zijn goedkeuring aan een ontwerpbegroting voor 1997, waarin de federale uitgaven werden verlaagd tot DM 440,2 rnrd (2,5 procent minder dan de DM 451,3 mrd, die in 1996 was gepland) en het federale netto financieringstekort werd teruggebracht van DM 59,9 rnrd in 1996 tot DM 56,5 rnrd (S 1 = DM 1,5226 op 12 juli 1996).

De ministeries die het meest zouden moeten inleveren waren vervoer (waar ten opzichte van 1996 met 9,9 procent moest worden bezuinigd) economische zaken (minus 8,4 procent), sociale zaken (minus 2 procent) en defensie (minus 1,3 procent) Naast de bezuinigingen op departementale uitgaven van DM 7 mrd zou DM 9 5 mrd moeten worden bezuinigd door de Federale Arbeidsdienst zouden de federale bijdragen aan nationale pensioenfondsen met DM 2,5 rnrd worden verlaagd, en zou DM 3 rnrd worden bespaard op personeelskosten door inkrimping van het ambtenarenapparaat en een bescheiden verhoging van de overheidssalarissen. Bovendien zou DM 3 rnrd worden bespaard door de verhoging van de kinderbijslag een jaar uit te stellen. Tevens werd voorgesteld nog eens DM 25 rnrd te besnoeien op de uitgaven van deelstaatregeringen en gemeenten teneinde de doelstellingen van het door de regering in april bekendgemaakte bezuinigingsprogramma te verwezenlijken (zie pag. 534/1-'96).

De bezuinigingen waren bedoeld om het totale tekort in 1997 te verminderen tot 2,5 procent van het bruto binnenlands product (BBP), d.w.z. tot onder het maximaal toegelaten tekort van 3 procent overeenkomstig de criteria van de Europese Unie (EU) voor deelname aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU), waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd (zie pag. 395/1-'95; voor vergadering op 8 juli van EU-ministers van financiën over de vorderingen van de lidstaten m.b.t. de totstandkoming van de EMU, zie pag. 743/2-'96). De oppositionele Sociaal-Democratische Partij (SPD) noemde de begroting echter ..volslagen onrealistisch" en beweerde dat minister van financiën Theo Waigel de inkomsten DM 5 mrd te hoog en de uitgaven DM 7 rnrd te laag had geraamd. Op 10 september zou de Bondsdag (Tweede Kamer van het federale parlement) beginnen met de eerste lezing van de begroting.

Behandeling andere economische maatregelen in parlement

Op 19 juli legde de Bondsraad (Eerste Kamer van het federale parlement), waarin de SPD de meerderheid had, vijf onderdelen van het bezuinigingsprogramma, dat in juni was goedgekeurd door de Bondsdag (zie pag. 536/1 e.v.-'96) voor aan een verzoeningscommissie, die de kwestie op 26 augustus in behandeling zou nemen.

Op 5 juli gaf de Bondsraad zijn definitieve goedkeuring aan een verruiming

van de winkelsluitingstijden, die op 1 november zou ingaan (zie pag 541/3-'96)

Op 9 juli werden maatregelen om de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen te verhogen, goedgekeurd door de Bondsdag (zie pag. 536/2-'96).

Plannen voor belastinghervorniingen

Op 9 augustus sprak bondskanselier Helmut Kohl in een televisie-interview over plannen voor een ingrijpende wijziging van het Duitse belastingstelsel, die vanaf 1999 (en niet vanaf 1998 zoals de Vrije Democratische Partij [FDP], de kleinste partner in de federale regeringscoalitie, hoopten) zou worden verwezenlijkt. Hij verklaarde dat een verhoging van het BTW-tarief onvermijdelijk zou zijn als de directe belastingen zouden worden verlaagd. Verder zei Kohl dat hij de solidariteitsheffing van 7,5 procent wilde afschaffen; deze was ingevoerd om de Duitse eenwording te financieren (zie pag. 661/1-'91), en zou worden verlaagd tot 6.5 procent in 1997 en tot 5,5 procent in 1998 (zie pag. 53511-'96).

Volgens Kohl was het duidelijk dat 'het niet gaat om een eenzijdige verhoging van de BTW om hogere overheidsuitgaven mogelijk te maken, maar om de druk van de directe en indirecte belastingen met elkaar in evenwicht te brengen'. Het normale BTW-tarief was in Duitsland 15 procent. terwijl dit in Groot-Brittannië en Frankrijk respectievelijk 17.5 procent en 20,5 procent was.

Minister van financiën Theo Waigel verklaarde op 17 augustus in het veelgelezen blad *Bild Zeitung* dat de BTW alleen zou worden verhoogd 'na een alomvattende belastinghervorming', als de inkomstenderving als gevolg van lagere inkomstenbelastingen niet zou zijn gecompenseerd door een bredere belastinggrondslag. Waigel wees erop dat de totale belastingdruk zou kunnen morden verminderd met maar liefst DM 80 mrd (ongeveer $ 53 mrd), maar dat dit zou moeten worden gefinancierd door de afschaffing van fiscale aftrekposten en privileges.

Tijdens een debat over de begroting voor 1997, die op 10 september voor de eerste lezing werd gepresenteerd aan de Bondsdag, had bondskanselier Helmut Kohl verklaard dat het hervormingsprogramma van essentieel belang was voor Duitslands aanpassing aan de globalisering en voor het behoud van zijn concurrentievermogen. Kohl verwees verder opnieuw naar plannen voor een ingrijpende wijziging van het belastingstelsel. Een commissie onder voorzitterschap van Waigel zou eind 1996 nauwkeurig uitgewerkte definitieve plannen indienen.

Naar verwachting zou een belastinghervorming, die vanaf 1999 in werking zou moeten treden. een belangrijke rol spelen bij de verkiezingscampagne van de Christen-Democratische Unie/Christelijke Sociale Unie (CDU/CSU) eind 1998. Op 30 september deed Waigel (die lid van dc CSU was) het voorstel om het hoogste tarief van de inkomstenbelasting te verlagen van 53 procent naar 35-40 procent. De dag daarop werd een ontwerpvoorstel van de CDU gepubliceerd dat een aanzienlijke (maar niet nader omschreven) verlaging van de inkomstenbelasting behelsde.

Op 2 septemberhad het dagelijkse bestuur van de SPD zijn eigen plannen voor belastinghervormingen goedgekeurd. Hierin werd voorgesteld het belastingstelsel te wijzigen vanaf 1998 in plaats van 1999. De kern van de SPD-plannen vormden de verhoging van de belastingvrije voet en de verlaging van het basistarief van 25,9 procent naar 19,5 procent, terwijl extra maatregelen werden voorgesteld om mazen in de belastingwetgeving. waarvan rijken zouden kunnen profiteren, te dichten.

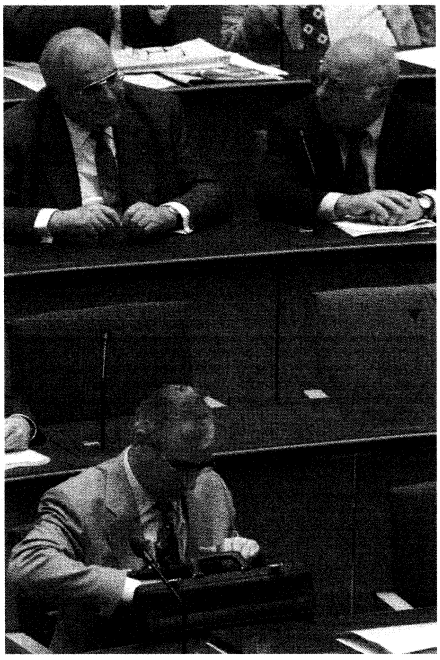
Verlaging 'repo-rentetarief'

Op 22 augustus verlaagde de Bundesbank (centrale bank) het 'repo'-rentetarief (terugkooprente op effecten) met 0,3 procent tot 3 procent. Volgens de *Financial* Times van 23 augustus was deze maatregel 'een duidelijke poging om het herstel van de Duitse economie te stimuleren en de zwakke Franse franc te steunen'.
De maatregel leidde tot verlaging van de rentetarieven in Frankrijk, Oostenrijk, België en Nederland. Het Duitse repo-rentetarief was niet gewijzigd, toen in april het disconto en het Lombard-tarief werden verlaagd (zie pag. 535/1-'96).

Bezuinigingen op sociale zekerheid goedgekeurd

Op 13 september kregen de dereguleringsmaatregelen op het gebied van de sociale voorzieningen en de arbeidsmarkt uit het bezuinigingsprogramma van de regering kracht van wet, nadat de Bondsdag een besluit van de Bondsraad van 12 september waarin een aantal belangrijke onderdelen van dat programma werden verworpen, ongedaan had gemaakt. Het bezuinigingsprogramma, dat erop gericht was de overheidsuitgaven met DM 70 mrd te verminderen, was in april bekendgemaakt en op 28 juni en 9 juli door de Bondsdag goedgekeurd (zie pag. 534/1 en 536/1 e.v.-'96en boven).

Minister van financiën Theo Waigel had recentelijk toegegeven dat het tekort in 1996 bijna DM 70 zou kunnen bedragen. terwijl dit was begroot op DM 59.9 mrd. Dit had geleid tot groteredrukomhet tekort in 1997 niet hoger te laten worden dan de DM 56,5 mln waarmee de

Minister van financien Theo Waigel en boven hem bondskanselier Helmut Kohl (l.)en minister van arbeid Norbert Blum (r.) zitten op 13 september 1996 in de regeringsbanken tijdens het debat in de Bondsdag over de begroting voor 1997. Foto EPA

regering in juli had ingestemd ($1= DM 1.5124 op 13 september 1996). Op 9 september werd dit streefcijfer (dat een uitgavenplafond van DM 40 mln met zich meebracht) opnieuw bevestigd na een vergadering tussen vertegenwoordigers van de partijen in de regeringscoalitie. Het was bedoeld om ervoor te zorgen dat Duitsland zou voldoen aan de voorwaarde dat het begrotingstekort niet hoger mocht zijn dan 3 procent van het BBP; dit maximum was een van de ,,convergentiecriteria" voor de lidstaten van de Europese Unie (EU) die wilden deelnemen aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU). waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd.

De regering. die een absolute ineerderheid in de 672 leden tellende Bondsdag nodig had, slaagde erin alle 341 leden van de CDU/CSU en hun kleine partner de FDP te mobiliseren voor de stemming op 13 september.

Als gevolg van de stemming werden de verlaging van de ziekte-uitkeringen van 100 procent tot 80 procent van het salaris gedurende de eerste zes weken, de vermindering van de ontslagbescherming voor het personeel van bedrijven met minder dan tien werknemers, en de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen van 60 tot 65 jaar en die voor mannen van 63 tot 65 jaar vanaf het jaar

Werknemers van de Volkswagenfabriek in Saarlouis demonstreren op 1 oktober 1996 tegen de verlaging van de uitkeringen bij ziekte. Foto EPA

2000 weer opgenomen in het bezuinigingsprogramma. Al deze maatregelen waren verworpen door de Bondsraad, waarin de oppositionele SPD de absolute meerderheid bezat. Het programma omvatte ook bezuinigingen op beroepsopleidingen voor gehandicapten, de bevriezing van werkloosheidsuitkeringen en beperking van het recht om in een kuuroord een behandeling te ondergaan.

Het verzet van de vakbonden, dat al op 7 september tot uitdrukking was gekomen in demonstraties in de grote steden waaraan 250.000 mensen deelnamen, leidde tot een groot aantal stakingen eind september en richtte zich op 1 oktober op de autofabriek Daimler-Benz. Daimler had bekendgemaakt dat het, net als een aantal andere grote bedrijven in de metaalsector, de nieuwe wet inzake de verlaging van de ziekte-uitkeringen zou gaan toepassen met het argument dat deze de garanties in de bestaande arbeidsovereenkomsten terzijde schoof. De vakbond IG Metall dreigde gerechtelijke stappen te ondernemen en riep op om op 24 oktober protestacties te houden.

Anders dan met de wijziging van de sociale wetgeving het geval was, had de regering voor de belastingmaatregelen uit het bezuinigingsprogramma nog steeds de goedkeuring van de Bondsraad nodig. Evenmin kon zij zonder goedkeuring van de Bondsraad overgaan tot de geplande verlaging van de ziekte-uitkeringen voor ambtenaren, of de deelstaatregeringen dwingen activa uit hun pensioenfondsen te verkopen om hun tekorten te verminderen.

Statistieken over economische prestaties

Op 10 september maakte minister Waigel bekend dat de totale economische groei in 1996 1 procent zou kunnen bedragen en niet 0,75 procent, zoals eerder was geraamd

Waigel had hoop geput uit cijfers die het ministerie van economische zaken in september had gepubliceerd. Hieruit bleek dat het BBP in het tweede kwartaal van 1996 sneller was gegroeid dan was geraamd. Het BBP was ten opzichte van het eerste kwartaal toegenomen met 1,5 procent (met een groei van 5 procent in de oostelijke deelstaten) en met 1,2 procent ten opzichte van dezelfde periode in 1995. Dit volgde op een stagnatie in de tweede helft van 1995. De cijfers voor de industriële productie in juli en augustus versterkten de opvatting dat de economie zich herstelde van de recessie, maar volgens het Federale Arbeidsbureau steeg het (voor seizoensinvloeden gecorrigeerde) werkloosheidscijfer in augustus met 14.000 en kwam uit op ongeveer 3,9 mln.

In haar op 5 september gepubliceerde rapport over Duitsland had de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) geraamd dat de groei van het BBP in 1996 en 1997 respectievelijk 0,5 procent en 2,4 procent zou bedragen. De OESO had echter gewaarschuwd dat de werkloosheid zou blijven stijgen tot 1997 en dat de economische groei 'te zwak zou zijn om enige invloed te kunnen uitoefenen' op het probleem. Volgens de OESO was de omvangrijke langdurige werkloosheid deels het gevolg van de geringe flexibiliteit op de arbeidsmarkt en van 'averechtse prikkels in het belasting- en sociale-zekerheidsstelsel'.

Onderhandelingen over begroting voor 1997

In oktober ontstond onenigheid binnen de centrumrechtse regeringscoalitie over economische beleidsplannen die erop waren gericht Duitsland in 1997 te laten voldoen aan de convergentiecriteria voor landen die wilden deelnemen aan de derde fase van de EMU waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd (zie pag 395/1-'95)

Minister van financiën Waigel had voorgesteld het begrotingstekort terug te dringen door de accijns op benzine te verhogen. Vanwege het felle verzet van de FDP, de kleinste coalitiepartner, besloot de regering op 18 oktober in plaats van deze maatregel de voorgestelde verlaging van de 'solidariteitsheffing' met 1 procent uit te stellen tot januari 1998. De solidariteitsheffing was een heffing van 7,5 procent bovenop de inkomensbelasting en de vennootschapsbelasting (zie pag. 535/1-'96). (Voor de verklaring van bondskanselier Helmut Kohl in augustus dat hij de solidariteitsheffing wenste af te schaffen, zie boven.)

In een interview in de *Süddeutsche Zeitung* van 28 oktober benadrukte FDP-secretarisgeneraal Guido Westerwelle dat zijn partij zich zou verzetten tegen belastingverhogingen om het begrotingstekort tijdens het lopende parlementaire jaar terug te dringen.

Binnen de oppositionele SPD bestond eveneens duidelijk onenigheid over het te voeren economisch beleid. In een interview in Bild Zeitung van 27 oktober zei premier Gerhard Schröder van de deelstaat Nedersaksen, 'er steeds meer aan te twijfelen of we in staat zijn te voldoen aan de criteria voor de monetaire unie' en hij riep de regering op het project uit te stellen. Maar twee dagen daarna hield Oskar Lafontaine, SPD-voorzitter en premier van de deelstaat Saarland, SPD-leden in Berlijn voor dat de monetaire unie kon dienen om de werkloosheid in de Europese Unie te bestrijden.

De SPD had haar meerderheid in de Bondsraad gebruikt om enkele wijzigingen in de uitgaven voor de sociale zekerheid, die waren gepland voor januari 1997, tegen te houden (zie boven).

Hierdoor had Waigel op 15 oktober Henning Voscherau, burgemeester van Hamburg en SPD-begrotingsonderhandelaar, de toezegging moeten doen dat de verhoging van de kinderbijslag met 10 procent niet zou worden uitgesteld Jaarlijks zou deze verhoging de federale overheid meer dan DM *3* mrd en de deelstaten DM *2* mrd kosten De deelstaten zouden bovendien vanaf januari *1997* ongeveer DM *9,3* mrd aan inkomsten derven ais gevolg van de afschaffing van de vermogensbelasting (die in *1993* in strijd met de grondwet was verklaard, zie pag 674/3-'95); deze tegenvaller zou niet worden gecompenseerd door een hervorming van het successierecht ($ 1 = DM *1 543* op 18 oktober *1996)*

Rapport over Duitse economie

Volgens het op *29* oktober gepubliceerde najaarsrapport van Duitslands zes belangrijkste economische instituten zou 'Duitsland in *1997* de streefcijfers van het Verdrag van Maastricht niet halen'. Het begrotingstekort zou weliswaar dalen van *4* procent van het bruto binnenlands product (BBP) in *1996* naar *3,5* procent in *1997,* maar nog steeds 0,5 procent hoger uitvallen dan het convergentiecriterium van *3* procent. Bovendien zou de staatsschuld *61* procent van het BBP bedragen (de doelstelling was *60* procent).

Volgens het rapport zou de bezorgdheid onder de bevolking over de Europese munt waarschijnlijk toenemen door het 'hectische' financiële beleid van de regering, dat middellangetermijndoelstellingen leek te ontberen. Niettemin werd voor *1997* een groei van *2,5* procent voorspeld (tegen *1,5* procent in 1996), hoewel volgens het rapport een stijging van het aantal werklozen tot meer dan *4* mln onvermijdelijk zou zijn.

Arbeidsonrust

Zo'n *400.000* leden en sympathisanten van de vakbond IG Metall legden op *24* oktober het werk neer en namen deel aan demonstraties in het hele land uit protest tegen de verlaging van de wettelijk voorgeschreven ziekte-uitkeringen van *100* naar *80* procent van het inkomen. die in september door het parlement was goedgekeurd (zie boven).

Deze actie vond plaats op de 40ste herdenkingsdag van de historische staking van 1956 die 114 dagen had geduurd en ertoe had geleid dat conform de eis van de vakbonden bij ziekte het inkomen volledig werd doorbetaald Vooral bij de Mercedes-Benz-fabrieken werd fel geprotesteerd, aangezien het bedrijf eind september eigenmachtig had besloten de ziekteuitkeringen te verlagen in plaats van hierover te onderhandelen bij het afsluiten van arbeidscontracten (hoewel de werkgeversorganisatie Gesamtmetall nadien. op 7 oktober, had toegezegd de verlaging niet eenzijdig te zullen doorvoeren).

Begroting goedgekeurd

Op *29* november gaf de Bondsdag haar goedkeuring aan de begroting voor 1997. Voor definitieve goedkeuring door het parlement moest het begrotingsvoorstel nog worden bekrachtigd door de Bondsraad, waarin de oppositionele SPD de meerderheid had.

De goedkeuring van de begroting volgde na een besluit van de FDP om de begroting te steunen, met inbegrip van besnoeiingen van ongeveer DM *3* mrd op de uitgaven. waarover de regeringspartijen overeenstemming hadden bereikt *($ 1* = DM *1,5083* op *13* november *1996).* De FDP had aangedrongen op verlichting van de belastingdruk. Haar eisen richtten zich vooral op de ,,solidariteitsheffing" op de inkomstenbelasting, die was ingevoerd als een maatregel om de aanhoudend hoge overheidsuitgaven ten behoeven van de economische ontwikkeling van de Länder (deelstaten) in het voormalige Oost-Duitsland te financieren. In de begroting voor *1997* was deze heffing gehandhaafd op *7,5* procent, voornamelijk vanwege het alles overheersende belang het totale begrotingstekort beneden de **3** procent te houden, zoals zou zijn vereist vanaf *1997* teneinde te voldoen aan een belangrijk criterium voor toetreding tot de derde fase van de EMU, waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd.

De FDP besloot uiteindelijk in november steun te geven aan het regeringsbesluit van oktober (zie boven) waarin de solidariteitsheffing in de begroting voor 1997 werd gehandhaafd op 7,5 procent. Zij deed dit pas, nadat bondskanselier Helmut Kohl op *5* november had gedreigd te zullen aftreden naar aanleiding van het aanhoudende verzet binnen de FDP. Niettemin verklaarde de FDP dat zij zou blijven aandringen op een verlaging van de solidariteitstoeslag in *1998* met minstens *2* procent, toen de regeringscoalitie deze kwestie medio december besprak. Voorafgaande aan deze discussie presenteerde minister van financiën Theo Waigel in november omvangrijke voorstellen voor een belastinghervorming op lange termijn (die hij al in september had aangekondigd, zie boven); deze behelsden een verlaging van de inkomstenbelasting, waardoor het laagste tarief zou kunnen dalen van *26* procent naar *20* procent en het hoogste tarief van *53* procent naar *35* procent

Uit het op *23* november gepubliceerde maandelijkse rapport over de economie van het federale ministerie van economische zaken bleek dat het op jaarbasis berekende groeipercentage van het BBP was gestegen van 1,2 procent in het tweede kwartaal van *1996* tot *2* procent in het derde kwartaal, voornamelijk als gevolg van de verbeterde exportvraag. De werkloosheid was in oktober *1996* gestegen tot *3,867* mln, een stijging van *341.000* in vergelijking met oktober *1995,* en bedroeg in de westelijke en oostelijke deelstaten respectievelijk *9* procent en 14,7 procent van de beroepsbevolking. Op *11* november maakte het Federale Bureau voor de Statistiek bekend dat het inflatiepercentage op jaarbasis in oktober *1,5* procent bedroeg; dit cijfer was (voor het eerst sinds de eenwording) in het voormalige Oost-Duitsland niet hoger dan in de rest van het land.

VERDERE ONTWIKKELINGEN. BEIERSE ABORTUSWET

Op *31* juli gaf de Landtag (deelstaatparlement) van de overwegend katholieke deelstaat Beieren na een debat van meer dan dertig uur zijn goedkeuring aan een abortuswet die op twee belangrijke punten afweek van de abortuswet die het federale parlement in *1995* had aangenomen (zie pag. 673/3-'95).

Krachtens de nieuwe wet moest een vrouw die een abortus wilde. haar beweegredenen daartoe kenbaar maken en mochten artsen niet meer dan *25* procent van hun inkomsten verwerven uit zwangerschapsonderbrekingen. (Voor het Beierse verzet tegen de uitspraak van het Federale Constitutionele Hof over kruisbeelden in scholen, zie pag. 674/2/3-'95 en 244/1-'96.)

Akkoord over vereenvoudiging Duitse spelling

Op *1* juli ondertekenden in Wenen afgevaardigden uit Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en Liechtenstein alsmede uit Duitstalige gebieden in België, Hongarije, Roemenië en Italië (Zuid-Tirol) een akkoord over de vereenvoudiging van de spellingregels van de Duitse taal.

De nieuwe spellingregels - de eerste wijziging sinds *1901* - zouden op *1* augustus *1998* worden ingevoerd en op *31*

juli 2005 verplicht worden. Zij omvatten (1) de vervanging van de 'ß' door 'ss' na korte klinkers; (ii) de spelling van overgenomen buitenlandse woorden op een wijze die meer in overeenstemming was met het Duits (bijv.'Ketschup' i.p.v. 'Ketchup', 'Apoteke' i.p.v. 'Apotheke' hoewel 'Restaurant' ongewijzigd bleef); en de vermindering van het aantal interpunctieregels van 52 tot negen.

Uitspraak Constitutionele Hof over neonazi's

Op 30 juli bepaalde het Federale Constitutionele Hof dat twee veroordeelde neonazi's niet konden worden beroofd van hun grondwettelijke recht om zich kandidaat te stellen bij verkiezingen, zelfs al waren zij veroordeeld wegens het aanzetten tot rassenhaat

Volgens het Hof kon niet worden gesteld dat Thomas Dienel en Heinz Reiss een bedreiging vormden voor de democratie (zie pag. 528/1-'93). Eerder op 12 juli had het Federale Gerechtshof de gevangenisstraf van 3,5 jaar bekrachtigd, die in augustus 1995 was opgelegd aan de neonazi Bela Ewald Althans wegens ontkenning van de holocaust (zie pag. 675/1-'95).

Aanslagen op Turkse doelen

De politie van Keulen verbood op 20 juli een geplande demonstratie om steun te betuigen aan linkse politieke gevangenen in Turkije die in hongerstaking waren gegaan (zie pag. 710/3 e.v.-'96). De politie vaardigde dit verbod uit nadat eerder die dag een aanslag met brandbommen was gepleegd op een Turkse moskee in Keulen. Er werden ongeveer 600 personen gearresteerd. In de week daarna werd bericht dat in verschillende Duitse en Zwitserse steden nog meer brandbomaanslagen waren uitgevoerd op Turkse bezittingen en bedrijven. (In maart 1996 waren Koerdische demonstranten slaags geraakt met de politie in Bonn, Dortmund en andere steden; voor eerdere botsingen, zie pag. 388/3 e.v. en 675/1-'95, 24/2-'96).

Uitspraak Constitutionele Hof over schadevergoeding voor dwangarbeiders tijdens Derde Rijk. Akkoord over betaling schadevergoeding aan Litouwse regering voor nazislachtoffers

Op 2 juli bepaalde het Federale Constitutionele Hof dat gevangenen die in 1943-'45 als dwangarbeider werkten in een munitiefabriek in de omgeving van het concentratiekamp Auschwitz, ieder persoonlijk schadevergoeding zouden kunnen ontvangen. De zaak werd echter terugverwezen naar lagere rechtbanken die zouden moeten vaststellen welke procedure moest worden gevolgd om de kwestie op te lossen.

Bij de in 1953 in Londen gesloten **uk**-koorden, waarin was vastgelegd op welke basis Duitsland na de Tweede Wereldoorlog herstelbetalingen zou moeten verrichten, was uitdrukkelijk bepaald dat er geen schadevergoeding zou worden uitgekeerd aan individuele personen. Deze kwestie was uiteindelijk opgelost in het Twee-plus-Vier-Verdrag, dat voorafging aan de Duitse eenwording in 1990 (zie pag. 717/1 e.v.-'90). De Duitse bondsregering had echter elf bilaterale verdragen gesloten met West-Europese landen waarin schadevergoeding werd toegekend aan nazislachtoffers binnen het raamwerk van de akkoorden van 1953 (voor verdrag met Litouwen over schadevergoeding voor nazislachtoffers, zie pag. 748/3 e.v.-'96).

De zaak was aanhangig gemaakt door 22 overlevenden van het concentratiekamp Auschwitz, die tussen de DM 8.700 en DM 22.200 eisten voor de arbeid die zij hadden moeten verrichten.

Directeuren van Thyssen-concern gearresteerd

Op 8 augustus werden de president-directeur en negen andere directieleden van het staalconcern Thyssen gearresteerd in verband met een onderzoek naar beschuldigingen dat zij in 1992 zouden hebben gefraudeerd bij de privatisering van een Oostduitse handelsonderneming in metaalwaren.

Volgens het openbaar ministerie waren de kosten voor de opleiding van personeel bij de instelling, AHB-Metallurgiehandel. sterk opgevoerd en was er geknoeid met de balansen, hetgeen leidde tot een fraude van in totaal DM 73 mln. In 1993 was de zaak ook al onderzocht; het onderzoek was toen uitgelopen op een schikking zonder tussenkomst van het gerecht, waarbij Thyssen DM 86 mln zou hebben betaald.

Op 9 augustus werden president-directeur Dieter Vogel en acht anderen op borgtocht vrijgelaten. Aan het einde van de maand trok de Berlijnse rechtbank, waarbij de zaak aanhangig was gemaakt, het arrestatiebevel tegen Vogel in, omdat er geen gevaar meer bestond dat hij het land zou ontvluchten. (Voor een soortgelijk fraude-onderzoek bij het scheepsbouwconcern Bremer Vulkan zie pag. 537/1/2-'96).

Spionagezaken

Op 7 augustus legde een rechtbank in Düsseldorf de 51-jarige Gabriele Albine een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee jaar en een boete van DM 30 000 op wegens hoogverraad. Bovendien veroordeelde de rechtbank haar tot betaling van de proceskosten van DM 250 000. Albin was in 1977 verleid door een agent van de vroegere Oost-Duitse staatsveiligheidspolitie (Stasi), die zich had voorgedaan als een West-Duitse zakenman. Deze had haar overgehaald hem militaire documenten ter hand te stellen die zij had meegenomen uit de Amerikaanse ambassade waar zij werkte.

Op 26 juni had de rechtbank de 69-jarige Karl Wienand, een voormalig kopstuk van de West-Duitse Sociaal-Democratische Partij (SPD), veroordeeld tot 30 maanden gevangenisstraf en een boete van DM 1 mln - het bedrag dat hij van de Stasi had ontvangen voor inlichtingen die hij tussen 1976 en 1989 had verstrekt.

Amerikaanse neonazi veroordeeld

Op 22 augustus veroordeelde een Hamburgse rechtbank de Amerikaanse nazisympathisant Gary Lauck tot vier jaar celstraf wegens het aanzetten tot rassenhaat. Lauck had vanuit zijn woning in Nebraska (Verenigde Staten) neonazistische geschriften verspreid in de VS en andere landen, waaronder Duitsland. In maart 1995 was hij in Denemarken gearresteerd op grond van een internationaal arrestatiebevel (zie pag. 388/2-'95) en in september 1995 was hij uitgeleverd aan Duitsland.

Stemming over Berlijn als zetel voor Bondsraad. Besluit over tijdschema

Op 27 september herriep de Bondsraad een besluit uit 1991 en keurde voorstellen goed om in 1999 te verhuizen van Bonn naar Berlijn, waar hij zou zetelen in het gebouw van de voormalige Pruisische Eerste Kamer (voor besluit van Bondsdag uit 1991 om naar Berlijn te verhuizen, zie pag. 666/2-'91).

Afgevaardigden van dertien van de zestien deelstaten steunden de verhuizing naar Berlijn, dat in het eenwordingsverdrag van 1990 was aangewezen als de hoofdstad van een verenigd Duitsland en waar de officiële ambtswoning van de president al was gevestigd. De uiterste datum voor de verhuizing van de Bondsdag naar het vroegere Rijks-

daggebouw in Berlijn was mei 1999, hoewel het bureau van de bondskanselier pas eind 1999 zou zijn voltooid. Tegenstanders van een verhuizing in 1999 (naast Bonn en de deelstaat Noordrijn-Westfalen) waren onder meer afgevaardigden van de SPD en de Groenen, die kritiek hadden op de enorme kosten van de verhuizing. Eind september dienden 51 Bondsdagleden een motie in waarin werd opgeroepen om de operatie minsten vijf jaar uit te stellen.

Op 29 november maakte de werkgroep van vooraanstaande parlementsleden die was belast met de coördinatie van de verhuizing van het parlement van Bonn naar Berlijn, bekend dat de Bondsdagcommissies en parlementaire groeperingen hun werkzaamheden in ieder geval tot 2000 in Bonn zouden blijven verrichten. De plenaire zittingen van de Bondsdag zouden echter vanaf het voorjaar 1999 in Berlijn u-orden gehouden (zoals was goedgekeurd in 1991. zie pag. 666/2-'91) in het voormalige Rijksdag-gebouw dat op dat moment grondig werd gerestaureerd (voor besluit inzake verhuizing Bondsraad naar Berlijn, zie pag. 166/1-'94).

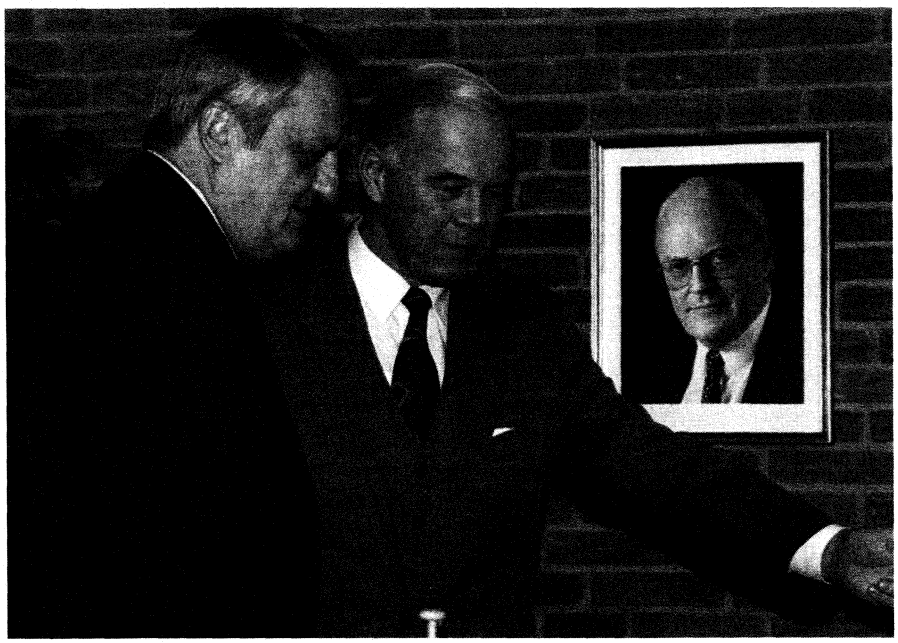
Het besluit om de werkzaamheden van de Bondsdag tijdelijk over twee steden te verdelen leidde tot enige ongerustheid over de logistieke problemen en de kosten. Dit werd echter noodzakelijk geacht in afwachting van de voltooiing van de bouw van de nieuwe kantoren in Berlijn waarin de afgevaardigden en hun medewerkers zouden worden ondergebracht.

Veroordelingen wegens neerschieten Oost-Duitse vluchtelingen

Op 10 september veroordeelde een rechtbank in Berlijn de voormalige Oost-Duitse onderminister van defensie en commandant van de grenswacht Klaus-Dieter Baumgarten tot zeseneenhalf jaar gevangenisstraf wegens doodslag. Baumgarten stond terecht wegens het doodschieten van elf personen en het verwonden van vijf anderen tussen 1979 en 1989, toen zij trachtten te vluchten over de Berlijnse Muur. Vijf generaals die onder zijn bevel stonden. kregen celstraffen van 39-42 maanden wegens medeplichtigheid aan doodslag. Allen hadden toegegeven medeplichtig geweest te zijn, maar zij betoogden te hebben gehandeld overeenkomstig de wet.

Akkoord over repatriëring Joego-Slavische en Bosnische vluchtelingen

Op 10 oktober sloten de Duitse regering en de Federale Republiek Joego-Slavië een akkoord over de repatriëring van vluchtelingen. Het akkoord voorzag in de repatriëring van ongeveer 135.000 vluchtelingen uit Servië en Montenegro (onder wie vele Albanezen uit Kosovo) in een periode van drie jaar. De repatriëring zou op 1 december 1996 van start gaan en krachtens het akkoord plaatsvinden met 'volledige eerbiediging van de mensenrechten en de aardigheid' van de vluchtelingen.

De Duitse minister van binnenlandse zaken Manfred Kanther (r.) en zijn Joego-Slavische ambtgenoot Vukasin Jankovic (l.) ontmoetten elkaar op 10 oktober 1996 in Bonn en tekenden een bilateraal akkoord over de terugkeer van in Duitsland verblijvende vluchtelingen uit het voormalige Joego-Slavië. Foto *EPA*

Minister van binnenlandse zaken Manfred Kanther verklaarde: 'Dit akkoord benadrukt het feit dat Duitsland geen immigratieland is. Duitsland is bereid hulp te verlenen in geval van oorlog of bijzondere omstandigheden, maar het verwacht tevens dat vluchtelingen het land verlaten wanneer ze weer legaal, veilig en waardig in hun eigen land kunnen leven.'

Op 9 oktober zette Beieren als eerste deelstaat een Bosniër uit, die had geweigerd vrijwillig terug te keren naar Bosnië. Op 20 september waren de deelstaatministers van binnenlandse zaken overeengekomen dat een begin kon worden gemaakt met de uitzetting van de ongeveer 320.000 Bosniërs aan wie tijdelijk asiel was verleend.

Zakenman ontvoerd en gedood

De 40-jarige zakenman Jakub Fiszmann werd op 1 oktober voor zijn kantoor in Frankfurt ontvoerd en op 10 oktober werd een losgeld van DM 4 mln betaald. Op 16 oktober werdenvijf verdachten gearresteerd en werd het losgeld gevonden in een tuin in Wiesbaden. Drie dagen later vond de politie het stoffelijk overschot van het slachtoffer.

Verruiming winkelsluitingstijdenwet

Duitslands strenge winkelsluitingswet werd verruimd op 1 november, de dag waarop de omstreden wet, die medio 1996 was goedgekeurd, in werking trad (zieboven).

De winkels hoefden voortaan op werkdagen niet meer te sluiten om 18.30 uur, maar mochten openblijven tot 20.00 uur en op zaterdag tot 16.00 uur (tot dan toe moesten de winkels op zaterdag om 14.00 uur sluiten). De regering betoogde dat deze wijziging banen zou scheppen en een bijdrage zou leveren aan de stimulering van de economie. Leiders van de vakbond van winkelpersoneel maakten echter bezwaar tegen de nieuwe winkelsluitingswet, omdat het winkelpersoneel meer uren zou moeten gaan werken, de kwaliteit van de dienstverlening achteruit zou gaan, en de winkels niet meer klanten zouden krijgen door langer open te blijven. Vlak voordat de wet van kracht zou worden wezen zij er ook op dat er weinig nieuw personeel in vaste dienst werd aangenomen.

Onderzoek naar steun voor Bremer Vulkan uitgebreid

Op 6 november maakte de Europese Commissie bekend dat zij haar onderzoek naar het scheepsbouwconcern Bremer Vulkan zou intensiveren, omdat dit bedrijf meer Duitse en Europese subsidies had gebruikt om verliezen van andere onderdelen van het concern te compenseren dan aanvankelijk was aangenomen. De subsidies waren bedoeld om scheepswerven in het voormalige Oost-Duitsland draaiende te houden.

(Vor.ber.pag. 533/2 e.v.-1996)

JOEGO-SLAVIË

OFFICIËLE OPHEFFING VAN VN-SANCTIES

Op 1 oktober 1996 ging de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties unaniem akkoord met de formele beëindiging van het handels-, reis- en transportembargo tegen de Federale Republiek Joego–Slavië (FRJ, die bestond uit de Joego–Slavische republieken Servië en Montenegro). De sancties waren in november 1995 opgeschort naar aanleiding van de ondertekening van het vredesakkoord van Dayton (zie pag. 95/3 e.v.-'96).

Bevroren Joego–Slavische activa in het buitenland werden niet vrijgegeven, aangezien de voormalige Joego–Slavische republieken Bosnië, Kroatië, Macedonië en Slovenië aanspraak maakten op delen van deze activa.

BESPREKINGEN OVER ECONOMISCHE OPVOLGING

Op 14-15 oktober werd in Belgrado de eerste gespreksronde gehouden over de economische opvolging van het voormalige Joego–Slavië. De besprekingen werden bijgewoond door afgevaardigden van Joego–Slavië, Kroatië, Slovenie, Bosnië en Macedonië. Een team Britse juristen bemiddelde bij het overleg. (Voor Macedonisch principe-akkoord met de Club van Londen over terugbetaling van Macedonië's deel van de schulden van het voormalige Joegoslavië aan buitenlandse handelsbanken, zie onder MACEDONIË).

(Voor akkoord met Duitsland over repatriëring van vluchtelingen, zie onder DUITSLAND.)

De Servische president Slobodan Milosevic (l.) en zijn echtgenote Mirjana Markovic, de leider van Joego-Slavisch Verenigd Links (JVL),verlaten op 17 november 1996 een stembureau in Belgraclo. Foto EPA

MASSALE PROTESTEN IN SERVIË TEGEN FRAUDE BIJ GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Naar aanleiding van beschuldigingen dat in november 1996 op last van de regering gerommeld was met de gemeenteraadsverkiezingen in Servië, werden er massale demonstraties en protesten gehouden tegen de regering van president Slobodan Milosevic. De demonstraties waren de grootste die Servië had meegemaakt sinds het uiteenslaan van anticommunistische betogingen op 9 maart 1991 (zie pag. 433/3 e.v.-'91).Ze werden, net als in 1991, geleid door Vuk Draskovic, de leider van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO).

Studenten namen aanvankelijk het voortouw bij de demonstraties, maar later deden ook vakbondsleden, academici en andere groeperingen mee. De betogingen waren ontstaan uit protest tegen de weigering van de regering om de overwinning van de oppositiepartijen bij de verkiezingen van november te erkennen.

In december waren de dagelijkse demonstraties echter uitgelopen op een veel bredere protestbeweging tegen de regering-Milosevic. De betogingen verliepen grotendeels vreedzaam en vonden voornamelijk plaats in de Servische hoofdstad Belgrado, hoewel ook in Nis en Novi Sad werd gedemonstreerd. Tijdens een van de grootste betogingen, op 15 december, trokken 250.000 mensen door de straten van Belgrado.

De betogers kregen de stilzwijgende steun van veel Westerse regeringen, die naar verluidt Milosevic duidelijk te verstaan gaven dat Servië zou kunnen rekenen op nieuwe economische sancties als hij de orde met geweld zou proberen te herstellen (in oktober had de VN-Veiligheidsraad besloten het in 1992 ingestelde economische embargo tegen Servië en Montenegro formeel te beëindigen, zie boven).

Gemeenteraadsverkiezingen in Servië

Op 3 november werden verkiezingen gehouden voor de (federale) Kamer van Burgers, de Republikeinse Assemblée van Montenegro en gemeenteraden in Servië en Montenegro (zie benedenvoor uitslagen van de verkiezingen voor de Kamer en de Montenegrijnse instellingen).

Bij de eerste ronde van de gemeenteraadsverkiezingen in Servië op 3 november raakte slechts een kwart van de zetels bezet. Daarop werd voor 17 november een tweede ronde gepland, hoewel de oppositiecoalitie Zajedno (Samen) beweerde dat zij forse winst had geboekt ten koste van Milosevics rege-

rende Socialistische Partij van Servië (SPS). De SPS was de grootste partij in de linkse coalitie Verenigde Lijst, waartoe verder behoorden Joego-Slavisch Verenigd Links (JVL) van Milosevics vrouw Mirjana Markovic, en Nieuwe Democratie (ND). Zajedno was een allegaartje van liberalen en Servische nationalisten, bestaande uit de SPO van Draskovic, de Democratische Partij van Zoran Djindjic, en de Biirgerallian-tie van Servië (GSS)van Vesna Pesic.

Op basis van de voorlopige uitslagen van de beslissende ronde op 17 november riep Zajedno zichzelf tot winnaar uit in dertien van de achttien grootste steden van Servië. waaronder Belgrado. De SPS diende echter een protest in, waarna de overwinningen van de oppositie de daaropvolgende dagen werden opgeschort op grond van niet nader aangeduide 'onregelmatigheden' bij het stemmen, of zonder meer werden geannuleerd door plaatselijke kiescommissiesen rechtbanken. Op 27 november werd in veertien gemeenten een derde verkiezingsronde gehouden. maar deze verkiezingen werden grotendeels geboycot door Zajedno.

Ongeveer 20.000 aanhangers van de oppositie. merendeels studenten, trokken op 21 november door Belgrado uit protest tegen de weigering van de regering om de uitslag van de verkiezingsronde van 17 november te erkennen. De protesten zwollen aan op 24 november nadat de plaatselijke kiescommissie had besloten de overwinning van Zajedno in Belgrado ongeldig te verklaren.

Optreden tegen onafhankelijke media. Aftreden minister van voorlichting

Begin december trad de regering hard op tegen de paar onafhankelijke media die verslag deden van de demonstraties. Het Belgradose station Radio *B92* - de belangrijkste spreekbuis van de oppositie - en het studentenstation Radio Index werden op 3 december uit de lucht gehaald. Radio B92 mocht op 5 december haar uitzendingen hervatten.

De Servische minister van voorlichting, de voormalige journalist Aleksander Tijanic, trad op 6 december af. Volgens de Independent van 7 december had Tijanic gezegd dat zijn 'liberale opvattingen' over journalistiek niet strookten met die van zijn collega-ministers.

Uitspraken van Hooggerechtshof en kiescommissie over verkiezingen

Op 8 december bekrachtigde het Servische Hooggerechtshof een aantal uitspraken van lagere rechtscolleges die de oppositieoverwinningen in Belgrado hadden geannuleerd In een uitspraak die algemeen werd gezien als een zware tegenslag voor de oppositie oordeelde liet Hof dat in vijf van de 46 kiesdistricten, waar de verkiezingsuitslag werd aangevochten de overwinning van de oppositie terecht ongeldig was verklaard

Op 15 en 16 december oordeelden iechtbanken in respectievelijk Nis en Smederovska Palanka dat Zajedno de beslissende verkiezingsronde van 17 november had gewonnen. De kiescommissie in Smederovska Palanka verwierp de uitspraak echter op 18 december en zei dat de SPS de stad had veroverd.

OVSE-rapportover verkiezingen

Op 13 december nodigde de Joego-Slavische minister van buitenlandse zaken Milan Milutinovic de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)uit een delegatie naar Servië te sturen om een rapport over de verkiezingen op te stellen.

De delegatie onder leiding van de Spaanse ex-premier Felipe González Márquez begon op 20 december aan het onderzoek. Het rapport, dat op 27 december verscheen, stelde de oppositie in het gelijk en riep de regering op de overwinningen van Zajedno in Belgrado en dertien andere steden te aanvaarden. In een reactie zei Milutinovic dat het rapport 'w-eloverwogen en evenwichtig' was, maar dat de belangrijkste aanbeveling die erin werd gedaan. een oproep tot een dialoog was 'binnen het kader van het systeem' en 'een discussie tussen de autoriteiten en de oppositiein het parlement'

Betoger omgekomen. Bruut optreden tegen demonstranten

Aan het over het algemeen vreedzame karakter van de dagelijkse demonstraties in Belgrado kwam op 24 december abrupt een einde, toen er gewelddadigheden uitbraken bij de burelen van Zajedno. Het geweld werd grotendeels toegeschreven aan SPS-aanhangers die met bussen naar Belgrado waren gebracht uit Milosevic-gezinde steden en dorpen. Op 18 december waren in talrijke kleine steden demonstraties ten gunste van de president georganiseerd en dat ging zo de rest van de maand door. De meeste deelnemers aan deze demonstraties waren oudere communisten, in tegenstelling tot de betogingen in Belgrado, waarin voornamelijk stadsjongeren meeliepen.

De leraar Predrag Starcevic kwam op 24 december om het leven bij ongeregeldheden bij het kantoor van Zajedno. Naar verluidt werd hij onder de voet gelopen door een menigte die op de vlucht sloeg voor een charge van de oproerpolitie. Minstens 58 mensen raakten gewond. onder wie ren man die door het hoofd werd geschoten. Duizenden aanhangers van de oppositie woonden op 28 december Starcevics begrafenis in Belgrado bij

De oproerpolitie trad op 26 december hard op tijdens betogingen in Belgrado, toen zij betogers uit de straten verjoeg naar een voetgangersgebied. De poiitie dwong daarmee de naleving van een demonstratieverbod af *dat* het ministerie van binnenlandse zaken had ingesteld na de gewelddadigheden van 24 december. Ondanks dit verbod werd er tot eind december nog elke dag gedemonstreerd.

President Milosevic verder geïsoleerd

Gedurende november en december liet Milosevic zich in het openbaar bijna niet uit over de betogingen. In een brief van 13 december aan de Amerikaanse minister van binnenlandse zaken Warren Christopher ontkende hij iedere betrokkenheid bij verkiezingsfraude. Hij verklaarde dat hij geen geweld zou gebruiken tegen 'vreedzame' betogers, maar noemde de demonstranten in Belgrado 'vandalen' en 'politieke terroristen'.

Op 17 december had de president een ontmoeting met een delegatie studenten waarbij hij naar verluidt beloofde een onderzoek te zullen instellen naar mogelijke onregelmatigheden bij de verkiezingen. Hij gaf toe dat 'er altijd fouten kunnen worden gemaakt'. Hij waarschuwde de studenten echter dat 'geen buitenlandse hand Servië zal regeren'.

Eind december werd in de Westerse pers gesuggereerd dat Milosevic steeds verder alleen kwam te staan, omdat hij bleef weigeren onderhandelingen aan te knopen met de oppositie.

De Montenegrijnse president Momir Bulatovic zou een beroep op Milosevic hebben gedaan zijn standpunt publiekelijk te verdedigen, en andere hoge Montenegrijnse functionarissen hadden sympathie geuit voor de demonstranten. Zorgwekkender voor Milosevic waren aanwijzingen dat delen van het Servische leger de kant van de oppositie begonnen te kiezen. Op 30 december werd bericht dat de 63ste Parachutistenbrigade in Nis een open brief aan Milosevic en het hoofd van de generale staf, generaal-kolonel Momcilo Perisic, had gestuurd waarin ze haar steun had betuigd aan de demonstranten.

Federale verkiezingen

Op 3 noverriber werden verkiezingen gehouden voor de 138 zetels tellende Kamer van Burgers, de Tweede Kamer van de uit twee kamers bestaande Federale Assemblée De Verenigde Lijst, gedomineerd door de SPS kwam als overwinnaar uit de bus In maart 1992 waren er voor het laatst verkiezingen gehouden voor de Kamer van Burgers (zie pag 605/1 e v-'92)

Van de 138 gekozen leden kwamen er 108 uit Servië en dertig u;: Montenegro. De opkomst bedroeg 60,7 procent.

Uitslag Joego-Slavische federale verkiezingen

Partij	Zetels
Vcrcnigde Lijst	64
Zajedno	22
Democratische Partij van Socialisten van Montenegro	20
Servische Radicale Partij	16
Volkspartij van Montenegro	8
Alliantie van Hongaren in Vojvodina	3
Vojvodina Coalitie	2
Lijst voor Sandzak	1
Sociaal-Democratische Partij van Montenegro	1
Partij van Democratische Actie van Montenegro	1
Totaal	138

Verkiezingen voor Assemblée van Montenegro

De verkiezingen voor de Republikeinse Assemblée van Montenegro op 3 november leidden tot een overwinning voor de regerende Democratische Partij van Socialisten van Montenegro (SDPCG, een bondgenoot van de SPS) van president Momir Bulatovic.

Uitslag verkiezingen voor Assemblée van Montenegro

Partij	Zetels
Democratische Partij van Socialisten van Montenegro	45
Nationaal Akkoord	19
Partij van Democratische Actie	3
Democratische Alliantie van Montenegro	2
Democratische Unie van Albanezen	2
Totaal	71

Op 3 november werden in Montenegro ook gemeenteraadsverkiezingen gehouden. waa bij de SDPCG de meerderheid van de zetels behaalde.

(Vor.ber.pag. 611/1 e.v.-1996)

KROATIË

NORMALISATIE VAN BETREKKINGEN MET JOEGO-SLAVIE

Op 23 augustus 1996 ondertekenden Mate Granic en Milan Milutinovic de ministers van buitenlandse zaken van respectievelijk Kroatie en Joego-Slavie een akkoord om de betrekkingen tussen de twee landen te normaliseren en om binnen 15 dagen volledige diplomatieke en consulaire betrekkingen aan te knopen

Het akkoord volgde na een ontmoeting op 7 augustus in de Griekse hoofdstad Athene tussen de Kroatische president Franjo Tudjman en de Servische president Slobodan Milosevic (de rompstaat Joego-Slavie werd gevormd door Servië en Montenegro).

Pogingen om de betrekkingen tussen Kroatië en Joego-Slavië te normaliseren ten tijde van de ondertekening van het Bosnische vredesakkoord waren op niets uitgelopen, vooral vanwege de onopgeloste kwestie van Oost-Slavonië (zie pag. 305/3-'96). Maar na de ondertekening van het vredesakkoord voor Bosnië was er aanzienlijke vooruitgang geboekt met de herintegratie van het door Servië bezette Oost-Slavonië in Kroatië. Het Overgangsbestuur van de Verenigde Naties in Oost-Slavonië, dat in januari 1996 was ingesteld, had toezicht gehouden op de demilitarisering van het gebied, die 30 dagen in beslag had genomen en op 20 mei was begonnen (zie pag. 612/2/3-'96).

Krachtens de voorwaarden van het normalisatieakkoord accepteerde Kroatië het voortbestaan van de Federale Republiek Joego-Slavie (FRJ) Beide partijen besloten naar een oplossing te zoeken voor de opvolgingskwestie Zij besloten gezamenlijk hun grenzen vast te stellen, alle conflicten vreedzaam op te lossen en af te zien van dreigementen en geweld

Ook besloten zij het territoriaal geschil over het schiereiland Prevlaka (in de Baai van Kotor, ten zuidoosten van Dubrovnik) op te lossen 'in de geest van het VN-Handvest'. In het Dayton-akkoord uit 1995 was bepaald dat Kroatië de controle over Prevlaka moest afstaan aan Bosnisch-Servië, zodat de Bosnische Serviërs de beschikking kregen over een toegang tot de Adriatische Zee

De Kroatische minister van buitenlandse zaken Mate Granic (l.) schudt zijn Joego-Slavische ambtgenoot Milan Milutinovic de hand nadat beiden op 23 augustus 1996 in Belgrado een akkoord over normalisering van de betrekkingen tussen hun landen hebben ondertekend. Foto EPA

De Servische president Slobodan Milosevic (r.), de Griekse premier Kostas Simitis (m.) en de Kroatische president Franjo Tudjman (l.) zitten op 7 augustus 1996 samen aan de lunch na hun overleg in de Atheense voorstad Vouliagmeni. Foto *EPA*

langs de grens met de FRJ-Montenegro (zie pag. 94/1 e.v.-'96). Een definitieve regeling moest echter nog worden bereikt en in de tussenliggende tijd zouden de VN de situatie in het oog houden.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 15 november wijzigde president Franjo Tudjman de regering als volgt:

Repatriëring en immigratie - Marijan Petrovic+; zonder portefeuille - Juraj Njavro*.

Op 16 december volgden nieuwe wijzigingen:

Staatsminister van binnenlandse zaken - Ivan Penic+; privatisering en beheer van eigendommen - Milan Kovic*; stadsplanning, bouwnijverheid en huisvesting - Marko Sirac*; landbouw en bosbouw - Zlatko Dominikovic*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

De vertrekkende staatsminister van binnenlandse zaken, Ivan Jarnjak, werd benoemd tot hoofd van de Nationale Veiligheidsdienst.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Het Kroatische parlement, de Sabor, keurde op 29 november de begroting voor 1997 goed, die 35,42 mrd kunas bedroeg ($ 1,00 = K 5,54 op 20 december 1996).

RADIOSTATION OPPOSITIE BLIJFT IN ETHER

De Kroatische regering slaagde er medio november niet in het in Zagreb gestationeerde radiostation Radio *101* uit de ether te halen. In de voorafgaande maanden hadden de omroepautoriteiten twee provinciale radiostations gesloten, in Varazdin en Istrië. waardoor Radio *101* overbleef als de enige belangrijke spreekbuis van de liberale en linkse oppositie in Kroatië.

Op 20 november had de door de regering gecontroleerde Telecommunicatieraad de frequentie van Radio *101* toegewezen aan concurrent *Globus* Radio *101*. Maar nadat dit was bekendgemaakt trok een groot aantal demonstranten de straten van Zagreb in om te protesteren. De volgende dag kwam de Telecommunicatieraad terug op zijn besluit, toen hij bekendmaakte dat Radio *101* tot nader order in de lucht zou blijven.

(Vor.ber.pag. 611/3 e.v.-1996)

MACEDONIË

JOEGO-SLAVISCHE PREMIER BEZOEKT MACEDONIË

De Joegoslavische premier Radoje Kontic bracht op 3-4 september 1996 zijn eerste officiële bezoek aan Macedonië. Beide partijen ondertekenden een aantal overeenkomsten op het gebied van vervoer en handel.

OVEREENKOMST OVER AANDEEL IN SCHULD VAN VOORMALIG JOEGO-SLAVIË

De Financial Times van 25 oktober 1996 berichtte dat de regering een principeakkoord had bereikt met de Club van Londen van commerciele crediteuren over de terugbetaling van het aandeel van Macedcinie in de schuld van het voormalige Joego-Slavië aan buitenlandse commerciele banken

Krachtens het akkoord zou Macedonië 5,4 procent van de hoofdsom en 3,65 procent van de rente voor zijn rekening nemen van de schuld die voormalig Joegoslavië had opgelopen krachtens het Nieuwe Financieringsakkoord (NFA) van 1988 (zie pag. 18/3 e.v.-'89), de laatste schuldherschikkingsovereenkomst die Joego-Slavië had gesloten voordat, het land in 1991 uiteenviel. Volgens de Financial Times zou Macedonië in totaal ongeveer $280 mln betalen. In ruil daarvoor zou het land worden ontslagen van 'gezamenlijke en hoofdelijke' aansprakelijkheid, een van de voorwaarden van het NFA, waardoor elke lener aansprakelijk was voor de totale schuld.

De banken hadden soortgelijke overeenkomsten gesloten met Slovenië en Kroatië (zie pag. 329/3 en 611/3 e.v.-'96).

UNPREDEP-MANDAAT VERLENGD

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties ging op 27 november akkoord

De Joego-Slavische premier Radoje Kontic (l.) wordt bij aankomst in het parlementsgebouw in Skopje op 3 september 1996 welkom geheten door zijn Macedonische ambtgenoot Branko Crvenovski. Foto *EPA*

met een verlenging van zes maanden voor de VN-Preventiemacht (Unpredep) in Macedonië, tot 31 mei 1997 Rusland nam niet aan de stemming deel, omdat het van mening a as dat de vorige verlenging - die in mei was goedgekeurd (zie pag 621/3-'96) - de laatste had moeten zijn

De Veiligheidsraad besloot het totaal aantal Unpredep-waarnemers vóór eind april terug te brengen van 1 100 naar 800

(Vor ber.pag 612/3 e v.-1996)

SLOVENIË

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Davorin Kracun werd op 22 juli 1996 benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Hij volgde Zoran Thaler op, die in mei was ontslagen (zie pag. 616/3 e.v.-'96).

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 10 november werden er verkiezingen gehouden voor de Staatskamer, de Tweede Kamer van het uit twee kamers bestaande parlement, de Nationale Assemblée. Het waren de tweede parlementsverkiezingen sinds het land in 1991 onafhankelijk was geworden (zie pag. 522/2 e.v.-'91). De eerste waren gehouden in december 1992 (zie pag. 320/2 e.v.-'93). Geen enkele partij slaagde erin een absolute meerderheid te behalen in de Staatskamer en eind november was er nog geen nieuwe regering gevormd.

Ongeveer 1.300 kandidaten streden om 88 van de 90 zetels in de Kamer. De opkomst bedroeg 72 procent, hetgeen minder was dan de 76 procent bij de verkiezingen in 1992. Van de 90 leden van de Staatskamer, die een ambtstermijn van vier jaar hadden, werden er 40 rechtstreeks gekozen; de overige vijftig werden door de Kiescommissie op basis van evenredige vertegenwoordiging verdccld over de zeven partijen die de kiesdrempel van 3 procent hadden gehaald.

De centrumlinkse LDS, de grootste partij in de scheidende coalitieregering, behield deze positie met 25 zetels. Premier Janez Drnovsek, de leider van de LDS, zei op 11 november voor Radio Slovenië te verwachten dat hem zou worden gevraagd een nieuwe coalitieregering te vormen. De leiders van de centrumrechtse oppositionele Sloveense Lente-alliantie, die bestond uit de SLS, de SKD en de SDS en die in totaal 43 zetels had behaald, zeiden echter op 11 november in een aantal interviews op Radio *Slovenië* te verwachten dat men hun zou vragen een coalitieregering te vormen. Op 27 november ondertekenden de Sloveense Lente-fracties een akkoord aangaande samenwerking en coördinatie in de Staatskamer.

De nieuwe Staatskamer hield haar openingszitting op 28 november. Krachtens de Sloveense grondwet luidde de ope-

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Zetels*	Percentage *geldige stemmen*
Liberale Democratische Partij van Slovenië (LDS)	25	27,01
Sloveense Volkspartij (SLS)	19	19,38
Sociaal-Democratische Partij van Slovenie (SDS)	16	16,13
Christen-Democratische Partij van Slovenië (SKD)	10	9,62
Verenigde Lijst voor Sociaal-Democratie (ZLSD)	9	9,03
Democratische Partij van Sloveense Gepensioneerden (DeSUS)	5	4,32
Sloveense Nationale Partij	4	3,22
Democratische Partij van Slovenië		2,68
Groenen van Slovenië		1,76
Sloveense Arbeidsbachs en Zakenpartij		1,15
Overige	—	5,70
Totaal	*88*	100,00

* Twee van de 90 zetels in de Staatskamer waren gereserveerd voor niet-gekozen vertegenwoordigers van de Hongaarse en Italiaanse minderheden

De Sloveense premier en LDS-leider Janez Drnovsek snijdt in de vroege ochtendvan 11 november 1996 een taart aan om het succes van zijn partij bij de algemene verkiezingen te vieren.
Foto EPA

ningszitting van de Staatskarner het begin in van een periode van dertig dagen waarin president Milan Kucan officieel overleg zou voeren over de benoeming van een premier.
(Vor.ber.pag. 616/2 e.v.-1996)

SPANJE

MOGELIJK VREDESOVERLEG MET ETA. TIJDELIJK BESTAND. NIEUW GEWELD

Op 27 juni 1996 maakte de door de centrumrechtse Volkspartij (Partido Popular, PP) geleide regering bekend bereid te zijn tot een 'minimale dialoog' met de politieke vleugel van de militante Baskische afscheidingsbeweging ETA (Euskadi ta Askatasuna), indien de ETA bereid was te voldoen aan bepaalde voorwaarden. De kansen op een politiek initiatief waren gestegen, toen de ETA op 23 juni een wapenstilstand van een week, van 24 juni-1 juli, afkondigde.

De ETA had de wapenstilstand. de eerste sinds 1989, gepresenteerd als een mogelijkheid voor de regering om te reageren op voorstellen die zij had gedaan na haar mislukte moordaanslag in april 1995 op de huidige premier José Maria Aznar. die toentertijd oppositieleider was (zie pag. 553/1/2-'95). In eerste instantie verwierp de regering het aanbod om een bestand te sluiten als een truc die enkel was bedoeld om het op handen zijnde regionale overleg over terrorisme. waaraan meerdere partijen zouden deelnemen. te dwarsbomen.

Op 27 juni deedminister van buitenlandse zaken Abel Matutes, die het besluit van de regering bekendmaakte, uitdrukkelijk een beroep op de ETA José Antonio Ortega Lara, een in januari ontvoerde gevangenisbewaarder, in vrijheid te stellen en haar terreurcampagne te staken teneinde de weg vrij te maken voor de opening van een dialoog tussen de democratische partijen en de Baskische separatistische partij Herri Batasuna.

Het was voor het eerst in zeven jaar dat de Spaanse regering in het openbaar had ingestemd met een mogelijk overleg. In 1989 waren er besprekingen gevoerd tussen vertegenwoordigers van de toenmalige regering van de Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE) en in ballingschap levende ETA-leiders in Algerije, die op niets waren uitgelopen.

De PP-regering, die in maart was gekozen op grond van een hard anti-ETA-programma, had tot dan toe iedere mogelijkheid op overleg met de ETA uitgesloten. Naar verluidt waren haar omzwaai en haar flexibelere standpunt ten aanzien van de overplaatsing van gevangenen (later werd bevestigd dat 32 van de 500 ETA-gevangenen waren overgebracht naar gevangenissen die dichter bij Baskenland lagen) te danken aan de invloed van de centrum-rechtse Baskische Nationalistische Partij (PNV), die deel uitmaakte van de regeringscoalitie. PNV-leider Xabier Arzalluz, die sinds jaar en dag pleitte voor een oplossing van het Baskische probleem door middel van dialoog, deed een beroep op de ETA om als reactie het tijdelijke bestand te verlengen tot na 1 juli.

Op 19 juni had in San Sebastian de meest recente ernstige gewelddaad plaatsgevonden, toen bij een aanslag met een autobom drie personen ernstig werden gewond. Volgens de politie was de ETA aansprakelijk voor deze aanslag, die naar verluidt was gericht tegen José Maria Ruíz Urchegui, de voorzitter van de Baskische Bedrijfsfederatie, wiens neef tot de gewonden behoorde.

De Spaanse rechter José Antonio Jimenez Alfaro (m.)raakte op 12 juni 1996 gewond bij de ontploffing van een bombrief in een Madrileense rechtbank. EFE

Arrestatie ETA-leden in Frankrijk

Op 4 juni arresteerde de Franse politie vier personen bij invallen in verscheidene plaatsen in Frans-Baskenland en op 7 juni hield zij tien ETA-leden aan die hun toevlucht hadden gezocht in de kathedraal van Bayonne. Premier Aznar en de Franse president Jacques Chirac waren tijdens een bijeenkomst op 1-2 juni overeengekomen gezamenlijk hard op te treden tegen de ETA.

Nieuw ETA-geweld

Na het bestand van een week dat de ETA in juni had afgekondigd, volgde in juli een nieuwe reeks bomaanslagen. Deze nieuwe campagne was bedoeld om de toeristenindustrie te treffen en te laten zien dat de ETA in staat was om in verscheidene gebieden van Spanje toe te slaan. Tussen 8 en 27 juli werden zeker vijftien bommen geplaatst. De zwaarste explodeerde op 20 juli op het vliegveld van Tarragona en verwondde 35 mensen, van wie de meesten Britse toeristen. In reactie op het geweld in het weekend van 20-21 juli verklaarde minister van binnenlandse zaken Jaime Mayor Oreja dat 'de campagne niets zou wijzigen aan het antiterreur- en gevangenisbeleid van de regering'.

De aanslagen vonden plaats aan de Costa Brava en de Costa del Sol. Op 24 juli arresteerde de politie drie mannen die volgens haar de kern vormden van een ETA-commando dat een reeks bomaanslagen in Galicië voorbereidde. De dag daarvoor had de Franse politie Julián Atxurra Egurrola gearresteerd. Hij zou een van de drie hoogste commandanten van de ETA zijn en een belangrijk aandeel hebben gehad in de bomaanslagencampagne van die zomer.

De ETA eiste de verantwoordelijkheid op voor de moord op de Baskische aannemer Isidro Usabiaga op 26 juli in Ordizia in Baskenland. Deze was al eerder

bedreigd, omdat hij weigerde de 'revolutionaire belasting' van de ETA te betalen.

ETA-ontvoering

De ETA werd verantwoordelijk gehouden voor de ontvoering van Cosme Delclaux Zubiria, de zoon van een vooraanstaande Baskische industrieel, op 11 november bij Zamudio in de buurt van Bilbao.

De politie verwachtte dat de ETA een hoog losgeld zou eisen voor zijn vrijlating, geheel overeenkomstig haar strategie om 'revolutionaire belasting' af te persen van industriëlen uit de regio. Voor de vrijlating van zakenman José Maria Aldaya in april was een losgeld van 1 mlnpeseta betaald (zie pag. 549/1-'96).

Twee aan de ETA toegeschreven bomaanslagen brachten op 2 november in Gijon (Asturië)grote schade toe aan het Paleis van Justitie en aan een apotheek, die toebehoorde aan de echtgenote van een voormalige staffunctionaris van een staatsgevangenis.

ECONOMISCH HERVORMINGSPROGRAMMA. PRIVATISERINGSPLAN

Op 7 juni maakte de regering-Aznar een aantal economische plannen bekend die waren bedoeld om de economie te dereguleren en de groei en de werkgelegenheid te stimuleren.

Deze maatregelen behelsden de invoering van een vaste vermogenswinstbelasting van 20 procent (in plaats van een progressief stelsel), belastingprikkels voor het bedrijfsleven, afschaffing van de minimumtarieven in sectoren zoals de rechtsbijstand, de architectuur en de bouwwereld, en de eerste stap in de richting van vrije mededinging op het gebied van basistelefoondiensten.

Op 4 juni had de Bank van Spanje een verlaging van de standaardrentevoet van 7,5 procent naar 7,25 procent bekendgemaakt.

Op 28 juni gaf de regering haar goedkeuring aan een plan om staatsbedrijven te privatiseren.

Er werd geen tijschema bekendgemaakt voor de verkoop van aandelenbezit van de staat, dat werd geschat op 2.500 a 3.000 mrd ptas ($ 1= 128,215 ptas op 28 juni 1996). De belangrijkste vakbonden hadden op 21 juni uitdrukkelijk verklaard zich te verzetten tegen de privatiseringsplannen, maar zij sloten een algemene staking uit en toonden zich voorstander van 'individuele protesten'.

Oppositie tegen privatiseringsprogramma

Begin juli onthulde de regering verdere bijzonderheden over het privatiseringsprogramma dat ze in juni had aangekondigd.

Hoewel ze geen tijdschema bekendmaakte, zei de regering dat het de bedoeling was dat ze in eerste instantie haar laatste aandelen in elektriciteits- en telecommunicatiebedrijven, olie-industrie en chemische industrie, in banken en in de tabaksindustrie zou verkopen Tijdens een tweede privatiseringsgolf tussen 1997 en 2000 zou onder meer de zwaar verlies lijdende staatsluchtvaartmaatschappij Iberia worden verkocht. Op 10 juli protesteerden in Madrid ongeveer 10.000 leden van de twee belangrijkste vakbonden, de Arbeiderscommissies (Comisiones Obreras, CCOO) en de Algemene Arbeidersvakbond (Union Genera1 de Trabajadores, UGT) tegen het privatiseringsprogramma.

Op 25 juli maakte de regering bekend dat de salarissen van meer dan 2 mln ambtenaren in 1997 zouden worden bevroren. Verwacht werd dat dit een besparing zou opleveren van 200 mrd ptas ($ 1=126,15 ptas op 26 juli 1996).

De maatregel was bedoeld om het voor 1996 verwachte begrotingstekort van 4,4 procent van het bruto binnenlands product (BBP) terug te dringen tot 3 procent in 1997. Dit om te voldoen aan een belangrijk criterium van de Europese Unie (EU) voor deelname aan de Europese munt en de Economische en Monetaire unie. Maar deze doelstellingen liepen gevaar door de bekendmaking enkele dagen later dat de regering extra geld wilde lenen om 'door de vorige regering veroorzaakte tekorten op de begroting' te dekken.

PRESENTATIE VAN BEGROTING 1997. PROTESTEN

De minderheidsregering van de premier Aznar besloot op 27 september haar eerste begroting, voor het financiële jaar 1997, op 30 september naar de Cortes te sturen.

Een belangrijk doelstelling was het totale overheidstekort terug te dringen van 6,4 naar 3 procent van het bruto binnenlands product (BBP)in 1997, ten einde te voldoen aan een van de 'convergentiecriteria' voor landen die wilden meedoen aan de invoering van één Europese munt in 1999. In de begroting werden eerder geplande uitgaven teruggeschroefd met 800 mrd peseta, waardoor onder meer de overheidsinvesteringen met 7,3 procent werden verminderd ($ 1 = 128,15 peseta op 27 september 1996). De stijging van de uitgaven van de centrale overheid werd beperkt tot 1,7 procent, een daling in reele termen De ambtenarensalarissen zouden u orden bevroren terwijl de uitgaven voor de uitkeringen gelqk bleven

Voorstellen voor nieuwe belastingen waren onder meer een heffing van 4 procent op de meeste verzekeringen, behalve levensverzekeringen, terwijl sommige belastingen op diensten met bijna 6 procent zouden stijgen. Van plannen voor een toeslag van 100 peseta op doktersrecepten werd afgezien na bezwaren var, de Catalaanse Convergentie en Eenheid (CiU), een partij in de regeringscoalitie waarvan de steun van vitaal belang was voor de regering. In plaats daarvan werden de uitgaven voor de gezondheidszorgmet 6 procent verhoogd.

Ambtenaren in heel Spanje demonstreerden op 30 september tegen de bevriezing van hun salarissen. De belangrijkste vakbondsfederaties planden een tweede stakingsdag op 15 oktober en wilden een algemene staking niet uitsluiten.

Veel verzet tegen de begroting werd echter niet verwacht, aangezien de belangrijkste vakbonden op 25 september een ontwerpakkoord met de regering hadden gesloten over de hervorming van de ambtenarenpensioenen; daartoe hoorde ook de afspraak dat de pensioenen waardevast zouden worden.

Arbeidsonrust

Op 23 november demonstreerden in heel Spanje ongeveer 200.000 werknemers tegen een bevriezing van de lonen door de regering. Ambtenarenvakbonden maakten op 28 november bekend dat op 11 december een vierentwintiguursstaking zou worden gehouden.

De stakingsoproep was gericht aan ambtenaren, docenten, personeel in de gezondheidszorg en werknemers bij de media en overheidsbedrijven, zoals de spoorwegen en de nationale luchtvaartmaatschappij Iberia. De centrumrechtse regering van premier Aznar stelde dat de bevriezing van de lonen noodzakelijk was om fors te kunnen bezuinigen op de begroting voor 1997.

Op 19 november had de regering ingebonden en ingestemd met onderhandelingen over het voortzetten van de steun aan de mijnindustrie, toen ze werd geconfronteerd met een protestgolf in de noordelijke regio's León en Asturië. Een nieuwe wet voor de elektriciteitssector behelsde een regeringsplan waarin de subsidies aan de verlieslijdende mijnindustrie overeenkomstig de richtlijnen van de Europese Commissie zouden worden stopgezet. De mijnwerkers hadden dit echter opgevat als een dreigement dat alle mijnen zouden worden gesloten.

CONTROVERSE OVER STAATSGEHEIMEN VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 23 augustus leek de regeling-Aznar haar beleid te wijzigen, toen zij akkoord ging met een wetsvoorstel dat nieuwe regels boor staatsgeheimen bevatte Tevene, werd meegedeeld dat in september een plan openbaar zou worden gemaakt om de militaire inlichtingendienst (Ctsid) te hervormen Op 29 augustus brschuldigde een rechter de regering-Aznar echter ervan zijn onderzoek naar de betrokkenheid van de regering bil de geheime 'smerige oorlog' tegen de Baskische afscheidingsbeweging ETA in de jaren tachtig te hinderen door te weigeren Cesid-documenten vrij te geven

Volgens de nieuwe regels. die in plaats kwamen van een wei die het Franco-bewind in 1968 had afgekondigcl. kwamen er drie categorieën vertrouwelijk materiaal alsmede nieuwe procedures voor het vrijgeven van geheime stukken

Als oppositiepartij had de PP de vorige PSOE-regering bekritiseerd omdat ze informatie achterhield over rechters. Maar op 2 augustus had de regering Aznar zich op de staatsveiligheid beroepen ter rechtvaardiging van haar weigering om Cesid-documenten vrij te geven. Deze documenten waren opgevraagd door drie rechters die een onderzoek instelden naar de dood van 27 Baskische ETA-leden die tussen 1983 en 1987 zouden zijn gedood door de Antiterroristische Bevrijdingsgroepen (Grupos Antiterroristas de Liberacion. GAL), die door de regering zouden zijn gefinancierd. Door deze onenigheid rezen er spanningen met een van de kleinere partners in de regeringscoalitie, de Baskische Nationalistische Partij (PNV), die op 25 augustus zei dat ze achter de regering zou blijven staan, maar dat haar stilzwijgen over de GAL-affaire niet zou kunnen worden 'gekocht'.

Op 14 augustus maakte een rechtbank bekend dat luitenant-generaal Emilio Alonso Manglano, het voormalige hoofd van de Cesid, zou worden aangeklaagd wegens het ontvoeren. martelen en vermoorden van de twee vermeende ETA-leden José Antonio Lada en José Ignacio Zabala in 1983 (zie pag. 754/2/3-'95).

Manglano was in juni 1995 met ontslag gegaan na de onthulling dat de Cesid de telefoon van de koning en van andere vooraanstaande Spanjaarden had afgeluisterd (zie pag 752/2 e v -'95)

Op 2 augustus werd brigade-generaal Enrique Rodriguez Galindo van de Guardia Civil vrijgelaten uit een militaire gevangenis, Galindo was in mei gevangengenomen, omdat hij meigerde mee te werken aan het Lasa-Zabala-onderzoek (zie pag. 549/2-'96). Het Hooggerechtshof bepaalde dat er 'goede redenen waren geweest voor zijn gevangenneming, maar dat ren langere detentie niet langer te rechtvaardigen was. Hij kreeg te horen dat hij het land niet mocht verlaten en dat hij eenmaal per week voor een rechter moest verschijnen voor verdere ondervraging.

Beroep bij Hooggerechtshof over geheime documenten Cesid. Mogelijk aanklacht tegen González

In een op 29 september gepubliceerd interview zei premier Aznar dat hij zich niet zou verletten als het Hooggerechtshof hem zou gelasten Cesid-documenten over dc zogeheten vuile oorlog' tegen de ETA in de jaren tachtig vrij te geven

Op 27 september had het Hof een deel toegewezen van het beroep dat de familie van de slachtoffers had ingediend tegen het regeringsbesluit de Cesid-documenten in het belang van de nationale veiligheid niet vrij ie geven (zie boven). Volledige toewijzing van het beroep zou het Openbaar Ministerie in staat stellen door te gaan met het onderzoek naar de beschuldiging dat leden van de vorige socialistische regering van premier Felipe Gonzalez Márquez tussen 1983 en 1987 leiding hadden gegeven aan de GAL-doodseskaders die 27 ETA-leden hadden vermoord.

Het Hof besloot op 5 september eveneens een beroep van familie van de slachtoffers te behandelen tegen zijn eigen uitspraak uit april dat er geen bewijzen waren voor banden tussen González en de GAL (zie pag. 549/1/2-'96).

De Madrileense krant El Mundo van 19 september. die agenten en documenten van de Cesid aanhaalde, berichtte dat agenten in juli i988 een verdovingsmiddel, dat men wilde gebruiken bij het ontvoeren van een ETA-lid in Frankrijk. hadden uitgeprobeerd op drie zwervers: een van de zwervers was daarop overleden.

GAL-onderzoek tegen González gestaakt

In een zeer omstreden uitspraak besloot het Hooggerechtshof op 4 november dat voormalig PSOE-premier Felipe González Márquez en twee van zijn voormalige ministers niet zouden worden ondervraagd of in staat van beschuldiging worden gesteld in verband met de 'vuile oorlog' tegen de ETA medio jaren tachtig. De uitspraak bevestigde een gelijkluidend oordeel van een rechtbank uit april (zie pag. 549/1/2-'96 en boven).

Een meerderheid van het Hof (zes tegen vier) concludeerde dat de getuigenverklaringen tegen González niet geloofwaardig waren en waren ingegeven door wrok van de kant van de oud-chef van de Guardia Civil. Luis Roldán, de voormalige directeur-gene aal van de staatsveiligheidsdienst, Julian Sancristóbal, en de voormalige PSOE-secretaris in de Baskische provincie Vizcaya, Ricardo Garcia Damborenea Alle drie hadden ze in juli 1995 (zie pag 753/3 e v-'95) gedetailleerde beschuldigingen tegen González ingebracht Het Hof verklaarde ook de vroegere PSOE-vice-premier Narcis Serra Scrra cri de Baskische PSOE-leider José Maria Benegas onschuldig

Een openbare aanklager hield het Hof op 4 november voor dat er geen bewijzen waren dat González betrokken was bij de door de GAL met steun van de regering in 1983-'87 uitgevoerde bomaanslagen, ontvoeringen en moorden, waarbij 27 ETA-leden het leven hadden verloren. De voormalige PSOE-minister José Barrionuevo van binnenlandse zaken hing dus als enige een proces boven het hoofd in verband met de GAL-activiteiten. Waarnemers betwijfelden echter of hij had gehandeld buiten medeweten van zijn collega-ministers (zie pag. 755/2-'95 en 254/2/3-'96).

Minister biedt ontslag aan

Minister Eduardo Serra Rexach van defensie verklaarde op 10 september dat premier Aznar zijn ontslagaanbod had afgewezen.

Het dagblad El Mundo van 9 september berichtte dat uit rechtbankdocuinentei? bleek dat Serra toen hij in de jaren tachtig staatssecretaris van defensie was in de vorige socialistische regering, eveneens een hoge functie bekleedde bij een bouwbedrijf dat in die tijd meer dan $ 1 mln smeergeld had betaald voor een contract voor de bouw van atoombunkers. De partijloze Serra ontkende de beschuldiging, maar een PP-parlementariër riep hem op af te treden, evenals de PNV, een van de partijen die de regering steunde.

Vraagtekens bij monarchie

Julio Anguita, de leider van het door de communisten geleide oppositieblok Verenigd Links (IU),lokte bij alle partijen en media sterke protesten uit toen hij op 16 september vraagtekens plaatste bij de rol van koning Juan Carlos en dreigde zijn steun in te trekken voor de grondwet uit 1978, waarin de terugkeer naar de democratie werd bekrachtigd na de dictatuur van Franco.

Anguita bekritiseerde de koning voor het eerst tijdens een IU-bijeenkomst op

14 september, toen hij zich negatief uitliet over het lobbyen van de koning voor Spanjes toetreding tot de NAVO en de Economische en Monetaire Unie en over de benoeming van Serra tot minister van defensie. Enkele IU-leden laakten zijn opmerkingen, die de delicate consensus over de monarchie tussen alle partijen verstoorden.

Journalisten ontslagen

Begin juli werd bekend dat een aantal televisiejournalisten was ontslagen door het staatstelevisiebedrijf *RTVE*. Algemeen werd deze stap beschouwd als een actie van de regering om zich te ontdoen van verscheidene vooraanstaande journalisten die weinig sympathie koesterden voor de regerende centrum-rechtse Volkspartij (PP).

Uitwijzing vluchtelingen

Op 19 juni werden acht personen gewond in de Spaanse enclave Melilla in Noord-Afrika, toen vluchtelingen uit verscheidene Afrikaanse landen slaags raakten met de politie bij overheidsgebouwen waar zij zich hadden verzameld om toelating tot Spanje te eisen. Ongeveer honderd van hen, die op 20 juni per vliegtuig waren overgebracht naar Spanje, werden enkele uren later in het geheim het land uitgezet, nadat hun identiteit was vastgesteld.

Mensenrechtengroeperingen veroordeelden de uitwijzing. Naar verluidt waren de uitgewezen personen voor het merendeel afkomstig uit Ghana, Liberia, Mauretanië en Soedan.

Arrestatie immigranten

Een ongekend aantal Noord-Afrikanen stak in augustus de Straat van Gibraltar over in de hoop in Spanje een legale status te krijgen.

In de periode voor 23 augustus werden zo'n 460 mensen zonder geldige papieren gearresteerd. De autoriteiten hadden 23 augustus als de uiterste datum gesteld waarop immigranten die reeds over een werk- of verblijfsvergunning beschikten, een legale status zouden kunnen aanvragen. In de zomer waren naar schatting 1.600 illegale immigranten in hechtenis genomen.

Ramp op camping in Pyreneeën

Op 8 augustus spoelde eenvloedgolf een camping weg bij het plaatsje Biescas, 24 km van de Franse grens in de noordelijke Pyreneeën. Daarbij verloren 84 van de 650 campinggasten het leven en vielen 180 gewonden.

(Vor.ber.pag. 548/1 e.v.-1996)

ARGENTINIË

AFTREDEN MINISTERS. AANSLAG OP BROER PRESIDENT. LICHAAM ZOON PRESIDENT OPGEGRAVEN. DOOD LANUSSE

In juli 1996 traden drie ministers af, onder wie minister van economische zaken Domingo Cavallo, die een lange staat van dienst had. Als eerste trad op 11 juli minister van justitie Rodolfo Barra af nadat hij naar aanleiding van beschuldigingen in de pers had toegegeven dat hij in zijn jeugd lid had behoord tot een neonazistische groepering. Het ministerie van justitie was onder vuur komen te liggen door de trage voortgang van het onderzoek van aanslagen op joodse instellingen in 1992 en 1994 (zie pag. 485/3 e.v.-'94; 876/1 e.v.-'94 en 27/3-'95) en Amerikaans-Joodse groeperingen hadden druk uitgeoefend om Barra te ontslaan. Barra werd opgevolgd door zijn plaatsvervanger, de joodse advocaat Elias Jasán.

Op 16 juli trad minister van defensie Oscar Camilión af naar aanleiding van een schandaal over wapenexport (zie pag. 554/2-'96), nadat een rechter had geoordeeld dat voldoende bewijs tegen hem bestond om zijn parlementaire onschendbaarheid op te heffen. President Carlos Saul Menem aanvaardde met tegenzin het ontslag van Camilión en benoemde op 21 juli Jorge Dominguez tot diens opvolger met ingang van 7 augustus. Dominguez was als kandidaat van de regerende Justicialistische Partij (PJ, peronisten) voor het burgemeesterschap verslagen bij de eerste rechtstreekse burgemeestersverkiezingen die in juni in Buenos Aires waren gehouden (zie pag. 554/3-'96).

Cavallo werd na maanden van onenigheid op 26 juli door Menem ontslagen. Cavallo, die sinds zijn benoeming in 1991 tot minister van economische zaken alom werd gezien als de belangrijkste architect van de economische herstructurering, was zeer impopulair in het Congres vanwege de sociale en politieke gevolgen van zijn hervormingen. In officiële berichten werd benadrukt dat de reden van het ontslag meer het gevolg was van een botsing van persoonlijkheden dan van een meningsverschil over het beleid. Naar verwachting zou zijn opvolger, de president van de Centrale Bank, Fernández Roque, die op 29 juni aantrad (en tot 7 augustus tevens plaatsvervangend minister van defensie zou zijn) geen belangrijke beleidsveranderingen doorvoeren. Hij maakte echter wel bekend van plan te zijn opnieuw te onderhandelen met het IMF over de lopende IMF-overeenkomst, omdat de regering op 1 juli toegegeven had dat de fiscale doelen die waren vastgesteld voor de eerste helft van 1996, onhaalbaar waren geworden.

Aanslag op broer president

Op 6 juli 1996 werd een aanslag gepleegd op het huis van Eduardo Menem, de voorzitter van de Senaat en broer van de president. Hierbij werd een politieman gedood. De verantwoordelijkheid werd opgeëist door de Revolutionaire Organisatie van het Volk (ORP), een betrekkelijk nieuwe en onbekende groepering.

Zoon Menem opgegraven

Op aandringen van de ex-vrouw van Menem, Zulema Yoma, werd het lichaam van hun zoon Carlos Facundo Menem op 12 juli 1996 opgegraven voor een lijkschouwing. Carlos was in maart 1993 omgekomen bij een ongeluk met een helikopter (zie pag. 402/1-'95) en volgens zijn moeder was hem het zwijgen opgelegd.

Lanusse overleden

Op 26 augustus 1996 stierf op 78-jarige leeftijd generaal Alejandro Lanusse, die van 1971-'73 president was geweest. Anders dan zijn twee militaire voorgangers, die Argentinië met harde hand hadden geregeerd, had Lanusse het land richting democratie geloodst. In 1972 herstelde zijn regime alle burgerrechten van de populistische peronistische leider Juan Perón en in 1973 kreeg het land weer een burgerregering.

ONTWIKKELINGEN OP ECONOMISCH GEBIED. NIEUW STRUCTUREEL AANPASSINGSPLAN. STAKINGEN. GOEDKEURING IME HERVORMING VAKBONDEN

Eind augustus 1996 werd bericht dat president Menem bereid was per decreet te regeren teneinde een omstreden aanpassingsplan dat het fiscale tekort terug moest dringen, in werking te doen treden.

Het plan dat op 12 augustus bekend was gemaakt door de nieuwe minister van economische zaken Roque Fernández was met instemming begroet door het IMF, maar was in Argentinië negatief ontvangen vooral door de media, de vakbonden en de zakenwereld. Het stuitte tevens op verzet van een aantal congresleden van de regerende Justicialistische Partij (PJ-peronisten). Uit angst voor vertraging in het parlement had de regering afgezien van een eerdere belofte de maatregelen te laten goedkeuren door het Congres.

Het plan omvatte aanvankelijk (i) een verhoging van de accijns op diesel met 40 procent; (ii) een verhoging van de benzineaccijns met 12-16 procent; (iii) een verhoging van de BTW op het gebied van particulier ondenvijs, amusement, advertenties, boeken en tijdschriften, alsmede particuliere ziektekosten- en levensverzekeringen; (iv) een verhoging met 30 procent van de belasting op winst van zelfstandige ondernemers; (v) de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen (n-erd 63 jaar); (vi) een maximum voor federale overdrachten aan provinciale overheden: (vii) verlaging van exportsubsidies en de afschaffing van de belastingvrije invoer van kapitaalgoederen en fabrieksvoorraden; en (viii) stimuleringsmaatregelen voor gespecialiseerde industrieën.

In een reactie op wijdverbreide protesten sprak Menem zijn veto uit over de BTW-verhoging op boeken. tijdschriften en door de staat gesubsidieerd particulier ondenvijs. Twaalf PJ-gouverneurs onderhandelden eveneens over wijzigingen en stemden ermee in af te zien van het recht van de provincies op een deel van de hogere belastingopbrengsten die het gevolg waren van de maatregelen In ruil daarvoor eisten zij dat provinciale overheden zouden delen in de opbrengst van een voorgestelde verhoging in 1997 van de belasting op persoonlijk bezit Een aantal congresleden van de PJ verzette zich tegen het maximum dat zou gaan gelden voor overdrachten aan de provincies, tn tegen de nieuwe pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen Zakenlieden oefenden druk uit om de nieuwe in- en exportmaatregelen terug te draaien omdat die die hei aarzelende herstel van de recessie van 1993 zouden belemmeren

Op 16 augustus 1996 stelde het ministerie van economische zaken de schatting van het overheidstekort voor 1996 naar boven bij tot zo'n $ 6.6 mrd, ongeveer $ 4 5 mrd meer dan het streefbedrag van het IMF Volgens het departement zouden de nieuwe maatregelen, die bedoeld waren om het vei-trouwen te herstellen. de rentetarieven te verlagen en de belastinginkomsten met ongeveer $ 4 a 4,5 mrd pei jaar te vergroten, in 1996 slechts $ 1,2 inrd opleveren

Algemene stakingen

Op 8 augustus 1996 hield de Algemene Arbeidsfederatie (CGT), die banden had met de peronisten, samen inet twee dissidente federaties, de Beweging van Argentijnse Arbeiders (MTA) en het Argentijnse Arbeiderscongres (CTA) een algemene staking van vierentwintig uur. De staking was de grootste sinds Menem in 1989 aan het bewind was gekomen.

De stakingsoproep, waaraan door naar schatting 80 tot 90 procent van de werknemers gevolg werd gegeven, was een protest tegen regeringsmaatregelen lonen en kinderbijslag te verlagen. Vooral in Buenos Aires gebruikte oproerpolitie traangas, wapenstokken en waterkanonnen om de menigte uiteen te drijven en voedselkraampjes van de straat te verwijderen. Ten minste honderd mensen werden gearresteerd.

Een bijeenkomst van de GTC op 21 augustus in Buenos Aires die diende om het verzet tegen het structurele aanpassingsprogramma te organiseren. leidde tot gewelddadige taferelen. Bewakers van het gebouw waar de bijeenkomst werd gehouden, openden het vuur en verwondden zeven demonstranten van de MTA die actie voerden voor een algemene staking van achtenveertig uur. De leiders van de CGT. die meer op hand van de regering waren wilden wederom een staking van vierentwintig uur, zonder straat- demonstraties Een meerderheid van vakbondsleiders stemde in met een oproep in september het werk voor 36 uur neer leggen Na een bestand tussen de federaties ging ook de MTA hiermee akkoord

De algemene staking van 36 uur vond plaats op 26-27 september Volgens onafhankelijke persbureaus werd praktisch de gehele Argentijnse industrie lamgelegd
Afzonderlijke schattingen van organisatoren en de media gaven aan dat de massabijeenkomst in de hoofdstad Buenos Aires op 26 september door 60 000 tot 100 000 mensen weid bijgewoond Tijdens de bijeenkomst gaf de nieuwe CGT-leider Rodolfo Daer de regering de schuld van de economische recessie en de werkloosheid die een recordhoogte van 17 1 procent van de beroepsbevolking had bereikt Hij eiste dat president Carlos Saul Menem voor het volk zou regeren en niet voor het IMF

De staking werd gesteund door de centrumrechtse Radicale Burgerunie (UCR) en de centrum-linkse alliantie van oppositiepartijen, het Front voor het Solidaire Land (Frepaso). Zij kreeg ook de nadrukkelijke steun van dertien afgevaardigden en drie senatoren van de regcrcnde Justicialistische Partij (PJ-de peronisten). Uit opiniepeilingen bleek ook dat onder groepen met lagere en modale inkomens veel steun was voor het protest

Ondanks de protesten hield Menem vast aan voortzetting van de economische hervormingen. De Kamer van Afgevaardigden en de Senaat hechtten op respectievelijk 18 en 25 september hun goedkeuring aan de belasting- en bezuinigingsmaatregelen. De maatregelen hadden echter belangrijke wijzigingen ondergaan, die naar verwachting de effectiviteit van het op vermindering van het overheidstekort gerichte pakket zouden verkleinen.

De goedkeuring van het pakket maatregelen door de Kamer van Afgevaardigden was vertraagd door een boycot op 11 september, toen een groot aantal PJ-afgevaardigden zich had aangesloten bij de oppositie om de regering het quorum te onthouden dat nodig was voor de goedkeuring van het pakket. Ook ongunstig voor de regering was het ontslag op 6 september geweest van Guillermo Calvo, een belangrijk economisch adviseur: die verklaarde dat het pakket het prille economische herstel van het land zou doen mislukken. De invloedrijke oud-minister van economische zaken, Domingo Cavallo, had begin september de waarschuwing laten horen dat er twijfels waren over het 'Argentijnse model'en dat het door Fernández geraamde tekort x-an S 6.6 mrd in 1996 overdreven was om 'het parlement bang te maken' en het pakket te rechtvaardigen.

Op 11 september 1996 onde tekenden de regering en een IMF-delegatie die een bezoek bracht aan Argentinië, een ontwerp-intentieverklaring. krachtens welke een lening afhankelijk werd gesteld van de uitvoering van hervormingen en de beperking van het overheidstekort tot maximaal $3 mrd in 1997 Op 19 septenioer publiceerde het bestuur van het IMF een verklaring waarin het herziene economische programma van Argentinië werd gesteund.

Begroting 1997

De ontwerpbegroting voor 1997 die op 13 september 1996 aan het Congres werd voorgelegd, weerspiegelde de nieuwe doelstellingen van het IMF

De verlaging van de overheidsuitgaven tot $43 mrd was gebaseerd op venvachte besparingen in de overheidssector van $ 1,3 mrd. De geplande inkomsten van $ 41 mrd waren gebaseerd op de volledige uitvoering van het pakket belastingmaatregelen van Fernández. dat oorspronkelijk was bedoeld voor liet genereren van S 4.6 mrd aan nieuw-c inkomsten. Ook werden een inflatie van 2 procent. een groei van 5 procent en een reele toename van de consumptie met 4.3 procent en van de investeringen met 10 procent voorspeld.

Goedkeuring IMF voor bezuinigingsprogramma

Op 30 oktober 1996 gaf het IMF zijn goedkeuring aan de nieuwe bezuinigingen die het ministerie van economische zaken zich voor 1996 en 1997 ten doel had gesteld.

Hervorming vakbonden

Op 7 oktober 1996 vaardigde president Carlos Saul Menem een decreet uit krachtens welk het monopolie van de vakbonden op de fondsen van het gezondheidsstelsel werd gewijzigd. Deze maatregel was bedoeld om de macht van de vakbonden in te perken.

Het bestaande systeem. waaronder ongeveer 11 mln werknemers vielen en dat jaarlijks $2.3 mrd aan inkomsten opleverde, zou worden gewijzigd om de mensen in staat te stellen zelf te bepalen van welk vakbondfonds zij vanaf 1 januari 1997 lid wensten te worden. en om vanaf begin 1998 concurrentie van particuliere maatschappijen mogelijk te maken. Ook deze maatregel stuitte op krachtige tegenstand van de vakbonden, vooral omdat zij samenviel met eensterke stijging van de brandstofprijs.

NUCLEAIR ONGELUK

Op 4 juli 1996 werd bericht dat in juni een gevaarlijk nucleair ongeluk had plaatsgevonden waarbij radioactief materiaal uit de Embalse-kerncentrale was weggelekt Het incident lag bijzonder gevoelig omdat het Congres in juni was begonnen met de bespreking van een omstreden wetsvoorstel inzake een gecombineerde privatisering van Embalse, de twintig jaar oude Atucha I-centrale en de dure, maar nog niet voltooide Atucha II-centrale

KRUISTOCHT TEGEN CORRUPTIE

Op 8 oktober 1996 kondigde Menem een kruistocht tegen corruptie aan waarbij hij verwees naar een recente onthulling over grootscheepse douanefraude De douanefraude omvatte de import van goederen ter waarde van meer dan S 10 mrd gedurende de voorgaande vier jaar Deze goederen waren onjuist omschreven of helemaal niet aangegeven. waardoor de overheid naar schatting $3 mrd aan inkomsten was misgelopen In een poging de controle op het functioneren van de douane te verscherpen, deelde Menem mee dat de douane- en invoerinstanties zouden worden samengevoegd tot één orgaan.

Menems toespeling op het bestaan van „mafiosi" leidde tot felle beschuldigingen van zijn vroegere minister van economische zaken Domingo Cavallo. Deze beweerde dat een aantal ministers uit de regering betrokken was bij systematische corruptie. Vanuit New York herhaalde Cavallo op 14 oktober zijn beschuldigingen uit augustus 1995 (zie pag. 833/3-'95) dat er sprake was van mafiapraktijken. maar deze keer uitte hij veel ernstigere beschuldigingen tegen de regering en verklaarde hij dat minister van binnenlandse zaken Carlos Corach en minister van justitie Elías Jasán willens en wetens corruptie hadden verdoezeld en leden van de rechterlijke macht hadden gemanipuleerd. Op 21 oktober beschuldigde hij ook de secretaris-generaal van het bureau van de president, Alberto Kohan, van corruptie.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE STRIJDKRACHTEN. ONTSLAG HOGE MILITAIREN. SPAANS ONDERZOEK 'VUILE OORLOG'

Op 10 oktober 1996 werd een belangrijke reorganisatie van de legerleiding bekendgemaakt als onderdeel van een structurele hervorming van de strijdkrachten die een vermindering van de kosten behelsde door een einde te maken aan het naast elkaar bestaan van dezelfde diensten bij de verschillende krijgsmachtonderdelen. Hoewel drie belangrijke figuren werden veivangen, werd de stafchef van de landmacht, generaal Martín Balza (benoemd in 1991, zie pag. 95/1-'92), gehandhaafd in zijn functie. Balza had zowel in Argentinië als in het buitenland een goede reputatie opgebouwd wegens zijn veroordeling van de activiteiten van delen van het leger die betrokken waren bij de 'vuile oorlog' tijdens het militaire bewind van 1976-'83.

Met ingang van 1 november 1996 zou vice-admiraal Jorge Henrico voorzitter worden van de gezamenlijke chefs van staven als opvolger van generaal Mario Candido Diaz Vice-admiraal Carlos Marrón werd de nieuwe stafchef van de marine Hij volgde admiraal Enrique Molina Pico op Brigadegeneraal Rubén Montenegro zou brigadegeneraal Juan Paulik vervangen als stafchef van de luchtmacht (voor benoeming van Molina en Paulik in 1993 zie pag 758/1-'93) Pauliks naam was in verband gebracht met een wapenexportschandaal (zie pag 554/2-'96) Een paar dagen eerder had Molina Pico in het openbaar gezegd dat de Argentijnse strijdkrachten in 'staat van ontbinding verkeerden' en gewaarschuwd dat Argentinie het slachtoffer zou kunnen worden van de inilitaire ambities van Chili

Spaans onderzoek in verband met 'vuile oorlog'

In september 1996 begon een Spaanse federale rechter, Baltasar Garzón. met een strafrechtelijk onderzoek naar de verdwijning, marteling en dood van 320 Spaanse burgers in Argentinië tijdens het militaire bewind. Hij diende aanklachten in tegen 97 leden van de krijgsmacht en de veiligheidsdienst die nog in dienst waren of inmiddels de dienst hadden verlaten. Volgens Garzón vielen de misdaden onder het internationale recht als 'misdaden tegen de mensheid'.

BETREKKINGEN MET GROOT-BRITTANNIË EN DE VS

Op 21 oktober 1996 ontkenden zowel de Britse als de Argentijnse regering beweringen in een Brits televisieprogramma dat zij in 1993 een geheime overeenkomst hadden gesloten over de versoepeling van het Britse wapenembargo. Groot-Brittannië ontkende reserveonderdelen voor de Argentijnse marine te hebben geleverd in ruil voor een verdrag over de gemeenschappelijke oliewinning in het zuidelijke deel van de Atlantische Oceaan (ziepag. 838/3 e.v.-'95).

Op 25 oktober werd bericht dat Argentinië en de VS overwogen elkaar aan te klagen bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO), de opvolger van de Algemene Overeenkomst inzake Handel en Tarieven (GATT)wegens schending van handelsakkoorden die in 1994 waren geslo-

ten tijdens de Uruguay-ronur van de GATT (zie pag. 222/2 e v -'94)

Bezoek stafchef landmacht Groot-Brittannië

Van 3-5 november 1996 bracht de stafchef van de landmacht. generaal Martín Balza, een officiëel bezoek aan Groot-Brittannië. Hij was de lioogste officier die Groot-Brittannië bezocht na de Falkland-oorlog van 1982.
Balza had ontmoetingen met zijn Britse collega, generaal Sir Charles Guthrie. en met de Britse minister van defensie Michael Portillo. Hij deelde later mee dat beide partijen informatie hadden uitgewisseld over hun internationale activiteiten. De gesprekken waren volgens hem 'bijzonder positief verlopen in een sfeer van begrip en vertrouwen'. Ook liet hij weten dat de kwestie rond het opheffen van het Britse embargo op de verkoop van wapens en onderdelen aan Argentinië buiten zijn jurisdictie viel en niet aan bod was gekomen.

Het bezoek van Balza aan Groot-Brittannië viel samen met dat van minister van economische zaken Roque Fernández. die aan het hoofd stond van een handelsmissie van zo'n honderd topfiguren uit het Argentijnse bedrijfsleven.
(Vor.ber. pag. 553/1 e.v.-1996)

COLOMBIA

WIJZIGINGEN BINNEN DE REGERING. NIEUWE VICE-PRESIDENT. ONTSLAG PROCUREUR-GENERAAL

Op 10 juli 1996 werd Maria Emma Mejía de Caballero met ingang van 18 juli benoemd tot minister van buitenlandse zaken als opvolger van Rodrigo Pardo Garcia-Peña. Zij werd als minister van ondercvijs vervangen door een voormalige gouverneur, Olga Duque de Ospina. Op 29 juli trad minister van verbindingen Juan Manuel Turbay Marulanda af. Hij werd medio augustus opgevolgd door Saulo Arboleda. Jaime Cabrera, tot dan toe plaatsvervangend minister van justitie, werd op 8 juli beëdigd als directeur van het DAS, een afdeling van de inlichtingendienst van de politie.

Medio augustus werd Orlando Cabrales Martinez de opvolger van Rodrigo Marin Bernalas als minister van economische ontwikkeling

De Colombiaanse vice-president Humberto de la Calle tijdens een persconferentie op 5 september 1996 in Bogotá. Foto *EPA*

Nieuwe vice-president

Op 10 september 1996 trad vice-president Humberto de la Calle af. De vicepresident. die in juli ontslag had genomen als ambassadeur in Spanje (zie verderop onder het kopje 'Betrekkingen met de VS') zei dat hij zijn post had 'opgeofferd' om een politieke oplossing te vergemakkelijken voor een 'ongewoon ernstige crisis' die het voortbestaan van de democratie in gevaar bracht. Hij riep president Ernesto Samper Pizano op hetzelfde te doen. De enige uitweg voor de crisis was een nieuwe regering 'die alle Colombianen verenigt', zei De la Calle op 10 september tijdens een persconferentie.

De oorzaak van de crisis lag, zo verklaarde hij, in financiële bijdragen van het Cali-drugskartel aan de presidentiële verkiezingscampagne van 1994. Volgens hem ontbrak het Samper als staatshoofd aan legitimiteit, ondanks het feit dat het Congres hem in juni had vrijgesproken van beschuldigingen van corruptie (zie pag. 557/3-'96), en Samper was verantwoordelijk voor de recente toename van politiek geweld en de 'kwakkelende' economie. De la Calle zei dat hij nu 'van buitenaf' oppositiezou voeren'.

Op 19 september werd de voormalige minister van binnen- en buitenlandse zaken Carlos Lemos-Simmonds, die op dat moment ambassadeur in Engeland was. werd op 19 september met 151 van de 256 stemmen door het Congres aanvaard als de nieuwe vice-president. Hij zei dat de post onverenigbaar was met electorale ambities, en sloot de mogelijkheid uit in de toekomst genomineerd te worden voor het presidentschap. Hij werd op 1 oktober beëdigd.

Procureur-generaal ontslagen

Op 17 oktober 1996 gelastte het Hooggerechtshof het ontslag van procureur-generaal Orlando Vásquez Velásquez. Volgens het Hooggerechtshof had Vásquez getuigen omgekocht om valse verklaringen af te leggen in de zaak tegen openbaar aanklager Alfonso Valdivieso (zie pag. 557/2-'96). Tevens mocht Vásquez vijf jaar lang geen openbaar ambt bekleden.

ECONOMISCHE MAATREGELEN

Op 23 juli 1996 maakte de regering een pakket economische bezuinigingsmaatregelen bekend om het begrotingstekort terug te dringen. Het pakket omvatte een plan het staatsbedrijf Colombian Coal Inc (Carbocol) te verkopen en voorstellen om de stijging van de overheiddssalarissen onder het niveau van de inflatie te houden. De vol-

gende dag introduceerde Samper een 'bijdrage van de burgers voor hun veiligheid' die bestond uit een eenmalige heffing van 0,5 procent voor ongeveer 370 000 burgers wier bezit een waarde had van meer dan 88 mln peso Dit zou naar verwachting 500 mrd peso opbrengen ($ 1 = 1 060 1 peso op 26 juli 1996)

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. TOESTAND VAN BINNENLANDS ONRUST OPGEHEVEN. GUERRILLA-OFFENSIEVEN. PROTESTEh C OC ABOERI N

Op 29 juli 1996 werd de toestand van binnenlandse onrust, die sinds januari van kracht was en in april was verlengd (zie pag 558/1/2-'96), opgeheven, hoewel gebieden bleven bestaan waar bijzondere ordemaatregelen van kracht waren.

Grootscheeps guerrilla-offensief

Op 30-31 augustus 1996 lanceerden linkse guerrillastrijders in het hele land een offensief, hun grootste actie in dertig jaar. Volgens officiële cijfers werden meer dan honderd personen gedood, toen de Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten van Colombia (FARC) en het Nationale Bevrijdingsleger (ELN) steden en vestigingen van de politie en het leger aanvielen in Bogotá en in 14 van de 32 departementen van het land. Bij een aanval van ongeveer 400 guerrillastrijders van de FARC op de militaire basis La Delicias in het departement Putumayo, 800 km ten zuiden van Bogotá, werden 41 soldaten gedood, dertig gewond en twintig gevangengenomen. In totaal kwamen minstens 61 soldaten en politiemensen om het leven en werden ongeveer zestig soldaten gevangengenomen. Niet gemeld werd hoeveel verliezen de guerrillastrijders hadden geleden.

Vóór het offensief hadden beide rebellengroepen zich bereid getoond te onderhandelen over een vredesverdrag. De leider van de FARC, Manuel Marulanda (alias 'Tirofijo'), verklaarde op 15 augustus in een brief dat een vredesakkoord mogelijk was, als de regering ermee instemde vier (niet nader genoemde) gemeenten te demilitariseren, een aantal 'repressieve' decreten te herroepen en verkiezingen te houden voor een Constituerende Vergadering, die de grondwet van 1991 moest herzien. Met zijn brief zou Marulanda reageren op een boodschap van oud-minister van buitenlandse zaken Augusto Ramírez Ocampo, die aan het hoofd stond van een vrijwillige commissie van .verzoening'.

Op 15 augustus stemde de regering in met regionale vredesonderhandelingen tussen gouverneurs van de departementen en guerrillastrijders. De onderhandelingen zouden beperkt blijven tot 'humanitaire kwesties' zoals was voorgesteld door in de gevangenis zittende leiders van het ELN en het Volksbevrijdingsleger (EPL).

Militaire functionarissen brachten het offensief in verband met recente inspanningen van de regering een einde te maken aan de illegale teelt van coca en papaver, de grondstoffen voor cocaine en heroine Zij beweerden dat de guerrillastrijders een groot deel van hun inkomsten uit de drugshandel vei-wierven

Protest cocaboeren. Akkoord met regering

De hele maand augustus werden in de zuidelijke departementen protestbetogingen gehouden, waarbij ongeveer 60 000 cocaboeren die tegen het programma voor de vernietiging van de coca-oogst waren, slaags raakten met politie en soldaten.

Sinds het begin van de campagne in juli zouden minstens achttien mensen zijn gedood en honderden zijn gewond. De protesten hadden zich vanuit het departement Guaviare uitgebreid naar de departementen Putumayo. Caquetá. Meta en Cauca. De telers die voor hun levensonderhoud afhankelijk waren van de verbouw van coca. papaver en marihuana. eisten dat een einde zou komen aan de besproeiing vanuit de lucht en aan de regionaal ingestelde staat van beleg. Waar deze gold. werd geen ondcrscheicl gemaakt tussen de protesten van de boeren en de gewapende conflicten tussen regering. guerrillastrijders en drugshandelaren. Verder eisten zij doeltreffende programma's om cocaplanten te vervangen door andere gewassen, alsmede wegen, watervoorraden. scholen en voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg.

Op 21 augustus 1996 bereikte de regering een akkoord met de cocatelers in Putumayo. Binnen de context van een programma voor economischeen sociale ontwikkeling beloofde de regering voorschotten, subsidies op traditionele gewassen en een vergoeding voor de vrijwillige vernietiging van de coca-oogst die gelijk stond aan de prijs die handelaren voor coca betaalden. In het aangrenzende departement Caquetá werden op 23 augustus vredesbesprekingen opgeschort, nadat soldaten in Florencia, de hoofdstad van het departement, op een menigte hadden geschoten. Hierbij werden vier mensen gedood en dertig anderen gewond. Volgens president Ernesto Samper Pizano kwam het geweld in Caquetá voort uit 'verborgen belangen'.

Op 5 augustus stelde de Franse president Jacques Chirac, tijdens een officieel bezoek van Samper aan Frankrijk, voor een internationaal fonds in het leven te roepen dat de oogst van de vervangende gewassen zou kopen van Colombiaanse telers tegen de prijs die de handelaren voor coca betaalden.

Guerrilla-offensief. Sociale onrust

Op 26 september 1996 meldde het te Bogotá verschijnende dagblad El Tiempo dat minister van defensie Juan Carlos Esquerra in een toespraak had toegegeven dat het de staat ontbrak aan een algemeen beleid voor de bestrijding van linkse guerrillastrijders Op 11 september had de Senaat kritiek uitgeoefend op het vermogen van de regering de rebellen te verslaan ondanks het feit dat Samper op 8 september een plan had bekendgemaakt voor de uitgifte van obligaties ter waarde van $ 500 mln ter financiering van nieuw materiaal voor de landmacht

Op 24 september 1996 maakte Esquerra bekend dat de regering bereid was duizenden reservisten te mobiliseren om het hoofd te bieden aan het landelijke offensief van de guerrillastrijders van het ELN en de FARC.

In september vond een aantal hevige botsingen plaats. Op 7 september werden negentien soldaten gedood door de FARC. Bij een treffen op 19 september kwamen tien soldaten en ongeveer dertig FARC-strijders om het leven. Op 20 september werd een nieuw landelijk ELN-offensief afgekondigd om het vervoer, scholen, bedrijven en fabrieken lam te leggen. Leden van het ELN en de FARC voerden op 21 en 22 september aanvallen uit op de metro van Medellín en de belangrijke oliepijpleiding tussen Cano Liman en Covcnas. Op 22 september zouden zeven strijders van het ELN en 22 van de FARC zijn gedood. Over het aantal gewonde of gesneuvelde regeringssoldaten werd weinig gemeld. Eind september overwoog de regering in tc gaan op een eis van de FARC dat het Rode Kruis zou bemiddelen bij de vrijlating van zestig soldaten die in augustus gevangen waren genomen.

Op 12 september eindigden gelijktijdig gevoerde protestacties van ongeveer 60.000 cocaboeren in het zuidelijke district Caquetá die gepaard gingen met hevige gevechten met soldaten. Op die dag ondertekenden de telers een akkoord, waarbij de regering zich verplichtte $ 14 mln ter beschikking te stellen voor onderwijs, gezondheidszorg en openbare werken in Caquetá in ruil voor vernietiging van de cocaplanten. De belangrijkste eis van de telers, namelijk dat het bespuiten van de gewassen vanuit de lucht zou worden gestaakt, zou echter niet volledig aan de orde zijn gesteld. In de departementen Norte de Santander en Cauca werden ook boerenprotesten gemeld.

Bij ernstige botsingen tussen ongeveer 2.000 demonstranten en de oproerpolitie op 17 september in de stad Facata-

tivá bij Bogotá kwam een burger om het leven en vielen 28 gewonden. De demonstranten hadden sinds 16 septeinber de hoofdweg tussen Bogotá en Medellín geblokkeerd uit protest tegen een scherpe verhoging van de tarieven van de openbare nutsvoorzieningen.

Guerrillastrijders leggen wapens neer

Hoewel in oktober 1996 nog steeds guerrillastrijders actief waren, had een aantal van hen besloten het burgerleven weer op te vatten. Op 30 september gaven 75 leden van het betrekkelijk kleine Volksbevrijdingsleger (EPL) zich over. Op 5 oktober werd hun voorbeeld gevolgd door 46 andere EPL-strijders en 26 leden van de Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten van Colombia (FARC). Nog eens honderd EPL-leden gaven zich op 18 oktober over aan de militaire autoriteiten.

In oktober vond een aantal incidenten plaats waarbij leden van de FARC waren betrokken, zoals de beschieting van een legerhelikopter op 5 oktober. botsingen met politietroepen op 6 oktober waarbij twee politiemensen werden gedood. en een aanval op 28 oktober op een gevangenis in het departement Putumayo waarbij veertien gedetineerden werden bevrijd. Op 7 oktober maakten militairen bekend dat ongeveer 350 dissidente leden van het Nationale Bevrijdingsleger (ELN) een nieuwe guerrillagroepering, het Revolutionaire Volksleger (ERP).hadden opgericht.

Tijdelijke demilitarisatie departement Caquetá. Botsingen met guerrillastrijders

Op 27 november 1996 gaf president Samper de militairen bevel zich gedurende tien dagen terug te trekken uit het zuidelijke departement Caquetá. Dit was bedoeld om de vrijlating te vergemakkelijken van 60 soldaten die bij het grootscheepse guerrilla-offensief van augustus gevangen waren genomen.

Op 1 november had de regering de eis van leden van de Revolutionaire Gewapende Krachten van Colombia (FARC) dat de landmacht zich zou terugtrekken uit het gebied. verworpen. Op 6 november had generaal Harold Bedoya, de voormalige legercommandant die bij een op 31 oktober bekendgemaakte reorganisatie van de krijgsmacht was bevorderd tot opperbevelhebber van de strijdkrachten, verklaard dat de landmacht in strijd met de wet zou handelen als zij zich uit een geheel departement zou terugtrekken.

Volgens militaire bronnen werden op 24 november drie guerrillastrijders van de FARC gedood tijdens een gevecht met militairen in het junglegebied van het departement Putumayo

In de noordelijke departementen César en Magdalena en in het noordwestelijke departement Antioquia zouden volgens de politie sinds 22 november 36 mensen zijn gedood door rechtse paramilitaire troepen

BETREKKINGEN MET DE VS. AMERIKAANS VISUM PRESIDENT COLOMBIA INGETROKKEN, SAMPER OP DIPLOMATIEK VISUM NAAR VN M NEW YORK. DRUGSPROBLEMATIEK

Op 11 juli 1996 trok de Amerikaanse regering het bezoekersvisum van president Ernesto Samper Pizano in op grond van een wet die van toepassing was op personen die geen medewerking verleenden aan de strijd tegen de drugshandel. De bilaterale betrekkingen die in juni al onder druk waren komen te staan (zie pag. 558/3 e.v.-'96), liepen verdere schade op door de vrijlating in Colombia op 5 juli van één van de oprichters van het Medellin-drugskartel; Jorge Luis Ochoa Vásquez, die slechts vijf en een half jaar had uitgezeten van een vonnis van acht jaar (ziepag. 610/1-'91).

De bekendmaking van de Amerikaanse regering leidde tot steunbetuigingen aan Samper tijdens ontmoetingen van Midden-Amerikaanse staatshoofden met de Chileense president op 12 juli in Costa Rica (zie pag. 714/1-'96) en met de Groep van Rio op 15 juli in Bolivia.

Hoewel Samper vastbesloten leek niet te zwichten voor Amerikaanse druk af te treden, ondernam hij twee stappen tot verzoening Op 20 juli presenteerde hij een pakket strenge maatregelen tegen de drugshandel, waaronder strengere straffen, en maakte hij bekend dat het Congres zou debatteren over de bestaande wetgeving die uitlevering verbood Verder werd op 26 juli bericht dat het Amerikaanse verzoek om uitlevering van leiders van het Cali-drugskartel ter overweging naar het openbaar ministerie was gestuurd

Twee medewerkers van Samper, Santiago Medina (penningmeester van zijn verkiezingscampagne) en de voormalige senator Maria Izquierdo (zie pag. 614/2-'95), werden respectierelijk op 10 en 23 juli veroordeeld wegens illegale verrijking via de handel in drugs. Ook uit Colombia zelf kwam de roep om het aftreden van Samper, zelfs van de Liberale krant El *Tiempo*. Vice-president Humberto de la Calle gaf blijk van zijn twijfel aan Samper door niet zijn onvoorwaardelijke steun voor hem uit te spreken en trad op 16 juli af als ambassadeur in Spanje om zich te wijden aan zaken in Colombia.

De betrekkingen tussen Colombia en de VS verslechterden verder, toen de Amerikaanse onderminister voor internationale narcoticazaken, Robert Gelbard, op 20 augustus de regering-Samper beschuldigde van 'leugens'.
Volgens Gelbard was de Colombiaanse regering in 1995 door de Amerikaanse ambassadeur Myles Frechette op de hoogte gesteld van plannen voor een militaire staatsgreep in Colombia, als-

De Colombiaanse president Ernesto Samper Pizano tijdens de openingszitting van het Congres op 20 juli 1996 in Bogotá. Foto *EPA*

mede van de Amerikaanse afwijzing van dit plan Op 13 augustus maakte Frechette bekend dat een groep burgers, klaarblijkelijk vertegenwoordigers van de strijdkrachten hem in augustus 1995 had benaderd met de vraag of een eventuele staatsgreep tegen Samper op Amerikaanse steun zou kunnen rekenen Frechette, dit weigerde de namen van de betrokkenen te noemen zei dat hij het idee volledig van de hand had gewezen Na deze bekendmakingen werd Frechette hevig bekritiseerd door Samper die hem ervan beschuldigde dat hij indertijd de regering niet had ingelicht De regering, de strijdkrachten, en de oppositiepartijen eisten een diepgaand onderzoek naar de affaire

Toespraak Samper tot VN over strijd tegen de drugs

Op 23 september 1996 verklaarde de Colombiaanse president Samper in een toespraak tot de Algemene Vergadering van de VN dat de oorlog tegen de handel in drugs dreigde te worden verloren. Hij stelde een wereldwijd programma tegen drugs voor, inclusief een internationaal justitieel samenwerkingsverdrag met bijlagen waardoor uitlevering mogelijk werd. De Amerikaanse president Bill Clinton ging in zijn eigen toespraak in op enkele punten van Sampers toespraak. Hiermee wekte hij enige hoop op een Amerikaanse reactie op Sampers initiatief, ondanks het feit dat de VS in maart Colombia had geschrapt van de lijst met landen die vooruitgang boekten in de strijd tegen de illegale drugshandel (zie pag. 555/2-'96). Samper was op een diplomatiek visum naar New York gereisd.

De president was met een lijnvlucht in New York gearriveerd. nadat op 21 september 3.72 kg heroïne in het presidentiële vliegtuig was ontdekt. Op 24 september werden de elf bemanningsleden beschuldigd van het verbergen van de heroïne. Vijf dagen later maakte het Openbaar Ministerie bekend dat de vondst wees op het bestaan van een netwerk van drugshandelaren op de Colombiaanse luchtmachtbasis bij de hoofdstad Bogotá, en dat er geen sprake was van een nationaal of internationaal complot om Samper in diskrediet te brengen.

Arrestatie drugsbaron

Op 1 september 1996 gaf Helmer 'Pacho' Herrera, de vermoedelijke nummer drie van het Cali-kartel, zich over aan de politie, nadat 16 maanden jacht op hem was gemaakt. Herrera, om wiens uitlevering was gevraagd door de VS, werd door Samper de 'laatste van de kartelleiders' genoemd, aangezien zes andere drugbaronnen van het Cali-kartel in 1995 waren gearresteerd (zie ook pag. 614/3-'95).

Voorstel voor nieuwe uitleveringswet

Op 23 oktober 1996 gaf een Senaatscommissie haar goedkeuring aan een amendement op de grondwet volgens welke uitlevering (verboden in de grondwet van 1991) van Colombianen die in het buitenland moesten terechtstaan voor drugsmisdrijven. opnieuw werd ingevoerd Het voorstel was gedaan onder druk van $-koning

Inbeslagname bezittingen criminelen

Op 21 november 1996 keurden commissies van de Senaat en het Huis van Afgevaardigden een wetsontwerp goed dat de autoriteiten de mogelijkheid bood bezittingen van drugshandelaren in beslag te nemen. Als het voltallige Congres in december zijn goedkeuring zou geven aan het wetsontwerp, zou deze met terugwerkende kracht worden toegepast op alle bezittingen die waren verkregen uit drugshandel en andere misdaden, waaronder onwettige verrijking door overheidsfunctionarissen. Eenmaal in werking getreden zou de wet een bedreiging vormen voor de enorme fortuinen van de veroordeelde leiders van het Cali-drugskartel.

Uit angst voor represailles en dreigementen van drugshandelaren was de behandeling van het wetsontwerp tijdelijk stil komen te liggen. Verschillende commissieleden (die zich gedurende vier maanden over het wetsvoorstel zouden buigen) hadden zich teruggetrokken. waardoor commissies geen quorum meer hadden. Bovendien betekende de tegenzin van het Congres stappen te ondernemen tegen drugshandelaren een ondersteuning van beschuldigingen van het Openbaar Ministerie dat de helft van de Congresleden betrokken zou zijn bij criminele activiteiten. Elf van hen zaten al gevangen wegens delicten in verband met drugsgelden. Tijdens de debatten meldden lokale Colombiaanse media dat advocaten van het Cali-kartel waren gesignaleerd in het gezelschap vanparlementariers.

Op 15 november zei president Samper de commissieleden hun verantwoordelijkheden na te komen, anders zou hij speciale bevoegdheden eisen waardoor hij de wet bij decreet zou kunnen wijzigen. Op 19 november, een paar uur voor het verstrijken van de uiterste datum waarop het ontwerp aan de commissies van de Senaat en het Huis van Afgevaardigden moest zijn voorgelegd, werd het wetsontwerp weer uit de kast gehaald. Het bleef onduidelijk of een ander voorstel van Samper waarin drugshandelaren met terugwerkende kracht zouden kunnen worden veroordeeld tot gevangenisstraffen van maximaal zestig jaar. ook zou worden worden opgenomen in het wetsontwerp. Volgens waarnemers was de confiscatie- wet van essentieel belang voor Colombia. Alleen op die manier kon de regering bereiken dat de VS weer vertrouwen zou krijgen in de Colombiaanse belofte de strijd aan te binden tegen de drugskartels. Dit zou ertoe kunnen leiden dat de VS zijn dreigement econoniische sancties tegen Colombia af tekondigen. zou intrekken.

(Vorber. pag. 555/2 e.v.-1996)

CUBA

REGERINGSWIJZIGING

Op 6 augustus 1996 overleed minister van vervoer generaal Senén Casas Regueiro aan de gevolgen van een hartaanval Wie hem zou opvolgen, werd niet bekendgemaakt Het officiele persbureau *Prensa Latina* berichtte op 8 november dat minister van justitie Carlos Amat Forés uit zijn functie was ontheven en werd opgevolgd door Carlos Diaz Sotolongo, plaatsvervangend hoofd van de afdeling organisatie van het Centrale Comité van de Cubaanse Communistische Partij (PCC) Nadere informatie werd niet gegeven

BETREKKINGEX MET DE VS. COMPROMIS OVER AMERIKAANSE SANCTIES TEGEN CUBA. INTERNATIONALE REACTIES OP HELMS-BURTON-WET

Op 15 juli 1996 maakte de Amerikaanse president Bill Clinton bekend dat deel III van de zeer omstreden Helms-Burton-wet (zie pag. 559/1 e.v.-'96)op 1 augustus van kracht zou worden, maar dat de implementatie ervan voor 6 maanden zou worden 'bevroren', zodat vóór februari 1997 geen rechtszaken aanhangig gemaakt zouden kunnen worden.

Ondanks sterke druk van rechtse anti-Cubaanse groeperingen in de VS om de bepalingen van deel III volledig te implementeren, liet Clinton zich leiden door de internationale reacties, met name van Canada en de Europese Unie (EU). die fel gekant waren tegen de bevoegdheden die de delen III en IV aan de VS toekenden, Deel III gaf Cubaanse emigranten het recht op vervolging van buitenlandse bedrijven met dochterondernemingen in Cuba die gebruik maakten van geconfisqueerde eigendommen van de emigranten. Deel IV bood de VS de mogelijkheid leidinggevenden van deze buitenlandse bedrijven de toegang tot de VS te ontzeggen. Op 10 juli hadden de Amerikaanse autoriteiten negen directieleden en aandeelhouders van de Canadese mijnbouwmaatschappij Sherritt International gewaarschuwd dat zij en hun familie geen visa voor de VS zouden krijgen, als het bedrijf zich niet zou terugtrekken uit Cuba. Een dergelijke waarschuwing was overeenkomstig deel IV van de wet ook gestuurd naar Mexicaanse en Italiaanse telecommunicatiebedrijven.

Reactie EU

Ofschoon de voorzitter van de Europese Commissie van de EU, Jacques Santer,

het uitstel met instemming begroette, vond hij de opschorting onvoldoende. Op 30 juli stelde de EU maatregelen voor waardoor Europese bedrijven die in de VS werden vervolgd, de mogelijkheid zouden krijgen zich tot Europese rechtbanken te wenden voor een schadevergoeding.
Op 24 september 1996 maakte de Europese Unie (EU) bekend dat zij een officiële lijst had opgesteld van Amerikaanse bedrijven of particulieren die verwikkeld waren in rechtszaken tegen Europese bedrijven die zaken deden in Cuba.

Begin september 1996 maakte de Amerikaanse speciale gezant op Cuba, Stuart Eizenstat. een rondreis langs Europese hoofdsteden om het verzet van politici en het bedrijfsleven tegen de Helms-Rurton-wet te verminderen. Zijn missie was echter niet succesvol. Op 8 september werd de wet unaniem veroordeeld door de EU-ministers van buitenlandse zaken tijdens een bijeenkomst in het Ierse Tralee. De EU gaf echter aan dat mogelijke represailles tegen de wet waarschijnlijk zouden worden uitgesteld.

Reactie Canada

Op 13 september 1996 hield de Canadese mijnbouw-maatschappij Sherritt International haar directievergadering in Havana. Later ging de Canadese regering akkoord met het gebruik van een exportkredietfaciliteit ter ondersteuning van de bouw van een derde terminal op de internationale luchthaven van Havana. Verder werd medio september in Canada over wetgeving gesproken die Canadese bedrijven in staat moest stellen zich te verweren tegen vorderingen die krachtens de Helms-Burton-wet waren ingediend bij Amerikaanse rechtbanken.

Reacties Mexico en ACS. Klacht EU bij WTO

De Mexicaanse Senaat ondernam op 19 september 1996 een soortgelijke actie tegen de Helms-Burton-wet De Associatie van Caribische Staten (ACS)nam op 3 september een resolutie aan waarbij de Amerikaanse wet werd verworpen
Op 2 oktober keurde het Mexicaanse Congres (unaniem) een aantal wetten goed en op 28 oktober kondigde de EU een aantal maatregelen af De EU had voorts een klacht ingediend tegen de Helms-Burton-wet bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO)

VN veroordeelthandelsembargo tegen Cuba. alsmede de Helms-Burton-wet

Op 12 november 1996 stemden alle vijftien lidstaten van de Europese Unie vóór een resolutie van de Algeinene Vergadering van de VN waarin voor het vijfde achtereenvolgende jaar het Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba werd veroordeeld Tevens werd in deze resolutie voor de eerste keer de Amerikaanse Helms-Burton-wet veroordeeld De resolutie werd met 138 stemmen voor, drie tegen (de VS, Israël en Oezbekistan) en 25 onthoudingen aangenomen

De bestaande handel tussen Cuba en andere landen bleef toenemen. vooral met Canada, dat Cuba's grootste handelspartner was geworden. Begin oktober arriveerde een Britse handelsdelegatie in Havana. Het hoofd van de delegatie. barones Young. medevoorzitter van het Cuban Initiative. dat in 1994 was opgericht om de samenwerking op het gebied van handel en investeringen te bevorderen, deelde mee dat de Britse export naar Cuba in de eerste helft van 1996 met 92 procent was gestegen vergeleken met dezelfde periode in 1995. De Cubaanse export naar Groot-Brittannië was toegenomen met 159 procent.

Asielaanvragen Cubanen in de VS

Op 2 juli 1996 werd bericht dat twee leden van het Cubaanse Olympische bokstersteam, Ramón Garbey en Joel Casamayor, politiek asiel hadden aangevraagd in de VS, toen zij ter voorbereiding op de Olympische spelen in een trainingskamp te Mexico verbleven. Later die maand vroeg de voo aanstaande dissident Indamiro Restano, die in mei 1995 uit de gevangenis was vrijgelaten (zie pag. 618/2-'95), asiel aan in de VS, ofschoon hij eerder had gezegd dat vanuit Cuba zelf oppositie moest worden gevoerd tegen de regering.

Op 7 juli kaapte een voormalige functionaris van het ministerie van binnenlandse zaken, luitenant-kolonel Josc Fernández Pupo, een vliegtuig, vloog naar de Amerikaanse vliegbasis Guantánamo en vroeg politiek asiel aan. De Cubaanse regering eiste dat de Amerikaanse autoriteiten hem het land zouden uitzetten of hem zouden vervolgen.

Amerikaansediplomaat uitgewezen. Tegenmaatregel VS

Op 16 augustus 1996 maakte het Cubaanse ministerie van buitenlandse zaken de uitwijzing bekend van Robin Meyer. tweede secretaris van de afdeling Amerikaanse Belangen in Havana, omdat zij haar diplomatieke status verspeeld zou hebben door 'kleine contrarevolutionaire groepen' te steunen, te organiseren en bij elkaar te brengen Amerikaanse functionarissen ontkenden de beschuldiging en benadrukten dat diplomaten een morele en wettelijke verplichting hadden contact te onderhouden met tegenstanders van de regering Als vergelding werd op 19 augustus de eerste secretaris van de afdeling Cubaanse Belangen in Washington, José Luis Ponce. door de VS uitgewezen, hoewel geen beschuldigingen tegen hem waren ingebracht

Bij gebrek aan formele bilaterale betrekkingen deden de diplomatrn van beide landen hun werk vanuit ambassades van derde landen in Havana en Washington. De recente toename van de spanning tussen de VS en Cuba werd deels toegeschreven aan de goedkeuring van de Helms-Burton-wet door het Amerikaanse Congres. Bovendien beschuldigde Cuba de VS ervan niet genegen te zijn de bilaterale immigratie-overeenkomsten na te leven. Cuba wilde dat de VS vijf Cubanen terug zou sturen die betrokken waren geweest hij vliegtuigkapingen op 7 juli en 16 augustus, alsmede de elf overgebleven illegale immigranten van een groep van 29 mier boot op 12 augustus voor de kust van Florida was gekapseisd (zestien van hen waren gerepatrieerd en twee verdronken). Op 20 augustus zei de VS dat het de kapers wilden vervolgen. Op 31 augustus stuurde de VS een andere groep van vijftien illegale immigranten terug die per boot op weg waren naar Florida.

Veroordeling Amerikaanse financier Vesco

Op 26 augustus 1996 veroordeelde een gerechtshof in Havana de voortvluchtige 60-jarige Amerikaanse financier Robert L. Vesco, die in de VS al bijna 25 jaar gezocht werd wegens verduistering en handel in drugs, tot een gevangenisstraf van dertien jaar wegens economische misdrijven tegen de staat. De Cubaanse echtgenote van Vesco werd veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf wegens medeplichtigheid.

Vesco was in mei 1995 gearresteerd en ervan beschuldigd een 'provocateur en buitenlandse agent' te zijn (zie pag. 617/2-'95), maar een maand voor het proces, dat op 1 augustus begon, waren deze aanklachten ingetrokken. Zijn vermeende 'economische misdrijven' hadden betrekking op het aantrekken van buitenlandse investeringen en het ontwikkelen in Cuba van TX, een zogenaamd 'wondermedicijn' tegen kanker en andere ernstige ziekten. zonder dat hiervoor officieel toestemming was gegeven. Het vonnis bleek omstreden aangezien volgens deskundigen Vesco niet actief geweest kon zijn geweest in de uiterst geheime biotechnologische sector van Cuba, noch succesvolle klinische testen had kunnen uitvoeren zonder steun van hogerhand. Vesco beweerde dat bet idee voor TX afkomstig was van Do-

De Cubaanse president Fidel Castro Ruz en paus Johannes Paulus II tijdens hun ontmoeting in het Vaticaan op 19 november 1996. Foto EPA

nald Nixon jr, een neef van de overleden Amerikaanse ex-president Richard Nixon die erop uit was langdurige Amerikaanse procedures voor de evaluatie van nieuwe medicijnen te omzeilen.

BETREKKINGEN MET HET VATICAAN. CASTRO BIJ PAUS

Als een duidelijke blijk van verbetering van de betrekkingen tussen Cuba en het Vaticaan bracht de Vaticaanse secretaris voor betrekkingen met staten, mgr Jean-Louis Tauran, van 26-30 oktober 1996 een bezoek aan Cuba. Tauran veroordeelde de Helms-Burton-wet als 'politiek van grootmachten' en maakte bekend dat de paus officieel was uitgenodigd voor een bezoek aan Cuba.

Op 19 november 1996 ontmoetten president Fidel Castro Ruz en paus Johannes Paulus II elkaar in Rome waar Castro de Wereldvoedseltop bijwoonde, die was georganiseerd door de FAO, de Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN. Castro zei dat de ontmoeting een 'zeer positieve atmosfeer' had geschapen en een nieuw hoofdstuk had ingeluid in de betrekkingen tussen Cuba en het Vaticaan. Hij zei dat de paus zijn afkeuring had uitgesproken over de Helms-Burton-wet. Verder zouden onderwerpen die verband hielden met de mensenrechten en godsdienstvrijheid aan de orde zijn gekomen.

RELATIES MET SPANJE VERSLECHTERD. EU TEGEN EIS SPANJE HULP AAN CUBA TE STAKEN

Op 26 november 1996 trok de regering plotseling haar goedkeuring in voor de benoeming van José Coderch Planas tot nieuwe Spaanse ambassadeur vanwege een volgens haar 'onaanvaardbare inmenging' van Spanje in de binnenlandse aangelegenheden van Cuba. Het leek erop dat het Cubaanse besluit was genomen naar aanleiding van uitspraken van Coderch die gepubliceerd waren in de Spaanse dagblad ABC van 30 oktober. Daarin had Coderch gezegd dat tegenstanders van president Fidel Castro welkom zouden zijn op zijn ambassade in Havana. Eerder die maand had Cuba bezwaar gemaakt tegen een initiatief van de door de rechtse Volkspartij (PP) geleide Spaanse regering die, in navolging van de Amerikanen, lidstaten van de EU over wilde halen politieke voorwaarden te verbinden aan een toekomstig akkoord met Cuba en bepaalde diplomaten op hun ambassades in Havana aan te wijzen voor contacten met Cubaanse dissidenten. De PP-regering, die een hardere lijn volgde tegenover Castro dan vroegere Spaanse regeringen, had de hulp aan Cuba reeds opgeschort.

Op 28 november 1996 publiceerde Ierland als roulerend voorzitter van de EU een document waarin de Cubaanse regering werd aangespoord de mensenrechtensituatie in Cuba te verbeteren en de democratische hervormingen te versnellen Tevens werd daarin echter gezegd dat het niet binnen het beleid van de EU paste ren verandering teweeg te brengen via 'dwangmaatregelen waardoor de ontberingen van het Cubaanse volk zouden toenemen' De EU-ministers van buitenlandse zaken hadden al eerder oproepen van Spanje afgewezen om de hulp aan Cuba stop te zetten, als het in 1997 geen democratische regeringsvorm zou invoeren

ORKAAN LILI

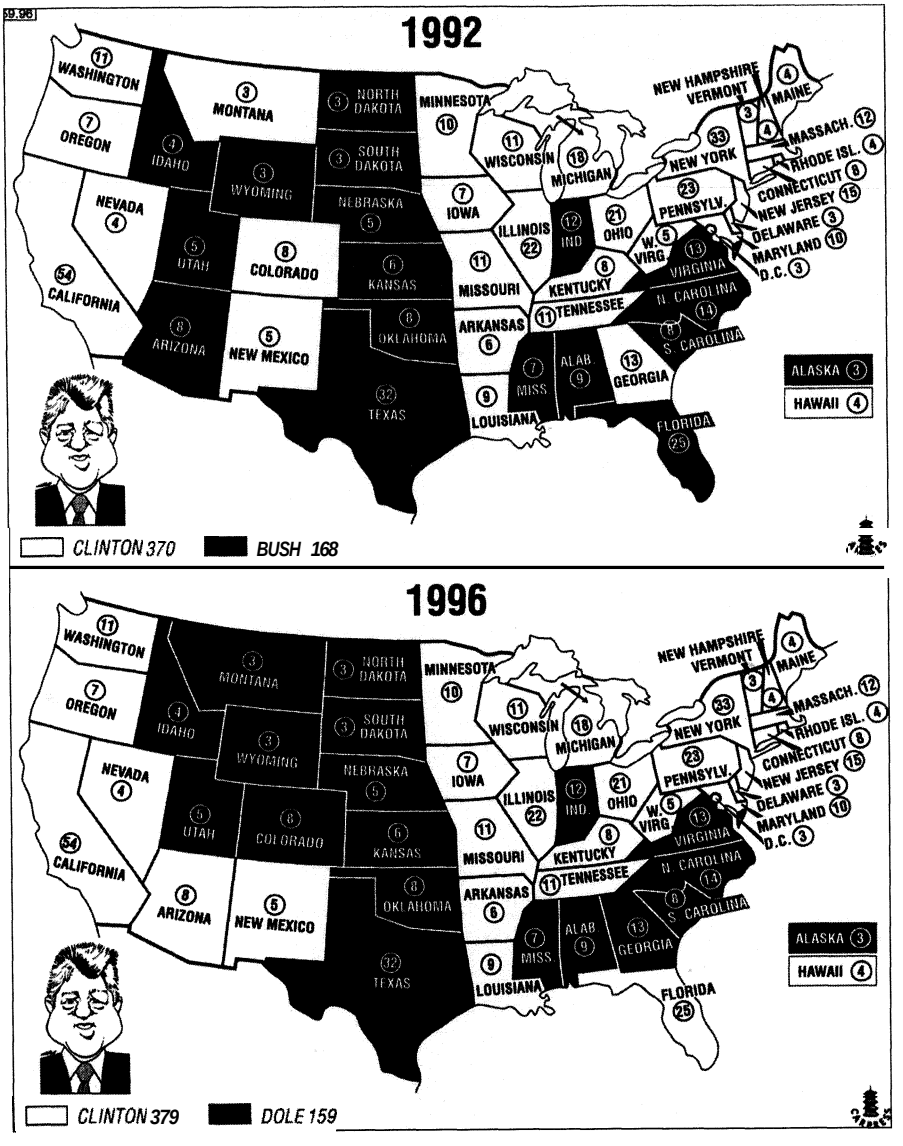
Op 18 oktober 1996 werd het midden van Cuba getroffen door de orkaan Lili, die ernstige schade toebracht aan gewassen en gebouwen en de regering noopte haar economische programma voor 1997 te herzien. De schade werd voornamelijk aangericht in acht van Cuba's veertien provincies. Zo'n 40 procent van de bananenoogst ging verloren en in sommige gebieden werd meer dan 80 procent van de suikeroogst vernietigd. Meer dan 78.000 huizen lieuen zware schade op en 5.460 andere werden onherstelbaar beschadigd.

(Vor.ber. pag. 559 e.v.-1996)

VERENIGDE STATEN

CLINTON HERKOZEN. VERKIEZINGEN VOOR HET CONGRES EN VOOR ELF GOUVERNEURSPOSTEN. ANDERE ONTWIKKELINGEN M.B.T.DE VERKIEZINGEN

Bij op 5 november 1996 gehouden Amerikaanse presidentsverkiezingen versloeg president Bill Clinton zijn Republikeinse tegenstander Bob Dole. Hiermee was hij de eerste Democratische president die werd herkozen sinds Franklin D. Roosevelt in 1944. Clinton kreeg 49,2 procent van de stemmen en verwierf de steun van 379 kiespersonen in vergelijking met de 40,8 procent en de 159 kiespersonen die Dole achter zich wist te krijgen. De kandidaat van de Hervormingspartij, Ross Perot, eindigde op de derde plaats met 8,5 procent van de stemmen en geen enkele kiespersoon.
De opkomst werd geschat op ongeveer 48,8 procent van de kiesgerechtigden, het laagste percentage sinds 1924. In 1992 was de opkomst 55 procent geweest, het hoogste percentage in twintig jaar (voor de verkiezingen van 1992, zie pag. 852/3-'92; 36/3 e.v.-'93).

Overzicht verkiezingsuitslagen

Presidentschap

	Aantal staten	*Kiespersonen*	*Stemmen aantal*
Clinton (Dem.)	31*	379	45.628.667
Dole (Rep.)	19	159	37.869.435
Perot (Hervormingspartij)	0	0	7.874.283

Senaat

	Aantal zetels	*Aantal zetels nieuwe Senaat*	*Zetels na verkiezingen 1994*
Democraten	13	45	47
Republikeinen	21	35	53

*Clinton won ook het District of Columbia

De overwinning van Clinton was algemeen voorspeld. Tijdens de verkiezingscampagne had de Democratische kandidaat een duidelijke en constante voorsprong in de opiniepeilingen gehad,

Dole sloot zijn campagne af met een reis van 96 uur langs twintig staten die begon op 1 november. Tijdens zijn trip bracht hij voortdurend het karakter van Clinton ter sprake. Deze laatste aanvalsstrategie. waarop hij in oktober was overgegaan (zie pag. 837/1-'96), bleek echter weinig indruk op de kiezers te maken.

Ook Perot concentreerde zich tijdens de laatste dagen van zijn campagne op de vermeende tekortkomingen in Clintons karakter. De avond vóór de verkiezingen zei Perot verbijsterd te zijn over de duidelijke onverschilligheid van het publiek ten aanzien van deze kwestie.

Clinton sloot zijn campagne af met een zevendaagse rondreis door vijftien staten waarbij hij zich vooral richtte op het Midwesten. De Democraat leek zeker te zijn van zijn overwinning ondanks opiniepeilingen die aangaven dat Dole in de laatste weken van de campagne zijn achterstand aan het inlopen was. Clinton weigerde te reageren op aanvallen op zijn karakter en besteedde steeds meer tijd aan pogingen Democratische kandidaten voor het Congres bij te staan.

Zoals verwacht presteerde Dole het best in het zuiden en won hij in het belangrijke Texas. In slechts vier van de staten van de vroegere Confederatie behaalden Clinton en zijn 'running mate' Al Gore de overwinning: in hun eigen staten Arkansas en Tennessee, alsmede in Florida (waar zij met hun verdediging van Medicare hun aanhang onder de grote groep ouderen hadden versterkt) en Louisiana. In alle noordoostelijke staten daarentegen werd massaal en met een grotere voorsprong dan elders in het land op Clinton gestemd. Ook in het Midwesten boekte Clinton goede resultaten. Hier won hij in alle belangrijke staten van de regio met uitzondering van Indiana. In de drie staten aan de Stille Oceaan behaalde hij eveneens de overwinning, hoewel Dole erin slaagde een aantal van de minder dichtbevolkte staten in het westen voor zich te winnen. Het andere opvallende Democratisch succes naast Florida (waar na Jimmy Carter in 1976 geen enkele Democratische kandidaat had gewonnen (zie pag.721/2 e.v.-'76) was Arizona, waar de Democraten sinds 1948, toen Harry S. Truman hier de overwinning behaalde, geen presidentsverkiezingen meer hadden gewonnen.

Bij de verkiezingen kwam de groeiende 'seksekloof' tussen de twee grote partijen tot uitdrukking. De eerste uitslagen lieten zien dat 54 procent van de vrouwen op Clinton had gestemd, vergeleken met 37 procent op Dole en 7 procent op Perot. Ook stemde een meerderheid van de kiezers onder de dertig jaar op Clinton evenals 84 wrocent van de zwarte kiezers en 72 procent Spaanstaligen.

Om 23.15 uur Amerikaanse tijd erkende Dole officieel zijn nederlaag. Sprekend tot een schare aanhangers in Washington DC feliciteerde hij Clinton - die hij 'mijn tegenstander, niet mijn vijand' noemde - en bedankte hij degenen die hadden meegewerkt aan de Republikeinse campagne. Perot erkende zijn nederlaag in Dallas, Texas, en beloofde dat de Hervormingspartij zou blijven voortbestaan zodat zij bij belangrijke kwesties druk zou kunnen blijven uitoefenen.

Clinton vierde zijn overwinning in Little Rock, Arkansas In een toespraak op de trappen van het Oid State House. benadrukte hij de thema's van harmonie en eendrucht tussen de twee partijen en vroeg hij zijn landgenoten 'samen te werken, onze uitdagingen aan te gaan, de politiek van verdeeldheid terzijde te schuiven en samen de Amerikaanse samenleving op te bouwen' Ook bedankte hij zijn verslagen tegenstander Dole voor 'zijn levenslange dienstverlening aan de VS'

Verkiezingen voor het Congres

Ondanks de ruime overwinning van Clinton behielden de Republikeinen bij de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor het Congres zowel de macht in het Huis van Afgevaardigden als de Senaat. Het feit dat de Republikeinen de meerderheid wisten te behouden - dit was de eerste keer sinds 1930 dat de partij daarin bij twee achtereenvolgende verkiezingen was geslaagd - werd gezien als een belangrijk succes.

In de strijd om 34 van de honderd Senaats-zetels boekte de Republikeinse Partij een winst van twee zetels waarmee zij haar zetelaantal in de Senaat uitbreidde tot 55 terwijl de Democraten 45 zetels kregen.

In het 433 leden tellende Huis van Afgevaardigden. waar alle zetels op het spel stonden, behield de Republikeinse Partij haar meerderheid, die weliswaar was geslonken, maar aangezien over vier zetels (tweein Washington DC en twee in Mexico) nog een beslissing moest vallen, bleef de uiteindelijke zetelverdeling in het Huis aanvankelijk onzeker. Vóór de verkiezingen hadden de Republikeinen 236 leden in het Huis van Afgevaardigden gehad en de Democraten 198 leden, terwijl er één onafhankelijk lid was geweest.

Na de bekendmaking van de definitieve uitslag in de staat Washington en de beslissende verkiezingsronden voor het Huis van Afgevaardigden in Texas op 10 december 1996 was de uiteindelijke samenstelling van het nieuwe Huis van Afgevaardigden als volgt: 227 zetels voor de Republikeinen (inclusief één Republikeinse, Jo Ann Emerson, die als gevolg van een technische kwestie zitting had moeten nemen als onafhankelijke) en 207 zetels voor de Democraten, terwijl één zetel door een onafhankelijke, de in Vermont herkozen Bernie Sanders, werd bezet). Sanders, die in 1990 voor de eerste keer was gekozen, stemde meestal mee met de Democraten.

Van de 34 verkiesbare Senaatszetels (verdeeld over 33 staten) maren negentien in handen geiveest van de Republikeinen en vijftien van de Democraten. Een ongekend hoog aantal van veertien senatoren stelde zich niet herkiesbaar (acht Democraten en zes Republikeinen). hoewel bij de strijd om de resterende twintig zetels negentien van de zittende senatoren zegevierden De enige uitzondering was Zuid Dakota, waar de zittende Republikein Larry Pressler werd verslagen door de Democraat Tim Johnson. De Republikeinen wonnen zetels die daarvoor door Democraten bezet waren in Alabama, Nebraska en Clintons eigen staat Arkansas waar de nederlaag van de Democratische kandidaat pijnlijk was voor de president

Onder de Republikeinse senatoren die werden herkozen, waren de uitgesproken rechtse veteranen Jesse Helms uit Noord-Carolina, voorzitter van de senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen, en Strom Thurmond uit Zuid-Carolina, voorzitter van de senaatscommissie voor de strijdkrachten. Thurmond, die in december 94 jaar zou wordcn. was de oudste senator in de geschiedenis van de VS. Doordat hij erin was geslaagd voor een achtste achtereenvolgende termijn als senator gekozen te worden. zou hij medio 1997 de langst zittende senator uit de geschiedenis van de VS worden.

In het Huis van Afgevaardigden werd ongeveer 90 procent van de zittende leden herkozen. Een aantal van de zeventig Republikeinen die in 1994 waren gekozen. werd verslagen na negatieve publiciteit - betaald door de Democraten en de vakbonden - waarin zij verantwoordelijk werden gesteld voor de radicale plannen van de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Newt Gingrich. Hoewel deze successen niet voldoende waren om de Democraten de controle over het Huis terug te geven, leidden zii ertoe dat de Republikeinen na de verkiezingen duidelijk een meer verzoenende toon aansloegen De leider van de meerderheid in Huis van Afgevaardigden. de Republikein Dick Armey uit Texas, voorspelde dat de confronterende houding die het Huis de afgelopen twee jaar tegenover de president had aangenomen. plaats zou maken voor een houding van inschikkelijkheid. Hij zei verder optimistisch gestemd te zijn over het bereiken van overeenstemming met Clinton ten aanzien van een aantal kwesties die tot dan toe voor onenigheid hadden gezorgd. zoals een sluitende begroting. belastingverlagingen en hervorming van de gezondheidszorg.

In New York had Democrate Carolyn McCarthy de zittende Republikein Daniel Frisa verslagen in een campagne waarin controle op het wapenbezit het belangrijkste thema vormde. McCarthy was de weduwe van één van de passagiers die in 1993 waren doodgeschoten bij een schietpartij in een trein van de Long Island Railroad. De onafhankelijke Jo Ann Emerson werd gekozen als afgevaardigde voor Missouri en versloeg zowel haar Republikeinse als haar Democratische rivaal. Emerson, die weliswaar niet door een partij was genomineerd, was de weduwe van een Republikeinse afgevaardigde uit de staat, die eerder dat jaar was overleden. Emerson deed mee als onafhankelijke kandidaat, omdat zij de uiterste datum voor inschrijving als Republikeins kandidaat voorbij had laten gaan.

Gingrich voorgedragen voor tweede termijn als voorzitter Huis van Afgevaardigden

Up 20 november 1996 werd Newt Gingrich unaniem genomineerd voor een tweede termijn als voorzitter van het Hui van Afgevaardigden, waardoor het zo goed als zeker was dat hij herkozen zou worden wanneer het nieuwe Huis op 7 januari 1997 bijeenkwam Net als Armey eerder had gedaan, typeerde Gingrich het laatste Congres als een Congres van confrontatie maar voorspelde dat het nieuws er een van 'implementatie' zou zijn, en zei dat hij en Clinton 'samen veel werk zouden kunnen verrichten'

Gouverneursverkiezingen

Bij in elf staten gehouden gouverneursverkiezingen maakten de twee grote partijen elkaar elk één post afhandig, waardoor de totale verdeling van de gouverneurschappen onveranderd bleef: zeventien Democraten en 32 Republikeinen.

De staten waar een gouverneur van een andere signatuur aan de macht kwam, waren West-Virginia en New Hampshire. De eerstgenoemde staat werd gewonnen door de Republikeinse kandidaat Cecil Underwood. Met zijn 74 jaar was Undenvood de oudste gouverneur die de staat ooit had gehad. en toevallig was hij, toen hij in 1956 op 34-jarige leeftijd voor één termijn werd gekozen. ook de jongste gouverneur geweest die de staat ooit had gehad. In New Hampshire versloeg de Democratische kandidaat Jeanne Shalieen haar Republikeinse tegenstander en werd daarmee de eerste vrouwelijke gouverneur van de staat en de eerste Democraat in zestien jaar op deze post (de enige andere vrouwelijke gouverneur op dat moment was de Republikeinse Christine Todd Whitman van Nrw Jersey). In Washington werd de Democratische kandidaat Gary Locke de eerste Amerikaanse burger van Aziatische afkomst die tot gouverneur werd gekozen (Hawaï niet meegerekend).

Referendums in afzonderlijke staten

Zoals gebruikelijk bij Amerikaanse verkiezingen stemden de kiezers in een aantal staten ook over een serie voorstellen. Dit waren er in totaal meer dan negentig, het grootste aantal sinds de Tweede Wereldoorlog. Eén van de belangrijkste daarvan was 'Voorstel 209' in Californië waarin werd geëist dat regeringsprograinma's voor positieve actie met betrekking tot geslacht of ras verboden zouden worden. Het voorstel, dat werd verworpen door Clinton maar gesteund door Dole, werd goedgekeurd met 54 procent van de stemmen vóór en 46 procent tegen. In deze staat werd tevens een voorstel goedgekeurd waarbij

Gedetailleerde verkiezingsuitslagen

	Clinton		Dole		Perot			Huis van Afgevaardigden			
	Stemmen-percentage	*Kies-personen*	*Stemmen-percentage*	*Kies-personen*	*Stemmet?. percentage*	*Kies-personen*	*Senator*	*Dem.*	Rep.	*Onafh*	*Gouverneur*
Alabama	43	0	51	9	6	0	Jefferson B. Sessions (R)*	3	5	0	
Alaska	33	0	51	3	11	0	Tcd Stevens (R)+	0	1	0	
Arizona	47	8	44	0	8	0		1	5	0	
Arkansas	3 4	6	3 7	0	8	0	Tim Hutchinson (R)"	2	2	0	
Californië	51	54	38	0	7	0		29	23	0	
Colorado	44	0	46	8		0	Wayne Allard (R)	2	4	0	
Connecticut	52	8	35	1	10	0		4	2	0	
Delaware	52	3	37	0	11	0	Joseph R. Biden (D)+	0	1	0	Thomas R. Carper (D)+
Florida	48	25	42	0	9	0		8	15	0	
Georgia	46	0	47	13	6	0	Max Cleland (D)	3	8	0	
Hawaï	57	4	32	0	8	0		2	1	0	
Idaho	34	0	52	4	13	0	Larry E. Craig (R)+	0	2	0	
Illinois	54	22	37	0	8	0	Richard J. Durbin (D)	10	10	0	
Indiana	42	0	47	12	10	0		4	6	0	Frank O'Bannon (D)
Iowa	50	7	40	0	9	0	Thomas R. Harkin (D)+	1	4	0	
Kansas	36	0	54	6	9	0	Sam Brownback (R): Pat Roberts (R)	0	4	0	
Kentucky	46	8	45	0	9	0	Mitch McConnell (R)+	1	3	0	
Louisiana	52	9	40	0	7	0	Mary Landrieu (D)	2	5	0	
Maine	52	4	31	0	14	0	Susan Collins (R)	2	0	0	
Maryland	54	10	38	0	7	0		4	4	0	
Massachusetts	62	12	28	0	9	0	John F Kerry (D)+	10	0	0	
Michigan	52	18	38	0	9	0	Carl Levin (D)+	10	6	0	
Minnesota	51	10	35	0	12	0	Paul Wellstone (D)+	6	2	0	
Mississippi	44	0	49	7	6	0	Thad Cochran (R)+	2	3	0	
Missouri	48	11	41	0	10	0		3	3	1	Mel Carnahan (D)+
Montana	41	0	44	3	14	0	Max S Baucus (D)+	0	1	0	Marc Racicot (R)+
Nebraska	35	0	53	5	11	0	Chuck Hagel (R)*	0	3	0	
Nevada	4 4	4 4	3	0	9	0		0	3	0	
New Hampshire	50	4	40	0	10	0	Robert C Sinith (D)+	0	X	0	Jeanne Shaheen (D)"
New Jersey	33	15	36	0	9	0	Robert G Torricelli (D)	6	7	0	
New Mexico	4 9	5 4	1	0	6	0	Pete Domenici (R)+	1	2	0	
New York	59	33	31	0	R	0		8	13	0	
North Carolina	44	0	49	14	7	0	Jesse Helins (R)+	6	6	0	James B Hunt (D)+
North Dakota	40	0	47	3	12	0		1	0	0	Edward Schafer (R)+
Ohio	47	21	41	0	11	0		8	11	0	
Oklahoma	40	0	48	8	11	0	James M. Inhofe (R)+	0	6	0	
Oregon	47	7	37	0	11	0	Gordon Smith (R)	4	1	0	
Pennsylvania	49	23	40	0	10	0		11	10	0	
Rhode Island	60	4	27	0	11	0	John Reed (D)	2	0	0	
South Carolina	44	0	50	8	6	0	Strom Thurmond (R)+2	4	0		
South Dakota	43	0	46	3	10	0	Tim Johnson (D)*	0	1	0	
Tennessee	48	11	46	0	6	0	Fred Dalton Thompson (R)+	4	5	0	
Texas	44	0	49	32	7	0	Phil Gramm (R)+	15	15	0	
Utah	33	0	54	5	10	0		0	3	0	Mike Leavitt (R)+
Vermont	54	3	31	0	12	0		0	0	1	Howard Dean (D)+
Virginia	45	0	47	13	7	0	John W Warner (R)+	6	5	0	
Washington	51	11	36	0	9	0		5	4	0	Gary Locke (D)
West Virginia	51	5	37	0	11	0	John D (Jay) Rockerfeller (D)+	3	0	0	Cecil Underwood (R)*
Wisconsin	49	11	39	0	10	0		5	4	0	
Wyoming	37	0	50	3	12	0	Michael Enzi (R)	0	1	0	
District of Columbia"	85	3	9	0	2	0	niet van toepassing	1++	0	0	niet van toepassing
Totaal	49.2	379	40.8	159	8.5	0		207	226	2	

* Zetel overgegaan naar andere partij
+Herkozen
++ Niet-stemgerechtigde vertegenwoordiger

artsen toestemming kregen marihuana voor te schrijven als medicijn. In Arizona werd een voorstel van gelijke strekking goedgekeurd.

Controverse over herkomst gelden Democratische campagne

In december 1996 werd een onderzoek ingesteld naar de herkomst van Aziatische giften aan de verkiezingscampagne van de Democratische Partij en het rechtsbijstandsfonds van president Clinton

De kwestie rond de financiering was in oktober in de openbaarheid gekomen, toen de Republikeinen beweerden dat de Democ aten giften van buitenlanders hadden aangenomen, hetgeen in strijd was met de wet op de financiering van Amerikaanse politieke partijen (zie pag. 837/1 e.v.-'96). In december had het ministerie van justitie het Witte Huis en de Democratische Nationale Commissie gedagvaard met de eis een rapport over de financiële bijdragen te overleggen. Tevens werd bericht dat de Democraten een aantal dubieuze giften van verscheidene Thaise bedrijven in december hadden geretourneerd. Op 20 december zou het Chineestalige weekblad Yathou *Zhoukan* hebben onthuld dat een vooraanstaand Taiwanees politicus, Liu Tai-ying, in strijd met de wet $ 15 mln had aangeboden als bijdrage voor de herverkiezing van Clinton.

Eveneens op 20 december gaf de president opdracht de antecedenten van bezoekers aan het Witte Huis beter na te trekken, nadat aan het licht was gekomen dat Wang Jun, directeur van een grote Chinese investeringsmaatschappij. in februari te gast was geweest op een koffie-ochtend in het Witte Huis, enkele maanden voordat hij ervan werd beschuldigd, betrokken te zijn geweest bij wapensmokkel naar de VS. Clinton benadrukte dat de ontmoeting onschuldig van aard was geweest, maar gaf toe dat zij 'beslist ongepast' was geweest.

Op 16 december werd toegegeven dat de president financiele bijdragen had moeten teruggeven die waren gestort in het rechtsbijstandsfonds dat in 1994 was opgericht ter financiering van de oplopende proceskosten in verband met het Whitewater-schandaal en de aanklacht wegens ongewenste intimiteiten die Paula Jones had ingediend tegen Clinton. De beheerders van het fonds, waaruit meer dan $ 2 mln aan rekeningen moest worden betaald, maakten bekend dat zij begin 1996 ongeveer $ 640.000 aan bijdragen uit voornamelijk Taiwanese bronnen hadden moeten terugstorten. Bij toetsing van de rechtsgeldigheid van de bijdragen hadden functionarissen van het rechtsbijstandsfonds vastgesteld dat een groot aantal contribuanten niet op de hoogte was van hun bijdragen en dat een groot deel van het geld afkomstig leek te zijn van een Boeddhistische sekte uit Taiwan.

Gingrich bekent schending gedragscode politici

Maar niet alleen de Democraten werden beschuldigd van schending van de gedragsnormen voor politici. Ook de Republikeinen kwamen onder vuur te liggen. De verkiezing van Newt Gingrich als voorzitter van het Huis van Afgevaardigde voor een tweede ambtsperiode, die een formaliteit had geleken, werd hierdoor in december twijfelachtig. Dit kwam doordat Gingrich had bekend voor zijn partij een cursus te hebben gegeven die werd gefinancierd door non-profit-organisaties die geen belasting hoefden te betalen

Op 21 december 1996 gaf Gingrich toe dat hij 'onnauwkeurige, onvolledige en onbetrouwbare' verklaringen die door hem waren ondertekend, had voorgelegd aan de parlementaire subcommissie voor ethiek, die de affaire had onderzocht. In een poging de indruk te wekken dat onvoorzichtigheid en niet misdadige opzet de oorzaak was, beklemtoonde Gingrich dat hij geen financieel gewin had gezocht, maar dat hij 'overmoedig en in zekere zin naïef' was geweest.

Zijn bekentenis was een reactie op de publicatie die dag van een rapport van de commissie waarin Gingrich werd verweten geen juridisch advies te hebben ingewonnen, alvorens een beroep te doen op de van belasting vrijgestelde fondsen ter financiering van de door hem gegeven cursus. Verder kreeg hij het verwijt de commissie over deze kwestie onjuist te hebben geinformeerd. Vervolgens werd op 28 december bericht dat de Atlanta Journal-Constitution stukken had gepubliceerd waaruit bleek dat advocaten Gingrich in 1990 hadden gewaarschuwd tegen het gebruik van liefdadigheidsfondsen voor de financiering van een politiek project.

De Democraten maakten gretig gebruik van de pijnlijke situatie waarin Gingrich was beland. De zaak bood veel Democraten de mogelijkheid uitgesteld wraak te nemen op Gingrich, die in 1989 als eerste de toenmalige voorzitter van het Huis, de Democraat Jim Wright, had beschuldigd van financiële onregelmatigheden, waardoor deze had moeten aftreden (zie pag. 697/3-1989). Zij eisten dat minstens twintig Republikeinen zich van stemming zouden onthouden teneinde Gingrichs herverkiezing als voorzitter van het Huis tegen te houden. Eind december zou een aantal Republikeinen zijn steun aan Gingrich hebben ingetrokken. Een alternatieve kandidaat voor het voorzitterschap van het Huis was er echter niet.

Leiders Democraten en Republikeinen in de Senaat herkozen

Op 3 december 1996 kozen de Republikcinse senatoren de 5.5-jarige Trent Lott uit Mississippi tot leider van de meerderheid in de nieuwe Senaat, die in januari 1997 voor het eerst zou bijeenkomen Lott bekleedde deze functie al sinds juni 1996 als opvolger van Bob Dole, die was afgetreden om zich te concentreren op zijn campagne voor het presidentschap (zie pag 622/2 en 623 2- 96) Dezelfde dag koren de Democraten de 49-jarige Tom Daschle opnieuw tot leider van de minderheid in de Senaat

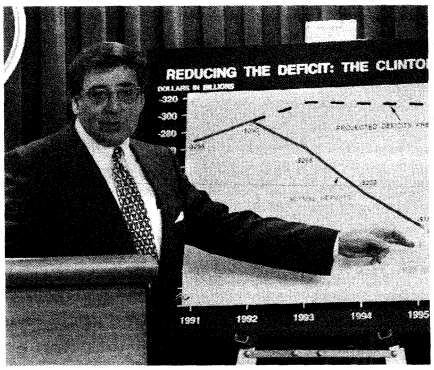
Personele wijzigingen

De dag na zijn overwinningstoespraak keerde Clinton terug naar het Witte Huis, waar hij begon met het samenstellen van een nieuw kabinet voor zijn tweede termijn. De volgende dagen maakte een aantal ministers hun aftreden bekend, maar allen stemden toe op hun post te blijven tot hun opvolgers waren benoemd. Onder degenen die wilden aftreden, waren de ministers van buitenlandse zaken Warren Christopher, van arbeid Robert Reich, van defensie William Perry, van handel Mickey Kantor en van energie Hazel O'Leary.

Clinton verklaarde dat hij bij het zoeken naar kabinetsleden 'een breed net zou uitwerpen' en dat tenminste één van zijn ministers een Republikein zou kunnen zijn. Op 8 november maakte hij één nieuwe benoeming bekend, namelijk die van Erskine Bowles, die Leon Panetta zou gaan opvolgen als stafchef van het Witte Huis.

De 51-jarige Bowles, handelsbankier in Noord-Carolina, was vanaf eind 1994 een jaar lang voorzitter van de Small Business Association en plaatsvervangend stafchef van het Witte Huis geweest, voordat hij had besloten terug te keren naar de particuliere sector. Als plaatsvervanger van Panetta was hij een belangrijke figuur geweest onder de naaste medewerkers van de president en was hij behulpzaam geweest bij de begrotingsonderhandelingen tussen de president en het Congres en bij het uitstippelen van de strategie voor de verkiezingscampagne van 1996.

In de loop van december 1996 maakte Clinton de nominaties voor zijn kabinet en andere politieke topfuncties bekend. Uit deze kandidaatstellingen, die in de ineeste gevallen moesten worden goedgekeurd door de Senaat, bleek, zo was de algemene opvatting, dat Clinton geen radicale plannen voor zijn tweede ambtsperiode had en streefde naar con-

Leon Panetta op 16 juli 1996, toen hij nog stafchef van het Witte Huis was. Foto AFP

sensus met het Congres, waarin de Republikeinen de meerderheid hadden.

De benoemingen die door de Senaat moesten worden goedgekeurd, waren (in alfabetische volgorde) de volgende:

•Madeleine K. Albright op buitenlandse zaken. De 59-jarige Albright was in 1937 geboren in het toenmalige Tsjecho-Slowakije. Albright, die permanent vertegenwoordiger bij de VN was geweest, werd op 5 december benoemd tot de eerste vrouwelijke minister van buitenlandse zaken. Albright was populair bij de conservatieven wegens haar stevige aanpak van kwesties zoals de hervorming van de VN. Cuba en de inzet van Amerikaanse troepen in het buitenland.

•Aida Alvarez als hoofd dienst kleinbedrijf. Voormalige directeur van het Bureau Toezicht Federale Huisvesting. Alvarez werd op 20 december benoemd.

•Bruce Babbitt op binnenlandse zaken. De 58-jarige Babbitt werd opnieuw benoemd in deze functie. die hij sinds januari 1993 bekleedde. Hij had in 1988 tevergeefs een gooi gedaan naar de Democratische nominatie voor het presidentschap.

•Jesse Brown als minister van zaken betreffende oorlogsveteranen. De 52-jarige Brown werd herbenoemd in deze functie, die hij sinds januari 1993 bekleedde.

•Carol M. Browner als hoofd bureau milieubescherming. De 41-jarige Browner werd opnieuw aangesteld als hoofd van dit bureau, waaroverzij sinds 1993 deleiding had.

•William S. Cohen op defensie. De 56-jarige Republikeinse oud-senator Cohen uit Maine werd op 5 december benoemd. Cohen had vanaf 1973 zitting gehad in het Congres, met inbegrip van drie ambtsperiodes als senator, totdat hij in 1996 opstapte. Met Cohens benoeming deed Clinton zijn belofte gestand een Republikein in zijn kabinet op te nemen. Cohen was de eerste belangrijke minister die werd benoemd door een president van een andere partij, sinds Richard Nixon in 1971 John Connally tot minister van financiën had benoemd (zie pag. 27/3 e.v.-'71). Cohen was een prominent criticus geweest in het Watergate-schandaal en de Iran-Contra-affaire.

•Andrew M. Cuomo op huisvesting en stadsontwikkrling. De 39-jarige Cuomo. voormalig onderminister op dit departement. werd op 20 december benoemd. Hij was de zoon van oudgouverneur Mario Cuomo van New York en werd beschouwd als lid van de liberale vleugel binnen de Democratische Partij

•William M. Daley op handel. De 48-jarige Daley, die behoorde tot de politieke dynastie van Chicago. had een belangrijke rol gespeeld bij de goedkeuring van het Noord-Amerikaans Vrijhandelsakkoord (NAFTA) door het Congres in 1993 (zie pag. 42/2 e.v.-'94). Hij werd op 13 december benoemd.

•Dan Glickman op landbouw De 52-jarige Glickman werd herbenoemd op het ministerie van landbouw dat sinds 1995 onder zijn leiding stond (ziepag 268/2-'95)

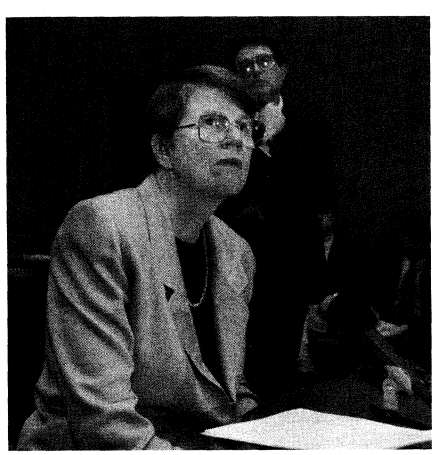
•Alexis M. Herman op arbeid. De 49-jarige Herman werd op 20 december benoemd. Herman was directeur van het bureau voor publieke contacten van het Witte Huis geweest.

•Anthony Lake als directeur van de CIA. De 57-jarige Lake werd op 5 december benoemd. Lake was vanaf 1993 nationale-veiligheidsadviseur geweest.

•Federico Peña op energie. De 49-jarige Pena was burgemeester van Denver geweest, alsmede minister van vervoer. Hij werd op 20 december benoemd en was de enige Spaanstalige minister binnen het kabinet.

•Franklin D. Raines als directeur van het bureau voor management en begroting. De 47-jarige Raines werd benoemd tot opvolger van Alice Rivling.

•Janet Reno op justitie. De 58-jarige Reno werd op 12 december herbenoemd. Hiermee kwam een einde aan speculaties over haar toekomst, nadat een aantal Democraten kritiek had geleverd op het feit dat zij al te gemakkelijk onafhankelijke aanklagers benoemde om een onderzoek in te stellen naar vermeend crimineel gedrag van leden van de regering.

Minister van justitie Janet Reno tijdens een persconferentie van haar ministerie op 4 april 1996 te Washington. Foto *EPA*

•William Richardson als permanent vertegenwoordiger bij de VN. De 49-jarige Richardson, voormalig Democratisch Congreslid voor New Mexico, werd op 13 december benoemd. Hij had naam gemaakt als speciaal afgezant van de president op moeilijke diplomatieke missies in de hele wereld, meest recentelijk in Noord-Korea (zie pag. 658/3-'96).

•Richard W Riley op onderwijs. De 63-jarige Riley, die gedurende twee ambtstermijnen gouverneur van South Carolina was geweest. bleef aan als minister van onderwijs, een functie die hij sinds januari 1993 bekleedde (zie pag. 256/3-'93).

•Robert E. Rubin op financien. Zoals in brede kringen was verwacht, werd de 58-jarige Rubin op 13 december opnieuw benoemd tot minister van financiën. Hij vervulde deze functie sinds 1994 (ziepag. 268/1/2-'95).

*Donna E. Shalala op volksgezondheid en welzijn. De 55-jarige Shalala, die al in de regering-Carter had gediend, behield de portefeuille die zij sinds januari 1993 beheerde (zie pag. 256/3-'93).

•Rodney E. Slater op vervoer. De 41-jarige Slater, die directeur van de Federale Verkeerswegendienst was geweest, werd op 20 december benoemd.

De volgende benoemingen hoefden niet door de Senaat te worden goedgekeurd:

*Samuel R. (Sandy) Berger als adviseur voor de nationale veiligheid. De 51-jarige Berger werd op 5 december benoemd. Berger was plaatsvervangend adviseur voor de nationale veiligheid geweest.

•Charlene Barshefsky als Amerikaans handelsvertegenwoordiger. De 48-jarige Barshefsky, die in april tijdelijk op die post was benoemd (zie pag. 619/3-'96), werd op 13 december officieel handelsvertegenwoordiger.

•Erskine Bowles als stafchef Witte Huis. Vóór zijn benoeming op 8 november (zie boven) was Bowles van oktober 1994 tot december 1993 plaatsvervangend stafchef van het Witte Huis geweest.

•Gene Sperling als directeur van de Nationale Economische Raad. De 38-jarige Sperling, die op 13 december werd benoemd, was economisch adviseur van het Witte Huis en plaatsvervangend directeur van de Nationale Economische Raad geweest.

•Janet L. Yellen als voorzitter van de Raad van Economische Adviseurs. De 50-jarige Yellen werd op 20 december benoemd. Voordien was zij lid van de raad van bestuur van de Federal Reserve (stelsel van Amerikaanse centrale banken) geweest.

Op 20 januari 1997 werden president Clinton en vice-president Gore officieel beëdigd voor hun tweede termijn. Hierop zal in een volgende aflevering nader worden ingegaan.

(Vor. ber. pag. 831 e.v.-1996)

ALGERIJE

CONSTITUTIONEEL REFERENDUM. OPLEVTNGISLAMITISCH GEWELD. WET OP POLITIEKE PARTIJEN. HERINVOERING ARABISERING

Op i 4 oktober 1996 maakte president Liamine Zeroual plannen bekend voor een constitutioneel referendum ter goedkeuring van het beginsel van een nieuw meerpartilenstelsel, dat in september was aangenomen door een Conferentie van Nationale Verzoening (zie pag 722/1-'96), die de steun van *de* regering had.

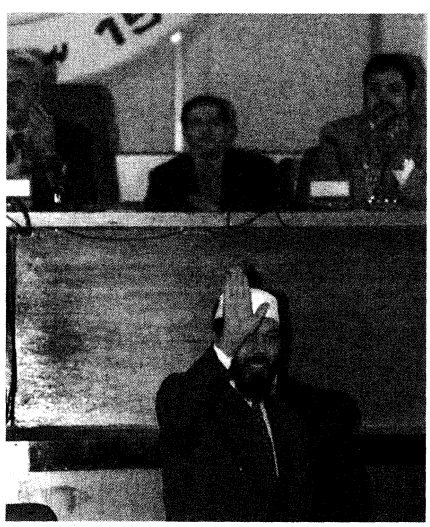
In een televisie- en radiotoespraak liet Zeroual weten dat de Algerijnen gevraagd zou worden op 28 november te stemmen over vier specifieke grondwetswijzigingen: 1)erkenning van de islamitische, Arabische en inheemse Berbercultuur als de drie belangrijkste elementen van de nationale identiteit; 2) een verbod op politiek misbruik van de Islam, hetgeen het bestaan van politieke partijen op religieuze grondslag voortaan onmogelijk maakte, 3) oprichting van een eerste kamer in het parlement, Staatsraad (Conseil de la nation) geheten, waarin tenminste een derde van de leden zou worden benoemd door de president en de rest indirect zou worden gekozen door gemeente- en provinciale raden; deze Staatsraad zou beraadslagen over de besluitvorming, die in de gekozen tweede kamer, de Nationale Volksassemblée, met driekwart meerderheid tot stand was gekomen; en 4) de instelling van een Staatsgerechtshof met de bevoegdheid om regeringsbesluiten te herzien en de president in staat van beschuldiging te stellen ,,alshij de wet niet respecteert of het vertrouwen beschaamt dat het Algerijnse volk in hem gesteld heeft".

Op 22 oktober werd vervolgens namens de president een verklaring afgegeven waarin stond dat door middel van het referendum ook geprobeerd zou worden de goedkeuring te verkrijgen voor nieuwe voorwaarden waaraan kandidaten voor het presidentschap moesten voldoen (onder meer dat een presidentskandidaat en zijn echtgenote Algerijns staatsburger moesten zijn van geboorte), evenals voor extra bevoegdheden voor de president om ,,tussen twee parlementszittingen in of tijdens de noodtoestand" bij decreet te kunnen regeren.

De vier grootste legale oppositiepartijen, het Front van Socialistische Krachten (Front des forces socialistes, FFS), de Vergadering voor Cultuur en Democratie (Rassemblement pour la culture et la démocratie, RCD), de communistische partij Ettihadi en de Beweging voor Democratie in Algerije (Movement pour la Démocratie en Algérie, MDA), waren tegen de voorgestelde grondwetswijzigingen Zij *hadden* ook de Conferentie geboycot (zie pag 721/3-'96) De voorstellen werden gesteund door de twee legale islamitische partijen, de gematigde Hamas (Mouvement pour la société islamique MSI-Hamas) en de fundamentalistische Ennahdah (Mouvement pour la renaissance islamique, MRI-Ennadah) De verboden islamitische oppositie, aangevoerd door het Islamitische Front der Verlossing (FIS) dat uitgesloten was geweest van de Conferentie, dreigde een nieuwe golf van geweld te ontketenen

Islamitisch geweld

Op 7 oktober werden 34 mensen afgeslacht nadat hun voertuigen waren aangehouden bij een zogenaamde controlepost bij Bouterfkine, op de weg tussen Laghouat en Ghardaia, ongeveer 400 km ten zuiden van Algiers. De Gewapende Islamitische Groep (GIA) werd ervan verdacht te slachting te hebben aangericht: volgens het Algerijnse dagblad Liberté was een commando dat onder leiding stond van een oud-strijder uit de Afghaanse burgeroorlog, Mokhtar Mokhtari, verantwoordelijk voor het bloedbad, dat als een vergelding werd beschouwd voor de recente moord op GIA-leider 'emir-Napoli' en negen van zijn luitenanten. De politie stelde islamitische guerillastrijders ook verantwoordelijk voor een bomexplosie op 24 oktober in een trein van Oran naar Algiers, waarbij acht passagiers omkwamen en er 30 gewond raakten.

Ennahdah-leider Abdellah Djabella (archieffoto. 15-9-'94) Foto EPA

Op 21 oktober werd de burgemeester van Algiers, Ali Boucetta, tijdens botsingen tussen veiligheidstroepen en een islamitisch commando in tie stadswijk Télemly gedood, waarschijnlijk door een verdwaalde kogel Boucetta was in 1992 als burgemeester aangesteld door het toenmalige Hoge Staatscomité (HCE), nadat de plaatselijke verkiezingen die dooi een FIS-kandidaat gewonnen waren ongeldig waren verklaard (zie pag 186/3 e v -'92)

In november kwamen bij gewelddadige incidenten tenminste 145 burgers, onder wie een Bulgaarse zakenman, om het leven. Op 5 november werd een bijzonder wrede aanslag gepleegd toen een gewapende bende het dorp Sid El Kebir in de provincie Blida ten zuiden van Algiers binnenviel en 31 mensen vermoordde, naar verluidt door hen de keel af te snijden. Op 2 en 3 november waren in het dorp Douaouda, ten westen van Algiers, dertien anderen op dezelfde wijze om het leven gebracht. Op 13 november werden in het dorp Douar Ben-Salah. 50 km ten zuiden van Algiers, minstens veertien mensen vermoord, onder wie vier vrouwen en drie kinderen.

Elders explodeerden autobommen, een op 10 november in Bir Khadem. een voorstad ten oosten van Algiers. en een op 24 november in Blida. In totaal kwamen hierbij twintig mensen om het leven en raakten er 45 gewond.

In het ziekenhuis van Blida, waar de slachtoffers van de moordpartij in Sid El Kebir naar werden overgebracht, spraken veel personeelsleden op 7 november hun verbazing en afkeer uit over de wreedheid waarmee de slachting was uitgevoerd. ,,Ik heb zoveel geweld gezien dat ik van weinig moordpartijen meer echt opkijk", aldus een van de verplegers, ,,maar deze keer kon ik er echt niet bij blijven, het was te erg". Op 12 november distantiëerde het FIS zich vanuit Parijs van het huidige ,,ongelooflijke" geweld. Het leiderschap-in-baliingschap veroordeelde de misdadige acties tegen kinderen, vrouwen en bejaarden scherp.

Op 28 november, de dag van het referendum (zie onder), vonden naar verluidt 26 mensen de dood bij gewelddadigheden die de politie toeschreef aan moslim-extremisten. De ergste aanslag vond plaats in de regio Relizane, waarbij in een stembureau elf mensen omkwamen door een bomexplosie.

In nog geen week tijd vielen er in de maand december in de provincie Blida, een bolwerk van moslim-extremistische groepen, alleen al zestig doden als gevolg van geweldsuitbarstingen. Op 5 en 6 december kwamen 's nachts in Benachour en Boufarik 29 burgers om het leven, bij wie de keel werd doorgesneden. In Amroussa werden op 9 december acht mensen gedood en op 11 december vonden 23 mensen, onder wie minstens één politieagent, de dood toen islamitische fundamentalisten een bus aanvielen.

Een in Frankrijk woonachtige Algerijnse vrouw brengt op **23** november 1996 haar stem uit in het Algerijnse consulaat in Nice. *Foto* AFP

Referendum over grondwet

Het constitutioneel referendum werd gehouden op 28 november. De Algerijnen die in Frankrijk woonden, konden aldaar van 23 -28 november hun stem uitbrengen. De uitslag, die op 29 november door de minister van binnenlandse zaken. Mustapha Ben Mansour, bekend werd gemaakt, deedveel stof opwaaien.

Uit de officiële resultaten bleek dat een overweldigende meerderheid - 85,81 procent van de kiezers - de wetswijzigingen had goedgekeurd, terwijl het percentage ,,nee"-stemmen bleef steken op 14,19. De opkomst werd vastgesteld op 79,8 procent (op 1 december werden deze cijfers enigszins gecorrigeerd door de Constitutionele Raad, die het percentage ,,ja"-stemmen vaststelde op 84,60, het percentage ,,nee"-stemmen op 15,40 en het opkomstpercentage op 79,78).

De oppositiepartijen verwierpen de cijfers van de regering. Zij beweerden dat de stembussen volgestopt waren met valse stemmen en dat de kiezers op grote schaal waren geïntimideerd om de wetswijzigingen goedgekeurd te krijgen.

Het FFS, dat had opgeroepen om tegen te stemmen, beweerde dat in sommige grote steden 50 procent van de kiezers had tegengestemd. Een andere legale oppositiepartij, de RCD, die ook voor ,,nee" gepleit had, trok het officiële opkomstcijfer sterk in twijfel en beweerde dat het niet boven de 31 procent was uitgekomen. Er kwam geen direct commentaar van het FIS. Volgens de staatsradio stemde in het departement Tizi-Ouzou in Kabylie, in het oosten van Algerije, 62,89 procent van de bevolking tegen het grondwetswijzigingsvoorstel omdat de inwoners uit Kabylië woedend waren dat hun Berbertaal niet op gelijke voet werd gesteld met het Arabisch, dat in de nieuwe grondwet 'de nationale en officiële taal van Algerije' werd genoemd.

Kernpunt van de nieuwe grondwet was dat daarin de macht van de president ten opzichte van het parlement werd versterkt. Naar verwachting zou het nieuwe, uit twee Kamers bestaande parlement, in het voorjaar van 1997 worden gekozen. Volgens de nieuwe grondwet zou een wetsvoorstel pas van kracht worden als het door beide Kamers was goedgekeurd; omdat in de nieuwe Staatsraad voor de aanname van een wetsvoorstel eveneens een meerderheid van driekwart van de stemmen vereist werd (zieboven), verkeerde de president, die **33** procent van haar leden rechtstreeks benoemde, in de gerieflijke positie om elk hem onwelgevallig parlementair wetsvoorstel tegen te houden, mits hij er maar voor zorgde dat minstens een kwart van de leden tegenstemde. In de nieuwe grondwet werd de presidentiële ambtstermijn beperkt tot maximaal twee termijnen van vijf jaar.

Wet op politieke partijen

Op 15 december kondigde de regering een wetsontwerp af waarin werd bepaald welke van de reeds bestaande en nog op te richten politieke partijen door de overheid werden toegestaan. De wet beoogde het scheppen van een beter georganiseerd politiek kader en de beëindiging van het ,,gedoogbeleid" van de kieswet uit 1989 (zie pag. 717/1 e.v.-'89), die ,,leidde tot de vermenigvuldiging van groepen met een politiek karakter, die niet in dienst staan van de vertegenwoordiging van volk en natie", aldus een bericht van Michael Stein in *NRC/H'blad* van 19 december 1996.

Politieke partijen dienden vergunning aan te vragen bij het ministerie van binnenlandse zaken en te voldoen aan strenge voorwaarden en verbodsbepalingen; zo moesten zij aan de regering een lijst overleggen met de namen en adressen van al hun partijactivisten. Het was hen voorts verboden om .,praktijken te volgen die in strijd zijn met de islamitische moraal". Zij mochten hun acties niet baseren op religie. taal,ras, sekse, vakbonden of regio. Bestaande islamitische partijen als Hamas en Ennadha. die de invoering van de islamitische wetgeving nastreefden. zouden als gevolg daarvan hun naam,logo en officiële partijprogramma moeten wijzigen. Aangezien alle officiële partijactiviteiten zouden moeten worden uitgevoerd in de Arabische taal, zou de nieuwe wet vooral gevolgen hebben voor de in Kabylie gevestigde Berberpartijen FFS van Hocine Aït Ahmed en RCD van Saïd Saadi, die eventueel konden worden verboden. indien zij de propaganda voor hun taal en cultuur niet stopten. Andere bepalingen in de nieuwe wet luidden dat politieke partijen geen deel meer mochten uitmaken van een buitenlandse politieke organisatie (zoals het FFS dat lid was van de Socialistische Internationale) en dat partijleiders in Algerije dienden te wonen (en niet, zoals Aït Ahmed, bijvoorbeeldin Zwitserland)

Alle politieke groeperingen in het land kregen twee maanden de tijd om zich aan de nieuwe wet aan te passen en moesten binnen een jaar een oprichtingscongres organiseren.

Gebruik Arabische taal verplicht

Het door de Algerijnse regering aangestelde onofficiële parlement, de Nationale Overgangsraad (CNR), aanvaardde op 17 december een wet waarin werd bepaald dat uiterlijk 5 juli 1998 Arabisch de enige taal van het landmoest zijn. Deze Arabiseringswet, die evenals de wet op de politieke partijen voortvloeide uit de logische toepassing van de onlangs aanvaarde grondwet (zie boven), kwam vooral tegemoet aan de wensen van de moslimfundamentalisten en de Arabische nationalisten, twee stromingen die

het Arabisch van wezenlijk belang achtten voor de moslim- en Arabische identiteit van Algerije. De wet betekende een amendering van de eerdere Arabiseringswet uit 1991 (zie pag. 614/2 e.v.-'91), waarvan de uitvoering in 1992 door president Boudiaf was opgeschort.

In de wet werd bepaald dat alle contacten en correspondentie tussen de overheid en politieke partijen in het Arabisch moesten plaatshebben, evenals alle officiële verklaringen en conferenties. alsmede de tv-uitzendingen. Regeringsfunctionarissen die zich voortaan schriftelijk uitdrukten in een andere dan de Arabische taal kans hiervoor veroordeeld te worden tot een geldboete, die kon oplopen tot 10.000 Algerijnse dinar ($ 1.00= AD 56,27 op 20 december 1996). Voor buitenlandse ondernemingen in Algerije gold een gedeeltelijke vrijstelling: hun contracten mochten tweetalig zijn. De Arabiseringswet maakte wat betreft de ingangsdatum eveneens een uitzondering voor het hoger onderwijs; aangezien vakken als medicijnen en computerwetenschap in het Frans werden gedoceerd, gold voor scholen en universiteiten 5 juli 2000 als einddatum waarop de Arabisering moest zijn voltooid. De maatregel was gericht op het stimuleren van de nationale identiteit en beoogde het gebruik van het Frans uit te bannen.

Op deze maatregel werd in intellectuele en journalistieke kringen en onder het niet-religieuze deel van de oppositie met zorg gereageerd omdat men voor een toename van het islamitisch geweld vreesde. Het Franstalige dagblad Le *Matin*, de spreekbuis van de Franstalige intellectuele elite, noemde de wet 'een vorm van terrorisme' en goede afspiegeling van de 'bereidheid' in regeringskringen 'om verdeeldheid te zaaien in het land'. Een van de invloedrijkste dagbladen, El Watan, plaatste eveneens vraagtekens bij de noodzaak om Arabisering binnen zo'n kort tijdsbestekverplicht te stellen. Niet-religieuze oppositieleiders gaven te kennen dat snelle Arabisering de moslimfundamentalisten in de kaart zou spelen en hun positie zou consolideren. Behalve de uitsluiting van de Franssprekende en in het Frans denkende bovenlaag in Algerije was het verbod van de Berbertaal Tamazigh, die door miljoenen Algerijnen werd gesproken, volgens de oppositie het werkelijk doel van de Arabiseringswet.

(Vor.ber.pag. 720/1 e.v.- 1996)

GABON

SCHULDENHERSCHIKKING MET FRANKRIJK

Op 17 juli 1996 schrapte Frankrijk, de belangrijkste investeerder en kredietverschaffer van Gabon, F 400 mln ($ 77,5 mln) van Gabons totale schuld van $ 4,7 mrd Op haar beurt deed Gabon de voormalige kolonisator de toezegging dat een evenredig bedrag zou worden geinvesteerd in infrastructuur- en rioolwaterverwerkingsprojecten, die werden uitbesteed aan bedrijven in de particuliere sector waarin de Fransen goed vertegenwoordigd waren

DODEN DOOR EBOLA-VIRUS

Sedert juli kwamen ministens tien mensen om het leven als gevolg van besmetting met het Ebola-virus Dit maakte de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) op 15 oktober bekend In februari overleden reeds 20 mensen aan het virus (zie pag 567/2-'96) De WHO had zelf medische specialisten naar Gabon gestuurd om de situatie te onderzoeken

WIJZIGINGEN IN DE REGERING

Op 20 oktober werd een portefeuillewisseling bekend gemaakt die gevolgen had voor de volgende (staats)ministersposten:

Staatsminister van communicatie, cultuur, kunst, volksonderwijs en mensenrechten - Sebastien Mamboundou Mouyama+; binnenlandse zaken, decentralisatie, veiligheid - Louis-Gaston Mayila+; ambtenarij en bestuurlijke hervormingen - Alexandre Sambat+; nationaal onderwijs, jeugd en sport, vrouwenzaken, regeringswoordvoerder - mevr. Paulette Moussavou Missambo+; sociale zaken en nationale solidariteit - Simon Oyono-Aba'n*; planning en territoriaal bestuur - Senturel Ngoma Madoungou*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

Het aantal staatsministers bleef zodoende zeven. Emmanuel Ondo Methogo was al eerder bevorderd. Zijn ministeriële verantwoordelijkheid voor landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling bleef ongewijzigd, terwijl Mamboundou Mouyama bij zijn laatste bevordering andere verantwoordelijkheden kreeg. De portefeuille van Ngoma Madoungou was op staatsministerniveau voorheen in handen geweest van Pierre-Claver Maganga Moussavou, die uit de regering was gestapt. De regering omvatte eveneens zes leden die aangesteld waren als gedelegeerd minister, te weten Eugene Kalou Mayaka, Joachim Magouindi-Mahotes, Patrice Nziengui, Pierre-Clavier Nzeng Ebome, Jean Ping, alsmede Albert Ndjave-Ndjoy, wiens verantwoordelijkheden hetzelfde gebied bestreken als die van de pas bevorderde staatsminister Mamboundou Mouyama.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

In december werden verkiezingen gehouden voor de 120 zetels tellende Nationale Assemblee, ze leverden een overwinning op voor de regerende Democratische Partij van Gabon (Parti démocratique gabonais PDG) De verkiezingen vormden het sluitstuk van het democratisch tijdspad dat was afgesproken door de regering en de oppositie in het Akkoord van Parijs uit september 1994 (zie pag 852/1-'94) In september 1990 waren de eerste meerpartijenverkiezingen voor het parlement gehouden (zie pag 834/1 e v-'90)

De verkiezingen werden over twee ronden, op 15 en 29 december, gehouden. Begin januari 1997 waren de definitieve resultaten nog niet bekend maar bleek uit voorlopige berichten dat de PDG een aanzienlijke meerderheid van de zetels had behaald, terwijl de belangrijkste oppositiepartij de Nationale Vergadering van de Houthakkers (Rassemblement national des bûcherons, RNB) onder leiding van pater Paul Mba Abessolo slechts een klein aantal had gewonnen. Het uitbrengen van de stemmen bleek over het algemeen rustig te zijn verlopen, hoewel volgens sommige berichten sprake was geweest van enkele incidenten na elk van beide stemronden.

(Vor.ber.pag. 567/1 e.v. - 1996)

GHANA

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 20 oktober 1996 accepteerde president Jerry Rawlings het ontslag van kolonel (b.d.)E.M. Osei-Owusu als minister van binnenlandse zaken, een functie die hij sinds 1993 had bekleed (zie pag. 415/2-'93). Osei-Owusu's ontslag werd van kracht op 1 november en volgde op de publicatie van een samenvatting van een voorlopig rapport van de Commissie van Mensenrechten en Bestuurlijk Recht over beschuldigingen van verduistering, waarin hij kennelijk ook werd genoemd. Osei-Owusu verklaarde dat hij ontslag nam om zich volledig te kunnen concentreren op het bestrijden van de bevindingen van de Commissie. Aan het eind van de maand was er nog geen opvolger benoemd.

Op 22 november volgden meer ontslagen naar aanleiding van genoemde publicatie. De minister van handel en industrie, Ibrahim Issaka Adam, en Isaac

De Ghanese president Jerry Rawlings wordt op 7 december 1996 in Accra door aanhangers toegejuicht na zijn stem te hebben uitgebracht. Foto EPA

Asjei-Marfo, lid van de presidentiële staf met verantwoordelijkheid voor cacao, dienden op die dag hun ontslag in. Beiden lieten weten dat hun ontslag niets afdeed aan hun recht om de bevindingen van de Commissie te bestrijden.

Op 7 november was bekend gemaakt dat Mahama Iddrissu naast zijn taken als minister van defensie, belast was met de verantwoordelijkheid voor het ministerie van binnenlandse zaken.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Zittend president Jerry Rawlings won op 7 december voor de tweede achtereenvolgende keer de presidentsverkiezingen voor een vierjarige termijn. Zijn Nationale Democratische Congres (NDC) behaalde een absolute meerderheid bij de gelijktijdig gehouden parlementsverkiezingen.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandzdaat	Percentage *van* destemmen
Jerry Rawlings	57,2
John Kufuor	39.8
Edward Mahama	3,0
Totaal	100,0

De voormalige militaire leider Rawlings, die de overgang van Ghana naar een meerpartijendemocratie had begeleid, was in november 1992 voor het eerst tot president gekozen (zie pag. 109/2 e.v.-'93).Hij won nu de verkiezingen na een geduchte strijd met de advocaat en zakenman John Agyekum Kufuor. Deze leider van de Nieuwe Patriottische Partij (NPP)stond tevens aan het hoofd van oppositionele coalitie die in de parlementsverkiezingen 66 van de 200 zetels in de wacht sleepte, waarmee zij de eerste oppositionele factor van betekenis werd in het Ghanese parlement sedert vijftien jaar.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Zetels
Nationale Democratische Congres (NDC)	133
Nieuwe Patriottische Partii (NPP)	60
Volkscongrespartij (People's Convention Party, PCP)	5
Nationaal Volkscongres (People's National Convention, PNC)	1
Totaal	199*

*Uitslag op 1 zetel na volledig.

Waarnemers en vertegenwoordigers van oppositiepartijen maakten gewag van enkele onregelmatigheden tijdens het stemmen en toonden zich bezorgd over de vertraging bij het bekendmaken van de uitslagen. Er was echter geen sprake van beschuldigingen over fraude op grote schaal die de presidentsverkiezingen van 1992 hadden ontsierd (zie pag. 109/2-'93). De opkomst was met 76,8 procent hoog te noemen.

Oppositieleider Kufuor riep president Rawlings op 8 december tijdens een persconferentie in Accra op om de oppositie als een geïntegreerd onderdeel van het democratisch systeem te accepteren en de erbij passende erkenning te doen toekomen. Hij gaf zijn verkiezingsnederlaag toe en voegde eraan toe dat de oppositionele afgevaardigden zich constructief zouden opstellen in het nieuwe parlement.

(Vor.ber.pag. 491/3 e.v. - 1996)

LESOTHO

DODEN BIJ STAKING

Op 23 september 1996 stelde de regering een onafhankelijk onderzoek in naar de dood van ten minste vijf en mogelijk tien ontslagen stakers van het Hooglandwaterproject in Lesotho. De doden vielen op 15 september, toen de politie het vuur opende op 2000 stakers die demonstreerden tegen de beëindiging van hun contract.

IMF-KREDIET

Op 24 september verleende het Internationaal Monetair Fonds (IMF)een overbruggingskrediet van SDRs 7 mln (ongeveer $ 10 mln) ter ondersteuning van het economische programma van de regering voor 1996-'97.

REGERINGSWIJZIGING

Op 6 november overleed Baka Lekhala, minister van voorlichting en omroepwezen, in een verpleeghuis in Johannesburg. Aan het eind van de maand was nog geen opvolger benoemd.

Op 12 december werd Monyane Moleleke benoemd tot minister van voorlichting en omroepwezen. Moleleke was minister van natuurliike hulpbronnen geweest in het vorig kabinet dat in mei werd gewijzigd (zie pag. 637/3 e.v.-'96).

STAKING VERPLEGEND PERSONEEL

Op 18 november hield premier Ntsu Mokhehle spoedberaad met leiders van verplegend personeel dat op 11 november het werk in staatsziekenhuizen had neergelegd. De staking ging ondanks deze tussenkomst door, waardoor veel mensen er toe werden gebracht om over de grens, in Zuid-Afrika, medische zorg te halen.

(Vor.ber.pag. 637/3 e.v. - 1996)

MALI

COUP VERIJDELD

Op 28 oktober 1996 meldde het radiostation RTM, citerend uit officiele bronnen, dat een ,,groepmannen in uniform" op 27 oktobei gearresteerd was na de ontmaskering van een complot om ,,de instituties van de republiek te destabiliseren" Op 29 oktober meldde RTM voorts dat zes leden van de krijgsmacht, waaronder een officier, gearresteerd waren terwijl radio *Nouvel Horizon* dezelfde dag berichtte dat het ,,verijdelde coupplan" opgezet was door een luchtmachtkapitein, en gesteund door Mady Diallo Deze voormalige minister en leider van de oppositionele Patriottische Vernieuwingsbeweging, was op 28 oktober opgepakt voor ondervraging

OVEREENKOMST MET NIGER OVER TERUGKEER TOEAREGS

Op 12 november werd een akkoord getekend tussen Mali, Niger en het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR), dat voorzag in de repatriëring van 25.000 Malinese Toearegs die in Niger woonden. In de overeenkomst werden de bepalingen voor een vrijwillige, 'waardige' terugkeer van de vluchtelingen vastgelegd, waaraan de ondertekenaars zich hadden te houden.

BEGROTING 1997 GOEDGEKEURD

Op 17 december gaf de Nationale Assemblée haar goedkeuring aan de begroting voor 1997. Deze bedroeg francs CFA 379,59 mrd in vergelijking met het begrotingstotaal van francs CFA 333,25 mrd in 1996 ($ 1,00= 524,70 francs CFA op 20 december 1996).

(Vor.ber.pag. 776/2 e.v.- 1996)

MAURETANIË

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING

Op 11 en 18 oktober 1996 werden in twee stemronden parlementsverkiezingen gehouden volgens het meerpartijenstelsel, resulterend in een overweldigende parlementaire meerderheid voor de regerende Republikeinse Democratische en Sociale Partij (Parti républicain démocratique et social, PRDS) van president Maaouya Ould Sid'Ahmed Taya. De uitslag werd echter ontsierd door beschuldigingen van verkiezingsfraude die ertoe leidden dat een van de grootste oppositiepartijen, de Unie van Democratische Krachten (Union des forces démocratiqucs UFD) de tweede kiesronde boycotte

Op 13 oktober, nadat de PRDS in de eerste ronde 61 zetels had behaald, kondigde de UFD aan zich uit de verkiezingen terug te trekken. UFD-sec etaris-generaal Ahmed Ould Daddah verklaarde dat de partij ,,geen andere keus had ... gezien de pure terreur die tegen leden van de oppositie (werd) ontwikkeld". Hij beschuldigde de regering ervan te ,,knoeien" met het kiezersregister en zo aanhangers van de oppositie buiten te sluiten. De PRSD behaalde uiteindelijk 70 van de 79 zetels; aangezien van 7 afgevaardigden, die als onafhankelijken waren gekozen, en van de afgevaardigde namens Actie voor Verandering werd aangenomen dat ze op de hand van de regering waren, kreeg slechts één afgevaardigde van de oppositionele groeperingen. die de voorgaande parlementsverkiezingen in 1992 hadden geboycot (zie pag. 328/3-'92), zitting in het parlement.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels*
Republikeinse Democratische en Sociale Partij (PRDS)	70
Actie voor Verandering	1
Onafhankelijken	8
Totaal	79

Op 24 oktober stelde premier Cheikh el Avia Ould Mohamed Khouna een nieuwe regering aan, nadat de scheidende regering op 20 oktober was afgetreden. Een van de opvallendste veranderingen was het ontslag van Abdallahi Ould Abdi als minister van nationale defensie. Hij werd vervangen door Mohamed Ould Amar, die tot dan toe minister van planning was geweest.

Op 24 oktober was de verdeling van de portefeuilles als volgt:

Premier - Cheikh el Avia Ould Mohamed Khouna; buitenlandse zaken en samenwerking - Lemrabott Sidi Mahmoud Ould Cheikh Ahmed; nationale defensie - Mohamed Ould Amar+; justitie - Mohamed Lemine Salem Ould Dah; binnenlandse zaken, PTT - Dah Ould Abdeljelil; financiën - Camara Aly Gueladio'; planning - Ahmed Kelly Ould Cheikh Sidya*; visserij en maritieme economie - Abdallahi Ould Neme; handel en toerisme - Mohammed Mahmoud Ould Dahmane*: mijnbouw en industrie - N'Gaide Lamine Kayo*; plattelandsontwikkeling en milieu - Beijel Ould Houmeid+; uitrusting en transport - Sow Mohamed Deina; watervoorziening en energie - Mohammed Yeslem Ould Vil*: nationaal onderwijs - Baba Ould Sidi; ambtenarenzaken. arbeid, jeugd en sport - Baba Ould Alewa*; volksgezondheid en sociale zaken - Sow Abou Demba+: contacten en betrekkingen met het parlement - Rachid Ould Saleh: cultuur en islamitische oriëntatie - Khattry Ould Jiddou*;staatssecretaris voor de civiele sector - Levdahl Ould Abel Wedoud* staatsecretaris voor Maghreb-zaken - Cheikh Ould Ely; staatssecretaris voor alfabetisme en basisonderwijs - Mohamed Lemine Ould Mohamed Vall: staatssecretaris voor vrouwenzaken - mevr. Senya Mint Sidi Haiba; secretaris-generaal aan de regering - Ba Silay.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 777/1/2 - 1996)

MOZAMBIQUE

IMF-LENING

Op 21 juni 1996 gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) haar goedkeuring aan een driejarige lening voor Mozambique ter waarde van SDR 75,6 mln (ongeveer $ 110 mln) krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (enhanced structural adjustment facility, ESAF). De lening was bedoeld ter ondersteuning van het economisch hervormingsprogramma van de regering voor de periode 1996-'98.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 7 november ontsloeg president Joaquim Chissano zowel de minister van binnenlandse zaken, kolonel Manuel Antonio Mucananda, als de onderminister van het departement.

Chissano verklaarde dat Antonio niet meer de mentale veerkracht had om door te gaan en dat de resultaten van zijn werk, ofschoon hij ,,zijn best had gedaan, niet altijd naar verwachting" waren. Hij wees echter speculaties in de media van de hand dat internationale donors het ontslag van Antonio als voorwaarde hadden gesteld voor de financiering van een drie jaar durend project voor de opleiding van politiemensen dat in 1997 van start zou gaan. Oppositiegroepen hadden gesuggereerd dat Antonio zich rechtstreeks had ingelaten met criminele activiteiten.

Op 8 november werd Armirinho da Cruz Marcos Manhanze, minister in het bureau van de president voor defensieaangelegenheden en veiligheidszaken, ook benoemd tot minister van binnenlandse zaken.

SCHULDENHERSCHIKKING CLUB VAN PARIJS

Onderminister van planning en financien, Luisa Diogo, maakte op 21 november bekend dat de Club van Parijs van westerse crediteurenlanden volgens het Akkoord van Napels had besloten 67 procent van de schuld kwijt te schelden die Mozambique tussen 1975 en 1984 had gemaakt Van de schuldvan $600 mln die tijdens deze periode werd gemaakt, werd dus $400 mln kwijtgescholden en de resterende $ 200 mln zou in de komende twintig jaar worden afbetaald

BEGROTING 1997 IN PARLEMENT

In de Nationale Assemblee begon op 17 december het debat over de begroting voor 1997. Hierin werden de jaarlijks terugkerende uitgaven begroot op metical 4,280 mrd en de inkomsten op 4,522 mrd, hetgeen resulteerde in een overschot op de periodieke begroting. De regering erkende dat dit surplus direct voortvloeide uit de schuldverlichtingsmaatregelen die de Club van Parijs van crediteurenlanden in november had genomen (zie boven). Aangezien de uitgaven aan kapitaalinvesteringen echter begroot waren op metical 3.916 mrd, gaf de begroting in totaal een tekort te zien van metical 3,674 mrd. dat gedekt zou moeten worden door buitenlandse financiële hulp ($ 1,00= 11.147,50 metical op 20 december 1996).

(Vor.ber.pag. 496/2 e.v.- 1996)

,,zeer satanisch. misleid en onvaderlandslievend" waren Op 18 september deelde Kabbah mee dat een Nigeriaans team een onderzoek zou instellen naar de verijdelde coup

REGERINGSWIJZIGING

Op 22 november voerde Kabbah een reorganisatie van het kabinet uit, waarbij een aantal ministeries werden samengevoegd, terwijl het ministerie van binnenlandse zaken werd afgeschaft en alle functies ervan werden overgedragen aan het ministerie van defensie. De wijzigingen hadden betrekking op de volgende portefeuilles:

Buitenlandse zaken - mevr. Shirley Gbujama+; ontwikkeling - N.S.B. Wellington": landbouw. bosbouw en milieu - Harry Will+: transport en communicatie - Sulaiman Tejan Jalloh+; handel. industrie en staatsondernemingen - George Banda-Thomas+; grondbeheer, huisvesting, stads- en plattelandsplanning - John Karimu*; arbeid?sociale zaken en sport - Sheku B. Saccoh+; voorlichting - Abdul Thorlu-Bangura+; toerisme en cultuur - Yembeh Mansaray+; openbare werken, energie en elektriciteit - Emmanuel O. Grant+; presidentiële aangelegenheden en overheidsdiensten - Momdu Koroma*: plaatselijk bestuur en gemeenschapsontwikkeling - David Quee*

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

VREDESAKKOORD MET RUF

Op 30 november tekenden president Ahmad Tejan Kabbah en Foday Sankoh, de leider van het opstandige Revolutionair Verenigd Front (RUF) een vredesakkoord in de Ivoriaanse hoofdstad Abidjan De overeenkomst maakte een einde aan de in 1991 begonnen burgeroorlog (zie pag 623/1 e.v.-'91), die aan ruim 100 000 mensen het leven kostte Na de ondertekening omhelsde president Tejan Kabbah zijn rivaal Foday Sankoh en verklaarde dat 'armoede, honger ziekte, onw etendheid, hebzucht en afgunst nu onze gemeenschappelijke vijanden zijn'

Het akkoord voorzag in een onmiddellijke stopzetting van de vijandelijkheden, de demobilisatie en de terugkeer naar de kazernes van de opstandige soldaten en het vertrek van de buitenlandse huurlingen uit het land, waaronder de Zuid-Afrikaanse huurlingen van Executive Outcomes, die de Sierraleoonse regering in 1994 voor $1,8 mln per maand inhuurde in haar strijd tegen de rebellen. Voorts werd overeengekomen dat het RUF als politieke partij zouvoortbestaan.

(Vor ber.pag. 498/3 e.v.-1996)

SIERRA LEONE

COUPPOGING

Op 8 september 1996 verijdelden hoge officieren een poging om de nieuwe burgerregering omver te werpen (zie pag. 499/2 e.v.-'96).

Er werden minstens zes muitende soldaten gearresteerd in verband met het vermeende plan om in de vroege morgen van 9 september het huis van president Ahmad Tejan Kabbah aan te vallen. Het plan zou zijn gesmeed door een niet nader genoemde sergeant.

Na de couppoging gaf Kabbah het bevel tot een zuivering binnen het leger en op 13 september waren ruim 150 militairen met pensioen gestuurd. Eveneens op 13 september verzekerde de voorzitter van de defensiestaf, brigadegeneraal Hasan Conteh, nogmaals dat het leger loyaal was aan de regering, en noemde hij de samenzweerders ,,op macht beluste en ontevreden elementen" in het leger die

SWAZILAND

NIEUWE PREMIER. HERZIENING GRONDWET

Op 26 juli 1996 werd Sibusiso Barnabas Dlamini door koning Mswati III aange-

De president van Sierra Leone, Ahmad Tejan Kabbah (l.),en RUF-leider Foday Sankoh (r.)bezegelen. onder het toeziend oog van de Ivoriaanse president Henri Konan Bedie (m.),op 30 november 1996 de ondertekening van het vredesakkoordin Abidjan met een handdruk. Foto EPA

steld als premier. Dlamini was tot dan toe lid van de raad van bestuur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), maar had tussen 1984 en 1993 ook de post bekleed van minister van financien.

Tijdens een speciale bijeenkomst in de koninklijke kraal in Ludzidzini waarbij hij de benoeming bekendmaakte, maakte Mswati eveneens gewag van de oprichting van een dertig leden tellende Commissie voor Grondwetsherziening waarin chiefr, intellectuelen, politieke activisten en vakbondsleiders zitting hadden

Mswati deed een oproep aan ,,het volk" om suggesties te doen aan de Commissie, en benadrukte dat het rapport van de Herzieningscommissie aanbevelingen zou bevatten die uiteindelijk wet zouden worden. Aan deze maatregel was op 24 juli een spoedvergadering voorafgegaan in de Mozambikaanse hoofdstad Maputo met staatshoofden uit de regio om de politieke situatie in Swaziland te bespreken; bij deze gelegenheid was druk uitgeoefend op Swaziland om democratische hervormingen in gang te zetten.

Eerder, op 16 juli, waren leraren en rijksambtenaren weer aan het werk gegaan, na een maand van vakbondsacties (zie pag 639/3 e.v.-'96). Hun staking werd beëindigd nadat op 12 en 13 juli intensieve gesprekken hadden plaatsgevonden tussen de stakingsleiders, de koning, kabinetministers en koninklijke adviseurs, en overeengekomen was dat zij het werk zouden hervatten terwijl de loononderhandelingen werden voortgezet.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 13 november maakte premier Barnabas Dlamini een onverwachte kabinetswijziging bekend, waarbij hij vier ministers ontsloeg. Een van de ontslagen ministers was Ephraem Magagula, die kort geleden was beschuldigd van inefficiëntie. Dlamini zei dat de wijzigingen waren aangebracht in het belang van ,,behoorlijk bestuur, helderheid en discipline" en dat ze erop waren gericht de aandacht van de regering te verleggen naar ,,economische ontwikkeling en stroomlijning van de bureaucratie als een stimulans voor buitenlandse investeringen en handel".

De volgende posten werden gewijzigd:

Toerisme en communicatie, voorheen omroep, informatie en toerisme - Musa Nkambule*; binnenlandse zaken - Prince Guduza*; openbare werken en transport, voorheen openbare werken en bouwnijverheid - Dumsani Masango*;gezondheid - Phetsile Dlamini*;openbare diensten en informatie, (nieuwe portefeuille) - Muntu Mswane+.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 639/3 e.v.-1996)

ZAMBIA

VOORBEREIDINGEN PARLEMENTS- En PRESIDENTSVERKIEZINGEN. WINST VOOR PRESIDENT CHILUBA

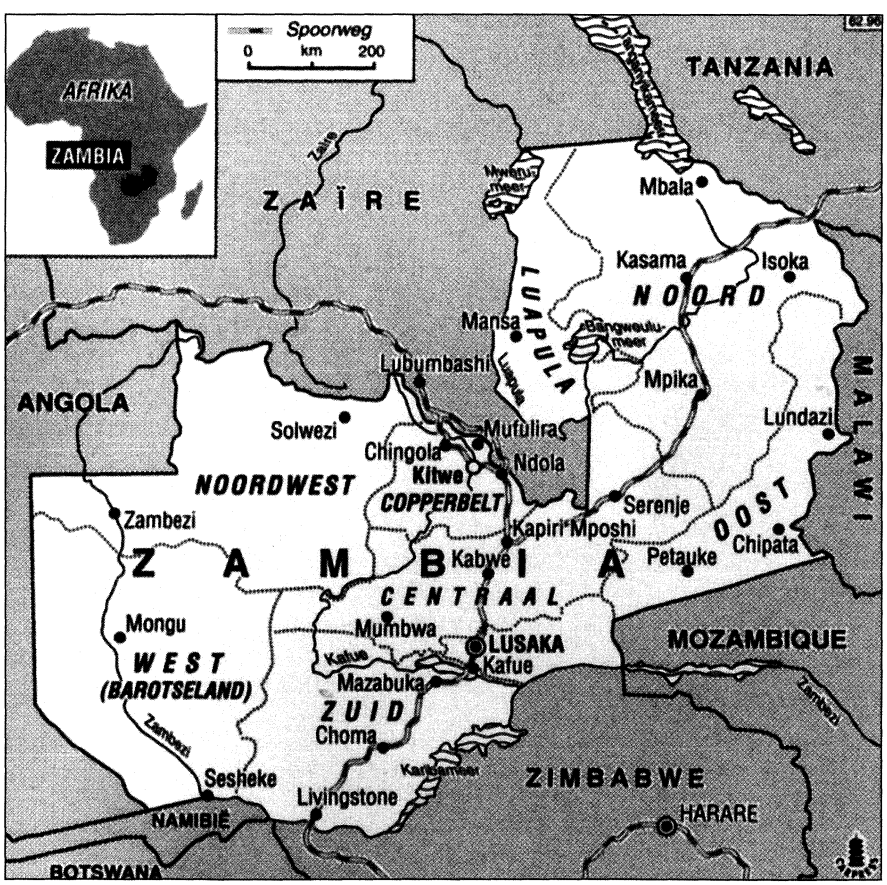
Aangezien het mandaat van president Frederick Chiluba en de Nationale Assemblée op 31 oktober 1996 zou aflopen en met het oog op de toenemende bedreigingen met geweld van de oppositiepartijen, maakte de regering uiteindelijk op 19 oktober bekend dat de datum voor de verkiezingen was vastgesteld op 18 november. De regerende Beweging voor een Meerpartijen Democratie (Movement for Multiparty Democracy, MMD) wees beweringen van de oppositie van de hand als zou de regering-Chiluba na eind oktober onwettig zijn.

Op 28 oktober maakte Opperrechter Mathew Ngulube de namen bekend van de vijf presidentskandidaten Opvallend genoeg ontbrak de naam van oud-president Kenneth Kaunda, die door een recente omstreden grondwetswijziging was uitgesloten van deelname aan de verkiezingen (zie pag 786/3 t.v.-96)

Op 24 oktober had Kaunda aangekondigd dat zijn United National Independence Party (UNIP) de parlementsverkiezingen zou boycotten en een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid zou organiseren Kaunda veroordeelde ook de manier waarop de kiezers waren geregistreerd, die er volgens hem toe had geleid dat slechts 2,2 mln van de geschatte 4,6 mln kiesgerechtigden waren geregistreerd Hij insinueerde dat de regering de registratie had uitbesteed aan het Israelische bedrijf Nikuv, teneinde de ,,verkiezingen te manipuleren"

Winst voor Chiluba en diens partij bij omstreden verkiezingen

Op 18 november werden presidents- en parlementsverkiezingen gehouden, die president Frederick Chiluba en zijn

MMD weer aan de macht b achten. In scherpe tegenstelling tot de eerste meerpartijenverkiezingen van het land in 1991 (zie pag. 36/2 e.v.-'93.).werden de verkiezingen overschaduwd door een lage opkomst (ongeveer 40 procent), een boycot van de de UNIP, en beschuldigingen van verkiezingsfraude.

UNIP-leider Kenneth Kaunda had de kiezers opgeroepen hun stembriefjes vóór 18 november in te leveren en de verkiezingen te boycotten. Op 4 november dreigde de regering dat hij zou worden gearresteerd als hij de bevolking bleef ,,verontrusten" met de uitspraak dat de verkiezingen een ,,burgeroorlog zouden doen ontbranden".

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels*
Movement for Multiparty Democracy (MMD)	131
National Party (NP)	5
Zambia Democratic Congress (ZDC)	2
Agenda for Zambia (AZ)	2
Onafhankelijken	10
Totaal	150

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Stemmen*	*Percentage*
Frederick Chiluba (MMD)	917.382	69,5
Dean Mungomba (ZDC)	158.756	12,0
Humphrey Mulemba (NP)	88.766	6.7
Akashanbatwa Lewanika (AZ)	59.379	4,5
Chama Chakomboka (MDP*)	40.843	3.1
Ongeldige stemmen	53.184	4.2
Totaal	1.320.310	100.0

*Movement for Democratic Process

Verscheidene teams die toezicht hielden op het verloop van de verkiezingen, waaronder het Committee for a Clean Campaign (CCC, een overkoepelende groepering van negentien niet-gouvernementele organisaties en burgergroepen) en het door donorlanden gefinancierde niet-gouvernementele Zambia Independent Monitoring Team, uitten beschuldigingen dat er onregelmatigheden hadden plaatsgevonden bij de verkiezingen. De leiders van beide waarnemingsteams werden op 24 november gearresteerd.

Terwijl de roep om zijn aftreden en nieuwe verkiezingen met de dag sterker werd, stuurde Chiluba op 28 november het kabinet naar huis en bracht hij het leger in staat van paraatheid.

Aanhoudende protesten

Op 1 december startte de UNIP een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid. In een toespraak tijdens een massabijeenkomst in het centrum van Lusaka verklaarde Kenneth Kaunda dat de UNIP en haar coalitiepartners in de Oppositionele Alliantie de verkiezingsresultaten noch de wettigheid van de regering-Chiluba erkenden. Hij gaf een uiterste termijn aan van drie maanden. binnen welke periode Chiluba moest zijn opgestapt en een interimregering moest zijn geïnstalleerd; hij zei dat de oppositie in het hele land demonstraties en andere protestactiviteiten aan het voorbereiden was teneinde dit doel te bereiken. Regeringsfunctionarissen wezen de eisen van de oppositie van de hand en waarschuwden dat, indien Kaunda bleef oproepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid, 'het recht' dan 'haar loop zou hebben'.

NIEUWE REGERING

President Frederick Chiluba, die na zijn verkiezing op 21 november opnieuw was beëdigd, benoemde op 2 december een nieuwe regering. In het kabinet vonden enkele nieuwe benoemingen plaats; op de post van buitenlandse zaken na bleef de bezetting van de belangrijkste ministersposten ongewijzigd ten opzichte van het kabinet dat in november aftrad.

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

President - Frederick Chiluba; vice-president - brigadegeneraal Godfrey Miyanda; defensie -Benjamin Yoram Mwila; binnenlandse zaken - Chitalu Sampa; financiën - Ronald Penza; buitenlandse zaken - Lawrence Shumba*; mijnbouw en delfstoffen - luitenant-generaal (b.d.) Christon Tembo+; landbouw, voedsel - mevr. Edith Nawakwi+; handel en industrie - Alfeyo Hambayi+; openbare werken en bevoorrading - Keli Walubita+; wetenschap en technologie - Enock Kavindele*; energie - Suresh Desai+; grondbeheer - Dawson Lupunga+; milieu - William Harrington+; gemeenschapsontwikkeling - Newstead L. Zimba+; voorlichting - David Mpamba*; onderwijs - Siamukayungu Siamunjaye+; juridische zaken - Vincent Malambo*; gezondheidszorg - Katele Kalumba; jeugd, sport en kinderontwikkeling - Samuel Miyanda; minister zonder portefeuille - Michael Sata; toerisme - Amusa Mwanamwamba+; staatsminister - Erick Silambwa*; plaatsvervangend staatsminister voor religieuze aangelegenheden - Peter Chintala*; plaatsvervangend staatsminister voor jeugdzaken - Josiah Chisala*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 786/3 e.v.-1996)

AFGHANISTAN

NIEUWE REGERING

Op 3 juli 1996 benoemde president Burhanuddin Rabbani een nieuwe regering onder leiding van Gulbuddin Hekmatyar van de Hezb-i-Islami, die in juni opnieuw was aangesteld als premier (zie pag. 649/2-'96).

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Gulbuddin Hekmatyar; eerste vicepremier* - Qutbuddin Helal*; defensie - Wahidollah Saba'un*; buitenlandse zaken (waarnemend) - Abdorrahim Ghafurzai*;binnenlandse zaken - Yunus Qanuni+; onderwijs - Ahmadshah Ahmadzai+; financien - Abdul Hadi Arghandwal*; planning - Seyed Mohammad Ali Javid+; cultuur en voorlichting - Qeyamuddin Ershad+; martelaren en gehandicapten -Samiollah Najebi*; handel - Sayyif Hussain Alami Balkhi; landbouw (waarnemend)*- Sikander Yiyam*; huisvesting en stedenbouw (waarnemend)+- Abdul Salam Hashemi*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigdeportefeuille
±Benoeming op 20 juli.

Hoewel nog niet officieel bevestigd, zouden de belangrijke portefeuilles van defensie en financiën naar Hekmatyars Hezb-i-Islami gaan, terwijl Rabbani's Jamiat-i-Islami binnenlandse zaken zou krijgen en buitenlandse zaken zou behouden.

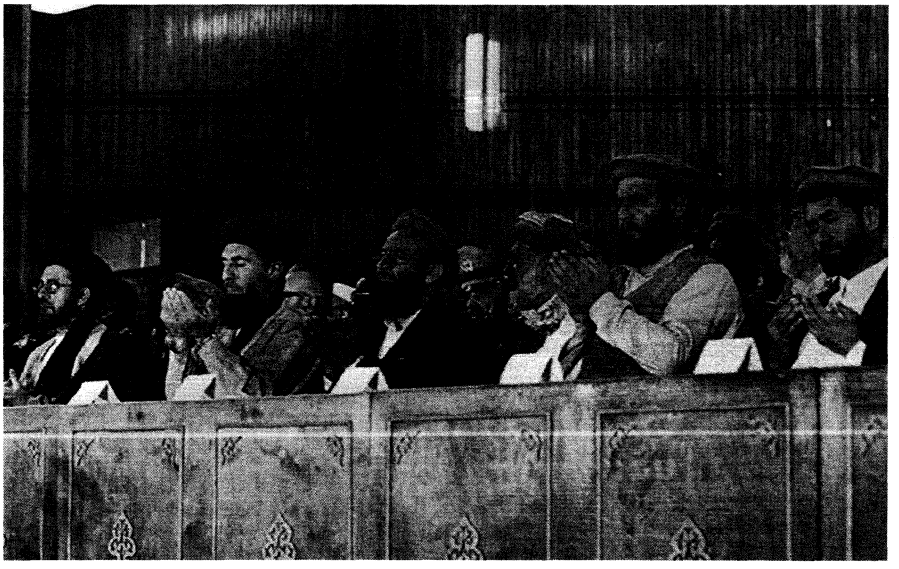
ONTSNAPPING BEMANNING RUSSISCH VLIEGTUIG

Op 17 augustus wist de zevenkoppige bemanning van een Russisch Iljoesjin-76-vrachtvliegtuig, die in 1995 door de Talibaan in gijzeling was genomen (zie pag. 867/3 e.v.-'95), in haar eigen toestel te ontsnappen van het vliegveld van Kandahar en naar Sharjah in de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) te vliegen, waar haar vrachtbedrijf was gevestigd.

Volgens nadere berichten van Pakistaanse en VAE-functionarissen hadden de kapers de zeven bemanningsleden regelmatig toestemming gegeven naar het vliegveld te gaan om de motoren van het vliegtuig te starten en routine-onderhoudswerkzaamheden uit te voeren. Bij een van die gelegenheden slaagden zij erin op spectaculaire wijze te ontsnappen, nadat zij hun bewakers hadden overmeesterd.

SALANG-VERKEERSWEG HEROPEND NA WAPENSTILSTAND

Op 29 augustus werd de Salang-verkeersweg tussen Kaboel en Noord-Af-

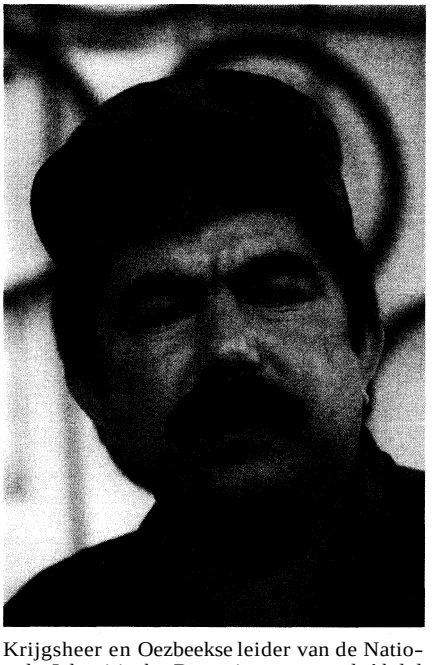
De nieuwe Afghaanse premier Gulbuddin Hekmatyar (2de v.l.) op 10 juli 1996 in Kaboel ingebed, samen met leden uit zijn kabinet. Foto *EPA*

ghanistan weer opengesteld, nadat er op 13 augustus officieel een wapenstilstand was gesloten tussen de regering van premier Gulbuddin Hekmatyar en de Oezbeekse leider van de Nationale Islamitische Beweging, generaal Abdul Rashid Dostam.

De verkeersweg was sinds eind 1993 afgesloten door Dostams troepen, die in de strijd tegen rivaliserende mujaheddin-facties de controle hadden weten te krijgen over het grootste deel van de noordelijke provincies van Afghanistan, waar onder meer de belangrijke stad Mazar-i-Sharif lag.

TALIBAAN VEROVERT KABOEL. EXECUTIE NAJIBULLAH. INSTELLING ORTHODOX ISLAMITISCH BEWIND. TEGENOFFENSIEF ANTI-TALIBAANALLIANTIE

In september viel de Afghaanse hoofdstad Kaboel na een maandenlange dreiging tenslotte in handen van de Talibaan, de militante islamitische studentenmilitie die zich begin 1995 in korte tijd had ontwikkeld tot een beweging met een grote aanhang (zie pag.293/3 e.v.-'95).De Talibaan zette de regering van president Burhanuddin Rabbani af en stelde direct een orthodox islamitisch bewind in. Eén van de eerste handelingen van het nieuwe regime was het bevel tot de executie van de voormalige communistische president Najibullah, die na 1992 in Kaboel was gebleven onder bescherming van de Verenigde Naties (VN). Internationale erkenning kreeg de nieuwe regering opmerkelijk genoeg alleen van Pakistan, dat naar algemene opvatting de hand zou hebben gehad in de spectaculaire militaire overwinning van de Talibaan. Daarnaast betuigde de Verenigde Staten (VS) stilzwijgend steun aan het nieuwe regime. Waarnemers meenden echter dat de overlevingskansen van het nieuwe regime zouden afhangen van de reactie van de Oezbeekse leider van de Nationale Islamitische Beweging, generaal Abdul Rashid Dostam, die eenderde van het land ten noorden van de strategische Salang-pas in handen had.

Krijgsheer en Oezbeekse leider van de Nationale Islamitische Beweging, generaal Abdul Rashid Dostam (archieffoto van 12 mei 1992). Foto *EPA*

De slotaanval van de Talibaan op Kaboel volgde na een aantal opmerkelijke militaire successen begin september Op 11 september liepen Talibaan-strildkrachten de oosteliike provincie Nangarhar onder de voet r n veroverden de provinciehoofdstad Jalalabad, 110 km ten oosten van Kaboel De inname van Jalalabad (dederde grote stad na Herat en Kandahar die in handen van de Talibaan viel) was een zware tegenslag voor de regering De stad was strategisch van groot belang voor de bevoorrading van Kaboel De regering gaf haai nederlaag toe, maar beschuldigde Pakistan van steun aan de Talibaan en , een komplot tegen Jalalabad" Pakistan ontkende de aantijgingen ten stelligste

Op 13-22 september boekte de Talibaan opnieuw terreinwinst. De twee overige oostelijke provincies Laghman en Konar werden veroverd en op 25 september werd de stad Sarobi, 70 km ten oosten van Kaboel, waar een grote waterkrachtcentrale was gevestigd, ingenomen. Wanhopige pogingen van regeringstroepen om de opmars van de Talibaan te stuiten, faalden, ondanks zware luchtaanvallen op Talibaan-stellingen in de oostelijke voorsteden van Kaboel op 25-26 september. Bij deze gevechten zouden aan beide zijden honderden doden zijn gevallen. Aan een oproep van de VN-Veiligheidsraad tot een onmiddellijk staakthet-vuren werd geen gehoor gegeven. De Talibaan trok vervolgens vanaf Pul-i-Charkhi in het zuidoosten snel op naar Kaboel en veroverde de luchtmachtbasis Baghram ten noorden van de hoofdstad. Het slotoffensief van de Talibaan viel samen met een oproep van Talibaan-leider Mohammad Omar op 25 september aan Rabbani-getrouwe troepen om zich over te geven. Volgens Omar stond Rabbani ,,op het punt te vluchten".

Op 27 september werd bevestigd dat president Rabbani en de recentelijk opnieuw benoemde premier Gulbuddin Hekmatyar (zie boven) de hoofdstad waren ontvlucht. Duizenden regeringssoldaten hadden naar verluidt hun stellingen rond Kaboel verlaten en zich in noordelijke richting teruggetrokken. Zij werden achtervolgd door de Talibaan, die zich op 1 oktober op meer dan 100 km ten noorden van Kaboel bevond en oprukte naar gebied dat in handen was van Dostam. Diens standpunt in deze laatste fase van het conflict was onbekend, hoewel hij zich op grond van een in augustus gesloten akkoord (zie boven) formeel aan de zijde van de regering had geschaard. Algemeen werd aangenomen dat Dostam sterk genoeg was om de toekomst van het nieuwe regime in Kaboel te bepalen.

Benoeming Interimraad van Afghanistan

Op 27 september benoemde Talibaan-leider Omar een nieuwe zes man ster-

ke Interimraad, die uitsluitend uit geestelijken bestond en onder voorzitterschap stond van Mohammad Rabbani. De samenstelling van de raad was als volgt:

Voorzitter - Mohammad Rabbani: buitenlandse zaken - Mohammad Hasan: Mohammad Ghaus: defensie - Abdor Razaq: veiligheid - Ghiyasoddin; Mohammad Fazel.

In oktober werden onder meer de volgende nieuwe benoemingen in de Interimraad van de Talibaan bekendgemaakt:

Financiën - Mola Mohammad: voorlichting en cultuur - Amir Khan Mutaqi: bouwnijverheid - Agha Lalai: plattelandsontwikkeling - Sediqollah.

In november werden de volgende benoemingen in de Talibaan-interimraad bekendgemaakt:

Planning - Qari Din Mohammad; vluchtelingenrepatriëring - Abdor Raqib: martelaars en invaliden - Abdol Baqi; mijnbouw en industrie - Ahmed Jan; grenzen - Jalaloddin Haqqani; arbeid en sociale zaken - Mohammad Mir.

Executie Najibullah

De nieuwe Talibaan-regering veroorzaakte direct internationale verontwaardiging, toen zij op 27 september bevel gaf tot de executie van Najibullah. De voormalige president werd uit het VN-kantoor in Kaboel gesleept en doodgeschoten. Zijn lichaam werd opgehangen aan een verkeerslicht bii het presidentieel paleis. Talibaan-troepen executeerden tevens zonder vorm van proces Najibullah's broer en twee van zijn naaste medewerkers die toevlucht hadden gezocht in het VN-kantoor, en stelden hun lichamen ten toon.

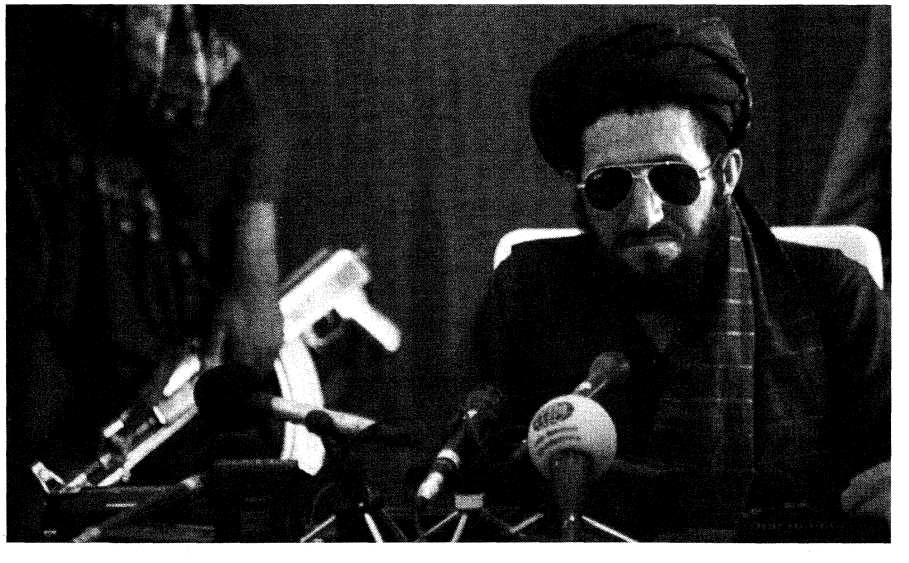
De speciale VN-afgezant voor Afghanistan, Norbert Holl, veroordeelde deze executies in sterke bewoordingen en was ,,diep geschokt" dat er geen behoorlijk proces was gevoerd. Op 29 september rechtvaardigde de interimregering de executie van Najibullah als ,,een islamitische daad".

De 49-jarige Najibullah was in 1986 Babrak Karmal opgevolgd als secretaris-generaal van de Democratische Volkspartij van Afghanistan (People's Democratic Party of Afghanistan. PDPA) op het hoogtepunt van de Sovjet-overheersing. Voordien had hij aan het hoofd gestaan van de Khad. de door de KGB getrainde Afghaanse geheime politie. Het jaar daarop was hij president geworden. Zijn macht was gebleken in 1989 toen hij aanbleef ondanksde terugtrekking van de Sovjet-troepen. waarvan hij afhankelijk was geweest. Hiermee had hij verwachtingen gelogenstraft dat hij spoedig ten val zou komen. Hij bleef president tot maart 1992, toe11 bij ermee instemde af te treden in het kader van een vredesakkoord met de mujaheddin, dat onde auspiciën van de VN tot stand was gekomen. Zijn positie werd onhoudbaar in april van dat jaar. toen zijn voormalige bondgenoot Dostam zich van hem afkeerde en zich aansloot bij de mujaheddin. Na een mislukte poging het land te ontvluchten, zag hij zich gedwongen de VN om bescherming te vragen (424/2/3-'92). Hoewel opeenvolgende mujaheddin-regeringen hem niet hadden durven arresteren, werden pogingeil van de VN hem veilig het land uit te krijgen stelselmatig gedwarsboomd.

Instelling orthodox islamitisch bewind

Onder de nieuwe Talibaan-regering werd een orthodox islamitisch bewind ingesteld.

Het nieuwe regime legde vooral beperkingen op aan vrouwen. Vrouwen moesten thuisblijven en mochten niet langer werk zoeken of onderwijs volgen. Daarnaast moesten alle vrouwen in het openbaar lange sluiers (burqas) dragen. Er waren berichten over vrouwen die op straat waren geslagen, omdat ze de nieuwe kledingvoorschriften niet in acht na-

Interimminister van buitenlandse zaken mullah Mohammad Ghaus tijdens een persconferentie op 6 oktober 1996 in Kaboel. Foto *EPA*

Twee vrouwen in een door Talibaan voorgeschreven burqa staan op 11 november 1996 in Kaboel in de rij voor de ontvangst van dekens in het kader van de UNHCR-winterhulpcampagne. Foto *EPA*

men. Tot de vele islamitische sancties behoorden het amputeren van ledematen van dieven en het stenigen van overspeligen. Voor mannen werd baarddracht verplicht gesteld en films, televisie en cassette- en videorecorders werden bestempeld als profaan en onmiddellijk verboden.

Op 29 september sprak speciale VN-afgezant Holl bij zijn eerste ontmoeting met Talibaan-leiders in Kaboel zijn bezorgdheid uit over de nieuwe wetten, met name over de voorschriften met betrekking tot vrouwen. Bij de VN en andere internationale hulporganisaties werkten veel vrouwen. Na de ontmoeting vertelde Holl op een persconferentie dat hij goede hoop had dat een ,,praktischeoplossing" zou worden gevonden voor de kwestie van de rechten van vrouwen.

Internationale reactie

Internationaal werd behoedzaam gereageerd op de overwinning van de Talibaan. Pakistan daarentegen erkende op 29 september als enige officieel de nieuwe regering.

Waarnemers waren verrast door dit besluit, vooral gezien Pakistans lichtgeraaktheid ten aanzien van beschuldigingen zich in Afghaanse aangelegenheden te hebben gemengd en de Talibaan te hebben gesteund (zie boven). Op 29 september legde de Pakistaans minister van buitenlandse zaken Ahmed Asif Ali een onduidelijke verklaring af, waarin hij stelde dat ,,Pakistan het bewind in Kaboel altijd heeft erkend als de feitelijke regering van Afghanistan". Hij voegde hieraan toe dat ,,het niet aan Pakistan, maar aan het Afghaanse volk is om te beslissen over de kwestie van legitimiteit in Afghanistan".

De Verenigde Staten betuigde steun aan het nieuwe bewind, maar ging niet over tot een officiële erkenning. Aangenomen werd dat in de visie van de Amerikaanse regering de overwegend soennitische Talibaan een tegenwicht zou kunnen vormen voor het sjiitische regime in Afghanistans buurland Iran.

De regionale mogendheden India en Iran spraken hun grote bezorgdheid uit over de groeiende omvang van de crisis in Afghanistan, maar gaven te kennen dat ze verdere ontwikkelingen op de voet zou den blijven volgen Rusland benadrukte dat het niet zou ingrijpen in Afghanistan

Tegenoffensief

Begin oktober lanceerde een sterke .%iliantie onder leiding van \ oormalig minister van defensie en opperbevelhebber van het regeringsleger, Ahmed Shah Massoud, een tegenoffensief tegen de Talibaan-,,studentenmilitie" Bemiddelingspogingen van Pakistan, het enige land dat de Talibaan had erkend bleken vergeefs Een bestand tussen de oorlogvoerende partijen zou op 21 oktober zijn verbroken

Talibaan-troepen. die oprukten naar de Panjsher-vallei en de strategisch gelegen Salang-pas, moesten begin oktober terugtrekken, toen zij op felle weerstand stuiten van troepen die trouw waren aan Massoud en aan de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam. Op 15 oktober erkende een woordvoerder van de Talibaan-regering dat de Talibaan-troepen belangrijke gebieden ten noorden van Kaboel hadden moeten prijsgeven aan troepen van Massoud. Maar hij benadrukte dat deze tegenslagen slechts ,,tijdelijk" waren. Dit leek te worden bevestigd, toen de Talibaan op 16 oktober de stad Qarabagh, 50 km ten noorden van

Speciale VN-afgezant voor Afghanistan Norbert Holl (m.) wordt op 29 september 1996 bij aankomst op de luchthaven van Kaboel verwelkomd door een hoge Talibaan-functionaris, Mawlavi Hafizullah (r.) Foto *EPA*

Kaboel, heroverden, en op 17 oktober Qala Nou, de hoofdstad van de provincie Badghis in het westen Rij een nieuw offensief tegen de Talibaan zouden de troepen van Massoud op 20 oktober echter uiteindelijk de strategisch belangrijke luchtmachtbasis bij Baghram in handen hebben gekregen, evenals Qarabagh Op 31 oktober zouden Massouds troepen de posities van de Talibaan ten noorden van de hoofdstad hebben omsingeld en een zware beschieting hebben uitgevoerd op het vliegveld van Kaboel

De positie van Dostam, die alom werd beschouwd als een factor van beslissende betekenis voor de afloop van deze gevechten, bleef onduidelijk. Op 17 oktober wezen berichten erop dat hij in zijn bolwerk Mazar-i-Sharif in Noord-Afghanistan de besprekingen met de Talibaan had hervat. die begin oktober waren begonnen. Gelijktijdig werd echter bericht dat hij steun aan Rabbani had beloofd.

VREDESBESPREKINGEN OP VN-INITIATIEF

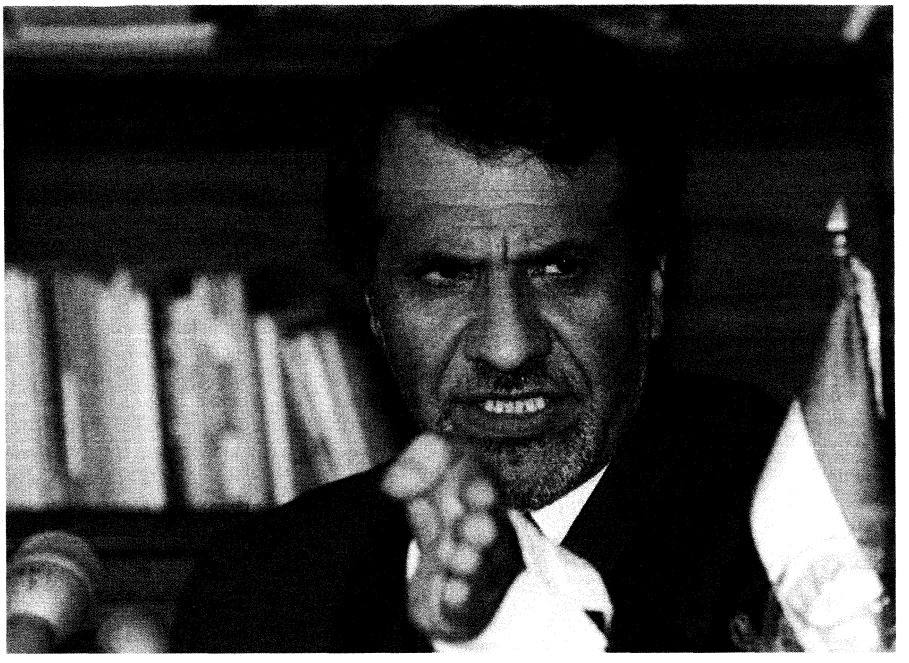
Op 8 november werden op initiatief van de VN in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad vredesbesprekingen geopend tussen de regerende Talibaan-Interimraad en de troepen van de oppositie onder leiding van voormalig minister van defensie Ahined Shah Massoud en de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam. De speciale VN-afgezant Norbert Holl ontkende berichten dat de besprekingen waren vastgelopen, en noemde de bijeenkomst een ,,mijlpaal".

Holl erkende echter dat ten aanzien van belangrijke kwesties geen overeenstemming was bereikt, waaronder de eis van Massoud en Dostam dat Kaboel gedemilitariseerd zou worden. De Talibaan verwierp deze eis en weigerde concessies te doen, tenzij Massoud en Dostam hun troepen zouden terugtrekken van ongeveer 15 km tot ongeveer 300 km ten noorden van Kaboel.

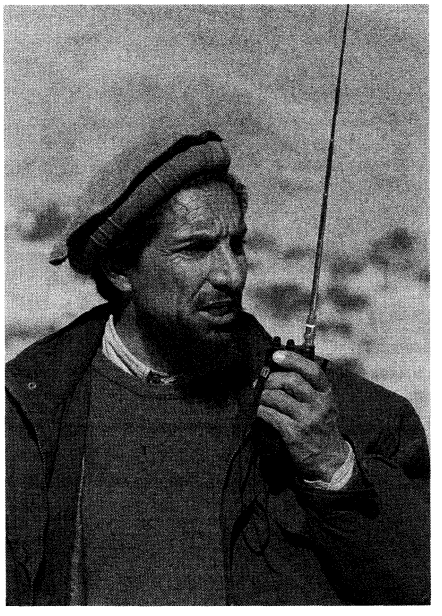
Medio november braken opnieuw zware gevechten uit tussen de Talibaan-strijdkrachten en hun tegenstanders. Op 10 november maakte het VN-Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR) bekend dat in de provincie Badghis 45.000 personen waren weggevlucht uit het frontgebied en naar de zuidelijke provinciehoofdstad Qala Nou waren uitgeweken. Naar verluidt hadden nog eens 3.000 à 3.000 personen hun toevlucht gezocht in het zuidelijker gelegen Herat.

Op 21 november groeide de vrees voor de veiligheid van duizenden burgers die midden in het strijdgewoel zaten. toen het UNHCR de hulpoperaties aan Kaboel opschortte uit protest tegen de arrestatie en intimidatie van zijn stafleden. naar verluidt op bevel van de Talibaan-regering. Een UNHCR-woordvoerder zei dat–in het UNHCR-hoofdkwartier vier stafleden waren gearresteerd en zeven Afghaanse medewerksters waren gelast thuis te blijven, nadat de Talibaan Kaboel in september had ingenomen.

(Vor.ber.pag. 649/1 e.v.-1996)

De Afghaanse ambassadeur in India, Massod Khalili. beschuldigde tijdens een persconferentie op 27 septembe 1996 in New Delhi Pakistan van steun aan de Talibaanstrijders. Foto EPA

Voormalig minister van defensie Ahmed Shah Massoud geeft op 10 november 1996 leiding aan het anti-Talibaanoffensief in de buurt van Qarabagh Foto EPA

INDIA

OUD-PRESIDENT OVERLEDEN

Op 1 juni 1996 stierf Neelam Sanjiva Reddy op 83-jarige leeftijd in Bangalore. Reddy was van 1977 tot 1982 president van India geweest.

Reddy was een Congrespartij I-activist van het eerste uur en oud-premier van de deelstaat Andhra Pradesh. In 1969 was hij de officiële presidentskandidaat van de Congrespartij geweest. Hij werd echter verslagen door een kandidaat die werd gesteund door de toenmalige Congrespartij-premier Indira Gandhi. Dit leidde tot een scheuring in de partij. Reddy's factie fuseerde later met de Janata-partij. Toen deze partij de algemene verkiezingen van 1977 won, deed hij andermaal een gooi naar het presidentschap. Ditmaal werd hij unaniem gekozen (zie pag. 158/3 e.v.-'78).

VERKIEZINGSUITSLAG LOK SABHA

Op 5 juni werd de verkiezingsuitslag bekendgemaakt van in mei gehouden verkiezingen voor zes Lok Sabha-zetels in Kashmir (zie pag. 590/1-'96). De Congrespartij (I)had vier zetels behaald, de Bharatiya Janata Partij (BJP) en de JD elk één. Op 1 juni had de Janata Dal de Lok Sabha-zetel van Belgaum in Karnataka veroverd (zie pag. 590/2-'96).

Door deze uitslag kwam de BJP uit op 161 Lok Sabha-zetels, de Congrespartij (I)op 140 en de Janata Dal op 45.

VERTROUWEN IN VERENIGD FRONT-REGERING. UITBREIDING KABINET

De Verenigd Front-coalitiercgcrin van premier H.D. Deve Gowda, die begin juni 1996 was aangetreden (zie pag. 591/3 e.v.-'96), kreeg op 12 juni het vertrouwen van de Lok Sabha. De motie, die via een mondelinge stemming werd aangenomen, was een steunbetuiging aan de regeringscoalitie die bestond uit meer dan twaalf linkse en regionale partijen. Hoewel de Front-partijen zelf slechts 128 zetels bekleedden, werd de regering naar verluidt gesteund door ongeveer 332 leden van de 545 leden tellende Lok Sabha, onder wie 140 afgevaardigden van de Congrespartij (I) (zie onder). Na de stemming beloofde Deve Gowda te regeren op basis van consensus ten aanzien van belangrijke kwesties zoals kernontwapening en kastegerelateerde werkgelegenheid, en deed hij ook de toezegging om corruptie uit te roeien.

Zijn toezegging was deels een reactie op een fel debat dat aan de stemming voorafging. Tijdens dit debat hadden oppositiepartijen geprobeerd de regering in verlegenheid te brengen door een uitgebreid onderzoek te eisen naar aanleiding van aantijgingen van corruptie aan het adres van Congrespartij (I)-voorzitter en oud-premier Narasimha Rao. Diens steun voor de regeringscoalitie werd van levensbelang geacht voor de regering. Deve Gowda, die akkoord ging met een diepgaand onderzoek, benadrukte dat de Congrespartij (I) geen voorwaarden had gesteld aan het steunen van de Verenigd Front-regering.

Eerder, op 5 juni, had Deve Gowda in een beleidsverklaring de onafhankelijke positie van zijn regering onderstreept. In zijn verklaring nam hij duidelijk afstand van de prioriteiten van de Congrespartij (I)-regering door ,,ontwikkeling" boven ,,fiscaal beleid" te stellen.

De verklaring, die een ,,algemeen-minimumprogramma" werd genoemd, voorzag in hogere sociale uitgaven, met name voor gezondheid, onderwijs en armoedebestrijding. De verklaring stelde tevens werkgelegenheid in de overheidssector in het vooruitzicht voor minder bevoorrechten, onder wie vrouwen en de lagere kasten. De overheidssector zou worden versterkt door ,,desinvesteringen" in ,,perifere en niet-strategische" sectoren zoals toerisme te beperken en massale ontslagen ten gevolge van veranderingen te voorkomen Het programma benadrukte het belang van een voortzetting; van economische deregulering maar waarschuwde tevens voor onbeperkte buitenlandse investeringen, die voortaan zouden worden .,ontmoedigd", vooral op lage-prioriteitsterreinen

Enkele hoofdrolspelers in de economie en het bedrijfsleven vreesden dat de voorstellen in het ,,algemeen-minimumprogramma" di- belastingmoraal ernstig zou [illegible] aan as en waardoor het begrotingstekort zou toenemen Het begrotingstekort bedroeg op dat moment 5,9 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) Op 18 juni kondigde minister van financien Palaniappan Chidambaram echter ingrijpende bezuinigingsmaatregelen aan om de overheidsuitgaven jaarlijks met Rs 30 mrd te verlagen en de werkgelegenheid en de salarissen in de overheidssector te bevriezen ($ 1= Rs 34 85 op 21 juni 1996) Chidambaram was tot zijn ontslag in april (zie 587/1-'96) een invloedrijk voorstander van economische liberalisering binnen de Congrespartij (I)-regering

Chidambarams optreden werd met instemming begroet door de industrie, maar veroorzaakte de eerste onenigheid binnen de regeringscoalitie. De Communistische Partij van India (CPI) beweerde dat dit versoberingsprogramma de grenzen van het ,,algemeen-minimumbeleid" van de regering had overschreden door de weg vrij te maken voor het schrappen van overheidsbanen.

Kabinetswijziging

Op 28 juni wijzigde premier Deve Gowda zijn kabinet en nam er enkele CPI-leden in op. De CPI had op 2 juni aangekondigd deel uit te maken van de regeringscoalitie. Hierdoor droeg de CPI voor het eerst sinds India's onafhankelijkheid centrale-regeringsverantwoordelijkheid.

Op 1 juli was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier, stadszaken en werkgelegenheid, personeelsklachten en pensioenen, atoomenergie. alle overige portefeuilles die niet werden toegewezen aan een kabinetsminister of staatsminister (onafhankelijke verantwoordelijkheid) - H.D. Deve Gowda (Janata Dal, JD)+; financiën en bedrijfszaken - Palaniappan Chidambararn (Tamil Maanila Congress, TMC)+; defensie - Mulayam Singh Yadav (Samajwadi Partij. SP): buitenlandse zaken - I.K. Gujral (JD)+; binnenlandse zaken - Indrajit Gupta (CPI)*; landbouw (behalve veeteelt en zuivelproduktie) - Chaturanan Mishra (CPI)*; spoorwegen - Ram Vilas Paswan (JD)+; ontwikkeling menselijke hulpbronnen - S.R. Bommai (JD)+; industrie - Murasoli Maran (Dravida Munnetra Kazagham, DMK): voedselvoorziening. civiele voorraden. consumentenzaken en openbare distributie - Devendra Prasad Yadav (JD)+; arbeid - M. Arunachalam (TMC)+: welziin - Balwant Singh Ramoowalia (onafhankelijk)+; nurgerluchtvaai-t en toerisme, voorlichting en omroep - C.M. Ibrahim (JD); wegtransport - S.G. Venkataraman (DMK); platteland en werkgelegenheid - Yarram Naidu (Telugu Desam Partij-Naidu, TDP-N): parlementszaken en toerisme - Srikant Kun [illegible] JD) [illegible] - Birendra Prasad Baishva (Asom Gana Parishad AGP)*: waterbronnen - Janeshwar Mishra (SP)*.

Staatsministers met onafhankelijke verantwoordelijkheid:

Communicatie - Beni Prasad Verma (SP)*; steenkool - mevr. Kanti Singh (JD)+; milieu en bosbouw - Jainarain Prasad Narain (JD)+; gezondheid en gezinszorg - Salim Iqbal Sherwani (SP)+:handel - Bolla Buli Ramaiah (TDP-N)"; veeteelt en zuivelproduktie - Dalip Kumar Ray (JD)*; textiel - R.L. Jalappa (JD)*; recht. justitie en bedrijiszaken - Ramakant D. Khalap (Maharastrawadi Gomantak Partij, MGP)*; chemicaliën en kiinstmest - Shees Ram Ola (Congrespartij -Tiwari)*; planning en uitvoering programma. wetenschap en technologie - Yogendra K. Alagh (onafhankelijk)*

Staatsministers

Platteland en werkgelegenheid - Chandradev Prasad Verma (JD); huisvesting - Mohammad Taslimuddin (JD); elektriciteit en niet-conventionele energiebronnen - S. Venugopalachari (TDP-N)+;stadszaken en werkgelegenheid. parlementszaken - U. Venkateswaralu (TDP-N)+; personeel. openbare klachten en pensioenen. parlementszaken - S.R. Balasubramaniam (TMC)*; ontwikkeling menselijke hulpbronnen (jeugd- en sportzaken) - Dhanushkodi Athithan (TMC)*; ontwikkeling menselijke hulpbronnen (onderwijs) - Muhi Ram Saikia (AGP)*

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

Verdere regeringswijzigingen

Op 9 juli stapte JD-staatsminister van binnenlandse zaken Mohammad Taslimuddin op uit de regering, nadat hij was beschuldigd van betrokkenheid bij een aantal misdrijven. Hij was de eerste minister die uit de regering van het Verenigd Front stapte.

Volgens berichten was Taslimuddin onder druk komen te staan toen ambtenaren van het ministerie van binnenlandse zaken, die een onderzoek instelde naar zijnverleden, bevestigden dat hem beschuldigingen wegens misdrijven, zoals afpersing en verkrachting, boven het hoofd hingen.

Op 10 juli werd Taslimuddin opgevolgd door Mohammad Maqbool van de JD

Andere wijzigingen naren de promotie op 5 juli van R I, Jalappa, tot dan toe staatsminister van textiel (onafhankelijke verantwoordelijkheid) tot volwaardig regeringsminister van textiel en up 10 juli die van Beni Prasad Verma tot dan toe staatsminister van communicatie (onafhankelijke verantwoordelijkheid), tot volwaardig mi ster van communicatie Op 5 juli werden eveneens de volgende u ijzigingen bekendgemaakt

Staatsministers (onafhankelijke verantwoordelijkheid):
Voedselverwerkende industrieën - Dalip Kumar Ray+; landbouw en zuivelindustrie - Kaghuvansh Prasad Singh (JD)<:

Staatsministers:
Spoorwegen - Satpal Maharaj* (Congres-Tiwari); defensie - N.V.N. Somu" (DMK):olie en aardgas - T.R. Balu* (DMK)

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

OCD-PREMIER RAO BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE. AFTREDEN ALS VOORZITTER COSGRESPARTIJ (I)

Op 12 juni stelde het Centraal Onderzoeksbureau (CBI) oud-premier Rao in staat van beschuldiging. Samen met vier andere leden van zijn kabinet werd hij ervan beschuldigd een vooraanstaand lid van de Jharkand Mokti Morcha-partij (JMM)in Bihar te hebben omgekocht om in juli 1993 in de Lok Sabha tegen een motie van wantrouwen te stemmen.

De aantijgingen waren boven tafel gekomen in maart, maar in een toenmalig CBI-rapport werd Rao niet genoemd. Hierdoor ontstond de indruk dat hij door de autoriteiten werd beschermd. Het meest recente rapport verscheen na een uitspraak van de Hoge Raad, waarin een bevel van het Hooggerechtshof in Delhi aan de federale politie om een nieuw onderzoek in te stellen. werd gehandhaafd. Rao ontkende de beschuldigingen en zou naar verwachting opnieuw onder druk komen te staan af te treden als Congrespartij (I)-leider. Zijn positie was reeds ernstig verzwakt door de vernederende verkiezingsnederlaag van zijn partij bij de recente algemene verkiezingen (zie 589/1 e.v.-'96).

Rao's politieke reputatie liep nog meer schade op toen op 10 juni werd bevestigd dat zijn zoon Prabhakar Rao en een ander familielid waren genoemd in een CRI-onderzoek naar het schandaal over de import van ureum ter waarde van $ 38 mln. De beschuldigingen zouden erop neerkomen dat het Turkse bedrijf Karsan dat was gevestigd in Rao s thuisstaat Andhra Pradesh. Rao s familieleden had omgekocht »m 200 000 ton ureum te kunnen leveren dan het staatsbedrijf National Fertiliser Narasimha Rao ontkende in alle toonaarden betrokken te zijn bij het schandaal

Rao voor rechtbank

De onkreukbaarheid en politieke toekomst van de Narasimha Rao kwamen op het spel te staan, toen een nieuw onderzoek werd ingesteld nadat het Hooggerechtshof in Delhi hem op 30 juli had laten weten dat hij terecht moest staan als medeplichtige van de zogenaamde religieuze leider Nemi Chand Jain ook bekend als Chandraswami Deze werd ervan beschuldigd in 1983 een in Londen woonachtige Indiase zakenman te hebben opgelicht

Het rechterlijk bevel was een reactie op een beroep dat Rao had ingediend tegen een lagere rechtbank die hem op 9 juli had gedagvaard als medeverdachte in een fraudezaak, die was aangespannen door de in Londen woonachtige Lakhubhai Pathak. Pathak beweerde voor $ 100.000 te zijn opgelicht door Chandraswami, die zou hebben beloofd een regeringscontract te regelen met Rao, die daarvoor als toenmalige minister van buitenlandse zaken zijn goedkeuring zou geven. Rao ontkende iets verkeerd te hebben gedaan en was officieel niet in staat van beschuldiging gesteld.

Op 12 juli werd bericht dat belangrijke partijleiders tijdens een vergadering van het Congres Werkcomité (CWC.het dagelijks bestuur van de Congrespartij Ij in New Delhi openlijk Rao's aftreden hadden geëist.

Uitspraak Hooggerechtshof over getuigenis Rao

Het Hooggerechtshof, waarbij Rao eind juli in beroep was gegaan tegen een rechterlijk bevel om te getuigen in de fraudezaak die was aangespannen door Lakhunhai Patak, bepaalde op 31 juli dat hij niet hoefde te getuigen, hangende een definitief besluit over dit beroep. En op 12 augustus schortte het Hof alle procedures tegen Rao op. Maar op 21 augustus verwierp het Hooggerechtshof zijn beroep, hoewel het hem toestemming gaf om een andere lagere rechtbank te vragen het rechterlijk bevel te herzien.

Alom werd verwacht dat door het besluit van het Hooggerechtshof de spanningen in de Congrespartij (I) zouden oplopen Sommige partijleden zouden campagne boeren om Rao te dwingen af te treden en de verantuoordelqkheid op zich te nemen voor de nederlaag van de partij bij de jongste parlementsverkiezingen

Aftreden **Rao** als voorzitter Congrespartij (I)

Op 21 september trad oud-premier Narasimha Rao af als voorzitter van de Congrespartij (Ij. nadat een speciale rechtbank in Delhi het door hem ingestelde beroep tegen een dagvaarding van een lagere rechter had verworpen. Begin juli was Rao gedagvaard om als medeverdachte in een fraudezaak voor de rechter verschijnen.

Kao had de rechtbank verzocht de oorspronkeiijke dagvaarding te herzien, nadat het Hooggerechtshof hem hiervoor in augustus toestemming had gegeven (maar geweigerd had de dagvaarding nietig te verklaren, zie boven) De rechtbank oordeelde echter dat ..er voldoende bewijs is om aan te tonen dat de verdachte (Rao) medeplichtig is aan samenspanning tot oplichting van de aanklager (de uitgeweken zakenman Lakhubhai Pathak)".

In zijn ontslagbrief aan de partij hield Rao vol ,,volstrekt onschuldig" te zijn. Hij weigerde zijn aftreden te heroverwegen, maar behield naar verluidt zijn invloed in de Congrespartij (I)door aan te blijven als fractievoorzitter en door zijn beslissende stern in de keuze van een nieuwe partijvoorzitter.

Met Rao's aftreden kwam een eind aan een maandenlange periode waarin de spanning hoog was opgelopen en Rao in toenemende mate had blootgestaan aan kritiek, omdat hij er niet in slaagde corruptie onder hoge partijfunctionarissen en ministers uit te bannen (zie pag. 587/1/2-'96). Mede hierdoor had de partij bij de recente algemene verkiezingen een verpletterende nederlaag geleden. Begin juli kreeg zijn persoonlijke integriteit de genadeslag toen hij werd genoemd als medeverdachte in de Pathak-fraudezaak (zie boven).

Op 26 september wees het Hooggerechtshof in Delhi Rao's verzoek om vrijlating op borgtocht af. Later die dag werd hem tevens valsheid in geschrifte ten laste gelegd. Op 30 september werd hij echter op verzoek van de politie voor één week ontslagen van de verplichting in verband met de Pathak-fraudezaak voor de rechtbank te verschijnen. Volgens de politie was het gerechtsgebouw onvoldoende beveiligd tegen terreuraanslagen.

Oud-premier P.V. Narasimha Rao arriveert op 5 november 1996 bij de rechtbank in New Delhi, waar hij een dag later op borgtocht zal worden vrijgelaten in de fraudezaak. Foto EPA

Arrestatie Rao

Narasimha Rao werd op 10 oktober gearresteerd op grond van nieuwe beschuldigingen van valsheid in geschrifte. Eind oktober bevestigde het Centrale Onderzoeksbureau (CBI) Rao ook te hebben aangeklaagd wegens omkoping.

Op 26 september werden Rao en drie anderen, onder wie de zelfbenoemde religieuze leider Chandraswami, die zich op dat moment in arrest bevond wegens een andere fraudezaak (zie boven), officieel in staat van beschuldiging gesteld wegens een samenzwering in 1989 om Rao's politieke tegenstander, voormalig Janata Dal-leider V. P. Singh, in diskrediet te brengen. Rao, die toentertijd minister van buitenlandse zaken was, werd er meer in het bijzonder van beschuldigd het Indiase consulaat in New York opdracht te hebben gegeven de authenticiteit te bevestigen van documenten waarvan hij wist dat ze vals waren. Kennelijk was bedoeling geweest te suggereren dat Singhs zoon Ajeya Singh een illegale rekening in buitenlandse valuta had op het Caribische eiland St Kitts. De door Rao ontkende beschuldigingen leidden op 10 oktober tot zijn arrestatie. Hij werd echter onmiddellijk op borgtocht vrijgelaten. Op 13 oktober bepaalde een rechtbank dat de jongste aanklachten tegen hem voorlopig geen reden vormden om hem te arresteren.
Op 30 oktober verscheen Rao voor de eerst keer voor de rechtbank van Delhi waar hij werd beschuldigd van valsheid in geschrifte. Later die dag maakte het CBI bekend Rao te hebben aangeklaagd wegens omkoperij van parlementsleden van de Jharkand Mukti Morcha (JMM) uit Bihar. Zij zouden steekpenningen hebben ontvangen van Rao in ruil voor hun steun bij een motie van wantrouwen tegen zijn regering in 1993 (zie boven)

Rao op borgtocht vrij

Oud-premier P.V. Narasimha Rao, die was aangeklaagd wegens zowel omkoperij, fraude als valsheid in geschrifte werd in november voor alledrie de zaken op borgtocht vrijgelaten.

Op 6 november werd Rao op borgtocht in de Pathak- fraudezaak; op 8 november werd hij op borgtocht vrijgelaten in de JJM-omkopingszaak, en op 18 november werd hij op borgtocht vrijgelaten in een zaak uit 1989.

BEGROTING 1996-'97 GEPRESENTEERD

Op 22 juli presenteerde minister van financiën Palaniappan Chidambaram de begroting voor 1996-'97 van de nieuwe Verenigd Front-coalitieregering van premier Deve Gowda. In zijn toespraak tot de Lok Sabha zei Chidambaram dat de nieuwe begroting ,,was afgestemd op de noden van de armen", terwijl hij tevens groei en ,,fiscale voorzichtigheid" garandeerde. Maar hij voegde hieraan toe dat hij over een ,,buitengewoon ingewikkeld mandaat" beschikte dat een coalitie bijeenbracht van ,,politieke partijen van verschillende kleur en ideologie".

De uitgaven voor 1996-'97 bedroegen Rs 2 047 mrd, terwijl de netto-inkomsten van de centrale regering werden geraamd op Rs 1 980 mrd ($1 = Rs 35,6 op 26 juli 1996)

Een van de belangrijkste prioriteiten in de begroting was dat er meer geld werd uitgetrokken voor nieuwe plannen ter financiering van de ontwikkeling van het platteland en van sociale-welzijnsprogramma's. Bijzondere aandacht ging uit naar de landbouw, waarvoor Rs 28,31 mrd werd uitgetrokken. Het bedrag dat in 1996-'97 zou worden uitgetrokken voor irrigatiewerken en het voorkomen van overstromingen, werd sterk verhoogd tot Rs 12,48 mrd. In 1995-'96 was dat nog maar Rs 2,88 mrd. In de begroting werden ook de uitgaven verhoogd voor energie, transport en sociale voorzieningen, hoewel er van werd uitgegaan dat de financiering van openbare werken ten dele zou gebeuren door buitenlandse investeerders. Het ontbreken van concrete voorstellen om de overheidsuitgaven terug te dringen, werd daarentegen door waarnemers geïnterpreteerd als een teken dat de regering een besluit over het terugdringen van de massale bureaucratie bij de overheid wilde opschorten. Deze kwestie had in juni de eerste tekenen van verdeeldheid doen ontstaan in de regeringscoalitie (zie boven). De centrale regering trok in totaal Rs 546 mrd uit voor plannen van de centrale overheid en de deelstaten. De niet-geplande uitgaven voor 1996-'97 werd geraamd op Rs 1.500 mrd.

Verwacht werd dat de inkomsten voor 1996-'97 zouden blijven stijgen en ren impuls zouden krijgen dankzij de invoering van een nieuwe ,.minimum alternerende belasting" voor ongeveer 1.000 bedrijven die geen belasting betaalden doordat ze voordeel genoten van verscheidene fiscaal toegestane afschrijvingen. Ook werd er een ,.speciale douaneheffing" van 2 procent ingevoerd op de meeste geïmporteerde goederen ter financiering van investeringen in de infrastructuur. Verwacht werd dat de verkoop van staatsbedrijven nog eens Rs 30 mrd zou opbrengen, terwijl vergunningen aan telecommunicatie-exploitanten nog eens Rs 25 mrd in het laatje moesten brengen.

Het fiscale tekort voor 1996-'97 werd geschat op Rs 622,66 mrd, ofwel 5 procent van het BBP, dat in 1995-'96 nog 5,9 procent bedroeg (zie pag. 501/1 e.v.-'95).

TELECOMMUNICATIESCHANDAAL

Een schandaal waarbij voormalig staatsminister van communicatie Sukh

Ram van de Congrespartij (I) was 'hetrokken, die in 1995 verantwoordelijk was geweest voor de omstreden toekenning van telecommunicatiecontracten aan particuliere bedrijven (zie pag. 787/1-'95; pag. 222/3 e.v.-'96), dreigde in augustus een obstakel te wordenvoor regeringsplannen om de telecommunicatiesector te privatiseren.

Agenten van het Centraal Onderzoeksbureau (CBI) namen op 16 augustus Rs 36.5 mln ($840.000) aan contanten in beslag in twee huizen die eigendom waren van Ram. Het CBI benadrukte dat de inval niets te maken hadden met de omstreden toekenning van contracten (in het bijzonder het bevoordelen van een bedrijf uit Hyderabad) door Ram, maar deel uitmaakten van een ander onderzoek naar beschuldigingen van het betalen van smeergeld. Het CBI bevestigde eveneens dat er geen arrestatie bevel was uitgevaardigd tegen Ram, die in Londen verbleef voor een medische behandeling.

Op 16 augustus arresteerde de politie Runu Ghosh, een hoge ambtenaar van het ministerie van financien en naar verluidt een naaste medewerker van Ram. na een inval in haar flat waarın Rs 232 000 aan contanten en juwelen werd gevonden

Voormalig minister van communicatie Sukh Ram (m.)arriveert op 17 september 1996 bij het Tis Hazari-gerechtsgebouw in New Delhi. *Foto EPA*

De onthullingen over Ram bracht de Congrespartij (I), wier leider premier Narasimha Rao reeds onder druk stond (zieboven), verder in verlegenheid.

Arrestatie van Sukh Ram

Oud-minister van communicatie Sukh Ram, die verwikkeld was in een corruptieschandaal rond het toekennen van telecommunicatiecontracten aan particuliere bedrijven, werd op 16 september, kort na zijn terugkeer uit Groot-Brittannië, gearresteerd. Rams arrestatie volgde nadat er aanklachten wegens corruptie tegen hem waren ingediend op 16 september.

INTERIMVOORZITTER CONGRESPARTIJ (I)GEKOZEN

Op 23 september koos het partijbestuur (CWC) Sitaram Kesri tot interimvoorzitter van de Congrespartij I, in afwachting van de eerstvolgende bijeenkomst van het Nationale Congres Comité (het hoogste partijorgaan, de All India Congress Committee, AICC), die gepland stond voor oktober.

De 76-jarige Kesri, die formeel was gesteund door Rao, was op dat moment penningmeester van de partij en behoorde tot één van lagere kasten uit de noordelijke Hindi-sprekende deelstaat Bihar, die recentelijk meer rechten hadden gekregen. Kesri werd benoemd na koortsachtig overleg tussen hooggeplaatste partijleiders, die naar verluidt onder druk werden gezet door jonge partijleden om oud-premier A. K. Antony van de deelstaat Kerala te benoemen. Antony was één van Rao's felste critici en was nog niet betrokken in een corruptieschandaal waarbij zakenlieden hoge functionarissen en ministers hadden omgekocht. Niets stond de benoeming van Kesri echter nog in de weg toen Antony zich terugtrok, nadat vooraanstaande partijleiders een oudere partijvoorzitter uit het noorden hadden geëist.

PREMIER GOWDA IN RAJYA SABHA GEKOZEN

Premier H. D. Deve Gowda werd op 21 september unaniem in de Rajya Sabha (hogerhuis) gekozen. Tot dan toe had hij geen zitting in het parlement gehad (zie pag. 591/3 e.v.-'96). Enkele leden van het regerende Verenigd Front uitten kritiek op Gowda's besluit deze regeling te accepteren. Zij waren van mening dat Gowda als premier rechtstreeks in de Lok Sabha (lagerhuis) had moeten worden gekozen. In reactie hierop zei Gowda dat hij slechts tijdelijk in de Rajya Sabha zitting zou nemen en zich binnen afzienbare tijd kandidaat zou stellen voor een zetel in de Lok Sabha. Krachtens de grondwet moest Gowda zich binnen zes maanden na zijn aantreden als premier kandidaat te stellen voor een zetel in de Lok Sabha.

BUITENLANDSE HULP

De donorlanden van het Forum voor de Ontwikkeling van India (India Development Forum) van de Club van Parijs zegden op 19 oktober tijdens hun bijeenkomst in Tokio voor 1996-1997 ontwikkelingshulp toe ten bedrage van $ 7 mrd. Dit bedrag was iets hoger dan het bedrag van $ 6,8 mrd voor 1995-1996 (ziepag. 787/2-'95).

RAMPEN

Er werd gevreesd dat meer dan 300 personen om het leven waren gekomen in zware moessonstormen die medio juni delen van het zuiden en westen van India teisterden.

Dood pelgrims

Op 28 augustus werd bekendgemaakt dat zeker 194 pelgrims die op weg waren naar de heilige grot van Amarnath in het noorden van Kashmir, zouden zijn doodgevroren nadat ze waren overvallen door zware regens en sneeuwstormen.

De pelgrims, die op 16 augustus aan hun tocht begonnen maakten samen met duizenden andere bedevaartgangers de reis naar de grot om een ijszuil tc aanbidden, waarvan zij geloofden dat het een manifestatie was van de phallus van de hindoegod Shiva De autoriteiten zeiden dat het dodental zo hoog was doordat hindoe-asceten (sadhoes) die de stoet leidden, op een laagje as op hun lichaam na, de tocht naakt maakten

Dengue-koorts

De officiele schatting van het aantal doden als gevolg van het uitbreken van de dengue-koorts in New Delhi in oktober bedroeg 226, aldus een rapport dat op 21 oktober werd gepubliceerd. Medio oktober had het ministerie van gezondheid gelast dat poelen met stilstaand water moesten worden besproeid met insecticiden ter bestrijding van de muggen die de ziekten overdroegen.

Onderzoek naar vliegramp

De regering van premier H.D. Deve Gowda gelastte een gerechtelijk onderzoek naar de botsing tussen een Saoedische Boeing 747 en een Kazachstaanse Iljoesjin-76 op 12 november 1996 boven Charkhi Dadri in de deelstaat Haryana, ongeveer 100 km van de hoofdstad New Delhi, waarbij alle 351 personen aan boord van de twee vliegtuigen om het leven kwamen

De botsing werd de grootste ramp in de geschiedenis van de burgerluchtvaart genoemd. Het was het hoogste dodental bij een luchtvaartramp sinds december 1988, toen 270 mensen bij Lockerbie om het leven kwamen. Het Saoedische vliegtuig was op weg van New Delhi's internationale luchthaven Indira Gandhi naar Dharan en Djedda. Zeven minuten na de start kwam het in botsing met het Kazachstaanse toestel uit Tsjimkent (Kazachstan). dat op het punt stond te gaan landen. Volgens Indiase burgerluchtvaartfunctionarissen *waren* de weersomstandigheden uitstekend op het moment dat luchtverkeersleiders het Kazachstaanse toestel toestemming gaven te dalen tot 15.000 voet en het Saoedische toestel de instructie gaven te stijgen tot 14.000 voet.

Aanvankelijk werd gedacht, met name door functionarissen, dat de botsing het gevolg was van het gebrekkige Engels (de internationale luchtverkeerstaal) van de Kazachstaanse piloot. Deze verklaring werd echter verworpen. toen uit transcripten van de gesprekken tussen de verkeerstoren en de Kazachstaanse piloot bleek dat hij de instructies goed had begrepen. Dit nieuws bracht functionarissen in verlegenheid, die ervan werden beschuldigd met opzet de aandacht te hebben gevestigd op fouten van de piloot om Indiase luchtverkeersleiders vrij te pleiten van verantwoordelijkheid voor het ongeval. Er verschenen tevens berichten waaruit bleek dat de regering erop gebrand was te voorkomen dat bekend zou worden dat de modernisering van het 20 jaar oude radarsysteem van New Delhi's luchthaven vertraging had opgelopen. Volgens sommige commentatoren zou dit hebben bijgedragen tot de botsing.

De Chinese president Jiang Zemin (m.)wordt op 28 november 1996 bij aankomst voor het presidentieel paleis in New Delhi verwelkomd door zijn Indiase ambtgenoot Shankar Dayal Sharma (l.)en de Indiase premier H.D. Deve Gowda (r:). *Foto EPA*

CHINESE PRESIDENT OP BEZOEK

Op 28 november begon de Chinese president Jiang Zemin aan een vierdaags staatsbezoek aan India, het eerste van een Chinees staatshoofd Hij sprak met president Shankar Dayal Sharma en premier Deve Gowria Op 29 november sloten de twee landen een vertrouwensakkoord om de kans op grensincidenten te minimaliseren Ze sloten tevens bilaterale samenwerkingsakkoorden voor de scheepvaart bestrijding van piraterij en drugsnandel en de handhaving vai1 het Indiase consulaat in Hongkong na de overdracht door Groot-Brittannie in 1997

ONTWIKKELINGEN IN DEELSTATEN. POLITIEK GEWELD IN BIHAR

Zeker twintig personen, voor het merendeel aanhangers van de Communistische Partij van India-Marxistisch-Leninistisch, CPI-ML), zouden zijn doodgeschoten bij een aanval op 12 juli op het dorp Baraki Kharaon in het district Bhojpur in de deelstaat **Bihar**. Volgens berichten was de aanval het werk van leden van de Ranvir Sena, een verboden privéleger dat banden onderhield met landeigenaren uit hoge kasten waartegen de CPI-ML oppositie voerde.

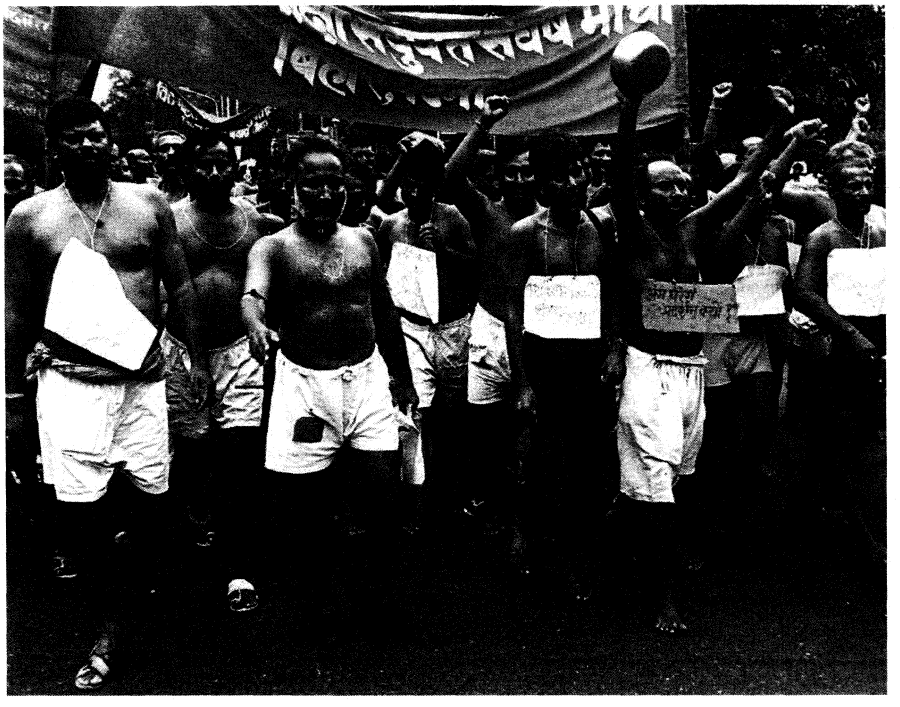
Congrespartij I en BSP vormen coalitie in Uttar Pradesh

Op 24 juni kondigden de Congrespartij (I) en de Bahujan Samaj Partij (BSP) aan een coalitie-te vormen om gezamenlijk deel te nemen aan de deelstaatverkiezingen voor het parlement van **Uttar Pradesh.**

De BSP vertegenwoordigde de Dalit-kaste, die ooit werd beschouwd als ,,onrein'', en was met bijna 20 procent van de stemmen bij de recente algemene verkiezingen in Uttar Pradesh sterk uit de bus gekomen. De Congrespartij (I)daarentegen was in Uttar Pradesh teruggevallen van bijna 18 procent bij de algemene verkiezingenvan 1991 naar 8 procent.

Nieuwe gouverneur

Romesh Bhandari werd op 15 juli benoemd tot gouverneur van Uttar Pradesh. Bhandari, sinds 1993 gouverneur van Goa (zie pag. 787/1-'95), was de opvolger van Moti Lal Vora, die in mei aftrad nadat hij was beschuldigd van corruptie (zie pag. 592/3-'96). De gouverneur van Maharashtra, P.C. Alexander. nam tevens het gouverneurschap van Goa op zich.

Leraren uit de deelstaat Bihar lopen op 5 september 1996, de landelijke Lerarendag in India, in hun onderbroek door het centrum van New Delhi uit protest tegen het niet uitbetalen van achterstallig salaris door de overheid. Foto EPA

Besluit tot vorming nieuwe deelstaat

Premier Deve Gowda maakte tijdens een landelijk uitgezonden toespraak ter gelegenheid van 's lands onafhankelijkheidsdag op 15 augustus bekend dat de regering ,,spoedig" een wetsvoorstel zou indienen voor de vorming van een nieuwe deelstaat Uttarkhand. Het besluit werd het gevolg genoemd van een wijziging van de noordelijke grenzen van Uttar Pradesh. Een officiële woordvoerder zei dat de nieuwe staat zou bestaan uit de negen districten van de streken Garhwal en Kumanon in Uttar Pradesh.

Verwacht werd dat de aankondiging door de regering het einde betekende van een langdurige afscheidingscampagne die werd geleid door hindoes uit de hoogste kaste die in 1994 gewelddadige demonstraties hadden geleid tegen de plannen van de deelstaatregering om banen en studieplaatsen te reserveren voor de lagere kasten en andere minder bevoorrechte groepen (zie pag. 799/3-'94). Sommige waarnemers merkten op dat de regering dit besluit welbewust had genomen, zo kort voor de deelstaatverkiezingen in september en oktober, in een poging de steun te verwerven van de hindoes uit de hoogste kaste, van wie er velen de Verenigd Front-coalitie (die de federale regering vormde) beschouwden als behartiger van de belangen van de laagste kaste. Op 24 augustus gaf minister Indrajit Gupta van binnenlandse zaken toe dat het regeringsbesluit om Uttarkhand in het leven te roepen andere groepen zou kunnen aanmoedigen een eigen deelstaat te eisen.

Op 30 september werd de eerste ronde van de deelstaatverkiezingen gehouden, waarbij 135 zetels op het spel stonden.

Presidentieel bestuur verlengd naar aanleiding van verkiezingsuitslag

Het presidentieel bestuur, dat was ingesteld in oktober 1995 (zie pag. 222/3-'96), werd op 17 oktober verlengd, nadat de verkiezingen een sterke verschuiving te zien hadden gegeven van het tot dan toe regerende Verenigd Front naar de BJP, zonder dat één partij een absolute meerderheid in het deelstaatparlement behaalde.

De verkiezingen voor het 424 leden tellende deelstaatparlement waren eind september begonnen, toen de stembureaus in 135 kiesdistricten hun deuren openden (zie boven). De tweede en derde ronde in de resterende districten werden gehouden op 3 en 7 oktober. De BJP kwam als grootste partij uit de bus met in totaal 176 zetels, gevolgd door het Verenigd Front, dat 134 zetels behaalde en de alliantie van de BSP en de Congrespartij (I), die 99 setels in de wacht sleepte. De overige zetels gingen naar dissidente facties van de Congrespartij (I), naar allerlei linkse partijen en naar onafhankelijke kandidaten.

Het besluit om de deelstaat onder presidentieel bestuur te plaatsen, omdat de BJP niet bij machte bleek een werkbare regering samen te stellen, werd onmiddellijk door de BJP bekritiseerd. De partij beschuldigde deelstaatgouverneur Romesh Bhandari ervan te zijn gezwicht voor de druk van het Verenigd Front, dat eveneens hoopte, met behulp van bondgenoten uit seculiere partijen, aanspraak te kunnen maken op het vormen van een regering.

Moord op Indiase toeristen in Jammu en Kashmir

Op 16 juli werden in de hoofdstad Srinagar van de deelstaat **Jammu en Kashmir** zes Indiase toeristen doodgeschoten door onbekenden. De schietpartij viel samen met de eerste verjaardag van de ontvoering van viif westerlingen in juli 1995, van wie er een later werd gedood door de separatistische groepering Al-Faran (zie pag. 788/1 e.v.-'95). Op 8 juli had een tot dan toe onbekende groep, Jammu en Kashmir Zuid Ikhwan, 20 in Srinigar werkzame journalisten vrijgelaten die in de buurt van Anantnag waren ontvoerd en gedurende 10 uur waren vastgehouden.

Aankondiging deelstaatverkiezingen

Op 7 augustus maakte de voorzitter van de Kiescommissie (CEC) plannen bekend om in Kashmir, voor het eerst sinds 1987, deelstaatverkiezingen te houden. Als verkiezingsdata werden genoemd 7, 16, 21 en 30 september.

Op de bekendmaking werd met instemming gereageerd door de partijen in Kashmir, met inbegrip van de Jammu and Kashmir National Conference (JKNC), die zei dat ze zou dingen naar alle 87 zetels in het deelstaatparlement. In november 1995 hadden de meeste partijen in Kashmir gedreigd niet deel te nemen aan verkiezingen die de regering had willen houden en die vervolgens ook werden afgewezen door de CEC, omdat de situatie in de deelstaat vrij en eerlijke verkiezingen onmogelijk maakten (zie pag. 220/2 e.v.-'95). Het jongste besluit van de CEC om akkoord te gaan met verkiezingen zou voortvloeien uit het optimisme dat was ontstaan na de jongste nationale parlementsverkiezingen in Kashmir, die betrekkelijk vreedzaam waren verlopen (zie pag. 589/1-'96).

Verkiezingswinst voor JKNC

De Nationale Conferentie van Jammu en Kashmir (JKNC) behaalde in september een absolute meerderheid bij de eerste deelstaatverkiezingen sinds 1987.

Uit de nagenoeg volledige uitslag die op 2 oktober werd gepubliceerd, bleek dat de JKNC 54 van de 81 zetels had behaald de Congrespartij (I)zeven de Janata Dal vijf, de BJP en de Bahujan Samaj Partij (BSP) beide drie de Communistische Partij van India-Marxist sch (CPI-M) de Panterpartij en de Congrespartij Tiwari elk een en onafhankelijke kandidaten twee De verdeling van de resterende zes zetels zou op een latere datum in oktober worden bekendgemaakt

De gemiddelde opkomst lag boven de 50 procent en was hoger dan verwacht ondanks een oproep van radicale separatistische groepen de verkiezingen te boycotten. De verkiezingen werden echter ontsierd door stakingen in de gehele deelstaat, die waren georganiseerd door militante groepen en door gewelddadige acties. waaronder granaataanslagen op 16, 19 en 23 september in respectievelijk Anantnag, Srinagar en Kishtwar. Hierbij kwam één persoon om het leven en vielen naar verluidt meer dan veertig gewonden.

Nieuwe deelstaatregering

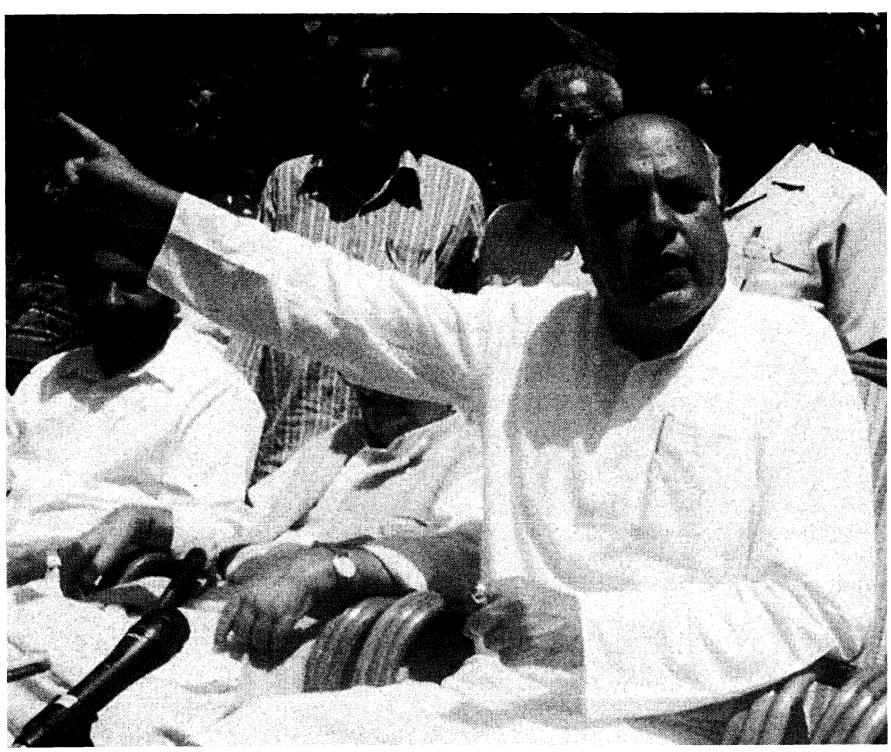
Op 9 oktober werd een 27 leden tellende deelstaatregering beëdigd die werd geleid door premier Farooq Abdullah van de JKNC, die in september een klinkende overwinning behaalde Abdullah was nok al in 1990 premier toen Kashmir onder presidentieel bestuur werd geplaatst (ziepag 333/1-'90)

De benoeming van de nieuwe regering was voorafgegaan door een opleving van nieuwe gewelddadigheden door militante separatistische groepen die de verkiezingen hadden geboycot en vervolgens afwijzend hadden gereageerd op een aanbod van de JKNC om besprekingen te voeren Op 27 oktober organiseerde de All Party Hurriyet Conference, de belangrijkste koepelorganisatie van de afscheidingsbewegingen van Kashmir, een algemene staking ter herdenking van de 49ste verjaardag van de intocht van Indiase troepen in de deelstaat.

Naamswijziging hoofdstad Tamil Nadu

Op 31 augustus ging het parlement van **Tamil Nadu** akkoord met een wet waarin de naam van de hoofdstad van de deelstaat werd veranderd van Madras in Chennai. De naamswijziging ging officieel in op 30 september.

De regering van Maharashtra had in mei 1995 eveneens besloten de naam van de hoofdstad van de deelstaat te wijzigen van Bombay in Mumbai.

JKNC-leider Farooq Abdullah (r.)maakt op 11 augustus 1996 in Srinagar bekend dat zijn partij zal deelnemen aan de parlementsverkiezingen in Kashmir ondanks de boycotoproep van moslimseparatisten. Foto EPA

Moslimlcider Farooq Abdullah (r.)wordt op 9 oktober 1996 tijdens de beëdigingsplechtigheid in Srinagar gelukgewenst door de oud-premier van India V.P.Singh (l.). Foto EPA

Nieuwe premier in Arunachal Pradesh

Op 21 september werd Gagong Apang beëdigd als premier van een nieuwe deelstaatregering van de Congrespartij-Arunachal. Apang was afgetreden als premier nadat hij zijn lidmaatschap van de Congrespartij (I)had opgezegd naar aanleiding van meningsverschillen met de partijleiding. Korte tijd daarna had hij de Congrespartij-Arunachal opgericht. Volgens hem had deze partij een meerderheid in het deelstaatparlement.

Gujarat onder presidentieel bestuur

Op 19 september plaatste president Shankar Dayal Sharma de deelstaat onder presidentieel bestuur, nadat hij de Bharatiya Janata (BJP)-regering van premier Sureshchandra Mehta had ontbonden. Mehta was in oktober 1995 aangetreden (ziepag. 222/1 e.v.-'96).

Dit besluit volgde na een poging van Mehta op 18 september temidden van opstootjes in het deelstaatparlement een vertrouwensmotie te forceren. Het tumult was ontstaan toen de politie ingreep en hardhandig dissidente BJP-leden uit de zaal verwijderde die zich hadden aangesloten bij oppositiepartijen in een poging de regering ten val te brengen.

Nieuwe premier

Op 23 oktober werd Shankarsinh Vaghela beëdigd als premier van Gujarat. Hij was lid van de pas opgerichte Mahagujarat Janata Partij (MJP), een lokale factie die zich had afgescheiden van de nationalistische hindoe-partij BJP.

Zware wervelstorm in Andhra Pradesh

Begin november trof een zware wervelstorm de kustdistricten van **Andhra**

Pradesh Gevreesd werd dat meer dan 1 000 personen hierbij om hrt leven waren gekomen De Konaseema-regio rondom de Godavari-delta ten zuiden van de havenstad Kakinada werd het zwaarst getroffen

Aanval maoïstische PWG

Op 14 november kwamen veertien personen onder u i e dertien politieagenten om het leven bij een aanval van de verboden maoïstische organisatie, de People s War Group (PWG), op een afgelegen politiebureau in Sirpur Utnoor in het noordelijke district Adilabad In de eerste helft van 1996 waren in Andhra Pradesh naar schatting 84 politieagenten grondbezitters en drankhandelaren door de PWG gedood

Nieuwe premier in Punjab

Op 21 november werd Rajinder Kaul Bhattal van de Congrespartij (I) beëdigd als premier van de deelstaat Punjab. Hij volgde H.S.Brar op. die een dag eerder was afgetreden als deelstaatleider van de Congres Wetgevende Partij (Congress Legislature Partij, CLP). Brar, die in augustus 1995 was aangetreden als premier na de moord op Beant Singh (zie pag. 789/3 e.v.-'95), was naar verluidt onder druk gezet door leden van de Congrespartij (I)in het deelstaatparlement, die een wisseling van de wacht hadden geëist.

(Vor.ber.pag. 587/1 e.v.-1996)

KOREA

ONTWIKKELINGEN ROND NUCLEAIR AKKOORD

Op 15 juli 1996 ontvingen functionarissen van de Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie (Korea Energy Development Organisation, ofwel KEDO) van de hoofdaannemer, de Koreaanse Elektriciteitsmaatschappij (Korea Electric Power Corp, of KEPCO) een kostenraming voor de bouw van twee lichtwater-reactoren in Noord-Korea. Het grootste deel van de geraamde kosten, die meer dan $ 5 mrd bedroegen, zou worden gedragen door Zuid-Korea. Ook Japan en de Verenigde Staten (VS) zouden aan de kosten bijdragen.

Op 23-25 juli bracht KEDO-directeur Stephen Bosworth een bezoek aan de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoel om over het kernproject te praten. Afgesproken werd dat alle lidstaten van de KEDO in september in New York zouden vergaderen Alle lidstaten zou dan worden gevraagd om hun financiele bijdrage te verhogen. gezien de geraamde kosten van de bouw van de rcactorcn

De reactoren zouden Noord-Korfa's grafietreactoren vervangen, krachtrns een uit 1994 stammend akkoord tussen Noord-Korea en de VS om het vermeende kernwapenprogramma van Noord-Korea te ontmantelen Vermoed werd dat in de grafietreactoren materiaal voor kernwapens werd geproduceerd (zie pag 76/1 e.v.-'95).

Op 11 juli ondertekenden in New York Bosworth en de Noorcl-Koreaanse ambassadeur in algemene dienst Ho Chong drie protocollen hij het akkoord tussen KEDO en Noord-Korea voor de levering van de lichtm.ater-reactoren. De protoctrllen hadden betrekking op de persoonlijke veiligheid van het KEDO- en KEPCO-personeel, de communicatie en het transport tijdens de bouw van de reactoren. Volgens berichten moest er nog over een protocol worden onderhandeld, waarna met de bouw kon worden begonnen. aldus KEDO-functionarissen.

Akkoord over bouw reactoren

Eind september werd bekendgemaakt dat KEDO en Noord-Korea tot overeenstemming waren gekomen over de bouw van de twee lichtwater-reactoren. Hoewel het akkoord nog moest worden getekend, hadden beide partijen de besprekingen in New York afgerond met de toewijzing van een stuk grond aan het KEDO-consortium in de buurt van Sinpo, een stad aan de oostkust, in de provincie Zuid-Hamgyong. In het akkoord werden ook de inrichting van de bouwgrond en de loontarieven geregeld en daarmee leek de weg vrij om voor het eind van het jaar met de bouwwerkzaamheden te beginnen.

RAMPEN

In juli eisten door zware regens veroorzaakte aardverschuivingen op vier plaatsen het leven van 49 Zuid-Koreaanse soldaten die waren gelegerd in kazernes langs de grens met Noord-Korea. Op 29 juli werd bekendgemaakt dat het totaal aantal doden en vermisten in Zuid-Korea. zowel burgers als militairen, op dat moment 86 bedroeg. Circa 31.000 mensen zouden dakloos zijn geraakt. De schade aan huizen en gebouwen werd geschat op 132,4 mrd won (ongeveer $ 160 mln).

OVERLOPERS

Een Noord-Koreaanse arbeider uit een steenfabriek, Choi Sung Chan. wist naar naar het Zuiden te vluchten door drie dagen de Yesung-rivier af te zwemmen naar het Zuid-Koreaanse eiland Kwangha vlakbij de grens tussen de twee landen Na zijn aanhouding op 11 juli door Zuid-Koreaanse militairen vertelde hij dat de situatie in Noord-Korea nijpend was en dat de mensen er langzaam van honger omkwamen De Noord-Koreaanse media berichtten dat op 11 juli de Zuid-Koreaan Kim Yang Ki naar het Noorden was overgelopen

Op 29 juli werd een Noord-Koreaanse soldaat die door een overstroming vanuit de Gedemilitariseerde Zone (DMZ) was meegesleurd naar Zuid-Korea, na ondervraging door Zuid-Koreaanse functionarissen vrijgelaten. In het vredesdorp Panmunjom werd hij overgedragen aan het Noorden. waarbij hij luidkeels ..leve onze geliefde leider Kim Jong Il" riep.

Noord-Koreaans gezin loopt over naar **Zuid-Korea**

Een gezin van zestien personen en hun gids arriveerden op 9 december in Seoel na een reis van 43 dagen door China en Hongkong. Het was de grootste groep Noord-Koreaanse overlopers sinds de Koreaanse oorlog. Met geld dat hun was toegestuurd door familieleden in de VS. waarmee ze tijdens hun tocht de kosten voor gidsen en bescherming hadden kunnen betalen, waren de overlopers binnen de 2 mln leden tellende Koreaanse gemeenschap in China van de ene schuilplaats naar de andere gebracht, voordat ze op 23 november over de grens met Hongkong werden gesmokkeld.

Hoewel de komst van de overlopers een succes betekende voor de propaganda van Zuid-Korea, ontstond hierdoor ook ongerustheid over de vraag hoe het land het hoofd zou moeten bieden aan een massale toevloed van Noord-Koreanen. Veelbetekenend was dat op 6 december, de dag waarop de Zuid-Koreaanse autoriteiten de op handen zijnde aankomst van het gezin uit Hongkong aankondigden, werd bekendgemaakt dat in 1997 het eerste kamp zou worden gebouwd, waarin Noord-Koreaanse vluchtelingen zouden worden opgevangen als het regime in Pyongyang zou vallen.

LEVERING VOEDSELHULP

Op 20 augustus arriveerde het Amerikaanse koopvaardijschip Tampa Bay in de Noord-Koreaanse havenstad Nampo met 11.700 ton noodvoedselhulp aan boord. Dit was de eerste keer sinds het uitbreken van de Koreaanse Oorlog in 1951 dat een Amerikaans burgervaartuig een Noord-Koreaanse haven binnenliep. De lading bestond uit rijst, maïsmeel en een mengsel van maïs en

soja, en was gestuurd op initiatief van het VN-Wereldvoedselprogramma als reactie op de ernstige voedseltekorten in Noord-Korea na de rampzalige overstromingen in 1993 en 1996 (zie pag. 656/3 e.v.-'96).

De berichten over een dreigende hongersnood in Noord-Korea werden zeer recentelijk bevestigd in de verklaring van het Amerikaanse Congreslid Tony P. Hall, die was teruggekeerd van een vierdaags bezoek aan Noord-Korea dat op 21 augustus was begonnen. Hall verklaarde dat de overstromingen in juli meer verwoestingen hadden aangericht dan die van 1995 en dat er een slechte oogst werd verwacht. Hij had op grond van duidelijke aanwijzingen vastgesteld dat er alom sprake was van ondervoeding, en drong er bij de internationale gemeenschap op aan zich meer in te spannen om verlichting te brengen in de ,,werkelijk nijpende voedselsituatie". Eerder in de maand hadden echter de regeringen van de VS en Zuid-Korea gezegd dat er geen verandering was gekomen in hun standpunt dat er geen substantiële hulp aan Noord-Korea zou kunnen worden geboden; zolang de Noord-Koreaanse regering niet was ingegaan op hun voorstel tot een vierlandenoverleg om een permanente vredesregeling voor het Koreaanse schiereiland tot stand te brengen (zie pag. 655/2 e.v.-'96).

NOORD-KOREA INFILTREERT IN ZUIDEN

Op 18 september liep een Noord-Koreaanse onderzeeër aan de grond in de Zuid-Koreaanse wateren ter hoogte van de kustplaats Kangnung, ongeveer 100 km ten zuiden van de grens. Het was de diepste militaire penetratie van Noord-Korea in het Zuiden sinds 1968. Na het ongeluk zette de bemanning en een aantal andere Noord-Koreaanse militairen voet aan wal. Volgens latere Zuid-Koreaanse schattingen zou de hele groep uit 26 man hebben bestaan, hoewel men over het precieze aantal in het duister bleef tasten.

De onderzeeër werd ontdekt door een taxichauffeur; er werd onmiddellijk een geweldige klopjacht op touw werd gezet, waarbij de Zuid-Koreaanse overheid een nachtelijk uitgaansverbod instelde in de hele provincie en duizenden manschappen inzette om de Noord-Koreanen op te sporen. Vrijwel direct werden de lichamen van elf mannen aangetroffen, die klaarblijkelijk zelfmoord hadden gepleegd of waren vermoord door hun kameraden. Aangenomen werd dat de meeste van hen tot de bemanning behoorden, die niet dezelfde overlevings- en gevechtsopleiding hadden genoten als de speciale eenheden, en daarom waren opgeofferd om de anderen niet te hinderen. Een persoon werd gevangengenomen en onderworpen aan een langdurig verhoor Zeven anderen van de groep Noord-Koreanen werden bij drie verschillende confrontaties op 19 september door Zuid-Koreaanse strijdkrachten gedood Vier Noord-Koreanen werden gedood bij latere treffens op 22, 28 en 30 september, waarmee het totaal aantal gedode en getangengenomen Noord-Koreaan op 23 kwam Naar verluidt zou de klopjacht het leven hebben gekost aan 3 Zuid-Koreaanse militairen en een burger

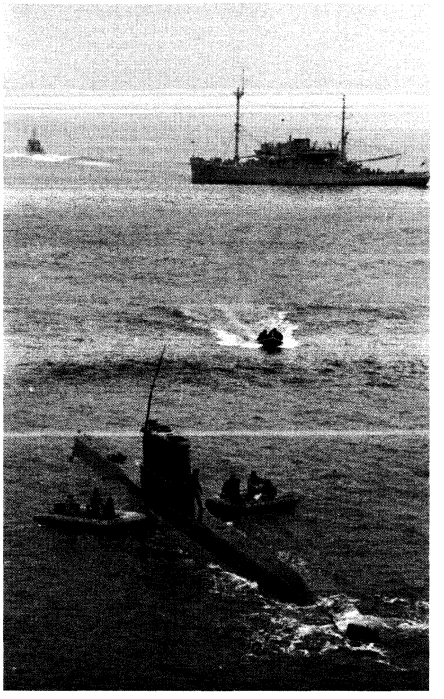
De Zuid-Koreaanse regering hekelde het voorval en werd door het feit dat de onderzeeër door een burger was ontdekt, geconfronteerd met vragen over de toereikendheid van 's lands kustverdediging Op 26 september eiste de Noord-Koreaanse regering de teruggave van de onderzeeer en zwoer wraak voor het doden van de bemanning

Volgens de lezing van de Noord-Koreanen was de onderzeeër na motorpech terechtgekomen in Zuid-Koreaanse wateren. Dit werd ontkend door de Zuid-Koreanen die verzekerden dat de operatie een ,,flagrante gewapende provocatie" was geweest; bovendien bleek uit het materiaal aan boord van de duikboot dat deze was uitgerust voor spionagedoeleinden. Men beweerde dat uit de ondervraging van de gevangengenomen Noord-Koreaanse soldaat, de 31-jarige Lee Kwang Soo, was gebleken dat de onderzeeër een aantal manschappen van een speciale eenheid vervoerde die waren opgeleid voor infiltratie. Bevestiging van deze versie zag men in de aan boord en op sommige doden aangetroffen Zuid-Koreaanse kledij, uniformen en wapens.

Zuid-Korea boycot internationale handelsbijeenkomst in Noorden

De gespannen betrekkingen tussen beide Korea's kwamen door het duikbootincident nog meer onder druk te staan, temeer daar Zuid-Korea eerder die maand, op 10 september, had besloten zich terug te trekken van deelname aan een internationale handelsbijeenkomst die op 13-15 september in Noord-Korea zou worden gehouden.

De Rajin-Sonbong internationale investerings- en handelsbijeenkomst was in de Vrijhandels-en Investeringszone (Free Economic and Trade Zone, FETZ) tot stand gekomen met steun van de Verenigde Naties (VN) en werd gehouden in de stad Rajin. De FETZ maakte deel uit van het Economisch Ontwikkelingsgebied van de Tumen Rivier; dit project was een gezamenlijk initiatief van Noord-Korea, Rusland en China, dat werd gesteund door de VN. Het was opgezet om buitenlandse investeringen aan te trekken en vooral de westerse valuta, waar Noord-Korea om zat te springen. De

Zuid-Koreaanse mariniers bevestigen op 19 september 1996 sleepkabels aan de in de buurt van Kangnung vastgelopen Noord-Koreaanse mini-onderzeeer. Foto *EPA*

Zuid-Koreaanse regering besloot om geen afvaardiging te sturen vanwege een verschil van mening over de selectieprocedure en het aantal Zuid-Koreanen dat zou worden uitgenodigd. De handelsbijeenkomst vond doorgang zoals gepland. en werd bijgewoond door ongeveer 450 zakenlui. academici. diplomaten en journalistenuit 26 landen.

Nasleep van duikbootincident

Ook in oktober bleven de gevolgen van het incident met de Noord-Koreaanse duikboot in september (zie boven) de betrekkingen tussen de beide Korea's beheersen.

Op 1 oktober verklaarde de Zuid-Koreaanse president Kim Young Sam in zijn eerste toespraak na het incident dat zijn regering als gevolg van de infiltratie alle verdere hulp aan Noord-Korea zou ,,heroverwegen". Volgens Kim was het incident een bewijs van de Noord-Koreaanse plannen om ,,Zuid-Korea met wapengeweld communistisch te maken". Hij verklaarde tevens dat alle aspecten van Zuid-Korea's betrekkingen met Noord-Korea grondig zouden worden herzien, waarbij onder meer het strategische beleid en de paraatheid van het leger om in actie te komen bij een militaire aanval uit het Noorden opnieuw zouden worden beoordeeld.
Naast het dreigement om de hulp in de toekomst te verminderen had de Zuid-

Koreaanse regering de VN eind september verzocht stappen te ondernemen tegen de Noord-Koreaanse provocatie. Het had weinig gescheeld of Zuid-Korea had alle economische samenwerking met het Noorden gestaakt. Het wijzigde echter zijn houding, nadat Noord-Ko ea op 2 oktober tijdens een bijeenkomst van de Wapenstilstandscommissie voor Korea (Military Armistice Commission. MAC) had gedreigd wraak te nemenvoor de dood van de bemanningsleden van de duikboot die in gevechten met Zuid-Koreaanse militairen waren omgekomen. Zuid-Korea verhardde zijn houding ten opzichte van het Noorden nog verder en beval dat alle economische betrekkingen tussen de beide Korea's moesten worden opgeschort. Dit kwam onder meer neer op een verbod voor Zuid-Koreaanse zakenlieden om naar Noord-Korea te reizen, een verbod voor Zuid-Koreaanse bedrijven om joint ventures met Noord-Koreaanse ondernemingen op te zetten, een opschorting van de door Zuid-Korea geplande deelneming in de FETZ Rajin-Sonbong, alsmede bevriezing van joint ventures die al gestalte hadden gekregen.

Tijdens een driedaags bezoek aan Zuid-Korea beklemtoonde de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor aangelegenheden van Oost-Azië en de Pacific, Winston Lord, op 12 oktober dat de Amerikaanse regering de Zuid-Koreaanse regering steunde in haar krachtige reactie op het duikbootincident. Op 15 oktober sprak ook de VN-Veiligheidsraad zijn bezorgdheid uit over de kwestie en deed een beroep op Noord-Korea zich te houden aan de voorwaarden van de wapenstilstandsverdrag van 1953.

Op 21 oktober eiste president Kim Young Sam in een toespraak tot de Nationale Assemblée over het toekomstige beleid (die werd voorgelezen door premier Lee Soo Sung) dat Noord-Korea zijn verontschuldigingen zou aanbieden en zou beloven zich te onthouden van nieuwe provocaties. Kim herhaalde ook zijn eis dat het Noorden het voorstel tot een vierlandenoverleg dat Zuid-Korea en de VS in april hadden gedaan, zou aanvaarden. Eind oktober leek er echter een verdere verharding in dit standpunt te zijn gekomen, toen het ministerie van buitenlandse zaken op 28 oktober nadrukkelijk verklaarde dat er geen besprekingen zouden worden gevoerd, inclusief het vierlandenoverleg, totdat Zuid-Korea een verontschuldiging had ontvangen.

Noord-Korea bleef aandringen op teruggave van de duikboot en de lichamen van de dode bemanningsleden. Op 29 oktober werd de hardnekkige bewering van de Noord-Koreaanse regering dat de duikboot tengevolge van een technische storing in Zuid-Koreaanse wateren was terechtgekomen, onderuitgehaald tijdens een persconferentie in Seoel van luitenant Lee Kwang Soo, het enige bemanningslid dat levend was gevangengenomen. Hij noemde de officiële Noord-Koreaanse verklaring voor de aanwezigheid van de duikboot ,,een leugen" en verklaarde dat het vaartuig aan de grond was gelopen tijdens een poging om een verkenningseenheid op te pikken die in Zuid-Korea aan land was gegaan. De Noord-Koreaanse regering weigerde in te gaan op Lee's bekentenis, maar op 30 oktober stelde zij zich nogmaals op het standpunt pas overleg met het Zuiden in overweging te nemen, als het Zuiden zijn verontschuldigingen had aangeboden voor het feit dat het geen delegatie had gestuurd om deelneming te betuigen met de dood van de Noord-Koreaanse president Kim Il Sung in 1994 [zie ook KOREA (NOORD)].

Ondertussen werd de grootscheepse klopjacht op de drie bemanningsleden van de duikboot, die naar men aannam nog vrij in Zuid-Korea rondliepen, voortgezet. Drie vermoorde Zuid-Koreanen, wier lijken op 9 oktober waren gevonden in Pyongchang in de provincie Kangwon, waren vermoedelijk om het leven gebracht door de voorvluchtige Noord-Koreanen.

Aanhoudenderepercussies na duikbootinfiltratie

Op 5 november werden twee van de drie overgebleven Noord-Koreaanse infiltranten bij een gevecht gedood door Zuid-Koreaanse soldaten. De drie bevonden zich sinds september op Zuid-Koreaans grondgebied, toen hun duikboot aan de grond liep. Zij hadden tijdens hun 49 dagen durende vlucht 80 km in bergachtig terrein afgelegd en werden ongeveer 10 km ten zuiden van de gedemilitariseerde zone (DMZ), het grensgebied tussen de twee Koreaanse staten, gedood. Bij het gevecht kwamen tevens vier Zuid-Koreaanse militairen om het leven en raakten er dertien gewond.

Hoewel er nog één Noord-Koreaan op vrije voeten zou zijn. schroefden de Zuid-Koreaanse autoriteiten de massale klopjacht. die was georganiseerd na de ontdekking van de duikboot. drastisch terug. De regering was steeds meer in verlegenheid gebracht door ren handvol Noord-Koreanen dat er in was geslaagd uit handen van 40 000 Zuid-Koreaanse militairen te blijven

Door het duikbootincident bleven de betrekkingen tussen de beide Korea's gespannen. Zuid-Korea eiste opnieuw officiële excuses, alvorens de hervatting van vredesbesprekingen of humanitaire hulp aan Noord-Korea in overweging te nemen. Op 8 november verklaarde de Zuid-Koreaanse president Kim Young Sam bovendien dat zijn regering haar medewerking aan het in 1994 op initiatief van de Verenigde Staten tot stand gekomen nucleaire akkoord voor onbepaalde tijd had opgeschort. Krachtens dit akkoord zou Noord-Korea zijn kernwapenprogramma beëindigen in ruil voor olie en internationale hulp bij de bouw van twee nieuwe kerncentrales. De Noord-Koreaanse regering daarentegen herhaalde haar eis dat de duikboot en de stoffelijke overschotten van de bemanningsleden moesten worden teruggegeven en dreigde haar kernwapenprogramma te hervatten als de bouw van de nieuwe reactoren niet werd voortgezet.

Excuses van Noorden

De Noord-Koreaanse regering bood Zuid-Korea op 29 december officieel haar excuses aan voor het duikbootincident in september. De excuses, die Zuid-Korea had geëist voordat het bereid zou zijn de dialoog met zijn communistische buur voort te zetten, verminderden tot op zeker hoogte de na het duikboot-incident ontstane spanningen tussen de twee landen.

De excuses vloeiden voort uit besprekingen in New York waarbij het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken als bemiddelaar optrad en waaraan vertegenwoordigers van Noord-Korea deelnamen. In de verklaring, die van tevoren was goedgekeurd door de Zuid-Koreaanse regering. werd ,,diepe spijt" geuit over de infiltratie met de duikboot in de Zuid-Koreaanse wateren. Ook beloofde Noord-Korea zijn best te doen te doen herhaling van het incident te voorkomen en ,,met anderen te werken aan een duurzame vrede en stabiliteit op het Koreaanse schiereiland". Hoewel de excuses niet via radio en televisie of anderszins werden verspreid in Noord-Korea, betekenden zij een belangrijke concessie van het Noorden, dat eerder had gedreigd wraak te zullen nemen voor de drie infiltranten die in Zuid-Korea waren gedood. Het was onduidelijk of en wat de Noord-Koreaan-

se regering was aangeboden om haar tot deze volte face te brengen, hoewel alom speculaties de ronde deden dat er nieuwe voedselzendingen zouden zijn toegezegd. Het Noorden bleef gebukt gaan onder een aanhoudende economische stagnatie en de rampzalige gevolgen ran recente overstromingen Ook had het toegegeven dat de opbrengst van de graanoogst van 1996 1,5 mln ton onder de hoeveelheid lag die nodig was om de bevolking te voeden

B la t dat de excu [illegible] voor nieuwe voedselhulp boden ze de mogelijkheid om onderhandelingen te voeren over een duurzame vredesregeling op het schiereiland, waaraan de twee Korea's samen met China en de Verenigde Staten zouden deelnemen De excuses maakten tevens voorzetting van de uitvoering van het dankzij bemiddeling van de VS in 1994 tot stand gekomen akkoord mogelijk, waarbij Noord-Korea zijn kernwapenprogramma had beëindigd in ruil voor olieleveranties en internationale hulp bij de bouw van twee kerncentrales

Na de excuses werden de lichamen van de 24 bemanningsleden van de Noord-Koreaanse duikboot, die in Zuid-Korea aan land waren gegaan, op 30 december overgedragen aan Noord-Korea.

De lichamen werden via het vredesdorp Panmunjom gerepatrieerd, waarbij de Noord-Koreaanse propagandamedia hen in het openbaar roemden als ,,martelaren die als helden hadden gestreden, maar waren .,vermoord door het Zuiden". De enige opvarende van de duikboot die levend was gevangen, werd niet overgedragen. Een andere infiltrant, die blijkbaar had weten te ontsnappen ondanks de grootscheeps klopjacht, waa vermoedelijk terug gevlucht naar Noord-Korea

MOORDAANSLAGEN OP ZUID-KOREANEN IN BUITENLAND

Op 1 oktober werd de Zuid-Koreaanse consul op het Consulaat-Generaal in de Oost-Russische havenplaats Wladiwostok dood aangetroffen Onderzoek wees uit dat hij was doodgeslagen Dezelfde dag werd in de Cambodjaanse hoofdstad Phnom Penh een Zuid-Koreaanse hotelmanager neergeschoten en levensgevaarlijk gewond In geen van beide gevallen werden de mannen beroofd en leken zij het slachtoffer te zijn van een beroepsmoordenaar Hoewel er geen harde bewijzen waren dat Noord-Korea betrokken was bij de misdrijven, werd algemeen gespeculeerd dat de moordaanslagen het werk waren geweest van Noord-Koreaanse moordenaars

AMERIKAAN GEARRESTEERD OP BESCHULDIGING VAN SPIONAGE

Op 6 oktober maakten de Noord-Koreaanse autoriteiten bekend dat een Amerikaan was beschuldigd van spionage. Algemeen werd dit beschouwd als een poging van de Noord-Koreaanse regering om de internationale aandacht af te leiden van het duikbootincident.

De Zuid-Koreaanse minister van buitenlandse zaken Yoo Chang Ha (r.)leest op 29 december 1996 in Seoul een verklaring voor naar aanleidirig van de Noord-Koreaanse excuses voor het duikbootincident. Foto AFP

Op 24 augustus was Evan Carl Hunziker gearresteerd nadat hij Noord-Korea was binnengekomen na de rivier Yalu te hebben overgestoken vanuit China waar hij zendingswerk zou hebben verricht In eerste instantie leek het erop dat Hunziker ervan was beschuldigd illegaal het land te zijn binnengekomen. Deze beschuldiging vereiste geen diplomatiek contact met de VS en zou gewoonlijk hebben geleid tot uitzetting. Het opblazen van het vermeende delict tot spionage, waarop de doodstraf stond, werd door een groot aantal commentatoren beschouwd als een poging om de Amerikaanse regering te dwingen tot afzonderlijk diplomatiek overleg met Noord-Korea.

Op 27 november werd Hunziker vrijgelaten door de Noord-Koreaanse regering In het gezelschap van het Amerikaanse Congreslid Bill Richardson, die op 25 november in Noord-Korea was gearriveerd om over de vrijlating te onderhandelen, vloog Hunziker vervolgens naar Japan Zijn familie zou hebben ingestemd met het betalen van de kosten van zijn gevangenschap, die waren opgelopen tot $5000

Zijn vrijlating viel samen met een soortgelijk verzoeningsgebaar van de kant van Zuid-Korea, dat de Noord-Koreaanse matroos Chung Kwang Son. die op 22 november in Zuid-Koreaanse wateren terechtgekomen was. naar zijn vaderland liet terugkeren.

(Vorber.pag. 655/2 e.v. - 1996)

KOREA (NOORD)

LEIDERSCHAPSKWESTIE

Op 8 juli 1996 werd er in Pyongyang een plechtigheid gehouden ter herdenking van de tweede verjaardag van het overlijden van president Kim Il Sung. De plechtigheid werd geleid door Kims zoon, Kim Jong Il.

Op 4 juli had het Koreaanse Centrale Persbureau bekendgemaakt dat Kim zijn aantreden zou uitstellen. totdat er nog een jaar van rouw zou zijn verstreken. In herdenkingstoespraken prezen Noord-Koreaanse functionarissen Kim Jong Il echter als een ,,grootleider" en noemden ze hem ,,de eeuwige leider van de partij en het volk". Dit werd beschouwd als een teken dat Kim stevig in het zadel zat. ondanks het feit dat hij het leiderschap van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (Korean Workers Party, KWP) en de functie van president officieelnog niet op zich had genomen.

CHINA BELOOFT VOEDSELHULP

Op 11 juli, tijdens een bezoek van een Chinese delegatie onder leiding van een

Het Amerikaans Congreslid Bill Richardson (l.)en Evan Carl Hunziker (r.)na hun aankomst op 27 november 1996 op de Amerikaanse luchtmachtbasis Yokota in Japan. *Foto* EPA

lid van de Staatraad Luo Gan, maakte China bekend 100.000 ton voedsel aan Noord-Korea te zullen schenken.

Een ander teken van China's intentie om de banden met Noord-Korea aan te halen, was een vijfdaags bezoek van een Chinees smaldeel aan enkele Noord-Koreaanse haven, dat op 14 juli eindigde. Op 22 mei hadden Noord-Korea en China in Beijing een akkoord over economische en technologische samenwerking ondertekend (zie pag. 658/2-'96). Voorts waren er in maart onbevestigde berichten over Chinese voedselhulp aan Noord-Korea verschenen (zie pag.442/2/3-'96).

STOFFELIJK OVERSCHOT EERSTE MIA OVERGEDRAGEN

Tijdens een plechtigheid in het vredesdorp Panmunjom op 29 juli werd het stoffelijk overschot van een Amerikaanse militair die was gesneuveld in de Koreaanse Oorlog van 1950-'53, overgedragen aan Amerikaanse functionarissen. Het overschot was het eerste dat werd ontdekt tijdens de gezamenlijke Amerikaans-Noord-Koreaanse zoektochten, waartoe beide landen in mei hadden besloten (zie pag. 658/1-'96). De stoffelijke resten zouden van een Amerikaanse piloot zijn.

RAMPEN

Op 5 juli berichtte het Zuid-Koreaanse Bureau voor Nationale Veiligheidsplanning over een cholera-epidemie die was uitgebroken in Noord-Korea's westelijk kustgebied en de noordelijke provincie Yanggang.

Naar verluidt eiste Noord-Korea dat alle buitenlanders die het land in wilden, een inentingsbewijs tegen cholera moesten overleggen De epidemie zou het gevolg zijn van algemene ondervoeding en de overstromingen waardoor het land in 1995 was getroffen

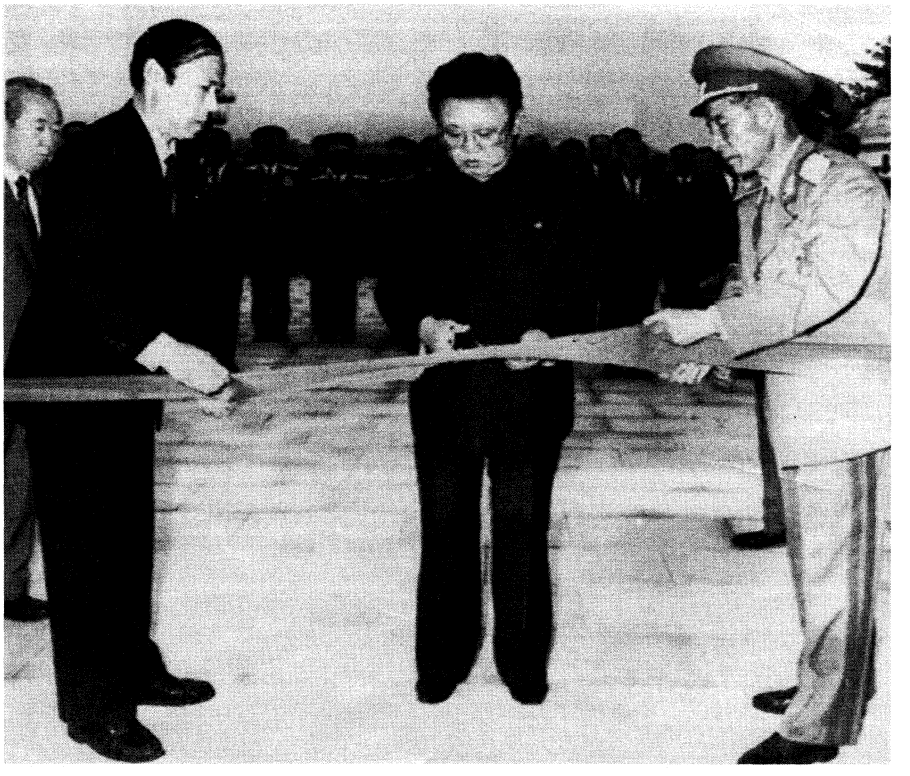
In juli werd Noord-Korea geteisterd door overstromingen en hevige regenval. De Noord-Koreaanse media spraken over ,,grote verliezen aan menselijke levens" en schade aan gewassen, verkeersverbindingen en de elektriciteitsvoorziening (zie *ook* KOREA).

(Vor.ber.pag. 658/1 e.v.-1996)

KOREA (ZUID)

OPENING VAN NATIONALE ASSEMBLEE

Op 8 juli 1996 vond de openingszitting van de Nationale Assemblée plaats. De Assemblée was al in april gekozen (zie pag. 658/3 e.v.-'96) maar hield nu pas haar eerste vergadering vanwege de boycot van een maand door afgevaardigden van de oppositie (zie pag. 660/1-'96). De boycot werd beëindigd nadat de regerende Nieuw Korea Partij (New Korea Party, NKP) op 3 juli instemde met de eis van de oppositie een commissie in te stellen die verkiezingsfraude moest onderzoeken. Daarmee was de

Tijdens een plechtigheid ter herdenking van het overlijden van Kim Il Sung opent ,.leider-in spe" Kim Jong Il (m.)het Kumsusan-paleis in Pyongyang (archieffoto van 8-7-1995). *Foto AFP*

weg vrij voor de verkiezing van de voorzitter en de twee vice-voorzitters van de Nationale Assemblée.

Volgens de oppositiepartijen had di NKP de meerderheid in het parlement alleen weten te verkrijgen door druk uit te oefenen op enkele afgevaardigden van de oppositie om over te lo- ... aai de NKP (zie pag. 659 3 90)

Op 4 juli werden de voorzitter en twee vice-voorzitters van de Nationale Assemblée gekozen Kom Soo Han van de NKP u erd gekozen tot voorzitter met 246 van de 271 uitgebrachte stemmen Afgevaardigden i an de oppositionele Democratische Partij (DP) deden niet mee aan de stemming nadat ze het podium korte tijd hadden bezet in een poging om waarnemend parlementsvoorzitter Kim Hur Nam te verhinderen de vergadering te openen De twee vicevoorzitters waren Oh Se Ung van de NKP met 256 van de 274 uitgebrachte stemmen, en Kim Young Bae van het oppositionele Nationale Congres voor Nieuwe Politiek, met 232 van de 268 uitgebrachte stemmen De DP boycotte ook deze stemmingen

OUD-PRESIDENTEN VEROORDEELD

Het proces tegen de oud-presidenten Chun Doo Hwan en Roh Tae Woo werd op 26 augustus afgesloten met een doodvonnis voor eerstgenoemde en de veroordeling van Roh tot een gevangenisstraf van 22,5 jaar. Eind 1995 waren beide mannen in staat van beschuldiging gesteld wegens corruptie, hun rol bij de omverwerping van de burgerregering in 1979 en de instelling van een militaire junta (zie pag. 228/3-'96). Het proces, door de Zuid-Koreaanse media ,,het proces van de eeuw" genoemd, was in maart begonnen (zie pag. 445/1/2-'96) en had enorm veel aandacht getrokken.

Al in een eerder stadium van het proces. op 8 juli, hadden de acht advocaten van de twee hoofdverdachten zich teruggetrokken. Als reden voerden zij aan, dat ze ontevreden waren over de wijze waa op het proces gevoerd werd. Zij voegden zich bij de advocaten van vier medeverdachten, die zich eveneens hadden teruggetrokken uit protest tegen de ,,haastige" procedures. Het hof benoemde twee advocaten van overheidswege, Kim Soo Yun en Min In Sik, ter vervanging van de advocaten die zich hadden teruggetrokken. Op 5 juli had het openbaar ministerie een procedure in werking gezet om beslag te laten leggen op Chuns bezittingen, die een geschatte waarde hadden van meer dan 39,1 mrd won ($ 1 = 813.5 won op 5 juli 1996). Op 29 mei had het hof het verzoek goedgekeurd om beslag te leggen op diens eigendom.

Chun en Roh werden schuldig bevonden aan muiterij en hoogverraad in verband met hun rol in de militaire coup van 1979 en de bloedige onderdrukking van de Kwangju-opstand in 1980, waarbij ten minste tweehonderd mensen waren omgekomen die betoogd hadden tegen de afkondiging van de staat van beleg. Chun werd echter vrijgesproken van moord in verband met de Kwangju-gebeurtenissen. aangezien de rechters tot de slotsom waren gekomen dat er geen bewijs was dat hij het directe bevel had gegeven op de demonstranten te schieten.

In een apart proces werden Chun en Roh schuldig bevonden aan corruptie in verband met een enorm steekpenningenfonds dat zij hadden vergaard tijdens hun presidentschap. Zij hadden zakelijke groeperingen en bedrijven overheidscontracten gegund in ruil voor geld.

Naast deze straf, die voor hoogverraad én corruptie was, kregen Chun en Roh resp. boetes van 225,95 mrd en 283,896 mrd won in het corruptieproces. Het hof oordeelde dat de hoogte van de boetes overeenkwam met het bedrag aan steekpenningen dat de ex-presidenten hadden aangenomen van het bedrijfsleven ($ 1 = 819,25 won op 30 augustus).

Het proces resulteerde tevens in de veroordeling van een aantal voormalige medewerkers van Chun en Roh voor hun aandeel in de militaire coup van 1979 en het Kwangju-incident in 1980. Dertien medewerkers werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vier tot tien jaar. Verder kregen in het corruptieproces vijf van Chuns medewerkers en veertien van Rohs medewerkers straffen van een jaar voorwaardelijk tot zeven jaar. Tot de veroordeelden behoorden negen zakenlieden, onder wie de leiders van enkele van de chaebols (industriële conglomeraten) van het land, wat leidde tot bezorgdheid over het investeringsvertrouwen in de Zuid-Koreaanse economie.

Onder de demonstranten buiten de rechtszaal, die de veroordeling van de aangeklaagden bijwoonden, waren de verwanten van enkele personen die in Kwangju waren gedood. Zij eisten strengere straffen, zoals de doodstraf voor Roh. Over het algemeen kregen alle veroordeelden (met uitzondering van Chun) mildere straffen dan geëist waren door het openbaar ministerie. Men meende dat Roh niet ter dood was veroordeeld als erkenning voor de belangrijke rol die hij had gespeeld bij de ontmanteling van het militaire regime van Chun en het herstel van de democratie, en omdat hij Zuid-Korea in 1991 de Verenigde Naties binnen had geloodst.

Chuns advocaat bevestigde op 30 augustus dat hij in beroep ging tegen het vonnis, waarmee een einde kwam aan geruchten dat hij president Kim Young Sam om gratie zou verzoeken. Het nationale persbureau Yonhap berichtte diezelfde dag dat Roh nok in hoger beroep ging.

Oud-presidenten in beroep

Oud-presidenten Roh Tae Woo en Chun Doo Hwan tekenden op 31 augustus beroep aan tegen de eerder die maand over hen uitgesproken veroordelingen. Zij waren schuldig bevonden aan betrokkenheid bi; de staatsgreep van 1979, de onderdrukking van de Kwangju-opstand in 1980 en het aannemen van steekpenningen. Vele anderen die op soortgelijke gronden waren veroordeeld, gingen eveneens in beroep. Op 2 september ging de openbare aanklager in beroep tegen de gevangenisstraffen die Roh en dertien voormalige legerofficieren waren opgelegd, omdat hij de straffen juist te licht vond. Hij ging tevens in beroep tegen de vrijspraak van een andere generaal.

Doodstraf Chun Doo Hwan omgezet in levenslang

Op 16 december zette een Zuid-Koreaans hof van beroep het doodvonnis van Chun Doo Hwan om in levenslange gevangenisstraf. De strafmaat van zijn opvolger als president, Roh Tae Woo, werd eveneens verminderd, van 22 tot 17 jaar. Als reden voor de strafvermindering voerde het hof aan dat de spectaculaire economische groei die Zuid-Korea sedert 1980 had doorgemaakt en de inrichting van een democratisch politiek systeem als twee sterk verzachtende omstandigheden moesten worden gezien. Het openbaar ministerie bestreed op 23 december echter de strafvermindering, waardoor de zaak door een uitspraak van het Hooggerechtshof tot een oplossing moest worden gebracht.

Het hof van beroep verminderde ook de straf van 12 medeverdachte militairen, die samen met Chun en Roh waren veroordeeld. Een vonnis bleef ongewijzigd en de vrijlating van een 14de generaal adjudant werd gehandhaafd.

In een apart vonnis legde een hof van beroep voorwaardelijke gevangenisstraffen op aan drie managers, die schuldig waren bevonden aan het verschaffen van steekpenningen aan Roh ter waarde van ongeveer $20 mln ieder. De drie managers, Kim Woo Joong van de chaebol Daewoo, Choi Won Suk van de bouwchaebol Dong-Ah en Chang Jin Ho van het concern in alcoholische dranken Jinro, waren aanvankelijk veroordeeld tot twee jaar gevangenis-

straf Als reden voor hun strafomretting gaf het hof van beroep hun .,bijdragen aan de economievan het land"

STUDENTENONLUSTEN

In de vroege ochtend van 20 augustus bestormde de oproerpolitie de campus van de Yonsei-universiteit om een studentendemonstratie te beeindigen die negen dagen had geduurd

Met inzet van traangas en helicopters kreeg de politie het hoofdgebouw van de universiteit en het naburige instituut voor natuurwetenschappen weer in handen. waarin zich meer dan 3.000 studenten hadden verschanst. De onlusten waren begonnen nadat de politie op 12 augustus studenten had verhinderd om deel te nemen aan een ,,herenigingsbijeenkomst" met Noord-Koreanen in het vredesdorp Panmunjom. Toen de politie de universiteitscampus van Yonsei hermetisch afsloot, bezetten studenten de twee gebouwen en sloegen zij drie dagen lang aanvallen van de politie af. die een einde wilde maken aan de bezetting.

De studentenbijeenkomst, een jaarlijks terugkerende gebeurtenis, was georganiseerd door Hanchongnyon (de Koreaanse Federatie van Universitaire Studentenraden.). De Hanchongnyon was de Zuid-Koreaanse afdeling van de pan-Koreaanse studentenvereniging Pomchonghangnyon (de Nationale Alliantie van Jongeren en Studenten voor de Eenwording van het Vaderland). De onlusten. die volgden op het verbod van de bijeenkomst door de autoriteiten. waren gewelddadiger dan normaal en er werd een recordaantal studenten opgepakt in verband met de ongeregeldheden. Van de 5.715 aangehouden studenten zouden er naar verwachting 500 worden vervolgd. Meer dan 1.000 studenten en politieagenten raakten gewond. Een politieagent overleed aan de hoofdwonden die hij had opgelopen tijdens de aanval op het universiteitsgebouw. De toestand van verschillende andere studenten en politieagenten zou kritiek zijn.

De demonstraties van de studenten vielen samen met de herdenking van het einde van de Japanse koloniale heerschappij in 1945, en werden gevoed door Koreaanse nationalistische gevoelens. Hun roep om eenheid op de Noord-Koreaanse voorwaarde van ,,een staat, twee systemen" en hun eis dat de Amerikaanse troepen van het schiereiland moesten verdwijnen, vond echter weinig weerklank bij de bevolking. De onbuigzame opstelling van de regering tegen de studenten kon bovendien naar verluidt op brede steun rekenen. De Noord-Koreaanse media daarentegen prezen de ,,vaderlandslievende studenten" en noemden de onderdrukking van de demonstraties ,.even gewelddadig als de massamoord te Kwangju".

Op 21 augustus waarschuwde president Kim tijdens een bijeenkomst van 292 rectoren van universiteiten dat de regering studentengroeperingen die .,gewelddadige demonstraties hielden ter ondersteuning van het communisme" niet zou tolereren.

Op 28 augustus maakte de regering bekend dat zij ,,gewelddadige studentenorganisaties met linkse sympathieën" als de Hanchongnyon wilde ontbinden. Diezelfde dag organiseerde de politie een zoekactie op 23 universiteiten waar zij zocht naar materiaal dat met de leiders van de organisatie samenhing. Op 29-30 augustus voerde zij nog meer razzia's uit op andere universiteiten. In deze drie dagen werden 766 studenten gearresteerd.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 8 augustus maakte president Kim Young Sam een kabinetswijziging bekend, bedoeld om de Zuid-Koreaanse ecoriomie te versterken. De belangrijkste benoeming was die van Han Seung Soo, afgevaardigde in de Nationale Assemblée voor de regerende NKP (voorgekomen uit de Liberaal-Democratisch Partij),tot vice-premier en minister van financiën en economie. Hij volgde Rha Woong Bae op, die verantwoordelijk werd gehouden voor het oplopende handelstekort van het land.

Er waren nog vijf andere wijzigingen. Lee Suk Chac werd als minister van data en communicatie vervangen door Kang Bong Kyun. Lee zelf werd benoemd op de belangrijke post van presidentiële hoofdadviseur voor economie. Koo Bohn Young, zijn voorganger als presidentieel economisch adviseur, werd benoemd tot minister van wetenschap en technologie. Lim Chang Yuel werd benoemd tot hoofd van het onlangs opgerichte ministerie van maritieme aangelegenheden en visserij. Lee Sung Ho werd benoemd tot minister van gezondheidszorg en welzijn. En Kim Yun Duk werd tweede staatsminister voor politieke zaken, verantwoordelijk voor vrouwenzaken. Naast deze benoemingen werd de hoge presidentiële secretaris voor politieke zaken Le Won Jong bevorderd van onderminister tot minister om het campagneteam voor de herverkiezing van president Kim in 1997 teversterken.

Ontslag defensieminister

Op 17 oktober werd minister van defensie Lee Yang Ho door president Kim Young Sam ontslagen, nadat in september de bemanning van een Noord-Koreaanse duikboot Zuid-Korea was binnengedrongen (zie KOREA) Lee werd opgevolgd door generaal Kim Dong Jin, die tot dan toe voorzitter van de Gezamenlijke Stafchefs was geweest

Naast Lee's ontslag maakte de president andere wijzigingen bekend. zoals de benoeming van de stafchef van het lege , generaal Yoon Yong Nam, tot opvolger van Kim als voorzitter van de Gezamenlijke Stafchefs. De commandanten van de drie Zuid-Koreaanse iegergroepen en de plaatsvervangend commandant van de gezamenlijke Amerikaanse en Zuid-Koreaanse strijdmacht werden eveneens vervangen, hetgeen algemeen werd beschouwd als een blijk van het ongenoegen van de president over het duikbootincident.

Lee's ontslag werd verder in verband gebracht met beschuldigingen van omkoperij die tegen hem waren ingebracht naar aanleiding van de toewijzing van legercontracten.

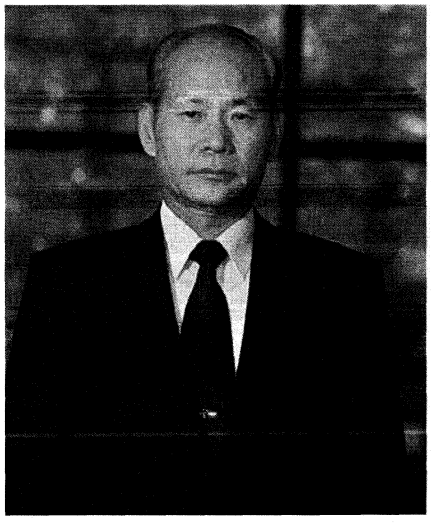
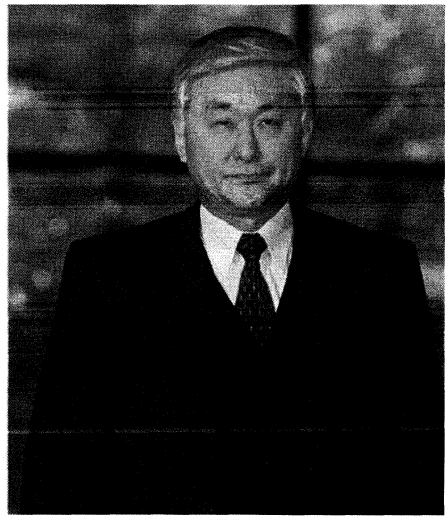
Hoewel Lee volhield dat hij onschuldig was, ondanks beschuldigingen van parlementsleden uit de oppositie, werd hij op 24 oktober verhoord door het Openbaar Ministerie in verband met de beschuldiging dat hij geld had ontvangen van het Daewoo-chaebol (handelsconglomeraat). Het Openbaar Ministerie verhoorde ook een directielid van Daewoo, dat volgens het Openbaar Ministerie had bekend Lee te hebben omgekocht in ruil voor een welwillende beoordeling van Daewoo's inschrijving op een helikoptercontract.

Op 11 november werd Lee officieel beschuldigd van omkoperij en het onthullen van staatsgeheimen. De oud-directeur van de Daewoo-groep en twee anderen werden eveneens aangeklaagd.

Op 17 december werd Lee schuldig bevonden en veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf en een boete van 150 mln won, ongeveer gelijk aan het bedrag dat hij aan steekpenningen had ontvangen van de afdeling zware industrie van het Daewoochaebol. Hoewel een aantal Daewoo-bestuurders eveneens schuldig werd bevonden, kregen zij voorwaardelijke straffen, omdat zij, naar het oordeel van de rechter, 'nodig waren om de belangen van de Zuid-Koreaanse auto-industrie in het buitenland te behartigen'.

Kabinetswijzigingen

Op 5 november trad minister van buitenlandse zaken Gong Ro Myung af. Hij

De veroordeelde oud-minister van defensie Lee Yang Ho (l.) en een van de schuldige Daewoo-bestuurders. Suk Jin Chul (r.),directeur van het l001s-Zuid-Koreaanse autobedrijf Daewoo-FSO (archieffotovan 26 oktober 1996). Foto EPA

werd een dag later opgevolgd door Yoo Chong Ha, een carrièrediplomaat die sinds 1994 presidentieel veiligheidsadviseur was geweest.

Hoewel Gong zei af te treden om gezondheidsredenen, verschenen er berichten in de pers dat hij tijdens de Koreaanse oorlog in het Noord-Koreaanse leger had gediend, alvorens over te lopen naar Zuid-Korea. Een andere verklaring die werd gegeven, was dat hij gedwongen zou zijn geweest af te treden, omdat hij werd beschuldigd van corruptie. Deze beschuldiging kon echter niet hard worden gemaakt. Gong was in aanvaring gekomen met president Kim Young Sam ten aanzien van het Noord-Korea-beleid. Na de infiltratie van de Noord-Koreaanse duikboot in september (zie boven) had Kim een onverzoenlijke houding tegenover Noord-Korea aangenomen. Yoo had hem hierin gesteund.

Op 13 november trad minister van gezondheidszorg en welzijn Lee Sung Ho af na te zijn beschuldigd van omkoperij. Hij werd opgevolgd door Sohn Hak Kyu.

Lee, die in augustus was benoemd (zie boven), werd ervan beschuldigd 160 mln won (ongeveer $200.000) te hebben aangenomen van de Koreaanse Optometrische Associatie (een vakorganisatie van opticiens). die ijverde voor wetswijzigingen. waardoor haar leden het monopolie op de verkoop van brillen zouden krijgen. Lee's echtgenote werd ervan beschuldigd het geld te hebben geaccepteerd. Zij werd op 13 november door de procureur-generaal in Seoel ondervraagd. Direct nadat Lee's aftreden was bekendgemaakt, werd hij eveneens ondervraagd.

Het schandaal bracht president Kim ernstig in verlegenheid, Hij had zichzelf stelselmatig gepresenteerd als een onkreukbare tegenstander van corruptie. De situatie was des te pijnlijker koor hem, omdat nauwelijks een maand eerder minister van defensie Lee Yang Ho was ontslagen op beschuldiging van omkoperij (zieboven).

Nieuwe wijzigingen

President Kim Young Sam bracht op 20 december opnieuw veranderingen aan in zijn regering, in wat algemeen werd beschouwd als een poging om het imago van zijn regering op te vijzelen in de nasleep van de recente schandalen waarbij kabinetsleden betrokken waren. De wijziging werd klaarblijkelijk teweeggebracht door de bevordering van de oud-minister van wetenschap en technologie, Koo Bohn Young, tot ambassadeur van Zuid-Korea bij de OESO (zieonder).

De samenstelling van het nieuwe Zuid-Koreaanse kabinet was als volgt:

Premier - Lee Soo Sung; vice-premier. financiën en economie- Han Seung Soo; vice-premier, nationale eenwording - Kwon O Kie; buitenlandse zaken - Yoo Chang Ha: binnenlandse zaken - Kim Woo Suk; justitie - Hhn Woo Mahn: defensie - generaal Kim Dong Jin; land- en bosbouw - Jeong Shi Chae*; handel, industrie en energie - Ahn Kwang Koo*: data en communicatie - Kang Bong Kyun; milieu - Kang Hyon Wook*: gezondheidszorg en welzijn - Sohn Hak Kyu; arbeid - Chin Yom - onderwijs - Ahn Byung Young; cultuur en sport - Kim Young Soo: bouw en vervoer - Choo Kyung Suk: maritieme aangelegenheden en visserij - Shin Sang Woo: regeringsbestuur - Kim Han Kyu"; wetenschap en technologie - Kim Young Chin*; voorlichting - Oh In Hwan; wetgeving - Song Jong Eui*;directeur van het bureau voor patriotten en veteranen - Oh Jung So*; eerste staatsminister voor politieke aangelegenheden - Shin Kyung Shik* tweede staatsminister voor politieke aangelegenheden - Kim Yun Duk

*Nieuwe benoeming

SPIONAGESCHANDAAL

In septembe werd de Zuid-Koreaanse regering in verlegenheid gebracht door de beschuldiging dat een staflid van de Zuid-Koreaanse ambassade in Washington kapitein ter zee Raek Dong Il een spion zou zijn De zaak kwam op 24 septembei aan het licht, toen Robert Chaegon Kim werd gearresteerd Kim werkte bij de Amerikaanse marine-inlichtingendienst en werd ervan beschuldigd geheime informatie te hebben doorgespeeld aan Baek

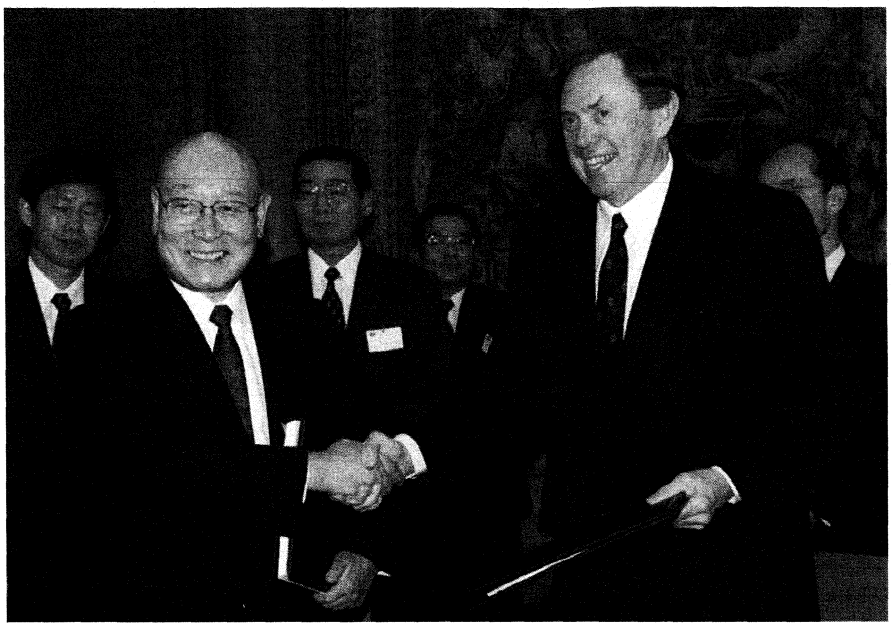
De 56-jarige, in Korea geboren Kim was een computerspecialist en werkzaam bij de Amerikaanse marine-inlichtingendienst in Maryland. In 1974 had hij de Amerikaanse nationaliteit verkregen. Hij werd voorgeleid voor een federale rechtbank in Virginia en beschuldigd van het doorspelen van vertrouwelijke en geheime informatie. Een meer specifieke en uitgebreide tenlastelegging zou naar verwachting later volgen. Tevens werd bekendgemaakt dat Kims activiteiten sinds mei op de voet waren gevolgd door een Amerikaans contraspionageteam.

De Zuid-Koreaanse regering gaf op 26 september een verklaring uit, waarin zij ontkende op de hoogte te zijn van het geval. Wel zou Baek onmiddellijk worden teruggeroepen.

LIDMAATSCHAP OESO

Op 11 oktober ging de in Parijs gevestigde Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Organization for Economic Co-operation and Development, OESO) akkoord met de voorwaarden voor Zuid-Korea's toetreding, nadat hierover meer dan een jaar onderhandelingen waren gevoerd. Zuid-Korea kreeg het recht de uitvoering van een aantal OESO-bepalingen uit te stellen, onder meer op het gebied van de liberalisering van de handel en de investeringen, de landbouw, het milieu en financiën.

Op 25 oktober werd Zuid-Korea officieel uitgenodigd toe te treden tot de OESO. Voordat Zuid-Korea's lidmaatschap zou ingaan, moest het Zuid-Koreaanse parlement de akte van toetreding ratificeren. Het was echter geen uitgemaakte zaak dat dit zou gebeuren, aangezien de regering slechts beschikte over een krappe absolute meerderheid in het parlement (zie pag. 658/3 e.v.-'96) en de twee grootste oppositiepartijen en een aantal parlementsleden van de rege-

Na ondertekening van het toetredingsverdrag op 25 oktober 1996 in Parijs schudden de Zuid-Koreaanse minister van buitenlandse zaken Gong Ro Myung (l) en OESO-secretaris-generaal Donald Johnston (r) elkaar de hand Foto EPA

ringspartij zich hadden uitgesproken tegen het OESO-lidmaatschap met als argument dat de omvang van de vereiste liberalisering van de financiën zou leiden tot destabilisatie van de economie.

Nationale Assemblée gaat akkoord met toetreding

Op 26 november ging de Nationale Assemblée met 159 tegen 101 stemmen, bij 2 onthoudingen, akkoord met de toetreding van Zuid-Korea tot de OESO, waardoor het formele lidmaatschap vóór het eind van het jaar een stuk dichterbij kwam. De twee belangrijkste oppositiepartijen stemden tegen het voorstel.

In december trad Zuid-Korea formeel als 29ste lid toe tot de OESO.

(Vor.ber.pag. 658/3 e.v.- 1996)

MALEISIË

DEELSTAATVERKIEZINGEN IN SERAWAK

Bij de deelstaatverkiezingen in Serawak die op 7-8 september 1996 werden gehouden (voor de vorige deelstaatverkiezingen in september 1991, zie pag.120/3-'92) behield de regeringscoalitie Barisan Nasional (BN, Nationaal Front) de regeringsmacht over de oostelijke deelstaat.

In de strijd om de 62 zetels in het deelstaatparlement wonnen de in de BN verenigde partijen 57 zetels, behaalde de oppositionele Democratische Actiepartij (DAP) drie zetels en gingen de overige twee zetels naar onafhankelijke kandidaten. De belangrijkste partij in de BN in Serawak was de Parti Pesaka Bumiputra Bersatu (PBB) onder leiding van premier Abdul Taib Mahmud. De andere coalitiepartijen waren de Serawak United People's Party (SUPP), de Parti Bansa Dayak Sarawak (PBDS) en de Sarawak National Party (SNAP).

ALGEMENE VERGADERING UMNO

Tijdens de algemene vergadering van de United Malays National Organization [UMNO, de grootste partij in de regeringscoalitie van het BN], die plaats vond van 9-12 oktober en waarbij de driejaarlijkse partijverkiezingen werden gehouden, werden premier Mahathir Mohamed en vice-premier en minister van financiën Anwar Ibrahim zonder tegenkandidaten herkozen tot respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter van de UMNO. Anwar werd alom beschouwd als de gedoodverfde opvolger van Mahathir. Het was echter opmerkelijk dat na de verkiezingen voor de algemene raad van de UMNO er meer aanhangers van Mahathir in terugkeerden dan van Anwar, wiens zogeheten ,,VisieTeam" bij de vorige partijverkiezingen in 1993 een dominerende rol had gespeeld (ziepag. 296/2 e.v.-'94).

De eerste verkiezingen op 9 oktober vielen uit in het voordeel van aanhangers van Anwar. Zijn bondgenoot Zahid Hamidi nam het voorzitterschap van de jongerenvleugel van de UMNO over van Rahim Thamby Chik (die in januari 1996 in zijn functie was hersteld na te zijn vrijgesproken van beschuldigingen van seksueel wangedrag en corruptie. zie pag. 302/2-'96). Onderminister Siti Zaharah Sulaiman van volksgezondheid versloeg minister Rafidah Aziz van internation ale handel en industrie in de strijd om het leiderschap van de vrouwenorganisatie van de partij.

Maar bij de verkiezingen voor de drie plaatsvervangende partijvoorzitters en de 23 leden tellende Opperste Raad, het belangrijkste beleidsbepalende orgaan van de partij: kreeg het Anwar-kamp op 10 oktober een aantal tegenslagen te verwerken. De zittende vice-voorzitters vormden het zogeheten ,.Visie-Team", dat bestond uit Muhyiddin Yassin (minister van jeugd en sport), Najib Tun Razak (minister van onderwijs) en Mohammed Mohammed Taib (premier van de deelstaat Selangor). De *Far Eastern* Econornic Review van 24 oktober schreef dat het team ,,uiteengevallen" was en dat alleen Muhyidden nog een loyale aanhanger van Anwar bleef. Ondanks de steun van Anwar werd Muhyidden gemakkelijk verslagen. Najib en Mohammed werden herkozen. Muhyiddin werd opgevolgd door minister van buitenlandse zaken Abdullah Ahmad Badawi, die een aanhanger was van Mahathir. Volgens het bericht in de *Far Eastern* Econornic Review ging bijna 80 procent van de zetels van de Opperste Raad naar bondgenoten van Mahathir.

In een emotionele rede tot de UMNO-afgevaardigden viel Mahathir op 10 oktober de corruptie binnen de partij aan en smeekte hij de afgevaardigden niet op corrupte leiders te stemmen. In tranen zei hij tegen de afgevaardigden bang te zijn dat corruptie de UMNO zou vernietigen, dat de Maleisiërs ten onder zouden gaan en dat het land ,,zou vervallen in zijn vroegere staat van armoede, chaos en instabiliteit". Het buitenland, zo waarschuwde hij, zou ,,onsuitlachen".

SEMANGAT '46 ONTBONDEN EN WEER OPGEGAAN IN UMNO

De oppositionele Semangat '46 werd op 6 oktober officieel ontbonden. Haar leden werden op 8 oktober officieel en bloc geaccepteerd als lid van de UMNO. De leider van Semangat '46, Tengku Sri Razaleigh Hamzah, had in mei bekend-

gemaakt weer te willen terugkeren naar de UMNO (zie pag. 514/3 e.v.-'96).

Semangat '46 was in 1989 door Razaleigh opgericht als een voornamelijk uit Maleisiërs bestaande rivaal van UMNO (zie pag. 768/2-'96).

BEGROTING 1997 GEPRESENTEERD

Op 25 oktober presenteerde minister van financien Anwar Ibrahim de begroting voor 1997 aan de Dewan Rakyat (Huis van Afgevaardigden (voor begruting voor 1996 zie pag. 302/1 e.v.-96)

De uitgaven werden vastgesteld op 59,98 mrd ringgit en de inkomsten op 60,78 mrd ringgit, wat neerkwam op een begrotingsoverschot, na verrekening van de schuldaflossing, van 2,45 mrd ringgit ($1= 2,5063 ringgit op 25 oktober 1996). De *Financial* Times van 26 oktober noemde de begroting in ,,fiscaal opzicht conservatief" en erop gericht ,,deeconomie licht af te remmen en een tijdperk in te luiden waarin de groei steeds meer zou worden gebaseerd op intellectuele creativiteit dan op productie".

De regering voorspelde in haar economisch rapport voor 1996-'97 dat de groei van het bruto binnenlands product (BBP) (9,5 procent in 1995) zou afnemen tot 8,2 procent in 1996 en 8,0 procent in 1997.

CONFLICT MET INDONESIË OVER EILANDEN

Op 7 oktober kwamen Maleisië en Indonesië overeen hun aanspraken op de eilanden Ligitan en Sipadan voor te leggen aan het Internationaal Gerechtshof (International Court of Justice, ICJ) (voor besprekingen in januari 1994, zie pag. 297/3 e.v.-'94). Het akkoord werd bereikt tijdens een ontmoeting tussen premier Mahathir en de Indonesische president Soeharto in Kuala Lumpur.

Op 7 oktober zei Mahathir op de Maleisische televisie dat de kwestie eigenlijk was opgelost en dat Maleisië zich bij elke uitspraak van het Hof zou neerleggen.

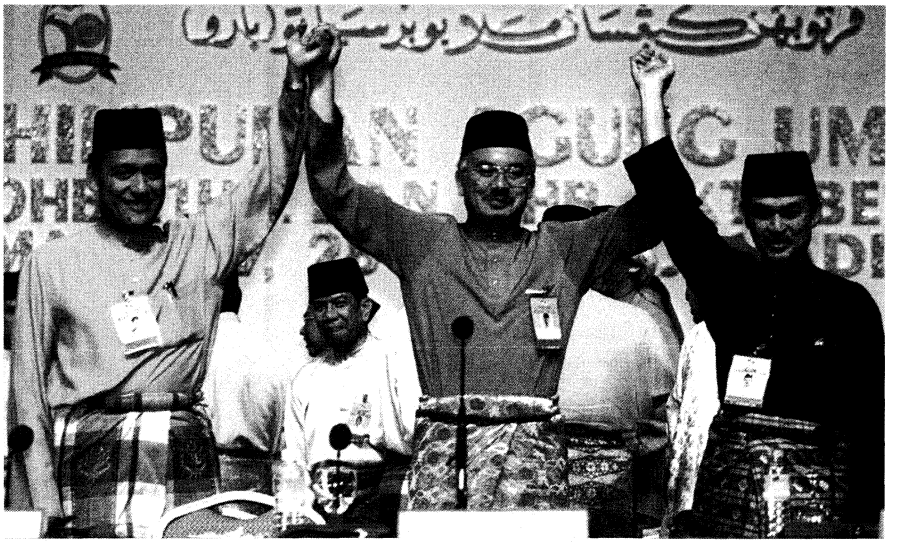
TROPISCHE STORM

Als gevolg van de tropische storm, die op 25 december over de oostelijke deelstaat Sabah trok, kwamen meer dan 162 mensen om het leven.

(Vor.ber. pag. 514/2 e.v. - 1996)

Semangat '46-leider Tengku Sri Razaleigh Hamzah tijdens een persconferentie in Kuala Lumpur op 16 mei 1996 Foto AFP

Op 10 oktober 1996 werden tijdens de algemene vergadering van de UMNO in Kuala Lumpur drie plaatsvervangende partijvoorzitters gekozen: (v.l.n.r.) eerste minister van Selangor, Mohammed Mohammed Taib, minister van onderwijs Najib Tun Razak en minister van buitenlandse zaken Abdullah Ahmad Badau-i. Foto EPA

SINGAPORE

BEGROTING 1996-1997 GEPRESENTEERD

Minister van financiën Richard Hu Tsu Tau legde op 28 februari 1996 de begroting voor 1996-'97 aan het parlement voor.

In de begroting werd uitgegaan van lopende inkomsten van $S 25,95 mrd tegenover uitgaven ten bedrage van $S 18,9 mrd ($1,00 = $S 1,412 op 1 maart 1996). Het beraamde begrotingsoverschot van $S 7.05 mrd bood ruimte voor een verlaging van de tarieven van de inkomstenbelasting met 0,5 tot 5 procent. Minister Hu Tsu Tau maakte tevens bekend dat de tarieven van de vennootschaps- en vermogensbelasting met een procent zouden worden verlaagd tot respectievelijk 26 en 12 procent.

GRONDWETSWIJZIGINGEN

Op 28 november ging het parlement akkoord met een aantal grondwetswijzigingen die waren bedoeld om de rol van de president te herzien en het kiesstelsel te hervormen.

Deze wijzigingen gaven de regering de bevoegdheid een referendum uit te schrijven, als de president zijn veto uitsprak over een grondwetswijziging, of

de president te passeren als hij het oneens was met benoemingen van hoge ambtenaren.

De grondwet van Singapore was in 1991 gewijzigd om van het presidentschap een gekozen functie te maken en de presidentiële bevoegdheden te vergroten (zie pag. 132/2 e.v.-'91: 280/2-'91). Vandaar dat Ong Teng Cheong, in tegenstelling tot zijn voorgangers. sinds zijn verkiezing tot president in augustus 1993 over de bevoegdheid beschikte om zijn veto uit te spreken over belangrijke kabinetsbesluiten aangaande de begroting, de benoeming van hoge ambtenaren en. heel cruciaal, de besteding van 's lands enorme financiële reserves (zie pag. 812/3 e.v.-'93). Door de jongste grondwetsherziening kreeg de regering het recht een referendum uit te schrijven, als de president zijn veto uitsprak over bepaalde wijzigingen van de grondwet. Het parlement zou verder met een tweederde meerderheid een veto van de president over de benoeming van hoge ambtenaren ongedaan kunnen maken, als hij het advies van de Raad van Presidentiële Adviseurs niet had opgevolgd. Volgens de regering waren deze wijzigingen noodzakelijk om de oorspronkelijke bedoeling van het besluit om de ceremoniële functie van president te veranderen in een rechtstreeks gekozen post, duidelijk te laten uitkomen.

Het parlement gaf ook zijn goedkeuring aan een grondwetswijziging om het aantal districten met meer dan één afgevaardigde, de zogenaamde kiesdistricten met vertegenwoordigers uit de bevolkingsgroepen (Group Representational Constituencies, GRC), uit te breiden. De oppositie, die slechts vier van de 81 zetels in het parlement bezette. verzette zich tegen de wijziging met als argument dat de oppositie op die manier moeilijker zetels zou kunnen behalen.

(Vor.ber.pag. 232/1-1996)

TAIWAN

VERDEELDHEID OVER HERBENOEMING PREMIER. NIEUWE REGERING. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Op 5 juni 1996 besloot president Lee Teng-hui zijn vice-president Lien Chan te handhaven als premier zonder de zaak aan het parlement voor te leggen. Hij veroorzaakte hiermee een constitutionele crisis en lokte in brede kringen de beschuldiging uit dat het regeringssysteem van Taiwan nu meer presidentieel was dan parlementair

Op 11 juni besloot de oppositie. gerugge-steund door sommige leden van de regerende Nationale Partij (KMT),met 80 tegen 67 stemmen dat Lee de benoeming moest voorleggen aan de Wetgevende Yuan (het parlement) Deskundigen waren bet er niet over eens of de stemming bindend was voor Lee, maar de oppositie waarschuwde dat als de eis genegeerd zou worden ze een boycot zou beginnen die het parlement zou lamleggen Parlementsleden waren van mening dat Lee's beslissing een uitholling betekende van het principe van checks and balances dat het evenwicht van de drie machten moest bewaren, omdat Lien nu zowel als premier als vice-president zou moeten optreden Bovendien was de benoeming in strijd met de verkiezingsbeloften van de president

In januari (zie pag. 373/3-'96) was Lien officieel afgetreden als premier. voordat het nieuwe parlement (zie pag. 150/2/3-'96) was beëdigd. Op 28 februari was hij vervolgens herbenoemd en beëdigd als premier in een interimregering (zie pag. 373/3 en 374/1-'96). Het was de bedoeling dat hij die functie zou blijven bekleden tijdens de presidentsverkiezingen van maart (waarbij hij als Lee's running-mate kandidaat stond voor het vice-presidentschap - zie pag. 373/2/3-'96) en tot er een nieuwe regering was gevormd nadat Lee in mei voor een nieuwe termijn als president was beëdigd (zie boven). KMT-woordvoerders meenden dat een tweede herbevestiging van Lien niet nodig was, aangezien Lee al besloten had hem te laten aanblijven. Waarnemers meenden dat Lee Lien herbenoemd had om te voorkomen dat hij in het parlement verslagen zou worden, waar de KMT een krappe meerderheid had van twee zetels.

Samenstelling kabinet

Op 8 juni kondigde Lee aan dat er een nieuwe Uitvoerende Yuan (kabinet) was samengesteld met 40 leden.

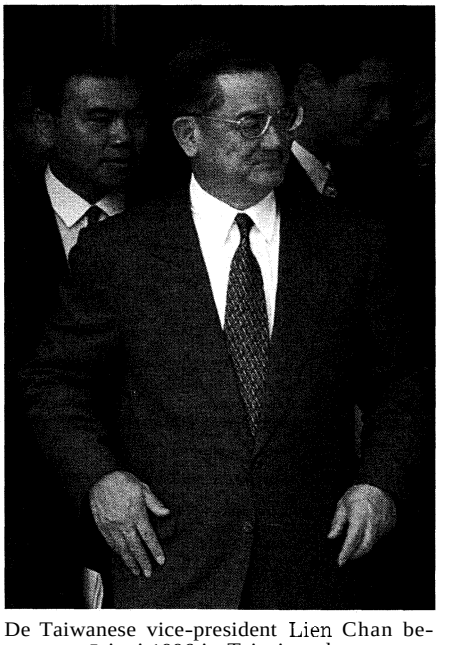
De oppositie en sommige media beweerden dat de nieuwe benoemingen aantoonden dat Lee was teruggekomen op zijn hervormingsbelofte en met name op zijn gelofte om de corruptie aan te pakken. De zakenwereld was blij met de veranderingen en met de verzekering van de regering dat het nieuwe kabinet er speciaal op gericht was om het concurrerend vermogen van Taiwan te vergroten opdat het zich zou plaatsen in de top vijf van de wereldeconomie.

De degradatie van de populaire voormalige minister van justitie Ma Ying-jeou, die bekend stond om zijn kruistocht tegen drugs en corruptie, werd toegeschreven aan de roep om zijn verwijdering vanuit machtige facties binnen de KMT Ook Liu Chao-shiuan, die zich als minister van transport en communicatie verzet had tegen het maken van afsp aken over offertes en criminele verwikkelingen bij de toekenning van contracten bij openbare werken, was gedegradeerd Liu was benoemd tot voorzitter van de nationale wetenschapsraad en opgevolgd door zijn plaatsvervanger.

John Chang Hsiao-yen, kleinzoon van KMT-oprichter Chiang Kai-shek, werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken in plaats van Frederick Chien, die voorzitter werd van de Nationale Assemblée. Wang Chih-kang, tot dan toe voorzitter van de commissie voor vrije handel werd minister van economische zaken. Zijn voorganger, Chiang Ping-kun, verving vice-premier Hsu Li-teh als voorzitter van de invloedrijke Raad voor Economische Planning en Ontwikkeling.

De portefeuilles in de Uitvoerende Yuan waren als volgt verdeeld:

Vice-president en premier - Lien Chan; vice-premier, voorzitter van de commissie ter behartiging van consumentenbelangen - Hsu Li-teh+; binnenlandse zaken - Lin Feng-cheng*; buitenlandse zaken - John Chang Hsiao-yen*; nationale defensie - generaal Chiang Chung-ling; financiën - Paul Chiu*: ondenvijs - Wu Jin*; justitie - Liao Cheng-hao"; economische zaken - Wang Chih-kang*; transport en communicatie - Tsai Chao-yang*: secretaris-generaal - Cao Shou-po*; zonder portefeuille - mevr. Shirley Kuo Wan-jung;

De Taiwanese vice-president Lien Chan begroet op 5 juni 1996 in Taipei aanhangers na afloop van zijn herbenoeming tot premier.
Foto *EPA*

Parlementslid Chien Hsi-chieh van de oppositionele Democratische Progressieve Partij (DPP) leest op 11 juni 1996 een 'overlijdensbericht' voor 'ter nagedachtenis aan' de dood van het constitutioneel uitgangspunt van 'checks and balances'. Foto *EPA*

zonder portefeuille - Ma Ying-jeou+; zonder portefeuille - Lin Chen-kuo+; zonder portefeuille - Yang Shih-chien*: zonder portefeuille - Tu Te-chi*;zonder portefeuillr - Yeh Chin-feng*; zonder portefeuille - Tsai Cheng-wen*: voorzitter commissie van Mongoolse en Tibetaanse zaken - Li Hou-kao: voorzitter commissie Chinese overzeese aangelegenheden - James Chu*: directeur-generaal van het algemene commissariaat van begroting, financiële administratie en statistieken - Wei Tuan*; directeur-generaal van de centrale personeelsadministratie - Chen Keng-chin: directeur-generaal van de inlichtingendienst van de regering - Su Chi*: directeur-generaal van het departement van volksgezondheid - mevr. Chang Po-ya; hoofd van het bestuur voor milieubescherming - Tsai Hsun-hsiung* directeur van het nationale paleismuseum - Chin Hsiao-yi*; voorzitter van de raad voor zaken van het vasteland - Chang King-yu; voorzitter van de raad voor economische planning en ontwikkeling - Chiang Ping-kun+; voorzitter van de commissie van beroepsbegeleiding van gepensioneerde militairen - Yang Tin-yun; voorzitter van de nationale jeugdcommissie - Wu Wan-lan*; voorzitter van de raad van atoomenergie - Hu Chin-piao*: voorzitter van de nationale wetenschapsraad - Liu Chao-shiuan+; voorzitter van de commissie van onderzoek, ontwikkeling en evaluatie - Huang Ta-chou*; voorzitter van de landbouwraad - Chiu Mao-ying*: voorzitter van de raad voor culturele planning en ontwikkeling - mevr. Lin Cheng-chih*;voorzitter van de raad voor arbeidszaken - Hsieh Shen-shan; voorzitter van de commissie van rechtvaardige handel - mevr. Cao Li-teh*: voo zitter van de commissie van openbare gebouwen - Ou Chin-teh*; voorzitter van de centrale kiescommissie - Lin Feng-cheng*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

Begroting 1996-1997 door Wetgevende Yuan goedgekeurd

Op 5 juni keurde de Wetgevende Yuan na twee maanden debatteren eindelijk een begroting goed van T$ 1 196 mrd voor het financiele jaar, lopend tot 30 juni 1997 ($1 00 = 27 727 v on op 7 jun 1956)

De begroting ging ervan uit dat de uitgaven met 5.4 procent zouden stijgen vergeleken met het voorafgaande jaar, tegenover de n 8 procent stijging die de regering beoogd had

Toenadering tot oppositie voor samenwerking bij grondwetshervorming

Op 3 juli gaf president Lee Teng-hui zijn regerende Kwomintang (KMT) opdracht na te denken over samenwerking met zowel de grootste oppositiepartij. de Democratische Progressieve Partij (DPP),als met de Nieuwe Partij (NP).

Lee zei dat een dergelijke samenwerking cruciaal was voor de grondwetshervorming, aangezien de KMT niet beschikte over de vereiste drievierde meerderheid in de Nationale Assemblée (waar de KMT iets meer dan de helft van de 334 zetels bezette).

Vechtpartijen in Nationale Assemblée

Bij de opening van de jaarlijkse zitting van de Nationale Assemblée op 4 juli brak groot tumult en een fel handgemeen uit, toen de oppositionele Democratische Progressieve Partij (DPP) de verkiezing van een KMT-kandidaat tot voorzitter aanvocht. Uiteindelijk werd oud-minister van buitenlandse zaken Frederick Chien Fu gekozen.

KMT-secretaris-generaal treedt af

Op 16 juli trad KMT-secretaris-generaal Hsu Shui-teh af. President Lee benoemde hem vervolgens tot voorzitter van de Onderzoeks-Yuan, die verantwoordelijk was voor ambtelijke benoemingen. De Nationale Assemblée moest de benoeming nog goedkeuren.

Nieuwe voorzitter van Controlerende Yuan

Op 26 augustus Wang Tso-yung door de Wetgevende Yuan gekozen tot nieuwe voorzitter van de Controlerende Yuan, het regeringsbureau dat was belast met de bestrijding van de corruptie (voor benoeming van waarnemend voorzitter in 1995, zie pag.148/3 e.v.-'96).

Wang kreeg 252 stemmen bij de stemming waarbij alle 334 afgevaardigden op twee na hun stem uitbrachten De DPP en de NP ontkenden dat de uitslag van de stemming wees op samenwerking tussen de verschillende partijen Zij betoogden dat het om een vrije stemming ging er dat u n e t w a r o n geraadpleegd bij de nominaties Als leden van de Controlerende Yuan werden verder gekozen oud-DPP-voorzitter Chiang Peng-chien met 217 stemmen en Yeh Yao-peng met 197 stemmen

Regeringscampagne tegen georganiseerde misdaad

Op 22 september arresteerde de politie Chiang Chi-pih, de bekende leider van de Bende van de Vier Zeeën, de op een na grootste triade (criminele organisatie) op het eiland, toen hij naar de VS probeerde te vertrekken.

Eerder die maand waren tientallen gangsters gearresteerd in het kader van een regeringscampagne tegen de georganiseerde misdaad. Een van hen was Tsai Kuan-lun, die in berichten uit dezelfde tijd ook de leider van de Vier Zeeën-bende was genoemd. Andere gangsters ontsnapten naar verluidt naar het buitenland, van wie velen naar Macao. Critici van de regering betoogden dat de campagne niet afdoende was, aangezien corrupte ambtenaren feitelijk immuniteit genoten.

In een verrassende bekentenis op televisie, waarover op 7 september werd bericht, gaf Lo Fu-chu, een onafhankelijk lid van het parlement, toe dat hij de ,,geestelijke leider" was van het Verbond van het Hemelse Pad, een van de grootste triades van het land.

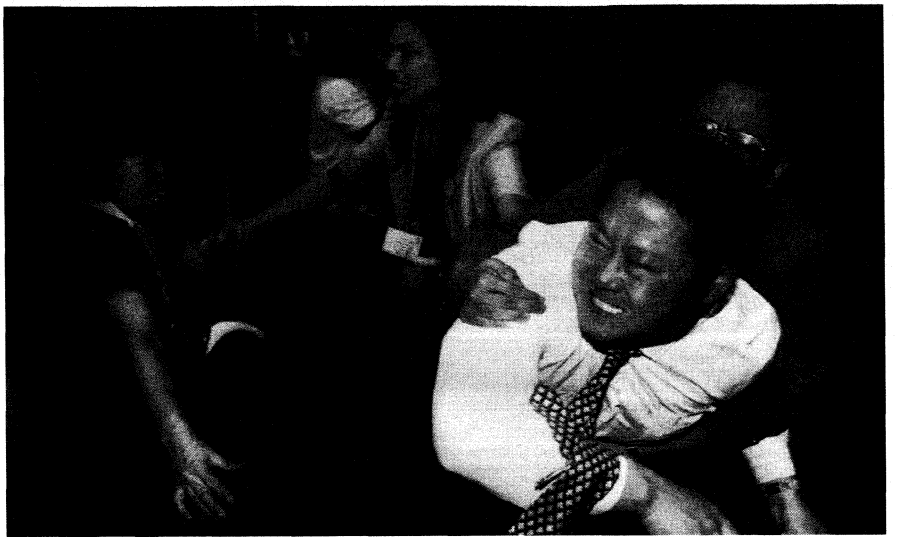
Oprichting nieuwe partij

Op 6 oktober werd de Taiwanese Onafhankelijkheidspartij opgericht die zich ten doel stelde Taiwan van het vasteland te scheiden.

Li Chen-yuan, lid van de Academia Sinica, het beroemdste academische genootschap van het land, werd gekozen tot president, en de advocaat Li Shenghsiung tot secretaris-generaal van de nieuwe partij.

Parlementaire stemming over kerncentrale

Dankzij een stemming in de 164 leden tellende Wetgevende Yuan op 18 oktober kon de regering doorgaan met de bouw

De vechtende parlementariers Chen tsang-hung (r.)en Ting Yung-sun (l.)van resp. de KMT en de oppositionele DPP worden op 5 juli 1996 in de Nationale Assemblée in Taipei door collegae uit elkaar gehaald. Foto *EPA*

van de omstreden vierde kerncentrale van het land. die sedert 1986 stil lag. Afgevaardigden van de oppositionele DPP en van de NP boycotten de stemming en poogden te verhinderen dat de voorzitter de uitslag bekendmaakte. Buiten het parlement vochten ongeveer honderd betogers met de oproerpolitie.

De stemming kwam nadat de regering voor het eerst gebruik had gemaakt van haar bevoegdheid om krachtens artikel 57 van de grondwet haar veto uit te spreken over wetten die volgens haar in strijdwaren met het nationale belang. Zij gebruikte het veto om een besluit uit mei 1996 te annuleren. waarmee de Wetgevende Yuan de $ 4.5 mrd die voor de bouw van de centrale bij het noordelijke kustdorp Kungliao was bestemd, had geblokkeerd. Het veto kon alleen door een tweederde meerderheid in de Wetgevende Yuan ongedaan worden gemaakt. Bij de uiteindelijk stemming op 18 oktober was de uitslag 83 stemmen vóór het veto, geen enkele stem tegen en twee onthoudingen.

Op 15 oktober verhinderden DPP-afgevaardigden premier en vice-president Lien Chan de toegang tot het parlement, waar hij het regeringsstandpunt wilde verdedigen. De oppositie riep op tot een ,,kernoorlog" om het project te stoppen, terwijl de staatselektriciteitsmaatschappij zei dat de bouw nog zeker acht jaar zou duren.

SCHADE DOOR TYCOON

Op 31 juli-1 augustus raasde de tyfoon „Herb" over het land. Met 44 doden, meer dan 200 gewonden, tientallen vermisten en duizenden anderen geïsoleerd in afgelegen dorpen was Herb de zwaarste storm in dertig jaar. De schade werd geraamd op ongeveer $700 mln.

SPANNINGEN OVER DIAO YU-EILANDEN

Het slepende conflict met Japan over de soevereiniteit van de onbewoonde Diao Yu-eilanden (in Japan Senkaku-eilanden genoemd. zie ook pag. 63/1 e.v.-'97) leidde medio juli tot diplomatieke spanningen. De eilanden - ongeveer 200 km ten noord-oosten van Taiwan en 300 km ten westen van het Japanse eiland Okinawa - vormden sedert 1972 een twistappel tussen de twee landen.

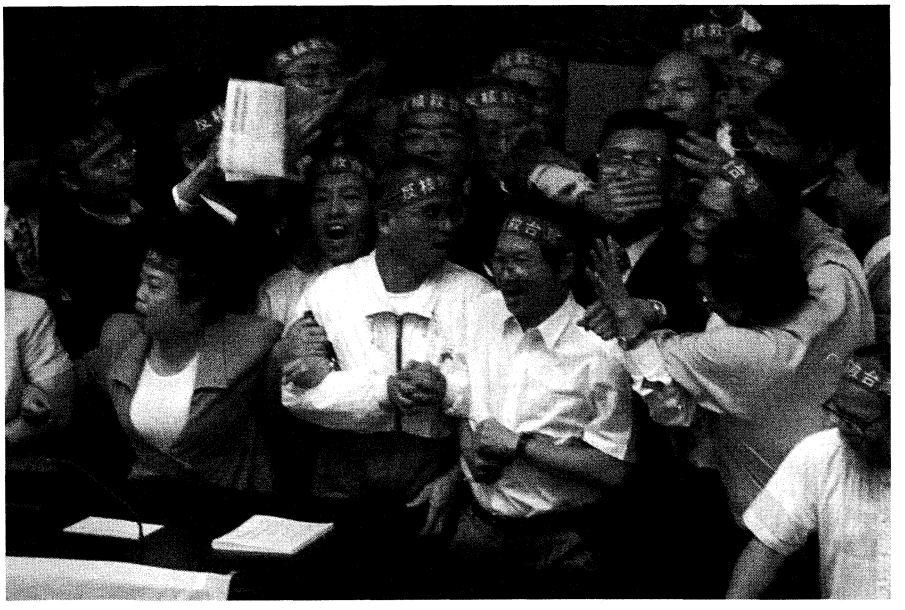
Op 13 juli richtte de Japanse Jeugdfederatie op een van de eilanden een vijf meter hoge vuurtoren op die werkte op zonne-energie. Naar verluidt verklaarde de Japanse regering op hetzelfde moment dat zij de eilanden met ingang van 20 juli zou opnemen in de exclusieve economische zone van 200 mijl. Op 18 juli diende de Taiwanese regering een officieel protest in bij Japan over de bouw van de vuurtoren.

BETREKKINGEN WET CHINA. POGINGEN OM DIALOOG TE HERVATTEN

Op 2-6 juli werd in de Taiwanese media veel aandacht besteed aan voorzichtige pogingen om de bilaterale dialoog tussen China en Taiwan over wederzijdse betrekkingen nieuw leven in te blazen.

Sedert januari 1994 (zie pag. 374/3-'94) hadden er geen gesprekken of wederzijdse bezoeken plaatsgevonden tussen de Taiwanese Straits Exchange Foundation (SEF)en dc Chinese Association for Relations Across the Taiwanese Straits (ARATS). Deze organen waren in het leven geroepen om kwesties te bespreken over onder meer illegale immigratie, smokkel en visserijgeschillen. Op **3** juli deed de SEF het voorstel om de dialoog voor te zetten maar dit initiatief strandde, toen de ARATS herhaalde dat de aanvaarding van het principe ,,een en ondeelbaar China" een voorwaarde was voor iedere dialoog.

Op 2 juli beklemtoonde president Lee Teng-hui dat Taiwan nooit hereniging met China zou aanvaarden onder de formule van ,,eenland, twee systemen",

Afgevaardigden van de belangrijkste oppositiepartijen proberen op 18 oktober 1996, door parlementsvoorzitter Liu Sung-fan het spreken te beletten, de bekendmaking van de uitslag van de parlementaire stemming over de kerncentrale te verhinderen. Foto EPA

die China had voorgesteld voor Hongkong en Taiwan.

Op 11 juli kwam Lee opnieuw met een voorstel dat hij voor liet eerst in mei had gedaan (zie pag 593/2/3 -'96) om een ,,vredesreis" naar China te maken waar hij een topontmoeting tussen hemzelf en de Chinese leiders wilde bijwonen Het Chinese ministerie van buitenlandse zaken deed Lee's voorstel af als ,,verbale publiciteit"

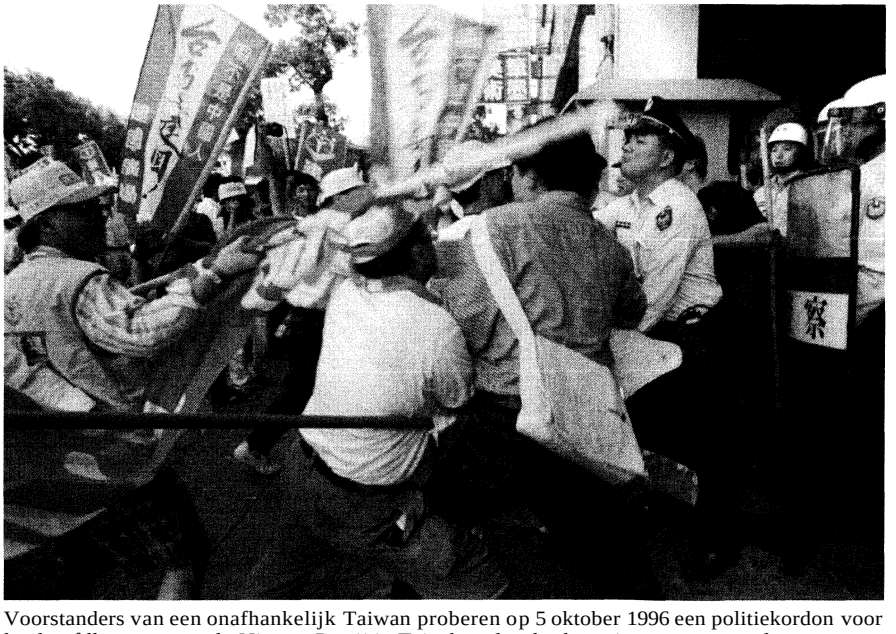
Op 11 juli vond in Taipei een ontmoeting plaats tussen functionarissen van de (Chinese) China National Overseas Offshore Oil Co. en hun collega's van de (Taiwanese) staatsoliemaatschappij Chinese Petroleum om een contract te tekenen over de gezamenlijke olie- en gasexploratie in de Zuid-Chinese Zee. Chinese Petroleum zou deelnemen in de joint venture middels een in Panama gevestigde dochteronderneming (voor exploratiecontract tussen Chinesr Petroleum en Conoco, zie pag.376/1 e.v.-'96).

Tijdens een bezoek aan Taipei zei de voorzitter van de effectenbeurs van Sjanghai, Yang Xianghai, op 24 juli dat de Chinese financiële markten konden profiteren van Taiwans voorbeeld. Het bezoek aan Taiwan van een handelsdelegatie uit de Chinese provincie Fujian op 8-17 juli werd beschouwd als een nieuwe aanwijzing dat Taiwan de obstakels voor handels- en investeringsbetrekkingen met China geleidelijk aan wilde verlagen.

Volgens de regeringskrant het Volks*dagblad* van 22 augustus zou de belangrijkste Chinese onderhandelaar, ARATS-vice-voorzitter Tang Shubei, hebben gezegd dat de omstandigheden voor beide kanten op dat ogenblik gunstig waren om poiitieke gesprekken te beginnen, aangezien China streefde naar een vreedzame hereniging

Zijn opmerkingen werden in Taiwan positief ontvangen maar Chang King-yu, voorzitter van de Mainland Affair Council (MAC) van de Uitvoerende Yuan suggereerde op 23 augustus dat de hervatting van technische besprekingen, die meer dan een jaar waren onderbroken, een ,,pragmatische" manier was om de betrekkingen te herstellen Hij zei dat er nog steeds een grote kloof gaapte tussen de twee partijen over de betekenis van ,,Een China" en over het proces van nationale hereniging

Ondanks Tangs verzoenende woorden beschuldigde China diezelfde dag de Taiwanese president Lee Teng-hui ervan de gunstige sfeer voor gesprekken tussen de twee China's te bederven door toestemming te geven voor een privébezoek van de Taiwanese vice-president en premier Lien Chan aan Oekraïne op 19-21 augustus. China reageerde hierop door een vijfdaags bezoek af te zeggen dat Li Tieying, hoofd van de Staatscommissie voor Economische Wederopbouw en lid van het politburo van de Chinese Communistische Partij, op korte termijn zou brengen aan Oekraïne (dat China wel en Taiwan niet had erkend).

Voorstanders van een onafhankelijk Taiwan proberen op 5 oktober 1996 een politiekordon voor het hoofdkantoor van de Nieuwe Partij in Taipeh te doorbreken uit protest tegen de verwijzing van die partij naar de Diaoyu-eilanden als Chinees bezit. Foto EPA

Op 18 augustus had Lien zijn agenda abrupt gewijzigd door vanuit New York naar Oekraine te vliegen, in plaats van naar huis te gaan nadat hij de beëdiging van de nieuwe president van de Dominicaanse Republiek had bijgewoond (zie pag 768/2/3-'96) Officieel ging hij naar Oekraïne om een eredoctoraat te ontvangen van de universiteit van Kiew Dat hij ook de Oekraiense president Leonid Koetsjma had ontmoet, zoals de Taiwanese staatsradio berichtte werd later tegengesproken dooi de Oekraiense regering Naar verluidt had Lien wel een ontmoeting met een vice-premier en plaatselijke politici op de Krim

Liens buitenlandse reis had ook al eerder tot spanningen geleid, toen China de Verenigde Staten (VS) op 8 augustus waarschuwde dat de Amerikaanse beslissing om Lien een doorreisvisum te geven voor een stop-over in New York op 12-14 augustus. ,,nieuwe schade" kon toebrengen aan de Chinees-Amerikaanse betrekkingen. Amerikaanse functionarissen betoogden dat de beslissing om het doorreisvisum te verstrekken geen inbreuk betekende op de Amerikaanse politiek van ,,Een China" ,waarbij de regering in Beijing werd erkend als de enige wettige Chinese regering, maar wel ,,informele" banden met Taiwan werden toegelaten. China. dat Taiwan ervan beschuldigde een ,,doorreispolitiek" te gebruiken om zijn internationale profiel te verbeteren, had de Chinees-Taiwanese besprekingen in juni 1995 afgebroken na Lee's privé-bezoek aan de VS (ziepag. 650/1 - '95).

Chinees protest tegen Amerikaanse rakettenverkoop

Op 26 augustus eiste China dat de VS de voorgenomen verkoop van Stinger-raketten aan Taiwan zouden stoppen.

Volgens de VS waren de luchtdoelraketten echter uitsluitend voor defensieve doeleinden bestemd, zouden zij het militaire basisevenwicht in de regio niet verstoren en betekenden zij geen schending van de akkoorden met China.

China stelt directe scheepvaartverbindingen voor

Op de Chinese bekendmaking van 20 augustus dat nieuwe regels zouden worden uitgevaardigd die de scheepvaartverbindingen over de Straat van Taiwan moesten vergemakkelijken, werd met behoedzaamheid gereageerd door de Taiwanese regering.

De vijftien nieuwe regels, de eerste formele Chinese reactie op het Taiwanese plan uit 1995 voor een beperkte hervatting van de scheepvaartverbindingen (zie pag. 366/3-'95), moesten ,,de ontwikkeling van een directe postdienst, handel, lucht- en zeeverbindingen versnellen".

ARATS-vice-voorzitter Tang Shubei tijdens een persconferentie voor buitenlandse journalisten op 8 oktober 1996 in Beijing. Foto EPA

Zij beperkten het verkeer tussen de twee China's tot schepen die geheel Chinees of geheel Taiwanees bezit waren of tot schepen die werden geëxploiteerd door joint ventures van beide landen. Beide partijen bleven verdeeld over de vraag of de scheepvaartroutes over de Straat ,,binnenlands" of ,,internationaal' van aard waren. China bleef de Taiwanese suggestie van de hand wijzen voor een ,,offshore" overlaadcentrum in de Taiwanese zuidelijke haven Kao-hsiung.

Chinese handelsdelegatie op bezoek

Het eerste bezoek aan Taiwan van een delegatie van het Chinese bedrijfsleven vond plaats op 9-18 september.

De groep. die bestond uit bankiers. zakenmensen van particuliere bedrijven en Taiwan-deskundigen en werd geleid door Zhang Xuwu. vice-president van de Chinese Federatie van Industrie en Handel, bestudeerde managementmethoden en bedrijfsontwikkeling in Taiwanese bedrijven.

Op 3 september had China een uitnodiging voor Wang Zhaoguo. de directeur van Chinese Bureau voor Taiwanese Aangelegenheden, om een privé-bezoek te brengen aan Taiwan, afgewezen en verklaard dat het eiland eerst zijn pogingen om internationale erkenning te verkrijgen moest staken. De uitnodiging werd gedaan tijdens een ontmoeting in Beijing tussen de Chinese president Jiang Zemin en een tachtig man sterke delegatie van hoge Taiwanese functionarissen onder leiding van Gao Ching-yen, een lid van het permanente centrale comité van de regerende Nationalistische Partij (KMT), die ook President Enterprises vertegenwoordigde, Taiwans grootste investeerder in China.

Op 21 oktober gaf president Lee Teng-hui het ,,koppige beleid" van de Chinese leiding de schuld voor de patstelling in de betrekkingen op dat moment.

Tijdens een toespraak tot de Nationale Herenigingsraad, die bestond uit hoge regeringsfunctionarissen, oppositieleiders en onafhankelijke geleerden, herhaalde Lee Taiwans oude standpunt dat hereniging met China een ,,historische missie" was. Op 11 oktober had Tang Shubei, de vice-voorzitter van ARATS, gezegd dat China's beleid voor vreedzame hereniging afhankelijk was van de omvang van de ,,separatistische" activiteiten in Taiwan en van de vraag of buitenlandse machten, met name de VS, deze activiteiten steunden. Hij voegde eraan toe dat China een ,,langetermijn"-strategie had ontwikkeld om deze ,,separatistische krachten" in te dammen door de inspanningen te vergroten om de economieën van het vasteland en het eiland in elkaar te laten opgaan.

Bij de laatste wederzijdse bezoeken bezocht een zware Chinese handelsdelegatie onder leiding van Guo Dongpo, hoofd van de pan-Chinese Federatie voor Industrie en Handel, op 14-20 oktober Taiwan. Eind oktober bracht de Taiwanese onderminister van onderwijs Yang Chau-shin een bezoek aan China Hij was de hoogste Taiwanese functionaris die ooit een bezoek aan het vasteland had gebracht

Op 25 november verklaarde de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen op een persconferentie tijdens een vergadering van het Ecoriomische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC) dat dit .,niet het goede moment" was voor een hervatting van de Chinees-Taiwanese betrekkingen of voor uitwisselingsbezoeken door de leiders van de twee landen

Door toedoen van China mocht president Lee Teng-hui voor de vierde achtereenvolgende keer niet deelnemen aan de APEC-vergadering. Wel werd hij vertegenwoordigd door Koo Chen-fu, een Taiwanese zakenman en lid van het permanente Centrale Comité van de regerende Kwomingtang (KMT). Op 22 november werd bekendgemaakt dat Koo, die ook voorzitter van de semi-officiele SEF was. bepleitte dat crin december uitwisselingsbezoeken zouden worden gehouden met functionarissen van de Chinese ARATS ten einde haast te maken met een hervatting van de dialoog op het hoogste niveau.

Daarop antwoordde de vice-voorzitter van ARATS, Tang Shubei, dat China niet van zins was om de besprekingen tussen ARATS en SEF te hervatten of andere communicatiekanalen te openen. Verder beschuldigde hij Taiwan ervan vast te houden aan een beleid van ,,twee China's". Hij verklaarde dat Lee's nieuwe aanbod van 17 november om een ,,vredesreis" naar het vasteland te maken, waarbij hij tegelijkertijd de Chinese president Jiang Zemin uitnodigde naar Taiwan te komen, op gespannen voet stond met zijn ,,weinig scrupuleuze" pogingen een ,,diplomatieke doorbraak op het wereldtoneel te bewerkstelligen" en de Taiwanese investeringen in China af te remmen.

Op 19 november verklaarde Tang eveneens dat de betrekkingen tussen Hongkong en Taiwan na de overdracht van de soevereiniteit over Hongkong aan China zouden worden beheerst door het zeven punten tellende voorstel van Qian en de Basic Law van Hongkong van april 1990 (zie pag. 864/1 e.v.-'91). Hij waarschuwde dat Taiwanese organisaties na de soevereiniteitsoverdracht alleen in Hongkong zouden mogen blijven, als zij zich hielden aan het ,.éénChina"-beleid en de Basic Law.

Op 18 november bevestigde Taiwan dat China de regering van Hongkong met succes onder druk had gezet om de re-

gels voor bezoeken aan Hongkong door leden van de Taiwanese regering en van de KMT aan te scherpen en dat visumaanvragen door belangrijke personen onder wie minister zonder portefeuille Yeh Chin-feng en de directeur-generaal van het bureau van buitenlandse zaken van de KMT Wang Neng-chang in langs waren afgewezen

De officiele Chinese media reageerden heel positief op het voorstel van de Mainland Affairs Council (MAC) van 3 november om Chinese [illegible] Taiwan te verlenen Taiwanese journalisten werden echter niet toegelaten tot een ontmoeting tussen de op Taiwan gevestigde Chinese Modernization Foundation (CMF) en ARATS in Shanghai op 12 november

KWESTIE VAN VN-LIDMAATSCHAP

Op 24 juli veroordeelde China een voorstel dat zestien landen op 17 juli bij het Secretariaat van de Verenigde Naties (VN)hadden ingediend om een commissie in te stellen die de kwestie van de Taiwanese vertegenwoordiging bij de VN moest bestuderen.

Een dergelijk voorstel was sedert 1993 ieder jaar ingediend. De Taiwanese ambities voor het VN-lidmaatschap kregen wederom steun van vertegenwoordigers van Midden-Amerikaanse landen tijdens een jaarlijkse conferentie in Taipei op 25-26 juli.

Op 21 augustus deed Taiwan voor de vierde keer een poging om lid te worden van de VN, ondanks een zeker Chinees veto (zie pag 80/3-'95; pag. 650/1/2-'95).

Gooi naar VN-lidmaatschap mislukt

De Taiwanese regering uitte op 19 september ernstige kritiek op China voor het blokkeren van een debat over een voorstel om Taiwan weer toe te laten tot de VN.

Voor het vierde achtereenvolgende jaar besloot de agendacommissie van de VN op 18 september zonder een stemming de kwestie niet voor te leggen aan de Algemene Vergadering van de VN. Zeventien van de dertig diplomatieke bondgenoten van Taiwan hadden gevraagd het voorstel te bespreken, maar van de 55 landen die verklaringen aflegden, waren 36 landen tegen het plaatsen van de kwestie op de agenda van de Vergadering.

BEZOEK VAN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN AAN INDONESIË

Op 4 september bracht de korte tijd daarvoor benoemde minister van buitenlandse zaken John Chang Hsiao-yen een bezoek aan Indonesie voor besprekingen, inclusief een privé-ontmoeting met zijn Indonesische ambtgenoot Ali Alatas Dit bezoek was duidelijk een onderdeel van Taiwan's strategie om nauwe banden met hooggeplaatste buitenlandse functionarissen te ontwikkelen teneinde het internationale profiel van Taiwan te versterken China waarschuwde Indonesie dat het bezoek de bilaterale betrekkingen in gevaar bra t ht

De Indonesische regering, die geen diplomatieke betrekkingen onderhield met Taiwan, benadrukte het privé-karakter van de ontmoeting tussen Chang en Alatas. Alatas weigerde berichten te bevestigen dat Chang ook een ontmoeting had met president Soeharto en onderminister van onderzoek en techniek Bacharuddin Habibie. Taiwan was de op zes na grootste investeerder in Indonesië.

Op 6 september bezocht Chang Maleisië, en onderbrak zijn reis gedurende korte tijd in Singapore.

BETREKKINGEN METZUID-AFRIKA

Op 30 juni-2 juli bracht de Zuid-Afrikaanse minister van buitenlandse zaken Alfred Nzo een werkbezoek aan Taiwan. De Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela zei op 2 juli in Johannesburg tegen verslaggevers dat Zuid-Afrika niet van plan was de diplomatieke betrekkingen met Taiwan te verbreken ter voorbereiding van het aanknopen van betrekkingen met China, zolang „de binnenlandse kwestie" waarbij China was betrokken niet zou zijn opgelost (zie ook pag. 593/2-'96).

Diplomatieke betrekkingen door Zuid-Afrika verbroken

Het door de Zuid-Afrikaanse regering op 27 november genomen besluit om de diplomatieke betrekkingen met Taiwan te verbreken en China te erkennen werd beschouwd als een ernstige diplomatieke tegenslag voor Taiwans pogingen zijn internationaal aanzien te verbeteren.

Zuid-Afrika was het belangrijkste van de dertig landen die Taiwan erkenden. De meeste van de 29 andere landen waren kleine staten in Midden-Amerika en Afrika, waarvan de trouw afhankelijk was van de hulp die ze van Taiwan ontvingen. President Nelson Mandela verklaarde dat de erkenning van Taiwan „in strijd was met Zuid-Afrika's rol in internationale aangelegenheden". De onzekerheid over de diplomatieke toekomst van het eiland deed de aandelenprijzen dalen.

AMERIKAANSE ONDERMINISTER VAN FINANCIEN OP BEZOEK

Op 15-17 september bracht de Amerikaanse onderminister van financiën Lawrence Summers een bezoek aan Taiwan Tijdens zijn bezoek voerde Summers officiele besprekingen met president Lee Teng-hui en andere hooggeplaatste functionarissen Die besprekingen tussen beide landen werden gevoerd op het hoogste niveau sinds 1994 (zie pag. 366/2-'95)

Het bezoek van Summers was in overeenstemming met het Amerikaanse besluit uit 1994 om de betrekkingen met Taiwan te verbeteren (zie pag. 80/3-'95) zonder de officiële Amerikaanse erkenning van China in gevaar te brengen. China, dat Taiwan als een afvallige provincie beschouwde, onthield zich van een reactie op het bezoek en Amerikaanse functionarissen benadrukten het economische karakter van het bezoek en spraken zich niet uit over de betrekkingen tussen China en Taiwan. Summers verklaarde dat de VS streefde naar uitbreiding van de economische en technische samenwerking. Naar verluidt werd tevens Taiwan's verzoek om toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO)besproken.

Toezegging verkoop defensieve wapens

De woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Nicolas Burns, die de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher op 19 november vergezelde naar China, zou hebben beloofd dat de verkoop van defensieve wapens zou doorgaan, zoals was afgesproken. De Taiwanese regering reageerde op 21 november verheugd op deze belofte.

Desalniettemin deed de Taiwanese regering op 25 november opnieuw een beroep op de VS om niet toe te geven aan de druk van China en gestand te doen aan hun belofte Taiwan te blijven voorzien van defensieve wapens. Volgens waarnemers was dit een uiting van nieuwe bezorgdheid op een moment waarop de Amerikaanse regering koos voor een pragmatische aanpak bij haar pogingen om de Amerikaans-Chinese betrekkingen te herstellen.

Een delegatie van zes Amerikaanse senatoren bracht op 16-17 november een bezoek aan Taiwan, na een bezoek aan China en Hongkong.

(Vor.ber.pag. 592/3 e.v.-1996)

ALGEMEEN

NOBELPRIJS VOOR DE VREDE 1996

Op 11 oktober 1996 kende het Nobelcomité van de Storting (het Noorse parlement) de Nobelprijs voor de Vrede 1996 toe aan mgr Carlos Filipe Ximenes Belo de rooinskatholieke apostolische bestuurder van het diocees Dili, de hoofdstad van Oost-Timor en aan de verbannen Oost-Timorese verzetsleider Jose Ramos Horta In zijn laudatio prees het Nobelcomité beide winnaars voor hun bijdrage ,,aan een rechtvaardige en vreedzame oplossing voor het conflict in Oost-Timor' , een voormalige Portugese kolonie die in 1975 werd bezet door het Indonesische leger maar waarvan de annexatie nooit door de Verenigde Naties (VN)was erkend. Belo en Ramos-Horta werden ook geëerd voor hun ,,zelfopofferende bijdragen" namens de bevolking van Oost-Timor, dat volgens het Nobelcomité ,,systematisch onderdrukt" werd door Indonesië.

de *Volkskrant*-correspondente Marianne Boissevain noemde beide Nobelprijswinnaars, in een profielschets van 12 oktober. verschillend van karakter en in hun aanpak van het conflict om Oost-Timor. Sedert zijn benoeming tot bisschop van Dili in 1983 zette **Carlos Belo** zich in voor een vreedzame regeling met de Indonesische regering. hoewel hij er nooit voor terugschrok om de militairen in Jakarta te bekritiseren vanwege hun harde, vaak bloedige optreden tegen de burgers van Oost-Timor Belo hield persoonlijk een lijst van vermisten bij en zijn bisschoppelijk paleis werd in de loop der jaren een veilig toevluchtsoord voor vreedzame activisten, zoals na .,het bloedbad van Dili" in november 1991 (zie pag 279/3 e.v.- 92). Als roomskatholiek bisschop beschikte Belo over veel ..goodwill" en invloed in het overwegend islamitisch Indonesië. Zijn hulp werd af en toe ook door de Indonesische autoriteiten ingeroepen om de gemoederen tot bedaren te brengen als een incident tussen Oost-Timorezen en Indonesische soldaten of islamitische migrariten uit de hand dreigde te lopen. Belo toonde zich voorstander van terugtrekking van de Indonesische troepen van Oost-Timor cri ren ruimere mate van autonomie. De andere voorvechter van het zelfbeschikkingsrecht van Oost-Timor. José **Ramos Horta**, was afkomstig uit de gelederen van het door bisschop Belo verfoeide Revolutionair Front van Onafhankelijk Oost-'Timor (Fretilin). Hij was kortstondig minister van buitenlandse zaken in de Fretilin-regering. die op van 28 november 1975 de onafhankelijkheid van Oost-Timoruitriep (zie pag. 543/3 e.v.-'76).nadat Portugal zich uit haar kolonie had teruggetrokken. maar zag zich genoodzaakt naar Australie te vluchten vlak voor de invasie van Indonesische troepenop 7 december.Vanaf dat moment wierp Ramos Horta zich in ballingschap op als internationaal woordvoerder van het Oost-Timorese verzet. Hij leidde formeel de vertegenwooi-diging van het Oost-Timorese verzet bij de VN. hoewel hij zelf nooit aan het VN-vredesoverleg inzake Oost-Timor deelnam Ramos Horta was. en is nog steeds, voorzitter van de Nationale Maubere Verzetsraad, waarin de verzetsactiviteiten, inclusief die van Fretilin. werden gebundeld. Hoewel Horta in een eerste reactie liet weten dat de Nobelprijs eigenlijk aan guerrillaleider Gusmao toekwam. nam hij de laatste jaren wel enigszins afstand van het gewapende Fretilin-verzet. Terwijl hij in 1975 onmiddellijke onafhankelijkheid voorstond (zie pag. 689/1-'75), bepleitte hij nu een overgangsperiode van zelfbestuur van vijf á tien jaar, waarna de bevolking van Oost-Timor bij referendum over haar toekomst zou moeten beslissen.

De toekenningvan de Nobelprijs voor de Vrede aan Belo en Ramos Horta leidde tot een boze reactie van Indonesië. in een verklaring zei het Indonesische ministe-Re van buitenlandse zaken dat ,,het nogal betreurenswaardig was dat de prijs was toegekend aan de politieke opportunist (Ramos-Horta)". In de verklaring werd niets gezegd over bisschop Belo. Volgens verschillende berichten had Belo gezegd dat de prijs ,.staat voor het zeer vele werk dat er nog te doen is" Horta reageerde door zijn .,vreugde en bedroefdheid" kenbaar te maken. I-Iij zei dat wat hem betreft de prijs beter gedeeld had mogen worden door Belo en José ,,Xanana" Gusmao. de Oost-Timorese opstandelingenleider die een straf uitzat van 20 jaar waartoe hij in 1993 was veroordeeld in Indonesië (ziepag. 657/2 e.v.-'93).

De Nederlandse regering reageerde bij monde van zowel minister van ontwikkelingssamenwerking Jan Pronk als van zijn collega Hans van Mierlo van buitenlandse zaken. Pronk vond de toekenning ,,interessant, verrassend en welverdiend". Hij achtte het een goede zaak dat de ,,Nobelprijs de laatste jaren steeds de aandacht vestigt op mensen of organisaties die .,in de aandacht lijken weg te zakken". De reactie van minister Van Mierlo was voorzichtiger:,,zonder mij uit te spreken over de politieke opstelling van beide winnaars zou ik hen willen gelukwensen met het toekennen van de prijs". Van Mierlo erkende dat dc Nobelprijs de kwestie Oost-Timor opnieuw op de agenda plaatste. maar dat uitspraken over de keuze van het Nobelcomité geen bijdrage leverden aan de noodzakelijke dialoog om de gevoelige kwestie Oost-Timor op te lossen. Het Tweede-Kamerlid J. G. de Hoop Scheffer van de grootste oppositiepartij CDA constateerde dat het kabinet-Kok met ..twee tongen" spreekt en eiste opheldering. Hij vroeg zich af wie er nu eigenlijk minister van buitenlandse zaken is en achtte de reactie van Pronk schadelijk voor de ,.brozerelatie" met Indonesië.

De Oost-Timorese verzetsleider José Ramos Horta (l.) en de bisschop van Dili Carlos Belo (r.)tonen de Nobelprijs voor de Vrede die hun op 10 december 1996 in het stadhuis van Oslo werd uitgereikt. Foto EPA

Andere laureaten

De betreffende Zweedse academies kenden in oktober de volgende andere prijzen toe:

(i)De Nobelprijs voor de letterkunde ging op 4 oktober naar de Poolse dichteres Wislawa Szymborska. wier poëzie de Zweedse Academie vergeleek met de muziek van Mozart. met ,.iets van de furie van Beethoven"; (ii)op 7 oktober kregen de Australiër Peter Doherty en de Zwitser Rolf Zinkernagel de Nobelprijs voor geneeskunde voor onderzoek naar de vraag hoe het immuunsysteem met een virus besmette cellen herkent en vernietigt; (iii) de Nobelprijs voor economie werd op 8 oktober toegekend aan de Brit James Mirrlees en de Canadees William Vickrey wegens hun onderzoek naar de gevolgen van economische beslissingen die worden genomen met onvolledige of ..asymmetrische" informatie en naar de vraag hoe zulke informatie de marktactiviteit verstoort (In de nacht van 10 op 11 oktober overleed William Vickrev aan een hartaanval. toen hij op weg was naar een congres in Boston): (iv) de prijs voor scheikunde ging op 9 oktober naar de Amerikanen Robert Curl en Richard Smalley

en de Brit Harold Kroto voor hun pioniersontdekking in 1985 van „buckminsterfullerene", een vorm van koolstof bestaande uit 60 atomen; (v)eveneens op 9 oktober werd de Nobelprijs voor natuurkunde toegekend aan de Amerikanen David Lee, Douglas Osheroff en Robert Richardson voor hun ontdekking van de „superfluïde" eigenschap van helium bij temperaturen vlak bij het absolute nulpunt

(Vor.ber.pag. 85/3 e.v. - 1996)

G-7-CONFERENTIE OVER TERRORISME

Tijdens een conferentie in Parijs op 30 juni 1996 besloten de ministers van buitenlandse en binnenlandse zaken van de Groep van Zeven (G-7) industrielanden en van Rusland om speciale maatregelen te treffen ter bestrijding van het internationale terrorisme De conferentie, waartoe de G-7-leiders tijdens hun topontmoeting in juni hadden opgeroepen (zie pag 734/1-'96), werd gekenmerkt door strenge veiligheidsmaatregelen en door grote belangstelling van de kant van de Amerikaanse media Deze belangstelling was onder meer ingegeven door de recente bomaanslag tijdens de Olympische Spelen in Atlanta en door het nog steeds niet opgehelderde ongeluk met een Boeing van de Amerikaanse luchtvaartmaatschappij TWA voor de oostkust van de Verenigde Staten Bij dit vliegtuigongeluk vonden 238 mensen de dood (zie pag 27/1 e v-'97)

Aan het slot van de conferentie stelden de ministers een 25 punten tellend document op waarin werd opgeroepen tot controle op bankrekeningen. geldtransacties en wapenverkopen waar betrokkenheid van terroristen werd vermoed; de ontwikkeling van middelen om te voorkomen dat terroristen gebruik zouden maken van electronische communicatiekanalen zoals Internet; en beperkende maatregelen ten aanzien van vluchtelingen en asielzoekers die ervan verdacht werden hun status te gebruiken voor de verbreiding van terroristische activiteiten. Andere voorgestelde maatregelen omvatten een versneld onderzoeksprogramma om explosieven te merken, zodat na een explosie nun herkomst zou kunnen worden vastgesteld, en een onderzoek van zogenaamd liefdadige instellingen die ervan werden verdacht terroristen te beschermen.

Uit berichten bleek dat de ministers verdeeld waren over de uitbreiding van de sancties tegen staten die verdacht werden van terrorisme. De Verenigde Staten zouden hebben aangedrongen op sancties tegen vier staten, te weten Iran, Irak, Libië en Soedan. Andere G-7-landen, met name lidstaten van de Europese Unie (EU) en Canada, zouden zich echter fel hebben verzet tegen strafmaatregelen tegen specifieke landen, nadat zij al eerder hadden aangekondigd te zullen protesteren tegen Amerikaanse wetten waarin bijkomende sancties werden ingesteld tegen buitenlandse bedrijven die zaken deden met Iran en Libië (zie pag. 32/2 e.v.-'97). In het openbaar spraken de ministers echter berichten tegen als zouden er ernstige meningsverschillen bestaan. In het algemeen schaarden zij zich achter de verklaring van de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette, die benadrukte dat „de meningsverschillen tussen de Verenigde Staten en andere landen niet zo groot zijn".

Op 30 juli liet de Amerikaanse president Bill Clinton zich positief uit over het resultaat van de ontmoeting. Hij verklaarde dat het onaanvaardbaar was „zaken te doen met mensen die overdag handel met ons drijven en die vervolgens terroristen financieren om 's nachts onschuldige burgers te doden"

(Vor.ber.pag. 734/1 e.v.-1996)

Beeld van de G-7-top op 30 juli 1996 in Parijs met: (v.l.n.r.) de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor politieke aangelegenheden Peter Tarnoff, de Amerikaanse minister van justitie Janet Reno, de Franse minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré. de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette en de Britse minister van binnenlandse zaken Michael Howard.

WAPENBEHEERSING UITSTEL ONDERHANDELINGEN KERNSTOPVERDRAG. INDIAAS VETO. ONDERTEKENING CTBT

Op 29 juni 1996 werd bekendgemaakt dat tijdens de Conferentie over Ontwapening van de Verenigde Naties (VN) die in Genève werd gehouden om te komen tot een Alomvattend Kernstopverdrag, was besloten de onderhandelingen op te schorten tot 29 juli, aangezien er geen overeenstemming was bereikt over een mondiaal verdrag Het besluit betekende een grote tegenslag voor onderhandelaars die geacht werden medio 1996 een verdrag te hebben opgesteld zodat het in september kon worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering van de VN (zie pag 378/1-'96)

India werd in brede kring verantwoordelijk gehouden voor het niet bereiken van overeenstemming, aangezien het een tijdschema had geëist voor totale kernontwapening door de vijf officiële nucleaire grootmachten (China, Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en de Verenigde Staten). India verwierp daarnaast een clausule die ratificatie door de vijf nucleaire grootmachten en de drie nucleaire „drempel"-staten (India, Israël en Pakistan) als voorwaarde stelde voor de inwerkingtreding van het verdrag. Er bestond geen vooruitzicht op een ontwerpovereenkomst op basis van een compromis, waarbij meestal slechts een bepaald aantal ratificaties werden verlangd, zonder de landen bij name te noemen, alvorens het in werking zou treden. China, Pakistan, Rusland en Groot-Brittannië gaven te kennen dat zij voorstellen voor een verklaring van afstand, waardoor het verdrag in werking zou kunnen treden zonder ondertekend te zijn door één of meer officiële of „drempel"-kernmachten, zouden verwerpen. India verklaarde stellig het verdrag niet te zullen ondertekenen, tenzij de vijf officiële kernmachten zouden worden verplicht over te gaan tot totale kernontwapening.

Bij de hervatting van de Conferentie op 29 juli onder voorzitterschap van de Nederlandse ontwapeningsambassadeur Jaap Ramaker, herhaalde de Indiase delegatieleidster Arundhati Ghose onmiddellijk dat de regering in New Delhi volstrekt niet van plan was het verdrag in zijn huidige vorm te ondertekenen: „Laat mij duidelijk maken". aldus Ghose, „India zal dit onevenwichtige verdrag vandaag niet tekenen, morgen niet en ookniet over drie jaar". Zij herhaalde de Indiase bezwaren tegen de ontwerp-

verdragtekst: (i) een verbod op alle kernproeven, en niet slechts op kernexplosies, aangezien de kernmogendheden over de technologie beschikten om in laboratoria kernproeven na te bootsen; (ii) het ontbreken van het verband tussen een kernstopverdrag en nucleaire ontwapening in het algemeen en (iii) de gevolgde procedure bij de ratificatie van het verdrag: inwerkingtreding geschiedde niet eerder dan na ratificatie door 44 bij name genoemde landen, waaronder de vijf kernmachten en de drie drenipelstaten. Om de impasse in Genève bij de onderhandelingen over een alomvattend verbod op kernproeven te doorbreken stelde de Indiase delegatieleidster voor om de ratificatieprocedure in die zin te wijzigen dat slechts een bepaald aantal, niet bij name genoemde landen, het verdrag zouden hoeven te ratificeren alvorens het in werking trad. In dat geval zou India het verdrag niet hoeven te ondertekenen.

Op 13 augustus bleek dat naast India ook Iran de ondertekening van het verdrag zou blokkeren. De Iraanse onderminister van buitenlandse zaken Javad Zarif noemde de tekst, waarover volgens plan in New York in september door de Verenigde Naties zou worden gestemd, ,,prematuur" en vond verdere onderhandelingen noodzakelijk. Iran verzette zich tegen de verdragstekst omdat er geen bepaling voor volledige nucleaire ontwapening in stond en omdat erin stond dat spionagesatellieten de naleving van het verdrag zouden controleren; voorts had Iran er bezwaar tegen dat Israël lid was van de uitvoerende raad van het verdrag als lid van de Midden-Oosten-groep in plaats van als Westers land.

India spreekt veto uit over ontwerpverdrag voor verbod op kernproeven

Op 20 augustus sprak India tijdens onderhandelingen in Genève zijn veto uit over het Alomvattend Kernstopverdrag (Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT), waarover sinds januari 1994 (zie pag. 220/3-'94) door de VN-Ontwapeningsconferentie werd onderhandeld. Het Indiase veto, dat de officiële goedkeuring van het verdrag door de Conferentie in de weg stond, was gebaseerd op de al in juni geuite kritiek (zie boven).

Het veto werd fel veroordeeld door de vijf kernmogendheden, die lieten weten het verdrag te zullen redden door een Australisch plan te steunen om het verdrag direct en bij een meerderheid van stemmen goed te laten keuren door de Algemene Vergadering van de VN (terwijl de Ontwapeningsconferentie het verdrag alleen met unanimiteit van stemmen kon goedkeuren). India waarschuwde dat een dergelijke oplossing ,,geen conferentiedocument zou zijn", en sprak op 22 augustus een tweede veto uit waarmee het land wilde voorkomen dat een onderhandelingsrapport zou worden gepresenteerd aan de Algemene Vergadering van de VN. In het onderhandelingsrapport werd wel de stellingname van ieder land omschreven, maar was niet de tekst van het ontwerpverdrag opgenomen.

De Indiase ontwapenings-ambassadeur Arundhati Ghose geeft op 15 augustus 1996 tijdens een speciale commissievergadering van de VN-Ontxvapeningsconferentie in Genève een toelichting op het veto van haar regering tegen de CTBT-ontwerptekst.

Ondertekening Alomvattend Kernstopverdrag

Op 24 september ondertekenden de vijf kernmachten het Alomvattend Kernstopverdrag (CTBT) tijdens een plechtigheid op het hoofdkantoor van de VN in New York. Verwacht werd dat het document, dat de Amerikaanse president Bill Clinton ,,defelst begeerde en zwaarst bevochten prijs in de geschiedenis van de wapenbeheersing noemde", door zeker vijftig andere landen zou worden bekrachtigd. Het CTBT zou echter pas internationale rechtsgeldigheid krijgen, als het was ondertekend door alle 44 staten waarvan bekend was dat ze kernwapens konden produceren. Van deze landen verklaarden Pakistan en India dat ze niet van plan waren het verdrag te ondertekenen. Het andere drempelland, Israël, had op 20 september bekendgemaakt het CTBT-verdragte zullen ondertekenen.

De goedkeuring van het CTBT vormde het einde van een ongebruikelijk proces waartoe Australië het initiatief had genomen en dat de steun kreeg van de vijf belangrijkste kernmachten. Daardoor werd het verdrag rechtstreeks voorgelegd aan de Algemene Vergadering van de VN, die het op 10 september met een overweldigende meerderheid aannam; van de 185 VN-lidstaten stemden er 158 voor het verdrag bij 5 onthoudingen, 19 landen die niet aan de stemming deelnamen en 3 tegenstemmers. Deze procedure deed het veto teniet waarmee India in augustus de officielegoedkeuring van het verdrag door de VN-Ontwapeningsconferentie had tegengehouden. India gaf nogmaals uiting aan zijn bezwaren tegen het verdrag door (samen met Libië en Bhoetan) tegen de resolutie van de Algemene Vergadering te stemmen. Pakistan, dat voor de resolutie stemde, zei later het verdrag evenmin te zullen ondertekenen, als India dat ook niet zou doen. Ontwapeningsambassadeur Ramaker sprak van de grote morele kracht die, gezien het gebrek aan consensus in Genève. uitging van de massale steun van de 158 lidstaten: ..Dit verdrag stelt een juridische, volkenrechtelijke norm. De ondertekenaars mogen niets meer doen wat hier tegenin druist", aldus Ramaker. Hij achtte het Alomvattend Kernstopverdrag vergelijkbaar met het SALT-11-verdrag voor beperking van strategische raketsystemen, dat evenmin in werking trad maar wel werd nageleefd (zie pag. 726/2 e.v.-'86; pag. 162/1-'87).

(Vor.ber.pag. 378/1 e.v.-1996)

CONFERENTIE OVER CONTROLE OP BIOLOGISCHE WAPENS

Op 25 november kwamen in Genève afgevaardigden uit 138 landen veertien dagen bijeen voor de vierde conferentie over de herziening van de Conventie inzake Biologische Wapens, die deze landen in 1972 hadden ondertekend (zie pag. 255/3 e.v.-'72; pag. 268/2/3-'72; voor derde conferentie, zie pag. 869/3-'91).

De herziening zou in 1998 worden voltooid. Een van de belangrijkste doelstellingen van de conferentie was de verbetering van de verificatieprocedures door middel van een protocol. Naar verluidt was een aantal ontwikkelingslanden bang dat een officieel protocol zou toestaan dat er ter plaatse een onderzoek naar andere militaire installaties werd ingesteld.

(Vor.ber.pag. 883/1 - 1994)

INDEX AFLEVERING NR. 3114

AFGHANISTAN Nieuwe regering **113**
Talibaan verovert Kaboel **115**
Executie Najibullah **115**
Instelling orthodox islamitisch bewind **115**
Vredesbesprekingen op initiatief VN **117**
ALGERIJE Islamitisch geweld **106**
Constitutioneel referendum, wet op politieke partijen **107**
Gebruik van Arabisch verplicht **108**
ARGENTINIË Aftreden ministers, aanslag op broer president **92**
Ontwikkelingen op economisch gebied **93**
Ontwikkelingen m.b.t. de strijdkrachten **94**
Betrekkingen met Groot-Brittannie en VS **94**
BOSNIË-HERZEGOVINA Ontwikkelingen voorafgaand aan verkiezingen **69**
Presidents- en parlementsverkiezingen **72**
Nieuwe regeringen **75**
Bosnisch-Joegoslavisch akkoord over diplomatieke betrekkingen en opvolging 76
Generaal Mladic ontslagen **76**
Vredesimplementatieconferentie in Londen **77**
COLOMBIA Wijzigingen binnen de regering **95**
Economische maatregelen **95**
Ontwikkelingen op het gebied van de binnenlandse veiligheid **96**
Betrekkingen met de VS, drugsproblematiek **97**
CUBA Regeringswijziging **98**
Betrekkingen met de VS **98**
Internationale reacties op Helms-Burton-wet **99**
Betrekkingen met het Vaticaan en Spanje **100**
DUITSLAND Ontwcrpbegroting voor 1997, plannen voor belastinghervormingen **78**
Bezuinigingen op sociale zekerheid goedgekeurd **79**
Bondsdag keurt begroting voor 1997 goed **81**
Aanslagen op Turkse doelen **82**
Spionagezaken **82**
Stemming over Berlijn als zetel voor Bondsraad **82**
Akkoord over repatriëring Joego-Slavische en Bosnischevluchtelingen **83**
GABON Schuldenherschikking met Frankrijk **108**
Regeringswijzigingen, parlementsverkiezingen **108**
GHANA Regeringswijzigingen **108**
Presidents- en parlementsverkiezingen **109**
INDIA Oud-president overleden **117**
Vertrouwen in Verenigd Frontregering uitbreiding Kabinet **118**
Oud-premier Rao beschuldigd van corruptie, Rao treedt af als voorzitter Congrespartij (I) **119**
Presentatie van begroting voor 1996-'97 **120**
Nieuwe interimvoorzitter Congrespartij (I) **121**
Premier Gowda in Rajya Sabha gekozen **121**
Ontwikkelingen in deelstaten **122**
INTERNATIONALE ZAKEN Nobelprijs voor de vrede 1996, andere laureaten **141**
G-7-conferentie over terrorisme **142**
JOEGO-SLAVIE Officiele opheffing van VN-sancties **84**
Besprekingen over economische opvolging **84**
Massale protesten in Servië tegen fraude bij gemeenteraadsverkiezingen **84**
KOREA Ontwikkelingen rond nucleair akkoord **125**
Overlopers **125**
Levering voedselhulp **125**
Noord-Korea infiltreert in Zuiden **126**
KOREA (NOORD) Leiderschapskwestie **128**
China belooft voedselhulp **128**
KOREA (ZUID) Opening van Nationale Asemblée **129**
Oud-presidenten veroordeeld **130**
Studentenonlusten **131**
Regeringswijzigingen **131**
Lidmaatschap OESO **132**
KROATIË Betrekkingen met Joego-Slavië genormaliseerd **86**
Regeringswijzigingen **87**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **87**
LESOTHO Doden bij staking, staking verplegend personeel **109**
Regeringswijziging **109**
MACEDONIË Overeenkomst over aandelen schuld van voormalig Joego-Slavië **87**
Unpredep-mandaat verlengd **87**
MALEISIË Deelstaatverkiezingen in Serawak **133**
Algemene vergadering UMNO **133**
Semangat '46 ontbonden en opgegaan in UMNO **133**
Presentatie van begroting voor 1997 **134**
Conflict met Indonesië over eilanden **134**
MALI Coup verijdeld **110**
Overeenkomst met Niger over terugkeer Toearegs **110**
Begroting 1997 **110**
MAURETANIË Parlementsverkiezingen **110**
Nieuwe regering **110**
MOZAMBIQUE Regeringswijzigingen **110**
Schuldenherschikking, begroting 1997 **111**
SIERRA LEONE Couppoging **111**
Regeringswijziging **111**
Vredesakkoord met RUF **111**
SINGAPORE Begroting voor 1996-'97 gepresenteerd **134**
Grondwetswijzigingen **134**
SLOVENIË Nieuwe minister van buitenlandse zaken **88**
Parlementsverkiezingen **88**
SPANJE Mogelijk vredesoverleg met ETA, tijdelijk bestand **89**
Economisch hervormingsprogramma, privatiseringsplan **90**
Presentatie van begroting voor 1997, arbeidsonrust **90**
Controverse over staatsgeheimen **91**
SWAZILAND Nieuwe premier **111**
Herziening grondwet **112**
Regeringswijzigingen **112**
TAIWAN Verdeeldheid over herbenoeming premier, nieuwe regering **135**
Begroting voor 1996-'97 goedgekeurd **136**
Spanningen over Diao Yu-eilanden **137**
Betrekkingen met China, pogingen dialoog te hervatten **137**
Betrekkingenmet Zuid-Afrika **140**
Amerikaanse onderminister van financiën op bezoek **140**
VERENIGDE STATEN Presidents-. Congres- en Gouverneursverkiezingen, referendums **102**
Overzicht verkiezingsuitslagen **103**
Gingrich bekent schending gedragscode **104**
Personele wijzigingen **105**
WAPENBEHEERSING VN-Conferentie over ontwapening **142**
Uitstel onderhandelingen kernstopverdrag **142**
Indiaas veto **143**
Ondertekening Alomvattend Kernstopverdrag **143**
Conferentie over controle op biologische wapens **143**
ZAMBIA Winst voor president Chiluba en diens partij bij omstreden verkiezingen **112**
Nieuwe regering **113**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerijen Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

BELGIË

ONTWIKKELINGEN VAN 1 MEI TOT EN MET 31 DECEMBER 1996

POLITIEK ALGEMEEN

Kaderwetten, begroting

Tijdens de debatten in de Kamer van Volksvertegenwoordigers over de verschillende kaderwetten van de regering met het oog op de sanering van de begroting en van de sociale zekerheid laaiden de communautaire spanningen hoog op (zie rubriek Communautaire betrekkingen)
De oppositie bestempelde de kaderwetten als volmachten voor de regering, waarmee de volksvertegenwoordiging buitenspel wordt gezet De regering en de meerderheid repliceerden dat de kaderwetten de regering de nodige ruimte moeten bieden oin alle maatregelen te nemen opdat België in 1999 zou kunnen toetreden tot de Europese Muntunie

Uiteindelijk werden alle kaderwetten meerderheid tegen oppositie goedgekeurd, een eerste reeks op 13 mei; een tweede op 19 juli. De kaderwetten laten de regering een werkruimte van 15 maanden om de begroting voor 1997 op te stellen en indien nodig in de loop van 1997 bii te werken om de toetreding van België tot de Europese Muntunie veilig te stellen.

Op 15 mei voorspelde de EU-Commissie dat België in 1997 zal uitkomen op een begrotingstekort van 3,7 % van het bruto binnenlands product. Dat is slechter dan Duitsland en Frankrijk, aldus de Commissie, die betwijfelde of België in aanmerking komt voor deelname aan de eenheidsmunt. De Commissie is ook pessimistisch over de economische groei in België. Die zal volgens haar niet uitkomen op 1,5 %, zoals de Belgische regering verwacht, maar slechts op 1,1 %.

Het Toekomstcontract voor de werkgelegenheid

De l-meivieringen stonden in Vlaanderen in het teken van het wantrouwen van het ABVV tegenover het Toekomstcontract, terwijl de SP-top het had over het socialistische principe van de solidariteit.
Het ABVV sprak van ongecontroleerde cadeaus aan de werkgevers. De vakbond mist spijkerharde garanties dat de patroons banen zullen scheppen.

Volksunie-afgevaardigde Hugo Olaerts toont tijdens een debat over de kaderwetten van de regering op 16 juli 1996 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een (plastic)geplukte kip. die volgens hem het Belgische volk symboliseert na de aanvaarding van deze wetten.
Foto EPA

In Wallonië was het algemene klimaat inzake het Toekomscontract moeilijk na te gaan omwille van het onderwijsprotest. In het algemeen stelde de PS-top zich ten aanzien van het Toekomstcontract erg voorzichtig op.
Op 2 mei keurde de Kamer van volksvertegenwoordigers meerderheid tegen oppositie het Toekomstcontract voor de werkgelegenheid goed. De oppositie poogde de sociale onrust en de spanningen in Wallonië uit te spelen. De meerderheid, ook de PS, hield echter de tanden op elkaar.

Sociaal overleg mislukt

Op 21 mei bereikten vakbonden en patroons geen akkoord over de loonnorm voor 1997 en 1998, evenmin als over arbeidsherverdeling en meer flexibele arbeidsregels. Premier Jean-Luc Dehaene gaf hen nog drie dagen de tijd om een akkoord te bereiken, zoniet zou de regering zelf in een wetsontwerp de maximale loonstijging bepalen.
Op 24 mei bereikten de sociale partners nog geen akkoord over de loonnorm. De socialistische vakbond ABVV kon zich niet scharen achter het compromis dat de werkgevers, de christelijke (ACV)en de liberale vakbond (ACLVB)bereikten.

Op 28 mei keurde de ministerraad de 'Kaderwet ter bevordering van de werkgelegenheid en ter preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen' goed De kaderwet bouwt voort op het Toekomstcontract voor de werkgelegenheid De beperking van de loonstijgingen in 1997 en 1998 staat centraal De automatische loonindexering en de baremaverhogingen blijven gehandhaafd, maar de bedrijfssectoren mogen de nationale loonnorm niet overschrijden Loonakkoorden moeten gepaard gaan met werkgelegenheidsakkoorden
De kaderwet bevat een aantal maatregelen inzake herverdeling van de arbeid en flexibele arbeidsregeling

Op 22 november stelde de regering in een bemiddelingsnota aan de sociale partners dat de Belgische loonkosten in de komende twee jaar maximaal met 6,1 % mogen stijgen. In dit percentage ziin de loonindexeringen en baremaverhogingen begrepen, zodat de ruimte voor onderhandelingen over vrije loonstijgingen beperkt is.
De vakbonden wezen het regeringsvoorstel af en eisten een marge voor loonsverhogingen van ten minste 6,5 %. De regering gaf echter niet toe.

Belgisch-Zaïrese betrekkingen

Op 5 augustus ontmoette premier Jean-Luc Dehaene zijn Zaïrese collega Kengo wa Dondo. Dehaene noemde de ontmoeting een belangrijke stap in de bilaterale samenwerking tussen beide landen. Hij kondigde aan dat België in 1997 561 miljoen Bfr. uittrekt voor de hervatting van de indirecte samenwerking met Zaïre. Dit is volgens Dehaene mogelijk geworden omdat de democratisering van Zaïre de goede weg op gaat. Als dit proces voortgaat, kan dit op termijn leiden tot de hervatting van de samenwerking van staat tot staat, zei Dehaene.

De samenwerking tussen België en Zaïre viel in 1990 stil na het bloedbad op de universiteit van Lubumbashi (zie pag. 781 e.v.-'90).België bleef nadien jaarlijks nog 460 miljoen Bfr. geven voor humanitaire hulp.

Kengo wa Dondo gaf van zijn kant de verzekering dat er voor 9 juli 1997 presidents- en parlementsverkiezingen zijn gepland.

Eind november bracht staatssecretaris voor ontwikkelingssamenwerking Reginald Moreels een bezoek aan Zaïre.

Maandblad 67ste jaargang, nr. 3115, pag. 50867-50938

COMMUNAUTAIRE BETREKKINGEN

Brussel en faciliteitengemeenten

Op 7 mei maakte voorzitter Hervé Haquin van de Franse Gemeenschapscommissie van Brussel in weerwil van de Vlaamse klacht bij de Raad van State toch de namen bekend van de leden van de Adviesraad voor Franstaligen in de Vlaamse Rand rond Brussel. Nadat de oprichting van deze Adviesraad in het *Staatsblad* was verschenen vroeg de Vlaamse regering aan de Raad van State de vernietiging van dit besluit op grond van de schending van het territorialiteitsbeginsel. Vlaams minister van Brussel Jos Chabert noemde de Adviesraad 'nutteloos en provocatief'.

Op 27 november bereikte de Brusselse regering een taalakkoord, dat inhoudt dat al de personeelsleden van de stad tweetalig moeten zijn. De 'taalhoffelijkheid' geldt voor de personeelsleden die nieuw aangeworven worden. Tot op heden stonden de Franstaligen op het standpunt dat tweetaligheid alleen verplicht is voor statutair benoemde personeelsleden. De Brusselse regering besliste ook over te gaan tot een telling van de dossiers om na te gaan wat het werkvolume is in elke taal.

Het Vlaams Blok, de VLD en de Vlaamse Volksbeweging noemden het taalakkoord een Vlaamse nederlaag omdat het akkoord vol achterpoortjes zit. De Volksunie, die met Vic Anciaux een minister heeft in de Brusselse regering, noemde het akkoord een doorbraak omdat het ook op de gemeentelijke verenigingen zonder winstoogmerken van toepassing is. De VU ontkent dat aan het akkoord de voorwaarde is verbonden van de herziening van de taalkaders voor het Brusselse overheidspersoneel. Het gesprek over de taalkaders wordt voortgezet en een eventuele herziening is niet noodzakelijk een Vlaams nadeel, aldus de VU.

(Vor.ber.pag. 687/1 e.v.-1996)

Arrest van Arbitragehof over Vlaamse Rand

Op 3 oktober vernietigde het Arbitragehof de beslissing van de Franse Gemeenschapsregering om jaarlijks 10,5 miljoen Bfr. subsidies te geven aan Franstalige verenigingen in de zes Vlaamse faciliteitengemeenten rond Brussel. Volgens het territorialiteitsbeginsel kan elke gemeenschap op cultureel gebied alleen op het eigen grondgebied initiatieven nemen, aldus het Arbitragehof. De grondwettelijke bepalingen inzake de faciliteitengemeenten hebben niet tot doel de Franse cultuur in die gemeenten te bevorderen. Ze dienen alleen om de Franstalige minderheden in die gemeenten te beschermen. Die bescherming is een taak van de Vlaamse overheid. Geen enkele wet geeft aan de gemeenschappen het recht zich te mengen in een eentalig gebied dat niet het hunne is, aldus het Arbitragehof.

Incident rond streven naar meer Vlaamse autonomie

Op 7 juli op een voortijdige 11-juliviering' in Temse, pleitte Vlaams minister-president Luc Van den Brande voor een 'verschillende graad van autonomie voor de deelstaten. Dat moet het voor Vlaanderen mogelijk maken een grotere fiscale vrijheid te verwerven', zei hij. Van den Brande opperde de idee om het proces naar meer zelfstandigheid in het noorden van het land sneller te laten verlopen dan in het zuiden, indien er over een grotere autonomie voor de deelstaten geen overeenstemming kan worden bereikt.

Op 10 juli, tijdens het debat in de Kamer over de kaderwetten van de regering en onder meer over de modernisering van de sociale zekerheid, diende VLD-kamerlid Jef Valkeniers een amendement in dat strekte 'tot de gelijke toepassing van de sociale wetten in het hele land'. De Raad van State had eerder een dergelijk amendement overbodig bevonden omdat de grondwet de gelijkheid waarborgt. Met zijn amendement wou Valkeniers echter beklemtonen dat Wallonië inzake de toepassing van de sociale wetgeving veel lakser en vrijgeviger is dan Vlaanderen.

Dit amendement zorgde in de Kamer voor een bijzonder scherp communautair incident. Dat werd mede gevoed door de opgekropte woede van de Franstaligen over de uitspraken van Van den Brande en door het verwijt van PRL-Kamerfractieleider Didier Reynders dat de PS en de PSC zwijgen over de uitspraken die neigen tot een splitsing van de sociale zekerheid. De VLD'er Rik Daems goot nog meer olie op het vuur door de PS te verwijten misbruik te maken van de solidariteit.
PS-Kamerfractieleider Claude Eerdekens verloor zijn zelfbeheersing. 'Ik zeg u, de federalisering van de sociale zekerheid komt er nooit. We zullen dat blokkeren, op welke manier dan ook. En als uw Vlaamse parlement zich uitroept tot een grondwetgevend orgaan, dan begint u met zes miljoen Vlamingen aan een groot avontuur in Europa. Wij staan bij een groot en machtig land als Frankrijk', zei hij.
'Als u naar Frankrijk wil gaan, ga dan naar Frankrijk', riep Daems.

Nooit eerder waren de communautaire twisten in de Kamer zo hoog opgelaaid. Het Vlaams parlement schortte zijn werkzaamheden op om zich van de toestand in de Kamer te vergewissen. CVP en SP deden verwoede inspanningen om de gemoederen te bedaren. De CVP benadrukte dat er in Vlaanderen geen consensus bestaat om de sociale zekerheid te splitsen, maar wel om meer bevoegdheden te krijgen op het vlak van gezondheidszorg en kindeibijslagen. De SP sloot zich daarbij aan, maar wees er ook op dat de solidariteit maar gehandhaafd zal kunnen blijven als er een gelijkheid van visie is op de sociale zekerheid. Is die er niet, dan krijgen we de meest brutale splitsing, zei SP-fractieleider Frank Vandenbroucke.

Het incident zinderde 's anderendaags na op de viering van de Vlaamse feestdag. Op de 11-juliviering van de Vlaamse Gemeenschap vroegen de Vlaamse politieke leiders meer bevoegdheden voor Vlaanderen op fiscaal beleid. 'Vlaanderen moet meer fiscale autonomie verwerven, zonder dat de solidariteit wordt opgeblazen', zei Norbert De Batselier (SP), voorzitter van het Vlaams parlement. 'Financiële en fiscale autonomie zit in de democratische logica van een federale staat. Die autonomie mag de solidariteit niet opblazen. Meer fiscale autonomie voor de stimulering van het ondernemingsklimaat, als instrument van herverdeling, om de fiscale behandeling van inkomens uit arbeid en kapitaal te egaliseren, om milieuvriendelijk gedrag te stimuleren, om welvaart en welzijn aan te zwengelen. Ook over fiscale bevoegdheid leven in Vlaanderen verschillende meningen', zei De Batselier.
Van den Brande noemde de Waalse reactie 'oververhit en onbezonnen'.
Premier Jean-Luc Dehaene wuifde het incident in de Kamer weg 'als taal van de oppositie en zenuwachtigheid aan het einde van de parlementaire zittijd'.

SP-nota

In een nota voor het partijbureau van de SP zegt Vlaams parlementsvoorzitter De Batselier dat hij gewonnen is voor een zuivere confederale staatsvorm voor België. Hij kiest voor een statenbond, waarin België enkel nog bevoegd is voor justitie, het buitenlands beleid,

defensie, de zorg om de economische en monetaire unie en de essentiële mechanismen van de solidariteit. 'Vanuit de noodzaak een radicaal democratisch beleid te voeren. dat zo dicht mogelijk bij de bevolking staat, spreekt het voor zich dat het beleid automatisch bij de federale deelstaten berust. Slechts als functioneel en objectief kan worden aangetoond dat een beleid een meerwaarde krijgt door het op federaal vlak uit te oefenen. hoort dit zo te zijn', stelt De Batselier. De afbakening van zuiver homogene bevoegdheidspaketten lijkt hem de enige uitweg te zijn.
Het SP-bureau sloot zich bij de visie van De Batselier aan.

21-juliboodschap van koning Albert II

'Onze Nationale Feestdag die we samen vieren geeft me de gelegenheid met u nader in te gaan op de groeiende ongerustheid in onze samenleving. Hoe kunnen we daartegen reageren?
Ik ben bijzonder getroffen door de felle tegenstelling tussen de nooit geziene wetenschappelijke vooruitgang - denk aan de wereld van de communicatie - en de vrees. ja zelfs de angst die talrijke mannen en vrouwen meer en meer beklemt. Het is inderdaad zo dat onze eeuw meer dan andere eeuwen samen een onophoudelijke stroom van wetenschappelijke en technologische ontdekkingen heeft opgeleverd.
Voor de mens zou zich dat moeten vertalen in een bevrijdende ontwikkeling, maar helaas, de stroomversnelling in de verandering leidde in vele gevallen tot een duale samenleving met, aan de ene kant zij die kennis bezitten en aan de andere kant zij die ervan verstoken zijn.

Laat ons enkele concrete oorzaken van die toenemende ongerustheid nader onderzoeken. Daar is vooreerst de hoge werkloosheid. In Europa, maar ook in België is meer dan 10 % van de actieve bevolking werkloos. Die ontwikkeling baart grote zorg, vooral bij de jongeren. Terecht stellen zij zich de vraag of de inspanningen die zij opbrengen tijdens hun studiejaren, wel een passende betrekking zullen waarborgen. Die bezorgdheid kwam duidelijk tot uiting, zowel in het Noorden als in het Zuiden, toen ik een bezoek bracht aan de stempellokalen van Beveren en Jodoigne.
De economische moeilijkheden zelf wakkeren maar al te dikwijls de neiging aan om zich in zichzelf te keren, zij wekken wantrouwen ten aanzien van migranten die anders zijn en zij kunnen zelfs bepaalde vormen van racisme oproepen, zowat overal in Europa, ook bij ons.

Dan is er het geweld het is vanzelfsprekend angstwekkend Nieuwe en brutale vormen van geweld hebben zich de jongste jaren in de schoot van de georganiseerde misdaad ont ikkeld In onze steden, in onze gemeenten zelfs, heerst een wijdverspreide kleine maar belastende misdadigheid, waarvan de oorzaak dikwijls in het drugsmisbruik moet morden gezocht maar ook in de armoede die een duale samenleving doet ontstaan Dit alles wekt een onbepaald gevoel van vrees en onveiligheid
Tenslotte is de toekomst van de politieke instellingen, die onze samenleving regelen zowel in Europa als in ons land een bron van kommer geworden De burger stelt zich vragen over de verdere evolutie van de Europese Unie, van België en over de cohesie van beide.
Welke houding zullen we aannemen ten aanzien van die veelvoudige ongerustheid?
- Inde eerste plaats moeten wij het verschijnsel eerlijk onderkennen. Struisvogelpolitiek kan geen enkel positief resultaat opleveren.
- Vervolgens moeten wij het grondig ontleden.
- Tenslotte dienen wij een wilskrachtige en positieve houding aan te nemen om de oorzaken uit te schakelen.

Hernemen we in die optiek de drie aangehaalde knelpunten.
Op individueel vlak moet de bekommernis inzake werkgelegenheid eenieder ertoe aansporen zijn vorming en beroepsbekwaamheid alsmaar bij te werken om aldus zijn kansen op tewerkstelling voortdurend te verbeteren.
Op collectief vlak moet die bekommernis leiden tot een globale actie, die vorming het hele leven door op het oog heeft. die werkgelegenheid boven hogere bezoldiging plaatst en die een grotere flexibiliteit in de arbeidsorganisatie en een betere arbeidsverdeling nastreeft. Tevens komt het er op aan initiatieven aan te moedigen die erop gericht zijn de duale maatschappij bij te sturen, ik denk meer bepaald aan de socialeondernemingen.
Een degelijke vorming, een solidair en dynamisch werkgelegenheidsbeleid kunnen de ongerustheid inzake werkgelegenheid temperen.

In economisch moeilijke tijden groeit de vrees voor diegenen die anders zijn. In zulke omstandigheden is het fout die andere te benaderen met stereotype of valse en demagogische denkbeelden. De integratie moeten we bestendig aanmoedigen en collectief egoïsme, dat de moeilijkheden op de anderen tracht af te wentelen, zullen we resoluut moeten bestrijden door de simplistische argumenten die vrees aanwakkeren, gewoon te weerleggen
onveiligheid is een voedingsbron voor angstgevoelens Dat moet er ons toe aanzetten de preventie op te drijven en de ontmoediging van alle gemeld te intensiveren In Genk en in Brussel heb ik op het terrein enkele acties kunnen volgen, die werden opgezet in het kader van de veiligheidscontracten afgesloten tussen de federale regering en de gemeenten
Als niettemin preventie en ontmoediging niet het gewenste resultaat opleveren moet het gerecht bij machte zijn om gewelddadigheid snel cn efficient te beteugelen inclusief de kleine criminaliteit

Wat de bezorgdheid van de burger aangaat inzake de evolutie van zowel de Europese als de Belgische instellingen kan men vaststellen dat deze voornamelijk is ingegeven door het opflakkeren van bepaalde vormen van nationalisme.
Ons land heeft resoluut voor federalisme gekozen, zowel op Europees vlak als in onze eigen grondwet, die in 1993 werd herzien.
In Europa houdt die optie voor federalisme een verplichting in tot gemeenschappelijk optreden, daar waar nodig, maar zij impliceert ook de eerbied voor verscheidenheid.
In België is de keuze voor federalisme, dat iedere vorm van openlijk of verkapt separatisme verwerpt, niet ingegeven door een bepaald conservatisme. Eerbied voor de eigen identiteit sluit immers niet uit dat wij terdege zouden inzien waarom wij ons federaal model moeten beschermen en zelfs moeten verstevigen.
De geschiedenis heeft tussen de bewoners van onze gewesten veel persoonlijke, familiale, culturele en economische banden gesmeed. Hierin schuilt een geweldige menselijke rijkdom. We hebben tezamen een aantal waarden ontwikkeld, die vandaag tot het gemeenschappelijk erfgoed van ieder van ons behoren.
Die banden, die waarden dragen bij tot onze natuurlijke openheid, verdraagzaamheid en gastvrijheid ten opzichte van anderen. Die banden verbreken zou veel leed veroorzaken en voor ons allen een verarming betekenen, niet alleen op economisch vlak, maar ook op cultureel en op algemeen menselijk vlak.
Als wij daarentegen kunnen aantonen dat bevolkingsgroepen met een verschillende cultuur, binnen een federaal stelsel in harmonie samenleven, dan zijn wij

deelachtig aan een pionierswerk voor Europa en de wereld Aldus bewijzen wij dat noodzakelijke eenheid evenwichtig kan samengaan met eerbied voor diversiteit Het behoud ian de culturele diversiteit is voor ons land zeer waardevol en kan Europa tot voorbeeld strekken De samenhang van ons land bevorderen getuigt ian openheid en van een tot-komstgerichtheid die enge en voorbijgestreefde nationalismen de rug toekeert

In dit verband zou ik ook de unieke en positieve rol willen onderstrepen die Brussel ais bindteken is toebedeeld Ter gelegenheid van onze Nationale Feestdag in 1984 herinnerde Koning Boudewijn daar treffend aan, ik citeer 'Brussel, hoofdstad van België, van twee van onze gemeenschappen en van Europa is van nature geroepen tot toenadering en gastvrijheid', einde citaat
Vandaag is die roeping belangrijker dan ooit en wij moeten alles in het werk stelIcn om haar vervulling aan te moedigen Ook hier moeten wij waarden als openheid en verdraagzaamheid in de hand werken

Ziedaar Dames en Heren, enkele bedenkingen die ik met u wou delen op 21 juli. Ongerustheid zullen we met succes bestrijden door onze wilskrachtige houding en de angst zullen wij van ons afzetten door samen een meer verdraagzame, solidaire en hoopvolle gemeenschap op te bouwen.'

Waals manifest

Op 2 september schaarde PS-voorzitter Philippe Busquin zich achter het Waals manifest dat vier Franstalige historici van de Université Catholique de Louvain-la-Neuve (UCL) die dag in de Brusselse krant Le *Soir* hadden gepubliceerd. In dat manifest verdedigden Christian Franck, André-Paul Frognier, Bernard Remiche en Vincent Vagman de stelling dat Vlaanderen onafhankelijk mag worden als het dat wil. Dat betekent niet het einde van België, want in dat geval zullen Wallonië en Brussel voortaan België vormen.
Na het PS-bureau zei Busquin dat hij in de toekomst geregeld naar het manifest zal refereren omdat er een einde moet komen aan de 'egoïstische sirenenzangen vanuit het noorden'. De PS-voorzitter kondigde de oprichting aan van een PS-commissie. waarin Walen en Brusselaars over de staatshervorming zullen waken en nadenken.

Op de Waalse feesten (14 september) viel Waals minister-president Robert Collignon scherp uit naar Vlaams minister-president Luc Van den Brande, die hij van separatistische neigingen beschuldigt Collignon vroeg dat federaal premier Jean-Luc Dehaene een standpunt zou innemen ten aanzien van de uitspraken van Van den Brande
Van den Rrande reageerde onmiddellijk Hij zei steeds sterker te twijfelen aan de mogelijkheden tot loyale samenwerking met zijn Waalse collega, die hij van intellectuele oneerlijkheid beschuldigde 'U ueet zeer goed dat ik geen separatist ben schreef Van den Braride
Op 20 september nodigden de koning en de koningin alle gewest- en getneenschapsministers van het land uit op een lunch Hierop waren ook prins Filip, prinses Astrid, prins Lorenz en prins Laurent aanwezig

Proeve van Vlaamse grondwet

De Vlaamse juristen Jan Clement, Wouter Pas, Bruno Seutin, Geert Van Haegendoren en Jeroen Van Nieuwenhove schreven een Vlaamse grondwet, die uitgaat van een Vlaamse deelstaat van het federale België in een Europese gemeenschap der volkeren. De vijf jonge juristen kregen hiervoor op 17 september de Emiel Van de Guchtprijs van de gelijknamige Stichting, die ijvert voor de emancipatie van Vlaanderen en van Brussel als hoofdstad van Vlaanderen. Minister-president Van den Brande was op de uitreiking aanwezig en kreeg van de auteurs een exemplaar van de Vlaamse grondwet.

Vlaamse werkgevers

Op 16 oktober nodigde de Vlaamse patroonsorganisatie Vlaams Economisch Verbond (VEV)de politie en vakbonden uit een Charter voor Vlaanderen op te stellen. Het VEV pleit voor meer autonomie op sociaal-economisch vlak. Met dat standpunt wil het VEV een Vlaamse innovatiebeweging op gang brengen.

ECONOMIE

Privatiseringen. Distrigas

Op 3 juni werd 16,7 % van de aandelen van het gasdistributiebedrijf Distrigas op de beurs te koop aangeboden door een bankconsortium gevormd door Paribas België, de Generale Bank en de Bank Delen. De verkoopperiode was gepland tussen 3 en 7 juni, maar de 116.809 aandelen waren op één dag uitverkocht. Daarvan gingen ongeveer 75.000 aandelen naar particuliere beleggers. De institutionele beleggers kregen 32 000 aandelen De overige 9 809 aandelen gingen naar erkende gemeenschappelijke beleggingsinstellingen De regering wou de kleine beleggers betrekken bij de privatisering van Distrigas en forceerde daarom de verkoop Tot dan waren Tractebel en Belgian Shel! samen met de overheid de grootste aandeelhouders 16,7 procent van die aandelen werden herplaatst en ten minste de helft daarvan werd voorbehouden aan kleine beleggers en collectieve beleggingsfondsen De rest kwam in handen van institutionele beleggers

(Vor ber pag 682/1 e.v -1996)

Landbouwkrediet

Op 2 augustus verwierf de bank Bacop 25,1 % van de aandelen van het Landbouwkrediet. Daarmee was de privatisering van deze overheidsbank volledig rond. De andere aandelen van het Landbouwkrediet zijn in handen van Lanbokas-Agricaisse (37,45) en de Zwitserse verzekeraar Swiss Life (37,45). Na een herschikking van de aandelen hebben de drie partners elk een derde van de aandelen van het Landbouwkrediet in handen.

Gemeentekrediet van België

Op 14 oktober kreeg het Gemeentekrediet van België op een buitengewone vergadering van de aandeelhouders de toelating een samenwerkingsverband aan te gaan met de Franse bank Crédit Local de France. Hierdoor komt het Gemeentekrediet voor de helft in Franse handen.

Van 20 november af werd het Gemeentekrediet op de beurs genoteerd onder de naam Dexia en met een openingskoers van 2.775 Bfr., of 100 Bfr. meer dan de verkoopprijs van de aandelen. Dexia groepeert het Gemeentekrediet en Crédit Local de France. De koers sloot af op 2.800 Bfr. en er waren in totaal 461.700 aandelen verhandeld.

Vlaanderen

Op 24 september ondertekenden de aandeelhouders van Telenet Vlaanderen de aandeelhoudersovereenkomst. Nog dezelfde dag gaf de minister-president van de Vlaamse regering, Luc Van den Brande, die het initiatief nam, het officiële startsein van de nieuwe maatschappij. Telenet is bedoeld als Vlaamse concurrent van de federale telefoonmaatschappij Belgacom. Telenet moet het net van kabeltelevisie ombouwen en

uitbreiden tot een volwaardig communicatienetwerk Dat zal in de komende 15 jaar een insesterinq vergen van 47 miljard Bfr, waarvan de kabelmaatschappilen 10 miljard voor hun rekening nemen

Wallonie

Forges de Clabecq. Moeilijkheden bij het staalbedrijf Forges de Clabecq. Op 5 juni lanceerde Libert Froidmont. bedrijfsieider van Forges de Clabecq een noodkreet. Als er geen vers geld in het bedrijf wordt gestoken kan het bedrijf niet overleven, zei hij. Froidmont deed zijn oproep nadat contacten met het naburige staalbedrijf Gustave Boël in La Louvière afgesprongen waren. Het Waalse Gewest, dat hoofdaandeelhouder is, richtte een werkgroep op om een noodplan uit te werken. Waals minister-president Robert Collignon bleef het lot van Forges de Clabecq echter koppelen aan een ruimere operatie, waarvan ook de overname van Boël is gekoppeld. Boël zou het teveel aan vloeibaar staal dat Clabecq produceert moeten afnemen.
Op 14 juni besliste de Waalse regering 1.5 tot 2 miljard Bfr. in het noodlijdende bedrijf te pompen. Er zijn zes voorwaarden aan de hulp gesteld. 1) Boël moet 150.000 tot 200.000 ton halffabrikaten van Clabecq afnemen. 2) Clabecq moet zijn productie van staalplaat met 50.000 ton per jaar verminderen. 3) Er moet een akkoord worden bereikt met de banken over de herschikkking van de schulden op lange termijn en over het behoud van de kredietlijnen. 4) Er moet een sociaal akkoord worden gesloten over het vertrek van 700 van de 2.000 arbeiders. 5) De particuliere aandeelhouder Soccindus moet bereid zijn voor een symbolische frank haar aandelen te verkopen aan de Société Wallonne pour la Sidérurgie (SWS). 6) De Europese Commissie moet instemmen met het reddingsplan.
De socialistische vakbond FGTB verwierp het plan, maar op 28 juni stemden alle andere partners ermee in. Alleen de EU-commissie moest zich nog uitspreken.
Op 18 juli bekloeg Waals minister-president Robert Collignon zich erover dat Europees Commissaris Karel Van Miert 'in het dossier van de Forges de Clabecq als een Rambo door het kleine Wallonië raast. terwijl hij van de groten in Europa bang is'. Van Miert had zich in een interview met de Brusselse krant Le *Soir* verzet tegen nieuwe overheidssteun voor het bedrijf. Een nieuwe lening aan het bedrijf beschouwt Van Miert als een gift De Europese i-rgrlgeving laat oveiheidsinvesteringen in de staalsector niet meer toe, meent Van Miert Collignon repliceerde daarop dat de hele Waalse staatsector, op Boel in La Louviere na tot de openbare sector behoort Het is dus maar normaal dat investeringen in die sector met overheidsgeld gebeuren, zei Collignon
Na mislukte pogingen om een fusie te bewerken tussen Forges de Clabecq en Boel in het naburige La Louviere, zette ook de Europese Commissie het reddingsplan op de helling De Waalse regering moet alle aan de Forges de Clabecq betaalde voorschotten terugvorderen, zei de commissie in een nota die op 9 december uitlekte
Op 19 december legde het bedrijf de boeken neer

Fabrique Nationale (FN). Het Waalse bedrijf FN in Herstal, dat vroeger uitsluitend wapens en munitie produceerde, maar geleidelijk diversifieerde naar de productie van sportmateriaal en vliegtuigmotoren, kwam in toenemende moeilijkheden. Om de moeilijkheden het hoofd te bieden ging de Franse meerderheidsaandeelhouder Giat op zoek naar nieuwe partners voor het Belgische filiaal.

SOCIALE ONRUST

Franstalig onderwijs

Zoals kon worden verwacht, stonden de l-meimanifestaties van de Waalse socialisten in het teken van de sociale onrust in het Franstalig onderwijs. Het onderwijsprotest overschaduwde de vieringen in Brussel, Luik en Charleroi en Frameries.
Intussen zocht Laurette Onkelinx, minister-presidente van de Franse Gemeenschapsregering koortsachtig naar een uitweg voor het probleem van de erkenning van de diploma's in het Franstalig onderwijs. Die kwam in het gedrang ingevolge de langdurige staking van de leerkrachten. De erkenning van de diploma's is aan een aantal voorwaarden verbonden, waarvan de belangrijkste is dat de gehele stof van het schooljaar onderwezen moet zijn geweest. Bovendien kan de overheid de subsidies inhouden van de scholen die de gehele leerstof niet hebben gezien. Onkelinx bezwoer de leerkrachten het werk te hervatten en de leerstof af te werken.
Op 2 juni verstuurde Onkelinx een ministerieel rondschrijven naar alle scholen, waarin zij beslist dat de leerlingen die het slachtoffer werden van de stakingsgolf in het Franstalig onderwijs slechts over een kwart van de vakken examen moet afleggen Over de rest van de vakken neemt de klasseraad een beslissing op grond van de prestaties van de leerling tijdens het schooljaar Onkelinx roept de scholen op 'gezond verstand en verantwoordelijkheidszin op te brengen' Zij vraagt de examens zo laat mogelijk op het schooljaar te houden, zodat alsnog een deel van de verloren lesuren kan Gorden ingehaald.

(Vor.ber.pag. 684/1 e.v.-1996)

Sabena

Op de ondernemingsraad van 30 april kondigde Sabena-topman Paul Reutlinger aan dat de maatschappij in 1998 4,7 milard Bfr. en in 2000 6,7 miljard Bfr: nodig heeft om de concurrentie het hoofd te kunnen bieden. Dat geld moet worden gevonden in structurele kostenbesparingen.
Op 6 mei reageerden de vakbonden verdeeld op de saneringen die Reutlinger voorstelt. De christelijke bond CCOD zei geschrokken te zijn, maar bereid te blijven tot verder overleg. De socialistische metaalcentrale CMB reageerde daarentegen verbolgen en noemde de bijkomende inleveringen een oorlogsverklaring.
Bij de piloten was de situatie serener en rezen er geen noemenswaardige bezwaren tegen het voorontwerp van akkoord over hun verloning en carrièreverloop. Reutlinger laat de bonden kiezen tussen een afvloeiing van 1.700 werknemers, een looninlevering van 15 procent of een besparing van 3 miljard via een wijziging van de arbeidsvoorwaarden.
Naast de inleveringen van het personeel werkt Reutlinger aan de verbetering van de hub-strategie, de uitbreiding van het netwerk, de verhoging van de bezettingsgraad van de vliegtuigen en de samenwerking met Swissair. Volgens Reutlinger zal dat plan in 1998 een winst opleveren van 1,7 miljard en een rendement van 4 % op het eigen kapitaal.
Op 31 oktober werden de onderhandelingen over het sociaal luik van de herstructurering besloten met een akkoord. Het werd op 5 november ondertekend. Het is een onderdeel van de besparing van 4,7 miljard om Sabena tegen 1998 rendabel te maken.

(Vor.ber.pag. 685/1 e.v.-1996)

POLITIE/GERECHT

Arrestatiebevel tegen Serge Dassault

Op 8 mei vaardigde de Luikse onderzoeksrechter Jean-Louis Prignon een internationaal aanhoudingsbevel uit tegen Serge Dassault, voorzitter van

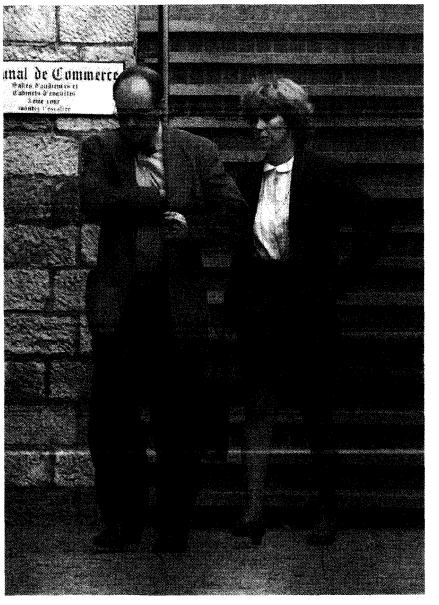
het Franse luchtvaartbedrijf Dassault Aviation Hij wordt ervan verdacht in België 60 tot 100 miljoen smeergeld te hebben betaald om defensiecontracten binnen te rijven met een waarde van 11 miljard Bfr De uitvaardiging van het arrestatiebevel kwam er nadat de Zwitserse federale rechtbank in Lausanne op 18 maart 1996 het bankgeheim op twee AMRO-bankrekeningen in Genève en Zurich had verbroken Dat gebeurde op verzoek van het Luikse onderzoek in het raam van de moord op PS-topman André Cools (zie pag 508 1,2- 91 en het Agusta-schandaal (zie pag 229/1e v - 94)

Onderzoek naar moord op Cools

Op 6 september kwam het onderzoek naar de moord op André Cools plots in een stroomversnelling. Onderzoeksrechter Véronique Ancia arresteerde Richard Taxquet, de gewezen kabinetssecretaris van gewezen minister Alain Van der Biest, en de ondenvereldfiguren Carlo Todarello, Simon Salazzo en Domenico Castellino. Ancia zocht nog naar drie voortvluchtigen, onder wie Pino Di Mauro. de vroegere chauffeur van Van der Biest.
Op 8 september werd Alain Van der Biest zelf opgepakt op verdenking van betrokkenheid bij de moord op Cools. Deze aanhouding was een gevolg van de verklaringen van Taxquet.
(Vor.ber.pag. 524/3 e.v.-1995)

Minister Kelchtermans in opspraak

Op 7 november kwam Vlaams minister van leefmilieu Theo Kelchtermans (CVP) in opspraak met het verzoek tot opheffing van zijn parlementaire onschendbaarheid, aangevraagd door de Antwerpse procureur-generaal Roger Van Camp. Het gerecht wil Kelchtermans ondervragen over de toewijzing in 1991 van een contract voor de productie van 2 miljoen boxen voor het opbergen van klein gevaarlijk afval door de gezinnen, in afwachting dat het wordt gebracht of opgehaald. De bestelling had globaal genomen een waarde van 1,4 miljard Bfr.
Kelchtermans' naam dook op in de marge van het strafonderzoek naar het Limburgse bedrijf Zincpower. In een Zwitserse kluis vonden de onderzoekers een nota waarin Kelchtermans en de bestelling van de milieuboxen in verband werd gebracht met financiering van de CVP. Kelchtermans ontkende enig verband. Aanvankelijk wou Kelchtermans de productie van de milieuboxen toewijzen aan het Limburgse

Onderzoeksrechters Véronique Ancia (r.) en Jean Luis Prignon, die het onderzoek leiden naar de moord in 1991 op de politicus André Cools, arriveren op 9 september 1996 bij het Luikse Gerechtshof. Foto *EPA*

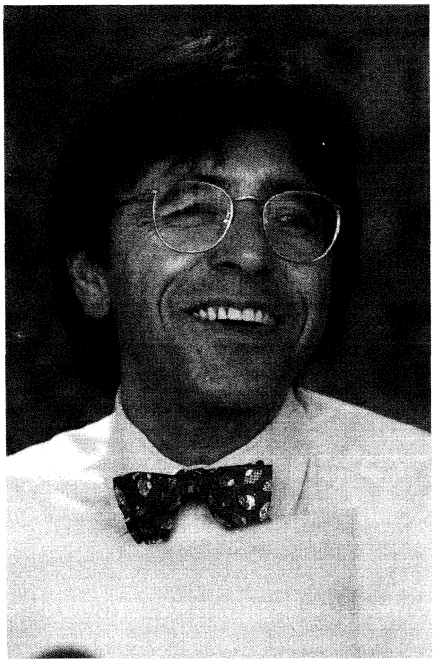
bedrijf Plascobel. Concurrent Aralco uit Hamme (Oost-Vlaanderen) trok daarop naar de Raad van State, en kreeg als laagste bieder gelijk. Daarop wees Klechtermans de productie toe aan Aralco, dat enkele dagen eerder een onderaannemingscontract sloot met Plascobel.
Bezwarend voor de minister was de toegeving van CVP-voorzitter Marc Van Peel dat het Limburgse bedrijf Plascobel 2 miljoen Bfr. schonk aan de studiedienst van de christen-democraten. Dat gebeurde drie maanden na de definitieve toewijzing van het contract aan Aralco. Dergelijke giften waren op dat ogenblik legaal.
Op 13 november gaf het Vlaams parlement het Hof van Cassatie de toelating om Kelchtermans over deze zaak te ondervragen. De meerderheidspartijen vonden dat Kelchtermans tijdens dat onderzoek verder als minister kon blijven functioneren. De oppositie oordeelde dat de minister beter terugtreedt.

Ministers Di Rupo en Grafé genoemd in pedofiliezaak

Op 16 november lekte uit dat het gerecht vice-premier en minister van economische zaken Elio Di Rupo wil ondervragen op beschuldiging van seks met minderjarigen. Beschuldigingen in die zin zouden komen uit het homofiele prostitutiemilieu in de omgeving van het Brusselse Fontainasplein. Op 17 november verspreidde Di Rupo via het persbureau Belga een mededeling waarin hij zegt dat het gaat om krankzinnige en kwetsende beweringen en dat hij zich niets te verwijten heeft. Di Rupo verwees naar verwarring tussen feiten uit zijn privé-leven, die niemand schaden. en afschuwelijke daden die men hem in de schoenen wil schuiven. 'Voor mij is het gevoelsleven een schat, die slechts kan worden gedeeld met verantwoordelijke personen die daarmee instemmen', aldus Di Rupo.
Op 16 november raakte bekend dat ook Frans Gemeenschapsminister Jean-Pierre Grafé van pedofilie wordt beschuldigd. Het gerecht vroeg de opheffing van zijn parlementaire onschendbaarheid.

Op 19 november werd de bijzondere Kamercommissie geïnstalleerd om het dossier tegen Di Rupo te onderzoeken. Procureur-generaal André Van Oudenhove van Brussel waarschuwde op 20 november de leden van de commissie voor een doofpotoperatie. Hij vindt de aanwijzingen tegen Di Rupo ernstig genoeg om verder te worden onderzocht. De procureur-generaal legde deze verklaring af nadat leden van de meerderheid het dossier vrij mager hadden bevonden. Zij zochten naar een uitweg om een onderzoek mogelijk te maken zonder dat Di Rupo verplicht zou zijn ontslag te nemen als minister.
Op 21 november gaf de Kamer het Hof van Cassatie de toestemming de aantijgingen tegen Di Rupo te onderzoeken. De Kamer weigerde hem in beschuldiging te stellen. De oppositie eiste dat de vice-premier tenminste tijdelijk zou aftreden, maar premier Dehaene bleef zijn vice-premier verdedigen 'omdat het voorbarig is het vertrouwen in Di Rupo reeds op te zeggen'. Dehaene gaf echter het gerecht een berisping en noemde 'de gerechtelijke lekken lichtzinnig'.
Later op de week gaven ook de Franse gemeenschapsraad en de Waalse gewestraad het Hof van Cassatie de toestemming Grafé te ondervragen over de hem ten laste gelegde feiten.

Op 4 december overhandigde de Brusselse procureur-generaal een aanvullend dossier over Di Rupo en Grafé aan resp. de Kamer en de Franse Gemeenschapsraad. Nadien volgden nog twee dossiers tegen Di Rupo. Op 12 december besliste de Kamer meerderheid tegen oppositie Di Rupo wit te wassen van de beschuldiging van seks met jongens jonger dan 16 jaar. De Kamer bekrachtigde daarmee het advies van de bijzondere commissie, die de dossiers tegen Di

Archieffoto van 6 augustus 1996 van vice-premier en minister van economische zaken Elio Di Rupo. Foto EPA

Rupo te licht bevond. De commissie was van oordeel dat 'er in de huidige stand geen aanwijzingen van schuld bestaan' tegen de vice-premier. De oppositie sprak van een schandaal.
De PS interpreteerde het optreden van het gerecht als een maneuver tegen de partij en eiste een onderzoek naar de verantwoordelijkheid voor de lekken in de pers.
Politieke waarnemers opperden de mening dat het optreden van het gerecht te maken kan hebben met de geplande hervorming van het gerecht en de invoering van externe controle op de werking van het gerecht in het kader van de zaak-Dutroux (ziezaak-Dutroux).

Op 16 december keurde de Kamer de 'wet-Di Rupo' goed. De liberalen en de groenen stemden met de meerderheid mee. De VU stemde tegen omdat zij meent dat de wet in strijd is met het Europees verdrag voor de rechten van de mens. De 'wet-Di Rupo' versoepelt de regel van de parlementaire onschendbaarheid. Zij bepaalt dat het gerecht voortaan kamerleden kan ondervragen zonder voorafgaande toestemming van het parlement. Deze wet geldt tot begin 1998 en moet een einde maken aan wat genoemd werd 'de overdreven mediaheissa rond vermeende affaires. waarbij de parlementaire onschendbaarheid - die bedoeld was als bescherming van het politieke werk van het parlementslid meer een nadeel dan een voordeel is geworden' Tegen 1998 moet er een definitieve regeling zijn uitgewerkt Premier Dehaene zei dat hij bij de Senaat zal aandringen op een identieke wet voor de senatoren
De Kamer trof een gelijkaardige regeling voor de ministers van de deelstaten Deze moet echter ook door de Senaat worden goedgekeurd

Ontslag van Grafé

De dossiers ten laste van Grafé bleken zo belastend te zijn dat de minister op 9 december ontslag nam. Dat gebeurde ook nadat was gebleken dat zijn partij. de PSC. hem niet langer meer steunde.
Grafé werd opgevolgd door zijn Luikse partijgenoot William Ancion. (Voor samenstelling van de deelregeringen zie pag. 523/1 e.v.-1995.)

Huiszoeking bij Raad van State

Op 19 november deed het gerecht een huiszoeking in het kantoor van een rechter bij de Raad van State. Die wordt van illegale partijfinanciering verdacht toen hij in de jaren tachtig nog verbonden was aan het kabinet van toenmalig eerste minister Wilfried Martens. Het onderzoek wordt geleid door de Brusselse onderzoeksrechter Jean-Claude Van Espen.

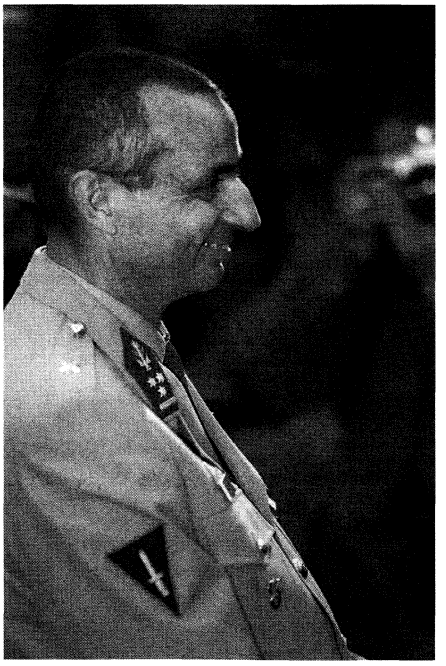
Militair gerechtshof/Rwanda

Op 29 december 1993 stelt auditeur-generaal André Andries, openbaar aanklager bij het Militair Gerechtshof, kolonel-stafbrevethouder Luc Marchal in staat van beschuldiging wegens opzettelijke doding door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg. Volgens de aanklager is Marchal mee verantwoordelijk voor de dood op 7 april 1994 van tien Belgische blauwhelmen tijdens de volkerenmoord in Rwanda.
Marchal was bevelhebber van de blauwhelmen in de sector Kigali. Hij gelastte een Belgisch bataljon blauwhelmen met de bescherming van toenmalig Rwandees premier Agathe Uwilingiyimana. Hij deed dat op verzoek van algemeen VN-bevelhebber de Canadese generaal Romeo Dallaire en van luitenant-kolonel Luc Dewez, commandant van het Belgisch VN-bataljon. Marchal, Dallaire en Dewez worden aangeklaagd door de nabestaanden van de Belgische para's.
Bij hun bewakingsopdracht werden de tien Belgische blauwhelmen, die te licht bewapend waren, op 7 april gevangengenomen. gemarteld en gedood door Rwandese militairen. Zij zijn rechtstreeks verantwoordelijk en België wil ben voor een internationaal tribunaal dagen.

Marchal is volgens de aanklager onrechtstreeks verantwoordelijk omdat hij zich bewust was van het gevaar dat de Belgische blauwhelmen liepen. Het gaat evenwel om een gedeelde verantwoordelijkheid. want de opdracht kwam van de Canadese generaal Dallaire. Maar die kan door het Belgische Krijgsauditoraat niet worden vervolgd. Luitenant-kolonel Dewez wordt buiten vervolging gesteld omdat hij tegen liet inzetten van Belgische blauwhelmen bezwaar aantekende.
De beslissing van de auditeur-generaal verwekte verbijstering in legerkringen. De vraag naar de verantwoordelijkheid van de regering werd gesteld, want die stuurde de blauwhelmen naar Rwanda.
Het proces-Marchal begon op 8 mei voor het Militair Gerechtshof in Brussel. Op 4 juli sprak het Militair Gerechtshof Marchal vrij van de betichting van onvrijwillige doodslag op tien Belgische militairen. Zij werden door het Rwandese leger op 7 april 1994 vennoord, kort na de moord op president Juvénal Habyarimana. (Zie ook pag. 424/1-1994.)

Onderzoek naar fraude bij Kredietbank

Op 6 augustus brengen de kranten *La Derniere Heure* en *La Lanterne* uit dat het gerecht en de bijzondere belasting-

Kolonel Luc Marchal tijdens de openingszitting van zijn proces voor het Militair Gerechtshof in Brussel op 8 mei 1996. Foto EPA

inspectie al zes maanden bezig zijn met een onderzoek naar fraude en belastingontduiking bij de Kredietbank en haar zusteronderneming Kredietbank Luxemburg. Het gerecht en de belastinginspectie zijn op zoek naar fiscale ontwijkings- en ontduikingsstructuren, die de Kredietbank voor haar klanten zou hebben opgezet.

Hoog Comité van Toezicht

Op 8 september beschuldigde leidend ambtenaar en taaladjunct Willy Vermeulen van het Hoog Comité van Toezicht (HCT) rechter Willy De Smet, voorzitter van het HCT, administrateur-generaal Alain Canneel en een aantal onderzoekers van doofpotoperaties bij onderzoeken naar corruptie in de overheidssector Hij kloeg de slechte werking van het HCT aan Het HCT is in 1910 opgericht om corruptie bij alle openbare diensten en instellingen op te sporen

Op 25 oktober startte de Senaatscommissie van onderzoek naar de georganiseerde misdaad met een aantal hoorzittingen over de werking van het HCT en de aangeklaagde doofpotoperaties.
Op 14 november overhandigde Vermeulen aan de onderzoekscommissie van de Senaat een lijvige nota waarin hij de doofpotoperaties en de dysfuncties van het HCT uitvoerig uiteenzet. De Senaatscommissie maakte deze nota voor verder onderzoek over aan de parketten-generaal en aan het Comité voor controle op de politiediensten (Comité-P). Die nota bracht, naast gewezen minister van defensie Leo Delcroix (CVP), ook minister van landbouw Karel Pinxten (CVP) in opspraak. Pinxten zou bij de bouw van zijn woning te weinig belasting op de toegevoegde waarde (BTW) hebben betaald. Pinxten ging in het verweer en legde klacht neer tegen Vermeulen.
Het comité-P weerlegde op 12 december de doofpotheorie van Vermeulen. Later traden ook de procureurs-generaal van de parketten dat standpunt bij.

MEDIA

Gazet van Antwerpen

Op 13 mei lekten de financiële moeilijkheden uit van de krant Gazet van Antwerpen. Vier kandidaat-kopers deden een voorstel om een minderheidsparticipatie te verwerven. Het zijn Concentra, die het Belang van Limburg uitgeeft, De Persgroep, die Het Laatste Nieuwe en De Morgen uitgeeft, een groep rond de Vlaamse Uitgeversmaatschappij, die De Standaard, Het Nieuwsblad, De Gentenaar en Het Volk uitgeeft en tenslotte Guido Van Liefferinge, die het tijdschrift Dag Allemaal uitgeeft en belangen heeft in de Vlaamse Televisiemaatschappij.

Op 2 juli bereikten de uitgeverijen De Vlijt (*Gazet van Antwerpen*) en Concentra (*Het belang van Limburg*) tot een samenwerkingsakkoord Zij beslisten hun activiteiten te coordineren in de nieuwe Regionale Uitgeversgroep (RUG) Beide uitgeverijen hebben elk de helft van de aandelen van de RUG

Mediadecreet

Op 10 september verwierp het Europees Hof van Justitie de paragrafen in het Vlaams mediadecreet op de kabelmaatschappijen, die televisiezenders onderwerpt aan een toestemming om via de kabel verdeeld te worden. Vlaanderen maggeenvoorwaardenopleggenaande Vlaamse zender VT4, die vanaf een Brits station uitzendt. Volgens het Europees Hof zijn deze voorwaarden strijdig met de Europese Richtlijn inzake televisie zonder grenzen.
Vlaams mediaminister Eric Van Rompuy kondigde aan dat de gewraakte paragrafen uit het decreet worden geschrapt (zie ook pag. 88/3-1996).

PARTIJEN

CVP

Op 6 juni nam Johan Van Hecke onverwacht ontslag als voorzitter van de CVP. Van Hecke deed dat om persoonlijke redenen. Later lekte uit dat zijn ontslag verband hield met echtelijke moeilijkheden. Van Hecke was binnen de CVP de voortrekker van vernieuwing en verruiming.
Ondervoorzitter Marc Van Peel nam het voorzitterschap van de partij over: Op 30 november werd hij door het congres met bijna 93 % in zijn functie bevestigd.

Front National

Op 4 mei werd Daniel Féret herkozen als voorzitter van het Front National (FN). Zijn ontslag op 13 april (zie pag. 689/2-'96) bleek een tactische zet te zijn om met een grotere meerderheid herkozen te kunnen worden en aldus binnen de partij orde op zaken te kunnen stellen.

Sienjaal

Oud Volksunietopman Maurits Coppieters en SP-voorman Norbert De Batselier verzamelden rond zich een groep van gelijkgezinden, die over de grenzen van de partijpolitiek heen aan progressieve frontvorming werken. Zij noemden deze groep en beweging 'Sienjaal'.
Nog voor de - herhaaldelijk uitgestelde - publicatie van het denkwerk van deze groep, zei de voorzitter van de christelijke vakbeweging; Willy Peirens, op 16 mei dat het 'Sienjaal van Coppieters en De Batselier de toekomst achter zich heeft'. 'Het ontwerp dat wij te zien kregen zet een domper op onze verwachtingen', zei Peirens op een toespraak naar aanleiding van Rerum Novarum. de feestdag van de christelijke arbeidersbeweging ACV (vakbond) en ACW (beweging). Peirens ziet in Sierijaal een streven naai. een herverkaveling van het politieke landschap, tot en met de fusie van politieke partijen. Daar willen ACV en ACW niet aan meewerken.
In een vraaggesprek met De Morgen zei De Batselier dat de top van de christelijke arbeidersbeweging de 'deur voor het verruimingsproject Sienjaal volgens hem niet helemaal heeft dichtgeklapt'. Hij ontkende ook dat Sienjaal de fusie van politieke partijen zou nastreven. De Batselier verduidelijkte dat het project in duigen valt als men er niet in slaagt met voldoende geïnteresseerde partners een nieuwe debatcultuur op gang te brengen.
Ook Agalev en de Volksunie stelden zich terughoudend op. Beide partijen gingen wel voorzichtig na op welke gebieden zij tot een onderlinge samenwerking kunnen komen om concrete progressieve politieke punten te realiseren. Agalev stelde samenwerking voor 'met behoud van eigenheid'.
De VU is bereid daarover te praten, maar niet alleen met Agalev. VU-fractieleider in de Kamer, Paul Van Grembergen, nodigde ook gewezen VLD-voorzitter Guy Verhofstadt uit voor een gesprek. Verhofstadt stemde daarmee in.

Op 30 mei stelden Coppieters en De Batselier hun Sienjaal-project in boekvorm voor. Op dat ogenblik was de politieke belangstelling al fel afgekoeld. Steun kwam er alleen van de SP. De VU bleef terughoudend en Agalev haakte af. Dat deed ook de christelijke vakbeweging, terwijl de socialistische vakbond wil meedoen 'als zij er een essentiële rol in kan spelen'.

Vlaams Blok

Op 8 juni werd Frank Vanhecke op een congres tot voorzitter verkozen van het Vlaams Blok, in opvolging van de zeventigjarige stichter Karel Dillen.

SP

Na de vergadering van het partijbureau van 22 juli, liondigde Frank Vandenbroucke, fractieleider van de Vlaamse socialisten in de Kamer, aan dat hij in oktober tijdelijk de Belgische politiek verlaat. Hij gaat gedurende twee jaar aan de Britse universiteit van Oxford doctoreren op het onderwerp 'Sociale rechtvaardigheid in de welvaartstaat'. Vundenbroucke kondigde aan eind 1998 terug te keren naar de SP om mee te kandideren bij de parlementsverkiezingen van 1999.

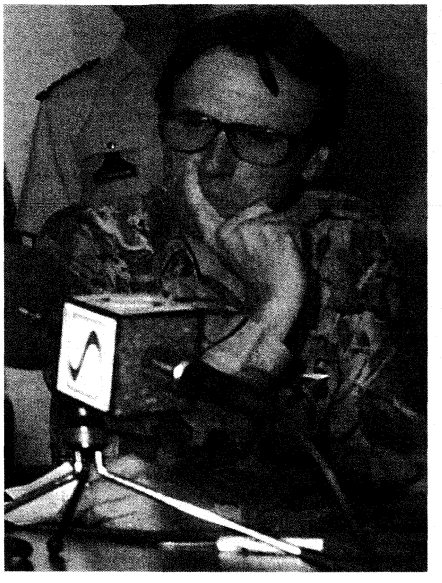
SP-voorzitter Louis Tobback betreurde het ontslag, maar noemde het vertrek van Vandenbroucke 'een investering in de toekomst van de sociaal-democratie'. Tobback en Vandenbroucke ontkenden met klem dat dit vertrek 'een vlucht is voor een mogelijk proces in de zaak van het door de Italiaanse hclicopterbouwer Agusta in België betaalde smeergeld' (zie pag. 729/2 e.v.-'95; 424/3 e.v.-'95:235/3 e.v.-'95)

KECROLOGIEEK

Kardinaal Suenens overleed op 6 mei op 91-jarige leeftijd in de Brusselse Sint Janskliniek aan de gevolgen van een trombose. Suenens werd op 16 juli 1904 in Elsene (Brussel) geboren. Van 1961 tot 1979 was hij aartsbisschop van het bisdom Mechelen-Brussel en primaat van België. Op het Tweede Vaticaans concilie was hij een van de vier moderatoren. Hij pleitte onder meer voor de oecumenische gedachte en medeverantwoordelijkheid voor de leken.

DE ZAAK-DUTROCX

Op 13 augustus werden twee verdwenen meisjes levend teruggevonden in Sars-la-Buissiere, nabij Marcinelle (Charleroi). in de woning van Marc Dutroux, die eerder reeds veroordeeld was voor zedenfeiten. Het gerecht volgde zijn spoor ook reeds bij de verdwijning van de Luikse meisjes Julie en Mélissa, maar dat liep toen dood.
De half augustus teruggevonden kinderen zijn Laetitia Delhez (14 jaar). die verdween op 9 augustus in Betrix en Sabinne Dardenne (12 jaar) uit Kain, nabij Doornik, die sedert 28 mei spoorloos was. De kinderen werden teruggevonden in een kelderruimte, die tot een bunker was omgebouwd en verstopt zat achter een schap en een valse blinde muur.
Samen met Marc Dutroux werden zijn echtgenote Michèle Martin en zijn me-

Onderzoeksrechter Jean-Marc Connerotte geeft op 15 augustus 1996 in Brussel een persconferentie nadat twee verdwenen meisjes lerend zijn aangetroffen in een woning van Marc Dutroux. Foto *EPA*

deplichtigen Michel Lelièvre en Michael Diakostavrianos aangehouden. Kort daarna werd in verband met deze zaak ook de Brusselse zakenman Jean-Michel Nihoul aangehouden. Later volgden nog Claude Thiraut uit Waver, een klusjesman van Dutroux. en hoofdinspecteur Georges Zicot van de gerechtelijke politie van Charleroi. De aanhouding van Zicot zou meer verband houden met de autozwendel van Dutroux. Samen met Zicot werden verzekeringsmakelaar Thierry De Haan en autohandelaar Gérard Pinon opgepakt.
Met de redding van de twee meisjes opperden procureur Michel Bourlet en onderzoeksrechter Jean-Marc Connerotte van het parket van Neufchâteau de mening dat wellicht een doorbraak was bereikt in het onderzoek naar de verdwijningsgolf van meisjes in België.

De slachtoffers

Julie Lejeune (8 jaar) en Melissa Russo (8 jaar) werden op 24 juni 1995 ontvoerd in Grâce-Hollogne, nabij Luik. Eefje Lambrecks (19 jaar) en An Marchal (17 jaar) werden op 23 augustus ontvoerd in Oostende. Sabine Dardenne (14 jaar) werd op 28 mei 1996 ontvoerd in Kain, nabij Doornik. Laetitia Delhez (12 jaar) werd ontvoerd op 9 augustus 1992 in Bertrix.
Naar Julie en Melissa en An en Eefje werden uitgebreide zoekacties ondernomen. Zij waren in het hele land uitgegroeid tot een begrip.

Nog vermist

Nathalie Geijsbregts uit Leefdaal, Ilse Stockmans uit Leuven en Elicabeth Brichet uit Namen (zij verdwenen tijdens de gevangenschap van Dutroux tussen 6 februari 1986 en 6 april 1992), Kim en Ken Heyrman uit Borgerhout (later werd het lijkje van Kim gevonden), Loubna Benaissa uit Elsene, Silvy Carlin uit Sars-la-Buissieres en Liam Van den Brande uit Mechelen

De verdachten

Marc Dutroux (38 jaar), werkloos en trekker van een invaliditeitsuitkering aangevraagd op grond van de gevangenisstraf die hij tussen 1989 en 1992 uitzat. Eigenaar van zeven huizen. Ontvoerde Julie en Melissa en An en Eefje. In december 1993 ontvoerde hij in Jumet nabij Charleroi minderjarige meisjes, die hij opsloot. Zij konden ontsnappen en deden hun verhaal bij de rijkswacht. Die pakte Dutroux en zijn handlanger Bernard Weinstein op wegens autodiefstal en doorzocht zijn woningen, zonder resultaat. Dutroux en Weinstein kwamen in maart 1996 weer vrij.
Dutroux werd in april 1989 door het Hof van Beroep van Bergen veroordeeld tot 13 jaar en zes maanden gevangenisstraf wegens zedenfeiten met minderjarigen. Hij kwam in 1992 vervroegd vrij.

Michele Martin (36 jaar), steuntrekkende werkloze. echtgenote van Dutroux. Voormalige onderwijzeres zedenleer aan de gemeentelijke lagere school van Marcinelle. Het Hof van Beroep van Bergen veroordeelde haar in 1989 tot vijf jaar cel wegens medeplichtigheid aan de zedenfeiten van Dutroux.

Michel Lelievre (20 jaar), werkloos. Woonde in een van de woningen van Dutroux en kwam reeds in aanraking met de politie.

Michael Diakostavrianos (25 jaar), werkloos. Hij was de klusjesman in Dutroux' autozaak.

Jean-Michel Nihoul (34 jaar), Brussels vastgoedmakelaar en verwikkeld in tal van onfrisse zaken en oplichting, waarvoor hij reeds werd veroordeeld. Ook zijn ex-vrouw Anne Bouty, advocaat aan de balie van Brussel, wordt van betrokkenheid verdacht en werd een tijdlang opgepakt.

Georges Zicot (44 jaar), hoofdinspecteur van de gerechtelijke politie van Charleroi. Hij was gedurende 15 jaar lid

Minister van justitie Stefaan De Clerck beantwoordt op 30 augustus 1996 vragen van de pers na afloop van een kabinetszitting over seksueel geweld tegen kinderen. Foto *EPA*

van de bijzondere opsporingsbrigade (BOB)van de rijkswacht en trad in 1985 in dienst van de gerechtelijke politie, waar hij belast was met onderzoeken naar autodiefstal en -zwendel. Jean-Michel Nihoul en Michel Lelièvre werkten als tipgevers voor Zicot. Begin 1996 werd Zicot bevorderd tot hoofdinspecteur van gerechtelijke politie.

Julie en Mélissa

In de dagen die op zijn aanhouding volgden, bekende Marc Dutroux de ontvoering van Julie en Mélissa, en van de Limburgse meisjes An Marchal en Eefje Lambrecks. Hij bekende ook de moord op een van zijn medeplichtigen, met name de Fransman Bernard Weinstein, waarvan het lijk op 17 augustus werd ontdekt. Weinstein werd levend begraven.
Eveneens op 17 augustus werden in Sars-la-Buissiere de lijkjes opgegraven van Julie en Mélissa. Zij staken in vuilniszakken en waren gekneveld. Zij zouden de hongerdood zijn gestorven doordat Dutroux enige tijd was opgepakt wegens een diefstal.
Door België ging een golf van afschuw en machteloze woede. Die zwol aan toen vernomen werd dat Dutroux reeds werd veroordeeld voor zedenfeiten, maar door toenmalig minister van justitie Melchior Wathelet in 1992 vervroegd werdvrijgelaten.
Op 27 april 1989 veroordeelde het Hof van Beroep van Bergen Dutroux tot een gevangenisstraf van 13 jaar en zes maanden wegens zedenfeiten met minderjarige meisjes uit de streek rond Charleroi. In 1991 kreeg Dutroux strafvermindering naar aanleiding van de zestigste verjaardag van koning Boudewijn en de veertigste verjaardag van diens troonsbestijging. In 1992 besliste Wathelet tot zijn vervroegde vrijlating wegens die strafvermindering en zijn goed gedrag in de gevangenis.

Om de zes maanden beraadt de Commissie ter Bescherming van de Staat zich over het lot van gevangenen. Die Commissie bestaat uit een geneesheer, een psychiater, een advocaat en een magistraat-voorzitter. De commissie hoort in de meeste gevallen de betrokken gevangenisdirecteurs en de sociale assistenten. In het geval van Dutroux spraken de directeur. het bestuur en het personeel van de gevangenis zich uit voor vervroegde vrijlating; de procureur-generaal van het parket van Charleroi. Georges Demanet, kantte zich tegen deze maatregel en stemde tegen. Wathelet, die inmiddels rechter is geworden bij het Europees Hof van Justitie in Luxemburg (zie pag. 729/1-'95), hield met deze tegenstem geen rekening. Op 8 april 1992 werd Dutroux vrijgelaten.

Toen dat nieuws bekend raakte, werd voor de woning van Wathelet in Verviers betoogd. In Grâce-Hollogne, aan een brug over de snelweg, waar Wathelet passeert op weg naar Luxemburg, brachten inwoners een grote spandoek aan met het opschrift 'Dormez-vous bien Mr. Wathelet' (Slaap gerust, mijnheer Wathelet).

Op de begrafenis van Julie en Mélissa, op 22 augustus, stroomden tienduizenden mensen samen en werd minister van justitie Stefaan De Clerck uitgejouwd. De koninklijke familie was niet welkom.

An en Eefje

In de ochtend van 3 september werden in een loods in de woning van Dutroux in Jumet de lijken opgegraven van An en Eefje De lichamen waren op een diepte van 2,5 meter begraven Uit het onderzoek bleek dat zij kort na hun ontvoering werden gedood
Kort na deze ontdekking verlegden de graafwerken van de speurders zich naar de Brusselse gemeente Elsene in een woning die Nihoul, Dutroux en Lelièvre regelmatig zouden hebben bezocht In de buuit verdween het Marokkaanse meisje Loubna Benaissa

Mededeling van koning Albert II

Op 4 september verspreidden de diensten van het koninklijk paleis de mededeling dat 'de koning zijn vastbesloten wil heeft geuit om er verder bij de minister van justitie op toe te zien dat geen enkel spoor wordt verwaarloosd, dat alle klaarheid in dit drama en zijn verwikkelingen wordt geschapen en dat geen enkele dubbelzinnigheid blijft bestaan'. 'De koning zal er onder meer bij de bevoegde ministers op aandringen dat de nodige middelen worden ingezet om deze plaag zowel op nationaal als op internationaal vlak te bestrijden', aldus de koninklijke boodschao.
Hiermee trad de koning nadrukkelijk op de voorgrond. Hij deed dat nadat hij 's ochtends de ouders van Mélissa Russo en 's namiddags deze van An Marchal op het paleis had ontboden voor de betuiging van zijn medeleven en voor een onderhoud. Het paleis deelde mee dat de koning ook de ouders van Julie Lejeune en Eefje Lambrecks wil ontmoeten.
Er heerste een zekere gespannenheid tussen het paleis en de ouders van de vermoorde en vermiste kinderen, omdat het vermoeden bestond dat Dutroux vervroegd was vrijgekomen omwille van de feestelijkheden rond de zestigste verjaardag van koning Boudewijn en de veertigste verjaardag van zijn troonsbestijging.
Op 5 september had dan toch een ontmoeting plaats tussen het vorslenpaar en de ouders van Eefje Lambrecks, Sabine Dardenne, Laetitia Delhez, Loubna Benaïssa en Elisabeth Brichet.

Op 7 september werden An en Eefje na afzonderlijke kerkelijke diensten begraven. Op de begrafenis deed Paul Marchal, vader van An, een scherpe uit-

val naar het gerecht, dat te laat met een ernstig onderzoek begon 'Had men onmiddellijk de krachten ingezet zoals Bourlet en Connerotte dat deden in Neufchâteau, dan had deze begrafenis niet hoeven door te gaan', zei hij Tot zijn toehoorders behoorden de afgevaardigde van de koning en de koningin, minister van justitie Stefaan De Clerck, minister van ambtenarenzaken Andre Flahaut en de Vlaamce ministers Theo Kelchtermans en Eddy Baldewijns

Initiatief van koning Albert 11

Op 10 september nam koning Albert II een naar Belgische maatstaven opmerkelijk initiatief. Hij overhandigde minister van justitie De Clerck een lijst met opmerkingen en vragen over de werking van het gerecht. De koning vraagt met aandrang dat er volledige klaarheid komt 'over dit drama, zijn oorsprong en zijn vertakkingen'. Albert II wenst ook dat de werking van het gerecht wordt aangepast. 'Zonder de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht , die essentieel is in onze democratie, in het gedrang te willen brengen moet grondig worden nagedacht over het menselijker en efficiënter maken van de werking van het gerecht. Deze gedachtenwisseling moet ook streven naar de invoering van interne en externe controles en een beter aangepaste opleiding. Dit moet de rechterlijke macht in staat stellen de misdadigheid op een doeltreffende wijze te bekampen', schrijft de koning. Hij voegt er nog aan toe geenszins de bedoeling te hebben 'de kritiek die tot uiting is gekomen te veralgemenen, doch de werking bij te sturen en te verbeteren, waar nodig'.

De koning maakte zijn initiatief via een mededeling openbaar. Het initiatief verraste de parlementsleden, vooral een aantal leden van de Kamercommissie van justitie. De oppositie uitte kritiek. Voor de VU poogt de vorst 'populariteit te verwerven op de miserie van mensen en op de zware ontgoocheling van de burgers in de instellingen'. De PRL wees erop dat het debat in het parlement moet worden gevoerd en dat 'het zwaartepunt van de democratie niet mag worden verplaatst'. Voor het Vlaams Blok is het optreden van de koning ongrondwettig. Agalev bestempelt het optreden als een 'gevaarlijk precedent'. Ecolo vindt dat de regering zelf met een sterk antwoord had moeten komen.
Volgens professor staatsrecht André Alen (KU Leuven) is het optreden van de koning ongebruikelijk. maar niet strijdig met de regels van het staatsrecht. Het communiqué van de koning wordt volledig gedekt door de regering. Alen ziet goede gronden voor het optreden van de koning. 'Na de eerste kindermoorden was er bijna revolte tegen de politiek en de justitie. Er werd geen onderscheid meer gemaakt tussen politiek en gerecht. Op dat moment verwacht de bevolking iets van de koning. Hij is het symbool van de natie. Alleen een gezaghebbende figuur kon de beeldvorming nog recht zcttcn', aldus Alen.

Aan de commissie van justitie zei minister De Clerck dat hij ingaat op het verzoek van de koning en dat er in elk geval een externe controle komt op de rechterlijke macht.
Op 19 september hield de Kamer een sereen debat over de zaak-Dutroux.

Magistraten en Rijkswacht

Op 18 september lekte via de televisie *(BRTN* en *RTBF)* het rapport uit waarin de Luikse procureur-generaal Anne Tilly de fouten in het onderzoek naar Julie en Mélissa toeschrijft aan het falen van de Rijkswacht. De pas gepensioneerde procureur-generaal van het Hof van Cassatie, Jacques Velu, had in zijn verslag ook, zij het meer genuanceerde, kritiek op de rijkswacht. Velu gewaagt van structurele communicatieproblemen, terwijl Tilly het heeft over blunders en over laattijdige en onvolledige informatie vanwege de Rijkswacht ten aanzien van onderzoeksrechter Martine Doutrewe.

Op 22 september lekte via de *BRTN* een rapport uit dat procureur-generaal Velu van het Hof van Cassatie schreef kort voor zijn pensionering. Daarin vraagt hij minister van justie De Clerck 'de magistratuur van Charleroi te ontzien omdat de magistraten al genoeg getraumatiseerd zijn door de schokkende gebeurtenissen en omdat verzachtende omstandigheden kunnen worden ingeroepen'. Als er op het werk van het parket van Charleroi iets aan te merken valt, dan moet het bij bemerkingen blijven. Sancties vindt Velu te zwaar.

De lekken over de inhoud van de rapporten van Velu en Tilly dreven de politieke spanningen op. Paul Van Keer, woordvoerder van het Nationaal Syndicaat van het Rijkswachtpersoneel (NSRP),dreigde ermee een boekje open te doen over de vele processen verbaal tegen hooggeplaatste personen die door de parketten worden geseponeerd. Het NSRP beschuldigt de magistratuur van manipulatie.

VLD-voorzitter Herman De Croo sprak van een vuile politie-oorlog, die gevoed wordt door de tegenstellingen tussen CVP en SP SP-voorzitter Louis Tobback nam het op voor de Rijkswacht en betreurde dat de CVP de externe controle op het gerecht tegenwerkt

Het Spaghetti-arrest

Op 21 september woonden procureur Bourlet en onderzoeksrechter Connerotte van Neufchateau een benefietavond bij ten voordele van de bevrijde meisjes Sabine Dardenne en Laetitia Delhez, die aanwezig waren. Bourlet en Connerotte kregen een vulpen en een bord spaghetti als dank voor hun inzet.
De verdediger van Dutroux, meester Julien Pierre, noemde dit een misstap vanwege Connerotte 'omdat een onderzoeksrechter terughoudend moet optreden bij contacten met burgerlijke partijen'. Anders dan de procureur, die uitsluitend de belangen van de samenleving verdedigt. moet de onderzoeksrechter alle bewijsmateriaal verzamelen, eventueel ook dat wat de verdachte vrijpleit. Hij voert een onderzoek ten laste en ten gunste, redeneerde de advocaat van Dutroux, die aan het Hof van Cassatie vroeg Connerotte van het onderzoek te verwijderen.

Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie Eliane Liekendael vroeg dat Connerotte het onderzoek in de zaak-Dutroux wordt ontnomen. In haar pleidooi zei de procureur-generaal dat zij emotioneel liefst een ander standpunt had ingenomen en dat zij gezocht heeft naar een andere juridische oplossing. Zij vond echter geen argumenten om niet te pleiten voor de ontheffing van Connerotte. 'Bij de deur van de gerechtszaal moeten alle emoties worden achtergelaten', aldus Liekendael.
Haar advies aan de rechters werd door de ouders van de slachtoffers en door de publieke opinie bitter onthaald. De politieke en maatschappelijke druk op het Hof van Cassatie nam sterk toe. In heel het land waren er steunbetuigingen voor Connerotte. De politici drongen aan op een 'creatief arrest'.
Op 14 oktober volgden de rechters van het Hof van Cassatie echter het advies van Liekendael en ontnamen Connerotte het onderzoek in de zaak-Dutroux. Het Hof zette Connerotte als onderzoeksrechter af 'wegens vastgestelde vooringenomenheid'. 'Een onderzoeksrechter moet elke schijn van partijdigheid vermijden', aldus het Hof.
Connerotte werd vervangen door onderzoeksrechter Jean Langlois.

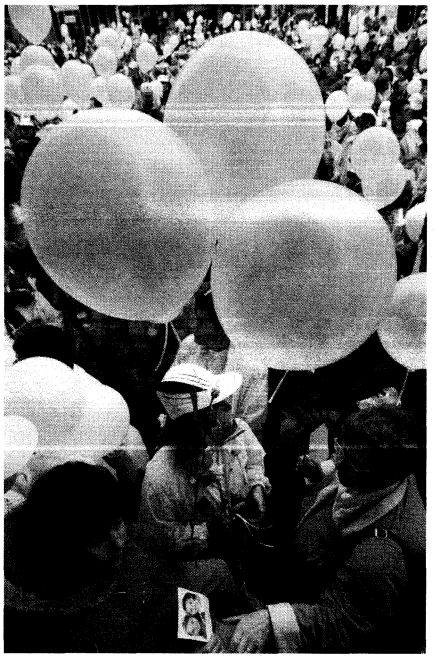
Kort voor de uitspraak van het Hof legde Connerotte in Neufchâteau een emotionele vei-klaring af, waarin hij beklemtoonde dat het onderzoek hoe dan ook in dezelfde geest wordt voortgezet

De politieke wereld was ontgoocheld over het arrest Het land reageerde woedend op net 'spagnetti-arrest. Er braken spontane stakingen uit in de bedrijven; scholieren en studenten kwamen op straat. Het protest kreeg een steeds breder maatschappelijk draagvlak en hield in het hele land dagenlang aan Onmiddellijk na de afzetting van Connerotte besliste de regering tot de aanzienlijke versterking van het onderzoeksteam van Neufcháteau en er werden ook extra middelen beloofd. Kort daarna besliste de Kamer van volksvertegenwoordigers tot de oprichting van een onderzoekscommissie om na te gaan wie verantwoordelijk is voor het falen van het gerechtelijk onderzoek naar de verdwenen meisjes. De onderzoekscommissie moet ook nagaan of Dutroux en Nihoul al dan niet politieke, gerechtelijke of politionele bescherming hebben genoten. De Kamer zette deze stap nadat het Comité voor de controle op de politiediensten - Comité-P - scherpe kritiek had geuit op de wijze waarop het onderzoek naar Julie en Mélissa was gevoerd.

Op 18 oktober organiseerde koning Albert II in de troonzaal van het koninklijk paleis een rondetafelconferentie over de mishandeling en verdwijning van kinderen. De federale regering, de ouders van de vermoorde en verdwenen kinderen en tal van deskundigen namen eraan deel. De koning, de federale regering en de ouders van de vermoorde en verdwenen kinderen deden tot het land een oproep tot kalmte. De overheid verzekerde dat de zaak-Dutroux in geen geval in de doofpot zal worden gestopt, maar benadrukte ook dat de geplande veranderingen. zoals de hervorming van het gerecht en de afschaffing van de politieke benoemingen, tijd vergen. Koning Albert II stelde zich opnieuw kritisch op. Hij gaf toe dat de overheid heeft gefaald en riep eenieder op bij te dragen tot een noodzakelijke verandering. 'De overheid is tekortgeschoten in de verzekering van de veiligheid, een van haar kerntaken', aldus de vorst, die nadrukkelijk herhaalde dat de volle waarheid aan het licht moet komen.

Witte Mars

Op 20 oktober werd in Brussel een massale 'Witte Mars' gehouden. De opkomst van de bevolking was zo groot dat de hele Brusselse binnenstad een mensenzee was geworden. De betoging verliep sereen, waardig en ingetogen stil. Heel wat deelnemers konden hun emoties moeilijk de baas. Heel wat betogers geraakten niet verder dan de uitgangen van de Brusselse treinstations, omdat er van marcheren geen sprake meer kon zijn. Naar schatting meer dan 350.000 mensen betoogden in Brussel voor een betere wereld voor de kinderen en voor meer gerechtigheid. Iedereen droeg een wit kledingstuk of een wit lintje. Op de trappen van het Beursgebouw dankte Paul Marchal, vader van de door Dutroux vermoorde An, de betogers. 'Als iemand mij nu nog vraagt waar ik de moed vandaan haal om verder te blijven vechten voor de waarheid en de gerechtigheid, dan keer ik hem de rug toe', zei hij.
Er was applaus voor de ouders van de vermoorde en verdwenen kinderen, evenals voor de melding dat Vlamingen, Walen en Brusselaars eendrachtig opstapten en dat België nog één land vormt. Het was een emotioneel moment toen Sabine en Laetitia, die in augustus uit de handen van Dutroux waren gered, de mensen dankten voor hun talrijke opkomst. Aan het Zuidstation was een groot bord aangebracht met de namen van de vermoorde en verdwenen kinderen. Even was er deining toen bleek dat de naam van Loubna Benaïssa ontbrak.

Tijdens een 'Witte Mars' in Brussel op 20 oktober 1996 werd massaal gedemonstreerd voor een betere wereld voor kinderen en voor meer gerechtigheid. *Foto ANP*

Tijdens de betoging werd een delegatie van de ouders ontvangen door premier Jean-Luc Dehaene Hij deed vier beloften niets mag het onderzoek naar de waarheid belemmeren; bij het onderzoek naar de wijze waarop het onderzoek naar de verdwijning van kinderen is gevoerd wordt niemand ontzien en zullen de schuldigen worden gestraft; de regering werkt aan een aantal wetsontwerpen om in de onderzoeksprocedure de rechten van de slachtoffers beter aan bod te laten komen - de ouders kunnen het gerechtelijk dossier inkijken - en om de term partijdigheid van de onderzoeksrechter' evenwichtiger te beoordelen, de regering wil een centrum voor vermiste en ontvoerde kinderen oprichten
Voor het overige namen verschillende politici onopvallend deel aan de Witte Mars Alleen de extreem linkse Partij van de Arbeid poogde politieke munt te slaan uit de betoging, maar werd door betogers snel tot de orde geroepen

Hervorming van het gerecht

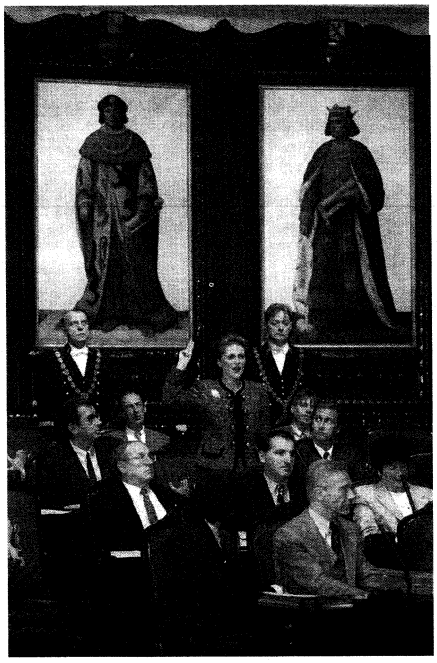
Op 24 oktober bekwam de Kamer van Volksvertegenwoordigers van de regering dat de politieke benoeming van rechters wordt geblokkeerd tot er een meer objectieve procedure is uitgewerkt voor hun aanwerving. Om over te gaan tot de depolitisering van het gerecht moet de grondwet worden gewijzigd, want de provincieraden en het parlement hebben krachtens de grondwet medezeggenschap bij de aanstelling en bevordering van magistraten (artikel 151). Dat betekent dat de oppositie eraan moet meewerken.

Reactie van Cassatie

Op 5 december kwamen de spanningen tussen de politici en het gerecht aan het licht in een brief van het Hof van Cassatie aan de regering. Daarin verzetten voorzitter Oscar Stranard en procureur-generaal Eliane Liekendael zich tegen een overhaaste hervorming van het gerecht. De top van het gerecht laat verstaan dat iedereen de lessen heeft getrokken uit de zaak-Dutroiix De hervorming van het gerecht mag echter niet gebeuren onder druk van emotionele factoren en zonder overleg met het gerecht. 'De nood is niet van die aard dat overhaast tewerk moet worden gegaan', aldus Cassatie.

Petitie

Op 9 oktober werd een petitie van 2,7 miljoen Belgen afgegeven aan Kamer-

Prinses Astrid wordt op 20 november 1996 in Brussel beedigd als lid van de Senaat
Foto EPA

voorzitter Langendries. De petitie is gericht tegen de samendrukking of inkorting van celstraffen, opgelegd na een seksueel misdrijf.

Prinses Astrid senator

Op 20 november legde prinses Astrid de grondwettelijke eed af als senator. Het is de eerste maal dat een prinses lid wordt van de Senaat. In haar toespraak stond de prinses uitvoerig stil bij de Witte Mars met zijn 'vreedzame boodschap, in grote sereniteit en ingetogenheid van de witte mensenzee'.

Parket van Charleroi

Op 3 september werd Philippe Demanet, zoon van procureur-generaal Georges Demanet, in verdenking gesteld op beschuldiging van schriftvervalsing wegens de valse aangifte van de diefstal van zijn wagen, een Porsche. Hierdoor lichtte hij de verzekeringsmaatschappij voor ongeveer 3 miljoen Bfr. op.
's Anderendaags: nadat zijn zoon officieel in beschuldiging was gesteld, legde procureur-generaal Demanet tijdelijk zijn ambt neer voor twee maanden. Minister van justitie Stefaan De Clerck stond het uitzonderlijkverlof toe. Op 30 december nam Demanet echter definitief ontslag en ging met vervroegd pensioen.

(Vor.ber.pag. 682/1 e.v.-1996)

ARMENIË

TER-PETROSJAN HERKOZEN ALS PRESIDENT

Bij verkiezingen op 22 september 1996 werd de zittende president Lewon Ter-Petrosjan herkozen voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar. De verkiezingsuitslag leidde tot gewelddadige demonstraties tegen de regering. Uit de officiële einduitslag. die op 29 september werd gepubliceerd, bleek dat Ter-Petrosjan 51,75 procent van de stemmen in de wacht had gesleept, waarmee hij een ruime overwinning had behaald op zijn voornaamste rivaal Wazgen Manoekian, leider van de oppositionele Nationaal-Democratische Unie (NDU) en premier in 1990-'91. die 41,29 procent had gekregen.

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE),die toezicht had gehouden bij de verkiezingen, maakte melding van 'zeer ernstige onregelmatigheden', maar ging niet zo ver vraagtekens te zetten bij de geldigheid van de verkiezingen. De oppositiepartijen protesteerden heftig tegen de uitslag. Zij beweerden dat er op omvangrijke schaal verkiezingsfraude was gepleegd ten gunste van Petrosjan om ervoor te zorgen dat hij meer dan de 50 procent van de stemmen zou behalen die vereist was om een tweede ronde te voorkomen, en dat Manoekian de echte ovenvinnaar was. Hun beschuldigingen, die op 23 september werden ondersteund door vier leden van de Centrale Kiescommissie die de oppositiepartijen vertegenwoordigden, leidden tot verscheidene dagen van hevige onlusten.

Officiële uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	Partij	Stemmenpercentage
Lewon Ter-Petrosjan	Pan-Armeense Nationale Beweging	51.75
Wazgen Manoekian	Nationaal-Democratische Unie	41,29
Sergej Badalian	Armeense Communistische Partij	6,34
Asjot Manoetsjarian	Wetenschappelijk-Industriële en Burgerunie van Armenië	0.60

Op 25 septembet bestormden naar schatting 40 000 demonstranten het parlementsgebouw in Jerewan, waar Manoekian naar verluidt een nieuwe telling van de stemmen eiste De parlementsvoorzitter en -vice-voorzitter w-erden mishandeld door de demonstranten. Hij de daaropvolgende botsingen met de politie, die traangas en waterkannonen gebruikte om de menigte uiteen te jagen, kwam een deinonstrant. om het leven en vielen 59 gewonden. In een scherpe reactie veroordeelde de regering de denionstratie en noemde deze een poging van aanhangers van Manoekian om een staatsgreep uit te voeren. Op 26 september werden militairen. ondersteund door tanks en pantserwagens, ingezet in de straten van Jerewan om nieuwe demonstraties te voorkomen. Dezelfde dag verdedigde Ter-Petrosjan in een telcvisic-uitzending het besluit om bet leger in te schakelen. Hij zei dat de Armeniërs hadden blootgestaan aan 'een fascistische dreiging van een groep geestelijk gestoorden die over u wilden regeren'.

Op 30 september bevestigden functionarissen dat vijf afgevaardigden wier parlementaire onschendbaarheid was opgeheven, waren gearresteerd en beschuldigd van het beramen van een staatsgreep. Manoekian. die eveneens zijn parlementaire onschendbaarheid had verloren, zou zijn ondergedoken. Volgens andere onbevestigde berichten deed de politie verder invallen in de kantoren van alle belangrijke oppositiepartijen en sloot deze. Hierbij werd een groot aantal leden van de oppositie opgepakt alsmede drie leden van de Centrale Kiescommissie die de beschuldiging hadden geuit dat er verkiezingsfraude was gepleegd (zie boven). Verscheidene leiders van de grote oppositiepartijen doken onder.

Aanhoudende controverse over uitslag presidentsverkiezingen

De controverse over de uitslag van de presidentsverkiezingen nam toe nadat de OVSE op 3 oktober een eindrapport publiceerde, waarin zij stelde er reden toe te hebben 'de geldigheid (van de verkiezingen) in twijfel te trekken'.

In dit rapport werd gesteld dat 'bij het tellen van de stemmen, de controle en de vaststelling van de uitslag de wet ernstig was overtreden'. Opvallender was dat het aantal volgens de Centrale Kiescommissie (CEC) uitgebrachte stemmen zo'n 22.000 hoger was dan het aantal geregistreerde kiezers. Volgens de officiele uitslag had Ter-Petrosjan in de eerste ronde ongeveer 21.900 stemmen meer behaald dan nodig was voor een absolute meerderheid. Hierdoor was een tweede ronde overbodig geworden.

Op 25 oktober ging Ter-Petrosjans belangrijkste tegenstander, Wazgen Manoekian. bij het Constitutionele Hof in beroep tegen de verkiezingsuitslag. Hij werd daarbij gesteund door Asjot Manoetsjarian. Een woordvoerder van Ter-Petrosjan had op 6 oktober reeds gezegd dat deze de bezorgdheid van de OVSE over onregelmatigheden bij de

Wazgen Manoekian (m.), de leider van de Nationaal-Democratische Unie. neemt op 23 september i996 deel aan een demonstratie in Jerewan uit protest tegen de uitslag van de presidentsverkiezingen. Foto EPA

verkiezingen deelde en elke uitspraak van het Constitutionele Hof zou accepteren.

NIEUWE PREMIER

Op 4 november werd Armen Sarkissian benoemd tot premier als opvolger van Hrand Bagratian. die dit ambt sinds februari 1993 had bekleed (zie pag. 449/3 e.v.-'93).Het heette dat Bagratian eerder die dag was afgetreden om persoonlijke redenen. Naar verluidt had hij dit besluit echter genomen naar aanleiding van het toenemende verzet tegen zijn strenge hervormingsprogramma, dat had geleid tot lagere lonen, een omvangrijke werkloosheid en de achteruitgang van de kwaliteit van de gezondheidszorg en het onderwijs.

De 43-jarige Sarkissian. een natuurkundige uit Jerewan, was na zijn studie docent geweest in Jerewan en Londen. In 1993 werd hij benoemd tot ambassadeur van Armenië in Groot-Brittannië, een functie die hij nog steeds uitoefende op het moment van zijn benoeming tot premier.

KABINETSWIJZIGING

Op 9 november maakte president Lewon Ter-Petrosjan een belangrijke kabinetswijziging bekend (met inbegrip van een reorganisatie van een aantal ministeries), die was bespoedigd door het aftreden op 7 november van minister van buitenlandse zaken Vahan Papazian en minister van binnenlandse zaken Vano Siradeghian.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Armen Sarkissian*; buitenlandse zaken - Alexsandr Arzoemanjan*; binnenlandse zaken en nationale staatsveiligheidsdienst - Serjik Sargsian+; defensie - Wazgen Sargsian; landbouw en voedselvoorziening - Wladimir Mowsisjan*; onderwijs en wetenschap - Artasjes Petrosjan*; cultuur, jeugdzaken en sport - Armen Smbatjan*: sociale zekerheid - Hranoesj Akopjan*: handel, diensten en toerisme - Garnik Nanagoeljan*: regionaal bestuur - Galoest Gamazjan*; privatisering en buitenlandse investeringen - Norajar Chatsjatrjan*; betrekkingen met het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) en de Europese Unie (EU) - vacant: voorlichting - vacant: justitie - Marat Alexsanjan; industrie - Asjot Safarian; gezondheidszorg - Ara Bablojan; energie en brandstof - Gagik Martirossian; verbindingen - Grigor Poghpatian: economische zaken - Wahram Owanesjan; betrekkingen met het parlement - Arsen Kamialian; vervoer - Henrik Kottsjinian: natuur en milieubescherming - Soeren Awetissian: stadsplanning en bouwnijverheid - Felix Piroemian; directeur van het bureau voor noodsituaties - Stepan Badalian: directeur van het bureau voor dc statistiek - Edoeard Aghajanow: directeur van de belastingdienst - Pawel Safarian; secretaris van de ministerraad - Sergej Manassarian.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

ONDERTEKENING VAN OVEREENKOMSTEN MET IRAN

Aan het eind van een vierdaags officieel bezoek van de Iraanse eerste vice-president, Hassan Ebrahim Habibi, werden door beide landen 12 overeenkomsten ondertekend op het gebied van economie, handel en cultuur.

(Vor.ber.pag. 457/2/3-1996)

AZERBAJDZJAN

RASIZADE PREMIER

Artoer Rasizade werd op 26 novembei 1996 door president Gejdar Alijew beedigd als premier Rasizade was sinds het ontslag in juli van zijn voorganger Foead Koelijew interimpremier geweest (ziepag 737/1-'96)

IMF-KREDIET

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) kende Azerbaidzian op 20 december een combinatie van twee kredieten toe ter waarde van in totaal SDR 152,1 mln (ongeveer $ 219 mln) ter ondersteuning van het economisch programma van de regering voor de periode 1996-'99

(Vorberpag 737/1-1996)

BJELAROES

CONFRONTATIE TUSSEN PRESIDENT EN PARLEMENT OVER GRONDWETSWIJZIGINGEN. VOORSTELLEN VAN PRESIDENT IN REFERENDUM GOEDGEKEURD. NIEUW PARLEMENT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Het conflict tussen president Aleksandr Loekasjenka en de Opperste Sowjet (parlement) over wijzigingen in de grondwet werd in het najaar van 1996 heviger en bereikte eind november een hoogtepunt, toen een uiterst omstreden referendum werd gehouden. De kiezers spraken zich met een overweldigende meerderheid uit vóór de door Loekasjenka voorgestelde grondwetswijzigingen die de positie van de president aanzienlijk versterkten. Tegelijkertijd verwierpen zij de wijzigingsvoorstellen van de Opperste Sowjet die zouden hebben kunnen leiden tot de afschaffing van het presidentschap.

Op 6 september besloot de Opperste Sowjet de datum voor het referendum over de grondwet. die door Loekasjenka in augustus was bekendgemaakt (zie pag. 737/3-'96), te verschuiven van 7 november naar 24 november. Hierdoor zou her referendum samenvallen met een aantal tussentijdse parlementsverkiezingen. De Opperste Sowjet besloot tevens een aantal vragen aan het referendum toe te voegen, zoals een vraag die de kiezers in feite de mogelijkheid zou geven het presidentschap af te schaffen.

Loekasjenka veroordeelde het besluit van de Opperste Sowjet en verklaarde dat het referendum op 7 november zou worden gehouden, op de verjaardag van de Oktoberrevolutie van 1917. en dat het voorstellen zou behelzen die in feite de

macht van het parlement zouden verzwakken en zijn eigen positie zouden versterken.

Op 11 oktober besloot de Opperste Sowjet dat het referendum toch op 24 november zou worden gehouden.

Op 19 oktober riep Loekasjenka een 'volkscongres' bijeen en maakte bekend dat het referendum wat hem betrof op 24 november kon plaatsvinden, maar dat tie vraagstelling niet zou worden veranderd. Diezelfde dag echter ging-n in Minsk bijna 10 000 personen de straat op om kracht hij te zetten aan de eis van leden van de Opperste Sowjet dat Loekasjenka morst worden afgezet

Ontslag voorzitter kiescommissie

Op 11 november schaarde de voorzitter van de Centrale Kiescommissie. Wiktar Gantsjar. zich achter de Opperste Sowjet met de mededeling dat het geplande referendum geen rechtsgeldigheid had. Op 14 november werd hij ontslagen door Loekasjenka. die Lidzija Jarmosjyna benoemde tot opvolger van Gantsiar.

Aftreden van premier Tsjygir

Op 18 november trad premier Michas Tsjggir af. Hij verklaarde dat zijn bezwaren tegen 'de middelen die de president had gebruikt om het referendum een juridische basis te geven'. de belangrijkste reden voor deze stap waren geweest. Daarop werd Sjargej Ling, tot dan toe vice-premier belast met het economisch beleid, door Loekasjenka tot waarnemend premier benoemd. Ling werd in zijn oude functie op 23 december opgevolgd door Pjotr Prakapowitsj.

Aljaksandr Sasnow nam op 18 november ontslag als -minister van arbeid. Hij werd op 12 december opgevolgd door Iwan Ljach.

Russische bemiddelingspoging

De Russische regering, die Loekasjenka tijdens de hele crisis door dik en dun had gesteund raakte op 19 november openlijk betrokken bij het conflict Rusland er! Bjelaroes hadden zeer nauwe betrekkingen en in april 1996 hadden de regeringen van beide landen een unieverdrag gesloten (zie pag 458/3 e v -'96)

In een telefoongesprek zou de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin president Loekasjenka op 19 november hebben gevraagd een aantal concessies te doen. Tsjernomyrdin probeerde daarna in Bjelaroes een ontmoeting tussen hemzelf, Loekasjenka en Sjamjon Sjaretski. de voorzitter van de Opperste Sowiet. tot stand te brengen. In eerste instantie weigerde Loekasjenka daaraan deel te nemen. maar uiteindelijk liet hij zich overhalen en op 22 november kwamen de drie in Minsk bijeen.

Na deze ontmoeting maakte Tsjernomyrdin bekend dat beide partijen hadden ingestemd met een compromis. Krachtens dit compromis zou het referendum op *24* november doorgang vinden. maar de uitslag zou niet bindend zijn (krachtens een presidentieel decreet van 12 november zou het referendum bindend zijn). Van zijn kant besloot de Opperste Sowjet de afzettingsprocedure tegen Loekasienka te staken Op 19 november was een daartoe strekkend verzoekschrift, dat was ondertekend door *73* afgevaardigden, ingediend bij het Constitutionele Hof Binnen drie weken na het referendum zou een grondwetscomrriissie bestaande uit vijftig vertegenwoordigers van de Opperste Sowjet en de regering-lotkasjenka een ontwerpgrondwet opstellen ter vervanging van de grondwet van 1994 (zie pag 452/3 e v-'94)

Later die dag wankelde het compromis, toen een groot aantal leden van de Opperste Sowjet weigerde het te steunen; en op 23 november was het akkoord al ter ziele. Loekasjenka verklaarde op de tclevisic dat het referendum toch bindend zou zijn, terwijl Sjaretski bekendmaakte dat de afzettingsprocedure tegen Loekasjenka zou worden hervat.

Referendum. Nieuwe grondwet goedgekeurd

Het referendum, dat zeven afzonderlijke vragen bevatte, werd op 24 november gehouden. Volgens de officiële cijfers bedroeg de opkomst ongeveer 84 procent. Hoewel het referendum in het algemeen op vreedzame wijze verliep. constateerden waarnemers talrijke onregelmatigheden.

Ten aanzien van de belangrijkste vraag van het referendum, de vraag over de grondwetswijziging, sprak 70,5 procent van de kiezers zich uit voor de door Loekasjenka voorgestane versie van een nieuwe grondwet. Krachtens de bepalingen van deze grondwet zou Loekasjenka's ambtstermijn worden verlengd van 1999 tot *200*1 en zou de president de helft van de leden van het Constitutionele Hof en de Kiescommissie mogen benoemen alsmede een aanzienlijk aantal leden van een nieuw parlement dat uit twee Kamers zou bestaan. De ontwerpgrondwet van de Opperste Sowjet, waarin het presidentschap zou worden afgeschaft en het kabinet ruimere bevoegdheden zou krijgen, werd verworpen; deze werd gesteund door slechts 7,9 procent van de kiezers. Op 27 november maakte het officiële nieuwsbureau Be*lapan* bekend dat de door de kiezers goedgekeurde grondwet die dag in werking was getreden.

Bij het referendum stemde 88,2 procent van de kiezers tevens in met Loekasjenka's voorstel om de onafhankelijkheid van Bjelaroes niet meer te vieren op 27 juli (de dag waarop de grondwet van 1994 was afgekondigd), maar op *3* juli

De Russische piemier Wiktor Tsjernomyrdin (1) en president Aleksandr Loekasjenka na de ondertekening op 22 november in Minsk van een compromis tussen president en parlement inzake een referendum over de grondu et *Foto EPA*

(de dag waarop het Rode Leger in 1944 het land had bevrijd van de nazi's) De kiezers verwierpen voorstellen om 'de vrije, onbeperkte verkoop van grond' mogelijk te maken; de doodstraf af te schaffen, plaatselijke bestuurders rechtstreeks te kiezen in plaats van ze door de president te laten benoemen. en staatsinstellingen te financieren uit de rijksbegroting en niet uit het extrabudgettaire fonds dat door de president werd beheerd

Op 25 november noemde Siaretski het referendum 'een farce' en drong aan op internationale acties om 'te voorkomen dat een dictatoriaal bewind zijn positie in ons land versterkt'.

Nieuw parlement

Op 26 november belegden ruim honderd leden van de Opperste Sowjet een 'vergadering van afgevaardigden'. Tijdens deze vergadering maakten zij bekend Loekasjenka te willen steunen door een nieuw parlement in te stellen, zoals was bepaald in de nieuwe grondwet. Daarom kwam de Opperste Sowjet, zonder het anti-Loekasjenka-kamp, op 28 november voor de laatste keer bijeen en nam twee wetten aan waarbij respectievelijk een 110 leden tellend Huis van Afgevaardigden (Tweede Kamer van de Nationale Assemblee) werd opgericht en de Opperste Sowjet werd opgeheven. Kort daarna vond de eerste zitting van het Huis van Afgevaardigden plaats. Hierbij werd Anatol Malafejew tot voorzitter gekozen.

Op 26 november schrapten twaalf leden van de Opperste Sowjet hun naam van het verzoekschrift aan het Constitutionele Hof om Loekasjenka af te zetten, waardoor slechts 61 namen van de benodigde zeventig waren overgebleven. Het Constitutionele Hof moest derhalve de afzettingsprocedure op 26 november staken.

Op 13 december gaf president Loekasjenka zijn goedkeuring aan regels voor de samenstelling van de Raad van de Republiek, de Eerste Kamer van de nieuwe uit twee Kamers bestaande Nationale Assemblee.

Krachtens de bepalingen van dit decreet zou de president acht van de 64 leden van de Raad rechtstreeks benoemen. De overige leden zouden indirect worden gekozen door de lokale sowjets in de zes regio's en in Minsk, die elk acht kandidaten zouden voordragen. Uit een bericht van 31 december viel op te maken dat de kandidatenlijst voor de Raad wellicht ter goedkeuring zou worden voorgelegd aan Lockasjenka.

De eerste zitting van het 110 leden tellende Huis van Afgevaardigden begon op 17 december De voorzitters van de tien vaste kamercommissies werden de volgende dag gekozen Op de eerste zittingsdag werd bekendgemaakt dat de afgevaardigden zich niet meer van stemming mochten onthouden maar voor of tegen een resolutie moesten stemmen

Minister van defensie ontslagen

Op 1 november ontsloeg Loekasjenka minister van defensie luitenant-generaal Leanid Maltsau na hem ervan te hebben beschuldigd dronken te zijn geweest tijdens een officiële plechtigheid Op 2 november benoemde hij luitenant-generaal Aljaksandr Tsoemakow tot diens opvolger.

Vier rechters van Constitutionele Hof treden af

De voorzitter van het Constitutionele Hof, Waleri Tichinja, maakte tijdens een persconferentie op 4 december zijn aftreden bekend. Zijn besluit was een protest tegen de grondwetswijzigingen die president Loekasjenka er door had gedrukt, hetgeen volgens Tichinja 'een daad van wettelijk vandalisme' was. Ook Tichinja's plaatsvervanger Waleri Fadejew legde zijn functie neer, evenals twee andere rechters van het elf leden tellende Constitutionele Hof, Michail Pastoechow en Aleksandr Wasjkewitsj.

Op 12 december trad ook procureur-generaal Wasil Kapitan af. Hoewel zijn besluit ogenschijnlijk was ingegeven door gezondheidsoverwegingen, meenden waarnemers dat zijn verzet tegen Loekasjenka de werkelijke reden van zijn vertrek vormde. Hij werd diezelfde dag opgevolgd door Oleg Bozjelko.

Protesten oppositie

Een rompparlement van de Opperste Sowjet, dat bestond uit ongeveer veertig afgevaardigden die hadden geweigerd de wettigheid van Loekasjenka's grondwetswijzigingen te erkennen, kwam op 10 december bijeen in het Schrijvershuis in Minsk, nadat ze te horen hadden gekregen dat hen de toegang tot het gebouw van de Nationale Assemblee was ontzegd.

Ongeveer 5.000 demonstranten trokken op 8 december door de straten van Minsk om te protesteren tegen het referendum. Voor de Russische ambassade hielden zc halt om hun ongenoegen kenbaar te maken over de Russische bemoeienis met het conflict over de grondwet in november. De medevoorzitter van de Gramada van Bjelaroes, Mikalai Statkewitsj, kreeg op 13 december vijftien dagen cel wegens zijn rol bij de demonstratie. Daarop maakte hij bekend in hongerstaking te zullen gaan.

(Vor.ber.pag. 737/3 e.v.-1996)

ESTLAND

PRESIDENT HERKOZEN

Op 20 september werd de 67-jarige zittende president Lennart Meri gekozen voor een tweede ambtsperiode, nadat een kiescollege hem de meeste stemmen had toegekend.

Meri, die in 1992 president was geworden (zie pag. 155/3-'93), versloeg zijn belangrijkste rivaal oud-president Arnold Ruutel, vice-voorzitter van de Riigikogu (parlement)en leider van de nationalistische Estlandse Boerenvolkspartij, in de tweede ronde met 196 tegen 126 stemmen. Hiermee behaalde Meri slechts acht stemmen meer dan de 50 procent plus één stem van de 374 stemmen in het kiescollege die nodig waren voor een overwinning. Er waren 44 onthoudingen en zes ongeldige stemmen, terwijl twee leden van het kiescollege afwezig waren.

De vorming van het kiescollege, dat bestond uit alle 101 parlementsleden en 273 gemeenteraadsleden, was noodzakelijk geworden omdat Meri noch Ruutel erin was geslaagd de vereiste tweederde meerderheid te behalen bij drie stemronden in de Riigikogu op 26-27 augustus (zie pag. 738/2/3-'96). Het kiescollege voegde daarop nog drie kandidaten toe (deze moesten de steun hebben van minimaal 21 leden van het kiescollege): Tunne Kelam. voorzitter van de rechtse Pro Patria (Vaderland) Unie, de academicus Enn Tougu en Siiri Oviir. vice-voorzitter van de Centrumpartij en de enige vrouwelijke kandidaat; zij vielen in de eerste stemronde alle drie af. De uitslag was: Meri 139 stemmen, Ruutel 85, Kelam 76. Tougu 47 en Oviir 25.

De beëdiging van president Meri vond op 7 oktober plaats.

VAL VAN REGERINGSCOALITIE. VORMING VAN MINDERHEIDSREGERING

Op 22 november viel de regeringscoalitie van het Blok van Coalitiepartij en Boerenunie (KMU, een alliantie van premier Tiit Vahi's Coalitiepartij en de MU, die zelf bestond uit de Boerenunie en de Unie van Gezinnen en Gepensioneerden) en de Hervormingspartij uit-

een Deze regering was in november 1995 aan de macht gekomen na de val van de coalitieregering van dc KMU en Centrumpartij naar aanleiding van een afluisterschandaal waarbij de toenmalige minister van binnenlandse zaken en leider van de Centrumpartij, Edgar Savisaar, was betrokken (zie pag 457/1-'95 en 738/2-'96)

De jongste crisis kwam nadat de Coalitiepartij en de Centrumpartij op 14 november een pact hadden gesloten om gezamenlijk de twee weken eerder gekozen burgemeester van Talinn, die afkomstig was uit de Hervormingspartij, tot aftreden te dwingen. Dit pact had rechtstreeks tot gevolg dat de Hervormingspartij haar dominante positie binnen de gemeenteraad van Talinn verloor. Het pact werd alom ook beschouwd als een eerste stap om de Centrumpartij op te nemen in de regering, die werd geleid door de Coalitiepartij. Op 17 november stelde de Hervormingspartij een ultimatum waarin zij verklaarde uit de regering te zuilen stappen. als het pact niet zou worden opgezegd. Hoewel Vahi nog verzekerde dat het pact slechts een memorandum van overeenstemming tussen de twee partijen was, traden de zes ministers van de Hervormingspartij op 20 november uit de regering. Na een verhitte discussie in het bestuur van de Hervormingspartij besloot de partij op 21 november uit de coalitie te stappen. Dit besluit werd op 22 november van kracht.

Na het uiteenvallen van de coalitie hesloot de Coalitiepartij geen coalitieregering te vormen-met' de Centrumpartij (hiervoor bestond geen absolute meerderheid in het parlement), maar zij slaagde er niet in andere partners te vinden.

Op 1 december gaf president Lennart Meri zijn goedkeuring aan een nieuwe KMÜ-minderheidsregering die was gevormd door premier Vahi. Deze beschikte over de steun van slechts 41 van de 101 leden van de Riikogu (parlement).

Vahi benoemde de volgende personen op de posten van de zes ministers van de Hervormingspartij. die hun ontslag hadden ingediend:

Buitenlandse zaken - Toomas Ilves: binnenlandse zaken - Riivo Sinijarv; sociale zaken - Tiiu Aro; onderwijs - Rein Loik; economische zaken - Jaak Leimann: verkeer en verbindingen - Raivo Vare.

Op 9 december werd Andra Veidemann benoemd tot minister zonder portefeuille belast met Europese aangelegenheden Zij verklaarde dat het haar belangrijkste taak was Estland voor te bereiden op het referendum dat moest worden gehouden voordat het zou kunnen toetreden tot de Europese Unie (zie pag 248/1-'96)

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 18 december gaf de Riigoku zijn goedkeuring aan de begroting voor 1997, die 12.512 mrd kronen bedroeg ($ 1 = 12,43 kronenop 20 december 1996).

(Vor.ber.pag 738/1 e v-1996)

EUROPESE *UNIE*

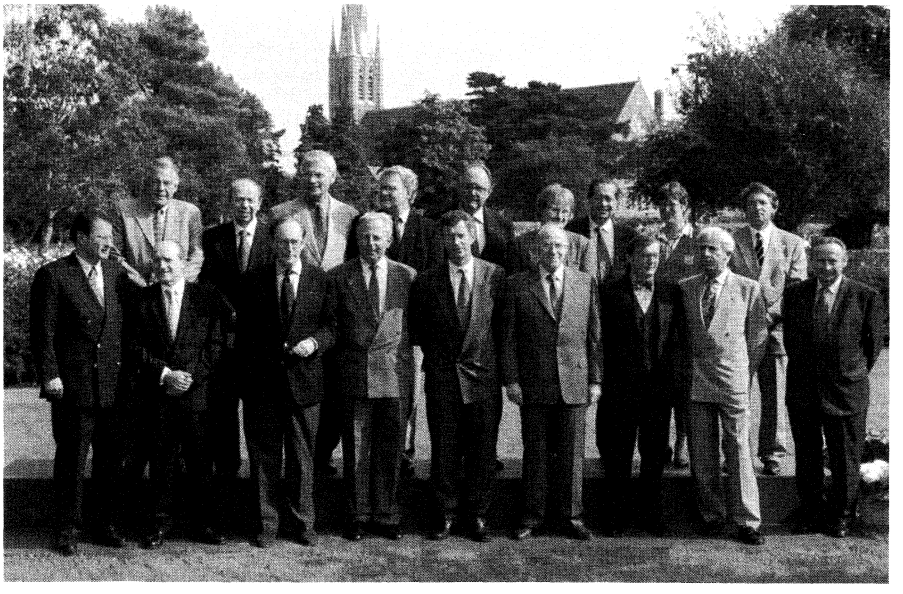
AKKOORD OVER SPECIALE EUROTOP. ONTWIKKELINGEN ROND MONETAIRE CNIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 7-8 september 1996 vond er in het Ierse Tralee een vergadering plaats van de ministers van buitenlandse zaken van de vijftien lidstaten van de Europese Unie (EU). De ministers besloten op 5 oktober in Dublin een speciale mini-top te houden om vaart te zetten achter de voortgang van de Intergouvernementele Conferentie (IGC) over de herziening van het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie. De IGC, die in maart officieel was geopend, zou in juni 1997 worden afgesloten (zie pag. 543/1 e.v.-'96).

Met op de achtergrond de recente verdeeldheid binnen de EU op het gebied van de buitenlandse politiek, zoals het in Tralee getoonde gebrek aan eensgezindheid ten aanzien van de kwest.ie-Irak (zie pag. 854/3 e.v.-'96), betoogde de Franse regering dat institutionele hervormingen in het kader van do ICG zich in belangrijke mate zouden moeten richten op bet gemeenschappelijk huitenlands en veiligheidsbeleid. De Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette had voorgesteld de bevoegdheden ten aanzien van het buitenlands beleid in de Europese Commissie te coördineren en niet. zoals op dat ogenblik het geval was, per regio te verdelen. Voorts zou volgens hem de EU in kwesties op het gebied van buitenlandse zaken moeten worden vertegenwoordigd door een 'nieuwe trojka' die moest bestaan uit één cominissaris voor buitenlandse zaken, een nieuwe met ruime bevoegdheden beklede 'hoge vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken'. die zou worden benoemd door de lidstaten. en de minister van buitenlandse zaken van het land dat op dat moment roulerend voorzitter van de EU was (de bestaande trojka werd gevormd door de ministers van buitenlandse zaken van de landen die het EU-voorzitterschap op dat moment bekleedden. zojuist bekleed hadden, en als volgende zouden gaan bekleden), De Europese Commissie had op 4 september voorgesteld om haar krachtens artikel 113 van het Verdrag van Rome ruimere bevoegdheden te verlenen tot het voeren van internationale onderhandelingen over het handelsbeleid (met betrekking tot diensten en intellectueel eigendom. waardoor haar huidige rol die beperkt bleef tot handel in goederen, zou worden aangevuld).

Ontwikkelingen rond monetaire unie

Krachtens het tijdschema van het Verdrag van Maastricht moesten de regeringsleiders van de EU-landen in april 1998 besluiten welke landen in januari 1999 zouden mogen deelnemen aan de invoering van de gemeenschappelijke Europese munt (de euro) in de derde fa-

Familieportret van de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie tijdens hun bijeenkomst in het Ierse Tralee op 7 september 1996 Foto EPA

se van de Economische en Monetaire Unie (EMU) De economische prestaties in 1997 zouden dus een belangrijke rol spelen bij de beantwoording van de vraag of een land goed op u eg was om te voldoen aan de 'convergentiecriteria , met name wat de staatsschuld en het begrotingstekort betrof

In september bevestigden de Franse en Duitse regeringsleiders nogmaals gezamenlijk te streven naar de invoering van de gemeenschappelijke munt en zich te houden aan de deadline van 1 januari 1999. Hiermee gaven zij een nieuwe stimulans aan de totstandkoming van de EMU in de aanloop naar een informele vergadering van de EU-ministers en centrale-bankpresidenten in Dublin op 20-21 september, waar werd gesproken over het idee van een 'stabiliteitspact' om begrotingsdiscipline te waarborgen. Op 27 september beloofden de Spaanse en de Italiaanse regering te voldoen aan de convergentiecriteria voor de EMU. toen zij ieder een begroting presenteerden die strenge bezuinigingsmaatregelen bevatte (zie pag. 90/2/3-'97 en 814/3 e.v.-'96). Frankrijk had op 18 september al een begroting gepresenteerd die eveneens was gericht op het verminderen van het begrotingstekort (zie pag. 11/3 e.v.-'97), en in Duitsland was op 13 september een bezuinigingsprogramma goedgekeurd (zie pag. 79/2 e.v.-'97). (Op 16 september hadden de Spaanse en Italiaanse regeringsleiders tijdens hun jaarlijkse bijeenkomst in Valencia verklaard dat hun landen vanaf het begin in januari 1996 wilden deelnemen aan de fase waarin de gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd. en niet zouden aandringen op uitstel of versoepeling van de criteria; op 1 oktober zorgde de Franse president Jacques Chirac echter voor ophef toen hij openlijk zei dat Italië naar zijn mening te ver achterliep met de vermindering van zijn begrotingstekort om deze doelstelling te halen.)

President Chirac en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl trachtten tijdens een van hun halfjaarlijkse bijeenkomsten op 1 september in Bonn twijfels weg te nemen over Frankrijks vermogen om zijn begrotingstekort voor 1999 beneden het toegestane maximum van 3 procent van het bruto binnenlands product (BBP) te krijgen. Chirac beloofde dat nieuwe gegevens over de Franse economie 'definitief een einde zouden maken aan alle twijfel en scepsis', en verklaarde dat 'de Fransen en de Duitsers aanwezig zullen zijn op dezelfde afspraak op dezelfde tijd en onder dezelfde omstandigheden' De Duitse minister van financien Theo Waigel had op zijn beurt erkend dat het Duitse begrotingstekort boven het streefcijfer van 1996 lag, maar Kohl verwachtte dat dit zou worden gecorrigeerd door een combinatie van een pakket [illegible] dat op dat moment werd behandeld in het parlement (zie pag 79/1 e v.-'97), en een sterkere economische groei vanaf 1997

Waigel verklaarde na een ontmoeting met de Franse minister van economische zaken en financien Jean Arthuis in het Zuid Duitse Kempten op 17 september dat zij 'duidelijkheid hadden gebracht in de beslissende punten' ten aanzien van de principes voor de aanpak van excessieve begrotingstekorten, maar dat de EU-ministers van financiën in Dublin slechts een 'tussentijds' akkoord zouden sluiten over een stabiliteitspact.

Waigel had krachtig gepleit voor doeltreffende correctiemaatregelen en afschrikwekkende sancties tegen EMU-landen die hun begrotingstekort uit de hand lieten lopen (in eerste instantie had hij voorgesteld het toegestane begrotingstekort te beperken tot maximaal 1 procent van het BBP). Op 10 september diende de Europese commissaris voor monetaire zaken, Yves-Thibault de Silguy, een aantal voorstellen in, volgens welke landen met een excessief begrotingstekort negen tot twaalf maanden de tijd kregen om een geloofwaardig plan in gang te zetten om het tekort te corrigeren. Waigel had echter voorgesteld om binnen zes maanden sancties op te leggen. Vervolgens zouden er sancties van maximaal 0,5 procent van het BBP (0.2 procent voor een tekort van meer dan 3 procent plus een sanctie van 0.1 procent voor elk procent dat het begrotingstekort de norm overschreed) kunnen worden opgelegd (eerst in de vorm van een renteloos deposito op een rekening van de Europese Centrale Bank. die zou worden omgezet in een boete. indien de situatie niet binnen een a twee jaar zou worden gecorrigeerd). In de voorstellen van de Commissie zouden deze sancties echter niet automatisch morden opgelegd.

Op 21 september zegden de EU-ministers van financiën hun steun toe aan het 'stabiliteitspact', maar op voorwaarde dat de sancties niet zouden mogen worden opgelegd, als een land te kampen had met 'uitzonderlijke en tijdelijke omstandigheden' (die niet nader werden omschreven). Unaniem schaarden zij zich achter het besluit dat een land één kalenderjaar de tijd zou krijgen om correcties door te voeren na het jaar waarin een excessief tekort was vastgesteld, en dat daarna pas de sanctieprocedure zou worden geopend. Nauwkeurig uitgewerkte voorstellen over de omvang van de sancties en de uitzonderingscriteria zouden in november 1996 door de Europese Commissie worden ingediend. Naar verluidt kreeg Frankrijk weinig steun voor zijn voorstel een speciale 'stabiliteitsraad' in het leven te roepen die zou bestaan uit de ministers van financien van de EMU-landen, en die met een gekwalificeerde meerderheid zou beslissen n; er correctiemaatregelen en sancties, zodat deze bevoegdheid niet bij de nieuwe Europese Centrale Bank zou liggen

Alom werd opgemerkt dat tijdens de vergadering van de ministers van financiën geen bezwaar werd gemaakt tegen een truc die de Franse regering eerder in de week had toegepast in haar begroting voor 1997, waarbij een betaling voor de overname van pensioenverplichtingen van het te privatiseren telefoonbedrijf France Telecom zou worden behandeld als lopende inkomsten. Deze kunstgreep had als eenmalig effect dat het begrotingstekort in 1997 zou worden verminderd met zo'n 0,5 procent van het BBP.

Over de andere belangrijke kwestie met betrekking tot de gemeenschappelijke munt bereikten de ministers van financiën consensus over de vorming van een nieuw wisselkoersmechanisme (WKM-2) dat vanaf 1999 de koersverhouding tussen de euro en de valuta's van EU-landen die buiten de EMU bleven, zou regelen.

Een belangrijke zorg in verband met het WKM-2-concept was te voorkomen dat EU-lidstaten zouden proberen concurrentievoordeel te behalen door hun munt te devalueren. Op aandrang van met name Groot-Brittannië zou het lidmaatschap echter vrijwillig zijn. De euro zou de 'naaf' van het mechanisme zijn en de andere valuta's de 'spaken', waarbij een relatief ruime koersmarge zou worden toegestaan (wellicht 15 procent boven of beneden de spilkoers ten opzichte van de euro), maar de lidstaten zouden de gelegenheid hebben overeenkomsten te sluiten over het hanteren van een smallere bandbreedte. De Europese Centrale Bank zou het laatste woord hebben over de omvang van haar interventie ter ondersteuning van de valuta's van WKM-2-lidstaten en over een wijziging van de wisselkoersen (terwijl in het bestaande WKM een wisselkoerswijziging alleen zou kunnen worden gevraagd door het land waarvan de munt onder druk stond). Bij het nemen van dergelijke beslissingen zou de bank rekening houden met de staat van dienst van het betrokken land met betrekking tot het behalen van overeengekomen economische doelstellingen.

Extra IGC-top in Dublin

De regeringsleiders van de EU-lidstaten kwamen op 5 oktober in Dublin bij-

De Ierse premier John Bruton (r.) wijst de Franse president Jacques Chirac zijn plek voor de foto op de ééndaagse top van EU-regeringsleiders in Dublin op 5 oktober 1996. Zij worden gadegeslagen door v.l.n.r. de Duitse bondskanselier Helmut Kohl. de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel. de Finse president Marti Ahtisaari, de Ierse minister van buitenlandse zaken Dick Spring, en diens Nederlandse en Luxeinburgse collega's Hans van Mierlo en Jacques Poos. *Foto* EPA

een voor een 'speciale topontmoeting' van één dag. Voorzitter Jacques Santer van de Europese Commissie was eveneens aanwezig. De top was georganiseerd om vaart te zetten achter de Intergouvernementele Conferentie (IGC) over de herziening van het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie.

De IGC zou volgens planning in juni 1997 moeten worden afgesloten en tegen de tijd dat Nederland het roulerend EU-voorzitterschap van Ierland zou overnemen, eind december 1996, zou een ontwerpverdrag 'Maastricht II' moeten zijn opgesteld. Het belangrijkste resultaat van de Dublin-top was "de bevestiging van dit tijdschema. De Franse president Jacques Chirac en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl spraken de intentie uit nauw te zullen samenwerken om lopende kwesties af te handelen. De Britse premier John Major maakte echter van de gelegenheid gebruik om een aantal bezwaren naar voren te brengen. Hij verzette zich tegen 'te vergaande' bevoegdheden van de EU op het gebied van defensiesamenwerking en hij eiste dat het nieuwe verdrag expliciet de mogelijkheid uitsloot de duur van de werkweek te beperken op grond van gezondheids- en veiligheidsvoorschriften.

In het kader van de gezondheids- en veiligheidsvoorschriften van de EU waren de ministers van arbeid het in juni 1993 - zie pag. 11/1/2-'94 - eens geworden over een richtlijn, die de duur van de normale werkweek beperkte tot 48 uur; deze was in november 1993 ingevoerd. Krachtens de op dat moment geldende regels hoefde deze richtlijn niet unaniem door de Raad van Ministers te worden aangenomen. De Britse regering beschouwde dit als een omzeiling van het Britse voorbehoud ten aanzien van de Sociale Paragraaf van 1989. maar op 12 november bepaalde het Europese Hof van Justitie dat de richtlijn niettemin ook zou gelden voor Groot-Brittannië.

Major uitte tevens kritiek op voorstellen de visquota te verlagen (zie onder) en verzette zich opnieuw tegen het opnemen in een nieuw verdrag van een mogelijke paragraaf over recht op werk (met name de Scandinavische lidstaten waren hier voorstander van).

Toetreding Finland tot EMS

Finland trad op 14 oktober toe tot het Europese Monetair Stelsel (EMS). Het nieuws over de toetreding, die onderwerp was geweest van uitgebreide discussies, kwam op 12 oktober niettemin op een onverwacht moment, kort voor de Finse verkiezingen voor het Europees Parlement.

De verwachting was dat de Finse centrale bank de markka binnen de officieuze 'nauwe bandbreedte' van 2.25 procent boven en onder de spilkoers zou laten fluctueren De spilkoers was vastgesteld op 5.80661 ten opzichte van de ECU (en op 3.04 ten opzichte van de Duitse mark)

Voorstellen voor handhaving van monetaire en begratingsdisciplinen a totstandkoming EMU

De Commissie stelde op 16 oktober een document op waarin de voorstellen waren samengevat voor de regels die zouden moeten gelden voor het fiscale en begrotingsbeleid van de EU-lidstaten die zouden deelnemen aan de fase van de EMU waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd (voor discussie in september naar aanleiding van de oorspronkelijke Duitse voorstellen voor een 'stabiliteitspact', zie boven)

Deze voorstellen behelsden het volgende Lidstaten zouden hun begrotingsplannen binnen twee maanden na behandeling door het nationale parlement moeten voorleggen aan de Commissie en de Raad in de vorm van een 'stabiliteitsprogramma'. Op de middellange termijn zou de begroting sluitend moeten zijn of een overschot moeten vertonen; in verband met mogelijke conjunctuurschommelingen zou het begrotingstekort maximaal 3 procent mogen bedragen. Landen die een groter begrotingstekort zouden hebben, zouden na tien maanden een waarschuwing krijgen. Indien het begrotingstekort meer dan 3 procent zou blijven bedragen, zou de Raad de desbetreffende landen gelasten een renteloze depositostorting te doen, tenzij zij hiervan uitdrukkelijk waren vrijgesteld op grond van 'tijdelijke en uitzonderlijke omstandigheden'. Deze storting zou worden omgezet in een boete, als er na twee jaar geen verandering in de situatie was opgetreden.

Voor het opleggen van deze sancties zou een tweederde meerderheid vereist zijn van de ministers van de lidstaten die deelnamen aan de derde fase van de EMU. Het deposito (en een eventuele boete) zou minimaal 0,2 procent bedragen van het BBP van een land waarvan het begrotingstekort boven de 3 procent was uitgekomen; voor elk procent dat het begrotingstekort meer bedroeg, zou het percentage met 0,1 procent worden verhoogd tot maximaal 0,5 procent.

De definitie van 'tijdelijke en uitzonderlijke omstandigheden' was aanzienlijk minder eenduidig dan in het Duitse voorstel. waarin was gesteld dat van deze omstandigheden alleen sprake zou zijn als een land een negatieve economische groei had van meer dan 2 procent. In

de voorstellen van de Commissie daarentegen werd met deze omstandigheden gedoeld op 'een ongebruikelijke gebeurtenis waarop de desbetreffende lidstaten geen invloed hebben en die grote gevolgen heeft voor de financiële positie van de centrale overheid, of die het gevolg is van een ernstige economische achteruitgang. met name in geval van een aanzienlijke, negatieve reële jaarlijkse groei'.

Eveneens op 16 oktober publiceerde de Commissie wettelijke bepalingen voor de invoering van de gemeenschappelijke munt, de euro De Commissie wilde een aantal van deze bepalingen (met name de een-op-een-verwisselbaarheid van de ECU tegen de euro en de afronding op zes cijfers van wisselkoersen van bestaande valuta's ten opzichte van de euro) krachtens a tikel 235 van het Verdrag van Maastricht invoeren vóór 1999, het jaar waarin de derde fase van de EMU zou ingaan In die fase zouden de overige wettelijke bepalingen voor de euro kunnen worden ingevoerd

Geen extra geld voor grote infrastructurele projecten. Begrotingsdebat. Europees Parlement akkoord met begrotingvoor 1997

De EU-ministers van financiën verwierpen tijdens een bijeenkomst op 14 oktober voorstellen om extra EU-geld uit te trekken voor veertien grote infrastructurele projecten ten behoeve van het weg-, spoorweg- en luchtvervoer. Voorzitter Jacques Santer van de Europese Commissie had deze projecten aanbevolen in het kader van zijn 'Vertrouwenspact voor de Werkgelegenheid' (zie pag. 741/3-'96). Voorstanders van EU-investering in deze projecten spraken van 'startgeld' dat particuliere investeerders zou aantrekken om deze zogenaamde Trans-Europese Netwerkprojecten (TEN's) snel van de grond te krijgen.

De EU-begroting voor deze projecten voor 1995-'99 was vastgesteld op ECU 1.35 mrd en het besluit betekende dat dit bedrag in het belang van de begrotingsdiscipline niet zou warden verhoogd. Als het voorstel voor aanvullende financiering zou zijn goedgekeurd, dan zou dit ongeveer ECU 1 mrd extra hebben gekost.

Het belang dat werd gehecht aan begrotingsdiscipline, bleek eens te meer op 24 oktober, toen het Europees Parlement (EP) met 386 tegen 35 stemmen en vijftien onthoudingen een begrotingsontwerp voor 1997 goedkeurde. dat in totaal ongeveer ECU 88 mrd bedroeg, slechts 1 procent meer dan in 1996. Hierdoor bleef de begroting binnen de in 1988 afgesproken (en in 1992 opnieuw vastgestelde) grenzen voor elk financieel jaar tot 2000.

Linkse europarlementariërs pleitten tevergeefs voor het uittrekken van aanzienlijk meer geld voor de TEN-projecten. Het EP ging echter wel akkoord met de reservering van ECU 300 mln, waarvan ECU 100 mln zou kunnen worden gebruikt om onderzoek naar deze grote Europese projecten te financieren. Een dergelijke reserve zou een controversieel precedent scheppen en een mechanisme creëren waarmee het toegestane maximum voor bepaalde begrotingsposten zou kunnen worden verhoogd door andere begrotingsposten navenant te verlagen. Hiervoor zou de Raad van Ministers toestemming moeten verlenen. De Commissie had haar goedkeuring reeds gegeven.

In het kader van het begrotingsdebat stemde het EP op 24 oktober tevens in met beperking van de hulp aan Turkije voor projecten ter bevordering van de mensenrechten en de democratie. Tevens ging het akkoord met de opschorting van een afzonderlijk hulpprogramma dat krachtens het in 1995 met Turkije gesloten douane-unieverdrag was ontwikkeld (zie pag. 259/1/2-'96); de uitvoering van dit programma was reeds vertraagd door verzet van Griekenland (zie pag. 260/1-'96). Deze maatregelen werden goedgekeurd als wijzigingen van de begroting, nadat de Commissie verslag had uitgebracht aan het EP over de geringe verbetering van de mensenrechtensituatie en de democratische vrijheden in Turkije. Bovendien had de Ierse minister van buitenlandse zaken en op dat moment roulerend voorzitter van de Raad van Ministers (van buitenlandse zaken) Dick Spring daags daarvoor verklaard dat Turkije nog geen gehoor had gegeven aan de in juli gedane oproep van de EU zijn geschil met Griekenland over een eilandje in de Egeïsche Zee voor te leggen aan het Internationaal Gerechtshof (zie pag. 259/2 e.v.-'96).

Op 12 december gaf het Europees Parlement zijn goedkeuring aan een sluitende begroting voor 1997 waarvan het eindbedrag ter waarde van ECU 82,36 mrd nauwelijks hoger was dan de 81,88 mrd voor 1996. Hield men rekening met de beperkte geldontwaarding, dan was er sprake van een lichte daling. Het budget liet enkele lichte verschuivingen zien waarvan hulp aan Midden- en Oost-Europa, voedselhulp, fraudebestrijding en de TEN's (los van het bedrag in reserve) profiteerden; er kwam minder geld beschikbaar voor opleiding van jongeren en industriebeleid.

Lire terug in WKM

Na langdurige besprekingen in Brussel op 24 november besloten de ministers van financiën en presidenten van centrale banken van de EU-lidstaten de Italiaanse lire te laten terugkeren in het Europese wisselkoersmechanisme (WKM), vier jaar nadat de Italiaanse munt hieruit a-as verdwenen (zie pag 756/2-'92)

Op 23 november kwam het Monetair Comité van de YL een orgaan dat bestond uit functionarissen van de ministeries van financien en de centrale banken van de lidstaten, bijeen om overleg te voeren over de terugkeer van de lire in het WKM zonder echter tot overeenstemming te komen Bijgevolg werd de kwestie voorgelegd aan de Raad van Ministers Italie streefde naar een spilkoers van L 1300 tot L 1010 ten opzichte van de Duitse mark, maar andere EU-lidstaten, Frankrijk en Duitsland voorop, betoogden dat deze koers te laag was en het Italiaanse bedrqfsleven een ongerechtvaardigd concurrentievoordeel zou geven op exportmarkten Uiteindelijk ging Italie akkoord met een spilkoers van L 990 per Duitse mark, die Duitsland als coinpromis had voorgesteld Desalniettemin verklaarde de Italiaanse minister van financien, Carlo Azeglio Ciampi, dat het resultaat 'zeer bevredigend was' en een 'belangrijke stap' vormde in Italie's streven toe te treden tot de startgroep van EU-lidstaten die zouden deelnemen aan de derde fase van de EMU

Volgens de *Financial* Times van 26 november was het resultaat een nederlaag voor de centrale-bankpresidenten van de EU, met name voor Bundesbank-president Hans Tietmeyer, die voorstander was van een hogere spilkoers van de lire. Naar verluidt had Alexandre Lamfalussy, de president van het Europees Monetair Instituut (EMI). de voorloper van de Europese Centrale Bank, de Italiaanse regering medegedeeld dat deze om lid te worden een pariteit van L 950 a L 960 per Duitse mark moest hebben. Confindustria. de belangrijkste Italiaanse federatie van industriëlen, had een zwakkere lire gewild met een spilkoers van L 1.050 en L 1.000 voor een Duitse mark.

Rapporten over convergentiecriteria van EMU

Volgens een op 6 november gepubliceerd rapport van het Europees Monetair Instituut (EMI) met de titel Progress towards *Convergence* 1996 voldeden de meeste lidstaten op dat moment niet aan de criteria voor de invoering van een gemeenschappelijke munt en hadden zij hun begrotingstekort en staatsschuld in een te traag tempo verminderd.

In een kennelijke verwijzing naar eenmalige maatregelen van Frankrijk en Italië om hun positie in 1997 tc verbeteren. voegde het EMI

eraan toe dat er 'meer aandacht zal moeten worden besteed aan de inhoud en niet alleen aan de boekhoudkundige methoden die zijn gebruikt om het tekort en de staatsschuld te berekenen'. Begin 1998 zou de EMI een definitief advies geven dat zou zijn gebaseerd op de gegevens van 1997, maar alleen Denemarken, Ierland. Nederland en Luxemburg zouden waarschijnlijk een begrotingstekort hebben dat niet hoger was dan 3 procent van het BBP. en enkel Frankrijk. Luxemburg en Groot-Brittannic zouden hun staatsschuld hebben teruggebracht tot beneden de norm van 60 procent van het RRP

Verder publiceerde de Europese Commissie op 6 november een aantal optimistischere economische prognoses. die waren gebaseerd op een verwachte groei van het BBP met 1,7 procent in 1996 en met 2,3 procent in 1997 (en met 2,8 procent in 1998), zodat naar verwachting alleen Groot-Brittannië, Italië en Griekenland in 1997 een begrotingstekort van meer dan 3 procent van het BBP zouden hebben. Het Britse begrotingstekort zou 3,5 procent bedragen, maar het was moeilijk om, in afwachting van de Britse begroting, te voo spellen of Groot-Brittannië feitelijk aan het toetredingscriterium zou voldoen. En zelfs met betrekking tot Italië opperde de Commissie de mogelijkheid dat de economische vooruitzichten drastisch zouden kunnen verbeteren, als de nieuwe begrotingsmaatregelen succes zouden hebben.

Europese Rekenkamer levert kritiek op EU-betalingen

De Europese Rekenkamer publiceerde op 12 november een rapport over de EU-begroting voor 1995 waarin werd gezegd dat de 'operaties met betrekking tot de betalingen ... zoveel fouten bevatten dat de Rekenkamer geen algemene positieve verklaring over de rechtmatigheid en regelmatigheid van de desbetreffende operaties kon afgeven'.

Evenals in het voorgaande jaar (zie pag. 101/1-'96) waren er 'ernstige en grove fouten'. die betrekking hadden op naar schatting 6 procent van de totale betalingen. Ongeveer 90 procent van de fouten waren niet gemaakt bij EU-instellingen, maar waren geconstateerd bij betalingen van nationale, regionale of plaatselijke overheden aan programma's die hiervoor niet in aanmerking kwamen of op gebrekkige wijze werden gecontroleerd. De Rekenkamer adviseerde in het bijzonder het sociale structuurbeleid dringend te herzien.

Invoering van regels voor ondernemingsraden. Commissievoorstellen inzake werknemersparticipatie

Multinationale ondernemingen met meer dan 1.000 werknemers, waaronder ruim 150 met vestigingen in meer dan één EIT-lidstaat werden verplicht ondernemingsraden in te stellen met nauwkeurig omschreven rechten inzake medezeggenschap, overleg en toegang tot informatie krachtens een richtlijn die op 23 september in werking trad

Ondernemingsraden werden niet verplicht voor multinationale ondcrncmingen die vestigingen hadden in Groot-Brittannië. Dit land was als gevolg van een uitzonderingsclausule niet gebonden aan de sociale paragraaf van het Verdrag van Maastricht, maar een aantal ondernemingen had niettemin uit eigen beweging ondernemingsraden ingesteld.

De Europese commissaris voor sociale zaken en werkgelegenheid, Padraig Flynn, maakte op 24 september nieuwe voorstellen bekend, volgens welke elk bedrijf met meer dan vijftig werknemers zou moeten voldoen aan bepaalde wettelijke vereisten met betrekking tot overleg en informatie aan werknemers. Ook hiervoor gold de Britse uitzonderingsclausule.

Uitleveringsconventie.Europol gaat seksuele exploitatie bestrijden

Tijdens een bijeenkomst op 26-27 september in Dublin ondertekenden de EU-ministers van justitie en binnenlandse zaken een conventie (die door de nationale parlementen moest worden geratificeerd) waardoor een uitlevering tussen lidstaten zou worden vergemakkelijkt, als er in beide betreffende landen op een misdaad een gevangenisstraf stond.

De conventie zou ook gelden voor personen die werden verdacht van een complot om terreurdaden en andere misdrijven te plegen, en zou een bijdrage leveren aan de bestrijding van de georganiseerde misdaad. Lidstaten zouden de uitlevering van hun onderdanen kunnen beperken, maar niet tegenhouden.

De ministers besloten tevens het mandaat van de narcotica-afdeling van Europol uit te breiden en de Europese politiedienst een rol te geven bij de bestrijding van seksuele exploitatie, in het bijzonder misbruik van kinderen. Er zouden speciale centra worden opgericht en de uitwisseling van politiefunctionarissen tussen de EU-landen zou worden geïntensiveerd.

Compromis over subsidies voor Volkswagen in Saksen

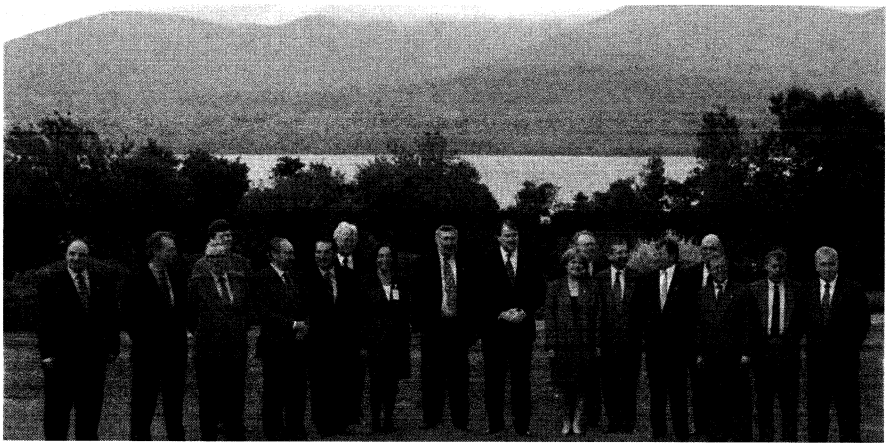
De Europese Commissie maakte op 4 september bekend dat zij daags daarvoor een tijdelijk akkoord had gesloten met de Duitse regering over investeringssubsidies aan de autofabriek Volkswagen in de deelstaat Saksen (in het vroegere Oost-Duitsland). De federale regering zou de belastingvermindering opschorten, die zij had willen verlenen met toestemming van de EU (zie pag. 744/2-'96), ter compensatie van de bedragen die de deelstaatregering van Saksen had uitgekeerd in strijd met het door de Commissie ingestelde maximum voor het subsidiebedrag.

Ondanks het feit dat beide partijen het geschil wilden sussen door middel van dit tijdelijk akkoord, zei de Duitse regering op 12 september dat zij de fundamentele kwestie van de rechtmatigheid van het hulppakket en de bevoegdheid van de Comniissie dit te blokkeren zou voorleggen aan het Europese Hof van Justitie. De Commissie zou op haar beurt de Duitse federale regering voor het Hof dagen naar aanleiding van de betalingen van de deelstaatregering van Saksen (aangezien de Commissie om juridische redenen niet rechtstreeks een procedure kon aanspannen tegen Saksen). De regering van Saksen, die zich bijzonder populair onder de bevolking had gemaakt door haar verzet tegen de Commissie in naam van het behoud van werkgelegenheid, had in juli al bekendgemaakt dat zij naar het Europese Hof zou stappen om het opleggen van een maximumbedrag aan te vechten.

Hulp aan EU-boeren in verband met rundvleescrisis

De EU-ministers van landbouw besloten op 17 september te verzoeken om een verhoging van de interventie-aankopen van rundvlees en op 24 september stelden zij voor ECU 500 mln te gebruiken uit extra begrotingsgelden (naast de ECU 850 mln die in juni was goedgekeurd) in het kader van een crisisprogramma ter ondersteuning van boeren die het slachtoffer waren geworden van het verminderde consumentenvertrouwen in rundvleesproducten. Een verdergaand plan voor productievermindering, dat was voorgesteld door Eurocommissaris voor landbouw Franz Fischler, zou eind oktober door de ministers worden besproken, maar kon rekenen op krachtig verzet in verband met het idee dat het gedeeltelijk zou moeten worden gefinancierd door verlaging van de bijstand aan akkerbouwers.

De rundvleescrisis was het gevolg van de verspreiding van de gekke-koeienziekte (bovine spongiforme encefalitis,

De EU-ministers van landbouw poseren voor een familiefoto bij het begin van hun ontmoeting op 24 september 1996 in het Ierse Killarney. Foto EPA

BSE), die had geleid tot een EU-verbod op de Britse export van rundvlees en rundvleesproducten. In juni was overeenstemming bereikt over de voorwaarden voor de versoepeling van dit omstreden verbod (zie pag. 740/3 e.v.-'96). Op 19 september besloot de Britse regering zich opnieuw te beraden over de noodzaak van een grootschalig slachtplan dat deze voorwaarden behelsde, nadat uit onderzoek door de universiteit van Oxford was gebleken dat BSE binnen vijf jaar op natuurlijke wijze zou uitsterven. Sinds het midden van de jaren tachtig waren in de rest van Europa slechts zo'n 1.000 BSE-gevallen geregistreerd tegenover ruim 160.000 in Groot-Brittannië, maar niettemin was men toch systematisch runderen gaan afmaken, met name in Frankrijk (voor Zwitsers slachtprogramma, zie ook pag. 825/3-'96), en de vraag naar rundvleesproducten was nog steeds flink beneden peil. Het probleem was verergerd door bewijzen dat BSE niet alleen kon worden overgedragen via het inmiddels verboden voer waar besmet rund in verwerkt was, maar ook van koeien op kalveren, en dat bij laboratoriumproeven ook schapen met BSE konden worden besmet (zie pag. 741/2-'96). Ondertussen werd het medisch onderzoek voortgezet naar de gevolgen van BSE voor de menselijke gezondheid en het risico op de ziekte van Creutzfeldt-Jacob (CJ) door de consumptie van besmette vleesproducten.

De belangstelling voor de start van een onderzoek door het Europees Parlement op 3 september naar de aanpak van de BSE-crisis nam toe, toen in het Franse dagblad *Libération* van 2 september uitgelekte brieven uit 1993 werden gepubliceerd, waarin beweringen over ongeoorloofde pogingen binnen de Europese Commissie om de onrust onder de bevolking te minimaliseren werden bevestigd.

Verdeeldheid over visquotavoorstellen voor **1997**

Tijdens een vergadering van de Raad van Ministers (van visserij) op 14 oktober in Luxemburg verzette met name Groot-Brittannië zich fel tegen de omstreden voorstellen van de Europese commissaris voor visserij Emma Bonino. Haar voorstellen waren gericht op bescherming van de visstand en behelsden een vermindering van 40 of 50 procent van de visvangstquota voor bepaalde vissoorten (zie pag. 743/1/2-'96). De Britse staatssecretaris voor landbouw, visserij en voedselvoorziening, Tony Baldry, eiste dat een eind zou worden gemaakt aan wat hij noemde 'quota-hopping', het stelsel waarbij vissers uit andere EU-landen (met name Spanje en Nederland) Britse vissersboten kochten om de vangstquota te verkrijgen die aan Groot-Brittannië waren toegekend en voor deze schepen golden.

Krachtens het bestaande tijdschema zou in december overeenstemming moeten worden bereikt over de voorstellen en over de visquota voor 1997.

Brand in Kanaaltunnel

Een brand die op 18 november uitbrak in een goederentrein in de Kanaaltunnel, leidde tot vragen over de veiligheidsprocedures die werden gehanteerd door Eurotunnel, de eigenaar van de vijftig km lange tunnel tussen Frankrijk en Engeland. In de trein zaten 34 passagiers, voornamelijk vrachtwagenchauffeurs, die allen twintig minuten vastzaten in een met rook gevulde restauratiewagen. De tunnel bleef tien dagen gesloten voor het verkeer, waarna de diensten op beperkte schaal werden hervat.

EUROPESE TOP IN DUBLIN

De staatshoofden en regeringsleiders van de vijftien lidstaten van de EU kwamen op 13-14 december in Dublin bijeen voor een topconferentie van de Europese Raad. De EU-leiders bereikten in Dublin een akkoord over een sta-

Franz Fischler, de EU-commissaris voor landbouw (l.) geeft op 9 oktober 1996 een persconferentie samen met de Zwitserse BSE-specialist Charles Weissmann, die gelooft dat de ziekte overdraagbaar is van dieren op mensen. Foto *EPA*

biliteitspact voor de gemeenschappelijke munt Dit betekende een zeer belangrijk compromis bij de onderhandelingen over de Economische en Monetaire Unie (EMU) en versterkte de kansen van de gemeenschappelijke Europese munt (de euro), die in de derde en laatste fase van de in januari 1999 te vormen EMU zou worden ingevoerd (voor topconferenties in maart, juni, september en oktober zie pag 543/1 e v en 739/1 e v-'96 en boven)

Krachtens het stabiliteitspact kreeg de Raad van Ministers verreikende bevoegdheden met betrekking tot de controle op het budgettaire beleid van de landen die zouden deelnemen aan de gemeenschappelijke munt. Overeengekomen werd dat de Raad van Ministers zware boetes zou kunnen opleggen als een EMU-lidstaat zich niet zou houden aan de bepalingen van het 'groei- en stabiliteitspact' voor de gemeenschappelijke munt. De onderhandelingen hadden voornamelijk betrekking op de omstandigheden waarin een EMU-land de strenge normen voor begrotingsdiscipline van het Verdrag van Maastricht zou mogen overschrijden (zie pag. 78/1e.v.-'92, 394/2 e.v.-'95). Krachtens dit verdrag mocht het begrotingstekort van een EMU-land jaarlijks maximaal 3 procent van het BBP bedragen, hoewel ervan werd uitgegaan dat de begroting uiteindelijk sluitend zou zijn. Een land zou deze tekortnorm mogen overschrijden, als het zou kunnen aantonen het slachtoffer te zijn van 'tijdelijke en uitzonderlijke omstandigheden'. Hoe ernstig een normale economische recessie moest zijn voordat een land deze norm mocht overschrijden, bleef echter onduidelijk. Krachtens het stabiliteitspact zou het desbetreffende land moeten aantonen dat zijn reële BBP minstens 2 procent per jaar was gekrompen. Verder werd overeengekomen dat ontheffing van de drie-procentsnorm voor het begrotingstekort zou kunnen worden overwogen in geval van een minder ernstige economische recessie. Maar een land dat voor een speciale behandeling in aanmerking wilde komen, zou moeten aantonen dat de omstandigheden waarin het verkeerde 'niettemin uitzonderlijk waren op grond van verder bewijsmateriaal, in het bijzonder met betrekking tot het abrupte karakter van de neergang of het gecumuleerde productieverlies in vergelijking met vroegere trends'. De EU-leiders kwamen overeen dat hiervoor normaal gesproken een krimp van het BBP van 0,75 procent per jaar zou zijn vereist. In dit geval zou de Europese Commissie aan de Raad van Ministers advies uitbrengen over de vraag of er gegronde redenen waren om de regels te versoepelen De Raad zou dan daarover beslissen bij een gekwalificeerde meerderheid van stemmen

De EU-leiders bespraken ook een algemene schets voor een ontwerp-herziening van de EU-verdragen die door het Ierse voorzitterschap was voorgelegd, en die als een goede basis werd gezien voor de laatste fase van de Intergouvernementele Conferentie in juni 1997 in Amsterdam (zie pag. 543/1 e.v.-'96).

Voorafgaande aan de top hadden de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en de Franse president Jacques Chirae op 9 december een ontmoeting in de Duitse stad Neurenberg.

Conclusies van het voorzitterschap

Hieronder volgen enkele passages uit de conclusies van het voorzitterschap:

Deel II, dat ging over de **Economische en Monetaire Unie**, behandelde de EMU cn meer in het bijzonder de structuur van het nieuwe wisseikoersmechanisme (WKM-2) alsmede de principes en belangrijkste onderdelen van het Groei- en Stabiliteitspact. Deel II behandelde tevens het SEM 2000-programma (sound and efficient management, gezond en efficiënt beheer).

In Deel III, dat ging over de **werkgelegenheid,** werd gezegd dat de Raad de Verklaring van Dublin over de Werkgelegenheid had aanvaard. Hierin werden de lidstaten opgeroepen economische en sociale maatregelen te nemen ter bevordering van de werkgelegenheid en werd de 'bestrijding van de werkloosheid de belangrijkste taak van de lidstaten maar ook speerpunt van het beleid van de Europese Unie' genoemd.

In Deel IV, dat ging over de **Intergouvernementele Conferentie** (IGC), werd positief gereageerd op de algemene schets voor de ontwerpherziening van de Verdragen. waardoor de onderhandelingen hun laatste fase konden ingaan. De Raad verzocht de IGC te werken aan een akkoord over 'ruimere mogelijkheden voor optreden op het gebied van visa. asiel, immigratie. overschrijding van de buitengrenzen. de bestrijding van drugs en internationale criminaliteit, met inbegrip van terrorisme, misdrijven tegen kinderen en mensenhandel'. Verder vroeg de Raad de IGC een nieuwe bepaling toe te voegen aan het Verdrag van Maastricht, waarin 'duidelijk het beginsel werd vastgelegd dat geen enkele burger van een EU-lidstaat asiel zou mogen aanvragen in een andere lidstaat'.

Deel V, dat ging over **justitie en binnenlandse zaken,** bevatte uitvoerige verklaringen over de strijd tegen drugs. de georganiseerde misdaad. seksuele uitbuiting van kinderen en mensenhandel. terrorisme. racisme en vreemdelingenhaat. alsmede een korte verklaring over de noodzaak een oplossing te vinden voor de resterende vraagstukken inzake de overschrijding door personen van de buitengrenzen van de EU.

Deel VI dat ging over **uitbreiding** van de EU bevatte de verzekering van de Commissie dat documenten over de uitbreiding onmiddellijk na de afsluiting van de IGC ter beschikbaar zouden zijn

Deel VII, dat ging over het **externe optreden van de EU,** bevatte een reeks verklaringen over een groot aantal internationale kwesties waaronder een steunbetuiging voor het democratiseringsproces in Rusland en liet besluit van president Jeltsin de Russische troepen terug te trekken uit Tsjetsjenif (zie onder RUSSISCHE FEDERATIE): de constitutionele crisis in Bjelaroes (zie onder BJELAROES). het geweld in het Gebied van de Grote Meren in Centraal-Afrika (zie pag. 37/1 e.v.-'97); en de overdracht van de soevereiniteit over Hongkong en Macao aan China

Deel I was de inleiding en Deel VIII behandelde de vestigingsplaatsen van bureaus eri agentschappen

WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING VAN EUROPEES PARLEMENT

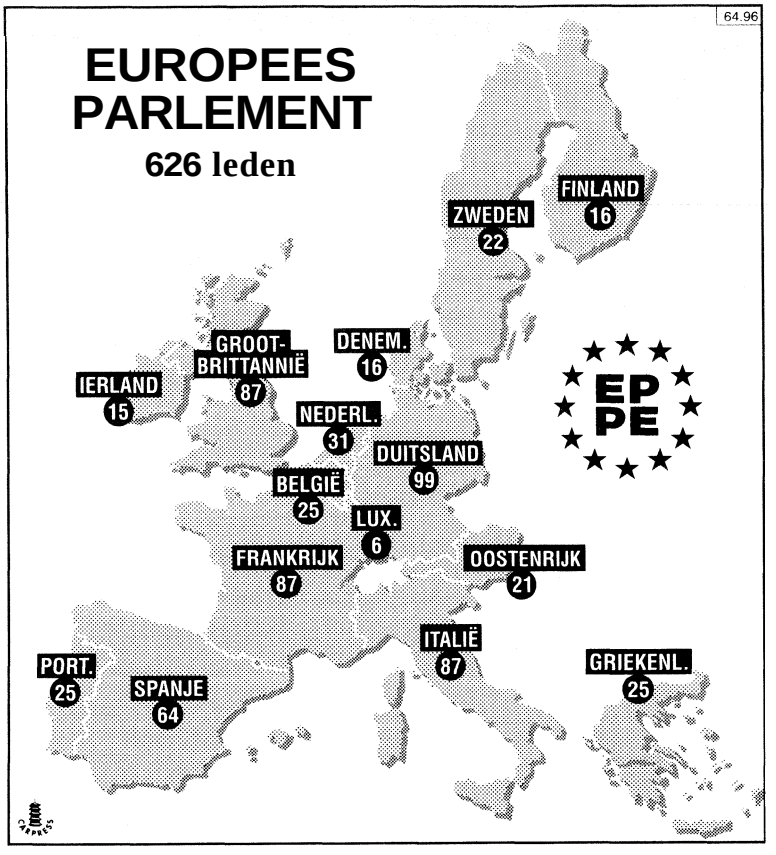
Sinds de openingszitting van het Europees Parlement op 19 juli 1994 (zie pag. 743/1-'94) hadden zich belangrijke veranderingen voorgedaan met betrekking tot de EP-fracties:

(1) Het samengaan van Forza Europa (FE), dat bestond uit 27 Europarlementariërs van het Italiaanse Forza Italia, met de Europese Democratische Alliantie (RDE), die voornamelijk werd gevormd door de Franse RPR (de gaullisten) en de Ierse Fianna Fail, in de nieuwe Unie voor Europea (UFE) onder gezamenlijk voorzitterschap van Giancarlo Ligabue (Italië) en Jean-Claude Pasty (Frankrijk).

(2) De toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden op 1 januari 1995 (zie pag. 389/3-'95). Deze landen werden aanvankelijk vertegenwoordigd door Europarlementariërs die waren gekozen door hun nationale parlementen. In september 1995 werden de Zweedse Europarlementariërs echter vervangen door gekozen afgevaardigden (zie pag. 99/3-'96) en in oktober 1996 gebeurde dit met de Oostenrijkse en Finse leden van het EP. Door de toetreding van de drie nieuwe EU-lidstaten nam het aantal Europarlementariërs toe van 567 tot 626 en werden vooral de gelederen versterkt van de Partij van Europese Socialisten (PSE. de grootste fractie), de conservatieve Europese Volkspartij (PPE, de op één na grootste fractie), de Liberaal-Democratische en Reformistische Groep (ELDR) en in mindere mate de Groenen, de voornamelijk communistische Confederale Groep van Verenigd Links/ Noord-Europees Groen Links (GUE/NGL) en de onafhankelijken.

SAMENSTELLING EUROPEES PARLEMENT PER LAND EN PARTIJ

Groep	België	Denemarken	Duitsland	Griekenland	Spanje	Frankrijk	Ierland	Italië	Luxemburg	Nederland	Oostenrijk	Portugal	Finland	Zweden	Groot-Brittanië	EP
PSE	Total 6 SP 3 PS 3	Total 4 SD 3 SF 1	Total 40 SPD 40	Total 10 PASOK 10	Total 21 PSOE 21	Total 16 PS 16	Total 1 Lab 1	Total 18 PDS 16 PSI-AD 2	Total 2 POSL 2	Total 7 PvdA 7	Total 6 SPÖ 6	Total 10 PS 10	Total 4 SSDP 4	Total 7 SAP 7	Total 63 Lab 62 SDLP 1	215
PPE	Total 7 CVP 4 PSC 2 CSP-EVP 1	Total 3 KF 3	Total 47 CDU 39 CSU 8	Total 9 ND 9	Total 30 PP 28 UDC-CiU 1 CN-PNV 1	Total 12 UDF 12	Total 4 FG 4	Total 14 PPI 6 CCD 2 CDU 1 SVP 1 Patto Segni 3 Ind 1	Total 2 OCS 2	Total 10 CDA 10	Total 7 ÖVP 7	Total 9 PSD 8 Ind (PSD) 1	Total 4 KOK 4	Total 5 M 5	Total 19 Con 18 OUP 1	182
UFE	Total 0	Total 0	Total 0	Total 2 POLA 2	Total 0	Total 17 RPR 16 CNI 1	Total 7 FF 7	Total 27 Forza Italia 26 LN 1	Total 0	Total 1 Ind 1	Total 0	Total 3 CDS-PP 3	Total 0	Total 0	Total 0	57
ELDR	Total 6 VKD 3 PRL-FDF 3	Total 5 V 4 RV 1	Total 0	Total 0	Total 2 CDC-CiU 2	Total 1 UDF-Rad 1	Total 1 Ind 1	Total 6 PRI 1 LN 5	Total 1 DP 1	Total 10 VVD 6 D66 4	Total 1 LF 1	Total 0	Total 5 KESK 4 SFP 1	Total 3 Fp 1 C 2	Total 2 Lib.-Dem. 2	43
GUE/NGL	Total 0	Total 0	Total 0	Total 4 KKE 2 Synaspismos 2	Total 9 IU-IPC 9	Total 7 PCF 7	Total 0	Total 5 RC 5	Total 0	Total 0	Total 0	Total 3 CDU-PCP 3	Total 2 VL 2	Total 3 Vänsterpartiet 3	Total 0	33
Groenen	Total 2 AGALEV 1 ECOLO 1	Total 0	Total 12 Die Grünen 12	Total 0	Total 0	Total 0	Total 2 GP 2	Total 4 Federazione dei Verdi 3 La Rete 1	Total 0	Total 1 Groen Links 1	Total 1 VGÖ 1	Total 0	Total 1 Vihrea Liitto 1	Total 4 MP 4	Total 0	27
ARE	Total 1 W 1	Total 0	Total fl	Total 0	Total 2 CN-W 1 Ind 1	Total 12 Liste energie Radicale 12	Total 0	Total 2 Pannella-Riformatori 2	Total 1 déi Gréng 1	Total 0	Total 0	Total 0	Total 0	Total 0	Total 2 SNP 2	20
Onafhankelijken	Total 3 VB 2 FN 1	Total 4 FB 2 JB 2	Total 0	Total 0	Total 0	Total 22 FN 11 Majorité pour l'autre Europe 11	Total 0	Total 11 AN 11	Total 0	Total 2 SGP 1 GVP 1	Total 6 FPÖ 6	Total 0	Total 0	Total 0	Total 1 DUP 1	49
TOTAL	25	16	W	25	64	87	15	87	6	31	21	25	16	22	87	626

(3) De opheffing op 7 november 1996 van Europa van de Naties (EN),een anti-Maastricht-fractie onder leiding van Sir James Goldsmith. Door het overlopen van een van haar leden bleven er slechts 17 fractieleden over, terwijl een officiële fractie er minimaal 18 moest tellen. De meeste leden (hoofdzakelijk afkomstig uit de Franse partij Een Ander Europa) namen voortaan als onafhankelijken zitting in het EP samen met voornamelijk leden van het Franse extreemrechtse Nationaal Front (FN) en de Italiaanse neofascistische Nationale Alliantie (AN).

Deze en andere kleine wijzigingen waarbij afzonderlijke Europarlementariërs overstapten naar een andere fractie, alsmede de verandering in de samenstelling van de Oostenrijkse en Finse afvaardigingen na de verkiezingen voor het Europees Parlement in deze landen in oktober 1996, betekenden dat de zetelverdeling van het EP er op 11 november 1996 uitzag zoals is aangegeven op de bijgevoegde tabel.

In het voorzitterschap van de fracties kwam geen verandering (zie pag. 743/1-'94; voor co-voorzitterschap van UFE, zie boven), behalve dat Claudia Roth (Duitsland) voortaan de enige voorzitter van de Groenen was na het overlijden van de Italiaan Alexander Langer, en dat de Française Catherine Lalumière haar landgenoot Jean-François Hory was opgevolgd als voorzitter van de Radicale Europese Alliantie (ARE).

(Vor.ber.pag. 738/3 e.v.-1996)

GEORGIË

ONTWIKKELINGEN IN ZUID-OSSETIE. PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Eind augustus 1996 voerde president Edoeard Sjewardnadze in Wladikawkaz een reeks besprekingen met Loedwig Tsjibirow, voorzitter van de Opperste Raad (parlement) van de separatistische regio Zuid-Ossetië. Georgië en Zuid-Ossetië hadden in april een veiligheidsakkoord geparafeerd (zie pag. 461/2/3-'96).

Op 7 september deelde de Georgische televisie mee dat de ontmoetingen 'een nieuwe fase in de politieke regeling van het conflict' hadden ingeluid, maar ook hadden geleid tot een scherpe reactie van 'radicale krachten' in de regio.

Het Russische persbureau *Itar-Tass* berichtte op 14 september dat de Opperste Raad van Zuid-Ossetie de grondwet van de eenzijdig uitgeroepen republiek had gewijzigd teneinde een presidentiële bestuursvorm te introduceren, en dat er op 10 novembei presidentsverkiezingen zouden worden gehouden

Presidentsverkiezingen

Bij de presidentsverkiezingen in Zuid-Ossetië op 10 november behaalde Loedwig Tsjibirow, voorzitter van de Opperste Raad (zie pag. 745/3-'94) en de feitelijke leider van Zuid-Ossetië, de overwinning.

In een interview op de Georgische radio op 11 november zei Sjewardnadze dat het vredesproces zou doorgaan, 'hoewel de presidentsverkiezingen in Zuid-Ossetië niet geldig kunnen worden geacht'.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN IN ABCHAZIË

Op **23** november werden er verkiezingen gehouden voor het parlement van de afgescheiden republiek Abchazië, de Volksassemblee.

Volgens Abchazische functionarissen werden dertig afgevaardigden gekozen in de **33** zetels tellende Volksassemblee. Begin december zouden er nieuwe verkiezingen worden gehouden voor de vijf andere zetels. De opkomst bedroeg ongeveer 81 procent.

De Georgische regering veroordeelde de verkiezingen en organiseerde op 23 november een referendum onder vluchtelingen uit Abchazië. In een interview op de Georgische radio verklaarde president Edoeard Sjewardnadze dat bijna 94 procent van de Abchazische vluchtelingen in Georgië had deelgenomen aan het referendum en dat ruim 99 procent van degenen die hadden gestemd 'de verkiezingen in de separatistische regio had verworpen'.

(Vor.ber.pag. 745/2 e.v.-1996)

LETLAND

UITVOERING DOODSTRAF TIJDELIJK VERBODEN

President Guntis Ulmanis maakte op 24 september 1996 bekend dat hij geen enkel verzoek om gratie van terdoodver-

oordeelden zou afwijzen totdat het parlement een debat had gehouden over de afschaffing van de doodstraf Met dit besluit schortte Ulmanis in feite de toepassing van de doodstraf op

Ulmanis maakte zijn besluit bekend in een toespraak tot de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, waarvan Letland in 1995 lid was geworden (zie pag 255/2-'95); toepassing van de doodstraf was onverenigbaar met het lidmaatschap van de Raad van Europa In 1996 waren er in Letland twee personen terechtgesteld en zaten twee anderen op het moment van de bekendmaking in de dodencel

NIEUWE PARLEMENTSVOORZITTER

Alfreds Ccpanis, tot dan toe vice-voorzitter van de Saeima (parlement), werd op 26 september gekozen tot parlementsvoorzitter. Cepanis werd de opvolger van Ilga Kreituse, wier aftreden eerder die dag was aanvaard na haar vertrek uit Saimnieks, een van de partijen in de regeringscoalitie.

KABINETSU'IJZIGINGEN

Vice-premier Ziedonis Cevers trad op 21 oktober 1996 af vanwege persoonlijke conflicten met premier Andris Skele. Hoewel Cevers tevens de leider van de Democratische Partij Saimnieks was, was onduidelijk of zijn partij zich naar aanleiding van zijn aftreden zou terugtrekken uit de regeringscoalitie. Skele verklaarde dat hij zelfs als dat zou gebeuren aan zou blijven als premier.

De twee staatslieden leefden reeds enige tijd in onmin. Cevers bekritiseerde Skele's 'autoritaire' leiderschap. Hun verstandhouding kwam tevens onder spanning te staan door Skele's draconische begrotingsvoorstel, waarover op dat moment werd gedebatteerd in het Lets parlement. Het begrotingsvoorstel van 1,11 mrd lat (ongeveer $ 2 mrd) was gericht op het wegwerken van Letlands begrotingstekort en had in het parlement en daarbuiten tot protesten geleid. Hoewel Cevers in beginsel achter het wegwerken van het begrotingstekort stond, hadden hij en zijn partij verlangd dat de ontwerpbegroting op bepaalde punten zou worden gewijzigd, met name ten aanzien van de voorgestelde belasting op pensioenen.

Eerder die maand had de regering nog een tegenslag te verwerken gekregen, toen op 2 oktober minister van financiën Aivars Kreituss aftrad, nadat de Democratische Partij Saimnieks hem medio september had geroyeerd. Zijn werkzaamheden werden tijdelijk overgenomen door Skele.

(Vor.ber.pag. 747/1 e.v.-1996)

LITOUWEN

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING

De eerste ronde van de parlementsverkiezingen in Litouwen op 20 oktober 1996 liep uit op een nederlaag voor de regerende centrum-linkse Litouwse Democratische Arbeiderspartij (LDDP)

Met een tweede verkiezingsronde op 10 november in het vooruitzicht leek het waarschijnlijk dat de regering uiteindelijk zou worden gevormd door een rechtse coalitie die zou bestaan uit de Vaderland Unie (Litouwse Conservatieven, TS(LK)) en de Litouwse Christen-Democratische Partij (LKDP).

Krachtens het Litouwse kiesstelsel werden bij de eerste verkiezingsronde voor de 141 leden tellende Seimas (parlement) zeventig zetels op basis van evenredige vertegenwoordiging toegewezen volgens partijlijsten (hoewel slechts partijen die de kiesdrempel van 5 procent haalden, recht hadden op een zetel) en werd in 71 districten de andere helft van de Seimas leden gekozen op basis van het districtenstelsel. In districten waar geen van de kandidaten meer dan 50 procent van de stemmen had behaald, zou de uitslag worden bepaald in een beslissende ronde.

In totaal deden 24 politieke partijen en 1.351 kandidaten mee aan de strijd. De opkomst bedroeg ongeveer 53 procent, tegenover 75 procent bij de parlementsverkiezingen van 1992 (zie pag. 165/3-'93).

De lage opkomst weerspiegelde een tamelijk matte campagne die draaide om de economische toestand en de algemene levensstandaard. De vroegere communistische LDLP probeerde haar regeringsbeleid te verdedigen, maar werd beschuldigd van corruptie en wanbeleid. Bovendien verloor de LDLP steeds meer steun onder de kiezers als gevolg van het bankschandaal waardoor premier Adolfas Slezevicius in februari 1996 tot aftreden was gedwongen (zie pag. 463/1 e.v.-'96).De grote conservatieve partijen daarentegen lieten de bitter vijandige toon varen die hun campagne van 1992 had gekenmerkt, en presenteerden zich als een moderniserende kracht die de aansluiting van Litouwen bij de rest van Europa zou kunnen vergemakkelijken. De TS(LK) onder leiding van Vytautas Landsbergis, de voormalige leider van de onafhankelijkheidsbeweging en Litouwens eerste premier na de onafhankelijkheid, voerde een zeer indrukwekkende campagne waarin zowel belastingverlagingen als een verhoging van de overheidsuitgaven voor sociale-zekerheidsprogramma's werden beloofd.

Voorlopige verkiezingsuitslag

Zetelverdeling op basis van evenredige vertegenwoordiging

Partij	Stemmenpercentage	Zetelaantal
Vaderland Unie (Litouwse Conservatieven (TS(TK))	29.8	32
Litouwse Christen-Democratische Partij (LKDP)	10	11
Litouwse Democratische Arbeiderspartij (LDLP)	9,7	11
Litouwse Centrum Unie (LCS)	8,3	9
Litouwse Sociaal-Democratische Partij (LSDP)	6,7	7

In slechts twee van de 71 districten waar op basis van het districtenstelsel verkiezingen werden gehouden, behaalde de winnende kandidaat meer dan 50 procent van de stemmen. In 65 van deze districten zou op 10 november een beslissende verkiezingsronde worden gehouden. terwijl in vier districten de eerste ronde ongeldig werd verklaard omdat de opkomst lager was dan 40 procent. In maart 1997 zouden in deze vier districten nieuwe verkiezingen worden gehouden.

Referendumvoorstellen verworpen

Eveneens op 20 oktober werd in een referendum gestemd over vijf voorstellen, waarvan vier afkomstig waren van de LDLP en één van de TS(LK).

De voorstellen van de LDLP waren de volgende: (i) de vermindering van het aantal leden van de Seimas tot 111; (ii) de tweede zondag van april als vaste datum voor de parlementsverkiezingen: (iii) de reservering van tenminste 50 procent van de begrotingsinkomsten voor sociale zekerheid, gezondheidszorg, onderwijs, wetenschap en cultuur; en (iv) een wijziging van de bestaande wet op het landbezit. Het voorstel van de TS(LK) betrof oprichting van een speciaal fonds voor inkomsten uit privatisering, dat gebruikt zou worden om depositogevers van vóór 1990 wier spaargelden bijna tot nul waren gereduceerd door de snelle inflatie,schadeloos te stellen.

Volgens cijfers van de Centrale Kiescommissie had 52,1 procent van de kiesgerechtigden deelgenomen aan het referendum, waarmee het minimumpercentage van 50 procent dat nodig was om het referendum geldig te laten zijn. werd overschreden Geen van de voorstellen echter kreeg 50 procent van de uitgebrachte stemmen en derhalve werden alle voorstellen als verworpen beschouwd.

Tweede stemronde. Vagnorius nieuwe premier

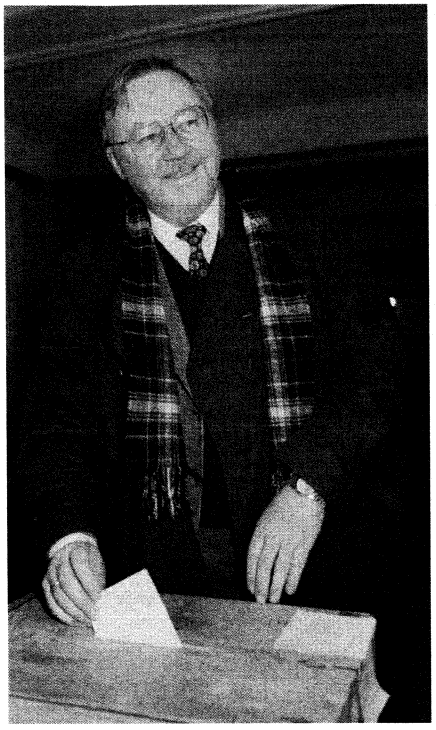
De tweede ronde van de parlementsverkiezingen op 10 november gaf een herhaling te zien van het patroon dat zich aftekende in de eerste ronde op 20 oktober en maakte de nederlaag van de regerende LDLP compleet. Deze werd opgevolgd door een conservatieve coalitie die bestond uit de Vaderland Unie (Litouwse Conservatieven) (TS(LK)) en de Litouwse Christen-Democratische Partij (LKDP).

In de tweede kiesronde moest een beslissing vallen in die 65 districten waar in de eerste ronde geen enkele kandidaat meer dan 50 procent van de stemmen had behaald. Aangezien in vier districten pas enkele maanden later zou worden gestemd. was de Seimas tijdelijk teruggebracht tot 137 leden.

De TS(LK) behaalde een nipte meerderheid door in de tweede ronde zeventig zetels te behalen, in vergelijking met de 24 zetels waarover de partij beschikte in de oude Seimas. De LKDP sloot de tweede ronde af met zestien zetels (een nettowinst van vier), terwijl de Centrum-Unie dertien zetels kreeg (een nettowinst van elf). De LDLP behaalde twaalf zetels (een nettoverlies van 53), en de Litouwse Sociaal-Democratische Partij (LSDP) sleepte twaalf zetels in de wacht (een nettowinst van vijf zetels). De overige veertien zetels werden verdeeld onder negen kleine partijen en vier onafhankelijke kandidaten.

President Algirdas Brazauskas aanvaardde op 19 november het ontslag van LDLP-premier Mindaugas Stankevicius. De dag daarop ondertekenden de TS(LK) en de LKDP een coalitieakkoord over het aantal regeringsposten dat zij zouden krijgen op basis van de door hen behaalde parlementszetels.

Op 21 november droeg de nieuwe coalitie TS(LK)-voorzitter Gediminas Vagnorius voor als de nieuwe premier bij president Brazauskas.

Vytautas Landsbergis, de leider van de Vaderland Unie. brengt op 10 november 1996 zijn stem uit bij dc tweede ronde van de parlementsverkiezingen. Foto EPA

De nieuwe Seimas kwam op 25 november bijeen en koos de voormalige leider van de onafhankelijkheidsbeweging, Vytautas Landsbergis, tot voorzitter. Landbergis was de eerste premier van Litouwen geweest, nadat het land onafhankelijk was geworden.

Op 27 november bekrachtigde de Seimas met een overweldigende meerderheid de benoeming van Vagnorius tot premier, een functie die hij tussen januari 1991 en juli 1992 ook al had bekleed.

Ondanks zijn hang naar autocratie stond Vagnorius bekend als de architect van de economische hervormingen, die een begin had gemaakt met de privatisering van staatsbedrijven. valutahervormingen in gang had gezet en de prijscontrole had losgelaten.

Benoeming van nieuw kabinet

Op 4 december ging president Algirdas Brazauskas officieel akkoord met het zeventien leden tellende kabinet, dat was gevormd door premier Gediminas Vagnorius, de voorzitter van de TS(LK). Hoewel de TS(LK) bij de parlementsverkiezingen van oktober en november een nipte absolute meerderheid had behaald, was de nieuwe regering een conservatieve coalitie waarvan ook de LKDP deeluitmaakte.

In het nieuwe kabinet zaten elf ministers van de TS(LK), drie van de LKDP en twee van de Litouwse Centrum-Unie De nieuwe minister van economische zakcn Vincas Babilius was voorzitter geweest van de Confederatie van Ondernemers

De samenstelling van het nieuwe kabinet was als volgt:

Premier - Gediminas Vagnorius; milieu - Imantas Lazdinis: economische zaken - Vincas Babilius; financiën - Rolandas Matiliauskas: defensie - Ceslovas Stankevicius: cultuur - Saulius Saltenis; industrie en handel - Laima Xndrikiene, verbindingen en voorlichting - Rimantas Pleikys; sociale zekerheid en voorlichting - Irena Degutienc; bouw cn stadsontwikkeling - Algis Caplikas; vervoer - Algis Zvaliauskas; gezondheidszorg - Juozas Galdikas: onderwijs en wetenschap - Zigmas Zinkevicius; justitie - Vytautas Pakalniskis; buitenlandse zaken - Algirdas Saudargas; bestuurlijke hervormingen en gemeentezaken - Kestutis Skrebys: binnenlandse zaken - Vidmantas Ziemelis: landbouw en bosbouw - Vytautas Knasys.

Het kabinet was kleiner dan het vorige van de LDLP. De tot dan toe afzonderlijke portefeuilles landbouw en bosbouw werden samengevoegd. De portefeuille van energievoorziening werd ondergebracht bij het ministerie van economische zaken.

(Vor.ber.pag. 748/2 e.v.-1996)

MOLDOWA

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 18 november 1996 vond in Moldowa de eerste ronde plaats van de presidentsverkiezingen. De zittende president Mircea Snegoer kreeg de meeste stemmen, maar moest in een tweede ronde op 1 december met zijn grootste rivaal Petroe Loecinschi (voorzitter van het parlement, de Parlamentoel) uitmaken wie de nieuwe president zou worden.

Snegoer was bij de verkiezingen van december 1991 gekozen tot president (zie pag. 157/1-'92), ongeveer vier maanden nadat Moldowa zich had afgescheiden van de Sowjet-Unie (zie pag. 693/1/2-'91).

Tot de andere kandidaten behoorden premier Sangheli, de leider van de Moldowaanse Communistische Partij Woronin en de voorzitter van de Partij van Democratische Krachten Matei. Lewitschi, Ploegaroe, Gorea-Costin en Abramciorc waren onafhankelijke kandidaten.

Eerste ronde presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmen-aantal	Stemmen percentage
Mircea Snegoer	602.751	38,75
Petroe Loecinschi	430.507	27,67
Wladimir Woronin	159.353	10,24
Andrei Sangheli	146.785	9,44
Valerioe Matei	138.557	8,91
Maricica Lewitschi	33.098	2,13
Anatol Ploegaroe	28.125	1,81
Ioeiana Gorea-Costin	9.883	0,64
Weronica Abramcioec	6.615	0,43

Het aantal kiesgerechtigden bedroeg 2.392.437, van wie er 1.632.249 de gang naar de stembus maakten. De opkomst bedroeg 68.22 procent. Er werden 1.555 674 geldige stemmen uitgebracht.

Tweede ronde presidentsverkiezingen

Bij de tweede ronde van de presidentsverkiezingen op 1 december leed president Mircea Snegoer een nederlaag tegen zijn rivaal Petroe Loecinschi. Loecinschi behaalde 54,02 procent van de stemmen en Snegoer 45,98 procent.

Volgens op 2 december gepubliceerde cijfers van de Centrale Kiesraad bedroeg de opkomst 71,62 procent, wat iets hoger was dan in de eerste ronde. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) hield toezicht op beide verkiezingsronden. Op 2 december zei OVSE-coördinator Kare Vollan dat de verkiezingen ordelijk en vreedzaam waren verlopen.

Loecinschi was voorzitter van de Parlamentoel, het Moldowaanse parlement. Linkse krachten, waaronder de regerende Agrarische Democratische partij, steunden Loecinschi, die ooit als secretaris van het Centrale Comité de hoogste Moldowaan was in de voormalige Communistische Partij van de Sowjet-Unie. Alom beschouwde men hem als pro-Russisch. Hij had in zijn campagne gepleit voor nauwere banden met het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS)en Rusland.

Op 3 december aanvaardde de Parlamentoel unaniem het aftreden van de regering van Andrei Sangheli, maar verzocht haar tijdelijk aan te blijven totdat er een nieuwe regering zou zijn gevormd.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN IN DNJESTRIË

Bij presidentsverkiezingen op 22 december in de afgescheiden regio Dnjestrie werd president Igor Smirnow herkozen Hij kreeg 71,9 procent van de stemmen en zijn rivaal Wladiinir Malashow 19 8 procent Smirnow was in december 1991 voor het eerst tot president gekozen (ziepag 157/1-'92)

(Vorberpag 749/1-1996)

OEKRAÏNE

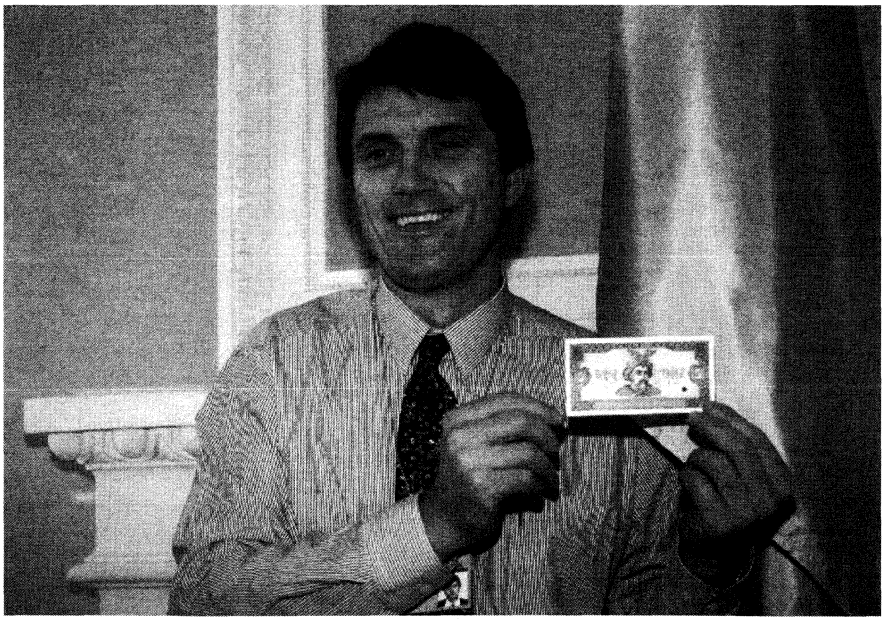
NIEUWE MUNTEENHEID. BUITENLANDSE HULP ONTWERPBEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 2 september 1996 werd een nieuwe munteenheid, de hyrwna, ingevoerd ter vervanging van de voorlopige munt, de karbowanets (of coupon), die sinds 1992 in gebruik was geweest.

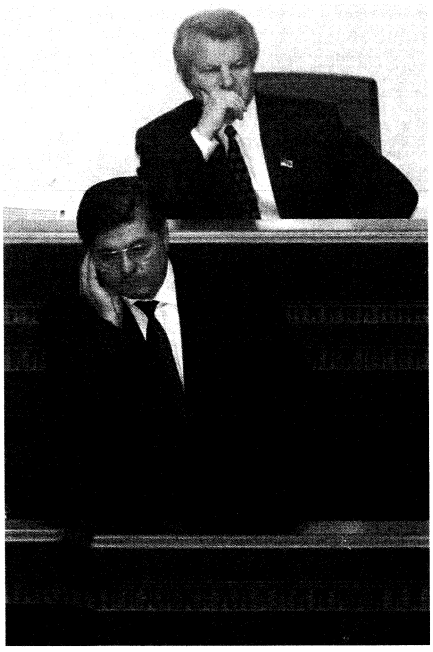
De naam hyrwna was afgeleid van een Oudkerkslavische term voor de munteenheid die werd gebruikt voordat de bolsjewieken in 1918 aan de macht kwamen. Een hyrwna was honderd kopiykas waard. De hyrwna zou gedurende twee weken naast de karbowanets in omloop blijven, waarbij de wisselkoers werd gesteld op 100.000 karbowantsi = 1 hyrwna en S 1 = 1,75 hynvna. Daarna zou de hyrwna het enige wettige betaalmiddel worden.

De invoering van de nieuwe munteenheid, de derde sinds Oekraïne zich in 1991 had losgemaakt van de Sowjet-Unie (de eerste was de roebel geweest, gevolgd door de karbowanets), werd alom afgeschilderd als een teken van de versteviging van Oekraine c nationale identiteit en als een beslissende breuk met het recente verleden waarin Oekraine werd geteisterd door een hyperinflatie die de karbowanets praktisch waardeloos had gemaakt Het vertrouwen van investeerders werd versterkt door de steun die het Internationaal Monetair Fonds (IMF) gaf aan de nieuwe munt in april had het IMF zijn goedkeuring verleend aan een overbruggingskrediet ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de regering toor 1996 (zie pag 467/1-'96

De invoering van de hyrwna was voorafgegaan door een aantal nauwkeurig uitgewerkte overheidsmaatregelen die waren bedoeld om vertrouwen te wekken in de nieuwe munt en het hoofd te bieden aan inflatoire krachten. Op 27 augustus maakte de regering bekend dat met ingang van 2 september de prijzen een maand lang bevroren zouden worden met het dreigement dat ondernemingen die het bevel zouden negeren, zouden worden 'geliquideerd'. Dezelfde dag gaf zij de Nationale Bank (centrale bank) toestemming te interveniëren om de koers van de karbowanets ten opzichte van de Amerikaanse dollar stabiel te houden. Op 26 augustus had vicepremier Wiktor Pynzenyk ingegrepen om paniekaankopen van harde valuta's

De voorzitter van de Nationale Bank van Oekraïne, Wiktor Joesjtsjenko, toont op een persconferentie op 27 augustus 1996 in Kiew de hyrwna, de nieuwe munteenheid. Foto EPA

Premier Pawlo Lazarenko presenteert op 15 oktober 1996 de ontwerpbegroting voor 1997. Foto EPA

te voorkomen; hij gaf de bevolking de verzekering dat de regering niet van plan was de karbowanets te devalueren of beslag te leggen op spaartegoeden. Tevens werden de veiligheidsmaatregelen rond wisselkantoren en banken verscherpt. Tegelijkertijd waarschuwde premier Pawlo Lazarenko op 1 september de Oekraïeners nadrukkelijk zich niet te laten oplichten door geldwisselaars die geld wisselden tegen een onjuiste koers.

Op 3 september werd bericht dat de omschakeling op de nieuwe munt betrekkelijk soepel was verlopen, hoewel de prijzen van een aantal levensmiddelen met ongeveer 10 procent waren gestegen en er op beperkte schaal zwarte handel werd gedreven. Op de eerste beursdag handhaafde de hyrwna zich op een koers van 1,76 ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Op 20 september zei Pynzenyk in het parlement dat er geen sterke schommelingen waren geweest in de wisselkoers van de hyrwna ten opzichte van vreemde valuta's in de eerste twee weken na de invoering van de munt en dat de hyrwna werd verhandeld binnen de bandbreedte van 1,65 en 1,92 hyrwna ten opzichte van de dollar, die de Nationale Bank had vastgesteld.

Buitenlandse hulp

Vijftien donorlanden en acht multilaterale kredietinstellingen die onder auspiciën van de Wereldbank op 13-25 oktober in Parijs bijeen waren, gaven hun goedkeuring aan een hulpprogramma met een totale waarde van $ 3 rnrd ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma voor 1997 van de Oekraiensr regering

Ontwerpbegrotingvoor 1997 verworpen

De regering van premier Pawlo Lazarenko moest rekening houden met financiële problemen en een ernstige tegenslag boor haar economisch hervormingsprogramma toen de Volksraad (parlement) op 8 november haar ontwerpbegroting voor 1997 verwierp De afgevaardigden verzetten zich met name tegen een voorgenomen verlaging van een heffing voor bedrijven die was bedoeld om de kerncentrale bij Tsjernobyl verder schoon te maken en tegen een belasting op ondernemingsactiva, met als argument dat dit slecht was voor de economie

In de ontwerpbegroting werden de inkomsten geraamd op 44,8 mrd hyrwna en de uitgaven op 48.9 mrd hyrwna, hetgeen neerkwam op een begrotingstekort van ongeveer 3,9 procent van het bruto binnenlands product (BBP). In 1996 zou het begrotingstekort naar verwachting 6,2 procent van het BBP bedragen ($ 1 - 1,7663 hyrwna op 8 november 1996) Minister van financiën Walentin Koronewsky, die de begroting presenteerde, zei dat de regering het gat in de begroting van 1997 wilde dichten' met de hulp van de Nationale Eank en de uitgifte van obligaties van buitenlandse leningen met een totale waarde van $350 mln

Leraren en studenten orotesteren oo 6 oktober 1996 tegen het economisch beleid van de regering en eisen de uitbetaling van achterstallige salarissen en beurzen, *Foto EPA*

Volgens waarnemers had de begroting voor 1997 de goedkeuring van het IMF dat er blijkbaar mee had ingestemd dat het begrotingstekort van 1997 zou groeien tot 4 procent van het BBP, in plaats van tot de eerder afgesproken 2.3 procent, op voorwaarde dat de regering steun zou u-eten te krijgen voor dereguleringsmaatregelen en beiastingverlaging om de economie te stimuleren Uit berichten bleek dat deze steun van doorslaggevend belang zou zijn voor de vrijgave begin december van de volgende tranche van een overbruggingskrediet ter waarde van $100 mln, waarover in mei een akkoord was bereikt met het IMF (zie pag. 466/3 e.v.-'96).

Ontwerpbegrotinggoedgekeurd

De Volksraad keurde op 19 december de ontwerpbegroting goed met 250 tegen 18 stemmen bij 59 onthoudingen na een correctie van de cijfers uit het vorige begrotingsvoorstel dat was verworpen. Het nieuwe begrotingstekort werd geraamd op 5,5 procent van het BBP. Het was onduidelijk wat de invloed van het nieuwe begrotingstekort voor 1997 zou zijn op het toekennen van buitenlandse kredieten (voor hulpprogramma, zie boven).

De inkomsten en uitgaven in de nieuwe begroting voor 1997 bedroegen naar schatting respectievelijk 37 rnrd hyrwna en 42,8 rnrd hyrwna (een geraamd begrotingstekort van 5,8 rnrd hyrwna) ($ 1 = 1,77 hyrwna op 20 december 1996). Op 31 december werd bekendgemaakt dat het begrotingstekort voor 1996 8,6 rnrd hyrwna bedroeg.

REGERINGSWIJZIGING

President Leonid Koetsjma benoemde op 22 september overeenkomstig de bepalingen van de nieuwe grondwet de volgende personen in de regering:

Vice-premier - Wiktor Pynzenyk+; vice-premier - Anatolii Kinach+: industriebeleid, brandstof- en energievoorziening - Anatolii Mintsjenko*.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

Zynowii Koelyk werd op 29 oktober benoemd tot minister van voorlichting.

EUROPA

BERICHTEN OVER KETTINGREACTIE IN KERNCENTRALE TSJERNOBYL ONTKEND

President Koetsjma ontkende op 26 september met kracht berichten over een nucleaire kettingreactie in de vierde reactor van de kerncentrale in Tsjernobyl, die bij een explosie in april 1986 een radioactieve wolk boven Noord-Europa haduitgestoten (ziepag.305/1e.v.-'86).

Minister van milieubescherming en nucleaire veiligheid Joerii Kostenko had tijdens een persconferentie in Kiew op 24 september bevestigd dat de radioactieve straling in de resten van de vierde reactor was toegenomen en hij had gezegd dat dit zou kunnen duiden op een kettingreactie In een recente studie van Oekraiense geleerden was ook beweerd dat de toename van het aantal neutronen in de 'sarcofaag', die over de beschadigde reactor heen was gebouwd, bewees dat er sprake was van een nucleaire kettingreactie

SPANNINGEN MET RUSLAND OVER ZWARTE-ZEEVLOOT

In oktober werd melding gemaakt van nieuwe spanningen tussen Oekraïne en Rusland over het nog steeds onopgeloste probleem van de verdeling van de Zwarte-Zeevloot (zie pag. 466/1 e.v.-'96). De onenigheid werd veroorzaakt doordat de Russische Staatsdoema op 23 oktober een wetsvoorstel betreffende de Russische eisen goedkeurde. De betrekkingen bleven gespannen, ondanks het feit dat op 24 oktober in Moskou 'constructieve' besprekingen werden gevoerd tussen president Leonid Koetsjma en zijn Russische collega Boris Jeltsin, die beweerden dat beide partijen dichter bij een definitieve overeenkomst waren dan 'ooit tevoren'.

In het voorstel van de Russische Staatsdoema werden de Russische aanspraken op de Oekraïense Zwarte-Zeehaven Sewastopol herhaald en werd een beroep gedaan op de Oekraïense Opperste Raad om de verdeling van de Zwarte-Zeevloot te staken. Koetsjma, die al onder druk stond door het aftreden op 23 oktober van de opperbevelhebber van de Oekraïense marine, Wolodymyr Bezkorowajnii (kennelijk uit protest tegen Oekraïense concessies bij de verdeling van de vloot), werd door Oekraïense politieke leiders aangespoord opheldering te vragen over deze kwestie. Op 25 oktober gaf het Russische ministerie van buitenlandse zaken een verklaring uit waarin de stellingname van de Russische Staatsdoema werd veroordeeld als 'in strijd met het beleid om vriendschappelijke betrekkingen met Oekraine te versterken en te ontwikkelen en met het beleid om het belang van de Zwarte Zee voor de Russische Federatie te verwezenlijken

PARLEMENTSVOORZITTER VAN KRIM TREEDT AF

De voorzitter van het parlement van de Krim, Yewhenii Soeproenjoek, trad op 9 oktober af Door de sluimerende ontevredenheid onder de Russischsprekrnde meerd heid - de Krimrep tbl ' w & Soeproenjoek blijkbaar onder druk koinen te staan omdat hij een te verzoenende houding aannam tegenover het Oekraiense leiderschap Wasyl Kyseljow, die op 10 oktober werd gekozen tot de nieuwe parlementsvoorzitter, zei op 15 oktober na een ontmoeting met president Koetsjma in Kiew dat hij zou pogen de eenheid onder de afgevaardigden van de Krim te herstellen en zich zou inspannen 'om het leven van alle inwoners van de Krim te verbeteren

DECREET GEEFT PRESIDENT MEER MACHT

President Leonid Koetsjma vaardigde op 14 december een decreet uit dat de positie van de president versterkte. Voortaan zouden de verordeningen van een president 'binnen de door de president gestelde grenzen' bindend zijn voor alle overheidsfunctionarissen. Op 18 december volgde een ander decreet dat de ministers van defensie, binnenlandse zaken, buitenlandse zaken en voorlichting direct ondergeschikt maakte aan de president. waar het ging om 'kwesties die binnen de grondwettelijke bevoegdheden van de president' vielen.

Het decreet van 18 december legde ook de toekomstige samenstelling van de regering vast, te weten: premier, eerste vice-premier, drie vice-premiers, en 29 ministers. Het Russische persbureau *Itar-Tass* berichtte dat sommige afgevaardigden in de Volksraad niet gelukkig waren met het decreet, omdat zij er een poging in zagen van Koetsjma 'de grondwettelijke privileges van het parlement' naar zich toe te trekken.

HOGE PRESIDENTIEEL MEDEWERKER ONTSLAGEN

Koetsjma ontsloeg op 10 december een van zijn hoogste medewerkers, het hoofd van de presidentiële staf, Dmytro Tabatsjnyk. Hij benoemde geen opvolger. Tabatsjnyk zou zich schuldig hebben gemaakt aan corruptie bij de verkoop van appartementen en aan andere vormen van machtsmisbruik

(Vorberpag 749/2 e v-1996)

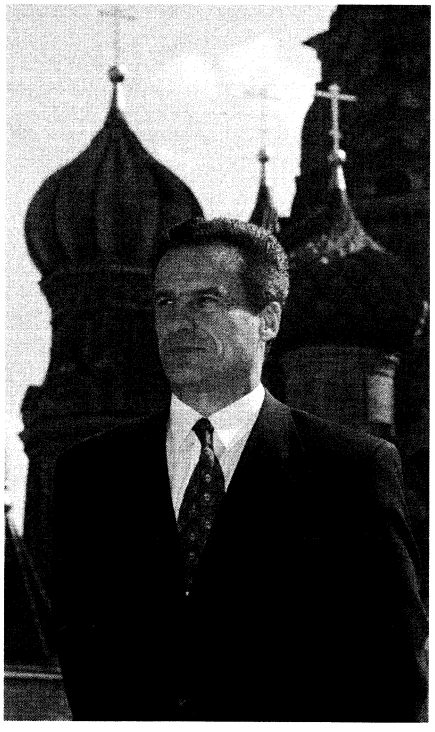
RUSSISCHE FEDERATIE

AANKONDIGING VAN HARTOPERATIE PRESIDENT JELTSIN. POLITIEKE CONSEQUENTIES

President Boris Jeltsin maakte op 5 september 1996 bekend dat hij een hartoperatie zou ondergaan.

In een televisie-interview zei Jeltsin dat hij 'een routine-onderzoek had ondergaan en dat daarbij was ontdekt dat mijn hart niet in orde is' en hij voegde daaraan toe dat 'de artsen adviseerden me te laten opereren of het rustig aan te doen. Maar rustig aandoen heeft me nooit gelegen en ligt me nog steeds niet. Het is beter dat ik me laat opereren en volledig herstel'. Jeltsin verzekerde de Russen ook dat de operatie zou plaatsvinden 'in mijn moederland'.

Jeltsin had in 1995 twee lichte hartaanvallen gehad. Doordat hij sinds de presidentsverkiezingen in juni-juli lang niet in het openbaar

Sergej Jastrzjembski poseert in het Moskouse Kremlin op 20 augustus 1996, een week na zijn benoeming tot woordvoerder van president Boris Jeltsin. Foto *EPA*

was verschenen, waren er nieuwe twijfels gerezen over zijn gezondheid (zie pag. 755/1&2-'96). Sinds de verkiezingen hadden medewerkers van Jeltsin berichten ontkend dat hij aan hartklachten leed en zijn afwezigheid toegeschreven aan vermoeidheid en keelpijn.

Eind september bleek uit sommige berichten dat Jeltsins gezondheid slechter was dan aanvankelijk was gezegd. Jeltsins hartchirurg Renat Aktsjoerin zei op 21 september op de Franse televisie dat Jeltsin in juni of juli ten derde hartaanval had gehad. Maar in een interview met de Russische televisie zei Sergej Mironow, hoofd van de medische staf van de president, dat het onjuist was om te praten van een derde hartaanval, maar dat Jeltsin wel last had gehad van 'vrij ernstige aanvallen van vernauwingen aan zijn hart'.

Ondertussen berichtte de *Financial Times* van 23 september, waarin 'insiders rond de presidentiële staf' werden aangehaald, dat Jeltsin een beroerte had gehad en niet in staat was langer dan een kwartier per dag te werken. Dit bericht werd dezelfde dag door Sergej Jastrzjembski, de woordvoerder van de president, afgedaan als 'absoluut onwaar'.

De wereldvermaarde Amerikaanse hartspecialist Michael DeBakey kwam op 23 september in Moskou aan om adviezen te geven over Jeltsins behandeling.

Na een reeks onderzoeken bevestigde het behandelingsteam op 25 september dat Jeltsin een bypass-operatie zou ondergaan. Het team zei 'gerust' te zijn over de toestand van Jeltsins longen, hart en nieren, maar het nodig te vinden om zes a tien weken te wachten met de operatie. Jastrzjembski zei op 27 september dat Jeltsin tijdens deze voorbereidingsperiode slechts twee a drie uur per dag zou werken.

Politieke consequenties van Jeltsins hartproblemen

Krachtens de grondwet zou premier Wiktor Tsjernomyrdin de presidentiële macht drie maanden uitoefenen, indien Jeltsin zou sterven of niet in staat zou zijn zijn functie uit te oefenen. Behalve Tsjernomyrdin werden als mogelijke andere kandidaten voor het presidentschap gezien: generaal Aleksandr Lebed, Jeltsins nationale-veiligheidsadviseur en sinds juni secretaris van de Veiligheidsraad, Joeri Loezjkow, sinds 1992 burgemeester van Moskou, en Anatoli Tsjoebajs, sinds juli hoofd van de presidentiële staf.

De nieuwe economisch adviseur van president Roris Jeltsin, Sergej Ignatjew, wordt op 17 september 1996 voorgesteld aan de pers. Foto *EPA*

In een interview met de Russische televisie zei Lebed op 6 september dat Jeltsin voor de hartoperatie de macht officieel moest overdragen aan Tsjernomyrdin. Hieruit leidden sommige waarnemers af dat Lebed wellicht een 'overeenkomst' had gesloten met Tsjernomyrdin.

Jastrzjembski maakte op 11 september bekend dat Jeltsin de zeggenschap over de belangrijke ministeries voor veiligheid en ordehandhaving aan Tsjernomyrdin had overgedragen. Op 19 september ondertekende Jeltsin een decreet waarin hij Tsjernomyrdin officieel aanwees als zijn plaatsvervanger tijdens zijn operatie. Maar het decreet bepaalde evenzeer dat de volledige presidentiële bevoegdheden, met inbegrip van die over de zogeheten 'atoomknop', alleen aan Tsjernomyrdin zouden worden overgedragen, als en wanneer Jeltsin met de ondertekening van een tweede document de overdracht zou autoriseren.

Benoemingen

Op 10 september werd Wladimir Potanin, die in augustus was benoemd tot eerste vice-premier (zie pag. 757/1/2-'96), eveneens benoemd tot voorzitter van de operationele regeringscommissie ter verbetering van het systeem van betalingen en regelingen (de zogenoemde 'commissie van niet-betalingen').

Op 19 september ontsloeg Jeltsin de voormalige minister van financiën Wladimir Panskow uit de Veiligheidsraad (voorbenoeming van nieuwe Veiligheidsraad in juli, zie pag. 755/1/2-'96). Panskow werd in de Raad opgevolgd door Aleksandr Liwsjits, een van de vicepremiers en minister van financiën (voor Liwsjits benoeming in ministerraad in augustus, zie pag. 757/1/2-'96).

Bezoek van Duitse bondskanselier

Op 7 september had Jeltsin een ontmoeting met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, die op bezoek was (voor bijzonderheden van Kohls vorige bezoek in februari, zie pag. 47711-'96). Kohl was de eerste Westerse leider die Jeltsin persoonlijk sprak na het bezoek van de Amerikaanse vice-president Al Gore medio juli (zie pag. 758/1 e.v.-'96).
Na de ontmoeting zei Kohl tegen journalisten dat Jeltsin 'zich tijdens de vergadering heel actief had getoond'. Tijdens de ontmoeting was onder andere gepraat over de voorgestelde uitbreiding in oostwaartse richting van de NAVO en de ontwikkelingen in Tsjetsjenië. Beide partijen kwamen overeen dat Jeltsin begin 1997 een bezoek zou brengen aan Duitsland.

MACHTSSTRIJD IN KREMLIN LEIDT TOT ONTSLAG VAN GENERAAL LEBED ALS SECRETARIS VEILIGHEIDSRAAD

Na een conflict dat door veel waarnemers werd aangeduid als een machtsstrijd binnen het Kremlin, ontsloeg de zieke president Boris Jeltsin medio ok-

tober generaal Aleksandr Lebed als secretaris van de Veiligheidsraad en nationale-veiligheidsadviseur van de president Lebed was in juni benoemd nadat hij goede resultaten had behaald bij de eerste ronde van de presidentsverkiezingen (zie pag 753/1 e v-'96) In augustus had hij een omstreden vredesakkoord met de Tsjetsjeense rebellen ondertekend (zie pag 762/1-'96) De gebeurtenissen die leidden tot het ontslag van Lebed, worden hieronder uiteengezet

Ontslag Tarpisjtsjew als voorzitter van de staatscommissie voor sport. Korzjakow bekritiseert Tsjoebajs

Op 7 oktober ontsloeg Jeltsin per decreet Sjamil Tarpisjtsjew als voorzitter van de staatscommissie voor sport en toerisme van de Russische Federatie. Tarpisjtsjew, voormalig tennisleraar van de president, was een vertrouweling van Jeltsin.

Tarpisjtsjew werd ontslagen na een 'modderstroom van beschuldigingen van corruptie' zoals de *Financial* Times van 10 oktober het verwoordde, die betrekking hadden op een chantageschandaal van $ 40 mln, waarbij hij en generaal Aleksandr Korzjakow betrokken zouden zijn. Korzjakow - eveneens een vertrouweling van Jeltsin - was in juni ontslagen als hoofd van de presidentiële garde in het kader van een algemene campagne tegen aanhangers van de harde lijn in het Kremlin (zie pag. 754/1-'96). Beginoktoberwaren de corruptiebeschuldigingen in het openbaar aangekaart door Boris Fjodorow, voormalig voorzitter van de nationale sportstichting. Vervolgens maakte het openbaar ministerie bekend dat er een onderzoek ingesteld zou worden naar de beschuldigingen. Op 27 oktober ontsloeg Jeltsin Korzjakow uit het leger.

Op 6 oktober hield Tarpisjtsjew een persconferentie waar hij beweerde dat hij was ontslagen teneinde Korzjakow, en via hem Lebed, in diskrediet te brengen. Deze bewering werd onmiddellijk ontkend door een woordvoerder van de president. Begin oktober was aan het licht gekomen dat er banden bestonden tussen Lebed en Korzjakow. Lebed had toen Korzjakows terugkeer in de politiek gesteund door diens kandidatuur voor een zetel in de Staatsdoema (parlement) te steunen.

Op 11 oktober organiseerde Korzjakow zijn eerste persconferentie waarbij hij de aanval opende op Anatoli Tsjoebajs, het machtige hoofd van de presidentiele staf, die in juli was benoemd (zie pag. 755/3-'96). Korzjakow noemde hem een 'regent terwijl de president nog in leven was'.

Volgens Korzjakow had 'een aantal mensen' uit de entourage van di president 'geprobeerd (Jeltsin) in problemen te brengen om de situatie te krijgen die we nu hebben ... en vanzelfsprekend wilden zij hem daarna achter zijn rug om manipuleren' Hij waarschuwde dat hij in het bezit was van 'belastend materiaal' met betrekking tot een aantal van zijn tegenstanders.

Op 22 oktober werden vergelijkbare beschuldigingen geuit door Tsjoebajs voorganger vice-premier Nikolaj Jegorow Volgens Jegorow was Jeltsin in de macht van een 'Raspoetin-achtige' kliek rond Tsjoebajs en Jeltsins jongste dochter Tatjana Djatsjenko

Koelikow beschuldigt Lebed van plannen voor een staatsgreep

Op 16 oktober leek de machtsstrijd in hevigheid toe te nemen, toen minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow fel uithaalde naar Lebed. De twee mannen waren bittere rivalen. In augustus had Lebed het ontslag van Koelikow geëist (ziepag. 761/1/2-'96).

Koelikow zei in het bezit te zijn van documenten die aantoonden dat Lebed van plan was een 30.000 man sterk 'Russisch Legioen' te vormen om een 'geleidelijke staatsgreep' in het land uit te voeren. Hij beschuldigde Lebed van pogingen voor dit doel Tsjetsjeense rebellen te rekruteren. Lebed wees de beschuldigingen van Koelikow met kracht van de hand en zei dat hij een aanklacht tegen hem zou indienen. Premier Tsjernomyrdin riep op 16 oktober echter een spoedvergadering van de ministers van veiligheid en defensie bijeen om de beschuldigingen te bespreken. Na de vergadering zei Tsjernomyrdin dat er 'een kern van waarheid school' in de beschuldigingen van Koelikow, maar hij wees de berichten over het beramen van een staatsgreep van de hand.

Ontslag van Lebed

Op 17 oktober maakte Jeltsin het ontslag van Lebed in een rechtstreekse televisieuitzending bekend met de woorden: 'Een team zou een eenheid moeten vormen, maar het blijkt dat iedereen elkaar in de wielen rijdt. En Lebed is de oorzaak van de scheuring binnen het team. Ik kan deze situatie niet langer tolereren en ben gedwongen generaal Lebed uit zijn functie te ontslaan'. Vervolgens ondertekende hij in de uitzending het ontslagbevel waarmee hij poogde speculaties over de wettigheid van het decreet te voorkomen.

Generaal Aleksandr Lebed heeft een roos gekregen op de persconferentie die hij op 17 oktober 1996 geeft na zijn ontslag als secretaris van de Veiligheidsraad. Foto EPA

In een reactie op 17 oktober ontkende Lebed wederom de beschuldigingen van Koelikow en vroeg zijn 'kameraden en bondgenoten niets overijlds' te ondernemen en uitsluitend 'grondwettige middelen' te gebruiken. Volgens zijn zeggen was hij ontslagen omdat hij 'een obstakel' vormde voor Tsjoebajs. die hij ervan beschuldigde een 'regentschap' te vestigen en naar het presidentschap te streven.

Lebed beschuldigde verder Boris Berezowski - een machtige zakenman die een commercieel imperium leidde dat een bank. mediabelangen en een autohandel omvatte - een aandeel te hebben gehad in zijn ondergang. Volgens hem had Berezowski hem persoonlijk bedreigd nadat hij in augustus een vredesakkoord tot stand had gebracht in Tsjetsjenie. omdat het akkoord zijn zakelijke belangen had geschaad.

Volgens Lebed werd de aanleiding voor zijn ontslag gevormd door een document waarin mensen werden genoemd die hadden geprofiteerd van de oorlog in Tsjetsjenië. Hij zei dat hij dit document op 16 oktober aan Jeltsin had overhandigd en zijn plan kenbaar had gemaakt om het in de nabije toekomst openbaar te maken.

Op 17 oktober zei Tsjernomyrdin dat het ontslag van Lebed was verwacht en dat Jeltsin hem eerder had moeten ontslaan. Dezelfde dag zei Joeri Loezjkow, de invloedrijke burgemeester van Moskou, dat het besluit noodzakelijk was geweest met het oog op de 'gevaarlijke fouten en berekeningen' die Lebed had gemaakt bij de aanpak van problemen die met Tsjetsjenië te maken hadden.

Op 21 oktober noemde de Tsjetsjeense rebellenleider Zelimchan Jandarbijew

in een interview voor de Russische tel~-visie het ontslag van Lebed een 'teleurstelling'. Hij zei echter dat een vredesakkoord in Tsjetsjenië niet van personen afhankelijk was.

BENOEMINGEN IN VEILICIIEIDSRAAD. NIEUWE CHEF GENERALE STAE VERKIEZINGEN REGIONALE GOUVERNEURS

Op 19 oktober benoemde Jeltsin Iwan Rybkin, de voorzitter-van de Staatsdoema van 1994-'95. tot de nieuwe secretaris van de Veiligheidsraad. Rybkin volgde Lebed tevens op als presidentieel afgezant in Tsjetsjenië. Er werd geen opvolger bekendgemaakt voor de vrijgekomen post van nationale-veiligheidsadviseur. Na zijn benoeming zei Rybkin dat hij 'een overtuigd voorstander was van het vredesakkoord in Tsjetsjenië' en hij beloofde 'alles te zullen doen om de crisis op te lossen', Lebed sprak zijn afkeuring uil over de benoeming van Rybkin en zei dat Rybkin de Veiligheidsraad zou veranderen in een 'rustig bureaucratisch kantoor waarvan niemand weet dat het bestaat'.

Op 30 oktober werd Boris Berezowski benoemd tot ondersecretaris van de Veiligheidsraad. Volgens een aantal berichten had Jeltsin deze benoeming gedaan op advies van Tsjoebajs.

In een interview in de *Financial Times* van 31 oktober bevestigde Berezowski dat hij lid was van een groep van zes bankiers en zakenlieden die ongeveer $ 3 mln bijeen had gebracht voor de financiering van de verkiezingscampagne van Jeltsin. Een ander lid van deze groep, Wladimir Potanin, oud-directeur van de Oneximbank. was in augustus benoemd tot eerste vice-premier (ziepag. 757/1/2-'96 en boven).

Iwan Rybkin, de nieuwe secretaris van de Veiligheidsraad, tijdens de zitting van de raad op 21 oktober 1996. Foto *EPA*

Nieuwe chef generale staf

Op 18 oktober werd generaal Michail Rotesnikow ontslagen als chef van de generale staf Hij werd opgevolgd door generaal Wiktor Samsonow. een benoeming die naar verluidt de positie van minister van defensie Igor Rodjonow versterkte

Verkiezingen van regionale gouverneurs

In september werd in de regio's de eerste ronde gehouden van de gouverneursverkiezingen. In 52 van Ruslands 89 regio's zouden voor eind 1996 gouverneursverkiezingen worden gehouden.
Bij de eerste verkiezingen op 1 september in Saratow behaalde de zittende Jeltsingezinde gouverneur een ovenveldigende ovenvinning. Maar de verkiezingen voor het gouverneurschap van Amoer op 22 september leverden een nipte overwinning op voor de communistische kandidaat. Op 29 september behield een Jeltsin-gezinde gouverneur zijn post in Rostow, maar een door de communisten gesteunde kandidaat won in Leningrad (deregio rond St. Petersburg).

Op 20 oktober werd de vroegere vicepresident Aleksandr Roetskoj, die in oktober 1993 een mislukte opstand tegen Jeltsin had geleid (zie pag. 178/3 e.v.-'94);met 79 procent van de stemmen gekozen tot gouverneur van Koersk, ongeveer 400 km ten zuiden van Moskou.

STAATSDOEMA VERWERPT ONTWERPBEGROTING

Op 11 oktober verwierp de Staatsdoema met 280 tegen 33 stemmen de door de regering opgestelde ontwerpbegroting voor 1997. Een groot aantal afgevaardigden had geklaagd dat de inkomstenramingen van de regering te optimistisch waren.

In de ontwerpbegroting werden de inkomsten geraamd op 434.000 mrd roebel (ongeveer 16 procent van het bruto binnenlands product) en de uitgaven op 522.000 mrd roebel ($ 1 = 5.436,5 roebel op 11 oktober 1996).

In een reactie op de verwerping van de begroting door de Staatsdoema maakte Jeltsin op 11 oktober een voorstel bekend waarmee een betere naleving van de belastingwetgeving werd beoogd. Het voorstel behelsde de oprichting van een speciale commissie (de noodcommissie voor het versterken van de fiscale en begrotingsdiscipline. VChK) om de

De nieuwe chef van de generale staf generaal Wiktor Samsonow op 21 oktober 1996 in Moskou Foto EPA

belastinginning te controleren. Tsjernomyrdin zou voorzitter van de commissie worden en Tsjoebajs vice-voorzitter.

Op 14 oktober maakte Tsjoebajs bekend dat een gedeelte van de eerste inkomsten die de commissie zou innen, zou worden gebruikt om het federale rechtssysteem verder te ontwikkelen, waardoor de staat meer bevoegdheden zou krijgen om achterstallige belastingen te innen.

In oktober startte de regering faillissementsprocedures tegen vier grote, in moeilijkheden verkerende bedrijven als onderdeel van haar streven meer druk uit te oefenen op belastingdebiteuren.

Naar verluidt was de slechte belastinginning er de oorzaak van geweest dat de besprekingen met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in oktober over de uitbetaling van de meest recente maandelijkse tranche van het IMF-krediet van $ 10.087 mrd waren vastgelopen. Dit krediet was in maart goedgekeurd (zie pag. 471/2/3-'96).

Ontwerpbegroting voor 1997 goedgekeurd

Bij de eerste lezing op 15 december gaf de Staatsdoema met 263 tegen 111 stemmen zijn goedkeuring aan de geamendeerde ontwerpbegroting voor 1997. De nieuwe ontwerpbegroting kwam grotendeels tegemoet aan de eisen van de Communistische Partij tot onmiddellijke uitbetaling van lonen en pensioenen en verhoging van de uitgaven.

President Boris Jeltsin verschijnt op 23 decembtr 1996 weer in het Kremlin om zijn werkzaamheden te hervatten. Foto EPA

Bij de derde lezing op 28 december keurden de afgevaardigden de begroting met 243 tegen 117 stemmen goed. In januari zou een vierde lezing plaatsvinden. De geamendeerde begroting ging uit van een inflatie van 11,8 procent en een economische groei van 2 procent. De uitgaven bedroegen R 530.000 mrd en de inkomsten R 434.000 mrd. De regering raamde het tekort op R 96.000 mrd, ongeveer 3,5 procent van het BBP. Maar hierbij werd geen rekening gehouden met een door de Staatsdoema en de Federatieraad op respectievelijk 20 en 25 december goedgekeurde wet om het minimummaandloon per 1 januari 1997 te verhogen met 10 procent. Deze wet had belangrijke consequenties voor de begroting, want eenmaal ondertekend door de president en in werking getreden; zou zij extra uitgaven met zich meebrengen ter financiering van de verhoging van die staatsuitkeringen die waren gekoppeld aan de minimumlonen.

JELTSIN HERVAT WERKZAAMHEDEN NA GESLAAGDE HARTOPERATIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

President Boris Jeltsin onderging op 5 november met succes een bypass-operatie.

De zeven uur durende operatie werd in het cardiologisch centrum van Moskou uitgevoerd door een uit twaalf Russische artsen bestaand team onder leiding van Renat Aktsjoerin, Vlak voor de operatie ondertekende Jeltsin een decreet waarmee hij al zijn presidentiële bevoegdheden, met inbegrip van de verantwoordelijkheid voor Ruslands kernarsenaal, tijdelijk overdroeg aan premier Wiktor Tsjernomyrdin. Minder dan 24 uur na de ondertekening van het eerste decreet ondertekende Jeltsin een ander decreet waarmee de tijdelijke regeermacht van Tsjernomyrdin formeel werd opgeheven.

Op 17 november legde Aktsjoerin een verklaring af waarin hij zei dat Jeltsin 'voorspoedig' herstelde en dat de president 'actief' was. Op 20 november zei Jeltsin tijdens zijn eerste optreden op de televisie sinds zijn operatie dat de artsen 'hun werk hadden gedaan' en dat hij in 'blakende conditie' verkeerde.

Jeltsin hervat werkzaamheden

President Jeltsin verscheen op 23 december weer op zijn bureau in het Kremlin en verklaarde 'gezond' en 'klaar voor de strijd' te zijn. Tijdens een televisietoespraak op 20 december zag Jeltsin er zwak en beverig uit, hij verklaarde dat hij na zijn terugkeer in de eerste plaats de crisis wilde aanpakken die het gevolg was van het feit dat lonen en pensioenen niet werden uitbetaald en er geen belasting werd geind

Jeltsins belangrijkste rivalen, voormalig secretaris van de Veiligheidsraad Aleksandr Lebed en de leider van de Communistische Partij Gennadi Zjoeganow, betwijfelden openlijk of Jeltsin gezond genoeg was om weer aan het werk te gaan In een interview in de *Nezavisi* [illegible] dent te ziek was om zijn taken te kunnen vervullen en beter het advies kon krijgen o met pensioen te gaan en 'voor zijn kleinkinderen te gaan zorgen Zjoeganow zei dut Jeltsin te zwak was om werkdagen van vijftien uur te maken, hetgeen een vereiste was gezien alle problemen in het land

Minister van defensie krijgt civiele status

Minister van defensie generaal Igor Rodjonow trad op 11 december op verzoek van president Jeltsin terug als militair. Daardoor werd hij Ruslands eerste burgerminister van defensie sinds Leo Trotski in 1925 aftrad als oorlogscommissaris. Op 1 december was Rodjonow zestig jaar-geworden, de wettelijke leeftijd voor pensionering bij de strijdkrachten. Jeltsin beloofde dat Rodjonows gewijzigde status het begin zou inluiden van een nieuwe traditie waarin de functie van minister van defensie zou worden bekleed door een burger.

Benoeming van Sjachraj tot plaatsvervangend hoofd presidentiële staf

Op 7 december werd de bekende hervormer Sergej Sjachraj benoemd tot plaatsvervangend hoofd van de presidentiële staf (er waren zes van dergelijke posten) en tot Jeltsins vertegenwoordiger bij het Constitutionele Hof. Sjachraj was op 5 januari afgetreden als vice-premier (zie pag. 468/2-'96). Daarna was hij lid van de Staatsdoema geworden en was hij actief betrokken bij Jeltsins herverkiezingscampagne.

Arbeiders protesteren tegen achtersta!-lig loon

Op 5 november organiseerden vakbonden in heel Rusland een actiedag, met bijeenkomsten en stakingen, om te protesteren tegen het uitblijven van de betaling van achterstallig loon door de regering. In een televisie-interview op 6 november zei de voorzitter van de Federatie van Onafhankelijke Vakbonden van de Russische Federatie, Michail

Sjmakow, dat 15 mln mensen hadden deelgenomen aan de actiedag

Het persbureau *Itar-Tass* maakte op 2 november bekend dat Ruslands loonschuld meer dan 43 000 inrd roebel bedroeg

Wisselkoersbeleid gecontinueerd

Op 25 november continueerde de regering het in mei geintroduceerdr 'krui pende corridor -beleid ten aanzien van de wisselkoers (zie pag 751/2 e v -'96) Vice-premier en minister van financien Aleksandr Liwsjits zei op 26 november dat het besluit in feite een garantie u as dat de regering haar strenge fiscale en monetaire beleid zou voortzetten

Begin 1997 zou de roebel een bandbreedte hebben van 5.500 tot 6.100 ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Vervolgens zou hij langzaam in waarde verminderen en op 31 december 1997 een bovengrens bereiken van 5.750 tot 6.350 roebel.

Aanslag op kerkhof

Zeker veertien mensen kwamen om het leven en vijftien raakten er gewond toen op 10 november een bom ontplofte op een kerkhof in Moskou. De aanslag werd gepleegd tijdens een herdenkingsplechtigheid op het kerkhof voor een veteraan uit de oorlog in Afghanistan die in 1994 was vermoord. De politie vermoedde dat de aanslag het werk was van criminele benden die banden onderhielden met groepen van Afghanistan-veteranen,

Vermeende aanslag op grenswachten in Dagestan

Een explosie op 16 november in een huizencomplex van het leger in de zuidelijke regio Dagestan kostte aan zeker 67 mensen het leven. onder wie een aantal grenswachten Hoewel de explosie volgens verscheidene Kussische functionarissen een aanslag van een bende zou zijn uit wraak voor een recente actie van grenswachten tegen wapen- en kaviaarsmokkelaars, zeiden andere bronnen dat het wellicht om een ongeluk ging

Amerikaansezakenman gedood

Op 3 novemberwerd in Moskou de Amerikaanse zakenman Paul Tatum door een onbekende doodgeschoten. Tatums bedrijf Americom was verwikkeld geweest in een slepende rechtszaak over de vraag wie de eigenaar was van het prestigieuze Radisson-Slawjanskaja-hotel in het centrum van Moskou.

ONTWIKKELINGEN IN TSJETSJENIË

In september ging de aandacht uit naar het vredesakkoord dat eind augustus was bereikt door generaal Aleksandr Lebed en de Tsjetsjeense militaire leider Aslan Maschadow (zie pag. 762/1-'96) Met de terugtrekking van de Russische troepen, waarmee eind augustus een begin was gemaakt. ging men in september door Ook werd vooruitgang geboekt met betrekking tot het organiseren van een uitwisseling van krijgsgevangenen Er werden in september geen ernstige schendingen van het bestand gemeld, hoewel hier en daar gevechten uitbraken

Lebed bracht in september minstens twee keer een bezoek aan Tsjetsjenië Tijdens die bezoeken werd onder meer gepraat over pogingen van de Tsjetsjenen om een coalitieregering te vormen In september begon Lebed ook met een campagne om de bevolking voor het vredesakkoord te winnen De campagne was bedoeld om indirecte kritiek op het plan door veel van zijn politieke tegenstanders te weerleggen

In een televisie-interview zei Lebed op 3 september dat 70 a 90.000 mensen waren omgekomen bij de oorlog in Tsjetsjenië. Dit aantal was het dubbele van eerdere schattingen

Congressen in Tsjetsjenië

Maschadow belegde op 10 september in Grozny een congres met verscheidene Tsjetsjeense maatschappelijke en politieke organisaties. De Moskou-gezinde regering van Dokoe Zawgajew was niet aanwezig op het congres.

Het congres nam een resolutie aan waarin instemming werd betuigd met het vredesakkoord; er werden tevens voorstellen aangenomen om een coalitieregering in het leven te roepen. In een interview met de Russische televisie zei Maschadow dat de leden van de regering-Zawgajew aan 'wier handen geen bloed kleefden', mogelijk in de regering zouden worden opgenomen.

Tijdens een tweede congres, dat op 29 september in Kabardino-Balkaria werd gehouden, werd Adam-Sjamal Denijew genomineerd als kandidaat om de voorgestelde coalitieregering te gaan leiden. Het persbureau *Interfax* noemde Denijew op 30 september de 'coördinator van publieke bewegingen en politieke partijen in de noordelijke Kaukasus en een bekende medewerker van Lebed in Tsjetsjenië'.

Interimakkoord over Russisch- Tsjetsjeense betrekkingen. Decreet over troepenterugtrekking

Op 23 november ondertekenden premier Wiktor Tsjernomyrdin en Aslan Maschadow, premier van de Tsje-

De Russische minister van defensie. generaal Igor Rodjonow, zegt op een persconferentie op 1 oktober 1996 dat miljarden dollars nodig zullen zijn voor een hervorming van de Russische strijdkrachten. *Foto* EPA

De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin (1.) schudt de hand van de Tsjetsjeense interim-premier Aslan Maschadow na de ondertekening van een akkoord op 23 november 1996 in Moskou over de wederzijdse betrekkingen. In het midden de secretaris van de Russische Veiligheidsraad Iwan Rybkin (1.) en de Tsjetsjeense interimvice-premier Ahkmed Zakajew. Foto *EPA*

tsjeense coalitieregering en militair leider van de separatisten. in Moskou een akkoord over de uitgangspunten voor de betrekkingen tussen de twee partijen.

Het akkoord had betrekking op de periode voorafgaande aan de verkiezingen voor een nieuw parlement en een nieuwe president van Tsjetsjenië, die gehouden zouden worden op 27 januari 1997. Het akkoord bouwde voort op het zogenaamde Chasawjoert-akkoord, dat Maschadow en generaal Aleksandr Lebed hadden gesloten toen Lebed secretaris van de Russische Veiligheidsraad was, en dat had geleid tot het begin van de terugtrekking van Russische troepen. President Jeltsin vaardigde een decreet uit. eveneens op 23 november, dat bepaalde dat de laatste Russische soldaten vóór de verkiezingen zouden worden teruggetrokken uit Tsjetsjenië. Het Russische ministerie van defensie bevestigde op 27 november dat de laatste 6.000 soldaten voor 25 januari zouden zijn teruggetrokken.

Het Tsjernomyrdin-Maschadow-akkoord had betrekking op het herstel van de transportverbindingen - waaronder de heropening van het vliegveld van Grozny -, de productie en de verwerking van olie- en gasproducten, en maatregelen om schadevergoeding uit te keren aan oud-strijders. In het akkoord werd ook de noodzaak erkend om 'tot afspraken te komen over militaire acties'; beide partijen beloofden niets te zullen ondernemen 'dat hun veiligheid in gevaar zou brengen'.

In een interview op de Russische televisie zei Tsjernomgrdin op 23 november dat het een 'volkomen juist besluit' was geweest om een interimakkoord te ondertekenen en niet te wachten tot de verkiezingen in januari 1997. In hetzelfde interview bracht Maschadow naar voren dat het akkoord nodig was om een wettelijke basis te verschaffen voor contacten tussen Russische en Tsjetsjeense functionarissen in de periode voor de verkiezingen.

Het akkoord werd ondertekend nadat begin en medio november overleg had plaatsgevonden tussen Tsjetsjeense opstandelingen en Boris Berezowski, de eind oktober in de Veiligheidsraad benoemde zakenman (zie boven). De *Financial Times* van 25 november berichtte dat Berezowski de opstandelingen 'speciale fiscale en handelsprivileges' had aangeboden en dat zij in ruil daarvoor het ongestoorde transport van olie en gas door Tsjetsjenië hadden gegarandeerd.

Nationalisten en communisten hekelden het Tsjernomyrdin-Maschadow-akkoord. De voorzitter van de Communistische Partij, Gennadi Zjoeganow, noemde het 'Belowezj Twee', een verwijzing naar het akkoord uit 1991, waarbij de Sowjet-Unie werd opgeheven.

Rode-Kruismedewerkers vermoord in Tsjetsjenië. Terugtrekking Russische troepen

Zes Rode-Kruismedewerkers werden in de nacht van 16-17 december in hun slaap doodgeschoten in het Nowye Atagi-ziekenhuis ten zuiden van Grozny. De slachtoffers waren vijf verpleegsters en een Nederlandse bouwkundige, een andere man raakte bij de aanval gewond. Het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) maakte bekend dat de activiteiten in Tsjetsjenië zullen opschorten uit protest tegen de moorden. Dit voorbeeld kreeg navolging van andere internationale hulporganisaties.

Op 18 december werden in Grozny ook zes burgers; naar verluidt bejaarde Russen. doodgeschoten. Een woordvoerder van de separatistische Tsjetsjecnse regering noemde de moorden een provocatie om de verkiezingen van 27 januari te verstoren.

Op 29 december lieten Tsjetsjeense functionarissen weten dat op 26 december vijftien vermoedelijke aanhangers van Joesoep Soslambekow, de leider van de Confederatie van Volkeren van de Kaukasus en kandidaat bij de Tsjetsjeense presidentsverkiezingen, waren aangehouden in verband met hun rol bij de moord op de Rode-Kruismedewerkers.

21 soldaten van het Russische ministerie van binnenlandse zaken en een militielid uit Dagestan, die op 14 december bij de grens van Tsjetsjenie en Dagestan in gijzeling waren genomen. werden op 18 december vrijgelaten. Naar verluidt gebeurde dit onder druk van Russische en Tsjetsjeense regeringsfunctionarissen. De mannen waren gevangengenomen door Tsjetsjeense strijders die onder commando stonden van Salman Radoejew, de man die verantwoordelijk was voor de gijzeling van 3.000 burgers in januari (zie pag. 472/3 e.v.-'96). Volgens de *Rossijskije Westi* van 19 december zaten er op dat moment in Tsjetsjenië 1.187 Russische burgers vast.

De laatste Russische troepen trokken zich op 29 december terug uit Tsjetsjenië. In de republiek bleven alleen logistieke eenheden en transporteenheden achter. Hiermee werd de terugtrekking voltooid ruim voor de deadline die het Russische ministerie van defensie in november had aangekondigd. In een op 28 december goedgekeurde resolutie veroordeelde de Russische Staatsdoema de terugtrekking als 'overhaast', met als argument dat er nog meer dan 1.000 soldaten werden vermist in Tsjetsjenië.

(Vor.ber.pag. 750/3 e.v.-1996)

AMERIKA

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE MERCOSUR. AKKOORD MET BOLIVIA. ONDERHANDELINGEN MET MEXICO. ELFDE TOP

Op 11 oktober 1996 sloten de Boliviaanse regering en de Mercosur (Mercado Commun del Sur, Gemeenschappelijke Markt van het Zuiden) een vrijhandelsakkoord dat op 1 januari 1997 in werking zou treden Het verdrag was erop gericht binnen achttien jaar een vrijhandelszone tot stand te brengen

In juni was een raamakkoord bereikt (zie pag. 713/3-'96), maar de ondertekening was toen uitgesteld in verband met onderhandelingen over een lijst met 1.200 'gevoelige' producten (lokale producten waarvoor Bolivia bijzondere bescherming verlangde). Krachtens het akkoord zouden 1.000 Boliviaanse producten zonder invoerheffing mogen morden ingevoerd in de Mercosur-landen en zouden de invoerrechten op 7.000 andere producten met 30 procent worden verlaagd.

Onderhandelingen met Mexico over geassocieerd lidmaatschap

Op 25 oktober 1996 werd bericht dat Mexico onderhandelingen was begonnen over toetreding tot de Mercosur als geassocieerd lid. Chili's toetreding tot Mercosur als geassocieerd lid (zie pag. 713/3-'96) werd met ingang van 1 oktober een feit. Mexico kwam niet in aanmerking voor een volwaardig lidmaatschap, omdat het op grond van zijn verplichtingen binnen het NAFTA (Noord-Amerikaanse Vrijhandelsakkoord) niet het Mercosur-buitentarief zou mogen toepassen.

Elfde top Mercosur

Op 17 december 1996 werd in Fortaleza, Brazilië, de elfde top van de Mercosur gehouden (zie voor de tiende top pag. 713/2 e.v.-'96).Tijdens de ontmoeting hechtten de volwaardige Mercosur-leden, Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay formeel hun goedkeuring aan het geassocieerde lidmaatschap van Bolivia in overeenstemming met eerdere voorbereidende akkoorden en het akkoord dat met Chili was gesloten. Chili herhaalde dat het zijn banden met Mercosur wilde institutionaliseren via een 'opwaardering' van zijn status als geassocieerd lid.

De Braziliaanse president Fernando Henrique Cardoso verklaarde dat de waarde van de handel tussen de vier Mercosur-partners tussen 1991 en 1993 verdrievoudigd was tot $ 15 mrd. Tijdens dc top werden een aantal overeenkomsten ondertekend, onder meer over de bevordering van de regionale luchtvaart, uitwisselingen op het gebied van cultuur en onderwijs. grensoverschrijdende consumentenbescherming en voorbereidende plannen voor de oprichting van een regionale ontwikkelingsbank Verder werd besloten dat de Mercosur een permanent hoofdkwartier zou krijgen in Montevideo de hoofdstad van Uruguay.

(Vor ber pag 713/2-1996)

TOP VAN DE AMERIKA'S

Op 7-8 december 1996 namen afgevaardigden uit 34 landen van het westelijk halfrond in de Boliviaanse stad Santa Cruz deel aan de top van de Amerika's (zie voor de top van 1994 pag. 258/2-'95). Net als in het verleden was Cuba niet uitgenodigd de conferentie bij te wonen.

De slotverklaring van Santa Cruz had als belangrijkste thema de steeds slechter wordende situatie van minderheden, kinderen, ouderen en gehandicapten in de regio. Verder werd gewaarschuwd dat armoedebestrijding slechts mogelijk was door een beleid dat rekening hield met de 'interactie tussen mens en natuur' en dat geen bedreiging vormde voor het milieu. Commentatoren en waarnemers van non-gouvernementele organisaties (NGO's) betwijfelden of de 65 initiatieven die in de verklaring waren opgenomen, de benodigde financiële steun zouden krijgen van internationale financiële organisaties en zouden leiden tot meer samenwerking op het westelijk halfrond of in de regio.

Op 7-9 oktober 1996 was in de Argentijnse stad Bariloche een conferentie van de ministers van defensie van de Amerika's gehouden. Tijdens de conferentie werd onder meer gesproken over maatregelen ter bevordering van het vertrouwen. samenwerking op het gebied van vredeshandhaving, de gevolgen van misdaad en drugs en die van economische kwesties op de veiligheid. alsmede de bedreiging die de smokkel van lichte wapens vormde.

ZESDE IBERO-AMERIKAANSE TOP

Op 10 en 11 november 1996 trad president Eduardo Frei Ruiz-Tagle van Chili op als gastheer van de zesde Ibero-Amerikaanse topontmoeting van staatshoofden en regeringsleiders, die in de Chileense hoofdstad Santiago werd gehouden. Thema van de bijeenkomst was de bescherming van de democratie in de regio. Op de top waren Spanje, Portugal en 21 Latijns-Amerikaanse landen vertegenwoordigd. Aanwezig maren onder anderen koning Juan Carlos van Spanje. de secretaris-generaal van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) César Gaviria Trujillo, en Enrique Iglesias. president van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (Inter-American Development Bank, IDB).
Op de bijeenkomst benadrukte Frei het gevaar dat de aan drugshandel verbonden corruptie binnen de overheid vormde voor de democratie, en verklaarde hij dat geen van de betrokken landen kon beweren niet bloot te staan aan dit gevaar. De leiders beloofden samen te werken bij de bestrijding van de drugshandel en meer steun te vragen van landen waar illegale drugs werden verkocht - hoofdzakelijk de VS. Ook stond een vermindering van de ongelijkheid hoog op de agenda. President Leonel Fernández van de Dominicaanse Republiek stelde dat het werkelijke gevaar voor de democratie niet langer werd gevormd door militairen of guerrillastrijders, maar door 'ons onvermogen de ongebreidelde toename van de armoede een halt toe te roepen'.

Net als bij vorige bijeenkomsten trok de aanwezigheid van de Cubaanse president Fidel Castro Ruz de meeste aandacht. Een grote menigte linkse demonstranten begroette zijn autocolonne, terwijl Cubaanse ballingen en aanhangers van rechtse partijen protestacties hielden voor zijn hotel. Een aantal van de aanwezige leiders, met name de Argentijnse president Carlos Saul Menem, zette vraagtekens bij Castro's deelname aan een discussie over democratie, terwijl diens regering weigerde vrije verkiezingen toe te staan. President Alberto Keinya Fujimori van Peru, die in april 1992 een 'presidentiële coup' had uitgevoerd (zie pag. 471/1 e.v.-'92), was voorstander van Castro's aanwezigheid, omdat volgens hem de bijeenkomst tot doel had de 'voordelen' aan te tonen van het democratische systeem.

De voormalige Chileense machthebber, generaal Augusto Pinochet Ugarte. op dat moment opperbevelhebber van de strijdkrachten. was bij de top niet aanwezig. Hij woonde samen met andere hoge militaire bevelhebbers legeroefeningen bij in de noordelijke provincies. Castro was in 1971 voor het laatst in Chili geweest toen hij een ontmoeting had met de toenmalige socialistische president Salvador Allende (zie pag. 449/3 -'72). Allende was in 1973 bij een door Pinochet geleide coup om het levengekomen (zie pag. 622/2 e.v. -'73).

(Vor.ber.pag. 116/2 e.v.-1996)

EERSTE EN TWEEDE TOP ACS

Op 12-13 december 1996 werd in de Cubaanse hoofdstad Havana de tweede

topontmoeting van de 25 leden tellende ministerraad van de Vereniging van Caribische staten (Association of Caribbean States, ACS) gehouden (zie voor de oprichtingsovereenkomst in juli 1994 pag. 26/3-'95 en voor de eerste top verderop in dit berichtj.

De ACS ministers van buitenlandse zaken gaven een gezamenlijke slotverklaring uit waarin zij (i)hun sterke afkeuring uitspraken over de Amerikaanse Helms-Burton-wet krachten., welke buitenlandse investeringen in Cuba straffbaar stelden (zie pag 98/3 e.v.-97), (ii) akkoord gingen met de benoeming van een speciale commissie voor de ontwikkeling van duurzaam toerisme in de regio, (iii) handelsbesluiten namen die waren gericht op de verwezenlijking van een vrijhandelszone in het gebied, (iv) besloten een Speciaal Fonds voor Projecten in te stellen ter bevordering van de regionale integratie, (v) afspraken samen te werken in de strijd tegen de drugshandel; (vi) zich uitspraken tegen de komst van schepen met nucleair afval in de Caribische wateren; en (vii) besloten waarnemersstatus te verlenen aan Argentinië, Brazilië, Ecuador, India, Italië en Spanje, alsmede andere aanvragen voor de waarnemersstatus, waaronder die van China, op de volgende jaarlijkse ACS-topontmoeting in behandeling te nemen.

Grenada nam het voorzitterschap van de ministerraad over van Mexico, dat voorzitter werd van de speciale commissie voor toerisme. Colombia werd aangewezen om het Speciale Fonds voor Projecten te beheren.

De eerste topontmoeting van de ACS had op 17-18 augustus 1995 in Port of Spain, Trinidad, plaatsgevonden. Men had toen gesproken over regionale handel. toerisme, vervoer en de gevolgen van de Amerikaanse economische blokkade van Cuba voor de regio.

(Vor.ber.pag. 713/2 e.v.-1996)

FALKLAND-/MALVINASEILANDEN

VN-COMMISSIE ROEPT OP TOT ONDERHANDELINGEN OVER STATUS EILANDEN

Op 22 juli 1996 keurden de leden van de Dekolonisatie-commissie van de Verenigde Naties unaniem een resolutie goed. waarin de regeringen van Argentinië en Groot-Brittannië werden opgeroepen onderhandelingen te hervatten over de status van de eilanden. De resolutie, die werd gesteund door Cuba, Papoea-Nieuw-Guinea en Venezuela, werd toegejuicht door de Argentijnse regering.

JOHS CHEEK OVERLEDES

Op 3 september overleed op 56-jarige leeftijd John Cheek, een lid van de Wetgevende Raad van de eilanden die zijn dens en na de Falkland-oorlog van 1982 internationale bekendheid had genoten als krachtig pleitbezorger van de belangen van de eilandbewoners

TOESTEMMING VOOR OLIEBORINGEN

Op 28 oktober verleende het bestuur van de eilanden de eerste vergunningen voor het boren naar olie voor de kust van de eilanden Een gezamenlijke Brits-Argentijnse offerte werd afgewezen op commerciele gronden

ARGENTIJNS-BRITSE CONFERENTIE

De Argentijnse krant *La Prensa* van 4 november berichtte dat de Falkland-/Malvinaseilanden nauwere betrekkingen met Argentinië hadden afgewezen. Volgens het bericht hadden twee leden van de Wetgevende Raad van de Falkland-/Malvinaseilanden die eind oktober deelnamen aan een Argentijns-Britse Conferentie (CAB) in de noordwestelijke stad Salta om meer wederzijds begrip te kweken, samenwerking met Argentinië afgewezen, totdat Argentinië zijn aanspraak op de soevereiniteit over de eilanden zou opgeven.

Een derde lid dat aanwezig was, Terry Betts. zakenman en voorstander van initiatieven om de economie van het eiland te verstevigen als voorbereiding op een eventuele onafhankelijkheid, deed meer verzoenende uitspraken die werden geciteerd in de *Financial Times* van 7 november, zoals het voorstel dat de eilandbewoners Argentijnen zouden toestaan de Falkland-/Malvinaseilanden te bezoeken.

(Vor.ber.pag. 838/2 e.v.-1993)

GUATEMALA

DEFINITIEF VREDESAKKOORD

Op 19 september 1996 ondertekenden de regering en de guerrillagroepering Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG)in Mexico Stad het vijfde en meest ambitieuze akkoord dat voortvloeide uit een reeks vredesbesprekingen waarbij de Verenigde Naties als bemiddelaar optrad.

URNG-bevelhebber Rolando Moran (r.) en de afgevaardigde van de Guatemalteekse regering, Gustavo Porras de Copaz, omhelzen elkaar na de ondertekening van het vredesakkoord op 19 september 1996 in Mexico Stad. *Foto EPA*

Krachtens dit akkoord werd het burgerlijk bestuur versterkt en zouden de strijdkrachten de verantwoordelijkheid voor de binnenlandse veiligheid in 1997 afstaan aan een nieuwe politiemacht en zich weer beperken tot de traditionele taak van het verdedigen van 's lands grenzen tegen dreiging van buitenaf. Bovendien kwam een groot deel van het inlichtingenwerk van het leger te vallen onder het ministerie van binnenlandse zaken dat weer direct onder de president viel. Het leger zou zijn troepenmacht van 46.000 manschappen in 1997 met eenderde verminderen en zijn begroting tegen 1999 eveneens met eenderde verlagen.

Het akkoord verplichtte de regering ook meer geld uit te trekken voor de rechterlijke macht en het ministerie van justitie; het maakte een eind aan een aantal omstreden, aan de strijdkrachten gelieerde eenheden, waaronder de Burgerdefensiepatrouilles (PACs) en de Presidentiële Generale Staf, die beide werden beschuldigd van systematische schendingen van de mensenrechten. Er moest echter nog overeenstemming worden bereikt over de wijze waarop de gedemobiliseerde URNG-strijders in de samenleving moesten worden geïntegreerd en over de vraag of er een algemene amnestie zou worden verleend aan de militairen (die

ervan werd beschuldigd zware misdaden te hebben begaan tijdens de 35-jarige burgeroorlog) een eis die het URNG opnieuw onaanvaardbaar noemde

Op 29 oktober werd bericht dat de regering had besloten de vredesbesprekingen met de URNG op te schorten, nadat een van de bij de URNG aangesloten bewegingen de Revolutionaire Organisatie van het Gewapende Volk (ORPA), had toegegeven verantwoordelijk te zijn voor de ontvoering op 25 augustus van de 86-jarige zakenvrouw Olga de Novella Op 30 oktober gaf de URNG vanuit haar hoofdkwartier in Mexico Stad een communique uit, waarin zij 'alle politieke verantwoordelijkheid' voor de ontvoering op zich nam, maar stelde dat niemand van het URNG-opperbevel vooraf hiervan op de hoogte was geweest De URNG verklaarde nogmaals volledig achter het vredesproces te staan

Op 16 oktober bezette een eenheid van het Guerrillaleger van de Armen (EGP) op gewelddloze wijze de San Carlos-universiteit (USAC), waarbij de guerrillastrijders de oprichting van een nieuwe politieke partij bekendmaakten. de Enige Revolutionaire Partij (PRU).die volgens hen een 'nieuwe fase in de strijd van het URNG om de macht' inluidde.

Nadat URNG-leider Rodrigo Asturias de politieke verantwoordelijkheid op zich nam voor de ontvoering van de zakenvrouw en op 8 november aftrad als onderhandelaar bij het vredesoverleg, werd dit hervat. De regering maakte op 12 november bekend dat eind december een definitief vredesakkoord zou worden getekend.

Definitief akkoord

Op 29 december 1996 werd in Guatemala Stad een historisch vredesakkoord ondertekend door de bevelhebbers van de guerrillagroepering URNG en president Alvaro Arzu Irigoyen. Met het akkoord kwam officieel een einde aan de 36 jaar durende burgeroorlog waarbij ongeveer 100.000 doden waren gevallen en ongeveer 40.000 mensen waren 'verdwenen'.

De plechtige ceremonie, die werd bijgewoond door 125 internationale delegaties, acht Latijns-Amerikaanse presidenten en de premiers van Spanje en Zweden, vormde de bekroning van een langdurig vredesproces, dat in 1994 was gestart onder bemiddeling van de VN (zie pag. 252/1 e.v.-'94).Op 18 december had het Congres met 64 tegen acht stemmen een Nationale Verzoeningswet goedgekeurd, die voorzag in 'beperkte amnestie' voor schendingen van de mensenrechten door zowel de guerrillastrijders als het leger: De wet was bekrachtigd na een overeenkomst die op 12 december in Madrid was gesloten door de URNG en de regering en waarin de herintegratie van guerrillastrijders in de maatschappij werd gewaarborgd. Op 4 december hadden beide partijen in het conflict in Oslo een wapenstilstandsakkoord ondertekend, waarmee de officieuze wapenstilstand die negen maanden had geduurd, werd bezegeld.

Volgens mensenrechtenorganisaties zou de beperkte amnestie weliswaar niet gelden voor daden van genocide, marteling en verdwijningen maar toch in het voordeel zijn van militairen die betrokken waren geneest bij ernstige schendingen van de mensenrechten

HOGE MILITAIREN GEARRESTEERD

Op 18 september werd bekendgemaakt dat onderminister van defensie brigadegeneraal César Augusto Garcia González en acht andere hoge militairen, onder wie nog een generaal, waren ontslagen en gearresteerd wegens deelname aan een smokkelnetwerk. Vier agenten van de Nationale Politie en vijf douaneambtenaren werden eveneens in hechtenis genomen in verband met het onderzoek. Later diezelfde dag sprak de regering geruchten tegen dat er sprake was van een couppoging.

GERECHTELIJKE EXECUTIES

Twee campesino's (boeren), die in 1993 waren veroordeeld wegens het ontvoeren, verkrachten en vermoorden van een vierjarig meisje. werden op 13 september geëxecuteerd. De executie werd bijgewoonddoor 150 journalisten.

Op 14 september gelastte het Hooggerechtshof dat er een vervolging zou worden ingesteld tegen een functionaris van de VN-Onderzoeksmissie inzake de Mensenrechten in Guatemala (MINUGUA), die Guatemala zou hebben gewaarschuwd dat de internationale gemeenschap negatief zou reageren op de executies. Advocaten, mensenrechtengroeperingen, het Inter-Amerikaanse Hof voor de Mensenrechten (CIDH) van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS)en de MINUGUA hadden verzocht de executies niet uit te voeren.

VOETBALRAMP

Op 16 oktober vielen ten minste 82 doden en 150 gewonden, toen in het nationale voetbalstadion van Guatemala Stad paniek uitbrak tijdens een kwalificatiewedstrijd voor de Wereldbeker tussen Guatemala en Costa Rica De tragedie werd alom toegeschreven aan het feit dat er op grote schaal valse kaartjes waren verkocht, waardoor het stadion, dat 45 000 zitplaatsen telde was gevuld met 60 000 toeschouwers President Alvaro Arzú Irigoyen gelastte de wedstrijd af en kondigde drie dagen van nationale rouw af

(Vorber.pag 483/3 e v -1996)

HAÏTI

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. MANDAAT VN-MISSIE VERLENGD

Op 28 juni 1996 stemde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties voor een verlenging van het mandaat van de VN-missie in Haïti (UNMIH) tot 30 november. In een compromis met China werd echter overeengekomen dat het aantal VN-soldaten verminderd zou worden van 1.200 naar 600 (zie voor eerdere verlenging pag. 397/1-'96).

Met het oog op de voortdurende staat van u-etteloosheid waarin Haïti verkeerde, hadden vertegenwoordigers van de VN en belangrijke donorlanden op 15 juli een ontmoeting met regeringsfunctionarissen en zij beloofden de uitrusting van de nieuwe nationale politiemacht te verbeteren en gespecialiseerde afdelingen op te zetten, zoals een afdeling voor strafrechtelijk onderzoek.

Vrijspraak voor twee oud-veiligheidsfunctionarissen

Twee voormalige veiligheidsfunctionarissen werden op 24 juli vrijgesproken van de moord in 1993 op minister van justitie François Guy Malary (zie pag. 339/3-'94). Het openbaar ministerie beschuldigde de jury ervan steekpenningen te hebben ontvangen of verwacht te hebben die te zullen ontvangen.

Twee politici doodgeschoten

Antoine Leroy, de vice-voorzitter van de uiterst rechtse Mobilisatie voor Nationale Ontwikkeling (MDN), en een ander vooraanstaand MDN-lid, Jacques Florival, werden op 21 augustus in Port-au-Prince doodgeschoten door tien onbekenden. Er werden geen arrestaties verricht en van officiële zijde werden geen mededelingen gedaan over verdenkingen of motieven.

De Haïtiaanse president René Préval (l.) met de directeur van het Internationaal Monetair Fonds. Michel Camdessus. na overleg op 23 mei 1996 over hervormingen op Haïti. Foto EPA

Dezelfde dag zonden de Verenigde Staten een contingent van 50 mariniers naar de hoofdstad Port-au-Prince, ogenschijnlijk ter bescherming van de Amerikaanse ambassade en de 300 militairen die bijstand verleenden bij de uitvoering van programma's van openbare werken. De aanwezigheid van het contingent werd echter ook gezien als blijk van steun aan de regering van president René Préval, die ondanks de aanwezigheid van VN-vredestroepen gevaar liep.

De jongste opleving van geweld leek te zijn veroorzaakt door de arrestatie op 17 augustus van twintig voormalige legerofficieren in het hoofdkwartier van de MDN. Volgens de politie waren zij bezig met het beramen van een aanval op het presidentiele paleis. Op 19 augustus werden vervolgens in Port-au-Prince aanvallen uitgevoerd op het parlementsgebouw en het centrale hoofdbureau van politie, waarbij een burger en twee politieagenten om het leven kwamen. De schoten werden gelost door een groep van ongeveer twintig mannen die gekleed gingen in het uniform van het voormalige leger. Préval verklaarde dat deze aanvallen uitgevoerd waren door voormalige soldaten die ingehuurd waren door de Tontons Macoutes, een overblijfsel van de omvergeworpen dictatuur van Jean-Claude Duvalier, en hij gaf opdracht tot de arrestatie van MDN-leider Hubert de Ronceray en de voormalige militaire leider, generaal Prospcr Avril.

Een aantal waarnemers in Haïti beschouwde de moorden op 21 augustus als een wraakactie van Lavalas, de groepering van linkse sympathisanten van de voormalige president Jean-Bertrand Aristide, voor de aanvallen op 19 augustus. Evans Paul, de leider van het Nationale Front voor Verandering en Democratie (FNCD) en oud-burgemeester van Port-au Prince, stelde de regering expliciet verantwoordelijk en beschuldigde deze van een 'Macchiavelliaans plan om oppositieleiders om te brengen'.

Op 22 augustus loste een gewapende bende schoten op het kantoor van de nationale televisiesomroep en probeerde het gebouw op te blazen.

De onrust nam toe als gevolg van het in brede kringen bestaande verzet tegen de privatiseringsplannen van de regering, die door het IMF waren goedgekeurd (zie pag. 398/2-'96) en voorstellen om het ambtenarenapparaat drastisch in te krimpen. Op 9 augustus gaf de Senaat met een meerderheid van twaalf stemmen zijn goedkeuring aan de privatisering van een aantal grote staatsondernemingen.

Amerikaanse bescherming voor president

De Amerikaanse regering stuurde op 13 september een dertigtal veiligheidsagenten naar Haïti om president René Préval te beschermen. Eerder hadden de VS Préval overgehaald om Joseph Moïse te ontslaan, het hoofd van zijn presidentiele garde, alsmede diens plaatsvervanger De veiligheidsagenten, die naar verwachting verscheidene maanden zouden blijven, zouden ook de presidentiele garde reorganiseren Canadese soldaten en VN-veiligheidssoldaten (UNMIH) zouden eveneens bijdragen aan de veiligheid van de president

Amerikaanse functionarissen beschuldigden de presidentiele garde ervan zich onder Moïse's leiding schuldig te hebben gemaakt aan willekeurige gewelddaden, waaronder een bankroof op 5 augustus in Cap-Haïtien waarbij vier personen omkwamen Zij leverden ook bewijsmateriaal dat zeker twintig leden van de presidentiele garde waren betrokken bij de moord op twee rechtse politici op 20 augustus (zieboven)

De Amerikaanse agenten zouden ook adviezen verstrekken over de bestrijding van gewapende benden van voornamelijk oud-militairen, die de hoofdstad Port-au-Prince terroriseerden. Deze dreigden met meer geweld, als hun achterstallig soldij en pensioen niet zouden worden uitbetaald. Overheidsambtenaren, van wie er sommigen meer dan twee jaar geen loon hadden ontvangen, gingen op 24 september in staking en eisten dat zij prioriteit kregen boven de oud-soldaten.

Oprichting van Lavalas Familie

Oud-president Jean-Bertrand Aristide maakte op 3 november de oprichting bekend van de Lavalas Familie, een groepering die zich zou gaan inzetten voor zijn kandidatuur voor het presidentschap van 2001. Volgens waarnemers had Aristide deze stap genomen omdat hij de controle was kwijtgeraakt over aanhangers van de bestaande Lavalas-organisatie, die werden beschuldigd van het aanwakkeren van geweld en het vermoorden van twee politici in augustus.

(Vor.ber.pag. 397/1 e.v.-1996)

MEXICO

ERP KONDIGT TIJDELIJKE WAPENSTILSTAND AE EZLN BREEKT VREDESBESPREKINGEN AF. NIEUWE GUERRILLAGROEPERING

Op 25 september 1996 kondigde het Revolutionaire Volksleger (Ejército Popular Revolucionario, EPR) eenzijdig een tijdelijke wapenstilstand af in de zuidelijke deelstaat Guerrero, met als argument dat het de bevolking wilde aan-

moedigen deel te nemen aan de plaatselijke verkiezingen op 6 oktober en aldus wilde voorkomen dat de regering 'haar wil oplegt' aan de deelstaat

In september stationeerde de regering, naar verluidt gesteund door de inlichtingendiensten van Peru, Israël, Frankrijk en de Verenigde Staten. duizenden soldaten en veiligheidsagenten in de zuidelijke deelstaten Guerrero, Oaxaca en Michoacán, kennelijk in een poging het EPR een vernietigende slag toe te brengen na zijn aanvallen in augustus (zie pag. 770/2-'96). De regering verklaarde dat het EPR-activiteiten als gevolg van deze operatie in belangrijke mate waren 'afgenomen of verijdeld'. Berichten uit de pers over een omvangrijk treffen medio september in Chipalcingo in Guerrero, waarbij zeven guerrillastrijders en zeven politieagenten omkwamen, werden tegengesproken door de autoriteiten die het incident een onbeduidende schermutseling noemden waarbij een guerrillastrijder sneuvelde en twee soldaten gewond raakten. De regering ontkende eveneens persberichten over EPR-activiteiten in verscheidene steden.

Mensenrechtengroeperingen en de oppositionele Partij van de Democratische Revolutie (PRD) verklaarden dat de pogingen van de regering om het EPR met wortel en tak uit te roeien hadden geleid tot wijdverbreide intimidatie en willekeurige arrestaties, zoals de poging om op 15 september een PRD-senator te arresteren.

Zo werden op 25-26 september ook elf mensen gearresteerd in het Indiaanse bergdorp Agustín Loxicha in Oaxaca. Zij werden eenbeschuldigd medeoprichters van het EPR te zijn. De gemeenteontvanger van Agustín Loxicha was naar verluidt een van de twee guerrillastrijders die omkwamen bij het EPR-aanval in augustus op de badplaats Huatulco aan de Stille Oceaan. Sinds het EPR in juni op het toneel verscheen. zouden de autoriteiten naar eigen zeggen twintig EPR-verdachten hebben gearresteerd. De guerrillastrijders verklaarden echter dat slechts twee van de arrestanten tot hun groepering behoorden.

Tijdens persconferenties op 14 en 17 september erkende het EPR dat het op dat moment niet bij machte was het leger te verslaan. Desalniettemin eiste het een nieuwe federale regering en een grondwet en moedigde het de inheemse bevolking in de zuidelijke deelstaat Chiapas aan de wapens op te nemen uit zelfverdediging tegen de gevestigde orde en 'volksraden op te richten op het werk, in gemeenschappen en op school'.

EZLN breekt vredesbesprekingen af

Op 29 augustus maakte het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (Ejército Zapatista de Liberación Nacional, EZLN) uit Chiapas bekend dat het zich terugtrok voor de volgende ronde van de vredesbesprekingen met de regering, die op 4 september zou worden gehouden (voor eerdere besprekingen, zie pag. 771/1-'96).

Het EZLN verklaarde dat de regering zich niet had gehouden aan eerdere akkoorden, dat regeringsonderhandelaars zich 'arrogant, racistisch en onverdraagzaam' hadden getoond, en dat het leger een nieuw offensief bleek voor te bereiden tegen het EZLN en zijn aanhangers. De belangrijkste woordvoerder van het EZLN, ondercommandant Marcos zond op 39 augustus tevens een open brief naar president Ernesto Zedillo Ponce de León en naar 'mevrouw de Burgerlijke Samenleving', waarin hij verklaarde dat de guerrillastrijders niet uit waren op macht en waarin hij de EZL-aanhangers eraan herinnerde dat dankzij de actieve landelijke steun voor het EZLN het regeringsleger zich had moeten terugtrekken bij eerdere militaire offensieven

In een andere open brief aan het EPR, everiecris van 29 augustus; wees Marcos op de verschillen tussen de twee rebellengroeperingen. Hij verklaarde dat het EPR om de macht vocht, terwijl het EZLN streed om 'democratie, vrijheid en gerechtigdheid'. Hij zei het EPR desalniettemin te respecteren omdat het niet meedeed aan het 'spelletje' van de regering om 'goede' en 'slechte' guerrillastrijders tegenover elkaar te plaatsen. Hij bekritiseerde het EPR voor het opwerpen van tvegblokkades tijdens het offensief in augustus, omdat volgens hem inheemse leiders daardoor in gevaar waren gebracht. Verder raadde hij het EPR aan 'jullie eigen weg te gaan en ons de onze te laten gaan'.

EZLN-leider bezoekt hoofdstad

Begin oktober maakte het vanuit de deelstaat Chiapas opererende EZLN bekend dat het van plan was een grote delegatie af te vaardigen naar een nationale conventie van Indianenorganisaties die op 8-12 oktober in Mexico Stad zou worden gehouden. De regering deelde mee dat de leiders zouden worden gearresteerd, als zij naar de hoofstad zouden komen, omdat volgens haar de vrijheid van beweging krachtens het in 1995 gesloten akkoord (zie pag. 122/1-'96) alleen maar zou gelden in Chiapas zelf. Uiteindelijk werd een compromis bereikt waarbij slechts één EZLN-leider, commandant Ramona, de laatste twee dagen van de conventie mocht bijwonen.

EZLN trekt zich terug uit vredesbesprekingen

Het EZLN maakte op 12 november bekend dat het zich terugtrok uit de vredesbesprekingen met de regering in San Andrés Larráinzar in de zuidelijke deelstaat Chiapas.

Volgens commandant David, die namens het EZLN het besluit bekendmaakte, waren regionale conflicten in Chiapas de oorzaak. Hij benadrukte echter dat het in geen geval een breuk in

Ondercommandant Marcos (1.)van het EZLN bcgcleidt commandant Ramona op 9 oktober 1996 in La Realidad. Chiawas. voor haar vertrek naar een conventie van Indianenorganisaties in Mexico Stad. Foto EPA

de vredesbesprekingen betekende, maar eerder blijk gaf van de wens van de guerrillastrijders om hun adviseurs en aanhangers meer veiligheid te garanderen. David opperde dat het nodig zou kunnen zijn de besprekingen in een andere deelstaat te houden.

Later. tijdens een persconferentie op 14 november, riep de belangrijkste woordvoerder van het EZLN, ondercommandant Marcos, de federale regering op te kennen te geven of zij de voorkeur gaf aan een dialoog of aan een militaire oplossing in Chiapas. Marcos waarschuwde dat de maand december van doorslaggevende betekenis was, omdat het er drie jaar na de gewapende opstand van het EZLN op leek dat er noch in militair noch in politiek opzicht schot kwam in het vredesoverleg. Hij voegde eraan toe dat het EZLN nu bereid was te streven naar een militaire of een politieke oplossing.

VermoedelijkeEZLN-rebellen vrijgelaten

Op 3 januari 1997 werden zeven vermoedelijke leden van het EZLN vrijgelaten uit een gevangenis in Mexico Stad, nadat een rechter eerder opgelegde vonnissen wegens terrorisme, rebellie, samenzwering, vervaardiging van explosieven en bezit van wapens die waren bestemd voor het leger, had vernietigd. Alle vrijgelaten personen ontkenden lid te zijn van het EZLN en beweerden dat zij in februari 1995 waren gearresteerd op grond van valse beschuldigingen.

Hoewel het EZLN haar campagne tegen de regering voortzette, gonsde het van speculaties over de aard van een aanbod van de beweging om op 11-12 januari besprekingen te voeren met de regering.

Het EZLN had zich in november teruggetrokken uit het vredesoverleg (zie boven) en in een Nieuwjaarsboodschap ter gelegenheid van de derde verjaardag van de opstand in de zuidelijke deelstaat Chiapas stelde de leiding van de organisatie zich nog steeds onbuigzaam op en verklaarde 'niet te capituleren'. Maar in een tweede, meer verzoeningsgezinde boodschap beloofde de EZLN-leiding de 'opmerkingen' in een brief die Zedillo in december 1996 aan de belangrijkste EZLN-woordvoerder, ondercommandant Marcos, had geschreven, in overweging te nemen Deze zouden verwijzen naar een akkoord over de rechten en cultuur van de inheemse bevolking, dat beide partijen in februari 1996 hadden gesloten, maar dat nooit was uitgevoerd (zie pag 335 /1-'96)

In een communiqué op 5 januari beschuldigde het EPR, dat zijn basis in de zuidelijke deelstaat Guerrero had, het leger ervan recentelijk te hebben deelgenomen aan criminele activiteiten die waren bedoeld om de beweging in diskrediet te brengen

Volgens liet EPR had het leger speciale eenheden opgeleid die zich voordeden als guerrillagroepen en die verantwoordelijk waren voor een reeks gewelddaden tegen afgelegen dorpsgemeenschappen, waaronder de verkrachting van vrouwen. In het communiqué werd tevens beweerd dat Amerikaanse militairen het leger adviseerden bij verzetsbestrijdingsoperaties.

Nieuwe guerrillagroepering. Guerrilla-aanvallen

Op 21 november trad het Revolutionaire Volksverzetleger (ERIP) naar buiten als een nieuwe guerrilla-organisatie.

In een communiqué met de titel 'de Verklaring van het Noorden' eiste het ERIP het aftreden van de regering-Zedillo en de vorming van een nieuwe grondwetgevende vergadering. De groepering, die zei te bestaan uit boeren, Indianen, arbeiders en ondernemers, verklaarde te willen opereren in de centrale en noordelijke streken van het land als aanvulling op de strijd van het EZLN en het ERP in het zuiden.

Bij guerrilla-aanvallen op 1 november die werden toegeschreven aan het ERP, werden in een hinderlaag bij de zuidelijke stad Oaxaca vijf politieagenten gedood. Een zesde politieman kwam om het leven bij een aanslag met een molotovcocktail op een politiebureau in Coalcalco in de buurt van Mexico Stad.

PRI-LEDEN IN OPPOSITIE TEGEN PARTIJTOP. VERKIEZINGEN IN GUERRERO. GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. PRIVATISERING OLIE-INDUSTRIE AANGEPAST. PRI TREKT STEUN VOOR HERVORMING KIESSTELSEL IN. PROCUREUR-GENERAAL ONTSLAGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In een uniek vertoon van onafhankelijkheid stemden de gewone leden van

de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI)op 21 september 1996 tegen de partijtop tijdens de 17de landelijke vergadering var, de partij.

In een poging een einde te maken aan de vijftien jaar oude praktijk dat hoge overheidsposten werden bekleed door in Amerika opgeleide technocraten. besloot de landelijke vergadering dat alle kandidaten voor belangrijke overheidsposten reeds een gekozen functie moesten hebben bekleed en zeker tien jaar lid moesten zijn van de PRI

De afgevaardigden namen ook een resolutie aan waarin zij zich uitspraken tegen Zedillo's omstreden plan om 61 petrochemische fabrieken te privatiseren en waarin zij van de partij verlangden dat deze de gehele oliesector zou beschermen (zie pag. 564/3-'96). (Bronnen in de omgeving van de president zeiden later echter dat de privatiseringen gewoon zouden doorgaan). Afgevaardigden dienden ook een voorstel in om oud-president Carlos Salinas de Gortari (1988-'94) uit de partij te zetten wegens vermeende corruptie. Salinas was uit eigen beweging in ballingschap in Ierland gegaan. een land dat geen uitleveringsverdrag met Mexico had.

Veel waarnemers dachten dat de nieuwe campagne van de PRI tegen de vrije markt en tegen corruptie bedoeld was om nieuwe kiezers aan te trekken. Opiniepeilingen wezen erop dat de PRI bij de burgemeestersverkiezingen in 1997 het burgemeesterschap van Mexico Stad en haar meerderheid in het Huis van Afgevaardigden (Tweede Kamer) zou kunnen verliezen.

Verkiezingen in deelstaat Guerrero

Op 6 oktober werden in de deelstaat Guerrero verkiezingen gehouden voor 76 burgemeestersposten en alle 46 zetels in het deelstaatparlement.

Het waren de eerste verkiezingen die in Mexico werden gehouden sinds de hervorming van het kiesstelsel in juli (zie pag. 772/1-'96). De PRI, die tientallen jaren aan de macht was geweest in een politiek bestel dat in feite een eenpartijsysteem was, bleef de grootste partij in Guerrero, hoewel winst werd geboekt door de linkse Partij van de Democratische Revolutie (PRD) en zelfs door de rechtse Partij van Nationale Actie (PAN),die in Guerrero nooit veel aanhang had gehad. Opmerkelijk was dat de PRD zich in afwijking van haar gewoonte onthield van beschuldigingen van verkiezingsfraude.

Volgens uitslagen die op 14 oktober werden gepubliceerd (nadat vrijwel alle stemmen waren geteld), bleek dat de PRI 52 piocent van de stemmen had behaald, terwijl de PRD 35 procent en de PAN 9 procent hadden gekregen De PRI sleepte zo'n vijftig van de 76 burgemeestersposten in de wacht en de PRD verdrievoudigde het aantal burgemeestersposten dat zij in handen had, tot ongeveer twintig In het deelstaatparlement daalde het zetelaantal van de PRI van 32 naar 30 De PRD ging van acht naar twaalf zetels en de PAN behaalde tv-ee zetels, terwijl de Arbeiderspartij (PT) en de Partij van het Cardenistisch Front voor Nationale Wederopbouw (PFCRN) elk één zetel kregen

Hoewel Guerrero bekendstond als een gewelddadig gebied (volgens mensenrechtenorganisatics waren er in 1993 in Guerrero 121 personen, voor het merendeel PRD-aanhangers. om politieke redenen gedood) verliepen de verkiezingen zonder problemen. hoewel het lage opkomstcijfer van ongeveer 40 procent werd toegeschreven aan bezorgdheid over de veiligheid. In reactie op een wapenstilstand die het Revolutionaire Volksleger (EPR. zie begin bericht) had aangeboden, staakte het regeringsleger tijdelijk zijn antiguerrilla-activiteiten.

Wijziging in privatiseringspogramma voor olie-industrie

Op een persconferentie op 13 oktober maakte minister van energie Jesús Reyes Heroles nieuwe voorstellen bekend voor de gedeeltelijke privatisering van de petrochemische fabrieken van de staatsoliemaatschappij Pemex (zie boven).

De staat zou een meerderheidsaandeel behouden en niet overgaan tot de verkoop van 80 procent van het aandelenbezit, zoals in het oorspronkelijke, omstreden plan was voorgesteld. De 61 fabrieken zouden per 1 januari 1997 dochterondernemingen van Pemex worden en 49 procent van de aandelen in elke onderneming zou in de loop van het jaar te koop worden aangeboden. Daarnaast zou de hele petrochemische sector worden gedereguleerd, zodat particuliere ondernemers nieuwe fabrieken zouden kunnen opzetten, zonder dat daar speciale vergunningen voor nodig waren. De regering deelde verder mee dat de investeringen in de nieuwe dochtermaatschappijen intern gefinancierd zouden moeten worden, gezien het beroep dat werd gedaan op de overheidsuitgaven, maar beloofde dat de Vakbond van Mexicaanse Oliearbeiders (SRTPRM) de leiding zou krijgen van de commissie voor contacten tussen arbeiders en de directie.

Het besluit over de privatisering in de olie-industrie leidde tot een daling van de koers van de peso, die zich tot dan toe in 1996 had gehandhaafd op ongeveer $ 1 = 7,5 peso, maar op 16 oktober was gedaald naar $ 1 = 7,8 peso en eind oktober bleef staan op ongeveer $ 1 = 8 peso

Eind oktober gaf het Congres de regering toestemming om de oprichting van particuliere pensioenfondsen. die in januari 1997 had moeten plaatsvinden een half jaar uit te stellen (voor goedkeuring van pensioenwet in 1995, zie pag 334/2-'96) Het uitstel werd geweten aan de weerstand van dc regering om te moeten opdraaien voor de pensioenen van personen die geen bijdragen meer betaalden aan het staatspensioenstelsel

Akkoord over salarisverhoging

In het weekend van 26-27 oktober kwamen vertegenwoordigers van de regering, werkgevers en vakbonden bijeen om een economisch pact voor 1997 te sluiten. Zij kwamen overeen het minimumloon met 17 procent te verhogen op basis van de optimistische verwachting dat de inflatie zou worden beperkt tot 15 procent.

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 10 november werden in drie deelstaten gemeenteraadsverkiezingen gehouden, waarbij de oppositie aanzienlijke winst boekte. Dit werd gezien als een aanwijzing voor de invloed die de twee jaar durende economische crisis op de politiek had.

In de deelstaat Mexico - met ongeveer 11.700.000 inwoners het dichtstbevolkt - behaalde de conservatieve PAN de overwinning in vier en de centrumlinkse PRD in één van de zeven belangrijkste gemeenten, hoewel de PRI erin slaagde de controle over het deelstaatparlement en de gemeenteraad van de grootste stad, Ecatepec, te behouden. De PRI handhaafde haar greep op de parlementen van de centrale deelstaat Hidalgo en de noordoostelijke deelstaat Coahuila. De PAN eiste de overwinning op in de drie grootste steden van Coahuila, waaronder de hoofdstad Saltillo. De PRI beweerde dat er op grote schaal onregelmatigheden hadden plaatsgevonden bij de verkiezingen in Saltillo en eiste dat het Verkiezingstribunaal de overwinning van de PAN in Saltillo ongeldig zou verklaren.

PRI *trekt steun voor hervorming kiesstelsel in*

In november vond binnen de regerende PRI een openlijke rebellie plaats tegen een hervorming van het kiesstelsel, een ontwikkeling die een ernstige politieke nederlaag betekende voor president Ernesto Zedillo Ponce de Léon

Op 14 november gebruikten PRI-afgevaardigden hun meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden. om zestien amendementen op het door Zedillo gesteunde wetsvoorstel voor de hervorming van het kiesstelsel erdoor te drukken. Het wetsvoorstel was het hoofdthema geweest van Zedillo's verkiezingscampagne voor het presidentschap in 1994 en was al twee jaar lang het onderwerp van onderhandelingen tussen de belangrijkste politieke partijen (zie pag. 563/1/2-'96 en 772/2-'96). Volgens de oppositiepartijen werd met deze amendementen beoogd de wet, die in de eerste plaats was bedoeld om grenzen te stellen aan de overheidsfinanciering van verkiezingscampagnes en om oppositiepartijen gelijke toegang tot de media te geven, schipbreuk te laten lijden. De hervormingen waren gezien als een poging om het verkiezingsproces, dat al lange tijd werd bekritiseerd vanwege onuitroeibare corruptie, legitimiteit te verschaffen, nadat het tientallen jaren was gedomineerd door de PRI.

In de amendementen werd (i)de limiet voor overheidsfinanciering van campagnes van politieke partijen in 1997 verhoogd met 497 procent tot 2,225 mrd peso ($ 280 mln) - tien keer het bedrag dat de overheid in 1994 aan de presidentsverkiezingen had besteed; werden (ii) de wettelijke en electorale sancties op overschrijding van het campagnebudget afgeschaft; werd (iii) de PRI op de meest gunstige tijden toegang verschaft tot gratis politieke zendtijd en werd (iv) het recht van oppositiepartijen coalities te vormen beperkt.

De Kamer van Afgevaardigden had een week eerder op het punt gestaan het wetsvoorstel van Zedillo met bijna unanieme steun te aanvaarden, nadat beide Kamers van het Congres in juli al hun goedkeuring hadden gegeven aan het voorstel (zie pag. 772/1-'96). Volgens waarnemers waren de rebellie en de nieuwe wet een reactie van aanhangers van de harde lijn binnen de PRI op de nederlaag voor de partij bij de recente gemeenteraadsverkiezingen en vormden zij een onderdeel van de aanhoudende vete binnen de partij tussen hervormingsgezinde technocraten, vertegenwoordigd door Zedillo, en uiterst behoudende, autoritaire PRI-leden, die in Mexico werden aangeduid als dinosaurussen'

Zedillo was op staatsbezoek in Argentinië toen de rebellie uitbrak, maar hij bracht daarna toch nog een bezoek aan China, waar hij op 22 november de Chinese president Jiang Zemin en premier Li Peng ontmoette.

Nieuwe PRI-voorzitter

Humberto Roque Villanueva werd op 15 december gekozen tot voorzitter van de PRI als opvolger van Santiago Onate Laborde, die was afgetreden

Roque Villanueva. een aanhanger van de harde lijn binnen de PRI, was econoom en leider van de PRI-meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden. Hij was een naaste bondgenoot van Zedillo en de enige kandidaat voor de functie. Zijn verkiezing volgde na de nederlaag die de PRI bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1996 had geleden, en kwam op het moment dat de partij zich ging concentreren op de voorbereidingen voor de tussentijdse Congresverkiezingen en de eerste democratische verkiezingen voor het burgemeesterschap van Mexico Stad in 1997 (zie boven).

Oppositiepartijen verwerpen extra financiering voor verkiezingscampagnes

Op 23 januari 1997 werd bericht dat de twee belangrijkste oppositiepartijen hadden geweigerd extra overheidsgeld voor de financiering van verkiezingscampagnes in 1997 te aanvaarden De financiering was mogelijk geworden na de goedkeuring van het wetsvoorstel voor de hervorming van het kiesstelsel dat in november tegen de wil van president Ernesto Zedillo Ponce de León was geamendeerd door behoudende PRI-leden (zie boven)

Volgens de *Financial Tzmes* van 23 januari weigerden de PAN en de PRD een bedrag van $ 43 mln aan overheidsfinanciering te accepteren Dit geld was aangeboden nadat het Congres waarin de PRI de meerderheid had een amendement op Zedillo's wetsvoorstel tot wijziging van het kiesstelsel had goedgekeurd, waardoor de overheidsfinanciering voor politieke partijen werd vertienvoudigd Zedillo had afgezien van zijn recht een veto uit te spreken over de PRI-amendementen op zijn wetsvoorstel en betoogd dat 'een adequate financiering' van politieke partijen noodzakelijk was om te voorkomen dat de democratie 'zou worden ondermijnd door de georganiseerde misdaad' De oppositie beweerde echter dat de onevenredig forse verhoging van de financiering niet gerechtvaardigd was in een tijd van bezuinigingen Daarnaast veroordeelde zij het financieringsplan als een poging om de politieke hegemonie van de PRI te bestendigen en een echte hervorming van het kiesstelsel te dwarsbomen die erop ge-

De nieuwe voorzitter van de PRI, Humberto Roque Villanueva, laat zich op 15 december 1996 toejuichen door aanhangers voor het hoofdkwartier van de partij in Mexico Stad. Foto *EPA*

richt was de overheidsfinanciering te beperken en de oppositiepartijen gelijke toegang tot de media te verschaffen (zie pag 56311-'96)

Daarom namen de PAN en de PRD het ongekende besluit een deel van de hun toegekende bedragen. respectievelijk 208 mln peso (39 procent van het voor hen gereserveerde bedrag) en 128 mln peso (33 procent), te weigeren ($ 1= 7 82 peso op 24 januari) PAN-voorzitter Felice Calderón Hinojosa verklaarde dat zijn partij vertrouwde op vrijwilligersnetwerken en zich wel zou redden zonder de extra financiering, die volgens hem 'een gevaarlijke bron van corruptie' zou kunnen zijn

Krachtens de geamendeerde wet ontving de PRI, de grootste partij in het Congres, 873 mln peso, terwijl 520 mln peso was toegekend aan de PAN en 388 mln peso aan de PRD De rest van de in totaal 2,14 rnrd peso zou naar kleinere par-tijen gaan

Ondanks hun gezamenlijke standpunt inzake de financiering weigerde Calderón een alliantie met de PRD te sluiten om samen de tussentijdse Congresverkiezingen van juli in te gaan. Hij stelde dat de Mexicaanse democratie voordeel zou hebben van 'partijen die zich duidelijk profileren'. PRD-voorzitter Andrés Manuel López Obrador was voorstander van zo'n alliantie; hij had op 4 januari gezegd dat het een belangrijke stap in de ontwikkeling van de democratie zou zijn, als de oppositie een meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden zou behalen.

Aflossing van schuld aan de VS

Op 15 januari 1997, drie jaar eerder dan was gepland, betaalde de regering de VS de laatste termijn van een noodkrediet terug waardoor Mexico zijn buitenlandse schulden had kunnen voldoen na de economische crisis die was ontketend door de devaluatie van de peso in december 1994 (zie pag. 195/3-'96).

De betaling van de laatste termijn van $ 3,5 rnrd aan het Amerikaanse ministerie van financiën werd met instemming begroet door de Amerikaanse regering. die in 1995 $ 20 rnrd had toegezegd als onderdeel van een internationaal reddingsplan ter waarde van $ 50 rnrd (zie pag. 40313-'95).

De Centrale Bank maakte daarnaast bekend dat de aflossing van nog eens $ 1,5 rnrd Mexico's schuld aan het IMF had teruggebracht tot $ 11.5 mrd. Op het hoogtepunt van de peso-crisis had het IMF leningen verstrekt van ongeveer $ 18 rnrd In de voorgaande twee jaar had Mexico meer dan $ 16 rnrd geleend op de vrije kapitaalmarkt Een gedeelte van dat geld was gebruikt om de duurdere kortlopende noodkredieten van het Amerikaanse ministerie van financien en het IMF af te lossen.

Uitspraak in corruptieonderzoek

Een tien maanden durend onderzoek door een congrescommissie die in meerderheid uit PRI-leden bestond, leidde op 26 september 1996 tot de conclusie dat onvoldoende bewijs was dat Raul Salinas de Gortari. de broer van oud-president Carlos Salinas de Gortari, onregelmatigheden zou hebben begaan toen hij directeur van het Nationale Voedselbureau (CONASUPO) was

De oppositie hekelde de uitspraak als een poging om de zaak in de doofpot te stoppen. Raul Salinas verbleef in de gevangenis in afwachting van zijn proces wegens moord en corruptie (zie pag. 124/2 en 772/1 e.v.-'96).

Ontwikkelingen in onderzoek naar moord op Ruiz Massieu

Op 9 oktober werd vooruitgang geboekt in de rechtszaak tegen Raul Salinas de Gortari, in verband met de moord in 1994 op José Francisco Ruiz Massieu, de secretaris-generaal van de PRI (zie pag. 193/2 e.v.-'95), toen de politie een stoffelijk overschot vond dat was begraven op het erf van Salinas' luxueuze huis in een buitenwijk van de hoofdstad. Volgens de politie ging het om het lichaam van Manuel Muñoz Rocha, een voormalige afgevaardigde in het federale parlement, die twee dagen na de moord werd vermist en Salinas' medeplichtige zou zijn geweest. Naar verwachting zou het echter verscheidene weken duren, voordat de identiteit van het lichaam definitief zou zijn vastgesteld. De advocaten van Salinas beweerden dat het lichaam daar door de autoriteiten 'in de grond was gestopt', aangezien twee eerdere onderzoeken niets hadden opgeleverd.

Procureur-generaalontslagen

Op 2 december ontsloeg president Ernesto Zedillo Ponce de Léon procureur-generaal Antonio Lozano. Hij werd opgevolgd door generaal Jorge Madrazo Cuellar, oud-voorzitter van de Nationale Commissie voor de Mensenrechten.

Er werd geen officiële verklaring gegeven voor het plotselinge ontslag, maar het viel samen met beschuldigingen die dezelfde dag in *Excélsior*, een krant in Mexico Stad, werden geuit door Eduardo González Mata, directeur van het team deskundigen van het bureau van de procureur-generaal (PGR). Volgens González Mata had Lozano de conclusies achtergehouden van het deskundigenrapport over de menselijke resten die in oktober waren gevonden in de tuin van het luxueuze huis van Raul Salinas de Gortari: de broer van oud-president Carlos Salinas de Gortari (zie boven). De politie beweerde dat het de overblijfselen van Manuel Muñoz Rocha waren. González Mata verklaarde dat Lozano de bevindingen van de politie had gesteund ondanks het deskundigenrapport waarin stond dat de resten niet van Muñoz Rocha waren. PGR-bronnen ontkenden later dat Lozano informatie had achtergehouden en verklaarden dat de onderzoeken om de identiteit van het lichaamvast te stellen nog moesten worden afgerond. Volgens de advocaten van Raul Salinas waren de resten in de tuin begraven om de verdenking op hun cliënt te laden.

De belangrijkste oppositiepartijen PAN en PRD drongen er bij Zedillo op aan een volledige verklaring voor het ontslag van Lozano te geven. Ook hadden beide partijen kritiek op de benoeming van de partijloze Madrazo Cuellar, die zij niettemin typeerden als een 'man van het systeem' die het onderzoek naar de moorden waarschijnlijk niet zou stimuleren.

Op 13 december maakte Madrazo Cuellar een aantal belangrijke benoemingen bij het bureau van de PGR bekend, waardoor de controle over de Mexicaanse Federale Politie en de strijd tegen de georganiseerde misdaad grotendeels onder toezicht van het leger kwamen te staan.

Drugsbaron veroordeeld

Juan Garcia Abrego, de leider van een drugskartel die in januari was gearresteerd (zie pag. 336/3-'96), werd op 16 oktober door een Amerikaanse rechtbank veroordeeld voor cocaïnetransporten naar de VS en het witwassen van $ 10,5 mln aan inkomsten uit de handel in drugs.

(Voor aanvraag van Mexico om als geassocieerd lid toegelaten te worden tot Mercosur, zie onder ALGEMEEN.)

(Vor.ber.pag. 769/3 e.v.-1996)

AMERIKA

NICARAGUA

INSTALLATIE NIEUWE REGERING

President Arnoldo Alemán Lacayo van de rechtse Liberale Alliantie (AL) werd op 10 januari 1997 beedigd Diezelfde dag werd ook een nieuwe regering geïnstalleerd Vice-president Enrique Bolanos deelde mee dat de nieuwe regering prioriteit zou geven aan de volgende zaken (i) de bevordering van betrouwbaar bestuur en de bestrijding van corruptie (ii) de versterking van hel vertrouwen van de bevolking in het justitiële apparaat, (iii) een juridische oplossing voor de problemen die waren veroorzaakt door de confiscatie van eigendommen tijdens het bewind van het linkse Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN) (1979-'go), en (iv) de ontwapening van criminele groepen die het noorden van het land onveilig maakten.

De samenstelling van de nieuwe regering was als volgt:

Bureau van de president - Lorenzo Guerrero*: buitenlandse samenwerking - David Robleto*; buitenlandse zaken - Emilio Alvárez-Montalvan*; financiën - Estebán Duque-Estrada*: binnenlandse zaken - José Antonio Alvarado*: landbouw en veeteelt - Mario de Franco*; arbeid - Wilfredo Navarro*; bouwnijverheid en vervoer - Edgard Quintana*: gezondheidszorg - Carlos Quiñones*; onderwijs - Humberto Belli Pereira; sociale actie - Jamilet Bonilla*; toerisme - Pedro Joaquín Chamorro*; milieu en natuurlijke hulpbronnen - Roberto Stadthagen*; defensie - Jaime Cuadra*; justitie - Julio Centeno*; president van de Centrale Bank - Noel Ramirez*.

* Nieuwe benoeming

Voorafgaande aan de beëdiging van Alemán had het Hooggerechtshof op 8 januari tachtig wetten die sinds 22 november 1996 waren goedgekeurd door de aftredende Nationale Assemblee, van nul en gener waarde verklaard Deze behelsden verhogingen van de ambtenarensalarissen en een statuut waarbij de Nationale Assemblee de bevoegdheid kreeg de procureur-generaal en de president van de Centrale Bank te benoemen De uitspraak werd veroordeeld door FSLN-secretaris-generaal Daniel Ortega Saavedra, die bij de presidentsverkiezingen in oktober 1996 was verslagen door Alemán (zie pag 826/1 e v-'96) Ortega riep de bevolking op de straat op te gaan om het 'constitutionele stelsel' te verdedigen

Op 9 januari leidde Ortega tevens een boycot van de nieuwe Nationale Assemblee door FSLN-afgevaardigden ter ondersteuning van de eis dat in het geheim zou worden gestemd over alle benoemingen op parlementaire posten. Deze procedure was goedgekeurd door de oude Nationale Assemblee, maar verworpen door de Hoogste Kiesraad. De boycot leidde ertoe dat rechtse partijen alle belangrijke posten in het parlement in handen kregen. De vrees voor een regelrechte politieke crisis ebde echter weg, toen Ortega op 16 januari deelnam aan een eerste overlegronde met de regering.

(Vor.ber.pag. 826/1 e.v.-1996)

President Arnoldo Aleman Lacayo (r.)en vice-president Enrique Bolanos worden toegejuicht na hun beëdiging op 10 januari 1997 in Managua. *Foto EPA*

AFRIKA

BURKINA FASO

LEDEN VEILIGHEIDSDIENST GEARRESTEERD

Op 8 oktober 1996 bevestigde de regering dat 17 leden van de presidentiële veiligheidsdienst op 6 oktober waren gearresteerd. De 17 werden omschreven als 'bevriend met' het hoofd van de dienst, Hyacinthe Kafondo. Volgens de staatskrant *Sidwaya* was Kafondo tegen he structurering van de landmacht, had hij 'geen respect voor militaire hierarchir' en ging het gerucht dat hij onenigheid had gehad met het hoofd van de presidentiële garde. Kafondo, die in Marokko een cursus aan het volgen was, werd van zijn verantwoordelijkheden ontslagen. In de daaropvolgende week vonden meer arrestaties plaats, wat het aantal arrestanten op ongeveer 25 bracht.

Op 16 oktober meldden regeringsbronnen dat Kafondo was verdwenen. Volgens sommige berichten had hij op 9 oktober asiel aangevraagd op de Franse ambassade in Abidjan, Ivoorkust, maar dit werd niet bevestigd door de Franse autoriteiten.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 9 oktober 1996 keurde het kabinet de begroting voor 1997 goed. De uitgaven werden geraamd op CFA 363,95 mrd en de inkomsten op CFA 338,44 mrd. Dat betekende een tekort van CFA 25,51 mrd tegenover het tekort van CFA 38,89 mrd in de begroting voor 1996 ($ 1,00 = CFA 518,24 op 11 oktober 1996).

(Vor.ber.pag. 774/1-1996)

ETHIOPIË

WIJZIGINGEN IN DE REGERING

Premier Meles Zenawi benoemde op 24 oktober 1996 Tefera Walwa tot vicepremier en minister van defensie. Deze was de opvolger van Tamirat Layne, premier van 1991 tot 1995, die was ontslagen wegens 'herhaald wangedrag'. Meles maakte ook bekend dat de Amhaarse Nationale Democratische Beweging (Amhara National Democratic Movement, ANDM) om dezelfde redenen Tamirat had ontheven van zijn functie als algemeen secretaris van de beweging en hem uit het centrale comité had gezet. Tamirat aanvaardde de beslissing en erkende dat de 'vergissingen' die hij had begaan, niet toelieten dat hij in functie bleef.

IMF-LENING

Op 11 oktober keurde het IMF een nieuwe driejarige lening goed van in totaal 885 mln Speciale Trekkingsrechten (ongeveer $127 mln) in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsregeling ter ondersteuning van het economicche hervormingsprogramma van de regering voor de middellange termijn in de periode 1996-99

GEKAAPT VLIEGTUIG NEERGESTORT

Op 23 november voltrok zich een kapingsdrama, toen voor de kust van de Comoren een gekaapt passagiersvliegtuig van Ethiopian Airlines in de Inclische Oceaan stortte. Ten minste 127 mensen kwamen hierbij om het leven.

De Boeing 767 maakte zijn wekelijkse vlucht van het Indiase Bombay naar de Nigeriaanse stad Lagos via Addis Abeba, Nairobi en Abidjan. Kort na het vertrek uit Addis Abeba werd het toestel gekaapt. De drie Amhaars sprekende kapers verklaarden dat ze uit de gevangenis waren ontsnapt en 'tegen de regering' waren. maar zeiden niet dat zij deel uitmaakten van een of andere politieke groe- pering. Ze gaven de piloot. Leul Abate. bevel hen naar Australie te brengen. Leul. die de ramp overleefde. verklaarde dat de kapers dronken waren en niet gereageerd hadden op zijn smeekbeden in Nairobi te mogen landen om te tanken. Toen het toestel uiteindelijk zonder benzine kwam te zitten, was Leul gedwongen een noodlanding te maken op het water, enkele meters verwijderdvan een Comoors strand.

Onder de 52 overlevenden waren er twee die aanvankelijk werden aangezien voor kapers. Zij werden vervolgens echter door bagagepersoneel geïdentificeerd als onschuldige passagiers. Tot de slachtoffers van de ramp behoorden Mohammed 'Mo' Amin. één van de beroemdste fotojournalisten van Afrika, en Antal Annus, de Hongaarse ambassadeur voor Kenia en Ethiopië.

Op 25 november werd bekend gemaakt dat het FBI zou assisteren bij het onderzoek naar de kaping

(Vor.ber.pag. 844/3 e.v. - 1996)

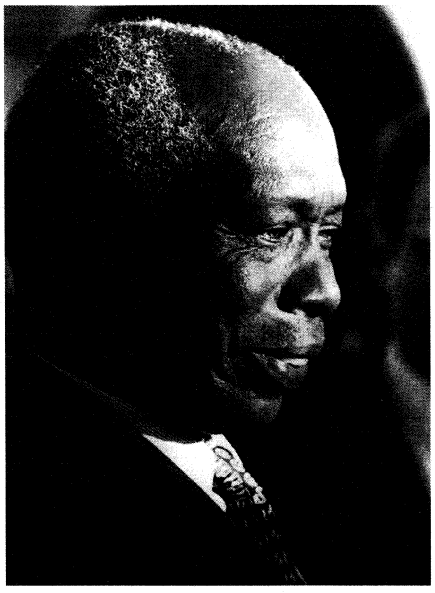
KENIA

TWEE KABINETSWIJZIGINGEN

Op 15 oktober 1996 maakte president Daniel Arap Moi een kabinetswijziging bekend. Deze betrof de volgende posten:

Milieu en natuurlijke hulpbronnen - Henry Kosgey*; energie - Noah Katana Ngala+; toerisme en faunabeheer - Darius Mbela.

* Nieuwe benoeming.
+ Gewijzigde portefeuille.

De Keniase president Daniel Arap Moi (archieffoto). Foto *Polfoto*

Op 15 januari 1997 wijzigde president Daniel Arap Moi zijn regering op een groot aantal plaatsen. De belangrijkste wijziging was de terugkeer in de regering van oud-minister Nicholas K. Biwott. Biwott was in november 1991 uit de regering gezet na te zijn beschuldigd van corruptie en te zijn genoemd als de belangrijkste verdachte van de moord op minister van buitenlandse zaken Robert Ouko in 1990 (zie 316/2 e.v.-'90). Biwott. die één van Moi's naaste politieke bondgenoten was en aanzienlijke zakelijke belangen had, was niettemin een invloedrijk figuur gebleven in de Keniase politiek. Waarnemers waren van mening dat zijn herbenoeming een negatieve reactie zou uitlokken bij buitenlandse donoren die hadden geëist dat de regering moest proberen de corruptie uit te roeien.

Andere wijzigingen waren onder meer het ontslag van Kipkalya Kones als staatsminister op het bureau van de president, de degradatie van William ole Ntimama. die van lokaal bestuur naar binnenlandse zaken en nationaal erfgoed ging, en die van Simeon Nyachae die de belangrijke portefeuille van landbouw had vervuld. Alle drie hadden zich geschaard achter pogingen de democratie binnen de regerende Kenya African National Union (KANU) te vergroten.

De volgende posten werden gewijzigd:

Staatsminister op het bureau van de president - Nicholas K. Biwott*: staatsminister op het bureau van de president - J. K. Koech*: landbouw, veeteelt en veehandel - Darius Mbela+; landwinning. regionale ontwikkeling en water - Simeon Nyachae+; energie - Kirugi M'Kindia+; handel en industrie - Joshua Angatia+; toerisme - P K. Momanyi*; gezondheidszorg - generaal Jacksori Mulinge+; lokaal bestuur - Francis Lotodo+; binnenlandse zaken en nationaal erfgoed - William olc Ntimama+; landzaken en nederzettingen - Noah Katana Ngala+: research. technische opleiding en technologie - Hussein Maalima Mohammecl".

"Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

UITWIJZING 'SOMALISCHE VREEMDELINGEN'

In The *Standard* van 28 november 1996 werd bericht dat de commissaris voor de noordoostelijke provincies, Maurice Makhanu. 'Somalische vreemdelingen' in Mandera, een aan Somalia grenzend gebied, 'zeven dagen' de tijd had gegeven 'de stad te verlaten of opgepakt te worden'. Hij had zijn ultimatum gesteld nadat 'bandieten uit Somalia' een handgranaat hadden gegooid in een menigte in de grensstad Mandera. wat 'verscheidene mensenlevens' had gekost. Makhanu waarschuwde de ingezetenen geen 'onderdak te verlenen aan vreemdelingen' en vroeg hun vrijwillig informatie te geven over 'vluchtroutes van bandieten'.

BESCHULDIGINGEK VAN MARTELINGEN

In een op 7 januari 1997 gepubliceerd rapport zei de internationale mensenrechtenorganisatie Amnesty International dat de Keniase regering niets had gedaan om de wijdverbreide martelingen van mannen, vrouwen en kinderen in de gevangenis een halt toe te roepen. Volgens Amnesty waren de martelingen, inclusief elektroshocks en seksueel misbruik, het werk van de politie, de veiligheidsdienst en leden van de jongerenvleugel van de KANU. De mensenrechtenorganisatie wees ontkenningen door de regering van de hand en verklaarde dat de martelingen 'endemisch zijn en systematisch in het hele land voorkomen'.

(Vor.ber.pag. 774/3 e.v.-1996)

NIGER

VEILIGHEIDSMAATREGELEN

Op 15 oktober 1996 maakte minister Idi Ango Omar van binnenlandse zaken en territoriale ontwikkeling een reeks veiligheidsmaatregelen bekend, die voorzagen in het grondig doorzoeken van alle voertuigen voor privé- of zakelijk

gebruik aan grenzen, op vliegvelden en het gehele wegennet De aankondiging van de maatregelen kwam nadat op 11 oktober 'zeer geavanceerd materiaal' was onderschept 'voor aanslagen en andere acties ter verstoring van de vrede en veiligheid'

Op 20 oktober deelde Omar mee dat op 18 oktober in de hoofdstad Niamey niet minder dan 30 600 stuks ammunitie en granaten in beslag waren genomen en dat 'op grote schaal' arrestaties waren verricht Hij riep de veiligheidstroepen op extra waakzaam te zijn

PARLEMENTSVERKIEZINGEN, CSN OPGEHEVEN. NIEUW KABINET

Op 23 november werden verkiezingen voor de in januari 1996 ontbonden Nationale Assemblee (zie pag. 199/1-'96) gehouden. De verkiezingen resulteerden in een overwinning voor de Nationale Unie van Onafhankelijken voor Democratische Vernieuwing (UNIRD), die nauwe banden onderhield met president Ibrahim Barre Mainassara. De UNIRD en haar bondgenoten bezetten 69 van de 83 zetels in de Nationale Assemblee.

Hoewel internationale waarnemers verklaarden dat de verkiezingen vrij en eerlijk waren verlopen, had een boycot van de belangrijkste oppositiegroeperingen tot een uitzonderlijk lage opkomst geleid. Regeringsbronnen hielden de opkomst op ongeveer 39,17 procent, terwijl de oppositie volhield dat het slechts 5 procent was.

De boycot was een reactie op het besluit van het Hooggerechtshof op 7 november acht oppositiepartijen van de verkiezingen uit te sluiten. De belangrijkste oppositiegroeperingen hadden de overwinning van Mainassara bij de presidentsverkiezingen van juli (zie pag. 778/2 e.v.-'96)een coup genoemd.

CSN opgeheven

Op 12 december maakte president Ibrahim Barre Mainassara bekend dat de Raad van Nationale Redding (CSN)was opgeheven. De twaalf leden tellende militaire raad was opgericht nadat de voormalige militaire heerser in januari met een coup opnieuw de macht had gegrepen (zie pag. 199/1 e.v.-'96).

Mainassara verklaarde dat de CSN haar missie had volbracht nu in mei een nieuwe grondwet was aangenomen (zie pag. 778/1-'96), in juli presidentsverkiezingen waren gehouden en in november parlementsverkiezingen. Hij herhaalde dat de militairen in januari zijns inziens geen andere keus hadden gehad dan in te grijpen en verklaarde dat de coup de in 'gevaar verkerende' natie' had gered.

Nieuw kabinet

Op 21 december benoemde de president een nieuw kabinet Aan het hoofd stond de voormalige staatsminister van economie, financien en planning Amadou Boubacar Cisse Het kabinet werd gedomineerd door leden van de pro-presidentiele UNIRD. maar omvatte ook enige tegenwoordigers van andere partijen

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Amadou Boubacar Cisse+; staatsminister, verantwoordelijk voor betrekkingen met het parlement - André Salifou+; staatsminister, verantwoordelijk voor Afrikaanse integratie en Nigerezen in het buitenland - Sanoussi Tambari Jackou*: staatsminister en minister van onderwijs - mevr. Aïssata Moumouni+; transport - Souley Abdoulaye; nationale defensie - Ousmane Issoufou Oubandawaki; hoofd van het bureau van de president - Mahamane Sani Bako*; justitie, mensenrechten en zegelbewaarder - Boubey Oumarou; buitenlandse zaken - Ibrahim Assane Mayaki+: water en milieu - Brah Mamane+; gedelegeerd minister. toegevoegd aan de premier en verantwoordelijk voor financiën - Jacques Nignon+; jeugd. sport en nationale solidariteit - Abdoul Ramane Seydou: communicatie en cultuur, regeringswoordvoerder - Inoussa Ousseini; mijnbouw - Maï Manga Boucar+; binnenlandse zaken en territoriale ontwikkeling - Omar Idi Ango; ambtenarenzaken, arbeid en werkgelegenheid - Seïni Ali Gado; uitrusting en infrastructuur - Chako Cherif; hoger onderwijs, onderzoek en technologie - Hamadou Arouna Sidikou; industriële ontwikkeling en energie - Kada Labo Aboubacar+; sociale ontwikkeling. bevolking, vrouwenemancipatie en kinderbescherming - mevr. Rabi Daddy Gaoh: volksgezondheid - mevr. Sambo Abdoulaye Mariama; toerisme en nijverheid - mevr. Diallo Aïssa Abdoulaye; handel - Ibrahim Koussou+; landbouw en veeteelt - Aroli Daouel*; gedelegeerd minister, toegevoegd aan de premier en verantwoordelijk voor planning - Yacouba Nabassoua+; gedelegeerd minister, toegevoegd aan de premier en verantwoordelijk voor privatisering - Amadou Mealy*; staatssecretaris toegevoegd aan de minister van volksgezondheid - Harouna Niandou+.

* Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

(Vor.ber.pag. 777/3 e.v.-1996)

RWANDA

KABINETSWIJZIGING

Op 21 oktober 1996 maakte president Pasteur Bizimungu bekend dat Nteziryayo Faustin was benoemd tot minister van justitie. Deze verving Marthe Mukamurenzi, die in september was afgetreden (zie pag. 783/1-'96).

UITSTEL PROCES TEGEN KAYICHEMA EN AKAYESU. ANDERE ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN JUSTITIE

Op 1 november stelde het Internationale Strafrechttribunaal voor Rwanda het proces van Clement Kayichema uit tot februari 1997 Kayichema, oud-prefect van Kibuve werd ervan beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor de dood van duizenden mensen De openbare aanklagers gaven als reden op dat het conflict in het oosten van Zaire het soepele verloop van de behandeling van de zaak had verstoord Het proces tegen Jean-Paul Akayesu, de oud-burgemeester van Taba dat bijna direct na de aanvang ervan in september was uitgesteld (zie pag 783/2 e v.-'96), werd op 31 oktober nogmaals uitgesteld, dit keer tot 9 januari 1997

Op 9 januari 1997 werd in Arusha (Tanzania) het proces wegens genocide tegen Akayesu hervat en onmiddellijk weer verdaagd omdat 31 Rwandese getuigen niet aanwezig waren wegens visumproblemen.

Het tribunaal had in totaal 21 mensen aangeklaagd, van wie er zeven in hechtenis zaten. Maar veel waarnemers waren van mening dat het werk van het tribunaal dreigde vast te lopen wegens administratieve fouten en onregelmatigheden. Nieuwe twijfels over de doeltreffendheid van het tribunaal rezen in de dagen daarop door berichten dat veel getuigen bang waren te verschijnen. Een Toetsi-winkelier die als getuige was opgeroepen bij het proces tegen Akayesu, zou zijn doodgeschoten, samen met zijn twaalf jaar oude dochter en negen andere mensen.

Eerste doodstraffen voor genocide

Een tribunaal van drie rechters in de zuidoostelijke stad Kibungu sprak op 3 januari 1997 de doodstraf uit tegen Deogratias Bizimana en Egide Gatanazi, na beide mannen schuldig te hebben bevonden aan genocide en misdaden tegen de mensheid tijdens de slachtingen in 1994.

De veroordeelden, beiden Hoetoe's, waren niet verdedigd door advocaten tijdens het proces en hadden geen getuigen a décharge mogen oproepen. Zij kregen twee weken de tijd om in beroep te gaan tegen hun vonnis, dat anders door een vuurpeloton zou worden voltrokken. Op 14 januari trok Amnesty International de eerlijkheid van het proces in twijfel.

Een rechtbank in het zuidelijke Boetare veroordeelde dri andere Hoetoe's op 17 januari 1997 ter dood op vergelijkbare aanklachten Naar schatting wachtten nog zo n 90 000 mensen in Rwandese gevangenissen op hun proces in verband met de genocide Ongeveer 2 000 van hen hing de doodstraf boven het hoofd

BRITS ONDERZOEK NAAR WAPENLEVERANTIES

Het Britse ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest (FCO) zei op 18 november 1996 dat het een onderzoek ging instellen naar schending van het in mei 1994 afgekondigde VN-embargo op de verkoop van wapens aan Rwanda door een onderneming op het eiland Man. De onderneming had wapens en munitie geleverd aan het extremistische Hoetoe-regime, dat na de gewelddadige dood van president Juvénal Habvarimana in april 1994 de macht had gegrepen, en waarvan de leden naar Zaïre waren gevlucht toen het Rwandese Patriottische Front (FPR)de macht over nam in het land (zie pag. 424/1 e.v.,713/3 e.v.-'94).

Deze bekendmaking volgde op de ontdekking van documenten in het oosten van Zaïre. Daaruit bleek dat een onderneming. waarvan werd aangenomen dat het de Mil-Tec Corporation Ltd was. vermoedelijk tot juli 1994 de levering van wapens vanuit Israël en Albanië had georganiseerd. De documenten. die op 17 november werden aangetroffen in een bus die door vluchtende leden van de militie Interahamwe en leden van het vroegere Rwandese leger was achtergelaten. verstrekten gedetailleerde informatie over wapenzendingen ter waarde van £ 3,3 mln aan de verdreven regering Het FCO zei dat er geen directe aanwijzing was dat het VN-embargo was geschonden, aangezien de zendingen naar adressen in Zaïre waren gestuurd.

TERUGKEER VLUCHTELINGEN UIT TANZANIA

Op een moment dat vanuit Oost-Zaïre nog steeds vluchtelingen uit Rwanda naar hun eigen land terugkeerden (zie pag. 39/3 e.v.-'97), gelastte de Tanzaniaanse regering op 5 december 1996 alle Rwandese vluchtelingen in Tanzania uiterlijk 31 december naar Rwanda terug te keren. Aan het eind van de maand zouden ongeveer 700.000 vluchtelingen vanuit Tanzania naar Rwanda zijn teruggekeerd.

Tienduizenden Rwandezen voornamelijk Hoetoes, waren in 1994 naar Tanzania gevlucht, toen het overwegend uit Toetsi s bestaande Rwandese Patriottische Front (FPR) in heel Rwanda vooruitgang had geboekt Hoewel velen van hen sindsdien waren teruggekeerd, verbleven eind december 1996 nog ongeveer 540.000 Rwandezen in Tanzania. De regering van Tanzania had al veel eerder de wens uitgesproken dat de vluchtelingen zouden terugkeren. Zij betoogde dat het haar aan middelen ontbrak om hen te voeden en dat hun aanwezigheid negatieve gevolgen had voor de Tanzaniaanse bevolking en het milieu (zie pag. 136/1-'96).

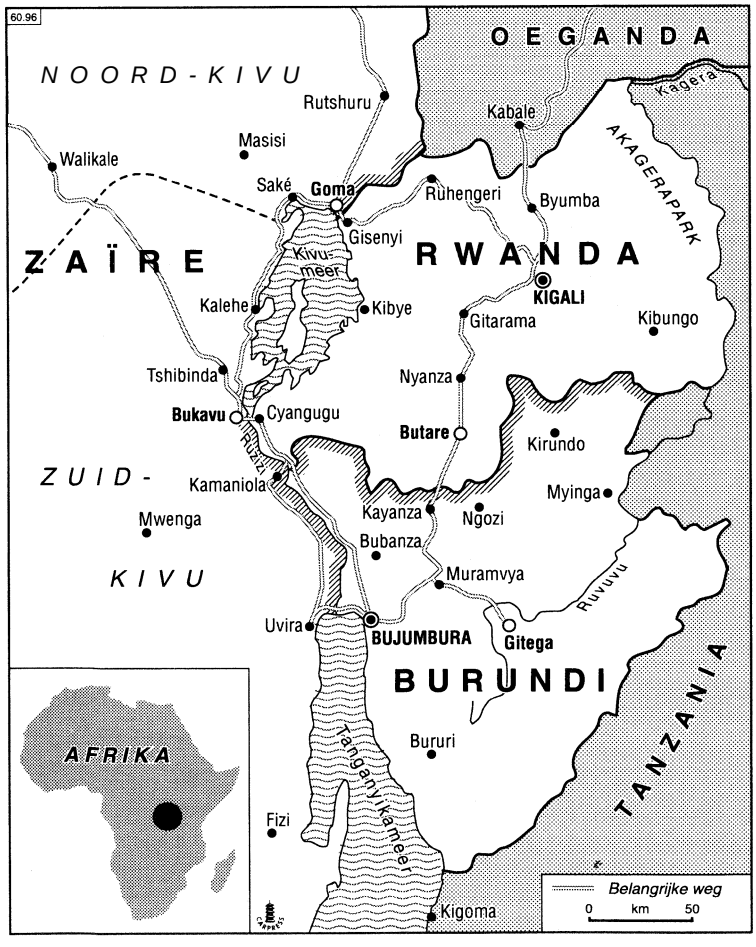
Hoewel hulporganisaties aanvankelijk van mening waren dat de uitwijzing uit Tanzania zou leiden tot een ordelijk verlopende terugkeer, wei-d al spoedig duidelijk dat tienduizenden vluchtelingen de kampen in het noorden hadden verlaten en op weg waren naar het oerwoud. Hulpverleners dachten dat de uittocht was georganiseerd door de extremistische Hoetoe-militie Interahamwe, die heer en meester was geweest in de Tanzaniaanse kampen, net als in die van Zaïre. Eenmaal buiten de kampen leek de greep van de Interahamwe op de vluchtelingen echter te zijn verslapt en op 14 december verschenen berichten dat vluchtelingen de grens met Rwanda overstaken. De Rwandese regering deed een beroep op hulporganisaties de teruggekeerde vluchtelingen van voedsel te voorzien. Tevens kondigde zij aan stappen te zullen nemen om ervoor te zorgen dat de vluchtelingen direct naar hun dorp zouden terugkeren en niet zouden blijven hangen in opvangkampen aan de grens.

LEGER WREEKT MOORDEN DOOR HOETOE'S r

Op 20 januari 1997 verschenen berichten dat Hoetoe-extremisten een nieuwe golf van moorden zouden hebben veroorzaakt in Ruhengeri in het noo dwesten van Rwanda Onder hun slachtoffers, volgens de berichten zeker zestig mensen. bevonden zich overlevenden van de slachtpartijen in 1994 en drie Spaanse hulpverleners die werkten voor de Spaanse tak van de organisatie Artsen zonder Grenzen

Vice-president Paul Kagame zei op 23 januari dat militairen tachtig mensen hadden gedood bij operaties tegen Hoetoe-extremisten in het noordwesten na de moorden in Ruhengeri. Volgens getuigen hadden sommige soldaten lukraak mensen gedood.

(Vor.ber.pag. 781/3 e.v.-1996)

SOMALIA

AKKOORD IN NAIROBI OVER WAPENSTILSTAND. NIEUWE GEVECHTEN

In oktober 1996 werden in Nairobi vredesbesprekingen gehouden, die de drie belangrijkste militaire leiders van Somalia om ut tafel brachten. Op 15 oktober, na een week van besprekingen waarbij de Keniase president Daniel Arap Moi als bemiddelaar optrad, tekenden Hussein Mohammed Aydid, leider van het Verenigd Somalisch Congres (USC) Osman Ali Ato van de rivaliserende USC-Somalische Nationale Alliantie (USC-SNA)en Ali Mahdi Mohammed van de Somalische Reddingsalliantie (SSA) een akkoord voor de beeindiging van de gevechten

Dit was de eerste officiële ontmoeting van de drie mannen, van wie Aydid pas na de dood van zijn vader Mohammed Farah Aydid in augustus (zie pag. 785/1-'96) het leiderschap van het USC op zich had genomen. De drie gingen akkoord met een onmiddellijk staakt-het-vuren. Verder beloofden zij dat ze het vrije verkeer van mensen in Mogadishu zouden waarborgen, alle wegversperringen in het door hen gecontroleerde gebied zouden verwijderen, de media-propaganda zouden beëindigen en de verstrekking van humanitaire hulp zouden vergemakkelijken. Ze gingen ook akkoord met voortzetting van de vredesbesprekingen en drongen er bij president Moi op aan te blijven bemiddelen.

De hoop dat het Nairobi-akkoord duurzame vrede zou brengen, was echter van korte duur. De wapenstilstand werd op 29 oktober geschonden toen in het zuidelijke deel van Mogadishu vanuit een rijdende auto een aanslag werd gepleegd op een menigte. Zeker 13 mensen werden gedood en 17 anderen werden daarbij ernstig gewond. Het incident vond plaats in het deel van de stad dat in handen was van Aydid, die de daders 'anti-vrede-gangsters' noemde. Sommige waarnemers meenden dat de aanslag een vergelding was voor de moord op twee hoge functionarissen van de USC-SNA op 4 oktober en was uitgevoerd door militie-leden die trouw waren aan Ato.

Nieuwe gevechten

Op 1 november vielen tien doden en zestien gewonden bij gevechten in de ongeveer 450 km ten zuidwesten van Mogadishu gelegen stad Magambo (Neder-Juba) tussen de militie van factieleider Osman Ali Ato en die van zijn rivaal Hussein Mohammed Aydid. Volgens berichten hadden Aydids manschappen een door strijders van Ato bezette basis in die stad aangevallen en veroverd.

Gedurende de hele maand was er spanning tussen de strijdkrachten van Ato en Aydid. Op 21 november beweerde een Ato-gezind radiostation dat Aydid voorbereidingen trof voor een totale oorlog in het zuidelijke deel van Mogadishu.

(Vorig.pag. 784/3 e.v.-1996)

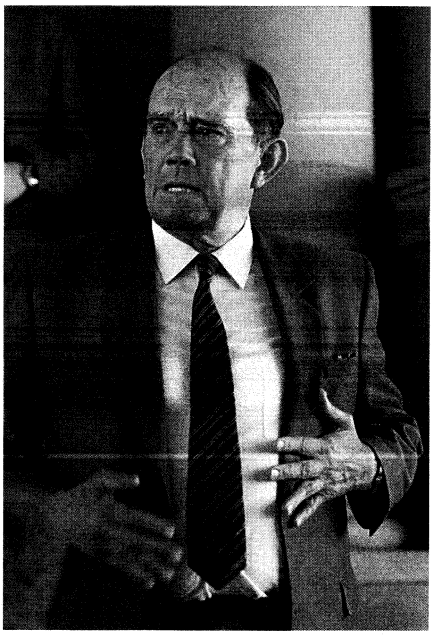
ZUID-AFRIKA

VRIJSPRAAK VOOR OUD-MINISTER VAN DEFENSIE MALAN

Op 11 oktober 1996 eindigde na zeven maanden het proces tegen oud-minister van defensie generaal Magnus Malan. Malan en andere voormalige hoge militaire functionarissen (onder wie drie generaals, twee majoors, een vice-admiraal, een brigadegeneraal en een hoge politiefunctionaris) werden vrijgesproken van alle beschuldigingen met betrekking tot de moord op dertien mensen in KwaMakutha in 1987 (zie pag. 349/1 e.v.-'96voor opening van het proces). 'Dit was geen officieel geplande of geautoriseerde militaire operatie', aldus rechter Jan Hugo. Het hele land was geschokt door de uitspraak.

De rechtszaak had zich geconcentreerd op beschuldigingen dat de aparthcidsregering een 'vuile oorlog' had gevoerd tegen haar tegenstanders. Het openbaar ministerie had aangevoerd dat Malan en de andere militairen onder de verdachten een doodseskader hadden bewapend en getraind waarbij aanhangers van de Zoeloe-beweging Inkatha betrokken waren. Dit doodseskader had veivolgens het huis van anti-apartheidsactivist Victor Ntuli aangevallen, die ten tijde van de aanslag niet thuis was geweest. Een meer omvattende beschuldiging was dat de verdachten tussen 1986 en 1989 hadden samengespannen om tegenstanders van het regime uit de weg te ruimen.

Op 10 oktober begon de positie van het openbaar ministerie te wankelen, toen rechtbankpresident Hugo zes beklaagden (allen aanhangers van de Inkatha Vrijheidspartij die waren beschuldigd van het uitvoeren van de aanslag) vrijsprak op grond van het feit dat de drie getuigen van het openbaar ministerie onbetrouwbaar waren. Hugo had het vooral voorzien op getuige kapitein J.P. Opperman. die beweerde dat hij de leiding had gehad over het eskader dat de aanslag had gepleegd, en noemde hem een leugenaar. Op 11 oktober wees Hugo vonnis en sprak Malan en de overige negen verdachten vrij. Hugo erkende dat de moorden het werk waren van rekruten van Inkatha die op de loonlijst stonden van de Zuid-Afrikaanse Verdedigingsmacht (SADF),die de wapens

Oud-minister van defensie generaal Magnus Malan spreekt tot de pers na zijn vrijspraak op 11 oktober 1996 door het Hooggerechtshof in Durban. Foto *EPA*

had geleverd. Hij zei echter dat het openbaar ministerie er niet in was geslaagd het bewijs te leveren dat de aanslag was gepland door hoge politieke of militaire leiders of in hun opdracht was uitgevoerd. Hugo, die nogmaals op de onbetrouwbaarheid van de drie hoofdgetuigen van het openbaar ministerie wees, leverde ook kritiek op de procureur-generaal van Kwazulu-Natal, Tim McNally, die de vervolging leidde. omdat hij geen getuigen had opgeroepen die verklaringen van de hoofdgetuigen eventueel hadden kunnen bevestigen. Hugo noemde de wijze waarop het openbaar ministerie de zaak had aangepakt 'slordig'.

De wijze waarop McNally de zaak had aangepakt. werd ook bekritiseerd door Inkatha, die suggereerde dat hij onder druk van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC)tot vervolging was overgegaan. Het ANC vroeg zich van zijn kant af waarom McNally had besloten 'tot vervolging over te gaan . . . zonder ervoor te zorgen dat er voldoende bewijs was', waarmee het suggereerde dat McNally, die geacht werd nauwe banden met Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi te onderhouden, de zaak met opzet verkeerd had aangepakt.

Op 11 oktober verklaarde president Nelson Mandela dat hij de uitspraak van het hof 'volledig aanvaardde' en zei nadrukkelijk dat hij zich niet zou 'bemoeien met de rechtsgang'. In een poging de woede van de bevolking over de uitspraak weg te nemen, betoogde Mandela met klem dat zelfs zij die 'door dit vonnis (waren)gegriefd' dit dienden te aanvaarden.

Aartsbisschop Desmond Tutu, voorzitter van de Commissie van Waarheid en

Verzoening. vertolkte een opvatting die in bredere kring werd aangehangen. toen hij verklaarde dat de vonnissen weinig te maken hadden met 'morele schuld'. Hij voegde eraan toe: 'De rechtbank besluit tot vrijspraak. omdat er niet voldoende bewijs is. . . . Maar je weet dat als je de rechtbank in vrijheid verlaat, de mensen weten dat je het hebt gedaan.' Hij zei tevens dat de Commissie van Waarheid en Verzoening meer mogelijkheden bood de waarheid omtrent het verleden vast te stellen, en waarschuwde dat de Commissie al degenen die bij het proces waren betrokken, kon oproepen.

BEKENTENISSEN AAN COMMISSIE VAN WAARHEID EN VERZOENING. REACTIE BOTHA. VERLENGING AMNESTIE

Op 21 oktober bekende generaal Johan van der Merwe. chef van de nationale politie in de periode 1990-'93 en voor die tijd hoofd van de veiligheidsdienst van de politie, ten overstaan van de Commissie van Waarheid en Verzoening. die zitting hield in Johannesburg, dat oud-president P.W. Botha (1984-'89) en twee oud-ministers. Louis le Grange en Adriaan Vlok, in de jaren tachtig bevel hadden gegeven tot het gebruik van staatsgeweld. De generaal zei dat hij in 1988 de politie het bevel had gegeven het hoofdkwartier van de Zuid-Afrikaanse Raad van Kerken in Johannesburg op te blazen en dat Vlok, toen minister van Recht en Orde, hem bevel daartoe had gegeven. Vlok zou hem hebben gezegd dat de opdracht afkomstig was van president Botha. Hij beweerde ook dat een plan anti-apartheidsactivisten te voorzien van boobytraps, was goedgekeurd door de toenmalige minister van politie Le Grange, die, volgens hem 'het besluit' waarschijnlijk niet 'zonder medeweten van de president' had genomen.

Van der Merwe was gedagvaard als getuige a décharge voor vijf van zijn vroegere medewerkers die aan vervolging poogden te ontkomen. De vijf. de hoogste politie-functionarissen die voor de commissie verschenen. vertelden hoe ze hadden getracht anti-apartheidsorganisaties te 'neutraliseren' en dat ze 'lijsten met prioriteiten' voor 'eliminatie' hadden opgesteld. Ze zeiden dat ze 'ernstig twijfelden' aan de verklaring die in augustus was afgelegd door oud-president F.W. de Klerk, waarin hij beweerde dat de regering van de Nationale Partij (NP) naar zijn weten geen goedkeuring had verleend aan 'aanslagen. moord, marteling. verkrachting, bedreiging en dergelijke' (zie pag. 850/2-'96).

De onthullingen leken zeer bezwarend te zijn voor de voormalige NP-regering en maakten het steeds aannemelijker-dat Botha, die hardnekkig had geweigerd de jurisdictie van de commissie te erkennen. toch daarvoor zou moeten verschijnen.

Reactie oud-president Botha

Op 21 november verklaarde oud-president P. W. Botha dat hij zich nooit zou verontschuldigen voor de apartheid, en hij veroordeelde de naar zijn mening 'heftige en genadeloze aanval op de Afrikaner' door de nieuwe regering. Botha, die in 1978 premier was geworden en in 1984-'89 president was geweest, maakte deze opmerkingen in een schriftelijke verklaring die na een privé-ontmoeting met aartsbisschop Desinond Tutu, voorzitter van de Commissie van Waarheid en Verzoening, werd uitgegeven.

Botha, die hardnekkig had geweigerd voor de commissie te verschijnen. verklaarde dat hij nooit betrokken was geweest bij 'regelrechte moord', maar gaf toe dat 'tijdens het conflict in het verleden momenten kunnen zijn geweest waarop mensen de grenzen van hun gezag hebben overschreden'. In zijn tien pagina's tellende verklaring zei hij dat verzoening alleen kon worden bereikt door 'het boek over het verleden te sluiten'.

Tutu had eerder gedreigd uit de commissie te treden als het regerende Afrikaans Nationaal Congres (ANC) zou weigeren amnestie te vragen voor schendingen van de mensenrechten in het verleden.

Op 4 november had Tutu het door de belangrijkste juridische adviseur van het ANC, Mathews Phosa, uitgesproken standpunt afgewezen, dat oud-guerrillastrijders van het ANC niet om amnestie hoefden te vragen, omdat hun strijd tegen de apartheid een 'rechtvaardige oorlog' was geweest. De crisis werd op 10 november bezworen. toen Tutu een ontmoeting had met een hoge ANC-delegatie en de afspraak werd gemaakt dat anti-apartheidsactivisten amnestie zouden vragen, ofschoon de delegatie volhield dat 'verzoening niet vereist dat we de morele legitimiteit en juistheid' van hun strijd 'zouden moeten ontkennen of in twijfel trekken'.

Verlenging amnestie

Op 13 december verlengde president Nelson Mandela de termijn waarin verzoeken om amnestie konden worden gedaan, en stelde hij een nieuwe tijdslimiet vast voor indiening van deze verzoeken bij de Commissie van Waarheid en Verzoening.

Mandela maakte bekend dat de Waarheidscommissie amnestieverzoeken in overweging zou nemen van personen die politieke misdrijven hadden gepleegd tot en met 10 mei 1994, de dag waarop hij was beëdigd als president. Mandela noemde dit één van de moeilijkste besluiten die hij had moeten nemen. De vorige tijdslimiet was 6 december 1993 geweest, de datum waarop de uit meerdere partijen bestaande multiraciale Uitvoerende Overgangsraad (Transitional Executive Council, TEC) was ingesteld om toezicht te houden op de democratische verkiezingen in april 1994.

Mandela zei dat hij met de verlenging akkoord was gegaan na verzoeken van de vice-voorzitter van de commissie, Alex Boraine, en commissielid generaal (bd) Constand Viljoen, die hem ervan

Vice-voorzitter van de Commissie van Waarheid en Verzoening Alex Boraine (l.) en commissielid Man- Burton (m.). *Foto EPA*

hadden overtuigd dat hierdoor 'natievorming en verzoening verder zullen worden versterkt'. Viljoen, leider van het rechtse Vrijheidsfront en vroegere commandant van de Zuid-Afrikaanse Verdedigingsmacht, gaf later toe dat hij kort vóór mei 1994 samen met anderen een staatsgreep had beraamd.

De uiterste datum voor het indienen van verzoeken bij de Waarheidscommissie werd verschoven naar 10 mei 1997. De eerdere deadline was gesteld op 14 decembe middernacht. In de 48 uur voorafgaand aan de bekendmaking door Mandela was de Waarheidscommissie overstelpt met verzoeken. Op 12 december bevestigde het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) dat het 300 verzoeken van leden had verzonden en dat er nog eens minstens zestig zouden volgen. Hieronder bevonden zich verzoeken van minister van defensie Joe Modise en zijn plaatsvervanger Ronnie Kasrils, evenals die van minister van veiligheidszaken Sydney Mufumadi, minister van PTT en omroep Jay Naidoo en minister van transport Mac Maharaj. Het Pan-Afrikaanse Congres (PAC) maakte bekend dat ten minste 600 van zijn leden, onder wie het gehele 'opperbevel' van zijn gewapende vleugel, het Azaniaanse Volksbevrijdingsleger (APLA), verzoeken hadden ingediend. Oud-minister van recht en orde Adriaan Vlok was het enige lid van de voormalige NP- regering dat een verzoek had ingediend, hoewel ten minste vijftig verzoeken werden verwacht van hoge politiefunctionarissen uit het tijdperk van de apartheid. Naar werd aangenomen bevonden zich onder de amnestie-aanvragers geen vooraanstaande leden van de Inkatha Vrijheidspartij, hoewel een klein aantal Inkatha-leden om amnestie had verzocht.

Op 10 december verleende de Waarheidscommissie amnestie aan voormalig politiechef Brian Mitchell, die een gevangenisstraf van dertig jaar uitzat voor de moord op elf zwarte begrafenisgangers in december 1988 (zie pag 781/3-'92).

Moordenaars Biko leggen bekentenis af

Op 28 januari 1997 bevestigde de Commissie van Waarheid en Verzoening, die een onderzoek instelde naar de politieke misdrijven die veiligheidspolitie en de oppositie hadden begaan tijdens het apartheidsregime, krantenberichten dat vijf voormalige agenten van de veiligheidspolitie de moord op de vooraanstaande zwarte activist Steve Biko in 1977 hadden bekend (zie pag. 690/2-'77) en formeel een verzoek tot amnestie hadden ingediend.

Biko's dood in een politiecel had een storm van protesten uitgelokt in Zuid-Afrika en de rest van de wereld Algemeen nam men aan dat hij was mishandeld en gemarteld tijdens ondervragingen op het hoofdbureau van politie van Port Elizabeth voordat hij naakt in de achterbak van een politiewagen naar Pretoria werd gereden, waar hij overleed De omstreden uitslag van een twee weken durend onderzoek naar zijn dood luidde dat de zware hoofdletsels die Biko had opgelopen, per ongeluk waren veroorzaakt toen de politie hem in bedwang probeerde te houden

Op 28 januari verzocht François van der Merwe, een advocaat die namens de vijf agenten optrad, om begrip voor zijn cliënten. Hij verklaarde dat 'zij hadden gehandeld in de overtuiging dat zij een systeem beschermden' en dat zij hadden gewerkt 'binnen de cultuur van de toenmalige regering'. Hij zei dat zij amnestie wilden in ruil voor volledige openheid van zaken over Biko's dood. Zijn cliënten waren de voormalige commandant van de veiligheidspolitie van Oostkaap, kolonel (bd)Harold Snyman, luitenant-kolonel (bd) Giddeon Niewoudt, adjudant (bd) Ruben Marx, kapitein (bd) Daantjie Siebert en adjudant (bd)Johan Beneke.

De commissie beschouwde hun amnestieverzoek als een 'belangrijke doorbraak' en was van mening dat het een bevestiging was van haar stelling dat zij over betere middelen beschikte dan gewone rechtbanken om tijdens het apartheidsbewind begane misdaden aan te pakken. De familie van Biko zou echter boos zijn over de mogelijkheid dat Steve's moordenaars ongestraft zouden kunnen blijven. Samen met anderen had de familie in 1996 vergeefs een verzoek ingediend bij het Constitutionele Hof om de commissie haar bevoegdheid te ontnemen amnestie te verlenen. Als argument daarvoor hadden zij aangevoerd dat de bevoegdheid om schenders van de mensenrechten te vrijwaren tegen vervolging en schadevergoedingseisen, betekende. dat hun de mogelijkheid werd ontzegd hun recht bij een gewone rechtbank te halen (zie pag. 571/2-'96).

BENOEMING OPPERRECHTER

Op 23 oktober 1996 bevestigde Mandela de benoeming van Ismail Mahomed tot opperrechter. Mahomed zou in 1997 Michael Corbett in deze functie opvolgen. De benoeming was gedaan op aanbeveling van de Judicial Service Commission (JSC) die met 15 stemmen vóór en één stem tegen ermee akkoord was gegaan dat Mahomed de eerste niet-blanke op deze post zou worden.

De benoeming was enigszins omstreden Er waren twee kandidaten geweest, Mahomed (de vice-voorzitter van het Constitutionele Hof) en Hennie van Heerden (een blanke rechter bij een Hof van Beroep met de langste staat van dienst in het land) Mahomed was door de gevestigde rechterlijke klasse enigszins onder druk gezet zich terug te trekken ten gunste van Van Heerden Mandela had eerder gebroken met de traditie door steun uit te spreken voor Mahomed, voordat de JSC haar aanbeveling had gedaan De benoeming werd van cruciaal belang beschouwd door waarnemers, die opmerkten dat het vertrouwen van het volk in het strafrechtelijk systeem moest worden versterkt, vooral nu Malan was vrijgesproken

VEROORDELING DE KOCK

Eugene de Kock, de oud-kolonel van politie die in augustus schuldig was bevonden aan 89 aanklachten, waaronder moord, wapensmokkel en fraude, werd op 30 oktober door het Hooggerechtshof van Pretoria veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee maal levenslang wegens moord en samenzwering tot moord, van vijf keer twintig jaar wegens vijf andere moorden en tot straffen van twee tot twintig jaar voor elk van de 83 andere aanklachten (zie pag. 851/1 e.v.-'96). De straffen dienden gelijktijdig te worden uitgezeten.

NIEUWE GRONDWET ONDERTEKEND

Op 11 oktober keurde de Constitutionele Assemblee (die uit beide Kamers van het parlement bestond) de laatste amendementen op de nieuwe grondwet goed. In de wijzigingen, die met 369 stemmen vóór, één stem tegen, en acht stemonthoudingen werden goedgekeurd, werd rekening gehouden met het bezwaar dat het Constitutionele Hof in september hadgemaakt (zie pag. 851/3-'96).

De wijzigingen werden niet gesteund door Inkatha die weliswaar had afgesproken op 1 oktober na een afwezigheid van achttien maanden terug te keren in de Constitutionele Assemblee (zie pag. 630/1-'95 en 852/1-'96), maar die zich op 7 oktober weer had teruggetrokken. Inkatha verklaarde toen dat ze overwoog opnieuw internationale bemiddeling te eisen in een poging meer macht voor traditionele leiders te verkrijgen.

President Nelson Mandela ondertekent op 10 december 1996 in Sharpeville de nieuwe grondwet. terwijl de voorzitter van de Constitutionele Assemblee. Cyrill Ramaphosa. over zijn schouder meekijkt. Foto *EPA*

Op 10 december ondertekende president Mandela de nieuwe grondwet die in 1999 van kracht zou worden. De plechtigheid vond plaats in Sharpeville, waar in 1960 veiligheidstroepen 69 zwarte demonstranten hadden gedood (zie pag. 15375-'60).

Het definitieve document was het resultaat van intensieve onderhandelingen die in 1990 waren begonnen met de opening van multilaterale besprekingen over de opheffing van de apartheid. In de nieuwe grondwet, die als één van 's werelds meest liberale werd gezien, waren de voornaamste beginselen van de bestaande interim-grondwet opgenomen, die in 1993 was goedgekeurd om het land door de overgangsperiode van apartheid naar democratie te loodsen (zie pag. 63 e.v.-'94). De nieuwe grondwet was in mei 1996 goedgekeurd door de Constitutionele Assemblee ((ziepag. 372/3 e.v.-'96).

LIBERALISERING ABORTUSWETGEVING

Op 31 oktober nam de Nationale Assemblee een wet aan die de abortuswetgeving van het land van één van de strengste tot een van de meest liberale van de wereld maakte. De nieuwe wet, die naar verwachting op 3 november zou worden goedgekeurd door de Senaat, voorzag in de mogelijkheid van abortus op verzoek binnen de eerste twaalf weken van de zwangerschap en in bepaalde omstandigheden tot de twintigste week.

Tot dusver was abortus alleen toegestaan geweest in geval van verkrachting of incest. of als het leven van de vrouw in gevaar was. Ieder jaar werden ongeveer 1.000 legale abortussen uitgevoerd. maar hadden bijna 50.000 vrouwen een behandeling in het ziekenhuis nodig na een illegale abortus Christelijke en moslim-groeperingen waren tegen de veranderingen

BESTUUR VRIJSTAAT TREEDT AF

Op 4 november besloten Premier Patrick Lekota 'de Verschrikkelijke' (ANC) en het gehele Uitvoerende Comité van de provincie Vrijstaat af te treden na beschuldigingen van corruptie en nepotisme. Het provincieparlement zou een nieuwe premier kiezen. Vicepresident Thabo Mbeki benoemde op 20 november Ivy Matsepe-Cassburri tot opvolger van Lekota.

ARRESTATIE DADERS BOMAANSLAGEN

Op 6-7 januari 1997 arresteerde de politie drie blanken in verband met drie bomaanslagen op 5 januari in Rustenburg, 160 km ten noordwesten van Johannesburg. De bommen vernielden een moskee en een postkantoor van moslims. De drie mannen waren Abraham Myburgh. Jan de Wet en Nicholas Barnard. Alle drie waren ze lid van de Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB). In maart 1996 waren ze uit de gevangenis ontsnapt waar ze in afwachting waren van hun veroordeling voor twintig aanklachten wegens moord en 46 aanklachten wegens poging tot moord, die verband hielden met een reeks bomaanslagen in 1994 (zie pag. 571/3 e.v.-'96).

De politie bracht de explosies in verband met een aanslag op 24 december op een supermarkt in Worcester,in de buurt van Kaapstad. Op 3 januari eisten de Boeren Aanvalstroepen (BAT),een tot dan toe onbekende groepering, de verantwoordelijkheid op voor het incident en waarschuwden dat 'voor iedere vermoorde boer honderden van jullie antichristenen door onze hand zullen sterven'.

AFTREDEN INKATHA-LEIDERS

De Inkatha Vrijheidspartij raakte op 27 januari in beroering doordat drie hoge functionarissen aftraden: de eerste was Frank Mdlalose, de nationale voorzitter van de partij en premier van de provincie Kwazulu-Natal, de tweede Ziba Jiyane, secretaris-generaal van de partij, en de derde Musa Myeni, Inkatha-leider in het parlement van Gauteng. Zij traden af tijdens eenvijftien uur durende vergadering van de nationale partijraad. De drie werden beschouwd als gematigd. Hun vertrek volgde op aanhoudende berichten over spanningen met Inkatha-president en minister van binnenlandse zaken Chief Mangosuthu Buthelezi.

Ben Ngubane. minister van financiën van Kwazulu-Natal, werd tijdelijk benoemd tot nationaal voorzitter. Verder werd verwacht dat hij Mdlalose zou opvolgen als premier van de provincie. Hoewel werd aangenomen dat Jiyane zou aanblijven tot juli, zouden zijn dagelijkse werkzaamheden worden overgenomen door zijn tweede man Zakhele Khumalo. de leider van een trouwe schare aanhangers onder de Inkatha-traditionalisten. In oktober was Khumalo samen met oud-minister van defensie Magnus Malan vrijgesproken van beschuldigingen van moord op aanhangers van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) in 1987 (zie boven).

Sommige waarnemers waren van mening dat het aftreden van de drie Inkatha-leiders een bedreiging vormde voor het broze vredesproces in Kwazulu-Natal. Eerder die maand zou het ANC een speciale amnestieregeling hebben voorgesteld voor de plegers van politiek geweld in de roerige provincie. Volgens persberichten op 6 januari had het ANC het voorstel voorgelegd aan president Nelson Mandela. Hierin werd onder meer voorgesteld de amnestiedeadline voor onder het apartheidsregime begane politieke misdrijven ook te laten gelden voor na 10 mei 1994 gepleegde politieke delicten (zie boven). Op 8 januari verwierp Buthelezi echter de regeling omdat ze volgens hem de persoonlijke schuld en politieke verantwoordelijkheid 'versluierde'. Hij zei dat amnestie 'onverenigbaar' was met de situatie in het gebied waar de oorlog voortduurde.

BETREKKINGEN MET CHINA, TAIWAN EN DE VS. VOLLEDIGE DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET CHINA

Op 27 november 1996 maakte president Nelson Mandela bekend dat Zuid-Afrika vanaf eind december 1997 de diplomatieke betrekkingen met Taiwan zou verbreken en volledige diplomatieke betrekkingen met China zou aanknopen (zie pag. 140/2-'97). Mandela zei niet te verwachten dat de andere betrekkingen met Taiwan door deze verandering zouden worden geschaad. Taiwan zei het besluit te betreuren en vroeg Zuid-Afrika om zich opnieuw hierover te beraden.

In een toelichting zei Mandela dat het niet langer 'realistisch' was China te negeren. Hij verwees naar het feit dat China het volkrijkste land ter wereld was, een economische groei had van tien procent per jaar en een permanent

lid was van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties Hij voegde eraan toe dat het hem 'zeer spijt' de banden met Taiwan te moeten opzeggen Hij dankte de Taiwanezen voor hun bijdrage aan de economische opbouw van Zuid-Afrika en de politieke steun in de overgang van apartheid naar democratie Hij bood Taiwan als troost het onderhouden van een 'constructieve niet-diplomatieke relatie' aan.

Diplomatieke betrekkingen met Taiwan verbroken

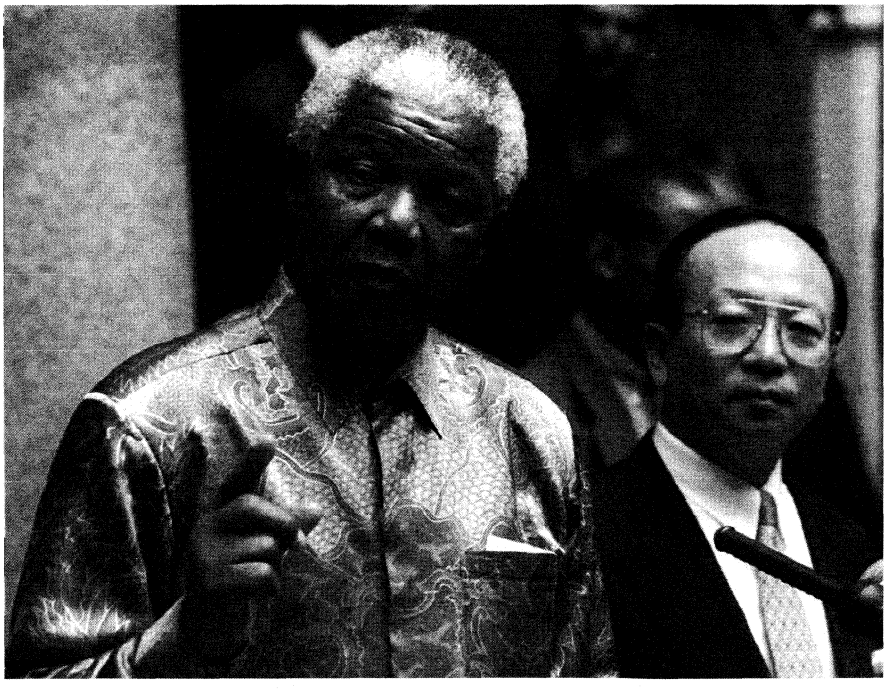
Op 1 december voerde de Taiwanese minister van buitenlandse zaken, John Chang Hsiao-yen, in Zuid-Afrika, besprekingen met president Mandela. De president verklaarde dat Zuid-Afrika erop was gebrand zijn bet ekkingen met Taiwan op het hoogst mogelijke niveau te handhaven, ondanks de verbreking van de officiële diplomatieke betrekkingen. Deze verzekeringen ten spijt maakte Chang op 5 december bekend dat de Taiwanese ambassadeur werd teruggeroepen en dat de meeste Taiwanese hulpprojecten alsmede het merendeel van de 36 verdragen en overeenkomsten tussen de twee landen met onmiddellijke ingang werden opgeschort. Hij zei dat deze pas dan zouden worden hervat als overeenstemming zou zijn bereikt over een formule voor nieuwe betrekkingen.

VS dreigt hulp te staken bij levering wapens aan Syrië

Op 14 januari 1997 reageerde Zuid-Afrika verbolgen op dreigementen van de VS dat het de hulp zou stopzetten als de regering wapens zou verkopen aan Syrië. Parks Mankahlana, een woordvoerder van het bureau van de president, noemde de VS een 'dwingeland' en verklaarde: 'Wij zijn een soeverein land en vinden het niet prettig dat tegen ons wordt geschreeuwd'. Zijn commentaar was een reactie op opmerkingen van een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Nicholas Burns. Deze zei op 13 januari dat de VS zich ernstig zorgen maakte over een mogelijke verkoop van wapens aan Syrië, een 'land dat het terrorisme steunt'. De Zuid-Afrikaanse regering had zich in december voor het eerst gebogen over Syrië's verzoek een vuurgeleidingssysteem voor tanks te kopen van naar schatting R 3 mrd ($1 = R4,68 op 10 januari). Functionarissen benadrukten echter dat geen besluit was genomen.

De rel kwam op een moment dat de spanningen tussen Zuid-Afrika en de VS opliepen, omdat Mandela weigerde de banden te verbreken met landen als Cuba en Libië, die het ANC hadden gesteund tijdens de strijd tegen het apartheidsbewind.

(Vor.ber.pag. 847/3 e.v.-1996)

President Nelson Mandela (l.) geeft up 4 december 1996 een persconferentie in de Union Buildings te Pretoria in het bijzijn van de Taiwanese minister van buitenlandse zaken John Chang Hsiao-yen. Foto EPA

EGYPTE

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. IMF-LENING. SCHULDENVERMINDERING

Op 11 oktober 1996 hechtte het IMF zijn goedkeuring aan een overbruggingskrediet x-an twee laar ter waarde van 271, 4 mln Speciale Trekkingsrechten (circa $ 391 mln) Deze goedkeuring maakte de weg vrij voor de voltooiing van een plan voor schuldenherschikking waarover in 1991 een principeovereenkomst was bereikt tussen Egypte en de Club van Parijs van crediteurenlanden (zie onder)

Het IMF-krediet werd allerwegen gezien als een blijk van waardering voor het economische beleid van premier Kamal Ahmed Ganzouri die, sinds hij in januari was aangetreden (zie pag. 287/1-'96), grote vaart had gezet achter het privatiseringsbeleid. Op 1 oktober had hij de laatste hindernis voor het tot stand komen van de goedkeuring uit de weg geruimd door de invoerrechten met zo'n 25 procent te verlagen. Het IMF had ook waardering voor de inspanningen sinds 1991, die er toe hadden geleid dat de verhouding van Egypte's buitenlandse schuld tot het BBP was teruggebracht van 75 tot 47 procent en de verhouding van rentebetalingen tot inkomsten op de lopende rekening van de betalingsbalans van 14 tot 11 procent.

Het nieuwe programma beoogde o.m. een verdere privatisering in 1996-'98, alsmede een reële toename van de groei van het BBP tot circa 5 procent in 1997-'98, een verdere reductie van de inflatie tot circa 6 procent en een toename met 2,5 procent van de spaartegoeden. De doelstellingen moesten wo den bereikt door het begrotingstekort, dat in 1995-'96 1,3 procent van het BBP bedroeg, terug te brengen tot 1,1 procent in 1996-'97.

Een uitgebreide financieringsfaciliteit voor drie jaar die in september 1993 door het IMF was toegekend (zie pag. 66/1-'94), was inmiddels verlopen zonder dat er gebruik van was gemaakt.

Schuldenvermindering

De goedkeuring van het overbruggingskrediet door het IMF leidde automatisch tot het derde en laatste deel van de schuldenvermindering, ter waarde van $ 4,2 mrd, in het kader van de schulden-

Reddingswerkers doorzoeken op 28 oktober 1996 de resten van het een dag eerder Ingestorte flatgebouw in Heliopolis Foto EPA

herschikkingsovereenkomst die in 1991 was gesloten met de Club van Parijs (zie pag. 554/3-'91) en waarbij in totaal zo'n $ 11 mrd aan schulden was kwijtgescholden, bijna de helft van de destijds op $20 mrd geschatte Egyptische buitenlandse schuld.

Op 17 oktober bevestigden regeringsfunctionarissen dat het laatste deel van de schuldenvermindering inderdaad had plaatsgevonden. Deze schuldenverlichting had reeds medio 1994 van kracht moeten worden, maar was opgeschort omdat de regering niet aan dc strikte eisen had kunnen voldoen die door het IMF waren gesteld (zie voor het tweede deel van de schuldenverlichting, in september 1993, pag. 66/1-'94).

FLATGEBOCW INGESTORT

Op 27 oktober kwamen in Heliopolis, een buitenwijk van Cairo. naar werd gevreesd meer dan 150 mensen om het leven, toen een 11 verdiepingen tellend flatgebouw instortte. In verband hiermee werden een bouwondernemer en een ingenieur aangehouden, die volgens de politie verantwoordelijk zouden zijn voor het verzwakken van het flatgebouw omdat zij bij de renovatie van een flat opdracht hadden gegeven bepaalde muren weg te halen.

ARRESTATIE DUIVELAANBIDDERS

Eind januari 1997 werden ongeveer 43 jongeren gearresteerd op beichuldiging van godsdienstminachting, een misdaad waarop maximaal drie jaar gevangenisstraf stond Nog eens 31 personen werden gearresteerd, maar op borgtocht vrijgelaten De meeste arrestaties werden verricht in Cairo De arrestanten zouden liefhebbers van heavy metal-muziek zijn In plaatselijke kranten werd bericht dat zij regelmatig zouden hebben deelgenomen aan duivelsrituelen die volgens de politie hadden plaatsgevonden op het Gemenebest-kerkhof in de voorstad Heliopolis

START IRRIGATIEPROJECT

Op 9 januari 1997 gaf president Hosni Mubarak het startschot voor een project ter waarde van $810 mln voor de irrigatie van 1.234.568 ha woestijngebied met water uit het Xasser-meer in Zuid-Egypte. Buitenlandse investeerders zouden worden uitgenodigd te participeren in de verschillende stadia van het project.

(Vor.ber.pag. 787/2 e.v.-1996)

ISRAËL

AANMOEDIGINGSPREMIES VOOR KOLONISTEN

Op 13 december 1996 hechtte het kabinet zijn goedkeuring aan een plan extra geld beschikbaar te stellen voor de 150.000 Israëlische kolonisten op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. Volgens dit plan zouden alle kolonisten de 'prioriteit A-status krijgen, waardoor ze aanspraak konden maken op bepaalde belastingvoordelen en overheidssubsidies. Regeringsfunctionarissen zouden hebben gezegd dat werd gehoopt dat het aantal kolonisten door de premies zou toenemen tot meer dan 500.000 in het jaar 2000.

Palestijnse leiders veroordeelden het besluit. De Palestijnse minister van lokaal bestuur Saib Urayqat noemde het op 13 december 'een ernstig besluit met ernstige gevolgen; het is een besluit een einde te maken aan het vredesproces'.

ALGEMENE STAKING

Op 26 december organiseerde de machtige Israëlische vakbondsfederatie Histadrut een reeks ambtenarenstakingen in het gehele land uit protest tegen regeringsvoorstellen ca $ 2,15 mrd op de overheidsuitgaven te bezuinigen De protesten liepen uit op een algemene staking op 30 december, waaraan circa 250 000 ambtenaren deelnamen
Premier Benjamin Netanyahu veroordeelde de algemene staking op 30 december Hij noemde de staking 'overduidelijk politiek, onverantwoordelijk en totaal ( ) ongerechtvaardigd

VEROORDELING IN VERBAND MET BOMAANSLAG LONDEN

Op 11 december bevond een Britse rechtbank de Palestijnen Jawad Botmeh en Samar Alami schuldig aan twee bomaanslagen op Israëlische doelen in Londen in juli 1994 (zie pag. 291/2-'95). Twee andere beklaagden werden op alle punten vrijgesproken. Op 16 december werden Botmeh en Alami tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Na hun vrijlating zouden ze het land moeten verlaten.

HERVATTING DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN NET NIGER

Op 28 november hervatte Israël zijn diplomatieke betrekkingen met Niger die in 1973 waren verbroken (zie pag. 197/2-'73).

BEGROTING 1997 GOEDGEKEURD

Op 1 januari 1997 hechtte de Knesset zijn goedkeuring aan de begroting voor 1997 (zie voor begroting van1996 pag. 211/3 e.v.-'96).Volgens de *Financial* Times van 2 januari behelsde de begroting een besnoeiing op de uitgaven van NIS 4,8 mrd en een stijging van de inkomsten met NIS 2,4 mrd ($ 1 = NIS 3,25 op 31 december 1996). In het artikel werd minister van financiën Dan Meridor geciteerd, die had verklaard dat de begroting de basis vormde voor de vermindering van het begrotingstekort tot 2,8 procent van het BBP in 1997. Naar verwachting zou het begrotingstekort in 1996 4 a 4,5 procent van BBP bedragen.

CORRUPTIEBESCHLLDIGINGEN I.V.M. BENOEMING PROCUREUR-GENERAAL. BENOEMING ANDERE PROCUREUR-GENERAAL

Op 26 januari maakte het ministerie van justitie bekend dat een officieel politie-onderzoek zou worden ingesteld naar corruptiebeschuldigingen in verband met de benoeming van Roni Bar-On tot procureur-generaal.

V.l.n.r.:Roni Bar-On, genomineerd als procureur-generaal, Avigdor Lieberman. hoofd van de staf van premier Netanyahu, onbekend, Shas-leider Aryeh Der'i, en burgemeester van Jeruzalem. Ehud Olmert. bijeen op 21 januari 1997. Foto EPA

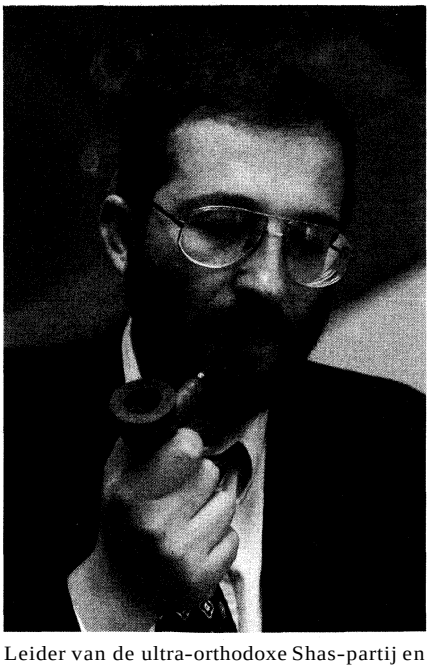
Bar-On, een weinig bekende advocaat en lid van het centrale comité van de regerende Likoed-partij, was op 10 januari benoemd tot opvolger van Michael Ben-Yair. Hij trad echter binnen twaalf uur af na beschuldigingen dat hij niet geschikt was voor de functie. In de *Independent* van 27 januari werd bericht dat de benoeming van Bar-On met 'verbijstering en hoongelach' was ontvangen door de juridische wereld en vooraanstaande rechters. In vele krantenartikelen stond dat Bar-On een zware gokker zou zijn. Hij was aanbevolen voor de functie door Tzahi Hanegbi, die Ya'akov Neeman was opgevolgd als minister van justitie na diens aftreden in augustus 1996 (zie pag. 790/1-'96).

Het officiële onderzoek volgde op beschuldigingen die op 22 januari waren geuit in een programma van het tv-station Kanaal 1, dat deel uitmaakte van de onafhankelijke, maar uit de publieke middelen gefinancierde staatsomroep. Volgens Kanaal 1 had Shas, de grootste ultra-orthodoxe partij in de door de Likoed geleide coalitieregering, gedreigd haar steun voor een hergroepering van de Israëlische troepen in de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever in te trekken, als haar kandidaat Bar-On niet zou worden benoemd tot procureur-generaal. In het tv-programma werd verder beweerd dat Bar-On had toegezegd in die functie strafvermindering te arrangeren voor Shas-leider en oud-minister van binnenlandse zaken Aryeh Der'i, die in afwachting was van een proces wegens het aannemen van steekpenningen en fraude (zie pag. 720/1-'93 en 69/2-'94). Premier Benjamin Netanyahu ontkende met kracht de beschuldigingen van Kanaal 1.

Op 29 januari bekrachtigde de regering de benoeming van Elyaqim Rubinstein tot procureur-generaal.

PROCES TEGEN OLMERT

Op 14 januari werd in Tel Aviv het proces geopend tegen burgemeester Ehud Olmert van Jeruzalem. Olmert, een trouwe politieke bondgenoot van Netanyahu, werd beschuldigd van illegale financiering van de verkiezingscampagne in 1988, toen hij penningmeester van de Likoed-partij was geweest.

Leider van de ultra-orthodoxe Shas-partij en oud-minister van binnenlandse zaken Aryeh Der'i. Foto EPA

Olmert ontkende betrokken te zijn geweest bij een zogenaamd public-relationsbureau dat in werkelijkheid zou zijn opgericht om illegale donaties van het bedrijfsleven aan de Likoed-partij te innen en te verdoezelen

REGERINGSWIJZIGING

Op 15 januari maakte Benjamin Begin (Likoed) zijn aftreden als minister van wetenschap en technologie bekend uit protest tegen het regeringsbesluit het Israëlisch-Palestijnse akkoord over de terugtrekking van Israël uit Hebron goed te keuren.

BOMAANSLAGEN IN TEL AVIV

Op 9 januari 1997 werden bij bomaanslagen in het centrum van Tel Aviv minstens dertien mensen gewond, van wie twee ernstig. Twee zelfgemaakte, met spijkers gevulde bommen, die waren verborgen in vuilnisbakken, kwamen tot ontploffing in een stadswijk waar duizenden buitenlandse werknemers woonden.

Geen enkele groepering eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslagen, maar volgens de Israëlische politie waren er duidelijke aanwijzingen dat het ging om een actie van Arabische terroristen. Dit werd echter op 10 januari betwist door de Palestijnse minister van justitie Furayh Abu Middayn, die verklaarde dat 'deze aanslagen alleen maar Netanyahu in de kaart speelden'. Dezelfde dag werd in de *Independent* gesuggereerd dat de explosies verband zouden houden met een vete in de onderwereld.

(Vor.ber.pag. 788/2 e.v.-1996)

LIBANON

NIEUW KABINET. BERRI OPNIEUW PARLEMENTSVOORZITTER. REGERINGSVERKLARING

Na de algemene verkiezingen van augustus-september 1996 (zie pag. 860/2 e.v.-'96) nodigde president Elias Hraoui demissionair premier Rafiq al-Hariri op 24 oktober 1996 formeel uit een nieuw kabinet te vormen. Hierop knoopte Hariri onmiddellijk onderhan-

delingen aan met politieke leiders over de sanienstelling van een nieuwe regering

Op 7 november benoemde president Elias Hraoui per decreet een nieuw kabinet De vorming van het kabinet was vertraagd door onenigheid tussen Hariri, Hraoui en Nabih Berri, de voorzitter van de Nationale Assernblee, over de verdeling van de portefeuilles De formatie van het kabinet kon pas worden afgerond na intensieve besprekingen met hoge Svrische regeringsfunctionarìssen, onder mie president Hafez al-Assad

Samenstelling nieuwe kabinet

In het nieuwe kabinet waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Premier. financiën. PTT - Rafiq al-Hariri+: vice-premier. binnenlandse zaken - Michel al-Murr; justitie - Bahij Tabbarah; vluchtelingenzaken - Walid Joumblatt; nationale defensie - Muhsin Dallul; landbouw - Shawqi Fakhuri: arbeid - Asad Hardan; buitenlandse zaken - Faris Buwayz; water en elektriciteit - Elie Hobeika; volksgezondheid - Soleiman Frangié*: Libanezen in het buitenland - Talal Arslan': industrie en olie - Shahi Barsumian: transport - Umar Misqawi: toerisme - Nicholas Fattush; bestuurlijke hervormingen - Bisharah Mirhij*; huisvesting en cooperaties - Mahmud Abu Hamdan; gemeente- en plattelandszaken - Hagop Yarwan Demerdjian: nationaal onderwijs, jeugd en sport - Jean Oheid*: economie en handel - Yassine Jaber: openbare werken - Ali Harajli; cultuur en hoger onderwijs - Fawzi Habish*: voorlichting - Basem al-Sabaa*; milieu - Akram Chehayeb*, sociale zaken - Ayyoub Hamid*; beroepsonderwijs en technisch onderwijs - Farouk Berbeer*.

Staatsministers: industriële aangelegenheden - Nadim Salem+; financiën - Fuad Sinyurah; zonder portefeuille - Michel Iddih+; zonder portefeuille - Elias Hana*; zonder portefeuille - Ghazi Sayfuddine*.

* Nieuwe benoeming
+ Gewijzigde portefeuille

Hoewel enkele nieuwe ministers werden benoemd, bleef de samenstelling van de nieuwe regering grotendeels ongewijzigd en waren er geen rivalen van Hariri in opgenomen. Druzenleider Walid Joumblatt (minister van vluchtelingenzaken) had zich naar verluidt echter woedend uitgelaten over de benoeming van zijn Druzenrivaal Talal Arslan.

Berri opnieuw parlementsvoorzitter

Op 22 oktober kwam de nieuwe Nationale Assemblee voor het eerst bijeen. Nabih Berri. de leider van de sjiitische Amal. werd herkozen als voorzitter van de Assemblee, een post die samen met het president- en premierschap het meest machtige politieke ambt in het land vormde

Regeringsverklaring

Op 19 november zette premier Hariri in de Nationale Assemblee de plannen voor het nieuwe iegeririgsbeleid uiteen De regering zou zo zei hij zich blijven inzetten voor economisch herstel en voor Set recht van Libanon de door Israël bezette Zuid-Libanese gebieden te bevrijden Hij maakte bekend dat hij een afzonderlijk ministerie van industrie in het leven zou roepen om recht te doen aan de belangrijke rol van de industriele sector in het versterken van de economie en het vergroten van de werkgelegenheid

ONTWIKKELINGEN M.B.T.'VEILIGHEIDSZOKE' ZCID-LIBANON

Op 24 oktober kwamen twee Israëlische soldaten om het leven, toen Hezbollah-strijders langs de kant van de weg een bom tot ontploffing brachten in de door Israël eenzijdig uitgeroepen 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon.

In dezelfde zone werd op 9 november één Israëlische soldaat gedood en raakten drie andere soldaten gewond bij een aanval van Hezbollah-strijders op een Israelische legerpost. Op 22 november werd in dat gebied een Israëlische soldaat gedood bij een gevecht met Hezbollah-strijders.

In december doodden Hezbollah-strijders drie Israëlische soldaten in de door Israël eenzijdig ingestelde 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon. Eén van de soldaten werd gedood op 7 december en de andere twee op 24 december.

Op 13 december werden voor het eerst sinds de Israëlische operatie 'Druiven der Gramschap' Katjoesja-raketten vanuit Libanon op Noord-Israël afgevuurd. Het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP) eiste de verantwoordelijkheid voor de aanval op, die weinig schade veroorzaakte.

De Israëlische brigadegeneraal Eli Amitai raakte op 14 december gewond toen een Israëlisch konvooi in de 'veiligheidszone' in een hinderlaag van Hezbollah liep. In het hierop volgende vuurgevecht kwamen twee Hezbollah-strijders om het leven. Als represaille voerde Israël een aantal luchtaanvallen uit op Hezbollah-doelen ten noordoosten van de 'veiligheidszone'

Op 8 januari 1997 kwam het in de door Israël ingestelde 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon tot een treffen tussen Hezbollah-strijders en Israëlische soldaten. Hierbij sneuvelden één Israëlische soldaat en drie Hezbollah-strijders. Bij een ander incident eerder die dag raakten drie Israëlische soldaten gewond. toen vlakbij een Israëlische patrouille een bom ontplofte.

Raketaanval vanuit Zuid-Libanon op Noord-Israël

Op 8 januari 1997 werd een Katjoesja-raket vanuit Zuid-Libanon afgevuurd op Noord-Israël. Niemand eiste de verantwoordelijk op voor de aanval, die een schending betekende van de door bemiddeling van de VS en Frankrijk in april 1996 tot stand gekomen 'bestandsafspraak' (zie pag. 578/2 e.v.-'96).Deze afspraak had een einde gemaakt aan de Israëlische operatie 'Druiven der Gramschap' in Libanon. Libanese functionarissen ontkenden dat de raket was afgevuurd door Hezbollah of Arnal, de twee belangrijkste organisaties binnen het zogeheten Libanese verzet. De Middle *East* International van 24 januari berichtte dat een 'geloofwaardige zondebok' was gevonden in twee Palestijnen, vermoedelijk leden van het Democratische Front voor de Bevrijding van Palestina (DFLP).Libanese militairen hadden hen in de omgeving van Tyrus aangehouden op verdenking van de raketaanval.

Bijeenkomst ILMG

Op 10 januari kwam de Toezichthoudende Groep (Israel-Libanon Monitoring Group, ILMG), die in april 1996 was opgericht om toezicht te houden op de naleving van de 'bestandsafspraak', in Naqurah bijeen om een onderzoek in te stellen naar de raketaanval. De ILMG, bestaande uit vertegenwoordigers van de VS, Frankrijk, Syrië, Libanon en Israël, veroordeelde de aanval en reageerde met instemming op maatregelen van de Libanese regering om herhaling van een dergelijke incident te voorkomen.

Op 30 januari werden in de 'veiligheidszone' drie Israëlische soldaten gedood en raakte een vierde soldaat gewond, toen Hezbollah-strijders een bom tot ontploffing brachten op het moment dat een patrouille passeerde.

MIDDEN-OOSTEN

Verliescijfers in 1996

De *Independent* van 2 januari 1997 berichtte dat in 1996 bij de strijd in Zuid-Libanon tussen Libanese verzetsstrijders enerzijds en Israëlische troepen en het aan Israël gelieerde Zuid-Libanese Leger (SLA) anderzijds 255 personen waren gedood onder wie 27 Israëlische militairen

Dit was het hoogste aantal Israelische doden dat in een jaar in Libanon was gevallen sinds 1985 toen 37 Israëlische militairen werden gesneuveld (in 1995 waren bij de guerrillastrijd in Libanon 201 personen om het leven gekomen, onder wie 21 Israëliërs). Behalve de 27 Israëlische slachtoffers omvatte het dodencijfer voor 1996 155 burgers, 54 guerrillastrijders (voornamelijk Hezbollah-leden), en negentien SLA-leden. De belangrijkste oorzaak van de stijging van het dodencijfer in 1996 was de Israëlische operatie Druiven der Gramschap. waarbij minstens 170 mensen, voornamelijk burgers, waren gedood (zie pag. 575/2 e.v.-'96).

BEZOEK HARIRI AAN VS

Medio oktober 1996 bracht premier Hariri een bezoek aan de Verenigde Staten voor besprekingen met president Bill Clinton en andere hoge regeringsfunctionarissen. Tijdens Hariri's bezoek beloofden Amerikaanse regeringsfunctionarissen zich te zullen inspannen voor de oprichting van een adviescommissie om bij te dragen aan de wederopbouw van Libanon.

CONFERENTIE 'VRIENDEN VAN LIBANON'

Tijdens een conferentie op 16 december 1996 in Washington zegde de internationale gemeenschap zo'n $ 3 mrd aan financiële hulp toe voor de wederopbouw van Libanon. Het voorstel voor de bijeenkomst van dertig donoren van de zogenaamde groep van 'Vrienden van Libanon' was voor het eerst gedaan na de Israëlische operatie 'Druiven der Gramschap' tegen Libanon in april (zie pag. 575/2 e.v.-'96).

De *Middle East International* van 20 december berichtte dat Libanese regeringsfunctionarissen verheugd waren over de resultaten van de conferentie, maar teleurgesteld waren dat de Verenigde Staten geen stappen had ondernomen het verbod op commerciële vluchten naar Libanon, dat reeds elf jaar van kracht was, op te heffen.

(Vorig.ber.pag. 859/1 e.v.-1996)

AZIË

CAMBODJA

AFSCHEIDING BINNEN RODE KHMER. ANDERE ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE BEWEGING

Begin augustus 1996 deed zich een splitsing voor binnen de Rode Khmer toen de tweede man van de beweging zich met twee militaire divisies afscheidde De regering probeerde te doen voorkomen alsof de afgescheiden divisies massaal overliepen naar haar kant maar eind augustus had de afgesplitste groep nog geen enkele steun beloofd aan de regering in Phriom Penh.

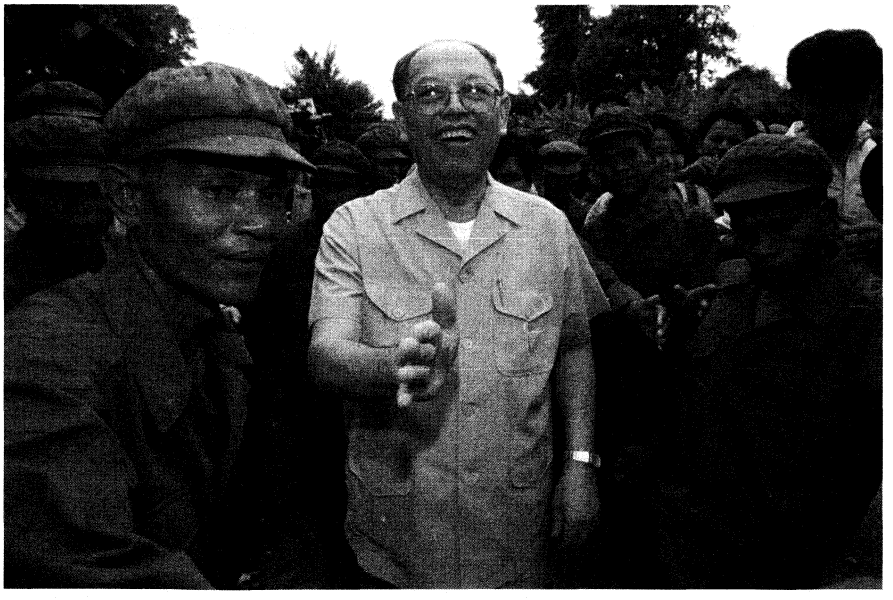
Het eerste teken van een breuk kwam op 7 augustus toen Rode Khmer-radio bekendmaakte dat Ieng Sary 'zichzelf had verkocht aan de alliantie en de communistische Vietnamese agressors'. Daaraan werd toegevoegd dat Ieng 'zwaar gestraft moet worden, omdat hij zich op gluiperige wijze heeft voorgedaan als een verzetsstrijder, terwijl hij in werkelijkheid een vijand van het gehele volk is'.

Ieng Sary was lange tijd beschouwd als de belangrijkste man van de Rode Khmer na zijn zwager Pol Pot. Hij was als vice-premier ook verantwoordelijk geweest voor het buitenlandse beleid van de in 1975 gevormde regering van Democratisch Cambodja (Rode Khmer; zie pag. 820/2 e.v.-'75 en 314 e.v.-'76). Hij was loyaal gebleven aan Pol Pot tijdens de drie roerige jaren van het bewind van de Rode Khmer en Pol Pot was loyaal aan hem gebleven Nadat de Rode Khmer-regering in 1979 door Vietnam ten val a a s gebracht, had Ieng zijn functies in de regering van de verdreven beweging behouden Kort na de val van hun bewind waren Ieng en Pol Pot wegens genocide bij verstek ter dood veroordeeld door de nieuwe Cambodjaanse regering

Op 8 augustus maakte tweede premier Hun Sen bekend dat de 450ste divisie (onder bevel van Sok Pheap) en de 415de divisie (onder bevel van Mit Chhien), die respectievelijk bij Phnum Malai en Pailin waren gelegerd, 'zich van de Rode Khmer hadden afgescheiden' en zich hadden aangesloten bij de koninklijke regering.

Phnum Malai en Pailin waren de twee belangrijkste bolwerken van de Rode Khmer langs de grens geweest. De twee divisies bestonden uit ca 3.000 strijders, ongeveer de helft van de strijdmacht van de Rode Khmer. In een uitzending op 8 augustus spraken zij bij monde van hun commandanten hun resolute steun uit voor 'oom Ieng Sary'.

De *Far Eastern Economic Review* van 29 augustus meldde dat Ieng Sary en de twee divisiecommandanten, die 'er duidelijk op gebrand zijn heer en meester te blijven' in het gebied rond Pailin en Phnum Malai, geen steun hadden toegezegd aan de regering en dat zij hun eigen politieke agenda bekendgemaakt hadden 'die niet veel verschilde van die van Pol Pot'. Volgens het artikel, waarin bronnen uit beide facties binnen de Rode Khmer

De overgelopen Rode Khmer-leider Ieng Sary baant zich een weg door een menigte van meer dan 120 journalisten na een persconferentie op 9 september 1996 in Phnom Malai. *Foto EPA*

werden aangehaald. had de breuk 'niets te maken met politiek' maar alles met de controle van winstgevende edelsteenmijnen rond Pailin In het artikel stond ook dat de regering onderhandelingen voerde met de opstandige leiders, onder wie Ieng Sary's zoon Savuth Volgens het artikel leek het erop dat Hun Sen, zelf een voormalig lid van de Rode Khmer, hen 'duidelijk graag in de armen wil sluiten', maar dat andere leden van de regering tegen afspraken met Icng waren

Op 7 november werden de in Pailin gelegerde troepen die zich van de Rode Khmer hadden afgescheiden, officieel in de koninklijke Cambodjaanse strijdkrachten opgenomen.

Amnestie voor Ieng Sary. Oprichting DNUM

Op 14 september had koning Norodom Sihanouk amnestie verleend aan Ieng Sary. De amnestie werd bekendgemaakt na gesprekken tussen Ieng Sary. andere overgelopen Rode Khmer-leden en regeringsfunctionarissen in Thailand. Ieng Sary had begin september een nieuwe organisatie opgericht, de Verenigde Nationale Democratische Beweging (DNUM).

Op 16 september verdedigde tweede premier Hun Sen in een toespraak de amnestie. Hij zei dat deze uitzicht bood op beëindiging van de burgeroorlog en op een unieke kans op vrede in Cambodja. Volgens hem verkeerde de Rode Khmer in verwarring en waren sommige regeringstroepen al van de frontlinie teruggetrokken en naar huis gestuurd. Hij benadrukte dat de amnestie niet gold voor andere Rode Khmer-leiders die zich schuldig hadden gemaakt aan genocide.

Op 9 september had Ieng Sary zijn eerste persconferentie gegeven. In zijn openingsverklaring zei hij dat hij 'vanaf de oprichtingsdag van de partij' in 1960 van mening had verschild met Pol Pot, die 'geen andere opvattingen tolereert dan die van hemzelf'. Hij verklaarde 'de democratie een warm hart toe te dragen' en 'altijd een gematigde lijn te hebben voorgestaan'. Hij beweerde als vice-premier van Democratisch Cambodja niet betrokken te zijn geweest bij belangrijke besluiten. Volgens hem was Nuon Chea de 'rechterhand' van Pol Pot geweest. Nuon Chea zou samen met Son Sen en diens vrouw Yun Yat alle besluiten van Pol Pot hebben uitgevoerd, waaronder 'het arresteren, opsluiten, folteren of ombrengen van iedereen die er andere ideeën op na hield of de vernietiging van iedereen die uit de gratie was. zoals de intelligentsia'.

De eerste premier van Cambodja en leider van het Funcinpec, prins Norodom Ranariddh, spreekt met verslaggevers op 17 november 1996 in Phnom Pcnh. *Foto EPA*

In de Far Eastern Econornic Review van 26 september werden Ieng Sary's uitlatingen weersproken. Uit 'beschikbare documenten' zou blijken dat hij 'een naaste medewerker' van Pol Pot was en diens beleid 'enthousiast steunde'. Ieng Sary zou in ieder geval direct verantwoordelijk zijn geweest voor het lot van diplomaten die onder hem werkten en eind jaren zeventig de dood werden ingestuurd. Van de ruim 1.000 Cambodjanen die terugkeerden uit het buitenland om in 1975-'76 te werken bij het ministerie van buitenlandse zaken van Democratisch Cambodja, bleven er slechts 200 inleven.

Drie Rode Khmer-strijders lopen over

Op 18 december liepen drie vooraanstaande figuren binnen de Rode Khmer over naar de regering. Ta Mut, zoon van de beruchte noordelijke bevelhebber Ta Mok, en twee broers van de vooraanstaande hardliner Son Sen, Ny Korn en Son Chhum, traden tijdens een plechtigheid die dag in de noordwestelijke stad Sampou Luon officieel toe tot de regeringsgelederen. De plechtigheid werd bijgewoond door tweede premier Hun Sen.

SPANNINGEN BINNEN DE REGERING. ZWAGER VAN HUN SEN VERMOORD

Op 19 november werd Kov Samuth, zwager van tweede premier Hun Sen, vermoord. Dit deed de al opgelopen spanning tussen Hun Sens CPP (Cambodjaanse Volkspartij) en haar coalitiepartner. het royalistische Funcinpec (Verenigd Nationaal Front voor een Onafhankelijk, Neutraal, Vreedzaam en Samenwerkend Cambodja) van eerste premier Norodom Ranariddh, nog verder toenemen.

Kov Samuth. een hoge functionaris van het ministerie van binnenlandse zaken. was doodgeschoten bij een restaurant in Phnoin Penh. De identiteit van de dader was onbekend. Later die dag opperde Hun Sen ten overstaan van verslaggevers dat de moord een reactie u-as op beschuldigingen van Kov Samuth tijdens een eerdere persconferentie dat de vooraanstaande oppositieleider Sam Rangsi deel uitmaakte van de Rode Khmer. en dat het Funcinpec zou hebben geprobeerd dit schandaal in de doofuot te stoppen.

Volgens de *Far* Eastern Econornic ***Re***view van 5 december breidde de door de moord veroorzaakte 'schade' zich snel uit naar de provincies en werden ijlings delegaties van de ministeries van binnenlandse zaken en defensie naar het noordwesten gestuurd om mogelijke botsingen tussen aanhangers van de CPP en het Funcinpec te voorkomen. Volgens het blad waren 'de hoopvolle verwachtingen' na de splitsing van de Rode Khmer in augustus 'bijna de bodem ingeslagen' en 'verdrongen' de CPP en het Funcinpec zich om afvallige Rode Khmer-strijders 'te ronselen' teneinde hun politieke en militaire positie te versterken.

Conflict over terugkeer tegenstander van Hun Sen

In december voerde een dreigende terugkeer van prins Norodoin Sereivut de

spanning tussen de CPP en het Funcinpec nog verder op Sereivut, een halfbroer van koning Norodom Sihanouk, was in december 1995 naar Frankrijk verbannen in plaats van terecht te staan wegens zijn rol in een moordcomplot tegen Hun Sen (zie pag 142/3 e v en 436/1-'96)

Ranariddh en andere Funcinpec-leden wensten dat Sereivut gratie van de koning zou krijgen Hierop dreigde Hun Sen dat hij militaire middelen zou inzetten om te verhinderen dat Sereivut zou terugkeren Elk vliegtuig dat het waagt Sereivut te vervoeren zal worden neergeschoten', zo waarschuwde Hun Sen op 15 december Khieu Samphan, de officieuze leider van de Rode Khmer. mengde zich op 17 december in het conflict door Sereivut bij diens terugkeer 'steun en bescherming' te beloven Op 17 december matigde Hun Sen zijn standpunt en zei dat hij Sereivut 'met bloemen' zou ontvangen en zelfs zijn vliegtuigticket zou betalen als de koning hem gratie zou verlenen De volgende dag verklaarde koning Sihanouk dat hij Sereivut geen gratie zou verlenen 'zonder de gezamenlijke toestemming van de beide premiers'

IMF SCHORT HULP OP

Op 15 november berichtte de *Financial* Times dat het IMF en de Wereldbank financiële steun aan Cambodja ter waarde van $ 47 mln hadden opgeschort. Beide instanties vroegen zich af of de Cambodjaanse regering wel al het mogelijke deed om tropische regenwouden te beschermen tegen houtkap.

Na verscheidene waarschuwingen van het IMF had de regering in oktober nieuwe voorschriften uitgevaardigd voor het beheer van de bossen, maar het IMF had bewijzen verlangd dat deze ook werden opgevolgd.

(Vor.ber.pag. 649/3 e.v.-1996)

KAZACHSTAN

KABINETSWIJZIGINGEN

President Noersoeltan Nazarbajew benoemde op 28 oktober 1996 Djoesembaj Djoesejnow tot vice-premier en op 30 oktober Moechtar Altynbajew tot minister van defensie.

Nazarbajew benoemde op 31 oktober Chairoella Ospanow tot minister van handel en industrie. Op 5 november ontsloeg hij Ngasjybaj Sjajkenow als vice-premier zonder een opvolger te benoemen.

Op 11 november werd Natalja Korzjowa benoemd tot de eerste vrouwelijke minister. Zij kreeg de post die was ontstaan doe de recente samenvoeging van de ministeries van arbeid en van sociale zekerheid. Minister van arbeid Petr Krepak en minister van sociale zekerheid Sejtroeltan Ajmbetow verdwenen uit het kabinet.

COMMUNISTISCHE PARTIJ WIJZIGT MANIFEST

De Communistische Partij wijzigde op 13 oktober haar manifest door alle verwijzingen naar de 'strijd voor de proletarische dictatuur en het opnieuw creëren van de USSR' te schrappen. De wijzigingen waren het gevolg van het feit dat het ministerie van justitie de partij in maart had verboden omdat deze demonstraties organiseerde waar werd opgeroepen tot een terugkeer van de USSR.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

De Senaat (Eerste Kamer) keurde op 19 december de begroting voor 1997 goed na een volgens de Kazachstaanse televisie 'zeer moeizaam debat'.

(Vor.ber.pag. 799/2/3-1996)

KIRGIZSTAN

REGERINGSWIJZIGINGEN

President Askar Akajew ondertekende op 2 december 1996 decreten die voorzagen in portefeuillewisselingen en een vermindering van het aantal ministersposten in het kabinet alsmede een inkrimping van het aantal ambtenaren op de ministeries.

Een van de wijzigingen betrof Kemelbek Nanajew, tot dan toe minister van financiën, die werd benoemd tot eerste vice-premier. Nanajew werd vervangen door Taalajbek Kojtsjoemanow, tot dan toe minister van economische zaken. Het ministerie van economische zaken werd afgeschaft, terwijl de ministeries van onderwijs en wetenschap en dat van cultuur werden samengevoegd.

DECREET OVER PARTICULIER GRONDBEZIT

Op 25 november ondertekende president Akajew een decreet dat particulier grondbezit toestond en dat per 1 januari 1997 van kracht zou worden

(Vor.ber.pag 514/1/2-1996)

MYANMAR

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 2 oktober 1996 benoemde de regerende militaire junta, de Staatsraad voor het Herstel van Recht en Orde (SLORC) U Thang tot minister van de nieuwe portefeuille van wetenschap en technologie.

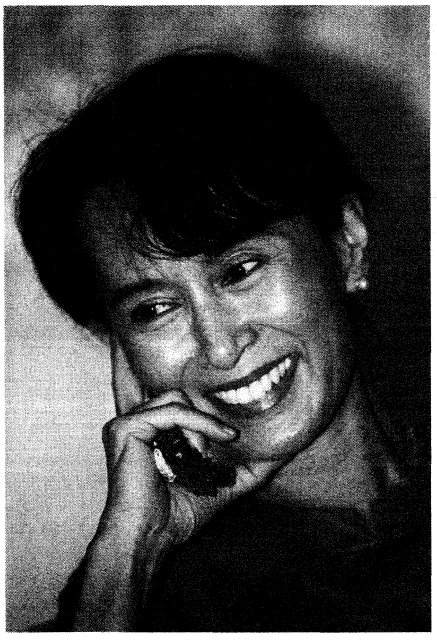
Op 18 december werd een nieuw ministerie van sport gecreëerd. Dit kwam in handen van kolonel Sein Win.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE OPPOSITIE. INTERNATIONALE REACTIES OP OPTREDEN MILITAIREN

In oktober kwam een deel van de internationale gemeenschap met een reeks voornamelijk symbolische reacties op het harde optreden eind september van de SLORC tegen de oppositionele Nationale Liga voor Democratie (NLD;zie pag. 800/2-'96).

Op 3 oktober ondertekende de Amerikaanse president Bill Clinton een proclamatie die iedereen de toegang tot de VS ontzegde 'die beleid formuleert, uitvoert of ervan profiteert dat de overgang naar democratie in Myanmar belemmert'. Volgens de International Herald Tribune van 4 oktober zei Clinton dat hij een wet zou steunen die in september in het Congres was ingediend waarmee hij nieuwe Amerikaanse investeringen in Myanmar kon verbieden 'als & SLORC Aung San Suu Kyi [de NLD-leider] lichamelijk letsel toebrengt, opnieuw arresteert of verbant, of de democratische beweging blijft onderdrukken'. De SLORC reageerde de volgende dag door Amerikaanse functionarissen de toegang tot Myanmar te ontzeggen.

Op 28 oktober stelden de EU-ministers van buitenlandse zaken op een vergadering in Luxemburg strenge beperkingen aan contacten met Myanmarese functionarissen en hun familieleden.

Omdat de toegang tot haar woning versperd is door controleposten van de politie. praat NLD-leidster Aung San Suu Kyi op 2 oktober 1996 in het huis van een vriend met buitenlandse journalisten. Foto EPA

De opwinding in de ASEAN-landen (Association of South-East Asian Nations) over het harde optreden van de SLORC leek de verwachte toetreding van Myanmar tot deze regionale organisatie in gevaar te brengen. Vooral functionarissen van de Filiwwijnen en Thailand zouden sterk voorbehoud hebben aangetekend tegen de vervroegde toetreding van Myanmar. hoewel de andere lidstaten nog steeds achter de ASEAN-opstelling van 'constructieve bemoeienis' stonden. De Maleisische minister van buitenlandse zaken, Abdullah Ahmad Badawi, zou tijdens een bezoek aan Myanmar medio oktober tegen hoge SLORC-functionarissen gezegd hebben dat Maleisië Myanmar zou helpen bij diens pogingen het volledige ASEAN-lidmaatschap te venverven.

Aanhoudende intimidatie oppositie

Op 8 oktober verwijderde het leger de controleposten die eind september rond het huis van Aung San Suu Kyi in Rangoon waren opgezet. Tezelfdertijd maakte de junta bekend dat alle 583 NLD-activisten die tijdens de actie waren opgepakt, op vrije voeten waren gesteld.

Dezelfde dag gaf Suu Kyi een verklaring uit waarin zij zei dat 'een paar wegversperringen geen obstakel vormen voor democratisering' en waarin zij beloofde haar wekelijke toespraken vanuit haar huis te zullen voortzetten, een activiteit die door de junta verboden was. Veivolgens werden op alle vrijdagen in oktober wegversperringen opgeworpen om te voorkomen dat NLD-aanhangers zich voor het huis van Suu Kyi zouden verzamelen om naar haar te luisteren. Tegelijkertijd zette de junta haar mediacampagne voort waarin Suu Kyi en haar aanhangers in een kwaad daglicht werden gesteld.

Op 21-22 oktober braken betogingen uit op het Technologisch Instituut van Rangoon, nadat een aantal studenten zou zijn opgepakt en afgeranseld door leden van de veiligheidstroepen De reactie van het regime was hard Eén van de arrestanten was U Kyi Maung, een vice-voorzitter van de NLD, die op 28 oktober weer werd vrijgelaten

Berichten over contact tussen SLORC en NLD

De Financial Times van 4 november berichtte dat voor het eerst sinds maanden weer contact op hoog niveau was geweest tussen de SLORC en de NLD. Volgens het bericht had NLD-leidster Aung San Suu Kyi de week daarvoor een ontmoeting gehad met een hoge officier van de militaire inlichtingendienst, kolonel Than Thun, die in het verleden door de SLORC was gebruikt om berichten aan Suu Kyi over te brengen.

Aanval op Suu Kyi

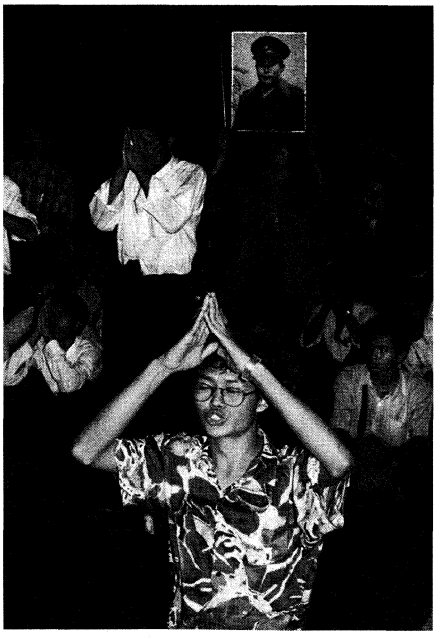
Op 9 november viel een menigte van ca 200 personen een aantal auto's aan, waarin Suu Kyi en andere hooggeplaatste NLD-functionarissen door Rangoon werden vervoerd. Het incident werd internationaal scherp veroordeeld. Volgens sommige persberichten had de aanval de zegen van de SLORC. Maar de Guardian van 12 november berichtte dat een hoge Myanmarese functionaris het incident 'sabotage' had genoemd en dat de overheid met een onderzoek bezig was.

Studentenprotesten

Op 2 december hielden zo'n 2.000 studenten van de universiteit van Rangoon een protestmars tegen de SLORC. De protestmars was het omvangrijkste anti-regeringsprotest van de afgelopen jaren. Er zouden twee keer zoveel studenten aan hebben deelgenomen als aan het studentenprotest in Rangoon op 21-22 oktober.

De International Herald Tribune van 2 december verklaarde dat de studenten verdeeld leken over de eisen die ze wensten te benadrukken Sommigen legden de nadruk op de eis van vrijheid en mensenrechten, terwijl anderen opriepen tot een onderzoek naar vermeend gewelddadig politieoptreden Aanvankelijk werd geen politie of leger ingezet omdat de studenten op en rond de campus verbleven Maar in de vroege ochtend van 3 december verlieten de studenten het campusterrein en trokken door het centrum van Rangoon Bij zonsopgang bracht zwaarbewapende politie de protestmars vervolgens tot staan Honderden studenten werden aangehouden en naar een in onbruik geraakte renbaan gebracht, waar ze na ondervraging weer werden vrijgelaten Nadat de politie een einde aan de demonstratie had gemaakt, gaf de SLORC verklaringen uit waarin zij de onrust weet aan 'politieke oproerkraaiers'.

Op 9 december braken rond de universiteit opnieuw protestacties uit. Hierop zette de politie alle wegen naar de drie universiteitscentra af, maar een aantal studenten wist door de blokkade heen te breken en trok in de richting van de Amerikaanse ambassade. Velen droegen portretten met zich mee van Aung San, de grote held van de Birmese onafhankelijkheidsstrijd en vader van Aung San Suu Kyi, leidster van de oppositio-

Studenten brengen tijdens een protestmars in Rangoon op 3 december 1996 een eerbetoon voor de historische Sule Pagode, terwijl zij een portret omhoog houden van onafhankelijkheidsstrijder Aung San, de vader van oppositieleidster Aung San Suu Kyi. *Foto EPA*

nele NLD Nadat studenten en oproerpolitie slaags waren geraakt, sloten de autoriteiten de universiteit en plaatsten Suu Kyi, die ontkende iets met de demonstraties van doen te hebben onder huisarrest Volgens sommige berichten zouden ongeveer 200 studenten zijn aangehouden Op 11 december leverde SLORC-voorzitter generaal Than Shwe op verkapte wijze kritiek op Suu Kyi en beschuldigde hij 'destructieve lakeien van de kolonialisten' ervan 'studenten te gebruiken om politieke macht te verwerven'

BOMAANSLAG

Op 25 december kwamen bij de Mahapathana-grot aan de rand van Rangoon twee bommen tot ontploffing. Er vielen vijf doden en 17 gewonden. Op het moment van de explosie waren duizenden pelgrims aanwezig die eer wilden bewijzen aan de Heilige Tand van Boeddha die in de grot werd tentoongesteld. Deze beroemde relikwie was recentelijk aan Myanmar uitgeleend door de Chinese regering.

Volgens een regeringsverklaring die vervolgens werd uitgegeven, zou de aanslag zijn uitgevoerd door de Karen Nationale Unie (KNU)en het Myanmarese Democratische Studentenfront om 'de vreedzame situatie in het land te destabiliseren' en 'met de bedoeling een diplomatieke rel te creëren' tussen China en Birma.

EU TREKT SPECIALE HANDELSSTATUS MYANMAR IN

Op 18 december trok de EU de speciale handelsstatus van Myanmar in vanwege de bezorgdheid van de Europese Commissie over het gebruik van dwang- en slavenarbeid door de SLORC. Het was voor het eerst dat de EU de bevoorrechte handelsstatus van een derde-wereldland introk.

(Vor.ber.pag. 800/1 e.v.-1996)

OEZBEKISTAN

MINISTER VERMOORD

Op 24 september 1996 werd Wladimir Krawtsjenko, die recentelijk was benoemd tot waarnemend minister van verbindingen (voor de benoeming van zijn voorganger Tahir Ghafoerowitsj Rahimow tot minister van buitenlandse economische betrekkingen, zie pag. 801/2-'96), dood aangetroffen in zijn woning in Tasjkent. Volgens het Russische persbureau *Interfax* was Krawtsjenko vermoord door geldschieters die eisten dat hij de schulden van zijn zoon zou betalen.

REGERINGSWIJZIGINGEN

President Islam Karimow benoemde op 29 oktober Qobiljon Obidow tot vicepremier met verantwoordelijkheid voor landbouw en watervoorziening.

Karimow verving op respectievelijk 1 en 7 november twee ministers en benoemde op 22 november minister van landbouw Mark Joemanijazow tot minister van landbouw en watervoorziening Deze twee portefeuilles waren samengevoegd na het ontslag op 1 november van minister Rim Ginjiatoellin, tot dan toe minister van watervoorziening en landverbetering, en de tildelijke overdracht van zijn taken aan de pas benoemde vice-premier Qobiljon Obidow

De wijzigingen betroffen de volgende posten:

Vice-premier - Alisjer Azizchodzjajew*; landbouw en waterbronnen - Mark Joemanijazow+; culturele zaken - Chairoello Jorajew*.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

Uit de regering vertrokken Saidmoechtar Saidqasimow, Rim Ginjiatoellin en Erkin Hajitbojew.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

De Oli Majlis (het parlement) keurde op 27 december de begroting voor 1997 goed.

(Vor.ber.pag. 801/2-1996)

PAKISTAN

ANTI-REGERINGSBETOGINGEN. WIJZIGING EN ONTSLAG KABINET. ONTBINDING PARLEMENT. INTERIM-REGERING. WIJZIGINGEN OP PROVINCIAAL NIVEAU. AANVERWANTE ONTWIKKELINGEN

In oktober 1996 kwam de regering van premier Benazir Bhoetto onder toenemende druk te staan van de oppositie, die haar onmiddellijke aftreden eiste op grond van vermeende corruptie en economisch wanbeleid.

De betogingen tegen de regering waren begin oktober in hevigheid toegenomen, toen oud-premier Nawaz Sharif, leider van de grootste oppositiepartij, de Pakistaanse Moslim Liga (PML, Nawaz-groep). en leiders van veertien andere oppositiepartijen president Farooq Ahmed Leghari met klem vroegen de regering-Bhoetto te ontslaan wegens corruptie en economisch wanbeheer. Leghari, ooit een bondgenoot van de premier, had eind september zijn bedenkingen geuit over de bekwaamheid en integriteit van de regering-Bhoetto.

Op 27-28 oktober 1996 organiseerde de oppositionele pro-islamitische Jamaat-i-Islami Pakistan (JIP) nieuwe stakingen in Lahore, Rawalpindi en Islamabad, die al snel uitliepen op felle botsingen tussen betogers en politie. In Lahore, waar het geweld het hevigst was, werden meer dan 150 mensen gearresteerd. In Islamabad, waar 25 gewonden zouden zijn gevallen, grendelde de politie de stad af om een massale betoging van aanhangers van de JIP te verhinderen. De ongeveer 4.000 betogers die er in slaagden door het politiekordon heen te breken, hielden op 28 oktober een gebedsdienst voor het parlementsgebouw en herhaalden later hun eis dat de regering moest aftreden.

Kabinetswijziging

Bhoetto probeerde tegemoet te komen aan de kritiek op haar economische beleid, toen zij op 28 oktober 1996 bekendmaakte dat zij de portefeuille van financiën in handen had gegeven van een nieuwe ploeg economische deskundigen (zij had op 20 oktober ook een wet ingediend in de Nationale Assemblee, krachtens welke overheidsfunctionarissen gestraft konden worden voor corruptie).

De wijzigingen betroffen de volgende portefeuilles:

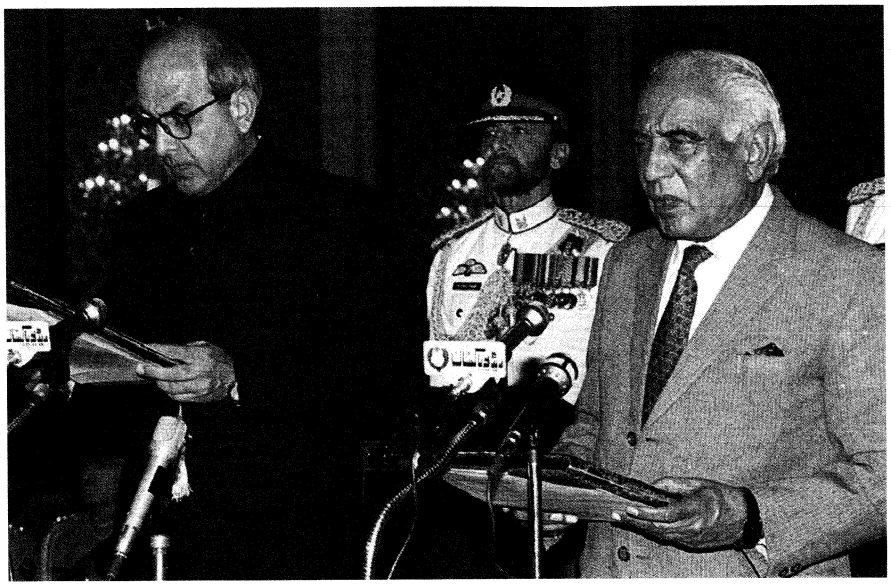
Premier, milieu - Benazir Bhoetto+; financiën - Naveed Qamar+; sociaal welzijn. speciaal onderwijs, mensenrechten - Sher Afghan Niazi+; procureur-generaal - Iqbal Haider+.

+Gewijzigde portefeuille.

De financieel adviseur van de premier, V.A. Jafarey, was niet langer lid van het kabinet, omdat de portefeuille financiën in handen was gekomen van Qamar.

Kabinet-Bhoetto ontslagen. Aantreden interim-regering

Op 5 november ontsloeg president Farooq Ahmed Leghari de regering van

President Farooq Ahmed Leghari (l.) beëdigt waarnemend premier Malik Meraj Khalid op 5 november 1996 in Islamabad. Foto *EPA*

premier Benazir Bhoetto. terwijl hij tevens de Nationale Assemblee ontbond. Verder deelde hij mee dat op 3 februari 1997 algemene verkiezingen zouden worden gehouden. Eveneens op 5 november trad een interim-regering onder leiding van premier Malik Meraj Khalid aan.

Leghari onderstreepte in een live-uitzending dat zijn optreden in overeenstemming was met de grondwet krachtens het Achtste Amendement van 1983 (zie pag. 165/3-'85). Hij zei 'ervan overtuigd te zijn dat een situatie is ontstaan waarin het bestuur van de federatie niet kan worden voortgezet in overeenstemming met de bepalingen van de grondwet'. Hij beschuldigde de regering-Bhoetto van corruptie op grote schaal en van pogingen het gerechtelijk apparaat te ondermijnen en het bureau van de president alsmede de strijdkrachten in diskrediet te brengen door deze onterecht te betrekken bij de recente moord op Murtaza Bhoetto, broer en politieke rivaal van Benazir Bhoetto (zie pag. 73011-'96). Leghari verweet Benazir ook schuldig te zijn aan de dood van duizenden vermeende terroristen in Karachi en aan enorm economisch wanbeheer dat het land aan de rand van de afgrond had gebracht.

De door Leghari genomen maatregelen leidden tot de arrestatie van tientallen vooraanstaande leden van Bhoetto's Pakistaanse Volkspartij (Pakistan People's Party, PPP), onder wie Bhoetto's echtgenoot Asif Ali Zardari, die in juli tot minister van investeringen was benoemd (zie pag. 730/3 e.v.-'96).

Benazir Bhoetto, die zelf maar zeer kort onder huisarrest was geplaatst, vertoonde zich op 6 november bij een persconferentie in Islamabad voor het eerst in het openbaar. Ze verzekerde dat ze haar ontslag zou aanvechten, noemde Leghari een 'zogenaamde tiran' en beschuldigde hem van het 'kidnappen'

De ontslagen premier Benazir Bhoetto uit haar woede over de arrestatie van haar man. Asif Ali Zardari, tijdens een persconferentie op 6 november 1996 in Islamabad. Foto EPA

van Zardari en het 'verzinnen' van aanklachten tegen andere leden van haar regering.

Bhoetto herhaalde deze beschuldigingen in een verzoekschrift dat ze op 13 november indiende bij het Hooggerechtshof. Gewijzigde versies van dit verzoekschrift werden op 21 en 24 november voorgelegd, nadat het Hooggerechtshof tot twee maal toe had geweigerd de zaak in overweging te nemen, tenzij Bhoetto een aantal 'pietluttige en schandalige onderdelen' uit haar oorspronkelijke verzoekschrift zou schrappen.

Volgens sommige berichten zou Bhoetto's ontslag haastig en met stilzwijgende goedkeuring van het leger zijn uitgevoerd. De meeste u-aarnemers leken echter nauwelijks verrast en wezen op toenemende en onverzoenbare tegenstellingen tussen Bhoetto en Leghari. die lid was van Bhoetto's PPP en ooit één van haar naaste bondgenoten was geweest. Deze tegenstellingen zouden alleen maar scherper zijn geworden sinds Leghari in maart openlijk de kant had gekozen van het Hooggerechtshof tegen Bhoetto inzake een gerechtelijke uitspraak in maart die de bevoegdheden van de regering rechters aan hogere rechtbanken te benoemen, beperkte (zie pag. 447/3 e.v.-'96).In september was het ten slotte tot een uitbarsting tussen de twee leiders gekomen toen Bhoetto, in een kennelijke poging haar echtgenoot vrij te pleiten van elke betrokkenheid bij de moord op haar broer Murtaza, Leghari's woede had gewekt door te insinueren dat het presidentiële bureau en de geheime diensten tezamen de moord op haar broer hadden beraamd teneinde haar regering te destabiliseren. Hoewel Bhoetto Leghari later haar excuses had aangeboden, zou dit incident van doorslaggevende betekenis zijn geweest in de gestaag verslechterende betrekkingen tussen de twee. Medio oktober hadden geruchten de ronde gedaan dat Leghari voornemens was gehoor te geven aan verzoeken van oppositiepartijen de regering-Bhoetto te ontslaan op grond van vermeende corruptie en incompetentie (zieboven).

Samenstelling interim-regering

De portefeuilles van de interim-regering waren op 5 november als volgt verdeeld:

Waarnemend premier - Malik Meraj Khalid; defensie en formatie - Shahid Hamid; buitenlandse zaken - Yakub Khan; binnenlandse zaken, drugsbestrijding. federale recherche. deelstaten, grensgebieden en aangelegenheden van Kashmir – Umar Khan Afridi; onderwijs, wetenschap en technologie. cultuur: sport en toerisme. sociaal welzijn en bijzonder onderwijs - Abida Hussain; voedsel, landbouw en veeteelt. milieu en stedelijke kwesties: bosbeheer en wildstand - Shafqat Mahmud: voorlichting en omroepwezen – Ershad Ahmed Haqqani: industrie en productie - Sadiq M. K. Awan; handel - Moham-

mad Zubair Khan, olie en natuurlijke hulpbronnen - Javed Jabbar, arbeid, arbeidspotentieel, lokaal bestuur en plattelandsbestuur - Amanullah Khan Gichki, religieuze zaken en minderheden - Malik Faridullah Khan wet, justitie en parlementszaken Fakhruddin G Ibrahim, water en elektriciteit - Abdullah J Memon

Eén van de eerste maatregelen van de interim-regering was de bekendmaking op 9 november van een programma voor economische hervormingen, waaronder een onderzoek naar de overheidsuitgaven, de verkoop van staatsbanken en de effectuering van een verordening inzake openbare verantwoording, die op 9 november door de president werd afgekondigd Op grond van deze verordening mochten politici, die schuldig waren bevonden aan corruptie, zich vijf jaar lang niet kandidaat stellen voor een openbaar ambt

Ontbinding provinciale assemblees. Vorming provinciale interim-regeringen

Het ontslag van de regering-Bhoetto leidde ook tot de ontbinding van de provinciale assemblees van Sind, Baluchistan, Punjab en de Noordwestelijke Grensprovincie en de benoeming van interim-regeringen in die provincies.

•Op 7 november gelastte Leghari de ontbinding van de door de PPP gecontroleerde assemblee van Sind. Dezelfde dag werd Mumtaz Ali Bhoetto benoemd tot waarnemend eerste minister van Sind.

•De provinciale assemblee van Baluchistan werd op 8 november ontbonden. Een dag later werd Mir Zafarullah Khan Jamali beëdigd als waarnemend eerste minister.

•Op 12 november werd het door de PPP gecontroleerde parlement van de Noordwestelijke Grensprovincie ontbonden, terwijl Rafja Sikander Zaman werd benoemd tot waarnemend eerste minister.

•De assemblee van Punjab werd op 17 november ontbonden. Mian Mohammad Afzal Hayat werd benoemd tot waarnemend eerste minister.

Khwaja Ahmed Tariq Rahim en M. Arif Bangash werden op 11 november benoemd tot gouverneur van respectievelijk Punjab en de Noordwestelijke Grensprovincie.

Arrestaties i.v.m.moord op Murtaza Bhoetto. Zardari beschuldigd

In november werd officieel bevestigd dat enkele hoge politieambtenaren waren gearresteerd in verband met de moord op Murtaza Bhoetto Eén van de arrestanten was Massoud Sharif, het hoofd van het Inlichtingenbureau (de viele politie) en een goede vriend van Bhoetto's echtgenoot Zardari, die ervan verdacht werd de moord op Murtaza Bhoetto te hebben beraamd

Op 19 december werd Zardari de moord op Murtaza Bhoetto ten laste gelegd. Het hooggerechtshof in Sindh had Zardari's voorlopige hechtenis van 3 november onrechtmatig verklaard en diens vrijlating gelast. Voordat Boettho's echtgenoot op vrije voeten was gesteld, werd hij echter aangehouden wegens moord.

Aanval Leghari op Benazir Bhoetto

Op 15 december trok president Farooq Ahmed Leghari fel van leer tegen Benazir Bhoetto, die hij in november had ontslagen als premier. In een 202 pagina's tellend rapport aan het Hooggerechtshof poogde Leghari aan te tonen dat hij zijn constitutionele bevoegdheden niet hadmisbruikt, toen hij Bhoetto ontsloeg en haar regering ontbond.

In zijn rapport ging Leghari nader in op de vele beschuldigingen die hij in november had geuit. Hij verweet Bhoetto en haar regering de staatskas te hebben beschouwd als 'privé-kapitaal voor zichzelf en haar trawanten' duizenden illegale regeringsbenoemingen te hebben gedaan, het wetgevingsproces te hebben ondermijnd door het gebruik van decreten (waardoor de oppositie bij de wetgeving buitenspel werd gezet) en de telefoons van bijna alle hoge rechters en vele prominente politici te hebben afgeluisterd.

Volgens Leghari was de weggestuurde regering 'enkel en alleen' uit geweest op 'persoonlijke verrijking... en (was) haar beleid niet alleen in strijd met de wet, maar tevens gericht op het institutionaliseren van corruptie, nepotisme en machtsmisbruik'. Hij beschuldigde Bhoetto er tevens van de activiteiten van doodseskaders te hebben goedgekeurd, die Karachi hadden veranderd in een 'executieterrein'. Hij stelde dat ondanks honderden onderzoeken geen enkele politiefunctionaris was vervolgd wegens betrokkenheid bij deze activiteiten.

Leghari uitte opnieuw zijn twijfel over de oprechtheid van Bhoetto's verdriet over de moord op haar broer en politieke rivaal Murtaza Bhoetto in september. Hij beschuldigde haar ervan betrokken te zijn geweest bij het in de doofpot stoppen van de moord en te hebben nagelaten de daders te vervolgen, wier 'identiteit gemakkelijk te achterhalen' was.

Bhoetto ontkende alle beschuldigingen Haar Pakistaanse Volkspartij (PPP) had op 9 december een 'waslijst met aanklachten' uitgevaardigd tegen de president cn de interim-regering Leghari werd ervan beschuldigd 'terroristen en separatistische elementen' te steunen en 'het complot voor de moord op Murtaza Bhoetto en vervolgens de val van de regering van Benazir geregisseerd' te hebben Bhoetto noemde Leghari dom. corrupt en op macht belust Zij koesterde de hoop dat het Hooggerechtshof haar verzoekschrift zou steunen en zou verklaren dat Leghari onrechtmatig had gehandeld door haar regering te ontslaan (in 1993 had het Hooggerechtshof gelast dat premier Mian Mohammad Nawaz Sharif weer in zijn functie moest worden hersteld, nadat hij door toenmalig president Ghulam Ishaq Khan was ontslagen, zie pag 660/1 e v-'93)

Voorbereidingen verkiezingen. Aftreden minister van justitie

Op 8 december bevestigde president Leghari dat de algemene verkiezingen op 3 februari 1997 doorgang zouden vinden. Ter voorbereiding begon de kiescommissie op 26 december met het controleren van genomineerde kandidaten om na te gaan of ze niet hadden gehandeld in strijd met de op 9 november uitgevaardigde verordening inzake integriteit op financieel gebied. Kandidaten die particuliere bankleningen niet hadden afbetaald of aandeelhouder waren van bedrijven die in gebreke waren gebleven of geld schuldig waren aan openbare nutsbedrijven, konden krachtens deze verordening worden uitgesloten van deelname aan de verkiezingen. De bepalingen van deze verordening waren na de afkondiging ervan zodanig gewijzigd, dat het aantal personen op wie ze waarschijnlijk van toepassing zouden zijn, sterk was verminderd.

Uit protest hiertegen trad minister van recht, justitie en parlementszaken Fakhruddin G. Ibrahim op 18 december af. Ibrahim was betrokken geweest bij de opstelling van de oorspronkelijke verordening. Hij beschuldigde de regering van 'ongerechtvaardigde interventie' en beweerde dat zij de effectiviteit van de verordening tot nul had gereduceerd. Volgens hem was de 'verordening gewijzigd, omdat één partij zich ertegen heeft verzet, te weten de Pakistaanse Moslim Liga'. Nawaz Sharif, voorgenomen aanstaand lid van de PML, zou de lijst met wanbetalers aanvoeren. Vele waarnemers waren echter van mening dat

President Emomali Rachmanow (1.) en de leider van de islamitische oppositie Sajed Abdoello Noeri (r.) schudden elkaar de hand na ondertekening van een vredesakkoord op 23 december 1996 in Moskou. terwijl VN-afgevaardigde Gerd Dietrich Meriam (m.) toekijkt. Foto EPA

een grondige sanering van de kandidatenlijst vóór de komende verkiezingen niet haalbaar was.

Op 23 december zei Benazir Bhoetto dat de verkiezingen niet eerlijk en open zouden zijn, omdat Leghari en interim-premier Malik Meraj Khalid hun positie misbruikten om de PPP tegen te werken. Zij gaf te kennen dat haar partij niet zou meedoen aan de verkiezingen. tenzij het leger toezicht zou houden op het verloop ervan.

IMF-KREDIET. NOODBEGROTING. DEVALUATIE

Op 31 oktober werd officieel bevestigd dat het IMF had besloten Pakistan weer geld te gaan lenen binnen het kader van het overbruggingskrediet van $ 596 mln, waarover was onderhandeld onmiddellijk na de annulering van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) en uitgebreide regelingen in december 1995 (zie pag. 23113-'96).

Het besluit van het IMF de kredietbeperkingen op te heffen kwam na weken intensief lobbyen door Pakistaanse functionarissen, onder wie Benazir Bhoetto, die begin oktober in Washington IMF-functionarissen had ontmoet. De uitkering van twee tranches van het overbruggingskrediet, elk ter waarde van ongeveer $ 80 mln. was uitgesteld, toen bleek dat de begroting van 1996-'97 (zie pag. 730/2 e.v.-'96) de door het IMF gestelde doelstellingen overschreed.

IMF-functionarissen gaven aan dat de hervatting van het overbruggingskrediet in 1997 gevolgd zou kunnen worden door de hervatting van de ESAF, die in februari 1994 aan Pakistan was toegekend, maar in juni 1995 was opgeschort, toen de regering het begrotingstekort niet kon beperken tot de door het IMF voor 1995-'96 vastgestelde omvang (zie ook pag. 794/1 e.v.-'95).

Volgens bronnen ging het IMF pas door de bocht, toen het kabinet met een noodbegroting kwam; die op 22 oktober bekend werd gemaakt. Het ging om rigoureuze bezuinigingen en belastingmaatregelen, waarmee een extra Rs 40 mrd moest worden binnengehaald om het begrotingstekort terug te brengen tot 4 procent van het BBP, zoals was overeengekomen met het IMF.

Tegelijk met de noodbegroting van 22 oktober maakte de regering een devaluatie van de roepie met 7,86 procent ten opzichte van de Amerikaanse dollar bekend ($1= Rs 40,0799).

(Vor.ber.pag. 729/2 e.v.-1996)

TADZJIKISTAN

VREDESBESPREKINGEN. STAAKT-HET-VUREN. VREDESAKKOORD

Besprekingen in september 1996 leidden tot een broos akkoord over de beëindiging van de weer opgelaaide gevechten tussen de regering van president Imamoli Rachmanow en opstandige islamitische troepen.

Bemiddelaars van de Verenigde Naties wisten op 13 september besprekingen op gang te brengen tussen regeringstroepen en de veldcommandant van de Tadzjiekse oppositie in Midden-Tadzjikistan. waar opstandige troepen op 6 september de stad Dzjirgatal, 280 km van Doesjanbe, hadden veroverd. De besprekingen waren eveneens bedoeld om de opstandelingen over te halen hun offensief te staken tegen de steden Tadzjikabad en Komsomolabad in de Karateginvallei, die sinds 12 september werden bedreigd.

Op 16 september werd bekendgemaakt dat de strijdende partijen waren overeengekomen alle militaire activiteiten te staken in de Karateginvallei, waar opstandige troepen het uiteindelijk was gelukt om Tadzjikabad te veroveren. Op 30 september werd bekendgemaakt dat Rachmanow een driedaags staakt-het-vuren had afgekondigd in Tawildara in Midden-Tadzjikistan, het toneel van enkele van de zwaarste gevechten in augustus (zie pag. 803/3-'96).

De VN-Veiligheidsraad riep op 21 september op tot onmiddellijke beëindiging van de vijandelijkheden in Tadzjikistan en de implementatie van het in juli bereikte staakt-het-vuren (zie pag. 803/3-'96).

Op 11 december werd een onder auspiciën van de VN tot stand gekomen staakt-het-vuren van kracht tussen de regering van president Imamoli Rachmanow en islamitische opstandelingen. Dit gebeurde nadat in Afghanistan gesprekken waren gevoerd tussen Rachmanow en Sajed Abdoello Noeri (leider van de Islamitische Wedergeboortepartij).

Zoals al eerder was gebeurd bij onder auspiciën van de VN tot stand gekomen wapenstilstanden, werd het akkoord van 11 december al snel geschonden toen op 12 december gevechten uitbraken in het gebied rond Garm. Maar tegen 15 december werd naar verluidt rond Garm alleen nog sporadisch geschoten. Op 12 december ontploften in de hoofdstad Doesjanbe ook twee bommen, waarbij één dode en één gewonde viel. De aanslag werd niet opgeëist en de rebellen ontkenden iedere betrokkenheid.

Op 23 december ondertekenden Rachmanow en Noeri in Moskou een vredesovereenkomst (zie voor bijzonderheden over de vorige, in juli 1996 ondertekende. vredesovereenkomst pag. 803/3-'96). De overeenkomst voorzag in de oprichting van een verzoeningsraad die zou worden voorgezeten door een afgevaardigde van de oppositie. De raad zou

NAP-leider generaal Chaovalit Yongchaiyut (l.) begroet Chart Pattana-leider Chatichai Choonhaven op 18 november 1996 in Bangkok, voordat zij de totstandkoming van een nieuwe coalitieregering bekendmaken. Foto *EPA*

ten hoogste 18 maanden de tijd krijgen om voorgestelde grondwetswijzigingen nogmaals onder de loep te nemen. De overeenkomst voorzag ook in een algemene amnestie, een uitwisseling van gevangenen en de belofte van beide partijen om de noodzakelijke voorwaarden te scheppen voor de terugkeer van Tadzjiekse vluchtelingen.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Homiddin Sjaripow werd op 31 oktober door president Imamoli Rachmanow benoemd tot minister van binnenlandse zaken. Diens voorganger, generaal-majoor Sajdamir Zoehoerow, benoemde hij tot minister van veiligheid als opvolger van generaal-majoor Sajdanwar Kamolow, die werd gedegradeerd tot onderminister van veiligheid. Een woordvoerder van de wresident zei dat de wijzigingen 'orde en gezag moesten versterken'.

(Vor.ber.pag. 803/2 e.v.-1996)

THAILAND

ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUWE COALITIE

Op 17 november 1996 werden algemene verkiezingen gehouden voor het Huis van Afgevaardigden, dat tot 393 leden was uitgebreid. De verkiezingen waren in september uitgeschreven - bijna drie jaar te vroeg - nadat de coalitieregering onder leiding van de Chart Thai ten val was gekomen. De vorige algemene verkiezingen waren in juli 1995 gehouden (zie pag. 880/2 e.v.-'95).

De Nieuwe Aspiratie Partij (NAP) van generaal Chaovalit Yongchaiyut (vicepremier en minister van defensie in de avertrekkende regering) werd met 125 zetels de grootste partij in het huis van Afgevaardigden, terwijl haar voornaamste rivaal, de Democratische Partij (DP)van Chuan Leekpai, met 123 zetels een goede tweede werd.

Verkiezingscampagne en uitslag

Algemene verkiezingen

Partij	Zetels *1996*	1995
Nieuwe Aspiratie Partij	125	57
Democratische Partij	123	86
Chart Patthana	52	53
Chart Thai	39	92
Sociale Actiepartij	20	22
Prachakorn Thai	18	18
Ekkarparb	8	8
Seritham	4	11
Muan Chon	2	3
Palang Dharma	1	23
Nam Thai	1	18
TOTAAL	393	391

De Democratische Bevrijdingspartij en de Thaise Arbeiderspartij wisten geen zetels te behalen.

De *Far* Eastern Economzc *Review* van 28 november 1996 noemde de verkiezingscampagne eén van de 'smerigste' uit de gehele Thaise geschiedenis. Het blad beweerde dat politici in totaal voor ongeveer $ 1 mrd aan stemmen hadden gekocht en dat op grote schaal sprake was geweest van andere vormen van misbruik Bij verkiezingsgeweld waren minstens zes mensen om het leven gekomen en waren velen gewond geraakt Politie en militairen werden beschuldigd van intimidatie van kiezers en er waren ook berichten over stembusfraude op het platteland

De NAP deed het uitzonderlijk goed in de plattelandsgebieden in het noordoosten - het armste deel van het land - waar zij haar grootste aanhang had. Kiezers in Bangkok stemden in overweldigende mate voor de DP, die hier 29 van de 37 zetels veroverde; de NAP behaalde in de hoofdstad slechts één zetel. Het succes van de DP in Bangkok had zijn weerslag op de Palang Dharma, die haar zetelaantal aldaar van 16 tot slechts één zag teruggebracht. De leider van de Palang Dharma, Thaksin Shinawatra, stelde zich volledig verantwoordelijk voor de rampzalige resultaten van zijn partij en trad op 17 november af.

Vorming van een nieuwe coalitie onder leiding van de NAP

Op 18 november ondertekenden Chaovalit en vijf andere partijleiders een verklaring dat ze een coalitieregering zouden vormen. De coalitie van zes partijen bestond uit de NAP, Chart Patthana (van oud-premier Chatichai Choonhaven), de Sociale Actiepartij, Prachakorn Thia, Muan Chon en Seritham. Samen beschikten zij in het Huis van Afgevaardigden over 221 zetels van de 393 zetels.

Nieuwe parlementaire zitting. Chaovalit tot premier benoemd.

Het nieuwe Huis van Afgevaardigden kwam op 23 november voor de eerste keer bijeen en koos Wanmohammatno Matha tot nieuwe voorzitter.

Koning Bhumipol Adulyadej benoemde generaal Chaovalit op 25 november officieel tot premier. Chaovalit volgde de leider van Chart Thai, Banharn Silpa-Archa, op die sinds juli 1995 het premierschap had bekleed.

De 64-jarige generaal Chaovalit was opperbevelhebber van de strijdkrachten geweest van 1986 tot maart 1990, toen hij als vice-premier en minister van defensie toetrad tot de rege-

ring van Chatichai Choonhaven (zie pag 626/2 e.v.-'90). Hij iegdc dit ambt echter al binnen drie maanden neer om zijn eigen politieke partij. de NAP, op t~ richten (zie pag. 627/1 e.v.-'90 en pag. 352/2-'91). De NAP maakte bij de algemene verkiezingen van september 1992 deel uit van de zegevierende coalitie van 'engelen' die voorstanders waren van de democratie. waarna Chanvalit in de door de DP geleide regering van Chuan Lcepai tot ininister van binnenlandse zaken werd benoemd (zie pag. 873/1-'92). In december 1994 trok Chaovalit zijn partij uit deze coalitie terug, maar ging na de verkiezingen van juli 1995 een nieuwe *co*alitie aan met de Chart Thai en werd vice-premier en minister van defensie (zie pag. 881/1-'95). In september 1996 wist Chaovalit - die al lange tijd ambities koesterde om premier te worden - premier Banharn Silpa-Archa ertoe te dwingen het Huis van Afgevaardigden vroegtijdig te ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven.

Op 26 november zei Chaovalit tegen verslaggevers dat hij zijn premierschap wilde gebruiken om de wankelende Thaise economie te doen herleven en vertrouwen te wekken bij buitenlandse investeerders. Zijn programma zou de nadruk leggen op 'het smeden van een gevoel van nationale eenheid en algemene doelgerichtheid'.

Samenstelling nieuwe kabinet

Op 29 november benoemde de koning officieel een nieuw kabinet. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier. defensie - Generaal Chaovalit Yongchaiyut+; vice-premier, onderwijs - Sukhawit Ransithphon+; vice-premier, financiën - Amnuai Wirawan+: vice-premier, industrie - Kon Thappharangsi*; vice-premiei; volksgezondheid - Montree Pongpanit+; vice-premier - Samak Sundaravej; ministers in het bureau van de premier - Phokhin Phonlakun, Chingchai Mongkhontham*. Piyanat Wathacharaphon, Wirakon Khamprakop", Somphong Amonwiwat*, Rakkiat Sukthana*; buitenlandse zaken - Prachuap Chaiyasan*; landbouw en cooperaties - Chuchip Hansawat+; verbindingen - Suwat Liptaphanlop*; handel - Narongchai Akkharaserani*; binnenlandse zaken - Sanoh Thienthong+; justitie - Suwit Khunkitti+; arbeid en sociaal welzijn - Chatchai Ia-Sakul+: wetenschap, technologie en milieu - Yingphan Manasikan; staatsuniversiteitsbureau - Montri Danphaibun"

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

BEZOEK AMERIKAANSE PRESIDENT

Op 25-26 november bracht de Amerikaanse president Bill Clinton een bezoek aan Thailand waar hij besprekingen voerde met zowel Banharn Silpa-Archa als Chaovalit. Het was het eerste bezoek van een Amerikaanse president aan Thailand sinds dat van Richard Nixon op het hoogtepunt van de Vietnam-oorlog in 1969.

(Vor.ber.pag. 873/2 e.v. - 1996)

De Amerikaanse president Bill Clinton (l.),de aftredende Thaise premier Banharn Silpa-Archa en minister van buitenlandse zaken Amnuai Wirawan heffen het glas op de ondertekening van een belastingakkoord op 26 november 1996 in Bangkok. Foto EPA

TOERKMENISTAN

KABINETSWIJZIGING

Het ministerie van bouwnijverheid en architectuur, dat werd geleid door Allaberdy Tekayew, werd op 3 december 1996 bij presidentieel decreet opgeheven.

BEGROTING GOEDGEKEURD. WET OP PARTICULIER GRONDBEZIT

Op 20 december gaf de Majlis (het parlement) zijn goedkeuring aan de begroting voor 1997. Het Russische persbureau *Interfax* be ichtte op 20 december dat de inkomsten op 499 mrd manat en de uitgaven op 506 mrd manat werden geraamd, zodat er een tekort was van 7 mrd manat of ongeveer 1 procent van het BBP. De export van aardgas zou naar schatting ongeveer 113 mrd manat opleveren en was daarmee de belangrijkste bron van inkomsten.

De Majlis gaf op 20 december ook zijn goedkeuring aan een wet op particulier grondbezit.

(Vor.ber.pag. 804/1-1996)

VIETNAM

TIENDE ZITTING NEGENDE NATIONALE ASSEMBLEE. KABINETSWIJZIGINGEN. ZIEKTE PRESIDENT

Op 15-12 november 1996 werd de tiende zitting gehouden van de Negende Nationale Assemblee (zie voor de negende zitting, in maart 1996, pag. 517/3-'96).

Eén van de belangrijkste kwesties tijdens de zitting was de wijdverbreide corruptie en de pogingen van de regering de corruptie krachtig te bestrijden. In een toespraak tijdens de slotzitting van de Assemblee op 12 november riep premier Vo Van Kiet op tot de benoeming van een minister die speciaal belast zou zijn met het anti-corruptiebeleid en vroeg hij de Assemblee het wetboek van strafrecht aan te passen aan de strijd tegen de corruptie. Hij deed ook een aanval op 'verkwisting' en zei dat regeringsorganisaties 'de eerste zouden moeten zijn om zuinigheid te betrachten en een goed voorbeeld te geven teneinde de hele bevolking aan te sporen zuinig te zijn'.

Kabinetswijzingen

Op 6 november gaf de Nationale Assemblee haar goedkeuring aan wijzigingen in de ministerraad. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

De Zuid-Koreaanse president Kim Young Sam (r.)op bezoek bij de Vietnamese premier Vo Van Kiet in het presidentiële paleis te Hanoi op 21 november 1996. Foto EPA

Premier-generaal Vo Van Kiet; vice-premiers - Phan Van Khai; Nguyen Khanh. Tran Duc Luong; nationale defensie - generaal Doan Khue: binnenlandse zaken - Le Minh Huong*: buitenlandse zaken - Nguyen Manh Cam; justitie - Nguyen Dinh Loc: financien - Nguyen Sinh Hung*; wetenschap, technologie en milieu - Pham Gia Khiem*: arbeid, oorlogsinvaliden en sociale zaken - Tran Dinh Hoan: onderwijs en opleidingen - Tran Hong Quan: volksgezondheid - Do Nguyen Phuong; cultuur en voorlichting - Nguyen Khoa Diem*: bouwnijverheid - Ngo Xuan Loc: verbindingen en transport - vacant; landbouw en plattelandsontwikkeling - Nguycn Cong Tan; planning en investeringen - Tran Xuan Gia*; zeeproducten - Ta Quang Ngoc*; industrie - Dang Vu Chu: handel - Le Van Triet: bevolking en gezinsplanning - Mai Ky: kinderbescherming en -verzorging - mevr. Tran Thi Thanh Thanh: jeugdzaken en sport - Ha Quang Du; prijsbepaling - vacant; minister, voorzitter van de commissie voor etnische minderheden en het berggebied - Hoang Duc Nghi: minister, hoofd van de regeringscommissie voor organisatie en personeel - Do Quang Trung*; minister, hoofd van het regeringsbureau - Lai Van Cu*; algemeen staatsinspecteur - Dau Ngoc Xuan: gouverneur van de staatsbank - Cao Sy Khiem.

* Nieuwe benoeming

De meest opvallende benoemingen waren die van Le Minh Huong, tot nu toe onderminister van binnenlandse zaken, tot minister van binnenlandse zaken als opvolger van luitenant-generaal Bui Thien Ngo; van Nguyen Sinh Hung, tot nu toe onderminister van financiën, tot minister van financiën ter vervanging van Ho Te; en van Tran Xuan Gia, tot nu toe onderminister van planning en investeringen, tot minister van planning en investeringen als opvolger van Do Quoc Sam. Waarnemers uitten hun verbazing over het feit dat Le Van Triet was aangebleven als minister van handel, terwijl allerwegen was verwacht dat hij zou aftreden.

Ziekte president Le Duc Anh

Volgens berichten in de westerse pers van medio november zou president Le Duc Anh een beroerte hebben gehad en ernstig ziek zijn. De 75-jarige generaal Le Duc Anh was de tweede man in het politbureau van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV).Hij werd beschouwd als het politiek conservatieve element van de zogenaamde regerende 'troika', bestaande uit hemzelf, CPV-secretaris-generaal Do Muoi en Vo van Kiet.

De International Herald Tribune van 18 november berichtte dat regeringsfunctionarissen hadden bevestigd dat generaal Anh in een legerziekenhuis in Hanoi was opgenomen, maar dat berichten over zijn toestand 'zeer wisselend zijn en gehuld (zijn)in een officiële sluier van geheimzinnigheid'.

BEZOEK ZUID-KOREAANSE PRESIDENT

De Zuid-Koreaanse president Kim Young Sam bracht van 20-22 november zijn eerste bezoek aan Vietnam. De beide landen hadden hun betrekkingen eind 1992, kort na Kims beëdiging, genormaliseerd (ziepag. 875/3-'92 en pag. 231/1 e.v.-'93).Vo Van Kiet en Do Muoi hadden Zuid-Korea respectievelijk in mei 1993 en april 1993 bezocht (zie pag. 665/3 e.v.-'93en pag. 447/2-'95).

(Vor.ber.pag. 804/1 e.v.-1996)

OCEANIË

NIEUW-ZEELAND

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 12 oktober 1996 werden de eerste algemene verkiezingen gehouden overeenkomstig het nieuwe kiesstelsel dat was gebaseerd op evenredige vertegenwoordiging. Zoals verwacht verwierf geen enkele partij een absolute meerderheid in het 120 leden tellende parlement, en eind van de maand vond nog steeds overleg plaats over een mogelijke coalitieregering. Aftredend premier en National Party-leider Jim Bolger bleef intussen aan het hoofd staan van een interim-regering.

Onder het gewijzigde stelsel waren 55 zetels bestemd voor individuele kandidaten op basis van een meerderheid van stemmen, waren vijf zetels gereserveerd voor Maori-kandidaten, en werden de resterende 60 toegewezen aan kandidaten van de partijlijsten naar rato van het aantal stemmen dat door elke partij was behaald. Het nieuwe stelsel bracht een recordaantal Maori's (14) en vrouwen (35) in het parlement, aangezien alle grote partijen vrouwen en Maori's hoog op hun kieslijsten hadden geplaatst.

De National Party, de grootste partij in de voormalige regering, kwam met 34 procent van de stemmen als de grote overwinnaar uit de bus. Samen met haar meest waarschijnlijke coalitiepartners - de conservatieve Bond van Consumenten en Belastingbetalers (Association of Consumers and Taxpayers, ACT) en de enige afgevaardigde van de United Party (UP,zie pag. 595/1-'96) - zou zij over 53 van de 120 zetels beschikken.

De oppositionele Labour Party onder leiding van Helen Clark behaalde 28 procent van de stemmen. De linkse Alliance Party van voormalig Labourparlementslid Jim Anderton gaf te kennen dat zij weliwaar bereid was een Labourregering op een aantal punten te steunen, maar dat zij naar alle waarschijnlijkheidniet zou toetreden tot een officiële coalitie.

Winston Peters, leider van de New Zealand First-partij en voormalig minister voor de National Party, wilde de mogelijkheid niet uitsluiten dat zijn partij, die 13 procent van de stemmen had behaald, zou toetreden tot een coalitie met een van de twee grote partijen. Hij voorspelde dat deze zouden gaan 'vechten' om zijn steun te verwerven en dat dit maanden kon gaan duren.

Verkiezingsuitslagen

Partij	*Zetels*
National Party	44
Labour Party	37
New Zealand First	17
Alliance Party	13
ACT	8
United Party	1
Totaal	120

Labour-leidster Helen Clark (1) en partijgenote Judith Tizard - de dochter van de voormalige gouverneur-generaal Dame Catherine Tizard - vieren op 12 oktober 1996 de resultaten van hun partij bij de verkiezingen. Foto *EPA*

VORMING COALITIEREGERING

Op 10 december maakte premier Jim Bolger bekend dat zijn National Party een coalitieregering zou vormen met de nationalistische New Zealand First-partij (NZF) van Winston Peters. Kort na de verkiezingen had een door de Labour-partij geleide coalitie de meest waarschijnlijke optie geleken, met Labour-leider Helen Clark als de eerste vrouwelijke premier in de geschiedenis van het land. Maar uiteindelijk wist Bolger, premier sinds 1990, dankzij een opmerkelijke volte face van Peters aan het bewind te blijven

Peters, die van Maori-afkomst was, had in 1993 de NZF opgericht. Hij was twee jaar daarvoor ontslagen uit Bolgers kabinet en was vervolgens vanwege aanhoudende kritiek op het regeringsbeleid uit de National Party gezet (zie pag. 593/2-'93). De animositeit tussen de twee mannen was zeer groot geweest. Bolger had Peters vanwege zijn steun aan een omstreden anti-immigratiecampagne van racisme beschuldigd, terwijl Peters zeer persoonlijke kritiek op Bolger en enkele andere vooraanstaande figuren van de National Party had geuit. Tijdens zijn campagne had hij gezegd dat Bolger ongeschikt was om het land te regeren en dat er geen sprake van zou zijn dat hij een coalitie zou aangaan met de National Party. Op 10 december noemde Bolger de meningsverschillen uit het verleden 'irrelevant'.

Premier en National Party-leider Jim Bolger spreekt aanhangers toe tijdens het bekendmaken van de verkiezingsuitslagen op 12 oktober 1996 in Te Kuiti. Foto EPA

Peters had Bolgers aanbod om een coalitieregering te vormen klaarblijkelijk aangenomen in ruil voor concessies op sociaal gebied. De National Party ging akkoord met het opschorten van een belastingverlaging van in totaal NZ$ 1,1 mrd ($ 1 = NZ$ 1,41 op 20 december 1996), één van de belangrijkste punten van haar verkiezingsprogramma, om de toegenomen uitgaven voor gezondheidszorg, onderwijs en pensioenen te kunnen bekostigen. Bolger stemde er tevens mee in de inflatiedoelstelling van 0-2 procent bij te stellen en af te zien van omstreden hervormingen in de gezondheidszorg. Peters werd benoemd tot vice-premier en tot het nieuwe ambt van minister van de schatkist.

De portefeuilles waren op 10 december als volgt verdeeld:

Premier - Jim Bolger+; vice-premier, schatkist - Winston Peters (NZF)*; buitenlandse zaken en handel, Pacifische eilanden. ontwapening en wapenbeheersing - Don McKinnon+; financien, belastingen - Bill Birch+; overheidsdiensten en staatsondernemingen. transport. ongevallenverzekeringen, bchcer Radio NZ - mevr. Jenny Shipley+; justitie, rechterlijke organisatie, Waitangi-onderhandelingen - Doug Graham+; Maori-aangelegenheden, paardenrennen. onderminister van sport, lichamelijke opvoeding en recreatie - Tau Henare (NZF)*; procureur-gene-

raal, defensie. gevangenissen, oorlogspensioenen, rekenkamer - Paul East+; landbouw, bosbouw, internationale handel, staatselektriciteitsbedrijf - Lockwood Smith+; werkgelegenheid - Peter McCardle (NZF)*; onderwijs. parlementsvoorzitter - Wyatt Creech+, milieubeheer. rijksonderzoeksinstituten, biosferische veiligheid, onderminister van buitenlandse zaken en handel - Simon Upton+; politie, binnenlands zaken. bescherming burgerbevolking - Jack Elder (NZF)*, volksgezondheid - Bill English*: handelsverkeer, visserij, land, industrie, onderminister van landbouw - John Luxton+; onderzoek, wetenschap en technologie, communicatie. informatietechnologir. statistiek - Maurice Williamson+; taxatie en notariële zaken, onderminister van natkist - John Delamere (NZF)*; volkshuisvesting toerisme. sport lichamelijke opvoeding en recreatie - Murray McCully+; arbeid. immigratie, energie. ontwikkeling bedrijfsleven - Max Bradford*; sociale zaken - Roger Sowry*.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

De coalitie beschikte over slechts 61 zetels in het 120 zetels tellende Huis van Afgevaardigden, maar zou naar verwachting in de meeste gevallen kunnen rekenen op de steun van de acht ACT-leden en de enige afgevaardigde van de United Party.

VULKAANUITBARSTING

Mount Ruapehu, een vulkaan die zich op zo'n 225 km ten noorden van Wellington bevond, vormde bij een uitbarsting op 17 juni een 13 km hoge wolk van stoom en vulkanisch afval; tonnen as vielen in de omgeving neer en het vliegverkeer over een groot deel van het Noordeiland raakte ernstig ontregeld.

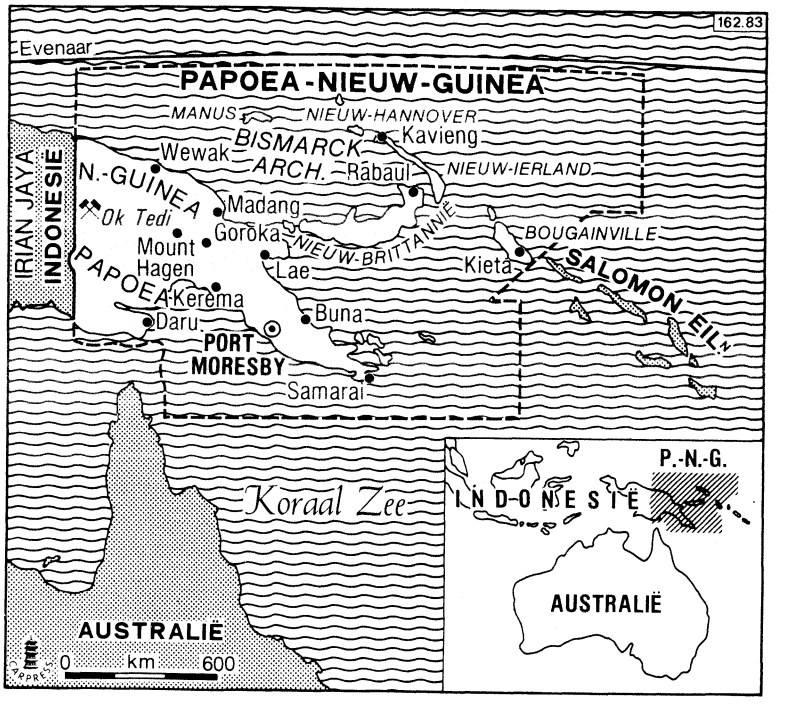
Een jaar eerder. eind september 1995, had de vulkaan eveneens een aantal uitbarstingen gehad.

(Vor.ber.pag. 595/1 e.v.-1996)

PAPOEA-NIEUW-GUINEA

PREMIER VAN BOUGAINVILLE VERMOORD

Theodore Miriung, de premier van de overgangsregering van Bougainville, werd op 12 oktober 1996 door onbekenden doodgeschoten in de streek Siwai in het zuidwesten van Bougainville, terwijl hij met zijn vrouw en kinderen het avondmaal gebruikte. De dood van Miriung, een groot voorvechter van vrede, werd allerwegen gezien als een grote tegenslag voor de aanhangers van een vredesakkoord dat een einde moest maken aan de langdurige separatistische guerrillaoorlog op het eiland, dat rijk was aan mineralen.

Miriung, voorheen een hoge ambtenaar, was juridisch adviseur geworden van het Revolutionaire Leger van Bougainville (Bougainville Revolutionary Army, BRA), dat sinds 1988 een guerrillaoorlog voerde om onafhankelijkheid voor het eiland af te dwingen. In 1994 brak hij met het BRA, toen hij inzag dat de oorlog alleen beëindigd kon worden door onderhandelingen te voeren over een hoge mate van autonomie in plaats van de totale onafhankelijkheid voor het eiland te eisen. Hij werd vervolgens premier van de overgangsregering die in april 1995 werd ingesteld, en stelde zichzelf ten doel een einde aan het conflict te maken door via onderhandelingen tot een vredesakkoord met de regering te komen (zie pag. 801/3 e.v.-'95).

Ondanks Miriungs inspanningen begon de regering in juni 1996 een nieuwe legeroffensief in gebieden die nog steeds in handen waren van de rebellen (zie pag. 596/1-'96), maar zonder veel succes. Bij een tegenaanval van het BRA op een positie van het regeringslegerin Kangu Beach op het zuidelijke puntje van het eiland werden enkele mensen gedood en werden drie regeringssoldaten en twee politieagenten gevangengenomen. Het BRA dreigde de gevangenen te doden als de regering haar strijdkrachten niet van het eiland zou terugtrekken. Minister van defensie Mathias Ijape verweet Miriung het BRA tot de aanval te hebben aangezet en plaatste hem onder huisarrest hangende een verzoek aan premier Sir Julius Chan om hem te vervangen als hoofd van de overgangsregering.

Chan zei dat de moord op Miriung 'een daad van krankzinnigen' was en beloofde dat de daders zouden boeten. De Defensiemacht van Papoea-Nieuw-Guinea (PNGDF), waarin Miriung veel openlijke vijanden had, beschuldigden het BRA van de moord. De rebellen wezen echter elke verantwoordelijkheid van de hand en beschuldigden op hun beurt het leger van de moord. Dit standpunt vond enige ondersteuning in het feit dat de moord in een door de regering gecontroleerd gebied was gepleegd. Hoewel de PNGDF bekend maakten dat ze een onderzoek naar de moord zouden instellen, greep de regering meteen in en legde zij het onderzoek in de handen van de politie.

SINATO NIEUWE PREMIER BOUGAINVILLE

Gerard Sinato werd op 18 november door de 32 leden van het nvergangsbestuur gekozen tot nieuwe premier van de overgangsregering van Bougainville.

In een toespraak na zijn verkiezing zei Sinato dat het zijn eerste prioriteit was tripartiet overleg te organiseren tussen zijn regering, de nationale regering en het BRA, met als doel een einde te maken aan de reeds acht jaar durende guerrilla-oorlog.

(Vor.ber.pag. 596/1-1996)

INTERNATIONAAL

VERENIGDE NATIES

ALGEMENE VERGADERING. NIEUWE LEDEN VEILIGHEIDSRAAD. NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL

Op 17 september 1996 werd in New York de 51ste zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN) geopend onder voorzitterschap van Razali Ismail, de Maleisische permanente vertegenwoordiger bij de VN. Ismail begon de vergadering 'zonder feestelijkheden' om te wijzen op de financiële crisis waarin de organisatie verkeerde. Het totale bedrag dat de lidstaten schuldig waren aan de VN werd geschat op $ 2,9 mrd.

De benarde situatie van de VN werd vooral geweten aan VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, die onder druk stond zijn staat van dienst te verdedigen voordat hij zich herkiesbaar zou stellen voor een tweede termijn. waartegen de VS zich hardnekkig verzette. Afgezien van Boutros Ghali was de enige andere officiële kandidaat voor de post van secretaris-generaal, de Nigerees Hamid Algabid, de secretaris-generaal van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC).

Nieuwe niet-permanente leden veiligheidsraad benoemd

Op 21 oktober koos de Algemene Vergadering van de VN vijf nieuwe niet-permanente leden van de Veiligheidsraad. De nieuwe leden waren Costa Rica, Japan, Kenia, Portugal en Zweden. Zij zouden zitting hebben in de Veiligheidsraad voor een termijn van twee jaar, ingaande op 1 januari 1997. Deze landen vervingen Botswana, Duitsland, Honduras, Indonesië en Italië. De overige vijf niet-permanente leden, die in november 1995 waren gekozen en na 1 januari 1997 nog één jaar zitting in de Veiligheidsraad zouden hebben, waren Chili, Egypte, Guinee-Bissau, Polen en Zuid-Korea (zie pag. 239/2-'96).

De uitslag van de jongste verkiezingen werd door waarnemers beschouwd als een nederlaag voor India, dat door Japan werd verslagen bij de strijd om één van de niet-permanente zetels die waren gereserveerd voor Azië. Deze uitslag werd algemeen toegeschreven aan India's recente pogingen het Alomvattend Kernstopverdrag (Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT) tegen te houden (zie pag. 143/1-'97). Waarnemers wezen echter ook op de verrassende nederlaag van Australië, de belangrijkste voorvechter van het CTBT, dat het onderspit had gedolven in de strijd mrt Portugal om een van de tuee zetels die naren gereserveerd voor West-Europa en het 'oude' Gemenebest

Amerikaans veto tegen herbenoeming Boutros Ghali

Op 19 november 1996 sprak de VS zijn veto uit over de herbenoeming van VN-secretaris-generaal Boutros Ghali voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar. Hiermee werden berichten bevestigd dat de VS een felle campagne voerde om hem te dwingen zijn kandidatuur voor deze functie in te trekken. De vijftien permanente en niet-permanente leden van de Veiligheidsraad hadden een geheime stemming gehouden over een resolutie waarin Boutros Ghali werd voorgedragen voor herbenoeming wanneer zijn ambtstermijn op 31 december verstreek (zie voor zijn benoeming in 1991 pag. 218/3-'92).

De uitslag van de stemming werd bevestigd door Amerikaanse functionarissen die onthulden dat de VS zich als enige had uitgesproken tegen de resolutie en dat alle andere leden van de Veiligheidsraad (inclusief Groot-Brittannië, meestal de trouwste bondgenoot van de VS) vóór hadden gestemd.

Op 19 november leverde een woordvoerster van Boutros Ghali kritiek op het volgens haar 'duidelijk niet-democratische proces'. Zij voegde eraan toe dat in elke democratie een stemverhouding van veertien tegen één 'tamelijk beslissend' zou zijn geweest. Het ongenoegen van de VN-lidstaten over het Amerikaanse optreden zou ertoe hebben bijgedragen dat de VS er op 10 november niet in slaagde zitting te krijgen in de invloedrijke zestien leden tellende VN-Adviescommissie inzake Administratieve en Budgettaire Kwesties (ACABQ).

Nieuwe secretaris-generaal

Op 17 december benoemde de Algemene Vergadering van de VN de 58-jarige Ghanees Kofi Annan bij acclamatie voor vijf jaar tot VN-secretaris-generaal. Zijn ambtstermijn zou officieel ingaan Op 1 januari 1997, wanneer hij Boutros Boutros Ghali zou opvolgen. De benoeming volgde op de goedkeuring van de kandidatuur van Annan door de VN-Veiligheidsraad op 13 december. Zijn kandidatuur was echter niet onomstreden geweest en had vooral tot spanningen tussen Frankrijk en de VS geleid.

Frankrijk was voorstander geweest van een tweede termijn voor Boutros Ghali, die gedurende 1996 duidelijk had gemaakt dat hij graag wilde aanblijven De VS had zich hier echter consequent tegen verzet. Desondanks had Boutros Ghali geweigerd zijn kandidatuur in te trekken. Toen de Veiligheidsraad zich begin december opnieuw over de kwestie had gebogen, had de VS de kandidatuur van Annan gesteund, maar Frankrijk zijn veto daarover uitgesproken. Op 4 december besloot Boutros Ghali zijn kandidatuur 'tijdelijk op te schorten', waarna Frankrijk zijn steun gaf aan de kandidatuur van Amara Essy, de minister van buitenlandse zaken van Ivoorkust. De impasse werd ten slotte doorbroken toen Frankrijk op 13 december aangaf dat het zijn veto tegen Annan zou intrekken.

Annan, die carrière had gemaakt binnen de VN, was de eerste VN-secretaris-generaal uit het Afrika ten zuiden van de Sahara en ook de eerste die via de VN-hiërarchie was opgeklommen tot de hoogste post.

Annan werd geboren in de Ghanese stad Kumasi als zoon van een erfelijk opperhoofd van de Fanti-stam. Hij studeerde in de VS en voltooide een postdoctorale studie in Genève en aan het Massachusetts Institute of Technology. In 1962 kwam hij in dienst bij de VN. Hij was werkzaam bij het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen en de Wereldgezondheidsorganisatie, waarna hij toetrad tot het Secretariaat in New York. In 1993 werd hij ondersecretaris-generaal voor VN-vredesoperaties.

(Vor.ber.pag. 239/1 e.v.-1996)

UNCTAD: TRADE AND DEVELOPMENT REPORT

Op 18 september publiceerde de VN-Conferentie voor Handel en Ontwikkeling (UNCTAD) haar jaarverslag, het Trade and Development Report 1996.

Hierin ging de aandacht vooral uit naar de indrukwekkende groei van de opkomende economieën in Zuid-Oost-Azie, de zogeheten „tijgers". Geconcludeerd werd dat een vergelijkbare groei elders in de wereld zou afhangen van de vraag of het rijke Noorden zijn markt zou openhouden voor de export uit ontwikkelingslanden. In het rapport werd er echter voor gewaarschuwd dat een stroom van met eenvoudige middelen vervaardigde producten de prijzen zou doen dalen. wat ten nadele zou zijn van veel ontwikkelingslanden. Daarom raadde het aan een internationaal ..marketing-annex-informatie-bureau" op te richten om ontwikkelingslanden tijdig te waarschuwen voor een dreigende overvoering van cle markt.

(Vor.ber.pag. 523/2/3 - 1996)

INDEX AFLEVERING NR. 3115

AMERIKA Elfde Mercosurtop **181**
Top van de America's **181**
Zesde Ibero-Amerikaanse top **181**
Eerste en tweede top ACS **181**
ARMENIË Ter-Petrosian herkozen als president **157**
Nieuwe premier, kabinetswijziging **158**
AZEREAJDZJAN Rasizade premier **158**
IMF-krediet **158**
BELGIE Politieke, sociaal-economische en justitiële ontwikkelingen mei-december 1996 **145**
De zaak-Dutroux **153**
BJELAROES Confrontatie tussen president en parlement over grondwetswijzigingen **158**
Premier Tsjygir treedt af **159**
Nieuwe grondwet goedgekeurd **159**
Nieuw parlement **160**
BURKINA FASO Leden veiligheidsdienst gearresteerd **190**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **190**
CAMBODJA Afscheiding binnen Rode Khmer **202**
Spanningen binnen regering **203**
IMF schort hulp op **204**
EGYPTE Economische ontwikkelingen, schuldenvermindering **198**
ESTLAND President Meri herkozen **160**
Val van regeringscoalitie **160**
Vorming van minderheidsregering **161**
ETHIOPIE Wijzigingen in regering **190**
IMF-lening **191**
EUROPESE UNIE Ontwikkelingen rond monetaire unie **161**
Europees Parlement akkoord met begrotingvoor 1997 **164**
Lire terug in WKM **164**
Hulp aan EU-boeren i.v.m. rundvleescrisis **165**
Europese top in Dublin **166**
Wijzigingen in samenstelling van Europees Parlement **167**
FALKLAND-/MALVINASEILANDEN VN-commissie roept op tot onderhandelingen over status eilanden **182**
Toeatemming voor olieboringen **182**
Argentijns-Britse conferentie **182**
GEORGIE Ontwikkelingen in Zuid-Ossetië, presidentsverkiezingen **169**
Parlementsverkiezingen in Abchazië **169**
GUATEMALA Definitief vredesakkoord **182**
Hoge militairen gearresteerd **183**
HAITI Ontwikkelingen op het gebied van de binnenlandse veiligheid, mandaat VN-missie verlengd **183**
ISRAËL Aanmoedigingspremies voor kolonisten **199**
Algemene staking **199**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **199**
Corruptiebeschuldigingen i.v.m. benoeming procureur-generaal **199**
Bomaanslagen in Tel Aviv **200**
KAZACHSTAN Kabinetswijzigingen **204**
Communistische Partij wijzigt manifest **204**
KENIA Twee kabinetswijzigingen **191**
Uitwijzing 'Somalische vreemdelingen' **191**
KIRGIZSTAN Regeringswijzigingen **204**
LETLAND Uitvoering doodstraf tijdelijk verboden **169**
Nieuwe parlementsvoorzitter. kabinetswijzigingen **170**
LIBANON Nieuw kabinet, samenstelling **200**
Berri herkozen als parlementsvoorzitter **201**
Ontwikkelingen m.b.t. 'veiligheidszone' Zuid-Libanon **201**
LITOUWEN Parlementsverkiezingen **170**
Vagnorius nieuwe premier **171**
Benoeming van nieuw kabinet **171**
MEXICO ERP kondigt tijdelijke wapenstilstand af **184**
EZLN breekt vredesbesprekingen af **185**
Verkiezingen in Guerrero **187**
Gemeenteraadsverkiezingen **187**
Privatisering olie-industrie aangepast **187**
PRI trekt steun voor hervorming kiesstelselin **188**
Nieuwe PRI-voorzitter **188**
Procureur-generaal ontslagen **189**
MOLDOWA Presidentsverkiezingen **171**
Presidentsverkiezingen in Dnjestrië **172**
MYANMAR Kabinetswijzigingen **204**
Aanhoudende intimidatie van oppositie **205**
NICARAGUA Nieuwe regering beëdigd **190**
NIEUW-ZEELAND Algemene verkiezingen **212**
Vorming coalitieregering **213**
NIGER Veiligheidsmaatregelen **191**
Parlementsverkiezingen **192**
Nieuw kabinet **192**
OEKRAÏNE Nieuwe munteenheid **172**
Buitenlandse hulp **173**
Ontwerpbegroting voor 1997 goedgekeurd **173**
Regeringswijziging **173**
Spanningen met Rusland over Zwarte-Zeevloot **174**
Parlementsvoorzitter van Krim treedt af **174**
Decreet geeft presidentmeer macht **174**
OEZBEKISTAN Regeringswijzigingen **206**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **206**
PAKISTAN Kabinet-Bhoetto ontslagen, parlement ontbonden **206**
Samenstelling interim-regering **207**
Wijzigingen op provinciaal niveau **208**
IMF-krediet noodbegroting **209**
PAPOEA-NIEUW-GUINEA Premier van Bougainville vermoord **211**
RUSSISCHE FEDERATIE Aankondiging hartoperatie president Jeltsin, politieke consequenties **174**
Lebed ontslagen als secretaris Veiligheidsraad **175**
Benoemingen in Veiligheidsraad **177**
Nieuwe chef generale staf **177**
Verkiezingen regionale gouverneurs **177**
Ontwikkelingenin Tsjetsjenie **179**
RWANDA Kabinetwijziging **192**
Brits onderzoek naar wapenleveranties **193**
Terugkeer vluchtelingen uit Tanzania **193**
SOMALIA Akkoord in Nairobi over wapenstilstand, nieuwe gevechten **194**
TADZJIKISTAN Vredesbesprekingen staakt-het-vuren **209**
Vredesakkoord **209**
THAILAND Algemene verkiezingen, nieuwe coalitie **210**
TOERKMENISTAN Kabinetswijziging **211**
Begroting goedgekeurd **211**
VERENIGDE NATIES Algemene Vergadering 215
Nieuwe leden Veiligheidsraad **215**
Annan nieuwe secretaris-generaal **215**
VIETNAM Tiende zitting van Negende Nationale Assemblee **211**
Kabinetswijzigingen **211**
ZUID-AFRIKA Vrijspraak voor oud-minister Malan **194**
Bekentenissen aan Commissie van Waarheid en Verzoening **195**
Verlenging van amnestie **195**
Bekentenis van moordenaars Biko **196**
Benoeming opperrechter **196**
Nieuwe grondwet ondertekend **196**
Bestuur Vrijstaat treedt af **197**
Aftreden van Inkatha-leiders **197**
Betrekkingen met China, Taiwan en de VS **197**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118,1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen, Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
© Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

ZIEKTEWET GEPRIVATISEERD

In het tegeerakkoord van augustus 1994 kondigde het kabinet het voornemen aan de Ziektewet te privatiseren (ziepag 593/3-'94)
Staatsiecretaiis Robin Linschoten (sociale zaken) vroeg hier op 6 februari 1995 een advies ober aan de Sociaal-Economische Raad (SER) en op 28 april besloot het kabinet de Ziektewet grotendeels tc privatiseren
Vervolgens werd in oktober het Wetsvoorstel uitbreiding loondoorbetalingsplicht bij ziekte (Wulbz) dooi de staatssecretaris aangeboden aan de Tweede Kamer

Volgens het wetsvoorstel werden werkgevers verplicht het loon van een zieke werknemer in principe 52 weken door te betalen Tot dan toe betaalde de werkgever bij ziekte van een werknemer. gedurende de eerste twee of zes weken. tenminste 70 procent van het loon door Daarna volgde een uitkering krachtens de Ziektewet In het wetsvoorstel werd de loondoorbetalingsplicht dus verlengd tot eén jaar

In het regeerakkoord werd nog uitgegaan van volledige afschaffing van de Ziektewet. In het wetsvoorstel werd de Ziekte et echter als vangnet gehandhaafd voor bepaalde groepen werknemers (15 procent van het totaal aantal werknemers). Het ging daarbij om zwangere werkneemsters en om werknemers die geen werkgever meer hadden zoals werknemers van wie de werkgever failliet was gegaan, werknemers met tijdelijke contracten, oproepkrachten. uitzendkrachten en om zieke werklozen. Deze vangnetvoorziening werd gefinancierd uit het Algemeen Werkloosheidsfonds en het Algemeen Wachtgeldfonds. De totale uitkeringslasten werden geraamd op 1990 mln gulden.

In de praktijk zouden de meeste werknemers (met een dienstbetrekking voor onbepaalde tijd) weinig van de veranderingen merken. Bij ziekte werd het loon veelal al doorbetaald door de werkgever. die het ziekengelcl ontving via de bedrijfsvereniging. In de nieuwe situatie kon hij zich particulier verzekeren. Particuliere verzekeraars hadden aangegeven dat zij alle collectiviteiten, ongeacht de grootte van het bedrijf. zouden verzekeren zonder selectie op individuele werknemers. Deze volledige toegankelijkheid van de verzekering zou worden geboden in de eerste zes maanden na inwerkingtreding van de wet en zou ook daarna gelden voor nieuwe bedrijven die de markt betraden.

De kern van het voorstel was dat iedere werkgever feitelijk werd geconfronteerd met de eigen lasten als gevolg van ziekteverzuim. Zo werd de werkgever gedwongen actiever naar oplossingen te zoeken voor verzuim dat bijvoorbeeld gelegen was in de werksfeer. Kortom een grotere financiële prikkel voor werkgevers om het ziekteverzuim terug te dringen Anderzijds zou de werknemer zich. daar waar sprake was van een zekere keuzevrijheid. minder makkelijk dan voorheen ziekmelden.

Wanneer. de werkgever een geschil had met zijn werknemer over het al dan niet ziek zijn. kon een tweede oordeel ('second opinion') worden gevraagd aan bedrijfsvereniging of arbodienst. Dit was reeds in het kader van de Wet terugdringing ziekteverzuim geregeld. Een snel. deskundig en onafhankelijk oordeel was zowel in het belang van de werkgever als de werknemer. Ook de rechterlijke macht werd hierdoor minder belast met procedures over de vraag of een werknemer ziek was.

Met de beeindiging van de collectieve ziekteregeling kwam ook de beinoeienis van de bedrijfsvereniging in het eerste ziektejaar in principe te vervallen Wel was de werk:?\-er verplicht na 13 weken ziekte dit te melden bij de bedrijfsvereniging. De controle bij ziekte zou meestal door de arbodienst van de werkgever worden verricht.

De voorgestelde maatregelen op het gebied van de Ziektewet zouden naar verwachting leiden tot een daling van het ziekteverzuim met circa tien procent (en dus tot minder WAO-instroom). Dat zou vervolgens een besparing van 600 min gulden opleveren.

Tweede Kamer akkoord met wijziging Ziektewet

Na enkele langdurige debatten stemde een meerderheid in de Tweede Kamer op 30 november 1993 in met de wijziging van de Ziektewet. De GPV-fractie stemde met de coalitie mee. Bij de PvdA-fractie. waar aarzelingen bestonden, stemde alleen R. Vreeman tegen.

Vrijwel de hele Kamer was bang dat werkgevers onder de ge ijzigde wet zouden proberen de kosten te ontlopen door hun personeel op gezondheidsrisico's te selecteren. PvdA, D66 en VVD eisten dat het kabinet binnen zes maanden rapport uitbracht over mogelijke nadelige effecten van het afschaffen van de Ziektewet. Na nog eens zes maanden moest een tweede rapportage komen. Aangegeven moest worden of de positie van chronisch zieke werknemers was verzwakt, en of werkgevers meer werknemers tijdelijke en flexibele contracten aanboden.

Fractieleider P. Rosenmöller (GroenLinks) kreeg steun van de PvdA (en daarmee van een kamermeerderheid) voor voorstellen die de risico-selectie moesten tegengaan Een amendement gaf sollicitanten het recht te zwijgen over eventuele chronische ziekten die niet relevant waren voor het werk In een motie werd het kabinet gemaand op te treden. wanneer zou blijken dat werkgevers meer dan tot dan toe het geval was personeel op gezondheidsrisico's zouden selecteren

De Tweede Kamer was onder druk gezet om het wetsvoorstel snel af te handelen, opdat de wijziging per 1 januari 1996 kon ingaan Aangezien de Eerste Kamer geen zin had het debat te overhaasten, zou die datum toch niet gehaald worden

Eerste Kamer eveneens akkoord met privatisering Ziektewet

De Eerste Kamer ging na een lang debat op 6 februari akkoord met het privatiseringsvoorstel van het kabinet. Het kabinet hoefde daarbij uiteindelijk niet het machtswoord uit te spreken. De nieuwe wet trad met ingang van 1 maart 1996 in werking.

Omdat de oppositiepartijen tegen het voorstel waren, was de positie van de PvdA in de Senaat van doorslaggevend belang. PvdA-senatoren hadden in de voorafgaande weken te kennen gegeven grote moeite met het wetsvoorstel te hebben, vooral vanwege de mogelijke 'selectie aan de poort' van gezonde sollicitanten, de positie van chronisch zieken en de financiële gevolgen van het voorstel voor kleine bedrijven.

Een eigen voorstel van de PvdA-senatoren om een speciale loonsomheffing in te voeren om de integratie van werknemers met een handicap te bevorderen vond geen genade in de ogen van staatssecretaris Linschoten. Wel kwam hij de PvdA tegemoet met de belofte een voorstel uit te werken voor een beloning voor werkgevers die chronisch zieken of gehandicapten in dienst nemen.

Aan een bijdrage in het *NRC/H'blad* van 1 maart 1996 van redacteur John Kroon over de geschiedenis van de Ziektewet werd het volgende ontleend:

'In 1901 behandelde het parlement de Ongevallenwet en werd het bij die gelegenheid eens over de wenselijkheid van een verplichte ziekengeldverzekering. Het zou tot 1913 duren eer zo'n regeling. in de vorm van de Ziektewet, ook werd aanvaard, nadat ARP-minister A.S. Talma (Landbouw. Nijverheid en Handel) in 1912 het voorstel had ingediend. Vervolgens duurde het nog tot 1930 alvorens deze wet ook daadwerkelijk werd ingevoerd. een kleine der-

Maandblad 67ste jaargang nr 3116, pag 50939-51014

tig jaar nadat het parlement de noodzaak ervan inzag dat zieke werknemers een deel van hun loon doorbetaald krijgen volgens het beginsel van het 'rechtvaardig arbeidsloon'

De Ongevallenwet van 1901 was de eerste sociale verzekeringswet in Nederland. Aanvankelijk was zij alleen van toepassing op arbeiders die gevaarlijke werkzaamheden verrichtten de verzekering dekte alleen de gevolgen van een ongeluk dat de arbeider op zijn werk was overkomen. Anders dan bij de latere Ziektewet ging het er hierbij niet alleen om het loon te dekken dat de zieke of arbeidsongeschikte arbeider niet kon verdienen. maar ook om de medische kosten In 1921 kreeg de Ongevallenwet een veel ruimere werkingssfeer Werknemers van vrijwel alle industriële bedrijven vielen nu onder de wet en ook hoefde het voor deze sociale verzekering niet per se meer te gaan om ongelukken die zich op het werk hadden voorgedaan.

Dat het tot 1 maart 1930 zou duren voordat de Ziektewet werd ingevoerd. had te maken met voor de Nederlandse sociale zekerheid klassieke ruzies over de uitvoering. Het wetsvoorstel van Talma voorzag in uitvoering door Raden van Arbeid. De discussie die daarover ontstond - en waarvoor dus de nodige tijd werd genomen - mondde uit in een keuze voor een gezamenlijke uitvoering door de Raden van Arbeid en de bedrijfsverenigingen, de gezamenlijke organen van werkgevers- en werknemersorganisaties. Ook werd er in 1930 voor gekozen de kosten van geneeskundige behandeling niet langer tot de risico's te rekenen die de Ziektewet moest dekken. De wet werd een zuivere loondervingsverzekering.

In 1952 werd de uitvoering van de Ziektewet het exclusieve domein van de bedrijfsverenigingen. Juist daarop kwam bij de parlementaire enquête naar de uitvoering van de sociale verzekeringen in 1993 veel kritiek De privatisering van deze u-et betekent dan ook dat de bedrijfsverenigingen werk verliezen.

In 1967. het jaar waarin de WAO (Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering) werd ingevoerd. deed zich een volgende ingrijpencle wijziging in de Ziektewet voor. Tot dat jaar had alleen een werknemer die ziek was recht op ziekengeld. Als een werknemer door een ongeval op het werk arbeidsongeschikt was geworden, viel hij tot 1967 onder de Ongevallenwet, de Zee-ongevallenwet of de Land- en Tuinbou ongevallenwet. Op werknemers die door een ongeluk buiten het merk arbeidsongeschikt waren geworden, was de Invaliditeitswet van toepassing. WAO en Ziektewet werden nauwkeurig op elkaar afgestemd. Wie het maximum van een jaar in de Ziektewet had doorgebracht en werd afgekeurd, schoof door naar de WAO.

Nadien werd de hoogte van de wettelijk gegarandeerde Ziektewetuitkering tweemaal verlaagd, in 1985 van 80 naar 73 procent en in 1986 van 75 naar 70 procent. De meeste werknemers merkten daar weinig van. omdat via CAO-afspraken werkgevers de uitkeringen veelal toch tot 100 procent aanvulden. Of de werkgevers dit blijven doen. zal bij de komende CAO-onderhandelingen blijken. Dit geldt ook voor de betaling van de eerste twee dagen van het ziekteverzuim: de werkgever is hiertoe volgens de wet verplicht.

Het hoge ziekteverzuim in Nederland leidde in de jaren negentig tot nieuwe ingrepen. In 1994 werd de Wet Terugdringing Ziekteverzuim van kracht Dit maas de eerste stap naar de privatisering. Werkgevers moesten de eerste zes weken van het ziekteverzuim van hun werknemers voor eigen rekening gaan nemen of. wanneer het om een bedrijf met niet meer dan vijftien werknemers ging, de eerste twee weken Desgewenst konden de werkgevers dit risico particulier verzekeren. Binnen de termijn van twee of zes weken doet zich negentig procent van het ziekteverzuim voor. Daarom is de stap die vandaag is gezet - een eigen risico van 52 weken voor werkgevers - minder groot dan op het eerste gezicht lijkt

Wel heeft dit nes uit voor werknemers de bijkomstigheid dat ze geen Ziektewetpremie meer hoeven te betalen. die voor de meesten 1-én procent van het premieloon bedroeg. Op hun loonstrookje moet dit deze maand te merken zijn. Dit geldt niet voor alle werknemers. omdat een aantal grotere bedrijven. zoals banken. onder de oude Ziektewet vrijwillig de financiele risico's van het ziekteverzuim droeg.

De Ziektewet verdwijnt niet helemaal. Zij blijft intact voor zwangere vrouwen, uitzendkrachten. werklozen en werknemers wier werkgever tijdens hun ziekte failliet is gegaan

Eerste Kamer akkoord met 'Veegwet'

De Eerste Kamer ging op 20 december 1995 akkoord met de 'Veegwet' van staatssecretaris Linschoten. In dit wetsvoorstel zijn de technische verbeteringen van de Wet terugdringing arbeidsongeschiktheidsvolume, de Wet terugdringing beroep arbeidsongeschiktheidsregelingrn. en de Wet terugdringing ziekteverzuim opgenomen.

Onderdeel van de wet is onder meer de mogelijkheid die werkgevers krijgen om in het kader van de Ziektewet geld te verhalen op derden. Dit betekent dat bijvoorbeeld bij verzuim van een werknemer als gevolg van een verkeersongeval. diens werkgever degene die het ongeval heeft veroorzaakt of de verzekeraar. financieel aansprakelijk kan stellen.

Werkgevers krijgen een regresrecht dat inhoudelijk gelijk is aan dat van de bedrijfsvereniging. Van belang hierbij is dat de jurisprudentie het regresrecht van de bedrijfsvereniging beperkt tot de netto verstrekte uitkering, in het geval van de werkgever dus netto doorbetaalde loon.

Onderzoek naar gevolgen Wulbz

Uit een TNO-onderzoek onder 600 artsen, waarvan de resultaten begin september 1996 bekend werden. bleek dat de privatisering van de Ziekte et vooral de positie van oudere werknemers en chronisch zieken had verzwakt Ook werden sollicitanten vaker op hun gezondheid geselecteerd Een op de vijf artsen voelde zich door werkgevers onder druk gezet om aan dit beleid mee te werken Daardoor kwam de onafhankelijke positie van de bedrijfsarts ten opzichte van de werkgever meer dan vóór de privatisering van de Ziektewet in het geding

Volgens de onderzoekers gebeurde het nu vaker dat werkgevers ouderen en personeel met een chronische aandoening niet aannemen hij sollicitaties. De verzwakking van de positie van werknemers kwam ook tot uiting in de toename van flexibele contracten en tijdelijke krachten tijdens drukke perioden. Werkgevers oefenden bovendien druk uit om langer door te merken en snel het werk te hervatten bij ziekte.

De onderzoekers noemden ook positieve gevolgen van de privatisering van de Ziektewet. Zo zei 55 procent van de ondervraagden dat er meer aandacht was ontstaan hij de werkgever voor primaire en secundaire preventie bij ziekte. Bijna de helft van de ondervraagden zag een grotere betrokkenheid van de werkgever bij het verbeteren van de arbeidsomstandigheden en het personeelsbeleid.

Voorzitter N. Wijnolst van het MKB-Nederland zei op het jaarcongres van deze werkgeversorganisatie op 18 november 1996 dat ondernemers in het midden- en kleinbedrijf als gevolg van de geprivatiseerde Ziektewet steeds minder mensen in vaste dienst nemen. Wijnolst maakte de resultaten bekend van een onderzoek dat het NIPO in opdracht van MKB-Nederland had gedaan naar de rffrctrn van de privatisering in de sociale verzekeringen. Wijnolst signaleerde een 'explosie' van tijdelijke arbeidscontracten als gevolg van de nieuwe wet.

Volgens Wijnolst was het aantal werkgevers dat koos voor een tijdelijk contract om het ziekteverzuim van werknemers te beoordelen. verdubbeld. Ruim 30 procent van de onderzochte bedrijven hanteerde deze werk~-ijze.

In april 1997 stuurde staatssecretaris Frank de Grave van sociale zaken vier onderzoeksrapporten naar het parlement. De rapporten waren opgesteld om inzicht te krijgen in de gevolgen voor werkgevers en werknemers van de inwerkingtreding van de Wulbz. Het betreft het onderzoek *'De geprivatiseerde Ziektewet: ervaringen en gedragsreacties van werknemers in de marktsector'*, de *'Rapportage najaar 1996 van het ZARA werkgeverspanel'*, het rapport *'Verzuimbeleid in verandering'* en het rapport *'Het ziekteverzuim van hervattende (ex)arbeidsongeschikten'*.

Voor het onderzoek 'De *geprivatiseerde Ziektewet'* zijn in september 1996 bijna 3 000 werknemers telefonisch geïnterviewd Het valt de werknemers op dat bedrijven meer aandacht besteden aan arbeidsomstandigheden. De werknemers melden nauwelijks conflicten met de werkgever omdat deze weigert om tijdens ziekte het loon door te betalen. Slechts weinig werknemers hebben hun ziekteverzuimgcdrag verandrrd. De meeste werknemers zeggen dat ze proberen hun ziekteverzuim te beperken omdat 7e hun collega's of hun werkgever niet 'in de steek willen laten'

In vergelijking met een half jaar eerder hebben de werknemers vaker probleinen met de sfeer op het werk Ook voelt een aantal werknemers zich onzeker over wat er gebeurt als ze ziek worden Ze vinden dat hun werkgever strenger is geworden bij zicktc en zijn soms bang voor ontslag of voor het niet verlengen van het contract als zij vaak ziek zijn De onderzoekrrs hebben geen aanwijzingen gevonden dat deze verhoogde gevoelens van onzekerheid op werkelijke feiten berusten. De staatssecretaris meent dat de toegenomen «nzekerheid mede te verklaren is uit het feit dat men nog moet Ieren omgaan nipt het verzuim als bedrijfsprobleem. Het percentage onvrijwillige ontslagen mede vanwege hoog ziekteverzuim was % procent vóór de invoering van de Wublz. Van wijziging van dit percentage is vooralsnog niets gebleken. De ontwikkeling hiervan zal bij het ZARA-werkgeverspanel a-orden gevolgd

In oktober 1996 is een telefonische enquête gehouden bij ruim 4.000 bedrijven. De resultaten zijn opgenomen in de 'Rapportage *na*-jaar *1996 van* het ZARA-werkgeeerspanel'. Uit de rapportage blijkt dat steeds meer werkgevers een particuliere verzekering af-.sluiten voor het risico van loondoorbetaling bij ziekte. Halverwege 1996 had 64 procent van de bedrijven zo'n verzekering. Eind 1996 was dat 74 procent. Van de bedrijven met minder dan 20 werknemers had 77 procent zich verzekerd. Bij een volgende meting bij het ZARA-\verkgeverspanel zal onderzocht u-orden waarom bedrijven zich niet verzekeren voor het ziekterisico. De premie die de particuliere verzekeraars vragen lag eind 1996 op gemiddeld 2.5 procent van de loonsom. Dit percentage is vergelijkbaar met de hoogte van de premie voor de Ziektewet. Ook de ontwikkelingen in de hoogte van de particuliere premies zal De Grave blijven volgen.

Het aantal bedrijven dat zich aansluit bij een arbodienst neemt nog steeds toe. Begin 1996 was 70 procent aangesloten bij een arbodienst. Eind 1996 is dit toegenomen tot 86 procent. De aansluiting bij een arbodienst is vanaf 1 januari 1998 verplicht voor alle bedrijven.

Van de bedrijven met meer dan 500 werknemers had eind 1996 97 procent een zogeheten risico-inventarisatie en -evaluatie voor de arbeidsoinstandigheden. Halverwege het jaar was dat 94 procent. Bedrijven met *2* tot 9 werknemers voldoen nog veel niinder aan deze verplichting: halverwege 1996 had 13 procent een risico-inventarisatie en -evaluatie. Dit percentage nam toe tot 18 procent aan het eind van het jaar. De staatssecretaris schrijft dat voor deze categorie bedrijven het maken van een risico-inventarisatie en -evaluatie relatief het meest arbeidsintensief is Hij verwacht in een volgende rapportage een aanzienlijke toename te kunnen melden

Arbeidsongeschikt geworden werknemers die aan het werk zijn gegaan. blijken gemiddeld een hoger ziekteverzuim te hebben clan andere werknemers. Dit blijkt uit liet rapport *'Het ziekteverzuim van hervattende (ex)arbeidsongeschikten'* Deze n crknemers verzuimen langer dan hun collega's De frequentie van hun verzuim wijkt niet af. Werkgevers hoeven het loon van deze werknemers niet zelf dooi- te hrtalen bij ziekte. maar kunnen een beroep doen op de Ziektewet De gegevens van het onderzoek laten volgens staatssecretaris De Grave zien dat er voldoende grond ia om deze regelinpin stand te houden *(Persbericht SZW)*

CTSV-AFFAIRE STAATSSECRETARIS LINSCHOTEN TREEDT AE DE GRAVE VOLGT HEM OP NIEUW CTSV-BESTUUR

Een parlementair onderzoek naar de crisis bij het College van Toezicht Sociale Verzekeringen (CTSV)resulteerde op 28 juni 1996 in het ontslag van de staatssecretaris van sociale zaken, Robin Linschoten

Voorgeschiedenis. CTSV **opgericht als opvolger SVR**

Het College van Toezicht Sociale Verzekeringen (CTSV) werd officieel opgericht op 1 januari 1995 met als taak toezicht te houden op de uitvoering van de sociale zekerheids~vetten zoals de WAO, de WW en de kinderbijslag - door uitvoeringsinstellingen als bedrijfsverenigingen en de Sociale Verzekeringsbank. Voordien werd dit toezicht decennia lang uitgeoefend door de Sociale Verzekeringsraad (SVR), die goeddeels werd bestuurd door vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties en vakbonden; dezelfde sociale partners dus die ook, via de bedrijfsverenigingen, de uitvoering van de werknemersverzekeringen tot taak hadden. Weliswaar bestond eenderde van de Sociale Verzekeringsraad uit 'onafhankelijke' Kroonleden, maar dat nam de indruk van mogelijke belangenverstrengeling niet weg. In 1992 verscheen een rapport van de Algemene Rekenkamer waarin uiterst kritisch werd geoordeeld over het functioneren van de SVR. Het was een van de redenen van de Tweede Kamer om een parlementaire enquête te houden naar de uitvoering van de sociale verzekeringen. De kamercommissie, onder leiding van de PvdA'er J.F. Buurmeijer, kwam in 1993 tot de conclusie dat de SVR als toezichthoudend orgaan niet goed functioneerde (zie pag. 603/2 e.v.-'93). Daarop besloot het kabinet een nieuwe en ditmaal onafhankelijke instelling in het leven te roepen het CTSV Staatssecretaris Robin Linschoten (sociale zaken en werkgelegenheid) wees drie oud-politici aan om het CTSV op full-time basis te gaan besturen t.ooimalig VVD-voorzitter D (Dian) van Leeuwen oud-Tweede-Kamerlid G J (Gerrit Jan) van Otterloo en de vroegere staatssecretaris van financiën M (Martin) van Rooijen

In het *NRC/H blad* van 20-2- 96 beschreef redacteur John Kroon de daarop volgende ontwikkelingen aldus

'Dit trio trof in 1995 een organisatie aan, waarvan het personeel vrijwel geheel afkomstig was van de Sociale Verzekeringsraad Directeuren die tot dat moment betrekkelijk zelfstandig konden opereren, zagen een leiding tegenover zich die van mening was dat de term directeur feitelijk misplaatst was 'Wij zijn de directie' was samengevat de mening van voorzitter D van Leeuwen. De directeuren, voorzover ze mochten blijven, konden hcioguit 'manager' blijven van een van de onderdelen van de organisatie.
Zittende directeuren als P Hermans en J. Sureveen voelden zich op een zijspoor gemanoevreerd Directeur R.D. van Kooij moest helemaal opstappen Zrer pijnlijk was het overlijden van de waarnemend algemeen directeur N. van Veen. kort na het aantreden van het bestuur In een overzicht van de gebeurtenissen zegt de ondernemingsraad dat op 9 januari 'de ernstig zieke Van Veen langdurig wordt ondervraagd door het voltallige bestuur'
In de maanden die volgden kwam de ene interim-manager na de andere binnen. nadat het Bureau Berenschot het CTSV aan een organisatie-onderzoek had onderworpen. In september dacht het bestuur een 'goudhaantje' binnen te halen. E. Czyzewski, afkomstig van de Rotterdamse sociale dienst. zou als algemeen directeur van het toezichtbedrijf de organisatie op poten komen zetten. Binnen de kortste keren verwierf hij evenveel steun bij het personeel als hij verzet opriep bij het bestuur. Hein is vorige week door het bestuur ontslag aangezegd. nadat hij al weken protesterend ziek thuis zat. Het personeel eist dat zijn ontslag ongedaan wordt gemaakt. maar het bestuur weigert dit pertinent. De patstelling is compleet.'

Op 11 januari 1996 lekte in *de* Volkskrant een brief uit van de vier directeuren van het CTSV. waarin zij de drie bestuursleden van het College ver\+-etenzich te dikwijls met de dagelijkse gang van zaken te bemoeien en te veel aan de leiband te lopen van het ministerie van sociale zaken. Daardoor zou de onafhankelijkheid van het CTSV in het geding komen.

De conflicten draaiden om de zeggenschap over het ambtelijk apparaat van 240 werknemers. De directie zag het bestuur als toezichthouclers. een soort raad van cominissarissen. Het bestuur daarentegen wees op de

wet volgens welke het bestuur de leiding over en verantwoordelijkheid voor toezicht heeft. en eiste de dagelijkse leiding op: het wilde de organisatie hervormen.

F. Kordes oud-president van de Algemene Rekenkamer deed in januari een vergeefse poging tot bemiddelen in het bestuursconflict bij het CTSV Hij zei in twee memoranda aan het College dat de sfeer 'geklaard kan worden als het bestuur fouten ruiterlijk erkent' en er 'een gemeenschappelilke bestuursfilosofie' moidt opgesteld

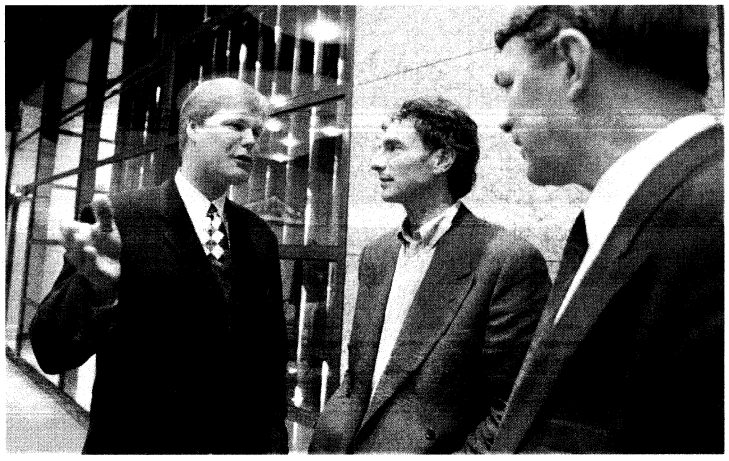
Op 16 februari besloot staatssecretaris Linschoten een onafhankelijk bemiddelaar aan te stellen nadat eerder die dag net conflict bij het CTSV verder was geescaleerd De ondernemingsraad had met onmiddellijke ingang' het vertrouwen in het bestuur opgezegd, onder meer nadat directeur Scyzewski die dag ontslag was aangezegd (zie ook boven) De OR vond dit ontslag 'onaanvaardbaar' en eiste terugkeer van de directeur De OR eiste ook de benoeming van een externe bewindvoerder om orde op zaken te stellen; verder moest het organisatiebureau BCG (Boer & Croon Group), dat door het CTSV-bestuur was binnengehaald om de samenwerking bij de organisatie te verbeteren. volgens de OR zo snel mogelijk weer verdwijnen.

Op 19 februari werd oud-minister van binnenlandse zaken en hoogleraar sociaal recht M. G. Rood benoemd tot adviseur voor het conflict bij het CTSV Rood zei zelf over de titel 'adviseur' die hij kreeg: 'Adviseren kan bemiddelen inhouden'.

CTSV-bestuur treedt af

De drie CTSV-bestuursleden Van Leeuwen, Van Otterloo en Van Rooijen lieten op 20 maart weten de eer aan zichzelf te willen houden en hun zetel ter beschikking te stellen. In een verklaring schreven zij: 'Nu door het kennelijk gebrek aan vertrouwen bij de verantwoordelijke bewindslieden in het bestuur en de wens om tot ontslag te komen een voor het bestuur onwerkbare situatie is ontstaan, zijn de drie bestuursleden bereid om, hoezeer zij de ontwikkelingen ook betreuren en onjuist achten, hun zetels in het bestuur ter beschikking te stellen.'

Het bestuur uitte grote bezwaren tegen het - op dat moment nog vertrouwelijke - rapport van adviseur Rood. die volgens hen 'geen adequaat hoor en wederhoor' had toegepast. Zij stelden vast dat het voornemen hen te ontslaan wel mede op dit rapport was gebaseerd. Met Linschoten viel over een bijstelling van de conclusie uit het rapport echter niet te praten. aldus het CTSV-bestuur.

Staatssecretaris R. Linschoten van sociale zaken (l.) op 1 maart 1996 in gesprek met de fractieleiders I?Rosenmoller (GroenLinks) (m.) en B. van der Vlies (SGP). *Foto ANP*

Rapport-Roodoordeeltvernietigend over CTSV-top. Linschotenvraagt ontslag bestuur aan

In het rapport van de als adviseur aangetrokken hoogleraar M. Rood, dat op 21 maart werd gepubliceerd. werd een vernietigend oordeel uitgesproken over het CTSV-bestuur. Volgens Rood, die zijn conclusies baseerde op diverse schriftelijke stukken en op 19 gesprekken met 25 gesprekspartners. waren de drie bestuursleden niet te handhaven. 'I-Iet bestuur mist gezag, straalt wantrouwen uit en heeft in korte tijd kans gezien onwerkbare relaties te krijgen'. constateerde Rood.

Staatssecretaris Linschoten besloot diezelfde dag het bestuur bij de kroon voor ontslag voor te dragen. Hij liet de Tweede Kamer weten bij het CTSV een 'interim-voorziening' te zullen treffen. Of de drie bestuursleden hun salaris kregen doorbetaald tot het einde van hun ambtsperiode, stond nog niet vast.

'Demissionair' bestuur ontslaat directeur

De ondernemingsraad van het CTSV stuurde op 9 april een 'brandbrief' naar het kabinet met het verzoek het bestuur te schorsen, omdat het over het graf heen bleef regeren. Het bestuur had op 5 april directeur Hermans met onmiddellijke ingang geschorst, omdat hij zou hebben meegewerkt aan een zwartboek dat de ondernemingsraad in februari opstelde; Hermans zelf ontkende dit. Voor interim-directeur Jacobs was dat aanleiding zijn werkzaamheden voor het CTSV eveneens met onmiddellijke ingang te beëindigen. Aangezien tegen directeur Sjef Czyzewski al een ontslagprocedure liep, was alleen directeur Hans Sureveen nog in functie

In een debat met de Tweede Kamer op 10 april zei Linschoten 'zeer ongelukkig' te zijn met het optreden van het bestuur. Hij zei dat hij de bestuursleden op het matje had geroepen en hun bevoegdheden aan banden had gelegd.

Nieuw interim-bestuur CTSV

Op 17 april trad het nieuwe interimbestuur van het CTSV aan, dat werd gevormd door het voormalig Tweede-Kamerlid A. Geurtsen (VVD) en oud-wethouder van financiën van Amsterdam W. Etty (PvdA). Staatssecretaris Linschoten had hen tot 1 januari 1997 aangesteld.

Kamerleden hadden met verwondering gereageerd op de benoeming. omdat zij hadden gerekend op kandidaten met kennis op het terrein van de sociale zekerheid. Geurtsen en Etty hadden die niet en waren benoemd om hun bestuurlijke ervaring. Zij vormden in voorafgaande jaren samen inet het voormalige Tweede-Kamerlid H. Koetje (CDA) het Commissariaat voor de Media. het orgaan dat toezicht houdt op de naleving van het mediabeleid.

Geschorste directieleden weer aan het werk. Czyzewski kondigt vertrek aan

Interim-bestuurder Etty maakte op een personeelsbijeenkomst van het CTSV op 25 april bekend dat de ontslagprocedure tegen directeur Czgzewski was stopgezet. Czyzewski bleef in dienst van het CTSV. echter niet als directeur. maar als adviseur van het bestuur. Een dag eerder had het nieuwe bestuur de schorsing van directeur Hermans ongedaan gemaakt.

Eind mei besloot Czyzewski per 1 september definitief te vertrekken bij het CTSV Eerder was bekendgeworden dat staatssecretaris Linschoten eind april. in een eerste gesprek met het nieuwe interim-bestuur, t(, kennen had gegeven dat Czyzewski heter kon opstappen

Parlementair onderzoek naar CTSV-crisis

De Tweede Kamer besloot op 2 april een parlementair onderzoek in te stellen naai de crisis bij Het CTSV Dit zou zich richten op het feitelijk functioneren van het CTSV en de relatie met Sociale Zaken en de uitvoeringsorganen die het controleerde. De rol van staatssecretaris Linschoten stond in beginsel niet ter discussie.

Op 17 april werd de Tweede-Kamercommissie geïnstalleerd die de gang van zaken rond het CTSV ging onderzoeken De PvdA'er Jan van Zijl weid voorzitter van de commissie die verder vijf leden telde J Klein Molekamp (VVD) J van Walsem (D66) J Reitsma (CDA). L Sipkes (GroenLinks) en L van Dijke (RPF)

Van Dijke nam de plaats in van de SGP'er E. van dei Vlies. die oorspronkelijk zitting zou hebben in de cominissie.
Her CDA. dat meende aan de beurt te zijn voor het leiden van een parlementair onderzoek. had oud-minister P. Bukman naar voren geschoven als kandidaat-voorzitter voor de commissie. maar de meerderheid in de Kamer besloot het voorzitterschap aan de PvdA te gunnen.
De parlementaire commissie zou een 'lichte' vorm van onderzoek verrichten. Getuigen konden bijvoorbeeld niet onder ede worden verhoord: dat was alleen het geval bij een parlementaire enquête.

Kamerdebatten over onvolledige voorlichting door Linschoten

Inmiddels had in de Tweede Kamer op 1 maart een spoeddebat plaatsgevonden met staatssecretaris Robin Linschoten. waarin deze zich moest verantwoorden voor de informatieverstrekking tijdens de debatten over de privatisering van de Ziektewet op 22 en 23 november 1995 (zie ook boven). Volgens de SP. die het spoeddebat had aangevraagcl. had Linschoten de Kamer 'misleid' door drie rapporten over de Ziektewet achter te houden.

De betreffende rapporten waren afkomstig van het CTSV en kwamen gereed in de periode dat de Tweede Kamer bezig was met de behandeling van Linschotens wetsvoorstel oin de Ziektewet te privatiseren. De Tweede Kamer wilde de rapporten graag nog voor de afronding van dat debat hebben. maar Linschoten zei ze niet te hebben en er niet over te kunnen beschikken. Vervolgens bleek dat CTSV-voorzitter Van Lcrun.cn hem de rapporten op 21 novembei had aangeboden, ook al waren ze formeel nog niet dooi het bestuur vastgesteld. Linschoten had de rapporten geweigerd omdat hij naai eigen zeggen geen ambtelijke concepten wenste te ontvangen.

Linschoten verklaarde niet naar de inhoud van de rapporten te hebben geïnformeerd 'omdat ze toch al in de kranten stonden'. Een ruime meerderheid van de Kamer sprak daarop haar vertrouwen in de staatssecretaris uit.
Toen vervolgens bleek dat op of voor P1 november van geen krantenpublicatie sprake was geweest, stelde P Rosenmöller (GroenLinks) op 2 maart schriftelijk vragen over Linschotens uitlatingen. Deze gaf op 3 maart toe dat hij zich vergist had. en dat hij waarschijnlijk van een aantal conclusies uit de rapporten op de hoogte was geweest door gesprekken met journalisten,

Aan het slot van een acht uur durend debat. dat op 12 maart aan de kwestie werd gewijd. oordeelde de Tweede Kamer dat Linschoten de Kamer uiteindelijk juist over de Ziektewetrapporten had geïnformeerd. Een motie van wantrouwen van J. Marijnissen (SP). die van mening was dat de staatssecretaris in de Kamer had gelogen. werd met ruime meerderheid verworpen. Evenmin steunde een meerderheid een voorstel van GroenLinks-fractievoorzitter P. Rosenmöller om de gang van zaken in november via een parlementair onderzoek 'tot op de bodem uit te zoeken'.

Volgens de *Volkskrant* van 13-3-'96 was het een overgrote meerderheid in de Kamer nog steeds niet duidelijk of het CTSV-bestuur in november '95 had gemanipuleerd met de verschijningsdatum van de rapporten

'Ook is de vraag onbeantwoord gebleven of ambtenaren van Linschoten wellicht het CTSV-bestuur onder druk hebben gezet om dat te doen D66 wilde niet uitsluiten dat het gedrag van Linschoten daaraan toch heeft bijgedragen. zij het onbewust.
Vrijwel de volledige oppositie steunde een voorstel van GroenLinks om direct een parlementair onderzoek te beginnen teneinde opheldering te krijgen over die vragen. De coalitiepartijen PvdA, VVD en D66 sluiten een parlementair onderzoek niet uit. maar willen afwachten of een onderzoek van prof. Rood naar de crisis tussen bestuur en personeel van het CTSV opheldering verschaft.
Er wordt een verband vermoed tussen het conflict bij het CTSV en het Ziektewetdebat. Het conflict kwam tot uitbarsting in de periode waarin ook het verschijnen van de Ziektewetrapporten binnen het CTSV werd besproken .

Oud-bestuurders CTSV eisen schadeloosstelling voor ontslag

Twee van de drie ontslagen CTSV-bestuursleden. D. van Leeuwen en G.J. van Otterloo. tekenden eind april bij staatssecretaris Linschoten bezwaar aan tegen hun ontslag en eisten een aanvullende vergoeding voor hr! niet-doorgaan van de hun toegezegde tweede anibtsterinijri.

Toen het CTSV werd opgericht. waren de drie bestuursleden in eerste instantie voor een periode van een, twee, of drie jaar benoemd om in voorkomen dat elke vier jaar het voltallige bestuur zou aftreden. Nadat M. Van Rooijen zijn eerste eenjarige periode erop had zitten. werd hij eind 1995 herbenoemd voor een tweede te - mijn van vier jaar De eerste termijnen van kan Otterloo en Van Leeuwen liepen resp eind '96 en eind '97 af Zo was de situatie ontstaan dat Van Rooijen hij zijn ontslagrecht had op loonmcloorbetaling van bijna 1 mln gulden (vier jaarsalarissen): voor Van Otterloo en van Leeuwen lagen die bedragen aanmerkelijk lager (resp. 250.000 en 600.000 gulden)

Medio mei werd bekend dat Linschoten weigerde in te gaan op de eis tot doorbetaling van salaris De landsadvocaat had dit aan de advocaten van de twee oud-bestuurders laten meten Van Leeuwen en Van Otterloo besloten daarop bezwaar tegen de beslissing van de staatssecretaris aan te tekenen Pas als dit werd afgewezen zouden zij eventueel naar de rechter stappen

Op 2 juli werd bekend dat de ontslagen bestuursleden alledrie een wachtgeldregeling eisten.

Eind augustus stelde de geschillencommissie van het ministerie van sociale zaken. die zich over het ontslag van de bestuursleden had gebogen, in een vertrouwelijke uitspraak dat staatssecretaris Linschoten de ontslagen CTSV-bestuursleden ten onrechte het recht op een wachtgeldregeling had ontzegd. Volgens de geschillencommissie diende niet de staatssecretaris, maar het CTSV zelf te bepalen of de oud-bestuurders daar recht op hadden. De beslissing kwam daardoor bij interim-bestuurders Etty en Geurtsen te liggen. Uit een eerste reactie van Geurtsen viel op te maken dat de oud-bestuursleden min of meer automatisch recht hadden op wachtgeld en dat het interim-bestuur alleen hoefde te oordelen over de hoogte ervan.
Ten aanzien van de extra salariseis van Van Leeuwen en Van Otterloo bepaalde de geschillencommissie dat de minister voet bij stuk moest houden en niet op deze eis moest ingaan.

Van Leeuwen spande in oktober een procedure aan tegen de staatssecretaris van sociale zaken om doorbetaling van haar salaris tot 2002 af te dwingen
Van Otterloo tekende in oktober bij de ambtenarenrechter in Den Haag bezwaar aan tegen zijn ontslag als CTSV-bestuurslid en eiste een betere afvloeiingsregeling.

Conclusies onderzoeksrapport

Nadat de parlementaire onderzoekscommissie van 6-10 juni een serie van 15 hoorzittingen had gehouden, publiceerde zij op 24 juni haar bevindingen in het rapport *Heel* het *Raderwerk*. Daarin werd een hard oordeel geveld over de rol van staatssecretaris Linschoten in de crisis rondom het CTSV. De commissie uitte scherpe kritiek op de wijze waarop Linschoten destijds het bestuur had aangesteld. Zij noemde de selectieprocedure 'van onthutsende eenvoud' en Linschotens keuze voor dit bestuur 'een cruciale taxatiefout'. Een van de verwijten aan het adres van de staatssecretaris was dat het CTSV-bestuur door het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid vrijwel niet werd ingewerkt. De commissie vond het verder 'een ernstige omissie' van het ministerie dat het geen toezichtsbeleid op papier had staan op het moment dat het CTSV begon. Ook de manier waarop het ministerie het ontslag van voorzitter W. Fase van de Sociale Verzekeringsraad, de voorganger van het CTSV. afhandelde. was volgens de commissie 'slordig en onzorgvuldig'.
In het rapport werd tevens gesteld dat de onduidelijke status van het CTSV veel vragen en verschillende interpretaties opleverde. Het bestuur van het CTSV legde zware nadruk op de onafhankelijkheid van het toezicht op de sociale verzekeringen; het ministerie n-ees keer up keer op de wettelijke ministeriële verantwoordelijkheden. 'De wetgever dient helderheid te verschaffen over de gewenste taakafbakening tussen ministerie en CTSV, over de gewenste onafhankelijkheid van het CTSV ten opzichte van het ministerie en over de wenselijkheid en inhoud van sturend toezicht', aldus het onderzoeksrapport
De gang van zaken rondom de Ziektewetrapportages werd door de commissie 'weinig geloofwaardig' gevonden. maar zij had niet kunnen vaststellen of Linschoten publicatie van de rapporten had tegengehouden. 'De lezingen zijn dusdanig tegenstrijdig. dat een sluitende reconstructie niet inogelijkis.'

Staatssecretaris Linschoten stapt op

In liet debat dat de Tweede Kamer op 26 juni voerde met de commissie-Van Zijl. bleek dat een meerderheid in de Kamer (PvdA, CDA, GroenLinks en SP) het eens was met de harde conclusies uit het rapport over het optreden van Linschoten in tie CTSV-affaire.

De meeste kamerleden betreurden het achteraf dat het onderzoek van de commissie geen parlementaire enquête was geweest Ook Van Zijl had de getuigen liever onder ede verhoord, omdat ze dan wellicht minder zouden hebben 'gedraaid cn gelogen'

Op 27 juni volgde een Kamerdebat waarin Linschoten zich moest verantwoorden naar aanleiding van de bevindingen in het commissierapport Toen hij daarin tot de conclusie was gekomen dat hij onvoldoende vertrouwen genoot van de coalitiepartners PvdA en D66 bood hij in de vroege ochtend van 28 juni zijn ontslag aan

Tenschoten kreeg in het kamerdebat slechts de steun van zijn eigen partij VVD-woordvoerder H van Hoof stemde weliswaar in met de hoofdlijnen van het rapport van de onderzoekscommissie maar vroeg aandacht voor verzachtende omgevingsfactoren bij de totstandkoming van het CTSV: er moest in korte tijd zeer veel gebeuren.

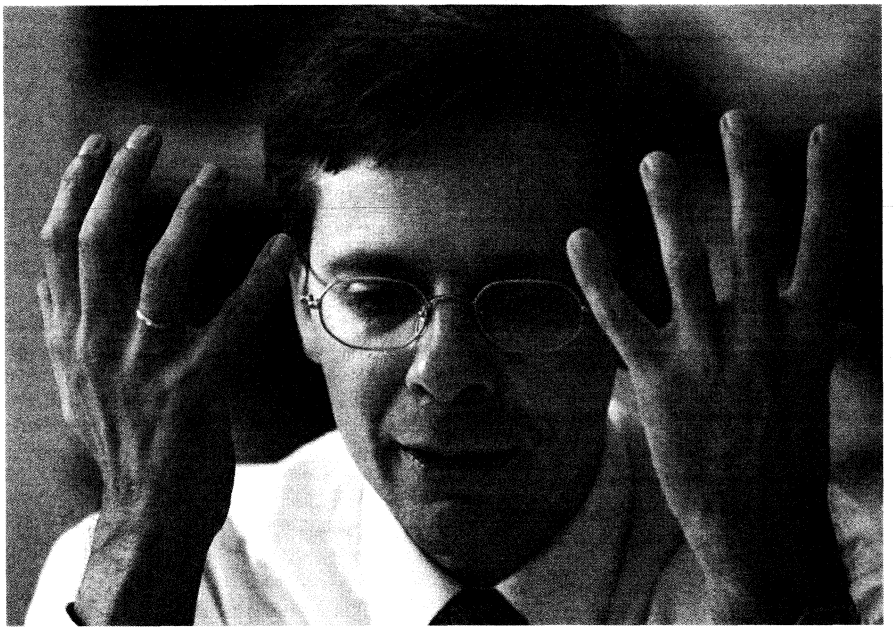
Bij alle overige partijen overheerste de kritiek op het handelen van Linschoten en op zijn informatieverschaffing aan de Kamer. Rosenmoller (GroenLinks) sprak van een 'niet optimale geloofwaardigheid', zonder dat er direct l-an misleiding sprake was: 'Het is meer Robin de Ritselaar dan Robin de Leugenaar'. J. van Nieuwenhoven (PvdA) had de indruk dat er bij het inlichten van de Kamer soms sprake was van 'schuren langs de waarheid'. A. Bijleveld-Schouten (CDA): 'Onze mening is dat de Kamer niet genoegzaam is geinformeerd'

Linschoten erkende dat hij met de aanstelling van het bestuur een taxatiefout had gemaakt en dat het bij het CTSV 'een rotzooitje' was geworden, hetgeen wellicht voorkomen had kunnen worden als er andere bestuursleden hadden gezeten. Maar op andere punten bestreed hij het rapport van de parlementaire commissie, dat hij in een aantal opzichten 'suggestief' noemde. Hij zei onaangenaam te zijn getroffen door de opmerking van commissie-voorzitter Van Zijl dat hij 'niet zo royaal met de waarheid omgaat'.
De staatssecretaris eiste van de coalitiefracties dat zij hun twijfel aan hun geloofwaardigheid over zijn optreden in de CTSV-affaire zouden terugnemen. 'Ik kan niet blijven zitten als ook maar een millimeter van de suggestie van ongeloofwaardigheid overblijft', aldus Linschoten.
In het torentje van premier Wim Kok lieten de fractieleiders J. Wallage (PvdA) en G.J. Wolffensperger (D66) tijdens een schorsing van het debat de staatssecretaris vervolgens weten dat zij niet aan zijn verzoek konden voldoen. In de Kamer zei Linschoten daarna de consequenties uit deze opstelling te trekken en de koningin te zullen vragen hem ontslag te verlenen.

VVD-leider F Bolkestein liet weten het opstappen van Linschoten 'buitengewoon' te betreuren en de opstelling van PvdA en D66 niet terecht te vinden. Volgens de fractieleider van de VVD had Linschotcn zich 'afdoende verdedigd' tegen de

Voorzitter J. van Zijl van de CTSV-commissie (r.)en staatssecretaris R. Linschoten na afloop van de hoorzitting op 10 juni 1996. Foto ANP

De nieuwe staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid, Frank de Grave. Foto *ANP*

aantijgingen tegen hem. Bolkestein wees verder op het 'zeer omvangrijke pakket van wetgeving' dat de staatssecretaris tot stand had gebracht. 'Dat maakt zijn verlies des te pijnlijker en des te klemmender voor het kabinet en daarmee ook voor de drie coalitiepartners'.

Premier Kok noeinde op 28 juni het gedwongen vertrek van Linschoten een groot verlies. Hij noemde een aantal conclusies van de onderzoekscommissie 'buitengewoon hard' en 'onevenwichtig zn-aar' De kwestie stond volgens de premier niet in verhouding tol de 'zware totale beleidsverantwoordelijkheid' van Linschoten. Het gebezigde taalgebruik - in liet rapport werd bijvoorbeeld niet gesproken over eenvoud. maar 'onthutsende eenvoud' - had volgens Kok geleid tot een uitvergroting van het drama; ook de tijdsdruk (vlak voor het zomerreces) had daar volgens hem aan bijgedrageil.

De Grave volgt Linschoten op

Op 1 juli werd bekend dat Frank de Grave, op dat moment wethouder financien en loco-burgemeester van Amsterdam. Linschoten zou opvolgen als staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid

De Grave is een persoonlijke vriend van Linschoten. Zij golden samen jarenlang als de grote politieke talenten van de VVD.
De Grave verruilde in 1990 het lidmaatschap van de Tweede Kaincr voor de Amsterdamse gemeentepolitiek. waar hij in 1990 en 1994 lijsttrekker voor de VVD was. De Grave is altijd een uitgesproken voorstander geweest van samenwerking tussen PvdA en VVD. Zo was hij jarenlang lid van het Des Indes-beraad. de groep politici uit PvdA. VVD en D66 die informeel de inogelijkheden daartoe bespraken
In de VVD was De Grave het financiële brein achter he: verkiezingsprogramma van 1994. Bij de kahinetsiormatie van dat laar zag hij ervan af ininister van financien te worden.

De Grave noemde de portefeuille van sociale zaken een 'uitdagende functie, met bovendien een belangrijk toetspunt of PvdA en VVD in staat zijn om ook in de toekomst op dit gebied tot goede afspraken tc komen'.
Hij werd op 2 juli beëdigd door koningin Beatrix.

Linschoten boos over nuancering CTSV-rapport door Van Zijl

Voorzitter Van Zijl van de parlementaire onderzoekscommissie zei op 2 september in het t\-programma *Nova* dat in de eindiapportage over de CTSV-affaire tn ee 'foutjes' zaten Het ging om de vaststelling dat de benoeming van de CTSV-bestuursleden van een onthutsende eenvoud was en dat de gang van raken rond de Ziektewetrapporten ongeloof\%aardig' was Van Zijl zei dat hij een andere formulering zou hebben gekozen als hit had gem eten dat over deze termen een taalkundige discussic zou ontstaan

Linschoten verklaarde daarop 'verbijsterd' te zijn aangezien Van Zijl 'op twee wezenlijke punten afstand neemt van het rapport

Op 3 september vroegen bijna alle fracties in de Tweede Kamer opheldering aan de CTSV-commissie over Van Zijls uitspraken. Zij reageerden met instemming op een brief van de onderzoekscommissie. waarin werd verklaard dat de leden de uitlatingen van hun voorzitter betreurden. Van Zijl mocht aanblijven als voorzitter van de commissie.

De Kamer moest nog debatteren over de aanbevelingen van de coinrnissic-Van Zijl over de verbetering van de controle op het toezicht in de sociale zekerheid.

Nieuw CTSV-bestuur

Staatssecretaris De Grave stelde op 2 december het nieuwe CTSV-bestuur voor aan de pers. Het bestond uit W.E. Scherpenhuijsen Rom (voorzitter), mevr. O. Fles en P. Visser. Zij werden benoemd voor een periode van vier jaar vanaf 1 januari 1997 en zouden hun functie voor een gedeelte van de werktijd uitoefenen. Volgens De Gra-

Staatssecretaris F. de Grave stelt op 2 december 1996 het nieuwe CTSV-bestuur voor aan de pers. V.l.n.r.: P. Visser, W. Scherpenhuijsen Rom, O. Fles en De Grave *Foto ANP*

ve voldeden de nieuwe bestuursleden gezamenlijk aan de eisen die in de profielschets waren genoemd namelijk maatschappelijke, bestuurlijke en leidinggevende ervaring ervaring in zowel de publieke sector als in het bedrijfsleven, en kennis en inzicht op sociaal-politiek en financieel-economisch gebied

W Scherpenhuijsen Rom (1933) was van 1976-1989 voorzitter van de Raad van Bestuur van de NMB Bank; van 1989-1991 van de Raad van Bestuur van de toenmalige NMB Postbank Groep NV In 1991 werd hij benoemd tot vice voorzitter van de Internationale Nederlanden Groep Van juli- september 1992 vervulde hij het voorzitterschap van de Raad van Bestuur van de ING Groep. Scherpenhuijsen Rom was afgestudeerd aan de Koninklijke Militaire Academie en. als registeraccountant, aan de Universiteit van Amsterdam.

O Fles (1941) was van 1982-1994 wethouder sociale zaken (PvdA) in Enschede. Op dat moment was zij werkzaam als procesmanager lerarenopleidingen. als voorzitter van de Nederlandse Gezinsraad. als vice-voorzitter van de Landelijke Veranderingsorganisatie Sociale Diensten en als voorzitter van de raad van toezicht van de Stichting Thuiszorg Enschede-Haaksbergen.

P Visser (1939)vervulde vanaf 1985 verschillende functies bij Koninklijke Hoogovens Hij was op dat moment directeur Corporate Personeelszaken en Organisatie. Vóór Hoogovens merkte hij bij personeelszaken van Holland Amerika Lijn. Incotrans en SHV. Visser volgde de opleiding Personeelszaken aan de Sociale Academie Rotterdam.

Het bruto-salaris van de voorzitter bedroeg 150.000 gulden per jaar en van de leden 120.000 gulden. Bij tussentijds ontslag – anders dan op eigen verzoek of als gevolg van eigen schuld of toedoen – konden de bestuursleden een uitkering ontvangen voor een periode gelijk aan die waarin zij hun functie vervulden maar niet langer dan tot aan het einde van hun voorziene benoemingstermijn. Werden zij niet herbenoemd op het moment dat hun benoemingstermijn eindigde. dan konden zij geen aanspraak maken op eenmalige of periodieke uitkeringen.

Linschoten benoemd tot kroonlid SER

Het kabinet besloot op 29 november oud-staatssecretaris R. Linschoten te benoemen tot kroonlid van de Sociaal-Economische Raad. Hij neemt daar de plaats in van zijn opvolger De Grave. Het werk vergt enkele dagen per maand.

Met ingang van 1 december had Linschoten bovendien een halve baan bij verzekeringsbedrijf Interpolis.
(*NRC/H'blad*, Volkskrant. Staatscourant, Persberichten SZW)

(Vor.ber.pag. 5/1 e.v.-1997)

BULGARIJE

PRESIDENTSYERKIEZINGEN. PIRINSKI UITGESLOTEN ALS BSP-KANDIDAAT. CONFLICT TUSSEN PRESIDENT EN REGERING. STOJASOW NIEUWE PRESIDENT

De regerende Bulgaarse Socialistische Partij (BSP) raakte eind juli 1996 verwikkeld in een conflict naar aanleiding van een uitspraak van het Constitutionele Hof van 23 juli dat de BSP-kandidaat voor het presidentschap minister van buitenlandse zaken Georgi Pirinski niet mocht deelnemen aan de aanstaande presidentsverkiezingen (zie pag. 610/2-'97), omdat hij geen 'geboren Bulgaar was, zoals in de Bulgaarse grondwet werd geëist Pirinski was geboren in Neu York zijn vader was Bulgaar en zijn moeder Amerikaanse Hoewel de uitspraak van het Hof waartegen geen beroep mogelijk was, Pirinski niets in de weg legde om zich kandidaat te stellen behield het Hof het recht zijn verkiezing ongeldig te verklaren als zij werd aangevochten

Op 24 juli reageerde de BSP op de uitspraak van het Hof. Zij stond erop dat Pirinski zich niet zou terugtrekken als presidentskandidaat. De BSP beschuldigde het Hof ook van politieke vooringenomenheid en stelde dat het in opdracht van de oppositionele Unie van Democratische Krachten (SDS) van president Zjelju Zjelew, Pirinski had uitgesloten van de verkiezingen. Pirinski had op dat moment een voorsprong in de opiniepeilingen

Datum voor presidentsverkiezingen

Het parlement besloot op 19 juli dat de presidentsverkiezingen zouden worden gehouden op 27 oktober.

Nieuwe BSP-kandidaat voor presidentschap

De campagne voor de presidentsverkiezingen kwam in september goed van de grond. Er bleef onenigheid bestaan, nadat de regerende BSP van premier Zjan Widenow schoorvoetend ermee had ingestemd een andere presidentskandidaat te kiezen in plaats van haar oorspronkelijke kandidaat, minister van buitenlandse zaken Georgi Pirinski, die was uitgesloten van deelname aan de verkiezingen.

Op 3 september maakte de BSP bekend dat zij minister van cultuur Iwan Marazow (tot dan toe Pirinski's running mate) had aanvaard als de nieuwe presidentskandidaat van de recentelijk gevormde linkse alliantie Samen voor Bulgarije (voorheen Democratisch Links) die bestond uit de regerende BSP en haar coalitiepartners dr. Bulgaarse Nationale Agrarische Unie (AS-BZNS) en de Politieke Club Ecoglasnost Onderminister van buitenlandse zaken Irina Bokowa werd gedomineerd door het vice-presidentschap Naderhand verklaarde Widenow dat het besluit een gevolg was van het optreden van de 'gepolitiseerde rechterlijke macht belichaamd door het Constitutionele Hof en het Hooggerechtshof die volgens hem hadden geprobeerd de kandidaten van Democratisch Links uit te sluiten van deelname aan de verkiezingen

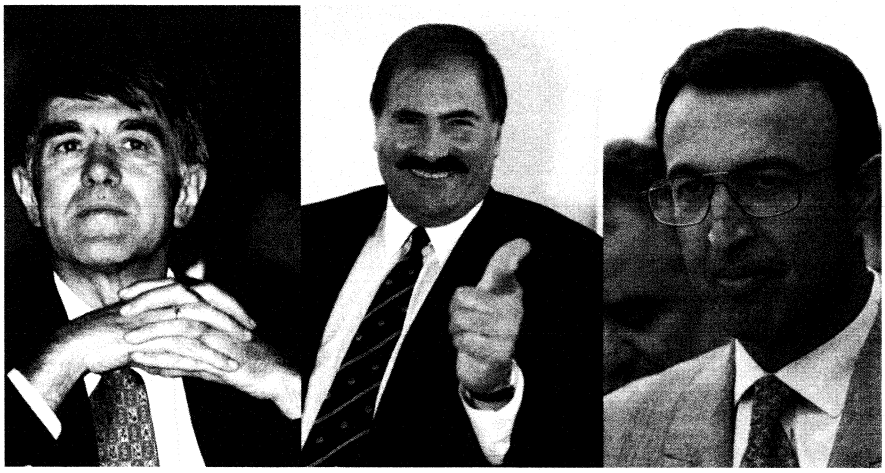
Widenows boze verklaring was een reactie op een uitspraak van het Hooggerechtshof van 2 september. waarbij het besluit van de Centrale Kiescoinmissie om Pirinski niet te registreren als presidentskandidaat werd bekrachtigd. Het Hof sloot zich hiermee aan bij een uitspraak van het Constitutionele Hof van juli. die Pirinski had uitgesloten van deelname aan de verkiezingen. omdat hij niet voldeed aan de voorwaarden voor het staatsburgerschap die in de Bulgaarse grondwet u-aren neergelegd (zieboven).

Conflict tussen Zjelew en regering-Widenow

De controverse rond de verkiezingscampagne van de BSP voor het presidentschap speelde tegelijk met een nieuw conflict tussen president Zjelju Zjelew en de regering (zie pag. 610/3 e.v.-'96).

De onenigheid tussen beide partijen liep hoog op, toen het parlement zich op 20 september na een verhitte discussie met een krappe meerderheid schaarde achter een presidentieel veto op een nieuw Bulgaars rijkswapen. Het rijkswapen. een klimmende leeuw, was in eerste instantie door de regering-Widenow na overleg met Zjelew voorgesteld en in juli door het parlement goedgekeurd. Op 6 augustus sprak Zjelew evenwel zijn veto hierover uit, omdat het leek op het partij-embleem van de BSP. Hierdoor zou het ongeschikt zijn als nationaal symbool en de weg openen voor andere regerende partijen om hun partij-emblemen als nationaal symbool in te voeren.

In diezelfde tijd was er sprake van toenemende spanning naar aanleiding van Zjelews weigering gehoor te geven aan een verzoek van de regering om Bulgarije's permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, Slawi Pasjowski, terug te roepen.

De drie belangrijkste kandidaten voor de Bulgaarse presidentsverkiezingen: v.l.n.r. Iwan Marazow (BSP), Georgi Gantsjew (BBB) en Petar Stojanow (SDS). *Foto EPA*

Pasjowski had de woede van de regering gewekt. tocn hij op 19 september tijdens een persconferentie bij de VN tegenover de verzamelde verslaggevers de waarschuwing uitsprak dat de 'geest van het communisine' zou terugkeren in Bulgarije. Hij beschuldigde de regering ervan opzettelijk een economische crisis in de hand te werken om 'miljoenen Bulgaren tot slaaf te maken' en gebruik te maken van duistere methoden om politieke dissidenten het zwijgen op te leggen. Op 20 september bevestigde het ministerie van buitenlandse zaken dat het Zjelew had verzocht Pasjowski terug te roepen. maar volgens waarnemers bleef Zjelew deze steunen.

Eerste ronde presidentsverkiezingen

Op 27 oktober werd de eerste ronde van de presidentsverkiezingen gehouden. De kandidaat van de linkse alliantie Samen voor Bulgarije, waartoe de BSP van premier Zjan Widenow behoorde, werd met overmacht verslagen door Petar Stojanow, de kandidaat van de oppositionele Unie van Democratische Krachten (SDS, de partij van de aftredende president Zjelju Zjelew). Stojanow slaagde er echter niet in de absolute meerderheid te behalen. Hierdoor werd een tweede en beslissende ronde nodig (gepland voor 3 november). waarin hij het zou moeten opnemen tegen zijn door de BSP gesteunde rivaal Iwan Marazow.

Uit de officiële uitslag die op 29 oktober werd bekendgemaakt. bleek dat Stojanow en zijn running mate Todor Kawaldzjiew 44.07 procent van de stemmen hadden behaald. Marazow en zijn running mate Irina Bokowa hadden slechts 27.01 procent behaald. De kandidaat van het Bulgaarse Zakenblok (BBB) Georgi Gantsjem; en zijn running mate Arlin Antonow eindigden op de derde plaats met 21,87 procent van de stemmen De overige stemmen werden verdeeld over elf andere kandidaten

De opkomst van naar schatting iets meer dan 60 procent was beduidend lager dan de 75 procent bij de laatste parlementsverkiezingen in 1994, tocn de BSP en haar bondgenoten een absolute meerderheid in het parlement hadden behaald (ziepag. 237/1 e.v.-'95).

Op 28 oktober verklaarde Widenow bezorgd te zijn over het feit dat de BSP ten opzichte van 1994 ongeveer 1 mln stemmen had verloren. en op 29 oktober deed hij een dringend beroep op de kiezers de Samen voor Bulgarije-alliantie te steunen. Hij deelde tevens mee dat de linkse alliantie binnen afzienbare tijd besprekingen zou gaan voeren met het Bulgaarse Zakenblok en andere kleinere partijen om hun steun te verkrijgen.

Tweede ronde *presidentsverkiezingen*

SDS-kandidaat Petar Stojanow kwam bij de tweede ronde van de presidentsverkiezingen op 3 november duidelijk als overwinnaar uit de bus. Hij versloeg Iwan Marazow van de linkse Samen voor Bulgarije-alliantie, waartoe ook de BSP behoorde. De uitslag, die door veel waarnemers was voorspeld, verhoogde de druk op premier Zjan Widenow, die van de BSP en haar bondgenoten de schuld kreeg van de vernederende nederlaag van hun kandidaat.

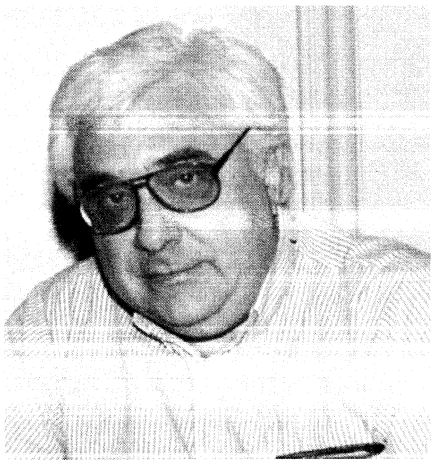
Uit de einduitslag bleek dat Stojanow en zijn running mate Todor Kawaldzjiew 59,9 procent van de stemmen hadden behaald, terwijl Marazow en zijn running mate Irina Bokowa 40,1 procent hadden gekregen. De opkomst bedroeg naar schatting ongeveer 61 procent, het laagste opkomstpercentage sinds het einde van het communistische bewind in 1989. Dit werd algemeen beschouwd als een aanwijzing voor de groeiende ontevredenheid onder de bevolking over de wijze waarop de regering de heersende economische crisis aanpakte (zie onder)

Tijdens zijn eerste persconferentie op 4 november beloofde Stojanow voorrang te geven aan de economische problemen van Bulgarije. Hij maakte bekend dat hij op korte termijn een Raad van Nationale Redding zou benoemen. Deze raad zou bestaan uit deskundigen die maatregelen zouden bedenken om de economische crisis te bestrijden. Hij verklaarde verder dat Bulgarije zich sterk zou richten op diepgaande integratie in 'Europese en Euro-Atlantische structuren' zonder echter de namen van de instellingen expliciet te noemen.

De 44-jarige Stojanow was geboren in Plowdiw en had rechten gestudeerd. In 1992 werd hij onderminister van justitie in de eerste postcommunistische regering. die werd gevormd door de SDS.

De nieuwe Bulgaarse president Petar Stojanow (r) met vice-president Todor Kawaldzjiew tilden de plechtigheid ter gelegenheid van hun inauguratie op 22 januari 1997 in Sofia *Foto EPA*

Archiefopname van de op 2 oktober 1996 ~ e i - moorde oud-premier Andrej Lukanon
Foto *EPA*

In 1994 keerde hij terug in het parlement als SDS-afgevaardigde. In juni 1996, toen hij alleen nog maar in een kleine politieke kring bekendheid genoot. werd Stojanow gekozen tot presidentskandidaat van de partij. Hij wist toen onverwachts de zittende president Zjelju Zjelew te verslaan in de strijd om de nominatie voor het presidentschap (zie boven).

OUD-PREMIER LCKANOW VERMOORD

Op 2 oktober werd oud-premier Andrej Lukanow. een invloedrijk lid van de regerende BSP. voor zijn huis in Sofia doodgeschoten. Zijn dood werd algemeen gezien als de eerste politieke moord in Bulgarije sinds de val van het communistische bewind in 1989. hoewel het tevens voor mogelijk werd gehouden dat hij het slachtoffer was geworden van de georganiseerde misdaad, die in de voorafgaande maanden enorm in omvang was toegenomen. Over de identiteit van de daders was niets bekend.

De 58-jarige Lukanow was geboren in Moskou en had daar ook zijn opleiding genoten. In 1963 werd hij lid van de toenmalige Bulgaarse Communistische Partij en begon hij een loopbaan als diplomaat Vanaf 1987 was hij minister van internationale economische betrckkingen tijdens het bewind van Todor Zjiwkow. die hij samen met anderen in 1989 ten val bracht. waarna hij in februari 1990 premier werd van Bulgarije's eerste postcommunistische regering. Hij werd. in november 1990 afgezet. omdat hij er niet in was geslaagd de verslechtering van de economische situatie een halt toe te roepen. Hij was tevens beschuldigd van financieel wangedrag: in 1992 was hij hiervoor korte tijd gevangengezet.

Hoewel hij ten tijde van zijn dood slechts parlementarier was, werd hij algemeen gezien als een invloedrijke figuur in de Bulgaarse politiek. Zijn vastberaden hervormingsgezindheid werd hem naar verluidt zeer kwalijk genomen door Widenow-getrouwe fac ties Hierin werd een mogelijk politiek motief voor zijn gewelddadige dood gezien Zijn dood kon daarnaast ook in v,ba n ,a de ,b ,ht ,e' l a - andschap tussen de BSP en de SDS Deze aantijgingen werden door afgevaardigden van beide partijen van de hand gewezen en luttele uren na de moord op Lukanow nam het parlement unaniem e, mot ,aan ,a ,t, te ,ronisn e werd veroordeeld

IMF-KREDIET. NIEUWE FINANCIELE CRISIS. HERZIENE BEGROTING VOOR 1996-'97 GOEDGEKEURD

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) ging op 19 juli akkoord met een overbruggingskrediet voor twintig maanden ter waarde van SDR 400 mln (ongeveer $ 582 mln). ter ondersteuning van het economische en financiele programma van de regering voor 1996-'97

Een IMF-woordvoerder zei in Sofia dat de eerste tranche. $ 115 mln. binnen enkele weken zou worden vrijgegeven. De bekendmaking van de kredietregeling volgde na intensieve besprekingen tussen ministers en het IMF in mei. Het IMF was er toen mee akkoord gegaan 'in principe' medio 1996 een akkoord over een overbruggingskrediet te ondertekenen. op voorn-aarde dat de BSP ingrijpende hervormingen zou doorvoeren om Westerse investeringen aan te trekken (zie pag. 609/3 e.v.-'96).

Na de financiële crisis en de val van de lewa in mei paste het parlement op 30 juli de in februari goedgekeurde regeringsbegroting voor 1996-'97 aan (zie pag. 609/1-'96).

In de bijgestelde begroting ging men uit van een gemiddelde wisselkoers van 150 lewa tegen één dollar, een inflatie op jaarbasis in 1996 van iets meer dan 100 procent, van een gemiddelde basisrente op jaarbasis van 72 procent voor de periode juli-september en van 50 procent voor de periode oktober-december. De verwachte inkomsten werden naar boven bijgesteld van 250.13 mrd lewa tot 358,21 mrd lewa. De uitgaven gingen omhoog van 308,46 mrd lewa tot 438,93 mrd lewa. Het begrotingstekort steeg dus van 58,31 mrd lewa tot 80,72 mrd lewa ($ 1 = 189,75 lewa op 2 augustus 1996).

Maatregelen ter voorkoming van nieuwe financiële crisis

In verband met de kans op een nieuwe financiële crisis verdrievoudigde de Bulgaarse Nationale Bank (centrale bank) op 23 septeinbei haar belangrijkste centrale rentevoet tot 300 procent, tot uit ogn e t erde w gebeurd en stelde zij negen particuliere en staatsbanken onder 'bijzonder toezicht in een poging het vertrouwen in het bankwezen te herstellen De financiële crisis in mei had de bank genoodzaakt de rentetarie en te verhoger . i 67 procent naar 100 procent In januari bedroeg de rente nog 34 procent (zie pag 609/2- 96)

De laatste maatregel zou zijn genomen, omdat de nationale munt, de lew, opnieuw onder druk was komen te staan als gevolg van het feit dat depositeurs geld opnamen van hun lew-rekeningen om deze te wisselen in harde valuta's. Het IMF zou de vrijgave van de eerste tranche van een in juli overeengekomen overbruggingskrediet ter waarde van $ 115 mln (zie boven) tegenhouden, totdat de regering beslissende stappen zou ondernemen om de banksector te hervormen en onrendabele overheidsbedrijven af te stoten. Op 23 september maakte de regering bekend dat zij had besloten vijftien grote verliesgevende overheidsbedrijven te verkopen teneinde $ 1 mrd binnen te krijgen.

Nieuwe financiële crisis

In november moest de regering het hoofd bieden aan een nieuwe financiele crisis na een scherpe daling van de lew. De crisis brak uit op 18 november, toen duizenden depositeurs de filialen van de Nationale Spaarbank bestormden oin hun spaartegoeden op te nemen na berichten dat dc bank hun geld had gebruikt ter financiering van de enorme overheidsschulden en niet bij machte was hen schadeloos te stellen. In september had de regering haar toevlucht moeten nemen tot een drastische ingreep door het discontotarief van de centrale bank met 300 procent te verhogen teneinde een stormloop op de lew te keren (zie boven).

De jongste crisis viel samen met een tiendaags bezoek medio november van een groep IMF-functionarissen die had geadviseerd een valutacontrolecommissie in te stellen teneinde het vertrouwen in de lew te herstellen. Deze currency board moest erop toezien dat de geldcirculatie niet de valutareserves

van dc Nationale Bank overtrof Dat recept had eerder in Argentinië en de Baltische landen met succes geleid tot het herstel van het vertrouwen in de nationale munt Hrt definitieve besluit om een valutacommissie in te stellen was echter onderworpen aan de goedkeuring van het parlement

Eind november werd bericht dat de kn estie van de valutacommissie dreigde te qaan meespelen in de politieke strijd tuisen de BSP-regering en Zjelew (zie hoven) Deze berichten werden aangewakkerd door een brief die Zjelew op 27 novembei aan IMF-directeur Michel Camdessus had geschreven In deze brief uitte Zjelew zijn bezorgdheid oxer het feit dat de instelling van een valutacommissie zou moeten m orden goedgekeurd door het parlement Hij vreesde dat dit de indruk zou nekken dat het parlement de regering steunde De ESP-regering waarvan bekend was dat zij de valutacommissie heel graag wilde instellen leverde geen onmiddellijk commentaar hoewel Zjelews brief in een verklaring van de Nationale Assemblee waarin de BSP de meerderheid had meteen werd veroordeeld als schandalig en 'beledigend voor het parlement

Herziene begroting 1996-'97 goedgekeurd

De Nationale Assemblee aanvaardde op 12 december de tweede 'actualisering' van de begroting voor 1996-'97. die in eerste instantie in februari was goedgekeurd (zie pag. 609/1-'96). In de herziene begroting bedroeg het tekort 123.3 mrd lewa ($ 1= 400 lew op 20 december 1996), terwijl het in februari was geraamd op 58.3 mrd lewa.

MOTIE VAN WANTROUWEN TEGEN PREMIER VERWORPEN. MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN TREEDT AF. WIDENOW TREEDT AF ALS PREMIER EN BSP-LEIDER

Tijdens een gczamcnlijkc vergadering van het BSP-hoofdbestuur en zijn medestanders onder linkse parlementsleden op 12 november werd een motie van wantrouwen ingediend tegen premier Widenow.

Demotie werd met 87 tegen 69 stemmen verworpen, hoewel zij was gesteund door belangrijke BSP-leiders. die Widenow hadden opgeroepen 'onmiddellijk' af te treden. nadat zij hem ervan hadden beschuldigd te hebben bijgedragen aan de inipopulariteit van de door de BSP geleide alliantie. Volgens hen was dit het gevolg van het feit dat hij was teruggekeerd naar een op communistische leest geschoeide. bureaucratische wijze van regeren die was gebaseerd op obsessieve geheimhouding. Op 8 november had Widenow zich verdedigd tegen zijn critici door te wijzen op de problemen bij de aanpak van de ernstige financiële crisis waarin Bulgarije verkeerde. Hij had echter verklaard bereid te zijn het vertrouwen te vragen van de ESP-fractie in het parlement en haar bondgenoten.

Verwacht nerd dat Widenou c leiderichap opnieuw onder vuur zou komen tijdens een buitengew oon BSP-congres op 21-22 december

Minister van buitenlandse zaken treedt af

Een van de mogelijke kandidaten voor het voorzitterschap van de BSP was Georgi Pirinski. die op 13 november aftrad als minister van buitenlandse zaken. nadat hij had verklaard dat 'de regering niet langer beschikt over het benodigde minimum aan vertrouwen van de bevolking'. Zijn taken werden tijdelijk overgenomen door een onderminister dic rechtstreeks verantwoording schuldig was aan de premier.

Widenow treedt af als premier en BSP-leider

Zjan Widenow trad op 21 december af als premier envoorzitter van de BSP

Kort na de presidentsverkiezingen, die voor de BSP op een nederlaag waren uitgelopen. had Widenou- een motie van wantrouwen overleefd die tijdens een gezamenlijke vergadering van het BSP-hoofdbestuur en zijn medestanders onder linkse parlementsleden tegen hem was ingediend (zie boven). Tijdens een buitengewoon BSP-congres op 21 december deelde Widenow de gedelegeerden echter mee dat hij niet het benodigde vertrouwen genoot binnen de partij en onder de bevolking. Daarom zou hij aftreden als regerings- en partijleider en zou hij zich terugtrekken uit de politiek. Widenow was premier sinds januari 1993 (zie pag. 238/1-'95) en voorzitter van de BSP sinds december 1991 (zie pag. 452/1-'92).

Tijdens een buitengewone zitting van de Nationale Assemblee op 28 december werd het aftreden van Widenow en zijn regering goedgekeurd met 211 tegen drie stemmen en negen onthoudingen Op 30 december vroeg de scheidende president Zjelju Zjelew de BSP een nieuwe regering te vormen

Verkiezing nieuwe voorzitter BSP

Tijdens het buitengewone BSP-congres op 24 deeembei kozen de gedelegeerden vice-voorzitter Georgi Parwanow tot nieuwe partijvoorzitter Parwanow behaalde 431 stemmen 77 stemmen gingen naar oud-minister van buitenlandse zaken Georgi Pirinski (die in november was afgetreden zie boven) en de voormalige vice-voorzitter van de BSP Janaki Stoilow, kreeg 45 stemmen De gedelegeerden kozen ook een nieuw partijbestuur waarin naar verluidt zowel voor- als tegenstanders van Widenow zitting hadden

POLITIEKE EN ECONOMISCHE CRISIS DOBREW BENOEMD TOT NIEUWE PREMIER. BEEDIGING VAN PRESIDENT STOJANOW. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In januari 1997 werd Bulgarije getroffen door een ernstige politieke crisis. die het gevolg was van een algemene economische inzinking. Dagelijkse anti-regeringsdemonstraties, stakingen en een patstelling tussen de twee belangrijkste politieke blokken maakten dat een akkoord uitbleef over hoe en wanneer de economische wederopbouw ter hand moest worden genomen. Terwijl de waarde van de lew scherp daalde en de inflatie omhoog schoot, werd eind januari gewaarschuwd dat de kans bestond dat Bulgarije zijn buitenlandse schuld van S 10 mrd niet zou kunnen aflossen.

Eind januari stonden bij de banken in de hoofdstad Sofia lange rijen mensen die hun spaargeld wilden opnemen in de hoop het te kunnen omwisselen in Amerikaanse dollars of Duitse marken. De lew. waarvan de koers begin 1996 70 lewa = $ 1 was en begin 1997 495 lewa = S 1. zakte op de Bulgaarse interbancaire markt op 31 januari weg naar 1.730 à 1.900 lewa = S 1. De *Independent* van 1 februari meldde dat de lew 'zo weinig waarde' had dat de Bulgaren er de voorkeur aan gaven hun geld te investeren in 'goedkope electrische apparaten' dan het in hun portemonnee te houden.

Achtergrond van crisis

Hoewel het in het grootste deel van 1996 bergafwaarts was gegaan met de economie. brak de directe crisis pas uit in december nadat Zjan Widenow was afgetreden als premier en leider van de BSP (zie boven). De oppositie onder leiding van de SDS drong aan op onmiddellijke ontbinding van de Nationale Assemblee. die in december 1994 was

gekozen voor een periode van vier jaar (zie pag 237/1 e v - 95) en eiste nieuwe verkiezingen Zij werd daarin gesteund door veel burgers, die in januari onder meer de straat op gingen eri van ti- nieuwe president Petar Stojanow (van de SDS), wiens ambtstermijn medio januari begon

De BSP weigerde echter de Nationale Assemblee te ontbinden en betoogde dat ze het grondwettelijk recht had een nieuwe premier aan te wijzen De partij voerde aan dat een valutacontrolecommissie die hit IMF had voorgesteld u novembei (boven) zou moeten worden ingesteld voór een ontbinding van het parlement, zodat eind 1997 verkiezingen zouden kunnen worden gehouden als de economie meer stabiliteit vertoonde Hoewel de SDS eveneens voor de introductie van een valutacontrolecommissie was, betwijfelde ze of de BSP wel in staat was de economie in rustiger vaarwater te loodsen

Benoeming nieuwe premier. Verkiezing van nieuw dagelijks bestuur van BSP

Op 8 januari wezen de BSP en haar twee kleinere coalitiepartners, de Bulgaarse Nationale Agrarische Unie Aleksandur Stamboliyski (AS-BZNS)en de Politieke Club Ecoglasnost, minister van binnenlandse zaken Nikolaj Dobrew officieel aan als opvolger van premier Widenow.

Maar Widenow bleef aanzienlijke invloed uitoefenen binnen de partij. Op 3 januari koos het nieuwe partijbestuur van de BSP, dat in december 1996 was gekozen (zie boven), een nieuw vijftien leden tellend dagelijks bestuur het hoogste partijorgaan dat besluiten nam tussen de congressen door De uitslag van de verkiezingen werd beschouwd als een overwinning voor oud-voorzitter Widenow, omdat geen enkele van zijn belangrijkste tegenstanders met inbegrip van oud-minister van binnenlandse zaken Georgi Pirinski, een zetel in het dagelijks bestuur wist te bemachtigen

Massale protesten oppositie. Politieke patstelling tussen BSP en SDS

De SDS organiseerde op 7 januari een massabijeenkomst in Sofia ter ondersteuning van haar Verklaring voor de Redding van Bulgarije', een document waarin zij vervroegde parlementsverkiezingen eiste als voorwaarde voor de steun van de partij voor de instelling van een valutacontrolecommiasie Na de bijeenkomst op 3 januari hielden SDS-aanhangers dagelijks vreedzame demonstraties in Sofia en andere plaatsen en steden waarbij ze vervroegde parlementsverkiezingen eisten

Op 10 januari stemde de BSP-fractie in de Nationale Assemblee tegen het houden van een ingelast debat over de verklaring van de SDS. Na de stemming verlieten de SDS en andere oppositiepartijen de Assemblee en begonnen een boycot van het parlement. Onmiddellijk daarna drongen anti-regeringsdemonstranten het gebouw van de Nationale Assemblee binnen, sloegen het meubilair en de apparatuur kapot en staken een vergaderi-uimte in brand. Ondertussen dreef de politie buiten de Assemblee een grote menigte demonstranten uiteen met traangas. wapenstokken en losse flodders Zeker tweehonderd demonstranten werden gewond in de nacht van 10 januari Van wie velen hoofdwonden opliepen na te zijn geraakt door wapenstokken. Ook tien politieagenten liepen verwondingen op

De scheidende president Zjelju Zjelew, eveneens van de SDS. rcagccrdc op de erger wordende crisis door op 11 januari bekend te maken dat hij de RSP niet zou vragen een nieuwe regering te vormen tot geen [illegible] tot enden

Op de nationale televisie maakte Zjelew bekend: 'Onder deze omstandigheden geef ik niemand opclracht een nieuwe regering te vormen'. In plaats daarvan. zo zei hij. zou hij een vergadering beleggen van de Nationale Veiligheidsraad. een orgaan dat de president adviseerde over binnen- en buitenlandse veiligheidsaangelegenheden. Zjelew zei dat hij 'de protesten steunde van de mensen die in deze vernederende situatie waren gedreven'. Deze mensen. zei hij. toonden hun waardigheid".

Op 12 januari besloot de BSP onderhandelingen aan te knopen met de SDS, maar zij wilde nog steeds niets weten van een ontbinding van het parlement en van vervroegde verkiezingen. De BSP kwam tot haar besluit na een oproep tot overleg van de nieuwe president Stojanow en van parlementsvoorzitter - en BSP-aanhanger - Blagowest Sendow; en nadat zo'n 100.000 mensen in Sofia en tienduizenden in andere Bulgaarse steden hadden betoogd om de eisen van de SDS kracht bij te zetten. Op 13 januari gingen arbeiders in raffinaderijen en havens in staking om de oppositie te steunen, terwijl de grootste Bulgaarse vakbond. de Confederatie van Onafhankeiijke Vakbonden, dreigde een staking op 14 januari uit te roepen.
Op 13 januari leek de BSP te zwichten voor de eisen van de oppositie, toen zij in beginsel akkoord ging met vervroegde parlementsverkiezingen 'in de context van de uitvoering van een nationaal anticrisisprogramma om de economische en financiële situatie in Bulgarije te stabiliseren'. De dag daarop maakte Stojanow bekend dat hij Dobrew tijdelijk tot premier wilde benoemen en vervroegde verkiezingen wiide uitschrijven in juni of oktober.

Stojanow beëdigd als president. Aanhoudende patstelling tussen BSP en SDS

Op 19 januari werd Petar Stojanow beedigd als president, hoewel hij Zjelew pas op 22 januari zou opvolgen. Leden van alle partijen woonden de plechtigheid bij. Het was de eerste keer dat de

Voormaligpremier Nikolaj Dobrewnazijn bezoek aan president Stojanow op 28 januari 1997.
Foto EPA

Oppositieleider Iwan Kostow mengt zich op 4 februari 1997 in Sofia onder aanhangers. nadat de regering heeft toegestemd in het houden van vervroegde verkiezingen. *Foto EPA*

oppositie het parlementsgebouw betrad sinds de afkondiging van dc boycot

In zijn inauguratierede zei Stojanow ervan 'overtuigd te zijn dat er vervroegde parlementsverkiezingen nodig zijn evenals een nieuw akkoord tussen de sociale krachten en tussen de regering en de bevolking'. Maar de macht van de president was beperkt. Krachtens de grondwet van 1991 was hij verplicht de kandidaat van de grootste partij (de BSP) opdracht te geven een nieuwe regering te vormen. Vandaar dat Stojanow- op 27 januari bekendmaakte de BSP op 28 januari een formatieopdracht aan te bieden. zoals de grondwet vereiste. Hij verzocht de BSP deze opdracht terug te geven en hem de gelegenheid te bieden een interim-regering te vormen 'die kon rekenen op de steun van alle politieke krachten en instellingen'. Dobrew ging echter niet in op dit verzoek en maakte op 28 januari bekend een breed samengesteld zakenkabinet te zullen vormen. SDS-voorzitter Iwan Kostow bekritiseerde dit besluit en waarschuwde dat 'als de socialisten een regering vormen, die niet langer dan twee à drie maanden zal standhouden.' 's Lands drie grootste vakbonden reageerden door een algemene staking uit te roepen vanaf 30 januari als protest tegen de groeiende economische crisis en om kracht te zetten achter de eis van de oppositie onmiddellijk verkiezingen uit te schrijven.

Hulpaanbod EC

De Europese Commissie bood Bulgarije op 30 januari 'forse' financiële hulp aan, op voorwaarde dat zijn politieke leiders een oplossing vonden voor de politieke crisis. Het aanbod volgde na een verzoek om hulp van president Stojanow, die eind januari in Brussel was voor besprekingen met functionarissen van de EU en de NAVO. Stojanow had EU-functionarissen op 29 januari gezegd dat er een kans bestond dat Bulgarije zijn buitenlandse schuld van $ 10 mrd niet zou kunnen aflossen.

Zjiwkow vrijgelaten

Het huisarrest van de 85-jarige Todor Zjiwkow, Bulgarije's communistische leider van 1934 tot november 1989. werd op 21 januari opgeheven. Zjiwkow was in september 1992 schuldig bevonden aan verduistering van overheidsgelden en veroordeeld tot zeven jaar cel (zie pag. 78/2-'93).

Oud-premier Todorow overleden

Stanko Todorow, voormalig premier en vooraanstaand lid van de Bulgaarse Communistische Partij (BCP),overleed op 17 december 1996 op 76-jarige leeftijd.

Todorow werd in 1971 benoemd tot premier, nadat hij daarvoor verschillende ministersposten had bekleed (zie pag. 757/3-'71). Toen hij in 1981 aftrad om voorzitter te worden van de Nationale Assemblee (zie pag. 583/1-'84), was hij de langstzittende premier in de moderne Bulgaarse geschiedenis. Hij maakte deel uit van de groep van BCP-leiders die in november 1989 dictator Todor Zjiwkow afzette (zie pag. 53/1 e.v.-'90).

BSP ZIET AF VAN MANDAAT. BENOEMING VAN INTERIM-KABINET. DATUM VOOR VERKIEZINGEN

Terwijl nog dagelijks demonstraties en stakingen tegen de regering plaatsvonden, besloot dc top van dc BSP tijdens een vergadering op 2-3 februari een nieuwe regering te benoemen met minister Nikolaj Dobrew van binnenlandse zaken als premier (zie boven) Ongeveer de helft van de nieuwe ministers, met inbegrip van minister Dimitar Kostow van financiën had een post vervuld in de vorige regering De oppositionele SDS bekritiseerde het besluit

Op 4 februari had Dobrew een ontmoeting met president Stojanow. ogenschijnlijk om zijn regering ter goedkeuring voor te dragen. Maar na een gesprek van een uur besloten beiden daar van af te zien en de Nationale Veiligheidsraad voor een noodvergadering bijeen te roepen. Met de steun van Dobrew en Stojanow besloot de Raad dat (i) alle partijen in de Nationale Assemblee (het parlement) afstand moesten doen van hun mandaat om een nieuwe regering te vormen, en (ii)dat de president een datum voor de parlementsverkiezingen zou aanwijzen, die tussen 10 en 20 april moesten plaatsvinden.

Door achter het besluit van de Raad te gaan staan trotseerde Dobrew een machtige factie van radicalen binnen de BSP die wilde dat hij koste wat kost een BSP-regering zou vormen. Maar Stojanow prees de overeenkomst en zei dat hierdoor een mogelijke burgeroorlog in Bulgarije in de kiem was gesmoord. Na de bekendmaking van het nieuws w-erd op 5 februari in heel Bulgarije op grote schaal feestgevierd en werden overwinningsbijeenkoinsten gehouden.

De Nationale Assemblee kwam op 5 februari bijeen. Voor het eerst sinds het begin van de onlusten in januari waren alle belangrijke partijen op deze zitting vertegenwoordigd. Tijdens de zitting werd een wet goedgekeurd waarbij de Nationale Assemblee op 19 februari officieel zou worden ontbonden met het oog op de verkiezingen in april. De BSP verhinderde echter een poging van de SDS een pakket financiële maatregelen goed te keuren - waaronder amendementen op de begroting, een wet op de centrale bank en op de winstbelasting - om de weg vrij te maken voor een valutacontrolecommissie.

De nieuwe interim-premier Stefan Sofijanski en zijn echtgenote Alissa verlaten de ambtswoning van president Stojanov op 19 februari 1997. *Foto EPA*

Benoeming van interim-kabinet. Bekendmaking verkiezingsdatum

Op 12 februari benoemde president Stojanow een interim-kabinet, dat geleid werd door de populaire burgemeester van Sofia, Stefan Sofijanski van de BSP. In het kabinet waren geen BSP-ministers opgenomen.

De samenstelling was als volgt:

Premier - Stefan Sofijanski: vice-premier. industrie - Aleksandur Bozjkow; vice-premier justitie - Charalambi Anwhew; buitenlandse zaken - Stojan Stalew; binnenlandse zaken - Bogomil Bonew; defensie - Georgi Ananiew; financién - Swetoslaw Gawrijski; gezondheidszorg - Emil Takow: territoriale ontwikkeling en wederopbouw - Nikola Karadimow; onderwijs, wetenschap en technologie - Iwan Lalow; landbouw en voedingsindustrie - Rumen Christow, milieu - Iwan Filipow. cultuur - Emil Tabakow: arbeid en sociale zaken - Iwan Nejkow; handel en buitenlandse economische samenwerking - mevr. Daniela Bobema: energie - Georgi Stoilow: verkeer - Wilhelm Kraus.

Eveneens op 12 februari maakte Stojanow bekend dat de parlementsverkiezingen op 19 april zouden plaatsvinden. Op 25 februari benoemde hij de leden van de Centrale Kiescommissie, met Lena Dzjelepowa van de BSP als voorzitster.

NIEUWE ECONOMISCHE RAAD. OVERLEG MET IMF HERVAT

Op zijn eerste dag als premier benoemde Sofijanski zichzelf tot voorzitter van een speciale raad die de economie in stabieler vaarwater moest loodsen. Het nieuwsbureau *Agencc France-Presse* maakte op 13 februari bekend dat de raad was ingesteld om onderhandelingen te voeren met andere landen en internationale financiële instellingen 'teneinde essentiële levensmiddelen voor de bevolking te kunnen kopen en kredieten los te krijgen om de betalingsbalans van Bulgarije in evenwicht te brengen'.

Eveneens op 13 februari ontsloeg Sofijanski alle directeuren van de belangrijkste olieraffinaderij van het land. Neftochim.

Op 24 februari hervatte de interim-regering de besprekingen met het IMF ter voorbereiding van de invoering van de valutacontrolecommissie. De onderhandelingen daarover tussen het IMF en de BSP-regering waren in november 1996 afgebroken (zie boven).

BULGARIJE WIL LIDMAATSCHAP NAVO AANVRAGEN

De interim-regering maakte op 17 februari bekend het volwaardig lidmaatschap van de NAVO te willen aanvragen. Deze stap kreeg de steun van president Stojanow. Waarnemers merkten op dat het de eerste keer was dat een Bulgaarse regering zich ondubbelzinnig had uitgesproken voor het NAVO-lidmaatschap.

SDS-CONFERENTIE. OPRICHTING VAN EURO-LINKS

Op 15-16 februari hield de SDS haar landelijke conferentie en zij herkoos Iwan Kostow als voorzitter. Op de conferentie werd tevens besloten de SDS om te vormen tot een enkele partij, in plaats van een alliantie van vijftien organisaties, die zij nu was (voor oprichting SDS in december 1989 zie pag. 280/1 e.v.-'90).

Op 22 februari werd Euro-Links, een nieuwe linkse politieke organisatie opgericht. Euro-Links kwam voort uit een fusie van drie groeperingen de Burgerunie van de Republiek (Tomow), de Beweging voor Sociaal Humanisme en enkele BSP-afgevaardigden die uit de partij waren getreden uit verzet tegen de voormalige leider en premier Zjan Widenow. De leiding van de 22 leden tellende politieke raad van Euro-Links kwam in handen van Aleksandur Tomow, de leider van de Burgerunie van de Republiek

(Vorberpag 608/3 e v-1996)

OOSTENRIJK

ANTI-HABSBURGWET AFGESCHAFT

De Oostenrijkse staat schafte op 16 april 1996 officieel een wet uit 1919 af, die het leden van de Habsburgse koninklijke familie verbood het land binnen te komen. zolang zij hun aanspraken op de troon niet hadden afgezworen. De regering had al in maart besloten het verbod op te heffen (zie pag. 389/3-'96).

HERKOMST MASSAGRAF VASTGESTELD

Deskundigen kwamen op 4 april tot de conclusie dat de stoffelijke overschotten die vanaf januari in een aantal massagraven waren ontdekt (zie pag. 388/1-'96), waarschijnlijk van slachtoffers waren van een boerenopstand die ruim drie eeuwen eerder had plaatsgevonden. Na de ontdekking van de eerste skeletten waren bij verdere opgravingen in de regio Lambach (200 km ten westen van Wenen) 10 massagraven met de overblijfselen van in totaal 102 personen blootgelegd.

MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN TREEDT AF

Johannes Ditz maakte op 11 juni zijn aftreden bekend als minister van economische zaken. Algemeen werd aangenomen dat Ditz hiermee uiting gaf aan zijn teleurstelling over het trage tempo van de deregulering van de economie. Johann Farnleitner. ondersecretaris-generaal van de Federale Economische Kamer, werd op 16 juni tot zijn opvolger benoemd.

Ditz, die iets meer dan een jaar minister van economische zaken was geweest, was de belangrijkste economische expert van deconservatieve Oostenrijkse Volkspartij (OVP),de kleinste partner in de regeringscoalitie. Zijn nauwe relatie met minister van financien Victor Klima (van de Sociaal-Democratische Partij van Oostenrijk, SPO) had ertoe bijgedragen dat in februari een einde was gekomen aan de één jaar durende impasse over de begroting, toen overeenstemming werd bereikt over een rigoureus bezuinigingsprogramma dat was bedoeld om het begrotingstekort terug te dringen (zie pag. 388/2/3-'96). Sinds die tijd leek de OVP zich echter meer bezig te houden met conservatieve maatschappelijke vraagstukken dan met ondersteuning van het vrije-marktbeleid en deregulering van de economie waarvan Ditz voorstander was.

ZIEKTE VAN PRESIDENT

De 64-jarige president Thomas Klestil werd op 13 september opgenomen in een ziekenhuis met een naar het heette 'ernstige. agressieve en ongewone vorm van longontsteking'. Zijn toestand verslechterde en hij lag drie dagen in coma aan een ademhalingsapparaat. Op 23 september kwam hij weer bij bewustzijn en zijn toestand ging daarna langzaam maar gestaag vooruit.

AMERIKAANSE WAPENDEPOTS OPGEGRAVEN

De regering maakte op 23 september bekend dat ongeveer 900 ge eren, 30 antitank apens en ruim drie ton explow sief materiaal waren gevonden na het opgraven van een groot aantal van de 80 wapenarsenalen die het Amerikaanse leger begin jaren vijftig heimelijk in Oostenrijk had aangelegd uit voorzorg tegen een mogelijke Sowjet-inval.

Oostenrijk was in januari 1996 op de hoogte gesteld van het bestaan van de wapenarsenalen (zie pag. 387/3 e.v.-'96), waarna was begonnen met het opgraven van de wapens. Minister van binnenlandse zaken Caspar Eincm stelde voor de opgegraven wapens bij opbod te verkopen om een gedeelte van de Sch 5 mln die de berging ervan had gekost. terug te verdienen ($ 1 = Sch 10,7234 op 27 september 1996).

NEDERLAAG VOOR SOCIALISTEN BIJ VERKIEZINGEN VOOR EUROPEES PARLEMENT

Bij de eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement (EP) op 13 oktober (Oostenrijk was in januari 1995 toegetreden tot de EU, zie pag. 389/3 e.v.-'95), werden de Europarlementariërs die indirect waren benoemd door het Oostenrijkse parlement. vervangen. De regerende SPÖ leed een ernstige nederlaag en eindigde op de tweede plaats achter de conservatieve ÖVP. De populistische rechtse Vrijheidspartij van Oostenrijk (FPO) boekte aanzienlijke stemmenwinst. De FPÖ kwam eveneens goed voor de dag bij de gemeenteraadsverkiezingen van Wenen, de belangrijkste gemeenteraad van het land, die eveneens op 13 oktober werden gehouden.

Vice-kanselier en OVP-leider Wolfgang Schüssel (l.),de belangrijkste ÖVP-kandidaat Ursula Stenzel (m.)en kanselier Franz Vranitzky (SPO) (r.)staan de pers te woord na de verkiezingen voor het Europees Parlement op 13 oktober 1996. *Foto EPA*

De SPO behaalde 2Y 1 procent van de stemmen en kreeg zes zetels in het Europees Parlement, een verlies van twee zetels De OVP, die op 29 6 procent van de stemmen uitkwam, won daarentegen een zetel en behaalde in totaal zeven zetels De FPO kreeg er eveneens een zetel bij Deze partij behaalde 27,6 procent en veroverde in totaal zes zetels De Groenen (6 7 procent van de stemmen) en de Liberalen (4,23 procent van de stemmen) kregen beiden een zetel De opkomst bedroeg 67 21 procent van de 5 800 000 kiesgerechtigden

De SPO behaalde hiermee haar slechtste resultaat van alle nationale verkiezingen die na de oorlog waren gehouden. Zij boekte een aanzienlijk stemmenverlies in vergelijking met de 38 procent die werd behaald bij de parlementsverkiezingen van december 1995 (zie pag. 112/1-'96). Het resultaat werd nog verergerd door het echec van de SPO bij de Weense gemeenteraadsverkiezingen, waar haar stemmenpercentage daalde van 48 procent naar 39,1 procent, een naoorlogs dieptepunt; de SPO raakte voor het eerst sinds 1918 haar meerderheid in de gemeenteraad kwijt en behaalde 40 van de 100 zetels, een verlies van tien zetels. Volgens veel commentatoren wierp de uitslag een schaduw van onzekerheid over de toekomst van kanselier Franz Vranitzsky, de leider van de SPÖ. Vranitzsky zelf wees echter de gedachte dat de nederlaag invloed zou hebben op zijn SPO-OVP-coalitieregering, van de hand.

Hoewel de OVP in vergelijking met de parlementsverkiezingen van 1995 bij de Europese verkiezingen iets beter presteerde (een stijging van 1,6 procent), verloor de partij bij de Weense gemeenteraadsverkiezingen aanhangers. Met een stemmenaandeel dat daalde van 18 naar 15,3 procent, behaalde de OVP slechts vijftien zetels, een verlies van drie zetels.

De duidelijke winnaar in beide verkiezingen was de FPO. Dankzij haar anti-Europese standpunt profiteerde de FPO van de twijfels bij de kiezers over de vorm van de Europese integratie en haar stemmenaantal steeg van 22 procent bij de parlementsverkiezingen van 1995 naar 27,6 procent op 13 oktober. Bij de Weense gemeenteraadsverkiezingen steeg haar stemmenpercentage van 22,5 naar 28 procent en behaalde zij dertig zetels (een winst van zeven zetels), zodat zij op de tweede plaats eindigde achter de SPÖ. De leider van de FPO, Jorg Haider, noemde de verkiezingsuitslag een 'historische stap' die zijn partij tot een serieuze kanshebber maakte om een Oostenrijkse regering te vormen.

VEILING VAN GEROOFDE JOODSE KUNSTWERKEN

Op 29-30 oktober werden in Wenen meer dan R 000 kunstwerken geveild die tussen 1938 en 1945 door de nazis waren geroofd van de joodse gemeenschap in Oostenrijk De opbrengst van de veiling bedroeg omgerekend S 14 b mln, meer dan vier keer zo veel als van te voren was geschat

De Mauerbach-collectie had haar naam ontleend aan het middeleeuwse klooster waar de n erken gedurende bijna v ttig jaar waren bewaard Hoewel de naoorlogse regeringen van Oostenrijk hadden beloofd de kunstwerken terug te geven was dit niet gebeurd vanwege een combinatie van bureaucratische onverschilligheid en tegenzin in het aan de orde stellen van de rol van Oostenrijk in het Derde Rijk Publiciteit rond het bestaan van de kunstverzameling had de regering ertoe gebracht in juli 1993 het eigendom ervan over te dragen aan de Federatie van Oostenrijks-Joodse Gemeenschappen, die vervolgens de veiling had georganiseerd Van de opbrengst was 88 procent bestemd voor joodse overlevenden van de holocaust en familieleden van de slachtoffers, terwijl de resterende 12 procent bestemd was voor niet-joodse Oostenrijkse nazislachtoffers

KANSELIER VRANITZKY TREEDT AF EN WORDT OPGEVOLGD DOOR VIKTOR KLIMA. NIEUWE REGERING

Op 19 januari 1997 trad kanselier Franz Vranitzky af. Vranitzky zei dat hij na ruim tien jaar deze functie te hebben bekleed de weg vrij wilde maken voor een jongere generatie (voor zijn benoeming in 1986, zie pag. 402/1 e.v.-'86). Hij benoemde minister van financiën Viktor Klima tot zijn opvolger. Hoewel er druk was gespeculeerd over Vranitzky's toekomst na het slechte resultaat van zijn SPO bij de verkiezingen voor het Europees Parlement in oktober 1996 (zie boven) verraste het tijdstip van zijn aftreden veel commentatoren.

Zijn aftreden kwam een week nadat de SPO de omstreden privatisering van Creditanstalt de op een na grootste bank van Oostenrijk had doorgedrukt ondanks verzet van de conservatieve OVP, de kleine partner in de regeringscoalitie Op 12 januari had de regering besloten 70 procent van haar aandelen in Creditanstalt voor Sch 17 16 mrd te verkopen aan de Bank Austria (de grootste bank van het land, die banden had met de SPO) ($ 1 = Sch 11,14 op 10 januari 1997) De OVP had ervoor gepleit dat de aandelen openbaar zouden worden verkocht, en in een poging de bezwaren van deze partij tegen de transactie weg te nemen, verzekerde de regering dat de Bank Austria krachtens de voorwaarden van de verkoop een aantal aandelen bij een tweede emissie te koop zou moeten aanbieden Hoewel de onderhandelingen over de verkoop het voortbestaan van de coalitie in gevaar hadden gebracht, hadden zij Klima's reputatie als een politicus die bereid was moeilijke beslissing te nemen. versterkt

Klima presenteerde op 27 januari zijn nieuwe regering, waarin Rudolf Edlinger minister van financiën werd. Edlinger had zitting in de raad van bestuur van de AVZ-stichting (die 45 procent van de aandelen van de Bank Austria in bezit had) en had een belangrijke rol gespeeld bij de overname van Creditanstalt.

De portefeuilleverdeling was op 24 januari als volgt:

· Viktor Klima (SPÖ)+ vice-kanselier - Wolfgang Schüssel (OVP); milieu, jeugd- en gezinszaken - Wolfgang Bartenstein (OVP): financiën - Rudolf Edlinger (SPÖ)*; economische zaken - Johann Farnleitner (ÖVP); binnenlandse zaken - Karl Schlögl (SPÖ)+; defensie - Werner Fasslabend (ÖVP); onderwijs en cultuur mevr. Elisabeth Gehrer (OVP); werkgelegenheid, volksgezondheid en sociale zaken - mevr. Lore Hostasch (SPO)'; vrouwenaangelegenheden en consumentenbescherming - mevr. Barbara Prammer (SPO)*; justitie - Nikolaus Michalek (onafh.);,landbouw en bosbouw - Wilhelm Molterer (OVP);wetenschap en verkeer - Caspar Einem (SPÖ)+; staatssecretaris federale kanselarij - Peter Wittmann (SPO)": staatssecretaris van buitenlandse zaken - mevr. Benita Ferrero-Waldner (OVP); staatssecretaris van financiën - Wolfgang Rutenstorfer (SPO)*

* Nieuw-e benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

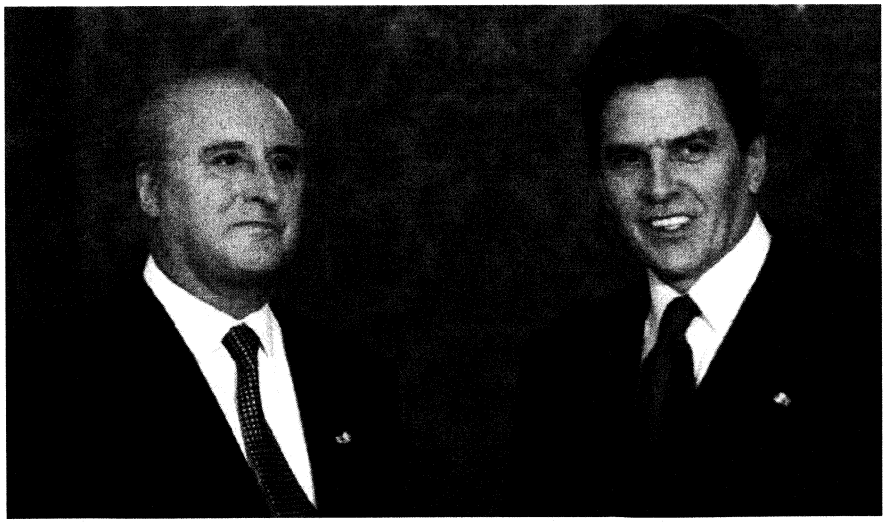
Volgens het *NRC/H'blad* van 28-1-'97 presenteerde de als pragmatisch bekendstaande Klima zijn kabinet als een team waarmee hij hervormingen wil doorvoeren. 'Enkele linkse gezichten uit de regering-Vranitzky hebben plaatsgemaakt voor politici uit het politieke midden, De nieuwe signatuur van het kabinet blijkt onder andere uit de degradatie van Caspar Einem (SPO) tot minister van transport. In het vorige kabinet was Einem minister van binnenlandse zaken. Vorig jaar kreeg hij kritiek te verduren vanwege een donatie aan een extreem-links tijclschrift.'

VERSCHERPING IMMIGRATIEBELEID

Op 12 februari kondigde de nieuwe minister van binnenlandse zaken Karl Schlögl (SPO) plannen aan voor de invoering van een 'zeer restrictief' immigratiebeleid. Schlögl zei dat het quotum voor gezinshereniging zou worden verlaagd tot beneden het aantal van 10.000 dat voor 1997 gold. Ook zei hij dat de regering van plan was de bestaande asielwetgeving te wijzigen.

De discussie over het immigratiebeleid laaide hoog op nadat een gemeenteraad in de zuidelijke provincie Karinthië bouwprojecten van de overheid had geweigerd aan aannemersbedrijven die werknemers van buiten de EU in dienst hadden. Karl-Heinz Grasser van de rechtse Vrijheidspartij (FPÖ) maakte het verbod op 20 februari bekend, maar algemeen werd aangenomen dat de verordening zou worden vernietigd door de rechter.

(Vor.ber.pag. 387/3 e.v.-1996)

President Thomas Klestil (l.) feliciteert Viktor Klima na zijn beëdiging als kanselier van Oostenrijk op 28 januari 1997. Foto EPA

POLEN

VERSOEPELING VAN ABORTUSWET

In augustus 1996 lokte de regering een politieke controverse uit en wekte zij de ontstemming van de katholieke kerk nadat zij erin was geslaagd een wetsvoorstel dat een versoepeling van de bestaande abortuswet inhield, door het parlement te loodsen

De maatregel werd op 30 augustus aangenomen door de Sejm (Tweede Kamer van het parlement) met 208 tegen 61 stemmen en vijftien onthoudingen

Krachtens deze wet kregen vrouwen de mogelijkheid zwaailgerschappen vóór de twaalfde week te beëindigen. indien zij te kampen hadden met financiële of persoonlijke problemen. maar alleen na een gesprek met een deskundige en een bedenktiid van drie dagen. De wet voorzag ook in seksuele voorlichting op scholen en goedkopere voorbehoedmiddelen.

In 1993 was een zeer strenge abortuswet van kracht geworden oin een einde te maken aan de vrije abortuspraktijk in het communistische tijdperk (zie pag. 546/2-'93). De wet uit 1993 stond abortus alleen toe als de zwangerschap het gevolg was van een verkrachting of incest. als de foetus ernstig mismaakt was of als de gezondheid of het leven van de moeder bedreigd werden. Volgens deze wet konden degenen die een illegale abortus uitvoerden, rekenen op een gevarigenisstraf die kon oplopen tot twee iaar. hoewel de vrouw zelf buiten schot bleef. Pogingen van de regerende Democratische Linkse Alliantie (SLD)om de wet uit 1993 te hervormen. waren herhaaldelijk getroffen door een veto van oud- president Lech Walesa. die een belijdend katholiek was. Zijn opvolgcr. dc in november 1995 gekozen president Aleksander Kwasniewski (36/3 e.v.-'96). zou hebben laten doorschemeren dat een liberale wet kon rekenen op zijn steun.

Van de kant van rechtse en centrumpartijen kwam fel verzet tegen de wet;120 afgevaardigden probeerden een quorum te verhinderen door vóór de stemming weg te lopen. Later verklaarden de verslagen afgevaardigden de wet terug te zullen draaien, als hun partijen weer de macht zouden grijpen bij de algemene verkiezingen die voor 1997 op het programma stonden.

Kritiek van Vaticaan en katholieke kerk

Op 1 september hekelde paus Johannes-Paulus II zijn geboorteland Polen op 1 september door te verklaren: 'Een volk dat zijn eigen kinderen doodt, is een volk zonder hoop'. De primaat van Polen, kardinaal Jozef Glemp, gaf eveneens op 1 september als mening dat het wetsvoorstel 'een uitdaging vormt voor het (rooms-katholieke) geloof'. Katholieke bisschoppen in Polen hadden het wetsvoorstel een dag eerder 'een misdaad tegen de mensheid' genoemd en artsen en verpleegkundigen opgeroepen niet mee te werken aan abortussen.

Voormalig premier Jozef Oleksy (1ste rij. midden) stemt op 24 oktober 1996 samen met afgevaardigden in de Sejm over de abortuswet. *Foto* EPA

Omstreden abortuswet goedgekeurd

Het wetsvoorstel werd op 24 oktober uiteindelijk goedgekeurd, toen de Sejm een veto van de Senaat venvierp.

Katholieke groeperingen en huil medestanders onder rechtse en centrumpartijen hadden op 2 oktober op een groot aantal plaatsen demonstraties georganiseerd tegen de versoepeling van de abortuswet. De steun voor het amendement in de door links beheerste Senaat brokkelde af en de door de Sejm opgestelde wet werd met 52 tegen veertig stemmen verworpen door de Senaat. Op 23 oktober. de dag voordat de Sejm zou stemmen over de vernietiging van het veto van de Senaat, vonden opnieuwmassale demonstraties plaats.

Uiteindelijk verwierp de Sejm het veto van de Senaat met 228 tegen 193 stemmen (acht stemmen meer dan vereist was), waarmee de weg naar bekrachtiging openstond op voorwaarde dat president Aleksander Kwasniewski. die al had aangegeven dat hij de wet steunde, zijn goedkeuring zou verlenen. Oppositiepartijen verklaarden in beroep te zullen gaan bij het Constitutionele Hof.

Op 20 november gaf president Kwasniewski zijn goedkeuring aan de nieuwe abortuswet.

Kwasniewski had begin nol-ember juridisch advies ingewonnen als reactie op de bezwaren van de oppositie. Volgens een woordvoerder van de president. die op 5 november werd geciteerd. zou goedkeuring van de wet hoogstwaarschijnlijk worden vertraagd. als deze ter toetsing werd voorgelegd aan het Constitutionele Hof.

UITSPRAAK OVER FAILLISSEMENT VAN SCHEEPSWERF IN GDANSK

Een regionale rechtbank in Gdansk maakte een einde aan maanden van speculaties door de scheepswerf van Gdansk op 8 augustus officieel failliet te verklaren. Deze scheepswerf vormde in 1980 de bakermat van de democratische beweging Solidariteit.

In juni had de regering besloten, ondanks aanzienlijk verzet van de arbeiders en de directie, de scheepswerf Stocznia Gdanska niet te behoeden voor een faillissement (zie pag. 614/2 e.v.-'96). Verwacht werd dat de uitspraak van de rechtbank, hoewel niets werd ondernomen om de banen van de meer dan 3.000 werfarbeiders te redden, het bedrijf in staat zou stellen zijn schulden te herschikken en zijn werkzaamheden voort te zetten als een nieuwe onderneming, de Nieuwe Gdansk Scheepswerf.

Op 20 augustus zeiden de liquidateuren van de scheepswerf nee tegen een red-

dingsplan van de leiding om 60 procent van de bedrijfsmiddelen van de scheepswerf te leasen aan de Nieuwe Gdansk Scheepswerf, zodat negen schepen die een waarde vertegenwoordigden van ongeveer $500 mln, konden worden afgebouwd De liquidateuren beloofden echter te zorgen voor financiële steun van Poolse banken en externe investeerders om de werkzaamheden aan de schepen door te kunnen laten gaan In het liquidatieplan van juni was voorgesteld om een overgangsperiode van twaalf maanden in acht te nemen om vijf schepen te kunnen voltooien

Protestacties door arbeiders van scheepswerf Gdansk

Arbeiders van de scheepswerf Gdansk hielden eind november demonstratieve acties ter verkrijging van overheidssteun, zodat de lopende scheepsbouworders zouden kunnen worden afgewerkt en de werf wellicht zou kunnen blijven voorbestaan.

De stakingsacties bereikten op 25 november een hoogtepunt, nadat overleg tussen arbeiders en de plaatselijke overheid over de toekomst van de werf was stukgelopen en ongeveer 1.500 arbeiders verschillende overheidsgebouwen in Gdansk hadden bezet. De arbeiders eisten volledige overheidsgaranties ter waarde van ongeveer $ 100 mln ter financiering van de bouw van zes containerschepen voor de op Cyprus gevestigde Duitse scheepvaartmaatschappij Coluinbia Ship Management De arbeiders eisten ook een nieuw herstructureringsplan voor het in schulden verkerende bedrijf, de Nieuwe Gdansk Scheepswerf voorheen de Stoczna Gdanska (zie boven). om de banen van de 5 000 werknemers te behouden Op 26 november gingen de arbeiders in hongerstaking om hun eisen kracht bij te zetten En op 27 november hielden ze in Gdansk opnieuw bijeenkomsten waaraan ruim 2 000 mensen deelnamen

De acties hadden geen directe steun van tic overheid tot gevolg Op 22 november zei vice-premier en minister van financien Grzegorz Kolodko in een reactie op de reeks demonstraties, dat het niet langer mogelijk was de belastingbetaler voor verdere overheidssteun te laten opdraaien en dat er naar zijn mening geen enkele kans bestond op overheidsgaranties voor de bouw van nieuwe schepen op de scheepswerf van Gdansk Op 23 november liet vice-premier en minister van schatkist Miroslaw Pietrewicz echter weten dat de regering bereid zou zijn financiele garanties in overweging te nemen, als de scheepswerf met 'een realistisch' plan zou komen om de lorderportefeuille verder te vullen en de reputatie van de firma te verbeteren'

GASOVEREENKOMST MET RUSLAND

Op 25 september werd in Warschau een overeenkomst ondertekend over de levering van 250 mrd m3 Russisch aardgas voor een periode van 25 jaar.

Leider van de vakbond Solidariteit Marian Krzaklewski schudt handen tijdens een protestbijeenkomst van arbeiders van de failliet verklaarde scheepswerf Gdansk op 18 december 1996 in Warschau. *Foto EPA*

De overeenkomst, die door minister van industrie en handel Klemens Scierski 'het contract van de eeuw' werd genoemd, stuitte op kritiek van oppositiepartijen die beweerden dat Polen hierdoor te afhankelijk zou worden van een energiebron Op dat moment was Rusland Polens enige aardgasleverancier en het zou naar werd verwacht in 2010 voorzien in zo n 80 procent van de Poolse behoefte aan aardgas

SPANNINGEN IN REGERINGSCOALITIE. BESTUURLIJKE HERVORMINGEN. REGERINGSWIJZIGINGEN

In september waren er berichten over toenemende spanningen in de regeringscoalitie onder leiding van de SLD, die door de kleinste coalitiepartner, de Poolse Boerenpartij (PSL), werd beschuldigd van schending van het coalitie-akkoord.

Deze traden aan het licht op 4 september, toen premier Wlodzimierz Cimoszewicz plotseling de PSL-minister van buitenlandse economische samenwerking, Jacek Buchacz, ontsloeg nadat bij een officieel onderzoek onregelmatigheden waren geconstateerd in de wijze waarop Buchacz export- en kredietgaranties had verleend. Cimoszewicz' besluit, dat kennelijk zonder overleg met de PSL was genomen, werd fel bekritiseerd door PSL-leiders die beweerden dat de SLD opzettelijk het coalitie-akkoord had verbroken om vervroegde algemene verkiezingen uit te lokken. Buchacz ontkende iets misdaan te hebben.

Bestuurlijke hervormingen

De spanning rond Buchacz' ontslag wierp een schaduw over de onderhandelingen tussen de SLD en de PSL over de bestuurlijke hervormingen die de regering had gepland. Op 4 september trok de PSL zich terug uit de besprekingen met de verklaring dat de wijze waarop Buchacz was ontslagen, het onmogelijk maakte door te gaan met verdere coalitiebesprekingen met de SLD. Op 25 september werden de onderhandeling echter voortgezet, nadat Cimoszewicz officieel had toegegeven dat hij zijn verplichtingen als lid van de coalitie had verzaakt, en had beloofd 'dit (coalitie-)akkoord nooit meer te verbreken'.

Op 28 seutember bereikten de SLD en de PSL een akkoord over de toewijzing van ministersposten die ontstonden en tengevolge van de voorgestelde be-

stuurlijke hervormingen De PSL kreeg het nieuw opgerichte ministerie van schatkist toegewezen dat in de plaats van het ministerie van overdracht van bezittingen (privatisering) kwam; de SLD kreeg het nieuwe ministerie van economische zaken, waarin de bestaande ministeries van buitenlandse economische samenwerking en van industrie en handel werden opgenomen De SLD kreeg daarnaast het ministerie van binnenlandse zaken en bestuur in handen

Regeringswijzigingen

Op 4 september war Janusz Kaczurba (onafh) benoemd tot minister van buitenlandse economische samenwerking" en op 1 oktober volgde de benoeming van Miroslaw Pietrewicz (PSL)+ tot vice-premier en minister van schatkist

Minister van arbeid en sociaal beleid Andrzej Baczkowski (41) overleed op 7 november in Warschau tengevolge van een hartaanval. Hij werd op 3 januari 1997 opgevolgd door Tadeusz Zielinki. een voormalig ombudsman.

Op 20 december werden de volgende benoemingen bekendgemaakt:

Economische zaken - Wieslaw Kaczmarek+; bestuur en binnenlandse zaken - Leszek Miller+; minister zonder portefeuille - Zbigniew Siemiatkowski+.

Bovendien werden Barbara Blida en Klemens Scierski ontslagen als respectievelijk minister van stads- en plattelandsplanning en minister van industrie en handel. Opvolgers werden niet bekendgemaakt.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

NIEUWE PARTIJ OPGERICHT

Op 12 januari 1997 werd een nieuwe partij opgericht, de Conservatieve Volkspartij (SKL).

Deze nieuwe politieke partij ontstond uit een fusie van twee kleine oppositiepartijen, de Christelijke Volkspartij (SZCh) van Artur Batazs en de Conservatieve Partij (PK) van Aleksander Hall. Zij telde verder een aantal voormalige leden van de oppositionele Vrijheidsunie (UW),zoals de oud-ministers Jan Maria Rokita en Bronislaw Komorowski. De vroegere SZCh-minister van landbouw Janek Janiszewski werd benoemd tot voorzitter van de SKL; Komorowski werd secretaris en Hall hoofd van de politieke raad van de nieuwe partij.

Aftredend minister van financiën Grzegorz Kolodko (l.) staat de oers te woord in bijzijn van ziin opvolger Marek Belka na diens benoeming op 4 februari 1997 *Foto* ÈPA

NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN

Marek Belka, de economische adviseur van president Kwasniewski. werd op 4 februari benoemd tot minister van financiën, nadat Grzegorz Kolodko was ontslagen.

Ondanks Belka's duidelijk gebrek aan regeringsenraring reageerden waarnemers in binnen- en buitenland positief op zijn benoeming. Belka behoorde tot geen enkele partij en doceerde als hoogleraar economie bancair en monetair beleid aan de Poolse Academie van Wetenschappen. In een interview op 24 februari zei hij vaart te willen zetten achter structurele hervormingen en privatiseringen in Polen. Ook verklaarde hij prioriteit te willen geven aan de koppeling van de lang uitgestelde hervorming van het pensioenstelsel aan de privatisering van die staatsbedrijven die het 'vlaggeschip' van de overheidssector vormden.

In eerste instantie zou het door de staat gefinancierde pensioenstelsel worden vervangen door een stelsel van eigen bijdragen. De kapitaalbasis van het voorgestelde stelsel zou worden aangevuld door inwisselbare obligaties. De obligaties zouden worden aangeboden aan Poolse en buitenlandse investeerders en zouden kunnen worden ingewisseld voor aandelen in een aantal bedrijven die in aanmerking kwamen voor privatisering. De privatisering van de Bank Handlowy zou een proefproject zijn en zou worden gevolgd door die van de koper- en edelmetaalproducent Polska Miedz en het telecommunicatiebedrijf TPSA.

(Vor.ber.pag. 613/1 e.v.-1996)

ROEMENIË

REGERINGSWIJZIGINGEN. PUNR UIT REGERINGSCOALITIE

Op 21 augustus 1996 traden Iulian Mincu en Viorel Marginean af als respectievelijk minister van volksgezondheid en minister van cultuui-. Zij werden opgevolgd door respectievelijk Daniel Bartos en Grigore Zanc. Beiden waren lid van de regerende Sociaal-Democratische Partij van Roemenië (PDSR).

Het officiële persbureau Rompres berichtte op 22 augustus dat Mincu ontslag had genomen wegens 'gezondheidsproblemen'. terwijl Marginean, die een vooraanstaand schilder was, 'zijn artistieke activiteiten wilde hervatten'. Maar het persbureau haalde ook de Roemeense krant Cronica Romana aan. waarin het heette dat de rege-

ring door deze ontslagen 'ware molenstenen' was kwijtgeraakt.

PUNR uit regeringscoalitie. Kabinetswijzigingen

De regerende Sociaal-Democratische Partij van Roemenië (PDSR) maakte op 4 september bekend dat haar politieke betrekkingen met de nationalistische Roemeense Nationale Eenheidspartij (PUNR), de kleinste coalitiepartner, had verbroken. De PUNR was gekant tegen het sluiten van een verdrag met Hongarije (zie onder).

Bijgevolg werden drie PUNR-ministers, namelijk Iosif Gavril Chiuzbaian (justitie), Valeriu Tabara (landbouw en voedselindustrie) en Ovidiu Ioan Muntean (verbindingen) ontslagen uit het kabinet. Zij werden op 3 september vervangen door respectievelijk Ion Bradescu, Alexandru Lapusan, en Virgil Popescu.

Op 2 september stapte Aurel Novac uit de PUNR. Hij behield zijn post als minister van vervoer.

ONDERTEKENING VAN ROEMEENS-HONGAARS VERDRAG

Premier Nicolae Vacaroiu en zijn Hongaarse ambtgenoot Gyula Horn ondertekenden op 16 september in de Roemeense stad Timisoara een Verdrag over Verstandhouding, Samenwerking en Goede-Nabuurschap. De plechtigheid werd bijgewoond door de Roemeense premier Ion Iliescu.

Krachtens het verdrag deed Hongarije afstand van al zijn territoriale aanspraken op Transsylvanie, dat tot het einde van de Eerste Wereldoorlog als onderdeel van de Oostenrijks-Hongaarse monarchie onder Hongaars bestuur had gestaan. Van zijn kant stemde Roemenië er mee in de omvangrijke Hongaarse minderheid in Roemenië een aantal rechten te garanderen.

In een toespraak bij de ondertekeningsplechtigheid gaf Iliescu uitdrukking aan zijn 'grote voldoening' over het verdrag. Hij benadrukte het belang van de voortzetting van de onderhandelingen over twee afzonderlijke akkoorden, *(ie* gezamenlijke Roemeens-Hongaarse Politieke Verklaring en het Akkoord over Verzoening en Partnerschap.

Volgens de Guardian van 16 september hadden critici het verdrag veroordeeld als een 'schijnvertoning'. Roemeense nationalisten betoogden dat het verdrag te veel weggaf, terwijl Hongaarse nationalisten zeiden dat het te weinig opleverde. Intussen beschuldigden leden van de Hongaarse minderheid in Roemenie de Hongaarse regering van 'verraad'.

ROEMEENS-HONGAARS DEFENSIE-AKKOORD. GEZAMENLIJKE VREDESMACHT

Op 6 september ondertekenden de Roemeense minister van defensie Gheorghe Tinca en zijn Hongaarse collega Gyorgy Keleti in de Roemeense stad Arad een Akkoord over Maatregelen voor de Bevordering van Vertrouwen en Veiligheid.

Krachtens het akkoord besloten beide partijen militaire informatie uit te wisselen als een middel om het vertrouwen te versterken.

Op 17 februari had de nieuwe Roemeense minister van defensie, Victor Babiuc (zie onder), een ontmoeting met zijn Hongaarse collega Gyorgy Keleti in de Hongaarse stad Debrecen.

Het persbureau *Reuter* rapporteerde dat er een akkoord was bereikt over de vorming van een gezamenlijke Hongaars-Roemeense vredesmacht. Ook werd een akkoord ondertekend over de bescherming van militaire geheimen om in de toekomst nauwere samenwerking op militair gebied mogelijk te maken. Volgens waarnemers zouden de akkoorden de kans op een snellere toetreding tot de NAVO voor beide landen vergroten.

NICU CEAUSESCU OVERLEDEN

Nicu Ceausescu, de jongste zoon van de geëxecuteerde Roemeense dictator Nicolae Ceausescu, overleed op 26 september in een Weens ziekenhuis aan een leveraandoening. In een overlijdensbericht in de *Guardian* van 27 september werd gezegd dat zijn dood te wijten was aan tientallen jaren van overmatig drankgebruik en liederlijk gedrag 'waarin de naam Nicu een synoniem werd voor uitspattingen, wreedheid en gewelddadigheid'.

De 45-jarige Nicu Ceausescu was in 1990 veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf wegens 'het aanzetten tot moord met voorbedachten rade' (zie pag. 373/2 e.v.-'91). Zijn straf werd in juni 1991 door een militair hof van beroep verminderd (zie pag. 678/1/2-'91) en in november 1992 werd hij om gezondheidsreden uit de gevangenis ontslagen (zie pag. 22/3-'93).

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 3 november werden in Roemenië presidents- en parlementsverkiezingen gehouden. Vervolgens werd op 17 november een beslissende ronde gehouden tussen de twee kandidaten die het hoogst waren geëindigd. Het waren de derde verkiezingen sinds de omverwerping van het Ceausescu-bewind in 1989 (voor verkiezingen in mei 1990 en september 1992 zie pag. 514/2 e.v.-'90 en 23/2 e.v.-'93). De verkiezingen betekenden een nederlaag voor de ex-communist Ion Iliescu, die president was geweest sinds de val van Ceausescu, en voor zijn PDSR.

Presidentsverkiezingen

Van de zestien kandidaten die deelnamen aan de eerste ronde van de presidentsverkiezingen op 3 november, kreeg Iliescu de

De Hongaarse premier Gyula Horn (l.) en zijn Roemeense ambtgenoot Nicolae Vacaroiu ondertekenen het Hongaars-Roemeense vriendschapsverdrag op 16 september 1996 in Timisoara. daarbij gadegeslagen door onder anderen de Roemeense minister van buitenlandse zaken Theodore Melescanu (5de v. l.), de Roemeense president Ion Iliescu (4de v. l.), de Hongaarse minister van buitenlandse zaken Laszlo Kovacs (3de v. l.) en de Hongaarse minister van handel en industrie Tamas Zuchmun (2de v. l.). *Foto EPA*

DCR-leider Emil Constantinescu na het uitbrengen van zijn stem in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen op 17 november 1996. Foto *EPA*

meeste stemmen (32 procent), gevolgd door Emil Constantinescu, de kandidaat van de centrurechtse oppositionele coalitie Democratische Conventie van Roemenië (DCR)(28 procent) en Petre Roman. de kandidaat van de oppositionele Sociaal-Democratische Unie (USD) (21 procent).

Geen van de kandidaten behaalde een absolute meerderheid, zodat overeenkomstig de Roemeense kieswet op 17 november een beslissende ronde werd gehouden tussen Iliescu en Constantinescu; de kandidaten met de meeste stemmen. Jn de beslissende ronde behaalde Constantinescu 54,41 procent van de stemmen, tegen Iliescu 45,59 procent. In de tweede ronde gaven de USD en bijna alle andere oppositiepartijen hun steun aan Constantinescu. Op 29 november werd hij officieel beëdigd als de nieuwe president.

De 36-jarige Constantinescu was een voormalige universitair hoofddocent geologie. die samen met zijn studenten had deelgrriomen aan straatbetogingen tijdens de opstand tegen Ceausescu in 1989 en die voor de DCR kandidaat had gestaan bij de presidentsverkiezingen in 1992 (zie pag. 23/2-'93). De hervormer Constantinescu had een Amerikaans aandoende campagne gevoerd met een 'Contract met Roemenië'. waarin hij snelle sociale, economische en politieke hervormingen beloofde en de corruptie fel aanviel.

Parlementsverkiezingen

De verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat op 3 november mondden uit in een overwinning voor de DCR, die 122 zetels behaalde in de Kamer en 33 in de Senaat, terwijl haar grootste tegenstrever, de tot dan toe regerende PDSR, 91 zetels kreeg in de Kamer en 41 in de Senaat. Op 7 november ondertekenden de DCR en de USD een 'protocol over samenwerking bij verkiezingen, in het parlement en in de regering'. Samen beschikten de twee partijen over 175 van de 328 kamerzetels en 76 van de 143 senaatszetels.

De opkomst bedroeg officieel 76,01 procent. Slecht zes partijen slaagden erin de kiesdrempel van 3 prucent te behalen.
Op de verkiezingen werd toezicht gehouden door een delegatie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE),die op 4 november bekendmaakte dat de verkiezingen 'in zijn algemeenheid eerlijk en regelmatig leken te zijn verlopen'. hoewel er 'wat technische problemen' waren gem-eest.

Ciorbea kandidaat voor premierschap

Op 19 november nomineerde de DCR de voormalige vakbondsleider Victor Ciorbea, die in juni was gekozen tot burgemeester van Boekarest (zie pag. 616/1/2-'96), voor het premierschap.

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Stemmenpercentage*	
	Eerste ronde	*Tweede* ronde
Ion Iliescu (PDSR)	32.25	45 59
Emil Constantinescu (DCR)	28,21	54.41
Petre Roman (USD)	20 54	
Gyorgy Frunda (HDUR)	6,02	
Corneliu Vadim Tudor (PRM)	4 72	
Gheorghe Funar (PCNR)	3 22	
Tudor Mohora (PS)	127	
Overigen*	3,77	

* Kandidaten die minder dan 1 procent van de stemmen behaalden. waren: Nicolae Manolescu (ANL):Adrian Paunescu (PSM); Ioan Pop de Popa (UNC); Gheorghe Munteanu (PPR): Radu Campeanu (onafh.): Nutu Anghelina (onafh.): Constantin Mudava (onafh.):Constantin Niculescu (onafh); Nicolae Militaru (onafh.).

ANL - Nationale Liberale Alliantie: DCR - Democratische Conventie van Roemenie: HDUR - Hongaarse Democratische Unie van Roemenie: PPR - Partii van Geoensioneerden in Roemenie: PS - Socialistische Partij: PSM - Socialistische Arbeiderspartij: PUNR - Roemeense Nationale Eenheidspartij: PRM - Partij voor een Groot-Roemenië: PDSR - Sociaal-Democratische Partij van Roemenië: UNC -Nationale Unie van het Centrum: SDU - Sociaal-Democratische Unie.

Zetelverdeling in parlement

Partij	*Kamer van Afgevaardigden*	Senaat
DCR	12%	53
PDSR	91	41
USD	53	23
HDUR	25	11
PRM	19	e
PUNR	18	ı
Totaal	328	143

Verder kregen vijftien minderhedenorganisaties ieder een zetel in dc Kamer van Afgevaardigden. Dit waren: Federatie van Joodse Gemeenschappen in Roemenië; Turkse Democratische Unie van Roemenië; 'Bratstvo'-gemeenschap van Bulgaren in Roemenië; Helleense Cnie van Roemenie; Unie van Polen in Roemenie; Democratische Unie van Tsjechen en Slowaken in Roemenië: Romapartij: Italiaanse Gemeenschap van Roemenie: Democratische Unie van de Turks-Islamitische Tataren in Roemenië: Culturele Unie van Albanezen in Roemenië: Gemeenschap van Lipoveense Russen in Roemenie; Democratische Unie van Serviërs en Carasoveniers in Roemenie; Unie van Armeniers in Roeinenie: Unie van Oekraieners in Roemenie; en het Duitse Democratische Forum van Roemenië.

De nieuwe premier van Roemenie, Victor Ciorbea Foto *EPA*

NIEUWE REGERING

Op 12 december beedigde president Emil Constantinescu een nieuwe regering met Victor Ciorbea als premier De regering werd gedomineerd door de DCR, de centrumrechtse coalitie die het grootste aantal zetels had behaald bij de parlementsverkiezingen van november In het nieuwe kabinet waren ook de USD en de HDUR vertegenwoordigd

Alle benoemingen waren nieuw en de verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier - Victor Ciorbea; financiën staatsminister - Mircea Ciumara; buitenlandse zaken, staatsminister - Adrian Severin; hervormingen, staatsminister - Ulm Spineanu; industrie en handel, staatsminister - Calin Popescu Tariceanu; arbeid en sociale zaken - Alexandru Athanasiu; justitie - Valeriu Stoica; defensie - Victor Babiuc; binnenlandse zaken - Gavril Dejeu; landbouw en voedingsindustrie - Dinu Gavrilescu; vervoer - Traian Basescu; verbindingen - Sorin Pantis: toerisme - Akos Birtalan; openbare werken en landverbetering - Nicolae Noica; territoriale wateren; bosbouw en milieubescherming - Ion Oltean: onderwijs - Virgil Petrescu; wetenschappelijk onderzoek en technologie - Bujor Bogdan Teodoriu: gezondheidszorg - Stefan Iosif Dragulescu; cultuur - Ion Caramitru; jeugdzaken en sport - Sorin Stanescu; betrekkingen met het parlement - Bogdan Niculescu Duvaz; gedelegeerd minister onder de premier (belast met de coördinatie van het algemeen secretariaat van de regering) - Remus Opris; gedelegeerd minister onder de premier (Europese integratie) - Alexandru Herlea; gedelegeerd minister onder de premier (voorlichting) - Radu Boroianu: gedelegeerd minister onder de premier (nationale minderheden) - György Tokay; staatssecretaris van financien - Dan Radu Rusanu; staatssecretaris van defensie - Constantin Dudu Ionescu; staatssecretaris van industrie en handel - Florin Buruiana.

VERKIEZING NIEUWE DCR-LEIDER

De DCR koos op 5 december Ion Diaconescu tot haar nieuwe leider. Diaconescu (voorzitter van de Nationale Boerenpartij - ChristenDemocraten, de belangrijkste factie binnen de DCR) volgde Constantinescu op, die zijn taak had neergelegd nadat hij tot president was gekozen.

MIJNWERKERSLEIDER GEARRESTEERD

Miron Cosma, de leider van de mijnwerkersvakbond in de Jiu-vallei werd op 10 januari 1997 gearresteerd en voor dertig dagen opgesloten op grond van een aanhoudingsbevel wegens een aantal ernstige aanklachten, zoals 'ondermijning van het staatsgezag'. Cosma had in 1990-'91 een reeks geweldddadige demonstraties van mijnwerkers uit de Jiu-vallei in de hoofdstad Boekarest aangevoerd. Als gevolg van de laatste van deze demonstraties, in september 1991, had Petre Roman moeten aftreden als premier (zie pag. 298/1 e.v.-'92).

Volgens sommige berichten had Ion Iliescu die bij de presidentsverkiezingen van november 1996 was verslagen door Emil Constantinescu (zieboven) recentelijk de mijnwerkers opgeroepen naar Boek rest te komen

ECONOMISCH REDDINGSPLAN

De *Financial Times* van 18 februari berichtte dat premier Victor Ciorbea een radicaal economisch hervormingsprogramma had bekendgemaakt om de economie van het land te redden Het programma behelsde onder meer plannen om het begrotingstekort terug te brengen van 5,7 procent van het BBP in 1996 naar 3,5 in 1997 Daarnaast omvatte het maatregelen om het privatiseringsproces van bedrijven die in handen van de overheid waren te versnellen, de inflatie aanzienlijk te verminderen, en het land open te stellen voor buitenlandse valutainar kten

Volgens sommige waarnemers zou het hervormingsprogramma leiden tot hogere brandstofprijzen en werkloosheid. Ciorbea omschreef het plan echter als 'intensive care-behandeling voor een ernstig zieke economie'. Hij maakte ook bekend dat in 1997 10 procent van het BBP zou worden besteed aan een systeem van doelgerichte sociale hulp om de gevolgen te verzachten die het programma had voor de zwakste groepen in de samenleving.

(Vor.ber.pag. 615/3 e.v.-1996)

SLOWAKIJE

KREDIETEN VOOR FINANCIERING KERNCENTRALE

De regering tekende op 30 mei 1996 kredietovereenkomsten ter waarde van $ 900 mln met een consortium van binnenlandse en vier buitenlandse banken (twee Tsjechische, een Duitse en een Franse) teneinde de voltooiing van de controversiële Mochovce-kerncentrale te financieren. Volgens tegenstanders van de kerncentrale werd een verkeerd type reactor gebruikt en beantwoordde deze niet aan Westerse veiligheidsnormen (voor verdere financiering van de centrale zie pag. 822/3 e.v.-'95).

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 27 augustus werd een kleine regeringswijziging bekendgemaakt. Het was de eerste wijziging sinds de door de Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS) geleide coalitie voor de derde keer aan de macht was gekomen in december 1994 (zie pag 312/3 e.v.-95)

De volgende benoemingen werden gedaan

Buitenlandse zaken - Pavol Hamzik (onafh.); binnenlandse zaken - Gusav Karajci; economische zaken - Carol Cecnak.

Premier Vladimir Meciar zei tijdens een persconferentie dat de wijzigingen het gevolg waren van kleine persoonlijke problemen, gezondheidsproblemen en andere problemen van de vervangen ministers Maar volgens sommige waarnemers waren de wijzigingen het gevolg van de noodzaak om de reputatie van Slowakije als democratisch land te herstellen EU-commissaris Hans van den Broek, die verantwoordelijk was voor de betrekkingen met landen in Midden- en Oost-Europa, had in juni tijdens een bezoek aan Bratislava gezegd dat hij zich 'zorgen maakte over de noodzaak om de democratie in Slowakije te versterken' Belangrijke punten in dit opzicht waren de rechten van de Hongaarse minderheid en de mate waarin de regering de media controleerde

PROTESTEN TEGEN BEKNOTTING INTELLECTUELE VRIJHEID

De regering van premier Vladimir Meciar kwam in september 1996 opnieuw onder druk te staan om haar democratische geloofwaardigheid waar te maken. Haar hing een motie van wantrouwen boven het hoofd van de oppositiepartijen die namens wetenschappers en kunstenaars bezwaren maakten tegen een wet die naar men vreesde de intellectuele vrijheid aan banden zou leggen.

Op 17 september overleefde minister Ivan Hudec van cultuur een motie van wantrouwen. In een krachtige campagne hadden kunstenaarsorganisaties hem ervan beschuldigd de artistieke vrijheid te willen beknotten door zich te bemoeien met de leiding van culturele groepen en verdeling te zaaien onder kunstenaars via 'financiële chantage' door volgzame organisaties te belonen met subsidie en 'weerspannige ernstig in het nauw te brengen'.

ONTWERPBEGROTING GOEDGEKEURD

Het kabinet keurde op 12 november een ontwerpbegroting voor 1997 goed. De uitgaven werden geraamd op bijna 207

mrd koruny, waarvan 25 mrd werd uitgetrokken voor de afbetaling van schulden, en de inkomsten op 170 mrd koruny; het te verwachten tekort zou zo'n 36.9 rnrd koruny bedragen (1 $ = 30.825 koruny op 15 november 1996).

(Vor.ber.pag. 390/3 e.v.-1996)

TSJECHIË

NIEUWE REGERING KRIJGT VERTROUWEN PARLEMENT

De regerende centrum-rechtse coalitieregering onder leiding van de Democratische Burgerpartij (ODS) van premier Vaclav Klaus wist bij een belangrijke stemming op 25 juli 1996 het vertrouwen van het parlement te krijgen. De ODS had bij de algeinene verkiezingen van 31 mei-l juni haar parlementaire meerderheid verloren, maar had toch weer een regeringscoalitie gevormd (zie pag. 617/1 e.v.-'96).

De uitslag van de stemming was tot de laatste minuut onzeker geweest. Dit was niet alleen het gevolg van de positie van de minderheidsregering van Klaus, die slechts beschikte over 99 van de 200 zetels in de Kamer van Afgevaardigden (Tweede Kamer van het parlement), maar ook van een conflict over regeringsvoorstellen om per decreet 175.000 ha staatseigendom terug te geven aan de katholieke kerk. Dit stuitte op sterk verzet van de Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD). die op dat moment op de wip zat in het parlement.

De stemming over de vertrouwensmotie werd bovendien overschaduwd door een politiek geschil over de eis van de CSSD om de stemming, die aanvankelijk op 16 juli zou worden gehouden, uil te stellen. omdat de regering had verzuimd haar beleidsprogramma van tevoren te presenteren. Op 12 juli noemde Klaus de houding van de CSSD 'onbegrijpelijk'. Hij beschuldigde CSSD-voorzitter Milos Zeman ervan op eigen houtje te handelen zonder zich te storen aan de organisatiecommissie, een orgaan dat toezicht hield op de gang van zaken in het parlement Volgens berichten had Zeman geprobeerd tijd te winnen, nadat hij onder druk van de haviken in de CSSD-fractie was komen te staan. die hadden verklaard dat zij de regering alleen maar zouden steunen als het parlement een resolutie goed zou keuren waarin tie teruggave van staatseigendom per decreet werd tegengehouden. De CSSD slaagde er echter niet in de kwestie te laten opnemen in het beleidsprogramma dat Klaus op 23 juli aan het parlement presenteerde.

Toen het moment van de stemming aanbrak verlieten alle 61 CSSD-afgevaardigden het parlement. waardoor de regering een overwinning wist te behalen met 98 tegen veertig stemmen en geen onthoudingen

CRISIS IN BANKWEZEN. OSDERGASG VAN KREDIETBANK

De Tsjechische Nationale Bank (decentrale bank) gaf op 8 augustus opdracht tot sluiting van de op vijf na grootste Tsjechische bank. de Kredietbank (Kreditní Banka), nadat deze verliezen had geleden van naar schatting kcs 12 mrd (ongeveer$430 mln) als gevolg van oninbare vorderingen.

De Tsjechische premier en ODS-leider Vaclav Klaus (r:)heft samen met oppositieleider en parlementsvoorzitter Milos Zeman (CSSD) op 25 juli 1996 het glas. nadat het parlement zijn vertrouwen heeft uitgesproken in de nieuwe minderheidsregering *Foto EPA*

volgens een woordvoerder van de centrale bank was het nog te vroeg om vast te stellen of fraude een rol had gespeeld bij de ondergang van de Kredietbank. Naar verwachting zou Ceská Pojistovna (CP). de grootste aandeelhouder en Tsjechië's belangrijkste verzekeringsmaatschappij, voor het grootste deel de verantwoordelijkheid dragen voor de schadeloosstelling van de depositeurs. omdat het staatsgarantiefonds al in financiële problemen verkeerde na een aantal andere bankfaillisseinenten. zoals dat van de Bohemia Bank (Banka Bohemia) in 1994.

Crisis in bankwezen breidt zich uit

De regering werd in verlegenheid gebracht toen een crisis in het bankwezen in september \,ererger.de na een overname door de overheid van de op vier na grootste bank van het land. de Agrobanka. en door de arrestatie wegens fraude van vijf hoge bankfunctionarissen in verband met het faillissement van de Kredietbank in augustus.

Op 17 september plaatste de Tsjechische Nationale Bank de Agrobanka, 's lands grootste particulie e bank. onder toezicht en gelastte alle commerciële banken kcs 6 mrd beschikbaar te stellen voor het geval er een run op bij de Agrobanka gedeponeerde gelden zou plaatsvinden ($1 = kcs 26.724 op 20 september 1996). De dreigende liquiditeitscrisis bij Agrobanka werd verergerd door de weigering van de grootste banken om hun normale interbancaire leenfaciliteiten te continueren. Maar tijdens een radio-interview ontkende premier Vaclav Klaus op 17 september dat de Agrobanka circa kcs 10 mrd had verloren en verklaarde hij dat de recente problemen in het Tsjechische bankwezen eerder te wijten waren aan 'objectieve factoren' dan aan 'opzettelilk bedrog'

Op Klaus' verklaring werd sceptisch gereageerd door de oppositie. die een diepgaand openbaar onderzoek eiste naar het faillisseinent van de Kredietbank. Functionarissen hadden op 15 september bevestigd dat vijf vooraanstaande financiers waren gearresteerd op aanklachten van fraude in verband met de ondergang van de Kredietbank. Drie van de arrestanten waren voormalige directeuren van de Kredietbank en twee anderen waren hoge functionarissen van Motoinvest, een financieel-beheer- en bankiersgroep. waarop het politieonderzoek naar het faillissement van de Kredietbank zich richtte. Later kwam aan het licht dat aandeelhouders

In crisis verkerende Tsjechische banken

Bank	Vermogen *(in kcs)*	Oorzaak *moeilijkheden*	*Datum*
Ranken onder toezicht			
Ekoagrobanka	510 mln	verlies op leningen/debiteuren	jan 96
Coop Banka	500 mln	verlies op leningen/debiteuren	april 96
Podnikatelska	1 mln	verlies op leningen/debiteuren	juni 96
Realitbanka	54 mln	verlies op leningen/debiteuren	juli 96
Velkomoravska	1 mln	verlies op leningen/debiteuren	juli 96
Agrobanka	3 5 mrd	liquiditeitscrisis	sept 96
Banken in liquidatie			
Banka Bohemia	800 mln	fraude	maart 94
AB Banka	75 mln	verlies op leningen/debiteuren	dec '95
Prvni Slezska	500 mln	verlies op leningen/debiteuren	aug '96
Kreditni Banka	1,86 mrd	verlies op leningen/debiteuren	aug. '96
Failliete *banken*			
Kreditní a prumyslová banka	—	verlies op leningen/debiteuren	aug 95
Ceska Banka	1 2 mrd	verlies op leningen/debiteuren	dec 95

Bron: Tsjechische Nationale Bank. volgens publicatie in de *Financial Times* van 20 september 1996.

van Motoinvest ook zeggenschap hadden over de Agrobanka.

Op 1 oktober werd bekendgemaakt dat een parlementaire commissie, waarin alle partijen zitting hadden, was ingesteld om een onderzoek in te stellen naar de toedracht van het faillissement van de Kredietbank.

Stabiliseringsplan voor banken

Op 17 oktober keurde de regering een stabiliseringsplan goed ten einde de crisis in het bankwezen op te lossen.

Het programma. dat kcs 13.7 mrd zou kosten. was er voornamelijk op gericht het kapitaal en de liquiditeit te versterken van kleinere banken, die door het persbureau CTI werden omschreven als banken met een kapitaal van maximaal kcs 25 mln. Naar verwachting zouden dertien banken in aanmerking komen voor het programma. dat gefinancierd zou morden door de door de staat geleide Consolidatiebank, indien nodig met extra steun van het Nationale Eigendomsfonds, een privatiseringsinstelling van de staat.

Functionarissen van het ministerie van binnenlandse zaken bevestigden op 23 oktober dat 25 mensen waren aangeklaagd wegens het 'op frauduleuze wijze verkrijgen van omvangrijke ongedekte leningen van tien Tsjechische banken in de periode 1992-'94'. De betrokken banken werden niet genoemd: maar in september waren vijf mensen gearresteerd in verband met het faillissement van de particuliere Kredietbank in augustus (zie boven).

AMENDEMENT OP ONTWERPWET KERNENERGIE

Op 21 augustus gaf de regering haar goedkeuring aan een aantal amendementen op een ontwerpwet over het vreedzaam gebruik van kernenergie, waarbij het mogelijk zou zijn om kernwapens te plaatsen op Tsjechisch grondgebied. indien dit zou worden vereist in een internationaal verdrag.

De wijziging van het wetsontwerp was een reactie op het standpunt van de parlementaire commissies voor economische en buitenlandse zaken, die van oordeel waren dat de bepalingen in het oorspronkelijke wetsontwerp mogelijk in strijd waren met Tsjechië's plannen om toe te treden tot de NAVO. Het nieuwe wetsontwerp, dat nog moest worden voorgelegd aan het parlement, zou de ontwikkeling, invoer. productie, overdracht, bezit en opslag van kernwapens verbieden, 'tenzij in een internationaal verdrag waaraan Tsjechië is gebonden, anders wordt bepaald'.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 9 oktober gaf het parlement bij de eerste presentatie zijn goedkeuring aan een sluitende begroting voor 1997 die voorzag in inkomsten en uitgaven ter waarde van kcs 549,1 mrd. Volgens een officieel bericht waren de geraamde inkomsten en uitgaven kcs 51,5 mrd hoger dan was voorzien voor de begroting voor 1996, en kcs 58,5 mrd hoger dan de werkelijke inkomsten in 1996 (S 1 = kcs 27,176 op 11 oktober 1996) Overheidssubsidies aan districtcoverheden en gemeenten werden vastgesteld op kcs 18.5 mrd in 1997 in vergelijking met kcs 16,8 d in 1996

In de Kamer van Afgevaardigden kreeg het begrotingsvoorstel de steun van 103 van de 200 afgevaardigden Onder de 97 tegenstemmers waren alle 61 afgevaardigden van de Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD) De CSSD was er niet in geslaagd steun te krijgen voor een nieuw begrotingsvoorstel waarin de bevoegdheid van de regering om de basisindicatoren in de begroting te wijzigen werd beperkt tot maximaal 5 procent van de totale inkomsten en uitgaven

REORGANISATIE MINISTERIES

De Kamer van Afgevaardigden hief op 11 oktober twee ministeries op en gaf haar goedkeuring aan de oprichting van een nieuw ministerie

De twee ministeries waarvan de opheffing was voorgesteld voorafgaand aan de benoeming van het nieuwe kabinet in juli (zie pag. 618/2/3-'96), waren het ministerie van economische mededinging en het ministerie van economische zaken. Hun taken zouden worden overgenomen door respectievelijk het Bureau voor Bescherming van Economische Mededinging en het ministerie van handel en industrie.

Een nieuw ministerie van regionale ontwikkeling zou de verantwoordelijkheid voor het huisvestingsbeleid overnemen van het ministerie van economische zaken. Jaromir Schneider (KDU-CSL), tot dan toe minister van huisvesting en regio's, werd op 1 november benoemd tot minister van regionale ontwikkeling.
Diezelfde dag kreeg minister Martin Riman (ODS) van vervoer tevens de portefeuille communicatie toebedeeld.
Eveneens op 1 november werd Stanislav Belehradek benoemd tot hoofd van het Bureau voor de Bescherming van Economische Mededinging.

SENAATSVERKIEZINGEN

De centrumrechtse partijen van de regeringscoalitie van premier Vaclav Klaus claimden een beslissende overwinning bij de verkiezingen voor de nieuw ingestelde Senaat (Eerste Kamer van het parlement, zie pag. 826/1/2-'95). Zij behaalden 52 van de 81 zetels bij de verkiezingen die werden gehouden op 15-16 en 22-23 november 1996.

De verkiezingen werden alom beschouwd als een belangrijke test voor het vertrouwen van de kiezers in Klaus. wiens driepartijencoalitie

was aangebleven als ren minderheidsregering nadat ze bij de parlementsverkiezingen in juni haar parlementaire meerderheid was kwijtgeraakt (zie pag. 617/3 e.v.-'96). Git dc lage opkomst bij de twee ronden. ongeveer 35 procent, trokken sommige waal-nemers echter de conclusie dat de kiezers diep teleurgesteld waren in de politieke impasse waarin het land verkeerde en de kennelijk zwakke aanpak door de regering van de crisis in het bankwezen (zie boven)

In een commentaar op tic uitslag zei Klaus op 24 november dat zijn regering de verkiezingen als een , 'referendum' had beschouwd, waarvan de uitslag, zo beweerde hij, de uitslag van de verkiezingen in juni terugdraaide en dus de regering de mogelijkheid bood een begin te maken met een 'rationeel beleid' en de politieke patstelling In de Kamer van Afgevaardigden te doorbreken.

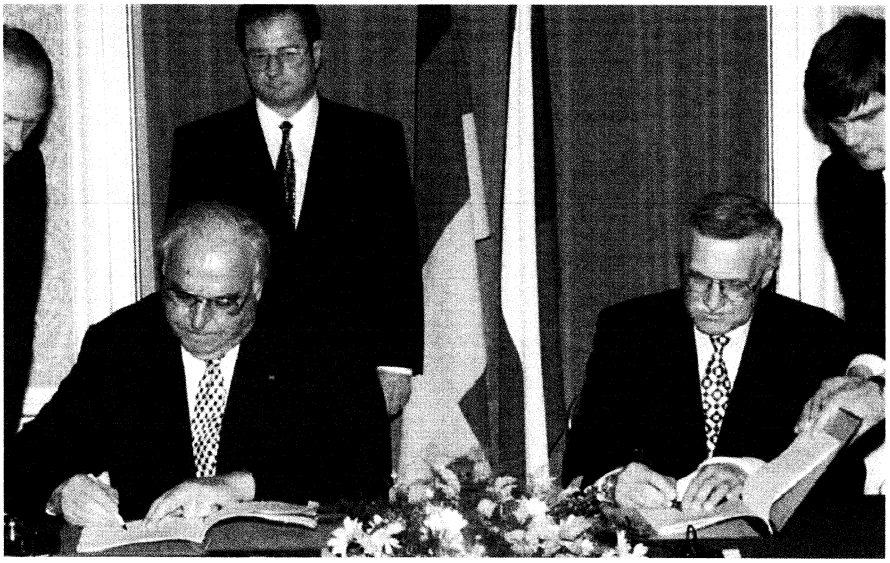
Op 23 november had Milos Zeman. de leider van de oppositionele Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD), het resultaat van zijn partij bij de senaatsverkiezingen een 'relatief succes' genoemd. in vergelijking met de uitstekende prestatie bij de parlementsverkiezingen in juni. Maar hij benadrukte dat de samenstelling van de Senaat 'geen overwinning is voor een bepaalde politieke partij. maar een overwinning voor de democratie'.

Uitslagen Senaatsverkiezingen

Partij	*Zetels*	*Stemmenpercentage*
Centrumrechtse coalitie		
Democratische Burge partij (ODS)	32	49.19
Christen-Democratische Unie-Tsjechische Volkspartij (KDC-CSL)	13	10.74
Democratische Burgeralliantie (ODA)	4	5.19
Oppositiepartijen		
Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD)	25	31.8
Communistische Partij van Bohemen en Moravië	2	1,96
Democratische Cnie	1	0.64
Onafhankelijke	1	0.52

VICE-PREMIER TREEDT AF

Vice-premier Jan Kalvoda maakte op 17 december bekend dat hij zijn parlementszetel opgaf na te hebben toegegeven dat hij had gelogen over zijn academische graad. Ook trad hij af als vice-premier en als minister van justitie. Op 8 januari 1997 werd bekendgemaakt dat Vlasta Parkanova was benoemd als opvolger van Kalvoda in beide functies. Kalvoda, vice-premier sinds 1992 (zie pag. 76211-'92) en minister van justitie sinds juni 1996 (zie pag. 618/3-'96), was de leider van de Democratische Burgeralliantie (ODA), de kleinste partij in de regeringscoalitie. Hij vertelde het parlement dat hij had toegelaten dat de titel 'meester in de rechten' werd 'toegevoegd' aan zijn naam. Zijn bekentenis viel samen met de onthulling dat vier andere parlementsleden deze titel ten onrechte gebruikten. Een van hen. Pavla Jurkova van de KDU-CSL. stapte op dezelfde dag als Kalvoda uit het parlement. Maar de drie anderen, twee van de regerende ODS en een van de oppositionele CSSD. traden ondanks eisen daartoe niet af.

Premier Vaclav Klaus (r.)en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl ondertekenen op 21 januari 1997 in Praag de Tsjechisch-Duitse Verklaring van Verzoening. Foto *EPA*

PRESIDENT HAVEL GEOPEREERD EN HERTROUWD

De 60-jarige president Václav Havel onderging op 2 december een operatie waarbij een kwaadaardig gezwel werd verwijderd en een gedeelte van zijn rechterlong

Op 4 januari 1997 hei-trouwde de president, die sinds een jaar weduwnaar was, met de actrice Dagmar Veskrnová. Havel maakte bekend dat hij 'aan een nieuwe etappe in zijn leven' was begonnen en dat hij was gestopt met roken en drinken.

TSJECHIE EN DUITSLAND ONDERTEKENEN GEZAMENLIJKE VERKLARING VAN VERZOENING

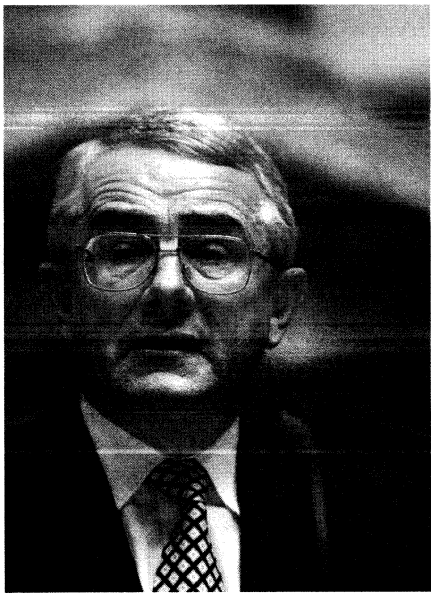
De Tsjechische regering bevestigde op 10 december een overeenkomst te hebben bereikt met Duitsland over de tekst van een verzoeningsverklaring over de annexatie van Tsjechisch grondgebied in 1938-'39 door nazi-Duitsland en de deportatie van 3 mln Sudeten-Duitsers door Tsjechoslowakije na de Tweede Wereldoorlog (zie pag 825/3 *e* v.-'95 en 617/2/3-'96)

De verklaring betekende het hoogtepunt van twee jaar van moeizame onderhandelingen. Dc Duitse regering bood zijn verontschuldigingen aan voor het nazibeleid jegens Tsjechoslowakije en beloofde een Tsjechisch-Duits Toekomstfonds te financieren. dat voornamelijk bestemd zou zijn om schadevergoeding uit te keren aan Tsjechische nazi-slachtoffers. Naoorlogse Duitse regeringen hadden zich meer dan eens verontschuldigd voor het verleden; de gezamenlijke verklaring bevatte echter voor het eerst een spijtbetuiging van een Tsjechische regering voor de deportatie van de Sudeten-Duitsers. die veelal gepaard was gegaan met buitensporig geweld. Ondanks druk van de Sudeten-Duitsers - een machtige pressiegroep in Beieren - werd in het akkoord expliciet erkend dat de rechtmatigheid van de uitwijzing buiten kijf stond en dat individuen die geld waren kwijtgeraakt derhalve geen schadeclaims zouden kunnen indienen.

In het akkoord werd tevens het belang benadrukt van de toekomstige betrekkingen tussen de twee buurlanden, cn werd eveneens gesteld dat Duitsland de Tsjechische lidmaatschapsaanvraag voor de EU en de NAVO steunde.

Tijdens een officieel bezoek van de Duitse bondskanselier Helmut Kohl aan Praag ondertekenden Tsjechië en Duitsland op 21 januari 1997 de verzoeningsverklaring.

(Vor.ber.pag. 617/1 e.v.-1996)

De Zwitsersepresident voor 1997. Arnold Koller
Foto *EPA*

ZWITSERLAND

PRESIDENT VOOR 1997

Op 4 december 1996 koos de uit twee Kamers bestaande Bundesversammlung (parlement) Arnold Koller tot president voor 1997 (voor presidentsverkiezingen in 1996, zie pag. 185/2-'96). De christen-democraat had de Ceremoniële functie ook in 1990 al eens bekleed (zie pag. 149/2-'90). Koller bleef tevens minister van justitie.

ONDERZOEK NAAR BANDEN VAN BANKEN MET NAZI-DUITSLAND WORDT VOORTGEZET. RAPPORT OVER MISBRUIK BANKTEGOEDEN VAN HOLOCAUST-SLACHTOFFERS. COMPENSATIEFOSDS VOOR SLACHTOFFERS

De Raad van Staten (Eerste Kamer van het parlement) stemde op 27 november unaniem voor een onafhankelijk onderzoek naar de transacties tussen Zwitserse banken en nazi-Duitsland en naar het lot van slapende rekeningen van joden op Zwitserse banken.

De Nationale Raad (Tweede Kamer) had al op 20 september een vergelijkbare wet goedgekeurd (zie pag. 825/1/2-'96), maar de rersie van de wet van de Raad van Staten bevatte een clausule die de identiteit beschermde van de personen wier naam in het onderzoek werd genoemd. Verwacht werd dat een definitieve wet voor het einde van het jaar zou worden goedgekeurd.

Ondertussen trof de onafhankelijke. door de Zwitserse banken en vooraanstaande joodse organisaties ingestelde onderzoekscommissie voorbereidingen om een begin te maken met haar onderzoek naar de slapende Zwitserse bankrekeningen De commissie onder voorzitterschap .an d~\oormalige president van de Amerikaanse Federal Reserve Board, Paul Volcker, was in mei ingesteld na groeiende kritiek op de Zwitserse banken (zie pag 823/5 e \ - 96) en was in het bijzonder belast met het speuren naar rekeningen van holocaust-slachtoffers De mate van de toegang die de banken de commissie \erleenden was uniek voor een extern orgaan In de eerste helft \an 1997 zou een \oorondcrzoek plaatsvinden het definitieve onderzoek zou medio 1998 worden afgerond

De omvang van de medewerking van de banken aan het opsporen van rekeningen van holocaust-slachtoffers werd op 12 november opnieuw in twijfel getrokken toen de Zwitserse bankombudsman Hanspeter Hani bekendmaakte dat hij slechts Zfr 11.000 (ongeveer $ 8.600) op Zwitserse bankrekeningen had achterhaald die van holocaust-slachtoffers waren.

Hani verklaarde dat hij elf eisers had geholpen Zfr 1.6 mln terug te vinden op slapende rekeningen. maar dat slechts vijf hiervan (met een totaalbedrag van Zfr 11.000) iets mrt de holocaust hadden te maken. Hani. die door de banken werd betaald, was in het begin van het jaar met zijn onderzoek begonnen in een poging de internationale kritirk te weerleggen dat de banken er geen belang bij hadden banktegoeden van holocaust-slachtoffers op te sporen. Hij beschikte echter niet over een groot onderzoeksteam en was afhankelijk van de bereidwilligheid van de banken om hun eigen slapende rekeningen te vergelijken mrt de gegevens van degenen die hem als eiser hadden benaderd. Het Joodse Wereldcongres noemde zijn pogingen 'pathetisch'.

Rapport over vermeend misbruik van banktegoeden van holocaust-slachtoffers

Op 19 december werd een rapport aan de Zwitserse regering gepubliceerd waarin beschuldigingen van joodse groeperingen werden verworpen dat Zwitserse bedrijven en burgers schadeloos waren gesteld met geld van holocaust-slachtoffers ter vereffening van vorderingen in verband met de confiscatie van Zwitserse eigendommen in Oost-Europa na de Tweede Wereldoorlog.

In het rapport. dat was opgestelddoor de onafhankelijke historici Peter Hug en Marc Perrenoud, werd gezegd dat Zwitserland geld van slapende bankrekeningen had uitgekeerd aan de communistische regeringen van Polen en Hongarije krachtens de na de oorlog gesloten schadevergoedingsavereenkomsten over geconfisceerde Zwitserse eigendommen overeenkomstig de beginselen van het internationale privaatrecht. Op 19 december verklaarde Hug tegenover verslag–rvrrs dat het geld dat was overgemaakt van de slapende rekeningen niet terugvloeide naar Zwitsers die hun bezittingen waren kwijtgeraakt, 'maar veeleer de regeringen van Hongarije en Polen meer ruimte gaf om harde valuta te gebruiken'.

In het rapport werd echter kritiek geuit op de wijze waarop de Zwitserse regering en de banken waren omgesprongen met de banktegoeden van nazi-slachtoffers. 'Gelet op de tientallen jaren van nalatigheid, verdient het aanbeveling verdere stappen in overweging te nemen teneinde tegemoet te komen aan de thans bestaande opvattingen over rechtvaardigheid'. aldus het rapport. waarin werd verzocht om 'een concrete schadevergoedingsregeling', maar niets werd gezegd over de inhoud van een dergelijke regeling en over degenen aan wie schadevergoeding zou moeten worden uitgekeerd.

Benoeming commissie voor onderzoek naar Zwitserlands rol als financieel centrum in Tweede Wereldoorlog

Op 19 december benoemde de regering een negen leden tellende commissie die een diepgaand historisch onderzoek moest instellen naar Zwitserlands rol als financieel centrum tijdens de Tweede Wereldoorlog. De commissie stond onder voorzitterschap van de Zwitserse historicus Jean François Bergier.

De voorzitter van de onderzoekscommisie die de rol van Zwitserland als financieel centrum tijdens de Tweede Wereldoorlog onderzoekt, Jean-François Bergier. Foto *EPA*

Aanhoudende druk op banken

In een nieuwe poging urn de crisis over de rol van Zwitserland tijdens de Tweede Wereldoorlog te bezweren stemden de Zwitserse regering en banken op 23 januari 1997 in met dr instelling van een fonds voor hulp aan holocaust-slachtoffers en hun families De regering maakte echter duidelijk pas een financiële bijdrage te leveren aan het fonds als zij zekerheid had dat de feiten over het lot van joodse tegoeden tijdens de Tweede Wereldoorlog volledig waren gestaafd

Op 22 januari had Rainer Gut. directeur van het bankconcern Crédit Suisse, aangedrongen op de onmiddellijke instelling van een 'goed gedoteerd fonds' als gebaar van goede wil jegens overlevenden en slachtoffers van de holocaust die hun geld. hadden gestort op Zwitserse banken. Gut. die pleitte voor een fonds van ruim Zfr 100 mln ($ 1 = Zfr 1.40 op 24 januari 1997) zei deze stap te hebben genomen omdat de geloofwaardigheid van Zwitserland sinds de Tweede Wereldoorlog nog nooit zo gering was geweest. Zijn plan hield in dat de regering. de Zwitserse Nationale Bank en de Zwitserse bankwereld elk voor een derde deel zouden bijdragen aan het fonds. Er werd geen datum voor de oprichting van het fonds genoemd.

Op 27 januari nam de Zwitserse ambassadeur in de Verenigde Staten. Carlo Jagrnetti, ontslag, nadat was uitgelekt dat hij in een vertrouwelijk rapport aan minister van buitenlandse zaken Flavio Cotti de aanpak van de crisis had vergeleken met 'het voeren van een oorlog' die moest worden aangegaan op 'twee fronten: het buitenlandse en het binnenlandse front'. Zijn uitspraak wekte grote woede bij joodse organisaties in en buiten Zwitserland. Jagmetti bood zijn verontschuldigingen aan. maar hij beschuldigde de media en niet nader genoemde pressiegroepen ervan de feiten te verdraaien met de bedoeling hem en de regering af te schilderen als antisemitisch.

De joodse gemeenschap was al geïrriteerd door opmerkingen van minister van economische zaken en president voor 1996, Jean-Pascal Delamuraz. Deze had het idee om een compensatiefonds in te stellen op 31 december 1996 'chantage' genoemd en betoogd dat dit 'zou worden opgevat als een erkenning van Zwitserse schuld'. Als gevolg hiervan hadden joodse organisaties. zoals het Joods Agentschap in Israël en het Joods Wereldcongres. gedreigd een boycot van Zwitserse banken af te kondigen. Op 29 januari begon de gemeenteraad van New York met de behandeling van een voorstel dat storting van geld van de stad op Zwitserse banken verbood totdat er een compensatiefonds zou zijn ingesteld

Op 30 januari publiceerden ruim honderd vooraanstaande Zwitserse schrijvers. juristen. artsen. academici en filmproducenten een manifest waarin zij politici en bankiers ervan beschuldigden de affaire verkeerd af te handelen en het imago van Zwitserland te schaden

Op 31 januari beval Paul Volcker, de voorzitter van de onafhankelijke onderzoekscornmissie die naar slapende bankrekeningen speurde (zie boven), dat er onmiddellijk moest worden onderzocht of Zwitserse banken documenten hadden vernietigd. Het besluit volgde op de onthulling dat de Unie Bank van Zwitserland (UBS). de machtigste bank van het land. archiefstukken had vernietigd. In december 1996 had een nachtwaker van UBS containers vol versnipperde documenten ontdekt, waarvan een aantal betrekking had op de Tweede Wereldoorlog.

Oprichting compensatiefonds voor slachtoffers holocaust

Op 5 februari ging de regering, zoals verwacht. akkoord met een compensatiefonds voor slachtoffers van de holocaust. Het fonds. een van de belangrijkste eisen van joodse groeperingen, werd door vooraanstaande bankiers omschreven als 'een moreel gebaar'.

Het fonds. dat was opgericht in samenwerking met belangrijke Zwitserse banken en de Joodse Restitutie Organisatie en in het bijzonder met Israël, zou open staan voor alle holocaust-slachtoffers en hun erfgenamen, ongeacht of hun zaak in verband stond met Zwitserland. De drie grootste banken. Crédit Suisse. de Zwitserse Bankcorporatie en de Unie Bank van Zwitserland stortten 100 mln Zfr (S1 =1.44 Zfr op 7 februari 1997). De Zwitserse regering weigerde echter aan het fonds bij te dragen in afwachting van de uitslag van een onafhankelijk onderzoek naar de rol van het land tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Op 27 februari maakte minister van buitenlandse zaken Flavio Cotti bekend dat de onafhankelijke commissie van deskundigen onder leiding van de historicus François Bergier begin maart zou bijeenkomen.

(Vor.ber.pag. 823/2 e.v.-1996)

BRAZILIË

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. WIJZIGING KABINET

Op 3 oktober 1996 werden in Brazilië gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Daarvan waren de verkiezingen voor het bijzonder invloedrijke burgemeesterschap van de grote steden het belangrijkst. De Sociaal-Democratische Partij van Brazilië (PSDB) van president Fernando Henriyue Cardoso leed verlies. Bij de burgemeestersverkiezingen in São Paulo eindigde de PSDB-kandidaat. oud-minister van planning, begroting en coördinatie José Serra, op de derde plaats met slechts 15,6 procent van de stemmen. Serra had in mei het kabinet verlaten om aan de verkiezingen te kunnen deelnemen (zie pag. 480/1-'96). Op 15 november zou een beslissende verkiezingsronde worden gehouden.

In totaal 34 Afgevaardigden hadden zich kandidaat gesteld voor de gemeenteraadsverkiezingen. De zetelverdeling in het Congres werd als volgt gewijzigd: het aantal PSDB-zetels daalde van 80 naar 78 en de Liberale Frontpartij (PFL) ging van 100 naar 98 zetels. De Partij van de Braziliaanse Democratische beweging (PMDB) wist haar zetelaantal uit te breiden van 97 tot 99 en werd daarmee de grootste fractie. De rechtse Braziliaanse Progressieve Partij (PPB) bleef op 88 zetels staan en de Arbeiderspartij (PT) kwam van 50 op 51 zetels.

Tweede ronde

Op 13 november vond de tweede ronde van de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Hierbij behaalde de rechtse Braziliaanse Progressieve Partij (PPB) in São Paulo, de grootste stad van het land. een overtuigende overwinning.

Celso Pitta van de PPB versloeg met 57 procent van de stemmen een oud-burgemeester, Luiza Erundina, van de linkse Arbeiderspartij (PT) en werd daarmee de eerste zwarte burgemeester van Sâo Paulo. Dankzij deze en andere successen verdubbelde het aantal steden dat de PPB in handen had van zeven tot 14. Andere opmerkelijke overwinningen bij de burgemeestersverkiezingen waren die van Luiz Paulo Conde van de rechtse Liberale Frontpartij (PFL) in Rio de Janeiro en van Celio de Castro van de centrumlinkse Braziliaanse Socialistische Partij (PSB) in Belo Horizonte, de hoofdstad van de deelstaat Minas Gerais.

In vergelijking met de verkiezingsuitslag van 1992 hadden de PPB de PFL en de PSB procentueel de meeste winst geboekt in 56 van de grootste steden van Brazilië – de 26 deelstaathoofdsteden en dertig andere grote gemeenten Ook de Democratische Arbeiderspartij (PDT) was het gelukt meer kiezers te trekken De steun voor de PSDB van president Cardoso. bleek over de gehele linie te zijn teruggelopen, hoewel het aantal PSDB-burgemeesters in grote steden toenam De PTB de PMDB en de PT leden forse verliezen

Het uitstekende resultaat van de PPB betekende een stimulans voor de presidentiële ambities van haar partijleider. de vertrekkende burgemeester van São Paulo, Paulo Maluf. Maluf was een prominent tegenstander van plannen voor een grondwetswijziging waarbij de president de mogelijkheid zou krijgen zich herkiesbaar te stellen. Cardoso had de steun van tweederde van de leden van zowel Senaat als Kamer van Afgevaardigden nodig om een dergelijke wijziging door te voeren.

Kabinetswijziging

Op 5 november diende minister van gezondheidszorg Adib Jatene zijn ontslag in. Zijn functie werd tijdeiijk overgenomen door José Carlos Seixas, zijn staatssecretaris.

Een verschil van mening tussen Jatene en leden van het economische team van de regering over een eis om meer geld voor gezondheidszorg zou het voor Jatenc moeilijk hebben gemaakt aan te blijven.

Op 11 december werd Carlos Cesar Albuquerque benoemd tot de nieuwe minister van gezondheidszorg Twee weken voor zijn benoeming was Albuquerque lid geworden van de Braziliaanse Sociaal-Democratische Partij (PSDB) van president Cardoso

ONTWIKKELINGEN M.B.T. AMENDEMENT INZAKE HERVERKIEZING PRESIDENT. MOTIE MALUF TEGEN HERVERKIEZING CARDOSO DOOR PPB AFGEWEZEN

Op 4 december leed de belangrijkste rivaal van president Cardoso Paulo Maluf, leider van de PPB. een coalitiepartner en aftredend burgemeester van São Paulo, een nederlaag tijdens de nationale conventie van zijn partij, toen een door hem ingediende motie werd afgewezen Dat gebeurde binnen een maand nadat Malufs politieke beschermeling bij de lokale verkiezingen het burgemeesterschap van São Paulo in de wacht had gesleept

Een sterke factie binnen de PPB die onder leiding stond van minister van industrie handel en toerisme Francisco Dornelles en waarvan ook andere leden van de federale regering deel uitmaakten verzette zich met succes tegen een motie van Maluf waarin werd voorgesteld dat de PPB-fractie in het Congres tegen het amendement op de grondwet moest stemmen dat herverkiezing van het staatshoofd mogelijk maakte In plaats daarvan moest Maluf, die ook onder steeds meer publieke druk kwam te staan zijn kandidatuur voor het presidentschap in te trekken genoegen nemen met de aanbeveling te stemmen tegen Cardoso s voornemen zich opnieuw kandidaat te stellen Volgens Dornelles stonden minstens veertig van de negentig PPB-afgevaardigden achter de herverkiezing van de president

Een onderzoekscommissie van het Congres, die op 3 december door de Senaat was benoemd om de uitgifte van overheidsobligaties door drelstaten en gemeenten te onderzoeken. koos het bureau van de burgrineester van Sao Paulo als eerste doelwit van haar onderzoek. Een aantal waarnemers en afgevaardigden in het Congres waren van mening dat dit onderzoek op politieke gronden berustte en was bedoeld om Malufs streven naar het presidentschap te verijdelen.

Goedkeuring Kamer voor amendement op de grondwet

Op 28 januari 1997 kreeg president Fernando Henrique Cardoso uitzicht op een tweede ambtstermijn, toen de Kamer van Afgevaardigden tijdens een speciale zitting haar goedkeuring gaf aan een ontwerp voor een grondwetswijziging. dat hem in staat zou stellen zich herkiesbaar te stellen (voor de verkiezing van Cardoso in 1993, zie pag. 839/1 e.v.-'94.)

Om tot wet te worden verheven, moest over het wetsontwerp. dat ook herverkiezing van gouverneurs en burgemeesters mogelijk zou maken nog een ket-i gestemd worden in de Kamer en twee keer in de Senaat Op 29 januari werden vervolgens amendementen op het wetsontwerp om de oppositie gunstig stemmen door de Kamer verworpen zoals een amendement waarin werd geëist dat Cardoso zes maanden voor de presidentsverkiezingen in 1998 zou moeten aftreden als hij zich kandidaat wilde stellen.

Op 15 januari had de grondwetswijziging een eerste vuurproef doorstaan toen zij met negentien tegen elf stemmen werd goedgekeurd door een speciale herverkiezingscommisie van het Congres Opvallend was dat zes commissieleden clic lid waren van de gematigde Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB. de grootste partij in de regerende coalitie) zich uitspraken voor de wijziging in weerwil van een besluit dat op 12 januari was genomen op een partijconferentie. Een door de anti-regeringsvleugel van de PMDB ingediende motie tegen het hervcrkiczingsvoorstel was op de conferentie aangenomen met 343 tegen 229 stemmen. Maar deze motie was niet bindend voor de afgevaardigden van de partij in het Congres. Dezen hadden tijdens de conferentie tevens opdracht gekregen zich tot 15 februari of tot na de verkiezing van de voorzitters van Senaat en Kamer te onthouden van stemming over het amendement op de grondwet

Op 13 januari had Cardoso een beroep gedaan op de PMDB zich meer als bondgenoot en minder als tegenstander op te stellen. Het leek erop dat de partij zich met haar dreigement het amendement tegen te werken. wilde verzekeren van regeringssteun voor haar kandidaten voor de twee invloedrijke voorzitterposten in het Congres. Maar als Cardoso de PMDB-kandidaten zou voortrekken, liep hij het risico de Liberale Frontpartij (PFL, de op één na grootste partij in de regeringscoalitie) van zich te vervreemden, met name de kandidaat van deze partij voor het voorzitterschap van de Senaat, Antônio Carlos Magalhães. Magelhães was een van Cardoso's grootste medestanders.

Om tegenwicht te bieden aan de druk van de PMDB, zouden sommige ministers Cardoso hebben geadviseerd munt te slaan uit de hoge score die hij had behaald in de opiniepeilingen, door een nationaal referendum te laten houden waarin goedkeuring werd gevraagd voor zijn eventuele herverkie-

zing Deze optie had ook de voorkeur van oppositiepartijen die iedere poging van de president zich herkiesbaar te stellen, wilden verstoren en vertragen

NATIONAAL DEFENSIEPLAN

Op 7 november 1996 lanceerde de regering een Nationaal Defensieplan als eerste stap op weg naar de samenvoeging van alle militaire portefeuilles tot een enkel ministerie van defensie. In het plan. dat die dag openbaar werd gemaakt en aan de Argentijnse regering werd toegezonden, dat Brazilië 'iedere kans' op een conflict met Argentinie uitsloot en dat hun gemeenschappelijke grenzen. van oudsher de kern van het defensiebeleid, 'vanuit Braziliaans militair oogpunt nu vrij is [van potentiele conflicten] '. In plaats daarvan werden in l-iet plan mogelijke toekomstige conflicten in verband gebracht met 'drugshandel. narcoticaterrorisme en de aanwezigheid van gewapende groepen in het Amazone-gebied langs de grenzen met andere landen in de regio'.

ONTWIKKELINGEN OP ECOSOMISCH GEBIED. PROTESTEN NA BEZUINIGINGSMAATREGELEN

Op 11 oktober werden straffe fiscale maatregelen gepresenteerd. die kennelijk waren uitgesteld tot na de verkiezingen van 3 oktober wegens de invloed die zij zouden kunnen hebben op het overheidspersoneel. Als reactie daarop riepen de vakbonden 28 oktober uit tot dag van nationaal protest en kondigden zij voor die dag een algemene staking van 24 uur aan. Minister van financiën Pedro Malan verklaarde dat de maatregelen het begrotingstekort weliswaar zouden verlagen van 3,5 procent van het BBP in 1996 tot 2.5 procent in 1997; maar op de lange termijn geen effect zouden sorteren, als niet tegelijkertijd grondwetswijzigingen op bestuurlijk gebied, die reeds aan het Congres waren voorgelegd, zouden worden goedgekeurd.

De belangrijkste maatregelen waren (i) het schrappen van ongeveer 100.000 overheidsbanen door middel van vrijwillige afvloeiing of de beëindiging van contractarbeid; (ii) de afschaffing van bijzondere voorrechten voor bepaalde beroepen: en (iii) de wijziging van criteria voor het vaststellen van ouderdomspensioenen. Daarnaast waren er voorzieningen voor de verkoop van staatsbezit en voor de werving van extra inspecteurs om de inning van belastingen en sociale-verzekeringsbijdragen te verbeteren Het hele pakket maatregelen dat was bedoeld om R 6.3 mrd (ongeveer $ 6.3 mrd) te bezuinigen op de htgroting voor 1998. omvatte vertier de verlenging tot eind 1999 van het Sociaal Noodfonds (FSE) dat in 1994 was opgericht en in 1997 zou worden opgeheven (zie pag 406/1, 837/1-'94 en 263/2-'96)

De invoering van de economische maatregelen bij presidentieel decreet leidde ertoe dat de behandeling van een wetsvoorstel over bestuurlijke hervormingen kon worden voortgezet Het voorstel werd op 15 oktober goedgekeurd door een speciale Congrescommissie Wegens de impopulariteit van de maatregelen hadden de PPB-commissieleden geprobeerd de stemming over het voorstel tegen te houden tot na de beslissende verkiezingsronde in november maar dit was niet gelukt

Krachtens het wetsvoorstel zouden de centrale en plaatselijke overheden grotere bevoegdheden krijgen salarissen te verlagen en banen te schrappen in de overheidssector. Verder werden de inkomsten van hoge functionarissen (met inbegrip van voorrechten en toeslagen) aan een maximum gebonden. Tenslotte dienden Congresleden. wilden zij hun bezoldiging verhogen. een speciale wet aan te nemen in plaats van eenvoudigweg een regeringsbesluit goed te keuren.

Voortgang privatisering mijnbouwmaatschappij en telecommunicatiebedrijf

Op 11 oktober maakte de regering voorlopige details bekend van de voorgenomen privatisering in 1997 van de Companhia Vale do Rio Doce (CVRD), de belangrijkste Latijns-Amerikaanse goudwinningsmaatschappij en 's werelds grootste ijzerertsproducent (zie pag. 766/3-'96). De verkoop zou geschieden in drie tranches. Verwacht werd dat de eerste tranche van 40 procent van het aandelenbezit $ 2,5 mrd zou opleveren.

Op 24 oktober werden 63 politieagenten. naar Serra Pelada (zie pag. 479/1-'96) gestuurd om met de steun van ruim 1.000 militairen ongeveer 500 goudzoekers te verjagen die sinds mei de toegang naar de goudmijn hadden geblokkeerd Deze blokkade had de CVRD $ 10 mln gekost.

Begin oktober werden zes consortia uitgenodigd een bod te doen op het telecommunicatiebedrijf Rio Grande. het eerste Braziliaanse bedrijf op dit gebied dat gedeeltelijk zou worden geprivatiseerd.

Eerste contracten Sivam-project

Op 4 oktober gai Cardoso toestemming aan de Bank van Brazilië de cerstc contracten voor de financiering van het Regionaal Toezichtsysteem voor het Amazonegebied (Sivam zie pag 263/2 e v-'96) te ondertekenen

Overeenkomst schuld deelstaat São Paulo

Op 27 november ondertekenden de federale regering en de deelstaat São Paulo een overeenkomst ter herfinanciering van de schuld van de deelstaat, die R 37 mrd (S 36 mrd) bedroeg De oveieenkomst werd gezien als een belangrijke stap in de richting van de vermindering van het begrotingstekort van Brazilie

Krachtens het akkoord zou de federale regering overgaan tot de uitgifte van obligaties met een looptijd van dertig jaar tegen een reële rente van 6 procent om daarmee 80 procent van de schuld van de deelstaat te financieren. De resterende 20 procent, ongeveer R 7 mrd, zou de regering van São Paulo moeten financieren door haar bezittingen te verkopen, waaronder luchthavens, spoorwegen en het elektriciteitsnet. Bovendien moest de deelstaatregering haar belang van 51 procent in de diep in de schulden verkerende Banespa-bank voor één jaar overdragen aan de federale regering. Tijdens die periode zouden deze aandelen worden getaxeerd door een onafhankelijke instantie. Als São Paulo niet in staat zou zijn de aandelen terug te kopen, zou de regering de bank kunnen privatiseren.

Toenemende spanning over landbezit

Op 20 januari 1997 waarschuwden de leiders van de militante Beweging van Landloze Boeren (MST) en van de Democratische Landbouwunie (UDR), de heropgerichte organisatie van landeigenaren (zie pag. 766/2-'96), gezamenlijk dat in Brazilië het grootste landconflict uit zijn geschiedenis dreigde te ontstaan.

Tijdens interviews in het dagblad *Jornal* do *Brasil* van die dag vergeleken MST-leider José Rainha Junior en UDR-leider Roosevelt Roque dos Santos zichzelf met elkaar bestrijdende 'generaals' in een escalerende oorlog over land. Rainha liet weten dat landbezettingen zouden toenemen en zei dat de MST haar activiteiten op dat moment verbreedde door deel te nemen aan de strijd tegen privatiseringen door de regering en tegen de herverkiezing van

Cardoso. die, zo beweerde hij zijnfunctie had bekleed in een ongekend 'gunstig klimaat voor het doorvoeren van agrarische hervormingen' Roque dos Santos gaf toe dat de UDR wapengeweld had gebruikt tegen boeren zonder land, maar beweerde ook dat de regering de MST had gesteund door land te onteigenen dat de UDR had [illegible] Hij voorspelde dat landeigenaren zich op het leger zouden moeten verlaten aangezien de federale politiemacht 'beheerst' werd door de MST

Op 1 [illegible] maakte het televisiestation *Rede Globo* dat de nieuwe agressieve strategie van de MST onder meer inhield dat vruchtbaar land in de buurt van steden werd bezet om steun te krijgen van de arbeiders uit die steden, evenals staatsbezittingen die op het punt stonden te worden geprivatiseerd, met name die van het enorme conglomeraat Rio Doce Op 16 januari meldde Rede *Globo* dat drie boeren zonder land waren gedood door gewapende bewakers op de Santa Clara-boerderij in Ourilandia do Norte, in de noordelijke Amazone-staat Pará De politie zou op zoek zijn naar meer slachtoffers

Op 10 januari begon de politie een twee weken durende operatie om zo'n 8.000 tot 12.000 goudzoekers en houthakkers te verwijderen uit het Indianenreservaat Sarare in de deelstaat Matto Grosso bij de grens met Bolivia. Dezen vormden een serieuze bedreiging voor het milieu in het reservaat en de cultuur van de Kathitaullu, een kleine Indianenstam.

Zware stormen. Herige regenval

Op 4-5 januari berichtten de Braziliaanse media dat tijdens stormen in de deelstaten Minas Gerais en Rio de Janeiro minstens 65 doden waren gevallen en bijna 20.000 mensen dakloos waren geworden.

Op 23 januari werd bericht dat zware regenval overstromingen had veroorzaakt in elf steden in de zuidelijke deelstaat Säo Paulo met als gevolg dat ongeveer 5.500 mensen dakloos waren geworden en ten minste dertig mensen werden vermist. In de aangrenzende deelstaat Paraná waren 3.000 mensen dakloos geworden.

SLACHTOFFERS SCHIETPARTIJ OPGEGRAVEN. VEROORDELINGEN WEGENS KINDERMOORD

Op 7 oktober 1996 werden op last van de autoriteiten negentien lichamen opgegraven in het kader van het proces tegen 49 politieagenten die werden vervolgd voor het doodschieten van bewoners van een sloppenwijk van Rio de Janeiro in 1993 (zie pag 760/2-'93)

Op 28 november werd Nelson Cunha een lid van de slaatspolitie. veroordeeld tot 261 laar gevangenisstraf voor de [illegible] ren in Rio de Janeiro Hij was de tweede politieman die voor de moorden werd veroordeeld Marcus Vinicius Emmanuel had al een gevangenisstraf gekregen van aanvankelijk 309 laar die later [illegible] Wprocs [illegible] jaar In dezelfde zaak werden nog vijf andere politiemannen en een burger vervolgd

VLIEGTUIGRAMP

Op 31 oktober kwamen minstens honderd personen oin het leven. toen een Fokker F-100 van de binnenlandse luchtvaartmaatschappij TAM kort na het opstijgen neerstortte op een woonwijk van Saõ Paulo. Onder de slachtoffers bevonden zich alle 89 passagiers en zes bemanningsleden, alsmede minstens acht personen op de grond.

(Vor.ber. pag. 766/1 e.v.-1996)

PERU

KABINETSWIJZIGINGEN. MINISTERS VERDEDIGEN MONTESINO

Op 12 september 1996 werd Daniel Hokama Tokashiki, tot dan toeminister van energie en mijnbouw, benoemd tot minister ten behoeve van de president. In deze functie was hij de opvolger van Jaime Yoshiyama Tanaka, die op 6 september onverwacht zijn aftreden had bekendgemaakt. Yoshiyama, een trouw aanhanger van president Alberto Keinya Fujimori en lang beschouwd als diens politieke erfgenaam, was op zijn - invloedrijke - post benoemd, nadat hij in november 1995 de verkiezingen voor het burgemeesterschap van de hoofdstad Lima had verloren (zie pag. 337/2-'96).

Yoshiyama bekend toonde dat hij om persoonlijke redenen was afgetreden en ontkende dat zijn ontslag verband hield met een schandaal voortvloeiend uit aanklachten wegens corruptie tegen Vladimiro Montesino (zie verderop) De regering ontkende dat er een ministerscrisis was, terwijl de plaatselijke pers speculeerde dat Yoshiyarna en Fujimori het niet eens waren over het economische beleid

Bij een daarop volgende. op 19 september bekendgemaakte, regeringswijziging nam premier Alberto Pandolfi Arbulu de portefeuille van energie en mijnbouw over van Hokama. maar stond die van visserij af aan Carlos Boggiano Sánchez .

Op 5 november werden opnieuw kabinetswijzigingen bekendgemaakt. Miriam Schenone kreeg de nieuwe portefeuille van vrouwenzaken en ontwikkeling van de mens. terwijl Gustavo Caillaux werd benoemd tot de nieuwe minister van industrie, toerisme, integratie en internationaal handelsoverleg

Vladimiro Montesino (3de *cl.)* op *22 oktober 1996* te *Lima in gesprek met minister* van *defensie generaal* Tomás *Castillo* Meza (4de v.l) en minister *van binnenlandse* zaken *generaal Juan Brio*nes Davila (m.) *Foto EPA*

als opvolger van Liliana Canalc Novella, die was afgetreden

Verklaringen premier en ministers over beschuldigingen tegen Montesino

Op 26 september legden premier Pandolfi, minister van defensie generaal Tomás Castillo Meza, en minister van binnenlandse zaken generaal Juan Briones Davila iri het Congres verklaringen af ter verdediging van Montesino. het officieuze hoofd van de Nationale Inlichtingendienst (SIN) en een belangrijk adviseur van Fujimori. Zij ontkenden dat Montesino zijn invloed had aangewend om drugshandelaren te beschermen. Pandolfi weigerde bijzonderheden te verstrekken over Montesino's salaris of functie.

Voor een rechtbank had Demetrio Chávez Peñaherrera, alias 'El Vaticano', die er openlijk voor uit kwam drugsbaron te zijn, als getuige verklaard dat hij Montesino in 1991 $ 50.000 per maand had betaald in ruil voor bescherming door militairen van zijn illegale landingsbaan in de noordelijke Huallagavallei, het centrum van de Peruaanse drugsoperaties. Na kritiekvan hoge militairen, politiemensen en regeringsfunctionarissen in augustus had Chávez een deel van zijn getuigenis ingetrokken.

AMENDEMENT OP REFERENDUMWET

Op 10 oktober hechtte het Congres zijn goedkeuring aan een amendement op de grondwettelijke bepalingen inzake het houden van een referendum. Krachtens de grondwet van 1993 kon een referendum worden uitgeschreven als dit werd gesteund door 10 procent van het electoraat. In de nieuwe Wet op de Burgerparticipatie werd echter bepaald dat een referendum bovendien door minstens 48 van de 120 leden van de Kamer van Afgevaardigden moest worden gesteund. Een rechtstreeks gevolg kon zijn dat hierdoor pogingen werden verijdeld een referendum te houden over de in augustus goedgekeurde wet die president Alberto Fujimori de mogelijkheid bood zich kandidaat te stellen voor een derde ambtstermijn (zie pag. 773/2-'96).

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN JUSTITIE. VEROORDELING GENERAAL

Op 11 oktober werd generaal Jaime Rios Araico veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf, nadat hij schuldig was bevonden aan het aannemen van steekpenningen van drugshandelaar Demetrio Chávez Penaherrera. De advocaat van Rios maakte bekend in beroep te gaan legen het vonnis. dat hij 'een politieke wraakneming' noemde. In septrmber had Ríos in een krantenterview gezegd dat hij werd vervolgd omdat hij kritiek had geleverd op opperbevelhebber generaal Nicolás de Bari Hermoza Ríos. een trouw medestaticler van Vladimiro Montesino. die volgens Chávez eveneens steekpenningen had aangenomen.

Handhaving 'gezichtsloze' rechtbanken

Op 11 oktobei besloot het Congres de gezichtslozc' of geheime militaire rechtbanken, die v, aren ingesteld voor de vervolging van terreurdaden, tot oktober 1997 te handhaven Eerder; op 4 oktober, had president Fujimori gratie verleend aan 28 mannen en vrouwen die ten onrechte zouden zijn veroordeeld door deze rechtbanken, en op 19 oktober kregen veertien andere personen gratie

Arrestatie generaal

Op 26 november 1996 werd in opdracht van de Hoge Militaire Raad generaal b.d. Rodolfo Roblcs, die bekend stond om zijn kritiek op het mensenrechtenbeleid van de regering. gearresteerd.

Volgens zijn zoon Jaime hielden agenten van de inlichtingendienst Robles in de buurt van zijn huis in de hoofdstad Lima aan, sloegen hem en dwongen hem in een auto te stappen. De vicepresident van het Congres, Carlos Torres y Torres, ontkende later ten overstaan van een Congrescommissie dat Robles was ontvoerd en zei dat de generaal slechts werd vastgehouden in verband met aanklachten wegens 'gebrek aan respect voor een meerdere'.

Drugsbaron gearresteerd

In de Ecuadoraanse hoofdstad Quito werd op 3 november Willer Alvarado Linares, de meest gezochte drugsbaron van Peru, gearresteerd na een gezamenlijke operatie van de Peruaanse inlichtingendienst en de Ecuadoraanse politie.

GIJZELINGSDRAMA IN JAPANSE AMBASSADE TE LIMA

Op 17 december 1996 werden tijdens een receptie in de Japanse ambassade te Lima naar schatting 575 gasten gevangen genomen nadat ongeveer 23 guerrillastrijders van de linkse Revolutionaire Beweging Tupac Amaru (MRTA) het gebouw hadden bestormd Op 31 december 1996 hielden de guerrillastrijders nog sterds 81 personen gevangen

Onder hen bevonden zich de ininister van buitenlandse zaken Francisco Tudela en een aantal andere ministers, afgevaardigden in hel Congres van de regerende partij NM-C90 (Nieuwe Meerderheid-Verandering 90), rechters, alsmede hoge politiefunctionarissen, militairen en leden van de veiligheidsdiensten. De Japanse ambassadeur en verschillende Japanse zakenlieden bleven ook in gijzeling.

Nadat de MRTA de ambassade had bezet, werd de omgeving afgesloten en het complex omsingeld door zwaarbewapende militairen en politieagenten. De regering. die onder druk stond van de Groep van Zeven industrielanden (G-7), met name Japan. om tot een vreedzame oplossing van de crisis te komen, wees op 22 december een aanbod tot hulp van buitenlandse antiterreurexperts af. Aangezien de rebellen de vrijlating van naar schatting vierhonderd MRTA-gevangenen eisten en de regering die eis niet wilde inwilligen en evenmin in staat was het gebouw te laten bestormen, ontstond een ongemakkelijke impasse. Hoewel de MRTA had gezegd dat zij op 22 december zou beginnen met het doden van de gijzelaars als haar eisen niet zouden worden ingewilligd, verstreek dit ultimatum zonder dat slachtoffers vielen. Het dreigement werd niet herhaald.

Bemiddelingspogingen van de roomskatholieke Kerk, het plaatselijke Peruaanse Rode Kruis en de Canadese ambassadeur Anthony Vincent resulteerden in de geleidelijke vrijlating van een groot aantal gijzelaars. Op 18 december werden achttien diplomaten uit veertig landen, lokale politici, militairen, politieagenten en vooraanstaande zakenlieden, alsmede ongeveer tweehonderd vrouwen en ouderen vrijgelaten. Op 23 december werden nog eens 225 mensen in vrijheid gesteld, onder wie drie ministers, verscheidene generaals, de broer van Fujimori en een aantal Japanse diplomaten en zakenlieden.

Onder de kop 'Tupac Amaru houdt van spectaculaire acties' meldde Francis van den Berge in De Standaard van 19 december 1996 het volgende over de MRTA:

'Wie zijn de gewapende mannen en vrouwen die ruim 200 mensen in gijzeling namen in de residentie van de Japanse ambassade in de Peruaanse hoofdstad Lima'?Ze noemen zich strij-

ders van de Movimiento Revolucionario Tupac Amaru (MRTA). Ze willen vooral de vrijlating van hun leiders en de hervorming van het rechtssysteem dat president Alberto Fujimori invoerde om .,terrorisme',te bestrijden.
De MRTA werd in 1983 opgericht door Victor Polay Campos. Die was afkomstig uit a e Amerikaanse Revolutionaire Volksalliantie (Apra), een partij van links-nationalistische oorspron die sociaal-democratisch werd Met president Alan García [Perez] kwam ze in 1985 aan de macht. Dat duurde tot 1990, toen Garcia de macht overdroeg aan Fujimori [zie pag. 93/3-'91].
Polay was bevriend met Garcia, maar was de weg van gewapende acties opgegaan Zijn MRTA streefde ern ta mat hv ettinge n Robin Hood-achtige acties ..revolutionaire haarden" ie scheppen, die dan zouden worden uitgebreid. In 1984 kwam de groep in de schijnwerper met een bezetting van de Amerikaanse ambassade [zie pag. 204/2 e.v.-'851. Kort voor Garcia's aantreden kondigde hij een bestand af. Maar het overleg met de regering kwam ei- niet. En de MRTA hervatte haar acties.
Zo kaapte ze vrachtwagens met voedsel en deelde de inhoud uit in armenwijken van Lima. Ook bezette ze radiozenders en liet ze communiqués omroepen. Geleidelijk verbreedde ze haar terrein tot buiten de steden. In november 1987 nam ze het stadje Juanjui in. Ze liet filmen hoe haar strijders bij hun vertrek door inwoners werden uitgewuifd. Onder de rebellen bevonden zich ex-leden van de Apra.
Met de guerrilla-organisatie Sendero Luminoso (SL),die in 1980 de wapens opnam, kon de MRTA het nooit goed vinden. Dat had niet alleen te maken met het feit dat SL in de jaren tachtig een aantal Apra-burgemeesters ombracht. Beide groepen hanteren heel andere tactieken en strategieen.
Terwijl SL zijn strategie meer op Andesboeren richtte. mikte MRTA op een meer gesofistikeerd publiek. Ook toonde MRTA veel meer zin voor public relations. En in tegenstelling tot SL bleef MRTA banden onderhouden met legale partijen.
(...)
Aanvankelijk kon MRTA op heel wat sympathie rekenen. Maar die smolt weg naarmate de groep zich op aanslagen en ontvoeringen toelegde. Dat de MRTA het opnam voor cocaboeren leidde tot verwijten dat zij zich inliet met drugshandelaars. Tegelijk kwam het in de organisatic zelf tot onenigheid.
Fujimori kon in 1992 Polay en andere MRTA-leiders arresteren [zie pag. 34/3-'93]. Vorig jaar belette de politie een MRTA-plan om het parlement te bezetten. Twintig MRTA'ers werden aangehouden. onder wie de Amerikaanse Lori Berenson [zie pag. 338/2-'96].
Fujimori, die in 1992 zijn grootste succes boekte met de arrestatie van SL-leider Abimael Guzman [Renoso] [zie pag. 35/1 e.v.-'93], beweerde dat het uit was met de guerrilla in Peru. Na de opflakkering van SL-activiteit komt nu de MRTA-gijzeling in Lima. Die wil niet alleen de MRTA in het licht zetten. Ze sluit ook aan bij brede kritiek op Fujimori's anti-terreunvetten. Zoals de president moest toegeven. leidden die tot opsluiting van vele onschuldigen. De plannen van Fujimori om onschuldigen dan maar ..amnestie" te geven, botsen op verzet van mensenrechtengroepen. Die zeggen dat amnestie onschuldigen brandmerkt voor iets dat ze niet deden. En ze vinden dat er een eind moet komen aan vonnissen door anonieme rechters in zaken van .,terrorisme".
De MRTA. die banden heeft met groepen in Bolivia en Chili. noemt zich naar Tupac Amaru. Die afstammeling van Inca-heersers leidde in de 18de eeuw een mislukte opstand tegen net Spaanse kolonialisme.'

Onderhandelingen tussen regering en MRTA

Vanuit zijn gevangenschap in de ambassade riep minister van buitenlandse zaken Tudela op tot 'effectieve onderhandelingen' en op 29 december begon de regering rechtstreekse besprekingen niet de rebellen. De als onderhandelaar aangewezen minister van onderwijs Domingo Palermo Cabrejos verklaarde dat 'vooruitgang' was geboekt bij het vinden van een oplossing voor de crisis tijdens een drie uur durende ontmoeting met Néstor Cerpa Cartolini, de leider van het MRTA-commando. De ontmoeting leidde tot de vrijlating van nog eens twintig gijzelaars en leek er op te wijzen dat de rebellen hun eisen afzwakten. In een door Cerpa ondertekende verklaring werd gezegd dat de weg naar een duurzame vrede zou motten beginnen met een verbetering van de erbarmelijke omstandigheden waaronder gedetineerde MRTA-strijders in de gevangenis verkeerden. Hij verklaarde verder dat de guerrillastrijders bereid waren te onderhandelen over hun vertrek uit de ambassade, en veroordeelde pogingen van de regering een vergelijking te trekken tussen de MRTA en de van oudsher veel gewelddadiger groepering Lichtend Pad (Sendero Luminoso).

Op 30 december zei president Fujimori dat hij zou overwegen de guerrillastrijders een veilige aftocht aan te bieden als zij de overgebleven gijzelaars zouden vrijlaten en hun wapens zouden neerleggen. Een dag later gaf Cerpa echter onver achts een persconferentie waarin hij nieuwe eisen stelde. Vanuit de belegerde ambassade verklaarde hij dat het 'staatsterrorisine' in Peru 3 mln mensen tot armoede had gebracht. Hij herhaalde dat de MRTA de vrijlating van gevangen MRTA-leden eiste, onder wie de belangrijkste oprichter van de beweging, Victor Polay Campos, die in 1992 was gevangengenomen (zie pag. 34/3-'93) en die op dat moment een levenslange gevangenisstraf uitzat. Andere eisen waren onder meer de afschaffing van het vrijemarktbeleid van de regering, de betaling van een niet nader aangeduide 'oorlogsbelasting' en de garantie dat de guerrillastrijders veilig zouden kunnen afreizen naar een plaats midden in het oerwoud.

Het succes van de actie van de rebellen alsmede de vermetele opzet ervan en grote publicitaire romneen de te kende een slag voor Fujimori wiens populariteit in belangrijke mate was gebaseerd op het feit dat hij een einde had gemaakt aan de guerrilla-activiteiten in het land

Crisisoverleg met Japanse premier in Canada

Op 1 februari 1997 voerden president Alberto Kenya Fujimori, en de Japanse premier Ryutaro Hashimoto in Toronto (Canada) crisisoverleg in een poging een vreedzame oplossing te vinden voor de op dat moment al 45 dagen durende crisis in Lima Hoewel in januari nog een aantal gijzelaars was vrijgelaten, leek aan het eind van de maand een oplossing van de crisis niet in zicht

De Japanse regering zou hebben gevraagd om een ontmoeting met Fujimori om uitdrukking geven aan haar bezorgdheid over hrt lot van de 72 overgebleven gijzelaars nadat recente acties van politie en militairen rond het ambassadecoinplex tot gevolg hadden gehad dat schoten waren afgevuurd door de twintig MRTA-strijders die zich in de omsingelde ambassade bevonden.

Na afloop van het overleg zei president Fujimori op 1 februari tijdens een persconferentie dat de regering op dringend verzoek van de regering in Tokio een 'inleidende dialoog' zou aangaan met de MRTA. Over de voornaamste eis van de bezetters, vrijlating van vierhonderd MRTA-leden, viel echter niet te praten. 'Peru heeft heeft jarenlang te lijden gehad van terrorisme. We willen geen stap terug doen naar het verleden', aldus de Peruaanse president.

Onder de 72 gijzelaa s, de laatsten van een groep van ruim 500 personen die in december 1996 gevangen waren genomen, maren meer dan twintig Japanse burgers. onder wie vooraanstaande zakenlieden en de Japanse ambassadeur in Peru. De andere overgcbleoen diplomaat was de ambassadeur van Bolivia. waar vier MRTA-leden een gevangenisstraf uitzaten. De overige gijzelaars waren Peruanen die nauwe connecties hadden met de regering en de veiligheidstroepen. Onder hen waren minister van buitenlandse zaken Tudela. vijf parlementsleden van de regerende partij NM-C90, Maximo Rincón. het hoofd van de antiterreurpolitie en Pedro Fujimori, de jongste broer van de Peruaanse president.

Na onderhandelingen door het Rode Kruis en de rooms-katholieke Kerk waren in januari een aantal gijzelaars vrijgelaten. Onder hen waren een voormalige chei van de politie en de antiterreurbrigade, die op 17 januari werd vrijgelaten. en een zieke plaatsvervangende politiechef die op 26 januari vrijkwam. Op

De Peruaanse president Alberto Keinya Fujimori (1.)en de Japanse premier Ryutaro Hashimoto na afloop van een persconferentie op 1 februari 1997 in het Canadese Toronto. waar zij overleg hadden gepleegd over de gijzeling in de Japanse ambassade te Lima. Foto *EPA*

nieuwjaarsdag waren zeven gijzelaars vrijgelaten.

Onder sterke druk van Japan had Fujimori de mogelijkheid de gijzelaars door middel van een commando-actie te bevrijden van de hand gewezen. Maar het feit dat de veiligheidsmaatregelen rond het complex medio januari waren aangescherpt, werd door velen gezien als een teken dat de aanhangers van de harde lijn binnen de regering en de strijdkrachten. die vóór een militaire oplossing van de bezetting waren, terrein wonnen. Verder verwierp de regering op 16 januari een verzoek van de MRTA dat de Guatemalteekse regering. die in december een vredesakkoord met linkse guerrillastrijders had ondertekend (zie pag. 183/1-'97), zou deelnemen aan de besprekingen die werden gevoerd om een einde te maken aan de bezetting. De autoriteiten maakten ook bekend dat alle bezoeken aan MRTA-gevangen in Peruaanse gevangenissen waren afgelast.

Deze verharding van het standpunt van de regering kwam nadat op 15 januari de leider van de MRTA-coinmando, Néstor Cerpa Cartolini, positief had gereageerd op een voorstel van de regering toe te treden tot een 'garantiecommissie'. De commissie. waarin ook vertegenwoordigers van de regering, het Vaticaan en het Internationale Rode Kruis zouden zitten, was bedoeld als een forum voor onderhandelingen over de vrijlating van de gijzelaars en over een veilige aftocht voor de guerrillastrijders naar een derde land. De toekomst van de commissie was echter onzeker. omdat Cerpa zou hebben toegezegd alleen deel te nemen op voorwaarde dat de vrijlating van vierhonderd MRTA-gevangenen als discussiepunt op de agenda zou komen. een eis die voor de guerrillastrijders van c uciaal belang was, maar door de regering consequent was afgewezen.

VLIEGTUIGRAMP. AARDBEVING

Op 2 oktober 1996 stortte een Boeing 757 van de nationale luchtvaartmaatschappij Aeroperu, met bestemming Chili, neer in de Stille Oceaan, 30 km ten noordwesten van Lima. Hierbij kwamen alle zeventig passagiers en bemanningsleden om het leven. Voordat het toestel neerstortte. had de piloot gemeld dat geen van zijn instrumenten of computers functioneerde.

Op 12 november kwamen bij een aardbeving met een kracht van 6,4 op de schaal van Richter in het zuidelijke kustgebied ten zuidoosten van Lima vijftien mensen oni het leven en werden 700 anderen gewond.

AANKOOP MIGS

Op 24 november bevestigde president Alberto Keinya Fujimori dat Peru MiG-gevechtsvliegtuigen van Russische makelij had gekocht. Er werden maar weinig details vrijgegeven. maar de lokale pers speculeerde dat tussen twaalf en dchttien MiG-29-gevechtsvliegtuigen van Bjelaroes waren gekocht De datum van de tranaactie werd niet bekendgemaakt

Volgens Fujimori was de aanschaf bedoeld om oude vliegtuigen te vervangen en een 'strategische evenwicht' te creëren met Ecuador: dat recentelijk Israëlische K-Fir-gevechtsvliegtuigen had aangekocht. De VS, één van de vier garantielanden van het Protocol van Rio de Janeiro uit 1942, dat het kader vormde voor voortgaande vredesbesprekingen tussen Peru en Ecuador over een grensgeschil. drukte zijn teleurstelling uit over de aankoop.

AKKOORD MET ECUADOR OVER PROCEDURE VOOR BESPREKINGES OVER GRENSCONFLICT

Op 29 oktober ondertekenden afgevaardigden van Peru en Ecuador in de Chileense hoofdstad Santiago een akkoord over de procedure die moest worden gevolgd voor besprekingen over een grensconflict tussen beide landen. De ondertekening werd bijgewoond door de Chileense president Eduardo Frei Ruiz-Tagle en diplomatieke vertegenwoordigers van de vier garantielanden, Argentinië. Brazilië, Chili en de VS.

In het Akkoord van Santiago beloofden beide partijen dat zij eind 1996 in Brasilia substantiële besprekingen over hun grensconflict zouden openen. De besprekingen zouden net zolang worden voortgezet totdat een definitieve oplossing was bereikt.

(Vor.ber.pag. 772/3 e.v.-1996)

VERENIGDE STATEN

ONTWIKKELINGEN M.B.T. BURGERRECHTEN. TEXACO TREFT SCHIKKING IN RASSENZAAK

Op 15 november 1996 ging de Amerikaanse oliemaatschappij Texaco akkoord met een betaling van $ 175 mln teneinde een proces dat was aangespannen namens 1.400 zwarte werknemers die door het bedrijf zouden zijn gediscrimineerd, te beëindigen. De schikking, waarbij werd overeengekomen dat Texaco $ 79 mln zou verdelen onder de eisers en het resterende bedrag zou besteden aan programma's ter \,erbetering van carrièremogelijkheden en ter bestrijding van racisme en discriminatie, werd getroffen vlak vóór een na-

tionale boycot van de benzinestations van Texaco die was georganiseerd door mensenrechten-groeperingen.

Het proces was in 1994 aangespannen door zwarte werknemers die beweerden dat zij systematisch werden uitgesloten van promotie. In november werd de kwestie een nationale zaak, toen bekend werd dat er een bandopname was gemaakt van een bijeenkomst van directieleden van Texaco in augustus 1994, die later was doorgespeeld aan de advocaten van de eisers De band onthulde niet alleen dat sommige aanwezigen hadden voorgesteld bewijsmateriaal te vernietigen om het proces te belemmeren, maar ook dat een aantal aanwezigen racistische bewoordingen gebruikte wanneer gesproken werd over zwarte werknemers. De tails van de bandopname leidden tot publieke verontwaardiging en brachten Texaco ertoe ijlings een schikking te treffen.

Seksueel geweld op landmachtbasis

Op 8 november raakte de landmacht verwikkeld in een ernstig schandaal. toen bekend werd dat ten minste dertig vrouwelijke rekruten het slachtoffer waren geweest van wangedrag en seksueel geweld in het Aberdeen Proving Ground's Ordnance Centre in Maryland.

Op de basis in Aberdeen werden jaarlijks ongeveer 11.000 jonge militairen opgeleid, van wie ongeveer 20 procent vrouw was. Met het oog op de kritiek die het gevolg was geweest van de trage reactie van de marine op de 'Tailhook'-affaire over ongewenste intimiteiten uit 1991 (zie pag. 260/1 e.v.-'93, 705/3-'93) was de landmacht erop gebrand te laten zien dat bij de zaak in Aberdeen snel en resoluut werd opgetreden. Gezegd werd dat zo'n 1.000 vrouwen in verband met de beschuldigingen werden ondervraagd en dat een mannelijke kapitein en twee sergeanten op de basis waren aangeklaagd wegens een aantal misdrijven uiteenlopend van meervoudige verkrachting en gedwongen sodomie tot overspel en ongeoorloofde verhoudingen met vrouwelijke rekruten. Verder werd bericht dat een aantal officieren en onderofficieren waren geschorst in afwachting van een nader onderzoek.

Op 12 november bevestigde de voorzitter van de Gezamenlijke Chefs van Staven, generaal John Shalikashvili, dat naar aanleiding van de informatie die was binnengekomen via een een op 7 november ingestelde telefoonlijn voor slachtoffers van dergelijk misbruik, het onderzoek was uitgebreid naar ten minste drie andere militaire bases. Vóór het eind van de maand zouden meer dan 5.000 telefoontjes zijn binnengekomen, waarvan er tenminste 600 werden onderzocht Verder maakten het ministerie van defensie en de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Newt Gingrich, op 22 november bekend dat afzonderlijke onderzoeken zouden worden ingesteld naar gevallen van ongewenste intimiteiten binnen de strijdkrachten

Eind december waren via de speciale telefoonlijn ongeveer 6 600 telefoontjes geregistreerd Hiervan rechtvaardigden 977 nader onderzoek en waren 145 zo ernstig dat volledig strafrechtelijk onderzoek zeker was

Op 17 december werd bericht dat. nauwelijks een jaar nadat de militaire academie Citadel in Charleston, Zuid-Carolina, door een uitspraak van het Hooggerechtshof op 16 oktober 1995 was verplicht vrouwen toe te laten, het bestuur van de academie een cadet en drie aspirant-officieren hadden moeten schorsen, omdat zij zich schuldig zouden hebben gemaakt aan 'hazing' (een term waarmee systematische vernederingwerd aangeduid) van twee vrouwelijke eerstejaarsrekruten.
De twee cadetten. Kim Messer en Jeanie Mentavlos, klaagden dat zij het slachtoffer waren geweest van seksueel geweld en andere vernederingen. In verband met deze aanrandingen die voor het grootste deel in december hadden plaatsgevonden, werden in totaal elf cadetten aangeklaagd wegens schending van de tucht.

Op 14 januari 1997 werd bericht dat twee van de vier vrouwelijke cadetten die sinds augustus 1996 in opleiding waren op de militaire academie Citadel in Charleston, de academie hadden verlaten, nadat zij hadden verklaard het slachtoffer te zijn geweest van 'criminele. sadistische en wee zinwekkende' pesterijen.

Op 23 januari werd gemeld dat op de 195 jaar oude elite-academie West Point een krijgsraad was begonnen met de behandeling van een aanklacht wegens verkrachting die was ingediend door een 20-jarige vrouwelijke cadet. Het misdrijf zou hebben plaatsgevonden in mei 1996 en de zaak zou de eerste in zijn soort zijn in de geschiedenis van de academie.

Gerechtelijke uitspraak ten gunste van homohuwelijken in Hawaï

Op 3 december kwam een staatsrechtsbank tot de uitspraak dat de staat Hawaï in strijd met de bepalingen van de Hawaiaanse grondwet inzake seksuele discriminatie handelde door homoseksuele paren toestemming te weigeren in het huwelijk te treden.

De uitspraak, die volgde op een langdurig juridisch steekspel (zie pag. 838/2-'96), kwam nadat rechter Kevin Chang had bepaald dat de staat niet had bewezen dat dwingende redenen bestonden om dergelijke huwelijken te verbieden. De uitspraak werd door voorvechters van rechten voor homoseksuelen bejubeld als een mijlpaal. maar werd niet verontwaardiging ontvangen door conservatieven die lieten weten actie te zullen blijven voeren tegen de uitvoering ervan. Wettelijke mogelijkheden om tegen de uitspraak in actie te komen, werden geboden door onder meer een hoger beroep bij het Hooggerechtshof van Hawaï en door de recente invoering van de Wet ter Bescherming van het Huwelijk waardoor de afzonderlijke staten homohuwelijken niet hoefden te erkennen (zie pag. 838/2-'96). Verder waren in 37 staten wetsvoorstellen gedaan om homohuwelijken te verbieden, maar in slechts zestien staten waren deze aangenomen. In twee andere staten waren dergelijke verbintenissen verboden op last van de gouverneur.

Rechter verhindert uitvoering 'Voorstel 209'.

Op 24 december vaardigde rechter Thelton Henderson van het in San Francisco gevestigde federale districtshof een gerechtelijk bevel uit teneinde de uitvoering van 'Voorstel 209' te verhinderen. Het voorstel. bedoeld om positieve actie op grond van ras of geslacht in het openbaar onderwijs, op het werk en bij sollicitaties te verbieden, was in Californië met een meerderheid van 54 tegen 46 procent wet geworden via een referendum dat tegelijk met de presidentsverkiezingen in november was gehouden (zie pag. 102/3-'97).

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN SPIONAGE. ALGER HISS OVERLEDEN

Op 15 november overleed Alger Hiss, een voormalige ambtenaar die in 1948 was beschuldigd van spionage voor de Sovjet-Unie en die in 1950 was veroordeeld wegens meineed. Hiss had 44 maanden in de gevangenis gezeten en de rest van zijn leven volgehouden onschuldig te zijn. De rechtszaak tegen hem was samengevallen met het begin van de anticommunistische 'heksenjacht' van senator McCarthy in de VS.

In *NRC/H'blad* van 1X november schreef Juurd Eijsvoogel onder de kop 'Verrader of held het volgende over Hiss

'Alger Hiss. de Amerikaanse diploinaat die eind jaren veertig het middelpunt was van een x-celbesproken spionage-zaak, is vrijdag [15 november] op 9%-jarigeleeftijd overleden in een ziekenhuis in New York. Tot het eind van zijn leven heeft Hiss ontkend dat hij in de jaren dertig een communistische spion was. de beschuldiging die r m einde maakte aan zijn glanzende carrière Maar hrt debat over zijn schuld of onschuld. dat de gemoederen decennia heeft beziggehouden en een forse stapel boeken en een aantal films heeft opgeleverd, duurt tot op heden voort.

De zaak-Hiss bezorgde Richard Nixon landelijke bekendheid en vormde de opmaat voor de communistenjacht van senator Joseph McCarthy. Het begon in augustus 1948 met een verklaring van een medewerker van het weekblad Time. Whittaker Chambers. tegenover de commissie voor on-Amerikaanse activiteiten van het Huis van Afgevaardigdeil. Chainbers zei dat hijzelf tussen 1934 en 1938 als communist koerier was geweest van geheime documenten die Hiss had ontvreemd op het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Hiss had carrière gemaakt in de regering van president Roosevelt. een hoge functie bekleed bij Buitenlandse Zaken en in 1943 als adviseur deelgenomen aan de Jalta-conferentie - waar Roosevelt. Churchill en Stalin de grenzen van het naoorlogse Europa trokken en de kaarten schudden voor de koude Oorlog. Ook was hij betrokken bij de opstelling van het Handvest van de Verenigde Naties. In 1946 had hij de buitenlandse dienst verlaten voor het voorzitterschap van de *Carnegie* Endowment *for* International Peace. een prestigieuze 'denktank' die zich bezighoudt met internationale betrekkingen.

Hiss ontkende de beschuldiging van Chambers t ee dagen later tegenover dezelfde commissie; hij zou Chambers zelfs nooit gekend hebben. Op de commissie-leden maakte de onberispelijk geklede Hiss met zijn Harvard-opleiding en zijn indrukwekkende loopbaan, een goede indruk. Alleen de jonge Afgevaardigde van Californie, Richard Nixon. hield vast aan het verhaal van de obscure en groezelige Chambers.

Nixon onderzocht de zaak verder, op de voet gevolgd door het Amerikaanse publiek dat geintrigeerd was door de twee zo verschillende hoofdpersonen en de kleurrijke details. Voor sommigen was Hiss een verrader, voor anderen een held die in diskrediet was gebracht uit politieke motieven. De zaak hield het land bezig zoals een kleine vijftig jaar later de moordzaak van O.J. Simpson.

Chambers bleek allerlei persoonlijke bijzonderheden over het privé-leven van Hiss te kennen, die erop leken te duiden dat ze elkaar wel degelijk gekend hadden. Hij troonde Nixon en zijn onderzoekers mee naar een boerderij. waar hij uit een uitgeholde pompoen een aantal microfilmpjes van geheime documenten tevoorschijnhaalde. Ook beschikte hij over handgeschreven notities van Hiss.

Uiteindelijk werd Hiss veroordeeld voor meineed, waarvoor hij [ruim] drie jaar in de gevangenis heeft gezeten. De rest van zijn leven besteedde hij vergeefs aan het zuiveren van zijn naam, terwijl hij werk vond als handelsreiziger in kantoorartikelen. Hij hield vol dat hij onschuldig was en het slachtoffer van een samenzwering. Af en toe komen er nieuwe feiten aan het licht die voor verdedigers of aanklagers van Hiss het definitieve bewijs zijn van zijn schuld danwel onschuld, maar het debat is nooit beslecht. Chambers. die in 1961 stierf, werd in 1984 postuum onderscheiden door president Reagan.'

CIA-functionaris Nicholson beschuldigd van spionage voor de Russen

Op 18 november 1996 verscheen Harold J. Nicholson. een functionaris van de CIA, voor een federaal hof in Virginia. Hij werd ervan beschuldigd sinds juni 1994 geheime informatie verkocht te hebben aan de Russische inlichtingendienst.

De 46-jarige Nicholson was in 1980 in dienst getreden van de CIA en had zich gespecialiseerd in de opleiding van agenten die in Rusland en Oost-Europa zouden worden gestationeerd. Het FBI (Federal Bureau of Investigation) had een onderzoek naar hem ingesteld; nadat hij eind 1995 bij een routinetest met een leugendetector door de mand was gevallen. Zijn motieven zouden niet ideologisch maar financieel van aard zijn en hij zou voor zijn informatie meer dan $ 100.000 hebbengekregen.

FBI-agent gearresteerd.

Op 18 december werd de 43-jarige Earl Edwin Pitts, een hooggeplaatste FBI-agent die tot 1995 betrokken was bij contraspionageactiviteiten, gearresteerd. Pitts werd ervan beschuldigd geheime informatie te hebben verkocht aan de Russen. Pitts, die de rang van supervisor bekleedde, was in 1983 in dienst getreden bij het FBI. Volgens de autoriteiten zou hij in 1987 zijn begonnen met spioneren en in totaal meer dan $ 224.000 hebben ontvangen voor geheime informatie over de Amerikaanse defensie en collega's.

Onthullingen over relatie tussen Thurgood Marshall en het FBI

Uit FBI-dossiers die begin december werden vrijgegeven, bleek dat de vermaarde jurist en burgerrechtenactivist Thurgood Marshall sinds 1959 informatie had verstrekt aan het FBI. In 1967 was Marshall na een lange carrière in de burgerrechtenbeweging de eerste zwarte rechter van het Hooggerechtshof geworden. In het openbaar had hij zich zeer kritisch uitgelaten over het FBI, dat de kant zou kiezen van blanken tegen leiders van de burgerrechtenbeweging. Maar volgens het persoonlijke FBI-dossier van Marshall, dat drie jaar na zijn dood werd vrijgegeven, had hij in het geheim met het FBI samengewerkt en informatie verstrekt over activisten binnen de burgerrechtenbeweging die communist of voorstander van het gebruikvan geweld zouden zijn.

VOORZITTER VAN TEAMSTERS-VAKBOND HERKOZEN

Op 15 december werd Ron Carey, de president van de Teamsters (International Brotherhood of Teamsters, Chauffeurs, Warehousemen and Helpers of America) in zijn functie herkozen via een verkiezing per post. Hij versloeg op het nippertje James P. Hoffa Jr, de zoon van de befaamde oud-president van de Teamsters. Jimmy Hoffa, die in 1975 was verdwenen (aangenomen werd dat hij was vermoord). Carey was in december 1991 tot president gekozen en sindsdien had hij geprobeerd de reputatie van de Teamsters te verbeteren door stappen te nemen ter bestrijding van de corruptie binnen de vakbond.

VERMEENDE MAFIALEDEN BESCHULDIGD

Negen leden van de 'familie' Gambino werden op 18 december in Florida in staat van beschuldiging gesteld in verband met woekerpraktijken, afpersing en een moordcomplot. Eén van de verdachten was Nicholas 'Little Nick' Corozzo, die John Gotti zou hebben opgevolgd als hoofd van de New Yorkse misdaadfamilie, nadat laatstgenoemde wegens moord was veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf (zie pag. 699/1-'96).

CLINTON WIJST MEDISCH GEBRUIK MARIHUANA AF

Op 30 december keurde president Clinton plannen doed die het medisch gebruik van bepaalde drugs, waaronder marihuana, afwezen. De plannen waren een reactie op begin november in Californië en Arizona gehouden referendums die het medisch gebruik van marihuana mogelijk maakten (zie pag. 102/3 e.v.-'97). Die dag begon Barry McCaffrey. een voormalig legerofficier die door Clinton was ingeschakeld om het drugsbeleid uit te voeren, een publicitair offensief tegen illegaal drugsgebruik. Volgens McCaffrey was nog altijd niet wetenschappelijk vastgesteld dat marihuana of andere illegale drugs, lichamelijke problemen als pijn en misselijkheid konden verlichten. In een die dag door hem gepubliceerd rapport werden overheidsambtenaren in het

bijzonder nog eens werden gewaarschuwd voor de gevaren van verboden middelen, ook al schreef de dokter deze voor. Dokters die toch marihuana voorschreven ter verlichting van het lijden van ernstige zieken, liepen het risico hun vergunning kwijt te raken of juridisch te worden vervolgd.

De twee in Californie en Arizona aangenomen voorstellen zorgden volgens de regering alleen maar voor grotere verwarring De voorstellen waren niet helder genoeg geformuleerd waardoor de indruk kon worden gewekt dat het kweken van marihunaplanten en het verspreiden van de drug een legale bezigheid was. Groeperingen in de twee staten kondigden op 30 december aan door te zullen gaan met het verstrekken van marihuana. wanneer dit uit medisch oogmerk de enige oplossing was.

CLINTON BEGINT AAN TWEEDE AMBTSTERMIJN. INAUGURATIE

Op 20 januari 1997 werd William (Bill) Jefferson Clinton beëdigd als president van de VS. Dat gebeurde om vijf over twaalf 's middags, toen Clinton op de trap van het Capitool te Washington de eed aflegde ten overstaan van opperrechter William Rehnquist. Vice-president Albert (Al) Gore was een paar minuten eerder beëdigd.

Clintons 22 minuten durende inhuldigingsrede, die over het algemeen goed werd ontvangen, weerspiegelde de grenzen van de presidentiele macht waar hij tijdens zijn eerste termijn tegenaan was gelopen (zie voor zijn eerste inhuldigingsrede in 1993 pag 257/3 e v-'93) 'We hebben een nieuwe regering nodig voor een nieuwe eeuw, een regering die bescheiden genoeg is om niet al onze problemen op te willen lossen, maar die toch sterk genoeg is ons te middelen te geven onze eigen problemen zelf op te lossen Dat zal een kleinere overheid moeten zijn, die binnen haar budget blijft en met minder meer doet', aldus de president

Clinton begon daarmeteen aan te geven dat wat hem betreft het grote debat over de rol van de overheid' daarmee was geeindigd 'Vandaag kunnen we vaststellen de overheid vormt niet het probleem en de overheid vormt niet de oplossing Wij, het Amerikaanse volk, vormen de oplossing', aldus de president

Clinton steunde het idee van een sluitende begroting, maar zei dat het noodzakelijk was die te bereiken zonder de traditionele Amerikaanse waarden op te offeren. Hij riep het door de Republikeinen gedomineerde Congres op samen te werken. Hij zei dat het politieke geharrewar afgelopen moest zijn en dat het verkeerd zou zijn 'het kostbare geschenk van tijd te verspillen aan bitterheid en verdeeldheid'.

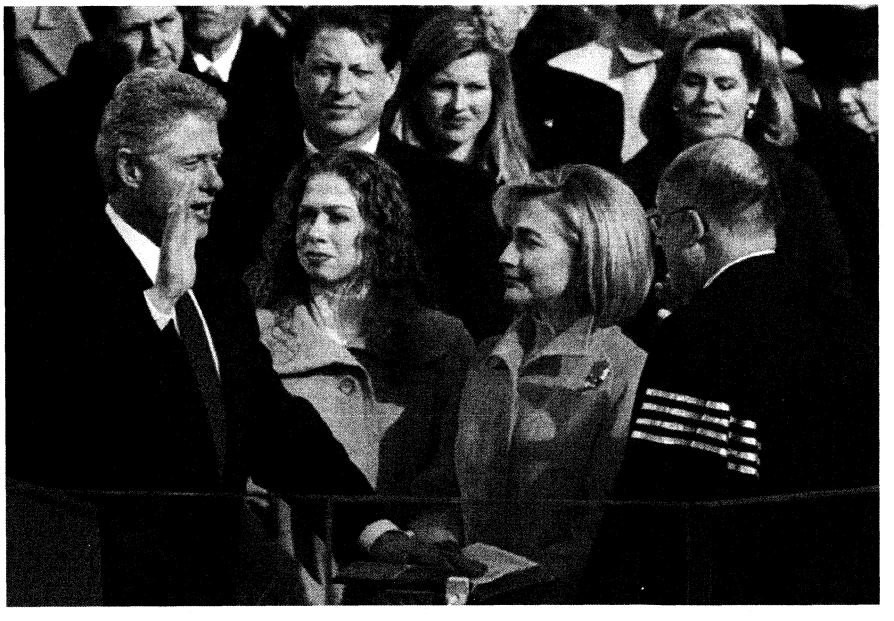
De president hamerde in zijn toespraak, die gematigd van toon was, op het belang van informatietechnologie en Internet als 'een brug naar de 21ste eeuw', een metafoor die centraal had gestaan in zijn herverkiezingscampagne Een ander belangrijk thema van zijn rede v-as de noodzaak racisme uit te bannen De inhuldiging viel samen met de nationale gedenkdag ter ere van Martin Luther King, de zwarte burgerrechtenleider die in 1968 was vermoord Clinton had het in zijn rede over de 'constante vloek van het racisme' en merkte op dat 'deze krachten ons land in het verleden bijna hadden vernietigd Zij teisteren onc nog steeds Ons rijke weefsel van raciale religieuze en politieke diversiteit zal in de 21ste eeuw een godsgeschenk zijn Degenen die in staat zijn samen te leven, samen te leren en samen te werken en degenen die nieuwe banden weten te smeden, zullen rijkelijk worden beloond', zo zei hij Alleen als eenheid kon Amerika de nieuwe eeuw en 'het land van Nieuwe Belofte' ingaan

De kosten van de driedaagse festiviteiten ter gelegenheid van de inhuldiging. die duurden tot 20 januari, werden geschat op $30 mln.

Aanhoudende controverse over campagnegelden

In de nasleep van de duurste verkiezingen uit de geschiedenis - naar schatting was in 1996 S 1,6 mrd uitgegeven aan de campagnes voor de presidents- en Congresverkiezingen - en na maanden van onenigheid over een aantal aspecten van de campagnefinanciering van zowel Democraten als Republikeinen (zie pag. 838/1 e.v.-'96 en 104/1-'97), maakte de president op 21 januari 1997 strengere regels bekend met betrekking tot de herkomst van financiële bijdragen aan de Democratische Partij.

Tot de maatregelen behoorden i) een verbod op aanvaarding door de partij van bijdragen van buitenlandse burgers en bedrijven, waaronder Amerikaanse dochtermaatschappijen; ii) een maximum van $ 100.000 per jaar voor donaties van individuele personen; en iii) een nauwkeurig onderzoek van alle bijdragen van meer dan $ 5.000. Ook sprak hij zich uit voor de afschaffing van 'zachte' financiële donaties. Hierbij ging het om donaties aan een politieke partij waarvoor minder beperkingen golden, die vervolgens werden doorgegeven aan de individuele kandidaten (geschat werd dat de Republikeinen $ 141 mln en de Democraten $ 122 mln aan 'zachte' donaties hadden geïnd bij de verkiezingen voor het presidentschap en het Congres van 1996.)

Bill Clinton (l.)tijdens zijn beëdiging als president van de VS op 20 januari 1997. Naast Clinton v.l.n.r. zijn dochter Chelsea, zijn echtgenote Hillary en opperrechter William Rehnquist. Op de achtergrond vice-president Al Gore en diens vrouw Tipper. *Foto EPA*

Op 28 januari gaf Clinton toe dat hij 'ven vergissing had begaan' door functionarissen van het Witte Huis en federale functionarissen tijdens de verkiezingscampagne van 1996 koffiebijeenkomsten te laten laten bijwonen die fondsen voor de campagne moesten opleveren. Tegelijkertijd stelde hij een wet in het vooruitzicht ter hervorming van campagnefinancieringen. Tijdens de eerste persconferentie van zijn tweede termijn die bijna helemaal aan de kwestie was gewijd. verklaarde de president dat 'wij allemaal de verantwoordelijkheid voor de excessen moeten nemen. Ik neem de mijne'. Vooral de onthulling dat 17 Amerikaanse topbankiers een onderhoud met de president hadden gehad tijdens een bijeenkomst in het Witte I-luis waar ook campagnefunctionarissen aanwezig waren. had voor onrust gezorgd. Tussen januari '95 en augustus '96 waren in totaal 103 koffiebijeenkomsten gehouden in het Witte Huis.

Op 29 januari deelde de directeur van het FBI, Louis Freeh, het Congres mee, dat hij een 25-koppig team opdracht had gegeven uit te zoeken wat de implicaties voor de economie en de nationale veiligheid waren van de rol van John Huang. de Aziatische fondsenwerver, die als tussenpersoon was opgetreden tussen Aziatische donateurs en de Democraten (zie pag. 837/2-'96).

Huang, vroeger werknemer van de Indonesische Lippo Groep, was later werkzaam geweest op het ministerie van handel en vervolgens in dienst getreden bij de Democratische Partij als fondsenwerver. Het FBI vreesde dat hij misschien zijn positie had gebruikt om toegang te krijgen tot commercieel gevoelige informatie over China Verder was Huang betrokken bij een andere twijfelachtige zaak In ruil voor een donatie van $200 000 aan de Democraten in 1996 zou hij federale steun hebben gekregen voor plannen een videowinkel in Bangkok te kopen De uit Arkansas afkomstige Maria Haley een directeur van de federale Export-Iinpor-t Rank (EXIMBANK)en reeds lang samenwerkend met de president, was ook betrokken bij de aankoop

Ontwikkelingen rond aanklacht wegens ongewenste intimiteiten tegen Clinton

Op 13 januari eisten advocaten van Paula Corbin Jones. voormalig werkneemster van de staat Arkansas. in een hoorzitting van een uur dat het Hooggerechtshof president Clinton zou dwingen tijdens zijn ambtsperiode voor de i-echter te verschijnen wegens een aanklacht van sexuele intimidatie. Paula Jones eiste een schaclevergoecling van $ 700.00 wegens aantasting van haar goede naam en schending van haar burgerrechten. De seksuele intimidatie zou hebben plaatsgevonden in 1991 toen Clinton gouverneur van Arkansas was (zie pag. 704/3-'94).

In juni 1996 had het Hooggerechtshof de zaak verdaagd tot na de presidentsverkiezingen (zie pag. 627/1-'96). Nu deze datum was verstreken. drongen de advocaten van Jones er bij het Hof op aan toe te staan dat de zaak zou worden voortgezet, zoals ook was bepaald door een federaal hof van beroep in januari 1996 (zie pag. 272/3-'96). De advocaten van Clinton daarentegen eisten uitstel van het pioces, totdat Clinton zijn ambtstermijn had voltooicl Zij baseerden zich hierbij op de uitspraak uit 1982 in de zaak van Richard M Nixon versus Fitzgerald, waarin het Hooggerechtshof had bepaald dat een zittende president immuniteit genoot als het civiele rechtszaken betrof die voortvloeiden uit officiele daden van dc president Zij betoogden dat een goed bestuur van het land zou worden verstoord als een zittende president was verwikkeld in een rrchtszaak Het bleef echter uiterst onzeker of het Fitzgerald-precedent in het onderhavige geval van toepassing zou zijn, aangezien de gebeurtenissen in de zaak-Jones zich hadden afgespeeld, voordat de president zijn ambt had aanvaard En zelfs als Clinton destijds wel president zou zijn geweest dan betrof het hier handelingen die niets te maken hadden gehad met zijn functie

De advocaten van Jones beriepen zich op de uitspraak in de zaak Verenigde Staten van Amerika versus Richard M. Nixon, waarin was bepaald dat presidentiële immuniteit niet absoluut was en de president niet boven de wet stelde. Uit deze uitspraak leidden zij af dat de presidentiële immuniteit een president niet van de verplichting ontsloeg voor de rechter te verschijnen in een civiele procedure.

Zitting nieuw Congres. Senaat buigt zich over voordrachten kabinetsleden. Beëdiging Albright en Cohen

Op 7 januari kwam het 105de Congres, dat in november 1996 was gekozen (zie voor gedetailleerde verkiezingsuitslagen pag. 103-'97), bijeen. De eerste daden van het nieuwe Congres waren de verkiezing van een voo zitter van het Huis van Afgevaardigden en de opening van de hoorzittingen in de Senaat over de goedkeuring van de nominaties voor het kabinet (voor Clintons nominaties voor het kabinet, zie pag. 104/3 e.v.-'97).

Op 22 januari werden de nominaties van Madeleine Albright als minister van buitenlandse zaken en William S. Cohen als minister van defensie unaniem door de voltallige Senaat goedgekeurd met 99 stemmen vóór en geen enkele stem tegen. Een dag later vond in het Witte Huis te Washington de beëdiging van Albright plaats. Als minister van buitenlandse zaken was Madeleine Albright de opvolger van Warren Christopher. Nog niet eerder had een vrouw in de VS deze positie bekleed. Cohen, een Republikein. werd op 24 januari of-

William Cohen (2de v.l.) wordt op 24 januari 1997 door vice-president Al Gore beëdigd als minister van defensie In het midden de vrouw van Cohen en links president Bill Clinton *Foto EPA*

Madeleine Albright na haar beëdiging als minister van buitenlandse zaken van de VS. Op de achtergrond haar dochter Katie. Links president Bil1Clinton en rechts vice-president Al Gore.
Foto EPA

ficiel minister van defensie als opvolger van William Perry.

Op de dag van haar beediging was Albright aanwezig bij een ontmoeting tussen president Clinton en Kofi Annan, de nieuwe secretaris-generaal van de Verenigde Naties (zie pag 215/2 e.v.-'97). In haar eerste woorden als minister wees Albright erop dat de VN-topman de eerste officiele bezoeker van president Clinton in diens tweede termijn was, en dat de bijeenkomst bovendien háár eerste officiele daad was. 'Dat lijkt me een erg goed teken van de steun die de Verenigde Staten aan de Verenigde Naties gaan geven'. aldus de nieuwe minister van buitenlandse zaken.

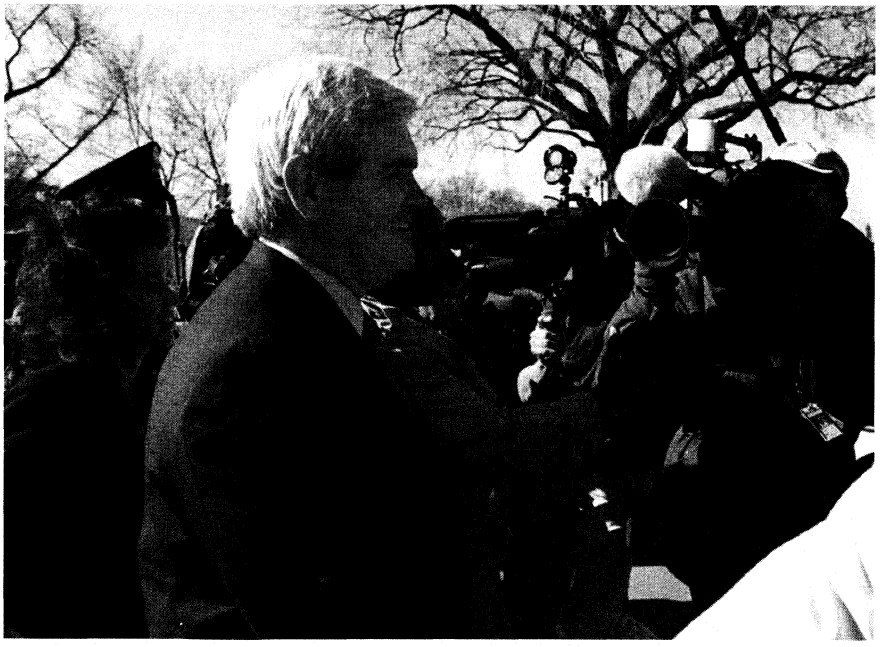
Op 31 januari besloot de Senaat de goedkeuring van de benoemingen van Alexis Herman tot minister van arbeid en Anthony Lake tot directeur van het CIA uit te stellen tot de resultaten van een onderzoek naar beschuldigingen van het overtreden van ethische gedragsregels waren afgerond. Herman zou als directeur van het presidentiële bureau voor publieke contacten op ongeoorloofde wijze functionarissen hebben betrokken bij politieke zaken. Lake zou betrokken zijn geweest bij illegale verscheping van wapens naar de Bosnische moslims tijdens de burgeroorlog in het voormalige Joego-Slavië. Bovendien liep er een onderzoek van het ministerie van justitie naar Lake omdat hij bij zijn benoeming in 1993 tot adviseur voor de nationale veiligheid had nagelaten zijn aandelen in energiebedrijven van de hand te doen om een mogelijke belangenverstrengeling te voorkomen.

Newt Gingrich herkozen als voorzitter van het Huis van Afgevaardigden

Op 7 januari 1997, de eerste zittingsdag van het nieuwe Congres, werd Newt Gingrich met een krappe meerderheid herkozen tot voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Hiermee werd hij de eerste Republikein in 68 jaar die voor een tweede achtereenvolgende termijn voorzitter werd Gingrich werd herkozen ondanks zijn bekentenis dat hij op ongeoorloofde wijze gelden van non-profit-organisaties die geen belasting hoefden te betalen, had gebruikt om colleges met een partijpolitiek karakter te financieren, en had gepoogd het Con- [illegible] sleiden (zi pag 104/1 e v-'97)

Gingrich behaalde 216 stemmen, terwijl de Democratische kandidaat Richard Gephardt de leider van de minderheid in het Huis van Afgevaardigden 20 stemmen verwierf. Vier Republikeinen stemden tegen Gingrich onder wie Jim Leach, de Republikeinse voorzitter van de Huis-commissie voor bankwezen en financiele diensten, die zelf twee stemmen kreeg Leach stemde op Robert Michel, de voormalige leider van de Republikeinse fractie Zes leden, onder wie vijf Republikeinen onthielden zich in feite van stemming door 'present' te stemmen en vier leden waren afwezig of stemden niet.

Na zijn herverkiezing zei Gingrich tegen de leden van het Huis dat hij spijt had van zijn ethische ontsporingen en 'voorzover ik te onbedachtzaam, te zelfverzekerd of te drammerig ben geweest, bied ik mijn verontschuldigingen aan'. Ondanks de herverkiezing van Gingrich was men het erover eens dat de invloed van hem aanzienlijk was verminderd

Newt Gingrich. de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, op 21 januari 1995, de dag dat het Huis zich zou uitspreken over de straf die Gingrich zou krijgen wegens overtredingen van de gedragsregels die golden voor leden van het Congres.
Foto EPA

sinds 1995 torn die op Lijn hoogtepunt was Waarnemers waren aan mening dat een groot deel aan het gezag was overgegaan np senator Trent Lott, de Republikeinse leider in de Senaat, van mie hekend was dat hij een betere werkrelatie met de president had

De herverkiezing aan Gingrich werd overschaduwd door de onzekerheid over de straf die de iubcommissie voor ethiek van het Huis hem zou opleggen De commissie zou haar beraadslagingen beginnen op 8 januari, de dag nadat het Huis zijn nieuwe voorzitter had gekozen Een aantal Republikeinen zei er moeite mee te hebben dat zij moesten stemmen voordat de straf bekend was

Op 10 januari, drie dagen nadat het Huis had gestemd. publiceerde de *New* York *Times* de tekst van een telefonische vergadering die Gingrich op 21 december in Florida had gehouden met zijn advocaat en de Republikeinse leiders Tom DeLay en Dick Armey. In de tekst werd gesuggereerd, maar niet bewezen, dat Gingrich zijn eerder die dag gedane belofte had gebroken dat hij niet zou proberen een doordachte politieke verdediging op te bouwen tegen de bevindingen van de commissie. Maar het uitlekken van de op illegale wijze gemaakte opname pakte verkeerd uit voor de Democraten, toen het FBI bekendmaakte dat een onderzoek werd ingesteld naar de omstandigheden waaronder de bandopname was gemaakt. Dit onderzoek leidde ertoe dat op 15 januari Jim McDermott, het belangrijkste Democratische lid van de subcommissie, zich terugtrok uit het onderzoek naar de overtredingen van Gingrich. Hij had het bandje gekregen van twee Democratische activisten, die hem hadden gemaakt. Verondersteld werd dat de bandopname via McDermott in handen was gekomen van de *New* York *Times*.

De herverkiezing van Gingrich betekende dat alle leidende posities in het nieuwe Congres onveranderd bleven. De belangrijkste functionarissen in het 105de Congres waren de volgende:

- Al Gore - voorzitter van de Senaat
- Trent Lott - leider van de mecrderheidsfractie in de Senaat
- Don Nickles - voorman* van de meerderheidsfractie in de Senaat
- Tom Daschle - leider van de minderheidsfractie in de Senaat
- Wendell Ford - voorman* van de minderheidsfractie in de Senaat
- Newt Gingrich - voorzitter van het Huis
- Dick Armey - leider van de meerderheidsfractie in het Huis
- Tom DeLay - voorman* van de meerderheidsfractiein het Huis
- Richard Gephardt - leider. van de minderheidsfractie in het Huis
- David Bonior - voorman* van de minderheidsfractie in liet Huis
- Jesse Helms - voorzitter van dc Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen
- Strom Thurmond - voorzitter van de Senaatscommissie voor de strijdkrachten
- Pete V Domenici - voorzitter van de begrotingscommissie van de Senaat
- William V Koth Jr - voorzitter van de Senaatscommissie voor financiën
- Orrin G. Hatch - voorzitter van de Senaatscommissie voor justitie
- *Benjamin A Gilman - voorzitter van de Huiscommissie voor internationale betrekkingen
- John Rasich - voorzitter van de begrotingscommissie van het Huis
- Bill Archer - voorzitter van de Huiscommissie voor financien
- Henry J. Hyde - voorzitter van de Huiscommissie voor justitie
- Floyd Spence - voorzitter van de Huiscommissie voor nationale veiligheid

—

"Een fractielid dat zijn medeleden informeert en tot opkomst maant.
De voorzitters van alle commissies waren Republikeinen

Oud-senator Tsongas overleden

Op 18 januari overleed in Boston de 55-jarige Paul Efthemios Tsongas, voormalig senator van Massachusetts en Democratisch kandidaat voor de presidentiële nominatie in 1992. Hij stierf aan de gevolgen van complicaties bij een behandeling tegen kanker.

Newt Gingrich berispt

Op 21 januari 1997 ging het Huis van Afgevaardigden akkoord met het rapport van de subcommissie van het Huis over het ongeoorloofde gebruik van belastingvrije liefdadigheidsfondsen voor de financiering van een reeks colleges die door Gingrich was gegeven. Naar aanleiding van het onderzoek, dat twee jaar had geduurd, adviseerde de subcommissie een officiële reprimande en een boete van $ 300.000. Het voltallige Huis stemde voor deze aanbevelingen met 395 stemmen vóór, 28 tegen en vijf onthoudingen.

De straffen waren de zwaarste die ooit waren opgelegd aan een voorzitter maar het was geen motie van afkeuring waardoor Gingrich volgens de regels van het Huis zou hebben moeten aftreden. De stemming kwam nadat op 17 januari een rapport was verschenen van James Cole, speciaal adviseur van de commissie voor ethiek, waarin werd geconcludeerd dat Gingrich inbreuk had gemaakt op de normale grenzen voor gedrag van het Congres en zich schuldig had gemaakt dan Leven afzonderlijke overtredingen Op 17 januari was de straf vastgesteld in een overleg achter gesloten deuren tussen Gingrich en de voltallige commissir van het Huis

BEHANDELING BEROEPSZAKEN BIJ HOOGGERECHTSHOF OVER EUTHANASIE

Op 8 januari 1997 begon het Hooggerechtshof met de behandeling van het hoger beroep dat was aangetekend door de staten Waihington en New York Deze staten verlangden de vernietiging van de uitspraken van lagere federale rechtbanken waarin werd bepaald dat deelstaatwetten die zelfdoding met medewerking van een arts aerboden, in strijd waren mrt het 14de Amendement van de Amerikaanse grondwet In totaal 49 Amerikaanse staten kenden een wet die zelfdoding met medewerking van een arts uitdrukkelijk verbood De enige staat waar deze praktijk bij wet was toegestaan, was Oregon (zie pag 125/2-'95 enpag 769/2- 95)

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. BOMBRIEVEN. SCHIETPARTIJEN.

Op 3 januari 1997 waarschuwde het FBI tegen pakketjes met een Egyptischpoststempel, nadat negen bommen waren ontdekt die waren verborgen in muzikale kerstkaarten. De identieke bommen die op 21 december in de Egyptische stad Alexandrië waren gepost, waren naar verschillenden adressen gestuurd, waaronder het kantoor van de Arabische krant *al-Hayat* in Washington.

Tussen 20 januari en het eind van de maand eiste een aantal schietpartijen, waarvan minstens twee willekeurig leken te zijn, de levens van tien kinderen en jongeren in het gebied rond Miami, Florida. De moorden stonden haaks op de landelijke tendens dat het aantal moorden in de VS in de eerste helft van 1996 met 7 procent was gedaald. Dit was op 7 januari bericht. Het was de derde achtereenvolgende jaarlijkse daling en werd toegeschreven aan verschillende oorzaken zoals een streng strafbeleid, de introductie van politiesurveillance met een 'lik-op-stuk beleid' en de stijgende leeftijd van de Amerikaanse bevolking.

Bomaanslagen op abortusklinieken

Op 22 januari, de dag waarop het 24 jaar geleden was dat het Hooggerechtshof met zijn baanbrekende uitspraak in de zaak Roe versus Wade abortus in de VS had gelegaliseerd, ontplofte een bom bij

AMERIKA

een abortuskliniek in Washington DC. De lichte bom, waardoor één persoon gewond werd, kwam na eerdere bomaanslagen op klinieken in Tulsa en Atlanta.

Bij de aanslag in Atlanta op 16 januari explodeerden twee bommen waarbij zes mensen werden gewond De aanslag in Tulsa op 19 januari veroorzaakte alleen materiele schade Niemand raakte hierbij gewond De verantwoordelijkheid voor beide aanslagen werd opgeëist door anti-abortusactivisten, maar geen enkele groep riste de verantwoordelijkheid op op de aanslag in Washington De aanslagen waren de meest recente in een vijftien jaar durende campagne tegen abortusklinieken in de VS waarbij in 28 staten in totaal vijf mensen waren vermoord en klinieken het doelwit waren geweest van bomaanslagen, blokkades en brandstichtingen (ziepag 116/3-'95)

VOORSTEL VOOR FEDERALE STEUN AAN WASHINGTON DC

Op 14 januari maakte de president een voorstel bekend voor een vijfjarige reddingsoperatie van $ 4 mrd voor de hoofdstad Washington. Het plan omvatte maatregelen waarvan bekend was dat ze de steun hadden van de Republikeinse leiders in het Congres.

Krachtens het voorstel zou de federale regering stoppen met de betaling van de jaarlijkse bijdrage van $660 mln aan het District of Columbia. Wel zou de regering voor een deel verantwoordelijk zijn voor een aantal gemeentelijke taken zoals het pensioenstelsel voor het personeel van het District of Columbia, de stadsgevangenis en het justitiële apparaat van de stad, alsmede de gezondheidszorg voor de armen. Verwacht werd dat de maatregelen het federale begrotingstekort tussen 1998 en 2003 met 339 mln zouden doen toenemen. Deze plaatsing onder rechtstreeks federaal gezag zou het einde betekenen van de beperkte autonomie die het District sinds 1974 had genoten, en betekende een klap voor de ambitie van het District om een Amerikaanse staat te worden.

VLIEGTUIGONGELUK

Op 9 januari kwamen bij een ongeluk met een tweemotorig passagiersvliegtuig van het type Embraer-120 van Braziliaanse makelij alle 29 passagiers en bemanningsleden om het leven. Bij een poging om onder slechte weersomstandigheden te landen op het vliegveld van Detroit, stortte het vliegtuig, dat eigendom was van Comair, neer in een veld en explodeerde.

(Vor. ber. pag. 100/3 e.v.-1997)

AFRIKA

ALGEMEEN

19DE FRANS-AFRIKAANSE CONFERENTIE

Van 4-6 december 1996 woonden afvaardigingen uit bijna vijftig landen de 19de Frans-Afrikaanse conferentie bij in Ouagadougou de hoofdstad van Burkina Faso (voor de 18de conferentie in november 1994 in Frankrijk, zie pag 198/3 e v-'95)

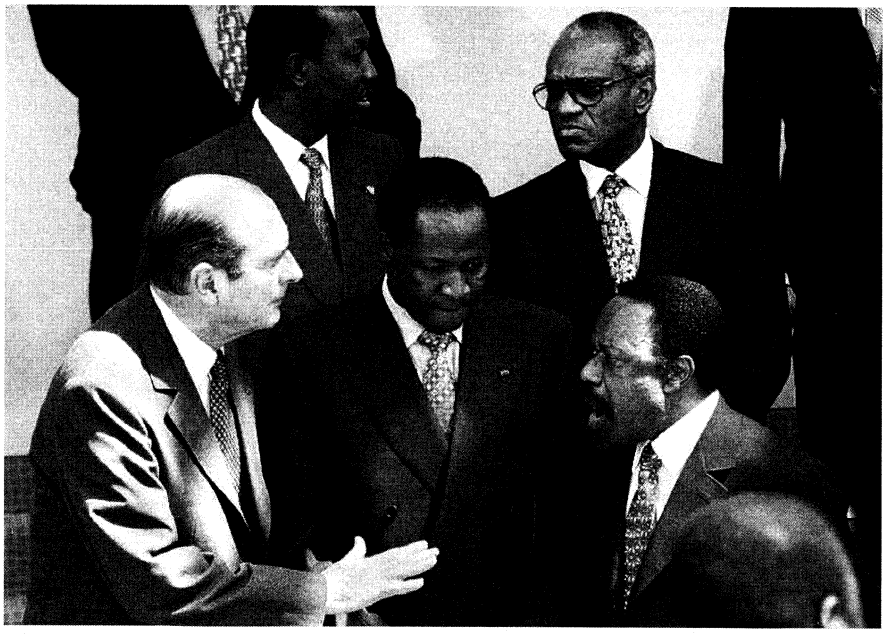
De Franse president Jacques Chirac die de conferentie voor het eerst sedert zijn verkiezing bijwoonde, had gehoopt dat de aandacht op de conferentie vooral zou uitgaan naar behoorlijk democratisch bestuur en economisch management Maar de bijeenkomst werd overschaduwd door de toestand in Centraal-Afrika, aangezien de afgevaardigden volledig in beslag werden genomen door de crises in Boeroendi, Rwanda en Zaire, en de legeropstand van medio november in de Centraal Afrikaanse Republiek

Frankrijk kreeg kritiek te verduren omdat het er niet in slaagde een internationale interventiemacht bijeen te brengen die ingezet zou kunnen worden in het Zaïrees-Rwandese grensgebied. In het slotcommuniqué van de conferentie werd nogmaals verklaard dat er dringend behoefte was aan een multinationale troepenmacht die humanitaire hulp direct aan vluchtelingen zou kunnen leveren, zodat men niet afhankelijk was van voedseldroppings De regering van Rwanda, die zich hardnekkig verzette tegen een dergelqke troepenmacht, liet weten niet geheel achter het communiqué te staan Waarnemers merkten op dat de kritiek op de conferentie tegen Frankrijk samenviel met de door de Verenigde Staten (VS) geuite twijfel over de Franse invloed in Afrika Aan dc vooravond van de conferentie haalde de persoer uitspraak aan van de Amerikaanse ambassadeur van Zaire Daniel Simpson, die gezegd zou hebben dat Frankrijk 'niet langer in staat was zijn wil op te leggen aan Afrika'en 'decadente' regeringen bleef ondersteunen

DIRECTIESECRETARIS COMESA GESCHORST

Op 19 januari 1997 werd de directiesecretaris van de Gemeenschappelijke Markt voor Oostelijk en Zuidelijk Afrika (COMESA), Bingu wa Mutharika. geschorst na beschuldigingen van financiële onregelmatigheden. Een verslag van het onderzoek naar de beschuldigingen zou naar verwachting op de COMESA-top in maart worden uitgebracht.

(Vor.ber.pag. 33/1 e.v.-1997)

De Franse president Jacques Chirac (l.) gebaart tijdens de Frans-Afrikaanse top op 5 december 1996 in Ouagadougou zijn Gabonese ambtgenoot Omar Bongo (r) in het bijzijn van de gastheer, president Blaise Compaore (m.), de Tsjadische president Idriss Déby en president Miguel Trovoada van Sao Tomé en Principe (resp. l. en r. op de tweederij). *Foto EPA*

ANGOLA

MANDAAT NATIONALE ASSEMBLEE VERLENGD

Op 13 november 1996 nam de Nationale Assemblee, die in 1992 was gekozen, een grondwetswijziging aan om het mandaat te verlengen dat op 26 novembrr zou aflopen Er werd gestemd in afwezighcid van afgevaardigden van de Nationale Unie voor Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA) die naar verwachting op 20 november hun zetels zouden innemen

Het parlement, dat gedomineei-d werd door de Volksbeweging voor de Bevrijding van Angola-Arbeiderspartij (MPLA-PT). had besloten zijn termijn met minimaal twee en maximaal vier jaar te verlengen, met als argument dat de voorwaarden ontbraken voor het houden van vrije en eerlijke verkiezingen.

UNITA ging ermee akkoord dat dergelijke voorwaarden nog gecreëerd dienden te worden, maar eiste op 27 november dat het minder dan vier jaar zou duren voor er verkiezingen zouden worden uitgeschreven. De MPLA-PT venvierp deze eis en wees erop dat de grondwetswijziging met ruim tweederde meerderheid was aangenomen.

EVALUATIE NALEVING LUSAKA-PROTOCOL DOOR UNITA

De Speciale Afgevaardigde van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (VN) in Angola, Alioune Blondin Beye maakte op 16 november bekend dat UNITA de laatste maand flinke vooruitgang had geboekt bij de naleving van de voorwaarden van het Lusaka-protocol van 1994 (zie pag. 43/1 - '95). De meeste regionale commandoposten van UNITA waren opgeheven en de selectie van UNITA-soldaten voor het verenigde nationale leger maakte goede vorderingen. In een toespraak na een ontmoeting met UNITA-leider Jonas Savimbi, liet Beye weten dat de laatste had beloofd dat zijn organisatie haar verplichtingen zou nakomen.

Op 6 november had UNITA de namen bekend gemaakt van de politici die deel zouden gaan uitmaken van de regering van eenheid en nationale verzoening. Volgens de bepalingen van het Lusaka-protocol zou de vorming hiervan voor februari 1997 moeten plaatsvinden.

Op 13 december maakte de VN-Verificatiemissie voor Angola (UNAVEM III) in een officiële verklaring bekend dat UNITA 'al haar militaire verpiichtingen' overeenkomstig het Lusaka-pi otocol van 1994 had 'uitgevoerd', zoals de inkwartiering van haar soldaten en het inleveren van wapens

UNAVEM berichtte dat per 13 december 70 336 soldaten en politieagenten van de UNITA in vijftien verzamelcentra waren geconsigneerd en dat 37 375 lichte en zware wapens en stukken geschut alsmede 833 ton munitie en oorlogsmateriaal waren ingeleverd In de verklaring werd echter enige voorbehoud gemaakt met betrekking tot het grote aantal UNITA-soldaten (13 372) waarvan werd aangenomen dat zij waren gedeserteerd uit de verzamelkampen de vier UNITA-commaiidopostrn die nog operationeel waren en het kleine aantal hoogfrequente radiozenders en operationele wapens dat nog in het bezit van de UNITA zou zijn De verklaring maakte niettemin duidelijk dat UNAVEM van mening was dat alle obstakels koor de voltooiing van de vorming van het nieuwe Verenigde Angolese Leger (FAA) en de uitbreiding van het staatsgezag over het hele land uit de weg waren geruimd

UNITA reageerde verbolgen op de UNAVEM-verklaring en zei dat deze 'lichtzinnig en te kwader trouw was opgesteld'. Op 16 december verklaarde het secretariaat van UNITA dat alle soldaten waren samengebracht in de verzamelcentra en alle wapens waren ingeleverd. UNITA weet het hoge aantal deserties aan de voorzieningen in de verzamelcentra en beweerde dat er 'geen verschil was tussen de verzamelcentra en de concentratiekampen van de nazi's'. UNITA verzocht de internationale gemeenschap de sancties tegen de organisatie op te heffen, zodat zij 'vrijelijk haar activiteiten in het hele land' zou kunnen 'uitvoeren'.

UNAVEM-MANDAAT VERLENGD DOOR VEILIGHEIDSRAAD

Op 12 december nam de VN-Veiligheidsraad unaniem Resolutie 1087 aan, waarin het mandaat van UNAVEM III werd verlengd tot 28 februari 1997. De Raad stelde voor het UNAVEM-personeel geleidelijk terug te trekken na deze datum en riep de regering en UNITA op onmiddellijk de integratie van de UNITA-soldaten in het FAA tot stand te brengen. De Raad vei-langde ook dat vóór 31 december 1996 een regering van nationale eenheid en verzoening zou worden gevormd, waarin ook UNITA-leden zitting zouden hebben Deze uiterste datum nerd echter overschreden zonder dat het nieuwe kabinet werd benoemd Volgens waarnemers kon de vertraging worden toegeschreven aan UNITA's eis dat er eerst een ontmoeting tussen UNITA-leider Jonas Savimbi en president Jose Eduardo dos Santos zou moeten plaatsvinden, voordat een nieuwe regering zou kunnen worden gevormd

(Vor ber.pag. 838/3 e v - 1996)

BENIN

PARLEMENT KEURT FINANCIEEL WETSVOORSTEL, GOED. LENING IMF

Op 6 augustus 1996 keurde het parlement het gewijzigde financiële wetsvoorstel voor 1996 goed, waardoor de begroting opliep tot 261.096 mrd CFA-franc (S 1 = 505,4 CFA franc op 9 augustus 1996). Op 28 augustus keurde het Internationaal Monetaire Fonds (IMF) een lening goed in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) waardoor de steun voor het economische en financiële programma 1996-'99 SDR 27.18 mln (ongeveer $ 40 mln) bedroeg.

VEROORDELINGEN VOOR RAKETAANVAL

De rechtbank in Cotonou sprak op 10 november verschillende vonnissen uit voor betrokkenheid bij de raketaanval op het internationaal conferentiecentrum medio november 1993 in Cotonou (zie pag. 194/1/2 - '96). Een persoon kreeg een jaar gevangenisstraf en vijf anderen werden tot vijf jaar dwangarbeid veroordeeld; drie verdachten werden vrijgesproken.

(Vor.ber.pag. 411/3 e.v. - 1996)

BOEROENDI

BERICHT OVER BLOEDBAD

Het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) berichtte op 22 november 1996 dat in oktober in de provincie Cibitoke gewapende mannen een aanslag gepleegd hadden op een dorpskerk en 298 mensen hadden vermoord. De slachtoffers zouden hoofdzakelijk Hoetoe-vluchtelingen zijn, die vanuit het Oosten van Zaïre terugkeerden naar Boeroendi.

De VN-instantie was opmerkzaam gemaakt op het bloedbad, dat in de nacht van 22 op 23 oktober had plaatsgevonden. nadat een VN-mensenrechtenteam op 31 november een bezoek had gebracht aan Cibitoke De aanvallers waren onbekend en de UNHCR noch het mensenrechtenteam brachten het door Toetsi's gedomineerde leger in verband met de moorden Tijdens een toespraak op 22 november ontkende premier Pascal-Firmin Ndimira aanvankelijk dat het bloedbad had plaatsgevonden, maar later verklaarde hij dat de verantwoordelijkheid voor de moorden eerder bij ongeüniformeerde rebellen lag dan bij de regering

WAPENSTILSTAND REBELLEN. VN-BESCHULDIGDINGEN TEGEN LEGER

De Nationale Raad voor de Verdediging van de Democratie (Conseil National pour la Défense de la Démocratie, CNDD), de belangrijkste verzetsgroep van het land, kondigde eenzijdig een bestand voor elf dagen af, dat op 24 december 1996 om middernacht zou ingaan. CNDD-leider Léonard Nyangoma waarschuwde echter 'het bloeddorstige leger deze wapenstilstand niet te gebruiken om onze posities aan te vallen of zijn grondtroepen te hergroeperen. In dat geval zullen we keihard terugslaan.'

Nyangoma legde zijn verklaring af toen de regering met nieuwe beschuldigingen werd geconfronteerd dat het door Toetsi's gedomineerde leger verantwoordelijk zou zijn geweest voor het bloedbad onder burgers. Waarnemers berichtten dat de strijd tussen het leger en de rebellen heviger werd en dat het leger moordpartijen aanrichtte als vergelding voor aanvallen van de rebellen.

Op 11 december had de VN-Mensenrechtencommissie (UNCHR) verklaard dat het leger in de maanden oktober en november zeker 1.000 mensen had gedood, onder wie vele Hoetoe-vluchtelingen die terugkeerden uit het Oost-Zaïre. De UNCHR had het bloedbad in een dorpskerk in Cibitoke in oktober (zie boven) opgenomen op de lijst van gruweldaden. De Commissie zei dat het leger bijna dagelijks moorden had gepleegd, maar voegde eraan toe dat de rebellen in dezelfde periode ook vele burgers hadden vermoord. Op 23 december beweerde Amnesty International dat het staatshoofd majoor Pierre Buyoya na zijn machtsovername in juli verantwoordelijk was geweest voor een kennelijk 'weloverwogen beleid van systematische uitroeiing van een deel van de bevolking', waarbij meer dan 10.000 mensen waren gedood.

Hoewel de regering de beschuldigingen ontkende, vaardigde het ministerie van defensie op 26 december een arrestatiebevel uit tegen de commandant van een legereenheid die verantwoordelijk was geweest voor botsingen in Kizuka eerder die maand, waarbij 79 burgers waren gedood.

Nieuw bloedbad door leger

In januari 1997 verschenen aanhoudend berichten over aanvallen op Hutsi's door het door Toetsi's gedomineerde leger Op 10 januari schoten soldaten 126 door Tanzania uitgezonden Hoetoe-vluchtelingen dood toen ze probeerden te ontsnappen uit een gevangenkamp in de noordoostelqke provincie Muyinga Het leger gaf het bloedbad toe, terwijl legerwoordvoerder, luitenant-kolonel Isaie Nbizi, het incident veroordeelde Hij maakte bekend dat zeven soldaten in verband met het incident waren gearresteerd en berecht zouden worden door een militair gerechtshof Regeringswoordvoerder Jean-Luc Ndizeye bevestigde dit en deelde mee dat er een onderzoek kwam naar de toedracht van de slachting In het verleden was het leger vaak van een bloedbad beschuldigd (zie boven), maar dit was de eerste keer dat het een massaslachting toegaf

In een persbericht van Reuter van 24 januari beweerden getuigen die onbekend wilden blijven, dat het leger bovendien op 5 januari ruim 400 Toetsi-burgers bij twee incidenten in de provincie Muramvya de dood had ingejaagd. In totaal 304 mensen, voor een groot deel vrouwen, kinderen en ouderen, waren met machetes en knuppels gedood nadat soldaten hen uit hun huizen hadden gehaald. Ongeveer 100 anderen waren later op de vlucht ingehaald en gedood met bayonetten en stokken.

(Vor.ber.pag. 839/3 e.v.-1996)

COMOREN

CONSTITUTIONEEL REFERENDUM

Op 20 oktober 1996 keurde de bevolking een nieuwe grondwet goed, die de grondwet van 1992 moest vervangen (zie pag. 627/2 - '92).

Volgens officiële cijfers keurde 85 procent van de kiezers de nieuwe grondwet goed. De opkomst bedroeg 64 procent. De oppositie betwijfelde of deze cijfers in overeenstemming met de waarheid waren en citeerde een onbekende bron uit kringen rond de nationale marechaussee volgens welke de opkomst slechts 15 a 20 procent bedroeg.

De nieuwe grondwet verleende de president aanzienlijke macht Hij zou gekozen worden voor een termijn van zes laar zonder maximum aan het aantal ambtstermijnen Ook kreeg hij het exclusieve recht toekomstige grondwetswijzigingen te initieren De president zou de uitvoerende macht uitoefenen en een premier benoemen die verantwoording zou afleggen aan een uit één kamer bestaand parlement de Federale Assemblee (de Senaat werd afgeschaft) De bestuurders van de diverse eilanden zouden door de president worden benoemd

De nieuwe grondwet bepaalde ook dat de registratie van politieke partijen alleen verlengd zou worden als een partij bij algemene verkiezingen twee kamerzetels per eiland kon bemachtigen. Hiermee werd gereageerd op de vrees van president Mohammed Taki Abdoulkarim en anderen dat de recente politieke instabiliteit van het land ten minste gedeeltelijk was toe te schrijven aan de snelle groei van het aantal politieke partijen. In de grondwet werd bovendien verklaard dat het volk van de Comoren 'geïnspireerd werd door de Islam" en vastgelegd dat de rechtspraak 'in naam van Allah' zou worden toegepast. In september had Taki verklaard dat hij van plan was 'oog om oog' te eisen voor doodslag en andere ernstige misdrijven (zie pag. 844/3 - '96).

Aanvoerder in de 'ja'-campagne in de aanloop naar het referendum was de Nationale Bijeenkomst voor Ontwikkeling (Rassemblement National pour la Développement. RND), een nieuwe partij in het presidentiële kamp. De RND was op 6 oktober officieel opgericht en ontstaan uit de fusie van de meeste partijen die Taki in maart tijdens de tweede ronde van de presidentsverkiezingen (zie pag. 566/3 - '96) hadden gesteund. Ali Bazi Salim was tijdens de inaugurale conferentie tot voorzitter gekozen.

Op 8 oktober sloten twee partijen die geweigerd hadden zich ten gunste van de RND op te heffen (zie pag. 844/2 - '96), Shuma en de Krachten voor Republikeinse Actie (Forces pour Action Républicain, FAR), zich aan bij het oppositionele Forum voor Nationaal Herstel (Forum pour le Redressement National, FRN) dat opgeroepen had tot een boycot van het referendum. Onder leiding

van de verslagen presidentskandidaat Abbas Djoussouf verwierp het Forum de nieuwe grondwet die, aldus de partij, 'de vrijheid van vereniging vermoordde, een één-partijsysteem installeerde, en de absolute macht inluidde. evenals een levenslang presidentscliap en totalitarisme'

UITSTEL PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De *Indian Ocean Newsletter* van 9 november meldde dat de algemene verkiezingen die op 24 november gehouden zouden worden, waren uitgesteld tot 1 december Sommige waarnemers spraken echter de verwachting uit dat cr verder uitstel zou volgen, aangezien de regering en de oppositie het oneens bleven over de voorwaarden voor deelname

Op 9 november vatte FAR-kandidaat Abbas Djoussouf tijdens een bijeenkomst met diplomaten in het kort de voorwaarden samen waaronder de oppositie wilde deelnemen; Deze behelsden de aanstelling van een acht leden tellende nationale kiescommissie, herziening van de kiezerslijsten, het drukken van nieuwe stemkaarten, en uitstel van de verkiezingsdatum. President Mohammed Taki Abdoulkarim ging ermee akkoord de uiterste datum waarop namen van kandidaten konden worden voorgelegd te verzetten van 10 naar 13 november. Hij herhaalde echter dat de huidige verkiezingsdatum en -voorwaarden ongewijzigd zouden blijven. De volgende dag bevestigde de FAR, die Taki ervan beschuldigde 'een nieuwe maskerade te willen opvoeren bij de komende verkiezingen', niet aan de verkiezingen te zullen deelnemen.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUWE PREMIER

Op 1 december werden er parlementsverkiezingen gehouden onder streng toezicht van het leger. Zoals verwacht boycotte de oppositionele FAR de verkiezingen, nadat de regering op geen van de door hen gestelde voorwaarden voor deelname was ingegaan (zie boven).

Kennelijk had de bevolking gehoor gegeven aan de boycotoproep van de FAR. Voorlopige uitslagen gaven een opkomst te zien van minder dan 20 procent. Veel kandidaten van de pas opgerichte RND. de partij die president Mohammed Taki Abdoulkarim steunde, werden zonder tegenkandidaten gekozen. Van de tot 43 zetels uitgebreide Federale Assemblee waren 36 zetels na de eerste verkiezingsronde bezet. Op 8 december viel in een tweede verkiezingsronde de beslissing over de resterende zeven zetels. Bil het ter perse gaan waren niet alle bijzonderheden over de uitslag bekend.

Op 27 december meldde Radio France International dat Ahmed Abdou, die bijzonder raadsman was geweest van de vermoorde president Ahmed Abdallah Abderrahman (zie pag. 89/3 e.v. -'90). tot premier was benoemd . Op 11 december was zijn in maart benoemde voorganger; Majidine Ben Said Massonde, afgetreden.

(Vor.ber.pag. 844/1 e.v. - 1996)

DJIBOUTI

VEROORDELING VOOR BELEDIGING PRESIDENT

Op 7 augustus 1996 werden vijf vooraanstaande leden van de regerende Volksvergadering voor Vooruitgang (Rassemblement populaire pour le progrès, RPP), inclusief Moumin Bahdon Farah, voormalig minister van justitie, veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf wegens belediging van president Hassan Gouled Aptidon. Bovendien werd ieder van hen voor de duur van vijf jaar zijn burgerrechten ontnomen.

(Vor.ber.pag. 636/2/3 - 1996)

ERITREA

CONFLICT MET JEMEN OVER HANISH-EILANDEN OPGELAAID

Volgens Jemenitische bronnen zouden Eritrese militairen op 10 augustus 1996 opnieuw de Hanish-eilanden in het zuidelijke deel van de Rode Zee hebben bezet. Met deze actie laaide het slepende conflict tussen Eritrea en Jemen over deze eilanden weer op (zie pag. 55/2/3-'96; pag. 341/1 e.v.-'96).

Op 21 mei waren Eritrea en Jemen in Parijs overeengekomen het geschil door arbitrage op te lossen (zie pag. 636/3 e.v.-'96). Naar verluidt zou Eritrea na tussenkomst van de Franse bemiddelaar Francis Gutman op 19 augustus ermee hebben ingestemd zijn troepen terug te trekken, nadat Jemen had gedreigd met een militaire actie. Op 22 augustus beval de VN-Veiligheidsraad Eritrea zijn troepen weg te halen van de eilanden, maar dit zou pas op 28 augustus zijn gebeurd.

(Vor.ber.pag. 636/3 e.v. - 1996)

EQUATORIAAL GUINEE

GEVANGENISSTRAF ONDEROFFICIEREN

Volgens berichten van de plaatselijke radio op 19 november 1996 had liet militair tribunaal van Malabo gevangenisstraffen. varierend van 4 tot 13 jaar, opgelegd aan 11 onderofficieren voor een reeks delicten u aaronder, aldus het bericht deelname aan de vermeende couppoging van juli 1906 De staatsminister van buitenlandse zaken en samenwerking, Miguel Oyono Ndong Mifumu, benadrukte echter dat er van een couppoging geen sprake was geweest

(Voi brr pag 491/2/3 - 1996)

GAMBIA

UITSTEL VERKIEZINGEN. AANVAL OP KAZERNE

Op 8 november 1996 maakte de regering bekend dat de parlementsverkiezingen die op 11 december zouden plaatsvinden, uitgesteld waren tot 2 januari 1997. Zij stelde ook, tot nadere bekendmaking, een verbod in op alle politieke bijeenkomsten. Vermoedelijk was dit een reactie op de wekelijkse anti-regeringsbijeenkomsten van oppositieleider Ousainou Darboe, die in september de presidentsverkiezingen had verloren (ziepag. 722/3 e.v.-'96).

Voorafgaand aan de bekendmaking van het uitstel van de verkiezingen, hadden onbekenden in de vroege morgen van 8 november een aanval uitgevoerd op een militaire kazerne in Farafenni, vlakbij de Senegalese grens. Volgens de Senegalese correspondent van Radio France International, waren er bij de aanslag 'enige doden en gewonden gevallen'.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 2 januari 1997 werden de sinds december uitgestelde parlementsverkiezingen gehouden. Ze leverden een overwinning op voor De Patriottische Alliantie voor Heroriëntatie en Wederopbouw (Patriotic Alliance for Reorientation and Construction, PARC) van president Yahya Jammeh. De verkiezingen markeerden de terugkeer van een burgerregering na de militaire coup in 1994 (zie pag. 711/2 e.v.-'94). (Voor constitutioneel referendum in augustus 1996 en de presidentsverkiezingen in september. ziepag 722/2 e.v.-'96)

De PARC behaalde 33 van de 45 zetels en verwierf daarmee ruimschoots de tweederde meerderheid die vereist was voor een grondwetswijziging (De grondwet bepaalde dat de president nog vier parlementsleden benoemae. onderwie de voorzitter) In vijf kiesdistricten waren er geen tegenkandidaten In de meeste kiesdistricten namen de oppositiepartijen samen met een kandidaat deel, en vormden zo een blok met de Verenigde Democratische Partij van Ousainou Darboe Jammeh's grootste rivaal bij dc presidentsverkiezingen in september (zie pag 722/3-96) De opkomst werd geschat op 73 procent

Uitslagen van de Gambiase parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels*
Patriottische Alliantie voor Herorientatie en Wederopbouw	33
Verenigde Democratische Partij	1
Nationale Verzoeningspartij	2
Democratische Organisatie voor Onafhankelijkheid en Socialisme	1
Onafhankelijken	2
Totaal verkiesbare zetels	45

Op 16 januari kwam het parlement voor de eerste zitting bijeen en koos het Mustapha Wadda tot-voorzitter. Wadda was tot dan toe secretaris-generaal van de regering geweest en hoofd van het ambtenarenapparaat.

(Vor.ber.pag. 722/1 e.v. - 1996)

GUINEE

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 5 november 1996 maakte president Lansana Conte bekend dat er een ministerie van nationale defensie in het leven was geroepen. en dat hij zichzelf tot minister had benoemd. Conte bekleedde deze functie feitelijk al sinds hij in februari kolonel Abdourahmane Diallo ontsloeg (zie pag. 275/3 - '96).

Een verdere kabinetswijziging vond plaats op 14 februari 1997, toen twee ministers ruilden van portefeuille. Het betrof de volgende posten:

Gedelegeerd minister toegevoegd aan de premier, verantwoordelijk voor de begroting en de reorganisatie van de semi-overheidsinstellingen - Ibrahima Kassory Fofana; gedelegeerd minister toegevoegd aan de premier. verantwoordelijk voor economie. financiën en planning - Ousmane Kaba.

ARRESTATIE LEDEN RPG-OPPOSITIE

Op 19 november 1996 werden in de hoofdstad Conakry twee hoge functionarissen van de oppositionele Verzameling van het Guinese Volk (Rassemblement du peuple guinéen, RPG) gearresteerd Op 21 november verklaarde de RPG dat de arrestatie van Saliou Cisse en Keita Bentouba een 'gevaarlijke, daverende vergissing' was Op 3 november was het hoofdkwartier van de RPG geplunderd en in brand gestoken door onbekende aanvallers

BEGROTING 1997 BEKENDGEMAAKT

Begin januari 1997 werden bijzonderheden bekend van de ontwerpbegroting voor 1997 die het kabinet op 3 december 1996 had aangenomen. De inkomsten werden geraamd op Guinese francs 517,98 mrd terwijl de uitgaven op Guinese francs 951,69 mrd werden begroot ($1,00= Guinese francs 1000 op 31 december 1996).

(Vor.ber.pag. 723/1 e.v. - 1996)

GUINEE-BISSAU

PARLEMENTAIRE STEMMING OVER LIDMAATSCHAP UEMOA

Op 1 november 1996 sprak de Nationale Assemblee haar veto uit over regeringsplannen om lid te worden van de Union économique et monétaire ouest-africaine (West-Afrikaanse Economische en Monetaire Unie, UEMOA) (zie pag 632/3 e.v. - '96).

In plaats daarvan vroeg de Assemblee de regering om een uitgebreide discussie over het onderwerp op gang te brengen, en met name een massale campagne te organiseren waarin de voor- en nadelen van het lidmaatschap van de organisatie van Franstalige regio's zouden worden uitgelegd. In een interview voor de Portugese televisie op 21 november legde president João Bernardo Vieira uit dat de regering streefde naar lidmaatschap van de UEMOA. en derhalve naar de franc-zone, ten einde de handelspositie van het land in de regio te verbeteren en het 'integratiebeleid met betrekking tot de gebieden onderling' te bevorderen.

Radio France International berichtte op 1 januari 1997 dat Guinee-Bissau in mei zou toetreden tot de franc-zone, waarbij de peso zou worden ingeruild voor de franc CFA.

(Vor.ber.pag. 276/1 e.v. - 1996)

KAMEROEN

JOURNALISTEN VEROORDEELD

Twee journalisten van het veertiendaags tijdschrift Le Messager werden op 4 oktober 1996 tot gevangenisstraf veroordeeld wegens belastering van president Paul Biya Eyoum Ngange werd tot 12 maanden veroordeeld terwijl de redacteur Pius Njawe zes maanden kreeg.

Op 15 november gelastte het Hooggerechtshof de vrijlating van Pius Njawe.

UITSTEL ALGEMENE VERKIEZINGEN

Begin februari 1997 werd bekendgemaakt dat de voor maart geplande parlementsverkiezingen moesten worden uitgesteld omdat de kiezerslijsten onvolledig waren. In een televisietoespraak deed president Paul Biya op 10 februari een beroep op de jeugd om 'massaal' te gaan stemmen, hoewel hij geen nieuwe verkiezingsdatum noemde en evenmin verwees naar de presidentsverkiezingen in oktober.

(Vor.ber.pag. 774/1 e.v. - 1996)

LIBIË

UITZETTING PALESTIJNEN HERZIEN

In oktober 1996 waren er aanwijzingen dat de regering terugkwam op haar besluit uit 1995 om duizenden Palestijnen Libië uit te zetten.

In september 1995 hadden de in Libië woonachtige Palestijnen het bevel gekregen terug te keren naar de autonome Palestijnse gebieden op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook (zie pag. 850/2-'95). De Libische leider kolonel Moamcr al-Kadhafi wilde op deze manier de 'mythe' van het vredesakkoord van 1993 tussen Israël en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) aan de kaak stellen (zie pag. 78412 e.v.-'93). Het gevolg was dat honderden Palestijnen strandden in vluchtelingenkampen aan de grens met Egypte (dat hen de toegang had ontzegd) en vervolgens weigerden terug te keren naar Libië ondanks het feit dat hun uitzetting in oktober 1995 onder druk van Egypte was opgeschort (zie pag 850/3 e v -'95)

Op 1 oktober gaf Kadhafi opdracht om alle Palestijnen in Libië vergoeding te geven 'voor de schade die zij geleden hadden als direct of indirect gevolg van het regeringsbesluit om hen te laten terugkeren naar de zelfbeschikkingsgebieden op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook'. Woordvoerders be-

Palestijnse vluchtelingen. die aan de Libisch-Egyptische grens in tentenkampen verblijven. demonstreren op 21 januari 1997 tegen een aanbod van Libië om terug te keren.
Foto *EPA*

weerden later dat de beslissing om hun schadevergoeding te verlenen. genomen was nadat het Libië 'gelukt was te bewijzen wat het wilde bewijzen. namelijk dat de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook nog steeds door Israël worden bezet en dat het akkoord van Oslo (van 1993) niet tegemoet komt aan het Palestijnse streven naar onafhankelijkheid'.

Op 18 oktober vertelde minister van justitie en openbare veiligheid (binnenlandse zaken), generaal-majoor Mohammed Mahmud al-Hijazi, tegen de in Londen gevestigde krant Al Sharq al-*Awsat* dat Libië nooit de bedoeling gehad had om de Palestijnen uit te zetten. maar slechts hun 'recht om naar hun vaderland terug te keren' wilde veiligstellen.

Op 31 oktober kwam van het *Middle* East *News Agency* (MENA) het bericht dat het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) in samenwerking met Egypte en de Arabische Liga Libië had overgehaald de terugkeer toe te staan van alle Palestijnen die zich aan de grens tussen Egypte en Libië bevonden.

Op 14 januari 1997 liet het Algemeen Volkscongres (GPC. het parlement) de Arabische Liga weten dat het zich uitsprak voor terugkeer naar Libië van alle Palestijnen die in het Egyptisch-Libisch grensgebied in vluchtelingenkampen verbleven.

GESPANNEN VERHOUDING MET EUROPESE LANDEN

In november verslechterden de betrekkingen tussen Libië en vier Europese landen, Frankrijk, Italie, Portugal en Groot-Brittannie, sterk toen Libië zich krachtig keerde tegen hun op 9 november genomen initiatief voor een snelle reactiemacht (Eurofor) voor vredestaken en humanitaire taken in het zuidelijke en oostelijke deel van het Middellandse Zeegebied

Op 10 november riep de Libische minister voor buitenlandse samenwerking en internationale samenwerking, Omar Mustafa al-Muntasir, de ambassadeurs van de vier Eurofor-landen bijeen en wees erop dat 'indien het doel van (Eurofor) was om de Europeanen in de landen rond de (Middellandse Zee) te beschermen...., dit Libië het recht gaf een strijdmacht te vormen om (de Arabieren in Europa) te beschermen'. Op 11 november zei de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi in een televisie-interview dat hij de oprichting van de strijdmacht beschouwde als 'een oorlogsverklaring van Europa'. die hem ertoe had gedwongen het Libische leger in staat van paraatheid te brengen als reactie op wat hij de 'Europese dreiging' noemde.

VERMEENDE SPIONNEN TERECHTGESTELD

Op 2 januari 1997 werden zes officieren door het vuurpeloton terechtgesteld en twee burgers opgehangen; de doodvonnissen waren de dag tevoren door een militaire rechtbank geveld Alle acht mannen waren schuldig bevonden aan het doorspelen van informatie over defensieaangelegenheden aan buitenlandse agenten cn 'lidmaatschap van een verboden organisatie die banden onderhield met agenten van buitenlandse regeringen'

Een andere groep, hestaandeuit vijf officieren. een politiefunctionaris en twee burgers, werd bij gebrek aan bewijs vrijgesproken.

Een functionaris duidde in een televisietoespraak vanuit de rechtszaal de buitenlandse instantie, waarvan sprake was in de vonnissen, aan als de Amerikaanse CIA. die de veroordeelden zou hebben voorzien van 'geavanceerde apparatuur' ten behoeve van spionageactiviteiten. De bewering werd op 2 januari door het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken van de hand gewezen als een reeks 'doldrieste beschuldigingen'.

Volgens buitenlandse correspondenten zouden de doodvonnissen te maken hebben met een vergelding voor de couppoging in oktober 1993 tegen het regime van Kadhafi. Alle terdoodveroordeelden zouden. aldus hun berichtgeving, leden zijn geweest van de Warfallahstam, die klaarblijkelijk nauw betrokken was geweest bij de couppoging. Op 3 januari zei een woordvoerder van de verbannen oppositionele groepering Nationaal Front voor de Redding van Libië in een

De Libische leider Moamer al-Khadafi (l.)en dc Amerikaanse moslimleider Louis Farrakhan (m.)wonen op 1 september 1996 de opening bij van een nieuw ziekenhuis in Tripoli. Foto EPA

verklaring voor het in Londen gevestigde dagblad *Al Sharq al-Awsat* dat de geexecuteerden 'nationalisten' waren en dat sommigen van hen 'in contact hadden gestaan' met het Front

FARRAKHAN OP BEZOEK

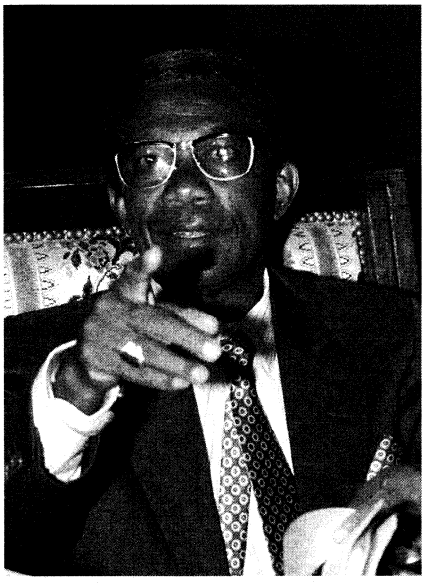
Louis Farrakhan de leider van de in de Verenigde Staten gevestigde islamitische beweging Natie van de Islam, bracht op 5 januari 1997 een bezoek aan de Libische hoofdstad Tripoli Eerder, in september 1996 had hij Libië bezocht in een poging de spanningen tussen de Libische overheid en ontevredenen te nemen

(Vorberpag 845/1 e v - 1996)

MADAGASKAR

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 3 november 1996 werd de eerste ronde van de presidentsverkiezingen gehouden. Deze waren noodzakelijk geworden door de in september in gang gezette afzettingsprocedure tegen president Albert Zafy (zie pag. 775/2-'96). Aan de verkiezingen namen vijftien kandidaten deel, onder wie Zafy zelf, premier en interim-president Norbei-t Ratsirahonana en oud-staatshoofd Didier Ratsiraka, die de presidentsverkiezingen in 1992-'93 van Zafy had verloren (zie pag. 336/3 e.v.-'93).

Presidentskandidaat Didier Ratsiraka tijdens een verkiezingsdebat op 27 december 1996 in de hoofdstad van Madagaskar, Antananarivo. Foto EPA

Volgens een medio november vrijgegeven gedeeltelijke uitslag stond Ratsiraka voor, hoewel hij niet over een absolute meerderheid beschikte In de tweede in beslissende verkiezingsronde moest hij het opnemen tegen Zafy Aan het eind van de maand was nog niet bekend wanneer dat zou zijn Waarnemers merkten op dat ondanks de voorsprong van dertien procent van Ratsiraka op Zafy het uiteindelijke resultaat afhankelijk was van de opstelling van de afgevallen kandidaten met name van Herizo Razafimahaleo en Ratsirahonana die samen vijfentwintig procent der uitgebrachte stemmen voor zich hadden bericht gd Volgens berichten had Ratsirahonana medio november verscheidene keren met Zafy gesproken over de voorwaarden waaronder hij hem zou steunen Deze omvatten kennelijk een garantie dat hij premier zou blijven, en de belofte dat de onderhandelingen met de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds (IMF)werden voortgezet

Beslissende tweede ronde

Op 29 december werd de tweede ronde van de presidentsverkiezingen gehouden. Aan het eind van de maand waren nog niet alle stemmen van dc tweede ronde geteld, maar de eerste uitslagen wezen erop dat Didier Ratsiraka een flinke voorsprong had op zijn rivaal Albert Zafy.

Op 2 december werden de officiële uitslagen bekend gemaakt van de in november gehouden eerste verkiezingsronde. In deze ronde had Ratsiraka 36,61 procent van de stemmen behaald en Zafy 23.39 procent. De volgende dag verwierp het Hoog Gerechtshof een verzoek van de regering om de tweede ronde op 26 januari 1997 te houden, waarmee in de eis volhard werd dat deze ronde zou plaatsvinden binnen dertig dagen na de bekendmaking van de uitslag van de eerste ronde.

Terugkeer van Ratsiraka

Op 31 januari 1997 werd de voormalige militaire dictator Didier Ratsiraka uitgeroepen tot president, nadat hij de tweede ronde van de presidentsverkiezingen, die op 29 december was gehouden, had gewonnen. Volgens de officiële uitslag had Ratsiraka 50,71 procent van de stemmen behaald en Albert Zafy 49,29 procent. De opkomst was 49,66 procent. Ratsiraka was eerder vanaf 1975-1993 staatshoofdgeweest.

De lange wachttijd voor de publicatie van de uitslag had aanzienlijke spanning veroorzaakt, aangezien beide partijen de overwinning opeisten. Zafy beweerde op 4 januari dat er geknoeid was met de stemmen en eiste een nieuwe telling. Deze beschuldigingen werden door Ratsiraka van de hand gewezen.

(Vor.ber.pag. 775/1 e.v. - 1996)

NAMIBIË

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Op 14 november 1996 leidde een splitsing binnen de regerende South-West African People's Organization (SWAPO) tot de oprichting van een officiele politieke partij, de Nationale Democratische Partij voor Gerechtigheid (NDPFJ), die onder leiding stond van Nghiwete Ndjoba De factie. die zich tot dan toe SWAPO voor Gerechtigheid had genoemd, was in mei 1993 gevormd De nieuwe partij beweerde 3 000 ingeschreven leden te hebben

HERZIENE BEGROTING

Minister van financiën Nangolo Mbumba diende op 21 november een aanvullende begroting van N$ 368 mln in voor het fiscale jaar 1996-'97. ($ 1.00 = N$ 4,61 op 22 november 1996).

De oorspronkelijke begroting voor 1996-'97 voorzag in uitgaven van N$ 5,073 mrd (zie pag. 278/3-'96), terwijl de uitgaven in de herziene begroting op N$ 5,441 mrd uitkwamen, een stijging van 7,5 procent, die het overheidstekort op 4,9 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) bracht. Mbumba hield de Nationale Assemblee voor dat de verwoestende droogte (zie pag. 777/2 e.v.-'96)en de herstructurering van de ambtenarensalarissen een verhoging van de overheidsuitgaven noodzakelijk hadden gemaakt.

(Vor.ber.pag. 777/2 e.v. - 1996)

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

NIEUWE REGERING

Na de val van de regering van Armindo Vaz d'Almeida in september 1996 (zie pag. 846/1-'96) benoemde president Miguel Trovoada op 13 november Raul Bragança Neto tot premier.

Bragança, plaatsvervangend secretaris-generaal van de regerende Beweging voor de Bevrijding van Sao Tomé en Principe-Sociaal - Democratische

Partij (MLSTP-PSD), benoemde eind november zijn eerste kabinet. Net als in de vorige regering hadden in de nieuwe regering leden van de Onafhankelijke Democratische Alliantie (ADI) en de Coalitie van de Democratische Oppositie (CODO) zitting.

De verdeling van de portefeuilles was eind november als volgt

Premier - Raul Bragança Neto*; justitie, werkgelegenheid en openbaar bestuur - Amaro Pereira de Couto*; buitenlandse betrekkingen en communicatie - Honiero Jerónimo Salvaterra"; defensie en binnenlandse veiligheid - majoor João Quaresma Viegas Bexigas*; planning en financien - Acácio Elba Bonfim*; onderwijs, cultuur en sport - Albertino Homen dos Santos Sequeira Bragança*; sociale zaken en voorzieningen - Arlindo Afonso de Carvalho+; landbouw en visserij - Hermengildo de Assounção Sousa e Santos*; volksgezondheid - Eduarclo do Carmo Ferreira de Matos*; handei. industrie en toerisme - Cosme Bonfim Afonso Rita*

* Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

(Vor.ber.pag. 845/3 e.v. - 1996)

TANZANIA

OVERWINNING OPPOSITIE BIJ TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

De leider van de Nationale Conventie voor Opbouw en Hervorming-Mageuzi (National Convention for Construction and Reform-Mageuzi, NCCR-Mageuzi). Augustine Mrema, die de belangrijkste rivaal van Benjamin Mkapa was bij de presidentsverkiezingen van november 1995 (zie pag. 204/1-'96), boekte op 6 oktober 1996-bij tussentijdse verkiezingen in het kiesdistrict Temeke van de hoofdstad Dar es Salaam een onverwachte overwinning op de kandidaat van de regeringspartij Chama Cha Mapinduzi (Revolutionaire Partij van Tanzania, CCM). Waarnemers interpreteerden de uitslag als een bevestiging van NCCR-Mageuzi's bewering de sterkste oppositiepartij van het land te zijn.

ONTSLAG MIYISTER VAN FINANCIEN

Op 4 november werd Simon Mbilinyi ged ongen ontslag te nemen als minister van financiën na maanden van speculaties over zijn rol in een importschandaal.

Mbilinyi's vermeende betrokkenheid had een schaduw geworpen over president Ndugu Benjamin Mkapa's anti-corruptiecampagne. De directe beweegreden voor zijn aftreden was de presentatie van een rapport van een bijzonderc parlementaire coinmissie die was benoemd om zijn gedragingen te onderzoeken. Mbilinyi bleek onrechtmatig te hebben gehandeld met betrekking tot de import van spijsolie. Hij had namelijk geen acht geslagen op het advies van functionarissen van zijn ministerie dat spijsolie niet mocht worden vrijgesteld van belastingen. Een soortgelijk schandaal rond belastingvrijstelling in november 1994 had geleid tot het ontslag van de toenmalige minister van financiën Kighoma Malima en tot de opschorting van hulp ter waarde van $ 28,5 mln (zie pag. 207/2/3-'95).

Patrick Chokala, Mbilinyi's persseretaris. zei dat Mbilinyi ontslag had genomen om 'ooerheidsorganen de gelegenheid te geven de corruptiebeschuldigingen tegen hem en andere overheidsfunctionarissen te onderzoeken'. Zijn ontslag kwam vlak voor een internationaal forum over investeringen in Dar es Salaam dat was gericht op de promotie van Tanzania als een stabiele basis in de regio voor buitenlandse investeringen.

Mkapa vertrouwde Daniel Yona, staatsminister belast met planning in het bureau van de president, onmiddellijk ook de portefeuille van financiën toe.

Op 18 december diende Juma Ngasonga zijn ontslag in als minister van natuurlijke hulpbronnen en toerisme. Hij was het tweede kabinetslid dat gedwongen was af te treden nadat hij was genoemd in het rapport van de parlementaire commissie voor corruptiebestrijding.

LESING IMF

Op 8 novcmbcr gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zijn goedkeuring aan een krediet voor drie jaar krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) van SDR 161,6 mln (ongeveer $ 234 mln) ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de regering voor de periode 1996-'99.

HERVORMINGEN IN FINANCIELE SECTOR

Een hoge functionaris van de centrale bank maakte op 21 januari 1997 bekend dat de Nationale Handelsbank (NBC), de grootste in eigendom van de staat, als gevolg van hervormingen in de financiële sector zou worden ondergebracht in drie nieuwe banken Volgens functionarissen betekende de nieuwe indeling (een bank voor de handel, een voor de agrarische sector en een voor kleine financielr transacties) een verbetering van de bancaire service in Tanzania

REGERINGSWIJZIGINGEN

President Mkapa maakte op 4 februari een aantal wijzigingen in zijn kabinet bekend naar aanleiding van het aftreden van twee van zijn ministers (zie boven). Behalve de portefeuilles van Mbilinyi en Ngasonga diende ook die van onderminister van financiën Kilonzo Mporogonyi opnieuw te worden bemand. Mporogonyi 's positie was eveneens ter discussie komen te staan als gevolg \-an het corruptieschandaal, maar hij had tot dusverre aan de roep om af te treden geen gehoor gegeven. De wijzigingen betroffen de volgende posten:

Staatsminister in het bureau van de president - Nasoro Malocho': volksgezondheid - haron Chiduo": natuurlijke hulpbronnen en toerisme - mevr. Zakia Hamdan Meghji+; handel en industrie - William Shija+; energie en mijnbouw - Abdalla Kigoda+; onderminister van financien - mevr. Monica Mbega.

* Nieuwe benoeming
+ Gewijzigde portefeuille

(Vor.ber.pag. 640/1 e.v. - 1996)

ZAÏRE

TERUGKEER MOBOETOE. NIEUWE REGERING. BEGIN TEGENOFFENSIEF. AFDL RCKT VERDER OE ZUID-AFRIKAANSE BEMIDDELINGSPOGING

Op 17 december 1996 keerde president Moboetoe Sese Seko terug naar Zaïre na een afwezigheid van vier maanden. waarin de opstand van de Banyamulenge in het oosten van Zaïre het land op de rand van een totale oorlog had gebracht (zie pag. 37/1 e.v.-'97). Moboetoe had het land in augustus verlaten om in Zwitserland te worden behandeld voor prostaatkanker en was later naar het zuiden van Frankrijk gereisd om te herstellen (zie pag. 786/2-'96). Hij verklaarde dat hij had besloten terug te keren om zelf de leiding te nemen in 'de ernstige situatie die de territoriale integriteit en zelfs het voortbestaan van Zaïre als soeverein en onafhankelijk land bedreigt'.

Kwestie-Zaïre centraal op Grote Meren-top

Op dezelfde dag werd in de Keniaanse hoofdstad Nairobi een tweedaagse top-

conferentie van Afrikaanse leiders over de crisis in het gebied van de Grote Meren afgesloten Zaire, dat centraal stond in de problematiek, liet zelf in de persoon van premier Kengo wa Dondo verstek gaan, uit protest tegen de aanwezigheid van Rwanda en Oeganda, die het ervan beschuldigde actief betrokken te zijn bij de rebellie in de Kivu-provincies Boeroendi was niet uitgenodigd op de top omdat de andere deelnemende landen het bewind van president Buyoya niet erkenden (zie pag. 839/3 e.v. - 96)

Wel aanwezig waren de presidenten Daniel Arap Moi (Kenia. gastheer), Nelson Mandela (Zuid-Afrika). Robert Mugabe (Zimbabwe). Issaias Aferwerki (Eritrea), Benjamin Mkapa (Tanzania). Pasteur Bizimungu (Rwanda). Frederick Chiluba (Zambia), Yoweri Museveni (Oeganda) en Meles Zenawi (Ethiopië). Als speciale gasten waren verder aanwezig de voormalige Tanzaniaanse president en bemiddelaar in het Boeroendi-conflict Julius Nyerere (zie pag. 843/2-'96) en de secretaris-generaal van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) Salim Ahmed Salim.

President Mandela nam voor het eerst deel aan een top rond de crisis. Hij stond onder sterke internationale druk om een actieve rol te spelen bij pogingen om de regio te stabiliseren. Gastheer Daniel Arap Moi zei in zijn openingstoespraak dat het 'nuttig en handig' was geweest als Zaïre ook op de bijeenkomst was geweest. De aanwezigen op de top riepen de strijdende partijen in Oost-Zaïre op om in te stemmen met onderhandelingen. De presidenten Mandela. Mugabe, Moi en Paul Biya (Kameroen) kregen een mandaat om het conflict in het gebied op te lossen. De staatshoofden toonden zich tevreden over de terugkeer van vluchtelingen uit Zaïre en Tanzania naar Rwanda en Boeroendi.

Verdere opmars Banyamulenge

Op het moment van Moboetoe's terugkeer hadden de Banyamulenge, opstandige etnische Toetsi's. onder leiding van de Alliantie van Democratische Krachten voor de Bevrijding van Zaïre-Congo (Alliance des Forces Démocratiques pour ia Libération du Congo-Zaïre, AFDL). een bufferzone ingesteld tussen Zaïre en de oostelijke buurlanden Boeroendi, Rwanda en Oeganda. Bericht werd dat de AFDL veiligheidskwesties regelde en samenwerkte met de hulporganisaties in het 100.000 km2 grote gebied, waarin Uvira, Goma en Bukavu lagen.

Volgens Axel Buyse in De *Standaard* van 18 december bestond de op 18 oktober 1996 opgerichte AFDL uit de volgende organisaties: de Revolutionaire Volkspartij (Parti de la Révolution Populaire. PRP) van Laurent Kabila zelf: de Democratische Volksalliantie (Alliance Démocratique des Peuples. ADP) van leider Deo Bugera, een Toetsi uit Rutshuru. De ADP was de dominante factor binnen de AFDL en herbergde de zogenaamde Banyamulenge. Rwandeestalige Toetsi's; de Revolutionaire Beweging voor de Bevrijding van Zaïre (Mouvement Révolutionaire pour la Libération du Zaïre) van de Mushi Nindaga Masusu en tenslotte de 'zeer schimmige' Conseil National de Résistance pour la Démocratie. De *Financial Times* van 17 januari 1997 omschreef de AFDL als een 'verstandshuwelijk tussen gedisciplineerde in Rwanda getrainde Banyamulenge-Toetsi's. rebellen uit de provincies Shaba en Kasai en plaatselijke Mai Mai-strijders, de traditionele vijanden van de Toetsi's'. De Zairese regering tenslotte, beweerde dat de AFDL werd gesteund door Oeganda en Rwanda (zie ook pag. 39/2/3-'97).

Begin december trokken 'de rebellen' noordwaarts, veroverden de steden Beni en Butembo in de provincie Opper-Zaïre en rukten op in de richting van de provinciehoofdstad Kisangani, gelegen op ongeveer 500 km ten westen van Goma. Op 3 december meldde AFDL-leider Laurent Kabila de inname van het zuidelijk van Bukavu gelegen Kamituga, waar zich goud- en diamantmijnen bevonden van de Zuid-Afrikaanse Anglo-American Corporation In een bericht van 9 december meldde De Standaard de verovering door de AFDL-rebellen van strategisch belangrijke knooppunten Komanda en Mambasa, waardoor de regeringstroepen in Bunia werden afgesneden van Kisangani De weg bij Mambasa zou zijn veroverd met behulp van de Mai Mai. de gewapende tak van de Hunde, een bergvolk uit de Masisi-regio ten westen van de grens met Rwanda, dat (tijdelijk) de zijde van de Banyamulenge had gekozen in de strijd tegen de Rwandese Hoetoe's en de gemeenschappelijke vijand Moboetoe

De Mai Mai (water water' in liet Swahili)-krijgers vochten in familiegroepen en meestal naakt omdat ze geloofden na besprenkeling met gewijd water door hun priester onkwetsbaar te zijn voor kogels. messen en bommen. Uit steeds meer bronnen bleek dat de Ban--amulenge jonge Mai Mai-krijgers. overmoedig geworden door deze vermeende toverkracht, vooruitstuurden naar te veroveren steden en dorpen. en zo de magie van dit bergvolk inschakelden in hun strijd tegen het Zairese leger

Er waren ook voortdurend berichten dat de opstandelingen veel steun uit buurlandenontvingen.

Zo werd bijvoorbeeld bericht dat Oegandese regeringssoldaten in het gebied rond de stad Beni gewapende Oegandese rebellen tot over de grens hadden achtervolgd, die vanaf medio november vanuit het Zaïrese Ruwenzorigebergte een aanval hadden gedaan op de Oegandese stad Kasese en vanuit Kasindi beschietingen hadden uitgevoerd op Oeganda Deze Oegandese rebellenbeweging zou bestaan uit Rwandese Hoetoe's, Salaf Tabliqs (Oegandese moslimfundamentalisten) en een groepering die opereerde vanuit bases in Zuid-Soedan. De Oegandese minister van buitenlandse zaken Eriya Kategaya ontkende echter beschuldigingen van de Zairese autoriteiten in Kinshasa dat de inname van Beni niet het werk was geweest van Zairese Toetsi-opstandelingen. maai- van Oegandese regeringssoldaten. Op 3 december meldden Oegandese dagbladen dat de Zairese dorpen Masabwe, Kasindi, Manda Mutaga en Rume vanaf 28 november door het Oegandese leger waren veroverd als reactie op aanvallen door vanuit Zaïre opererende Oegandese opstandelingen. voorts zouden Oegandese troepen er twee kampen van de rebellen hebben vernietigd.

Regering van nationale eenheid

President Moboetoe ging onmiddellijk na zijn terugkeer over tot reorganisatie van het leger en de regering. Op 18 december benoemde hij generaal Mahele Lieko Bokungu tot chef van de generale staf. Bokungu verving generaal Eluki Mongo Aundu. die eerder kritiek had geleverd op de weifelachtige houding van de regering bij de Banvamulenge-opstand. Mahele, een oude getrouwe van Moboetoe, u-as in 1991-'92 chef van de generale staf geweest. Zijn herbenoeming zou er volgens waarnemers op wijzen dat president Moboetoe niet van plan was te onderhandelen met de rebellen in het oosten van Zaïre: de staatstelevisie meldde dat Moboetoe de noodtoestand liet uitroepen in de provincies Noord- en Zuid-Kivu. die de rebellen voor het merendeel in handen hadden (zie pag. 41/1-'97). Op 19 december had Moboetoe een ontmoeting met politieke leiders en eiste dat ze één lijn trokken om de crisis tot een goed einde te brengen. Om die reden wenste hij dat er binnen 48 uur een nieuwe regering van nationale eenheid zou worden gevormd,

Na verscheidene dagen van intensiexe onderhandelingen gaf Moboetoe op 24 december zijn goedkeuring aan een lijst met nieuwe kabinetsleden Hij handhaafde premier Léon Kengo wa Dondo die e n an was beschuldigd niet krachtig te zijn opgetreden tegen de opstandelingen Zijn tegenstanders hadden er ook op qezinspeeld dat zijn gedeeltelijke Toetsi-afkomst zijn oordeel had vertroebeld Een van degenen die uit de regering werden ontslagen was vicepremier en minister van nationale defensie admiraal Mavua Mudima die door generaal Likulia Bolongo werd vervangen een oud-president van de militaire rechtbank en een trouwt. bondgenoot van Moboetoe Kititwa Tumansi Benga Ntundu werd ook ontslagen als vice-premier en minister van buitenlandse zaken

De verdeling van de portefeuilles was op 24 december als volgt

Premier - Léon Kengo na Dondo: vice-premier. buitenlandse zaken - Kamanda wa Kamanda+: vice-premier, nationale defensie en veteranenzaken - generaal Likulia Bolongo*; vice-premier, vervoer - Lambert Mende*; vice-premier. mijnbouw - Banza Mukalayi Nsungu*; binnenlandse zaken en decentralisatie - Mwando Nsimba+: justitie. institutionele hervorming van instituten. zegelbewaarder - Tshibuabua Ashila Pashi': internationale samenwerking - mevr. Landu Kavidi: voorlichting en media - Koloni Longo Abwaisasa*; planning - Tabiana Ngasia*; financiën - Marco Banguli N'sambwe+: begroting - Bolenge Mokesomo*; economische zaken en nationale industrie - Mambu ma Khenzu+: buitenlandse handel - Kitenge Yesu*; landbouw - Adrien Yeki Bampenda*; minister zonder portefeuille - Mboso Nkodia Mpuanga; energie - Managa Dintoka*: openbare werken, territoriaal bestuiir, urbanisatie en huisvesting - Tambwe Mwamba*; grondbeheer - Kayumba Bin Amany; hoger onderwijs. universiteiten en wetenschappelijk onderzoek - Mushobekwa Kalimba wa Katana; lager, middelbaar. en beroepsonderwijs - Epee Gamba+; gezondheiclszorg en gezin - Kasongo Numbi: sociale zaken - Betu Kabaniba": arbeid en sociale zekerheid - Leopold Bandobaso Nadeto*: ambtenarenapparaat - Kasereka Kasai*: PTT - Nyindu Kitenge*: milieubeheer. natuurbehoud en toerisme - Tshibaiida Ntumgamulongo: jeugd, sport en recreatie - Kisombe Kiaku Muisi: cultuur en kunst - Mbonzi Matayako*.

*Nieuwe benoeming
+Gem-ijzigde portefeuille

In het coalitiekabinet waren geen leden opgenomen van de radicale oppositiepartij Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (Union démocratique pour le progrès social, CDPS) van Etienne Tshisekedi. die de bijeenkomst van 19 december had geboycot en op 25 december verklaarde dat zijn aanhangers met acties van burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de nieuwe regering zouden protesteren.

Begin tegenoffensief regeringsleger

Aan het eind van de maand december werd bericht dat Zairese regeringstroepen een tegenoffensief hadden ingezet tegen de rebellen, hoewel onduidelijk bleef in hoeverre dit succes had opgeleverd AFDL leider Laurent Ra bila maakte in Goma bekend dat het tegenoffensief op 21 december vanuit Bunia dat ongeveer 350 km ten noorden van Goma lag. in de richting van Beni was begonnen 'We zullen ze met plezier weerstaan voegde hij er glimlachend aan toe en liet weten de militaire actie stompzinnig' te vinden Kabila riep de Zairesc regering op de gevechten te staken en naar de onderhandelingstafel te komen De AFDL-leider beschuldigde Frankrijk ervan het regeringsoffensief te hebben voorbereid

Ondanks het regeringsoffensief meldde Kabila op 25 december de verovering van het strategisch belangrijke Bunia door de AFDL-rebellen. waar volgens berichten op 24 december hard zou zijn gevochten en meer dan 300 regeringssoldaten zouden zijn gesneuveld: ook werd melding gemaakt van de inname van Walikale. 130 km ten westen van Goma, door Kabila's eigen troepen. Op dat moment waren 'de rebellen' heer en meester over een strook land van 600 km lengte langs de grenzen van Boeroendi. Rwanda en Oeganda. een gebied dat zij het 'Democratische Congo' noemden. Begin januari 1997 was het onduidelijk hoe dicht de 'rebellen' hun aangekondigde doel Kisangani genaderd waren.

Opstand verliest aan kracht

Tegelijkertijd deden zich de eerste tekenen voor die erop wezen dat de grootscheepse opstand in het oosten van het land aan kracht en snelheid verloor: Na verscheidene maanden van grote overwinningen (zie pag. 37/1 e.v.-'97 en boven), werd bericht dat de rebellen onderling slaags waren geraakt.

Op 7 januari werd duidelijk dat er ernstige onenigheid binnen de AFDL bestond, toen *Star* Radio, een spreekbuis van de organisatie, bekendmaakte dat de AFDL-leiding had bevolen de leiders van de Mai Mai-strijders te arresteren. Dit volgde op berichten dat de Mai Mai op verschillende plaatsen AFDL-troepen hadden aangevallen. Enkele weken eerder had Kabila bevel gegeven tot ontwapening van de Mai Mai-strijders. voornamelijk ongedisciplineerde teenagers, na berichten dat ze gewelddaden hadden gepleegd tegen de plaatselijke bevolking. Op 21 januari werd bericht dat de militaire AFDL-bevelhebber André Ngandu Kissasse in Mutembo was gedood door Mai Mai-troepen.

Regering maakt gebruik van buitenlandse huurlingen

In Franse krantenberichten van 7 januari stond ast Franse oud-officieren huurlingen rekruteerden voor een 'blank legioen' om aan de zijde van de Zairese regeringstroepen te vechten De officieren die hierbij zouden zijn betrokken. waren onder andere kolonel Alain Le Carro, het voormalige hoofd van de veiligheidsdienst van het Elysée onder de onlangs overleden president Francois Mitterrand en Robert kloptova een officier van de gendarmerie ook voormalig medewerker in het bureau van de president

Volgens deze berichten waren er in het noorden van Zaïre al een tiental Franse oud-officieren met 300-400 man. onder wie Angolese. Belgische, Franse. Zuid-Afrikaanse en Britse huurlingen. In latere berichten werd ook gesproken over Servische en Kroatische huurlingen. Deze troepen werden naar verluidt direct door president Moboetoe Sese Seko betaald.

Tegen het eind van januari werden de gevechten heviger. Volgens berichten zou het huurlingenleger op 23-26 januari de aanval hebben geleid bij een poging om Walikale te heroveren. Het lichaam van een niet geidentificeerde blanke zou naar Kisangani zijn gebracht, maar verklaringen dat aan beide zijden veel doden en gewonden waren gevallen en de mededeling van het Zaïrese leger dat het de stad had veroverd, werden niet bevestigd. Kabila verklaarde op 31 januari dat zijn troepen de door de huurlingen ondersteunde aanval van het Zaïrese leger hadden gestuit en 'hadden verpletterd'.

Op 30 januari beschuldigde de Zairese regering Oeganda van schendingen van haar grondgebied en beweerde ze dat ongeveer 2 000 Oegandese soldaten vanuit de stad Fizi, 36 km ten zuidwesten van de grens, die in handen van de rebellen was, in de richting van de provincie Shaba trokken De Oegandese autoriteiten noemden de beschuldiging beidt helijk Dezelfde dag werd een VN-functionaris geciteerd. die zou hebben gezegd dat troepen van de 'rebellen' tijdens hun opmars naar Shaba de stad Lulimba, 60 km ten zuiden van Fizi, hadden veroverd

Moboetoe's terugkeer naar Frankrijk

Drie weken nadat hij was teruggekeerd naar Zaïre (zie boven). na een verblijf in Frankrijk om te herstellen van een behandeling van prostaatkanker, arriveerde president Moboetoe op 9 januari in zijn villa in het zuiden van Frankrijk en onderging hij de volgende dag een kleine operatie in Monaco.

'Rebellen' boeken snel terreinwinst

Het verloop van de gebeurtenissen in februari bevestigde de bewering van Kabila van de 31ste januari dat een aanval van een door huurlingen geleid Zairees leger op door rebellen bezet gebied in Oost-Zaïre was verhinderd (zie boven) President Moboetoe Sese Seko die in Franrijk aan het herstellen was van een operatie, vloog op 3 februari naar Marokko Hij wilde koning Hassan vragen troepen te leveren ter ondersteuning van het Zaïrese regeringsleger (FAZ), aangezien AFDL-troepen verder in de provincie Shaba doordrongen

Op 3 februari waren er volgens Zaïrese regeringsfunctionarissen vliegtuigen gecharterd om Marokkaanse Togolese en Tsjadische troepen over te laten komen Israël en China zouden een Zaïrese troepenmacht trainen (die nog gerecruteerd moesten worden) Deze zou bestaan uit dertien commandobrigades van elk 2 000 man

In de eerste week van februari beweerde Kabila dat AFDL-troepen de stad Shabunda hadden ingenomen en bezig waren aan een opmars naar Isiro in Noord-West-Zaïre en Moba in het Zuid-Oosten, terwijl het regeringsleger zich terugtrok. Een andere rebellenmacht zou op 8 februari bezig zijn aan een opmars van Lubutu naar Kisangani, 200 km ten noordwesten aan de Zaïre-rivier. Deze stad werd verdedigd door het regeringsleger. dat was versterkt met Servische huurlingen. Kabila maakte op 11 februari bekend dat AFDL-troepen Isiro hadden ingenomen.

Situatie vluchtelingen

De militaire situatie werd verder bemoeilijkt door de aanwezigheid van 300.000 a 400.000 Rwandese Hoetoe-vluchtelingen in Oost-Zaïre, waarvan er velen het oerwoud in waren gevlucht voor de naderende Toetsi's en hun bondgenoten. Er werd gevreesd dat de rebellen wraak wilden nemen voor de massamoord op 800.000 Toetsi's in Rwanda in 1994. Op 12 februari berichtte de *New* York Times vanuit Kisangani dat het gedemoraliseerde regeringsleger wapens had geleverd aan de Interahamwe en andere extremistische Hoetoe-militieleden onder de vluchtelingen.

Op 10 februari beloofde Laurent Kabila dat de naar schatting 127.000 vluchtelingen in een kamp in Tingi-Tingi, dat lag tussen de oprukkende rebellenmacht en Kisangani, ongedeerd zouden blijven. Hij waarschuwde de Verenigde Naties (VN) echter dat ze het kamp op

De Zaïrese president Moboetoe Sese Seko (2de v.r.) inspecteert op 3 februari 1997 na aankomst op het vliegveld van Rabat samen met de Marokkaanse premier Abdellatif Filali de erewacht. *Foto EPA*

Honderden kinderen zijn op 21 januari 1997 in het vluchtelingenkamp Tingi-Tingi nabij Lubutu in afwachting van de voedselverdeling. Foto *EPA*

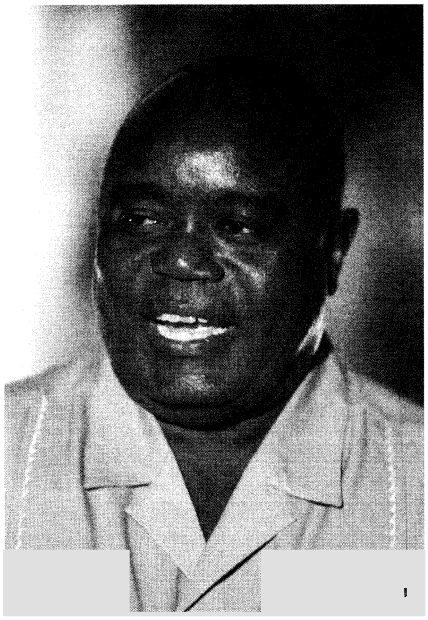
18 februari moesten hebben gezuiverd van gewapende militieleden. Anders zou dat gebeuren door AFDL-troepen. De VN-secretaris-generaal Kofi Annan had berichten dat de militieleden in Tingi-Tingi wapens hadden gekregen bevestigd.

Sadako Ogata. de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR), had het kamp op 8 februari bezocht en zei geschokt te zijn door de omstandigheden in het kamp Naar verluidt bezweken er dagelijks dertig vluchtelingen aan ziekte cn ondervoeding. De Europese Commissaris voor Humanitaire Zaken. Emma Bonino, had een week eerder Oost-Zaïre bezocht en de Verenigde Staten (VS) en andere landen ervan beschuldigd de ogen te sluiten voor de omstandigheden waarin de naar schatting 500.000 vluchtelingen verkeerden.

Opmars 'rebellen' in westelijke richting

Op 16 en 17 februari bombardeerden gevechtsvliegtuigen, die opgestegen waren van het vliegveld van Kisangani, de door 'rebellen' gecontroleerde oostelijke steden Bukavu. Walikale en Shabunda. De vliegtuigen werden gevlogen door buitenlandse huurlingen. Bij de bombardementen kwam een aantal burgers om het leven. Na waarschuwingen van de regering voor nieuwe aanvallen, vluchtten duizenden mensen weg uit het gebied.

Mohamed Sahnoun. de Speciale Afgezant van de crcretaris-generaal van de VN, zou op 17 februari naar Kinshasa zijn gegaan. maar was er blijkbaar niet in geslaagd om de regering ervan te overtuigen onderhandelingen aan te knopen met de 'rebellen'. Op 22 februari namen de 'rebellen' tijdens hun opmars naar Kisangani de stad Kalima in, waardoor zo'n 25.000 Hoetoe's in allerijl op dc vlucht sloegen Drie dagen Inter werd meegedeeld dat Zairese troepen. die Kindu, 120 km naar het westen, verdedigden, aan het plunderen waren geslagen bij de nadering van de AFDL-troepen Op 28 februari berichtte een aantal persbureaus dat Kindu was gevallen en dat de 'rebellen' Kisangani op 100 km waren genaderd Veel buitenlandse huurlingen zouden het land hebben verlaten

AFDL-leider Laurent Kabila tijdens de persconferentie op 26 februari 1997 in Johannesburg *Foto EPA*

Zuid-Afrikaans vredesinitiatief

De Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela maakte op 19 februari bekend dat AFDL-leider Kabila naar Zuid-Afrika zou komen om mrt Zaïrese regeringsvertegenwoordigers te praten Mandela zei dat de twee partijen ermee hadden ingestemd hun problemen te bespreken' en hadden gereageerd op een initiatief van president Yoweri Museveni van Oeganda die had opgeroepen tot een wapenstilstand en persoonlijke ontmoetingen als inleiding tot democratische verkiezingen.

Volgens een bericht had Mandela 'zijn mond voorbij gepraat', omdat president Moboetoe de gesprekken geheim had willen houden. Moboetoe zou worden vertegenwoordigd door zijn neef en belangrijkste veiligheidsadviseur Honoré Ngabada Nzambo Ko Ayumba.

Op 26 februari liet Kabila, na een gesprek van een uur met Mandela, tijdens een persconferentie weten dat zijn 'rebellen'-beweging 'bereid was om te onderhandelen' en dat vrede mogelijk was.

(Vor.ber.pag. 37/1 e.v.-1997)

ZIMBABWE

ZANU-PF STAPT AF VAN MARXISME-LENINISME

In oktober 1996 maakte Eddison Zvobgo, een vooraanstaand lid van het politbureau van de regerende Zimbabwaanse Afrikaanse Nationale Unie-Patriottisch Front (ZANU-PF). bekend dat het marxisme-leninisme niet langer haar leidende beginsel was.

In een artikel in het officiële partijorgaan *People's Voice* van 20 oktober zei Zvobgo dat verwijzingen naar het marxisme-leninisme waren geschrapt uit de statuten van de partij, omdat het 'niet meer de praktische en realistische

ambities' van Zimbabwe weergaf, nadat de regering in 1990 de marktgerichte doctrine van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) had aanvaard. Hij benadrukte echter dat het ZANU-PF een socialistische partij bleef.

Politieke analisten merkten op dat er in de partijpraktijk [illegible] weinig verwijzingen waren gemaakt naar het marxisme-leninisme Ze wezen er echter op dat de partijstatuten alleen konden worden gewijzigd door het partijcongres dat sinds 1989 niet meer bijeen was gekomen (zie pag L43 L, 3- 90)

BEZOEK IMF

Op 11 november zei Michel Nowak, IMF-directeur voor Zuidelijk-Afrika. tegen verslaggevers in Harare dat een nieuw IMF-programma voor Zimbabwe 'niet echt haalbaar'was. Nowak, die twee weken lang met de regering overleg had gevoerd over het tweede vijfjarenplan, zei dat de regering niet kon voldoen aan de IMF-criteria voor leningen in het boekjaar dat in juni 1997 zou eindigen.

De uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) voor Zimbabwe werd begin 1995 niet verlengd. nadat de regering de overeengekomen doelstellingen voor de overheidsuitgaven en het begrotingstekort niet had gehaald. Nowak noemde een doelstelling van 8.5 procent van het bruto binnenlands product (BBP) in 1996-'97 voor het begrotingstekort 'gewoon te hoog', en zei dat een niet geplande salarisverhoging van 20 procent voor stakende ambtenaren in augustus (zie pag. 647/1/2-'96) 'het hoofdkenmerk van het probleem had verergerd'.

STAKING IN GEZONDHEIDSZORG

De gezondheidszorg in Zimbabwe verkeerde naar verluidt eind november in een crisis, omdat een kwestie tussen het verplegend personeel en artsen onopgelost bleef.

De staking was in oktober begonnen uit protest tegen het uitblijven van de betalingen van hogere vergoedingen die na de ambtenarenstaking in augustus waren toegezegd. De regering weigerde te onderhandelen en ontsloeg alle stakers. Er waren ook berichten over arrestaties van vakbondsleiders die hel werk weer hadden hervat. Op 23 november waren alle grote ziekenhuizen zo goed als gesloten.

(Vor.ber.pag. 847/1 e.v.-1996)

BAHREIN

BEGROTINGEN BEKENDGERIAAKT

Het officiële *Gulf News Agency* maakte op 22 september 1996 bijzonderheden bekend over de begrotingen van 1996/97 en 1997/98

Volgens het bericht voorzag de regering voor 1996/97 een begrotingstekort van BD 236 mln maar voor 1997/98 slechts van BD 75 mln ($ 1 = BD 0 3772 op 4 oktober 1996) De *Middle East Economic Digest* van 4 oktober berichtte dat het geschatte tekort voor 1997/98 ongeveer 3 5 procent zou uitmaken van het bruto binnenlands product (BBP) Het beleid van de regering was erop gericht om het begrotingstekort binnen tien jaar te laten verdwijnen

VORMING NATIONALE GARDE

De emir, sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa vaardigde op 7 januari 1997 een decreet uit waarbij een Nationale Garde werd opgericht 'ter militaire ondersteuning' van het nationale leger (Bahrain Defence Force, BDF) en 'ter bescherming van het vaderland'.

(Vor.ber.pag. 726/3 e.v.-1996)

GCC

TOPCONFERENTIE. GESCHIL TUSSEN BAHREIN EN QATAR

De 17de topconferentie van de Samenwerkingsraad voor de Golf (Gulf Cooperation Council, GCC) vond op 7-9 december 1996 plaats in de Qatarese hoofdstad Doha (voor de 16de top in december 1993, zie pag. 138/2 e.v. -'96).

Voor het eerst in de geschiedenis van de Raad werd de top slechts bijgewoond door drie van de zes heersers van de lidstaten, te weten sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani van Qatar, sultan Qaboos bin Said van Oman en sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir al-Sabah van Koeweit. Koning Fahd ibn Abdul Aziz van Saoedi-Arabië en sjeik Zaid bin Sultan al-Nahayan, president van de Verenigde Arabische Emiraten (VAE),konden beiden om gezondheidsredenen niet aanwezig zijn. Saoedi-Arabië werd derhalve vertegenwoordigd door kroonprins Abdullah ibn Abdul Aziz en de VAE door vice-president en premier sjeik Maktoum bin Rashid al-Maktoum.

Boycot door Bahrein

De top werd geboycot door Bahrein, dat geen afvaardiging stuurde uit protest tegen het Qatarese standpunt in het territoriale geschil tussen de beide landen Bahrein had er lang op aangedrongen dat Saoedi-Arabie een bemiddelende rol zou spelen in zijn geschil met Qatar over de Hawar-eilanden. die op minder dan 3 km van de Qatarese kust lagen. maar onder het bestuur van Bahrein vielen Qatar had de mogelijkheid van Saoedische bemiddeling evenwel van de hand gewezen .n had een proces aangespannen bij tiet Internationaal Gerechtshof (International Court of Justice, ICJ). een stap die dooi Bahrein was veroordeeld (zie pag 490/2-'95; zie pag 778/3-'95)

De betrekkingen tussen de beide landen verslechterden nog verder toen Bahrein op 1 december bekendmaakte dat het twee Qatarese spionnen had gearresteerd en dat deze binnenkort terecht zouden staan De twee mannen werden schuldig bevonden en op 25 december tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld Op 28 december werd hun echter gratie verleend door de emir van Bahrein, sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa

Op de laatste dag van de top hield de Qatarese minister van buitenlandse zaken, sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani, een toespraak waarin hij zware kritiek leverde op Bahrein.

Slotcommuniqué

In een slotcommuniqué dat op 9 december werd uitgegeven merkten de staatshoofden en regeringsleiders op dat de Iraakse regering was voortgegaan met haar 'politiek van uitstel' ten aanzien van de tenuitvoerbrenging van de resoluties van de VN-Veiligheidsraad tegen de Iraakse 'agressie' tegen Koeweit. Niettemin juichten de leiders het toe dat Irak. zoals door de VN bekend was gemaakt, akkoord was gegaan met het plan om resolutie 986 van de VN-Veiligheidsraad (de zogenaamde 'olie-voor-voedsel'-resolutie) uit te voeren om het lijden van de Iraakse bevolking te verzachten (zie onder IRAK).

De leiders herhaalden het 'ten zeerste te betreuren' dat Iran niet wenste te reageren op de 'herhaalde en welgemeende oproep' door de VAE, de GCC, de staten van de Verklaring van Damascus en de Arabische Liga aangaande de Iraanse bezetting van de drie VAE-eilanden Tunb al-Kubra, Tunb al-Sughra en Abu

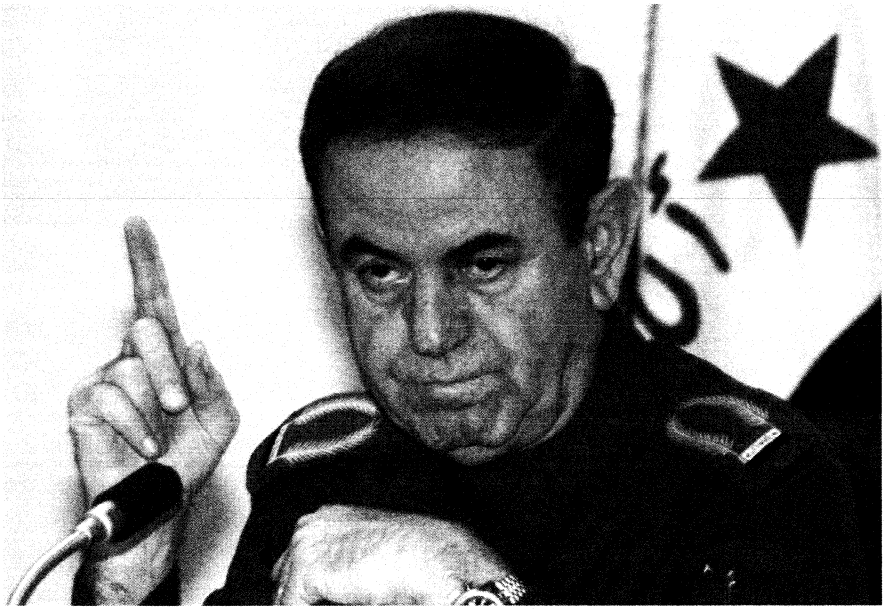
Musa (zie pag. 434/2/3-'96). ZP uitten ook 'ernstige bezorgdheid' over de Iraanse grond-tot-grondraketten die in de Golf stonden opgesteld en Irans 'niet-aflatende inspanning om een arsenaal van massavernietigingswapens en van zowel conventionele als niet-conventionele wapens aan te leggen dat ver uitging boven zijn legitieme defensiebehoeften'.

Andere kwesties die in het communique aan de orde werden gesteld waren het vredesproces in het Midden-Oosten een veroordeling van extremisme. geweld en uitingen van terrorisme', veiligheidsaangelegenheden en economische en militaire samenwerking

Aanvraag lidmaatschap Jemen

Op 7 december diende Jemen een officiele aanvraag in voor het lidmaatschap van de GCC

(Vorberpag 349/3 - 1996)

De nieuwe minister van informatie en cultuur, Hamid Yusuf Hammadi tijdens een persconferentie op 28 november 1996 in Bagdad *Foto EPA*

IRAK

KABINETSWIJZIGING

President Saddam Hoessein benoemde Hamid Yusuf Hammadi op 10 oktober 1996 tot minister van voorlichting en cultuur. Hammadi volgde Abd al-Ghani Abd al-Ghafur op. Er werd geen reden gegeven voor de wijziging.

PUK-OFFENSIEF. KOERDISCH BESTAND

De Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) heroverde in de eerste helft van oktober een groot gedeelte van het gebied in Iraaks Koerdistan, waaronder de belangrijke stad Sulaimaniya. dat zij in september had moeten afstaan aan de rivaliserende strijdkrachten van de Koerdische Democratische Partij (KDP) die werd gesteund door de Iraakse regering (zie pag. 857/2-'96). Beschuldigingen van toenemende Iraakse betrokkenheid bij de strijd en vrees voor een nieuwe Iraakse interventie leidden echter tot spoedmaatregelen ter beheersing van het conflict. die eind oktober door bemiddeling van de Verenigde Staten (VS) in een wankel bestand resulteerden.

De herovering van Sulaimaniya door de strijdkrachten van de PUK op 13 oktober werd op 14 oktober gevolgd door de inname van Degala en Koi Sinjaq. Speculaties dat de PIJK op het punt stond om de regionale hoofdstad Arbil, die in handen was van de KDP, in te nemen, namen af toen PUK-leider Jalal Talabani op 15 oktober verklaarde dat er 'voor het moment geen plannen (waren) om Arbil te heroveren'. Volgens de berichten zou de aanwezigheid van Iraakse troepen ten zuiden van Arbil, die naar verluidt in opperste staat van paraatheid waren gebracht, de PUK, die zich bewust was van haar beperkingen, ertoe hebben bewogen zich opnieuw over haar opties te beraden.

Op 13 oktober waarschuwde Irak de PUK voor 'onderhandelingen met buitenlandse machten', waarmee volgens waarnemers op Iran werd gedoeld. Geruchten dat er een nieuwe Iraakse interventie op handen zou zijn werden ook gevoed door opmerkingen van KDP-leider Masoud Barzani. In een commentaar op de snelheid en het succes van het tegenoffensief van de PUK beweerde Barzani op 17 oktober dat dit alleen mogelijk was door de steun van Iran. die, zo zei hij, een rechtvaardiging was van 'ons recht om steun te vragen aan Irak'. Eerder had een woordvoerder van de KDP verklaard dat de PUK hulp had gekregen van 'meer dan 15.000 Iraanse Revolutionaire Wachters, (...) zware wapens, katjoesja-raketten en kanonnen'.

Staakt-het-vuren

Beschuldigingen van Iraanse betrokkenheid in Noord-I ak en vrees voor een mogelijke Iraakse reactie zouden naar verluidt de aanzet hebben gegeven tot nieuwe bemiddelingspogingen van Turkije en de VS.

Op 30 oktober gingen in Ankara door Amerikaanse bemiddeling rechtstreekse besprekingen tussen Barzani en Talabani van start. De onderhandelingen, de eerste sinds de door de VS geïnitieerde vredesbesprekingen in 1993 (zie pag. 782/3-'95), resulteerden op 31 oktober in de ondertekening van een wapenstilstandsovereenkomst, die. zo zeiden Amerikaanse regeringsfunctionarissen, alle partijen verplichtte 'het bestand te handhaven en te versterken binnen een permanent kader'. Het akkoord volgde op berichten over hernieuwde Amerikaanse druk op Barzani tijdens besprekingen in Ankara medio oktober (voor besprekingen in september tussen Barzani en Amerikaanse regeringsfunctionarissen. zie pag. 857/3-'96).

Tweede ronde vredesbesprekingen

Op 15 november ging in de Turkse hoofdstad Ankara onder auspiciën van de VS een tweede ronde van besprekingen tussen de KDP en de PUK van start.

AMERIKAANS GEVECHTSTOESTEL VUURT RAKET AF

Op 3 november verklaarde het Amerikaanse ministerie van defensie dat een

Amerikaans F-16-gevechtsvliegtuig een raket had afgevuurd op een Iraakse luchtverdedigingsinstallatie in de zuidelijke no-flyzone, nadat was vastgesteld dat het gevechtstoestel oplichtte op het scherm van een Iraakse radar Het Iraakse ministerie van buitenlandse zaken noemde de beschuldigingen de volgende dag ongefundeerde propaganda met het oog op de presidentsverkiezingen in de VS' In september had Irak geweigerd zich neer te leggen bij de uitbreiding van de zuidelijke no-flyzone naar het noorden waartoe de VS penzijdig hadden besloten als vergelding voor de Iraakse interventie in het Koerdische conflict in Noord-Irak (zie pag 856/1 e v -'96)

OLIEVERKOOP ONDER VN-AUSPICIËN VAN START

Eind november verschenen er berichten dat Irak 'volledige overeenstemming' met de Verenigde Naties (VN) had bereikt over alle onopgeloste kwesties die een belemmering vormden voor de beperkte verkoop van Iraakse olie krachtens VN-resolutie 986 (1995) (zie pag. 494/1/2-'95). De doorbraak volgde naar verluidt op de hervatting van de besprekingen die begin september waren afgebroken, toen Iraakse troepen het door Koerden gecontroleerde gebied in de no-flyzone ten noorden van 36ste breedtegraad binnenvielen om de KDP te steunen in haar oorlog tegen de PUK (zie pag. 854/3 e.v.-'96).

Nizar Hamdoon, de permanente vertegenwoordiger van Irak bij de VN, zou op 25 november hebben gezegd dat 'als de prijsformule (voor olie) wordt goedgekeurd - en we hopen die goedkeuring deze week te krijgen - dan is alles geregeld'. In die mening werd hij diezelfde dag gesteund door het hoofd van het Iraakse onderhandelingsteam bij de VN. Abdal al-Amir al-Anbari, die zei dat Irak op 10 december kon beginnen olie te exporteren. Deze beweringen werden op 27 november echter in twijfel getrokken door het Nederlandse bedrijf Saybolt, dat nog steeds op de definitieve VN-instructies zei te wachten. Saybolt maakte deel uit van een internationaal team van waarnemers dat was aangesteld om toezicht te houden op de Iraakse olie-export. Eén van de belangrijkste hindernissen voor de tenuitvoerbrenging van resolutie 986 was naar verluidt geweest dat Irak erop had gestaan om zeggenschap te krijgen over het aantal, de samenstelling en bewegingsvrijheid van de VN-waarnemers die toezicht zouden houden op de regelingen in Irak.

Het vooruitzicht op de spoedige hervatting van de verkoop van Iraakse olie was aanleiding tot nieuwe onderhandelingen tussen Irak en buitenlandse oliemaatschappilen

De Italiaanse oliemaatschappij Agip zei op 9 november dat zij besprekingen voerde met Irak over de exploitatie van Iraakse olievelden. hoewel er geen details werden gegeven over de precieze locatie. Ook China bevestigde op 9 november dat het besprekingen voerde met Iraakse regeringsfunctionarissen over omvangrijke contracten met betrekking tot oliewinning. In oktober was bericht dat de Chinese staatsoliemaatschappij. de Nationale Chinese Olie- en Aardgasmaatschappij, een voorlopige overeenkomst had getekend over de gezamenlijke ontwikkeling van het al-Ahdab-olieveld in Midden-Irak. Tijdens de bijeenkomst van olieministers van de OPEC op 27-28 november in Wenen werd besloten om het huidige productieplafond te handhaven. dat in juli was overeengekomen (zie pag. 735/3-'96).

Hernieuwde oproep tot verlichting sancties

De druk om snel tot overeenstemming te komen over de verkoop van Iraakse olie steeg nog verder door hernieuwde oproepen om een einde te maken aan de schadelijke gevolgen van internationale sancties. Het VN-Wereldvoedselprogramma (WFP) waarschuwde op 17 november dat Irak 'op de rand (stond) van een voedselramp'. Sommige Iraakse kinderen zouden er bijna net zo slecht aan toe zijn als de kinderen in het door hongersnood geteisterde Somalië.

Het dringende Iraakse verzoek om noodgoederen vond gehoor bij Jordanië, dat op 11 november bekendmaakte dat het krachtens een handelsovereenkomst die de twee landen eerder dit jaar hadden getekend, goederen zou gaan leveren ter waarde van $33 mln, waaronder plantaardige olie. wasmiddelen. zeep en kunstmest.

Hervatting beperkte olie-export

Op 2 december gaf VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali zijn definitieve goedkeuring aan een langve achte 'olie-voor-voedsel'-overeenkomst. die Irak toestond zich om voor het eerst sinds de invasie in Koeweit in 1990 op beperkte schaal te begeven op de internationale oliemarkt.

Iraakse regeringsvertegenwoordigers en VN-functionarissen hadden in mei een voorlopige overeenkomst getekend waarin de voorwaarden waren vastgelegd volgens welke Irak op beperkte schaal olie mocht verkopen om humanitaire goederen te kunnen aanschaffen (zie pag. 501/3 e.v.-'96). De voorwaarden van het akkoord kwamen in enigszins gewijzigde vorm overeen met de bepalingen van resolutie 986 (1995) van de VN-Veiligheidsraad (zie pag. 4941112-'93). In september had Boutros Ghali de tenuitvoerbrenging van het akkoord echter opgeschort na de Iraakse interventie in de Koerdische gebieden in Noord-Irak (zie pag. 855/3-'96). Besprekingen over het plan werden in november hervat en aan het einde van die maand waren er berichten dat Irak 'volledige overeenstemming' met de VN had bereikt (zie boven).

Krachtens de bepalingen van de overeenkomst mocht Irak gedurende een half jaar voor 8,2 mrd aan olie verkopen om voedsel, medicijnen en andere humanitaire goederen te kopen waarmee de schadelijke effecten van de sancties zouden kunnen worden bestreden. Zowel de verkoop van olie, circa 600.000 vaten per dag (vpd), vergeleken met bijna 3 mln vpd in de tijd voor de Iraakse invasie in Koeweit, als de aankoop van humanitaire goederen stonden onder strikte VN-controle.

Op 18 december vertrok de eerste scheepslading olie vanuit Mina al-Bakr naar Turkije in het kader van 'olie-voor-voedsel'-akkoord.

AANSLAG OP ZOON SADDAM HOESSEIN

Udai Hoessein. de oudste zoon van president Saddam Hoessein, raakte op 12 december gewond toen zijn auto werd beschoten in de luxewijk al-Mansour in Bagdad. De 32-jarige Udai werd allerwegen gezien als de gedoodverfde opvolger van zijn vader. Op 17 december verscheen Udai Hoessein in zijn ziekenhuisbed op de Iraakse televisie.

Jordaanse functionarissen bevestigden dat de grens met Irak na de moordaanslag gedurende enkele uren gesloten was geweest, klaarblijkelijk om de daders te verhinderen het land te verlaten. Eind december werd bericht dat circa 600 personen, onder wie hoge veiligheidsfunctionarissen, in verband met de aanslag waren aangehouden.

Ten minste twee groeperingen eisten de verantwoordelijkheid voor de aanslag op: de verboden moslim-fundamentalistische Al-Dawa-partij en de tot dusverre onbekende groep Mohammed Madhlum al-Dulaimi. Enkele waarnemers wezen er echter op dat de opdracht voor de aanslag wellicht afkomstig was uit de hoogste kringen in het land.

Berichten over problemen binnen familie Saddam

Volgens berichten in de Westerse pers van eind januari 1997 waren de nauwe

President Saddam Hoessein (m.)bezoekt op 4 februari 1997 samen met zijn vrouw Sajida (l.)hun oudste zoon Udai (r.)in het ziekenhuis in Bagdad. waar hij na de aanslag wordt behandeld.
Foto EPA

betrekkingen tussen leden van president Saddam Hoesseins naaste familie en leden van de regerende Tikriti-clan onder aanzienlijke druk komen te staan na de vermetele moordaanslag op Udai Hoessein. De berichten waren grotendeels gebaseerd op informatie die journalisten van Amerikaanse legerfunctionarissen hadden ontvangen.

Volgens de berichten zou Saddam zijn vrouw Sajida onder huisarrest hebben geplaatst. Volgens sommige berichten was Saddam hiertoe overgegaan nadat Sajida hem had bekritiseerd omdat hij geen buitenlandse medische hulp voor Udai had weten te krijgen. Als gevolg van de aanslag in december zouden er één of twee kogels in Udai's ruggegraat zijn blijven steken en zou hij vanaf zijn middel verlamd zijn geraakt. Maar ondanks zijn venvondingen. zo werd bericht, had Saddam hem onlangs gelast te trouwen met de 16-jarige dochter van Ali Hassan al-Majid. Majid was Saddams neef en één van zijn naaste adviseurs. De *Guardian* van 30 januari zei dat Saddam het huwelijk had gelast om te laten zien dat Udai 'in goede conditie was'.

Saddams familieproblemen werden verergerd door de aanwezigheid van zijn treurende dochters Raghad en Rana, wier echtgenoten, Hoessein Kamil en Saddam Kamil, waren vermoord - naar verluidt op bevel van Udai - na hun terugkeer naar Irak in februari 1996 vanuit Jordanië, waarheen ze eerder waren gevlucht (zie pag. 291/2 e.v.-'96).

Volgens een artikel in de Independent van 23 januari was de aanslag op Udai georganiseerd door Ra'ad al-Hazaa. een oud-legerofficier en een neef van generaal Omar al-Hazaa. Generaal Hazaa, een lid van de regerende Tikriti-clan, had in 1990 kritiek op Saddam geuit, waarna hij was gearresteerd en terechtgesteld, naar verluidt nadat zijn tong was uitgerukt. Volgens het artikel woonde Ra'ad op dat ogenblik in Iran.

AANVAL OP MKO-KANTOREN

Op 7 januari vond een mortieraanval plaats op de karitoren van de Iraanse oppositiegroepering Mujaheddin-e Khalq (MKO)in Bagdad

Radio Bagdad berichtte op 8 januari dat de aanval schade had aangericht aan een ziekenhuis en een geneeskundig laboratorium en dat een burger 'de martelaarsdood was gestorven Volgens het bericht zou 'het Iraanse regime' betrokken zijn bij de aanslag

PRESIDENTIEEL ADVISEUR VERONGELUKT

Radio Bagdad berichtte op 12 januari dat Abdullah Fadil Abbas (wiens clannaam al-Samarai luidde). een adviseur van president Saddam Hoessein, bij een 'betreurenswaardig ongeluk' om het leven was gekomen. Abbas was een oudminister van Awqaf (religieuze stichtingen) en religieuze zaken en had verschillende belangrijke posten binnen de regerende Baath-partij bekleed.

EXECUTIE LEGEROFFICIEREN

De in Iran gevestigde groepering de Opperste Vergadering van de Islamitische Revolutie in Irak berichtte op 3 februari dat zes lagere Iraakse legerofficieren waren geëxecuteerd en dat twaalf anderen waren gearresteerd op beschuldi-

De leider van Mujaheddin-e Khalq, Massoud Rajavi (r.),op 13 juli 1996 in het hoofdkwartier van de beweging in Bagdad in gesprek met de Palestijnse minister van openbare werken Azzam al-Ahmad (l.) (archieffoto).
Foto EPA

ging van samenzwering tegen het regime Volgens het bericht behoorden sommigen van hen tot de speciale lijfwacht van president Saddam Hoessein en de Republikeinse Garde

AKKOORD MET VN OVER INSPECTIE RAKETONDERDELEN

Op 24 februari ging Irak akkoord met de overdracht van raketmotoronderdelen aan de VN. Hierdoor kwam er een eind aan onenigheid met VN- inspecteurs. die belast waren met het vernietigen van Iraks langeafstandsraketten

In een gezamenlijke verklaring van Rolf Ekeus, het hoofd van de Speciale VN-commissie, en de Iraakse vice-president Tariq Aziz in Bagdad, werd gezegd dat 'de restanten van de verboden raketmotoren' onder toezicht van de VN zouden worden geplaatst. Het was echter niet duidelijk wanneer deze onderdelen zouden worden verwijderd of geïnspecteerd. Ekeus had erop aan gedrongen dat de onderdelen in de VS zouden worden onderzocht.

De controles zouden worden uitgevoerd om vast te stellen of Irak de voornaamste onderdelen van de raketten inderdaad had vernietigd en begraven, zoals het had gezegd. Voor zijn bezoek aan Irak in februari had Ekeus gezegd dat hij geloofde dat Irak over meer operationele raketten beschikte dan hij aanvankelijk had vermoed. De *Middle East International* van 7 februari haalde Ekeus' uitspraak aan dat de raketten 'een volledig inzetbare aanvalsmacht zouden kunnen vormen.'

(Vor.ber.pag. 853/2 e.v. - 1996)

JEMEN

KABINETSWIJZIGING

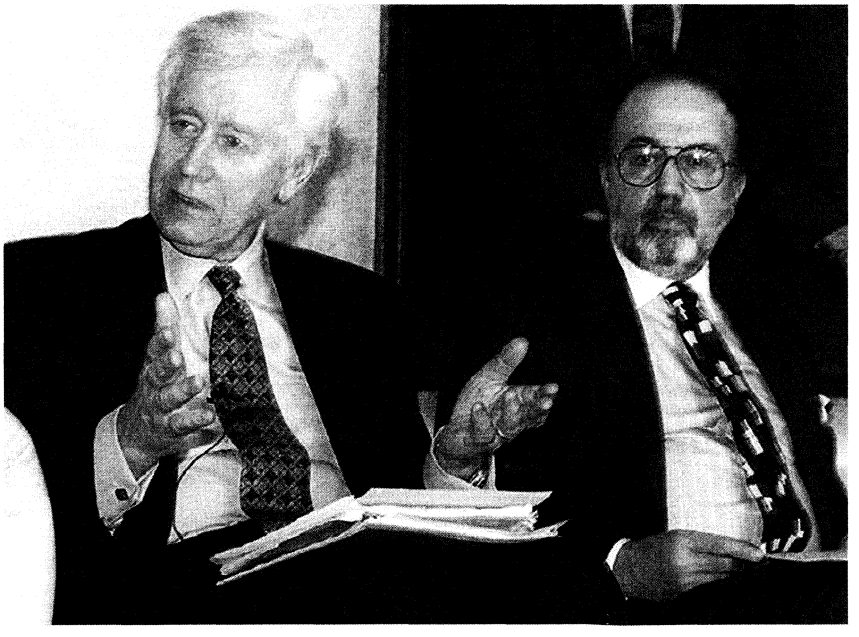
Abd al-Majid al-Mikhlafi werd op 10 oktober 1996 benoemd tot minister van opleiding en onderwijs als opvolger van Abduh Ali Qabbati.

AL-ISLAH BOYCOT BEGROTINGSDEBAT

Op 1 januari 1997 keurde het Huis van Afgevaardigden (het parlement) de begroting van 1997 goed, hoewel de zitting werd geboycot door het merendeel van de leden van de Jemenitische Alliantie voor Hervorming (al-Islah), de kleinere coalitiepartner van het regerende Algemene Volkscongres.

Het begrotingsdebat in het Huis van Afgevaardigden werd bijgewoond door slechts negen van de 62 leden van Islah, onder wie de leider en voorzitter van het Huis. sjeik Abdullah bin Hussein al-Ahmar, die voor de begroting stemde. De Islah-leden boycotten de zitting uit protest tegen het feit dat de regering hun niet voldoende gelegenheid had gegeven om de begroting te bespreken alvorens die aan het Huis voor te leggen. Volgens de Middle East *Economic* Digest van 6 januari, die parlementaire bronnen aanhaalde, was de toorn van Islah echter gewekt door voorstellen om de afzonderlijke subsidies voor godsdienstscholen - voorheen onder toezicht van al-Islah - af te schatten en op te nemen in de algemene onderwijsbegroting

(Vorberpag 727/1 e v-1996)

Het hoofd van de Speciale VN-Commissie, Rolf Ekeus (1.)en de Iraakse onderminister van buitenlandse zaken Riyad al-Qaysi (r.)geven op 23 februari 1997 een persconferentie in Bagdad.
Foto EPA

JORDANIË

OVEREENKOMST MET CLUB VAN PARIJS

De *Middle* East *Economic Digest* berichtte op 11 oktober 1996 dat Jordanië een herschikkingsovereenkomst met de Club van Parijs van westerse crediteuren had gesloten betreffende schulden ter waarde van $ 308 mln, die in de periode juli '96-mei '97 hadden moeten worden afgelost.

KONING VERLEENT GRATIE AAN SHBEILAT

Op 8 november verleende koning Hoessein van Jordanië koninklijke gratie aan Leith Shbeilat, die tot zijn felste critici behoorde.

Shbeilat. een voormalig lid van het Huis van Afgevaardigden en leider van de Unie van Ingenieurs. was in maart tot drie jaar gevangenisstraf veruordeeld wegens het belasteren van de Jordaanse koninklijke familie (zie pag. 727/3-'96).

Nadat koning Hoessein had bekendgemaakt dat hij Shbeilat gratie had verleend, reed hij naar de Swaqa-gevangenis - circa 100 km ten zuiden van de hoofdstad Amman - en bracht Shbeilat persoonlijk naar het huis van zijn moeder in Amman. Volgens de Middle East International van 22 november hadden de twee tijdens de reis met elkaar gesproken en had Shbeilat de koning gevraagd om alle politieke gevangenen gratie te verlenen. Op 12 november gelastte de koning de vrijlating van alle gevangenen die hadden meegedaan aan het zogenaamde 'broodoproer', dat in augustus in het zuiden van Jordanië was uitgebroken (ziepag 727/3 e.v.-'96).

PROTESTEN TEGEN ISRAËLISCHE HANDELSTENTOONSTELLING

Op 8 januari 1997 werd er in Amman een protestdemonstratie gehouden tegen de Israëlische handelstentoonstelling die op ongeveer 20 km van de hoofdstad werd gehouden en waarop ongeveer 70 Israëlische bedrijven waren vertegenwoordigd. De tentoonstel-

De vroegere premier van Jordanie, Ahmad Obeidat, houdt op 8 januari 1997 tijdens de protestdemonstratie tegen de Israëlische handelstentoonstelling in Amman een toespraak. Foto *EPA*

ling was door een bedrijf uit Jordanie georganiseerd.

Aan de demonstratie namen meer dan 2300 mensen deel, onder wie vertegenwoordigers van 20 van de 23 officieel in Jordanië erkende politieke partijen, parlementsleden, studenten alsmede leden uit de vakbeweging en het bedrijfsleven.

(Vor.ber.pag. 727/3 e.v.-1996)

geweest voor veiligheid en defensie. Sultan Qaboos bin Said plaatste op 5 november de minister van binnenlandse zaken over naar defensie en benoemde een nieuwe minister van binnenlandse zaken. De nieuwe ministers waren:

Defensie - Sayyid Badr bin Saud bin Hareb al-Busaidi+; binnenlandse zaken - Ali bin Hamud bin Ali al-Busaidi*.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

KOEWEIT

KABINETSWIJZIGING

Anwar Abdullah al-Nuri werd op 30 oktober 1996 benoemd tot minister van volksgezondheid. Hij volgde minister van voorlichting sjeik Sa'ud Nasir Sa'ud al-Sabah op. die de portefeuille van volksgezondheid tijdelijk had bekleed sinds er medio oktober een nieuw kabinet was benoemd (zie pag. 858/1-'96).

(Vor.ber.pag. 857/3 e.v.-1996)

OMAN

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 2 november 1996 overleed vice-premier Sayyid Fahr bin Taimour al-Said, die sinds 1979 verantwoordelijk was

PLAN VOOR OPRICHTING STAATSRAAD BEKENDGEMAAKT

In een toespraak ter gelegenheid van Omans nationale feestdag op 18 november maakte sultan Qaboos zijn voornemen bekend om ren nieuwe Staatsraad (Majlis al-dawlah) op te richten die 'op een positieve wijze zou bijdragen aan een constructieve samenwerking tussen regering en burgers De raad zou onder meer bestaan uit een selecte groep van de zonen van ons geliefde vaderland die wij zullen benoemen uit diegenen die over de ervaring en capaciteiten beschikken om het proces van shoura (raadpleging)te verrijken en zijn nobele doelen te laten bereiken

In 1991 had sultan Qaboos per decreet een Adviesraad (Majlis ash-shoura) ingesteld die bevoegd was om wetten op te stellen voor economische en sociale aangelegenheden (zie pag. 116/2-'91).

(Vor.ber.pag. 862/1-1996)

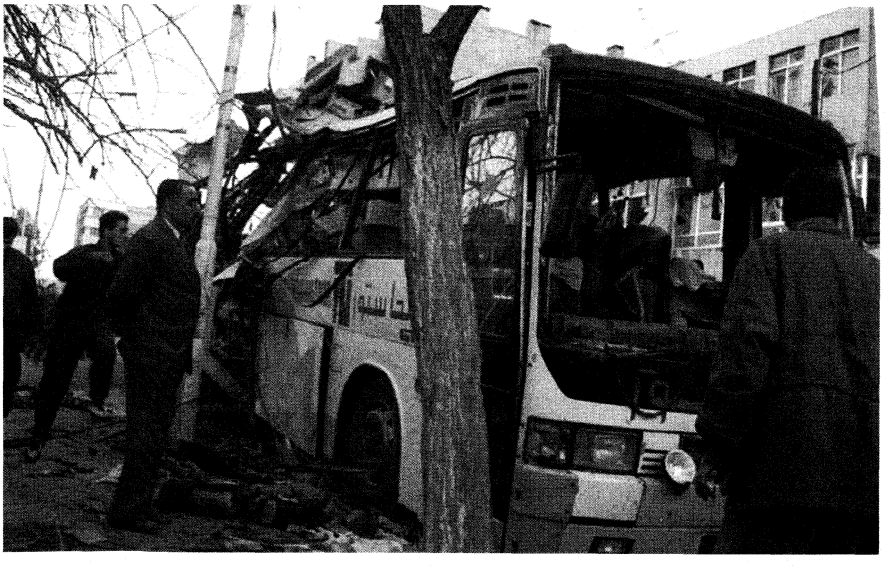
SYRIË

BROER PRESIDENT ASSAD VERBANNEN

Het Koeweitse nieuwsblad *al-Rai al-*Am van 27 december 1996 berichtte dat president Hafez Assad zijn jongere broer Jamil Assad naar Frankrijk had verbannen wegens vermeende frauduleuze zakelijke praktijken.

BOMAANSLAG IN DAMASCUS

Een regeringswoordvoerder stelde het

Het wrak van de opgeblazen bus wordt op 1 januari 1997 in Damascus geïnspecteerd Foto *EPA*

officiele Syrische persbureau *SANA* er op 2 januari 1997 van op de hoogte dat een bomaanslag in het centrum van de Syrische hoofdstad Damascus op 31 december 1996 het werk was geweest van de Mossad, de belangrijkste Israelische inlichtingendienst Israël ontkende de beschuldiging

De bom, die in een bus was verstopt, had elf personen gedood en 42 anderen gewond Op 9 januari eiste de in Syrie gevestigde groepering de Islamitische Beweging voor Verandering (Islamic Movement for Change IMC) de verantwoordelijkheid ,ooi de aanslag op De groep verklaarde dat de aanslag was uitgevoerd om de 'terechtstelling' van een van haar leden te wreken Het ging om sjeik Jaafar Bin Alhaj Qassem Marzouk al-Shwaikhat, die volgens de groep had deelgenomen aan de aanslag op een Amerikaanse militaire basis in de Saoedische stad Al-Khobar in juni 1996 (zie pag 648/1 e v-'96) De *Guardian* van 10 januari, die Syrische berichten citeerde, verklaarde dat Shwaikhat in 1996 in de gevangenis zelfmoord had gepleegd. Syrische functionarissen echter verwierpen de aan een persbureau op Cyprus gefaxte verklaring van de IMC als het werk van de Israëlische inlichtingendiensten.

De Britse minister van defensie. Michael Portillo (l.) en de staatsminister. van buitenlandse zaken van de Verenigde Arabische Emiraten, sjeik Hamdan bin Zaid al-Nahayan (r.)ondertekenen op 28 november 1996 in Aboe Dhabi het defensieakkoord in het bijzijn van de Britse ambassadeur Anthony Harris (m.). *Foto EPA*

De bomaanslag in Damascus volgde op eerdere berichten in 1996 over verschillende explosies in Syrië (zie pag. 580/2 e.v.-'96), alsmede op een reeks van aanvallen op Syrische doelen in Libanon in december. Syrië had Israël verantwoordelijk gesteld voor deze aanslagen, waaronder twee beschietingen van bussen met Syrische arbeiders. Israël zou hierbij gebruik maken van Maronitische agenten.

Illegale Indische gastarbeiders wachten op 30 september 1996 in de haven van Hamriah in Dubai in lange rijen op hun vertrek uit de Verenigde Arabische Emiraten. Foto EPA

ZIEKTE PRESIDENT ASSAD

SANA berichtte op 7 januari dat president Hafez Assad een succesvolle prostaatoperatie had ondergaan en 'binnen een paar dagen' zijn officiële taken zou hervatten.

In februari berichtten verscheidene kranten dat de gezondheid van president Hafez Assad bijzonder slecht was na zijn prostaatoperatie.

De Londense *Sunday* Times van 9 februari beweerde dat Assad in januari twee weken in coma had gelegen en dat zijn Russische artsen hun uiterste best hadden gedaan om hem weer bij bewustzijn te laten komen. Terwijl Syrische functionarissen het bericht als 'vooringenomen' en 'verzonnen' omschreven, noemde het Jordaanse dagblad *Shihan* op 14 februari de gezondheidstoestandvan Assad 'ernstig.'

Het speculeren werd versterkt door de bezorgdheid over het feit dat president Assad sinds de dood van zijn oudste zoon Basel in januari 1994 (zie pag. 285/2-'94) geen duidelijke opvolger had.

(Vor.ber.pag. 862/1 e.v.-1996)

MIDDEN-OOSTEN

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

OPTREDEN TEGEN ILLEGALE GASTARBEIDERS

Een zes u-eken durende amnestie voor gastarbeiders die illegaal in de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) verbleven. liep op Y1 oktober 1996 af; na het verstrijken van deze uiterste datum stonden illegale gastarbeiders gevangenisstraf en hoge boetes te wachten.

De regering gaf geen enkele verklaring voor het optreden tegen illegale arbeiders. maar volgens waarnemers zou het bedoeld zijn om de beroepsbevolking te stroomlijnen en de nationale veiligheid te bevorderen Er waren geen precieze cijfers over het totaal aantal gastarbeiders dat door de maatregel werd getroffen, maar de *Financial Times* meldde op 28 september dat 'honderdduizenden illegale gastarbeiders 'via een enorme luchtbrug het land verlieten'

DEFENSIEAKKOORD MET GROOT-BRITTANNIË

De Verenigde Arabische Emiraten en Groot-Brittannië ondertekenden op 28 november een defensieakkoord voor wederzijdse bijstand.

Het langverwachte akkoord werd in Aboe Dhabi getekend door de Britse minister van defensie Michael Portillo en de staatsminister van buitenlandse zaken van de VAE. sjeik Hamdan bin Zaid al-Nahayan. Volgens de Guardian van 28 november voorzag het akkoord in gezamenlijke militaire planning, zodat een Britse snelle-reactiemacht de VAE te hulp zou kunnen komen. Het akkoord ging echter niet zo ver 'een automatische garantie' te bieden: ieder besluit om troepen te sturen zou afhankelijk zijn van de specifieke omstandigheden.

Het akkoord maakte de weg vrij voor de mogelijke export van Britse wapens naar de VAE, die er consequent de nadruk op hadden gelegd dat ze alleen wapens zouden kopen van landen die bereid waren de VAE in het geval van een aanval hulp te bieden. De Verenigde Staten (VS) en Frankrijk hadden al eerder een defensieakkoord inet de VAE gesloten (pag. 214/3-'95), waarna beide landen aanzienlijke wapenorders hadden binnengehaald

(Vorber pag 648/3 e v - 1996)

AZIË

APEC

TOPCONFERENTIE IN SUBIC

Op 25 november 1996 kwamen de staatshoofden regeringsleiders en ministers van economische zaken van de achttien lidstaten van het Economische Samenwerkingsiorum voor Azië en de Pacific (RPEC) in Subic op de Filippijnen bijeen voor hun vierde jaarlijkse topconferentie De derde top had plaatsgevonden in november 1995 in het Japanse Osaka (zie pag 219/3 e v - '96)

APEC-lidstaten

De volgende achttien landen waren lid van de APEC:

Australië. Broenei, Canada. Chili, China, Hongkong. Indonesië, Japan, Maleisië. Mexico, Nieuw-Zeeland, Papoea-Nieuw-Guinea, Filippijnen, Singapore, Zuid-Korea, Taiwan, Thailand en de Verenigde Staten.

Slotverklaring

In hun *slotcommuniqué* eisten de APEC-leiders dat op de Ministeriële Conferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) een overeenkomst inzake informatietechnologie (IT-akkoord) zou worden gesloten, zodat 'in het jaar 2000 een aanzienlijk aantal tarieven zou zijn afgeschaft'. Wel 'erkenden' de deelnemers aan de APEC-top de noodzaak van flexibiliteit tijdens de onderhandelingen in Genève'

De Amerikaanse president B111 Clinton had er vóór de top bij andere APEC-lidstaten op aangedrongen het vrijhandelsvoorstel voor IT-producten te steunen Na de top wezen enkele deelnemers echter op de dubbelzinnigheid van de IT-verklaring Premier Goh Chok Tong van Singapore zei dat de verklaring door (APEC-)lidstaten zou kunnen worden uitgelegd zoals ze dat wilden' en volgens premier Mahathir Mohamed van Maleisië was de gestelde termijn (het jaar 2000) niet bindend. Volgens de *Financial* Times var, 26 november verkeerden zelfs Amerikaanse functionarissen in onzekerheid over de betekenis van de verklaring. Sommigen beweerden dat tarieven op alle IT-producten zouden worden afgeschaft, anderen meenden dat de verklaring de aanzet was tot een WTO-akkoord. waar sommige producten buiten zouden vallen en waarbij uiteenlopende tijdschema's voor liberalisering zouden worden gehanteerd.

Ten aanzien van andere kwesties werden door de APEC-leiders concrete besluiten genomen. Op 5 december berichtte de *Far* Eastern *Economic* Review dat de APEC-lidstaten hadden besloten dat de douanetarieven eind 1996 en de in- en uitklaringsprocedures eind 1998 zouden moeten zijn geharmoniseerd.

(Vor.ber.pag. 219/3 e.v. - 1996)

Tijdens de APEC-top in Subic op 25 november 1996 voeren (v.r.n l) de Amerikaanse president Bill Clinton de Thaise premier Banharn Silpa-Archa de Taiwanese APEC-afgevaardigde Koo Cheng-Fu en de premier van Singapore Goh Chok Tong een wave uit *Foto EPA*

CHINA

ZESDE CCP-PLENUM. VERSTERKING POSITIE JIANG ZEMIN

Op 7-19 oktober 1996 werd in Beijing de zesde plenaire zitting van het 14de centraal comité van de Chinese Communistische Partij (CCP) gehouden, zoals gebruikelijk achter gesloten deuren

Het plenum, dat werd bijgewoond door 181 volwaardige en 124 roulerende leden van het Centraal Comité, werd door waarnemers beschouwd als een goede gelegenheid voor president Jiang Zemin om zijn politiek gezag te versterken in de aanloop naar het belangrijke 15de nationale congres van de CCP in 1997. Verwacht werd dat dan nieuwe leiders zouden worden gekozen en een nieuw beleid zou worden geformuleerd om China de volgende eeuw binnen te leiden.

In een vertoon van kennelijke eenheid werd in het slotcommuniqué benadrukt dat de partij streefde naar economische ontwikkeling, maar niet ten koste van orthodoxe communistische waarden. In het communiqué heette het dat een 'socialistische spirituele beschaving' een strategisch doel bleef ter bestrijding van 'westerse ideeën. bourgeois ideologie, feodale praktijken en corruptie'. Dienovereenkomstig werden de Chinese media opgeroepen steun te verlenen aan een nieuwe ethische campagne ter bevordering van een betere openbare orde, ter koestering van trouwe, morele en gedisciplineerde burgers en ter verkrijging van eerlijke ambtenaren die minder waren gericht op materiële vooruitgang. Waarnemers verwachtten dat dit in de praktijk neerkwam op strengere mediacensuur.

Het communiqué werd echter beschouwd als een duidelijke overwinning voor de aanhangers van Jiang, die zich verontrust hadden getoond dat de sociale en politieke gevolgen van de economische hervormingen de greep van de partij op de ideologie. haar leden en de bevolking in het algemeen hadden verzwakt.

Campagne tegen bevoorrechte elite

In het kader van de door Jiang geïnspireerde nationale anticorruptiecampagne diende het openbaar ministerie in Beijing op 17 oktober aanklachten in tegen Zhou Beifang, het voormalige hoofd van twee in Hongkong gevestigde filialen van het Shougang-concern, dat tot de grootste firma's van China behoorde.

Zhou. de zoon van een voormalige voorzitter en secretaris van de communistische partij in Shougang, behoorde samen met twee voormalige functionarissen van het gemeentebestuur van Beijing tot een groep van dertig mensen, die betrokken waren bij 23 gevallen van het aannemen van smeergeld en het geheimhouden van illegale bezittingen.

Het waren de eerste aanklachten tegen de zogeheten 'prinsjes' of kinderen van de regerende partijelite.

Op 14 november werd Zhou Beifang ter dood veroordeeld wegens het aannemen van $ 1,2 mln aan steekpenningen en het aanbieden van ongeveer $ 156 000 aan functionarissen om zijn vrouw en dochter naar Hongkong te laten verhuizen Zhous vader was een hooggeplaatste partijfunctionaris uit de kring rond 'elder statesman' Deng Xiaoping Het vonnis werd twee jaar opgeschort, omdat Zhou berouw zou hebben getoond

Vier overheidsfunctionarissen die schuldig waren bevonden aan het aannemen van steekpenningen. werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van vijf jaar tot levenslang.

Jiang doet beroep op leger

Op 17 oktober trok Jiang geen westerse kledij aan, maar stak hij zich in een groen Mao-kostuum voor een televisietoespraak waarin hij het Volksbevrijdingsleger (People's Liberation Army, PLA) opriep vast te houden aan de partijlijn.

Zijn toespraak was een van de evenementen die werden gehouden ter herdenking van de 60ste verjaardag van de Lange Mars van 9.650 km in 1934-'36 onder leiding van voorzitter Mao Zedong, die van cruciaal belang was voor het voortbestaan van het PLA en de daarop volgende overwinning op de Nationalistische troepen in 1949. Waarnemers gingen ervan uit dat Jiang Zemins vooruitzichten om de ziekelijke, tweeënnegentigjarige 'opperste leider' Deng Xiaoping op te volgen voor een groot deel afhankelijk waren van de vraag of hij het vertrouwen van het leger wist te winnen.

Ook werd melding gemaakt van het ontslag op 20 oktober van Dengs schoonzoon. generaal-majoor He Ping, het hoofd van de afdeling bewapening van het PLA. Het ontslag maakte, naar men aannam, deel uit van Jiang Zemins strategie om de steun van het leger te verwerven door bondgenoten op belangrijke functies te benoemen. He Ping trad af na te zijn gepasseerd voor de functie van plaatsvervangend chef van de generale staf.

Ontslag burgemeester van Beijing

Ingevolge een aangekondigde portefeuillewisseling trad Li Qiyan op 29 oktober af als burgemeester van Beijing Jia Qinglin, een communistische leider uit de zuidoostelijke provincie Fujian, werd benoemd tot waarnemend burgemeester.

Het Permanente Comité van het Volkscongres van Beijing keurde het besluit dezelfde dag goed Er werd alleen vermeld dat Li ontslag nam om secretaris van het comité van de Communistische Partij bij het ministerie van arbeid te worden Maar diplomatieke bronnen wezen erop dat Jiang Zemin het ontslag van Li had bekokstoofd Li Qiyan was vanaf 1993 burgemeester geweest dankzij zijn nauwe banden met Chen Xitong, die in april 1995 was afgetreden als partijleider van Beijing in verband met een corruptieschandaal Chens beschermeling, loco-burgemeester Wang Baosen, had zelfmoord gepleegd, nadat er een onderzoek tegen hem was ingesteld wegens economische misdrijven (ziepag 638/1-'95)

Lid van de 'Bende van Vier' in vrijheid. Wang Li dood

Op 7 oktober maakten de autoriteiten bekend dat de 64-jarige Yao Wen-yuan, het enige nog in leven zijnde lid van de 'Bende van Vier', in vrijheid was gesteld na twintig jaar in de gevangenis te hebben gezeten wegens contrarevolutionaire misdaden. De 'Bende van Vier' werd geleid door Mao's vrouw Jiang Qing, wier arrestatie in oktober 1976 het einde van de Culturele Revolutie inluidde (ziepag. 497/1 e.v.-'77).

Op 21 oktober stierf op 77-jarige leeftijd Wang Li. Ooit werd hij geëerd als held van de Culturele Revolutie. Daarna had hij van 1967 tot 1982 in de gevangenis gezeten, nadat zijn ultralinkse factie plotseling werd veroordeeld als contrarevolutionair. Volgens vele partijleiders was Wang verantwoordelijk voor een aantal van de ernstigste uitwassen tijdens de Culturele Revolutie. Zijn verzoeken om politiek eerherstel waren niet ingewilligd.

MENSENRECHTEN. WANG DAN VEROORDEELD

Op 30 oktober achtte de Volksrechtbank van Beijing de 27-jarige pro-democratie activist Wang Dan schuldig aan 'samenzwering tegen de staat' en veroordeelde hem tot elf jaar gevangenisstraf.

De Chinese dissident Wang Dan (archieffoto van 14 september 1993) *Foto EPA*

Westerse regeringen en mensenrechtengroepen spraken onomwonden hun veroordeling uit over het vonnis. De Amerikaanse regering verklaarde dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher Wangs zaak tijdens zijn voorgenomen bezoek aan China in november ter sprake zou brengen. evenals die van Wei Jingsheng. die in december 1995 voor hetzelfde delict tot veertien jaar cel was veroordeeld (zie wag. 356/1 e.v.-'96). Maar woordvoerder Nicolas Burns van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde dat het isoleren van China geen positieve uitwerking zou hebben op de mensenrechtensituatie in het land. Het vonnis leidde tot verontruste reacties en protesten bij democratisch gezinde activisten in Hongkong, dat vanaf juli 1997 weer onder Chinees bestuur zou vallen.

Buitenlandse journalisten werden niet toegelaten tot de vier uur durende zitting waarbij Wang, een voormalige studentenleider en deelnemer aan de betogingen op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989, ervan werd beschuldigd dat hij na zijn vrijlating uit de gevangenis in 1993 artikelen had geschreven in Hongkongse en Taiwanese kranten, waarin de regering werd belasterd. Nadat hij in 1995 opnieuw was gearresteerd (zie pag. 639/1-'95), hadden de autoriteiten hem zeventien maanden van de buitenwereld afgeschermd gehouden.

Een rechtbank in Beijing had op 15 november slechts tien minuten nodig om de veroordeling van Wang Dan in hoger beroep te bevestigen. Wang mocht geen getuigenis afleggen. Uit protest tegen de uitspraak hield zijn familie voor de rechtbank een demonstratie van een uur.

Dissident ontsnapt

Eerder, op 15 oktober. bevestigden de autoriteiten dat de 46-jarige dissident Wang Xizhe. een voormalige fabrieksarbeider. over de grens naar Hongkong was gesmokkeld. Zij zeiden degenen te zullen opsporen die hem hadden helpen ontsnappen. Wang reisde door naar de Verenigde Staten, waar hij politiek asiel aanvroeg.

In september had Wang samen met dissident Liu Xiaobo een petitie opgesteld waarin de regering werd opgeroepen zich te houden aan haar belofte om vrijheid van meningsuiting en van vergadering toe te staan evenals het recht om politieke partijen op te richten Ook werd de regering daarin ervan beschuldigd haar belofte om het Tibetaanse volk recht op zelfbeschikking te geven, niet te hebben vervuld Verder eisten zij dat Jiang Zemiri zou worden afgezet vanwege zijn verklaring dat de PLA onder absolute controle van de partij stond, en niet van het volk, zoals in de grondwet stond Liu, een belangrijke figuur in de pro-democratische beweging van 1989, werd op 9 oktober zonder proces veroordeeld tot drie laar werkkamp

Tong Yi. een voormalige studentenactivist uit de beweging van 1989 en medewerker van Wei Jingsheng, werd op 3 oktober uit de gevangenis vrijgelaten, na 2.3 jaar te hebben vastgezeten voor een 'heropvoeding door arbeid'.

Dissident voorwaardelijk vrijgelaten

Op 6 november stelden de autoriteiten de 43-jarige dissident Chen Ziming voor de tweede maal voorwaardelijk in vrijheid om te worden behandeld voor kanker (voor zijn eerste vrijlating, zie pag. 656/2-'94; pag. 639/1/2-'95). Chen zat een gevangenisstraf van dertien jaar uit, omdat hij de aanstichter zou zijn geweest van de in 1989 gehouden prodemocratie demonstraties.

DUITSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OP BEZOEK. OVERIGE BUITENLANDSE BETREKKINGEN

De Duitse vice-kanselier en minister

De Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel (l.) op 22 oktober 1996 in het presidentiële verblijf Zhongnanhai in Beijing in gesprek met de Chinese president Jiang Zemin (r.) *Foto EPA*

van buitenlandse zaken Klaus Kinkel bracht op 21-22 oktober een bezoek aan China.

Aan het eind van zijn bezoek maakte Kinkel bekend dat de Chinees-Duitse betrekkingen hersteld waren (voor eerdere ruzie over Tibet, zie pag 867/1-96) en bevestigde hij dat de twee landen gemeenschappelijke commerciele belangen hadden Met de Chinese leiders had hij over de mensenrechten gesproken, op een open maar niet 'confronterende manier', aldus Kinkel, met inbegrip van de situatie in Tibet en het proces tegen Wang Dan (zie boven) Maar hij weigerde op bijzonderheden in te gaan

Uitnodigingen buitenlandse bezoeken Jiang Zemin

Tijdens de jaarlijkse top van het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC) op de Filippijnen in november (zie onder APEC) ontving president Jiang Zemin na constructieve gesprekken met de Japanse premier Hashimoto en de Zuid-Koreaanse president Kim Young Sam uitnodigingen om beide landen te bezoeken. Na een ontmoeting tussen Jiang en de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow in Beijing werd op 18 november bekendgemaakt dat Jiang in april 1997 een bezoek zou brengen aan Rusland, naar verluidt ter ondertekening van een bilateraal akkoord om de troepenconcentraties aan de grens te verminderen.

Als gevolg van het territoriale conflict tussen China en Japan (zie pag. 6311 e.v.-'97) en het bezoek dat de Japanse premier Ryutaro Hashimoto in augustus had gebracht aan een monument voor Japanse oorlogsgevallenen (zie pag. 59/3-'97) waren de betrekkingen tussen de beide landen onder zware druk komen te staan.

Betrekkingen met de Verenigde Staten

Op 24 november kwamen president Jiang Zemin en de Amerikaanse president Bill Clinton tijdens een ontmoeting aan de vooravond van de APEC-top overeen binnen twee jaar wederzijdse staatsbezoeken af te leggen. Deze bezoeken zouden de eerste van Chinese en Amerikaanse staatshoofden zijn sinds het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989.

Het was nog niet bekend wanneer de bezoeken zouden worden afgelegd, maar ze zouden worden voorafgegaan door een bezoek van de Amerikaanse vice-president Al Gore aan China begin 1997.

Internationale mensenrechtenorganisaties veroordeelden het akkoord, dat een verbetering betekende van de Chinees-Amerikaanse betrekkingen, die de laatste jaren zwaai onder druk waren komen te staan ais gevolg van onenigheid over mensenrechten, handel, proliferatie van kernwapens en de Amerikaanse betrekkingen met Taiwan Naar verluidt werden er ten aanzien van deze kwesties weinig tastbare resultaten behaald tijdens de gesprekken tussen de twee staatshoofden. Wel waren zij het eens over de noodzaak het tempo op te voeren van de onderhandelingen over. China's toetreding rut de Wereldhandelsorganisatie (WTO), waarin tot dan toe weinig schot zat. Volgens de Financial Times van 25 november stelde Clinton als voorwaarde voor een vlotte voortgang van de WTO-onderhandelingen dat China zijn binnenlandse markt zou openstellen, multilaterale handelsregels zou naleven en tegemoet zou komen aan Amerikaanse bezwaren tegen bilaterale handelsaspccten, met name de schending van het auteursrecht (zie pag. 865/3 e.v.-'96).Clinton zei dat de Verenigde Staten (VS) op hun beurt China's verzoek om een overgangsperiode voor sommige economische sectoren in overweging zou nemen, om de economische aanpassing na China's toetreding tot de WTO te vergemakkelijken. Tijdens de ontmoeting deed Jiang geen voorstellen met betrekking tot de WTO.

Op 20 november bevestigde Clinton in de Australische hoofdstad Canberra dat er ongeveer 100.000 Amerikaanse militairen in het gebied van de Stille Oceaan zouden blijven. Hij benadrukte echter dat de VS geen 'containmentpolitiek' nastreefden jegens China, maar juist 'betrokkenheid' (zie pag. 583/3-'96) om de vrede en welvaart in Azië te bevorderen. Hij deed zijn uitlatingen op het moment dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher op 19-21 november een bezoek bracht aan China, zijn tweede in vier jaar (zie pag. 654/3 e.v.-'94).

Tijdens Christophers gesprekken over uiteenlopende kwesties met Chinese regeringsleiders zou minister van buitenlandse zaken Qian Qichen hebben gezegd dat 'de belangrijkste kwestie' in de Chinees-Amerikaanse betrekkingen de 'massale wapenverkoop door de VS aan Taiwan' was. Volgens Qian zou China op dit punt uitsluitend kunnen worden 'gerustgesteld' als de VS zouden beloven de verkoop van wapens aan Taiwan geleidelijk af te bouwen. In reactie op Christophers bezorgdheid over de mensenrechten, met name over de onlangs uitgesproken zware straffen voor dissidenten, herhaalden de Chinese gesprekspartners dat China het gebruik van dergelijke kwesties als excuus voor bemoeienis met binnenlandse aangelegenheden afkeurde Woordvoerder Cui Tiankai van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken voegde hieraan toe dat de overdracht van Hongkong aan China in 1997 het 'echte begin' zou zijn van respect voor de mensenrechten in het gebied

Christopher ging uitvoerig in op de non-proliferatie van conventionele en kernwapens en stond met name lang stil bij de 'grote bezorgdheid' van de VS over de verkoop van wapentechnologie door China aan Iran, waaronder naar verluidt technologie voor het splijten van uranium. Beide partijen kwamen overeen de implementatie van een in 1984 gesloten samenwerkingsakkoord over het gebruik van kernenergie voor vreedzame doeleinden (zie pag. 289/1 e.v.-'84; pag. 221/3-'86) te versnellen. Dit akkoord bood tevens uitzicht op de grootschalige levering van nucleaire technologie door de VS aan China.

Op 10 november maakte de Chinese regering bekend dat zij de import van Amerikaans fruit, dranken en andere goederen zou verbieden als vergelding voor een boete die de VS in september aan China had opgelegd wegens vermeende schendingen van handelsafspraken (zie pag.86613-'96).

VS-Rapport over schending van mensenrechten

Op 28 januari 1997, twee dagen voor de publicatie van een rapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, waarin kritiek werd uitgeoefend op vermeende schendingen van de mensenrechten door China, veroordeelde de Chinese regering bij voorbaat de Amerikaanse inmenging in China's interne aangelegenheden.

Het jaarlijkse rapport over de mensenrechten besprak de mensenrechtensituatie in 193 landen en werd uitgebracht op 30 januari. In het rapport werd geconcludeerd dat alle critici van de CCP in China monddood waren gemaakt en dat de 'regering in 1996 opnieuw op grote schaal de mensenrechten had geschonden in strijd met internationaal geaccepteerde normen'. In het rapport werd tevens het bezoek aan China van de nieuwe minister van buitenlandse zaken, Madeleine Albright, in april aangekondigd.

Bezoek van premier Li Peng aan Rusland

Op 26-28 december 1996 bracht premier Li Peng een bezoek aan Rusland voor besprekingen met president Boris Jeltsin en meerdere andere hoge Russische functionarissen. Jeltsins ontmoeting met Li Peng op 27 december was zijn eerste ontmoeting met een hoge buitenlandse functionaris sinds zijn hartoperatie begin november (zie pag. 178/1 e.v.-'97).

Tijdens Li's bezoek werd afgesproken dat de Chinese president Jiang Zemin in april 1997 een officieel bezoek aan Rusland zou brengen. Tijdens een bezoek aan Beijing in april 1996 had Jeltsin besprekingen gevoerd met Jiang (zie pag. 581/2/3-'96).

Na de ontmoeting tussen Jeltsin en Li Peng zei een woordvoerder van het Kremlin dat de beide presidenten samen met de leiders van de voormalige Sovjet-republieken Tadzjikistan, Kazachstan en Kirgizstan in april een akkoord zouden sluiten over vermindering van de troepen aan hun grenzen. De woordvoerder zei tevens dat Jeltsin en Jiang het er over eens waren dat de toekomstige politieke wereldkaart 'een veelpolige wereld' zou moeten zijn. 'die niet slechts bestaat uit leiders en volgelingen'. Waarnemers meenden dat een dergelijke opmerking wees op Ruslands wens nauwe betrekkingen met China aan te knopen en een reactie was op plannen om de NAVO in oostelijke richting uit te breiden door Ruslands voormalige Warschaupact-bondgenoten toe te laten treden tot de alliantie.

De twee landen maakten bekend dat de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin Li Peng twee keer per jaar zou ontmoeten om een soortgelijk samenwerkingsverband tot stand te brengen als de Amerikaans-Russische commissie voor economische en technologische samenwerking (de commissie-Gore/Tsjernomyrdin. zie pag. 758/1 e.v.-'96). Met betrekking tot de onderlinge handel formuleerden de twee partijen de doelstelling in 1997 de jaarlijkse omzet te verhogen tot $ 6,2 mrd. Er werden protocollen ondertekend op grond waarvan Rusland hulp zou verlenen bij de bouw van een gascentrifuge-installatie voor de verrijking van uranium en bij de bouw van een lichtwaterreactor, Er werd tevens een protocol ondertekend over de uitwisseling van militaire technologie, maar hierover werden geen gegevens verstrekt.

De Chinese premier Li Peng en zijn echtgenote zwaaien op 28 december 1996 bij hun vertrek van de luchthaven van Moskou.
Foto *EPA*

Bezoek van minister van buitenlandse zaken aan Frankrijk

Op 10-12 januari 1997 bracht minister van buitenlandse zaken Qian Qichen een bezoek aan Frankrijk voor besprekingen met de Franse president Jacques Chirac, de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette en directeuren van grote ondernemingen. Het bezoek was de eerste etappe van een elfdaagse rondreis door Europa en Afrika. die op 21 januari werd afgesloten met Qians terugkee in China.

Tijdens het bezoek werd afgesproken dat de Franse president in mei 1997 een staatsbezoek zou brengen aan China. Na zijn ontmoeting met Chirac in het Elysée op 11 januari zei Qian dat hij 'verguld was met de Frans-Chinese betrekkingen' en meende dat Chiraes bezoek 'een overweldigend succes' zou zijn. Het bezoek werd gezien als het einde van de spanning tussen de twee landen die in 1992 was ontstaan toen Frankrijk Mirage-gevechtsvliegtuigen en raketten aan Taiwan had verkocht (zie pag. 869/2-'92).

GEZONDHEIDSTOESTAND DENG XIAOPING

In januari 1997 ontkenden de Chinese autoriteiten hardnekkige geruchten dat de 92-jarige 'elder statesman' Deng Xiaoping stervende was. Op 7 januari verklaarde een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken dat geen grote veranderingen in Dengs PPzondheid waren opgetreden

Volgens de *Independent* van 2 januari hadden twee kranten in Hongkong bericht dat Deng ernstig ziek was en op de intensive care-afdeling lag Deng was in februari 1994 voor het laatst in het openbaar gezien en leed naar verluidt aan de ziekte van Parkinson De *South China Morning* Post beweerde dat Deng sinds begin 1996 ongeveer een keer per week 'het bewustzijn verloor en de *Sing Tao* n ist te melden dat Deng was opgenomen in een militair hospitaal in Beijing

De geruchten werden versterkt door een tien uur durende televisieserie over Dengs leven en wapenfeiten. die op 1-12 januari in China werd uitgezonden. Waarnemers zagen in de documentaire een vroegtijdige necrologie en een poging 1997 uit te roepen tot een historisch jaar voor China in verband met de overdracht van Hongkong aan China en het 15de congres van de regerende Chinese Communistische Partij (CCP) in dat jaar. De documentaire werd uitgezonden door de staatstelevisie. Volgens officiële cijfers bedroeg het aantal kijkers ongeveer 220 mln (28 procent van de 800 mln Chinezen die via de televisie konden worden bereikt). Waarnemers waren tevens van oordeel dat de twaalfdelige serie de positie van president Jiang Zemin als Dengs opvolger bevestigde. Jiang speelde een belangrijke rol in de documentaire.

r

Daarnaast werd aandacht besteed aan Dengs jeugd in de provincie Sichuan. zijn studententijd in Frankrijk in de jaren twintig en zijn prestaties als de architect van China's economische hervormingsprogramma na de dood van Mao Zedong. Verscheidene belang ijke maar mogelijk pijnlijke aspecten werden buiten beschouwing gelaten: Dengs tweede vrouw. zijn deelname aan de contrarevolutionaire beweging van 1957, de desastreuze Grote Sprong Voorwaarts en de onderdrukking van de pro-democratie demonstraties op het Plein van de Hemelse Vrede in juni 1989 werden niet genoemd

NIEUW ANTI-CORRUPTIEBUREAU

Op 14 januari werd een nieuw anti-corruptiebureau opgericht. De Sectie Bijzonder Onderzoek (Special Case Investigation Section, SCIS) viel onder de afdeling recht en tucht van het ministerie van overheidsbestuur en was volgens een woordvoerder van dit ministerie ingesteld om gericht onderzoek te doen naar ernstige gevallen van plichtsverzaking door overheidsfunctionarissen, 'schendingen van burger-

rechten, machtsmisbruik en andere zware misdrijven'

CHINABYTE OP INTERNET

Up 15 januari ging een internetservice van News Corporation, eigendom van mediamagnaat Rupert Murdoch, van start. De nieuwe onderneming China-Byte genaamd, was opgericht in samenwerking met de krant van de CCP. het Volksdagblad De oprichting volgde na een overeenkomst op het gebied van infoi matietechnologie tussen de krant en Murdoch in 1995 waarmee een bedrag van $5 4n h was gemoeid

Er was ongeveer $ 2,5 mln in de onderneming geïnvesteerd, nadat de blokkade van het World Wide Web voor Chinese internetgebruikers was opgeheven (zie ook pag. 355/3-'96 en pag. 869/3-'96). News Corporation zou naar verwachting haar investering terugverdienen met inkomsten uit advertenties, maar waarnemers waren van mening dat de mediagroep tevens een poging deed het bereik van haar satelliettelevisie *Star* te vergroten via China's snel groeiende kabelnetwerk. Volgens de *Financial Times* van 16 januari had Murdoch sinds begin jaren tachtig geprobeerd voet aan de grond te krijgen in China, maar waren zijn pogingen telkens op niets uitgelopen. omdat China zijn bedoelingen wantrouwde.

TIBET. EUROPEES BEZOEK DALAI LAMA

Woordvoerder Shen Guofang van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken diende op 24 oktober 1996 een krachtig protest in tegen de ontmoetingen, een dag eerder. tussen leden van de Europese Commissie, leiders uit het Europees Parlement en de geestelijke leider van Tibet. de Dalai Lama. Zulke ontmoetingen, zei hij, vormden een ernstige schending van China's soevereiniteit.

In een toespraak tot het Europees Parlement op 23 oktober herhaalde de Dalai Lama zijn wens om inet China te onderhandelen en verklaarde hij dat hij niet per se afwijzend zou staan tegenover een politiek compromis, waarbij Tibet daadwerkelijk zelfbestuur zou krijgen in plaats van volledige onafhankelijkheid. Hij verzocht de Europarlementariërs te helpen China aan de onderhandelingstafel te krijgen, maar verwierp het idee om daarbij gebruik te maken van economische sancties. Hij waarschuwde tevens dat 'het reële gevaar van een gewelddadig conflict in Tibet zou toenemen', indien er geen vooruitgang zou komen.

De staatskrant *Tibet Daily* van 14 oktober riep op tot een atheïstische kruistocht in Tibet om de 'rampzalige leer van de Dalai Lama te bestrijden

Bomaanslag in Lhasa

Op 25 december kwam in de Tibetaanse hoofdstad Lhasa bij de ingang van een regeringsgebouw een zware hom tot ontploffing

Be bom was geplaatst bij de ingang, an het kantoor van het districtsbestuur in het centrum van Lhasa Volgens het in Londen gevestigde Informatienetwerk Tibet (TIN) werden vijf personen bij de aanslag gewond

Hoewel geen enkele groepering de verantwoordelijkheid voor de bomaanslag opeiste, noemde staatszender Radio Tibet de aanslag op 27 december 'een weerzinwekkende daad van terrorisme' die was 'gepleegd door de kliek rond de Dalai Lama'. Een woordvoerder van de Dalai Lama veroordeelde echter op 30 december de bomaanslag en voorspelde dat de Chinese autoriteiten het incident zouden gebruiken om de 'politieke onderdrukking in Tibet te verhevigen'.

SNEEUWSTORMEN IN XINJIANG

In januari 1997 werd de provincie Xinjiang getroffen door de zwaarste sneeuwstormen sinds dertig jaar. Volgens officiële berichten waren ten minste 34 personen om het leven gekomen, waren ten minste 100.000 personen van de buitenwereld afgesneden en waren bijna 1 mln schapen gedood.

(Vor.ber.pag. 864/1 e.v.-1996)

INDONESIË

RAPPORT NATIONALE COMMISSIE VOOR MENSENRECHTEN OVER ERNSTIGE ONGEREGELDHEDEN IN JULI. VRIJLATING GEVANGENEN. BEGIN PROCES-PAKPAHAN

De in juni 1993 door de regering ingestelde Nationale Commissie voor de Mensenrechten (zie pag.657/3 e.v.-'93) maakte op 12 oktober 1996 haar rapport over de ernstige ongeregeldheden in het centrum van Jakarta in juli openbaar. De rellen waren begonnen, nadat het leger het hoofdkantoor van de oppositionele Democratische Partij van Indonesië (PDI) was binnengevallen (zie pag. 794/2 e.v.-'96).

Het rapport sprak de regering (die 'communisten verantwoordelijk stelde voor de onlusten) net niet tegen, maar concludeerde wel dat de rellen 'het gevolg waren van een openlijk conflict dat binnen d PDI was gecreëerd w arin de regering zich op buitensporige wijze had gemengd en bovendien op een bevooroordeelde manier die niet in verhouding stond tot haar verantwoordelijkheid voor liet openbare bestuur en de nationale veiligheid

Volgens het rapport hadden de onlusten aan vijf mensen het leven gekost en waren 149 anderen gewond Ook werden er nog 23 mensen vermist Het rapport riep de regering op naar hen te blijven zoeken (zie ookpag. 799/1-'96)

Vrijlating Megawati-aanhangers

Op 27 november gelastte de rechtbank van Centraal-Jakarta de vrijlating van alle 124 aanhangers van Megawati Soekarnoputri. de afgezette PDI-leidster. Zij waren gearresteerd naar aanleiding van steunbetuigingen aan Megawati. die in juli in Jakarta waren uitgelopen op ongeregeldheden.

In tien afzonderlijke uitspraken sprak het gerecht negen personen vrij van het uitlokken van de ongeregeldheden en veroordeelde de overige 115 tot voorwaardelijke gevangenisstraff en die overeenkwamen met de duur van hun voorarrest. Hierdoor werden zij direct op vrije voeten gesteld.

Begin proces 'subversieve elementen'

Op 12 december begon het proces tegen de vooraanstaande leider van een onafhankelijke vakbond en negen politieke activisten, die allen terecht stonden wegens subversie.

Muchtar Pakpahan, leider van de niet-erkende Indonesische Vakbond voor Arbeiderswelzijn (SBSI). werd voor de rechtbank van Zuid-Jakarta beschuldigd van subversie en het aanzetten tot haat jegens de regering in woord en geschrift in de periode augustus 1995-juli 1996. Pakpahan was in augustus opgepakt na de rellen die Jakarta in juli in hun greep hadden gehouden (zie pag. 796/2-'96).

De voorzitter van de kleine linkse Democratische Volkspartij (Persatuan Rakyat Demokratik, PRD), Budiman Sud-

jatmiko, en acht andere PRD-activisten werden er voor de rcchthank van Cent.raal-Jakarta van beschuldigd de staatsideologie (pancasila)te ondermijnrn en voorstander te zijn van een hoger minimumloon en van een referendum over de kwestie Oost-Timor De regering had de PRD ervan beschuldigd dat zij de onlusten in Jakarta had georganiseerd. Alle negen activisten waren in augustus gearresteerd (zie pag.796/3 e.v.-'96).

PRESIDENT SOEHARTO BEZOEKT OOST-TIMOR. CONFERENTIE VERSTOORD

President Soeharto bracht op 15 oktober een zeldzaam bezoek aan Oost-Timor. zijn eerste sinds 1988. Zijn bezoek kwam vier dagen nadat aan twee voorvechters van het recht op zelfbeschikking voor Oost-Timor, monseigneur Carlos Felipe Ximenes Belo. de bisschop van Dili, en José Ramos Horta, vertegenwoordiger en woordvoerder van het Oost-Timorese verzet. de Nobelprijs voor de Vrede 1996 was toegekend (zie pag.141/1 e.v.-'97). Tijdens zijn bezoek had Soeharto een kort onderhoud met bisschop Belo, maar hij sprak met hem nadrukkelijk niet over de Nobelprijs.

Tijdens zijn bezoek onthulde Soeharto in Dili (de hoofdstad van Oost-Timor) een reusachtig bronzen standbeeld van Christus. hetgeen volgens de regering een gebaar was van religieuze verdraagzaamheid. Ramos Horta noemde het standbeeld vanuit Australië 'een grap die getuigde van slechte smaak'.

Verstoring Oost-Timor-conferentie

Op 9 november belegden Aziatische mensenrechtenorganisaties in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur een Conferentie over Oost-Timor voor Azië en de Pacific. Hoewel de Maleisische regering de conferentie officieel verboden had, was het afgevaardigden toegestaan de bijeenkomst bij te wonen. De Conferentie werd echter reeds in een vroeg stadium verstoord. toen leden van de jongerenorganisatie van de regerende Verenigde Maleisische Nationale Organisatie (UMNO) de conferentiezaal betraden, stoelen vernielden en spandoeken verscheurden. Alle afgevaardigden werden vervolgens gearresteerd en 46 van hen werden uitgewezen.

RELLEN OP JAVA EN KALIMANTAN

Op 26-27 december braken in de provincie West-Java hevige rellen uit. De onrust die in de stad Tasikmalaya begon zou zijn uitgelokt door geruchten dat de politie drie mohammedaanse leraren had mishandeld

Duizenden mensen trokken door de stad en koelden hun woede op winkels, bedrijven en huizen van christenen of van mensen van Chinese afkomst. Volgens sommige berichten werden ook kerken in brand gestoken. Er vielen twee doden, onder wie een Chinese vrouw die in de vlammen omkwam toen ze haar winkel tegen een woedende menigte probeerde te beschermen. De onrust sloeg de volgende dag over naar het naburige Ciawi, waar groepen moslims winkels plunderden en in brand staken.

Twee maanden eerder waren er bij vergelijkbare rellen in de stad Situbondo in Oost-Java vijf mensen omgekomen.

Op 30 januari 1997 deden zich soortgelijke gewelddadigheden als in Tasikmalaya voor in de Javaanse stad Rengasdengklok, zeventig km ten oosten van de hoofdstad Jakarta. Duizenden moslims plunderden kerken, banken en winkels en staken ze in brand, nadat het gerucht was verspreid dat een handelaar van Chinese afkomst had geklaagd dat de gebedsoproep vanuit een moskee in de buurt van zijn huis te luid was. De gewelddadigheden maren tekenend voor de algemene onvrede over de inkomensverschillen tussen de moslimmeerderheid en de welvarende Chinese minderheid.

De Indonesische president Soeharto (l.) begroet op 15 oktober 1996 tijdens zijn bezoek aan de Oost-Timorese hoofdstad Dili Nobelprijswinnaar Carlos Felipe Ximenes Belo (r.) *Foto EPA*

Etnische onrust

Begin januari 1997 werd het westen van de provincie Kalimantan. het Indonesische deel van het eiland Borneo, vier dagen lang geteisterd door gewelddadigheden tussen etnische stammen en migranten

Op 31 december 1996 sloeg bij duizenden inheemse Dajaks de vlam in de pan. nadat daags ervoor tijdens een popconcert twee stamgenoten waren neergestoken door een immigrant uit Madura, een eiland ten oosten van Java. Tijdens de ongeregeldheden werden talloze woningen van Madurese immigranten geplunderd en in brand gestoken. Ongeveer 2.700 personen moesten vluchten naar aangrenzende districten. Ten minste twee Dajaks en drie Madurezen kwamen bij de gewelddadigheden om het leven.

De ongeregeldheden vestigden opnieuw de aandacht op Indonesië's transmigratieprogramma. Hierbij waren sinds 1971 ruim 14 mln bewoners van dichtbevolkte eilanden onder dwang geëmigreerd naar meer afgelegen streken

Aanhoudende onrust op West-Kalimantan

In februari was de provincie West-Kalimantan drie weken lang het toneel van ernstige gewelddadigheden tussen de Dajaks, de oorspronkelijke inwoners, en immigranten van het eiland Madura. Het geweld volgde op een

week van ongeregeldheden in het begin van januari.

De gewelddadigheden braken uit op 29 januari, toen veertig gemaskerde mannen naar verluidt Madurese immigranten, een overval pleegden op een bureau van een katholiek scholencomplex in Siantan Tengah, een district op circa tachtig km van de provinciehoofdstad Pontianak. Hierbij zouden twee vrouwen zijn verkracht. Begin maart bestond nog steeds geen duidelijkheid over de omvang van de wraakacties van de Dajaks. maar volgens een aantal berichten zouden hierbij zeker driehonderd immigranten zijn gedood en onthoofd. Ook werd bericht dat Dajak-strijders tijdens hun aanvallen oude rituelen uitvoerden, waarbij zij het hart en de hersenen van hun slachtoffers opaten.

Ook bestond er geen duidelijkheid over het optreden van het leger. maar naar verluidt was de troepenmacht in West-Kalimantan begin februari versterkt met 3.000 manschappen, die wegversperringen moesten opwerpen en voorkomen dat de bevolking de dorpen verliet. Volgens getuigen werden zeventien Dajaks gedood door Indonesische militairen. toen zij weigerden zich te verspreiden bij een van deze wegversperringen. Intussen richtten ook de Dajaks wegversperringen op teneinde Madurese immigranten te beletten een toevlucht te zoeken in militaire bases.

BEGROTING 1997-'98 BEKENDGEMAAKT

Op 7 januari publiceerde de Financial Times de begroting voor 1997-'98 (zie voor de begroting 1996-'97 pag. 300/1 e.v.-'96).

De uitgaven zouden stijgen tot 101.087 mrd roepia ($ 1 = 2363 roepia op 10 januari 1997). Deze verhoging kwam neer op een stijging van 11,6 procent ten opzichte van het begrotingsjaar 1996-'97. Het was de eerste keer dat de uitgaven de grens van 100.000 mrd roepia zouden overschrijden. Ongeveer 19.237 mrd roepia (30,9 procent) van de gewone overheidsbestedingen was gereserveerd voor de afbetaling van de internationale schuld van Indonesië. die meer dan $ 100 mrd bedroeg. In het begrotingsjaar 1996-'97 was hiervoor 22 procent van de uitgaven uitgetrokken. Over de inkomsten werden weinig gegevens verstrekt, maar aangenomen werd dat de geplande uitgaven in ieder geval zouden worden gecompenseerd door belastinginkomsten, aangezien Indonesië wettelijk verplicht was een sluitende begroting op te stellen. In het begrotingsjaar 1996-'97 zou de regering een klein overschot hebben geboekt.

Op basis van cijfers die naast de begroting werden gepubliceerd. verwachtte Indonesië voor het begrotingsjaar 1996-'97 een tekort op de lopende rekeningvan $ 8,8 mrd, dat in het begrotingsjaar 1997-'98 zou oplopen tot $ 9,8 mrd. Als percentage van het bruto binnenlands product (BBP) zou het tekort echter naar verwachting constant blijven en ongeveer 4 procent bedragen.

KANDIDATENLIJST PARLEMENTSVERKIEZINGEN GEPUBLICEERD

Op 20 januari werd de definitieve kandidatenlijst bekendgemaakt voor de algemene verkiezingen die gepland stonden voor mei 1997. De lijst vermeldde 2 293 kandidaten, maar de naam van de afgezette PDI-voorzitster Megawati Soekarnoputri ontbrak.

Op de lijst stonden vier kinderen van president Soeharto. zijn halfbroer. een schoondochter en een neef. Verschillende bekende zakenlieden. mediasterren en echtgenotes van generaals en politici stonden eveneens kandidaat voor de regerende Golkar. die de zes eerdere verkiezingen onder Soeharto met een overweldigende meerderheid had gewonnen.

WET OVER KERNENERGIE GOEDGEKEURD

Op 21 februari gaf het Huis van Afgevaardigden (parlement) zijn goedkeuring aan een omstreden wet, waarbij het staatsondernemingen en particuliere bedrijven werd toegestaan kernenergie op te wekken.

De regering had plannen voor de bouw van minstens twaalf kerncentrales ingediend. De eerste kerncentrale zou worden gebouwd in het jaar 2000 vlakbij een slapende vulkaan op Java, ongeveer 400 km ten oosten van Jakarta.

Een lid van de oppositie Laksmini Priyonggo, verliet tijdens het debat uit protest de veigadering. Priyonggo beweerde dat het Huis van Afgevaardigden had gehandeld in strijd met de regels die bepaalden dat tweederde van de parlementsleden aanwezig moest zijn bij de behandeling van een wetsvoorstel. Ook hielden ongeveer vijftig tegenstanders van kernenergie een betoging voor het parlementsgebouw.

(Vor.ber.pag. 794/1 e.v.-1996)

JAPAN

FORMATIE LDP-MINDERHEIDSREGERING. CORRUPTIESCHANDALEN. NIEUWE OPPOSITIEPARTIJ. BELEIDSTOESPRAAK PREMIER HASHIMOTO

Op 7 november 1996 maakte de leider van de Liberaal-Democratische Partij (LDP) en zittend premier Ryutaro Hashimoto de formatie van een nieuw ka-

De Japanse premier Ryutaro Hashiinoto (m.) poseert op 7 november 1996 met de leden van zijn nieuwe kabinet. waaronder minister van internationale handel en industrie Shinji Sato (3de v.l.) en minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda (r.). Foto *EPA*

binet bekend. Hierdoor kwam een eind aan drie weken van onzekerheid na de algemene verkiezingen van 20 oktober (zie pag.61/3 e.v.-'97). Het 21 leden tellende kabinet bestond uitsluitend uit LDP-leden. Voor het eerst nadat de LDP in juli 1993 na 38 jaar haar absolute meerderheid was kwijtgeraakt. had Japan weer een eenpartijregering (zie pag.728/2 e.v.-'93).

Hoewel de LDP bij tie vei kiezingen in oktober 239 van de 500 zetels had behaald en daarmee de grootste partij was geworden, n-as zij er net niet in geslaagd een absolute meerderheid te behalen in het Huis van Afgevaardigden, het lagerhuis van de Diet. Na de verkiezingen \varen intensieve besprekingen gevoerd over het mogelijk opnieuw formeren van de demissionaire. door de LDP gedomineerde regeringscoalitie. waarvan de Japanse Sociaal-Democratische Partij (SDPJ) en Sakigake eveneens deel hadden uitgemaakt Deze beide kleinere partijen hadden bij de verkiezingen echter veel zetels verloren en hun leider.: waren niet genegen de oude coalitie nieuw lcvcn in te blazer]

Desondanks waren de drie partijen begin november overeengekomen een vrijblijvend samenwerkingsverband aan te gaan op een aantal beleidsterreinen. waarvan dat van bestuurlijke hervormingen de meeste prioriteit kreeg. De LDP stemde in met een eis van de SDPJ en Sakigake om begin 1997 een lijst op te stellen van algemene beleiclsdoelstellingen met betrekking tot bestuurlijke hervormingen en in 1998 wetgeving ter realisatie van deze doelstellingen aan de Diet voor te leggen.

Het was onduidelijk hoe stabiel en duurzaam het akkoord tussen de LDP en haar voormalige coalitiepartners was. maar de alliantie vormde desalniettemin de basis waarop Hashimoto een LDP-minderheidsregering kon formeren. De positie van de regering werd op 3 november versterkt, toen de onlangs opgerichte Democratische Partij van Japan (DPJ),die bij de verkiezingen met 52 zetels op de derde plaats was geëindigd. zich bereid toonde ten aanzien van bepaalde wetgevingsvraagstukken samen te werken met de LDP.

Op 7 november kwam de nieuwe Diet bijeen en werd Hashimoto bij de eerste stemming met 262 stemmen herkozen als premier: Hij presenteerde vervolgens een kabinet dat geheel uit LDP-leden bestond. Naar goed LDP-gebruik waren de portefeuilles intern verdeeld over de machtige partijfacties.

De verdeling van de portefeuilles was als volgt

Premier - Ryutaro Hashiinoto: justitie - Isao Matsuura: buitenlandse zaken - Yukihiko Ikeda*: financiën - Hiroshi Mitsuzuka: onderwijs - Takashi Kosugi; gezondheidszorg en welzijn - Junichiro Koizumi: landbouw. bosbouw en visserij - Takao Fujimoto; internationale handel en industrie - Shinji Sato: transport - Makoto Koga; PTT - Hisao Horinouchi: arbeid - Yutaka Okano: bouwnijverheid - Shizuka Kamei: binnenlandse zaken - Katsuhiko Shirakawa: hoofdsecretaris van het kabinet - Seiroku Kajiyama*; directeur-generaal bureau voor management en coördinatie - Kabun Muto: directeur-generaal bureau ontwikkeling van Hokkaido en Okinawa - Jitsuo Inagaki; directeur-generaal bureau voor defensie - Fumio Kyuma; directeur-generaal bureau voor economische planning - Taro Aso: directrur-generaal bureau wetenschap en technologie - Riichiro Chikaoka: directeur-generaal bureau milieuvraagstukken - Michiko Ishii: directeur-generaal nationaal bureau grondzaken - Kosuke Ito.

* Ongewijzigd

Hoewel de LDP haar interne facties in 1994 officieel had ontbonden. hadden deze facties zich in officieuze vorm weten te handhaven. vaak als ,,studiegroep". De machtigste factie, de conservatieve Obuchi-factie. zou onder leiding staan van voormalig hoofdsecretaris van het kabinet Keizo Obuchi. Hashimoto behoorde tot deze factie. De drie andere machtige facties waren de Miyazawa-factie van oud-premier Kiichi Miyazawa, de Mitsuzuka-factie van minister van financiën Hiroshi Mitsuzuka en de Watanabe-factie van de in 1993 overleden Michio Watanabe (zie pag. 79/1-'96).

Van de twintig kabinetsposten werden er (met uitzondering van het premierschap) negentien verdeeld over deze vier machtigste facties. Zes portefeuilles gingen naar de Obuchi-factie. vijf naar de Miyazawa-factie en vier naar elk van beide andere facties De resterende portefeuille ging naar r-oormalig factieleider Toshio Komoto

Binnen de LDP-top vonden geen grote verschuivingen plaats Koichi Kato bleef secretaris-generaal. na het voorzitterschap de hoogste partijfunctie. ondanks hardnekkige aantijgingen dat hij een illegale politieke donatie had geaccepteerd (zie pag. 651/2 e.v.-'96). Taku Yamasaki. hoofd van de invloedrijke partijraad voor beleidsonderzoek, behield eveneens zijn functie De enige opmerkelijke verandering was de benoeming van Yoshiro Mori. voormalig LUP-secretaris-generaal. tot voorzitter van het partijbestuur Hij volgde Masajuro Shiokawa op. die ei. bij de algemene verkiezingen niet in was geslaagd zijn zetel te behouden.

Op S november gaf premier Hashiinoto zijn eerste persconferentie na de \,erkiezingen en maakte van de gelegenheid gebruik om te benadrukken dat bestuurlijke hervormingen zijn prioriteit hadden. Het doel van dit beleid was de invloed van de bureaucratie, met name die op het invloedrijke ministerie van financiën. vóór de eeuwwisseling terug te dringen. Hij sprak het voornemen uit onmiddellijk een groep deskundigen te benoemen. die direct onder zijn leiding zou staan en een hervormingsagenda moest opstellen. Hij erkende de algemene roep om bestuurlijke hervorming en zei dat een falend beleid 'een veel hogere prijs zou vergen dan het einde van mijn politieke carrière'.

Izui-corruptieschandaal

De kersverse regering werd geconfronteerd met een groot corruptieschandaal. toen het openbaar ministerie op 7 november Junichi Izui arresteerde. De 60-jarige Izui was de eigenaar van Izui Sekiyu Shokai, een oliegroothandel in Osaka. Hij werd gearresteerd op verdenking van belastingontduiking. Hij zou hebben verzuimd 330 mln yen aan belasting te betalen over zijn bemiddelingscourtage voor transacties van Mitsubishi Oil. Mitsui Mining en andere bedrijven ($1 = 111,55 yen op 8 november 1996).

Zijn arrestatie volgde na een klacht van de regionale belastingdienst in Osaka op 30 oktober Volgens de belastingdienst had Izui tussen januari 1992 en december 1994 verzuimd een bedrag van oingerekend $ 3 mln aan inkomstenbelasting te betalen. Zijn belastingschuld hield verband met zijn bemiddeling in een ongebruikelijke juridische strijd tussen Mitsubishi en Mitsui. Volgens Mitsui had Mitsubishi beloofd garant te staan voor een tussen 1993 en 1995 aan Izui verstrekte lening van 2.41 mrd yen, maar had Mitsubishi deze belofte geen gestand gedaan. Izui. die bij transacties tussen de twee bedrijven raak had bemiddeld. had verzuimd de lening af te lossen. Toen Mitsui Mitsubishi echter had gevraagd zijn garantieverplichting na te komen. ontkende Mitsubishi een dergelijke garantie te hebben gegeven. Hierop had Mitsui gerechtelijke stappen ondernomen.

Na Izui's arrestatie deden de autoriteiten een inval in zijn kantoor, het hoofdkantoor van Mitsubishi in Tokio. de woningen van de directeur en de onderdirecteur van het bedrijf en in het kantoor van Mitsui. Het was algemeen bekend dat het in 1977 opgerichte Izui Sekiyu veel connecties had in de politiek, de bureaucratie en de sportwereld. De kwestie kreeg echter een specifiek politiek karakter. toen bleek dat ten minste 10 LDP-parlementariërs, onder wie de nieuwe minister van financiën Hiroshi Mitsuzuka en de minister van gezondheidszorg en welzijn Junichiro Koizumi, politieke donaties zouden hebben ontvangen van Izui. Een woordvoer-

der van de Mitsuzuka-factie erkende dat een aantal acquisitie-organen van de factie geld hadden aangenomen van Izui Tevens gaf een secretaris van Koi- , tmi in het openbaar te kennen dat een acquisitie-orgaan dat onder de minister van gezondheidszorg viel in januari 1994 geld van Izui had aangenomen An- de r opvolgers aatste LDP-le den onde wie secretaris-generaal Kato en wijlen Watanabe werden er eveneens van verdacht donaties te hebben geaccepteerd Izui ontkende ten stelligste dat de donaties waren gedaan in ruil voor politieke diensten voor hemzelf of voor enig ander bedrijven waarvoor hij had bemiddeld De donaties als zodanig waren niet illegaal maar zeker een van de LDP-begunstigden zou zich niet hebben gehouden aan de bekendmakingsprocedure, die was vastgelegd in de herziene Wet Politieke Fondsen van januari 1995 Krachtens deze wet waren politici verplicht de namen bekend te maken van bedrijven of groepen die meer dan omgeiekend $ 450 doneerden

In Izui's administratie werden tevens de namen van een groot aantal functionarissen van het ministerie van internationale handel en industrie (MITI) gevonden Naar aanleiding hiervan kondigde de nieuwe MITI-minister Shinji Sato op 26 november een onderzoek aan naar de gedragingen van meer dan honderd functionarissen die contacten hadden onderhouden met Izui

Op 8 januari 1997 arresteerde de politie Takeshi Otsuki. een voormalig directielid van Mitsubishi. en Masanori Kozuma, voormalig vice-directeur van Mitsui Mining. Beide mannen werden ervan verdacht onder een hoedje te hebben gespeeld met Izui. Zij zouden hem in staat hebbengesteld 2,39 mrd yen ($1= 115,92 yen op 10 januari 1997) van Mitsui Mining te ontvangen door een niet-geautoriseerde garantieverklaring af te geven. Izui. die al in november was gearresteerd. werd vanaf 8 januari ook voor dit misdrijf vastgehouden. In verband met dit schandaal deed het openbaar ministerie op 9 januari een inval in het hoofdkwartier van Mitsubishi Oil in Tokio.

Aftreden en arrestatie onderminister van gezondheidszorg en welzijn

In een ander corruptieschandaal trad op 19 november onderminister van gezondheidszorg en welzijn Nobuharu Okamitsu af. Okamitsu werd ervan beschuldigd te zijn omgekocht door een projectontwikkelaar van een verpleeghuis. Okamitsu zou tussen 1992 en 1994 onder meer contante geldbedragen. een nieuwe auto en het lidmaatschap van een golfclub hebben gekregen.

Op 4 december werd Nobuharu Okamitsu gearresteerd op verdenking van het aannemen van meer dan 60 mln yen aan steekpenningen van Hiroshi Koyama. directeur van de Aya Welzijnsorganisatie in de prefectuur Saitama (S 1 = 114.17 yen op 20 december 1996). Hoewel Okamitsu de beschuldigingen eerder had ontkend, maakte het openbaar ministerie na zijn arrestatie bekend dat hij had bekend geld te hebben aangenomen van Koyama.

Koyama was reeds op 18 november gearresteerd. Verder zijn bij Shogo Chatani een voormalig functionaris op het ministerie van gezondheidszorg en welzijn, die eveneens was gearresteerd.

Masaru Wada, een hoge functionaris bij het ministerie van gezondheidszorg en welzijn, werd eveneens meegesleept in het schandaal. Hij werd op 16 december ontslagen wegens het aannemen van $ 9.100 van Koyama in oktober 1994. Minister van gezondheidszorg en welzijn Junichiro Koizumi verklaarde dat hij niet alleen Wada had ontslagen. maar tevens een salarisverlaging had doorgevoerd en zestien andere ambtenaren van zijn ministerie. die door Koyama waren gefêteerd, officieel had berispt.

Gouverneur treedt af vanwege misbruik overheidsgeld

Op 23 november kondigde Kikuji Sasaki zijn aftreden aan. nadat hij ervan was beschuldigd overheidsgelden te hebben misbruikt. Sasaki was 17 jaar gouverneur geweest van de provincie Akita in het noorden van Japan. De datum van zijn aftreden zou naderhand worden bekendgemaakt. Hij moest aftreden als gevolg van beschuldigingen dat hij sainen met vele andere provinciale overheidsfunctionarissen overheidsgelden had aangewend voor persoonlijk gebruik. Nadat de beschuldigingen in 1993 openbaar waren gemaakt, hadden de meeste van de 69 gemeenteraden in Akita er bij hem op aangedrongen af te treden.

De directe aanleiding voor Sasaki om zijn aftreden aan te kondigen was echter het feit dat de LDP haar steun aan hem introk. Hoewel Sasaki officieel onafhankelijk was, was hij verkozen met steun van zowel de SDPJ als de LDP.

Voorstel oppositie tegen verhoging verbruiksbelasting reiworpen

Op 13 december behaalde de nieuwe LDP-regering van premier Ryutaro Hashimoto een belangrijke overwinning op de oppositie in het lagerhuis van de Diet Met steun van een aantal kleine partijen, waaronder de twee voormalige coalitiepartners van de LDP, u erd een voorstel van de oppositie ter voorkoming van de geplande , erhoging van de verbruiksbelasting met een ruime meerderheid ver worpen

Krachtens een wet van november 1994 (zie pag.72/2/3-'95) zou de impopulaire verbruiksbelasting met ingang van 1 april 1997 stijgen van 3 naar 3 procent. Tegelijkertijd zouden tijdelijke beiastingverlagingsmaatregeien. waarmee een bedrag van ongeveer S 18.1 mrd was gemoeid, worden ingetrokken.

Naar verwacht ng zou de belastingopbrengsten als gevolg hiervan met ongeveer $ 63 mrd stijgen De grootste oppositiepartij Shinshinto had aangekondigd zich tegen de belastingverhoging te zullen verzetten Toezeggingen van de regering dat ouderen en armen een financieel steuntje in de rug zouden krijgen om de pijn te verzachten, konden Shinshinto niet op andere gedachten brengen

De stemming over de belastingverhoging werd gezien als een cruciale krachtproef voor de regering-Hashimoto, aangezien de LDP bij de algemene verkiezingen van oktober er net niet in was geslaagd een absolute meerderheid te behalen (zie boven). De stemming was vooral bepalend voor de verhouding tussen de LDP en haar voormalige coalitiepartners SDPJ en Sakigake. Tijdens de stemming steunden beide partijen de regering door tegen de Shinshinto-motie te stemmen. De Deinocratische Partij van Japan (DPJ) en de Japanse Communistische Partij (JCP) stemden eveneens tegen. De JCP voerde als reden aan principieel tegen verbruiksbelasting te zijn, ongeacht de hoogte ervan. De Shinshinto-motie werd verworpen met 337 tegen 155 stemmen.

Nieuwe politieke partij

Op 16 december kreeg Shinshinto een nieuwe tegenslag te verwerken. toen Tsutomu Hata. vooraanstaand partijlid en oud-premier (zie pag.582/2 e.v.-'94). zijn vertrek aankondigde. Samen met twaalf Shinshinto-lagerhuisleden verliet Hata op 26 december officieel de partij en maakte onmiddellijk de oprichting bekend van een nieuwe partij, de Taivoto-partij (Partij van de Zon).

Bij de bekendmaking van zijn vertrek oefencle Hata kritiek uit op het leiderschap van Shinshinto-voorzitter Ichiro Ozawa. Hoewel de twee mannen vóór de oprichting van Shinshinto in 1994 (zie pag. 727/2-'93) twintig jaar iang nauw hadden samengewerkt, was hun verstandhouding bekoeld toen Hata in decein-

Voormalig minister-president Ssutomo Hata (2de cl.) maakt op 26 december 1996 de oprichting bekend van de Taiyoto-partij *Foto EPA*

ber 1995 in de strijd om het partijvoorzitterschap overtuigend was verslagen door Ozama (zie pag. 369/3 e.v.-'96).

Bij de bekendmaking van de oprichting van zijn nieuwe partij zei Hata noginaals te streven naar hervormingen en verklaarde hij 'de ernstige problemen waarmee Japan wordt geconfronteerd'. te willen aanpakken. Tevens liet hij weten bereid te zijn 'een dialoog aan te gaan met alle politieke krachten die zich daadwerkelijk willen inzetten voor hervormingen'.

Beleidstoespraak premier

Op 20 januari 1997 hield premier Ryutaro Hashimoto tijdens de openingszitting van de Diet een beleidstoespraak. Hij stelde een grondige herziening van het sociaal-economische systeem in het vooruitzicht en deed een beroep op de bereidheid van de Japanse bevolking de nodige offers te brengen. De Guardian van 21 januari berichtte dat Hashimoto onder vuur werd genomen door de oppositie en nauwelijks applaus kon ontlokken aan leden van zijn eigen LDP.

In zijn toespraak beloofde Hashimoto voorrang te geven aan het terugdringen van het begrotingstekort. Hij verwierp hiermee de grotendeels mislukte pogingen van zijn voorgangers om de economie te herstellen door verhoging van de uitgaven. Hij herhaalde zijn voornemen de verbruiksbelasting te verhogen van 3 naar 5 procent (zie boven) om het gevaar van wat hij het faillissement van dc overheid noemde, af te wenden. Hashimoto zei: 'De hervormingen mogen geen vertraging oplopen of uitstel lijden uit angst voor onaangename gevolgen.' Hij deed een dringend beroep op de bevolking om 'onbuigzaam en standvastig het hoofd te bieden aan moeilijke tijden en mogelijke mislukkingen'.

FAILLISSEMENTEN IN FINANCIËLE SECTOR

Op 5 november 1996 vroeg de Hypotheekadministratiecorporatie, het bureau dat door de overheid w-as belast met de sanering van de schulden van de failliete jusen (hypotheekbanken) (zie pag. 367/1 e.v.-'96; pag. 650/1 e.v.-'96), het faillissement aan van Sueno Kosan, een onroerendgoedmaatschappij in Osaka, die de grootste debiteur van de failliete jusen was geweest.

De Corporatie verklaarde dat zij vorderingen met een totaalwaarde van 347 mrd yen op Sueno Kosan had uitstaan (obligaties die de Corporatie had overgenomen van de failliete jusen) en voornemens was het faillissement aan te vragen van Sueno Kosan en van twee gelieerde ondernemingen. De schulden van Sueno Kosan zouden in totaal ongeveer 620 mrd yen bedragen. Het werd waarschijnlijk geacht dat de ondergang van het bedrijf het op één na grootste faillissement sinds 1945 zou zijn van een niet-bancaire instelling (het grootste faillissement was dat van woningfinancieringsinstelling Nichiei Finance Co. in oktober. zie pag. 63/1-'97).

Sueno Kosan had grote leningen afgesloten bij niet-bancaire instellingen en kleine financiele instellingen en het dreigende faillissement zou volgens velen het voortbestaan van kleine financiele instellingen in gevaar brengen. die rich niet gesteund wisten door een sterke moederbank' die de verliezen zou kunnen opvangen Desalniettemin beschouwde de toenmalige minister van financien Wataru Kubo het besluit tan de Corporatie oin het faillissement van Sueno Kosan aan te vragen als een verstandige en noodzakelijke maatregel om enkele door de jusen verstrekte leningen terug te Torderen Kubo herhaalde tevens dat de regering niet-bancaire instellingen die het slachtoffer waren van oninbare vorderingen, niet de helpende hand zou bieden

Ter onderstreping van de vastbeslotenheid van de regering het vertrouwen in de financiele sector te herstellen gelastte het ministerie van financien op 21 november de sluiting van de Hanwa Bank, een kleine regionale bank in het westen van Japan. Het was voor het eerst sinds 1945 dat de regering een bank had gedwongen haar commerciële activiteiten definitief te staken. Dit was een opmerkelijke afwijking van het officiële regeringsbeleid om gezonde banken te dwingen noodlijdende banken te hulp te schieten door hen over te nemen of een bijdrage te leveren aan reddingsmaatregelen.

Het was algemeen bekend dat de in Wakayama nabij Osaka gevestigde Hanwa Bank kwetsbaar was vanwege het grote aantal oninbare vorderingen. De bank werd gelast haar deuren te sluiten, nadat bij een financieel-administratieve controle was gebleken dat de passiva de activa met meer dan 30 mrd yen overschreden. De sluiting zou definitief zijn: op de liquidatie zou toezicht worden gehouden door een officieel voor die specifieke taak ingesteld orgaan en het personeel zou worden ontslagen. President Yasuo Matsushita van de Bank van Japan gaf bankrelaties echter de verzekering dat ze hun tegoeden zouden kunnen opnemen en dat de bank hiertoe zou openblijven.

Consumentenkredietinstelling failliet

Op 16 januari 1997 maakte de zelfstandige financieringsmaatschappij All Corp bekend eind maart faillissement aan te vragen. Directeur Ubumi Sagara van All Corp zei dat dit onvermijdelijk was vanwege het grote aantal leningen, vooral aan onroerendgoedprojecten. dat niet werd afgelost. De totale schuldenlast werd geschat op ongeveer 341 mrd yen.

Volgens de Fznanczal *Times* van 17 januari maakte de ondergang van All

Yasuo Hamanaka (m.)wordt kort na zijn arrestatie op 22 oktober 1996 naar een gevangenis in Tokio gebracht (archieffoto). Foto *EPA*

Corp en Nichiei Finance deel uit van 'een nieuwe golf van faillissementen van niet-bancaire instellingen'. Eerder was een aantal jusen failliet gegaan.

NIEUWE AANKLACHTEN IN SCMITOTO-KOPERSCHANDAAL

Op 12 november 1996 diende Sumitomo N.V. een nieuwe strafrechtelijke aanklacht in tegen Yasuo Hamanaka, voormalig hoofd van de afdeling non-ferrometalen; die ervan werd beschuldigd zonder toestemming kopertransacties te hebben verricht en daarbij verliezen van omgerekend $ 2,6 mrd te hebben geleden (zie pag. 60/3-'97).

Volgens de nieuwe aanklacht had Hamanaka, die in oktober was gearresteerd wegens vermeende vervalsing van bedrijfsdocumenten. op frauduleuze wijze $ 770 mln in handen gekregen door eind 1994 fictieve koopopties voor koper te verkopen aan Sumitomo's dochteronderneming in Hongkong. Hij werd ervan beschuldigd het geld te hebben gebruikt om de verliezen te dekken, die hij had geleden als gevolg van zijn niet geautoriseerde handelsactiviteiten. De nieuwe aanklacht luidde fraude. Op dit misdrijf stond tien jaar gevangenisstraf.

Op dezelfde dag dat de nieuwe aanklacht werd ingediend. werden Hamanaka officieel vier aanklachten wegens valsheid in geschrifte ten laste gelegd. Voor deze minder zware delicten was hij in oktober gearresteerd. Tevens werd bekend dat Sumitomo N.V. in overleg met het openbaar ministerie de mogelijkheid onderzocht een derde aanklacht tegen Hamanaka in te dienen wegens schending van vertrouwen.

Op 19 november maakte Sumitomo N.V. bekend over de ccrstr helft van 1996 een netto verlies te hebben geleden van 212 mrd yen. Hoewel het verlies gezien het koperschandaal niet onverwachts kwam. was dit het eerste verlies van de grote handelsmaatschappij sinds haar oprichting in 1919. Voor het lopende boekjaar voorspelde Sumitomo N.V. een netto verlies van omgerekend $ 135 mrcl. In 1995 werd nog een winst behaald van $ 147 mrd.

Op 14 januari 1997 werd bekendgemaakt dat het proces tegen Yasuo Hamanaka op 17 februari voor de districtsrechtbank van Tokio zou dienen.

ZELFMOORD SCHOOLFCNCTIONARIS NAAR AANLEIDING VAN VOEDSELVERGIFTIGINGSAFFAIRE

Op 2 november 1996 werd het ontzielde lichaam van een functionaris gevonden die een belangrijke rol had gespeeld in de voedselvergiftigingsaffaire in de provincie Osaka medio 1996 (zie pag. 57/1/2-'97). Hij zou zelfmoord hebben gepleegd.

Het lichaam van de 61-jarige Shigeki Morimoto. die directeur van de schoolcatering van Sakai was geweest. werd gevonden in een vijver in de stad. In zijn afscheidsbrief betuigde hij zijn spijt over de verspreiding van de O-157-stam van de E-colibacterie. die aan elf personen het leven had gekost. Daags voor zijn dood had de burgemeester van Sakai het officiële einde van de epidemie afgekondigd.

WERKGEVER VEROORDEELD WEGENS SEKSEDISCRIMINATIE

Op 27 november oordeelde de districtsrechtbank van Tokio dat de Shiba Shinyo-kredietinstelling zich schuldig had gemaakt aan discriminatie door twaalf medewerksters promotie te onthouden op grond van hun geslacht De bank werd veroordeeld tct betaling van omgerekend bijna $ 900 000 aan de eisercsscn en tot promotie tot manager van elf van de twaalf van hen, die in dienst van le bank bleven De kredietinstelling ging tegen de uitspraak in beroep op grond van de overweging dat haar promotiebeleid was gebaseerd op verdienste en niet op geslacht

Als het beroep zou worden erworpen zou de uitspraak na een echtszaak die negen jaar had geduurd mogelijk grote gevolgen hebben voor het benoemingsbeleid in Japan, dat op dat moment in het algemeen werd gezien als discriminerend voor vrouwen die managementfuncties ambieerden Landelijk gezien was slechts 4 procent van alle managementfuncties in handen van vrouwen. Pas in 1990 had een Japanse rechtbank geoordeeld dat ongelijke beloning voor mannen en vrouwen onwettig was.

LEDEN AUM SHINRIKYO-SEKTE GEARRESTEERD

Op 14 november gaven twee van de meest gezochte leden van de Aum Shinrikyo-sekte zichzelf aan bij de politie. De autoriteiten hadden ande half jaar naar hen gespeurd. Koichi Kitamura en Zenji Yagisawa waren twee van de zeven sekteleden naar wie de politie intensief had gezocht na de aanslag met het gifgas sarin door de sekte in de metro van Tokio in maart 1993 (zie pag. 360/3 e.v.-'95).

Yagisawa, die verantwoordelijk werd geacht voor een mislukte aanslag met het gifgas cyanide op het Shinjuku-station in Tokio in mei 1995 (zie pag.644/2-'95), gaf zichzelf aan bij een politiebureau in Tokio-Noord. Hij verklaarde het leven van een voortvluchtige beu te zijn. Hij bracht de politie ven-olgens naar Kitamura. die mede-verantwoordelijk werd geacht voor de aanslag in de metro en die met Yagisawa een appartement deelde. Hij gaf zich zonder verzet over.

In dezelfde periode werd het proces tegen sekteleider Shoko Asahara danig verstoord door het aanhoudend grillige gedrag van de verdachte. In de beginfase van het proces had hij een onverbiddelijk stilzwijgen in acht genomen, maar in oktober onderbrak hij de zitting regelmatig (zie pag.61/1-'97). In november volhardde hij in dit gedrag en werd door de rechter herhaaldelijk uit de rechtszaal verwijderd, omdat hij de procesgang zou verstoren.

Op 3 december werd op Okinawa een ander vermeend vooraanstaand sektelid gearresteerd door de politie Yasuo Hayashi was 21 maanden lang gezocht, eveneens op verdenking van moord in verband met de gifgasaanslag in de metro van Tokio

Zitting Commissie voor Openbare Veiligheid

Op 16 december werden tijdens een besloten zitting argumenten voor en tegen het voortbestaan van de Aum-sekte voorgelegd aan de Commissie voor Openbare Veiligheid Deze moest besluiten of de sekte zou moeten worden verboden wegens overtreding van de Japanse wetgeving tegen ondermijnende activiteiten. Vertegenwoordigers van het Onderzoeksbureau voor Openbare Veiligheid pleitten voor een verbod. terwijl de advocaten van de Aum-sekte zich hiertegen verzetten. omdat volgens hen de sekte niet langer een gevaar voor de bevolking vormde.

EERSTE SCHADELOOSSTELLING 'TROOSTMEISJES'

Op 11 januari 1997 deed het Nationaal Aziatische Vredesfonds voor Vrouwen de eerste compensatiebetalingen aan troostmeisjes', die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden gedwongen in bordelen te werken voor het Japanse leger Zeven Zuid-Koreaanse vrouwen ontvingen elk een bedrag van 2 mln yen en een brief met verontschuldigingen van premier Hashimoto

De voorzitter van de Commissie voor Openbare Veiligheid, Katsuji Hotta. maakt op 31 januari 1997 op een persconferentie in Tokio bekend dat de Commissie heeft besloten de Aum Shinrikyo-sekte niet te verbieden
Foto EPA

Het Nationale Aziatisch Vredesfonds voor Vrouwen was opgericht in juli 1995 (zie pag 76/1-'96) O was i ? schadevergoedingsfonds een particulier initiatief maar de regering droeg financieel bij aan het fonds. dat deel uitmaakte van een verzoeningsplan dat in 1994 was bekendgemaakt In juni 1995 werd besloten het fonds aan te spreken om geld uit te keren aan ongeveer driehonderd 'troostmeisjes' in Zuid-Korea, Taiwan en de Filippijnen

De Zuid-Koreaanse regering had 162 vrouwen officieel geregistreerd als voormalige 'troostmeisjes'. De Koreaanse Raad voor Vrouwelijke Slachtoffers van Sexuele Slavernij voor het Japanse leger. een Zuid-Koreaanse vrouwengroep, was fel gekant tegen compensatie door het fonds vanwege de particuliere status ervan en eiste formeel door de Japanse staat te worden schadeloosgesteld.

NIEUWE CENTRALE INLICHTINGENDIENST

Op 20 januari maakte de regering de oprichting bekend van een nieuwe centrale inlichtingendienst. het Militaire Inlichtingenbureau (Defense Intelligence Headquarters, DIH). Volgens waarnemers werd met de oprichting van de nieuwe dienst beoogd een eind te maken aan een periode van enkele tientallen jaren, waarin sprake was van een versnipperde informatievoorziening door de onafhankelijk van elkaar opererende Japanse inlichtingendiensten en waarin Japan voor inlichtingen afhankelijk was van de VS.

Het DIH werd de overkoepelende organisatie van de vijf tot dan toe zelfstandige inlichtingendiensten van het leger. de marine. de luchtmacht. het Defensiebureau en de Gezamenlijke Militaire Stafraadvan Japan.

TERRITORIAAL COSFLICT MET ZCID-KOREA

Op 1november maakte het Japanse ministerie van buitenlandse zaken bekend een dag eerder een officiële klacht te hebben ingediend bij de Zuid-Koreaanse regering over de bouw van een haven in een gebied waarop beide landen aanspraak maakten.

Halverwege de twee landen lag een groep eilandjes waar beide landen aanspraak op maakten en die in Japan Takeshima en in Zuid-Korea Tokto u erd genoemd De eilandjes u erden niet pelmanent bewoond, maar de Zuid-Koreaanse kustwacht patrouilleeide op de eilanden en in februari 1996 was klaaiblijkelijk een aanvang gemaakt met de bouw van de haven

CONFLICT MET CHINA EN TAIWAN OVER SENKAKU-EILANDEN DUURT VOORT

Er werd in november weinig vooruitgang geboekt in Japans territoriale conflict met China en Taiwan over de status van de onbewoonde Senkaku-eilanden. Dit conflict was sinds medio 1996 enorm geëscaleerd (zie pag.63/1 e.v-'97).

De eilanden lagen 320 km ten westen van Okinawa en stonden in China en Taiwan bekend als respectievelijk tie Diaoyu-eilanden en de Tiaoyutai eilanden Beide landen deden aanspraken op deze eilanden gelden

Hoewel niemand de eilanden in november officieus bezocht, bleef het conflict de gemoederen bezighouden Op 9 november uitten de Chinese autoriteiten in de staatskrant *Chinese Daily* hun scherpate kritiek op de Japanse regeling tot dan toe Zij beschuldigden Japan ervan een confrontatie over de eilanden uit te lokken en zijn verantwoordelijkheid voor oorlogsmisdaden in Azië uit de weg te gaan In Hongkong werd opnieuw tegen Japan geprotecteerd Uit woede over het conflict braken demonstranten in bij het Japanse consulaat

Tijdens een ontmoeting met de Chinese president Jiang Zemin op 24 november in Manila op de Filippijnen deed premier Hashimoto een poging het conflict te temperen (zie ook onder CHINA). Jiang en Hashimoto bezochten de vierde jaarvergadering van dr APEC (zie onder APEC) en hadden naar verluidt de wens uitgesproken het conflict op vreedzame wijze op te lossen. In reactie op Jiangs waarschuwing tegen een herleving van het niilitarisrne in Japan zou Hashimoto. de excuses, die eerder in 1995 waren aangeboden namens de Japanse regering. hebben herhaald voor het door Japan tijdens de Tweede Wereldoorlog veroorzaakte leed in de Aziatische landen (zie pag. 76/1 e.v.-'96) en zou hij er met nadruk op hebben gewezen dat Japan niet voornemens was opnieuw een militaristische koers te gaan varen.

RUSSISCHE TOESADERING IN TERRITORIAAL CONFLICT

Op 15 november deed de Russische regering een belangrijke concessie aan Japan in het slepende bilaterale conflict over de vier eilanden die in Japan bekend stonden als het Noordelijke Territorium en in Rusland als de Koerilen-eilanden. Tijdens besprekingen in 'Tokio deed de Russische minister van

buitenlandse zaken Jewgeni Primakow het voorstel de overvloedige minerale grondstoffen en visgronden rondom de eilanden onder gemeenschappelijk beheer te stellen

Tijdens de laatste dagen van de Tweede Wereldoorlog in het gebied van de Stille Zuidzee in 194.5 had de Sovjet-Unie de eilanden bezet Sindsdien hadden de Russisch-Japanse betrekkingen in het teken gestaan van het soevereiniteitsconflict. Als gevolg hiervan hadden de beide landen nooit officieel vrede gesloten. In de betwiste wateren rondom de eilanden was het tevens herhaaldelijk tot botsingen gekomen tussen Japanse [illegible] sische marine. Het einde van de Koude Oorlog had echter de weg vrijgemaakt voor een toenadering tussen de beide landen Een bezoek van de Russische president Roris Jeltsin aan Tokio in 1993 luidde een verbetering in van de betrekkingen. Tijdens zijn bezoek gaf Jeltsin toe dat er een conflict bestond en deed hij een beroep op Japan gezamenlijk naar een 'wettige en rechtvaardige' oplossing te zoeken (zie pag. 212/1 e v.-'94) In juli 1996 waren beide partijen overeengekomen regelmatig besprekingen over de kwestie te voeren (zie pag. 58/3 e.v.-'97).

Primakow benadrukte dat zijn voorstel van een gemeenschappelijk beheer geen afbreuk deed aan de aanspraken van Rusland of Japan, maar bedoeld was 'als middel om de betrekkingen ten aanzien van de eilanden te verbeteren'. In reactie op het Russische voorstel sprak de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda de bereidheid van zijn regering uit het Russische initiatief aandachtig te bestuderen. De beide ministers bereikten eveneens overeensteinining ovei-een aantal andere maatregelen om de bilaterale betrekkingen te verbeteren, zoals een uitbreiding van het aantal burgers dat zonder visum heen en weer kon reizen tussen de eilanden en het Japanse vasteland. Sinds april 1992 gold een wederzijds bezoekschema op grond waarvan ongeveer 3.600 Japanners en Russen heen en weer hadden gereisd tussen de eilanden en het vasteland. De twee ministers bereikten tevens overeenstemming over een reeks politieke contacten en uitwisselingsbezoeken in 1997 en kwamen overeen te streven naar een snelle regeling om botsingen tussen de Russische marine en Japanse vissersboten rondom de eilanden te voorkomen. Ikeda beloofde tevens dat Japan de economische hulp aan Rusland, die in 1991 was stopgezet, zou hervatten in de vorm van een lening van S 500 mln, die zou worden verstrekt door de In- en Exportbank van Japan.

Verder overhandigde Ikeda op 15 november een brief van de Russische president Jeltsin aan premier Hashimoto. waarin hij de hoop uitsprak dat Hashimoto in 1997 een staatsbezoek zou brengen aan Rusland

KLEINERE AMERIKAANSE BASES OP OKINAWA

Op 2 december maakten de regeringen van Japan en de Verenigde Staten (VS) officieel hun besluit bekend het gebied op het eiland Okinawa dat was gereserveerd voor Amerikaanse legerbases met meer dan 20 procent te verkleinen In het akkoord werd echter niet gesproken over vermindering van het aantal Amerikaanse militairen op het eiland dat op dat moment ongeveer 28 000 bedroeg

Het akkoord maakte deel uit van een verslag van de speciale Japans-Amerikaanse Actiecoinmissie voor Okinawa. Deze commissie was ingesteld om de kwestie van de Amerikaanse bases op het eiland te bestuderen naar aanleiding van de verkrachting van een Japans schoolineisje op Okinawa door drie Amerikaanse militairen in september 1995 (zie pag. 81/2 e.v.-'96).

Krachtens het akkoord 'zal ongeveer 21 procent van de totale oppervlakte van Amerikaanse bases en terreinen op Okinawa met uitzondering van bases en terreinen in gezamenlijk gebruik worden teruggegeven' aan Japan. Deze teruggave zou deels worden gerealiseerd door de E'utenma-luchtmachtbasis van het Amerikaanse Korps Mariniers te verplaatsen naar een platform dat voor de oostkust van Okinawa in zee zou worden gebouwd. Japan en de VS waren in april 1996 overeengekomen de Futenma-basis, die in een dichtbevolkt gebied lag, te sluiten (zie pag.653/1-'96). Sindsdien was er echter niets ondernomen om dit besluit uit te voeren, omdat de sterke oppositie tegen de basis onder de bevolking het onmogelijk had gemaakt een alternatieve locatic op het eiland te vinden. Krachtens het nieuwe akkoord zouden uiterlijk eind 1997 concrete plannen gereed moeten zijn voor de verplaatsing van de basis naar een 1.500 meter lang drijvend platform.

Naast de verplaatsing van de Futenma-luchtmachtbasis bevatte het akkoord maatregelen die bedoeld waren om het ongemak dat de bewoners van Okinawa van de bases ondervonden, te verminderen. Deze maatregelen betroffen onder meer de sluiting van een aantal kleine bases en de wijziging van oefenschema's en operationele procedures om geluidsoverlast te verminderen en verkeersopstoppingen te reduceren. Woordvoerders van belangengroepen die zich verzetten tegen de militaire bases, hekelden het akkoord Volgens hen gingen de maatregelen niet ver genoeg

In december werd de gevoelige kwestie van de Amerikaanse bases verder op de spits gedreven toen een Amerikaans militair vliegtuig op 10 december voor de kust van Okinawa een op scherp ge- [illegible]

Als gevolg van een technische storing was de F/A-18 jachtbommenwerper van de Amerikaanse marine gedwongen de bom ongeceei 10 km ten westen van de havenstad Naha on Oki- [illegible] stelde vaarverbod een 24 uur duurde voordat het gebied werd aigesloten voor het reerbootverkeer tussen de eilanden

Nadat functionarissen van de ministeries van buitenlandse zaken en defensie van beide landen het voorval hadden onderzocht. kwamen Japan en de VS op 19 december overeen de bestaande meldingsprocedures voor dergelijke voorvallen te herzien. zodat in de toekomst informatie sneller zou worden uitgewisseld.

RONDREIS PREMIER HASHIMOTO LANGS ASEAN-LANDEN

Op 7 januari 1997 begon premier Hashimoto aan een achtdaagse rondreis langs vijf van de zeven lidstaten van de Association of South-East Asian Nations (ASEAN). Het was Hashimoto's eerste grote rondreis in Azië sinds hij in januari 1996 was aangetreden (zie pag. 368/2 e.v.-'96) en had tot doel Japans positie te versterken in een gebied waar handel en investeringen steeds belangrijker werden. De ASEAN-landen namen in 1996 16 procent van Japans internationale handel voor hun rekening en leverden 10 procent van zijn olie en ten minste 80 procent van zijn gas. Tijdens zijn roiidreis bezocht Hashimoto Broenei, Indonesië, Singapore, Maleisië en Vietnam.

In Singapore hield Hashimoto op 14 januari een toespraak, waarin hij de 'Hashimoto-doctrine' voor de Aziatisch-Pacifische regio uiteenzette. De kern van deze doctrine was eeii oproep aan Japanse en ASEAN-leiders regelmatig topontmoetingen te houden over veiligheid. handel, investeringen en hulp. In zijn toespraak riep Hashimoto tevens de ASEAN-landen op het China mogelijk te maken een 'constructieve partner' te worden door de economische hervormingen in dat land aan te moedigen en de dialoog met hoge Chinese functionarissen te intensiveren.

OLIERAMP VOOR JAPANSE KUST

Op 2 januari brak de Russische olietanker Nakhodka met een lading van ongeveer 20 mln liter rune olie tijdens een zware storm op ongeveer 150 ten mesten van Japan cloormidden Slecht weer eri een hoge zee bemoeilijkten de schoonmaakwerkzaamheden en op 7 januari was de milieuramp een feit, toen de Japanse kust over een lengte van 95 km in de prefecturen Kyoto en Fukui was overdekt niet olievlekken Viskwekerijen vissershavens badplaatsen en de fauna in het getroffen gebied hadden hiervan te lijden

Lokale functionarissen verklaarden dat als gevolg van de olieramp alleen al de stad Mikuni het gevaar liep zijn jaarlijkse inkomsten uit de visvangst van 30 mln pen ($ 1 = 116.20 op 3 januari 1997) mis te lopen. Op 21 januari erkende de regering dat zij laat op de crisis had gereageerd. Deze mededeling viel samen met berichten van milieudeskundigen dat het eiland Sado, de habitat van 's lands laatste gekuifde ibissen, door de ramp was getroffen

(Vor.ber.pag. 57/1 e.v.-1997)

SRI LANKA

OUD-PRESIDENT OVERLEDEN

Oud-president Junius Richard Jayewardene overleed op 1 november 1996 in Colombo aan kanker.

Jayewardene werd in 1906 geboren in Colombo als telg van een welvarende Singalese familie. Zijn vader werd rechter bij het Hooggerechtshof. terwijl hijzelf rechten studeerde in Colombo en vervolgens werkzaam was als advocaat. In de jaren veertig raakte hij betrokken bij de politiek. werd penningmeester van de in 1946 opgerichte Verenigde Nationale Partij (VNP) en was minister van financiën in de regering die ten tijde van de onafhankelijkheid van 1948 aan het bewind was. Als zodanig diende hij tijdens de Gemenebestconferentie van ministers van financien in 1950 (zie pag. 8990/2-'50) een voorstel in dat bekend werd als het Colomboplan voor ontwikkelingshulp aan Zuid- en Zuidoost-Azié. In tie daarop volgende twintig jaar bekleedde hij verschillende ministersposten in perioden dat de T'NP aan de regering deelnam. werd in 1973 partijvoorzitter en leidde de VNP in 1977 naar een ongekende verkiezingszege (zie pag 465/1 e.v.-'77). Een jaar later verving zijn regering het op het Britse leest geschoeide regeringsstelsel door een nieuwe grondwet, waarna hij de eerste president werd (zi pag. 679/3-'78)- een ambt dat hij tot 1989 zou vervullen (zie pag 5/1 e v.-'89). Tijdens zijn ambtstermijn maakte hij een begin met de economische deregulering. hetgeen hem de steun van westerse regeringen opleverde en zijn reputatie vestigde als econoom inet een vooruitziende blik in een tijd waarin andere landen op het Indiase subcontinent nog een meer door de staat geleide economie nastreefden. Zijn economische programma werd echter gestaag ondermijnd door. zijn onvermogen om de groei van de Tamil-afscheidingsbeweging een halt toe te roepen. Het gewelddadige conflict dat in 1983 tot uitbarsting kn-am dwong hem in 1987 de hulp van India in te roepen en de vernedering te ondergaan om toe te zien hoe het Indiase leger zich met de burgeroorlog ging bemoeien.

NIEUW REGERINGSOFFENSIEF

Op 18 december deelde de minister van defensie Chandananda da Silva mee dat het leger een nieuw offensief was begonnen tegen de separatistische Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (Liberation Tigers of Tamil Eelam LTTE) De aanval resulteerde in de inname van Kokkadicholai het oostelijke hoofdkwartier van de rebellen Naar verluidt was een aantal rebellen gedood of gevangen genomen en waren ongeveer 400 anderen ingesloten in het dichte oerwoud van Aithimale in het district Batticaloa 'We gaan het oerwoud hermetisch afsluiten voor we de laatste aanval inzetten ' verklaarde Da Silva

De Silva deelde mee dat de regering sinds december 1995 zes LTTE-kampen had ingenomen. waaronder Paranthan en ook Kilinochchi. dat op 29 september in regeringshanden viel en waar het politieke hoofdkwartier van de rebellen was gevestigd sedert de inname van Jaffna (zie pag. 233/3 e.v.-'96). Hij liet weten dat het niet veel tijd zou kosten om de paar overgebleven gebieden te 'bevrijden' die in handen waren van de rebellen. en 'met name hun schuilplaatsen in het oerwoud'.

LTTE-aanval op Paranthan

In wat werd omschreven als de zwaarste militaire confrontatie sedert de LTTE-aanval op de legerbasis Mullaittivu in juli 1996 (meer dan 900 doden) (zie pag. 802/1 e.v.-'96) voerden de Tamiltijgers op 9 januari 1997 een aanval uit op de legerbasis in Paranthan. gelegen aan de belangrijke verbindingsweg van Colombo naar Jaffna.

Volgens een verklaring van het ministerie van defensie van 13 januari zou de aanval in de vroege ochtend zijn uitgevoerd door ongeveer 3000 LTTE-guerrilla's en hadden regeringstroepen zich genoodzaakt gezien enkele stukken zwaar geschut en munitievoorraclen te vernietigen om te voorkomen dat ze in handen van de rebellen zouden vallen. In dezelfde verklaring werd het aantal dodelijke LTTE-slachtoffers gesteld op 350, waaronder zich ook een twintigtal leiders zou bevinden. Het aantal rebellen dat gedurende de meer dan zeven uur durende strijd gewond was, zou boven de 500 liggen: het aantal gesneuvelde regeringssoldaten zou 232 bedragen. De LTTE-*Radio Stem van de Tijgers* bevestigde op 11 januari de dood van 171 kaderleden en beweerde dat de LTTE aanzienlijke hoeveelheden wapens en munitie hadden veroverd. waaronder mortieren. granaten en zware machinegeweren.

(Vor.ber.pag. 801/2 e.v.- 1996)

IMF/WERELDBANK

NAJAARSVERGADERINGEN

De ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken. die op 1-3 oktober 1996 in Washington bijeenkwamen voor de jaarlijkse najaarsvergaderingen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank. namen een schuldenverlichtingsplan aan dat bestemd was voor landen met de hoogste schuldenlasten (heavily indebted poor countries, HIPC's; zie pag. 521/1/2-'96).

De plenaire vergaderingen werden zoals gebruikelijk voorafgegaan door vergaderingen van het beleidsbepalende Interim-comité van het IMF. en het Ontwikkelingscomité van de raad van gouverneurs van het IMF en de Wereldbank. en door voorbereidende gesprekken van de Groep van zeven industrielanden (G-7), de Groep van tien industrielanden (G-10), en de Groep van vierentwintig ontwikkelingslanden (G-24) (zie pag. 521/2 e.v.-'96 voor voorjaarsvergaderingen; zie pag. 157/1 e.v.-'96 voor najaarsvergaderingen van 1993).

Vergadering G-'i

De ministers van financiën van de G-7 die op 28 september bij elkaar kwamen in Washington, waren de eersten die officieel het gezamenlijke IMF/Wereldbank-schuldeninitiatief steunden waarover voor het eerst was gesproken op de G-7-top in juni (zie pag. 654/2 e.v. -'95). Hun tocstcmming kwam na een akkoord dat de Club van Parijs van westerse crediteurenlanden. die onderdeel uitmaakte van de G-7. had bereikt over het verhogen van de schuldenverlichting van 67 naar 80 procent. Daarmee werd de schuldenlast van de armste 20 landen ter wereld verlicht met $ 5,6 tot S 7 inrd. De G-7-landen besloten door te gaan met het schuldenplan, hoewel sommige meningsverschillen niet waren opgelost die voortkwamen uit het verzet van enkele G-7-landen, met name Duitsland. tegen voorstellen een deel van de goudreserves van het IMF te verkopen ter financiering van het schuldenverlichtingspakket (zie pag. 654/2-'95; en pag. 521/3-'96).

Behalve over schuldenverlichting spraken de ministers van financiën van de G-7 ook over de voortgang van de Economische en Monetaire Unie (EMU). Naar

verluidt hechtten zij voor het eerst meer waarde aan de gevolgen van de invoering van de nieuwe Europese munt (de euro) in 1999 dan aan de waarde van de dollar. De ministers benadrukten echter dat zij bleven vasthouden aan een sterke dollar en merkten op dat de wisselkoersen beter spoorden dan in het verleden. In een communiqué dat na afloop van de vergadering werd uitgegeven, gaven de ministers van de G-7 een optimistische beoordeling van de wereldeconomie als geheel. Zij zeiden dat alle voonvaarden aanwezig leken te zijn voor een versterking van de economische groei (zie verderop)

Vergadering G-10

Tijdens hun ontmoeting op 29 september herhaalde de G-10 (feitelijk G-11: de G-7 plus België, Nederland, Zweden en Zwitserland) 'het belang van gezonde en veilige banken en andere financiële instellingen (...) voor de stabiliteit van het internationale financiële systeem'.

Eerder had het Institute for International Finance (IIF), dat vooraanstaande internationale handels- en investeringsbanken vertegenwoordigde. kritiek geuit op recente voorstellen van de G-10 om liquiditeitscrises van soevereine landen het hoofd te kunnen bieden (zie pag. 521/3-'96). Het IIF had gewaarschuwd dat landen erdoor aangemoedigd zouden worden om achterstallige betalingen en verzuimen te beschouwen als 'makkelijke opties'. Vooral 'misleidend' was de aanbeveling van de G-10 een besluit van het IMF uit 1989, dat het landen met een betalingsachterstand bij bankschulden mogelijk maakte nieuwe leningen te sluiten. eveneens uit te breiden naar landen met een obligatieachterstand. Volgens het IIF kwam dit voorstel erop neer dat de officiële banksector het breken van contractuele verplichtingen goedkeurde.

Vergadering G-24

Tijdens hun bijeenkomst op 21 september drongen de G-24 ontwikkelingslanden er bij de crediteurenlanden, met name de Club van Parijs, op aan door te gaan met de invoering van het schuldenverlichtingsplan van het IMF en de Wereldbank en 'over te gaan tot een vermindering van 90 procent van de schuldenlast op basis van de huidige nettowaarde'. De ministers herhaalden hun bezorgdheid 'dat de donorbijdragen van IDA-11 (Internationale Ontwikkelingsassociatie, elfde bijstorting) niet voldoende waren om zelfs de huidige kredietniveaus te handhaven' en dat 'verschillende landen voor IDA in aanmerking komende landen die op dit moment inactief waren in de komende periode IDA-steun nodig zouden kunnen hebben, [illegible] toereikende fondsen verscherpt zou worden'

Vergaderingen Interim- en Ontwikkelingscomité

De bijzonderheden van het gemeenschappelijke schuldenverlichtingsplan beheersten ook de vergaderingen van het Interim- en Ontwikkelingscomité op respectievelijk 29 en 30 september. Na de bijeenkomst van het Interim-comité zei IMF-directeur Michel Camdessus dat vooruitgang was geboekt bij het vergaren van de IMF-bijdragen aan het schuldenverlichtingsinitiatief hoewel nog geen consensus was over de financiering hiervan door de verkoop van IMF-goud. Daarvoor was de steun nodig van 85 procent van de leden van het IMF-bestuur.

Het Interim-comité stelde ook de doelstellingen van de conferentie van Madrid in 1994 (zie pag. 85/3 e.v.-'95) bij door regeringen te adviseren meerjarenplannen te maken voor het begrotingsbeleid en hun financiën doorzichtiger te maken door 'het recht de plaats te geven die het toekomt. door de efficiëntie en verantwoordingsplicht van de overheid te vergroten en door de corruptie te bestrijden'. Op 1 oktober herhaalden Camdessus en de president van de Wereldbank. James Wolfensohn. deze onderwerpen in hun openingstoespraken tot de plenaire vergaderingen. Zij deden een beroep op de leiders van de landen, vooral die uit de Derde Wereld. de corruptie met wortel en tak uit te roeien. Zij waarschuwden dat donorlanden onder toenemende druk van de kiezers stonden om ervoor te zorgen dat voor de armen bedoelde humanitaire hulp niet bij de rijken terecht kwam door frauduleuze praktijken.

Op 30 september keurde het Ontwikkelingscomité het schuldenverlichtingcplan van het IMF en de Wereldbank goed. In zijn toespraak tot het Comité zei Wolfensohn dat de Wereldbank de eerste bijdrage van $ 500 mln beschikbaar zou stellen aan een pas ingesteld fonds voor HIPC's. dat een centrale plaats innam in het plan. Wolfensohn benadrukte echter dat alle deelnemers wel 'een eerlijk en evenredig deel' van het naar schatting $ 7,7 mrd kostende plan van lening moesten willen dragen. In zijn communique verzocht het Ontwikkelingscomité 'het IMF en de Wereldbank te beginnen met de implementatie van het initiatief, zo de eerste mogelijk in aanmerking komende landen vóór het einde van 1996 en hierover op de volgende vergadering verslag uit te brengen aan het Comité'

WORLD ECONOMIC OUTLOOK

In de halfjaarlijkse *World Economic Outlook* van het IMF, die op 25 september verscheen, werd voorspeld dat de wereldeconomie zou groeien van 3,8 procent in 1996 (zie pag. 52212-'96) tot 4,1 procent in 1997. Deze verwachte opleving kwam vooral op conto van de verwachte snellere uitbreiding in Europa als gevolg van de komende Economische en Monetaire Unie (EMU). en de ommekeer van de neerwaarste economische spiraal in de voormalige Sen-jet-Unie.

(Vor.ber.pag. 521/1 e.v. - 1996)

OESO

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL IN FUNCTIE

De Canadees Donald Johnston, die al in november 1994 was benoemd tot opvolger van Jean-Claude Paye als secretaris-generaal van de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO; zie pag. 151/1-'95), trad op 3 juni1996 in functie. Hij was benoemd voor een periode van vijf jaar.

HERZIENE GROEIPROGNOSES. VERGRIJZING TREFT NEDERLAND HET HARDST

In de halfjaarlijkse Econornic Outlook van de OESO. die op 20 juni werd gepubliceerd. werden de groeiprognoses voor de wereldeconomie in 1996 0,5% naar beneden bijgesteld, van 2,6 naar 2.1 procent. De economische groei zou vervolgens naar verwachting in 1997 stijgen naar 2,5 procent. Wat betreft de Nederlandse situatie verwachtte de OESO dat de economische groei in 1996 zou vertragen tot 1,6 procent en dat in 1997 herstel op zou treden tot 2,6 procent. Voorts voorzag de in Parijs gevestigde organisatie door vergrijzing van

De nieuwe secrrtaris-generaal van de OESO. Donald J. Johnston. tijdens ren persconferentie op 17 september 1996 in Bonn. Foto *EPA*

de bevolking in de komende 35 jaar een sterkere stijging van de Nederlandse overheidsuitgaven voor gezondheidszorg en pensioenvoorziening dan in andere landen van de OESO, met uitzondering van Finland. In het jaar 2030 zou de stijging zijn opgelopen tot 10,2 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP): 6,9 procent voor pensioenvoorziening en 3,3 procent voor gezondheidszorg.

NIEUWE LEDEN. LIDMAATSCHAPSAANVRAAG RUSSISCHE FEDERATIE

Op 28 juni werd in Parijs bekendgemaakt dat de OESO definitief akkoord was gegaan met het lidmaatschap van Polen. Op 11 juli werd dit officieel bekrachtigd. Polen trad toe als het 28ste lid van de organisatie en was het derde voormalig communistische Oost-Europese land, na Hongarije en Tsjechië, dat toetrad tot de club van industrielanden.

Tsjechië was op 21 december 1993 als 26ste land toegetreden tot de OESO. Hongarije volgde op 29 maart 1996 als 27ste land. Op 21 mei 1996 had Rusland een lidmaatschapsaanvraag ingediend.

(Vor.ber.pag. 663/1/2-1996)

OIC

BIJEENKOMST MI3ISTERS VAN BU ITENLANDSE ZAKEN

Van 9-13 december 1996 kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de Organisatie van de Islainitische Conferentie (OIC) in het Indonesische Jakarta bijeen voor hun 24ste vergadering (zie voor de 23ste bijeenkomst pag. 379/2-'96). De vergadering werd bijgewoond door afgevaardigden van 53 lidstaten en verscheidene internationale organisaties.

Tijdens de bijeenkomst riepen afgevaardigden op internationaal druk uit te oefenen teneinde Israël te dwingen mee te werken aan uitvoering van het vredesproces in het Midden-Oosten. Zij drukten hun zorg uit over het voortdurende conflict in Afghanistan (maar weigerden zich uit te spreken over de wettigheid van de verdreven Afghaanse regering en de Talibaan militia. waarbij ze er de voorkeur aan gaven dat de Afghaanse zetel in de OIC vacant bleef). Verder riepen zij op tot een einde van de strijd in Somalia en de voormalige Sowjet-republieken Azerbajdzjan (lid van de OIC) en Armenië. verwierpen zij de geldigheid van de verkiezingen in het bezette Kashmir, keurden zij hrt standpunt van Indonesie inzake Oost-Timor goed, en gaven zij uitdrukking aan hun aanhoudende steun voor het Davton-vredesakkoord in voormalig Joego-Slavië

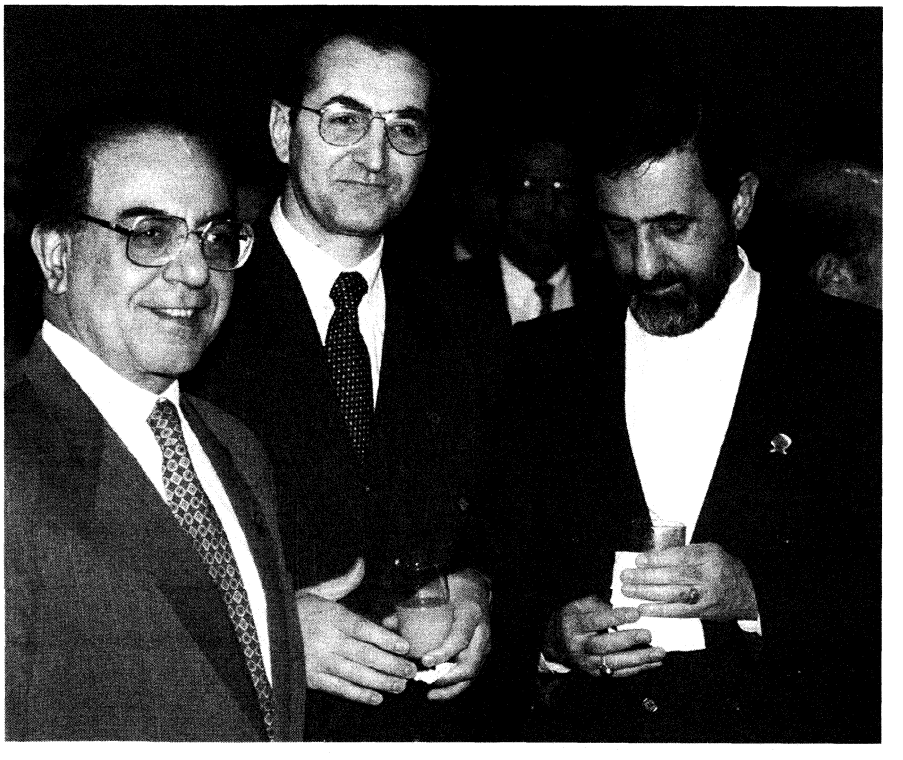
Nieuwe secretaris-generaal

Op 12 december koos de confei entie Azeddine Laraki een vroegere premier van Marokko tot secretaris-generaal van de OIC Laraki wiens ambtstermijn in januari zou beginnen verklaarde dat de organisatie haar rol van internationaal bemiddelaar zou blijven spelen, maar geen eigen vredesmacht zou gaan vormen en ook geen 'substituut voor VN-actie' zou proberen te worden

Suriname toegelaten als 54ste lid

Tijdens de bijeenkomst werd Suriname aanvaard als 54ste lid van de OIC, terwijl de Centraal Afrikaanse Republiek en Togo de status van waarnemer kregen.

(Vor.ber. pag. 379/2-1996)

De Iraakse minister van buitenlandse zaken Muhammad Said Kazim al-Sahhaf (l.),de Bosnische afgevaardigde Husein Zivalj (m) en de Iraanse minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati (r:)poseren op Y december 1996 na de OIC-openingsceremonie in Jakarta. Foto *EPA*

INDEX AFLEVERING NR. 3116

AFRIKA 19de Frans-Afrikaanse conferentie 256
Ontslag directiesecretaris COMESA 256
ANGOLA Mandaat Nationale Assemblee verlengd 257
Evaluatie naleving Lusaka-protocol door UNITA 257
APEC Topconferentie in Subic 275
BAHREIN Begrotingen bekend 268
Vorming nationale garde 268
BENIN Parlement keurt financieel wetsvoorstel goed 257
BOEROENDI Bericht over bloedbad 257
Wapenstilstand rebellen 258
BRAZILIE Gemeentraadsverkiezingen 243
Amendement op grondwet inzake herverkiezing president 244
Nationaal defensieplan 245
Protest na bezuinigingsmaatregelen 245
BULGARIJE Presidentsverkiezingen 224
Stojanow nieuwe president 225
IMF-krediet, nieuwe financiele crisis 226
Widenow treedt af als premier 227
Nieuwe premier ziet af van mandaat 229
Interim-kabinet 229
CHINA Zesde CCP-plenum 276
Mensenrechten. veroordeling Wang Dan 276
Betrekkingenmet VerenigdeStaten278
Premier Li Peng bezoekt Rusland 279
Gezondheidstoestand Deng Xiaoping 279
Tibet, Dalai Lama in Europa 280
COMOREN Constitutioneel referendum 258
Parlementsverkiezingen nieuwe premier 259
DJIBOUTI Veroordeling wegens belediging president 259
EQUATORIAAL GUINEE Gevangenisstraf onderofficieren 259
ERITREA Conflict met Jemen over Hanish-eilanden opgelaaid 259
GAMBIA Parlementsverkiezingen 259
GCC Topconferentie, geschil tussen Bahrein en Qatar 268
GUINEE Regeringswijzigingen 260
GUINEE-BISSAU parlementaire stemming over lidmaatschap UEMOA 260
IMF/WERELDBANK Najaarsvergaderingen 289
World Economic Outlook 290
INDONESIË Rapport Nationale Commissie voor Mensenrechten over ongeregeldheden in juli 280
President bezoekt Oost-Simor 281
Rellen op Java en Kalimantan 281
Begroting voor 1997-'98 bekendgemaakt 282
IRAK Kabinetswijziging 269
PUK-offensief, Koerdisch bestand 269
Olieverkoop onder VN-auspicien 270
Aanslag op zoon Saddam Hoessein 270
Aanval op MKO-kantoren 271
Akkoord met VN over inspectie raketonderdelen 272
JAPAN Formatie LDP-minderheidsregering 282
Corruptieschandalen 283
Bedstoespraak premier Hasnimoto 285
Faillissementen in financiële sector 285
Nieuwe aanklachten in Sumitoto-koperschandaal 286
Schadeloosstelling 'troostmeisjes' 287
Conflict over Senkaku-eilanden duurt voort 287
Kleinere Amerikaanse bases op Okinawa 288
JEMEN Kabinetswijziging 272
Al-Islah boycot begrotingsdebat 272
JORDANIE Overeenkomst met Club van Parijs 272
Koning verleent gratie aan Shbeilat 272
KAMEROEN Uitstel algemene verkiezingen 260
KOEWEIT Kabinetswijziging 273
LIBIE Uitzetting Palestijnen herzien 260
Gespannen verhouding met Europese landen 261
MADAGASKAR Presidentsverkiezingen gewonnen door Ratsiraka 262
NAMIBIE Nieuwe politieke partij 262
Herziene begroting 262
NEDERLAND Ziektewet geprivatiseerd 217
CTSV-affaire 219
Staatssecretaris Linschoten treedt af 222
De Grave volgt Linschoten op 223
Nieuw CTSV-bestuur 223
OESO Nieuwe secretaris-generaal 290
Nieuwe leden, lidmaatschapsaanvraag Rusland 291
OIC Bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken 291
Nieuwe secretaris-generaal 291
OMAN Kabinetswijzigingen 273
Plan voor oprichting Staatsraad 273
OOSTENRIJK Minister van economischezaken treedt af 230
Nederlaag socialisten bij verkiezingen EP 231
Kanselier Vranitzky treedt af, Klima nieuwe kanselier 232
PERU Kabinetswijzigingen 246
Amendement op referendumwet 247
Gijzeling in Japanse ambassade 247
POLEN Versoepeling abortuswet 233
Uitspraak over faillisscmcnt scheepswerf Gdansk 233
Regeringswijzigingen 235
ROEMENIË PUNR uit regeringscoalitie 235
Roemeens-Hongaars verdrag 236
Presidents- en parlementsverkiezingen 236
Nieuwe regering 238
SAO TOMÉ EN PRINCIPE Nieuwe regering 262
SLOWAKIJE Regeringswijzigingen 238
Ontwerpbegroting goedgekeurd 238
SRI LANKA Oud-president overleden 289
Nieuw regeringsoffensief 289
SYRIE Bomaanslag in Damascus 273
Ziekte president Assad 274
TANZANIA Overwinning oppositie bij tussentijdseverkiezingen 263
Minister van financiën ontslagen 263
Lening IMF 263
Regeringswijziging 263
TSJECHIË Crisis in bankwezen 239
Senaatsverkiezingen 240
Ondertekening Tsjechisch-Duitse Verklaring van Verzoening 241
VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN Optreden tegen illegale gastarbeiders 275
Defensieakkoord met Groot-Brittannië 275
VERENIGDE STATEN Ontwikkelingen m.b.t. burgerrechten249
Spionagezaken 250
Beëdiging president Clinton 252
Aanhoudende controverse over campagnegelden 252
Gingrich herkozen als voorzitter Huis van Afgevaardigden 254
Binnenlandse veiligheid 255
ZAIRE Terugkeer van Moboetoe 263
Regering van nationale eenheid 265
AFDL rukt verder op 266
Zuid-Afrikaanse bemiddelingspoging 267
ZIMBABWE ZANU stapt af van marxisme-leninisme 267
ZWITSERLAND P esident voor 1997 242
Onderzoek naar transacties banken met nazi-Duitsland 242

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300
O Keesings Historisch Archief
O Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk. fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaandeschriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

DUISENBERG VERTREKT BIJ CENTRALE BANK. WELLINK NIEUWE PRESIDENT

Het ministerie van financiën maakte op 14 mei 1996 bekend dat W.F. Duisenberg zou aftreden als president van De Nederlandsche Bank (DNB) en dat hij met ingang van 1 juli 1997 president werd van het Europees Monetair Instituut (EMI). Hij volgde daar de Belg Alexandre Lamfalussy op, die deze functie sinds 1 januari 1994 bekleedde (zie pag. 16/1 en 320/1-'94).

Het EMI is de voorloper van dc Europese Centrale Bank, die wordt opgezet in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU). Volgens het Verdrag van Maastricht zal de Europese Centrale Bank. die de machtigste monetaire instelling van de Europese Unie wordt en als vestigingsplaats Frankfurt zal krijgen, per 1 januari 1999 met zijn werkzaamheden beginnen.

Volgens het dagblad Trouw (15-5-1996) kon Wim Duisenberg terugzien op een ware bliksemcarrière:

'Al bij de oprichting van EMI in 1994 werd Duisenberg getipt als kandidaat. Hij weigerde echter, omdat zijn functie bij DNB niet wilde opgeven. Wel werd hij bestuursvoorzitter van de Bank voor Internationale Betrekkingen (BIB). Het werk voor dit in Bazel zetelende overkoepelende orgaan van de Europese centrale banken was wel te combineren met dat aan het Amsterdamse Frederiksplein. Nieuw is het Europese monetaire front volstrekt niet voor de nu %l-jarige bankpresident. Zo was hij voorzitter van het comité van presidenten van de centrale banken binnen de Europese Gemeenschap en in zijn functie van president van DNB lid van de raad van het EMI.

Internationale monetaire ontwikkelingen hebben altijd al zijn interesse. Bij zijn studie in Groningen specialiseerde hij zich in internationale economie. Hij promoveerde op het vraagstuk "Wat gebeurt er als Nederland op korte termijn het hele defensie-apparaat opdoekt?" De conclusie: "Het zo uitgespaarde bedrag biedt een zee van ruimte voor een substantiële verlaging van belastingen."

Daarna ging het razendsnel: staflid bij het Internationaal Monetair Fonds in Washington, adviseur van DNB. hoogleraar macro-economie aan de Universiteit van Amsterdam en in 1973 minister van financiën in het kabinet van Joop den Uyl. Zijn bijnaam: Kennedy van de Kneuterdijk. Het Amerikaanse blad *Time* rangschikte hem bij de 150 "nieuwe leiders" in de wereld.

Bij de linkerflank van zijn eigen partij, de PvdA, kreeg hij al snel geen goede naam. Zo sprak hij zich in mei 1976 uit voor de levering van kernreactorvaten aan Zuid-Afrika. De door hem gelanceerde één-procent-norm voor de stijging van de collectieve uitgaven, hei feitelijk begin van de bezuinigingen, werd verketterd. Ook zijn overstap naar de Rabobank-directie vond geen genade.

In januari 1982 volgde hij Jelle Zijlstra op als president van DNB. Terwijl hij als minister van financien eerst de overheidsuitgaven flink op liet lopen, bepleitte hij in elk jaarverslag forse bezuinigingen. Onlangs liet hij zich voor het eerst optimistisch uit over de economische situatie van Nederland en het beleid van het kabinet-Kok Duisenberg brak daarmee met een traditie van waarschuwingen richting Den Haag. De gulden was en is spijkerhard Daarmee is de weg naar Europa vrij, voor Nederland. maar nu ook voor Duisenberg.'

De opvolger van Duisenberg als president van De Nederlandsche Bank werd de 52-jarige A.H.E.M. Wellink, lid van het CDA, en sinds 1982 directeur van de bank. Volgens Trouw (15-5-1996) genoot Wellink in politieke kringen geen bekendheid, maar in financiële zeker wel:

'Hij speelde bijvoorbeeld een rol begin jaren negentig bij het opstellen van een gedragscode voor privé-beleggingen van bankbestuurders. Die code was nodig nadat verschillende topbankiers in opspraak waren geraakt. Zij werden verdacht van belangenverstrengeling en dubieuze privé-beleggingen. De bemoeienissen van Wellink waren mede aanleiding tot het vertrek in 1992 van Wim Scherpenhuijsen Rom, de toenmalige bestuursvoorzitter van bankverzekeraar ING.

Wellink is opgeleid tot jurist. Na zijn studie en een aanstelling bij de Universiteit van Leiden maakte hij in 1970 de overstap naar het ministerie van financiën, waar hij in 1977 werd benoemd tot thesaurier-generaal oftewel schatkistbewaarder, In 1975 promoveerde hij op een proefschrift over de inkomenselasticiteit van het Nederlandse bankstelsel. Eind jaren tachtig was hij bijzonder hoogleraar aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

Bij De Nederlandsche Bank zelf beschouwt men Wellink als iemand die van alle markten thuis is. Eerder was hij belast met het toezicht op het bankwezen. het nationale en internationale monetaire beleid en de circulatie van bankbiljetten. Momenteel is hij onder meer verantwoordelijk voor het economische beleid en het wetenschappelijk onderzoek.

Wellink bekleedde en bekleedt tal van nevenfuncties en adviseurschappen in nationale fora als de Sociaal-Econoinische Raad en internationale verbanden als het IMF en de OESO. Die internationale ervaring kan hem van pas komen bij de start van de EMU, de Economische en Monetaire Unie. De lidstaten van de Europese Unie moeten begin 1988 beslissen over de invoering van een gezamenlijke Europese munt. De EMU leidt ook tot de oprichting van de Europese Centrale Bank en daarmee tot uitholling van de functie waarin Wellink nu is benoemd.'

Wellink zou in de directie van DNB worden opgevolgd door H J Brouwer, die sinds 1992 de functie van thesaurier-generaal bekleedde

Brouwer, oud-hoofddirecteur van Philips Nederland, was belast met de nationale en internationale monetaire politiek en als zodanig de belangrijkste adviseur van de minister van financiën. Hij was lid van de PvdA.

Tijdens de bijeenkomst van de Europese Raad in Dublin (zie pag. 166/3 e.v.-'97) bevestigden de staats- en regeringsleide s van de Europese Unie op 13 december de benoeming van Duisenberg tot president van het EMI. De Franse president Jacques Chirac tekende als enige daarbij aan dal dit niet automatisch betekende dat Duisenberg in 1999 ook de leiding zou krijgen over de Europese Centrale Bank.

JAARVERSLAG NEDERLANDSCHE BANK 1996

Op 22 april 1997 presenteerde de president van De Nederlandsche Bank. Wim Duisenberg, die per 1 juli president van het Europees Monetair Instituut (EMI) wordt, voor de zestiende en laatste keer het Jaarverslag van die bank. Anders dan in voorgaande jaren liet de bankpresident zich hierin onverwacht positief uit over de ontwikkeling van de Nederlandse economie: 'De Nederlandse overheidsfinanciën ontwikkelen zich gunstig' , zo merkte hij op en hij doelde daarbij vooral op de neerwaartse trend die het overheidstekort vanaf 1996 te zien gaf en die in 1997 licht en in 1998 sterker zou doorzetten, mits de voortgezette groei aanhield en weerstand kon worden geboden aan de neiging tot lastenverlichting en/of het laten vieren van de uitgaventeugels. De tevreden toonzetting in het inleidende 'Verslag van de president' kwam voort uit Duisenbergs verwachting dat, bij het verder doorzetten van deze geleidelijke reductie van het overheidstekort, voor Nederland de centrale doelstelling van het Stabiliteitspact (zie onder), zoals die in december 1996 door de Europese Raad in Dublin was afgesproken (zie pag. 167/1 e.v.-'97), binnen bereik lag 'zonder dat daarvoor draconische beleidsingrepen noodzakelijk zullen zijn'. Evenals in het jaarverslag over 1995 (zie pag. 679/3- e.v.-'96) brak hij dan ook een lans voor het verder reduceren van het overheidstekort in de richting van nul als uitgangspunt van het Nederlands beleid, ondanks het gunstige cijfer van 2,2 % van het Bruto

Scheidend president van De Nederlandsche Bank, Wim Duisenberg (r.). en zijn opvolger A.H.E.M. Wellink (1.)op 21 april 1997 tijdens de persconferentie in Amsterdam naar aanleiding van het verschijnen van het jaarverslag 1996. Foto *ANP*

Binnenlands Product (BBP), waarop het tekort in 1996 was uitgekomen.

Tijdens de persconferentie op 21 april zwakte Duisenberg de gunstige toonzetting van het jaarverslag enigszins af en toonde hij zich bezorgd over de gevolgen van de op 19 april gepresenteerde voorlopige begrotingsplannen van het kabinet voor 1997. De besluiten daarin over een lastenverlichting van in totaal 2,2 mrd en tal van beleidsintensiveringen zouden ertoe leiden dat het overheidstekort in 1997 en 1998 met 2.2 % gelijk bleef aan dat van 1996 en betekenden volgens de bankpresident een inbreuk op het proces van geleidelijke tekortreductie naar nul. Hij waarschuwde er zelfs voor dat het streven, zoals in Europees verband overeengekomen, naar een begrotingstekort per 1999 van bijna nul procent misschien nog niet ambitieus genoeg was: 'Als de toekomstige generaties te maken krijgen met hoge lasten vanwege de toenemende vergrijzing, moeten wij hen niet ook nog eens opzadelen met een hoge staatsschuld'. In een interview met *NRC/H'blad* van 22 april gaf Duisenberg nog een derde argument tegen de voorgenomen verlaging van de lasten voor burgers en bedrijven in 1997: 'De lastenverlichting komt niet op een geschikt moment. Het komt conjunctureel slecht uit. Ik besef terdege dat Nederland in 1998 weer naar de stembus gaat, maar op basis van economische criteria is een lastenverlichting niet wenselijk'. Mochten de begrotingsplannen, ook na de cruciale maanden juli en augustus, in ongewijzigde vorm doorgang vinden, dan zou het kabinet. aldus Duisenberg, een unieke kans laten liggen om het gunstige economische klimaat optimaal te benutten voor verdere noodzakelijke tekortreductie.

Ontwikkeling Nederlandse economie

Desalniettemin gaat het goed met de Nederlandse economie, vindt de Bankpresident. Voor het jaar 1996 als geheel kwam de economische groei (het BBP) uit op 2,8% en voor 1997 lijkt eenzelfde groeipercentage in het verschiet te liggen. 'Naast de voortdurende stimulans van de uitvoer werd de groei vooral gedragen door een fors doorgroeiende particuliere consumptie, terwijl ook de investeringen een bijdrage leverden'. Het begrotingstekort van Nederland daalde vorig jaar van 4,0 naar 2,2%, 'dat wil zeggen ruim onder de magische 3% die het plafond vormt uit hoofde van het Verdrag van Maastricht (zie pag. 76/2 e.v.-'92), ruim ook onder ramingen die lagen opgesloten in het Regeerakkoord van 1994 (zie pag. 594/3 e.v.-'94), alsook nog de ramingen in de Miljoenennota voor 1996 (zie pag. 659/2-'95)'.

Duisenberg gaf drie redenen voor de gunstige ontwikkeling van de Nederlandse overheidsfinanciën ten opzichte van de meeste andere lidstaten van de Europese Unie: 'beleidsuitgangspunten zoals afgesproken bij de totstandkoming van het Regeerakkoord in 1994, het feit dat die beleidsafspraken grosso modo zijn nagekomen – dus niet helemaal – en een meevallende economische ontwikkeling. Meevallend met name ten opzichte van het zogenoemde behoedzame scenario dat in het kader van het Regeerakkoord werd overeengekomen.'

De inflatie, gemeten aan de ontwikkeling van de consumentenprijzen, kwam in 1996 uit op praktisch hetzelfde cijfer, rond 2 % als in 1995 De tendens van een licht aantrekkende loonstijging die in 1996 inzette, lijkt zich in 1997 voort te zetten de contractlonen in de marktsector stegen in de laren 1995 en '96 met resp 1,4 en 1,C procent en zuilen naar verwachting in 1997 verder aantrekken tot bijna 2,5 % 'Door een over deze periode eveneens geleidelijk toenemende productiviteitsstijging zullen de reele arbeidskosten per eenheid product niet stijgen

Een belangrijke oorzaak achter de in 1996 nog steeds vrij beperkte loonstijging, van belang met het oog op een lage inflatie, was de doorvoering voor veel werknemers van een kortere werkweek. Deze verkorting van de werktijd is in beperkte mate gepaard gegaan met herbezetting, veelal in de vorm van deeltijdarbeid. Duisenberg signaleert dat het verschijnsel werken in deeltijd in Nederland een opmerkelijke ontwikkeling is; ons land had in 1995 wat betreft het aandeel van deeltijdarbeid in de werkgelegenheid met 37% het hoogste percentage in de geïndustrialiseerde wereld. De Bankpresident beschouwt deze krachtige ontwikkeling van het deeltijdwerken als een symptoom van toegenomen flexibiliteit op de arbeidsmarkt. 'Het is de uitkomst van de bereidheid bij sociale partners om in de afweging tussen werk en inkomen de balans meer en meer naar werk te doen doorslaan (en ook deeltijdwerk is werk!)',aldus Duisenberg.

'Le miracle hollandais'

De Nederlandse economie steekt gunstig af bij andere landen op het Europese continent; dit leidde onder meer van de kant van Duitsland en Frankrijk tot lovende uitlatingen over de betrekkelijk goede prestaties - wat betreft de economische groei, ontwikkeling van de werkgelegenheid, consolidatie van de overheidsfinanciën, de relatief lage rentestanden en een beheerste inflatoire ontwikkeling - in termen van 'le miracle hollandais'. Los van het feit dat Nederland in het spoor van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk een andere economische ontwikkeling doormaakte dan de grote landen van Continentaal Europa en eveneens afgezien van de bijna dubbel zo hoge werkloosheid in Frankrijk en Duitsland als in ons land (6,5%), probeert Duisenberg tot een 'verklaring' te komen van de zo sterk afwijkende, uitzonderlijke Ne-

derlandse ontwikkelingen. In de eerste plaats wijst hij erop dat bepaalde factoren als differentiatie, flexibilisering van de arbeidsmarkt en matiging van loonontwikkeling, die uitvloeisel zijn van de aanbevelingen van het Akkoord van Wassenaar (zie pag. 837/1 e.v.-'82) uit november 1982, op de langere termijn tot een verschillende ontwikkeling hebben geleid in Nederland enerzijds en Frankrijk en Duitsland anderzijds. In de periode 1983-1995 stegen de arbeidskosten per eenheid product in de venverkende industrie per jaar niet 2% in Frankrijk en 2.6% in Duitsland, terwijl zij in Nederland gemiddeld constant bleven over die periode. Het gevolg was dat er in Nederland veel meer werknemers bij kwamen. Een tweede element van de 'verklaring' ziet Duisenberg in de omstandigheid dat Nederland, eerder dan de ons omringende landen, namelijk ook vanaf 1983, begonnen is met het terugdringen van de hoog oplopende tekorten van de overheid en van de oplopende lasten in de sfeer van de sociale voorzieningen. Het gestaag op beheersing van de collectieve sector gerichte ('bestendig')beleid heeft het vertrouwen van consument en p oducent in de toekomst versterkt, en dat beschouwt Duisenberg als een onontbeerlijke voorwaarde voor het nemen van beslissingen ten aanzien van particuliere bestedingen en investeringen. Het derde element ter 'verklaring' van de goede Nederlandse economische prestaties is volgens de scheidende Bankpresident gelegen in het gevolgde monetaire beleid. 'Vanaf 1983 is het monetaire beleid expliciet en publiekelijk gericht geweest op de stabiliteit van de koers van de gulden tegenover de valuta's van onze partners in het ERM (zie pag. 755/3 e.v.-'92; pag. 12/2 e.v.-'94: pag. 545/1 e.v. -'96), maar bovenal de D-mark, de valuta van onze grootste handelspartner en het land met de beste 'track-record' wat betreft de naoorlogse inflatie'. Sinds een jaar of tien heeft dit stabiele monetaire beleid het volledige vertrouwen van de financiële markten; ook in 1996 was de gulden in trek bij de internationale beleggers.

r

Voorbereidingen voor de EMU

Duisenberg vindt dat de meeste landen van de Europese Unie goed op weg zijn zich voor de Economische en Monetaire Unie (EMU) te kwalificeren en 'dat geeft hoop'. Een succesvolle start van de EMU op 1 januari 1999 vereist volgens hem deelname van ten minste de helft van de in aanmerking komende (vijftien) landen, waaronder in ieder geval Duitsland en Frankrijk. Ondanks de stijgende begrotingstekorten in deze twee landen tot boven de EMU-norm van de 3%, acht Duisenberg het waarschijnlijk dat zowel Duitsland als Frankrijk, samen met Nederland (uiteraard) en een viertal andere landen, erin slagen om voor mei 1998 aan de toetredingsvoonvaarden te voldoen

Wat betreft de voorbereidingen voor het van start gaan en het functioneren van de EMU is er op twee Europese communautaire beleidsterreinen in december 1996 in Dublin (zie pag. 166/3 e.v.-'97) belangrijke vooruitgang geboekt: er is overeensteinming bereikt over het 'Pact voor Stabiliteit en Groei' en over de voorbereiding van het wisselkoersregime voor de situatie dat een deel van de Europese Unie de nationale valuta's heeft doen opgaan in de euro en een ander deel (de zogenoemde derogatielanden) nog niet.

Centraal in het Stabiliteitspacl staat het streven dat overheidssaldi over de middellange termijn dicht bij evenwicht of in overschot moeten zijn. Deze doelstelling wordt voldoende geacht om negatieve uitslagen in hel overheidssaldo, die ook in de toekomst het onvermijdelijke gevolg zullen zijn van de welhaast even onvermijdelijke schommelingen in het conjunctuurbeloop, te kunnen toelaten zonder dat de in het Verdrag van Maastricht vastgelegde referentiewaarde voor het tekort van 3% BBP wordt overschreden. Zou het overheidstekort toch **3%** van het BBP te boven gaan, dan kunnen sancties worden opgelegd. en zij zullen worden opgelegd. tenzij de overschrijding van uitzonderlijke én tijdelijke aard is én het tekort toch dichtbij de referentiewaarde van **3%** BBP blijft.

Voorbereid door het Europees Monetair Instituut (EMI) en voorgesteld door de Ecofin-Raad heeft de Europese Raad in Dublin ook de contouren van het nieuwe wisselkoersmechanisme (ERM-2) vastgesteld. In ERM-2 zal de euro de ankervaluta zijn waaraan de derogatielanden hun valuta kunnen koppelen, met vrij ruime fluctuatiemarges. Deelneming geschiedt op vrijwillige basis, maar de venvachting is dat bijna alle lidstaten zullen participeren.

'Omdat het derogatieland aansluiting zoekt bij het euro-gebied (en niet andersom) zal de last van de beleidsaanpassingen die nodig kunnen zijn om wisselkoersstabiliteit te bereiken in beginsel liggen bij het derogatieland. Wel zullen er. net als in het huidige wisselkoersstelsel, interventie-afspraken zijn. waaraan ook de Europese Centrale Bank (ECB) deelneemt. Anders dan in het huidige stelsel zal de ECB de mogelijkheid krijgen haar interventies te staken (en daarmee in de praktijk een wisselkoersherschikking af te dwingen), indien haar interventieverplichtingen haar taak om interne prijsstabiliteit te bevorderen, zouden dreigen te doorkruisen. Het ERM-2 zal voorts aan derogatielanden de niogelijkheid bieden om formeel dan wel informeel smallere marges af te spreken met de ECB. indien en voorzover de convergentie voortschrijdt'.

'Het ERM-2 is een gemeenschappelijk belang. In derogatielanden verschaft het de binnenlandse beleidsmakers een referentiepunt voor het voeren van een gezond financieel-economisch beleid; tegelijkertijd bescherming biedend tegen ongerechtvaardigde speculatieve aanvallen. Het doet daarmee hetzelfde als het bestaande wisselkoersmechanisme: externe discipline opleggen aan het interne beleid. Voor de euro-landen kan ERM-2 ertoe bijdragen dat derogatiemunten niet zodanig depreciëren dat de interne markt erdoor verstoord zou raken, doordat derogatielanden concurrentievoordelen zouden trachten te verwerven (overigens voor de korte termijn) die niet stroken met de 'fundamentals', dus met de concurrentieverhoudingen die overeenkomen met de onderliggende, reële kostenverhoudingen tussen landen.'

Nederlandse voorbereidingen

Tenslotte wordt in het jaarverslag over 1996 aandacht besteed aan de Nederlandse voorbereidingen voor deelname aan de EMU: in februari 1996 heeft de Nederlandse minister van financiën, Gerrit Zalm, het 'Nationaal Forum voor de introductie van de euro' geïnstalleerd. waarin de overheid, de Bank, de financiële en verzekeringswereld, koepelorganisaties van werkgevers en werknemers en consumentenorganisaties vertegenwoordigd zijn. Het mandaat van het Nationaal Forum is drieledig:

Ten ccrstc wisselen de deelnemers onderling informatie uit. Dit betreft hoofdzakelijk de vorderingen die in Europese beslisorganen worden geboekt met betrekking tot EMU-aangelegenheden. Ten tweede bespreekt het Forum gemeenschappelijke knelpunten bij de voorbereiding van de overgang. In dit verband is onder meer gesproken over de juridische aspecten van de overgang op de euro, de omschakeling van het betalingsverkeer en de wijze waarop de overheid (waaronder de fiscus) de introductie van de euro vorm geeft. Ten derde stemmen de leden van het Forum onderling hun communicatie-inspanningen af.

Het Nationaal Forum heeft onlangs de uitgangspunten vastgesteld die zullen worden gehanteerd bij de overgang op de euro. Een document is opgesteld met daarin een uiteenzetting op hoofdlijnen over hoe de overgang op de euro van de bancaire sector, de overheid en de effectenhandel zal verlopen. Dit biedt alle betrokken partijen een goed referentiepunt voor hun eigen voorbereidingen.

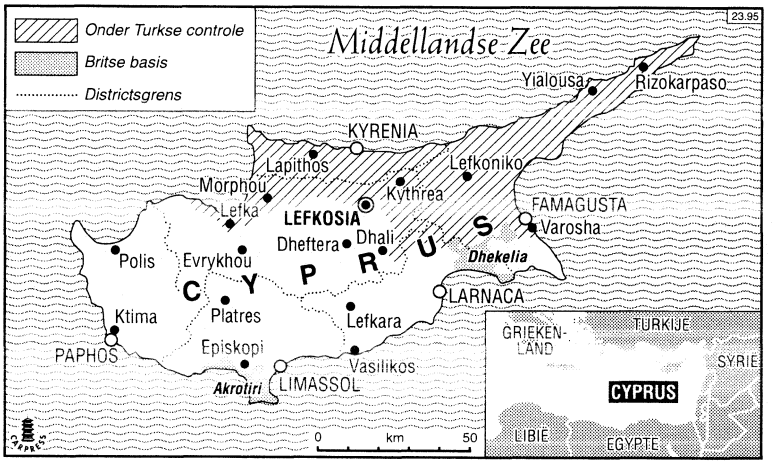
(Vor.ber.pag. 217/1 e.v.-1997)

CYPRUS

BOTSINGEN TUSSEN GRIEKSE EN TURKSE GEMEENSCHAPPEN

Op 11 en 14 augustus 1996 vonden twee Grieks-Cyprioten de dood en vielen meer dan 80 gewonden tijdens botsingen tussen Grieks-Cyprische demonstranten en Turks-Cyprische politiemannen bij Dherenia langs de door de Verenigde Naties (VN)gecontroleerde bufferzone ('Groene Linie'), die het eiland verdeelde De ongeregeldheden de meest gewelddadige sinds 1974, braken uit toen honderden Grieks-Cyprische motorrijders, bijgestaan door sympathisanten uit heel Europa, de bufferzone trachtten over te steken om naar de havenstad Kyrenia in de noordelijke Turkse sector te rijden om de aandacht te vestigen op vermeende Turkse mensenrechtenschendingen.

De regering van de eenzijdig uitgeroepen Turkse Republiek Noord-Cyprus (TRNC) had het plan op 9 augustus veroordeeld als een regelrechte 'bedreiging van de vrede', terwijl de militaire autoriteiten van de TRNC hadden gedreigd te schieten op iedereen die de Groene Linie zou passeren. Op 10 augustus slaagde de (Grieks-Cyprische) president van Cyprus, Glafkos Klerides, erin de nationale motorrijdersbond over te halen af te zien van de protestdemonstratie. Ongeveer 200 demonstranten weigerden zich echter neer te leggen bij dit besluit en passeerden een nauwelijks bewaakt gedeelte van de Groene Linie, waarop ze onder vuur werden genomen door Turks-Cyprische soldaten. Een demonstrant werd vervolgens doodgeslagen door een groep die afwisselend beschreven werd als Turks-Cyprische tegendemonstranten of als leden van de extreem-nationalistische Turkse beweging de Grijze Wolven, die uit Turkije zouden zijn aangevoerd om de demonstranten op te wachten.

De woede over de moord leidde tot nieuwe demonstraties op 14 augustus die ertoe leidden dat Turks-Cyprische grenswachten in hetzelfde gedeelte van de VN-bufferzone een Grieks-Cyprische demonstrant doodschoten, toen deze de Turkse vlag trachtte te strijken.

De botsingen gaven aanleiding tot algemene internationale bezorgdheid.
Op 15 augustus had de waarnemend VN-vertegenwoordiger op Cyprus, Gustav Feissel. afzonderlijke ontmoetingen met president Klerides en TRNC-president Rauf Denktash, waarbij hij beide partijen dringend verzocht zich terughoudend op te stellen. De Verenigde Staten, die in juli opnieuw hadden geprobeerd het overleg te hervatten over maatregelen die het vertrouwen tussen Griekse en Turkse militaire leiders zouden moeten versterken, riepen eveneens op tot terughoudendheid, nadat zij de Turkse en Turks-Cyprische veiligheidstroepen ervan beschuldigd hadden buitensporig geweld te hebben gebruikt tegen de Grieks-Cyprische demonstranten. Griekenland sprak zijn 'woede en verontwaardiging' uit over de dodelijke schietpartijen, terwijl Turkije zei dat de dood van de demonstranten het gevolg was van 'begrijpelijke, maar betreurenswaardige reacties'.

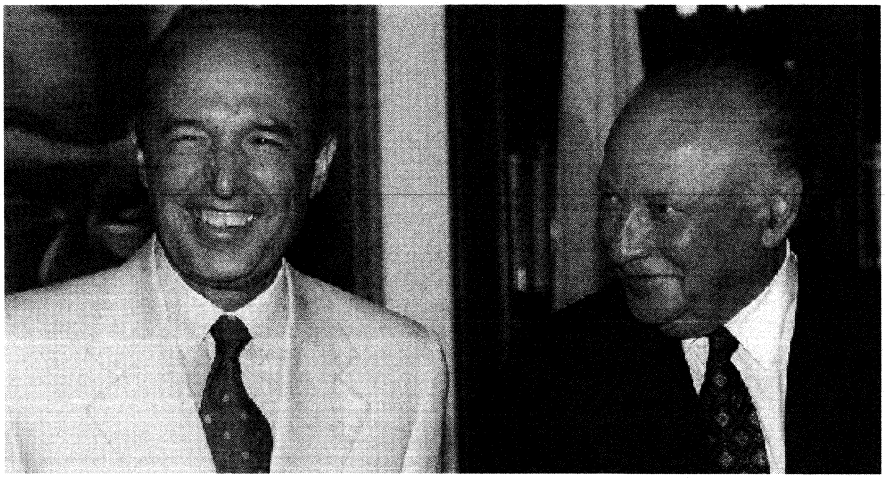
Grieks-Cyprische demonstranten worden op 11 augustus 1996 in de door de VN gecontroleerde bufferzone bij Lefkosia tegengehouden door Turks-Cyprische politieagenten. *Foto* EPA

Aanhoudende spanningen

Bij verdere incidenten werd op 8 september een Turks-Cyprische militair gedood in het grensgebied bij Famagusta, en werd op 13 oktober in de buurt van de Britse legerbasis Dhekelia een Grieks-Cyprioot doodgeschoten door de Turks-Cyprische politie.

Naar aanleiding van de verslechterende situatie ondernam de internationale gemeenschap een nieuwe bemiddelingspoging. In september presenteerden drie leden van de Europese Unie - Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië - een nieuw vredesinitiatief. Dit leidde ertoe dat op 14-18 oktober besprekingen werden gevoerd tussen de speciale Britse afgezant Sir David Hannay en de Grieks- en Turks-Cyprische leiders, respectievelijk Glafkos Klerides en Rauf Denktash. Na afloop van de besprekingen zei Hannay dat er voldoende vooruitgang was geboekt om de besprekingen tussen Klerides en Denktash in 1997 voort te zetten. Onderhandelingen tussen de twee partijen waren in november 1994 afgebroken als gevolg van onenigheid over door de VN voorgestelde maatregelen om wederzijds vertrouwen te kweken (zie pag. 170/3 e.v.-'95).

Op 9 september had Denktash Klerides gewaarschuwd dat 'we afstevenen op een catastrofe' en hem dringend verzocht besprekingen te voeren om de intercommunale spanningen te verminderen. Klerides had de toenadering echter afgewezen en op 12 september gezegd dat 'onder de gegeven omstandigheden een ontmoeting tussen ons ... weinig geloofwaardig zal zijn'.

De Cyprische president Glafkos Klerides (r.) ontvangt op 17 augustus 1996 in Lefkosia de Griekse premier Kostas Simitis voor overleg over de gespannen situatie op het eiland. *Foto EPA*

EUROPEES HOF VAN MENSENRECHTEN DOET UITSPRAAK OVER GRONDBEZIT

In een uitspraak van 18 december oordeelde het Europese Hof van de Mensenrechten dat Turkije de rechten had geschonden van een Grieks-Cyprische vrouw aan wie de toegang tot haar grond was ontzegd na de Turkse invasie van Noord-Cyprus in 1974. Het was voor het eerst dat een internationaal hof Turkije verantwoordelijk had gesteld voor de gevolgen van de invasie. Volgens de *Independent* van 19 december 'kon de uitspraak verreikende gevolgen hebben voor de kwestie-Cyprus'.

Het Hof oordeelde met elf tegen zes stemmen dat Turkije de rechten van Titina Loizidou had geschonden door haar de toegang te ontzeggen tot haar grond in de noordelijke stad Kyrenia. Loizidou had deze procedure aangespannen, nadat zij medio 1989 was gearresteerd door de Turks-Cyprische politie, toen zij met een groep vrouwen de door Turkije bezette sector van de hoofdstad Lefkosia was binnengedrongen om de aandacht te vestigen op het lot van Grieks-Cyprioten die uit het noordelijke deel van Cyprus waren verdreven.

Een belangrijk onderdeel van de uitspraak was dat Turkije en niet de TRNC verantwoordelijk werd geacht voor de inbreuk op de rechten van Loizidou. Turkije had betoogd dat het niet verantwoordelijk was voor het incident, aangezien dit niet had plaatsgevonden op Turks grondgebied. Het oordeel van het Hof luidde: 'Naar de mening van het Hof bleek duidelijk uit het grote aantal in Noord-Cyprus gelegerde militairen in actieve dienst dat het Turkse leger daar in feite heer enmeester was. In het onderhavige geval bracht dit met zich mee dat Turkije verantwoordelijk was voor het beleid en de handelingen van de TRNC'.

(V.l.n.r.:) De Turkse president Suleyman Demirel stelt de Turks-Cyprische leider Rauf Denktash bij diens aankomst in Ankara op 20 januari 1997 voor aan de Turkse parlementsvoorzitter Mustafa Kalemli, premier Necmettin Erbakan, stafchef Ismail Hakki Karadayi en twee niet-geïdentificeerde functionarissen. *Foto EPA*

BEZOEK VAN BRITSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN HET GEMENEBEST

Op 15-16 december bracht de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Malcolm Rifkind, een bezoek aan Cyprus. Het was het eerste officiële bezoek aan het verdeelde eiland door een Britse minister van buitenlandse zaken in dertig jaar.

Op 16 december voerde Rifkind afzonderlijke gesprekken met de leiders van de Griekse en Turkse gemeenschappen op Cyprus, Glafkos Klerides en Rauf Denktash. Denktash verklaarde tegenover Rifkind dat de Turks-Cyprioten 1997 wilden zien als 'een jaar vol mogelijkheden om de kwestie-Cyprus op te lossen', maar waarschuwde dat de kwestie niet moest worden gekoppeld aan Cyprus' aanvraag van het lidmaatschap van de Europese Unie (EU). Zijn opmerkingen leken gericht tegen Groot-Brittannië en andere EU-lidstaten die Cyprus' lidmaatschapsaanvraag zouden willen gebruiken om meer vaart te zetten achter een mogelijke oplossing van het conflict (zie pag. 460/1-'96). Tijdens zijn gesprek met Rifkind zei Klerides bereid te zijn om in 1997 direct met Denktash te onderhandelen.

BEZOEK VAN EUROPEES COMMISSARIS VAN DEN BROEK

Europees commissaris voor buitenlandse zaken Hans van den Broek verklaarde op 27 februari 1997 tijdens een driedaags bezoek aan Cyprus ervan overtuigd te zijn dat het vooruitzicht van toetreding van Cyprus tot de EU ertoe kon bijdragen dat het Cyprische probleem werd opgelost.

Hij verzekerde de Turks-Cyprioten dat Turkije de veiligheid van het noordelijke deel van het eiland kon blijven garanderen als een Cyprische Federatie lia van de EU zou zijn Griekenland bleef de veiligheid van de Grieks-Cyprioten garanderen Volgens Van den Broek kon het verdrag waarmee de garantie van de veiligheid van de twee gemeenschappen op het eiland was geregeld, slechts worden gewijzigd als alle betrokken partijen het daarover eens waren

SPANNINGEN WEGENS MOGELIJKE PLAATSING RUSSISCHE RAKETTEN

Op 5 januari 1997 werd bekend dat de Cyprische regering een order had geplaatst voor de aankoop van Russische S-300-luchtdoelraketten. Het nieuws verontrustte Westerse regeringen en deed de spanningen tussen de Griekse en Turkse gemeenschappen op Cyprus hoog oplopen.

De S-300, een nauwkeurige raket met een bereik van ongeveer 140 km, was volgens de makers ervan, het Russisch staatsbedrijf Roswooroezjenie, superieur aan de Amerikaanse Patriot-raket. Deskundigen verklaarden in de *Anancial Times* van 6 januari dat de aanschaf ervan door de Grieks-Cyprioten een einde zou maken aan het luchtoverwicht dat het Turkse leger bezat sinds hun invasie van het eiland in 1974. Turkije had naar schatting 30.000 soldaten gelegerd in de eenzijdig uitgeroepen Turkse Republiek Noord-Cyprus (TRNC).

Veel Westerse regeringen, die reeds verontrust waren door de bewapeningswedloop in beide sectoren van het verdeelde eiland, toonden zich, evenals VN-vertegenwoordigers, ongerust over de destabiliserende werking van de raketaankoop. Daarom drongen de Amerikaanse, Britse en andere regeringen erbij president Glafkos Klerides van Cyprus op aan om van het plan af te zien. De Cyprische regering verklaarde daarop dat zij het wettelijke recht had haar defensie te versterken 'zodat haar bevolking niet langer de gijzelaar zou zijn van de Turkse bezettingstroepen'.
President Rauf Denktash van de TRNC waarschuwde eind januari dat er tekenen waren dat het eiland op een oorlog afstevende. Op 6 januari zei de Turkse president Suleyman Demirel dat Ankara een bedreiging van de Turks-Cyprische gemeenschap niet zou tolereren. Turkse verklaringen deden de spanning over de kwestie de daaropvolgende dagen verder oplopen. Op 9 januari zei minister van defensie Turhan Tayan in Ankara dat Turkije zijn slagkracht zou gebruiken om plaatsing van de raketten te verhinderen. In een opmerking die werd opgevat als een verwijzing naar de Turkse invasie van Cyprus in 1974 liet hij doorschemeren dat Turkije misschien 'hetzelfde opnieuw zou doen' als het nodig mocht zijn om de dreiging door de raketten weg te nemen

Grieks-Cyprische functionarissen leken de spanningen te willen verminderen met een verklaring dat er nog geen datum was vastgesteld voor de plaatsing van de raketten en dat de aankoop deels was ingegeven om de aandacht van de internationale gemeenschap te richten op de noodzaak van een oplossing voor het hele Cyprische probleem Maar op 10 januari zei regeringswoordvoerder Yiannakis Cassoulides dat het defensieprogramma zou doorgaan 'ongeacht deze (Turkse) dreigementen' Dezelfde dag verklaarde de Turkse vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tansu Ciller tijdens een persconferentie in Ankara dat wij 'in geval van plaatsing alles zullen doen wat nodig is, en mocht dat betekenen dat we ze moeten vernietigen, dan zullen we dat doen' Ook beschuldigde Ciller Griekenland ervan de Grieks-Cyprische regering aan te moedigen een agressieve houding aan te nemen Maar de Griekse premier Kostas Simitis wees de krijgshaftige opmerkingen van sommige van zijn collega-ministers af en benadrukte op 11 januari dat zijn regering onverminderd streefde naar stabiliteit in de regio

Groeiende internationale betrokkenheid

Zowel de Britse als de Amerikaanse regering veroordeelde de wapenaankoop omdat deze waarschijnlijk zou leiden tot een bewapeningswedloop. Een speciale afgezant van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Carey Cavanaugh, arriveerde op 12 januari in Lefkosia en riep alle partijen onmiddellijk op terughoudendheid te betrachten.

Op 13 januari maakte Cavanaugh bekend dat president Klerides hem had verzekerd dat de raketten de eerste zestien maanden niet zouden worden geplaatst en dat de aankoop van de raketten derhalve niet voor een crisis hoefde te zorgen. Denktash zou positief hebben gereageerd op deze garantie. De Amerikaanse gezant reisde dezelfde dag door naar Athene. In de Griekse hoofdstad zei hij dat er een 'doorbraak' was bereikt en dat de twee partijen op Cyprus hadden ingestemd met een pakket maatregelen dat de spanningen moest verminderen.
Ondanks deze pogingen van de VS om de crisis te bezweren waren de spanningen tussen de twee partijen eind januari nog steeds groot Demirel en Denktash verklaarden op 20 januari in Ankara dat Turkije luchtmacht- en marinebases zou aanlegger, op Noord-Cyprus, als Griekenland niet zou afzien van zijn plannen om militaire installaties op Zuid-Cyprus te bouwen Verder bleek duidelijk uit deze verklaring dat iedere aanval op de TRNC zou worden beschouwd als een aanval op Turkije zelf De volgende dag maakte Ankara bekend dat Turkse marineschepen de komende dagen Noord-Cyprus zouden aandoen Op 25-26 januari liep een grote menigte uit om de Turkse oorlogsschepen te begroeten die in de haven van Famagusta arriveerden

Op 21 januari verwierpen Grieks-Cyprische functionarissen Cavanaughs voorstel om boven Cyprus een vliegverbod in te stellen voor zowel Griekse als Turkse gevechtsvliegtuigen.

(Vorber.pag. 459/3 e.v.-1996)

GROOT-BRITTANNIË

WETSVOORSTEL INZAKE VUURWAPENS. PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1997-'98. REGERING VERLIEST MEERDERHEID IN LAGERHUIS. TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In de maand november werd in het parlement het wetsvoorstel inzake vuurwapens - Firearms (Amendment) Bill - behandeld, dat erop gericht was de meeste handvuurwapens, met uitzondering van .22-kaliber pistolen. te verbieden, schietverenigingen aan strenge veiligheidsmaatregelen te onderwerpen en de antecedenten van personen die gebruik maakten van lichtere vuurwapens, grondiger na te trekken (zie pag. 17/1 e.v.-'97). Het voorstel was opgesteld na de moord op zestien schoolkinderen en hun onderwijzeres in een school in het Schotse plaatsje Dunblane in maart (zie pag. 701/2-'96).

Sommige Conservatieve parlementsleden verzetten zich echter tegen de invoering van strengere beperkingen op vuurwapenbezit, en vier Conservatieve parlementsleden steunden een amendement op het wetsvoorstel van de oppositie, waarin een totaalverbod op handvuurwapens werd geëist. De regering, die door het overlijden op 3 november van een Conservatief Lagerhuislid nog verder in het nauw werd gebracht, slaagde er dankzij de steun van de

De resultaten van de stemming in het Britse Lagerhuis over een totaalverbod op handvuurwapens worden op 18 november 1996 bekendgemaakt *Foto* EPA

Noord-Ierse Unionistische partijen in dit amendement te verwerpen met 306 tegen 281 stemmen tijdens de behandeling van het wetsvoorstel door kamercommissies in het Lagerhuis op 18 november. Op 4 december vond in het Lagerhuis de derde lezing van het wetsvoorstel plaats, zonder dat erover werd gestemd. Vervolgens werd het voorstel doorgestuurd naar het Hogerhuis. De regering wilde dat het eind 1996 zou worden opgenomen in de wetgeving.

De oppositionele Labour Party beloofde, indien zij de volgende regering zou vormen, 'bij de eerste redelijke gelegenheid' een totaalverbod op handvuurwapens te zullen invoeren.

Presentatievan begroting voor 1997-'98

Op 26 november presenteerde minister van financiën Kenneth Clarke aan het parlement zijn laatste begroting voor de parlementsverkiezingen die in mei 1997 zouden worden gehouden. De begroting voor het belastingjaar dat zou beginnen in april 1997 (voor begroting voor 1996-'97, zie pag. 321/3-'96), voorzag in een verlaging van de overheidsuitgaven met £ 1,9 mrd in 1997-'98, gevolgd door verdere verlagingen met £ 2,5 mrd in 1998-'99 en met £ 2,7 mrd in 1999-2000. De overheidsinvesteringen zouden worden verminderd met £ 700 mln. De sociale uitkeringen, met name de uitkeringen voor alleenstaande ouders, waren het voornaamste doelwit van de bezuinigingen. Daarentegen zouden de uitgaven voor onderwijs, gezondheidszorg. de politie en het gevangeniswezen worden verhoogd.

Clarke voorspelde dat de overheidsleningen, gezien de opbrengst uit privatiseringen, zouden verminderen van £ 26,5 mrd in 1996-'97 (3.5 procent x-an het BBP) tot f 19 mrdin 1997-'98 (2,5 procent van het BBP) en tot £ 12 mrd in 1998-'99 (1,5 procent van het BBP). Naar verwachting zouden dc overheidsleningen in 1999-2000 worden beëindigd.

Het basistarief van de inkomstenbelasting zou worden verlaagd van 24 procent tot 23 procent en de belangrijkste aftrekpost van de inkomstenbelasting zou u-orden verhoogd tot een bedrag dat hoger was dan het bedrag dat nodig zou zijn om het effect van de inflatie te verdisconteren. De drempel voor de succssiebelasting zou worden verhoogd van £ 200.000 tot £ 215.000. Een groot aantal indirecte belastingen ging omhoog, zoals de assurantiebelasting, de accijns op tabak, benzine en diesel en de luchthavenbelasting.

Clarke voorspelde dat het BBP in 1996 met 2,5 procent en in 1997 met 3,5 procent zou stijgen. Verder was de prognose dat de consumptieve bestedingen in 1996 en 1997 met respectievelijk 3 procent en 4,5 procent zouden toenemen. Clarke verklaarde dat het jaarlijkse inflatiepercentage zich gestaag bewoog in de richting van de 2,5 procent die de regering zich voor 1998 ten doel had gesteld.

Op 22 november maakte de regering bekend dat op hoog niveau zou worden onderzocht hoe het mogelijk was geweest dat het grootste deel van de inhoud van Clarke's toespraak op 21 november was doorgespeeld aan de *Daily* Mirror. De krant, die kritisch stond tegenover de Conservatieven, besloot 'in het algemeen belang' af te zien van gedetailleerde publicatie en de doorgespeelde documenten terug te geven aan de regering. Volgens hoofdredacteur Piers Morgan had openbaarmaking kunnen leiden tot stillegging van de beurshandel en chaos op de internationale valutamarkt.

Bewindsman treedt af in verband met 'geld in ruil voor vragen'-schandaal. Regering verliest meerderheid in Lagerhuis

Op 11 december trad de Conservatieve Paymaster General (staatssecretaris van financien) David Willetts af, enkele minuten na de publicatie van een rapport van de bijzondere parlementaire commissie voor gedragsnormen waarin hij ervan werd beschuldigd het parlement te hebben voorgelogen over zijn rol in het 'geld in ruil voor vragen'-schandaal (ziepag 18/2-'97)

Willctts was in 1994 betrokken bij een affaire die verband hield met de onafhankelijkheid van Lagerhuis-leden Conservatieve parlementariërs zouden zich door het bedriifsleven hebben laten betalen voor het stellen van kamervragen. Willetts zou daarop de voorzitter van de toenmalige commissie die de aanklachten onderzocht hebben voorgesteld de zaak met behulp van de conservatieve meerderheid in die commissie zo snel mogelijk te sussen.

Deze commissie oordeelde, na twee maanden van onderzoek, dat Willetts' poging tot beïnvloeding laakbaar was en vond bovendien zijn verdediging tegenover de commissie niet 'open en eerlijk'. Zij had daarom voorgesteld dit soort verklaringen in de toekomst alleen nog onder ede te laten afleggen.

In een reactie zei Willetts dat zijn vertrek niet betekende dat hij het oordeel van de commissie erkende, maar dat hij de regering niet nog meer schade wilde berokkenen. Zijn vertrek betekende een ernstig verlies voor de kwakkelende Conservatieve regering. De 40-jarige Willetts gold als een van de kroonprinsen van de partij. Hij werkte sinds enige tijd op het ministerie van vice-premier Michael Heseltine en was nauw betrokken bij de presentatie van de laatste begroting voor de verkiezingen. Hij werd opgevolgd door Michael Bates.

Willetts aftreden kwam binnen een week nadat de Conservatieve regering haar meerderheid in het Lagerhuis was kwijtgeraakt. Op 6 december maakte het Londense Lagerhuislid Sir John Gorst bekend dat hij uit de Conservatieve fractie stapte uit protest tegen de weigering van het ministerie van gezondheid om - in strijdmet een beloftevan de minister - te betalen voor een eerste-hulpafdeling in een ziekenhuis in zijn Londense kiesdistrict. Hierdoor beschikten de conservatieven nog over 324 Lagerhuiszetels. Labour en de andere partijen hadden er 323 en twee zetels waren vacant. Op 12 december werd de positie van de regering verder verzwakt. toen de oppositionele Labour Party het kiesdistrict Barnsley East wist te behouden bij tussentijdse verkiezingen die noodzakelijk waren geworden door het overlijden van de vorige afgevaardigde.

Op 16 december kwam de regering voor haar eerste krachtproef te staan, toen er een belangrijke stemming over het visserijbeleid werd gehouden. Een Labour-amendement werd met

316 tegen 305 stemmen verworpen, waarbij de regering een meerderheid van elf stemmen behaalde. Deze overwinning had de regering niet alleen te danken aan de steun van een aantal afvallige Conservatieve parlementsleden, maar ook aan het feit dat fractieleden van de Ulster Unionist Party zich van stemming onthielden.

Positie regering steeds wankeler

In januari 1997 werd steeds duidelijker dat de positie van de Conservatieve regering van premier John Major bijzonder wankel was

Op 20 januari wist de regering een amendement op de Crime and Punishment (Scotland) Bill met de kleinst mogelijke meerderheid (één stem) door het parlement teloodsen. Op 21 januari zag ze zich genoodzaakt om twee Conservatieve parlementsleden per ziekenauto naar het Lagerhuis te brengen, zodat zij konden stemmen tijdens een debat over de gezondheidszorg. In het Hogerhuis leed de regering op 20 januari twee nederlagen bij de stemming over de surveillancebepalingen in de Police Bill. Ook moest ze de volgende dag een nederlaag incasseren bij de stemming over bepalingen over schadevergoeding in de Firearms (Amendment) Bill. Op 27 januari slaagden de Conservatieven er niet in een stemming te winnen over intrekking van Labour-amendementen op de Education Bill, die bij de behandeling van het wetsvoorstel waren ingediend.

De positie van de regering verzwakte nog verder na het overlijden van het Conservatieve parlementslid Iain Mill op 16 januari, waardoor het aantal regeringszetels in het Lagerhuis daalde naar 322, terwijl de gezamenlijke oppositiepartijen over 323 zetels beschikten. Maar het overlijden van het Labour-parlementslid Martin Redmond op 20 januari herstelde het evenwicht.

Regering leidt nederlaag bij tussentijdse verkiezingen

Op 27 februari werden tussentijdse verkiezingen gehouden voor de zetel van het district Wirral South. Hierbij moest de Conservative Party de zetel afstaan aan de Labour Party. Labour behaalde in Wirral South een meerderheid van 7.888 stemmen, een ommezwaai van 17,2 procent in de stemverhoudingen in het nadeel van de regering. In een commentaar op de uitslag erkende Major min of meer dat de Conservative Party zou worden verslagen bij de aanstaande parlementsverkiezingen, toen hij toegaf dat 'wij een Labour-regering zullen krijgen, als de algemene opinie niet omslaat'.

Als gevolg van de uitslag had de regering een minderheid in het parlement van 322 zetels, terwijl de oppositiepartijen bij elkaar over 323 zetels beschikten (twee andere zetels waren vacant en vier werden bezet door voorzitters die niet meestemden) Labour-plannen om een motie van wantrouwen in te dienen werden echter verijdeld toen de negen parlementsleden van de Ulster Unionist Party duidelijk maakten geen vervroegde verkiezingen te zullen afdwingen De regering had zich weten te verzekeren van de steun van de Unionisten door op 27 februari te beloven dat er een Northern Ireland Grand Committee zou worden ingesteld, een orgaan met beperkte wetgevende taken waarin alle Noord-Ierse parlementsleden en ministers die Noord-Ierland in hun portefeuille hadden, zitting zouden hebben

Standpunt van minister van financiën over gemeenschappelijke Europese munt

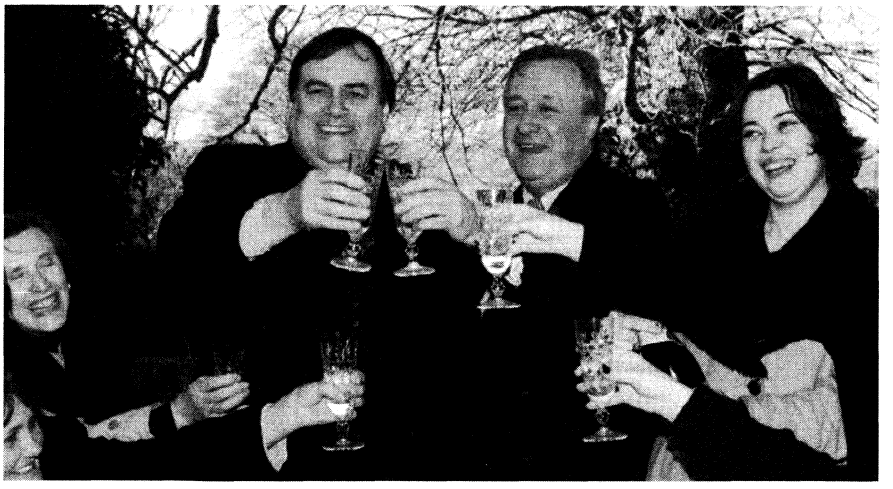
Eind januari verklaarde minister Kenneth Clarke van financiën nadrukkelijk dat Groot-Brittannië nog altijd deel zou kunnen uitmaken van de kopgroep van landen die zouden toetreden tot de Europese muntunie. In een interview in de Financial Times van 29 januari zei Clarke, die met zijn verklaring de 'Eurosceptici' in de Conservative Party uitdaagde, dat de regering van mening was dat het 'erg onwaarschijnlijk' was dat de monetaire unie op 1 januari 1999 zou ingaan Clarke zei echter, en daarin verschilde hij van mening met verscheidene collega-ministers dat Groot-Brittannie, mocht de gemeenschappelijke munt worden ingevoerd, zes maanden later zonder problemen zou kunnen toetreden Hij voorspelde dat de monetaire unie wellicht van start zal gaan tijdens de zittingsperiode van het volgende parlement' en dat de 'regering nog niet had uitgesloten dat Groot-Brittannie bil de kopgroep zou zitten'

De Japanse autofabrikant Toyota mengde zich in hel debat over de Europese munt toen zijn president Hiroshi Okuda op 29 januari waarschuwde dat Toyota zijn Europese vestiging zou verplaatsen van Groot-Brittannië naar het vasteland van Europa als Groot-Brittannië niet zou deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie.

Uitspraak Hooggerechtshof over gevangenisstraffen

Op 15 november 1996 verloor minister van binnenlandse zaken Michael Howard opnieuw een rechtsgeding, toen het Hooggerechtshof oordeelde dat de Dienst van het Gevangeniswezen een aantal vonnissen op de verkeerde wijze had berekend. Als gevolg daarvan zouden naar verwachting 800 gevangenen op vrije voeten worden gesteld en zouden zij voor hun onrechtmatige detentie een schadevergoeding van in totaal ongeveer £ 18 mln ontvangen.

Het Hooggerechtshof besliste dat de tijd die alle gedetineerden in voorarrest hadden doorgebracht, moest worden afgetrokken van verdere vonnissen.

De plaatsvervangend leider van de Labour Party, John Prescott (m.l.), viert samen met het nieuw-gekozen parlementslid Ben Chapman en diens familie de overwinning van hun partij bij de tussentijdse verkiezingen in het district Wirral South (Liverpool) in de vroege ochtend van 28 februari 1997. Foto EPA

Hiermee vernietigde het Hof een metsinterpretatie uit 1982 In augustus had een gerechtelijke uitspraak over de straftijd van gedetineerden die opeenvolgende gevangenisstraffen uitzaten, grote chaos veroorzaakt in het gevangeniswezen Hiertegen was Howard met succes in beroep gegaan (zie pag 17/1/2-'97)

Drie van Bridgewater vrijgelaten

Op 21 februari 1997 gelastte het Hof van Beroep de vrijlating van drie mannen die in 1979 ten onrechte waren veroordeeld wegens de moord op Carl Bridgewater, een 13-jarige krantenjongen die in 1978 was vermoord toen hij inbrekers verraste die in een boerderij aan de slag waren. De drie mannen, Jim Robinson, Michael Hickey en Vincent Hickey, werden op onvoorwaardelijke borgtocht vrijgelaten in afwachting van een succesvol beroep op 8 april dat niet door het openbaar ministerie zou worden aangevochten. Het vonnis van een vierde man, Pat Molloy, die in 1981 in de gevangenis was overleden, werd vernietigd.

Het Hof vernam dat de politie bijna zeker een belangrijke verklaring had verzonnen om de mannen achter de tralies te krijgen. Het openbaar ministerie erkende dat een nieuw onderzoek van het gerechtelijk bewijsmateriaal in februari 1997 Molloy's betoog had gestaafd dat hij er met een list toe was gebracht een valse bekentenis af te leggen. Na hun vrijlating vergeleken de mannen hun positie met die van de Vier van Guildford, de Zes van Birmingham en een aantal anderen die onschuldig waren veroordeeld (zie pag. 595/3 e.v.-'91).

Al bijna direct na het proces was er twijfel gerezen over de houdbaarheid van het vonnis, en een campagne voor de vrijlating van de drie veroordeelden had steeds meer steun van de bevolking gekregen. Minstens vijf getuigen a charge, onder wie een aantal gedetineerden die strafvermindering hadden kregen, trokken hun verklaringen in. In 1992 sprak de voorzitter van de oorspronkelijke jury zijn twijfel uit over de bekentenis van Molloy en zei hij overtuigd te zijn van de onschuld van de mannen. Niettemin was een beroep tegen het vonnis in 1989 afgewezen en drie andere pogingen om de zaak aan het Hof van Beroep voor te leggen waren later eveneens op niets uitgelopen. Uit verschillende politie-onderzoeken was evenmin gebleken dat er sprake was geweest van ambtsovertredingen. De zaak was uiteindelijk op 26 juli 1996 terugverwezen naar het Hof van Beroep

Bomaanslag op kantoor Arabische krant

Op 13 januari ontplofte een bombrief in het Londense kantoor van *al-Hayat*, een vooraanstaande Arabische krant. Hierbij raakten twee werknemers gewond. De politie wist drie andere bommen onschadelijk te maken. Niemand eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslag. De krant, die Saoedische eigenaars had, had steun betuigd aan het vredesproces in het Midden-Oosten en had eind december 1996 in een redactioneel artikel felle kritiek geleverd op moslim-extremisten. De politie vermoedde dat de aanslag verband hield met vergelijkbare bombrieven die bij het kantoor van de krant in Washington waren bezorgd (zie pag. 255/3-'97).

Michael Hickey (2de v.l.) maakt een vreugdesprong nadat hij en zijn broer Vincent (2de v.r.) en Jim Robinson op 21 februari 1997 op vrije voeten zijn gesteld. Vincent Hickeys moeder Anne Skett (m.)en Ann Whelan (l.),die voor hun vrijlating had geijverd. delen in de vreugde. Foto EPA

Medewerkster Nadir in vrijheid

Op 30 januari werd Elizabeth Forsyth uit de gevangenis ontslagen, nadat het Hof van Beroep had bepaald dat de gevangenisstraf van vijf jaar waartoe ze was veroordeeld, 'buiten proportioneel' was. Forsyth was een voormalige medewerkster van Asil Nadir, president van Polly Peck International, de onderneming die in 1990 met zware schulden bankroet was gegaan. Zij was in april 1996 veroordeeld wegens het witwassen van geld dat was verduisterd bij het bedrijf (zie pag. 702/1-'96).

Proces tegen Serafinowicz afgebroken

Het proces tegen de 86-jarige Szymon Serafinowicz werd op 17 januari beëindigd nadat een jury van het Central Criminal Court (Old Bailey) in Londen had vastgesteld dat zijn geestelijke vermogens niet toelieten dat hij terecht stond wegens moord. Het besluit kwam na een negen dagen durende hoorzitting waarbij bewijsmateriaal werd aangedragen waaruit naar voren kwam dat Serafinowicz aan dementie leed, waarschijnlijk als het gevolg van de ziekte van Alzheimer, en wel in die mate dat hij niet in staat was zijn advocaten te instrueren, de bewijzen te begrijpen en de loop van het proces te volgen.

Serafinowicz moest terechtstaan voor drie aanklachten wegens moord op onbekende joden tijdens de systematische afslachting van 3.000 joodse inwoners van het district Mir in Bjelaroes in 1941-'42. De in Bjelaroes geboren Serafinowicz had voor de politierechtbank bekend dat hij onder de nazi's dienst had gedaan als hoofd van de lokale politie.

Het proces tegen Serafinowicz, die zich in Groot-Brittannië had gevestigd na de Tweede Wereldoorlog. was het eerste dat in Groot-Brittannië werd gevoerd krachtens de War Crimes Act uit 1991. Deze wet maakte het mogelijk dat buiten Groot-Brittannië begane oorlogsmisdaden werden vervolgd in Groot-Brittannië. Ondanks het besluit van de jury was de Britse regering vastbesloten door te gaan met de vervolging van andere vermeende nazi-oorlogsmisdadigers. Het openbaar ministerie verklaarde te zullen voortgaan met vijf andere zaken.

Conflict over Golfoorlog-syndroom

Op 26 februari kwam minister van defensie Nicholas Soames onder druk om af te treden, nadat hij had toegegeven dat het ministerie van defensie 'zeer ernstige fouten' had gemaakt in het conflict over het Golfoorlog-syndroom. Deze naam was gegeven aan een complex van ziekteverschijnselen. zoals chronische spijsverteringsproblemen, ver-

moeidheid en geboorteafwijkingen. die waren vastgesteld bij veteranen uit de Golf oorlog van 1991 en hun gezinnen.

Tegenover de bijzondere Lagerhuiscoinmissie voor defensie verklaarde Soames dat ambtenaren en militairen van het ministerie van defensie hadden nagelaten nem op behoorlijke wijze in te lichten over het gebruik van chemicaliën die organofosfaat bevatten door het Britse leger tijdens de Golfoorlog Als gevolg hiervan had hij het parlement herhaaldelijk onjuiste informatie gegeven door te beweren dat er sporadisch gebruik was gemaakt van deze giftige verdelgingsmiddelen, terwijl in werkelijkheid tenten en materiaal op grote schaal met deze stoffen waren behandeld Soames zei dat er disciplinaire maatregelen waren genomen tegen de betrokken personen Labour-parlementariers, die zijn ontslag eisten, beschuldigden Soames van 'nalatigheid, zelfingenomenheid en onbekwaamheid' omdat hij zijn ambtenaren niet uitgebieid aan de tand had gevoeld Een niet nader genoemde Conservatieve oud-minister noemde Soames' positie 'onhoudbaar', terwijl Peter Viggers, een Conservatief lid van de commissie het ministerie van defensie ervan beschuldigde de zaak in de 'doofpot' te willen stoppen.

De commissie kreeg te horen dat voorstellen om de slachtoffers schadeloos te stellen waren verworpen. Ambtenaren van het ministerie van defensie deelden later mee dat de slachtoffers gerechtelijke stappen zouden moeten ondernemen om te bewijzen dat het ministerie nalatig was geweest. Volgens veteranenorganisaties hadden tot dan toe 1.228 veteranen kenbaar gemaakt een rechtszaak te zullen aanspannen.

Gerechtelijk onderzoek naar dood van Stephen Lawrence

Op 13 februari kwam een coroner's jury (jury van de gerechtelijke lijkschouwer) tot de conclusie dat vijf blanke jongeren de zwarte student Stephen Lawrence hadden vermoord tijdens 'een absoluut niet uitgelokte racistische aanvai'. Lawrence was in april 1993 gedood bij een bushalte in Zuid-Londen.

De vijf jongeren verschenen op de zitting waarop de bevindingen van het onderzoek werden bekendgemaakt, maar zij weigerden vragen te beantwoorden inet een beroep op het recht dat niemand bezwarende verklaringen tegen zichzelf hoefde af te leggen. Zij waren allen betrokken bij de moord op Lawrence, maar het openbaar ministerie had de vervolging van twee van hen gestaakt en de aanklacht wegens moord tegen de drie anderen ingetrokken nadat een door de familie Lawrence in 1996 ingestelde gerechtelijke vervolging op niets was uitgelopen Na de afsluiting van het onderzoek deelde de familie Lawrence mee van plan te zijn een civiele procedure aan te spannen tegen de vijf jongeren en een officiele aanklacht in te dienen over het gedrag van bepaalde politiefunctionarissen die waren belast met het onderzoek naar de moord

De veroordeling van de jongeren door de jury weerspiegelde de hevige beroering die de moord op Lawrence had veroorzaakt. Zijn gewelddadige dood had alom geleid tot kritiek op de politie en het gerechtelijk apparaat, omdat zij er niet in waren geslaagd de daders veroordeeld te krijgen. Op 14 februari nam de krant *Daily Mail* de ongebruikelijke stap om het vijftal moordenaars te noemen en hun foto's af te drukken. In een artikel op de voorpagina daagde de krant de mannen uit een rechtszaak aan te spannen. als de beschuldiging ongegrond zou zijn. Deze actie werd veroordeeld door een aantal politici. journalisten en advocaten die betoogden dat hiermee een gevaarlijk precedent van 'berechting door de media' werd geschapen.

Instelling voedingsraad

Op 30 januari kondigde de regering plannen aan om een onafhankelijke voedingsraad in te stellen. De raad zou worden voorgezeten door een voedingsadviseur die de wettelijke taak kreeg de volksgezondheid te bewaken. De adviseur, die dezelfde status zou krijgen als de hoogste ambtenaar van volksgezondheid. zou vallen onder het ministerie van landbouw, visserij en voeding. De regering had tot dan toe niet toegegeven aan de druk om een onafhankelijk orgaan in te stellen en beweringen van de oppositie en consumentenorganisaties verworpen dat het ministerie belemmerd werd door een belangenconflict tussen voedingsproducenten en consumenten.

Onder de bevolking was onrust ontstaan naar aanleiding van een aantal gevallen waarbij de veiligheid van voeding in het geding was. Het ging daarbij om saimonelia-bacterien in eieren. bovine spongiforme encefalitis (BSE) of wel gekke-koeienziekte (zie pag. 165/3 e.v.-'97), babymelk in poedervorm en, het jongste geval, een voedselvergiftiging met E-Colibacteriën, die sinds november 1996 achttien levens had gekost in Schotland.

Uitspraak over asielbeleid

Het Hof van Beroep bepaalde op 17 februari dat gemeenteraden wettelijk verplicht waren voedsel en onderdak te verschaffen aan asielzoekers die door een regeringsbesluit uit 1996 geen recht meer op een bijstandsuitkering hadden (zie pag 15/3 e.v.-'97). Het Hof bevestigde een uitspraak van het Hooggerechtshof uit oktober 1996 dat een asielzoeker die legaal in Groot-Brittannie verbleef geen armoede en honger zou mogen lijden en niet bloot mocht staan aan het risico van ziekte en zelfs overlijden' Het ministerie van gezondheidszorg en drie gemeenteraden die de procedure hadden aangespannen kregen geen toestemming in beroep te gaan bij het Hoger huis

De uitspraak betekende dat het ministerie van gezondheidszorg ruim £ 40 mln moest betalen aan plaatselijke autoriteiten als tegemoetkoming in de kosten van levensonderhoud en huisvesting van armlastige asielzoekers. Nog eens £ 40 mln moest beschikbaar worden gesteld voor toekomstige uitgaven. Volgens liefdadigheidsinstellingen die zich bezighielden met de opvang van asielzoekers, waren ruim 15.000 mensen het slachtoffer geworden van het stopzetten van de uitkeringen.

Controverse over koninklijk jacht

De onverwachte aankondiging van plannen van de regering om het koninklijke jacht Britannia te vervangen en een nieuw schip te bouwen lokte in januari een storm van protesten uit. Minister van defensie Michael Portillo maakte het nieuws op 22 januari bekend. Hij zei dat de kosten van het nieuwe schip (£ 60 mln voor de bouw en X 4 mln per jaar aan lopende kosten) uit de openbare middelen zouden worden betaald. Hij erkende dat het schip geen militaire doelen diende. maar onderstreepte dat een koninklijk jacht een belangrijke rol vervulde in de buitenlandse handel en een prestigieus beeld van Groot-Brittannie gaf. Dit leverde 'een krachtige bijdrage aan officiële gelegenheden en bevorderde de Britse economische belangen'. Verwacht werd dat het schip in 2002 in de vaart zou komen.

Labour bekritiseerde de regering dat ze niet om advies was gevraagd en beschuldigde de Conservatieven ervan 'de koningin voor haar politieke karretje te spannen' door met de bekendmaking hun kansen bij de verkiezingen te willen vergroten. Op 25 januari verklaarde Labour dat er tijdens de eerste twee jaar van een Labour-regering geen overheidsgeld zou worden uitgetrok-

ken boor een koninklijk jacht Portillo beschuldigde Labour ervan anti-monarchistisch te zijn, maar toen was al duidelijk dat een groot deel van de bevolking er fel op tegen was dat de bouw van het schip met belastinggeld zou worden gefinancierd

(Vorberpag 15/3 e v-1997)

ONTWIKKELINGEN IN NOORD-IERLAND. VERKLARING VAN PREMIER MAJOR OVER VOORWAARDEN DEELNAME SINN FEIN AAN VREDESOVERLEG. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 28 november 1996 gaf premier John Major een verklaring uit waarin hij de voorwaarden van de regering bekendmaakte voor deelname van Sinn Fein aan het overleg tussen alle partijen om een einde te maken aan het conflict in Noord-Ierland.

Dit was Majors belangrijkste poging om Sinn Fein te betrekken bij het vredesproces sinds het einde van het staakt-het-vuren van het Ierse Republikeinse Leger (IRA) in februari (zie pag. 326/3 e.v.-'96). Major verklaarde dat alle activiteiten van paramilitaire organisaties, zoals wapenaankopen, patrouilles en het bij wijze van straf in elkaar slaan van mensen zouden moeten worden gestaakt, voordat Sinn Fein zou worden uitgenodigd deel te nemen aan de besprekingen. Hij eiste een nieuw IRA-bestand en de verzekering dat dit bestand 'welgemeend en ondubbelzinnig zou zijn, dat wil zeggen duurzaam, en niet enkel een tactische zet'. Later. op 28 november, liet Major in het Lagerhuis doorschemeren dat als de IRA onmiddellijk een staakt-het-vuren zou afkondigen, een groot deel van het voorbereidende werk zou kunnen worden afgerond in de kerstvakantie. De voorbereidingen behelsden onder meer ontmoetingen tussen Sinn Fein en dc Britse en Ierse regering, aanvaarding van de uitgangspunten van de commissie-Mitchell inzake het afzweren van het gebruik van geweld (zie pag. 326/1 e.v.-'96) en het aanwenden van democratische middelen, alsmede een ronde van bilaterale besprekingen met de andere Noord-Ierse partijen om een tijdschema vast te stellen waarbinnen politieke onderhandelingen zouden worden gevoerd.

Majors verklaring was een officiële reactie op voorstellen van John Hume, de voorzitter van de Social Democratic and Labour Party (SDLP). en Sinn Fein-leider Gerry Adams. Naar werd aangenomen hadden zij de garantie geëist dat een nieuw IRA-bestand de toelating van Sinn Fein tot het overleg tussen alle partijen zou bespoedigen zonder verdere discussies over kwesties als de ontwapening van paramilitaire organisaties. Zij eisten kennelijk ook dat zou worden onderhandeld over een tijdschema voor de voortzetting van het overleg en drongen er bij de regering op aan voort te gaan met 'maatregelen om het vertrouwen te vergroten' zoals de vrijlating van IRA-gevangenen.

In een eerste reactie zei Adams dat Majors verklaring bedoeld was om 'onze inspanningen om weer een echt vredesproces van de grond te krijgen, te saboteren'. De Ierse regering probeerde afstand te nemen van de opstelling van Major en zei dat 'zij niet zou aanvaarden dat Sinn Fein zou worden uitgesloten van het overleg' als de IRA een nieuw staakt-het-vuren had afgekondigd en Sinn Fein de voorwaarden had geaccepteerd waarmee beide regeringen al hadden ingestemd.

Onzekerheid over loyalistisch bestand

Op 22 december ontstond er onzekerheid over het staakt-het-vuren dat loyalistische paramilitaire organisaties in oktober 1994 hadden afgekondigd (zie pag. 105/2/3-'95), nadat de vooraanstaande nationalist Eddie Copland gewond was geraakt door een autobom.

Hoewel geen enkele groepering de verantwoordelijkheid voor de aanslag opeiste, namen zowel loyalistische als nationalistische politici aan dat het een vergelding betrof voor een aanslag van de IRA op politieagenten in het Royal Hospital for Sick Children in Belfast op 20 december. De agenten bewaakten de secretaris van de Democratic Unionist Party, Nigel Dodds, en zijn vrouw, die hun zieke kind bezochten. De loyalisten hadden gewaarschuwd dat het staakt-het-vuren niet zou kunnen worden gehandhaafd, als de IRA aanslagen bleef plegen. Op 22 december zei David Adams van de Ulster Democratic Party dat 'de loyalisten niet zijn ingegaan op provocaties sinds Canary Wharf in februari (zie pag. 326/3 e.v.-'96) en met deze aanhoudende provocaties leek het nog maar een kwestie van tijd voordat er een reactie kwam'. Unionistische politici weigerden echter de aanslag op Copeland te bestempelen als het einde van het staakt-het-vuren en verklaarden dat zij hun invloed zouden aanwenden om ervoor te zorgen dat deze zou worden gehandhaafd.

Veiligheidssituatie verslechtert

In januari 1997 verslechterde de veiligheidssituatie in Noord-Ierland verder doordat de IRA op 6-7 januari een reeks aanslagen pleegde op agenten van de Royal Ulster Constabulary (RUC) en het twijfelachtig bleef of de loyalisten zich aan het staakt-het-vuren zouden houden (zie boven).

De slechter wordende situatie weerspiegelde zich in de felle aanval op de IRA door de Britse minister voor Noord-Ierland, Sir Patrick Mayhew. Op 27 januari verklaarde hij dat de regering 'met alle middelen jacht op jullie zal maken... We zullen nooit opgeven... Jullie zullen nooit veilig zijn. Uiteindelijk zullen jullie heel wat jaren van je leven in de gevangenis slijten.' Waarnemers dachten dat de felheid van de verklaring een verder teken was dat Ierland zich opnieuw op het randje van sektarisch geweld bevond.

Op 27 januari zei de Britse staatssecretaris die belast was met de politieke ontwikkelingen in Noord-Ierland, Michael Ancram, tijdens de eerste zitting in 1997 van het overleg tussen alle partijen in Stormont (zie pag. 21/1 e.v.-'971, dat de Ulster Democratic Party en de Progressive Unionist Party zich, ondanks de jongste aanslagen op loyalisten, hadden gehouden aan de kernpunten uit het rapport-Mitchell om geen geweld te gebruiken (zie pag. 326/1 e.v.-'96). Beide partijen onderhielden banden met loyalistische paramilitaire groeperingen. Ancram erkende echter dat het loyalistische staakt-het-vuren behoorlijk onder druk stond.

Whitemoor-proces gestaakt

Het proces tegen zes gevangenen - vijf vermeende IRA-leden die waren veroordeeld wegens terreurdaden en een man die wegens een gewapende roofoverval zat - die waren aangeklaagd wegens een uitbraakpoging in september 1994 uit de zwaar bewaakte Whitemoor-gevangenis, werd op 23 januari gestaakt, nadat de rechter had geoordeeld dat de publiciteit vóór het proces een eerlijke behandeling van hun zaak onmogelijk had gemaakt.

De mannen, die moesten verschijnen voor het Woolwich Crown Court in Londen, hadden ontkend een uitbraakpoging te hebben gedaan. De rechter staakte het proces, nadat hij tot de conclusie was gekomen dat een artikel in de Londense *Evening Standard*, waarin de mannen werden afgeschilderd als 'IRA-terroristen'. schadelijke publiciteit betekende. Het

was de tweede keer dat het proces wegens schadelijke publiciteit moest worden afgebroken. De rechter zei verder dat zijn besluit ook was ingegeven door de verslechterende geestelijk toestand van de mannen. Ook was hij van mening dut het 'recht niet was gediend met een derde poging'.

Waarschuwing voor IRA-aanslagen

Op 7 februari gaf de IRA ter gelegenheid van de eerste verjaardag van haar bestand op 9 februari 1996 (zie pag. 326/3 e.v.-'96)een verklaring uit waarin zij berichten tegensprak dat de organisatie een 'schijnoorlog' zou voeren. De IRA waarschuwde dat zij ook na de Britse parlementsverkiezingen (op 1 mei) aanslagen zou uitvoeren en rnaakte hiermee een einde aan speculaties dat het een staakt-het-vuren zou afkondigen in de weken voor de verkiezingen om zoveel mogelijk steun te krijgen voor Sinn Fein, de legale politieke vleugel van de organisatie. Maar de IRA zei ook geïnteresseerd te zijn in een 'permanente regeling' en stelde zich op het standpunt dat voor de oplossing van het conflict in Noord-Ierland 'zinvolle onderhandelingen zonder voorwaarden vooraf' noodzakelijk waren. De Britse regering had verklaard dat Sinn Feins deelname aan het overleg tussen alle partijen in Stormont Castle afhankelijk was van een 'duurzame en geloofwaardige' hervatting van het staakt-het-vuren.

Kort na de publicatie van de IRA-verklaring riep Sinn Fein-leider Gerry Adams de regering op de dialoog te hervatten en zei dat de vredespogingen niet zouden moeten worden 'opgeschort tot na de verkiezingen'. Adams eiste de onmiddellijke toelating van Sinn Fein tot het overleg in Stormont en gaf te kennen dat hij bereid was de principes van het rapport-Mitchell om geen geweld te gebruiken, te erkennen (ziepag. 326/1 e.v.-'96)

Op 20 februari leverde John Hume, de leider van de Social and Democratie Party (SDLP),scherpe kritiek op Sinn Fein. Hij waarschuwde dat een stem op deze partij bij de komende parlementsverkiezingen in feite een stem op geweld was.

Hume, die opriep tot een onrniddeliijk staakt-het-vuren, hekelde de verkiezingsmethoden van Sinn Fein. Hij beschuldigde Sinn Fein van 'het stelen van stemmen', van meervoudige registratie en van het intimideren van SDLP-medewerkers. Hume vermeed echter persoonlijke kritiek uit te oefenen op Adams, met wie hij sinds de jaren negentig nauw had samengewerkt. Op 24 februari deelde Hume ook mee dat de SDLP bij de komende verkiezingen voor de eerste keer in alle achttien Noord-Ierse kiesdistricten kandidaten zou stellen, enverklaarde hij dat er 'geen sprake' zou zijn van een verkiezingspact met Sinn Fein, zolang het IRA-geweld voortduurde.

Bezorgdheid over detentie van Roisin McAliskey

Op 19 februari ontbood de Ierse vicepremier en minister van buitenlandse zaken Dick Spring de Britse ambassadeur Veronica Sutherland om uitdrukking ie geven aan de bezorgdheid van de Ierse regering over de voortzetting van de detentie van Roisin McAliskey. Spring waarschuwde dat de slechte behandeling van McAliskey 'schade zou kunnen toebrengen aan de gezamenlijke doelstelling van beide regeringen bij het vredesproces'.

McAliskey was op 19 november 1996 gearresteerd in haar woning in het graafschap Tyrone en overgevlogen naar Londen in afwachting van haar uitlevering aan Duitsland, waar zij werd gezocht in verband met de aanslag in juni 1996 op een Britse kazerne in Osnabrück (zie pag. 706/2-'96). Sindsdien was haar herhaalde malen vrijlating tegen borgtocht geweigerd en werd zij beschouwd als een gevangene van de Categorie A (gedetineerde met een buitengewoon hoog risico), ondanks het feit dat zij zwanger was en in het verleden nooit geweld had gebruikt. De langdurige beroepsprocedure tegen haar uitlevering maakte het waarschijnlijk dat zij haar kind in de gevangenis ter wereld zou brengen. Op 12 februari zei haar moeder, de vooraanstaande nationalist en oud-parlementariër, Bernadette McAliskey-Devlin, te hebben vernomen dat zij geboeid zou worden tijdens de bevalling en niet voor haar kind zou kunnen zorgen in de gevangenis. De zaak van Roisin McAliskey bracht Amnesty International tot de publicatie van een 'communiqué voor spoedeisende actie', waarin werd beweerd dat haar detentie 'kan ontaarden in een wrede, onmenselijke en vernederende behandeling'.

(Vor.ber.pag. 19/1 e.v.-1997)

IERLAND

REGERING OVERLEEFT MOTIE VAN WANTROUWEN

Minister van justitie Nora Owen kwam in november 1996 onder aanzienlijke druk om af te treden nadat zestien gedetineerden die in voorarrest zaten op verdenking van terreurdaden, waren vrijgelaten en onmiddellijk daarop weer waren gearresteerd.

De zestien werden op vrije voeten gesteld opnieuw gearresteerd en onder zware bewaking overgebracht naar de Bijzondere Rechtbank voor Strafzaken in Dublin. Later maakte het ministerie van justitie bekend dat de zestien mannen bij een vorige gelegenheid waren vrijgelaten voor een gepensioneerde en onbevoegde rechter Dominic Lynch. Het ministerie had verzuimd Lynch op de hoogte te stellen van zijn pensionering, die in augustus was ingegaan.

Daarop werd de rechtmatigheid van de detentie van de verdachten getoetst door een rechter, hetgeen leidde tot de indiening van een motie van wantrouwen tegen de coalitieregering. Tijdens het twee dagen durende debat kreeg Owen felle kritiek over zich heen. Op 14 november wist de regering echter de motie te overleven.

REGERINGSWIJZIGING

Op 30 november trad minister van verkeer en energie Michael Lowry af na beschuldigingen dat een omvangrijke verbouwing van zijn huis was gefinancierd door een supermarktketen. De transactie zou hebben plaatsgevonden in 1993, toen Lowry voorzitter was van de centrumpartij Fine Gael, die toen in de oppositie zat. Hij hield zich destijds bezig met het werven van fondsen voor de partij.

OUD-PREMIER REYNOLDS WINT PROCES WEGENS SMAAD

Op 19 november won oud-premier Albert Reynolds een proces wegens smaad tegen de (Londense) Sunday Times, maar hij moest wel de proceskosten van maar liefst £1 mln betalen.

Reynolds had de *Sunday* Times voor de rechter gedaagd, nadat de krant in november 1994 een artikel had gepubliceerd waarin de aandacht werd gevestigd op de redenen voor Reynolds aftreden als premier en werd gesuggereerd dat hij had gelogen en de Dail (parlement) om de tuin had geleid (zie pag. 108/1 e.v.-'95). Reynolds noemde het artikel 'weerzinwekkend, kwaadaardig en lasterlijk'. De jury was van oordeel dat de krant weliswaar verkeerd had gehandeld door het artikel te publiceren, maar dat zij dit niet met opzet had gedaan. Het besluit van de jury

om Reynolds een schadevergoeding zonder geldbedrag ('zero damages') toe te kennen, werd verworpen door de rechter, die verklaarde dat Reynolds recht had op een nominale schadevergoeding van één penny, aangezien de jury had vastgesteld dat Reynolds in zijn goede naam was aangetast Reynolds had eerder een aanbod van de Sunday *Times* tot betaling aan de rechtbank van de hand gewezen

VERDACHTE VAN MOORD OP JOURNALISTE IN STAAT VAN BESCHULDIGING GESTELD

Op 18 november werd Paul Ward beschuldigd van medeplichtigheid aan de moord op de journaliste Veronica Guerin in juni (zie pag. 706/3 e/v/-'96).

NIEUWE AARTSBISSCHOP

Kardinaal Cahal Daly (79), de geestelijk leider van de naar schatting 4 mln katholieken in Ierland, trad op 1 oktober 1996 terug als aartsbisschop van Armagh. Hij werd opgevolgd door Scan Brady, die in december 1994 was aangesteld als plaatsvervangend bisschop.

PRESENTATIE VAN BEGROTING VOOR 1997-'98

Op 22 januari 1997 presenteerde minister van financiën Ruairi Quinn de begroting voor 1997-'98, die zowel belastingverlagingen als een bescheiden verhoging van de overheidsuitgaven behelsde. De begroting voorzag in een te verwachten overschot, maar was er eveneens op gericht Ierland op koers te houden om zich te kwalificeren voor deelname aan de gemeenschappelijke Europese munt.

De uitgaven zouden in vergelijking met 1996-'97 met 6 procent stijgen tot IR£ 13,4 mrd ($1 = IR£ 0,62 op 24 januari 1997). De inkomsten zouden met 5 procent stijgen tot IR£ 13,6 mrd. Op de lopende rekening van de betalingsbalans werd een overschot verwacht van IR£ 193 mln. Meevallende schulden en hogere belastinginkomsten hadden tot een onverwacht overschot geleid van IR£ 292 mln in 1996-'97. Aangezien de economie in de lift zat, werd verwacht dat het BBP in 1997 met 5,5 procent zou groeien.

Quinn verlaagde het standaardtarief van de inkomstenbelasting met 1 procent tot 26 procent en verhoogde de aftrekposten. Hij verhoogde eveneens de belastingdrempel, waardoor ongeveer 10.000 mensen buiten het belastingnet vielen. Verder zei hij dat in 1997-'99 IR£ 525 mln extra zou worden uitgetrokken voor de sociale zekerheid. De vennootschapsbelasting ging omlaag en er werd een belastingvoordeel geïntroduceerd om bedrijven aan te moedigen deel te nemen aan de Markt voor Groeiende Bedrijven. Deze faciliteit was bedoeld om te voorkomen dat het aantal nieuwe producten op de markt terugliep. Quinn zei te hopen 'werk te belonen, ondernemingszin te stimuleren en de sociale zekerheid te verbeteren'. Hij verklaarde dat het de eerste keer was dat er sprake was van 'een aanhoudende netto banengroei, dat de netto emigratie tot stilstand was gekomen en dat een aantal mensen naar Ierland terugkeerde.'

Op 30 januari stemde het Ierse Congres van Vakbonden voor een éénjarig loonpact dat voorzag in een salarisstijging van 9,25 procent in drie jaar voor werknemers in de publieke en particuliere sector.

(Vorig pag. 706/3 e.v.-1996)

ITALIË

UITSPRAAK CONSTITUTIONEEL HOF OVER REGERINGSDECRETEN. BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD. MINISTER DI PIETRO TREEDT AF. WETSVOORSTEL VOOR JUSTITIËLE HERVORMINGEN. EU AKKOORD MET EUROTAX. PARTIJCONGRESSEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 7 oktober 1996 werd bekendgemaakt dat het Constitutionele Hof in september had geoordeeld dat de veelvuldig voorkomende verlenging van regeringsdecreten in strijd met de grondwet was, omdat dergelijke decreten uitsluitend waren bedoeld voor noodsituaties. De uitspraak van het Hof zou in werking treden na officiële publicatie en zou naar verwachting de aanzet geven tot procedurele hervormingen, omdat anders het wetgevingsprogramma van de regering zou komen stil te liggen.

Aangezien de Senaat en de Kamer van Afgevaardigden (respectievelijk de Eerste en Tweede Kamer) gelijke bevoegdheden bezaten, konden wetsvoorstellen herhaaldelijk heen en weer worden gestuurd, voordat ze tot wet werden verheven. De regering was hierdoor geneigd haar beleid uit te voeren op grond van decreten, die ze elke 60 dagen verlengde. De zittende regering van premier Romano Prodi had van de vorige regering 93 decreten overgenomen. waarvan enkele wel twintig keer waren verlengd. Meer dan vijftig van deze decreten bleven deel uitmaken van de officiële wetgeving.

Voorlopige begroting voor 1997 goedgekeurd

Op 10 oktober keurde het parlement de ontwerpbegroting voor 1997 goed, die als belangrijkste doelstelling had het terugbrengen van het begrotingstekort tot 3 procent van het bruto binnenlands product (BBP). Door de goedkeuring wist de regering zich gesteund in haar streven de nationale economie op orde te krijgen voor deelname aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU), waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd. die in 1999 zou ingaan (zie pag. 814/3 e.v.-'96). Op 1 oktober had de Franse president Jacques Chirac er ten zeerste aan getwijfeld of Italië in staat zou zijn vóór 1999 te voldoen aan de convergentiecriteria voor de EMU. maar de betrekkingen tussen Frankrijk en Italië verbeterden na een bilaterale top op 3-4 oktober en de Italiaanse regering verwierf de steun van zowel Frankrijk als het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor haar begrotingsprogramma.

Op 23 oktober maakte de Bank van Italie bekend het discontotarief te verlagen van 8,25 naar 7,5 procent. Het besluit werd genomen op grond van voorlopige cijfers die aangaven dat de jaarlijkse inflatie in oktober was gedaald tot 3 procent, de laagste stand sinds 1969; de bank erkende dat de jaarlijkse groei in 1996 naar verwachting minder dan 1 procent zou bedragen. De renteverlaging werd gezien als een poging de economie te stimuleren.

Begroting voor 1997 goedgekeurd

Op 16 november gaf de Kamer van Afgevaardigden na weken van verhitte debatten haar goedkeuring aan de begroting voor 1997, die een reeks bezuinigingsmaatregelen bevatte. De goedkeuring van de begroting speelde een belangrijke rol bij Italië's verzoek om terug te keren in het Europese wisselkoersmechanisme (WKM), waar Italië op 16-17 september 1992 op het hoogtepunt van de Europese valutacrisis uit was gestapt (zie pag. 756/2-'92). Op 24 november keerde de Italiaanse lire terug in het WKM nadat er een compromis over de spilkoers was bereikt (zie pag. 164/2 e.v.-'97).De begroting moest in december worden goedgekeurd door de Senaat. Dit werd echter beschouwd als een formaliteit, aangezien de regering over een meerderheid in de Senaat beschikte.

De begroting werd aanvaard door de Kamer van Afgevaardigden met de steun van de radicale Heropgerichte Communistische Partij (RC), waarvan de regering van premier Romano Prodi afhankelijk was voor een meerderheid in het parlement. De steun van de RC kon echter alleen maar worden verkregen door een aantal bezuinigingen op de sociale zeker-

heid in te trekken. Dientengevolge moest de regering sterker leunen op belastingmaatregelen om het begrotingstekort te verminderen.

De oppositionele centrumrechtse Vrijheidsalliantie (Polo della Liberta) en de separatistische Noordelijke Liga (LN), die het begrotingsdebat gebruikten om hun bezwaren tegen hogere belastingen naar voren te brengen, boycotten de eindstemming

De Vrijheidsalliantie. die garen spon bij de weerstand van de middenstanders tegen belastingen, organiseerde op 9 november in Rome een demonstratie waaraan werd deelgenomen door ongeveer 500.000 personen. afkomstig uit het kleinbedrijf, de detailhandel en de beroepsgroepen. De opkomst betekende tevens een persoonlijk succes voor de voorzitter van de Vrijheidsalliantie, oud-premier Silvio Berlusconi, wiens aanvallen op de 'fiscale dictatuur' van de regering kwamen op een moment waarop hij terechtstond op verdenking van betrokkenheid bij omkoping van ambtenaren van de Guardi di Finanza (fiscale recherche).

Dezelfde dag liepen in Napels ongeveer 250.000 mensen mee in een demonstratie tegen de werkloosheid, waartoe de RC had opgeroepen. Vakbondsleiders hadden schoorvoetend ingestemd met de begroting en eisten dat de 'eurotax', een eenmalige heffing in 1997 van ongeveer L 13.000 mrd (zie pag. 815/1-'96), zou worden opgebracht door de rijken ($1 = L1,516,96 op 8 november 1996).

Privatiseringsprogramma

Op 10 oktober ging de tweede fase van de privatisering van de staatsoliemaatschappij ENI van start. De staat verkocht 14 procent van zijn aandelen voor ongeveer 7,698 triljoen lire (ongeveer $ 5 mrd) (voor de eerste fase van de verkoop van aandelen in november 1995, zie pag. 169/3 e.v.-'96).

Op 30 oktober verklaarde de regering nogmaals ernaar te streven uiterlijk maart 1997 al haar aandelen in het staatstelecommunicatiebedrijf STET te hebben verkocht (zie pag. 815/3-'96). Het parlement, dat een commissie van toezicht moest instellen, zou zich naar verwachting sterk verzetten tegen het privatiseringsproces.

Directeuren van inlichtingendiensten vervangen

Op 18 oktober maakte de regering bekend dat de directeuren van de drie grootste inlichtingendiensten, de civiele inlichtingendienst SISDE, de contraspionagedienst en militaire inlichtingendienst SISMI en de overkoepelende inlichtingendienst CESIS, waren vervangen De maatregel werd gezien als een poging de parlementaire controle op de SISDE en de SISMI te vergroten en de invloed van ae CESIS te versterken De regering ontkende categorisch dat de maatregel verband hield met de op 14 oktober door Berlusconi geuite klacht dat een week eerder in het kantoor van zijn partij (Forza Italia) afluisterapparatuur was ontdekt

Mafiaproces

Op 21 oktober werd de rechtszaak geopend tegen Salvatore 'Toto' Riina, die bekend stond als de 'capo di capi' van de mafia, en tegen zeventien anderen wegens de moord op Paolo Borsellino, de hoofdofficier van justitie van de Siciliaanse stad Palermo, die in juli 1992 om het leven was gekomen bij een bomaanslag op zijn auto (zie pag. 827/3 e.v.-'92). Riina zat reeds een meervoudige levenslange gevangenisstraf uit voor andere misdrijven (zie pag. 548/1-'95).

Onderzoek tegen Prodi ingesteld

Er dreigde mogelijk een ernstige crisis voor de regering, toen op 25 november een rechter officieel eiste dat Prodi terecht zou staan op verdenking van misbruik van de functie die hij in 1993 vervulde, het presidentschap van de machtige staatsholding IRI. De datum voor de eerste verhoren moest nog worden vastgesteld.

Prodi verklaarde 'alles te zullen ophelderen' en maakte zich geen zorgen over de beschuldigingen van het openbaar ministerie. Prodi en vijf andere leden van de raad van bestuur van IRI, onder wie de vertegenwoordiger van het ministerie van financiën, werden ervan beschuldigd een voedingsbedrijf dat geprivatiseerd werd, te hebben toegespeeld aan politieke vrienden die eigenlijk het geld niet hadden om het te kopen. Bovendien zou Prodi zich aan belangenverstrengeling hebben schuldig gemaakt omdat hij, behalve verkoper van het bedrijf, ook consulent was van het Brits-Nederlandse concern Unilever, dat uiteindelijk een deel van het bedrijf had gekocht.

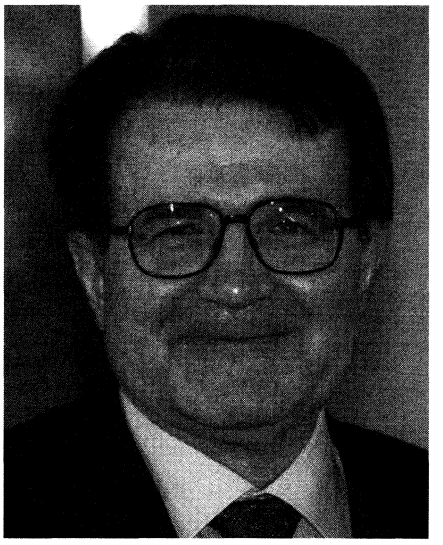
Het gerechtelijk onderzoek betrof de verkoop van de Cirio-Bertoli-De Rica groep (olijfolie, conserven en groenten), onderdeel van de IRI-dochter SME. De groep, die voornamelijk in Zuid-Italië produceerde, werd tegen alle verwachtingen in toegespeeld aan een kleine boerencoopeiatie, de Fisvi, die deel uitmaakte van het christen-democratische machtsblok Een staatsbank uit datzelfde blok, de Banco di Napoli had zich aanvankelijk gegarandeerd. De Fisvi bleek toch betalingsproblemen te hebben en verkocht de groep weer door, waarbij Bertoli (olijfolie) naar Unilever ging en de rest terechtkwam bij de financier Sergio Cragnotti. Volgens justitie had de Fisvi bij deze operatie een oneigenlijk voordeel gehad van L 14 mrd

De affaire was bij justitie aanhangig gemaakt door een kleine aandeelhouder vam de IRI. Prodi had eerder gesuggereerd dat de kritiek op deze transactie was aangewakkerd door tegenstanders van privatisering onder wie den van de Nationale Alliantie.

Vonnis van Craxi in hoger beroep bevestigd

Op 12 november bevestigde het Hoogste Hof van Beroep een van de gevangenisstraffen waartoe de voormalige socialistische (PSI)premier Bettino Craxi bij verstek was veroordeeld.

Tegen Craxi, die zich in zelfgekozen ballingschap in Tunesië bevond, liep een aantal fraude- en corruptiezaken. In deze zaak, die ging over steekpenningen die de verzekeringsmaatschappij SAI had betaald om een contract van het staatsenergiebedrijf ENI in de wacht te slepen, had een Milanese rechtbank Craxi in december 1994 veroordeeld tot vijf en een half jaar gevangenisstraf (zie pag. 245/1-'95). Daarnaast werden de vonnissen bevestigd die waren uitgesproken tegen de financier Sergio Cusani, voormalig SAI-president Salvatore Ligresti en SAI-directeur Fausto Rapisardo, de penningmeester van de vroe-

Archiefopname d.d. 28 mei 1996 van de Italiaanse premier Romano Prodi. *Foto EPA*

gere Christen-Democratische Partij Severino Citaristi, en twee oud-directeuren van ENI

Minister Di Pietro treedt af

Op 14 november zag de regering zich geplaatst voor een meer acute crisis, toen minister van openbare werken Antonio Di Pietro aftrad ondanks steunbetuigingen van Prodi

Als onderzoeksrechter in Milaan was Di Pietro een nationale held geworden, doordat hij tussen 1992-'94 de leiding had gehad over de anti-corruptiecampagne 'Schone Handen'. die had geleid tot de ondergang van een gehele politieke en zakenelite. In een bittere ontslagbrief verklaarde Di Pietro dat hij er 'genoeg' van had, na jarenlang 'ten onrechte het doelwit te zijn geweest van allerlei wettige en onwettige onderzoeken en controles', enkel en alleen omdat hij zijn plicht had gedaan. Twee weken daarvoo had hij de regering genoodzaakt de financiële recherche (Guardia di Finanza) te verdedigen, nadat hij een aantal van de leden van deze dienst openlijk ervan had beschuldigd hem in opspraak te willen brengen.

Di Pietro trad af nadat eerder op 14 november was bevestigd dat het Openbaar Ministerie in de Noord-Italiaanse stad Brescia had besloten een officieel onderzoek tegen hem in te stellen naar aanleiding van ernstige beschuldigingen van de Italiaans-Zwitserse financier Francesco Pacini Battaglia.

Battaglia was in september samen met Lorenzo Necci, de directeur van de Italiaanse staatsspoonvegen, gearresteerd (zie pag. 816/3 e.v.-'96). Battaglia beweerde dat hij een overeenkomst had gesloten met Di Pietro's 'Schone Handen'-team om een zware straf te ontlopen. nadat Di Pietro hem in 1993 ervan had beschuldigd dat hij was opgetreden als illegale bankier voor smeergelden. Battaglia's beschuldigingen waren bekend ge orden door de naar verluidt zeer selectieve publicatie van fragmenten van telefoongesprekken die waren afgeluisterd door de financiële recherche.

Uitspraak in zaak tegen Di Pietro

Op 27 december oordeelde het Hof van Cassatie dat een reeks gecoördineerde huiszoekingen van de financiële recherche om bewijsmateriaal te verzamelen tegen Antonio di Pietro, 'onwettig' was.

In zijn uitspraak uitte het Hof ernstige twijfel over de methoden en motieven van de onderzoekseenheid van de financiële recherche die zich bezig hield met de georganiseerde misdaad Dit team had op 6 december invallen gedaan in zeventig woningen verspreid over heel Italie, naar het heette om bewijzen van corruptie tegen Di Pietro te verzamelen De hoofdofficier van justitie van de Noord-Italiaanse stad Brescia. Giancarlo Tarquini, wiens bureau 230 leden van de Iinanciele recherche verlof had gegeven de huiszoekingen te verrichten, verwierp de uitspraak en zei in beroep te zullen gaan bij het Hooggerechtshof Hij verklaarde tevens dat het onderzoek naai Di Pietro s vermeende betrokkenheid bij corruptiepraktijken zou worden voortgezet

Op 8 en 11 december bestempelde Di Pietro de beschuldigingen die tegen hem waren ingebracht in een in naam geheim recherche-rapport van 1.000 pagina's. publiekelijk als .verachtelijke leugens' en 'nonsens': fragmenten uit dit rapport waren in de pers gepubliceerd. Volgens het rapport was Di Pietro begin jaren negentig als hoofd van het anti-corruptieteam 'Schone Handen' de centrale figuur in een 'lucratieve pressiegroep van rechters' die aanzienlijke vergoedingen voor juridische kosten had ontvangen van verdachten die een gevangenisstraf of een zware veroordeling wilden ontlopen. In het rapport werd ook beweerd dat Di Pietro tijdens zijn zes maanden durende ambtsperiode als minister van openbare werken via tussenpersonen smeergelden had ontvangen van aannemers in ruil voor contracten.

Volgens Di Pietro wilde de financiële recherche wraak nemen voor ambtenaren van deze dienst die schuldig waren bevonden aan fraude, toen hij onderzoeksrechter was. Zowel Massimo D'Alema, de leider van de voormalige communistische centrumlinkse Democratische Partij van Links (PDS), als Gianfranco Fini. de leider van de uiterst rechtse Nationale Alliantie (AN), zeiden te geloven dat de beschuldigingen tegen Di Pietro vals waren. Oud-premier Silvio Berlusconi, voorzitter van de rechtse Forza Italia. die eveneens werd vervolgd wegens corruptie, beweerde echter bereid te zijn belastende informatie te onthullen over Di Pietro's handelwijze tegenover het openbaar ministerie van Brescia.

Paolo Costa werd benoemd tot de nieuwe minister van openbare werken.

Veroordeling wegens corruptie

Op 15 december veroordeelde een rechtbank in Turijn Marcello Dell'Utri, de voormalige voorzitter van Publitalia, de reclamepoot van Berlusconi's mediaconcern Fininvest, tot drie jaar gevangenisstraf wegens vervalsing van facturen en financiële onregelmatigheden.

Voormalig minister Antonio Di Pietro arriveert op 16 december 1996 bij het gerechtsgebouw in Brescia. waar hij een geschreven verklaring overhandigde aan het hof. Foto *EPA*

Dell'Utri, die werd beschouwd als de machtigste bestuurder van Fininvest, werd schuldig geacht aan vervalsing van facturen voor een bedrag van L 1 mrd ($ 1 = L 1.528,15 op 20 december 1996) en het aannemen van een illegale lening ter waarde van L 500 mln. Hij was ook parlementslid van Forza Italia geweest en had Berlusconi overgehaald in 1993 in de politiek te gaan.

Compromis over omroepstelsel

Op 16 december gaf de coalitieregering van premier Romano Prodi haar goedkeuring aan een compromis-akkoord over het televisiebestel.

Het akkoord. dat zou kunnen rekenen op de parlementaire steun van gematigde linkse en rechtse partijen. handhaafde het bestaande omroepstelsel, waardoor Berlusconi's bedrijf Mediaset in bezit bleef van drie van de twaalf nationale televisiekanalen (zie pag. 815/2/3-'96). In ruil daarvoor beloofde Berlusconi de regering medewerking te verlenen aan een grondwetsherziening.

Nieuwe commissie voor modernisering grondwet

Op 16 januari 1997 stemde de Senaat met 256 tegen 16 stemmen voor de instelling van een zeventig leden tellende, uit beide Kamers van het parlement samengestelde commissie, die de grondwet van 1948 moest moderniseren. De Kamer van Afgevaardigden keurde het besluit later goed. Het besluit was in

strijd met het in juli 1996 ingediende wetsvoorstel waarin was gepleit voor de instelling van twee commissies, één uit elke Kamer van het parlement (zie pag. 815/2-'96).

De grondslag voor deze nieuwe consensus tussen de twee grote parlementaire blokken over een grondwetsherziening was gelegd in december tijdens langdurige onderhandelingen tussen Massimo D'Alema, leider van de PDS - de belangrijkste pijler onder de centrumlinkse Olijf-coalitie -, en oud-premier Silvio Berlusconi, de leider van Forza Italia en van de belangrijkste oppositiegroepering, de centrumrechtse Vrijheidsalliantie. Ook de langdurige en felle interne discussies tussen rechtse oppositieleiders hadden naar verluidt aan de consensus bijgedragen.

De aanhoudende verdeeldheid binnen de oppositie vormde echter de grootste bedreiging voor het succes van de commissie, die tot eind juni 1997 de tijd had haar aanbevelingen af te ronden. In tegenstelling tot Berlusconi was zijn belangrijkste bondgenoot Gianfranco Fini, de leider van de extreemrechtse en voormalige fascistische partij Nationale Alliantie (AN). voor invoering van een krachtig presidentieel systeem zoals in Frankrijk (zie pag. 382/2 e.v.-'96). Er bestond evenwel een diep wantrouwen onder de bevolking tegen deze optie wegens de herinneringen aan het misbruik van de gecentraliseerde macht tijdens de dictatuur van Benito Mussolini. Er was meer steun voor de uitbreiding van de bevoegdheden van de premier, een herziening van het kiesstelsel, een vermindering van het aantal parlementsleden, een nieuwe invulling van de taken van de Senaat en de Kamer van Afgevaardigden (teneinde overlapping te voorkomen), en in het bijzonder de invoering van een federale structuur die grotere regionale autonomie zou omvatten.

De beslissing op 30 januari van het Constitutionele Hof om negentien van de dertig aangevraagde referenda te blokkeren, verlichtte de taak van de commissie. De belangrijkste politieke partijen reageerden positief op de verwerping door het hof van een referendum waarin werd voorgesteld om de bepaling te schrappen dat 25 procent van de parlementszetels volgens evenredige vertegenwoordiging wordt verdeeld.

Beroep van Berlusconi afgewezen

Op 23 oktober wees het Britse Hooggerechtshof het beroep van oud-premier Silvio Berlusconi af, dat deze had ingesteld tegen het Britse Bureau voor Ernstige Fraudebestrijding, dat in april beslag had gelegd op duizenden documenten van een in Londen gevestigd bedrijf dat administratieve werkzaamheden had verricht voor Berlusconi's mediabedrijf Fininvest Op 25 oktober werd zijn verzoek om in beroep te gaan bij het Hogerhuis afgewezen en op 30 oktober werden ut. documenten naar Italië teruggestuurd

Berlusconi, tegen wie nog andere aanklachten liepen (zie pag 38312 e v en 816/1 e v -'96) werd er tevens van beschuldigd contacten te onderhouden met de mafia Op 9 oktober werden delen van de bekentenis van mafialid Francesco di Carlo gepubliceerd, waaruit zou blijken dat Berlusconi de mafia had betaald om de uitbreiding van zijn medianetwerk op Sicilie veilig te stellen Marcello Dell'Utri, een naaste medewerker van Berlusconi en hooggeplaatst functionaris binnen Fininvest, werd op 29 oktober officieel aangeklaagd wegens samenspanning met de Siciliaanse mafia Hij werd tevens beschuldigd van corruptie en belastingontduiking

In andere corruptieonderzoeken werden op 11 oktober arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen vijf voormalige hoge functionarissen van de investeringsgroep Gemina. Op 31 oktober werd een corruptieonderzoek ingesteld naar de activiteiten van de directeur van STET, Ernesto Pascale.

Aftreden van rechter in proces tegen Berlusconi. Vrijspraak voor broer Berlusconi

Op 30 januari werd het jarenlange corruptieproces tegen Berlusconi gestaakt, nadat de president van de rechtbank op 20 januari was teruggetreden op grond van beschuldigingen van vooringenomenheid jegens de verdachte (voor achtergronden van proces, zie pag. 816/1 e.v.-'96en boven).

In oktober 1996 was via een microfoon in de rechtszaal een opmerking van rechter Carlo Crivelli opgevangen waarin hij een officier van justitie had geadviseerd gebruik te maken van de 'wortel en stok'-methode bij het verhoor van getuigen. Volgens Berlusconi en zijn medeverdachten bewees deze opmerking dat Crivelli hun veroordeling wilde doordrukken. In januari besliste een hof van beroep dat de opmerkingen weliswaar een 'ernstige misstap' vormden, maar dat zij waren gemaakt buiten de formele proceshandelingen en daarom juridisch gezien irrelevant waren. Desondanks trad Crivclli terug. Hij verklaarde dat zijn 'aanzien en onpartijdigheid' averij hadden geleden door het gebeuren.

In een andere rechtszaak sprak op 29 januari een rechtbank in de Noord-Italiaanse stad Brescia Berlusconi's jongere broer Paolo Berlusconi vrij van chantage van Antonio Di Pietro, eertijds gangmaker achter de anti-corruptiecampagne 'Schone Handen' (1992-'94), die had geleid tot de ondergang van een groot aantal politici en zakenlieden Cesare Previti, minister van defensie in de regering van Berlusconi van 1994, en twee hoge functionarissen van het ministerie van justitie werden eveneens vrijgesproken van chantage

De rechtbank oordeelde dat er geen bewijs was voor de beschuldiging dat de verdachten medeplichtig waren aan een complot waardoor Di Pietro in 1994 was gedwongen af te treden als onderzoeksrechter (zie pag. 244/3 e.v.-'95). De redenen voor zijn ontslag waren nooit geheel duidelijk geworden, hetgeen had geleid tot speculaties dat de regering-Berlusconi toestemming had verleend om belastende dossiers over Di Pietro aan te leggen. Di Pietro had vervolgens in november 1996 ontslag genomen als minister van openbare werken en was het doelwit geweest van een diepgaand corruptie-onderzoek door de fiscale recherche (zie boven).

Wetsvoorstel voor justitiële hervormingen

Op 11 januari gaf de regering haar goedkeuring aan een wetsvoorstel dat was bedoeld om de achterstand in de behandeling van honderden corruptiezaken waarbij zakenlieden, overheidsfunctionarissen en politici waren betrokken, weg te werken; deze achterstand was het gevolg van de anti-corruptiecampagne 'Schone Handen'. Volgens de Financial Times van 12 januari waren de regering en de oppositie erop gebrand een einde te maken aan de 'destabiliserende gevolgen van aanhoudende anti-corruptieonderzoeken, processen en beroepszaken die zich tot diep in de volgende eeuw zouden kunnen voortslepen'.

De nieuwe wet, die moest worden goedgekeurd door het parlement, behelsde de invoering van een uitgebreid en snel schikkingssysteem dat voorzag in strafvermindering in ruil voor een schuldbekentenis. Dit was vooral bedoeld voor doorsneecorruptiezaken, die betrekking hadden op misbruik van overheidsfuncties, illegale financiering van politieke partijen en vervalsing van rekeningen. Volgens commentatoren zou de invoering van dit systeem weliswaar

tijdrovende procedures vermijden. maar hierdoor zouden slechts weinig verdachten de gevangenis in gaan of voor lange tijd worden uitgesloten van overheidsambten

Vonnissen tegen linkse radicalen bevestigd

Op 22 januari bevestigde het Hooggerechtshof de levenslange gevangenisstraffen van drie vroegere linkse radicalen. De uitspraak werd algemeen veroordeeld. Van de belangrijkste politieke partijen steunde alleen de AN deze uitspraak.

De 55-jarige Adriano Sofri, de vroegere leider van de extreemlinkse groepering Lotta Continua (Permanente Strijd) en twee medestanders, Giorgio Pietrostefani en Ovidio Bompressi, kregen 22 jaar gevangenisstraf voor het beramen en het plegen van de moord op de Milanese politiecommissaris Luigi Calabresi in mei 1972. Het was het zevende afzonderlijke proces over deze zaak en bij vier vorige gelegenheden hadden de gerechtshoven eerdere vonnissen vernietigd of de drie verdachten vrijgesproken.

Politici en commentatoren plaatsten vraagtekens bij de geldigheid van een vonnis dat zolang na de moord werd gewezen, vooral omdat het enkel was gebaseerd op de magere en bijzonder tegenstrijdige getuigenis van Leonardi Marino, een voormalig lid van Lotta Continua. Marino was aanvankelijk dezelfde misdaad ten laste gelegd, maar hij was onder geheimzinnige omstandigheden in 1988 politie-informant geworden. Links beschouwde de uitspraak als een voortzetting van een ideologische vete door overblijfselen van de 'oude orde' en rechts, Berlusconi voorop, als een bewijs van de onbekwaamheid van de rechterlijkemacht.

Demonstraties van melkveehouders

Op 30 januari introduceerde de regering een aantal maatregelen ter ondersteuning van de zuivelsector om een einde te maken aan twee weken van felle betogingen door melkveehouders. De maatregelen, die de EU nog moest goedkeuren, behelsden de volgende voorstellen: (i) benoeming van een commissie die de toepassing van melkquota in Italië zou onderzoeken; (ii) verstrekking van zachte leningen aan boeren om de EU-boetes wegens overproductie te kunnen betalen en invoering van de bepaling dat de boeren slechts 25 procent van de boetes direct hoefden te voldoen; (iv) invoering van financiële prikkels aan de boeren om improductieve runderen af te slachten.

De demonstraties hadden plaatsgevonden, nadat boeren hadden geweigerd vóór 1 februari, de door de EU ingestelde deadline, ongeveer L 370 mrd aan boetes te betalen ($ 1 = L 1.586,05 op 24 januari 1997), die door de EU waren opgelegd wegens de overschrijding van melkquota in 1993-'96. De boeren hadden vanaf 1982 de EU-melkquota genegeerd en erop gerekend dat de Italiaanse regering de boetes zou betalen, hetgeen vervolgens door de EU werd verboden.

Verlaging rentetarief

Op 21 januari versoepelde de Bank van Italië haar strakke monetaire beleid door het discontotarief te verlagen van 7,5 naar 6,75 procent na de publicatie van meevallende (voorlopige) inflatiecijfers voor januari. Hieruit bleek dat de consumentenprijzen waren gestegen met 2,6 procent op jaarbasis.

Naar verwachting zou het besluit de gevolgen van de aangekondigde mini-begroting voor 1997 verzachten. Deze begroting, die was gepland voor de eerste maanden van 1997, was bedoeld om het groter dan geraamde begrotingstekort voor 1996, dat L 138.500 mrd bedroeg ofwel 7,5 procent van het BBP, terug te dringen. In de oorspronkelijke begroting voor 1997, die in december 1996 was goedgekeurd, was geprobeerd het begrotingstekort omlaag te schroeven tot 3 procent van het BBP, overeenkomstig de convergentiecriteria voor deelname aan de in 1999 in te voeren gemeenschappelijke munt in de derde en laatste fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU).

EU akkoord met eurotax

Op 21 februari besliste het Europese bureau voor de statistiek Eurostat dat het voorstel van de Italiaanse regering om een 'eurotax' (een eenmalige heffing op het persoonlijke inkomen) in te voeren een legitiem middel was om het begrotingstekort te verminderen (zie pag. 814/3 e.v.-'96 en boven). Hierdoor werd Italië gesteund in zijn pogingen deel uit te maken van de kopgroep van landen die zouden toetreden tot de Europese muntunie.

Eurostat zei zekerheid te hebben verkregen dat een gedeelte van de eurotax, een heffing op een ontslaguitkeringsfonds ter waarde van 0,19 procent van het BBP, geen lening was die de regering later zou moeten terugbetalen. Dit besluit stuitte op kritiek, vooral uit de Duitse bankwereld. Volgens de critici was de maatregel een ontoelaatbare manier om het begrotingstekort omlaag te schroeven.

Premier Romano Prodi, wiens gehele economische en politieke strategie was gericht op Italie s toetreding tot de kopgroep van de EMU in 1999, verwelkomde het besluit. Op 21 januari verklaarde Prodi in Rome dat de EMU 'binnen bereik lag' en hekelde hij de Duitse onwil om Italie toe te laten tot de eerste groep landen die deel zouden uitmaken van de EMU. Hij zei dat Europa 'niet alleen maar om een munteenheid draaide', en dat het 'onmogelijk was zich een Europa voor te stellen, dat was afgesneden van zijn grootse Latijnse cultuur'. Hij waarschuwde sceptici dat, als Italie niet tot de EnTU-deelnemers van het eerste uur zou behoren, de lire 'onder druk zou komen te staan' de economie 'weerloos' zou zijn en Italie's geloofwaardigheid zou worden 'aangetast'.

Prodi beloofde tevens een minibegroting te presenteren in de eerste helft van 1997. Hiermee wilde hij nog eens L 2 à 13 mrd aan inkomsten binnenhalen teneinde het begrotingstekort in 1997 niet te laten uitkomen boven de EMU-norm van 3 procent van het BBP overeenkomstig het Verdrag van Maastricht ($1 = L1.636,83 op 7 februari 1997).

Op 5 februari beweerde de regering dat Italië deze norm zou halen en ontkende krachtig berichten in de internationale media als zou binnen de EU worden gewerkt aan een compromisformule om het land pas in 2000 of 2001 toe te laten tot de EMU. In de berichten, die leidden tot een levendige handel in lire's op buitenlandse beurzen en die de koersen van Italiaanse overheidsobligaties in gevaar brachten, werd vooral gewezen op de Duitse vrees voor de gevolgen van het toelaten van Zuid-Europese landen met een van oudsher zwakke economie bij de start van de EMU.

Eerste PDS-congres

Op 20-23 februari vond het eerste congres plaats van de voormalige communistische Democratische Partij van Links (PDS), de belangrijkste steunpilaar van de regerende centrum-linkse Olijf-coalitie.

Ongeveer 80 procent van de 1.130 gedelegeerden herkoos Massimo D'Alema tot voorzitter. Deze haalde zich echter de woede van linkse partijen en de vakcentrale CGIL op de hals door in een toespraak te pleiten voor een beleid dat erop was gericht de PDS om te vormen tot een gematigde Europese sociaal-democratische partij. Hij riep op tot een ingrijpende herziening van het om-

vangrijke Italiaanse sociale-zekerheidsstelsel. een verdere hervorming van het pensioenstelsel, en samenwerking van de twee politieke blokken op het gebied van grondwetswijzigingen en Europese integratie D'Alema haalde ongekend fel uit naar CGIL-secretaris-generaal Sergio Cofferati (die zijn kritiek op de hervorming van het sociale-zekerheidsstelsel niet onder stoelen of banken stak) Hij noemde Cofferati 'kortzichtig en doof' en beweerde dat de CGIL burterispel zou komen te staan, als zij zich niet wist aan te passen aan de veranderingen in de maatschappij

De regering reageerde behoedzaam op een voorstel van de voorzitter van de centrumrechtse Vrijheidsalliantie (Polo della Libertá), oud-premier Silvio Berlusconi, op 20 januari, die het congres bijwoonde als waarnemer en een 'akkoord voor Europa' tussen zijn partij en de PDS voorstelde om Italië's toetreding tot de EMU te waarborgen.

Congres Noordelijke Liga

Tijdens haar derde congres op 14-16 februari zwakte de Noordelijke Liga (LN) haar eis af om Noord-Italië af te scheiden van de rest van het land.

De radicale LN-voorzitter Umberto Bossi sprak over de noodzaak van een 'afscheiding met wederzijds goedvinden' in plaats van een afscheuring en hield de mogelijkheid open hierover een dialoog aan te gaan met de partijen van de regeringscoalitie en de rechtse oppositie. Bossi zei echter dat tijdens een LN-'referendum' op 20 april zou worden uitgemaakt of de noorderlingen zich zouden scharen achter de door de LN geproclameerde onafhankelijke republiek 'Padania' en haar voorlopige regering, die in september 1996 was gevormd maar weinig steun had gekregen (zie pag. 817/3 e.v.-'96).

Een mogelijke rivaal van de LN werd gevormd door de Beweging van Friuli en Veneto, die op 15-16 februari werd opgericht door zakenlieden en plaatselijke politici om de belangen van het rijke noordoosten van Italie te bevorderen.

Nieuw proces tegen Priebke

Op 15 oktober 1996 bepaalde het Hof van Cassatie dat het proces tegen de voormalige nazi-officier Erich Priebke van voren af aan moest beginnen met een andere militaire rechter. Het Hof verklaarde rechter Agostino Quistelli, die de voormalige SS-kapitein in augustus wel schuldig maar niet strafbaar had verklaard (zie pag 818/3 e v-'96), in deze zaak onbevoegd wegens partijdigheid Het vonnis van het Hof werd met applaus begroet door de nabestaanden van de 335 slachtoffers van de wraakmoord in 1944 waaraan Priebke medeschuldig was

Op 10 februari bepaalde het hoogste Italiaanse rechtscollege, het Hof van Cassatie, dat Priebke opnieuw zou moeten worden berecht door een militair. rechtbank

Het Hof was gevraagd uitspraak te doen over de vraag welk gerecht de zaak in behandeling zou moeten nemen, nadat militaire en civiele gerechtelijke autoriteiten elk tot de conclusie waren gekomen dat zij geen jurisdictie hadden. Er werd geen datum bepaald voor het proces tegen Priebke en tegen een andere voormalige SS-officier, Karl Hass, die getuige a charge was geweest bij de eerste rechtszaak tegen Priebke.

(Vor.ber.pag. 812/1 e.v.-1996)

TURKIJE

TURKIJE HAALT BANDEN MET ISLAMITISCHE WERELD AAN. EUROPARLEMENT BLOKKEERT HULP AAN TURKIJE. PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1997. MAFIASCHANDAAL. ONTSLAG MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De Turkse premier Necmettin Erbakan tekende op 12 augustus 1996 in de Iraanse hoofdstad Teheran een contract voor de levering van Iraans aardgas aan Turkije ter waarde van $20 mln over een periode van 22 jaar.

Op grond van de overeenkomst zou Iran Turkije vanaf 1999 aanvankelijk 2 mrd m³ gas per jaar leveren maar die hoeveelheid na een beginperiode verhogen tot jaarlijks10 mrd m³ tot 2020.

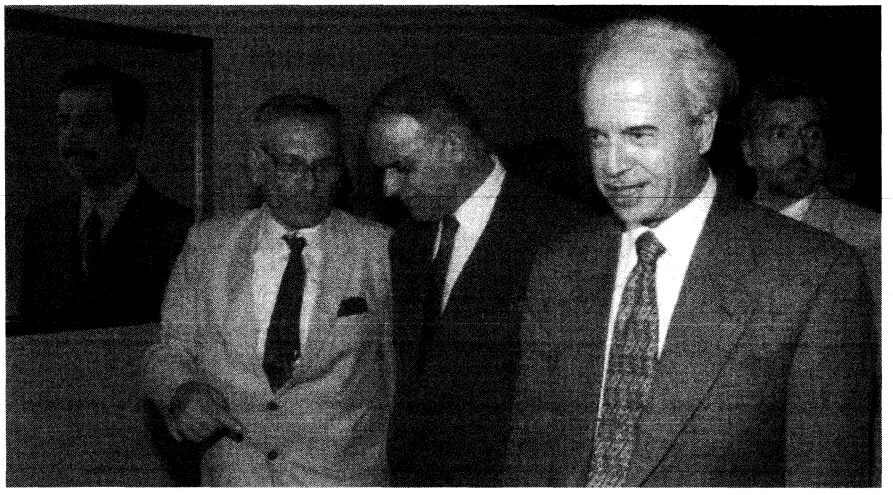
De overeenkomst stuitte op scherpe kritiek van de Verenigde Staten, die zowel Iran als Libië economisch wilden isoleren vanwege de vermeende steun van deze landen aan moslim-terreurorganisaties. De Amerikaanse president Bill Clinton had op 5 augustus de wet-D'Amato ondertekend, die Amerikaanse strafmaatregelen mogelijk maakte tegen niet-Amerikaanse bedrijven die voor meer dan $40 mln investeren in de olie- en gasindustrie in Iran en Libië (zie pag. 32/2 e.v.-'97).

De Turkse premier verklaarde dat hij het handelsvolume met Iran wilde verdubbelen. Turkije wilde Iraanse olie kopen, tot 5 mln vaten per jaar. Volgens het Iraanse persbureau *IRNA* had Ankara bovendien kenbaar gemaakt 30.000 kilowatt electriciteit uit Iran te willen betrekken.

Minister van justitie Sevket Kazan, die samen met zijn college van onderwijs Mehmet Saglam een bezoek bracht aan Irak, verklaarde op 13 augustus dat Turkije dat land zou steunen bij zijn pogingen van de sancties van de Verenigde Naties (VN) af te komen. Op 15 augustus tekenden de twee landen een olie-voor-voedsel-akkoord, dat volgens het Turkse ministerie van buitenlandse zaken binnen het kader viel van het VN-beleid, dat Irak toestond een beperkte

De Turkse premier Necmettin Erbakan (l.) wordt op 9 augustus 1996 in Teheran verwelkomd door de Iraanse eerste vice-president Hassan Ebrahim Habibi (m.). *Foto EPA*

De Turkse minister van onderwijs Mehmet Saglam (m.)en zijn collega van justitie Se\-ket Kazan (r)lopen met een ambtenaar van de protocollaire afdeling van het Iraakse ministerie van buitenlandse zaken (l.)op 12 augustus in Bagdad langs een portret van de Iraakse leider Saddam Hoessein. Foto EPA

hoeveelheid olie ter waarde van $2 mrd te exporteren (zie pag. 501/3 e.v.-'96).

Premier Erbakan bracht in oktober eveneens bezoeken aan Pakistan, Singapore, Maleisië en Indonesië.

Europees Parlement blokkeert financiële hulp aan Turkije

Op 19 september spraken leden van het Europees Parlement hun bedenkingen uit over het feit dat Turkije zich niet aan zijn belofte had gehouden om de democratie en de mensenrechtensituatie te verbeteren. hetgeen als voorwaarde was gesteld voor zijn toetreding tot de douane-unie met de EU, die in december 1995 was goedgekeurd (zie pag. 259/1 e.v.-'96).In een resolutie die werd aangenomen met 319 stemmen voor en 23 tegen (en 20 onthoudingen) gaven Europarlementariërs blijk van hun bezorgdheid door te eisen dat de volgende hulptermijn, die deel uitmaakte van een vijfjaren-hulpplan dat de douane-unie begeleidt (zie pag. 260/1-'96), zou worden bevroren totdat 'de democratie in Turkije (aantoonbaar) vooruitgang boekt'. In dezelfde resolutie riepen de Europarlementariërs ook op tot bevriezing van het voor Turkije bestemde deel van het hulpprogramma van de EU voor landen rondom de Middellandse Zee, waarvoor tot 1999 Ecu 4.7 mrd beschikbaar was. (De uitbetaling van zowel de aan de douane-unie gerelateerde hulp als de hulp in hot kader van het zogeheten Mediterrane Programma - vaak aangeduid als Meda - had reeds vertraging opgelopen wegens bezwaren van Griekenland, zie pag. 745/1-'96.)

Op 19 september zei vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tansu Çiller dat het voornemen van het Europarlement om de hulp aan Turkije op te schorten 'volledig vooringenomen' was en dat in juli 1995 geintroduceerde hervormingen (zie pag. 827/1-'95) aantoonden dat het de regering 'ernst' was met de democratie.

Eerder. op 17 september, hekelde een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken een uitspraak van het Europese Hof van Justitie van de dag daarvoor, waarin Turkije een boete kreeg opgelegd van S 30.000. na schuldig te zijn bevonden aan de moedwillige verwoesting van Koerdische dorpen in de zuid-oostelijke provincie Diyarbakir bij twee militaireoperatiesin 1992 en 1993.

Tijdens de eerste lezing van de begroting van de Europese Unie voor 1997 besloot het Europees Parlement op 24 oktober daad erkelijk alle steunprogramma's voor Turkije te blokkeren. Het betrof onder meer programma's voor de omschakeling van de landbouw, stimulering van de kleine en middelgrote ondernemingen en compensaties voor de verliezen die Turkije boekte op de handelsbalans met de Unie sinds de inwerkingtreding van de douane-unie. Turkije had voor de periode 1996-2000 gerekend op een bedrag van Ecu 375 mln (ongeveer$480 mln).

Projecten voor Turkije in het kader van het Meda-programma moesten door de Europese Commissie ter goedkeuring aan het Europees Parlement worden voorgelegd. Financiering was volgens het EP wel mogelijk voor humanitaire projecten die een bijdrage leverden aan de democratisering van Turkije, of die de regionale ontwikkeling van Zuidoost-Turkije ondersteunden waar veel Koeiden woonden (zie ook pag 164/2-'97)

Doden in gevangenis

Minister van justitie Sevket Kazan bevestigde op 25 september dat tien gevangenen, van wie werd aangenomen dat zij lid waren van de separatistische Koerdische Arbeiderspartij (PRK) waren omgekomen bij een brand in de Diyarbakir-gevangenis een dag voor het uitbreken van de brand had in de gevangenis een opstoei plaatsgevonden uit protest tegen het feit dat de regering naliet de omstandigheden in de gevangenis te verbeteren In juli had de regering toegezegd zich te zullen buigen over de omstandigheden in de gevangenissen, nadat twaalf gevangenen waren overleden na een grootscheepse hongerstaking (zie pag. 710/3 e.v.-'96).

Op 25 september ai-riveerde een team van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International in Turkije in verband met een wereldwijde actie die op 1 oktober van start zou gaan om de publieke aandacht te vestigen op de schendingen van de mensenrechten in Turkije.

Escalatie van gevechten in het zuidoosten

Het Turkse leger voerde op 23 september massale lucht- en grondoperaties uit tegen PKK-bases in het afgelegen berggebied in de zuid-oostelijke provincie Tunceli. De operatie zou de laatste poging zijn om de PKK te verdrijven voordat de noodtoestand geleidelijk zou worden opgeheven in het zuid-oosten.

Volgens de International *Herald* Tribune van 24 september zou de opperbevelhebber van het leger, generaal Ismail Hakki Karadayi, hebben verklaard tijdens een bezoek aan het betreffende gebied dat 'sinds 15 augustus duizend (PKK-)terroristenzijn gedood'.

Motie van wantrouwen tegen regering verworpen

De coalitieregering van premier Erbakan van de moslim-fundamentalistische Welzijnspartij (RP)zag zich in oktober gedwongen haar seculiere signatuur te verdedigen en overleefde maar ternauwernood een motie van wantrouwen die was ingediend naar aanleiding van een initiatief inzake de betrekkingenmet Libië.

Op een reis door Afrika. bedoeld om de banden met islamitische landen zoals

Egypte en Nigeria aan te halen, had Erbakan ook Libië aangedaan. Tijdens zijn bezoek aan dit land van 4-6 oktober beledigde de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi de Turkse delegatie door eer? onafhankelijke Koerdische staat te eisen. Ook had hij kritiek op Turkije, omdat het Amerikaanse bases toestond op zijn g ondgebied en miiitaire samenwerkingsakkoorden met Israël had gesloten (zie pag. 505/3 e.v.-'96). Kadhafi's uitlatingen veroorzaakten wijdverbreide binnenlandse protesten waardoor de verdeeldheid binnen de regeringscoalitie dreigde toe te nemen, en prikkelden niet-religieuze partijen tot hun eerste serieuze poging de fundamentalistische regering ten val te brengen.

Als reactie op de situatie gaf vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tansu Çiller van de Partij van het Juiste Pad (DYP),die eerder had gezegd dat de Afrikaanse reis van Erbakan op een 'verkeerd tijdstip' was gepland, op 7 oktober opdracht de Turkse ambassadeur uit Libië terug te roepen zonder toestemming van Erbakan. Ook liet zij het ministerie van buitenlandse zaken een verklaring uitgeven waarin de uitlatingen van Kadhafi 'onverenigbaar met de feiten of het gezond verstand' werden genoemd. Op 9 oktober werd bericht dat Çiller president Suleyman Demirel en het Turkse leger schriftelijk had verzekerd dat de regering vasthield aan haar seculiere uitgangspunten.

Erbakan sprak zijn afkeuring uit over de opschudding over Kadhafi's uitlatingen; Op 8 oktober noemde hij deze 'enkel woorden' die 'niets' betekenden in vergelijking met de actieve steun die Westerse regeringen gaven aan de separatistische PKK Op 6 oktober was in aanwezigheid van Erbakan en Kadhafi een gezamenlijk communique ondertekend waarin beide landen beloofden te strijden tegen 'de terroristische activiteiten van de PKK' en 'terreuracties van sommige landen' die vijandig tegenover Libie stonden

De belangrijke oppositiepartijen eisten het onmiddellijke aftreden van Erbakan naar aanleiding van het bezoek aan Libië Op ? oktober dienden drie oppositiepartijen, de Democratisch Linkse Partij (DSP), de Republikeinse Volkspartij (CHP) en de Moederland Partij (ANAP), een motie van wantrouwen in tegen de regering teneinde deze ten val te brengen. Op 16 oktober werd de motie verworpen, toen het parlement met 275 tegen 256 stemmen besloot de motie niet op de parlementaire agenda te plaatsen.

Nieuwe inkomsten-maatregelen

Premier Necmettin Erbakan ontvouwde op 19 september een nieuw plan om de inkomsten te verhogen, het tweede sinds juli (zie pag. 710/3-'96), dat $ 10 mrd moest opbrengen. Het jongste plan behelsde onder meer de verkoop van staatsbezit, het gebruik maken van niet geregistreerde voorraden edele metalen, en de toepassing van een nieuwe voorheffing op staatseffecten.

Presentatievan begrotingvoor 1997

Op 18 oktober presenteerde de regering een sluitende begroting voor 1997 ter waarde van TL 6 255 000 mrd De begroting, die door premier Erbakan werd geprezen als 'revolutionair', beoogde de aflossinq en rentebetaling van de binnenlandse schulden te verminderen en de inkomsten te verhogen De manier waarop dit moest gebeuren, was omschreven in twee inkomstenmaatregelen die in juli en september waren bekendgemaakt (ziepag 710/3-'96 en boven)

Turkse ontwerphegroting 1997 (in miljarden TT,)

Uitgaven	**6.255.000**
Personeel	1.675.000
Overige lopende uitgaven	660.750
Investeringen	524.600
Overdrachtsuitgaven	3.385.650
Inkomsten	**6.255.000**
Belastingen	4.368.000
Normale niet-belastinginkomsten	1.445.000
Speciale inkomsten en fondsen	425.000
Aanvullende begroting	17.000
Overschot/tekort	0

Bron: Ministerie van financiën en douane. gepubliceerd in de Middle East *Economic Digest* van 1 november 1996. ($1=TL95.312,50 op 18 oktober 1996)

Kritiek van IMF op begroting

Volgens een bericht in het *NRC/H'*-blad van 30 oktober 1996 had een delegatie van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) eind oktober na twee weken van onderhandelen in Ankara met vertegenwoordigers van de Turkse regering, geen garanties kunnen geven voor een nieuw standby-akkoord met Turkije. IMF-vertegenwoordiger Martin Hardy zou de Turkse autoriteiten te verstaan hebben gegeven dat het overleg over een jaar kon worden voortgezet, mits de regering bereid was tot structurele economische maatregelen in de vorm van een nieuw stabiliseringsprogramma. De meest dringende zaken die volgens het IMF moesten worden aangepakt betroffen hervormingen op het gebied van de belastingen en de sociale verzekeringen en een versnelde uitvoering van het privatiseringsprogramma.

'Het IMF beschreef de sluitende begroting die door Erbakan werd gepresenteerd als "het wonder van deze eeuw", als volstrekt niet realistisch. De IMF-delegatie had vrijwel op elk punt van de begroting kritiek. Zo wordt uitgegaan van 8.5 miljard dollar aan inkomsten uit de privatisering en de verkoop van staatseigendommen. Dat laatste valt onder de befaamde twee pakketten waarmee de

De Turkse premier Necmettin Erbakan (l.) en de Libische leider Moamer al-Kadhafi poseren voor de pers bij het begin van hun ontmoeting in Tripolis op 4 oktober 1996. *Foto EPA*

regering-Erbakan het gat in de begroting wil dichten, terwijl de laatste twee jaar nog geen miljard dollar. uit privatisering is verworven. De Turkse begroting voorziet bovendien in een verhoging van de inkomsten uit de belasting van 2 procent. Ook dat wordt door velen weinig geloofwaardig geacht, gezien het ontbreken van hervormingen. Een ander punt van kritiek zijn de lagere uitgaven die voor de sociale verzekeringen worden geraamd

Kort na zijn aantreden in juli gaf premier Erbakan er blijk van een populistisch conomisch beleid te willen voeren orn zo zijn omvangrijke electoraat uit de lagere en middenklasse blijvend aan zich te binden. Zo gaf hij de 7 miljoen ambtenaren. werknemers van staatsbedrijven en de gepensioneerden een inkomensverhoging van 50 procent, schold hij de boeren hun schulden kwijt. kondigde hij aan dal de irikomstenbelasting op het inininiurninkomen wordt afgeschaft en stelde hij het midden- en kleinbedrijf voordelige kredieten in het vooruitzicht.

Volgens Westerse waarnemers wordt de kloof tussen de overheidsuitgaven en inkomsten snel groter. terwijl de inflatie stijgt. Zij wijzen er eveneens op dat de buitenlandse investeringen in Turkije afnemen. Naar verwachting loopt de inflatie tot het einde van dit jaar op tot 86 procent. In de begroting voor volgend jaar wordt uitgegaan van 65 procent inflatie. De handelsbalans biedt het volgende alarmerende beeld: 23 miljard dollar aan export tegenover 50 miljard dollar aan importen. Volgens Turkse economen belopende leningen van de overheid de 12 tot 13 procent van het bnp, hoger dan bij de financiële crisis begin 1994.

Minister Ufuk Söylemez claimt dat de besprekingen mrt het IMF worden voortgezet, maar premier Erbakan geeft vooralsnog geen antwoord op de vraag of zijn regering bereid is op de eisen van het IMF in te gaan.'

Derde pakket inkomstenmaatregelen

Erbakan maakte op 5 november een derde pakket maatregelen bekend die ongeveer $ 10 mrd moesten opbrengen.

Erbakan zei dat het leasen van elektriciteitscentrales en hoogspanningslijnen ongeveer $ 6,9 mrd moest opleveren en dat de rest zou worden opgebracht door het heffen van belasting op niet-formele transacties (zogenaamde 'kofferhandel') met buitenlanders. door Turkse werknemers in het buitenland $ 12.500 te laten zetten op een Turkse bank in ruil voor een staatspensioen, en door het merendeel van de Turkse tolwegen en -bruggen te privatiseren.

Mafiaschandaal. Minister van binnenlandse zaken ontslagen

De coalitieregering van premier Erbakan raakte in november verwikkeld in een omvangrijk schandaal doordat haar coalitiepartner. de DYP, ervan werd beschuldigd banden te onderhouden met de Turkse mafia De beschuldigingen die ten stelligste werden ontkend door de regering. dwongen minister Mehmet Agar van binnenlandse zaken tot aftreden

Het schandaal kwam op 3 november aan het licht na een auto-ongeluk in de Egeïsche badplaats Susurluk waarbij drie passagiers om het leven kwamen, een hoge politiefunctionaris, een voortvluchtige gangster en diens minnares. een voormalige schoonheidskoningin. Een vierde passagier, die volgens een latere bevestiging van de politie een Koerdische clanleider en DYP-afgevaardigde was. kwam er met lichte verwondingen vanaf. Het ongeluk ontketende een politieke storm na berichten dat minister van binnenlandse zaken Agar tegelijkertijd met de passagiers van de verongelukte auto in hetzelfde hotel had gezeten en dat hij, voordien, een aanvraag voor een wapenvergunning op naam van de gezochte misdadiger had goedgekeurd.

De beschuldigingen wakkerden speculaties aan dat er nauwe banden bestonden tussen hoge DYP-politici, corrupte politiemensen en de georganiseerde misdaad. DYP-leider en vicepremier Tansu Çiller legde op 6 november een verklaring af in het parlement waarin zij zei 'absoluut niets te willen weten van de ongenuanceerde uitspraken dat de mafia banden heeft met de staat en de politie' en zij dreigde een beroep te doen op strenge smaadwetten om de pers te straffen.

Cillers verontwaardiging kon de politieke druk op de RP niet wegnemen. De RP was er naar verluidt hevig op gebrand zich van het schandaal te distantiëren, terwijl ze tegelijkertijd volhield dat de beschuldigingen ongegrond waren.

Op 8 november ging Çiller akkoord met Agars ontslag. Maar tijdens een nadien belegde persconferentie om de benoeming bekend te maken van Meral Aksener van de DYP tot de nieuwe minister van binnenlandse zaken, onderstreepte Çiller net als Erbakan dat de wijziging 'niets te maken had met de jongste ontwikkelingen rond Agar', die door beide leiders als lasterpraatjes werden betiteld.

De Nationale Assemblee begon op 12 november een uitgebreid parlementair onderzoek naar vermeende banden tussen de staat en illegale organisaties Hiermee werd de weg vrijgemaakt voor het ministerie van binnenlandse zaken om op 22 november de oprichting bekend te maken van speciale eenheden binnen de politie om de georganiseerde misdaad te bestrijden

Regeringsfunctionarissen beschuldigd van handen met rnisdaadorganisaties

Op 10 januari 1997 werd bekendgemaakt dat een officieel onderzoek naar vermoedelijke banden tussen de Turkse mafia en regeringsfunctionarissen had geleid tot de aanbeveling om de in opspraak geraakte ex-minister van binnenlandse zaken Mehmet Agar, het DYP-parlementslid Sedat Bucak en 34 anderen. onder wie een aantal hoge politiefunctionarissen, strafrechtelijk te vervolgen.

Bucak was de enige overlevende van een geheimzinnig auto-ongeluk in november 1996 (zie boven). Een van de dodelijke slachtoffers van het ongeluk, de gangster Abdullah Catli, zou door Agar zijn beschermd tegen de autoriteiten.

Hoewel Bucak ontkende iets te hebben misdaan, werd bericht dat de hoofdaanklager van Istanboel wilde dat zijn parlementaire onschendbaarheid zou worden opgeven, zodat hij zou kunnen worden vervolgd.

Corruptiebeschuldiging tegen Tansu Çiller ingetrokken

Op 18 februari stemde de Grote Nationale Assemblee tegen het verzoek om vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tansu Çiller voor de Hoge Raad te brengen op beschuldiging van corruptie.

Afgevaardigden stemden met 271 tegen 257 tegen de beschuldiging dat Çiller haar macht en invloed had misbruikt bij de verkoop van het staatsbedrijf Tofas. Tevens stemden ze met 327 tegen 172 tegen de eis haar te vervolgen voor de minder ernstige beschuldiging dat ze corruptie bij het elektriciteitsbedrijf Tedas niet had voorkomen. De volgende dag behandelde de Asscmblee de beschuldiging dat Çiller haar persoonlijke rijkdom op illegale wijze had vergaard, maar besloot met 270 tegen 263 stemmen haar hiervoor niet te vervolgen.

EUROPA

Motie van wantrouwen verworpen

Op 25 februari overleefde de regeringscoalitie van premier Erbakan een poging haar omver te werpen toen een motie van wantrouwen van de oppositie werd verworpen De motie waarin de regering ervan werd beschuldigde de democratie van Turkije en de seculiere republiek ernstig in gevaar te brengen, was de vijfde motie die de oppositie indiende, sinds de RP in juni 1996 aan de macht was gekomen (voor verwerping van vorige motie van wantrouwen in oktober 1996, zie boven) De coalitie van moslims en conservatieven stemde met 281 tegen 246 tegen de motie, die was ingediend door de Democratisch Linkse Partij (DSP)

De motie was een reactie op vergaande voorstellen van de Welzijnspartij als het opheffen van het verbod op het dragen van de islamitische hoofddoek in overheidsdienst en op universiteiten en het bouwen van moskeeën in de moderne stadscentra van Istanboel en Ankara.

De voorstellen van de Welzijnspartij hadden op 15 februari geleid tot een demonstratie in Ankara, waar naar schatting 8.000 vrouwen protesteerden tegen de inspanningen van premier Erbakan om de islam een grotere rol in het Turkse openbare leven te laten spelen

In zijn toespraak tegen de motie uitte Erbakan kritiek op radicale moslims en zei hij dat 'secularisme respect betekent voor alle religies. Secularisme is geen atheïsme'. Volgens commentatoren was Erbakans kritiek op radicale moslims een poging om het leger te paaien. Het leger maakte zijn betrokkenheid bij de kwestie kenbaar toen op 28 februari de Nationale Veiligheidsraad bijeenkwam om een plan op te stellen ter bestrijding van het moslim-fundamentalisme en om de seculiere grondwet veilig te stellen. Na een negen uur durende bespreking presenteerde de Veiligheidsraad - waarin hoge leger officieren, functionarissen van de inlichtingendienst en enkele ministers zitting hadden - een pian van twintig punten aan Erbakan. In het plan werden onder meer maatregelen genoemd om het seculiere staatsonderwijssysteem te versterken en de groei van het islamitische onderwijs te beperken. De raad eiste ook beperkende maatregelen voor moslim-broederschappen en een strengere controle op wapens.

(Vor.ber.pag. 707/2 e.v.-1996)

AMERIKA

BOLIVIA

LANDBOUWHERVORMINGSWET GOEDGEKEURD

Op 10 oktober 1996 keurde de Kamer van Afgevaardigden de wet inzake het Nationaal Instituut voor Landbouwhervorming (INRA) goed en op 17 oktober volgde de Senaat. De wet stuitte op aanzienlijk verzet van een groot aantal belangengroeperingen President Gonzalo Sánchez de Lozada moest belangrijke concessies doen om haar door het parlement te loodsen.

Het wetsvoorstel was op 30 september voor de eerste keer aan de Kamer van Afgevaardigden gepresenteerd. Leden van de oppositie weigerden toen over het wetsvoorstel te debatteren omdat zij het definitieve ontwerp, waarover nog werd onderhandeld, niet hadden gezien. Tijdens het debat organiseerden de Boliviaanse Arbeiderscentrale (COB) en vertegenwoordigers van boeren en Indianen een aantal demonstraties uit vrees dat hun landrechten zouden worden aangetast als de voorgestelde nieuwe toezichthoudende instantie voor de landbouw de bevoegdheid zou krijgen grond terug te nemen. Op 2 oktober ging een aantal boerenleiders in hongerstaking en de COB riep een algemene staking uit voor onbepaalde tijd. Deze begon op 3 oktober met een aantal protestmarsen die leidden tot gewelddadige botsingen. Sánchez de Lozada begon onderhandelingen inet verscheidene boeren- en Indianenleiders zonder de COB hierbij te betrekken. Op 4 oktober bereikte hij met hen een akkoord waarbij zij hun steun gaven aan de wet op voorwaarde dat de toezichthoudende instantie voor de landbouw zich alleen maar met het beheren van de grond zou bezighouden en geen beslissingen zou nemen over kwesties inzake eigendomsrechten.

Het wetsvoorstel leidde ook tot protesten van landeigenaren en ondernemers in de landbouwindustrie die tegen een nieuwe jaarlijkse grondbelasting waren. Deze belasting, die was gesteld op 1 procent van de waarde van de grond. had tot doel landeigenaren ervan te weerhouden land braak te laten liggen om te speculeren. De grondbezitters vreesden dat de maatregel investeringen in de landbouw zou ontmoedigen en hen zou verhinderen land te gebruiken als onderpand voor bankkredieten. Na onderhandelingen bereikte de president op 9 oktober een akkoord met een groep landeigenaren, waarbij hij instemde de belasting met de helft te verlagen.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in de Senaat vond geen debat plaats over de wetsartikelen en verliet de oppositie de zitting.

UITLEVERINGSVERDRAG MET DE VS

Op 6 november keurden beide Kamers van het parlement een uitleveringsverdrag met de VS goed. Dit werd vervolgens op 21 november formeel geratificeerd door beide landen.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 2 december wijzigde president Gonzalo Sánchez de Lozada zijn kabinet Als nieuwe ministers werden benoemd

Binnenlandse zaken en sociale zekerheid - Franklin Anava Vasquez. defensie - Alfonso Kreidler; justitie , E pan Sa n Hugo San Martín; sociale communicatie - Mauricio Balcazar Gutierrez

Op 14 februari 1997 nam minister van justitie España ontslag Zijn portefeuille verd overgenomen do r Re t Blattm Bauer de politieke protege van president Sanchez die in december 1996 het ministerschap van justitie had opgegeven om presidentskandidaat te worden van de rechtse regeringspartij Nationalistische Revolutionaire Beweging (MNR)

(Vor ber pag 714/3-1996)

CHILI

KABINETSWIJZIGING

Op 27 september 1996 maakte president Eduardo Frei Ruiz-Tagle zijn derde kabinetswijziging bekend sinds zijn ambtsaanvaarding in 1994. De nieuwe benoemingen die kennelijk waren gericht op het bereiken van een 'kwalitatieve verbetering' van het kabinet voor de resterende regeerperiode, waren de volgende:

Secretaris-generaal van het bureau van de president - Juan Villarzu; planning en samenwerking - Roberto Pizarro. landbouw - Carlos Mladinic; onderwijs - Juan José Arellano: vervoer en verbindingen - Claudio Hohmann.

De wijzigingen lieten de bestaande portefeuilleverdeling onder de partijen intact. Mladinic was niet-partijgebonden, de Socialistische Partij (PS) behield de portefeuille van planning, en de andere nieuwe ministers waren leden van Christen-Democratische Partij (PDC), de partij van de president en grootste partner in de regeringscoalitie.

De vertrekkende secretaris-generaal van het bureau van de president, Genaro Arriagada, was in brede kring bekritiseerd vanwege twee nederlagen in de Senaat. In april had de Senaat grondwetshervormingen afgewezen die bedoeld waren om de macht van de militairen te verminderen (zie pag. 716/1-'96) en eind augustus had de Senaat het voorstel Carlos Massad te benoemen tot nieuwe president van de Centrale Bank verworpen (zie pag. 716/2-'96).

GEWELD BIJ HERDENKING MILITAIRE STAATSGREEP VAN 1973

Op 11 september verzamelden zich in de hoofdstad Santiago ongeveer 6 000 à 10 000 mensen om te herdenken dat 23 jaar eerder de militaire staatsgreep was gepleegd, waarbij de linkse regering van Salvador Allende Gossens ten val werd gebracht

Die dag raakten bij hotsingen met de oproerpolitie 38 mensen gewond, onder wie twaalf politiemensen, en werden 224 mensen gearresteerd Jongeren met bivakmutsen gooiden molotovcocktails en stenen naar de politie en vielen krantengebouwen. politiebureaus en het kantoor van de extreem-rechtse Onafhankelijke Democratische Unie (UDI) aan

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 27 oktober leverden gemeenteraadsverkiezingen een duidelijke meerderheid op voor de regerende Coalitie van Partijen voor Democratie (CPD).die 56,2 procent van de geldig uitgebrachte stemmen behaalde. Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen, op 28 juni 1992, had de CPD 53,3 procent van de geldig uitgebrachte stemmen gekregen (zie pag. 253/3 e.v.-'93).Binnen de coalitie behield de Christen-Democratische Partij (PDC) de overhand, maar overbrugden de Socialistische Partij en de Partij voor Democratie, die samen op 23 procent van het totale aantal uitgebrachte stemmen uitkwamen, de kloof die bestond tussen de twee partijen en de PDC.

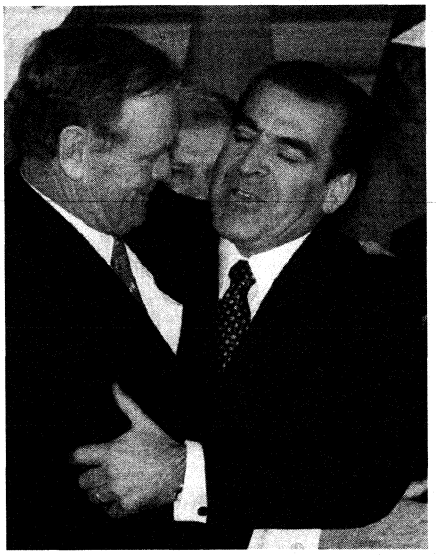
NIEUW INLICHTINGENSYSTEEM

Op 6 januari 1997 maakte de regering de instelling bekend van een nieuw nationaal inlichtingensysteem. Dit systeem maakte deel uit van een reeks maatregelen die waren bedoeld om de veiligheid te vergroten en het terrorisme te bestrijden.

Het initiatief was genomen naar aanleiding van de kritiek die van vele zijden werd geuit op de inlichtingendiensten, nadat op 30 december 1996 vier leden van het linkse Patriottisch Front Manuel Rodriguez (FPMR) waren ontsnapt uit een zwaarbeveiligde gevangenis. De guerrillastrijders waren van een luchtplaats opgepikt met een ladder die aan een helikopter hing. terwijl hun bevrijders en de bewakers waren verwikkeld in een vuurgevecht. De ontsnapping deed stemmen opgaan voor het ontslag van de ministers van justitie en binnenlandse zaken.

HANDELSPACT MET CANADA

Op 18 november 1996 sloot Chili met Canada een handelsovereenkomst, die

De Chileense president Eduardo Frei Ruíz-Tagle (r) wordt omhelsd door de Canadese premier Jean Chrétien na de ondertekening van de handelsorereenkomst tussen beide landen op 18 november 1996 in Ottawa. Foto EPA

de weg effende voor een toetreding van Chili tot het Noord-Amerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA), waarvan ook Canada, Mexico en de Verenigde Staten deel uitmaakten (zie pag. 258/3-'95). Krachtens het akkoord werden de tarieven afgeschaft voor driekwart van de im- en export tussen beide landen en zouden de resterende heffingen in de komende vijf jaar verdwijnen.

(Vor.ber.pag. 715/3-1996)

ECUADOR

MINISTERIE VAN MILIEU INGESTELD

Op 17 oktober 1996 werd bekendgemaakt dat president Abdalá Bucaram Ortíz een ministerie van milieu had ingesteld en dat Jaime Galarza Zavala die portefeuille in handen had gekregen. Eerder, op 8 oktober, had minister van binnenlandse zaken Frank Vargas Pazzos zijn ontslag aangeboden wegens niet nader omschreven meningsverschillen met zijn collega's, maar Bucaram had hem overgehaald aan te blijven en hem op 11 oktober bevestigd in diens functie.

Op 7 oktober maakte Bucaram bekend dat hij een ontwerp voor een grondwetswijziging wilde indienen bij het Congres, waardoor het voor een president mogelijk zou worden zich herkiesbaar te stellen. Tegelijkertijd verklaarde hij niet te streven naai- een tweede ambtstermijn.

VERDEELDHEID BINNEN AUTOCHTONE GROEPERINGEN

Op 11 oktober maakte de voorzitter van de Nationale Confederatie van de Inheemse Bevolking van Ecuador (CONAIE), Jose Maria Cabascango, bekend dat zijn organisatie het overleg met de regering over de vorming van een ministerie van Indianenzaken zou staken Cabascango beschuldigde de regering ervan geen rekening te houden met de inbreng van de CONAIE en 'autoritair en eigenmachtig op te treden' Ondertussen verklaarde een autochtone groepering onder leiding van Rafael Pandam van de Nieuw Land-Pachakutik (Nuevo Pais-Pachakutik) echter de regering te steunen

VLIEGRAMP

Op 22 oktober vloog een vrachtvliegtuig van het type Boeing 707 van de Amerikaanse luchtvaartmaatschappij Million Air, dat op weg was naar Miami, Florida. vlak na het opstijgen in brand en stortte neer op een woonwijk van de havenstad Manta (250 km ten zuidwesten van Quito). waarbij het verscheidene huizen en een school raakte. Bij het ongeluk vielen minstens 36 doden en zo'n tachtig gewonden.

PRESIDENT BUCARAM 'GEESTELIJK INCOMPETENT' VERKLAARD EN AFGEZET. CONSTITUTIONELE CRISIS

Op 6 februari 1997 verklaarde het Congres dat de 45-jarige president Bucaram, bijgenaamd 'El loco' ('De gek', zie pag. 769/1-'96), 'geestelijke incompetent' was voor zijn functie. Op deze manier werd het via artikel 100 in de grondwet mogelijk de president met een eenvoudige meerderheid weg te stemmen zonder een langdurige afzettingsprocedure in te stellen waarvoor een tweederde meerderheid vereist zou zijn. Vervolgens besloot het Congres met 44 stemmen vóór, 34 tegen, twee stemonthoudingen (en twee afwezigen) dat Bucaram niet langer in functie kon blijven. Bucaram weigerde echter zijn ambt neer te leggen. In een reactie zei hij dat de beslissing van 'juridische barbarij' getuigde en dat het Congres een 'coup' had gepleegd. Hij deed pogingen de steun van het volk terug te winnen door regeringswijzigingen bekend te maken en een aantal van de impopulaire bezuinigingsmaatregelen van zijn regering in te trekken.

Ecuadors nieuwe interim-president. Fabián Alarcón Rivera, triomfeert in het Congres na zijn beëdiging op 6 februari 1997. Foto EPA

De constitutionele crisis was ontstaan na een 48-uursstaking die op 5 en 6 februari het hele land platlegde. De stakers eisten dat de prijsstijgingen. die het gevolg waren van een stopzetting van subsidies in januari. ongedaan werden gemaakt. Bucaram had in augustus de beslissende ronde van de presidentsverkiezingen gewonnen met een populistisch programma om armoede te bestrijden. maar hij had het vrije markt-beleid ingevoerd om het begrotingstekort van S 1.2 mrd aan te pakken. In het kader van dit beleid waren de prijzen van de eerste levensbehoeften in januari met zo'n 300 procent verhoogd. Verder waren er beschuldigingen van politiek nepotisme en grootscheepse corruptie binnen de regering. Vakbondsleiders gaven op 6 februari aan dat de protesten zouden doorgaan totdat Bucaram was afgetreden.

Direct na de bekendmaking dat het Congres de president had afgezet. stroomden de straten van de hoofdstad Quito vol met toeterende auto's van feestvierende mensen. Volgens sommige schattingen gingen op 6 februari twee miljoen mensen de straat op. De legerleiding stuurde honderd militairen naar het presidentiële paleis om Bucaram bescherming te bieden tegen een groep demonstranten die zijn onmiddellijke vertrek eisten. Terwijl hoge militairen overleg voerden met Bucaram werden de demonstranten buiten verjaagd met traangas. In een verklaring zei opperbevelhebber van de landmacht Paco Rosendo Moncayo Gallegos (zie voor zijn benoeming pag. 46/1-'96) 'absoluut a-politiek' te blijven. Hij voegde daaraan toe dat de landmacht had aangeboden te bemiddelen.

Strijd om opvolging president

Na de afzetting van Bucaram beëdigde het Congres op 6 februari zijn voorzitter Fabián Alarcón Rivera tot interim-president. De vice-president van Ecuador, Rosalia Arteaga, verklaarde echter dat de aanstelling van Alarcón door het Congres ongeldig was. Per decreet benoemde Arteaga zichzelf tot president, waarna zij enkele personen aanwees die deel uitmaakten van haar regering.

Krachtens de grondwet werden de taken van de president in geval van tijdelijke afwezigheid waargenomen door de vice-president. Maar volgens deskundigen bestond er geen regeling voor zijn opvolging in de omstandigheden die zich rond het aftredenvan Bucaramvoordeden.

De 41-jarige vice-president Arteaga, oud-minister van onderwijs, verklaarde dat zij de wettige opvolger van Bucaram was. Anderen steunden echter de kandidatuur van parlementsvoorzitter Alarcón en op 7 februari stelde Bucaram voor hem tot interim-president te benoemen. In de politieke verwarring die daarna ontstond, verklaarde het leger neutraal te blijven maar drong er bij de politici op aan een 'legale en grondwettige' oplossing voor de crisis te vinden. In een reactie hierop trok Alarcón zijn aanspraak op het presidentschap in en op 8 februari besloot het Congres met een kleine meerderheid dat Arteaga tijdelijk president zou worden totdat de opvolgingskwestie was opgelost. Na tussenkomst van het leger werd in de nacht van 8-9 februari besloten dat het Congres op 11 februari bijeen zou komen om opnieuw te stemmen over de positie van Alarcón

Noodtoestand. Aftreden minister van defensie

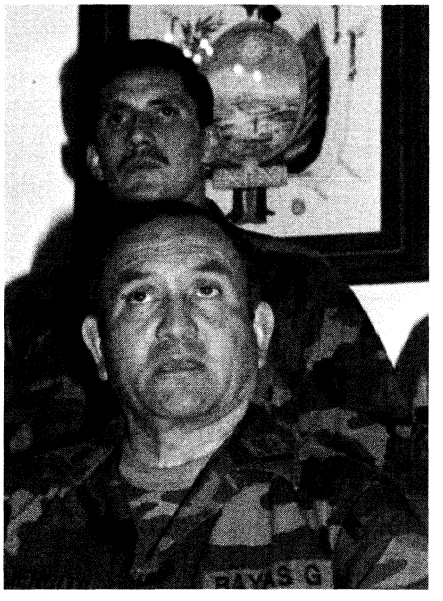
Op 7 februari riep minister van defensie Victor Manuel Bayas García de noodtoestand uit wegens de aanhoudende protesten tegen Bucaram Dat betekende dat alle constitutionele rechten van de burgers werden opgeschort De maatregel is nodig om de rust in het land en de democratie te waarborgen', zei Bayas Een dag later trad Bayas af Hij werd opgevolgd door opperbevelhebber van de landmacht Paco Moncayo

Bucaram erkent nederlaag

Op 9 februari erkende Bucaram zijn nederlaag, waarbij hij het leger beschuldigde van 'politieke interventie' om hem tot aftreden te dwingen. Een dag later verklaarde Bucaram een buitenlandse reis te zullen maken om aandacht te vragen voor wat hij noemde een door de militairen ondersteunde 'congressionele coup'. Op 12 februari verliet Bucaram het land en bezwoer een 'campagne in ballingschap' te zullen starten om de macht terug te krijgen.

Beëdiging en aftreden Arteaga als voorlopig interim-president

Op 9 februari werd Arteaga beëdigd als voorlopig interim-president van Ecuador. Zij riep het Congres op de grondwet te wijzigen om duidelijkheid te schep-

Minister van defensie Victor Manuel Bayas Garcia kondigt op 8 februari 1997 in Quito zijn aftreden aan. *Foto AFP*

Na haar beediging tot interim-president op 9 februari 1997 wordt Rosalia Arteaga (l.) toegejuicht door een menigte voor het regeringspaleis. Naast haar staat haar zus Claudia. Foto EPA

pen over de opvolgingskwestie en gaf een overzicht van haar beleid op het gebied van de economie, de armoede en het territoriale geschil met Peru. Een dag later besloot zij echter weer af te treden, toen duidelijk werd dat het Congres op 11 februari parlementsvoorzitter Alarcón tot president zou kiezen. Voor haar aftreden riep Arteaga op tot een referendum om te bepalen of de vice-president de president moest vervangen als diens ambt vrijkwam.

Beëdiging Alarcón als president ad interim. Samenstelling kabinet

Op 11 februari steunde meer dan tweederde van het 82 leden tellende parlement, dat uit één Kamer bestond, de benoeming van Alarcón tot president voor een termijn van 18 maanden, totdat op 10 augustus 1998 nieuwe presidentsverkiezingen zouden worden gehouden. Van de 65 aanwezige afgevaardigden brachten er 57 hun stem uit op Alarcón, stemden er twee tegen en onthield de rest zich van stemming of leverde een leeg stembiljet in. Zeventien afgevaardigden van de Ecudoraanse Roldosistische Partij (PRE) van Bucaram waren uit protest niet komen opdagen.

Dezelfde dag vond de beëdiging van de 49-jarige Alarcón als interim-president plaats. Rosalia Arteaga werd vice-president. Alarcón beloofde waardigheid en respect in Ecuador te herstellen. De eerste maatregelen van de nieuwe president waren het opnieuw aannemen van ontslagen ambtenaren en leraren, de plaatsing van de corrupte douane onder het gezag van het leger en de oprichting van een anti-corruptiecommissie.

De nieuwe president beloofde nauw te zullen samenwerken met het Congres en verklaarde dat politieke hervormingen en het herstel van het vertrouwen in de economie prioriteit zouden krijgen. Alarcón, die advocaat was en lid van het kleine Alfaristische Radicale Front (FRA), benoemde een in grote lijnen centrum-links kabinet, met daarin een aantal niet-partijgebonden technocraten maar zonder vertegenwoordigers van de twee grootste partijen, de Sociaal-Christelijke Partij (PSC) en de PRE van Bucaram.

In het geheel nieuwe kabinet was de verdeling van de portefeuilles als volgt:

Buitenlandse zaken - José Ayala Lasso: binnenlandse zaken en politie - César Verduga: defensie - generaal (b.d.). Ramiro Ricaurte: financiën en overheidskrediet - Carlos Davalos; onderwijs en cultuur - Mario Jamarillo; openbare werken en verbindingen - Hidalgo Bifarini; arbeid en menselijke hulpbronnen - Edgar Rivadeneira; landbouw en veeteelt - Alfredo Saltos Guale; industrie. handel. integratie en visserij - Benigno Sotomayor; energie en mijnbouw - Raul Baca Carbo; volksgezondheid - Guillermo Wagner; sociale zaken - Gustavo Baquero: stadsontwikkeling en huisvesting - Diego Ponce; toerisme - mevr. Juana Vallejo; secretaris-generaal openbaar bestuur - Arturo Gangotena: voorzitter monetaire raad - Danilo Carrera; algeineen directeur staatsbank - Santiago Peréz Encargado; algemeen directeur centrale bar-ik - Fidel Jaramillo Buendia.

De leiders van het Patriottische Front (FP) van vakbonden en volksbewegingen, die een grote rol hadden gespeelcl bij de afzetting van Bucaram, dreigden met nieuwe protestacties, als Alarcón zijn belofte verkiezingen voor een Constitutionele Assemblee te houden niet na zou komen of zou proberen door te gaan met de bezuinigingsmaatregelen en privatiseringsplannen van de vorige regering.

In *NRC/H'blad* van 14 februari schetste Prisco Battes in een nieuwsanalyse het volgende beeld van de situatie in Ecuador.

'Ecuador weet zichzelf maar niet te ontdoen van zijn imago als Zuicl-Amerikaanse "bananenrepubliek". De crisis die vorige week ontstond toen drie mensen het presidentschap opeisten, is slechts een van de vele gebeurte- nissen die de langdurige instabiliteit van het Andes-land onderstrepen.

In 1987 ontvoerde een groep militairen president Febres Cordcro [zie pag. 138/1 e.v.-'881. Ze lieten hern pas gaan nadat hun commandant die van corruptie werd verdacht. was vrijgelaten. Schandalen waarin parlementariërs zich laten omkopen om een bepaalde wet goed te keuren, komen regelmatig voor. Het aftreden van ministers wegens malversaties is eveneens schering en inslag. In 1995 bereikten de corrupties een hoogtepunt, toen de president van het Hooggerechtshof twee lagere rechters, de toezichthouder op het bankwezen en zes ministers, onder wie twee van financiën. het veld moesten ruimen [pag. 46 e.v.-'961. Ook de toenmalige vice-president van het land, Alberto Dahik [Garzoni], werd bij deze affaire vervolgd voor malversaties, maar wist te ontkomen door in Costa Rica politiek asiel te vragen [zie pag. 46/2-'961.

De Ecuadoraanse kiezers lijken weinig geleerd te hebben van alle corruptie-affaires, De in juli gekozen en vorige week afgezette president Abdalá Bucaram beloofde tijdens zijn verkiezingscampagne de corruptie met harde hand aan te pakken. Algemeen bekend was echter dat Bucaram zelf jaren eerder - hij was toen burgemeester van Guayaquil, de tweede stad van het land - naar het buitenland was gevlucht om aantijgingen van corruptie te ontlopen. Een van de redenen dat het land vorige week werd platgelegd door een algemene staking was dat nepotisme en corruptie onder zijn bewind hoogtij vierden. Malversaties en omkoperij zijn sinds mensenheugenis aan de orde van de dag in Ecuador. terwijl het land al jaren economisch en sociaal op instorten staat. In de jaren zeventig was onder het militaire regime de industrialisatie op gang gekomen. waardoor de economie enigszins begon te groeien. De nieuwe bedrijvigheid kwam echter al vrij snel tot stilstand. hetgeen in de jaren tachtig door verschillende vrij gekozen regeringen geweten werd aan het niet functioneren van de markteconomie. De privatisering van 160 inefficiënte staatsbedrijven is het afgelopen decennium echter nauwelijks van de grond gekomen. Keer op keer ontstond er een patstelling tussen de regering en het parlement, met op de achtergrond de vakbonden die altijd klaarstonden om de straat op te gaan.

In het midden van de jaren tachtig koerste Ecuador af op een financieel bankroet. De schuldenlast werd steeds hoger en de geldontwaarding liep in de tientallen procenten. In 1987 stopte de staat met hrt terugbetalen van de geldleningen en begon een lange weg van afspraken met de schuleisers en het Internationale Monetaire Fonds IMF). Deze afspraken konden tot drie keer toe niet worden nagekomen omdat de uitgaven te hoog en de inkomsten te laag bleven. Pogingen om de aardolieproductie - de belangrijkste deviezenbron - op te voeren, zijn op niets uitgelopen. omdat de buitenlandse investeringen die daarvoor nodig zijn u-egens te rigide regelgeving uitbleven. Ook de schadeclaim van ruim 2,9 mrd gulden die oerwoudindianen hebben ingediend tegen de oliemaatschappij Texaco wegens aantasting van her milieu, heeft niet bijgedragen aan een beter investeringsklimaat. Het tweede exportproduct, bananen, heeft eveneens zijn plafond bereikt nu de Europese Unie beperkingen hanteert voor de bananenimport uit Latijns-Amerika. De financiele situatie werd verder negatief beïnvloed door de oorlogen die in 1991 en 1995 met Peru uitbraken over een oerwoudstrook van 80 km. Deze hebben het land rond een miljard gulden gekost.
De economische hervormingsplannen die onder de populistische Bucaram in januari werden aangekondigd, kregen in het bedrijfsleven een positief onthaal. In navolging van de Argentijnse president Carlos Menem, wilde Bucaram de munt aan de dollar koppelen en de staatsbedrijven massaal privatiseren. Zijn opzet mislukte omdat hij niet in staat bleek de bevolking te overtuigen van de noodzaak van die hervormingen. Na zijn aantreden zei de dinsdag beëdigde president. Fabián Alarcón, dat bezuinigingen niet vermeden kunnen worden. Zijn regeerperiode is echter beperkt tot anderhalf jaar en het is de vraag of Alarcón in die periode een begin kan maken met zijn hervormingsplannen. De prijsstijgingen tot 200 procent die in januari het gevolg waren van het stopzetten van subsidies, waren immers de aanleiding voor de massale staking die zijn voorganger Bucaram dwong af te treden.'

(Vor.ber. pag. 768/3 e.v.-1996)

GRENADA

NIEUWE GOUVERNEUR-GENERAAL

Op 9 augustus 1996 werd Daniel Williams gouverneur-generaal van Grenada als opvolger van Sir Reginald Parker, die in 1992 in die functie was benoemd

KABINETSWIJZIGING

Op 30 september maakte premier Keith Mitchell een regeringswijziging bekend, de eerste sinds de New National Party (NNP) in juni 1995 aan de macht was gekomen (zie pag. 619/1-'95).

Het meest opvallend was dat minister Joslyn Whiteman van landbouw, bosbouw grondbeheer en visserij naar een ander departement verhuisde De pers had Whiteman zwaar bekritiseerd wegens de slechte resultaten in de landbouw Van zijn kant had de minister de Europese Unie (EU) ervan beschuldigd geld vast te houden dat was bestemd voor een groot wegenproject dat de landbouw moest stimuleren Daarop reageerde de oppositie met een motie van wantrouwen tegen de regering die het niet haalde Verder kwam er een aparte portefeuille voor vrouwenzaken

De volgende portefeuilles kwamen in andere handen:

Vice-premier. volksgezondheid. huisvesting, milieu - mevr. Grace Duncan; toerisme, burgerluchtvaart, coöperaties en sociale zaken - Joslyn Whiteman: landbouu-, bosbouw, grondbeheer en visserij - Mark Isaacs; vrouwenzaken - mevr. Lourina Waldron; juridische zaken. arbeid. lokaal bestuur, CARICOM-zaken en politieke eenwording - Raphael Fletcher; onderwijs - Lamrence Joseph.

(Vor.ber. pag. 619/1-'95)

HONDURAS

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. AANSLAG OP AMBTSWONING PRESIDENT

Op 26 maart 1996 werd een handgranaat de tuin ingegooid van de ambtswoning van president Carlos Roberto Reina Idiaquez. Hoewel een woordvoerder van de strijdkrachten beweerde dat het ging om een eenmalig incident zonder consequenties voor de beveiliging, omschreef de secretaris van de president, Lucio Izaguirre, de gebeurtenis als een 'politieke aanslag'.

Bomexplosie bij het parlement

Op 4 oktober ontplofte 's morgens vroeg een bom bij het parlementsgebouw in de Hondurese hoofdstad Tegucigalpa.
De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd op 24 oktober opgeëist door een tot dan toe onbekende groepering, die zich Hambre (Spaans voor 'Honger') noemde. De aanslag zou zijn gepleegd 'in een reactie op recente verhogingen van de brandstofprijzen'.

In oktober explodeerde verder nog een granaat in San Pedro Sula bij het huis van Ramón Custodio, president van de Commissie voor de Bescherming van de Mensenrechten.

Aanslag met granaten op gerechtsgebouw

Naar aanleiding van een aanslaq met granaten op een gerechtsgebouw up 7 november gaf de regering op 8-9 november ongeveer 3 000 zwaarbewapende soldaten opdracht te patrouilleren in Tegucigalpa en de noordelijke industriestad San Pedro Sula

De zogenaamde 'Justa C'-organisatie eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslag. waarbij een bewaker van het Eerste Hof voor Strafzaken in Tegucigalpa werd gedood en twintig burgers werden gewond. In een telefoontje naar de media dreigde de organisatie met meer aanslagen en waarschuwde een aantal rechters dat zij ter dood veroordeeld waren. De rechters waren betrokken bij zaken die te maken hadden met overheidscorruptie onder de vorige regering van president Rafael Leonardo Callejas (1990-'94), met mensenrechtenschendingen door militairen, en banden tussen de strijdkrachten en het doodseskader Bataljon 3-16, dat verantwoordelijk zou zijn voor de verdwijning van populaire leiders in de jaren tachtig (zie pag. 255/1/2-'94 en 333/2/3-'96).

BESCHULDIGING AAN HET ADRES VAN OUD-PRESIDENT CALLEJAS

Begin juli beschuldigde president Carlos Roberto Reina Idiaquez zijn voorganger Callejas de leiding te hebben over een paspoortensyndicaat dat in 1992 tegen exorbitant hoge prijzen paspoorten had verkocht aan buitenlandse investeerders, met name uit Hongkong, waarbij hun tevens het staatsburgerschap werd aangeboden (zie ook pag. 761/2-'95).

REBELLIE BINNEN DE STRIJDKRACHTEN VERIJDELD

Op 29 juli werd bericht dat de bevelhebber van de strijdkrachten, generaal Mario Raul Hung Pacheco, twee dagen eerder een poging tot rebellie tegen hem had verijdeld. Bij de muiterij waren officieren betrokken die protesteerden tegen de aanhouding van tien officieren in verband met aanklachten wegens schendingen van de mensenrechten (zie pag. 333/2-'96).

KABINETSWIJZIGING

Op 3 januari 1997 werd de volgende kabinetswijziging bekendgemaakt:

Verbindingen, openbare werken en vervoer - Luis Carlos Zelaya*; natuurlijke hulpbronnen en milieu - Jeronimo Sandoval+; landbouw en veeteelt - Ricardo Arias*.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

(Vor.ber.pag. 333/2 e.v.-1996)

Generaal Lino Cesar Oviedo Silva zwaait naar aanhangers bij zijn vrijlating op 7 augustus 1996. *Foto EPA*

MONTSERRAT

DREIGENDE VULKAANUITBARSTING. NOODTOESTAND

Op 21 augustus 1995 riep de regering de noodtoestand uit, nadat wetenschappers hadden gewaarschuwd dat een kans van 75 procent bestond dat de vulkaan Chance Peak tot een uitbarsting zou komen.

Twee dagen later werd het zuidelijke deel van het eiland geheel geëvacueerd. Meer dan 6.000 mensen, waaronder de totale bevolking van de hoofdstad Plymouth, werden overgebracht naar het noorden. waar zij onderdak kregen in openbare opvangcentra en tenten. Volgens de regering zouden plannen om de gehele bevolking van 11.000 zielen van Montserrat te evacueren, worden uitgevoerd, als dit nodig mocht zijn.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 11 november 1996 vonden in Montserrat parlementsverkiezingen plaats. Aangezien deze geen duidelijk winnaar opleverden, werd verwacht dat een coalitieregering zou worden benoemd. Bij de verkiezingen werd door drie partijen en tien onafhankelijke kandidaten gestreden om zeven zetels (zie voor de vorige verkiezingen, op S oktober 1991. pag. 99/2-'92).

Premier Reuben Meade was de enige kandidaat van de Nationale Progressieve Partij (NPP) die werd gekozen. Onafhankelijke kandidaten kregen twee zetels evenals de Progressieve Volks- alliantie (PPA) en de Beweging voor Nationale Wederopbouw (MNR). De leider van de PPA, oud-premier John Osborne, versloeg de NPP-kandidaat in het noordwestelijke district en in het district Plymouth behaalde de PPA een nipte overwinning op MNR-leider Austin Bramble, eveneens een oud-premier.

Het slechte resultaat van de NPP bij de verkiezingen zou te wijten zijn aan falend beleid van de premier na de dreigende vulkaanuitbarsting van 1995. Het regeringsbeleid had geleid tot banenverlies, overvolle opvangcentra voor evacués, vervuiling door neergevallen as, ademhalingsproblemen, daling van de agrarische productie en vermindering van overheidsinkomsten.

(Vor.ber.pag. 629/2-1993)

PARAGUAY

NASLEEP COUPPOGING OVIEDO

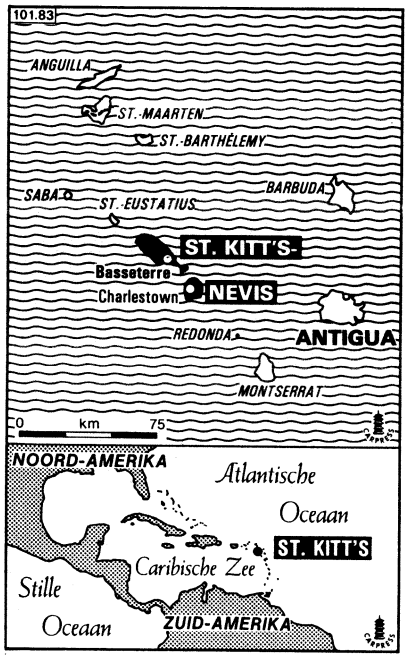
Op 1 juli 1996 werd het bevel tot preventieve hechtenis van generaal b.d. Lino Cesar Oviedo Silva, voormalig opperbevelhebber van de strijdkrachten, gewijzigd in preventieve gevangenisstraf en werden zijn bezittingen met een geschatte waarde van 700 mln guarani ($1 = 2,050 guarani op 5 juli 1996) in beslag genomen. Het bevel gaf aanleiding tot onrust onder een aantal militairen die op 31 juli een demonstratie organiseerden in Asunción, waarbij zij volgens berichten de politie en journalisten aanvielen en zich schuldig maakten aan vernielingen. Ze verklaarden dat een 'revolutie zou kunnen uitbreken in het land' als Oviedo niet onmiddellijk zou worden vrijgelaten.

Eind april was het tot een confrontatie gekomen tussen Oviedo, een voorstander van de harde lijn, en president Juan Carlos Wasmosy. die op 22 april Oviedo had opgedragen het opperbevel neer te leggen. hetgeen de generaal had geweigerd. Nadat de president vervolgens Oviedo per decreet ontslag had aangezegd, had de generaal gedreigd het presidentiële paleis aan te vallen en had hij het aftreden van de president en vice-president geëist (ziepag. 485/1 e.v.-'96).

OVIEDO IN HOGER BEROEP VRIJGESPROKEN

Op 7 augustus 1996 werd Oviedo in hoger beroep vrijgesproken van de aanklacht dat hij in april een gewapende legeropstand tegen president Wasmosy zou hebben geleid.
Het hof van beroep oordeelde dat de voormalige opperbevelhebber, die op 13 juni was gearresteerd (zie pag. 486/3-'96), 'zijn insubordinatie vrijwillig heeft beëindigd' en 'bereidwilligheid heeft getoond te gehoorzamen' aan de opdracht een einde te maken aan de crisis. Een veroordeling wegens insubordinatie zou tot gevolg hebben gehad dat Oviedo zich niet kandidaat kon stellen voor de presidentsverkiezingen van 1998. Als burger stond Oviedo inmiddels aan het hoofd van een factie binnen de regerende Asociacion Nacional Republicana-Partido Colorado (ANR-PC; zie pag. 487/2-'96).

De politieke rehabilitatie van Oviedo betekende een bedreiging van de presidentiële aspiraties van zijn aartsrivaal Luis Maria Argaña, die in april de verkiezingen voor het voorzitterschap van de Colorado-partij had gewonnen (zie pag. 487/1-'96). In 1993 was Oviedo's steun van cruciaal belang geweest voor de overwinning van de huidige president Wasmosy op Argaña bij de strijd om de Colorado-nominatie voor het presidentschap (zie pag. 638/2-'93).

Arrestaties officieren

Op 6 januari 1997 bevestigde de regering dat sinds april 1996 in totaal 236 officieren die loyaal waren aan Oviedo, op non-actief waren gezet. President Juan Carlos Wasmosy had op 2 januari verklaard dat niet alle juridische mogelijkheden tegen Oviedo waren uitgeput, ondanks het feit dat het hof van beroep hem had vrijgesproken.

KABINETSWIJZIGINGEN

Eind april en begin mei 1996 voerde president Wasmosy een aantal wijzigingen in zijn kabinet door. Hierbij werd één van Argaña's trouwste aanhangers, minister van justitie en arbeid Juan Manuel Morales, gepromoveerd tot minister van binnenlandse zaken. Wasmosy benoemde zijn privé-secretaris tot minister van buitenlandse zaken.

De wijzigingen betroffen de volgende portefeuilles:

Binnenlandse zaken - Juan Manuel Morales+;buitenlandse zaken - Rubén Melgarejo Lanzoni": justitie en arbeid - Sebastián González Insfrán*; landbouw, - Juan Borgognon*

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

Arsenio Vasconcellos was afgetreden als minister van landbouw na massale boerenprotesten in maart (zie pag. 484/3-1996).

Op 6 september werd Juan Ernesto Villamayor beedigd als minister van integratie ter vervanging van Hugo Sagiiier Caballero die zeven maanden eerder was opgestapt om ambassadeur in Chili te worden

Op 13 februari 1997 maakte president Wasmosy een kabinetswijziging bekend, nadat een scheuring binnen de regerende ANR-PC had geleid tot het ontslag, op 11 en 12 februari, van drie ministers, die van binnenlandse zaken, van onderwijs en die van integratie. Zij hadden ontslag genomen. nadat onderhandelingen om de partij in haar geheel achter één kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 1998 te verenigen, op niets waren uitgelopen. Atilio R. Fernández (binnenlandse zaken), Vicente Sarubbi (onderwijs) en Gustavo Diaz de Viva (integratie) werden tot hun opvolgers benoemd.

De scheuring binnen de ANR-PC verscherpte de tegenstelling tussen de Wasmosy-factie, die de presidentskandidatuur steunde van minister van financiën Carlos Facetti, en de aanhangers van partijvoorzitter Luis María Argaña. In 1993 waren Wasmosy en Argaña verwikkeld geweest in een strijd om de kandidatuur voor het presidentschap (zie pag. 638/2-'93).

(Vor.ber.pag. 484/3 e.v.-1996)

ST KITTS EN NEVIS

VERKIEZINGEN OP NEVIS

Op 24 februari 1997 behaalde de Separatistische Bezorgde Burgerbeweging (Concerned Citizens Movement, CCM), drie van de vijf verkiesbare zetels tijdens verkiezingen voor het parlement van het eiland Nevis. De Nevis Reformation Party (NRP), die tegen afscheiding van het naburige eiland St Kitts was, won de resterende twee.

De uitslag werd beschouwd als een tegenslag voor de CCM, die had gehoopt alle zetels te winnen zodat zij gemakkelijk de wet voor de invoering van de onafhankelijkheid van Nevis kon invoeren. De bekendmaking van de premier van Nevis en leider van de CCM, Vance Amory, in juni 1996 dat Nevis zich wilde afscheiden, had in het Caribisch gebied geleid tot regionale diplomatieke inspanningen om de unie in stand te houden.

De twee eilanden vormen de Federatie van St Kitts en Nevis De federatie telt 261,6 vierkante km 168,4 voor St Kitts en 93,2 boor Nevis Hoofdstad is Basseterre, dat ligt op St K tts Sinds 1983 is de federatie een parlementaire democratie binnen het Gemenebest De officiele taal is Engels In het parlement van St Kitts en Nevis hebben elf voor vijf laar gekozen leden zitting (acht voor St Kitts en drie voor Nevis) en verder drie of vier door de gouverneur-generaal benoemde leden Nevis heeft een eigen parlement met vijf gekozen en drie benoemde leden Staatshoofd van de federatie is de Britse koningin Elizabeth II die wordt vertegenwoordigd door een gr verne r $+r < raar Sinds 19 september 1983 zijn de eilanden onafhankelijh

(Vor ber pag 718/2-1996)

URUGUAY

HERVORMING KIESSTELSEL

In oktober 1996 hechtte het voltallige Congres zijn goedkeuring aan een grondwetswijziging waarbij het kiessysteem dat bekend stond als de Ley de Lemas (lett. Wet van motto's; zie pag. 719/1-'96), werd afgeschaft. Vervolgens zou op 8 december een referendum over dit amendement worden gehouden.

Krachtens de nieuwe wet mocht elke partij slechts één persoon kandidaat stellen voor het presidentschap. Deze persoon zou via interne verkiezingen worden geselecteerd. Om direct in de eerste verkiezingsronde van de presidentsverkiezingen de overwinning te behalen, zou een presidentskandidaat minstens 40 procent van de stemmen in de wacht moeten slepen met een voorsprong van 10 procent op zijn naaste rivaal. Verder werd in de wet bepaald dat niet tegelijkertijd presidents- en gemeenteraadsverkiezingen zouden mogen worden gehouden, dat gemeentebesturen grotere zelfstandigheid zouden krijgen en dat kandidaten voor het burgermeesterschap zouden moeten worden gekozen via interne partijverkiezingen.

Op 8 december werd de grondwetswijziging in een referendum bekrachtigd met 1.015.828 stemmen vóór en 930.288 stemmen tegen en op13 januari 1997 werd de nieuwe wet van kracht.

OUD-MINISTER GEARRESTEERD

Op 15 oktober werd oud-minister van economische zaken Enrique Braga gearresteerd op beschuldiging van een 'ambtsmisdrijf' in verband met de privatisering van een bank in 1994.

(Vor.ber. pag. 772/3-1996)

CENTRAALAFRIKAANSE REPUBLIEK

BOKASSA OVERLEDEN

Op 3 november 1996 stierf het voormalige staatshoofd Jean-Bedel Bokassa, die zichzelf keizer noemde, in Bangui aan een hartaanval Hij was 75 jaar

Op 31 december 1965 had Bokassa, toen nog stafchef, met een coup de macht gegrepen. In 1972 had hij zichzelf uitgeroepen tot president voor het leven en in december 1976 tot keizer (zie pag. 18/1 e.v.-'66; pag. 248/2-'72; gag. 254/2 e.v.-'77).Zijn regeringsperiode werd gekenmerkt door wreedheid, corruptie en buitensporigheid. Uiteindelijk werd hij in september 1979 afgezet toen bij Operatie Barracuda Franse paratroepen werden ingezet om de voormalige president David Dacko in zijn functie te herstellen (zie pag. 625/1 e.v.-'79). Bokassa vluchtte aanvankelijk naar Ivoorkust, en vervolgens naar Frankrijk. In oktober 1986 keerde hij vrijwillig terug naar de Centraal Afrikaanse Republiek, waar hij onmiddellijk werd gearresteerd en beschuldigd van moord en verduistering. Tijdens zijn proces werd hij aangeklaagd wegens wreedheid, sadisme, kindermoord en zelfs kannibalisme. Hij werd schuldig bevonden en in december 1987 veroordeeld tot het vuurpeloton. De straf werd echter omgezet in levenslange gevangenisstraf. toenverder teruggebracht tot 20 jaar en in december 1992 tot 10 jaar. In september 1993 profiteerde hij van een grootscheepse presidentiële amnestie en werd hij vrijgelaten (zie pag. 865/1-'93).

Ondanks zijn reputatie verzamelden zich voor het ziekenhuis waar Bokassa's lichaam lag duizenden rouwenden. De regering maakte op 4 november bekend dat hij een staatsbegrafenis zou krijgen.

LEGEROPSTAND. FRANSE INTERVENTIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In november werden in de straten van Bangui opnieuw Franse soldaten ingezet na een legeropstand, de derde sinds april (zie pag. 416/1-'96). Dit jongste militaire oproer begon op 15 november in Kasai, de legerbasis van het Defensieregiment van de Landmacht (Régiment de Défense des Operations Territoriales, RDOT), dat zich in een buitenwijk van de hoofdstad bevond.

De rebellerende soldaten, van wie velen betrokken waren geweest bij de twee eerdere opstanden, hadden zich verzet tegen een recent presidentieel decreet waarin werd bepaald dat de RDOT verplaatst zou worden naar de provinciestad Bouar, 400 km van Bangui. Na zich meester te hebben gemaakt van de wapenvoorraad van Kasai gijzelden de muitende soldaten vei-volgens een aantal mensen, wierpen wegversperringen op en raakten in gevecht met leden van de presidentiële garde.

Op 21 november bevestigde de Franse minister van buitenlandse zaken dat 1500 Franse soldaten waren ingezet Hun opdracht luidde formeel het garanderen van de veiligheid van buitenlanders, maar het was duidelijk dat ze militaire steun verleenden aan troepen die loyaal waren aan president Ange-Felix Patasse

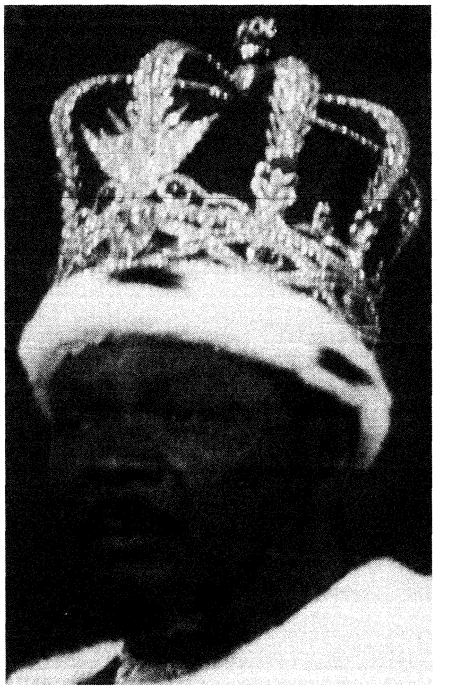
Toen de opstand op 22 november zijn tweede week inging, begon men in de officiële berichtgeving te spreken van een couppoging. Op 24 november eisten de rebellen het aftreden van president Patasse en vervolging wegens hoogverraad. Tijdens een toespraak op 25 november liet premier Jean-Paul Ngoupandé weten dat hier geen sprake van kon zijn. Hij erkende echter wel dat er meer gedaan zou moeten worden aan een van de andere eisen die de opstandelingen stelden, namelijk het ontwapenen van burgerlegers. Ook wees hij op de ernstige etnische spanningen die zich in het land voordeden en waarschuwde ervoor dat de 'kleinste inschattingsfout' fataal zou kunnen zijn voor de nationale eenheid en vrede.

Op 28 november riep de voorzitter van de Nationale Assemblée, Hugues Dobozendi, de rebellen op zich onvoorwaardelijk over te geven, waarbij hij beloofde dat ze humaan behandeld zouden worden. Anicet Saulet, die aangeduid werd als de leider van de rebellen, verklaarde dat 'amnestie geen oplossing was' omdat er 'veel onbehagen heerste in het leger over zijn opperbevelhebber [Patasse]',en dat hij in afwachting was van een bijeenkomst met alle politieke partijen.

Gevechten tussen Franse troepen en opstandelingen

Op 5 januari 1997 schoten Franse troepen tien legeropstandelingen dood en namen 30 anderen gevangen tijdens gevechten bij de militaire basis Kasai en in andere wijken van de hoofdstad Bangui, waar rebellerende soldaten zich sedert de opstand in november vrij ophielden.

De Franse actie was waarschijnlijk bedoeld als wraak voor de dood van twee Franse officieren die naar verluidt op 4 januari tussenbeide waren gekomen in een straatoproer. Drie andere personen kwamen daar eveneens bij om het leven. Opstandelingen zouden de Fran-

De voormalige keizer van de Centraal Afrikaanse Republiek, Jean-Bedel Bokassa (archieffoto). *Foto* ANP

se militairen in dc rug hebben geschoten toen deze zich van het toneel verwijderden.

Waarnemers merkten op dat de Franse actie, waarbij gepantserde voertuigen, raketwerpers en bewapende helicopters werden ingezet, wees op een verandering van tactiek. Sinds hun eerste interventie in april 1996 hadden de Franse militaire eenheden zich vooral terughoudend opgesteld en hun optreden in mei had zich beperkt tot het opvoeren van hun militaire aanwezigheid (zie pag. 635/2 e.v.-'96). Anders dan bij de vorige twee opstanden speelde bij deze derde muiterij ernstige etnische twisten een rol. aangezien de opstandelingen voornamelijk afkomstig waren uit de Yakoma-minderheid van oud-staatshoofd André Kolingba.

Op 17 januari werd er melding gemaakt van nieuwe gevechten tussen Franse eenheden en opstandelingen, waarbij naar verluidt een rebellerende soldaat was gedood en een ander gevangengenomen. Aan Franse zijde zouden geen slachtoffers zijn gevallen.

Aankomst Afrikaanse vredesmacht

In februari arriveerden soldaten uit Gabon, Senegal en Togo om de vredestaken over te nemen van de Franse troe-

pen die sedert november 1996 in het land waren gelegerd om de orde te herstellen. De komst van de Afrikaanse soldaten was het resultaat van een akkoord dat verschillende Afrikaanse landen onderling op 25 januari in Bangui hadden gesloten, en was ook voorgesteld tijdens de Frans-Afrikaanse top in de Burkinese hoofstad Ouagadougou in december 1996 (zie pag. 256/2 e.v.-'97). De vredesmacht zou naar verwachting zes maanden in het land blijven en zou worden versterkt met contingenten uit Tsjaad, Burkina Faso en Mali, waardoor- de sterkte op 500 man zou worden gebracht.

Nieuwe regering van nationale eenheid

Na verscheidene weken van moeizame onderhandelingen met oppositionele groeperingen, waarbij de voormalige militaire leider van Mali, Amadou Toumani Touré als bemiddelaar optrad, werd op 18 februari een nieuwe regering van nationale eenheid gevormd

De vorming van de 28 leden tellende regering kwam tot stand nadat president Ange-Felix Patasse oud-minister van buitenlandse zaken Michel Gbezera-Bria op 30 januari tot premier had benoemd. In de regering zaten leden van tien politieke partijen, maar de belangrijkste portefeuilles gingen naar aanhangers van Patasse, die afkomstig waren uit zijn Beweging voor de Bevrijding van het Centraalafrikaanse Volk (Mouvement pour la libération du peuple centrafricain, MLPC) en hiermee verbonden partijen.

Belangrijke benoemingen waren onder meer die van Pascal Kado tot minister van defensie. die belast werd met de reorganisatie van het leger na de reeks door Franse soldaten onderdrukte legeropstanden, en die van het hoofd van de presidentiële garde, generaal François Djader Bedaya tot minister van terroriaal bestuur en nationaleveiligheid. De vertrekkende minister van defensie Jean Mette-Yapende nam buitenlandse zaken over, terwijl Anicet Georges Dologuélé en Christophe Mbremaidou, eveneens aanhangers van Patasse, respectievelijk de portefeuille van financiën en begroting en die van economische hervorming. planning en internationale samenwerking kregen.

Parlement keurt amnestiewet goed

Op 15 maart nam de Nationale Assemblée met grote meerderheid een wetsvoorstel aan om amnestie te verlenen aan alle betrokkenen van de recente opstand. Het amnestievoorstel vloeide voort uit een overeenkomst tussen de opstandelingen en de regering, die op 25 januari tot stand was gekomen na bemiddeling door een inter-Afrikaanse vredesmissie. In de amnestiewet werd onder meer bepaald dat alleen diegenen die binnen 15 dagen hun wapens en ander militair materieel, zoals voertuigen, inleverden, in aanmerking zouden komen voor een algeheel pardon.

Franse parachutisten controleren op 13 januari 1997 auto's in Bangui. *Foto EPA*

Het hoofd van de Afrikaanse vredesmacht in de Centraal Afrikaanse Republiek, de Gabonese generaal Edouard N'Kili, liet weten dat het ontwapenen van de opstandige soldaten onmiddellijk een aanvang zou nemen. Maar luitenant Parfait Mbaye, een woordvoerder van de rebellen, verwierp de idee van ontwapening door vredeshandhavende troepen en eiste daarentegen dat zijn manschappen toestemming kregen 'om terug te keren naar hun kazerne met behoud van eer en waardigheid'.

Nieuwe gevechten in Bangui

Op 21-22 maart vonden er in Bangui nieuwe gevechten plaats, nu tussen de opstandelingen en vredeshandhavende troepen. Het waren de ernstigste ongeregeldheden sinds 25 januari, waarbij ten minste vijf doden vielen.

(Vor.ber.pag. 635/2 e.v.-1996)

CONGO

JOURNALIST VEROORDEELD

Radio France International berichtte op 18 november 1996 dat een journalist van het tijdschrift *L'Alternative*, Médard Gauhy, was veroordeeld tot een gevangenisstraf van acht maanden. waarvan viif voorwaardelijk, wegens belastering van de minister van ambtenarenzaken en territoriaal bestuur, Marius Mouabenga; de overtreding had betrekking op diens ambtsperiode als minister van handel in het kabinet-Yhombi-Opango, dat van januari 1995 tot september 1996 zitting had.

BEGROTING VOOR 1997 BEKENDGEMAAKT

Begin januari 1997 werden bijzonderheden bekendgemaakt van de begroting voor 1997, die premier Charles David Ganao op 15 december 1996 had gepresenteerd. De uitgaven werden begroot op 493,926 mrd franc CFA, ruim 120,226 mrd franc CFA hoger dan in de begroting voor 1996 ($1,00 = 519,88 franc CFA op 31 december 1996).De grootste uitgavenposten waren de gezondheidszorg, basisonderwijs, landbouw en de presidentsverkiezingen in 1997.

MISLUKTE MUITERIJ IN MILITAIR OPLEIDINGSKAMP

Op 1 februari sloegen rekruten aan het muiten en bezetten hun basis in Loudima, 230 km ten westen van de hoofdstad Brazzaville. De soldaten, die werden aangeduid als oud-militieleden (voor integratie van militieleden in het leger, zie pag. 494/2/3-'96), bezetten ook het spoorwegstation van Loudima aan de lijn Congo-Océan en sneden elektrische bovenleidingen door van de lijnen Pointe-Noire en Dolisie.

De muiters stelden verschillende eisen zoals promotie, het ontslag van instructeurs in Loudima en indeling bij speciale eenheden De eisen werden afgewezen door de autoriteiten en op 6 februari werd het kamp ingenomen door regeringsgetrouwe soldaten Op 11 februari werd gemeld dat de kampcommandant was ontslagen

(Vorberpag 723/2e v -1996)

ETHIOPIE

ASFA WOSSEN OVERLEDEN

Op 17 januari 1997 overleed in Fairfax in de Amerikaanse staat Virginia op tachtigjarige leeftijd kroonprins Merid Azmatch Asfa Wossen Haile Selassie, zoon van wijlen keizer Haile Selassie Hij zou begin februari in Addis Abeba worden begraven

In 1973 had Asfa Wossen Ethiopie verlaten, een jaar voordat militairen het regime van zijn vader, en daarmee de eeuwenoude monarchie van het land, met een coup omverwierpen In 1989 riep Selassie zichzelf tot keizer uit, terwijl hij als balling in Londen verbleef, waarbij hij de naam Amha Selassie aannam en zijn zoon Zere Yacob Asfa Wossen uitriep tot kroonprins De verklaring trok echter weinig aandacht en naar het scheen waren er u-einig waarnemers die geloofden dat de monarchie in ere zou worden hersteld

VOETBALLERS UITGEWEKEN

Op 22 januari vroegen veertien leden van het Ethiopische nationale voetbalelftal, hun coach en een arts politiek asiel aan in Italie Zij deden dit in Rome, terwijl het team op weg was van Addis Abeba naar Casablanca om daar tegen Marokko een wedstrijd te spelen voor het Afrikaans kampioenschap Vijf spelers trokken later hun asielaanvraag in en vroegen toestemming om terug te keren naar Ethiopie

REGERINGSWIJZIGING

Op 6 februari ontsloeg premier Meles Zenawi de minister van landbouw Tekedel Forsido Hij werd vervangen door Seifu Ketema, algemeen directeur van het Ethiopische Instituut voor Biodiversiteit

AANSLAG OP HOTEL

Op 10 februari vielen er twee doden en negen gewonden. toen een granaat werd gegooid in een hotel in Harar in Oost-Ethiopie Naar verluidt waren twee Britse vrouwen. een Française en een Duitser naar Addis Abeba gevlogen voor medischebehandeling

PROCES TEGEN OUD-PRESIDENT MENGISTU EN ZIJN BEWIND

Op 13 februari dienden in Addis Abeba speciale aanklagers een aantal aanklachten in tegen het afgezette staatshoofd luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam en 5 197 functionarissen van de Dergue, zijn marxistisch militair bewind

Zij werden onder meer beschuldigd van volkerenmoord oorlogsmisdaden doodslag en het opzettelijk toebrengen van letsel Degenen die schuldig werden bevonden zouden de doodstraf of levenslange gevangenisstraf kunnen krijgen

In totaal werden 2 952 verdachten bil verstek veroordeeld De anderen zaten al vast van wie sommigen al bijna zes jaar zonder in staat van beschuldiging te zijn gesteld De processen zouden naar verwachting zeker wel drie laar gaan duren Het proces tegen Mengistu die sinds zijn val in mei 1991 als balling in Zimbabwe verbleef en 71 oud-functionarissen was in december 1994 geopend (zie pag 333/1 e v - 95)

NOODTOESTAND VANWEGE DROOGTE

De regerende regionale Raad van de Ogaden het gebied dat grenst aan Somalia, riep op 6 maart de noodtoestand uit en deed een dringend beroep op de internationale gemeenschap om noodvoedselhulp en watervoorraden beschikbaar te stellen voor een groep van ongeveer 600 000 mensen, merendeels van Somalische komaf, van wie er naar verluidt al een derde voor enige hulp in aanmerking kwam

De Raad maakte bekend dat mensen en vee stervende waren en dat veel dorpen waren xerlaten water werd over een afstand van 400 km in vrachtwagens aangevoerd Op 7 maart liet de Nationale Commissie voor Rampenbestrijding weten dat weinig regenval in de maanden februari en maart betekende dat 3 mln mensen voor de rest van 1997 waren aangewezen op voedselhulp. Op 14 maart meldde de Commissie dat in drie regio's 90 000 ton noodvoedselhulp nodig was

Meer dan tienduizend vluchtelingen zouden naar verluidt op 15 maart de grens van Ethiopie zijn overgestoken vanuit gebieden in Somalia en Kenia, die door de droogte waren geteisterd

REPATRIERING VLUCHTELINGEN

Volgens berichten van 12 maart zouden, als gevolg van een akkoord tussen Ethiopie, Soedan en het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingenvan de Verenigde Natie.; (UNHCR) de resterende 23 000 vluchtelingen die in Soedan verbleven in de loop van 1997 worden gerepatrieeid Hiermee kwam het aantal vluchtelingen dat, sedert de val van het Mengistu-regime in mei 1991 (zie pag 541/3 e v-'91) vrijwillig vanuit de aangrenzende landen naar Ethiopie terugkeerde, op 967 000

(Vorberpag 190/3e v-1997)

GABON

REGERINGSPARTIJ PDG WINT PARLEMENTSVERKIEZINGEN PREMIER HERBENOEMD NIEUWE REGERING

De definitieve uitslag van de parlementsverkiezingen (zie pag 108/3-'97), die in de loop van januari 1997 werd vrijgegeven, bevestigde dat de regerende Democratische Partij van Gabon (Parti démocratique gabonais PDG) een overweldigende overwinning had behaald en 82 van de 120 zetels in de Nationale Assemblée had veroverd Op 15 decemberer had de eerste ronde van de mentsverkiezingen plaatsgevonden en op 29 december in de meeste kiesdistricten de tweede ronde Op 12 januari was over de laatste negen zetels beslist

Op 26 januari behaalde de PDG in de eerste kiesronde voor de nieuwe Senaat 44 van de 91 te verdelen zetels De tweede ronde zou op 9 februari plaatsvinden

Uitslag Gabonese parlementsverkiezingen

Partij	Zetels
Democratische Partij van Gabon(PDG)	82
Nationale Vergadering van Houthakkers(RNB)	12
Gabonese Vooruitgangspartij	8
Kring van Liberale Hervormers	3
Gabonese Socialistische Unie	2
ADR*	1
Afrikaans Forum voor Wederopbouw	1
Kring voor Vernieuwing en Vooruitgang	1
Congres voor Democratie en Rechtvaardigheid	1
Volksunie van Gabon	1
Nationale Rectificatiebeweging-Vernieuwers	1
Vergadering voor Democratie en Vooruitgang	1
Onafhankelijken	6
Totaal	**120**

* Volledigenaamonbekend

Tijdens burgemeestersverkiezingen op 19 januari werd de leider van de grootste oppositiepartij Nationale Vergadering van Houthakkers (Rassemblement national des bûcherons RNB) aater Paul Mba Abessolo tot burgemeester van de hoofdstad Libreville gekozen

Premier herbenoemd

Op 28 januari stelde Paulin Obame-Nguéma, nadat hij eerder die dag opnieuw tot premier was benoemd, een grotendeels ongewijzigd kabinet aan.

Samenstelling kabinet

Op 1 februari werd de nieuwe regering geinslalleerd. Het nieuwe kabinet bestond voornamelijk uit PDG-leden, maar er waren ook enkele onafhankelijken en oppositieleden in opgenomen.

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier. regeringsleider - Paulin Obame-Nguéma.

Staatsministers: buitenlandse zaken en samenwerking - Casimir Oyé Mba; uitrusting en bouwnijverheid - Zacharie Myboto; justitie, zegelbewaarder en mensenrechten - Marcel Eloi Rahandi Chambrier*;grond, nationale parken, huisvesting.stadsplanning, territoriaal bestuur - Jean François Ntoutoume Emane+; arbeid, menselijke hulpbronnen en beroepsopleiding - Jean Rémy Pendy Bouyiki; landbouw. veeteelt en plattelandsontwikkeling - Emmanuel Ondo Methogo+; binnenlandse zaken - Antoine Mboumbou Miyakou*; onderwijs, vrouwenzaken - mevr. Paulette Missambo+;

Minzsters: mijnbouw energie en aardolie - Paul Toungui; defensie, veiligheid. immigratie. PTT - generaal Idriss Ngari+; communicatie, cultuur, kunst en volksonderwijs - Jacques Adjahénot': financien, economische zaken. begroting, participatie. privatisering - Marcel Doupamby Matoka: handel, industrie. midden- en kleinbedrijf, detailhandel en ambachten - Martin Fidele Magnaga*;watervoorraden, bosbeheer en bosbouw - André Dieudonné Berre+: planning, milieu en toerisme - Jean Ping+;ambtenarenzaken en bestuurlijke hervormingen - Patrice Nziengui+; transport en burgerluchtvaart - generaal Albert Ndjavé Ndjoy*,sociale zaken, nationale solidariteit en gezinsaangelegenheden - Pierre Claver Zeng Ebome+: koopvaardij en visserij - Joachim Mahotès Magouindi; jeugd, sport en vrijetijdsbesteding - Alexandre Sambat+;hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Lazare Digombe*; betrekkingen met het parlement, woordvoerder regering - André Mba Obame : volksgezondheid en bevolking - Faustin Boukoubi*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigdeportefeuille.

Ook werden acht gedelegeerde ministers en acht staatssecretarissen benoemd.

(Vor.ber.pag. 108/1 e.v.-1997)

LESOTHO

MUITERIJ BIJ POLITIE

Op 7 februari 1997 werd het hoofdbureau van politie in Maseru bezet door honderd leden van de Koninklijke Bereden Politie van Lesotho (Royal Lesotho Mounted Police, RLMP) Zij eisten dat beschuldigingen van moord die tegen acht RLMP-leden waren ingebracht, zouden worden ingetrokken De beschuldigingen die verband hielden met de moord op drie andere politiemensen, dateerden van oktober 1985 Een verzoek van de acht politiemensen om de aanklachten in te trekken werd op 11 februari geweigerd door het Hooggerechtshof Op 13 februari had de protestactie zich over het hele land verspreid en staakte naar verluidt twee derde van de 3 000 man sterke politiemacht

Op 16 februari zette de regering soldaten in om het hoofdbureau te heroveren. De soldaten, die zwaar onder vuur werden genomen, heroverden het grootste gedeelte van het bureau en dwongen dertig opstandige politiemensen tot overgave. Inspecteur Pakiso Molise, een van de politiefunctionarissen die waren beschuldigd van moord, en twee anderen, slaagden erin te ontsnappen, maar werden vervolgens gearresteerd op het terrein van het koninklijk paleis. Op 21 februari verschenen tien opstandige politiefunctionarissen voor de rechter op beschuldiging van ondermijning van het staatsgezag.

PREMIER MOKHEHLE AFGEZET ALS PARTIJLEIDER

Het algemeen bestuur van de Basotho Congrespartij (Basotho Congress Party, BCP) nam op 2 maart het omstreden besluit om premier Ntsu Mokhehle het leiderschap van de partij te ontnemen. Als reden werd opgegeven dat hij had verzuimd zijn plichten als partijleider 'doeltreffend en bekwaam' te vervuiien. Mokhehle behield echter de steun van de meeste BCP-parlementariërs die onmiddellijk eisten dat er een algemeen partijcongres zou worden gehouden. Op 4 maart liet het kabinet een verklaring uitgaan ten gunste van de premier, hetgeen erop duidde dat de kwestie naar de rechter was verwezen.

(Vor.ber.pag. 109/3 - 1997)

LIBERIA

ONTWAPENINGSPROCES VAN START. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In november 1996 was men in Monrovia optimistisch gestemd over het welslagen van de vredesovereenkomst die in augustus in de Nigeriaanse hoofdstad Abuja (zie pag. 725/2 e.v.-'96) was gesloten. Het was de 14e poging om een eind te maken aan de burgeroorlog. Op 22 november begon de ECOMOG-vredesmacht (Economic Community of West African States Ceasefire Monitoring Group) van de ECOWAS (Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten) met de ontwapening van de naar schatting 60.000 soldaten van de verschillende strijdende facties. Daarmee zou men naar verwachting tot 31 januari 1997 bezig zijn. Volgens de bepalingen van de overeenkomst van augustus stonden de facties, die zich niet lieten ontwapenen, sancties te wachten. Het vredesplan voorzag in de bevriezing van de activa van rebellerende factieleiders en beperking van hun bewegingsvrijheid. Verder voorzag het in de mogelijkheid dat ze niet mochten deelnemen aan de presidentsverkiezingen en voor een oorlogstribunaal moesten verschijnen.

Op 24 november maakte ECOMOG bekend dat zij. in het kader van 'haar onafgebroken inspanningen om het hoge tempo van de ontwapening te handhaven', een bufferzone instelde die het Nationaal Patriottisch Front van Liberia (NPFL) van Charles Taylor, en de Liberiaanse Vredesraad (Liberia Peace Council, LPC) van George Boli van elkaar scheidde.

Het ontwapeningsproces ging van start ondanks een poging tot moord op Charles Taylor.
Op 1 november bevestigde de NPFL dat Taylor de dag ervoor was aangevallen op het terrein van het presidentiële paleis. Hoewel Taylor de aanslag had overleefd, waren er drie doden gevallen.

Taylor beschuldigde de dissidente factieleiders Boli en generaal Roosevelt Johnson, van de Krahn-factie Ulimo-J, ervan achter de aanslag te zitten en eiste op 19 november dat hun moord ten laste zou worden gelegd. Maar op 4 november had hij ook beweerd dat er een 'wereldmacht' achter de aanslag zat.

TransforniatieUlimo

De Mandingo-factie van de Verenigde Bevrijdingsbeweging voor Democratie in Liberia (United Liberation Movement for Democracy in Liberia, Ulimo) van Alhaji Kromah ging op 12 november over in een politieke partij die de

naam van Coalitiepartij van het Gehele Liberiaanse Volk (Coalition Party of All Liberian People, CALP) kreeg.

Nieuwe minister van justitie

Op 5 december benoemde de Staatsraad Peter Jallah tot minister van justitie als opvolger van Francis Garlawulo, die was toegetreden tol de Kiescommissie

Moeizaam verloop ontwapening

De ontwapening van de strijders van de verschillende facties vorderde langzaam in januari 1997, terwijl de twijfel groeide of het ontwapeningsproces vóór de uiterste datum van 31 januari zou kunnen worden afgerond.

Als reactie op het algemene ongenoegen over het geringe aantal strijders dat zich meldde bij de dertien demobilisatiecentra, verklaarde de Nationale Ontwapenings- en Demobilisatiecommissie (NDDC) op 10 januari dat het totale aantal strijders niet meer dan 23.416 bedroeg; dit in tegenstelling tot het eerder geschatte aantal van 60.000., waartoe ECOMOG en VN-functionarissen waren gekomen op basis van de cijfers die de opstandige facties hadden verstrekt.

De grootste opstandige factie. het NPFL van Charles Taylor, had verklaard dat zij 23.000 strijders had; de Mandingo-vleugel van ULIMO had ernaar eigenzeggen 12.460 ; de Strijdkrachten van Liberia (Armed Forces of Liberia, AFL) 8.734, de Krahn-vleugel van Ulimo (Ulimo-J) 7.776; de Liberiaanse Vredesraad (LPC) 4.630: en de Lofa-verdedigingsmacht (Lofa Defence Force. LDF) 750.

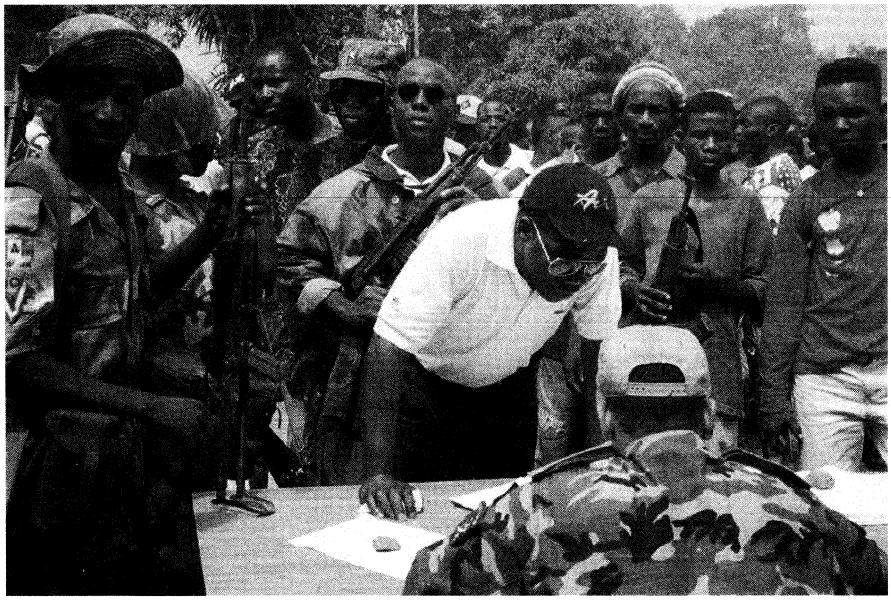
Op 30 januari zeiden VN-functionarissen dat 15.519 strijders waren ontwapend sinds het proces in november 1996 van start was gegaan. Onder hen bevonden zich 3.397 kinderen en 1.028 vrouwen.

Hervatting bijeenkomsten Staatsraad

Na bemiddeling door de Nigeriaanse minister van buitenlandse zaken Chief Tom Ikimi hield de regerende Staatsraad op 17 januari haar eerste voltallige bijeenkomst sinds oktober 1996. De bijeenkomsten van de Raad waren gestaakt. nadat Taylor LPC-leider George Boli had beschuldigd van het organiseren van een moordaanslag op hem.

Voorbereidingen verkiezingen

Op 14 februari maakte de Nigeriaanse minister van buitenlandse zaken Chief Tom Ikimi in Monrovia bekend dat er op 30 mei in Liberia presidents- en parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. De bekendmaking volgde aan het eind van een tweedaagse ECOWAS-vergadering van de ministers van buitenlandse zaken.

NPFL-strijders staan op 23 januari 1997 in de rij om hun wapens in te leveren bij vertegenwoordigers van de ECOMOG-vredesmacht en VN-functionarissen in Gbarnga. waar het hoofdkwartier van de rebellenfactie is gevestigd. Foto *EPA*

Hij voegde eraan toe dat de ontwapening van de strijders van de verschillende facties in de burgeroorlog eind januari was voltooid, maar volgens een bericht van Reuter op 18 februari zou bij het verstrijken van de deadline slechts 70 procent vandestrijders zijn ontwapend.

Ikimi zei verder dat de ECOWAS-ministers hun goedkeuring hadden gegeven aan een voorstel van de regerende Staatsraad om een onafhankelijke kiescommissie van zeven leden in het leven te roepen die toezicht moest houden op de verkiezingen. De leiders van de belangrijkste facties zouden drie leden kiezen, terwijl de andere vier zouden worden gekozen door een alliantie van zeven politieke partijen alsmede door vrouwenorganisaties, jongerenorganisaties en vakbonden. De commissie zou zich ook laten bijstaan door technische adviseurs van ECOWAS, de VN en de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). De verkiezingen zouden op basis van evenredige vertegenwoordiging worden gehouden en het parlementair stelsel, bestaande uit een 64 leden tellend Huis van Afgevaardigden en een 26 leden tellende Senaat, zou worden gehandhaafd. Dit systeem was ingevoerd krachtens de Grondwet van 1986, maar was in 1990 in de praktijk een fiasco geworden. Een gereorganiseerd Hooggerechtshof zou klachten over de verkiezingen behandelen.

ECOMOG, de door Nigeria geleide multinationale Afrikaanse vredesmacht, die sinds augustus 1990 in Liberia was gelegerd, zou zich binnen zes maanden na de verkiezingen terugt ekken. Ikimi sprak de hoop uit dat na het vertrek van ECOMOG de taken van de vredesmacht zouden kunnen worden overgenomen door een goed getrainde Liberiaanse leger- en politiemacht.

Voormalige factiestrijders gearresteerd

ECOMOG berichtte op 17 februari dat haar soldaten zestig 'gewapende criminelen', die eerder lid waren geweest van verschillende facties in de Liberiaanse burgeroorlog, hadden gearresteerd en aan de politie overgedragen. ECOMOG-functionarissen hadden gezegd dat alle strijders die hun wapens niet hadden ingeleverd voor eind januari, als misdadigers zouden worden behandeld.

Vice-voorzitters Staatsraad treden terug

De drie voormalige rivalen Charles Taylor, Alhaji Kromah en George Boli legden op 28 februari. met het oog op de verkiezingen van 30 mei, hun functie van vice-voorzitter van de Staatsraad neer. Hun respectievelijke vervangers in de Raad waren de voormalige minister

van voorlichting, Victoria Reffell, de oud-minister van gezondheidszorg en sociaal welzijn, Vamba Kanneh, en de voormalige voorzitter van de Liberiaanse Repatriërings- en Vestigingscommissie, Weade Wureh.

Tekenen van onitabiel vredesklimaat

Berichten dat rondtrekkende groepen gewapende mannen in het westen van Liberia zes voormalige factiestrijders in een klaarblijkelijke wraakactie hadden gedood werden op 5 maart voorbeeld door het hoofd van ECOMOG generaal-majoor Victor Malu, die tevens bevestigde dat gewapende groepen in diverse gebieden actief waren

Na een militaire operatie, waarbij ook Amerikaans en Brits militair personeel was betrokken, arriveerden op 6 maart 1160 manschappen uit Mali, Ivoorkust en Ghana in Monrovia ter versterking van de ECOMOG-troepen. De dag erop deed ECOMOG verscheidene invallen in verblijfplaatsen van dc belangrijkste factieleiders. ECOMOG ontdekte dat er in de 'Executive Mansion' in Monrovia, het hoofdkwartier van de Staatsraad, grote hoeveelheden wapens en munitie waren verborgen, waarna elf voormalige NPFL-strijders van Taylor werden gearresteerd; eveneens op 7 maart werd Kromah aangehouden na de ontdekking van vier vrachtwagenladingen wapens in zijn woning. Ook werden wapens aangetroffen bij Taylor, Boli en Roosevelt Johnson thuis. Op een persconferentie op 14 maart bood Kromah, na een aanvankelijke weigering om samen te werken met ECOMOG, zijn verontschuldigingen aan; hierop maakte generaal-majoor Victor Malu bekend dat geen verdere actie tegen Kromah zou worden ondernomen.

(Vor.ber.pag. 724/1 e.v.-1996)

MALI

BEKENDMAKING TIJDSCHEMA VERKIEZINGEN

Op 17 januari 1997 werden bijzonderheden van het tijdschema voor de komende verkiezingen bekendgemaakt. De twee ronden van de parlementsverkiezingen zouden op 9 en 23 maart worden gehouden. De presidentsverkiezingen waren gepland voor 4 mei en 18 mei werd gereserveerd voor een eventuele beslissende verkiezingsronde. Een Onafhankelijke Nationale Kiescommissie (Comité électoral national indépendant, CENI) zou toezicht houden op de verkiezingen.

De Nationale Assemblée had op 9 januari haar goedkeuring gegeven aan een nieuwe kieswet en tegelijkertijd aan uitbreiding van het aantal afgevaardigden van 116 tot 147 De oppositionele alliantie, de Vergadering van Patriottische Krachten (Rassemblement des forces patriotiques, RFP), had aangekondigd te zullen deelnemen aan de verkiezingen, ook al verwierp ze de nieuwe kieswet omdat er vóór de aanvaarding ervan onvoldoende overleg was geweest De rivaliserende oppositionele groepering, het Front voor Verandering en Democratie (Front pour le changement et la democratie, FCD), had vóór de nieuwe kieswet gestemd

Op 16 februari maakte de regering bekend dat de algemene verkiezingen waren uitgesteld; er werd geen nieuwe datum genoemd. Op 12 februari had de CENI laten weten problemen van logistieke aard te ondervinden en om uitstel gevraagd.

Op 4 maart maakte president Alpha Oumar Konare de ontbinding van het parlement bekend. Eerder die dag had het kabinet overeenstemming bereikt over 13 en 27 april als data voor de algemene verkiezingen. De datum voor de presidentsverkiezingen bleef zoals die gepland was.

(Vor.ber.pag. 110/1-1997)

MAURETANIË

REGERINGSWIJZIGINGEN

Bij een kabinetswijziging op 6 januari 1997 werden minister van buitenlandse zaken Lemerabott Sidi Mahmoud Ould Cheikh Ahmed en minister van binnenlandse zaken Dah Ould Abdeljelil ontslagen. In de loop van februari maakte president Mouaouia Ould Sidi Mohammed Taya verdere wijzigingen in de regering bekend, die in oktober 1996 was benoemd.Er werden geen redenen opgegeven voor de wijzigingen, die er als volgt uitzagen:

Buitenlandse zaken en samenwerking - Sidi Ould Khliva*;binnenlandse zaken. PTT en telecommunicatie - Baba Ould Alewa+; onderwijs - Sgheyer Ould M'Bare*; ambtenarenzaken - Baba Ould Sidi+; handel en toerisme - Sow Abou Demba+; gezondheidszorg en sociale zaken - Mohammed Mahmoud Ould Dahmane+; nationale defensie - Mohammed Yeslem Ould Vil+; planning - Mohammed Ould Amar+; visserij en maritieme economie - Beijel Ould Houmeid+: plattelandsontwikkeling - Abdallahi Ould Neme+; watervoorziening en energie - Ahmed Kelly Ould Cheikh Sidva+

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 110/1 e.v.-1997)

NIGERIA

EERSTE NATIONALE PARTIJCONGRESSEN GEHOUDEN

Op 2-3 november 1996 werden de eerste nationale congressen gehouden van de vijf politieke partijen die in september wettelijk waren erkend (zie pag. 35/3 e.v.-'97). Hierbij werden de volgende partijleiders gekozen:

Comité voor Nationale Consensus (Committee for National Consensus, CNC) - Abel Ubeku; Democratische Partij van Nigeria (Democratic Party of Nigeria, DPN)- Ali Ahmed; Democratische Basisbeweging (Grassroot Democratic Movement. GDM) - Gambo Lawan: Nationale Centrumpartij van Nigeria (National Centre Party of Nigeria, NCPN) - Mugaji Abdulahi; Congrespartij van Verenigd Nigeria (United Nigeria Congress Party. UNCP) - Isa Mohamed Argungu

MINISTERIËLE ACTIEGROEP GEMENEBEST OP BEZOEK

Van 18-20 november bracht een hoge, zeventien leden tellende delegatie van de Ministeriële Actiegroep van het Gemenebest (Commonwealth Ministerial Action Group, CMAG) een bezoek aan Nigeria in het kader van een inspectiereis (zie pag. 35/1/2-'97). De afgevaardigden hadden een ontmoeting met het staatshoofd, generaal Sani Abacha, maar kregen geen toegang tot gedetineerde oppositieleiders, zoals Chief Moshood 'MKO' Abiola, de vermeende winnaar van de presidentsverkiezingen van 1993, of het oud-staatshoofd Olusegun Obasanjo. Nigeria legde de delegatie het vuur aan de schenen over zijn schorsing als lid van het Gemenebest in november 1995 (zie pag.20011 e.v.-'96); die het als onwettig en onrechtvaardig beschouwde. De schorsing van Nigeria vormde destijds de aanleiding voor de vorming van de CMAG door de Conferentie van Staatshoofden van het Gemenebest (Commonwealth Heads of Government Meeting, CHOGM).

Christine Stewart, de Canadese onderminister van buitenlandse zaken voor Latijns-Amerika en Afrika trok zich terug uit de mis-

sic torn het militaire regime op 17 novembei twee vriligheidsagenten in haar gevolg een visum weigerde.

Bijeenkomst CMAG

CMAG-leden kwamen op 17-18 februari 1997 in Londen bijeen Ze eisten geen stappen tegen Nigeria. maar vroegen in plaats daarvan om meer bewijzen voor de vermeende schendingen van de mensenrechten

VLIEGTUIGRAMP

Alle 141 inzittenden van een Eoeing 727 kwamen op 7 november 1996 om toen het lijnvliegtuig neerstortte in een lagune. 65 km ten zuidoosten van Lagos. Het vliegtuig, dat eigendom was van de particuliere luchtvaartmaatschappij Aviation Development Corp., was afkomstig van de belangrijkste oliestad Port Harcourt en op weg naar Lagos. Onder de doden bevonden zich zes Britten en ook de politicoloog Claude Ake.

BOMAANSLAGEN IN LAGOS

Op 7 januari 1997 werden twee soldaten gedood en 29 andere gewond, toen een bom ontplofte op het moment dat hun legerbus langs een bushalte in Lagos reed. Bij de aanslag raakten ook twee burgers gewond. In december 1996 waren twee bomaanslagen gepleegd in de stad, die kennelijk waren gericht tegen kolonel Muhaminad Marwa, de militaire bestuurder van Lagos en een naaste medewerker van generaal Sani Abacha.

Twee onafhankelijke Nigeriaanse dagbladen meldden op 9 januari dat de aanslag van 7 januari in Lagos was opgeëist door de tot nu toe onbekende Organisatie voor de Bevrijding van Nigeria (OLN).Volgens de twee bladen had de OLN daags na de aanslag alleen een communiqué gestuurd naar de BBC in Londen (*NRC/H'blad*, 10-1-'97). De Nigeriaanse politie zou in verband met de recente bomaanslagen een vooraanstaand lid van de oppositiebeweging Nationale Democratische Coalitie (Nadeco), de 59-jarige Olu Falae. hebben gearresteerd, aldus berichtte de *Volkskrant* op 13 januari. Vrienden en familie van Falae ontkenden diens betrokkenheid bij de aanslagen.

Op 12 februari werd opnieuw een bomaanslag gepleegd, waarbij vijf soldaten en drie burgers gewond raakten, toen een spijkerbom in een straat in Lagos tot ontploffing kwam. Dit was het vierde incident van deze soort sinds december 1996. Niemand eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslag.

BEGROTING VOOR 1997 BEKENDGEMAAKT

Minister van financiën Anthony Ani maakte bekend dat de begroting voor 1997, waarvan de bijzonderheden in de week van 20 januari werden gegeven, uitging van een verdubbeling van de uitgavenvoor de agrarische sector

Van de uitgaven ter waarde van N 146 mrd (Z 1 = N 22 op 24 januari 1997) ging 32,4 procent naar infrastructuur, landbouw, waterbronnen en plattelandsontwikkeling, terwijl ook voor gezondheidszorg en onderwijs meer geld was uitgetrokken. De defensie-uitgaven, die N 17,5 mrd bedroegen, vormden 12 procent van de totale uitgaven tegenover 10,9 procent in 1996.

De algehele stijging van de uitgaven. van N 142 mrd in 1996 tot N 146 mrd in 1997, zou worden gefinancierd door een stijging van dc geraamde olieprijs met $ 1 tot $ 17 per vat. In zijn verslag zei Ani dat de meevallende olieprijzen in 1996 hadden geleid tot een toename van de deviezenreserve van $ 1,44 mrd tot $ 4,09 mrd. Hij raamde de olieproductie in 1997 op 2,040 mln vaten per dag, die inkomsten van ruim $11 mrd zou opleveren, een stijging van 13,5 procent ten opzichte van 1996.

ABACHA MOGELIJK KANDIDAAT BIJ TOEKOMSTIGE VERKIEZINGEN

In een interview in de ***Washington Post*** van 5 februari maakte generaal Sani Abacha bekend dat hij zich wellicht kandidaat zou stellen bij de presidentsverkiezingen in 1998. Volgens hem 'was het niet de eerste keer in Afrika' dat een militaire leider meedeed aan verkiezingen. Hij zei dat zijn programma voor terugkeer naar een burgerregering volgens plan verliep. dat zijn inspanningen om de economische stabiliteit te herstellen succes hadden, en dat de buitenlandse kritiek op de mensenrechtensituatie in Nigeria ongegrond was.

Abacha weet het uitstel van de plaatselijke verkiezingen, die op 15 maart, drie maanden later dan oorspronkelijk was gepland, zouden worden gehouden, aan recente bomaanslagen in Lagos (zie boven). Op 6 februari beschuldigde Wole Oyelese, een functionaris voor Speciale Taken. oppositiegroepen ervan dat zij de plaatselijke verkiezingen trachtten te ontwrichten door de ontevredenheid onder studenten aan te wakkeren. Niettemin begon op 10 februari bij ruim 100.000 registratiebureaus de kiezersregistratie, die in brede kring werd beschouwd als een eerste fase in een mogelijke terugkeer naar een burgerrege-ring

(Vorberpag 34/2 e v-1997)

SOEDAN

VS BIEDT BUURLANDEN SOEDAN MILITAIRE HULP

Begin november 1996 werd onthuld dat de Verenigde Staten (VS)van plan waren om tnilitaire hulp te sturen naar drie landen - Ethiopië, Eritrea en Oeganda - , die volgens VS-functionarissen openlijk hadden opgeroepen tot de omverwerping van het regime van Omar Hassan Ahmad al-Bashir en de Soedanese oppositiegroepen actief hadden gesteund. De VS hadden Soedan altijd als een belangrijke sponsor van het internationale terrorisme beschouwd.

VS-functionarissen zeiden dat de hulp ter waarde van bijna $ 30 mln werd gegeven in de vorm van overtollig Amerikaans legermaterieel en verklaarden uitdrukkelijk dat deze bestond uit niet-dodelijke en defensieve goederen, zoals radio's, uniformen, laarzen en tenten.

OPSCHORTING RODE KRUIS-OPERATIES

Minister van sociale planning Mohamed Osman Khalifa schortte op 5 november met onmiddellijke ingang de werkzaamheden van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) in Soedan op. Hij beweerde dat de organisatie zich niet had gehouden aan 'een neutrale opstelling en de elementaire principes die golden voor humanitaire hulp'. Hij beschuldigde het ICRC ervan gewapende soldaten en munitie te hebben vervoerd ten behoeve van het opstandige Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA)van John Garang.

UITSTEL VN-EMBARGO LUCHTVERKEER

Op 22 november berichtte de Soedanese radio dat de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) had besloten om een embargo op vluchten van de staatsluchtvaartmaatschappij Sudan Airways krachtens haar Resolutie 1070 (zie pag. 784/2-'96) dertig dagen uit te stellen. Volgens het bericht was het besluit genomen op verzoek van Frankrijk en Rusland.

Op 27 oktober had Lakhdar Brahimi, de speciale afgezant van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, een bezoek gebracht aan Soedan om de kwestie van de uitlevering van de drie verdach-

ten van de aanslag op Mubarak te bespreken Brahimi had Boutros Ghali daarna ervan op de hoogte gesteld dat Soedan niet bereid was zich te houden aan Resolutie 1070 of de eerdere Resolutie 1044 (zie pag 568/3-'96) en dat het de voorkeur had uitgesproken de kwestie rechtstreeks met Egypte op te lossen

OPPOSITIELEIDER NAAR ERITREA GEVLUCHT

Op 9 december vluchtte voormalig premier (van '966-'67 en van 1988-89) en leider van de oppositiepartij Umma Sadiq el-Mahdi, vanuit Soedan naar Eritrea Op 12 december liet Mahdi tijdens een toespraak weten dat hij in Soedan had willen blijven om 'van binnenuit te werken aan de door het volk beoogde democratie en vrede' Maar hij had zich gedwongen gezien het land te ontvluchten nadat de regering van president Omar Hassan Ahmad al-Bashir geprobeerd had hem in verband te brengen met het gewapende verzet Mahdi verklaarde dat hij Eritrea als toevluchtsoord had gekozen omdat het het dichtstbijzijnde land was

VERHEVIGING VAN DE OORLOG IN HET ZUIDEN. BEMIDDELINGSPOGINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Begin januari 1997 waren er aanwijzingen dat de strijd tussen de zuidelijke rebellen en het leger verhevigde. Op 8 januari berichtten Ethiopische functionarissen dat duizenden vluchtelingen de westelijke districten binnenstroomden om te ontkomen aan de 'burgeroorlog, honger, grootscheepse verwoesting van woongebieden alsmede diefstal van oogsten en vee in het gebied van de Blauwe Nijl in Soedan'.

Het bureau van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) verklaarde op 11 januari dat ongeveer 4.000 vluchtelingen werden opgevangen in de West-Ethiopische grensplaats Asosa. en dat nog eens 13.000 vluchtelingen voor de grens op toelating wachtten. Er werd gemeld dat ze in een 'wanhopige staat van honger' verkeerden.

In een verklaring op Radio *Omdurman* op 13 januari riep president Omar Hassan Ahmad al-Bashir op tot een jihad (heilige oorlog) tegen de 'vijanden van de islam'. Deze oproep volgde na berichten dat het 30.000 man sterke Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA), de belangrijkste rebellengroepering onder leiding van John Garang, Kurmuk en Qeissan had veroverd. De steden lagen 600 km ten zuidoosten van Khartoem en even ten zuiden van de waterkrachtcentrale van Damazin, die 80 procent van de elektriciteit van Khartoem leverde Een woordvoerder van de SPLA noemde de laatste successen van de rebellen een 'keerpunt' in de dertien jaar durende oorlog

De overwinningen van de rebellen zetten de regering extra onder druk, omdat de bondgenoten van de SPLA, de rebellen van de Nationale Democratische Alliantie (NDA), die hun basis hadden in Eritrea, tegelijkertqd een steeds grotere bedreiging vormden voor de wegverbinding tussen Khartoem en Port Sudan aan de Rode Zee Het verbond tussen SPLA en NDA was een Ieit sinds Sadiq al-Mahdi, oud-premier en leider van de Umma-partij, in december 1996 in Eritrea was aangekomen (zie boven)

In een regeringsverklaring van 13 januari werd Ethiopië beschuldigd van aanvallen op Kurmuk en Qeissan en werd gezegd dat er vanaf de andere kant van de grens zware artilleriebeschietingen waren uitgevoerd op het gebied. Hoewel de Ethiopische autoriteiten de beschuldiging ontkenden, was de Soedanese verklaring aanleiding voor een spoedbijeenkomst van de VN-Veiligheidsraad om de situatie te bespreken.

Op 14 januari maakte Radio *Omdurman* bekend dat de universiteit van Khartoem zou worden gesloten om studenten in staat te stellen dienst te nemen in het leger en te vechten tegen de 'Ethiopische agressie'. Later werd bericht dat in de provincie Blauwe Nijl versterkingen van het Soedanese leger waren aangekomen. Op 17 januari ontkende de Soedanese regering dat de strategische stad Maban in de zuidelijke provincie Blauwe Nijl in handen van de rebellen was gevallen. De exacte situatie bleef onduidelijk en buitenlandse hulpverleners berichtten dat regeringstroepen gebouwen in het gebied bombardeerden en in brand staken. Garang beweerde op 21 januari dat SPLA-troepen 300 regeringssoldaten hadden gedood bij Abu Shaneina, even ten zuiden van Damazin en nog eens 150 andere soldaten bij al-Keili, verder naar het zuiden. Regeringsbronnen spraken dit tegen.

Bashir beweerde op 20 januari dat er rebellentroepen werden samengetrokken langs de zuidelijke grens met Oeganda, en verzocht de Oegandese regering dringend te voorkomen dat er aanvallen op Soedan zouden worden uitgevoerd. Naar verluidt vielen Soedanese strijdkrachten op 26 januari een basis van de rebellen vlakbij de grens met Oeganda aan. Op 27 januari verzocht president Yoweri Museveni van Oeganda de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) de Soedanese burgeroorlog te bestempelen als een koloniaal conflict, waardoor andere Afrikaanse landen materiële steun mochten verlenen aan de rebellen

Arrestatie oppositionele politici

Op 3 februari arresteerden veiligheidstroepen vier vooraanstaande zuidelijke politici in Khartoem. Het waren de oud-ministers Joseph Ukel en Izaya Mabior, het voormalige parlementslid Joshua Dau en de zakenman Ezeikel Kodi, die minister was geweest in de regionale regering in het zuiden.

In de voorgaande week waren in Khartoem tientallen verdachte saboteurs gearresteerd. Eind januari had Soedans geestelijk leider Hassan al-Turabi, hoofd van het Nationaal Islamitisch Front (NIF), onthuld dat ongeveer vijftien leden van de oppositionele Umma-partij en de Democratische Unionistische Partij (DUP) waren gearresteerd, naar verluidt wegens hun rol bij de offensieven van de opstandelingen in het zuiden en oosten in januari.

De arrestaties volgden na dreigementen van de rebellen dat ze eerder een opstand in Khartoem zouden ontketenen dan een poging wagen om de stad met geweld in te nemen.

Pogingen tot bemiddeling

De Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela maakte op 19 februari bekend dat hij de volgende dag in Zuid-Afrika besprekingen zou voeren met president Omar Hassan Ahmad al-Bashir, en dat hij in december 1996 een ontmoeting had gehad met John Garang, de leider van de zuidelijke SPLA-rebellen.

Begin februari werd bericht dat de president van de Verenigde Arabische Emiraten, sjeik Zaid Bin Sultan al-Nahayan, had aangeboden om te bemiddelen tussen de regering en de opstandige NDA, die haar basis in Eritrea had.

Voormalig vice-president Abel Alier, die afkomstig was uit het zuiden, deed op 1 februari een voorstel voor een conferentie van de NIF, de NDA, de SPLA en andere zuidelijke groepen, om de politieke toekomst van het land te bespreken. Er dienden vier thema's te worden besproken, zo betoogde Alier: (i) de keuze tussen een Arabische en islamitische of een multiculturele en multireligieuze staat; (ii) democratie, mensenrechten, en de vestiging van een rechtsstaat; (iii) de vorming van een

overgangsregering die het land zou besturen in afwachting van verkiezingen, en (iv) het recht op zelfbeschikking. Er waren geen berichten over een officieel antwoord op zijn voorstel.

Gevechten in het zuiden laaien op

Het SPLA maakte op 10 maart bekend de twee steden Kaga en Gumuli langs de grens met Oeganda, op de regering te hebben veroverd en op te rukken naar Yei. Volgens berichten in Oegandese kranten van 11 maart hadden er over en weer artilleriebeschietingen plaatsgevonden tussen Oegandese en Soedanese troepen en waren 'ongeveer 200 Soedanese soldaten en door Soedan gesteunde Oegandese strijders omgekomen'.

Op 14 maart meldde het SPLA de verovering van de stad Yei, de dag ervoor, en tevens de gevangenneming van 1000 regeringssoldaten en het buitmaken van 15 tanks en 4 stukken geschut.

President Omar Hassan Ahmad al-Bashir maakte op 16 maart bekend dat regeringstroepen de strategisch belangrijke stad Chali, dicht bij de Ethiopische grens, hadden heroverd op rebellen van het NDA, dat nauwe banden had met het SPLA. Twee dagen later liet het NDA echter weten dat de stad weer was terugveroverd ten koste van honderden doden en gewonden aan regeringszijde.

Op 25 maart beweerde het SPLA dat de opstandelingen zich meester hadden gemaakt van het hele zuidelijke grensgebied; de regeringstroepen zouden zijn verdreven uit de provincies Witte Nijl en Equatoria. SPLA-leider John Garang kondigde op 26 maart een NDA-offensief in het noordoosten aan.

(Vorig.pag. 783/3 e.v.-1996)

TSJAAD

UITSTEL VERKIEZINGEN

Op 1 oktober 1996 maakte de regering bekend dat de eerste ronde van de parlementsverkiezingen die oorspronkelijk op 24 november was gepland, was uitgesteld tot 22 december, en dat de inauguratie van de nieuwe 125 leden tellende Nationale Assemblée was verschoven naar 10 maart 1997.

De onafhankelijke Kiescommissie maakte op 22 november bekend dat de algemene verkiezingen opnieuw werden uitgesteld; er zouden twee verkiezingsronden plaatsvinden op 5 januari en 23 februari 1997.

RAPPORT AMNESTY INTERNATIONAL

Op 10 oktober bracht Amnesty International (AI) een rapport uit, waarin de regering werd beschuldigd van schending van de mensenrechten.

De in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie beweerde dat terreur en martelingen aan de orde van de dag waren. In het rapport werd ook Frankrijk, de belangrijkste leverancier van militaire hulp, ervan beticht een oogje dicht te knijpen' voor de misstanden.

In een reactie erkende president Idriss Déby dat 'er meer inspanningen nodig (waren) op het gebied van de opleiding' van de veiligheidstroepen, die onderscheid moesten maken tussen 'ongewapende burgers en degenen die tot de gewapende oppositie behoorden'. Hij benadrukte echter dat alle 'positieve ontwikkelingen in het Tsjaad van nu' te danken waren aan de training van de legereenheden door Franse deskundigen.

Beschuldigingen van standrechtelijke executies

Op 10 januari 1997 sprak de Internationale Federatie van Mensenrechtenliga's (Fédération International des Droits de l'Hommes, FIDH) haar bezorgdheid uit over de recente toename van schendingen van de mensenrechten in Tsjaad. Volgens de FIDH was sinds medio november 1996, toen de gendarmerie instructie had gekregen omgericht te schieten op personen die werden betrapt op een misdaad, een groot aantal mensen zonder vorm van proces geëxecuteerd.

De organisatie overlegde een kopie van een regeringsbevel dat op 14 november aan de veiligheidstroepen zou zijn gegeven. Hierin werd de manschappen opgedragen 'rovers niet aan de normale (aanhoudings)procedures te onderwerpen. Indien een rover op heterdaad wordt betrapt, dient u hem fysiek onschadelijk te maken.'

De criminaliteit was een groeiend probleem in Tsjaad. Op 26 november had president Idriss Déby verklaard dat de hoofdstad N'djamena in gijzeling werd gehouden door georganiseerde bendes, en had hij zijn teleurstelling uitgesproken over het gerechtelijk apparaat, dat misdadigers 'stelselmatig invrijheid stelde'.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De meerpartijenverkiezingen voor de 125 leden tellende Nationale Assemblee die in januari en februari 1997 werden gehouden, resulteerden in een overwinning voor president Idriss Déby's Patriottische Reddingsbeweging (Mouvement patriotique du salut, MPS). Er waren twee verkiezingsronden, een op 5 januari en een op 23 februari, en de nomaden kreeg extra tijd om te stemmen. De verkiezingen vonden plaats na een moeizaam overgangsproces naar democratie, dat in januari 1993 was begonnen met de opening van de soevereine Nationale Conferentie over de politieke toekomst van het land (ziepag. 419/2 e v.-'93).

Internationale waarnemers verklaarden dat de verkiezingen 'vrij en eerlijk' waren verlopen, ondanks beschuldigingen van kleine onregelmatigheden en aanzienlijke logistieke problemen. Déby's partij behaalde geen absolute meerderheid en de belangrijkste oppositiepartij, de Unie voor Vernieuwing en Democratie (Union pour le renouveau et la démocratie, URD) kreeg een fors aantal zetels in het nieuwe parlement. De Union nationale pour la démocratie et le renouveau (UNDR) eindigde op de derde plaats. De Assemblée zou naar verwachting op 31 maart worden geïnstalleerd.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels*
Patriottische Reddingsbeweging (MPS)	55
Unie voor Vernieuwing en Democratie (URD)	31
Nationale Unie voor Democratie en Vernieuwing (UNDR)	15
Overige	24
Totaal	125

(Vorig.pag. 846/1 e.v.-1996)

TUNESIË

ONTWERPBEGROTING 1997

Op 11 november 1996 maakte de *Middle East Economic Digest* bijzonderheden bekend van de ontwerpbegroting die de regering voor 1997 had opgesteld maar die nog door de Nationale Assemblée moest worden goedgekeurd. Hieruit bleek dat de uitgaven een stijging van 10,8 procent te zien gaven en werden geraamd op 8.01 mrd di-

AFRIKA

De nieuwe Tunesische minister van buitenlandse zaken, Abderrahim Zouari, geeft op 20 januari 1997 eenpersconferentie in Tunis.
Foto EPA

nar, terwijl de inkomsten naar verwachting met 4,3 procent zouden oplopen tot 5,46 mrd dinar. hetgeen resulteerde in een begrotingstekort van 2,5 mrd dinar ($ 1,00= 0,9684 dinar op 15 november 1996).

OPPOSITIELEIDER MOADA IN VRIJHEID GESTELD

Op 31 december werd Mohammed Moada, oud-secretaris-generaal van de belangrijkste oppositiepartij, de Beweging van Democratie en Socialisme (Mouvement des Démocrates Socialistes, MDS), om humanitaire redenen voorwaardelijk in vrijheid gesteld.

Khemais Chammari, een lid van het MDS-bestuur, kwam eveneens op vrije voeten. De twee partijleden waren in respectievelijk februari en mei 1996 tot elf en vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld. De veroordelingen berustten op de beschuldiging dat Moada informatie zou hebben doorgespeeld aan een vreemde mogendheid (zie pag. 283/2-'96). De straffen hadden wijd en zij tot internationale reacties van afkeuring geleid.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 22 januari 1997 werden negen kabinetswijzigingen bekendgemaakt. Het betrof de volgende portefeuilles:

Binnenlandse zaken - Mohammed Ben Rajab+; buitenlandse zaken - Abderrahim Zouari+; financiën - Mohammed Jeri+; defensie - Habib Ben Yahia+; hoofd van het bureau van de president - Mohammed Jegham+; justitie - Abdallah Kallel+; verbindingen - Ahmed Fria*; landbouw - Mabrouk Bahri*; jeugdzaken- Raouf Najja*.

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber. pag. 785/3 e.v.-1996)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

JOODSE KOLONISTEN GEDOOD. GEVANGENISSTRAF VOOR DADERS AANSLAG OP PALESTIJNEN IN HEBRON

Op 11 december 1996 werden in de nederzetting Beit El in de buurt van de stad Ramallah op de Westelijke Jordaanoever een joodse koloniste en haar zoontje gedood door leden van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (Popular Front for the Liberation of Palestine PFLP

De moordaanslag werd gepleegd op de 28ste verjaardag van de oprichting van de „rejectionistische" PFLP in Damascus. In reactie op de moord sloot het Israëlisch leger Ramallah af en riep het de Palestijnse president Yasser Arafat op om de schuldigen op te sporen en te arresteren. In een toespraak tot de aanwezigen bij de begrafenis van de kolonisten op 12 december in Beit El zei de Israëlische premier Benjamin Netanyahu: „Ons eerste antwoord aan deze moordenaars en beesten is dat de regering en het volk van Israël hier zullen blijven. bouwen en leven."

Drie PFLP-leden werden op 18 december door een Palestijnse rechtbank in Jericho schuldig bevonden aan de moordaanslag in Beit El. Twee van hen kregen levenslang met dwangarbeid, terwijl de derde beklaagde vijftien jaar cel kreeg.

Aanslag van Israëlische soldaat op burgers in Hebron

Een Israëlische soldaat met verlof, de 19-jarige Noam Friedman, verwondde zeven Palestijnen toen hij op 1 januari 1997 op een drukke markt in het centrum van Hebron zijn M-16-geweer op de menigte leegschoot.

Friedman, die door een Israëlische legerofficier werd overweldigd en gearresteerd, zei voor de Israëlische televisie dat hij de aanslag had uitgevoerd voor het heil van Israël. De Israëlische premier Netanyahu belde Arafat om de aanslag te veroordelen, evenals de Amerikaanse president Bill Clinton.

ISRAËLISCH-PALESTIJNSE VREDESONDERHANDELINGEN. AKKOORD OVER HEBRON. CRISIS OVER HAR HOMA

Na maandenlange onderhandelingen onder auspiciën van de Verenigde Staten (VS) tussen Israël en de Palestijnen ondertekenden beide partijen op 15 januari 1997 een akkoord dat voorzag in een hergroepering van de Israelische troepen in de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever Het was het eerste akkoord tussen Je Palestijnen en dc Likoed-regering van Benjamin Netanyahu In weerwil van de grote symbolische waarde was het akkoord grotendeels een herhaling van beloften die beide zijden hadden gedaan in het interim- of 'Oslo B'-akkoord, dat Israël en de Palestijnen in september 1995 hadden ondertekend (zie pag 860/2 e v -'95)

Krachtens de bepalingen van 'Oslo B' zou Israël het gros van zijn troepen in maart 1996 uit Hebron hebben teruggetrokken. De terugtrekking was opgeschort in verband met een reeks van zelfmoordaanslagen in Israël in februari en maart (zie pag. 423/3 e.v.-'96) en de overwinning van Likoed en Netanyahu bij de algemene verkiezingen in mei (zie pag. 506/2 e.v.-'96). Netanyahu had de Israëli's een beter akkoord over Hebron beloofd. Uiteindelijk was het akkoord vrijwel identiek met 'Oslo B'. Verslaggevers wezen erop dat Israël bij de onderhandelingen zijn eis op het recht op 'achtervolging tot over de grens' in het door de Palestijnen gecontroleerde Hebron had moeten laten vallen en evenmin die delen van de stad die onder Israëlisch gezag zouden blijven, had weten te vergroten.

Verloop van de onderhandelingen

In december 1996 hadden de Palestijnen en Israël ondanks aanhoudende besprekingen geen definitief akkoord over de hergroepering van de Israëlische troepen in de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever weten te bereiken (zie ook pag. 45/3 e.v.-'97), hoewel er op 24 december werd bericht dat enige vooruitgang was geboekt tijdens een ontmoeting tussen president Arafat en premier Netanyahu bij de grensovergang Bayt Hanun (Erez) tussen Israël en de Gazastrook.

Naar verluidt was het Hebron-akkoord in feite begin januari al rond en hadden de daaropvolgende onderhandelingen voornamelijk betrekking op de Israëlische ontruiming van de plattelandsgebieden op de Westelijke Jordaanoever.

Krachtens 'Oslo B' had Israël beloofd de ontruiming van deze plattelandsgrbieden in september 1997 te zullen voltooien. De regering-Netanyahu had echter duidelijk gemaakt dat zij de definitieve terugtrekking van het Israëlische leger wilde opschorten tot eind 1999 en aldus wilde koppelen aan het resultaat van de onderhandelingen over de 'definitieve status', die tegen die tijdmoesten zijn afgerond.

Premier Netanyahu en de president Yassei Arafat bespraken deze kwestie op 5 januari tijdens een geheime bijeenkomst bij de grensovergang Bayt Hanun (Erez) Na verdere onderhandelingen onder leiding van Denis Ross, de speciale Amerikaanse coordinator voor vredesbesprekingen in het Midden-Oosten, en na tussenkomst van de Jordaanse koning Hoessein stelden beide partijen medio 1998 vast als compromisdatum voor een definitieve Israëlische terugtrekking Hoewel het tijdschema voor de terugtrekking was vastgesteld, bleef de omvang van de terugtrekking echter vaag De Palestijnen wezen erop dat krachtens 'Oslo B' 90 procent van de Westelijke Jordaanoever zou worden ontruimd. een cijfer dat Israël betwistte

Ondertekening Hebron-akkoord en aanvullende documenten

In de vroege ochtend van 15 januari ondertekenden Israëlische en Palestijnse regeringsfunctionarissen het Hebron-akkoord na een korte ontmoeting tussen Arafat, Netanyahu en Ross bij de grensovergang Bayt Hanun.

Terwijl Netanyahu en Arafat na de ondertekening weigerden om met verslaggevers te praten, zei de belangrijkste Palestijnse onderhandelaar. Mahmoud Abbas: 'We zijn blij dat we het Hebron-akkoord hebben afgerond. Het is onze eerste overeenkomst met de Likoed-regering We hopen dat dit het begin is van meer akkoorden met deze regering

De overeenkomst over de ontruiming van Hebron bevatte een nauwkeurige omschrijving van de civiele en militaire regelingen voor de stad Krachtens het akkooid kwam Israël overeen om zich binnen tien dagen uit viervijfde van Hebron terug te trekken Circa 100 000 Palestijnen in het westelijk deel van de stad (H1 genaamd) kwamen onder het Palestijnse Gezag Het oostelijk deel (H2) eenvijfde van de stad, waar circa 450 loden en 20 000 Palestijnen woonden, bleef onder Israelisch bestuur Alle burgers hadden toegang tot beide delen van de stad

In de stad zouden vierhonderd Palestijnse politieagenten worden gestationeerd, die zouden worden uitgerust met honderd geweren en tweehonderd pistolen. In de omgeving van de joodse enclave zouden ze alleen pistolen mogen dragen. Een gezamenlijke Israëlisch-Palestijnse macht zou patrouilleren op de heuvels die uitkeken over de joodse enclave. Beiden partijen zouden ook 'gezamenlijke interventieteams' in het leven roepen ter bestrijding van eventuele onlusten. Israël zou de Arabische Markt weer openstellen, evenals de Al-Shuhadastraat (de straat der Martelaren), een van de belangrijkste verkeersaders door de joodse wijk

Beide partijen ondertekenden ook een Amerikaans plan voor de Al-Shuhadastraat Dit plan behelsde door de VS gefinancierde veiligheidsmaatregelen voor de straat die langs de woningen van de kolonisten liep

Tevens werd er een 'Memorandum ter Kennisgeving' ondertekend Dit bevatte toezeggingen van Netanyahu en Arafat over andere kwesties dan Hebron Beiden waren het over eens dat het Oslo-vredesproces 'voortgang moet vinden om te slagen' en dat de onderhandelingen over de 'definitieve status' binnen twee maanden na de ontruiming van Hebron moesten worden hervat

Het memorandum omschreef ook de verantwoordelijkheden van beide partijen. Israël beloofde: (i) de eerste fase van de verdere ontruiming van de plattelandsgebieden op de Westelijke Jordaanoever in de eerste week van maart te voltooien; (ii)de vrijlating van Palestijnse gevangenen af te handelen in overeenstemming met het 'Oslo B'-akkoord; en (iii) de onderhandelingen te hervatten over kwesties als die van veilige doorgang, de haven en het vliegveld in Gaza, en economische, financiële, civiele en veiligheidskwesties. De Palestijnen beloofde: (i)het PLO-handvest te herzien; (ii) maatregelen te nemen ter preventie van Palestijns geweld; en (iii) zich aan „Oslo B" te houden met betrekking tot de omvang van de politiemacht en de uitoefening van bestuurlijke activiteiten.

Het laatste document dat werd ondertekend was een brief van de aftredende Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher aan Netanyahu. Daarin schreef deze dat toekomstige ontruimingen door het Israëlische leger 'niet later dan medio 1998' moesten zijn voltooid. Volgens de *Guardian* van 16 januari hield de brief Amerikaanse steun in voor het Israëlische standpunt ten aanzien van de kwestie welke de 'specifieke militaire lokaties' waren die Israël van verdere ontruiming wilde uitzonderen.

Christopher verklaarde in zijn brief: 'C kunt er zeker van zijn dat de Amerikaanse betrokkenheid bij de veiligheid van Israël een waterdicht gegeven is en de fundamentele hoeksteen van onze speciale relatie vormt. Het basiselement in onze benadering van de vrede, inclusief de onderhandelingen en de uitvoering van de akkoorden tussen Israël en de Palestijnen, is altijd de erkenning van Israëls veiligheidseisen geweest. Bovendien blijft het Amerikaanse beleid erop gericht om samen te werken teneinde aan Israëls veiligheidseisen te voldoen. Tot slot

De Israëlische premier Benjamin Netanyahu (l.) en de Palestijnse president Yasser Arafat (r.)op 15 januari 1997 in de grensplaats Erez na het bereiken van het akkoord over Hebron. *Foto AFP*

Joodse kolonisten passeren op 18 januari 1997 een groep oude Palestijnen in Hebron, daags na het vertrek van het gros van het Israëlische leger uit de stad. Foto EPA

zou ik er nogmaals op willen wijzen dat wij vast van mening zijn dat Israël recht heeft op veilige en verdedigbare grenzen, waarover rechtstreeks dient te worden onderhandeld en overeenstemming dient te worden bereikt met Israëls buurlanden.'

Goedkeuring akkoord door Israël en Palestijnen

Op 15 januari gaven de Palestijnse en de Israëlische regering hun goedkeuring aan het Hebron-akkoord

In het geval van Israël werd het akkoord met elf tegen zeven stemmen goedgekeurd. Dit gebeurde na een lang en stormachtig debat waarbij de rechterzijde van Netanyahu's Likoed-partij fel verzet bood. Na afloop van het debat deelde de minister van wetenschap en technologie Benjamin Begin mee dat hij zou aftreden uit protest tegen het regeringsbesluit. De Knesset, het Israëlische parlement, gaf op 16 januari met 87 tegen 17 stemmen en één onthouding zijn goedkeuring aan het akkoord.

Terugtrekking van Israëlische troepen uit Hebron

In de vroege ochtend van 17 januari trok Israël het gros van zijn troepen uit Hebron terug. Circa 2.500 soldaten bleven in de stad ter bewaking van de joodse kolonisten, van wie vele rouwplechtigheden hielden.

Na de terugtrekking verzamelde zich een grote Palestijnse menigte zich voor het Tegart-fort, het hoofdkwartier van het Israëlische leger, dat om 6.10 uur officieel zou worden overgedragen aan het Palestijnse Gezag. De menigte riep slogans en zong liederen ter nagedachtenis van Yahya Ayyash ('de ingenieur'), de belangrijkste bommenmaker van Hamas totdat hij in januari 1996 door Israëlische veiligheidsagenten werdvermoord (zie pag. 216/1 e.v.-'96).

Verklaring Arafat over Palestijnse staat

Tijdens een bezoek aan Cairo op 22 januari maakte Arafat bekend dat de Palestijnse staat waarschijnlijk medio 1998, voor het einde van de onderhandelingen over de definitieve status; zou worden uitgeroepen. De kwestie van de Palestijnse staat, zo zei Arafat, was 'een Arabische (en een) internationale kwestie', en 'niet een Israëlische'.

In een reactie hierop zei Netanyahu op 23 januari dat de Palestijnen de kwestie van een staat tijdens onderhandelingen over de definitieve status weliswaar ter sprake zouden kunnen brengen, maar dat men hun niet zou toestaan eenzijdig een Palestijnse staat uit te roepen. Gevraagd naar wat hij zou doen als deze stap zou worden genomen, zei Netanyahu: 'Een heleboel. Ik heb een noodplan klaarliggen.' Volgens enkele berichten hield dit 'noodplan' van Netanyahu een hernieuwde bezetting in van de plattelandsgebieden op de Westelijke Jordaanoever die aan de Palestijnen zouden worden overgedragen.

Arafat leek terug te komen op zijn eerdere verklaring tijdens een ontmoeting met een groep gepensioneerde Israelische legerofficieren in Gaza op 37 januari Tijdens deze bijeenkomst, die uuk werd bijgewoond door een verslaggever van het Israelische nieuwsblad *Yedioth Ahronoth* zei Arafat dat hii niet van plan was een Palestijnse staat uit te roepen 'tot na de afsluiting van de onderhandelingen over de definitieve status'

Tijdens zijn ontmoeting met de officieren riep Arafat Israël op on zich bij de Palestijnen te [redacted] gezamenlijke strijd tegen het regime in Iran. De Iraniërs', zo zei hij, 'leiden degenen die tegen mij strijden. We moeten tegen hen strijden. winnen en de vrede versterken.'

Ontmoeting Arafat-Netanyahu

De Palestijnse president Yasser Arafat en de Israëlische premier Netanyahu hielden op 2 februari een ronde van besprekingen in de wandelgangen van het Wereldeconomisch Forum in de Zwitsers wintersportplaats Davos. Beide leiders hielden ook afzonderlijke besprekingen met president Mohammed Hosni Mubarak van Egypte. Arafat en Netanyahu kwamen overeen de Palestijns-Israëlische onderhandelingen op 6 februari op alle fronten te hervatten om vaart te zetten achter de tenuitvoerbrenging van zo'n 34 nog onopgeloste kwesties van de Oslo-vredesakkoorden.

De ondertekening in januari van het Israelisch-Palcstijnsc aklroord, dat voorzag in de terugtrekking van het Israëlische leger uit de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever, vormde de stimulans voor de hervatting van de onderhandelingen die sinds de gewelddadige confrontaties tussen Israëliërs en Palestijnen in september 1996 hadden stilgelegen (zie pag. 43/2 e.v.-'97).

Maar de hervatting van de onderhandelingen werd uitgesteld nadat op 4 februari 73 Israëlische soldaten de dood hadden gevonden bij een helikopterramp in de buurt van de Libanese grens. De geplande ontmoeting tussen Arafat en Netanyahu vond uiteindelijk op 9 februari plaats bij de grensovergang Bayt Hanun (Eretz) tussen Israël en de Gazastrook. Beide partijen bespraken de vrijlating van Palestijnse gevangenen (zie onder), alsook de terugtrekking van Israëlische troepen uit plattelandsgebieden op de Westelijke Jordaanoever, de aanleg van een Palestijns vliegveld en een zeehaven in Gaza en de kwestie van vrije doorgang tussen de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. Er werd overeengekomen dat gezamenlijke commissies binnen een week uitvoerige besprekingen over deze kwesties zouden beginnen.

De nieuwe Palestijns-Israëlische besprekingen werden op 16 februari ingeleid door een ontmoeting tussen de Israelische minister van buitenlandse zaken David Levi en de belangrijkste Palestijnse onderhandelaar Mahmoud Abbas Na de bijeenkomst maakten beide partijen bekend dat zich negen commissies over de nog onopgeloste kwesties zouden buigen

Netanyahu had op 10 februari een speciale kabinetsvergadering belegd over de ontruiming van de plattelandsgebieden

Vrijlating vrouwelijke Palestijnse gevangenen

Op 8 februari gaf Netanyahu toestemming tot de vrijlating van alle Palestijnse vrouwen die door Israël werden vastgehouden. Dit was in overeenstemming met een Israëlische toezegging in het interim-akkoord ('Oslo B' uit 1995 tussen Israël en de PLO (zie pag. 861/3-'95). Er zaten verder nog steeds ongeveer 3.500 Palestijnen in Israëlische gevangenissen.

De vrijlating van de vrouwen was opgeschort vanwege hun eis dat ze gelijktijdig zouden worden vrijgelaten. De vrijlating van 27 gevangenen was in 1996 goedgekeurd, maar de Israëlische president Ezer Weizmann had geweigerd gratie te verlenen aan de vier resterende vrouwen, die gevangen zaten omdat ze actief deel hadden genomen aan aanslagen waarbij Israëlische soldaten waren omgekomen. Maar begin februari maakte de regering bekend dat de president zijn mening had herzien en de vrouwen gratie had verleend. Hierop zouden enkele Israëlische ministers naar verluidt hebben anngeknndigd dat ze een gratieverzoek zouden indienen voor enkele, zo niet alle Israëliërs die gevangen zaten vanwege de moord op Palestijnen.

De *Independent* van 4 februari berichtte dat volgens de Vrouwenorganisatie voor Politieke Gevangenen (Women s Organisation for Political Prisoners WOPP) slechts acht van de Palestijnse vrouwen gevangen zaten voor misdaden die ze om voornamelijk politieke redenen hadden begaan De overige gevangenen zouden volgens de WOPP sociale gevallen zijn zoals vrouwen die opzettelijk misdaden hadden gepleegd om in de gevangenis te belanden en zo aan ern gearrangeerd huwelijk te ontkomen

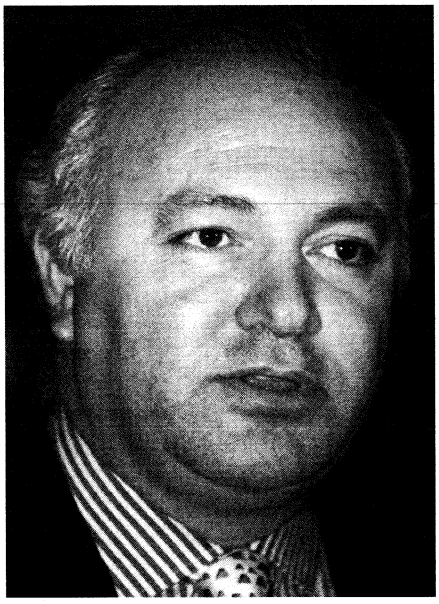
Op 11-12 februari werden dertig van de 31 Palestijnse vrouwen vrijgelaten (één vrouw verkoos in de gevangenis te blijven). Dit gebeurde ondanks een laatste wanhoopspoging van een rechtse organisatie die zich de Joodse Slachtoffers van Arabische Terreur noemde, om de vrijlating tegen te houden. Alle gevangenen moesten een document ondertekenen waarin ze beloofden zich nooit meer in te laten met 'terroristische activiteiten'.

Bezoek van Arafat aan Rusland

Op 18-19 februari bracht Arafat een bezoek aan Rusland. Volgens berichten stond zijn bezoek in het teken van het Palestijnse streven om de verminderde Russische rol in het vredesproces in het Midden-Oosten te versterken.

De Palestijnse president Yasser Arafat (l.)begroet op 18 februari 1997 bij aankomst in Moskou zijn Russische amhtgenoot Boris Jeltsin (r.)op eigen wijze. *Foto EPA*

De speciale EU-afgezant voor het Midden-Oosten. de Spanjaard Miguel Moratinos. Foto EPA

Na zijn ontmoeting met Arafat zei de Russische president Boris Jeltsin dat zijn regering haar 'intensieve pogingen zal voortzetten ter bevordering van het bijleggen van geschillen en de totstandbrenging van vrede en betrekkingen van goed nabuurschap in de regio'

Bemiddelingsronde Europese Unie

Begin februari maakte de speciale EU-afgezant voor het Midden-Oosten, Miguel Angel Moratinos, een rondreis door de regio en hield besprekingen met vooraanstaande regeringsfunctionarissen, onder wie de Syrische president Hafez al-Assad en vooraanstaande Israëlische en Palestijnse politici en onderhandelaars.

Israëlisch-Palestijnse botsing

Op 25 februari raakten Israèlische soldaten in burger slaags met Palestijnen in het dorp Hizmeh ten noorden van Jeruzalem op de Westelijke Jordaanoever. Een Palestijn werd gedood en drie anderen raakten gewond.

Crisis over bouw Israëlische nederzetting

Op 18 maart trotseerde de Israëlische regering de Palestijnse, Arabische en wijdverbreide internationale opinie, toen zij opdracht gaf om te beginnen met de bouw van de nieuwe joodse wijk Har Homa in Jabal Abu Ghneim in

De Palestijnse minister, belast met het dossier-Jeruzalem, Faisal Husseini, voert op 17 maart 1997 staande voor de tent; die hij uit protest tegen de Israëlische uitbreidingsplannen in Har Homa in de buurt van de bouwplaats, bij Beith Sahour, heeft laten opslaan, een telefoongesprek. Eerder al. op 26 februari. bracht Husseini een bezoek aan de Knesset in Jeruzalem om zijn protest kracht bij te zetten. Foto EPA

Oost-Jeruzalem. Eind februari had een Israëlische regeringscommissie haar goedkeuring gegeven aan het plan voor de wijk en op 14 maart werd het plan officieel goedgekeurd door de regering. Toen de bouw begon, betrokken honderden Israëlische troepen in volle gevechtsuitrusting posities rond de bouwplaats, die was uitgeroepen tot verboden militair gebied.

Op 18 maart merkte de Israëlische premier Benjamin Netanyahu naar aanleiding van de bouw op: 'er is nooit een geschikte tijd om in Jeruzalem te bouwen omdat er altijd wel bezwaren tegen zullen zijn. We waren van plan te gaan bouwen. We hebben het beloofd. En nu bouwen we dus.' De Palestijnse minister van plaatselijk bestuur Saib Urayqat, een van de belangrijkste onderhandelaars met Israël, zei dat 18 maart 'een zwarte dag was voor het vredesproces.' Hij zei zich naar aanleiding van de Israëlische beslissing 'af te vragen of er eigenlijk nog wel sprake was van een vredesproces.' Op 19 maart zei de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak dat het begin van de bouw 'het begin van een nieuw tijdperk van geweld' betekende. In een op 12 maart gepubliceerde brief aan Netanyahu had koning Hoessein van Jordanië verklaard: 'u vernietigt het vredesproces en ik heb geen greintje vertrouwen meer in u.'

Het Israëlische project werd ook op internationaal niveau wijd en zijd veroordeeld, hoewel de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright zich onthield van een veroordeling, maar Israël en de Palestijnen opriep terug te keren naar de onderhandelingstafel.

Op 18 maart riep in de Jordaanse hoofdstad Amman een woordvoerder van de 'rejectionistische' Hamasbeweging op tot een nieuwe intifada (opstand) als reactie op de Israëlische activiteiten. Kort na het begin van de bouw braken er onlusten uit op de Westelijke Jordaanoever. die de hele maand voortduurden.

Volgens berichten vonden er in Hebron en Bethlehem dagelijks botsingen plaats tussen stenen gooiende Palestijnse jongeren en Israëlische troepen. Op 27 maart bracht Israël tanks in stelling in Hebron. Bethlehem en andere 'autonome' Palestijnse steden en zette een groot aantal troepen in op de Westelijke Jordaanoever met het oog op het toenemende geweld.

Gebeurtenissen voorafgaand aan bouw nederzetting.

In de weken voorafgaand aan de bouw van de nederzetting was de sfeer uiterst gespannen. Op 3 maart hielden Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook een vierentwintiguursstaking uit protest tegen de op handen zijnde bouw. Als reactie hierop stationeerde Israël duizenden soldaten langs de grenzen van de autonome Palestijnse gebieden, terwijl het Israëlische leger de gezamenlijke patrouilles met de Palestijnse politie had gestaakt.
Op de dag van de staking berichtte het Israelische dagblad *Ha'aretz* dat de Israelische minister van defensie Yitzhak Mordechai zijn goedkeuring had gegeven aan een zogenaamd 'A-l' - stadsplan voor de bouw van 1 500 woningen en 3 000 hotelkamers op een strategisch gelegen locatie tussen Jeruzalem en Ma'aleh Adumim. de grootste nederzetting op de Westelijke Jordaanoever ten oosten van de stad Volgens *Ha'aretz* was de nieuwe nederzetting bedoeld om 'territoriale continuiteit' tussen Oost-Jeruzalem en Ma'aleh Adumim tot stand te brengen

Arafat bezoekt V S

Op 3 maart hield de Palestijnse president Yasser Arafat in Washington besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton over de nederzettingenkwestie.

Na de besprekingen bekritiseerde Clinton de beslissing van Israël om te beginnen met de bouw in Jabal Abu Ghneim. Clinton zei: 'Het is belangrijk voor beide partijen vertrouwen te kweken en samen te werken. Daarom had ik liever gezien dat het besluit (om Har Homa te bouwen) niet was genomen, omdat dit naar mijn mening geen vertrouwen kweekt. Ik denk dat het wantrouwen schept.' Arafat zei 'erg tevreden' te zijn over de ontmoeting.

Dezelfde dag maakte het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken plannen bekend voor een gezamenlijke Amerikaans-Palestijnse commissie onder leidding van Arafat en de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Albright. De commissie zou verschillende keren per jaar bijeenkomen. Een woordvoerder van het ministerie vergeleek de commissie met de gezamenlijke commissies die de VS met Rusland (de zogenaamde Gore-Tsjernomyrdin-commissie) en Zuid-Afrika (de zogenaamde Gore-Mbeki-commissie) had ingesteld.

Amerikaans veto tegen VN-resolutie over nederzettingen

Ondanks de opmerkingen van Clinton na zijn ontmoeting met Arafat sprak de VS op 7 maart een veto uit over een ontwerpresolutie van de VN-Veiligheidsraad waarin Israël werd verzocht terug te komen op zijn plannen voor de bouw van de wijk Har Homa.

In de ontwerpresolutie werd Israël gevraagd 'af te zien van alle activiteiten of maatregelen' die de geografische grenzen zouden wijzigen,

de onderhandelingen over tie definitieve status zouden ondermijnen, en negatieve gevolgen zouden hebben voor het vredesproces in het Midden-Oosten'. Tevens werd Israël gevraagd 'nauwgezet te voldoen aan zijn wettelijke verplichtingen en verantwoordelijkheden', die voortvloeiden ui? het internationaal recht.

Palestijnse en andere Arabische leiders veroorcteelden het Amerikaanse veto PNA-secretaris-generaal van het bureau van de president Tayyib *Abd* al-*Rahim zei op 9 maart tijdens een* bijeenkomst *in de Gazastrook 'vanaf nu zal het verzet tegen het bouwen van nederzettingen niet meer bestaan uit* woorden, *verooi-delingen af klachten* bij *de VN-Veiligheidsraad · De Egyptische president Mubarak, die op 8 maart in Washington* aankwam *voor besprekingen met* Clinton, *noemde het Amerikaanse veto 'ongelukkig' en waarschuwde dat de nederzettingenkwestie 'het hele vredesproces om zeep zou kunnen helpen ·*

Op *12* maart nam de Algemene Vergadering van de VN met 130 tegen twee stemmen (die van Israël en de VS) een resolutie aan waarin Israël werd verzocht af te zien van plannen voor de bouw van nieuwe nederzettingen in Oost-Jeruzalein.

Conflict over verdere terugtrekking van Israëlische troepen. Palestijnse vredesonderhandelaars bieden hun ontslag aan

Op 7 maart gaf de Israëlische regering na een stormachtige zitting van zeven uur met tien tegen zeven stemmen haar goedkeuring aan een plan om de Israëlische troepen *terug te trekken uit nog eens 9* procent van *de Westelijke* Jordaanoever. *Het besluit werd veroordeeld door Likocd-leden die voorstanders van een harde lijn waren. Premier* Netanyahu *zei dat hij het 'noodzakelijk minimum' had opgegeven om het vredesproces op koers te houden.*

De geplande terugtrekking was het eerste van de drie die waren vastgelegd in het 'Oslo-B-akkoord' uit 1995 en was in januari 1997 opnieuw bekrachtigd in het Hebron-akkoord (zieboven). De tweede terugtrekking was gepland voor oktober 1997 en de derde voor augustus 1998.

De Guardian *van 8 maart berichtte dat het plan werd goedgekeurd onder 'ongekende druk' van de Amerikaanse regering. Naar verluidt had de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Albright de regering van Netanyahu opgcrocpcn om tenminste 10 procent van de Westelijke Jordaanoever.*

Het Israëlische plan hield in dat 7 procent van de Westelijke Jordaanoever in plaats van de B-status (gebied onder gezamenlijk Israëlisch-Palestijns bestuur) de A-status (gebied onder Palestijns bestuur) zou krijgen. Daarnaast zou 2 procent van de Westelijke Jordaanoever. die de C-status had (d.w.z. gebied dat op dat moment volledig onder Israëlisch bestuur viel). de B-status krijgen. Van de 9 procent, die door Israël werd aangeboden, was dus slechts een deel (2 procent van de Westoever) nieuw gebied dat van volledige Israëlisch bestuur. overging naar gezamenlijk Israelisch-Palestijns bestuur. Israël rechtvaardigde hrt aanbod met het argument dat in het Oslo-E-akkoord werd erkend dat zowel 'de overdracht van bevoegdheden' als de 'overdracht van gebied' 'verdere ontruiming' was.

Op *9 maart wezen de Palestijnse onderhandelaars het voorstel van Israël af omdat het in strijd was met een eerdere 'overeenkomst' waarbij was bepaald dat bij de eerste ontruiming ongeveer 30 procent van de Westelijke Jordaanoever zou worden overgedragen.*

Naar verluidt betwisttcn de Palestijnen tevens de omvang van de totale ontruiming die Israël voorstelde. Na de laatste ontruiming zou Israël zich moeten hebben teruggetrokken uit de hele Westelijke Jordaanoever met uitzondering van Oost-Jeruzalem, de grensgebieden, nederzettingen en 'gespecificeerde militairen locaties'. *Volgens de Palestijnen zou dit betekenen dat zo'n 90 procent van de Westelijke Jordaanoever de A-status zou krijgen. Maar de Israëlische regering had betoogd dat zij alleen zou bepalen welke gebieden 'militaire* locaties' *waren en dat na de laatste ontruiming 50 procent van de Westelijke Jordaanoever de 'C-status' zou behouden.*

Op 10 *maart zou de Palestijnse* hoofd*onderhandelaar Mahmoud Abbas (Abu Mazan) zijn ontslag aan* Arafat *hebben aangeboden uit protest tegen het Israëlische terugtrekkingsvoorstel. Dezelfde dag riep de Palestijnse minister van economische zaken en handel, Ahmed Qrei (Abu Ala'a), de Palestijnse leiders op alle onderhandelingen met Israël op te schorten. De volgende dag gaf* Arafat *alle Palestijnse functionarissen opdracht de contacten met Israël te verbreken.*

Arafat nodigde tevens afgezanten van de VS, Rusland, Japan. de EU en de Arabische wereld uit voor een spoedbijeenkomst in de Gazastrook om de toenemende spanning tussen Israël en de Palestijnen te bespreken. De afgezanten kwamen op 15 maart in Gaza bijeen.

Krachtens het Hebron-akkoord waren de zogenaamde onderhandelingen over de 'definitieve status' tussen Israël en dc Palestijnen op 17 maart *gepland De* Palestijnen *weigerden echter aan de besprekingen deel te nemen*

Op 20 maart stelde Netanyahu voor dat Israel en de Palestijnen de onderhandelingen over de 'definitieve status' binnen zes *maanden zouden afronden en niet in mei 1999, zoals oorspronkelijk de bedoeling was* De *Palestijnen verwierpen het voorstel Zij waren* van *mening dat dit hun* onderhandelingspositie *zou verzwakken, omdat hierdoor het Oslo-B-akkoord* van *1995* verder *zou worden ondermijnd*

Op *23 niaart* maakte *het hoofd* van *de Palestijnse veiligheidsdienst in de* Gazastrook, *Mohammed Dahlan, bekend dat de Palestijnse politie en veiligheidsdienst zowel de Israëlisch-Palestijnse veiligheidsoperaties als de samenwerking met de Israëlische inlichtingendienst hadden gestaakt.*

Bezoek Amerikaanse afgezant

Op 26-28 maart keerde de Amerikaanse afgezant voor het Midden-Oosten, Denis *Ross, terug naar het Midden-Oosten voor besprekingen met* Arafat *en Netanyahu om een complete ineenstorting van het vredesproces te voorkomen. Naar verluidt was het besluit om Ross naar het gebied te sturen genomen nadat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright met de twee leiders had gesproken.*

Spoedbijeenkomst van Arabische ministers van buitenlandse zaken

Op 30-31 maart vond er in Cairo onder auspiciën van de Arabische Liga een spoedzitting plaats van Arabische ministers van buitenlandse zaken.

De ministers stelden voor dat de leden van de Arabische Liga initiatieven die waren gericht op nauwere betrekkingen met Israël, zouden moeten tegenhouden, totdat de Israëlische regering zou besluiten 'de vredesovereenkomsten met alle Arabische partijen uit te voeren en te stoppen met het schenden van de (vredes)akkoorden.' *De ministers stelden verder voor dat de Arabische staten (i) het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met Israël zouden opschorten; (ii) Arabische en Israëlische missies zouden sluiten; (iii) de niet* meer *nageleefde economische boycot van Israël zouden herstellen; en (iv) zich zouden terugtrekken uit multilaterale vredesonderhandelingen in het Midden-Oosten. De voorstellen zouden*

ter goedkeuring worden voorgelegd aan de staatshoofden van de Arabische Liga Netanyahu keurde de voorstellen af, die volgens hem neerkwamen op een Arabische poging om zijn regering ten val te brengen

De ministers kwamen overeen dat Jordanië, Egypte en de Palestijnen zouden worden vrijgesteld van de voorstellen, omdat zij allemaal waren gebonden waren aan formele bilaterale overeenkomsten met Israël. Waarnemers waren het er over eens dat de voorstellen, als ze zouden worden uitgevoerd. vooral betrekking hadden op Arahisrhe staten die op laag niveau betrekkingen met Israël hadden aangeknoopt, zoals Qatar. Oman, Marokko, Tunesië en Mauretanië.

GEEN SCHOT IN ISRAËLISCH-SYRISCHE VREDESONDERHANDELINGEN

De Yedioth Ahronoth maakte op 22 januari details bekend van het Werkplan voor 1997 van de Mossad, de belangrijkste Israëlische inlichtingendienst. Eén van de conclusies van het plan luidde dat er waarschijnlijk voor het einde van 1997 een oorlog tussen Israël en Syrië zou uitbreken, als de vredesonderhandelingen tussen beide landen niet zouden worden hervat. Het Israëlisch-Syrische spoor van het vredesproces in het Midden Oosten was in maart 1996 vastgelopen na een golf van verwoestende zelfmoordaanslagen van Hamas in Jeruzalem en Tel Aviv (zie pag. 423/3-'96).

Volgens het Werkplan van de Mossad was Syrië in 1997 met zijn recent aangeschafte arsenaal niet-conventionele raketten 'de belangrijkste bedreiging op de agenda van de veiligheidssituatie' geworden.

De *Times* van 30 januari berichtte dat het Israëlische leger een uitgebreia onderzoek had ingesteld naar de manier waarop Noord-Israel kon worden verdedigd in het geval dat Israël de Golan hoogte zou afstaan Naar verluidt had de Israelische minister van defensie Yitzhak Mordechai dit onderzoek gelast, hoewel de Israelische regering niet bereid was tot enige territoriale concessie inzake de Golan

(Vervolg op pag 412 van 1997)

PALESTIJNSE GEBIEDEN

PRESIDENT ARAFAT BEZOEKT HEBRON

Arafat bracht op 19 januari 1997 een bezoek aan Hebron, waar hij een opvallend verzoeningsgezinde toespraak hield tot de circa 50.000 Palestijnen voor het Tegart-fort. Het was Arafats eerste bezoek aan de stad sinds 1965. Nadat hij Hebron had uitgeroepen tot 'een bevrijde stad', zei hij tegen de menigte dat hij geen 'confrontatie' wilde met de joodse kolonisten in de stad, maar een 'rechtvaardigevrede'.

De toon van Arafats toespraak stond in scherp contrast met een toespraak die Jibril Rajoub, het hoofd van de Preventieve Veiligheidspolitie van het PNA, de dag ervoor had gehouden. Rajoub had in zijn toespraak ertoe opgeroepen alle joodse kolonisten uit Hebron te verjagen.

Na afloop van zijn toespraak had Arafat een ontmoeting met plaatselijke Hamasleiders Volgens de *Middle* East *Internationai* van 24 januari zeiden de leiders tegen Arafat dat ze geen poging zouden doen om het Hebron-akkoord te torpederen, maar dat ze wel 'via democratische kanalen hun teleurstelling zouden uiten

BENOEMING MINISTER VAN SPORT

Op 24 januari benoemde Arafat Talal Sider op de nieuwe post van minister van sport. Sider had nauwe banden met Harnas en zijn benoeming maakte duidelijk dat Arafat er veel aan gelegen was om ervoor te zorgen dat zijn 'rejectionistische' tegenstanders de vrede in Hebron zouden bewaren.

PALESTIJNSE VEILIGHEIDSFUNCTIONARISSEN BESCHULDIGD VAN BRUUT GEWELD

De 32-jarige Palestijnse zakenman Yussef Ismail Baba overleed op 1 februari in een ziekenhuis in Nabloes, nadat leden van de Palestijnse veiligheidsdienst hem zouden hebben gemarteld. Baba was sinds begin januari zonder bevelschrift vastgehouden door de Palestijnse veiligheidsdienst.

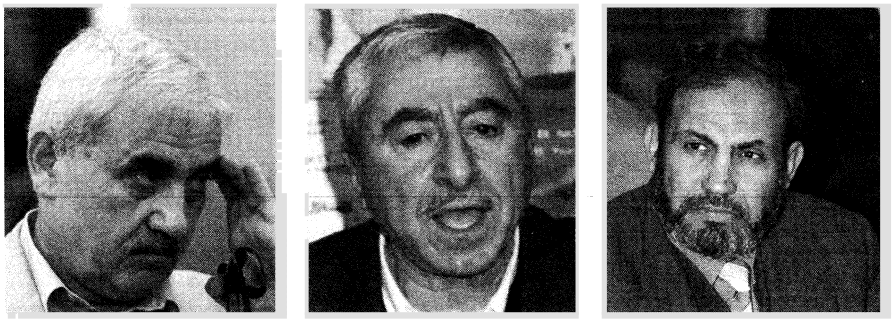
Volgens de Guardian van 3 februari was Baba de twaalfde Palestiin die in hechtenis was gestorven sinds de Palestijnen in 1994 het bestuur over de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook hadden overgenomen. Volgens het bericht was Baba zo gruwelijk gemarteld dat hij talrijke inwendige bloedingen had opgelopen. In de Independent van 21 februari werd een lid van de Palestijnse Groep voor Toezicht op de Naleving van de Mensenrechten geciteerd die zei dat Baba was gefolterd met 'elektrische apparaten om water te koken'.

Volgens familieleden was Baba het slachtoffer geworden van Palestijnse afpersing; hij zou tot aan zijn dood geweigerd hebben land aan Palestijnen te verkopen. Volgens Palestijnse bronnen in Oost-Jeruzalem werd hij echter wegens verkoop van land aan Israeliërs door de Palestijnse militaire inlichtingendienst ondervraagd; Baba bezat een Palestijns diplomatiek paspoort, hetgeen er volgens dezelfde bronnen op duidde dat hij goede contactenmet Arafat onderhield.

Op 3 februari bevestigde de Palestijnse minister van justitie Furayh Abu Middayn dat Baba was gestorven na te zijn

De Palestijnse president Yasser Arafat (m.)krijgt op 19 januari 1997 bij aankomst in Hebron een warm onthaal. Foto *EPA*

De leiders van de helangrijkste Palestijns? oppositiegroeperingen, (v.l.n.r.) George Habash (PFLP).Nayef Hawatmeh (DFLP) en Mahmoud al-Zahar (Hainas). Van hen woonde alleen de Hamas-leider de verzoeningsbijeenkomst op 27 februari 1997 in Nabloes bij. *Foto EPA*

gemarteld door zijn ondervragers. Hij veroordeelde het incident en zei dat een onderzoek was ingesteld. Op 6 februari werden twee leden van de Palestijnse militaire inlichtingendienst aangehouden in verbandmct Baba's dood.

OPENING PALESTIJNSE EFFECTENBEURS

Op 18 februari werd in de stad Nabloes op de Westelijke Jordaanoever de Palestijnse Effectenbeurs (Palestinian Securities Exchange, PSE) geopend.

De PSE begon met 23 genoteerde bedrijven. De *Financial* Times van 18 februari zei dat de jaaromzet van de PSE in 1997 slechts 30 mln Jordaanse dinar zou bedragen ($ 1 = JD 0.71 op 21 februari 1997), maar in 1998 naar verwachting zou stijgen tot JD 120 mln.

VERZOENINGSBIJEENKOMST IN NABLOES

Acht Palestijnse oppositiegroepen besloten op 27 februari tijdens een verzoeningsbijeenkomst in Nabloes het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) van Yasser Arafat te steunen met het oog op de komende vredesonderhandelingen met Israël, die zullen gaan over de 'definitieve status'. (Zie onder MIDDEN-OOSTEN, ALGEMEEN). De acht groeperingen stonden tot dusver kritisch tegenover Arafats compromissen en deelakkoorden met Israël. De drie belangrijkste groeperingen die op één lijn met het PNA probeerden te komen waren het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (Popular Front of the Liberation of Palestine, PFLP) van George Habash, het Democratisch Front voor de Bevrijding van Palestina (Democratic Front for the Liberation of Palestine. DFLP) van Nayef Hawatmeh en Hamas van Mahmoud Az-Zahar. Het PFLP en DFLP, die beide hun hoofdkwartier in Damascus hebben. verbraken onlangs het contact met een pro-Syrische coalitie van radicale Palestijnse organisaties die gekant zijn tegen het vredesproces. De belangrijkste afwezige, aldus Jan Keulen in de *Volkskrant* van 28 februari, bij de 'nationale dialoog' van de Palestijnen in Nabloes was de extremistische Islamitische Jihad. President Arafat, die de bijeenkomst tussen het PNA en de oppositie voorzat, riep de Palestijnen op om een eenheid te smeden teneinde sterker te staan in de onderhandelingen met de regering-Netanyahu. 'Het is verkeerd het PNA alléén te laten vechten', zei de voorzitter van de Palestijnse Nationale Raad (PNC), Salim al-Za'nun. 'We moeten optreden als een leger, een verenigd front, onder één leider.'

IMF-RAPPORT OVER PALESTIJNSE ECONOMIE

Volgens een rapport over de economische situatie in de Palestijnse gebieden, dat op 6 maart werd gepubliceerd, was de werkloosheid bijna verdubbeld en het inkomen per hoofd van de bevolking met eenvijfde verminderd sinds het begin van het Oslo-vredesproces in 1993.

De achteruitgang was deels het gevolg van de afsluiting door Israël van de gebieden onder Palestijns zelfbestuur als reactie op de Palestijnse zelfmoordaanslagen in Israël. Volgens het rapport mochten slechts 25.100 Palestijnen in 1996 in Israël werken tegenover 116.000 in 1992. Volgens ramingen leed de Palestijnse economie een verlies van $ 94 mln voor elke 10.000 mensen die niet in Israël mochtenwerken.

Er was echter ook een lichtpuntje. Volgens het rapport had het Palestijnse Nationaal Gezag (PNA) meer succes geboekt dan was verwacht bij het opzetten van een coherente belastingadministratie in de gebieden onder Palestijns zelfbestuur.

(Vor.ber.pag. 50/1 e.v. - 1997)

AFGHANIST

TERREINWINST VOOR TALIBAAN-MILITIE. VREDESINITIATIEVEN

Eind december 1996 waren er berichten dat de Talibaan-militie, waarvan een Interimraad sinds september het land bestuurde (zie pag. 114/3 e.v.-'97), voor het eerst in weken aanzienlijke terreinwinst had geboekt.

Volgens de Guardian van 30 december hadden de Talibaan-strijders hun frontlinie verschoven tot ongeveer 50 km ten noorden van de hoofdstad Kaboel, na 24 uur durende artillerie- en raketbeschietingen tussen de Talibaan en de troepen van de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam en voormalig minister van defensie Ahmed Shah Massoud. De opmars bracht de Talibaan-troepen tot binnen 6 kilometer van de strategisch belangrijke luchtmachtbasis Baghram, die in handen was van Dostam. De Talibaan-troepen kwamen ook dichter bij Massouds bolwerk in de Panjshervallei.

De eind december uitgebroken zware gevechten leken de pogingen van de speciale afgezant van de Verenigde Naties (VN), Norbert Holl, om een wapenstilstand te bereiken te dwarsbomen. Begin november waren onder auspiciën van de VN gesprekken begonnen tussen de Talibaan en de oppositionele Dostam-Massoud-coalitie, maar in december was nog weinig vooruitgang geboekt (zie pag. 117/1 e.v.-'97).

Naar verluidt had Talibaan-onderminister van buitenlandse zaken Sher Mohammed Stanakzai het voorstel om een gezamenlijke ordehandhavingsmacht van troepen van de Talibaan en de Dostam-Massoud-coalitie te vormen, afgewezen. Het Franse persbureau *Agence France Presse* berichtte op *13* januari 1997 dat Stanakzai eveneens zijn twijfels had uitgesproken over de stationering van een internationale vredesmacht. Hij zei dat het moeilijk zou zijn zo' n vredesmacht daadwerkelijk in te zetten en dat 'het Afghaanse volk nooit buitenlandse troepen op zijn grondgebied heeft geduld'.

Nieuwe militaire successen Talibaan

In januari boekte de regerende Talibaan-Interimraad naar verluidt nieuwe militaire overwinningen op de gezamenlijke strijdkrachten van de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam en oud-minister van defensie Ahmed Shah Massoud.

Talibaan-troepen veroverden de strategisch belangrijke luchtmachtbasis

Baghram en de stad Charikar, alvorens door te stoten naar het noorden en Jabal-os-Siraj, Gulbahar en Ghorband te veroveren. De Talibaan-troepen bereikten de Salang-pas en naderden de door de Russen aangelegde Hindu Kush-tunnel tot op twintig kilometer. Deze tunnel was in handen van Dostams strijdkrachten, die een aantal bruggen ten zuiden van de tunnel moesten vernietigen om te voorkomen dat de Talibaan-strijders de pas bestormden.

Door de val van Jabal-os-Siraj was de Talibaan opgerukt tot Massouds bolwerk in de Panjsher-vallei. De *Guardzan* van 31 januari berichtte dat Massoud zich gedwongen zag zijn hoofdkwartier te verplaatsen naar Andarab, een stad ten noorden van de Hindu Kush. Met dit offensief heroverden de Talibaan-troepen posities die zij hadden ingenomen, nadat zij Massouds troepen en de door de Tadzjieken gedomineerde regering op 27 september 1996 uit Kaboel hadden verdreven (zie pag. 114/1 e v.-'97).

De Talibaan-troepen versterkten hun positie in het veroverde gebied door de burgerbevolking terug te sturen naar de zuidelijk gelegen hoofdstad Kaboel. Duizenden burgers legden de negentig kilometer naar de stad te voet af. Begin januari werd Kaboel nog steeds geteisterd door luchtaanvallen van Dostams luchtmacht.

Hervatte vredesbesprekingen lopen op niets uit

Op 13 januari werden in het Pakistaanse Islamabad de op VN-initiatief geopende vredesbesprekingen tussen de Talibaan en de oppositionele alliantie van Dostam en Massoud hervat. Beide partijen kwamen, na onder zware druk te zijn gezet door VN-gezant Norbert Holl, bijeen teneinde enige wil tot samenwerking te tonen met het oog op de internationale conferentie in de Toerkmeense hoofdstad Asjchabad, die op 21 januari gepland was.

De besprekingen duurden drie dagen maar leverden geen doorbraak op. *NRC/H'blad*-correspondent Floris van Straaten berichtte op 21 januari 1997 dat Norbert Holl het mislukken weet aan het feit dat de Afghaanse krijgsheren er nog geenszins van overtuigd waren dat vrede hen meer te bieden had clan oorlog: 'Stuk voor stuk geloven ze dat de overwinning vlakbij is als ze nog even doorvechten', aldus Holl.

Direct na afloop van de onderhandelingen lanceerden de Talibaan een nieuw offensief ten noorden van Kaboel.

Conferentie van Asjchabad

Op 21-22 januari vond in de Toerkmeense hoofdstad Asjchabad een internationale conferentie plaats over hulp aan Afghanistan. Vertegenwoordigers van diverse hulporganisaties deden een dringende oproep om het door oorlog verscheurde land niet in de steek te laten. De Nederlandse minister van Ontwikkelingssamenwerking, Jan Pronk, een van de initiatiefnemers en financiers van de conferentie, telde zijn betoog op de openingsdag dat het een misvatting was om te wachten met hulpverlening tot er sprake is van een officieel vredesverdrag. Juist door hulp te geven zou vrede bevorderd kunnen worden. 'vrede en ontwikkeling zijn met elkaar verbonden. Het ene kan kennelijk niet worden bereikt als het andere uitblijft', aldus Pronk.

Minister Pronk omschreef de toestand in Afghanistan als een van 'half vrede. half oorlog', waarin hulpverleners flexibel dienden te zijn: 'Daar waar een minimum aan veiligheid heerst, moet de internationale gemeenschap samen met de Afghanen meer willen doen dan noodhulp en humanitaire bijstand.' De minister zegde toe dat Nederland in 1997 $ tien mln zou bijdragen aan noodhulp en ontwikkelingen; hij bleek daarmee de gulste donor op de conferentie.

De VN-ondersecretaris-generaal voor humanitaire aangelegenheden, Yasushi Akashi, wees erop dat van het hulpbedrag van $ 133 mln voor 1997, waartoe hij de internationale gemeenschap vorige maand had opgeroepen, tot nu toe slechts één procent was toegezegd. Voorts bracht hij een aantal zorgelijke ontwikkelingen onder de aandacht, zoals de bijna half miljoen hulpbehoevenden in de hoofdstad Kaboel en de 'criminalisering' van de economie als gevolg van de aanhoudende gevechten tussen de verschillende facties.

Het debat over hulp aan Afghanistan werd verder overheerst door de vraag hoe de positie en het lot van de Afghaanse vrouw kon worden verbeterd; naast het toch al grote percentage analfabeten onder Afghaanse vrouwen (slechts vier procent kan lezen en schrijven), wordt hun positie verder verzwakt door het strenge islamitische regime van de Talibaan, die alle meisjesscholen tot nader order hebben gesloten en de vrouw vrijwel geheel uit het openbare leven hebben verbannen. Mede naar aanleiding van deze discriminerende situatie besloten verscheidene internationale hulporganisaties. zoals UNICEF, Save the Children en Oxfam, hun operaties op te schorten. Andere deelnemers aan de conferentie, waaronder vertegenwoordigers van Artsen zonder Grenzen (MSF) bepleitten, desnoods langs de weg van moeizame onderhandelingen met de Talibaan, een voortzetting van de projecten in de gezondheidszorg, waar met name veel voor en met vrouwen wordt gewerkt.

Opmars Talibaan

De Talibaan, die reeds het grootste deel van Afghanistan onder controle hadden, boekten in februari aanzienlijke terreinwinst bij hun offensief tegen de strijdkrachten van generaal Dostam. De *Guardian* van 12 februari berichtte dat de alliantie van Dos-tams troepen, het voormalige regeringslegei; en de strijdkrachten van Massoud tengevolge van de recente militaire successen van de Talibaan begon te wankelen.

Dostams strijdkrachten hadden de noordelijke opmars van de Talibaan proberen te stuiten door de Salang-verkeersweg, de enige weg van het zuiden naar het noorden van Afghanistan die altijd open was, met behulp van explosieven te blokkeren. Hierdoor was de Talibaan gedwongen uit te wijken naar het westen en een aanval te doen op de Shibar-pas, die in handen was van leden van de Hazara-stam, die trouw waren aan Dostam en onder bevel stonden van Karim Khalilli. Talibaan-officieren zouden naar verluidt verscheidene van Khalilli's bevelhebbers hebben omgekocht, opdat zij hun wapens inleverden en zich terugtrokken, en op 25 februari wisten de Talibaan-strijders de strategische belangrijke pas in te nemen. Dit succes maakte de weg vrij naar Dostams bolwerk Mazar-i-Sharif en betekende een aanzienlijke verzwakking van zijn verdedigingspositie. Enkele van Dostams bevelhebbers zouden na de verovering van de Shibar-pas naar verluidt dure Amerikaanse dollars hebben gekocht om in het geval van een Talibaan-overwinning het land te kunnen ontvluchten.

REGERINGSWIJZIGING

Op 2 januari maakte het Talibaan-radiostation *Stem van de Shari'ah* bekend dat Mowalwi Hafez Mohebollah was benoemd tot waarnemend minister van handel.

(Vor.ber.pag. 113/3 e.v.-1997)

JD-leider Hussein Mohammad Ershad (m.)begroet bij zijn vrijlating op borgtocht op 9 januari 1997 in het bijzijn van de Bengalese minister van communicatie en JD-secretaris-generaal, Anwar Hussain Manju (l.).partijaanhangers in Dhaka. *Foto EPA*

BANGLADESH

WATERVERDELINGSVERDRAGMET INDIA

Op 12 december 1996 ondertekende de regering een verdrag met India over de verdeling van het water van de Ganges. De overeenkomst werd verwelkomd als de voorbode van een nieuw tijdperk met betere betrekkingen.

Zowel Bangladesh als een groot deel van het noorden van India waren afhankelijk van de Ganges. Het van nature al grote niveauverschil in de rivier in de regen- en de droge tijd, was nog groter geworden toen India in 1974 bij de grens van Bangladesh een stuwdam had gebouwd (zie pag. 18/3-'75)). In 1977 was een overeenkomst gesloten waardoor Bangladesh ieder jaar tussen oktober en juni verzekerd was van minimaal 34.500 kubieke voet water per seconde (kusecs) (zie pag. 173/1 e.v.-'78). Met een in 1982 gesloten akkoord was die garantie echter ingetrokken (zie pag. 724/2-'83). In 1988 was dit laatste waterverdelingsverdrag verlopen en sindsdien waren pogingen om een nieuwe overeenkomst te sluiten op niets uitgelopen (zie ook pag. 794/1-'96).

Krachtens de nieuwe overeenkomst zouden de twee landen het water gelijkelijk verdelen als de watertoevoer onder de 70.000 kusecs bleef. Bangladesh zou 35.000 kusecs krijgen als de watertoevoer 70.000 tot 75.000 kusecs bedroeg, en mocht de watertoevoer boven de 75.000 kusecs uitkomen, dan was India verzekerd van 40.000 kusecs. De overeenkomst gold voor dertig jaar, en zou iedere vijf jaar opnieuw worden bekeken.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 14 januari 1997 maakte premier sjeik Hasina Wajed regeringswijzigingen bekend. Zij benoemde onder meer een aantal nieuwe kabinetsleden. De regering was in juni 1996 aangetreden (zie pag. 792/3 e.v.-'96).

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier, defensiezaken, kabinetszaken, speciale aangelegenheden. defensie, vestiging - mevr. sjeik Hasina Wajed+; milieu en bosbouw - Syeda Sajeda Chowdury*;wetten, justitie en parlementaire aangelegenheden - Abdul Matin Khasru+; landbouw. voedselvoorziening - mevr. Matia Chowdry+.

Staatsministers: jeugd- en sportzaken en cultuur - Obaidul Kader+; gezondheidszorg en gezinsplanning - dr. Amanullah": hulpverlening bij rampen - Falukder M.A. Khaleque*: planning. burgerluchtvaart en toerisme - Mohuiddin Khan Alamgir*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

Minister ontslagen

Op 17 februari ontsloeg premier sjeik Hasina Wajed staatsminister van huisvesting en openbare werken Afsar Uddin Ahmed. omdat hij de afbraak van krottenwijken in het Bhashantik-district in Dhaka had gelast Hasina bood de 15 000 mensen die hierdoor dakloos waren geworden, haar excuses aan en beloofde dat ze vervangende huisvesting zouden krijgen Aan het eind van de maand was nog niet bekend wie Ahmed zou opvolgen

VRIJLATINGOUD-PRESIDENT ERSIIXD

Op 9 januari liet het Hooggerechtshof oud-president generaal b.d. Mohammad Ershad op borgtocht vrij. De uitspraak betrof de laatste van een reeks aanklachten tegen Ershad wegens corruptie en machtsmisbruik. Ershad was in 1990 afgezet en had sindsdien gevangengezeten (zie pag. 341/3 e.v.-'91).Tijdens zijn gevangenschap was hij leiding blijven geven aan de Jatiya Dal-partij (JD).

Vele tegenstanders van Ershad waren verbolgen over zijn vervroeede vrijlating. Volgens hen hadden d e JD en de regerende Awami Liga het op een akkoordje gegooid. Bij de formatie van de regering-Hasina in juni 1996 was de steun van de JD doorslaggevend geweest (zie pag. 792/3-'96).

UITSPRAAK OVER PROCES TEGEN COUPPLEGERS

In januari slechtte een uitspraak van het Hooggerechtshof de laatste juridische hindernis die vervolging in de weg stond van degenen die betrokken waren geweest bij de staatsgreep van 1975, waarbij president sjeik Mujibur Rahman. de vader van premier Hasina, was vermoord.

Op 28 januari oordeelde het Hooggerechtshof dat de Awami Liga-regering rechtmatig had gehandeld, toen zij een oude verordening introk, die de verdachten had gevrijwaard van vervolging. De autoriteiten hadden 23 personen aangeklaagd wegens directe betrokkenheid bij de moord op 32 personen, onder wie Mujibur, zijn vrouw en drie zonen. Van deze verdachten waren er slechts tien gearresteerd, onder wie (op 13 augustus 1996) kolonel b.d. Farook Reehman, het brein achter de staatsgreep, kolonel b.d. Shahriar Rashid Khan en majoor b.d. Mohammad Khairuzzaman, die ook werden beschuldigd van illegale import van Libische wapens in 1986. De overigen waren het land ontvlucht. Het proces zou naar verwachting in februari beginnen.

Aanvang proces

Het proces tegen 20 personen die ervan beschuldigd werden direct betrokken te zijn geweest bij de moord op oud-president Mujibur en 31 anderen tqdens de staatsgreep van 1975, begon op 12 maart Veertien verdachten waren niet bij hun berechting aanwezig De overige zes verzochten de rechtbank hun bekentenissen te negeren, omdat deze zouden zijn afgedwongen door marteling

(Vorberpag 79211e v-1996)

HONGKONG

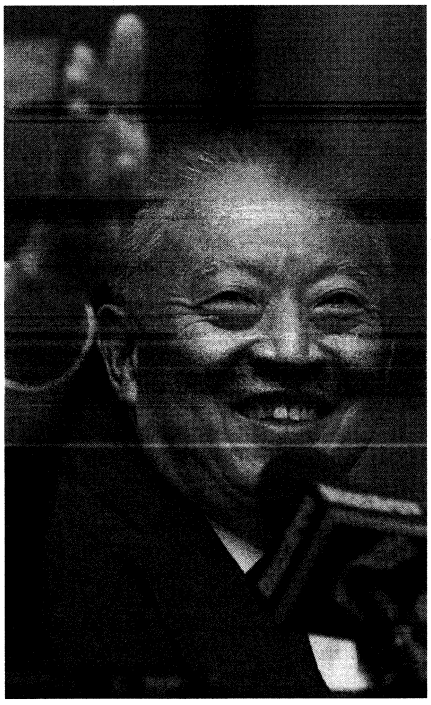
TUNG GEKOZEN TOT SAR-GOUVERNEUR. VOORLOPIGE WETGEVENDE RAAD GEKOZEN

Op 11 december 1996 werd zoals verwacht scheepsmagnaat Tung Chee-hwa in de tweede verkiezingsronde officieel gekozen tot gouverneur van de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong, die zou ontstaan na de overdracht van Hongkong aan China in juli 1997.

Tung had in de eerste ronde op 15 november 206 van de 400 stemmen van het Selectie-Comité behaald. Dit comité was door China ingesteld om de gouverneur te kiezen (zie pag. 56/1 e.v.-'97).In de tweede ronde behaalde Tung, die naar algemeen werd aangenomen China's voorkeur genoot, 320 van de 400 stemmen. Sir Ti Liang Yang, een voormalige opperrechter, behaalde 42 stemmen en zakenman Peter Woo 36. Twee stemmen werden ongeldig verklaard.

Na de stemming riep Tung op tot eenheid. Hij zei dat samenwerking in het belang van alle politieke facties was. Een groep van 25 demonstranten, onder wie vijf leden van Hongkongs Wetgevende Raad (Legco), werd door de politie gearresteerd wegens het veroorzaken van verkeersopstoppingen buiten het vergadercentrum waar de stemming was gehouden. Eén van de arrestanten, Legco-lid Emily Lau, zei tegen verslaggevers dat de demonstranten 'hun ongenoegen en woede over deze verkiezingsfarce' tot uitdrukking hadden willen brengen. Lau werd later op borgtocht vrijgelaten.

De leider van de Democratische Partij (DP), Martin Lee. verklaarde te willen samenwerken met Tung onder voorwaarde dat hij naar de rechtstreeks door de bevolking van Hongkong gekozen vertegenwoordigers zou willen luisteren. Gouverneur Patten reageerde op de 'selectie' van Tung door hem erop te wijzen wat zijn prioriteiten als SAR-gouverneur dienden te zijn, namelijk 'het verdedigen van Hongkongs autonomie tegen Chinese inmenging, behoud van de rechtsstaat en de bescherming van de individuele rechten en vrijheden in een open, verantwoordingsplichtige samenleving', aldus Willem van Kemenade in *NRC/H'blad* van 11 december. Behalve China stuurde ook Taiwan gelukwensen aan het adres van Tung en sprak het tevens de hoop uit dat de betrekkingen tussen Hongkong en Taiwan zich onder Tungs leiding verder zouden ontwikkelen.

De nieuwe toekomstige SAR-gouverneur Tung Chee-hwageeft op 17 december 1996, na zijn eerste belangrijke toespraak in het openbaar voor de kamer van koophandel, een persconferentie in Hongkong. Foto EPA

Verkiezing Voorlopige Wetgevende Raad door Selectie-Comité

Op 21 december kwam het Selectie-Comité opnieuw bijeen in Shenzhen in China en koos een Voorlopige Wetgevende Raad (VWR)voor de SAR Hongkong, dat uit zestig leden bestond. Het parlement zou de zestig leden tellende Legco vervangen, die in september 1995 was gekozen (zie pag. 73/2 e.v.-'96) en in meerderheid 'pro-democratisch' was. dat wil zeggen niet 'pro-China'. Meer dan dertig van de leden van het nieuwe voorlopige parlement waren Legco-leden en overwegend 'pro China'. Van de 60 nieuwe VWR-leden hadden er 51 zelf zitting in het Selectie-Comité, en waren de overige 9 bij de verkiezingen van september 1995 nog verslagen door DP-leden.

Op 19 december had de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind een verklaring afgelegd waarin hij de op handen zijnde verkiezing van het parlement betreurde. Hij stelde dat 'China niet kan rechtvaardigen een parlement te vervangen, dat door meer dan 1 miljoen inwoners van Hongkong openlijk en eerlijk is gekozen'. De gouverneur van Hongkong, Chris Patten, uitte eveneens kritiek op de verkiezing. In de Independent on Sunday sprak hij van 'een bizarre farce'. Patten heeft, volgens Willem van Kemenade op 18 december in *NRC/H'blad*, in feite de VWR verboden om, zolang Groot-Brittannië souverein is, in Hongkong bijeen te komen. Ook de DP weigerde samen te werken met het nieuwe parlement; DP-leider Martin Lee noemde 21 december 'de zwartste dag' sinds het bloedbad onder democratische activisten op het Plein van de Hemelse Vrede in Peking in 1989; hij liet weten de wettigheid van de VWR juridisch te willen aanvechten. Mogelijk om de rechter in Hongkong wind uit de zeilen te nemen had China besloten dat alle zittingen van de VWR op Chinees grondgebied zouden worden gehouden.

Eerste bijeenkomst voorlopig SAR-parlement. Verkiezing voorzitter

Op 25 januari 1997 kwam de VWR van de SAR Hongkong voor het eerst bijeen in de stad Shenzhen in het zuiden van China. Het omstreden, door Beijing gesteunde parlement koos Rita Fan tot voorzitter. Zij versloeg Andrew Wong, die op dat moment voorzitter van de Legco was.

Een hoge Chinese functionaris die de vergadering bijwoonde, verklaarde dat het parlement weliswaar wetten zou goedkeuren vóór de overdracht van Hongkong aan China, maar dat deze wetten pas na de feitelijke overdracht in juli in werking zouden treden. Het besluit werd veroordeeld door de leider van de Democratische Partij, Martin Lee, die dreigde gerechtelijke stappen te ondernemen als het parlement formeel wetten zou uitvaardigen vóór de overdracht. Hij noemde het orgaan 'een illegaal parlement in ballingschap in China'.

DENOEMING UITVOERENDE RAAD

Op 24 januari maakte scheepsmagnaat en toekomstig SAR-gouverneur Tung Chee-hwa de samenstelling van zijn Uitvoerende Raad bekend De Raad bestond hoofdzakelijk uit zakenlieden en politici die sterke banden met China hadden

Slechts twee leden van de nieuwe Uitvoerende Raad, te weten zakenman Raymond Chi en en directeur huisvesting Rosanna Wong, hadden zitting gehad in de Uitvoerende Raad onder gouverneur Chris Patten. Vijf nieuwe raadsleden werden gekozen uit het 150 leden tellende Voorbereidende Comité, het door China en Hongkong ingestelde orgaan dat toezicht moest houden op de soevereiniteitsoverdracht aan China. Verscheidene nieuwe raadsleden hadden zitting in het 400 leden tellende Selectie-Comité, dat door China was ingesteld om de nieuwe gouverneur te kiezen. Drie raadsleden waren lid van het voorlopige parlement. De nieuwe raad bestond voor ongeveer de helft uit zakenlieden, onder wie de advocaat en voormalig beursvoorzitter Charles Lee, de voorzitter van de Federatie van Hongkongse Bedrijven, Henry Tang, en de bankier Anthony Leung. Tam Yiu-chung was het enige vakbondslid in de nieuwe raad.

CONFLICT OVER ONTSLAG DIRECTEUR IMMIGRATIEDIENST

Op 10 januari beweerde Lawrence Leung, oud-directeur van de immigratiedienst van Hongkong, dat de regering hem in juli 1996 had gedwongen ontslag te nemen (zie pag 54/1 e v -'97) Leung legde deze verklaring af, toen hij getuigde voor een Legco-commissie die was ingesteld om een onderzoek in te stellen naar beschuldigingen dat Leung vertrouwelijke informatie van de immigratiedienst zou hebben doorgespeeld aan China Leungs verklaring sprak de officiele verklaring voor zijn ontslag tegen Hij zou om 'persoonlijke redenen' ontslag hebben genomen

Leung beweerde dat hij op 5 juli 1996 op het matje was geroepen en te verstaan had gekregen dat de regering het vertrouwen in hem had opgezegd. Hij had tot vijf uur's middags de tijd gekregen om ontslag te nemen. Deed hij dit niet, dan zou hij een gerechtelijke vervolging riskeren. Zijn ontslag was de volgende dag bekendgemaakt. Minister van ambtenarenzaken Lam Woonkwong verscheen op 13 januari voor de commissie en gaf toe dat de voormalige directeur van de immigratiedienst onder druk was gezet ontslag te nemen. Lam had tot dan toe beweerd dat Leung vrijwillig en om persoonlijke redenen zijn ontslag had ingediend Lam vertelde de commissie dat Leung een ultimatum was gesteld, omdat hij bepaalde zakelijke belangen had verzwegen Volgens Lam had Leung tijdens het 'afhandelen van een groot aantal immigratiekwesties' in China een reclamebureau opgericht en had hij verzwegen belangen te hebben in een bedrijf met activa ter waarde van ongeveer $40 mln.

OMSTREDEN AMERIKAANSE UITSPRAAK OVER UITLEVERING

De regering van Hongkong veroordeelde een uitspraak van een Amerikaanse rechter op 7 januari, waal-in deze stelde een verzoek om uitlevering van voormalig directeur Jerry Lui van British-American Tobacco afwees. Lui werd door Hongkong gezocht op beschuldiging van omkoping en corruptie. De rechter was van oordeel dat Lui niet kon worden berecht vóór de overdracht van Hongkong aan China en dat het rechtssysteem van Hongkong na de overdracht niet 'voldoende eerlijk' zou zijn.

SLUITING DETENTIEKAMP

Op 3 januari werd Whitehead, een van de twee detentiekampen voor Vietnamese migranten in Hongkong, gesloten. Duizend kampbewoners werden overgebracht naar het detentiecentrum High Island. Ongeveer vijfhonderd anderen werden tijdelijk elders gehuisvest.

NIEUWE BRUG TUSSEN HONGKONG EN CHINA GOEDGEKEURD

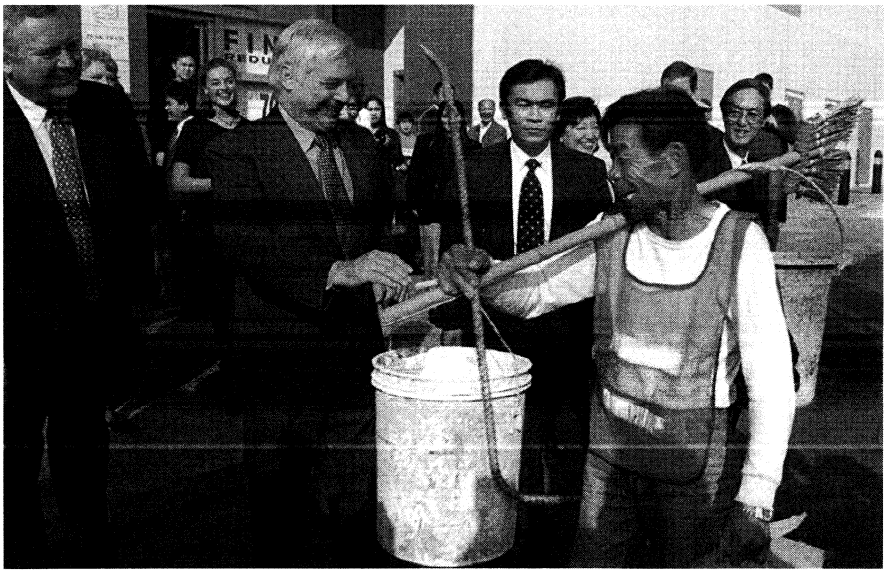
Op 16 januari ging de Chinese regering akkoord met de bouw van een 27 km lange brug tussen China en Hongkong. De brug maakte deel uit van een plan de stad Zhuhai in het zuiden van China te verbinden met de SAR Hongkong door middel van een zesbaansweg. Het project zou naar ve achting worden voltooid in 2004 en zou naar schatting ongeveer $ 1,4 mrd kosten.

NIEUW BRITS CONSULAAT

Op 30 januari werd in Hongkong een nieuw Brits consulaat geopend. Het gebouw had $ 50 mln gekost en stond bij omwonenden bekend als het 'Britse fort'. Volgens de Britse staatssecretaris voor buitenlandse zaken en het Gemenebest Jeremy Hanley was het gebouw 'een passend symbool voor Groot-Brittannië's blijvende betrokkenheid bij Hongkong'. Het consulaat

De nieuwe voorzitter Rita Fan (l.,staande) en de directeur van het Chinese persbureau Xinhua en feitelijk hoogste vertegenwoordiger van de Chinese regering in Hongkong. Xhou Nan (r.,staande), treffen op 25 januari 1997 in Shenzhen. onder het toeziend oog van de directeur van het Chinese Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao, Lu Ping (r.,zittend). voorbereidingen voor een familieportret met leden van het voorlopig parlement. Foto EPA

De Britse onderminister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Jeremy Hanley (l.),die een driedaags bezoek aan Hongkong brengt, en gouverneur Chris Patten (m.)verlenen op 30 januari 1997 bij aankomst voor een vergadering met leden van het districtsbestuur voorrang aan een straatveger Foto *EPA*

zou naar verwachting de grootste paspoortverstrekkende instantie buiten Groot-Brittannië worden en zou naast een eigen staf van 150 personen beschikken over 192 werknemers van de British Council.

JOURNALIST VRIJGELATEN. BEZORGDHEID OVER BURGERRECHTEN.

Op 25 januari werd Hongkongse journalist Xi Yang na drie jaar door de Chinese autoriteiten vrijgelaten. Xi was in 1994 veroordeeld tot twaalf jaar gevangenis wegens 'diefstal van staatsgeheimen' (zie pag. 575/1 e.v.-'94).Het besluit tot vervroegde vrijlating van Xi werd door sommige waarnemers uitgelegd als een politieke zet om kritiek weg te nemen, die was ontstaan naar aanleiding van berichten op 20 januari dat het Voorbereidende Comité had voorgesteld Hongkongs Bill of Rights van 1991 (zie pag. 865/1 e.v.-'91) en de wetgeving over de oprichting van politieke partijen en vreedzame demonstraties te herroepen.

Patten hekelde het besluit. In een interview in de *Financial Times* van 22 januari noemde hij het besluit een 'aanslag op de burgerrechten van de bevolking van Hongkong', die dreigde 'grote en onherstelbare schade toe te brengen' aan Hongkong.

In februari groeide als gevolg van een aantal gebeurtenissen de bezorgdheid in Groot-Brittannië en Hongkong over het lot van de burgerrechten in Hongkong na de soevereiniteitsoverdracht aan China, die later dat jaar zou plaatsvinden. Op 2 februari ging het Voorbereidende Comité akkoord met de herroeping van Hongkongs burgerrechtenverklaring van 1991 en de afschaffing van andere burgerrechten die in de voorafgaande jaren wettelijk waren vastgelegd. Tien comitéleden onthielden zich van stemming en er werd slechts één tegenstem uitgebracht.

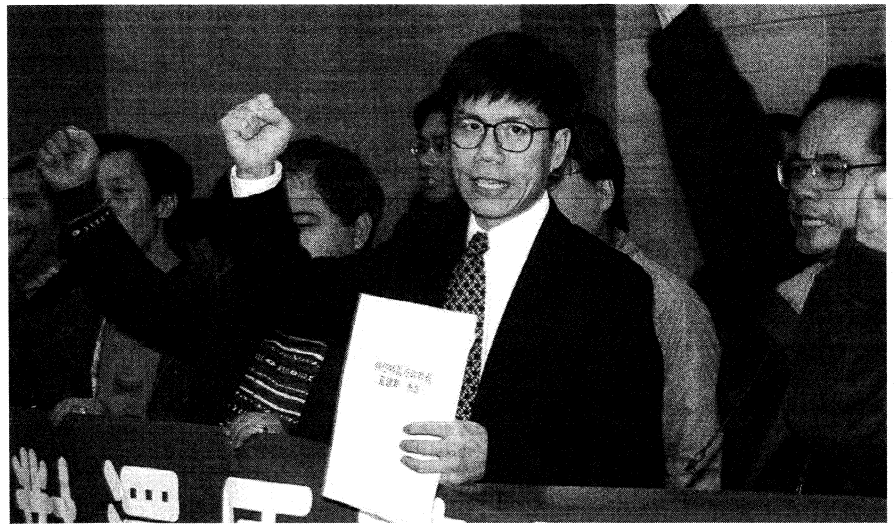
Op 23 februari stemde de permanente commissie van het Chinese Nationale Volkscongres (NPC, het Chinese parlement) eveneens voor de herroeping van Hongkongs burgerrechtenverklaring en andere wettelijk vastgelegde burgerrechten Volgens het officiele persbureau Xinhua hadden de leden van de permanente commissie betoogd dat de burgerrechtenverklaring, die de vrijheid van meningsuiting en vergadering garandeerde, grotendeels overbodig was, omdat belangrijke onderdelen ervan werden geregeld in de Basiswet, de 'minigrondwet' voor de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong, die in 1990 door het NPC was goedgekeurd

Ontmoetingen tussen Britse minister van buitenlandse zaken en Chinese functionarissen

In februari bracht de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind de burgerrechtenkwestie ter sprake tijdens ontmoetingen met Chinese functionarissen. Op 14 februari voerde Rifkind in Singapore besprekingen met de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen tijdens een bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken van de EU, de Associatie van Zuidoost-Aziatische Landen (ASEAN) en de dialoogpartners van de ASEAN. Volgens de *Independent* van 15 februari had Rifkind na zijn gesprekken met Qian gezegd dat hij 'een defensieve houding met betrekking tot de mensenrechtenkwestie bespeurde'.
Op 16 februari had Rifkind in Hongkong tevens zijn eerste officiële ontmoeting met gouverneur Tung Cheehwa van de SAR Hongkong.

De vrijgelaten journalist Xi Yang (m.)geeft op 25 januari 1997 na aankomst in Hongkong, geflankeerd door zijn jongste zus Win (l.) en de hoofdredacteur van *Ming* Pao. Cheung Kin Por (r.), een persconferentie. Foto *EPA*

DP-iid van de Wetgevende Raad, Andrew Cheng (m.),neemt op 24 januari 1997, samen met andere leden van het 'Comité Tegen de Vorming van een Voorlopig Parlement'. deel aan een protestactie voor het kantoor van toekomstig SAR-gouverneur Tung tegen diens steun aan de Chinese plannen om het stelsel van burgerrechten in Hongkong af te schaffen. *Foto EPA*

Volgens de *Financial Times* van 17 februari was Rifkind er niet in geslaagd Tung ertoe te bewegen het voorlopige parlement van de SAR Hongkong te ontbinden. dat in december 1996 was opgericht en in ianuari 1997 voor ziin eerste zitting was bijeengekomen (zie boven). Besprekingen over de burgerrechten in de SAR Hongkong hadden evenmin tot resultaten geleid

Herbenoeming Hongkongse ambtenaren na souvereiniteitsoverdracht

Op 20 februari maakte Tung Chee-hwa bekend dat alle hoge Hongkongse overheidsambtenaren na de instelling van het nieuwe bestuur zouden kunnen aanblijven. Tung zei dat de herbenoeming zou 'zorgen voor een grote mate van continuiteit in de ambtelijke top, die ten goede zal komen aan de stabiliteit van Hongkong'.

Tungs besluit betekende dat Chief Secretary Anson Chan, minister van financiën Donald Tsang en de nieuwe minister van justitie Elsie Leung hun portefeuille zouden behouden. Het besluit werd met instemming begroet door gouverneur Chris Patten en andere waarnemers, die naar verluidt vooral beducht waren geweest dat Tsang zou worden vervangen, nadat hij er bij China op had aangedrongen af te zien van de herroeping van Hongkongs burgerrechtenverklaring.

BRITSE PASPOORTEN VOOR INDIËRS EN PAKISTANI. OVERPLAATSING GURKHA'S

Op 4 februari gaf de Britse minister van binnenlandse zaken Michael Howard 8.000 niet-Chinese burgers van Hongkong recht op een Brits paspoort om te voorkomen dat ze na de overdracht van Hongkong aan China statenloos zouden worden. Het besluit was vooral van betekenis voor de Indiase en Pakistaanse gemeenschap in Hongkong, die voordien slechts het recht hadden gehad Groot-Brittannië te bezoeken.

Howard zou het besluit hebben genomen op aandringen van het Britse ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest en gouverneur Chris Patten. De *Financial* Times van 5 februari berichtte dat het besluit door sommige leden van de oppositie werd omschreven als een 'wrange manier van stemmenwerving'. Volgens hen was het besluit een poging om de gunst van de etnische minderheid in Groot-Brittannië te winnen in de aanloop naar Britse parlementsverkiezingen.

Op 17 februari kregen Gurkha-soldaten in Hongkong het recht om na de soevereiniteitsoverdracht aan China hun gezin naar Groot-Brittannië te laten verhuizen. De Britse staatssecretaris voor de strijdkrachten Nicholas Soames maakte op 17 februari bekend dat de honderd overgebleven leden van de Gurkha-brigade in Hongkong na 1 juli zouden worden overgeplaatst naar Groot-Brittannië en dat naar verwachting ongeveer 900 familieleden hen zouden vergezellen.

(Vor.ber.pag. 52/2 e.v.-1997)

MALDIVEN

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 6 november 1996 voerde pi-esident Maumoun Abdul Gayoom een kabinetswijziging door De tien betreffende portefeuilles werden als volgt verdeeld

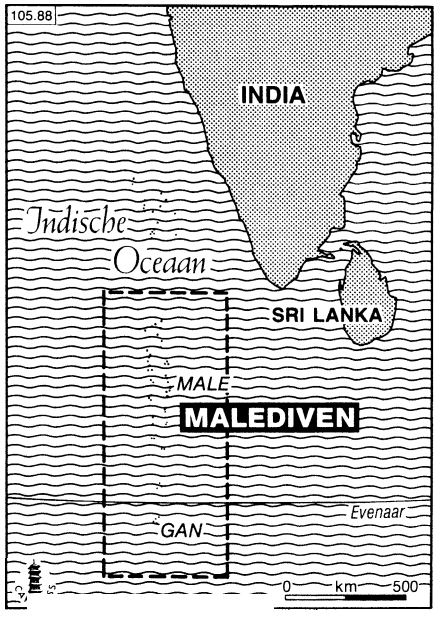
Binnenlandse zaken en huisvesting - Abdulla Jameel+; justitie en islamitische aangelegenheden - Ahmed Zahir+; transport en communicatic - Ismail Shafeeu+; vrouwenzaken en welzijn - mevr. Rashida Yoosuf+; gezondheidszorg - Ahmed Abdulla+; jeugd en sport - Mohamed Zahir Hussain*; planning. menselijke hulpbronnen en milieu - Abdull Rashid Hussain+; opperrechter - Mohamed Rashid Ibrahim+; parlementsvoorzitter. beheer atollen - Abdulla Hameed+: voorzitter van de Hoge Raad voor islamitische aangelegenheden - Moosa Fathy+.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

ARCHIPEL DOOR WATER BEDREIGD

De algemene temperatuurstijging op aarde en het daardoor stijgende peil van het oceaanwater bedreigen het bestaan van de Maldiven. Minister van buitenlandse zaken Fathullah Jameel zei op 10 januari 1997 tijdens een driedaags bezoek aan Sri Lanka dat de eilandengroep binnen 70 jaar verdwenen kan zijn. Jameel wilde wereldwijd aandacht vragen voor de bedreiging van de archipel, die bestaat uit 1.192 eilanden en 245.000 inwoners telt.

(Vor.ber.pag. 729/1/2 - 1996)

NEPAL

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 8 januari 1997 wijzigde premier Sher Bahadur Deuba zijn kabinet om de eenheid binnen de wankele coalitieregering van zijn Nationale Congrespartij (NCP),de Rashtriya Prajatantrapartij (RPP) en de Nepal Sadbhavana-partij (NSP)te versterken

Deuba benoemde een aantal nieuwe ministers in het benoemde ondanks kwartet vijf ministers die in december 1996 waren afgetreden om een motie van wantrouwen tegen hem te steunen RPP-leden Kamal Thapa, Ramkrishna Acharya, Prem Bahadur Bhandari en Rajiv Parajuli hadden op 24 december voor een motie van wantrouwen tegen de regering gestemd, die was ingediend door de Verenigde Communistische Partij van Nepal (UCPN) Anis Ansari van de NSP had zich onthouden van stemming Deuba's centrumrechtse coalitie had deze motie ternauwernood overleefd

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Landbouw - Phatteh Singh Tharu+; recht en justitie - Bhim Bahadur Tamang+; lokale ontwikkeling - Kamal Thapa#; handel - Ramkrishna Acharya#; bosbouw en bodemconservering - Motiprasad Pahadi*.

Staatsministers: financiën - Chin Kaji Shrestha*: industrie - Gopalji Jung Shah*; onderwijs - Hasta Bahadur Malla*; binnenlandse zaken - Deepak Prasad Bastola*;bevolking en milieu - Chabipra sad Devkota*;toerisme en burgerluchtvaart - Palten Gurung*; arbeid - Anish Ansari#; handel - Bishnu Bikrama Thapa*;bosbouw en bodemconservering - Bhakta Bahadur Rokaya*.

Onderministers: landbouw - Prem Bahadur Bhandari#; lokale ontwikkeling - Rajiv Parajuli#;

* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille
Herbenoeming.

Op 9 januari royeerde de Arbeiders- en Boerenpartij van Nepal (NWPP) staatsminister Rokaya, omdat hij in strijd met het partijreglement was toegetreden tot de regering.

De hoop dat de regeringswijziging de stabiliteit van de coalitie ten goede zou komen, bleek van korte duur, toen bekend werd dat NCP-voorzitter Girija Prasad Koirala zich verzette tegen Deuba s besluit de dissidente ministers te herbenoemen. Volgens lokale persberichten leverde Koirala in het openbaar op Deuba. Een aantal NCP-parlementariërs dreigde naar verluidt tegen de gewijziade regering te stemmen tiidens de behandeling van een vertrouwensmotie, die in februari zou worden ingediend.

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Op 24 januari won de UCPN drie tussentijdse verkiezingen, waardoor het aantal zetels dat de partij in het 205 leden tellende Huis van Afgevaardigden bekleedde, steeg naar negentig Hierdoor vervloog de hoop van de NCP de grootste partij in het parlement te worden Op 26 januari werden na twee dagen uitstel in twee andere kiesdistricten tussentijdse verkiezingen gehouden, die werden gewonnen door de NCP Hierdoor steeg het aantal zetels van de NCP in het parlement tot 88

PREMIER TREEDT AF. NIEUWE REGERING

Premier Sher Bahadur Deuba werd op 6 maart gedwongen af te treden, nadat zijn coalitieregering eerder die dag een vertrouwensvotum in de Pratinidhi Sabha (Huis van Afgevaardigden in het uit twee kamers bestaande parlement) had verloren.

Op 2 maart had Deuba, die sinds september 1995 premier was geweest, de vertrouwenskwestie gesteld. Ondanks de kabinetswijziging in januari was er onzekerheid blijven bestaan over de toekomst van de coalitieregering, omdat men twijfelde over de loyaliteit van de herbenoemde ministers. Deuba's positie was verder penibeler geworden als gevolg van de slechte resultaten van zijn partij bij tussentijdse verkiezingen.

De Nepalese premier Lokendra Bahadur Chand geeft op 13 maart 1997 in Kathmandu een persconferentie na zijn beediging.
Foto EPA

Op 6 maart kreeg de regering 101 stemmen Dit waren er twee te weinig voor een meerderheid in het 205 leden tellende Huis van Afgevaardigden De twee NCP-leden die niet hadden gestemd, werden onmiddellijk uit de partij gezet

Nieuwe premier. Samenstelling kabinet

Op 10 maart vroeg koning Birendra RPP-leider Lokendra Bahadur Chand een regering te vormen. Op 12 maart benoemde Chand een nieuwe coalitie, die bestond uit onder meer de RPP en de NSP, maar werd gedomineerd door de UCPN, de grootste partij in het parlement. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier. paleiszaken, defensie. waterbronnen, landhervorming en landbeheer. wetenschap en technologie - Lokendra Bahadur Chand* (RPP); vice-premier, binnenlandse zaken - Bam Dev Gautam* (UCPN); financiën - Rabindra Nath Sharma* (RPP): vrouwenzaken en sociaal welzijn - mevr. Sahana Pradhan* (UCPN);bouwnijverheid en transport - Bharat Mohan Adhikari* (UCPN); gezondheidszorg - Radka Krishna Mainali* (UCPN);lokale ontwikkeling - Amrit Kumar Bohra* (UCPN);voorlichting en telecommunicatie - Jhala Nath Khanal* (UCPN);buitenlandse zaken - Prakash Chandra Lohani* (RPP); algemeen bestuur - Siddhi Lal Singh* (UCPN);huisvesting en ruimtelijke ordening - Kamal Thapa+ (RPP); bevoorrading - Gajendra Narayan Singh (NSP);handel - Buddhi Ram Tamang+ (RPP); toerisme en burgerluchtvaart - Salim Miya Ansari* (UCPN); arbeid - Mukunda Neupane* (UCPN);industrie - Keshav Prasad Badal* (UCPN); parlementaire aangelegenheden - Ashok Kumar Rai* (UCPN); jeugdzaken, sport en cultuur - Bishnu Prasad Paudyel* (UCPN);minister zonder portefeuille - Bhim Bahadur Kadayat* (UCPN); recht en justitie - Prem Bahadur Singh* (UCPN);onderwijs - Devi Prasad Ojha* (UCPN);landbouw - Ram Krishna Acharya+(RPP); bevolking en milieu - Bidhya Devi Bhandari* (UCPN);bosbouw en bodemconservering - Rameshwor Raya Yadav* (NSP);minister zonder portefeuille - Sarbendra Nath Shukla+(RPP).

Onderministers: voorlichting en telecommunicatie - Rakam Chemjong* (UCPN): gezondheidszorg - Bharat Kumar Pradhan* (UCPN); landbouw - Prem Bahadur Bhandari (RPP); watervoorraden - Rajiv Parajuli+ (RPP);lokale ontwikkeling - Mahesh Chaudhari* (UCPN); bouwnijverheid en transport - Mahendra Raya Yadav* (UCPN); industrie - Tul Bahadur Gurung* (UCPN); onderwijs - Bhoj Raj Joshi* (UCPN); huisvesting en ruimtelijke ordening - Khobari Raya Yadav* (RPP).

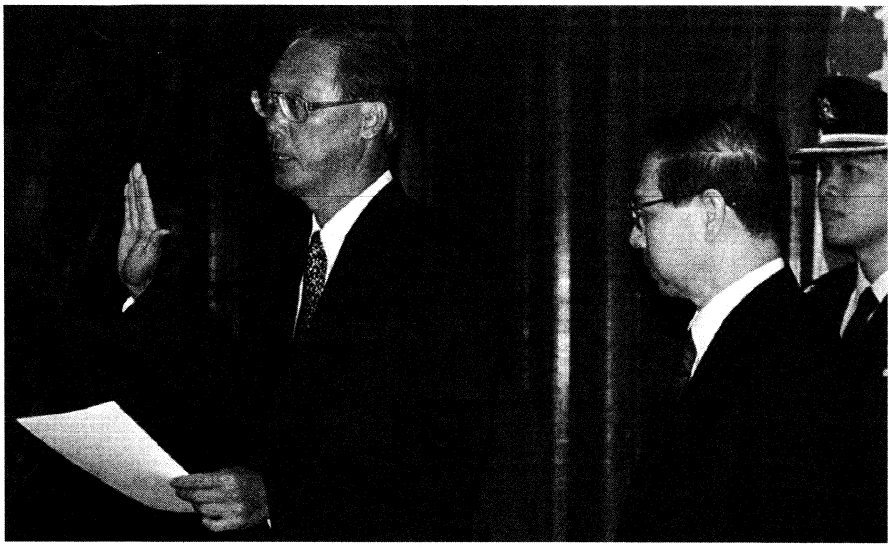
* Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 800/2 e.v.-1996).

SINGAPORE

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 2 januari 1997 werden in Singapore parlementsverkiezingen gehouden De regerende People's Action Party (PAP) van premier Goh Chok Tong behaalde 81 van de 83 leden zetels in het parlement, dat uit een kamer bestond Dit resultaat was beduidend beter dan bij de vorige verkiezingen in 1991 (zie pag 779/3 e v.-'91) toen de PAP vier zetels had verloren en het slechtste resultaat uit haar geschiedenis had behaald Goh noemde de verkiezingsuitslag een volksstemming over zijn prestaties als premier en verklaarde dat de overwinning aantoonde dat de kiezers van Singapore de 'Westerse liberale democratie' afwezen

Premier Goh Chok Tong (1.)legt op 25 januari 1997 in het bijzijn van de Singaporese president Ong Teng Cheong (r.)de eed af tijdens de beëdiging van'het nieuwe kabinet in de City Hall. Foto *AFP*

De felle verkiezingscampagne had negen dagen geduurd en had in het teken gestaan van aanvallen van de PAP op Tang Liang Hong, de kandidaat van de oppositionele Arbeiderspartij (Worker's Party, WP) in het kiesdistrict Cheng San. De PAP-regering had Tang ervan beschuldigd voorstander te zijn van een Chinees en anti-christelijk beleid, dat volgens de regering de positie van de etnische minderheden in Singapore zou ondermijnen. De verkiezingsuitslag werd algemeen gezien als een persoonlijke overwinning voor Goh, die geen tegenstand in zijn eigen kiesdistrict had ondervonden en zijn politiek reputatie op het spel had gezet voor een overwinning in het kiesdistrict Cheng San, waar meerdere zetels verkiesbaar waren, en ook om Tang buiten het parlement te houden. In de Westerse media werd echter incidenteel kritiek geuit op de verkiezingstactiek van de PAP-regering, die naar verluidt had gedreigd regeringssteun voor woningrenovatieprojecten in te trekken in kiesdistricten waar oppositiekandidaten de overwinning behaalden.

Uit de verkiezingsuitslag bleek dat de PAP sinds de verkiezingen van 1991 het zetelverlies tot staan had weten te brengen. De PAP behaalde 65 procent van de stemmen, tegen 61 procent in 1991.

Aan de vooravond van de verkiezingscampagne maakten de oppositiepartijen bekend slechts mee te dingen naar 36 zetels. De regering was hierdoor verzekerd van een absolute meerderheid, nog voordat de verkiezingen werden gehouden. De twee zetels die door de oppositie werden behaald, gingen naar Low Thia Khiang van de WP en Chiam See Tong van de Volkspartij van Singapore (Singapore People's Party , SPP). Zij werden herkozen in respectievelijk Hougang en Potong Pasir. De WP kreeg een derde parlementszetel aangeboden voor een kandidaat zonder kiesdistrict, omdat de grondwet eiste dat ten minste drie leden van de oppositie zitting hadden in het parlement. De Democratische Partij van Singapore (Singapore Democratic Party, SDP), die in 1991 nog drie zetels had behaald, keerde niet terug in het nieuwe parlement. SDP-leider Chee Soon Juan raakte zijn zetel kwijt, nadat hij tijdens de verkiezingscampagne door regeringsleiders was beschuldigd van bedrog en een 'aantoonbare leugenaar' was genoemd.

Vlucht Tang naar Maleisië

Kort na de verkiezingsoverwinning van de PAP vluchtte Tang Liang Hong van de oppositionele WP naar Maleisië. Hij beweerde dat hij en zijn gezin anonieme doodsbedreigingen hadden ontvangen.

Tijdens de campagne had een aantal vooraanstaande ministers hem gehekeld als een 'Chinese chauvinist', die tweespalt wilde zaaien tussen de Chinese meerderheid en de Maleisische en Indische minderheid. Tang diende tijdens de campagne een klacht in tegen deze beschuldigingen, die in een aantal kranten werd gepubliceerd. Hierop spanden vooraanstaande ministers elf rechtszaken aan tegen Tang wegens laster. Lee Kuan Yew, oud-premier en op dat moment 'senior minister', was een van degenen die genoegdoening eisten. Lee beschuldigde Tang ervan Singapore af te schilderen als een 'terroristische staat'. Op 27 januari deden regeringsfunctionarissen tevens een inval in Tangs woning en kantoor en legden beslag op bezittingen ter waarde van S$ 11 mln ($ 1 = S$ 1,41 op 24 januari 1997). Naar verluidt had Tang eind januari een bezoek gebracht aan Londen om juridisch advies in te winnen, maar was hij voornemens naar Singapore terug te keren om zich tegen de aanklachten te verweren.

Premier Goh wint rechtszaak tegen Tang

Het Singaporese Hooggerechtshof verklaarde op 10 maart Tang Liang Hong schuldig aan het belasteren van minister-president Goh Chok Tong en andere leden van de PAP tijdens de verkiezingscampagne in januari. Volgens de Guardian van 11 maart had rechtbankpresident Goh Joon Seng in het voordeel van de aanklagers geoordeeld. omdat Tang geen verdediging had gevoerd.

REGERINGSWIJZIGING

Op 18 januari wijzigde premier Goh de regering op een aantal plaatsen. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Gezondheidszorg, milieu - Yeo Cheow Tong+; voorlichting en kunsten. tweede minister van handel en industrie - brigade-generaal George Yeo+; onderwijs, tweede minister van defensie - schout-bij-nacht Teo Chee Hean+; handel en industrie, tweede minister van financien - Lee Yock Suan+; verbindingen - Mah Bow Tan+.

+ Gewijzigde portefeuille.

(Vor.ber.pag. 134/3 e.v.-1997)

TAIWAN

GOUVERNEUR SOONG TREEDT AF

Op 31 december 1996 diende provinciegouverneur James Soong zijn ontslag in uit protest tegen het besluit van de regerende Kuomintang (KMT) om de provinciale bestuurssti-uctuur van Taiwan op te heffen in het kader van een ingrijpende reeks grondwetshervormingen Eind januari 1997 had president Lee Teng-hui Soongs ontslag nog niet officieel geaccepteerd De 56-jarige Soong was een van de weinige hooggeplaatste KMT-functionarissen die nog in China was geboren Hij was in maart 1993 tot gouverneur benoemd (ziepag 515/3-'93)

Het bestaan van een afzonderlijk bestuur voor de provincie Taiwan was een overblijfsel uit 1949, toen het verslagen KMT-bewind China was ontvlucht. In de visie van de KMT was Taipei de hoofdstad van China en Taiwan derhalve slechts een provincie van China. Slechts de twee grootste steden Taipei en Kaohsiung vielen buiten de 'provincie' Taiwan.

In december 1996 hadden afgevaardigden van de KMT en de grootste oppositiepartij, de Democratische Progressieve Partij (DPP),die streefde naar onafhankelijkheid van Taiwan, tijdens een Nationale Ontwikkelingsconferentie een akkoord bereikt over bestuurlijke hervormingen. Het besluit de provinciale bestuursstructuur, waarin 100.000 personen werkzaam waren, af te schaffen, werd hoofdzakelijk ingegeven door kosten- en doelmatigheidsoverwegingen. Op provinciaal niveau vond reeds lange tijd een nodeloze verdubbeling plaats van de werkzaamheden van de centrale en gemeentelijke overheid en de afschaffing van de provinciale bestuurslaag zou de schatkist naar schatting een besparing opleveren van ongeveer NT$ 80 mrd per jaar ($ 1 = NT$ 27,50 op 31 december 1996).Bovendien had de provinciale overheid gedurende vele jaren schulden gemaakt en haar schuldenlast bedroeg op dat moment naar schatting NT$ 700 mrd. De centrale overheid had jaarlijks ongeveer NT$ 200 mrd moeten bijdragen aan de begroting van de provinciale overheid.

Soongs aftreden bracht het hervormingsprogramma echter in gevaar en dreigde de eenheid binnen de KMT te verstoren. Waarnemers waren van mening dat een gezamenlijke inspanning van Soongs aanhangers binnen de KMT Lee zou kunnen beletten de hervormingsplannen door de Wetgevende Yuan en de Nationale Assemblee te loodsen Maar Lee was niet bereid con- cessies te doen aan Soong om hem ertoe te bewegen zijn ontslag in te trekken, omdat dit zijn machtspositie om verdere hervormingen tot stand te brengen zou hebben ondermijnd Tijdens de Nationale Ontwikkelingsconferentie had Lee reeds overeenstemming bereikt met de DPP over voorstellen om de bevoegdheden van de president en de Wetgevende Yuan uit te breiden ten koste van de Nationale Assemblee en de Controlerende Yuan Zonder de steun van de DPP konden deze hervormingen niet worden omgezet in wetgeving

De hervormingen werden door de oppositionele Nieuwe Partij gehekeld als een complot om de onafhankelijkheid van Taiwan te bewerkstelligen en de Taiwanese bevolking ervan te overtuigen dat hereniging met China onmogelijk was.

AVONDKLOK VOOR JONGEREN IN TAIPEI

Op 2 februari 1997 stelden de autoriteiten in de Taiwanese hoofdstad Taipei een avondklok in voor jongeren. Exploitanten van bioscopen, karaokebars, koffieshops en andere uitgaansgelegenheden liepen het risico hun vergunning te verliezen, indien zij tussen middernacht en vijf uur 's ochtends klanten toelieten, die jonger waren dan achttien jaar.

NIEUWE MISDAADBESTRIJDINGSWET

Op 13 februari werd een verstrekkende wet goedgekeurd om de groei van de georganiseerde misdaad (triades)een halt toe te roepen.

De nieuwe wet stelde minder zware eisen aan de bewijslast en gaf het openbaar ministerie de bevoegdheid groepen van meer dan drie personen te vervolgen, die werden verdacht van betrokkenheid bij criminele activiteiten. De wet werd ingevoerd om de bezorgdheid onder de bevolking over de toenemende invloed van de triades te temperen en maakte het tevens mogelijk politici te vervolgen, die ervan werden verdacht contacten te onderhouden met triades.

BEGROTING 1998 GOEDGEKEURD

Op 6 maart keurde de Uitvoerende Yuan de begroting voor 1998 goed (voor de twaalf maanden tot juni 1998) (voor bijzonderheden over begroting voor 1997, zie pag. 136/2-'97).

De totale begroting van NT$ 1 240 mrd ($ 1 = NT$ 27,50 op 7 maart 1997). een stijging van 4,1 procent ten opzichte van het fiscale laar 1997 voorzag in een tekort van NT$ 122,9 mrd, of 9,9 procent van de totale inkomsten Dit betekende een daling ten opzichte van 1997, toen het tekort 12,8 procent van de totale inkomsten bedroeg Het grootste deel van de uitgaven (20,9 procent) was bestemd voor defensie

WINST DPP BIJ LOKALE VERKIEZINGEN

Op 14 maart werd Annette Lu van de Democratische Progressieve Partij (DPP) gekozen tot het nieuwe bestuurshoofd van het district Taoyuan, een zwaar geïndustrialiseerd gebied in het noordwesten van Taiwan. Lu, een bekende voorvechtster voor vrouwenrechten, behaalde een gemakkelijke zege op haar tegenstander van de regerende Kuomintang (KMT).

Waarnemers merkten op dat de DPP na Lu's overwinning meer dan de helft van de bevolking vertegenwoordigde in lokale besturen (zie pag. 365 e.v.-'95).

BETREKKINGEN MET CHINA. EERSTE JOINT-VENTURE BANK

De Financial Times van 20 januari berichtte dat de (Taiwanese) Centrale Bank van China de oprichting had goedgekeurd van de eerste Chinees-Taiwanese bank in Shanghai.

De Eerste Chinese Bank, een gezamenlijke onderneming van de Shanghai Pudong Ontwikkelingsbank en een groep niet met name genoemde Taiwanese zakenlieden, zou worden gevestigd in Pudong, het financiële ontwikkelingsgebied in het oostelijk deel van Shanghai.

Akkoord over herstel directe scheepvaartverbinding

Op 22 januari bereikten Taiwan en China een informeel akkoord over het herstel van een directe scheepvaartverbinding in de Straat van Formosa. Het akkoord werd bereikt tijdens een vergadering van particuliere reders in Hongkong. In verband met de overdracht van Hongkong aan China in juli 1997 deed de behoefte aan de opheffing van het 48 jaar oude verbod op de zeehandel tussen Taiwan en China zich steeds dringender voelen.

De Taiwanese president Lee Teng-hui (r.)en de Tibetaanse geestelijk leider, de Dalai Lama (l.) samen hand in hand tijdens hun historische ontmoeting op 27 maart 1997 in het Guest House in Taipei. Foto*AFP*

Het voorlopige akkoord hield in dat schepen die onder buitenlandse vlag voeren. vanaf maart 1997 gebruik mochten maken van de scheepvaartroutes tussen de havenstad Kaohsiung in het zuiden van Taiwan en de havensteden Xiamen en Fuzhou in het zuiden van China. Verdere gegevens werden niet verstrekt: maar volgens Taiwan mochten de scheepvaartroutes uitsluitend worden gebruikt voor overlading. Volgens waarnemers zouden de scheepvaartmaatschappijen die opereerden tussen de westkust van de Verenigde Staten en China en voorheen een zeer dure omweg via Hongkong moesten maken. de eerste vruchten van het akkoord plukken. De havenautoriteiten in Hongkong reageerden naar verluidt laconiek op het dreigende verlies aan inkomsten uit het scheepvaartvervoer en zeiden dat de toegenomen economische activiteit in het zuiden van China het verlies ruimschoots zou compenseren.

Kaping lijntoestel naar China

Op 10 maart kaapte de Taiwanese journalist Liu Shan-chung een Taiwanees lijnstoestel met 150 passagiers aan boord en dwong de piloot naar Xiamen in Zuid-Oost-China te vliegen. Na zijn overgave aan de Chinese autoriteiten op het vliegveld van Xiamen deed Liu zijn beklag over politieke onderdrukking in Taiwan en vroeg om politiek asiel. De Taiwanese autoriteiten eisten onmiddellijk zijn uitlevering.

Bij de enige andere kaping van een Taiwanees toestel in 1986 vloog de piloot van een vrachtvliegtuig naar Guanghou en liep over naar China (zie pag. 351/1-'86). Het *Taiwanese Centrale Nieuwsbureau* berichtte op 20 maart dat in 1993 en 1994 in totaal zestien Chinezen twaalf Chinese vliegtuigen hadden gekaapt en gedwongen in Taiwan te landen. Alle zestien waren gevangen gezet.

Medio maart berichtte het officiële Chinese nieuwsbureau Xinhua dat een woordvoerder van de (Chinese) Association for Relations Across the Taian Straits (ARATS) had gezegd dat Liu zou worden gerepatrieerd overeenkomstig het Kinmen-akkoord dat de Rode-Kruisorganisaties van China en Taiwan in 1990 hadden getekend.

ONDERHANDELINGEN LIDMAATSCHAP WTO

Op 2 februari kwam de werkgroep voor toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO)voor het eerst sinds meer dan twee jaar in Geneve bijeen De bijeenkomst stond in het tekrn van Taiwans voorbereidingen op toetreding tot de WTO De werkgroep constateerde dat Taiwan na bilaterale onderhandelingen met acht landen, waaronder Australie, Japan en Zuid-Korea, overeenstemming had bereikt over de openstelling van de markt voor importgocdcren

GESPREKKES MET NOORD-KOREA OVER KERNAFVALCONTRACT

Begin maart bracht een driekoppige delegatie uit Noord-Korea een bezoek aan Taiwan om het contract af te ronden voor het transport van Taiwanees kernafval naar Noord-Korea

Taiwan Power Co. (Taipower) had in januari een controversieel contract met Noord-Korea ondertekend, waarbij het bedrijf toestemming kreeg 60.000 vaten kernafval naar Noord-Korea te verschepen. Er werd aangenomen dat Taiwan in totaal zo'n 188.000 vaten kernafval had opgeslagen. Het contract had ernstige kritiek uitgelokt van de Zuid- Koreaanse regering, die internationale hulp had gezocht om het transport te blokkeren.

DALAI LAMA OP BEZOEK

Op 22-27 maart bracht de Dalai Lama, de Tibetaanse geestelijke en wereldlijke leider in ballingschap, zijn eerste bezoek aan Taiwan. China veroordeelde het bezoek.

Tijdens zijn bezoek hield de Dalai Lama vooral lezingen over theologische kwesties. Op 26 maart legde hij echter de nadruk op politieke kwesties tijdens een ontmoeting met de Taiwanese premier Lien Chan en de voorzitter van de naar onafhankelijkheid strevende DPP, Hsu Hsin-liang. Op 27 maart voerde de Dalai Lama verschillende gesprekken met de Taiwanese president Lee Teng-hui. Naar verluidt bespraken de twee leiders de mogelijke vorming van een onofficieel Tibetaans bureau in Taiwan. In een poging China gunstig te stemmen ontmoette Lee de Dalai Lama in een officieel gastenverblijf in plaats van in zijn kantoor, waar gewoonlijk ontmoetingen plaats vonden met staatshoofden en politieke leiders. De Financial Times van 27 maart berichtte dat China de ontmoeting had veroordeeld als een 'samcnzwcring van scheurmakers'.

(Vor.ber.pag. 135/1 e.v.-1997)

MARSHALLEILANDEN

PRESIDENT OVERLEDEN. VERKIEZING NIEUWE PRESIDENT

President Amata Kabua, het traditionele stamhoofd van het land en het eerste gekozen staatshoofd overleed op 20 december 1996 in een ziekenhuis te Honolulu op Hawai De 68-jarige Kabua was op 12 november met klachten over pijn in de borst en duizeligheid naar de Verenigde Staten overgebracht

Zijn stoffelijk overschot werd overgevlogen naar de Marshalleilanden en opgebaard in het parlementsgebouw. waar duizenden inwoners hem de laatste eer kwamen bewijzen tijdens een traditionele ilomej of dodenwake die op 5 januari eindigde. De staatsbegrafenis van Kabua, op 6 januari, werd bijgewoond door staatshoofden van naburige staten en andere buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders.

Kabua had sinds de instelling van een constitutionele regering in 1975 over het land geheerst en was op 29 november 1995 opnieuw voor vier jaar herkozen (zie pag. 155/2-'96).

Kabua's gezag was zo groot dat er geen duidelijke opvolger voor het presidentschap bestond. De voorzitter van de Nitijela (parlement),Kessai Note, sloot uit dat op zeer korte termijn presidentsverkiezingen zouden worden gehouden en verklaarde dat de Nitijela na Kabua's begrafenis een week in reces zou blijven als teken van respect.

Imata Kabua nieuwe president

Op 14 januari 1997 koos het parlement Imata Kabua tot president als opvolger van Amata Kabua. Imata, de neef van de overleden president, werd bij de eerste stemming gekozen en kreeg twintig stemmenvan de 33 leden tellende Nitijela. De andere twee presidentskandidaten, de voorzitter van de Nitijela, Kessai Note, en een oud-ambassadeur in de VS, Wilfred Kendall, kregen ieder zes stemmen. De nieuwe president zei dat hij voornemens was alle leden van het vorige kabinet te handhaven als blijk van zijn wens de status quo te continueren.

Imata Kabua was een invloedrijk traditioneel hoofdman van het atol Kwajalein, waar Amerikaanse raketproeven konden worden gehouden. Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig had hij verschillende 'sail-in'-demonstraties tegen de Amerikaanse basis geleid bij een succesvolle poging de huur van de basis voor te verhogen tot $ 7 mln per jaar. Voornamelijk als gevolg van deze huuropbrengst zou hij één van de rijkste personen op de Marshalleilanden zijn.

De republiek (sinds1990) van de Marshalleilanden bestaat uit twee eilandengroepen: Ratak met 16 en Ralik met 18 atollen. Bovendien telt de republiek nog de atollen Bikini en Eniwetok, alsmede koraalatollen. Het parlement telt 33 leden die om de vier jaar worden gekozen. Deze leden kiezen elke vier jaar het staatshoofd Verder kent de republiek een 12 zetels tellende Raad van Stammenleiders (Raad van Iroij).

(Vor.ber.pag. 155/2-1996)

NAURU

ONTWIKKELINGEN M.B.T. PRESIDENTSCHAP EN KABINET. PRESIDENT HARRIS OPGEVOLGD DOOR DOWIYOGO

Op 12 november 1996 werd president Lagumot Harris opgevolgd door zijn voorganger Bernard Dowiyogo. Deze was president geweest van 1989 tot de parlementsverkiezingen in november 1995, toen hij bij een stemming in het achttien leden tellende parlement op het nippertje door Harris werd verslagen (zie pag. 84/3-'96).

Algemene verkiezingen. Klodimar president

Op 8 februari 1997 werden vervroegde algemene verkiezingen gehouden in een poging een einde te maken aan een periode van politieke instabiliteit, waarbij sinds november 1996 drie presidenten door moties van wantrouwen gedwongen waren af te treden. Het nieuwe parlement kwam op 13 februari bijeen en koos Kinza Klodimar, een veteraan op het gebied van de politiek, tot president.

Samenstelling kabinet

Klodimar benoemde later een kabinet, waarin de twee oud-presidenten Kennan Ranibok Adeang en Bernard Dowiyogo zitting hadden, alsmede Vinson Detanamo, Vassal Getawangan, Derek Giora en Ludwig Scotty.

Sinds 1968 is Nauru een republiek binnen het Gemenebest. Het land heeft een oppervlakte van 21.3 vierkante km. Hoofdstad is Yaren. Het 18 leden tellende parlement wordt voor drie jaar gekozen.

(Vor.ber.pag. 84/3-1996)

ARCTISCHE RAAD

AKKOORD OVER OPRICHTING

Op 19 september 1996 besloten tijdens een vergadering in de Canadese hoofdstad Ottawa zeven landen aan de Noordelijke IJszee te weten Canada Denemarken (waartoe Groenland behoort), IJsland, Noorwegen, Zweden, Rusland en de Verenigde Staten, plus Finland, een nieuwe Arctische Raad op te richten De Raad waarvan het secretariaat de eerste twee jaar in Ottawa zou worden gevestigd, zou regeringen gaan adviseren over uitlopende kwesties als milieubescherming en de economischeen culturele ontwikkeling van de Arctische inheemse bevolking

FAO

WERELDVOEDSELTOP

Van 13-17 november 1996 werd in Rome onder gastheerschap van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN (FAO) een Wereldvoedseltop gehouden. De organisatoren van de conferentie waren teleurgesteld over het feit dat de leiders van een aanzienlijk aantal van de rijkste landen in de wereld niet op de top aanwezig waren. Voorafgaand aan de bijeenkomst werd een niet-bindende verklaring aangenomen, naar verluidt ter voorkoming van de onenigheid die andere recente conferenties had overschaduwd, zoals de Wereldvrouwenconferentie van 1995 (zie pag. 238/1 e.v.-'96) (zie voor Internationale Conferentie over Voeding in 1992 pag. 52311-'93).

In de verklaring beloofde een aantal regeringen 'toegang tot veilig en gezond voedsel te garanderen door middel van een eerlijk en marktgericht wereldhandelsstelsel' en 'het fundamentele recht van iedereen vrij van honger te zijn' te erkennen. De Verenigde Staten (VS)maakte echter krachtig bezwaar tegen de morele inhoud van verschillende passages. In een schriftelijke reactie merkte de Amerikaanse regering op dat de verwezenlijking van het recht op voldoende voedsel 'een doel of ideaal' was en geen internationale verplichting of recht.

In een actieplan, dat door de conferentie was goedgekeurd, stond dat het aantal mensen dat geen toegang tot voedsel had, naar schatting 840 mln. in 2015 met de helft moest zijn teruggebracht. Verder werd opgeroepen handelsbarrières en

De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor mondiale aangelegenheden, Timothy Wirth (r.).voert in het bijzijn van de Noorse onderminister van milieu Bernt Bull (1.)en de Russische onderminister van buitenlandse zaken, Sergei Krylow (m.).het woord tijdens de oprichtingsbijeenkomst van de Arctische Raad op 19 september 1996 in Ottawa. Foto *EPA*

embargo's op het gebied van de voedselvoorziening op te heffen.

Er ontstond een controverse doordat verschillende internationale hulporganisaties hun veroordeling uitspraken over de toepassing van de vrijemarktfilosofie op voedseldistributie, waarmee de deelnemers aan de conferentie hadden ingestemd. Een andere kwestie die aan de orde kwam, was het krachtige verzet van het Vaticaan tegen geboortebeperking als middel de honger in de wereld te bestrijden.

De hulporganisaties, die felle kritiek uitoefenden op de verklaring, betoogden dat een vrijemarktsvsteem niet eerlijk kon zijn, zolang de rijke landen hun boeren financiële steun gaven en toelieten dat het monopolie op de graanhandel in handen bleef van een kleine groep multinationale ondernemingen. Zij werden gesteund door de Cubaanse president Fidel Castro Ruz, die op 16 november het Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba veroordeelde en fel van leer trok tegen de afgevaardigden, omdat zij verzuimden de oorzaken van de honger in de wereld aan te pakken. Volgens Castro werd de honger veroorzaakt door 'kapitalisme. neoliberalisme en de wetten van de wildemarkt'.

Het Vaticaan, Argentinië en verschillende islamitische landen maakten bezwaar tegen de aanbevelingen in de verklaring die waren gericht op ruimere toegang tot voedsel door middel van geboortebeperking Zij kregen steun van paus Johannes Paulus II, die in zijn openingstoespraak tot de conferentie erop had aangedrongen niet langer uit te gaan van 'de drogreden dat talrijkheid tot armoede veroordeelt'. Zijn standpunt werd bestreden door de directeur van het VN-Fonds voor Bevolkingsactiviteiten (UNFPA),Nafis Sadik, die op 14 november de deelnemers aan de top voorhield dat de toekomstige voedselbehoeften in de wereld onlosmakelijk verbonden zouden zijn met demografische veranderingen.

VS VERLAAGTBIJDRAGE AAN IFAD

Op 28 november werd bericht dat de VS had besloten zijn bijdrage aan het Internationale Fonds voor Agrarische Ontwikkeling van de VN (IFAD)in drie jaar tqd te verlagen van de geplande $92 inln tot $32 mln en daarna stop te zetten

(Vorberpag 222/1 e v -1994)

ILO

CONVENTIE OVER THUISWERKERS

Op 12-20 juni 1996 werd in Genève de jaarlijkse conferentie van de Internationale Arbeidsconferentie (ILO) gehouden. Tijdens de conferentie werd na ampele discussie een conventie over de bescherming van de rechten van thuiswerkers goedgekeurd alsmede een ontwerpconventie over een verbod op kinderarbeid.

ILO-medewerkers die belast waren geweest met het opstellen van de conventie over thuiswerkers (werknemers die niet in een werkplaats, fabriek, kantoor, enzovoort arbeid verrichtten en verstoken waren van de wettelijke bescherming die normale werknemers genoten), benadrukten dat het noodzakelijk was de conventie goed te keuren met het oog op de mondialisering van de economie en de daarmee samenhangende trend in de richting van flexibelere vormen van arbeid. Sommige werkgeversorganisaties erkenden weliswaar dat thuiswerkers ten prooi zouden kunnen vallen aan uitbuiting, maar betoogden dat het onmogelijk was een passende definitie van een thuiswerker te geven of een 'op iedereen toegesneden' conventie te ontwerpen.

Paus Johannes Paulus 11, FAO-directeur-generaal Jacques Diouf, de Italiaanse premier Romano Prodi en VN-secretaris-generaal Boutroi Boutros Ghali (v.l n r) poseren vooraigaand aan de openingszitting van de Wereldvoedseltop op 13 november 1996 in Rome *Foto EPA*

Dit werd geillustreerd door de vertegenwoordiger van de Amerikaanse werkgevers bij de conferentie, die opmerkte dat 'men geen definitie kan hebben die zowel geldt voor Indiase klcermakers als voor goedbetaalde Californische telewerkers met hunlaptops'

Rapport over kinderarbeid

In een op 12 november gepubliceerd rapport getiteld 'Child Labour Targetinq the Intolerable' vestigde de ILO ,pnie w de aand ac ht op d(erbarmelij ke positie van ongeveer 250 mln kinderen in ontwikkelingslanden, die slavenarbeid, herendiensten of gevaarlijk werk verrichten dan wel werkzaam waren in de kinderprostitutie

Volgens het rapport werkten er ongereer 120 mln kinderen van vijf jaar en ouder hele dagen en verrichten 130 mln anderen deeltijdwerk. De schattingen met betrekking tot het aantal kinderen dat arbeid verrichtte, waren bijna twee maal zo hoog als eerdere schattingen in een april gepubliceerd ILO-rapport (zie pag. 520/3 e.v.-'96).Hierin werd gesteld dat in honderd landen 73 mln kinderen tussen de vijf en vijftien jaar hele dagen te werk werden gesteld.

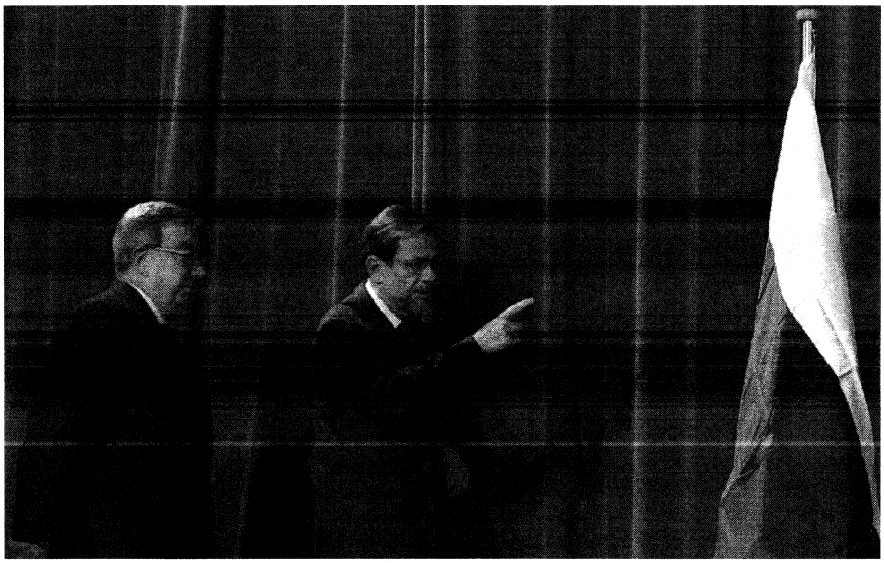
WERELDWERKGELEGENHEIDSRAPPORT 1996

Op 28 november publiceerde de ILO haar Wereldwerkgelegenheidsrapport 1996 (voor Wereldwerkgelegenheidsrapport 1995, zie pag. 448/1/2-'95). Daarin stond dat naar schatting minstens 1 mrd mensen, ofwel 30 procent van de beroepsbevolking in de wereld, geheel of gedeeltelijk werkloos was.

De belangrijkste 'onderliggende' oorzaak van de werkloosheidsstijging was volgens het rapport de tragere economische ontwikkeling sinds 1974 en niet, zoals algemeen werd aangenomen, 'mondialisering' of de verdwijning van banen. In plaats daarvan werd in het rapport gesteld dat de 'natie-staat nog altijd een overheersende invloed had op de economische resultaten en de situatie op de arbeidsmarkt' en dat 'een groot deel van de publicaties over het ,,verdwijnen van werkgelegenheid" berustte op ongerechtvaardigde conclusies uit dramatische verhalen over het afslanken van bedrijven en onbekendheid met het feit dat er banen waren geschapen in andere sectoren van de economie'.

In het rapport werd ook kritiek geleverd op ongelijke inkomensstijging, vooral in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Nieuw-Zeeland, die, zo werd beweerd, gedeeltelijk zou zijn te wijten aan de verslechtering van de onderhandelingspositie van de vakbonden.

(Vor.ber.pag. 520/3 e.v. - 1996)

NAVO-secretaris-generaal Javier Solana (r.) wijst op weg naar de gezamenlijke persconferentie op 11 december 1996 de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow (l.)in het voorbijgaan op de aanwezigheid van een Russische vlag in het NAVO-hoofdkwartier in Brussel.
Foto EPA

IONARC

OPRICHTINGSVERGADERING

De ministers van buitenlandse zaken van veertien landen rond de Indische Oceaan kwamen op 5-7 maart 1997 in Port Louis op Mauritius bijeen om de oprichting bekend te maken van de Nationale Vereniging voor Regionale Samenwerking van landen rond de Indische Oceaan (Indian Ocean National Association for Regional Co-operation, IONARC). Aan de bijeenkomst namen deel Australië, India, Indonesië, Kenia, Madagaskar, Maleisië, Mauritius, Mozambique, Oman, Singapore, Zuid-Afrika, Sri Lanka, Tanzania en Jemen. Het doel van de nieuwe organisatie was om de samenwerking op het gebied van handel, investeringen, infrastructuur, toerisme, wetenschap, technologie en vrijetijdsbesteding te bevorderen.

In zijn openingsrede zei premier Navin Ramgoolam dat het gebied rond de Indische Oceaan in 1993 31 procent van de wereldbevolking herbergde maar slechts 6,3 % van het Bruto Binnenlands Product (BBP).

De ministers wezen een lidmaatschapsaanvraag van Frankrijk, dat de souvereiniteit uitoefende over het overzeese gebiedsdeel Reunion, af , omdat alleen souvereine staten lid konden worden van de Vereniging. Naar verluidt zouden ook landen als Iran, Pakistan, de Seychellen en Thailand belangstelling hebben getoond voor eenlidmaatschap.

NAVO

VERGADERINGENMINISTERSVAN DEFENSIE EN BUITENLANDSE ZAKEN

Tijdens een informele vergadering op 25-26 september 1996 in het Noorse Bergen van ministers defensie van de zestien lidstaten van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO)dreigde Frankrijk zich opnieuw terug te trekken uit de militaire structuur van de NAVO, nadat meningsverschillen waren gerezen over de reorganisatie van de bevelsstructuur van de NAVO. Deze spanningen, die zich voordeden binnen enkele maanden na Frankrijks hertoetreding tot de NAVO (zie pag. 598/3-'96), draaiden om Frankrijks aandringen op een grotere militaire onafhankelijkheid voor de Europese bondgenoten van de NAVO, een principe waarmee de Verenigde Staten (VS)in juni had ingestemd.

Tijdens de vergadering in juni waren problemen ontstaan, toen bleek dat Frankrijk en de VS het oneens waren over de praktische uitvoering van een onafhankelijke Europese defensiezuil, met name over de leiding van het belangrijke NAVO-commando in Zuid-Europa. Twee belangrijke bevelsgebieden, namelijk het Atlantische en het Europese, waren in handen van de VS. Frankrijk stond erop dat de twee andere belangrijke bevelsgebieden, in Zuid- en Noord-Europa, zouden worden gereserveerd voor de Europese bondgenoten, die daar om de beurt het commando zouden voe-

ren De Franse minister van defensie Charles Millon zou zijn NAVO-collega's hebben voorgehouden, dat Frankrijk blijft vasthouden' aan zijn losvaste band met de militaire structuur van de NAVO, tenzij 'aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan' inzake een grotere onafhankelijkheid op defensiegebied voor Europese NAVO-leden Ook zei Millon op 25 september tijdens een persconferentie dat de k estie van de Europese leiding over de twee regionale NAVO-bevelsgebiederiin Europa van 'fundamenteel belang' was voor Frankrijk

Op 26 september bevestigde de Amerikaanse minister van defensie William Perry dat de VS niet was ingegaan op Franse druk definitief afstand te doen van de leiding over twee regionale NAVO-bevelsgebieden, in het bijzonder die over de zuidflank, die gevestigd was in Napels. Verder deelde hij mee dat hij met Millon op een 'vriendschappelijke' doch 'stevige' manier van gedachten had gewisseld over de kwestie. Op 29 september herhaalde Perry het Amerikaanse bezwaar tegen de Europese leiding over het zuidelijke NAVO-bevelsgebied met de woorden: 'Ik heb tegen mijn Franse collega [Millon]gezegd dat we op dat punt onwrikbaar zijn'.

Op 26 september spraken NAVO-ministers van defensie met hun Russische collega Igor Rodionow over plannen nauwer samen te werken met Rusland ten aanzien van het openstellen van het NAVO-lidmaatschap voor bepaalde landen van het voormalige Warschaupact (zie pag. 597/2-'96) Volgens latere berichten had Rodionow positief gereageerd op voorstellen tot nauwere samenwerking, maar bleef hij terughoudend over de uitbreiding van de NAVO in oostwaaitse richting

Bijeenkomstministers van buitenlandse zaken

Op 10-11 december kwamen de ministers van buitenlandsezaken van de zestien leden van de NAVO in Brussel bijeen. De omstreden kwestie van de uitbreiding van de NAVO vormde het belangrijkste gespreksundenverp. De organisatie maakte duidelijk dat in weerwil van Russische oppositie tot uitbreiding was besloten. Zoals eerder tijdens de bijeenkomst in Lissabon van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)begin december (zie onder) trachtten de NAVO-landen Rusland gerust te stellen door erop te wijzen dat uitbreiding niet een verplaatsing van kernwapens naar lokaties dichter bij diens grenzen zou inhouden.

De ministers maakten bekend dat tijdens een topbijeenkomst in Madrid op 8-9 juli 1997 uitnodigingen zouden uitgaan naar landen in Midden- en Oost-Europa toe te tredentot de NAVO.

In een op 10 dcccmber 1996 in het NAVO-hoofdkwartier te Brussel gehouden, zes punten tellend. slotcommuniqué stond onder punt één o.m.: 'Het Bondgenootschap is vastbesloten zijn politieke en militaire kracht in stand te houden en te zorgen dat het in staat blijft zijn totale takenpakket uit te voeren - zoals duidelijk blijkt uit IFOR [Implementation Force] en zijn opvolger SFOR [Stabilization Force] in Bosnië en Herzegovina. Wij hebben hierover een aparte verklaring afgegeven. Het Bondgenootschap zal de Europese veiligheid blijven versterken door zijn vermogen voor de collectieve verdediging in stand te houden. nieuwe leden toe te laten. en de coöperatieve betrekkingen met alle partners uit te breiden en te versterken inclusief de opbouw van een sterk veiligheidspartnerschap met Rusland en een aparte eigen relatie met Oekraïne en de verwezenlijking van de Europese Veiligheids- en Defcniie-identiteit binnen het Bondgenootschap

Over de nucleaire strijdkrachten van de NAVO-leden stond in het slotcommuniqé onder punt vijf het volgende 'Wij bevestigen opnieuw dat de nucleaire strijdkrachten van de Bondgenoten een unieke en wezenlijke rol blijven spelen in de Bondgenootschappelijke oorlogspreventie-strategie. Van nieuwe leden, die in alle opzichten volwaardig lid van het Bondgenootschap zullen zijn, wordt verwacht dat zij het afschrikkings-concept en de essentiële rol die kernwapens spelen in de Bondgenootschappelijke strategie zullen onderschrijven. Uitbreiding van het Bondgenootschap brengt geen verandering in de huidige nucleaire positie van de NAVO met zich mee. De NAVO-landen hebben derhalve geen enkele bedoeling, plan of reden om kernwapens op te stellen op het grondgebied van nieuwe leden. Evenmin hebben zij behoefte enig aspect van de nucleaire positie of het nucleaire beleid van de NAVO te veranderen - en wij voorzien daartoe ook geen enkele reden in de toekomst.'

OXDERHANDELINGEN MET RUSLAND

Het Russische verzet tegen de plannen voor uitbreiding van de NAVO (zie pag. boven) leek zich te verharden nadat Anatoli Tsjoebajs, hoofd van de presidentiele staf van president Boris Jeltsin, de NAVO had opgeroepen het Russische wantrouwen over de kwestie serieus te nemen.

Tsjoebajs waarschuwde dat 'uitbreiding van de NAVO onvermijdelijk tot gevolg zou hebben dat er een nieuwe scheidslijn in Europa zou ontstaan. Het zou de grootste Westerse beleidsfout in vijftig jaar zijn.' Hij zei dat door de uitbreiding van de NAVO Rusland als enige denkbare externe vijand van het Westen zou overblijven, waardoor het 'hele politieke landschap' zou veranderen en Rusland gedwongen zou zijn om zijn buitenlandse beleid te 'herzien.' Hij zei dat Rusland uitbreiding alleen zou kunnen accepteren als er een bindend vriendschapsverdrag zou worden ondertekend. Zo'n verdrag zou een verbod op de plaatsing van kernwapens en de vestiging van NAVO-bases op het grondgebied van landen van het voormalige Warschaupact moeten inhouden. Tevens suggereerde hij dat het verdrag klaar zou moeten zijn voor ondertekening vóór de NAVO-top in juli in Madrid en vervolgens door alle bestaande lidstaten zoumoeten worden geratificeerd.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright (1.)en haar Russische collega Jewgeny Primakow (r.)op de persconferentie in Moskou op 21 februari 1997 na afloop van hun uitvoerig onderhoud over een mogelijk handvest tussen Rusland en de NAVO. Foto *EPA*

Op 18-21 februari 1997 had de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright een ontmoeting met de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow in Moskou Ze probeerde de Russische bezwaren weg te nemen met het voorstel de militaire bases en de troepen van de NAVO langs de Russische grens te beperken Tevens kwam ze met een voorstel voor een gezamenlijke NAVO-Russische brigade voor vredeshandhaving en crisismanagement Albright verklaarde later dat er 'belangrijke vooruitgang' was geboekt in de betiekking tot een NAVO-Russisch handvest, maar voegde eraan toe dat 'moeilijke vraagstukken' nog moesten worden opgelost Primakow zei echter dat 'we er nog steeds negatief tegenover staan'

Op 24 februari vloog Primakow naar Brussel voor overleg met NAVO- secretaris-generaal Javier Solana. Volgens een korte verklaring aan het einde van het drie uur durende overleg was er vooruitgang 'in het vooruitzicht, maar bleef er verschil van mening bestaan.'

FRANKRIJK DREIGT BESLUIT OVER HERTOETREDING IN TE TREKKEN

Op 24 februari verklaarden Franse regeringsfunctionarissen dat Frankrijk de beslissing om weer toe te treden tot de militaire structuur van de NAVO zou herroepen als het conflict met de VS over de bevelstructuur van de NAVO niet zou wordenopgelost (zie pag. 597/3-'96).

De verklaring kwam nadat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Albright de Franse president Jacques Chirac had meegedeeld dat de VS het belangrijkste NAVO-commando in Zuid-Europa, dat in Napels was gevestigd, niet uit handen zou geven. Het zuidelijke NAVO-commando had altijd onder bevel van een Amerikaanse officier gestaan. Volgens Franse diplomatieke bronnen had Frankrijk de VS duidelijk gemaakt dat ze liever buiten de NAVO zou blijven dan zijn eis tot meer Europese invloed op de bevelstructuren van de organisatie in te trekken. Tevens drong Frankrijk erop aan dat de kwestie moest zijn opgelost voor de top in Madrid.

TOP CLINTON-JELTSIN IN HELSINKI

Op 20-21 maart had de Amerikaanse president Bill Clinton een ontmoeting met zijn Russische collega Boris Jeltsin in de Finse hoofdstad Helsinki. Het was de twaalfde ontmoeting sinds 1993. Het belangrijkste gespreksonderwerp was de netelige kwestie van de NAVO-uitbreiding, maar ook wapenbeheersing en de mogelijkheid van samenwerking op economisch gebied stonden op de agenda.

Op 21 maart maakten Clinton en Jeltsin bekend dat Rusland bereid was een handvest te ondertekenen waarin de relatie tussen Rusland en de NAVO werd vastgelegd, ondanks het feit dat Rusland zich nog steeds tegen de uitbreiding van de NAVO verzette. In een gezamenlijke verklaring werd gezegd dat 'in de relatie tussen de NAVO en Rusland plaats moest zijn voor overleg. samenwerking en. waar nodig, zo veel mogelijk gezamenlijke besluitvorming en optreden bij veiligheidskwesties van algemeen belang'. Rusland kreeg de toezegging dat er geen kernwapens in de nieuwe lidstaten zouden worden geplaatst, hoewel Jeltsin zijn eis liet vallen dat het handvest wettelijk bindend moest zijn. In plaats daarvan werd overeengekomen dat het handvest 'een duurzame verbintenis op het hoogste politieke niveau' zou zijn. Het document zou moeten zijn afgerond voor de NAVO-top in Madrid in juli. Dan zouden mogelijke nieuwe leden, naar verwachting Tsjechië, Hongarije en Polen, worden uitgenodigd toe te treden tot de NAVO. In de verklaring erkende Jeltsin tevens dat andere landen, waaronder de voormalige Sowjet-republieken, 'het onvervreemdbare recht hadden te bepalen op welke manier ze hun veiligheid zouden kunnen vergroten.'

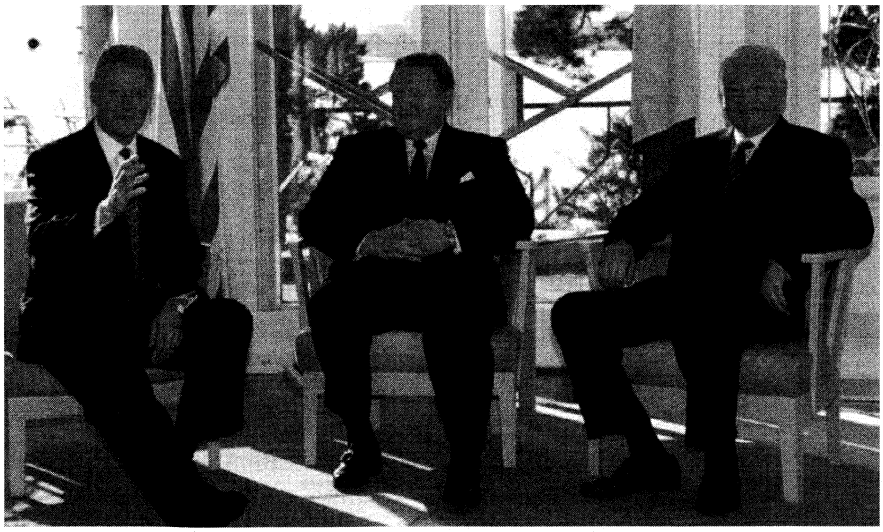
Clinton en Jeltsin besloten ook nieuwe onderhandelingen over Strategic Arms Reduction Treaty (START-111) te openen om het kernarsenaal van beide landen binnen 10 jaar te reduceren tot ongeveer 2 000 kernraketten De onderhandelingen zouden beginnen als de Russische Staatsdoema (Tweede Kamer van het parlement) het START-II-verdrag van 1993 eindelijk zou hebben geratificeerd (ziepag 283/2 e v-'93)

Rusland werd een belangrijkere rol in de Groep van Zeven (G-7) geïndustrialiseerde landen beloofd en er werd besloten dat de volgende G-7-topbijeenkomst 'de Top van de Acht' zou heten Clinton steunde de Russische aanvraag tot het lidmaatschap van de Club van Parijs van crediteurenlanden (in 1997) en de Wereldhandelsorganisatie (in 1998) te steunen

In het slotakkoord van de top beloofde de VS Rusland ongeveer $1 mrd aan economische steun te verlenen en het exportkrediet en de investeringen te verhogen op voorwaarde dat het economische hervormingsproces in Rusland zou worden voorgezet.

NIEUWE OPPERBEVELHEBBER IN EUROPA

De VS maakten op 31 maart bekend dat president Clinton de 52-jarige generaal Wesley Clark had benoemd tot de nieuwe NAVO-opperbevelhebber in Europa (Supreme Allied Commander in Europe, Saceur). Hij volgde generaal George Joulwan op, die medio 1997 met pensioen zou gaan (voordiens benoeming, zie pag. 225/3-'94). Deze functie werd altijd bekleed door een Amerikaanse officier en goedkeuring van de benoemingen door de andere NAVO-lidstaten werd beschouwd als een formaliteit.

De Amerikaanse president Bill Clinton (l.) en zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin (r) poseren op 21 maart 1997 in Helsinki met de Finse president Martti Ahtisaari (m.). Foto EPA

Clark, op dat moment bevelhebber van het Amerikaanse Zuidelijke Commando in Panama, was de belangrijkste militair in het team onder leiding van Richard Holbrooke, dat had onderhandeld bij de Davton-vredesakkoorden van 1995 om de strijd in Bosnië te beeindigen.

(Vor.ber.pag. 597/2 e.v.-1996)

OPEC

HANDHAVING PRODUCTIEPLAFOND

Op 27-28 november 1996 kwamen de olieministers van de Organisatie van Olie-Exporterende Landen (OPEC) bijeen in Wenen. Zij besloten het bestaande productieplafond van 25,033 mln vaten per dag (vpd) voor nog eens zes maanden te handhaven en het niet te verlagen. ondanks de vrees voor een daling van de olieprijzen als gevolg van de op handen zijnde hervatting van de Iraakse olie-export. (zie pag. 270/1 e.v. - '97).

Dit productieplafond gold sinds juni, toen de OPEC-ministers besloten tot een verhoging van de productie (zie pag. 735/3 - '96). Het vorige productieplafond van 24.52 mln vpd was sinds 1993 van kracht geweest (zie pag. 299/2 e.v. - '94, het aldaar gegeven cijfer van 24,5 mln vpd is onjuist).

WERELDPRODUCTIE VAN AARDOLIE IN 1996

Volgens de voorlopige cijfers van de Petroleum Economtst heeft de productie van ruwe aardolie in 1996 een nieuw record bereikt De wereldproductie lag met 3 337 mln ton 2,9% hoger dan de recordproductie van 3 243 mln ton in 1995 De Verenigde Staten zijn de grootste producent, gevolgd door Saoedi-Arabie en Rusland Deze drie grootste producenten nemen samen 32.9% van de wereldproductie voor hun rekening De grootste groei in de productie werd verwezenlijkt in Toerkmenistan (+27,7%) Congo (+20%), Denemarken (+19,9%) en Angola (+15%) Opvallend uas de productiedaling in Kameroen (-19,1%) en Broenei (-14,9%)

Voor tal van landen daarentegen kan. wat betreft de productie voor 1996. een recordstijging worden opgetekend: Algerije, Argentinie. Australie, Brazilie. Canada, China, Colombia, Ecuador. Gabon, Groot-Brittanië. Italie, Mexico, Noorwegen, Oman. Syrië en Vietnam.

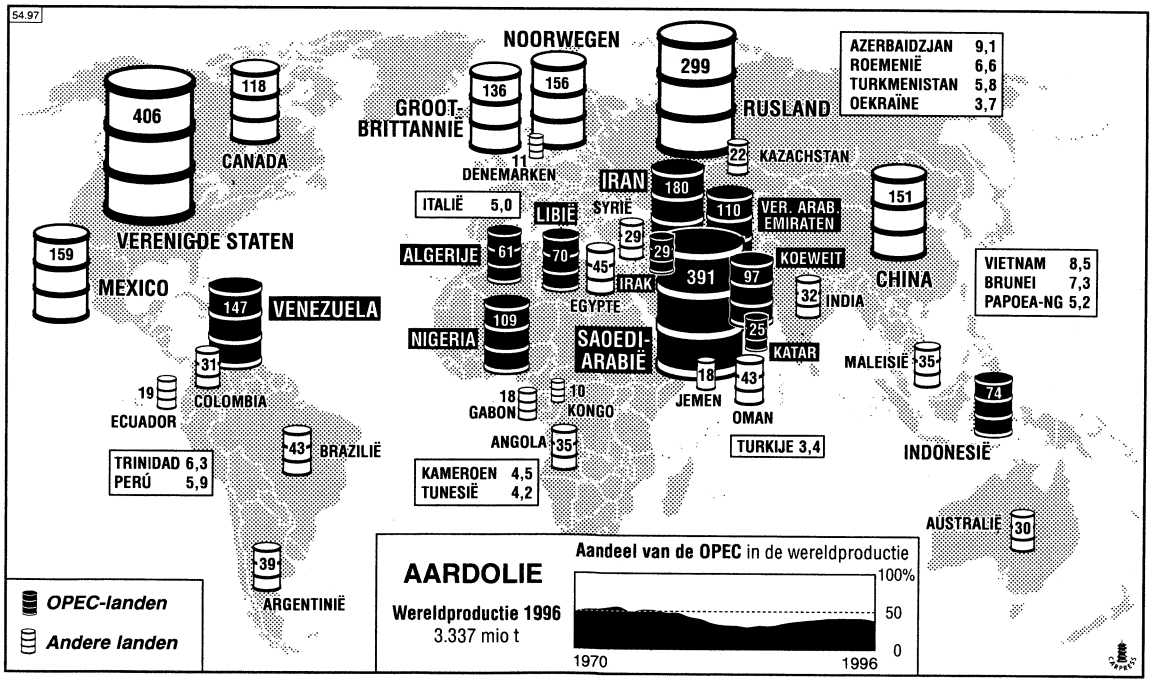
Het aandeel van OPEC-landen in de wereldproductie schommelde in de jaren negentig rond de 40%. Dit was 7% meer dan de jaren tachtig, maar bleef 10% onder de cijfers voor de jaren zeventig. Na Ecuador in 1992 (zie pag. 147/1-'93) besloot Gabon in juni1996 definitief uit de OPEC te stappen (zie pag. 567/2-'96).

WERELDRANGLIJST 1996

	Land	*productie in* mln ton	percentage wereld productze
1	Verenigde Stalen	406	12,2
2	Saoedi-Arabie'	391	11,7
3	Russische Federatie	299	9
4	Iran'	180	5,4
5	Mexico	159	4,8
6	Noorwegen	156	4,7
7	China	151	4,5
8	Venezuela"	147	4,4
9	Groot-Brittannië	136	4,1
10	Canada	118	3,5
11	Vcrcnigdc Arabische Emiraten*	110	3,3
12	Nigeria"	109	3,3
13	Koeweit"	97	2,9
14	Indonesie*	74	2,2
15	Libië*	70	2,1
16	Algerije*	61	1,8
17	Egypte	45	1,4
18	Oman	43	1,3
19	Brazilië	43	1,3
20	Argentinië	39	1,2
21	Maleisië	35	1
22	Angola	35	1

*lid van de OPEC

(Vor.ber.pag. 735/3 - 1996)

INTERNATIONAAL

OVSE

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL

De Italiaan Giancarlo Aragona werd op 8 juni 1996 benoemd tot secretaris-generaal van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) als opvolger van de Duitser Wilhelm Hoynck wiens driejarige termijn op 14 juni afliep

TOP IN LISSABON

De staatshoofden en regeringsleiders en hoge regeringsfunctionarissen van de 54 OVSE-lidstaten kwamen op 2-3 december 1996 bijeen in de Portugese hoofdstad Lissabon. Centrale thema's op de bijeenkomst waren enerzijds de voorbereidingen voor herziening van het uit 1990 daterende Verdrag inzake Strijdkrachten in Europa (Conventional Forces in Europe, CFE) (zie pag. 141/2/3-'91) en de aanname van de 'Declaratie over een gemeenschappelijk en alomvattend veiligheidsmodel voor Europa voor de 21ste eeuw', en anderzijds de uitbreiding van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO).

Wat betreft de herziening van het CFE-Verdag werd in Lissabon aangekondigd dat OVSE-lidstaten die dit verdrag hadden ondertekend begin 1997 onderhandelingen zouden beginnen met het doel het CFE-Verdrag aan te passen aan de veranderde veiligheidsomgeving in Europa.
Het CFE-Verdrag wordt beschouwd als een cruciaal onderdeel van de militaire stabiliteit en voorspelbaarheid en de voorgenomen herziening ervan vloeit voort uit de OVSE-filosofie om te komen tot eenlevensvatbareveiligheidsstructuur voor Europa, zoals uitgewerkt in het 'Raamwerk voor de wapenbeheersing'.

In de tijdens de top aangenomen Declaratie over het Veiligheidsmodelwordt de OVSE omschreven als de 'inclusieve en alomvattende organisatie voor overleg, besluitvorming en samenwerking in de regio' waarvoor een 'centrale rol' is weggelegd bij de verwezenlijking van het gemeenschappelijk veiligheidsgebied. Voorts wordt er in de Declaratie gesteld dat 'geen staat, organisatie, of groepering een grotere verantwoordelijkheid heeft dan een ander voor de instandhouding van vrede en stabiliteit in het OVSE-gebied en dat zij geen enkel deel daarvan kunnen beschouwen als vallend onder hun invloedssfeer'. De OVSE vormt een aanvulling op de elkaar versterkende inspanningen van andere Europese en transatlantische organisaties, met name de NAVO. die in hetzelfde geografisch gebied, of op hetzelfde werkterrein actief zijn. Centraal in de OVSE-filosofie, die aan de Declaratie ten grondslag ligt, is het streven te komen tot een samenwerking van internationale organisaties en een ethos te ontwikkelen van coöperatieve veiligheid tussen de staten, met het doel een gemeenschappelijke veiligheidsruimte te creëren zonder scheidslijnen, waarin alle staten elkaars gelijkwaardige partners zijn.

OVSE-secretaris-generaal Giancarlo Aragona. NAVO Kroniek

Wat betreft het thema van de uitbreiding van de NAVO werden de NAVO-leden die de OVSE-top bijwoonden doorkruist in hun voornemen dit onderwerp tijdens de top zoveel mogelijk te mijden. De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin bracht duidelijk onder de aandacht van de aanwezigen dat zijn land zich verzette tegen 'plannen van de Noord-Atlantische alliantie om zich met haar militaire infrastructuur in de richting van ons grondgebied te verplaatsen' De Russische opstelling noopte NAVO-functionarissen ertoe kenbaar te maken dat hun organisatie zou beloven geen nucleaire wapens in te zetten in de voormalige communistische landen van het Oostblok; deze belofte werd later in de maand decembei tijdens de NAVO-top van ministers van buitenlandse zaken herhaald (zie boven)

(Lui ber pag 518/2 - 1995)

'Benelux-onderonsje' op 1 december 1996, aan de vooravond van de OVSE-top in Lissabon, met (v.l.n.r.) de Belgische premier Jean-Luc Dehaene, de Nederlandse minister-president Wim Kok, de gastheer van de conferentie en premier van Portugal, Antonio Guterres. en hun Luxemburgse collega Jean-Claude Juncker. Foto *EPA*

WHO

ELFDE INTERNATIONALE AIUSCONFERENTIE

Op 6-12 juli 1996 werd in de Canadese stad Vancouver de elfde internationale conferentie over aids gehouden onder auspiciën van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) (voor de tiende aidsconferentie in augustus 1994, zie pag. 87/2/3-'95).

In zijn openingsrede zei Peter Piot, directeur van het gezamenlijke UNAIDS-programma dat in december 1995 was opgezet, dat er nog steeds geen effectieve behandeling van aids bestond, maar dat was ontdekt dat sommige geneesmiddelen tegen aids beter werkten als ze in combinatie worden gebruikt dan apart (zie pag. 599/2-'96). Piot wees eveneens op een aantal bemoedigende ontwikkelingen in het seksueel gedrag, zoals het toegenomen condoomgebruik, vermindering van het aantal wisselende seksuele contacten en de latere beginleeftijd voor seksuele omgang, maar hij beklemtoonde dat niets de aandacht mocht afleiden van de gestage verspreiding van aids in de wereld.

Volgens UNAIDS-ciifers waren er in 1995 minstens 1.3 mln mensen overleden aan aids of aan aids gerelateerde ziekten en waren er op dat moment naar schatting 22 mln personen besmet met HIV (human immunodeficiency virus), het virus dat aids veroorzaakte. tegenover bijna 17 mln eind 1994. India had met ruim 3 mln HIV-dragers het grootste aantal geïnfecteerden, maar tweederde van alle HIV-infecties kwam voor in Afrika ten zuiden van dc Sahara (waar, anders dan in de rest van de wereld, meer vrouwen dan mannen met HIV waren besmet). In de VS zou het aantal infecties zijn gestabiliseerd.

UITSPRAAK OVER GEBRUIK VAN KERNWAPENS

Op 8 juli maakte het Internationale Gerechtshof (ICJ) bekend dat het niet in staat was de WHO een advies te geven over de rechtmatigheid van het gebruik van kernwapens bij een gewapend con-

flict, omdat deze kwestie niet viel binnen de reikwijdte van de activiteiten van die organisatie' De WHO had in september 1993 om dit advies gevraagd Het Hof was van oordeel dat de activiteiten tan de WHO met betrekking tot het gebruik van kernwapens niet verder reikten dan het vaststellen van de gevolgen ervan voor de volksgezondheid en het milieu, en dat de beantwoording van de vraag of het gebruik rechtmatig was, niet behoorde tot de bevoegdheid van de WHO en andere gespecialiseerde rJN-organisaties

(Vor berpag 599/1e v -1996)

WTO

OVERLEG OVER TELECOMMUNICATIE DUCRT VOORT

In april 1996 vond in Genève overleg plaats tussen handelsafgevaardigden in een poging om de laatste hand te leggen aan een akkoord over de liberalisering van de geldende bepalingen in de telecommunicatiesector. De aanvankelijke opzet was om vóór 30 april tot overeenstemming te komen met het oog op de eerste ministeriële bijeenkomst van de Wereldhandelsorganisatie (World Trade Organisation, WTO) in Singapore in december. Maar toen vertegenwoordigers van de Verenigde Staten (VS)en de Europese Unie (EU) elkaar ervan gingen beschuldigen dat ze hun telecommunicatiemarkt niet wilden openstellen voor buitenlandse concurrentie, werd besloten om de onderhandelingen te verlengen tot 15 februari 1997.

EERSTE MINISTERIËLE BIJEENKOMST

Op 9-13 decembe kwamen de ministers van handel van de WTO-lidstaten in Singapore voor het eerst bijeen. Er vielen weinig concrete besluiten, terwijl de arme landen teleurgesteld waren omdat een plan om de export van arme landen naar de ontwikkelde landen vrij te stellen van invoerrechten, geen goedkeuring kreeg.

Het plan, dat tijdens de G-7-top in juni was geopperd (zie pag. 734/1 e.v.-'96), was afkomstig van WTO-directeur-generaal Renato Ruggiero. Volgens dit plan zou aan de 29 minst ontwikkelde landen een nultarief worden toegekend in een poging om hun exportindustrieën te stimuleren. Maar het plan werd niet alleen verworpen door industrielanden als Canada, Frankrijk, Italië, Portugal, Spanje en de VS. maar ook door belangrijke textiel exporterende landen als Hongkong, India, Indonesië en Pakistan, die kennelijk niet bereid waren om een land als Bangladesh te helpen bij het exporteren van zijn textiel.

De Amerikaanse handelsafgevaardigde Charlene Barshefsky (1.)wordt op 8 december 1996 in Singapore welkom geheten door de Singaporese minister van communicatie en milieu, Mah Bow Tan (r.)en diens collega van handel en industrie, Yeo Cheow Tong (m.). *Foto* EPA

Ruggiero had gehoopt dat het plan tegemoet zou komen aan de kritiek van arme landen en hulporganisaties en duidelijk zou maken dat vrije handel ten goede zou komen aan alle WTO-leden en niet alleen aan landen met een ontwikkelde economie.

AKKOORD OVER TELECOMMUNICATIE

Na bijna drie jaar werden op 15 februari 1997 de onderhandelingen over de liberalisering van de internationale markt voor telecommunicatie in Genève afgerond.

WTO-directeur-generaal Ruggiero noemde het akkoord tussen 68 landen om hun markt voor telefoonverkeer en satellietcommunicatie open te stellen voor buitenlandse concurrentie een 'belangrijke overwinning'. De Amerikaanse waarnemend handelsafgezant Charlene Barshefsky zei dat het akkoord Amerikaanse en andere buitenlandse bedrijven toegang zou geven tot bijna 100 procent van de twintig grootste telecommunicatiemarkten van de wereld, tegenover 17 procent op dat moment.

De diensten die onder het akkoord vielen. oinvatten het internationale en nationale telefoonverkeer, faxberichten, datatransmissie, satellietcommunicatie. mobiele telefoongesprekken en semafonie Krachtens het akkoord. dat op 1 januari 1998 in werking zou treden. zouden buitenlandse bedrijven in belangrijke mate kunnen participeren in binnenlandse telecommunicatiemaatschappijen (tot 100 procent in een aantal landen). Buitenlandse bedrijven zouden ook hun eigen faciliteiten mogen bouwen om de concurrentie aan te gaan met gevestigde telecommunicatiemaatschappijen. Daarnaast gaven 65 landen hun goedkeuring aan gemeenschappelijke regels die de concurrentie op de telecommunicatiemarkten moesten waarborgen en die door de geschillencommissie van de WTO zouden kunnen worden afgedwongen.

IT-AKKOORD

Op 26 maart ondertekenden 39 landen in het WTO-hoofdkantoor in Genève een akkoord over informatietechnologie (IT). Hierin werd afgesproken om uiterlijk in het jaar 2000 praktisch alle douanetarieven in deze sector af te schaffen.

De 39 landen waren goed voor ruim 92 procent van de mondiale IT-handel met een waarde van $ 600 mrd per jaar. Krachtens het akkoord zouden de douanetarieven in vier fasen worden afgeschaft. De eerste fase zou beginnen op 1 juli en de volgende drie fasen zouden elk jaar op 1 januari ingaan tot het jaar 2000. Het akkoord omvatte computers, telecommunicatie-apparatuur, halfgeleiders, software en wetenschappelijke instrumenten. Het IT-akkoord werd samen met het in februari gesloten akkoord over telecommunicatie zeer positief ontvangen door fabrikanten omdat het zou leiden tot kostenverlaging en de opening van nieuwe markten voor IT-producten.

(Vor.ber.pag. 379/2/3 - 1996)

INDEX AFLEVERING NR. 3117

AFGHANISTAN Terreinwinst voor Talibaan-militie **337**
Regeringswijziging **338**
ARCTISCHE RAAD Akkoord over oprichting **348**
BANGLADESH Waterverdelingsverdrag met India **339**
Regeringswijzigingen **339**
BOLIVIA Landbouwhervormingswet goedgekeurd **314**
Kabinetswijzigingen **314**
CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK Bokassa overleden **321**
Legeropstand, Franse interventie **321**
CHILI Kabinetswijziging **314**
Gemeenteraadsverkiezingen **315**
Handelspact met Canada **315**
CONGO Begroting voor 1997 bekendgemaakt **322**
Mislukte muiterij **322**
CYPRUS Botsingen tussen Griekse en Turkse gemeenschappen **296**
Spanningen wegens mogelijke plaatsing Russische raketten **298**
ECUADOR President 'geestelijk incompetent' verklaard en afgezet **315**
Beëdiging en aftreden Arteaga als voorlopig interim-president **316**
Alarcón beëdigd als president ad interim **317**
Samenstelling kabinet **317**
ETHIOPIË Proces tegen oud-president Mengistu en zijn bewind **323**
Noodtoestand vanwege droogte **323**
FAO Wereldvoedseltop **348**
GABON Regeringspartij wint parlementsverkiezingen **323**
Nieuwe regering **324**
GRENADA Nieuwe gouverneur-generaal **318**
Kabinetswijziging **318**
GROOT-BRITTANNIË Wetsvoorstel inzake vuurwapens **298**
Presentatie begroting voor 1997-'98 **299**
Regering verliest meerderheid in Lagerhuis **299**
Drie van Bridgewater vrijgelaten **301**
Conflict over Golfoorlog-syndroom **301**
Ontwikkelingen in Noord-Ierland **303**
HONDURAS Aanslag op ambtswoning president **318**
Rebellie binnen de strijdkrachten verijdeld **318**
HONGKONG Tung gekozen tot SAR-gouverneur **340**
Verkiezing Voorlopige Wetgevende Raad **340**
Benoeming Uitvoerende Raad **341**
Nieuw Brits consulaat **341**
Jourcalist vrijgelaten, bezorgdheid over burgerrechten **342**
IERLAND Regering overleeft motie van wantrouwen **304**
Oud-premier Reynolds wint proces tegen smaad **304**
Presentatie begroting voor 1997-'98 **305**
ILO Conventie over thuiswerkers **349**
Wereldwerkgelegenheidsrapport **350**
IONARC Oprichtingsvergadering **350**
ITALIË Uitspraak Constitutioneel Hof over regeringsdecreten **305**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **305**
Minister Di Pietro treedt af **307**
Nieuwe commissie voor modernisering grondwet **307**
Wetsvoorstel voor justitiële hervormingen **308**
EU akkoord met eurotax **309**
LESOTHO Muiterij bij politie **324**
Premier Mokhele afgezet als partijleider **324**
LIBERIA Ontwapeningsproces van start **324**
Vice-voorzitters Staatsraad treden terug **325**
MALDIVEN Regeringswijzigingen **343**
MALI Bekendmaking tijdschema verkiezingen **326**
MARSHALLEILANDEN President overleden, verkiezing van opvolger **348**
MAURETANIE Regeringswijzigingen **326**
MIDDEN-OOSTEN Joodse kolonisten gedood, aanslag op Palestijnen in Hebron **330**
Israëlisch-Palestijnse vredesonderhandelingen **330**
Akkoord over Hebron **331**
Crisis over bouw Israëlische nederzetting **333**
MONTSERRAT Parlementsverkiezingen**319**
NAURU Algemene verkiezingen, Klodimar president **348**
Samenstelling kabinet **348**
NAVO Vergaderingen ministers van defensie en buitenlandse zaken **350**
Onderhandelingen met Rusland **351**
Top Clinton-Jeltsin in Helsinki **352**
Nieuwe opperbevelhebber in Europa **352**
NEDERLAND Duisenberg vertrekt bij De Nederlandsche Bank, Wellink nieuwe president **293**
Jaarverslag Nederlandsche Bank 1996 **293**
NEPAL Regeringswijzigingen **344**
Tussentijdse verkiezingen **344**
Premier treedt af, nieuwe regering **344**
NIGERIA Eerste nationale partijcongressen **326**
Bomaanslagenin Lagos **327**
OPEC Wereldproductie van aardolie in 1996 **353**
OVSE Nieuwe secretaris-generaal **354**
Top in Lissabon **351**
PALESTIJNSE GEBIEDEN President Arafat bezoekt Hebron **336**
Verzoeningsbijeenkomst in Nabloes **337**
IMF-rapport over Palestijnse economie **337**
PARAGUAY Oviedo in hoger beroep vrijgesproken **319**
Kabinetswijzigingen **320**
SINGAPORE Parlementsverkiezingen **345**
SOEDAN VS biedt buurlanden Soedan militaire hulp **327**
Uitstel VN-embargo luchtverkeer **327**
Verheviging van oorlog in zuiden **328**
ST KITTS EN NEVIS Verkiezingen op Nevis **320**
TAIWAN Gouverneur Soong treedt af **346**
Betrekkingen met China **346**
Onderhandelingen over lidmaatschap WTO **347**
TSJAAD Uitstel verkiezingen **329**
Rapport Amnesty International **329**
Parlementsverkiezingen **329**
TUNESIE Ontwerpbegroting 1997 **329**
Oppositieleider Moada op vrije voeten **330**
Regeringswijzigingen **330**
TURKIJE Turkije haalt banden met islamitische wereld aan **310**
Europees Parlement blokkeert financiële hulp aan Turkije **311**
Presentatie begrotingvoor 1997 **312**
Mafiaschandaal, ontslag minister van binnenlandse zaken **313**
URUGUAY Hervorming kiesstelsel **320**
Oud-minister gearresteerd **320**
WHO Elfde internationale aidsconferentie **354**
WTO Ministeriële bijeenkomst **355**
Akkoord over telecommunicatie **355**
IT-akkoord **355**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
© Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

BUKMAN GEKOZEN TOT VOORZITTER TWEEDE KAMER

Op 3 december 1996 werd de CDA'er Piet Bukman gekozen tot voorzitter van de Tweede Kamer Daarmee kwam een einde aan maandenlange speculaties en geruchten over de kandidatuur van Tweede-Kamervoorzitter Wim Deetman voor het burgemeesterschap van Den Haag, en over diens mogelijke opvolger in de Tweede Kamer

In het *NRC/H'blad* van 30 oktober 1996 stelde redacteur Frank Vermeulen dat de vervulling van topposities in Eerste en Tweede Kamer, Raad van State en Algemene Rekenkamer evenredig verdeeld wordt over de belangrijkste politieke stromingen:

. Een van de eigenaardigheden van de Haagse investituur is de partijpolitieke koppeling van de hoogste functies in het staatsbestel. Officirel worden de voorzitters van Eerste en Tweede Kamer democratisch gekozen. in werkelijkheid worden kandidaten naar voren geschoven waarover de grootste politieke partijen het op voorhand eens zijn. Daarbij wordt dan gelet op de machtsverhoudingen zoals die tot uitdrukking komen in de omvang van de fracties in Eerste en Tweede Kamer. Het is een publiek geheim dat de PvdA als grootste partij een claim heeft gelegd op het vice-voorzitterschap van de Raad van State. De huidige bezetter, de CDA'er W. Scholten. treedt per 1 juni volgend jaar terug. Het vice-voorzitterschap geldt in de banencarrousel als de hoofdprijs: die positie biedt een politieke partij in potentie diepgaande invloed over een lange reeks van jaren. De vice-voorzitter wordt tot zijn zeventigste benoemd en heeft voor die tijd geen .,last" van tussentijdse electorale schommelingen. Behalve het gewicht dat deze functionaris heeft door de rol van de Raad van State als hoogste adviesorgaan van de regering, geldt de vice-voorzilter ook als een van de belangrijkste persoonlijke adviseurs van de k ~ - - ningin en speelt hij een niet te veronachtzamen rol bij kabinetsformaties.
De huidige voorzitter van de Eerste Kamer. de PvdA'er H. Tjeenk Willink, zal naar alle waarschijnlijkheid volgend jaar doorschuiven naar de Rsad van State. Om die kandidatuur veilig te stellen, zo wordt aangenomen. ziet de PvdA af van haar recht op het voorzitterschap van de Tweede Kamer. De VVD heeft al direct na de historische zege bij de Provinciale-Statenverkiezingen in het voorjaar van 1993. bij monde van fractievoorzitter F Korthals Altes, het voorzitterschap van dc Ecrste Kamer geclaimd.'

Bukman werd in de Tweede Kamer in één stemronde gekozen. Van de 136 aanwezige Kamerleden stemden er 85 op Bukman. Zijn fractiegenote Ali Doelman-Pel (45) kreeg 43 stemmen, hoewel zij eerder te kennen had gegeven geen kandidaat te zijn. Jeltje van Nieuwenhoven (PvdA) en Ger Schutte (GPV), die evenmin kandidaat waren, kregen respectievelijk 2 en 1 stem. Er waren drie blanco stemmen.

Volgens *de Volkskrant* van *4* december 1996 bestond vooral binnen de PvdA, D66 en de SP veel weerstand tegen Bukman:

'... Daar zag men liever een vrouw Kamervoorzitter worden. CDA-fractieleider E. Heerma zette echter op de valreep druk op de ketel. Als Bukman geen steun van de meerderheid zou krijgen. zou de PvdA als grootste fractie alsnog met een kandidaat moeten komen. In dat geval zou de opzet van de paarse coalitie in gevaar komen. dat de PvdA het vice-presidentschap van de Raad van State zou kunnen opeisen. I-Ieerma verbood Doelman-Pel zich kandidaat te stellen. Uit veel informele stemverklaringen na de geheime stemming viel op te rnaken dat met name in PvdA- en D66-kring en ook door de twee SP-Kamerleden op Doelman-Pel was gestemd. PvdA-fractievoorzitter Wallage had gisterochtend het fractieberaad laten weten zelf op Bukman te zullen stemmen. Hij had dat echter .,niet een dusdanig gebrek aan enthousiasme gedaan. dat velen daarin aanmoedigingen zagen anders te stemmen". aldus een medewerker van de PvdA-fractie. Bij D66 was de stemming tot vrije kwestie verklaard. VVD-leider F. Bolkestein had gisteren zijn iractiegenoten geadviseerd om op Bukman te stemmen. CDA-leider Heerma had een dringend beroep gedaan op zijn fractie Bukman te steunen....'

In de *Staatscourant* van 4 december 1996 beschreef redacteur Maurits van Toorn de carriere van Bukman als volgt: w

'De tuinderszoon Piet Bukman (7 februari 1934) koos voor een bestuurlijke carriere. Hij werkte bij de Christelijke Boeren- en Tuindersbond (CBTB), aanvankelijk als sociaal-economisch voorlichter bij een van de regionale bonden, later als tuinbouw-secretaris van de landelijke bond en algemeen secretaris. Van 1975 tot 1980 was hij landelijk voorzitter van de CBTB. Vanaf begin jaren zeventig was hij lid van het partijbestuur van de ARP, in 1977 werd hij lid van het dagelijks bestuur van de Antirevolutionairen.
In oktober 1980 werd Bukman de eerste voorzitter van het nieuwgevormde CDA. Hij slaagde erin de partij met zijn sterk uiteenlopende bloedgroepen van KVP, ARP en CHU tot een geheel te smeden; vanwege zijn straffe manier van optreden kreeg hij de weinig flatteuze bijnaam ,.de Lenin van Voorschoten". Samen met fractieleider Bert de Vries slaagde hij er begin jaren tachtig in de loyalisten in de Tweede Kamer (een groep fractieleden die weinig voelde voor de samen erking CDA-VVD) het zwijgen op te leggen. De partijvoorzitter prefereerde eenheid boven discussie.
Van 1981 tot 1986 zat hij in de Eerste Kamer. In dat laatste jaar werd hij minister voor Ontwikkelingssamenwerking in het tweede kabinet-Lubbers. In 1988 was hij bovendien eventjes (twee weken) minister van Defensie na het aftreden van minister Van Eekelen, die was gestruikeld over het nieuwe paspoort.
In het derde kabinet-Lubbers zat er voor Bukman aanvankelijk geen ministerschap in: hij moest zich tevreden stellen met de post van staatssecretaris van Economische Zaken. Na enkele maanden werd hij toch minister, van Landbouw dit keer. toen fraude met visquota een einde maakte aan het ministerschap van Braks. Hoewel dit het door hemzelf begeerde departement was, valt te betwijfelen of het een plezierig ministerschap werd: keer op keer kn-am hij tegenover boze hoeren te staan die hun ongenoegen lieten blijken over (vooral) het mestbeleid van de regering. Bovendien kwam hij in januari 1994 in opspraak toen een vertrouwelijke brief van hem aan zijn collega

Piet Bukman (m.)wordt op 3 december 1996 door zijn fractiegenoten van het CDA gefeliciteerd na te zijn gekozen tot voorzitter van de Tweede Kamer. Foto *ANP*

Andriessen van EZ bekend werd In de brief bepleitte Bukman de voorgestelde verhoging van de aardgasprijs voor tuinders een jaar (tot na de verkiezingen, die voor het CDA geen best beeld gaven) uit te stellen De verontwaardiging hierover was groot premier Lubbers noemde in a e Tweede Kamer de brief , staatsrechtelijk niet juist en overbodig" een motie van wantrouwen tegen Bukman haalde het echter niet Na de CDA-verkiezingsnederlaag an mei 1994 kwam mij in de Tweede Kamer hij werd voorzitter van de Vaste commissie buitenlandse zaken
Op 3 december is hij nu gekozen tot voorzitter van de Tweede Kamer als opvolger van zijn partijgenoot Deetman Hoewel de meerderheid van de Kamer liever een [illegible] zitter had en er bovendien twijfels waren aan de parlementaire ervaring van Bukman kozen uiteindelijk 85 van de 136 aanwezige kamerleden voor hem '

KORTHALS ALTES NIEUWE VOORZITTER EERSTE KAMER

Op 11 maart 1997 werd VVD-senator Frits Korthals Altes door de Eerste Kamer gekozen tot haar nieuwe voorzitter. Van de 68 uitgebrachte stemmen kreeg hij er 55. H. Wiegel (VVD)kreeg 2 stemmen, H. Heijne Makkreel (VVD) 1 stem. Een tiental senatoren stemde blanco.

Het grote aantal blanco stemmen kwam volgens een christen-democratische senator uit CDA-kring. Korthals Altes had de avond voor zijn verkiezing in Den Haag Vandaag stevig uitgehaald naar het CDA. omdat hij verwachtte dat voor die partij geen plaats meer zou zijn in de Nederlandse politiek.

Korthals Altes was de eerste liberale voorzitter van de Eerste Kamer sinds 1902, toen Albertus van Naamen van Eemnes overleed. Hij volgde de PvdA'er Tjeenk Willink op, die vice-voorzitter van de Raad van State werd.

In de Volkskrant van 19 december 1996 noemde redacteur Milja de Zwart de politieke staat van Korthals Altes indrukwekkend:

'... Hij kent de regerende en de controlerende zijde van het politieke métier en is ook altijd actief geweest in de VVD, waarvan hij sinds 1956 lid is.
Korthals Altes was voorzitter van de partij van 1975 tot 1981, aansluitend een jaa lid van de Eerste Kamer, minister van Justitie van 1982 tot '89. lid vin de Tweede Kamer van 1989 tot 1991 en sinds 1995 weer lid van de Eerste Kamer. nu als fractievoorzitter. In die hoedanigheid is hij adviserend lid van het hoofdbestuur van de partij. Korthals Altes is hiernaast ook nog vice-voorzitter van de commissie-Linschoten die het verkiezingsprogramma 1998 opstelt.
Als voorzitter van de VVD vestigde Korthals Altes de reputatie ..streng en autoritair" te zijn En hij hield niet van proceduretijgers. Vandaar zijn uitspraak: „Moties? Krijgen wij dat nu ook al?" Tegenover minder gunstige kwalificaties als driftig en niet bestand tegen kritiek staan typeringen als tolerant tegenover afwijkende levensstijlen. slim en behendig.
De laatste eigenschap kwam hem goed van pas toen hij in 1983 als minister van Justitie in opspraak kwam vanwege de zwart-geldaffaire bij Slavenburgs Bank. Korthals Altes was „huisadvocaat" van de bank en zou onderzoek naar de transacties hebben vertraagd. De woordvoerder van de grootste oppositiepartij in de Tweede Kamer, PvdA'er A. Kosto, zei over het spoeddebat dat hieraan werd gewijd: „Hij heeft zich voortreffelijk geweerd. van die beschuldigingen bleef niets overeind."
Opmerkelijk was ook zijn weigering in 1987om de 'vet die de duur van alimentatie tot twaalf jaar beperkt te verdedigen Korthals Altes liet dat over aan zijn staatssecretaris Korte-Van Hemel, vanwege zijn persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp. Hij scheidde begin jaren tachtigvanzijnecrste vrouw. ...'

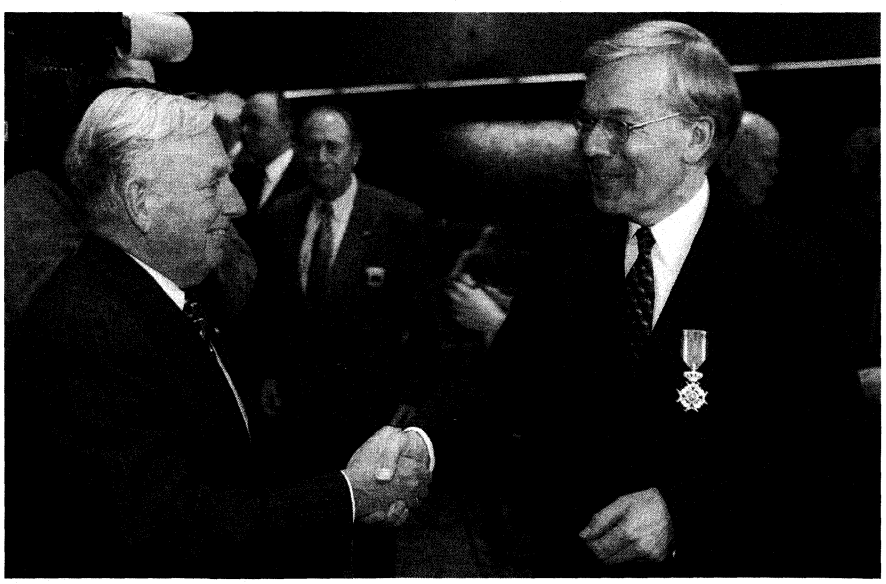
TJEENK WILLINK VOLGT SCHOLTEN OP ALS VICE-VOORZITTER RAAD VAN STATE

Op 24 januari 1997 ging de ministerraad akkoord met de benoeming van Herman Diederik Tjeenk Willink tot vice-voorzitter van de Raad van State. Met ingang van 1 juli zou hij W. Scholten opvolgen, die met pensioen ging.

Volgens de Volkskrant van 27 januari 1997 stond Tjeenk Willink in Den Haag bekend als een hoffelijk, gedegen, gerespecteerd, loyaal en deskundig mens, met een groot gevoel voor de finesses van het politieke spel.

De PvdA'er wordt de nieuwe onderkoning van Nederland. als opvolger van de CDA'er Scholten. Voorzitter van de Raad van State is het staatshoofd, maar in de praktijk leidt de vice-voorzitter de raad. De vice-voorzitter heeft een bij het grote publiek weinig aanspre-kende functie. maar is desondanks zeer invloedrijk. De raad adviseert de koningin en beoordeelt alle wetten en algeinene maatregelen van bestuur vóór het kabinet ze naar de Tweede Kamer stuurt.
Tjeenk Willink behoort al jaren tot de *inner circle* van koningin Beatrix. Zij zocht hem tijdens de kabinetsformatie van 1994 tot tweemaal toe aan als informateur. Voor die tijd had hij een glanzende carrière doorlopen in dienst van het openbaar bestuur. Van Tjeenk Willink was bekend dat hij een grote voorkeur had voor een kabinet bestaande uit PvdA. VVD en D66. Al in de jaren tachtig pleitte hij herhaaldelijk voor een kabinet zonder het CDA.
De eerste stappen in de actieve politiek zette Tjeenk Willink in 1987, toen hij lid werd van de Eerste Kamer Daarvóór werkte hij vijftien jaar lang in 's rijks dienst. Hij begon zijn carrière in 1972, als adviseur van premier Den Uyl en adjunct-secretaris van de ministerraad. Toen Den Uyl plaatsmaakte voor de CDA'er Van Agt, behield Tjeenk Willink zijn post als raadsadviseur.
In de jaren tachtig werd hij belast met de reorganisatie van de rijksdienst. Hij hekelde de verkokering en de bureaucratie op de departementen, maar zag uiteindelijk weinig terug van zijn inspanningen. Veel adviezen werden dankbaar in ontvangst genomen en vervolgens terzijde gelegd.
In de Eerste Kamer volgde de PvdA'er in 1991 de CDA'er Steenkamp op als voorzitter. Als senaatsvoorzitter ging hij door met zijn kruistocht tegen de slechte wetgeving van veel ministeries. Bij de Raad van State is hij ook in dat opzicht op zijn plaats.'

Ter gelegenheid van het vertrek van W. Scholten als vice-voorzitter van de Raad van State werd op 21 mei 1997 een buitengewone zitting van de Volle Raad gehouden. Deze werd ook bijgewoond door de Prins van Oranje, Prins Claus en minister-president Wim Kok.
(Vgl. ber. pag. 293/1 e.v.-1997)

De scheidend voorzitter van de Eerste Kamer, Herman Tjeenk Willink (r.), krijgt bij zijn afscheidsreceptie op 4 maart 1997 een hand van zijn opvolger Frits Korthals Altes. Foto ANP

ALBANIË

FAILLISSEMENT VAN PIRAMIDEFONDSEN LEIDT TOT ERNSTIGE ONGEREGELDHEDEN. REGERING TREEDT AF. NOODTOESTAND UITGEROEPEN. PRESIDENT BERISHA HERKOZEN. NIEUWE REGERING VAN NATIONALE VERZOENING. STATIONERING VAN INTERNATIONALE VREDESMACHT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Het faillissement van een aantal piramidefondsen veroorzaakte in januari 1997 ernstige sociale onrust in Albanië. Het faillissement van naar schatting negen fondsen, waarvan sommige al jaren bestonden, kwam in Europa's armste land veel harder aan dan in andere Oost-Europese landen waar eerder vergelijkbare fondsen op de fles waren gegaan. Naar schatting was maar liefst $ 1 mrd belegd in deze fondsen. Veel Albanezen leden zware verliezen doordat ze huizen, land en vee hadden verkocht om te kunnen investeren in de fondsen op het hoogtepunt van de piramidekoorts, eind 1996.

De Albanese munt, de lek, verminderde snel in waarde toen de verergerende financiële en politieke crisis de kleine wisselmarkt van geldhandelaren in de straten rond de centrale bank trof. De Financial Times van 1 februari meldde dat de lek, voorheen een van de meest stabiele munten van de opkomende markten in Oost-Europa, in de voorgaande twee weken 12 procent was gedaald ten opzichte van de Amerikaanse dollar.

Achtergronden

Begin jaren negentig was beleggen in piramidefondsen zeer populair geworden. Dit kwam doordat een effectief bankstelsel ontbrak en de economie vooral werd gefinancierd met geld dat in het buitenland werkende Albanezen overmaakten of dat met smokkelen was verdiend. Anders dan elders in Oost-Europa, waar de piramidefondsen een kort leven was beschoren. hadden in Albanië sommige fondsen zich verscheidene jaren staande weten te houden. Een groot deel van de bevolking dat niet kon rondkomen van de karige staatslonen en -pensioenen, was ervan afhankelijk geworden.

Volgens sommige berichten waren de al langer bestaande piramidefondsen ook een manier om 'zwart geld' wit te wassen. De Independent van 31 januari beweerde dat Albanië was verworden tot ren toevluchtsoord voor zwart geld uit de rest van de wereld' Vooral doordat het er aanmerkelijk goedkoper was om geld wit te wassen dan in Zwitserland of andere traditionele financiele centra In het artikel werd ook de hypothese uitgesproken dat de regerende Albanese Democratische Partij (PDS) de fondsen had gebruikt om geld opnieuw in omloop te brengen en om met de hoge rente 'de politieke steun van de bevolking te kopen' De conclusie van het artikel luidde dat het daarom niet waar was dat de gewone Albanezen de dupe' waren geworden van de fondsen, maar dat 'zij wisten hoe de fondsen werkten en ervan uitgingen dat deze zouden blijven bestaan, omdat de instorting ervan de val van het hele bewind zou betekenen '

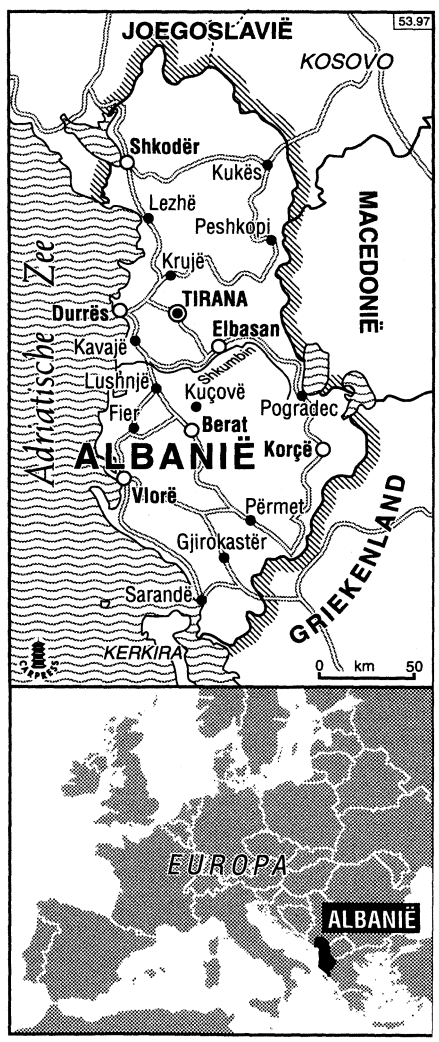
De situatie werd nog onoverzichtelijker doordat sommige van de snelst groeiende particuliere bedrijven in Albanië, zoals Vefa Holdings, de informele beleggingsfondsen hadden gebruikt om een spectaculaire groei te financieren. Vefa, een conglomeraat met uiteenlopende activiteiten, was een van Albanië's grootste werkgevers. De Financial Times van 1 februari haalde een hoge Albanese ambtenaar aan die Vefa een 'staat binnen een staat' noemde. Hoewel Vefa werd doorgelicht door een regeringscommissie (zie onder), zou zijn oprichter en directeur, Vehbi Alimucaj, nauwe banden onderhouden met de PDS en premier Aleksander Meksi.

Eind 1995 was binnen en buiten Albanië ongerustheid ontstaan over de fondsen. Krachtens de centrale-bankwet, die begin 1996 was goedgekeurd, mochten uitsluitend erkende banken zich met deposito's belasten. Na waarschuwingen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en andere internationale financiële instellingen stelde de regering in november 1996 een commissie in die een onderzoek moest instellen naar informele beleggingsfondsen.

Verbod op piramidefondsen. Bevriezing van activa van Xhaferri en Populli

De Volksassemblee (het parlement) nam op 23 januari een wet aan krachtens welke piramidefondsen werden verboden en organisatoren ervan konden rekenen op twintig jaar gevangenisstraf. Maar de meeste piramidefondsen waren op 23 januari al over de kop gegaan. Bij sommige, zoals Sude en Gjallica, gebeurde dat zonder dat ze geld op staatsbanken hadden staan. Maar twee fondsen, Xhaferri en Populli, hadden $ 230 mln op de Nationale Handelsbank staan, waardoor de regering hun rekeningen kon bevriezen. Invallen in kantoren van de twee fondsen leverden nog eens $70 mln op.

Op 31 januari nam de regering een wet aan die de verdeling van deze $300 mln onder ruim 200 000 beleggers moest regelen Slechts een klein deel zou contant worden terugbetaald, terwijl de rest op niet-direct opeisbare termijndeposito's bij staatsbanken werd gezet om te voorkomen dat de inflatie plotseling enorm zou stijgen

Gewelddadige demonstraties

Het bankroet van de fondsen leidde tot gewelddadige demonstraties en onrust in de hoofdstad Tirana en andere Albanese steden, vooral in het zuiden.

De demonstraties breidden zich uit en op 26 januari staken woedende menigten gebouwen in brand in steden in het zuiden Duizenden demonstranten trokken door de straten van Tirana waar ze in botsing kwamen met de politie Als reactie daarop verleende de Volksassemblee de president op 26 januari speciale bevoegdheden om de orde te herstellen Zo kreeg hij onder meer toestemming om het leger wegversperringen te laten opruimen en regeringsgebouwen te laten bewaken Op 27 januari namen gewapende soldaten posities in rond de centrale bank en het hoofdkantoor van de staatstelevisie in Tirana

Ook in februari was Zuid-Albanië het toneel van hevige onlusten, die zich concentreerden in de havenstad Vlorë. Politie en ordetroepen hadden zich medio februari praktisch geheel uit de stad teruggetrokken zodat deze feitelijk in handen van een woedende menigte was. De regering wist haar greep op de hoofdstad Tirana te behouden, maar alleen door haar toevlucht te nemen tot hard en gewelddadig optreden.

Faillissement Gjallica-fonds. Ernstige ongeregeldheden in Vlorë

Op 4 februari werd bekendgemaakt dat een ander groot piramidefonds, Gjallica, failliet was gegaan, een dag voordat het bestuur had beloofd de uitkeringen aan de beleggers te zullen hervatten na een onderbreking van verscheidene weken.

Anders dan de piramidefondsen Populli en Xhaferri, die in januari over de kop waren gegaan en die officieel waren opgericht als liefdadigheidsstichtingen (zie boven), was Gjallica een beleggingsfonds dat had beweerd de gelden te investeren in winstgevende projecten. Naar werd aangenomen was Gjallica, dat in de zuidelijke havenstad Vlorë was gevestigd, de beleggers ongeveer $ 145 mln schuldig. Maar naar verluidt bedroeg het kapitaal van Gjallica niet meer dan $28 mln toen het fonds failliet ging. Op 7 februari werden de directeur van Gjallica, Fitim Gerxhalliu, en elf bestuursleden gearresteerd op verdenking van fraude.

Na de bekendmaking van het faillissement van Gjallica braken op 5 februari in Vlorë ernstige onlusten uit. De politie gebruikte waterkanonnen en schoot in de lucht om de losgeslagen menigte uiteen te jagen. Op 6 februari hadden 30.000 betogers het stadscentrum bezet. In berichten werd gesproken over grote mensenmassa's die riepen 'Vlorë is van ons, weg met de regering'.

Op 9 februari stierf een man aan een hartaanval en raakten minstens veertig mensen gewond tijdens botsingen tussen betogers en de oproerpolitie in Vlorë. Twee mensen overleden de dag daarop een aan schotwonden, de ander aan een hartaanval. De schietpartij volgde op een besluit van de politie om het vuur te openen op demonstranten die haar tijdens aanhoudende straatgevechten hadden bekogeld met stenen. Volgens verschillende berichten raakten ruim honderd personen gewond, van wie 25 ernstig Onder de gewonden bevond zich een aantal agenten, van wie velen van hun uniform waren ontdaan en zwaar waren mishandeld.

Op 12 februari had de regering het plan van premier Aleksander Meksi ingetrokken om in Vlorë de noodtoestand af te kondigen. In plaats daarvan maakte zij bekend dat een nieuwe politiechef was benoemd. Op dat moment waren echter nog maar heel weinig politieagenten in Vlorë overgebleven, aangezien het grootste deel van het plaatselijke politiekorps op 11 februari de benen had genomen. *Agence France-Presse* meldde op 12 februari dat die dag in Vlorë een politieman was doodgeschoten. Op 28 februari vielen nog eens drie doden en tien gewonden bij schietpartijen in de stad.

Op 16 februari werd bericht dat de demonstraties tegen de regering zich vanuit Vlorë naar het noorden hadden verbreid naar de stad Flier.

Massale arrestaties

Begin februari arresteerden de politie en de veiligheidsdienst een groot aantal personen die werden beschuldigd van betrokkenheid bij de ongeregeldheden eind januari in Tirana en andere steden.

Op 3 februari berichtte de Independent dat volgens cijfers van de regering 247 personen waren gearresteerd en beschuldigd van vernieling van staatseigendommen. Tegen 72 arrestanten was een strafvervolging ingesteld. Maar in het artikel stond dat de repressie veel groter was dan werd toegegeven door de regering en dat alleen al in Berat ruim 200 mensen waren opgepakt. Volgens het artikel waren de meeste arrestaties verricht in Berat, deels omdat hier de ernstigste gewelddadigheden hadden plaatsgevonden, maar ook omdat deze stad van oudsher een bolwerk van de oppositionele (ex-communistische) Socialistische Partij van Albanië (PSS)was.

Uitkeringen uit bevroren activa van piramidefondsen

Op 4 februari begon de regering met de uitkering van compensatiebetalingen uit de bearoren activa van de twee grootste failliet verklaarde piramidefondsen Xhaferri en Populli

Minister van financien Ridvan Bode verklaarde die dag dat de beleggers in het Populli-fonds 60 procent van hun geld zouden terugkrijgen en beleggers in Xhaferi, 52 procent. De Bank van Albanië (centrale bank) bepaalde dat per maand maximaal 1 mrd lek ($ 1 = L 122,50 op 7 februari 1997) contant mocht worden uitbetaald Alle betalingen boven dit maximum moesten worden gestort op niet-direct opeisbare termijndeposito's bij staatsbanken

Vefa Holdings staakt rentebetalingen

Het faillissement van de piramidefondsen had ernstige gevolgen voor de belangrijkste particuliere ondernemingen van Albanië, waarvan een groot aantal gebruik had gemaakt van informele beleggingsfondsen om hun groei te financieren.

Aangezien begin januari nieuwe depositobronnen waren opgedroogd, kwamen deze ondernemingen in ernstige financiële problemen. Vefa Holdings (de grootste particuliere onderneming van het land) moest haar rentetarieven verlagen en ging de beleggers uitbetalen in leks in plaats van in harde valuta. Op 5 februari maakten Vefa Holdings en drie andere bedrijven - Kamberi, Canaj en Silva - bekend dat zij een Financiële Unie hadden gevormd om het vertrouwen van de beleggers te versterken en om in aanmerking te komen voor een bankvergunning.

De oprichter en directeur van Vefa, Vehbi Alimucaj, maakte op 19 februari echter bekend dat het bedrijf de rentebetalingen staakte. Hij zei dat het twee tot drie weken zou duren om kleine beleggers terug te betalen (dwz personen die maximaal $ 5.000 hadden geïnvesteerd), die ongeveer 60 procent van de investeerders in Vefa uitmaakten. Personen die maximaal $ 20.000 hadden geïnvesteerd, zouden hun geld in termijnen terugkrijgen. Hij was vaag over wat zou gebeuren met degenen die meer dan $ 20.000 hadden geïnvesteerd. Duizenden beleggers verzamelden zich op 20 februari voor de kantoren van Vefa in Tirana en er braken gevechten uit toen de politie de menigte probeerde te verspreiden.

Verzoenende toespraak van president Berisha

Op 15 februari hield president Sali Berisha een toespraak voor leden van de PDS, waarin hij toegaf dat zijn regering fouten had gemaakt. Hij verklaarde dat de politie voortaan demonstraties zou toestaan 'zonder deze te verhinderen'.

Berisha zei dat zijn regering 'een harde les had geleerd op het gebied van de vrije-markteconomie' en dat hij meeleefde met de 'honderdduizenden' die hun spaarcenten hadden verloren. Een 'minderheid', aldus Berisha, 'probeert van dit grote maar niet onherstelbare verlies een nationale tragedie te maken'. Hij maakte tevens duidelijk dat de regering de beleggers niet schadeloos zou stellen met geld uit de staatskas. 'Wij zullen deze schuld niet op onze schouders nemen', zei hij. 'Geen enkele democratische regering zou dit doen. Dit zou neerkomen op het bijdrukken van geld, hetgeen weer de hyperinflatie zou aanwakkeren.'

Op 18 februari maakte Berisha bekend dat de regering twee jaar lang volledige belastingvrijstelling zou geven aan de inwoners van het district Lushnje, van wie een groot aantal was gedupeerd door het faillissement van de piramidefondsen. In dit gebied hadden eind januari ernstige ongeregeldheden plaatsgevonden.

Oprichting oppositioneel Forum voor Democratie. Republikeinse Partij stapt uit regeringscoalitie

Begin februari richtten de belangrijkste oppositiegroeperingen en -partijen, waaronder de Socialistische Partij, het anti-regeringsblok Forum voor Democratie op

Het Forum eiste het aftreden van de regering en de vorming van een zakenkabinet dat bestond uit economische deskundigen. en weigerde met de regering te onderhandelen over de crisis. Op 12 februari grendelde de oproerpolitie een aantal straten in Tirana af en omsingelde het hoofdkwartier van de Socialistische Partij teneinde door het Forum georganiseerde demonstraties tegen de regering te voorkomen.

Op 11 februari kwam de regering verder in het nauw. toen de Republikeinse Partij, die beschikte over drie zetels in de Volksassemblee, bekendmaakte zich terug te trekken uit de door de PDS geleide coalitie en het aftreden van de regering eiste.

Ook binnen de PDS nam de onvrede toe. Begin februari zou een aantal vooraanstaande partijleden, onder wie vijf oud-ministers. een verklaring hebben uitgegeven waarin zij aandrongen op het aftreden van de regering.

Rebellie breidt zich uit vanuit het zuiden

In maart werden de onlusten in het zuiden steeds heviger en tegen het einde van de maand was zeker een derde van het land in handen van de zogenaamde 'opstandelingen' - een groep zwaarbewapende burgers. ex-communistische soldaten en criminelen - die het aftreden van president Sali Berisha eisten. Zeker 150 Albanezen kwamen om het leven en zo'n 700 raakten gewond in de chaos.

Drie leiders van het Forum voor Democratie. v.l.n.r. Fatos Lubonja, Kurt Kola en Daut Gumeni, geven een persconferentie nadat bij protestdemonstraties tegen de regering 15 oppositieleiders zijn opgepakt *Foto EPA*

De onlusten gaven ook de bestaande verdeling tussen het noorden en het zuiden weer Naarmate de chaos verergerde raakten de noorderling president Berisha en zijn machtige veiligheidsapparaat (De Albanese Inlichtingendienst ShIK) steeds afhankelijker van burgerwachten uit het noorden voor de verdediging van zijn regime Een ander aspect dat ren rol speelde bij de verdeling was de vrij grote Griekse minderheid die in het zuiden woonde Dese factor wakkerde de angst van het noorden dan voor een mogelijke afscheiding van het zuiden

In februari waren gewelddadige onlusten in de zuidelijke stad Vlorë uitgebroken na het faillissement van het piramidefonds Gjallica (zie boven). Op 1-2 maart nam het geweld in Vlorë toe, toen rebellen het hoofdkwartier van de ShIK veroverden. In veel zuidelijke steden braken de rebellen begin maart militaire wapendepots open en maakten een grote hoeveelheid automatische geweren, munitie en granaten buit. Ook werden tanks, afweergeschut, gevechtsschepen en een aantal gevechtsvliegtuigen buitgemaakt. In sommige steden schaarden politiefunctionarissen en militairen (onder wie veel slachtoffers van de failliete piramidefondsen) zich aan de kant van de rebellen en stelden vrijwillig hun wapens ter beschikking.

In het *NRC/H'blad* van 13-3-1997 ging Peter Michielsen uitvoerig in op het onderscheid dat moet worden gemaakt tussen de Albanezen in het zuiden en die in het noorden van het land:

'... De opstand in het zuiden heeft vanaf het begin een belangrijk politiek doel gehad: de rebellen die in de loop van vorige week de controle over de steden als Vlorë. Gjirokaster en Sarandë in handen namen en zich na plundering van de wapendepots bewaoenden. eisten en eisen het aftreden van president Berisha.
Dat onderscheidt hen van de opstandige burgers in de rest van het land. Die hebben in de eerste plaats geen leiders. zelfs geen lokale, en in de tweede plaats geen (politieke)eisen. Niemand in het noorden heeft geroepen om het aftreden van Berisha en de noorderlingen zijn - uitzonderingen daargelaten - over het algemeen ook niet tegen de rebellen in het zuiden: ze wilden simpelweg de wapens-om-de-wapens.
Die wens om gewapend te zijn sluit aan bij een zeer lange traditie in het noorden, dat zich op dit en andere punten sterk van het zuiden onderscheidt. Tot 1944, toen het steentijdsocialisme van Enver Hoxha zijn intrede deed, ging een bewoner van het noordelijke bergland nooit de deur uit zonder wapen, of het nu een dolk, een modern pistool of een oude Turkse voorlader was. Voor de bergbewoners was het ondenkbaar zich zònder wapen op straat te begeven: het wapen was voor hen een lichaamsdeel. een verlengstuk van zichzelf en een onderdeel van hun identiteit. Die traditie is eeuwenoud en het heeft Enver Hoxha aan het begin van de jaren veertig en vijftig veel moeite

gekost haar - met een reeks andere tradities - uit te roeien. Het lijkt tegen die achtergrond ook onbegonnen werk al die gestolen wapens weer in handen te krijgen. Ze terugkopen - een in Angola met succes toegepaste methode - heeft wellicht zin, maar hoeveel aantal Albanezen dat de wapens liever thuis verstopt zal zonder twijfel groot zijn.

Het huidige conflict in Albanië is geen etnisch conflict en ook geen conflict tussen noord en zuid. Maar de reacties in de twee landsdelen lopen wel uiteen. Tegen de achtergrond van de diepgewortelde wens van de noorderlingen om een wapen te hebben klinkt de uitlating van een benarde burgemeester van de noordelijke stad Bajram Curri. eerder deze week - ..De mensen willen niets Ze willen alleen maar bewapend zijn" - niet zo vreemd: een oude traditie blijkt nooit te zijn verdwenen, maar na een halve eeuw weer de kop op te steken.

De wens om bewapend te zijn is maar een van de vele verschillen die bestaan tussen de Albanezen in het noorden en die in het zuiden. De grens tussen de twee stammen die samen de Albanese natie vormen, de Gegen in het noorden en de Tosken in het zuiden, loopt precies in het midden, bij de rivier de Shkumbin.

Die verschillen tussen Gegen en Tosken zijn niet etnisch, al komen onder de noordelijke Gegen (die ook Kosovo bevolken) wat meer blonde en lange mensen voor dan onder de Tosken. De verschillen zijn eerder cultureel en historisch van aard. De Gegen zijn bergbewoners met een 'gesloten' mentaliteit: ze zijn zeer op zichzelf, wantrouwend, xenofoob en sceptisch, ze zweren bij hun eeuwenoude tradities en gewoonten. Hier, in de ruige en ontoegankelijke bergen, leeft men in clans - nog steeds. Zelfs de bewoners van de aangrenzende vallei worden niet of nauwelijks vertrouwd.

In de bergen van het noorden leeft de Kanun nog, de eeuwenoude ongeschreven gedragscode die het hele sociale leven bepaalt, van de etiquette tot en met de traditionele gastvrijheid ('mijn huis is uw huis'. en dat wordt letterlijk bedoeld) en de bloedwraak. Invloeden van buiten dringen maar mondjesmaat door en worden doorgaans bestreden. Families, clans, dorpen en dalen vormen gesloten nuclei: de buitenwereld is ver weg en kan niet worden vertrouwd. Het zijn geduchte vechtersbazen: al in de middeleeuwen huurden Franse koningen en Italiaanse prinsen - naast Zwitsers - bij voorkeur Albanese vechtjassen in.

In de vier eeuwen van Ottomaanse overheersing hebben de Turken dit deel van Albanië nooit volledig gepacificeerd. En nooit echt bekeerd: de islam domineert wel (70 procent van de Albanezen is islamitisch) maar men ontleent aan die islam wat bevalt en negeert de rest.

Het zuiden, het land van de Tosken, is anders. Het is vlakker, en daarom opener; en de Tosken zijn dat ook. De clanmentaliteit en de extreme eigenzinnigheid zijn er nooit zo sterk geweest als in het noorden. Het contact met de (Griekse en Italiaanse) buitenwereld was er altijd groter. Economisch is het de Tosken altijd wat beter gegaan dan de Gegen: zij hadden zowel de landbouw als de handel die het noorden niet had.

De latente tegenstelling tussen de Gegen en de Tosken is tijdens het socialisme niet verdwenen, alle egalitaire principes ten spijt. Ze sneeuwde onder, maar bleef bestaan. De zegevierende communistische partij met haar partizanen bestond voor rond driekwart uit Tos-Gjirokastër. De Gegen kwamen er na 1944 nauwelijks meer aan te pas, want alle leuzen over het egalitarisme verhinderden niet dat in de partijleiding regionale, clan- en familiebanden tot het eind toe een zeer grote rol hebben gespeeld - ten koste van vooral de Gegen. De Gegse variant van het Albanees, in 1909 tot standaardtaal verheven, werd door Hoxha vervangen door de Tokse variant.

Na de val van het socialisme heeft het bewind van de uitgesproken noorderling Sali Berisha die zaak rechtgezet: de betere banen zijn de afgelopen jaren naar Gegen gegaan. Tosken werden geweerd of weggezuiverd, veelal met het argument dat ze onder het communisme hun handen vuil hadden gemaakt Mèt de omstandigheid dat het faillissement van de piramidefondsen in het zuiden de inleggers nog harder heeft getroffen dan de spaarders in het noorden is dat de belangrijkste reden waarom de rebellie tegen Berisha in het zuiden uitbrak en waarom de rebellen in Gjirokastër en Sarandë en de andere zuidelijke steden Berisha's vertrek steeds als voorwaarde voor het neerleggen van de wapens hebben gesteld. ...'

Regering treedt af. Noodtoestand afgekondigd

Op 1 maart eiste president Berisha het aftreden van de regering van premier Aleksander Meksi. Dit werd algemeen gezien als een poging de rebellen te paaien. Het aftreden van de regering, die voornamelijk bestond uit leden van Berisha's PDS, betekende Berisha's eerste belangrijke concessie aan zijn tegenstanders.

Desondanks duurden de gewelddadigheden in het zuiden voort, en op 1 maart kondigde de Volksassemblee de noodtoestand in het hele land af. Vervolgens waarschuwde de staatsradio dat vanaf dat moment zonder waarschuwing op de gewapende rebellen zou worden geschoten.

Op 2 maart waarschuwde president Berisha 's avonds op de nationale televisie dat de gebeurtenissen 'Albanië in een burgeroorlog dreigden te storten'. Hij zei dat 'staatsrecht en orde' en 'de instituties en de territoriale integriteit van Albanië' geschonden waren, en waarschuwde dat hij de onlusten met de 'ijzeren greep' van de wet zou beëindigen.

Op 3 maart namen de autoriteites maatregelen om de naleving van de noodtoestand af te dwingen. Er werd een avondklok ingevoerd (van 7 uur 's avonds tot 8 uur 's ochtends) en tanks namen posities in op strategische plaatsen. Maar in de steden in het zuiden gingen de gewelddadigheden door, onder andere in Vlorë, Sarandë, Gjirokastër en Delvine, ondanks herhaaldelijke waarschuwingen van de regering dat op gewapende opstandelingen zou worden geschoten. Uit berichten uit het zuiden kwam begin maart het beeld naar voren van een regio die in een staat van anarchie verkeerde. waarbij met automatische geweren en granaten gewapende volwassenen en kinderen door brandende straten trokken. Op 6 maart berichtte het officiële Albanese persbureau *ATA* aat het dodental alleen al in Vlorë was opgelopen tot 25.

Op 4 maart leverden de troepen, die de regering had gestuurd om de voornaamste steden in het zuiden onder controle te krijgen, hun eerste gevechten ten oosten van Sarande Naar verluidt dreven de rebellen hen terug Op 6 maart kwam het bericht dat de rebellen de strategische stad Tepelene in handen hadden

President Berisha herkozen. Stafchef van leger ontslagen

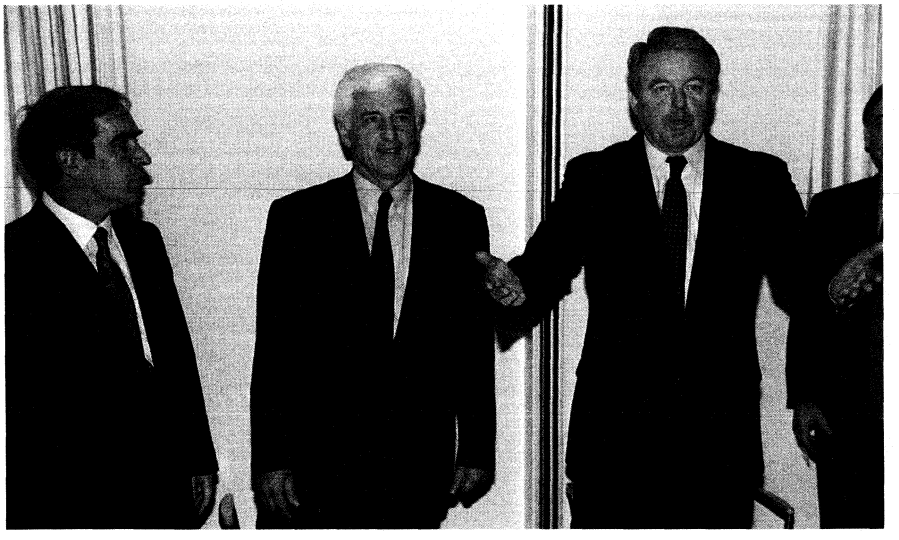
Ondanks de voortdurende crisis herkoos de Volksassemblee Berisha voor een tweede termijn van vijf jaar. Dit gebeurde in weerwil van de rebellen die zijn aftreden eisten (voor Berisha's verkiezing in april 1992 zie pag. 450/2 e.v.-'92). Berisha werd zonder tegenkandidaat herkozen met 113 stemmen tegen één bij vier onthoudingen.

De ernst van de crisis waarin het regime verkeerde werd op 4 maart duidelijk toen de stafchef van het leger, generaal Sheme Kosova, ontslag kreeg en werd opgevolgd door generaal-majoor Adem Copani, Berisha's persoonlijke militaire adviseur. Het bureau van de premier verklaarde op 4 maart dat Kosova de laan was uitgestuurd omdat hij verantwoordelijk was voor de slechte beveiliging van de kazernes en opslagplaatsen.

Legeroffensief opgeschort. Overeenstemming over vorming regering van nationale verzoening

Op 6 maart schortte president Berisha de militaire activiteiten tegen de rebellen in het zuiden op voor een periode van twee dagen met ingang van 7 maart, zes uur 's ochtends. Hij zei dat rebellen die hun wapens in deze periode zouden inleveren, niet vervolgd zouden worden. Het aanbod werd grotendeels door de rebellen genegeerd.

Berisha deed het aanbod na een reeks besprekingen met oppositieleiders, onder wie leden van de (voormalige communistische) PSS. Het waren de eerste onderhandelingen tussen de regering en de oppositie sinds het begin van de opstand in januari.

De leider van de OVSE-delegatie Franz Vranitzky (r.)voerde op 8 maart 1997 in Tirana overleg met o.a. Neritan Ceka van de Democratische Alliantie (m.)en Skender Gjinushi van de Sociaal-Democratische Partij van Albanië (l.). Foto *EPA*

Op 9 maart stemde president Berisha na verdere besprekingen met de oppositie in met de vorming van een brede regering van nationale verzoening - PSS-leden zouden ook zitting hebben in deze regering - en met het houden van algemene verkiezingen in juni 1997. Berisha verlengde bovendien zijn eerdere amnestieaanbod aan de rebellen met een week.

De overeenstemming tussen Berisha en de oppositie was tot stand gekomen door bemiddeling van diplomaten van de Europese Unie (EU) en van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Begin maart voerde de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo (in zijn functie van voorzitter van de Raad van Ministers van de EU) in Albanië besprekingen met Berisha. Tegelijkertijd had de OVSE een onderzoeksmissie naar Albanië gestuurd, onder leiding van de Oostenrijkse oud-kanselier Franz Vranitzky. Zowel Vranitzky als van Mierlo drongen er bij de president op aan in te gaan op de eis van de oppositie om een regering van nationale verzoening te vormen om zo de crisis op te lossen.

De oppositie juichte het akkoord van 9 maart toe, maar moest toegeven weinig invloed op de opstandelingen in het zuiden te hebben. Tegen die tijd had de regering vermoedelijk al de controle verloren over bijna heel Zuid-Albanië en was ongeveer een derde van het land in handen van de rebellen. Op 9 maart hadden de rebellen groepen strijders naar de olievelden bij de stad Ballsh (op 100 km afstand van Tirana) in het noorden gestuurd. Volgens sommige berichten had de plaatselijke politie in Ballsh de veiligheidstroepen die door president Berisha naar de stad waren gestuurd, aangevallen.

Op 11 maart werd bekendgemaakt dat wapens waren gestolen uit legerdepots in Mjekes, bij Elbasan, de op twee na grootste stad van Albanië, op slechts 55 km afstand van Tirana. Diezelfde dag verschenen er ook berichten dat burgers in het uiterste noord-oosten van het land wapens hadden buitgemaakt uit een depot in Tropoje en hadden gezworen het regime van Berisha te verdedigen tegen de zuidelijke opstandelingen.

Ontmoeting tussen rebellen en Italiaanse ambassadeur

Op 10 maart sprak een groep rebellenleiders uit Vlorë met de Italiaanse ambassadeur in Albanië, Paolo Foresti, aan boord van een Italiaans oorlogsschip in de Adriatische Zee. Na het gesprek verklaarde Italië dat de rebellen overwogen om de opstand te beëindigen als de overeenkomst tussen Berisha en de oppositie snel werd uitgevoerd.

Op 11 maart maakten enkele rebellen de vorming van een formeel bestuur bekend, het Nationale Comité van Redding. Het Comité van Redding eiste in een eerste verklaring Berisha's ontslag met ingang van 20 maart en stond erop dat afgevaardigden van het Comité betrokken zouden worden bij alle onderhandelingen over een nieuwe regering.

Benoeming van nieuwe premier. Vorming van regering van nationale verzoening

Op 11 maart benoemde president Berisha de voormalige burgemeester van Gjirokastër, de 34 jaar oude Bashkim Fino van de oppositionele PSS, tot premier

In een van zijn eerste verklaringen riep Fino op 12 maart op tot nieuwe besprekingen met de rebellen. Eind maart hield hij een aantal besprekingen met rebellenleiders. In één van deze besprekingen, in Gjirokastër, kondigde Fino de afschaffing van de ShIK aan.

Op 12 maart beëdigde Berisha een nieuwe regering van 'nationale verzoening', waarin afgevaardigden van alle belangrijke politieke partijen zitting hadden. Hoewel geen enkele minister van de scheidende regering-Meksi een zetel behield in het nieuwe kabinet, bleef het machtige ministerie van binnenlandse zaken in handen van de PDS.

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier - Bashkim Fino (PSS); binnenlandse zaken - Belul Cela (PDS): defensie - Shaqir Vukaj (PSS); buitenlandse zaken - Arjan Starova (SDUP): financiën - Arben Malaj (PSS); justitie - Spartak Ngjela (LM); privatisering - Eduard Ypi (PDS); gezondheidszorg - Astrit Kalenja (PBK); hoger onderwijs - Myqerem Tafaj (PDS); onderwijs en sportzaken - Luan Skuqi (PDS); landbouw en voedselvoorziening - Haxhi Aliko (PSDS): mijnbouw en energiebronnen - Kastriot Shtylla (PRS); industrie, transport en handel - Foto Dhuka (PMDN); cultuur en jeugdzaken - Engjell Ndocaj (CDP); arbeid en sociale zaken - Elmas Sherifi (PSS); openbare werken en toerisme - Vasillaq Spaho (PRS): secretaris-generaal, ministerraad - Ekrem Kastrati (PDS); staatssecretaris (binnenlandse zaken) - Lush Perpali (PSS): staatssecretaris (defensie) - Ali Kazazi (PDS); staatssecretaris (buitenlandse zaken) - Pavli Zeri (PSDS).

PSS - Socialistische Partij van Albanië; PDS - Albanese Democratische Partij; SDUP - Sociaal-Democratische Eenheidspartij; LM - Legaliteitsbeweging; PBK - Partij van het Nationale Front; PSDS - Sociaal-Democratische Partij van Albanië; PRS - Republikeinse Partij van Albanië; PMDN - Unie voor de Mensenrechten; CDP - Christen-Democratische Partij.

Veiligheidssituatie in Tirana verslechtert

Op 12 maart verslechterde de veiligheidssituatie in Tirana sterk. Er braken vuurgevechten uit in de straten waarin bijna geen leger en politie meer te zien

waren De luchthaven van Tirana ging dicht en buitenlandse regeringen maanden hun onderdanen de stad zo snel mogelijk te verlaten Medio maart kwamen in Tirana meer dan 20 mensen om het leven, voornamelijk door verdwaalde kogels

Op 19 maart had de regering de orde in Tirana hersteld dankzij een burgerwacht waaraan honderden mensen deelnamen. (Volgens berichten van 12-13 maart hadden voorstanders van Berisha in Tirana bij een militaire academie in de rij gestaan voor wapens) Op 20 maart ging de luchthaven weer open Ondertussen bleven de gewelddadigheden in het zuiden voortduren, bij gevechten in Korca kwamen op 18-19 maart ongeveer 30 mensen om het leven

Gratie voor Nano

Op 15 maart verleende president Berisha gratie aan de voorzitter van de PSS, Fatos Nano, die in 1991 premier was. Nano was in april 1994 veroordeeld tot twaalf jaar cel, nadat hij schuldig was bevonden aan een aantal delicten, waaronder verduistering van staatsgelden (zie pag. 449/3-'94). Nano en zijn aanhangers hadden de beschuldigingen altijd ontkend.

Nano was op 13 maart in Tirana vrijgelaten toen bleek dat de autoriteiten de controle op de stadsgevangenissen kwijtraakten. In maart wisten de meeste gedetineerden te ontsnappen en werden bijna alle officiële gevangenisdocumenten vernietigd. Op 17 maart riep Nano in zijn eerste openbare openbare verklaring president Berisha op om 'een stapje terug te doen, maar niet af te treden' voor de verkiezingen in juni.

Regering verzoekt om buitenlandse interventie. VN-Veiligheidsraadakkoord met internationale vredesmachtvoor Albanië

Na de vorming van de regering op 12 maart verzocht de regering-Fino het buitenland vrijwel meteen om militaire hulp om de orde in Albanië te herstellen Naar verluidt had een NAVO-functionaris na een spoedzitting van ambassadeurs van de NAVO-landen in Brussel op 12 maart echter gezegd dat er 'erg weinig animo voor militaire interventie' bestond

Italië, Nederland, en in mindere mate Griekenland, hadden graag gezien dat de NAVO een rol speelde bij de crisis, maar de andere lidstaten hadden zich uitgesproken tegen elke vorm van militaire interventie.

De crisis in Albanië stond hoog op de agenda bij de besprekingen van EU-ministers van buitenlandse zaken in Nederland op 13-16 maart.

Tijdens het overleg spraken Italië, Frankrijk en Denemarken zich uit voor militaire interventie in de vorm van een 'stabilisatiemacht' zoals in Bosnië. Dit stuitte op weerstand van de andere lidstaten, waaronder Duitsland, Groot-Brittannië en Zweden. De ministers kwamen uiteindelijk overeen een missie naar Albanië te sturen om te inventariseren welke hulp het land nodig had. Deze 'verkenningsmissie' - onder leiding van de Nederlandse diplomaat Jan Graaf de Marchant et d'Ansembourg - bracht medio en eind maart een bezoek aan Albanië.

Op 25 maart kwam-r, EU-ministers van buitenlandse zaken opnieuw bijeen in Rome ter gelegenheid van de 40ste verjaardag van de ondertekening van het Verdrag van Rome (zie onder EUROPESE UNIE) Fino reisde met een aantal ministers naar Rome om de verzamelde EU-ministers op te roepen een internationale troepenmacht naar Albanië te sturen Maar door verdeeldheid binnen de EU over de kwestie bleef een besluit uit

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) kwam op 26-27 maart in Wenen bijeen om de toestand in Albanië te bespreken. In een verklaring, die na de bespreking werd uitgegeven, stond dat de OVSE de pogingen van een aantal lidstaten om een troepenmacht voor Albanië te vormen, op prijs stelde. De troepenmacht moest optreden in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties (VN) en de principes van de OVSE.

De beschermingsmacht was bedoeld om het transport van de hulpgoederen te beschermen en de veiligheid van het vliegveld en de havens te garanderen.

Op 29 maart ging de VN-Veiligheidsraad akkoord met het OVSE-voorstel om individuele staten toestemming te geven Albanië te helpen bij het beschermen van humanitaire operaties. Italië, Frankrijk, Griekenland, Spanje, Roemenië en Turkije hadden zich bereid verklaard troepen te leveren. Een dergelijke vredesmissie zou worden georganiseerd en geleid door Italië. De VN-resolutie schiep geen duidelijkheid over de omvang van de vredesmacht.

Albanezen vluchten naar Italië. Noodtoestand in Italië. Albanees schip na botsing gezonken

Medio maart kwam een stroom van Albanese vluchtelingen naar Italië op gang. Zij staken met boten de Adriatische Zee over vanaf de havenstad Durrës naar de Italiaanse havens Brindisi, Bari en Otranto, waar zij een tijdelijke verblijfsvergunning kregen op humanitaire gronden. Binnen een week groeide de stroom vluchtelingen uit tot de grootste exodus over zee uit een Europees land sinds de Tweede Wereldoorlog (zie pag. 509/3 e.v.-'91).

Het hoofd van de verkenningsmissie van de Europese Unie, Jan Graaf de Marchant et d'Ansembourg (1.)wordt op 27 maart 1997 in Tirana welkom geheten door de Albanese minister van buitenlandse zaken Arjan Starova (r.) *Foto EPA*

Twee Albanese marineboten met aan boord honderden vluchtelingen lopen op 14 maart 1997 de haven van de Italiaanse stad Brindisi binnen. Foto EPA

De exodus werd in Albanië vooral georganiseerd door criminele bendes, die hoge bedragen voor de overtocht vroegen. De meeste Albanese vluchtelingen waren burgers die, naar eigen zeggen. gevlucht waren uit angst voor het geweld en het gebrek aan voedsel. Maar ook zo'n 300 militairen en ShIK-functionarissen maakten de oversteek naar Italië en vroegen er politiek asiel aan.

De Italiaanse regering hield op 19 maart een swoedberaad om de vluchtelingencrisis te bespreken. Tegen die tijd waren naar schatting 10.000 Albanezen het land binnengekomen. De regering stemde in met het uitroepen van de noodtoestand in het hele land, die zou duren tot 30 juni en die autoriteiten speciale bevoegdheden zou verlenen om de toestroom van vluchtelingen aan te kunnen.

Eind maart was de Italiaanse marine, met toestemming van de Albanese regering, begonnen met patrouilles in de Albanese wateren om toe te zien op naleving van het verbod voor schepen naar Italië te varen. Op 28 maart vond een ernstig ongeluk plaats toen een Albanees schip met vluchtelingen en het Italiaanse korvet Sibilla - op ongeveer 70 km buiten de kust van Brindisi - tegen elkaar botsten; waarna het Albanese schip zonk. Daarbij zouden minstens 79 mensen om het leven zijn gekomen.
De Albanezen verweten de Italiaanse kustwacht het Albanese schip geramd te hebben om het de overtocht naar Italië te verhinderen. maar de kapitein van het Italiaanse schip ontkende dat ten stelligste. Volgens hem was de aanvaring het gevolg van een ondeskundige manoeuvre van het Albanese schip.

Premier Fino praat met opstandelingen. Overleg met Italiaanse premier Prodi over internationale vredesmacht

De Albanese premier Bashkim Fino reisde op 1 april naar het zuiden, dat in handen van de opstandelingen was. Het was de eerste keer dat hij het zuiden bezocht sinds de rebellen zich daar meester van de macht hadden gemaakt

Per helikopter vloog hij naar zijn woonplaats Gjirokaster, ongeveer 30 km van de grens met Griekenland Hij zei dat hij het gebied bezocht om de 'wettige vertegenwoordigers van de plaatselijke autoriteiten en openbare orde' te ontmoeten, maar hij begon al snel overleg te voeren met plaatselijke rebellenleiders Fino vertelde de opstandelingen dat de geheime politie, de ShIK, was ontbonden

In Gjirokastër voerde Fino ook verscheidene besprekingen met de Italiaanse premier Romano Prodi, die op 2 april een kort bezoek bracht aan de stad. De besprekingen gingen over de Italiaanse poging om een internationale troepenmacht op de been te brengen die de humanitaire operaties in Albanië moest steunen (zie onder).
Na zijn ontmoeting met Fino zei Prodi tegen de pers dat de Albanese regering graag wilde dat 'zo spoedig mogelijk' een internationale missie naar Albanië zou komen. Prodi zei ook dat Fino positief had gereageerd op de wens van zijn regering dat de Italiaanse marine zou blijven patrouilleren in de Albanese wateren, ondanks het ongeluk eind maart met een Italiaans korvet (zie boven).

Premier Bashkim Fino (l.) en zijn Italiaanse ambtgenoot Romano Prodi na afloop van hun overleg in Tirana op 13 maart 1997. Foto *EPA*

Later op 2 april sprak Fino in Athene met zijn Griekse ambtgenoot Kostas Simitis over de Griekse bijdrage aan de internationale troepenmacht. Griekenland zou erop hebben aangedrongen dat zijn troepen niet zouden worden ingezet in het zuiden dat in handen van rebellen was en waar aanslagen zouden zijn gepleegd op leden van de Griekse minderheid. Fino sprak op 3 april ook met de voormalige Oostenrijkse kanselier Franz Vranitzky, die in maart een onderzoekscommissie van de OVSE in Albanië had geleid (zie boven), en met de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo. die het voorzitterschap van de EU-ministers van buitenlandse zaken bekleedde. Naar verluidt verzekerden Vranitzky en Van Mierlo Fino dat er een internationale troepenmacht zou komen en dat die medio april zou worden ingezet.

Italië akkoord met stationering Italiaanse troepen in Albanië

De gebeurtenissen in Albanië en de stationering van buitenlandse troepen in het land drukten ook een belangrijk stempel op de Italiaanse binnenlandse politiek.

De Italiaanse centrum-linkse regeringscoalitie Olijf kreeg op 2 april de steun van de belangrijkste oppositiepartijen voor haar voorstel om een troepenmacht onder Italiaans commando naar Albanië te sturen. Maar de radicale Heropgerichte Communistische Partij (RC)weigerde de regering te steunen. Volgens de RC was de situatie in Albanië te gevaarlijk om er Italiaanse troepen heen te sturen en zou een buitenlandse troepenmacht alleen maar het regime van de Albanese president Berisha overeind houden. De meerderheid van de coalitie Olijf in de Kamer van Afgevaardigden (Tweede Kamer) berustte op de tactische steun van de RC-afgevaardigden. Albanië vormde de eerste belangrijke kwestie waarin de RC het oneens was met de Olijf-regering sinds haar aantreden in mei 1996 (zie pag. 812/1 e.v.-'96).
Prodi slaagde erin een naderende crisis over Albanië te voorkomen omdat de centrum-rechtse oppositionele Vrijheidsalliantie Olijf steunde bij een gezamenlijke motie om Italiaanse troepen te sturen. Op 7 april bekrachtigde de Italiaanse Senaat - de Eerste Kamer, waarin de coalitie Olijf zonder de steun van de RC over een meerderheid beschikte - de stationering van Italiaanse troepen met 154 tegen 119 stemmen en twee onthoudingen. De Kamer van Afgevaardigden ging op 9 april akkoord met het voorstel met 503 tegen 85 stemmen en zeven onthoudingen.

Beschermingsmacht. Begin van Operatie Alba

De vorming van de Internationale Vredesmacht voor Albanië was eind maart goedgekeurd door de Veiligheidsraad (zie boven) en had de steun van de OVSE Onder bevel van luitenant-generaal Luciano Forlani zou een troepenmacht, waarvoor Italie en zeven andere Europese landen soldaten zouden leveren (zie tabel onder), Operatie Alba gaan uitvoeren

De troepen zouden worden gestationeerd in Tirana, Durrës en Vlorë (de belangrijkste bruggenhoofden voor Operatie Alba), en in Shkodër, Lezhe, Shengjin, Elbasan, Fier, Gjirokastër en Sarandë.

Er bestond enige verwarring over het precieze doel van Operatie Alba. Volgens de meeste berichten was het onmiddellijke doel ervan de hoofdwegen en distributiepunten (met inbegrip van Durrës, Vlorë en Tirana) te beschermen om konvooien in staat te stellen hulpgoederen aan te voeren. Maar een woordvoerster van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC)zei in een interview in de *Financial Times* van 21 april dat het in Albanië niet zozeer om een humanitaire crisis ging, maar om een politieke. Zij zei dat 'niet één iemand' honger leed en merkte op dat de haven van Durrës en de grenzen altijd open waren geweest voor handelsverkeer.

In een commentaar op de gevechtscode voor de troepenmacht zei de Franse minister van defensie Charles Millon op 15 april dat de troepen hun wapens mochten gebruiken om zichzelf te verdedigen en om de openbare orde te handhaven.

Samenstelling van de Internationale Vredesmacht voor Albanië

Land	Aantal manschappen
Italië	2.500
Frankrijk	1.000
Turkije	700
Griekenland	680
Spanje	450
Roemenië	400
Oostenrijk	120
Denemarken	65
Totaal	5.915

Vanaf 11 april werd het vliegveld van Tirana bewaakt door eenheden van de vredesmacht die vooruit waren gestuurd, en op 15 april arriveerden ruim 1 000 soldaten [Italianen, Fransen en Spanjaarden) in Durrës.

Aanvankelijk bleven de soldaten in Midden- en Koord-Aibanië, gebieden die reeds door de regering werden gecontroleerd. Maar op 17 april trok een kleine eenheid van Italiaanse soldaten Vlorë binnen. dat sinds februari in handen van de opstandelingen was. en voerde er overleg met opstandelingenleiders. Rebellenleider Ekeren Osmani, die zichzelf had uitgeroepen tot defensiecommandant van het Comité van Nationale Redding, zei op 17 april dat hij de Italiaanse troepen zijn volledige medewerking had toegezegd.

Explosie in munitieopslagplaats

Op 30 april kwamen bij een explosie in Burrel in Midden-Albanië 27 mensen om het leven toen zij een ondergronds munitiedepot plunderden. Na de explosie verzocht Fino of het mandaat voor Operatie Alba kon worden uitgebreid met de bescherming vanmunitiedepots.

PSS beëindigt boycot parlement

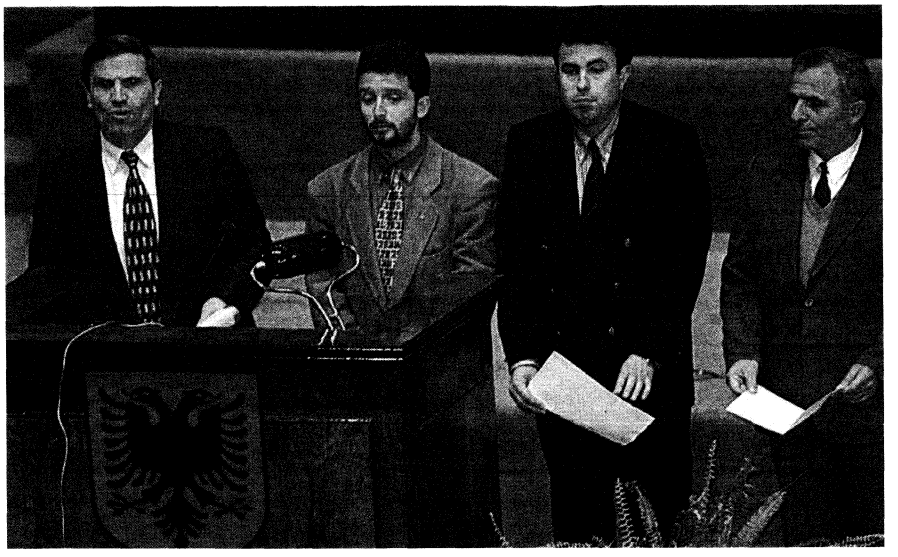
Het bestuur van de Socialistische Partij van Albanië (PSS) besloot op 1 april unaniem dat haar afgevaardigden weer deel zouden gaan uitmaken van de Volksassemblee. De tien PSS-afgevaardigden hadden de Assemblee geboycot sinds de omstreden verkiezingen in mei en juni 1996 (zie pag. 601/2/3-'96).

Op 9 april besloot de Volksassemblee een einde te maken aan de mediabeperkingen die begin maart waren ingesteld als onderdeel van een verscherpte noodtoestand.

Ontwikkelingen bij de PDS

De nationale raad van de regerende PDS sprak op 13 april tijdens een vergadering zijn steun uit voor het partijleiderschap van Berisha en zette dissidenten die eisten dat de president moest aftreden, uit de partij.

Tot de dissidenten die tijdens de vergadering uit de partij werden gezet, behoorden de voormalige vice-premier en minister van financiën Dylber Vrioni en de voormalige vice-premier en minister van toerisme Dashamir Shehi. Berisha's positie werd verder versterkt door de benoeming van een van zijn naaste

Leden van de PSS-fractie worden na het beeindigen van hun boycot op 9 april 1997 beëdigd in de Volksassemblee. Foto EPA

medewerkers, Genc Pollo, tot secretaris-generaal van de partij.
Later die maand, op 26 april, maakten veertien dissidenten van de PDS bekend dat ze een nieuwe politieke partij hadden opgericht, de Beweging voor Democratie (MDP).

Onderhandelingen over verkiezingen

Op 17 april verklaarde Franz Vranitzky (het hoofd van de OVSE-delegatie) dat delciders van de belangrijkste politieke partijen 29 juni hadden gekozen als datum voor de vervroegde parlementsverkiezingen. Zij hadden echter nog geen overeenstemming bereikt over het kiesstelsel.

Naar verluidt had de PSS geëist dat er een systeem van evenredige vertegenwoordiging zou worden ingevoerd voor de verkiezingen van 29 juni. Deze eis werd door de PDS afgewezen. Op 30 april waarschuwde Fino dat zijn regering zou aftreden als geen overeenstemming over de kwestie werd bereikt.

Onenigheid over ontslag politiechef

De regering van nationale verzoening besloot op 19 april generaal Agim Shehu te ontslaan als onderminister van binnenlandse zaken en hoofd van de nationale politiemacht. Shehu, een trouwe bondgenoot van Berisha, was ervan beschuldigd de oppositie tegen de president te hebben onderdrukt toen de opstand in februari uitbrak. Maar op 20 april legde president Berisha het regeringsbesluit naast zich neer en zei hij dat Shehuzou aanblijven.

Verbannen koning keert terug

De verbannen Albanese kroonpretendent Leka Zogu, de zoon van koning Zog die had geregeerd van 1928-'39, keerde op 12 april terug naar Albanië en riep op een referendum te houden over het herstel van de monarchie. Alle belangrijke politieke partijen waren het er in beginsel over eens dat er een referendum over de kwestie moest komen.

Bij zijn aankomst op het vliegveld van Tirana werd Leka opgewacht door zo'n 2.000 aanhangers. Hij vertelde hun dat hij was teruggekeerd om te delen in 'het lijden' van de bevolking en zou blijven 'zo lang als nodig is'. Leka's komst was georganiseerd door de monarchistische Legaliteitsbeweging.

Leka, die twee dagen oud was toen zijn vader in 1939 na de Italiaanse inval met zijn familie het land ontvluchtte, woonde in hallirigschap in Zuid-Afrika; hij was actief als wapenhandelaar.

Economische gevolgen van crisis

De onlusten en opstand hadden zware gevolgen voor de toch al wankele Albanese economie.

Minister van financiën Arben Malaj, die werd aangehaald in de Financial Times van 16 april, zou hebben gezegd dat het BBP door de onlusten zou inkrimpen met 4 a 7 procent. De prijzen waren in het eerste kwartaal van 1997 gestegen met ongeveer 30 procent en het begrotingstekort zou naar verwachting stijgen tot maar liefst 16 a 17 procent van het BBP in plaats van de 7 a 8 procent die de regering had voorspeld vóór de onlusten.

Malaj zei ook tegen de Financial Times dat de regering geld bijdrukte om gepensioneerden en werklozen te betalen en hij erkende dat dit onvermijdelijk tot inflatie zou leiden. Medio april had hij in Londen een ontmoeting met functionarissen van internationale financiële instellingen - waa onder het Internationaal Fonds (IMF), de Wereldbank en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD) - waarbij getracht werd een ontwerpbegroting op te stellen.

De Albanese kroonpretendent Leka Zogu brengt op 24 april 1997 bloemen naar het graf van Ismail Qemaii. de vader van de Albanese onafhankelijkheid. Foto *EPA*

President centrale bank ontslagen

Op 25 april ondertekende president Berisha een decreet waarbij Kristaq Luniku werd ontslagen als president van de Bank van Albanië (de centrale bank) De opvolger van Luniku was Qamil Tusha, tot dan toe onderdirecteur van de Nationale Commerciële Bank, een van Albanie's drie staatsbanken

Luniku, die sinds begin maart in Washington verbleef om inet het IMF te onderhandelen, noemde zijn ontslag op 25 april 'onwetttig' en bekritiseerde Berisha's optreden als een 'inmenging' die de onafhankelijkheid van de bank ondermijnde. De centrale bank, zo zei hij, 'was het enige instituut dat niet onder Berisha viel, maar nu wil hij deze ook onder zijn controle brengen, omdat er verkiezingen in aantocht zijn.'

De *Financial* Times van 26 april zei dat Luniku het 'respect' genoot van internationale financiële instellingen en werd beschouwd als 'een garantie dat de Albanese autoriteiten eenverstandig monetair beleid zouden voeren.'

(Vor.ber.pag. 809/1 e.v.-1996)

EUROPESE UNIE

VERGADERINGEN EU-MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN. VEERTIGSTE VERJAARDAG VERDRAG VAN ROME

Op 20 januari 1997 vergaderden de ministers van buitenlandse zaken van de vijftien lidstaten van de Europese Unie (EU) in Brussel over de herziening van de EU-verdragen in het kader van de Intergouvernementele Conferentie (IGC) (zie pag. 166/3 e.v.-'97).De ministers probeerden de impasse te doorbreken over het beleidsvormingsproces in de EU. Ook spraken zij voor het eerst serieus over een 'flexibele' besluitvormingsstructuur die groepen lidstaten de mogelijkheid zou geven grotere integratie tot stand te brengen. De vergadering eindigde echter zonder dat overeenstemming werd bereikt.

Een krachtige groep lidstaten drong onder leiding van Frankrijk en Duitsland aan op een structuur die een verdergaande integratie tussen sommige lidstaten mogelijk maakte. De Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel verklaarde dat 'geen enkele lidstaat blokkades zou moeten kunnen opwerpen door middel van een veto.' Een groep landen, waaronder Denemarken, Griekenland, Groot-Brittannië, Portugal en Zweden, was het echter oneens met een dergelijk standpunt, zij waren bang dat hierdoor een elite-groep zou ontstaan die de belangen van andere lidstaten zou schaden Hoewel de Britie premier John Major eerder die maand had laten weten dat zijn land zich niet zou verzetten tegen een zogeheten Europa met meerdere snelheden, hield Groot-Brittannie tijdens de bijeenkomst in Brussel vast aan zijn recht om een veto uit te spreken over wijzigingen van de bestaande regels

De Britse onderminister van buitenlandse raken en het Gemenebest voor Europese aangelegenheden, David Davis, zei dat de 'EU geen franchise-onderneming' was en benadrukte dat Groot-Brittannië 'het recht wilde behouden zijn veto van geval tot geval uit te spreken en niet alleen bij bepaalde onderwerpen.' Groot-Brittannie eiste ook dat lidstaten niet zouden worden gestraft ais ze niet deelnamen aan selectieve samenwerking. De Italiaanse minister van buitenlandse zaken Lamberto Dini presenteerde een alternatief voorstel dat voorzag in besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid. een sleutelrol voor de Europese Commissie, en een akkoord dat bepaalde beleidsterreinen - zoals concurrentiebeleid, het gemeenschappelijke visserij- en landbouwbeleid en de gemeenschappelijke markt - niet in aanmerking zouden komen voor selectieve samenwerking.

Veertigste verjaardag EU-ministerraad

Op 25 maart ontmoetten de EU-ministers van buitenlandse zaken elkaar in Rome ter herdenking van de 40ste verjaardag van de ondertekening van het Verdrag van Rome (zie pag. 13111-'57). Nederland, dat voorzitter was van de EU en van de IGC-conferentie waarop het Verdrag van Maastricht zou worden herzien, presenteerde een ontwerptekst voor de herziening die tijdens de top in Amsterdam in juni zou worden aangenomen (zie boven).

In nieuwe onderdelen van de ontwerptekst stond dat de nationale regeringen belangrijke aspecten van hun immigratie-, asiel-, grenscontrole- en visumbeleid zouden overhevelen naar de EU. Maar de Nederlandse hoop dat er vooruitgang zou worden geboekt, zodat het verdrag in juni klaar was vonr ondertekening werd de bodem ingeslagen door de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind. Hij wees het ontwerp als 'absoluut onaanvaardbaar' van de hand. EU-voorzitter Jacques Santer verklaarde dat de andere lidstaten Rifkinds uitbarsting als onderdeel van zijn politieke 'campagne' beschouwden, waarmee hij verwees naar de Britse parlementsverkiezingen die op 1 mei zouden worden gehouden.

De minister bespraken ook een voorstel voor de oprichting van een Europese defensie-unie met een clausule over wederzijdse verdediging en over de militaire capaciteit om vredeshandhavende en andere veiligheidsoperaties uit te voeren In de voorstellen, voor het eerst onthuld op 21 maart die waren ingediend door Duitsland, Frankrijk, Italie, Spanje en België, werd aangedrongen op de uiteindelqke integratie van de West-Europese Unie in de EU Maar Rifkind wees ze van de hand terwijl de vier neutrale EU-lidstaten Finland Ierland Oostenrijk en Zweden er niet enthousiast over waren

BOETES VOOR ITALIË EN DUITSLAND

Op 20 januari besloot de Europese Commissie boetes op te leggen aan Duitsland en Italië wegens schending van EU-wetten. Het was de eerste keer dat de Commissie had getracht haar bevoegdheden te gebruiken om financiële sancties op te leggen aan lidstaten op grond van artikel 171 van het Verdrag van Maastricht.

Het advies van de Commissie luidde dat Duitsland ECU 148.400 zou moeten betalen ($ 1 = ECU 0,83) voor iedere dag dat het milieuwetten ter bescherming van vogels. grondwater en oppervlaktewater bleef overtreden. Italië zou ECU 282.900 per dag moeten betalen, eveneens voor het overtreden van milieuwetten. Het Europese Hof van Justitie moest het advies van de Commissie bekrachtigen voordat het kon worden uitgevoerd.

RIJSTQUOTA

Op 8 januari stelde de Europese Commissie een quota in voor rijst uit de overzeese gebiedsdelen van de lidstaten teneinde de rijstproducenten van de EU te beschermen. Het besluit hield in dat gedurende de eerste vier maanden van 1997 niet meer dan 42.650 ton rijst uit deze gebieden mocht worden geïmporteerd.

In de zes voorafgaande jaren was er rijst vanuit de Nederlandse Antillen, Montserrat en de Turks- en Caicoseilanden de EU binnengekomen zonder dat sprake was van quota's en tarieven. Deze invoer was op spectaculaire wijze gestegen van 58.000 ton in 1992 tot ruim 365.000 ton in 1996. Een aanzienlijk deel van deze groei kwam voor rekening van de Nederlandse Antillen(zie pag. 25/3 e.v.-'97). Het besluit van de Commissie kwam op aandringen van Italië en Spanje, de grootste rijstproducenten in de EU.

NIEUWE VOORZITTER EUROPEES PARLEMENT

Op 14 januari werd de Spaanse Christen-Democraat José Maria Gil-Robles Gil-Delgado gekozen tot voorzitter van het Europees Parlement (EP) voor een termijn van 2,5 jaar. Hij werd de opvolger van de Duitse sociaal-democraat Klaus Hansch (zie pag. 743/1-'94). Gil-Robles kreeg 338 van de 548 uitgebrachte stemmen.

De kleinere fracties ageerden openlijk tegen het in hun ogen weinig democratische karakter van de verkiezing. Zij bi-achten hun stem uit op de Franse parlementariër Catherine Lalumière, die zich vooral bij wijze van protest tegenkandidaat had gesteld. Lalumière, exminister van Europese zaken en fractieleider van de Europese Radicale Alliantie, kreeg 177 stemmen. Er werden 33 blanco stemmen uitgebracht.

De twee grootste fracties in het EP, de socialisten (215 zetels) en de christen-democraten (182 zetels. zie pag. 168-'97), hebben al jaren de afspraak om na parlementsverkiezingen de twee mandaattermijnen van 2.5 jaar om beurten te bezetten (zie pag 407/3-'89). Binnen de christen-democratische fractie bestaat weer een interne afspraak tussen de Duitsers en de Spanjaarden, de twee grootste nationale delegaties, die al sinds 1989 het voorzitterschap aan elkaar doorgeven (zie ook pag. 296/1-'92).

Gil-Robles Gil-Delgado (1935) bracht een groot gedeelte van zijn jeugd in Portugal door.

De nieuwe voorzitter van het Europees Parlement, de Spanjaard José María Gil-Robles Gil-Delgado. Foto *EPA*

Zijn vader, die minister van defensie was in de Tweede Spaanse Republiek, was daarheen gevlucht na de overwinning van generaal Francisco Franco Bahamonde in de burgeroorlog. In 1932 keerde Gil-Robles terug naar Spanje, waar hij een studie rechten volgde. Tussen 1969 en 1974 publiceerde hij verschillende werken over juridische onderwerpen die verband hielden met het herstel van de democratie in Spanje.
Gil-Robles, die een voorvechter was van toenadering tussen de verschillende christen-democratische partijen in Spanje, werd in 1977 lid van het presidium van de Europese Christen-Democratische Unie. In 1989 werd hij op de lijst van de Partido Popular gekozen tot lid van het EP. In de zittingsperiode 1989-1994 was hij onder andere ondervoorzitter van de EVP - de fractie der christen-democraten - . voorzitter van de commissie institutionele zaken en lid van de commissie reglement. In 1994 werd hij herkozen in het EP. waarvan hij ondervoorzitter werd.

De constitutieve vergadering die aan de verkiezing van de nieuwe parlementsvoorzitter voorafging, werd voorgezeten door het oudste lid in jaren, de 84-jarige EVP'er Otto von Habsburg. Deze voormalige Oostenrijks-Hongaarse kroonprins was voorzitter van de Paneuropese Unie en sinds 1979 lid van het direct gekozen Europees Parlement. Hij beklemtoonde in een redevoering dat de politici de verantwoordelijkheid dragen voor de vrede in heel Europa. De Europese Unie mocht volgens hem geen gesloten club worden en op de plaats van het vroegere IJzeren Gordijn een nieuwe welstandsgrens opwerpen. Elk land van het voormalige Oostblok moest in de gelegenheid worden gesteld tot de Europese Unie toe te treden, zo zei hij.

Het EP boog zich tevens over de bezetting van 40 andere posten voor de komende 2,5 jaar. Het parlement telt 14 vice-voorzitters en vijf questoren die tot het presidium behoren en belast zijn met administratieve en financiële taken, maar geen stemrecht bezitten. Ook zijn er nog 20 beleidscommissies (vaste kamercommissies in Haagse termen) en een subcommissie, die elk van een voorzitter moeten worden voo zien.

Bij de verdeling van deze posten geldt dat het vice-voorzitterschap en het commissievoorzitterschap van gelijk gewicht zijn, hoewel daar per lidstaat anders over wordt gedacht. Afgevaardigden uit de zuidelijke lidstaten geven als regel voorkeur aan een plaats in het presidium, die van de noordelijke lidstaten prefereren bcleidscommissies. Bij een tamelijk recente reglementswijziging heeft het presidium overigens een aantal bevoegdheden overgedragen aan de ‚conferentie van voorzitters', bestaande uit de uarlementsvoorzitter en de fractievoorzitters. Deze 'conferentie van voorzitters' wordt beschouwd als het meest invloedrijke orgaan in het EP

Wijzigingen in samenstelling EP

De fractie Europa der Nationale Staten (ENS)die op 11 november 1996 ophield te bestaan door de overstap van een Franse Europarlementarier naar de Unie voor Europa (zie pag 169/1- 97) is op 13 januari 1997 herboren onder de naam Fractie van onafhankelijken voor het Europa van de Nationale Staten (O-ENS) Door de overstap van een Brits parlementslid dat aan de EVP kwam, beschikte O-ENS sinds 13 januarı weer over de vereiste 18 leden van vier verschillende nationaliteiten Tot O-ENS behoorden onder meer de Nederlandse parlementarieri Leen van der Waal en Hans Blokland (SGP/GPV/RPF)

De Nederlandse parlementariër Jim Janssen van Raay (CDA) verliet per 1 januari 1997 de christen-democratische fractie EVP. Hij had onenigheid gekregen met het CDA, toen partijvoorzitter H. Helgers hem herinnerde aan een afspraak die vóór de Europese verkiezingen was gemaakt; Janssen van Raay zou hebben toegezegd slechts de helft van zijn vijfjarig mandaat in het EP vol te zullen maken. De Rotterdamse advocaat weigerde begin december 1996 zijn zetel beschikbaar te stellen. Hij verliet wel de CDA-delegatie, maar bleef aan als onafhankelijk parlementslid. Medio december werd bekend dat hij zich zou aansluiten bij de fractie van de Unie voor Europa. Tot deze rechts georiënteerde fractie, die vooral Franse gaullisten en aanhangers van Berlusconi's Forza Italia herbergde, was al eerder de Nederlandse Leonie van Bladel toegetreden, na een conflict in de PvdA-delegatie in september 1996.

Janssen van Raay was al jaren omstreden vanwege vermeende belangenverstrengeling. De advocaat. tevens honorair consul van Singapore. had de aantijgingen altijd ontkend.

Umberto Bossi, de leider van de Italiaanse Noordelijke Liga (LN), verliet met ingang van 7 april de fractie van de Europese Liberale en Democratische Partij (ELD).Bossi's positie in de fractie was al precair geworden, omdat zijn vijandige uitlatingen over buitenlanders tot veel irritatie hadden geleid. De vier andere LN-leden vertrokken eveneens en kwamen samen met Bossi bij de fractielozen terecht, die officieel de 'niet-ingeschrevenen' heetten.
Twee Italiaanse parlementsleden maakten daarop de overstap van de Unie voor Europa naar de ELD, hetgeen ze eerst niet wilden vanwege Bossi's aanwezigheid.

BSE-AFFAIRE. RAPPORT UIT KRITIEK OP BRITSE REGERING

In een rapport van de parlementaire enquêtecommissie over de BSE-affaire, dat op 18-20 februari in het Europees Parlement werd besproken, werden de Britse regering en de Europese Commissie ervan beschuldigd de rundvleescrisis te hebben verergerd. De crisis, die had geleid tot een internationaal verbod op de export van Brits rundvlees in maart 1996, volgde op de publicatie van wetenschappelijk bewijsmateriaal waarbij bovine spongiforme encefalitis (BSE) bij runderen in verband werd gebracht met de ziekte van Creutzfeldt-Jacob bij mensen (zie pag 738/3 e.v.-'96;165/3 e.v.-'97).

Het rapport stelde dat 'het grootste deel van de verantwoordelijkheid' voor de BSE-epidemie bij Groot-Brittannië lag en beschuldigde de Britse regering ervan het voederen van vee met verdacht slachtafval niet te hebben voorkomen. De poging van Groot-Brittannië om opheffing van het verbod af te dwingen door de Europese besluitvorming te boycotten (zie pag. 738/3 e.v.-'96) werd in het rapport gekarakteriseerd als 'misbruik van rechten en chantage van instellingen van de gemeenschap'. De Britse minister van landbouw Douglas Hogg werd bekritiseerd wegens zijn weigering te getuigen voor de commissie, en in het rapport werd het advies gegeven hem voor het Europese Hof van Justitie te dagen, omdat hij zich had onttrokken aan zijn plicht samen te werken met een EU-instelling. Volgens de Britse regering gaf het rapport 'een onnodig verkeerde voorstelling van de feiten'.

De Europese Commissie werd beschuldigd van de verspreiding van 'desinformatie' om de interne rundvleesmarkt te beschermen, doordat ze probeerde te voorkomen dat de ernst van het risico van BSE bekend zou worden.

Op 19 februari besloot het EP om de Commissie negen maanden de tijd te geven voor een uitvoerige reorganisatie van haar voedsel- en gezondheidsbeleid. Zo niet, dan zou het parlement in november een motie indienen om alle twintig commissarissen te ontslaan. De Europarlementariërs namen een 'voorwaardelijke motie van wantrouwen' tegen de commissarissen aan (de eerste in zijn soort) met 422 stemmen voor en 49 tegen en keurden het rapport goed. Dat het het parlement menens was bleek duidelijk uit het feit dat 519 afgevaardigden hun stem hadden uitgebracht, een ongekend hoog aantal in de geschiedenis van het Europees Parlement (48 Europarlementariers onthielden zich van stemming) Een motie van wantrouwen tegen de Europese Commissie die de volgende dag ter stemming kwam, kreeg echter geen meerderheid De motie werd gesteund door 118 Europarlementariers, onder wie Franse en Belgische socialisten

De Commissie leek aan de motie van wantrouwen ontsnapt te zijn omdat Commissievoorzitter Jacques Santer een aantal toezeggingen deed over het voedsel- en gezondheidsbeleid Zo ging de verantwoordelijkheid voor de menselijke gezondheid over van de commissaris voor landbouw Franz Fischler op de commissaris van consumentenbeleid Emma Bonino. Bonino zou ook meer middelen krijgen om het voedsel- en gezondheidsbeleid te reorganiseren. Santer verklaarde dat hij er bij de Intergouvernementele Conferentie (IGC) op zou aandringen het parlement een grotere rol te geven in agrarische en veterinaire zaken. Tevens beloofde hij 'revolutionaire' hervormingen van het algemene landbouwbeleid om natuurlijke landbouwmethoden te stimuleren en het milieu te beschermen.

Duitse runderen geslacht

Op 22 januari gaf de Duitse regering toestemming voor de slacht van meer dan 5.000 stuks rundvee, afkomstig uit Zwitserland en Groot-Brittannië, in een poging de verkoop van Duits rundvlees veilig te stellen,

Zowel in Zwitserland als in Groot-Brittannië heerste BSE onder het vee, in de volksmond bekend als 'gekke-koeienziekte' (zie pag. 738 13 e.v.-'96 en 165/3 e.v.-'97).

Het slachtbesluit volgde op de dood van een in Duitsland geboren kalf met BSE waarvan de vermoedelijke moeder afkomstig was uit Groot-Brittannie Het was het vijfde dier sinds 1992 dat in Duitsland stierf aan BSE en het eerste sinds 1994

De Duitse autoriteiten maakten op 10 maart bekend dat het BSE-kalf afkomstig was uit Groot-Brittannië en niet in Duitsland was geboren, zoals aanvankelijk werd gedacht.

Verplichte herkomstaanduiding voor rundvlees

De EU-landbouwministers, die van 17-19 maart in Brussel vergaderden, keur-

De Duitse minister van landbouw Jochen Borchert (l.) heet op het vliegveld van Keulen op 23 januari 1997 zijn Nederlandse collega Jozias van Aartsen welkom, met wie hij overleg zal voeren over nieuwe gevallen in Duitsland van de runderziekte BSE. Foto EPA

den nieuwe regels goed waardoor het verplicht werd op alle rundvlees het land van herkomst te vermelden Groot-Brittannie had zich tegen het besluit verzet uit vrees dat het nadelig zou zijn voor de verkoop van Brits rundvlees nadat het internationale verbod op de export daarvan was opgeheven (Dat verbod was afgekondigd in maart 1996 als reactie op de bedreiging voor de volksgezondheid die de gekke-koeleenziekte–opleverde, zie pag. 696/1 e.v.-'96).

De verplichte aanduiding van het land van herkomst op rundvlees zou ingaan op 1 januari 2000. Landen die hieraan niet meededen, zouden de aanduiding op in binnen- en buitenland verkocht vlees alleen kunnen weglaten als het land van import eveneens niet meedeed. Alleen Groot-Brittannië en Italië zouden waarschijnlijk niet meedoen.

De Nederlandse staatssecretaris van buitenlandse zaken Michiel Patijn. Foto *EPA*

DUITS-FRANS GEHEIM DEFENSIEPACT

De Franse krant Le Monde onthulde op 25 januari 1997 dat de Franse president Jacques Chirac en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl op 9 december 1996 in het geheim een akkoord sloten over vergaande samenwerking op defensieterrein. Citerend uit de Duitse versie van het pact, dat de twee leiders op hun top in Neurenberg ondertekenden, meldde het blad dat Bonn en Parijs de defensiebelangen van de twee landen 'onlosmakelijk aan elkaar verbonden achtten'. Op grond daarvan streefden zij naar afstemming van hun defensiepolitiek - waartoe tevens de inlichtingendiensten en defensie-industrie werden gerekend. Letterlijk stelde het pact:

'Op grond van hun geografische situatie, hun wederzijds demografisch en economisch gewicht en hun betrokkenheid bij de Europese constructie, bevinden Frankrijk en Duitsland als leden van de Europese Unie. het Atlantisch bondgenootschap en de Westeuropese Unie zich in het hart van een netwerk van solidariteit (...) Onze landen zijn blootgesteld aan dezelfde gevaren. De noodzaak van een territoriale defensie en een verdediging van de alliantie blijft, aangezien een fundamentele wijziging van de veiligheidsomstandigheden in Europa niet kan worden uitgesloten.'

Het akkoord werd destijds door Chirac 'historisch' genoemd. De tekst was volgens Le Monde tot dan toe geheim gehouden omdat Kohl en Chirac de eerste kennisname ervan wilden voorbehouden aan de parlementariërs uit de beide landen die op 24 en 25 januari bijeenkwamen in Aken.
De Franse regering ging op 28 januari akkoord met het wijden van een spoeddebat over de Frans-Duitse defensieplannen. Linkse afgevaardigden in het parlement waren woedend over het feit dat deze plannen 'naar iedereen waren uitgelekt behalve naar het parlement.' Ze beschuldigden de regering van een uitverkoop van de nationale veiligheidsbelangen achter de ruggen van de afgevaardigden om.

NEDERLANDS VOORSTEL VOOR MEERDERHEIDSBESLUITVORMING

Nederland, dat het EU-voorzitterschap bekleedde en onder wiens leiding in juni in Amsterdam de IGC-top ter herziening van het verdrag van Maastricht zou worden gehouden, probeerde de impasse over de structuur van de beleidsvorming binnen de EU te doorbreken. Op 18 februari werd daarom een voorstel ingediend over 'flexibele' beleidsvorming om lidstaten de kans te geven beter te integreren (zie boven).

Een van de aspecten van het voorstel, dat openbaar gemaakt werd door de Nederlandse staatssecretaris van buitenlandse zaken Michiel Patijn, was uitbreiding van de meerderheidsbesluitvorming tot 23 beleidsgebieden. Het ging onder meer om indirecte belastingen, milieu, industrie. cultuur, onderzoek en technologie, vrij verkeer van mensen en verblijfsrecht, en bepaalde rechtsgebieden. Het nationale veto zou worden gehandhaafd voor gevoelige zaken zoals directe belastingen, sociale voorzieningen, uitbreiding van de EU, toekoinstige verdragsherzieningen en hoge EU-benoemingen.
Patijn erkende dat 'we nog niet uit de problemen zijn' maar sprak de hoop uit dat het voorstel een goede basis voor discussie zou vormen.

DEMONSTRATIES TEGEN WERKLOOSHEID. BANENVERLIES BIJ RENAULT

Tussen de 70.000 en 100.000 betogers eisten tijdens een demonstratie in Brussel op 16 maart dat de EU maatregelen zou nemen ter bestrijding van de werkloosheid en voor betere bescherming van arbeiders. Belgische vakbonden hadden de demonstratie georganiseerd na het besluit van de Franse autofabrikant Renault om een assemblagefabriek in Vilvoorde bij Brussel te sluiten. Dat zou ten koste gaan van 3.100 banen.

Behalve de arbeiders uit Vilvoorde waren er arbeiders uit alle delen van België en uit Frankrijk, waar Renault eveneens arbeidsplaatsen wilde afstoten. Ook waren er omvangrijke delegaties uit Duitsland. Griekenland, Groot-Brittannië, Italië, Nederland, Oostenrijk, Portugal en Spanje. Hoewel de betogers een pop ophingen die Renault-president Louis Schweitzer voorstelde, richtte hun woede zich in de eerste plaats op de EU, en in het bijzonder op de gedereguleerde markt en op wat werd beschouwd als het verzuim van de EU om de arbeiders van zijn lidstaten te beschermen. De betogers riepen leuzen als 'Europa staat gelijk aan vrij verkeer van werkloosheid.' Sprekers eisten dat het scheppenvan banen prioriteit zou krijgen bij de herziening van het Verdrag van Maastricht (die

Tienduizenden betogers lopen op 16 maart 1997 in Brussel mee in een protestmars tegen de aangekondigde sluiting van de Renault-fabriek in Vilvoorde Foto EPA

zijn beslag zou krijgen tijdens de Intergouvernementele Conferentie - IGC - in juni in Amsterdam, zie pag. 167/2-'97); verder eisten zij een verkorting van de werkweek en strengere straffen voor bedrijven die zich niet hielden aan de wettelijk verplichte inspraak voor werknemers.

De sluiting van de fabriek in Vilvoorde was onverwacht aangekondigd in een korte verklaring op 27 februari. Hoewel de fabriek zelf winst maakte, verwachtte het gehele Renault-concern voor 1996 een record-verlies van FF 5 mrd ($ 1= F F5,79 op 7 maart 1997). Op 3 maart bevestigde het bedrijf (dat voor 43 procent in handen was van de Franse staat) dat het in 1997 in zijn fabrieken in Frankrijk 2.700 banenzou afstoten.

De sluiting in Vilvoorde stuitte op kritiek van de Belgische regering, die zich bezorgd toonde over het gebrek aan overleg bij het besluit. De Belgische federale en de Vlaamse regering lieten weten dat ze Renault gerechtelijk zouden vervolgen, hoewel de maximale straf die het bedrijf opgelegd kon krijgen minder dan ECU 300.000 was ($ 1 = ECU 0,883 op 10 maart 1997). Hoewel de Franse regering kennelijk achter het besluit stond, zei de Franse president Jacques Chirac 'geschokt' te zijn over de manier waarop het was aangekondigd. In een ongebruikelijke stap sprak de Belgische koning Albert II op 5 maart zijn 'grote ongerustheid' uit over de sluitingsplannen tijdens een vergadering met de Europese Commissie in Brussel. De voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, beschuldigde Renault ervan zich niet te hebben gehouden aan twee Europese richtlijnen door het besluit aan te kondigen alvorens vertegenwoordigers van de arbeiders te hebben geraadpleegd. Santer zei dat deze schending van de regels een ernstige tegenslag was voor de 'Europese geest van vertrouwen' en hij leek de arbeiders van Vilvoorde aan te moedigen Renault te vervolgen.

(Vor.ber.pag.161/2 e.v.-1997)

FRANKRIJK

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. WEGBLOKKADES VRACHTWAGENCHAUFFEURS

Gesteund door op 28 november 1996 gepubliceerde cijfers van het Franse Bureau voor de Statistiek INSEE, bleef minister van financiën Jean Arthuis bij zijn voorspelling dat de economie in 1996 met 1,3 procent zou groeien, en bij zijn prognose van 6 september dat het bruto binnenlands produkt (BBP) in 1997 met 2,3 procent zou stijgen.

Dit waren belangrijke uitgangspunten voor de regering, indien zij haar doelstelling wilde verwezenlijken om het begrotingstekort in 1997 (zie pag. 11/3 e.v.-'97) terug te dringen tot beneden de 3 procent van het BBP, en aldus te voldoen aan het criterium voor deelname aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie, waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd.

De INSEE-cijfers behelsden een bijstelling van het BBP-cijfer voor het tweede kwartaal van 1996. Het BBP, dat volgens een eerdere raming in dat kwartaal met 0,4 procent zou krimpen, was minder scherp gedaald met slechts 0,2 procent. In het derde kwartaal was het BBP toegenomen met 0,9 procent, deels dankzij de groei van de export, maar ook door de buitengewoon sterke stijging van de autoverkoop in verband met het einde van een stimuleringsprogramma van de overheid. In het laatste kwartaal werd de groei geraamd op 0,4 procent. Op 2 december publiceerde het ministerie van arbeid werkloosheidscijfers waaruit bleek dat de werkloosheid licht gedaald was van 3,11 mln tot 3,1 mln, een cijfer dat nog altijd neerkwam op 12,6 procent van de beroepsbevolking.

De voortzetting van het monetaire beleid, dat was gericht op een 'sterke franc', werd eind november gehekeld, met name door oud-president Valéry Giscard d'Estaing, die op 20 november pleitte voor een devaluatie om de groei van de export, en dus ook die van de economie, te stimuleren. Zijn voorstel leidde tot druk op de franc en maakte krachtige Duitse steun noodzakelijk om een valutacrisis te voorkomen. Op 21 november gaven de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en de Franse premier Alain Juppé een gezamenlijke verklaring uit waarin werd gezegd dat de wisselkoers tussen de franc en de Duitse mark niet hoefde te worden gewijzigd. Op 28 november ontstond nieuwe druk op de franc na opmerkingen ten gunste van een devaluatie en kritiek op het Duitse monetaire beleid door Jean-Pierre Gérard, lid van de raad van bestuur van de Bank van Frankrijk.

Op 14 november maakte minister Arthuis bekend dat de regering had besloten niet door te gaan met de op 1 augustus begonnen privatisering van de handelsbank CIC, die op dat moment eigendom was van de nationale verzekeringsmaatschappij GAN (zie pag. 13/1-'97), waarbij het meerderheidsbelang van de regering had moeten overgaan in handen van een enkele koper.

Het besluit werd gerechtvaardigd met het argument dat de twee enige serieuze biedingen te laag waren geweest en dat één hiervan, die van Société Général, niet in overeenstemming was met de eisen die werden gesteld aan de verkoop. Analisten wezen tevens op het verzet van de werknemers, in de context van de toenemende arbeidsonrust, en op de bestaande controverse over regeringsvoorstellen (waarover de privatiseringscommissie naar verwachting in december of januari uitspraak zou doen) tot de verkoop van het elektronicaconcern Thomson aan Lagardère voor het symbolisch bedrag van FF 1, waarbij het consumentenelektronica-

bedrijf Multimedia, een dochteronderneming van Thomson, naar het Zuid-Koreaanse concern Daewoo zou gaan.

Het grootste deel van het resterende overheidsbelang van 9,85 procent in het petrochemische bedrijf Elf Aquitaine werd op 13 november verkocht deels aan een dochteronderneming van Elf en deels in de vorm van het plaatsen van aandelen bij institutionele belegger.; De staat behield een restdeelneming van 0 75 piocent, waaronder een gouden aandeel' Hrt belangrijkste onderdeel in het vierjarige privatiseringsprogramma uit 1993 van de toenmalige premier Edouard Balladur dat nog moest worden uitgevoerd (zie pag 18/3-'94), was de geplande uitgifte van aandelen van France Telecom in het voorjaar van 1997

Een oproep van de communistische vakcentrale CGT om een week lang actie te voeren leidde tot stakingen en demonstraties op respectievelijk 15 en 16 november. Door deze protestacties en het besluit van Force Ouvrière, de op een na grootste vakcentrale, om de demonstraties te steunen, zag het er naar uit dat opnieuw een periode van massale acties zouvolgen, zoals na de bekendmaking van de hervorming van de sociale zekerheid door de regering-Juppé in november 1995. Uiteindelijk werd echter maar incidenteel opgeroepen tot staking, en werd hier weinig gehoor aan gegeven, en demonstraties kregen betrekkelijk weinig steun. In Parijs bedroeg het aantal demonstranten minder dan 10.000 en in Marseille slechts 4.000.

Het bleek echter voorbarig te denken dat de regering de dreiging van de vakcentrales had 'afgeslagen'. Op 18 november gingen vrachtwagenchauffeurs over tot het blokkeren van oliedepots, havens, vliegvelden en opritten van autowegen, hetgeen leidde tot een grootscheepse ontwrichting. Zij beëindigden hun blokkade-acties, nadat hun (particuliere) werkgevers op 29 november overeenkomsten hadden ondertekend die voorzagen in verbeteringen op het gebied van lonen en pensioenvoorzieningen van vrachtwagenchauffeurs.

Samenwerkingsovereenkomst met Japan

Op 18 november sloten Frankrijk en Japan een overeenkomst aangaande jaarlijkse bilaterale topontmoetingen, halfjaarlijkse bijeenkomsten van de ministers van buitenlandse zaken en uitbreiding van de economische samenwerking, vooral op het gebied van het ruimteonderzoek en de satellietontwikkeling.

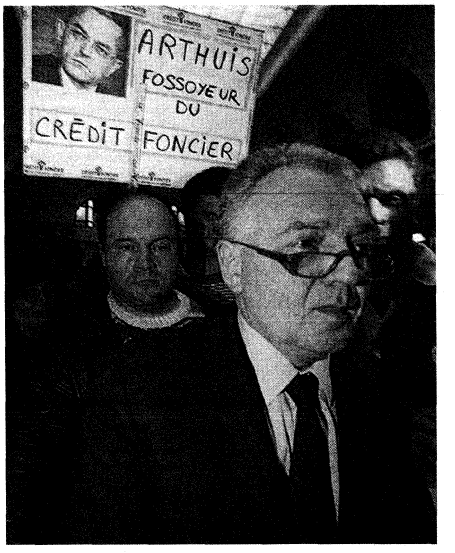
De overeenkomst werd ondertekend door de Japanse minister aan buitenlandse zaken Ryutaro Hashimoto en de Franse president Jacques Chirac op de tweede dag van diens zesdaagse bezoek aan Japan Chirac zei dat het handelsverkeer tussen beide landen op dat moment 'onvoldoende' was Hoewel Japan de op een na sterkste economische macht ter wereld was, beheerste het slechts 2 procent van de Franse markt, terwijl Frankrijk, dat op de vierde plaats kwam. slechts 1,7 procent van de Japanse markt beheerste

Vervoersstaking

Op 24 januari 1997 hielden werknemers in het openbaar vervoer een vierentwintiguursstaking. Hun actie trof de meeste grote Franse steden, waaronder Grenoble, Lille, Lyon en Marseille. Zij staakten ter ondersteuning van de door hun geëiste verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd in het openbaar vervoer van 60 naar 55 jaar. Een vervroegd pensioen gold al voor machinisten en voor het personeel van het openbaar vervoer van Parijs en, krachtens de regeling die een einde maakte aan de staking van vrachtwagenchauffeurs in november 1996, voor vrachtwagenchauffeurs met een dienstverband van tenminste twintig jaar (zieboven).

De meeste politici sloten evenwel vervroegde pensionering voor alle werknemers uit. Premier Juppé zei dat het 'financieel onmogelijk' was en dat 'de regering onder geen beding zou buigen'. Hij zei dat alleen werknemers met een baan van meer dan 39 uur per week er aanspraak op zouden kunnen maken op 55-jarige leeftijd met pensioen te gaan. Ook de oppositionele Socialistische Partij was tegen. Desalniettemin dachten veel commentatoren dat vervroegde pensionering waarschijnlijk een populair thema zou worden in de aanloop naar de algemene verkiezingen van 1998.

Op 29 januari hielden de spoorwegvakbonden een prikactie van 36 uur tegen de reorganisatieplannen van de regering voor de zwaar verlies lijdende nationale spoorwegmaatschappij Société nationale des chemins de fer français (SNCF).Een wetsontwerp met de regeringsplannen was op 21 januari ingediend bij de Senaat. In het wetsontwerp werd de SNCF in tweeën opgedeeld: de Réseau ferré national (RFN) werd verantwoordelijk voor het spoorwegennet en de infrastructuur en een vernieuwde SNCF werd verantwoordelijk voor de treindiensten en het beheer van de treinen. Beide bedrijven zouden eigendom zijn van de staat. De vakbonden vreesden dat de reorganisatie tot banenverlies zou leiden.

De gouverneur van Crédit Foncier. Jérôme Meyssonier, verlaat op 22 januari 1997 het hoofdkwartier van de bank, waar hij zes dagen heeft vastgezeten. Foto EPA

Protesten bankpersoneel

Werknemers van het hoofdkantoor van de bank Crédit Foncier in Parijs hielden van 17-22 januari vijf directieleden in gijzeling uit protest tegen plannen van de regering om de bank te reorganiseren.

Ongeveer 500 werknemers begonnen in de ochtend van 17 januari een bezettingsactie en verhinderden Jérôme Meyssonnier, de door de regering aangestelde gouverneur van de bank, en vier andere functionarissen het gebouw te verlaten. De protestactie was uitgelokt door een verklaring van minister Jean Arthuis van financiën en economische zaken een paar dagen daarvoor in de commissie voor financien van de Nationale Assemblee. Arthuis had gezegd dat er binnen enkele weken een wetsvoorstel zou worden ingediend om de Crédit Foncier over te dragen aan een staatsinstelling die daarvoor speciaal in het leven zou worden geroepen. In 1996 had de regering het ongekende besluit genomen om FF 2,7 inrd ($ 1 = FF 5,20 op 31 december 1996) uit te trekken voor een reddingsoperatie van de Crédit Foncier. nadat deze door strenge maatregelen technisch gezien bankroet was gegaan met een verlies van FF 10,8 mrd. Volgens de jongste regeringsplannen zouden 1.500 van de 3.300 personeelsleden van de Crédit Foncier en een aantal activiteiten van de bank overgaan naar Crédit Irnmobilier, een andere hypotheekbank. De overige personeelsleden en activiteiten zouden worden ondergebracht hij een nieuwe staatsonderneming, waarvan de toekomst onzeker bleef.
Meyssonnier werd niet gedwongen te blijven.

maar omdat hij het personeel niet tegenzichin het harnas wilde jagen, deed hij geen pogingen het gebouw te verlaten Hij had toegang tot zijn kantoor en bleef in contact met de regering en de media Hij en zijn collega s werden ten slotte i rijgelaten op 21 januari Het bankpersoneel zei echter door te gaan met de bezetting totdat de regering de reorganisatieplannen had opgeschort Klanten konden terecht

WINST E N VERLIES VOOR NATIONAAL FRONT BIJ BURGEMEESTERSVERKIEZINGEN. NEDERLAAG IN DREUX

Het extreem-rechtse Nationaal Front (FN) slaagde er niet in de burgemeestersverkiezingen in Dreux bij Parijs te winnen, hoewel de grote partijen in de tweede verkiezingsronde op 24 november 1996 geen formeel akkoord hadden gesloten over een 'republikeins front' tegen het FN (Voor 'republikeins front' bij tussentijdse kantonnale verkiezingen in september, zie pag 13/3-'97; voor de overwinning van de communistische kandidaat op zijn FN-rivaal bij tussentijdse verkiezingen in oktober in Gardanne, waar de zetel in de Nationale Assemblee op het spel stond, ondanks het ontbreken van een volledig akkoord over een 'republikeins front' om hem te steunen, ziepag 14/1-'97)

De FN-kandidaat Marie-France Stirbois behaalde in de eerste ronde op 17 november 36,44 procent van de uitgebrachte stemmen en had daarmee een voorsprong op de kandidaat van de gaullistische Vergadering van de Republiek (RPR), Gérard Hamel, die 34,73 procent kreeg (de RPR vormde samen met de centrum-rechtse Unie voor Franse Democratie - UDF - een coalitieregering). De derde plaats was voor de kandidaat van de Socialistische Partij (SP), die iets minder dan 25 procent van de stemmen in de wacht sleepte en mocht deelnemen aan de tweede ronde (omdat hij de drempel van 12,5 procent van de stemmen had gehaald). In plaats daarvan trok hij zich terug en, hoewel hij Hamel officieel niet steunde, brachten bijna al zijn aanhangers hun stem op Hamel uit. Daardoor veroverde Hamel in de tweede ronde 60,3 procent van de stemmen en behaalde hij een klinkende overwinning op Stirbois, die slechts 237 stemmen meer kreeg dan in de eerste ronde en op 39,36 procent eindigde. In beide kiesronden was de opkomst iets hoger dan 60 procent.

Het FN had sinds 1983 geaasd op het burgemeesterschap van Dreux. Bij de meest recente burgemeestersverkiezingen in deze gemeente, in juni 1995, had Hamel Stirbois verslagen met praktisch dezelfde cijfers dankzij een akkoord over een 'republikeins front'. Hamel had zich toen moeten terugtrekken en zich opnieuw verkiesbaar moeten stellen omdat a a s vastgesteld dat hij ten tijde van zijn eerste verkiezing een functie had bekleed (directeur van een bedrijf dat contracten met de gemeenteraad had lopen), waardoor hij formeel niet mocht meedoen aan de burgemeesterverkiezingen

FN-kandidaat wordt burgemeester van Vitrolles

Op 9 februari 1997 won Catherine Mégret, de kandidaat van het extreem-rechtse Nationaal Front (FN), de tweede ronde van de burgemeestersverkiezingen in Vitrolles bij Marseille. Zij was de echtgenote van de bekende FN-politicus en Europarlementariër Bruno Mégret, die tijdens de verkiezingen had gezegd dat hij, mocht zijn vrouw tot burgemeester worden gekozen, zou optreden als haar 'voornaamste adviseur', terwijl zijzelf de verantwoordelijkheid voor de 'public relations' op zich zou nemen.

Catherine Mégret behaalde 52,48 procent van de stemmen die werden uitgebracht in de tweede verkiezingsronde, terwijl de aftredende burgemeester Jean-Jacques Anglade van de Socialistische Partij (PS) de rest van de stemmen kreeg. Bruno Mégret was uitgesloten van deelname aan de verkiezingen wegens te hoge campagne-uitgaven bij de vorige gemeenteraadsverkiezingen in Vitrolles in juni 1995 (zie pag. 679/2 e v.-'95) Anglade had in 1995 een nipte overwinning op Bruno Mégret behaald De uitslag was echter ongeldig zich klaard omdat beide kandidaten hadden schuldig gemaakt aar, onregelmatigheden Daarom moesten er opnieuw verkiezingen worden gehouden Tegen Anglade werd later een onderzoek wegens verduistering ingesteld

Bij de eerste ronde op 2 februari was Catherine Mégret met 46,6 procent van de stemmen op de eerste plaats geeindigd. De dag daarop deed premier Alain Juppé, de leider van de RPR, met succes een beroep up de kandidaat van de centrum-rechtse regeringscoalitie die met 16,3 procent van de stemmen derde was geworden, zich terug te trekken uit de tweede ronde. Juppé gaf de aanhangers van centrum-rechtse partijen in bedekte termen het advies de FN-kandidaat de weg te blokkeren door hun stem uit te brengen op Anglade. Hij zei dat 'kiezers die zich bekommeren om de waarden van de Republiek. hun verantwoordelijkheid moeten nemen'.

De absolute meerderheid die het FN behaalde bij de verkiezingen in Vitrolles, een stadje van 39.000 inwoners, werd uniek genoemd. Hoewel het FN in juni 1995 het burgemeesterschap had veroverd in drie andere Zuid-Franse steden, Toulon, Marignane en Orange, had het daar minder dan 50 procent van de stemmen in de wacht gesleept (zie pag. 679/2 e.v.-'95). In 1995 waren FN-kandidaten ook burgemeester geworden in een aantal kleinere Noord-Franse

De woordvoerster van de Groenen Dominique Voynet (l.), de eerste secretaris van de Socialistische Partij Lionel Jospin (2de v.l.), de voorzitter van de Bond van Mensenrechten Henri Leclerc (2de v.r.), en de secretaris-generaal van de Communistische Partij Robert Hue (r.) lopen op 29 maart 1997 aan het hoofd van een protestbetoging tegen het Nationaal Front in Straatsburg, dat in die stad zijn tiende partijcongres hield. *Foto EPA*

plaatsen met een inwonertal van beneden de 20.000.

Demonstratie tegen congres Nationaal Front

Naar aanleiding van de opening van het tiende congres van het FN in Straatsburg op 29 maart 1997, werd in deze stad een grote demonstratie gehouden tegen de politieke ideeën van deze partij. Volgens berichten in de media namen naar schatting 40.000 mensen aan de demonstratie deel; onder hen bevonden zich ook deelnemers uit andere EU-landen. De betoging had de steun van de Socialistische Partij (PS)en de Communistische Partij (PCF)en ook de PS-burgemeester van Straatsburg, Catherine Trautmann, leverde er een actieve bijdrage aan. Bij de demonstratie kwam het tot enkele botsingen tussen demonstranten, politie en FN-aanhangers.

Ongeveer 2.200 FN-gedelegeerden woonden het congres bij en herkozen Jean-Marie Le Pen, die de enige kandidaat was. als partijleider. Maar bij de stemming voor de zetels in het centraal comité van de partij behaalde Bruno Mégret (zie boven) de meeste stemmen en eindigde Le Pen als derde.

Gemeenteraad van Toulon ontslaat directeur cultureel centrum

In de eerste week van februari gaf een rechtbank de door de FN gedomineerde gemeenteraad van Toulon toestemming voor het ontslag van Gérard Paquet, directeur en oprichter van het Nationaal Cultuur- en Danscentrum Châteauvallon, wegens vermeend wanbeheer. De gemeenteraad diende vervolgens een verzoek tot opheffing van het centrum in.

Minister van cultuur Philippe Douste-Blazy (r.) praat op 14 februari 1997 met Gérard Paquet, de ontslagen directeur van het Nationaal Cultuur- en Danscentrum Châteauvallon. *Foto EPA*

In Parijs werd op 22 februari 1997 een grote demonstratiegehouden tegen plannen van de regering de vreemdelingenwet aan te scherpen. V.l.n.r.voorzitter Fode Sylla van de organisatie SOS-Racisme, regisseur Bertrand Tavernier en zanger Patrick Bruel. Foto EPA

Paquet had zich openlijk gekeerd tegen het FN. Nadat hij subsidie van de gemeenteraad had geweigerd, hadden FN-raadsleden kritiek op hem geuit, omdat zijn theater een centrum was voor culturele activiteiten - zoals zwarte muziek en joodse literatuur - die werden veroordeeld door het FN. Op 13 februari hielden in Toulon ongeveer 1.000 musici en andere artiesten een demonstratie ter ondersteuning van Paquet.

VERZET TEGEN WETSVOORSTEL OVER MELDING VAN BUITENLANDSE BEZOEKERS. IMMIGRANTEN BEËINDIGEN HONGERSTAKING

Een wetsvoorstel om in een nieuwe vreemdelingenwet een bepaling op te nemen waarin Fransen die een buitenlandse logé hadden, zouden worden verplicht diens vertrek te melden op het gemeentehuis, leidde tot protesten van cineasten, academici, uitvoerende kunstenaars, andere beroepsgroepen en studenten.

Ook de PS en de communisten keerden zich tegen het voorstel. De bepaling, die zou hebben gegolden voor alle buitenlandse bezoekers die een visum voor Frankrijk nodig hadden, werd later geschrapt uit het wetsvoorstel, dat op 27 februari werd goedgekeurd door de Nationale Assemblee.
Krachtens het gewijzigde wetsvoorstel moest de buitenlandse bezoeker zijn of haar 'verblijfsverklaring' inleveren bij het verlaten van het land. Op 22 februari hadden in Parijs ongeveer 100.000 mensen tegen het wetsvoorstel gedemonstreerd.

Het bureau van president Jacques Chirac deelde mee dat Chirac op 25 februari de nieuwe voorzitter van het Europees Parlement, José Maria Gil-Robles, had ontvangen (zie onder EUROPESE UNIE). Tijdens deze ontmoeting had Chirac 'zeer krachtig' geprotesteerd tegen een resolutie die het Europees Parlement op 20 februari had aangenomen waarin de Franse regering dringend werd verzocht de vreemdelingenwet in te trekken. Chirac beschouwde de resolutie als 'een inmenging' in de binnenlandse aangelegenheden van Frankrijk, aldus de mededeling.

Einde hongerstaking in Lille

Negen immigranten uit Guinee, Laos en Senegal, die sinds 14 januari in hongerstaking waren ter ondersteuning van hun eis tot legalisering van hun eigen immigrantenstatus en die van anderen, maakten op 17 maart bekend dat zij hun actie beëindigden.
Nadat de negen op 12 maart tijdelijk

waren opgenomen in een ziekenhuis, maakte de plaatselijke prefectuur bekend dat de immigrantenstatus van twintig personen om 'humanitaire redenenen' zou worden gelegaliseerd

PARTIJBESLUITEN INZAKE EISEN AAN KANDIDATEN VOOR OPENBARE FUNCTIES

Tijdens een bijeenkomst op 5 november 1996 besloot het bestuur van de gaullistische Vergadering voor de Republiek (RPR) een leeftijdgrens r-cor RPR-kandidaten voor plaatselijke en landelijke gekozen functies in te stellen, met uitzondering van het presidentschap en posten in kleine plaatsen met minder dan 20.000 inwoners. In 1998, wanneer weer verkiezingen voor de Nationale Assemblee zouden worden gehouden, zou de RPR geen kandidaten in het veld brengen die aan het einde van dat jaar 75 jaar of ouder zouden zijn. Daarna zou de leeftijdsgrens 70 jaar zijn.

Ook keerde de RPR zich tegen de wijdverbreide gewoonte meerdere mandaten te vervullen, waarbij parlementsleden tegelijkertijd lid van het Europees Parlement konden zijn, en tegen de gewoonte meerdere functies te bekleden, waarbij dezelfde persoon zowel minister kon zijn als burgemeester of voorzitter van een regionale of departementale raad. In de Economist van 16 november, waarin deze praktijk 'nauwelijks denkbaar werd genoemd in een ander Westers land', werd opgemerkt dat krachtens een wet uit 1985 afgevaardigden slechts één andere belangrijke verkozen functie mochten bekleden. Volgens het blad bekleedde niettemin ruim de helft van alle Franse parlementariërs een burgemeesterspost, en waren achttien kabinetsleden tevens burgemeester of voorzitter van een regionale of departementale raad. Onder hen bevonden zich RPR-voorzitter Juppé, die ook burgemeester van Bordeaux was, en minister van regionale en stadszaken, Jean-Claude Gaudin, die tevens burgemeester van Marseille en voorzitter van de regionale raad van Provence-Alpes-Côte d'Azur was.

De RPR besloot verder dat bij verkiezingen met partijlijsten minstens een derde van de 'verkiesbare' plaatsen zou moeten worden bezet door vrouwen.

Tijdens een vergadering op 30 november en 1 december ging het bestuur van de Socialistische Partij akkoord met voorstellen van zijn eerste secretaris, Lionel Jospin, om bij de verkiezingen voor de Nationale Assemblee in 1998 in minstens 30 procent van de kiesdistricten vrouwen kandidaat te stellen. Bij de Assemblee-verkiezingen van maart 1993 waren slechts 73 vrouwen gekozen in de 577 leden tellende Assemblee.

OUD-MINISTER VAN DEFENSIE MOGELIJK BETROKKEN BIJ SPIONAGE

Begin november 1996 werd aangedrongen op volledige openbaarmaking van de informatie over de vermeende betrokkenheid van de inmiddels overleden oud-minister van defensie Charles Hernu bij spionageactiviteiten voor het voormalige Oostblok Dit verzoek werd ook gesteund door twee zonen van Hernu

Hernu, die in 1990 was overleden, was van 1981-'85 minister van defensie geweest in de PS-regering. Een Bulgaarse diplomaat ontkende op 31 oktober 1996 dat zijn ontmoetingen met Hernu hadden betekend dat deze betrokken zou zijn geweest bij spionageactiviteiten, zoals was bericht in het blad *L'Express*. In een artikel in Le Monde van 1 november werd echter Mihail Caraman geciteerd, die van 1958-'69 hoofd van de Franse operaties van de Roemeense veiligheidsdienst, de Securitate, was geweest. Caraman verklaarde dat hij in 1992 Jacques Fournet, destijds chef van de DST, de Franse contra-spionagedienst, had ingelicht over Hernu's contacten met de Bulgaarse en de Roemeense geheime diensten in 1953-'63. Volgens Caraman was Hernu na 1963 door de Russische KGB overgenomen als agent. Fournet had het dossier over Hernu overhandigd aan de toenmalige president François Mitterrand, die opdracht zou hebben gegeven het aan te merken als een staatsgeheim.

BOMAANSLAG IN PARIJS. VERSCHERPTE VEILIGHEIDSMAATREGELEN. PROCESSEN TEGEN MOSLIMS

Op 3 december om vijf over zes 's avonds ontplofte op het RER-metrostation Port Royal in het centrum van Parijs een bom. De aanslag, waarbij vier doden en bijna honderd gewonden vielen, leidde tot verscherpte veiligheidsmaatregelen in het hele land en tot het inzetten van duizenden politieagenten in de straten van Parijs. De bom, een dertien kilo zware gasfles die was gevuld met explosieven en spijkers van tien cm., ontplofte in een overvolle forenzentrein op het moment dat deze aankwam in het station. Port Royal lag twee stations verder aan dezelfde lijn als station Saint-Michel, waar in juli 1995 acht personen om het leven waren gekomen bij een soortgelijke aanslag (zie pag. 681/3-95).

President Jacques Chirac noemde de aanslag 'een barbaarse en terroristische daad' Premier Alain Juppé zei dat geen enkele groep de verantwoordelijkheid had opgeëist voor de aanslag en dat bij het onderzoek alle opties werden opengehouden Volgens veel waarnemers was de bomaanslag het werk van Algerijnse moslim-fundamentalisten, aan wie de aanslag op het metrostation Saint-Michel was toegeschreven en stond deze in verband met het referendum over de grondwet dat eind november in Algerije was gehouden en waarbij was voorgesteld religieuze partijen te verbieden (zie pag 107/1 e v-'97) Uit bronnen bij de politie werd voorts vernomen dat de Franse inlichtingendienst ruim een maand eerder was gewaarschuwd dat een Algerijnse commandogroep voorbereidingen trof voor een reeks bomaanslagen in Frankrijk
Op 10 december ging de politie over tot de aanhouding van verdachte moslimfundamentalisten. De politie-operatie richtte zich vooral op een netwerk dat onder leiding zou staan van Ahmed Zaoui, een vermoedelijke leider van de Gewapende Islamitische Groep (GIA). Aan het einde van de maand waren meer dan vijftig personen gearresteerd en was volgens de politie ook materiaal voor de vervaardiging van bommen in beslag genomen.

Proces tegen islamitische extremisten

Een aantal waarnemers legde ook een verband tussen de bomaanslag en de opening op 9 december van het proces tegen dertig jongemannen die werden beschuldigd van terreurdaden. De mannen, allen van Noord-Afrikaanse afkomst, werden beschuldigd van betrokkenheid bij de bomaanslag op een hotel in de Marokkaanse stad Marrakesh in augustus 1994 (zie pag. 781/2-'94). Voor de rechtbank betoogden de advocaten dat hun cliënten als gevolg van de in Frankrijk heersende stemming minder kans op een eerlijk proces kregen.

21 verdachten verschenen voor de rechtbank; de overige waren nog op vrije voeten of zaten in het buitenland in de gevangenis. Onder hen bevonden zich de twee hoofdverdachten Stéphane Ait-Iddir en Radouane Hammadi, die ter dood waren veroordeeld, nadat zij kort na de aanslag op het hotel waren aangehouden (zie pag. 277/2-'95). Wel aanwezig was onder meer Abdeli-

lah Ziyad, die werd beschouwd als de 'emir' van een recruteringsnetwerk in Frankrijk.

Het Hof voor Strafzaken in Parijs veroordeelde op 9 januari 1997 een aantal moslims tot straffen van een tot acht jaar cel wegens betrokkenheid bij de aanslag op het hotel.

Strengere veiligheidsmaatregelen. Moslims aangehouden

Het ministerie van binnenlandse zaken bevestigde op 10 januari dat in Parijs 1.000 extra soldaten zouden worden ingezet, naast de 1.000 soidaten en 2.000 leden van de oproerpolitie die al patrouilleerden in de stad. Het ministerie zei de strengere veiligheidsmaatregelen te nemen in verband met een de dag daarvoor uitgesproken vonnis tegen moslim-fundamentalisten. Het begin van de islamitische vastenmaand Ramadan had eveneens een rol gespeeld bij het besluit. In januari hield de politie een groot aantal verdachte moslims aan, onder wie 22 personen die zij op 20 januari in Parijs, Marseille en Nice arresteerde.

Algerijnen veroordeeld

Op 7 februari werden zes personen, onder wie vier Algerijnen, veroordeeld tot gevangenisstraffen naar aanleiding van de vondst van 551 valse blanco Algerijnse identiteitskaarten en 606 valse Algerijnse militaire paspoorten in de woning van een van hen.

Twee verdachten werden veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf, terwijl hun tevens de toegang tot Frankrijk werd ontzegd voor nog eens tien jaar. De anderen kregenlichtere straffen.

ARRESTATIES OP CORSICA. BOMAANSLAGEN

Op 16 december 1996 werd in Bastia François Santoni, leider van A Cuncolta - de legale politieke vleugel van het verboden Front voor de Nationale Bevrijding van Corsica-Historisch Kanaal (FLNC-Canal Historique) - gearresteerd, nadat hij de maquis waar hij zich maanden lang had schuilgehouden, had en zich had overgegeven aan de politie. Zijn overgave volgde enkele uren na de arrestatie van zijn partner Marie-Hélene Mattei op het vliegveld van Bastia.

Mattei werd gearresteerd in verband met een bomaanslag op een Corsicaanse golfclub op 12 december en een daaropvolgende poging tot afpersing door A Cuncolta. Aangenomen werd dat Santoni, die al een jaar voorvluchtig was nadat hij bij verstek was veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf wegens wapenbezit, niet werd gezocht in verband met deze aanslag.

De arrestaties leidden ertoe dat het FLNC een verklaring uitgaf waarin werd gezegd dat 'de politie zich nu op voet van oorlog (met het FLNC) kan beschouwen'.

In januari 1997 voerde de regering haar campagne op tegen het FLNC en arresteerde ongeveer dertig vermoedelijke leden van de organisatie.

Onder de arrestanten bevond zich Jean-Michel Rossi, een van de leiders van A Cuncolta, de politieke vleugel van de FLNC. Men nam aan dat de organisatie door de arrestatie van Rossi op 4 januari en die van François Santoni in december, zonder leiders zat. Charles Pieri was de enige leider van A Cuncolta die nog op vrije voeten was. Maar men ging ervan uit dat hij grotendeels was uitgeschakeld nadat hij ernstig gewond was geraakt bij een explosie van een autobom in 1996.

Bomaanslagen

Het FLNC-Canal historique eiste de verantwoordelijkheid op voor een aantal aanslagen met 61 lichte bommen die op 2 februari vlak voor zonsopgang op Corsica ontploften.

Hoewel er bij de aanslagen niemand werd gewond, veroorzaakten zij aanzienlijke materiële schade. Zij waren gericht tegen postkantoren, belastingkantoren, vestigingen van Air France en France Telecom, en andere symbolen van het Franse staatsgezag. Op 6 februari berichtte de politie dat zij vijftien personen had aangehouden in verband met de aanslagen. Volgens Franse televisieberichten vonden de bomaanslagen plaats nadat het Front voor de Nationale Bevrijding van Corsica-Gewoon Kanaal (FLNC-Canal habituel) op 29 januari zijn opheffing had aangekondigd.

COMMISSIE VOOR HERVORMING GERECHTELIJKAPPARAAT. PAPON ALSNOG BERECHT. ARRESTATIES WEGENS KINDERPORNO

President Jacques Chirac onthulde op 21 januari plannen voor een reorganisatie van de rechtspraak, die moest leiden tot grotere onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, betere bescherming van het vermoeden van onschuld en vereenvoudigde juridische procedures. Chirac verklaarde dat de reorganisatie van het rechtssysteem een van de belangrijkste hervormingen tijdens zijn presidentschap zou zijn. Hij maakte bekend dat er een 21 leden tellende commissie zou worden benoemd, waarvan de president van het Hof van Cassatie, Pierre Truché, voorzitter zou worden. Deze commissie moest de regering vóór 15 juli rapporteren hoe de reorganisatie zijn beslagrnoest krijgen

Paponwordtberecht

Op 23 januari gelastte bet Hof van Cassatie dat de 87-jarige voormalige politiechef en minister Maurice Papon terecht moest staan wegens medeplichtigheid aan misdaden tegen demenselijkheid.

Papon was onder het met de Duitse bezetter collaborerende Vichy-bewind als politiechef van Bordeaux tussen 1942 en 1944 verantwoordelijk voor de deportatie van 1.560 voornamelijk joodse burgers. onder wie veel kinderen en bejaarden. De meesten kwamen in Auschwitz om het leven. Na de oorlog werd Papon prefect van poitie in Parijs en minister onder Giscard d'Estaing. Het Hof besloot dat hij berecht moest worden door een jury in Bordeaux, de stad waar hij als regionaal secretaris-generaal onder de Vichy-regering opdracht zou hebben gegeven om 1.690 Franse joden te vermoorden of deporteren.

De beschuldigingen waren voor het eerst geuit in 1981. Papon had ze echter tegengesproken; hij was bij het Hof van Cassatie in beroep gegaan tegen een vonnis van een hof van beroep uit oktober 1996 (zie pag. 15/1-'97). Hij noemde de uitspraak van het Hof 'schandelijk' en vond dat sprake was van een 'politiek proces' op grond van 'vervalste feiten'.

Arrestaties in verband met videobanden met kinderporno

In een grootscheepse operatie op 12 maart arresteerde de politie vijftig personen en slaagde er naar eigen zeggen in een landelijk netwerk in kinderporno op te rollen.

Bij de operatie, die zich vooral richtte op de stad Nice, nam de politie ongeveer 5.000 videobanden in beslag met pornografisch materiaal. Op 10 procent van het videomateriaal was te zien dat kinderen tussen de zes maanden en vijftien

jaar oud seksueel werden misbruikt. Volgens de politie van Nice werden de aangehouden personen verdacht van betrokkenheid bij de vervaardiging, distributie en afname van het materiaal en waren de banden deels verkocht via het Franse on line-systeem Minitel.

POGINGEN TOT OPSPORING JOODSE BEZITTINGEN. KRITIEK OP MUSEUMRAAD EN BANKEN

Premier Alain Juppé maakte op 25 januari bekend dat een vijf leden tellende commissie was ingesteld om de bezittingen van Franse joden op te sporen en te inventariseren die in 1940-'44 in beslag waren genomen door de Vichy-regering, het bewind dat tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreerde met de nazi's. Juppé's besluit kwam na de onthulling dat Franse musea nog steeds bijna 2.000 kunstwerken in hun bezit hadden die in de Tweede Wereldoorlog van joden waren geconfisqueerd.

Bij het begin van de Duitse bezetting in 1940 telde Frankrijk ongeveer 300.000 joden. De nazi's deporteerden zeker 74.000 joden naar de concentratiekampen. Na de oorlog was het merendeel van de joodse bezittingen niet meer te achterhalen of werd niet opgeëist en bleef daardoor in handen van de Franse regering. Juppé zei dat de commissie 'zou nagaan hoeveel kunstwerken er waren gestolen, wat er mee was gebeurd, waar ze zich bevonden en wie de wettige eigenaren ervan waren.'

n
Op 21 januari verklaarde de Cour des Comptes, de nationale rekenkamer, dat Musées de France (de nationale museumraad) was tekort geschoten in zijn wettelijke taak de rechtmatige joodse eigenaren van gestolen kunstwerken op te sporen. De rekenkamer verklaarde dat 1.878 stukken, waaronder werk van Gauguin, Monet, Renoir en Rodin, zich in het Louvre bevonden, terwijl het Musée d'Orsay 85 gestolen werken in bezit had. Na de oorlog vielen de werken onder de verantwoordelijkheid van Musées de France. Een in 1949 aangenomen wet verplichtte Musées de France openbaar te maken dat de werken aan zijn hoede waren toevertrouwd, en ervoor te zorgen dat ze zouden worden opgeëist door hun rechtmatige eigenaren. De rekenkamer vond dat er daartoe na 1954 onvoldoende actie was ondernomen. De Musées de France ontkende deze beschuldiging.

Volgens een artikel in het dagblad Le Monde van 17 maart hadden Franse banken in strijd met de wet nagelaten niet opgeëiste banktegoeden van door de nazi's omgebrachte joden over te dragen aan de staat.

Op 26 maart gaf premier Juppé nadere informatie over de acht leden tellende werkgroep die joodse bezittingen moest opsporen die in beslag waren genomen door de Vichy-regering of door de bezettingsmacht' in de periode 1940-'44 De werkgroep zou Juppé eind 1997 een voortgangsrapport presenteren De premier had in januari de instelling van de werkgroep bekendgemaakt. waarbij hij had gezegd dat deze slechts vijf leden zou tellen (zie boven)

CORRUPTIEZAKEN ONDERZOEK NAAR DIRECTEUREN VAN BOUYGUES EN TFI

Op 27 februari werd een officieel onderzoek geopend tegen Martin Bouygues, directeur van het bouwconcern Bouygues, en Patrick Le Lay, directeur van het televisiestation TFI, waarvan het Bouygues-concern de grootste aandeelhouder was. Dit onderzoek was onderdeel van een omvangrijker onderzoek naar beschuldigingen van valse facturen waarbij ongeveer veertig bedrijven in Parijs en omgeving waren betrokken.

Onderzoek ingesteld naar burgemeester van Parijs

Op 5 maart werd een officieel onderzoek geopend naar de burgemeester van Parijs, Jean Tiberi, naar aanleiding van beschuldigingen dat de regionale raad van Essone in 1994 betalingen zou hebben verricht aan zijn echtgenote, Xavière Tiberi.

Xavière Tiberi zou FF 200.000 hebben ontvangen ($ 1 = FF 5,79 op 7 maart 1997) voor een beknopt rapport waartoe de raad opdracht had gegeven. Tiberi, lid van de gaullistische Vergadering voor de Republiek (RPR)zei dat hij niet van plan was af te treden naar aanleiding van de affaire en dat hij het slachtoffer was van 'gerechtelijke chicanes'.

Beroep van Tapie tegen gevangenisstraf afgewezen

Op 4 februari verloor de zakenman en oud-minister Bernard Tapie het hoger beroep dat hij bij de Hoge Raad had ingesteld tegen de gevangenisstraf van acht maanden, die hem in mei 1995 was opgelegd wegens poging tot omkoping bij een voetbalwedstrijd in 1993 ten gunste van de voetbalclub Olympique Marseille, waarvan hij eigenaar was (zie pag. 463/3-'95, waar abusievelijk staat dat de duur van zijn straf één jaar was). Zijn advocaten zeiden dat Tapie onmiddellijk zou terugtreden uit het Europees Parlement.

JACQUES FOCCART OVERLEDEN

Op 19 maart overleed in Parijs op 83-jarige leeftijd Jacques Foccart. 'Monsieur Afrique', zoals zijn bijnaam luidde, was tussen 1958 en 1974 Frankrijks meest invloedrijke presidentiële adviseur voor Afrikaanse Zaken In *de Volkskrant* van 20 maart 1997 wijdde John Wanders het volgende portret aan hem:

'... Als topadviseur van de presidenten De Gaulle en Pompidou verwierf hij zo'n buitengewone machtspositie dat hij de carrière van Afrikaanse staatshoofden kon maken c breken. Giscard d'Estaing schoof hem uiteindelijk aan de kant.
Chirac haalde de inmiddels hoogbejaarde Foccart vorig jaar echter terug als speciaal adviseur, een positie waarin hij volgens waarnemers ouderwets veel macht naar zich toe wist te trekken.
Achter de schermen van het Elysée voelde Foccart zich als een vis in het water. Een bedreven marionettenspeler met buitensporig grote bevoegdheden waar het ging om het vormgeven van het postkoloniale Franse rijk in Afrika.
In zijn memoires, verschenen in 1995, steit Foccart onomwonden vast dat Afrikaanse leiders met onvoldoende oog voor de Franse belangen simpelweg werden geboycot. Anderen werden uit de weg geruimd, Foccart gaf toe dat Frankrijk de hand had in de moord op de Kameroense oppositieleider Felix Moumié. De aanslag vond plaats in Genève in 1960.
Acht jaar later moest de jonge Gabonese politicus Omar Bongo letterlijk auditie doen bij Foccart alvorens hij president van Gabon kon worden.

Indien een loyaal staatshoofd door coupplegers werd verjaagd - en dat gebeurde nogal eens in het Afrika van de jaren zestig - dan regelde Foccart via de Franse ambassade de komst van Franse para's. Deze hielpen de verjaagde president doorgaans in een mum van tijd weer in het zadel.
Roemrucht is het verhaal achter de coup die in 1963 werd gepleegd tegen de Congolese president Youlou. Toen deze werd afgezet, keek Frankrijk toe zonder een vinger uit te steken naar de coupplegers. Youlou gold niettemin als protégé van Parijs.

In zijn memoires onthulde Foccart de reden voor het uitblijven van een Franse interventie: ,,Dat was op 15 augustus. Ik was aan zee, aan het vissen. De generaal (De Gaulle, red.) probeerde drie keer mij te bellen, maar kon mij niet vinden." Congo kreeg een nieuw bewind omdat Foccart aan het vissen was.

Als secretaris-generaal voor Afrikaanse Zaken, en later vanuit een meer informele positie, beheerde Foccart jarenlang een netwerk van agenten in Afrika. Deze dienden slechts één ding voor ogen te houden: dat ze handelden conform de Franse belangen. De meeste leiders in Franstalig Afrika beschikten over een verplichte hotline met de Frane ambassadeur in hun land. Frankrijk kreeg van menig Afrikaans leider een blanco cheque om in te grijpen ingeval van politieke onrust....'

(Vor.ber.pag. 9/1 e.v.-1997)

ARGENTINIË

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. PACT TUSSEN REGERING EN VAKBONDEN

Op 12 december 1996 berichtte de belangrijke zakenkrant *Ambito Financiero* dat de centrumrechtse peronistische regering van president Carlos Saul Menem een geheim pact had gesloten met de vakbonden Dit akkoord volgde op maanden van ernstige arbeidsonrust (ziepag 93/2-'97)

Volgens het bericht behelsde het pact de toezegging van de regering af te zien van een ingrijpende herziening van de sociale fondsen en ziekenfondsen waarover de vakbonden het beheer hadden (zie pag. 94/1-'97). Dit betekende dat de vakbonden één van hun belangrijkste bevoegdheden zouden behouden. namelijk het beheer van de verplichte bijdragen van alle werknemers en bedrijven via de Nationale Administratie van Ziektekostenverzekeringen (Anssal).

In ruil voor deze concessie van de regering zouden de vakbonden akkoord zijn gegaan met een kleine hervorming van de arbeidswetgeving. Ook zou een nieuw systeem van uitkeringen bij ontslag worden geïntroduceerd dat zou worden gefinancierd door een speciaal fonds, en zouden bestaande collectieve overeenkomsten niet automatisch aflopen.

Regering maakt zich sterk voor handhaven pariteit peso

Eind januari 1997 bevestigde de regering dat de pariteit van de peso met de Amerikaanse dollar een van de pijlers zou blijven van het economische beleid. De munt was sinds 1991 gekoppeld aan de dollar (ziepag. 700/1/2-'91).

Volgens de *Financial Times* van 31 januari verzekerde minister van economische zaken Roque Benjamin Fernández dat gedurende minstens tien jaar geen devaluatie zou plaatsvinden en dat investeerders zonder risico konden inschrijven op een in peso's gestelde obligatielening van $ 500 mln met een looptijd van tien jaar. die Argentinië binnenkort op de Europese markt zou brengen.

Onenigheid over privatisering bank

Een handgemeen in het Congres tussen afgevaardigden van de regerende Justicialistische Partij (PJ, peronisten) en de oppositie op 29 april leidde tot de opschorting van een debat over de privatisering van de Banco Hipotecario Nacional (BHN),de grootste bank van het land.

De verkoop van de BHN, die in het bezit was van een netto kapitaal van naar schatting $ 2,7 mrd. was cruciaal voor de rest van het privatiseringsprogramma van de regering. dat door allerlei politieke oorzaken vertraging had opgelopen. De oppositie verklaarde dat de verkoop een verzwakking zou betekenen van de sociale rol van de BHN bij de financiering van woningbouwprojecten en de verstrekking van hypotheken aan mensen met lage inkomens. Zij beschuldigde de regering ervan met de opbrengst van de verkoop, officieel geschat op **$ 3** mrd, provinciale en landelijke publieke werken te wiiien financieren om haar kansen bij de verkiezingen van oktober te vergroten. De regering verklaarde dat de verkoop de huizenmarkt ten goede zou komen en werkgelegenheid zou creëren.

JOURNALIST VERMOORD

Op 25 januari 1997 werd het zwaar verbrande lichaam van de bekende fotojournalist José Luis Cabezas gevonden in Pinamar, een badplaats ten zuidoosten van Buenos Aires, waar regeringsfunctionarissen en vooraanstaande zakenlieden vaak hunvakantie doorbrachten.

Cabezas, die ook door het hoofd was geschoten, was bezig met een opdracht voor het weekblad *Noticias,* een publicatie die bekend stond om zijn kritische berichtgeving over Menem en andere prominente figuren.

Acties

Op 25 februari gingen in Buenos Aires duizenden journalisten; politici, mensenrechtenactivisten en andere Argentijnen de straat op ter herdenking van de dood van Cabezas. Zij vroegen om een minuut stilte en om een onderzoek naar de moord op de journalist.

Op 25 april hield de vakbond van de pers van Buenos Aires een 'konvooi tegen de straffeloosheid' langs de 300 km lange weg tussen Buenos Aires en Pinamar om te protesteren tegen de moord op Cabezas.

Uit onderzoek van de pers in april en verklaringen van twee geheime getuigen was naar voren gekomen dat de politie van de provincie Buenos Aires betrokken was bij de moord op Cabezas. Veel waarnemers vermoedden dat de moord was bedoeld als waarschuwing door een 'politieke mafia', die bestond uit politici, zakenmensen, functionarissen van de plaatselijke politie en criminelen. Als reactie op de groeiende publieke onrust naar aanleiding van de zaak had Eduardo Duhalde, de peronistische provinciegouverneur en een belangrijke kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 1999, op 14 maart geëist dat de provinciale politie zou worden gezuiverd.

Duizenden Argentijnen gingen op 25 februari 1997 in Buenos Aires de straat op om de dood te herdenken van fotojournalist José Luis Cabezas, wiens zwaar verbrande lichaam op 25 januari 1997 in de badplaats Pinamar was gevonden. Foto *EPA*

LERARENSTAKING

Op 14 april hielden leraren een landelijke staking en eisten het ontslag van de ministers van binnenlandse zaken en van onderwijs. Hun actie volgde op de dood van een jonge vrouw in de zuidelijke provincie Neuquen, twee dagen eerder.

Volgens getuigen was de 24-jarige Teresa Rodriguez op 12 april doodgeschoten door de Nationale Grenspolitie. toen deze met traangas en waterkanonnen probeerde stakende leraren en plaatselijke bewoners uiteen te jagen, die Route 2%. ae autoweg tussen de steden Cutral Co en Plaza Huincul blokkeerden. Vier andere burgers zouden bij de actie zwaar gewond zijn geraakt. Later verklaarde de regering dat de kogel van kaliber.32 die Rodriguez had gedood, niet uit de loop van een politiewapen was gekomen. De gouverneur van de provincie Neuquen, Felipe Sapag. beschuldigde de leraren ervan tegen verzoening te zijn en verklaarde dat hun vakbond 'werd gedomineerd door gewapende ideologische groeperingen'

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Oud-minister van economische zaken Domingo Cavallo maakte op 24 april bekend de politieke partij Actie voor de Republiek te hebben opgericht om een gooi te kunnen doen naar een congreszetel bij de verkiezingen in oktober. Hij bevestigde ook te zullen deelnemen aan de presidentsverkiezingen van 1999.

ONDERTEKENING AANVULLEND PROTOCOL OP GRENSAKKOORD MET CHILI

Op 10 december 1996 ondertekenden president Menem en zijn Chileense collega Eduardo Frei Ruiz-Tagle in de Chileense hoofdstad Santiago een aanvullend protocol op het in 1991 gesloten grensakkoord over het zuidelijke Zuidpoolgebied (zie pag. 96/1-'92).

In het protocol, dat nog door de parlementen van beide landen moest worden goedgekeurd, werd een aantal punten uit het verdrag van 1991 verduidelijkt die hadden geleid tot verkeerde interpretaties en wederzijdse verdenkingen. Het protocol bevestigde de bepalingen van het protocol van 1893 en het grensverdrag uit 1881 over de soevereiniteit van beide staten in het Zuidpoolgebied. Tevens beoogde het een grotere economische integratie tussen de afgelegen streken van beide landen in dat gebied tot stand te brengen en benadrukte het de noodzaak van een grotere samenwerking om de kwetsbare ecologie van het Zuidpoolgebied te beschermen.

BETREKKINGEN MET GROOT-BRITTANNIE

Op 11-12 januari 1997 vonden in Groot-Brittannië informele gesprekken plaats tussen minister van buitenlandse zaken Guido di Tella en zijn Britse collega Malcolm Rifkind Tijdens de besprekingen zou zijn overeengekomen de onderhandelingen over een duurzaam verdrag over de betwiste viswateren rond de Falkland-eilanden te hervatten

De kwestie van de soevereiniteit over de Falkland-eilanden werd niet aangeroerd maar op 3 januari had president Carlos Saul Menem opnieuw verklaard dat Argentinie aanspraak maakte op de eilanden Dit deed hij in een communique ter gelegenheid van de 164ste verjaardag van de Britse 'illegale en onrechtmatige bezetting' van de eilanden Menem herhaalde echter tegelijkertijd dat Argentinië bereid a as te komen tot een vreedzame rechtvaardige en duurzame oplossing van het territoriale geschil Later zwakte Menem berichten af waarin werd gezegd dat hij van plan was de VS te vragen om bemiddeling in de kwestie Hij verklaarde dat hij de VS tijdens het bezoek dat de Amerikaanse president Bill Clinton in maart aan Argentinie zou brengen, alleen om steun zou vragen

Bezoek aan Falkland-eilanden door familieleden van gesneuvelde Argentijnse militairen.

Op 20 januari brachten familieleden van Argentijnse soldaten die tijdens de Falkland-oorlog van 1982 waren gesneuveld, een bezoek aan een oorlogskerkhof op de eilanden.
De vijftien familieleden waren met een chartervlucht vertrokken vanuit Rio Gallegos in het zuiden van Argentinië en landden op de Britse militaire basis bij Mount Pleasant. Tijdens hun verblijf zouden zij weinig contact hebben gehad met de bewoners van de eilanden.

Slechts één keer eerder had een dergelijke ontmoeting plaatsgevonden. In maart 1991 hadden 375 familieleden de graven bezocht onder auspiciën van het Internationale Comité van het Rode Kruis (zie pag. 700/3-'91).

SPAANS ARRESTATIEBEVEL TEGEN GALTIERI

Op 25 maart vaardigde de Spaanse onderzoeksrechter, Baltasar Garzón (zie pag. 94/3-'97), een internationaal arrestatiebevel uit tegen de vroegere president van Argentinië (1981-'82), generaal b.d. Leopoldo Galtieri, wegens diens vermeende rol bij de moord op drie Spanjaarden en de 'verdwijning' van zo'n 350 andere Spaanse burgers.

In 1989 had president Carlos Saul Menem zowel Galtieri als een aantal andere hoge militairen amnestie verleend krachtens de 'Punto Final'-wet (de 'Punt Uit'-wet). Hierdoor konden ze naar Argentijnse recht niet worden vervolgd wegens schendingen van de mensenrechten (zie pag. 18/3-'90). Maar nu er een internationaal arrestatiebevel was uitgevaardigd, zou Galtieri overal buiten Argentinië kunnen worden gearresteerd door Interpol. Mensenrechtenorganisaties en familieleden van tienduizenden mensen die tijdens de militaire dictatuur waren 'verdwenen' in de 'vuile oorlog tegen politieke dissidenten (1976-'83) beschouwden het bevel als een symbolische ovenvinning. Galtieri kwam op een lijst met Argentijnen te staan die in het buitenland werden gezocht. Daarop stond ook de voormalige marinekapitein Alfredo Astiz vermeld. Astiz werd gezocht wegens de moord op twee Franse nonnen en een Zweeds meisje (zie ook pag. 26311-'96).

De regering reageerde behoedzaam op het nieuws van het arrestatiebevel tegen Galtieri en verzekerde dat de kwestie de strijdkrachten geen zorgen baarde Tijdens een toespraak op 24 maart 1997 verklaarde de stafchef van de landmacht, generaal Martín Antonio Balza, dat het verleden niet mocht worden vergeten Tevens vestigde hij er de aandacht op dat de mihtairen publiekelijk hun afkeuring hadden uitgesproken over de wandaden die zij gedurende de jaren van illegale repressie hadden begaan (zie pag 554-'95)

BETREKKINGEN MET DE VS. PROTESTEN TEGEN MOGELIJKE AMERIKAANSE SANCTIES OP HET GEBIED VAN DE HANDEL

Op 14 april 1997 drongenparlementsleden van de regerende Justicialistische Partij er bij het Congres op aan vergeldingsmaatregelen te treffen tegen de VS als reactie op de handelssancties die de regering van de Amerikaanse president Bill Clinton van plan was af te kondigen tegen Argentinië.

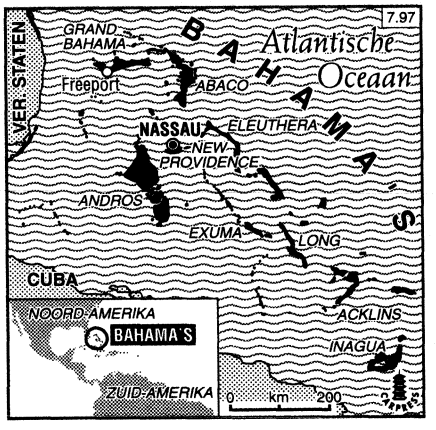
De Argentijnse export naar de VS die krachtens het Amerikaanse Generalised System of Preferences (GSP) was vrijgesteld van invoerrechten, zou als gevolg van de sancties, waarvan de omvang in januari was bekendgemaakt, met de helft verminderen. Volgens berekeningen van de Argentijnse regering zou dit resulteren in een verlies van $ 9 mln voor binnenlandse exporteurs. De Amerikaanse regering verklaarde dat de sancties een antwoord waren op het uitblijven van maatregelen van de Argentijnse regering om patenten, in het bijzonder op farmaceutische producten, en andere intellectuele eigendomsrechten te beschermen (zie pag. 261/2-'96).

(Vor.ber.pag. 92/2 e.v.-1997)

BAHAMA'S

ONTWIKKELINGEN OP JURIDISCH GEBIED. UITSTEL EXECUTIE

Op 30 mei 1995 stelde het Judicia1 Committee van de Privy Council (advies-

raad van de Britse koningin) in Londen, het laatste Hof van Beroep voor verscheidene landen van het Gemenebest, de executie van Thomas Reckley tien dagen uit.

Reckley was op 20 februari 1992 door het Hooggerechtshof schuldig bevonden aan moord en tot de doodstraf veroordeeld. Op advies van de minister van openbare veiligheid en immigratie, die een adviescommissie aangaande het recht op gratie had geconsulteerd, had de gouverneur-generaal bepaald dat het vonnis zou worden voltrokken op 25 mei. Toen het Hooggerechtshof hun laatste verzoek tot gratieverlening weigerde, pleitten de advocaten van Reckley voor uitstel van executie tot 30 mei. De laatste ophanging op de Bahama's had in april 1984 plaatsgevonden.

Uitspraak over doodstraf

Op 14 oktober 1996 oordeelde het Judicial Committee van de Privy Council in Londen. dat het gebruik van de doodstraf kon worden beschouwd als wreed of inhumaan als de gevangene langer dan drieëneenhalf jaar in de dodencel had gezeten. Vervolgens werd de doodstraf voor twee veroordeelde moordenaars omgezet in levenslange gevangenisstraf. Voordien was de tijdslimiet gewoonlijkvijf jaar geweest.

AANKONDIGING VERVROEGDE ALGEMENE VERKIEZINGEN. ONDERMINISTER VERMOORD

Op 17 februari 1997 schreef premier Hubert Alexander Ingraham, leider van de centrumrechtse Free National Movement (FNM) vervroegde algemene verkiezingen uit, zes maanden eerder dan was gepland. Hij liet weten dat. mocht zijn regering opnieuw aan de macht komen, dit zijn laatste ambtstermijn zou zijn.

De bekendmaking viel samen met berichten over economische expansie, vooral op het gebied van toerisme en financiele dienstverlening, die had geleid tot een groei van naar schatting 3 procent in 1996. In 1992 had de overwinning aan de FNM bij de algemene verkiezingen een einde gemaakt aan 23 jaar premierschap van Sir Lynden Pindling, leider van de gematigde Progressive Liberal Party (PLP; zie pag. 769/1/2-'92)

Enkele uren voordat de verkiezingen werden aangekondigd, maakte de politie melding van de moord op onderminister van huisvesting Charles Wesley Virgil. In verband met het misdrijf werden later drie mannen gearresteerd, maar aanwijzigingen ontbraken dat achter de moord politieke motieven schuil gingen.

Parlementsverkiezingen

Bij de op 14 maart gehouden parlementsverkiezingen behaalde de regerende FNM van premier Ingraham een klinkende overwinning. Zij kreeg 57 procent van de stemmen en behaalde 34 van de 40 te kiezen zetels in het House of Assembly (de Tweede Kamer van de Bahama's die maximaal 49 leden telde; de Senaat omvat zestien benoemde leden). De resterende zes zetels gingen naar de oppositionele PLP. Na de nederlaag van zijn partij deelde de 67-jarige PLP-leider en oud-premier Sir Lynden Pindling op 19 maart mee dat hij van plan was als partijleider op te stappen. Algemeen werd aangenomen dat hij zou worden opgevolgd door de nummer twee van de PLP, Bernard Nottage.

Tijdens zijn campagne plukte Ingraham de vruchten van een reeks economische successen, zoals duurzame groei. prijsverlagingen van een groot aantal importgoederen, meer buitenlandse investeringen in onroerend goed en een comfortabele positie op het gebied van de deviezenreserve. In 1996 had zijn regering de bevolking met een aantal maatregelen achter zich gekregen. waaronder de invoering van een minimumloon. een grotere bestuurlijke decentralisatie en het recht voor buitenlandse mannen om. direct nadat zij een huwelijk hadden gesloten met een autochtone vrouw. op de Bahama's te werken.

Daarentegen had Pindlings reputatie schade opgelopen nadat in februari een onderzoekscommissie het 'zeer onoorbaar' had genoemd dat hij in 1992 als voorzitter van de Bahamas Hotel Corporation, $ $50.000 had aangenomen van projectontwikkelaars die waren betrokken bij contracten. Hij had deze positie bekleed tijdens zijn ambtstermijn als premier. Desondanks had de commissie aanbevolen dat er met betrekking tot deze kwestie geen verdere stappen zouden worden ondernomen tegen Pindling.

Samenstelling nieuwe kabinet-Ingraham

Op 18 maart werd de 49-jarige Ingraham beëdigd als premier voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar. Tevens vond die dag de beëdiging van een nieuw kabinet plaats. Hierin waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Premier - I-Iubert A. Ingraham: vice-premier en minister van nationale veiligheid belast met overheidsdiensten en openbare nutsbedrijven - Frank H. Watson+; procureur-generaal en justitie - Tennyson R.G. Wells+; buitenlandse zaken - mevr. Janet G. Bostwick; huisvesting en sociale ontwikkeling - Algernon S.P.B. Allen+:arbeid, immigratie en beroepsopleiding - mevr. Theresa Moxev Ingraham+; onderwijs - mevr. Ivy L. Dumont; vervoer - James F. Knowles*: consumentenbelangen en luchtvaart - Pierre V. Dupuch+; gezondheidszorg en milieu - Ronald Knowles*; financiën en planning - William C. Allen: landbouw en visserij - Earl Devereaux*; openbare werken - Orville Alton Thompson Turnquest+; toerisme - Cornelius A.Smith+.

"Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

Vrouw gekozen tot parlementsvoorzitter

Op 9 april werd FNM-lid Italia Johnson, 42, unaniem gekozen tot voorzitter van het House of Assembly. Zij was de eerste vrouw in die functie in de tweehonderdjarige geschiedenis van het parlement. Zij beloofde de rechten te beschermen van de PLP, de verliezer van de verkiezingen.

(Vor.ber.pag. 259/3-1995)

CANADA

SCHIKKING IN DOOR MULRONEY AANGESPANNEN PROCES WEGENS SMAAD

Op 6 januari 1997 boden de federale regering en de Koninklijke Canadese Bereden Politie (Royal Canadian Mounted Police, RCMP) oud-premier Brian Mulroney officieel hun excuses aan. Ze stemden ermee in de tot dan toe gemaakte proceskosten te betalen, die werden geraamd op $ 1 mln ($ 1 = C$ 1,38 per 3 januari 1997). Het smaadproces, waarin Mulroney C$ 50 mln van hen eiste, had die dag moeten beginnen (zie pag. 186/2-'96).

Mulroney was tot gerechtelijke stappen overgegaan, nadat in november 1995 door officiële bronnen was onthuld dat een strafrechtelijk onderzoek naar hem werd ingesteld. Hij werd ervan verdacht C$ 5 mln aan steekpenningen te hebben ontvangen na de aankoop van 34 Airbus A-320 vliegtuigen ter waarde van C$ 1.8 mrd door Air Canada in 1988. In haar ver-

ontschuldiging noemde de RCMP de beschuldigingen tegen de voormalige premier 'ongegrond'.

CANADESE LEGER BESCHULDIGD VAN WANGEDRAG IN BOSNIË

Op 17 januari rezen vragen over de kwaliteit van de Canadese legerleiding na de publicatie van details van een onderzoek dat was ingesteld naar aanleiding van beschuldigingen dat Canadese militairen in 1993 patienten in een psychiatrisch ziekenhuis in de Bosnische stad Bakovici zouden hebben lastig gevallen met ongewenste intimiteiten en dronken optreden.

In verband met deze zaak dreigde disciplinaire actie tegen 47 soldaten van het 12th Armoured Regiment van de Canadese strijdkrachten, zo werd bekend gemaakt. Het nieuws viel samen met het bericht dat luitenant-kolonel Roch Lacroix, een hoge commandant van de VN-troepen in Haiti, naar huis was geroepen, nadat hij ervan was beschuldigd ten onrechte zijn wapen te hebben getrokken toen een voertuig hem de weg versperde.

De onthullingen waren de jongste in een reeks beschuldigingen van seksueel geweld en wangedrag die waren geuit tegen de Canadese strijdkrachten. Zo was op 3 januari bericht dat de eerste vrouwelijke infanterie-officier binnen de strijdkrachten. Sandra Perron, een aanklacht wegens ongewenste intimiteiten had ingediend, en was een officieel onderzoek ingesteld naar beschuldigingen van martelingen door Canadese vredestroepen in Somalia (zie pag. 22/2-'97).

PRESENTATIE BEGROTING-1997

Op 18 februari 1997 diende minister van financiën Paul Martin de federale begroting voor 1997 in bij het parlement. Martin verklaarde dat de Canadese overheidsfinanciën een 'ommekeer van ongeëvenaarde omvang' hadden beleefd en dat hij verwachtte dat het tekort de komende twee jaar verder zou worden teruggedrongen dan was verwacht.

Volgens de ramingen zou het tekort dalen tot C$ 19 mrd ($ 1= C$ 1,36 op 26 februari 1997) of 2,4 procent van het bruto binnenlands product (BBP) in het lopende fiscale jaar (1996-'97). Dit was een beter resultaat dan het tekort van C$ 24,3 mrd dat een jaar eerder was geraamd (zie pag. 396/3 e.v.-'96).

Voor 1997-'98 werd een tekort nagestreefd van C$ 17 mrd en voor 1998-'99 was het streefcijfer C$ 9 mrd. In 1993-'94 was het tekort het grootst geweest. Het bedroeg toen C$ 42 mrd, bijna 6 procent van het BBP.

Tekortramingen in de begroting voor 1997 (in Canadese dollars)

	93-94	94-95	95-96	96-97	97-98	98-99
Tekort	42,0	37,5	32,7	19.0 (24,3)	17,0	9,0
P , ..ag , BBP	5,9	5,0	4,2	2 4 (3 O)	2,0	1,0

(eerdere prognoses tussen haakjes)

Verder voorspelde Martin dat de regering in het fiscale jaar dat zou eindigen op 31 maart 1999, niet meer zou hoeven te lenen en verwachtte hij dat het aandeel van de schuld ten opzichte van het BBP voor het eerst sinds de jaren zeventig zou gaan dalen. Ondanks de naderende parlementsverkiezingen later in 1997 bevatte de begroting geen algemene belastingverlagingen. Wel stonden bescheiden belastingverlagingen van in totaal C$ 1,2 mrd op de begroting die golden voor liefdadigheidsinstellingen en gezinnen met lage inkomens.

De sterkte van de Canadese economie kon worden toegeschreven aan een aantal factoren, zoals een koersdaling van de Canadese dollar tussen 1991 en 1995 waardoor de export een betere concurrentiepositie kreeg, lagere internationale rentetarieven waardoor de uitgaven voor de aflossing van schulden waren gedaald en de groei van de economie van de VS, de grootste handelspartner van Canada.

PROVINCIALE VERKIEZINGEN IN ALBERTA

Op 11 maart kwam de Progressieve Conservatieve Partij (PCP) bij de provinciale verkiezingen in Alberta opnieuw aan de macht, waardoor ze haar 26 jaar ononderbroken bewind in de provincie kon voortzetten. Onder leiding van de provinciale premier Ralph Klein kreeg de partij 51 procent van de stemmen en haalde daarmee 63 zetels in het 83 zetels tellende provincieparlement, een nettowinst van twaalf zetels ten opzichte van de verkiezingen van 1993 (zie pag. 849/2 e.v.-'93). De Liberale Partij kreeg 33 procent van de stemmen ofwel achttien zetels (een nettoverlies van veertien zetels); de Nieuwe Democratische Partij (NDP) veroverde 9 procent en daarmee twee zetels (een nettowinst van twee zetels) en de Sociale Krediet Partij kreeg 7 procent maar geen enkele zetel. De opkomst bedroeg 57 procent.

Kleins thema in de verkiezingsstrijd was de reputatie van zijn partij op het gebied van fiscale verantwoordelijkheid' De laatste drie jaar had de PCP-regering steeds een begrotingsoverschot gekend De oppositie beweerde echter dat dit ten koste was gegaan van onaanvaardbare bezuinigingen op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en andere sociale voorzieningen.

NIEUWE VOORZITTER BLOC QUÉBÉCOIS

Op 15 maart 1997 werd Gilles Duceppe tijdens een congres in Montreal gekozen tot voorzitter van het Bloc Québécois (BQ), de grootste oppositiepartij in het federale parlement. Hij nam het voorzitterschap over van Michel Gauthier, die in 1996 ontslag had genomen. Duceppe kreeg 53 procent van de geldig uitgebrachte stemmen en versloeg daarmee Yves Duhaime (34 procent) en Rodrigue Biron (13 procent). De nieuwe voorzitter was een naaste medewerker van Lucien Bouchard, de oprichter van de BQ en premier van Quebec.

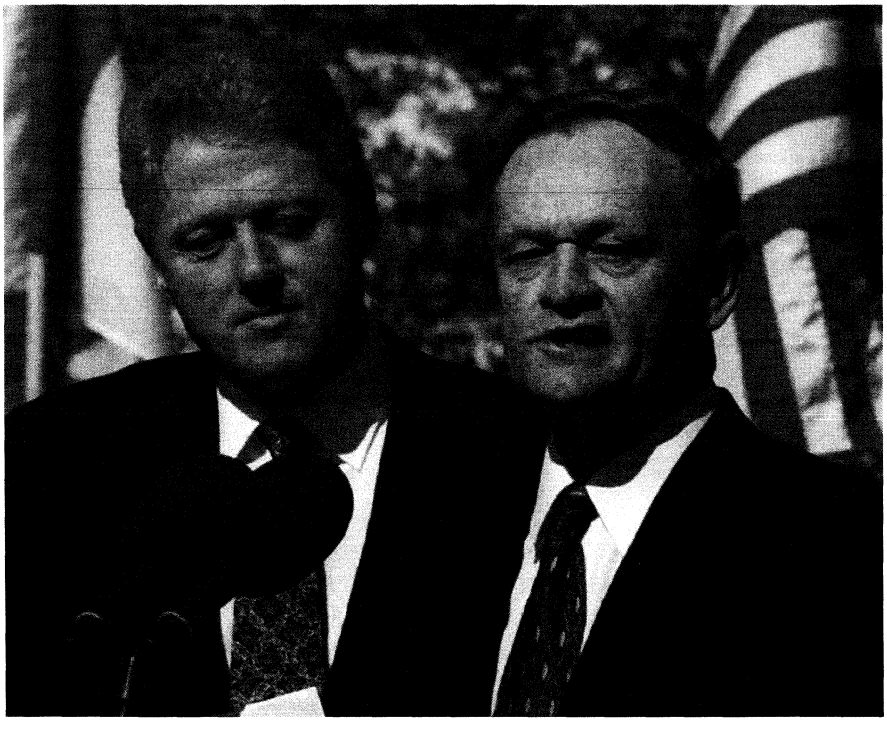
Op de dag van Duceppe's verkiezing verliet BQ-afgevaardigde Nic Leblanc, zijn partij en nam als onafhankelijke zitting in het federale parlement. Door zijn vertrek daalde de getalsterkte van de BQ in het federale parlement tot vijftig leden, evenveel als van de Hervormingspartij. Deze ontwikkeling bracht Preston Manning, de leider van de Hervormingspartij, ertoe op 19 maart te eisen dat zijn partij zou worden aangewezen als de officiële oppositiepartij in plaats van het separatistische BQ.

DOOD SEKTELEDEN

Op 22 maart 1997 kwamen drie mannen en twee vrouwen, allen lid van de Orde van de Zonnetempel, om het leven bij een brand in een huis in Saint-Casimir, een dorp in de buurt van de stad Quebec. Hun lichamen werden gevonden door de politie.
Vier van de vijf lichamen werden aangetroffen in hetzelfde bed, in de vorm van twee kruisen. De autoriteiten lieten doorschemeren dat de vijfde dode het slachtoffer kon zijn van moord. In 1994 waren bij eerdere massale zelfmoorden in Zwitserland (waar de sekte haar basis had) en Quebec in totaal 53 leden van de sekte omgekomen (zie pag. 191/1-'95).

AANKONDIGING ALGEMENE VERKIEZINGEN

De Canadese premier Jean Chrétien maakte op 27 april 1997 bekend dat op 2 juni algemene verkiezingen zouden worden gehouden, ongeveer 17 maanden eerder dan krachtens de Canadese grondwet was vereist.

De Amerikaanse president Bill Clinton *luistert op 8 april 1997 naar de toespraak van de Canadese premier Jean Chrétien. Het was het eerste officiële bezoek van de premier aan Washington sinds 1993.* toen hij *in functietrad.* *Foto EPA*

Chrétiens besluit zou zijn ingegeven door de wens *een nieuw mandaat te* verwerven *vóórdat een referendum over de onafhankelijkheid van Quebec zou worden gehouden. Dit referendum, dat* was *beloofd door Lucien Bouchard, de premier van Quebec, zou waarschijnlijk in 1999 plaatsvinden. Ook zou Chrétien erop gebrand zijn voordeel te trekken uit de indrukwekkende voorsprong die zijn regerende Liberale Partij in de opiniepeilingen genoot. In de peilingen lag zijn partij voortdurend ongeveer 20 procentpunten voor op de* PCP.

Hoewel *de Liberale Partij favoriet was bij de verkiezingen, werd niet* verwacht *dat ze een even grote overwinning zou behalen als in 1993, toen de PCP-regering ten val* werd *gebracht en die partij slechts twee zetels in het federale parlement overhield (zie pag. 84912 e.v.-'93). Sindsdien was de steun voor de PCP onder het leiderschap van Jean Charest weer toegenomen. Eveneens werd onwaarschijnlijk geacht dat het Bloc Québécois en de Hervormingspartij, regionale partijen. opnieuw spectaculair zouden winnen, zoals dat in 1993 het geval was geweest.*

PREMIER CHRÉTIEN OP BEZOEK IN DE VS

Van 7-9 april bracht premier Chrétien een bezoek aan de VS voor besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton. Hoewel de twee leiders elkaar tijdens internationale topontmoetingen herhaaldelijk hadden gesproken, was het Chrétiens eerste officiële bezoek aan de VS sinds hij in 1993 was aangetreden als premier. De twee leiders maakten op 8 april een aantal akkoorden bekend die tot doel hadden commercieel vervoer gemakkelijker de grens te laten passeren, fraude te bestrijden en vermiste kinderen op te sporen.

Het bezoek vond plaats nadat de betrekkingen tussen de twee landen medio maart waren verslechterd door Amerikaanse maatregelen tegen Canada die voortvloeiden uit de Helms-Burton-wet, de omstreden Amerikaanse wet krachtens welke sancties werden opgelegd aan landen die handel dreven met Cuba (zie pag. 98/3 e.v.-'97 en verderop onder Cuba). Aan vier *directeuren van de Canadese onderneming Sheritt. die in* Cuba *nikkelmijnen exploiteerde, was op grond van deze wet de toegang tot de VS ontzegd (zie pag. 98/3-'97). Dit werd op grote schaal veroordeeld in Canada en de EU. In berichten over de ontmoeting tussen Chrétien en* Clinton *in april. werd de Helms-*Burton-wet *echter niet genoemd.*

(Vor.ber.pag. 22/2 e.v.-1997)

COLOMBIA

PERSONELE WIJZIGINGEN. NIEUWE PROCUREUR-GENERAAL

Op 12 december 1996 werd Jaime Bernal Cuellar benoemd tot procureur-generaal als opvolger van Orlando Vásquez Velásquez, die in oktober was ontslagen (ziepag. 95/2-'97).

Controverse rond nieuwe minister van defensie

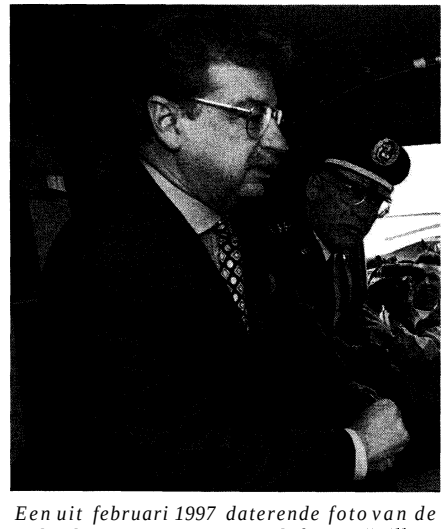
Op 20 januari 1997 bleef president Samper bij zijn besluit dat Guillermo Alberto González Mosquera begin februari zou worden beedigd als nieuwe minister van defensie González Mosquera zou die portefeuille overnemen van Juan Carlos Esquerra Portocarrero. die ambassadeur in de VS zou worden

De Amerikaanse ambassadeur Myles Frechette waarschuwde *dat zijn regering negatief zou reageren op de* 'grote *blunder' die werd begaan met de benoeming van een* minister *'die banden had met de drugshandel'. González* Mosquera, *voormalig ambassadeur in Venezueia, wees de beschuldiging van de hand, maar bevestigde dat hij een ontmoeting had gehad met Justo Pastor Perafan, die op dat moment door de autoriteiten werd gezocht* in *verband met drugshandel en illegale verrijking, en dat hij een plaats op een Zwitserse school had geregeld voor één van de zonen van Pastor. toen hij als regeringsfunctionaris in Genève werkzaam* was.

Op 4 februari werd González Mosquera beëdigd als minister van defensie. Hij beloofde het respect voor de mensenrechten binnen strijdkrachten te bevorderen en verklaarde dat de linkse guerrillastrijders die in Colombia actief waren, eerst moesten laten zien dat ze werkelijk vrede wilden, voordat sprake kon zijn van een vredesverdrag.

Defensieopnieuw in andere handen

Op 20 maart werd Gilberto Echeverri Mejía, een voormalig minister en ambassadeur, benoemd tot de nieuwe

Een uit februari 1997 daterende foto van de Colombiaanse minister van defensie Guillermo *Alberto González Mosquera en legerchef Harold* Bedoya *in Bogotá. González maakte op 16 maart zijn aftredenals* minister *van defensie* bekend. *Foto EPA*

minster van defensie als opvolger van González, die op 16 maart was afgetreden na minder dan twee maanden in functie te zijn geweest.

Volgens Le Monde hadden de strijdkrachten en de oppositie Gonzalez onder druk gezet af te treden nadat bewijzen aan het licht waren gekomen dat deze in 1989 toen hij kandidaat stond voor de senaat, een cheque van 3 mln peso had geaccepteerd van de gezochte drugshandelaar Justo Pastor Perafan

Verdere kabinetswijzigingen

Op 21 maart werden verder nog de volgende wijzigingen binnen het kabinet bekendgemaakt:

Landbouw en plattelandsontwikkeling - Antonio Gómez Merlano+; planning - mevr. Cecilia López Montaño+; minister van milieuzaken - Eduardo Verano de la Rosa*.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

Nieuwe minister van justitie

President Ernesto Samper Pizano benoemde op 22 april Almabeatriz Rengifo López tot minister van justitie als opvolger van Carlos Medellin Becerra, die was afgetreden om campagne te voeren voor presidentskandidaat Carlos Lleras de la Fuente. Hoewel Rengifo in politieke kringen onbekend was, genoot zij veel respect binnen de juridische wereld en zou zij op goede voet staan met Samper.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE DRUGSBESTRIJDING. CONGRES AKKOORD MET WET OP INBESLAGNAME BEZITTINGEN CRIMINELEN

Op 11 december 1996 ging de Senaat unaniem akkoord met een wet ter bestrijding van de illegale drugshandel en een dag later deed het Huis van Afgevaardigden met 103 tegen vier stemmen hetzelfde. De wet maakte het de autoriteiten mogelijk met terugwerkende kracht uit misdrijven verkregen bezittingen van drugshandelaren in beslag te nemen (zie pag. 98/2-'97). De behandeling van voorstellen om de gevangenisstraffen voor drugshandelaren met terugwerkende kracht te verhogen en uitlevering van drugshandelaren aan de VS mogelijk te maken, werd uitgesteld door de regering in verband met verzet in het Congres.

Minister van justitie Carlos Medellin Becerra, die recentelijk met de dood zou zijn bedreigd door drugskartels, verklaarde dat de nieuwe wet 'voor de hele wereld een voorbeeld op wetgevingsgebied betekende' en één van de strengste wetten was die ooit waren aangenomen. Veel commentatoren waren van mening dat de wet moeilijk uitvoerbaar zou zijn: aangezien drugshandelaren zeer geraffineerd waren geworden in het verbergen van hun bezittingen. Wel erkenden zij dat de invoering van de wet de VS zou kunnen helpen overtuigen dat de Colombiaanse regering vastbesloten was de drugskartels te bestrijden.

Hoewel het wetsvoorstel op 11 december door de Senaat was goedgekeurd, hadden Huis-afgevaardigden van de regerende Liberale Partij (PL) zich verzet tegen de terugwerkende kracht die de wet zou hebben Hierdoor was het wetsvoorstel in het Huis van Afgevaardigden aanvankelijk met 59 tegen 57 stemmen verworpen. De belangrijkste oppositiepartij, de Sociaal-Conservatieve Partij (PSC), die zich van stemming had onthouden, zette vraagtekens bij de 'oprechte vastbeslotenheid van de regering de drugsmafia te bestrijden'. Een dag later stemden de PL-dissidenten, na een ontmoeting met president Samper, echter vóór het wetsvoorstel dat opnieuw in steinming was gebracht, en hetzelfde deden de leden van de PSC. De media en belangrijke organisaties uit het bedrijfsleven zouden zware druk hebben uitgeoefend op afgevaardigden van beide partijen om de wet goed te keuren.

Omstreden vonnissen voor drugsbaronnen

Op 17 januari 1997 werden milde gevangenisstraffen opgelegd aan twee belangrijke drugsbaronnen. De straffen werden in binnen- en buitenland veroordeeld, met name door de Amerikaanse regering. Openbare aanklager Alfonso Valdivieso Sarmiento liet weten dat hij tegen de vonnissen, die hij 'onbetekenend' noemde, in beroep zou gaan.

De broers Gilberto en Miguel Rodriguez Orejuela werden door een rechter in Cali veroordeeld tot een gevangenisstraf van respectievelijk tieneneenhalf en negen jaar. Zij waren ervan beschuldigd dat zij gedurende de twintig jaar dat zij leiding hadden gegeven aan het Cali-drugskartel, verantwoordelijk waren geweest voor de productie en de smokkel van duizenden tonnen cocaïne en heroïne, voor tientallen moorden en dat zij betrokken waren geweest bij politieke corruptie op hoog niveau. Zo zou een gift van $ 6 mrd zijn geschonken aan de campagne van Samper voor de presidentsverkiezingen in 1994 (zie pag. 699-'94). Verwacht werd dat beiden binnen vier jaar vrij zouden komen wegens goed gedrag, in de gevangenis verrichte arbeid, en door aftrek van de tijd die zij sinds hun arrestatie in 1995 gevangen hadden gezeten (zie pag. 614/3-'95). Evenzeer omstreden was het besluit van de rechter om de broers een boete op te leggen van in totaal $ 12 mln, terwijl de rijkdom die zij hadden vergaard. op verscheidene miljarden Amerikaanse dollars werd geschat.

Betrekkingen met de VS. Colombia staakt vernietiging drugsoogst

Op 5 maart 1997 staakte de regering van Colombia de vernietiging van de drugsoogst vanuit de lucht, nadat de Amerikaanse regering op 28 februari voor het tweede achtereenvolgende jaar had besloten dat Colombia zou blijven staan op de lijst met landen die geen volledige medewerking verleenden aan de strijd tegen illegale drugs Colombia kreeg geen certificaat van goed gedrag n aardoor het recht zou krijgen op Amerikaanse economische en militaire hulp, maar bleef 'gedecertificeerd' (zie pag. 555/2-'96). Volgens de Colombiaanse regering was het besproeien van de gewassen stopgezet om te evalueren of de methode effectief was.
De Amerikaanse regering verklaarde dat Colombia er niet in was geslaagd de productie van coca en papaver terug te dringen, maar dat die volgens satellietgegevens in 1996 met 32 procent was toegenomen. Colombia, dat al de grootste producent van cocaïne ter wereld was, zou Bolivia zijn gepasseerd als teler van cocabladeren, de basis voor cocaïne. De Nationale Narcoticaraad van Colombia verdedigde zich door te verklaren dat het vernietigingsprogramma werd uitgevoerd met Amerikaans materiaal en verdelgingsmiddelen door functionarissen die waren opgeleid door de VS.

In reactie op het stopzetten van de besproeiing van de gewassen dreigde het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken met verdere actie tegen Colombia. Dit dreigement, dat niet nader werd toegelicht, werd opgevat als een verwijzing naar een mogelijke afkondiging van economische sancties. Het dreigement leek nationalistische gevoelens te verharden. Op 5 maart hielden de vakbonden een protestdemonstratie bij de Amerikaanse ambassade in de hoofdstad Bogotá, waarbij zij stelden dat de Verenigde Staten niet het morele gezag had staten in Latijns-Amerika een certificaat van goed gedrag te geven of niet. Minister van binnenlandse zaken Horacio Serpa verklaarde verder dat de kans op herinvoering van nieuwe procedures om drugshandelaren uit te leveren, was verkeken omdat de VS zich had bemoeid met de binnenlandse strijd tegen drugs.

Volgens de VS stond de 'decertificering' ook in verband met de wijdverbreide corruptie in de regering van president Ernesto Samper Pizano en met bewij-

zen dat veroordeelde drugsbaronnen vanuit de gevangenis doorgingen met hun activiteiten. Op 4 maart had een Amerikaans onderzoeksteam toestemming gekregen een bezoek te brengen aan de Palmira-gevangenis waar leiders van het Cali-kartel werden vastgehouden.

Op 8 maart maakte Serpa de Amerikaanse ambassadeur Myles Frechette openlijk uit voor een 'vuile gringo' omdat deze had beweerd dat vooraanstaande leden van het Cali-kartel hem bewijzen hadden aangeboden waaruit bleek dat Samper banden had met de drugshandel. Op 1 maart eiste procureur-generaal Jaime Bernal Cuellar dat de Amerikaanse autoriteiten het bewijsmateriaal zouden tonen waarover zij zeiden te beschikken waaruit zou blijken dat Samper en Serpa betrokken waren bij corruptie. Op 28 februari had de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor internationale narcoticazaken, Robert Gelbard, in het openbaar verklaard dat beiden corrupt waren.

Wetsvoorstel inzake uitlevering Colombianen

Op 29 april diende de nieuwe minister van justitie, Almabeatriz Rengifo López, bij het Congres een wetsvoorstel in dat was bedoeld om de regering weer de bevoegdheid te geven in het buitenland gezochte Colombianen uit te leveren. Het wetsvoorstel werd ingediend op dezelfde dag dat het Hooggerechtshof bepaalde dat artikel 33 van de grondwet de uitlevering van in Colombia woonachtige Colombianen verbood.

Samper steunde het recht op uitlevering met als argument dat het tijd was 'criminelen, terroristen en drugshandelaren' te waarschuwen dat zij het gerechtelijk apparaat niet langer konden gebruiken als 'een schild tegen strafvervolging dat hun misdaden toedekt.' Het bleef echter onduidelijk of het Congres de wetgeving zou goedkeuren die nodig was om artikel 35 nietig te verklaren.

Bij de indiening van het wetsvoorstel wilde Rengifo een aparte behandeling van de omstreden vraag of uitlevering mogelijk zou worden met terugwerkende kracht. Op 9 april had Samper verklaard dat een debat over uitlevering met terugwerkende kracht zou moeten gaan over het wetsvoorstel en niet over de grondwet.

Op 2 april hadden de media een communiqué ontvangen waarin stond dat de voorstanders van uitlevering zouden worden aangemerkt als militaire doelen. Het communique zou afkomstig zijn van de Extraditables (Uit te l?-,,,,, personen) een schimmige groepering die actief was in 1991 en nauwe banden zou onderhouden met drugshandelaren.

Nieuwe drugsbestrijdingstrategie

Rengifo's wetsvoorstel hing samen met een nieuwe strategie van de regering in 1997 in haar strijd tegen de productie van en handel in drugs. Tijdens een bijeenkomst van internationale drugsexperts in Cartagena had de regering op 25 april een vijf punten tellend plan gepresenteerd. Naast uitlevering werd in het plan aangedrongen op een betere methode om via de satelliet gegevens over drugsoogsten te verzamelen en te analyseren, op het stimuleren van de verbouw van vervangende gewassen, op betere veiligheidsmaatregelen in gevangenissen en op de uitvoering van wetten om uit drugshandel verkregen bezittingen verbeurd te verklaren.

De Amerikaanse regering, die het oneens was met het drugsbeleid van Colombia (zie pag. 97 e.v.-'97).stuurdegeen vertegenwoordiger naar de bijeenkomst. Zij verklaarde haar afwezigheid met het argument dat de bijeenkomst 'niet één van de officiële conferenties' was die werden gehouden ter voorbereiding van de speciale VN-vergadering over drugs in 1998.

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. KWESTIE VAN DE IN CAQUETÁ GEVANGENZITTENDE SOLDATEN

Op 17 december 1996 maakte de regering bekend dat de demilitarisatieperiode in het zuidelijke departement Caquetá, die was ingesteld om de vrijlating te vergemakkelijken van zestig soldaten die in augustus gevangen waren genomen door guerrillastrijders van de Revolutionaire Gewapende Krachten van Colombia (FARC), niet zou worden verlengd. Zij verklaarde dat de militairen om middernacht hun operaties in Caquetá, waar de soldaten nog steeds zouden worden vastgehouden, zouden hervatten (ziepag. 97/1-'97).

Het zuidelijke commando van de FARC had op 13 december geëist dat de regeringstroepen die in Caquetá de basis Remolinos del Caguan in handen hadden, zouden worden verplaatst, en dat het ultimatum voor de vrijlating van de soldaten zou worden verlengd tot 26 december.

Op 5 februari 1997 gaf het opperbevel van de FARC brieven en foto's vrij als bewijs dat de zestig soldaten die in augustus 1996 waren gegijzeld, nog in leven waren. De FARC verklaarde nogmaals dat onderhandelingen over hun vrijlating slechts plant.; zouden kunnen vinden wanneer de strijdkrachten de basis Remolinos del Caguan zouden ontruimen

Guerrilla-acthiteiten

Nadat begin februari zestien soldaten waren gesneuveld in een gevecht met guerrillastrijders verschenen in de plaatselijke pers oproepen aan de strijdkrachten hun rol in de strijd tegen het binnenlandse verzet te herzien

Tijdens het gevecht, dat plaats vond in de bergachtige streek San Juanito. ongeveer 50 km van Bogotá, tussen guerrillastrijders van de FARC en een militaire patrouille, werden acht andere soldaten gewond. Volgens een officiële schatting verloren de FARC meer dan twaalf strijders.
Op 10 februari verklaarde Samper in een verwijzing naar het incidcnt. dat hij een 'strijdend leger [prefereerde boren] een leger in een hinderlaag'. Maar de legerleiding beschouwde het debacle eerder als het gevolg van een individuele tactische vergissing dan van een stratrgisch probleem.

Op 6 februari voerde het Nationale Bevrijdingsleger (ELN) een aanval uit op een politiepost in Cubara in het departement Boyaca, waarbij vijf politiemensen omkwamen en twee andere gewond raakten. Ook zouden twee vrouwen en een jongen om het leven zijn gekomen, evenals verscheidene ELN-strijders.

Mogelijke erkenning guerrillastrijders. FARC wijzen besprekingen met de regering af

Op 25 maart stelde minister van binnenlandse zaken Horacio Serpa een radicale koerswijziging van de regering voor waarbij de Colombiaanse guerrillastrijders zouden worden erkend als 'oorlogvoerende krachten' en een politieke status zouden krijgen.

Hij deed dit in reactie op uitspraken van de nieuwe minster van defensie Echeverri die eerder had voorgesteld vredesbesprekingen te beginnen met linkse guerrillastrijders en rechtse paramilitaire eenheden om een eind te maken aan het geweld dat al tientallen jaren voortduurde. Twee paramilitaire groeperingen zouden het initiatief toejuichen.

Op 13 april sloot Raul Reyes, lid van de leiding van de FARC, besprekingen met de regering uit. Hij noemde deze 'onwettig' en voegde daaraan toe dat 'vrede niet wordt verordend, maar wordt opgebouwd'.

Op 10 maart hadden de autoriteiten linkse guerrillastrijders verantwoordelijk gesteld voor aanvallen gedurende de laatste 48 uur in de noordwestelijke regio Uribe, de centraal gelegen provincie Cundinamarca en de oostelijke provincie Meta. Hierbij waren in totaal 24 mensen gedood en tientallen anderen gewond. Eind maart had de militaire politie bericht dat guerrillastrijders in de eerste drie maanden van 1997 82 aanslagen hadden uitgevoerd waarbij ongeveer honderd politiemensen waren gedood en 261 mensen ontvoerd.

Op 4 april werden bij een massale uitbraakpoging in de districtsgevangenis van Valledupar vijf bewakers gedood De autoriteiten verklaarden QatFARC-leden tot de leiders van de operatie hadden behoord

Bomaanslag op politieke leider

Julio Enrique Acosta Bernal, één van de leiders van de regerende PL en tweede vice-president van het Huis van Afgevaardigden. raakte op 28 april in de oostelijke staat Arauca gewond toen naast zijn auto een bom ontplofte. De explosie doodde een van zijn lijfwachten en verwondde een ander.

Niemand eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. hoewel twee weken eerder guerrillastrijders van het ELN Acosta tot militair doelwit hadden verklaard. Na de aanslag sprak een regeringswoordvoerder de vrees uit dat de aanslag de eerste kon zijn in een reeks die tot doel had de presidents- en parlementsverkiezingen van 1998 te verstoren.

Boeren verzeild in gevechten in Uribe

Volgens officiële cijfers die op 1 april werden gepubliceerd, waren ongeveer 7.500 boeren die verzeild waren geraakt in een hevige oorlog tussen guerrillastrijders, paramilitairen en het leger. in de twee voorafgaande weken uit de noordwestelijke streek Uribe gevlucht.

Volgens onbevestigde berichten waren sommige burgers naar Panama gegaan. Op 7 april bevestigden de Panamese autoriteiten dat vijf Colombiaanse boeren, die voor guerrillastrijders waren aangezien. in de grensstad Puerto Obaldia waren gedood door het zogeheten Zeifverdedigingscomité van Boeren, een ultrarechtse Colombiaanse paramilitaire organisatie.

ONTWIKKELINGEN OP ECONOMISCH GEBIED. ECONOMISCHE NOODTOESTAND AFGEKONDIGD

Op 13 januari passeerde president Samper het Congres en kondigde bij decreet de economische noodtoestand af teneinde de toevloed van buitenlandse valuta te stoppen en het begrotingstekort van $ 4 mrd terug te dringen.

De noodmaatregelen, die binnen twintig dagen geïntroduceerd noesten worden omvatten (i) een bezuiniging van $ 900 mln op de overheidsuitgaven; (ii) het beperken van loonsverhogingen in de overheidssector tot 13 procent (iii) de invoering van omzetbelasting in sectoren die tot dan toe daarvan waren vrijgesteld (iv) een harde aanpak van belastingontduiking en smokkelpraktijken, en (v) een belasting van 6 procent op buitenlandse kredieten om een opwaartse druk op de peso onder controle te houden

r

Vakbonden in de overheidssector en critici van de regering ve klaarden te vrezen dat de maatregelen zo'n 19.000 overheidsbanen en een groot aantal programma's op het gebied van de sociale zekerheid in gevaar zouden brengen. Samper waarschuwde bij voorbaat dat stakingen en demonstraties de regering niet van de ingeslagen weg zouden afbrengen. Zonder de noodmaatregelen zou, zo zei hij, de economische groei ernstig worden belemmerd en het werkloosheidspercentage uitkomen boven de 11,9 procent van dat moment. Oppositiepartijen verklaarden dat de belastingverhogingen de recessie alleen maar zouden verergeren en dat de hoge overheidsuitgaven die Samper in het verleden had goedgekeurd om zijn zwakke politieke positie te verstevigen, hadden geleid tot een slap fiscaal beleid.

Het ineenstorten van de internationale koffie- en bananenmarkten had gezorgd voor een verergering van de problemen die het gevolg waren van de overwaardering van de peso. Sinds mei 1996 was de koers van de peso gestegen van 1.060 tot ongeveer 980 pesos per Amerikaanse dollar. Dit had Colombiaanse financiële instellingen aangemoedigd dollars aan te kopen, waardoor de Centrale Bank een enorme reserve aan buitenlandse valuta had opgebouud en de inflatie, die al LX procent per jaar bedroeg, was aangewakkerd Ten nadele van exporteurs werd de peso verder versterkt door de toestroom van buitenlandse investeringen in de florerende olie-industrie en door de Centrale Bank zelf, die een strak monetair beleid had gevoerd en de rentetarieven hoog had gehouden om tegenwicht te bieden aan het slappe belastingbeleid van de regering

Nationale staking

Op 18 februari 1997 ging de regering van president Ernesto Samper Pizano ermee akkoord de lonen met maximaal 20 procent te verhogen en samen met de landelijke vakbonden een commissie te vormen om nationale en regionale privatiseringsplannen per sector onder de loep te nemen. De regering deed dit om een eind te maken aan een landelijke staking voor onbepaalde tijd van ongeveer 800.000 ambtenaren. Deze staking was op 11 februari begonnen en had gedreigd uit te lopen op massale betogingen in de straten van de hoofdstad Bogotá en andere grote steden. De regering trok verder haar dreigement in maatregelen te nemen tegen werknemers van essentiële diensten die in staking waren gegaan.

De oproep tot staking was gedaan om een eis tot loonsverhoging van 21,5 procent kracht bij te zetten, nadat de regering een loonsverhoging van 13,5 procent had aangeboden, wat minder was dan het infiatiepercentage. Tevens was de staking een reactie op het controversiële economische noodprogramma van januari.

Een archieffoto uit juli 1996 van de Colombiaanse president Ernesto Samper Pizano.
Foto EPA

Bovendien werd zij beschouwd als een waarschuwing aan het adres van Samper. die steeds meer was gaan rekenen op de steun van vakbonden. aangezien zijn populariteit in de hogere en middenklassen aanzienlijk was gedaald, als gevolg van beschuldigingen op het gebied van de drugshandel tegen hem en kabinetsleden. Ook werknemers uit de particuliere sector steunden de staking. Op 16 februari dreigde de zeer nationalistische vakbond van oliearbeiders (USO) bovendien de staatsolieindustrie plat te leggen om een einde te maken aan plannen die volgens de bond neerkwamen op een sluipende privatisering van de sector: alsmede ter ondersteuning van de vraag om een nieuw e collectieve arbeidsovereenkonist

Uitgifte staatsobligaties

Op 13 februari vond de eerste uitgifte van staatsobligaties plaats. Deze had een looptijd van 30 jaar en een waarde van $ 1 mrd. Dankzij de grote belangstelling die het buitenland hiervoor aan de dag legde, zou naar verwachting tweederde van de hoeveelheid dollars die het land voor 1997 zou moeten lenen, worden gedekt. Volgens de Financial Times was de stormloop op de obligaties o.m. te danken aan de verbeterde economische situatie van Colombia.

(Vor.ber.pag. 95/1 e.v.-1997)

COSTA RICA

ONTSLAG MINISTER VAN VEILIGHEID

Op 16 november 1996 diende Bernardo Arce, sinds juli minister van veiligheid (zie pag. 768/1/2 -'96) onverwacht zijn ontslag in, volgens berichten nadat hij ondervraagd was door de Rekenkamer. Zijn portefeuille werd overgenomen door Laura Chinchilla.

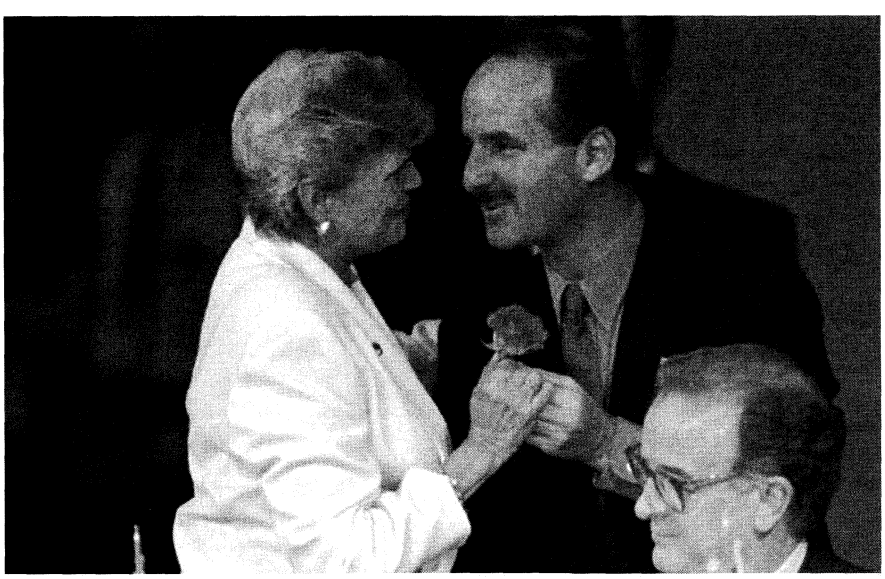
In het rapport van de Rekenkamer. dat naar het Openbaar Ministerie was gestuurd. werd Arce, een persoonlijk adviseur van president José Maria Figueres. beschuldigd van het schenden van de Wet op Onwettige Verrijking door Overheidsfunctionarissen. Verdere details werden niet onthuld. Tegelijk met Arce werd op 14 november zijn tweede man Douglas Loria Coto ondervraagd, die eveneens op 16 november zijn ontslag indiende. Figueres aanvaardde het ontslag van beide mannen nadat hij het rapport met hen had besproken.

PRIVATISERINGSPLAN

Op 16 december maakte president Figueres een privatiseringsplan bekend. dat tot doel had de omvangrijke binnenlandse schuld van de regering terug te dringen.

Volgens cijfers van de regering zou de schuld; die volgens ramingen eind 1996 S 3,6 mrd zou bedragen, aanzienlijk worden verminderd door de verkoop van een aantal staatsondernemingen en het uitstel van een geplande verlaging van bepaalde belastingen en tarieven. Volgens het ministerie van financiën zou de verkoop van staatsbedrijven. waaronder een grote bank (Banco de Costa Rica) en de staatstelex- en telegraafmaatschappij (RadioGráfica Costarricense), zo'n $ 1.7 mrd kunnen opbrengen.

(Vor.ber.pag. 768/1/2 -1996)

Een foto van de Costaricaanse president president José Maria Figueres op 10 november 1996 tijdens de Ibero-Amerikaanse top in de Chileense hoofdstad Santiago. Bij die gelegenheid gaf Figueres een roos aan de Nicaraguaanse president Violeta Barrios de Chamorro omdat het haar laatste top was als president van Nicaragua. Bij op 20 oktober 1996 in Nicaragua gehouden presidentsverkiezingen was Arnoldo Alemán Lacayo tot haar opvolger gekozen. Foto EPA

CUBA

BETREKKINGEK MET DE VS. MIGRATIE-RESPREKIN GEN

Op 4-5 december 1996 vond in Havana een zesde ronde van migratiebesprekingen tussen Cuba en de VS plaats (zie ook pag. 43/3-'96). De gesprekken werden door beide zijden aangeduid als constructief, serieus en openhartig. Parlementspresident Ricardo Alarcóiî, de leider van de Cubaanse delegatie, verklaarde dat de nieuwe ideeën die aan de orde waren gekomen. zouden kunnen bijdragen de betrekkingen op het gebied van de migratie te normaliseren, maar zei dat over een aantal kwesties belangrijke meningsverschillen bleven bestaan.

Cubaanse wet als tegenmaatregel tegen Amerikaanse Helms-Burton-wet

Op 25 december 1996 keurde de Nationale Assemblee van Volksmacht (ANPP) een speciale wet goed als reactie op de Helms-Burton-wet, de Amerikaanse wet die sancties bevatte tegen buitenlandse investeerders in Cuba (zie pag. 559/1 e.v.-'96 en 98/3 e.v.-'97).

Krachtens de Cubaanse wet werd elke 'directe of indirecte' activiteit die de toepassing van de Helms-Burton-wet zou vergemakkelijken, illegaal verklaard. Hiertoe behoorden de verspreiding van informatie of documenten over de Helms-Burton-wet, alsmede de aanvaarding van materiële of financiële voordelen die het gevolg waren van de bepalingen van de wet. Volgens ANPP-president Ricardo Alarcón was de wet bedoeld om 'buitenlandse investeringen in Cuba te beschermen' en alle sectoren van de maatschappij voor te bereiden verzet te bieden tegen een plan het eiland 'te annexeren'.

Amerikaans idee voor financiële steun afgewezen

Op 29 januari 1997 wees president Fidel Castro Ruz een Amerikaans idee af volgens welk Cuba belangrijke financiële steun zou ontvangen in ruil voor de invoering van een democratisch meerpartijenstelsel. In een toespraak op een bijeenkomst in Havana zei Castro dat het 'onwaardig' was te denken dat vrijheid en waardigheid zouden kunnen worden gekocht en dat niets ter wereld, macht noch geld, 'in staat is ons weer tot slaven te maken'.

Het Amerikaanse idee was geopperd in een rapport met de titel 'Steun voor een democratische overgang in Cuba' dat was gemaakt door het Amerikaanse Bureau voor Internationale Ontwikke-

ling (USAID) In het rapport. dat op 28 januari was uitgekomen. stond dat het 'redelijk' was wanneer Cuba na de instelling van een overgangsregering gedurende een periode van zes jaar tussen $ 4 mrd en $ 8 mrd zou ontvangen van internationale financiele instellingen, multilaterale organisaties en afzonderlijke landen

De Amerikaanse regering had het rapport moeten opstellen krachtens de Helms-Burton-wet uit 1996 die was bedoeld om het Amerikaanse embargo tegen Cuba te versterken door [illegible] teerders in Cuba In de wet werd een overgangsregering gedefinieerd als een regering waarin noch Fidel Castro noch diens broer Raúl, vice-president en minister van defensie, zitting hadden

VS schort implementatie deel III Helms-Burton-wet opnieuw met zes maanden

Zoals verwacht, schortte de Amerikaanse president Bill Clinton op 3 januari 1997 de uitvoering van het omstreden deel III van de Helms-Burton-wet nog eens zes maanden op (zie voor eerdere opschorting pag. 98/3-'97). Via dit onderdeel van de wet kregen Cubaanse emigranten in de VS de mogelijkheid buitenlandse bedrijven voor het gerecht te dagen die gebruik maakten van Cubaanse eigendommen die na de Cubaanse revolutie van 1959 waren geconfisqueerd. Andere bepalingen van de wet bleven echter van kracht. zoals het ontzeggen van de toegang tot de VS aan bestuursleden van dergelijke bedrijven.

Op 5 en 16 december 1996 had de Amerikaanse regering reeds verklaard dat in januari 1997 geen implementatie zou plaatsvinden van het omstreden onderdeel in de Helms-Burton-wet.

Klacht EU bij WTO

Op 20 februari maakte de Amerikaanse regering bekend dat zij de vorming van een geschillencommissie van de Wereldhandelsorganisatie (World Trade Organization, WTO) niet zou tegenhouden. De commissie zou zes maanden de tijd krijgen een oordeel te vellen over de klacht van de Europese Unie (EU) dat de Helms-Burton-wet in strijd zou zijn met de WTO-regels voor multilaterale handel (zie pag. 99/1-'97). De VS hield echter vast aan zijn standpunt dat de WTO geen jurisdictie had in deze aangelegenheid, aangezien zijn anti-Cuba-wetgeving een kwestie was van nationale veiligheid en niet van handel.

Op 12 februari had de EU haar verzoek om de instelling van een commissie uitgesteld om verdere onderhandelingen over de kwestie mogelijk te maken en een schadelijke confrontatie met de VS te vermijden. Diezelfde dag hadden de Amerikaanse autoriteiten de Amerikaanse nieuwsmedia toestemming gegeven hun werk ti. doen vanuit Havana. Dii besluit was uitgelegd als een poging de EU gunstig te stemmen en de democratische hervormingen in Cuba te versnellen. Maar eind februari had van de Amerikaanse mediabedrijven alleen Cable News Network (CNN) een vergunning gekregen van de Cubaanse overheid.

Besprekingen EU en VS over Amerikaanse sancties tegen Cuba

Op 24 maart werden in Brussel de besprekingen hervat tussen afgevaardigden van de EU en de VS in een poging een conflict binnen de WTO over de Amerikaanse sancties tegen Cuba te voorkomen

De EU-Commissaris voor handel. Sir Leon Brittan, en de Amerikaanse onderminister van handel. Stuart Eizenstat, spraken over de eis van de EU dat Europese landen die in Cuba investeerden. beschermd moesten worden tegen de strafmaatregelen van de Helms-Burton-wet. Na afloop van de bijeenkomst verklaarde Eizenstat dat beide zijden beter zicht hadden gekregen op wat nodig was om een overeenkomst over de kwestie te bereiken. Een gezamenlijke werkgroep zou aan het eind van de maand in Washington bijeen komen om de onderhandelingen voort te zetten.

Einde conflict inzake Helms-Burton-wet in zicht

Op 11 april bereikten de Amerikaanse regering en de EU in principe een oplossing voor het conflict over de Amerikaanse Helms-Burton-wet Die dag liet Europees Commissaris Sir Leon Brittan (buitenlandse handel) weten dat hij de Europese ministers van buitenlandse zaken wilde voorstellen de klachtenprocedure tegen de VS bij de WTO met zes maanden op te schorten Het compromis dat na weken van intensieve onderhandelingen op tafel lag, effende de weg naar een duurzame oplossing van de kwestie, zo zei Brittan
In ruil voor Europese beloftes bepaalde investeringen te ontmoedigen zou de Amerikaanse regering bereid zijn de bepalingen van de Helms-Burton-wet te versoepelen Als de Amerikaanse regering de wet niet wist aan te passen, behield de EU zich het recht voor haar procedure bij de WTO voort te zetten

De VS zou de EU hebben verzekerd dat de bevriezing van deel III van de Helms-Burton-wet (zie pag 98/3-'97) voorlopig gehandhaafd bleef.

Op 14 april bekrachtigden de vijftien EU-leden Iormeel het akkoord, maar naar aanleiding van een door Spanje, Italië en België gemaakt voorbehoud werd een extra clausule toegevoegd. Deze hield in dat de EU de procedure bij de WTO automatisch zou voortzetten als de VS probeerde een Europees bedrijf te straffen op grond van de Helms-Burton-wet.

Op 11 april zei de Cubaanse minister Ricardo Cabrisas van buitenlandse handel dat het akkoord tussen de VS en de EU voor Cuba geen oplossing betekende voor het probleem van de Welins-Burton-wet.

De Canadese minister van buitenlandse zaken, Lloyd Axworthy (r.), en zijn Cubaanse collega Roberto Robaina tijdens een gemeenschappelijke persconferentie op 22 januari 1997 in Havana. Foto EPA

BEZOEK CAKADESE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Van 21-23 januari bracht de Canadese minister van buitenlandse zaken, Lloyd Axworthy, een bezoek aan Cuba. Axworthy was de hoogste Canadese functionaris die het eiland sinds 1976 bezocht.

Axworthy voerde besprekingen met Castro en andere Cubaanse functionarissen voordat hij een veertien punten tellende overeenkomst ondertekende waarin beide landen afspraken hun samenwerking op het gebied van de mensenrechten en juridische procedures te verbreden door middel van gezamenlijke bijeenkomsten en uitwisselingsbezoeken. De overeenkomst stond haaks op de Amerikaanse pogingen Cuba internationaal te isoleren. Canada: de belangrijkste handels- en investeringspartner van Cuba, nam met de overeenkomst afstand van het besluit van de EU uit eind 1996 (zie pag. 100/2/3-'97) economische samenwerking te laten afhangen van de vooruitgang op het gebied van politieke hervormingen. Axworthy verklaarde dat hij had verzocht om de vrijlating van bepaalde politieke gevangenen, maar details hierover werden niet gegeven.
Ook werden geen bijzonderheden gegeven over vergeldingsmaatregelen tegen de Helms-Burton-wet die ook ter sprake waren gekomen.

Op 1 januari was een wet van kracht gemorden. volgens welke Canadese bedrijven die op grond van de Helms-Burton-wet maren bestraft. zich tot Canadese rechtbanken konden wenden voor een schadevergoeding (zie pag. 99/1-'97).

KABINETSWIJZIGING

Op 11 februari maakten de staatsmedia bekend dat Armando Hart Dávalos, veteraan van de revolutie van 1939 en minister van cultuur sinds 1976, was ontslagen. Hij werd vervangen door Abel Prieto, de president van de officiële Schrijvers- en Kunstenaarsunie (UNEAC) en lid van het politbureau sinds 1991.

ANTI-CASTRO-LUCHTPARADE

Op 24 februari noemde de Cubaanse regering een anti-Castro-luchtparade van Cubaans-Amerikaanse ballingen boven de Straat van Florida een daad van politieke provocatie. De ballingen herdachten dat een jaar eerder twee van hun vliegtuigen door Cubaanse straaljagers waren neergeschoten (zie pag. 332/2 e.v.-'96).

AMERIKAANSE SANCTIES NADELIG VOOR GEZONDHEID CUBANEN

Volgens een rapport dat op 3 maart werd uitgegeven door de in Washington gevestigde Amerikaanse Associatie voor Wereldgezondheid, was de gezondheid van de Cubaanse burger ernstig aangetast door de aanscherping van de Amerikaanse sancties op het gebied van de handel sinds 1992.

Een Amerikaans medisch team onder leiding van Peter Bourne, gezondheidsadviseur van de Amerikaanse oud-president Jimmy Carter, concludeerde na een onderzoek van een jaar dat een catastrofe slechts was voorkomen door de hoge prioriteit die de Cubaanse regering gaf aan uitgaven voor de gezondheidszorg ondanks de verslechterende economische situatie van het land. Het team had onder meer vastgesteld dat er een tekort was aan alle medische benodigdheden (zoals medicijnen en operatie-instrumenten), dat het aantal operaties in de laatste vijf jaar met meer dan dertig procent was gedaald en dat de dagelijkse hoeveelheid calorieën die werd ingenomen, tussen 1989 en 1993 met éénderde was verminderd. Het rapport besteedde vooral aandacht aan de ernstige gevolgen van de sancties voor vrouwen, kinderen, bejaarden en chronisch zieke mensen.

BETREKKINGEN MET SPANJE

De arrestatie van een Spaanse toerist die op 2 maart was betrokken bij een klein verkeersongeluk in de hoofdstad Havana, leidde ertoe dat de betrekkingen met Spanje in de loop van de maand verder onder druk kwamen te staan (zie pag.100/2-'97).

Na kritiek van Spaanse zijde op het optreden van Cubaanse politie na het ongeluk, waarbij een motorrijder rugletsel opliep, verweet minister van buitenlandse zaken Roberto Robaina González zijn Spaanse collega Abel Matutes zich te bemoeien met Cubaanse binnenlandse aangelegenheden en noemde hem een 'leugenaar en afperser'. Matutes, die beweerde dat de toerist ten onrechte gevangen was gehouden. had gedreigd Spanjaarden te waarschuwen voor de risico's die een bezoek aan Cuba met zich meebracht. Op 21 maart kreeg de toerist toestemming het land te verlaten tegen betaling van een borgsom van $500.

VN BEKRITISEERT SITUATIE VAN DE MENSENRECHTEN IN CUBA

De jaarlijkse door de VS ingediende resolutie waarin Cuba werd veroordeeld voor vermeende schending van de mensenrechten. werd op 16 april voorgelegd aan de 53 leden tellende Commissie voor de Mensenrechten van de VN. De resolutie kreeg de steun van negentien landen, één minder dan in 1996. Tien landen waren tegen, vijf meer dan in 1996, en 24 landen onthielden zich van stemming, tegenover 28 het jaar daarvoor. De Cubaanse ambassadeur bij de VN, Carlos Amat Flores, zei dat de resolutie een 'essentieel onderdeel was van de vijandige politiek jegens Cuba die de VS al 37 jaar voert'.

AANKONDIGIKG PARTIJCONGRES

Op 16 april maakte de regering bekend dat het vijfde congres van de regerende Cubaanse Communistische Partij (PCC)in oktober zou worden gehouden.

In de aankondiging onderstreepte de top van de PCC haar voorkeur voor een éénpartijstelsel, maar verwees desondanks naar 'noodzakelijke economische veranderingen'. Het bleef echter onduidelijk of dit inhield dat de beperkte economische hervormingen van de laatste jaren zouden worden uitgebreid of versneld. Partijleden werden verder aangespoord 'negatieve verschijnselen als zelfzuchtigheid en een op winst beluste mentaliteit' tegen te gaan, de economische efficiëntie te bevorderen (in het bijzonder door de productie van voedsel en suiker te verhogen), zuinig om te springen met energie en zo mogelijk geïmporteerde artikelen te vervangen door producten van eigen bodem.

Officiële cijfers voorspelden een groei van 4 a 5 procent van het BBP in 1997 en een stijging van de inkomsten uit het toerisme. de nikkelproductic, de visserij en de tabaksexport. Dit nieuws werd echter getemperd door een waarschuwing van president Fidel Castro Ruz begin april, dat het tempo van het economische herstel niet overdreven moest worden. Hij verklaarde dat de recessie een groot probleem bleef na de instorting van de Sowjet-Unie, voorheen Cuba's belangrijkste handelspartner en hulpverschaffer, en gezien het voortdurende Amerikaanse handelsembargo.

HANDELSAKKOORD MET ZUID-AFRIKA

Op 16 april ondertekenden Cuba en Zuid-Afrika een akkoord op het gebied van de handel. Verwacht werd dat het akkoord de bilaterale handel, die op dat moment ca $ 35 mln per jaar bedroeg, aanzienlijk zou stimuleren.

(Vor.ber.pag. 98/3 e.v.-1997)

AMERIKA

GUYANA

ONTWIKKELINGEN M.B.T. KABINET EN PRESIDENTSCHAP. WIJZIGING KABINET

Op 9 oktober 1996 maakte president Cheddi Jagan een kabinetswijziging bekend. Het ging om de volgende portefeuillr.

Senior ministers
Regionaal en plaatselijk bestuur - Harripersaud Nokta+; bureau van de president (voorlichting) - Moses Nagamootoo+

Ministers
Regionaal en plaatselijk bestuur - Clinton Collymore+; openbare werken. verbindingen en regionale ontwikkeling - Anthony Xarier*.

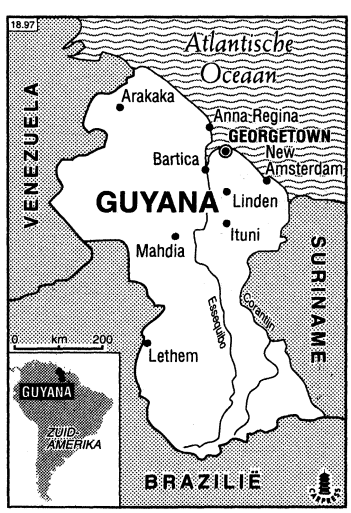
Junior ministers
Landbouw - Satyadcow Sawh*

"Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

President Jagan overleden

Op 6 maart 1997 overleed op 78-jarige leeftijd president Cheddi Jagan in Washington DC (Verenigde Staten) aan de gevolgen van een hartinfarct dat hij op 14 februari in Georgetown had gekregen.

Jagan had samen met zijn vrouw Janet de People's Progressive Partij (PPP) opgericht en in 1933, 1937 en 1961. toen zijn land nog een Britse kolonie was, de verkiezingen gewonnen. Daarna was hij oppositieleider tot 1992. toen hij in een alliantie met een groepering die de naam CIVIC droeg, de eerste presidentsverkiezingen won die onder internationaal toezicht stonden. Jagan, die door zijn tegenstanders werd veroordeeld als een communist, beweerde dat hij een democratisch socialist was, en lanceerde bij zijn ambtsaanvaarding een structureel aanpassingsprogramma voor een vrijemarkteconomie.

Onder het kopje 'Armenkampioen' verscheen in *NRC/H'blad* (7-3)de volgende necrologie van Cheddi Jagan:

'Toen Cheddi Jagan in 1992 tot president van Brits Guyana werd gekozen, was dat 39 jaar nadat hij dat ambt voor het eerst aanvaardde. Gisteren overleed hij op 78-jarige leeftijd in een ziekenhuis te Washington Jagans loopbaan was een lange tocht van overtuigd marxist tot kapitalist tegen wil en dank. Een ,,kampioenvan de armen", zo noemde de Amerikaanse president Clinton hem gisteren. Juist die eigenschap maakte hem in het begin van zijn loopbaan tot doelwit van Amerikaanse en Britse intriges Jagan richtte na zijn studie in de VS de Progressieve Volkspartij op In 1953 werd hij gekozen tot trilnister-president, maar de angst dat hij de banden met Moskou wilde aanhalen, zette de Britten ertoe aan na 133 dagen troepen te sturen en een eind te maken aan dit eerste experiment met zelfbestuur. In 1961 werd Jagan opnieuw minister-president bij de tweede poging tot zelfbestuur Ook ditmaal liep het slecht af: hij trad af na rassenrellen. Zijn rivaal Forbes Burnham vestigde na de onafhankelijkheid [26-5-'66; red. KHAJ een autoritair bewind en regeerde het land 26 jaar lang met ijzeren vuist. In 1992, bij de eerste democratische verkiezingen in 28 jaar, kwam Jagan weer aan de macht. Nu met steun van de VS. die was uitgekeken op het corrupte regime van Burnham, die bovendien militant-socialistische neigingen vertoonde. Brits Guyana beleefde door Jagans harde sanering een economische boom. Gelukkig maakte dat hem niet: ,,Er is geen alternatief".'

Hinds interim-president. Weduwe Jagan wordt premier

Op 6 maart werd premier Samuel Hinds beëdigd als interim-president en op 17 maart nam Jagans weduwe, de 76-jarige Janet, een voormalig Amerikaans staatsburger, het premierschap van hem over. Zij werd daarmee de eerste vrouwelijke premier van het land. Tevens werd zij benoemd tot eerste vicepresident. De in Illinois geboren Janet had haar man leren kennen tijdens zijn studie in de VS

Nieuwe secretaris-generaal PPP

Op 2 april werd Donald Ramoutar unaniem gekozen tot secretaris-generaal van de PPP als opvolger van de in maart overleden Cheddi Jagan.

BUITENLANDSE SCHULD VERMINDERD

Op 10 april meldde de Financial Times dat de buitenlandse schuld van Guyana van $ 2 mrd was verminderd met in totaal $ 359 mln. Vijf landen waren hierbij betrokken: Trinidad en Tobago ($ 359 mln), Duitsland ($ 18,9 mln), de VS (15 mln), Noorwegen ($ 1,6 mln) en Zweden ($ 0,5 mln).

(Vor.ber.pag. 769/3-1996

AFRIKA

ALGERIJE

STAKING UGTA

In januari 1997 riep de Algemene Unie van Algerijnse Arbeiders (UGTA) haar leden op tot een staking op 14-15 januari uit protest tegen planner te korten op ambtenarenlonen om achterstallige salarissen uit te kunnen betalen aan andere werknemers in staatsbedrijven Nadat op 14 januari op grote schaal was gestaakt stelde premier Ahmed Ouyahia de salarisverlagingen uit van februari tot maart

GEWELDDADIGHEDEN

In januari vonden veel gewelddadigheden plaats in Algiers en een aantal andere steden en dorpen. Sommige waarnemers brachten de plotselinge opleving van islamitische geweld in verband met de Ramadan, die op 10 januari begon.

In die maand ontploften in Algiers verscheidene autobommen: op 7 januari op de Place Audin, op 19 januari in het Belcourtdistrict. en op 21 januari in het Sidi Mohammed-district en het Ryad al-Feth-handelscentrum. Op 16 en 22 januari vonden gelijksoortige aanslagen plaats in respectievelijk Boufarik en Blida, twee plaatsen ten zuiden van Algiers. Bij de explosies kwamen meer dan honderd mensen om het leven. Ook vonden opnieuw bloedbaden in de dorpen plaats, vooral ten zuiden en westen van de hoofdstad, waarbij per dorp soms wel 16 slachtoffers vielen.

Op 16 januari vonden botsingen plaats tussen de veiligheidstroepen en een tiental leden van de Gewapende Islamitische Groep (GIA) in het Kashbadistrict van Algiers.

Kritiek op regering n.a.v. oprichting anti-islamitische militia's

In een interview met de in Londen gevestigde krant Asharq al-Awsat van 14 januari bekritiseerde de secretaris-generaal van het Front van Socialistische Krachten (Front des Forces Socialistes, FFS), Hocine Aït Ahmed de regering, omdat zij sinds 1994 toestonddat lokale anti-islamitische militia's werden opgericht. Hij beweerde dat deze betrokken waren bij smokkel, georganiseerde misdaad en wraakacties tussen families en clans.

UGTA-leider Benhamouda doodgeschoten. Verantwoordelijkheid aanslag opgeëist door het FIDA

Op 28 januari schoten onbekenden de leider van de UGTA, Abdelhak Ben-

Een familielid bewijst op 30 januari 1997 in Algiers de laatste eer aan de twee dagen eerder doodgeschoten vakbondsleider Abdelhak Benhamouda. Foto EPA

hamouda, voor het hoofdkwartier van de vakbond in het centrum van Algiers dood. Benhamouda, die beschouwd werd als sterk anti-islamitisch en bondgenoot van president Liamine Zéroual, had kort tevoren aangekondigd dat hij een politieke partij wilde oprichten. Volgens berichten in de pers wilde deze partij een pro-Zéroual blok vormen voor de op handen zijnde parlementsverkiezingen.

Naar aanleiding van de dood van Benhamouda meldde correspondent Cees Zoon in de Volkskrant van 29-1-'97 het volgende:

'De belangrijkste Algerijnse vakbondsleider Abdelhak Benhamouda is dinsdag in het centrum van Algiers doodgeschoten. Benhamouda werd beschouwd als een vertrouweling en steunpilaar van president Zéroual. Enkele weken geleden kondigde hij aan zijn functie neer te zullen leggen om een nieuwe politieke partij op te richten.
Benhamouda werd voor de deur van het gebouw van de Algemene Unie van Algerijnse Arbeiders onder vuur genomen door vijf jonge mannen, van wie er een gewapend was met een kalasjnikov. De vakbondsman slaagde er nog in zijn pistool te trekken en een van zijn aanvallers te verwonden. Hij overleed kort na de aanslag in een ziekenhuis. De daders. naar wordt aangenomen moslim-fundamentalisten. wisten te ontkomen.
Minister Mostefa Benmansour van binnenlandse zaken noemde Benhamouda ,,eenvoorbeeldige patriot". De secretaris-generaal van de UGTA met drie miljoen leden was een sleutelfiguur in het politieke en vakbondsleven in Algerije. Een uitgesproken tegenstander van de fundamentalisten en onvoorwaardelijk trouw aan president Zéroual. De nieuwe partij die hij zou gaan oprichten, zou in feite de partij van de president worden. In 1993 raakte de ,.Algerijnse Lech Walesa" gewond bij een aanslag. Zijn broer en een ander familielid zijn eveneens om het leven gekomen bij aanslagen.
Algerije maakt een bijzonder bloedige vastenmaand door. Bomaanslagen en slachtpartijen uitgevoerd door de Gewapende Islamitische Groep (GIA)hebben de afgelopen t ee weken aan zeker 230 mensen het leven gekost.
De moord op Benhamouda komt enkele dagen nadat president Zéroual had beloofd het terrorisme te zullen uitroeien. Na veel kritiek op het stilzwijgen van de regering tijdens de terreurcampagnes verscheen Zéroual op de televisie. In zijn toespraak zinspeelde hij op een ,,buitenlands complot", dat verantwoordelijk zou zijn voor het aanhoudende bloedblad. Een groep bekende politici, die in november een .,oproep voor de vrede" publiceerden, is in zijn visie medeplichtig aan de acties van de ,,huurlingen".
De groep wees de beschuldiging dinsdag van de hand op een bijeenkomst in het hoofdkwartier van de oppositiepartij Front van Socialistische Krachten (FFS). De politici, onder wie ex-premier Mouloud Hamrouche en de president van de Algerijnse Mensenrechtenliga Abdennour Ali Yahia, stelden dat de regering geen enkele uitweg voor de crisis biedt. terwijl aan een kant de gewapende groepen de aanslagen en moordpartijen onder onschuldigen opvoeren en aan de andere kant ,.de regering een harde repressie uitvoert"
De pers in Iran heeft uitgebreid gereageerd op de toespraak van Zéroual en diens bedekte beschuldigingen aan het adres van Iran. waar de ,,buitenlandse handen" van het terrorisme zouden zijn gelokaliseerd. In veel media wordt de Algerijnse regering genoemd als de werkelijke dader van de laatste serie bomaanslagen met als doel ..de onderdrukking aan moslimstrijders te rechtvaardigen"
De leiders van 18 kleine Algerijnse partijen hebben besloten zich terug te trekken uit de Nationale Raad van Overgang het pseudoparlement dat door de Algerijnse militairen in het leven is geroepen om het parlement te ver vangen Zij stapten op uit onvrede over de nieuwe wet die bepaalt dat alle partijen in Algerije ontbontlcn en hrropgericht dienen te worden Op deze manier wil de regering controleren of de politieke partijen geen religieuze of regionale gronden voor hun activiteiten hebben

Op 24 februari zond de staatstelevisie een interview uit met Rachid Medjahed, die ervan werd beschuidigd de guerrillagroepering te hebben geleid die op 28 januari Abdelhak Benhamouda had vermoord. De verantwoordelijkheid voor de moord op Benhamouda en zijn twee lijfwachten was opgeëist door het Front voor de Islamitische Heilige Oorlog in Algerije (FIDA), een groep die achter het Verboden Islamitische Front der Verlossing (FIS)stond en waarvan Medjahed blijkbaar lid was.

Cijfers over aantallen slachtoffers. Geweld duurt voort

Tijdens de islamitische vastenmaand, die op 8 februari eindigde, kwamen bij gewelddadige incidenten in het hele land ten minste 300 mensen om het leven. Ook in de rest van de maand bleven dodelijke slachtoffers vallen bij aanslagen van islamitische extremisten op burgers en leden van de veiligheidstroepen. In totaal kwamen bij de volgens commentatoren bloedigste Ramadan sinds 1962 (toen de strijd om de onafhankelijkheid van Frankrijk zijn hoogtepunt bereikte) volgens sommige schattingen in totaal meer dan 1.200 mensen om het leven, en was er sprake van een golf barbaarse slachtpartijen op het platteland. Bij een incident in Medea, ten zuiden van Algiers, werden in het weekend van 1-2 februari 31 mensen gekeeld en vervolgens met een bijl onthoofd. Zij zouden banden hebben met een dissidente groepering binnen de GIA, die strijd voerde tegen de regering.

In februari kwamen meer gewelddadige incidenten voor. Zo zeiden strijders van het Islamitische Leger der Verlossing (AIS) - de militaire vleugel van het FIS - dat zij op 13 februari 27 soldaten hadden gedood in een hinderlaag bij de kustplaats Jijel, ten oosten van Algiers. Op 16 februari zouden bij Blida, 50 km ten zuiden van Algiers. ongeveer 33 dorpelingen zijn vermoord door met geweren en messen gewapend mannen. Volgens berichten van 19 februari hadden regeringstroepen ongeveer 200 militante moslims gedood tijdens een militair offensief. terwijl guerrillastrijders op 23 februari bij de zuidelijke plaats Sfid twee bussen hadden aangehouden en zeventien passagiers haddenvermoord.

De Algerijnse president Liamine Zéroual tijdens zijn televisietoespraak op 24 januari 1997 waarin hij beloofde het terrorisme uit te roeien. Foto EPA

Op 15 maart zouden de veiligheidstroepen 43 gewapende fundamentalisten hebben gedood in Relizane, een gebied in het westen van Algerije. Op 17 maart werden verder in de wijk Kouba in Algiers vier mensen gedood door een autobom, terwijl in aangrenzende wijken bij de ontploffing van twee andere autobommen ten minste zeven mensen om het leven kwamen. Tussen 19 en 23 maart zouden in totaal 39 mensen zijn afgeslacht in twee afzonderlijke incidenten in dorpen ten zuiden van Algiers. Het grootste bloedbad. in het dorp Ouled Antar. waarbij ongeveer dertig slachtoffers vielen, vond overdag plaats, hetgeen zonder precedent was. Op 28 maart verloren vier mensen het leven door een autobom in Boumerdes, ten oosten van Algiers.

Leden FIDA gedood

Op 26 maart 1997 maakten de veiligheidstroepen bekend dat zij Abdelkader Seddouki, leider van het FIDA, hadden gedood tijdens een vuurgevecht in de wijk Bab al-Oued in Algiers. Twee andere leden van de groepering werden eveneens gedood. Een week eerder was bericht dat vijf andere leden van de groepering waren gedood.

Bomontploffing in trein. Verder geweld

Op 23 april ontplofte in de omgeving van Algiers een bom in een trein, waarbij 22 mensen om het leven kwamen. Daarnaast bleven de autoriteiten veelvuldig melding maken van moslim-fundamentalisten die waren gedood bij gevechten met militairen. De meeste doden die in april vielen, waren echter dorpsbewoners. Tussen 1 en 23 april waren volgens officiële bronnen al bijna 300 burgers gedood.

Op 21 april zouden ongeveer negentig mensen zijn gedood met messen en landbouwwerktuigen in het dorp Haouch Boughfi el Khemisti, ca 25 km ten zuiden van Algiers. Het was het grootste bloedbad sinds het begin van het conflict.

AANKONDIGING PARLEMENTSVERKIEZINGEN

President Liamine Zéroual maakte op 11 februari bekend dat de eerste ronde van de parlementsverkiezingen op 29 mei of 5 iuni zou worden gehouden.

Het oppositionele FIS, dat naar men aannam in januari 1992 op het punt stond de verkiezingen te winnen toen deze werden afgelast (zie pag. 187/2-'92), had deelname aan de verkiezingen van 1997 al afgewezen. Officieel erkende oppositiepartijen zouden echter gesprekken met de regering hebben gevoerd over plannen voor de vorming van een onafhankelijke commissie die toezicht zou moeten houden op de verkiezingen. Waarnemers vroegen zich af of de verkiezingen konden bijdragen tot een oplossing van het bestaande conflict als het FIS, waarmee de regering niet had willen onderhandelen, buiten het politieke proces bleef.

Na de aankondiging van de verkiezingen verklaarde Abdelkader Bensalah, de leider van de Nationale Overgangsraad (Conseil National de Transition, CNT), het door de regering benoemde wetgevende orgaan, op 21 februari dat hij bezig was met de vorming van een nieuwe politieke partij, de Nationaal Democratische Groepering. De nieuwe partij zocht haar aanhang onder vakbonden en verenigingen van veteranen, vrouwen en boeren, die Zéroual hadden gesteund bij de presidentsverkiezingen van november 1995 (zie pag. 191/3 e.v.-'96).

Definitieve verkiezingsdatum bekendgemaakt. FIS roept op tot boycot verkiezingen

Op 4 maart maakte president Liamine Zéroual bekend dat de parlementsverkiezingen op 5 juni zouden plaatsvinden

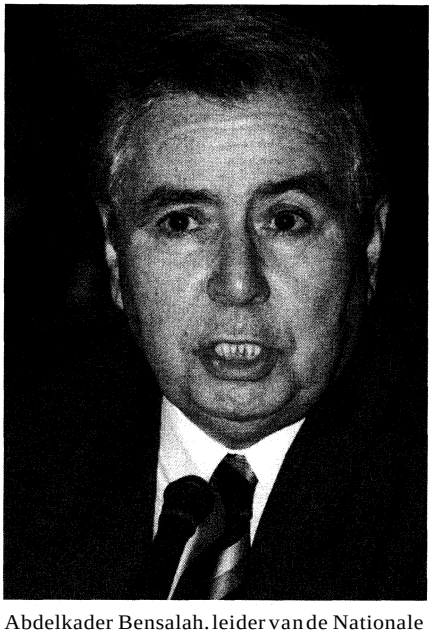
Sinds begin 1992 waren in Algerije geen parlements- of gemeenteraadsverkiezingen meer gehouden.

Op 21 maart deed het FIS via een clandestiene nieuwsbrief een oproep aan alle oppositiepartijen de verkiezingen te boycotten.

Op 10 maart stuurde het ministerie van binnenlandse zaken de politieke partijen een brief, waarin hun in herinnering werd gebracht dat de namen en statuten van de partijen moesten voldoen aan de eisen van de recente grondwetswijzigingen, die bepaalden dat er geen partijen gevormd mochten worden op basis van religie, geslacht of taal (zie voor referendum in november 1996 over deze kwestie pag. 10711-'97).

Nationaal Democratische Groepering opgericht

Eind maart maakten aanhangers van Zéroual bekend dat de Nationaal Democratische Groepering (zie boven) was opgericht en met kandidaten zou komen voor de verkiezingen.

Abdelkader Bensalah. leider van de Nationale Overgangsraad in Algerije, maakt op 21 februari 1997 tijdens een persconferentie in Algiers de vorming van een nieuwe politieke partij bekend. Foto EPA

Nieuwe oproep FIS tol boycot verkiezingen. Reactie andere partijen

Op 2 april riep het FIS de andere partijen nogmaals op de parlementsverkiezingen van 5 juni te boycotten. Volgens de verklaring, die in Brussel werd uitgegeven, zou er worden geknoeid met de stemmen.

Het FFS en Hamas, die beide legaal waren, verklaarden als reactie hierop dat zij zouden deelnemen aan de verkiezingen. Hamas (Beweging voor een Islamitische Samenleving) maakte bekend haar naam te veranderen in Beweging van een Samenleving voor Vrede in overeenstemming met de regels van het ministerie van binnenlandse zaken voor deelname aan de verkiezingen. Maar de Beweging voor Democratie in Algerije (Mouvement pour la democratie en Algérie, MDA) deelde mee de verkiezingen te zullen boycotten.

Op 2 april verklaarde FIS-woordvoerder Abdelkrim Ould Adda dat de legale oppositiepartijen 'noodgedwongen' deelnamen aan de verkiezingen en dat het FIS deze beslissing respecteerde. Hij beklemtoonde tevens dat het Islamitische Leger der Verlossing (AIS) van het FIS geen banden had met de Gewapende Islamitische Groep (GIA) en slechts militaire doelen aanviel.

CONFERENTIE VAN NIET-GOUVERNEMENTELE ORGANISATIES IN MADRID

Ongeveer twintig Spaanse niet-gouvernementele organisaties die zich hard maakten 'Voor vrede in Algerije'. nodigden Algerijnse organisaties voor de rechten van de mens alsmede leden van zowel de legale oppositie als het FIS uit voor een conferentie die op 12-13 april werd gehouden in Madrid.

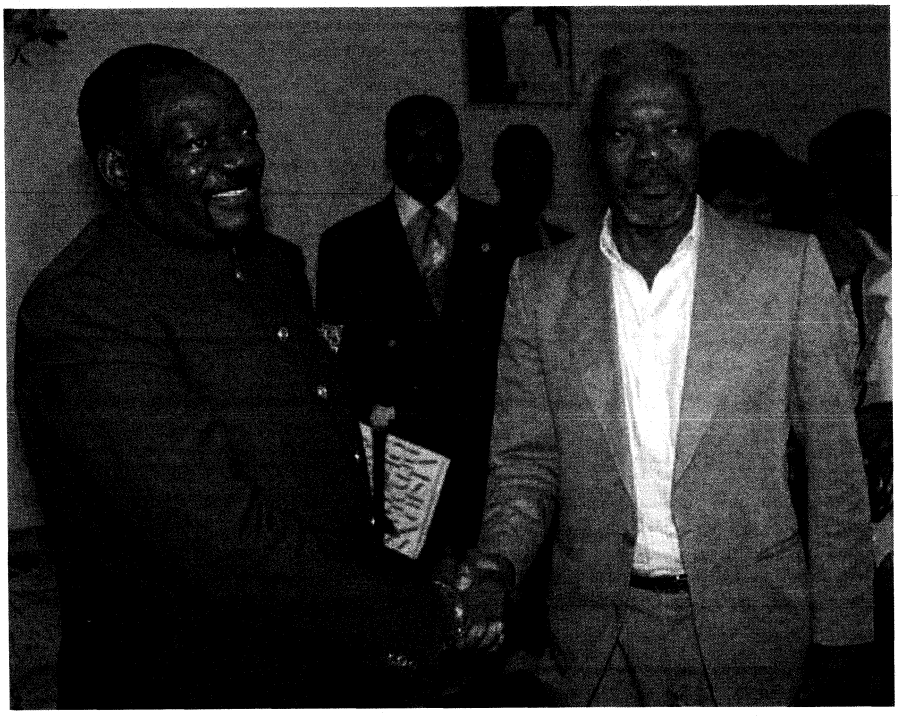
Het initiatief werd vergeleken met de bijeenkomst in Rome in januari 1995 (zie pag. 20312 e.v.-'95), die had geleid tot een vredesvoorstel dat nog steeds als uitgangspunt diende voor onderhandelingen tussen het FIS en een aantal andere oppositiepartijen.

(Vor.ber.pag. 106/1 e.v.-1997)

ANGOLA

ONTWIKKELINGEN M.B.T. VORMING REGERING VAN NATIONALE EENHEID EN VERZOENING

Op 11 februari 1997 maakte VN-secretaris-generaal Kofi Annan bekend dat het mandaat van de VN-Verificatiemissie voor Angola (UNAVEM 111), dat op 28 februari zou aflopen, met twee maanden zou worden verlengd, indien eind februari een regering van nationale eenheid en verzoening zou worden gevormd. Hij waarschuwde echter dat de 6.638 man sterke troepenmacht op 31 maart zou worden teruggetrokken, als president José Eduardo dos Santos en Jonas Savimbi, leider van de voormalige opstandige Nationale Unie voor Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA), er niet in zouden slagen de genoemde tijdslimiet te halen.

UNITA-leider Jonas Savimbi (l.) verwelkomt de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan. op 24 maart 1997 in Bailundo, midden Angola. tijdens diens officiële bezoek aan Angola. Foto *EPA*

De vorming van de regering, waarin ook UNITA-leden zouden worden opgenomen, was steeds uitgesteld. Op 23 januari hadden beide partijen afgesproken de vorming uit te stellen tot na 12 februa i, de dag waarop de aankomst van leden van de in 1992 gekozen Nationale Assemblee (zie pag. 10512-'93) in Luanda was gepland. Annan zei dat hoewel het vredesproces eind 1996 enige 'bemoedigende' ontwikkelingen had vertoond. 'zich nieuwe vertragingen en problemen aandienden. vooral in verband met de toekomstige status van Savimbi'. Savimbi. die in augustus 1996 formeel een voorstel had afgewezen vice-president in een coalitieregering te worden (zie pag. 838/3-'96), had laatstelijk voorgesteld hoofdadviseur van de president te worden met een coördinerende rol op het gebied van plattelandsontwikkeling. nationale verzoening en toezicht op een aantal ministeries. Dit voorstel was afgewezen door de regering. Annan riep beide partijen op 'de benodigde flexibiliteit te tonen en staatsmanschap teneinde zo snel mogelijk tot een oplossing van deze cruciale kwestie te komen'. Annan weet de vertraging bij de vorming van de regering ook gedeeltelijk aan de trage demobilisatie aan de UNITA-troepen (zie pag. 257/2-'97).

De hoop op een spoedige vorming van de nieuwe regering werd later op 11 februari de grond ingeboord, toen UNITA-voorlichter Marcia1 da Chala zei dat de UNITA haar afgevaardigden of genomineerden voor de coalitie de volgende dag niet naar Luanda zou sturen, zoals was gepland. Hij eiste dat vóór hun aankomst een 'basisregeringsprogramma zou worden opgesteld, dat [UNITA] vrij zou worden gelaten in haar politieke activiteiten en dat andere kwesties zouden worden geregeld, zodat nationale verzoening werkelijk betekenis krijgt'. Eind februari waren de UNITA-leden nog steeds niet aangekomen in de hoofdstad en moest de regering nog worden gevormd.

Installatie nieuwe regering opnieuw uitgesteld

Eind maart was de regering van nationale eenheid en verzoening, waarin was voorzien in het Vredesakkoord van Lusaka uit 1994, nog steeds niet geïnstalleerd ondanks druk van de VN. Op 31 maart had de Verenigde Naties UNAVEM III echter nog niet teruggeroepen, zoals ze in februari had gedreigd.

Waarnemers schreven de vertragingen voor een groot deel toe aan de onbuigzaamheid van UNITA, die bleef vasthouden aan haar eis dat een gezamenlijk basisprogramma voor een regering moest worden opgesteld vóór de inauguratie van een regering var nationale eer heid. De regering van de Volksbeweging voor de Bevrijding van Angola-Arbeiderspartij (MPLA-PT)beschuldigde UNITA van `vertragingstactieken'. Op 8 maart sprak minister van nationale defensie generaal Pedro Sebastião nogmaals zijn twijfels uit over de kwaliteit van de wapens die door UNITA waren ingeleverd (zie pag. 257/2 -'97) en over het feit dat slechts 6.000 voormalige UNITA-guerrillastrijders waren geïntegreerd in de Angolese strijdkrachten, een veel geringer aantal dan de 26 000 die in het vredesakkoord waren overeengekomen.

Installatie regering van nationale eenheid en verzoening. Samenstelling kabinet

Op 11 april vond een belangrijke ontwikkeling plaats in het vredesproces in Angola, toen de regering van nationale eenheid en verzoening eindelijk werd geïnstalleerd. De nieuwe regering bestond uit de regerende MPLA-PT (26 ministers) en UNITA (vier ministers). De portefeuilleverdeling was overeengekomen in het Lusaka-protocol van november 1994 (zie pag. 43/1 e.v.-'95).

De nieuwe regering stond onder leiding van de premier van de demissionaire regering, Fernando José da Franca Van Dunem (zie pag. 565/3 e.v.-'96), die op 9 april officieel werd benoemd tot premier van de regering van nationale eenheid en verzoening. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier- Fernando José da Franca Van Dunem; defensie - generaal Pedro Sebastião; binnenlandse zaken - André Pitra Petroff; buitenlandse zaken - Venancio da Silva Moura: justitie - Paulo Tjipilica; territoriaal bestuur - Fernando Faustino Muteka+: planning - Emanuel Moreira Carneiro; fina ciën - Mario de Alcantra Monteiro: olie - mevr. Albina Faria de Assis; visserij - mevr. Maria de Fatima Monteiro Jardim; industrie - Manuel Diamantino Borges Duque; landbouw en plattelandsontwikkeling - Carlos Antonio Fernandes*: geologie en mijnbouw - Marcos Samondo*;openbaar bestuur, werkgelegenheid en sociaal welzijn - Antonio Pitra Costa Neto; volksgezondheid - Anastacio Ruben Sikatu*; onderwijs - Antonio Buletim da Silva Neto: wetenschap en technologie - Francisco Mubengai*: transport - André Luis Brandão+; PTT - Licinio Tavares Ribeiro*; vrouwenzaken - mevr. Joana Lina Ramos Baptista Cristiano*; oorlogsveteranen - Pedro José Van Dunem*; jeugd en sport - José da Rocha Sardinha de Castro; openbare werken en stedelijke aangelegenheden - Pedro de Castro Van Dunem Loy; handel - Victorino Domingos Hossi*; hotelwezen en toerisme - Jorge Alicerces Valentim*;bijstand en maatschappelijke reïntegratie - Albino Malungo; cultuur - mevr. Ana Maria de Oliveira; nieuwsmedia - Pedro Hendrick Vaal Neto+: energie en water - João Moreira Pinto Saraiva*;staatssecretaris voor koffie - Gilberto Buta Lutokuta*.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

De vier UNITA-ministers waren Marcos Samondo (geologie en mijnbouw), Anastacio Ruben Sikatu (gezondheid), Victorino Domingos Hossi (handel) en Jorge Alicerces Valentim (hotelwezen en toerisme).

Tevens werden 58 onderministers benoemd

De installatieplechtigheid werd bijgewoond door talrijke Afrikaanse staatshoofden, onder wie president Frederick Chiluba van Zambia en president Nelson Mandela van Zuid-Afrika, die allebei een belangrijke rol hadden gespeeld als bemiddelaar bij het vredesproces De feestelijkheden werden echter overschaduwd door de afwezigheid van UNITA-leider Jonas Savimbi, die weigerde te komen, omdat de situatie in Luanda 'niet veilig genoeg' was Mandela drukte zijn 'teleurstelling' uit over Savimbi's afwezigheid

Op 9 april vond de eerste vergadering van de Nationale Assemblee plaats waarbij alle zeventig UNITA-afgevaardigden aanwezig waren. Tijdens deze vergadering werd een wet goedgekeurd waarin Savimbi de bijzondere status van leider van de grootste oppositiepartij kreeg. VN-functionarissen zeiden te hopen dat Savimbi tevreden zou zijn met zijn nieuwe 'speciale status'.

Op 12 april meldde *NRC/H'blad* onder de kop Angola heeft 'regering van eenheid' het volgende:

'In Angola is gisteren de regering van nationale eenheid geïnstalleerd. waarin de partijen samenwerken die elkaar tijdens een burgeroorlog van twintig jaar hebben bestreden. Het aantreden van de nieuwe regering bezegelt het vredesproces dat in 1994 onder leiding van de Verenigde Naties werd ingezet Maar de hoop dat nu definitief een einde Komt aan de tegenstellingen in het land, is niet erg groot. President José Eduardo dos Santos zei bij de officiële plechtigheid in de hoofdstad Luanda dat de nieuwe regering geen wonderoplossingen kan aandragen voor alle ziektes waarmee Angola kampt, maar dat de totstandkoming ervan wel .,een nieuwe fundamentele stap is in een lang en moeilijk vredesproces".
In Angola brak onmiddellijk na de onafhankelijkheid van Portugal in 1975 een burgeroorlog uit tussen het marxistische Volksbevrijdingsleger van Angola (MPLA) en de pro-Westerse UNITA. In 1994 tekende de MPLA-regering - die de olierijke kustzone van het land beheerst - en UNITA - die het binnenland in handen heeft - de vredesovereenkomsten van Lusaka. Hoewel de openlijke vijandigheden de laatste jarenzijngestaakt, vormt de scheidslijn tussen beide Angola's nog steeds een belangrijk obstakel voor de wederopbouw. In het land verblijft de grootste vredesmissie van de VN: ongeveer 6.600 blauwhelmen en waarnemers houden er toezicht op naleving van de vredesakkoorden. De leider van UNITA. Jonas Savimbi, was gisteren niet bij de installatie aanwezig omdat hij vreesde voor zijn leven. Zijn plaatsvervanger, vice-president Antonio Dembo. riep de regering op haar taken ,,ineen geest van openheid en eenheid aan te pakken. *(Af:Reuter)'*

VERLENGING MANDAAT UNAVEM III

Op 16 april riep de VN-Veiligheidsraad op het vredesproces zonder uitstel te voltooien. Dit omvatte de integratie van UNITA-strijders in de Angolese strijdkrachten en de normalisering van het overheidsbestuur in het hele land. De Veiligheidsraad verlengde het mandaat van de UNAVEM III tot 30 juni 1997 om dit proces te ondersteunen, maar zei dat regelingen zouden moeten worden getroffen om de Verificatiemissie om te

Niet nader geïdentificeerde afgevaardigden van de voormalige Angolese verzetsbeweging UNITA op 9 april 1997 tijdens hun eerste zittingsdag in het Angolese parlement. Foto EPA

vormen in een waarnemersmissie zodra de tijd hier rijp voor was. De Raad verklaarde tevens dat een spoedige ontmoeting tussen president Dos Santos en Savimbi zou bijdragen aan het proces van nationale verzoening.

(Vor.ber.pag. 257/1 e.v.-1997)

KENIA

DOOD STUDENTENLEIDER

Op 23 februari 1997 werd het verkoolde lichaam van studentenleider Solomon Muruli aangetroffen in zijn kamer in een studentenhuis van de Universiteit van Nairobi. Volgens getuigen was na een explosie brand in de kamer uitgebroken. De dood van de studentenleider gaf aanleiding tot geweldadige protestacties in de hoofstad Nairobi op 23-26 februari. Ondanks protesten van buitenlandse diplomaten, mensenrechtenorganisaties en oppositiegroeperingen, zei de politie Muruli's dood niet als moord te beschouwen. Boze studenten beschuldigden de politie van rechtstreekse betrokkenheid bij zijn dood. Toen de studenten tijdens hun protestacties barricaden opwierpen en auto's in brand staken. werd de regeringswijk van Nairobi lamgelegd. Op 24 februari werd de universiteit voor onbepaalde tijd gesloten.

(Vor.ber.pag. 191/1 e.v.-1997)

MADAGASKAR

NIEUWE PREMIER

De pas gekozen president Didier Ratsiraka (pag. 262/1 e.v.-'97) benoemde op 21 februari 1997 Pascal Rakotomavo tot premier. De benoeming van Rakotomavo, directeur van een lokale financieringsmaatschappij, verraste waarnemers. die hadden verwacht dat de vorige premier, Norbert Ratsirahonana, zou aanblijven.

(Vor.ber.pag. 262/1 e.v.-1997)

MAROKKO

STUDENTENONRUST

Op 6 februari 1997 veroordeelde een rechtbank in Marrakesh in het zuiden van Marokko veertien studenten tot gevangenisstraffen van tussen de één en twee jaar voor deelname aan 'gewapende samenscholingen en bedreiging van veiligheidstroepen' tijdens recente studentenonrust op universiteiten in het gehele land

Het aantal gedetineerde studenten dat in de twee maanden daarvoor tot straffen van drie maanden tot twee laar waren veroordeeld, steeg door deze straffen tot 46 Ook werd hericht dat in januari de rectoren van acht universiteiten aren ven angen

De in Marrakesh veroordeelde studenten waren in januari gearresteerd na een demonstratie ter ondersteuning van studenten van de Universiteit van Casablanca. die hadden gestaakt en gedemonstreerd voor de verbetering van het busvervoer voor studenten, hetgeen tot arrestaties en afranselingen had geleid. Volgens de lokale pers waren de meeste arrestanten leden van een verboden islamitische vereniging, al-Ad1 Wa al-Ihsan (gerechtigheid en liefdadigheid).

Na de demonstraties had minister van hoger onderwijs, opleidingen en wetenschappelijk onderzoek. Driss Khalil. op 1 februari maatregelen aangekondigd om tegemoet te komen aan een aantal grieven van de studenten.

NIEUWE KIESWET

Op 31 maart aanvaardde het parlement tijdens een buitengewone zitting unaniem een nieuwe kieswet voor de in mei te houden verkiezingen (zie pag. 777/1-'96). Volgens de wet dienden 'Marokkanen van twintig jaar en ouder zich te laten inschrijven in de kiesregisters'.

(Vor.ber.pag. 776/3 e.v.-1996)

NIGER

DEMONSTRATIE IN NIAMEY. ARRESTATIE OPPOSITIELEIDERS

Op 11 januari 1997 gebruikte de oproerpolitie traangas om deelnemers aan een grote anti-regeringsdemonstratie in het centrum van Niamey uiteen te drijven. Boze demonstranten, die vrije toegang tot de openbare media eisten. wierpen vervolgens op verschillende belangrijke kruispunten barricades van brandende autobanden op, waardoor het verkeer in de hoofdstad ernstig werd ontregeld. Volgens officiële cijfers vielen tijdens de botsingen elf gewonden en werden vijftig arrestaties verricht.

Tijdens een televisietoespraak op 11 januari veroordeelde premier Amadou Boubacar Cisse de demonstratie en noemde deze een onderdeel van een plan van de oppositie het 'land te destabiliseren Op 13 januari verklaarde president Ibrahim Barre Mainassara dat 'in een democratie geen ruimte was voor wanorde'

Het ininisterie van binnenlandse zaken bevestigde op 14 januari dat drie oppositieleiders, die sinds 11 januari onder huisarrest stonden, op 13 januari officieel waren gearresteerd. Dit waren oud-president Mahamane Ousmane, Tandja Mamadou en Mahamadou Issoufou. Alle drie waren tegenkandidaten van Mainassara geweest bij de p esidentsverkiezingen van juli 1996 (zie pag. 778/2 e.v.-'96).

REGERING NAAR HUIS GESTUURD r

Op 1 april werd meegedeeld dat president Ibrahim Barre Mainassara het in december 1996 benoemde kabinet (zie pag. 192/2-'97) naar huis had gestuurd.

(Vor.ber. pag. 191/3 e.v.-1997)

NIGERIA

PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN

Op 15 maart 1997 werden in Nigeria plaatselijke verkiezingen gehouden. De verkiezingen, waaraan meerdere partijen deelnamen. vonden drie maanden later plaats dan was gepland als gevolg van een reeks bomaanslagen in Lagos, het economische centrum van het land (zie pag. 327/1/2-'97). Een woordvoerder van de Nationale Kiescommissie noemde de opkomst 'massaal'. In sommige regio's had meer dan 90 procent van de kiezers een stem uitgebracht. Het waren de eerste verkiezingen sinds het leger in november 1993 de macht had gegrepen (zie pag. 52/1 e.v.-'94). Het electorale programma zou eindigen op 1 oktober 1998, wanneer de macht werd overgedragen aan een gekozen burgerpresident.

Tijdens de verkiezingen werd melding gemaakt van twee gewelddadige incidenten. Aan de Universiteit van Ile Ife bestormden studenten een stemlokaal terwijl ze riepen om de vrijlating van de gevangen oppositieleider Chief Moshood `MKO' Abiola, en in Onitsha vuurde de politie traangasgranaten af om ongeveer 2.000 demonstranten uiteen te drijven die verkiezingsfunclionarissen van fraude beschuldigden.

SOYINKA AANGEKLAAGD WEGENS VERRAAD

Op 12 maart werden vijftien mensen aangeklaagd wegens verraad, onder

wie de in vrijwillige ballingschap verblijvende schrijver en Nobelprijswinnaar Wole Soyinka. Ze werden beschuldigd van bomaanslagen en gewapende strijd tegen de militaire heerser generaal Sani Abacha (zie pag. 419/1 e.v.-'96). Op de aanklachten stond de doodstraf.

Vier dagen eerder had Soyinka tijdens een interview in de Washington Post gedreigd een proces tegen Abacha aan te spannen omdat deze hem een terrorist had genoemd.

CANADA SCHORT DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN OP

Op 13 maart schortte Canada de diplomatieke betrekkingen met Nigeria op door zijn hoge commissaris terug te roepen en zijn diplomatieke vestigingen te sluiten. Van de Gemenebest-leden had Canada het meest openlijk kritiek uitgeoefend op de regering van Abacha en haar schendingen van de mensenrechten (zie pag. 35/1 e.v.-'97).

(Vor.ber.pag. 326/3 e.v.-1997)

SOMALIA

OPRICHTING NATIONALE REDDINGSRAAD

Op 3 januari 1997 kwamen vertegenwoordigers van 26 Somalische facties bijeen in Sodere bij de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba om een Nationale Reddingsraad te vormen. Deze stap was een eerste aanzet tot de vorming van een regering van nationale eenheid en een poging 'de voorwaarden voor vrede en stabiliteit te scheppen'.
De vergadering koos 41 raadsleden en een elf leden tellend nationaal uitvoerend comité. De belangrijkste taak van de raad zou bestaan uit het ondernemen van 'activiteiten voor de vorming van een voorlopige centrale regering'. Daartoe behoorde het opstellen van een nationaal overgangshandvest en het organiseren van een nationale verzoeningsconferentie.

Het Verenigd Somalisch Congres-Somalische Nationale Alliantie (USC-SNA) van Osman Ali Ato en de Somalische Reddingsalliantie (SSA) van Ali Mahdi Mohammed betuigden op 9 januari hun steun aan de bijeenkomst in Sodere en de Nationale Reddingsraad. Op 4 januari wees hun belangrijkste rivaal, Hussein Mohammed Aydid, de bijeenkomst echter als 'sabotage' van de hand. Hij noemde de bijeenkomst het product van 'door het neokolonialisme gesmede samenzweringen en intriges'. Hij leverde ook kritiek op Ethiopië. omdat dit land optrad als gastheer voor de bijeenkomst. cn verzocht de internationale gemeenschap in te grijpen om een einde te maken aan de vermeende Ethiopische agressie.

HONGERSNOOD

Begin maart 1997 deden aanhoudende berichten de ronde over een ernstige droogte in het zuidwesten van Somalia, waar zo'n honderd mensen van honger zouden zijn omgekomen. De in Nairobi gevestigde Coördinatiegroep voor Hulp aan Somalia (Somalia Aid Coordination Body, SACB) - waarin donorlanden, VN-instellingen en iriternatioiiale non-gouvernementele organisaties waren verenigd - zei in een verklaring op 5 maart dat allerlei gemeenschappen en politieke groeperingen in Somalia om hulp hadden verzocht, maar dat de verantwoordelijkheid voor het bestrijden van de droogte in eerste instantie bij de leiders van de facties lag. Dezen moesten de veiligheid zodanig verbeteren dat buitenlandse hulpverleners ongehinderd konden opereren.

Volgens een bericht van 5 maart hadden niet bij name genoemde factieleiders gezegd dat de situatie in grote delen van het land deed denken aan de hongersnood van 1992 die, nog verergerd door burgeroorlog. naar schatting 300.000 mensenlevens had gekost. Hulpverleners zouden deze schatting echter overdreven hebben genoemd.

EGAL STELT ULTIMATUM AAN VN

Op 3 maart stelde Mohamed Ibrahim Egal, sinds 1993 president van de eenzijdig uitgeroepen staat Somaliland (zie pag. 496/1-'93), een ultimatum aan VN-secretaris-generaal Kofi Annan en alle VN-instellingen die in het gebied aanwezig waren. Egal eiste dat een vaste VN-vertegenwoordiger in de hoofdstad Hargeisa werd benoemd, die onafhankelijk zou zijn van gelijkwaardige functionarissen in Mogadishu. Hij zei dat de VN tot eind maart de tijd had aan deze eis te voldoen of Somaliland te verlaten.

Egal was op 23 februari herkozen als president van Somaliland. Hij ontving de steun van 223 leden van de in totaal 315 leden tellende National Communities Conference, die als kiescollege fungeerde.

REBELLIE TEGEN AYDID

Op 16 april meldde *AFP* dat ten minste 830 militieleden in opstand waren gekomen tegen hun leider Hussein Mohammed Aydid. Zij beschuldigden hooggeplaatste leden van Aydids 'regering' van verscheidene wandaden en van gebrek aan respect voor de rebellen als een nationale strijdmacht.

(Vor.ber.pag. 194/1 e.v.-1997)

IRAN

SOENNITISCHE ONRUST

De begrafenis van een soennitische mullah op 4 december 1996 in de stad Khermanshah leidde tot onlusten in het westen van Iran waarbij ten minste vijf mensen om het leven kwamen

Hoewel Iraanse regeringsfunctionarissen verklaarden dat de dood van Mohammad Rabii door een hartaanval was veroorzaakt hielden zijn aanhangers vol dat hij door de regering was vermoord. Ook van de zijde van de min of meer gedoogde illegale oppositiepartij Volkspartij van Iran (PPI) werd gemeld dat de mullah was vermoord, maar de PPI gaf verder geen bijzonderheden. Er braken rellen uit in de steden Bakhtaran, Ravansar en Javanrud, waarbij ten minste één veiligheidsagent werd gedood. Regeringsvertegenwoordigers schreven de rellen toe aan 'antirevolutionaire elementen', een term die dikwijls werd gebruikt als men de oppositiebeweging Mujahedin-i-Khalq bedoelde. In Bakhtaran zouden enkele tientallen mensen zijn opgepakt. De soennieten, die in de islamitische e-reld in de meerderheid zijn, vormen in het overwegend sjiitische Iran een minderheid.

STAATSBEZOEK VAN PRESIDENT RAFSANJANI AAN TURKIJE

De Iraanse president Ali Akbar Rafsanjani bracht op 19-22 december een officieel bezoek aan Turkije, op een moment dat berichten de ronde deden dat Iran en Turkije van plan waren een overeenkomst te ondertekenen voor samenwerking tussen hun defensie-industrieën. Rafsanjani voerde besprekingen met de Turkse moslim-fundamentalistische premier Necmettin Erbakan, die in augustus een bezoek aan Iran had gebracht (zie pag 310/2 e.v.-'97). Rafsanjani toonde zich onder meer verheugd over de vooruitgang die de islam in Turkije boekte. In Turkse kranten werd een gelijktijdig kort bezoek van de Turkse minister van huitenlandse zaken Tansu Ciller aan Moskou uitgelegd als een manier om de Iraanse president niet te hoeven ontmoeten.

In de Verenigde Staten (VS) werden berichten over samenwerking op defensiegebied tussen beide landen kritisch ontvangen. Een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken stelde op 19 december dat Iran een agressieve terroristische staat is en vroeg zich af waarom een NAVO-lidstaat Iran

zou willen helpen zijn militair productievermogen te vergroten. Maar de Turkse minister van defensie Turhan Tayan liet. eveneens op 19 december. weten dat 'militaire samenwerking tussen Iran en Turkije in hun huidige staat naar onze mening niet geschikt is'. en dat er op dit gebied geen enkele voorbereiding werd getroffen.

Op 21 december ondertekenden Iran en Turkije een aantal handelsovereenkomsten, die onder meer voorzagen in de uitbreiding van de bilaterale handel tut een bedrag ter waarde van $ 2mrd. Tot overeenkomsten op defensiegebied kwam het door toedoen van de Turkse legerleiding niet. De Turkse president Suleyman Demirel en zijn Iraanse ambtgenoot benadrukten echter geen Amerikaanse inmenging in hun bilaterale kontakten te dulden.

Op 3 maart 1997 arriveerde de speciale gezant van de Turkse president Demirel, Ali Tuygan, in Teheran met een boodschap voor president Rafsanjani met betrekking tot het aangaan van bilaterale betrekkingen.

INSTELLING PROVINCIE QAZVIN

Op 1 januari 1997 besloot de Majlis ash-Shoura (het parlement) de stad Qazvin, ongeveer 130 km ten noordwesten van de hoofdstad Teheran, de status van provincie te geven.

In augustus 1994 waren in Qazvin ernstige onlusten uitgebroken. nadat de majlis een voorstel van de regering had verworpen om Qazvin af te scheiden van de provincie Zanjan en er een nieuwe provincie van te maken (zie pag. 55/1 e.v.-'95). De etnische Perzen in Qazvin zouden er naar verluidt al lang aanstoot aan nemen dat ze onder het bestuur stonden van de Azeri sprekende Zanjani's. In september 1994 gaf het kabinet zijn goedkeuring aan een compromis in de vorm van de afscheiding van Qazvin van de provincie Zanjan en de integratie in de provincie Teheran (ziepag. 55/3 e.v.-'95).

ONTSLAG BUITENLANDSE ARBEIDERS GELAST

De Middle East *Economic* Digestvan 13 januari berichtte dat het ministerie van arbeid werkgevers had gelast om vóór 4 januari ongeveer 1 mln buitenlandse arbeiders, voornamelijk Afghaanse vluchtelingen, te ontslaan, aangezien het in meerderheid om illegale immigranten zou gaan.

Iran, dat een officieel werkloosheidscijfer had van bijna 11 procent, telde ongeveer 2 mln vluchtelingen, van wie 1,4 mln uit Afghanistan en 600.000 uit Irak. Volgens berichten werd de uiterste datum van 4 januari op grote schaal overschreden, vooral in provincies waar Afghanen goedkope arbeid leverden.

TUSSENTIJDSE PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 7 februari werden er tussentijdse verkiezingen gehouden voor de 22 zetels in de majlis. In een aantal kiesdistricten waar de verkiezingen werden gehouden, waren de resultaten van de algemene verkiezingen van 1996 (zie pag.429/3 e.v.-'96)nietig verklaard wegens verkiezingsfraude.

Slechts dertien afgevaardigden behaalden het vereiste aantal stemmen om zitting te nemen in de majlis. Op 11 februari maakten functionarissen van het ministerie binnenlandse zaken bekend dat op een andere datum een tweede verkiezingsronde zou worden gehouden in de overige negen kiesdistricten.

VERHOGING BELONING VOOR MOORD OP RUSHDIE

Op 12 februari maakte ayatollah Hasan Sanei, hoofd van de Stichting van de 15de Khordad en persoonlijk afgezant van Opperste Leider Ali Khamenei, bekend dat de beloning voor degene die Salman Rushdie, de Britse schrijver van het boek De Duivelsverzen, zou doden zou worden verhoogd met $500.000.Hierdoor kwam het totale bedrag op $2,5 mln.

De bekendmaking kwam kort voordat werd herdacht dat acht jaar geleden wijlen ayatollah Khomeini een fatwa (een religieus decreet) had uitgesproken, waarbij de moslim-bevolking werd opgeroepen Rushdie te vermoorden. De Guardian van 13 februari berichtte dat Sanei duidelijk had gemaakt dat de beloning voor zowel moslims als niet moslims gold. President Ali Akbar Rafsanjani distantieerde zich namens de Iraanse regering van de aankondiging. Op een persconferentie in de hoofdstad Teheran verklaarde hij dat de Stichting van de Khordad 'geen regeringsinstelling was en dat haar beslissingen niets van doen hadden met het regeringsbeleid.'

De Revolutionaire Garde publiceerde echter een verklaring in het dagblad Jomhuri *Islami* van 13 februari. waarin ze zwoer zich tegen iedereen te keren die Khomeini's fatwa tegen Rushdie probeerde te verzachten. Volgens waarnemers was de kwestie van de fatwa een pion geworden in de strijd tussen de gematigde en radicale facties binnen de Iraanse regering.

Reactie EU-voorzitter Van Mierlo

Tijdens de ministeriele bijeenkomst van de Europese Unie (EU) en de Samenwerkingsraad van de Golf (GCC)in de Qatarese hoofdstad Doha op 17 £ebruari deed de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van Mierlo in de hoedanigheid van EU-voorzitter een dringend beroep op de Golfstaten om alles te doen wat zij konden om de Iraanse overheid aan te moedigen het groeiende probleem van de fatwa tegen Salman Rushdie tot een oplossing te brengen Van Mierlo noemde de fatwa en de door de religieuze stichting verhoûgdc geldprijs voor de moord op Rushdie 'onacceptabel' en een belasting voor de relatie met Iran Het was, zo zei de EU-voorzitter, ook in het belang van de Golfstaten dat de EU haar 'kritische dialoog' voortzette met Iran, om het land te behoeden voor een gevaarlijk isolement

Op initiatief van Van Mierlo werd voor het eerst in het gezamenlijk communiqué van de inministeriele bijeenkomst in de passage over Iran opgenomen dat de aanwezige ministers 'hun krachtige overtuiging tot uitdrukking brachten dat geen staat het recht heeft buiten het eigen grondgebied haar wetten toe te passen of veroordelingen tot uitvoering te brengen'.

Op 18 februari erkende EU-voorzitter Van Mierlo in Brussel dat de 'kritische dialoog' (zie onder) 'weinig vruchten afwerpt'. Zo langzamerhand werd het punt bereikt dat voortzetting van de dialoog in gevaar kwam. 'De kritische dialoog komt zelf op een kritiek punt te staan', aldus de minister in *NRC/H'blad* van 19 februari. Van Mierlo zei dit naar aanleiding van de eis van Iran dat de Nederlandse zaakgelastigde in Teheran, Albert van der Schaaf, op 19 februari op het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken verantwoording moest komen afleggen voor Van Mierlo's uitlatingen.

AARDBEVINGEN

Bij een aantal aardbevingen in het noorden van Iran in februari kwamen honderden, misschien wel duizenden mensen om het leven en werden meer dan 35000 anderen dakloos. Honderden naschokken leidden tot paniek onder de overlevenden en zorgden voor nog meer schade.

Aan het begin van de maand kwamen bij twee zware aardbevingen zeker 38 mensen om het leven in de dorpen in de omgeving van Bojnurd (ongeveer 580 km ten noordoosten van de hoofdstad

Teheran) Op 28 februari werd ook de noordwestelijke provincie Ardebil getroffen door een aardbeving met een kracht van 5 5 op de schaal van Richter, n aarvan het epicentrum in de Kaspische Zee lag Volgens officiele bronnen lag het dodental op 554, maar reddingswerkers zouden het aantal slachtoffers op 3 000 geschat hebben Zeer slechte weersomstandigheden belemmerden de pogingen van de 4 000 reddingswerkers van de Iraanse Rode Halve Maan om de overlevenden in het bergachtige gebied van Ardebil te helpen

Op 3 maart werd het dodental als gevolg van de aardbeving in Ardebil vastgesteld op 965, terwijl het aantal gewonden meer dan 2600 bedroeg. De meest verafgelegen dorpen in de provincie waren het zwaarst getroffen en op veel plaatsen waren reddingswerkers pas begin maart gearriveerd, hetgeen deed vermoeden dat het definitieve aantal dodelijke slachtoffers uiteindelijk hoger zou komen te liggen. Het Iraanse kabinet bestemde begin maart 3 mrd riyal ($ 1 mln) voor eerste hulp aan de bevolking en president Rafsanjani gaf opdracht voor een snelle wederopbouw in de geteisterde gebieden. De regering deed voorts via de Verenigde Naties (VN)een beroep op de internationale gemeenschap voor hulp, maar op 7 maart hadden alleen Noorwegen en Denemarken hulp toegezegd.

Een VN-hulpteam bereikte op 4 maart het door aardbevingen getroffen rampgebied in het noordwesten om de situatie aldaar te bekijken en om te overleggen met lokale bestuurders wat precies te doen. Behalve de ravage in het bergachtige gebied vormden sneeuw, lage temperatruren en vergane wegen een extra handicap voor de hulpverlening. Volgens gegevens van het Internationale Rode Kruis (ICRC) op 6 maart waren 20 dorpen met de grond gelijk gemaakt en 80 zwaar beschadigd; er zouden 60.000 mensen dakloos zijn geworden en het officiële dodental bedroeg 1100. Het ICRC riep de internationale gemeenschap op om $ 6 mln bijeen te brengen voor slachtofferhulp.

MILITAIR TRANSPORTVLIEGTUIG VERONGELUKT

In het noordwesten van Iran werd op 20 maart in de heuvels van Shirbad in de buurt van Neyshabur het wrak van een Hercules C-130-transportvliegtuig van de Iraanse luchtmacht gevonden. Het militair toestel was op 13 maart tijdens een vlucht van Dezful in het zuidwesten naar de noordoostelijk gelegen heilige stad Mashhad verongelukt. Alle 88 inzittenden, van wie het merendeel militair personeel, kwamen om het leven.

DUITSE RECHTBANK DOET UITSPRAAK IN MYKONOS-PROCES

Op 10 april achtte een Duitse rechtbank bewezen dat *de* Iraanse regering, opdracht had gegeven tot de moord op vier Koerdische dissidenten in Berlijn in 1992. Deze uitspraak leidde tot een nieuwe breuk in de betrekkingen tussen de Iraanse regering enerzijds en de Europese Unie (EU)en de Westerse landen anderzijds.

Achtergrond van Mykonos-proces

In september 1992 hadden in Berlijn gemaskerde mannen het vuur geopend op een groep bezoekers van het Griekse restaurant Mykonos. Bij de aanslag werden Sadegh Sharafbandi, de in ballingschap levende leider van de oppositionele Democratische Partij van Iraans Koerdistan (DPKI), en drie andere partij-activisten gedood (zie pag. 119/1-'93). Later arresteerden de Duitse autoriteiten een Iraniër en vier Libanezen die in oktober 1993 in Berlijn voor de rechter werden gebracht (zie pag. 281/1 e.v.-'94).

Het bewijsmateriaal dat tijdens het proces was overlegd, bevatte een getuigenverklaring van een Duitse geheime agent die beweerde dat de Iraanse minister van voorlichting en veiligheid hojatolislam Ali Fallahiyan hem onder druk had gezet om te proberen de uitkomst van het proces te beïnvloeden. Als gevolg van deze getuigenverklaring had de rechtbank in maart 1996 een arrestatiebevel tegen Fallahiyan uitgevaardigd (zie pag. 431/2-'96). In augustus 1996 had de rechtbank de Iraanse oud-president Abolhasan Bani Sadr verhoord, die in 1981 was gevlucht uit Iran (zie pag. 577/2-'81) en sindsdien in Parijs woonde. Bani Sadr verklaarde voor de rechtbank dat de Iraanse aanslagen op oppositieleden werden uitgevoerd in opdracht van een 'commissie voor speciale operaties' in Teheran. Lid van deze 'commissie' waren onder and e r president Ali Akbar Hashemi Rafcanjani. geestelijk leider ayatollah Seyed Ali Khamenei en een aantal andere hoge politieke en militaire leiders. Bani Sadrs getuigenis verhoogde destijds de diplomatieke spanning tussen Duitsland en Iran (zie pag. 49/2-'97).

Verdachten Mykonos-aanslag veroordeeld

Op 10 april achtte rechter Frithjof Kubsch de Iraniër Kazem Darabi en de Libanees Abbas Rhayel schuldig aan moord en veroordeelde hen tot levenslange gevangenisstraf met de aanbeveling dat zij hiervan minstens vijftien jaar zouden moeten uitzitten. De Libanezen Youssef Amin en Mohamed Atris werden schuldig geacht aan medeplichtigheid aan moord en veroordeeld tot straffen van respectievelijk elf jaar en vijf jaar en drie maanden. Een vijfde verdachte werd vrijgesproken.

Kubsch verklaarde dat de wereld moest

De Iraanse minister van voorlichting en veiligheid Ali Fallahiyan bevindt zich op de voorste rij (2de v.l.) onder de toehoorders bij de toespraak van president Rafsanjani tijdens het Vrijdaggebed op 11 april 1997 op de Universiteit van Teheran. Foto EPA

weten dat de 'hoogste politieke echelons In Teheran waren betrokken bij de aanslag' en dat de 'Iraanse regeringsleiders opdracht tot de moord hadden gegeven'.

Reactie op vonnis

Onmiddellijk na het Mykonos-proces riep de Duitse regering haar ambassadeur uit Teheran terug, wees ze vier Iraanse diplomaten uit en schortte ze haar deelname aan de 'kritische dialoog' tussen de Europese Unie (EU) en Iran op

De EU had de 'kritische dialoog' goedgekeurd tijdens de topconferentie in Edinburgh in 1992. Deze dialoog bestond uit geregelde ontmoetingen tussen functionarissen van de EU en Iran waarbij informatie over onderwerpen van wederzijds belang werd uitgewisseld. Duitsland was Irans belangrijkste handelspartner en de drijvende kracht achter het 'kritische dialoog'-beleid geweest. De Duitse regering had geprobeerd dit beleid te rechtvaardigen, vooral tegenover de zeer sceptische Amerikaanse regering, met het argument dat dit een nuttig communicatiekanaal voor bemiddeling bij conflicten in het Midden-Oosten was.

Na overleg tussen Duitsland en zijn EU-partners veroordeelde de Nederlandse regering (op dat moment EU-voorzitter) op 10 april de Iraans betrokkenheid bij de Mykonos-aanslag als 'totaal onaanvaardbaar'. Tevens verzocht zij de EU-landen hun ambassadeurs terug te roepen voor gezamenlijk overleg over de betrekkingen met Iran en de 'kritische dialoog' op te schorten. Hierop haalden alle EU-landen, op Griekenland na, hun ambassadeurs terug uit Teheran.

Tijdens het Vrijdaggebed op de Universiteit van Teheran op 11 april verklaarde president Rafsanjani dat de Berlijnse rechtbank 'geen rechtsinstelling maar een propagandabureau' was en dat het vonnis 'de geschiedenis zou ingaan als een schandalige daad van Duitsland en het Westen'. Hij beweerde dat de uitspraak van de rechtbank deel uitmaakte van een samenzwering om de internationale aandacht af te leiden van het Israëlische beleid jegens de Palestijnen.

De majlis kwam na het Vrijdaggebed in besloten zitting bijeen. Aan het einde van de bijeenkomst eiste de vice-voorzitter van de majlis, Hasan Ruhani, dat de Iraanse regering schadevergoeding zou eisen voor contracten die Duitsland niet was nagekomen, Iraanse investeringen in Duitsland zou bevriezen en gerechtelijke stappen zou ondernemen tegen Duitse bedrijven die chemische wapens hadden verkocht aan Irak tijdens de oorlog tussen Iran en Irak van 1980-'88 (op 7 april had de Iraanse regering bekendgemaakt dat zij 24 Duitse bedrijven wilde vervolgen die Irak tijdens de oorlog chemische wapens hadden geleverd of technische kennis ter beschikking hadden gesteld).

Op 13 april maakte het officiële Iraanse persbureau *IRNA* bekend dat Iran zijn ambassadeurs zou terugroepen uit de EU-landen als vergelding voor de terugtrekking van EU-ambassadeurs uit Teheran. De diplomatieke tegenactie van Iran ging samen met massale anti-Duitse en anti-westerse demonstraties in de straten van Teheran.

EU besluit tot lichte diplomatieke sancties

Op 29 april maakten de EU-ministers van buitenlandse zaken tijdens een bijeenkomst in Luxemburg een aantal lichte diplomatieke sancties tegen Iran bekend. Maar de ministers besloten tevens de EU-ambassadeurs te laten terugkeren naar hun post in Teheran.

De ministers verklaarden dat 'er in de huidige omstandigheden geen basis (voor de voortzetting van de) kritische dialoog' is. Zij zeiden ook dat zij beter zouden samenwerken om te voorkomen dat Iraanse geheime agenten een visum voor een EU-land zouden krijgen. De ministers eisten dat Iran de elementaire mensenrechten zou eerbiedigen en de pas gesloten Conventie over Chemische Wapens zou ondertekenen. Daarnaast verzochten de ministers de Midden- en Oost-Europese landen die wilden toetreden tot de EU, zich te scharen achter de gezamenlijke verklaring.

Scherpe reactie Iran

Op 30 april gaf het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken een verklaring uit waarin zij de verklaring van de EU 'een product van politiek gemotiveerde en op publiciteit gerichte sensatiezucht noemde, die was aangewakkerd door zionistische kringen en gekleurd door de restanten van een kolonialistische mentaliteit'. Volgens de Iraanse verklaring was het besluit van de EU 'een ernstige schending van het internatonale recht en de normen voor de wijze waarop kwesties tussen staten worden geregeld', en daarom 'onwettig en ongerechtvaardigd'.

Het besluit van de EU-ministers van buitenlandse zaken betekende dat zij niet zwichtten voor de Amerikaanse druk op de EU-landen om economische sancties tegen Iran af te kondigen. Na het vonnis van 10 april had de Amerikaanse regering een diplomatiek offensief gelanceerd om de EU over te halen zich hard op stellen tegenover Iran. Daartoe had Peter Tarnoff, speciaal adviseur van de Amerikaanse minister van buitenlands zaken Madeleine Albright, eind april Europa bezocht om overleg te voeren met een aantal EU-landen.

Eveneens op 30 april meldde het Iraanse staatspersbureau *IRNA* dat de ambassadeurs van Duitsland en Denemarken volgens opperste leider Khamenei en minister van buitenlandse zaken Velayati niet langer welkom waren in Iran, waarmee het land feitelijk te kennen gaf de diplomatieke betrekkingen te verbreken. In reactie daarop besloot de EU bij monde van Hans van Mierlo op 1 mei dat het terugsturen van de ambssadeurs naar Teheran, waartoe op 29 april was besloten. voorlopig werd uitgesteld. Alleen de EU-ambassadeur van Italië was op dat moment al naar Teheran vertrokken.

(Vor.ber.pag. 48/3 e.v.-1997)

ISRAËL

BOTSING LEGERHELIKOPTERS. LIBANON-BELEID TER DISCUSSIE

Op 4 februari 1997 werden in totaal 65 Israëlische soldaten en acht bemanningsleden gedood, toen twee legerhelikopters in de lucht op elkaar botsten en neerstortten bij de grens met Libanon. Naar verluidt was dit het grootste ongeluk uit de militaire geschiedenis van Israël.

De botsing tussen de twee legertransporthelikopters van het type CH-53-Sikorsky vond plaats toen soldaten en ammunitie onder dekking van de nacht naar de door Israël ingestelde 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon werden overgebracht. De helikopters stortten neer bij de landbouwnederzetting Shaar Yeshuv in Galilea, ongeveer acht kilometer van de 'veiligheidszone'. Er waren geen overlevenden. De regering benoemde onmiddellijk een vijf leden tellende commissie onder leiding van oud-luchtmachtcommandant David Ivri om een onderzoek in te stellen naar de oorzaken van de botsing.

Nadat de Israelische premier Benjamin Netanyahu het nieuws van de botsing had vernomen, annuleerde hij een officieel bezoek aan Jordanie dat op 5 februari was gepland en een ontmoeting met de Palestijnse president Yasser Arafat die op 6 februari zou plaatsvinden Netanvahu noemde de botsing 'een ernstige ramp en zei dat ue hele natie vandaag huilt om het verlies van onze jonge strijders' President Arafat, koning Hoessein van Jordanie en andere wereldleiders betuigden hun medeleven Maar de *Middle East International* van 21 februari berichtte dat hel nieuws van de botsing 'tot ongebreidelde vreugde had geleid' bij Hezbollah, de door Syrie en Iran gesteunde groep, die in Zuid-Libanon met Israël in een guerrillaoorlog was verwikkeld Hezbollahstrqders in Baalbek hadden de botsing naar verluidt gevierd door met hun machinegeweren in de lucht te schieten

Debat over Israëlische aanwezigheid in Libanon

De helikopterbotsing viel samen met een zich verscherpend debat over de vraag of Israël zijn militaire aanwezigheid in Zuid-Libanon moest handhaven. Nadat op 30 januari in de 'veiligheidszone' drie Israëlische soldaten waren gedood (zie pag 20/3-'97), had de minister van binnenlandse veiligheid Avigdor Kahalani geëist dat Israël zich eenzijdig uit de zone zou terugtrekken. Hij zei dat de Israëlische soldaten die in de zone opereerden, zo goed als 'weerloze doelwitten' waren. Andere Israëlische politici hadden daarentegen geëist dat de 'veiligheidszone' zou worden uitgebreid en dat het aan Israël gelieerde Zuid-Libanese leger (SLA) meer training en wapens zou krijgen om Hezbollah in bedwang te houden.

Tijdens een bezoek aan de plaats des onheils op 5 februari zei premier Netanyahu dat hij het Libanon-beleid van zijn regering niet zou wijzigen. 'We zullen ons niet laten afschrikken en we zullen niet toegeven,'zo zei hij. Vier dagen later riep hij op een einde te maken aan het steeds fellere openbare debat over Israëls beleid in Libanon. In een verklaring die hij via een woordvoerder liet uitgeven, riep Netanyahu 'alle parlementsleden en overheidsfunctionarissen op om zich voorlopig niet meer bezig te houden met de mogelijkheid van een eenzijdige terugtrekking uit Libanon'. De verklaring was een reactie op een tot dusverre ongekend tweepartijenvoorstel tot eenzijdige terugtrekking uit Libanon dat op 8 februari was ingediend door tien leden van de Knesset De campagne voor terugtrekking werd geleid door Likoed-lid en voormalig plaatsvervangend hoofd van de Israëlische inlichtingendienst Shin Bet, Gideon Ezra

Israëls beleid ten aanzien van Libanon en Syrië stond hoog op de agenda van de ontmoeting tussen Netanyahu en de Amerikaanse president Bill Clinton op 13 februari in Washington Tijdens zijn bezoek voerde Netanvahu ook besprekingen met de nieuwe Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright en minister van defensie William Cohen

BOUW JOODSE WIJK HAR HOMA GOEDGEKEURD

Op 26 februari gaf de Israëlische regering haar goedkeuring aan het zeer omstreden plan om in Jabal Abu Ghneim in Arabisch Oost-Jeruzalem een nieuwe joodse wijk Har Homa te bouwen. Het besluit werd genomen na een door Netanyahu bijgewoonde bijeenkomst van de regeringscommissie voor Jeruzalem. Het werd ten strengste veroordeeld door de Palestijnen, de Arabische staten en de internationale gemeenschap (zie ookpag 333/3 e.v.- '97).

Het Har Homa-project in Zuid-Oost-Jeruzalem behelsde de bouw van 6.500 huizen. De Israëlische regering had de langgerekte heuvel Har Homa tussen Jeruzalem en Bethlehem reeds in 1991 onteigend met het oog op het bouwen van de wijk.
De bouw van de wijk zou de laatste mogelijkheid wegnemen om Oost-Jeruzalem, dat door de Palestijnen werd opgeëist. met de Westelijke Jordaanoever te verbinden.

Op de bijeenkomst van 26 februari gaf de regeringscommissie ook haar toestemming aan de bouw van 3.015 huizen in tien Arabische wijken, waar het de Palestijnen sinds de Israëlische annexatie van Oost-Jeruzalem in 1968 verboden was geweest om te bouwen.

Netanyahu had de hele maand onder enorme druk gestaan om een mededeling te doen over Har Homa. Een groep van zeventien Knesset-leden van de Likoed, waaronder enkele ministers, had op 18 februari gedreigd haar steun aan de door Likoed geleide regeringscoalitie in te trekken, als Netanyahu de bouw van de Har Homa-wijk zou uitstellen. Naar verluidt had koning Hoessein van Jordanie Netanyahu tijdens hun ontmoeting op 24 februari in de Jordaanse hoofdstad Amman nadrukkelijk gewaarschuwd het Har Homaproject niet door te zetten.

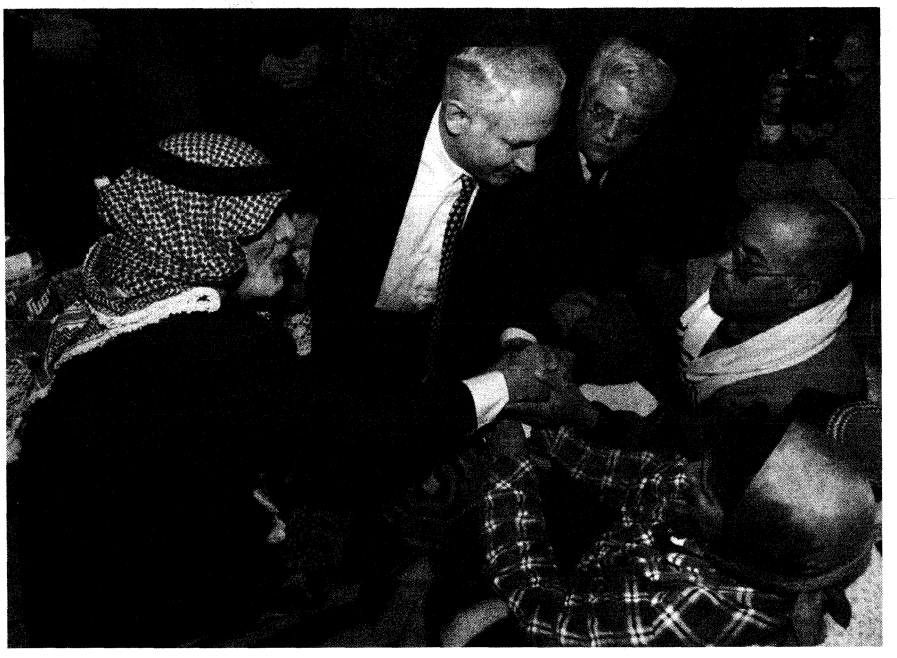
De Israelische premier Netanyahu (l.),de burgemeester van Jeruzalem Ehud Olmert (m.)en loco-burgemeester Meir Porush (r.)promoten op 3 maart 1997 bouwplannen voor en in de Arabische wijk Abu Tor, terwijl elders in Oost-Jeruzalem, evenals op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook, een algemene staking tegen de bouw van Har Homa aan de gang is (zie ook pag. 334/2/3-'97). Foto EPA

Reacties op Har Homa-besluit

De Palestijnen en Arabische staten uitten felle kritiek op het Israëlische besluit. Onmiddellijk na de bekendmaking begonnen de Arabische landen spoedbijeenkomsten te organiseren van de VN-Veiligheidsraad, de Arabische Liga (zie pag. 334/3 e.v.-'97) en het Jeruzalem-comité van de Organisatie van de Islamitische Conferentie.

Een woordvoerder van Arafat zei op 26 februari dat het besluit 'het vredesproces in gevaar had gebracht'. Koning Hoessein zei in een brief aan Netanyahu dat het besluit 'zeker voedsel zal geven aan gevoelens van woede die het vredesproces zullen bedreigen'. Een woordvoerder van het Witte Huis zei dat de Verenigde Staten (VS) de Palestijnen en Israëliërs had aangemoedigd om 'vertrouwen en geloof' op te bouwen, en dat het besluit om de wijk te bouwen 'naar onze mening niet de manier is om dat te bewerkstelligen'.

Op 26 februari benadrukte Netanyahu dat het besluit niet in strijd was met het tussen Israël en de Palestijnen gesloten Oslo-vredesakkoord. De regering, zo

De Jordaanse koning Hoessein (l.) betuigt op 16 maart 1997. in het bijzijn van de Israëlische premier Netanyahu (m.)en de Israëlische minister van buitenlandse zaken David Levy (r.).in Moshav Tzelafon geknield zijnmedeleven aan de familie van de 14-jarige Sivan Fatihi. Foto AFP

zei hij. had besloten binnen de gemeentegrenzen van Jeruzalem te bouwen en 'in de Oslo-akkoorden wordt met geen woord gerept over enige beperkingen op dit gebied'. Premier Netanyahu's hoofd voorlichting, David Bar-Illan, zei tegen verslaggevers dat Har Homa 'een civiel project' was, bedoeld om de woningnood te verlichten, en dat het 'goed (was)voor de joden' en 'goed voor de Arabieren'.

BEZOEK VAN PREMIER NETANYAHU AAN RUSLAND

Op 10-12 maart bracht Netanyahu een bezoek een Rusland. Het was het eerste bezoek van een Israëlische premier aan dit land.

Eén van de onderwerpen die tijdens het bezoek aan de orde kwamen, was de mogelijkheid dat Rusland Israël gas zou gaan leveren. Hoewel slechts 4 procent van Israëls elektriciteit door gas werd opgewekt, bestonden er plannen om dit aandeel tegen 2013 uit te breiden tot 10 a 15 procent. De mogelijkheid van een dergelijk gasleveringscontract was door Israël ook met Egypte, Qatar en Toerkmenistan besproken.

JORDAANSE MILITAIR DOODT ISRAËLISCHE SCHOOLMEISJES

Op 12 maart pleegde een Jordaanse militair zonder enige duidelijk reden een aanslag op een groep Israëlische inid-delbare-schoolmeisjes, waarbij hij er zeven doodde en zes verwondde. De aanslag rond plaats in Nayarayim, een kleine enclave tussen Jordanië en Israël aan de oever van de Jordaan. Israël had het gebied vanwaar de soldaat op de meisjes schoot in het kader van het Jordaans-Israëlische vredesakkoord van oktober 1994 aan Jordanie verpacht (zie pag. 872/1 e.v.-'94).

De uit Jeruzalem afkomstige schoolmeisjes waren op excursie in het gebied. De Jordaanse militair. sergeant Ahmed al-Daqamsa opende het vuur toen ze op een observatiepunt langs de rivier stonden. Hij schoot dertig seconden lang en had genoeg tijd om een magazijn leeg te schieten en te herladen voordat hij door andere Jordaanse soldaten kon worden overmeesterd. Daqamsa's raadsman zou op 27 maart hebbengezegd dat zijn cliënt 'spontaan' het vuur had geopend omdat de meisjes hem hadden uitgelachen terwijl hij aan het bidden was op zijn post.

De aanslag werd in het Midden-Oosten allerwegen veroordeeld. De Israëlische premier Benjamin Netanyahu noemde het 'een verdorven aanval' en zei dat degenen die 'bereid zijn geweld te gebruiken de grootste bedreiging van het vredesproces (in het Midden-Oosten) vormen'. De Palestijnse president Asser Arafat betuigde Netanyahu op 13 maart telefonisch zijn medeleven.

Koning Hoessein van Jordanië, die een bezoek aan Spanje afbrak, zei op 13 maart dat het incident iets was wat 'voor mijn gevoel tegen mij, tegen mijn kinderen, tegen het volk van Jordanië en het Jordaanse leger is gericht'. Op 14 maart reisde de koning naar Israël en betuigde zijn medeleven aan de ouders van alle meisjes die bij de aanslag waren omgekomen.

BOMAANSLAG IN TEL AVIV

De fundamentalistische 'rejectionistische' Hamas-groep eiste de verantwoordelijkheid op voor een zelfmoordaanslag in een café in het centrum van Tel Aviv op 21 maart, waarbij drie doden en ongeveer veertig gewonden vielen. De dader, de Palestijn Mahmoud Hanimat, liet rond lunchtijd een met spijkers en kogellagers gevulde bom exploderen. Het café zat vol met Israëliërs die er het Poerim vierden. Het was de eerste zelfmoordaanslag van Hamas in Israël sinds Netanyahu en zijn door Likoed geleide regering in juni 1996 aan de macht kwamen.

Drie dagen voor de aanslag was Israël aan de bouw van de omstreden joodse wijk Har Homa in Oost-Jeruzalem begonnen (zie pag. 334/1-'97).Enkele hoge Israëlische regeringsfunctionarissen weten de aanslag indirect aan Arafat en zijn veiligheidsdiensten, die volgens hen in het kader van hun verzet tegen het nederzettingenbeleid van de regering tot geweld tegen Israël zouden hebben aangezet.

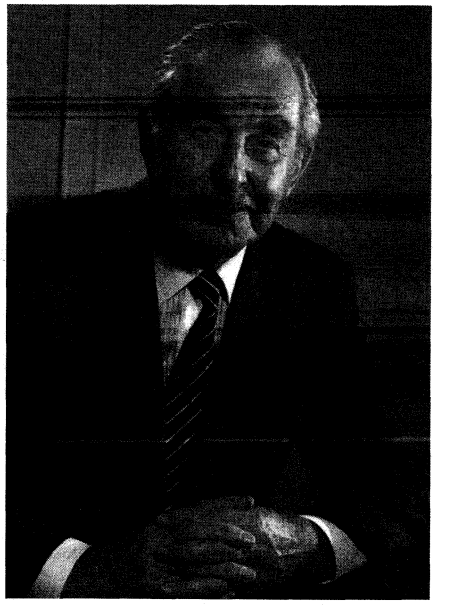
ADVIES IN POLITIERAPPORT OM PREMIER TE VERVOLGEN IN BAR-ON-AFFAIRE

Op 16 april deed de Israelische politie de nooit eerder voorgekomen aanbeveling om premier en Likoed-leider Binyamin Netanyahu te vervolgen wegens schending van vertrouwen in de zogeheten Bar-On-affaire. De politie deed de aanbeveling in een 995 pagina's tellend rapport over de affaire, dat werd voorgelegd aan de openbaar aanklager Edna Arbel. De politie drong in het rapport ook aan op de vervolging van minister van justitie Tzahi Hanegbi en een van Netanyahu's naaste medewerkers, Avigdor Lieberman.

De Bar-On-affaire had betrekking op een vermeend corruptieschandaal rond de kortstondige benoeming van Roni Bar-On tot procureur-generaal in januari (zie pag. 199/3 e.v.-'97). De belangrijkste beschuldigingen. die waren onthuld door het Israelische televisiestation Kanaal 1, luidden: (i)dat Shas, de grootste ultra-orthodoxe partij in de door Likoed geleide regeringscoalitie,had gedreigd af te zien van haar steun aan de hergroepering van de Israëlische troepen in de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever als haar kandidaat Bar-On niet zou worden benoemd tot procureur-generaal: en (ii)dat Bar-On aan Aryeh Deri, Shas-leider en voormalig minister van binnenlandse zaken die een proces boven het hoofd hing wegens omkoperij en fraude. een

De Israelische openbaar aanklager Edna Arbel (l.) op 15 april 1997 in Jeruzalem in gesprek met procureur-generaal Elyakim Rubinstein (r.).in afwachting van het onderzoeksrapport van de politie over de Bar-On-affaire. Foto EPA

Oud-president van Israël, Chaim Herzog (archieffoto). Foto EPA

forse strafvermindering in ruil voor een schuldbekentenis had beloofd, als hij zou worden benoemd tot procureur-generaal. In het licht van deze beschuldigingen kondigde de minister van justitie eind januari een onderzoek aan; op 18 februari werden premier Netanyahu en de ministers van justitie en financiën, respectievelijk Tzahi Hanegbi en Dan Meridor, officieel verhoord door de politie.

De *Guardian* van 24 februari berichtte dat Netanyahu door de politie was gewaarschuwd dat hij zou kunnen worden aangeklaagd omdat hij 'moeilijke vragen ontweek' en 'zijn getuigenis in strijd was met die van andere getuigen'. Volgens het bericht zou Netanyahu de advocaat Yaakov Weinrot, een van de beste strafpleiters van het land, in de arm hebben genomen om hem te vertegenwoordigen.

Ondanks het advies van de politie maakten openbaar aanklager Arbel en Elyakim Rubinstein (de opvolger van Bar-On als procureur-generaal) op 20 april bekend dat er geen aanklacht zou worden ingediend tegen Netanyahu, Hanegbi en Lieberman. Zij beargumenteerden hun besluit om de aanbeveling van de politie naast zich neer te leggen door erop te wijzen dat er onvoldoende bewijs was.

Arbel verklaarde dat het politieonderzoek had geleid tot 'gegronde verdenkingen tegen de premier en de minister van justitie'. Maar 'na het bewijsmateriaal te hebben onderzocht, zijn we tot de conclusie gekomen over onvoldoende bewijsmateriaal te beschikken om de premier aan te klagen'. Rubinstein voegde daaraan toe dat Netanyahu's gedrag 'verbijsterend en raadselachtig' was geweest.

In een verklaring onmiddellijk na de bekendmaking van 20 april, zei Netanyahu: 'Er zijn mensen die me niet mogen...en zij willen mijn legitimiteit als premier aantasten. Maar in feite komen de aanvallen tegen mij voort uit een hoofdmotief: een poging om de regering ten val te brengen omdat onze tegenstanders het fundamenteel oneens zijn met de weg die we bewandelen. Zij weigeren te accepteren dat de mensen ons hebben gekozen en niet hen.'

Ondanks het besluit af te zien van vervolging drong de leider van de oppositionele Arbeidspartij, Shimon Peres, op 20 april aan op Netanyahu's aftreden in verband met de Bar-On-affaire. Peres zei dat het 'onvoorstelbaar' was dat Netanyahu zou 'aanblijven als er zo'n zware schaduw op hem zou rusten van wantrouwen, van zware beschuldigingen, waarvan het enige zwakke punt is dat ze niet kunnen worden bewezen voor de rechtbank'.

Op 30 april sprak het Israëlische parlement, de Knesset, zich uit tegen een verziek van de oppositie om een debat te houden over de Bar-On-affaire. Dezelfde dag trad David Magen af als onderminister van financiën met als verklaring dat Netanyahu 'de intelligentie van de bevolking schaamteloos had beledigd' in de Bar-On-affaire.

VOORMALIG PRESIDENTHERZOG OVERLEDEN

Op 17 april overleed op 78-jarige leeftijd Chaim Herzog, die in de periode 1983-1993 president van Israël was.

De in Noord-Ierland geboren Herzog had in het Britse leger gediend tijdens de Tweede Wereldoorlog, voordat hij in 1947 naar Israël immigreerde. Hij vocht mee in Israëls vrijheidsoorlog in 1948 en maakte een snelle carrière in bet Israëlische leger. Na de oorlog in 1967 werd hij de eerste militaire commandant van de Westelijke Jordaanoever, in welke functie hij goede betrekkingen wist op te bouwen met het toenmalige pro-Jordaanse Palestijnse leiderschap. Hij was advocaat en hoofd van de Israëlische militaire inlichtingendienst. In 1981 werd Herzog voor de Arbeidspartij in de Knesset werd gekozen.

(Vor.ber.pag. 199/2 e.v.-1997)

SAOEDI-ARABIË

BEGROTING 1997. HERZIENE CIJFERS 1996

Tijdens de wekelijkse kabinetszitting op 30 december 1996 maakte koning Fahd ibn Abdul Aziz de begroting voor 1997 bekend (voor de begroting van 1996, zie pag. 353/1-'96).

De inkomsten voor 1997, waarvan de berekening volgens waarnemers gebaseerd was op een gemiddelde netto olieprijs van circa $ 16 per vat, werden geraamd op SR 164 mrd ($ 1 = SR 3,75 op 31 december 1996). De olie-inkomsten maakten circa 80 procent van de geraamde inkomsten uit. De totale uitga-

ven werden geschat op SR 181 mrd. zodat er een tekort was van SR 17 mrd. De onderwijsuitgaven stegen met meer dan de helft tot SR 41,7 mrd. Andere sectoren die meer geld zouden ontvangen, waren onder meer volksgezondheid en sociale voorzieningen, infrastructuur en industrie, en gemeentelijke voorzieningen, waaronder water. De koning maakte niet bekend hoeveel geld er was uitgetrokken voor defensie en veiligheid. De *Financial* Times van 2 januari. die vooraanstaande diplomatieke bronnen aanhaalde, zei dat defensie- en veiligheidsuitgaven met 11 procent waren gestegen tot circa SR 50 mrd.

Uit de economische cijfers voor 1996 die begin 1997 werden gepubliceerd, werd duidelijk dat hoge olieprijzen voor een meevaller hadden gezorgd en de inkomsten hadden doen stijgen tot SR 177 mrd, zo'n SR 45 mrd meer dan de SR 131,5 mrd die oorspronkelijk was geraamd. De begroting voor 1996 was gebaseerd op een gemiddelde olieprijs van $14 per vat. Maar de prijs van ruwe olie had vanaf juli 1996 dichter bij het niveau van $22 gelegen dat begin 1997 was bereikt. De hoge olieprijzen hielpen de regering ook aan een overschot op de lopende rekening van SR 700 mln in 1996 tegenover een tekort van SR 19,9 mrd in 1995. Volgens berichtenwas dit het eerste officieel geregistreerde overschot op de lopende rekening sinds 1983.

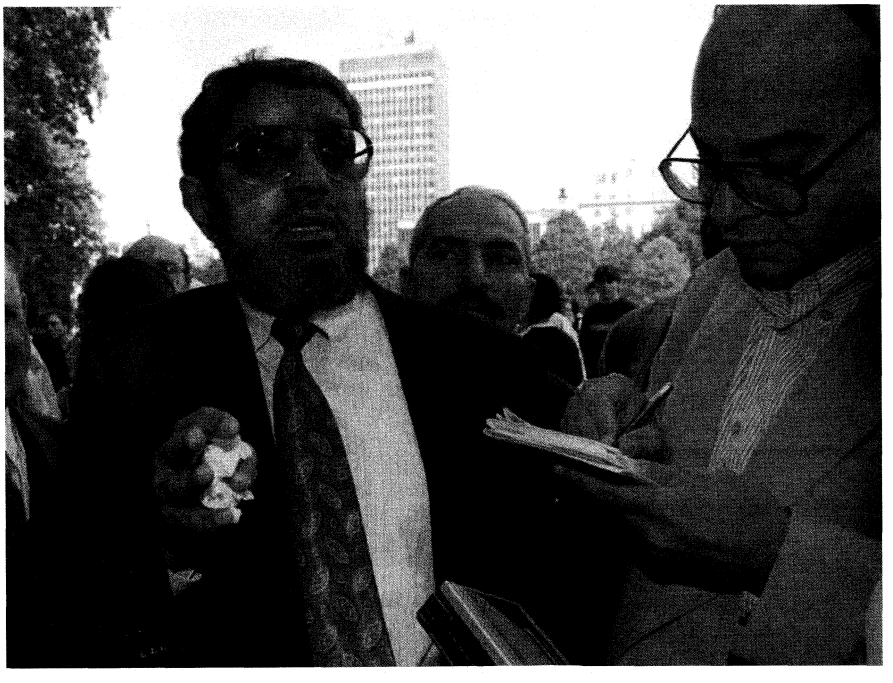
KWESTIE AL-MAS'ARI

De in Londen woonachtige Saoedische dissident Mohammed al-Mas'ari is zo goed als failliet en kan zijn schulden niet langer betalen. Daardoor is hij politiek onschadelijk gemaakt, zeer tot genoegen van het Saoedische koningshuis, dat Al-Mas'ari beschouwde als haar 'gevaarlijkste publicitaire vijand in het Westen', aldus Michael Stein in *NRC/H'blad* van 14 januari 1997.

Arabische bronnen in Londen meldden, dat Al-Mas'ari een schuldenlast had van meer dan 300.000 gulden en thans leefde van een bijstandsuitkering. De kostenvan zijn fax-campagne (zie pag. 353/2 e.v.-'96). zijn krantje al-Huquq (De Rechten) er, zijn juridische strijd om in Groot-Brittannië te mogen blijven (zie pag. 648/1 -'96), zouden hem financieel de das hebben omgedaan. Gelet op de naar Saoedische maatstaven geringe omvang van de schuld, bestaat het vermoeden dat het uitoefenen van effectieve druk op Mas'ari's geldschieters, waardoor zijn financiële problemen zijn aangezwengeld. de ware reden is vnor het staken van zijn propagandacampagne.

ONTWIKKELINGEN MET BETREKKING TOT AANSLAG IN AL-KHOBAR

Volgens berichten in januari 1997 zouden Saoedi-Arabië en de Amerikaanse regering verwikkeld zijn in een geschil over het onderzoek naar de bomaanslag op het woningcomplex voor Amerikaanse militairen in Al-Khobar in juni 1996, waarbij negentien Amerikanen om het leven warengekomen(ziepag. 648/1 e.v.-'96).

De Saoedische dissident Mohammed Al-Mas'ari op 8 september 1996 tijdens een protestbijeenkomst van fundamentalistische moslims in het Londense Hyde Park (archieffoto). Foto *EPA*

Eind januari beschuldigden de Amerikaanse ininister van justitie Janet Reno en de directeu van de Amerikaanse Federale Recheiche (FBI), Louis Freeh, de Saoedische autoriteiten ervan bewijsstukken over de bomaanslag in Al-Khobar achter te houden De kritiek stond in scherp contrast met de eerdere suggestie van de Amerikaanse regering dat de Saoedi's bereid waren om samen te werken bij het onderzoek

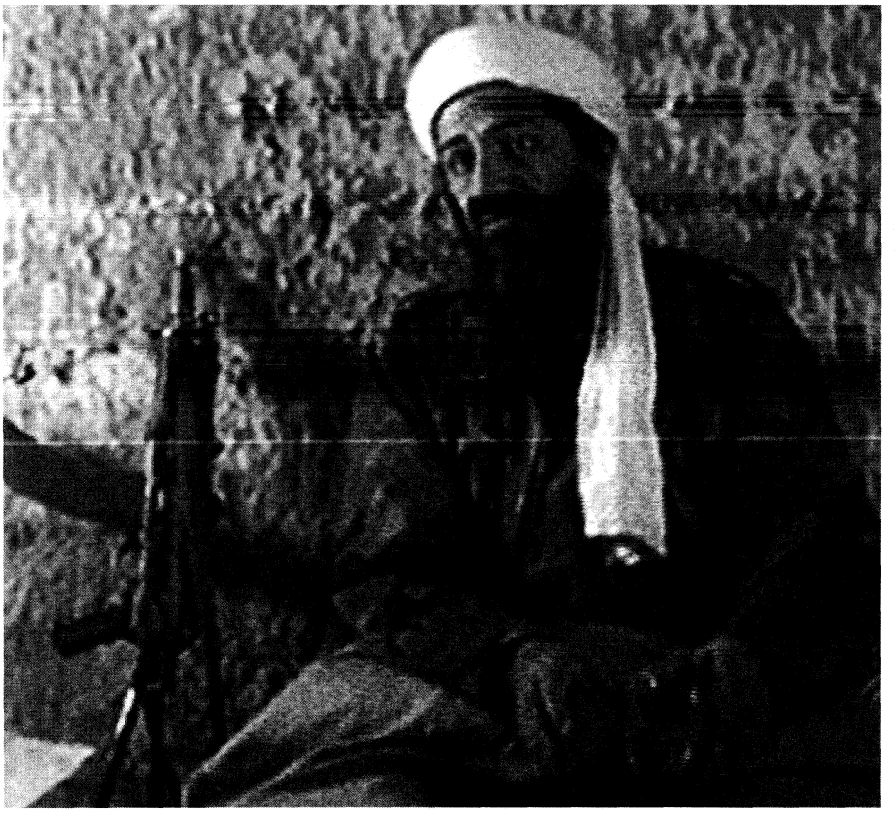
De Washington Post had op 11 december 1996 nog gemeld dat Frech tijdens ren recent bezoek aan Riad informatie in handen had gekregen van de Saoedische minister van binnenlandse zaken, prins Nayef ibn Abdul Aziz, over de vermeende roi van Iran bij de aanslag in Dhahran, die zou zijn gepleegd door Saoedische sjïieten. Volgens de Los *Angeles* Times van 12 december zou Riad de Amerikanen hebben opgeroepen tot een militaire strafactie tegen Iran, maar zouden de Amerikaanse autoriteiten een dergelijke maatregel pas overwegen indien zij over voldoende bewijs beschikten van Iraanse betrokkenheid.

De Saoedische autoriteiten hielden naar verluidt ongeveer veertig personen in hechtenis die werden verdacht van betrokkenheid bij de aanslag. De meeste verdachten zouden sjïitische moslims zijn die banden hadden met Iran. Volgens een onbevestigd bericht van de dissidente 'Beweging voor Islamitische Hervorming in Arabië' (BIHA), een organisatie die vanuit Londen opereerde, zo meldde de Volkskrant van 22 januari, zouden dertig sjïitische moslims vanwege hun aandeel in de aanslag door Saoedi-Arabië ter dood zijn veroordeeld. De Saoedische justitie maakte kenbaar haar onderzoek officieel nog niet te hebben afgesloten. De Verenigde Staten eiste, aldus BIHA, in de gelegenheid te worden gesteld de verdachten zelf te kunnen verhoren.

Arrestatie vanverdachte

Een belangrijke verdachte van de bomaanslag in Al-Khobar werd op 18 maart in de Canadese hoofdstad Ottawa aangehouden. De Saoedische sjïitische dissident Hani Abdel Rahim Hussein al-Sayegh, die ervan werd verdacht het teken te hebben gegeven waarop een met explosieven geladen vrachtauto het terrrein van de basis opreed, zou naar verluidt in augustus 1996, twee maanden na de aanslag, in Canada zijn gearriveerd.

Functionarissen van de Canadese veiligheidsdienst zouden al-Sayegh contact hebben zien opnemen met de Iraanse ambassade in Canada. Volgens de Guardian van 24 maart zei een functionaris van de Canadese inlichtingen-

Recente opname van televisie-interview met Saoedische dissident Osama Bin Ladin op een geheime locatie in Afghanistan (archieffoto). Foto EPA

dienst dat al-Sayegh aan de Verenigde Staten kon worden uitgeleverd. Op 27 maart besloot een rechter op basis van een rapport van de Canadese geheime dienst de Saoediër voorlopig niet in vrijheid te stellen, in afwachting van een nieuwe rechtszitting op 28 april, waarop over uitwijzing zou worden beslist. De Amerikaanse FBI had inmiddels laten weten de verdachte graag te willen ondervragen.

In haar rapport stelde de Canadese geheime dienst dat al-Sayegh lid was van de Saoedische Hezbollah-beweging, een vertakking van de moslim-extremistische Hezbollah in Libanon.

BEZOEK VAN SAOEDISCHE REGERINGS-DELEGATIE AAN VS

Op 25-28 februari bracht de tweede vice-premier en minister van defensie en burgerluchtvaart, prins sultan ibn Abdul Aziz, aan het hoofd van een delegatie van belangrijke ministers en regeringsfunctionarissen een bezoek aan de Verenigde Staten. Tijdens zijn bezoek voerde Aziz een ronde van besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton. Waarnemers noemden het bezoek de meest uitgebreide herziening van de Saoedisch-Amerikaanse betrekkingen van de afgelopen jaren.

De belangrijkste kwesties die tijdens de ontmoeting met Clinton, en later met vice-president Al Gore, minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright, minister van defensie William Cohen en minister van justitie Janet Reno, werden besproken waren het vredesproces in het Midden-Oosten, de veiligheid in het Golfgebied, bilaterale handel en strategieën om de daders te pakken te krijgen die verantwoordelijk waren voor de bomaanslag in Al-Khobar in juni 1996 (zie pag. 648/1 e.v.-'96). Beide partijen spraken ook over een gepland wapencontract, maar de Saoedische delegatie zei dat zij de VS nog niet officieel om de levering van honderd F-6- gevechtstoestellen had verzocht. De Saoedische delegaties had naar eruit kritiek geuit op Israëlische pogingen om een mogelijk F-6-contract te blokkeren.

UITLEVERING VAN DISSIDENT BIN LADIN GEVRAAGD

Volgens een bericht in *NRC/H'blad* van 28 maart zou Saoedi-Arabië Afghanistan om uitlevering hebben verzocht van de dissidente Saoedische miljardair Osama Bin Ladin, omdat hij als belangrijkste financier betrokken zou zijn geweest bij tal van terroristische aanslagen in Saoedi-Arabië en elders in de wereld. Een woordvoerder van de fundamentalistische Talibaan liet echter weten dat van uitlevering geen sprake kon zijn: naar verluidt zou Talibaan-leider Mohammad Omar daarentegen Bin Ladin tijdens een ontmoeting in de voorafgaande week op het hart hebben gedrukt zich verder stil te houden, omdat zijn militaire activiteiten het streven van de Talibaan-regering naar internationale erkenning doorkruiste.

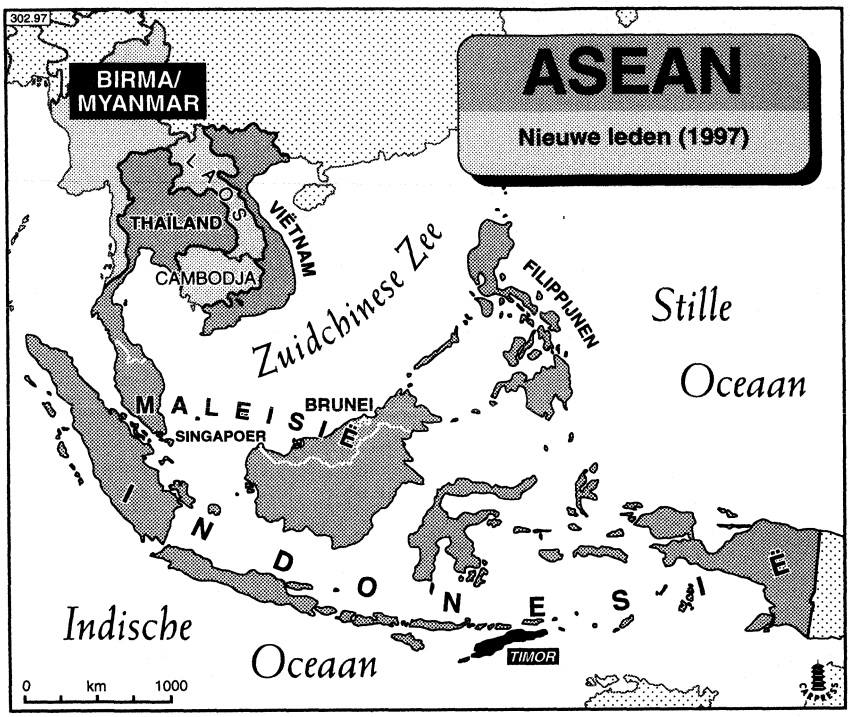
Bin Ladin verbleef al sedert de zomer van 1996 in Afghanistan, nadat hij uit Soedan was uitgewezen en eerder al, in 1994, van zijn Saoedische nationaliteit vervallen was verklaard (zie pag. 726/1-'94). Vanuit zijn nieuwe woonplaats in het noordwesten van Afghanistan liet hij in een interview met de Britse krant *The Independent* van 10 juli 1996 weten dat de aanslag op de Amerikaanse basis in Al-Khobar 'het begin van een oorlog tussen moslims en de Verenigde Staten' was, en waarschuwde hij Britse en Franse troepen in Saoedi-Arabië voor eenzelfde lot als de omgekomen Amerikanen, indien zij zich niet zouden terugtrekken. Bij herhaling betoogde Bin Ladin dat Saoedi-Arabië een kolonie was geworden van de VS; onlangs nog eiste hij het onmiddellijk vertrek van de Amerikaanse militairen uit Saoedi-Arabië op straffe van nieuwe terroristische acties.

MEER DAN 200 DODEN TIJDENS HADJ

Tenminste 217 moslims die deelnamen aan de jaarlijkse hadj (pelgrimstocht naar Mekka), kwamen op 15 april om het leven als gevolg van een felle brand die hun tentenkamp op de vlakte van Mina, nabij de heilige stad Mekka in de as legde. Bij de brand, veroorzaakt door de explosie van een gascilinder, raakten 1290 mensen gewond. Volgens berichten van de Saoedische televisie verwoestte het vuur 70.000 tenten. Diplomaten die werden geciteerd in Britse kranten, verwachtten dat het dodental nog verder zou oplopen. De Indiase ambassadeur in Saoedi-Arabië, M.H. Ansari sprak van een 'chaotische situatie'. Onder de slachtoffers bevonden zich merendeels Pakistani, Bengalen en Indiërs.

De laatste grote ramp tijdens de hadj dateerde van mei 1994 toen ruim 270 pelgrims onder de voet werden gelopen (zie pag. 726/2 e.v.-'94). Op 8 april had koning Fahd de te verwachten 2 mln pelgrims nog opgeroepen niet te demonstreren tijdens de hadj omdat tijdens het gedrang de kans op ongelukken groot is. In 1987 vielen meer dan 400 doden toen Saoedische veiligheidsdiensten zo'n demonstratie van Iraanse moslims hard onderdrukten.

(Vorig.ber.pag. 647/3 e.v.-1996)

ALGEMEEN

OVEREENSTEMMING OVER ADF-BIJDRAGE AZIATISCHE ONTWIKKELINGSBANK

De *Financial* Times van 18 januari 1997 berichtte dat overeenstemming was bereikt over de omstreden zevende bijdrage aan het Aziatisch Ontwikkelingsfonds (Asian Development Fund, ADF), de concessionaire kredietafdeling van de Aziatische Ontwikkelingsbank (Asian Development Bank, ADB). Het ADF, dat goedkope leningen verstrekte voor armoedebestrijding, dreigde leeg te raken.

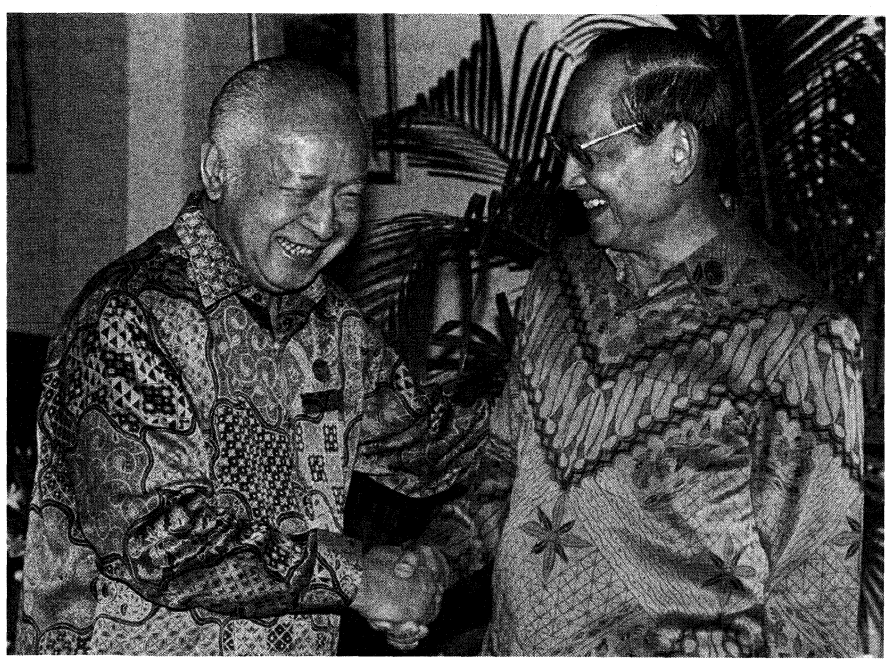
De aanvullende bijdrage van $ 6 mrd was op de tocht komen te staan, nadat de Verenigde Staten (VS) had geweigerd het restant van hun deel van de zesde bijdrage te voldoen (zie pag. 496/3-'95). De VS ging uiteindelijk akkoord met betaling van het achterstallige bedrag, maar alleen nadat een aantal Aziatische landen met een snelgroeiende economie, de zogenaamde 'tijgers', had toegezegd hun bijdrage te storten of te verhogen.

Tot de Aziatische 'tijgers' werden met name gerekend de zogenoemde 'Nieuwe Industrialiserende Landen' (New Industrialising Countries, NIC) Hongkong. Singapore. Taiwan en Zuid-Korea, waarvoor de ADB in haa jaarrapport 1996 een economische groei voorspelde van 6 tot 8 procent in 1996 en 1997. China maakte volgens de ADB de komende jaren weliswaar met gemiddeld 9 procent de grootste economische groei van Azië door, maar bleef tevens zelf aangewezen op goedkope ADF-leningen. omdat het land samen met India het leeuwendeel van de armen in Azië herbergde. Wat betreft de geldinzameling voor het Ontwikkelingsfonds had de ADB haar hoop dan ookmedegevestigdoptoezeggingen uit de NIC-landen.

(Vor.ber.pag. 496/2/3 - 1995)

INFORMELE ASEAN-TOP IN JAKARTA

Op 30 november 1996 vond in de Indonesische hoofdstad Jakarta de eerste informele topconferentie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van de zevenlidstaten van de Associatie van Zuid-Oost-Aziatische Landen (Association of South-East Asian Nations, ASEAN).De ASEAN-leiders bevestigden dat Myanmar op een nog nader bekend te maken tijdstip, tegelijk met Laos en Cambodja, zou toetreden tot de associatie; voorts verklaarden de regeringsleiders zich solidair met de opstelling van Indonesië in de kwestie Oost-Timor, iîî de zin dat ASEAN een vermenging van de mensenrechtenproblematiek met de belangen van economische samenwerking afwees: 'De regeringsleiders verwerpen iedere poging om kwesties als Oost-Timor te laten meespelen in de betrekkingen tussen de ASEAN en de EU', zo luidde de slotverklaring, die werd voorgelezen door de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas. Was het standpunt over Oost-Timor vooral gericht aan het adres van EU-lid Portugal, dat poogde om de kwestie-Oost-Timor tot een thema te maken in de ASEAN-EU-betrekkingen, het besluit over Myanmar was vooral een antwoord op de Amerikaanse politiek om Myanmar verder te isoleren en zo de militaire junta te dwingen tot meer democratische hervormingen. Met beide besluiten maakten de ASE-

De Indonesische president Soeharto (1.)verwelkomt op 30 november 1996 zijn Filippijnse ambtgenoot Fidel Ramos (r.)voor het begin van de eendaagse informele ASEAN-top in Jakarta.
Foto AFP

AN-leiders duidelijk, een sterke, eigen politieke koers te willen varen, gericht op de snelle realisatie van het voornemen om alle tien Zuidoost-Aziatische landen tot ASEAN re laten behoren.

Voorafgaande aan de informele top was de verwachting ontstaan dat de ASEAN-leiders [illegible] baan zouden schuiven niet alleen vanwege de hevige kritiek van de Verenigde Staten op de mensenrechtensituatie in dat land, maar ook door onderlinge twijfel over de houding jegens Myanmar bij de leden van de associatie zelf Terwijl Indonesië en Maleisië een lidmaatschap van Myanmar zonder meer toejuichte, bestond er aarzeling bij Thailand en de Filippijnen op grond van binnenlandse politieke ontwikkelingen en de opstelling van de junta ten opzichte van de mensenrechten, Singapore betwijfelde op zijn beurt of Myanmar in economisch opzicht wel klaar was voor de toetreding tot ASEAN

Premier Goh Chok Tong van Singapore verklaarde na afloop van de top echter dat binnenlandse politiek binnen ASEAN nooit een factor zou zijn voor de keuze of een land wel of geen lid mocht worden. Daarmee onderstreepte hij nogmaals het belang van de politiek van 'constructieve betrokkenheid' die ASEAN-landen onderling volgden en waarbij meer waarde werd gehecht aan integratie dan aanisolatie.

MINISTERIËLE BIJEENKOMST ASEAN-EU. ASEM-TOP

Op 13 februari 1997 hadden de ministers van buitenlandse zaken van de zeven lidstaten van de ASEAN in Singapore een ontmoeting met hun ambtsgenoten uit de vijftien lidstaten van de Europese Unie (EU). De *Financial* Times van 14 februari berichtte dat er door verschillen van inzicht tussen de ministers over mensenrechtenkwesties in Myanmar en Indonesië geen overeenstemming was bereikt over een 'Actieplan' om de verstreken EU-ASEAN overeenkomst van 1980 (zie pag. 230/3/e.v.-'80) te verlengen. Bij deze overeenkomst was de basis was gelegd voor samenwerking op handelsgebied.

Volgens berichten beschuldigden Indonesische afgevaardigden Portugal ervan een overeenkomst over een nieuw verdrag in de weg te staan. De Portugese delegatie zou kritiek geleverd hebben op schendingen van de mensenrechten in de voormalige Portugese kolonie van Oost-Timor, dat in 1975 door Indonesië was geannexeerd. Tevens had Portugal aangedrongen op de opname van een mensenrechtenclausule in een nieuwe overeenkomst. EU-functionarissen zouden ook ongerust zijn over Myanmars toelating tot ASEAN in juli 1997 (zie ook onder MYANMAR). De Myanmarese militaire regering werd in Europa hevig bekritiseerd vanwege de aanhoudende onderdrukking van de pro-democratische beweging, die geleid werd door Nobelprijswinnaar Aung San Suu Kyi

De gezamenlijke verklaring, die aan het einde van de bijeenkomst werd gegeven, bevatte geen specifieke voorstellen Er werd alleen gezegd dat er stappen ondernomen zouden worden om de EU-ASEAN-betrekkingen op een dynamische wijze te 'versterken, te verdiepen en te ontwikkelen ' Waarnemers waren bezorgd dat de economische betrekkingen tussen de EU en ASEAN naar de achtergrond zouden worden gedrongen door de grotere Azie-Europa-top (Asia-Europe Meeting, ASEM), die aansluitend zou worden gehouden.

ASEM-top

Op 15 februari namen behalve de 22 ministers van buitenlandse zaken van ASEAN-EU ook de 3 collegae van China, Japan en Zuid-Korea deel aan het overleg, in het kader van de Azië-Europa-top (ASEM),waarvoor in 1996 het startschot was gegeven (zie pag.354/1/2-'96). Centraal in het politieke overleg stond niet zozeer een concreet buitenlands politiek probleem, maar de vraag waarover Europa en Azië in de toekomst wel en niet moesten praten. De meest tastbare conclusie die dat beraad opleverde, was dat voortaan in een politieke dialoog alles aan de orde moest kunnen worden gesteld, dus ook de in Azie gevoelige kwestie van de mensenrechten De minister van buitenlandse zaken van gastland Singapore, Shanmugam Jayakumar, stelde daarbij wel de voorwaarde dat de Euro-Aziatische dialoog gebaseerd moest zijn op wederzijds respect en niet mocht leiden tot vermanend opgeheven vingers, noch bepaald mocht worden door lobbies van actiegroepen of de agenda van de internationale media Minister Hans van Mierlo die als voorzitter van de Europese ministerraad het gesprek met de Aziaten namens de EU coordineerde, noemde het ASEM-onderhoud, dat hij overigens vooral zag als een voorbereiding op de ASEM-top tussen de regeringsleiders in 1998 in Londen, een 'schok der culturen'. waarbij heel fundamentele kwesties als de toetreding van Myanmar tot de ASEAN in de discussie aan de orde kwamen (zie boven). Minister Jayakumar, die samen met Van Mierlo de afsluitende persconferentie gaf, drukte de 'cultuurschok' die Europa rond de kwestie-Myanmar ervoer, als volgt uit: 'De EU wil dat ASEAN met Myanmar eerst tot huwelijkse voorwaarden komt voordat er getrouwd wordt. Maar in Azië trouwen we eerst en verwachten we van de bruid dat zij haar gedrag aan het huwelijk aanpast.'Hierop repliceerde Van Mierlo, aldus het bericht van Max Christern in *NRC/H'blad* van 17 februari, 'Ik zal niet te diep ingaan op de wijze waarop u in Azië uw bruiden behandelt'.

(Vor.ber.pag. 863/1/e.v.-1996)

Na afloop van de ASEM-bijeenkomst geeft gastheer en minister van buitenlandse zaken van Singapore, Shanmugam Jayakumar (r.),op 15 februari 1997 onder het toeziend oog van de EU-voorzitter en Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Hans van Mierlo (l.),een persconferentie in Singapore. Foto EPA

INDIA

RAO TREEDT AF ALS FRACTIEVOORZITTER CONGRESPARTIJ (I).KESRI ALS OPVOLGER GEKOZEN

De vroegere premier van India, V.P. Narasimha Rao, gaf op 19 december 1996 ten lange leste toe aan de druk om af te treden als fractievoorzitter van de Congrespartij (I)in het parlement. Het fractievoorzitterschap was de enige officiële functie die hij nog bekleedde binnen de partij. Tegen Rao liepen drie afzonderlijke justitiële onderzoeken wegens mogelijke corruptie (zie pag. 120/2-'97); in verband met de aanhoudende beschuldigingen trad Rao in september al af als partijvoorzitter (zie pag. 119/3 e.v.-'97).

Hij zag zich gedwongen het fractievoorzitterschip neer te leggen. toen de nieuwe voorzitter van de Congrespartij (I), Sitaram Kesri, zijn aftreden eiste. Kesri gaf hiermee gehoor aan de zeer ongebruikelijke resolutie die de fractie van de Congrespartij (I) op 18 december had aangenomen. Daarin was Rao gevraagd af te treden in het belang van de eenheid binnen de partij Rao. die aan de macht kwam na de dood van Rajio Gandhi in mei1991 en het premierschap vervulde tot de verkiezingen in mei 1996 (zie pag 587/3 e.v.-'96), leek hiermee aan het eind van zijn politieke loopbaan gekomen.

Op 23 december zouden de parlementsleden van de Congrespartij (I)een nieuwe fractievoorzitter kiezen.

Kesri gekozen tot fractievoorzitter Congrespartij(I)

Op 3 januari 1997 werd de tachtigjarige partijvoorzitter Sitaram Kesri benoemd tot fractievoorzitter van de Congrespartij (I). Hierdoor versterkte hij zijn positie in de partij. Hij volgde P.V. Narasimha Rao op.

De nieuwe fractievoorzitter van Congrespartij (I),Sitaram Kesri, op 3 januari 1997 in het parlement in New- Delhi. kort na zijn verkiezing. *Foto* EPA

Kesri werd unaniem gekozen door de fractievergadering, toen de verwachte oppositie van oud-minister van milieu en bosbouw Rajesh Pilot en oud-minister van defensie Sharad Pawar uitbleef. Pawar droeg Kesri voor de functie voor en werd uit erkentelijkheid benoemd tot partijleider in de Lok Sabha.

Onmiddellijk na zijn aantreden startte Krsri een verzoeningsoffensief om enkele kleine splintrrpartijen van teleurgestelde voormaligr Congrespartij-aanhangers. die ruzie hadden met Hao, binnen de partij terug te brengen; dit bleef niet zonder resultaat. Een groep dissidenten rond oud-minister Madhav Rao Scindia sloot zich weer bij de Congrespartij aan (zie pag. 587/1/2-'96) en een tweede groep ieek dat voorbeeld snel te volgen. Moeilijker lag het met een andere splinterpartij in het parlement, de Tamil Maanila Congress (TMC), die ook deel uitmaakte van de door de Congrespartij gedoogde minderheidsregering van premier H.D. Deve Gowda, in de personen van M.Arunchalam en P. Chidambaran, resp. de ministers van stadsaangelegen en werkgelegenheid en financiën, die in april 1996 hadden gebroken met Rao vanwege diens verkiezingsalliantie met de corrupte filmster Jayalalitha in Tamil Nadu (zie pag. 587/1/2-'96). Vooralsnog waren er begin januari geen aanwijzingen dat de TMC de regering-Deve Gowda zou willen verlaten. Haar vertrek uit de coalitie zou stellig het einde betekenen van de zeven maanden oude regering. aldus Floris van Straaten in *NRC/H'blad* van 8 januari. Ofschoon Kesri er niet voor zou terugdeinzen om de minderheidsregering te laten vallen, als hij de Congrespartij (I) door het lijmen van alle 'splinters' w-eer tot de grootste in het parlement zou kunnen maken, bevestigde hij na zijn benoeming tot fractievoorzitter op 3 januari opnieuw de gedoogsteun van zijn partij aan de regering-Gowda.

Waarnemers verwachtten dat Kesri de onenigheid in de Verenigd Front-coalitieregering van premier H.D. Deve Gowda zou uitbuiten en zou proberen een Congrespartij (I)-regering in het zadel te helpen. Deze verwachting werd bewaarheid, toen de partij op 27 januari bekendmaakte niet langer achter het economische liberaliseringsproces te staan, dat zij zes jaar eerder had geïntroduceerd. Congrespartij (I)-woordvoerder Vithal Gadgil zei dat vele partijleden ervan overtuigd waren dat de partij bij de verkiezingen van 1996 een nederlaag had geleden, omdat zij overkwam als 'elitair en niet begaan met de armen'. De diverse facties binnen de partij waren vrijwel unaniem van mening dat de hervormingen te snel waren doorgevoerd en dat de armen hiervan onevenredig zwaar te lijden hadden gehad. De partij eiste tevens dat er controle zou worden uitgeoefend op internationale ondernemingen en verklaarde zich daarom te zullen verzetten tegen plannen van Deve Gowda om buitenlandse luchtvaartmaatschappijen en mediabedrijven toe te laten tot de binnenlandse markt

MOORD OP VAKBONDSLEIDER

Op 16 januari werd Datta Samant, een van India's meest vooraanstaande vakbondsleiders, in zijn auto door vier onbekende mannen vanuit een hinderlaag in de buurt van zijn woning in Bombay vermoord. Volgens de politie was de moordaanslag pr-ofessiuiieel uitgevoerd, maar was het motief onbekend. Samant was oud-parlementariër en had in de jaren tachtig een belangrijke rol gespeeld in de deelstaat Maharastra. Hij had vele lange en grimmige stakingen georganiseerd. Zijn meest bekende campagne was een achttien maanden durende staking van 250.000 textielarbeiders in Bombay in 1931-'82.

Tijdens de begrafenis van Samant op 17 januari brak een spontane staking uit en kwam het hier en daar tot gewelddadigheden in het industriegebied in het centrum en noorden van Bombay. Duizenden bewezen Samant de laatste eer en de politie liet versterkingen aanrukken om gewelddadigheden te voorkomen.

NEDERLAAG CONGRESPARTIJ (I) BIJ DEELSTAATVERKIEZINGEN IN PUNJAB

Bij de parlementsverkiezingen in de noordelijke provincie Punjab op 7 februari behaalde een alliantie van nationalistische sikh- en hindoe-partijen een klinkende overwinning op de Congrespartij (I).

De regionale sikh-partij Akali Dal van de voormalige premier Prakash Singh Badal veroverde 75 van de 117 zetels in het deelstaatparlement en haar bondgenoot, de rechtse nationalistische hindoe-partij Bharatiya Janata Partij (BJP), veroverde achttien zetels. De Congrespartij (I), die erop kon bogen dat ze tijdens haar vijfjarige regeringsperiode een einde had gemaakt aan tien jaar sikh-rebellie en de vrede had hersteld, ging terug naar veertien zetels (bij de verkiezingen van 1992, die de Akali Dal na doodsbedreigingen van sikh-separatisten had geboycot (zie pag. 276/3 e.v.-'92), had de Congrespartij 87 zetels behaald). Hierdoor was de Congrespartij nog maar in zes van de 26 Indiase deelstaten aan de macht.

Badal, die op 11 februari officieel tot premier werd gekozen, beloofde het sikh-extremisme niet te zullen aanmoedigen.

Uitslag parlementsverkiezingen in Punjab

Partij	*Aantal zetels*
Akali Dal	75
Bharatiya Janata Partij	18
Congrespartij (I)	14
Communistische Partij van India	
Akali Dal (Mann)	1
Bahujan Samaj Partij	1
Onafhankelijken	6
Totaal	117

NIEUWE ONTWIKKELINGEN IN BOFORS-SCHANDAAL

Indiase opsporingsambtenaren die onderzoek deden naar hardnekkige beschuldigingen van corruptie bij de toekenning van een artilleriecontract ter waarde van $ 1,3 mrd aan de Zweedse wapenfabrikant Bofors, verklaarden op 12 februari bewijzen te hebben gevonden dat Bofors 'betalingen' had verricht aan verschillende personen, van wie de namen werden bekendgemaakt.

Functionarissen van het Centrale Onderzoeksbureau (CBI) noemden vijf verdachten: Ottavio Quattrocchi, een Italiaanse zakenman, die nauw banden had gehad met de vermoorde premier Rajiv Gandhi: zijn vrouw Maria Quattrocchi; Win Chandha, de voormalige Bofors-agent in India; en Chandha's vrouw en zoon. Ze zeiden dat het bewijs van de betalingen werd geleverd door het vijfhonderd pagina's tellende bankdossier dat de Zwitserse regering in januari na een juridisch steekspel van zeven jaar aan India had overhandigd.

Op 15 februari arriveerden CBI-functionarissen in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur, waar Quattrocchi en zijn vrouw sinds 1993 woonden, om de autoriteiten om hun uitlevering te vragen.
Quattrocchi ontkende iets met de affaire te maken te hebben en zei het slachtoffer te zijn van een politieke hetze. Maar zijn voormalige werkgever, het Italiaanse ingenieursbureau Snamprogetti, liet op de voorpagina van een aantal Indiase kranten een advertentie plaatsen waarin het bedrijf zich van Quattrocchi distantieerde.

AMERIKAANSE DIPLOMATEN UITGEWEZEN

Op 18 februari gelastte India de uitwijzing van twee Amerikaanse diplomaten. Deze stap volgde op een ongeoorloofde ontmoeting met een officier van de Indiase inlichtingendienst die in januari was ontslagen. Als vergeldingsmaatregel wees de Amerikaanse regering twee Indiase diplomaten uit.

REGERING VERLIEST STEUN CONGRESPARTIJ (I). VERTROUWENSSTEMMING AANGEKONDIGD

Eind maart dreigde de Verenigd Front-coalitieregering van premier H.D. Deve Gowda, die sinds negen maanden aan het bewind was. te vallen. toen de Congrespartij (I)naar vertrouwen in de regering opzegde.

Congrespartij (I)-voorzitter Sitaram Kesri stelde president Shanker Daval Sharma op 30 maart in een brief van het besluit op de hoogte Als redenen gaf hij op de wetteloosheid in Uttar Pradesh, stijgende prijzen en groeiende werkloosheid, spanningen tussen hindoes en moslims en toenemende lethargie binnen de regering Hij beschuldigde de regering ervan 'het Congres doelbewust te marginaliseren en de aanpak van dringende nationale kwesties op de lange baan te schuiven'

Hoewel de Congrespartij (I) geen coalitiepartner was, had zij na de tegenvallende resultaten bij de parlementsverkiezingen in april en mei 1996 besloten de in juni 1996 gevormde Verenigd Front-regering te steunen (zie pag. 118/1-'97). Het besluit van de partij haar steun in te trekken kwam voor velen als een verrassing. ondanks aanwijzingen dat Kesri zou proberen de Verenigd Front-regering ten val te brengen en de Congrespartij (I) aan de macht te brengen, zodra hij binnen de partij de touwtjes stevig in handen had. In januari, drie weken nadat Kesri was gekozen tot fractievoorzitter, maakte de Congrespartij (I) bekend het economische liberaliseringsprogramma van de regering niet langer te steunen (zie boven).

Op 31 maart maakte president Sharma bekend dat op 11 april een motie van wantrouwen tegen de regering zou worden ingediend. Hierdoor had premier Deve Gowda slechts elf dagen om in het parlement een meerderheid te vinden voor zijn regering. Het Verenigd Front bezette 176 zetels in de 543 zetels tellende Lok Sabha (het lagerhuis van het parlement), de Congrespartij (I) 142 en de nationalistische hindoe-partij Bharatiya Janata Partij (BJP) en haar bondgenoten 203. De leiders van alle grote partijen spraken de hoop uit dat nieuwe verkiezingen overbodig zouden zijn.

BEGROTING 1997-'98

Het besluit van de Congrespartij (I) maakte de goedkeuring van de historische begroting voor 1997-'98 door het parlement onzeker. De begroting was op 28 februari bij het parlement ingediend. Het bedrijfsleven had positief gereageerd op het onverwacht ingrijpende belastingverlagingspakket dat minister van financiën P. Chidambaram had ingediend.

Chidambaram maakte bekend dat hij erin was geslaagd het fiscale tekort terug te brengen tot de afgesproken 5 procent van het bruto binnenlands product (BBP) en dat hij voor het nieuwe begrotingsjaar streefde naar een verdere verlaging tot 4,5 procent van het BBP. Hij verlaagde de inkomstenbelasting met gemiddeld 10 procent. de vennootschapsbelasting voor binnenlandse bedrijven met 5 procentpunten tot 35 procent en schafte een extra heffing op de vennootschapsbelasting van 7,5 procent af. Hij zei dat hij verwachtte dat de maatregelen belastingplichtigen ertoe zouden aanzetten hun belastingverplichtingen beter na te komen en derhalve zouden leiden tot een verhoging van de belastinginkomsten met 15-16 procent. Hij wees erop dat van de 950 mln inwoners die India telde, slechts 12 mln inkomstenbelasting betaalden, en maakte bekend dat ook diegenen met een auto en een telefoon belasting zouden moeten gaan betalen. Hij verlaagde tevens het maximumtarief van de importbelasting tot 40 procent en zegde toe de belastingtarieven voor het eind van de eeuw af te stemmen op de in Zuid-Oost Azië gebruikelijke tarieven. Hij deed een naar hij toegaf 'uiterst bescheiden' stap in de richting van liberalisering van de verzekeringssector, waarop de staat een monopolie had. 'Indiase meerderheidsondernemingen' konden een samenwerkingsverband aangaan met de Genera1 Insurance Company van de staat. In een poging buitenlandse investeerders aan te trekken, trok hij het aandelenpercentage dat buitenlandse bedrijven in beursgenoteerde Indiase ondernemingen konden hebben, op tot 30 procent. Daarnaast beloofde hij de voorschriften voor vreemde valuta te hervormen.

BESPREKINGEN MET PAKISTAN

Op 28-31 maart werd in New Delhi de achtste gespreksronde op ministerieel niveau tussen India en Pakistan geopend (voor de zevende gespreksronde, zie pag. 372/1 e.v.-'94). Volgens waarnemers heerste er groeiend optimisme dat de twee landen na vijftig jaar een punt zouden zetten achter de wederzijdse vijandschap.

India maakte een opmerkelijk verzoeningsgebaar en verklaarde zich akkoord de status van Kashmir op de agenda te zetten. Bij eerdere gespreksronden was deze kwestie een struikel-

blok geweest. De Indiase minister van buitenlandse zaken I.K. Gujral had eerder te kennen gegeven dat zijn regering bereid was haar territoriale aanspraken op het Pakistaanse deel van Kashmir op te geven en de demarcatiegrens van 1947 als permanente internationale grens te accepteren. Hij zei te verwachten dat Pakistan als tegenprestatie zijn aanspraak op het Indiase deel van Kashmir zou intrekken en zijn steun aan de rebellerende moslims in Kashmir zou staken. India was tevens bereid tot demilitarisering van de Siachengletsjer.

Onderlinge handel en visabeperkingen stonden eveneens op de agenda. Medio maart had India onverwachts zijn welwillendheid getoond door eenzijdig de visabeperkingen te versoepelen.

Na afloop van de bijeenkomst, naar werd aangenomen de eerste van een reeks, werd geen verklaring afgegeven. Desalniettemin sprak de Pakistaanse regering de hoop uit dat de besprekingen niet zouden worden beïnvloed door het eventuele aantreden van een nieuwe regering in India.

Verenigd Front-woordvoerder Jaipal Reddy (1.) verklaart op 12 april 1997, direct na het aftreden van de regering-Deve Gowda, dat zijn coalitiepartij geen steunverleent aan een regeringsformatie door de Congrespartij (I) of de BJP. Foto *EPA*

REGERING-DEVE GOWDA GEVALLEN

Op 11 april diende premier H. D. Deve Gowda zijn ontslag in onmiddellijk nadat de Verenigde Front-coalitieregering een cruciaal vertrouwensvotum in de Lok Sabha (lagerhuis van het parlement) had verloren. Op verzoek van president Shankar Dayal Sharma bleef hij aan als demissionair premier totdat het parlement op 21 april weer zou bijeenkomen.

Op 31 maart had president Sharma het vertrouwensvotum gelast, nadat de Congrespartij (I) haar steun aan de negen maanden oude regering van Deve Gowda had ingetrokken (zie boven). Ondanks tien dagen van intensieve onderhandelingen die waren gericht op het behouden van een meerderheid in het parlement, leed de regering een gevoelige nederlaag. Bij de stemming spraken 158 parlementsleden hun vertrouwen in de regering uit, terwijl 292 volksvertegenwoordigers tegenstemden.

Onmiddellijk na Deve Gowda's aftreden openden vooraanstaande leden van het Verenigd Front en de Congrespartij (1) onderhandelingen om te voorkomen dat er parlementsverkiezingen zouden worden uitgeschreven. De vijandige houding van een aantal leden van het Verenigd Front jegens hun voormalige partners van de Congrespartij(1) werd enigszins weggenomen door de verzekering van de voorzitter van de Congrespartij (I), Sitaram Kesri, dat hij het premierschap niet ambieerde. Daarnaast liet de Congrespartij (I), die koste wat kost wilde voorkomen dat de nationalistische hindoe-partij Bharatiya Janata (BJP) aan de macht zou komen, doorschemeren dat zij opnieuw haar 'onvoorwaardelijke' steun aan het Verenigd Front zou geven, als Deve Gowda zou worden vervangen als regeringsleider. Het Verenigd Front gaf te kennen hiertoe bereid te zijn en op 18 april verklaarde de woordvoerder van het Verenigd Front, Jaipal Reddy, dat het 'heel waarschijnlijk' was dat er een nieuwe regering zou worden gevormd, voordat het parlement weer zou bijeenkomen.

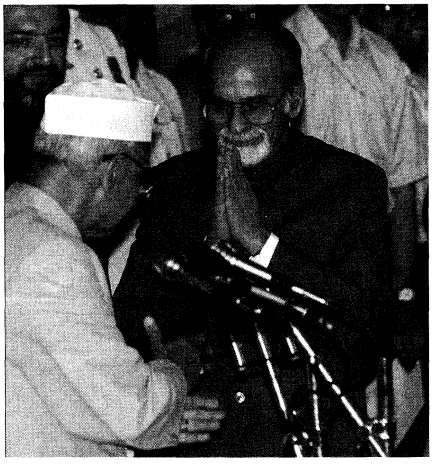
NIEUWE PREMIER EN REGERING

Op 18 april kozen de Verenigd Front-leiders de demissionaire minister van buitenlandse zaken Inder Kumar Gujral tot coalitieleider als opvolger van Deve Gowda. De dag daarop ontving Gujral het verzoek van president Sharma een nieuwe regering te vormen.

De 77-jarige Gujral, wiens politieke en diplomatieke carrière zich uitstrekte over een periode van ruim vijftig jaar, had weinig politieke vijanden en had tijdens zijn kortstondig ministerschap alom respect afgedwongen voor zijn inspanningen om de betrekkingen met Bangladesh en Pakistan te verbeteren. Gujral, die zijn hele leven lang socialist was geweest, was lid van de indirect gekozen Rajya Sabha (hogerhuis) voor de Janata Dal (JD), de grootste partij in de Verenigd Front-coalitie.

Op 21 april werd Gujral beëdigd als premier. Dezelfde dag benoemde hij een regering waarin bijna alle leden van de demissionaire regering terugkeerden.

De enigen die opvallend genoeg niet terugkeerden, waren oud-minister van financiën en bedrijfszaken P. Chidambaram en minister van werkgelegenheid M. Arunachalam. Beiden waren lid van de Tamil Maanila Congress

De nieuwe Indiase premier Inder Kumar Gujral (r.) groet direct na zijn beëdiging op 21 april 1997 in New Delhi de Indiase president Shankar Dayal Sharma (1.) op traditionele wijze. Foto *EPA*

(TMC), die had besloten zich terug te trekken uit de regering. TMC-voorzitter G. K. Moopanar had ook een gooi gedaan naar het leiderschap, maar zijn kandidatuur was geblokkecrd door de Communistische Partij van India (CPI), die vond dat hij te aicht bij de Congrespartij (1)stond.

Samenstelling kabinet

De portefeuilleverdeling was op 22 april als volgt:

Premier, buitenlandse zaken, financiën. werkgelegenheid, personeel en overheidspersoneel, pensioenen, atoomenergie en alle portefeuilles die niet aan ministers waren toegewezen - Inder Kumar Gujral+ (Janata Dal, JD).

Kabznetsministers

Welzijn - Balwant Singh Ramoowalia (onafh); staal en mijnbouw - Birendra Prasad Baishya (Asom Gana Parishad. AGP): burgerluchtvaart. voorlichting en omroepwezen - C. M. Ibrahim+ (JD);landbouw - Chaturanan Mishra (Communistische Partij van India, CPI): binnenlandse zaken - Indrajit Gupta (CPI); waterbronnen - Janeshwar Mishra (Samajwadi Partij, SP): defensie - Mulayam Singh Yadav (SP); industrie - Murasoli Maran (Dravida Munnetra Kazagham. DMK); spoorwegen - Ram Vilas Paswan (JD); ontwikkeling menselijke hulpbronnen - S. R. Bommai (JD);parlementszaken en toerisme - Srikant Kumar Jena (JD); wegtransport - T. G. Venkataraman (DMK): platteland en werkgelegenheid - Yarram Naidu (Telugu Desam Partij-Naidu, TDP-N);bosbouw en milieu - Salifuddin Soz*;textiel - R. L. Jalappa (JD): communicatie - Beni Prasad Verma (SP).

Staatsministers met *onafhankelijke* verantwoordelzjkheid

Handel - Bolla Buli Ramaiah (TDP-N): voedselverwerkende industrieën - Dalip Kumar Ray (JD):niet-conventionele energiebronnen - Rai Narayan Nishad*; gezondheid en gezinszorg - Salim Iqbal Sherwani (SP);chemicaliën en kunstmest - Shees Ram Ola (Congress-Tiwari, Congress-T); planning en implementatie. wetenschap en technologie - Yogendra K. Alagh (onafh); veeteelt en zuivelproductie - Raghuvansh Prasad Singh (JD); steenkool - mevr. Kanti Singh (JD): recht, justitie en bedrijfszaken - Ramakant D. Khalap (Maharastrawadi Gomantak Partij, MGP).

Staatsministers

Platteland en werkgelegenheid - Chandradev Prasad Verma (JD);binnenlandse zaken - Mohammad Maqbool Dar (JD);onderwijs - Muhi Ram Saikia (AGP):stadszaken. parlementszaken - U. Venkateswaralu+ (TDP-N): energie - S. Venugopalachari+ (TDP-N);defensie - N. V. N. Somu (DMK);olie en aardgas - T. R. Balu* (DMK):financiën - M. P. Veerendra Kumar*.

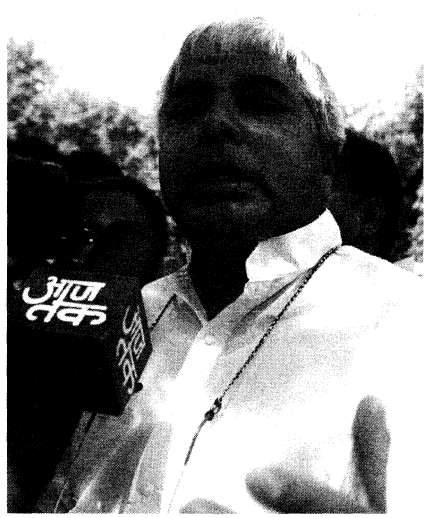
* Nieuwe benoeming
(geengegevens over partijlidmaatschap)
+Gewijzigde portefeuille.

Premier Gujral beloofde vast te houden aan de historische begroting, die de inmiddels opgestapte minister van financiën Chidambaram in maart had ingediend (zie boven). Maar op 29 april maakte de TMC bekend dat zij weer zou toetreden tot de regering 'om de politiek~ stabiliteit te waarborgen'. Gezien deze opmerking verwachtten waarnemers dat Chidambaram weer zou terugkeren in de regering als minister van financiën en zijn begroting door het parlement zou loodsen.

JD-LEIDER BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE IN 'VEEVOEDER-SCHANDAAL'

Op 28 april kreeg de regering te kampen met haar eerste crisis, toen het Centraal Onderzoeksbureau (Centra1 Bureau of Investigation, CBI) bekendmaakte dat het van plan was een strafvervolging in te stellen tegen de premier van Bihar, Laloo Prasad Yadav., tevens partijvoorzitter van de Janata Dal (JD), waartoe ook de kersverse premier Gujral behoorde. Volgens het CBI zouden de corruptiebeschuldigingen tegen Yadav binnen enkele weken worden ingediend.

De beschuldigingen vloeiden voort uit een vijftien maanden durend onderzoek naar aanleiding van de vermeende verduistering van maar liefst Rs 9.5 mrd ($ 1 = Rs 35,76 op 23 april 1997) gedurende een periode van twintig jaar. Het geld was afkomstig uit een fonds voor een aantal programma's die waren bedoeld om in Bihar gesubsidieerd veevoeder te verstrekken. De CBI deelde verder mee dat 56 andere personen een strafvervolging boven het hoofd hing in verband met deze zaak. onder wie drie ministers in de deelstaatregering van Yadav.

JD-leider en premier van de deelstaat Bihar, Laloo Prasad Yadav, tijdens een persconferentie in New Delhi in april 1997 (archieffoto). Foto *EPA*

Yadav beweerde onschuldig te zijn en weigerde af te treden als premier. Als reactie op collega's die van mening waren dat hij zou moeten opstappen. liet hij doorschemeren dat hij bereid was zich los te maken van de JD en een nieuwe regionale partij op te richten. Yadav dreigde ook nieuwe parlementsverkiezingen af te dwingen, hoewel hij volgens de meeste waarnemers niet genoeg steun had in de Lok Sabha om premier Gujral ten val te brengen.

ONTWIKKELINGEN I S DEELSTATEN

Bodo-separatisten werden ervan verdacht op 2 december 1996 in Guwahati, in de deelstaat **Assam,** twee bommen tot ontploffing te hebben gebracht onder een volle passagierstrein. In de eerste politieberichten werd de vrees geuit dat er ongeveer 300 mensen waren omgekomen. De politie maakte bekend dat de explosieven op de rails waren geplaatst en dat door de aanslag de spoorverbinding was verbroken tussen zeven noordoostelijke deelstaten en de rest van het land. Geen enkele groepering eiste de aanslag op, maar regeringswoordvoerders van Assam gaven de schuld aan Bodo-activisten. Waarnemers merkten op dat in de voorafgaande zes maanden in toenemende mate gewelddadigheden hadden plaatsgevonden tussen Bodo-separatisten en Assamese guerrillastrijders.

Arrestatie voormalig premier Tamil Nadu

Op 7 december 1996 werd de voormalige eerste minister van **Tamil Nadu,** Jayaram Jaylalitha, gearresteerd op verdenking van verscheidene misdrijven, waaronder corruptie, belastingontduiking, toestaan van misbruik van R 83 mln ($ 1 = R 35,84 op 20 december 1996) door ambtenaren, en deviezenzwendel. Ze bracht twee nachten door in de cel voor ze op borgtocht werd vrijgelaten.

Jayalitha, die behoorde tot de All-India Anna Dravida Munnetra Kazhagam (A-IADMK),deelde aan de pers mee dat de aanklachten tegen haar uit de duim gezogen waren, en voegde eraan toe dat 'dit niets anders was dan het aanwijzen van een politieke zondebok'. Bij de verkiezingen in mei (zie pag. 587/2 en 589/1 - '96) was Jayalitha, een voormalig filmster, haar functie kwijtgeraakt. Sindsdien was meer dan de helft van de leden van haar A-IADMK-kabinet aangeklaagd wegens corruptie en andere misdrijven. Desondanks bleef ze een populaire figuur en haar arrestatie

leidde tot protesten in de hele deelstaat met als gevolg dat op 7 en 8 december duizenden aanhangers van haar gevangen werden genomen.

Gewelddadigheden in Jammu en Kashmir

Op 3 januari 1997 kwamen bij een bomaanslag in de hoofdstad Srinagar van de deelstaat **Jammu en Kashmir** vier personen om het leven en raakten ten minste drie politieagenten gewond. De bom was door separatistische guerrillastrijders in een scooterriksja geplaatst en ontplofte op enkele meters afstand van de woning van deelstaatpremier Farooq Abdullah. De woning van de deelstaatpremier was gelegen aan de Gupkar Road in het zwaarst beveiligde deel van de stad, waar zich tevens het lokale hoofdkwartier van de inlichtingendienst en de woningen van vier andere deelstaatministers bevonden. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de Jammat-ul-mojahedin, een groepering die streed voor de eenwording van Kashmir en Pakistan.

Abdullah was in oktober 1996 beëdigd als premier, nadat zijn Nationale Conferentie van Jammu en Kashmir (JKNC) een grote overwinning had behaald bij de eerste deelstaatverkiezingen sinds 1990, toen Kashmir onder direct presidentieel bestuur was geplaatst (zie pag. 124/1/2-'97). De regering was ongerust geweest over een recente golf van gewelddadigheden. In de acht weken voorafgaand aan het incident bij de woning van Abdullah waren in Srinagar meer dan vijftien personen om het leven gekomen bij bomaanslagen. De bommen waren geplaatst op fietsen en in auto's. Op 1 januari waren bij een schermutseling in het noorden van Kashmir dertien personen gedood en 29 anderen gewond.

Op 19 maart 1997 werd Abdul Majid Dar, vooraanstaand lid van de Hizbul Mujahedeen-guerrillagroep, in Wodhpura, 75 km ten noorden van Srinagar, door regeringstroepen gedood. Een regeringsfunctionaris noemde Dar een 'vooraanstaand lid' maar niet de voornaamste leider van de groep. De Hizbul Mujahedeen was een van de machtigste guerrillabewegingen die streefden naar de eenwording van Kashmir en Pakistan. Guerrillaleiders noemden Dars dood een zware slag.

PWG-aanval in Andra Pradesh

Op 10 januari voerde de maoistische People's War Group (PWG) een aanval uit op een afgelegen politiebureau in Karakagudem in de deelstaat **Andra Pradesh**. Bij de aanval kwamen zestien politieagenten en twee arrestanten om het leven In oktober 1996 had de deelstaatregering de PWG opnieuw verboden, nadat het verbod enkele maanden eerder was opgeheven. In november had de groepering een politiebureau in Adilabad aangevallen en daarbij 84 personen gedood (zie pag. 12511-'97).

Geweld jegens Bengaalse emigranten in Tripura

Op 16 februari kreeg het leger verregaande bevoegdheden om te schieten zonder waarschuwing in de noordoostelijke staat **Tripura**, nadat leden van een opstandige stam in drie dorpen in het district Khowai 22 mensen hadden gedood.

De minister van binnenlandse zaken van Tripura, Samar Chowdury noemde de situatie 'uiterst explosief'. Hij zei dat leger en paramilitaire hulptroepen ook bevoegdheden hadden gekregen om verdachten te arresteren en voor onbepaalde tijd vast te houden en dat er in Khowai voor onbepaalde tijd een avondklok was ingesteld. Hij zei dat deze maatregelen waren genomen, nadat rebellen van de All Tripura Tiger Force (ATTF) 22 Bengaalse emigranten hadden gedood. De ATTF had de Bengalen in juli 1996 gewaarschuwd om Tripura te verlaten, dat over een lengte van 840 km aan Bangladesh grensde. Waarnemers tekenden aan dat de toevloed van Bengaalse moslims (zowel uit India als Bangladesh) tot spanningen had geleid met de omvangrijke inheemse christelijke bevolking doordat de Bengalen een overheersende rol speelden in de plaatselijke politiek en economie.

Ondanks de nieuwe bevoegdheden van het leger vielen er tot het einde van de maand bij aanvallen die aan de ATTF werden toegeschreven. nog minstens veertig nieuwe doden

Brand bij Hindoe-feest in Orissa

Bij een hevige brand op 23 februari kwamen ten minste 181 mensen om het leven tijdens een bijeenkomst van hindoe-pelgrims in Earipada in de oostelijke deelstaat **Orissa.** Enkele tientallen zwaargewonden verkeerden in levensgevaar. De brand brak uit toen velen van de ruim 10.000 pelgrims een middagdutje deden op van stro gemaakte bedden in een kampement van bamboehutten met rieten daken. Aangezien er maar weinig uitgangen waren, brak er paniek uit en werden veel slachtoffers onder de voet gelopen. De brand werd vermoedelijk veroorzaakt door kortsluiting of een ontploftegasfles.

(Vor.ber.pag. 117/3 e.v.-1997)

KOREA

HOGE FUNCTIONARIS LOOPT OVER

Op 12 februari 1997 liep een hoge Noord-Koreaanse functionaris Hwang Jang Yop, lid van het secretariaat van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (Korean Workers' Party, KWP), over naar Zuid-Korea. Waarnemers waren van oordeel dat het overlopen van

De Noord-Koreaanse overloper Hwang Jang-Yop stelt op 12 februari 1997 in de Zuid-Koreaanse ambassade in Beijing een schriftelijke verklaring op Foto EPA

Hwang een grote klap was voor de Noord-Koreaanse autoriteiten Hwang behoorde tot de 25 meest vooraanstaande politici in Noord-Korea en was de hoogste functionaris die ooit was overgelopen

Hwang was voorzitter van de commissie voor internationale betrekkingen van de Opperste Volksassemblée (het parlement) en was naar verluidt een vooraanstaand adviseur van de 'Geliefde Leider' Kim Jong Il, de zoon en uitverkoren opvolger van de Grote Leider, wijlen Kim Il Sung. Als rector van de Kim Il Sung-universiteit in de hoofdstad Pyongyang zou Hwang een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling en uitwerking van Noord-Korea's juche-ideologie, een unieke combinatie van marxisme-leninisme, nationalisme en economische zelfstandigheid. Sinds eind jaren tachtig zou hij in contacten met het Westen tevens een van de meest flexibele Noord-Koreaanse functionarissen zijn geweest.

In de ochtend van 12 februari betraden de 72-jarige Hwang en zijn assistent Kim Duk Hung het terrein van de Zuid-Koreaanse ambassade in Beijing en vroegen politiek asiel aan. Hwang had in Japan een conferentie over de juche-doctrine bijgewoond en was op de terugreis naar Noord-Korea.

Volgens de Guardian van 13 februari had Hwang in Japan enkele 'buitengewoon openhartige verklaringen' afgelegd. Hij had naar verluidt China's economische hervormingsprogramma geprezen en gezegd dat een socialistisch land zou kunnen 'profiteren van een markteconomie'. Hij had tevens de economische problemen van Noord-Korea openlijk besproken en beweerd dat Kim Jong Il voornemens was zijn vader formeel op te volgen als president en secretaris-generaal van de KWP. Volgens andere berichten was Hwang er tijdens zijn bezoek aan Japan niet in geslaagd Japanse regeringsfunctionarissen te ontmoeten om voedselhulp te vragen.

Reacties op overlopen Hwang

Het nieuws van het overlopen van Hwang werd door Zuid-Korea bekendgemaakt weinig uren nadat Hwang zijn toevlucht had gezocht in de Zuid-Koreaanse ambassade in Beijing. Hiermee werd afgeweken van een oud diplomatiek gebruik dat op verzoek van China geen informatie over Noord-Koreaanse overlopers zou worden vrijgegeven. Volgens sommige berichten had Zuid-Korea snel gehandeld om de aandacht in Zuid-Korea af te leiden van het Hanbo-schandaal (zie onder KOREA (ZUID)).

De Zuid-Koreaanse kranten publiceerden tevens diverse brieven en documenten die zouden zijn geschreven door Hwang. In een brief die op 13 februari werd gepubliceerd en die Kwang na zijn overlopen zou hebben geschreven, verklaarde Hwang dat hij tot zijn daad was gekomen om 'een bredere discussie met de Zuid-Koreaanse autoriteiten over hoe ons land ellende kan worden bespaard' op gang te brengen, maar dat hij 'op geen enkel punt van mening verschilde' met Kim Jong Il. In een andere brief die eveneens op 13 februari werd gepubliceerd, maar die Hwang voor zijn overlopen zou hebben geschreven, oefende hij echter kritiek uit op Kim. Hij zei dat de 'zelfingenomenheid van de grote generaal zulke proporties heeft aangenomen, dat hij nu zelf daadwerkelijk gelooft dat hij een genie is'. Een woordvoerder van de Zuid-Koreaanse oppositie beweerde dat de tweede brief, die in China aan een Zuid-Koreaanse zakenman zou zijn gegeven voordat Hwang was overgelopen, een propagandatruc van de Zuid-Koreaanse regering was.

Op 14 februari werden in Zuid-Korea nog meer brieven gepubliceerd. In een ervan zei Hwang dat hij in mei 1996 had besloten over te lopen, nadat hij onder bewaking was gesteld. Hij zei dat de 'achterdocht en afgunst' van de Noord-Koreaanse autoriteiten waren 'verergerd nu de economie wordt vernietigd'. Volgens de *Munhwa* Ilbo van 15 februari had Hwang verder aan een hoge Zuid-Koreaanse functionaris toevertrouwd dat meer dan 50.000 Noord-Koreaanse spionnen actief waren in Zuid-Korea, van wie er een zich 'zeer dicht bij het machtscentrum' bevond. De *Dong-A* Ilbo van 17 februari beweerde dat Hwang kort na zijn overlopen had gesproken met een Amerikaanse veiligheidsfunctionaris in de Zuid-Koreaanse ambassade. Hwang zou de functionaris de namen hebben gegeven van ten minste zeven hoge Noord-Koreaanse functionarissen die wilden overlopen.

Hwangs overlopen plaatste China voor een dilemma. China was van oudsher een bondgenoot van Noord-Korea, maar had de laatste jaren de banden met Zuid-Korea aangehaald. Op 14 februari ontmoetten de Chinese en Zuid-Koreaanse ministers van buitenlandse zaken Qian Qichen en Yoo Chong Ha elkaar in Singapore om de implicaties van het incident te bespreken. Na de ontmoeting riep Qian Noord- en Zuid-Korea op de kwestie 'kalm en nuchter' te benaderen. In Beijing werd de Zuid-Koreaanse ambassade ondertussen onverwijld afgegrendeld door de politie en veiligheidsfunctionarissen. Tevens verzamelden Noord-Koreaanse diplomaten zich rond het ambassadeterrein, die volgens sommige berichten met geweld dreigden, indien zou worden geprobeerd Hwang uit de ambassade te halen.

Noord-Korea reageerde snel op de Zuid-Koreaanse bekendmaking van het overlopen van Hwang en beschuldigde Zuid-Korea ervan Hwang te hebben ontvoerd, daar het 'ondenkbaar' was dat Hwang vrijwillig asiel had aangevraagd. Op 15 februari berichtte de *Independent* echter dat Noord-Korea zijn functionarissen had verboden naar het buitenland te reizen. Op 17 februari gaf het Noord-Koreaanse ministerie van buitenlandse zaken een verklaring af, waarin werd gewaarschuwd dat 'wij', mocht Hwang zijn ontvoerd, '(dit) niet kunnen accepteren en doeltreffende tegenmaatregelen zullen nemen'. Indien hij echter vrijwillig asiel had aangevraagd, 'betekent dit dat hij een verrader is en in ongenade is gevallen'. Uit de verklaring bleek dat Noord-Korea niet langer vasthield aan het standpunt dat Hwang onmogelijk vrijwillig kon zijn overgelopen.

Aanslag op Noord-Koreaanse overloper

Op 15 februari werd de Noord-Koreaanse overloper Yi Han Yong in een voorstad van de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoel neergeschoten. Hij overleed op 25 februari aan zijn verwondingen.

De Zuid-Koreaanse autoriteiten beweerden dat de aanslag was uitgevoerd door Noord-Koreaanse agenten uit wraak voor het overlopen van Hwang. Yi was de neef van een voormalig echtgenote of vriendin van Kim Jong Il (de officiele status van de relatie was onduidelijk). Hij was in 1982 naar Zuid-Korea gevlucht, maar hieraan was pas in 1996 ruchtbaarheid gegeven. Na de aanslag werden wegversperringen opgeworpen in en rondom Seoel, militaire verloven ingetrokken en ministers en Noord-Koreaanse overlopers onder extra bewaking geplaatst.

Hwang Jang Yop arriveert op de Filippijnen

Hwang Jang Yop, de hoge functionaris die naar Zuid-Korea was overgelopen, arriveerde op 18 maart op de Filippijnen. Hwangs uiteindelijke vertrek uit

de ambassade was voorafgegaan door diplomatiek geschipper tussen China, Zuid-Korea en Noord-Korea.

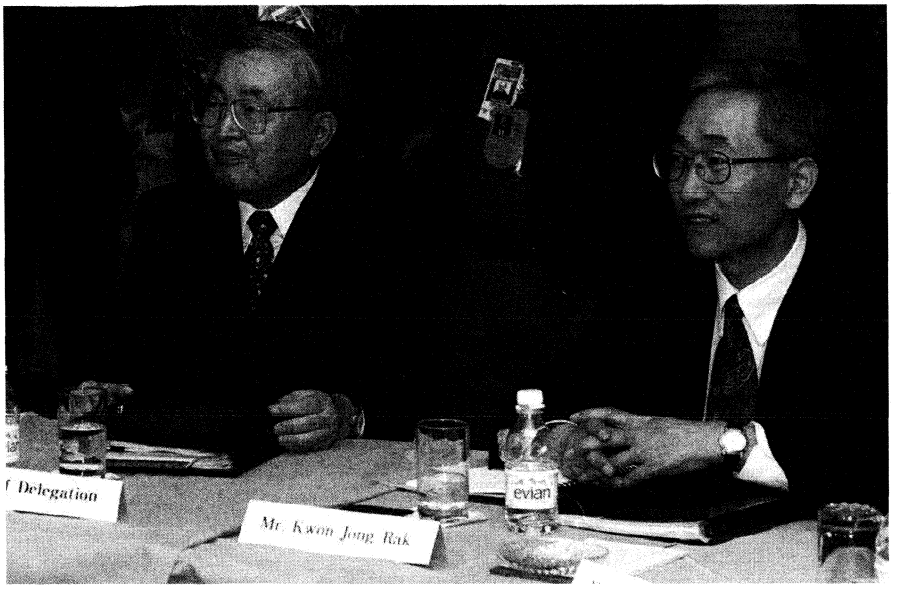
Chinese militairen hadden de Zuid-Koreaanse ambassade kort na Hwangs overlopen omsingeld. maar Noord-Koreaanse agenten hadden zich naar verluidt eveneens rondom de ambassade opgesteld om de ontwikkelingen op de voet te kunnen volgen. Volgens sommige berichten hadden de agenten de opdracht gehad Hwang te doden. I-Iwang werd uiteindelijk op 18 maart inet behulp van een list uit de ambassade gesmokkeld. Meerdere bestelwagens verlicten op verschillende tijden het ambassadeterrein en vertrokken in verschillende richtingen.

De Filippijnse president Fidel Ramos bevestigde op 19 maart dat Hwang op uitnodiging van zijn regering op de Filippijnen verbleef. Ramos zei dat het besluit 'om bij te dragen aan de oplossing van de problemen rond Hwangs langdurige verblijf in de Zuid-Koreaanse ambassade in Beijing, was ingegeven door onze wens onze buurlanden te helpen bij het zoeken naar opvang in een derde land en een bijdrage te leveren aan de vermindering van de spanningen op het Koreaanse schiereiland'. Hij zei dat Hwangs verblijf 'zo lang als nodig en zo kort mogelijk' zou duren.

VOORBESPREKING VOOR VIERLANDENOVERLEG

Op 5 maart voerden functionarissen van Noord-Korea, Zuid-Korea en de Verenigde Staten (VS) in New York besprekingen ter voorbereiding van onderhandelingen tussen Noord-Korea, Zuid-Korea, China en de VS. De gespreksdelegaties werden geleid door de Zuid-Koreaanse onderminister van buitenlandse zaken Song Yong Sik, de Noord-Koreaanse onderminister van buitenlandse zaken Kim Kye Kwan en de Amerikaanse plaatsvervangend onderminister van buitenlandse zaken Charles Kartman.

Het voorstel voor een vierlandenoverleg was in april 1996 gedaan door de Amerikaanse president Bill Clinton en zijn Zuid-Koreaanse collega Kim Young Sam (zie pag. 655/2 e.v.-'96)cn was gericht op het bereiken van een permanente vredesregeling op het Koreaanse schiereiland ter vervanging van het Wapenstilstandsverdrag, waarmee in 1953 een einde was gekomen aan de Koreaanse Oorlog. De voorbespreking was de eerste directe ontmoeting tussen Noord-Koreaanse en Zuid-Koreaanse functionarissen sinds maart 1994, toen de bilaterale besprekingen waren afgebroken als gevolg van spanningen tussen de Noord-Koreaanse regering en het Internationale Atoom Energieagentschap naar aanleiding van het vermeende kernwapenprogramma van Noord-Korea (zie pag. 658/1-'94).

De Zuid-Koreaanse onderminister van buitenlandse zaken Song Yong Sik (l.) en de Noord-Koreaanse onderminister voor politieke zaken Kwon Jong Rak (r.)zijn op 5 maart 1997 in New York in afwachting van de aanvang van de voorbereidingsbesprekingen voor het vierlandenoverleg. Foto *AFP*

Noord-Korea had naar verluidt een voor begin februari geplande ontmoeting met Amerikaanse en Zuid-Koreaanse functionarissen opgeschort om toezeggingen voor meer voedselhulp af te dwingen. Medio februari maakten de VS en Zuid-Korea bekend dat zij de gevraagde noodhulp zouden verstrekken. Hierop hadden de Noord-Koreaanse autoriteiten ermee ingestemd deel te nemen aan de ontmoeting begin maart.

Na de bijeenkomst zei Kim Kye Kwan dat de gesprekken in een 'sfeer van oprechtheid' waren gevoerd en dat zijn regering 'bereid (was) te luisteren naar elk voorstel dat vrede en stabiliteit zou kunnen bevorderen'. Hij voegde hier echter aan toe dat het voorstel voor het vierlandenoverleg 'nader bestudeerd' moest worden. Song Yong Sik zei na afloop van de ontmoeting dat de aanwezigheid van de Noord-Koreanen een 'positief teken voor het vierlandenoverleg' was. De Financial Times van 7 maart berichtte dat Amerikaanse en Zuid-Koreaanse functionarissen 'voorzichtig optimistisch' waren over de kans dat Noord-Korea zou deelnemen aan het overleg, maar alleen nadat de feitelijk leider van Noord-Korea, Kim Jong Il, formeel aan de macht was gekomen.

Op 26 maart werd in New York een vervolgbespreking gehouden. Na de bijeenkomst zeiden Zuid-Koreaanse functionarissen dat Noord-Korea te kennen had gegeven deel te zullen nemen aan het vierlandenoverleg als Zuid-Korea en de VS substantiële voedselhulp zouden garanderen.

BESPREKINGEN OVER LUCHTRUIM

Op 26-28 maart werden besprekingen tussen Zuid-Korea en Noord-Korea over de openstelling van Noord-Korea's luchtruim voor internationale vluchten hervat in de Thaise hoofdstad Bangkok.

De twee partijen zouden volgens plan in november 1996 besprekingen hebben gevoerd als vervolg op voorbereidende onderhandelingen eerder dat jaar, maar Zuid-Korea had de bijeenkomst afgelast, nadat een Noord-Koreaanse duikboot in september Zuid-Koreaanse wateren was binnengedrongen (zie pag. 126/2 e.v.-'97).

(Vor.ber.pag. 125/1 e.v.-1997)

KOREA (NOORD)

GERUCHTEN OVER ONTSLAG PREMIER. AANWIJZINGEN VOOR VERDEELDHEID BINNEN NOORD-KOREAANSE LEIDING

Eind februari 1997 doken er berichten op die erop wezen dat Kang Song San was ontslagen als premier van de Nationale Bestuursraad (State Administrative Council, SAC). Eind februari was zijn ontslag echter nog niet van officiële zijde bevestigd.

Het in Tokio gevestigde persbureau Radzopress berichtte op 21 februari dat vice-premier Hong Song Nam een condoleancetelegram aan de Chinese autoriteiten bij gelegenheid van het overlijden van 'grote leider' Deng Xiaoping had ondertekend als 'waarnemend premier' Volgens het persbureau waren eerdere officiële telegrammen onaertekend namens premier Kang, ondanks het feit dat deze in 1996 vrijwel het gehele jaar afwezig was geweest

Volgens Zuid-Koreaanse functionarissen was Kang, die sinds januari 1996 niet in het openbaar was verschenen, wellicht ontslagen wegens gezondheidsproblemen. Het tijdstip van Kangs mogelijk ontslag deed bij sommige waarnemers echter het vermoeden rijzen dat het recente overlopen van de hoge Noord-Koreaanse functionaris Hwang Jang Yop naar Zuid-Korea (zie onder KOREA) had geleid tot een zuivering binnen de Noord-Koreaanse top. Kang zou Hwangs mening hebben gedeeld dat Noord-Korea voor een oplossing van zijn economische problemen in navolging van China het meest gebaat zou zijn bij een 'opendeurpolitiek'.

Minister en onderminister van defensie overleden

Op 22 februari verschenen meer berichten over onenigheid binnen de Noord-Koreaanse top, toen werd bekendgemaakt dat maarschalk Choe Kwang, minister van het Volksleger (minister van defensie) en lid van het politbureau van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (KWP) de dag daarvoor op 78-jarige leeftijd was overleden aan een hartaanval. Choe was de op vijf na belangrijkste politicus in Noord-Korea en was in oktober 1995 tot minister van defensie benoemd (zie pag. 876/3-'95).

Op 24 februari berichtte de Independent dat uit de samenstelling van de ledenlijst van Choe's begrafeniscomité bleek dat de dertig van de 83 belangrijkste politieke functies recentelijk in andere handen waren overgegaan. Functionarissen die een hechte persoonlijke hand zouden hebben met de Geliefde Leider Kim Il Jong, onder wie hoge militairen, waren gepromoveerd. Onder hen bevonden zich maarschalk Lee U1 Sol (lid van het Centraal Militair Comité van de KWP en het Nationale Defensiecomité) en vice-maarschalk Cho Myong Nok (opperbevelhebber van de luchtmacht), die waren opgeklommen van respectievelijk de 73ste en 86ste plaats naar respectievelijk de zesde en zevende plaats.

Op 28 februari werd officieel bekendgemaakt dat de 69-jarige vice-maarschalk en eerste onderminister van defensie Kim Kwang Jin op 27 februari was overleden aan een 'ongeneeslijke ziekte'. Kim was een kansrijke kandidaat voor de opvolging van Choe.

GRAANTEKORT OFFICIEEL BEVESTIGD. NOORD-KOREA OP RAND VAN HONGERSNOOD

Op 3 februari maakte Noord-Korea bekend dat het slechts over de helft van de benodigde hoeveelheid graan beschikte om de bevolking te voeden In een uitzonderlijk openhartige verslag over de benarde situatie waarin de bevolking na twee achtereenvolgende jaren van overstromingen verkeerde. zei het officiele Koreaanse Centrale Persbureau (KCNA) dat de bevolking geconfronteerd werd met 'tijdelijke voedselproblemen'

Volgens het bericht bedroeg de jaarlijks graanbehoefte van Noord-Korea 4,82 mln ton en had de schade die in 1996 door overstromingen was veroorzaakt, ertoe geleid dat ,,de graanproductie was gedaald tot 2.5 mln ton". Volgens Westerse berichten was in het gehele land sprake van ernstige voedseltekorten. De Economist van 22 februari zei dat 'er zich een ramp voltrok' in Noord-Korea en haalde hulpverleners aan, die zeiden dat 'vrouwen zich na de geboorte van hun kind genoodzaakt zagen de placenta op te eten' en dat 'katten, honden, kippen en duiven' in het gehele land uit het straatbeeld verdwenen waren.

Onderhandelingen over Amerikaans graan

In januari had de Amerikaanse regering bekendgemaakt dat Cargill Inc uit Minneapolis, 's werelds grootste particuliere handelsonderneming in graan, 500.000 ton tarwe en/of rijst naar Noord-Korea zou exporteren. Het besluit van de Amerikaanse regering om Cargill een exportvergunning te verlenen werd algemeen gezien als onderdeel van de complexe onderhandelingen die ertoe hadden geleid dat Noord-Korea in december 1996 zijn excuses had aangeboden voor het binnendringen van een duikboot in Zuid-Koreaanse wateren in september van dat jaar (zie pag. 126/3 e.v.-'97).Onderhandelingen over het graantransport raakten begin februari echter in een impasse, omdat Cargill geen overeenstemming met Noord-Korea kon bereiken over de omvang en het tijdschema van de te leveren hoeveelheden graan en over de prijs van de mineralen die Noord-Korea in ruil voor het graan zou leveren.

Het uitblijven van een akkoord lag naar verluidt ten grondslag aan Noord-Korea's besluit om een bijeenkomst met Amerikaanse en Zuid-Koreaanse functionarissen op te schorten De bijeenkomst stond gepland voor begin februari. Tijdens de bijeenkomst zou worden gesproken over het vierlandenoverleg Medio februari maakten Amerika en Zuid-Korea echter bekend noodhulp aan Noord-Korea te verstrekken ter leniging van de hongersnood Th reactie hierop verklaarde de Noord-Koreaanse regering op 21 februari dat zij begin maart een bijeenkomst in New York zou bijwonen (zie onder KOREA)

Dreigende hongersnood

In maart verschenen berichten waaruit bleek dat Noord-Korea acuut werd bedreigd door een ernstige hongersnood.

Op 21 maart schetste Catherine Bertini, directeur van het VN-Wereldvoedselprogramma, een zeer somber beeld van de voedselsituatie in Noord-Korea. Volgens haar zouden 's lands voedselvoorraden over enkele weken uitgeput zijn. Bertini was recentelijk teruggekeerd van een inspectiereis naar Noord-Korea.

In haar verslag deelde Bertini mee dat de door de centrale overheid verstrekte voedselrantsoenen in Noord-Korea waren teruggebracht naar 350 calorieen per dag, behalve voor personen die waren ingezet voor het herstellen van schade die in 1995 en 1996 was veroorzaakt door overstromingen. Wortels en gedroogde bladeren vormden de enige aanvulling op deze karige rantsoenen. Bertini zei dat zelfs in voedselproductiegebieden in het zuiden van het land een groot aantal kinderen de onmiskenbare symptomen van ondervoeding vertoonde.

Cijfers over daling economische groei

Volgens ramingen die op 20 maart werden gepubliceerd door het Zuid-Koreaanse ministerie van nationale eenwording, was de Noord-Koreaanse economische groei in 1996 met 3 procent gedaald. In 1995 bedroeg de daling 4,6 procent.

Het rapport stelde dat tekorten aan voedsel, energie en grondstoffen als gevolg van overstromingen in 1995-'96 hadden geleid tot een gemiddelde daling van de economische groei van 4,3 procent sinds 1990. De voedselproductie was van 4,14 mln ton in 1995 gedaald tot 3,69 mln ton in 1996.

ONTMOETING TUSSEN NOORD-KOREA EN VERENIGDE STATEN

Op 7 maart voerden de Noord-Koreaanse en Amerikaanse gespreksdelegaties bij de voorbereidende besprekin-

gen over het vierlandenoverleg (zie onder KOREA) afzonderlijke onderhandelingen in New York. De twee partijen bespraken de opening van verbindingskantoren in elkaars landen, de repatriëring van de stoffelijke overschotten van Amerikaanse militairen die tijdens de Koreaanse Oorlog waren omgekomen, en de non-proliferatie van raketten.

(Vor.ber.pag. 128/3 e.v.-1997)

KOREA (ZUID)

MASSALE STAKINGEN TEGEN NIEUWE ARBEIDSWETGEVING

Op 26 december 1996 legden tienduizenden arbeiders het werk neer uit protest tegen de afkondiging van een nieuwe arbeidswet die bedrijven in staat stelde werknemers gemakkelijker te ontslaan. Het was de grootste sociale onrust die in recente jaren in Zuid-Korea had geheerst, en leidde tot landelijke stakingen in verscheidene belangrijke sectoren.

De protesten volgden na de plotselinge afkondiging van de arbeidswet en de indiening van een wetsvoorstel om de bevoegdheden van de Zuid-Koreaanse veiligheidsdiensten uit te breiden. Nadat de oppositie gedurende enkele dagen de besluitvorming in de Nationale Assemblee had vertraagd om te voorkomen dat de voorstellen zouden worden aangenomen, werden beide voorstellen zonder debat goedgekeurd tijdens een onverwachte, in alle vroegte gehouden zitting van het parlement, waarbij de oppositie niet aanwezig was.

De arbeidswet gaf bedrijven de bevoegdheid werknemers massaal te laten afvloeien (een tot dan toe vrijwel onbekend verschijnsel in Zuid-Korea), werktijden te wijzigen, tijdelijk personeel aan te nemen en stakers te ontslaan. Volgens critici kregen werkgevers door de wet teveel macht, terwijl voorstanders van de hervormingen beweerden dat de door de wet bewerkstelligde flexibilisering van arbeid van vitaal belang was voor het Zuid-Koreaanse bedrijfsleven om te kunnen concurreren met buitenlandse bedrijven. De nieuwe wet hief tevens het verbod op meerdere vakbonden per bedrijf op en stond onderwijzend personeel toe vakbonden op te richten. Deze bepalingen zouden echter pas aan het eind van de eeuw van kracht worden. De wet verbood verder de oprichting van nieuwe, overkoepelende vakcentrales tot het jaar 2000.

De stakingsacties, die werden gesteund door de traditioneel gematigde Federatie van Koreaanse Vakbonden (FKTU) en de verboden Koreaanse Confederatie van Vakbonden (KCTU), namen toe in omvang en intensiteit. Eind december hadden in het gehele land honderdduizenden arbeiders bij meer dan zevenhonderd bedrijven het werk neergelegd. Met name de auto- en scheepsbouwindustrie werden zwaar getroffen door de stakingen. Andere belangrijke bedrijfstakken, zoals de productiesector voor halfgeleiders en vele nutsbedrijven, bleven daarentegen relatief gespaard. Hoewel zich op 28 december in het centrum van Seoel ernstige botsingen tussen demonstranten en oproerpolitie voordeden en de politie traangas gebruikte, verliepen de stakingen over het algemeen vreedzaam.

Parlementarièrs van de Zuid-Koreaanse regeringspartij verlaten op 26 december 1996 voor zonsopgang de Nationale Assemblee na de omstreden arbeidswet in afwezigheid van de oppositie erdoor gejaagd te hebben. *Foto AFP*

Stakingen duren voort

Vrijwel de gehele maand januari 1997 bleef in het teken staan van de eind december 1996 begonnen arbeidsonrust en straatbetogingen tegen de invoering van een nieuwe arbeidswet

De nieuwe wet zou op 1 maart in werking treden en zou volgens de regering leiden tot een betere concurrentiepositie voor het Zuid-Koreaanse bedriifsleven, doordat werkgelegenheidsgaranties vervielen. Hoewel president Kim Young Sam op enige steun van de bevolking kon rekenen, werd het hem zeer kwalijk genomen dat hij had besloten de wet er tijdens een geheime, in alle vroegte gehouden zitting van de Nationale Assemblée door te drukken. Daarnaast groeide het verzet van de vakbonden tegen de wet, omdat de regering geen aanstalten maakte de beperkingen die waren gesteld aan vakbondsactiviteiten, op te heffen. De regering had toegezegd dit te zullen doen, toen Zuid-Korea in december 1996 toetrad tot de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) (zie pag. 132/3 e.v.-'97).

De stakingen werden in verband met de nieuwjaarsvakantie opgeschort, maar de verboden KCTU had gedreigd de acties op 6 januari te zullen hervatten en de officiële FKTU had aangekondigd dit voorbeeld op 13 januari te zullen volgen, tenzij de nieuwe wet werd herroepen.

Voordat het door de KCTU gestelde ultimatum was verstreken, probeerde de regering met zowel verzoenende verklaringen als dreigementen een nieuwe stakingsgolf te voorkomen. Enerzijds trachtte president Kim ongerustheid onder arbeiders over de arbeidswet weg te nemen door onder meer te beloven dat de regering zich 'tot het uiterste' zou inspannen 'voor het behoud van werkgelegenheid en voor verbetering van het welvaartsniveau van arbeiders'. Anderzijds echter werd op 5 januari bericht dat het openbaar ministerie vakbondsleiders, onder wie KCTU-voorzitter Kwon Young Il, had ontboden voor ondervraging en had gedreigd arrestatiebevelen uit te vaardigen indien zij geen gehoor gaven aan de oproep.

Ondanks de inspanningen van de regering werden de stakingen op 6 januari hervat. De KCTU beweerde dat 190.000 arbeiders, met name in de auto- en scheepsbouwindustrie, het werk hadden neergelegd. Op 7 januari hadden de stakingsacties zich naar verluidt uitgebreid naar ziekenhuizen en omroepstations.

Tijdens een persconferentie op 7 janu-

ari verdedigde president Kim de arbeidswet fel en wees hij de eis van de oppositie om de wet opnieuw ter discussie te stellen, resoluut van de hand Kim erkende echter dat onder de werknemers 'enkele misverstanden' over de wet bestonden Sommige onderdelen van de wet waren volgens hem nadelig voor zowel arbeiders als directie, maar 'omwille van het bredere nationale belang doen beide partijen er goed aan dit te accepteren' Hij zei dat de nieuwe wet was gebaseerd op de arbeidswetgeving van andere moderne industrielanden (voor meer informatie over de persconferentie, zie onder)

Arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen vakbondsleiders

Op 9 januari omsingelde de oproerpolitie de rooms-katholieke Myongdong-kathedraal in Seoel, van waaruit KCTU-leider Kwon Young Il en andere stakingsleiders leiding hadden gegeven aan de vakbondsacties. De politie deed tevens invallen in het KCTU-hoofdkwartier en in vakbondskantoren in een aantal fabrieken. Het kwam tot de meest gewelddadige botsingen sinds het uitbreken van de onrust en de politie leverde onophoudelijk slag met studenten in de omgeving van de kathedraal. Op 10 januari raakte in Ulsan een arbeider zwaargewond, nadat hij zichzelf tijdens een schermutseling tussen stakers en oproerpolitie in brand had gestoken uit protest tegen de arbeidswet.

Een rechtbank in Seoel vaardigde op 11 januari arrestatiebevelen uit tegen twintig vakbondsleiders onder wie Kwon Op dezelfde dag deed Lee Hong Koo, voorzitter van de regerende Nieuw Korea Partij (NKP), het voorstel een televisiedebat te houden over de arbeidswet om misverstanden over de inhoud van de wet' uit de weg te ruimen Aanvankelijk wees Kwon Lee s aanbod als een 'propagandatruc van de hand maar later nam hij de uitda- [illegible] den Kwons vrijheid niet te kunnen garanderen als hij de kathedraal verliet om deel te nemen aan het debat Na een nieuwe reeks botsingen tussen de politie en stakers verzegelden de autoriteiten op 15 januari de kathedraal waar ten minste zeven vakbondsleiders een toe vlucht hadden gezocht

Op 19 januari ontstond er uitzicht op een compromis, toen de KCTU aankondigde haar stakingsacties tijdelijk te beperken tot woensdagen. Kwon waarschuwde echter dat de stakingen op 18 februari volledig zouden worden hervat indien de regering bleef weigeren de arbeidswet ingrijpend te herzien. Deze mededeling van Kwon was in feite een concessie. Hij had eerder geëist dat de wet geheel zou worden herroepen. In reactie op deze handreiking zei het openbaar ministerie de vakbondsleiders in de Myongdong-kathedraal voorlopig niet te zullen arresteren.

Ontmoeting president Kim met oppositieleiders. Akkoord over herziening arbeidswet

Op 21 januari sprak president Kim met de leiders van Zuid-Korea's grootste oppositiepartijen over de arbeidswet. Kim Dae Jung, leider van de grootste oppositiepartij, het centrumlinkse Nationaal Congres voor een Nieuwe Politiek (NCNP), Kim Jong Pil, leider van de oppositionele Verenigde Liberaal-Democraten (ULD) en NKP-voorzitter Lee Hong Koo waren bij de besprekingen aanwezig Alle drie de partijleiders zouden zich naar verwachting kandidaat stellen voor de presidentsverkiezingen van december 1997

Tijdens de ontmoeting ging president Kim ermee akkoord de arbeidswet te herzien. Hij stelde voor dat het parlement een herziening van de wet in behandeling zou nemen. maar hij ging niet in op eisen van de oppositie de wet te herroepen. Volgens hem was dit ongrondwettig. Kim gaf tevens toe aan de eisen van de oppositie om de arrestatiebevelen die tegen de vakbondsleiders waren uitgevaardigd, in te trekken. Kim deed daarnaast nog een belangrijke concessie. Hij ging ermee akkoord een wet te herzien, die tijdens de omstreden zitting van de Nationale Assemblée op 26 december 1996 was aangenomen en waarbij de inlichtingendienst nieuwe opsporingsbevoegdheden had gekregen.

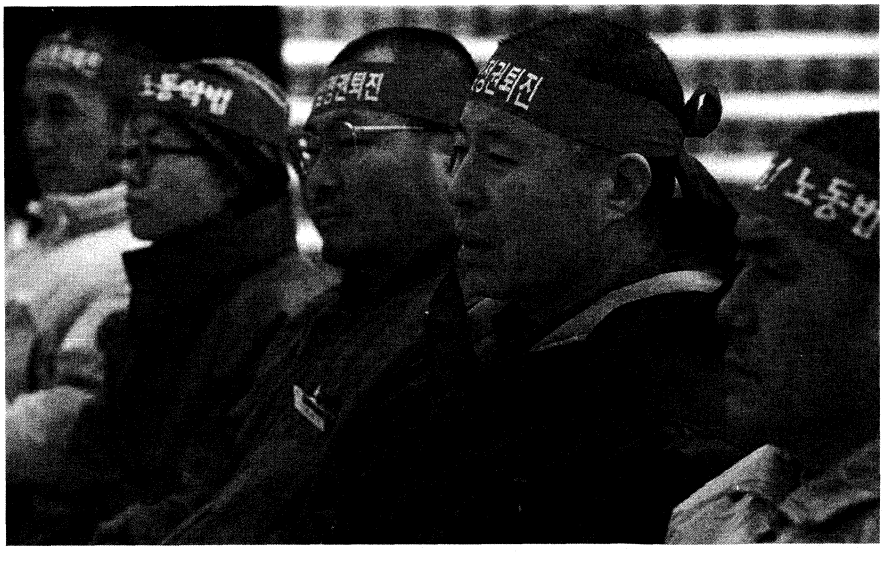
NCNP-leider Kim Dae Jung zei dat tijdens de ontmoeting 'grote vooruitgang' was geboekt en prees de president voor 'zijn vastbeslotenheid een oplossing te vinden' voor het conflict. ULD-leider Kim Jong Pil noemde de ontmoeting echter een 'mislukking', omdat 'er niets constructiefs was besloten of overeengekomen'

Het compromis van de president betekende dat hij zijn aanvankelijke onbuigzame standpunt over de arbeidswet sterk had afgezwakt. Desalniettemin zeiden vakbondsleiders beperkte stakingsacties te zullen blijven voeren, totdat overeenstemming was bereikt over de herziening van de wet.

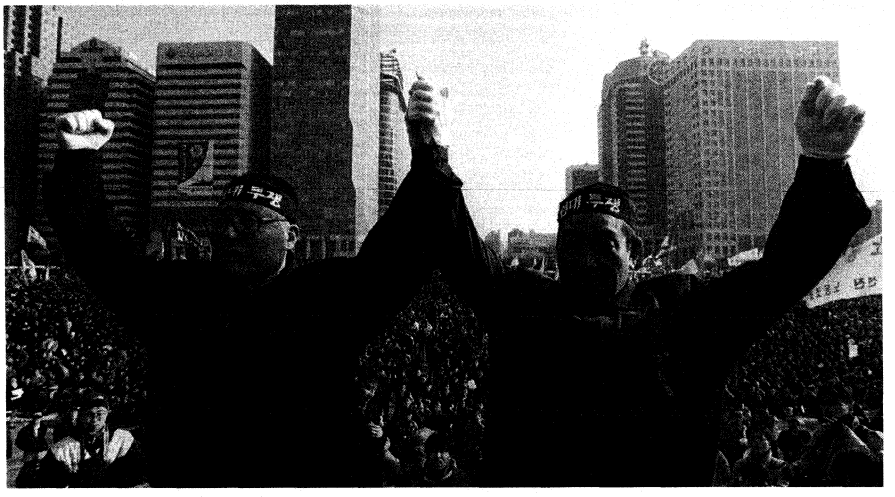
Kritiek OESO op arbeidswet

Op 23 januari werd Zuid-Korea door de OESO berispt. OESO-secretaris-generaal Donald Johnston liet zich ongewoon kritisch uit over de nieuwe arbeidswet die de Zuid-Koreaanse regering had ingevoerd. Hij zei dat deze wet in haar huidige vorm 'niet volledig strookt met de verplichtingen die de Koreaanse regering is aangegaan op het gebied van vrijheid van vereniging en collectieve arbeidsonderhandelingen'.

Een delegatie van vier buitenlandse vakbondsafgevaardigden, onder wie een vertegenwoordiger van de OESO, had het land op 16 januari verlaten, nadat de regering hun te kennen had gegeven dat zij in geval van een ontmoeting met stakingsleiders het land konden worden uitgezet.

Vakbondsleiders, onder wie KCTU-voorzitter Kwon Young-Il (2de v.r.), die zich uit protest hebben kaalgeschoren, houden zich op 8 januari 1997 schuil in de Mgongdong-kathedraal in Seoel om arrestatie te voorkomen. Foto AFP

Rivaliserende vakbondsleiders Kwon Young-I1 (l.) en Park In-Sang (r) bepleiten op 26 januari 1997 een gezamenlijke campagne tegen de nieuwe arbeidswet tijdens een massale protestdemonstratie op Yoido Plaza in Seoel, dichtbij het parlement. Foto EPA

PRESIDENTIËLE COMMISSIE VOOR REORGANISATIE FINANCIËLE SECTOR INGESTELD

Tijdens zijn persconferentie van 7 januari maakte president Kim tevens de benoeming bekend van een nieuwe presidentiële commissie, die vooruitlopend op privatiseringsplannen een onderzoek zou instellen naar de herstructurering van de binnenlandse financiële sector.

De commissie bestond uit 21 zakenlieden, economen en afgevaardigden van de financiële sector en werd eind januari benoemd. Voorzitter werd Park Seong Yawng, oud-president van de Kumho-groep. De commissie zou voor het einde van 1997 verslag uitbrengen.

GEVANGENISSTRAF VOOR OUD-BANK-PRESIDENT

Op 6 februari werd oud-president Song Hong Kyun van de Bank van Seoel veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf wegens het aannemen van omgerekend $ 244.100 aan smeergeld na het verstrekken van preferente leningen aan vier bedrijven. De districtsrechtbank van Seoel gaf slechts de naam vrij van een van de betrokken bedrijven, de International Valve Company.

FAILLISSEMENT HANBO-CHAEBOL. GEVOLGEN VAN HET SCHANDAAL

Op 23 januari werd een faillissementsprocedure ingesteld tegen de staal- en bouwchaebol Hanbo. Het was het grootste faillissement van een Zuid-Koreaanse onderneming in tien jaar tijd en bracht de regering van president Kim in nog meer in verlegenheid. De populariteit van Kims regering was al sterk gedaald als gevolg van de stakingen tegen zijn nieuwe arbeidswetgeving. Om de binnenlandse problemen niet uit de weg te gaan, maakte Kim op 28 januari bekend dat zijn reis naar Europa, die was gepland voor begin maart, niet doorging.

Hanbo was in 1974 opgericht als een bouwonderneming en had haar activiteiten uitgebreid naar andere sectoren. In 1989 was een staalonderneming overgenomen. in 1993 een farmaceutisch bedrijf en in 1994 een onderlinge spaar- en kredietbank. In 1993 werd begonnen met de bouw van een kolossale staalfabriek. die uiteindelijk de op vier na grootste staalfabriek ter wereld zou moeten worden. Hoewel de bouwkosten explosief stegen van 2.700 mrd won naar 5.700 mrd ($ 1 = 843,50 won op 3 januari 1997), kostte het Hanbo klaarblijkelijk weinig moeite aanvullende financiering voor het project te vinden. Volgens oppositiepartijen had de regering van president Kim de Zuid-Koreaanse banken, met name Hanbo's voornaamste crediteur, de Eerste Koreaanse Bank die een eigen vermogen had van 1.800 mrd won en bijna 1.100 mrd won had geleend aan Hanbo, onder druk gezet om leningen te verstrekken in ruil voor donaties van Hanbo aan de NKP. Enkele oppositieleden beweerden naar verluidt tevens dat een van Kims zonen betrokken zou zijn geweest bij het regelen van leningen voor Hanbo.

Op 26 januari ontkende president Kim dat hij donaties had geaccepteerd sinds hij in 1993 was aangetreden. De volgende dag ging de regering akkoord met een speciaal parlementair onderzoek naar het faillissement van Hanbo. De oppositie trok onmiddellijk de onpartijdigheid van het officiële onderzoek in twijfel en beweerde dat belangrijke justitiefunctionarissen politieke bondgenoten van president Kim waren. Desalniettemin verwierp de regering eisen van de oppositie voor een tweepartijencommissie en de benoeming van een onafhankelijke aanklager.

Op 28 januari deed de politie een inval in het huis van Chung Tai Soo, de oprichter van Hanbo, en verbood de directeuren van Hanbo's voornaamste kredietbanken het land te verlaten. Chung was tweemaal veroordeeld tot gevangenisstraf wegens corruptie in een schandaal waarbij de regering van oud-president Roh Tae Woo betrokken was geweest. De meest recente veroordeling die tegen hem was uitgesproken, was echter in 1996 door een hof van beroep vernietigd op grond van een procedurefout. Chungwerd op 31 januari gearresteerd op verdenking van verduistering en fraude.

Op 29 januari stelde de Controledienst voor het Bankwezen (Office of Bank Supervision, OBS), het toezichthoudend orgaan op het bankwezen, een onderzoek in naar de vijf Zuid-Koreaanse banken die leningen hadden verstrekt aan Hanbo. Het betrof de Eerste Koreaanse Bank, de Cho Hung Bank, de Koreaanse Deviezenbank, de Bank van Seoel en de Koreaanse Ontwikkelingsbank, een staatsbank. Op 30 januari waarschuwde Lee Suk Chae, een voor-aanstaande economische adviseur van de president, dat de regering Hanbo's voornaamste kredietbanken niet uit de brand zou helpen. Lee zei dat de centrale bank 'geen speciale leningen aan Hanbo's kredietbanken kan en wil verstrekken'. Maar het ministerie van financiën had op 28 januari bekendgemaakt dat het als noodmaatregel binnen een week $ 7 mrd ter beschikking van de banken zou stellen om te voorkomen dat als gevolg van de ondergang van Hanbo andere ondernemingen failliet zouden gaan.

In februari bleef het land in de ban van het uitgesproken faillissement van de staal- en bouwchaebol Hanbo.

Aanklachten ingediend

Op 19 februari diende het openbaar ministerie na een onderzoek naar het faillissement van Hanbo aanklachten in tegen tien personen. Het openbaar ministerie maakte tevens de voorlopige resultaten van zijn onderzoek bekend, maar verklaarde dat het onderzoek was belemmerd, omdat belangrijk bewijsmateriaal, waaronder de rekeningenboeken van Hanbo van voor 1993, was vernietigd.

De aanklachten betroffen fraude. verduistering, poging tot beïnvloeding en het aannemen van steekpenningen. Tot de beklaagden behoorden onder meer de oprichter van Hanbo. Chung Tai Soo, die eind januari was gearresteerd, de directeuren van twee kredietbanken van Hanbo, te weten: Shin Kwang Shik van de Eerste Koreaanse Bank en Woo Chan Mok van de Cho Hung Bank. Kwon Ro Gap. vooraanstaand medewerker van NCNP-leider Kim Dae Jung,, oud-minister van binnenlandse zaken Kim Woo Suk en drie parlementariërs van de regerende Nieuw Korea Partij (NKP), te weten Hong In Kil, een goede vriend van president Kim Young Sam, Chung Jae Chull. een hoge partijfunctionaris en oud-directeur van de Hanil Bank en Hwang Byong Tae. voormalig ambassadeur van Zuid-Korea in China.

Minister van binnenlandsezaken treedt af

Nadat het openbaar ministerie minister van binnenlandse zaken Kim Woo Suk op 12 februari had verhoord, diende hij zijn ontslag in bij president Kim. Hij werd de volgende dag opgevolgd door So Chong Hwa.

Op 12 februari vertelde een woordvoerder van premier Lee Soo Sung aan verslaggevers dat Lee de morele verantwoordelijkheid voor de Hanbo-crisis aanvaardde en zijn functie desgewenst beschikbaar stelde. NKP-voorzitter Lee Hong Koo zou president Kim eveneens hebben gezegd dat hij in verband met de crisis bereid was af te treden.

Betrokkenheid zoon president Kim

Op 18 februari klaagde de zoon van president Kim, Kim Hyun Chul, zes NCNP-parlementariers aan wegens smaad, omdat zij hem ervan hadden beschuldigd banken en financiële instellingen onder druk te hebben gezet geld te lenen aan Hanbo in ruil voor politieke donaties
Op 21-22 februari verscheen Kim Hyun Chul voor leden van het openbaar ministerie om zijn aanklacht nader te motiveren Hij werd samen met de vier zoner in igena r Chu g Ta So , van Hanbo meer dan 23 uur verhoord Op 23 februari maakte het openbaar ministerie bekend dat er geen bewijs was om aan te nemen dat Kim betrokken was bij het Hanbo-schandaal

Onderzoeksresultaten OBS

Op 20 februari werd een onderzoeksrapport van de Controledienst voor het Bankwezen, het toezichthoudend orgaan voor het Zuid-Koreaanse bankwezen, over het Hanbo-schandaal gepubliceerd.

In het rapport stond dat niet kon worden aangetoond dat er politieke druk op banken was uitgeoefend om leningen te verstrekken aan Hanbo. In het rapport werden vooraanstaande banken echter bekritiseerd omdat zij bijna 3.000 mrd won aan Hanbo hadden geleend zonder een uitgebreide kredietanalyse en uitvoerbaarheidsonderzoek te hebben verricht. Volgens het rapport hadden de banken 'slechts een oppervlakkig onderzoek naar het staalfabriekproject van Hanbo' ingesteld als gevolg van een gebrek aan technische deskundigheid. In het rapport werd tevens overwogen disciplinaire maatregelen te nemen tegen Hanbo's voornaamste kredietbanken.

De Zuid-Koreaanse minister van binnenlandse zaken Kim Woo-Suk (m.)betreedt op 12 februari 1997 omringd door politiefunctionarissen het bureau van het Openbaar Ministerie in Seoul.
Foto EPA

Openbare excuses president Kim voor Hanbo-schandaal

Op 25 februari bood president Kim tijdens een dramatische televisie-uitzending vanuit het 'Blue House' zijn excuses aan voor het Hanbo-schandaal.
Kim vertelde de bevolking dat hij was vervuld van pijn en verdriet. Zelfs enkele van mijn naaste medewerkers bleken betrokken te zijn bij de onordelijkheden en corruptie...Ik ben bereid al uw verwijten en kritiek in alle nederigheid te accepteren... Het is des te pijnlijker en beschamender voor mij dat ren van mijn zonen is genoemd in verband met de Hanbo-affaire Zoals eike vader geloof ik dat de tout van mijn zoon te wijten is aan mij als vader...Ik zal erop toezien dat mijn zoon al zijn sociale activiteiten opschort, zich gedraagt en geen contact met mij heeft'.

Op 25 februari maakte Kim Hyun Chul zijn aftreden bekend als hoofd van de plaatselijke afdeling van de VN-jongerenvereniging, zijn enige officiële functie. Hij trok tevens alle aanklachten wegens smaad tegen oppositieleden in en bereidde zich volgens sommige berichten voor op een leven in ballingschap in Japan.

Na de televisietoespraak van de president maakten regeringsfunctionarissen bekend dat Kim de samenstelling van zijn regering spoedig zou wijzigen. Op 28 februari verving Kim zijn eerste secretaris en drie adviseurs voor politieke, economische en algemene zaken.

Tevens ontsloeg hij Kim Ki Sup onderdirecteur van het Bureau voor Nationale Veiligheidsplanning ('s lands een na hoogste veiligheidsfunctionaris). Kim Ki Sup werd zonder opgaaf van redenen ontslagen, maar volgens sommige berichten was hij een vriend van Kim Hyun Chul.

Effect Hanbo-schandaal op bankwezen

In februari werden de eerste effecten van het Hanbo-schandaal op het Koreaanse bankwezen zichtbaar. Waarnemers meenden dat met name de zes grootste en oudste commerciële banken, waaronder Hanbo's voornaamste kredietbanken, de Eerste Koreaanse Bank, de Cho Hung Bank en de Koreaanse Deviezenbank, kwetsbaar waren. In februari verlaagde de Amerikaanse kredietbeoordelingsorganisatie Moody de kredietwaardigheid van de drie banken en plaatste ze een klasse lager.

Naar verluidt kon na het faillissement van Hanbo een aantal banken op internationale financiële markten en vooral in Japan slechts met moeite korte-termijn-financiering verkrijgen. Volgens sommige waarnemers was als gevolg

van het faillissement de daling van internationale leenrentetarieven na de toetreding van Zuid-Korea tot de OESO in december 1996 omgeslagen in een stijging.

Opening proces. Onderzoek heropend

Op 17 maart werd het proces geopend tegen de tien personen die begin februari waren aangeklaagd in verband met het Hanbo-schandaal (zie boven).

Op 24 maart werd bekendgemaakt dat het openbaar ministerie het onderzoek naar het Hanbo-schandaal had heropend. Het onderzoek was in februari afgesloten. Het onderzoek werd naar verluidt heropend vanwege de grote kritiek op de ondeugdelijkheid van het eerste onderzoek. De Financial Times van 25 maart berichtte dat er tevens nieuwe beschuldigingen werden geuit tegen vooraanstaande politici. Zij zouden druk hebben uitgeoefend op het openbaar ministerie om het eerder Hanbo-onderzoek snel af te ronden. De functionaris die het onderzoek leidde, was op 21 maart vervangen.

Het nieuwe onderzoek richtte zich op beschuldigingen tegen de zoon van president Kim, Kim Hyun Chul. Hij zou ongeveer $ 225 mln korting hebben gekregen bij de aanschaf van machines voor staalproductie van een Duits bedrijf. In verband met het onderzoek werden invallen gedaan in de woningen en kantoren van twee medewerkers van Kim. Bij de invallen werd een notitie gevonden, waaruit naar verluidt bleek dat Kims aanhangers voornemens waren een lastercampagne te voeren tegen oppositieleden om ze ervan te weerhouden Kim op te roepen om voor een parlementaire onderzoekscommissie te verschijnen. die een onderzoek deed naar het schandaal.

In februari had het openbaar ministerie verklaard dat Kim Hyun Chul niet betrokken was geweest bij het Hanho-schandaal. Tijdens een televisietoespraak eind februari had president Kim echter gezegd dat hij zich schaamde dat Kim Hyun Chul was genoemd in verband met het schandaal en beloofde erop toe te zien dat zijn zoon zich voortaan zou 'gedragen' (zie boven).

Voordat het nieuwe onderzoek werd aangekondigd, had de oppositie Kim Hyun Chul beschuldigd van beïnvloeding. Hij zou zich op onwettige wijze hebben gemengd in staatszaken door te proberen belangrijke benoemingen te regelen. Tevens zou hij geheime rapporten hebben ontvangen van de inlichtingendiensten, deferisiefunctionarissen en kabinetsleden. Op 17 maart bood Kim zijn excuses aan de bevolking aan. Hij zei: 'Met geboden hoofd bied ik u mijn nederige excuses aan en smeek ik u mij te vergeven. Ik bied tevens mijn verontschuldigingen aan mijn vader aan, omdat ik mij geen waardige zoon heb getoond.' Daarnaast zei hij dat hij bereid was te getuigen voor de parlementaire onderzoekscommissie en dat hij akkoord zou gaan met een nieuw onderzoek van het openbaar ministerie naar zijn vermeende betrokkenheid bij het Hanbo-schandaal.

NIEUWE PREMIER E N REGERING

Op 3 maart benoemde president Kim Young Sam oud-burgemeester Koh Kun van Seoel tot premier. Koh volgde Lee Soo Sung op, die in december 1995 was benoemd (zie pag. 228/3 e.v.-'96). Koh was de zesde premier die aantrad sinds Kim begin 1993 president was geworden.

De benoeming van Koh en de daaropvolgende regeringswijziging wezen op pogingen van president Kim om het gezichtsverlies van zijn regering naar aanleiding van het recente Hanbo-schandaal te herstellen. De Financial Times van 4 maart berichtte dat Koh in 1990 gedwongen was geweest ontslag te nemen als burgemeester van Seoel, toen hij had geweigerd deel te nemen aan een illegale onroerendgoedtransactie waarbij Hanbo en de regering van Roh Tae Woo betrokken waren geweest. Koh was vervolgens benoemd tot rector van de Myongji-universiteit in Seoel.

Samenstellingnieuwe regering

Op 4 maart voerde president een ingrijpende regeringswijziging door.

Een van de opmerkelijkste benoemingen was die van Kang Kyung Shik tot vice-premier en minister van financiën en economische zaken. Hij volgde Han Seung Soo op. Kang was lid van de regerende Nieuw Korea Partij (NKP) en had verschillende economische functies bij de overheid bekleed. In 1982-'83 was hij tevens minister van financiën geweest. Hij werd gezien als een politieke bondgenoot van president Kim. De nieuwe minister van binnenlandse zaken Ghang Wun Tae keerde na drie maanden terug in de Staatsraad. Hij was indertijd afgetreden als minister van landbouw, bosbouw en visserij. Ghang volgde So Chong Hwa op, die medio februari was benoemd, nadat Kim Woo Suk was afgetreden naar aanleiding van zijn vermeende betrokkenheid bij het Hanbo-schandaal (zie hoven). De nieuwe minister van justitie Choi Sang Yup was in 1990 minister van wetgeving geweest en genoot als openbaar aanklager grote bekendheid. Lim Chang Yuel, tot dan toe onderminister van financiën, volgde Park Jae Yoon op als minister van internationale handel, industrie en energie. Volgens sommige berichten was Hwang Chang Pyung ontslagen als minister voor patriotten en veteranen vanwege zijn persoonlijke vriendschap met Kim Hyun Chul, de zoon van de president.

Op 4 maart was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Koh Kun*; vice-premier, financiën en economische zaken - Kang Kyung Shik*: onderminister nationale eenwording - Kwon O Kie; buitenlandse zaken - Yoo Chong Ha: binnenlandse zaken - Ghang Wun Tae*; justitie - Choi Sang Yup*: nationale defensie - generaal Kim Dong Jin: onderwijs - Ahn Byung Young; cultuur en sport - Song Tae Ho*; landbouw, bosbouw en visserij - Jeong Shi Chae*; handel, industrie en energie - Lim Chang Yuel*; voorlichting en communicatie - Kang Bong Kyun: milieu - Chung Jong Taeck: gezondheidszorg en welzijn - Sohn Hak Kyu: arbeid - Chin Yom; bouw en vervoer - Lee Hwan Gyun*: regeringsbestuur - Cho Hae Nyoung; wetenschap en technologie - Kwun Sook II*; voorlichting - Oh In Whan: maritieme aangelegenheden en visserij - Shin Sang Woo; wetgeving - Kim Ki Suk*; aangelegenheden betreffende patriotten en veteranen - Park Sang Bum*: eerste staatsminister voor politieke zaken - Kim Deog Ryong; tweede staatsminister voor politieke zaken - Kim Yun Duk.

* Nieuwe benoeming

BENOEMING NIEUWE NKP-VOORZITTER EN PRESIDENTIEEL SECRETARISSEN

Op 12 maart werd Lee Hoi Chang benoemd tot voorzitter van de NKP. Hij volgde oud-premier Lee Hong Koo op, die in mei 1996 was benoemd (zie pag. 659/2-'96). Op het hoogtepunt van het Hanbo-schandaal medio februari had Lee Hong Koo zijn ontslag aan president Kim aangeboden (zie boven).

De keuze van president Kim voor Lee Hoi Chang was voor veel waarnemers een verrassing, omdat de twee mannen werden gezien als politieke rivalen. De Financial Times van 13 maart berichtte dat de benoeming van Lee erop wees dat president Kim niet langer voldoende macht had om zijn eigen beschermeling voor te dragen als NKP-kandidaat voor de presidentsverkiezingen van decembe 1997.

President Kim had Lee Hoi Chang in december 1993 benoemd tot premier, maar had hem Lier maanden later ontslagen na een conflict over de grenzen van bestuurlijke bevoegdheden (zie pag. 663 2 e.v.-94). Lee was oud-rechter bij net Hooggerechtshof, een veiklaard tegenstander van politieke corruptie en een populaire figuur De president had zich om die reden genoodzaakt gezien Lee een functie binnen de partij aan te bieden om leiding te geven aan de NKP-campagne voor de parlementsverkiezingen van 1996 In recente maanden had Lee kritiek op de president uitgeoefend wegens de invoering van de omstreden arbeidswet in december 1996 en zijn optreden in het Hart-Scharpau

Eind februari en begin maart werd tevens een aantal nieuwe presidentieel secretarissen benoemd.

Kim Yong Tae, in 1994-'95 minister van binnenlandse zaken en een vooraanstaand NKP-lid werd benoemd tot hoofd van de presidentiële staf. Kang In Sop. tot dan toe hoofd van een districtsafdeling van de NKP in het noordelijk deel van Seoel, werd benoemd tot presidentieel secretaris voor politieke aangelegenheden. Kim In Ho, oud-voorzitter van de Fair Trade Commission, werd benoemd tot presidentieel hoofdsecretaris voor economische zaken.

ARBEIDSWET GEWIJZIGD

Op 10 maart werd de omstreden arbeidswet, die eind december 1996 door het parlement was geloodst en vervolgens in heel Zuid-Korea tot massale stakingsakties leidde (zie boven), door de Nationale Assemblée herzien.

Tijdens een ontmoeting op 21 januari met oppositieleiders had president Kim ingestemd met wijziging van de wet. Goedkeuring van de wetswijziging door het parlement was echter tegengehouden door de oppositie, die herziening eiste van een wet (eveneens eind december 1996 aangenomen) die een uitbreiding betekende van de bevoegdheden van de Zuid-Koreaanse inlichtingendiensten.

Het officiële doel van de oorspronkelijke arbeidswet was de concurrentiepositie van Zuid-Koreaanse ondernemingen te verbeteren door de regels voor het aannemen en ontslaan van werknemers te versoepelen. Krachtens de wetswijziging werd de toekenning van nieuwe bevoegdheden aan werkgevers om werknemers in uiteenlopende situaties te ontslaan, twee jaar uitgesteld. Massale ontslagen van werknemers in het kader van fusies of overnames zouden echter verboden zijn. De wet legde het 'geen werk, geen loon'-beginsel vast, waardoor werkgevers niet langer verplicht waren loon door te betalen tijdens stakingen. Een wettelijk verbod ontbrak echter.

Krachtens de gewijzigde wet zouden met onmiddellijke ingang meerdere vakbonden op ondernemersniveau zijn toegestaan, Voor de oprichting van meerdere vakbonden op werknemersniveau zou dit echter pas vanaf 2002 zijn toegestaan. De wet voorzag in de onmiddellijke erkenning op landelijk niveau van de tot dan toe verboden KCTU, die de stakingen in januari had geleid.

Vanaf 2002 zou de directie van een bedrijf niet langer loon mogen uitbetalen aan takbondsleiders die hun functie voltijd uitoefenden Werkgevers zouden de opengevallen plaatsen van stakende werknemers mogen opvullen met niet-vakbondsleden en met niet-stakende vakbondsleden binnen hetzelfde bedrijf, maar niet met werknemers van andere bedrijven in dezelfde industrietak Een verbodsbepaling over politieke activiteiten van vakbonden werd eveneens geschrapt Een vakbond zou echter verboden kunnen worden verklaard als werd geconstateerd dat politieke actievoering zijn voornaamste doel was

SAMMI-CHAEBOL FAILLIET

De Financial Times van 20 maart berichtte dat de belangrijkste bedrijfsonderdelen van de staalchaebol Sammi bij de rechtbank surseance van betaling hadden aangevraagd. Evenals Hanbo behoorde Sammi tot de dertig grootste chaebols in Zuid-Korea.

Volgens het bericht had Sammi-directeur Kim Hyon Bae gezegd dat Sammi als gevolg van zijn verslechterde financiele positie er niet in was geslaagd nieuwe bankleningen af te sluiten. Sammi had een schuldenlast van 1.900 mrd won. De groepsactiva hadden een waarde van 2.475 mrd won. De staal- en handelsondernemingen van Sammi hadden in 1996 een totaal netto verlies van 165,6 mrd won geleden ($1= 885.00 won op 21 maart 1997).

Sammi's surseanceaanvraag was een nieuwe tegenvaller voor de Eerste Koreaanse Bank, de voornaamste kredietbank van zowel Sammi als Hanbo. De Eerste Koreaanse Bank had Sammi ongeveer 430,2 mrd won geleend en Hanbo 1.100 mrd won. Op 20 maart ontkende economisch hoofdadviseur van de president Kim In Ho dat de Eerste Koreaanse Bank financiële noodhulp uit de staatskas zou ontvangen.

(Vor.ber.pag. 129/3 e.v.-1997)

MYANMAR

AMERIKAANS BEDRIJF TREKT ZICH TERUG

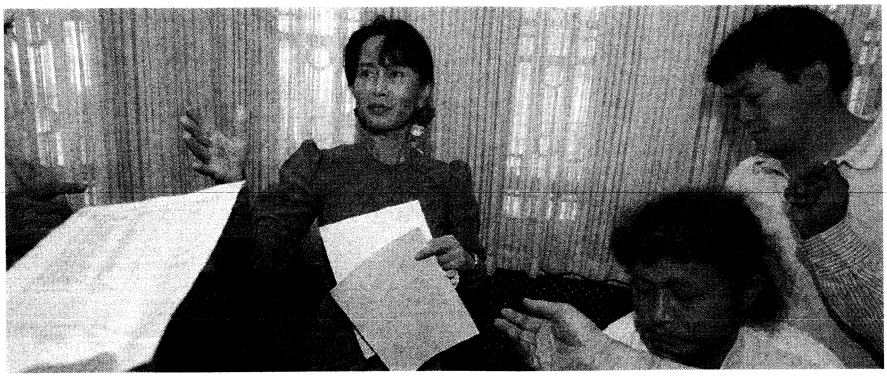
De *Financial* Times van 28 januari 1997 berichtte dat de Amerikaanse frisdrankenfabrikant PepsiCo had bekendgemaakt dat de volledige terugtrekking van het bedrijf uit Myanmar uiterlijk 31 maart zou zijn voltooid PepsiCo was een van de laatste grote Amerikaanse bedrijven met een aanzienlijk marktaandeel in Myanmar

De onderneming had haar aandeel in het Myanmarese bedrijf dat Pepsi bottelde, in mei 1995 verkocht, maar had nog wel een overeenkomst met het bedrijf om Pepsi te produceren en op de markt te brengen. PepsiCo zei te willen handelen 'in de geest van het huidige buitenlandse beleid van de Amerikaanse regering'. Waarnemers waren van mening dat de onderneming zwaar onder druk was gezet door mensenrechtengroeperingen en studentenorganisaties in de Verenigde Staten en dat dit PepsiCo had doen besluiten zich terug te trekken uit Myanmar.

REACTIE VAN E U E N JAPAN OP BOYCOT MASSACHUSETTS

Begin februari dienden de Europese Unie (EU)en Japan een klacht in bij het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken en het Bureau van de Amerikaanse Handelsafgezant over een wet die in augustus 1996 in de Amerikaanse staat Massachusetts was aangenomen, waarbij het de staat werd verboden om zaken te doen met bedrijven die zakelijke belangen hadden in Myanmar. De klacht was vervat in een brief van de EU-ambassadeur in de Verenigde Staten, Hugo Paeman, aan de gouverneur van Massachusetts, William Weld.

Het geschil escaleerde toen Amerikaanse Congresleden uit Massachusetts in reactie op de klacht kritische brieven naar de EU en Japan stuurden. De EU en Japan hadden naar verluidt laten doorschemeren dat ze de kwestie mogelijk officieel aanhangig zouden maken bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Massachusetts was de enige Amerikaanse staat die een dergelijke wet had aangenomen, maar daarnaast hadden tien Amerikaanse steden regels voor een selectief aankoopbeleid ingevoerd om bedrijven te straffen die in Myanmar opereerden.

NLD-leidster Aung San Suu Kgi (m.) overhandigt op 3 februari 1997 tijdens een ontmoeting met journalisten bij haar thuis in Rangoon een lijst met namen van studenten en NLD-leden die de laatste maandzijngearresteerd. Foto *EPA*

VEROORDELING NLD-LEDEN

Op 29 januari berichtte het persbureau Reuter dat de regerende militaire junta, de Staatsraad voor het Herstel van Recht en Orde (SLORC),had bekendgemaakt dat veertien personen waren veroordeeld tot zeven jaar gevangenis wegens betrokkenheid bij studentendemonstraties in december 1996 (zie pag. 205/2 e.v.-'97). Vijf veroordeelden waren naar verluidt lid van de grootste oppositiepartij, de Nationale Liga voor Democratie (NLD).

GEVECHTEN TUSSEN LEGER EN KNU

Ongeveer 16.000 vluchtelingen arriveerden medio februari in het district Umphang in het noorden van Thailand als gevolg van gevechten tussen het Myanmarese leger en guerrillastrijders van de Karen Nationale Unie (KNU). De exodus werd teweeggebracht door een nieuw offensief van troepen van de SLORC, nadat de vredesonderhandelingen op 31 januari waren afgebroken.

De Economist van 22 februari berichtte dat het KNU-bolwerk Sakan Htit op 12 februari in handen was gevallen van de SLORC en dat het KNU-hoofdkwartier in Htiker Pler was verlaten en in brand was gestoken. Hoewel waarnemers het regeringsoffensief toeschreven aan het mislukken van de vredesbesprekingen, werd er ook gespeculeerd dat ontmoetingen in januari tussen de KNU en andere etnische groepen een militaire reactie van de SLORC hadden uitgelokt.

Offensief voortgezet

De Bangkok Post van 4 maart berichtte dat SLORC-troepen hun offensief tegen KNU-guerrillastrijders voortzetten. Het offensief was begin februari ingezet.

Volgens een verklaring van de KNU in de Bangkok Post waren sinds het begin van het offensief meer dan 20.000 personen naar Thailand gevlucht en hadden de vierde en de Zesde Brigade van de SLORC belangrijke terreinwinst geboekt in enclaves die in handen van de KNU waren. De KNU benadrukte in haar verklaring dat zij tussen december 1995 en november 1996 tot vier keer toe vredesbesprekingen had gevoerd met de SLORC en dat zij een verzoek voor een vijfde gespreksronde had ingediend.

Het Thaise leger ontkende te hebben samengewerkt met het Myanmarese leger om Karen-vluchtelingen in kampen in het grensgebied te dwingen terug te keren naar Myanmar. Volgens een artikel in de Thaise krant The *Nation* van 7 maart zou de economische ontwikkeling in de grensstreek het best gebaat zijn bij een snelle overwinning van de SLORC om conflicten tussen beide buurlanden na Myanmars toetreding tot de ASEAN (Association of South-East Asian Nations) (zie ook onder AZIË, ALGEMEEN) te vermijden.

KRITIEK OP MYANMAR TIJDENS BESPREKINGEN TUSSEN E U EN ASEAN

De Financial Times van 14 februari berichtte dat de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie (EU) kritiek hadden geleverd op het mensenrechtenbeleid van de SLORC tijdens besprekingen tussen ASEAN en de EU in Singapore (Zie onder AZIE, ALGEMEEN).

EU-functionarissen zouden ook hun bezorgdheid hebben uitgesproken over de aanstaande toetreding van Myanmar tot de ASEAN in juli. De SLORC was in Europa allerwegen bekritiseerd wegens de aanhoudende onderdrukking van de pro-democratische beweging van Nobelprijswinnares Aung San Suu Kyi.

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind noemde de SLORC-regering volgens de Financial Times van 13 februari een 'akelig, dictatoriaal regime'

IMF-RAPPORT OVER ECONOMISCIIE GROEI

De *Financial Times* van 13 maart berichtte dat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een vertrouwelijk rapport had opgesteld, waarin werd voorspeld dat de economische groei van Myanmar de eerstkomende laren zou afnemen Als verklaring voor de voorspelde economische achteruitgang voerde het IMF het hardnekkige vertrouwen in een overgewaardeerde officiële wisselkoers en grote fiscale tekorten aan

Volgens het rapport bedroeg de groei in het fiscale jaar 1996-'97 6,1 procent. Dit groeipercentage was lager dan het gemiddelde groeipercentage van 8.25 procent over de vier voorafgaande jaren. Het rapport voorspelde dat de economischc groei zou afnemen tot 4 procent in het jaar 2000, tenzij de kyat met 2.500 procent zou worden gedevalueerd en vergaande structurele hervormingen zouden worden doorgevoerd.

PASSAGIERSSCHIP GEZONKEN

Op 15 maart werd een passagiersschip van het departement van binnenvaartverkeer van het ministerie van transport op de Irramaddy-rivier tussen Katha en Mandalay door een storm overvallen. Het schip kapseisde. Volgens berichten van de plaatselijke media werden 502 passagiers gered, maar kwamen 35 personen door verdrinking om het leven.

ANTI-MOSLIMRELLEN IN MANDALAY

Op 20 maart berichtte de Financial Times dat de regerende SLORC de noodtoestand had afgekondigd en een avondklok had ingesteld in de stad Mandalay na anti-moslimrellen op 16 maart. Op die dag waren elf moskeeën en andere gebouwen die aan moslims toebehoorden. het doelwit van aanvallen. De onrust breidde zich snel uit naar andere gebieden, zoals de hoofdstad Rangoon, waar boeddhistische monniken op 22 maart de Kanbe-moskee met stenen bekogelden.

De aanleiding voor de oproer was de vermeende aanranding van een boeddhistisch meisje door een moslim begin maart in Mandalay. Volgens sommige berichten waren boeddhistische monniken tevens verontwaardigd over de vermeende diefstal van goud van heilige boeddhabeelden in Mandalay door de SLORC-autoriteiten. Een aantal waarnemers meende dat de monniken de onrust hadden aangewakkerd om hun verzet tegen de SLORC op te voeren in de aanloop naar Myanmars verwachte toetreding tot de (ASEAN)in juli. Volgens de Financial Times van 20 maart had een SLORC-woordvoerder de onrust een bewuste poging genoemd om 'misverstanden te creëren tussen Myanmar en zijn ASEAN-vrienden. met name Indonesië en Maleisië, beide islamitische landen'.

(Vor.ber.pag. 204/3 e.v.-1997)

OCEANIË

AUSTRALIË

KABINETSLEDEN IN OPSPRAAK WEGENS AANDELEN. KABINETSWIJZIGING

In oktober 1996 werd de publieke aandacht gevestigd op mogelijk tegenstrijdige belangen van kabinetsleden die enerzijds aandelen hadden en anderzijds hun verantwoordelijkheid als lid van het kabinet

Onderminister van financiën Jim Short moest op 14 oktober aftreden, nadat bekend was geworden dat hij zijn goedkeuring had gegeven aan een aanvraag voor een bankvergunning van de Australia & New Zealand Banking Group (ANZ), waarin een bedrijf van de familie-Short een belang had van bijna A$ 50.000. Sinds Shorts benoeming in maart waren de aandelen met bijna 20 procent in waarde gestegen. Short beweerde dat het feit dat hij verzuimd had zich van de aandelen te ontdoen een vergissing was. Hij werd als onderminister van financiën vervangen door Rod Kemp.

Op 15 oktober trad Brian Gibson af als parlementair secretaris van de minister van financiën nadat hij had toegegeven dat hij aandelen had in Boral, een bouwmaterialen- en energiebedrijf. Eind juni had Gibson een officiële verklaring getekend die Boral toegang gaf tot de van belasting vrijgestelde termijnmarkt van Victoria. Gibson beweerde dat hij van mening was dat hij en zijn vrouw destijds hun Boral-aandelen hadden verkocht, maar dat later was gebleken dat dit niet het geval was.

John Moore, minister van industrie, wetenschap en toerisme, weigerde af te treden zoals door de oppositie was geëist, nadat op 14 oktober bekend was geworden dat hij nog altijd aandelen had in een beleggingsmaatschappij. De oppositionele Australische Labor Party (ALP) beweerde dat hij met deze belegging kon profiteren van regeringsbesluiten.

VEROORDELING RACISTISCHE OPMERKINGEN PARLEMENTSLID HANSON

Regering en oppositie steunden op 30 oktober een gezamenlijke motie waarin elk vorm van racisme werd veroordeeld. Premier John Howard aanvaardde de motie van de ALP na weken van woedende discussies in het hele land naar aanleiding van opmerkingen van parlementslid Pauline Hanson over immigratie.

Hanson was in maart als onafhankelijk kandidaat in het federale parlement gekozen, nadat ze eerder uit Howards Liberal Party was gestoten omdat ze tijdens haar verkiezingscampagne Aboriginals en Aziaten had aangevallen. In september had zij tijdens haar eerste toespraak tot het parlement haar racistische opvattingen herhaald. Ze beweerde dat Australië werd 'overcpoeld door Aziaten' riep op de immigratie een halt toe te roepen en uitte zich geringschattend uit over de Aboriginal-gemeenschap. Een op 8 oktober gepubliceerde opiniepeiling wees uit dat 48 procent van de respondenten haar opvattingen steunde.

Howard had Hansons opmerkingen aanvankelijk genegeerd met het argument dat een reactie er meer betekenis aan zou verlenen dan zij verdienden. Zijn uit de Liberal en National Party bestaande regering verklaarde dat Hanson het recht had haar mening te uiten, en beweerde dat de affaire werd opgeklopt door de media. Maar met een toename van racistische incidenten en de scherpe stijging van het aantal klachten dat werd ingediend bij de Mensenrechtencommissie, die beide werden toegeschreven aan Hansons opmerkingen, kwam Howard onder druk te staan een harder standpunt in te nemen.

In het parlementaire debat van 30 oktober prees Howard de 'enorme' bijdrage die Aziatische immigranten aan Australië hadden geleverd en noemde hij de Aboriginals 'de meest achtergestelde bewoners van heel Australië'. Deze opvattingen stonden in schril contrast met opmerkingen die hij had gemaakt voordat hij in maart premier was geworden. Hij sprak toen van een 'Aboriginal-industrie' en verklaarde dat de Aziatische immigratie te groot was. Na zijn ambtsaanvaarding waren veel projecten voor Aboriginals het doelwit geworden van bezuinigingen.

Hanson richt nieuwe partij op

Op 26 maart 1997 maakte Pauline Hanson bekend dat ze bezig was een nieuwe partij op te richten, die Pauline Hanson's One Nation zou heten.

NEDERLAAG OVER BEGROTING

Op 27 november 1996 leed de regering-Howard een nederlaag, toen de Senaat voorstellen verwierp nieuwe immigranten pas na een verblijf van twee jaar in aanmerking te laten komen voor bepaalde sociale uitkeringen. Met deze maatregel zou gedurende vier jaar A$ 400 mln kunnen worden bezuinigd.

ZELFMOORD OUD-RECHTER

De 67-jarige oud-rechter David Yeldham werd op 5 november in zijn huis te Sydney dood aangetroffen in zijn auto, waarin hij zelfmoord had gepleegd. Zijn daad volgde op beschuldigingen die de week daarvoor waren geuit in het parlement van New South Wales in verband met een onderzoek naar pedofilie.

Labor-lid Franca Arena had zich kritisch uitgelaten over dit onderzoek, dat werd uitgevoerd door een in 1994 ingestelde koninklijke commissie, die zij met duidelijke verwijzing naar Yeldham ervan had beschuldigd een voorkeursbehandeling te geven aan 'voorstaande personen'. Yeldham, die in 1990 zijn rechtersambt had neergelegd om directeur te worden van de Nationale Vereniging ter Preventie van Mishandeling en Verwaarlozing van Kinderen, verdedigde zichzelf onmiddellijk en ontkende de insinuaties van Arena, die niet met bewijzen kwam. Reeds voor Yeldhams dood was er kritiek op haar geweest omdat zij misbruik zou maken van haar parlementaire privileges.

MASSAMOORDENAAR VEROORDEELD

Op 22 november werd Martin Bryant tot levenslang veroordeeld voor de moord op 35 mensen in Port Arthur in Tasmanië in april 1996 (zie pag. 450/3 e.v.-'96).

De 29-jarige Bryant, wiens proces in september was begonnen (zie pag. 733/3-'96), had aanvankelijk verklaard onschuldig te zijn aan alle 72 aanklachten die tegen hem waren ingediend, waaronder moord, poging tot moord en het toebrengen van ernstig lichamelijk letsel. Op 7 november had hij deze verklaring echter ingetrokkken en lachend toegegeven dat hij schuldig was aan alles wat hem ten laste was gelegd. Medisch deskundigen getuigden voor de rechtbank dat Bryant weliswaar 'van streek en in de war' was, maar dat hij niet geestelijk gestoord was. Bryant toonde geen berouw en gaf geen verklaring voor zijn gedrag.

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE WETGEVING. UITVOERING NIEUWE VUURWAPENWET

Op 6 januari 1997 maakte procureur-generaal en minister van justitie Daryl Williams bekend dat sinds mei 1996 meer dan 250.000 vuurwapens waren ingeleverd als gevolg van de vuurwapenwet die na de moord op 35 mensen in Port Arthur was ingevoerd (zie pag. 731/2 e.v.-'96). Williams zei dat de vuurwapenbezitters een vergoeding van A$ 120 mln ($ 1= A$ 1,26 op 3 januari 1997) hadden ontvangen. Onder de

ingeleverde wapens bevonden zich halfautomatische geweren en repeteergeweren Williams bevestigde dat Queensland, dat lot dusver niet had deelgenomen aan het inleveringsprogramma, later die maand zou beginnen met het uitbetalen van vergoedingen aan vuurwapenbezitters en wapenhandelaren.

Nieuwe euthanasiegevallen

Terwijl in het federale parlement een wetsvoorstel werd behandeld dat tot doel had de omstreden Wet op de Rechten van Terminale Patiënten (zie pag. 303/3 en 732/1 e.v.-'96) van het Noordelijk Territorium af te schaffen, maakten nog eens twee terminale patiënten gebruik van de mogelijkheid tot vrijwillige euthanasie die de wet bood. De 52-jarige Janet Mills maakte op 2 januari 1997 een einde aan haar leven met assistentie van Philip Nitschke, de arts die bij het eerste euthanasie geval in september 1996 bijstand had verleend (zie pag. 732/2 e.v.-'96). Op 23 januari werd de euthanasie van een derde persoon, een 69-jarige man, gemeld

Euthanasiewet ongedaan gemaakt

Op 24 maart verwierp de Senaat de Wet op de Rechten van Terminale Patiënten van het Noordelijk Territorium die in februari 1996 was goedgekeurd. Met een grote meerderheid had het Huis van Afgevaardigden de wet ook al afgekeurd.

De Senaat nam het wetsvoorstel ter afschaffing van de euthanasiewet, dat was ingediend door een individueel parlementslid, met 38 tegen 33 stemmen aan na een emotioneel debat van bijna een week. Bij de stemming konden de senatoren hun eigen geweten volgen en hoefden zij zich niet te houden aan de partijlijn. Tijdens het debat kwam ook een aantal constitutionele vragen aan de orde. zoals de vraag wanneer het federale parlement wetten van de twee federale territoria ongedaan mocht maken. Premier Shane Stone van het Noordelijk Territorium betoogde dat de federale bevoegdheid om te interveniëren alleen mocht worden gebruikt in tijden van 'burgerlijke onrust, bloedvergieten of een op handen zijnde burgeroorlog'. Hoewel Stone een tegenstander was van de Wet op de Rechten van Terminale Patiënten zei hij later dat hij 'kookte van woede' over het besluit van de federale parlement de euthanasiewet ongedaan te maken.

CONVENTIE OVER CONSTITUTIONELE BANDEN MET HET BRITSE KONINGSHUIS

Op 4 februari deelde de Australische premier Howard het federale parlement mee dat in november of december 1997 een 'volkseonventie' zou worden gehouden om te bespreken of Australië de constitutionele banden met de Britse monarchie moest verbreken. Howard zegde toe dat als de conventie overeenstemming zou bereiken over een verandering, tegen het jaar 2000 over de kwestie een referendum zou worden gehouden.

Howard, zelf een monarchist, zei dat hij geloofde dat 'de bestaande grondwet goed heeft gewerkt' en dat een republiek geen 'stabielere (of) doelmatiger regering' zou opleveren. Volgens Howard zou de helft van de afgevaardigden voor de conventie (ongeveer 300) gekozen worden tijdens een 'vrijwillige volksstemming'. De federale regering zou de overige afgevaardigden aanwijzen. Een 'passend deel' was gereserveerd voor Aboriginals en jongeren.

(Vor.ber.pag. 731/2 e.v.-1996)

TUVALU

NIEUWE PREMIER

De regering van premier Kamuta Laatasi, die sinds december 1993 aan het bewind was (zie pag. 218/2-'94), moest op 17 december 1996 onverwacht aftreden nadat zeven afgevaardigden in het twaalf leden tellende parlement hun vertrouwen in de regering hadden opgezegd.

Tijdens een volgende parlementszitting, op 23 december, moest een nieuwe premier worden gekozen. Hoewel Laatasi zich verkiesbaar had gesteld, werd hij bij de geheime stemming verslagen door Bikenibeu Paeniu, zijn voorganger als premier. Paeniu maakte een nieuw kabinet bekend met onder meer Ionatana Ionatana als vice-premier en minister van volksgezondheid, menselijke hulpbronnen, handel en planning.

(Vor.ber.pag. 803/3-1995)

VERENIGDE NATIES

BENOEMINGEN SECRETARIAAT

Op 28 januari 1997 maakte de nieuwe VN-secretaris-generaal Kofi Annan (zie pag. 215/2 e.v.-'97), de leden van het nieuwe VN-Secretariaat bekend. Hoewel het Secretariaat een aantal nieuwe leden telde, bestond het overwegend uit zittende VN-functionarissen, van wie een groot aantal werd herbenoemd in zijn functies. terwijl anderen werden gepromoveerd.

Annan schafte verder de post van ondersecretaris-generaal voor economische en sociale zaken af en schiep de functie van adviseur voor externe betrekkingen. Opmerkelijk was de benoeming van de Fransman Bernard Miyet tot opvolger van Annan als ondersecretaris-generaal voor vredeshandhavende operaties. Volgens verscheidene commentatoren had Frankrijk deze benoeming geëist in ruil voor intrekking van zijn veto in de Veiligheidsraad tegen Annans eigen benoeming in december 1996.

De verdeling van de portefeuilles van het VN-Secretariaat was als volgt:

Economische en sociale zaken
Ondersecretarissen-generaal:
Departement voor beleidscoordinatie en duurzame ontwikkeling - Nitin Desai+ (India):departement voor ontwikkelingssteun en beheerdiensten - Jongjian Jin+ (China);
Assistent-secretaris-generaal:
Speciaal adviseur voor emancipatiezaken, hoofd afdeling positieverbetering van vrouwen - mevr. Angela King# (Jamaica).
Politieke, humanitaire en veiligheidszaken
Ondersecretarissen-generaal:
Hoofd departement voor humanitaire zaken - Yasushi Akashi+ (Japan);hoofd departement voor vredeshandhavende operaties - Bernard Miyet' (Frankrijk);hoofd departement voor politieke zaken - sir Kieran Prendergast* (Groot-Brittannië);
Asszstent-secretarissen-generaal:
Departement voor vredeshandhavende operaties - Hedi Annabi# (Tunesië):departement voor politieke zaken - Alvaro de Soto+ (Peru); departement voor vredeshandhavende operaties - Manfred Eisele+ (Duitsland).
Juridische en bestuurlijke zaken en voorlichting
Ondersecretarissen-generaal:
Hoofd bestuur en management - Joseph Connor+ (Verenigde Staten): hoofd juridische dienst VN - Hans Corell+ (Zweden).
Assistent-secretarissen-generaal:
Hoofd financiele administratie VN - Jean-Pierre Halbwachs+ (Mauritius): hoofd bureau personeelszaken - Denis Haliday+ (Ierland);hoofd departement voor voorlichting - Samir Sanbar+ (Libanon); hoofd bureau conferenties en ondersteunende diensten - Benon Sevan+ (Cyprus); hoofd VN-commissie voor schadevergoeding in verband met Irak - Jean-Claude Aime* (Haïti).
Bureau van de secretaris-generaal
Kabinetschef - S. Iqbal Riza* (Pakistan):hoofd externe betrekkingen - mevr. Gillian Sorensen*(VS);woordvoerder - Fred Eckhard*.

+Herbenoemd.
#Interne promotie.
*Nieuwe benoeming.

(Vor.ber.pag. 215/1 e.v.- 1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3118

ALBANIË Faillissement van piramidefondsen leidt tot ernstige ongeregeldheden **359**
Oprichting Forum voor Democratie **361**
Regering treedt af, noodtoestand afgekondigd **362**
President Berisha herkozen **362**
Nieuwe premier, regering van nationale verzoening **363**
Gratie voor Nano **364**
Albanezen vluchten naar Italië **364**
Internationale Vredesmacht, begin van Operatie Alba **366**
PSS beëindigt boycot parlement **366**
Verbannen koning keert terug **367**
ALGERIJE UGTA-leider Benhamouda doodgeschoten, verantwoordelijkheid opgeëist door FIDA **390**
Aankondiging parlementsverkiezingen **392**
Conferentie niet-gouvernementele organisaties in Madrid **393**
ANGOLA Vorming regering van nationale eenheid en verzoening **393**
Verlenging mandaat UNAVEM III **394**
ARGENTINIË Economische ontwikkelingen, pact tussen regering en vakbonden **379**
Journalist vermoord **379**
Aanvullend protocol op grensakkoord met Chili **380**
Betrekkingen met Groot-Brittannië **380**
Arrestatiebevel tegen Galtieri **380**
AUSTRALIË Kabinetsleden in opspraak wegens aandelen **422**
Nederlaag regering over begroting **422**
Uitvoering nieuwe vuurwapenwet **422**
AZIE Overeenstemming over ADF-bijdrage ADB **405**
Informele ASEAN-top in Jakarta **405**
ASEM-top **406**
BAHAMA'S Ontwikkelingen op juridisch gebied **380**
Parlementsverkiezingen, samenstelling kabinet-Ingraham **381**
CANADA Canadese leger beschuldigd van wangedrag in Bosnië **382**
Presentatie begroting voor 1997 **382**
Nieuwe voorzitter Bloc Québécois **382**
Premier Chrétien bezoekt VS **383**
COLOMBIA Controverse rond minister van defensie, verdere kabinetswijzigingen **383**
Drugsbestrijding, Congres akkoord met wet inbeslagname bezittingen criminelen **384**
Economische noodtoestand afgekondigd **386**
COSTA RICA Ontslag minister van veiligheid **387**
Privatiseringsplan **387**
CUBA Betrekkingenmet de VS **387**
Einde conflict inzake Helms-Burton-wet in zicht **388**
VN bekritiseert mensenrechtensituatie **389**
Aankondiging partijcongres **389**
EUROPESE UNIE Veertigste verjaardag Verdrag van Rome **368**
Nieuwe voorzitter Europees Parlement **369**
BSE-affaire, kritiek op Britse regering **370**
Duits-Frans geheim defensiepact **371**
Nederlands voorstel voor meerderheidsbesluitvorming **371**
Demonstraties tegen werkloosheid, banenverlies bij Renault **371**
FRANKRIJK Economische ontwikkelingen, wegblokkades vrachtwagenchauffeurs **372**
Resultaten Nationaal Front bij burgemeestersverkiezingen **374**
Verzet tegen nieuwe vreemdelingenwet, immigranten beëindigen hongerstaking **375**
Bomaanslag in Parijs, verscherpte veiligheidsmaatregelen **376**
Corruptiezaken **378**
Jacques Foccart overleden **378**
GUYANA President Jagan overleden, echtgenote wordt premier **390**
Buitenlandse schuld verminderd **390**
INDIA Kesri volgt Rao op als fractievoorzitter Congrespartij (I)**407**
Nieuwe ontwikkelingen in Boforsschandaal **408**
Regering verliest gedoogsteun Congrespartij (I)**408**
Besprekingen met Pakistan **408**
Nieuwe premier en regering **409**
Ontwikkelingen in deelstaten **410**
IRAN Staatsbezoek president Rafsanjani aan Turkije **396**
Verhoging beloning voor moord op Rushdie **397**
Duitse rechtbank doet uitspraak in Mykonos-proces **398**
ISRAËL Botsing legerhelikopters, Libanon-beleid ter discussie **399**
Bouw joodse wijk Har Homa goedgekeurd **400**
Advies politierapport om premier Netanyahu te vervolgen in Bar-on-affaire **401**
Voormalig president Herzog overleden **402**
KENIA Dood studentenleider **395**
KOREA Hope functionaris loopt over **411**
Voorbespreking voor vierlandenoverleg **413**
KOREA (NOORD) Geruchten over ontslag premier, aanwijzingen voor verdeeldheid in regeringstop **413**
Graantekort officieel bevestigd, land op rand hongersnood **414**
KOREA (ZUID) Massale stakingen tegen nieuwe arbeidswetgeving **415**
Faillissement Hanbo-chaebol, gevolgen van het schandaal **417**
Nieuwe premier en regering **419**
Arbeidswet gewijzigd **420**
MADAGASKAR Nieuwe premier **395**
MAROKKO Studentenonrust **395**
MYANMAR Amerikaans bedrijf trekt zich terug **420**
Reactie van EU en Japan op boycot Massachusetts **420**
Gevechten tussen leger en KNU **421**
Anti-moslimrellen in Mandalay **421**
NEDERLAND Bukman gekozen tot voorzitter Tweede Kamer **357**
Korthals Altes nieuwe voorzitter Eerste Kamer **358**
Tjeenk Willink vice-voorzitter Raad van State **358**
NIGER Demonstratie in Niamey, arrestatie oppositieleiders **395**
NIGERIA Plaatselijke verkiezingen **395**
Soyinka aangeklaagd wegens verraad **395**
Canada schort diplomatieke betrekkingen op **396**
SAOEDI-ARABIE Begroting voor 1997 **402**
Kwestie Al-Mas'ari **403**
Bezoek Saoedische regeringsdelegatie aan VS **404**
Doden tijdens hadj **404**
SOMALIA Oprichting Nationale Reddingsraad **396**
Egal stelt VN ultimatum **396**
TUVALU Nieuwe premier **423**
VERENIGDE NATIES Benoemingen secretariaat **423**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

© Keesings Historisch Archief
© Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ALGEMEEN

CENTRAAL EUROPEES INITIATIEF

Op 8-9 november 1996 vond in de Oostenrijkse stad Graz een topontmoeting plaats van de premiers van de lidstaten van het Centraal Europees Initiatief (CEI) Na afloop gaven de deelnemers een verklaririg uit waarin stond dat zij hadden besloten hun krachten te buildelen in de strijd legen de drugshandel en het witwassen van geld, en dat zij erkenden dat het belangrijk was samen te werken met Rusland in aangelegenheden van Europese aard'

'Tijdens de top werd ook goedkeuring gegeven aan de toetreding van Moldowa als het zestiende lid van de CEI (voor vorige toetredingen, zie pag. 601/1-'96).

(Vor.ber.pag. 601/1-1996)

CEVA. JAARVERGADERING

Aan het slot van de tweedaagse jaarvergadering van het Centraal-Europees Vrijhandelsakkoord (CEVA), die op 13-14 september 1996 werdgehouden in de Slowaakse plaats Jasna, gaven de lidstaten Hongarije, Polen, Slovenië. Slowakije en Tsjechië een gezamenlijke verklaring uit waarin zij opriepen tot een verdere liberalisering van de handel en tot de afschaffing van douanerechten binnen de CEVA.

(Vor.ber.pag. 21/2/3-1996)

ECONOMISCHE SAMENWERKING ROND DE ZWARTE ZEE

De leiders van de lidstaten van de Economische Samenwerking rond de Zwarte Zee (ESZZ)-Albanië, Armenië, Azerbajdzjan, Bulgarije, Georgië, Griekenland. Moldowa, Oekraïne, Roemenië. Rusland en Turkije - kwamen op 23 oktober 1996 in Moskou bijeen voor hun derde topontmoeting. In een gezamenlijke slotverklaring beloofden de leden 'de institutionele en wettelijke basis van de ESZZ te versterken'.

Na afloop van de tweede topontmoeting. die op 30 juni 1995 in de Roemeense hoofdstad Boekarest was gehouden. was in een verklaring benadrukt dat zou worden samengewerkt op het gebied van handel. bankzaken, vervoer, telecommunicatie, energiebeleid, en het bestrijden van milieuverontreiniging en internationale misdaad en terreur. Tevens had men de hoop uitgesproken dat een nieuwe Zwarte Zee Handels- en Ontwikkelingsbank, die werd gevestigd in het Griekse Saloniki. aan het eind van dat jaar met haar werkzaamheden kon beginnen.

Op 7 februari 1997 kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de elf lidstaten van de ESZZ bijeen in de Turkse hoofdstad Istanboel om te praten over de oprichting van een vrijhandelszone

De Turkse minister van buitenlandse zaken Tansu Çiller maakte tijdens de vergadering bekend dat de geplande Zwarte Zee Handels- en Ontwikkelingsbank zou kunnen beschikken over $300 mln uit bijdragen van leden Ze sprak ook de hoop uit dat de ESZZ geintegreerd zou worden in Europa

(Vor.ber pag 537/1-1995)

ARMENIË

NIEUWE TOPADVISEUR VOOR PREMIER

Premier Armen Sarkissian benoemde op 10 januari 1997 een van zijn voorgangers, Chosrow Haroetoenian, tot zijn belangrijkste adviseur. Haroetoenian was in februari 1993 ontslagen (zie pag. 449/3-'93).

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 18 februari keurde het Armeense parlement, de Nationale Assemblee, de begroting voor 1997 goed. De uitgaven werden geraamd op 151,9 mrd dram ($ 1= 462,32 dram op 14 februari 1997) en deinkomsten op 128 mrd dram.

Volgens waarnemers zou bijna het gehele begrotingstekort van 33,9 mrd dram door internationale financiële instellingen gedekt worden. In de begroting was een inflatie van 10,5 procent in 1997 voorzien. In zijn toelichting op de begroting in de Assemblee noemde president Lewon Ter-Petrosjan deze een 'begroting om te overleven. maar geen begroting voor ontwikkeling'.

NIEUWE PREMIER

Op 20 maart benoemde president Ter-Petrosjan Robert Kotsjarian tot opvolger van premier Armen Sarkissian, die op 6 maart was afgetreden om gezondheidsredenen (voor benoeming Sarkissian in november 1996, zie pag. 158/1-'97).

Kotsjarian was president van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Nagorno-Karabach. de Armeense enclave in Azerbajdzjan. Het 'parlement' van Nagorno Karabach had hem eind 1994 benoemd en in november 1996 was hij herkozen. Door Kotsjarian te benoemen hoopte Ter-Petrosjan volgens waarnemers de spanningen in Armenië te verminderen, die sinds de presidentsverkiezingen in september 1996 hoog waren opgelopen (zie pag. 157/1 e.v.-'97).

Op 25 maart zei Kotsjarian er optimistisch over te zijn dat zijn benoeming zou leiden tot een nieuwe impuls in de onderhandelingen met Azerbajdzjan over Nagorrio-Karabach Maar in Azerbajdzjan werd zijn benoeming een 'p ovocatie' genoemd. Op 20 maart riep de onderminister van buitenlandse zaken van Azerbajdzjan, Araz Azimow, Kotsjarian op afstand te doen van zijn 'Azerbajdzjaans staatsburger-schap en af te treden als leider van de Armeense gemeenschap in Nagorno Karabach'. Volgens de Nationale Onafhankelijkheidspartij van Azerbajdzjan toonde de benoeming aan dat 'Armenië de enclave had ingelijfd'.

WAPENLEVERANTIES UIT RUSLAND

Medio maart werd bekend dat Armenië in de voorafgaande twee jaar voor miljoenen dollars aan militair materiaal had ontvangen van Rusland zonder dat de regering in Moskou daar iets van wist. De Russische minister van defensie, Igor Rodjonow, had toegegeven dat Armenië 'illegaal' - zonder toestemming van de Russische regering - 84 tanks, 50 pantsenvagens en ander materiaal had ontvangen. In een brief aan Aman Toelejew, de Russische minister voor samenwerking binnen het Gemenebest van Onafhankelijke Staten: schreef Rodjonow dat Armenië niets voor het wapentuig had hoeven te betalen. Hij schreef niet wie aan Russische kant voor de leveranties verantwoordelijk was.

(Vor.ber.pag. 157/2 e.v.-1997)

AZERBAJDZJAN

BIJZONDERHEDEN OVER VERMEEND COUPCOMPLOT IN 1996. PLEGERS EERDERE COUP VEROORDEELD

Het ministerie van binnenlandse zaken en de procureur-generaal vaardigden op 24 januari 1997 een gezamenlijke verklaring uit, waarin zij zeiden dat in oktober 1996 een coup was verijdeld.

Volgens de verklaring bevonden zich onder de samenzweerders oud-president Ajaz Moetalibow (1990-'92) en oud-premier Soerat Goesejnow (1993-'94). In de verklaring stond ook dat

Maandblad 67ste jaargang, nr. 3119, pag 51147-51214

buitenlandse geheime agenten direct nauw bij de plannen waren betrokken In augustus 1995 hadden de autoriteiten verklaard te hebben ontdekt dat Moetalibow, die nu in Moskou woonde, een coup aan het voorbereiden was (zie pag 736/1- 95)

Op 16 januari veroordeelde het Hooggerechtshof 31 leden van de speciale politie van Bakoe tot gevangenisstraffen van twee tot veertien jaar voor hun rol bij een couppoging in maart 1995 (zie pag. 453/2-'95 en 458/1-'96). Deze poging had niets te maken met die van Moetalibow in augustus 1995.

Opnieuw vermeende couppoging

Op 7 februari maakte minister van veiligheid Nabiq Abbasow in de Russische media bekend dat er 'tientallen' mensen gearresteerd waren wegens betrokkenheid bij een plan om president Gejdar Alijew te vermoorden en een staatsgreep te plegen.

Uit een onderzoek dat Abbasow had uitgevoerd, bleek dat er twee wapenopslagplaatsen waren gevonden in Gjandzja en Soemgait. Tevens waren er schuilplaatsen voor bewapende rebelleneenheden ontdekt in de noordelijke regio Belokani, Abbasow beweerde dat de arrestanten in opdracht van oud-president Ajaz Moetalibow hadden gehandeld.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

De Milli Majlis (parlement) hechtte op 5 januari zijn goedkeuring aan de begroting voor 1997 (voor begroting voor 1996 zie pag. 45812-'96). De uitgaven werden geraamd op 3.184 mrd manat en de inkomsten op 2.500 mrd manat ($1 = 4.230 manat op 3 janauri 1997).

GEVECHTEN AAN GRENS MET ARMENIË

Op 18-19 april braken op twee plaatsen langs de grens gevechten uit tussen Azerbajdzjaanse en Armeense troepen. Volgens waarnemers waren het de hevigste gevechten sinds beide landen in mei 1994 een wapenstilstand hadden gesloten (zie pag. 738/2 e.v.-'94).

Op 19 april citeerde het Russische persbureau *Itar-Tass* het Azerbajdzjaanse ministerie van defensie dat had gemeld dat Armeense troepen doelen in het Kazachski-district hadden bestookt. Ook werd melding gemaakt van schending van de wapenstilstand in de omstreden Armeense enclave Nagorno-Karabach, waar Azerbajdzjaanse militaire stellingen in het zuidwestelijke Agdzjebinski-district zouden zijn aangevallen. Op 21 april meldde het Russische persbureau *Interfax* dat het Armeense ministerie van defensie had ontkend zonder aanleiding een aanval te hebben uitgevoerd en de schuld van de incidenten bij Azerbajdzjan had gelegd.

Op 19 april citeerde *Interfax* een bron uit Azerbajdzjaanse regeringskringen die beweerde dat president Gejdar Alijew van Azerbajdzjan en zijn Armeense ambtgenoot Lewon Ter-Petrosjan telefonisch spoedoverleg hadden gevoerd Volgens het bericht waren beide presidenten 'overeengekomen hun ministers van defensie op te dragen zich strikt aan de wapenstilstand te houden functionarissen van beide landen verklaarden echter dat op 20-21 april op niet nader aangeduide plaatsen langs de grens nieuwe aanvallen waren uitgevoerd Het bleef onduidelijk of een van beide partijen bij de gevechten belangrijke terreinwinst had geboekt

OVSE-OVERLEG OVER NAGORNO-KARABACH

Op 1-3 april werden in Moskou verdere onderhandelingen gevoerd tussen afgevaardigden van Azerbajdzjan, Armenië en Nagorno-Karabach onder auspiciën van de Minsk-afdeling van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

Op 7 april meldde *Interfax* dat de partijen op geen enkele belangrijk punt dichter bij een overeenkomst waren gekomen. De delegatie van Nagorno-Karabach had echter in principe toegestemd in de repatriëring van Azerbajdzjaanse vluchtelingen die bij het uitbreken van de gevechten in 1988 waren gevlucht. De volgende gespreksronde zou op een nog vast te stellen datum in de Verenigde Staten wordengehouden.

GEVANGENISSTRAF VOOR LEDEN ISLAMITISCHE PARTIJ

Op 14 april werden vier leden van de Islamitische Partij door het Hooggerechtshof tot gevangenisstraffen veroordeeld na schuldig te zijn bevonden aan spionage voor Iran.

Tot de vier behoorden partijvoorzitter Ali Akram Alijew, die een gevangenisstraf kreeg van elf jaar, en zijn plaatsvervangers Aga Noerijew en Wagif Hasymow, die ieder tien jaar cel kregen. Een vierde partijlid, Mirgasan Dzjafarow, kreeg eveneens tien jaar.

OPRICHTING VEILIGHEIDSRAAD

Op 11 april ondertekende president Alijew een decreet waarmee, conform de Azerbajdzjaanse grondwet, een nieuwe Veiligheidsraad in het leven werd geroepen.

In de nieuwe raad zaten de parlementsvoorzitter, de premier, de procureur-generaal, de kabinetschef van de president, de minister van buitenlandse zaken en staatsadviseurs op het gebied van buitenlandse politiek en militaire aangelegenheden Ook hadden de Secretarissen-generaal van bepaalde ministeries zitting in de raad

(Vorber.pag 158/3-1997)

BALTISCHE STATEN

VERGADERING BALTISCHE ASSEMBLEE IN PARNU

Op 25-27 april 1997 kwamen de premiers van Estland, Letland en Litouwen - respectievelijk Mart Siimann, Andris Skele en Gediminas Vagnorius - bijeen in de Estlandse kustplaats Parnu voor de tiende zitting van de Baltische Assemblee.

Er werden gemeenschappelijke maatregelen goedgekeurd tegen het witwassen van geld en illegale immigratie, en er werd een resolutie aangenomen inzake het buitenlands beleid, waarin werd gesteld dat de democratische ontwikkelingen in de Baltische staten gevaar konden lopen, als deze landen niet werden toegelaten tot de NAVO. Ook kwam men overeen een Baltische douane-unie op te richten om de laatste belemmeringen voor een vrij handelsverkeer weg te nemen.

Het schrappen van het Russisch van de lijst van officiële talen in de Baltische staten en een oproep aan Rusland om het beheer over de Baltische ambassadegebouwen in Europa terug te geven werden in afzonderlijke resoluties goedgekeurd. Ook werden resoluties aanvaard waarin werd gepleit voor het aanhalen van de betrekkingen met Oekraïne en steun werd betuigd aan de onafhankelijkheidsstrijd van Tsjetsjenië.

Tijdens de halfjaarlijkse zitting van de Baltische Ministerraad op 6 februari hadden de drie premiers vijf documenten ondertekend die gericht waren op de liberalisering van economische en handelsbetrekkingen in de Baltische regio. Er werden resoluties aanvaard op het gebied van vervoer, luchtvaart, Baltische samenwerking inet het oog op integratie in de Europese Unie, en de vorming van een Baltische douane-unie.

(Vor.ber.pag. 737/1 e.v.-1996)

BJELAROES

NIEUW KABINET. BENOEMINGEN. UNIE-VERDRAG MET RUSLAND. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Nadat in november 1996 een nieuwe grondwet was goedgekeurd (zie pag. 159/3 e.v.-'97)ging president Aleksandr Loekasjenka akkoord met wijzigingen in de structuur van de regering. In een op 14 januari 1997 uitgevaardigd presidentieel decreet werd bepaald dat voortaan ook de voorzitters van de staatscommissies, het hoofd van de presidentiële staf en de voorzitter van de commissie voor staatscontrole zitting zouden hebben in de ministerraad. Er werd ook een aantal nieuwe ministers benoemd.

Waarnemend premier Sjargej Ling, die in november 1996 was benoemd, bleef in functie zonder dat dit werd bekrachtigd. Minister van buitenlandse zaken Oeladzimir Sjanko werd opgevolgd door onderminister van buitenlandse zaken Iwan Antanowitsj. Luitenant-generaal Aljaksandr Tsjoemakow bleef aan als minister van defensie, een post die hij sinds november 1996 bekleedde (zie pag. 160/2-'97). Zowel Tsjoemakow als Antanowitsj stonden bekend als krachtige pleitbezorgers van nauwere banden tussen Bjelaroes en Rusland.

Op 15 januari was het kabinet als volgt samengesteld:

Waarnemend premier - Sjargej Ling; eerste vice-premier - Pjotr Prakapowitsj: vice-premier - Oeladzimir Garkoen; vice-premier - Wasil Dalgaljou; vice-premier - Waleri Kokaraw; vice-premier - Oeladzimir Roesakewitsj: landbouw en voedselvoorziening - Wasil Ljawonaw; architectuur en bouwnijverheid - Genadz Nawitski; GOS-aangelegenheden - Iwan Bambiza; verbindingen - Oeladzimir Gantsjarenka; cultuur - Aljaksandr Sasnowski: defensie - luitenant-generaal Aljaksandr Tsjoemakow; economische zaken - Oeladzimir Sjimaw*: onderwijs - Wasil Strazjaw: noodsituaties - Iwan Kenik: ondernemerschap en investeringen - Aljaksandr Sazonaw; financiën (waarnemend) - Mikalaj Roemas*; buitenlandse zaken - Iwan Antanowitsj*; buitenlandse economische betrekkingen - Michail Marinitsj: bosbouw - Waljantsin Zorin; brandstof en energie - Waljantsin Gerasimaw; volksgezondheid - (vacant)*: huisvesting en openbare diensten - Barys Batoera: industrie - Anatol Charlap": binnenlandse zaken - generaal-majoor Waljantsin Agalets: justitie - Genadz Warantsow*; arbeid - Iwan Ljach; natuurlijke rijkdommen en milieubescherming - Michail Roesi; sociale zekerheid -mevr. Wolga Dargel; sport en toerisme - Oeladzimir Makejtsjyk*; beheer van staatseigendom en privatisering - Wasil Nowak*: statistiek en analyses - Oeladzimir Nitsjiparowitsj; handel - Pjotr Kazlow: vervoer - (vacant)".

Voorzitters van staatscommissies die deel uitmaken van het kabinet

Archieven - Aljaksandr Michaltsjanka: luchtvaart - Rygor Fjodaraw: grenstroepen - Aljaksandr Pawlowski: douane - Pjotr Kretsjka; energie - Lew Doebom-ik: taxatie - Anatol Dastanka: hydrometeorologie - Joeri Pakoemejka; landmeetkundige en kartografische dienst - Georhij Koeznjatsow; octrooien - Waleri Koedasjow; pers - Oeladzimir Zamjatalin; religieuze en etnische zaken - Aljaksandr Belyk; wetenschap en technologie - Wiktar Gajsjonak; normalisatie. metrologie en certificering - Waleri Karasjkow; staatsveiligheid (KGB) - Oeladzimir Matskewitsj; belasting - Mikalaj Dzjamtsjoek, jeugdzaken - Aljaksandr Paznjak; stafchef van de president - Michail Mjasnikowitsj: commissie voor staatscontrole - Mikalaj Damasjkewitsj

* Nieuwe benoeming

Premier in functie bevestigd

Waarnemend premier Sjargej Ling werd op 19 februari in zijn functie bevestigd door het Huis van Afgevaardigden (de Tweede Kamer van de Nationale Assemblee). De benoeming werd aanvaard met 97 tegen acht stemmen en één ongeldige stem.

Verkiezing parlementsvoorzitter. Benoemingen rechterlijke macht

Op 13 januari koos de Raad van de Republiek (Eerste Kamer van het nieuwe parlement), Pawel Sjypoek tot voorzitter en mevrouw Tamara Doetko tot vice-voorzitter. Beiden werden unaniem gekozen door de 58 aanwezige afgevaardigden.(Voor verkiezing van voorzitter van Huis van Afgevaardigden, zie pag. 160/1-'97).

In verband met de nieuwe grondwet vaardigde de president op 4 januari verscheidene decreten uit, waarbij hij een aantal hoge rechters benoemde. Rryhor Wasilewitsj werd benoemd tot voorzitter van het Constitutionele Hof (voor ontslag van zijn voorganger. zie pag. 160/2-'97).

Verder werd oud-minister van justitie Waljantsin Soekala benoemd tot voorzitter van het Hooggerechtshof en werd Oeladzimir Bojka's aanstelling als voorzitter van het Hooggerechtshof voor Economische Delicten, een functie die hij sinds 1991 bekleedde, verlengd. Op 23 januari benoemde Loekasjenka nog vijf rechters voor het twaalf leden tellende Constitutionele Hof; de resterende zes posten zouden worden opgevuld door kandidaten van de Raad van de Republiek.

Opvolger voor president Nationale Bank

De president van de Nationale Bank van Bjelaroes (NBB), mevr. Tamara Winnikawa, werd op 14 januari ontslagen 'wegens misbruik van haar positie'. Zij werd diezelfde dag in hechtenis genomen hangende een onderzoek naar de aanklacht. Op 16 januari benoemde de president bij decreet de president van de Belwnesjekonom-bank (Buitenlandse Economische Bank van Bjelaroes), Genadz Olejnikow, tot opvolger van Winnikawa.

Aangenomen werd dat de beschuldigingen verband hielden met Winnikawa's vorige functie als voorzitter van de raad van bestuur van de Bjelaroesbank (een commerciële bank met een staatsbelang van 99 procent). In 1996 was zij benoemd tot voorzitter van de NBB.

Vorming 'schaduwkabinet'

Oppositieleiders van het oude parlement, de Opperste Sowjet, en van democratische en communistische partijen kwamen op 8 januari bijeen om een 'schaduwkabinet' te vormen. Zij wilden een alternatief beleid ontwikkelen voor dat van de zittende regering. De voorzitter van het nieuwe lichaam, dat Algemene Coalitieregering-Nationale Economische Raad zou gaan heten, was Genadz Karpenka van de Verenigde Burgerpartij. De leider van deze partij, Stanislau Bachdankewitsj, was een van de initiatiefnemers van de nieuwe raad geweest.

Raad van Europa schort waarnemersstatus Bjelaroes op

Op 13 januari besloot de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa de waarnemersstatus van Bjelaroes (die sinds september 1992 van kracht was) op te schorten. Op 21 januari werd ook bekend dat de Raad van Europa samen met de EU en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)een onderzoekscommissie naar Bjelaroes zou sturen die verslag moest uitbrengen over de politieke situatie na het referendum over de grondwet in november 1996 (zie pag. 159/3 e.v.-'97).

Nationale feestdag verplaatst

Bij presidentieel decreet van 4 januari werd bepaald dat de Onafhankelijkheidsdag van Bjelaroes in plaats van op 27 juli zou worden gevierd op 3 juli. de

dag waarop de bevrijding van de nazi-bezetting in 1944 werd herdacht. Het voorstel had enorme steun gekregen bij het referendum over de grondwet in november (zie pag. 159/3-'97)

Betrekkingen met Rusland en Oekraïne

President Loekasjenka reageerde positief op een brief die de Russische president Boris Jeltsin hem op 13 januari had geschreven Daarin stelde Jeltsin verdere stappen voor de integratie van de twee voormalige Sowjet-republieken voor.

De brief was een vervolg op het verdrag van april 1996, dat van Rusland en Bjelaroes een Gemeenschap van Soevereine Republieken had gemaakt (zie pag. 458/3 e.v.-'96), omdat Jeltsin erin voorstelde één regering te vormen en te komen tot een gemeenschappelijke munt, belastingstelsel en energievoorziening. Volgens waarnemers maakte de brief van de Russische president deel uit van het Russische tegenoffensief tegen de plannen van de NAVO om enkele Oost-Europese staten in haar gelederen op te nemen (zie pag. 351/2-'97).

Op 17 januari sprak Loekasjenka met zijn Oekraïense ambtgenoot Leonid Koetsjma in Gomel (Bjelaroes) over stappen voor verdere samenwerking tussen de twee landen.

Demonstraties door oppositie. Amerikaans diplomaat uitgewezen

Terwijl de voorbereidingen voor een unieverdrag tussen Bjelaroes en Rusland doorgingen (zie onder), kreeg de regering van Bjelaroes in februari en maart te maken met hardnekkig verzet van de oppositie tegen de voorgestelde unie en tegen het beleid van president Aleksandr Loekasjenka. De autoriteiten reageerden daarop door oppositieleiders te arresteren en boetes op te leggen. Ook veroorzaakten ze een diplomatieke rel door een Amerikaanse diplomaat uit te wijzen, die aan de demonstraties zou hebben deelgenomen.

Op 10 februari werd Anatol Ljabedzka door onbekenden aangevallen bij de ingang van zijn appartementsgebouw. Ljabedzka was lid van de Verenigde Burgerpartij en afgevaardigde van de Opperste Sowjet, die in november opgeheven was krachtens de nieuwe grondwet (zie pag.160/1-'97). Volgens Le Monde van 14 februari had Ljabedzka in 1996 een aantal artikelen gepubliceerd, waarin hij stelde dat 'de mafia aan de macht' was in Bjelaroes. In januari 1997 had hij in het geheim een bezoek gebracht aan Frankrijk om bewijsstukken voor te leggen aan de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (zie boven) over schending van de mensenrechten in Rjelaroes.

Op 11 februari demonstreerden leden van het Bjelaroesische Congres van Democratische Vakbonden (BCDV) buiten het ministerie van justitie uit protest tegen de weigering van het ministerie om de organisatie te registreren. De BCDV, een vereniging van vier officieel geregistreerde organisaties, telde zo'n 30.000 leden. Eveneens op 11 februari werd het kantoor van de Communistische Partij van Bjelaroes gesloten, naar verluidt wegens overtreding van de veiligheidsvoorschriften bij brand.

Op 10 februari hield het Bjelaroesische Volksfront een demonstratie en op 14 februari hield de jeugdafdeling hiervan een protestmars tegen het pro-Russische beleid van Loekasjenka. Zo'n 3.000 , onder de leus 'Bjelaroes in Europa' en overhandigden verzoekschriften aan Westerse ambassades. Er zouden veertig demonstranten gearresteerd zijn tijdens de demonstraties.

Een bijeenkomst op 2 maart in Minsk, zogenaamd om de 930ste verjaardag van de hoofdstad te vieren, liep uit op een demonstratie tegen Loekasjenka, waaraan ongeveer 5.000 mensen deelnamen. Vooruitlopend op verdere protesten, kwam de president op 5 maart met een decreet dat openbare demonstraties aan banden legde en alle demonstraties tegen de grondwet verbood. Op 10 maart vonden ook protestbijeenkomsten plaats tegen een unie met Rusland en op 15 maart ter herdenking van de goedkeuring van de grondwet in 1994 (zie pag. 452/3 e.v.-'94), die in november 1996 ondanks veel tegenstand was vervangen (zie pag. 159/3 e.v.-'97).

Op 23 maart kreeg de eerste secretaris van de Amerikaanse ambassade in Bjelaroes, Serge Aleksandrow, het verzoek het land te verlaten, nadat hij ervan was beschuldigd op 23 maart te hebben deelgenomen aan een grote bijeenkomst tegen Loekasjenka, waarbij het kwam tot een gewelddadig treffen tussen de politie en ongeveer 10.000 betogers. Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, dat de beschuldigingen tegen Aleksandrow ontkende, riep zijn ambassadeur terug en reageerde verder door op 26 maart een in Washington gestationeerde Bjelaroesische diplomaat uit te wijzen. Bovendien eiste het dat de nieuwe ambassadeur van Rjelaroes in de Verenigde Staten, Waleri Tsepkalo, de VS niet zou binnenkomen.

De betrekkingen tussen de VS en Bjelaroes waren reeds verslechterd op 16 maart. nadat de Amerikaan Peter Byrne het land vanuit Boedapest niet opnieuw mocht binnenkomen. De in Minsk woonachtige Byrne was de directeur van de Bjelaroesische tak van de charitatieve Soros Foundation. die was opgericht door de financier George Soros, die $ 13 mln had geïnvesteerd in Bjelaroes. vooral in het onderwijs, het milieu en de gezondheidszorg. Byrne werd ervan beschuldigd te hebben deelgenomen aan demonstraties van de oppositie, en van de Soros Foundation werd gezegd dat deze Bjelaroes destabiliseerde onder het mom van charitatieve activiteiten.

Vooraanstaande oppositievoerders, onder wie leden van de vorige regering en het vorige parlement (zie pag 160/1-'97 en boven), kregen een boete wegens deelname aan de bijeenkomsten en werden onder druk gezet toe te geven dat ze het presidentieel decreet tegen demonstraties hadden overtreden. Bovendien verbood de Bjelaroesische autoriteiten op 23 maart Russische journalisten het doorseinen vanuit Bjelaroes van kopij en filmmateriaal, een Russische televisiejournalist moest die dag zijn vergunning inleveren Deze stap leidde tot uitingen van 'diepe bezorgdheid' door de Russische regering die van oudsher sympathiek stond tegenover Bjelaroes

Voorbereidingen voor unie met Rusland

Op maart reisde president Loekasjenka naar Moskou voor besprekingen met zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin. Op 7 maart vaardigden zij een gezamenlijke verklaring uit, waarin zij pleitten voor een gezamenlijk rechtssysteem, één munteenheid en een gemeenschappelijk economisch en begrotingsbeleid. In de verklaring werden eerdere verklaringen herhaald. in het bijzonder het verdrag van april 1996 voor een Gemeenschap van Soevereine Republieken (zie pag. 458/3-'97).

Sinds dc ondertekening van dat verdrag was echter weinig van integratie terecht gekomen De Russische Douanecommissie had zelfs met ingang van 10 maart weer controleposten langs de Bjelaroesische grens opgericht na beschuldigingen (die de Bjelaroesische autoriteiten ontkenden), dat smokkelwaar Rusland via Bjelaroes binnenkwam.

De Russisch-Bjelaroesische Parlementaire Assemblee kwam op 11-12 maart in Minsk bijeen voor een derde overlegronde over de integratie van de twee landen. In zijn toespraak tot de vergadering bekritiseerde Loekasjenka Rusland voor de traag verlopende integratie en stelde hij voor Bjelaroesische en Russische burgers naast hun eigen staatsburgerschap ook staatsburger van de 'Gemeenschap' te maken. De voorzitter van de Russische Staatsdoema, Gennadi Seleznjow, werd gekozen tot de voorzitter van de Assemblee en de voorzitter van het Bjelaroesische Huis van Afgevaardigden, Anatol Malafejew, tot vice-voorzitter. De voormalige voorzitter van de Parlementaire As-

semblee, Sjamjon Sjaretski, die het voorzitterschap van het door Loekasjenka in november 1996 ontbonden Bjelaroesische parlement had bekleed, was niet langer lid van de Assemblee (zie pag 160/1-'97)

Unieverdrag met Rusland ondertekend

President Aleksandr Loekasjenka en zijn Russische collega Roris Jeltsin ondertekenden op 2 april in Moskou een verdrag over dertoekomstige integratie van de twee landen. Zoals gepland viel liet ondertekenen van het verdrag samen met de ee ste verjaardag van de oprichting van de Gemeenschap van Soevereine Republieken van Bjelaroes en Rusland (zie pag. 458/3 e.v.-'96).

Volgens *NRC/H'blad* van 3 april 1997 vvas het door Loekasjenka en Jeltsin ondertekende unieverdrag wegens bezwaren van Russische liberalen - van de oppositie en binnen de regering, met name van de vice-premiers Tsjoebajs en Nemtsow - op het laatste moment sterk ingekort en aangepast. Het werd vergezeld van een uitgebreid 'Handvest van de Unie'. dat werd geparafeerd door de beide presidenten, waarin verdere details werden gepresenteerd over het integratieproces. Het handvest werd op 9 april in de Bjelaroesische en Russische media gepubliceerd voor openbare discussie.

Op 2 april werd in Minsk naar aanleiding van de ondertekening van het verdrag gedemonstreerd door Bjelaroesische nationalisten. die tegen de Unie met Rusland waren. De onderdrukking van het protest leidde tut gewelddadige taferelen en uit bronnen bij het ministerie van binnenlandse zaken werd vernomen dat 107 mensen waren gearresteerd

Op 11 april drong het Bjelaroesische 'schaduwkabinet' de Algemene Coalitieregering-Nationale Economische Raad (zie hoven). er bij Jeltsin op aan geen unie met Bjelaroes te vormen, zolang het 'autoritaire bewind' van Loekasjenka aan de macht was

In Rusland waren de reacties op het verdrag verdeeld De Russische nationalistische tegenstanders van Jeltsin, die het liefst zagen dat Rusland zijn hegemonie over de staten van de oude Sowjet-Unie zou herstellen, toonden zich verheugd over het verdrag, maar uitten hun teleurstelling over het feit dat het oorspronkelijke document was afgezwakt. Maar de liberalen en economische hei-vormers. van wie velen de president over het algemeen steunden, toonden meer terughoudendheid. omdat ze van mening waren dat het schadelijk zou zijn voor Rusland om te worden geassocieerd met de slechte reputatie van Bjelaroes op het gebied van mensenrechten, en met zijn kwakkelende economie.

(Vor.ber.pag. 158/3 e.v.-1997)

De Bjelaroesische president Aleksandr Loekasjenka (l.) en zijn Russische collega Boris Jeltsin bereiden zich voor op de ondertekening van he? unieverdrag tussen beide landen op 2 april 1997 in Moskou. Foto *EPA*

DENEMARKEN

CHEFSTAF STRIJDKRACHTEN VERONGELUKT

Admiraal Hans Jorgen Garde, die in april 1996 was benoemd tot chefstaf van de strijdkrachten, k am op 3 augustus 1996 om het leven toen een toestel van de Deense luchtmacht tegen een rots te pletter vloog bij de nadering van het vliegveld van de Faeroereilanden. Garde was met een militaire delegatie op de terugweg van een officieel bezoek aan Groenland en IJsland Tot de andere slachtoffers behoorden Garde's echtgenote. vier bemanningsleden en drie militairen.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD. CENTRUM-DEMOCRATEN VERLATEN REGERINGSCOALITIE

Op 18 december 1996 wist de minderheidscoalitie van premier Poul Nyrup Rasmussen na twee maanden durende debatten haar begroting voor 1997 door het parlement te loodsen. De politieke prijs voor de overwinning was echter het verlies van een van de twee coalitiepartners van Rasmussens Sociaal-Democraten (SD), de Centrum-Democraten (CD), die op 19 december bekendmaakten dat zij zich uit de coalitie terugtrokken. Rasmussen sprak zijn 'droefenis' uit over deze beslissing die, zo zei hij, in januari 1997 van kracht zou worden en een kabinetswijziging met zich mee zou brengen. Hij beklemtoonde dat de Sociaal-Democraten de coalitieregering zouden voortzetten met hun overgebleven partner, de Sociaal-Liberalen (RV) (voor vorming van de driepartijencoalitie in 1994, zie pag. 828/1-'94).

Het kwam tot een breuk nadat de regering uiteindelijk goedkeuring voor haar begroting had verkregen door een akkoord te sluiten met de uiterst linkse Socialistische Volkspartij (SF) en de Eenheidslijst. De regering had de twee radicale partijen benaderd nadat in november besprekingen met de conservatieve oppositie over een voor beide zijden aanvaardbare begroting op niets waren uitgelopen. De twee linkse partijen besloten Rasmussen te steunen in ruil voor zijn belofte om de sociale uitgaven te verhogen. Deze belofte zou, evenals het plan van de regering om het begrotingstekort weg te werken. moeten worden gefinancierd door een geringe verhoging van de inkomstenbelasting en een aantal eenmalige inkomstenverhogende maatregelen.

Het akkoord doorbrak weliswaar de impasse over de begroting. maar als reactie daarop maakte het CD-bestuur bekend dat de CD zich terugtrok uit de regering omdat de coalitie naar alle waarschijnlijkheid in 1997 in een 'toenemend aantal zaken afhankelijk zou zijn van de twee linkse partijen Het partijbestuur benadrukte evenwel dat de CD de regering-Rasmussen zou blijven steunen zonder deel uit te maken van de coalitie

ARRESTATIE NEONAZI'S. BOMBRIEVEN ONDERSCHEPT

De Deense politie arresteerde op 18 januari 1997 zeven neonazi's op beschuldiging van terrorisme. In hun appartementen waren ontstekingsmechanismen en springstof voor bombrieven aangetroffen. In het Zweedse Malmö werden drie uit Denemarken afkomstige bombrieven onderschept. De pakjes bleken bestemd voor linkse politici en sporters in Groot-Brittannië die met zwarten waren getrouwd. Een van de verdachten zou banden hebben met de Britse neonazi-groep Combat 18. Twee arrestanten werden weer vrijgelaten.

NIEUWE VOORZITTER KF

Hans Engel trad op 21 februari af als voorzitter van de Conservatieve Volkspartij (KF).De dag daarvoor was hij betrokken geweest bij een auto-ongeluk en was gebleken dat zijn bloed een te hoog alcoholpercentage bevatte om te mogen rijden. Per Stig Moller werd op 23 februari benoemd tot nieuwe partijvoorzitter.

PRESENTATIE BELASTINGMAATREGELEN

Minister van financiën Mogens Lykketoft presenteerde op 6 mei een pakket belastingmaatregelen dat erop was gericht de verbruikersvraag te temperen, de begrotingsdiscipline te verbeteren en het milieu te beschermen.

De maatregelen behelsden onder meer een verlaging van de tarieven van forenzentreinen en -bussen in combinatie met een verhoging van de motorrijtuigenbelasting en de belasting op binnenlandse vluchten. Verwacht werd dat de maatregelen ongeveer DKr 2,4 mrd per jaar zouden opleveren ($ 1 = DKr 6,45 op 9 mei 1997), ongeveer 0,25 procent van het BBP. Lykketoft zei dat de regering verdere maatregelen overwoog om de voorkomen dat de economie oververhit zou raken. Op 27 mei werd bevestigd dat de bouwprogramma's van de centrale en lokale overheden zouden worden stopgezet, en dat in augustus een beperkende begroting zou worden gepresenteerd.

(Vor.ber.pag. 817/1/2-1995)

ESTLAND

RUSLAND WEIGERT GRENSAKKOORD TE ONDERTEKENEN

De Russische minister van buitenlandse zaken, Jewgeni Primakow, verklaarde op 9 januari 1997 dat Rusland het in 1996 opgestelde grensakkoord met Estland niet zou ondertekenen. Estlands toenmalige minister van buitenlandse zaken Siim Kallas en Primakow hadden het akkoord bereikt tijdens een ontmoeting in de Russische stad Petrozawodsk op 5 november 1996.

Bij het bekendmaken van de wijziging van het Russische standpunt benadrukte Primakow dat de rechten van de Russischtalige minderheid in Estland dienden te u-orden beschermd. Hij verklaarde dat Rusland economische sancties zou opleggen aan landen die etnische Russen discrimineerden en noemde Estland als een van de voorbeelden daarvan.

Kallas beu-eerde dat Primakows verklaring voortkwam uit politieke onenigheid binnen de Russische regering en verband hield met andere kwesties dan het grensakkoord. Sommige waarnemers waren het eens met deze analyse. Zij benadrukten dat Estland concessies had gedaan in het grensgeschil. Het wilde hiermee zijn betrekkingen met Rusland verbeteren om kracht te zetten achter zijn streven naar toetreding tot de Europese Unie. Zo had Estland zijn eis laten vallen dat het Vredesverdrag van Tartu uit 1920 zou worden genoemd in het grensakkoord. Ook had het ingestemd met de grenslijn die Rusland twee jaar daarvoor eenzijdig hadoastgesteld (zie pag. 738/2-'96).

De Estlandse regering zei het Russische besluit te betreuren, maar verklaarde het akkoord nog steeds te willen ondertekenen. Maar tijdens een bijeenkomst van Estlandse politieke partijen op 24 januari werd gezegd dat de ondertekening van het akkoord niet zou mogen afhangen van concessies aan Rusland op het gebied van het staatsburgerschap of andere binnenlandse politieke kwesties in Estland.

RAAD VAN EUROPA BEËINDIGT TOEZICHT OP ESTLAND

De Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa besloot op 30 januari het toezicht op Estland te beëindigen. De Assemblee benadrukte de vooruitgang op het gebied van de mensenrechten in Estland, sinds het land in 1993 was toegetreden tot de Raad van Europa (zie pag 619/2-'93), maar merkte op dat enkele terreinen nog nadere aandacht vereisten

PREMIER VÄHI TREEDT AF

Op 25 februari nam premier Tiit Vahi ontslag Twee weken eerder had hij ternauwernood een motie van wantrouwen overleefd in de Riigikogu (parlement\ mrt 46 stemmen tegen 45 en één onthouding President Lennart Meri benoemde op 27 februari Mart Siimann tot premier Krachtens de grondwet had deze veertien dagen om een nieuwe regering te vormen die het parlement vervolgens moest goedkeuren

De oppositie had Vahi, de voorzitter van de Coalitiepartij (een van de belangrijkste partijen van de regerende KMU-minderheidscoalitie), beschuldigd van corruptie op verschillende gebieden. Deze beschuldigingen gingen onder meer over het gebruik van vertrouwelijke informatie bij het kopen van aandelen van de Unie Bank; het gebruik van gemeentegelden om zijn privé-appartement te renoveren en de illegale aankoop van een flat in het centrum van Tallinn voor zijn dochter. Vahi ontkende de beschuldigingen heftig, maar zei dat hij ontslag wilde nemen om ze als burger te kunnen weerleggen. Hij bleef echter lid van het parlement en suggereerde dat hij weer actief aan de politiek zou deelnemen als hij zijn naam had gezuiverd.

Vahi's opvolger Siimann was vicevoorzitter van de Coalitiepartij, fractieleider van de Coalitiepartij in het parlement en lid van de grondwettelijke commissie van het parlement. Na zijn benoeming zei hij dat de meeste ministers van Vahi's regering in zijn nieuwe regering zouden blijven en gaf hij aan dat hij de Hervormingspartij zou benaderen als een mogelijke coalitiepartner voor zijn minderheidsregering.

De Hervormingspartij had zich in november 1996 teruggetrokken uit de regerende KMÜ-coalitie (zie pag. 161/1-'97). De voorzitter van de Hervormingspartij, Siim Kallas, liet de president weten dat zijn partij bereid was Siimanns benoeming te steunen. maar de secretaris-generaal van de partij, Heiki Kranich, liet doorschemeren dat eventuele steun afhing van Siimanns keuze voor ministers en het regeringsprogramma.

NIEUWE REGERING

President Lennart Meri gaf op 14 maart

zijn goedkeuring aan de regering van de nieuwe premier Mart Siimarin. De meeste ministers behielden de post die ze ook reeds onder Siimanns voorganger Vähi bekleedden.

De psycholoog Siimann (30) was voormalig directeur-generaal van het staatstelevisiebedrijf *Eesti* TV en van de par-ticuliere zender RTV. Hij besloot een minderheidsregering te vormen, die bestond uit zijn Coalitiepartij er? drie kleinere partijen van gepensioneerden en boeren, nadat verkennende besprekingen rnct andere grote partijen hadden uitgewezen dat de vorming van een bredere coalitie zou stuiten op onoverkomelijke obstakels. Hij zei dat zijn regering zich net als de vorige zou wijden aan economische hervormingen en kondigde aan dat hij met dezelfde vastberadenheid als zijn voorganger een stabiele economische groei zou nastreven en de inflatie zou bestrijden.

De samenstelling van de regering op 14 maart was als volgt:

Premier - Mart Siimann: justitie - Paul Varul; defensie - Andrus Oovel: onderwijs - Mait Klaassen*; milieu - Villu Reiljan; economische zaken - Jaak Leimann: landbouw - Andres Varik*; verkeer en verbindingen - Raivo Vare: financiën - Mart Opmann: binnenlandse zaken - Riivo Sinijarv; buitenlandse zaken - Toomas Hendrik Ilves: sociale zaken - Tiiu Aro: cultuur - Jaak Allik; minister zonder portefeuille belast met Europese aangelegenheden - Andra Veidemann: regionaal beleid - vacant*

* Nieuwe benoeming

De secretaris-generaal van de Boerenvolkspartij, Andres Varik. volgde Ilmar Mandmets op als minister van landbouw en Klaassen werd minister van onderwijs in opvolging van Rein Loik. De portefeuille voor regionaal beleid. voorheen in handen van Tiit Kubri, bleef vacant.

MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN VERVANGEN

President Lennart Meri ontsloeg op 29 april minister Riivo Sinijarv van binnenlandse zaken. Sinijarv was vicevoorzitter van de Coalitiepartij, de grootste partij binnen de regeringscoalitie. De dag daarop benoemde Meri een andere vice-voorzitter van de Coalitiepartij, Robert Lepikson, tot opvolger van Sinijarv. Lepkison was tot dan toe burgemeester van de Estlandse hoofdstad Tallinn geweest.

Sinijarv was in december 1996 benoemd tot minister van binnenlandse zaken (zie pag. 161/1-'97) en had zijn portefeuille in de medio maart gevormde regering van de nieuwe premier Mart Siimann behouden (zie boven). Volgens sommige berichten was hij de laan uitgestuurd omdat hij geen diepgaand onderzoek had ingesteld naar het misbruik van dienstauto's door ainhtenaren van het ministerie van binnenlandse zaken Een hoge ambtenaar van het ministerie van binnenlandse zaken, Jaan Toots, kreeg op 29 april eveneens ontslag, nadat was gebleken dat hij zijn vrouw en kinderen met dienstauto's had laten vervoeren

SAMENGAAN VAN MINISTERIES VERWORPEN

Op 22 april wees de Riigikogu een voorstel af om de ministeries van economische zaken, van verkeer en verbindingen en van landbouw samen te voegen tot een groot ministerie van economische zaken

Het voorstel maakte deel uit van een pakket bezuinigingen, waaronder ook maatregelen om het aantal leden van de Riigikogu te verminderen, een aantal districten samen te voegen en het aantal gemeentes terug te brengen. Het officiële persbureau *ETA* berichtte op 22 april dat de bezuinigingen 20 mln kronen per jaar zouden hebben opgeleverd (S 1 = 13,73 kronenop 18 april 1997).

(Vorber. pag. 160/3 e.v.-1997)

FINLAND

VERKIEZINGEN VOOR EUROPEES PARLEMENT

Op 20 oktober 1996 werden verkiezingen gehouden voor Finlands zestien zetels in het Europees Parlement (EP) alsmede gemeenteraadsverkiezingen.

De oppositionele Centrumpartij (KESK) eindigde bij de verkiezingen voor het Europees Parlement onverwachts als eerste met 24,4 procent van de stemmen. De twee coalitiepartners van de regerende vijfpartijencoalitie, die het meest kritisch tegenover de Economische en Monetaire Unie (EMU) stonden, de Linkse Alliantie (VL) en de Groene Liga, deden het eveneens goed en behaalden respectievelijk 10,5 en 7,6 procent van de stemmen. De Finse Sociaal-Democratische Partij (SSDP) van premier Paavo Lipponen behaalde 21,5 procent van de stemmen. Bij de parlementsverkiezingen van maart 1995 had de SSDP nog 28,3 procent van de stemmen behaald (zie pag. 396/2 e.v.-'95). Dit verlies en de lage opkomst van slechts 58,8 procent zouden het gevolg zijn geweest van verzet tegen de EMU en van gebrek aan enthousiasme voor het op 12 oktober door de regering-Lipponen genomen besluit de Finse markka te laten toetreden tot het Europese Monetair Stelsel (EMS) (zie pag 163/2-'97)

De Finse EP-zetels zouden als volgt worden verclecld. KESK vier, SSDP vier. Nationale Coalitiepartij (KOK) vier. VL twee, Groenen één. Zweedse Volkspartij (SFP) één.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen behaalde de SSDP 24,5 procent van de stemmen en bleef daarmee de grootste partij De KESK behaalde 22 procent van de stemmen

(Vorberpag 745/1/2-1996)

GEORGIË

ONTHULLING VAN COMPLOT TEGEN PRESIDENT IN 1996

In februari 1997 werd bekend dat een samenzwering om de Georgische president Edoeard Sjewardnadze te vermoorden tijdens het stadsfestival van Tbilisi in oktober 1996 verijdeld was. Bronnen in het ministerie van binnenlandse zaken beweerden dat de samenzweerders waren gefinancierd en aangevoerd door de oud-minister van veiligheidszaken Igor Giorgadze, en dat twaalf personen in verband met de zaak waren aangehouden. Giorgadze was in september 1995 ontslagen uit het kabinet in verband met een eerder complot tegen Sjewardnadze (zie pag. 739/3 e.v.-'95).

Op 1 februari werd een wet van kracht, die de doodstraf in Georgië afschafte.

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Op 27 maart maakten vertegenwoordigers van negen oppositiepartijen, die bestonden uit aanhangers van oud-president Zwiad Gamsachoerdia, de oprichting van een gezamenlijke partij bekend. het Front voor het Herstel van het Wettige Gezag in Georgië. Zij verklaarden de aanzet te willen geven tot een 'grootscheepse strijd tegen de plegers van de staatsgreep van 1992', waarmee zij doelden op het gewapend conflict van eind 1991 en begin 1992, dat had geleid tot de verdrijving van Gamsachoerdia (zie pag. 384/1 e.v.-'92).

BERICHT OVER AFTREDEN MINISTER VAN FINANCIËN

Op 29 april berichtte het Russische persbureau *Interfax* dat Dawid Iakobidze was afgetreden als minister van

financien Volgens het bericht, dat was gebaseerd op een 'regeringsbron', was dit het gevolg van kritiek die president Edoeard Sjewardnadze op 23 april tijdens een kabinetsvergadering had geuit op Iakobidze

DEMONSTRANTEN EISEN VERTREK VREDESMACHT UIT ABCHAZIË

Op 21 maart eisten in Tbilisi ongeveer 7 000 mensen, voornamelijk etnische Georgiers die in 1993 uit Abchazië waren gevlucht, tijdens een betoging dat de regionale vredesmacht zou worden teruggetrokken uit Abchazië. De troepenmacht was daar gelegerd krachtens een mandaat van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS),maar bestond uitsluitend uit Russische militairen (zie pag. 745/2-'96). Op 20 maart beeindigden tien leden van de Abchazische fractie in het Georgische parlement de hongerstaking die zij op 2 maart waren begonnen om kracht bij te zetten achter hun eis dat de vredestroepen zouden worden teruggetrokken uit Abchazië en Zuid-Ossetië.

NIEUWE PREMIER IN ABCHAZIË

Op 29 april benoemde Wladislaw Ardzinba, de president van de eenzijdig uitgeroepen republiek Abchazië, Sergej Bagapsj tot de nieuwe premier van de republiek. Bagapsj volgde Gennadi Gagoelia op, die op 24 april door Ardzinba was ontslagen, naar verluidt wegens gezondheidsproblemen.

Op 29 april noemde het persbureau *Interfax* Bagapsj 'een gematigd politicus en een persoon met ervaring op economisch gebied'. *Interfax* merkte op dat hij uit het district Otsjamtsjira kwam waar Ardzinba's populariteit tanende was.

(Vorber.pag 169/2/3-1997)

GOS

TOP IN MOSKOU

Op 28 maart 1997 kwamen de staatshoofden van de twaalf lidstaten van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) in Moskou bijeen voor een topconferentie. De top zou oorspronkelijk in december 1996 zijn gehouden ter gelegenheid van de vijfde verjaardag van de oprichting van het GOS (zie pag. 82/2 e.v.-'92); maar was uitgesteld in verband met de ziekte van de Russische president Boris Jeltsin. Tijdens de top werd Jeltsins herstel benadrukt door zijn herverkiezing als voorzitter van de Raad van Staatshoofden van het GOS. De deelnemers aan de top gaven hun goedkeuring aan een aantal voorstellen om de mandaten van de GOS-vredestroepen in Tadzjikistan en Abchazië te verlengen tot respectievelijk 30 juni en 31 juli. Voorstellen hiertoe waren opgesteld tijdens een voorbereidende vergadering van de Raad van GOS-ministers van buitenlandse zaken op 27 maart. Tijdens de top werd verder besloten een GOS-commissie in te stellen die zou moeten bemiddelen bij de conflicten in Dniestrië, Tadzjikistan, Abchazië en Nagorno-Karabach. (Op 27 maart vonden eveneens vergaderingen plaats van de GOS-ministers van defensie en de Raad van Regeringsleiders van het GOS)

(Vorberpag 745/3-1996)

LETLAND

AFTREDEN EN HERBENOEMING PREMIER

Premier Andris Skele, die op 20 januari 1997 aftrad, werd op 29 januari herbenoemd door president Guntis Ulmanis na overleg met de honderd leden tellende Saiema (parlement).

Skele was afgetreden na algemene kritiek op zijn besluit de zakenman Vasilijs Melniks tot minister van financiën te benoemen als opvolger van de in oktober 1996 ontslagen Aivars Kreituss (zie pag. 170/1-'97). Ulmanis had er bij de Saiema op aangedrongen geen goedkeuring te verlenen aan de benoeming van Melniks. tegen wie het openbaar ministerie een corruptie-onderzoek had ingesteld. maar die geheel was vrijgesproken. Na Skele's aftreden naar aanleiding van de kwestie, nam ook Melniks ontslag.

Skele's aftreden kwam onverwacht. Skele, die in december 1993 was benoemd na de onbeslist geëindigde parlementsverkiezingen (zie pag. 172/2 e.v.-'96). was een compromis-kandidaat zonder banden met een bepaalde partij. Hij had een uit acht partijen bestaande coalitieregering gevormd, die het hele politieke spectrum omvatte. Ondanks interne verdeeldheid wist Skele deze regering bijeen te houden. Hij werd beschouwd als de belangrijkste gangmaker achter de economische hervormingen en had gepoogd Letland aantrekkelijker te maken voor investeerders. In december wist hij de goedkeuring van het parlement te krijgen voor de eerste sluitende begroting van Letland.

Op 29 januari werd Skele opnieuw benoemd tot premier, nadat uit onderhandelingen bleek dat hij nog steeds kon rekenen op een meerderheid in de Saiema. Volgens berichten zou Ulmanis bovendien van mening zijn dat Skele de meest aangewezen persoon was om door te gaan met de economische hervormingen. Maar aangezien de officiele besprekingen over de vorming van een nieuwe regering niet vóor 4 februari zouden beginnen, bleef de samenstelling ervan onduidelijk tot eind januari.

Op 31 januari ondertekenden twee van de grootste partijen in het parlement, Letlands Weg en de Unie voor het Vaderland en Vrijheid, een samenwerkingsakkoord over een nieuwe regering. Zij besloten die ministers te handhaven die hun bekwaamheid hadden bewezen in de vorige regering, hoewel een aantal voorstellen in het akkoord niet strookte met eerdere verklaringen van de andere grote partij in het parlement, de Democratische Partij Saimnieks. Skele had voorgesteld een nieuwe regering te vormen uit de drie grootste partijen, samen met vertegenwoordigers van kleine partijen, zoals de coalitie van de Letse Boerenunie met de Unie van Christen-Democraten van Letland.

NIEUWE REGERING

Op 13 februari gaf de Saiema met 70 stemmen voor, 17 tegen en één onthouding zijn goedkeuring aan een nieuwe Letse regering onder leiding van premier Andris Skele. Het nieuwe kabinet bestond uit ministers van vijf in de Saiema vertegenwoordigde partijen en beschikte over de steun van 73 van de 100 leden van de Saiema.

Vier ministers in het nieuwe kabinet waren lid van de Democratische Partij Saimnieks (DPS), vier van Letlands Weg (LC),vijf van de Unie voor het Vaderland en Vrijheid (TUBS), twee van de Letse Nationale Conservatieve Partij (LNNK),twee van de Letse Boerenunie (LZS) en een van de Groene Partij van Letland (LZP). Minister van cultuur Rihards Piks was net als premier Skele niet partijgebonden.

De DPS kreeg de portefeuille van onderwijs en wetenschap, die in het vorig kabinet in handen was van de Unie voor het Vaderland en Vrijheid. Tevens werd Juris Kaksitis benoemd tot vice-premier. een post die in de vorige regering vacant was. Roberts Zile werd de nieuwe minister van financiën, een post die

tijdelijk was waargenomen door Skele (zieook hoven).

De portefeuilleverdeling zag er als volgt uit:

Premier - Rndris Skele; vice-premier - Juris Kaksitis (DPS): defensie - Andrejs Krastins (LNNK); buitenlandse zaken - Valdis Birkavs (LC); economische zaken - Guntars Krasts (TUBS); binnenlandse zaken - Dainis Turlais (DPS); onderwijs cn cultuur - Juris Celmins (DPS); financiën - Roberts Zile (LC)

Staatsministers:

Vice-premier, milieu en regionale ontwikkeling - Anatolijs Gorbunovs (LC); overheidsinkomsten - Aija Poca (LC); gezondheidszorg - Juris Vinkelis (TUBS): lokaal bestuur - Eiks Zunda (DPS); lokaalbestuur - Indulis Emsis (LZP); landbouw - Roberts Dilba (LZS); vervoer - Vilis Kristopans (LC): sociale zaken - Vladimirs Makarovs (TUBS): justitie - Dzintars Rasnacs (TGBS): cultuur - Rihards Piks: portefeuille voor aangelegenheden betreffende de Europese Unie - Aleksandrs Kirsteins (LNNK).

Skele was teruggekomen op een eerdere beslissing om de post van staatsminister af te schaffen.

LOKALE VERKIEZISGEN

Bij de lokale verkiezingen van 9 maart kwam de Letse Boerenunie (LZS) als grootste partij uit de bus met 168 zetels, terwijl de Democratische Partij Saimnieks (DPS) en de Unie voor het Vaderland en Vrijheid (TUBS) respectievelijk 83 en 44 zetels behaalden. De LZS, DPS en TUBS waren alle lid van de regeringscoalitie. Ook een aantal andere partijen behaalde zetels bij de verkiezingen, waarbij een opkomst van 56,8 procent werd genoteerd.

NIEUWE ARBEIDERSPARTIJ

Op 15 maart hield een nieuwe linkse partij, de Arbeiderspartij, haar oprichtingsvergadering. De partij werd opgericht door oud-minister van financiën Aivars Guntis Kreituss en zijnvrouw Ilga Kreituse, die beiden lid waren geweest van de DPS.

Kreituss. de voorzitter van de nieuwe partij, verklaarde dat zijn partij tot doel had de industrie van het land nieuw-leven in te blazen door middel van overheidsbemoeienis. Tevens deelde hij de gedelegeerden tijdens het congres mee dat overheidssteun noodzakelijk was voor een hervorming van het landbouwbeleid zodat er meer in Letland geproduceerde voedingsmiddelen op de markt konden worden gebracht. Het partijprogramma riep ook op tot integrntic in de EU op voorwaarde dat dit niet tegen het nationaal belang zou indruisen

(Vorber.pag. 169/3 e v-1997)

LIECHTENSTEIN

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De vervroegde parlementsverkiezingen die op 31 januari en 2 februari 1997 in Liechtenstein werden genouden, werden gewonnen door premier Mario Frick De verkiezingen, die negen maanden waren vervroegd, brachten weinig verandering in de samenstelling van de 25 leden tellende Landdag (voor xerkiezingen in oktober 1993. zie pag 841/1/2-93) Frick opende onmiddellijk onderhandelingen over de voortzetting van de coalitie van zijn Vaderlandse Unie (VU) en de Progressieve Burgerpartij (FBP), die sinds 1938 aan de macht was

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels**	
Vaderlandse Unie (VU)	13	(13)
Progressieve Burgerpartij (FBP)	10	(11)
Vrije Lijst (FL)	2	(1)
Totaal	**25**	

* Tussen haakjes de zetelverdeling in de oude Landdag

REGERINGSCOALITIE VALT UITEEN

Op 10 maart viel de regeringscoalitie van VU en FBP in feite uiteen toen de FBP besloot zich terug te trekken uit de coalitie.

Het besluit, dat tijdens een partijcongres van de FBP was genomen, volgde op verkiezingen in januari en februari waarbij de partij een zetel was kwijtgeraakt aan de milieupartij Vrije Lijst (zie boven). FBP-voorzitter Norbert Seeger verklaarde dat het besluit was genomen om effectief oppositie te voeren en de partij de mogelijkheid te geven zich beter te profileren. Volgens waarnemers was er geen duidelijke onenigheid over beleidszaken bij de coalitiepartners en zou het uiteenvallen van de coalitie te maken hebben met de gespannen verhouding tussen de twee partijleiders.

Op 11 maart werd bekendgemaakt dat de 25 leden van de Landdag op 9 april een nieuwe, uit vijf leden bestaande regering zouden kiezen.

NIEUWE REGERING

De op 9 april benoemde nieuwe egering bestond geheel uit leden van de Vaderlandse Unie (VU), de voormalige coalitiepartner van de FBP en de grootste partij in het parlement.

De portefeuilleverdeling was als volgt,

Preinier. financiën. bouwnijverheid - Mario Frick+; binnenlandse zaken. economische Laken. gezondheidszorg en sociale zaken - !,tichael Ritter+: buitenlandse zaken. gezins- en emancipatiezaken, cultuur en sport - ┌mevr. Andrea Willi+; onderwijs, milieu. vervoer - Norbert Marxer*; justitie - Heinz Frommelt[1]

* Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

HANS ADAM VERZET ZICH TEGEN INPERKING VAN BEVOEGDHEDEN

De vorst van Liechtenstein, Hans Adam II, dreigde in maart zijn land te verlaten als de regering door zou gaan met pogingen om zijn ruime. in de grondwet vastgelegde bevoegdheden aan banden te leggen. Het *NRC/H'blad* van 11 april 1997 beschreef de achtergronden van de kwestie als volgt:

'De vorst van Liechtenstein kan onder de huidige grondwet per decreet regeren, het parlement en de regering ontbinden en wetgeving terugsturen die hem niet bevalt. Sinds Hans Adam in 1989 zijn vader. de in Liechtenstein zeer geliefde Franz Joseph II. heeft opgevolgd, heeft hij van de bevoegdheden ruim gebruik gemaakt, waarmee hij zich ook vijanden heeft gemaakt.
Hans Adam. die bijzondere belangstelling heeft voor juridische kwesties, heeft bij herhaling gezegd dat hij als staatshoofd geen bevelen van het volk accepteert. De grootste botsing met het parlement deed zich in 1992 voor, toen hij de beslissing doordrukte om het referendum over de toetreding tot de Europese Econnmische Ruimte (EER) te houden voordat eenzelfde referendum in Zwitserland zou worden gehouden. Liechtenstein stemde vóór. Zwitserland stemde later tegen.
Hans Adam heeft al enkele jaren een conflict met een hoge rechter. Herbert Wille. Onlangs stelde Wille voor dat de vorst, net als alle andere Liechtensteiners. uiteindelijk verantwoording schuldig zou moeten zijn aan het Hooggerechtshof. Dat kwam Wille te staan op de weigering van Hans Adam hem voor een nieuwe termijn als hoofd van het Hoge Gerechtshof te benoemen. Wille wil de zaak laten voorkomen voor het Europese Hof voor de rechten van de mens in Straatsburg.
In zijn troonrede, vorige maand, zei Hans Adam dat als het parlement geen respect toont voor zijn autonome positie, hij en zijn familie zullen uitwijken. De vorst zei dat hem in dat geval aansluiting van Liechtenstein bij Zwitserland een goed idee lijkt, anders zou de kleine republiek Liechtenstein niet overleven.
De familie van Hans Adam is eigenaar van de machtige LGT bank in Liechtenstein, met een

jaarlijkse omzet van rond de 90 miljard gulden. De grote meerderheid van de 28.000 inwoners van Liechtenstein is voor behoud van de monarchie. maar wil ook dat de grondwet uit 1921, waarin het land staat gedefinieerd als een ..constitutionele erfmonarchie" aan de moderne tijd wordt aangepast.'

(Vorber.pag. 820/1/2-1995)

LITOUWEN

MINISTER VAN FINANCIËN VERVANGEN

President Algirdas Brazauskas aan-i-aardde op 3 februari 1997 het aftreden van minister van financiën Roiandas Matiliauskas. Deze was in december 1996 benoemd (zie pag.171/3-1997).

Matiliauskas trad af als gevolg van een onderzoek dat ertoe had geleid dat hij op 31 januari in staat van beschuldiging was gesteld wegens verduistering en schending van de deviezenbepalingen. Hij werd op 5 februari tijdelijk opgevolgd door Kestutis Skrebys, minister van bestuurlijke hervormingen en gemeentezaken. Algirdas Gediminas Sementa, die sinds 1992 voorzitter van de effectencommissie was. werd op 19 februari benoemd tot zijn permanente vervanger.

LOKALE VERKIEZINGEN

Op 23 maart werden in Litouwen lokale verkiezingen gehouden waarbij de rechtse Vaderland Unie (Litouwse Conservatieven, TS (LK))493 (33,2 procent) van de 1.484 zetels behaalden die op het spel stonden. Hiermee boekte de partij een stemmenwinst van 6 procent ten opzichte van de verkiezingen van 1995.

De Litouwse Democratische Arbeiderspartij (LDLP, de voormalige Litouwse Communistische Partij), die tot de parlementsverkiezingen van 1996 aan de macht was geweest (zie pag. 170/2 e.v.-'97), behaalde 212 zetels (14,3 procent van de uitgebrachte stemmen). De Litouwse Christen-Democratische Partij (LKDP), een van de kleinere partners van de Vaderland Unie in de coalitieregering, veroverde 180 zetels (12,1 procent). De Litouwse Sociaal-Democratiscne Partij (LSDP) kreeg 136 zetels, de Litouwse Centrum Unie 135, de Poolse Verkiezingsactie van Litouwen 56, de Litouwse Liberale Unie 44, de Litouwse Nationalistische Unie 23, terwijl de Unie van Litouwse Gevangenen en Ballingen en de Alliantie van Litouwse Burgers elk twintig zetels in de wacht sleepten. De opkomst bedroeg 39,9 procent, 4 procent minder dan in 1995.

ONTSLAG PROCUREUR-GENERAAL

De Seimas (parlement) aanvaardde op 25 februari het ontslag van procureur-generaal Vladas Nikitinas Nikitinas zou in functie blijven, totdat een opvolger zou zijn benoemd

(Vorberpag 170/2 e v-1997)

MOLDOWA

BEËDIGING NIEUWE PRESIDENT. BENOEMING PREMIER

Petroe Loecinschi werd op 15 januari 1997 officieel beëdigd als de nieuwe president van Moldowa. Loecinschi volgde Mircea Snegoer op, die hij had verslagen bij de verkiezingen in november en december 1996 (zie pag. 171/3 e.v.-'97). Op 16 januari benoemde Loecinschi bij decreet Ion Ciubuk, tot dan toe voorzitter van de Nationale Rekenkamer, tot premier.
Op 9 januari was Loecinschi afgetreden als voorzitter van de Parlamentoel (parlement). Dezelfde dag stemde het parlement over zijn opvolger. Daarbij slaagde Doemitroe Motpan, voorzitter van de regerende Agrarische Democratische Partij en vice-voorzitter van het parlement, er niet in de vijftig procent van de stemmen te behalen die vereist was om tot parlementsvoorzitter te worden gekozen. Motpans nederlaag weerspiegelde een hergroepering van de krachten in het parlement die had plaatsgevonden tijdens de presidentsverkiezingen.

NIEUWE REGERING

Op 25 januari werd de nieuwe regering onder leiding van premier Ion Ciubuk beëdigd, na de dag ervoor door het parlement met 74 tegen 15 stemmen te zijn goedgekeurd. De samenstelling was als volgt:

Premier - Ion Cioeboek: vice-premier, verantwoordelijk voor zelfbestuur en GOS-zaken - Walerioe Boelgari; vice-premier, hervormingen en economie - Ion Goetoe; buitenlandse zaken - Mihai Popow; binnenlandse zaken - Mihai Plamadeala; financiën - Walerioe Chitan; privatisering, beheer van staatseigendom - Ceslaw Ciobanoe; handel en industrie - Grigore Triboi; defensie - Walerioe Pasat; nationale zekerheid - Todor Botnaroe: justitie - Wasile Stoerza: arbeid. sociale zekerheid. gezinszaken - Doemitroe Nidelcoe: landbouw en voedselvoorziening - Gheorghe Loengoe; verbindingen en voorlichting - Ion Casian: verkeer - Wasile Ioww: onderwijs, jeugd- en sportzaken - Iakow Popowic; cultuur - Gennadi Ciobanoe; gezondheidszorg - Mihai Magdei; regionale ontwikkeling. gemeentezaken, bouwnijverheid - Mihai Sewerowan.

NIEUWE PRO-LOECINSCHI BEWEGING OPGERICHT

Op 8 februari werd een nieuwe politieke beweging in het leven geroepen, de Beweging voor een Democratisch en Welvarend Moldowa. die tot doel had het politieke programma van de pas verkozen president Petroe Loecinschi te steunen De beweging koos voor het politieke midden en zou geleid worden door de vice-voorzitter van het parlement, Doemitroe Diacow

VERKIEZING NIEUWE PARLEMENTS-VOORZITTER

Op 5 maart werd de leider van de Agrarische Democratische Partij van Moldowa, Doemitroe Motpan, gekozen tot voorzitter van de Parlamentoel. Motpan, die tot dan toe vice-voorzitter was, werd zonder tegenkandidaat gekozen met 55 van de 104 stemmen. Hij volgde Petroe Loecinschi op die in januari was afgetreden voordat hij was beëdigd tot president. Motpan had in januari ook al naar het voorzitterschap gedongen, maar wist toen niet de vereiste 50 procent van de stemmen te behalen (zieboven).

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 19 maart keurde de Parlamentoel de begroting voor 1997 goed, die 2.246 mln lei bedroeg ($ 1 = 4,65 lei op 21 maart 1997). Dit was ongeveer 20 mln lei meer dan het begrotingsvoorstel van de regering en kwam neer op een tekort van 330 mln lei. Van de begroting ging 70 mln lei naar het ministerie van defensie. 85 mln lei naar het ministerie van binnenlandse zaken en 45 mln lei naar het ministerie van nationale veiligheid.

BENOEMING NIEUWE STAFCHEF

President Loecinschi benoemde kolonel Wladimir Dontoel op 20 maart tot voorzitter van de generale staf en eerste onderminister van defensie. Dontoel was voorheen commandant van een artilleriebrigade.

PRESIDENT VAN DNJESTRIË BEEDIGD. OVERLEG OVER NORMALISERING VAN BETREKKINGEN TUSSEN MOLDOWA EN DNJESTRIË

Op 10 januari werd Igor Smirnow, die in december 1996 was herkozen tot president van de afgescheiden regio Dnjestrië (zie pag. 172/2-'97), beëdigd voor een tweede ambtstermijn.

Op 3 januari voerden Smirnow en Loecinschi achter gesloten deuren overleg

over een hervatting van de onderhandelingen ten aanzien van een oplossing voor de kwestie-Dnjestrië. Het overleg tussen beide partijen was opgeschort sinds medio 1996, toen een memorandum over de normalisering van de betrekkingen tussen Moldowa en Dnjestrië werd geparafeerd. Na de parafering van het memorandum had de vorige president Snegoer geweigerd het te ondertekenen. tenzij het zou worden herzien. Na zijn verkiezing in december had Loecinschi bekendgemaakt het memorandum te willen ondertekenen 'als een tussenstap op weg naar de toekenning van een speciale status aan de regio'.

Nieuwe regeringsstructuur voor Dnjestrië

Het parlement van de afgescheiden regio Dnjestrië, die zichzelf had uitgeroepen tot de Moldawische Republiek Dnjestrië, stemde op 4 februari in met een nieuwe regeringsstructuur die president Igor Smirnow had voorgesteld.

De nieuwe structuur zou bestaan uit tien ministeries, tien staatscommissies, vier departementen en een overheidsdienst. De voormalige regering telde zeventien portefeuilles. Naar verluidt zou door de veranderingen het personeelsbestand afnemen met 30 procent. Ook zouden alle ministersbenoemingen voortaan door het parlement moeten worden goedgekeurd.

Akkoordmet Dnjestrië over ondertekening van memorandum over normalisering van betrekkingen

Op 10 april werd een doorbraak bereikt in de onderhandelingen tussen Moldowa en de afgescheiden regio Dnjestrië. toen beide partijen het eens werden over de ondertekening van een memorandum van overeenstemming over de normalisering van de betrekkingen. De Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow, die in Chisinau was om te bemiddelen bij de onderhandelingen, verklaarde dat president Petroe Loecinschi van Moldowa en de president van de regio Dnjestrië, Igor Smirnow, ermee akkoord waren gegaan het memorandum op 8 mei in Moskou te ondertekenen, en dat Rusland en Oekraïne zouden optreden als 'garantielanden'van het memorandum.

Het memorandum was in wezen hetzelfde document dat in juni 1996 was opgesteld (zie ook boven). Maar tevens werd erin gezegd dat beide regeringen betrekkingen zouden ontwikkelen 'als deel van één staat'. De ondertekening zou worden gevolgd door besprekingen over de precieze status van de regio Dnjestrië binnen Moldowa. Op 23 april dreigde Smirnow echter de ondertekening op te schorten nadat Oekraïne bezwaar had gemaakt tegen een aantal punten in het memorandum. Het memorandum werd ook bekritiseerd door twee Moldowaanse oppositiepartijen. de Partij van Democratische Krachten, die zei dat het de federalisering van Moldowa inluidde, en de Partij van Vernieuwing en Verzoening.

Terugtrekking Russische troepen uit Dnjestrië

Op 16 april zei de Russische onderminister van defensie, generaal Wladimir Toporow, dat er een begin was gemaakt met de terugtrekking van Russische troepen uit Dnjestrië, maar dat nog niet was besloten wat voor Russisch militair materieel in Dnjestrië zou worden achtergelaten.

Russische functionarissen hadden eerder verklaard dat ongeveer 6.000 Russische militairen in Dnjestrië waren gelegerd. Volgens een bericht van Radio Boekarest op 31 maart had Loecinschi gezegd dat de Russische president Boris Jeltsin 'geen problemen' had met een terugtrekking van Russische troepen uit Dnjestrië, maar dat Rusland van Moldowa de verzekering wilde dat het zich niet zou ontwikkelen tot een militair 'gevaarlijke staat' voor Rusland.

(Vorber.pag.171/3 e.v.-1997)

NOORWEGEN

MINISTERS TREDEN AF NA SCHANDALEN

Binnen enkele weken na zijn benoeming tot minister zonder portefeuille (belast met nationale planning) in de minderheidsregering van de Arbeiderspartij (zie pag. 820/2/3), nam Terje Röd Larsen op 27 november 1996 ontslag naar aanleiding van beschuldigingen van onregelmatigheden bij de handel in aandelen.

Zijn ontslag volgde na een twee weken durende campagne waarin de media hem ervan beschuldigden niet de gehele waarheid te hebben verteld over een winst van ongeveer 600.000 kroner (ongeveer $95.000) die hij in 1986 zou hebben gemaakt bij een aandelentransactie als directeur van het visserijbedrijf Fideco AS. Larsen nam ontslag nadat het Nationale Bureau voor Onderzoek en Vervolging van Economische en Milieudelicten had bekendgemaakt de zaak te zullen onderzoeken, met inbegrip van de beschuldigingen dat Larsen de transactie zou hebben geantedateerd om geen belasting te hoeven betalen Hij zei achter het politieonderzoek te staan, maar verklaarde dat hij aftrad omdat de publiciteit rond de k estie het hem onmogelijk maakte zijn functie te vervullen

Z i n vertrek uit de regering betekende een ernstige tegenslag voor de nieuwe premier Thorbjorn Jagland, die Rod Larsen als speciaie afgezant van de Verenigde Naties had teruggeroeperi uit de Gazastrook om een centrale rol te bekleden in de nieuwe regering. Larscn had als bemiddelaar een belangrijke rol gespeeld bij de geheime besprekingen tussen Israël en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) die hadden geleid tot het vredesakkoord van 1993.

Ranveig Froiland werd op 17 december benoemd tot minister van olie en energie. Hij volgde Grete Faremo op, die de dag daarvoor was afgetreden- in verband met een schandaal waarbij de Noorse inlichtingendienst betrokken was. Deze had informatie opgevraagd bij de archieven van de Stasi, de voormalige Oost-Duitse geheime dienst.

Faremo trad af, nadat aan het licht was gekomen dat de Noorse inlichtingendienst de archieven van de Stasi had geraadpleegd in een poging belastend bewijsmateriaal tegen Noorse burgers te vinden. Hierbij was de vroegere linkse actievoerder Berge Furre, een vooraanstaand figuur in het openbare leven, het belangrijkste doelwit geweest. Furre was op dat moment lid van een in februari 1994 benoemde onafhankelijke commissie - de commissie-Lund -, die een onderzoek instelde naar de inlichtingendienst POT en in het bijzonder naar de betrekkingen tussen deze dienst en de Noorse politieke partijen. Het onderzoek van de Stasi-archieven had plaatsgevonden toen Faremo minister van justitie was. Zij had deze functie bekleed, voordat zij in oktober werd benoemd tot minister van energie (pag. 82013-'96). De oppositiepartijen veroordeelden het onderzoek tegen Furre, waarbij geen belastend materiaal boven water was gekomen, als een poging om het werk van de commissie te saboteren.

REGERINGSWIJZIGISG

Op 5 februari 1997 nam minister van justitie Anna Holt om gezondheidsredenen ontslag. Zij werd opgevolgd door

Liv-Gerd Valla, die staatssecretaris was geweest onder oud-premier Gro Harlem Brundtland Valla, die in haar jeugd lid van een radicale communistische organisatie was gewr- st. Wdo vice-voorzitter van de Noorse Ambtenarenbond

OESO-RAPPORT VOORSPELT AI NAME VAN GROEI NOORSE ECONOMIE

De Organisatie voor Economische Samen erking en Ontwikkeling (OESO) voorspelde in een rapport over Noorwegen, dat medio maart werd gepubliceerd, dat de groei van de Noorse economie zou afnemen van 5,1 procent in 1996 tot 3 procent in 1997 en 2,3 procent in 1988.

Een hoofdoorzaak van de afkoeling van de economie was een verwachte afrlakking van de groei van de olieproductie in de Noordzee, die de export van olie zou drukken. Daar stond tegenover dat de traditionele export van Noorwegen. zoals die van vis. verder zou kunnen toenemen door het economisch herstel in andere Europese landen. Al met al zou de economie voldoende groeien om de internationaal gezien toch al geringe werkloosheid verder te verminderen.

De OESO voorspelde een daling van het percentage werklozen onder de beroepsbevolking van 4,2 in l996 tot 3,9 in 1997 en3.6 in 1998. De organisatie waarschuwde wel dat de vermindering van de werkloosheid de inflatie kon aanwakkeren. Maar zij ging er vooralsnog vanuit dat de sociale partners in Noorwegen bij het afsluiten van CAO's matiging bleven betrachten. In dat geval zou de inflatie de komende twee jaar beperkt blijven tot ongeveer 1.5 procent, hetgeen wel duidelijk meer was dan de 1,3procent in 1996.

(Vor.ber.pag. 820/2 e.v.-1996)

OEKRAÏNE

CONSTITUTIONEEL HOF GEINSTALLEERD. REGERINGSWIJZIGINGEN. REDE OVER TOESTAND VAN HET LAND. ANTI-CORRUPTIEMAATREGELEN. VERDERE OPJTWIKKELINGEN

Op 3 januari 1997 werd het Constitutionele Hof officieel geïnstalleerd. Dit was mogelijk geworden dankzij de nieuwe grondwet, die op 28 juni 1996 was goedgekeurd (zie pag. 749/2 e.v.-'96). Op het moment dat het Hof in functie trad, waren zestien van de achttien rechters benoemd. De twee plaatsen die de Volksraad (parlement) mocht opvullen, bleven echter onbezet. Op 3 januari maakte president Leonid Koetsjma bekend dat hij zijn eerste zaak had voorgelegd aan het Constitutionele Hof. Hierin verzocht hij het Hof de grondwettigheid van de parlementaire controle-afdeling te toetsen.

Regeringswijzigingen

In februari maakte president Leonid Koetsjma regeringswijzigingen bekend in een duideliike poging de corruptie aan te pakken en riet financiële stabilisatieprogramma van Oekraine te versterken

Op 14 februari werd minister van landbouw Anatolij Chorisiko ontslagen tiidens een vergadering van het presidentiële comité over misdaad en corruptie De onderminister van vervoer, Leonid Zjeleznjak, werd eveneens ontslagen Op 18 februari onthulde minister van justitie Serhii Holowaty bewijsmateriaal waaruit corruptie bij het ministerie van justitie bleek Dit leidde tot het ontslag van de eerste onderminister van justitie, Wolodimyr Tsjernisj, en een aantal andere hoge functionarissen

Op 26 februari maakte Koetsjma enkele nieuwe benoemingen bekend:

Financiën - Ihor Mitjoekow*; machinebouw. conrersie van de militaire industrie - Wasyl Hoerejew+; economische zaken - Joeri Jechanoerow*; statistiek (niet bevestigd) - Wolodymyr Sjtsjerban*; landbouw - (vacant).

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

Nieuwe ambtstermijn voor president Centrale Bank

Op 5 februari stemde de Oekraïense Volksraad (parlement) in met de voordracht van Wiktor Joesjtsjenko voor een tweede termijn als president van de Nationale Bank van Oekraïne. Joesjtsjenko, die kandidaat was gesteld door president Koetsjma, was in januari 1993 benoemd (zie pag. 459/1-'93). Volgens de Financial Times van 6 februari had hij tijdens zijn ambtstermijn de inflatie teruggebracht van 10.000 procent in 1993 tot 38 procent in 1996. Linkse fracties in het parlement, die een minder streng monetair beleid wilden, waren tegen Joesjtsjenko's kandidatuur

Voormalig interim-premier gevrijwaard van rechtsvervolging. Terugkeer naar Oekraïne

De Volksraad stemde op 12 februari met 253 tegen 19 stemmen voor het toekennen van onschendbaarheid aan oud-interim-premier Joechim Zwjagilski, die in 1994 naar Israël was gevlucht na te zijn beschuldigd van de verduistering van $ 25 mln aan overheidsgeld (zie pag 18113-'95) Men hoopte dat Zwjagilski nu hem ontslag van rechtsvervolging was aangeboden zou meew erken aan het onderzoek naar de zaak

Op 4 maart werd bekendgemaakt dat Zwjagilski was teruggekeerd naar zijn woonplaats Donetsk. Hij verklaarde dat hij weer zitting wilde nemen in het parlement.

Oprichting politieke raad

President Koetsjma ondertekende op 21 februari een decreet betreffende de oprichting van een presidentiële politieke raad. De raad zou bestaan uit de leiders van negen gematigde politieke partijen en zou een adviserende rol spelen. Voormalig vice-premier Oleksandr Jemets werd benoemd tot secretaris van de raad.

Rede over toestand van het land

In zijn jaarlijkse rede tot de Volksraad over de toestand van het land leverde president Leonid Koetsjma op 21 maart scherpe kritiek op premier Pawlo Lazarenko en de Oekraïense regering naar aanleiding van de 'corruptie en inefficiëntie' en de 'financiële chaos' in Oekraïne.

Zij voornaamste kritiek gold het feit dat de begroting voor 1997 nog niet was goedeekeurd. 'Ik zou willen benadrukken dat de regering verantwoordelijk is voor het ontbreken van een begroting, zei Koetsjma en hij voegde ernan toe dat 'de regering moet aftreden, als er geen afdoende maatregelen worden genomen om het begrotingstekort weg te werken'. Koetsjma stelde dat de Volksraad eveneens verantwoordelijk was voor het feit dat de goedkeuring van de begroting op de lange baan was geschoven. Volgens hem was de obstructiepolitiek van het parlement erop gericht hem te dwingen de begroting bij decreet goed te keuren, hetgeen in strijd met de grondwet zou zijn (voor ontwerpbegroting, zie pag. 173/1 e.v.-'97).

Het uitstel van de goedkeuring van de begroting verhinderde de uitbetaling van een uitgebreide financieringsfaciliteit ter waarde van $ 2,5 a 3,1 mrd door het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Op 18 maart was een IMF-delegatie aangekomen in Kiew om besprekingen te voeren over de uitkering van de lening (voor afzonderlijk hulpprogramma van Westerse landen, zie pag. 173/1 e.v.-'97).

Nieuwe Raad van toezicht. Nieuw hoofd Stichting voor Staatseigendommen

Op 24 maart werd bekendgemaakt dat de regering een Raad van 'Toezicht had ingesteld, die de economische crisis moest aanpakken De Raad onder voorzitterschap van vice-premier Wiktor Pynzenyk zou toezicht houden op de hervorming van het belastingstelsel, de uitbetaling van achterstallige lonen en pensioenen - ten bedrage van respectievelijk 1,36 mrd en 1,2 mrd hrywna ($ 1= 1,77 hrywna op 21 maait 1997) - en op het functioneren van het overheidsapparaat Ook werd bekendgemaakt dat Koetsjma de liberale econoom Wolodymyr Lanowy had benoemd tot voorzitter van de Stichting voor Staatseigendommen Lanowy (eerder aangeduid als Wladimir Lanowoj) was in 1992 minister van economische zaken geweest (zie pag 169/1-'93)

Regeringsbenoemingen

Vice-premier Wiktor Pynzenyk, die was belast met economische hervormingen, bood op 2 april zijn ontslag aan aan president Leonid Koetsjma. Volgens het persbureau Reuter was Pynzenyk geïrriteerd door de vertraging bij de uitvoering van de economische hervormingen en het uitblijven van de goedkeuring van de begroting voor 1997. Op 7 april werd Serhi Tigipko door Koetsjma tot zijn opvolger benoemd. Tigipko was directeur van de Privatbank geweest, een van Oekraïne's belangrijkste handelsbanken, die in 1994 Koetsjma's campagne voor het presidentschap had gesteund en die volgens de Financial Times van 8 april banden had met de Oekraïense premier Pawlo Lazarenko.

Op 7 april werd de post van minister van landbouw. die na het ontslag van Anatoli Chorisjko in februari (zie boven) vacant was geweest, opgevuld door Mychajlo Zoebets. Zoebets was al vicepremier met verantwoordelijkheid voor agro-industriële zaken (voor zijn benoeming. zie pag. 467/1/2-'96).

Anticorruptiemaatregelen

Op 10 april ondertekende president Koetsjma een decreet getiteld 'Over het nationale programma voor de strijd tegen corruptie', waarin een aantal maatregelen werd voorgesteld om corruptie te bestrijden. De maatregelen behelsden onder meer de opheffing van de parlementaire en strafrechtelijke onschendbaarheid van verdachten in bepaalde corruptiezaken; controle van de belastingaangiften van functionarissen, verplichte rotatie van functionarissen van plaatselijke bestuursorganen na vijf jaar dienst. strengere controle op de afgifte van een aantal handelsvergimninqen, en de invoering van een verplicht onderzoek naar de antecedenten van kandidaten voor bepaalde overheidsfuncties Koetsjma beloofde verder dat alle overheidsfunctionarissen van wie bekend was dat zij waren betrokken bij corruptirzaken, op 1 oktober zouden worden ontslagen

Op 24 april maakte de voorzitter van de presidentiele commissie voor misdaad en corruptie, vice-premier Wasyl Doerdinets bekend dat een Nationaal Onderzoeksbureau zou worden ingesteld als onderdeel van de anticorruptiecampagne

Bandbreedte voor hrywna vastgesteld

De nieuwe vice-premier Tigipko maakte bekend dat de ministerraad en de Nationale Bank van Oekraïne op 25 april hadden besloten de hrywna voor de rest van 1997 te laten fluctueren binnen een smalle bandbreedte als een maatregel om de economie te stabiliseren. De wisselkoers van de hrywna zou fluctueren binnen een marge van 1,7 en 1,9 hrywna ten opzichte van de Amerikaanse dollar ($ 1 = 1,77 hrywna op 23 april 1997). Op 3 april verklaarde minister van economische zaken Joerii Jechanoerow dat de regering ernaar streefde de jaarlijkse inflatie onder de 25 procent te houden.

Sluiting kerncentrale Tsjernobyl uitgesteld

De plannen voor de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl in het jaar 2000 kwamen in februari op losse schroeven te staan. De resultaten van een onafhankelijk onderzoek. dat op 19 februari werd gepubliceerd, bracht de Westerse financiering voor het Oekraïense programma voor vervangende energie in gevaar. De kerncentrale had in april 1986 bij de grootste kernramp uit de geschiedenis (zie pag. 305/1 e.v.-'86) ernstige schade opgelopen.

Eind 1993 hadden Oekraïne en de Groep van Zeven (G-7) geïndustrialiseerde landen een memorandum van overeenstemming bereikt over de sluiting van de kernreactor van Tsjernobyl (zie pag. 176/2 en 464/3 e.v.-'96). Het onderzoek, dat in opdracht van de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD) was uitgevoerd, stelde echter vraagtekens bij het rendement van de EERD-bijdrage van $ 400 mln aar? hei. totaalbedrag van zo'n $ 1,2 mrd van de G-7 landen, dal was bedoeld om de vervanging van energiebronnen voor Oekrainc te financieren In het rapport werd geconcludee d dat de voltooiing van twee kernreactoren in de fabrieken Rowno 4 en Chmelnitski 2, die met het geld zou worden gefinancierd, niet de minst kostbare mogelijkheid' was De EBRD onthield zich echter van commentaar op het rapport

Op 17 februari maakte de minister van milieubescherming en nucleaire veiligheid, Joerii Kostenko. bekend dat Oekraïne geen nieuwe sarcofaag zou bouwen ter vervanging van het scheurende betonnen omhulsel van reactor nr 4 (die in 1986 was ontploft). In plaats daarvan zou worden geprobeerd de radioactieve brandstof eruit te verwijderen.

Op 24 april zei minister Kostenko dat tijdens een vergadering van Oekraïne en de Groep van Zeven (G-7) industrielanden, die eerder in de Oekraïense plaats Slawoetytsj was gehouden om overleg te voeren over de sluiting van de kerncentrale in Tsjernobyl, 'duidelijke afspraken' waren gemaakt.

Krachtens het programma zou de kerncentrale in Tsjernobyl uiterlijk in 2005 worden gesloten. Oekraïne zou ongeveer $ 9 mln aan kredieten en subsidies ontvangen ten behoeve van de vervanging van energiebronnen voor het land. Maar verzoeken van Oekraine om de voltooiing van de bouw van twee kernreactoren in de centrales van Rowno en Chmelnitski te financieren, werden niet ingewilligd.

Tijdens de vergadering werd ook internationale bezorgdheid geuit over de veiligheid van de betonnen sarcofaag die over reactor nr 4 heen was gebouwd. Verder werd een aantal spoedeisende maatregelen goedgekeurd voor de reparatie van de scheurende sarcofaag, hoewel het onduidelijk bleef op welke wijze de reparatiekosten, die werden geraamd op $ 700 a $ 780 mln, zouden worden gefinancierd.

BETREKKINGEN MET RUSLAND. CONFLICT OVER SEWASTOPOL

Het Oekraïense ministerie van buitenlandse zaken diende op 19 januari een officieel protest in bij de Russische ambassade in Kiew over opmerkingen van Joei-i Loezjkow, burgemeester van Moskou en lid van de Russische Federatieraad. Deze had verklaard dat de Oekraïense havenstad Sewastopol, de basis van de Zwarte-Zeevloot, 'een Russische stad bleef'. Het Russische nieuwsbureau *Itar-Tass* citeerde Loezjkow. die had gezegd dat 'nergens en

nooit een document was goedgekeurd waarin stond dat het gezag over Sewastopol was overgedragen aan Oekraïne'.

Loezjkow maakte deze opmerkingen tijdens een bezoek aan Sewastopol op 17 januari ter gelegenheid van de overdracht van 172 flatwoningen aan officieren van de Zwarte-Zeevloot Het waren de eerste voltooide woningen van een nieuw- complex van driehonderd woningen waarvan de bouw werd gefinancierd uit de begroting van de stad Moskou

Volgens Loezjkow was de Krim in 1954 door de toenmalige Sowjet-leider Nikita Chroesjtsjow van Rusland aan Oekraïne overgedragen zonder Sewastopol erbij. In de maand voorafgaande aan zijn bezoek aan de stad had Loezjkow een ontwerp-resolutie ingediend in de Russische Federatieraad (Eerste Kamer van het Russische parlement), waarin hij de aanspraken van Oekraïne op Sewastopol betwistte. De niet-bindende resolutie werd op 5 december met 110 tegen 14 stemmen en zeven onthoudingen aangenomen. Naar werd aangenomen probeerde Loezjkow met de kwestie-Sewastopol zijn politieke populariteit te vergroten (voor betrekkingen tussen Oekraïne en Rusland, zie pag. 465/3 e.v.-'96 en 174/1-'97).

Parlement schort ratificatie Oekraïens-Russische overeenkomst op

Het Oekraïense parlement ging op 19 februari niet over tot ratificatie van de overeenkomst, die in 1994 was ondertekend door de Russische en Oekraïense premiers over de verdeling van bezittingen van de voormalige Sowjet-Unie. In plaats daarvan besloot het parlement met 233 tegen 70 stemmen Rusland voorwaarden te stellen voor de ratificatie. Onder meer werd om gedetailleerde informatie gevraagd over de omvang van de schulden en bezittingen van de Sowjet-Unie ten tijde van haar opheffing in december 1991.

In de overeenkomst van 1994, die door de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin en zijn roenmaiige Oekraiense coiiega Witaii Masol was ondertekend, was klaarblijkelijk afgesproken dat Oekraïne zijn aanspraak op een deel van de Russische buitenlandse activa zou opgeven in ruil voor de overname van het Oekraïense deel van de Sowjet-schuld door Rusland. In beide gevallen was het bedrag vastgesteld op 16,37 procent van het totaal (voor eerdere controverses over het geschil, zie pag. 45712 e.v.-'93).

President Koetsjma gaf Rusland de schuld van de moeizame betrekkingen tussen Oekraine en Rusland, die volgens hem te maken had met de 'vooringenomen en bevooroordeelde houding van Rusland ten opzichte van Oekraine Dit zei hij in een interview in de Russische krant *Nezawisimaja gazeta* van 20 februari

Kortstondig verbod op Russische militaire vluchten

Op 1 april verbood Oekraine Russische militaire vliegtuigen over Oekraïens grondgebied te vliegen na beschuldigingen dat Russische toestellen een aantai vluchten hadden uitgevoerd boven de Zwarte Zee, zonder dat dit was aangekondigd

Volgens de Oekraïense autoriteiten hadden de vliegtuigen het Oekraïense luchtruim geschonden. Rusland betoogde echter dat de vluchten boven 'neutrale wateren' waren uitgevoerd. Hoewel president Koetsjma de Russische bezwaren tegen het 'vliegverbod voor onbepaalde tijd' op 4 april van de hand wees, werden de beperkingen de volgende dag al opgeheven, nadat Koetsjma het verbod had toegeschreven aan het optreden van 'individuele functionarissen'.

ONTWIKKELINGEN OP DE KRIM. NIEUWE PARLEMENTSVOORZITTER

De 96 leden tellende Opperste Raad (het parlement) van de autonome republiek Krim stemde op 6 februari met 58 stemmen voor het ontslag van zijn voorzitter, Wasyl Kyseljow. Op 13 februari werd Anatoli Hrytsenko gekozen tot zijn opvolger, hoewel president Koetsjma Kiseljow op 8 februari benoemde tot zijn vertegenwoordiger op de Krim.

Op 4 februari had het parlement van de Krim een wet goedgekeurd waarbij de Opperste Raad de bevoegdheid kreeg het regionale bestuur te benoemen en te ontslaan. Dit was in tegenspraak met de Oekraïense wet, die bepaalde dat de premier van de Krim aangesteld moest worden door de Oekraïense president. Het besluit was genomen nadat het parlement van de Krim in een stemming op 23 januari de regering van de Krim naar huis had gestuurd, hoewel deze stemming door de Oekraïense president Koetsjma was afgekeurd omdat zij in strijd met de grondwet was. Ook voormalig parlementsvoorzitter Kyseljow zou de stemming hebben afgekeurd (voor rechtstreeks Oekraïens presidentieel gezag over de Krim tussen maart en augustus 1993, zie pag. 745/1-'95).

Leden van het parlement van de Krim in hongerstaking

Zeven afgevaardigden van de Opperste Raad van de Krim, wier mandaat op 13 maart was ingetrokken door het presidium van de Opperste Raad wegens 'ongrondwettig destructief en wanordelijk gedrag tijdens zittingen van de Raad', gingen op 17 maart uit protest in hongerstaking Een van de afgevaardigden. Wolodymyr Klytsjnikow, zei dat zij uit waren op de val van de regering en het parlement van de Krim Op 19 maart noemde een naaste medewerker van de Oekraïense president, Jewheni Koesjnarjow, het besluit van het parlement van de Krim 'ongrondwettig en ondemocratisch' Hij zei echter dat Oekraine geen gebruik zou maken van zijn recht om het parlement van de Krim te ontbinden door middel van een beslissing van de Oekraiense Volksraad

Parlement benoemt nieuwe premier. Veto van Oekraïense president

Ook in april bleef verwarring bestaan over de bevoegdheid van de Opperste Raad om de regionale regering te ontslaan. Op 9 april stemden 65 van de 77 aanwezige afgevaardigden in de Opperste Raad voor het ontslag van de premier van de Krim, Arkady Demydenko, en de benoeming van de oud-premier van de Krim, Anatolii Frantsjoek, tot zijn opvolger (diens zoon was volgens *RFE/RL* Newsline getrouwd met de dochter van de Oekraïense president Koetsjma).

Parlementsvoorzitter Anatoli Hrytsenko deelde de Opperste Raad mee dat de benoeming van Frantsjoek was goedgekeurd door Koetsjma, aangezien in de Oekraïense grondwet was bepaald dat de Opperste Raad de premier alleen maar zou kunnen ontslaan met goedkeuring van de Oekraïense president. Op 18 april sprak Koetsjma echter zijn veto uit over het besluit van de Opperste Raad na een verklaring van het Oekraïense ministerie van justitie dat dit in strijd met de wet was.

Diezelfde dag vaardigde Koetsjma een ander decreet uit dat de wet op burgerverenigingen van de Krim opschortte, omdat deze strijdig was met de Oekraïense grondwet die uitsluitend aan Oekraïense partijen het recht toekende zich bezig te houden met politieke activiteiten.

(Vor.ber.pag. 172/2 e.v.-1997)

RUSSISCHE FEDERATIE

POGING PRESIDENT JELTSIN AF TE ZETTEN. LOKALE VERKIEZINGEN. REGERINGSWIJZIGINGEN. NIECW KABINET. NIEUWE OPPOSITIEPAKTIJ. ECONOJIISCHE HERVORMINGEN. KREDIETEN VAN IMF E N WERELDBANK. VERDERE ONTWIKKELINGEN

President Boris Jeltsin was in januari i997 wegens ziekte opnieuw niet in staat de staatszaken te behartigen. Dit leidde tot een poging van een aantal parlementsleden hem af te zetten.

In december 1996 had Jeltsin zich weer in het openbaar vertoond, nadat hij de maand daarvoor een zware hartoperatie had ondergaan (zie pag. 178/1 e.v.-'97). Maar nadat hij zijn afspraken op 6 januari had afgezegd wegens een 'ernstige verkoudheid', werd hij op 8 januari opgenomen in het ziekenhuis. Later werd bekendgemaakt dat hij een dubbele longontsteking had. Volgens de Financial Times van 25 januari had Jeltsin slechts elf dagen gewerkt na zijn herverkiezing als president van Rusland in juli 1996.

Op 14 januari bracht de voorzitter van de veiligheidscommissie van de Staatsdoema (de Tweede Kamer van de Federale Assemblee), Wiktor Iljoechin, een vooraanstaand lid van de Russische Communistische Partij, een afzettingsprocedure op gang. In het voorstel, waarover de Staatsdoema zich moest buigen, werd geëist dat 'de bevoegdheden van de president voortijdig zouden worden beëindigd op grond van zijn voortdurende onbekwaamheid om zijn taken uit te voeren als gevolg van zijn slechte gezondheid'. Op 22 januari gaven de afgevaardigden bij de eerste lezing met 229 tegen 63 stemmen 'in beginsel' steun aan het voorstel. Grondwettelijk bestond er echter verwarring over de geldigheid van het voorstel. Artikel 92 van de grondwet bevatte weliswaar een bepaling over de voortijdige beëindiging van de bevoegdheden van de president ingeval hij niet meer in staat zou zijn deze uit oefenen. maar het gaf niet aan wie dit besluit zou moeten nemen.

Afgevaardigden van het liberale Jabloko en het regeringsgezinde Ons Huis is Rusland liepen weg uit de vergadering uit protest tegen de poging Jeltsin af te zetten.

De venvarring rond het voorstel werd groter, toen aanhangers van Jeltsin meldden dat het voorstel bij de tweede lezing later die dag was verworpen. blaar volgens de *Financial Times* en de *Guardian* was toen in feite gestemd over procedurele kwesties met betrekking tot het tijdstip van de tweede lezing en niet over het voorstel zelf Volgens deze uitleg hadden de afgevaardigden besloten het op 22 januari niet tot een tweede lezing te laten komen, zoals was voorgesteld.

Op 22 januari verscheen Jeltsin weer in het Kremlin, naar verluidt tegen het advies van zijn artsen. Alom werd dit gezien als ren poging om speculaties over zijn gezondheid tegen te gaan. Op 20 januari was Jeltsin ontslagen uit het ziekenhuis. Maar op 27 januari werd zijn bezoek aan Nederland, dat voor 3 iebruari was gepland, om gezondheidsredenen afgezegd.

In verband hiermee groeide de consensus dat het onve standig zou zijn als Jeltsin aanbleef als president. In een hoofdartikel in de *Izwestija* van 10 januari werd toegegeven dat Jeltsin ernstig ziek was en werd bezorgdheid geuit over de stabiliteit van het land. De chef van de presidentiele staf, Anatoli Tsjoebajs, erkende in een interview in de krant *Troed* van 21 januari dat Jeltsins gezonclheid 'de zaken ingewikkelder maakt, zowel met betrekking tot de dagelijkse werkzaamheden als met het oog op de destabilisatie van het hele land'.

Begroting voor 1997 goedgekeurd. Inflatiecijfers

Op 28 januari werd bericht dat de Staatsdoema de begroting voor 1997 bij de vierde en laatste lezing met 243 tegen negentig stemmen had goedgekeurd (voor bijzonderheden over de begroting. zie pag. 177/2 e.v.-'97).

Op 6 januari werd bekendgemaakt dat het jaarlijkse inflatiepercentage in 1996 21,8 procent bedroeg. Dit was het laagste percentage sinds 1990. In de begroting voor 1997 werd gestreefd naar een inflatiepercentage van 11,8 procent.

Lokale verkiezingen

In de laatste maanden van 1996 en begin 1997 vonden gouverneursverkiezingen plaats in een aantal republieken en andere territoriale eenheden van Rusland. Hoewel eind 1996 in 52 van Ruslands 89 regio's en republieken verkiezingen zouden moeten zijn gehouden, waren eind januari 1997, als gevolg van tweede beslissende verkiezingsronden en verschillende vertragingen, niet meer dan 47 verkiezingen afgerond. Tijdens het conflict tussen de president en het parlement in 1993 had Jeltsin de hoofden van een aanzienlijk aantal regiobesturen ontslagen en vervangen door personen die hijzelf had benoemd. Slechts ongeveer de helft van hen werd herkozen, hetgeen Jeltsins positie in de Federatieraad (Eerste Kamer van de Federale Assemblee) verzwakte

De Russische Federatie bestond uit 89 territoriale eenheden 21 republieken, een autonome oblast (regio),49 administratieve oblasts; zes kraj's (provincies), tien autonome okroegs (ao) (districten), en de steden Moskou en St Petersburg Sinds december 1995 hadden in de Federatieraad twee afgevaardigden per territoriale eenheid zitting gehad de voorzitter van het plaatselijke parlement cn de gouverneur of president (Tussen december 1993 en december 1995 was de Federatieraad rechtstreeks gekozen, met twee afgevaardigden per territoriale eenheid)

Nieuwe verkiezingen werden uitgeschreven voor 2 februari in Agin Boerjat ao: 16 maart in de republiek Toewa: 23 maart in oblast Amoer. waar de uitslag van de verkiezingen van 22 september ongeldig was verklaard (zie pag. 177/2-'97); en in april in Krasnojarsk kraj en oblast Orjol (voor uitslag van vorige plaatselijke verkiezingen, zie pag. 464/2 en 75711-'94, 751/3-'95, 754/3-'96).

Op 23 februari werd Bair Zjamsoejew in een tweede verkiezingsronde gekozen tot gouverneur van de autonome okroeg Agin Boerjat met 34.5 procent van de stemmen. De opkomst bedroeg 65 procent. Zjamsoejew was lid van de Staatsdoema van de Russische Federatie. waarin hij vice-voorzitter van de nationaliteitencommissie was geweest.

In maart werden in drie regio's gouverneursverkiezingen gehouden die werden gewonnen door kandidaten van de oppositie. Op 16 maart behaalde Aleksandr Bokowikow de overwinning bij de opnieuw gehouden verkiezingen in de autonome okroeg Ewenk. De opkomst was ruim 60 procent. De verkiezingen die in eerste instantie op 22 december 1996 waren gehouden, waren ongeldig verklaard nadat aan het licht was gekomen dat bij het stemmen onregelmatigheden hadden plaatsgevonden. Op 23 maart won Anatoli Belonogow de verkiezingen in de oblast Amoer met ruim 60 procent van de stemmen. Deze verkiezingen moesten worden overgedaan nadat zij in september ongeldig waren verklaard (zie pag. 177/2-'97). De opkomst was ruim 52 procent. De gouverneursverkiezingen in de oblast Toela, die eveneens op 23 maart werden gehouden, werden gewonnen door Wasili Starodoebtsew met meer dan 60 procent van de stemmen. De opkomst bedroeg 58 procent.

Starodoebtsew, oud-voorzitter van de Boerenbond van de USSR. was een van de belangrijkste

Gouverneursverkiezingen

Regio	*winnaar*	sten?*menpercentage*	*verkiezingsdatum*	opkomst	*politieke kleur**
Adygeja (republiek)	Aslan Dzjarimow	58%	12 januari	nb	zittend
Altaj kraj	Aleksandr Soerikow	49%	1 december+	56%	PPUR
Archangelsk oblast	Anatoli Jefremow-	58%	22 december+	nb	zittend
Astrachan oblast	Anatoli Goeziwin	52%	8 decembe	nb	ttei
Brjansk oblast	Joeri Lodkin	55%	8 december	50%	PPUR
Chabarowsk kraj	Wiktor Isjajew	77%	8 december	nb	zittend
Chakasija (republiek)	Aleksej Lebed	71%	22 december+	nb	Lebed
Chanty-Mansi ao	Aleksandr Filippenko	72%	27 oktober	47%	zittend
Iwanowo oblast	Wladislaw Tichomirow	50%	1 december	47%	zittend
Jamal-Nenets ao	Joeri Nejelow	68%	13 oktober	49%	zittend
Jo ist (tor r o as	Nikolaj Wolkow	72%	26 oktober	42%	r tteri d
Kabardino-Ba kar rep ubliek	Waleri Kokow	97%	12 januari	97	zittend
Kaliningrad oblast	Leonid Gorbenko	50%	20 oktober+	43%	onafhankelijk
Kaloega oblast	Waleri Soedarenko	63%	10 november+	41%	PPUR
Kamtsjatka oblast	Wladimir Birjoekow	61%	1 december+	34%	zittend
Kirow oblast	Wladimir Sergejenkow	50%	20 oktober+	54%	PPUR
Koergan oblast	Oleg Bogomolow	67%	8 december+	nb	PPUR
Koersk oblast	Aleksandr Roetskoj	79%	20 oktober	57%	PPUR
Komi-Permjak ao	Nikolaj Poloejanow	70%	17 november	57%	zittend
Korjak ao	mevr. Walentina Bronewitsj	46%	17 november	58%	onafhankelijk
Kostroma oblast	Wiktor Sjcrsjoenow	64%	22 december+	nb	PPUR
Krasnodar kraj	Nikolaj Kondratenko	82%	22 december+	47%	PPUR
Leningrad oblast	Wadim Goestow	53%	29 september	34%	onafhankelijk
Magadan oblast	Walentin Tswetkow	46%	3 november	nb	onafhankelijk
Marii-El (republiek)	Wjatsjeslaw Kislitsyn	59%	4 januari+	63%	PPUR
Moermansk oblaat	Joeri Jewdokimow	44%	1 december+	nb	Lebed
Nenets ao	Wladimir Boetow	49%	13 december+	nb	onafhankelijk
Oeljanowsk oblast	Joeri Gorjatsjew	43%	22 december	nb	zittend
Oest-Orda Boerjat ao	Waleri Malejew	37%	17 november	59%	onafhankelijk
Perm oblast	Gennadi Igoemnow	65%	22 december+	39%	zittend
Pskow oblast	Jewgeni Michajlow	56%	3 november+	60%	LDPR
Rjazan oblast	Wjatsjeslaw Ljoebimow	56%	22 december+	nb	PPCR
Rostow oblast	Wladimir Tsjoeb	62%	29 september	42%	zittend
Sacha/Jakoetija (republiek)	Michail Nikolajew	60%	22 december	64%	zittend
Sachalin oblast	Igor Farchoetdinow	39%	20 oktober	33%	zittend
Samara oblast	Konstantin Titow	63%	1 december	52%	zittend
Saratow oblast	Dmitri Ajatskow	81%	1 september	60%	zittend
Stawropol kraj	Aleksandr Tsjernogorow	55%	17 november+	65%	PPUR
Tajmyrao	Gennadi Nedelin	64%	22 december	30%	zittend
Sjoemen oblast	Leonid Roketski	59%	12 januari+	25%	zittend
Tsjeljabinsk oblast	Pjotr Soemin	54%	22 december	51%	
Tsjita oblast	Rawil Genjatoelin	31%	27 oktober	46%	zittend
Tsjoekotka ao	Aleksandr Nazarow	63%	22 december	nb	zittend
Wladimir oblast	Nikolaj Winogradow	63%	8 december	nb	PPUR
Wolgograd oblast	Nikolaj Maksjoeta	51%	29 december+	nb	PPUR
Wologda oblast	Wjatsjeslaw Pozgalew	80%	6 oktober	45%	zittend
Woronezj oblast	Iwan Sjabanow	49%	8 december	nb	PPUR

+ Tweede beslissende ronde
PPUR: Patriottische Volksunie van Rusland, gevormd in augustus 1996 (ziepag. 757/2/3-'96)
LDPR: Liberaal-Democratische Partij van Rusland van de ultranationalistische Wladimir Zjirinowski
Lebed: kandidaat gesteund door Jeltsins tegenstander Aleksandr Lebed
nb: niet bekend
* de meeste zittende functionarissen waren aanhangers van president Jeltsin

deelnemers aan de mislukte coup van augustus IR91 (zie pag. 684/1-'91), waarvoor hij tussen 1991 en 1994 in degevangenis hadgezeten.

De presidentsverkiezingen die op 23 maart werden gehouden in de republiek Toewa, werden gewonnen door de zittende president Oorzjak Sjerig-ool. Blijkens de eerste uitslagen behaalde hij 70 procent van de stemmen en bedroeg de opkomst 67 procent.

Een tussentijdse verkiezing op 23 maart voor de Staatsdoema werd gewonnen door Dmitri Rogozin. voorzitter van het Congres van Russische Gemeenschappen. een nationalistische organisatie die banden wilde smeden tussen Russen in gebieden die hadden behoord tot de voormalige Sou-jet-Unie. De zetel - voor de oblast Woronezj - was vrijgekomen na de benoeming van Iwan Rgbkin tot secretaris van de Veiligheidsraad in oktober 1996 (zie pag. 17711-'97). Bij andere eveneens op 23 gehouden tussentijdse verkiezingen voor de Staatsdoema, waarbij het de zetel voor de oblast Kirow betrof. behaalde Nikolaj Sjaklein, hoofd van het openbaar ministerie van de oblast Kirow, de overwinning. De zetel was vrijgekomen nadat Wladimir Sergejenkow in oktober was gekozen tot regionaal gouverneur.

Tegenstander president Jeltsin in Staatsdoema. Staatsdoema aanvaardt resolutie over Jeltsins gezondheid

Aleksandr Korzjakow won de verkiezing van 9 februari voor de zetel in de Staatsdoema van de oblast Toela. De zetel was vrijgekomen na het aftreden van Aleksandr Lebed, die zich in juni 1996 bij de presidentiële staf had gevoegd (ziepag. 753/1-'96).

Aleksandr Korzjakow, het voormalige hoofd van de presidentiële lijfwacht, toont op een persconferentie op 5 februari 1997 in Toela het bewijs dat hij kandidaat is voor een zetel in de Staatsdoema. Foto EPA

Korzjakow, die door Lebed gesteund werd veroverde 26 procent van de stemmen De stemmen van de hervormers waren verdeeld tussen Edoeard Pasjtsjenko van Ruslands Democratische Keuze (17 procent) en wereldkampioen schaken Anatoli Karpom (16 procent) In totaal deden tien kandidaten mee aan de verkiezingen, waarbij de opkomst 43 procent was

Korzjakow, ooit een trouwe bondgenoot van Boris Jeltsin. was hoofd van de presidentiële lijfwacht geweest, maar was in juni 1996 ontslagen na de eerste ronde van de presidentsverkiezingen (zie pag. 753/1-'96). Als gekozen lid van de Staatsdoema genoot hij parlementaire onschendbaarheid. Dit zorgde voor speculaties dat hij een grote hoeveelheid 'belastend materiaal', dat hij naar eigen zeggen in bezit had. bekend zou maken over Jeltsins entourage. Zijn belangrijkste slachtofferzou zijn rivaal Anatoli Tsjoebajs zijn. het hoofd van de presidentiele staf. Korzjakow had hem in oktober 1996 bekritiseerd in verband met zijn invloed op de president (zie pag. 176/1 e.v.-'97).

De Staatsdoema kwam terug op zijn eerste poging om Jeltsin af te zetten op grond van zijn slechte gezondheid, door in te stemmen met een resolutie, die het ministerie van gezondheid en Jeltsins artsen opdroeg vóór 1 mei bericht uit te brengen over zijn gezondheid. Op 14 februari werd de resolutie aangenomen met 271 tegen 39 stemmen en 14 onthoudingen.

Een alternatief voorstel, dat ingediend was door de voorzitter van de veiligheidscommissie. Wiktor Iljoechin, en waarin Jeltsin verzocht werd af te treden. kreeg 208 stemmen. Dit waren 18 stemmen te weinig om de meerderheid van 226 te behalen, die nodig was om de resolutie aan te nemen (d.w.z.meer dan de helft van het totaal aantal leden van de Staatsdoema). Tijdens een ceremonie ter ere van de Dag van de Verdedigers van het Vaderland op 23 februari zei president Jeltsin dat 'een communistisch politiek motief' achter de poging van de Staatsdoema zat om de kwestie van zijn gezondheid aan de orde te stellen.

Militaire zaken

Uit opmerkingen van hoge functionarissen in februari bleek dat de Russische regering bezig was haar kernwapenbeleid te herzien. In een interview in de regeringskrant *Rossijskaja* gazeta van 11 februari verklaarde de secretaris van de veiligheidsraad Iwan Rybkin dat 'we niet praten over een preventieve aanval. maar als een agressor een conflict tegen ons begint met conventionele wapens, wij misschien gebruik zullen maken van kernwapens om afdoende te reageren'. Rybkin liet doorschemeren dat dit vasthouden aan kernwapens voortvloeide uit de chaos waarin de Russische strijdkrachten verkeren die 'worden gereorganiseerd en niet meer zo machtig zijn als vroeger' Het ministerie van buitenlandse zaken probeerde het belang van Rybkins woorden te bagatelliseren door ze 'puur hypothetisch' te noemen

In 1982 had de Sowjet-Unie verklaard niet als eerste kernwapens te zullen gebruiken, maar in 1993 stapte de Russische Federatie van deze militaire doctrine af (zie pag. 184/3-'94). Hiervoor in de plaats kwam een politiek waarbij Rusland kernwapens tegen een agressor mocht gebruiken die als bondgenoot een andere kernmacht had. Rybkins verklaring wees op uitbreiding van deze doctrine, die ook zou gelden voor een vijand met alleen conventionele wapens.

Voorafgaand aan het interview met Rybkin had minister van defensie Igor Rodjonow gewaarschuwd voor de toestand waarin het Russische leger en zijn kernmacht verkeerden. Op 6 februari verklaarde Rodjonow dat de betrouwbaarheid van de nucleaire commando- en controlesystemen niet gegarandeerd kon worden. Hij voegde eraan toe dat de reorganisatie van de strijdkrachten niet opschoot omdat er 'niet genoeg politieke wil' was.

Rodjonows waarschuwingen werden op 7 februari herhaald door Joeri Batoerin - hoofd van de Raad voor Defensie en naar verluidt een tegenstander van Rodjonow - die op een persconferentie zei dat het leger zich 'in een kritieke toestand' bevond. Ook Batoerin vond dat het vooruitzicht dat Ruslands strijdkrachten tegen het jaar 2000 een beroepsleger zouden zijn (een van Jeltsins beloften in zijn herverkiezingscampagne) 'een droom' was. Op de persconferentie werd tevens bekendgemaakt dat de strijdkrachten tegen het einde van 1997 met 200.000 manschappen teruggebracht zouden worden van 1.700.000 tot 1.500.000.

Verkiezing voorzitter Constitutioneel Hof. Nominaties van nieuw **lid verworpen**. Toemanow treedt toe tot Europese Hof voor Rechten van de Mens

Op 20 februari kozen de leden van het Russische Constitutionele Hof Marat Baglaj tot hun nieuwe voorzitter. De vorige voorzitter, Wladimir Toemanow, had ontslag genomen toen hij 70 was geworden, de leeftijdsgrens voor rechters van het Constitutionele Hof.

Baglaj, die een bondgenoot van Toemanow was; zou naar verwachting het beleid van zijn voorganger voortzetten om het Hof zo veel mogelijk buiten conflicten met president Jeltsin te houden.

Op 23 februari zei Jeltsin tijdens een eerste bijeenkomst met Baglaj dat de grondwet 'onder geen beding' in de komende jaren mocht worden veranderd.

Om de met Toemanows aftreden vacant gekomen zetel van het negentien leden tellende hof op te vullen, stelde president Jeltsin op 27 februari Michail Fedotow kandidaat Fedotow, een bondgenoot van Jeltsin was in 1992-93 minister van pers en voorlichting geweest (voor zijn aftreden, zie pag 755/2-93)

Op 5 maart verwierp de Federatieraad met 69 tegen 54 stemmen de kandidatuur van Michail Fedotow voor het lidmaatschap van het Constitutionele Hof

Ook de voordracht van een nieuwe gegadigde voor deze post, Jeltsins juridische adviseur Michail Krasnow. werd op 16 april door de Federatieraad afgekeurd.

Op 23 april werd de in februari afgetreden Toemanow als eerste Rus gekozen tot lid van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

Maatregelen ter bestrijding van de misdaad

Minister Anatoli Koelikow van binnenlandse zaken werd op 4 februari benoemd tot vice-premier belast met economische delicten. Deze taak kwam bij zijn andere verantwoordelijkheden.

De invloed van criminele groeperingen in Rusland bleek op 3 februari toen de auto van de onderminister van financien het doelwit was van een bomaanslag Er vielen geen slachtoffers Andrej Wawilow. die onder meer verantwoordelijk was voor belastinginning, was volgens de *Financial* Tzmes de eerste hoge regeringsfunctionaris die het slachtoffer van zo'n aanslag werd Criminele aanslagen op zakenmensen waren echter heel gewoon Het laatste slachtoffer hiervan was de vooraanstaande journalist Wadim Birioekow de oprichter van *Delovye Lioedi* een dagblad voor zakenlieden, die op 25 februari vermoord in zijn garage was gevonden

Een onderdirecteur van de federale veiligheidsdienst (FSB), Wasili Trofimow, werd op 20 februari ontslagen wegens 'ernstige overtredingen', zoals bekend werd gemaakt door de Algemene Rekenkamer. Twee FSB-functionarissen waren op 18 februari gearresteerd wegens drugshandel, tnaar het was niet duidelijk of het ontslag van Trofimow hier iets mee te maken had.

Jeltsin ondertekent begroting voor 1997. IMF-lening verlaat uitgekeerd

President Jeltsin ondertekende op 25 februari de begrotingswet voor 1997 waardoor deze kracht van wet kreeg (voor begroting voor 1996 zie pag. 183/1-'96) De Federatieraad had de wet op 12 februari aangenomen met 120 stemmen tegen 25 en 9 onthoudingen nadat hij door de Staatsdoema was aanvaard (zie pag 177/3 e.v. - 97) In een radiotoespraak op 28 februari zei Jeltsin echter dat hij eraan twijfelde of de regering wel aan de begrotingsvoorwaarden kon voldoen Verder gaf hij kritiek op de Doema omdat deze de originele ontwerpbegroting had veranderd uit 'opportunistische overwegingen'

De begroting voorzag in inkomsten van R 434 000 mrd ($ 1= R 5 683.50 op 28 februari 1997) en uitgaven van R 999.000 mrd. waardoor een begrotingstekort van R 96.000 mrd zou ontstaan. hetgeen binnen de richtlijnen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) van 3.5 procent van het BBP viel. Maar in haar berichtgeving over de begroting herhaalde de Russische tv de erkenning van premier Tsjernomyrdin dat uitgaven ter grootte van R 10.000 mrd die waren overgeheveld van de begroting van 1996, niet waren opgenomen op de begroting van 1997. Van de geplande uitgaven van R 530.000 mrd in 1997 was R 104.000 mrd bestemd voor defensie. R 47.000 mrd voor binnenlandse veiligheid, R 15.500 mrd voor onderwijs en R 10.000 mrd voor sociaal beleid.

Een IMF-delegatie. die op 21 februari uit Moskou vertrok, gaf geen toestemming voor de uitbetaling van de meest recente tranche van de driejarige lening aan Rusland van $ 10,2 mrd die in maart 1996 (zie pag. 471/2-'96) was overeengekomen. De delegatie noemde als reden de inkomstenvenvachtingen voor 1997 en 'enkele kwesties betreffende structurele hervormingen'. Op 7 februari had het IMF echter twee tranches van de lening uitgekeerd, die in november en december 1996 waren vastgehouden wegens gebrekkige belastinginning. Deze twee tranches van in totaal $ 647,2 mln, waren vrijgegeven 'op basis van het bereiken van de monetaire en fiscale doelstellingen voor december 1996'.

Speculaties over regeringswijziging

Eind februari werd druk gespeculeerd over een regeringswijziging, toen president Boris Jeltsin zijn gezag begon te herstellen na zijn langdurige ziekbed. Naar verwachting zou de wijziging samenvallen met de in maart geplande toespraak van de president over de toestand van het land.

Op 24 februari zei Jeltsin tijdens een gesprek met premier Wiktor Tsjernomyrdin op televisie dat veel Russen 'ontevreden zijn over de regering. haar voorzitter (Tsjernoinyrdin) en bijgevolg de president'. Terwijl *Izwestija* voorspelde dat Jeltsins opmerkingen wezen op het op handen zijnde ontslag van Tsjernomyrdin. beweerden anderen dat de speculatie

President Boris Jeltsin en minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow (1.)voeren op 13 februari 1997 overleg over Koelikows nieuwe taak als vice-premier. Foto *EPA*

over de toekomst van ae premier opzettelijk gecultiveercl werd om Jeltsins gezag te versterken. Gedurende Jeltsins afw zigheid had Tsjernomyrdin de presidentiële macht overgenomen (zie pag. 178/2-'97).

De opmerkingen van minister van defensie Igor Rodjonow over de zorgelijke toestand waarin de strijdkrachten verkeerden (zie boven). deden geruchten ontstaan dat ook hij ontslapen zou worden. Deze geruchten namen toe, toen generaal Wiktor Tsjewtsjatow, bevelhebber van het militaire district Verre-Oosten, 27 februari naar het Kreinlin werd geroepen voor een gesprek met Jeltsin

Rede over de toestand van het land. Regeringswijzigingen

President Boris Jeltsin hield op 6 maart in de Federale Assemblee (parlement) zijn jaarlijkse rede over de toestand van het land. waarin hij een somber beeld schetste van de economische situatie en zei ontevreden te zijn over de verrichtingen van de regering. De rede, die rechtstreeks via radio en televisie werd uitgezonden, leek aan te geven dat Jeltsin weer was hersteld nadat hij gedurende acht maanden praktisch niet in de openbaarheid was verschenen (zie pag. 174/3 e.v. en 178/1 e.v.-'97 en boven).

In zijn rede zei Jeltsin dat hij 'ontevreden was over de regering' en, in een indirecte toespeling op zijn eigen afwezigheid, dat 'de leiders niet bleken te kunnen werken zonder dat er tegen hen werd geschreeuwd'. Hij uitte kritiek op het 'futloze optreden en de onverschilligheid van de regering, wat werd verergerd door gebrek aan verant oordelijkheidsgevoel en onbekwaamheid bij de aanpak van problemen van nationaal belang'. Jeltsin waarschuwde ook voor corruptie en eiste 'een strenger toezicht op de federale uitgaven'. Hij zei dat 'wij persoonlijke privileges moeten afschaffen, samenwerkingsprocedures die zijn verzand in bureaucratische formaliteiten eenvoudiger moeten maken en een einde moeten maken aan de toewijzing van overheidscontracten zonder openbare aanbesteding'.

Met betrekking tot de economie had Jeltsin kritiek op 'onrealistische plannen' en het 'gebrek aan begrotingsdiscipline'. Hij beloofde belastinghervormingen, een strenger toezicht op staatsmonopolies en een herziening van het sociale-zekerheidsstelsel teneinde nauwkeuriger onderscheid te kunnen maken tussen armen en welgestelden. In het beleid zou veel aandacht worden besteed aan een doelmatigere toekenning van subsidies voor sociale-woningbouwprojecten en nutsbedrijven.

Met betrekking tot het buitenlandse beleid zei Jeltsin tegenstander te zijn van 'de plannen tot uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting', die volgens hem 'erop waren gericht Rusland uit Europa weg te drukken en strategisch te isoleren'. Hij vestigde de aandacht op de betrekkingen met het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS), in het bijzonder met Bjelaroes, als het belangrijkste terrein van het buitenlandse beleid. Tot besluit beloofde Jeltsin orde op zaken te stellen op basis van 'de wet' en verklaarde hij: 'Ik wil dat mijn opvolger een land erft met een dynamisch groeiende economie en een effectief en rechtvaardig sociaal-zekerheidsstelsel, een land waarvan de burgers met vertrouwen vooruitblikken'.

Nieuwe regering

De dag na zijn rede benoemde Jeltsin zijn kabinetschef Anatoli Tsjoebajs, die zijn hel-verkiezingscampagne in juni 1996 had geleid, tot eerste vice-premier met als taak de hervorming van de economie. Tsjoebajs was in januari 1996 ontslagen uit deze functie, waarin hij leiding had gegeven aan Ruslands privatiseringsprogramma (zie pag. 468/1 e.v.-'96). Op 11 maart gaf Jeltsin premier Wiktor Tsjernomyrdin en Tsjoebajs een week de tijd om een nieuwe regering te vormen. Met dit besluit ontsloeg hij in feite de hele Russische regering.

Door Tsjernomyrdin te handhaven hoefde Jeltsin het parlement geen goedkeuring te vragen voor zijn besluit; krachtens artikel 83 van de Russische grondwet moest de benoeming van de premier worden goedgekeurd door de Staatsduema. Het verzet van de Staatsduema tegen het besluit van Jeltsin kwam tot uiting in een resolutie die op 11 maart met 230 tegen 122 stemmen werd aangenomen en waarin de benoeming van Tsjoebajs werd veroordeeld als 'een openlijke trotsering van de Russische publieke opinie'. Volgens de resolutie was Tsjoebajs verantwoordelijk voor het 'plunderen van staatseigendommen onder het mom van privatisering'.

Op 11 maart benoemde Jeltsin de journalist Walentin Joemasjew tot zijn kabinetschef als opvolger van Tsjoebajs. Joemasjew was de ghost-writer van Jeltsins memoires *Tegen de draad in* en *Aantekeningen van een president.*

De jonge gouverneur van Nizjni Nowgorod, Boris Nemtsow, werd op 17 maart door Jeltsin benoemd tot eerste vice-premier Hiermee versterkte deze de indruk dat de nieuwe regering vaart zou zetten achter de economische hervormingen. Nemtsow, die zich tijdens zijn loopbaan bij het lokale bestuur had onderscheiden als een radicale hervormer en succesvol bestuurder: verklaarde dat zijn aanvaarding van deze functie 'neerkwam op politieke zelfmoord'. De radicale liberale oppcisitiepartij Jabloko ging niet in op Tsjoebajs' uitnodiging toe te treden tot de nieuwe regering. Maar haar voorzitter Grigori Jawlinski, de architect van het economische hervormingsprogranïma in Nizjni Nowgorod van 1992, beloofde Nemtsow te steunen.

Op 26 maart werd de definitieve samenstelling van de regering bekendgemaakt. Onder de nieuwe vice-premiers bevonden zich twee medestanders van Tsjoebajs, Jakow Oerinson en Alfred Koch; de oud-burgemeester van Samara, Oleg Sysoejew, werd - evenals Nemtsow - beschouwd als een buitenstaander in de Moskouse politiek.

De vei-deling van de taken onder de twee eerste vice-premiers en zes vicepremiers was als volgt:

Economische hervormingen, financieel beleid, betrekkingenmet de Russische media en internationale financiële organisaties - Anatoli Tsjoebajs: hervorming van het huisvestingsbeleid en nutsbedrijven. anti-inonopoliebeleid. uitbetaling van lonen en pensioenen - Boris Nemtsow; wetenschap. technologie, verbindingen, vervoer - Wladimir Boelgak; belasting- en douanebeleid. alcoholaccijnzen, staatseigendommen - Alfred Koch; justitieel apparaat. corruptiebestrijding, natuurrampen - Anatoli Koelikow; nationaliteiten en lokaal bestuur, betrekkingen met GOS-landen - Waleri Serow: sociaal beleid, betrekkingen met de vakbonden - Oleg Sysoejew; economische hervormingen, industriebeleid en conversie. buitenlandse economische betrekkingen. landbouw- - Jakow Oerinson.

Naast de ministersposten telde de nieuwe, gestroomlijnde regering zestien staatscommissies en twintig andere federale organen. De voormalige vicepremiers Wladimir Babitsjew en Wladimir Fortow werden benoemd op ministersposten. Oleg Dawydow, Witali Ignatenko. Aleksandr Liwsjits, Oleg Lobow en Aleksandr Zawerjoecha werden ontslagen als vice-premier Ook Aleksandr Bolsjakow (die een functie kreeg in de staf van de president), Wiktor Iljoesjin en Wladimir Potanin keerden niet terug als eerste vice-premier. De ministeries van industrie, defensieindustrieën en bouwnijverheid werden opgeheven evenals de staatscommissies voorbosbouw en visserij.

De portefeuilleverdeling was op 9 april als volgt:

Premier - Wiktor Tsjernomyrdin; eerste vice-premier, financiën Anatoli Tsjoebajs*; eerste vice-premier - Boris Nemtsow*: vice-premier - Wladimir Boelgak+; vice-premier, voorzitter van de commissie voor staatseigendommen - Alfred Koch*; vice-premier, binnenlandse zaken - Anatoli Koelikow; vice-preinier - Waleri Serow: vice-premier. werkgelegenheid en sociale ontwikkeling - Oleg Sysoejew*; vice-premier, economische zaken - Jakow Oerinson*: stafchef van de regering - Wladimir Babitsjew+; atoomenergie - Wiktor Michajlow; buitenlandse economische betrekkingen en handel - Michajl Fradkow* (waarnemend) burgerbescherming, noodtoestand en natuurrampen - Serge] Sjojgoe: nationaliteiten en federale betrekkingen - Wjatsjeslaw Michajlow; volksgezondheid - mevr. Tatjana Dmitrijewa: buitenlandse zaken - Jeu-geni Primakow: cultuur - Jewgeni Sidorow; wetenschap en technologie - Wladimir Fortow+; defensie - Igor Rodjonou-; onderwijs en beroepsopleidingen - Wladimir Kinelew; natuurlijke hulpbronnen - Wiktor Orlow: spoorwegen - Anatoli Zajtsew; landbouw en voedselvoorziening - Wiktor Chlystoen; samenwerking met GOS-landen - Aman Toelejew: brandstof en energie - vacant; vervoer - Nikolaj Tsach: justitie - Walentin Kowaljow; minister zonder portefeuille - Jeugeni Jasin+.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

Protestacties tegen loonachterstanden

Op 27 maart vonden landelijke protestacties plaats waarbij grote menigten op meestal vreedzame wijze demonstreerden tegen loonachterstanden. De acties waren georganiseerd door de Algemene Raad van de Federatie van Onafhankelijke Vakbonden van Rusland (FNPR) tijdens een bijeenkomst op 27 februari. Over de omvang van de acties bestond onenigheid. Volgens de autoriteiten bedroeg het aantal deelnemers minder dan 2 mln en niet 20 mln zoals de FNPR beweerde. Toch leek de Russische regering verontrust te zijn over het wijdverbreide ongenoegen over de achterstallige lonen en pensioenen, die naar schatting waren opgelopen tot ongeveer R 49 mrd ($ 1 = R 5.729 op 27 maart 1997).

Volgens cijfers van het ministerie van binnenlandse zaken hadden ongeveer 1,8 mln mensen deelgenomen aan circa 1.300 afzonderlijke protestacties. Maar volgens FNPR-voorzitter Michail Sjmakow waren dat er 21 mln geweest, van wie er 5,1 mln het werk tijdelijk hadden neergelegd. Algemeen was men het erover eens dat de protestdag bredere steun had gekregen dan een soortgelijke actie in november 1996 (zie pag. 178/3 e.v.-'97).

Premier Tsjernomyrdin riep op 26 maart op tot kalmte en beloofde dat de staat en particuliere werkgevers R 11,8 mrd zouden fourneren om voor eind maal? ongeveer een kwart van ac achterstallige lonen uit te betalen Jeltsin gaf op 25 maart de premier opdracht verslag uit te brengen over de loonachterstanden en hij gelastte de regering een wetsontwerp op te stellen waarin de bescherming van beleggers werd geregeld, aangezien het faillissement van een aantal dubieuze beleggingsfondsen (identiek aan de piramidefondsen die in Albanië tot massale onrust hadden geleid, zit pag 359/1 e v -'97) had bijgedragen aan het algemene malaisegevoel

Nieuwe oppositiepartij. Verdere partijpolitieke ontwikkelingen

Tijdens een oprichtingsvergadering in Moskou op 14-15 maart maakte de vroegere secretaris van de Veiligheidsraad, Aleksandr Lebed, de oprichting van een nieuwe oppositiepartij bekend, de Russische Republikeinse Volkspartij. De partij had al afdelingen in Tsjeljabinsk, Nizjni Nowgorod. Krasnojarsk kraj en Basjkortostan en beweerde 10.000 leden te hebben.

Toen Lebed tijdens een vergadering op 27 december 1996 bekendmaakte dat hij van plan was de partij op te richten, had hij deze een 'derde kracht' genoemd, die een politiek alternatief zou vormen 'voor de communisten en de huidige democratische elite, aangezien beide groeperingen ver van het volk staan'. Tijdens de oprichtingsvergadering maakte Lebed ook de oprichting van een nieuw politiek blok bekend, 'Unie-Derde Macht', die een groot aantal kleine partijen omvatte, maar niet zijn vroegere bondgenoten. het Congres van Russische Gemeenschappen en de Democratische Partij van Rusland.

Hoewel Lebed een kortstondige alliantie had gevormd met president Jeltsin om de communisten te verslaan bij de tweede ronde van de presidentsverkiezingen in juli 1996 was hij later ontslagen als secretaris van de Veiligheidsraad tijdens een machtsstrijd in het Kremlin en had hij zich ontpopt als een van Jeltsins felste tegenstanders (ziepag. 753/1 ex-'96;176/2 e.v.-'97). Commentatoren merkten op dat Lebed weliswaar enorm populair was -zoals was gebleken uit het succes dat hij bij de eerste ronde van de presidentsverkiezingen had geboekt -, maar dat hij de steun miste van een basisorganisatie zoals die van de communistische leider Gennadi Zjoeganow. De nieuwe partij, zo werd gesuggereerd. zou een dergelijke basis kunnen bieden.

Volgens een bericht van het persbureau *Itar-Tass* van 28 februari benoemde de Democratische Partij van Rusland Wiktor Petrow tot voorzitter als opvolger van Sergej Glazjew. Tijdens het zevende congres van de nationalistische Russische Volksunie riep haar leider Sergej Baboerin die tevens vice-voorzitter van de Staatsdoema was op 1 maart op tot burgerlijke ongehoorzaamheid en buitenparlementaire acties Op 3 maart werd bericht dat het centrale comité van de Communistische Partij van Rusland Wjatsjeslaw Zwolinski, lid van het centrale comité en afgevaardigde in de Staatsdoema, uit de partij had gezet, omdat hij had geprobeerd een eigen factie te vormen in de Staatsdoema. De Agrarische Partij van Rusland hield op 22 maart haar vijfde congres, dat werd bijgewoond door de communistische leider Zjoeganow Michajl Lapsjin, de leider van de Agrarische Partij, eiste meer investeringen in de landbouw en beperking op de invoer van voedingsmiddelen teneinde de binnenlandse productie te bevorderen

Economische hervormingen

In april dienden de jonge hervormers die in maart waren benoemd op belangrijke regeringsposten, een aantal maatregelen in die erop gericht waren Ruslands enorme energie- en vervoersmonopolies te hervormen. De *Financial Times* van 29 april noemde de hervormingen 'de meest radicale sinds 1992-'93'.

Aanleiding voor de hervormingen was de noodzaak om het - met de woorden van eerste vice-premier en minister van financiën Anatoli Tsjoebajs - 'gigantische begrotingstekort te verminderen, waarvan de omvang twijfels oproept over het vermogen van de staat zijn taken te vervullen'. Tijdens een toespraak op 18 april tot de Federatieraad had Tsjoebajs gewaarschuwd dat in het eerste kwartaal van 1997 slechts 56,6 procent van de geraamde begrotingsinkomsten was ontvangen, waardoor de geplande uitgaven met minstens R 100.000 mrd ($ 1 = R 5.747 op 18 april 1997) moesten worden verminderd (voor begroting voor 1997, zie boven).

De hervormingen waren opgenomen in een aantal decreten, waarvan de meeste door president Boris Jeltsin up 28 april werden ondertekend. Zij waren gericht op hervorming van het scheve prijssysteem van de monopolies (waarbij tot dan toe geen rekening was gehouden met de productiekosten), verlaging van overheidssubsidies, corruptiebestrijding en maatregelen om monopolies te dwingen hun schulden aan de staat te voldoen. De hervormingen werden bekritiseerd door de oppositie en op 17 april waarschuwde de voorzitter van de

Communistische Partij van Rusland, Gennadi Zjoeganow, dat zijn partij zich samen met de leiders van de monopolies zou verzetten tegen de hervormingsplannen

Het presidentiële decreet over Gazprom, het reusachtige gasbedrijf waarin de staat een belang van 40 procent had. ontnam het bedrijf het monopolie op de ontwikkeling van nieuwe gasvoorraden en legde het de verplichting op zijn jaarcijfers te publiceren. Maar het decreet bracht de eenheid. van Gazprom niet in gevaar. ondanks het feit dat de directeur van het bedrijf. Rem Wjachirew, op 9 april de Staatsdoema had gewaarschuwd dat Amerikaanse energiebedrijven het IMF en het Russische ministerie van financien gebruikten om Gazprom te ontmantelen. Op 15 april was bekendgemaakt dat Gazprom ermee akkoord was gegaan de helft van de uitstaande belastingschuld (ongeveer $ 1.2 mrd) vóór 10 juni te betalen in ruil voor het behoud van de zeggenschap over het beheer van 35 procent van de aandelen van het bedrijf (d.w.z. het grootste deel van het overheidsaandeel van 40 procent)

De presidentiële decreten over de electriciteits- en vervoersbedrijven lieten de positie van deze bedrijven als bijna volledige staatsondernemingen onverlet. Bepaald werd dat de overheid 51 procent van de aandelen in het elektriciteitsbedrijf, Verenigde Energiesystemen. zou behouden. maar daarnaast investeringen van derden zou proberen aan te trekken. Ook de spoonvegen zouden in handen van de staat blijven. maar voortaan zou de overheid alleen het passagiersvervoer subsidieren.

Het presidentiële decreet over gemeentelijke diensten beoogde de bijdrage van de burgers in de kosten van huisvesting en diensten te verhogen van 27 procent tot 100 procent in 2003. De overheid zou subsidies verstrekken aan gezinnen met een laag inkomen als tegemoetkoming in de hogere kosten. Dit kwam in de plaats van het oude systeem waarin de gemeenten subsidie ontvingen teneinde hen in staat te stellen op uniforme wijze lage tarieven voor huisvesting en diensten te rekenen.

Eerder in de maand, op S april, had Jeltsin een decreet uitgevaardigd waarmee werd beoogd de corruptie in hoge kringen te bestrijden. In het decreet werd bepaald dat voor overheidscontracten openbare aanbestedingen moesten worden gehouden. Deze maatregel werd beschouwd als een poging om het aantal onderlinge afspraken tussen regeringsfunctionarissen en bedrijven te beperken. Op 12 april liet eerste vice-premier Boris Nemtsow doorschemeren dat een bezuiniging van 10 procent op overheidsaankopen (waarvoor op de begroting voor 1997 R 170.000 mrd was gereserveerd) die het decreet zou kunnen realiseren, genoeg geld zou opleveren om alle achterstallige lonen en pensioenen te kunnen uitbetalen.

Regeringsbenoemingen

Verscheidene benoemingen van ministers en topfunctionarissen in april wezen erop dat de hervormingsgezinde regeringsfactie van Nemtsow en Tsjoebajs was versterkt om de hervormingen door te zetten.

Op 14 april ontsloeg Jeltsin minister van spoorwegen Anatoli Zajtsew en benoemde hij onderminister van vervoer Nikolaj Akscnenko tot aiens opvolger. Op 16 april werd Michail Fradkow definitief benoemd tot minister van buitenlandse economische betrekkingen en handel. de post die hij sinds maart had maargenomen (zie boven). Vice-premier Nemtsow kreeg naast zijn andere portefeuilles het ministerie van brandstof en energie toegewezen. Jeltsin had op 8 april het ontslag van Nemtsows voorganger Pjotr Rodjonow, aanvaard.

Een van de mutaties in de ambtelijke top was de benoeming op 16 april van Aleksandr Potsjinok. tot clan toe voorzitter van de Staatsdoemacommissie voor belastingen en lid van de hervormingsgezinde partij Ruslands Democratische Keuze, tot hoofd van de Nationale Belastingdienst als opvolger van Witali Artjoekow. Op i april werden twee nieuwe hervormingsgezinde eerste onderministers van financiën benoemd, Sergej Ignatjew, een medestander van Tsjoebajs, en Aleksej Koedrin. Eerste onderminister van financien Andrej Wawilow, die volgens de *Financial* Times van 18 april een controversiële rol had gespeeld bij de toekenning van overheidsgelden aan particuliere ondernemingen, werd op 1 mei ontslagen.

Internationale kredieten

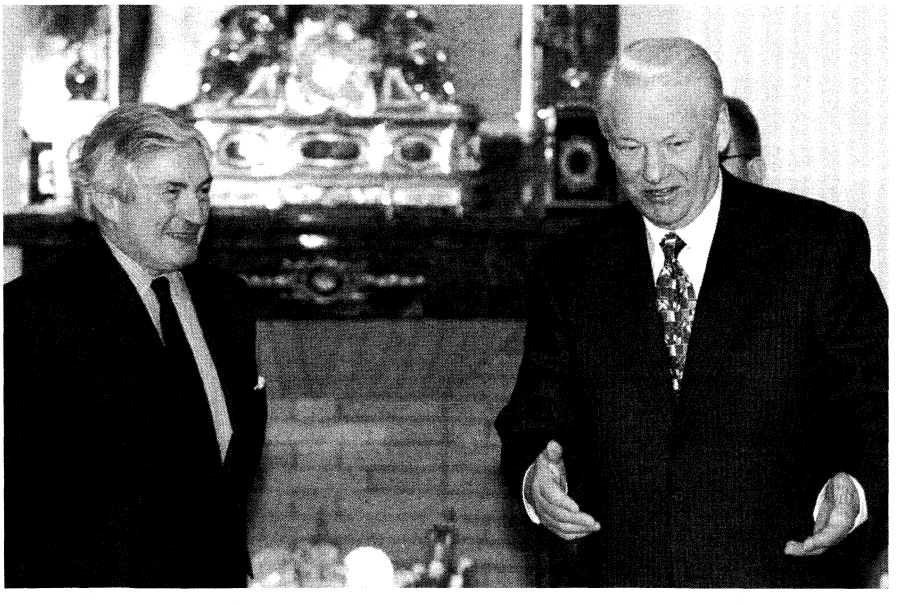
Op 14 april werd bekendgemaakt dat de Wereldbank had besloten Rusland $ 6 mrd te lenen over een periode van twee jaar op voorwaarde dat de economische hervormingen 'op krachtige wijze voortgang zouden vinden De bekendmaking werd gedaan aan het slot van een driedaags bezoek van de president van de Wereldbank, James Wolfensohn aan Moskou

Tweederde van het bedrag zou rechtstreeks worden uitgekeerd aan de Russische regering in de vorm vaïï aanpassingskredieten om de gevolgen van de bezuinigingen op de sociale zekerheid te beperken en het probleem var, de achterstailige lonen en pensioenen op ie lossen. De rest van hei bedrag zou worden geinvesteerd in langlopende projecten,

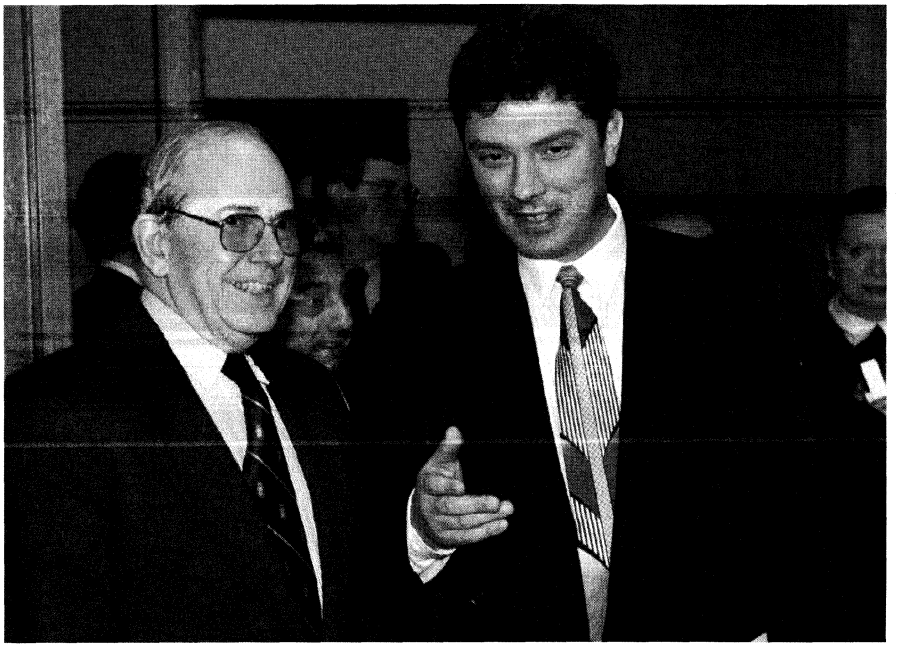
Van 31 maart-3 april bracht de algemeen directeur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF),Michel Camdessus, een bezoek aan Rusland om overleg te voeren over de uitbetaling van uitgestelde tranches van het krediet voor drie jaar ter waarde van $ 10,2 mrd. waaraan het IMF in maart 1996 zijn goedkeuring had gegeven (zie pag. 471/2 e.v.-'96 en boven). Op de laatste dag van zijn bezoek deelde Camdessus mee dat het IMF van plan was het krediet voort te zetten. op voorwaarde dat er structurele hervormingen en maatregelen voor een efficiëntere belastinginning zouden worden ingevoerd.

Corruptiezaken

Op 7 april trok het openbaar ministerie de aanklacht in tegen twee vooraanstaande medewerkers van Jeltsins verkiezingscampagne die op 19 juni 1996 waren gearresteerd (zie pag. 753/3 e.v.-'96).

De president van de Wereldbank. James Wolfensohn (l.).wordt op 14 april 1997 ontvangen door de Russische president Boris Jeltsin. *Foto EPA*

De Russische eerste vice-premier Boris Nemtsow noodt op 1 april 1997 IMF-directeur Michel Camdessus (1.)aan de onderhandelingstafel in Moskou. Foto *EPA*

De twee mannen, Arkadi Jewstafjew en Sergej Lisowski, waren aangehouden toen zij het Witte Huis, de regeringszetel in Moskou, verlieten met een koffer waarin een grote som geld zat. Hun arrestatie werd afgeschilderd als een poging van de oppositie om de tweede ronde van de presidentsverkiezingen te verstoren; en in de nasleep van de affaire had Jeltsin harde maatregelen genomen tegen de aanhangers van de harde lijn in de regering. Op 11 april berichtte procureur-generaal Joeri Skoeratow aan de voorzitter van de Staatsdoema, Gennadi Seleznjow, dat de $ 538.850 in de koffer aan de staat zou toevallen. omdat niet was komen vast te staan wie de eigenaar van dat geld was.

President Jeltsin ontsloeg op 11 april vier hoge militairen wegens vermeende corruptie, onder wie de commandant van de landstrijdkrachten. generaal Wladimir Semjonow, die al sinds december 1996 onder verdenking stond. De presidentiële persdienst had destijds geruchten ontkend dat Semjonow was ontslagen wegens 'handelingen die onverenigbaar zijn met zijn functie en die de eer en waardigheid van een officier schaden'.

Een voormalige adviseur van Jeltsin, Sergej Stankewitsj, werd op 19 april in Polen gearresteerd op verdenking van het aannemen van steekpenningen. Op 29 april werd een verzoek om uitlevering ingediend. Stankewitsj werd ervan beschuldigd in 1992 een bedrag van $ 10.000 aan steekpenningen te hebben aangenomen, hoewel er volgens sommige commentatoren politieke motieven achter de arrestatie zaten.

Regering beschuldigd van perscensuur

In april groeide de vrees dat commerciële en politieke belangen een te grote invloed uitoefenden op de media, toen de raad van bestuur van de krant *Izwestija* tijdens een aandeelhoudersvergadering op 22 april werd vervangen. Tijdens de aandeelhoudersvergadering - die was belegd door de oliemaatschappij LUKoil en aan haar gelieerde investeerders, die 51,3 procent van de aandelen van *Izwestija* in handen hadden - werd een nieuwe raad van bestuur benoemd die bestond uit vier vertegenwoordigers van LUKoil en drie van de krant.

Het conflict was ontstaan naar aanleiding van de publicatie van een artikel in *Izwestija* van 1 april dat de krant had overgenomen uit het Franse dagblad *Le Monde*. Volgens het artikel had premier Wiktor Tsjernomyrdin een persoonlijk vermogen van *$ 5* mrd vergaard, gedeeltelijk door het bezit van aandelen in Gazprom, het gasbedrijf waarvan hij directeur was geweest voordat hij in mei 1992 vice-premier werd (pag. 682/2-'92). Een woordvoerder van Tsjernomyrdin reageerde woedend op de beschuldiging en op 15 april waarschuwde *Izwestija* dat de regering 'politieke censuur' wilde toepassen door middel van LUKoil, die voor 36 procent staatseigendom was en nauwe banden met de premier had.

Amnesty International levert kritiek op Russisch strafrechtsysteem. Maatregelen tegen doodstraf

De mensenrechtenorganisatie Amnesty International publiceerde op 3 april een rapport over de mensenrechtensituatie in Rusland waarin stond dat de erbarmelijke omstandigheden in het gerechtelijke apparaat en het strafrechtsysteem betekenden dat detentie vaak 'een vorm van marteling was' Volgens de *Guardian* van 4 april verkeerden in Rusland [illegible] 000 personen in voorarrest

Op 16 april werd bericht dat Rusland Protocol 16 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens had ondertekend, dat de doodstraf verbood. Rusland was in 1996 toegelaten als lid van de Raad van Europa op voorwaarde dat het de doodstraf zou afschaffen (zie pag. 390/1 e.v.-'96). Volgens de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa waren in 1996 in Rusland 62 doodvonnissen voltrokken.

Dissidente schrijver Andrej Sinjawski overleden

Andrej Sinjawski, schrijver en voor-aanstaand criticus van het Sowjet-regime, overleed op 25 februari in zijn huis in Parijs op 71-jarige leeftijd.

De letterkundige Sinjawski publiceerde aan het eind van de jaren vijftig en in de jaren zestig in het buitenland satirische romans en verhalen onder het pseudoniem Abram Tertz. In 1965 werd hij samen met schrijver Joeli Daniel gearresteerd. Hun sensationele rechtszaak in 1966 (zie pag. 136/2 e.v.-'66), die voor de Sowjet autoriteiten op een internationaal schandaal uitliep, betekende een mijlpaal in de vorming van de dissidentenbeweging. Sinjawski kreeg zeven jaar gevangenisstraf en werd in 1971 vrijgelaten. Hij emigreerde in 1973 naar Frankrijk, waar hij aan de Sorbonne les gaf. Hij bezocht nadien de Russische Federatie en was een scherp criticus van het politieke bestel en de gevolgen van economische hervormingen.

Onenigheid over teruggave van geroofde Duitse kunstschatten

De Staatsdoema verwierp op 4 april met 308 tegen 15 stemmen en acht onthoudingen een veto dat president Jeltsin had uitgesproken over een wetsvoorstel dat alle kunstwerken. die door het Sowjet-leger aan het einde van de

Tweede Wereldoorlog uit Duitsland waren meegenomen, tot Russisch bezit verklaarde

Jeltsin had op 18 maart zijn veto uitgesproken over het oorspronkelijke wetsvoorstel, dat beide Kamers van het parlement mrt een grote meerderheid hadden goedgekeurd, met het argument dat het 'Ruslands positie verzwakte bij onderhandelingen met West-Europese landen Onder de naar schatting 200 000 kunstwerken bevonden zich impressionistische schilderijen en de Trojaanse goudschat, die Heinrich Schliemann in de negentiende eeuw had opgegraven

Na zich te hebben verzekerd van de tweederde meerderheid die nodig was om het veto te verwerpen. wachtte de Staatsdoema de uitslag van een soortgelijke stemming in de Federatieraad af. In geval ook de Federatieraad het veto met de benodigde meerderheid zou verwerpen. had Jeltsin de mogelijkheid om tegen het besluit in beroep te gaan bij het Constitutionele Hof. Maar de Federatieraad stelde de stemming over de kwestie uit om Jeltsin niet in verlegenheid te brengen bij zijn onderhandelingen met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl in het Duitse Baden-Badcn (in het kader van de uitbreidingsplannen van de NAVO in oostelijke richting). Tijdens hun ontmoeting op 17 april overhandigde Jeltsin Kohl archiefmateriaal dat in 1945 was meegenomen uit Duitsland.

Vliegramp

Op 18 maart verongelukte in de omgeving van Tsjerkessk in het zuidelijke deel van de Kaukasus een passagiersvliegtuig van het type Antonow AN-24, een half uur nadat het was opgestegen van Stawropol met als bestemming de Turkse stad Trabzon. Hierbij kwamen de circa vijftig passagiers en bemanningsleden om het leven. Op 28 maart berichtte de krant *Izwestija* dat de Federale Luchtvaartdienst had besloten alle binnenlandse vluchten van AN-24-vliegtuigen op te schorten hangende hun inspectie.

VERKIEZINGEN IN TSJETSJENIË

In de separatistische Russische republiek Tsjetsjenië werden op 27 januari 1997 presidentsverkiezingen gehouden. Aslan Maschadow, de voormalige stafchef van het Tsjetsjeense leger en premier van de interim-regering, die in augustus 1996 het vredesakkoord met Rusland had gesloten (zie pag. 760/2 e.v.-'96), behaalde een overtuigende overwinning in de eerste verkiezingsronde. Maschadow, die in de ogen van de Russische regering de meeste gematigde kandidaat was, beloofde niettemin na zijn terkiezing te zullen streven naar onafhankelijkheid voor Tsjetsjenie

Maschadow weigerde verder resoluut zitting te nemen in de Federatieraad (EersteKamer van het Russische parlement), waartoe hij op grond van zijn verkiezing tot president van een van de territoriale eenheden waaruit de Russische Federatie bestond, was gerechtigd. Tijdens een vergadering van de Russische ministerraad op Y januari sprak de Kussische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow de volgende waarschuwing uit: 'Er bestaat een reëel gevaar dat Tsjetsjenië zich de jure en de facto zal losmaken van Rusland'. Maschadows belangrijkste rivaal, de militaire leider Sjamil Basajew. wiens befaamdste actie de gijzeling van 1.000 personen in de Zuid-Russische stad Boedjonnowsk in juni 1995 was geweest (zie pag. 747/3 e.v.-'95), eindigde bij de verkiezingen als tweede. Derde werd de zittende president Zelimchan Jandarbijexv.

Op 2 februari maakte de Tsjetsjeense Centrale Kiescommissie de officiële uitslag bekend. De opkomst bedroeg 79.4 procent (ofwel 407.699 uitgebrachte stemmen), waarbij 4 procent (16.327) van de stemmen ongeldig werd verklaard.

Uitslag Tsjetsjeense presidentsverkiezingen

Kandidaat	Uitgebrachte steinmen	Stemmen percentage
Aslan Maschadow	241.950	59,3
Sjamil Basajew	95 841	23.5
Zelimchan Jandarbijew	41.183	10,1
Overige tien kandidaten	12 398	7 1

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die 72 waarnemers had gestuurd om toezicht te houden up het verloop van de verkiezingen, bevestigde dat er geen onregelmatigheden hadden plaatsgevonden. Op 28 januari noemde het hoofd van de OVSE-missie, de Zwitser Tim Guldiman, de verkiezingen 'democratisch en wettig'.

Terugtrekking laatste Russische troepen uit Tsjetsjenië. Nieuwe naam voor hoofdstad

Op 5 januari maakte de chefstaf van de troepen van het Russische ministerie van binnenlandse zaken, generaal Pawel Maslow, bekend dat alle troepen van het ministerie van binnenlandse zaken waren teruggetrokken uit Tsjetsjenië. In december 1996 waren de troepen van het ministerie van defensie al teruggetrokken (ziepag. 180/3-'97).

De nieuwe Tsjetsjeense president Aslan Maschadow (l), vice-president Wacha Arsanow (2de v.r.) en president Roeslan Aoesjew van Ingoesjetie (2de v.l.) staan in gebed tijdens de beëdiging van Maschadow op 12 februari 1997 in de Tsjetsjeense hoofdstad Dzjochar Ghala. Geheel rechts Aleksandr Lebed, de voormaiige secretaris van de Russische Veiligheidsraad. *Foto* EPA

Iwan Rybkin. de secretaris van de Russische Veiligheidsraad (l.).en de Tsjetsjeense minister aan buitenlandse zaken Mowladi Oedoegow geven op 26 februari 1997 een persconferentie na te hebben overlegd over de toekomst van Tsjetsjenië. Foto EPA

Op 24 januari werd bericht dat de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny was omgedoopt tot Dzjochar Ghala (Dzjochar-Stad) uit eerbetoon aan de separatistenleider Dzjochar Doedajew, die de eerste fase van de Tsjetsjeense onafhankelijkheidsstrijd had geleid. Doedajew was in april 1996 gedood bij een raketaanval (zie pag. 475/3 e.v.-'96).

Nieuwe regering

De pas gekozen president van Tsjetsjenië, Aslan Maschadow-, werd op 12 februari beëdigd. Benoemingen die hij kort daarop maakte in zijn nieuwe regering. leken te wijzen op de vastbeslotenheid van Tsjetsjenië om zich los te maken van de Russische Federatie.

Maschadow nam zelf de functie van premier op zich en benoemde Mowladi Oedoegow (die eveneens aan de presidentsverkiezingen had deelgenomen) tot minister van buitenlandse zaken. Op 19 februari werd Oedoegow ook voorzitter van een zes leden tellende commissie die tot taak had met Rusland te onderhandelen over 'betrekkingen tussen de staten' op basis van de overeenkomst van augustus 1996 (zie pag. 761/3 e.v.-'96).

Spanningen tussen Rusland en Tsjetsjenië

In april werd de voortgang van de onderhandelingen tussen Tsjetsjenië en Rusland over de status van Tsjetsjenië binnen de Russische Federatie bedreigd door bomaanslagen op twee spoorwegstations in Zuid-Rusland. Beide partijen stelden elkaar verantwoordelijk voor de aanslagen

De eerste bom ontplofte op 24 april op het station van Armawir (Krasnodar kraj) en doodde twee personen. De tweede bomaanslag vond plaats op het station van Pjatigorsk (Stawropol kraj) en kostte eveneens het leven aan twee personen. Na de aanslagen werden er op 29 april grensincidenten tussen de Russische politie en gewapende Tsjetsjenen gemeld. De volgende dag arriveerden de secretaris van de Russische Veiligheidsraad, Iwan Rybkin. en zijn plaatsvervanger Boris Berezowski in de Tsjetsjeense hoofdstad Dzjochar Ghala voor overleg met president Aslan Maschadow van Tsjetsjenië. Hun missie werd algeineen beschouwd als een poging om te voorkomen dat de onderhandelingen zouden mislukken. Later werd bericht dat beide partijen het eens waren geworden over de benoeming van een gezamenlijke commissie die een onderzoek moest instellen naar de bomaanslagen.

(Vor.ber.pag. 174/3 e.v.-1997)

IJSLAND

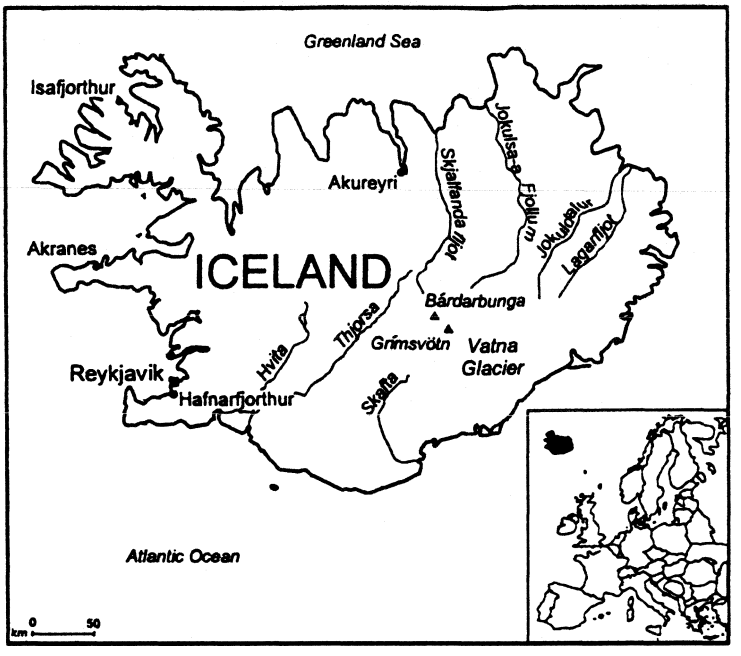
OVERSTROMING NA VCLKABNCTITBARSTING

Een enorme vloedgolf van zwavelhoudend water en ijs, die afkomstig was uit het Grimsvatnmeer onder de gletsjer Vatnajökull [illegible] veroorzaakte grote schade aan aan wegen in een onbewoonde zwarte zandvlakte aan de zuidoostkust van IJsland Het Grimsvatnmeer onder het gletsjerijs was begin oktober volgelopen tijdens een uitbarsting van de grote vulkaan Bardarbunga De uitbarstingen die tot 12 oktober duurden hadden door de daarbij vrijgekomen hitte veel gletsjerijs doen smelten Door de druk van het water was de honderden meters dikke ijskap opgetild en liep het meer over De watervloed die veel krachtiger was dan in 1938 toen zich eenzelfde soort ramp voordeed. voerde miljoenen tonnen modder en stenen met zich mee, die tot 20 kilometer ver in zee terechtkwamen. De overstroming ging gepaard met een nieuwe korte maar hevige uitbarsting van de vulkaan, die aswolken tot 4,5 km hoog de lucht in slingerde.

De enige verkeersweg langs IJslands zuidkust, die over de bijna 50 meter brede vlakte langs de gletsjer liep, werd door de vloedgolf grotendeels weggeslagen. Drie van de vier bruggen in de weg werden volledig vernietigd of zwaar beschadigd, waaronder de 940 meter lange brug over de grootste rivier, de Skeidará. Deze brug werd in 1974 voltooid en was berekend op een maximale waterdruk van 15.000 kubieke meter per seconde. Ook elektriciteits- en telefoonleidingen werden weggeslagen. De schade werd voorlopig geraamd op zo'n $16 mln.

Een wolk van stoom en *gas* van de IJslandse vulkaan Bardarbunga stijgt op 3 oktober 1996 door de Vatnajökull-gletsjer heenomhoog Foto EPA

De gletsjer Vatnajökull is met een oppervlakte van 8.300 vierkante meter de grootste van Europa. Volgens recente schattingen bevond zich meer dan 3.000 mrd kubieke liter smeltwater in het meer onder de gletsjer.

(Vor.ber.pag. 713/1-1996)

ZWEDEN

KABINETSWIJZIGING

Premier Göran Persson bracht op 21 januari 1997 een aantal wijzigingen aan in de regering. De belangrijkste wijziging was de promotie van minister van defensie Thage G. Peterson tot vicepremier. Persson hoopte zo de ruime ervaring van de 63-jarige Peterson op het gebied van het binnenlands beleid beter te benutten. Peterson werd opgevolgd door Björn von Sydow, tot dan toe minister van handel en industrie. Vicepremier Leif Pagrotsky werd de nieuwe minister van handel en industrie.

De kabinetswijziging hield verband met het afnemende vertrouwen in Persons Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP). Forse bezuinigingen, in combinatie met een werkloosheid van 12 procent, hadden de populariteit van de regering ernstig aangetast.

BESCHULDIGING OVER SAZI-GOUD IN KLUIZEN VAN ZWEEDSE BANKEN

Op 21 januari beloofde de Riksbank (centrale bank) begin februari een diepgaand en onafhankelijk onderzoek te starten naar de transacties van de bank tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze bekendmaking kwam na de publicatie van een artikel in het dagblad Dagens Nyheter waarin stond dat de Zweedse regering tijdens de Tweede Wereldoorlog grote hoeveelheden geroofd goud had aangenomen van nazi-Duitsland. Zweden, dat neutraal was gebleven in de Tweede Wereldoorlog, had gedacht vrij te zijn van 'besmet goud', nadat de Riksbank ruim 13.152 kg geroofd goud uit België en Nederland dat ze in haar kluizen was gevonden, na de oorlog had teruggegeven aan deze landen. De krant meldde echter dat Zweden tussen 1939 en begin 1944 34.564 kg goud uit nazi-Duitsland had ontvangen.

In het artikel, dat was gebaseerd op documenten uit Zweedse, Zwitserse en Amerikaanse archieven, stond dat de Zweedse regering indertijd achterdocht had gekoesterd over de herkomst van het goud, maar dat de toenmalige minister van handel. Herman Eriksson. de Riksbank instructie had gegeven zich daarover geen zorgen te maken.

PLANNEN VOOR SLUITING KERNCENTRALES

Op 4 februari bevestigde de regering dat zij plannen had om twee van de twaalf kerncentrales in het land in respectievelijk juli 1998 en juli 2001 te sluiten. De twee kerncentrales, die jaarlijks 7,9 terrawatt uur elektriciteit leverden, waren eigendom van de particuliere energiemaatschappij Sydkraft en lagen in Barseback aan de zuidwestkust tegenover Denemarken.

Het besluit maakte deel uit van een overeenkomst met twee oppositiepartijen, de Centrumpartij en de Linkse Partij, en sloot aan op een referendum in 1980 waarna het parlement had bepaald dat in 2010 alle kerncentrales moesten zijn ontmanteld (zie pag. 209/1 e.v.-'80; 393/1-'96). Het besluit leidde echter tot kritiek van het bedrijfsleven, vakbonden en andere politieke partijen. Kernenergie zorgde voor de helft van de Zweedse elekriciteitsproductie en leverde relatief goedkope energie waardoor het concurrentievermogen van belangrijke industrieën zoals bosbouw, mijnbouw, staalnijverheid en machinebouw werd versterkt. Ook werd bezorgdheid geuit over de kosten van de sluiting, naar schatting Skr 10 a 20 mrd ($ 1= Skr 7,5 op 28 februari 1997) en de gevolgen hiervan voor de elektriciteitstarieven, de werkloosheid en Zwedens kredietwaardigheid. Tevens werd twijfel uitgesproken over de milieu-effecten van de sluiting van de kerncentrales, die werden gerekend tot de veiligste in de wereld, gezien het feit dat op korte termijn in ieder geval de door deze centrales geproduceerde elektriciteit zou moeten worden vervangen door geïmporteerde elektriciteit van Deense kolencentrales of aardgas. Het gebruik van beide energiebronnen zou Zwedens uitstoot van broeikasgassen vergroten.

UITSPRAAK EUROPEES HOF VAN JUSTITIE OVER DRANKMONOPOLIE

In een advies van 3 maart verklaarde de advocaat-generaal bij het Europese Hof van Justitie in Luxemburg, dat het staatsmonopolie op de detailverkoop van alcoholische dranken in strijd was met de Europese regels op het gebied van het vrije goederenverkeer.

Toen Zweden in 1995 toetrad tot de Europese Unie (EU), had het het staatsmonopolie op de groothandel van alcoholische dranken afgeschaft, maar de beperkingen op het gebied van de kleinhandel gehandhaafd. De conclusie van de advocaat-generaal vloeide voort uit een rechtszaak die was aangespannen door een Zweedse kruidenier die was vervolgd omdat hij in zijn winkel wijn had verkocht op de dag van Zwedens toetreding tot de EU. Volgens de Zweedse regering rechtvaardigden redenen van sociale en medische aard het staatsmonopolie, omdat Zweden van oudsher te kampen had met een hoog alcoholgebruik. De advocaat-generaal - wiens conclusie meestal werd overgenomen door het Hof - was echter van oordeel

EUROPA

dat het monopolie van de Systembolaget-keten op de verkoop van wijn, sterke drank en zwaar bier niet kon worden gerechtvaardigd als maatregel ter bescherming van de volksgezondheid

Op 3 maart gaf de regering van Finland, eveneens een EU-lidstaat met een staatsmonopolie op de detailverkoop van alcoholische dranken, te kennen dat zij niet automatisch gevolg zou geven aan de uitspraak Waarnemers merkten op dat een definitieve uitspraak ook gevolgen zou kunnen hebben voor Noorwegen en IJsland die geen EU-lidstaten waren, maar wel deel uitmaakten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA)

NIEUWE VOORZITTER LIBERALE VOLKSPARTIJ

Tijdens een buitengewoon partijcongres op 15 maart werd Lars Leijonborg gekozen tot voorzitter van de Liberale Volkspartij. Zijn voorgangster in deze functie, Maria Leissner had op 20 januari haar vertrek aangekondigd.

VOORLOPIGE BEGROTING VOOR 1998

De SAP-minderheidsregering presenteerde op 15 april haar voorlopige begroting voor 1998. Het belangrijkste onderdeel hiervan was een vierjarig programma ter waarde van Skr 66,1 rnrd om de recordwerkloosheid terug te dringen ($ 1 = Skr 12,52 op 18 april 1997). Maar minister van financiën Erik Asbrink erkende dat de regering er niet in zou slagen haar belofte waar te maken, dat het werkloosheidscijfer (op dat moment meer dan 13 procent) in het jaar 2000 tot de helft zou zijn verminderd (zie pag. 393/2 e.v. en 822/3-'96).

Asbrink raamde het begrotingstekort in 1997 op 2,1 procent, waarmee Zweden ruimschoots zou voldoen aan de tekortnorm van 3 procent voor deelname aan de Europese eenheidsmunt. Hij voorspelde een sluitende begroting voor 1998 en een begrotingsoverschot van 1,5 procent in 2000, dat zou stijgen tot 2 procent in 2001 Naar verwachting zou het BBP groeien tot 2,3 procent in 1997 en tot 2,5 procent in 1998.

De regering verklaarde in 1998 Skr 16,3 rnrd te zullen uittrekken voor het scheppen van overheidsbanen en het opzetten van scholingsprogramma's. Dit bedrag zou in 1999 worden verhoogd tot Skr 21 rnrd in 1999 en tot Skr 23,3 mrd in 2000.

(Vor.ber.pag. 822/3 e.v.-1996)

AMERIKA

BRAZILIË

CARDOSO KRIJGT STEUN VOOR HERVERKIEZINGSPOGING. NIEUWE VOORZITTERS CONGRES

Op 25 februari 1997 hechtte de Kamer van Afgevaardigden voor de tweede keer haar goedkeuring aan een amendement op de grondwet dat president Fernando Henrique Cardoso in staat zou stellen zich in 1998 herkiesbaar te stellen (zie voor de eerste stemming pag. 244 e.v. '97. Het amendement werd vervolgens voorgelegd aan de Senaat Deze diende het met de vereiste drievijfde meerderheid goed te keuren

De kans dat het wetsontwerp zou worden goedgekeurd door het parlement, was aanzienlijk vergroot door de benoeming van medestanders van Cardoso op de invloedrijke voorzittersposten van Kamer en Senaat.

Op 4 februari had Antoñio Carlos Magelhaes van de Liberale Frontpartij (PFL) Iris Rezende van de Partij van de Democratische Beweging (PMDB) verslagen bij een stemming in de Senaat om het voorzitterschap. De volgende dag kreeg Michel Temer van de PMDB in de Kamer 257 stemmen, tegenover 119 stemmen voor Wilson Campos van de Braziliaanse Sociaal-Democratische Partij (PSDB) en 111 voor Prisco Viana van de Braziliaanse Progressieve Partij (PPB).

ONTWIKKELINGEN OPECONOMISCH GEBIED. DALING BEGROTINGSTEKORT

Op 21 februari 1997 maakte de regering bekend dat het begrotingstekort in 1996 3,89 procent van het BBP bedroeg, wat minder was dan de 4,5 procent die de meeste economen hadden voorspeld en een verbetering betekende ten opzichte van het tekort van 4,79 procent in 1995.

Het cijfer lag echter flink boven de 2,5 procent die de regering zich ten doel had gesteld (zie pag. 767/1 e.v.-'96). Deskundigen zeiden bezorgd te zijn dat het dertig maanden oude hervormingsprogramma van de regering - waardoor de inflatie in 1996 slechts 10,03 procent had bedragen, het laagste percentage sinds 1950 - in de knel zou komen als niet gezamenlijk actie ondernomen zou worden om het tekort verder terug te dringen. Deze bezorgdheid werd versterkt door de uitspraak op 21 februari van het Federale Hooggerechtshof, dat de regering de constitutionele rechten had geschonden van elf ambtenaren. Deze hadden beweerd in aanmerking te komen voor de salarisverhoging van 29 procent die in 1993 aan officieren was toegekend, Men vreesde dat de uitspraak, die op verschillende manieren werd uitgelegd. zou kunnen gelden voor meer dan 540.000 ambtenaren en zou kunnen leiden tot salarisverhogingen van $ 5 mrd en de uitkering van nog eens $20 rnrd aan achterstallig loon.

Rentetarieven

De Centrale Bank liet weten dat op 18 februari aangekondigde wisselkoersaanpassingen geen belangrijke veranderingen tot gevolg hadden voor het wisselkoersbeleid dat ook een grote rol speelde bij de economische hervormingen van de regering

Vanaf 19 februari ging de brede fluctuatiemarge naar R 1,05-R 1,14 ten opzichte van de Amerikaanse dollar Eerder lag die marge tussen de R 0,97 en R 1,06 De smalle bandbreedte die de laatste twee jaar was gebruikt als het belangrijkste instrument om een geleidelijke waardedaling van de Braziliaanse munt ten opzichte van de dollar te bewerkstelligen, ging naar R 1.050-R 1,055.

Staatsmonopolie op olie afgeschaft

Op 18 maart 1997 ging de Kamer van Afgevaardigden akkoord met een aantal controversiële amendementen op een wetsontwerp dat een eind zou maken aan het 43 jaar oude monopolie van de staatsoliemaatschappij Petrobás op de exploratie: exploitatie en productie van aardolie en -gas. De amendementen moesten nog worden goedgekeurd door de Senaat.

Volgens de amendementen mocht de regering 51 procent van de gewone aandelen van Petrobrás, met een geschatte waarde van $ 5 mrd, in bezit houden. Deze mocht zij verkopen aan particuliere investeerders. Bovendien was het Petrobrás toegestaan dochterondernemingen op te richten, zij het dat zowel olie als olieproducten alleen rechtstreeks van de raffinaderijen mochten worden verkocht, zodat de tussenhandel werd uitgeschakeld. De algemene distributie zou in handen blijven van het Nationale Departement voor Brandstoffen (DNC), dat zou gaan opereren onder de naam Nationaal Aardoliebureau (ANP).

In ongewijzigde vorm had het wetsvoorstel, dat een week eerder in de Kamer met 307 tegen 107 stemmen was aangenomen, de steun gekregen van de PFL. een belangrijk lid van de regeringscoalitie. Vele andere leden van de regering hadden zich uitgesproken tegen het voorstel. In 1995 waren in de Kamer en de Senaat grondwetswijzigingen goedgekeurd die de weg vrijmaakten voor de uiteindelijke wet die een einde zou maken aan het monopolie van Petrobrás. hoewel president Fernando Henrique Cardoso volledige privatisering indertijd had afgewezen (zie pag 757/1-'95).

Petrobrás zou van plan zijn de komende vijf jaar $22 rnrd uit te geven teneinde de productie te verdubbelen tot 864.000 vaten per dag.

Obligatieschandaal

Op 19 maart 1997 presenteerde het Gemeentelijke Financiële Administratiekantoor van São Paulo zijn rapport aan de Onderzoekscommissie van het Congres (CPI) waarin het vermoeden werd bevestigd dat de gemeente uit obligaties verkregen geld had gebruikt voor andere doeleinden dan de wettelijk verplichte aflossing van schulden (zie pag 244/2- 971

Op 14 maart ontkende Celso Pitta, die in januari burgemeester van Sáo Paulo was geworden (zie pag. 243/3-'97), dat geld van obligaties was gebruikt voor iets anders dan aflossing van schulden in de tijd dat hij financieel secretaris van de stad was. In het rapport stond echter dat de R 607 mln ($ 1 = R 1.06 op 14 maart 1997) die aldus was verkregen, was gebruikt voor andere uitgaven, maar details werden niet bekendgemaakt. In het rapport stond verder dat de gemeente in 1996 minder dan R 10 mln had afgelost (terwijl zij wettelijk verplicht was tot R 269 mln) en dat de gemeente niet had gereageerd op een verzoek om uitleg van het Financiele Administratiekantoor.

Volgens de *Financial* Times van 27 maart verklaarde de CPI dat de stad São Paulo. samen met de deelstaten Alagoas, Pernambuco en Santa Catarina. meer dan $ 1 mrd aan obligaties op illegale wijze had uitgegeven. Daarbij hadden ze medewerking gehad van een netwerk van banken en makelaars die enorme provisies hadden opgestreken. De CPI beweerde ook dat deze samenzwering was georganiseerd door hoge ambtenaren van het bureau van de financiele secretaris van São Paulo. Pitta ontsloeg vervolgens vier van zijn vroegere functionarissen en verklaarde dat hij niet van hun activiteiten op de hoogte was geweest. De CPI beschikte echter over bewijzen dat hij telefoongesprekken had gevoerd met de Banco Vetor. die bij de samenzwering zou zijn betrokken. Bovendien zou de bank volgens de CPI een rekening van $ 2.500 hebben vereffend voor de huurauto van de vrouw van Pitta.

Ook Paulo Maluf. Pitta's politiek mentor van Pitta en voormalig burgemeester van São Paulo, dreigde bij het schandaal betrokken te worden. Maluf werd beschouwd als de belangrijkste rivaal van Cardoso bij diens streven naar herverkiezing bij de presidentsverkiezingen van 1998 (zie pag. 244/2 -'97).

Hervorming ambtenarenapparaat

Op 9 april kreeg het vastgelopen economische hervormingsprogramma van de regering een belangrijke impuls toen het Huis van Afgevaardigden met een krappe meerderheid een wetsvoorstel voor de hervorming van het ambtenarenapparaat goedkeurde Volgens een berirht in de *Financial Times* van 11 april maakte de nieuwe wet, die werd goedgekeurd met 309 stemmen, een meer dan de drievijfde meerderheid van het voltallige Huis die nodig was hoor een grondwetswijziging, het mogelijk ambtena en te ontslaan bij alle overheidsinstellingen waar meer dan 60 % van de netto belastinginkomsten opging aan salarissen Krachtens de nieuwe wet werd aan de salarissen van ambtenaren wier positie tot dan toe door de grondwet was beschermd, een bovengrens van R 10 800 per maand gesteld ($ 1 = R 1,06 op 11 april 1997) Volgens de regering zouden de maatregelen het federale begrotingstekort terugdringen helpen bij de aanhoudende bestrijding van de inflatie. en de redding betekenen voor de failliete gemeente- en deelstaatbesturen die hun personeel niet meer konden betalen.

De wet, die nog een keer in het Huis van Afgevaardigden en twee keer in de Senaat moest worden goedgekeurd. werd pas aangenomen nadat de coalitieregering van president Fernando Henriyue Cardoso ermee had ingestemd een omstreden amendement te steunen dat was ingediend door een groep afgevaardigden die hadden voorgesteld het maximum maandsalaris roor gekozen functionarissen te verhogen tot R 259.200 per jaar. De regering voerde aan dat het amendement de prijs was die moest worden betaald roor de hervorming van het ambtenarenapparaat. maar volgens de oppositie was het sociaal onrechtvaardig.

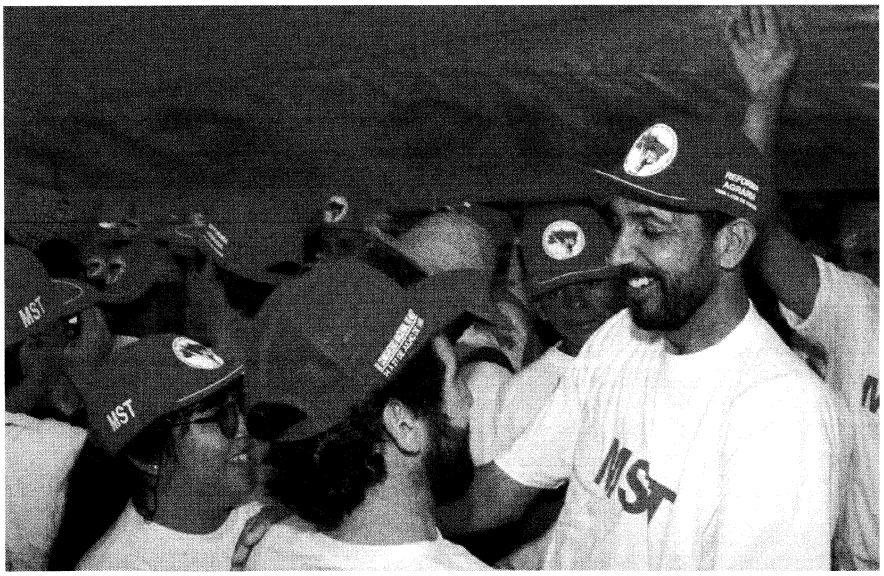
Protest van landloze boeren

Een demonstratie die op 17 april 1997 werd gehouden door de Beweging van Landloze Boeren (MST),was één van de grootste protesten die ooit tegen de regering van Cardoso waren gehouden

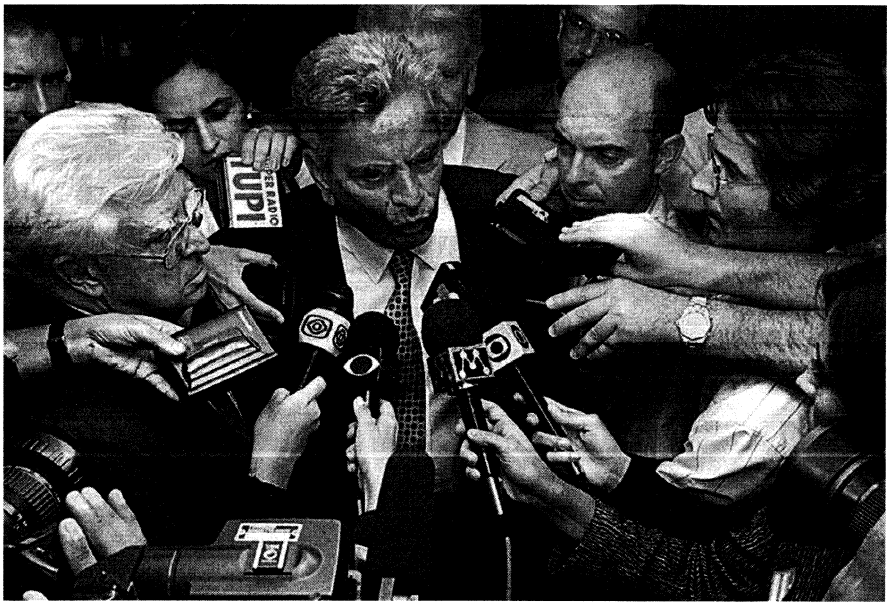
Ongeveer 25.000 landarbeiders met in hun midden liberale katholieke bisschoppen, vakbondsleiders en vooraanstaande linkse figuren. kwamen bijeen om hun ongenoegen te uiten over het vrijemarktbeleid van de regering. Tevens verwelkomden zij 1.500 mensen die twee maanden eerder te voel uit alle delen van Brazilië naar de hoofdstad Brasilia waren vertrokken en zo'n 1.100 km hadden gelopen om gerechtigheid voor vermoorde boeren te eisen en een bespoediging van het programma voor landhervormingen van de regering. De demonstratie vond plaats precies een jaar nadat de politie negentien landloze boeren had gedood in de noordelijk deelstaat Pará (zie pag. 478/3 e.v.-'96). Niemand was voor de moorden aangeklaagd.

Op 17 april kwam de regering inet een aanbod tot vergroting van haar inspanningen om landbouwhervormingen tot stand te brengen. Volgens sommige waarnemers was dit een poging de groeiende invloed van de MST en haar aanhangers in de aanloop naar de verkiezingen van 1998 af te remmen. De regering stelde o.m. voor een kredietsysteem op te zetten voor gezinnen die zich recentelijk hadden gevestigd. Op 6 april erkende Cardoso dat het gemiddelde van 12.000 landtoewijzingen per jaar door de regering niet voldoende was.

Op 29 april dreigden MST-leiders land te bezetten dat eigendom was van de enorme staatsonderneming Companhia Vale do Rio Doce (CVRD),de grootste ijzerertsproducent ter wereld, uit protest tegen de privatisering van het bedrijf (zie pag. 245/2-'97). De regering had

MST-leider Jose Rainha verwelkomt op 17 april 1997 in Brasilia landloze boeren na hun voettorht Foto *EPA*

De gouverneur van de staat Rio de Janeiro, Marcello Alencar, deelt op 10 april 1997 tijdens een wersconferentie mee dat de zes wolitiemensen die twee dagen eerder waren gearresteerd wegens marteling van burgers 'nooit meer een wapen zullen vasthouden of een politie-uniform zullen dragen'. *Foto* EPA

een minimumprijs van R 3 mrd vastgesteld voor haar belang van 45% in de CVRD dat van de hand zou worden gedaan. Een groot deel hiervan zou worden gekocht door buitenlandse investeerders.

ACTIE TEGEN POLITIEGEWELD

Naar aanleiding van op film vastgelegd bewijsmateriaal van mishandeling en executie van burgers door de politie keurde het Congres op 7 april een wet goed waarin marteling strafbaar werd gesteld. Verder werd José Gregori, een gerespecteerd hervormer, door Cardoso benoemd tot hoofd van een nieuw Secretariaat voor de Mensenrechten, dat toezicht moest houden op het politieoptreden in het hele land.

Het initiatief kwam na de arrestatie van negen leden van de militaire politie en het ontslag van vier andere in Säo Paulo, nadat de belangrijkste televisiezender Globo *TV* op 1 april amateur videoopnamen van wangedrag door politieagenten had uitgezonden. Op de band, die begin maart gedurende drie nachten was opgenomen, was te zien hoe de politie zonder enige aanleiding geweld gebruikte tegen passerende automobilisten in de armenwijk Diadema. De politie eiste onder bedreiging geld, ranselde drie burgers af met gummiknuppels en schoot een ander zomaar dood. De regering zei dat alle arrestanten op voorbeeldige wijze zouden worden gestraft. Op 8 april werden nog eens zes leden van de militaire politie gearresteerd in Rio de Janeiro, nadat Globo TV een video-opname van een amateur had uitgezonden waarop was te zien hoe de politie op 23 maart elf burgers martelde in de sloppenwijk Cidade de Deus

De incidenten vielen samen met de publicatie van een rapport van de in de VS gevestigde organisatie Human Rights Watch over de eerste maanden van 1997. Hierin werden dertig gevallen van een onrechtmatige dood in Brazilië opgesomd samen met honderden berichten over verdwijningen en talloze gevallen van mishandeling door de politie.

(Vor.ber.pag. 243/3 e.v.-1997)

EL SALVADOR

HERINVOERING DOODSTRAF

Op 10 oktober 1996 hechtte de Asamblea Nacional (de Nationale Assemblee) haar goedkeuring aan een grondwetswijziging waarbij de doodstraf opnieuw werd ingevoerd voor 'gruwelijke' misdrijven als ontvoering, moord met verzwarende omstandigheden en verkrachting. De wijziging zou moeten worden bekrachtigd door de nieuwe Assemblee, die in 1997 zou worden gekozen. Vier jaar na ratificatie zou de wijziging van kracht kunnen worden De doodstraf was in 1971 afgeschaft, maar zij was gehandhaafd voor militairen die schuldig waren bevonden aan verraad tijdens een gewapend conflict

ONTWIKKELINGEN M.B.T. KABINET, PARLEMENT EN GEMEENTERADEN. NIEUWE MINISTER VAN LANDBOUW

Op 23 oktober 1996 werd Ricardo Quinóñez Avila benoemd tot minister van landbouw als opvolger van Oscar Manuel Gutiérrez die de dag daarvoor was afgetreden

Parlements- en Gemeenteraadsverkiezingen

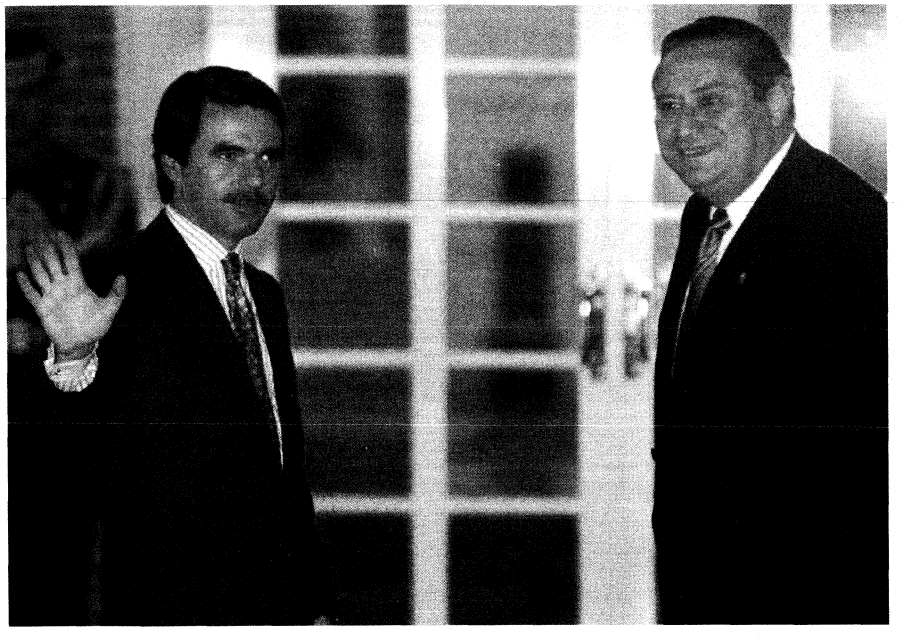
Bij op 16 maart 1997 gehouden parlements- en gemeenteraadsverkiezingen wist de voormalige guerrillabeweging het Nationale Bevrijdingsfront Farabundo Marti (FMLN)zich te verzekeren van een belangrijk aandeel in de macht.

De 84 leden van de Nationale Assemblee werden gekozen voor een termijn van drie jaar: 64 leden via verkiezingen in kiesdistricten met meerdere zetels en twintig leden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. In 1999 zouden presidentsverkiezingen worden gehouden.

Ui t de resultaten bleek dat de regerende, uiterst rechtse Nationale Republikeinse Alliantie (ARENA)onder leiding van president Armando Calderón Sol 28 zetels had gewonnen en de FMLN 27. In 1994 had de ARENA 39 zetels veroverd en de FMLN 21 (zie pag. 410/1 e.v.-'94). Bij de burgemeestersverkiezingen zou het FMLN in 100 van de 262 gemeenten hebben gewonnen, waaronder in de hoofdstad San Salvador, en veel andere grote steden, terwijl de ARENA in 118 gemeenten de overwinning had behaald.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Aantal *zetels*
Nationalistische Republikeinse Alliantie (ARENA)	
Nationaal Bevrijdingsfront Farabundo Marti (FMLN)	27
Nationale Verzoeningspartij (PCN)	11
Christen-Democratische Partij (PDC)	7
Coalitie PDC-Democratische Partij (PD)	3
Sociaal-Christelijke Vernieuwingspartij (PRSC)	3
Democratische Convergentie (CD)	2
Liberaal-Democratische Partij (PLD)	2
Eenheidsbeweging (MU)	1
Totaal	84

De Salvadoraanse president Armando Calderón Sol (r.) tijdens een officieel bezoek aan de Spaanse premier José Maria Aznar in het Moncloa paleis te Madrid op 11 maart 1997.

Foto EPA

Op 20 maart ontkende FMLN-leider Jorge Shafik Handal dat de winst van het FMLN bij de verkiezingen de economische ontwikkeling van het land in gevaar bracht en verklaarde dat zijn partij nu een verantwoordelijke sociaal-democratische kracht was, die vastbesloten was te bewijzen dat zij in staat was het land te besturen. In een poging dit te ondersteunen zei de nieuwe FMLN-burgemeester van San Salvador, Héctor Silva, dat de markt de beste gids was naar een economische bedrijvigheid. Hij beloofde samen te werken met het bedrijfsleven, af te zien van een kostbaar plan voor een metro waarvoor geld zou moeten worden geleend, en nieuwe belastingen te vermijden

Volgens waarnemers had de ARENA. die nog steeds probeerde het FMLN af te schilderen als een revolutionairc kracht. kiezers verloren vanwege de ongerustheid onder de bevolking over de toenemende criminaliteit - het aantal moorden was op dat moment hoger dan tijdens het hoogtepunt van de burgeroorlog (1979-'91) - en over de gevolgen van het vrijemarktbeleid. waarvan een toch al rijke minderheid onevenredig veel had geprofiteerd.

Departement van **milieu** gecreëerd

Op 19 mei werd Miguel Araujo, het vroegere hoofd van het Uitvoerend Secretariaat voor milieu (SEMA), benoemd tot minister van milieu, een nieuwe portefeuille in het kabinet.

(Vor.ber.pag. 483/1 e.v.-1996)

HAÏTI

MASSALE DEPORTATIES UIT D E DOMINICAANSE REPUBLIEK

Op 25 februari 1997 verklaarde de regering van de Dominicaanse Republiek in een reactie op protesten van de Haïtiaanse regering en mensenrechtenorganisaties dat de massale deportatie van Haïtiaanse arbeiders en hun nazaten was stopgezet.

De betrekkingen tussen beide landen waren sterk verslechterd. nadat de Dominicaanse Republiek in januari was begonnen met de uitwijzing van illegale Haïtiaanse immigranten en Dominicanen met Haïtiaanse ouders. Ook mensen met Haïtiaanse trekken behoorden tot de 16.000 mensen die werden gedeporteerd. Het Haitiaanse ministerie van buitenlandse zaken klaagde dat de uitgewezenen als 'beesten' waren behandeld, terwijl de Dominicaanse Vereniging van Veefokkers en Boeren beweerde dat de repatriering van de onmisbare - van oudsher zeer laag betaalde - Haïtiaanse arbeiders de landbouwproductie van het land ernstig in gevaar zou brengen.

LANDHERVORMING

De centrumlinkse regering van premier Rony Smarth ging als één van de weinige regeringen uit de Haïtiaanse geschiedenis over tot de verdeling van land onder kleine boeren.

Op 7 februari, de eerste verjaardag van zijn ambtsaanvaarding, vond in aanwezigheid van president René Préval in het departement Artibonite een ceremonie plaats waarbij ongeveer 1.000 hectare land werd verdeeld onder 1.600 families. De regering verklaarde dat dit het praktijkgedeelte was van de landhervorming die hoog op haar vijfjarige politieke agenda stond. Zij garandeerde tegelijkertijd dat de rechten van landeigenaren in de regio niet zouden worden geschonden. Twee boerenorganisaties uitten kritiek op het hervormingsprogramma omdat volgens hen niet behoorlijk was vastgesteld welke grond moest worden verdeeld, de benodigde vervolgsteun van de regering ontbrak, en het beleid zich concentreerde op Artibonite.

TOENAME VAN GEWELD

Met de dood van een politieagent op 11 maart in de hoofdstad Port-au-Prince kwam het aantal mensen dat in de twee voorafgaande weken in een geweldsgolf was omgekomen op 37 (onder wie ten minste zes politiemensen). Het geweld zou het gevolg zijn van territoriumgeschillen tussen rivaliserende drugsbendes.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. REGERING E N PARLEMENT. REGERING OVERLEEFT MOTIE VAN WANTROUWEN

Op 27 maart overleefde het kabinet van premier Rosny Smarth in het parlement een door de oppositie ingediende motie van wantrouwen. De motie kreeg de steun van 29 afgevaardigden. terwijl 37 parlementsleden haar verwierpen. De oppositie verweet de regering dat deze niet op de hoogte was van wat onder de bevolking leefde, en dat zij een door het IMF goedgekeurd structureel aanpassingsprogramma zonder voldoende overleg had doorgedrukt.

De 'Mobilisatiegroep tegen het IMF' had opgeroepen tot een staking op 26 maart om het aftreden van de regering te eisen. Aan de oproep zou echter weinig gehoor zijn gegeven omdat een aantal vakbonden ofwel ronduit tegen de staking was ofwel wilde dat deze werd uitgesteld om Smarth in de gelegenheid te stellen zijn beleid in het parlement te verdedigen.

Parlements- en gemeenteraadsverkiezingen

Op 6 april 1997 werden verkiezingen gehouden voor negen van de 27 zetels in de Senaat, voor twee zetels in de Kamer van Afgevaardigden en voor duizenden zetels in 697 gemeenteraden. Hoewel de verkiezingsuitslag aan het eind van de maand nog niet was bekendgemaakt, was wel duidelijk dat weinig mensen de gang naar de stembus hadden gemaakt.

Dit werd algemeen gezien als een uiting van protest tegen het bezuinigingsbeleid van de regering dat door het IMF was goedgekeurd.

De Voorlopige Kiesraad (CEP) verklaarde op 29 april dat de definitieve uitslag pas in mei beschikbaar zou zijn, [illegible] dat voor zes Senaatszetels een beslissende verkiezingsronde noodzakelijk was omdat geen enkele kandidaat een absolute meerderheid had behaald
De CEP berichtte verder dat de opkomst tussen de [illegible] was geweest maar volgens internationale waarnemers - onder wie leden van de Amerikaanse Republikeinse Partij, die verklaarden dat in de hoofdstad Port-au-Prince met de stemmen was geknoeid - was de totale opkomst iets meer dan 5% van de twee miljoen kiezers. Veel oppositiepartijen beweerden eveneens dat op grote schaal bij de verkiezingen was gefraudeerd.

Internationale geldverschaffers hadden geëist dat verkiezingen zouden worden gehouden in ruil voor het vrijgeven van tientallen miljoenen dollars aan buitenlandse hulp. In eerste instantie leek het erop dat de verkiezingen de positie van de regering van president Rosny Smarth verder hadden verzwakt. Waarnemers voorspelden dat oud-president Jean Bertrand Aristide, die zich tegen de bezuinigingsmaatregelen van de regering had verzet, het meest zou profiteren van de verkiezingen.

Uitstel beslissende verkiezingsronde

Op 21 mei schortte de CEP de beslissende verkiezingsronde op voor de zetels in de Senaat, het Kuis van Afgevaardigden en talrijke gemeenteraden die niemand in de wacht had weten te slepen. Na internationale druk en een dreiging tot boycot door de regerende Politieke Organisatie Lavalas (OPL). die beschikte over een meerderheid in het parlement, werd de beslissende ronde, die aanvankelijk voor 25 mei op het programma stond, verplaatst naar 15 of 22 juni.

Dit uitstel kwam na kritiek van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) op de verkiezingen, die door een groot aantal politieke partijen en de meeste kiezers waren geboycot. Waarnemers van de OAS verklaarden dat de kieslijsten onvolledig waren, dat de procedures voor het tellen van de stemmen niet op uniforme wijze waren nageleefd en dat plaatselijke stembureaus met de stemmen hadden geknoeid. De OAS trok ook de rechtsgeldigheid in twijfel van het besluit van de CEP blanco stemmen niet mee te tellen. Dat was volgens de OPL niet alleen in strijd met de grondwet, maar ook in het voordeel van haar grootste tegenstrever. de Lavalas Familie van oud-president Jean-Bertrand Aristide

Gezien de onregelmatigheden eiste de OPL het aftreden van de CEP-leden en de ongeldigverklaring van de uitslag van de eerste ronde. waarbij de Lavalas Familie twee van de negen Senaatszetels die op het spel stonden, had gekregen Bij de verkiezingen voor de andere zeven Senaatszetels, twee zetels in het Huis van Afgevaardigden en een groot aantal gemeenteraadszetels, had geen enkele andere kandidaat voldoende stemmen behaald voor een onmiddellijke overwinning.

GOEDKEURING BEGROTING

Op 6 mei keurde het Huis van Afgevaardigden de begroting goed [illegible] lastingjaar 1996 97 De begroting bedroeg 13,4 mrd gourde ($ I = 16,74 gourde op 9 mei 1997)

SCHOLIERENPROTESTEN

Op 15 mei kwam het in de hoofdstad Port-au-Prince tot gewelddadige botsingen tussen de politie en scholieren die tegen sluiting van de scholen waren. De meeste openbare scholen waren gesloten sinds 5 mei. toen de lerarenvakbonden in staking gingen tegen de bezuinigingsmaatregelen van premier Rony Smarth. Volgens de leraren stonden die maatregelen op gespannen voet met een in februari gesloten akkoord om de scholen te verbeteren en de leraren het salaris waarop ze recht hadden, uit te betalen.

(Vor.ber.pag. 183/3 e.v.-1997)

MEXICO

ECONOMISCHE RESULTATEN IN 1996

Op 19 februari publiceerde het ministerie van financiën cijfers waaruit bleek dat de economie zich krachtig had hersteld van de diepe recessie die was gevolgd op de peso-crisis in 1994-'95 (zie pag. 195/3 e.v.-'95).

In 1996 had de groei 5,1 procent bedragen, terwijl de economie in het laatste kwartaal van 1996 met 7,6 procent was gegroeid. Koplopers hierbij waren de mijnbouw, olie, fabrieksnijverheid en de zich sterk herstellende bouwsector. Daarentegen wist de financiële sector slechts 1,4 procent van de in 1996 verloren productie terug te winnen.

PARTIJ VAN HET DEMOCRATISCH CENTRUM OPGERICHT. VOORBEREIDING VERKIEZINGEN

De *Financial* Times van 9 februari 1997 meldde dat de voormalige minister van buitenlandse zaken, Manuel Camacho Solís, de Partij van het Democratische Centrum (PCD)had opgericht en wilde meedoen aan de verkiezingen van het jaar 2 000 De PCD moest nog officieel worden geregistreerd en was te laat om kandidaten voor te kunnen dragen voor de verkiezingen van juli

Camacho, die ook burgemeester was geweest van Mexico-Stad en was opgetreden als vredesgezant in de zuidelijke deelstaat Chiapas, nadat daar in 1994 een opstand was uitgebroken. was in oktober 1995 uit de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) gestapt, enkele maanden nadat de nominatie voor de opvolging van president Salinas aan zijn neus was voorbijgegaan (zie pag. 123/3 - '96). De PCD was de jongste groepering die was gevormd door ontevreden PRI-kopstukken sinds in 1987 een andere afgewezen kandidaat voor het presidentschap, Cuauhtémac Cárdenas Solórzano. de centrumlinkse Partij van de Democratische Revolutie (PRD) had opgericht.

De selectie van PRI-kandidaten voor de gouverneurs- en parlementsverkiezingen van juli, zou de laatste maanden ongewoon scherp zijn verlopen. Dit had geleid tot teleurstelling bij prominente PRI-politici en het vertrek van duizenden leden uit de partij, van wie sommigen overliepen naar oppositiepartijen.

Del Mazo kandidaat PRI voor burgemeesterschap Mexico-stad

Op 19 februari versloeg Alfredo del Mazo, een PRI-veteraan van de harde lijn, twee rivalen en werd zo tot kandidaat gekozen voor de burgemeestersverkiezingen van van Mexico Stad. die in juli voor de eerste keer zouden worden gehouden.

Del Mazo kreeg 141 van de stemmen die waren uitgebracht door de 200 leden tellende politieke raad van de PRI tijdens een stemming die een democratische concessie aan de hervormingsgezinden binnen de partij werd genoemd. Geen enkele hooggeplaatste PRI-politicus betwistte echter Del Mazo's nominatie, aangezien de opiniepeilingen bleven voorspellen dat de PRI een zware nederlaag zou leiden in de hoofdstad.

Nederlaag voor PRI bij verkiezingen in deelstaat Morelos

Op 16 maart werd de regerende PRI verslagen bij verkiezingen in de deelstaat Morelos. Volgens de laatste cijfers van het Verkiezingsinstituut van de deelstaat (IEE) veroverde de PRI slechts twaalf van de dertig te kiezen zetels in het deelstaatparlement. Hiervan werden er acht gewonnen met meerderheid van stemmen en vier in districten met meerdere zetels. De gecombineerde oppositiepartijen kregen een absolute meerderheid van achttien zetels. De

centrumlinkse Partij van de Democratische Revolutie (PHD) behaalde elf retels (zeven bij meerder heidsstemming en vier in districten met meerdere afgevaardigden) en dc centrumrechtse Partij van Nationale Actir (PAN) behaalde 7es zetels (drie bil meerderheidsitemming en drie in districten met meerdere afgevaardigden) terwijl de Burger partij van Morelos (PCM) ern zetel veroverde in een district met meerde e afgevaardigden

De oppositic zou verder de overwinning hebben behaald in meer dan de helft van de 33 gemeenten naar tegelijkertijd verkiezingen werden gehouden Hieronder waren steden als Cuernavaca (gewonnen door de PAN), en als Cuautla, Jiutepec, Jojutla en Tepoztlan (alle gewonnen door de PRD) In deze steden woonde meer dan 60 procent van de bevolking van de deelstaat

PRI-functionarissen noemden de verkiezingen 'het ergste debâcle' in de geschiedenis van de PRI en een slecht voorteken voor de kansen van de partij bij de naderende verkiezingen voor het federale parlement en het burgemeesterschap van Mexico Stad in juli.

Op 18 maart werd bericht dat de regering de EU had overgehaald een subsidie van S 400.000 voor de Mexicaanse Academie voor Mensenrechten in te trekken. Deze groepering. bestaande uit advocaten, academici en activisten. wilde toezicht houden op de uitgaven voor de verkiezingscampagnes en op de verkiezingen in verband met mogelijke fraude.

Vakbondsleider herkozen

Op 20 maart werd de 96-jarige Fidel Velásquez, alias 'Don Fidel', herkozen als secretaris-generaal van de machtige Confederatie van Mexicaanse Arbeiders (CTM) voor een negende termijn van zes jaar. Er waren geen tegenkandidaten. Sinds 1941 had hij de PRI verzekerd van vakbondsstemmen en had hij de partij geholpen gedurende 68 jaar aan de macht te blijven.

OVERLIJDEN LINKSE POLITICUS CASTILLO

Op 16 april overleed op 68-jarige leeftijd Herberto Castillo, een linkse politicus met een lange staat van dienst, na een hartaanval.

Castillo. senator van de Partij van de Democratische Revolutie (PRD).was medeoprichter van de Mexicaanse Arbeidersparti] (PMT), de Mexicaanse Socialistische Partij (PMS) en de PRD in de jaren zeventig en tachtig. Hij bracht 28 maanden in de gevangenis door als politiekc gevangene wegens zijn steun aan de studentendemonstraties in 1968 en zeer recent had hij een belangrijke rol gespeeld in de parlementaire commissie die inoest proberen ern vredesakkoord te sluiten met de Zapatistische guerrillastrijders in de zuidelijk staat Chiapas.

BETREKKINGEN MET DE VS. AMEKIKAANS BEWIJSMATERIAAL BRENGT FAMILIE OUD-PRESIDENT SALINAJ IN VERBAND MET DRUGSHANDEL

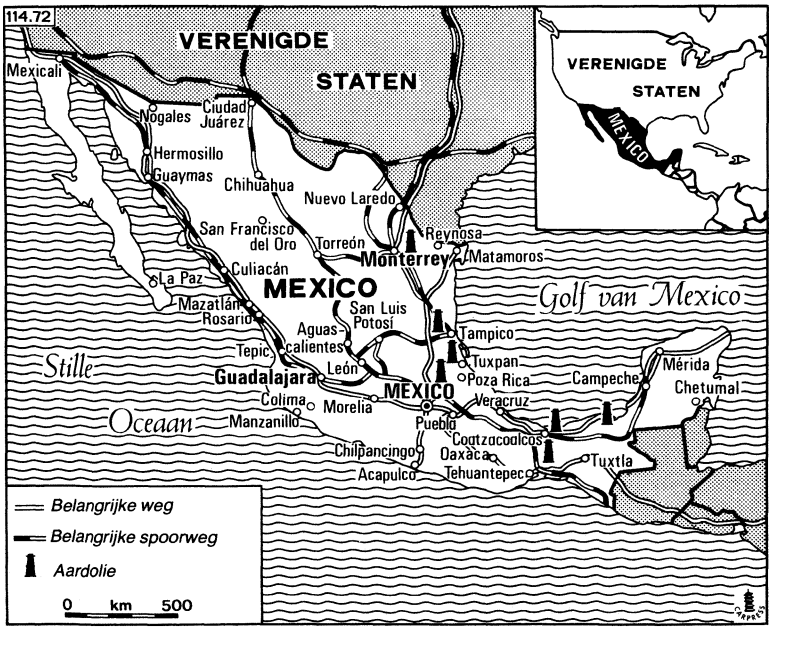
Op 16 februari publiceerde het gerenommeerde Mexicaanse weekblad *Proceso* uitgelekt bewijsmateriaal van het Amerikaanse openbaar ministerie dat u as gebaseerd op verklaringen van beschermde getuigen', waarin de familie van oud-president Carlos Salinas de Gortari in verband werd gebracht met de drugshandel Ook viel de naam van de vroegere plaatsvervangende procureur-generaal Mario Rúiz Massieu, die in 1994 leiding had gegeven aan de drugsbestrijding en op dat moment in de VS werd aangeklaagd wegens drugsdelicten

Op 23 februari kwam de *New* York Times met nog meer bewijzen van corruptie voor de dag. Na een onderzoek van vier maanden beschuldigde de krant de gouverneurs van de deelstaten Sonora en Morales van banden met drugskartels.

Volgens de regering was het Amerikaanse certificeringsproces. waarbij elk jaar werd vastgesteld of buitenlandse regeringen voldoende medewerking verleenden aan de bestrijding van de drugshandel. de oorzaak van dc omvang van de negatieve publiciteit in de pers. De meeste commentatoren verwachtten niet dat de VS tot sancties zou overgaan, gezien hrt strategische en economisch belang van Mexico voor de VS en de wens tot goede wederzijdse betrekkingen niet he? komende bezoek van president Clinton voor de deur. Clintons bezoek aan Mexico zou het begin zijn van een rondreis door Latijns-Amerika.

Arrestatie gen. Gutiérrez, hoofd drugsbestrijding

Op 19 februari werd generaal Jesús Gutiérrez Kebollo, hoofd van het Nationale Instituut voor Drugsbestrijding (INCD), gearresteerd en gevangengezet. Hij werd ervan verdacht op de loonlijst te staan van Amado Carrillo Fuentes, de belangrijkste drugsbaron van Mexico. De generaal zou hebben meegewerkt aan en hebben aangezet tot de handel in cocaïne en de rechtsgang hebben belemmerd. Na zijn arrestatie werden 36 van zijn ondergeschikten ontslagen op een moment waarop in een groot aantal Amerikaanse en Mexicaanse krantenartikelen werd beweerd dat de invloed van Mexicaanse drugskartels binnen cle regering, de rechterlijke macht, de militairen en de politie veel groter was de autoriteiten tot dan toe hadden willen toegeven. Op 25 februari kondigde procureur-generaal Jorge Madrazo Cuéllar een grootscheepse hervorming van zijn dienst aan om het hoofd te bieden aan de crisis en aan de beschuldigingen van corruptie op hoog niveau, hoewel de regering ook pogingen deed de zaak-Gutiérrez af te schilderen als een op zichzelf staand geval van corruptie.

Gutiérrez was de hoogste Mexicaanse officier die ooit in verband was gebracht met de drugshandel. Hij had toegang gehad tot de meest geheime informatie. Zo was hij onder meer aanwezig geweest bij een ontmoeting op hoog niveau met functionarissen van het Amerikaanse Drug Enforcement Agency (DEA) waarbij plannen waren besproken om de drugshandel langs de ruim 3.000 km lange grens tussen Mexico en de VS uit te roeien. Deze ontmoeting had slechts enkele dagen voor zijn arrestatie plaatsgevonden.

In *NRC/H'blad* van 22 februari meldde correspondent Marjon van Royen onder de kop 'VS in diepe verlegenheid door drugscorruptie Mexico' vanuit Mexico Stad het volgende over de arrestatie van Gutiérrez:

'Eerst de vroegere president Salinas. en nu het hoofd van de Mexicaanse drugsbestrijding zelf. In één week tijd blijkt Mexico tot de allerhoogste niveaus door de drugsmafia gecorrumpeerd te zijn. De Verenigde Staten. met hun .,zachte" aanpak van Mexico, zijn in diepe verlegenheid gebracht.

,.Eeninteger man van onkreukbare reputatie". zei de hoogste Amerikaanse drugsbestrijder Barry Mc Caffrey nog vorige maand tijdens een ,,vruchtbaar"bezoek aan zijn Mexicaanse collega Jesús Gutiérrez Rebollo. Glimlachend stonden ze samen op de foto. terwijl Mc Caffrey zijn collega stevig op de schouder sloeg. Afgelopende woensdag werd de onkreukbare collega in Mexico Stad gearresteerd op beschuldiging van coca- en heroinehandel.

De hoogste drugsbestrijder van Mexico staat op de loonlijst van het machtige Juárez-kartel. onthulde de Mexicaanse minister van justitie deze week. Miljoenen dollars zouden door het kartel zijn betaald om door de generaal te worden beschermd. Generaal Gutiérrez Rebollo speelde geheime informatie door, hielp bij transporten, en bewees zijn nut vooral door op strategische momenten de leiders van concurrerende kartels uit te schakelen, zo vertelde de minister. Daarvoor gebruikte de generaal niet alleen de ,.arm van de wet". Hij beschikte ook over een privéleger van deserteurs die directe hand- en spandiensten aan het kartel verleenden.

Op dit moment is het Juárez-kartel de machtigste drugsorganisatie van Mexico. ,.Ze worden slechts overtroffen door de Colombiaanse kartels". meldde de Amerikaanse drugsbestrijding, de DEA. onlangs in een rapport. De DEA stelt het Juárez-kartel verantwoordelijk voor bijna zestig procent van alle drugsimporten naar de VS. Met moorden en bomaanslagen heeft het zijn weg naar de top gebaand. De leider van het Juárez-kartel. Amado Carrillo Fuentes, is van de nieuwe generatie drugshandelaren die met grote passagiersvliegtuigen de cocaïne vanuit het producerende Colombia naar het consumerende Amerika vervoeren. Vandaar ook zijn bijnaam ..Heer van de Hemel".

Inmiddels is in Amerika de paniek toegeslagen. De presentatie van de ,,resultaten in de bilaterale drugsbestrijding", die voor gisteren was gepland, werd door Washington op het laatste moment afgelast. President Clinton toonde zich ,,uiterst bezorgd" en kondigde aan dat alle samenwerkingsakkoorden met Mexico worden herzien. Amerikaanse drugsbestrijders zijn hectisch bezig de uitgewisselde informatie door te ploegen. die via de corrupte Mexicaanse generaal in handen van het Juárez-kartel kan zijn gevallen. Ook moeten 52 DEA-agenten in Mexico veilig worden gesteld. Clinton weet nog niet welke maatregelen hij zal nemen. zei hij, maar het nieuws uit Mexico zal in elk geval ..invloed hebben op de kwestie van de certificatie". Begin maart beslissen de VS over hulp aan landen die vooruitgang boeken in de drugsbestrijding. Tot nu toe waren de schijnwerpers vooral op Colombia gericht. Mexico werd door de VS nog altijd beschouwd als een van de bravere jongetjes van de klas, ondanks de vele corruptie perikelen. Ondanks het hoofd van de Mexicaanse politie, die bleek te werken voor het Golf-kartel van de vorige maand in Houston tot levenslang veroordeelde drugsbaron Juan Garcia Abiegú. Ondanks de moorden, de ontvoeringen en de zich uitbreidende witwaspraktijken, Zelfs toen heel Mexico vorige week op zijn kop stond nadat uitlekte dat ex-president Salinas nauwe banden had onderhouden met ,.alle belangrijke Mexicaanse drugskartels", bleef het in Amerika stil.

..Een vijandige regering in Mexico zou de Amerikaanse investeringen (in Mexico) in gevaar kunnen brengen, de toegang tot de olie blokkeren, en een toevloed van migranten naar de VS op gang kunnen brengen", zo verklaarde de directeur van de U.S. Army's War College, Donald Shulz, de tolerante houding van de VS onlangs. Met het excuus van drugsbestrijding heeft Amerika de afgelopen jaren honderden miljoenen dollars in het Mexicaanse leger gepompt. Drieenzeventig Huey-helikopters, vier verkenningsvliegtuigen. tanks, radars, geweren, en nachtkijk-apparatuur werden het afgelopen jaar naar Mexico verscheept. En in januari stelde de regering-Clinton opnieuw een plan op voor 400 miljoen dollar aan militaire steun bij de drugsbestrijding. De Amerikaanse Rekenkamer wees er deze zomer op dat Amerikaanse helikopters en vliegtuigen. die bedoeld zijn voor de drugsbestrijding. worden gebruikt bij aanvallen op Indiaanse rebellen en opstandige boeren. ,.Meer dan 150 Indianen zijn met onze wapens vermoord", stelde de Rekenkamer in haar rapport aan het Congres. De vervroegde terugbetaling van de Mexicaanse schuld aan de VS begin dit jaar maakte echter weer veel goed.

Nu lijkt Amerika zich toch echt met zijn problematische buurman te moeten bezighouden. ,.Het is schokkend te constateren dat corruptie in Mexico tot deze niveaus is doorgedrongen", stelde drugsbestrijder Mc Caffrey In Mexico wordt inmiddels de ene na de andere verklaring afgelegd waarin wordt verzekerd dat het leger brandschoon is. en dat het geval van generaal Gutiérrez Rebollo een ,,incident" is. „Wehebben het tenminste in de openbaarheid gebracht, en niet. zoals tot nu toe gebruikelijk was in de doofpot gestopt", rei de procureur van Mexico gisteren trots.'

Arrestatie drugsbaron

Op 26 februari werd Oscar Malherbe de León gearresteerd, hoofd operaties van het zogeheten 'Golf-kartel', dat banden had met het Colombiaanse Cali-kartel.

De autoriteiten noemden zijn arrestatie een belangrijke doorbraak en in de VS werd het bericht positief ontvangen. Tegelijkertijd werden speculaties aangewakkerd dat men zijn arrestatie opzettelijk had laten samenvallen met de Amerikaanse beslissing inzake certificering.

Mexico blijft goede bondgenoot VS in strijd tegen de drugs

Op 28 februari besloot president Clinton na overleg met minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright Mexico niet te plaatsen op de lijst met landen die te weinig hadden gedaan aan de bestrijding van de drugshandel. De Amerikaanse regering bleef Mexico beschouwen als bondgenoot in de strijd tegen de drugs.

Die dag prees Albright de 'politieke moed' van de Mexicaanse president, Ernesto Zedillo Ponce de Leon, om temidden van wijdverbreide corruptie toch te blijven streven naar een zuivering van zijn regering. Ook zei ze met waardering dat Mexico Mexicaanse drugshandelaren had uitgeleverd aan de VS. Ze noemde de relatie met Mexico 'sterk en een van de belangrijkste die we in de wereld hebben'.

Het bewijs van goed gedrag werd afgegeven ondanks verklaringen in het jaarlijkse rapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken dat Mexico door zijn 'endemische corruptie' bij uitstek geschikt was voor het witwassen van drugsgelden. Toen een presidentieel veto waarschijnlijk leek, had het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden zijn dreigement ingetrokken te stemmen vóór decertificering van Mexico en sancties op handel en hulp. In plaats daarvan besloot het Huis op 12 maart Mexico negentig dagen de tijd te geven om te laten zien dat het de status van volwaardig bondgenoot van de VS in de strijd tegen drugs verdiende. Eind maart bekrachtigde de Senaat de certificering van Mexico maar riep de regeringen van zowel Mexico als de VS op de inspanningen tegen de drugs tevergroten.

Deskundigen zagen in de certificering van Mexico een pragmatisch besluit van de Amerikaanse regering dat tot doel had te zorgen voor voldoende harmonie om de bilaterale samenwerking op het gebied van handel, milieubescherming en illegale immigratie zeker te stellen.

Nieuw hoofd drugsbestrijdingsdienst.

Op 21 maart beloofde Madriano Herran Salvatti, het nieuwe hoofd van het Nationaal Instituut voor Drugsbestrijding, de corruptie uit te roeien en zijn organisatie totaal te hervormen.

Herran. een advocaat en magistraat, was op 10 maart benoemd als opvolger van generaal Jesús Gutiérrez Rebollo. Op 17 maart was een tweede generaal gearresteerd omdat hij een andere officier $ 1 mln per maand zou hebben geboden om cocaïne naar de VS te smokkelen.

Het nieuwe hoofd van het Nationaal Instituut voor Drugsbestrijding van Mexico, Madriano Herran Salvatti (l.), tijdens een persconferentie na zijnbenoeming op 10 maart 1995. Rechts procureur-generaal Jorge Madrazo Cuellar. Foto EPA

Maatregelen tegen witwaspraktijken

Op 15 maart besloot een Amerikaanse civiele rechtbank dat de Amerikaanse regering op $ 1,1 mln na de ongeveer $ 9 mln mocht confisqueren die een Mexicaanse functionaris namens de vroegere plaatsvervangende procureur-generaal Mario Ruíz Massieu in 1993-'94 in Texas op een bank had gezet. De rechtbank oordeelde dat het geld voor een groot deel afkomstig was van steekpenningen die waren betaald door Mexicaanse drugskartels en verwierp de bewering van Massieu dat het ging om een familievermogen en bonussen die hij had ontvangen van de regering. Als gevolg van de uitspraak zou voor de vijfde maal een uitwijzingsprocedure in gang worden gezet tegen Massieu die naar de VS was gevlucht en in 1993 was gearresteerd.

Volgens de *Financial Times* van 10 maart had de regering plannen afgerond voor nieuwe maatregelen om het witwassen van drugsgelden in te perken. Functionarissen van het ministerie van financien ontkenden dat de maatregelen een reactie waren op pressie van Amerikaanse zijde.

Met ingang van 1998 werden makelaarskantoren en grote wisselkantoren verplicht alle transacties met contant geld boven $ 10.000 te melden en bankinspecteurs in te lichten over andere verdachte transacties. Verder moesten zij procedures opstellen om witwaspraktijken op het spoor te komen en zouden zij strafrechtelijk vervolgd kunnen worden voor het meewerken aan het witwassen van geld. De nieuwe maatregelen zouden echter niet gelden voor de duizenden kleine wisselkantoren die hun deu en hadden geopend sinds de handel in valuta in 1989 was geliberaliseercl.

Broer oud-president Salinas betrokken bij drugshandel.

In een brief die naar de *Miami Herald* werd uitgelekt en op 3 april 1997 werd gepubliceerd, bracht het Zwitserse openbaar ministerie, dat bezig waren met een onderzoek naar de bevroren tegoeden van Raúl Salinas de Gortari, deze in verband met de smokkel van '40 tot 50 ton' cocaïne naar de Verenigde Staten. Raul was de broer van Carlos Salinas de Gortari, die van 1988 tot 1994 president was geweest van Mexico.

De brief van de Zwitserse procureur-generaal Carla del Ponte aan haar Mexicaanse collega was de eerste officiële aanwijzing dat een verband bestond tussen Raul Salinas en drugshandelaren. In de brief werd Raúl ervan beschuldigd 'enorme sommen geld' te hebben ontvangen van het zogenaamde Golf-drugskartel. De beschuldigingen waren gebaseerd op een onderzoek dat de Zwitserse autoriteiten hadden ingesteld naar de herkomst van ongeveer $ 100 mln die Salinas onder een valse naam op Zwitserse bankrekeningen had gezet. Del Ponte schreef dat een gedetineerde drugshandelaar had bekend dat hij werkte voor Salinas en Juan Garcia Abrego, de voormalige leider van het Golf-kartel (zie pag. 336/3-'96 en 189/3-'97).

Salinas. die op dat moment in de gevangenis zat wegens moord. onrechtmatige verrijking en het witwassen van geld, had elke betrokkenheid bij drugshandel ontkend. Hij beweerde dat op de Zwitserse bankrekeningen onder meer investeringen in een trustfonds stonden, waarin een aantal vooraanstaande Mexicaanse zakenmensen een financiële bijdrage had gestort.

(Vor.ber.pag. 184/3 e.v.-1997)

PERU

DODEN DOOR MODDERLAWINE

Op 18 februari 1997 bedekte een modderlawine twee dorpen in de Andes Gevreesd werd dat driehonderd mensen hierbij de dood hadden gevonden Zware regenval zorgde ervoor dat de modder van een berghelling gleed en de aan de voet gelegen dorpen Ccoha en Pumaranta in de buurt van de stad Abancay bedekte

INLEIDENDE GESPREKKEN TER BEËINDIGING GIJZELINGSDRAMA

In februari hielden guerrillastrijders van de linkse Revolutionaire Beweging Tupac Amaru (MRTA) nog steeds gijzelaars vast in de Japanse ambassade te Lima (zie pag. 247/2 e.v.-'97). Naar verluidt deed president Alberto Keinya Fujimori eind februari pogingen om in de Dominicaanse Republiek asiel aan te vragen voor de guerrillastrijders teneinde een eind te maken aan de gijzelingsactie.

Japan zette Fujimori onder druk 'substantiële' gesprekken te gaan voeren met de MRTA om tot een vreedzame en snelle oplossing te komen van de gijzelingscrisis, die was begonnen nadat de MRTA op 17 december 1996 de ambassade had bestormd. Het merendeel van de gijzelaars, was vrijgelaten, maar de MRTA hield nog 72 gijzelaars vast, onder wie Fujimori's broer Pedro, twee kabinetsleden, een aantal hoge functionarissen van de veiligheidsdienst, rechters, de ambassadeurs van Japan en Bolivia, en ongeveer 25 Japanse zakenlieden.

Aan de weken van impasse kwam echter een einde, toen de MRTA erin toestemde deel te nemen aan 'inleidende' gesprekken met de regering. Tussen 11 en 24 februari was MRTA-leider Néstor Cerpa Cartolini, vergezeld van zijn tweede man Roli Rojas Fernández, aanwezig bij vijf gespreksrondes met regeringsonderhandelaar Domingo Palermo. Een drie leden tellende 'garantiecommissie' (zie pag. 249/1-'97). bestaande uit vertegenwoordigers van het Rode Kruis, de rooms-katholieke kerk, en de Canadese regering, hield samen met een waarnemer van de Japanse regering toezicht op de gesprekken, die gevoerd werden in een 'veilig' huis vlakbij de ambassade. Over de gesprekken werden weinig bijzonderheden vrijgegeven, maar officiële bronnen noemden de toon ervan positief.

De eis van de guerrillastrijders tot vrijlating van vierhonderd MRTA-leden die gevangen zaten in Peruaanse gevangenissen bleef een groot struikelblok vormen bij de pogingen de gijzeling via onderhandelingen tot een goed [illegible] te brengen Op 2 februari had een internationale woordvoerder van de MRTA aan de buitenwereld van de regering tegengesproken dat de rebellen deze eis 'impliciet' hadden laten vallen maar eraan toegevoegd dat de guerrillastrijders [illegible] al hun doelen zouden bereiken Op 22 februari herhaalde de MRTA echter haar standpunt dat de vrijlating van de gevangenen een minimum voonvaarde was voor het openen van werkelijke onderhandelingen In een onmiddellijke reactie op deze verklaring zei Fujimori nogmaals dat hij niet [illegible]

Op 1 februari had Fujimori tijdens een bezoek aan Groot-Brittannië. waar hij een conferentie bijwoonde ter bevordering van Britse investeringen in Latijns-Amerika, gesproken over de behoefte aan een 'creatieve'oplossing van de bezetting en verklaard dat de regering 'alle mogelijke moeite' zou doen een land te vinden dat de rebellen asiel zou willen verlenen.

Besprekingen afgebroken

Op 7 maart werden de 'voorbereidende besprekingen' tussen de twee partijen afgebroken toen de guerrillastrijders ontdekten dat de veiligheidstroepen bezig waren met het graven van een tunnel naar de ambassade. Vervolgens kwam de volledige verantwoordelijkheid voor de verdere onderhandelingen te liggen bij de drie onafhankelijke leden van de garantiecommissie die toezicht hadden gehouden op de besprekingen: Michel Minning van het Rode Kruis, aartsbisschop Juan Luis Cipriani, en Canadees ambassadeur Anthony Vincent.

Bezoek Japanse onderminister van buitenlandse zaken

Van 17-19 maart bracht de Japanse onderminister van buitenlandse zaken Masahiko Komura een bezoek aan Peru. Hij benadrukte dat de aftocht van de MRTA-rebellen naar een derde land de enige manier was, een gewelddloze afloop van de belegering te garanderen Hij voegde eraan toe dat Japan geen losgeld zou betalen om de gijzelaars, van wie een aantal Japans was, vrij te krijgen

Op 20 en 21 maart reisde Komura door naar Cuba eii de Dominicaanse Republiek en kreeg van de regeringen van beide landen de toezegging dat zij de zeventien MRTA-guerrillastrijders zouden toelaten als via onderhandelingen een overeenkomst zou worden bereikt.

Toen Fujimori begin maart een kort bezoek bracht aan beide landen, had hij dezelfde toezegging gekregen. De leider van de MRTA, Néstor Cerpa Cartolini. had op 4 maart echter verklaard dat de rebellen niet van plan waren Peru te verlaten en hij had hun belangrijkste eis, de vrijlating van vierhonderd MRTA-leden uit de gevangenis. herhaald.

Volgens diplomatieke bronnen lag een oplossing voor de crisis in een mogelijke overeenkomst over de verbetering van de omstandigheden waarin de MRTA-leden in de gevangenis verkeerden. Ook waren er berichten in de internationale media dat de Peruaanse regering overwoog om meer dan tweehonderd MRTA-gevangenen vrij te laten. maar deze berichten werden op 25 maart categorisch ontkend door minister van justitie Carlos Hermoza Mova.

De Peruaanse president Alberto Keinya Fujimori (m.)tijdens een ontmoeting op 7 maart in het regeringspaleis te Lima met Canadees ambassadeur Anthony Vincent (links voor), aartsbisschop Juan Luis Cipriani (links achter), regeringsonderhandelaar Domingo Palermo (rechts achter) en Japans waarnemer Terosuke Terada Foto EPA

Commandotroepen maken einde aan gijzelingsdrama

Op 22 april voerden commandotroepen met grote precisie hun aanval uit op de Japanse ambassade in de Peruaanse hoofdstad Lima om de laatste gijzelaars te bevrijden die nog werden vastgehouden door de guerrillastrijders van de MRTA De operatie maakte een eind aan de bezetting, die 126 dagen had geduurd, de langste in de geschiedenis van Latijns-Amerika

Voorafgaand aan de bestorming was maandenlang informatie verzameld met behulp van microfoons en infraroodsensoren teneinde een beeld te krijgen van de gedragingen van de mensen in de ambassade. In strijd met de publieke verklaringen van president Alberto Fujimori waarin hij het gebruik van geweld om de bezetting te beëindigen, uitsloot. zouden commando's ter voorbereiding van de operatie herhaaldelijk een replica van de ambassade hebben bestormd. Tijdens een persconferentie op 33 april verklaarde Fujimori dat het besluit de ambassade te bestormen pas op 20 april was genomen en u-as ingegeven door een dreigement van de guerrillastrijders de toelating van medisch personeel tot de gijzelaars te beperken.

De bestorming begon om 13.20 uur plaatselijke tijd toen een bom tot ontploffing werd gebracht in een tunnel onder een kamer waar een aantal guerrillastrijders aan het voetballen was. Direct na de explosie, waarbij vier van de veertien guerrillastrijders zouden zijn gedood, drongen de commando's het gebouw binnen via het dak, de hoofdingang, en de vloer. In het daaropvolgende gevecht werden twee soldaten en alle resterende MRTA-rebellen gedood, onder wie hun aanvoerder Néstor Cerpa Cartolini. Van de 72 gijzelaars (die nog over waren van de groep die aanvankelijk was gegijzeld) werden er 71 ongedeerd bevrijd. Eén gijzelaar, Carlos Giusti, lid van het Hooggerechtshof, werd gewond en overleed later aan een hartaanval. Behalve de Japanse en Boliviaanse ambassadeurs waren de meeste bevrijde gijzelaars functionarissen van de Peruaanse regering en veiligheidsdienst, onder wie de minister van buitenlandse zaken Francisco Tudela.

Berichten dat vredesonderhandelaars van het Rode Kruis en de rooms-katholieke kerk spionage-apparatuur hadden binnengesmokkeld ten behoeve van de operatie. werden officieel ontkend. Wel werd toegegeven dat de gijzelaars tien minuten voor de aanvang van de operatie waren gewaarschuwd en dat de autoriteiten gedurende de hele gijzeling contact hadden gehad met de gijzelaars. De aankondiging van de bestorming gaf de gijzelaars de gelegenheid een deur te openen om de commando's gemakkelijk binnen te laten komen en

Een archieffoto van 31 december 1996 van MRTA-leider Néstor Cerpa Cartolini (m.)in de Japanse ambassade te Lima tijdens de gijzelingsactie. De guerrillaleider werd tijdens de bestorming van de ambassade, op 22 april 1997. gedood. Foto AFP

dekking te zoeken voor de explosie en het daaropvolgende gevecht.

Buitenlandse reacties

President Fujimori, die de belangrijkste eis van de guerrillastrijders tot de vrijlating van vierhonderd MRTA-gevangenen had afgewezen. verklaarde als enige verantwoordelijk te zijn voor het bevel tot de bestorming. De meeste landen feliciteerden hem met de afloop, waaronder Japan en de Verenigde Staten.

De Japanse premier Ryutaro Hashimoto bedankte Fujimori 'uit het diepst van zijn hart' voor de 'prachtige bevrijdingsoperatie'.
Hij zei wel het 'jammer' te vinden dat hij niet tevoren van de bestorming op de hoogte was gesteld. 'We hoopten werkelijk op een vreedzame oplossing, maar dat is een opvatting van iemand die ver weg zit. Hoe zou iemand president Fujimori kunnen kritiseren? Het is niet zo belangrijk of we tevoren van de actie afwisten. Het belangrijkste is dat de gijzelaars vrij zijn', aldus Hashimoto. Sommige waarnemers waren van mening dat Fujimori met zijn eenzijdige besluit niet alleen het leven van de gijzelaars in gevaar had gebracht, maar ook de belangrijke relatie tussen Peru en Japan.

Reactie in het binnenland

De steun die bij alle partijen bestond voor de actie, en de positieve reactie van de bevolking op de goede afloop verbeterden de positie van Fujimori in de opiniepeilingen en versterkten zijn kandidatuur voor een derde termijn als president in het jaar 2000 (zie pag 247/1-'97).

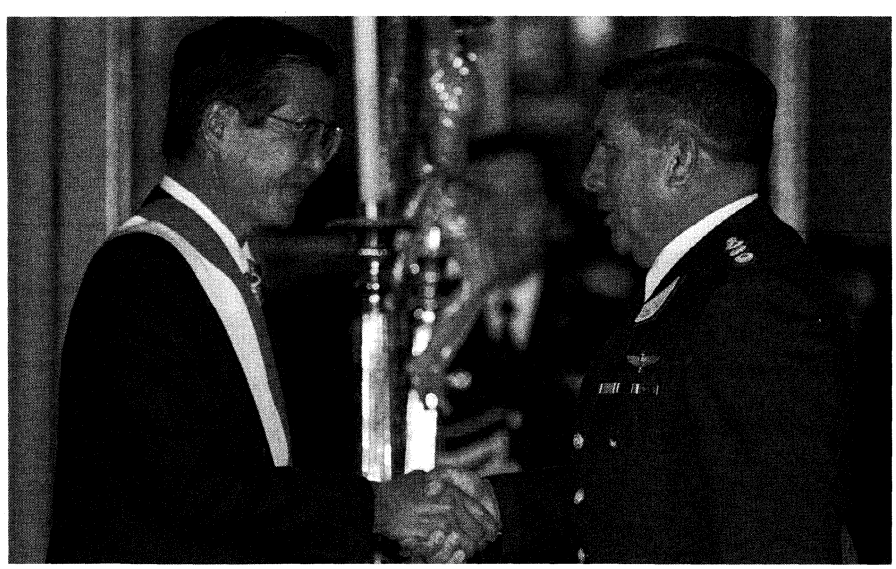
Volgens waarnemers was één van de motieven achter de bestorming de behoefte van Fujimori de geloofwaardigheid van zijn regering te herstellen. Deze had zich ten doel gesteld het hoofd te bieden aan de dreiging van de MRTA en leunde sterk op de steun van de militairen. De voorgaande weken had de reputatie van de regering een deuk opgelopen door de impasse waarin de bezetting was geraakt en door onthullingen over onderlinge strijd en corruptie binnen de veiligheidstroepen.

Kabinetswijziging

De lange duur van de crisis en het kennelijke onvermogen van de regering er een eind aan te maken, hadden op 19 april geleid tot het ontslag van minister van binnenlandse zaken generaal Juan Briones, en van de directeur van de nationale politie, generaal Antonio Ketín Vidal Herrera De twee mannen hadden gezamenlijk de politieke verantwoordelijkheid voor de gijzelingscrisis op zich genomen. De komst van hun opvolgers, generaal César Saucedo Sánchez (binnenlandse zaken) en generaal Fernando Dianderas Ottone (nationale politie), die beiden de reputatie hadden voorstanders te zijn van de harde lijn, had het begin van de commando-actie ingeluid.

Executie MRTA-guerrillastrijdersontkend

Nog geen uur na de commando-aanval bezocht president Fujimori de ambassade om de militairen te feliciteren en complimenten in ontvangst te nemen voor het succes van de operatie. Fujimori zei die dag zich gedwongen te hebben gezien tot de bestorming wegens de 'harde opstelling' van de MRTA. 'Op geen enkele manier kan de internationale gemeenschap toegeven aan terroristische chantage. De regering, mijn regering, heeft daaraan vastgehouden. Maar we zijn ook geduldig geweest en hebben alle vreedzame opties uitgeprobeerd. We hebben al het mogelijke gedaan. Maar het terrorisme wilde ons zijn wil opleggen. (...) Alle veertien MRTA-leden zijn gedood. Het spijt me voor

De Peruaanse president Alberto Keinya Fujimori (l.)feliciteert generaal César Saucedo Sánchez op 19 april 1997 in Lima met diens benoeming tot minister van binnenlandse zaken. *Foto* AFP

hun families. Maar er was geen andere uitweg omdat zij allen tot de tanden toe bewapend waren. Het was nodig in actie te komen en de gijzelaars te bevrijden.' Voor het eind van de maand rezen echter pijnlijke vragen over een veronderstelde standrechtelijke executie van een aantal guerrillastrijders.

In een aantal persberichten werd gezegd dat twee jonge vrouwelijke guerrillastrijders zich tijdens de aanval hadden overgegeven, maar waren doodgeschoten door dc militairen. Volgens verscheidene militaire bronnen zouden ook gewonde guerrillastrijders zijn doodgeschoten. Eén van de gijzelaars, minister van landbouw Rodolfo Muñante Sanguinetti, verklaarde in een televisie-interview dat een guerrillastrijder die zijn geweer op hem had gericht maar had besloten niet te schieten, later werd gedood toen hij zich overgaf aan de commando's. Andere bevrijde gijzelaars, die anoniem wilden blijven, verklaarden dat zij hadden gehoord hoe twee vrouwelijke guerrillastrijders om hun leven hadden gesmeekt.

De beschuldigingen werden ondersteund door de haast waarmee de lichamen van de guerrillastrijders werden begraven en het feit dat familieleden de lichamen niet mochten zien. Mensenrechtengroeperingen verklaarden dat zij zouden eisen dat de lichamen werden opgegraven, te beginnen met die van de twee jonge vrouwen; teneinde de aard van hun verwondingen te onderzoeken.

Op 25 april noemde president Fujimori de beschuldigingen 'absoluut onwaar'. Volgens de president werden vijf guerrillastrijders onmiddellijk gedood bij de eerste explosie. Vijf anderen, onder wie Néstor Cerpa Cartolini, kwamen om terwijl ze naar boven renden. De andere vier werden gedood in een vuurgevecht op een hogere verdieping van het gebouw, aldus Fujimori.

Fujimori bestreed ook beschuldigingen dat gedode gijzelaars in een massagraf begraven zouden zijn. De lichamen die niet door familie waren opgehaald, waren volgens de president apart begraven op verschillende begraafplaatsen in de buurt van Lima. Drie dagen later ontkende minister van justitie Carlos Hermoza Moya de beschuldigingen.

Een MRTA-woordvoerder beloofde 'vergeldingsacties' om de dood van de guerrillastrijders te wreken. Maar de meeste experts zetten vraagtekens bij het vermogen van de guerrillastrijders serieuze aanvallen op de veiligheidstroepen uit te voeren.

Proces tegen functionarissen die voor de gijzelingsactie verantwoordelijk zouden zijn

Op 7 mei begon voor het Opperste Militaire Gerechtshof (CSJM)het proces tegen de functionarissen die verantwoordelijk werden geacht voor de gebrekkige veiligheidsmaatregelen waardoor guerrillastrijders van de MRTA in december 1997 de gijzelingsactie hadden kunnen uitvoeren

Onder de negentien aangeklaagden bevonden zich vijf generaals. Twee van hen, generaal Guillermo Boggio Cevallos (voormalig hoofd van de staatsveiligheidsdienst)en generaal Maximo Rivera Diaz (voormalig hoofd van de antiterreurpolitie), hadden tot de gijzelaars van de MRTA behoord. Minister van binnenlandse zaken generaal César Saucedo Sánchez vertelde het Congres dat de inlichtingendienst van te voren was gewaarschuwd dat guerrillastrijders van plan waren eind 1996 een gijzelingsactie uit te voeren en dat Japanse functionarissen om politieversterking bij de ambassade had verzocht.

Japanse ambassadeur neemt ontslag

Na zijn terugkeer in Japan nam de Japanse ambassadeur in Peru, Morihisa Aoki, wiens optreden tijdens de gijzeling internationale bijval had gekregen, op 13 mei ontslag en bood zijn verontschuldigingen aan voor een 'gebeurtenis die een aantal mensen enorm veel leed heeft berokkend.'

Aoki was ernstig bekritiseerd in de Japanse media en politieke kringen wegens de gebrekkige veiligheidsmaatregelen die de gijzeling mogelijk hadden gemaakt en zijn vermeende gebrek aan 'waardigheid' tijdens een persconferentie die werd gehouden nadat Peruaanse soldaten de ambassade hadden bestormd. In een interview met een krant op 21 mei klaagde Aoki dat zijn Japanse lasteraars hem hadden behandeld als een 'eersterangs oorlogsmisdadiger.'

Kort bezoek Japanse premier

Tijdens een kort bezoek aan Peru op 11 mei decoreerde de Japanse premier Ryutaro Hashimoto postuum de twee commando's die bij de bestorming van de ambassade waren gesneuveld, en zegde hij zijn steun toe aan de regering Fujimori.

VEROORDELING LEDEN INLICHTINGENDIENST WEGENS ONTVOERING EN MARTELING

Begin april leidden berichten dat een vrouwelijke agent was gedood en een andere was gemarteld door officieren van de Nationale Inlichtingendienst (SIN), waar beide vrouwen werkzaam waren, tot publieke protesten envestigden de aandacht op schendingen van de mensenrechten door de veiligheidstroepen. Verder maakte de pers melding van een uitgelekte belastingteruggave waaruit bleek dat de inkomsten van Vladimiro Montesino, de belangrijkste inlichtingenadviseur van Fujimori en de feitelijke directeur van de SIN, in 1995 75 keer zo hoog waren geweest dan twee jaar daarvoor, terwijl de overheidssalarissen maar weinig waren gestegen.

Op 9 mei veroordeelde het CSJM vier leden van de SIN tot acht jaar gevangenisstraf wegens ontvoering en marteling van hun collega Leonor La Rosa. Haar hing nog echter nog steeds een aanklacht boven het hoofd wegens 'gebrek aan loyaliteit' jegens de SIN, die eveneens door het CSJM werd behandeld.

ONTWIKKELINGEN M.B.T.DE MRTA EN SENDERO LUMINOSO. ARRESTATIE VERMEENDE MRTA-LEDEN

Op 19 maart maakte het ministerie van defensie bekend dat militairen een aanval op een militaire post in Huancayo in het centrale oerwoudgebied ongeveer 310 km ten oosten van Lima, hadden verhinderd en 38 MRTA-gucrrillastrijders hadden gevangengenomen, onder wie zes hooggeplaatste leden.

Dorpelingen en de mensenrechtengroepering Aprodeh (Asociación pro derechos humanos) beweerden echter dat-de arrestanten (die tijdens hun verhoor zouden zijn gemarteld) boeren uit de streek waren die niets met de MRTA te maken hadden, maar willekeurig waren opgepakt tijdens een militaire operatie om guerrillastrijders in de regio uit hun schuilplaatsen te jagen. Volgens een schatting van Aprodeh waren elf mensen overgebracht naar het hoofdkwartier van de Nationale Terreurbestrijdingsdienst (Dincote) in Lima en werden vv anderen door de militairen vastgehouden in La Merced en Pishanaki.

Guerrilla-aanslagen

Guerrillastrijders van de maoïstische guerillabeweging Lichtend Pad (Sendero Luminoso) werden verantwoordelijk geacht voor een reeks ontploffingen van autobommen die op 15-17 mei in het hele land plaatsvonden. Daarbij zouden ongeveer dertig mensen zijn

gewond Tientallen openbare gebouu en werden vernield De explosies vonden plaats op de dag dat het zeventien jaar geleden was dat de beweging voor het eerst op een gewelddadige manier van zich had laten horen, en leidden tot speculaties dat ze zich aan het hergroeperen was na zich maanden te hebben stil gehouden

RECHTERS ONTSLAGEN

Op 29 mei ontsloeg het door de regering gedomineerde Congres (het uit één Kamer bestaande parlement) drie rechters van het Constitutionele Hof (TC). Zij waren tegen een door het Congres in 1996 gocdgekeurde wet die het president Alberto Keinya Fujimori mogelijk maakte zich in 2000 verkiesbaar te stellen voor een derde ambtstermijn (zie pag. 773/2-'96 en 24711-'97).

Aanhangers van Fujimori verdedigden het besluit. dat werdgenomen met 52 tegen **33** stemmen en één stemonthouding. met het argument dat de rechters de grondwet hadden geschonden door namens het TC een minderheidsuitspraak tegen de heiverkiezingswet te doen. Maar de stap werd algemeen veroordeeld en leidde tot massale straatbetogingen in de hoofdstad Lima, omdat critici de regering van ongeoorloofde bemoeienis met de rechterlijke macht beschuldigden. TC-president Ricardo Nugent trad uit protest af. waardoor van het zeven leden tellende Hof slechts drie rechters overbleven. Aangezien afgevaardigden van de oppositie. die verklaarden dat het ontslag van de rechters Fujimori's autoritaire stijl van regeren weerspiegelde, weigerden deel te nemen aan de selectie van opvolgers voor de ontslagen rechters. had het Hof geen quorum.

De uitdunning van het TC betekende eveneens dat de mensenrechten-ombudsman Jorge Santiestevan algemeen werd beschouwd als de enige hoge functionaris die werkelijk een onafhankelijke positie innam ten opzichte van de regering-Fujimori. Santiestevan verklaarde dat hij 'zeer verontrust' was door het ontslag van de rechters.

GRENSINCIDENT

Op 15 mei werden zeven Ecuadoraanse soldaten naar hun vaderland teruggebracht. Zij zouden op 13 mei zijn gevangengenomen toen ze mijnen aan het leggen waren op Peruaans grondgebied, zes km van de grens met Ecuador. Beide landen moesten nog een akkoord bereiken over de precieze vaststelling van de grens in het gebied dat grensde aan de Condor-bergketen. Dit territoriaal geschil had in januari 1995 geleid tot een ernstig militair conflict tussen beide landen (zie pag. 406 e.v.-'95).

(Vor.ber.pag. 246/2 e.v.-1997)

BOEROENDI

ARRESTATIE FRODEBU-LEIDER

Op 11 februari 1997 werd Augustin Nzogibwani gearresteerd, de secretaris-generaal van het Front voor Democratie in Boeroendi (FRODEBU), de voormalige door Hoetoes gedomineerde regeringspartij die in juli 1996 ten val was gebracht (zie pag. 839/3 e.v.-'96). Volgens een officiële verklaring werd hij beschuldigd van 'het saboteren van pogingen van de regering de vrede te herstellen' en het aanzetten tot een burgeroorlog.

Op 6 februari had FRODEBU-voorzitter Jean Minani de Verenigde Naties (VN) verzocht een troepenmacht naar Boeroendi te sturen om troepen van de door Toetsi's gedomineerde militaire regering onder leiding van majoor Pierre Buyoya ervan te weerhouden 'de massa's nog langer te intimideren'. Minani deed een oproep aan andere landen in het Gebied van de Grote Meren zich strikt te houden aan de sancties die waren afgekondigd tegen het regime van Buyoya. Na de coup van Buyoya u-aren het FRODEBU en alle andere politieke partijen verboden.

BEZOEK HOGE COMMISSARIS VOOR VLUCHTELINGEN. SITUATIE VAN DE VLUCHTELINGEN

Op 11 februari verklaarde de VN-Hoge Commissaris voor Vluchtelingen. Sadako Ogata, dat 'in bijna heel Boeroendi de orde was hersteld'. Na een bezoek aan verschillende vluchtelingenkampen en een ontmoeting met president Buyoya zei Ogata dat depresident 'had verklaard vastbesloten te zijn dat doel na te streven'. Zij deelde ook mee dat 100.000 Boeroendese vluchtelingen vrijwillig naar huis waren teruggekeerd.

Dezelfde dag werd een regeringsverklaring uitgegeven waarin FRODEBU's omschrijving van de vluchtelingenkampen als 'concentratiekampen' voor Hoetoe's werd verworpen. Volgens de verklaring waren de kampen bedoeld om onschuldige burgers te beschermen tegen 'gewapende benden' die de regering met alle middelen wilde vernietigen.

Op 6 februari was bericht dat recentelijk ongeveer 150 Hoetoes die door regeringstroepen bijeen waren gebracht in een hervestigingskamp in Ruhinga in het noorden van Boeroendi. waren gestorven aan bacteriële dysenterie, diarree, malaria en andere ziekten.

Situatie van vluchtelingen

Op 3 april noemde het Departement voor Humanitaire Aangelegenheden van de VN (UNDHA)de 'onhygienische situatie' in vluchtelingenkampen in de noordelijke provincie Karuzi 'gevaarlijk Het departement waarschuwde voor een 'mogelijk catastrof ale' situatie voor de naar schatting 500 000 Boeroendese vluchtelingen Dezelfde dag schatten onafhankelijke rapporten dat honderdduizenden van deze mensen door het leger waren gedwongen hun huizen te verlaten om te voorkomen dat de Hoetoe-rebellen op het platteland steun zouden krijgen

MOORDCOMPLOT TEGEN BUYOYA

Op 13 maart 1997 werd officieel bekendgemaakt dat veiligheidsagenten een complot hadden verijdeld om president Pierre Buyoya te vermoorden. Een woordvoerder van de militairen, luitenant-kolonel Isaie Nbizi, verklaarde bovendien dat de autoriteiten 'ernstige vermoedens' hadden dat de antitankmijnen, die de vorige dag op drie verschillende plaatsen in Bujumbura zeven mensen hadden gedood, waren gelegd door leden van de Partij voor Nationaal Herstel (PARENA),een door Toetsi's geleide minderheidspartij. Deze organisatie onder leiding van de voormalige president Jean Baptiste Bagaza, werd ervan beschuldigd de mijnen te hebben gelegd met medeweten van de Nationale Raad voor Democratie, een opstandige Hoetoe-groepering. Bagaza, die in 1987 door zijn neef Buyoya, eveneens een Toetsi, was afgezet, ontkende onmiddellijk iedere betrokkenheid en beschuldigde Toetsi-officieren van de aanslagen.

Arrestaties

Op 15 maart verklaarde de regering dat 'een groep moordenaars die wordt betaald door een bekende criminele organisatie' achter de aanslagen zat. Twee dagen later maakte minister van binnenlandse zaken en openbare veiligheid luitenant-kolonel Epitace Bayaganakandi de namen bekend van acht mensen die waren gearresteerd in verband met het moordcomplot en de bomaanslagen. Vijf van hen zouden PARENA-leden zijn.

OVERZICHT GEWELD IN MAART E N APRIL

In maart 1997 vielen verscheidene doden bij een reeks aanslagen die waarschijnlijk het werk waren van Hoetoe-extremisten. De aanslagen vonden plaats in de zuidelijke provincies Makamba en Bururi, in de centrale provincies Gitega en Cankuzo. en in het oosten. voornamelijk in de provincie

Ruyigi. De meeste slachtoffers waren burgers. Ook zouden militairen op 18 maart bij gevechten in de buurt van Bujumbara vijftig Hoetoe-rebellen hebben gedood.

Op 19 maart zouden in de buurt van Bujumbura de lichamen zijn gevonden van veertig slachtoffers van een massaslachting. Een dag later zouden volgens berichten op de staatsradio en -televisie drie vluchtelingenkampen in de streek Kibitoke aangevallen zijn door 'pro-genocidegroepen'. waarbij 135 doden en 144 gewonden vielen

Up 3 maart had de VN-coordinator voor het Gebied van de Grote Meren medegedeeld dat de regering van Boeroendi 'bij wijze van veiligheidsmaatregel' bijna een half miljoen mensen onder dwang in hergroeperingskampen onderbracht. en dat de kinderen onder hen aan ondervoeding leden.

Begin april 1997 vond opnieuw een uitbarsting van etnisch geweld plaats. Er waren berichten over gevechten op de oevers van het Tanganjikameer in het zuidwesten van Boeroendi tussen het grotendeels uit Toetsi's bestaande leger en rebellen van de rivaliserende Hoetoe-gemeenschap. Meer dan honderd mensen zouden in de week daarvoor zijn gedood. De militairen zouden vliegtuigen hebben ingezet tegen stellingen van de opstandelingen Medio april doodden militaren bij gevechten in de zuidelijke provincie Makamba volgens hun verklaring 140 'genocidale terroristen'

Op 6 april ontplofte in de hoofdstad Bujumbura een reeks inijnen, waarbij enkele gewonde[illegible] geen doden vielen. Bij de daaropvolgende klopjacht op 'criminele benden' doorzocht het leger de huizen van de stad Bij deze huiszoekingen werd een aantal arrestaties verricht en u erden w apens in beslag genomen

Op 18 april werden in een verklaring van het ministerie van defensie de recente gevechten gemeten aan 'terroristen' van de Nationale Raad voor de Verdediging van de Democratie (Conseil National pour la Défense de la Démocratie, CNDD), waarvan Hoetoes deel uitmaakten. Beweerd werd dat deze terroristen werden geholpen door soldaten van het voormalige Rwandese leger en vluchtelingen van de Zaïrese strijdkrachten die vanuit Tanzania in groepen van honderd tot tweehonderd man de provincie Makamba zouden zijn binnengetrokken. Volgens dezelfde verklaring waren de dag daarvoor in hetzelfde gebied ongeveer zeventig burgers door de rebellen afgeslacht en waren de lijken van honderd andere slachtoffers zijn gevonden in Vugizo, eveneens in de provincie Makamba.

Op 29 april werd bericht dat volgens de internationale hulporganisatie Artsen zonder Grenzen bij de recente gevechten in Makamba ongeveer 20.000 mensen uit hun huizen waren verdreven.

Op 30 april werd gemeld dat in Buta, ten zuiden van Bujumbura. een bloedbad had plaatsgevonden, waarbij 34 schoolkinderen en zeven volwassenen waren gedood

REGIONALE TOP VERSOEPELT DEEL SANCTIES

Op 16 april was de feitelijke leider van Boeroendi, majoor Pierre Buyoya, in de Tanzaniaanse stad Arusha aanwezig bij een top van de staatshoofden en regeringsleiders van Ethiopië, Kenia, Rwanda, Tanzania, Oeganda en Zambia. Zij waren bijeengekomen om de situatie in Boeroendi te bespreken. Ook de voormalige president van Tanzania, Julius Nyerere, en de secretaris-generaal van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid, Salim Ahmed Salim, woonden de top bij.

Volgens het slotcommuniqué besloten de leiders een deel van de sancties te versoepelen die in juli 1996 na de coup van Buyoya tegen Boeroendi waren afgekondigd. Het besluit, dat was genomen om 'het lijden' van het Boeroendese volk 'te verlichten', betrof de levering van voedsel, medicijnen en onderwijs-, landbouw- en bouwmaterialen. In het communiqué werd de internationale gemeenschap met klem verzocht 'volledige politieke, economische en diplomatieke druk uit te oefenen op alle partijen in Boeroendi om via onderhandelingen te komen tot een oplossing van het conflict'.

Op 17 april deed de CNDD een verklaring uitgaan waarin de beslissing van de top werd verworpen en de aanwezige leiders ervan werden beschuldigd Buyoya als wettig staatshoofd te hebben behandeld,

Op 9 april werd op de Tanzaniaanse radio Jean Minani. de verbannen leider van het oppositionele FRODEBU, geciteerd die zou hebben gezegd dat het militaire regime van Buyoya meer dan 50.000 mensen had vermoord sinds het de macht had gegrepen. Minami beweerde ook dat de regeringen van Frankrijk en België op de hoogte waren van de wreedheden van het regime, maar er uit politiek opportunisme voor hadden gekozen ze te negeren.

(Vor.ber.pag. 257/3 e.v.-1997)

De 'sterke' man van Boeroendi. Pierre Buyoya (l.),wordt op 15 april 1997 bij zijn aankomst in het Tanzaniaanse Arusha begroet door Ndugu Benjamin Mkapa, de president van Tanzania.

Foto EPA

BURKINA FASO

I'ARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 14 februari 1997 maakte de regering bekend dat op 11 mei parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. De bekendmaking volgde na grondwetswijzigingen die in januari door de Nationale Assemblee waren goedgekeurd. Eén van die wijzigingen was het schrappen van de bepaling dut een president niet langer dan twee termijnen van zeven jaar zijn functie zou mogen bekleden, een stap die door de oppositie werd veroordeeld als een ondeinocratische manoeuvre president Blaise Compaoré langer in liet zadel te houden. De Assemblee ging ook akkoord met een uitbreiding van haar ledenaantal van 107 tot 111.

Regeringspartij vergroot meerderheid

Bij de parlementsverkiezingen van 11 mei 1997 wist het regerende Congres voor Democratie en Vooruitgang (CDP) van president Blaise Compaoré zijn meerderheid in de Nationale Assemblee te vergroten.

Op 29 mei bepaalde het Hooggerechtshof na berichten over onregelmatigheden bij de verkiezingen dat in de provincies Kourtenga en Oudalan (samen goed voor vier zetels) de kiezers op 19 juni opnieuw naar de stembus moesten. Het Hof verklaarde verder dat het CDP op dat moment 97 zetels had behaald, terwijl het in het scheidende parlement 88 zetels had gehad. De opkomst bedroeg44.5 procent.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*aantal zetels*
Congres voor Democratie en Vooruitgang (CDP)	97
Partij voor Democratie en Vooruitgang (PDP)	6
Vergadering voor Afrikaanse Democratie (RDA)	2
Alliantie voor Democratie en Federatie (ADF)	2
Vacante zetels	4
Totaal	111

MILITAIRE OEFENINGEN MET BENIN, TOGO EN FRANKRIJK

Van 19-21 maart vonden in Burkina Faso militaire oefeningen plaats met Benin, Togo en Frankrijk onder de codenaam 'Nagbeto 77'. De manoeuvres. waarbij meer dan 4.000 manschappen waren betrokken, maakten deel uit van akkoorden op militair en defensiegebied tussen de drie Afrikaanse staten en Frankrijk.

(Vor.ber.pag. 190/3 e.v.-1997)

GAMBIA

NIEUWE REGERING

Op 7 maart 1997, twee maanden na de parlementsverkiezingen (zie 259/3 e.v.-'97), benoemde president Yahya Jammeh een nieuw kabinet dat uit dertien ministers bestond.

Tot vice-president benoemde Jammeh de 27-jarige Edward Singatey. Deze werd benoemd tot minister op het bureau van de president en kreeg een groot aantal taken, waaronder presidentiële aangelegenheden, betrekkingen met het parlement en het ambtenarenapparaat, alsmede het toezicht op visserij en natuurlijke hulpbronnen. Met deze benoeming hield de president zich niet aan de grondwettelijke verplichting een vice-president te benoemen die boven de dertig was. Op 21 maart zwichtte Yammeh echter voor druk van de oppositie zich aan de grondwet te houden en benoemde minister van volksgezondheid, sociaal welzijn en vrouwenzaken Isatou Njie Saidy tot vice-president.

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

President. defensie - Yahya Jammeh+: vicepresident, volksgezondheid, sociaal welzijn en vrouwenzaken - mevr. Isatou Njie Saidy+; minister t.b.v. van de president - Edward Singateh+; binnenlandse zaken - Momdou Bojang*; buitenlandse zaken - Omar Njie*; handel, werkgelegenheid en industrie - Famara Jatta*; grondbeheer en plaatselijk bestuur - Yankuba Touray; justitie - Awa Ceesay-Sabally*; financiën en economische zaken - Dominque Mendy*; onderwijs - mevr. Satang Jow; toerisme en cultuur - mevr. Susan Waffa Ogoo+; landbouw - Musa Mbenga+; openbare werken, verbindingen en voorlichting - Ebrima Ceesay*.

\+ Nieuwe benoeming
* Gewijzigde portefeuille

Vervanging laatste militaire gouverneurs

Op 17 april voltooide president Jammeh liet proces van terugkcer naar een burgerregering door de laatste vier militaire gouverneurs te vervangen door burgers. De vier militairen waren benoemd na de militaire coup van Jammehin juli 1994 (zie pag. 711/2-'94).

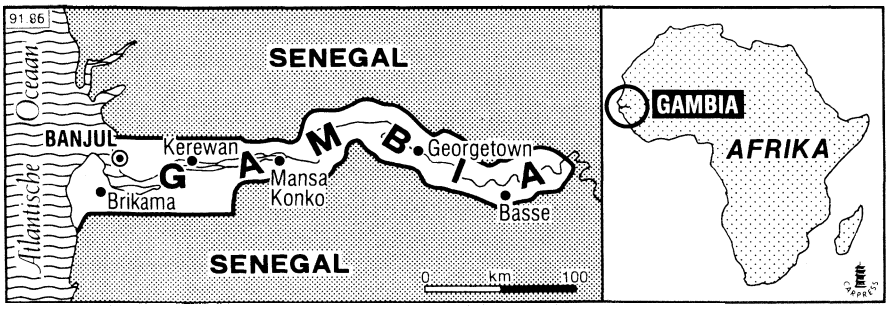
(Vor.ber.pag. 259/3 e.v.-1997)

KAMEROEN

VOORBEREIDING VERKIEZINGEN KANDIDATEN

Op 20 april 1997 maakte minister van volksgezondheid Titus Edzoa bekend dat hij aftrad om zich kandidaat te kunnen stellen bij de in oktober 1997 te houden presidentsverkiezingen. Volgens waarnemers was dit besluit een klap voor president Paul Biya. omdat Edzoa was beschouwd als een loyaal kopstuk van de regerende Kameroense Democratische Volksbeweging (Rassemblement démocratique du peuple camérounais, RDPC).

De schrijver Ayeki Nvodo - eveneens een vooraanstaand lid van de RDPC, maar geen lid van de regering - had reeds eerder bekendgemaakt zich kandidaat te stellen voor het presidentschap.

De Kameroense president Paul Biya (r.)tijdens de openingszitting van een speciale bijeenkomst van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid op 26 maart 1997 in Lomé. Togo. Links Kofi Annan. de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, en in het midden president Gnassingbe Eyadema van Togo. Foto *EPA*

Nieuwe **datum** parlementsverkiezingen

De nieuwe datum voor de parlementsverkiezingen werd vastgesteld op 17 mei. Ze hadden oorspronkelijk op 9 maart moeten plaatsvinden, maar waren op 2 april uitgesteld omdat de kieslijsten onvolledig waren (zie pag. 260/3-'97).

VERMEENDE POGING ENGELSTALIGE PROVINCIE TE DESTABILISEREN

Op 1 april citeerde de regeringsgezinde krant Cameroon Tribune de plaatselijke prefect die zou hebben beweerd dat ongeveer vijfhonderd jonge mensen, 'die waren getraind om de afscheiding van een deel van Kameroens grondgebied te bewerkstelligen', verantwoordelijk waren geweest voor aanslagen op politiebureaus en gendarmeriekazernes in Bamenda in de Engelstalige noordwestelijke provincie. Bij de eind maart gepleegde aanslagen, waren tien doden gevallen.

Volgens de arefect waren de aanvallers activisten van 'een bekende politieke partij'. Waarnemers geloofden dat hiermee het plaatselijk invloedrijke Sociaal-Democratische Front (SDF) werd bedoeld, waarvan de voorzitter, John Fru Ndi. in Bamenda woonde. In dezelfde krant werd minister van landbouw Augustin Frederick Kodock aangehaald, die de verantwoordelijkheid voor de aanvallen toeschreef aan zowel 'buitenlandse machten' als 'bepaalde politieke partijen'.

(Vor.ber.pag. 260/3-1997)

MALAWI

OUD-PRESIDENT BANDA BESCHULDIGD VAN VERDUISTERING

Op 27 januari 1997 deelde het hoofd van het openaar ministerie, Kamudoni Nyasulu, mee dat oud-president Hastings Kamazu Banda zou worden aangeklaagd wegens het verduisteren van **E** 5,5 mln aan regeringsgeld. De vermeende fraude stond in verband met de oprichting van de Kamazu Academie, een school in de trant van Eton, de bekende elite-opleiding in Groot-Brittannië.

MINISTER OVERLEDEN

Op 4 maart stierf in een ziekenhuis in de Zuid-Afrikaanse stad Johannesburg minister van binnenlandse zaken Wenham Nakanga na een korte ziekte. Aan het eind van de maand was nog geen opvolger aangewezen.

EINDE PARLEMENTAIREBOYCOT OPPOSITIE

De belangrijkste oppositiepartij, de Malawi Congress Party (MCP) die vroeger aan de macht was geweest, maakte op 3 april bekend dat zij haar tien maanden durende boycot van het parlement had beëindigd na een akkoord met president Bakili Muluzi, dat door bemiddeling van de rooms-katholieke kerk tot stand was gekomen.

De bovcot was begonnen toen de Alliantievoor Democratie (AFORD) zich in juni 1996 uit de regeringscoalitie met het Verenigd Democratisch Front (UDF) had teruggetrokken (zie pag. 775/3-96). Na het uiteenvallen van de coalitie kwam het UDF in het parlement vier stemmen te kort voor een absolute meerderheid. Vervolgens hadden de oppositiepartij MCP - de tgetrede AFORD en regering UDF beschuldigd van pogingen hun parlementsleden in het regeringskamp te krijgen teneinde weer een absolute meerderheid te verwerven. Een deel van de AFORD besloot weliswaar in juli weer toe te treden tot de regering, maar de MCP en de AFORD bleven weigerden parlementszittingen bij te wonen waardoor het wetgevingsproces werd verlamd. De MCP verklaarde op 3 april dat beide zijden het erover eens waren dat de situatie was veroorzaakt door 'gebreken in de grondwet' en dat Muluzi had beloofd een grondwetswijziging in te dienen 'om politiek gesjacher en bedrog te voorkomen'.

(Vor.ber.pag. 775/3 e.v.-1996)

MALI

TERUGGAVE GELD TRAORE

Een Zwitsers federale rechtbank bepaalde op 25 april 1997 dat Zwitserse banken Zfr 2,3 mln aan de Malinese regering moesten terugbetalen ($ 1 = Zfr 1,47 per 23 april). Het geld was gestort door de voormalige heerser Moussa Traore. De rechtbank oordeelde dat het geld was verkregen door onwettige verrijking, verduistering van overheidsgelden en corruptie.

Met deze uitspraak kwam een einde aan een proces dat na de omverwerping van Traore's bewind in 1991 was aangespannen (zie pag. 388/3 e.v.-'91). Destijds was men ervan uitgegaan dat meer dan Zfr 1 mrd op de Zwitserse rekeningen stond. Maar sindsdien was een deel van het geld van de rekeningen gehaald.

ONTWIKKELINGEN M.B.T.DE VERKIEZINGEN

Op 25 april verklaarde het Constitutionele Hof tijdens een speciale zitting dat de uitslag van de op 13 april gehouden parlementsverkiezingen (een eerste ronde) ongeldig was. Onafhankelijke waarnemers zeiden dat het stemmen 'chaotisch' was verlopen wegens logistieke problemen, zoals een gebrek aan stembiljetten, waardoor vele-kiezers hun stem'niet hadden kunnen uitbrengen. Het hof besliste dat de tweede verkiezingsronde, die voor 27 april was gepland, diende te worden opgeschort. Aan het eind van de maand waren nog geen nieuwe data vastgesteld voor de verkiezingen van de Nationale Assemblee, waarvan het aantal leden was uitgebreid tot 147. (zie voor bijzonderheden van de verkiezingenvan 1992 pag. 326/2 e.v.-'92).

De uitspraak van het Hof werd toegejuicht door de regerende Alliantie voor Democratie in Mali (ADEMA). ADEMA-secretaris-generaal Iba Ndiaye had op 22 april gezegd dat zijn partij een dergelijk vonnis zou aanvaarden omdat zij geen 'twijfelachtige overwinning' wenste. Oppositiepartijen hadden niet. alleen de ongeldigverklaring van de eerste ronde geëist, maar ook de opschorting van het gehele vcrkiezingsproces. de ontbinding van de Onafhankelijke Nationale Kiescommissie (CENI) en het aftreden van de regering.

De ongeldigverklaring van de verkiezingsuitslag had ook gevolgen voor de presidentsverkiezingen. Op 28 april werd de eerste ronde uitgesteld van 4 tot 11 mei. terwijl een eventuele tweede ronde op 25 mei zou plaatsvinden. Op 29 april was de zittende president Alpha Oumar Konaré de enige die zich als kandidaat had geregistreerd. Die dag verklaarde Konaré bij het begin van zijn campagne, dat 'de Malinese politici de democratie in Mali een harde slag toebrengen', als hij de enige presidentskandidaat zou blijven.

Herverkiezing president Konaré

Op 11 mei 1997 werd president Konaré tijdens de eerste ronde van de presidentsverkiezingen met een overweldigende meerderheid herkozen. Hij behaalde zoveel stemmen dat de tweede verkiezingsronde, die voor 25 mei was gepland, overbodig was. De opkomst was 28,41 procent.

De presidentsverkiezingen werden geboycot door bijna alle partijen. Konaré's enige tegenstander was Mamadou Maribatrou Diaby van de Partij voor Eenheid, Vooruitgang en Democratie (PUDP), die op 2 mei zijn kandidatuur bekend had gemaakt. Hiermee kwam Diaby terug op een eerder standpunt, aangezien hij één van de negen oppositieleiders was geweest die hadden verklaard de presidentsverkiezingen te zullen boycotten uit protest tegen de ongeldigverklaring van de 'chaotische' parlementsverkiezingen van 13 april. Toen hij zijn kandidatuur bekendmaakte. deed hij tevergeefs een beroep op de andere oppositieleiders zijn voorbeeld te volgen.

Naarmate de verkiezingen naderden, nam de de spanning toe. Op 6 mei patrouilleerden militairen in de straten en gelastte de regering de sluiting van alle scholen en onderwijsinstellingen. Het besluit kwam na anti-Konaré-demonstraties door studenten die hadden geleid tot gewelddadige botsingenmet de politie in Bamako.

Een verzoekschrift van 23 oppositiepartijen de verkiezingen uit te stellen werd op 8 mei afgewezen door het Constitutionele Hof. Daarna riepen de partijen onmiddellijk op tot een landelijke boycot van de verkiezingen. Op 10 mei hielden ongeveer 1.000 aanhangers van de oppositie een optocht in Bamako om blijk te geven van hun steun voor de boycot.

Uitslag

Volgens de definitieve uitslag, die op 24 mei werd gepubliceerd, behaalde Konaré meer dan 95 procent van de geldig uitgebrachte stemmen. De meeste oppositiepartijen weigerden echter de geldigheid van de verkiezingen te erkennen.

Kandidaat	*stemmenaantal*	percentage geldzge *stemmen*
Alpha Oumar Konaré	1 056 619	95.9
Mamadou Maribatrou Diaby	43.160	4.1
Verkeerd ingevulde stembiljetten/ ongeldige stemmen	440 450	

Nieuwe datum voor parlementsverkiezingen

Op 22 mei maakte de regering bekend dat de ongeldig verklaarde parlementsverkiezingen op 6 juli zouden worden overgedaan en dat op 20 juli eventueel een beslissende ronde zou worden gehouden. Dezelfde dag deelde de oppositionele Partij van de Conventie van het Volk (CPP) mee dat zij de verkiezingen niet zou boycotten.

(Vor.ber.pag. 326/1 e.v.-1997)

OEGANDA

CRISIS IN BETREKKINGEN MET SOEDAN

Op 10 maart 1997 deelde Tayeb Ibrahim Mohammed Khair, een woordvoerder van de Soedanese regering, mee dat Oegandese troepen de dag ervoor met 'een groot aantal tanks en zware artillerie' een aanval hadden uitgevoerd op de Soedanese steden Kaya en Bazi ten zuidwesten van Juba, de hoofdstad van de regio Equatoria. Hoewel de Oegandese minister van buitenlandse zaken Eriya Kategaya ontkende dat Oegandese troepen bij de actie betrokken waren geweest, verklaarde Khair dat Soedan zich het recht voorbehield op deze daad van agressie te reageren.

Op 10 maart sloot Oeganda zijn noordelijke grens met Soedan hermetisch af, omdat de betrekkingen tussen beide landen verslechterden. Dezelfde dag zouden opstandige troepen van het Soedanese Volksbevrijdingsleger (Sudan People's Liberation Armv SPLA) vermoedelijk met steun van de Oegandese regering, een offensief hebbrn ingezet tegen Soedanese regeringstroepen in het grensgebied

Op 14 maart werden in Oeganda bilaterale gesprekken geopend, die op touw gezet waren door de Iraanse minister van buitenlandse zaken. Akbar Ali Velayati. De volgende dag liepen ze echter vast doordat beide partijen elkaar ervan beschuldigden opstandige bewegingen van het andere land te steunen. De Oegandese regering, die ervan was beschuldigd de SPLA-rebellen te steunen, beweerde dat de Soedanese autoriteiten hulp boden aan het opstandige Verzetsleger van de Heer in het noorden van Oeganda. In dat gebied waren ten minste 400 mensen omgekomen en 200.000 ontheemd geraakt sinds het rebellenleger in januari 1997 opnieuw tot de aanval was overgegaan (zie voor de Iraanse bemiddeling die leidde tot het vredesverdrag van 1996 pag. 627/1-'95; 781/2/3-'96).

Op 2 maart waren geruchten over Oegandese steun aan de SPLA-rebellen versterkt doordat de in Johannesburg verschijnende krant Sunday Independence meldde dat wapens die door Zuid-Afrika aan Oeganda waren geleverd. in Soedan werden gebruikt door SPLA-troepen. De Oegandese staatsminister voor regionale samenwerking, Rebecca Kadaga, verklaarde dat het bericht de feiten niet juist weergaf. Ze ontkende eveneens beweringen van de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette, die had gezegd dat Oegandese troepen verrassingsaanvallen hadden uitgevoerd in Zaïre. In een interview met de krant *Ouest-France* van 6 maart verklaarde Charette dat Oegandese activiteiten in dat land waren 'vastgesteld'.

SCHULDENVERLICHTINGSPAKKET

Op 23 april kon Oeganda als eerste profiteren van een initiatief van de Wereldbank om de schuldenlast van de armste landen ter wereld te verlichten. Dit werd bekendgemaakt tijdens de voorjaarsbijeenkomsten van het IMF en de Wereldbank in Washington DC.

Krachtens deze regeling zou Oeganda's buitenlandse schuld in termen van de huidige netto waarde met $388 mln worden verminderd, waarvan de Wereldbank zelf $ 160 mln voor haar rekening zou nemen. De bank zei in een verklaring dat het voordeel in nominale termen 'meer dan $ 700 mln zou kunnen bedragen'. De bank zei ook dat zij tevens een overbruggingskrediet van in totaal $ 75 mln zou verstrekken voor de periode van twaalf maanden tussen de bekendmaking van het schuldverlichtingspakket en de uitvoering daarvan in april 1998.

De schuldverlichtingscijfers werden later betwist door de ontwikkelingsorganisatie Oxfam International, die zei dat op jaarbasis de besparing slechts op ongeveer $ 20 mln per jaar zou neerkomen Als gevolg hiervan zou Oeganda 'twee keer zoveel geld blijven uitgeven aan het aflossen van zijn schulden als aan z jn basis . derv ijs

(Vorberpag 780/2 e v-1996)

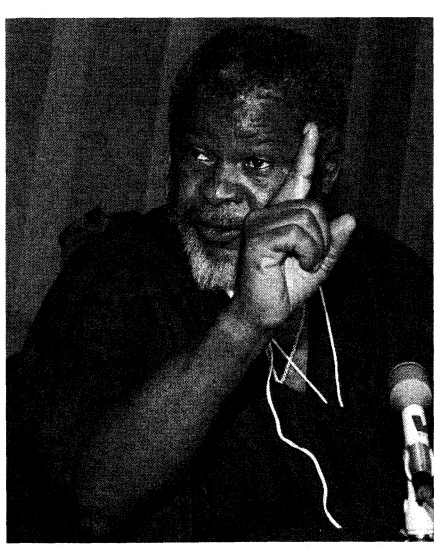
SIERRA LEONE

JONGEREN BESTORMEN POSTKANTOOR

Op 12 februari 1997 kwam één persoon om het leven en raakten 20 mensen gewond toen de politie het vuur opende op een groep jongeren die het hoofdpostkantoor van de hoofdstad Freetown dreigden te bestormen. De jongeren beschuldigden functionarissen van het postkantoor van het vernietigen van Amerikaanse visumformulieren, die deel uitmaakten van een jaarlijkse loterij in de VS waarbij een beperkt aantal buitenlanders een werkvergunning kon winnen. Functionarissen van het postkantoor ontkenden de beschuldigingen.

BEDREIGING VREDESPROCES. RUF-LEIDER AFGEZET

Op 7 maart beschuldigde plaatsvervangend minister van defensie Hinga Norman het rebellerend Revolutionair Verenigd Front (RUF)van schending van het vredesakkoord van november 1996, dat een einde had moeten maken aan vijf jaar burgeroorlog (zie pag. 111/2-'97).

Een archieffotovan 23 maart 1996 van Fokay Sankoh. Foto EPA

Twee dagen daarvoor waren bij afzonderlijke aanvallen in het noorden veertien regeringssoldaten gedood Dit gebeurde na een reeks van vergelijkbare incidenten in verschillende delen van het land Minister van nationaal neiste r ervesug ng en wederopbouw Momodou Yillah had op 6 maart gezegd dat de opleving van het geweld duizenden ontheemden, die nog steeds in kampen zaten, ervan weer- s ld na , r . . g k ' n

Op 12 maart werd bericht dat RUF-leider Foday Sankoh bij een privé-bezoek aan de Nigeriaanse hoofdstad Lagos was gearresteerd toen hij bij aankomst e n pistool en munitie in zijn bezit bleek te hebben Volgens een later bericht zou hij onder bewaking staan in een hotel van de Nigeriaanse regering.

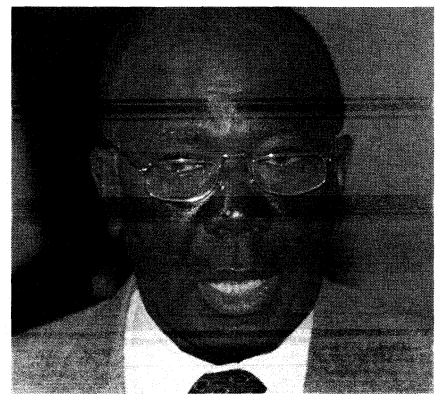
Philip Sylvester Palmer, een hoge RUF-functionaris, maakte op 15 maart in de Ivoriaanse hoofdstad Abidjan bekend dat zijn organisatie Sankoh had afgezet wegens 'het tegenwerken van het vredesproces' en van plan was 'de geest van genezing en verzoening en een snelle terugkeer naar een normale situatie' te bevorderen. President Ahmad Tejan Kabbah zei de volgende dag dat hij Sankohs afzetting toejuichte en bereid was samen te werken met een nieuwe RUF-leider.

Rebellen verdeeld over leiderschap RUF

Leden van het RUF die trouw waren aan Foday Sankoh namen op 29-30 maart een aantal mensen in gijzeling om Sankohs vrijlating in Nigeria en zijn herstel als RUF-leider af te dwingen. Onder de gijzelaars, vermoedelijk zeven in getal, bevonden zich een diplomaat en RUF-leden die anti-Sankoh waren. Twee van hen zouden lid zijn van de Commissie voor de Versterking van Vrede, die was ingesteld krachtens het akkoord van Abidjan van november 1996, dat een einde had proberen te maken aan de vijf jaar durende opstand in het land. Volgens een verklaring die door RUF-commandant Morris Kallon op 3 april naar *Agence France-Presse* werd gefaxt, had een 'volksgericht' de twee commissieleden veroordeeld wegens een poging tot omverwerping van Sankohs 'wettige gezag'.

MILITAIRE COUP

Op 25 mei pleegden lagere officieren en onderofficieren een staatsgreep, waardoor president Ahmad Tejan Kabbah moest vluchten naar buurland Guinee en in Freetown chaos uitbrak. Kabbah was in februari-maart 1996 gekozen na een periode van negentien jaar waarin één partij of het leger aan de macht was geweest (zie pag. 280/3 e.v.-1996).

De op 25 mei 1997 afgezette president van Sierra Leone. Ahmad Tejan Kabbah De foto is op 27 maart 1997 in Ivoorkust gemaakt Foto EPA

De coup begon 's ochtends vroeg toen ca twintig zwaar bewapende mannen de maximaal beveiligde gevangenis in de hoofdstad bestormden. Zij bevrijdden ongeveer zeshonderd gevangenen, onder wie veel militairen die vastzaten wegens een samenzwering tegen Kabbah. Een woordvoerder van de leiders van de staatsgreep verklaarde in een radio-uitzending dat de opstandelingen 'de macht over het land in handen hadden'. Hij waarschuwde de Nigeriaanse soldaten die de presidentiële ambtswoning, het vliegveld en andere objecten bewaakten (krachtens een bilateraal akkoord met de regering-Kabbah), niet tussenbeide te komen. Desondanks werd later melding gemaakt van vuurgevechten tussen de Nigerianen en soldaten die de coup steunden.

Maj. Koroma roept zichzelf uit tot staatshoofd

Later die dag riep coupleider majoor Johnny Paul Koroma zichzelf uit tot staatshoofd. Hij nodigde RUF-leider Sankoh uit een post in zijn regering te aanvaarden. Deze liet vanuit Nigeria weten dat God hem de staatsgreep al had voorspeld.

Er werd een nachtelijk uitgaansverbod ingesteld en een woordvoerder waarschuwde dat plunderaars zonder waarschuwing zouden worden neergeschoten. Desalniettemin waren er talrijke berichten over soldaten die huizen plunderden in de rijkere wijken van Freetown.

Ook op 26 mei werd in Freetown sporadisch geschoten en werden huizen geplunderd door soldaten die op zoek waren naar ministers van de afgezette regering. Vijf van hen zouden gevangen zijn genomen. Ook werd bericht dat on-

gedisciplineerde en soms dronken soldateri burgers intimideerden en huizen leeghaalden

Op 27 mei schortte Koroma de grondwet van 1991 'tot nader orde' op en verbood politieke partijen. Hij beloofde weer een 'echte democratie' in te voeren in Sierra Leone, maar noemde geen termijn waarbinnen dat zou gebeuren. Een dag later riep Sankoh via de radio zijn commandanten op zich bij Koroma aan te sluiten.

Internationale reacties op coup

De coup leidde tot aanzienlijke internationale kritiek. Topfunctionarissen van de Verenigde Naties (VN) en het Gemenebest en verscheidene regeringen veroordeelden onmiddellijk Koroma's actie. De Veiligheidsraad van de VN riep op 27 mei op tot 'onmiddellijk herstel van de grondwettige regering' in Sierra Leone. De Sierraleoonse ambassadeur bij de VN. James Jonah, zei dat president Kabbah een verzoek had gedaan aan de Economische Organisatie van West-Afrikaanse Staten (ECOWAS) - waaronder de vredesmacht ECOMOG valt - om de democratie in Sierra Leone te herstellen. Nigeria liet weten bereid te zijn een regionale interventiemacht te leiden om de regering-Kabbah weer in het zadel te helpen.

Op 26 mei arriveerden in totaal zevenhonderd Nigeriaanse soldaten op het vliegveld en in de haven van Freetown. Hun komst bracht de sterkte van de Nigeriaanse troepenmacht in Sierra Leone op 1.600 man. Ook werden twee Nigeriaanse marinevaartuigen voor de kust gesignaleerd. Op 28 mei werd bericht dat Nigeriaanse soldaten de internationale vlieghaven van Freeto n in handen hadden.

Op 28 mei adviseerde de Fransewegering haar onderdanen Sierra Leone te verlaten. Dezelfde dag vertrokken 178 Libanezen uit het land. In een gecharterd vliegtuig namen zij de lichamen van twee landgenoten mee die bij de plunderingen om het leven waren gekomen. Op 29 mei verlieten tweehonderd Britten en tweehonderd andere buitenlanders het land per vliegtuig. De volgende dag landden Amerikaanse mariniers in Sierra Leone en evacueerden meer dan achthonderd Amerikanen en andere buitenlanders per helikopter.

Op 31 mei werd bericht dat Guinee meer dan 1.500 soldaten had gestuurd om de Nigeriaanse troepenmacht te versterken.

(Vor.ber.pag. 111/1 e.v.-1997)

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

AANSLAG OP PREMIER GANZOGRI

Op 8 februari 1997 werd bericht dat onbekenden die dag vanuit een passerende auto het vuur hadden geopend op de autocolonne van premier Kamal Ahmed Ganzouri in de buurt van zijn woning in Heliopolis Het ministerie van binnenlandse zaken ontkende liet incident

Het Saoedische *Middle* East Broadcas*ting Centre* (MBC) in Londen berichtte dat Ganzouri's lijfwachten het vuur hadden beantwoord en dat Ganzouri ongedeerd was. Een woordvoerder van het ministerie van binnenlandse zaken zei later dat het verhaal berustte op een incident waarbij 'twee inbrekers' in de buurt waren aangehouden.

NOODTOESTAND MET DRIE JAAR VERLENGD

De Volksassemblee (het parlement) gaf op 23 februari haar goedkeuring aan een presidentieel decreet waarniee de noodtoestand die na de moord op president Anwar Sadat in 1981 was afgekondigd, tot mei 2000 werd verlengd. Premier Ganzouri voerde aan dat de verlenging nodig was om de regering in staat te stellen buitenlandse investeringen aan te trekken en haar privatiseringsbeleidvoort te zetten.

De noodtoestand voorzag onder meer in de mogelijkheid van langdurige detentie zonder proces. perscensuur en de berechting van burgers door een militaire rechtbank. Deze maatregelen waren bedoeld ter bestrijding van moslim-fundamentalistische groepen die hun aanvallen op economische doelen hadden gericht, vooral in de vorm van aanslagen op buitenlandse toeristen. hoewel deze aanslagen in 1996 leken tezijnafgenomen.

Het parlement keurde de verlenging van de noodtoestand goed met 432 tegen 12 stemmen. Tijdens het debat zei premier Ganzouri dat de regering stappen zou ondernemen om 'fouten die voortvloeiden uit de toepassing van de wet' te herstellen.

AANSLAG OP CHRISTELIJK DORP IN HET ZUIDEN

Op 13 maart kwamen dertien mensen. onder wie acht koptische christenen, om het leven toen drie mannen een bloedbad aanrichtten in het overwegend christelijke dorp Ezbet Dawoud in de provincie Qina, 640 km ten zuiden van Cairo. Volgens berichten ging het om het ernstigste incident van deze aard sinds meer dan twee jaar: Bij een gelijktijdige aanval op een trein die de naburige industriestad Nag Nawabi passeerde, werd een passagie gedood. Volgens de politie die naar het gebied werd gestuurd oin een zoekactie op touw te zetten, waren de daders leden van de radicale fundamentalistische Gamaat-i-Islamiya (Islamitische Groep).

Sinds begin 1992 toen moslim-rxtremistische groepen de aanval openden op het regime in Cairo (zie pag. 636/3 e.v. -'92), kwamen naar schatting 110 koptische christenen om bij aan radicale islamieten toegeschreven aanslagen. Op 12 februari stierven bij een aanval op een koptische kerk in de provincie Minya tien kopten, waarna woedende geestelijken en mensenrechtenactivisten van de overheid een betere bescherming eisten voor koptische instellingen.

Op 9 maart vond een politieagent de dood toen vermoedelijk moslim-extremisten met automatische geweren het vuur openden op drie politieauto's die patrouilleerden in de stad Asyut, 330 km ten zuiden van Cairo.

GRATIE VOOR VAN SATANISME VERDACHTE STUDENTEN

De openbare aanklager van Egypte, Hisham Saraya. maakte op 8 maart bekend dat de jonge mensen die in januari met name in Cairo waren aangehouden op verdenking van godsdienstverachting. gratie hadden gekregen.

Saraya zei dat 'er geen misdaad was begaan'. Hij beschuldigde de lokale pers ervan de zaak te hebben 'opgeblazen' met artikelen waarin uitvoerig verslag werd gedaan van duivelsrituelen op een begraafplaats in Cairo (ziepag. 199/1 e.v.-'97).

REGERING STELT ISLAMITISCHE BANKEN GERUST

De minister van economische zaken Nawal al-Tatawi verzekerde op 7 maart dat de regering niet van plan was om islamitische banken beperkingen op te leggen. Nadat islamitische banken tijdens de ramadan hun reclame-uitzendingen op de televisie hadden gestaakt, wat werd uitgelegd als een minachtend gebaar jegens niet-islamitische banken, had de regeringskrant Akhbar al-Yawm een Serie kritische artikelen over islamitische banken in Egypte gepubliceerd.

LEDEN MOSLIM BROEDERSCHAP GEARRESTEERD

Op 11 april beschuldigde de fundamentalistische Moslim Broederschap de Egyptische autoriteiten ervan in de

aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen op 7 april door het gehele land 'honderden' van haar leden te arresteren en tientallen van de arrestanten voor het gerecht te dagen

Het nieuwsblad *Al-Shab* berichtte op 4 april dat twee van zijn journalisten waren gearresteerd, evenals een advocaat en drie journalisten van andere nieuwsbladen De mannen verbleven met 23 anderen in voorarrest op beschuldiging van lidmaatschap van de Moslim Broederschap De twee journalisten van *Al Shab* ontkenden de aanklacht

(Vorig pag 198/3 e v -1997)

LIBANON

AANHOUDING LEDEN JAPANSE RODE LEGER

De Libanese radio berichtte op 18 februari 1997 dat minister van buitenlandse zaken Faris Buwayz had bevestigd dat enkele Japanners waren aangehouden op verdenking van betrokkenheid bij 'veiligheidszaken' en lidmaatschap van 'extremistische terreurorganisaties'.

Zes van de acht arrestanten hadden naar verluidt de Japanse en twee de Libanese nationaliteit. Volgens een bericht van het persbureau *Agence* France-Presse, eveneens van 18 februari, was één van de gearresteerde Japanners Kozo Okamoto, een vooraanstaand lid van het Japanse Rode Leger. Okamoto was lid geweest van de Rode Legergroep die in 1972 een bloedbad had aangericht op het Israëlische vliegveld Lod (zie pag. 549/2 e.v.-'72; pag. 552/1 e.v.-'72). De Israëliërs hadden hem gevangen genomen, maar in mei 1985 weer vrijgelaten als onderdeel van een Israëlisch-Palestijnse gevangenenruil (zie pag. 207/1 e.v.-'86).

The Times van 19 februari berichtte dat de leden van het Rode Leger gevangen waren genomen bij razzia's op schuilplaatsen in de Bekaa-vallei. Naar verluidt bevond zich ook Kazuo Tohira, die de 'meester-paspoortvervalser' van de groep werd genoemd, in hechtenis. Hij was begin 1975 in Zweden aangehouden en aan Japan uitgeleverd, maar later in ruil voor gijzelaars vrijgelaten.

Leden Japanse Rode Leger aangeklaagd

De openbaar aanklager van Libanon, Adnan Adoum. maakte op 6 maart bekend dat vijf Japanse burgers waren aangeklaagd wegens het vervalsen van paspoorten en het illegaal binnenkomen van en verblijven in Libanon. De vijf zouden allen lid van het Japanse Rode Leger zijn. Adoum zei echter dat de aanklachten tegen de vijf 'niets te maken hebben met hun politieke achtergrond of met of hun eventuele lidmaatschap van het Japanse Rode leger'. Japan, dat hun uitlevering had geëist en eigen veiligheidsfunctionarissen naar Libanon had gestuurd om de identificatie van de verdachten te bespoedigen, reageerde teleurgesteld op het bericht dat de wereldwijd gezochte terroristen in Libanon zelf zouden worden berecht voor relatief lichte vergrijpen.

Vier van de vijf leden van het Japanse Rode Leger op 9 juni 1997 met gebalde vuist in de rechtszaal in Beiroet voor de aanvang van hun proces, v.l.n.r.: Masao Adachi, Huruo Wako, Kozo Okamoto en Kazuo Tohira. Foto *EPA*

De vijf waren: Kozo Okamoto, Kazuo Tohira, Huruo Wako, Mariko Yamamoto en Masao Adachi. Drie andere Japanse burgers die in februari waren aangehouden, werden zonder aanklacht vrijgelaten. Volgens de Independent van 7 maart zou één van de vrijgelatenen naar verluidt een Japanse geheim agent zijn die in de groep was geïnfiltreerd. Op 14 maart werden de drie mannen Libanon uitgezet.

De Japanse regeringsafgezant en belangrijk adviseur van premier Hashimoto, Hiroshi Hirahayashi. bracht begin maart een bezoek aan Libanon en Syrië in een poging om de uitlevering van de vijf vermoedelijke guerrillastrijders te versnellen. Japan en Libanon hadden geen uitleveringsverdrag. Na een ontmoeting met de Libanese premier Rafiq al-Hariri op 3 maart zei Hirabayashi tegen het officiële Japanse persbureau Kyodo dat de besprekingen vruchtbaar waren geweest en hem ervan hadden overtuigd dat er een 'bevredigende afloop' zou zijn. Op 5 maart bevestigden bronnen binnen de Libanese justitie echter dat de vijf verdachten niet aan Japan zouden worden uitgeleverd.

Het proces tegen de vijf Japanners begon op 9 juni in Beiroet.

BEGROTING 1997 GOEDGEKEURD

Op 3 februari gaf de Nationale Assemblee (het parlement) haar goedkeuring aan de begroting voor 1997 (voor de begroting voor 1996, zie pag. 68/1 e.v. -'96).

De inkomsten voor 1997 werden op L£ 4.100 mrd geraamd ($ 1 = L£ 1.549, 25 op 7 februari 1997), tegenover L£ 3.533 mrd aan werkelijke inkomsten in 1996 (die toen op L£ 4.022 mrd waren geraamd). De uitgaven werden geraamd op L£ 6.433 rnrd, iets minder dan de L£ 6.450 mrd van de begroting voor 1996.

Eet begrotingstekort (L£ 2.333 mrd) vormde 36,5 procent van de totale uitgaven, tegenover 51 procent in 1996. Het tekort was constant hoger geweest dan de streefcijfers - het tekort voor 1996 was op minder dan 38 percent van de uitgaven geraamd -, en leden van de Nationale Assemblee grepen het begrotingsdebat aan om hun twijfels uit te spreken over het vermogen van de regering om de gestelde inkomsten- en uitgavendoelen te halen.

GEVECHTEN IN HET ZUIDEN

Op 11 februari voerden Israelische gevechtsvliegtuigen een reeks aanvallen uit op guerrilladoelwitten in Libanon, waaronder de antenne van een radiozender van Hezbollah in de Bekaa-vallei

Op 18 februari voerden Israël en het aan Israël gelieerde Zuid-Libanese leger (SLA) een beschieting uit op drie dorpen in Zuid-Libanon. waarbij eén burger werd gedood en twee werden gewond. SLA-bronnen zeiden dat het een vergeldingsactie was voor een beschieting van Hezbollah op SLA-posten in de door Israël eenzijdig ingestelde 'veiligheidszone'.

Israëlische wapens voor SLA

Het SLA-radiostation Radio Voice of the South berichtte op *30* april dat Israël het wapenarsenaal van het SLA zou uitbreiden.

Volgens het bericht zou Israël de militie die uit drieduizend manschappen bestond van nachtapparatuur en draadgeleide raketten gaan voorzien. De Middle East Econonzic Digest van 9 mei berichtte dat Hezbollah-strijders onlangs voor het eerst draadgeleide raketten in Zuid-Libanon hadden gebruikt.

Aanhoudende strijd in Zuid-Libanon

Op 6 mei kwamen in de zuidelijke stad Nabatiyah twee bouwvakkers om het leven toen een boobytrap ontplofte. Volgens Libanese functionarissen hadden Israëliers de van glasdraad vervaardigde bom, die was gecamoufleerd als een steen in een muur, geplaatst. Libanese soldaten wisten een tweede bom in Nabatiyah onschadelijk te maken. die zou zijn vervaardigd van onderdelen waarop Hebreeuwse lettertekens stonden.

De dag daarop kwam de Toezichthoudende Groep (Israël-Lebanon Monitoring Group, ILMG), die in april 1996 was opgericht om toezicht te houden op de naleving van de 'bestandsafspraak' tussen Israël en Hezbollah (zie pag. 579/3-'96), in spoedzitting bijeen in het VN-hoofdkwartier in Naqurah om overleg te voeren over de bomaanslag. De ILMG was maar één keer eerder bijeengekomen. voor een vergadering van twee minuten. nadat de Arabische Liga eind maart had besloten de onderhandelingen met Israël af te breken uit protest tegen de Israëlische nederzettingenpolitiek (zie pag. 335/3 e.v.-'97).

Op 8 mei berichtte de radiozender *de Stem* van *Israël* dat de ILMG had 'vastgesteld dat Israël of krachten die opereerden in opdracht van Israël' de bommen hadden geplaatst in Nabatiyah In het bericht werd ook gezegd dat volgens de ILMG Hezbollah-strijders in de door Israël eenzijdig uitgeroepen veiligheidszone' een bom hadden gelegd die op 5 mei was ontploft Bij deze aanslag waren vier burgers en twee SLA-leden gewond

Op 15 mei liep een Israëlische verkenningspatrouille in de 'veiligheidszone' in een hinderlaag van Hezbollah-strijders, waarbij drie Israëlische soldaten sneuvelden en zeven anderen gewond raakten. Het incident vond plaats bij het dorp Kiliyah, ongeveer 4 km van het Israëlische hoofdkwartier in Marjayoun. Als vergelding voerde Israël op 16 mei luchtaanvallen en artilleriebeschietingen uit op Hezbollah-posities in Zuid-Libanon.

Op *30* mei vond een Israëlische soldaat de dood, toen Hezbollah de centrale sector van de 'veiligheidszone' met mortiergranaten bestookte.

NIEUWE VEROORDELING VAN GEAGEA

Samir Geagea, de voormalige leider van de maronitische militie Libanese Strijdkrachten (Forces Libanaises. FL), werd op 9 mei ter dood veroordeeld. nadat de rechtbank hem schuldig had gtacht aan poging tot moord op Michel Murr in 1991 Murr, die destijds minister van defensie was, werd later vicepremier en minister van binnenlandse zaken, een functie die hij nog steeds bekleedde

Het doodvonnis werd onmiddellijk omgezet in levenslange gevangenisstraf omdat de moordpoging had plaatsgevonden voor de inwerkingtreding van een amnestiewet voor misdaden die waren gepleegd tijdens de burgeroorlog van 1975-'90 Geagea, die als enige Libanese militieleider voor de rechter was gebracht, zat reeds twee levenslange gevangenisstraffen uit voor de moord op twee rivalen in de maronitische militie In september 1996 was hij ook aangeklaagd wegens de moord op premier Rachid Karame in 1987 (zie pag 861 e v-'96)

VAKBONDSFEDERATIE UITEENGEVALLEN

De *Middel* East *Economic* Digest van 9 mei berichtte dat het machtige Algemeen Libanees Vakverbond (Confédération général du travail libanais, CGTL) op 24 april na langdurige spanningen tussen de regering en CGTL-voorzitter Elias Abou Rizk in twee concurrerende facties uiteen was gevallen. De ene factie werd geleid door Rizk. en de andere, die de steun van de regering had, door Ghneim al-Zoghbi, die zich

Paus Johannes Paulus II (l.), met naast zich zijn gastheer. de maronitische patriarch kardinaal Nasrallah Sfeir (r.) begeeft zich op 11 mei 1997 in zijn pausmobiel op weg voor het opdragen van de openluchtmis in het centrum van Beiroet. Foto *EPA*

eerder bereid had verklaard om over belangrijke kwesties als ambtenarensalarissen te onderhandelen.

Arrestatie Rizk

Op 30 mei werd Elias Abou Rizk gearresteerd Hij werd ervan beschuldigd op onrechtmatige wijze een functie naar zich toe te hebben getrokken en zich een overheidsambt te hebben toegeeigend

PAUS JOHANNES PAULUS II BEZOEKT BEIROET

Op 10-11 mei bracht paus Johannes Paulus II een bezoek aan Beiroet. Het was het eerste bezoek van de paus aan het Midden-Oosten. Het bezoek stond gepland voor 1994, maar was uitgesteld na een bomaanslag op een maronitische kerk ter noorden van Beiroet in februari van dat jaar (zie pag. 284/3-'94).

Ongeveer 300.000 mensen - ongeveer 10 procent van de Libanese bevolking - woonden de mis bij die de paus op 11 mei opdroeg in het centrum van Beiroet. Onder hen bevonden zich ook enkele hoge moslim-vertegenwoordigers. De openluchtmis vond plaats vlakbij de groene lijn. die tijdens de burgeroorlog West- en Oost-Beiroet scheidde. De eucharistieviering moest een half uur later dan gepland beginnen aangezien de zwaarbewaakte pausmobiel zich met moeite een weg kon banen door de enthousiaste menigte.

De pausmobiel werd bedolven onder bloemen en rijst. de traditionele manier in Libanon om een vriend te verwelkomen. Overal hingen de Libanese vlaggen met de ceder erop en de witgele vaandels van het Vaticaan naast elkaar. De talloze gelovigen langs de route zwaaiden met geelwitte vlaggetjes. In de sjiitische wijken vlakbij het vliegveld hingen levensgrote portretten van de paus broederlijk naast die van ayatollah Khomeiny en andere islamitische religieuze leiders.

Het tweedaagse bezoek van de paus stond in het teken van de saamhorigheid van christenen en moslims in Libanon. Het land had, aldus de kerkvorst, een 'historische missie', namelijk coëxistentie tussen christenen en moslims, maar ook tussen de vele christelijke richtingen onderling. Tegelijkertijd pleitte hij voor herstel van de rechtsstaat, eerbiediging van de mensenrechten en voor een democratie waarop alle burgers konden vertrouwen. Tijdens zijn hele bezoek repte de paus met geen enkel woord over de aanwezigheid van Israëlische en Syrische troepen in het land. Maar aan het einde van zijn bezoek publiceerde hij een tweehonderd pagina's tellende 'apostolische aansporing' waarin hij aandrong op de 'volledige onafhankelijkheid' van Libanon en sprak over de 'gevaarlijke bezetting van Zuid-Libanon en de aanwezigheid van buitenlandse troepen' in Libanon

Volgens een bericht op 13 mei van *Volkskrant*-correspondent Jan Keulen behoorde het korte Libanon-bezoek van de paus tot 'zijn meest indrukwekkende' van de tientallen reizen die hij maakte en had zijn boodschap iets in zich dat in potentie de bestaande situatie kan veranderen

De paus raadde de jonge generatie christenen aan het lot in eigen hand te nemen. de blik te richten op de toekomst en elke vorm van fatalisme af te wijzen, ondanks de moeilijke situatie waarin vele Libanese christenen zich sedert de burgeroorlog bevonden. Tijdens zijn toespraak op 10 mei tot duizenden christelijke jongeren, vlakbij de basiliek van Harissa ten noordoosten van Beiroet, toonde de paus begrip voor hun frustraties omtrent 'een toestand die maar niet lijkt te kunnen veranderen': daarmee doelde hij op de aanwezigheid van 40.000 man Syrische troepen in Libanon. Ook met de uitspraak: 'Er bestaat geen zondaar, die niet in aanmerking kan komen voor vergiffenis' speelde de paus in op de onvrede die er onder vele christenen bestond over de gevangenisstraf voor Samir Geagea (zie boven). die als enige van de voormalige krijgsheren uit de Libanese burgeroorlog niet in aanmerking kwam voor amnestie. De paus hield het gehoor echter voor dat de toekomst van de christenen in Libanon niet was gelegen in het gewapenderhand scheppen van een christelijk vaderland in de regio, maar in het aangaan van de christelijk-islamitische dialoog en het verdiepen van hun Arabische identiteit

De militante rechtervleugel van de christelijke gemeenschap, geleid door de in ballingschap levende generaal Aoun (zie pag. 765/3-'91) en aanhangers van de tot levenslang veroordeelde Geagea, zagen in het pausbezoek een sanctionering van de Syrische invloed in Libanon. Dory Chamoun, de zoon van de in 1990 vermoorde leider van de radicale Nationale Liberale Partij, Dany Chamoun (zie pag. 55/2-'91), verwoordde het in *NRC/H'blad* van 12 mei als volgt: 'Wij hadden liever dat de paus had geweigerd naar Libanon te komen zolang ons land door twee legers wordt bezet.....Nu zeggen de Syriërs tegen ons: Wat klagen jullie toch? We hebben voor jullie zelfs de paus naar hier gehaald!'

Op 13 mei bevestigde de Libanese regering dat zij gewaarschuwd was voor een plan om de paus tijdens zijn bezoek te vermoorden met een raket. In de regeringsverklaring stond dat de veiligheidsdienst en het leger 'de noodzakelijke maat egelen' hadden genomen om de aanslag te voorkomen. De Libanese krant *Al-Nahar* berichtte dezelfde dag dat de aanslag was beraamd door een groep die zichzelf Javsh Allah (Leger van God) noemde.

(Vorberpag. 200/3 e v.-1997)

QATAR

VERZOENING TUSSEN EMIR EN SJEIK KHALIFA

Op 3 januari 1997 bereikte emir sjeik Hamad Ein Khalifa al-Thani een overeenkomst met zijn vader, sjeik Khalifa Bin Hamad al-Thani, die hij in juni 1995 had afgezet (zie pag. 584/1 e.v.-'93). Krachtens de overeenkomst, die in Parijs tot stand kwam na besprekingen tussen de twee mannen, zou sjeik Hamad zijn vader naar verwachting naar Qatar laten terugkeren.

De overeenkomst volgde op de bekendmaking in oktober 1996 van het ministerie van justitie dat de staat Qatar met sjeik Khalifa tot een overeenkomst zonder tussenkomst van het gerecht was gekomen over de miljarden dollars aan overheidsgelden die Khalifa volgens de regering naar een privé-rekening had overgemaakt (zie pag. 52/1-'97).

VERBETERDE BETREKKINGEN MET BAHREIN

De Qatarese minister van buitenlandse zaken sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani en zijn Bahreinse collega sjeik Mohammed Bin Mubarak al-Khalifa hielden op 2 maart besprekingen in de Bahreinse hoofdstad Manama. De twee ministers besloten ambassades in elkaars landen te openen.

Dit besluit betekende een verbetering in de betrekkingen tussen de beide landen. Deze betrekkingen waren eind 1996 ernstig verslechterd toen Bahrein de jaarlijkse top van de Samenwerkingsraad voor de Golf (Gulf Co-operation Council, GCC), waarvan zowel Qatar als Bahrein lidstaten waren, had geboycot uit protest tegen het Qatarese standpunt inzake het territoriale geschil tussen de beide landen (zie pag. 268/2 e.v.- '97).

In een verklaring die op 3 maart werd uitgegeven, sprak de secretaris-generaal van de GCC, Jamil al-Hujaylan, zijn tevredenheid uit over het besluit.

(Vor.ber.pag. 51/3 e.v.-1997)

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

REGERINGSWIJZIGING

Sjeik Maktoum bin Rashid al-Maktoum, heerser van Dubai en vice-president en premier van de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) bood sjeik Zaid bin Sultan al-Nahvan, president van de VAE en heerser van Aboe Dhabi, op 16 maart 1997 het ontslag van zijn regering aan Sjeik Zaid vroeg sjeik Maktoum een nieuwe regering samen te stellen

De nieuwe regering werd op 25 maart bekendgemaakt. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Vice-president, premier - sjeik Maktoum bin Rashid al-Maktoum: vice-premier - sjeik Sultan bin Zayed al-Nahyan; financiën en industrie - sjeik Hamdan bin Rashid al-Maktoum (vice-heerser van Dubai); defensie - generaal sjeik Mohammed bin Rashid al-Maktoum (kroonprins van Dubai); staatsminister van buitenlandse zaken - sjeik Hamdan bin Zayed al-Nahyan; voorlichting en cultuur - sjeik Abdullah bin Zayed al-Nahyan"; planning - sjeik Humaid bin Ahmed al-Mualla; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - sjeik Nahyan bin Mubarak al-Nahvan; economische zaken en handel - sjeik Fahim bin Sultan al-Qasimi*; staatsminister voor zaken van de Opperste Raad - sjeik Majed bin Saeed al-Nuaimi*; buitenlandse zaken - Rashid Abdullah al-Nuaimi: binnenlandse zaken - luitenant-generaal Mohammed Saeed al-Badi: volksgezondheid - Hamad Abdul Rahman al-Madfa; elektriciteit en watervoorziening - Humaid Bin Nasir al-Owais; staatsminister van kabinetszaken - Saeed Khalfan al-Ghaith: landbouw en visserij - Saeed Mohammed al-Raqabani: communicatie - Ahmed Humaid al-Tayer+; openbare u-erken en volkshuisvesting - Rakad bin Salem al-Rakadt; olie en delfstoffen - Obeid bin Saif al-Xasiri*; onderwijs en jeugd - Ali Abdul Aziz al-Sharhan"; justitie, islamitische aangelegenheden en awqaf (religieuze giften) - Mohammed Nakhira al-Dhaheri": arbeid en sociale zaken - Matar Humaid al-Tayer*: staatsminister van financiele en industriële zaken - Mohammed Khalfan bin Kharbash*.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

De laatste grote kabinetswijziging vond plaats in november 1990 na de dood van premier sjeik Rashid bin Said al-Maktoum (zie pag. 118/1-'91).

(Vor.ber.pag. 275/1-1997)

De sultan van Broenei, Hassanal Bolkia (I.). samen met zijn vrouw, koningin Hajah Mariam (r.) (archieffotovan 15 juli 1996). Foto AFP

BHOETAN

DEMONSTRATIE TEGEN ARRESTATIE VLUCHTELINGENLEIDER

Tijdens een massademonstratie in Damak in het oosten van Nepal op 20 april 1997 protesteerden zo'n tienduizend Bhoetaanse vluchtelingen tegen de 'illegale' arrestatie van de Bhoetaanse vluchtelingenleider Rongthong Kuenley Dorji. Dorji was op 18 april in New Delhi door de Indiase autoriteiten gearresteerd, klaarblijkelijk omdat hij niet conform de bepalingen van de Foreigners' Registration Act had gehandeld. Het Verenigd Front voor Democratie in Bhoetan (United Front for Democracy in Bhutan, UFDB) verklaarde dat Dorji als Bhoetaans staatsburger niet verplicht was zijn aanwezigheid bij de Indiase politie te melden.

(Vor.ber.pag. 511/2 - 1996)

BROENEI

REGERINGSWIJZIGING

Op 2 april 1997 maakte sultan Hassanal Bolkiah de benoeming bekend van Dato Selamat Haji Munap tot tweede onderminister van financiën. Munap was sinds 1986 onderminister van cultuur en jeugd- en sportzaken geweest.

Waarnemers noemden Munap progressief en competent en waren van mening dat hij met nieuwe ideeën zou komen. Zijn benoeming volgde op het onverwachte aftreden van de jongste broer van de sultan, prins Jefri Bolkiah, op 23 februari als minister van financiën. De sultan had daarna de verantwoordelijkheid voor diens portefeuille op zich genomen, daarbij gesteund door de eerste onderminister van financiën Dato Haji Ahmad Wally Skinner. Volgens waarnemers was het besluit om een tweede onderminister te benoemen ingegeven door de wens het ministerie van financiën efficiënter te laten werken op het moinent dat de Broeneise economie zich in een proces van herstructurering bevond.

(Vor.ber.pag. 286/1 e.v.-1994)

CAMBODJA

GEVECHTEN TUSSEN CPP EN FUNCINPEC IN PROVINCIE:BATTAMBANG. RELATIE TUSSEN CO-PREMIERS OP DIEPTEPUNT. POLITIEKE CRISIS. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 10 februari 1997 braken in de noordwestelijke provincie Battambang gevechten uit tussen troepen die trouw waren aan de Cambodjaanse Volkspartij (Cambodian People's Party, CPP) van

tweede premier Hun Sen en die van haar coalitiepartner. de royalistische Funcinpec (Verenigd Nationaal Front voor een Onafhankelijk, Neutraal, Vreedzaam en Samenwerkend Cambodja), van eerste premier prins Norodom Ranariddh De betrekkingen tussen beide partijen waren uiterst gespannen sinds Ranariddh eind 1996 gratie van de koning had proberen te krijgen voor prins Norodom Sereivut (zie pag 203/3 e v -'97) die in 1995 was verbannen in plaats van in staat van beschuldiging gesteld wegens een moordcomplot tegen Hun Sen (zie pag 142 3 e v - 96; zie 436/1- 96)

De gevechten waren naar verluidt uitgebroken toen overlopers van de Rode Khmer in opstand kwamen na beschuldigingen dat hun bevelhebbers hen ertoe hadden proberen te dwingen zich bij de CPP aan te sluiten. De gevechten escaleerden toen CPP-getrouwe regeringstroepen de opstand probeerden neer te slaan, waarop Funcinpec-commandanten troepen stuurden om de rebellen te hulp te komen. De gevechten, die plaatsvonden in de bergen, 23 km ten zuiden van Battambang (de tweede stad van Cambodja), duurden vier dagen. Volgens onbevestigde berichten vielen hierbij zestien doden. Het persbureau Associated *Press* berichtte op 19 februari dat Ranariddh en Hun Sen waren overeengekomen om tijdelijk regeringsfunctionarissen in de streek aan te stellen om de spanningen te verminderen.

Berichten over regeringsonderhandelingen met Ta Mok

Op 13 maart berichtte het nieuwsbureau *Agence France-Presse* dat een vijftien leden tellend team van regeringsonderhandelaars, hoofdzakelijk Funcinpec-leden recentelijk naar het noordelqke Rode Khmer-bolwerk Anlong Veng was gereisd om te proberen de beruchte commandant Ta Mok ertoe te bewegen over te lopen Volgens het bericht had Hun Sen kritiek uitgeoefend op de onderhandelingen en beweerd dat op drie na alle ieder, van het onderhandelingsteam door Ta Moks strijders waren gedood

Aanslag op oppositieleider

Op 30 maart werd een granaataanslag gepleegd op Sam Rainsy, de uitgesproken kritische leider van de oppositionele Khmer Nationale Partij (Khmer National Party, KNP), die een demonstratie leidde voor het gebouw van de Nationale Assemblee van Cambodja in Phnom Penh. Volgens de Guardian van 31 maart vielen bij de aanslag zestien doden en minstens 150 gewonden. Sam Rainsy raakte slechts licht gewond.

De *Guardian* noemde de aanslag het ernstigste geval van politiek geweld sinds de onder auspiciën van de Verenigde Naties (VN)georganiseerde verkiezingen in 1993. Sam Rangsi beweerde dat de aanslag een poging was om hem uit de weg te ruimen en dat de opdracht daartoe afkomstig was van tweede premier Hun Sen, die zich gesteund wist door vooraanstaande CPP-leden.

Op 31 maart kwamen eerste premier Norodom Ranariddh en Hun Sen overeen dat hun partijen gezamenlijk een onderzoek zouden instellen naar het voorval Hun Sen had eerder geëist dat de organisatoren van de demonstratie zouden worden gearresteerd en had de luchthavenpolitie van Phnom Penh gelast iedereen te arresteren die aan de demonstratie deelgenomen

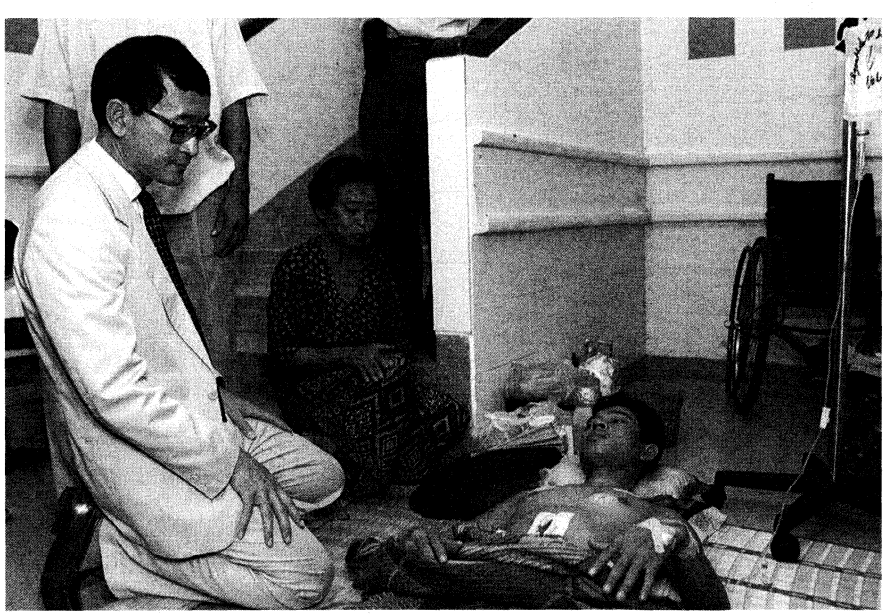
Op 2 aprii maakte Ranariddh zich echter hard voor het vinden van 'een formule voor een onafhankelijk en politiek neutraal' onderzoek, aangezien hij ervan overtuigd was dat 'de aanslag van zondag (30 maart, red.)niet zomaar een incident was, maar een daad van politieke criminaliteit. Een poging tot intimidatie in de aanloop naar de komende verkiezingen.' Met zijn eis voor een nieuw, onafhankelijk onderzoek naar de aanslag stevende Ranariddh volgens *NRC/H'blad* van 2 april af op een regelrechte confrontatie met coalitiegenoot en tweede premier Hun Sen, in het licht van Rainsy's beschuldiging van Hun Sen als de schuldige achter de aanslag (zie boven).

Overlopen parlementariërs Funcinpec leidt tot crisis

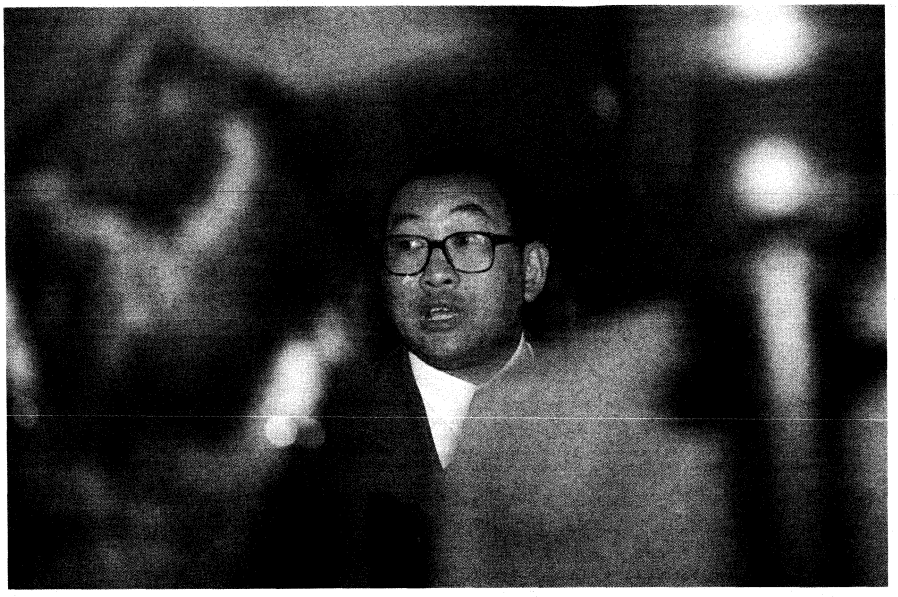
In april bereikten de betrekkingen tussen de CPP en coalitiepartner Funcinuec een nieuw dieptepunt. Sinds de regering in 1993 was aangetreden, was de verstandhouding niet zo slecht geweest.

Op 19 april maakte tweede premier Hun Sen tijdens een persconferentie op een militaire basis buiten Phnom Penh bekend dat twaalf Funcinpec-parlementariërs hun vertrouwen in Ranariddh hadden opgezegd en voortaan zouden samenwerken met de CPP. De desbetreffende afgevaardigden zouden vijf vooraanstaande Funcinpec-leden hebben gesteund, die op 18 april uit de partij waren gezet en zelf een voorlopige besîuurscommissie hadden gevormd. Het interim-bestuur werd voorgezeten door Toan Chhay, gouverneur van de provincie Siem Reap en oud-verzetscommandant van Funcinpec.

Op 21 april belegden Funcinpec-functionarissen op hun beurt een persconferentie en lazen verklaringen voor van acht van de twaalf door Hun Sen genoemde afgevaardigden. De acht kwamen hierin terug op hun besluit het in-

KNP-voorzitter Sarn Rainsy (1.)*bezoekt op 31 maart 1997 een van de gewonden van de aanslag in het Calmette-ziekenhuis in* Phnom Penh. *Foto EPA*

De verbannen prins Norodom Sereivut staat op 15 april 1997 op de Kai Tak-luchthaven in Hongkong de pers te woord na vergeefse pogingen om een vlucht naar Phnom Penh te bemachtigen. Vliegtuigmaatschappijen weigerden hem mee te nemen nadat de Cambodjaanse autoriteiten hadden laten weten dat hij niet welkom was (zie ook pag. 203/3 e.v.-'97). Foto EPA

terim-bestuur te steunen en betuigden hun levenslange steun aan Ranariddh. Volgens waarnemers werd hiermee voorkomen dat andere Funcinpec-afgevaardigden de partij zouden verlaten. Maar zelfs met de steun van slechts vier van de oorspronkelijke twaalf Funcinpec-overlopers had de CPP voldoende stemmen om de Funcinpec haar krappe meerderheid in de Nationale Assemblee te ontnemen.

Twee van de acht afgevaardigden die op hun besluit waren teruggekomen, waren op 21 april aanwezig bij de persconferentie. Zij beweerden dat Hun Sen verdeeldheid binnen Funcinpec had gezaaid door geld en politieke functies aan afgevaardigden aan te bieden en zij beschuldigden hem ervan een constitutionele staatsgreep te hebben willen plegen. De twee afgevaardigden zeiden dat Hun Sen van plan was geweest Toan Chhay naar voren te schuiven als Funcinpec-voorzitter en eerste premier. Hun Sen had tijdens zijn persconferentie op 19 april ontkend de hand te hebben gehad in het besluit van de Funcinpec-leden over te lopen naar de CPP, maar behield zich wel het recht voor steun te verlenen 'aan hen die streven naar verbetering van de samenwerking' tussen de CPP en Funcinpec.

Waarnemers waren van mening dat de gebeurtenissen in april grote en wellicht onherstelbare schade hadden toegebracht aan de verstandhouding tussen de CPP en Funcinpec. Sommige waarnemers spraken hun bezorgdheid uit dat de politieke crisis uiteindelijk zou kunnen escaleren tot een gewapend conflict. Op 29 april echter hield de gezamenlijke Commissie voor Uitzonderlijke Geschillenbeslechting (bipartisan Commission for Abnormal Conflict Resolution, CACR) een vergadering en beval de leger- en politietop zich niet te mengen in het conflict.

KRDP treedt toe tot CPP-alliantie

De Republikeinse Democratische Khmer-partij (Khmer Republican Democratic Party, KRDP) maakte op 28 april bekend dat zij toetrad tot de losse coalitie van politieke partijen onder leiding van Hun Sen's CPP. KRDP-leider Nhung Seap zou in de plaatselijke media hebben benadrukt dat het samengaan van zijn partij met de CPP op vrijwillige basis geschiedde en niet het resultaat was van druk of overreding.

Nieuwe politieke partij

De radiozender van de Rode Khmer maakte op 8 mei bekend dat tijdens een congres op 25-27 april, dat door 670 boeren werd bijgewoond, een nieuwe politieke partij was opgericht. Het bericht meldde verder dat de Cambodjaanse Boerenpartij (Cambodian Farmer's Party, CFP) zich zou inzetten voor de belangen van de boeren, die de meerderheid van 's lands bevolking uitmaakten.

Co-premiers zitten samen kabinetszitting voor

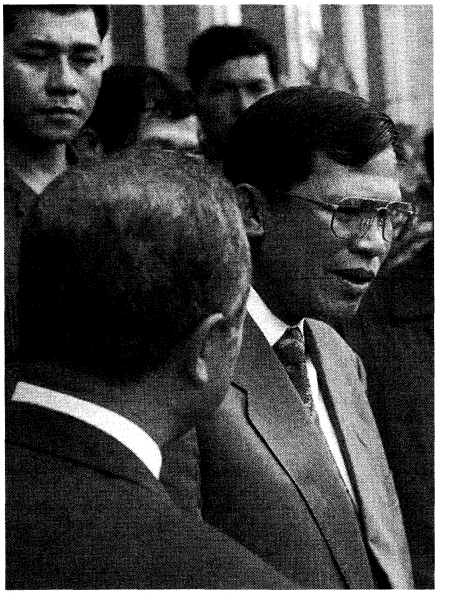
Eerste premier prins Norodom Ranariddh en tweede premier Hun Sen verschenen op 7 mei in het openbaar, het was hun eerste gezamenlijke optreden sinds de verstandhouding in april een dieptepunt bereikte Beide mannen omhelsden elkaar voor het begin van een kabinetszitting

Waarnemers waren echter van mening dat de kabinetsvergadering weinig had bijgedragen tot verlichting van de crisis in de Cambodjaanse regering. Vanaf begin maart leek er geen politieke besluitvorming te hebben plaatsgevonden en het werd niet waarschijnlijk geacht dat de noodzakelijke wetgeving met het oog op Cambodja's geplande toetreding tot de Associatie van Zuidoost-Aziatische Landen (Association of South-East Asian Nations, ASEAN) (zie pag. 405/3 e.v.-'97) binnen afzienbare tijd zou worden afgerond.

Hun Sen ontsnapt aan aanslag

De politieke spanning in Cambodja liep verder op toen op 28 mei de auto met daarin tweede premier Hun Sen onder vuur werd genomen terwijl hij door een van de buitenwijken van Phnom Penh reed. Hun Sen zelf bleef ongedeerd maar een van zijn lijfwachten raakte gewond.

(Vor.ber.pag. 202/2 e.v.-1997)

Beide co-premiers Hun Sen (r.) en prins Norodom Ranariddh (l., op de rug gezien) op 29 mei 1997 in gesprek in Phnom Penh, daags na de inislukte aanslag op Hun Sen. *Foto* EPA

INDONESIË

VREDESAKKOORD KALIMANTAN HOUDT GEEN STAND

Ondanks een op 18 februari 1997 gesloten vredesakkoord tussen etnische stammen en migranten in het westen van de provincie Kalimantan, het Indonesische deel van het eiland Borneo, kwam er geen eind aan twee maanden etnisch geweld (zie pag 281/3 e v-'97) Volgens berichten kwamen begin maart minstens 4.000 militair personeel om het leven bij talrijke botsingen tussen de inheemse Dajaks en Madurese migranten

Het rooms-katholieke onderzoekscentrum Komunikasi Sosial in de provinciehoofdstad Pontianak berichtte begin maart dat 7.000 Madurese migranten nog steeds onder bescherming van het leger stonden en dat minstens 3.000 Madurezen waren teruggekeerd naar Madura, een eiland ten noordoosten van Java. Tegelijkertijd meldde het Indonesische Jeugdforum in de Indonesische hoofdstad Jakarta dat in drie van de door onlusten geteisterde provinciedistricten 1.200 personen werden vermist.

OFFICIEEL RAPPORT OVER INVLOED STRIJDKRACHTEN OP POLITIEK

Begin maart werd een rapport gepubliceerd, waarin werd opgeroepen de invloed van het leger op de Indonesische politiek terug te dringen en meer inspanningen te verrichten om de mensenrechtensituatie te verbeteren.

Het rapport 'De sociaal-politieke rol van de strijdkrachten: problemen en vooruitzichten' was opgesteld door het Indonesisch Instituut voor Wetenschappen in opdracht van president Soeharto, die het onderzoek in 1995 had gelast. Volgens het rapport moesten de strijdkrachten (ABRI) 'hun invloed op de politiek, overheidsinstellingen en politieke partijen verminderen', en moesten de strijdkrachten worden onderworpen aan de 'checks and balances die kenmerkend zijn voor een moderne democratische samenleving'. In het rapport werd tevens gesteld dat de strijdkrachten een meer positieve rol moesten spelen door 'de democratie te bevorderen en armoede te bestrijden'.

De bevindingen van het rapport waren omstreden. daar de strijdkrachten een erkende machtsfactor in de Indonesische politiek waren. In 1982 had Soeharto vier wetten ondertekend (zie pag. 161/3-'83), waarmee de zogenaamde 'tweeledige functie' (dat wil zeggen, militair en sociaal-economisch, 'Dwi Fungsi') van de Indonesische strijdkrachten wettelijk was vastgelegd. De wetgeving verklaarde de strijdkrachten expliciet tot 'onderdeel van zowel de defensieve als de sociale sector'. In 1988 had nadere codificatie van de 'Dwi Fungsi'-doctrine plaatsgevonden (zie pag. 178/1 e.v.-'88).

ARRESTATIE BINTANG

Op 5 maart werden voorzitter Sri Bintang Pamungkas van de niet officieel erkende Indonesische Verenigde Democratische Partij (PUDI) en twee partijfunctionarissen gearresteerd op verdenking van subversie. In mei 1996 was Bintang, voormalig lid van het Huis van Afgevaardigden, veroordeeld tot 34 maanden gevangenisstraf wegens belediging van president Soeharto. maar was op vrije voeten gebleven in afwachting van de uitspraak in hoger beroep (zie pag. 513/2-'96).

Bintang werd beschuldigd van subversie, omdat hij na afloop van de ramadan (de islamitische vasten, 8 februari) Id al-Fitr-kaarten had verspreid, waarin de Indonesische bevolking werd opgeroepen de parlementsverkiezingen van 29 mei te boycotten, zich te verzetten tegen de herverkiezing van president Soeharto in 1998 en zich voor te bereiden op een situatie, waarin Soeharto niet langer aan de macht zou zijn. De kaarten zouden zijn gestuurd aan regeringsfunctionarissen en militairen, onder wie vice-president generaal Try Sutrisno.

MARITIEM VERDRAG MET AUSTRALIË

Op 14 maart sloten Indonesie en Australie een verdrag waarin permanente mnriticme grenzen werden vastgelegd Hiermee kwam een eind aan bijna dertig jaar van spanningen en onderhandelingen over visrechten en riike olie- en gasvelden In het verdrag werden de grenzen vastgesteld van zowel de oceaanbodem als van de exclusieve economische zone

De Australische maritieme grens liep van het noordwesten van Cape York in Queensland helemaal naar Christmas Island ten westen van Australië. De Indonesische maritieme grens begon op 3.000 km van Irian Jaya in het oosten en liep door tot een gebied ten zuidwesten van Java. Australië behield zijn rechten op de oceaanbodemgrenzen die in 1971 en 1972 bij verdrag waren vastgesteld en die liepen van Arnhem Land tot het zuiden van West-Timor. Het omstreden Timor Gap-verdrag van 1989 (zie pag. 761/1-'90) bleef eveneens van kracht. Dit verdrag stelde een speciale 'samenwerkingszone' in ten zuiden van Oost-Timor.

Krachtens het nieuwe verdrag kreeg de voorlopige visserijzone een permanente status. De grens van deze zone lag iets dichter bij de Australische kust dan de oceaanbodemgrens en vormde de grens van de exclusieve economische zone tussen de twee landen.

Voorzitters van de drie toegestane politieke partijen, (v.l.n.r.) Soerjadi (PDI), Harmoko (Golkar) en Ismail Hasan Matareum (PPP). op 7 maart 1997 in Jakarta tijdens de presentatie van de definitieve kandidatenlijst. Foto EPA

ONLUSTEN IN AANLOOP NAAR VERKIEZINGEN

In de aanloop naar de parlementsverkiezingen van 29 mei ve schenen in april berichten over gewelddadigheden en onrust

In de kleine stad Pekalongan in Centraal-Java braken op 6 april gewelddadigheden uit naar aanleiding van geruchten dat spandoeken van de (gematigd islamitische) Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) eeïdeï die dag waren verwijderd. De onrust, die door de politie in de kiem werd gesmoord. volgde na eerdere gewelddadigheden op 26 maart, toen een groep van ongeveer 1.000 mensen gebouwen en voertuigen van Chinezen in de stad aanvielen. De onlusten sloegen op 9 april over naar de steden Wonosobo en Banjarnegara na een plechtige viering in Wonosobo ter gelegenheid van het 24-jarig bestaanvan de PPP.

Op 15 april verzamelden zich 5.000 aanhangers van de afgezette voorzitster van de Indonesische Democratische Partij (PDI), Megawati Soekarnoputri, voor het gebouw van het Huis van Afgevaardigden in Jakarta en eisten voor Megawati het recht op om zich verkiesbaar te kunnen stelïen.

Megawati was in juni 1996 door aanhangers van Soerjadi met steun van de regering afgezet als PDI-voorzitster (zie pag. 794/2 e.v.-'96). Dit had eind juli van dat jaar in Jakarta geleid tot ernstige rellen.

Parlementsvoorzitter Wahono weigerde Megawati's aanhangers te woord te staan. De demonstranten gingen vreedzaam uiteen, nadat zij hun eisen in het openbaar voor de verzamelde menigte hadden voorgelezen.

Op 28 april deden zich talloze incidenten voor, waarbij iii verschillende delen van Jakarta vlaggen, posters en spandoeken van de PDI door aanhangers van Megawati werden verwijderd. Minstens twintig personen werden gearresteerd, maar na verhoor weer vrijgelaten. Op 27 april raakte een plaatselijke politicus zwaar gewond tijdens een schermutseling met aanhangers van Megawati, toen hij samen met een aantal collega's had geprobeerd PDI-vlaggen te hijsen. Zeven personen werden gearresteerd, maar na verhoor weer op vrije voeten gesteld.

Op 29 april kwam het tot botsingen tussen de twee rivaliserende PDI-facties, toen duizenden aanhangers van Megawati in de stad Soerabaya op Oost-Java een bijeenkomst van Soerjadi-aanhangers verstoorden. De bijeenkomst werd afgebroken toen de twee facties elkaar bekogeldenmet stenen en flessen.

Voorzitter Budiman Sudjatmiko (2de v.r.) en vijf andere PRD-leden op 14 april 1997 met gebalde vuist in een cel van het gerechtsgebouw van Jakarta. tijdens hun proces dat zij weigerden bij te wonen. Op 21 april las Sudjatmiko in de rechtszaal een politieke verklaring voor. Foto EPA

PRD-LEDEN VEROORDEELD

Op 28 april werd voorzitter Budiman Sudjatmiko van de kleine linkse Democratische Volkspartij (Persatuan Rakyat Demokratik, PRD) door de rechtbank van Centraal-Jakarta wegens subversie veroordeeld tot dertien jaar gevangenisstraf.

De regering had de PRD ervan beschuldigd in juli 1996 de rellen te hebben georganiseerd, die Jakarta hadden geteisterd (zie pag. 795/2 e.v.-'96). Sudjatmiko en andere PRD-leden waren in augustus van dat jaar gearresteerd en in december voor de rechter geleid (zie pag. 280/3 r.v.-'97).

Op 28 april werden tevens vier andere PRD-activisten onafhankelijk van elkaar wegens subversieve activiteiten veroordeeld tot gevangenisstraffen van zeven tot twaalf jaar. Nadat de vonnissen waren gewezen, verklaarde Sudjatmiko dat hij en de andere vier PRD-leden tegen de uitspraak in beroep zouden gaan.

GOUDVONDST KALIMANTAN BLIJKT FRAUDE VAN DE EEUW

Op 5 mei maakte liet Canadese onderzoeksbureau Strathcona Mineral Service uit Toronto bekend dat er was geknoeid met de monsters uit de goudmijn Busang in de bergachtige jungle van Oost-Kalimantan op Borneo om het goudgehalte groter te doen lijken en dat de exploitatie van de mijn uit economisch oogpunt niet haalbaar was. Het kleine Canadese mijnbedrijf Bre-X Minerals had eerder verklaard dat het om een van de rijkste aders ging die ooit waren gevonden, met een goudvoorraad ter waarde van $24 rnrd.

Op 18 februari maakte de Indonesische minister van mijnbouw en energie Ida Bagus Soedjana nog bekend dat er een akkoord was bereikt over de goudwinning van wat. met een geschattereserve van 70.95 mln ounce, de rijkste ader ter wereld heette te zijn. Volgens die overeenkomst zou het Canadese Bre-X Minerals 45 procent van de Busang-mijn in handen krijgen; de Amerikaanse mijnbouwmaatschappij Freeport-McMoRan, die al in Irian Jaya actief was (zie pag. 511/2 e.v.-'96), kreeg 15 procent: de Indonesische regering nam een aandeel van 10 procent in de exploitatie en de resterende 30 procent ging naar de aan president Soeharto gerelateerde Nusamba-groep, die werd beheerd door een zakenrelatie en persoonlijk vriend van de president. Mohammad 'Bob' Hassan.

De eerste twijfels rezen toen Freeport. dat beloofd had 750 mln in het project te investeren, de Busang-concessie zelf onderzocht en tot de voorlopige conclusie kwam dat cr slechts 'onbeduidende hoeveelheden goud' waren aangetroffen: die een ontginning niet rechtvaardigde. Het vermoeden dat er rond Busang grote fraude was gepleegd werd sterker toen op 19 maart de tweede geoloog van de firma Bre-X.

Michael de Guzman, onder niet opgehelderde omstandigheden na een val uit de helikopter in de jungle om het leven kwam. terwijl hij op weg was naar een ontmoeting met de vice-president van Freeport, David Potter. om opheldering te geven naar aanleiding van de 'magere' bevindingen van Freeport; bovendien bleek dat de gegevens over de proefboringen die De Guzman in opdracht van Bre-X zelf had verricht bij een brand in het geologenkamp :? januari verloren waren gegaan. Een week na Guzman's dood besloot Freeport haar magere testresultaten te publiceren, hetgeen leidde tot een drastische koersval van het aandeel Bre-X op de beurs van Toronto. Bre-X-president David Walsh gaf op 26 maart toe dat c' mogelijk fouten waren gemaakt bij het vaststellen van de omvang van de goudreserves Het onafhankelijk onderzoek dat Strathcona kort daarop, in begin april, ter plekke op het Busang-terrein uitvoe de. leidde onder meer tot de conclusie dat de omvang van de fraude 'van ongekende schaal is in de mijnbouwgeschiedenis'.

Direct na het bekend worden van het onderzoeksrapport op 5 mei lieten de partners van Bre-X hun betrokkenheid bij het project varen; zowel Freeport, dat de mijn zou bouwen. als Bob Hassan, die de lakens uitdeelde bij het project, keerden beiden Bre-X de rug toe. De handel in aandelen Bre-X werd op de effectenbeurs van Toronto stopgezet. Hassan liet weten dat de Nusamba-groep geen financiële schade had geleden bij het debacle en venvachtte dat de Indonesische overheid het schandaal diepgaand zou onderzoeken. Minister Soedjana verklaarde dat de regering in actie zou komen als zou blijken dat er wetten van het land waren overtreden. Onder de critici van president Soeharto leidde het schandaal. zo kort voor de verkiezingen, tot leedvermaak vanwege de betrokkenheid van de president bij aandeelhouder Nusamba.

Op 11 mei meldde het Indonesische staatspersbureau Antara dat de ongeveer 400 werknemers die voor Bre-X in de Busang-goudmijn op Kalimantan werkzaam waren, per 15 mei ontslag kregen. Op 21 mei berichtte *de Volks*-krant dat met het Indonesische ministerie van werkgelegenheid was overeengekomen dat Bre-X hiervoor 1,4 mln gulden betaalde.

GOLKAR WINT PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De regerende Golkar-alliantie (Sekretariat Bersama Golongan Karya = functionele groepen) van president Soeharto vergrootte haar meerderheid bij de verkiezingen voor de 425 zetels tellende Dewan Perwakilan Rakyat (Huis van Afgevaardigden) op 29 mei 1997 (voor bijzonderheden over parlementsverkiezingen van 1992. zie 652/3 e.v.-'92). Verwacht werd dat Soeharto de verpletterende overwinning van Golkar zou aangrijpen als een mandaat om in maart 1998 een gooi te doen naar een zevende opeenvolgende ambtstermijn als president.

Na een campagne die werd gevoerd binnen de strikte regels van de regering voor politieke activiteiten, maar die ook werd gekenmerkt door ongekend veel geweld, behaalde Golkar 74 procent van de stemmen, tegenover 68 procent in 1992 Een van de twee toegestane oppositiepartijen, de islamitische Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) behaalde 23 procent (tegenover 17 procent in !992) terwijl ?? Democratische Partij van Indonesië (PDI) slechts 3 procent kreeg (tegenover 15 procent in 1992) De steun voor de PDI was aanzienlijk geslonken nadat haar leider Megawati Soekarnopoetri in juli 1996 bij een door de regering georganiseerde partijcoup was afgezet (zie pag 794/2 e v-'96)

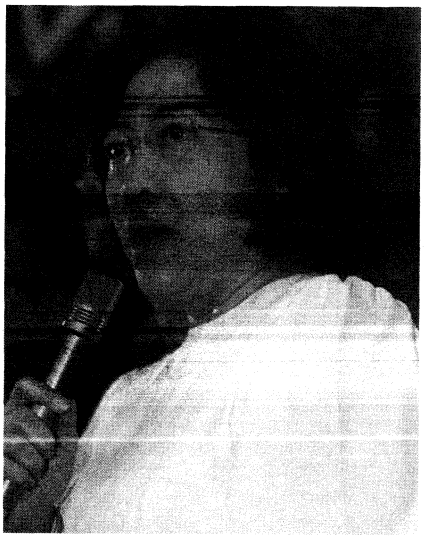
De definitieve uitslagen van de parlementsverkiezingen zouden op 17 juni bekend worden gemaakt.

Naast de 423 gekozen leden (23 meer dan in 1992) in het Huis van Afgevaardigden, wees de president er nog eens 75 aan.

Militairen mochten volgens de grondwet niet deelnemen aan de verkiezingen, maar leden van de strijdkrachten (ABRI), die lid waren van Golkar, behoorden tot de aanvullende vijfhonderd benoemde leden van de 1.000 zetels tellende Majelis Permusgawaratan Rakyat (Raadgevende Volksassemblee), die de president en de vice-president zou kiezen in maart 1998.

Bedekte oproep Megawati tot boycot parlementsverkiezingen

Oppositieleidster Megawati Soekarnoputri deed tijdens een drukbezochte persconferentie op 22 mei bij haar thuis in Jakarta een bedekte oproep aan haar PDI-achterban om niet te gaan stemmen bij de parlementsverkiezingen. Sinds zij op instigatie van de Indonesische regering werd opzij geschoven als PDI-voorzitter (zie pag. 794/2 e.v.-'96). en omdat haar naam niet werd geplaatst op de officiële, door de overheid goedgekeurde, kandidatenlijst voor de huidige parlementsverkiezingen, en zij dus verstoken bleef van passief kiesrecht, verklaarde Megawati zelf haar stem niet te zullen uitbrengen, omdat de verkiezingen van 29 mei 'ongrondwettig zijn'. Zij deed tevens de oproep om haar verklaring 'als legale voorzitter van de legale PDI' te verspreiden

Oppositieleidster Megawati Soekarnopoetri zei op 22 mei 1997, tijdens een persconferentie thuis in Jakarta, het ongrondwettig te vinden als men zijn stem uitbracht op de nieuwe, door de regering gedoogde PDI. Foto EPA

'onder de aanhangers van de PDI, het partijkader en de gehele bevolking'. Aangezien ze in haar verklaring tevens kenbaar maakte dat 'iedereen zijn stemrecht moet uitvoeren in overeenstemming met zijn geweten', konden haar uitlatingen niet gezien worden als een openlijke oproep tot boycot van de verkiezingen, hetgeen als daad van subversie wordt beschouwd in Indonesië, waarop maximaal de doodstraf staat.

Op 28 mei berichtte Frank Vermeulen in *NRC/H'blad* dat Megawati had aangekondigd blanco te zullen stemmen.

Geweld tijdens verkiezingsperiode

Het meeste campagnegeweld vond plaats tussen aanhangers van Golkar en de PPP, en niet tussen rivaliserende PDI-facties, zoals veel commentatoren voor het begin van de campagne hadden voorspeld. Volgens krantenberichten waren zeker 250 mensen omgekomen tijdens de drie weken durende verkiezingscampagne, hoewel een aantal van hen stierf bij ongelukken tijdens verboden verkiezingskaravanen van auto's en straatoptochten.

Op 20 mei kwam het tot ernstige botsingen in de hoofdstad Jakarta. Met waterkannonnen. traangas en rubberkogels verdreef de politie duizenden oproerige PPP-aanhangers van de drukke verkeersweg Warung Buncit. Dezelfde dag zouden duizenden PPP-aanhangers een kantoor van de jongerenafdeling van Golkar in Pekalongan (Midden-Java) hebben aangevallen. Ook werden er onlusten en gewelddadigheden gemeld in de steden Temanggung en Yogyakarta op Java.

Golkar-voorzitter en minister van voorlichting Harmoko (r.) wijst op 1 juni 1997. tijdens een persconferentie in Jakarta in het bijzijn van Golkar-vice-voorzitter en dochter van Soeharto. Siti Hardiyanti Rukinana Tutut (l.). beweringen van de oppositie over verkiezingsfraude van de hand. *Foto EPA*

Het ernstigste incident deed zich voor in een winkelcentrum in de stad Banjarmasin, de hoofdstad van de provincie Zuid-Kalimantan op Borneo, dat op 23 mei in brand werd gestoken door relschoppers. Bij de brand kwamen 131 mensen om het leven (vermoedelijk bijna allemaal relschoppers of plunderaars). Nog eens vier mensen kwamen om bij relletjes die los stonden van de brand.

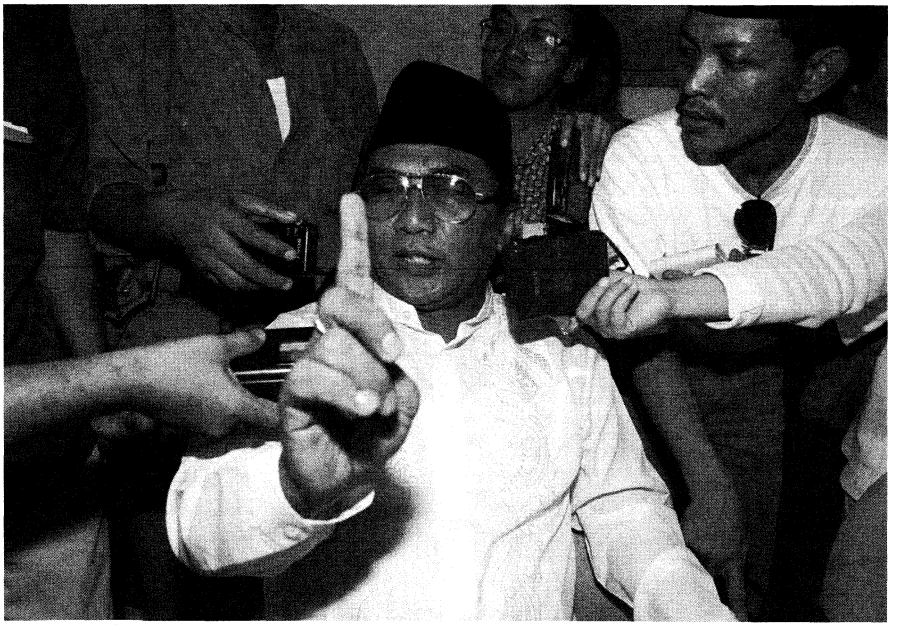
Aan de vooravond van de verkiezingen braken ook gewelddadigheden uit in de omstreden provincie Oost-Timor. Dit leidde tot de indiening van een officiële klacht bij de Verenigde Naties (VN) door de Portugese regering, de voormalige koloniale machthebber op Oost-Timor. Op 28-29 mei vielen separatistische rebellen politieposten en stembureaus aan in de hoofdstad Dili en de steden Baccau, Ermera en Los Palos. Zeventien mensen zouden zijn omgekomen bij de aanslagen.

Oppositie constateert fraude

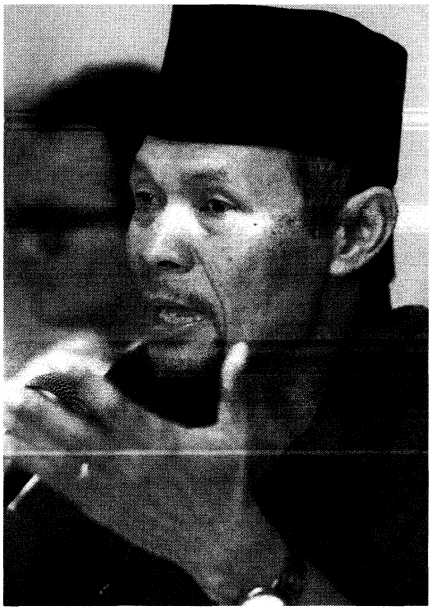
Behalve door het verkiezingsgeweld werden de verkiezingen ook ontsierd door klachten over verkiezingsfraude. Ondanks het feit dat ooggetuigen melding maakten van talrijke onregelmatigheden tijdens de verkiezingen, zei Golkar-voorzitter en minister van voorlichting Harmoko op 1 juni tegenover journalisten dat dergelijke problemen zich maar 'in één of twee gebieden' hadden voorgedaan.

Tijdens een persconferentie op 30 mei maakte PPP-campagneleider en vice-voorzitter Yusuf Sjakir bekend dat de partijleiding de uitslag van de verkiezingen vooralsnog niet accepteerde vanwege het grote aantal geconstateerde onregelmatigheden. PPP-secretaris-generaal Tosari Wijaya toonde zich ondanks het florissante verkiezingsresultaat niet verheugd: 'Er zijn veel onregelmatigheden geconstateerd...Veel van onze PPP-vrienden in de regio hebben bijvoorbeeld niet eens ren oproepkaart ontvangen. Daarbij komt dat de verkiezingen in ren aantal gebieden niet in het openbaar hebben plaatsgehad....'.De PPP prerenteerdc een uitgebreide lijst van gevallen van manipulatie en intimidatie bij de stembureaus. De partij eiste dat er opnieuw gestemd zou worden in districten waar het tellen van de stemmen niet in het openbaar was gebeurd Ook het onafhankelijke, niet-erkende juristencomité KIPP (Komitee Indenpenden Pementau Pemilu), dat via 8000 vrijwilligers in 47 steden het eerlijk verioop van de verkiezingen wilde bewaken. had onregelmatigheden bij het stemmen geconstateerd. uiteenlopend van het meervoudig stemmen en intimidatie van toezichthouders van de semi-oppositionele partijen tot allerlei procedurele onregelmatigheden. KIPP-voorzitter Gunawan Mohammad zei op 30 mei, aldus *NRC/* H'blnd-correspondent Frank Vermeulen, dat een overweldigend aantal mensen een blanco stem had uitgebracht: 'Meer mensen hebben voor **Golput** (Golongan Putih, ofwel Witte Groep van blancostemmers) gestemd dan voor de PDI. Daarmee is Golput de eigenlijke winnaar van de verkiezingen.' Volgens de *Volkskrant* van 31 mei raamde het KIPP het aantal thuisblijvers en blancostemmers op 20 procent

Nieuw politiek geweld brak uit nadat de eerste verkiezingsuitslagen op 30 mei bekend waren gemaakt op Sumatra, Java en Madura. Op Madura vernielden duizenden PPP-aanhangers in de steden Sampang en Pamekasan een

PPP-secretaris-geneiaal Tosari Wijaya op 30 mei 1997 in het partijhoofdkwartier in Jakarta na het bekendworden van de eerste verkiezingsresultaten Foto *EPA*

KIPP-voorzitter en voormalig Tempo-hoofdredacteur Gunawan Mohammad staat op 30 mei 1997 in Jakarta de pers te woord.
Foto EPA

kleine honderd gebouwen, waaronder bestuurskantoren, het Golkarkantoor en een politiebureau, uit woede over de op dat moment tegenvallende resultaten voor hun partij. De onlusten braken uit nadat de PPP had beweerd dat in veel stembureaus de stemmen niet waren geteld.

Herverkiezingen op Madura

Op 1 juni maakte de regering bekend dat op 3 juni in totaal in 86 stembureaus in de steden Sampang en Parmekasan op het eiland Madura de stembussen opnieuw open zouden gaan. De PPP-leiding had op 30 mei nieuwe verkiezingen geëist vanwege veronderstelde manipulaties door functionarissen van de regeringspartij. Het was voor het eerst in dertig jaar dat de regering-Soeharto herverkiezingen toeliet.
(Vor.ber.pag. 280/2 e.v.-1997)

KAZACHSTAN

REORGANISATIE REGERING

Op 4 maart 1997 vaardigde president Noersoeltan Nazarbajew een decreet uit waarbij zijn regering drastisch werd gereorganiseerd en afgeslankt. Zeven van de 21 ministeries en regeringsorganen werden opgeheven, waaronder het ministerie van olie en gas en de Commissie voor Staatseigendom.

Volgens de *Financial* Times van 5 maart zou de reorganisatie van de regering 'een fatale slag' kunnen betekenen voor de invloed van premier Akezjan Kazjageldin, die in het buitenland verbleef toen het decreet werd uitgevaardigd. De reorganisatie versterkte ook de macht van staatsminister Achmetzjan Jesimow, die op 1 maart de leiding had gekregen over een departement dat in feite een 'supermarkt' voor buitenlandse investeerders was (zie onder). Krachtens het decreet kreeg de Staatscommissie voor Investeringen (onder leiding van Jesimow) zeggenschap over bijna alle staatsaandelen in Kazachstaanse ondernemingen, die tot dan toe wei-den beheerd door de inmiddels opgeheven Commissie voor Staatseigendom, die onder leiding stond van Sarybaj Kalmoerzajew, een medestander van Kazjageldin.

Verder werd in het decreet het ministerie van olie en gas opgeheven en in plaats daarvan kwam een nieuwe staatsoliemaatschappij, Kazachstaanse Olie, onder leiding van de voormalige minister van olie en gas, Noerlan Falgymbajew, een tegenstander van Kazjageldin.

NIEUWE WET OP BUITENLANDSE INVESTERINGEN

Op 1 maart ondertekende president Nazarbajew een decreet over buitenlandse investeringen dat buitenlandse bedrijven geheel of gedeeltelijk vrijstelde van belastingen gedurende de eerste vijf jaar dat zij in Kazachstan waren gevestigd. Daarnaast werd de Staatscommissie voor Investeringen het 'enige regeringsorgaan dat het regeringsbeleid ter ondersteuning van rechtstreekse investeringen mocht uitvoeren'.
(Vor.ber.pag. 204/1 e.v.-1997)

KIRGIZSTAN

GRENSOVEREENKOMST MET RUSLAND

Op 18 maart 1997 werd een aantal overeenkomsten over de Russische bewaking van de grenzen van Kirgizstan verlengd tot eind 1997.

Beide landen besloten tevens door te gaan met de gezamenlijke bewaking van de grens tussen Tadzjikistan en Afghanistan. Op 18 maart zei de directeur van de Russische Federale Grenswacht (FPS), Andrej Nikolajew, dat de onstabiele situatie in Tadjikistan had aangetoond dat de problemen als drugssmokkel en illegale immigratie alleen konden worden aangepakt door de gezamenlijke bewaking van de zuidelijke grenzen van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS).

ONTSLAG VICE-PREMIER

Bekbolot Talgarbekow werd op 21 april door president Askar Akajew ontslagen als vice-premier voor landbouwbeleid. Talgarbekow, die was benoemd tot hoofd van de zuidelijke bestuursregio Dzialalabad, werd opgevolgd door minister van landbouw en voedselvoorziening Karimsjer Abdimomoenow.

Naar verluidt was Talgarbekow in 1996 verscheidene malen door de president en de Zjogorkoe Kenesj (parlement) berispt wegens 'te weinig financiële discipline'.
(Vor.ber.pag. 204/2/3-1997)

MALEISIË

BOUW OMSTREDEN DAM GAAT DOOR

Op 17 februari 1997 wonnen de Maleisische overheid en een aantal betrokken bedrijven het hoger beroep tegen een rechterlijke uitspraak eerder dit jaar die de aanleg van een enorm stuwdamproject in de Oost-Maleisische deelstaat Sarawak verhinderde omdat het project niet aan de benodigde milieueisen voldeed. De hydro-elektrische Bakun-dam. die de op een-na-grootste ter wereld moest worden, zou in de toekomst heel Maleisië van energie moeten voorzien. De kosten van de aanleg werden geraamd op tien mrd gulden.

Geruime tijd was het project onderwerp van fel verzet en protest geweest. Op 19 juni 1996 bepaalde het Hooggerechtshof al eens dat het stuwdamproject in strijd was met de milieuwetgeving en dat bovendien de plaatselijke bevolking onvoldoende was geraadpleegd. Annulering van het hele project leek onwaarschijnlijk. ofschoon de consequenties van de uispraak op dat moment niet te overzien waren. Op 10 augustus bracht premier Mahathir Mohamed het stuwdamproject wederom onder de aandacht als zijnde 'van vitaal belang voor de verdere ontwikkeling en industrialisatie van ons land', nadat een groot deel van Maleisië gedurende 15 uur zonder elektriciteit had gezeten als gevolg van een stroomstoring. De protestcampagne van de bijna 10.000 lokale bewoners, die in geval van aanleg van de dam zouden moeten verhuizen, kreeg intussen steun van 203 organisaties uit meer dan dertig landen: zij achtten de kosten van de aanleg van de Bakun-dam, en het daardoor kunstmatig gecreëerde meer ler grootte van Singapore. niet

in verhouding staan tot de opbrengst, aangezien door het transport van de elektriciteit. van het reservoir in Saramak via onderwaterkabels naar het vasteland van Maleisië, ook nog eens 20 procent van de energie verloren zou gaan.

YAHAYA AHMET OMGEKOMES

Op 4 maart werd bekendgemaakt dat de 50-jarige industrieel en directeur van Maleisie's succesvolle autofabriek Proton, Yahaya Ahmet, was omgekoinen toen zijn helikopter neerstortte

Yahaya was een Maleisiër van eenvoudige komaf, die door premier Mahathir Mohamed was aangewezen om de ontwikkeling van Proton ter hand te nemen Nadat Yahaya in 1995 de leiding van het bedrijf op zich had genomen. boekte het bedrijf recordwinsten. Volgens waarnemers rechtvaardigde Yahaya's succes Mahathirs beleid om de relatief achtergestelde Maleisische meerderheid een economische voorkeursbehandeling te geven ten koste van de Chinese minderheid, die op economisch gebied de boventoon voerde.

BETREKKINGEN MET SINGAPORE BEVROREN

Op 27 maart berichtte de *Financial* Times dat Maleisië alle nieuwe contacten met buurland Singapore had bevroren naar aanleiding van een conflict. Hierdoor hadden de betrekkingen tussen de twee landen een nieuwe dieptepunt bereikt sinds hun unie in 1965 na twee jaar was ontbonden. Volgens Maleisië's officiële persbureau Bernama zouden diplomatieke betrekkingen en lopende contracten worden gerespecteerd, maar zou de Maleisische regering geen nieuwe overeenkomsten aangaan met Singaporese bedrijven en zouden geen nieuwe bilaterale contacten op regeringsniveau worden gelegd. Beide landen waren lid van de Associatie van Zuidoost-Aziatische Landen (Association of South-East Asian Nations, ASEAN).

Het besluit volgde na laatdunkende opmerkingen van Singapore's oud-premier en minister van staat ('senior minister') Lee Kuan Yew over de zuidelijke Maleisische deelstaat Johor. Lee's opmerkingen waren opgenomen in een schriftelijke verklaring die op 12 maart openbaar werd gemaakt tijdens een proces in Singapore tegen Tang Liang Hong (zie pag. 345/2/3-'97) van de oppositionele Arbeiderspartij (Workers' Party. WP). In zijn verklaring had Lee gezegd dat Johor 'berucht was om zijn schietpartijen, roofovervallen en autodiefstallen'. De Economist van 22 maart berichtte dat Lee op 13 maart zijn 'onvoorwaardelijke' excuses had aangeboden voor zijn uitlatingen. De protesten in Maleisië waren echter niet afgenomen, zelfs niet nadat Lee op 17 maart de rechtbank had verzocht de aanstootgexende passage uit zijn verklaring te schrappen

Volgens *NRC/H'blad*-correspondent Max Christern had vooral ook de manier waarop Lee zijn excuses aanbood kwaad bloed gezet bij de Maleisiërs: 'In een zeven paragrafen lange verklaring gebruikte Lee de eerste vijf alinea's om uit te leggen dat zijn uitlatingen nooit bedoeld waren voor de openbaarheid. Pas in de laatste twee alinea's bood Lee ..zonder voorbehoud" zijn excuses aan de Maleisische bevolking aan.' Bovendien, zo vermeldt het bericht van 27 maart. wekten relativerende *re*acties van andere Singaporese ministers over Lee's opmerkingen. in Maleisië alleen maar meer woede op.

Op zijn beurt liet de Maleisische premier Mahathir Mohamed; die ten tijde van het kabinetsbesluit in Tokio verbleef, op 28 maart vanuit Japan ook relativerende woorden horen: 'Het is geen groot probleem en slechts van tijdelijke aard'.

PREMIER SELANGOR TREEDT AF

Op 19 april berichtte de Economist dat premier Mohammed Mohammed Taib van de deelstaat Selangor op 14 april was afgetreden. Bij zijn vertrek uit Australië in december 1996 bleek hij bij de grenscontrole een bedrag van M$ 2,4 mln in zijn bezit te hebben ($ 1 = M$ 2,51 op 11 april 1997). Hij was ervan beschuldigd dit geldbedrag niet te hebben aangegeven bij de douane.

Zijn aftreden volgde na de bekendmaking van de Australische autoriteiten op 11 april hem te zullen vervolgen wegens het doen van een valse valuta-aangifte, toen hij het land binnenkwam. Mohammed Taibs aftreden werd bekendgemaakt door premier Mahathir Mohamed na een vergadering van het bestuur van de United Malays National Organisation (UMNO), de grootste partij in Maleisië's regeringscoalitie Barisan Nasional. Mohammed Taib trad echter niet af als vice-voorzitter van de UMNO. Hij was in oktober 1996 in deze functie herkozen (zie pag. 133/2-'97). Het Maleisische Anti-corruptiebureau (ACA) had naar verluidt medio april een onderzoek naar de affaire ingesteld.

Opvolger benoemd

Op 2 mei maakte vice-premier Anwar Ibrahim bekend dat Abu Hassan Omar was benoemd tot eerste minister (Menteri Besar) van de deelstaat Selangor. Tot dan toe was Hassan Omar kabinetsminister van binnenlandse handel en consumentenzaken gem-eest.

De meeste waarnemers waren ervan uitgegaan dal hij zou worden opgevolgd door ren UMNO-deelstaatminister Daarom werd Omars benoeming beschouwd als een aanwijzing dat geen enkel UMNO-lid van de deelstaatregering van Selangor het vertrouwen van Mahathir genoot

REGERINGSRENOEMINGEN ANWAR WAARNEMEND PREMIER

Op 19 mei legde premier Mahathir Mohamed voor een periode van twee maanden zijn functie neer. Voordat hij met verlof ging. benoemde Mahathir vicepremier en minister van financiën Anwar Ibrahim tot waarnemend premier en waarnemend UMNO-voorzitter.

Er circuleerden berichten dat Mahathir van plan was tijdens zijn verlof een aantal reizen naar Europa te maken, maar dat hii in de eerste plaats deze periode wilde benutten om rust te nemen en een boek te voltooien dat hij aan het schrijven was. Niettemin gaf zijn besluit aanleiding tot speculaties in de media over Mahathirs gezondheid. De 71-jarige Mahathir had in 1989 een bypass-operatie ondergaan. Maar Maleisische functionarissen verklaarden dat hij geen problemen met zijn gezondheid had.

Volgens een groot aantal waarnemers was Anwars benoeming tot waarnemend premier een officiële bevestiging van zijn positie als opvolger van Mahathir. Maar tijdens een persconferentie in Londen op 21 mei ontkende Mahathir categorisch dat hij op het punt stond met pensioen te gaan. Hij werd hierin bijgevallen door Anwar. die verklaarde dat zijn benoeming een formaliteit was en dat alle belangrijke besluiten zouden morden voorgelegd aan Mahathir.

Op 28 mei maakte Anwar bekend dat onderminister van binnenlandse zaken Megat Junid Ayob was benoemd tot minister van binnenlandse handel en consumentenzaken als opvolger van Omar.

(Vor.ber.pag. 133/1 e.v.-1997)

MONGOLIË

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

In september 1996 werd G. Ganbold door de regerende Democratische Unie (DU) benoemd tot secretaris-generaal van de partij als opvolger van Mendsaikhan Enkhsaikhan, die in juli premier geworden was (zie pag. 663/1-'96). De voormalige voorzitter van de Grote Volkshoeral (het uit één Kamer be-

staande parlement), Natsagiyn Bagabandi, werd aan het slot van het 22-ste partijcongres van de oppositionele Mongoolse Revolutionaire Volkspartij Mongolian People's Revolutionary Party. MPRP) op 24 februari 1997 gekozen tot nieuwe voorzitter van de partij De MPRP, die tot juni 1996 gedurende 75 jaar aan de macht was geweest (zie pag 662/2 e.v.-'96), nam tevens een nieuw programma aan en bracht wijzigingen aan in haar statuten

VERKIEZINGSDATUM BEKENDGEMAAKT

De voorzitter van de Centrale Kiescommissie, Sodnomyen Lhagvasuren, maakte op 4 maart bekend dat op 18 mei presidentsverkiezingen gehouden zouden worden (zie voor de presidentsverkiezingen van 1993 pag. 659/1 e v-'93)

HANDELSTARIEVEN AFGESCHAFT

Op 18 april bepaalde de Grote Volkshoeral dat alle handelstarieven met ingang van 1 mei zouden worden afgeschaft. De Economist van 26 april noemde het besluit omstreden en zei dat Mongolië het enige land ter wereld zou zijn zonder handelstarieven.

Op 18 april rechtvaardigde premier Mendsaikhan Enkhsaikhan het besluit door erop te wijzen dat gezien Mongolië's omvang en ligging tussen China en Rusland, het handhaven van protectionistische maatregelen 'ons zou veroordelen tot een permanente staat van isolement en achterlijkheid'.

Het besluit was de meest recente maatregel van een aantal drastische economische hervormingen die waren doorgevoerd door de coalitieregering van de Democratische Unie (DU), die in juni 1996 was aangetreden (zie pag. 662/2 e.v.-'96). Eerdere maatregelen waren onder meer de sluiting van failliete banken, het verhogen van de prijzen van nutsvoorzieningen en forse bezuinigingen op de uitgaven.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 18 mei werden in Mongolië presidentsverkiezingen gehouden, waarbij Natsagiyn Bagabandi, de kandidaat van de (ex-communistische) MPRP een gemakkelijke overwinning behaalde op de zittende president Punsalmaagiyn Ochirbat, de kandidaat van de regerende Democratische Unie (DU). Op 20 juni zou Bagabandi worden beëdigd.

Ochirbat was (als lid van de MPRP) tot president gekozen door de Grote Volkshoeral in september 1990 (zie pag. 161/2-'91). Krachtens het systeem van de grondwet van 1992 werd hij (namens de toenmalige oppositiecoalitie) herkozen bij de eerste directe presidentsverkiezingen in Mongolië, die in juni 1993 werden gehouden.

De verkiezingen vonden plaats onder toezicht van 23 buitenlandse waarnemers uit zeven landen Het officiele Chinese persbureau *Xinhua* berichtte op 27 mei dat Bagabandi 60.8 procent van de stemmen had gekregen en Ochirbat 29,8 procent De derde kandidaat Jambyn Gombo als van de (nationalistische) Mongoolse Verenigde Conservatieve Partij (Mongolian United Conservative Party, MUCP) behaalde 6,6 procent Volgens het bericht bedroeg de opkomst 85 procent Omdat de meerderheid van stemmen. die Bagabandi behaalde, ver boven de 50 procent lag, werd een tweede verkiezingsronde overbodig.

Het draconische hervormingsprogramma, dat de DU na haar overwinning bij de parlementsverkiezingen in juni 1996 had doorgevoerd, had in het hele land economische chaos en sociale problemen veroorzaakt en een negatieve uitwerking gehad op de campagne van Ochirbat. Bagabandi beloofde daarentegen het tempo van de hervormingen af te remmen en meer steun te geven aan armen, bejaarden en werklozen door een verhoging van de uitgaven voor sociale-hervormingsprogramma's.

De 47-jarige landbouweconoom Bagabandi, die de leiding van de ex-communistische MPRP overnam na de dramatische nederlaag bij de parlementsverkiezingen vorig jaar (zie boven). wordt door Toine Berbers in de Volkskrant van 20 mei omschreven als 'een dynamische en charismatische leider: die erin geslaagd is de oud-communistische partij een modern gezicht te geven en zich als een geloofwaardig verdediger van de armen op te werpen. Om zijn verkiezingsbelofte in te kunnen lossen is de nieuwe president, ofschoon hij een veto over alle parlementaire beslissingen heeft, echter aangewezen op een vorm van samenwerking met de DU, die haar parlementaire meerderheid behoudt'. 'De democraten maken zich', aldus Floris-Jan van Luyn in *NRC/H'blad* van 20 mei, 'geen echte zorgen over de winst van de kandidaat van de oppositie. omdat de parlementszetel. die de nieuwe president verplicht is in te leveren. vrijwel zeker naar een democraat gaat: en dan is de DU met 51 zetels in het parlement verzekerd van een tweederde meerderheid. waarmee zij alle voorstellen van de MPRP kan blokkeren. Bagabandi heeft inmiddels al verklaard bereid te zijn tot samenwerking met alle partijen'.

(Vor.ber.pag. 661/3 e.v.-1996)

OEZBEKISTAN

WET OP POLITIEKE PARTIJEN

Op 1 januari 1997 trad een nieuwe wet op politieke partijen in werking Deze wet verbood politieke partijen die waren gebaseerd op etnische of religieuze uitgangspunten en partijen die steun gaven aan de ondermijning van de grondwettelijke orde Toekomstige partijen zouden bijzonderheden moeten verschaffen over minstens 5 000 leden verspreid over acht provincies Erkende partijen zouden het recht hebben deel te nemen aan verkiezingen, kranten uit te geven en parlementaire en plaatselijke groepen op te richten

FORSE VERHOGING LONEN EN PRIJZEN

Volgens het Russische persbureau *Interfax* had de Oezbeekse president Islam Kariinow op 1 april bij decreet bepaald dat de lonen, pensioenen en andere uitkeringen met directe ingang gemiddeld 40 procent werden verhoogd. Tegelijkertijd stegen de prijzen voor vervoer echter met 50 procent en verdubbelden de elektriciteitsprijzen en de huren.

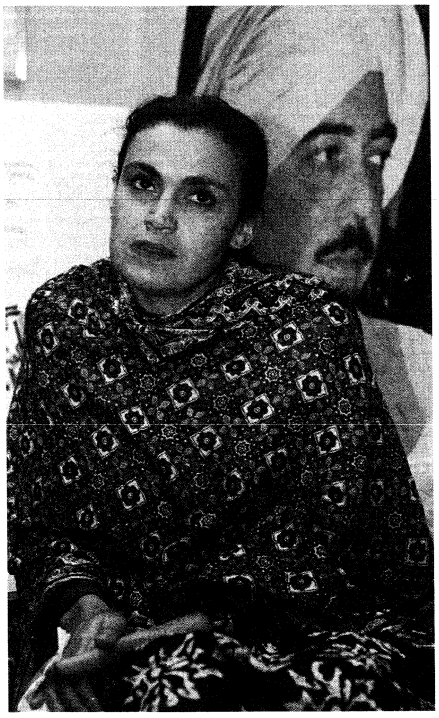
(Vor.ber.pag. 206/1/2 e.v.-1997)

PAKISTAN

OPRICHTING NATIONALE VEILIGHEIDSRAAD

Op 6 januari 1997 kregen de strijdkrachten formeel een plaats toebedeeld in de politieke machtsstructuur, toen de interim-regering van Malik Meraj Khalid haar goedkeuring gaf aan de oprichting van een Raad voor Defensie en Nationale Veiligheid (Council for Defence and National Security, CDNS). Dit was de eerste belangrijke stap in de richting van de wettelijke erkenning van de rol van de strijdkrachten sinds de dood van generaal Zia ul-Haq in 1988.

De CDNS zou worden voorgezeten door de president en verder bestaan uit de premier, de ministers van defensie, buitenlandse zaken, binnenlandse zaken, de financieel adviseur van de premier, de voorzitter van de commissie van stafchefs en de stafchefs van het leger, de marine en de luchtmacht. De regering benadrukte dat de CDNS een adviesorgaan was en geen voor het kabinet bindende besluiten kon nemen. De CDNS zou de regering advies geven

Ghinva Bhoetto, de weduwe van de vermoorde Mir Murtaza Bhoetto (portret op achtergrond). bindt in het kiesdistrict Larnaka als lijsttrekster van de splinterpartij PPP-Shaheed Bhoetto de verkiezingsstrijd aan met haar schoonmoeder Nusrat Bhoetto, die namens de PPP van Benazir Bhoetto meedoet (foto van 2 februari 1997). *Foto EPA*

over tal van veiligheidskwesties, zoals het vaststellen van nationale veiligheidsprioriteiten, het formuleren en coordineren van het defensiebeleid en het doen van aanbevelingen over de afkondiging van de noodtoestand. Het oprichtingsbesluit werd op 7 januari bekrachtigd door president Farooq Ahmed Leghari, die daags erna de eerste vergadering van de CDNS voorzat.

De oprichting van de CDNS werd veroordeeld door vele oppositieleden, onder wie Benazir Bhoetto, die in november 1996 door Leghari was ontslagen als premier (zie pag. 207/1 e.v.-'97). Op 8 januari beschuldigde voorzitter Syed Yousaf Raza Gillani van de ontbonden Nationale Assemblee de interim-regering ervan haar bevoegdheden te hebben overschreden. Hij zei dat het oprichtingsbesluit in strijd was met de grondwet van 1973 en vergeleek het besluit met een mislukte poging van generaal Zia in 1985 om een soortgelijk orgaan op te richten. Hij zei tevens dat velen de mening waren toegedaan dat de CDNS in het leven was geroepen om de noodtoestand te kunnen afkondigen en de parlementsverkiezingen, die stonden gepland voor 3 februari, uit te stellen. De regering verwierp deze opvatting en stelde dat de verkiezingen volgens plan zouden worden gehouden. Op 8 januari beweerde minister van voorlichting en omroepzaken Ershad Ahmed Haqqani dat de Raad de democratie zou beschermen en hij sprak de hoop uit dat de Raad het de president onmogelijk zou maken de Nationale Assemblee te ontbinden en de regering te ontslaan. waartoe hij op grond van artikel 58-XR van de grondwet bevoegd was.

UITSPRAAK HOOGGERECHTSHOF OVER ONTSLAG RHOETTO

Op 29 januari bekrachtigde het Hooggerechtshof het ontslag van premier Bhoetto (zie pag. 206/3 e.v.-'97). Zes van de zeven rechters stemden voor het ontslagbesluit van Leghari en veroordeelden Bhoetto's optreden in scherpe bewoordingen. Zij accepteerden Leghari's betoog dat Bhoetto's regering zich had gekenmerkt door nepotisme, corruptie en wanbestuur en dat haar regering verantwoordelijk was geweest voor honderden buitengerechtelijke executies in Karachi (zie pag. 208/2-'97).

De uitspraak maakte de weg vrij om op 3 februari parlementsverkiezingen te houden. De voorbereidingen voor de verkiezingen waren slechts langzaam op gang gekomen. aangezien de politieke partijen de uitspraak van het hof hadden afgewacht. Indien Bhoetto in beroep in het gelijk was gesteld, zouden de verkiezingen zijn afgelast.

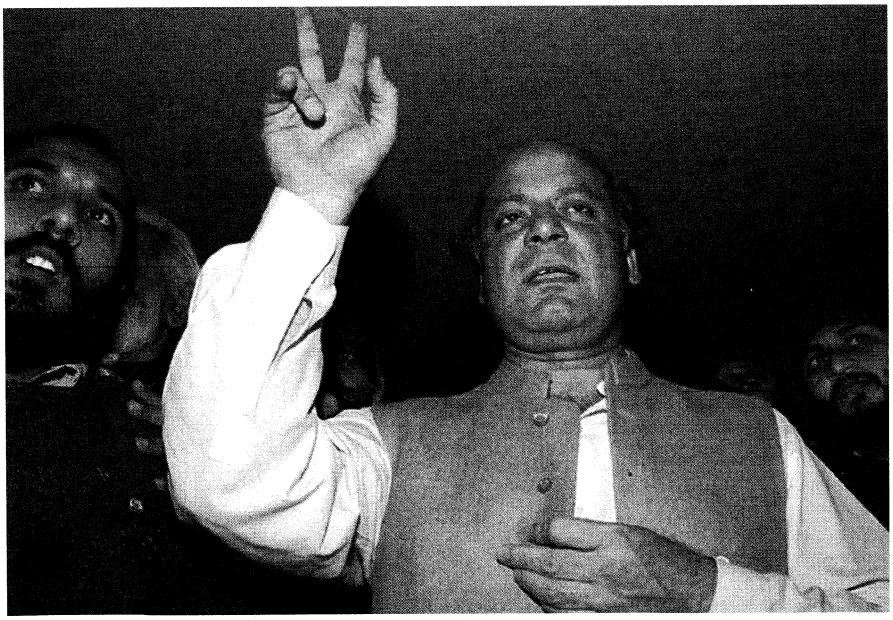
Bhoetto zei niet verrast te zijn door de uitspraak van het hof. Zij verklaarde te zullen blijven vechten, maar verwachtte de verkiezingen te zullen verliezen als gevolg van stembusfraude. Hoewel volgens haar uit een priling was gebleken dat haar Pakistan People's Party (PPP) 90 van de 217 parlementszetels zou moeten behalen, zei zij niet te verwachten dat de officiele verkiezingsuitslag in overeenstemming zou zijn met de resultaten van deze peiling.

ARRESTATIE SCHOONVADER BHOETTO

Op 2 januari werd Bhoetto's schoonvader Hakim Ali Zardari gearresteerd op verdenking van fraude en belastingontduiking. Najam Sethi, adviseur van de interim-regering. zei dat de arrestatie het startsein was voor een anti-corruptiecampagne en hij verklaarde dat de regering verwachtte binnen een week nog eens 30 a 40 arrestaties te verrichten. Volgens Bhoetto's aanhangers waren de arrestaties onderdeel van een intensieve campagne tegen Bhoetto. Haar echtgenoot (en Zardari's zoon) Asif Ali Zardari was in december 1996 beschuldigd van de moord op Benazirs broer en politieke rivaal Murtaza Bhoetto (zie pag. 208/2-'97).

VERKIEZINGSOVERWINNING MOSLIM LIGA. NIEUWE PREMIER EN REGERING

Bij de parlementsverkiezingen op 3 februari behaalde de Pakistaanse Moslim Liga (PML-Nawaz-groep) van Mian

Lijsttrekker Nawaz Sharif maakt op 3 februari 1997 's avonds in Lahore het 'V'(ictory)-teken als blijkt dat de PML de algemene verkiezingen vermoedelijk gaat winnen. *Foto EPA*

Mohammad Nawaz Sharif een overweldigende verkiezingsoverwinning door de Pakistan People's Party (PPP) van Benazir Bhoetto op overtuigende wijze te verslaan. De verkiezingen waren uitgeschreven nadat de regering-Bhoetto in november 1996 naar huis was gestuurd na beschuldigingen van corruptie en wanbeleid (207,1 t/v - 97).

Hoe groot de overwinning van de PML-N was, bleek wel uit het feit dat de partij zelfs zetels wist te veroveren in Bhoetto's thuisbasis, de provincie Sind die tot dusverre praktisch als haar leengoed was beschouwd. Buiten Sind werd de PPP zo goed als weggevaagd, aangezien de PML-N vrijwel alle zetels in Punjab, het politieke hart van het land, veroverde en haar bondgenoten de meerderheid behaalden in de Noordwestelijke Grensprovincie (NWFP). De landelijke uitslag werd weerspiegeld in de gelijktijdig gehouden provinciale verkiezingen. De Tehreek-e-Insaaf (Beweging voor Gerechtigheid) van de vroegere aanvoerder van het Pakistaanse cricketteam, Imran Khan, behaalde geen enkele zetel.

De lage opkomst van circa 23 procent weerspiegelde niet alleen wijdverspreide teleurstelling in de politiek, maar ook verkiezingsmoeheid: het was de vierde keer in negen jaar dat er verkiezingen werden gehouden. De verkiezingen stonden onder toezicht van internationale waarnemers onder leiding van de Australische oud-premier Malcolm Fraser, die zei dat aan de 'basisvoorwaarden' voor de verkiezingen was voldaan, maar hij wilde ze niet 'vrij en eerlijk' noemen. Hij zei dat iedereen die had willen stemmen, dat had kunnen doen. Over de lage opkomst zei hij dat 'het duidelijk is dat het respect van de bevolking voor politieke partijen een grote deuk (heeft) opgelopen en dat het democratisch bestuur in diskrediet (is) gebracht'.

Geconfronteerd met een onvermijdelijke nederlaag zei Bhoetto op 3 februari dat ze de uitslag niet zou accepteren en beschuldigde ze de interim-regering ervan in de aanloop naar de verkiezingen te hebben gesjoemeld met 63 van de 217 zetels in de Nationale Assemblee. Maar in een toespraak op 4 februari beloofde ze dat ze geen 'instabiliteit (zal) creëren' noch 'tegen de uitslag (zal) ageren'. Ze hield vol dat er 'met de uitslag is geknoeid', maar verklaarde dat 'wij ondanks onze twijfel aan de rechtmatigheid van het verkiezingsproces stabiliteit nodig hebben'. Ze beschuldigde de interim-regering ervan duizenden van haar aanhangers van de kieslijsten te hebben geschrapt en biljetten met stemmen voor de PPP door biljetten met stemmen voor de PML-N te hebben vervangen. Ze onthield zich van rechtstreekse beschuldigingen aan Sharifs adres en zei dat 'hij geen ideeën had (...) hij heeft geen hersens'.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels*
Pakistaanse Moslimliga - Nawaz (PML-N)	134
Pakistan People's Party (PPP)	18
Mohajir Qaumi-beweging (MQM)	12
Awami National Party (ANP)	9
BNP+	3
Jamiat-ul-Ulema-e-Islam Fazalur Rehman groep (JUI-F)	2
Jamhoori Watan Party (JWP)	2
National People's Party	1
Pakistan People's Party-Shaheed Bhoetto	1
Onafhankelijken	21
Uitslag nog onbekend	1
Totaal aantalzetels	204

+Volledige naam onbekend.
Van de 217 zetels in de Nationale Assemblee stonden er 204 op het spel; de rest was gereserveerd voor vrouwen en minderheden.

Uitslag provinciale verkiezingen

Partij	Baluchistan	NWFP	Punjab	Sind
PML-N	4	31	212	15
PPP	1	4	2	36
MQM	0	0	0	28
ANP	0	28	0	0
Baluchistan National Movement	2	0	0	0
BNP	9	0	0	0
JUI (F)	6	1	0	0
JWP	6	0	0	0
Mazoor Watan Movement (MWM)	0	0	0	2
NPP	0	0	0	3
Workers Group (NNP)	0	0	0	1
Pakistan Democratic Party (PDP)	0	0	1	0
Pkhtoon Khwa Milli Awami Party	2	2	2	0
PML-Junejo	1	2	2	0
PPP-SB	0	0	0	2
Unitrd National Alliance	0	0	0	1
Onafhankelijken	8	11	21	12
Uitslag nog onbekend	1	1	0	0
Totaal	40	80	240	100

Sharif tot premier gekozen

Op 17 februari koos de Nationale Assemblee Sharif officieel tot premier. In zijn eerste toespraak deed hij de plechtige belofte dat hij de corruptie met wortel en tak zou uitroeien en drong hij erop aan dat Pakistan opnieuw vredesbesprekingen met India zou gaan voeren.

Sharif kwam niet uit een van de vooraanstaande politieke families in Punjab, maar uit een zakenmilieu. Zijn familie bezat de Ittefaq-groep, een van de grootste industriële conglomeraten van het land met belangen in staal, suiker en textiel. Hij verwierf zijn eerste politieke functie in 1981 onder generaal Zia & Haq als minister van financiën in de provincieregering van Punjab. Daarna diende hij twee termijnen als premier van de provincie (1985 en 1988). Na Benazir Bhoetto's ontslag in 1990 werd hij tot premier benoemd. In 1993 werd hij zelf ontslagen toen hij naar aanleiding van beschuldigingen van corruptie in conflict kwam met president Ghulam Ishaq Khan. Zijn ontslag zou hem volgens waarnemers bijzonder populair hebben gemaakt en in staat hebben gesteld zich te ontpoppen als een onafhankelijk leider.

Samenstelling kabinet

Op 26 februari benoemde Sharif een klein kabinet waarin geen minister van defensie was opgenomen. Hij benoemde de PML-N-leider van Punjab, Chaudy Shujat Hussain, tot minister van binnenlandse zaken, en PML-N-secretaris-generaal Sartaj Aziz tot minister van financiën. Beide mannen hadden tijdens de vorige regering-Sharif dezelfde posten bekleed. De voormalige parlementsvoorzitter Gohar Ayub Khan werd de nieuwe minister van buitenlandse zaken.

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Nawaz Sharif*; financien, economische zaken en statistieken, afdeling planning en ontwikkeling - Sartaj Aziz*: handel, industrie en investcringen - Mohammed Ishaq Dar*: water en elektriciteit, olie en natuurlijke hulpbronnen - Nisar Ali Khan*: binnenlandse zaken en controle op verdovende middelen, spoorwegen, arbeid. arbeidskrachten en Pakistani's in het buitenland - Chaudry Shujat Hussain*; buitenlandse zaken, aangelegenheden betreffende Kashmir, noordelijke gebieden, deelstaten en grensstreken - Gohar Ayub Khan*: bevolkingswelzijn, vrouwenzaken, sociaal welzijn en speciaal onderwijs, milieu, lokaal bestuur en plattelandsontwikkeling - Mevr. Syeda Abida Hussain*; staatsminister, volkshuisvesting en openbare werken, onderwijs - Asghar Ali Shah*; adviseur op het gebied van voorlichting en omroep, cultuur, sport, toerisme en jeugd - Mushahid Hussain Syed*

* Nieuwe benoeming

Toelichting op regeringsbeleid in eerste televisietoespraak premier Nawaz **Sharif**

Tijdens zijn eerste televiaieoptreden als premier. op 23 februari, deed Sharif een wanhopige beroep op het volk om het land voor een economische ineenstorting te behoeden Hij zei dat Pakistan wegens zijn staatsschuld van $ 30 mrd de slaaf van buitenlandse instellingen was geworden en niet langer zijn eigen financiële beleid kon bepalen

Sharif verklaarde dat Pakistan alleen 'zijn vrijheid kan terugkopen door revolutionaire stappen te nemen'. Hij riep alle in het buitenland wonende Pakistani op om de regering gedurende twee tot vijf jaar minstens $ 1.000 te geven, hetzij in de vorm van een renteloze lening hetzij door het geld in speciale projecten te investeren. Hij zei dat Pakistan nieuwe investeringen zou toejuichen en beloofde dat niemand smeergeld of commissie zou vragen. Binnen 72 uur na deze oproep had de regering van Pakistaanse burgers in het buitenland reeds $150 mln ontvangen.

Sharif maakte ook bezuinigingsmaatregelen bekend, zoals een verbod op het invoeren van belastingvrije auto's voor hoge politici en bezuinigingen op de uitgaven van de ministeries en het bureau van de premier. Hij maakte ook bekend dat er gedurende twee jaar een verbod zou gelden op het serveren van voedsel bij bruiloften teneinde families ervan te weerhouden leningen te sluiten voor uitbundige feesten. Hij nam een vermetele stap door aan te kondigen dat de vrijdag, de traditionele vrije dag, voortaan een werkdag zou zijn en dat mensen in plaats daarvan op zondag vrij zouden krijgen. Deze stap zou Sharif volgens waarnemers in conflict brengen met religieuze leiders.

AANVAL OP CHRISTENEN

Volgens een artikel in The Times van 13 februari woonden duizenden christenen in provisorisch ingerichte kampen nadat ze door ongeveer 20.000 islamitische relschoppers uit hun huizen in Punjab warenverjaagd.

Volgens de bisschop van Lahore, Alexander John Malik, zou het christelijke dorp Shantinagar, zo'n 100 km van Multan, geheel zijn leeggeplunderd en in de as gelegd. De inwoners leefden in tenten onder bewaking van het leger. Malik beschuldigde de politie ervan het conflict te hebben uitgelokt waarbij twee doden en negentien gewonden waren gevallen.

BEKENDMAKING ECONOMISCH HERSTELPROGRAMMA

Op 28 maart presenteerde minister van financiën, economische zaken en statistiek Sartaj Aziz een economische herstelprogramma, waardoor volgens hem de export zou toenemen, de prijzen zouden dalen en de werkgelegenheid zou groeien.

Aziz zei dat Pakistans staatsschuld meer dan R 1.900 mrd bedroeg ($ 1= R 40,08 op 27 maart 1997) en dat het fiscale jaar 1995-'96 was afgesloten met een tekort van meer dan R 137 mrd. 6,3 procent van hei bruto binnenlands product (BBP). Het hervormingsprogramma dat hij presenteerde. stelde tariefverlagingen voor de inkomsten- en vennootschapsbelasting in het vooruitzicht. Wel zouden de lagere inkomens worden belast. Aziz hoopte dat hierdoor het aantal belastingplichtigen (naar schatting 800.000) zou toenemen. Het andere belangrijke programmapunt betrof verlaging van de douanetarieven. Aziz stelde dat het bestaande systeem met tarieven tot 65 procent smokkel in de hand werkte en hij introduceerde ern glijdende schaal met een maximumtarief van 45 procent (voor importgoederen zoals auto's) en ren minimumtarief van 10 procent. Alleen voor bepaalde essentiele importgoederen. zoals tarwe. kunstmest en belangrijke medicijnen, zou belastingvrijstelling worden verleend. De algemene omzetbelasting werd eveneens verlaagd, en wel van 18 naar 12,5 procent.

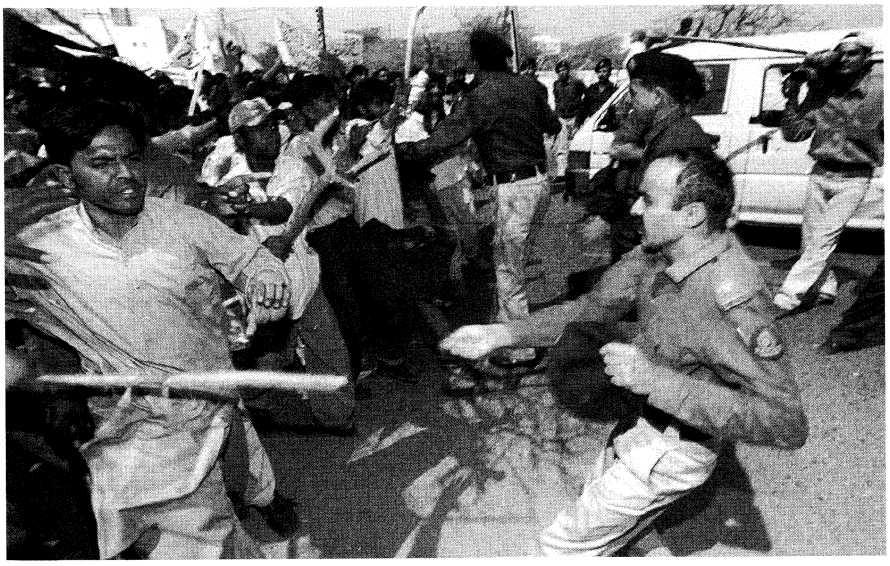
Tijdens een toespraak op 29 maart zei de nieuwe premier Nawaz Sharif dat het programma was bedoeld om de belastingen te verlagen en het aantal belastingobjecten uit te breiden tot sectoren die tot dan toe waren vrijgesteld van belastingen of te licht waren aangeslagen. Hij had goede hoop dat er minder belasting zou worden ontdoken en deed een persoonlijke oproep aan 'de bevolking om uit vrije wil en op eigen initiatief belasting te betalen'. Hij erkende dat de belastingdienst moest worden gereorganiseerd en deed de toezegging dat de regering de belastingdienst binnen zestig dagen volledig zou 'zuiveren' van corruptie.

Op 29 maart noemde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) het hervormingspakket 'moedig en alomvattend' en zei dat het de basis zou leggen voor de goedkeuring van een uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF).

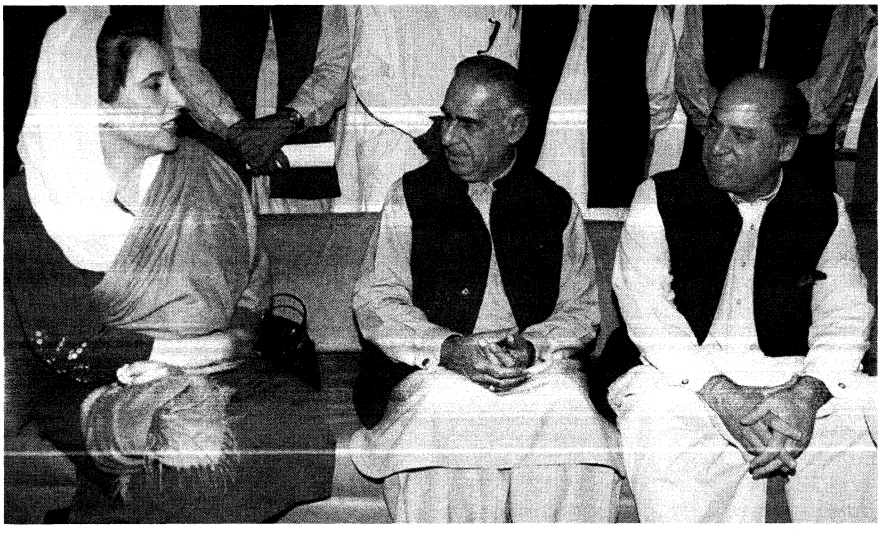
VOORSTEL TOT GRONDWETSWIJZIGING AANGENOMEN. INKRIMPING PRESIDENTIËLE BEVOEGDHEDEN. NIEUWE BEVOEGDHEID PREMIER

Op 31 maart maakte premier Sharif plannen bekend om artikel 58-2B van de grondwet af te schaffen. Krachtens dit artikel was de president bevoegd om de Nationale Assemblee te ontbinden en de regering te ontslaan. Sinds in 1983 het oorlogsrecht was afgeschaft en het betreffende grondwetsartikel was ingevoerd, was het drie keer gebruikt om een gekozen regering te ontslaan, waaronder de regering-Bhoetto in november 1996 (zie pag. 206/3 e.v.-'97 en boven).

Na deelverkiezingen voor de Senaat (eerste Kamer van het parlement). die op 12 maart waren afgerond, waren Sharifs kansen om de

Op 13 februari 1997 raakte de oproerpolitie in Karachi slaags met protesterende christenen, die samenkwamen om het platbranden, een week eerder door moslims, van kerken in de stad Khanen-al in de deelstaat Punjab te veroordelen. *Foto EPA*

De afgezette premier Renazir Bhoetto (1.)op 1 april 1997 in gesprek met haar opvolger Nawaz Sharif (r.)en PML-afgevaardigde Ghous Ali Shah (in.)direct na afloop van de goedkeuring van de grondwetswijziging door het parlement in Islamabad. Foto *EPA*

voorgenomen wijziging door te voeren. toegenomen. Na tie verkiezingen hadden de Pakistaanse Moslimliga (PML-N) rn haai bondgenoten een voor een grondwetswijziging benodigde tweederde meerderheid in de 87 leden tellende Senaat.

Op 1 april nam de Nationale Assemblee de grondwetswijziging aan die de president zijn omstreden bevoegdheid ontnam een gekozen regering te ontslaan.

Het voorstel werd door zowel de Senaat als de Nationale Assemblee van het parlement unaniem goedgekeurd. Alle partijen gingen ermee akkoord het gebruikelijke commissieonderzoek over te slaan. Sharif zei tevens dat president Farooq Ahmed Leghari akkoord ging inet de grondwetswijziging.

De grondwetswijziging ontnam de president diens discretionaire bevoegdheid om de regering te ontslaan en het parlement te ontbinden, dit zou voortaan alleen nog maar inet toestemming van de premier kunnen geschieden De grondswetwijziging verleende de premier eveneens de voordien presidentiële bevoegdheid om de bevelhebbers van de strijdkrachten te benoemen en te ontslaan, en ontnam de president diens bevoegdheid om provinciegouverneurs te benoemen. De juridisch adviseur van de premier, Khalid Anwar, diende het voorstel in en zei dat dit 'het einde van de pijnlijke erfenis van het oorlogsrecht en het begin van een nieuw tijdperk betekende'. Oppositieleidster Bhoetto noemde het wetsvoorstel 'een maatregel om de suprematie van het parlement te waarborgen en een morele overwinning voor iedereen die voor democratie heeft gestreden'. Ook de voorzitter van de Nationale Assemblee. Ilahi Bakhsh Soomro, stelde verheugd vast dat 'vandaag in dit land een begin gemaakt is met echte democratie'.

Sharif liet tevens doorschemeren dat hij bereid was de omstreden Raad voor Defensie en Nationale Veiligheid (CDNS) te ontbinden. De CDNS was in januari ingesteld om het militaire apparaat een 'adviserende' rol te geven bij de beleidsvorming van de regering (zie boven).

'Politicke waarnemers in Islamahad toonden zich verrast door de voortvarendheid waarmee premier Sharif het amendement door het parlement loodste Velen hadden gedacht dat hij dit pas later zou proberen uit angst de president en de machtige generaals tegen de haren in te strijken', aldus berichtte *NRC/H'blad* op 2 april.

Stafchef marine ontslagen. Nieuwe stafchef generalestaf

Premier Sharif oefende zijn nieuwe bevoegdheden vrijwel onmiddellijk uit, toen hij op 25 april de stafchef van de marine admiraal Mansurul Haq ontsloeg. Het was pas de tweede keer in de geschiedenis van Pakistan dat een burgerpremier een hoge militaire officier had ontslagen.

Sharifs maatregel volgde na beschuldigingen die in de voorafgaande maanden door de pers waren geuit. Zij luidden dat bij de aanschaf van drie Franse duikboten voor $943 mln aan steekpenningen zou zijn betaald. Aanhangers van Hay ontkenden de beschuldigingen en zeiden dat het duikbotencontract enige tijd voor Haqs benoeming was gesloten.

De premier stond tevens onder druk om [illegible] te treden tegen de stafchef van de luchtmacht, generaal Mohammed Abbas Khattak, nadat een luchtmachtofficier die in maart met een militair vliegtuig naar ut verenigde Staten was gevlogen, in het bezit bleek te zijn geweest van 2 kilo heroine

Op 25 april benoemde Sharif luitenant-[illegible] Ali Kuli Khan tot [illegible], de generale stat Kuli Khan was de zwagel van minister van buitenlandse zaken Gohar Ayub Khan en was tot dan toe korpscommandant geweest in Rawalpindi Hij zou naar verwachting medio mei in functie treden

GOUVERNEUR BALUCHISTAN TREEDT AF

Op 8 april trad luitenant-generaal b.d. Imranullah Khan af als gouverneur van Baluchistan. Opperrechter Amirul Mengal van het hooggerechtshof van Baluchistan werd benoemd tot waarnemend gouverneur.

Waarnemers waren van oordeel dat Imranullah, die tot de kringen rond president Leghari zou behoren, had besloten af te treden om te voorkomen dat hij door premier Sharif zou worden ontslagen.

TARWETEKORT

In april verschenen berichten over nijpende tekorten aan tarwe in grote delen van Pakistan. De tekorten leidden ertoe dat in Peshawar, de hoofdstad van de Noord-Westelijke Grensprovincie, en in steden in Baluchistan en Punjab winkels en restaurants werden geplunderd.

Een regeringswoordvoerder zei op 7 april dat de tarwevoorraad bijna op peil was en dat vanaf 9 april tarwe weer overal verkrijgbaar zou zijn en dat per persoon een zak tarwe van 20 kg zou kunnen worden gekocht. Hij zei tevens dat drie scheepsladingen Amerikaans tarwe onderweg waren van Karachi naar Punjab en dat in Sind tarwe werd geoogst en spoedig verkrijgbaar zou zijn. Hij verklaarde dat het tekort kunstmatig was gecreëerd 'door bepaalde belangengroepen om de regering in disk ediet te brengen'. Op 8 april maakte de regering bekend een wet voor te bereiden om personen te straffen, die tarwevoorraden opkochten om de marktprijzen op te drijven.

RAMPEN

Op 8 januari kwamen ten minste twintig personen om het leven als gevolg van een gaslek in de wijk Moghulpura in Lahore. Aangenomen werd dat het om ammoniakgas ging. Naar verluidt waren bij ruim 900 personen vergiftigingsverschijnselen geconstateerd. Gouverneur Khwaja Ahmed Tariq Rahim van Punjab gelastte een gerechtelijk onderzoek naar het incident.

Minstens honderd personen kwamen om het leven, toen zich op 28 februari in Harnai in de provincie Baluchistan, 200 km ten zuidoosten van Quetta, een aardbeving voordeed met een kracht van 7,3 op de schaal van Richter. De meeste slachtoffers vielen in het dorp Mian Kutch.

Op 3 maart vielen minstens 126 doden en 175 gewonden, toen een trein in de buurt van Khanewal, ongeveer 400 km ten zuidoosten van Islamabad, ontspoorde.

INDIA

ONTMOETING MET INDIASE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 5 april had minister van buitenlandse zaken Khan in Delhi een ontmoeting van ruim een uur met zijn Indiase collega I K Gujral (die later in de maand premier zou worden, zie pag. 409/2 e.v.-'97). Khan was in India voor een bijeenkomst van ministers van Niet-Gebonden Landen (Non-Aligned Movement, NAM). De twee ministers kwamen overeen om in mei in Islamabad een nieuwe gespreksronde op ministerieel niveau te beleggen (voor de meest recente gespreksronde, zie pag. 408/3 e.v.-'97).

(Vor.ber.pag. 206/2 e.v.-1997)

SRI LANKA

PARLEMENTSLID GEDOOD

De 29-jarige Nalanda Ellawela, parlementslid voor de regerende People's Alliance (PA), werd op 11 februari 1997 doodgeschoten tijdens een rozie op straat met aanhangers van de oppositionele United National Party (UNP). Ellawela's lijfwacht werd ook gedood en vijf anderen, onder wie een andere PA-afgevaardigde, raakten gewond.

Het incident vond plaats in Ratnapura en leidde tot twee dagen van ongeregeldheden. Later arresteerde de politie zes mannen in verband met de schietpartij. Ze zeiden dat ze nog twee verdachten wilden ondervragen, te weten UNP-afgevaardigde Susantha Punchinilame en de voormalige UNP-burgemeester van Ratnapura, Mahinda Ratnatilleke. Hierop werden beide mannen door de UNP geschorst.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 21 maart behaalde de regerende PA een belangrijke overwinning bij gemeenteraadsverkiezingen. De PA won in 194 van de 238 gemeenten waar verkiezingen werden gehouden. De verkiezingen waren de eerste test voor de regering van president Chandrika Bandaranaike Kumaratunga die in 1994 was aangetreden en zich had opgeworpen als vredestichter.

Op 26 maart publiceerde de regering delen van een ontwerpgrondwet die de Tamils in het door conflicten geteisterde noordelijk en oostelijk deel van het eiland meer autonomie zou geven. Een woordvoerder zei tevens dat er mogelijk verkiezingen zouden worden gehouden in Jaffna, het voormalige bolwerk van de separatistische Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE). Deze verwierpen het plan echter. De LTTE hadden op 6 maart een gewaagde aanval uitgevoerd op een basis van het regeringsleger in Vavunativu in het district Batticaloa.

BEREIKT AFSPRAAK REGERING EN OPPOSITIE OVER LTTE-CONFLICT

Op 3 april wisselden president Chandrika Bandaranaike Kumaratunga en oppositieleider Ranil Wickremasinghe van de United National Party (UNP) brieven uit, waarin zij zich verplichtten gezamenlijk te streven naar beëindiging van de op dat moment reeds veertien jaar durende strijd met de separatistische LTTE.

Kumaratunga beloofde Wickremasinghe op de hoogte te houden van belangrijke ontwikkelingen in het conflict en de UNP-leider beloofde de vredesonderhandelingen tussen de regering en de LTTE niet te frustreren. Regeringsfunctionarissen spraken de hoop uit dat de afspraak zou leiden tot hervatting van de vredesonderhandelingen die in april 1995 waren afgebroken (zie pag. 510/1 e.v.-'95). De LTTE onthield zich in eerste instantie van commentaar op het initiatief.

De overeenkomst was tot stand gekomen door bemiddeling van onderminister Liam Fox van het Britse ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest. De regering van Sri Lanka, een voormalige kolonie van Groot-Brittannië, had ieder bemiddelingsaanbod van Britse zijde tot dan toe steeds afgewezen met als argument dat buitenlandse inmenging in een binnenlandse veiligheidskwestie overbodig en ongewenst was.

De president van Sri Lanka, Chandrika Bandaranaike Kumaratunga (foto van 31 januari 1997). *Foto EPA*

NIEUW REGERINGSOFFENSIEF

Op 13 mei lanceerden regeringstroepen een nieuw offensief tegen de LTTE in het district Wanni. Bij de operatie, die de codenaam Jaya Sikuru (Zekere Overwinning) meekreeg, zouden naar verluidt meer dan 10.000 militairen betrokken zijn; het voornaamste doel van het offensief was de beveiliging van een strategische bevoorradingsroute die liep van Vavuniya naar Kilinochchi.

Op 15 mei werden de steden Omantai en Nedukeni, die beide in de frontlinie lagen, op de rebellen veroverd na hevige gevechten over land en zware luchtaanvallen. De LTTE gaf toe zware verliezen te hebben geleden; ze maakte melding van 214 doden en 316 gewonden. Van regeringszijde werd echter beweerd dat de verliezen veel groter waren dan werd toegegeven. Na hun veroveringen te hebben geconsolideerd, zouden de regeringstroepen hun opmars naar verluidt tegen het eind van de maand hebben voortgezet.

(Vor.ber.pag. 289/1 e.v.-1997)

TADZJIKISTAN

VREDESBESPREKINGEN IN IRAN EN MOSKOU

De regering en islamitische rebellenleiders voerden van 6-19 januari 1997 vredesbesprekingen in de Iraanse hoofdstad Teheran. De besprekingen volgden op de ondertekening van een wapenstilstands- en vredesakkoord in december 1996 (zie pag. 209/3-'97). Op de laatste dag van de besprekingen werden beide partijen het eens over de samenstelling van de 27 leden tellende Nationale Verzoeningscommissie, waarvan de oprichting was vastgelegd in het vredesakkoord van december.

Op 13 januari ondertekenden de partijen een overeenkomst over de repatriëring van vluchtelingen uit Tadzjikistan. Op 15 januari berichtte het Iraanse persbureau *IRNA* dat krachtens de overeenkomst de Tadzjiekse regering de verantwoordelijkheid op zich nam voor de terugkeer van de vluchtelingen en de verstrekking van humanitaire en financiële hulp bij het vinden van werk en huisvesting. De regering beloofde verder de teruggekeerde vluchtelingen niet strafrechtelijk te vervolgen wegens hun aandeel in de burgeroorlog in Tadzjikistan.

Akkoord over machtsdeling

Na verder overleg in de Iraanse stad Mashad zetten president Imamoli Rachmonow (voorheen Rachmanow genoemd) en oppositieleider Sajed Abdoello Noeri op 22 februari hun handtekening onder een akkoord dat voorzag in de gelijke vertegenwoordiging van regering en rebellen in de nieuw te vormen verzoeningsraad Beide partijen zouden dertien zetels in de raad krijgen Ook kwamen ze overeen dat de rebellen 30 procent van alle regeringsfuncties zouden krijgen Noeri zou begin maart uit ballingschap in Afghanistan terugkeren naar de hoofdstad Doesjanbe om voorzitter te worden van de verzoeningsraad Deze raad moest als een overgangsbestuur fungeren, de uitwisseling van gevangenen en de terugkeer van vluchtelingen regelen en parlementsverkiezingen en grondwetswijzigingen organiseren

Akkoord over integratie strijdkrachten

Het vredesoverleg, dat eind februari in Moskou werd voortgezet, liep op 28 februari vast op het punt van de ontmanteling van de strijdkrachten van het verzet en hun integratie in het Tadzjiekse leger. Volgens de Tadzjiekse minister van buitenlandse zaken Talbak Nazarow was sprake van 'aanzienlijke meningsverschillen'.

De onderhandelaars van de regering hadden een voorstel van de oppositie verworpen om de troepen van de rebellen als aparte eenheden binnen het Tadzjiekse leger te laten functioneren, omdat volgens hen dan sprake zou zijn van twee legers. Het islamitische verzet van zijn kant wilde niets weten van het voorstel van de regering, hun troepen binnen twee maanden in het regeringsleger te laten opgaan en hen over te plaatsen naar andere delen van het land; de oppositie wilde dat proces binnen zes maanden voltooien Bovendien wilde de oppositie niet dat haar troepen werden ontwapend voordat ze in het regeringsleger waren opgenomen.

Op 8 maart werd echter alsnog een akkoord getekend door minister van buitenlandse zaken Nazarow en de eerste vice-voorzitter van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (OTO), Ali Akbar Toeradzjonzada, over de integratie van de strijdkrachten van beide partijen Krachtens het akkoord stemde de OTO ermee in al zijn troepen die zich nog in Afghanistan bevonden, terug te trekken naar Tadzjikistan, waar zij in een aantal vooraf bepaalde fasen zouden worden ontwapend, ontbonden en opgenomen in het regeringsleger Dit proces zou uiterlijk op 1 juni worden afgesloten

MANDAAT VN-WAARNEMERSMISSIE VERLENGD

Op 14 maart verlengde de VN-Veiligheidsraad het mandaat van de militaire waarnemersmissie in Tadzjikistan met nog eens drie maanden. Naar verluidt had de Veiligheidsraad vastgesteld dat de veiligheidssituatie in het land sterk was verbeterd.

De Iraanse minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati (l.), zijn Tadzjiekse ambtgenoot Talbak Nazarow, de speciale VN-afgezant voor Tadzjikistan Gerd Merrem, en Ali Akbar Toeradzjonzada, de eerste vice-voorzitter van de OTO, lopen op 6 januari 1997 in Teheran naar de onderhandelingstafel voor voortzetting van de vredesbesprekingen over Tadzjikistan.

Foto EPA

GIJZELINGSCRISIS

Begin februari werden in Centraal-Tadzjikistan veertien mensen in gijzeling genomen door de uit het noorden van het land afkomstige krijgsheer Bachram Sadirow. Onder de gijzelaars bevonden zich onder meer medewerkers van de Verenigde Naties (VN) en de VN-hulporganisatie UNHCR, Russische journalisten en de Tadzjiekse minister van veiligheid, generaal-majoor Sajdamir Zoehoerow. Deze laatste werd op 8 februari gegijzeld toen hij onderhandelde over de vrijlating van de gijzelaars.

Sadirow voerde de gijzeling uit om zijn eis kracht bij te zetten dat zijn broer, Rizwon Sadirow, mocht terugkeren uit het naburige Afghanistan naar Tadzjikistan met een groep guerrillastrijders. De VN en internationale hulporganisaties reageerden op de gijzeling door een groot aantal personeelsleden naar Oezbekistan te evacueren. De crisis eindigde toen president Imamoli Rachmonow inging op Sadirows eis hem te ontmoeten in Obigarm, bij de hoofdstad Doesjanbe. Vervolgens gaf hij toestemming voor de terugkeer van Rizwon Sadirow naar Tadzjikistan met 35 gewapende guerrillastrijders. Volgens de internationale media waren alle gijzelaars op 17 februari ongedeerd vrijgelaten.

Aan een artikel in *NRC/H'blad* van 19 februari 1997, waarin redacteur Peter Michielsen de achtergronden van de gijzelingsactie beschreef, werd het volgende ontleend:

'... Tadzjikistan is in de greep van geweld sinds 1991. Toen kwam na de enige democratische verkiezingen in de Tadzjiekse geschiedenis een bewind aan de macht dut bestond uit islamitische fundamentalisten en pro-Westerse democraten. De ideologische drijfveer van die coalitie was anti-communisme. Haar belangrijkste doel was af terekenenmet het communistische verleden en met de economische en politieke afhankelijkheid van Moskou.

Het was geen wonder dat Rusland na het aantreden van dat bewind alles heeft gedaan om het te destabiliseren. Het vond bondgenoten in Koeljab, in het zuiden van Tadzjikistan, waar lokale clans al decennia lang met grote verbittering hadden moeten aanzien hoe Tadzjikistan werd geregeerd door clans uit het noordelijke Leninabad (nu Chodzjent geheten). Er kwam op Russisch initiatief een Volksfront tot stand. dat de strijd aanbond tegen de regering. In 1992 slaagde het daarin. De leider van de door Moskou geinspireerde opstand. Iniamoli Rachinonov. een coinmunist van de oude stempel, trad aan.

Sindsdien is het in Tadzjikistan niet meer rustig geweest: de verdreven islamieten en democraten zetten de strijd voort en het land werd het toneel van een nu al jaren durende burgeroolog. van chaos, anarchie. ontvoeringen, gijzelingen, aanslagen, ,.etnische zuivering". extreme corruptie, lokale opstanden en banditisme door criminele benden die soms de regering. soms de oppositie steunen. Van een functionerende economie is geen sprake - de enige economische sector die floreert is de smokkel van drugs. De voor de economie belangrijke Russische minderheid van meer dan een half miljoen mensen is en masse gevlucht, net als de meeste hoog opgeleide Tadzjieken die elders aan het werk konden komen. Van democratie is evenmin sprake: sinds de verkiezingen van februari 1995 heeft een coalitie van communisten en vazallen van Rachmonov uit Koeljab een grote meerderheid in het parlement. De oppositie bezet twee van de 181 zetels.

Rachmonov controleert. gesteund door 25.000 Russische soldaten, met zijn uit de zuidelijke clan van de Koeljabi's bestaande achterban slechts een klein deel van het land. Regelmatig deserteren hele eenheden uit zijn leger. De oppositie beheerst het grootste deel van het midden en oosten van Tadzjikistan en de grensgebieden met Afghanistan. Begin vorig jaar marcheerden opstandelingen tegen Rachmonov op tot enkele kilometers ten oosten van Doesjanbe. Rachmonov offerde zijn premier op - die zich onmiddellijk bij de oppositie aansloot - waarna de crisis werd gesust. Drie maanden later slaagde de oppositie erin het centrale gebied van Tadzjikistan te veroveren. met de steden Garm, Tavil-Dara. Komsomolabad en Tadzjikabad.

De oppositie bestaat uit twee bewegingen, de islamitische. door Iran gesteunde Verenigde Tadzjiekse Oppositie (OTO) onder leiding van Said Abdullo Noeri. en een seculiere vei-zetsbeweging. Zij kregen als oppositiemacht vorig jaar gezelschap van een derde groep, het Blok van Nationale Wedergeboorte. dat wordt geleid door drie ex-premiers, allen door Rachmonov benoemd en ook weer ontslagen. Dit blok verenigt intussen het seculiere verzet tegen Rachmonov. Het kwam midden vorig jaar met de OTO overeen nauwer samen te werken in de strijd tegen Rachinonov.

Sinds december heerst in Tadzjikistan een wankel bestand, dat tot stand kwam tijdens twee ontmoetingen tussen de militair in het nauw gedreven Rachinonov en OTO-leider Noeri

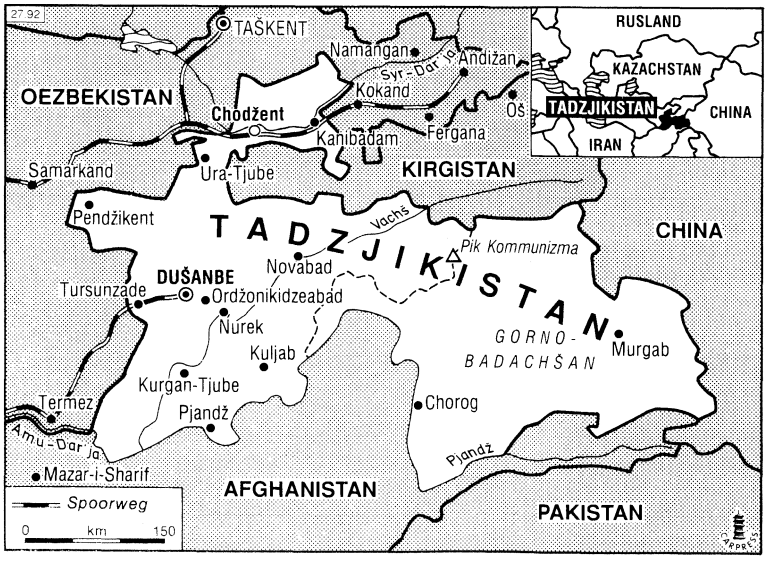
De gijzeling van afgelopen week lijkt sterk op een poging van derden, een eind te maken aan de wankele vrede. De actie was het werk van de gebroeders Rizvon en Bachram Sadirov. Eerstgenoemde probeerde al in december, tijdens het overleg tussen Rachmonov en Noeri. het vredesoverleg te saboteren door zeven VN-waarnemers en zestien leden van een (uit vertegenwoordigers van regering en oppositie bestaande) bestandscommissie te gijzelen.

Rizvon en Bachram Sadirov zijn geen rebellen. Rizvon vocht ooit tegen Rachmonov. maar werd twee jaar geleden door de oppositie als stafchef van haar leger ontslagen omdat hij zijn eigen commandanten had laten executeren en burgers had gefolterd. Hij en zijn broer sloten zich daarop aan bij Rachmonov en werden lid van diens elite-eenheid, de presidentiële garde.

Rachmonov stuurde Rizvon later naar het noorden van Afghanistan. met de opdracht met een elitegroep van soldaten *under* cover zoveel mogelijk dood en verderf te zaaien in de bases die de Tadzjiekse owwositie daar bezit. Bachram kreeg dezelfde opdracht in Garm, in Centraal-Tadzjikistan. Hij werd echter gevangengenomen door strijdkrachten van de oppositie. Die moesten hem in december laten gaan, in ruil voor twee aanhangers van de oppositie die in die maand bij de voornoemde gijzelingsactie in handen van Rizvon waren gevallen. The Wall Street Journal wist deze week te melden dat er maar één reden is waarom de burgeroorlog nog niet voorbij is: president Rachmonov weigerde in te gaan op de eis van de oppositie de gebroeders Sadirov te ontslaan.

Deze maand leek Rachmonov alsnog overstag te gaan: hij weigerde Rizvon Sadirov toestemming te verlenen uit Afghanistan terug te keren. Daarop ging zijn broer Bachram over tot de gijzeling van veertien mensen. medewerkers van de VN en de VN-hulporganisatie UNHCR, journalisten, hun Tadzjiekse medewerkers en de Tadzjiekse minister van veiligheid. Hij kreeg maandag zijn zin: Rizvon werd op last van Rachmonov alsnog uit Afghanistan overgebracht.

Zowel Rachmonov als de oppositie wil een eind aan de burgeroorlog, die eenderde van de bevolking op de vlucht heeft gejaagd en 30.000

mensen het leven heeft gekost. Rachmonov kan de oorlog militair niet volhouden. Maar zolang als mensen als de gebroeders Sadirov actief zijn. mensen die geen belang bij vrede hebben, zal die oorlog voortduren Veel hangt ook af van Moskou Zonder de pogingen van Rusland. zijn politieke en economische invloed in Tadzjikistan te handhaven, zou de oorlog wellicht nooit zijn uitgebroken en zonder de materiële en militaire steun van Moskou zou Rachmonov hem allang hebben verloren.'

Sadirow gevangengenomen

Begin maart werd Bachram Sadirow gevangengenomen bij een gezamenlijke operatie van het regeringsleger en OTO-troepen.

Sadirows broer Rizwon Sadirow wist te ontsnappen, maai zijn troepen werden de hele maand maart opgejaagd door eenheden van de Tadzjiekse presidentiële garde. Het Russische persbureau *Itar-Tass* meldde op 28 maart dat Sadirows strijdmacht in feite vernietigd was en dat Rizwon spoedig zou worden gevangengenomen.

AANSLAG OP PRESIDENT

Berichten dat de OTO betrokken zou zijn geweest bij een aanslag op president Imomali Rachmonow op 30 april werden krachtig tegengesproken door de beweging. Rachmonow was tijdens een bezoek aan de stad Chodzjent licht gewond geraakt toen een granaat naar hem werd grgooid op het moment dat hij uit zijn auto stapte.

Firdaws Doestbobojew, een militant lid van de oppositie, die niet tot de OTO behoorde, werd aangehouden op de plaats van de aanslag. Doestbobojew was verantwoordelijk geweest voor het organiseren van t gen de regering gerichte betogingen in Chodzjent in 1996.

TYFUSEPIDEMIE

Eind februari werden op last van de regering de scholen in Doesjanbe voor twee weken gesloten in een poging een snel groeiende tyfusepidemie tot staan te brengen.

Volgens woordvoerder Peter Spelbos van het Rode Kruis maren op dat moment in Tadzjikistan 22 mensen aan de ziekte overleden Zo n 4 000 mensen waren ziek en dagelijks kwamen er 150 tot 200 nieuwe gevallen bij

Oorzaak van de tyfusexplosie was waarschijnlijk besmet water uit de rivier de Varsob, dat volgens Spelbos al drie maanden niet meer was gechloreerd door de regering.

(Vor.ber.pag. 209/2 e.v.-1997)

NIEUW-ZEELAND

MASSAMOORD IN RAURIMU

Opnieuw gingen er stemmen op om het vuurwapenbezit aan banden te leggen nadat in het skivakantieoord Raurimu een man op 9 februari 1997 meerdere doodschoot en er vijf ernstig verwondde Later arresteerde de politie een 22-jarige man Stephen Anderson, die naakt door de bossen bij North Island Village doolde. Volgens berichten was Andersons vader een van de mensen die omgekomen waren en was zijn moeder gewond geraakt bij de schietpartij. Op 9 februari moest Anderson terecht staan wegens moord.

Het was het vijfde bloedbad in Nieuw-Zeeland in de jaren negentig. Naar aanleiding van de bloedbaden in Dunblane in Groot-Brittannië in 1996 en in Port Arthur in Australië (zie pag. 701/2-'96; 450/3 e.v.-'96) was er al een onderzoek gestart naar 's lands wapenwetgeving, een rapport werd niet eerder dan juni verwacht

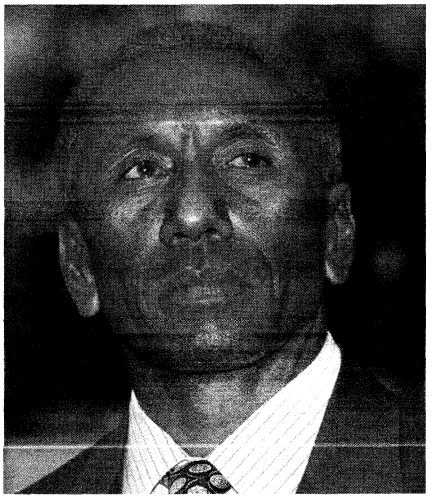
VERKLARING OVER KOMENDE BEGROTING

In een verklaring over de begroting maakte vice-prernier en minister van de schatkist Winston Peters op 3 maart bekend dat de coalitieregering NZ$ 250 mln ($ 1 = NZ$ 1,42 op 7 maart '97) minder zou uitgeven dan in de begroting voor 1997-'98 was geraamd. Peters legde de nadruk op fiscale discipline en zei dat rr in de begroting voor juni een bedrag van NZ$ 950 mln aan extra uitgaven was opgenomen in plaats van de NZ$ 1,2 mrd aan sociale uitgaven waarvan in de coalitieovereenkomst van de National Party en New Zealand First-partij (NZF) van december 1996 oorspronkelijk was uitgegaan (zie pag. 213/1 e.v.-'97). Peters benadrukte echter dat het bedrag van NZ$ 3 mrd aan extra uitgaven, dat de coalitiepartners hadden toegezegd gedurende de driejarige regeringstermijn, in zijn geheel zou worden uitgegeven.

PETERS AANGEKLAAGD WEGENS MINACHTING

Minister Winston Peters verscheen op 19 maart voor de parlementaire tuchtcommissie. Hij was aangeklaagd wegens minachting nadat hij naar verluidt een afgevaardigde van de National Party had beledigd.

(Vor.ber.pag. 212/3 e.v.-1997)

De premier van Papoea-Nieuw-Guinea, Sir Julius Chan (archieffoto van 12 september 1995). *Foto AFP*

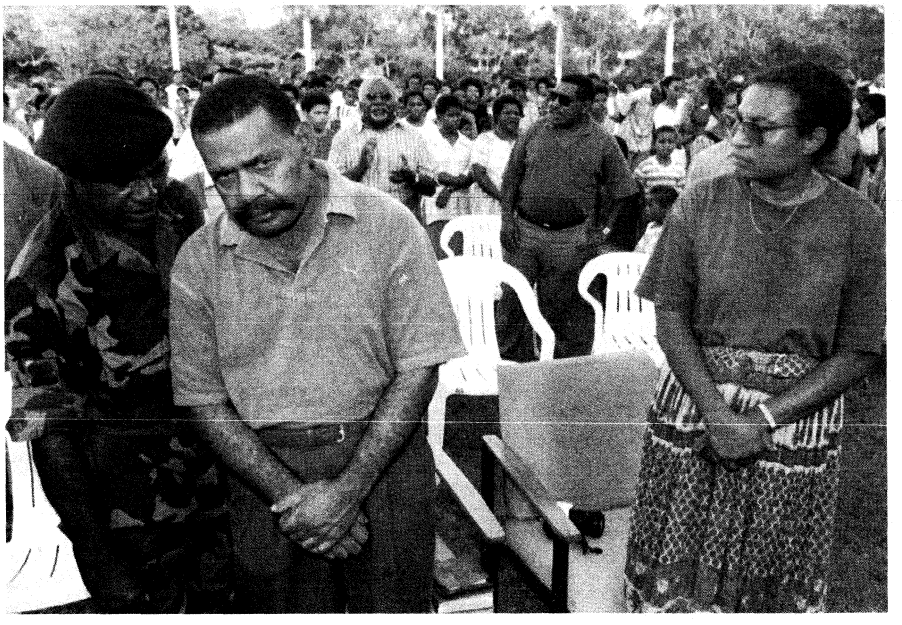
PAPOEA-NIEUW-GUINEA

INZET BUITENLANDSE HUURLINGEN IS BOUGAINVILLE LEIDT TOT POLITIEKE CRISIS

Op 25 februari 1997 bevestigde premier Sir Julius Chan dat zijn regering huurlingen in dienst had genomen in de strijd tegen de separatistische rebellen op het eiland Bougainville. Hij verzekerde echter dat ze alleen aangenomen waren als adviseur en in het langdurige guerrillaconflict niet ingezet zouden worden 'aan het front'.

Voorafgaand aan de verklaring van Chan hadden de Sydney Morning *Herald* en andere Australische ochtendbladen bericht dat de regering van Papoea-Nieuw-Guinea zich gewend had tot buitenlandse veiligheidsadviseurs nadat de Australische regering verzoeken om hulp in de strijd tegen het Revolutionaire Leger van Bougainville (BRA) had afgewezen. Australië, dat al Papoea's grootste hulpverlener was, bleef bij het standpunt dat de negen jaar durende guerrillaoorlog alleen kon worden opgelost door middel van politieke onderhandelingen

In reactie daarop had de Papoease regering naar verluidt een geheime operatie tegen de BRA van A$ 36 mln ($1=A$1 29 op 28 februari) goedgekeurd Dit hield onder meer in dat er 150 huurlingen overgevlogen weiden vanuit Afrika voor een 'precisie-aanval' op de rebellen. Lokale berichten bevestigden dat in de voorafgaande twee weken twee Russische vliegtuigen actief waren ge-

De ontslagen opperbevelhebber, brigadegeneraal Jerry Singirok (m.) wordt op 23 maart 1997 tijdens een openluchtmis in de Murray-kazerne in Port Moresby in het bijzijn van zijn vrouw Winnie (r.) door een soldaat (l.) op de hoogte gebracht van de laatste ontwikkelingen *Foto EPA*

weest op Jackson Airport bij Port Moresby's en de noordelijke kustplaats Wewak

Volgens Chan waren de berichten onjuist en sensationeel. Hij erkende dat de regering Sandlines Inteinational had ingehuurd, een Brits particulier bedrijf dat was gespecialiseerd in militaire training en logistiek, oin te helpen bij de training van 'onze veiligheidstroepen die over te weinig uitrusting. middelen en training beschikken.' Hij voegde eraan toe dat hij er 'genoeg van had dat onze jongens in lijkzakken terugkomen.'

Australië reageerde boos op het be icht. Premier John Howard noemde het gebruik van buitenlandse troepen 'absoluut en volledig onaanvaardbaar.' Volgens berichten had de minister van buitenlandse zaken Alexander Downer premier Chan er eerder voor gewaarschuwd dat de inschakeling van huurlingen de toekomstige onderhandelingen over het jaarlijkse Australische hulpprogramma ter waarde van A$ 320 mln kon beïnvloeden.

Op 25 februari maakte Executive Outcomes, de Zuid-Afrikaanse particuliere organisatie die troepen had gestuurd naar Sierra Leone (zie pag 111/3-'97) en Angola, bekend dat ze door Sandlines waren ingehuurd om vliegtuigen uitrusting en gespecialiserrde instructeurs te leveren aan troepen van Papoea-Nieuw-Guinea

Politieke crisis

Het besluit van de regering om buitenlandse huursoldaten in te zetten tegen de separatistische rebellen op het eiland Bougainville leidde in de maand maart tot een constitutionele en politieke crisis die uiteindelijk uitmondde in de val van premier Sir Julius Chan.

Chan had in februari gezegd dat Sandlines International regeringssoldaten zou gaan opleiden. Maar later bleek dat er. in het contract met Sandlines was vastgelegd dar het personeel 'bevel (zou)\-oeren over en deel (zou) nemen en leiding (zou) geren aan operaties' om het Rf-\-olutionaire Leger van Bougainrille 'militair onschadelijk' te maken

Op 17 maart deed brigadegener aal Jerry Singirok bevelhebber van de Verdedigingsmacht \an Papoea-Nieun -Guinea (het regeringsleger) een beroep op Chan om af te tredrn Singirok die volgens tal van berichten betrokken zou zijn geweest bij de contractonderhandelingen met Sandlines ontkende dat zijn oproep een militaire coup inhield en beschuldigde de regering van 'corrupte praktijken bij net inhuren van het Britse bedrijf

Volgens Singirok had de rrgering enorm reel geld aan de huursoldaten gespendeerd, terwijl hei zijn eigen soldaten aan eten. soldij en ersentiële benodigdheden ontbrak. Hij verklaarde dat 'het regeringsbeleid naar zijn mening fout (was) (..). Het is een kwestie van principe en ethiek'. Hij zei dat het leger en de paramilitaire politie zouden weigeren samen te werken met de veertig huursoldaten die op dat moment in het land waren. Later bleek dat Singirok-getrouwe soldaten vrijwel alle huurlingen gevangen hadden genomen.

Premier Chan verklaarde op 18 maart dat hij niet zou aftreden. Hij noemde Singiroks actie 'ongrondwettelijk' en stuurde hem met ontslag. De volgende dag verzamelden zich duizenden soldaten en burgers bij de Murray-kazerne in Port Moresby om tegen het ontslag te protesteren en het aftreden van Chan en andere vooraanstaande ministers te eisen Het protest culmineerde in geweld-dadigheden en enkele honderden demonstranten begonnen naburige winkels te plunderen. De politie gebruikte traangas om de menigte iiiteen te drijven.

Terwijl de spanningen opliepen schortte Chan het contract met Sandlines op 20 maart tijdelijk op in afwachting van de uitkomst van een onderzoek naar vermeende corruptie in verband met het contract Hoewel de meeste huurlingen het land op 21 maart verlieten werd luitenant-kolonel Tim Spicer oud-officier in het Britse leger en president van Sandlines op 23 maal-t in staat van beschuldiging gesteld wegens verboden bezit van een vuurwapen en munitie

Steun voor Singirok

Het conflict tussen regering en leger dreigde verder te escaleren toen op 22 maart een hoge legerofficier, commandant Walter Enuma. verklaarde dat hij het opperbevel van het leger op zich had genomen. Hij gaf voorts te kennen zich achter de ontslagen opperbevelhebber Singirok te scharen en eiste dat deze in functie zou worden hersteld. Enuma dreigde met een 'chaotische toestand'. als de regering hier niet aan toe zou geven.

De druk op Chan om af te treden werd verder vergroot toen op 24 maart vier ministers uit zijn kabinet opstapten. uit onvrede over de huurlingenkwestie. Diezelfde dag verzocht het feitelijlte (titulaire) staatcl-ioofd \-an Papoea-Nieuw-Guinea (als vertegenwoordiger van de Britse koningin Elisabeth onder het Gemenebestprotocol), gouverneur-generaal Sir Wiwa Korowi, premier Chan om tijdelijk af te treden, in afwachting van een onderzoek naai het omstreden huurlingencontract. De gouverneur-generaal had weliswaar niet de bevoegdheid orn de premier te ontslaan. maar beschikte over grote politieke invloed

Omgeven door lijfwachten maakt majoor Walter Enuma op 22 maart 1997 vanuit de Murray-kazerne in Port Moresby bekend het regeringsleger onder controle te hebben. Foto *EPA*

Premier Chan treedt af. Interim-regering benoemd

Op 25 maart overleefde Chan een motie van wantrouwen in het parlement met een onverwacht ruime marge van 58 tegen 39 stemmen. Maar later omsingelde een woedende menigte van ruim duizend soldaten en burgers het parlementsgebouw. Chan wist te ontsnappen, maar zo'n honderd afgevaardigden zaten 's nachts in de val omdat de demonstranten ondanks de avondklok het gebouw omsingeld hielden.

Terwijl het beleg werd voortgezet, maakte Chan op 26 maart zijn aftreden bekend tegelijk met dat van vice-premier Chris Haiveta en minister van defensie Mathias Ijape. Hij zei dat hij de ministerraad zou vragen om een interim-premier te benoemen, in afwachting van de uitkomst van het corruptieonderzoek, dat op 1 april van start zou gaan, en vooruitlopend op de parlementsverkiezingen die in juni zouden worden gehouden. Op 27 maart benoemde de ministerraad minister van mijnbouw en olie, John Giheno, tot interim-premier. Giheno beloofde de vrede te herstellen, maar waarschuwde dat muitende soldaten op straf konden rekenen.

Later die dag benoemde hij een interim-regering. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Interim-premier. defensie, mijnbouw en olie - John Giheno+: interim-vice-premier, bosbouw - Andrew Baing+; landbouw en veeteelt - David Mai; burgerluchtvaart. cultuur en toerisme - Michael Nali; financiën, handel en industrie - Nakikus Konga+; communicatie - Joseph Egilio; gevangeniswezen - Paul Wanjik; onderwijs - Paul Mambei*; visgronden en maritieme rijkdommen - Titus Philemon; buitenlandse zaken en handel - Kilroy Genia+; volksgezondheid - Philemon Embel*; politie - Ludwig Schultz*; huisvesting - Robert Nagle+; industriële betrekkingen - Samson Napo; justitie - Arnold Marsipal+; grondzaken en ruimtelijke ordening - Albert Kipalan+; nationale planning - Moi Avei; wetenschap en technologie - Castan Maibawa+; provinciale en lokale bestuurszaken - Peter Barter*; openbare diensten - Paul Tohian+; transport en openbare werken - Peter Yama; staatsminister in het bureau van de premier - Sir Pita Lus.

*Nieuwebenoeming
+Gewijzigdeportefeuille

Onderzoek naar inzet huurlingen

Op 1 april begon in Port Moresby het onderzoek naar de omstreden inzet van buitenlandse huurlingen tegen separatistische rebellen op het eiland Bougainville. Het doel van het onderzoek was te achterhalen of oud-premier Sir Julius Chan en leden van zijn regering onjuist hadden gehandeld door Sandlines International in te schakelen.

Op 8 april trok de politie alle aanklachten in tegen de directeur van Sandlines, luitenant-kolonel Tim Spicer. Dit besluit kwam nadat Spicer een getuigenverklaring in het onderzoek had afgelegd. Hij verliet het land onmiddellijk

Op 15 mei beëindigde de commissie die een onderzoek instelde naar het inzetten van huurlingen tegen de BRA haar officiële hoorzittingen. Het was onduidelijk of haar bevindingen zouden worden gepubliceerd vóór de parlementsverkiezingen, die op 14 juni zouden worden gehouden.

Arrestatie van maart-demonstranten

In mei arresteerde de politie vier personen die de demonstraties in maart tegen de inzet van buitenlandse huurlingen zouden hebben georganiseerd.

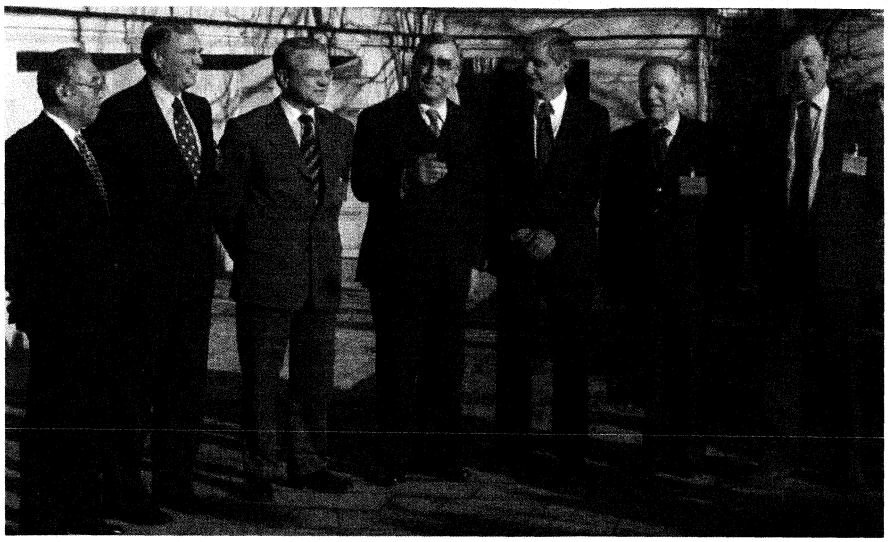
Onder de arrestanten bevonden zich de directeur van het Forum voor de Verdediging van de Rechten van de Afzonderlijke Gemeenschappen (Individual Community Rights Advocacy Forum, CRAF), die op 13 mei werd aangehouden. De politie deed, behalve op 5 mei in de kantoren van het CRAF, waar documenten en apparatuur in beslag werden genomen, ook nog invallen in de kantoren van verscheidene andere niet-gouvernementele organisaties. Op 13 mei wees politiecommissaris Bob Nenta beschuldigingen van de hand dat er politieke motieven achter de politie-operaties zaten, en verklaarde hij dat de arrestaties enkel waren verricht om 'misdadigers voor de rechter te brengen'.

OPSTANDELINGEN VOEREN ACTIES OP

Op 19 mei werd bericht dat een aantal personen was gedood als gevolg van het toegenomen aantal BRA-acties in de voorafgaande twee weken op het eiland Bougainville.

Zeven vermoedelijke BRA-strijders. die deel zouden hebben uitgemaakt van een groep die vooruit was gezonden om de parlementsverkiezingen van juni te saboteren, zouden zijn doodgeschoten in het westelijke kustgebied in het noorden van het eiland. Eerder in mei had de BRA gedreigd de verkiezingen te verstoren en volgens de veiligheidsdienst had de beweging ook gedreigd kandidaten te gijzelen. De acties van de BRA leidden tot beperking van de bewegingsvrijheid op het eiland Buka, de buiten-eilanden en langs de Straat van Buka. Op 21 mei werd melding gemaakt van nog eens twee doden.

(Vor.ber.pag. 214/1 e.v.-1997)

G-'-ministers van financiën poseren op 8 februari 1997 aan het begin van de top in Berlijn voor een familieportret: (v.l.n.r.) Hiroshi Mitsuzuka (Japan). Paul Martin (Canada). Jean Arthuis (Frankrijk).gastheer Theo Waigel (Duitsland), Robert Rubin (Verenigde Staten). Carlo Azeglio Ciampi (Italië) en Kenneth Ciarke (Groot-Brittannië). Foto *EPA*

ALGEMEEN

G-'i UIT BEZORGDHEID OVER DOLLARKOERS

Op 8 februari 1997 kwamen de ministers van financiën en centrale-bankpresidenten van de Groep van Zeven (G-7) geïndustrialiseerde landen bijeen in Berlijn. Tijdens deze vergadering drongen zij erop aan de recente stijging van de dollarkoers tot staan te brengen.

In een slotverklaring zei de G-7 van mening te zijn dat de 'grote wanverhoudingen' op de valutamarkt gedurende de voorgaande twee jaar 'waren gecorrigeerd, dat de wisselkoersen een afspiegeling dienen te zijn van de fundamentele economische kenmerken en dat al te sterke koersschommelingen ongewenst zijn'. De G-7-landen hadden in april 1995 voor de eerste keer uiting gegeven aan hun bezorgdheid over de wanverhoudingen, nadat de dollar was gezakt naar een naoorlogs dieptepunt (zie pag. 516/3 e.v.-'95). De dollar had zich later hersteld met een stijging van 25 procent ten opzichte van de Duitse mark en 50 procent ten opzichte van de Japanse yen. De Amerikaanse munt was alleen al in januari 1997 gestegen met 4 procent ten opzichte van de mark en 6,4 procent ten opzichte van de yen. De verklaring hield de weg open voor een rechtstreekse interventie om een verlaging van de dollarkoers te bewerkstelligen.

De G-7-verklaring stuitte echter niet meteen de opmars van de dollar. Economische analisten waarschuwden dat het onwaarschijnlijk was dat met de verklaring alleen een verdere stijging van de dollar tot staan zou worden gebracht.

(Vor.ber.pag. 377/2 e.v.-1996)

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK. KLONINGSEXPERIMENT

Op 23 februari 1997 werd bekengemaakt dat een onderzoeksteam van het Roslin Institute in Edinburg (Schotland) voor het eerst in de geschiedenis een kloon van een volwassen dier had gemaakt.

Het team onder leiding van Ian Wilmut bracht de kern van een uiercel van een volwassen schaap over naar een onbevruchte eicel waaruit het erfelijke materiaal (DNA) was verwijderd. Vervolgens werd het embryo ingeplant in een surrogaatmoeder en groeide het uit tot het lammetje Dolly, dat genetisch identiek was aan het schaap waarvan het erfelijke materiaal afkomstig was.

De geboorte van Dolly werd beschouwd als een belangrijke doorbraak. Hoewel biologen al vele jaren planten en kikkers hadden gekloond en Wilmut en zijn medewerkers in 1996 lammeren uit embryocellen hadden gekloond, was dit de eerste keer dat een zoogdier met succes was gekloond uit cellen van een volwassen moederdier. Volgens Wilmut waren de experimenten in de eerste plaats gericht op de ontwikkeling van het biologische onderzoek en de bevordering van de productie van 'nieuwe medicijnen'. Hij gaf tevens aan dat deze kloontechnick eventueel ook op mensen zou kunnen worden toegepast om gekloonde cellen te produceren voor de behandeling van kanker en andere ziekten

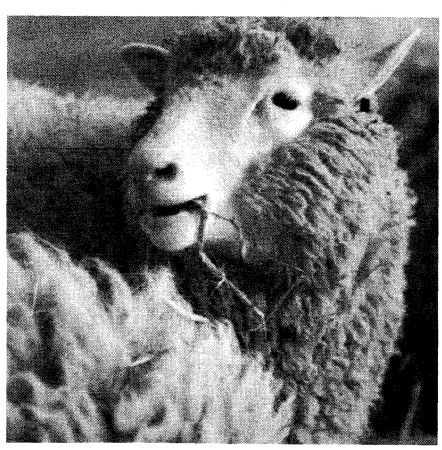
Politici en een aantal wetenschappers toonden zich bezorgd over de ethische implicaties van deze genetische ontwikkelingen Eind februari stelde de Amerikaanie president Bill Clinton voor een medische commissie in het leven te roepen die de gevolgen van het kloonexperimcnt in Roslin zou moeten onderzoeken Op 27 februari verzocht de voorzitter van de Europese Commissie, Jacyues Santer, EU-functionarissen na te gaan of de viiftien EU-landen gezamenlijke stappen zouden moeten ondernemen om het genetische onderzoek te regelen

Op 3 maart berichtte de Britse pers dat onderzoekers van het Primate Research Centre in de Amerikaanse staat Oregon zeven maanden daarvoor twee gezonde apen hadden gekloond uit een embryo.

Amerikaans kloonverbod

Op dezelfde dag kondigde de Amerikaanse president Bill Clinton een verbod af op alle door de federale overheid gefinancierde onderzoeken naar het klonen van mensen en verzocht particuliere onderzoeksinstellingen zichzelf vrijwillig een soortgelijk verbod op te leggen. Clinton zei dat het verbod van kracht zou blijven totdat de Nationale Adviescommissie voor Bio-Ethiek binnen negentig dagen een advies over de kwestie zou hebben uitgebracht. Het besluit van Clinton volgde na recente speculaties dat het klonen van mensen een reële mogelijkheid was (zie boven).

(Vor.ber.pag. 141/1 e.v.-1997)

Het 7 maanden oude schaap Dolly, resultaat van een kloningsexperiment. gefotografeerd op 25 februari 1997 in het Roslin Instituut te Edinburgh. Foto *EPA*

INDEX AFLEVERING NR. 3119

ARMENIE Begroting voor 1997 goedgekeurd **425**
Nieuwe premier **425**
AZERBAJDZJAN Gevechten aan grens met Armenië **426**
OVSE overleg over Nagorno-Karabach **426**
BALTISCHE STATEN Vergadering Baltische Assemblee **426**
BHOETAN Demonstratie tegen arrestatie vluchtelingenleider **471**
BJELAROES Nieuw kabinet **427**
Demonstraties door oppositie **428**
Unieverdrag met Rusland ondertekend **429**
BOEROENDI Arrestatie FRODEBU-leider **461**
Bezoek Hoge commissaris voor Vluchtelingen **461**
Overzicht geweld in maart en april **461**
Regionale top versoepelt deel sancties **462**
BRAZILIE Nieuwe voorzitters Congres **450**
Daling begrotingstekort **450**
Protest van landloze boeren **451**
Actie tegen politiegeweld **452**
BROENEI Regeringswijziging **471**
BURKINA FASO Parlementsverkiezingen **463**
CAMBODJA Gevechten tussen CPP en Funcinpec **471**
Aanslag op oppositieleider **472**
Politieke crisis **472**
DENEMARKEN Begroting voor 1997 goedgekeurd, Centrum-Democraten verlaten regeringscoalitie **429**
Presentatie belastingmaatregelen **430**
EGYPTE Aanslag op premier Ganzouri **467**
Noodtoestand met drie jaar veilengd **467**
Leden Moslim Broederschap gearresteerd **467**
EL SALVADOR Doodstraf heringevoerd **452**
Parlements- en gemeenteraadsverkiezingen **452**
ESTLAND Rusland weigert ondertekening grensakkoord **430**
Premier Vahi treedt af, nieuwe regering **430**
Minister van binnenlandse zaken vervangen **431**
EUROPA Centraal Europees Initiatief **425**
Jaarvergadering CEVA **425**
Economische samenwerking rond de Zwarte Zee **425**
FINLAND Verkiezingen voor Europees Parlement **431**
GAMBIA Nieuwe regering **463**
GEORGIE Nieuwe politieke partij **431**
Nieuwe premier in Abchazië **432**
GOS Top in Moskou **432**
HAITI Landhervorming **453**
Regering overleeft motie van wantrouuen **453**
Parlements- en gemeenteraadsverkiezingen **453**
Scholierenprotesten **454**
INDONESIË Vredesakkoord Kalimantan houdt geen stand **474**
Officieel rapport over invloed strijdkrachten op politiek **474**
Onlusten in aanloop naar verkiezingen **475**
Goudvondst Kalimantan blijkt fraude van de eeuw **475**
Golkar wint presidentsverkiezingen **476**
INTERNATIONALE ZAKEN G-7 uit bezorgdheid over dollarkoers **491**
Wetenschappelijk onderzoek, kloningsexperiment **491**
KAMEROEN Nieuwe datum parlementsverkiezingen **463**
Aanslagen in Engelstalige provincie **464**
KAZACHSTAN Reorganisatie regering **478**
KIRGIZSTAN Grensovereenkomst met Rusland **478**
LETLAND Aftreden en herbenoeming premier Skcle **432**
Nieuwe regering **432**
Lokale verkiezingen **433**
LIBANON Aanhouding leden Japanse Rode Leger **468**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **468**
Gevechten in het zuiden **469**
Nieuwe veroordeling van Geagea **469**
Paus bezoekt Beiroet **470**
LIECHTENSTEIN Parlementsverkiezingen **433**
Regeringscoalitie valt uiteen. nieuwe regering **433**
LITOUWEN Minister van financiën vervangen **434**
Lokale verkiezingen **434**
MALAWI Oud-president Banda beschuldigd van verduistering **464**
Oppositie beëindigt parlementaire boycot **464**
MALEISIË Bouw omstreden dam gaat door **478**
Betrekkingen met Singapore bevroren **479**
Premier Selangor treedt af **479**
Anwar waarnemend premier **479**
MALI Teruggave geld Traore **464**
Herverkiezing president Konaré **465**
MEXICO Oprichting Partij van het Democratisch Centrum **454**
Amerikaans bewijsmateriaal duidt op betrokkenheid van familie oud-president Salinas bij drugshandel **455**
MOLDOWA Beëdiging nieuwe pesident **434**
Benoeming premier, nieuwe regering **434**
President van Dnjestrië beëdigd **434**
Overeenstemming met Dnjestrië over normalisering betrekkingen **435**
MONGOLIE Partijpolitieke ontwikkelingen **479**
Presidentsverkiezingen **480**
NIEUW-ZEELAND Massamoord in Raurimu **488**
Verklaring over komende begroting **488**
NOORWEGEN Ministers treden af na schandalen **435**
Regeringswijziging **435**
OEGANDA Crisis in betrekkingen met Soedan **465**
Schuldenherschikkingspakket **465**
OEKRAINE Regeringswijzigingen **436**
Sluiting kerncentrale Tsjernobyl uitgesteld **437**
Betrekkingen met Rusland **437**
Ontwikkelingen op de Krim **438**
OEZBEKISTAN Wetgevende politieke partijen **480**
PAKISTAN Oprichting Nationale Veiligheidsraad **480**
Verkiezingsoverwinning Moslim Liga **481**
Nieuwe premier **481**
Samenstelling kabinet **482**
Economisch herstelprogramma **483**
Nieuwe stafchef generale staf **484**
PAPOEA-NIEUW-GUINEA Inzet buitenlandse huurlingen in Bougainville leidt tot politieke crisis **488**
Premier Chan treedt af, interim-regering benoemd **490**
PERU Commandotroepen maken einde aan gijzelingsdrama **458**
Kabinetswijziging **459**
Leden inlichtingendienst veroordeeld **460**
Ontwikkelingen mbt de MRTA en Sendero Luminoso **460**
QATAR Verzoening tussen emir en sjeik Khalifa **470**
Verbeterde betrekkingen met Bahrein **470**
RUSSISCHE FEDERATIE Poging president Jeltsin af te zetten **439**
Lokaleverkiezingen **439**
Nieuwe regering **443**
Economische hervormingen **444**
Maschadow wint presidentsverkiezingen in Tsjetsjenië **447**
SIERRA LEONE Vredesproces in gevaar RUF-leider afgezet **466**
Militaire coup **466**
SRI LANKA Parlementslid gedood **485**
Gemeenteraadsverkiezingen **485**
Nieuw regeringsoffensief **486**
TADZJIKISTAN Vredesbesprekingen in Iran en Moskou **486**
Gijzelingscrisis **487**
Aanslag op president **488**
VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN Regerrngsuitziging **471**
IJSLAND Overstroming na vulkaanuitbarsting **448**
ZWEDEN Kabinetswijziging **449**
Plannen voor sluiting kerncentrales **449**
Presentatie voorlopige begroting voor 1997 **450**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerijen Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

© Keesings Historisch Archief
O Keesing's Worldwide. LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

BELGIË

ONTWIKKELINGEN VAN 1 JANUARI TOT EN RIET 28 FEBRUARI 1997

POLITIEK ALGEMEEN

Nieuwe politieke cultuur

Op 1 januari formuleerden de voorzitters van vijf politieke jongerenorganisaties voorstellen voor een hetere democratie. Het betreft Raf Vermeiren (CVP-jongeren), Dylan Casaer (Jong Socialisten). Sigurd Vangermeersch (VU-jongeren). Pieter Vandekerckhove (Agalev) en Eric Finé (VLD-jongeren). Hun belangrijkste voorstellen zijn de volgende:

Invoering van een cumulatieverbod van mandaten.
Oprichting van een Hoge Raad voor de Magistratuur. die bindend adviseert over bevorderingen en die niet louter mag bestaan uit magistraten
T'00r zijn eedaflegging inoet elk parlementslid een lijst van zijn mandaten en beroepen neerleggen.
Alle parlementaire commissievergaderingen moeten vrij toegankelijk zijn voor pers en publiek
Het Vast Wervingssecretariaat staat in voor alle benoemingen en bevorderingen van al het personeel van de centrale en lokale overheden en van de overheidsinstellingen.
Voor de vorming van elke nieuwe regering moet het parlement een parlementaire verklaring opstellen. die bindend is voor de regering.
Een minister die een besluit wil voorleggen aan de ministerraad moet eerst het visum krijgen van de bevoegde parleinentscommissie.
De ministeriële kabinetten moeten worden afgeslankt tot een beperkt aantal persoonlijke medewerkers van een minister.
Het parlement moet een neutrale studiedienst krijgen. waar alle parlementsleden, ook zonder de toestemming van hun fractie. wetsvoorstellen kunnen laten voorbereiden.
Oin politiek cliëntelisme in te perken moet er een dubbele rapporteringsplicht koinen. Politici die bij de administratie aandringen op een beslissing moeten dit melden. De administraties moeten melden dat ze zo'n vraag ontvangen hebben. Het Hoog Comité van Toezicht brengt hierover jaa lijks verslag uit.
Er moet een registratieplicht komen voor pressie- en lobbygroepen
Per gemeente moet een centrale ombudsdienst worden opgericht 'die klachten verwerkt en burgers wegwijs maakt.
Inwoners moeten een rechtstreeks interpellatierecht krijgen in de gemeenteraad.
De gemeenteraad moet een eigen voorzitter krijgen, in de plaats van de burgemeester.
Er moeten districts- en wijkraden komen.

Rwanda

Een werkgroep van de Senaat kwam op 7 januari tot de conclusie dat België in 1994 een blunder beging toen het zijn paracommando's uit Rwanda terugtrok. De schuld treft zowel de politici als de militairen. ter-cvijl ook de internationale gemeenschap volgens de werkgroep niet vrijuit gaat. De werkgroep bestond uit Senaatsvoorzitter Frank Swaelen (CVP), ondervoorzitter Philippe Mahoux (PS), Guy Verhofstadt (VLD). Armand De Decker (PRL) en de gepensioneerde magistraten van het Arbitragehof Jan baron Delva (van CVP-strekking) en Dieudonné André (gewezen parlementslid voor de PSC).
Het rapport brengt de toenmalige ininisters Willy Claes (buitenlandse zaken) en Leo Delcroix (landsverdediging) in opspraak.
Uit het verslag van de werkgroep blijkt dat de Belgische overheid weet had van het anti-Belgisch klimaat in Rwanda. Dat was reeds bekend voor de ministerraad op 19 november 1993 besliste deel te nemen aan de VN-operatie UNAMIR. De militaire inlichtingendienst heeft de uitermate gedetailleerde verslagen en expliciete waarschuwingen van de Belgische ambassade ten onrechte gerelativeerd. aldus de werkgroep.
De werkgroep stelde ook ontsteld vast hoe summier de documentatie is, die gebruikt wordt om dergelijke belangrijke beslissingen in de ministerraad te nemen. 'Het uitsturen van para's naar Rwanda gebeurde bijna terloops en in de marge van de besprekingen over Joegoslavië. De enige concrete documenten slaan op het aantal para's en de kostprijs van de operatie'. aldus het verslag.
Uit het geheel van de onderzochte documenten blijkt dat zich tussen 4 augustus 1993 en 19 november 1993 een anti-Belgische stemming in Rwanda ontwikkelde. Er zijn 16 documenten die dit bevestigen. Er zijn 46 documenten waaruit blijkt dat de anti-Belgische stemming toenam na het besluit van de regering om para's te sturen. Uit de documenten blijkt dat de minister van buitenlandse zaken hiervan op de hoogte was. Kort na de ontplooiing van de Belgische blauwhelmen lijkt de situatie nog geruststellend. Daarna volgen een aantal incidenten. Er zijn 26 documenten waaruit de specifieke bedreiging valt af te leiden. De Belgische autoriteiten waren op de hoogte van de hatelijke en opruiende taal van radio *RTLM*. aldus het rapport.
In de documenten die de werkgroep inkeek is geen sprake van genocide, maar wel van een machiavellistisch destabilisatieplan. België krijgt via verschillende kanalen informatie over de ontsporing van het akkoord van Arusha. de verspreiding van wapens onder de militante Hoetoe's. de paramilitaire opleiding van Hocloe-milities. het aanleggenvanlijstenvoor executies en het opvoeren van hei geweld. Uit de 'rules of engagement' blijkt dat de UNAMIR-troepen in de praktijk niet kunnen optreden tegen militante Hoetoe's en illegale wapendepots. Er is steeds de toestemming vanuit het VN-hoofdkwartier nodig. In telexen aan Brussel wordt UNAMIR een machteloos instrument genoemd. Uit de documentrn blijkt dat België een te geringe troepenmacht ontplooide, namelijk 430 manschappen in plaats van 800. Er kwam geen effectieve snelle reactiemacht die belaagde blauwhelmen zou kunnen ontzetten. Er was geen tweede geloofwaardig buitenlands contingent. In de plaats van Oostenrijkse militairen kwamen er weinig ervaren soldaten uit Bangladesh. De bewapening was te licht en volstrekt onvoldoende om gevaren te stuiten. De gevraagde munitie kwam pas aan nadat de tien Belgische para's waren ve moord.
In België betwistte bijna niemand het besluit om de Belgische para's terug te trekken. Zowel bij de publieke opinie als bij de politici bestond er na de schok van de moord unanimiteit over die beslissing. aldus de werkgroep. die nog opmerkt dat VN-generaal Roméo Dallaire en de Belgische kolonel Luc Marchal hun bedenkingen hadden bij die terugtrekking.
Nadat de werkgroep van de Senaat zijn rapport had neergelegd ontspon er zich een politieke discussie over de vraag of er al dan niet een parlementaire onderzoekscommissie moest worden opgericht, waarop alle betrokkenen onder ede zouden moeten getuigen. De CVP was hiertegen gekant en wou het bij hoorzittingenhouden.
Op 17 januari werd dan toch een compromis bereikt: er werd een bijzondere senaatscommissie opgericht om de verantwoordelijkheid voor de moord op de Belgische para's te onderzoeken. De bevoegdheden van deze bijzondere commissie sluit dicht aan bij deze van een onderzoekscommissie. 'Om haar taak uit te oefenen ondervraagt de commissie personen en organiseert zij confrontaties', luidt het compromis. De CVP beklemtoonde dat de commissie geen onderzoeksdaden mag stellen.
Op 19 februari hoorde de Rwanda-commissie van de Senaat de weduwen en familieleden van de vermoorde para's. Zij bekloegen er zich over dat de Belgische staat voor hen niets heeft gedaan. Pas toen de familieleden met een petitie begonnen en contact opnamen met de pers, schoot 'de politiek' wakker, zegden ze.

(Vor.ber.pag. 151/2 e.v.-1997)

Maandblad 67ste jaargang, nr. 3120, pag. 51215-51274

Buitenlandse **betrekkingen/Vredesmissies**

Midden-Oosten. Minister van buitenlandse betrekkingen Erik Derycke bracht van 26 tot 28 januari een werkbezoek aan Israël en de Palestijnse Gebieden Tegen het advies van de Europese Raad, sterraad, bracht hij geen bezoek aan de vertegenwoordiging van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO in Oost-Jeruzalem Derycke deed dat niet onder druk van Israël en om de zaken niet nodeloos op de spits te drijven

Azië. Van 12 tot 22 februari volbracht Derycke een tiendaagse rondreis in Azië. In Singapore nam hij deel aan de Euro-Aziatische top (zie pag. 406/1 e.v.-'97). Daarna bezocht hij India en Pakistan.

Oost-Slavonië. Op 31 januari werd een Belgische para doodgeschoten in Vukovar (Oost-Slavonië),waar hij verbonden was aan het VN-hoofdkwartier. Hij was de eerste UNTAES-blauwhelm die in Oost-Slavonië het leven laat. Hij werd het slachtoffer van een Servische sluipschutter, die mentaal gestoord zou zijn.

JAARVERSLAG VAN DE NATIONALE BANK (SAMENVATTING)

Op 13 februari maakte gouverneur Alfons Verplaetse van de Nationale Bank van België (NBB) het jaarverslag-1996 bekend. Het besteedt veel aandacht aan de evolutie op de arbeidsmarkt en de weerslag daarvan op de economie en de werkgelegenheid, met het Nederlandse model als voorbeeld.

Werkgelegenheid

In zijn verslag aan de Regentenraad van de NBB wijst de gouverneur erop dat, wat de internationale context betreft, er veel tekenen zijn dat de economische conjunctuur binnen de Europese Unie de jongste jaren veel synchroner verloopt In de EU lijken de voorwaarden aanwezig voor een duurzame niet-inflatoire economische groei die in belangrijke mate door binnenlandse bestedingscomponenten wordt gedragen
Wat België betreft, beklemtoont de gouverneur dat de binnenlandse bestedingen de opleving van de conjunctuur ondersteunen Ondanks de verdere lichte inkrimping van het totale besteedbare inkomen van de gezinnen zou de particuliere consumptie voor het derde jaar op rij een matige. maar gestage groei van 1.3 % te zien hebben gegeven. Variaties in de inkomensvooruitzichten beïnvloeden sterk de inkomensvooruitzichten van de gezinnen op lange termijn. Als door inkomensmatiging en arbeidsherverdeling de werkgelegenheid kan worden gestimuleerd. zal het nettoresultaat voor de particuliere bestedingen - en daarmee ook de economische activiteit in het algemeen - op korte termijn positiever en op lange termijn minstens even gunstig zijn dan wanneer eenzelfde totale besteedbare inkomenssom tot stand zou zijn gebracht door de combinatie van meer inkomen per persoon en een lagere werkgelegenheid. Het voorbeeld van Nederland toont aan dat dit geen louter theoretische beschouwingen zijn, aldus de gouverneur. Ook in België kan volgens hem een dergelijk proces op gang komen. als de inkomensmatiging van de voorbije jaren wordt aangehouden.
Er zijn bemoedigende ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, maar haperingen in het sociaal overleg. De pauze die zich in de loop van 1993 in het economisch herstel heeft voorgedaan. had tot gevolg dat de werkgelegenheid tussen juni 1995 en juni 1996 met een aangroei van slechts 3.000 eenheden nagenoeg stabiel bleef. Ondanks de verbetering die zich in de tweede helft van 1996 op de arbeidsmarkt aftekende, nam het aantal door bedrijven tewerkgestelde personen gemiddeld met slechts 0.1 % toe en was die aangroei uitsluitend toe te schrijven aan het groter aantal deeltijdwerkers. aangezien het door de bedrijven voortgebrachte arbeidsvolume nog met 0,2 % terugliep.
Daartegenover staat dat de beroepsbevolking voor het eerst sedert 1986 is afgenomen. Die ontwikkeling hield evenwel verband met het feit dat heel wat oudere werklozen zich, door een wijziging van de werkloosheidsreglementering, niet langer beschikbaar houden voor de arbeidsmarkt.
Eind 1996 beliep het gestandaardiseerde werkloosheidspercentage 9,4 % van de burgerlijke beroepsbevolking. Dat is weliswaar ongeveer 1,5 procentpunt onder het EU-gemiddelde, maar aanmerkelijk hoger dan in bijvoorbeeld

TABEL 22 — NETTOFINANCIERINGSBEHOEFTE OF -VERMOGEN VAN DE OVERHEID

(procenten BBP)

	1992	1993	1994	1995	1996 r
Ontvangsten	45,9	46,6	47,9	47,5	47,7
Uitgaven exclusief rentelasten	42,3	43,2	42,9	42,6	42,5
Primair saldo	3,6	3,3	4,9	5,0	5,2
Rentelasten	10,8	10,8	10,1	9,1	8,6
Nettoiinancieringsbehoeite i –) of -vermogen	– 7,2	– 7,5	– 5,1	– 4,1	– 3,4
Federale overheid	– 6,1	– 6,3	– 4,7	– 4,0	– 3,0
Sociale zekerheid	– 0,2	– 0,3	0,5	0,3	0,1
Gemeenschappen en gewesten	– 1,0	– 0,6	– 0,7	– 0,6	– 0,6
Lokale overheid	0,1	– 0,3	– 0,2	0,2	0,1
p.m. Schuld	130,3	136,8	134,8	133.5	130.0

Bronnen : INR, NBB.

Oostenrijk Denemarken Nederland Portugal en het Verenigd Koninkrijk
Oplossingen moeten komen van meer werkgelegenheid Van doorslaggevend belang voor de werkgelegenheidsintensiteit van de economische groei is de verhouding van de arbeidskosten ten opzichte van de kostprijs van andere productiefactoren Berekeningen op langere periode wijzen uit dat een aangehouden minder snelle stijging van de arbeidskosten ten opzichte van de kosten van andere productiefactoren ten belope van 1 procentpunt na verloop van tijd aanleiding geeft tot een positief arbeidsvolume-effect van 0 5 procentpunt
Dat België het inzake werkgelegenheidscreatie minder goed deed dan de buurlanden, kan volgens de NBB bezwaarlijk aan de lagere activiteitsgroei worden toegeschreven Hij wijst in dit verband op loonafspraken in de collectieve arbeidsovereenkomsten en op de verdeling van de beschikbare arbeid
Wat deeltijdse arbeid betreft heeft België een achterstand ten opzichte van Nederland Per jaar zowat een procentpunt van die achterstand inhalen moet met de nodige inzet en creativiteit mogelijk zijn en zou telkens een extra banengroei van ongeveer 10 000 eenheden kunnen opleveren aldus Verplaetse Hij pleit voor een macro-economische omkadering via de coördinatie van het loonoverleg op nationaal vlak. Dat is vooral van belang om ervoor te zorgen dat in het sociaal overleg op adequate wijze rekening wordt gehouden met het verband tussen loonvorming en werkgelegenheidscreatie. In het licht van de kentering die de loonmatiging van de voorbije jaren op de arbeidsmarkt lijkt te hebben teweeggebracht en die de aanzet kan vormen tot een structurele verbetering van het werkgelegenheidsverloop in de komende jaren. kan dan ook niet anders dan worden betreurd dat de sociale partners er in de afgelopen maanden niet in zijn geslaagd een consensus te bereiken. Maar dat ontneemt hen niet de verantwoordelijkheid om het overleg op de lagere niveaus in de goede richting te sturen en alsnog op het centrale niveau te coördineren. iets waarin de nieuwe loon- en werkgelegenheidswet trouwens expliciet voorziet. schrijft de gouverneur.

Begroting

Inzake de begroting. pleit de NBB voor consolidatie. Het tekort van de gezamenlijke overheid is voor het derde jaar op rij verkleind. In 1995 beliep het 4.1 % van het BBP. In 1996 3,4 %. De rentelasten zijn verder teruggelopen, vooral onder invloed van het lagere rentepeil maar ook door de daling van de schuldratio. Tussen 1993 en 1996 is het overheidstekort met 4.1 procentpunten BEP verminderd. Dat resultaat komt flink boven het EU-gemiddelde uit. Uit ramingen van de EU-Commissie blijkt dat België een van de zes landen is die in 1996 een structureel en dus van conjuncturele invloeden gezuiverd tekort hadden dat de 3 % RRP niet te boven ging. Het saneringsproces in België ligt overigens in de lijn van het streven naar een evenwichtiger beleidsmix in Europa. waardoor een algemene rentedaling mogelijk werd gemaakt. Het heeft er bovendien toe bijgedragen dat het langetermijn-renteverschil ten opzichte van Duitsland verder verkleind is. Was de begrotingsconsolidatie daarentegen uitgesteld, dan had dat op het conjunctuurklimaat wellicht een averechts effect gesorteerd.
De reeds goedgekeurde begrotingsmaatregelen zouden het overheidstekort in 1997 verder moeten reduceren tot 2,9 % BBP. Die prognose lijkt haalbaar omdat ze niet steunt op overdreven optimistische macro-economische hypothesen, zowel wat groei als rentetarieven betreft. Bovendien bevat de begroting voor 1997 weinig maatregelen met een eenmalig effect, maar integendeel verscheidene ingrepen waarvan de uitwerking geleidelijk zal oplopen. meer bepaald in het vlak van de sociale uitkeringen.
De hoofdlijnen van het begrotingsbeleid voor de periode 1998 tot 2000 zijn in het nieuwe convergentieprogramma voor België vastgelegd volgens de aanbevelingen van de Raad van de Europese Unie. Als de voorziene normen worden nageleefd. zou het gezamenlijke overheidstekort - uitgaande van voorzichtige macro-economische hypothesen - in het jaar 2000 naar raming om en nabij 1,5 % BBP belopen.
Naleving van de door het Pact voor stabiliteit en groei (zie pag. 166/3 e.v.-'97) opgelegde begrotingsdiscipline is in het geval van België ten zeerste aanbevolen. oindat het op die manier zijn overheidsschuld tot een houdbaar peil zal kunnen terugdringen. De gouverneur wijst erop dat het particulier vermogen duidelijk de overheidsschuld overstijgt. wat een vrij vlotte overheidsfinanciering waarborgt. Door hun hoge spaarquote hebben de Belgische gezinnen een netto financieel patrimonium opgebouwd dat eind 1995 op ruim 210 % BBP werd geraamd. Dooi het accumuleren van dergelijke surplussen heeft België momenteel een netto-crediteurspositie tegenover het buitenland die eind 1993 naar schatting zowat 17 % BBP beliep
Onze partners hoeven dus geenszins te vrezen dat de Belgische overheidsschuld in de toekomstige monetaire unie de verleiding zal doen ontstaan de inflatie te laten oplopen of aanleiding zal geven tot een buitensporig beroep op het sparen van de overige deelnemende landen Zij zullen er wel moeten worden van overtuigd dat de verhouding tussen overheidsschuld en het RRP voldoende en in een bevredigend tempo afneemt conform de vereisten van het Euiopese Unieverdrag
Maar ook om interne redenen behoort de schuldratio te worden gereduceerd de overheidsfinanciën moeten worden bevrijd van het juk van de rentelasten teneinde de begrotingspolitiek opnieuw de armslag te bieden die zij in de toekomst nodig zal hebben om de automatische stabilisatoren te laten spelen de fiscale druk op met name de arbeid te verlichten en in nieuwe behoeften te voorzien onder meer in verband met de vergrijzing van de bevolking en de algemene maatschappelilke ordening

1997 cruciaal

Voor de Belgische economie wordt 1997 een cruciaal jaar. schrijft de gouverneur. België moet bewijzen dat het klaar is om met de kopgroep de derde en definitieve fase van de Europese Economische en Monetaire Unie in te gaan.
De belangrijkste reden om de hand te houden aan de begrotingsconsolidatie is dat gezonde overheidsfinanciën een noodzakelijke, maar daarom nog geen voldoende, voorwaarde zijn voor een stevige groei en lagere werkloosheid. Precies op het vlak van de werkloosheid schort er in België nog een en ander. Sedert enige tijd is de trend omgebogen in de richting van een meer actief werkgelegenheidsbeleid, met grotere nadruk op het wegwerken van structurele rigiditeiten in de werking van de arbeidsmarkt. op de correctie van scheeftrekkingen in de relatieve prijsverhouding tussen arbeid en andere productiefactoren en op een evenwichtiger verdeling van het beschikbare arbeidsvolume over een zo groot mogelijk aantal personen.
Een volgehouden loonmatiging gekoppeld aan afspraken rond arbeidsherverdeling en meer in het algemeen een creatieve opstelling tegenover werkgelegenheid kunnen volgens de bank een positieve spiraal op gang brengen met niet te versmaden terugkoppelingseffecten op de economische activiteit en

TABEL 6 — BBP EN BELANGRIJKSTE BESTEDINGSCATEGORIEEN TEGEN VASTE PRIJZEN

(veranderingspercentages t o v hei voorgaande jaar)

	1993	1994	1995	1996 r
Particuliere consumptie[1]	−1,3	1,3	1,3	1,3
Overheidsbestedingen	2,0	2,2	−0,4	1,0
Overheidsconsumptie	1,4	1,4	1,0	1,2
Overheidsinvesteringen	7,8	9,3	−12,9	−0,9
Woongebouwen	3,5	5,5	3,3	...
Brutovorming van vast kapitaal door de ondernemingen	−9 7	−3,2	5,1	4,0
p.m. Totale brutovorming van vast kapitaal.	−5,0	0,3	3,0	2,4
Voorraadwijzigingen[1 3]	−0,2	0,3	0,1	−0,1
Totaal van de binnenlandse bestedingen	−1,8	1,4	1,6	1,4
Uitvoer van goederen en diensten	1,8	9,2	[4]	4,4
Totaal van de finale bestedingen	−0,2	4,9	[4]	2,8
Invoer van goederen en diensten	1,8	8,3	[4]	4,6
p.m. Netto-uitvoer van goederen en diensten[3]	0,1	0,9	0,4	...
BBP vóór statistische aanpassingen	−1,7	2,3	2,0	1,4
Statistische aanpassingen[3]	0,3	...	−0,1	0,1
BBP	−1,4	2,3	1,9	1,4
p.m. BBP tegen werkelijke prijzen (miljarden franken)	7.317	7.678	7.936	8.197
BBP tegen vaste prijzen (miljarden franken van 1990)	6.597	6.732	*6.882*	6.982

Bronnen : INR, NBB.

Gegevens exclusief statistische aanpassingen. Deze laatste zijn in een afzonderlijke rubriek ondergebracht

Overheidsinvesteringen, woongebouwen en brutovorming van vast kapitaal door de ondernemingen.

[4] Bijdrage tot de verandering van het BBP.

[4] Het veranderingspercentage voor 1993 s weinig zinvol vanwege breuken in de brutostromen van in- en uitvoer tussen 1994 en 1995, die zijn veroorzaakt door de introductie. in de betalingsbalans, van een nieuw systeem van gegevensverzameling en door de toepassing van de richtsnoeren die zijn vervat in de vijfde editie van het betalingsbalanshandboek van het IMF

de overheidsfinanciën. Uiteindelijk is iedereen daarbij gebaat: in de eerste plaats de werkzoekenden. maar evenzeer de ondernemingen en de werkende bevolking die, mits zij van het nodige aanpassingsvermogen blijk geven, samen het uitzicht behouden op de voortzetting van een rendabele activiteit. De uitdaging voor de komende jaren is dat de sociale partners zelf de dragers worden van die dynamiek, besluit gouverneur Verplaetse.

(Vor.ber.pag. 453/1 e.v.-1996)

ECONOMIE

Sabena

De luchtvaartmaatschappij Sabena vervoerde in 1996 5,163 miljoen passagiers, wat neerkomt op een stijging met 3,2 procent ten opzichte van 1995. Volgens de directie zorgde vooral de alliantie met Swissair, Austrian Airlines en Delta Airlines voor de sterke stijging van 5.2 procent van het internationale passagiersverkeer op de vluchten van Sabena. Op de Europese vluchten was er een toename met 3,2 procent. Het verkeer naar Afrika steeg met 7,8 procent.

Dexia

De groep-Dexia, het samenwerkingsverband tussen het Gemeentekrediet van België en Crédit Local de France, nam op 24 februari een belang van 40 % in de Italiaanse financiële instelling Crediop. Crediop is een dochter van de Italiaanse bankgroep San Paolo en is eveneens gespecialiseerd in de financiering van lokale besturen.

Petrofina

De Belgische olie- en petrochemische groep Petrofina zette eind maart een operatie in om de minderheidsaandeelhouders van haar Amerikaanse dochter Fina Inc. uit te kopen en noteert als eerste Belgisch bedrijf onder eigen naam op Wall Street. De hele operatie kan de groep 9,2 miljard frank kosten.

Renault-Vilvoorde

Op 27 februari maakte de Renault-directie op een inderhaast gehouden persconferentie in het Brusselse Hilton hotel de sluiting bekend van haar vestiging in Vilvoorde. Het nieuws sloeg in als een bom. De directie kondigde aan dat de zware verliezen en de versnippering van de productie haar dwingen tot een ingrijpende Europese herstructure-

ring. De vestiging in Vilvoorde wordt in juli 1997 gesloten. Daar werken 3.100 personen voor de montage van de Cio en Mégane. De directie kondigde aan te voorzien in een bedrag van 14,4 miljard frank ter financiering van de maatregelen waarmee de sluiting gepaard gaat.
De werknemers reageerden verbouwereerd op het nieuws. Zij vermoedden ai onraad toen eerder op de dag een extra konvooi treinen de afgewerkte productie kwam ophalen. Zij beslisten tot de bezetting van de fabriek en de blokkering van de parking waar de afgewerkte wagens een kapitaal van meer dan 5 miljard frank vertegenwoordigen.
Bij de politici was er verbijstering. De Vlaamse regering kwam in spoedzitting bijeen. Premier Dehaene, die in Vilvoorde woont. sprak van verbijstering en ontgoocheling over de genomen beslissing (zieookpag.371/3 e.v.-'97).

Vlaanderen

Nova Electro International legt boeken neer. Dit in Tongeren gevestigde bedrijf was de enige overblijvende grote producent van elektrische huishoudtoestellen in België. Er werkten 420 mensen. Op 8 januari werd het bedrijf failliet verklaard.

Bank Max Fischer failliet. Op 9 januari verklaarde de Antwerpse rechtbank van koophandel de bank Max Fischer failliet, nadat de Commissie voor Banken Financiewezen de dag voordien de vergunning van de bank had ingetrokken. Bij de bank werd fraude vastgesteld. De directie en de hoofdboekhouder werden opgepakt op beschuldiging van schriftvervalsing.

Philips doekt Superclub op. Op 15 januari besloot Philips haar Vlaamse videoverdeler Superclub op te doeken. Tegen 1 april gaan alle winkels dicht en worden alle werknemers afgedankt: 375 in België, 141 in Nederland en 24 in Frankrijk. In een laconiek communiqué zegt de directie van Superclub wat volgt: 'Door de aanhoudende hoge verliezen - 2 miljard frank in 1996 - was een verdere exploitatie onverantwoord'.

Bekaert schrapt banen. De West-Vlaamse staaldraad- en staalkoordfabrikant Bekaert kondigde op 20 februari aan dat hij in de komende jaren 300 banen zal schrappen. De courante winst wordt in het boekjaar 1996 tot nul herleid. De ontslagen passen in het herstructureringsbeleid van de groep, waarbij in alle Europese vestigingen van Bekaerl samen een 700'tal banen moeten verdwijnen. gespreid over twee jaar. De problemen van Bekaert zijn vooral een gevolg van sterke Russische concurrentie.

Wallonië

Forges de Clabecq. De rechtbank van koophandel van Nijvel verklaarde op 3 januari het Waals-Brabantse staalbedrijf failliet. Tegelijk gaf de rechtbank de curatoïen de opdracht de activiteiten voort te zetten. wat nog tijdelijk werk betekent voor 1.330 van de 1.800 werknemers. Het orderboek van het bedrijf is nog voor een vijftientai weken gevuld.
De rechtbank uitte kritiek op de beslissing van 18 december 1996 van de Europese commissie om 1,5 miljard frank van het Waals Gewest, de grootste aandeelhouder van het bedrijf, als ontoelaatbare staatssteun te beschouwen. Dat was de rechtstreekse aanleiding tot de neerlegging van de boeken.
Op 16 januari was de Waalse Gewestregering echter niet bereid om drie maanden bedrijfsactiviteiten te financieren. Enkele dagen later weigerden de banken overbruggingskredieten toe te staan. Het akkoord met de curatoren om het orderboek af te werken kwam daardoor op de helling te staan.
De handelsrechtbank van Nijvel koos op 22 januari echter verrassend de kant van de vakbonden. die vroegen dat het Waals Gewest en de banken verplicht zouden worden iesp 150 en 650 miljoen Irank uit te trekken In een beschikking verplichtte de handelsrechtbank het Krediet dan de Nijverheid (NMKN),de Bank Brussel Lambert (BBL),de Generale Rank en de Kredietbank tot een kiedietopening met het oog op een heropstarting van het bedrijf Minister-president Robert Collignon van de Waalse Gemestregering noemde de uitspraak van de rechtbank gewaagd en innoverend Hij steunde ze De banken tekenden onmiddellijk beroep aan
Op 2 februari betoogden naar schatting 35 000 mensen (volgens de Rijkswacht) tot 50 000 mensen (volgens de organisatoren) in Tubeke (Clabecq) waar de Forges gevestigd is, voor werk Eet was een nationale betoging georganiseerd door de vakbonden van het bedrijf
Op 6 februari richtte de Waalse Gemestregering een ontwikkelingsmaatschappij op voor de regio Clabecq
De vakbonden zetten de curatoren onder druk om de activiteiten weer op te starten en zetten op 7 februari hun eis kracht bij met een vuistgevecht met de curatoren, die gemolesteerd werden
(Vorberpag 149/1 e v.-1997)

staalfabriek Gustave Boël praat met Hoogovens

De Waalse staalfabriek Usines Gustave Boël (UGB) in La Louvière vatte midden januari onderhandeling aan met de vakbonden over een herstructurering met afvloeiing van 800 van de 2.000 ba-

In Tubeke werd op 2 februari 1997 massaal geprotesteerd tegen de sluiting van het staalbedrijf Forges de Clabecq. Foto *EPA*

Guy Spitaels *Foto ANP*

nen. De directie van UGB wees op de noodzaak van een sociaal plan om de samenwerking met de Nederlandse staalfabriek Hoogovens mogelijk te maken. Hoogovens wil de helft van het kapitaal van Boël overnemen. Na zeer moeizame onderhandelingen en enkele door de arbeiders geboycotte referenda. keurden de arbeiders op 31 januari het sociaal akkoord toch goed. Hierdoor kon het bedrijf zich gaan toeleggen op de onderhandelingen met Hoogovens.

SOCIALE ONRUST

Brussel

Staking bij AEG. Op 6 januari brak bij deze voormalige dochteronderneming van Daimler-Benz een staking uit tegen de herstructureringsplannen van de directie, waarbij ten minste 108 banen zullen sneuvelen. AEG maakt elektrische huishoudtoestellen, communicatiesystemen, elektrotechnische installaties en systemen voor automatisering. Eind 1996 verkocht Daimler-Benz onderdelen van de onderneming aan GEC-Alsthom en Cegelec.

Vlaanderen

Staking bij VCST in Sint-Truiden. Bij de fabrikant van auto-onderdelen brak op 9 januari een staking uit tegen de door de directie gevraagde inlevering van een kwart van het loon. Het vroegere Volvo Car St-Truiden is thans een dochteronderneming van de Nederlandse Begemann-groep.

POLITIE/GERECHT

De moord op Cools

Op 2 januari besliste de Luikse Kamer van Inbeschuldigingstelling tot de vrijlating van gewezen minister Alain Van der Biest, een van de verdachten in de moord op PS-topman André Cools. Hij zat vier maanden in voorhechtenis op verdenking van moord en moordpoging. Deze beschuldigingen blijven gehandhaafd, maar vereisen niet langer de aanhouding van Van der Biest.

(Vor.ber.pag.150/1-1997)

De smeergeldzaak-Dassault

Op 23 januari vaardigde de Luikse onderzoeksrechter Jean Louis Prignon, die het onderzoek leidt naar mogelijke omkoping van partijen door de Franse vliegtuigbouu-er Dassault, een arrestatiebevel uit tegen Merry Hermanus, gewezen kabinetschef van PS-minister Philippe Moureaux en secretaris-generaal van de Franse Gemeenschap, en tegen François Pirot, gewezen rechterhand van gewezen PS-minister Guy Spitaels. Zij worden ervan verdacht een rol te hebben gespeeld in de ontvangst van 600 miljoen frank smeergeld van Dassault voor de modernisering van de F16-straaljagers.
De PS ontkende met klem in 1989 geld te hebben gekregen van Dassault en was verbaasd en verbolgen over de beweringen hieromtrent van Merry Hermanus. Die vroeg midden januari in een brief aan de PS-top wat hij moest doen met het geld van Dassault dat nog op een bankrekening in het buitenland staat Busquin en Spitaels roken onraad en maakten de hele zaak bekend bij het Hof van Cassatie
Op 28 januari deed het gerecht een huiszoeking bij de PS en gewezen minister van landsverdediging Guy Coeme Op 31 januari vroeg het gerecht de opheffing van de politieke onschendbaarheid van Guy Spitaels, die de Waalse Gewestraad voorzit
Op - februari bereikte de Waalse Gewestraad een compromis waarbij de parlementaire onschendbaarheid van Spitaels gedeeltelijk wordt opgeheven en hij zijn voorzitterschap van de Gewestraad niet meer in het openbaar kan uitoefenen Hij zit het dagelijks bestuur voor, maar niet de openbare vergaderingen Deze situatie bleek echter gauw onhoudbaar te zijn Op 7 februari trad Spitaels als voorzitter volledig terug, nadat de avond tevoren de revisor van de PS door het gerecht was aangehouden. Revisor Fernand Detaille was belast met de controle van de boekhouding van de PS.

Dehaene poogt gemoederen te bedaren

Ten aanzien van de heersende malaise in het land naar aanleiding van de vele schandalen, zoals de zaak-Dutroux, de zaak-Spitaels, de onrust daarover bij de CVP. waar jonge parlementsleden het voortouw namen om van coalitiepartner te veranderen, en de roep van dc oppositie om de PS uit de regering te zetten, begon federaal eerste minister Jean-Luc Dehaene op 9 februari een media-offensief in de zondagse praatprogramma's van vrijwel alle zenders. Dehaene zei dat een regeringscrisis niet het geschikte antwoord zou zijn op de heersende malaise. 'Er komen in de samenleving nieuwe krachten aan het woord, los van de klassieke kanalen. Zij hebben een eigen invalshoek. terwijl de regering het geheel voor ogen heeft en dat veronderstelt keuzen maken. Oplossingen vinden en op het terrein doen werken vergt tijd', benadrukte Dehaene. Hij kondigde aan dat hij met de nieuwe krachten zal dialogeren, alsook dat hij het regeerprogramma zal actualiseren. Een regeringscrisis noemde hij 'buitensporig en ongeschikt als antwoord op de heersende malaise'.

Agusta

De Dassault-affaire escaleerde verder en geraakte verweven met het Agusta-schandaal (zie pag. 729/2 e.v.-'95) toen

PS-karnerlid Patrick Moriau op 14 februari moest toegeven dat hij het bestaan van geheime relreningen kende en 'verdacht geld uitgaf. niaar dat hij de oorsprong' ervan niet kende'. Moriau was destijds de financiëie raadgever van PS-voorzitter Philippe Busquin. De PS-voorzitter wees verdachtmakingen aan zijn adres van de hand. Begin 1988 ontmoette hij als Waals Gewestminister van Economie mensen van Agusta. 'Ik herinner mij die vergadering niet goed. Mij wordt gezegd dat ik uitleg heb gegeven over de Waalse subsidieregeling. In mei 1988 werd ik federaal minister van sociale zaken. Daarna was ik niet meer betrokken bij de aankoop van de helicopters. ik was overigens tegen Agusta en voor de aanbieding van Aerospatiale'. zei Busquin. Enkele dagen later stuurde hij die verklaring bij en zei hij dat hij van 1992 af wist dat de PS geld bezat dat niet in de boekhouding is ingeschreven. Hij wist echter niet waar het vandaan kwam en gaf Moriau de opdracht de zaak te regelen. Moriau verklaarde op een persconferentie dat hij als schatbewaarder van de partij verveeld zat met het geld dat hij van zijn voorgange Pirot erfde. Hij gaf het geld uit in het belang van de partij: verbouwing van het PS-hoofdkwartier. steun aan socialistische vakantieverblijven en steun aan bevriende politieke partijen, zoals het ANC.
Het parket van Luik vroeg de opheffing van de politieke onschendbaarheid van Moriau.

(Vor.ber.pag. 149/3 e.v.-1997)

De zaak-KB Lux

In het onderzoek naar fraude bij de Kredietbank en haar dochterbedrijf in Luxemburg, KB Lux. deed het gerecht op 3 februari huiszoekingen op het kabinet van minister van financiën Philippe Maystadt, op de administratie van financiën, op de administratie van de belastingen. bij de Kredietbank en op een zestal particuliere adressen.
In de Kamercommissie van Financiën zei Maystadt dat de huiszoekingen betrekking hebben op vier dossiers. In twee dossiers worden banken van fraude verdacht: het dossier van het forfaitair gedeelte van de buitenlandse belasting en de beurstaks enerzijds - volgens De Standaard zouden daar dertien banken bij betrokken zijn -, en dat van Kredietbank Luxemburg anderzijds. In de twee andere dossiers morden twee belastingambtenaren van fraude en corruptie verdacht. zei de minister.

(Vor.ber.pag.151/3 e.v.-1997)

ZAAK-DUTROUX

Op de oude mijnterreinen in Juinet zetten de speurders hun zoektocht voort naar oude mijngangen, waar eventueel slachtoffers van Dutroux en zijn medeplichtigen begraven zouden kunnen liggen (zie pag. 153/1 e.v.-'97).
Op 6 januari hekloegen verscheidene leden van de parlementaire onderzoekscommissie-Dutroux er zich over dat tegen hen dossiers werden aangelegd om op hen druk uit te oefenen. Vooral PS'er Serge Moureaux zei al maanden de indruk te hebben dat politiediensten hem schaduwen. Hij was verbolgen over de publicatie van een anonieme brief in de Franstalige pers die hem in verband bracht met seksfuiven. Volgens Moureaux zijn tegen hem verklaringen afgelegd bij de gerechtelijke politie en wordt in de gevangenis aan drugsverslaafden geen drugs meer gegeven tot ze verklaringen tegen politici hebben afgelegd.
Ook de PS'er Patrick Moriau en PRL-commissielid Jacqueline Herzet beklaagden zich over afluistering van hun telefoon of intimidatie met dossiers die tegen hen bij 'een politiedienst' zouden worden aangelegd.
Voorzitter Marc Verwilghen gaf raadsheer Etienne Marique van het Hof van Beroep van Brussel de opdracht deze zaak verder te onderzoeken.
Op 22 januari deden agenten van de Luikse gerechtelijke politie een huiszoeking bij de Bijzondere Opsporingsbrigade (BOB) van de Rijkswacht in Brussel. Dat deden zij op klacht van Luiks onderzoeksrechter Martine Doutrèwe. Die zag bij een artikel in *Le Soir illustré* foto's uit haar privé-leven, die in maart 1996 in beslag waren genomen bij een huiszoeking in haar woning. Haar echtgenoot, die advocaat is bij de balie van Luik, wordt verdacht van betrokkenheid bij een frauduleus failliet van een immobiliënkantoor. Volgens Doutrèwe kwamen de foto's uit dat dossier en is er sprake van schending van het geheim van het onderzoek. De Rijkswacht ontkende dat.
Op bevel van de parlementaire onderzoekscommissie. deed de gerechtelijke politie op 4 april huiszoekingen in de Rijkswachtkazernes van Seraing, Grâce-Hollogne en Charleroi. Dat deden ze op verzoek van commissie-voorzitte Verwilghen naar verdwenen processenverbaal over Dutroux.
Op 14 februari nam PS'er Patrick Moriau, ondervoorzitter van de commissie. ontslag omdat zijn naam genoemd werd in de smeergeld-affaires Dassault en Agusta.

(Vor.ber.pag.145/1 e.v.-1997)

ANDORRA

REGERINGSPARTIJ WINT ALGEMENE' VERKIEZINGES

De regerende Liberale Unie (Unio Liberal UL) onder leiding van premier Marc Forne Molne boekte een grote zege bij de algemene verkiezingen van 16 februari 1997 door zestien van de 23 zetels in het parlement (Consell General de las Valls) te veroveren Diie andere partijen namen aan de verkiezingen deel de Agrupament Nacional Democratic (AND) onder leiding van Ladislau Baro die zes zetels behaalde de Nova Democracia (ND) ondei leiding van Jaume Bartorneu en de Iniciativa Democratica Nacional (IDW) onder leiding van Vicenç Mateu De ideologische verschillen tussen de partijen zijn klein Zij zijn alle voorstander van een geleidelijke modernisering van het land. van een sterkere economie, een verdere hervorming van de grondwet en toenadering tot de Europese Cnie. De verkiezingscampagne ging vooral over de vraag of Andorra zijn grenzen moest openstellen voor buitenlandse investeringen. Volgens de wet mocht eenderde van de aandelen van bedrijven in handen zijn van buitenlanders. In totaal nam 81,6 procent van de 10.837 kiezers deel aan de verkiezingen.

Premier Forné was in december 1994 (zie pag. 301/2 e.i.-'95) aan de macht gekomen na de val van de coalitieregering. die in 1993 bij de algemene verkiezingen was aangetreden. Dat waren de eerste verkiezingen onder de nieuwe grondwet, die in mei van dat jaar van kracht was geworden.

(Vor.ber.pag. 301/2 e.v.-1995)

BOSNIË-HERZEGOVINA

VORNIING VAN FEDERAAL KABINET. NIEUWE PRESIDENT MOSLIM-KROATISCHE FEDERATIE. VOORBEREIDINGES GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Tijdens haar eerste voltallige zitting op 3 januari 1997 gaf de Assemblee van de Unie van Bosnië-Herzegovina (het in september gekozen federale parlement van Bosnië, zie pag. 73/2-'97) haar goedkeuring aan een kabinet. In december had het Bosnische presidentschap ermee ingestemd dat de moslim Haris Silajdzic en de Serviër Boro Bosic beiden co-premier werden (zie pag. 75/3-'97). De samenstelling van het kabinet was als volgt:

Co-premier - Haris Silajdzic: co-premier - Boro Bosic; vice-premier - Neven Tomic: buitenlandse zaken - Jadranko Prlic: buitenlandse handel en economische zaken - Hasan Muratovic: verbindingen - Spasoje Albijanic.

De Kroaat Tomic was minister van buitenlandse handel en internationale verbindingen geweest in de regering van de Republiek Bosnië-Herzegovina. De Republiek had in deel m ber al haar bevoegdheden formeel overgedragen aan de (moslim-Kroatische) Federatie (zie pag. 76/1-'97). Prlic, eveneens een Kroaat. en de moslim Muratovic waren in de regering van de Republiek respectievelijk minister van buitenlandse zaken en premier geweest. Albijanic was een Bosnische Servier

Verkiezing van nieuwe Federatiepresident

Op 18 maart kozen leden van het Huis van Afgevaardigden van de (moslim-Kroatische) Federatie Vladimir Soljic tot de nieuwe president van de Federatie. De Kroaat Soljic. die eerder al minister van defensie van de Federatie was. volgde Kresimir Zubak op, die in september 1996 was gekozen tot de Kroatische vertegenwoordiger in het presidium van Bosnië (zie pag. 72/3-'97).

De moslim Ejup Ganic werd herkozen als vice-president van de Federatie.

Donorconferentie

Op 9-10 januari vond in Brussel een vergadering plaats ter voorbereiding van een grote donorconferentie over Bosnië in maart. Opmerkelijk was de aanwezigheid van een gezamenlijke Bosnische regeringsdelegatie, die bestond uit ministers en ambtenaren van zowel de Federatie als de Republiek Srpska.

Het persbureau France *Press* noemde het optreden van de Bosnische delegatie op 9 januari een 'zwak begin'. In het bericht stond dat Albijanic had geklaagd dat hij niet op dezelfde manier was behandeld als Muratovic.

Akkoord tussen Republika Srpska en Joego-Slavië

De Republika Srpska (de Bosnisch-Servische entiteit) en de Federale Republiek Joego-Slavië (de rompstaat Joego-Slavië. bestaande uit Servië en Montenegro) ondertekenden op 28 februari een akkoord waarin 'speciale banden' werden aangegaan om de handel en samenwerking te bevorderen. President Zoran Lilic van Joego-Slavië en Momcilo Krajisnik, het Bosnisch-Servische lid van het presidium van Bosnië. ondertekenden het akkoord. Krachtens het akkoord zouden de twee partijen een raad instellen die moest zorgen voor samenwerking op het gebied van economische ontwikkeling en het oprichten van een gemeenschappelijke markt. De raad zou zich ook bezig houden met regionale veiligheid en het buitenlands beleid. In het akkoord stond tevens dat de twee partijen niet zouden toestaan dat een derde land hun grondgebied zou gebruiken om de ander aan te vallen.

Waarnemers wezen erop dat Krajisnik het akkoord had ondertekend en niet de president van de Republika Srpska, Biljana Plavsic, die er tegen was. Volgens sommige berichten was Plavsic niet eens op de hoogte van de ondertekeningsplechtigheid. De Volksassemblee van de Republika Srpska ratificeerde het akkoord desondanks op 15 maart. Leiders van de Bosnische moslims en Bosnische Kroaten bekritiseerden het akkoord. en met name het feit dat Krajisnik het ondertekend had.

Regeling over kwestie-Brcko uitgesteld. Benoeming van bestuurder

Een internationale arbitragecommissie, die op 14 februari bijeenkwam in Rome, liet weten dat ze nog geen oordeel kon vellen over het lot van de strategische Noord-Bosnische stad Brcko. De Bosnische Serviërs, die de stad bezet hielden, en de moslim-Kroatische Federatie betwistten elkaar het gezag over Brcko. Dit was één van de twee territoriale kwesties waarover in het Dayton-akkoord van november 1995 geen overeenstemming was bereikt (zie pag. 93/1 e.v.-'96). De commissie bepaalde daarentegen dat Brcko tot maart 1998 onder internationale supervisie gesteld moest worden.

Krachtens het Dayton-akkoord had de kwestie-Brcko uiterlijk 14 december opgelost moeten zijn. Beide partijen waren echter vlak voor deze datum overeengekomen dat een beslissing over de kwestie twee maanden zou worden opgeschort (zie pag. 77/2/3-'97)

De door de NAVO geleide Stabilisatiemacht (SFOR) had haar troepen rond Brcko gestationeerd in afwachting van de bijeenkomst in Rome. De spanning was opgelopen door berichten dat Alija Izetbegovic gedreigd had af te treden als voorzitter van het collectieve presidentschap van Bosnië-Herzegovina. indien de commissie Brcko aan de Bosnische Serviërs zou toewijzen

Op 7 maart werd bekendgemaakt dat de Amerikaanse diplomaat Robert W. Farrand was benoemd tot bestuurder van Brcko. Hij werd benoemd tijdens een vergadering over de kwestie Brcko in Wenen en zou toezicht gaan houden op het bestuur van de stad en op de terugkeer vanvluchtelingen.

Geweld in Mostar

In februari braken in de stad Mostar ernstige gewelddadigheden uit tussen moslims en Kroaten

Op 10 februari openden Kroaten het vuur op een groep van ongeveer 200 moslims die probeerden van een hoofdzakelijk door Kroaten gecontroleerd deel van de stad naar een begraafplaats in een moslimgebied te komen. Daarbij werd ten minste een moslim gedood en raakten er ongeveer dertig gewond. Na de schietpartij werd naar verluidt een aantal moslim-families uit het door Kroaten beheerste westelijke deel van de stad gezet

Volgens de Guardian van 12 februari had de geweldsuitbarsting geleid tot het uiteenvallen van de gezamenlijke moslim-Kroatische politiemacht in de stad, waarbij beide partijen hun agenten terugtrokken naar hun etnische bolwerken.

De (Kroatische) politiechef van West-Mostar, Marko Radic, werd begin maart op non-actief gesteld omdat hij het onderzoek naar de gewelddadigheden van februari dwarsboomde. Ook drie politiemannen kregen een schorsing. Zij werden er in een VN-rapport over de gewelddadigheden van beschuldigd te hebben geschoten op een ongewapende menigte moslims. Op 20 maart veroordeelde een rechtbank in Mostar hen tot voorwaardelijke straffen.

Eind februari bleek uit berichten dat zowel de Kroatische als de Bosnisch-Kroatische autoriteiten een campagne waren gestart tegen Kroatische 'krijgsheren' en misdadigers in Mostar. De campagne zou een reactie zijn op de begin februari begonnen gewelddadigheden. Een van de arrestanten zou Mladen 'Tuta' Naletilic zijn, de leider van de paramilitaire mafia van Mostar.

Gemeenteraadsverkiezingen uitgesteld

De Deense minister van buitenlandse zaken Niels Helveg Petersen. die voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) was, maakte op 6 maart bekend dat de gemeenteraadsverkiezingen in Bosnië zouden worden verschoven van juli naar september 1997. De verkiezingen zouden worden gehouden onder toezicht van de OVSE.

De verkiezingen zouden aanvankelijk plaatsvinden in september 1996 maar in augustus maakte de OVSE bekend dat ze zouden worden uitgesteld tot november wegen.; vermeende onregelmatigheden bij de registratie van kiezers door de Servische autoriteiten In oktober stelde de OVSE de verkiezingen opnieuw uit tot medio 1997 (ziepag 71/3 e v.-'97)

Voorbereidingen voor gemeenteraadsverkiezingen

Op 5 mei opende de Organisatie voor L'eiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) 420 kantoren in heel Bosnië waar burgers zich konden laten inschrijven voor de lokale verkiezingen die op 13-14 september zouden worden gehouden. De verkiezingen. die oorspronkelijk gelijktijdig hadden moeten plaatsvinden met de nationale verkiezingen in september 1996, waren al meerdere malen uitgesteld (zie pag. 71/3 e.v.-'97)

De OVSE verordende op 8 mei dat de gemeenteraadsverkiezingen in de strategische en omstreden Noord-Bosnische stad Brcko (zie boven) alleen zouden gelden voor de Servische m-ijken in het centrum. en niet voor de buitenwijken die onder controle stonden van de Moslim-Kroatische Federatie. Moslimleiders dreigden naar verluidt de verkiezingen te boycotten uit protest tegen de verordening.
Generaal George Joulwan, de NAVO-bevelhebber in Europa, zei in een toespraak in Wasnirigton op 12 mei dat de NAVO overwoog om 3.000 extra soldaten naar Bosnië te sturen om ervoor te zorgen dat de verkiezingen vreedzaam zouden verlopen. met name in de omstreden gebieden rond Brcko en Mostar. De huidige onder NAVO-bevel staande 'stabiliseringsmacht' (SFOR) in Bosnië bestond uit 31.000 manschappen uit 34 landen.

De Partij van Democratische Actie. de belangrijkste nationalistische moslimpartij, maakte op Y mei bekend dat zij aan de gemeenteraadsverkiezingen zou deelnemen in een coalitie met vijf kleinere partijen. waaronder de Partij voor Bosnië-Herzegovina van co-prernieiHaris Silajdzic.

VN-afgezant voor vermiste personen stapt op

De VN-gezant voor ver miste peisonen in het voormalige Joego-Slavië, Manfred Nouak nam op 26 maart ontslag uit protest tegen het feit dat er nog steeds geen duidelijkheid bestond over het lot van de ongeveer 23 000 mensen die na de Bosnische burgeroorlog als vermist waren opgegeven

De Oostenrijker Nowak zei dat zijn ontslag was 'gebaseerd op zijn ervaring dat er onvoldoende politieke wil bestond om met alle mogelijke middelen het lot van de vermisten tc achterhalen.' Hij verklaarde slechts $ 300.000 te hebben gekregen van de S 6 mln die hij in mei 1996 bad aangevraagd om lichamen in Bosnië te laten opgraven

Overeenstemming over centrale bank en munt

Op 15 april werd bekendgemaakt dat de Bosnische regering had besloten etn centrale bank en een gemeenschappelijke munt in te voeren

Volgens berichten zou de nieuwe munt dc inwisselbare mark worden genoemd en in een koersverhouding van één op één aan de Duitse mark worden gekoppeld, De bankbiljetten van de Federatie zouden er anders uitzien dan die van de Republika Srpska. maar de biljetten van beide entiteiten zouden geen nationalistische symbolen vertonen en in het hele land geldig zijn.

PAUS BEZOEKT SARAJEVO

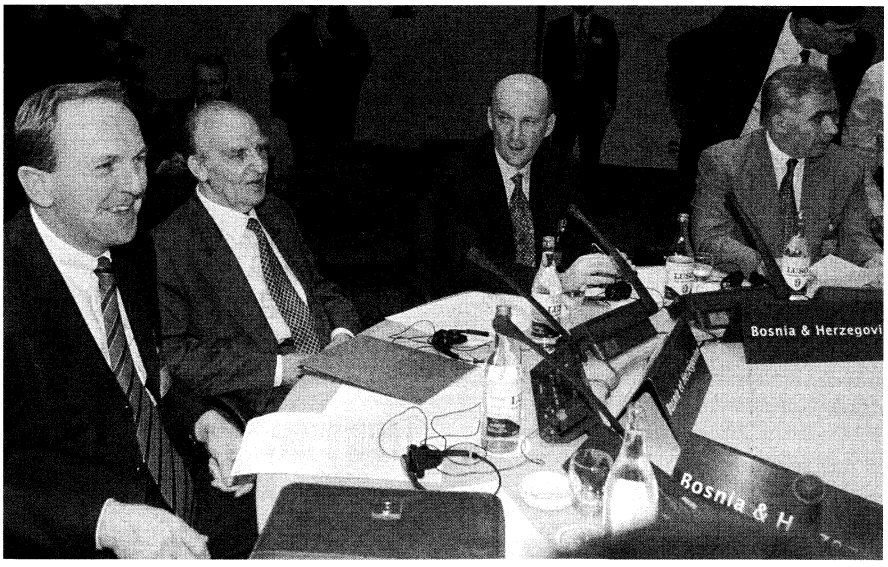
Op 12-13 april bracht paus Johannes Paulus II een bezoek aan de Bosnische hoofdstad Sarajevo. Het bezoek was om veiligheidsredenen een aantal malen uitgesteld. Niettemin bleven veiligheidskwesties een grote rol spelen nadat de politie landmijnen en een ontsteker met afstandsbediening had gevonden. die waren geplaatst onder een brug waar de route van de paus overheen leidde.

Tijdens zijn bezoek had de Paus individuele ontmoetingen met de drie leden van het collectief presidentschap van Bosnië. Op 12 april droeg hij voor ongeveer 50.000 mensen een mis op in het Kosevo-voetbalstadionin Sarajevo.

VN-TRIBUNAAL VOOR OORLOGSMISDADEN. PROCES TEGEN MOSLIMS E N KROATEN

Op 10 maart begon voor het Internationale VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in het Voormalige Joego-Slavië (het in Den Haag gevestigde tribunaal voor de berechting van oorlogsmisdaden) het eerste proces tegen moslims en Kroaten die ervan werden verdacht tijdens de Bosnische burgeroorlog oorlogsmisdaden te hebben begaan tegen Serviërs. In totaal klaagde het tribunaal 74 mannen aan: 54 Serviërs, zeventien Kroaten en drie moslims. Slechts zeven van hen bevonden zich in hechtenis.

Drie moslims (Zejnil Delalic. Hazim Delic en Esad Landzo) en een Kroaat (Zdravko Mucic) werden aangeklaagd wegens het vermoorden en martelen

De drie leden van het Bosnische presidium, Kresimir Zubak (l.), Alija Izetbegovic (2de v.l.) en Momcilo Krajisnik (r.) nemen samen met de Bosnische minister van buitenlandse zaken Jadranko Prlic (2de v r) op 30 mei 1997 deel aan de Vredesimplementatieraad in het Portugese Sintra.
Foto *EPA*

van Servische gevangenen in het kamp Celebici in Zuid-Bosnië in 1992.

Erdemoric in hoger beroep

Op 3 januari werd bekendgemaakt dal de Bosnische Kroaat Drazen Erdemo- ... de eerste persoon die door liet oor-logstribunaal in Den Haag was veroordeeld, in hoger beroep was gegaan tegen de tien jaar gevangenisstraf die hij in november 1996 had gekregen (zie pag 77/2-'97)

Van oorlogsmisdaden verdachte Kroaat uitgeleverd

De Kroatische regering deelde op 28 april mee dat zij de Kroaat Zlatko Aleksovski had uitgeleverd aan het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden. Aleksovski was door het tribunaal aangeklaagd wegens wreedheden die hij in 1993 tijdens de oorlog tussen Kroaten en moslims in de Lasva-vallei zou hebben begaan tegen moslims.

De internationale gemeenschap had stevige druk uitgeoefend op de Kroatische regering om Aleksovski uit te leveren. Hij was de eerste die door de Kroatische autoriteiten aan het tribunaal was uitgeleverd.

Louise Arbour, de hoofdaanklager bij het Internationaal VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in Voormalig Joego-Slavië, geeft op 24 januari 1997 een persconferentie in de Canadese ambassade in Belgrado ter gelegenheid van haar eerste bezoek aan Joego-Slavië sinds haar aantreden in oktober 1996 (zie pag. 314/1-'96). *Foto EPA*

Servische oorlogsmisdadiger schuldig verklaard

Het Internationale VN-Tribiinaal voor Voormalig Joegoslavië verklaarde de Bosnische Serviër Dushan Tadic op i mei schuldig aan elf van de 31 aanklachten wegens misdaden tegen de mensheid De toewijzing van het vonnis stond gepland op 1 juli Tadics advocaat verklaarde op 7 mei dat zijn client in beroep zou gaan tegen de uitspraken Tadic had alle 31 aanklachten ontkend ... gezegde uitspraak was ... persoonsverwisseling

Tadic (ook bekend onder zijn bijnaam 'Dusko' Tadic) was in april 1993 door Duitsland uitgeleverd (zie pag. 604/3-'95). Zijn proces. het eerste internationale proces wegens oorlogsmisdaden dat van start ging sinds de oorlogstribunalen in Ncurenberg en Tokio na de Tweede vere el dooi-log. was in mei 1996 begonnen (zie pag. 608/2-'96).

Tadic. café-eigenaar en voormalig reservist bij de Servische politie. werd beschuldigd van het vermoorden. verkrachten en martelen van moslim-burgers die in 1992 werden vastgehouden in de gevangenkampen van Omarska, Keraterm en Trnpolje in het noordwesten van Bosnië. Hij werd uiteindelijk vrijgesproken van alle aanklachten wegens moord en verkrachting. Tien van de elf onderdelen van de aanklacht waaraan hij wel schuldig werd bevonden hadden betrekking op het mishandelen van gevangenen in de kampen. Het elfde onderdeel betrof zijn deelname aan de collectieve Servische vervolging van burgers en medeplichtigheid aan het doden van twee moslim-politieagenten. Tadic werd echter vrijgesproken van directe betrokkenheid bij één van de grootste gruweldaden waarvan hij werd beschuldigd, namelijk het incident waa bij een gevangene in het Omarska-kamp door zijn ben-akers zou zijn gedwongen de testikels van een andere gevangene af te bijten.

Oorlogsmisdadiger veroordeeld door Duitse rechtbank

In het eerste proces wegens oorlogsmisdaden dat sinds de nasleep van de Tweede Wereldoorlog in Duitsland werd gehouden. veroordeelde een rechtbank in Beieren de Bosnische Serviër Novislav Djajic op 23 mei tot vijf jaar gevangenisstraf wegens zijn aandeel in de massamoord op moslims. Djajic werd op veertien punten van de aanklacht schuldig bevonden aan medeplichtigheid aan moord en poging tot moord. Hij was een van de vijftig mensen naar wie de Duitse autoriteiten een onderzoek hadden ingesteld in verband met oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië.

Interview met Radovan Karadzic

Op 26 mei publiceerde het Servische dagblad Vecernje *Novesti* een zeldzaam interview met Radovan Karadzic, de voormalige 'president' van de Bosnisch-Servische Republika Srpska (voor details over zijn aftreden in augustus 1996, zie pag 69/1 e v - 97) : hewel hei Haagse tribunaal kiem al t~ ee keer had aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden (zie pag 812 ... e ... -'95 en 96/2-'96), liep Karadzic nog steeds vrij rond in het Bosnisch-Servische bolwerk Pale

Karadzic zei tegen het nieuwsblad dat hij de ... moorden ... S ... zijd, tijdens de burgeroorlog in Bosnië ten zeerste betreurde. maar ontkende dat reguliere troepen onder zijn bevel en dat van generaal Ratko Mladic hadden deelgenomen aan de wreedheden. Hij ontkende beschuldigingen van 'systematische genocide' en zei dat 'we (in het begin van de oorlog) geen idee hadden van wat er allemaal gebeurde'. Karadzic leek er tijdens het interview- op te zinspelen dat hij bezwarende informatie had over andere Servische leiders, onder wie de Servische president Slobodan Milosevic. Hij zei dat zijn Servische tegenstanders hem beter konden vermoorden dan hem te laten terechtstaanvoor' het oorlogstribunaal.

Het Servische nieuwsblad Nedeljni Te*legraf* berichtte op 21 mei dat Karadzic op 20 april een geheime ontmoeting in Pale had gehad met de Bosnische president Alija Izetbegovic. Volgens het bericht had Izetbegovic het initiatief tot de ontmoeting tussen de twee oude vijanden genomen en gingen de besprekingen over nieuwe gebiedsverdelingen binnen Bosnië.

(Vor.ber.pag. 69/1 e.v.-1997)

DUITSLAND

PARLEMENTST'OORZITTER BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE. ECONOMISCHE EN VERDERE ONTWIKKELINGEN

In december 1996 werd parlementsvoorzitter Rita Sussmuth beschuldigd van onoorbare handelingen. Op 17 december bevestigde het openbaar ministerie dat het bezig was met een onderzoek naar beschuldigingen dat Sussmuth, de meest prominente vrouw in de Duitse politiek, herhaaldelijk voor privé-reizen gebruik had gemaakt van (voor officiële doeleinden) beschikbare vliegtuigen van de Luftwaffe. Deze beschuldigingen waren vooral pijnlijk met het oog op Süssmuths image als het 'morele geweten' van de Christen-Democratische Unie van bondskanselier Helmuth Kohl.

Sussmuth ontkende de beschuldigingen - die waren geuit door de vice-voorzitter

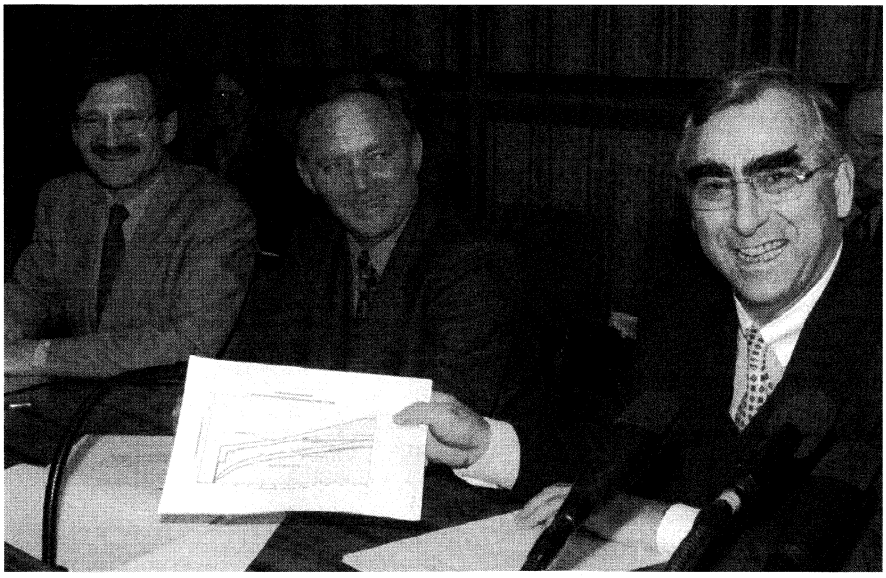
van de Bond van Belastingbetalers, Dieter Lau - en maakte bekend gerechtelijke stappen te ondernemen tegen het blad *Bild am Sonntag*, dat ze had gepubliceerd Lau hield echter stug vol dat de beschuldigingen op waarheid berustten Op 22 december stond in een aantal kranten dat Sussmuth sinds 1993 meer korte en middellange vliegreizen met vliegtuigen van de Luftwaffe had gemaakt dan minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel Naar verluidt ging het hierbij onder meer om reizen naar Nederland waar ze een vakantiehuis had, en naar haar dochter in Zurich

Ingrijpende belastinghervorming

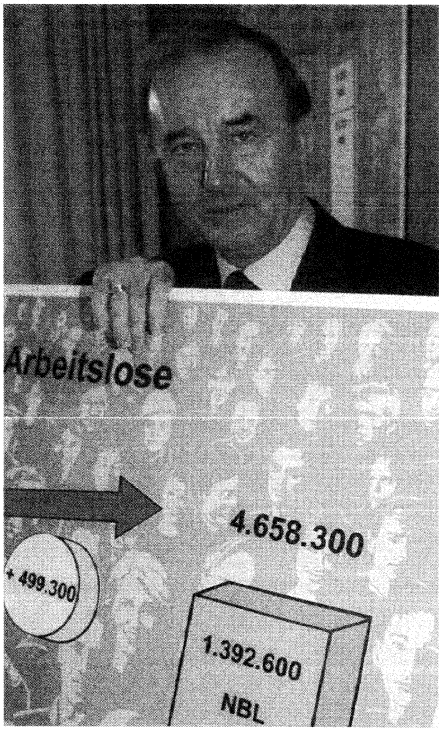
De belastinghervorming die op 23 januari 1997 werd bekendgemaakt. leidde tot spanningen binnen de centrumrechtse regeringscoalitie van de Christen-Democratische Unie (CDU). de Beierse Christelijke Sociale Cnie (CSU) en de Vrije Democratische Partij (FDP), en lokte een golf van kritiek van de oppositie uit. De voorgestelde hen-orming van het ingewikkelde Duitse belastingstelsel kwam na maanden van discussie door een commissie van deskundigen en politici onder voorzitterschap van CSU-minister van financiën Theo Waigel.

In zijn bekendmaking sprak Waigel van de 'meest ingrijpende belastinghervorming in vijftig jaar'. Hij verklaarde dat de regering het hoogste en laagste tarief van de inkomstenbelasting met ingang van januari 1999 wilde verlagen van respectievelijk 33 en 23.9 procent tot respectievelijk 39 én 15 procent (zie ook pag. 81/2-'97). De vennootschapsbelasting zou worden verlaagd tot 35 procent in 1998 en de solidariteitsheffing (de belasting die bovenop de inkomsten- en vennootschapsbelasting kwam om de herintegratie van Oost-Duitsland te financieren) zou met 2 procent worden verlaagd tot 5.5 procent.

De coalitiepartners waren verdeeld over de vraag hoe het daaruit voorvloeiende verlies aan inkomsten van ruim DM 80 mrd per jaar moest worden goedgemaakt ($1=DM1,63 op 24 januari 1997) Waigel zei dat een deel van het verlies zou worden gecompenseerd door de afschaffing van allerlei aftrekposten door voortaan belasting te heffen op inkomen uit overwerk en door soinmige pensioenen en levensverzekeringspolissen te belasten De verwachting was dat het verlies hierdoor zou worden teruggebracht tot DM 25 mrd Het financiele gat zou nog verder kunnen worden gedicht door de BTW met 1 a 2 procent te verhogen Hiertegen verzetten zich echter niet alleen de oppositiepartijen maar ook leden van de CDU CSU en FDP, van wie sommige Waigels aftreden eisten Het hardnekkigste verzet tegen de plannen van Waigel bood CDU-minister van arbeid en sociale zaken Norbert Blum die tegen de hervormingen had gestemd toen deze aan de orde werden gesteld tijdens een kabinetsberaad op 23 januari Blum. voorzitter van de commissie voor de hervormingen van de pensioenen, voerde aan dat de voorgestelde belasting van pensioenen 'de noodzakelijke uitbreiding van de regelingen voor bedrijfspensioenen en particuliere pensioenen bemoeilijkte'. Volgens waarnemers zou de regering door de omvang van de protesten water bij de wijn moeten doen bij het opstellen van de benodigde wetgeving, wilde ze voldoende steun krijgen voor de hervormingen.

Minister van financiën Theo Waigel, de fractieleider van de CDU/CSU Wolfgang Schauble en FDP-fractieleider Hermann Otto Solms (v.r.n.l.) presenteren de ingrijpende belastingplannen van de regering aan de media. *Foto EPA*

Bernhard Jagoda, het hoofd van het Federale Arbeidsbureau. maakt op 6 februari 1997 de nieuwe werkloosheidscijfers bekend. *Foto EPA*

Stijging werkloosheid. Initiatieven regeringscoalitie

Op 6 februari reageerden politici. vakbondsleiders en werkgeversorganisaties geschokt op officiële cijfers waaruit bleek dat de Duitse werkloosheid was gestegen tot het hoogste niveau sinds 1933.

Het Federale Arbeidsbureau in Neurenberg maakte bekend dat het niet gecorrigeerde werkloosheidscijfer voor januari 4,66 mln werklozen bedroeg. Dit waren er 510.000 meer dan in december 1996 en 499.300 meer dan in januari 1996. Het voor seizoensinvloeden gecorrigeerde cijfer steeg met 160.000, driemaal zoveel als regeringseconomen hadden geraamd. Het niet seizoensgecorrigeerde werkloosheidspercentage ging omhoog naar 12.2 procent tegenover 10.8 procent in de maand daarvoor: Het werkloosheidspercentage in het

oosten van Duitsland steeg van 15,9 procent tot 18.7 procent en nam in het westen met 1 procent toe tot 10.6 procent

Deze scherpe stijging van de werkloosheid zaaide nieuwe twijfel of Duitsland erin zou slagen het begrotingstekort beneden de 3 procent van het BBP te houden, een van de normen voor toetreding tot de Economische en Monetaire Unie (EMU) (zie pag. 75/3 e.v.-'92; 395/1-'95). Op 8 februari waarschuwde bondskanselier Helmut Kohl dat Duitsland niet zou kunnen voldoen aan de criteria voor deelname aan de gemeenschappelijke munt iiî januai-i 1998, de geplande begindatum. 'als er niets wordt gedaan aan de hoge werkloosheid'. Kohl zei nogmaals dat hij de werkloosheid in 2000 tot de helft wilde terugbrengen, en benadrukte dat de voorgenoinen belastinghervormingen (zie boven) een 'enorm' effect zouden hebben op het investeringsklimaat.

Kohl, die steeds meer openlijke kritiek over zich heen kreeg wegens het onvermogen van zijn regering om economische hervormingen tot stand te brengen. zocht eind februari steun bij de oppositie voor zijn omstreden belastingplannen. Dit leidde tot speculaties dat hij speelde met de gedachte om de basis van zijn coalitieregering te verbreden. Op 24 februari had hij een ontmoeting met de voorzitter van de oppositionele Sociaal-Democratische Partij (SPD). Oskar Lafontaine, maar beiden ontkenden het eens te zijn geworden over de opstelling van de SPD ten opzichte van de regering.

Aangezien de SPD de meerderheid had in de Bondsraad (Eerste Kamer van het parlement), was de steun van deze partij voor de belastinghervorming van vitaal belang voor de regeringscoalitie onder leiding van Kohls CDU. Tot dan toe had de SPD zich verzet tegen de belastingplannen, omdat de arbeiders er de dupe van zouden worden. Maar omdat de regering betoogde dat haar belastinghervorming absoluut noodzakelijk was in de strijd tegen de werkloosheid, stond de SPD onder druk water bij de wijn te doen. Partijfunctionarissen zeiden dat de partijen waarschijnlijk de maand daarop nieuwe besprekingen zouden voeren.

Uitspraak over grondonteigeningen in voormalig Oost-Duitsland

Op 13 februari bepaalde het Federale Administratieve Hof in Berlijn dat buitenlanders grond in het oosten van Duitsland konden terugeisen die tijdens de militaire bezetting door de Sowjet-Unievan 1943-'49 was onteigend.

Krachtens het Herenigingsverdrag dat de twee Duitslanden in 1990 hadden gesloten, zouden alleen land en gebouwen die voor 1945 en na 1949 waren onteigend, in aanmerking komen vooi teruggave aan hun vroegere eigenaren Het Hof oordeelde dat de onteigening van buitenlandse eigendommen tijdens de militaire bezetting door de Sowjets van 1945 '49 f a m el onv ett g a s ze v eest Daarom moesten deze eigendommen worden teruggegeven Volgens het Hol' zou onteigening alleen in gevallen die de Sowjet-autoriteiten met terugwerkende kracht hadden goedgekeurd, geldig kunnen blijven

Proces tegen gewezen Stasi-officieren

Op 19 februari begon in Berlijn het proces tegen vier gewezen officieren van de Stasi (de voormalige Oost-Duitse geheime dienst). Zij werden ervan beschuldigd West-Duitse terroristen te hebben geholpen uit handen van justitie te blijven. Harry Dahl, het vroegere hoofd van de antiterreurafdeling van de Stasi, en drie anderen gaven toe dat zij tien leden van de Rote Armee Fraktion (RAF) hadden geholpen, maar betoogden dat zij daarmee niet de rechtsgang hadden verhinderd.

Aanvang bouw nieuwe kanselarij

Tijdens een plechtigheid op 4 februari stak bondskanselier Helmut Kohl de eerste spade in de grond voor de bouw van een nieuwe kanselarij op de oever van de rivier de Spree in Berlijn. Kohl verklaarde dat het 'een belangrijke dag is voor de hoofstad Berlijn en voor het herenigde vaderland'.

Het complex, dat begroot was op DM 400 mln ($ 1 = DM 1,67 op 7 februari 1997), zou naar verwachting begin 2000 gereed zijn. De residentie was het enige nieuwe pand dat de regering liet bouwen. De ministers en ambtenaren betrekken bestaande overheidsgebouwen van de DDR die worden gerenoveerd. De verhuizing van het Duitse parlement naar Berlijn was gepland voor mei 1999. wanneer de Rijksdag plechtig zou worden heropend. Verwacht werd dat de complete verhuizing van de regering van Bonn naar Berlijn in 2000 zou zijn voltooid.

Demonstraties tegen werkloosheid

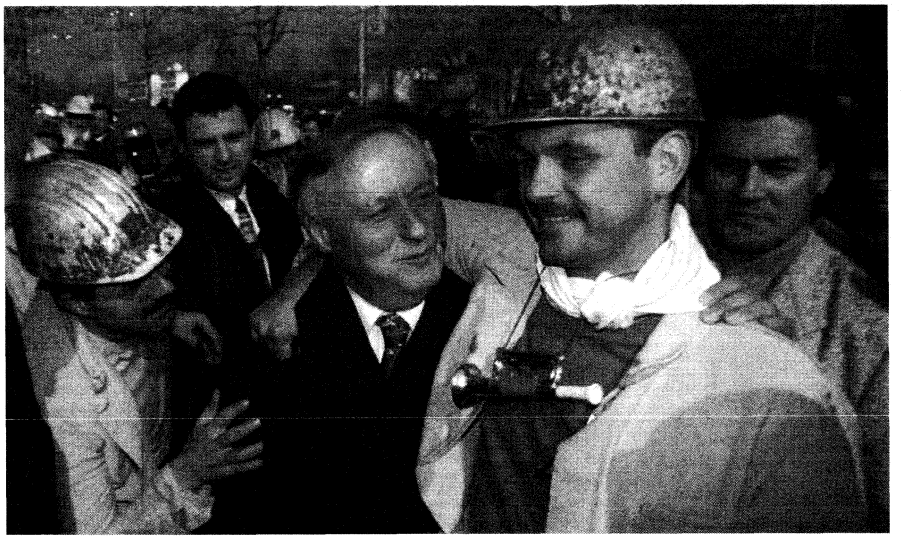
Terwijl de werkloosheid bleef groeien, kreeg de regering in maart te maken met massale protesten van woedende arbeiders die hun baan dreigden te verliezen.

Het federale ministerie ras arbeid maakte op 6 maart cijfers bekend, waaruit bleek dat de niet voor het seizoen gecorrigeerde werkloosheid in februari was gestegen tot 4.670.000 (12,2 procent) (voor cijfers van januari, zie boven). Hoewel de stijging kleiner was dan de meeste economen hadden verwacht. bleef er twijfel over bestaan of het Duitsland zou lukken te voldoen aan de convergentiecriteria voor tie Economische en Monetaire Unie (zie pag. 75/3 e.v.-'92: 395/1-'95 en boven). De stijging van de werkloosheid bracht vakbondsleiders ertoe uitstel te eisen van de invoering van de gemeenschappelijke Europese munt in 1999, tenzij de coalitieregering van kanselier Helmut Kohl in het herziene verdrag van Maastricht verreikende mogelijkheden zou opnemen om banen te scheppen. Dieter Schulte, de leider van de vakcentrale DGB (Deutscher Gewerkschaftsbund) - met 9 mln leden de grootste vakcentrale - verklaarde op 6 maart dat zijn organisatie niet langer kon 'accepteren dat aan de criteria van Maastricht voor 1999 wordt voldaan door fiscale en sociale maatregelen te nemen die uitsluitend ten koste gaan van de werknemers.

Op 7 maart nam de ongerustheid bij de vakbonden toe toen de regering plannen aankondigde om de subsidies voor de kolenmijnen in de periode tot 2005 terug te brengen tot DM 5,5 mrd ($1= DM 1.72 op 7 maart 1997). De bezuiniging. die tot de sluiting zou leiden van tien van de negentien kolenmijnen in die periode en tot een verlies van 50.000 banen, was bedoeld om Duitsland te laten voldoen aan de eisen die de EMU stelde aan de overheidsuitgaven.

De aankondiging ontlokte grote woede. Mijnwerkers in alle West-Duitse mijnen legden het merk neer zodra de plannen openbaar waren. In verscheidene steden in het Roergebied braken spontaan demonstraties uit en mijnwerkers blokkeerden kort de autoweg Venlo-Oberhausen voordat ze de mijningangen bezetten. Op Y maart hadden de protesten Bonn bereikt, waar mijnwerkers en hun aanhangers het hoofdkantoor van de coalitiepartijen CDU en FDP bezetten. met brood en eieren gooiden naar politici en toegangswegen en autowegen blokkeerden. Ook bezetten zij verscheidene gemeentehuizen in het Roergebied en Saarland. het industriële hart van Duitsland.

Op 11 maart blokkeerden ongeveer 20.000 mijnwerkers Bonn, waardoor veel verkeer in de stad stil kwam te lig-

Oskar Lafontaine. leider van de SPD en minister-president van Saarland (m) wordt omhelsd door mijnwerkers uit zijn deelstaat nadat hij hen heeft toegesproken tijdens een demonstratie in Bonn op 19 maart 1997. *Foto EPA*

gen. Met als argument dat hun aanwezigheid buitensporig veel druk op de regering legde zei Kohl de onderhandelingen met de vakbondsleiders af. Daarop verzocht de leider van de vakbond IG Bergbau, Hans Berger, de mijnwerkers uit de stad te vertrekken. Op 12 maart keerde de orde terug in de stad. toen de mijnwerkers zich terugtrokken naar Keulen. Maar Berger waarschuwde dat '50.000, misschien wel 100.000 mensen in Bonn zouden neerstrijken als de voor die dag geplande besprekingen geen acceptabele regeling zouden opleveren.'

De intensieve onderhandelingen leidden op 13 maart tot een compromis dat de mijnwerkers als een overwinning begroetten.
In het akkoord bleef overeind dat de subsidies in een periode van acht jaar teruggedraaid zouden worden. Maar de bezuinigingen werden opgeschort. zodat de subsidies grotendeels zouden blijven gehandhaafd tot aan het einde van de eeuw. Regering en vakbeweging spraken van een bevredigend resultaat. mede omdat was overeengekomen dat een deel van de mijnbouwindustrie ook na 2000 zou blijven bestaan. Een ruime helft van de 85.000 mijnwerkers zou dan nog een baan hebben. Slecht één mijn zou voor die tijd dicht gaan. Mijnwerkers die overbodig werden, zouden uitgebreid worden omgeschoold om hen weer kansen te geven voor de arbeidsmarkt.

De dankzij het akkoord wedergekeerde rust in het Roergebied werd echter abrupt verstoord toen op 18 rnaart duizenden staalarbeiders het werk neerlegden en het hoofdkantoor van Krupp-Hoesch bezetten. De actie werd uitgelokt door het nieuws dat het bedrijf een vijandig overnamebod op Thyssen had uitgebracht. De arbeiders waren bang dat de overname gedwongen massaontslagen bij beide bedrijven tot gevolg zou hebben.

Op 24 maart protesteerden meer dan 20.000 staalarbeiders tegen wat zij zagen als de macht van de Duitse banken in Frankfurt. Duitslands financiële hoofdstad. De arbeiders verweten de Deutsche Bank en de Dresdner Bank het bod van Krupp mede mogelijk te hebben gemaakt. Dezelfde dag werd het bod onverwacht ingetrokken, toen de twee bedrijven verklaarden dat ze een fusie planden. Op 25 maart bleek uit verklaringen van Krupp-Hoesch en Thyssen dat de fusie gepaard zou gaan met een verlies van ongeveer 4.000 banen, bovenop de banen die de twee bedrijven al wilden schrappen.

Demonstraties tegen kernafval

Eerder in maart kreeg de regering te maken met burgerlijke ongehoorzaamheid, toen demonstranten een transport van kernafval naar een opslagterrein probeerden te verhinderen. De kosten van het transport werden geraamd op DM 100 mln. Verder werd ongeveer 30.000 man oproerpolitie op de been gebracht om de trein te beschermen.

De trein met zes containers kernafval en afgewerkte splijtstofstaven vertrok op 28 februari bij de kerncentrale Neckarwestheim in Beieren in het zuiden van het land en arriveerde op 6 maart in Gorleben in Neder-Saksen in het noorden Toen de trein vertrok uit Neckarwestheim werd een menigte van honderden demonstranten met behulp van waterkanonnen oproerpolitie, helikopters en pantservoertuigen verspreid Op 1 maart trokken ongeveer 1 000 milieu-activisten de straten van Gorleben op, waar schoolkinderen de week daarvoor sit-in-demonstraties hadden gehouden op scholen en in het gemeentehuis Op verschillende punten langs de ioute probeerden betogers het transport tegen te houden boeren zetten trekkers op de spoorbaan en saboteurs zaagden de rails dooi en deden valse bommeldingen Onder de weg naar Gorleben groeven ongeveer 1 200 demonstranten vier tunnels waardoor het laatste deel van het transport vertraging opliep. Terwijl politie en demonstranten heftig slaags waren met elkaar, bereikten de containers ten slotte op 6 maart Gorleben. Met waterkanonnen en een aantal gevechtshelikopters probeerde de politie verdere vertraging te voorkomen. Bij de botsingen met de politie raakten 150 betogers gewond.

Amerikaanse diplomaat uitgezet

Het tijdschrift *Der* Spiegel van 9 maart schreef dat een Amerikaanse diplomaat het land was uitgezet wegens spionage, nadat hij had geprobeerd een hoge ambtenaar van het ministerie van economische zaken te rekruteren om informatie in te winnen over hi-tech-projecten.

Volgens het bericht. dat Duitse functionarissen informeel bevestigden, had de niet met name genoemde diplomaat het land al verlaten. Het zou om een CIA-agent gaan die onder de bescherming van een diplomatieke status werkte. *Der* Spiegel zei dat de regering - teneinde een conflict met de VS te vermijden - de zaak discreet had afgehandeld, zonder de ambassadeur op het matje te roepen of de diplomaat tot ongewenst persoon te verklaren.

Bondskanselier Kohl stelt zich herkiesbaar

Kanselier Helmut Kohl maakte op 3 april bekend dat hij zich als eerste kanselier verkiesbaar zou stellen voor een vijfde ambtstermijn bij de algemene verkiezingen in 1998. Kohl maakte een einde aan maanden van speculaties over zijn bedoelingen tijdens een televisieinterview ter gelegenheid van zijn 67e verjaardag waarin hij zei zich kandidaat te zullen stellen 'als mijn partij

en politieke vrienden dat willen' Door te verklaren 'zich hie toe verplicht te voelen in de tegenwoordige situatie', maakte hij duidelijk een leidende rol te willen spelen bij de invoering van de Europese eenheidsmunt. de verdere integratie van de EU en de uitbreiding van de NAVO naar het oosten

Kohl gaf te kennen vastbesloten te zijn de economische problemen van zijn land (met inbegrip van de groeiende werkloosheid) op te lossen en garandeerde dat Duitsland zou voldoen aan de criteria van het Verdrag van Maastricht voor een Europese economische en monetaire unie die in 1999 moest ingaan Hij erkende dat het 'moeilijk zou zijn' om op tijd aan de criteria van Maastricht te voldoen. maar benadrukte dat 'v-e op beide punten zullen slagen – de datum en de criteria'.

Kohl was Duitslands langst zittende naoorlogse kanselier. sinds hij in oktober 1982 was aangetreden. Hoewel zijn populariteit in de opiniepeilingen de voorgaande maanden was gedaald. leek het bijna zeker dat zijn CDU en haar Beierse zusterpartij, de CSU. hem opnieuw kandidaat zouden stellen Wolfgang Schauble, de parlementaire leider van de CDU/CSU, die als mogelijke opvolger van Kohl was genoemd. noemde het nieuws een 'goed besluit voor Duitsland'.

Kohl genoot echter niet de unanieme steun van zijn partij. Eind april vocht de CDU-minister-president van Saksen, Kurt Biedenkopf het besluit aan. In een op 27 april naar de pers uitgelekte brief aan CDU-secretaris-generaal Peter Hintze stelde hij dat Kohls gretigheid om een vijfde ambtstermijn te ambiëren een 'bijzonder risico voor de partij' inhield. Hij drong erop aan dat Kohl op zijn besluit zou terugkomen, aangezien deze 'nog nooit zo'n hoog risico had genomen. Over 18 maanden zal de regeringscoalitie het onvoorstelbaar moeilijk hebben'. Kohl, die erop vertrouwde dat de meerderheid van de partij achter hem stond, deed de opmerkingen van Biedenkopf af met de woorden dat hij 'van niemand enig advies nodig had' over zijn kandidatuur.

Kohls verklaring zette de oppositionele SPD onder behoorlijke druk om een sterke kandidaat te kiezen die het tegen hem kon opnemen. De twee belangrijkste gegadigden waren partijvoorzitter Oskar Lafontaine, die de verkiezingen van 1990 van Kohl had verloren maar nog steeds populair was bij het hoger partijkader van de SPD, en Gerhard Schröder. de populaire minister-president van Nedersaksen. De SPD zei in april 1988 een definitief besluit te zullen neinen, na de verkiezingen in Nedersaksen die een test voor Schröder zouden zijn.

Nieuwe besprekingen over belastinghervormingen

Kanselier Kohl p obeerde de vastgelopen besprekingen met andere partijen over zijn omstreden belastinghervormingen (zie boven) op 15 april weer op gang te brengen tijdens een ontmoeting met Lafontaine

De SPD had de besprekingen in maart opgeschort na de ruzie over de regeringsplannen om subsidies aan de mijnbouw stop te zetten (zie boven) De partij had vervolgens harde voorwaarden gesteld aan de hervatting van de besprekingen Lafontaine had de regering verzocht om duidelijk te zijn over de gevolgen van ingrijpende belastingverlagingen voor toekomstige begrotingcri. Hij stelde dat de SPD alleen zou instemmen met hervormingen die de begrotingen van deelstaten en lokale overheden niet zouden aantasten en eiste een verhoging van de kinderbijslag.

Op 23 april voerden de twee partijen in Bonn officieel overleg met elkaar. Dit werd echter binnen het uur beëindigd. hetgeen tot een woedende reactie van het bedrijfsleven leidde. De Kamers van Koophandel noemden het mislukken van de besprekingen een 'schok voor de investeringseconomie' en deskundigen betwijfelden of Duitsland in staat was te voldoen aan de criteria van Maastricht. De vooraanstaande econoom Dieter Vesper noemde het mislukken van een akkoord over de belastingmaatregelen 'vergif voor de economie', en trok in twijfel of de regering de geplande groei van 2,5 procent in 1997 zou bewerkstelligen. Het mislukken van de besprekingen bracht ook president Roman Herzog tot een zeldzame politieke interventie. In een rede op 26 april beschuldigde hij zowel de regeringscoalitie als de SPD van zelfingenomenheid, en riep hen op 'te handelen in plaats van alleen maar te praten'.

De hoop op een akkoord over de hervormingen nam toe, toen enkele SPD-politici op 27 april lieten weten dat een compromis mogelijk was. Gerhard Schröder, Kurt Beck en Henning Voscherau zeiden in het blad *Bild* am Sonntag dat zij bereid waren af te wijken van het standpunt van Lafontaine. Ook minister van financiën Theo Waigel sprak op verzoenende toon en zei dat er volgens hem ruimte was voor een compromis.

Mogelijke wijziging in status van kinderen immigranten

Volgens berichten op 18 april was de regerende coalitie het erover eens geworden dat kinderen van immigranten een Duits paspoort mochten hebben, hoewel de 'gast'status van hun ouders ongewijzigd zou blijven.

Krachtens de bestaande wetgeving krijgen de in Duitsland geboren kinderen van gasten' en 'buitenlanders' geen staatsburgerschap Volgens de nieuwe voorstellen die nog door het parlement moesten worden goedgekeurd, zouden 'immigranten' van de tweede en derde generatie Duits staatsburger worden op het moment dat zij leerplichtig werden Zolang zij minderjarig waren mochten zij een dubbele nationaliteit hebben maar als ze18 jaar werden zouden ze een keuze moeten maken Er werd geen tijdschema voor de wijziging gegeven, en immigrantenorganisaties waarschuwden dat het nog wel een generatie kon duren eer de regering en bepaalde delen van de bevolking zo ver waren dat ze de burgerrechten van deze 'nieuwe Duitsers erkenden

Doden wegens brandstichting

Ruim 100 mensen namen op 1 april deel aan een demonstratieve tocht door Krefeld, Noordrijn-Westfalen, nadat de dag ervoor drie leden van een Turks gezin bij een brand in hun woning waren omgekomen.

De politie had bevestigd dat de brand het gevolg was van brandstichting. maar liet in het midden of het om een racistisch getinte aanslag ging. Plaatselijke anti-racistische groeperingen zeiden dat in de voorafgaande weken een hele reeks brandstichtingen bij buitenlanders had plaatsgevonden. Een vierde lid van het gezin overleed op 4 april aan zijn verwondingen.

Omstreden plan voor herwaardering goudreserves

Op 15 mei maakte minister van financiën Theo Waigel een omstreden plan bekend om de nationale goud- en buitenlandse-deviezenreserves te gebruiken om het overheidstekort terug te dringen en Duitsland in staat te stellen zich te kwalificeren voor toetreding tot de Economische en Monetaire Unie vanaf de geplande begindatum in 1999. Tijdens een onaangekondigd bezoek aan de Bundesbank (de centrale bank) in Frankfurt zette Waigel het plan uiteen dat eruit bestond om de reserves te herwaarderen en met de winst die dit zou opleveren het overheidstekort te vei-minderen.

Waarnemers wezen erop dat de Bundes-

bank haar voorraad van ruim 94 min troy ounce - zo'n 3.000 ton - goud consequent had ondergewaardeerd door hetzij een kunstmatig lage prijs voor het edelmetaal te hanteren, hetzij de prijs waartegen het oorspronkelijk was aangekocht. Aangezien het goud tegen een gemiddelde prijs van DM 144 per ounce was aangekocht. werd de totale goudvoorraad op DM 13.7 mrd gewaardeerd. oftewel ongeveer DM 40 rnrd onder de reële marktwaarde up basis van de goudprijzen in mei 1997. De deviezenreserves zouden op vergelijkbare wijze met ongeveer DM 20 mrd zijn onclergewaardeerd.

Waigel zei dat de regering geen plannen had een deel van het goud te verkopen, maar dat het gebruik van de winst die een henvaardering zou opleveren een aanvaardbare manier was om een overheidstekort aan te pakken dat door de hereniging met Oost-Duitsland was opgelopen. Hij zei ook andere maatregelen te overwegen om het tekort terug te dringen, zoals verdere bezuinigingen op overheidsuitgaven en het verkopen van nog meer staatsbezittingen, waaronder het staatsaandeel van 70 procent in het telecommunicatiebedrijf Deutsche Telekom.

Waigels plan viel samen met de publicatie van een rapport van een onafhankelijke commissie van regeringsadviseurs, die voor het huidige fiscale jaar een belastingtegenvaller van DM 18 mrd voorspelden, oftewel 0.5 procent van het BBP. Dit zou het begrotingstekort op 3,4 procent van het BBP brengen, oftewel 0,4 procent meer dan het plafond van 3 procent dat in het Verdrag van Maastricht als toelatingseis was gesteld (zie pag. 395/1-'95). Hoewel de herwaardering geen directe gevolgen zou hebben voor het begrotingstekort, kon het er wel voor zorgen dat de overheidsschuld onde de 60 procent van het BBP bleef. zoals vereist was volgens de c iteria van Maastricht.

De bekendmaking van het plan leidde tot een storm van protest. De roep om Waigels aftreden door de oppositie werd gesteund door economische deskundigen en een groot deel van de pers. Het plan werd een 'tovertruc' en een 'foefje' genoemd, en de SPD betichtte de regering ervan de euro (de Europese eenheidsmunt) in diskrediet te brengen en het vertrouwen van het publiek in de stabiliteit van de munt te ondermijnen.

In een toespraak tijdens een spoedzitting van de Bondsdag (de Tweede Kamer) op 16 mei hield Waigel echter vol dat het plan 'aanvaardbaar en wettig' was en niets te maken had met 'creatief rekenen'. Hij zei dat de herwaardering 'met gepaste voorzichtigheid' zou worden uitgevoerd teneinde de financiele stabiliteit van de Bundesbank te garanderen

Bondskanselier Helmut Kohl (l.) en Dieter Schulte. de leider van de vakcentrale DGB. in een onderonsje tijdens een congres op 22 mei 1997 in Berlijn over het creeren van meer banen in het oosten van het land. *Foto EPA*

De Bundesbank nam op 28 mei een ongekende stap door het plan voor herwaardering te verwerpen. Otmar Issing, het hoofd van de economische afdeling van de bank, zei dat de regering zich in een wanhopige situatie bevond die zij zelf had gecreëerd. en waarschuwde dat het plan neerkwam op een vorm van creatief rekenen die de onafhankelijkheid van de bank bedreigde. Bondskanselier Helmut Kohl verklaarde echter dat de regering het plan zou doorzetten. en de regeringscoalitie gaf later die dag een verklaring uit waarin zij te kennen gaf dat de nodige wetsvoorstellen nog voor het zomerreces zouden worden ingediend.

Aan het einde van de maand stond Waigel nog steeds onder grote druk om af te treden. De SPD en de Groenen maakten op 29 mei bekend dat ze op korte termijn in de Bondsdag een motie van wantrouwen tegen hem zouden indienen.

Banenplan voor Oost-Duitsland

Vertegenwoordigers van de regering, het bedrijfsleven en de vakbonden kwamen op 22 mei in Berlijn bijeen en lanceerden een 'gemeenschappelijk initiatief voor meer banen in het oosten van Duitsland'. Uit cijfers die op 6 mei waren gepubliceerd, was gebleken dat de werkloosheid in het oosten in april 17,5 procent bedroeg, oftewel 7.7 procent meer dan in het westen van het land.

Het plan behelsde het creëren van 100.000 banen per jaar in de regio vanaf 1998, door middel van een combinatie van flexibele loonafspraken en verhoogde investeringen en aankopen in het oosten door West-Duitse bedrijven. De federale regering beloofde tot het jaar 2004 subsidies te blijven verstrekken aan bedrijven die in het oosten investeerden.

Conflict over Scientology-kerk

In januari kwamen de betrekkingen tussen Duitsland en de Verenigde Staten onder druk te staan, toen er kritiek kwam op de Duitse houding jegens de Scientology-kerk. In haar op 29 januari gepubliceerde jaarlijkse rapport over de mensenrechtensituatie in de wereld beschuldigde het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken de Duitse regering ervan een 'treiter- en intimidatiecampagne' te voeren tegen de Scientology-kerk.

De kwestie had reeds de publieke aandacht getrokken, toen 34 bekende Amerikaanse acteurs, filmregisseurs, producenten en schrijvers de Duitse regering ervan hadden beschuldigd de beweging te discrimineren. Daarbij vergeleken ze de positie van de Scientologisten met die van de joden in nazi-Duitsland. De beschuldiging stond in een 'open brief' aan bondskanselier Helmut Kohl, die paginagroot was afgedrukt in de *International Herald Tribune* van 9 januari. De ondertekenaars. onder wie Dustin Hoffman. Oliver Stone en Gore Vidal. beweerden dat Scientology-volgelingen in Duitsland geen lid mochten worden van politieke partijen en geen overheidsfuncties mochten bekleden. en dat hun kinderen van

Markus Wolf, het voormalige hoofd l a n de Stasi, arriveert op 27 mei 1997 met zijn echtgenote Andrea bij het Hooggerechtshof in Düsseldorf voor de uitspraak in zijn proces. *Foto EPA*

school werden gestuurd. Ook beweerden zij dat Kohls CDU een boycot had georganiseerd van optredens van artiesten die lid waren van de Scientology-sekte. Volgens waarnemers school er enige waarheid in de beschuldigingen. Duitse politieke partijen hadden steunverleend aan maatregelen die de activiteiten van de beweging aan banden moest leggen omdat deze niet op religieuze beginselen was gebaseerd. En in sommige conservatieve deelstaten werden Scientologisten geweerd uit openbare ambten. Ook zou de regering overwegen om Scientology-aanhangers te laten schaduwen door de Verfassungsschutz (Bureau voor de Bescherming van de Grondwet, de Duitse binnenlandse veiligheidsdienst),die extremistische groeperingen in het oog hield.

In een reactie op het rapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde de secretaris-generaal van de CSU, Bernd Protzner, dat 'invloedrijke kringen binnen het ministerie van buitenlandse zaken zich kennelijk hadden laten meeslepen door de haatcampagne van de Scientology-kerk tegen Duitsland en zich hadden laten gebruiken door de sekte'.

Neonazistisch geweld

Hoewel in tal van steden een verbod gold op marsen van de neonazistische Nationale Democratische Partij van Duitsland, togen op 1 mei honderden rechts-extremistische jongeren naar Berlijn. Cottbus. Leipzig en Münden, waar ze kleinere groepen linkse demonstranten en eenheden van de oproerpolitie tegenover zich vonden. Naar verluidt vonden er de hele dag ongeregeldheden plaats. waarbij stenen werden gegooid. auto's omvergeworpen en ruiten ingeslagen.

De politie maakte op 9 mei bekend dat de vorige dag, een nationale feestdag, 21 mensen waren aangehouden tijdens door neonazi's veroorzaakte rellen in het oosten van Duitsland. In een aantal steden waren asielzoekerscentra aangevallen. en in de stad Gera ten zuiden van Leipzig waren rechtse extremisten naar verluidt slaags geraakt met linkse jonge en.

Nieuw proces tegen Wolf

Markus Wolf. het voormalige hoofd van de Oost-Duitse geheime dienst (Stasi), verscheen op 7 januari voor de rechtbank op beschuldiging van ontvoering. dwang en het toebrengen van lichainelijk letsel. De aanklachten hadden betrekking op een aantal gebeurtenissen uit de jaren vijftig en zestig. de hoogtijdagen van de Koude Oorlog.

Wolf was in 1993 veroordeeld wegens landverraad (zie pag. 167/3-'94) Het Federale Hof had het vonnis echter in 1995 vernietigd. omdat een Oost-Duitser moeilijk van landverraad kon worden beschuldigd als hij voor zijn eigen land had gespioneerd (zie pag. 24/3-'96).

De 74-jarige Wolf werd op 27 mei veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee jaar en een donatie van DM 50 000 aan liefdadigheidsinstellingen

Rechter Ina Obst-Oellers van de zevende strafsenaat (die in 1974 speciaal was opgericht voor de berechting van topspion Günter Guillaume zie pag 307/1-'74) maakte duidelijk dat Wolf die jaren lang het Oost-Duitse spionage-netwerk had geleid niet voor politieke maar strafrechtelijke misdrijven terecht had gestaan Zij had zich gericht naar Oost-Duits strafrecht, dat ontvoering eveneens strafbaar stelde

Het zwaarst werd Wolf de ontvoering aangerekend van een gevlucht Stasi-echtpaar, dat in 1962 vanuit West-Duitsland naar Oostenrijk was gelokt en met geweld via Praag naar de DDR was teruggebracht. waar het langdurig in de gevangenis verdween.

(Vor.ber.pag. 78/2 e.v.-1997)

GRIEKENLAND

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1997. MASSALE PROTESTACTIES

Op 19 november 1996 onthulde minister van nationale economie en financiën Ioannis Papandoniou de begroting voor 1997, die straffe bezuinigingsmaatregelen bevatte. Volgens Papandoniou waren deze maatregelen van essentieel belang om Griekenland te laten voldoen aan de criteria van het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie (voor begroting voor 1996, zie pag. 103/3-'96). De belangrijkste doelstelling, aldus Papandoniou. was het begrotingstekort terug te dringen van 7,6 procent van het BBP in 1996 tot 4.2 procent van BBP in 1997. Hierdoor kwam het tekort dichter in de buurt van een belangrijk criterium voor deelname aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie, waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd, namelijk dat het begrotingstekort van de deelnemende landen niet hoger dan 3 procent van het BBP mocht zijn (zie pag. 395/1-'95).

De doelstellingen moesten worden verwezenlijkt door hogere inkomsten als gevolg van een stijging van de groei, die in de begroting werd geraamd op 3.3 procent van het BBP van 1997 tegenover 2,6 procent van het BBP van 1996. Verder zouden extra inkomsten in de

schatkist vloeien door de invoering van nieuwe onroerendgoedbelastingen en de afschaffing van ruim 250 fiscale aftrekposten. waarvan voornamelijk de hoge inkomens profiteerden. In de begroting voor 1997 werd ook voorgesteld een belasting van 7.3 procent tc heffen op overheidsobligaties.

De grootste begrotingspost werd gevormd door de defensie-uitgaven. die werden verhoogd tot omgerekend bijna $ 17 mrd als onclerdeel van een omvangrijk moderniseringsprogramma dat in 2007 zou moeten zijn voltooid. Deze verhoging werd verdedigd door premier Kostas Simitis, die op 23 november zou hebben gezegd dat 'wij dit strakke bezuinigingsprogramma moeten uitvoeren, gedeeltelijk om wapenaankopen te financieren en (Griekenlands) belangen te beschermen tegen de agressie van Turkije'. Hij benadrukte echter dat het programma geen invloed zou hebben op het Griekse streven om cleel te nemen aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie. die in 1999 zou beginnen.

Op 28 november gingen ruim 3 mln overheidsambtenaren voor vierentwintig uur in staking uit protest tegen de begrotingsvoorstellen van de regering om het mes te zetten in de aftrekposten en de werving van overheidspersoneel te bevriezen.

MASSAAL BOERENPROTEST

In december blokkeerden Griekse boeren de belangrijkste handelsroutes van het land uit protest tegen de strenge bezuinigingsmaatregelen die in de begroting voor 1997 waren aangekondigd. Tevens wilden zij hiermee kracht zetten achter hun eisen tot hogere prijzen voor hun producten, goedkopere brandstof, schuldsanering en verlaging van de belastingen op landbouwmaterieel

Eind november blokkeerden de boeren met behulp van duizenden tractoren vrachtwagens en andere landbouwvoertuigen, wegen en spoorlijnen en legden daarmee het hele verkeer van noord naar zuid stil Tegelijkertijd werden barricaden opgeworpen aan de grens met Turkije en Bulgarije, waardoor enorme opstoppingen van buitenlandse vrachtwagens bij de grensovergangen ontstonden

Tijdens besprekingen op 4 december met vertegenwoordigers van de boeren zei minister van landbouw Stefanos Tzoumakas nogmaals dat de regering zich niet kon veroorloven aan hun eisen te voldoen. Volgens de *Guardian* van 5 december reageerden de boeren daarop met het dreigement de blokkade-acties voort te zetten 'tot na Kerstmis'. Op 10 december zei premier Kostas in een landelijk uitgezonden televisierede dat hij bereid was te onderhandelen. als de boeren eerst hun blokkades ophieven. Tijdens een bijeenkomst in hun hoofdkwartier in Larissa verwierpen de boeren het voorstel echter meteen en zij zwoeren de blokkade voort te zetten 'tot het bittere einde'.

Op 22 december besloten de boeren evenwel hun blokkade te beeindigen als een gebaar van welwillendheid tijdens de kerstvakantie. Binnen enkele uren nadat het besluit was bekendgemaakt, waren de meeste barricaden verwijderd.

De boeren hervatten hun protesten op 28 januari 1997, ondanks waarschuwingen van de regering dat verdere ontwrichting van de economie met harde hand zou worden voorkomen

Boeren blokkeren op 28 november 1996 met hun tractoren een kruispunt in de Noord-Griekse stad Larissa uit protest tegen de begrotingsplannen van de regering. *Foto EPA*

De boeren, die van plan zouden zijn om openbare gebouwen in Midden-Griekenland te bezetten en de belangrijke autoweg van noord naar zuid te blokkeren eisten lagere benzineprilzen, lagere btw op landbouwmaterieel meer prijsondersteuning voora voor katoen. en herschikking van schulden bil de nationale Landbouwbank

Verdere demonstraties tegen **bezuinigingsplannen** regering

In januari 1997 werd het openbare leven ontwricht door een reeks stakingen van werknemers bij de overheid. de particuliere sector en de scheepvaart. Daarmee protesteerden zij tegen economische maatregelen van de regering die bedoeld waren om Griekenland binnen vijf jaar te kwalificeren voor de Economische en Monetaire Unie (zie boven).

Tijdens een vierentwintiguursstaking op 23 januari, die was georganiseerd door de Algemene Federatie van Griekse Arbeiders, gingen banken en kantoren dicht en kwam het trein-, lucht- en busverkeer stil te liggen. Duizenden stakers demonstreerden in het centrum van Athene waar Christos Polyzogopoulos, de leider van de Federatie, waarschuwde voor 'grote onrust', als de regering haar bezuinigingsplannen niet wijzigde.

Op 20 januari gingen docenten in het middelbaar onderwijs voor onbepaalde tijd in staking voor hogere lonen. Op *23* januari beëindigde het scheepvaartpersoneel een tiendaagse staking die ernstige voedseltekorten had veroorzaakt op sommige eilanden en waardoor duizenden buitenlandse vrachtwagenchauffeurs waren gestrand. Aan de staking kwam een eind nadat de regering haar plannen had laten vallen om belastingvrijstellingen, die het scheepvaartpersoneel van oudsher genoot, af te schaffen.

NIEUWE OPPOSITIELEIDER

Op 21 maart werd Miltiades Evert opgevolgd door Kostas Karamanlis als voorzitter van de oppositionele conservatieve Nieuwe Democratie.

De 40-jarige Karamanlis werd de jongste leider van een grote uolitieke wartij uit de Griekse geschiedenis. Ondanks zijn leeftijd en zijn gebrek aan be-

stuurservaring wist Karamanlis bij de verkiezingen voor het voorzitterschap moeiteloos oud-minister van economische zaken en onderwijs Georgios Souflias te verslaan dankzij de steun van hervormingsgezinde partijgenoten Volgens verschillende commentatoren was Karamanlis' succes voornamelijk een wanhoopsdaad van een partij die bij de parlementsverkiezingen van september 1996 (zie pag 811/1 e v-'96) het grootste deel van de steun van het Griekse bedrijfsleven was kwijtgeraakt [illegible] de regerende Panhellenistische Socialistische Beweging (PASOK)

Karamanlis was een telg uit een vermaard politiek geslacht. Zijn oom Konstantin Karamanlis had Nieuwe Democratie in 1974 opgericht en had als premier en president een belangrijke rol gespeeld bij het herstel van de democratie in Griekenland na de val van het kolonelsbewind.

Evert was in 1993 voor de eerste maal tot partijvoorzitter gekozen (zie pag. 546/3 e.v.-'94).Hij trad af na de nederlaag van zijn partij bij de parlementsverkiezingen in september 1996, maar was in oktober herkozen (zie pag. 812/1-'96).

BEZITTINGEK OUD-KONING BLIJVEN IN HASDEN VAN DE STAAT

Het Hooggerechtshof bekrachtigde op 3 juni een wet uit 1994, volgens welke de resterende Griekse bezittingen van de voormalige koning Constantijn waren genationaliseerd (zie pag. 5481112-'94). (Zie ook pag. 381/2-'73 voor details over de grondwet uit 1973, waarin de Griekse monarchie was afgeschaft.)

(Vor.ber.pag. 810/1 e.v.-1996)

JOEGO-SLAVIË

PROTESTDEMONSTRATIES TEGEN BEWIND IN SERVIE HOUDEN AAN. PARLEMENT ERKENT VERKIEZINGSOVERWINNING OPPOSITIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Ook in januari 1397 werd massaal gedemonstreerd tegen het bewind van de Servische president Slobodan Milosevic (Servië en Montenegro vormden samen de rompstaat Joego-Slavië). De dagelijkse anti-regeringsdemonstraties waren eind november 1996 begonnen uit protest tegen de weigering van de regering om de overwinning van de oppositiecoalitie Zajedno bij de gemeenteraadsverkiezingen eerder die maand te erkennen (zie pag. 84/2 e.v.-'97).

Aanhoudende betogingen

In januari gingen studenten door met hun dagelijkse betogingen in de hoofdstad Belgrado ondanks een demonstratieverbod dat het ministerie van binnenlandse zaken eind december had afgekondigd (zie nag 85/3 e v-'97) s Nachts verzamelden zich duizenden mensen om te protesteren, terwijl zij op fluitjes bliezen en op potten en pannen sloegen

[illegible] zich een grote menigte anti-regeringsdemonstranten in het centrum van Belgrado In zijn nieuwjaarstoespraak repte Milosevic echter met geen woord over de demonstraties en had hij het slechts over 'binnenlandse en buitenlandse inmenging' in Servische aangelegenheden Op 5 januari legden demonstranten het verkeer in het centrum van Belgrado geheel lam door langzaain met auto's door de straten te rijden Het gebruik van auto's als een truc om het demonstratieverbod van het ministerie van binnenlandse zaken te omzeilen Onder de demonstranten bevond zich die dag ook Dragoslao Avramovic, die in mei 1996 was ontslagen als president van de Centrale Bank (zie pag 61112-96) Op 7 januari, de dag waarop het Servisch-orthodoxe kerstfeest werd gevierd vond eveneens een massale betoging plaats in Belgrado De betogers die een nieuwe tactiek volgden. probeerden de oproerpolitie in de stad te kussen en te omhelzen In een toespraak tot de politie zei Vuk Draskovic, de leider van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO)- een van de partijen van het oppositieblok Zajedno - dat de politie ook deel uitmaakt van het volk

Orthodoxe kerk steunt oppositie

Op 2 januari deed zich een zeer belangrijke ontwikkeling voor, toen de Servisch-orthodoxe Kerk zich achter de oppositie schaarde.

Na een spoedvergadering vaardigde de synode van de Servisch-orthodoxe Kerk een verklaring uit waarin Milosevic werd beschuldigd van 'stembusfraude', het opzetten van 'Serviërs tegen Serviërs' en 'de worging van de politieke en religieuze vrijheden'. Deze verklaring betekende een grote tegenslag voor de regering-Milosevic. die meestal door de kerk was gesteund. Op 27 januari liepen tienduizenden anti-regeringsdemonstranten mee in een processie door Belgrado die werd geleid door patriarch Pavle van de Servisch-orthodoxe Kerk.

Ontmoeting legerchef en studentenleiders

Op 6 januari ontmoette kolonel-generaal Momcilo Perisic chef van de generale staf van het Joegoslavische leger, een aantal studentenleiders Na de ontmoeting zei een van de studentenleiders, Dusan Vasiljevic dat Perisic hem had verzekerd dat er geen 'herhaling van 1991' zou komen, toen Milosevic soldaten de straten van Belgrado op stuurde om anti-regeringsdemonstraties neer te slaan (zie pag 433/3 e v.- 91)

Ce studentenafvaardiging sprak ook met de Servische minister van binnenlandse zaken Zoran Sokolovic, die weigerde in te gaan op hun eis het demonstratieverbod op te heffen.

Volgens de *Independent* van 7 januari zouden 'officieren en elite-eenheden' van het Joegoslavische leger bereid zijn in opstand te komen tegen de Servische regering. als Milosevic opdracht zou geven met geweld op te treden tegen de oppositie. In het artikel, waarin bronnen binnen het leger werden geciteerd, stond dat ongeveer de helft van het beroepskader en de overgrote meerderheid van de dienstplichtigen sympathiseerden met de demonstranten.

De betrekkingen tussen Milosevic en het leger waren in snel tempo verslechterd na het einde van de oorlog in Bosnië. Milosevic leunde daarom zwaar op de 120.000 inan sterke politiemacht, die volgens vele commentatoren niet minder dan het privé-leger van de president was.

OVSE-overleg over gemeenteraadsverkiezingen

De Permanente Raad van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) kwam op 3 januari in Wenen bijeen om te overleggen over een OVSE-rapport over de gemeenteraadsverkiezingen van november, dat in december was opgesteld door de vroegere Spaanse premier Felipe González Márquez (zie pag. 85/2-'97) De raad bevestigde het rapport van González, waarvan de conclusie luidde dat Zajedno alle verkiezingen had gewonnen die naderhand ongeldig waren verklaard door Servische rechtbanken en kiescommissies. De raad eiste dat de regering-Milosevic de verkiezingsuitslag volledig zou erkennen.

De Joegoslavische minister van buitenlandse zaken Milan Milutinovic, die de

delegatie van González in december officieel had uitgenodigd naar Servie te komen. reageerde op 3 januari met een brief orer het OVSE-rapport. Daarin erkende hij dat de oppositie een zetelmeerderheid had behaald bij de verkiezingen in negen districten van Belgrado. Ondanks deze verklaring zeiden de oppositieleiders dat zij hun protestacties zouden voortzetten totdat alle Zajedno-overwinningen zouden zijn erkend.

Dc OVSE kwam op 16 januari bijeen iri Wenen en drong er bij Milosevic opnieuw op aan de overwinning van de oppositie onmiddellijk te erkennen.

Bemiddelingspogingen Griekse minister van buitenlandse zaken. Bijeenkomst Contactgroep

Op 12 januari voerden Milosevic en de leiders van Zajedno besprekingen met de Griekse minister van buitenlandse zaken Theodoros Pangolos. wiens bezoek alom werd afgeschilderd als een informele bemiddelingspoging. Hoewel Griekenland van oudsher een bondgenoot van Servië was. deed Pangolos een beroep op Milosevic zich neer te leggen bij de uitspraak van de OVSE en de verkiezingsoverwinning van de oppositie te erkennen. Maar naar verluidt weigerde Milosevic dit te doen.

De uit vijf landen bestaande Contactgroep voor Joego-Slavië (Verenigde Staten. Rusland. Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië) voerde op 11 januari overleg over de crisis in Servië. De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Europese en Canadese aangelegenheden en lid van de Amerikaanse delegatie, John Kornblum, deelde na de bijeenkomst mee dat de Amerikaanse regering overwoog eenzijdig een handelsembargo tegen Sen-ië in te stellen.

Bijeenkomst Opperste Defensieraad

Op 16 januari belegde Milosevic een bijeenkomst van de Opperste Defensieraad over de crisis. In deze raad hadden onder meer de Montenegrijnse president Momir Bulatovic en de top van het Joegoslavische leger zitting.

In een verklaring na de bijeenkomst werd gezegd dat de raad 'de Republiek Servië steunde om. binnen de instellingen van haar politieke systeem, dc problemen op te lossen die in een aantal gemeenten zijn gerezen naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen'.

Verdere ontwikkelingen rond verkiezingsuitslag

Op 8 januari gaf het Servische ministerie van justitie een vei klaring uit waarin werd toegegeven dat Zajedno en niet de regerende Socialistische Partij van Servie (SPS) de gemeenteraadsverkiezingen in Nis de tweede stad van het land, had gewonnen Deze bekendmaking gaf aan dat binnen de regering-Milosevic de druk toenam om een oplossing te vinden voor de crisis

In haar verklaring gaf het ministerie de kiescommissie van Nis het advies de overwinning van Zajedno geldig te verklaren. Op 15 december had een rechtbank in Nis hetzelfde geadviseerd (zie pag. 85/2-'97). Op 13 januari maakte de kiescommissie van Nis echter bekend de adviezen van de ministerie en de rechtbank naast zich neer te leggen.

Op 14 januari erkende de kiescommissie van Belgrado tot ieders verrassing de overwinning van Zajedno bij de gemeenteraadsverkiezingen. Kort na de bekendmaking besloot ook de kiescommissie van Nis de verkiezingsuitslag te erkennen. waarmee zij terugkwam op haar eerdere besluit. In Belgrado werd de bekendmaking gedaan door de voo - zitter van de kiescommissie, Radomir Lazarevic. die beklemtoonde dat hij niet was 'gechanteerd' en dat er ook geen 'druk' op hem was uitgeoefend. Hierop maakten SPS-leiders in Belgrado duidelijk dat zij in beroep zouden gaan tegen de uitspraak van de commissie. Dit gaf opnieuw voedsel aan speculaties dat er diepe onenigheid bestond tussen de radicalen en de gematigden in de regering-Milosevic.

Naar aanleiding van het beroep van de SPS schortte de rechtbank van Belgrado op 20 januari de uitspraak van de kiescommissie van 14 januari op. Rechtbankpresident Dragoljub Jankovic zei dat het Hooggerechtshof moest beoordelen welke rechtbank het beroep in behandeling moest nemen. Een beroep dat de SPS had ingesteld bij een rechtbank in Nis, werd op 17 januari echter verworpen.

Politiegeweld tegen demonstranten

Begin februari trad de oproerpolitie hard op tegen anti-regeringsdemonstranten. Een groot aantal landen veroordeelde het politieoptreden. Op 3 februari verklaarde de woordvoerder van het Amerikaanse ministe ie van buitenlandse zaken, Nicholas Burns. dat het politiegeweid alleen maar Servië s isolatie zou vergroten en de politieke crisis in Belgrado zou verergeren'

Op 2 februari gebruikte de politie in Belgrado waterkannonen en de wapenstok om vreedzame demonstranten uiteen te jagen, die een brug naar het centrum van de stad hadden geblokkeerd Tijdens deze actie zou een groot aantal drnionstranten zijn gewond Ook bij demonstraties op 3 febr ùari kwam het tot botsingen tùssen betogers en de politic Studenten, die in diezelfde tijd ook demonstraties hadden georganiseerd waren vooral woedend over een politie-inval op de campus van de Uni- \ersiteit \an Belgrado

De Servische autoriteiten noemden de gebeurtenissen van 2-3 februari een gewone politieoperatie om een brug v ij te maken van demonstranten. De *Inde*pendent van 4 februari noemde de gebeurtenissen echter 'het ergste voorbeeld van regeringsgeweld tegen vreedzame demonstranten sinds 1991', toen Milosevic troepen de straten van Belgrado op had gestuurd om anti-regeringsdemonstraties te versto en (zie pag. 433/3 e.v.-'91).

Na de onlusten van 2-3 februari riepen de leiders van de oppositiecoalitie Zajedno hun aanhangers op zich in de buitenwijken van Belgrado te ve zamelen en samenkomsten in het stadscentrum te vermijden.

Milosevic wil overwinning oppositie erkennen

Op 4 februari kondigde Milosevic zijn voornemen aan om de over inning van Zajedno in de verkiezingen van november te erkennen. Dit deed hij in een brief aan de Servische premier Mirko Marjanovic, die in het Servische dagblad *Politika* werd gepubliceerd.

Milosevic verzocht Marjanovic in rzijn brief om het Servische parlement 'een voorlopige noodwet' voor te leggen waarin de verkiezingsuitslagen werden erkend overeenkomstig de bevindingen van de OVSE.

In zijn brief schreef Milosevic: 'Ik wil benadrukken dat een goede verhouding met de OVSE en de internationale gemeenschap van veel groter belang voor de staat is dan het aantal gemeenteraadszetels in een paar steden'. Verder schreef hij dat de 'onenigheid over de verkiezingen (...), vooral in Belgrado. (...) het land veel schade heeft berok-

Dcleiders van de coalitie Zajedno. v.l.n.r. Zoran Djindjic. Vesna Pesic en Vuk Draskovic. spreken op 12 februari 1997 een menigte demonstranten toe in het centrum van Belgrado. Foto EPA

kend op binnenlands en buitenlands niveau, en dat nu het moment gekomen is om het probleem op te lossen in de hoogste instellingen van onze republiek, namelijk de regering en de Nationale Assemblee'.

De OVSE en Zajedno reageerden voorzichtig op Milosevics brief. Op 4 februari benadrukte de OVSE vanuit het hoofdkwartier in Wenen in een verklaring dat de erkenning van de verkiezingsuitslag essentieel was en dat 'verdere stappen op weg naar democratie en dialoog met de oppositie belangrijk zijn'. Zoran Djindjic, de leider van de Democratische Partij (een van de drie partijen van Zajedno), riep zijn aanhangers op te blijven demonstreren 'totdat alle verkiezingsuitslagen zijn bevestigd'. Hij eiste ook een hervorming van de media- en kieswetten en wilde dat de politieofficieren, die betrokken waren geweest bij de gewelddadigheden van 2 en 3 februari, vervolgd zouden worden.

De oproep van Djindjic voor de hervorming van de mediawetten vestigde de aandacht op een kwestie die begin februari naar. voren was gekomen. Op 4 februari beweerde de directie van het staatsomroepbedrijf RTS. dat de particuliere Servische televisieonderneming *BK-Televisie* haar uitzendbijdragen niet had betaald en begon zij een procedure om het station te sluiten. Volgens waarnemers had *BK-Televisie* als enige van de Servische media uitgebreid verslag gedaan van het politiegeweld op 2-3 februari.

Op 6 februari kondigde Zajedno aan dat het zijn demonstraties tegen de regering zou staken als het Servische parlement de wet zou aannemen die Zajedno alsnog de overwinning in de gemeenteraadsverkiezingen zou toekennen. De verklaring werd in Parijs gedaan door drie Zajedno-leide s na gesprekken met de Franse minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette.

Parlement erkent verkiezingsoverwinning van oppositie

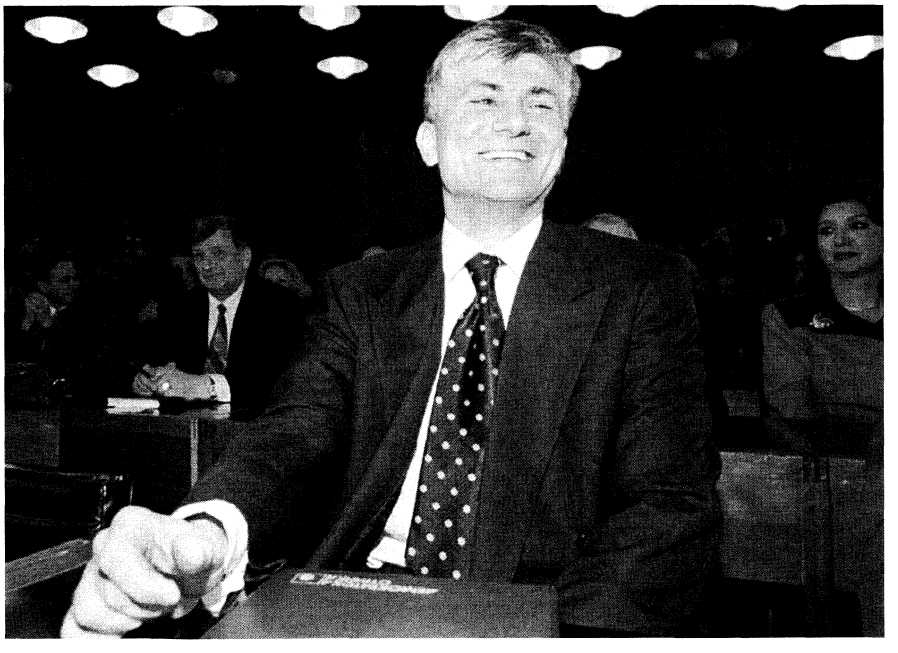
Tijdens een buitengewone zitting op 11 februari erkende het Servische parlement de overwinning van de oppositie bij de gemeenteraadsverkiezing. 128 parlementsleden stemden voor, twee onthielden zich van stemming en niemand stemde tegen Slechts 130 van de 250 leden van het Servische parlement namen deel aan het debat, omdat de zitting werd gebovcot door oppositieleden en ultra-nationalisten

De aanvaarding van de wet betekende dat Zajedno de controle kreeg over de gemeenteraden x an Belgrado en 13 an- [illegible] Pruari werd Djindjic gekozen tot bur geineester van Belgrado door de raadsleden van Zajedno, die 69 van de 110 zetels van de gemeenteraad in handen hadden Daarmee kwam een einde aan 50 jaar socialistisch bewind in de hoofdstad

Regeringswijziging

Het Servische parlement keurde op 11 februari eveneens een kabinetswijziging goed.

Er werden zeven ministers ontslagen en dertien nieuwe aangesteld. De nieuwe ministers behoorden allen tot de regerende Socialistische Partij van Servië (SPS) en haar coalitiepartner Joego-Slavisch Verenigd Links (JVL), die geleid werd door Milosevic' vrouw Mirjana Markovic. De meest controversiële benoeming was die van Radmila Milentijevic tot minister van voorlichting in

Zoran Djindjic lacht tijdens de zitting op 21 februari 1997 van de gemeenteraad van Belgrado die hem later die dag tot burgemeester zal kiezen Foto *EPA*

opvolging van Aleksander Tijanic, die in december 1996 was afgetreden (zie pag. 85/1-'97). Miientijevic werd beschouwd als iemand van de harde lijn en een groot aanhanger van Milosevic. Terwijl de studenten het ontslag van de minister van onderwijs toejuichten, protesteerde de oppositie tegen Milosevic' besluit om zijn ministers van binnenlandse zaken en justitie te handhaven.

Demonstraties van oppositie beëindigd

Op 16 februari kondigden de leiders van Zajedno het einde aan van de dagelijkse demonstraties tegen de regering. De drie leiders deelden tijdens een bijeenkoinst mee dat het volgende gevecht zou gaan om de beëindiging van de staatsinvloed op radio en televisie en om eerlijke voorwaarden voor de parlements- en presidentsverkiezingen. die voor eind 1997 gehouden zouden worden.

De studenten gingen in februari echter door met demonstraties ter ondersteuning van hun eisen voor politieke hervorming en voor het ontslag van de rector van de Universiteit van Belgrado. die volgens hen een aanhanger van Milosevic l v a ~Leraren hielden in februari ook stakingsacties om hun eisen voor loonsverhoging kracht bij te zetten.

Aanval op Milosevic door premier van Montenegro

In een interview in het weekblad Vreme van 21 februari maakte Milo Djukanovic. de premier van Montenegro, Milosevic uit voor 'een incompetente politicus' en hij eiste diens ontslag uit 'alle functies van het politieke leven in Joego-Slavië'. Na publicatie van het artikel werd Djukanovic hevig bekritiseerd door de Servische media.

Premier van Montenegro afgezet en herkozen als vice-voorzitter van regeringspartij

Premier Milo Djukanovic van Montenegro werd op 25 maart afgezet als vicevoorzitter van de regerende Democratische Partij van Socialisten uit Montenegro (SDPCG). Volgens waarnemers was dit een rechtstreeks gevolg van Djukanovic' oproep aan Milosevic om af te treden.

Nog geen twee maanden later, op 12 mei. werd Djukanovic unaniem herkozen als vice-voorzitter van de SDPCG
In het *NRC/H'blad* van 16 mei 1997 schreef redacteur Peter Michielsen dat de zege van Djukanovic des te groter was omdat hel partijbestuur 'riem herkoos op uitnodiging van de Montenegrijnse president Momir Bulatovic. de zetbaas van de Servische president Milosevic in Montenegro en de man die er alles aan had gedaan om Djukanovic en zijn medestanders van het politieke toneel in de hoofdstad Podgorica te verwijderen.

'... De 83-jarige premier leek in maart het slachtoffer te zijn geworden van Milosevic' machinaties achter de schermen. Djukanovic is een uitgesproken tegenstander van de Servische leider.
Milosevic heeft er dit jaar twee termijnen als president van Servië op zitten: een derde termijn wordt door de grondwet verboden, reden waarom Milosevic nu president van Joego-Slavië wil worden. Hij wil bovendien de functie ..aankleden" met uitgebreide bevoegdheden. waarvoor de Joegoslavische grondwet moet worden gewijzigd Voor beide plannen is hij aangen-enen op de medewerking van de Montenegrijnen en Djukanovic heeft duidelijk gemaakt dat de Servische leider wat hem betreft die medewerking niet krijgt. En hoewel eerder de Democratische Partij van Socialisten [SDPCG - redactie KHA] over zo'n weigering beslist dan Djukanovic is de Montenegrijnse premier langzamerhand een serieuze bedreiging voor Milosevic: de machtsstrijd in Montenegro is van belang voor de vraag of hij zijn dominerende rol in de Joegoslavische politiek kan voortzetten.
Djukanovic liet het er na zijn ontslag in maart niet bij zitten. Hij weigerde als premier af te treden Hij weigerde ook gevolg te geven aan de eis van president Bulatovic om drie ministers - onder wie de chef van de Montenegrijnse veiligheidsdienst - te vervangen omdat ze zich, net als de premier zelf. kritisch hadden uitgelaten over' de samenwerking met het Servië van Milosevic. Sterker. de regering weigerde nog verder aanwijzingen van de SDPCG aan te nemen: ze verklaarde alleen het parlement verantwoording schuldig te zijn De enige concessie waartoe Djukanovic bereid was, was de vervanging van de chef van de Montenegrijnse handelsvertegenwoordiging in de VS. Tot twee keer toe eiste het bestuur van de SDPCG de vervanging van dr drie ministers en tot twee keer toe negeerde Djukanovic het ultimatum....'

Montenegrijnse minister omgekomen

Janko Jeknic. de Montenegrijnse minister van buitenlandse zaken. kwam op 17 januari om het leven bij een auto-ongeluk.

Nieuwe Joego-Slavische regering

Op 20 maart gaf het Joego-Slavische parlement zijn goedkeuring aan een regeringswijziging. De nieuwe uitgebreide regering stond opnieuw onder leiding van Radoje Kontic. Verschillende belangrijke ministers behielden hun portefeuille, onder wie Milan Milutinovic (buitenlandse zaken) en Pavle Bulatovic (defensie).

Een van de nieuwe leden van de regering was Zoran Sokolovic. die Vukasin Jokanovic opvolgde als minister van binnenlandse zaken. Sokolovic was tot dan toe minister van binnenlandse zaken van Servië ge eest en was een trouwe bondgenoot van de Servische president Slobodan Milosevic. Een andere naaste medewerker van Milosevic, Vladan Kutlesic, werd vice-preinier.

Nieuw wetsontwerp over regulering Servische media

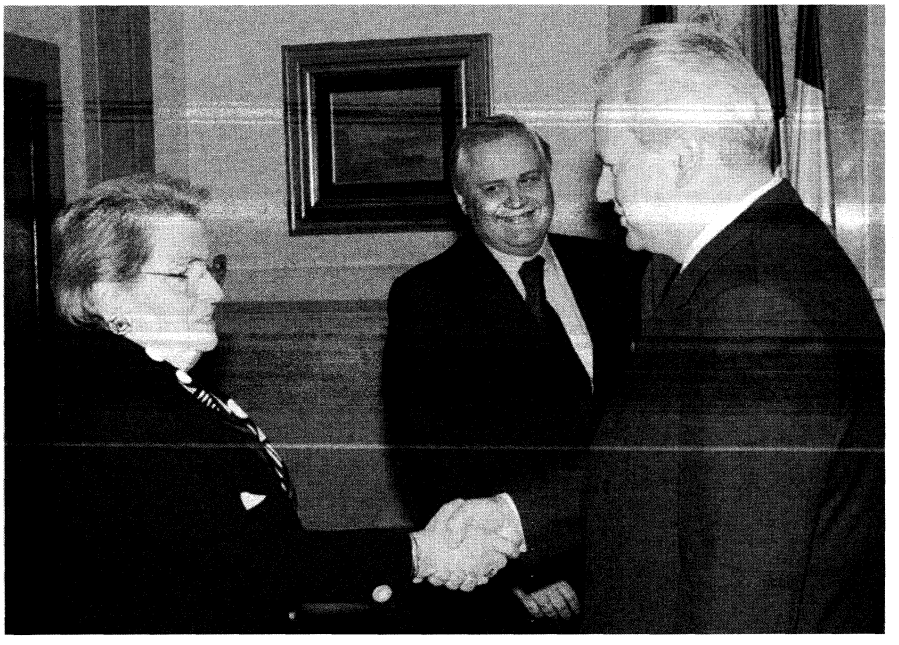
Op 10 maart maakte de Servische minister van voorlichting, Radmila Milentijevic, bijzonderheden van een wetsontwerp bekend dat was gericht op de regulering van de Servische media. Het wetsontwerp hield in dat niet meer dan 20 procent van de dagbladen in particuliere handen zou mogen zijn en dat particuliere radio- en televisiestations slechts voor 23 procent van de bevolking uitzendingen zouden mogen verzorgen.

Op 24 maart berichtte het nieuwsbureau Agencc *France-Presse (AFP)* dat de Servische regering maatregelen nam om het particuliere televisiestation *BK*-Televisie uit de lucht de halen. *BK-Tele*visie was een van de weinige binnenlandse mediakanalen geweest die uitvoerig verslag had gedaan van de golf van anti-Milosel-ic-demonstraties die Servië van november 1996 tot februari 1997 had overspoeld. Volgens *AFP* waren sinds 20 maart de uitzendingen van BK-Televisie. die voordien ongeveer 60 procent van Servië hadden bereikt, beperkt tot de gebieden in en rond Belgrado en Novi Sad. De regering beweerde de stap te hebben genomen naar aanleiding van onbetaalde rekeningen en onregelmatigheden met de afgifte van vergunningen. Maar op 25 maart stelde het Economische Hof in Belgrado de regering in het ongelijk en bepaalde dat het zendbereik van *BK*-Televisie weer moest worden uitgebreid.

Serrische mediawet gewijzigd

Op 4 april zwichtte de Servische regering voor wijdverbreide druk en trok zij een omstreden onderdeel van een nieuw mediawetsvoorstel in. dat bepaalde dat particuliere radio- en televisiestations slechts voor 23 procent van de totale bevolking van Joego-Slavië uitzendingen mochten verzorgen (zie boven).

De beperking van het zendbereik was veroordeeld door de oppositionele co-

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright (l.)schudt de Servische president Slobodan Milosevic de hand bij hun ontmoeting in Belgrado op 31 mei 1997. terwijl haar Joego-Slavische ambtgenoot Milan Milutinovic toekijkt. Foto *EPA*

alitie Zajedno, die had gedreigd de voor eind 1997 geplande presidentsverkiezingen te zullen boycotten als het geen eerlijke toegang tot de media zou krijgen.

Rector magnificus Universiteit van Belgrado treedt af

Op 19 maart trad Dragutin Velickovic af als rector magnificus van de Universiteit van Belgrado. Sinds eind november 1996 hadden studenten in Belgrado dagelijks gedemonstreerd om Velickovics aftreden te eisen. De studentendemonstraties hadden tegelijkertijd plaatsgevonden met de demonstraties die de oppositiecoalitie Zajedno van november 1996 tot februari 1997 had georganiseerd. De studenten hadden Velickovic beschouwd als een bondgenoot van Milosevic.

Servische onderminister van binnenlandse zaken vermoord

Op 11 april werd de Servische onderminister van binnenlandse zaken kolonel-generaal Radovan 'Bazda' Stojicic doodgeschoten in een restaurant in het centrum van Belgrado. De politie grendelde de wijk af. maar slaagde er niet in de dader te grijpen.

Stojicic had de leiding gehad over Servische paramilitaire eenheden in de oorlogen in Bosnië en Kroatië en werd beschouwd als een trouwe bondgenoot van de Servische president Slobodan Milosevic. Volgens de Financial Times van 12 april volgde de moord op Stojicic op een aantal onopgeloste moorden in Belgrado. waarvan sommige in verband werden gebracht met misdadigersbenden.

Informeel overleg over Kosovo

Begin april werd in New York informeel overleg gevoerd tussen Servische en etnisch Albanese functionarissen, dat gericht was op vermindering van de spanningen in de Servische provincie Kosovo.

De gesprekken eindigden zonder dat een akkoord van enige betekenis werd bereikt, hoewel beide partijen overeenkwamen in de toekomst regelmatig bijeen te komen. De Albanezen, die 90 procent van de bevolking van Kosovo vormden, streefden naar een onafhankelijke staat. terwijl de Serviërs wilden dal het gebied deel bleef uitmaken van Servië.

Oppositiecoalitie wankelt

De Financial Times van 28 mei 1997 berichtte dat de grootste oppositionele coalitie. Zajedno, dreigde uiteen te vallen vanwege onenigheid over een geschikte kandidaat voor de Joego-Slavische presidentsverkiezingen. De ambtstermijn van zittend president Zoran Lilic zou in juli aflopen.

Bezoek Amerikaanse minister van buitenlandse zaken

Eind mei reisde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Madeleine Albright, door voormalig Joego-Slavië Ze bezocht de hoofdsteden Zagreb, Belgrado en Sarajevo en verschillende plaatsen in Bosnie in een poging de impasse te doorbreken in de uitvoering van het vredesakkoordvan Davton over Bosnie uit 1995 (zie pag 93/1-'96)

In Kroatië dreigde Albright de Kroatische president Tudjman met economische en diplomatieke sancties tegen Kroatie als Tudjman de Serviërs die zijn land in de zomer van 1995 naren ontvlucht, niet liet terugkeren De enige concessie die Tudjman Albright deed, was de belofte een brug tussen Brcko - in de Servische Republiek in Bosnie - en Kroatie te heropenen

In Belgrado eiste Albright van de Servische president Milosevic onder meer dat hij drie voormalige officieren van het Joego-Slavische leger aan het VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden zou uitleveren.

(Vorber.pag. 84/1 e.v.-1997)

KROATIË

ZENDVERGUNNING VOOR RADIOSTATION OPPOSITIE

Op 24 januari 1997 verstrekte de door de regering gecontroleerde Telecommunicatieraad een zendvergunning voor vijf jaar aan het in Zagreb gevestigde radiostation Radio *101*. Het radiostation, dat bijzonder populair was onder de Kroatische jeugd, vormde de belangrijkste spreekbuis van de liberale en linkse oppositie in Kroatië.

In november had de Telecommunicatieraad de frequentie die Radio 101 gebruikte, toegewezen aan een concurrerend radiostation, hetgeen geleid had tot massale demonstraties in Zagreb (zie pag. 87/1/2-'97). Naar aanleiding van deze demonstraties kwam de raad ijlings terug op zijn besluit, maar de toekomst van Radio *101* was tot 24 januari onzeker geweest.

SPECULATIES OVER TUDJMANS GEZONDHEID

Eind 1996 en begin 1997 werd er druk gespeculeerd over de gezondheid van president Franjo Tudjman.

Nadat Tudjman in november enige tijd in een ziekenhuis in Washington had gelegen inaaktrn Amerikaanse bronnen bekend dat hij aan een ongeneeslijkc vorm van maagkanker leed Hoewel Tudjmans medewerkers dit tegenspraken verscheen hij na zijn terugkeer uit de VS sporadisch in het openbaar en dan vaak op een manier die overdreven in scene was gezet Zo was begin december op de Kroatische televisie te zien hoe hij een partijtje tennis speelde in aanwezigheid van zijn voltallige regering

ONTWIKKELINGEN IN OOST-SLAVONIË. VERKIEZINGEN

Begin januari presenteerde de Kroatische regering een Memorandum over de Voltooiing van de Vreedzame Herintegratie van Oost-Slavonië aan generaal-majoor Jacques Klein, de voorzitter van het VN-Overgangsbestuur in Oost-Slavonië.

Naar verluidt werd in het memorandum naar een oplossing gezocht voor de netelige kwestie van het stemrecht voor de overwegend Servische bevolking van Oost-Slavonië. Tevens werden verscheidene hoge posten in het regionale bestuur opengesteld voor Kroatische Serviërs en kregen Servische mannen de mogelijkheid te worden vrijgesteld van dienstplicht in het Kroatische leger.

Op 6 december 1996 maakte de Verenigde Naties bekend dat internationale donoren $ 30 mln hadden toegezegd als bijdrage voor de wederopbouw van Oost-Slavonie.

Op 11 maart 1997 berichtte het officiële Kroatische persagentschap *HINA* dat de leider van UNTAES - het VN-Overgangsbestuur in Oost-Slavonie - . generaal-majoor Jacques Klein, had bekendgemaakt dat de verkiezingen in dit gebied op 13 april zouden worden gehouden, tegelijk met de landelijke verkiezingen voor de Kamer van Districten.

Oost-Slavonie. dat grensde aan Joego-Slavië, was in 1991 veroverd door opstandige Kroatische Serviërs en begin 1996 onder het gezag van de V S geplaatst (zie pag. 108/3 e.v. en 328/3-'96).

Op 5 maart berichtte het Franse persbureau *AFP* dat de Serviërs in Oost-Slavonië een eigen politieke partij hadden opgericht, de Onafhankelijke Democratische Servische Partij (SDSS). die zou meedoen aan de verkiezingen in april. De SDSS werd geleid door de Oost-Slavonische leider Vojislav Stanimirovic.

Verkiezingen in Oost-Slavonie

De lokale cerkiezingen, die op 13 april in Oost-Slavonië weiden gehouden moesten de weg effenen voor de volledige hereniging van het door Servië bezette Oost-Slavonie niet Kioatie, wanneei het mandaat van UNTAES in juli af zou lopen Blijkens de officieuze uitslag die op 19 april werd bekendgemaakt door de Kroatische radio behaalde de in maart opgerichte SDSS van Vojislav Stanimirovic (zie boven) de meerderheid in minstens elf van de 28 gemeenten in de enclave Kroatische kandidaten behaalden een krappe meerderheid in de stad Vukovar

De verkiezingen werden verlengd tot 14 april (en in sommige gevallen tot 15 april) als gevolg van een aantal administratieve fouten. De gang van zaken werd bovendien bemoeilijkt doordat ongeveer 70.000 Kroatische vluchtelingen die buiten Oost-Slavonië verbleven. schriftelijk hun stemuitbrachten.

Er woonden ongeveer 120.000 Serviërs in Oost-Slavonië. onder wie tienduizenden die waren gevlucht uit andere door Serviërs bezette delen van Kroatië tijdens het succesvolle Kroatische offensief tegen Servische rebellen in Krajina in augustus 1995 (zie pag. 818/1 e.v.-'95). Op 16 april zei UNTAES-leider Jacques Klein dat 85 procent van de Serviërs in het gebied zijn stem had uitgebracht bij de verkiezingen Op 22 april verklaarde Klein tevens dat de verkiezingen vrij en eerlijk waren verlopen en een 'overwinning voor de verzoening' betekenden

VERKIEZINGEN VOOR KAMER VAN DISTRICTEN. LOKALE VERKIEZINGEN

Op 13 april werden in Kroatië verkiezingen gehouden voor tie Kamer van Districten (Eerste Kamer van de Sabor het parlement) en voor een aantal regionale organen en gemeenteraden Tevens vonden in het hele land lokale verkiezingen plaats

De verkiezingen zouden oorspronkelijk worden gehouden op 16 maart. maar waren uitgesteld in verband met vertraging bij de verstrekking van nationaliteitspapieren in het door de VN bestuurde Oost-Slavonië.

De regerende rechtse nationalistische Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) van president Franjo Tudjman behaalde een zetelmeerderheid bij de verkiezingen voor de Kamer van Districten. De HDZ veroverde 42 zetels en de oppositionele centrumlinkse Kroatische Sociaal-Liberale Partij (HSLS) elf, terwijl de resterende tien zetels naar drie andere kleinere oppositiepartijen gingen, de Kroatische

De Kroatische president Franjo Tudjman (l.) verwelkomt de leider van het VN-Overgangsbestuur in Oost-Slavonië. generaal-majoor Jacques Klein. tijdens diens bezoek aan Zagreb op 19 april 1997. *Foto EPA*

Boerenpartij (HSS),de Istrische Democratische Assemblee (IDS) en de Sociaal-Democratische Partij (SDP).

De Kamer van Districten bestond uit 60 afgevaardigden van wie er 63 voor vier jaar werden gekozen in kiesdistricten met drie zetels en de resterende vijf werden benoemd. De vorige verkiezingen waren gehouden in februari 1993, waarbij de HDZ eveneens een absolute meerderheid had behaald, zij het met een krappere marge (zie jaag 31813 e v.-'93. (Verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden - Tweede Kamer - waren gehouden in oktober 1995 en haaden eveneens een overwinning opgeleverd voor de HDZ zie pag. 106/3 e v.-'96)

De HDZ wist ook bij de lokale verkiezingen belangrijke overwinningen te behalen op de verdeelde oppositie. Volgens berichten had de HDZ ruim gewonnen in bijna alle 21 provincieraden. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in de hoofdstad Zagreb versloeg de HDZ op het nippertje een oppositionele coalitie die in de voorafgaande jaren een meerderheid in de raad had. maar geen toestemming van de centrale regering had gekregen om een burgemeester te benoemen.

OVSE-rapport over verkiezingen

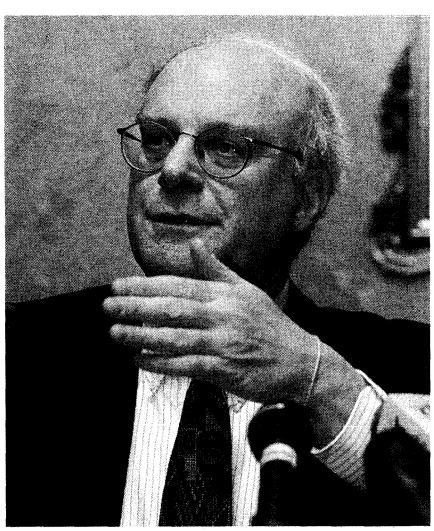
De verkiezingen in Kroatië. met inbegrip van die in Oost-Slavonië. vonden plaats onder toezicht van vertegenwoordigers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

Op 16 april gaf de OVSE een rapport uit waarin werd gesteld dat de verkiezingen over het algemeen vrij en eerlijk waren verlopen, maar zij tekende daar bij aan dat er ook sprake was geweest van onregelmatigheden en dat de oppositiepartijen geen behoorlijke toegang tot de belangrijkste staatsmedia hadden gehad. In het rapport werd echter geconcludeerd dat de wijze waarop de verkiezingen waren verlopen een verbetering' was ten opzichte van de parlementsverkiezingen in 1993. Met betrekking tot de veikiezingen in Oost-Slavonië werd gezegd dat er een aantal problemen was geweest, zoals een tekort aan stembiljetten en stembussen. verkeerd gedrukte stembiljetten en onvolledige kieslijsten

IMF-LENING

Het IMF gaf zijn goedkeuring aan een krediet voor Kroatië voor drie jaar ter waarde van SDR 353,16 mln (ongeveer S 486 mln) krachtens de uitgebreide financieringsfaciliteit (EFF) ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma voor de middellange termijn in 1997-'99.

(Vorber.pag. 86/2 e.v.-1997)

De speciale Amerikaanse gezant voor Voormalig Joego-Slavië, Robert Gelbard, verklaart op een persconferentie op 27 mei 1997 in Zagreb, dat hij president Franjo Tudjman heeft gevraagd zich niet langer te verzetten tegen de terugkeer van gevluchte Kroatische Serviërs en de uitlevering van van oorlogsmisdaden verdachte Kroaten. *Foto EPA*

MACEDONIË

OVEREENKOMST OVER AANDEEL IN SCHULD VAN VOORMALIG JOEGO-SLAVIE

Op 26 maart 1997 sloot Macedonië een overeenkomst met de Club van Londen van commerciële crediteuren over het aandeel van Macedonië in de schuld van het voormalige Joego-Slavië aan buitenlandse commerciële banken.

In oktober 1996 was bericht dat beide partijen een principeakkoord hadden bereikt over Macedonië's aandeel in de schuld (zie pag. 87/2 e.v.-'97).De overeenkomst volgde op soortgelijke overeenkomsten die de banken hadden gesloten met Slovenië en Kroatië (zie pag. 329/3 en 611/3 e.v.-'96). Krachtens de overeenkomst zou Macedonië 5,4 procent van de hoofdsom voor zijn rekening nemen en 3,65 procent van de rente van de schuld, die het voormalige Joego-Slavië had opgelopen krachtens het Nieuwe Financieringsakkoord (NFA) van 1988 (zie pag. 18/3 e.v.-'89).

BEZOEK VAN GRIEKSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 19 maart bracht de Griekse minister van buitenlandse zaken Theodoros Pangolos een onverwacht bezoek aan Macedonie Dit was het eerste bezoek van een Griekse minister nadat Macedo[illegible] worden

Tijdens zijn bezoek sprak Pangolos nauwelijks over het conflict over de naam van Macedonië (zie pag. 109/3 [illegible] aan samen te werken met Griekenland om de crisis in Albanië te bezweren (zie pag. 359/1 e.v.-'97). Volgens berichten in maart groeide de bezorgdheid bij de Macedonische autoriteiten dat de onrust in Albanië zich ook zou kunnen verspreiden onder de omvangrijke Albanese minderheid in Macedonië.

VN-RESOLUTIE OVER VREDESMACHT

Op 9 april besloot de VN-Veiligheidsraad unaniem een resolutie uit november 1996 in te trekken waarin was bepaald dat de sterkte van de VN-Preventiemacht in Macedonië (Unpredep) vóór 30 april zou worden teruggebracht van 1.100 naar 800 militairen en waarnemers (zie pag. 87/3 e.v.-'97).

Het besluit om de omvang van Unpredep op het bestaande niveau te handhaven werd genomen in het licht van het mogelijke destabiliserende effect dat de ernstige onrust in het buurland Albanië zou kunnen hebben op Macedonië. De resolutie van 6 april bevestigde nogmaals de verlenging van het mandaat voor Unpredep tot 31 mei. Unpredep was oorspronkelijk naar Macedonië gestuurd om te voorkomen dat de conflicten in het voormalige Joego-Slavië zouden overslaan naar de republiek.

SCHADEVERGOEDING VOOR SLACHTOFFERS FAILLIETE PIRAMIDEFONDSEN

Minister van financiën Taki Fiti verklaarde op 24 april dat de regering een bedrag ter waarde van $ 12 mln beschikbaar zou stellen om de verliezen te helpen dekken die waren geleden als gevolg van het faillissement begin 1997 van het in Bitola gevestigde TAT-piramidefonds.

Met hulp van functionarissen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) had de Macedonische regering een plan voor beperkte schadevergoeding opgesteld, dat gedeeltelijk zou worden gefinancierd uit de verkoop van de overge-

bleven activa van TAT en dat was gericht op de bevordering van economische stabiliteit. Ongeveer 30.000 mensen hadden in totaal $ 60 mln verloren als gevolg van het faillissement van TAT. Het schandaal rond het faillissement had geleid tot een aantal arrestaties. waaronder die van de vice-president i-an de centrale bank. Tome Nenovski.

IMF-LENING

Op 14 april gaf het IMF zijn goedkeuring aan een driejarige lening krachtens de Uitgebreide Structurele Aanpassingsfaciliteit (ESAF) van in totaal SDRs 54,56 mln (ongeveer $ 75 mln) ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de regering voor de periode 1997-'99

ANTI-REGERINGSBETOGING. KABINETSWIJZIGING

Naar schatting 30.000 personen namen op 15 mei in de Macedonische hoofdstad Skopje deel aan een betoging tegen de regering. De betoging werd georganisee d door de oppositionele Binnenlandse Macedonische Revolutionaire Organisatie-Democratische Partij voor Xacedonische Nationale Eenheid (VMRO-DPMNE).die felle kritiek had op de reactie van de regering op het recente faillissement van het TAT-pyramidefonds. VMRO-DPMNE-leider Ljupco Georgijevski eiste het aftreden van de regering en het houden van parleinentsverkiezingen medio augustus.

Naar aanleiding van de demonstratie werd een ingrijpende kabinetswijziging doorgevoerd. Het nieuwe kabinet, dat opnieuw werd geleid door premier Branko Crvenovski, werd op 29 mei goedgekeurd door de Sobranje (de Macedonische Nationale Assemblee) met 78 tegen 23 stemmen.

De nieuwe regering bestond uit leden van de regerende Sociaal-Democratische Alliantie van Macedonië (SDSM) en haar twee kleinere coalitiepartners de (etnisch-Albanese) Partij van Democratische Voorspoed (PDPSM) en de Socialistische Partij van Macedonië (SPM).

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Branko Crvenovski (SDSM); buitenlandse zaken - Blagoj Handziski (SDSM)+; binnenlandse zaken - Tomislav Cokrevski (SDSM):financiën - Taki Fiti (SDSM);justitie - Gjorgji Spasov (SDSM)*; economische zaken - Boris Rikalovski (SDSM)*; arbeid en sociale zaken - Naser Ziberi (PDPSM):ontwikkeling - Menef Neziri (PDPSM)*; urbanisatie. bouw en milieu Tome Trombev (SDSM)'. vervoer en verbindingen - Abdelmenaf Bedzeti (PDPSM)+; landbouw. bosbouw en waterbeheer - Kiro Dokuzovski (SDSM)*; volksgezondheid - Pctar Ilijevski (SPM)*; wetenschap - Aslan Selmani (PDPSM); cultuur - Slobodan Cnkovski (SDSM); onderwijs cri sport - mevr. Sofija Todorova (SDSM); minister zonder portefeuille - Vlado Naumovski (SPM); minister zonder portefeuille - Dzemail Hajdari (PDPSM); minister zonder portefeuille - Zlatka Popovska (SPM) ; minister zonder portefeuille - Dimitar Buzlevski (SDSM)*

Nieuwe benoeming
+ Andere taken

In zijn toespraak tot de Sobranje op 29 mei zei Crvenovski dat hij zijn regering had gewijzigd om de economische problemen beter het hoofd te kunnen bieden en veel voorkomende vormen \-an criminaliteit en corruptie beter te kunnen bestrijden. Hij zei dat de nieuwe regering binnen dertig dagen een pakket nieuwe economische maatregelen aan de Macedonische bevolking zou voorleggen.

PRESIDENT CENTRALE BANK ONTSLAGEN

Op 22 mei gaf de Sobranje haar goedkeuring aan het ontslag van president Borko Stanoevski van de centrale bank, de Xationale Bank van de Republiek Macedonië. Hij werd opgevolgd door Ljube Trpevski. Stanoevski werd algemeen gezien als een van de hoofdverantwoordelijken in het TAT-schandaal.

ALBANESE VLAG VERBODEN

De Albanese televisie berichtte op 22 mei dat het Macedonische constitutionele hof in een uitspraak had bepaald dat het verboden was in Macedonië de Albanese vlag te tonen. Op 23 mei demonstreerden etnische Albanezen in de gemeente Gostivar tegen de uitspraak.

(Vor.ber.pag. 87/2 e.v.-1997)

SLOVENIË

DRNOVSEK HERKOZEN TOT PREMIER

Op 9 januari 1997 herkoos de Staatskamer (de Tweede Kamer van de Nationale Assemblee) Janez Drnovsek tot premier. Drnovsek. de voorzitter van de Liberale Democratie van Slovenië (LDS). werd inet een krappe meerderheid van 46 tegen 44 stemmen herkozen.

De centrumlinkse LDS was na de parlementsverkiezingen van november 1996 (zie pag. 88/1 e.v-'97) niet 25 zetels de grootste partij in de 90 leden tellende Staatskamer geworden. De LDS had bovendien de steun gekregen van een aantal kleine linkse partijen die samen 20 zetels bezetten, waardoor zij in totaal op 45 zetels uitkwam. Maar de centrumrechtse oppositionele Sloveense Lente-alliantie - die bestond uit de Sloveense Volkspartij (SLS), de Christen-Democratische Partij van Slovenië (SKD) en de Sociaal-Democratische Partij van Slovenië (SDS) - beschikte eveneens over 45 zetels. Op *8* januari werd de impasse doorbroken, toen de SKD-afgevaardigde Ciril Pucko bekendmaakte dat hij uit zijn partij stapte. Pucko zei dat hij als onaihankelijk parlementslid zitting zou nemen in de Staatskamer en Drnovseks kandidatuur zou steunen, omdat 'wij economische en sociale problemen hebben die niet vandaag, maar gisteren moesten zijn opgelost'.

NIEUWE REGERING

Op 27 februari gaf de Staatskamer met 52 tegen 37 stemmen haar goedkeuring aan een nieuwe regering onder leiding van premier Janez Drnovsek. De nieuwe regering telde leden van de twee grootste partijen in het parlement. de LDS en de SLS, alsmede een lid van de Democratische Partij van Gepensioneerden van Slovenië (DeSUS). De LDS, SLS en DeSUS beschikten gezamenlijk over 49 van de 90 zetels in de Staatskainer. Voordat de SLS toetrad tot de regering. had de partij deel uitgemaakt van de oppositionele Sloveense Lente-alliantie,

De portefeuilleverdeling was op 27 februari als volgt:

Premier - Janez Drnovsek (LDS):vice-preinier - Marjan Podobnik (SLS); economische zaken - Metod Dragonja (LDS)"; financien -Mitja Gaspari (onafh); milieu en ruimtelijke ordening - Pavle Gantar (LDS);arbeid. gezinszaken en sociale zaken - Tone Rop (LDS):onderwijs en sport - Slavko Gaber (LDS): buitenlandse zaken - Zoran Thaler (LDS);cultuur - Josef Skolc (LDS)*; binnenlandse zaken - Mirko Bandelj (LDS)";defensie - Tit Turnsek (SLS)*; economische betrekkingen en ontwikkeling - Marjan Senjur (SLS)*; landbouw. voedsel en bosbeheer - Ciril Smrkolj (SLS)*; gezondheidszorg - Marjan Jereb (SLS)*; vervoer en verbindingen - Anton Bergauer (SLS)*; wetenschap en technologie - Lojze Marincek (SLS)": justitie - Tomaz Marusic (SLS)*; minister zonder portefeuille - Bozo Grafenauer (SLS)*; minister zonder portefeuille - Janko Kusar (DeSUS)*.

Nieuwe benoeming

(Vor.ber pag 88/1 e v.-1997)

AMERIKA

VERENIGDE STATEN

STATE OF THE CNION-REDE

President Bi11 Clinton hield op 4 februari 1997 zijn vijfde State of the Union-rede - de eerste in zijn tweede ambtsperiode - [illegible] gezamenlijke zitting van beide huizen van het Congres Aangezien Clinton in zijn toespraak rekening hield met het feit dat hij samen moest werken met een Congres waarin de Republikeinen de meerderheid had der bevatte zijn rede weinig belangrijke initiatieven op wetgevend gebied In plaats daarvan kwam hij met betaalbare voorstellen, die voor een groot deel aan de orde waren geweest in zijn succesvolle verkiezingscampagne in 1996

De president begon zijn één uur durende toespraak met de woorden 'Het gaat goed met ons land' en gaf een opsomming van de successen van de voorafgaande vier jaar. zoals de aanhoudende economische groei. de lage werkloosheid en het dalende inisdaadcijfer. Hij waarschuwde echter dat er geen reden was voor zelfgenoegzaamheid. Hij zei dat de Verenigde Staten voor twee belangrijke uitdagingen stond: het uitdragen van de leidende positie van de VS in de buitenlandse politiek en het verhogen van het niveau van het Amerikaanse onderwijs. Een ouderwets, omvangrijk regeringsapparaat zou deze uitdagingen volgens hem niet aankunnen. Voortbordurend op een keinthema uit zijn inhuldigingsrede (zie pag. 252/1 e.v.-'97) sprak hij zich uit voor een 'nieuw soort regering', die was gebaseerd op eigen verantwoordelijkheid in plaats van op bureaucratie en regelgeving.

Over het algemeen werd de toespraak die volgens velen minder vaag was dan zijn inhuldigingsrede goed ontvangen Het officiële antwoord van de Republikeinen werd een paar minuten nadat de president zijn rede had beeindigd uitgesproken door afgevaardigde Julius Caesar Watts uit Oklahoma de enige [illegible] Republikeinse Afgevaardigden Watts voormalig footbaii-speler en een bekend conservatief benadrukte het Republikeinse streven naar een kleiner regeringsapparaat en naar een amendement voor een sluitende begroting Hoewel Watts de roep van Clinton om compromissen tussen de twee partijen toejuichte, was zijn toon minder verzoenend toen hij waarschuwde dat de kiezers geen behoefte hadden aan 'schijnsamenwerking waarvoor Congresleden 'zich op de borst kunnen kloppen. maar die weinig oplevert'

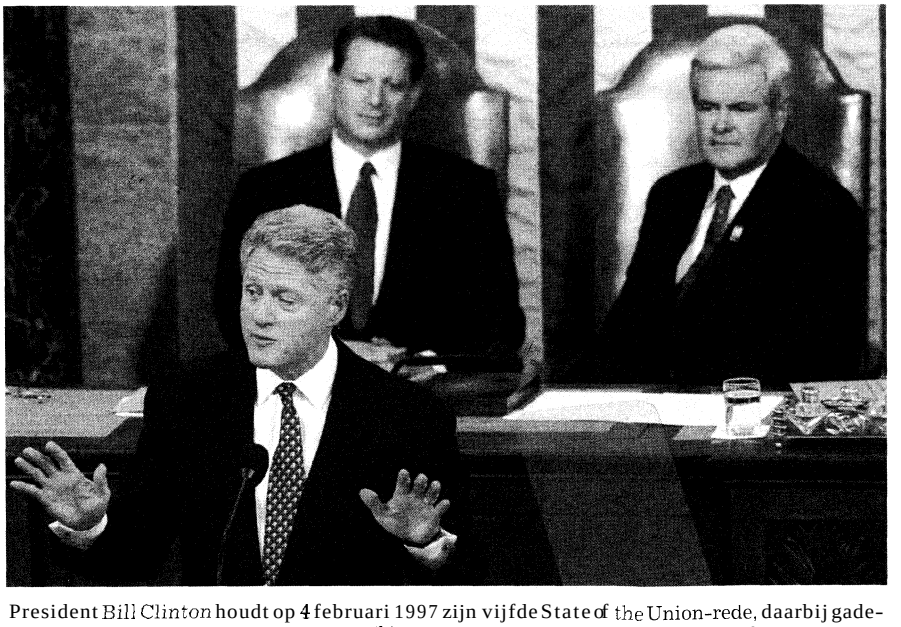
In Clintons rede kwamen de volgende hoofdpunten aan de orde:

De president zei dat in de rooi-gaande vier jaren het aantal mensen met een bijstandsuitkering met een recordaantal van 2.25 mln was verminderd, maar hij stelde tegelijk een nieuw doel: in het jaar 2000 moesten nog eens 2 mln minder mensen een beroep doen op de bijstand Dit moest worden bereikt door een combinatie van belastingvoordeleii en andere prikkels voor bedrijven om werklozen in dienst te nemen en door financiële hulp bij kinderopvang en een tegemoetkoming in andere kosten voor mensen die weer gingen werken

Toen hij het over de sterke economische toestand had zei de president 'Laat dit Congres het Congres zijn dat eindelijk de begroting sluitend maakt De president maakte bekend dat zijn komende [illegible] de elementen van een plan zou bevatten voor een sluitende begroting in het jaar 2002 Onder verwijzing naar het Republikeinse streven om een amendement voor een sluitende begroting door het Congres te loodsen (zie onder) zei Clinton dat een sluitende begroting zou kunnen worden bereikt zonder een dergelijke maatregel en dat een amendement het land in tijden van crisis ernstig zou belemmeren

De president riep de twee partijen op gezamenlijk de wet op de campagnefinanciering te hervormen teneinde de verkiezingsuitgaven te beperken en de macht van speciale belangengroepen aan banden te leggen. Hij wilde een verbod op donaties van buitenlanders en bedrijven alsmede op zacht-geld-donaties (die aan de partij werden gegeven in plaats van aan een van de kandidaten). De president riep het Congres op om vóór 4 juli een wet over dit onderwerp aan te nemen. Ziin nadruk op de hervorming van de campagnefinanciering was volgens velen enigszins omstreden. omdat de Republikeinen deze kwestie niet op hun agenda met wetsvoorstellen hadden geplaatst.

Clinton verklaarde dat de verhoging van het niveau van het onderwijs 'de komende vier jaar absolute prioriteit zou krijgen'. Hij wilde de federale onderwijsuitgaven met 20 procent verhogen (tot $ 51 mrd in het fiscale jaar 1998). met een verdere verhoging tot ruim $ 60 mrd in 2002. De president wees erop dat de consensus tussen Republikeinen en Democraten op het gebied van de buitenlandse politiek in de periode na de oorlog een van de sterke kanten van de VS was. Hij riep op dezelfde mate van consensus te betrachten in de onderwijskwestie, die hij een 'cruciale nationale veiligheidskwestie' noemde. Hij benadrukte dat 'de politiek moet ophouden bij de schooldeur'. Verder maakte hij een 'actieplan voor het Amerikaanse onderwijs' bekend, dat was gebaseerd op tien principes. De belangrijkste hiervan waren de ontwikkeling

President Bill Clinton houdt op 4 februari 1997 zijn vijfde State of the Union-rede, daarbij gadegeslagen door vice-president Al Gore (l.) en de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Newt Gingrich. *Foto EPA*

van nationale richtlijnen voor staten en scholen, nationale toetsen in belangrijke vakken, en meer vrijheid voor de ouders bij de schoolkeuze voor hun kinderen De president wilde verder een belangrijke stijging van het aantal Amerikanen dat zou doorstromen naar het voortgezet onderwijs en stelde een programma voor van belastingvoordelen en beurzen om dit te stimuleren. Ook benadrukte hii het belang van informatietechnologie - met name Internet dat hij zes keer noemde - voor de toekomst van het Amerikaanse onderwijs De toespraak was overigens de eerste State of the Uriion-rede, die rechtstreeks op Internet werd uitgezonden

In aanslniting op zijn beleid dat was gericht op de geleidelijke hervorming van de gezondheidszorg sprak de president zich uit voor een meer toegankelijke en beter betaalbare gezondheidszorg. (Tijdens zijn eerste ambtstermijn had Clinton een wetsvoorstel voor de gezondheidszorg ingediend dat was afgewezen, zie pag. 40/3 e.v.-'95.) Hij noemde het 'verkeerd' dat 40 mln Amerikanen geen enkele vorm van ziektekostenverzekering hadden. onder wie 10 mln kinderen. van wie er 80 procent werkende ouders hadden. Door hiervoor $ 3 mrd extra te reserveren zouden 5 mln van die kinderen zijn verzekerd, doordat mensen die tijdelijk zonder werk zaten, hun ziektekostenverzekering zouden kunnen blijven betalen.

De president herinnerde het Congres eraan dat de VS na de Tweede Wereldoorlog de leiding had genomen bij de opbouw en vormgeving van de naoorlogse wereld. Daarmee had Amerika de democratie vooruit geholpen. De president stelde dat de VS nu te maken kreeg met 'een ander moment van verandering en keuze en een andere tijd die in aantocht is'. De eerste taak. aldus de president, was het helpen bij de opbouw van een verenigd democratisch Europa in het tijdperk na de Koude Oorlog. Daarom pleitte hij voor een uitbreiding van de NAVO in 1999 met Oost-Europese landen alsmede voor de opbouw van een stabiele relatie tussen de NAVO en Rusland. Onder verwijzing naar de drie oorlogen die de VS in de 20ste eeuw in Azië had gevoerd, benadrukte Clinton verder het belang van de opbouw van goede relaties in die regio. met name met China. De president bevestigde ook zijn overtuiging dat Amerika de rol van vredestichter moest blijven vervullen. Met betrekking tot de deelname van Amerikaanse troepen aan vredesoperaties. merkte hij op dat 'het binnen reële grenzen risico's nemen voor de vrede voorkomt dat wij later bij veel kostbaarder conflicten worden betrokk n'. Ook drong hij er bij het Congres op aan achterstallige betalingen te voldoen aan internationale instellingen zoals de Wereldbank en de Verenigde Naties (zie pag. 239/2 en 523/1-'96).

PRESENTATIE VAN BEGROTING VOOR 1998. AKKOORD OVER SLUITENDE BEGROTING IN 2002

Op 6 februari presenteerde president Clinton een begroting van 2 400 pagina's hoor het fiscale jaar 1998 (dat zou beginnen op 1 oktober 1997) aan het Congres De begroting bevatte maatregelen voor een sluitende begroting in het laar 2002 (voorbegroting voor 1997. zie pag 399/1 e v-'96)

De begroting werd gepresenteercl tijdens de meest gunstige economische omstandigheden sinds 1945: aanhoudende groei met een inflatie van minder dan 3 procent per jaar: een werkloosheidspercentage van 5.1 procent. lage rentetarieven. groeiende productiviteit, en stijgende persoonlijke inkomens.

De begroting van S 1.700 mrd voorzag in een tekort van $ 123 rnrd en beloofde S 98 mrd aan belastingverlagingen over een periode van vijf jaar. Het merendeel van deze maatregelen bestond uit speciale vrijstellingen om kinderen uit armere gezinnen in staat te stellen een hogere opleiding te volgen. Verder was er een algemeen belastingvoordeel van $ 500 per kind voor gezinnen met een modaal inkomen en een geringe verlaging van de vermogensaanwasbelasting voor huiseigenaren. Deze belastingverlagingen zouden worden gecompenseerd door een verhoging van de vennootschapsbelasting en van de tarieven van luchtverkeersdiensten, die in vijf jaar S 76 rnrd moesten opleveren.

In de begroting was voor de komende vijf jaar een bezuiniging van $ 388 rnrd op de uitgaven gepland. De uitgaven voor Medicare, de ziektekostenverzekering voor ouderen, zouden in vijf jaar tijd met $100 rnrd worden verminderd, terwijl de defensie-uitgaven in diezelfde periode met $79 mrd zouden dalen.

De uitgaven voor ziektekostenverzekeringen voor kinderen en werklozen gingen omhoog. De president wilde ook de federale onderwijsuitgaven inet 20 procent (tot $ 51 mrd) verhogen en vervolgens nog meer verhogingen. waardoor de onderwijsuitgaven in 2002 zouden uitkoinen op ruim S 60 mrd. Daarnaast wilde de regering het budget voor buitenlandse zaken met 6.7 procent tot S 19,45 mrd verhogen, de grootste verhoging sinds bijna tien jaar: Een deel van het extra geld (%1.57 mrd) was bestemd om achterstallige bijdragen aan internationale instanties zoals de VN te voldoen.

Volgens de regering zou de begroting als geheel ertoe leiden dat het bestaande tekort in 2002 zou zijn omgeboqen in een overschot van $ 17 mrd

De eerste reactie van de Republikeinen op de begroting was positief. hoewel de partij grotere belastingverlagingen en forsere bezuinigingen op de bijstand en sociale zekerheid eiste in plaats van op defensie. Aan dit tamelijk verzoenende antwoord lagen drie factoren ten grondslag: ten eerste, de voldoening dat de regering de noodzaak van een sluitende begroting erkende: ten tweede. het besef dat het slepende begrotingsconflict tijdens de winter van 1995-'96 (dat had geleid tot de sluiting van overheidsinstellingen, zie pag. 265/2 e.v.-'96) de Republikeinen veel stemmen had gekost bij de verkiezingen in 1996; en ten derde, de rechtstreekse contacten die waren ontstaan tussen de president en een aantal Republikeinse leiders in het Huis van Afgevaardigden na de officiële berisping die de voorzitter van het Huis, Newt Gingrich, had gekregen, die aan de wieg had gestaan van het begrotingsconflict (zie pag. 254/2 e.v.-'97).

Amendement voor sluitende begroting haalt het niet

Op 30 januari ondernamen de Republikeinen een nieuwe poging om een grondwetswijziging door het Congres te loodsen, waardoor tekorten op de federale begroting zouden worden verboden. De Republikeinse partijleiding had op 21 januari bekendgemaakt dat zij aan de goedkeuring van dit amendement de hoogste prioriteit gaf. Het voorstel had een tweederde meerderheid nodig in beide huizen van het Congres en moest door driekwart van de deelstaatparlementen worden goedgekeurd om te voldoen aan de procedure voor een grondwetswijziging.

Terwijl aan beide zijden intensief werd gelobbyd. werd liet eind februari duidelijk dat het amendement het waarschijnlijk niet zou halen. toen de laatste senator die zijn standpunt nog niet had bepaald, Robert Torricelli uit New Jersey. op 26 februari te kennen gaf dat hij niet voor het amendement zou stemmen: hij deed dit nadat zijn voorstel om een bepaling op te nemen die in noodgevallen een tekort mogelijk zou maken,

was afgewezen. Zijn besluit betekende dat de voorstanders van het amendement een stem te weinig hadden voor de benodigde meerderheid.

Op 4 maart zou in de voltallige Senaat worden gestemd over het amendement. De behandeling van het amendement in het Huis van Afgevaardigden werd uitgesteld tot maart, nadat een bijeenkomst van de commissie voor justitie van het Huis, die op 11 februari zou plaatsvinden, was afgelast. De bijeenkomst ging niet door, omdat de Republikeinen niet zeker waren of ze een tegenvoorstel van de Democraten om de uitgaven voor sociale zekerheid niet onder de voorwaarden van een uitbreiding tot een sluitende begroting te laten vallen zouden kunnen wegstemmen.

Ondanks pogingen om op het laatste moment de benodigde Democratische steun te verwerven, werd het amendement op 4 maart door de Senaat afgewezen. Hoewel het 66 stemmen vóór en 34 tegen kreeg, was dit één stem te weinig voor de vereiste tweederde meerderheid die nodig was om een grondwetswijziging goed te keuren. Elf Democraten en alle 55 Republikeinen stemden voor het amendement.

Het was de tweede keer dat een amendement van deze strekking werd afgewezen omdat er één stem tekort was (zie pag. 412/1-'95). Volgens het amendement zou de begroting in het jaar 2002 sluitend moeten zijn evenals in de daarop volgende jaren, tenzij een drievijfde meerderheid van beide huizen van het Congres een tekort goedkeurde. De regering was tegen het amendement omdat een dergelijke maatregel gevolgen zou hebben voor de financiering van het sociale-zekerheidsstelsel en de regering de flexibiliteit zou ontnemen die in noodgevallen nodig was. Bovendien had de campagne voor het amendement aan kracht verloren omdat de begrotingstekorten de voorgaande jaren kleiner waren geworden.

Akkoord over sluitende begroting in 2002

Nadat de regering-Clinton en de Republikeinse leiders in het Congres het op 2 mei eens waren geworden, werd op 16 mei officieel bekendgemaakt dat de twee partijen een akkoord hadden gesloten dat was gericht op een sluitende begroting in 2002. Vervolgens werden op 23 mei begrotingsvoorstellen goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden (met 333 tegen 99 stemmen) en door de Senaat (met 78 tegen 22 stemmen).

Het akkoord was de belangrijkste ontwikkeling in de Amerikaanse begrotingsonderhandelingen sinds de Republikeinen in 1994 de meerderheid in beide huizen van het Congres hadden bemachtigd. Beide zijden noemden het akkoord een overwinning voor hun eigen partij. De Democraten benadrukten de verhoogde uitgaven voor onderwijs en ziektekostenverzekering voor kinderen, terwijl de Republikeinen de belastingverlagingen onderstreepten (waaronder een verlaging van de vermogensaanwasbelasting) die zij als schilderden als een voortzetting van hun beleid in het kader van hun 'Contract met Amerika' (zie pag. 411/3 e.v. '95).

Volgens veel commentatoren weerspiegelde het akkoord echter de wens van beide zijden om tot een compromis te komen om een herhaling van de begrotingsimpasse van eind 1995 te voorkomen waardoor niet essentiële regeringskantoren tot sluiting waren gedwongen. De Republikeinse leiders waren zich er terdege van bewust dat de vermeende onbuigzaamheid van hun partij algemeen werd gezien als de oorzaak van het eerdere begrotingsconflict en dat dit schadelijk was geweest voor de prestatie van de Republikeinen bij de presidentsverkiezingen en de verkiezingen voor het Congres van 1996. De wens om tot een compromis te komen weerspiegelde ook het feit dat de Democraten de laatste jaren veel Republikeinse opvattingen over belasting en overheidsuitgaven hadden overgenomen teneinde het middenveld van de Amerikaanse politiek te veroveren.

De kansen op een akkoord waren ook toegenomen door de gunstige economische omstandigheden. De aanhoudende bloei van de economie, waarbij de cijfers van eind april de grootste groei op jaarbasis sinds tien jaar en de laagste maandwerkloosheid sinds 23 jaar lieten zien, had automatisch het begrotingstekort teruggedrongen als gevolg van de fors gestegen belastinginkomsten en de gedaalde werkloosheid. Hierdoor waren draconische bezuinigingen of belastingverhogingen althans voorlopig niet noodzakelijk.

Volgens schattingen van het Amerikaanse ministerie van financiën eind april zou aan het eind van het fiscale jaar (30 september) het federale begrotingstekort voor het fiscale jaar 1997 gedaald zijn tot $ 75 mrd, een daling van $ 32 mrd ten opzichte van het fiscale jaar 1996. Een dergelijk tekort zou minder dan 1 procent van het BBP bedragen, het laagste niveau sinds 1974, en stond in schril contrast met het tekort van 1992, dat 4,9 procent van het BBP bedroeg. Prognoses die het Begrotingskantoor van het Congres (CBO) op 1 mei publiceerde, versterkten de optimistische stemming met de indicatie dat in vijf jaar tijd de inkomstenderving ongeveer $ 225 mrd lager zou uitvallen dan aan-

President Bill Clinton (2de v.r.) spreekt over het begrotingsakkoord tijdens een plechtigheid in de Rozentuin van het Witte Huis op 16 mei 1997. Frank Raines, hoofd van het Bureau van Management en Begroting (r.) kijkt toe evenals Janet Yellin, voorzitter van de Raad van Economische Adviseurs (m.), vice-president Al Gore (l.) en onderminister van de schatkist Larry Summers (l. achter). *Foto EPA*

vankelijk was gedacht. Daarnaast voorspelde het CBO dat het begrotingstekort in het fiscale jaar 1997 S 67 mrd zou bedragen. $ 7 mrd minder dan het ministerie van financiën had beraamd.

Het begrotingsakkoord voorzag dat het tekort in vijf laar tijd met in totaal $320 mrd zou dalen Dit kwam neer op een netto besparing van $204 mrd na verrekening van de belastingverlagingen en de $ 31 rnrd aan binnenlandse bestedingsvoorstellen die onderdeel vormden van het akkooi d

Het akkoord bevatte de volgende hoofdpunten:

Bezuinigingen. Bezuinigingen van $ 135 mrd op nader vast te stellen binnenlandse bestedingsprogramma's, waaronder S 60 rnrd minder dan nodig voor noodzakelijke uitgaven in de niet-militaire sector en $ 75 mrd aan bezuinigingen op de begroting voor defensie. Bezuinigingen van S 115 inrd op uitgaven aan Medicare (de ziektekostenverzekering voor bejaarden en invaliden, die werd bekostigd door de federale regering en door deelstaatregeringen). voornamelijk door vergoedingen voor medische dienstverlening te verlagen. Bezuinigingen van $ 16 mrd op Medicaid (ziektekostenverzekering voor armen) door verlaging van de honoraria van zorgverleners.

Belastingverlagingen. Bruto belasting\-erlagingen van S 135 mrd in vijf jaar tijd. met een netto verlaging van S 85 rnrd na verrekening van belastingverhogingen en het dichten van mazen in de belastingwetgeving. De belastingverlagingen behelsden $ 100 mrd om (i)de vermogensaanwasbelasting te verlagen. (ii) meer vrijstelling van successierechten te verlenen. en (iii) leningen te verschaffen om gezinnen te helpen hoger onderwijs voor hun kinderen te betalen. Nog eens $ 33 mrd was bestemd voor leningen voor universitair onderwijs. In het akkoord was expliciet vastgelegd dat de netto belastingverlagingen in vijf jaar tijd niet meer dan $163 mrd mochten bedragen.

Overige maatregelen. Gedurende vijf jaar zou $ 10 mrd worden vrijgemaakt voor de herinvoering van een aantal medische en invaliditeitsuitkeringen aan legale immigranten. welke in 1996 door de nieuwe met op de sociale zekerheid waren afgeschaft (zie pag. 49/1-'96). Daarnaast werd S 16 mrd gereserveerd om de dekking van ziektekosten voor 10 mln kinderen uit te breiden. wier werkende ouders zich geen ziektekostenverzekering konden veroorlox-en. maar die teveel verdienden om in aanmerking te komen voor Medicaid Andere middelen om de belastinginkomsten te verhogen omvatten (i) w-ijzigingen in de berekening van het consumenten-prijsindexcijfer (de belangrijkste inflatie-index van de regering) waarmee ongeveer $ 11 mrd zou worden bespaard. (ii) een bedrag van S 33 mrd. dat opgebracht zou worden door de verkoop van televisiefrequenties. (iii) verlaging van de pensioenen van federale ambtenaren. die S 7 mrd moest opleveren en (iv) bijna S 4 mrd die opgebracht zou worden door wijzigingen in de uitkeringen van veteranen cn het federale leenprogramma voor studenten.

Aanvankelijk werd de begroting goed ontvangen. hoewel op 20 mei werd bekendgemaakt dat Richard Gephardt, leider. van de minderheid in het Huis van Afgevaardigden. zich tegen het akkoord zou verzetten. Gephardt wees op een 'gebrek aan principes' en stelde verontaardigd vast dat de rijken zouden profiteren van de overeengekomen belastingverlagingen, terwijl de armen de dupe zouden worden van de bezuinigingen. Zijn verzet, samen met dat van 71 andere Democraten in het Huis. werd algemeen gezien als een poging zich. vooruitlopend op de nominatie voor de presidentsverkiezingen in het jaar 2000, te onderscheiden van het kamp van Clinton en Gore.

(Vor.ber.pag. 249/3 e.v.-1997)

ZUID-AFRIKA

NIEUWE GRONDWET VAS KRACHT. SENAAT VERVANGEN DOOR NCOP. LEKOTA VOORZITTER

Op 3 februari 1997 werd de nieuwe grondwet van kracht, die op 10 december 1996 door president Nelson Mande la nas onclcrtekend (pag 197/1- 97 op deze pagina is abusievelijk gemeld dat de grondwet pas in 1999 rechtsgeldigheid zou krijgen) Dezelfde dag werd de Senaat opgeheven Deze werd vervangen door de Nationale Raad van Provincies (National Council of Provinces, NCOP), die op 6 februari werd geinstalleerd De negen provincies hadden elk tien afgevaardigden in de NCOP.

President Nelson Mandela (r.)en Senaatsvoorzitter Henrik J Coetsee (l.) op 31 januari 1997 bij het verlaten van het parlementsgebouw in Kaapstad na de laatste zitting van de Senaat.
Foto *EPA*

De opheffing van de Senaat betekende ook dat voormalig minister van justitie Henrik J Coetsee het voorzitterschap van dat lichaam neerlegde Voorzitter an de NCOP w erd Patrick Terr v Le kota

Onder de kop '..Het volk" moet gaan regeren in Zuid-Afrika meldde correspondent Lolke van der Heide in *NRC/H'blad* (7-2-'97) o m het volgende over de nieuwe bestuurlijke structuur in Zurd-Afrika

..We hebben het parlement . • nc' dine - saurustijdperk gehaald", zegt Alf Karriem. hoold van het kersverse Luicl-Afrikaanse ministerie van Publieke Educatie. over de nieuwe bestuurlijke structuur van zijn land, die deze week is ingegaan. Vol trots: „Nergens ter wereld gaat men zo ver als bij ons"
Zuid-Afrika neemt de term democratie letterlijk. het volk zal regeren. zo luidt de filosofie van de regering-Manclela. De ambities van de jonge democratie. tot stand gekomen na de eerste vrije verkiezingen in 1994, zijn groot. Drie jaar. geleden werd het oude systeem van besturen grotendeels overgenomen: Zuid-Afrika was vroeger immers ook een soort democratie. zij het alleen voor de blanke minderheid. De afgelopen jaren is hard gewerkt aan de opstelling van een nieuwe democratische grondwet. die begin deze week van kracht werd. Hierin is ook een nieuwe bestuursstructuur opgenomen.
De huidige voorzitster van de Nationale Assemblee. Frene Ginwale. beschouwt het streven naar een „volksparlement" als hoogste vorm van bestuur. gedefinieerd in wollige termen als het ..samenbrengen van bestuurders en kiezers". Ginwale: „.Vanaf het begin hebben we gezegd dat we dat wilden. nu is het tijd om dat idee in praktijk te brengen". maar na enig aarzelen voegt ze eraan toe: „.Er is nog een lange weg te gaan."
De meest ingrijpende wijziging betreft de opheffing van de Senaat, die is vervangen door de gisteren geinstalleerde Nationale Raad van Provincies (NCOP).Het gaat om dezelfde mensen, van dezelfde partijen en in dezelfde Kaapse zaal. maar het idee is anders. Terwijl de Senaat de besluiten van de Assemblee controleerde en desnoods afkeurde. moet de nieume Raad „de provincies vertegenwoordigen om er zeker van te zijn dat met de p ovinciale belangen op nationaal regeringsniveau rekening wordt gehouden". zo staat in de grondwet, Welke de taken van de nieuwbakken „raadsleden" precies zijn. is de meesten van hen nog niet geheel duidelijk. De ex-senatoren krijgen in workshops hun nieuwe functie uitgelegd. In principe kan de NCOP net als de Senaat wetgeving blokkeren: de regering heeft echter aan de steun van vijf van de negen provincies genoeg om haar zin te krijgen.
De oude Senaat kenmerkte zich door een niet-partijgebonden waardigheid. De Kationale Assemblee was „.die andere plaats", waar partijpolitieke ruzies werden uitgevochten. de senatoren hielden zich daar verre van De nieuwe Raacl van Provincies daarentegen zal het strijdtoneel worden van regionale controverses. Maar Patrick „Terror" Lekota. de nieuwe voorzitter van de Raad. ziet interne wrijvingen juist als een politieke ontwikkeling. ..Er zullen altijd tegenstellingen zijn tussen de Assemblee en de Raad en tussen de provincies onderling; dat is geen probleem zolang het oin 'positieve tegenstellingen' gaat", aldus Lekota gisteren bil zijn aantreden. Hij meent dat de oude Senaat veel minder kritisch de besluiten van de Assemblee overnam en gaat en-an uit dat ..zijn raad" dat niet zaidoen.
De NCOP is niet de enige bestuurlijke noviteit. Andere democratische nieuwkomers zijn provinciale jeugdparlementen, een parlementair voorliehtingscentrum voor „.het volk" en het zogenaamde „campagne-plan voor wetgeving": elk wetsvoorstel zal aan de betrokkenen worden voorgelegd voor inspraak. Het democratische hoogtepunt heeft aan het eind van ik jaar plaats alneer t een grot ta in in ontferentie de volksvertegenwoordigers en ..leden uil de samenleving" samen zullen i<,>-men voor een „breed overleg". <...)'

OPENING NIEUWE PARLEMENTAIRE JAAR

Op 7 februari 1997 zei president Nelson Mandela bij de openingszitting van het parlement. dat de regering veel had bereikt sinds de verkiezingen van 1994. Hij gaf echter toe dat de regering leed aan drie belangrijke tekortkomingen: (i) een beperkte capaciteit, hetgeen had betekend dat sommige projecten in het kader van het Wederopbouw- en Ontwikkelingsprogramma (RPD) nog niet van de grond waren gekomen en dat provinciale overheden niet alle financiële middelen hadden ontvangen die hun waren toegewezen; (ii) corruptie, in veel gevallen een erfenis van vroeger. die nog steeds wijdverbreid was onder ambtenaren; en (iii) de geringe economische groei die de opname van nieuwkomers op de arbeidsmarkt uitsloot. Hij beloofde op deze drie gebieden actie te onderneinen en ook het privatiseringsproces te versnellen.

Mandela noemde de strijd tegen de misdaad één van de belangrijkste prioriteiten van de regering. Hij zei dat de regering wetgeving zou introduceren voor strengere voorwaarden inzake vrijlating op borgtocht en voor een uitbreiding van de bevoegdheden van de politie. Hij beloofde krachtige maatregelen tegen autodieven. drugsbendes, wapenhandelaren, verkrachters. kindermisbruikcrs en corrupte leden van het strafrechtsysteem.

Onder de kop 'Mandela roept op tot nieuw patriottisme' meldde *NRC/H'blad* van 7 februari het volgende:

'De Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela heeft vandaag in zijn „.troonrede" bij de opening van het nieuwe parlementaire jaar in Kaapstad opgeroepen tot „nieuw patriottisme" en „coöperatief bestuur" voor de ..herstructurering. ontwikkeling en verzoening van Zuid-Afrika" en maatregelen aangekondigd tegen de wijdverbreide misdaad. Op economisch gebied maakte de president een verdere privatisering bekend.
Het was de eerste zitting van de volksvertegenwoordiging onder de nieuwe grondwet die maandag [3 februari] van kracht werd. Een van de belangrijkste elementen uit Mandela's rede betrof de aanpak van de misdaad die sinas enkele jaren tot de allerhoogste ter wereld behoort. ..Ik waarschuw de criminelen. We zullen het hen zeer moeilijk inaken. We zullen duidelijk maken dat misdaad in onze democratie niet loont". aldus Mandela, die weinig details gaf over de echte aanpak [illegible]
Dullan maar niet later vandaag diepel op - gaan. Mandela x? alleen dat Zuid-Afrika nikele „internationale toegangspunten" zal sluiten. waarschijnlijk enkele kleine luchthaïens. waarop weinig controle is.
Andere partijen dan Mandela's eigen ANC reageerden teleurgesteld op zijn uitspraken over de misdaad. Een woordvoerder van de Zoeloepartij Inkatha zei ..Misdadigers moeten zwaar worden gestraft, daarover heeft de president niets gezegd." De leider van de Deinocratische Partij. Tony Leon. sprak zich in soortgelijke bewoordingen uit. Vice-president Thabo Mbeki verdedigde naderhand het regeringsbeleid en sprak naderhand tegen dat de criminaliteit niet serieus wordt aangepakt. ..We zijn nog hezig na t~gaan wat de juiste manier van bestrijding is. We kijken naar de Verenigde Staten. Groot-Brittannie en Nederland oni gebruik te maken van hun ervaring op dit gebied."
Ook op het beleidsterrein van de economie werd vandaag met spanning uitgekeken naar de woorden van de president. Hoewel de economie van Zuid-Afrika duidelijk de weg omhoog heeft gevonden. overheerste de afgelopen tijd de gedachte dat de regering een aantal ferme maatregelen zou moeten nemen Mandela kondigde aan dat er verder zal worden geprivatiseerd De president zei ..vol vertrouwen" te zijn dat zijn land erin zal slagen in het jaar. 2000 de beoogde zes procent groei (nudrie procent) te halen. evenals het scheppen van 500.000 nieuwe banen per jaar. Zuid-Afrika kampt met een hoge werkloosheid. die inet name in de zwarte gemeenschap heerst. Naar schatting de helft van de zwarte bevolking heeft geen werk. Mandela beloofde verder de welig tierende corruptie in het overheidsapparaat te zullen aanpakken.
De Zuid-Afrikaanse financiele wereld reageerde vandaag zeer positief op de rede van Mandela. Op de effectenbeurs stegen de koersen en ook de rand verstevigde zijn positie ten opzichte van de dollar.

ONTU'IKKELINGEN OP ECONOMISCH GEBIED. BEGROTING 1997-'98

Op 12 maart presenteerde minister van financiën Trevor Manuel een begroting waaruit volgens hem de vastbeslotenheid van de regering sprak om tot grotere sociale gerechtigheid te komen, terwijl tevens werd vastgehouden aan een strikt fiscaal beleid. Manuel erkende dat de begroting. die hij 'streng' noemde, 'aanzienlijk meer bezuinigingen van de regering (zal vergen) dan vele eerde-

re begrotingen. maar het basisprincipe van verandering onverlet (laat)' (zie pag. 348/2 e.v.-'96).

Manuel zei dat het voor 1996-'97 beoogde begrotingstekort van 5 1 procent van het BBP was gehaald en dat het tekort in het nieuwe financiele jaar nog verder zou worden teruggebracht tot 24,4 mrd rand ($ 1 = R 4 44 op 14 maart 1997) of m l 4 procent van het BBP Hij legde echter de nadruk op hel feit dat ondanks deze reductie 24 procent van de inkomsten zou worden gebruikt tei vermindering van de bestaande schuldenlast. een situatie die hij 'onhoudbaar noemde

De uitgaven werden op R 186.7 mrd geraamd. i.e. 6.1 procent meer dan het jaar daarvoor. Met een inflatiecijfer van naar schatting 8.5 procent op jaarbasis betekende dit echter dat veel departementen, waaronder defensie, in reele termen minder geld zouden krijgen. hoewel de uitgaven voor volkshuisvesting en politie omhoog zouden gaan. De belastingverlichting voor de armsten en mensen met een laag of modaal inkomen werd vergroot. terwijl de belastingdrempels werden opgetrokken als compensatie voor de inflatie. De BTW bleef 14 procent. maar de accijns op tabak en alcohol werd aanzienlijk verhoogd.

Manuel kondigde ook een verdere, bescheiden, versoepeling van de deviezencontrole aan. Vanaf 1 juli zouden Zuid-Afrikanen een niet nader omschreven deel van hun kapitaal in het buitenland mogen investeren of vreemde valuta mogen bezitten op rekeningen bij binnenlandse banken. Restricties voor Zuid-Afrikaanse bedrijven die in het buitenland wilden investeren en leningen in het buitenland wilden aangaan, zouden eveneens worden versoepeld. Hoewel het bedrijfsleven de veranderingen over het algemeen toejuichte, spraken enkele vooraanstaande zakenlieden hun teleurstelling uit over het feit dat Manuel niet de gelegenheid had aangegrepen om alle deviezencontroles af te schaffen.

Op 19 maart uitte het Congres van Zuid-Afrikaanse Vakbonden (COSATU) kritiek op de begroting. De vicesecretaris-generaal van COSATU, Zwelinzima Vavi, zei tegen de parlementscominissie voor financiën dat de begroting 'bij lange na geen begroting van het volk' was en verklaarde dat Manuel een kans had gemist een verstrekkend ontwikkelingsprogramma te lanceren Vavi had ook kritiek op de manier waarop de begroting was opgesteld Hij merkte hierover op dat het 'duidelijk (is) dat onze aanbevelinqen geen echte invloed op de prioriteiten' hebben Hij zei dat het COSATU niet zou deelnemen aan verdere hoorzittingen van de cominissie als de werkwijze niet zodanig zou worden gewijzigd dat 'sprake is van echte inspraak van het publiek en van doeltreffende parlementaire controle'

Verkoop Telekom

Op 26 maart voltooide de regering de verkoop van 30 procent van de aandelen van Telekom. een staatsbedrijf met een monopolie op telecommunicatiediensten. aan een consortium van het Amerikaanse bedrijf SBC International en Telekom Malaysia. De verkoop bracht R 5,58 mrd op. Het ging hierbij om de grootste partiële privatisering in het Afrika ten zuiden van de Sahara en om de grootste buitenlandse investering in Zuid-Afrika sinds de afschaffing van de apartheid.

Telekom verplichtte zich tot een kapitaalinvestering van R 33 mrd gedurende de komende vijf jaar. bijna twee keer zoveel als in het bestaande programma Telekom zou 75 procent van de opbrengst van de verkoop behouden (R 4.185 mrd). terwijl de regering de rest zou gebruiken om het begrotingstekort terug te brengen. hoewel de opbrengst van de privatisering nog niet was opgenomen in de begroting voor 1997-'98.

Nieuwe vakbondsfederatie

Op 1 april ging een nieuwe vakbondsfederatie. de Federatie van Vakbonden van Zuid-Afrika (FEDUSA), officieel van start. De FEDUSA, de op één na grootste vakbondsfederatie van het land, was tot stand gekomen na een fusie van de Federatie van Zuid-Afrikaanse Vakbonden en de Federatie van Amtenarenorganisaties. Bij de nieuwe vakbondsfederatie waren 23 vakbonden aangesloten met in totaal 515.000 leden.

Ontwerp voor nieuwe arbeidswet

Op 17 april diende de regering een aantal wetsvoorstellen in ter verbetering van de arbeidsomstandigheden en ter vergroting van de arbeidsflexibiliteit. Minister van arbeid Tito Mboweni noemde de Wet op de Basisvoorwaarden voor Werkgelegenheid 'een revolutie op het gebied van arbeidsrecht' waardoor de situatie op de werkvloer zou veranderen 'van een sfeer van uitbuiting in één die sociale gerechtigheid bevordert'

Het wetsvoorstel voorzag in een werkweek van maximaal 45 uur Het vervinq de bestaande verordeningen waarin de maximale duur van de werkweek per sector was vastgesteld. Het voorstel bevatte tevens een aanbeveling werken op zondag dubbel te belonen of een 50-procentstoeslag toe te kennen als de zondag tot de normale werkdagen behoorde Dit had in het bijzonder betrekking op de goudmijnindustrie waar voor de mijnen die diep onder de grond lagen. recentelijk een continurooster was ingesteld.

Er kwam geen onmiddellijke reactie van het COSATU. die campagne had gevoerd voor een veertigurige werkweek. Begin april waren er steeds meer tekenen geweest dat zowel het COSATU als de Zuid-Afrikaanse Communistische Partij (SACP)vraagtekens zetten bij hun steun aan de belangrijkste regeringspartij. het Afrikaanse Nationale Congres (ANC). In een artikel in het SACP-blad was het ANC ervan beschuldigd een beleid te stimuleren dat 'ongelijkheid rechtvaardigt en versterkt'. en het COSATU had gewaarschuwd dat het bereid was op te roepen tot een algeinene staking in mei ter ondersteuning van zijn eisen. Op 11 april zei het ANC na een ontmoeting tussen de drie partners in de regeringscoalitie echter dat de drie organisaties zich opnieuw hadden vastgelegd op 'gedeelde strategische perspectieven'.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. RELLEN

Op 6 februari 1997 vielen ten minste vier doden en ongeveer tweehonderd gewonden toen de politie slaags raakte met boze demonstranten in de overwegend door kleurlingen bewoonde townships van Johannesburg. Het ging hierbij om de ergste rellen sinds de democratische meerpartijenverkiezingen in 1994.

Het meeste geweld vond plaats in Eldorado Park, maar de politie grendelde ook andere overwegend door kleurlingen bewoonde wijken af, waar de South Western Joint Civic Association (Sawejoca) een 'stayaway' afkondigde uit protest tegen de huren en servicekosten. De bewoners hadden geweigerd de huur te betalen. Zij waren van mening dat ze eenzelfde tarief zouden moeten betalen van R 45 ($1 =R 4,44 op 7 februari 1997) voor huur en servicekosten dat gold voor de inwoners van de overwegend door zwarten bewoonde to-cyn-

ships, waar achterstallige huurbetalin gen ten bedrage van miljoenen rand waren afgeschreven De plaatselijke overheid de Southern Metro Council, zei dat ze R600 mln tegoed had

De rellen braken uit toen honderden jongeren barricaden opwierpen in de straten om te verhinderen dat inuoners naar het werk zouden gaan. en het geweld nam toe toen de politie de barricaden probeerde weg te halen Getuigen zeiden dat sommige demonstranten zwaar bewapend waren Een politieagent werd in de rug getroffen door kogels uit een automatisch geweer Volgens waarnemers hield het conflict ook verband met ongenoegen onder leden van de kleurlingengemeenschap die zich aan de zijlijn voelden staan in het Zuid-Afrika van na de apartheid Ze klaagden dat ze onder het apartheidsregime 'nooit blank genoeg . en nu niet 'zwart genoeg' waren Ze beweerden dat ze in vergelijking met de zwarten minder goed uerden behandeld en dat bijvoorbeeld hun kansen op werk negatief waren beinvloed door het voorkeursbeleid van de regering Amy Williams, de secretaris-generaal van de Sawejoca, zei dat in het overwegend zwarte Soweto geen stappen waren genomen om achterstallige huurgelden terug te krijgen.

Geweld bij mars door Johannesburg

Bij schietpartijen die verband hielden met een mars door Johannesburg van ongeveer 18.000 aanhangers van de voornamelijk uit Zoeloes bestaande Inkatha Vrijheidspartij vielen zes doden en verscheidene gewonden. De mars u-erd op 28 maart gehouden ter gelegenheid van de derde verjaardag van het zogenaamde Shell House-bloedbad, waarbij acht Inkatha-aanhangers aan de vooravond van de democratische verkiezingen bij Shell House, het hoofdkwartier van het ANC, werden doodgeschoten (zie pag. 485/2-'94).

De betogers. van wie velen in de traditionele Zoeloe-dracht, negeerden een verbod op het dragen van traditionele wapens en riepen anti-ANC-leuzen. De politie zei dat de dodelijke schietpartijen zich hadden voorgedaan in een pension in Soweto en op verschillende veitrekpunten van de mars.

Inkatha-aanhangers veroordeeld

Op 25 maart werden dertien Inkatha-aanhangers veroordeeld wegens moord en poging tot moord in verband met de dood van negentien ANC-aanhangers in Shobashobaiie, een dorp in Kwazulu-Natal, op 25 december 1995 (zie pag 344/3- 96) De rechter zei dat een politiek motief achter de aanval had gezeten Onder de veroordeelden bevond zich ook de lokale Inkatha-leider Sipho Ngcobo De veroordeling werd gezien als een tegenslag voor Inkatha, die had geprobeerd het ANC af te schilderen als de hoofdschuldige in het regionale conflict tussen het ANC en Inkatha Dit [illegible] dan 15 000 mensen het leven gekost

Conflict tussen politiechef en minister van veiligheid

In april maakte de Zuid-Afrikaanse pers melding van een conflict tussen het hoofd van de nationale politie, George Fivaz, en minister van veiligheidszaken Sidney Mufamadi.

De aanleiding voor het conflict was de bekendmaking op 2 april door Fivaz van plannen voor een herstructurering van de Zuid-Afrikaanse Politiedienst (SAPS). Mufamadi. die de wijzigingen kennelijk had goedgekeurd, zou kwaad zijn geworden omdat Firaz de plannen openbaar had gemaakt zonder hem daarvan in kennis te stellen. Hoewel Fivaz ontkende dat hij had gedreigd af te treden, zei hij dat hij president Mandela zo snel mogelijk wilde spreken om ervoor te zorgen dat de politiek zich niet met de SAPS zou bemoeien. Op 9 april trachtte Mandela de ruzie te bezweren door te verklaren dat Mufamadi en Fivaz 'het beste team' vormden om de misdaad te bestrijden. Hij zei dat het 'misverstand' was opgelost en dat de twee mannen 'in staat zouden zijn zodanig te functioneren dat de dienst op een soepele wijze werd geleid'.

De wijzigingen die door Fivaz waren bekendgemaakt, hadden betrekking op de opsporings- en misdaadpreventiediensten van de SAPS en legden de nadruk op de verbetering van de opleiding en functiebeoordeling. De wijzigingen volgden op toenemende openbare kritiek op de politie in verband inet de sterk stijgende misdaadcijfers. Politieagenten werden beschuldigd van onverschilligheid, corruptie en zelfs sabotage. Naai- meer dan 3.000 agenten was een onderzoek ingesteld in verband met criminele activiteiten in 1996. Ook was kritiek geweest op al te genereuze financiële beloningen voor agenten die zich hadden aangemeld voor vrijwillig ontslag.

Volgens een in april gepubliceerd VN-rapport zouden in Zuid-Afrika jaarlijks 1.3 miljoen vrouwen worden verkracht. Dit cijfer zou maar liefst 36 keer hoger zijn dan het officiële cijfer omdat wantrouwen jegens de politie veel slachtoffers ervan weerhield aangifte te doen Uit cijfers die op 6 april werden vrijgegeven. bleek dat in 1996 1.05% bankovervallen hadden plaatsgevonden.

WERKZAAMHEDEN COMMISSIE VAN WAARHEID EN VERZOENING. NOG EEN AMNESTIEVERZOEK I.V.M. DOOD BIKO

Op 11 februari bevestigden functionarissen [illegible] Waarheid en Verzoening dat nog een ander persoon een amnestieverzoek had ingediend in verband met de dood van de zwarte activist Steve Biko in 1977 (zie pag 690/2-'77) Functionarissen zeiden dat de indiener van het verzoek. wiens identiteit ze niet wilden onthullen, een andere advocaat had genomen dan de vijf mensen die in januari om amnestie hadden verzocht in verband met de mooid op Biko (ziepag 196/1/2- 97)

Amnestiererzoek Vlok

Adriaan Vlok. minister van wet en orde tijdens het apartheidsregime, diende op 26 februari een amnestieverzoek in bij de Commissie van Waarheid en Verzoening. Met deze stap was hij het eerste lid van de voormalige regering van de Nationale Partij (NP) dat aangaf bereid te zijn politieke misdaden te erkennen. Vlok was verantwoordelijk geweest voor de politie tijdens de noodtoestand in de jaren tachtig, toen duizenden anti-apartheidsactivisten waren vastgezet en honderden van hen waren gedood door de veiligheidstroepen.

Einde termijn voor indiening amnestieverzoeken

Op 2 mei zei Ronnie Mamoepa, woordvoerder van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) dat een partijcommissie iedereen die sinds 1961 deel uitmaakte van het nationaal uitvoerend comité van het ANC (NEC) had geadviseerd zich, samen met hooggeplaatste leden van de militaire vleugel van het ANC, Umkhonto we Sizwe (MK-Speer van de Natie), aan te melden bij de Waarheidscommissie. Het enige ANC-lid voor wie dit advies niet gold. was president Nelson Mandela. De verzoeken om amnestie konden worden ingediend tot 10 mei 1997 (zie pag. 196/1-'97).

Voor het verstrijken van de deadline had de Waarheidscommissie ongeveer 370 amnestieverzoeken van het ANC ontvangen. Daar waren aanvragen bij

De Zuid-Afrikaanse vice-president. Thabo Mbeki (r.)overhandigt op 12 mei 1997 in Kaapstad namens het ANC een amnestieverzoek aan Desmond Tutu. de voorzitter van de Commissie van Waarheid en Verzoening. Foto EPA

van onder anderen vice-president Thabo Mbeki, minister van justitie Dullah Omar. minister van defensie Joe Modise enminister van transport Mac Maharaj.

Amnestieverzoek Eugene de Kock

Een 1.000 pagina's tellend aninestieverzoek (ingediend 20 minuten voor het verstrijken van de deadline) kreeg de commissie van de beruchte voormalige politiefunctionaris Eugene de Kock, die in oktober 1996 de gevangenis was ingegaan. na schuldig te zijn bevonden aan 89 aanklachten, waaronder moord (pag. 19613-'97). Dertien amnestieverzoeken. waaronder een van de voormalige commandant van de Zuid-Afrikaanse Defensiemacht (SADF), generaal (bd)Constand Viljoen, hielden verband met een afscheidingscomplot dat voor de democratische verkiezingen van april 1994 was beraamd, maar niet ten uitvoer was gebracht. Ook oud-minister Piet Koornhof van de Nationale Partij (NP)diende een amnestieverzoek in. Koornhof. die verscheidene ministersposten had bekleed tussen 1972 en 1954. zei iets goed te willen maken voor zijn aandeel in de pasjeswetten en gedwongen uitzettingen.

Opmerkelijk was dat voormalig president P.W. Botha (zie pag. 195/2 e.v.-'97) en zijn opvolger alsmede fungerend NP-leider F.W. de Klerk, geen amnestieverzoek indienden. evenals de leider van de Inkatha Vrijheidspartij, Chief Mangosuthu Buthelezi. Onmiddellijk na het verstrijken van de tijdslimiet verklaarde minister Omar van justitie op 11 mei dat het 'zijn plicht' was iedereen te vervolgen die geen amnestie had aangevraagd, maar tegen wie wel bewijsmateriaal aan het licht zou komen.

ANC toont berouw

Een ANC-delegatie onder leiding van vice-voorzitter Mbeki diende op 12-13 mei het tweede belangrijke amnestieverzoek van het ANC bij de Commissie van Waarheid en Verzoening in. Dit geschiedde in de vorm van een verdediging voor de wijze waarop het ANC zijn 'rechtvaardige oorlog' tegen de apartheid had gevoerd. Het ANC erkende echter dat dissidenten en spionnen waren gemarteld en geëxecuteerd en dat guerrillastrijdsters op grote schaal seksueel waren misbruikt in de opleidingskampen. De partij toonde ook berouw voor de doden onder de burgers en bood de nabestaanden haar excuses aan voor 'het leed en de pijn' die daarvan het gevolg waren.

De Klerk opnieuw voor commissie

Op 14 mei verscheen De Klerk voor de tweede keer voor de Waarheidscommissie (zie pag. 850/2-'96). Daarbij herhaalde hij dat moord en marteling nooit hadden deel uitgemaakt van het regeringsbeleid. De Klerk hield vol dat hij niets had geweten van gruweldaden. Dit leidde tot een emotionele reactie van commissievoorzitter ex-aartsbisschop Desmond Tutu. Tijdens een persconferentie zei Tutu op 15 mei dat hij bijna in tranen was uitgebarsten toen De Klerk beweerde niets te hebben geweten van de tijdens de apartheid begane wreedheden Hij zei het moeilijk te vinden dit te geloven, gezien de 'lawine aan informatie' die aan de president was gestuurd met details over de moorden en martelingen door de veiligheidsdiensten
Op 15 mei beschuldigde de NP de commissie van vooringenomenheid en maakte bekend niet langer met haar te zullen samenwerken De partij zei te overwegen gerechtelijke stappen te nemen om de commissie te dwingen onpartijdiger te zijn

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN. MAKWETU UIT HET PAC GEZET

Het Pan-Afrikaanse Congres (PAC) maakte op 6 april bekend dat partijpresident Clarence Makwetu was geschorst in afwachting van de uitkomst van een verhoor door een tuchtcommissie. Makwetu werd ervan beschuldigd het PAC-reglement te hebben overtreden door verdeeldheid in de partij te zaaien en facties te creëren.

Op 11 mei verklaarde Sitembele Mgqali, voorzitter van de tuchtcommissie van het Pan-Afrikaans Congres (PAC). dat Makwetu voor drie jaar was geroyeerd als lid van het PAC. Het regionale PAC-bestuu van West-Kaap verzette zich echter tegen deze beslissing.

Op 13 mei verklaarde het regionale bestuur Makwetu's royement niet te zullen erkennen en hem 'president' te blijven noemen totdat een speciaal landelijk congres de kwestie had opgelost

Winnie Mandela herkozen als voorzitster Vrouwenliga ANC

Winnie Madikizela-Mandela, de ex-vrouw van president Mandela (zie pag. 349/2-'96), werd op 26 april met een overweldigende meerderheid herkozen als voorzitster van de Vrouwenliga van het ANC. Zij kreeg 656 stemmen. Vicevoorzitster Tandi Modise sleepte 114 stemmen in de wacht.

De overwinning van Winnie weerspiegelde de populariteit die de ex-vrouw van Mandela nog steeds bij het volk genoot ondanks het feit dat ze in 1991 was veroordeeld wegens ontvoering en medeplichtigheid aan geweldpleging. en in weerwil van kritiek op haar stijl van leidinggeven en haar ontslag uit de regering van nationale eenheid. ANC-

Twee vooraanstaande leden van het ANC. Winnie Madikizela-Mandela en voorzitter Jacob Zuma, op 27 april 1997 in Rustenburg tijdens de slotzitting van de conferentie van de Vrouwenliga van het ANC waarop Winnie als voorzitster werd herkozen. Foto *EPA*

leiders hadden zich ingezet voor de kandidatuur van minister van volksgezondheid Nkosazana Zuma. maar deze had niet genoeg steun weten te verwerven.

Verdeeldheid binnen de NP

Op 17 mei bleek ernstige verdeeldheid te bestaan binnen de voormalige regeringspartij NP, toen Roelf Meycr aankondigde de partij te gaan verlaten. Meyer had de NP-delegatie geleid bij de onderhandelingen over de grondwet in 1992-'94 en werd beschouwd als de opvolger van De Klerk.

De Klerk had Meyer. die tot de linkervleugel van de partij behoorde. in 1996 benoemd tot NP-secretaris-generaal (zie pag. 347/1-'96). In februari 1997 had hij zich echter gedwongen gezien de benoeming in te trekken onder druk van Hernus Kriel, de conservatieve NP-premier van West-Kaap. en Marthinus van Schalkwyk. Beide mannen waren tegenstander van Meyers openlijk beleden voornemen op zoek te gaan naar een 'nieuw politiek verbond' voor de partij.

Na de aankondiging van zijn vertrek zei Meyer dat zijn positie onhoudbaar was geworden nadat De Klerk op 7 mei een door Meyer geleide 'werkgroep' van de partij had ontbonden die een strategie voor een samenwerking van de oppositie moest ontwikkelen. Meyer had verklaard dat alleen een politieke toekomst voor de NP zou zijn weggelegd als ze de steun van niet-blanken wist te verwerven en dat dit het uitgangspunt moest vormen voor besprekingen met andere oppositiepartijen.

Oprichting Proses vir 'n Nuwe Beweging

Op 21 mei kondigde Meyer de oprichting van een nieuwe politieke groepering aan, Proses vir 'n Nuwe Beweging, waarmee hij bij de verkiezingen van 1999 de strijd wilde aanbinden met het regerende ANC en de NP. Hij zei te hopen dat deze groepering zou uitgroeien tot een volwaardige partij en riep andere ontevreden NP-leden op zich bij hem aan te sluiten.

Correspondent Lolke van der Heide berichtte in *NRC/H'blad* (27-5-'97) over de verdeeldheid binnen de NP onder meer het volgende:

'(..) Als de partij in de toekomst nog iets wil voorstellen en wil bijdragen aan het volwassen maken van de democratie. staat haar maar een ding te doen: opheffing en ..een nieum begin in een nieuwe beweging". Alleen op die manier kan de partij afkomen rail haar besmette verleden en weer een rol van betekenis spelen in de Zuid-Afrikaanse politiek. oordeelt Meyer.
Met de twee diametraal tegengestelde opvattingen - opheffen of doorgaan - is de Nationale Partij toe aan haar tweede grote scheuring. In 1982 verlieten de *verkramptes* van Andries Treurnicht de NP nadat ze de broederstrijd tegen de *verligtes* hadden verloren Treurnicht stichtte ter rechterzijde de Conservatieve Partij.
Het was F.W. De Klerk zélf die drie weken geleden de kat de bel aanbond. Onder druk van de rechtervleugel van de partij, die vond dat Roelf Meyer veel te hard van stapel liep, hief hij de vernieuwingscommissie op Meyer was in een klap vleugellam gemaakt. Vorige week trok de 19-jarige Meyer hieruit zijn consequenties: hij zegde zijn lidmaatschap op en begon een Proses *vir* 'n *Nuwe Beweging*, dat moet leiden naar de oprichting van een nieuwe. *multiraciale* politieke partij. Hoewel het partijbestuur van de NP het vertrek van Meyer poogt te bagatelliseren. heeft zijn stap grote gevolgen gehad. Tientallen vooraanstaande partijleden hebben zich bij Meyers beweging aangesloten
Met name jongeren en zwarte NP-leden zagen in Meyer de man die de partij nieum leven zou kunnen inblazen. Zoals het er nu uitziet. zal de NP de meesten van hen verliezen. De Klerk blijft intussen volhouden dat hij en zijn partij wel degelijk streven naar de vorming van een nieuwe politieke beweging De Klerk is hiermee vooral zijn politieke hachje te hebben gered.
De Klerk kreeg de afgelopen maanden emmers vol kritiek over zich heen van de rechtervleugel van de partij. Het aartsconservatieve Kaapse dagblad Die Burger - voorheen krachtig ondersteuner van de NP en de apartheid, nu sympathisant van de behoudende krachten in de NP - lanceerde een felle aanval op De Klerk. die tijdens de onderhandelingen met het ANC over ontmanteling van de apartheid, begin jaren negentig. het "Afrikaner volk" had overgeleverd aan de "communisten". In een rabiaat hoofdartikel veegde de krant en passant de vloer aan met de Waarheid- en Verzoeningscommissie die slechts ten doel zou hebben de voormalige leden van de "weermacht" te vernederen „*terwyl* die *sogenaamde bevrijdingsbewegings se honderde terroriste en moordenaars straffeloos* rondpronk".
Achter de charge van *Die Burger* zaten de regionale leiders van de NP in dc West-Kaap, de enige van de negen Zuid-Afrikaanse provincies waar de NP regeert De West-Kaap (hoofdstad Kaapstad) is tevens de plaats waar de rechtervleugel van de NP zijn bolwerk heeft. Het leek er even op dat de aanval was bedoeld om met De Klerk af te rekenen. maar de oude vos draaide op tijd bij en wist het conservatieve partijkader van zijn "goede" bedoelingen te overtuigen. Tien dagen geleden toonde De Klerk voor de Waarheidscommissie - in 1993 ingesteld met instemming van de Nationale Partij - zijn nieuwe gezicht De Klerk moest namens zijn partij verantwoording afleggen over het verleden. zoals ook het ANC en ande e partijen dat tegenover de commissie moeten doen. De Klerk erkende ruiterlijk dat de apartheid een verwerpelijk systeem was en vroeg "het land" om verschoning daarvoor. Maar hij ontkende ten overstaan van een verbijsterde commissie dat hij als minister en later als president in de jaren tachtig op de hoogte was geweest van de grove schendingen van de mensenrechten. En omdat ze van hun eigen onschuld overtuigd zijn. hebben De Klerk noch andere voormalige topleiders van de apartheidsregeringen amnestie aangevraagd bij de Waarheidscommissie, zo liet hij weten
Met name de voorzitter van de Waarheidscommissie. ex-aartsbisschop Desmond Tutu. die in de jaren tachtig een vooraanstaande rol speelde in de strijd tegen de apartheid. toonde zich diep geschokt door de moorden van De Klerk. Tutu weigerde aan te nemen dat de blanke regeringen niet wisten mat hun ondergeschikten uitvoerden. De *opmerkingen* van Tutu waren in de ogen van het NP-bestuur zo onterecht dat elke medewerking aan de commissie is opgeschort.'

(Vor.ber.pag. 194/2 e.v.-1997)

MIDDEN-OOSTEN

IRAK

MOORDAANSLAGEN OP JONGSTE ZOON SADDAM HOESSEIN

Het persbureau *Agence France-Presse* berichtte op 3 maart 1997 dat het uit Iraakse oppositiebronnen had vernomen dat president Saddams jongste zoon Qusayy Hoessein het doelwit was geweest van twee moordaanslagen in februari, waarbij hij was gewond aan zijn hand.

Saddams oudste zoon Udai Hoessein was zwaar gewond geraakt tijdens een inoorclaanslag in december 1996 (zie pag 270/3-'97). De oppositionele radiozender *Voice of Rebellious Iraq* herichtte up 3 maart dat Saddam als vergelding voor de aanslag op Udai de terechtstelling van 197 gedetineerden in de Abu Ghurayb-gevangenis had gelast. Volgens het bericht zouden vanaf 31 januari dagelijks tussen de tien en twintig personen zijn geexecuteerd.

Oudste zoon hersteld van moordaanslag

Op 9 juni werd Udai uit het ziekenhuis ontslagen. Het officiële Iraakse persbureau berichtte dat de oudste zoon van de president 'volledig hersteld' was. Dezelfde dag was op de Iraakse televisie te zien hoe Udai op krukken het ziekenhuis verliet. Volgens verbannen oppositiegroeperingen zou hij bij de aanslag gedeeltelijk verlamd zijn geraakt.

BERICHT OVER DREIGENDE INEENSTORTING OPPOSITIECOALITIE

De *Guardian* van 10 maart berichtte dat het in Londen gevestigde Iraakse Nationale Congres (INC), de belangrijkste overkoepelrnde organisatie van politieke partijen die oppositie voerden tegen president Saddam Hoessein, 'op het punt van instorten stond

Volgens het bericht was de organisatie de laatste tijd ondermijnd door geschillen over het leiderschap onderlinge strijd tussen de voornaamste Koerdische partijen en onenigheid over de te voeren strategie tegen het regime van Saddam Volgens het belicht kwam de onenigheid grotendeels voort uit onvrede met Ahmed Chalabi de Iraakse financier die het INC sinds 1992 leidde In een reactie op herhaalde verzoeken om zijn aftreden had Chalabi onlangs de allereerste vergadering van de 270 leden tellende algemene vergadering van het INC bijeengeroepen voor een discussie over het leiderschap en een politieke en militaire strategie

OUD-PREMIER OVERLEDEN

Mohammed Fadhil Abbas al-Jamali, die halverwege de jaren vijftig twee keer premier was geweest. en die minister van buitenlandse zaken was ten tijde van de omverwerping van de Iraakse monarchie in 1938. overleed op 24 mei in Tunis op deleeftijdvan 94 jaar:

Udai Hoessein, de oudste zoon van de Iraakse president Saddain Hoessein. krijgt op 5 april 1997 in het ziekenhuis te Bagdad bezoek van aartsbisschop Michel Sabbah. patriarch van Jeruzalem. Foto *EPA*

UITVOERING OLIE-VOOR-VOEDSEL'-PROGRAMMA EERSTE LEVERING VOEDSEL VN

De eerste vrachtwagens met voedsel volgens het 'olie-voor-voedsel'-programma van de Verenigde Naties (VN) arriveerden op 19 maart in Irak Begin december 1996 had de toenmalige VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali zijn definitieve toestemming voor het programma gegeven

Krachtens de overeenkomst mocht Irak gedurende zes maanden ongeveer $ 2 mrd aan olie verkopen om voedsel. medicijnen en andere humanitaire goederen in te slaan om de gevolgen van de internationale economische sanctics van 1990 te compenseren. De eerste olietransporten in het kader van dit programma hadden Irak medio december verlaten (zie pag. 270/3-'97).

Acht vrachtwagens met 109 ton plantaardige olie en 16 ton kikkererwten kwamen vanuit Turkije in Zakhu (Noord-Irak) aan Het voedsel werd vandaar naar een distributiecentrum in Midden-Irak getransporteerd

De *Financial Times* van 23 maart berichtte dat sinds Irak door de VN van voedsel werd voorzien, de prijzen van de eerste levensmiddelen scherp waren gedaald en de koers van de dinar was gestegen Op 24 maart kostte een kilo vlees naar verluidt ID 1 500 ($ 1 = ID 1 200), tegenover ID 2 500 de dag ervoor

Op 12 maart maakte de VN-schadeloosstellingscommissie bekend dat Irak inmiddels 57.636 eisers $144 mln aan vergoedingen had betaald. De eerste betalingen waren verricht met inkomsten uit het 'olie-voor-voedsel'-programma.

Begin voedseldistributie

Op 2 april begon de regering met de distributie van het sinds 19 maart in Irak gearriveerde voedsel. Het extra voedsel stelde de regering in staat de individuele rantsoenquota's te verhogen. De hoeveelheid meel per persoon per maand steeg van zeven naar negen kilo begin april. De rantsoenen suiker, spijsolie. rijst, peulvruchten en wasmiddelen zouden in mei eveneens worden verhoogd. Een VN-functionaris zei volgens de *Financial* Times van 3 april dat van de naar schatting 2,227 mln ton aan voedsel inmiddels ongeveer 90.000 tori in Irak was gearriveerd.

Verlenging 'olie-voor-voedsel'-overeenkomst

De VN-Veiligheidsraad stemde op 5 juni unaniem door een verlenging van de 'olie-voor-voedsel'-overeenkomst met 6 maanden

De *Middle East Economic Digest* van 13 juni berichtte dat Boutros Ghali's opvolger Kofi Annan had gezegd dat vanaf 28 mei de begrotingsafdeling van de VN kredietbrieven had uitgegeven ter waarde van $ 1,10 mrd aan olie

Op 1 juni werd een onderzoek, dat UNICEF, het Wereldvoedselprograinma (WFP) en het Iraakse ministerie van volksgezondheid gezamenlijk hadden uitgevoerd. gepubliceerd, waarin werd beweerd dat ongeveer 730.000 Iraakse kinderen aan ondervoeding leden. Volgens het onderzoek was er in Irak voordat de economische sancties waren opgelegd, nauwelijks sprake geweest van ondervoeding.

WERKZAAMHEDEN SPECIALE VN-COMMISSIE INZAKE WAPENCONTROLE. RAPPORT

Op 18 april bood de Speciale VN-Commissie (UNSCOM) voor Irak de VN-Veiligheidsraad haar jongste halfjaarlijkse rapport aan over de vooruitgang bij het ontmantelen van de Iraakse massavernietigingswapens. De Middle East *Economic* Digest van 2 mei berichtte dat passages van het rapport waren uitgelekt waaruit kon worden opgemaakt dat de UNSCOM ontevreden was over Iraakse onthullingen over wapenprogramma's uit het verleden.

In een reactie op het UNSCOM-rapport stuurde de Iraakse vice-premier Tariq Aziz een brief naar de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad, die het officiële Iraakse persbureau op 23 april openbaar maakte. Aziz stelde in zijn brief dat 'geen verboden wapens of onderdelen ervan of de middelen ze te produceren' in Irak aanwezig waren. Hij verwierp beschuldigingen dat Irak wapens voor de UNSCOM zou verbergen als 'louter verdenkingen en veronderstellingen die niet hard kunnen worden gemaakt'.

Nieuw hoofd UNSCOM

De Australische ambassadeur bij de VN. Richard Butler, werd op 1 mei benoemd tot het nieuwe hoofd van de UNSCOM. Hij volgde Rolf Ekeus in die functie op.

IRAAKSE SCHENDING SO-FLYZONE

Op *22* april schonden Iraakse helikopters de no-flvzone in het zuiden van het land toen ze een groep Iraakse pelgrims van de grens met Saoedi-Arabie naar Bagdad vervoerden De Iraakse regering gaf haar goedkeuring aan de vluchten in weerwil van een waarschuwing van de VS dat ze 'passend (zullen) regeren' op een dergelijke actie

De Iraakse helikopters begaaen zich in de no-flvzone ten zuiden van de 32ste breedtegraad, die in 1992 door Frankrijk. Rusland. Groot-Brittannië en de VS was afgekondigd (zie pag. 202/1 e.v.-'93). De zone u-as in september 1996 door de VS eenzijdig uitgebreid van de 32ste tot de 33ste breedtegraad, zodat er ook enkele zuidelijke buitenwijken van Bagdad onder vielen. De Amerikaanse uitbreiding was ingesteld als vergelding voor Iraakse interventie in het Koe dische conflict in Noord-Irak (zie pag. 854/3 e.v.-'96).

Op 9 april was de groep van 104 bejaarde en lichamelijk zwakke pelgrims met een Iraaks passagiersvliegtuig naar Djeddah in Saoedi-Arabië vervoerd om de pelgrimstocht naar Mekka ('hadj') te inaken. Volgens de Iraakse autoriteiten waren leden van de groep te zwak om de reis naar Saoedi-hrabie over land te maken. Alle pelgrims hadden een geldig hadjvisum om naa bedevaartplaatsen in Saoedi-Arabië te reizen.
Het Iraakse toestel was opgestegen van de luchtmachtbasis Rashid bij Bagdad en was via Jordanië naar Saoedi-Arabië gevlogen teneinde te voorkomen dat het de zuidelijke of de noordelijke no-flyzone zou schenden. De vlucht was echter in strijd met de VN-sancties uit 1991 die alle vluchten in en uit Irak verboden. Het zou de eerste internationale vlucht zijn geweest van een Iraaks toestel sinds de VN-sancties waren opgelegd. Toen het toestel het Saoedische luchtruim was binnengekomen. was het door twee Saoedische gevechtstoestellen naar Djeddah geëscorteerd.

BENOEMING MIO-DIRECTEUR

De Iraakse televisie berichtte op 15 juni dat Abdel-Tawab Abdullah Mullah Huwaish, voormalig presidentieel adviseur, was benoemd tot directeur van de Militaire Industrialisatie Organisatie (MIO). Huwaish volgde Dayf Abd al-Majid Ahmad op, die in januari 1996 was benoemd.

BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND. OLIE-AKKOORD MET RUSLAND

Op 21 maart ondertekenden de Russische minister van brandstof en energie, Pjotr Rodjonow, en de Iraakse minister van olie, luitenant-generaal Amir Muhammed Rashid. een contract ter waarde van $ 3,5 mrd voor de ontwikkeling van fase twee van het Qurnah-olieveld in Zuid-Irak.
Volgens het contract, dat een looptijd had van *23* jaar, zou de Russische oliemaatschappij LUKoil voor 52,5 procent aan het project deelnemen, terwijl andere Russische oliemaatschappijen en Irak een aandeel van respectievelijke 22.5 en 25 procent voor hun rekening namen. Rashid verklaarde op *21* maart dat er voor naar schatting 'zeven tot acht mrd vaten aan voorraad (was)voor de tweede fase van het Qurnah-olieveld met een dagelijkse productie van bijna 600.000 vaten'.

De Iraakse minister van olie, Amir Muhammed Rashid (r.).en zijn Russische collega Pjotr Rodjonow, op 21 maart 1997 in Bagdad na de ondertekening van het olie-akkoord tussen beide landen. *Foto EPA*

Rodjonow zei op 21 maart dat het akkoord 'onafhankelijk van de opheffing van de economische sancties van de VN (tegen Irak) ten uitvoer (zou worden) gebracht' en onmiddellijk zou ingaan na ratificatie door de regeringen en parlementen van de twee landen. Het Russische persbureau *ITAR-TASS* berichtte op 21 maart echter dat het voorbereidende werk ter uitvoering van het contract weliswaar onmiddellijk van start zou gaan, maar dat de feitelijke uitvoering pas zou beginnen nadat de sancties waren opgeheven.

Gascontract met Turkije

De Middle East Economzc Digestvan *23* mei berichtte dat een consortium van Turkse particuliere en staatsbedrijven een contract had getekend met een con-

sortium van Iraakse staatsbedrijven voor een project ter waa de van $ 4-5 miljard voor de ontwikkeling van aardgasreserves in Mansur in Noord-Irak.

Het project behelsde onder meer de aanleg van een 1 300 km lange pijpleiding voor de export van Iraaks gas naar Turkije en Europa De Turkse minister van energie cn minerale rijkdommen Rccai Kutan zou tijdens een bezoek aan Irak, van 7-11 mei overeenstemming hebben bereikt over de pijpleiding

Verbeterde hetrekkingen met Syrië

De betrekkingen tussen Irak en Syrië, voorheen de meest onverzoenlijke vijanden in de Arabische wereld. verbeterden aanzienlijk in juni 1997. De grens tussen beide landen. die sinds het begin van de jaren tachtig was gesloten, werd op 2 juni op drie plaatsen geopend (Abu Kamal, Abu al-Shamat en Tal Qoujik).

Irak en Syrië stonden in ideologisch opzicht tegenover elkaar sinds de jaren zestig toen in beide landen takken van de seculiere pan-Arabische Ba'ath-partij die elkaar verketterden. aan de macht waren gekomen. Tevens zou grote persoonlijke vijandschap bestaan tussen de Iraakse president Saddam Hoessein en zijn Syrische ambtgenoot Hafez al-Assad. In 1980 waren de banden tussen de twee landen verbroken. nadat Sprit een 'strategische relatie' met Iran was aangegaan en zich aan de kant van Iran had geschaard in de Iraaks-Iraanse oorlog van 1980-'88. De betrekkingen verslechterden verder in 1990 toen Syrie zich aansloot bij de multinationale troepenmacht onder leiding van de VS die in 1991 de Iraakse troepen uit Koeweit verdreef.

Het openen van de grens werd voorafgegaan door een bezoek van een Syrische handelsdelegatie aan de Iraaksc hoofdstad Bagdad in mei, met aan het hoofd Rateb al-Shallah, voorzitter van de Federatie van de Syrische Kamers van Koophandel. De delegatie had een ontmoeting met vooraanstaande Iraakse ministers en zou contracten hebben ondertekend ter waarde van zo'n $ 20 mln. Medio juni bracht een 37 leden tellende Iraakse handelsdelegatie. onder leiding van de voorzitter van de Federatie van de Iraakse Kamers van Koophandel, Zuhayr Abd al-Ghafur Yunis. een bezoek aan Syrië.

Radio *Monte Carlo* berichtte op 2 juni dat de Iraakse ininister van buitenlandse zaken Mohammed Said Kazim al-Sahhaf een boodschap naar Syrië had gestuurd. Hierin uitte hij de hoop dat de politieke betrekkingen tussen de twee landen zouden kunnen worden hersteld. Zijn Syrische collega Farouk al-Shara zei op 3 juni echter dat Syrië de diplomatieke banden nog niet kon herstellen wegens gevoeligheden op internationaal gebied en in de Golf' en ook omdat 'het moeilijk is te vergeten mat in het verleden is gebeurd tussen dt twee landen'

Betrekkingen met Iran

De Iraanse minister van gezondheidszorg Ali Reza Marandi bracht medio juni een bezoek aan Irak Op 20 juni had de minister een ontmoeting met president Saddam en nodigde hem uit voor de achtste zitting van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) die in december in de Iraanse hoofdstad Teheran zou plaatsvinden

Waarnemers wezen erop dat Marandi's bezoek aan Irak was voorafgegaan door een bezoek aan Iran op 18 juni door de Syrische vice-president Abdel Halim Khaddain. Tijdens zijn bezoek zou Khaddam hebben gesproken over de situatie in Noord-Irak (waar Turkije in mei een grootscheeps offensief tegen Koerdische guerrillastrijders was begonnen en over het militaire verbond tussen Turkije en Israël dat als een bedreiging werd opgevat.

(Vor.ber.pag. 269/1 e.v.-1997)

JEMEN

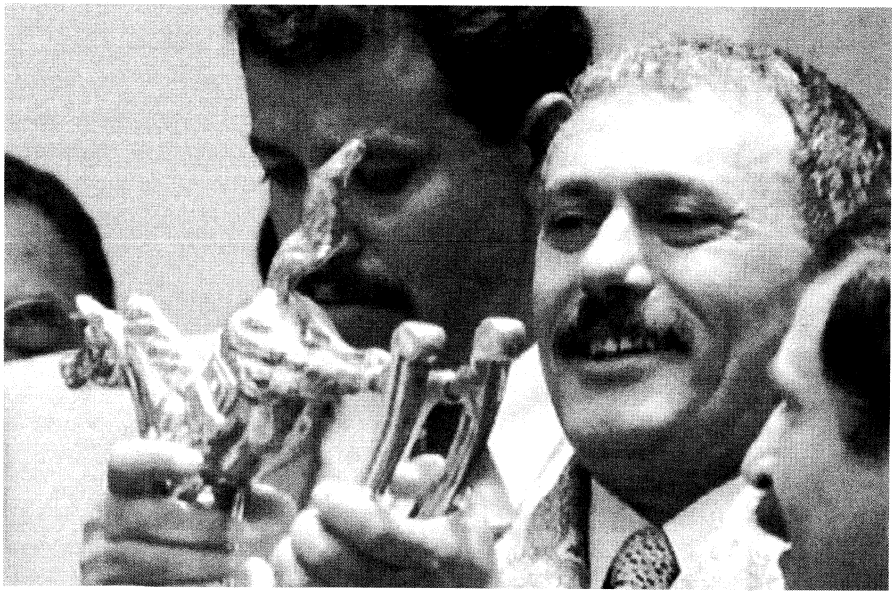
PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VORMING NIEUWE REGERING

Bij op 27 april 1997 in Jemen gehouden parlementsverkiezingen behaalde het regerende Algemene Volkscongres (GPC) van president Ali Abdullah Saleh de overwinning. Het GPC en zijn coalitiepartner. de Jemenitische Alliantie voor Hervorming (Al-Islah). veroverden 240 van de 301 zetels in het Huis van Afgevaardigden. De overige zetels gingen voor het merendeel naar onafhankelijke kandidaten.

De laatste parlementsverkiezingen, die in april 1993 waren gehouden, hadden he? hoogtepunt gevormd van het proces van eenwording tussen Noord- en Zuid-Jemen dat in 1990 was begonnen. Het GPC en de Al-Islah hadden toen samen 183 zetels behaald. terwijl de voormalige regeringspartij van Zuid-Jemen. de Jemenitische Socialistische Partij (JSP), 56 zetels had veroverd (zie pag. 577/2 c.v.-'93). Maar de JSP had sterk aan kracht ingeboet door de burgeroorlog die in 1994 was uitgebroken toen voormalige zuidelijke leiders een mislukte poging hadden gedaan Zuid-Jemen af te scheiden (zie pag. 721/3 e.v.-'94). Hoewel een aantal JSP-leden zich tegen deze poging had verzet. was de partij door de oorlog ernstig verzwakt en had zij geen kandidaten voorgedragen voor de verkiezingen van 1997, maar een boycot uitgeroepen uit protest tegen wat zij beschreef als onregelinatigheden bij het verkiezingsproccs.

In de maanden voor de verkiezingen had ook de Al-Islah laten weten dat zij de verkiezingen wellicht zou boycotten. Maar uiteindelijk had de partij toch besloten mee te doen en een akkoord inet het GPC gesloten oin te voorkomen dat de partijen in negentig kiesdistricten tegenover elkaar zouden komen te staan.

Bij gewelddadigheden op de verkiezingsdag werden ten minste elf mensen gedood. De *Middle* East *International* van 2 mei schreef dat het geweld niet

De Jemenitische president. Ali Abdullah Saleh. toont op 27 april 1997 in Sanaa na het uitbrengeil van zijn stem een gouden paard, het symbool van zijn partij. *Foto EPA*

systematisch was Bij het ernstigste incident schoot een militair die in de provincie Abyan een stemlokaal bewaakte, acht mensen dood onder wie twee leden van zijn familie In het noorden van liet land zouden bij botsingen tussen stammen ten minste twee mensen zijn gedood

Internationale waarnemers berichtten dat ondanks het geweld de verkiezingen over het algemeen eerlijk waren verlopen en dat deze slechts door kleine onregelmatigheden waren ontsierd

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels*
Algemeen Volkscongres	187
Jemenitische Alliantie voor Hervorming (Al-Islah)	53
Nasseritische Unionistische Volkspartij	3
Arabische Socialistische Baath-partij	2
Onafhankelijken	54
Nog niet bekend	2
Totaal	301

*De uitslag voor deze twee zetels was begin mei nog niet bekend.

Onder het kopje 'Hoge opkomst markeert verkiezingen in Jemen' meldde *NRC/H'blad* (28-4-'97) het volgende.

De Jemenitische bevolking is gisteren in groten getale opgekomen oin een stem uit te brengen in parlementsverkiezingen die volgens onafhankelijke Waarnemers redelijk vrij en eerlijk zijn verlopen. Bij gewelddaden rond de verkiezingen zijn in totaal 16 mensen om het leven gekomen. onder wie een kandidaat. Het ernstigste incident deed zich voor in de provincie Abyan in Zuid-Jemen. waar een militair vóór het begin van de verkiezingen bij een stembureau het vuur opende en acht mensen doodde.

Het waren de eerste verkiezingen sinds een burgeroorlog in 1994 de vier jaar tevoren gesloten unie van het traditionele noorden en socialistische zuiden bijna had vernietigd. Er waren meer dan 2.300 kandidaten. onder wie 17 vrouwen. voor de 301 parlementszetels. voor tweederde deel onafhankelijke personen van wie het merendeel zich na de verkiezingen bij een van de grote partijen zal aansluiten. Dat zijn het Algemeen Volkscongres (GPC)van president Ali Abdullah Saleh en zijn coalitiepartij en tegenstander. het moslim-fundamentalistische. maar vóór alles door stambelang gemotiveerde Al-Islah De Jemenitische Socialistische Partij. die vroeger de macht had in Zuid-Jemen. en enkele andere partijen boycotten de verkiezingen wegens vermeende onregelmatigheden.

Verkiezingen zijn zeldzaam in dit deel van het Midden-Oosten. en met name het machtige buurland Saoedi-Arabië, dat zelf geen parlement heeft. heeft grote moeite met het voortduren van een min of meer democratisch systeem in zijn achtertuin blaar de Jemenieten zelf toonden zich zeer enthousiast. raldus waarnemers. Volgens de autoriteiten bedroeg de opkomst meer dan 80 procent ondanks de boycotoproep van ue socialisten. ..Met het succes van de verkiezingen (...) is democratie het politieke systeem van de Jemenitische republiek geworden". aldus een hoofdartikel in de pro-regeringskrant *Al Thaura*

Diplomaten merkten op dat de regering hoopte haar democratisch imago te verbete en en zo de nodige investeringen en hulp voor het verarmde land aan te trekken.

Daarbii wezen zij er wel op dat in laatste instantie de [illegible] blijft berusten bij de president en zijn GPC

Samenstelling nieuwe kabinet

Op 12 mei trad de regering van premier Abdel Aziz Abdel-Ghani officieel af. Twee dagen later nodigde president Ali Abdullah Saleh - wiens GPC de verkiezingen had gewonnen - Farag Said Ben Ghanem uit een nieuwe GPC-regering te vormen. Deze was op 15 mei gereed.

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier - Farag Said Ben Ghanem*; vice-premie , buitenlandse zaken - Abdul Ali al-Karim al-Iryani; ambtenaren en bestuurshervorming - Mohammed Ahmad al-Junaid+; planning en ontwikkeling - Abd al-Qadir Abd al-Rahman Ba Jammal+; olie en natuurlijke hulpbronnen - Mohamed al-Wajeeh*; wettelijke aangelegenheden en zaken van het Huis van Afgevaardigden - Abdullah Ahmad Ghanim: justitie - Ismail al-Wazeer' : sociale zekerheid en sociale zaken - Mohammad Abdullah al-Batani, verbindingen - Ahmad Muhammad al-Cnsi: plaatselijk bestuur - Sadiq Amin Abu Ras+:financiën - Alami al-Salami *: visserij - Ahmad Musa'id Husayn+; transport - Amid Abdel-Malik al-Sayani+; binnenlandse zaken - brigadegeneraal Husain Muhammad Arab: bevoorrading en handel - Abdul-Rahman Mohammed Ali Othman; voorlichting - Abd al-Rahman al-Akwa: jeugd en sport - Abdel-Wahab Raweh: elektriciteit en water - Ali Humaid al-Sharaf+; landbouw en water - Ahmed Salem al-Jabali: industrie - Ahmed Mohamed Sofan*; cultuur en toerisme - Abdul Malek Mansour*; bouwnijverheid, huisvesting en stadsplanning - Abdullah Hussain al-Dafei": defensie - kolonel Mohamed Daifalla Mohamed*: immigrantenzaken - Abdullah Saleh Saba'a*: arbeid - Mohamed 34. al-Tayeb': awqaf (religieuzestichtingen) en begeleiding - Ahmed Muhamed al-Shami ; volksgezondheid - Abdullah Abdul Wali Nasher*: onderwijs - Yahia Mohamed al-Shoa'aibi*; staatsminister voor kabinetszaken - Ahmed Ali al--Beshari*.

*nieuwe benoeming
+gewijzigdeportefeuille

Het nieuwe Huis van Afgevaardigden hield op 18 mei zijn eerste zitting. Sjeik Abdullah bin Hussein al-Ahmar werd als voorzitter herkozen.

Sjeik Abdullah bin Hussein al-Ahmar. de leider van de Al-Islah. op 28 april 1997 in Khamr, 120 km ten zuiden van Sanaa.

Foto *AFP*

FINANCIËLE STEUN VS

Een op 18-19 juni in Brussel gehouden bijeenkomst, die was georganiseerd door de Wereldbank en de Europese Cnie, resulteerde in een toezegging door de Verenigde Staten van $ 1,8 mrd ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de Jemenitische regering.

(Vor.ber.pag. 272/2/3-1997)

JORDANIË

NIEUW KABINET

Premier Abdul-Karim Kabariti werd op 19 maart 1997 ontslagen door koning Hoessein en vervangen door Abdel-Salam al-Majali, premier van mei 1993 tot januari 1993 (zie pag. 293/1-'95). Na zijn benoeming vormde Abdel-Salam al-Majali een nieuw kabinet waarin hijzelf zowel premier als minister van defensie werd.

De *Financial Times* van 20 maart berichtte dat Kabariti, die in februari 1996 tot premier was benoemd (zie pag. 292/3 e.v.-'96), was ontslagen als gevolg van meningsverschillen met de koning over het beleid ten aanzien van Israël en een aantal binnenlandse kwesties.

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Preinier. defensie - Abdel-Salam al-Majali-: vice-premier voor overheidsdiensten, bestuurlijke ontwikkeling - Abclullah Ensour+; vice-premier voor ontwikkelingszaken, staatsminister voor zaken van de premier - Ja-

wad Anani*: justitie - Riyad Shak'a*: buitenlandse zaken - Fayez Tarawneh*: transport en telecommunicatie - Bassam Saket*: planning- mevr. Rima Khalaf: gemeente-. plattelands- cn milieuzaken - Tawliq Kreishan*: onderwijs en hoger onderwijs - Muntheral-Masri+: openbare werken cn volltshuisvesting - Naser al-Lawzi+: binnenlands? zaken - Nathir Ersheid": gezondheid en gezondheidszorg - Ashraf Kurdi*: energie cn minerale rijkdommen - Muhammed Saleh Hourani*: industrie en handel. voorraden - Hani Mulqi*; financiën - Suleiman Hafiz*: cultuur en jeugdzaken - Qassem Abu Fin*: landbouw - Sülch Khrei shah*: sociale ontwikkeling - Muhammed Khair Mamser*: toerisme en oudheden - Aqel Beltaji*: voorlichting - Samir Mtaweh*: staatsminister voor zaken van dc premier - Sa'ed Eddin Juin'a"

*nieuwe benoeming
+gewijzigde portefeuille

AMENDEMENTES OP PERSWET

Amendementen op de pers- en publicatiewet werden op 17 mei van kracht nadat ze eerder door koning Hoessein waren geratificeerd. De amendementen voorzagen in een verscherping van de restricties op berichtgeving. hogere boetes voor overtreders en een verhoging van het verplichte startkapitaal voor kranten van het equivalent van $ 20.000 naar $ 500.000. Eén clausule bevatte een verbod op het publiceren van nieuws dat 'de koning of het koninklijke huis beledigt' of 'de nationale veiligheid schaadt'.

Minister van voorlichting Samir Mtaweh zei in een interview op 18 mei ter verdrdiging van de amendementen dat recente 'schendingen door de Jordaanse pers hadden aangezet lot binnenlandse rebellie en de betrekkingen van het land met andere Arabische staten hadden geschaad De vakbonden leverden echter kritiek op de amendementen en vier vakbondsleiders traden uit protest af

OPRICHTING JORDAANS NATIOSALISTISCII DEMOCRATISCH FRONT

Het Jordaanse dagblad AL-Dustour berichtte op 15 mei dat een groep Jor-. daanse nationalistische partijen en personen dc vorming had aangekondigd. op 14 mei, van het Jordaanse Nationalistische Deinocratische Front in een poging 'de brede nationalistische trend te activeren'. Hamad al-Farhan was gekozen als leider van het centrale comité van het Front.

HAMAS-LEIDER MARZUK UITGELEVERD AAN JORDANIE

De politieke leider van de islamitische 'rejectionistische' groep Hamas, Musa Abu Marzuk, arriveerde op F mei in Jordanië na zijn deportatie uit de VS.

De in Gaza geboren Palestijn Abu Marzuk was in 1993 uit Jurdanie gezet en vervolgens in de VS gearresteerd (zie pag. 865/2 e.v.-'95). Zijn

De nieuwe Jordaanse premier. Abdel-Salam al-Majali (l.), begroet op 19 maart 1997 koning Hoessein voordat hij samen met zijn nieuwe kabinet wordt beëdigd. Foto *AFP*

Hamas-leider Musa Abu Marzuk op 6 mei 1997 in de Jordaanse hoofdstad Amman
Foto EPA

uitlevering aan Jordanië volgde op een Israelisch besluit het verzoek oin zijn uitlevering wegens betrokkenheid bij het plannen van zelfmoordaanslagen in Israël in het begin van de jaren negentig te laten vallen

Na zijn aankomst in Jordanië zei Abu Marzuk op een persconferentie dat hij 'nog veel te doen (had) om mijn volk te dienen en het te helpen zijn idealen te verwezenlijken'.

PROCES TEGEN MILITAIR WEGENS MOORD OP ISRAELISCHE SCHOOLMEISJES GEOPESD

Het proces tegen Ahmed al-Daqamsa, de Jordaanse soldaat die werd beschuldigd van het doodschieten van zeven Israëlische schoolmeisjes in Nayaragim in maart (zie pag 401/1 e.v.-'97). werd begin juni 1997 geopend. Het proces, dat werd gevoerd voor een militaire rechtbank in een legerbasis in Marj al-Haman (ongeveer 15 km ten zuiden van de hoofdstad Amman), werd omgeven met strenge veiligheidsmaatregelen.

Daqamsa ontkende de beschuldigingen van moord met voorbedachte rade, poging tot moord. muiterij en illegaal afvuren van zijn wapen. Op 9 juni legde een aantal Israëlische getuigen een verklaring af tegen de verdachte. Het was de eerste keer dat Israëlische getuigen een verklaring mochten afleggen in een Jordaanse rechtszaal. Een aantal advocaten van Daqamsa trok zich terug uit protest tegen de beslissing van de militaire rechtbank de Israëlische getuigen te horen. Volgens hen betekende dit een normalisatie van de betrekkingen met Israël.

(Vor.ber.pag. 272/3-1997)

CHINA

DEISG XIAOPING OVERLEDEIS

Op 19 februari 1997 overleed Deng Xiao-ping, China's 'grote leider' en architect van s lands economische hervorm- [illegible] oud en sinds een aantal jaren niet meer in staat tot werken Zijn overlijden werd die dag bekendgemaakt door het officiele persbureau *Xinhua* in een brief aan de regerende Chinese Communistische Partij (CCP) het Volksbevrijdingsleger (PLA) en diverse etnische bevolkingsgroepen in China De verklaring luidde Met diep leedwezen maken de partij en de regering het heengaan bekend van onze geliefde kameraad Deng Xiaoping, die leed aan een vergevorderde vorm van de ziekte van Parkinson met longinfecties als complicatie Hij overleed als gevolg van ademhalingsstoornissen, nadat een spoedbehandeling geen resultaat had gehad ' Volgens de verklaring overleed Deng om 21 08 uur (13 08 GMT) Hij liet een vrouw, Zhuo Lin, twee zoons en drie dochters achter

Deng leed al enige tijd aan de ziekte van Parkinson en andere aandoeningen en n a s sinds februari 1994 niet meer in het openbaar verschenen (zie pag 290/2-'94). Geruchten over Dengs verslechterende gezondheid waren in januari sterker geworden naar aanleiding van een tien uur durende televisieserie over zijn leven en wapenfeiten.

Kort na Dengs overlijden weid een 459 leden tellend begrafeniscomité gevormd, dat onder leiding stond van Dengs uitverkoren opvolger, president Jiang Zemin.

Deng Xiansheng werd op 22 augustus 1904 geboren als oudste zoon van een rijke grondbezitter in de westelijke provincie Sichuan en veranderde zijn naam in 1927 in Xiaoping ('kleine vrede'). Als werkstudent vertrok hij in 1920 met een aantal anderen uit Sichuan naar Frankrijk. waar hij in een schoenfabriek merkte. Hij werd al snel lid van de Chinese Socialistische Jeugdliga. die de Chinese Communistische Partij (CCP) werd, nadat deze in juli 1921 in Shanghai was opgericht. In Frankrijk ontmoette hij Zhou Enlai. de leider van de Europese tak van de partij. Na een kor! verblijf in de Sowiet-Unie keerde Deng in 1926 naar China terug Hij was actief in de ondergrondse partij en was in 1929 betrokken bij de oprichting van een eenheid van het Rode Leger in de zuidwestelijke provincie Giiangxi. Hij nam deel aan de Lange Mars (1934-'35) en steunde als politiek cominissaris bij het Eerste Legerkorps Mao Zedong, toen deze rivalen binnen de CCP-top verving tijdens de cruciale Zunyi-conferentie in januari 1935

Gedurende de Chinces-Japanse Oorlog (1937-'45) was Deng werkzaam als politiek commissaris bij het Achtste Routeleger in Noord-China. Aan het einde van de burgeroorlog (1946-'49) was hij CCP-secretaris van het zegevierende Tweede Veldleger. Na de bevrijding en het uitroepen van de Volksrepubliek China, in oktober 1949, was Deng politiek en economisch bestuurder in het zuidoosten van China. Hij werd in 1952 naar Beijing gehaald en als fervent aanhanger van Mao klom hij snel op binnen de partij en de regering [illegible] werd .. 1953 benoemd tot secretaris-generaal van het Centrale Comité van de CCP en minister van financiën. in 1954 tot vice-voorzitter van de Nationale Defensieraad en vice-premier. en in 19.55 tot lid van het CCP-politbureau. In 1954-'55 voerde hij de eerste massale zuivering van de partijtop door en leidde tevens de rectificatie -campagne tegen intellectuelen die volgde op de 'Honderd Bloemen'-campagne van 1957, toen politiek debat korte tijd werd aangemoedigd.

Deng behoorde tot de leiders die de schade moesten herstellen. veroorzaakt door de Grote Sprong Voorwaarts (1957-'59) Pragmatische maatregelen, waaronder de herinvoering van particulier grondbezit en kleinschalige vrijemarkthandel. brachten hem echter in toenemende mate in conflict inet Mao. Cit deze periode dateert Dengs beroemde uitspraak: 'Het doet er niet toe of een kat zwart of wit is; zolang hij muizen vangt. is het een goede kat'. Hoewel Deng begin jaren zestig een openlijke confrontatie met Mao vermeed. sloot hij een bondgenootschap met president Liu Shaoqi en zou hij samen met de president hebben geprobeerd Mao uit te sluiten van het besluitvormingsproces. In 1966 werden Liu en Deng tijdens de eerste maanden van de Culturele Revolutie gebrandmerkt als 'machthebbers die als eersten het kapitalistische pad zijn ingeslagen'. Beiden werden uit hun functies binnen de partij en de staat gezet. In tegenstelling tot Liu stak Deng de hand in eigen boezem en gaf toe dat hij 'gewend was geraakt aan het commanderen van anderen' en aan een aanmatigende houding. Hij trok zich terug op het platteland

In 1973 keerde hij inet Mao's persoonlijke goedkeuring terug in de politiek en werd benoemd tot vice-premier en beoogd opvolger van premier Zhou Enlai. Zhou stierf begin 1976. maar Deng slaagde er niet in het premierschap te veroveren. In april 1976 werd hij opnieuw aan de kant geschoven door links-radicalen onder leiding van Mao's echtgenote Jiang Qing en de zogenaamde 'Bende van Vier' (zie pag. 675/3-'76 en 497/1 e.v.-'77). Deze tweede periode van ongenade was echter van korte duur. Kort na het overlijden van Mao in september 1976 werd de 'Bende van Vier' gearresteerd en in juli 1977 kwam Deng weer aan de macht. toen hij opnieuw deel ging uitmaken van de nermanente commissie van het politbureau en vice-premier werd.

Tijdens het derde Plenum van het elfde Centrale Comité van de CCP, in december 1978, introduceerde Deng. op dat moment reeds de machtigste man in China. het Chinese moderniseringsprogramma en 'open deur'-beleid richting Westen. Bij de uitvoering van dit programma werkte Deng nauw samen inet zijn beschermelingen Hu Yaobang en Zhao Ziyang, die hij vervolgens opzij schoof. Zijn politiek van economisch pragmatisme (.socialismemet Chinese kenmerken') had een enorm effect. In de landbouwsector werden communes opgeheven en kregen boeren nieuwe vrijheden. In de industriesector werden maatregelen getroffen om het gebruik van marktmechanismen te stimuleren. Tevens werden speciale economische zones (SEZ's) ingesteld aan de zuidoost kust van China om buitenlandse investeringen in China aan te moedigen. Op het terrein van de buitenlandse politiek stuurde Deng aan op een middenkoers en in 1979 werden de betrekkingen met de Verenigde Staten genormaliseerd.

Derigs economische hervormingen en zijn toenadering tot het Westen gingen niet gepaard met meer politieke vrijheden Kort na zijn tweede eernerstel eind jaren zeventig onderdrukte hij de Muurkranten-beweging voor democratie en liet de leiders arresteren. Algemeen werd aangenomen dat Deng in juni 1989 zijn goedkeuring had verleend aan het harde militaire optreden tegen de pro-clemocratische beweging op het Plein van de Hemelse Vrede. In november 1989 trad hij af als partijleider en in maart 1990 als voorzitter van het Centraal Militair Comité. Als China's 'grote leider' behield hij echter grote macht en invloed. In januari 1992 maakte Deng een rondreis langs dc zuidelijke SEZ's, waaraan veel ruchtbaarheid werd gegeven. en riep op tot de stichting van 'meerdere Hongkongs' langs China's kust. De uitgebreide publiciteit rond Dengs optreden leidde tot een grote opleving van economische activiteit in China. De rondreis werd door de *Financial Times* van 20 februari 'Dengs laatste zegetocht' genoemd en was zijn laatste openbare optreden.

Reacties op Dengs overlijden

De ingetogen reactie van de bevolking op Dengs overlijden stond in sterk contrast met de massale uitbarstingen van verdriet na het overlijden van Mao Zedong en Zhou Enlai in 1976.

In Beijing maren weinig tekenen van openbare rouw. De meeste mensen gingen door met hun normale bezigheden. De beurzen van Shanghai en Shenzen reageerden bij de opening op 20 februari met een scherpe koersdaling op het nieuws van Dengs overlijden, maar herstelden zich snel. Op 20 februari liet de Hang Seng Index in Hongkong een sterke stijging zien. Volgens de Financial Times van 21 februari waren investeerders na Dengs overlijden 'opgelucht dat een eind was gekomen aan een slepende onzekerheid'.

Op 20 februari noemde de Amerikaanse president Bill Clinton Deng een 'drijvende kracht' achter China's moderniseringsproces en achter het beleid de betrekkingen met Amerika te normaliseren. Hij formuleerde de Amerikaanse houding ten opzichte van China met de woorden dat 'de verdere opkomst van China als grootmacht die politiek stabiel en economisch open is. die de rech-

ten van de mens en gerechtigheid respecteert en die een volwaardige partner wordt bij het opbouwen van een veilige internationale orde. zeer in het belang van de Verenigde Staten en de wereld is'. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Madeleine Albright, zei: 'De gebeurtenissen op het Plein van de Hemelse Vrede waren uiteraard zeer verontrustend voor iedereen die de mensenrechtenkwestie in China volgt...mnar (Deng) moet worden gezien als een historisch politicus die China openstelde'.

De Franse president Jacy ues Chirac liet in een boodschap aan Dengs weduwe weten dat Deng de man was die China was voorgegaan 'op de weg naar versnelde modernisering en ongekende openstelling...in deze eeuw hebben slechts weinigen een grote gemeenschap van mensen door zo'n ingrijpend en beslissend veranderingsproces geleid'.

De Britse premier John Major prees Dengs 'cruciale rol in de schepping van een dynamisch en succesvol China'. Minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Malcolm Rifkind zei: 'Voor Groot-Brittannië was Dengs belangrijkste inbreng zijn verantwoordelijkheid voor de onderhandelingen van Chinese zijde over de gemeenschappelijke verklaring die heeft geleid tot de politiek van ,,twee systemen, één land" voor Hongkong'. Chris Patten. de laatste Britse gouverneur van Hongkong, verklaarde dat Dengs concept van 'één land, twee systemen' de hereniging met China mogelijk maakte.

Taiwan liet weten dat het leger alert was maar niet in een hogere staat van paraatheid was gebracht. Taiwan had al een politiek uitgewerkt voor het post-Dengtijdperk, verzeke de een regeringswoordvoerder.

De Japanse premier Ryutaro Hashimoto sprak zijn droefenis uit over de dood van Deng. maar venvachtte geen veranderingen in de relatie met China.

Crematie Deng

Op 24 februari werd Deng in Beijing gecremeerd op de Babaoshan-begraafplaats voor helden van de revolutie. Duizenden rouwenden stonden langs de weg van het militair hospitaal waar Deng was gestorven. naar Babaoshan. De familie van Deng, zijn vrouw en vijf kinderen hadden president Jiang Zemin in een brief laten u-eten dat Deng 'simpel en sober' begraven wenste te worden. 'De volkomen [marxistische] materialist die kameraad Xiaoping r a s', aldus zijn familie, 'heeft altijd een filosofische kijk op het leven en de dood gehad. Hij heeft vaak met ons gepraat over zijn eigen begrafenis.' In de brief die op 21 februari in alle Chinese kranten was afgedrukt, stond dat overeenkomstig de wensen van Deng, zijn lichaam niet te bezichtigen was en er geen sprake zou zijn van een plechtig afscheid. De as van Deng zou worden urtgestrooid boven zee. Het hoornvlies van zijn ogen moest worden gedoneerd aan een oogbank en zijn organen moesten ter beschikking komen van de wetenschap. 'Kameraad Xiaoping heeft zijn gehele leven, zonder een moment van voorbehoud, aan het moederland gewijd. Overweeg volgaarne onze suggesties'. aldus de familie.

Buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders waren niet uitgenodigd voor de begrafenis. omdat Deng. die in 1990 met pensioen ging. formeel werd beschouwd als een gewone Chinese burger en partijlid zonder titel. In overeenstemming met Dengs wens werd zijn as uitgestrooid boven zee.

Herdenkingstoespraak Jiang

Op 23 februari werd een officiële rouwperiode van zes dagen afgesloten met een herdenkingsceremonie in de Grote Hal van het Volk in Beijing. De ceremonie werd bijgewoond door ongeveer 10.000 rouwenden; onder wie hoge regerings- en partijfunctionarissen en familieleden van Deng President Jiang sprak geemotioneerd een ca drie kwartier durende lofrede uit ter herdenking van Deng 'Het Chinese volk houdt van kameraad Deng Xiaoping rouwt om kameraad Deng Xiaoping en koestert de herinneringen aan kameraad Deng Xiaoping, omdat hij zijn gehele leven heeft gewijd aan het Chinese volk' aldus Jiang

De president noemde Deng 'een groot marxist' en zei dat zonder hem 'het Chinese volk thans niet een nieuw leven zou leiden en de huidige hervormingen, openstelling en de hoopvolle vooruitzichten van de socialistische modernisering er niet zouden zijn'. Hij beloofde dat China de hervormingspolitiek van Deng zou voortzetten.

Opvolging Deng

De formele opvolging van Deng door Jiang Zemin, de belangrijkste figuur onder de leiders van de zogenaamde 'derde generatie'. was reeds enige jaren voor Dengs overlijden een feit. Desalniettemin was Jiang niet de meest voor de hand liggende opvolger van Deng als China's leider. Hoewel Jiang door Deng was uitverkoren als opvolger en het ontbreken van een serieuze tegenkandidaat een soepele overgang op de korte termijn mogelijk maakte, miste Jiang een revolutionaire achtergrond en waren zijn connecties met de militairen betrekkelijk zwak. Waarnemers waren van oordeel dat Jiang zijn positie zou

De Chinese president, Jiang Zemin, op 25 februari 1997 tijdens het uitspreken van zijn herdenkingsrede van de op 19 februari overleden Deng Xiaoping. wiens portret op de achtergrond te zien is. *Foto EPA*

moeten consolideren vóór het belangrijke 15de CCP-congres. dat in oktober 1997 diende plaats te vinden.

Jiang bekleedde de drie meest vooraan staande posities in de regering en de partij Hij was president van de republiek secretaris-generaal van de CCP en voorzitter van de Centrale Militaire Commissie (CMC)van de partij Hij was tevens lid van de permanente commissie van het CCP-politbureau.

Jiang die in 1926 werd geboren in de buurt van Shanghai in de provincie Jiangsu kwam uit een intellectuele familie. In 1946 werd hij lid van de CCP en studeerde hij af aan de universiteit van Shanghai in elektrotechniek. Begin jaren vijftig werd hij met een groep jonge afgestudeerden naar de Sowjet-Unie gestuurd om een technische training te volgen. Hij werkte er in de motorenindustrie. Na zijn terugkeer in China deed hij bestuurservaring op bij een aantal inachinefabrieken en onderzoeksinstituten. In 1982 werd hij gekozen tot lid van het Centraal Comité van de partij en een jaar later werd hij benoemd tot minister van elektronische industrie (zie pag. 93/2-'84). In 1985 werd hij burgeineester van Shanghai en in 1987 werd hij benoemd tot secretaris van het gemeentelijke partijcomité van Shanghai. In die functie verwierf hij de reputatie van een scherpzinnige economische manager. Nadat in juni 1989 de pro-democratische beweging was neergeslagen. trad Jiang op de voorgrond en volgde hij Zhao Ziyang op als secretaris-generaal van de partij In dezelfde periode werd hij tevens gekozen tot lid van de permanente commissie van het politbureau. In december 1989 volgde hij Deng op als voorzitter van de CMC van de partij en in maart 1993 werd hij gekozen tot president (zie pag. 426/2-'93)

Andere machtige figuren in de Chinese partij- en regeringstop die evenals Jiang zitting hadden in de permanente commissie van het politbureau waren premier Li Peng, Qiao Shi (die tevens voorzitter was van de permanente commissie van het Nationale Volkscongres), Li Ruihuan. Zhu Rongji, Liu Huaqing en Hu Jintao.
Van deze zes mannen werd alleen Qiao Shi beschouwd als een mogelijke niet-militaire rivaal van Jiang. Qiao zou echter in slechte gezondheid verkeren. Volgens waarnemers zou het militaire apparaat, en vooral het leger, een belangrijke rol spelen in geval van een opvolgingsstrijd. De militairen zouden in het algemeen Jiang steunen, maar als technocraat en bestuurder zou deze geen goede verstandhouding met de legerleiding hebben. Naar werd aangenomen had Jiang echter een hechte band met minister van defensie Chi Haotian en had hij drie jaar lang actief contact onderhouden met de militaire top.

Over de positie van Jiang Zemin schreef correspondent Willem van Kemenade in *NRC/H'blad* (21-2-1997) onder de kop 'Jiang Zemin: een overlever als overgangsfiguur' het volgende:

'President Jiang Zemin wordt al ruim zeven jaar beschreven als 'de harde kern *(hexin)* van het Chinese leiderschap. maar pas met het definitieve heengaan van opperste leider in ruste Deng Xiaoping is de volledige uitoefening van zijn oppergezag begonnen. Want hoewel Deng Xiaoping sinds 1992 geen openbare beleidsinitiatieven heeft genomen, staat zijn kantoor onder leiding van een militaire secretaris en zijn dochters zorgden ervoor dat er toch nog regelmatig discrete 'keizerlijke' instructies van de [illegible] uitgingen. Deng bleef tot zijn dood de uiteindelijke bron en legitimator van het hoogste gezag - en dat is nu op Jiang Zemin overgegaan. Een nieuw tijdperk is aangebroken. waarin minder geciteerd zal worden uit de te elfder ure gepubliceerde 'Keur uit de Werken van Deng Xiaoping' en Jiang Zeminleuzen steeds meer de ronde zullen doen.
Jiang Zemin is de afgelopen acht jaar - sinds hij in juni 1989 tijdens de nasleep van de militaire onclerdrukking van de studcntenrebellie plotseling tot het partijleiderschap werd geroepen - een taaie overlever gebleken. In de beginjaren is hij onderschat en vaak afgedaan als een tijdelijke stroman. Ook nu is zijn positie niet geheel geconsolideerd. maar hij is er de laatste jaren in geslaagd een netwerk van vertrouwelingen onder de topgeneraals te vormen. zijn vroegere luitenants uit Shanghai - maar hij burgemeester en partijsecretaris was - in sleutelposities in de centrale machtsorganen te installeren en een van zijn machtigste rivalen, de corrupte partijsecretaris van Peking. Chen Xitong. hardhandig uit de weg te ruimen
Verder heeft Jiang het klaargespeeld om na de Chinees-Amerikaanse militaire spanningen ronclom Taiwan in maart 1996 president Bill Clinton te overreden het Amerikaanse zigzagbeleid van halfhartige confrontatie en engagement te vervangen door ..alomvattendengagement" Later dit jaar zal hem de hoogste Amerikaanse eer bewezen worden: een staatsbezoek met gala-ontvangst op het Witte Huis. Voor Jiang is dit. behalve bevrediging van de Chinese obsessie met protocol, de kroon op China's internationale eerherstel na de Westerse sancties die volgden op het bloedbad in Peking in 1989.
Het bezoek moet een nieuw tijperk van vreedzame coexistentie inluiden tussen landen met verschillende systemen. de meest evangelistische democratie en de laatste belangrijke communistische dictatuur Jiangs politieke koers is er een van consematisme en gematigd reformisme. Hij heeft de belofte die hij tijdens zijn eerste persconferentie in september 1989 deed volledig gestandgedaan. Hij zei toen dat zijn twee voorgangers als partijleider en 'kroonprins' van Deng Xiaoping. Hu Yaobang en Zhao Ziyang. hun banen verloren hadden omdat zij tc veel aandacht aan hervormingen en opening hadden besteed en te weinig aan de strijd tegen bourgeois-liberalisering. Hij. Jiang. wilde zijn baan houden en zou niet dezelfde fout maken. Hij heeft inderdaad de hervormingen afgeremd. vooral na 1994. en draconisch gestreden tegen ..bourgeois-liberalisering"
De repressie is zodanig geweest dat China's dissidentengernecnschap geheel in de gevangenis zit of het land ontvlucht is. Niettemin

zijn tegelijkertijd de sociale en economische vrijheden voor de gemiddelde Cliinccs aanzienlijk toegenomen, zodanig dat de partij irrelevant is geworden voor de samenleving en zich nog voornamelijk met haar eigen interne gezondheid bezighoudt.
Banen heeft Jiang er steeds bij gekregen. In november 1989 volgde hij Deng Xiaoping op als voorzitter van de Centrale hiilitaire Commissie. In 1993 werd hij tevens staatshoofd. hetgeen hem een accumulatie van titels bezorgde die zelfs Mao Zedong niet heeft gekend. laat staan Deng Xiaoping. Dat alles is Jiang nog steeds niet genoeg, want hij is druk bezig met manoeuvres om op het partijcongres van komend najaar het partijvoorzitterschap opnieuw in te stellen. Voor hemzelf, wel te verstaan. Bovendien wil hij de functie van secretaris-generaal overdragen aan een jongere apparatsjik. Deng Xiaoping bekleedde die functie onder Mao Zedong van 1954 tot zijn val in 1966. Deng schafte in 1980 het partijvoorzitterschap af. hetgeen de functie van secretaris-generaal tot de hoogste in de formele hiërarchie maakte. Of Jiang zijn plan kan doordrijven. staat nog te bezien.
De belangrijkste vraag is of. nu Deng er niet meer is. de liberalen in de partij op Jiangs voorspraak opnieuw kunnen gedijen en uit de schulp kunnen kruipen waarin zij sinds 1989 gezeten hebben. Ten minste twee leden van de hoogste partijtop. de voorzitter van het Nationale Volkscongres, Qiao Shi (73). en de voorzitter van de Raadgevende Volksconferentie, Li Ruihuan (62). zijn voorstanders van politieke hervormingen.
Die moeten de politieke procedures meer in overeenstemming brengen met de eisen van de groeiende markteconomie en de steeds pluralistischere samenleving. Maar of Jiang Zemin daarvoor de vereiste visie. politieke moed en macht heeft. wordt algemeen betwijfeld. De conservatieve meerderheid beschouwt elke verandering als een bedreiging voor stabiliteit en economische groei. De universele logica dat economische modernisering zonder politieke liberalisering vroeg of laat vastloopt. heeft China steeds genegeerd. En het ziet er vooralsnog niet naar uit dat Jiang nieuwe initiatieven zal ontplooien Wellicht zal hij toch niet meer zijn dan een overgangsfiguur van het Dengtijdperk naar een nieuwe periode van alomvattende modernisering.'

Oud-minister van defensie Qin overleden

Op 2 februari overleed oud-minister van nationale defensie Qin Jiwei op 82-

jarige leeftijd. Qin, een naaste medewerker van Deng, had op defensie gezeten van 1988 tot 1993. toen hij was opgevolgd door Chi Haotian.

WERKZAAMHEDEN PARLEMENT TIJDENS JAARLIJKSE ZITTING

Van 2-14 maart kwam het Chinese parlemcnt. het Nationale Volkscongres (NVC) bijeen voor zijn jaarlijkse zitting (zie voor het congres van 1996 pag 357/3 e v - 97) Het was de eerste officiële bijeenkomst van de Chinese top na het overlijden van Deng Xiaoping

Op 2 maart presenteerde premier Li Peng zijn 'werkverslag van de regering' aan het NVC. Een groot deel van het verslag stond in het teken van de 'dringende taak' staatsondernemingen te hervormen, volgens Li 'de ruggengraat van de nationale economie'. Li beloofde 'het tempo van de hervormingen' van staatsondernemingen 'op (te)voeren' en sprak vol lof over stiinuleringsmaatregelen als 'reorganisatie. samenwerking. fusie. gezamenlijk bezit van aandelen. leasing, bedrijfsvoering op contractbasis en aandelenverkoop'. Blijkens het rapport streefde Li naar een economische groei in 1997 van 8 procent. In 1996 was een economische groei van 9,7 procent gerealiseerd.

Begroting voor 1997 goedgekeurd

Het parlement keurde de door minister van tinancien Liu Zhongli ingediende begroting voor 1997 goed De uitgaven zouden naar verwachting stijgen met 13,3 procent tot 896,79 mrd vuan ($ 1 = 8 30 yuan op 7 maart 1997) en de inkomsten met 14 procent tot 839,79 mrd vuan Het geraamde begrotingstekort van 57 mrd yuan was ongeveer 7 procent lager dan het begrotingstekort in 1996 Liu erkende echter dat verlaging van het tekort in het kader van het negende vijfjarenplan (1996-2000) 'moeilijk te verwezenlijken' zou zijn

De uitgaven voor defensie zouden met 14,7 procent stijgen tot 80,57 mrd yuan. Volgens waarnemers was de defensiebegroting veel te laag gesteld. In de begroting zou geen rekening zijn gehouden met de kosten van een groot deel van China's militaire onderzoek en ontwikkeling, alsmede de aanschaf van wapens. Alleen al de jaarlijkse rekening voor de aanschaf van wapens bedroeg naar schatting omgerekend $15 mrd.

Wetboek van strafrecht herzien

Het NVC ging tevens akkoord met een herziening van China's wetboek van strafrecht. Alle 'contrarevolutionaire' bepalingen op grond waarvan vele demonstranten waren vervolgd na de onderdrukking van de pro-democratische beweging in 1989 werden uit het wetboek van strafrecht geschrapt Misdrijven tegen de staatsveiligheid werden echter gehandhaafd De *Financial Times* van 10 maart zei dat de herziening 'de basis legt voor een mogelijke herwaardering van het bloedbad van het Plein van de Heinelse Vrede'

In het wetboek werden nieuwe verbodsbepalingen opgenomen met betrekking tot financiële delicten. zoals het witwassen van geld en handelen met voorkennis. In het parlement werd gesteld dat fraude met aandelen. obligaties en andere waardepapieren in 1996 een stijging had vertoond van 87,8 procent vergeleken met 1993. Andere delicten waarop een verbod werd uitgevaardigd, waren de handel in bloed. gedwongen arbeid en de programmering en verspreiding van computervirussen.

De slotzitting werd gekenmerkt door een ongekend grote weerstand tegen het beleid van de regering inzake de bestrijding van de misdaad. Van de 2.750 afgevaardigden stemden er 675 tegen een rapport van procureur-generaal Zhang Siqing. waarin een gedetailleerd overzicht werd gegeven van de stand van zaken op het gebied van de misdaadbestrijding en waarin werd erkend dat de misdaad toenam. 390 afgevaardigden onthielden zich van stemming. Daarnaast kreeg een afzonderlijk rapport over de misdaad van president Ren Jianxin van het Hooggerechtshof 881 tegenstemmen en onthoudingen.

Nieuwe defensiewet goedgekeurd

Het parlement hechtte verder zijn goedkeuring aan een nieuwe Nationale Defensiewet, waarin werd vastgelegd dat de regerende Chinese Communistische Partij de 'absolute leiding' had over het Volksbevrijdingsleger (PLA, de Chinese strijdkrachten). Volgens de in Hongkong gevestigde South *China Morning* Post van 3 maart bevestigde de nieuwe wet de theorie dat het leger het meeste profijt trok van de politieke onzekerheid die was ontstaan na het overlijden van Deng.

OUD-BURGEMEESTER BEIJNG PENG ZHEN OVERLEDEN

Op 26 april overleed Peng Zhen. oud-burgemeester van Beijing en voormalig lid van het politburo van de CCP. Hij was 95 jaar oud geworden. Peng was één

Premier Li Peng (l.).parlementsvoorzitter Qiao Shi (m.)en president Jiang Zemin (r)bij hun aankomst op 11 maart 1997 in de Grote Hal van het Volk te Beijing voor een zitting van het parlement. *Foto AFP*

van China's zogenaamde 'acht onsterfelijken' geweest en had behoord tot een groep oud-politici die na hun officiële vertrek uit de politiek achter de schermen invloed was blijven uitoefenen

GEVAKGENISSTRAF VOOR OPRICHTER SHANGHAI INTERNATIONAL SECT'RITIES

Op 3 februari veroordeelde een rechtbank in Shanghai Guan Jinsheng tot zeventien laar gevangenisstraf wegens verduistering en het aannemen van -:. ekpenni g , , de oprichter en oud-directeur van Shanghai International Securities (SIS)

In februari 1995 had Guan als SIS-directeur ontslag genomen. nadat een zwendel met prijzen had geleid tot een sluiting van de obligatietermijnmarkt en een reorganisatie van de beleggingsmaatschappijen van Shanghai In een reactie hierop hadden de autoriteiten in maart 1995 een commissie benoeind om toezicht te houden op de effecten- en termijnmarkt (ziepag 354/3-'95).

N

ONTWIKKELI GEK M.B.T. DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. ONRUST IN XINJIANG

Op 11 februari werd melding gemaakt van gewelddadige botsingen tussen moslim-separatisten en de Chinese politie in de afgelegen autonome regio Xinjiang in het westen van China. Na ongeregeldheden op 5-6 februari, waarbij ten minste negen doden en bijna 200 gewonden waren gevallen, zouden regeringsfunctionarissen een uitgaansverbod hebben uitgevaardigd in de stad Yining, dicht bij de grens met Kazachstan.

Xinjiang was het woongebied van de islamitische Oeigoeren, een minderheidsgroep van ongeveer zeven mln mensen op een totale provinciebevolking van 16 mln inwoners. De meerderheid van de bevolking bestond uit Han-Chinezen, de dominante etnische groep in China. De Oeigoeren waren etnische Turken die in de negende eeuw vanuit Mongolië naar Xinjiang waren geëmigreerd en zich hadden bekeerd tot de islam. Tussen 1944 en 1949 was een deel van de provincie Xinjiang een onafhankelijke republiek geweest onder de naam Oost-Turkestan.

In een interview met de Independent van 12 februari zei de verbannen leider van het separatistische Verenigd Nationaal Revolutionair Front van Oost-Turkestan, Yusupbek Muchlisi, dat de ongeregeldheden een reactie waren op de executie van Oeigoeren in Yining. Vanuit zijn basis in Almaty. de hoofdstad van Kazachstan, zei Muchlisi dat begin februari dertig personen in het openbaar waren gefusilleerd. Hij zei dat de executies waren voltrokken precies vijf jaar nadat een aantal separatistische Oeigoerse groepen had besloten de wapens op te nemen om de onafhankelijkheid te bevechten Volgens Muchlisi waren na de ongeregeldheden honderden personen gearresteerd

Op 13 februari meldde het nieuwsbureau *Agence France-Presse* dat de Chinese autoriteiten in Xinjiang een snelle en bloedige vergeldingsactie' tegen de aanstichters van de ongeregeldheden hadden uitgevoerd Ongeveer honderd moslim-separatisten waren na een kort t

In *NRC/H'blad* (17-2-1997) ging correspondent Floris-Jan van Luyn nader in op de situatie van de Oeigoeren in Xinjiang. Onder de kop 'Oeigoeren geloven niet langer in vreedzame weg' schreef hij:

'De leider van de Organisatie van Ocigoerstan mag met recht een doorzetter genoemd worden. Na twintig jaar gevangenschap in ren Chinese cel heeft Sabit Abdrachman zijn idealen niet uit het oog verloren. De zelfstandige staat voor het Turks-islamitische Oeigocrenvolk zal er komen. Vanuit zijn bescheiden hoofdkwartier. de voorkamer van zijn woonhuis in een modderige buitenwijk van de Kazachse hoofdstad Almaty, sineeclt Abdrachman. samen met zes leden van van het centraal comité van de organisatie. nieuwe plannen voor de bevrijding van de Westchinese provincie Xinjiang. China, zo heeft het comité juist vastgesteld. zal ,,hun" land nooit vreedzaam afstaan Politieke oplossingen lijken uitgesloten.

Het heeft lang geduurd eer Abdrachman tot een dergelijke conclusie is gekomen. Toen de leraar'literatuur zich in 1960 uitsprak voor een onafhankelijke staat van Oeigoeren, pakte het Chinese communistische regime, dat tien jaar daarvoor de provincie formeel had geannexeerd, hem onmiddellijk op. In de gevangenis bleef Abdrachman geloven in een vreedzame oplossing. en na zijn vrijlating in 1981. en zijn vertrek naar Kazachstan. kon hij niet van de gedachte worden ai gebracht dat de Chinezen uiteindelijk overstag zouden gaan.

Maar de recente bloedige opstand in de Xinjiangese stad Yining. heeft Abdrachman, en vele Oeigoerse ballingen met hem, doen twijfelen. Anderhalve week geleden gingen daar duizenden moslimjongeren de straat op om te protesteren tegen de aanwezigheid van de almaar groeiende Han-Chinese gemeenschap. Chinese winkels werden geplunderd, auto's stonden in brand en de stad veranderde in een slagveld. De Chinese autoriteiten spraken van tien doden en een honderdtal gewonden. de Oeigoeren in Kazachstan weten evenwel dat het om het drievoudige gaat.

,,China is een grote slang". zegt Imam Abdul Abdishakir. om de wurggreep van het land, dat in het afgelopen jaar meer dan vijfduizend Oeigoeren opgepakt heeft. te illustreren. De Imam. die in 1962 China ontvluchtte. gelooft dat geweld de enige oplossing is om de onafhankelijkheid van Xinjiang te verkrijgen. ..Het is heter te sterven met een wapen in handen. dan te sterven van de honger", zegt de 67-jarige Oeigoer Zijn donkere ogen schieten vuur wanneer hij vertelt over het voorkeursbeleid dat de Chinese autoriteiten voeren. Oeigoeren verdienen het minst. krijgen de slechtste banen. delen geen verantwoordelijkheid en van een ,,buitengewoon warme relatie tussen de etnische volken van Xinjiang", zoals de Chinese kranten begin vorige week nog meldden. mag geen sprake zijn. ..Als de 'verchinezing' van Xinjiang in het huidige tempo doorgaat, dan blijft niets van het Oeigoerenvolk over.

Inmiddels bestaat 38 procent van de bevolking in Xinjiang uit Han-Chinese migranten (in 1949 was dat 15 procent) en veel van de 8.3 miljoen Oeigoeren die Peking formeel tot het Chinese volk rekent, geloven dat zij binnen enkele laren een minderheid zullen vormen op het eigen grondgebied Gedwongen huwelijken van Oeigoerse vrouwen me Han-Chinese mannen en massale sterilisaties behoren al lang tot het verleden, maar alles wijst er volgens Oeigoerse ballingen in Kazachstan op dat China. meer dan ooit te voren. korte metten wenst te maken met de nationalistische sentiinentenin Xinjiang.

De strijd voor een onafhankelijke Oeigoerse staat is niet nieuw en heeft de afgelopen tweehonderd jaar voortdurend voor spanningen gezorgd. In de jaren veertig was zelfs even sprake van een onafhankelijke Republiek van Oost-Turkestan. die een enorm gebied bestreek: van de huidige grens met Mongolie in het Oosten tot het Aral-meer in het Westen

Lang duurde die ogenschijnlijke onafhankelijkheid echter niet. want wat in 1944 door twaalf Oeigoeren werd gesticht, nota bene op initiatief van Stalin zelf. werd in 1919. na de oprichting van de Volksrepubliek China. met harde hard ingenomen door het Chinese Volksbevrijdingsleger.

Abdurai Maksum Ibrahima, de secretaris-generaal van het comité van oprichting van het toenmalige Oost-Turkestan. is om onduidelijke redenen de enige overlevende van wat hij noemt .,het complot van Moskou". ..Stalin heeft ons een eigen staat bezorgd vanuit de verwachting dat China. eenmaal bevrijd van alle verlammende oorlogsaetiviteit. het 'Chinese deel' van Oost-Turkestan onmiddellijk zou veroveren." Stalin liet de Chinezen begaan en was volgens Ibrahima verantwoordelijk voor de moord op de elf mede-oprichters van Oost-Turkestan. Een vliegtuig. op weg naar Moskou, zou zijn neergestort, maar in werkelijkheid. zo weet de voormalige derde niari van het bestuur van Oost-Turkestan. landde het toestel in Moskou en verdwenen zijn elf collega's op mysterieuze wijze in handen van Stalins geheime politie.

Die periode uit de geschiedenis van de Oeigoerse onafhankelijkheidsstrijd is. aldus veel Oeigoeren, typerend voor de houding van Moskou en Peking jegens de specifieke wensen en belangen van de Centraal-Aziatische Oeigoeren.

Peking. zo weet één van hen te vertellen. is daarbij in de leer gegaan bij Moskou. ,,Hetverhaal gaat dat Stalin Mao Zedong tijdens een ontmoeting in Moskou aan de hand van een grap heeft duidelijk gemaakt hoe de Chinese leider diende op te treden tegen de 'separatistische' krachten in Xinjiang". aldus Aliev Abbas, een oude Oeigoerse vluchteling uit China. ..Stalin gaf Mao een levende kip die niet tc vangen bleek. Pas nadat de vleugels van het beest waren gekortwiekt. was Mao in staat de kip te pakken. Stalin illustreerde daarmee de wijze waarop China dc onafhankelijkheidsbeweging in Xinjiang diende aan te pakken. Dat

is daarop ook gebeurd " Veertig dagen geleden was Abbas nog in China voor de opstand in Yining, toen het grensverkeer tussen Kazachstan en China nog probleemloos verliep Zo heeft hij zelf kunnen vaststellen hoe stevig het bewind in Peking de toumtjcs in handen heeft. ..Het is opvallend te zien hoe de onverzettelijkheid van de Chinezen, na de val van de Sovjet-Unie en de oprichting van drie onafhankelijk? republieken langs de grens met Xinjiang, is toegenomen", zegt hij in een mengelmoes van Oeigoers en Chinees. Ook hij twijfelt na het gewelddadige optreden van het Volksbevrijdingsleger in Yining, over de methode van aanpak van de Chinezen .,We moeten druk uitoefenen op de Chinese regering, dat moet diplomatiek mogelijk zijn", zegt Abbas, terwijl hij zijn handen in de lucht gooit, .,Maar we kunnen het niet alleen. Dat geldt behalve voor ons. ook voor de Tibetanen en de Mongolen."
Iedere vorm van hulp is derhalve welkom en de zoon van Abbas. een kaalgeschoren meubelmaker in het bezit van een Mercedes. speelt met de getiachte een fonds op te richten voor de ,,bevrijding van Xinjiang". Ik heb veel zakenvrienden en gezamenlijk is het mogelijk het geld voor tie aankoop van wapens aan te trekken. Als het buitenland niets doet, zullen\%-de wapens moeten oppakken", zegt hij
Abbas senior gelooft vooralsnog in een diplomatieke oplossing. Het vorig jaar door Oeigoerse ballingen opgezette lobby-centrum in Washington. The East Turkestan National Freedom Center, en de vele kleinere Oeigoerse belangenorganisaties wereldwijd, moeten uitkomst bieden. Het moet het wantrouwen van het Westen jegens de Oeigoerse moslims uit de wereld helpen. ,,Wij hebben niets te maken met pan-islainitische ideeën", zegt Abbas. die het ondenverp liever geheel uit de weg gaat. .,We hebben vrij\\-el geen contacten met de islamitische wereld en met fundamentalistische clenkbeelden willen wij niets te maken hebben. Dit is zuiver een kwestie van nationalisme. In het toekomstige Oost-Turkestan zullen staat en religie gescheiden zijn."
Weinig ballingen evenwel lijken er nog vanuit te gaan dat China Xinjiang uit handen zal geven. De strategisch gunstig gelegen provincie steekt diep de Centraalaziatische regio in en. veel belangrijker. de bodem van Xinjiang. die goed is voor een zesde van China's totale landoppervlak, is rijk aan natuurlijke mineralen. olie en landbouwgrond. Daar beschikt China over de grondstoffen die de overbevolkte regio's langs de kust en in het centrum van het land, door de volgende eeuw moeten helpen.
De vooruitzichten voor een voor de Oeigoeren gunstige afloop van hun lange. roerige geschiedenis. zijn er in het afgelopen jaar niet beter op geworden. De overeenkomst tussen Rusland. China. Tadjikistan. Kyrgizië en Kazachstan. in april. bewijst volgens volgens veel ballingen dat er. sinds Stalin en Mao het op een akkoordje gooiden. weinig is veranderd. De vijf landen kwamen in Shanghai overeen het wederzijdse grensgebied te demilitariseren en de Oeigoeren rijn ervan overtuigd dat zij een belangrijke onderwerp van gesprek zijn geweest tijdens dit overleg, dat China heeft beschreven als ..historisch". ..China heeft de andere vier landen economisch steun toegezegd als ieder van de overlegpartners zou beloven de Oeigoerse nationalistische activiteit binnen zijngrenzen de kop in te drukken. Kazachstan. dat economisch aan de gronci zit. heeft daar zonder aarzelen mee ingestemd", zegt Abbas.

Het overtuigend bewijs voor die kochandel levert Sabit Abdrachman, de leider van de Organisatie voor de bevrijding van Oeigoerstan. Hij staat nog maar net aan het hoofd van de organisatie. met een aanhang van bijna zesduizend Oeigoeren in Centraal Azie. omdat zijn voorganger. Ashir Vahidi. een voormalig kolonel uit het Sovjet leger, vlak voor de besprekingen in Shanghai. door een groep gemaskerde Kazachen in elkaar werd geslagen. De 74-jarige Vahidi raakte daarbij een oog kwijt en bleek niet meer in staat zijn werk voor. de organisatie voort te zetten. Abdrachman is derhalve gewaarschuwd en betracht grote voorzichtigheid De lange arm van de Chinese regering reikt verder dan Xinjiang.
Het zijn dergelijke gebeurtenissen die de Oeigoerse gemeenschap in Almaty hebben doen besluiten dat alleen de aandacht van de wereldgemeenschap nog uitkomst kan birden. (...)'

Aanslagen op bussen in hoofdstad van Xinjiang. Acht Oeigoeren geëxecuteerd

Op 25 februari, de dag van Dengs begrafenis in Beijing. kwamen in Urümqi, de hoofdstad van Xinjiang, gelijktijdig drie bommen tot ontploffing die in stadsbussen waren geplaatst. Hierbij kwamen negen personen om het leven en raakten meer dan vijftig personen gewond. Een vierde bom kon bijtijds onschadelijk worden gemaakt. Geen enkele groepering eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. Het nieuwsbureau *Agence France-Presse* berichtte op *20* maart dat negen personen waren gearresteerd in verband met de bomaanslagen op bussen in Xinjiang.

Op 14 april maakte de Chinese politie bekend meer dan tien personen te hebben gearresteerd op verdenking van het organiseren van een reeks bomaanslagen op bussen in de stad Ürümqi in februari. Alle verdachten zouden Geigoeren zijn.

Op 29 mei berichtte *Xinhua* dat acht Oeigoerse 'terroristen' die dag in Ürümqi waren geëxecuteerd. De acht Oeigoeren waren veroordeeld wegens het plegen van een reeks bomaanslagen op bussen in die stad eind februari.

Explosie in bus te Beijng

Het nieuwsagentschap *Reuters* berichtte op 8 maart dat bij een explosie in een volle bus in Beijings drukke winkeldistrict Xidan tijdens het spitsuur op 7 maart twee passagiers om het leven waren gekomen en dertig anderen gewond waren geraakt. Op 9 maart ontkenden de officiële Chinese media echter dat er doden waren gevallen bij de aanslag. die het werk zou zijn geweest van 'criminele elementen'.

Kort na de explosie eisten verbannen Oeigoeren in een bericht aan het officiele *Centrale Nieuwsagentschap* van Taiwan de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. Het bericht was afkomstig van de Organisatie voor een Vrij Turkestan, één van de in ballingschap levende Oeigoerse groeperingen.

Opnieuw onrust in Xinjiang

Op 24 april zou de politie in Yining het vuur hebben geopend op een menigte Oeigoerse demonstranten Hierbij zouden twee doden en vijf gewonden zijn gevallen Het incident deed zich voor, toen de demonstianten een bus omsingeiden, waarin 27 Oeigoeren naar de gevangenis en drie anderen naar het executictcrrein moesten worden veraoerd De dertig Oeigoeren waren veroordeeld wegens diefstal het opzettelijk toebrengen van letsel brandstichting en \andalisme in a erband met hun betrokkenheid bij de ernstige onrust die begin februari in Yining was uitgebroken

Explosie in park Beijing

Op 13 mei zou een bom zijn ontploft in het Zhongshan-park in het centrum van Beijing. Chinese functionarissen weigerden details over de explosie te verstrekken, maar in de Westerse pers werd bericht dat bij de bomaanslag één persoon om liet leven was gekomen. Op 14 mei berichtte de *Beijing Ribao* dat de explosie was veroorzaakt door een man uit dc provincie Hunan, die zelfmoord had gepleegd 'door zichzelf op een rustige plek op te blazen'.

MIJNRAMP

Het nieuwsbureau *Agence Fruncе-Presse* berichtte op 11 maart dat bij een explosie in een kolenmijn in het district Lushan in de provincie Henan op 4 maart 89 doden en negen gewonden waren gevallen.

SITUATIE VAN DE MENSENRECHTEN. KRITISCHE VN-RESOLUTIE OVER MENSENRECHTEN VERWORPEN

Op 10 april presenteerde Denemarken tijdens de 53ste zitting van de VN-Mensenrechtencommissie in Genève een resolutie. waarin felle kritiek werd geleverd op de mensenrechtensituatie in China. Evenals soortgelijke resoluties die bij de commissie waren ingediend sinds de onderdrukking van de pro-democratische beweging in China in 1989. werd ook deze resolutie verworpen.

toen op 15 april de commissie in meerderheid besloot de Deense resolutie niet in stemming te brengen.

In de resolutie werd bezorgdheid uitgesproken over de schendingen van de mensenrechten en werd China dringend verzocht politieke gevangenen vrij te laten, het rechtssysteem te verbeteren en samen te werken met VN-deskundigen op het gebied van de mensenrechten De resolutie kreeg de steun van veertien landen waaronder de VS en vijf EU-landen. Zij was ingediend door Denemarken nadat de EU er niet in was geslaagd tot een gezamenlijke motie te komen Binnen de EU hadden Frankrijk. Duitsland, Italie en Spanje zich tegen de resolutie verzet De lier landen zouden de voorkeur geven aan een kritische dialoog' met China (het China-beleid van de EU zou tijdens een bijeenkomst begin april in Nederland hebben geleid tot een verhit debat tussen de EU-ministers van buitenlandse zaken, toen een aantal kleine EU-lidstaten kritiek leverde op het kritische dialoog'-beleid)

In reactie op de resolutie had China Denemarken begin april gedreigd met vergeldingsmaatregelen en het land gewaarschuwd dat het 'de grootste verliezer' zou zijn. Op 15 april maakte een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken bekend dat bezoeken op hoog niveau. waarover China en Denemarken eerder afspraken hadden gemaakt. zouden worden uitgesteld.

Op 14 maart had een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken gezegd dat een optreden van de Nederlandse minister van buitenlandse zaken. H. van Mierlo, tijdens een vergadering van de VN-commissie voor de rechten van de mens in Genève eerder die n-eek nadelige gevolgen zou hebben voor de betrekkingen tussen China en Kederland.
Van Mierlo. die op 12 maart namens de Europese Unie had gesproken, had in zijn toespraak het Chinese mensenrechtenbeleid gehekeld en daarbij verwezen naar de politieke dissident Wei Jinsheng die op *13* december *1995* was veroordeeld tol een gevangenisstraf van veertien jaar op beschuldiging van contrarevolutionaire activiteit (zie pag. *35611-'96)*
De Chinese delegatieleider had zich toen. geheel in strijd met het protocol. naar de microfoon gerept en Van Mierlo's opmerkingen 'misplaatst' genoemd. Nadat de Chinese afgevaardigde door de voorzitter van de vergadering was teruggeroepen, had hij aangekondigd op de kwestie te zullen terugkomen.
'De Nederlandse minister van buitenlandse zaken gaat voorbij aan de wens van de meeste landen tot samenrr-erking en discussie wanneer het gaat om de inensenrechtcnkwestie'. aldus de Chinese woordvoerder op 14 maart. Hij [Van Mierlo] is de directe confrontatie aangegaan. Dergelijk optreden leidt. daar waar het de mensenrechtenkwestie betreft, niet tot normale internationale samenwerking. Bovendien zullen de bilaterale betrekkingen tussen Kederland en China er nadeel van ondervinden · De woordvoerder liet zich niet uit over de innoudvan ae eventuele gevolgen
Op 18 april meldde *NRC/H'blad* dat de Chinese vice-premier Zhu Rongji in mei niet naar Nederland kwam. zoals was gepland. en dat ook een Chinese parlementaire delegatie die op 19 april in Nederland zou arriveren. haar bczock had afgezegd. Eerder die week had China een bezoek van de Nederlandse minister van economische zaken, G.J. Wijers, aan China afgezegd aldus de *NRC.*

BAO TONG VRIJGELATEN

De *Far* Eastern *Economic Review* van 8 mei berichtte dat de Chinese autoriteiten Bao Tong hadden vrijgelaten. Bao had een hoge positie bekleed. voordat hij in 1992 werd gearresteerd na de onderdrukking van de pro-democratische beweging in 1989. Hij was persoonlijk assistent van Zhao Ziyang geweest, de CCP-secretaris-generaal die na de onderdrukking was weggezuiverd.

TIBETAANSE FCNCTIONARIS VEROORDEELD

De Far *Eastern Economic Review* van 22 mei berichtte dat een Chinese rechtbank Chatral Rinpoche recentelijk had veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf wegens 'het zaaien van verdeeldheid in het land'

Volgens het bericht had Chatral 'bemiddeld' tussen China en Tibet. Chatral, die 'binnen de regering een positie in het middenkader' had bekleed, had betrekkingen aangeknoopt met de Dalai Lama, Tibets geestelijke leider in ballingschap. Volgens het bericht luidde Chatrals veroordeling het einde in van China's beperkte contact met de Dalai Lama en onderstreepte zijn gevangenneming China's beleid 'Tibet zowel cultureel als politiek te onderwerpen'.

BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND. SAMENWERKIXGSCONTRXCT MET NEDERLAND. VERHOUDING RIET NEDERLAND VERSLECHTERT.

Op 13 januari 1997 ondertekenden premier Li Peng en de Nederlandse minister van sociale zaken en werkgelegenheid. A. Melkert, te 's Gravenhage een samenwerkingscontract. Hiermee werd de samenwerking tussen het Chinese ministerie van arbeid en het Nederlandse ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid bekrachtigd. Het bezoek van de Chinese delegatie aan het Nederlandse ministerie was een voortzetting van de in april 1996 gestarte formele samenwerking tussen beide ministeries De destijds in Beijing ondertekende 'letter of intent' kreeg in het samenwerkingscontract ('memorandum of understanding') verder gestalte

In het contract werden de specifieke terreinen genoemd waarop de samenwerking vorm kun krijgen Het ging daarbij onder meer om de uitwisseling van kennis en samenwerking op de gebieden sociale zekerheid en arbeidsmarktbeleid

De Chinese delegatie toonde vooral belangstelling voor de wijze waarop werkgevers en werknemers naast de centrale overheid een rol speelden in het sociaal-economisch bestel. Dit met het oog op de ontwikkelingen in China die werden gekenmerkt door een geleidelijke groei naar een eigen vorm van markteconoinie.

Medio maart verslechterden de betrekkingen tussen China en Nederland als gevolg van een toespraak van de Nederlandse minister, H. van Mierlo, namens de Europese Unie op 12 maart in Geneve over de situatie van de mensenrechten in China (zie hiervoor onder het kopje 'Situatie van de mensenrechten').

Chinees-Amerikaans textielakkoord

Op 2 februari kwamen China en de Verenigde Staten overeen een akkoord uit 1994 over toegang tot textielmarkten (ziepag 288/1-'94) te verlengen

In september *1996* had de *VS* China ervan beschuldigd textielproducten via andere landen te exporteren om quotabeperkingen te omzeilen en had het China een strafheffing van $ 19 mln opgelegd (zie pag. *86613-'96).*
De overeenkomst uit *1994* die officieel tot *1* januari *1997* liep, was door de VS met een maand verlengd om de onderhandelingen daarover te kunnen voortzetten.

De Amerikaanse hoofdonderhandelaar Rita Hayes zei op 2 februari dat het akkoord was bereikt na zes dagen 'stevig' onderhandelen en dat Amerikaanse exporteurs op grond van het nieuwe akkoord meer toegang zouden krijgen tot de Chinese markt. Zij noemde het ukkoord een historische gebeurtenis, omdat het tot stand was gekomen zonder wederzijdse dreigingen met sancties.

Bezoek Amerikaanse minister Albright

Op 24 februari bracht de nieuwe Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Madeleine Albright. een kort bezoek aan China voor besprekingen met hoge Chinese functionarissen. onder

wie Jiang Zemin, Li Peng, en minister van buitenlandse zaken Qian Qichen. Albright was de eerste hoge functionaris die een bezoek bracht aan China na het overlijden van Deng. Het feit dat zij zo kort na de dood van Deng toch was ontvangen. noemde Albright bij haar vertrek 'een buitengewoon goed signaal'. Het duidde er volgens haar op dat China uit was op nauwere samenwerking met de Verenigde Staten.

Albright verklaarde dat haar bezoek was geslaagd. Er was een 'agenda' voor 1997 opgesteld. Zij zei dat er besprekingen waren gevoerd over de verspreiding van wapens, handel, Korea, Taiwan, Hongkong, en de mensenrechten, al had zij van de regering geen enkele toezegging gekregen die wees op verbetering van de mensenrechtensituatie in China. Volgens haar was zij met 'grote vriendelijkheid en belangstelling' ontvangen. 'Ik ben zeer tevreden over zowel de atmosfeer als dc inhoud van de gesprekken'. aldus Albright.

Amerikaanse vice-president Gore in China. Ondertekening diverse akkoorden

Van 24-27 maart bracht de Amerikaanse vice-president Al Gore een bezoek aan China. Gore was de hoogste Amerikaanse functionaris die een bezoek aan China bracht sinds de onderdrukking van de pro-democratische beweging in 1989. Tijdens zijn bezoek voerde Gore gesprekken met premier Li Peng en president Jiang Zemin.

De Chinese minister van buitenlandse zaken. Qian Qichen, neemt op 24 februari 1997 in Beijing afscheid van zijn Amerikaanse collega Madeleine Albright. Op de achtergrond Amerikaans ambassadeur William Sasser (m.).
Foto EPA

Gore noemde zijn gesprekken met Jiang op 26 maart productief vriendschappelijk, verkennend en vooral breed Het persbuiedu *Xinhua* berichtte op 26 maart dat Jiang Gore had verteld dat China en de VS drie uitgangspunten zouden moeten hanteren voor goede en stabiele betrekkingen (i) 'behartig de gemeenschappelilke belangen van beide landen (ii) 'sta hoger en kijk verder als het gaat om Chinees-Amerikaanse betrekkingen en (iii)'benader de kwestie-Taiwan op zorgvuldige wijze door de drie gemeenschappelijke Chinees-Amerikaanse communiqués nauwgezet te respecteren

Op 23 maart werd in aanwezigheid van Gore een contract voor de verkoop van vijf (Amerikaanse) Boeings aan Air China, China's nationale luchtvaartmaatschappij. ondertekend. waarmee een bedrag van $700 mln was gemoeid. Hiermee kwam een eind aan een periode van twee jaar; waarin China geen Boeings had gekocht. Gore was tevens aanwezig bij de formele ondertekening van een samenwerkingsverband tussen het Amerikaanse bedrijf General Motors en de Shanghai Automotive Industry, waarmee een bedrag van $ 1,3 mrd was gemoeid.

Dezelfde dag woonde Gore de ondertekening bij van een akkoord tussen China en de VS over het handhaven van het Amerikaanse consulaat in de Speciale Administratieve Regio Hongkong na 1 juli, de datum waarop Hongkong aan China zou worden overgedragen.

Hervatting Japanse subsidie

Op 28 maart besloot het Japanse kabinet tot hervatting van de subsidie aan China. die in mei 1993 was stopgezet uit protest tegen Chinese kernwapenproeven (zie pag. 640/1 e.v.-'95).

President Jiang Zemin naar Rusland

Op 22-26 april bracht president Jiang Zemin een bezoek aan Rusland om besprekingen te voeren met zijn Russische collega Boris Jeltsin. De afspraak over het bezoek van de Chinese president was gemaakt tijdens een bezoek van premier Li Peng aan Rusland in december 1996 (zie pag. 279/1 e.v.-'97). Jeltsin had eerder besprekingen gevoerd met Jiang tijdens een bezoek aan Beijing in april 1996 (zie pag. 581/2 e.v.-'96).

Jiang en Jeltsin ontmoetten elkaar op 23 april in Moskou en ondertekenden een document met de titel 'Verklaring over een multipolaire wereld en de verwezenlijking van een nieuwe wereldorde'. In de verklaring werd het volgende gesteld. 'De Koude Oorlog is voorbij. Het tweepolige systeem bestaat niet meer. De positieve trend naar een multipolaire wereld versnelt. Alle landen, groot of klein, sterk of zwak. rijk of arm. zijn gelijkwaardige leden van de internationale gemeenschap. Geen enkel land zou moeten streven naar hegemonie. een machtspolitiek moeten voeren of internationale kwesties moeten monopoliseren.' In de verklaring werd een lans gebroken voor een grotere rol van de Verenigde Naties bij vredesoperaties en meer bevoegdheden voor de VN-Veiligheidsraad. De verklaring deed de aanbeveling dat 'vredesoperaties uitsluitend worden uitgevoerd met toestemming van de Veiligheidsraad en uitsluitend met instemming van de betrokken landen en strikt overeenkomstig het mandaat van de Veiligheidsraad'.
'Beide partijen uiten hun zorg over pogingen militaire blokken uit te breiden en te versterken, omdat zo'n tendens een bedreiging kan vormen voor de veiligheid van sommige landen en regionale en globale spanningen kan verergeren'. zo stelden beide presidenten vast.

De twee leiders bereikten tevens overeenstemming over de instelling van een Chinees-Russische commissie voor vriendschap, vrede en ontwikkeling. Daarnaast bespraken zij grenskwesties en gezamenlijk atoomenergieonderzoek. Volgens *NRC/H'blad* (24-4-1997) waren Jiang en Jeltsin het tevens eens geworden over de oprichting van een gemeenschappelijke Russisch-Chinese luchtvaartmaatschappij die het vliegverkeer tussen beide landen zou gaan domineren. De nieuwe joint venture werd een samenvoeging van twee bestaande maatschappijen, de Russische firma Wolga-Dnjepr en het Chinese bedrijf State Aviation, aldus de NRC.

Na zijn ontmoeting met Jeltsin sprak Jiang het Russische parlement. de Staatsdoema. toe. In zijn toespraak zei Jiang Zemin dat de toenadering tussen Rusland en China moest leiden tot 'een partnerschap' en tot 'constructieve samenwerking in de 21ste eeuw'. Dat partnerschap, zo voegde hij daaraan toe, was niet gericht tegen enig ander land. 'Het nieuwe type relaties tussen China en Rusland heeft geen andere bedoeling dan bilaterale samenwerking en vriendschap', zo verzekerde de Chinese president.

Grensakkoord met Rusland, Kazachstan, Kirgizstan en Tadzjikistan

Op 24 april vond een ontmoeting plaats tussen Jiang. Jeltsin en de presidenten Noersoeltan Nazarbajew, Askar Akajew en Imamoli Rachmonow van respectievelijk de voormalige Sowjet republieken Kazachstan, Kirgizstan en Tadzjikistan De vijf presidenten ondertekenden een akkoord over troepenreductie langs de grens tussen China en de voormalige Sowjet-Unie

De inhoud van het akkoord zou pas worden bekendgemaakt na ratificatie door de parlementen van de vijf betrokken landen. Het verdrag, zo meldde *NRC/H'blad* (24-4-1997), voorzag in plafonds op het aantal grenstroepen, het aantal militaire vliegtuigen en het aantal stukken luchtdoelgeschut waarover de betrokken landen in een honderd kilometer diepe strook langs de grens mochten beschikken. Het verdrag voorzag, zo vervolgde het dagblad, ook in wederzijdse inspecties. Een Russische woordvoerder zei dat het verdrag een voorbeeld moest zijn voor de oplossing van .delicate regionale veiligheidsproblemen' door vertrouwenwekkende maatregelen in plaats van versterking van troepen'.

Minister van buitenlandse zaken naar de VS

Eind april bracht de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen een bezoek aan de VS voor besprekingen met onder anderen president Bill Clinton en minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright

Tijdens besprekingen op 28 april in Washington benadrukte Albright het belang van de ontwikkeling van 'op de 21ste eeuw georienteerde Amerikaans-Chinese betrekkingen Qian zei dat China en de VS weliswaar verschillende culturele tradities en sociale systemen hadden maar dat grote gemeenschappelijke belangen zwaarder dan deze verschillen De twee partijen spraken over Hongkong en Qian sprak de hoop uit dat de VS en andere landen geen 'moeilijkheden over de kwestie-Hongkong' zouden veroorzaken Albright zei dat zij de overdrachtsceremonie op 1 juli in Hongkong met plezier zou bijwonen

Rondreis Chinese premier door Afrika

Van 3-14 mei maakte premier Li Peng een rondreis door Afrika. Li werd vergezeld door een aantal ministers en hoge functionarissen en bezocht de Seychellen, Zambia, Mozambique, Gabon, Kameroen, Nigeria en Tanzania.

Bezoek Amerikaans hoofd gezamenlijke chefs van staven

Van 12-15 mei bracht generaal John Shalikashvili, voorzitter van de gezamenlijke chefs van staven van de Amerikaanse strijdkrachten, een bezoek aan China. Op 13 mei berichtte het officiële Chinese nieumsbureau *Xinhua* dat Shalikashvili de hoogste Amerikaanse militair was die een bezoek aan China bracht in meer dan tien jaar.

Tijdens zijn bezoek besprak Shalikashvili mondiale en regionale veiligheidskwesties en bilaterale betrekkingen inet hoge Chinese militairen, onder wie generaal Fu Quanyou stafchef van de generale staf van het Volksbevrijdingsleger Op 17 mei berichtte *Xinhua* dat [illegible] gezegd Taiwan de centrale kwestie in de Chinees-Amerikaanse betrekkingen a as

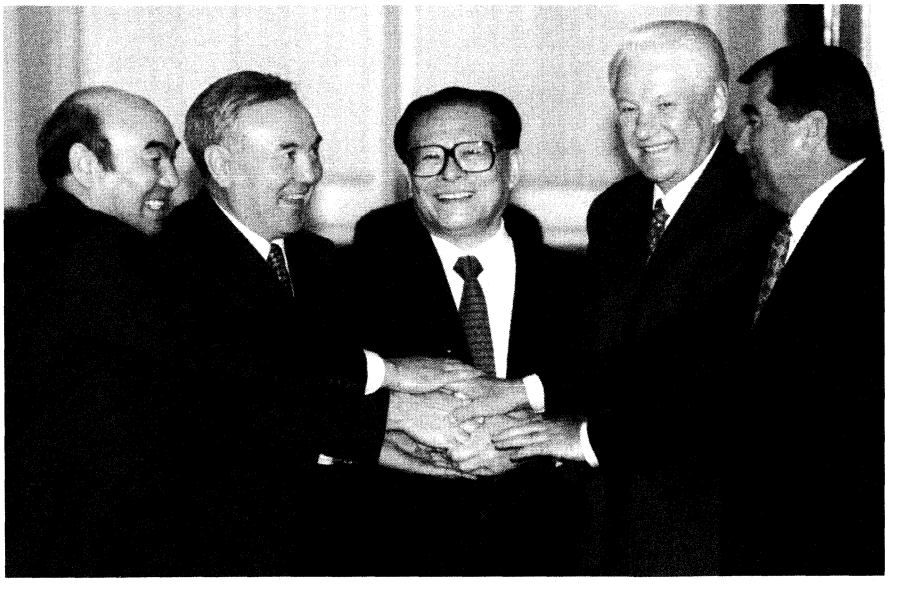
Bezoek Franse president

Van 15-18 mei bracht de Franse president Jacques Chirac een bezoek aan China. Het was het eerste bezoek van een Frans staatshoofd aan China sinds het bezoek van president Mitterrand in mei 1983 (zie pag. 488/3 e.v.-'84). Tijdens zijn bezoek had Chirac ontmoetingen met vooraanstaande Chinese leiders. onder wie president Jiang Zemin.

Het bezoek duidde op een aanzienlijke verbetering van de betrekkingen tussen de twee landen. In recente jaren waren de betrekkingen gespannen geweest als gevolg van Franse protesten tegen vermeende mensenrechtenschendingen in China en Frankrijks besluit gevechtsvliegtuigen aan Taiwan te verkopen (zie pag. 869/2-'92).

Op 17 mei ondertekenden de presidenten Chirac en Jiang een gemeenschappelijke verklaring waarin zij overeenkwamen 'nauwer samen te werken'. 'de ontwikkeling naar multipolariteit te stimuleren' en 'zich te verzetten tegen elke poging tot overheersing op het gebied van internationale kwesties'. De verklaring voorzag in jaarlijks overleg op ministerieel niveau, 'nauwer overleg' tussen permanente VN-afgevaardigden en regelinatige ontmoetingen tussen hoge functionarissen. De twee partijen kwamen tevens overeen hun markten meer open te stellen voor elkaars producten.

De beide partijen benadrukten tevens dat de mensenrechten universeel dienden te worden gerespecteerd, 'evenwel met inachtneming van het cultuureigen van ieder land'. In de verklaring uitte China zijn erkentelijkheid voor Frankrijks 'constructieve houding' tijdens de vergadering van de VN-commissie voor de mensenrechten in april (zie eerder in dit bericht).

Van links naar rechts de presidenten van Kirgizstan, Kazachstan. China, Rusland en Tadzjikistan, respectievelijk Askar Akajew, Noersoeltan Nazarbajew, Jiang Zemin, Boris Jeltsin, en Imamoli Rachmonow, op 24 april 1997 in het Kremlin te Moskou na de ondertekening van het akkoord over troepenreductie. Foto *EPA*

De Chinese premier Li Peng en de Franse president Jaeyues Chirae tijdens een wandeling langs een meer in China op 16 mei 1997. *Foto EPA*

Chirac werd tijdens zijn bezoek vergezeld door een zestig personen sterke delegatie van zakenlieden. Frankrijk en China sloten een aantal commerciële contracten ter waarde van ongeveer $ 2 mrd. Zo kocht China dertig Airbus-passagiersvliegtuigen.

Amerikaanse verlenging van de status van China als meest begunstigde handelsnatie

Op 19 mei maakte de Amerikaanse president Bill Clinton zijn besluit bekend om China's status van meest begunstigde handelsnatie (MFN) te verlengen. De status zou begin juni vervallen (voor vorigeverlenging. zie pag. 583/2-'96).

Clinton zei tegen een groep vooraanstaande figuren uit het bedrijfsleven in het Witte Huis dat verlenging van de MFN-status 'de beste manier (is) om de integratie van China in de internationale gemeenschap te bevorderen en onze belangen en idealen te waarborgen'. Op 20 mei noemde een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken het besluit 'verstandig'.

Amerikaanse sancties tegen Chinese bedrijven

Op 22 mei informeerde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright een subcommissie van de allocatiecommissie van de Amerikaanse Senaat dat de VS een handelsverbod had ingesteld tegen twee Chinese bedrijven die ervan werden verdacht technologie inzake chemische wapens te hebben verkocht aan Iran. Het verbod gold tevens voor een bedrijf in Hongkong en vijf Chinese particulieren.

Op 23 mei veroordeelde een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken het besluit en zei dat de bedrijven in kwestie zich hadden beziggehouden met normale handelsactiviteiten. die 'op geen enkele wijze in strijd zijn met de doelstellingen van de Conventie over Chemische Wapens'.

(Vor.ber.pag. 276/1 e.v.-1997)

HONGKONG

BEGROTING 1998

Op 12 maart 1997 presenteerde minister van financiën Donald Tsang de begroting voor het fiscale jaar 1998 (dat zou beginnen op 1 april 1997). Tsang was in februari in zijn functie herbevestigd (zie pag. 34311-'97) en had tot taak de economie van Hongkong te bestieren tot na de soevereiniteitsoverdracht aan China op 1 juli. Hij zei dat de begroting, die tevens zou gelden voor de periode na de overdracht, bedoeld was als demonstratie van de continuïteit van het economisch beleid Tsang had de begroting opgesteld in overleg met Chineic functionarissen

Tsangs begroting voorzag in een reële stijging van de uitgaven met 6 procent en in tegemoetkomingen op het gebied van belastingen. Tsang kondigde tevens een hegrotingsoverschot aan voor het fiscale jaar 1997 van HK$ 15,1 mrd ($ 1 = HK$ 7,75 op 14 maart 1997). Het overschot was bijna tien keer hoger dan aanvankelijk was voorspeld. Volgens de *Financial Times* van 13 maart zouden hierdoor de fiscale reserves van Hongkong groeien tot ongeveer HK$ 330 inrd rond 1 juli.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. OVERDRACHT HONGKONG AAN CHINA. AMERIKAANSE WAARSCHUWING

Op 3 maart waarschuwde de Amerikaanse onderminister van financiën Lawrence Summers China dat dit land zijn belangen ernstig zou schaden en de bloeiende economie van Hongkong in gevaar zou brengen. als de overdracht van Hongkong niet goed verliep.

Volgens de Financial *Times* van 4 maart was Summers' waarschuwing 'één van de duidelijkste signalen tot nu toe. waaruit het belang blijkt dat Washington hecht aan de overdracht van Hongkong aan China in juli'. Summers waarschuwde dat als China de autonomie van Hongkong aantastte of de indruk wekte dit te doen. 'de inwoners van Hongkong in staat mogen worden geacht een extreem hoge prijs voor dergelijke acties in rekening te brengen door ofwel Hongkong te verlaten ofwel hun kapitaal elders oncler te brengen'. 'Zulke veranderingen', zei hij, 'kunnen rampzalig zijn voor de economie van Hongkong, maar het verlies voor China zal onmetelijk zijn'.

Summers zou hebben gezegd dat zijn waarschuwing moest worden gezien in het licht van het Chinese besluit de Wetgevende Raad van Hongkong te ontbinden en de mensenrechtenwetgeving te amenderen. Hij juichte echter het besluit van het toekomstige hoofd van de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong: Tung Chee-hwa (zie voor diens verkiezing pag. 340/1-'97) toe om de top van het overheidsapparaat van Hongkong te handhaven (zie pag. 343/1-'97).

Besprekingen over detachering Chinees garnizoen. Aankomst eenheid Chinese Volksbevrijdingsleger

De Gemeenschappelijke Contactgroep

(JLG) slaagde er tijdens een bijeenkomst in Londen op 21 maart niet in overeenstemming te bereiken over de detachering van een Chinees garnizoen in Hongkong voorafgaand aan de soevereiniteitsoverdracht van Hongkong aan China op 1 juli. De JLG-leden verschilden van mening over de sterkte van het garnizoen en de detacheringsdatum. China werd tijdens de bijeenkomst vertegenwoordigd door zijn ambassadeur in Groot-Brittannië, Zhao Jihua, die zou hebben gezegd dat de impasse over het garnizoen een glad verlopende overdracht van Hongkong aan China zou kunnen bemoeilijken.

Op 21 april arriveerden veertig militairen van het Chinese Volksbevrijdingsleger (PLA) in Hongkong. Het was voor het eerst in meer dan 150 jaar dat een Chinese eenheid Hongkong betrad. Begin april was overeenstemming bereikt over de detachering van het garnizoen. De PLA-eenheid bestond uit keurtroepen van het Rode Eerste Regiment onder leiding van generaal-majoor Zhou Borong.

Openbaar discussiestuk over burgerrechten en sociale orde leidt tot wijziging burgerrechtverordeningen

Op 9 april publiceerde Tung een 'openbaar discussiestuk over burgerrechten en sociale orde'. Volgens Tungs critici bevatte het document voorstellen voor de herinvoering van een aantal beperkingen van het recht op een afwijkende mening die door gouverneur Chris Patten waren afgeschaft.

Tot de wijzigingen die in Tungs document werden voorgesteld, behoorden de herinvoering van beperking van het recht van vergadering en vereniging. Tevens werd voorgesteld politieke partijen te verbieden als zij de 'nationale veiligheid' of de 'openbare orde' in gevaar brachten. Patten veroordeelde het document en zei dat hij schriftelijk zou reageren.

In een reactie op de publieke respons op het openbare discussiestuk maakte minister van beleidscoördinatie Michael Suen op 15 mei een reeks wijzigingen bekend inzake de voorgestelde verordeningen over burgerrechten en sociale orde. Suen zei dat 'we goed hebben geluisterd naar de publieke opinie over het discussiestuk en positieve maatregelen hebben genomen om tegemoet te komen aan de geopperde bezwaren'.

Krachtens de wijzigingen zou de politie toestemming kunnen verlenen voor demonstraties op korte termijn en zouden demonstranten niet langer verplicht zijn uiterlijk zeven dagen voor een manifestatie een vergunning aan te vragen. Een voorgesteld verbod op buitenlandse financiering van politieke partijen werd eveneens versoepeld, zodat particulieren donaties zouden kunnen doen. Volgens de meeste waarnemers waren de wijzigingen echter onvoldoende om de democratische beweging tevreden te stellen. DP-vicevoorzitter Yeung Sum wees de concessies als 'cosmetisch' van de hand. Gouverneur Chris Patten sprak zijn bezorgdheid uit over wat hij noemde het 'vage begrip' van nationale veiligheid dat volgens hem zou worden gebruikt als goedkeuringscriterium voor politieke activiteiten.

Langere terugkeerperiode voor emigranten. Brits protest tegen werkzaamheden Voorlopige Wetgevende Raad

Op 13 april besloot de Chinese regering emigranten uit Hongkong meer tijd te geven terug te keren naar Hongkong om hun verblijfsrecht te behouden.

In 1996 hadden China en Groot-Brittannië hierover een informeel akkoord bereikt. Het akkoord gaf emigranten de gelegenheid binnen achttien maanden na de soevereiniteitsoverdracht van Honkong aan China of binnen 36 maanden na hun vertrek uit Hongkong terug te keren. Volgens de *Financial Times* van 5 april toonden emigranten zich opgelucht over het besluit. Zij hadden aanvankelijk in de veronderstelling verkeerd dat emigranten vóór 1 juli naar Hongkong zouden moeten terugkeren om na de soevereiniteitsoverdracht op 1 juli aanspraak te kunnen maken op verblijf in Hongkong.

De *Far Eastern Economic Review* van 1 mei berichtte dat de terugkeerperiode van 36 maanden voor emigranten uit Hongkong voordat zij hun verblijfsrecht zouden verliezen, naar internationale maatstaven alleszins redelijk was. Complicaties werden echter voorzien bij de tenuitvoerlegging van de wet, omdat China eiste dat de verblijfswet zou worden aangenomen door het voorlopige parlement van de SAR, de Voorlopige Wetgevende Raad. Groot-Brittannië erkende dit orgaan niet (zie pag. 340/3-'97).

De meningsverschillen over de status van het voorlopige parlement traden aan het licht toen Groot-Brittannië in april bij China protest aantekende tegen het Chinese besluit de Voorlopige Wetgevende Raad toestemming te geven zijn werkzaamheden te beginnen. Na een eerste en tweede lezing begin april van een wetsvoorstel over officiële feestdagen in Hongkong werd China's tweede man in Londen, de diplomaat Wang Qiliang, op 16 april ontboden op het Britse ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest om het protest in ontvangst te nemen (zie ook pag. 342/3-'97).

Voorlopig parlement neemt wet aan

Op 10 mei nam de Voorlopige Wetgevende Raad zijn eerste wet aan bij de derde lezing van een wetsvoorstel over officiële feestdagen. De Democratische Partij (DP) veroordeelde de goedkeuring en kondigde aan de wet juridisch te zullen aanvechten.

DP-vice-voorzitter Anthony Cheung, zei dat het aannemen van de wet in strijd was met China's toezegging dat tijdens de overgangsperiode geen parallelle wetgeving zou plaatsvinden. Rita Fan, de voorzitter van de Voorlopige Wetgevende Raad, beweerde echter dat China geen woordbreuk had gepleegd, omdat het voorlopige parlement bevoegd was wetgeving te aanvaarden die pas na de soevereiniteitsoverdracht aan China op 1 juli van kracht zou worden.

Kandidatuur opperrechter

Op 20 mei werd Andrew Li Kwok-nang, lid van de Uitvoerende Raad, voorgedragen voor de positie van opperrechter in de SAR Hongkong door de aanbevelingscommissie voor de rechterlijke macht, een orgaan dat krachtens de Basiswet was ingesteld om het bestuur van de SAR Hongkong te adviseren bij de benoeming van ambtenaren van de rechterlijke macht. Na zijn benoeming zou Li president van het Hof van Cassatie worden. Dit hof zou na 1 juli het hoogste Britse rechtscollege, het 'Judicial Committee' van de 'Privy Council' in Londen vervangen als Hongkongs hoogste rechtscollege.

Li's kandidatuur zou op 1 juli door Tung formeel worden bekrachtigd. Tung noemde Li een 'uitmuntend advocaat' en zei dat een onafhankelijke rechterlijke macht 'altijd de hoeksteen van Hongkongs stabiliteit en welvaart is geweest en zal blijven'. Li's kandidatuur werd met instemming begroet door Patten (van wie Li adviseur was geweest), de juridische stand en de pro-democratische partijen van Hongkong. Patten noemde de kandidatuur van Li 'voortreffelijk nieuws voor de rechtsstaat'.

Martin Lee (l.).de leider van de Deniocratische Partij van Hongkong. op 18 april 1997 in Washington op bezoek bij de Amerikaanse president Bill Clinton (r.) en diens vice-president Al Gore.
Foto *EPA*

Overeenkomst over komst Chinese troepen

Op 23 juni stemde Groot-Brittannië ermee in dat China vlak voor de officiële soevereiniteitsoverdracht op 1 juli een 300 man sterke troepenmacht naar Hongkong zou sturen. Dit betekende een belangrijke concessie van Groot-Brittannië en maakte een einde aan een drie weken durende impasse over de kwestie.

Eerder had Groot-Brittannie geweigerd in te gaan op de eisen van China om de voorhoede van Chinese troepen, die in april in Hongkong was aangekomen, te versterken, China had daarvoor als reden aangevoerd dat de troepen op hun post zouden moeten zijn op het moment van de officiële overdracht teneinde te voorkomen dat een 'defensicvacuum' zou ontstaan. Krachtens de overeenkomst zou China op 30 juni om 9 uur 's avonds (plaatselijke tijd) 509 soldaten naar Hongkong sturen De lichtbewapende soldaten zouden arriveren in 39 pantserwagens. De overeenkomst werd door pro-democratische politici in Hongkong veroordeelcl.

Benoeming hoofd Chinees bureau van buitenlandse zaken

Op 5 juni maakte China de benoeming bekend van Ma Yuzhen tot hoofd van het Chinese bureau van buitenlandse zaken in Hongkong. Ma was Chinees ambassadeur in Groot-Brittannië tussen 1991 en 1995. De benoeming betekende dat Ma de hoogste Chinese burgerfunctionaris tot dan toe werd in de SAR Hongkong.

PARTIJPOLITIEKEONTWIKKELINGEN.
DP-DELEGATIE BEZOEKT VS

Medio april bracht een delegatie van de Democratische Partij (DP) een bezoek aan de VS. Op 18 april had DP-leider Martin Lee een ontmoeting met de Amerikaanse president Bill Clinton.

Tijdens de ontmoeting zou Clinton Lee de verzekering hebben gegeven dat de Amerikaanse regering na 1 juli de vrijheden van de bewoners van Hongkong zou steunen en bevorderen. Na afloop van de ontmoeting zei een u-oordvoerder van het Witte Huis dat de president het standpunt innam dat 'elke aantasting van de rechten en vrijheden van de bevolking van Hongkong consequenties zal hebben'.

De ontmoeting met Clinton volgde op gesprekken tussen Lee en de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright.

Enkele dagen voor Lee's ontmoeting met Clinton had de 'chief executive' van de Speciale Administratieve Regio (SAR) Hongkong, Tung Chee-hwa, een voorgenomen bezoek aan de VS afgezegd. Volgens de *Guardian* van 17 april had Tung hiertoe besloten, omdat hij bang was dat hem niet eenzelfde soort ontvangst ten deel zou vallen als Lee en diens DP-delegatie. Zijn medewerkers zouden de mening zijn toegedaan dat Tungs Amerikaanse 'connecties' niet toereikend zouden zijn om vergelijkbare indruk ie maken als Lee had gemaakt en dat Tung 'zich meestentijds in bei defensief gedwongen zou zien'

Oprichting Burgerpartij

Op 4 mei maakte Christine Loh, onafhankelijk lid van de Wetgevende Raad, de oprichting bekend van de Burgerpartij (Citizens' Party). een nieuwe 'democratische' politieke organisatie. Loh verklaarde dat de partij voorstander was van een participatie van de massa in de politiek van Hongkong. een vrijemarkteconomie en een milieuvriendelijk beleid.

Tijdens de presentatie van haar partij, die werd bijgewoond door DP-leider Martin Lee. zei Loh 'voor politieke competitie op het gebied van ideeën' te zijn, 'maar tegen een politiek conflictmodel'. *The Times* van *3* mei noemde Loh één van de meest 'charismatische politici' in Hongkong en berichtte dat Lee 'een supporter' van de nieuwe partij was.

Over de persoon van Christine Loh meldde correspondent Willem van Kemenade in *NRC/H'blad* (17-5-1997) het volgende:

'(..) Zakenvrouw Christin? Loh werd in 1992 door Patten benoemd in de Wetgevende Raad-oude-stijl en in 199.5 met grote meerderheid gekozen als partijloze. Zij versloeg eclatant haar concurrente. de pro-Chinawijkleidster Peggy Lam. Luh zal op 1 juli haar zetel moeten opgeven en haar kantoor en salaris plus onkostenvergoeding van 37.500 gulden per maand als lid van de Wetgevende Raad verliezen. Peggy Lam heeft daarentegen bij de schertsverkiezingen door een selectiecomité van vierhonderd leden in december vorig jaar een zetel in de Voorlopige Wetgevende Raad gekregen. In de nieuwe constellatie trekt de democratisch gekozen figuur. althans voorlopig, aan het kortste eind.
Een jaar geleden overwoog Loh nog dat zij en haar medeclemocraten zich uit protest tegen China's bulldozermethodes in de nacht van 30 juni op 1 juli aan het gebouw van de Wetgevende Raad zouden vastketenen. Die grimmigheid is nu over. ..Je moet praktisch zijn. Als je je aan het gebouw ketent, weet je dat je binnen enkele uren naar het toilet moet en wat dan'?" Christine Loh berust. ,,Sinds 1982. het jaar dat de Chinees-Britse onderhandelingen over de toekomst begonnen, hebben we lichte hoofdpijn gehad. Dat stompt je zinnen af. maar staalt ook je overlevingsmechanisme. Het zal niet veel slechter worden."
Loh heeft begin deze maand een nieuwe politieke partij opgericht. de Citizens' Part'; in het Chinees *Minquan Dang*. De partij ijvert voor een open regering en een politieke cultuur van wedijver, zonder polarisatie.
Christine Loh is een van de zeer weinige politici uit het Democratische Kamp die vorig jaar. toen China de nieuwe politieke structuur voor Hongkong aan het opzetten was, serieus geprobeerd hebben om tot een dialoog met China

Christine Loh introduceert Martin Lee. de leider van de Democratische Partij. tijdens een persconferentie in Hongkong op 4 mei 1997 ter gelegenheid van de officiele oprichting van haar Burgerpartij. Foto EPA

te komen. Ze boekte weinig succes. maar ze mocht wel China binnen - in tegenstelling tot Democratisch voorman Martin Lee en vele andere Democraten. Haar partij zal in elk geval aan de verkiezingen van volgend jaar deelnemen en de kans dat zij opnieuw gekozen zal worden, lijkt groot.(...)'

AKKOORD TUSSEN CHINA EN TRIADES HONGKONG

In mei werd onthuld dat een voormalige hoge functionaris van het New China News Agency (NCNA). China's feitelijke ambassade in Hongkong, in 1994 een ontmoeting had gehad met leiders van invloedrijke criminele triades in Hongkong voor de ondertekening van een officieus vredesakkoord.

In een toespraak tijdens een academisch symposium dat op 10-11 mei in Hongkong werd gehouden. bevestigde voormalig NCNA-vice-directeur Wong Man Fong dat hij besprekingen met triadeleiders had gevoerd om hen ertoe te bewegen de soevereiniteitsoverdracht aan China niet te verstoren. Wong beweerde dat de drie grootste triades, de Sun Yee On. 14K en Shui Fong, hem hierover hun woord hadden gegeven in ruil voor de belofte dat de Chinese autoriteiten niet zouden tornen aan traditionele triadeactiviteiten.

DEMONSTRATIES BIJ HERDENKING VAN BLOEDBAD OP HET PLEIN VAN DE HEMELSE VREDE

Op 4 juni verzamelden zich in Hongkong 50.000 mensen voor de herdenking van de onderdrukking van de democratische demonstraties in Beijing op het Plein van de Hemelse Vrede op 4 juni 1989 (zie pag. 403/1 e.v.-'90). Organisatoren van de demonstratie, die sinds 1990 jaarlijks werd gehouden, zeiden dat de bijeenkomst ook in juni 1998 zou worden gehouden ondanks het herstel van China's soevereiniteit van Hongkong.

OPENING TSING MA-BRCG

Op 27 april werd de Tsing Ma-brug officieel geopend door barones Thatcher. De brug was het sluitstuk van de transportverbinding met de nieuwe luchthaven van Hongkong. De *Financial* Times van 28 april noemde de opening van de $ 900 mln kostende brug s werelds grootste verkeers- en spoorbrug, 'een belangrijke stap in de richting van de voltooiing v het luchtha enprogramma waarvan de kosten S 20 mrd bedroegen'

(Vorberpag 340/1 e v-1997)

THAILAND

REGERING AKKOORD MET BEZUINIGINGEN OP BEGROTING

Op 11 februari 1997 ging de regering akkoord met een voorstel van vice-preinier en minister van financiën Amnuai Virawan (op pag. 211/1 e.v. -'97 abusievelijk Wirawan genoemd) om gedurende twee jaar ongeveer 20 mrd baht op de overheidsuitgaven te bezuinigen ($ 1 = 26,10 baht op 14 februari 1997). Volgens waarnemers w-aren de bezuinigingen een poging om verandering te brengen in de slechte economische prestaties van 1996, die door de *Financial* Times van 12 februari 'de slechtste (...) van de laatste tien jaar' werdengenoemd.

De door Amnuai aangekondigde bezuinigingen bedroegen ongeveer 6 procent van de totale begroting en omvatten onder meer een besnoeiing van 4.1 procent op de defensie-uitgaven. De uitgaven van het ministerie van binnenlandse zaken werden met 5,1 procent verminderd. terwijl het ministerie van verbindingen en transport 6,6 procent moest inleveren. Als gevolg van de voorgenomen bezuinigingen wijzigde de centrale bank van Thailand haar ramingen voor de economische groei in 1997 van 7. 1 procent in 6,8 procent, terwijl het geraamde tekort op de lopende rekening werd teruggebracht van 7,9 tot 7,4 van het bruto binnenlands product (BBP).

CRISIS OP FINANCIËLE MARKTEN

Op 3 maart schortten de Thaise financiële autoriteiten de handel in aandelen van banken en andere financiële instellingen op en voerde minister van financiën Amnuai Virawan een reeks noodmaatregelen in om het faillissement van een aantal financieringsmaatschappijen te voorkomen. Daarbij ging het om nieuwe eisen die de regering stelde aan de reserves van de banken voor 'slechte' leningen. Financiële analisten zagen, aldus een bericht op 4 maart van *NRC/H'blad*-correspondent Max Christern, de komende drie maanden als een cruciale periode voor Thailand: 'De

regering zal een grote financiële crisis alleen kunnen vermijden als zij nu de liquiditeitsproblemen in de financiële sector succesvol aanpakt, de hoge rente onder controle krijgt en de Thaise munt. de baht, stabiel kan houden. Verder zal de Thaise export de komende maanden meer moeten aantrekken om de economische groei weer aan te wakkeren. Als dat allemaal lukt zal het vertrouwen van internationale investeerders en beleggers weer terugkeren'. IMF-directeur Michel Caindessus verklaarde op 'i maart niet te zullen verwachten dat de financiële crisis in Thailand. die werd veroorzaakt door problemen rond de kredietwaardigheid van sommige banken. zich verder zou uitbreiden tot een omvang zoals Mexico die in 1994 gekend had. toen buitenlandse beleggers uit gebrek aan vertrouwen hun tegoeden terughaalden en S 50 mrd aan leningen van de VS en het IMF het land moest behoeden voor de financiële ineenstorting (ziepag. 196/1 e.v.-'95).

De crisis was ontstaan, toen Thailands grootste financieringsmaatschappij Finance One in het weekend van 1-2 maart bijna failliet was gegaan. Het faillissement was voorkomen doordat Finance One met steun van de centrale bank was overgenomen door de middelgrote Thai Danu-bank: tot deze fusie was Finance One gedwongen na in zware liquiditeitsprobleinen te zijn geraakt door steeds verder oplopende problemen rond eerder verstrekte, moeilijk inbare, zogenaamde 'slechte', leningen Op 4 maart werd de handel in effecten weer vrijgegeven. De verwachte stormloop op banken om tegoeden op te nemen bleef uit. Volgens waarnemers waren investeerders gerustgesteld door de verzekering van de regering en de centrale bank dat geen enkele financieringsmaatschappij failliet zou gaan.

De *Financial* Times van 13 maaït berichtte dat de Thaise Commissie van Toezicht op het Effecten- en Beurswezen een onderzoek had ingesteld naar president Pin Chakkaphak en directeur Theïmchai Phinyawatana ran Finance One op verdenking van handel met voorkennis in aandelen van hun eigen onderneming.

FUNCTIONARISSEN CENTRALE BANK ONTSLAGEK

Op 4 maart werden drie hoge functionarissen van de centrale bank ontslagen. De *Financial Times* van 5 maart berichtte dat zij waren ontslagen, omdat zij hadden nagelaten tijdig belastend materiaal te overhandigen aan de openbare aanklager in een zaak tegen oud-president Kirkkiat Jalichandra van de Bangkok Bank of Commerce (BBoC) Rij gebrek aan bewijs was de aanklacht tegen Kirkkiat in februari ingetrokken.

De ontslagen functionarissen waren Jaroong Nookhwun, een van de twee vice-presidenten van de centrale bank. Surachi Prukbumrung, hoofdcontroleur van de bank en Sathorn Topothai, de juridisch hoofdadviseur. De *Financial Times* van *14* maart berichtte dat in verband met de affaire arrestatiebevelen waren uitgevaardigd tegen Kirkkiat en de Saoedische zakenman Adnan Khashoggi op verdenking van samenzwering tot oplichting van de BBoC.

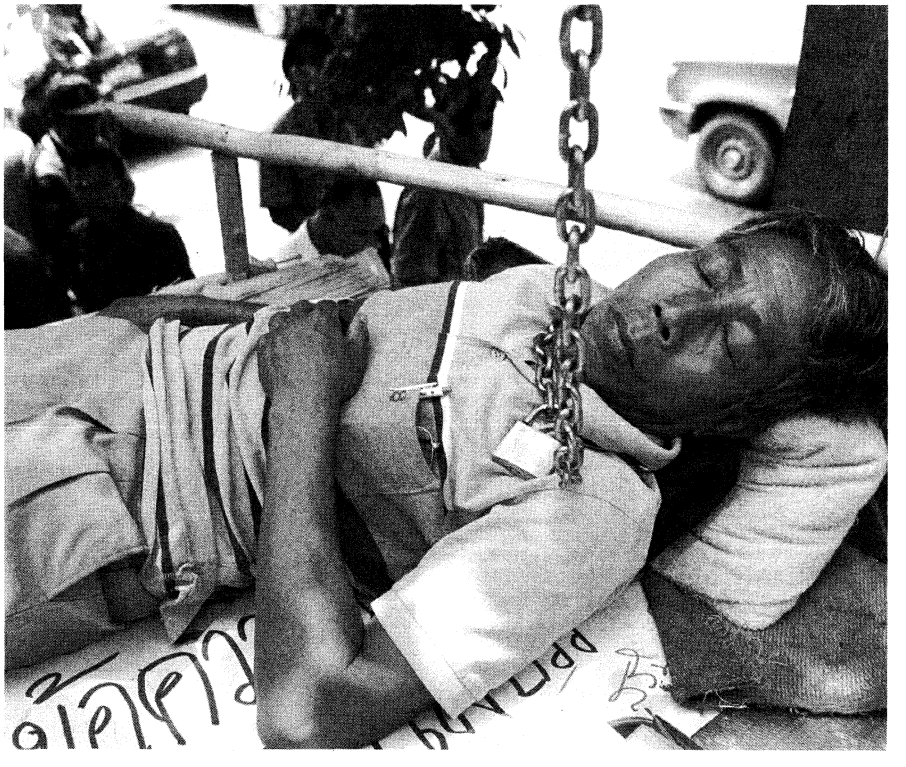
VERGUNNING VOOR NIEUWE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN

Op 25 maart keurde de regering een voorstel goed om voor het eerst sinds 1982 vergunningen te verstrekken aan 28 nieuwe verzekeringsmaatschappijen.

In verband met een schandaal rond de verstrekking van vergunningen was in 1996 een voorstel van een regeringscommissie om 66 nieuwe vergunningen te verstrekken afgekeurd door de regering van Banharn Silpa-Archa. Naar aanleiding van dit besluit waren bestaande verzekeringsmaatschappijen ervan beschuldigd regeringsfunctionarissen te hebben omgekocht om hun concurrentiepositie te beschermen De regering van generaal b d Chaovalit Yongchaiyut had de vergunningenkwestie aangegrepen om meer openheid van zaken te verschaffen over het verstrekken van vergunningen door de overheid Dientengevolge werden de 28 nieuwe vergunningen verstrekt op aanbeveling van een onafhankelijke commissie waarin specialisten uit de verzekcringsbranchr zaten die geen handen hadden met de regering

NIEUW PENSIOENFONDS

Op 27 maart voerde de regering een nieuw gecentraliseerd pensioenfonds (Government Pension Fund, GPF) in. Waarnemers noemden dit pensioenfonds de eerste stap in de richting van een verplicht pensioenpreiniestelsel.
Het GPF had een vermogen van ongeveer 71 mrd baht en kwam in de plaats van het oude ambtenarenpensioen ($1 = 26 baht op 27 maart 1997). In het nieuwe systeem zou 3 procent van het salaris van overheidspersoneel morden ingehouden en zou de overheid eenzelfde bijdrage in het fonds storten. Alle staatsondernemingen waren verplicht om uiterlijk september 1997 deel te nemen aan het GPF.

De Thaise boer Surin Thonggorn uit Kanchanaburi heeft zich op 29 april 1997 voor het Regeringshuis in Bangkok i-riet een ketting aan een boom v d-stgemaakt en gedreigd zichzelf op te hangen indien de regering niet tegemoet komt aan de eisen van het Forum der Armen *Foto EPA*

BOTSINGEN MET SEPARATISTISCHE MOSLIMS

Op 2 april deed zich in het district Si Sakhon in de zuidelijke provincie Narathiwat een schermutseling voor tussen een paramilitaire politie-eenheid en leden van de separatistische moslimgroep Barisan Revolusi Nasional (BRN) Hierbij zouden Ariva Tohbala, een belangrijke BRN-commandant, en drie van zijn adjudanten zijn gedood

De [illegible] 26 april bericht dat vermoedelijk als vergelding voor deze actie in de provincie Betong vier rubbertappers waren vermoord Naar verluidt was Abdulrahman Barzo van de Verenigde Bevrijdingsorganisatie van Pattani een afsplitsing van de BRN verantwoordelijk voor de moorden

DEMONSTRATIES VAN FORUM DER ARMEN

Op 8 april breidden enkele duizenden leden van het zogenaamde Forum der Armen hun reeds twee maanden durende protestacties uit met een blokkade van het Regeringshuis. de zetel van de regering in de Thaise hoofdstad Bangkok. Het Forum eiste dat de regering de regelgeving over de beslechting van geschillen over land zou wijzigen Op dezelfde dag demonstreerden 4 000 boeren in de noordelijke stad Chiang Mai en verbrandden portretten van regeringsfunctionarissen

Einde protestacties

Op 2 mei beëindigden de 15 000 leden van het zogenaamde Forum van de Armen hun protestacties nadat premier Chaovalit had besloten tot de oprichting van een fonds van 2 mln baht waaruit [illegible] worden uitgekeerd aan dorpen die waren verplaatst of verwoest als gevolg van infrastructurele projectenvan de overheid

ONDERHANDELINGEN MET CHINA OVER WAPENAANKOOP

Op 5 april berichtte de Bangkok Post dat eerste vice-voorzitter van China's Centraal Militair Comité, generaal Liu Huaqing. de bezoekende Thaise premier, generaal Chaovalit Yongchaiyut; een optie had gegeven op de aanschaf van wapens tegen 'gunstige prijzen' en met tien jaar uitstel van betaling. In het bericht werd een bron in de kringen rond Chaovalit aangehaald, die zei dat China tevens bereid was uitstaande schulden van het Thaise leger met betrekking tot eerdere wapenaankopen kwijt te schelden.

ECONOMISCHE PROBLEMEN. MINISTER VAN FINANCIEK STAPT OP

In mei werd in brede kring kritiek geleverd op de regering van generaal Chaovalit Yongchaiyut wegens de wijze waarop zij de economische problemen van Thailand aanpakte Berichten over onenigheid binnen de regeringscoalitie [illegible] tot uiting kwam op de binnenlandse financieie markten

Op 8 mei maakten functionarissen van het ministerie van financiën bekend dat Thailand afstevende op zijn eerste begrotingstekort in meer dan tien jaar. ondanks het feit dat in februari een noodbegroting was goedgekeurd die voorzag in een aantal bezuinigingen (zie boven). De Economist van 17 mei berichtte dat de crisis op 15 mei was verscherpt, nadat een speculatieve aanval op de baht de Thaise centrale bank had gedwongen $10 mrd uit te geven om de bath te steunen. De effectenbeurs van Bangkok reageerde ongunstig op de speculatie en medio mei was de aandelenindex getuimeld naar zijn laagste niveau in acht jaar. In de *Far Eastern Economic* Review van 29 mei stond dat de regering snel reageerde op de crisis en valutacontroles invoerde. Tevens richtte de regering samen met een aantal handelsbanken een reddingsfonds voor de effectenbeurs op, waarin 50 mrd baht werd gestort ($1= 25,87 baht op 16 mei 1997). Deze maatregelen hadden een stabiliserend effect op de baht en leken het evenwicht op de financiële markten te hebben hersteld.

Volgens sommige waarnemers hadden de financiële markten verkeerd gereageerd op premier Chaovalits mededeling van 11 mei dat hij zich persoonlijk wilde belasten met de economie. Dit werd uitgelegd als een aanwijzing dat er een regeringswijziging op til was, en in de Thaise pers circuleerden verhalen dat vice-premier en minister van financiën Amnuai Virawan zou worden vervangen. Maar op 16 mei ontkenden Amnuai en Chaovalit ten stelligste geruchten dat er een breuk was in de regeringscoalitie.

Ontslag ministers van financiën en handel

Op 19 juni maakte Amnuai Virawan zijn aftreden als vice-premier en minis-

De Thaise. minister van financiën. Amnuai Virawan. wordt op 19 juni 1997 voor het Regeringshuis in Bangkok door verslaggevers belaagd na indiening van zijn ontslag bij premier Chaovalit Yongchaiyut. Foto *EPA*

ter van financiën bekend, naar algemeen werd aangenomen als een gebaar van frustratie over een conflict binnen het kabinet over het economisch beleid. Thariong Bidaya, president van de Thaise Militaire Bank. werd op 21 juni tot zijn opvolger benoemd. Minister van handel Narongchai Akkharaserani, die tegelijk met Amnuai in november 1996 was benoemd (als lid van het zogenaamde 'sterrenteam' van technocraten. belast met de hervorming van de Thaise economie), diende op 20 juni eveneens zijn ontslag in, maar werd op 21 juni herbenoemd.

Amnuai's ontslag was het gevolg van een conflict met minister van industrie en vice-premier Kon Thappharaiigsi over de handhaving van de 10 procent omzetbelasting op tweetaktmotoren. droge batterijen en marmeren en granieten producten. Amnuai's nederlaag in de kwestie eerder die maand was volgens veel waarnemers vernederend. Tevens u-erd gesuggereerd dat de benoeming van oud-preinier en Chart Pattana-leider Chatichai Choonhaven tot coordinator van het economische beleid op 9 juni Amnuai's positie binnen de regering aanzienlijk had uitgehold. Volgens sommige berichten had premier generaal Chaovalit Yongchaiyut Amnuai diens voornamelijk symbolische rol van coordinator ontnomen om pogingen van een aantal coalitieleden te ondermijnen om Amnuai tot aftreden te dwingen na de ernstige economische problemen die in mei waren ontstaan.

De Financial *Times* van 22 juni berichtte dat opvolger Thanong Bidaya schoorvoetend de portefeuille van minister van financien had aangenomen nadat verschillende andere kandidaten hadden geweigerd. Enkele waarnemers trokken Thanongs benoeming in twijfel wegens zijn gebrek aan politieke ervaring en spraken hun bezorgdheid uit over zijn kwalificaties door te wijzen op de slechte prestaties van de Thaise Militaire Bank onder zijn leiding.

(Vorber.pag. 210/1 e.v.-1997)

VIETNAM

DOODSTRAF IN CORRCPTIEPROCESSES

In twee geruchtmakende corruptieprocessen in Ho Chi Minh-Stad werden in januari 1997 zes personen ter dood veroordeeld. Een van de veroordeelden was Pham Huy Phuoc, oud-directeur van Tamexco. het in- en exportbedrijf van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV).Hij werd veroordeeld op 31 januari.

Phuoc werd schuldig bevonden aan het verduisteren van gelden uit bankleningen om een villa van $ 200.000 voor zijn vriendin te kopen en zijn gokschulden af te betalen. In totaal stonden twintig personen tel-echt wegens corruptie. Behalve Phuoc werden drie andere verdachten ter dood veroordeeld, onder wie de oud-directeur van Vietcombarik. 's lands grootste staatsbank. en tie oud-voorzitter van FirstVina, een gezamenlijke onderneming met het Zuid-Koreaanse bedrijf Daewoo. Alle verdachten werden schuldig bevonden. Degenen tegen u-ie niet di' doodstraf werd uilgesproken, werden veroordeeld tot lange gevangenisstraffen.

Op 21 januari werden in een ander proces twee mannen veroordeeld tot het vuurpeloton wegens hun aandeel in een frauduleus bemestingsprogramma, waarbij omgerekend $ 11 mln aan staatsgelden was verduisterd

Vooral het schandaal bij Tamexco. de grootste corruptiezaak tot nu toe. leidde tot grote verontwaardiging in Vietnam. maar volgens ingewijden vormde dit schandaal slechts het topje van de ijsberg. Hoofdinspecteur van de regering: Ta Huu Thanh was van mening dat de tot nu toe aan het licht gebrachte corruptiezaken nog maar een begin vormde van wat er nog ontdekt zou gaan worden; Politbureaulid Le Kha Phieu zei te verwachten dat van alle economische delicten alleen de grote zouden kunnen worden aangepakt. Deskundigen schatten in dat het totale aantal economische delicten in 1996 het aantal van 17000 uit 1995 zou overtreffen. Uit de laatst beschikbare cijfers van medio 1996 bleek dat 1416 ambtenaren schuldig waren bevonden of nog werden aangeklaagd in corruptiezaken. Verduistering, afpersing, omkopingen. smeergeld en fraude waren de meest voorkomende vormen van corruptie. 'In de ogen van de miljoenen arme boeren verliest de Communistische Partij haar geloofwaardigheid. Zij zien ongekende rijkdom in de handen van enkelen. En dat in het. in naam, voor iedereen gelijke, Vietnam', aldus *NRC/H'blad* van 29 januari. Volgens buitenlandse investeerders vormde het Tamexco-proces een goede graadmeter voor de ernst waarmee het communistische bewind de corruptie te lijf wilde gaan.

Het politburo van de CPV reageerde op de geruchtmakende processen door een nieuwe gedragscode voor partijleden op te stellen. Overheidsfunctionarissen of militairen die schuldig werden bevonden aan verduistering van meer dan omgerekend $ 27.000, zouden worden geëxecuteerd of worden veroordeeld tot levenslang. Tevens werd van alle overheidsfunctionarissen verlangd dat zij volledige openheid van zaken over hun vermogen zouden geven

Directieleden gearresteerd wegens corruptie

Volgens de *Financial Times* van 26 maart arresteerde de politie in Ho Chi Minh-Stad twee diiectieleden van grote particuliere ondernemingen op verdenking van corruptie Volgens de *Financial Times* berichtte de Saigon *Times Daily* dat Tang Minh Phung rn Lien Khiu Thin op 24 maart waren gearresteerd wegens 'misbruik van vertrouwen oin staatsbezittingen te onteigenen

GOLFBAANRELLEN

De *Financial Times* van 4 januari berichtte dat zich rond nieuwjaar botsingen hadden voorgedaan tussen de oproerpolitie en demonstrerende boeren in het dorp Kim No ten noorden van Hanoi

De boeren demonstreerden tegen de hoogte van het bedrag dat zij van de plaatselijke overheid zouden ontvangen ter compensatie van het verlies van de grond waarop een golfbaan zou morden aangelegd Bij soortgelijke demonstraties in mei 1996 was een vrouw om het leven gekomen en was een groot aantal gewonden gevallen De opdracht de golfbaan aan te leggen was gegund aan Daewoo en was onderdeel van een project waarmee $177 mln was gemoeid

SNELWEGPROJECT

Op 22 januari werd een plan bekendgemaakt om een nieuwe 1.800 km lange snelweg aan te leggen tussen het uiterste zuiden van Vietnam en de hoofdstad Hanoi. Het project zou naar schatting $ 5,5mrd kosten.

De Financial *Times* van 23 januari berichtte dat buitenlandse waarnemers hun twijfels hadden over de haalbaarheid van het project. met name over de financiering ervan. De regering gaf geen tijdschema voor het project, maar volgens waarnemers zou een grootscheeps tewerkstellingsprogramma dat eveneens in januari was aangekondigd, kunnen worden gecombineerd met het snelwegproject. Het arbeidsprogramma verplichtte een groot deel van de bevolking zijn medewerking te verlenen aan openbare projecten.

AKKOORD OVER SCHCLDAFLOSSING

Op 17 januari bereikten Vietnam en zijn handelscrediteuren van de Club van

Londen een akkoord over de precieze voorwaarden van een schuldaflossingsprogramma, waarmee een bedrag van $ 900 mln was gemoeid Het akkoord maakte de weg vrij voor de vereffening van de schulden die Vietnam sinds de jaren zeventig had opgebouwd De *Financial Times* van 18 en 19 januari berichtte dat het akkoord een lijst met voorwaarden' omvatte. waarop een aantal opties en herfinancieringsmechanismen werd gespecificeerd om de ongeveer 120 crediteuren van Vietnam hoofdzakelijk Tapaist [illegible] te betalen

BEKENDMAKING ADB-LENINGEN

Op 12 maart maakte de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) plannen bekend om Vietnam over een periode van drie jaar $1,5 mrd te lenen. Hierdoor zou Vietnam de voornaamste debiteur worden van de bank. Sinds de ADB in 1993 de verstrekking van concessionele kredieten weer had opengesteld voor Vietnam, had Vietnam reeds voor $ 1 mrd aan leningen afgesloten.

CONFLICT MET CHINA OVER OLIE- EN GASVELDEN

Op 29 maart berichtte de Economist dat er tussen Vietnam en China een ernstig maritiem conflict was opgelaaid over de rechten om olie- en gasvelden in de Zuid-Chinese Zee te exploiteren.

Het conflict zou zijn uitgebroken op 7 maart, toen het Chinese booreiland Kan Tan 111, in een gebied dat bekend stond als 'sector 113' op ongeveer 119 km van de Vietnamese kust en op 130 km van het Chinese eiland Hainan, boringen begon te verrichten Het boorgebied was eveneens door Vietnam onderzocht en zou olie- en gasvelden bevatten Volgens de Fznanczal Tzmes van 21 maart had Vietnam vanaf 7 maart herhaaldelijk geëist dat het Chinese booreiland uit zijn 'exclusieve zone zou worden [illegible] d Vietnam op 20 maart bij China aangedrongen op overleg De Chinese autoriteiten stelaen zich op het standpunt dat het booreiland zich op Chinees grondgebied bevond en weigerden met Vietnam onderhandelingen te voeren

Volgens waarnemers zou Vietnams standpunt tijdens de Samenwerkingsbijeenkomst van ASEAN-landen en China worden gesteund door de lidstaten van de Association of South-East Asian Nations (ASEAN). De bijeenkomst zou in april in China plaatsvinden.

Booreiland weggehaald uit omstreden gebied

Op 11 april werd bericht dat het Chinese booreiland Kan Tan 111 de boorwerkzaamheden had gestaakt en was weggehaald uit 'sector 113'. China ging hiertoe over na de heftige protesten van Vietnamese functionarissen in maart.

Begin april hadden Chinese en Vietnamese functionarissen in de Chinese hoofdstad Beijing onderhandelingen gevoerd over het booreiland. Tijdens de besprekingen had China naar verluidt voorgesteld de omstreden sector gezamenlijk te exploiteren, maar Vietnam bad terughoudend gereageerd op dit voorstel.

TOEGANG TOT INTERNET BEPERKT

De *Financial Times* van 12 maart berichtte dat nieuwe voorschriften werden ingevoerd om de toegang tot Internet in Vietnam te beperken tot slechts een aanbieder, de staatsonderneming Posterijen en Telecommunicatie Vietnam In het bericht werden diplomatieke bronnen aangehaald, die zeiden dat in recente maanden het toezicht op de binnenlandse media was verscherpt

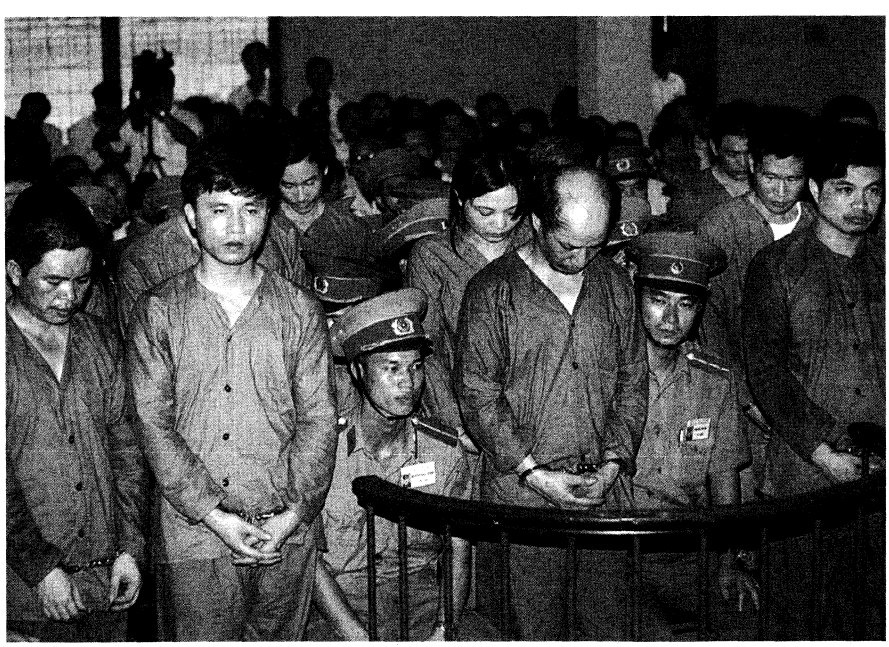
Minister benoemd tot voorzitter NICB

Op 8 mei benoemde premier Vo Van Kiet de minister van wetenschap. technologie en milieu, Pham Gia Khiem, tot voorzitter van de Nationale Raad van Toezicht op het gebruik van Internet (National Internet Control Board, NICB). De NICB was op 5 maart in het leven geroepen om de exploitatie en de ontwikkeling van Internet binnen Vietnam te controleren en coördineren.

DOODSTRAF VOOR DRCGSHANDELAREN

Op 14 mei werden in de Vietnamese hoofdstad Hanoi acht drugshandelaren ter dood veroordeeld na een met veel publiciteit omgeven proces. Onder de veroordeelden bevonden zich zes politiefunctionarissen die schuldig waren bevonden aan de smokkel van 300 kg heroïne naar Vietnam.

De aandacht van de media ging vooral uit naar de getuigenverklaring van een van de verdachten, kapitein Vu Xuan Truong van de narcoticabrigade van het ministerie van binnenlandse zaken. Hij had gedreigd tijdens het proces de namen te noemen van hooggeplaatste medeplichtigen. Op 15 mei werd bericht dat de publicatie van dit dreigement in de Vietnamese media ertoe had geleid dat buitenlandse journalisten werden geweerd uit de rechtszaal en zijn getuigenverklaring werd geschrapt uit het procesdossier, voordat dit openbaar werd gemaakt.

De 22 verdachten in het drugsproces vernemen op 14 mei 1997 te midden van agenten in de rechtszaal in Hanoi hun vonnis. Vu Xuan Truong (3de v.r., 1ste rij), Nguyen Thi Hoa (achter Truong). Nguyen Trong Thang (1ste v.l., 1ste rij) en Dao Xuan Xe (1ste v.r., 2de rij) behoren tot de acht terdoodveroordeelden. *Foto EPA*

Tijdens het proces werden 22 verdachten vervolgd en schuldig geacht aan drugsdelicten. Truong was een van de acht die werden veroordeeld tot het vuurpeloton. Acht anderen kre-

De eerste ambassadeur in de Verenigde Staten sinds het einde van de Vietnam-oorlog, Le Van Bang. staat op 14 april 1997 in Hanoi de pers te woord. Foto *AFP*

gen levenslang en zes werden veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van één tot twintig jaar

Volgens waarnemers bleek uit de grote publiciteit rond het proces dat regering vastbesloten was de drugshandel de kop in te drukken en de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV) bereid was de strijd aan te binden tegen de corruptie (zie ook boven) die voortvloeide uit de drugshandel. Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in Hanoi liet op 14 mei weten dat het strenge vonnis een afspiegeling was van de intentie van de regering om de handel in drugs hard aan te pakken. Deskundigen stelden dat de rol van Vietnam als doorvoerland van drugs uit de 'Gouden Driehoek' de afgelopen jaren steeds belangrijker was geworden. mede door de corruptie in het overheidsapparaat.

BETREKKINGEN MET DE VERENIGDE STATEN

Op 10 maart werd bericht dat Amerikaanse en Vietnamese functionarissen een principeakkoord hadden gesloten over een saneringsplan voor de achterstallige schulden van de voormalige regering van Zuid-Vietnam aan de VS. Noord-Vietnam en Zuid-Vietnam waren in 1976 formeel herenigd. Krachtens het akkoord zou Vietnam gedurende twintig jaar een bedrag van $ 140 mln terugbetalen aan de VS.

Akkoord over militaire betrekkingen

De *Financial* Times van 22 maart berichtte dat de Amerikaanse admiraal Joseph Prueher een ontmoeting had gehad met Vietnamese defensiefunctionarissen en een 'principeakkoord over het aangaan van militaire betrekkingen' had gesloten.

Diplomatieke betrekkingen hersteld

De eerste VS-ambassadeur in het herenigde; naoorlogse Vietnam: Douglas 'Pete' Peterson, die al in mei 1996 was benoemd (zie pag. 804/2 - '96), kwam op 9 mei aan in Hanoi. In een verklaring direct na aankomst op de internationale luchthaven Noi Bai zei Peterson dat de uitwisseling van ambassadeurs tussen Vietnam en de VS 'de volledige normalisering van de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen' inhield.

OP 14 mei nerd Le Van Bang officieel benoemd tot ambassadeur van Vietnam in de Verenigde Staten

Bezoek Amerikaanse minister van buitenlandse zaken

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright bracht op 26-28 juni 'en bezoek aan Vietnam Albright was de eerste Amerikadnse minister van hiutenlandse zaken die Vietnam bezocht sinds het einde van de Vietnamese Oorlog in 1973

Tijdens haar bezoek had Albright een ontmoeting met vooraanstaande Vietnamese functionarissen. onder wie premier Vo Van Kiet, en sloeg ze eerste paal van een nieuw Amerikaans consulaat in Ho Chi Minh-Stad in de grond. Volgens een bericht in de Far Eastern *Economic Review* van 10 juli ondertekenden beide partijen ook een auteursrechtovereenkomst en 'maakten zij de weg vrij voor hulp bij handelsontwikkeling'.

(Vorber.pag. 211/3 e.v.-1997)

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken. Madeleinc Albright. duwt op 28 juni 1997 tijdens een bezoek aan het Thu Duc-centrum voor gehandicapten in Ho Chi Minh-Stad. dat met Amerikaanse hulp is opgericht. de rolstoel van oorlogsinvalide Le Van Minh *Foto EPA*

VN-secretaris-generaal Kofi Annan (l) geeft op 23 januari 1997 in het bijzijn van de Amerikaanse president Bill Clinton (c) een persconferentie in het Witte Huis in Washington. Foto EPA

VERENIGDE NATIES

VERENIGDE STATEN BETALEN ACHTERSTALLIGE CONTRIBLTIE NA TOEZEGGING ANNAN OVER HERVORMING VN-ORGANISATIE

Tijdens een driedaags bezoek aan Washington op 23-25 januari 1997 gaf VN-secretaris-generaal Annan de Verenigde Staten (VS) de verzekering dat hij voornemens was de Verenigde Naties (VN) te hervormen. Hij erkende dat 'wij onze betekenis kunnen verliezen, als wij niet veranderen.... De VN wil hetzelfde als de VS. doelgericht, efficiënt. slanker en slagvaardig zijn'. In ruil daarvoor beloofde de Amerikaanse president Bill Clinton Annan dat hij zich met de Republikeinen in het Congres zou inspannen om de $ 1,3 mrd te betalen, die de Amerikaanse regering was verschuldigd aan de VN.

De regering-Clinton en het Congres waren in beginsel overeengekomen dat het totale aandeel van de VS in de jaarlijkse begroting van de VN zou worden verminderd van 25 procent tot 21,7 procent om het in overeenstemming te brengen met het Amerikaanse aandeel in de wereldeconomie. In ruil daarvoor hadden de Republikeinse leiders in het Congres steun aangeboden voor de betaling in 1997 van $ 100 mln aan achterstallige contributies. terwijl de rest van het verschuldigde bedrag tot 1999 op een depositorekening zou worden geparkeerd.

Tienpuntenplan Annan

Op 17 maart maakte VN-secretaris-generaal Kofi Annan. een tienpuntenplan bekend om van de VN een rfficientere organisatie te maken Annan stond onder zware druk van inet name het Amerikaanse Congres om de uitgaven van dc VN te verlagen. Om zijn bereidheid tot bezuinigen te dernonstrei-en. zei Annan dat zijn hervormingen ertoe zouden leiden dat de VN-begroting (S 2,6 mrd in 1996-'97) in 1998-'99 $123 mln lager zou uitvallen.

Annan zei tegen de begrotingscommissie van de Algemene Vergadering dat als gevolg van de hervormingen 1.000 banen zouden verdwijnen. De kernstaf van de VN zou aldus worden teruggebracht tot 9.000 personen. Annan stelde tevens voor de departementen voor economische en sociale zaken op het VN-hoofdkwartier in New York samen te voegen en het zwaar bekritiseerde voorlichtingsdepartement van het Secretariaat te reorganiseren. Daarnaast deed hij het voorstel alle VN-agentschappen in begunstigde landen onder te brengen in één kantorencomplex en per land één VN-afgevaardigde te benoemen. Hij erkende dat de kosten om het VN-apparaat te beheren, die op dat moment 38 procent van de begroting uitmaakten te hoog waren Hij stelde voor deze kosten voór 2001 met eenderde te verlagen en deed de toezegging dat de omvang van de in omloop zijnde documenten met ten minste 25 procent zou worden teruggebracht

De secretaris-generaal zei tevens dat na overleg met de lidstaten in juli een meer algemene reorganisatie zou plaatsvinden

Voorstel tot uitbreiding Veiligheidsraad

Op 20 maart diende voorzitter Razali Ismail van de (51ste zitting van de) Algemene Vergadering een voorstel in om de Veiligheidsraad uit te breiden.

Op dat moment bestond de Veiligheidsraad uit vijf permanente leden (China, Frankrijk. Rusland. Groot-Brittannië en de VS) en tien niet-permanente leden, die werden gekozen door de Algemene Vergadering voor een termijn van twee jaar. Razali. de permanente vertegenwoordiger van Maleisië bij de VN, stelde voor vijf nieuwe permanente leden te benoemen: twee geindustrialiseerde landen (Duitsland en Japan) en voor Afrika. Azie en Latijns Amerika en het Caribisch gebied elk een lid. Daarnaast zouden Afrika. Azie, Oost-Europa en Latijns-Amerika vier nieuwe niet-permanente leden moeten leveren. Volgens Razali's voorstel zouden de nieuwe perinanente leden geen vetorecht hebben en zouden de oorspronkelijke leden slechts van hun vetorecht gebruik kunnen maken bij stemmingen die werden genoemd in hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties.

Razali deed een beroep op de Algemene Vergadering het voorstel uiterlijk in

De voorzitter van de 51ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, de Maleisier Razali Ismail (archieffoto van 17 september 1996). Foto *AFP*

september goed te keuren zodat de nieuwe permanente leden uiterlijk in februari 1998 zouden kunnen worden benoemd en het VN-Handvest dc maand erop zou kunnen worden herzien Hij stelde voor tien jaar na de invoering van de voorgestelde wijzigingen een conferentie te houden om de wijzigingen tc evalueren

Amerikaanse overeenstemming over betalingsachterstand

Op 12 juni bereikten de regering van president Bi11 Clinton en het door de Republikeinen gedomineerde Congres een akkoord over afbetaling van de Amerikaanse contributieachterstand aan de VN

Krachtens het akkoord. dat was overeengekomen met Jesse Helms, de voorzitter van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen. zouden de VS over een periode van drie jaar S S19 mln van de $ 1.3 mrd achterstallige contributie betalen. De betaling hing echter af van de hervorming van VN-instellingen en een blijvende vermindering van het Amerikaanse aandeel in de VN-begroting van 25 procent naar 20 procent in drie jaar. De VN zouden volgens het plan moeten accepteren dat de VS met de betaling van $819 mln volledig; aan hun aflossingsverplichtingen zouden hebben voldaan.

Groot-Brittannië en andere leden van de Europese Unie reageerden niet enthousiast op het akkoord omdat een vermindering van de Amerikaanse contributie betekende dat andere belangrijke leden dit bedrag zouden moeten aanvullen. Een Britse diplomaat wees erop dat de EU-landen. als de VS erin zouden slagen hun aandeel in de kosten te verlagen tot 20 procent, bijna 40 procent van het totaal zouden moeten opbrengen, een vooruitzicht dat waarschijnlijk 'problemen zou opleveren'. Ook was er bezorgdheid dat de VS slechts een derde van de achterstallige bijdragen wilden betalen. Franse functionarissen zeiden dat het aanbod 'zelfs als aanbetaling nauwelijks aanvaardbaar was'.

Over het voorwaarden stellen door de VS aan de VN bestond overigens onder de Republikeinse senatoren geen eensgezindheid. Senator Richard Lugar uit Indiana bracht op 11 juni naar voren dat de VS een contractuele verplichting had om zijn betalingsachterstand. te voldoen: hij voegde eraan toe dat de VS twee derde van het geld schuldig was aan VN-bondgenoten die deelnamen aan vredeshandhavende operaties. en niet aan de VN zelf. Onderdeel van het akkoord tussen president Clinton en de Senaatscommissie voor buitenlandse zaken was een hervorming van het ministerie van buitenlandse zaken, waardoor dat werd uitgebreid met een aantal voormalig onafhankelijke overheidsdiensten. zoals de CS Information Agency (USIA), en ook meer zeggenschap kreeg over de dienst voor ontwikkelingshulp, AID. Mei dit onderdeel van het akkoord stemde ook het Huis van Afgevaardigden in. terwijl het zich niet uitliet over de kwestie van de achterstallige contributie.

HOGE COMMISSARIS VOOR DE MENSENRECHTEN TREEDT AI

Op 15 maart trad Hoge Commissaris voor de Mensenrechten José Ayala Lasso af om minister van buitenlandse zaken van Ecuador te worden. Ayala Lasso was in februari 1994 voor een termijn van vier jaar benoemd (zie pag. 302/3 e.v.-'94)en had zijn voornemen om af te treden op S6 februari bekendgemaakt. Na Ayala Lasso's onver achte vertrek benoemde secretaris-generaal Annan plaatsvervangend ondersecretaris-generaal voor juridische zaken Ralph Zacklin tot Waarnemend Commissaris voor de Mensenrechten tot een opvolger voor Ayala Lasso zou zijn gevonden.

Ierse president Mary Robinson voorgedragen als opvolger

Op 12 juni droeg VN-secretaris-generaal Kofi Annan de Ierse president Mary Robinson voor als kandidaat voor de functie van Hoge Commissaris voor de Mensenrechten.

Volgens Annan zou de advocaat en deskundige op het gebied van de mensenrechten Mary Robinson 'dynamiek, geloofwaardigheid en leiderschap' aan de functie toevoegen. Hoewel haar zevenjarig termijn als president van Ierland pas op 31 december zou eindigen, zei Annan dat Robinson begreep dat het dringend noodzakclijk was om aan de functie te beginnen. Hij verwachtte dat ze op tijd in New York zou zijn voor de opening van de zitting van de Algemene Vergadering in septei–bei-, waar haar nominatie zou worden behandeld.

Robinson kreeg voor haar kandidatuur de steun van onder meer Groot-Brittannie. de Verenigde Staten en Rusland. ten\-ijl in de Derde Wereld enige tegenstand. bestond tegen een Europese kandidaat. Secretaris-generaal Annan zegde toe een plaatsvervangend Hoge Commissaris uit een ontwikkelingsland te benoemen. Tot de mededingers naar de nieuwe functie van Robinson behoorden Sonia Picado, de VS-ambassadeur uit Costa Rica. de Finse Elisabeth Rehn. de VN-gezant voor de rechten van de mens in voormalig Joegoslavië. en de ex-onderininister van buitenlandse zaken van de Filippijnen, Purificacion Quisumbing.

(Vor.ber.pag. 423/3 - 1997)

Op 23 mei 1997 ontving VN-secretaris-generaal·Kofi Annan (l.) de Ierse president Mary Robinson (r) op het VN-hoofdkwartier in New York. Foto *EPA*

INDEX AFLEVERING NR. 3120

ANDORRA Regeringspartij wint algemene verkiezingen **499**
BELGIE Politieke. sociaal-economische en justitiële ontwikkelingen januari februari 1997 **493**
Jaarverslag van de Nationale Bank **494**
BOSNIE-HERZEGOVINA Vorming van federaal kabinet **499**
Nieuwe president moslim-Kroatische Federatie **500**
Voorbereidingen voor gemeenteraadsverkiezingen **501**
Paus bezoekt Sarajevo **501**
VN-tribunaal voor Oorlogsmisdaden **501**
CHINA Deng Xiaoping overleden **532**
Reacties **532**
Opvolging Deng **533**
Jaarlijkse parlementszitting **535**
Ontwikkelingen m b t binnenlandse veiligheid **536**
De positie van de Oeigoeren **536**
Situatie van de mensenrechten **338**
Bezoek van Amerikaanse minister van buitenlandse zaken **539**
President Jiang Zemin bezoekt Rusland **539**
Bezoek van Franse president **540**
DUITSLAND Parlementsvoorzitter beschuldigd van corruptie **502**
Ingrijpende belastinghervorming **503**
Stijging werkloosheid, initiatieven regeringscoalitie **503**
Demonstraties tegen werkloosheid **504**
Omstreden plan voor herwaardering goudreserves **506**
Banenplan voor Oost-Duitsland **507**
GRIEKENLAND Presentatie begroting voor 1997 **508**
Massale protesten tegen bezuinigingsplannen regering **509**
Nieuwe oppositieleider **509**
HONGKONG Presentatie begroting voor 1998 **541**
Ontwikkelingen m b t overdracht Hongkong aan China **541**
Discussie over burgerrechten en sociale orde **542**
Brits protest tegen werkzaamheden Voorlopige Wetgevende Raad **542**
Overeenkomst over komst Chinese troepen **543**
Oprichting Burgerpartij **543**
IRAK Uitvoering 'olie-voor-voedsel'-programma **527**
Werkzaamheden Speciale VN-Commissie inzake wapencontrole **528**
Iraakse schending no-flyzone **528**
Buitenlandse betrekkingen **528**
JEMEN Parlementsverkiezingen **529**
Samenstelling nieuwe kabinet **530**
JOEGO-SLAVIE Verdere protestdemonstraties tegen bewind in Servië **510**
Parlement erkent verkiezingsoverwinning oppositie **312**
Aanval op Milosevic door premier van Montenegro **513**
Bezoek van Amerikaanse minister can buitenlandse zaken **514**
JORDANIE Nieuw kabinet **530**
Amendementen op perrwet **531**
Oprichting Jordaans Nationalistisch Democratisch Front **531**
KROATIE Zendvergunning voor radiostation oppositie **514**
Ontwikkelingen in Oost-Slavonie **515**
Verkiezingen voor Kamer van Districten, lokale verkiezingen **515**
MACEDONIE VN-resolutie over vredesmacht **516**
Schadevergoeding voor slachtoffers failliete piramidefondsen **516**
Anti-regeringsbetoging. kabinetsmijziging **517**
SLOVENIE Drnovsek herkozen tot premier, nieuwe regering **517**
THAILAND Regering akkoord met bezuinigingen op begroting **544**
Crisis op financiële markten **544**
Nieuw pensioenfonds **545**
Demonstraties van Forum der Armen **546**
Economische problemen ontslag minister van financien **546**
VERENIGDE NATIES VS betalen achterstallige contributie na toezegging Annan over hervorming VN-organisatie
Voorstel uitbreiding Veiligheidsraad
Ierse president Robinson voorgedragen voor functie van Hoge Commissaris voor de Mensenrechten
VERENIGDE STATEN State of the Union-rede **518**
Presentatie begrotingvoor 1998 **519**
Akkoord over sluitende begroting in 2002 **820**
VIETNAM Doodstraf in corruptieprocessen **547**
Conflict met China over olie- en gasvelden **548**
Veroordeling drugshandelaren **548**
Diplomatieke betrekkingen met Verenigde Staten hersteld **549**
ZUID-AFRIKA Nieuwe grondwet van kracht **521**
Senaat vervangen door Nationale Raad van Provincies **521**
Ontwikkelingen op economisch gebied, presentatie begroting voor 1997-98 **522**
Ontwikkelingen m b t de binnenlandse veiligheid **523**
Werkzaamheden Commissie voor Waarheid en Verzoening **524**
Partijpolitieke ontwikkelingen **525**
Oprichting Proses vir 'n Nuwe Beweging **526**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
O Keesing's Worldwicle, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

GROOT-BRITTANNIË

DATUM PARLEMENTSVERKIEZINGEN VASTGESTELD. VERKIEZINGSCAMPAGNE. LABOUR WINT. NIEUW KABINET. BELEID

Op 17 maart 1997 maakte premier John Major een einde aan maanden van onzekerheid, toen hij bekendmaakte dat op 1 mei parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Al verscheidene maanden stond Major, wiens meerderheid in het parlement steeds verder afbrokkelde, onder druk parlementsverkiezingen uit te schrijven. Hij had dit echter geweigerd, zelfs nadat zijn regering in februari haar meerderheid in het parlement had verloren (zie pag. 300/1/2-'97). In feite was 1 mei de uiterste datum waarop de verkiezingen konden worden gehouden.

Beschuldigingen van corruptie tegen parlementariërs

Hoewel de bekendmaking door alle partijen positief werd ontvangen, rees bijna onmiddellijk een conflict over Majors besluit het parlement op 21 maart op reces te laten gaan, voordat het op 8 april formeel zou worden ontbonden. Leden van de oppositionele Labour Party en Liberaal-Democraten beschuldigden de regering ervan het parlement vroegtijdig te verdagen teneinde de publicatie van een rapport te vertragen dat Sir Gordon Downey, parlementair commissaris voor het toezicht op normen en waarden in Hogeren Lagerhuis, had opgesteld naar aanleiding van beschuldigingen dat parlementsleden zich zouden hebben laten betalen om vragen te stellen (zie pag. 18/2 e.v.-'97).

Downey had een onderzoek ingesteld naar beschuldigingen dat het parlementslid Neil Hamilton (Conservatief) en verscheidene andere parlementsleden geld en geschenken hadden ontvangen in ruil voor het stellen van vragen in het parlement. De publicatie van Downey's rapport werd op korte termijn verwacht, maar een vervroegde verdaging van het parlement zou betekenen dat het pas na de verkiezingen zou worden gepubliceerd. Op 19 maart verzocht de Labour Party formeel dat het parlement in zitting zou blijven zodat het rapport zou kunnen worden gepubliceerd en gepresenteerd aan de commissie voor gedragsnormen. Maar de regering betoogde dat zij niets te zeggen had over de publicatiedatum en weigerde het verzoek van Labour, ondanks de duidelijke wens van verscheidene parlementsleden tegen wie een onderzoek liep, de bevindingen van Downey zo spoedig mogelijk openbaar te maken.

Interim-rapport Downey pleit vijftien parlementariërs vrij

Op 20 maart publiceerde Downey een interim-rapport waarin vijftien van de 25 parlementsleden die aan een onderzoek waren onderworpen, werden vrijgepleit. Downey zei echter dat het onderzoek tegen de tien anderen (onder wie Hamilton) niet op tijd voltooid zou zijn om vóór de verkiezingen te kunnen worden gepubliceerd.

De volgende dag beweerde The Times dat het Conservatieve parlementslid Tim Smith had bekend vanaf 1987 £ 18.000 a £ 25.000 in contanten te hebben ontvangen van Mohammed al-Fayed. Op 22 maart maakte Smith bekend dat hij zich niet kandidaat zou stellen voor herverkiezing. Smith, een voormalige staatssecretaris op het departement voor Noord-Ierland, nam zijn besluit nadat duidelijk was geworden dat hij het vertrouwen van de partijafdeling van zijn kiesdistrict had verloren en dat hij niet langer kon rekenen op de steun van het Centrale Bureau van de Conservative Party. Labour-schaduwminister van financiën Gordon Brown verklaarde dat Smith 'het juiste besluit had genomen' en vroeg zich af of 'anderen in een identieke situatie' niet hetzelfde zouden moeten doen. De Labour Party zette vooral Hamilton onder druk als parlementslid op te stappen. Hamilton had ontkend geld te hebben ontvangen van Fayed, maar hij gaf toe geschenken van Fayed en de politieke lobbyist Ian Greer te hebben verzwegen. Hij sprak beweringen tegen dat zijn kandidatuur schade had opgelopen door de beschuldigingen van ongeoorloofde handelingen en verklaarde dat hij op 1 mei zou meedoen aan de verkiezingen.

Conservative Party verder in opspraak

Eind maart werd de campagne van de Conservative Party getroffen door nieuwe tegenslagen. Op 24 maart trad exstaatssecretaris Allan Stewart, een Schot, af na berichten in de pers dat hij alcoholist was en een buitenechtelijke relatie had en op 29 maart stapte het Schotse Lagerhuislid, Michael Hirst, tevens voorzitter van de Schotse Conservative Party, op in verband met een op handen zijnde publicatie van beschuldigingen dat hij een homoseksuele relatie had. Het Conservatieve Lagerhuislid voor Beckenham, Piers Merchant, weigerde echter zijn zetel op te geven ondanks uitvoerige berichten in de media over een vermeende affaire met een 17-jarige hostess. Merchant verklaarde dat hij zou aanblijven en zich niets zou aantrekken van de wens van verscheidene ministers dat hij zou aftreden. Op 27 maart verklaarde vicepremier Michael Heseltine dat Merchant zijn partij 'in de steek had gelaten'.

Op 30 maart probeerde premier Major een einde te maken aan de schadelijke berichtgeving over de aanstootgevende levenswandel van een aantal partijleden met de belofte dat de Conservative Party streng zou optreden tegen degenen op wie in het Downey-rapport kritiek werd uitgeoefend. Hij maakte tevens duidelijk dat Merchant zich naar zijn mening zou moeten terugtrekken als kandidaat voor de verkiezingen.

Verkiezingscampagne

De maand april werd beheerst door de campagne voor de parlementsverkiezingen van 1 mei. De belangrijkste verkiezingsthema's waren de economische situatie, de toekomstige betrekkingen van Groot-Brittannië met Europa, onderwijs. de nationale gezondheidszorg (National Health Service, NHS) en een voorgestelde constitutionele hervorming.

De Conservative Party (CP), sedert 1979 aan het bewind, begon de campagne slecht. Zij lag in de opiniepeilingen voortdurend achter op de Labour Party, de grootste oppositiepartij, en werd ervan beschuldigd geen energie meer te hebben voor binnenlandse problemen en geen ideeën meer te bezitten. Hoewel premier John Major zei dat zijn CP geen negatieve campagne zou voeren, deed de partij niet veel anders dan reageren op initiatieven van Labour en probeerde zij Labours geloofwaardigheid te vernietigen in plaats van nieuwe beleidsvoornemens te presenteren.

Hoewel de werkloosheid terugliep, de rente laag was en de inflatie verminderde, zag de regering zich gesteld voor het probleem dat de bevolking weinig vertrouwen had in het economische herstel en niet bereid was de regering enig krediet te geven voor de opleving van de economie. Tijdens de campagne kwamen ook reeds lang bestaande tegenstellingen binnen de Conservative Party over Europa (zie pag. 700/1 e.v.-'96)

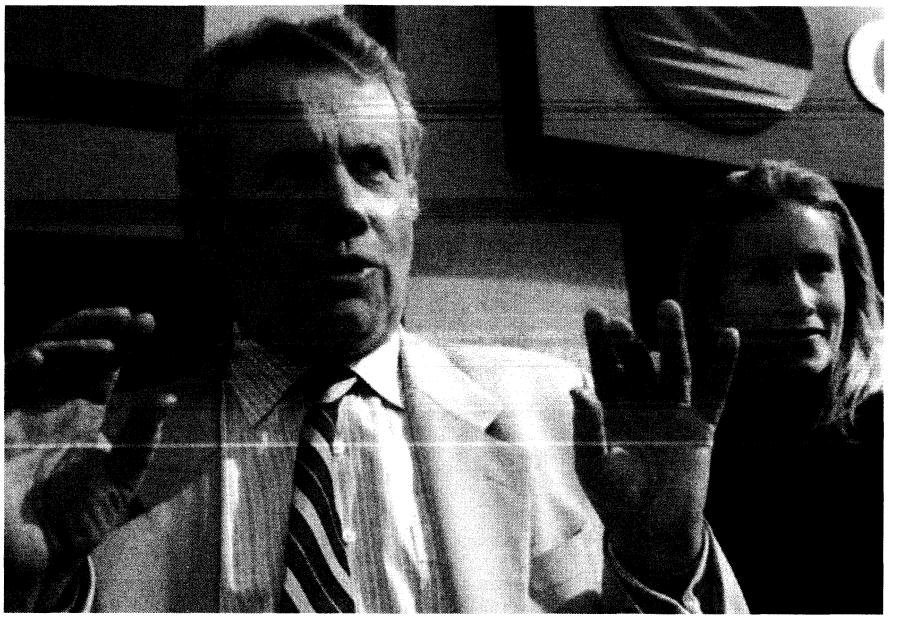
Maandblad 67ste jaargang, nr. 3121, pag. 51275-51338

aan het licht Een groot aantal Conservatieve kandidaten van de rechtervleugel van de partij, onder wie verscheidene ministers, liet in persoonlijke verklaringen weten tegen een gemeenschappelijke Europese munt te zijn Dit stond in duidelijk contrast met de afwachtende houding van Major die met de verkiezingen in zicht, noopte de ueslissing tot het laatste moment te kunnen uitstellen De 'Eurosceptici' waarschuwden dat een monetaire unie zou leiden tot een federaal Europa Major probeerde zonder veel succes deze meningsverschillen te temperen In een poging de Eurosceptici tc kalmeren, zei hij op 17 april dat de Conservatieve parlementariers vrij zouden mogen stemmen over deze kwestie Dit aanbod werd door de oppositie opgevat als teken van zwakte van de premier

Op 21 april mengde de voorzitter van de Europese Commissie. Jacaues Santer, zich in de campagne, toen hij een omstreden toespraak hield met als titel 'Een boodschap voor de Eurosceptici'. Hoewel hij niet direct verwees naar de Britse verkiezingen, leverde hij in zijn toespraak kritiek op diegenen die 'ongerechtvaardigde en misplaatste' opmerkingen ten nadele van Europa maakten. Alle drie de grote politieke partijen in Groot-Brittannië noemden Santers toespraak een ongewenste inmenging in de Britse binnenlandse politiek.

De campagne van de Conservatieven stond in scherp contrast met die van Labour, die over het algemeen werd gezien als efficiënt, gedisciplineerd en zeer professioneel. Onder aanvoering van partijleider Tony Blair mikte Labour op kiezers uit de middenklasse en marginale kiesdistricten. Blair benadrukte dat de partij, die zich steeds meer afficheerde als 'New Labour' veel van haar socialistische verleden had afgeworpen en de partij van economische behoedzaamheid was geworden. Met het oog daarop had Labour beloofd dat de overheidsuitgaven zouden worden gehandhaafd op het niveau dat de Conservatieve minister van financiën, Kenneth Clarke, had vastgesteld en dat de inkomstenbelasting niet zou worden verhoogd.

Zowel de Labour Party als de Liberaal-Democraten beloofden de schoolklassen te verkleinen en het onderwijs te verbeteren. Beide partijen zegden ook toe recente NHS-hervormingen opnieuw te zullen gaan bekijken en beweerden dat de Conservatieven de NHS wilden privatiseren. Van de drie belangrijkste partijen wilden alleen de Liberaal-Democraten de inkomstenbelasting verhogen om verbeteringen in de gezondheidszorg en het onderwijs te financieren.

De onafhankelijke 'anticorruptie'-kandidaat Martin Bell op 9 april 1997 tijdens zijn verkiezingscampagne voor de zetel van Tatton in het Britse Lagerhuis. Op de achtergrond Bells dochter Melissa. Foto EPA

Een cruciaal thema van de Labour Party was de uitbreiding van de macht van de regio's. De partij beloofde een wetgevende Schotse Assemblee (waarover een referendum zou worden gehouden) in te stellen, die afhankelijk van de uitslag van het referendum, bevoegdheden op belastinggebied zou krijgen. Labour beloofde ook een Assemblee van Wales (waaroverook een referendum zou worden gehouden) in te stellen met meer beperkte bevoegdheden. De Liberaal-Democraten hadden soortgelijke voorstellen, maar de Conservatieven waren sterk gekant tegen iedere decentralisatie van de macht. Volgens hen zou dit onvermijdelijk leiden tot het uiteenvallen van Groot-Brittannië.

Tegen het einde van de verkiezingscampagne gaven de meeste opiniepeilingen nog steeds aan dat Labour een ruime voorsprong op de Conservatieven had.

Labour wint parlementsverkiezingen

Op 1 mei won de Labour Party op overtuigende wijze de parlementsverkiezingen. Hiermee kwam een einde aan het bewind van de Conservative Party dat achttien jaar had geduurd. Hoewel een Labour-zege algemeen was verwacht, waren veel waarnemers verrast door de omvang van de meerderheid die de partij behaalde (zie voor de uitslag van parlementsverkiezingen in 1992 pag. 523/2 e.v.-'92).

In een reactie op de overwinning van zijn partij, herhaalde Labour-leider Tony Blair zijn verkiezingsbelofte 'Groot-Brittannië beter te maken' en een tien punten tellend programma te presenteren dat hervormingen behelsde op belangrijke terreinen, zoals gezondheidszorg, onderwijs, misdaadbestrijding en werkgelegenheid. Als gevolg van de verkiezingsuitslag werd de 43-jarige Blair de jongste Britse premier sinds 1812. In de vroege ochtend van 2 mei erkende de scheidende premier John Major zijn nederlaag, niet lang nadat Labour de grens van 330 zetels was gepasseerd die nodig was voor een absolute meerderheid in het parlement.

De winst voor Labour bedroeg nationaal gezien 10,6 procent. De Conservative Party verloor de helft van haar zetels in het Lagerhuis en behaalde geen enkele zetel in Schotland en Wales. De partij leed ook zware nederlagen in zuidoost Engeland, waar meestal Conservatief werd gestemd. De ommezwaai naar Labour was het grootst (13,3 procent) in de regio Londen. In de hoofdstad raakten de Conservatieven 30 van hun 41 zetels kwijt, terwijl Labour en de Liberaal-Democraten er daar respectievelijk 25 en vijf zetels bijkregen.

Verscheidene prominente Conservatieven verloren hun zetel. Onder hen bevonden zich kabinetsleden als Roger Freeman, Michael Forsyth, Ian Lang, Tony Newton, Michael Portillo, Malcolm Rifkind en William Waldegrave, alsmede Sir Marcus Fox, de voorzitter van het 'backbench 1922 committee'. Een andere belangrijke Conservatief die zijn zetel kwijtraakte, was Neil Hamilton, die betrokken was bij het 'geld voor vragen'-schandaal (zie boven). Hamilton werd verslagen door de ervaren BBC-oorlogscorrespondent Martin Bell, die had meegedaan als onafhankelijke 'anticorruptie'-kandidaat. Bell was gesteund door Labour en de Liberaal-Democraten, waarvan de kandidaten zich ten gunste van hem hadden teruggetrokken. Door zijn overwinning werd Bell het eerste onafhankelijke Lagerhuislid sinds tientallen jaren.

De verkiezingsuitslag werd tevens beschouwd als een triomf voor de Liberaal-Democraten. Deze partij verdubbelde bijna haar zetelaantal in het Lagerhuis. Zij veroverde bijna alle beoogde zetels in het zuidwesten van Engeland en behaalde in andere delen van het land overwinningen op Conservatieve kandidaten.

Het nieuwe Lagerhuis telde 120 vrouwen tegenover 62 in het oude. Deze stijging was voornamelijk te danken aan het beleid van Labour in districten waar een overwinning mogelijk was, louter vrouwen kandidaat te stellen. Van de 120 vrouwelijke Lagerhuisleden waren er 101 afkomstig van de Labour Party. Een ander opvallend kenmerk van het nieuwe Lagerhuis was het grote aantal jonge parlementariërs (de jongste was net 24 jaar), van wie het merendeel lid van Labour was.

De opkomst bedroeg 71,6 procent (tegenover 77,73 procent bij de verkiezingen van 1992). Het was de laagste opkomst sinds de verkiezingen van 1935.

Samenstelling kabinet-Blair

Op 2 mei ontving Tony Blair het verzoek van koningin Elizabeth een nieuwe regering te vormen. De formatie was op 7 mei afgerond. Ruim honderd regeringsleden, whips en belangrijke leden van de rechterlijke macht werden benoemd. Zoals verwacht, kwamen de belangrijkste ministersposten in handen van de desbetreffende leden van het schaduwkabinet. De samenstelling van de regering werd door de *Financial Times* een mengeling 'van oude vertrouwde Labourleden en vernieuwers in de stijl van Blair' genoemd. Het kabinet telde het recordaantal van vijf vrouwen.

Verassend was de benoeming van Frank Dobson tot minister van volksgezondheid, een post die in het schaduwkabinet was bekleed door Chris Smith. Hoewel hij werd beschouwd als iemand van het 'oude Labour', werd Dobson verantwoordelijk voor de belangrijke revitalisering van de National Health Service. Een andere onverwachte benoeming was die van Sir David Simon, voorzitter van British Petroleum, tot onderminister. Simon, die een sterk pleitbezorger was van verdere EU-integratie en van de Europese Monetaire Unie, werd benoemd tot minister van handel en concurrentie in Europa en diende zowel aan het ministerie van handel en industrie te rapporteren als aan het ministerie van financiën. Om hem in staat te stellen de post te aanvaarden, werd hem de titel van Lord Simon van Highbury gegeven.

Blair benoemde Peter Mandelson, één van zijn naaste adviseurs, tot minister zonder portefeuille op het bureau van het kabinet. Mandelson was de architect van de verkiezingscampagne van Labour en had de laatste twee jaar meegeholpen het image van 'nieuw Labour' te creëren. Hoewel hij kabinetsstatus ontbeerde, werd verwacht dat hij een van de belangrijkste rollen in de regering zou spelen vanwege zijn verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen en coördineren van het beleid. In de scheidende Conservatieve regering was deze rol toebedeeld aan vice-premier Michael Heseltine. Verwacht werd dat Mandelson zitting zou nemen in kabinetscommissies en zou deelnemen aan het dagelijkse overleg met de 'chief whip', de managers van de regering en de afdeling persvoorlichting.

De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

Premier, hoofd van de schatkist en ambtenarenzaken - Tony Blair; belangrijkste minister en vice-premier, milieu, vervoer en regio's - John Prescott; financiën - Gordon Brown; buitenlandse zaken en Gemenebest - Robin Cook; Lord Chancellor - Lord Irvine of Lairg; binnenlandse zaken - Jack Straw; onderwijs en werkgelegenheid - David Blunkett; handel en industrie - mevr. Margaret Beckett; landbouw, visserij en voedsel - Jack Cunningham: Schotland - Donald Dewar; defensie - George Robertson; volksgezondheid - Frank Dobson; 'president of the council' en leider van het Lagerhuis - mevr. Ann Tavlor: nationaal erfgoed - Chris Smith: sociale zekerheid en vrouwenaangelegenheden - mevr. Harriet Harman; Noord-Ierland - mevr. Marjorie ('Mo') Mowlam; Wales - Ron Davies: internationale ontwikkeling - mevr. Clare Short; Lord Privy Seal' en leider van het Hogerhuis - Lord Richard; 'Chancellor of the Duchy of Lancaster' (publieke dienst) - David Clark; vervoer - Gavin Strang; eerste secretaris van de schatkist - Alistair Darling.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Zetelaantal	Stemmenpercentage	Zetelaantal bij ontbinding
Labour Party	418	44,4*	273
Conservative Party	165	31,5*	323
Liberaal-Democraten	46	17,2*	26
Referendum Party	0	2,7*	1
UK Independence Party	0	0,3*	0
Onafhankelijken	1	0,1	0
Scottish National Party	6	21,9**	4
Plaid Cymru	4	9,7°	4
Ulster Unionist Party	10	32,7+	9
Social Democratic and LabourParty	3	24,1+	4
Sinn Féin	2	16,1+	0
Democratic Unionist Party	2	12,3+	3
UK Unionist Party	1	1,6+	1
Voorzitter	1		1
Vacant			2
–Totaal	**659**		**651**

*Stemmenpercentage in Engeland
**Stemmenpercentage in Schotland
"Stemmenpercentage in Wales
+Stemmenpercentage in Noord-Ierland
–Het aantal parlementszetels is uitgebreid bij de verkiezingen van 1997. Het totaal aantal leden omvat drie vice-voorzitters. die normaal gesproken niet stemmen (in het nieuwe Lagerhuis is één van de vice-voorzitters Labourlid en behoren de andere twee tot de Conservative Party: dat was ook het geval in het vorige House of Commons).

Het nieuwe Britse kabinet op 8 mei 1997. Op de voorste rij v.l.n.r.:Donald Dewar, Margaret Beckett, Jack Straw, Robin Cook, John Prescott, Tony Blair, Gordon Brown, Lord Irvine of Lairg, David Blunkett, Jack Cunningham, George Robertson. Daarachter v.l.n.r.:Nick Brown, Alistair Darling, David Clark, Clare Short. Mo Mowlam, Chris Smith, Frank Dobson, Ann Taylor, Harriet Harman, Ron Davies. Lord Richard, Gavin Strang, en Sir Robin Butler (secretaris van het kabinet). Foto EPA

Belangrijke posten buiten het kabinet

Parlementair secretaris van de schatkist (Chief Whip van de regering) - Nick Brown*: minister zonder portefeuille op het bureau van het kabinet - Peter Mandelson, procureur-generaal - John Morris.

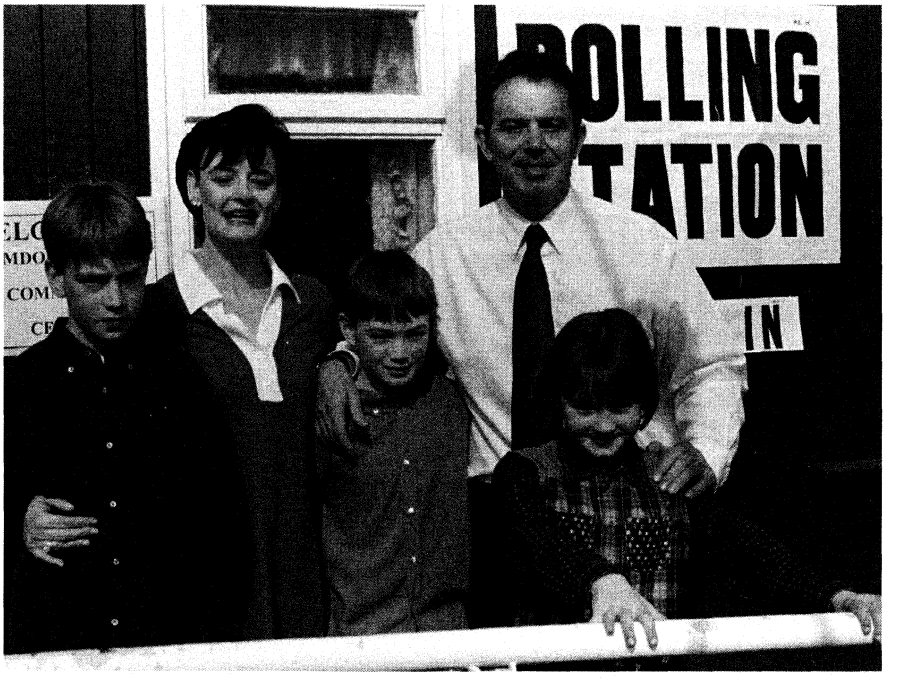
* Het is gebruik dat de Chief Whip van de regering de kabinetszittingen bijwoont.

NRC/H'blad (2-5-'97) verstrekte de volgende biografische gegevens van de op 6 mei 1953 in Edinburgh geboren Blair:

'Met 43 jaar is Anthony Charles Lynton Blair de jongste premier van Groot-Brittannië sinds 1812. Hij is waarschijnlijk ook de meest onervaren premier. In 1983 kwam hij in het parlement - als Lagerhuislid voor het kiesdistrict Sedgefield - toen de Conservatief Margaret Thatcher al vier jaar aan de macht was. Hij heeft Labour nooit anders dan als oppositiepartij gekend.
De achtergrond van Blair kan moeilijk als ,,typisch Labour" worden omschreven. Zijn vader was jurist en Conservatief en voorzitter van de plaatselijke ondernemersclub in de voormalige mijnstreek Durham. Hij had parlementslid, bij voorkeur premier willen worden. Maar een beroerte maakte aan zijn politieke carriere vroegtijdig een eind. Volgens de Blair-biograaf John Rentoul heeft de vader zijn ambities aan zijn kinderen overgedragen. ,,Ikhad het idee dat ik hem niet teleur mocht stellen", zegt Blair in Rentouls biografie. Van zijn gelovige moeder erfde hij zijn flair in de omgang met mensen en een grote sociale bewogenheid.
Zijn middelbare schooltijd bracht hij door op het Fettes College in Edinburgh, een kostschool die bekend stond als ,,het Schotse Eton". Hij blonk vooral uit in sport en drama, en verwierf plaatselijke bekendheid als leadzanger van de rockgroep Ugly Rumours. Om zijn vader te gerieven ging hij ,,rechten doen" in Oxford hoewel hij liever geschiedenis had gestudeerd. Pas op de universiteit omarmde hij tegelijkertijd het christendom en het socialisme. In 1976 werd hij lid van de Labourpartij.
Hij gaf de voorkeur aan een loopbaan in de politiek boven een carriere in de kerk of de advocatuur omdat hij meende in de politiek meer voor de maatschappij te kunnen betekenen. Eenmaal in het Lagerhuis gekozen, rees binnen de fractie razendsnel zijn ster. Al na een jaar was hij woordvoerder voor financiële aangelegenheden later voor werkgelegenheid en binnenlandse zaken. Van meet af aan pleitte hij voor modernisering van Labour omdat de partij haar voeling met het volk verloren had.
Na de plotselinge dood van partijleider John Smith in 1994 werd Tony Blair met overweldigende meerderheid tot nieuwe voorman gekozen. Het vernieuwingsproces dat zijn voorgangers Kinnock en Smith al in gang hadden gezet, vervolgde Blair met sterk verhoogde vaart. Onder zijn leiding werden de socialistische grondbeginselen door een gematigder moderne versie vervangen die niet botste met de vrije mark?. De invloed van de vakbonden binnen de partij werd verder teruggedrongen. Hij herpositioneerde zijn partij als Nieuw Labour, een brede volksbeweging aan wie je de Britse economie best toevertrouwen kon.
Bij zijn aantreden als partijleider maakten zijn politieke opponenten hem uit voor ,,Bambi". Later doopten ze hem om in ,,Stalin" omdat hii als een autocraat de koers binnen de partij bepaalde en met ijzeren hand de discipline binnen de fractie bewaarde. Partijgenoten noemen hem liever ,.vast besloten". Na een verrassende vierde achtereenvolgende nederlaag van Labour in 1992 mocht dit keer de zege door niets en niemand in gevaar worden gebracht. Nieuw Labour en ook haar sterk op de partijleider gerichte verkiezingscampagne dragen nadrukkelijk Blairs stempel. Zijn eerste missie is geslaagd.'

Ministerszien af van salarisverhoging

De eerste kabinetszitting vond plaats op 8 mei toen de ministers besloten af te

De Britse Labour-leider Tony Blair arriveert met vrouw Cherie en kinderen (v.l.n.r.)Ewan, Nicholas en Kathrynop 1 mei 1997 bij het stemlokaal in Sedgefieldomzijnstemuit te brengen. Foto EPA

zien van de omstreden salarisverhoging die de vorige regering in juli 1996 had goedgekeurd (zie pag. 16/1-'97). De zitting kreeg een informele toon, toen de leden besloten elkaar voortaan bij de voornaam te noemen in plaats van bij hun titel. Blair introduceerde een andere nieuwigheid op 9 mei toen hij veranderingen aankondigde met betrekking tot het vragenuurtje van de premier, de vaste zitting van het Lagerhuis waarbij het er vaak nogal luidruchtig aan toe ging, waarin de premier in het Huis verscheen om vragen te beantwoorden. De belangrijkste verandering was de vervanging van de traditionele twee zittingen per week van elk één kwartier door één zitting per week van een half uur op woensdag.

Initiatieven uit de Troonrede

Op 14 mei presenteerde de koningin in haar troonrede het programma van de nieuwe regering in het parlement. Het programma omvatte 26 wetsvoorstellen en een aantal witboeken die waren bedoeld essentiële verkiezingsbeloften van Labour in te lossen.

De belangrijkste onderwerpen uit de troonrede betroffen de volgende terreinen:

- het onderwijs: twee wetsvoorstellen om de klassengrootte te verkleinen, de financiering door de overheid van plaatsen op particuliere scholen af te schaffen en de kwaliteit te verbeteren:

- de economie: een wetsvoorstel om de Bank van Engeland onafhankelijker te maken;

- de werkgelegenheid: een wetsvoorstel om een salariscommissie in te stellen die een voorstel moest formuleren voor een landelijk minimumloon;

- de decentralisatie: een wetsvoorstel om referendums over decentralisatie mogelijk te maken en te komen tot assemblees in Wales en Schotland;

*orde en gezag: wetsvoorstellen om hard op te treden tegen jeugdige wetsovertreders en het particulier bezit van alle handvuurwapens te verbieden;

- het plaatselijke bestuur: een wetsvoorstel voor een referendum over een nieuw strategisch wettig gezag en een gekozen burgemeester van Londen;

- de volksgezondheid: een wetsvoorstel tot herstel van de National Health Service als een publieke dienst en niet als een commerciële zaak gedreven door competitie,

- de financiën: het doen aannemen van de begroting. met inbegrip van het heffen van belasting op meevallers voor geprivatiseerde nutsbedrijven voor de financiering van een 'welfare-to-work'-programma ter bestrijding van de werkloosheid.

Witboeken zouden worden gepubliceerd over o.m.:

- de tabaksreclame: voorstellen voor een volledig verbod;

*internationale ontwikkeling: voorstellen om de armoede in de wereld te bestrijden en duurzame ontwikkeling te bevorderen.

Verder werden die maand nieuwe beleidsinitiatieven bekendgemaakt. Zo besloot minister Brown van financiën op 6 mei afstand te doen van zijn bevoegdheid de rente van de Bank van Engeland vast te stellen. Vanaf juni zou de bank 'operationele zeggenschap' uitoefenen over het monetaire beleid. De bekendmaking volgde onmiddellijk nadat Brown de basisrente met een kwart procentpunt had verhoogd tot 6,25 procent (zie pag. 18/3-'97). Hij zei dat het de laatste keer was dat hij de dagelijkse controle had gehad over de kosten van het lenen en verklaarde dat de renteverhoging noodzakelijk was geweest om de inflatie binnen de perken te houden en de basis te leggen voor duurzame stabiliteit en groei.

Nieuw orgaan neemt regulatieve toezicht over van de Bank van Engeland

Op 20 mei verraste Brown het Lagerhuis en de financiële markten, toen hij radicale hervormingen aankondigde om investeerders en aandeelhouders te beschermen. Hij maakte de afschaffing bekend van de diverse systemen voor zelfregulering die een reeks bankfaillissementen en pensioenschandalen niet hadden kunnen voorkomen en verving ze door een enkel orgaan, een soort uitgebreide Securities and Investments Board (SIB). Dit orgaan zou het regulatieve toezicht op banken van de Bank van Engeland overnemen (zie voor benoeming leden verderop). Met een onafhankelijke centrale bank zonder toezichthoudende bevoegdheden deed Groot-Brittannië een verdere stap in de richting van de criteria van 'Maastricht'.

Presentatie buitenlands beleid

Op 13 mei presenteerde minister Cook van buitenlandse zaken en het Gemenebest de prioriteiten van de regering op het gebiedvan de buitenlandse politiek. In een verklaring van zijn ministerie zei Cook dat de regering de 'mensenrechten tot de kern van ons buitenlandse beleid' zou maken. Hij zei dat het buitenlandse beleid een 'ethische dimensie' zou krijgen, waartoe onder meer een 'verantwoorde' wapenhandel zou behoren. De mensenrechten en het mondiale milieu zouden de kern van het beleid vormen. Ook beloofde hij een actieve benadering van Europa 'samen met een resolute verdediging van de Britse belangen', en sprak het vertrouwen uit dat Groot-Brittannië met zijn Europese partners overeenstemming zou bereiken over hervormingen binnen de EU. Op 4 mei had Cook bekendgemaakt dat de regering de Europese sociale paragraaf over werknemersrechten zou aanvaarden. Op Cooks positieve houding ten opzichte van Europa werd zeer gunstig gereageerd door politici in Frankrijk en Duitsland.

Werknemers GCHQ mogen weer vakbondslid worden

Op 16 mei nam Cook een symbolisch belangrijk besluit door werknemers van het Government Communications Headquarters (GCHQ), het centrum van de inlichtingendienst in Cheltenham, het recht terug te geven lid te worden van een vakbond. Cook zei dat hij een 'oud onrecht herstelde'. Dit was een verwijzing naar het door de regering van Margaret Thatcher in 1984 opgelegde verbod op het vakbondslidmaatschap (zie pag. 432/3-'87).

Maatregelen tegen landmijnen

Cook gaf op 21 mei ook inhoud aan zijn belofte het buitenlandse beleid een meer ethische dimensie te geven door aan te kondigen dat de regering haar voorraad landmijnen uiterlijk in 2005 diende te hebben afgedankt. Hij maakte ook een verbod op de import, het vervoer en de productie van anti-persoonsmijnen bekend.

Op het ministerie van binnenlandse zaken benadrukte Straw dat de bestrijding van de misdaad één van zijn belangrijkste prioriteiten was met de belofte meer blauw op straat te brengen. Op 28 mei maakte hij ook bekend dat de nieuwe regering bepaalde asielprocedures zou afschaffen (zie pag. 15/3-'97).

Benoeming leden comité voor het monetaire beleid. Publieke verantwoordingsplicht voor Bank van Engeland

Op 2 juni benoemde minister van financien Brown vier vooraanstaande economen in het nieuwe comité voor het monetaire beleid In mei had Brown de instelling van dit orgaan bekendgemaakt, toen hij afstand deed van zijn bevoegdheid de rente van de Bank van Engelandvast te stellen

De vier door Brown benoemde leden waren Sir Alan Budd economisch hoofdadviseur van het ministerie van financien sinds 1991, DeAnne Julius, de belangrijkste econoom van British Airways, en twee figuren met een academische achtergrond, Charles Goodhart en Willem Buiter Verder maakten de gouverneur, twee vice-gouverneurs en twee bestuurders van de Bank van Engeland deel uit van het comité Tijdens de eerste vergadering van het comité, op 5-6 juni, werd besloten de rentetarieven met een kwart procentpunt op te trekken tot 6,5procent

Op 12 juni maakte Brown tijdens de jaarlijkse rede van de minister van financiën in Mansion House te Londen bekend dat een publieke verantwoordingsplicht voor de Bank van England zou worden ingevoerd. Hij zei dat de gouverneur van de Bank van England in een open brief aan de minister van financiën het inflatiecijfer zou moeten verklaren als dit één of meer procentpunten hoger of lager zou uitvallen dan het streefcijfer van de regering (dat op dat moment 2,5procent bedroeg).

Disciplinaire maatregelen tegen twee Labour-parlementariërs

Op 25 juni werden twee parlementsleden geschorst als lid van het House of Commons en van Labour. De betrokken parlementsleden waren Mohammad Sanvar (kiesdistrict Glasgow Govan), wiens handelingen aanleiding waren geweest voor een onderzoek door het nationaal uitvoerend comité van Labour, en Bob Wareing (kiesdistrict Liverpool West Derby), tegen wie een parlementaire commissie uit het Lagerhuis een onderzoek had ingesteld. Ondanks de sancties bleven beiden onderworpen aan de partijdiscipline, maar partijmanagers gaven hun te verstaan weg te blijven van de zittingen van het Lagerhuis. Hun gedragingen zouden naar alle waarschijnlijkheid ook worden onderzocht door Sir Gordon Downey, parlementair commissaris voor het toezicht op normen en waarden in het Hoger- en Lagerhuis.

Het onderzoek tegen Sanvar was voornamelijk gebaseerd op de beschuldiging dat hij bij de verkiezingen van mei 1997 een rivaal in zijn kiesdistrict Glasgow Govan % 5 000 had gegeven om opzettelijk de verkiezingsstrijd te verliezen Sarwar ontkende deze aantijging Wareing werd ervan beschuldigd te hebben verzwegen dat hij een zakelijk belang had in een bedrijf dat banden onderhield met Servië Ook hij ontkendi de beschuldiging

MAJOR KONDIGT VERTREK ALS PARTIJLEIDER AAN. HAGUE GEKOZEN TOT OPVOLGER

Na de verpletterende nederlaag van zijn Conservative Party, kondigde John Major op 2 mei aan te zullen aftreden als partijleider, een functie die hij sinds 1990 had bekleed. In de daaropvolgende dagen kwam een aantal kandidaten voor het leiderschap naar voren. Onder hen bevonden zich voormalig minister Kenneth Clarke van financiën, oudminister Michael Howard van binnenlandse zaken, voormalig minister Peter Lilley van sociale zekerheid, ex-minister Stephen Dorrell van volksgezondheid, voormalig minister voor Wales William Hague en John Redwood, een vroeger minister voor Wales, die in 1995 vergeefs had geprobeerd het leiderschap van Major over te nemen (zie pag. 683/2 e.v.-'95).

Op 3 mei werd echter bevestigd dat één van de meest invloedrijke kandidaten, voormalig vice-premier Heseltine, niet naar het partijleiderschap zou dingen. Deze bekendmaking kwam kort nadat Heseltine - die in 1993 een hartaanval had gehad - in het ziekenhuis was opgenomen wegens pijn aan zijn hart (hij werd op 5 mei uit het ziekenhuis ontslagen). Een andere mogelijke kandidaat, voormalig minister Portillo van defensie, kwam niet in aanmerking, omdat hij zijn parlementszetel was kwijtgeraakt.

De verkiezing van de nieuwe leider van de Conservatieven, waaraan alleen leden van het Lagerhuis konden deelnemen, zou naar verwachting plaatsvinden in juni. In de tussentijd bleef Major leider van de oppositie.

Het reglement van de Conservative Party bepaalde dat de partijleider uitsluitend werd gekozen door Conservatieve Lagerhuisleden (van de 165 Conservatieve Lagerhuisleden was er één medio mei overleden). Verscheidene prominente partijleden wilden dat het stemrecht zou worden uitgebreid, maar partijmanagers verklaarden dat dit pas na de verkiezingen voor het partijleiderschap in overweging zou worden genomen

Op 10, 17 en 19 juni werden drie verkiezingsronden gehouden. Er waren in totaal vijf kandidaten: de oud-ministers Kenneth Clarke, Michael Howard, Peter Lilley, William Hague, en John Redwood. Voormalig minister Stephen Dorrell, die zich in eerste instantie kandidaat had gesteld, had zich vóór de eerste verkiezingsronde teruggetrokken. Hoewel Clarke de meeste populariteit genoot onder de partijleden en de kiesdistrictorganisaties, maakte zijn reputatie als Eurofiel hem onaanvaardbaar voor een groot deel van de rechtervleugel van de Conservative Party. De rechtse Eurosceptische factie was verdeeld over Redwood, Lilley en Howard. Over de positie van Hague, de jongste kandidaat, bestond weinig duidelijkheid.

Bij de eerste verkiezingsronde op 10 juni behaalden de kandidaten de volgende stemmenaantallen: Clarke 49, Hague 41, Redwood 27. Lilley 24, en Howard 23. Aangezien geen enkele kandidaat een absolute meerderheid had behaald, gingen de drie kandidaten met de meeste stemmen over naar de tweede verkiezingsronde op 17 juni, waarbij Clarke 64, Hague 62 en Redwood 38 stemmen kreeg. Ook deze keer behaalde niemand een beslissende overwinning. Redwood viel af en op 19 juni werd de laatste verkiezingsronde gehouden waarbij Clarke en Hague de enige kandidaten waren. Vóór de stemming was bekendgemaakt dat Clarke en Redwood een verbond hadden gesloten, een pact waarbij naar veler mening opportunistische overwegingen hadden geprevaleerd boven principes. Later werd aangenomen dat dit Clarke aanzienlijke steun had gekost.

In de laatste ronde versloeg Hague Clarke met een onverwachts ruime marge van 92 tegen zeventig stemmen. Clarke maakte onmiddellijk bekend dat hij weer zitting zou nemen in het Lagerhuis als 'backbencher' (een Lagerhuislid dat geen plaats heeft in regering of schaduwregering), en sloeg Hague's aanbod af een post in het schaduwkabinet te bekleden.

Met zijn verkiezing werd de 36-jarige Hague de jongste leider van de Conservative Party in meer dan tweehonderd jaar. In 1977 had hij voor de eerste keer publieke bekendheid gekregen, toen hij als zestienjarige de partijconferentie

van de Conservatieven had toegesproken. Na parlementslid te zijn geworden, was hij in 1995 opgenomen in het kabinet als opvolger van Redwood, de minister voor Wales (zie pag. 685/1-'95). Hague, die door velen werd beschouwd als een Euroscepticus en een volgeling van Thatcher (kort voor de laatste verkiezingsronde had hij de steun gekregen van oud-premier barones Thatcher) beloofde de partij te verenigen. Eind juni benoemde hij een schaduwkabinet waarin zijn gewezen rivalen Lilley, Howard en Redwood respectievelijk de portefeuilles van financiën, buitenlandse zaken, en handel en industrie bekleedden.

Cecil Parkinson voorzitter Tories

Op 20 juni benoemde Hague een nieuwe partijvoorzitter, de 65-jarige Cecil Parkinson, die van 1981-1983 onder Margaret Thatcher dezelfde functie had bekleed. De benoeming kwam als een verrassing en versterkte de indruk dat de Conservative Party onder Hague naar rechts zou opschuiven.

Onder de kop 'Hague steunt op een Lady en een Lord' meldde redacteur Paul Luttikhuis in *NRC/H'blad* (23-6-'97) het volgende over de positie van de nieuwe partijleider van de Tories:

'Iedere keuze die William Hague, de 36-jarige opvolger van John Major als leider van de Britse Conservatieven, op dit moment maakt. heeft een zware symbolische lading. Toen hij vorige week, onmiddellijk na zijn winst in de laatste verkiezingsronde, opponent Kenneth Clarke vroeg om in zijn schaduwkabinet zitting te nemen, wist iedereen zeker dat hij zich zou opwerpen als de Grote Verzoener. Hague was de man die zich tot taak stelde de hopeloos verdeelde Tories tot een eenheid te smeden. Maar toen hij een dag later de 65-jarige Cecil Parkinson als partijvoorzitter benoemde, was er volgens iedereen duidelijk sprake van een grote ruk naar rechts. Parkinson was immers partijvoorzitter in het begin van de jaren tachtig en gold in die tijd als een fervent aanhanger van Margaret Thatcher. Hier stond de jongste Tory-leider van de afgelopen twee eeuwen, steunend op de historische peilers van Lady Thatcher en Lord Parkinson. De aangekondigde ,,frissestart" kreeg een merkwaardige bijklank. Hague heeft zich tegen dit verwijt verdedigd door te zeggen dat ervaring en talent voor hem belangrijker criteria zijn dan leeftijd. Maa met de ervaring blijft onherroepelijk ook de oude Conservatieve geest door de Tory-gelederen waaien.

Hague staat voor de biina onmoaelijke taak om een bij de verkiezingen van 1 mei gedecimeerde partij een nieuw gezicht te geven tegenover een mateloos populaire regeringsleider, die op de loop is gegaan met veel van het Conservatieve erfgoed. (...)

De Conservatieven zijn vooral over Europa ernstig verdeeld, en juist daarover heeft premier Tony Blair vorige week in Amsterdam bewezen een stabiele verdediger van ,,Britse belangen" te zijn. De Britse grenzen blijven bewaakt, de NAVO blijft de steunpilaar van de Europese defensie ten koste van de West-Europese Unie, en de eventuele muntunie gaat voorlopig zonder de Britten van start - allemaal punten waarvoor ook Major zich in het verleden hard heeft gemaakt.

Wat kan Hague anders doen dan anti-Europeser te worden?

Dat is, gelet op het schaduwkabinet dat hij heeft samengesteld dan ook precies wat hij heeft gedaan. Op de belangrijkste posten benoemde hij leden van de rechtervleugel van de partij. Vooral de keuze voor Peter Lilley, een van de rechtse tegenkandidaten in de leiderschapsstrijd, als schaduwminister van Financiën en ontwikkeling van partijpolitiek is opmerkelijk. Lilley was misschien iets minder apert anti-Europees dan een andere leiderschapskandidaat, John Redwood (die in het schaduwkabinet verantwoordelijk wordt voor handel en industrie),maar hij behoort zeker tol de radicaal rechtse vleugel van de partij. Dit geldt ook voor Michael Howard (Buitenlandse Zaken). voor Iain Duncan Smith (Sociale Zekerheid). een trouwe bondgenoot van Redwood, en voor Brian Mawhinney (Binnenlandse Zaken), de oud-partijvoorzitter die voor velen verantwoordelijk wordt gehouden voor de strategie die leidde tot de dramatische nederlaag bij de laatste verkiezingen. Slechts een paar gematigde Conservatieven hebben van Hague een post toegeschoven gekregen. Maar het grootste deel van de linkervleugel van de partij heeft zich voorlopig teruggetrokken op de *back benches* van het Lagerhuis. Van daaruit voorzien ze, natuurlijk anoniem. de eerste stappen van Hague's leiderschap van commentaar. Ze beschouwen het schabuwkabinet als ,.tijdelijk" en suggereren dat het Thatcherisme in zijnvolle glorie is teruggekeerd.

Vier leden van het Conservatieve schaduwkabinet. Van linksboven met de klok mee naar linksonder: Peter Lilley (financiën), Stephen Dorrell (onderwijs en werkgelegenheid), Michael Howard (buitenlandse zaken), en John Redwood (handelen industrie). Foto EPA

De nieuwe Conservatieve leider, William Hague (l.),en Lord Cecil Parkinson op 20 juni 1997 in gesprek met de pers na de mededeling dat Parkinson de nieuwe voorzitter van de Tories wordt. Foto EPA

Cecil Parkinson deed dit weekeinde zijn best om Hague een eigen gezicht te geven. Hij meende in het schaduwkabinet „alle meningen" tegen te komen en vond dat het Thatcherisme nu is vervangen door het „Hagueisme". maar hij had grote moeite om uit te leggen wat het verschil was tussenbeide.
Hague heeft de onduidelijkheid voor een deel aan zichzelf te danken. De Conservatieven hebben nu een leider die zijn overwinning te danken heeft aan een merkwaardige tournure tijdens de campagne, toen hij van gematigd ineens fel anti-Europees werd. Zijn tegenstanders zullen hem daar als het zo uitkomt graag aan herinneren.'

VOORMALIG CONSERVATIEF MINISTER AITKEN TREKT AANKLACHT WEGENS SMAAD IN

Eind juni hing de Conservatieve oudminister Jonathan Aitken een mogelijke vervolging wegens meineed en belemmering van de rechtsgang boven het hoofd nadat hij plotseling een aanklacht wegens smaad tegen het dagblad The *Guardian* en de televisiemaatschappij *Granada TV* had ingetrokken.

Aitkin, die minister van defensie-aankopen (1992-'94) en eerste secretaris van de schatkist (1994-'95) was geweest (pag. 701/1-'96), had bij de opening van het smaadproces op 4 juni ontkend geld te hebben ontvangen van vooraanstaande Saoedi's met wie hij geheime wapencontracten had gesloten en die hij met prostituées in contact had gebracht. Op 20 juni echter had hij zijn aanklacht ingetrokken nadat de *Guardian* nieuw bewijsmateriaal had onthuld waaruit bleek dat Aitken een valse verklaring had afgelegd. Later bevestigde de krant dat zij het openbaar ministerie en de politie had verzocht Aitkin strafrechtelijk te vervolgen.

Op 24 juni trad Aitkin af als lid van de Privy Council, de adviesraad van de Britse koningin. Na het intrekken van zijn aanklacht was hij onder zware druk komen te staan op te stappen. Aitkin verklaarde zijn besluit te hebben genomen om te voorkomen dat koningin Elizabeth in verlegenheid zou wordengebracht door de affaire.

AANKOMST GEVANGENISSCHIP

Op 13 maart 1997 arriveerde in de haven van Portland (Dorset) het gevangenisschip de 'Weare', eertijds 'The Resolution' geheten. Het schip dat dienst had gedaan als afkickcentrum in de rivier de Hudson te New York, was door de Britse Prison Service gekocht van de stad New York. Aangezien de Britse gevangenispopulatie wekelijks met 350 gevangenen toenam, was de aanschaf van het schip bedoeld om de overvolle gevangenissen te ontlasten.

De Prison Service had f 3.5 mln ($ 1 = f 0.62 op 14 maart 1997) betaald voor het schip dat vijf verdiepingen omvatte en 460 hutten. De stad New York had het vaartuig van de hand gedaan omdat het ongeschikt was en de kosten ervan hoog waren (naar schatting £ 6 min per jaar). Ann Widdecombe, die als staatssecretaris van binnenlandse zaken belast was met het gevangeniswezen, verklaarde dat het schip nodig zou zijn gedurende een periode van drie jaar waarin de accomodatie zou worden uitgebreid P c plannen omvatten de bouw van celien voor 2.000 gevangenen in bestaande gevangenissen, de aanpassing van de woonverblijven van Noorse oliearbeiders en het opknappen van vijf negentiende-eeuwse gevangenissen. Ook was men bezig met de bouw of de planning van zes geheel nieuwe gevangenissen.

Gevangenisschepen waren sinds de negentiende eeuw niet meer in gebruik geweest in Groot-Brittannië, hoewel begin jaren zeventig van de twintigste eeuw arrestanten en geïnterneerden waren vastgehouden aan boord van het marineschip de 'HMS Maidstone' in de haven van Belfast. Verder waren in 1987 in bewaring gestelde immigranten ondergebracht op een omgebouwde Kanaal-veerboot.

UITSPRAAK OVER LEVENSBEËINDIGING

Op 21 maart 1997 bepaalde de president van de High Court Family Division, Sir Stephen Brown, dat artsen die een patiënt met ernstige hersenletsel behandelden, een voedingssonde die per ongeluk was losgeraakt, niet opnieuw hoefden in te brengen. De uitspraak gaf in feite de medische staf toestemming de niet met name genoemde 29-jarige vrouw te laten sterven.

Naar het oordeel van de rechtbanken mochten artsen de kunstmatige voeding staken van patiënten die beantwoordden aan de criteria van het Royal College of Physicians met betrekking tot de toestand die bekend stond als aanhoudende vegetatieve staat (Persistent Vegetative State, PVS). Dit was een voortvloeisel van de uitspraak van het Hogerhuis uit 1993 waarbij was toegestaan Tony Bland te laten sterven. Bland had in een PVS verkeerd, nadat hij in april 1989 in het voetbalstalstadion Hillsborough was verpletterd. Nadat zijn kunstmatige voeding was stopgezet, was hij op 4 maart 1993 in een ziekenhuis overleden.

In liet jongste geval beantwoordde de patiënte echter niet aan alle richtlijnen van het Royal College. Desondanks was Brown niet van mening dat hij de grenzen van de wet oprekte, omdat alle betrokkenen, onder wie de familie van de patiënte, het er over eens waren dat zij zich niet bewust was van haar omgeving en dat 'een zinvol leven niet mogelijk' was.

Op 26 maart verzocht het Royal College of Physicians om nieuwe informatie die invloed zou kunnen hebben op zijn richtlijnen, nadat artsen hadden bevestigd dat een jongeman, Andrew Devine, die in een PVS verkeerde na in 1989 verwondingen te hebben opgelopen bij de ramp in het voetbalstadion Hillsborough voldoende was hersteld om op een eenvoudige niveau te communiceren. Devine was na ongeveer vijf jaar' uit zijn PVS gekomen.

RAPPORT OVER E-COLI-BACTERIËN

In een op 7 april verschenen rapport kwam de regering onder vuur te liggen naar aanleiding van het uitbreken van een voedselvergiftiging met E-Coli-bacteriën, waaraan sedert november 1996 in Schotland achttien personen waren bezweken (zie pag. 302/2-'97).

In het rapport, dat was opgesteld door professor Hugh Pennington, werd geëist dat de regering een einde zou maken aan haar gebrek aan inbreng op het gebied van de voedselhygiëne. Voor slagers moest een strikter vergunningenbeleid gaan gelden en de controle op de slacht- en voedselprocessen diende te worden vergroot.

Op 11 april stierf een oudere vrouw aan de gevolgen van een voedselvergiftiging door E-Coli-bacteriën. Daarmee kwam het aantal slachtoffers van de Schotse epidemie op negentien.

LABOUR KRIJGT TOTAALVERBOD OP HANDVUURWAPENS DOOR HOUSE OF COMMONS

Bij een vrije stemming op 11 juni gaf het parlement met een overweldigende meerderheid zijn goedkeuring aan een wetsvoorstel waarbij een totaalverbod op handvuurwapens werd ingevoerd. De nieuwe regering kreeg een meerderheid van 203 stemmen bij de tweede lezing van de Firearms (Amendment) Act, ondanks krachtig verzet van de Conservatieven en zes rebelse Labour-leden.

Deze maatregel, die Labour had beloofd in haar verkiezingsprogramma, ging verder dan de wet uit 1996 waarbij alle handvuurwapens zwaarder dan kaliber .22 werden verboden en die was ingevoerd na de moord op zestien schoolkinderen en hun onderwijzeres in Dunblane (zie pag. 701/2-'96; 298/3

e.v.-'97).De regering hoopte dat de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel op tijd zou worden voltooid, zodat het in juli zou zijn opgenomen in de wetgeving.

MCDONALD'S WINT SMAADPROCES

Op 19 juni kwam na 314 dagen een einde aan de langst lopende rechtszaak in de Engelse rechtsgeschiedenis, toen twee milieu-activisten schuldig werden bevonden aan smaad ('libel') jegens de fast-food keten McDonald's en werden veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding van £ 60.000 aan dit bedrijf.

Dave Morris en Helen Steel, in de media aangeduid als de 'McLibel Two', werden schuldig bevonden aan aantasting van de goede naam van McDonald's in een eind jaren tachtig gepubliceerd pamflet, getiteld 'Wat is er mis met McDonald's?' In dit pamflet werd het bedrijf er onder meer van beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor het veroorzaken van verhongering in de Derde Wereld en het verkopen van ongezond voedsel in zijn vestigingen over de gehele wereld. Rechter Rodger Bell achtte de meeste beschuldigingen ongegrond. Beweringen van Morris en Steel dat McDonald's in advertentiecampagnes kinderen exploiteerde en sommige dieren wreed behandelde, waren volgens Bell echter terecht.

Morris en Steel, die zelf hun verdediging hadden gevoerd, waren niet staat en ook niet bereid de schadevergoeding te betalen en verklaarden in beroep te gaan bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Volgens commentatoren had het proces, dat volgens velen het imago van McDonald's had beschadigd, het bedrijf £ 10 mln gekost.

EERSTE EMISSIE VAN HALIFAX-AANDELEN

Op 2 juni ontvingen bijna 8 mln mensen in totaal ongeveer £ 18,4 mrd aan gratis aandelen, toen Halifax, 's lands grootste hypotheekinstelling, haar transformatie van een bouwfonds in een aan de beurs genoteerde bank afrondde en aandelen ging verhandelen op de effectenbeurs. Als gevolg van de emissie, de grootste Britse beursintroductie ooit, groeide het vermogen van één op de zes volwassenen in Groot-Brittannië met gemiddeld £ 2.400. De begunstigden, cliënten van Halifax die aan bepaalde criteria voldeden, ontvingen tussen de tweehonderd en 1.381 gratis aandelen.

(Vor.ber.pag. 298/3 e.v.-1997)

ONTWIKKELINGEN IN NOORD-IERLAND. OVERLEG TUSSEN ALLE PARTIJEN OPGESCHORT

Op 5 maart 1997 werd het overleg tussen alle partijen in Stormont Castle opgeschort tot na de Britse parlementsverkiezingen van 1 mei en de lokale verkiezingen in Noord-Ierland die op 21 mei zouden worden gehouden. De volgende volledige gespreksronde werd gepland voor 3 juni na een nieuwe ronde van besprekingen in Belfast waarbij zowel de Britse en Ierse regering zou zijn betrokken.

Versoepeling maatregelen tegen McAliskey

Op 7 maart maakte de Britse Prison Service bekend dat Roisin McAliskey, die in voorarrest zat in de Londense Holloway-gevangenis in afwachting van haar uitlevering aan Duitsland (zie pag. 304/2-'97), was ingedeeld in de 'categorie A normaal risico' in plaats van de 'categorie A buitengewoon risico'. Op 13 maart vond een verdere versoepeling van de voor haar geldende regels plaats: zij zou niet worden geboeid tijdens de geboorte van haar baby (in mei) en zou het kind bij zich mogen houden in de speciale gevangenisafdeling voor moeders met baby's.

Ontsnapping uit Maze-gevangenis

Op 24 maart maakten gevangenisfunctionarissen bekend dat een poging van 95 leden van het Ierse Republikeinse Leger (IRA) via een tunnel te ontsnappen uit de zwaar beveiligde Maze-gevangenis bij Belfast, was verijdeld (zie voor ontsnapping van 38 IRA-gevangenen uit de Maze-gevangenis in 1983 (pag.188/1-'87).

De tunnel, die dertig meter lang was en zich op twee meter diepte bevond, had elektrische verlichting en was gestut met stoelpoten en beddenplanken. Hij begon in een cel en was al gevorderd tot het onbebouwde terrein dertig meter binnen de buitenmuur, voordat hij bij toeval werd ontdekt toen een gevangenisbewaarder tekenen van verzakking ontdekte op plaatsen waar de tunnel begon in te storten.

Later kwam aan het licht dat de gevangenen het puin uit de tunnel hadden bewaard in een cel die al bijna een jaar niet meer was geïnspecteerd. Volgens niet met name genoemde functionarissen van de Maze-gevangenis hadden de gevangenen 'de totale controle' en mochten Loyalistische en Republikeinse gevangenen onofficieel hun eigen zaken regelen binnen een militaire structuur. Twee weken eerder had het hoofd van de Noord-Ierse Prison Service, Alan Shannon, toegegeven dat de Maze-gevangenis - waarin driehonderd Republikeinen, 150 Loyalisten en zeventig in voorarrest zittende gedetineerden waren opgesloten - 'een zeer moeilijk te leiden gevangenis' was.

Bomaanslagen in Engeland

Op 26 maart ontploften twee bommen bij de spoorlijn in Wilmslow (Cheshire). Hoewel er geen slachtoffers vielen, veroorzaakten de explosies grote vertragingen in het treinverkeer in noordwest Engeland. In een later die dag uitgegeven verklaring zei de IRA er nog steeds op uit te zijn 'voor eens en altijd een einde te maken aan het ondemocratisch bewind' van de Britse regering in Noord-Ierland.

Sinn Féin-kantoren doelwit van aanslagen

De bezorgdheid over de dertig maanden durende wapenstilstand die de loyalisten hadden afgekondigd (zie pag. 105/2/3-'95) nam toe nadat op 30 maart een zware autobom was ontdekt voor een Sinn Féin-kantoor in Belfast. Eerder die maand, op 3 maart, was een bom gevonden voor gebouwen van Sinn Féin in Monaghan in de Ierse republiek.

IRA-campagne ontregelt verkiezingscampagne

In april zorgde het Ierse Republikeinse Leger (IRA) voor chaos op wegen en spoorlijnen in Engeland met een campagne die bestond uit een reeks kleine bomaanslagen en een groot aantal valse bommeldingen om het transportsysteem te ontregelen. Het IRA had de grote autowegen en spoorlijnen alsmede het Londense vervoerstelsel tot doelwit gekozen.

De campagne was in maart begonnen met de twee kleine bommen in Wilmslow (zie boven). Daarop volgde een reeks incidenten in april. Zo werden op 3 april twee kleine apparaatjes ontdekt onder de M6 nabij Birmingham - het drukste verkeerstraject in Europa - waardoor de M6 en delen van verschillende naburige autowegen verscheidene uren moesten worden gesloten. Het spectaculairste vals alarm vond plaats op 5 april, toen het IRA waarschuwde voor een bomaanslag in bekende codewoorden. Hierdoor ging de Grand Na-

De op 1 mei 1997 in het Britse Lagerhuis gekozen Sinn Féin-leden Gerry Adams (m.) en Martin McGuinness (l.) verlaten op 19 mei het parlement in Londen waar zij hun zetels niet mochten innemen omdat zij hadden geweigerd trouw te zweren aan de Britse koningin. Foto EPA

tional, één van de beroemdste paardenraces ter wereld, niet door. Meer dan 60.000 mensen en honderden paarden werden van de Aintree-renbaan bij Liverpool geëvacueerd. Op 21 april bracht een reeks bommeldingen het leven in Londen tot stilstand tijdens de ochtendspits. Door de bedreigingen, die wederom via codewoorden plaatsvonden, werden de meeste stations langs de hoofdspoorlijnen, verscheidene metrostations en twee vliegvelden van de hoofdstad gesloten.

Volgens beveiligingsbronnen wilde het IRA Noord-Ierland tijdens de verkiezingscampagne op de politieke agenda houden met zo min mogelijk gevaar voor doden. Zij geloofden dat de IRA-campagne het verlangen naar harde actie van de haviken in de organisatie bevredigde zonder de steun van de kiezers voor IRA's politieke vleugel Sinn Féin in gevaar te brengen Het feit dat in sommige gevallen bommen waren geplaatst, betekende dat de veiligheidstroepen alle dreigementen wel serieus moesten nemen.

Brandstichting

Op 15 april zei de Royal Ulster Constabulary (RUC) dat sedert januari 1996 48 religieuze plaatsen, 71 scholen en 44 zalen in heel Ierland het doelwit waren geweest van brandstichting. Het betrof in overgrote meerderheid katholieke panden en in de meeste gevallen werd aangenomen dat de brandstichters protestanten waren.

Opstand van loyalistische gevangenen

Op 29 april brak een opstand uit onder loyalistische paramilitaire gedetineerden in de Maze-gevangenis bij Belfast. Ongeveer 150 loyalistische gevangenen in de H-Blokken 1 en 2 klommen op het dak en staken observatietorens in brand uit protest tegen een verscherping van de veiligheidsmaatregelen in de gevangenis.

De verscherping was ingevoerd na de poging van het IRA in maart via een tunnel uit de gevangenis te ontsnappen. De nieuwe maatregelen behelsden volledig onderzoeken, twee keer per dag appèl en willekeurige controles van de cellen. Republikeinse gevangenen hadden besloten mee te werken aan de nieuwe regels, maar loyalistische gevangenen waren van mening dat zij werden gestraft voor IRA-activiteiten. John Steele, woordvoerder van de Ulster Democratie Party (UDP), die nauwe banden had met de paramilitaire Ulster Defence Association (UDA), zei op 29 april dat de gevangenen 'heel, heel boos zijn. Zij zien het als een soort collectieve straf.' Hij waarschuwde dat de toestand 'volledig uit de hand (kan) lopen'. De Ulster Freedom Fighters zeiden dat 'een prijs zal worden betaald' als de gevangenisautoriteiten oproerpolitie zouden inzetten om het protest de kop in te drukken. Aan het einde van de maand was het protest nog niet beeindigd.

Sinn Féin-parlementsleden nemen hun zetel in House of Commons niet in

Bij de Britse algemene verkiezingen van 1 mei behaalde Sinn Féin haar beste resultaat in veertig jaar toen Gerry Adams (West Belfast) en Martin McGuinness (Mid Ulster) in het Lagerhuis werden herkozen

Hoewel de partij duidelijk had gemaakt dat geen van beide mannen de eed van trouw zou afleggen aan de Britse kroon (en om die reden hun plaats in het parlement niet zouden mogen innemen), hadden beide heren gezegd te willen profiteren van de parlementaire regels om een kantoor in te richten in het Lagerhuis en gebruik te maken van andere faciliteiten. Dit plan wekte de woede van sommige parlementsleden. Op 14 mei veranderde parlementsvoorzitter Betty Boothroyd de parlementaire regels met de bedoeling te verhinderen dat een parlementariër die de eed niet aflegde, gebruik zou maken van de faciliteiten van het Lagerhuis.

Premier Blair kondigt hervatting contacten met Sinn Féin aan

Op 16 mei probeerde de nieuwe Britse premier Tony Blair tijdens een bezoek aan Belfast de impasse in het vredesproces te doorbreken. Hij kondigde de hervatting van de directe contacten tussen de regering en Sinn Féin aan. Het initiatief werd gesteund door de Ierse regering. Op 7 mei had Blair in Londen zijn Ierse ambtgenoot John Bruton gesproken.

Blair zei dat hij het ministerie van Noord-Ierland opdracht had gegeven de contacten met Sinn Féin te hervatten 'op voorwaarde dat gebeurtenissen hier en elders dit niet onmogelijk maken'. Waarnemers maakten uit deze woordkeus op dat een stopzetting van het geweld in plaats van een formeel staakt-het-vuren reeds voldoende was voor een ontmoeting tussen Sinn Féin en vertegenwoordigers van de regering. Blair zei echter dat een 'ondubbelzinnig staakt-het-vuren door het IRA' de voorwaarde bleef voor de deelname van

Sinn Féin aan het officiële vredesproces.

Later werd onthuld dat de nieuwe minister voor Noord-Ierland, Marjorie Mowlam, op 15 mei een brief had geschreven aan Gerry Adams, de leider van Sinn Féin, met daarin de voorwaarden van het aanbod van de regering.

Na de bekendmaking van Blair ontmoetten leden van Sinn Féin en ambtenaren van het ministerie van Noord-Ierland elkaar op 17 en 28 mei. McGuinness verklaarde dat Sinn Féin tijdens de ontmoetingen had laten weten 'met volledige inzet en toewijding verbetering (te willen) brengen in de situatie'. Verwacht werd dat in juni een nieuwe ontmoeting zou plaatsvinden.

De nieuwe Britse regering nam ook stappen om ervoor te zorgen dat het marsseizoen vredig zou verlopen en om het geweld van 1996 te voorkomen (zie pag. 19/1 e.v.-'97).Op 9 mei had minister Mowlam bekendgemaakt dat wetsvoorstellen gedaan zouden worden om organisatoren te verplichten sectarische marsen langer van te voren aan te kondigen en veiligheidsmensen de bevoegdheid te verlenen alcohol van deelnemers in beslag te nemen. Op 28 mei sprak de minister met leiders van de twee belangrijkste protestantse marsorganisaties, de Orange Order en de Apprentice Boys. Zij noemde de ontmoetingen 'nuttig'. Eerder had zij gepraat met vertegenwoordigers van katholieke bewonersgroepen,

Plaatselijke verkiezingen

Na haar succes bij de algemene verkiezingen van 1 mei behaalde Sinn Féin op 22 mei een overweldigende winst bij plaatselijke verkiezingen. Zij zag haar stemmenpercentage met 4,4 procent stijgen tot 16,9 procent. Nu de partij over 74 zetels beschikte, waarvan 13 in Belfast, beriep zij zich op deze resultaten om deelname te eisen aan de meerpartijenbesprekingen in Stormont die op 3 juni zouden beginnen. Adams zei dat de verkiezingen een 'heel duidelijk signaal (zijn) dat onze strategie wordt gesteund. De Britse regering zou dat moeten erkennen en Sinn Féin moeten behandelen op dezelfde manier als iedere andere partij.'

De steun voor de Ulster Unionist Party (UUP) en de Social Democratie and Labour Party (SDLP) daarentegen bleef bij de verkiezingen gelijk of verminderde. Unionistische partijen verloren hun absolute meerderheid in de gemeenteraad van Belfast, Cookstown, Fermanagh en Strabane, terwijl de SDLP na vele jaren haar meerderheid in de gemeenteraad van Londonderry kwijtraakte. Unionistische leiders zeiden dat hun aanhangers weg waren gebleven van de stembureaus omdat zij zich vervreemd voelden van de politiek. Ook beschuldigde zowel de UUP als de SDLP Sinn Féin van onregelmatigheden. De hoogste verkiezingsfunctionaris, Pat Bradley, zei dat misbruik was gemaakt van per post en per gevolmachtigde uitgebrachte stemmen en dat beide zijden zich schuldig hadden gemaakt aan fraude.

Plaatselijke verkiezingen

Partij	Zetels
Ulster Unionist Party (UUP)	183
Social Democratic and Labour Party (SDLP)	120
Democratic Unionist Party (DUP)	91
Sinn Féin	14
Alliance Party	41
Overig	71

Nieuw Brits-Iers vredesinitiatief

Op 25 juni maakte premier Tony Blair plannen bekend om in september gedetailleerde besprekingen te beginnen over de toekomst van Noord-Ierland, met of zonder deelname van Sinn Féin. Blair wilde dat de besprekingen in mei 1998 zouden worden afgerond. Een hierbij bereikt akkoord zou vervolgens in een referendum worden voorgelegd aan de Noord-Ierse bevolking.

Het nieuwe initiatief, dat werd ontvouwd in een twaalf pagina's tellend document. was goedgekeurd door de aftredende Ierse premier John Bruton. In het document werd rekening gehouden met de moeite die zowel Unionisten als Republikeinen hadden met de omstreden kwesties van de ontwapening en een staakt-het-vuren van het Ierse Republikeinse Leger (IRA). Het initiatief bevatte een gedetailleerde regeling voor onderhandelingen over ontwapening die parallel zouden lopen met werkzaamheden over een constitutionele oplossing. Blair liet tevens een boodschap aan Sinn Féin publiceren die op 13 juni was verstuurd. Hierin werd de partij medegedeeld dat zij zou worden uitgenodigd deel te nemen aan een plenaire zitting over de besprekingen zes weken na de afkondiging van een ondubbelzinnig IRA-bestand. In het stuk stond dat Sinn Féin tijdens de plenaire vergadering, die eind juli al zou kunnen plaatsvinden, de uitgangspunten van de commissie-Mitchell inzake het afzweren van het gebruik van geweld zou moeten onderschrijven (zie pag. 326/1 e.v-'96).

Begin september zouden essentiële besprekingen worden geopend die onder meer zouden gaan over de relaties tussen de partijen, de betrekkingen tussen Noord-Ierland en de Ierse republiek en die tussen Groot-Brittannië en de Ierse republiek. Intussen zou een onafhankelijke commissie worden gevormd die zou worden belast met het toezicht op de ontwapening door paramilitaire groeperingen. Twee afzonderlijke subcommissies zouden moeten toezien op de details van de ontwapening en de 'vertrouwenscheppende maatregelen' (deze hadden onder meer betrekking op de Republikeinse ongerustheid over kwesties als het toezicht op en de toekomst van politieke gevangenen).

Sinn Féin-leider Gerrry Adams reageerde behoedzaam op de verklaring en zei dat zijn partij het plan 'haar volledige aandacht en zorg' zou geven. David Trimble, de leider van de Ulster Unionist Party, verklaarde dat hij bereid was de nieuwe benadering te aanvaarden. Hij zei dat 'wij ermee akkoord zouden kunnen gaan dat er tegelijkertijd wordt ontwapend en onderhandeld, op voorwaarde dat dit ook daadwerkelijk gebeurt'.

Moord op twee politiemensen

Op 16 juni, vlak voordat Blair zijn plannen bekendmaakte, had de Britse regering de contacten met Sinn Féin verbroken, nadat het IRA twee leden van de Royal Ulster Constabulary (RUC) had doodgeschoten.

De twee politiemensen werden gedood, toen zij patrouilleerden in het centrum van Lurgan in het graafschap Armagh. Omdat de aanslag plaatsvond drie dagen nadat de Britse regering Sinn Féin had laten weten dat deze zou worden toegelaten tot het vredesoverleg zes weken na de afkondiging van een wapenstilstand door het IRA, werd de moord door de Britse en de Ierse regering uitgelegd als een poging van 'hardliners' binnen het IRA het vredesproces te torpederen.

Katholiek gekozen tot burgemeester van Belfast

Op 2 juni werd Alban Maginness van de Social Democratic and Labour Party (SDLP) gekozen tot burgemeester van Belfast Hij was de eerste rooms-katholiek in deze grotendeels ceremoniële functie Zijn verkiezing volgde op de gemeenteraadsverkiezingen van mei waarbij de Unionistische partijen hun meerderheid in de gemeenteraad hadden verloren

(Vorber.pag 303/1 e v 1997)

HONGARIJE

PRIVATISERINGSSCHANDAAL. REGERINGSWIJZIGINGEN. BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In oktober 1996 werd de regering in verlegenheid gebracht door illegale betalingen die waren gedaan door de nationale privatiseringsinstelling, het Hongaarse Staatsbureau voor Privatisering (APV). Het schandaal leidde tot het ontslag van de volledige raad van bestuur van APV en het aftreden van de minister van privatisering, handel en industrie, Tamas Suchman.

Het schandaal kwam begin oktober aan het licht toen duidelijk werd dat in totaal 804 mln forint (ongeveer $ 5 mln) onrechtmatig was betaald aan een advocaat, Marta Tocsik, die bemiddeld had bij de overdracht van aandelen onder toezicht van APV aan lokale raden. Het bedrag, dat advieshonorarium werd genoemd, zou zijn uitbetaald zonder dat sprake was van een overeenkomst of een offerte die voldeed aan APV-voorschriften. Op 4 oktober gelastte de regering het ontslag van alle leden van de raden van bestuur en toezicht van APV die de betaling hadden goedgekeurd. APV werd er tevens van beschuldigd zijn begroting te hebben overschreden en andere niet nader omschreven onrechtmatige betalingen te hebben verricht.

Door de maatregel van de regering kwam Suchman onder druk te staan. Op 6 oktober maakte premier Gyula Horn bekend dat Suchman met ingang van 15 oktober werd ontslagen. De premier zei echter dat hij dit met tegenzin deed, aangezien Suchman op de juiste manier had gehandeld door de hand te houden aan de voorschriften zodra hij op de hoogte was gesteld van de illegale betalingen. Desondanks erkende Horn dat 'zelfs deze onloochenbaar positieve kwaliteiten (Suchman) niet kunnen vrijpleiten van de verantwoordelijkheid voor het overtreden van voorschriften'.

Als gevolg van Suchmans ontslag werd op 29 oktober de volgende kabinetswijziging bekendgemaakt.

Minister zonder portefeuille, belast met privatisering - mevr. Judit Csiha (Hongaarse Socialistische Partij, MSzP); industrie, handel en toerisme - Szabolcs Fazekas (onafhankelijk).

Op 6 november trad minister van welzijn en volksgezondheid Gyorgy Szabo af na berichten over een acute financiële crisis in de gezondheidszorg die op dat moment gebukt ging onder ziekenhuisschulden van naar schatting 4,6 mrd forint ($30 mln). Volgens Szabo was het in de begroting voor 1997 gereserveerde bedrag ontoereikend voor het op peil houden van de Hongaarse gezondheidszorg. President Arpad Goncz benoemde Mihaly Kökeny op 17 december tot minister van welzijn en volksgezondheid.

Op 28 november werd Frigyes Nagy van de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz) door premier Gyula Horn voorgedragen als minister van landbouw in opvolging van Laszlo Lakos van de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP). Horn gaf als motief voor de wijziging dat Hongarije hierdoor beter zou kunnen worden voorbereid op toetreding tot de Europese Unie (EU). Nagy werd op 17 december formeel door president Goncz benoemd.

Begroting voor 1997 goedgekeurd

Op 17 december gaf de Nationale Assemblee haar goedkeuring aan de begroting voor 1997 met 257 stemmen vóór, 80 tegen en twee onthoudingen (voor bijzonderheden over begroting voor 1996, zie pag. 105/3-'96). Het geraamde begrotingstekort bedroeg 309,7 mrd forint, 8 mrd forint meer dan oorspronkelijk was geraamd ($ 1 = 160,96 forint op 20 december 1996).

De inkomsten bedroegen 2.251,9 mrd forint en de uitgaven 2.561,6 mrd forint.

Lening van de Wereldbank

De Wereldbank maakte op 11 maart 1997 bekend akkoord te zijn gegaan met een lening aan Hongarije ter waarde van $225 mln ter ondersteuning van de reorganisatie van het bedrijfsleven en het bankwezen.

Zo'n 5.000 aanhangers van de rechtse Hongaarse Partij voor Gerechtigheid en Leven op 27 februari 1997 in gebed voor het parlementsgebouw in Boedapest tijdens een demonstratie tegen het beleid van de Hongaarse regering op het gebied van de financiën en de landbouw Foto EPA

Oppositiepartijen sluiten verkiezingspact

Tijdens een nationale conventie op 1-2 maart besloot het oppositionele Hongaars Democratisch Forum (MDF) een verkiezingspact te sluiten met de Federatie van Jonge Democraten (Fidesz-MPP) en de Christen-Democratische Volkspartij (KDNP). In het pact werd overeengekomen dat de drie partijen bij de parlementsverkiezingen van 1998 zouden uitkomen met gezamenlijke kandidaten.

Leider Alliantie van Vrije Democraten treedt af

Ivan Petö, de voorzitter van de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz, de kleinste partij in de regeringscoalitie), trad op 14 april af. Hij werd als partijvoorzitter opgevolgd door minister van binnenlandse zaken en vice-premier Gabor Kuncze in afwachting van de verkiezingen van een opvolger tijdens een partijcongres.

Petö zei dat hij terugtrad omdat de partij 'vernieuwd' moest worden voor de

parlementsverkiezingen in 1998. Hij ontkende suggesties dat zijn aftreden te maken had met het controversiële honorarium van ongeveer $ 5 mln dat het Staatsbureau voor Privatisering (APV) had betaald aan advocaat Marta Tocsik voor adviezen over het privatiseringsproces (zie boven). Petö had aangeboden af te treden toen er in het najaar van 1996 voor het eerst beschuldigingen waren geuit jegens andere partijleden wegens corruptie in verband met deze kwestie.

Op 24 mei werd Gabor Kuncze gekozen tot voorzitter van de SzDSz.

APV-functionarissen aangeklaagd wegens betrokkenheid bij privatiseringsschandaal

Op 6 juni 1997 werd bericht dat acht functionarissen van het APV waren aangeklaagd wegens wanbeheer, fraude of valsheid in geschrifte.

Eén van de verdachten was Marta Tocsik (zie boven). Onder de overige aangeklaagde functionarissen bevonden zich de voormalige penningmeester van de regerende Hongaarse Socialistische Partij (MSzP), Laszlo Boldvai, en de oud-voorzitter van de raad van bestuur van het APV, Imre Szokai.

Internationaal Gerechtshof behandelt conflict met Slowakije

Op 3 maart 1997 startte het Internationaal Gerechtshof in Den Haag de behandeling van het conflict tussen Hongarije en Slowakije over de bouw van de waterkrachtcentrale bij Gabcikovo-Nagymaros (zie pag. 825/2 e.v.-'92).

Volgens Hongarije was de omleiding van de Donau in 1992 door Tsjechoslowakije ten behoeve van het waterkrachtproject een illegale daad, omdat deze in strijd was met het verdrag dat de twee landen in 1977 hadden gesloten over de bouw van een waterkrachtcentrale op hun gemeenschappelijke grens.

Akkoord over uitvoering van het Verdragvan Parijs uit 1947

Op 4 maart hechtte de Nationale Assemblee haar goedkeuring aan een wet voor de uitvoering van Artikel 27 (lid 2) van het Verdrag van Parijs uit 1947. Krachtens de nieuwe wet zouden bezittingen van joden en andere slachtoffers van de nazi-holocaust. die tijdens de Tweede Wereldoorlog waren geconfisqueerd en niet door de erfgenamen waren opgeëist, worden overgedragen aan organisaties die de betrokken bevolkingsgroepen vertegenwoordigden (zie ook pag. 746/3-'96). De geconfisqueerde bezittingen hadden een waarde van 4 mrd forint ($ 1 = 178 forint op 7 maart 1997) en zouden worden uitgekeerd in de vorm van een lijfrente aan Hongaarse holocaust-slachtoffers die permanent in Hongarije woonden en ouder dan zestig jaar waren.

Schandaal rond inlichtingendienst

Op 24 maart werden twee leden van de inlichtingendienst ontslagen na berichten dat deze dienst inlichtingen had verzameld over een aantal afgevaardigden van de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP) zonder toestemming van minister Istvan Nikolits, die belast was met nationale veiligheid. of de parlementaire commissie voor nationale veiligheid.

Volgens de Hongaarse media was de inlichtingendienst bezig met een onderzoek naar vermeende banden tussen de georganiseerde misdaad en minister van milieubescherming Ferenc Baja, een vooraanstaand lid van de MSzP. Nikolits, die eveneens tot de MSzP behoorde, gaf opdracht onmiddellijk een onderzoek in te stellen naar het schandaal.

Topontmoeting van premiers Slovenië, Italië en Hongarije

Op 20 mei had premier Gyula Horn in Boedapest een ontmoeting met zijn Sloveense en Italiaanse collega's, resp. Janez Drnovsek en Romano Prodi. Na afloop bevestigden de premiers hun voornemen om de samenwerking tussen de drie landen te intensiveren.

Op 20 mei berichtte het Hongaarse nieuwsbureau MTI dat uit de gezamenlijke verklaring bleek dat Italië de toetreding van Hongarije en Slovenië tot de EU en de NAVO zou steunen (zie onder INTERNATIONAAL, NAVO). Daarnaast werd in de verklaring gewezen op de noodzaak van nauwere samenwerking tussen belangrijke ministeries, met name tussen de douaneautoriteiten en tussen de ministeries van wetenschap, onderwijs, cultuur, milieubescherming en justitie. Op het gebied van militaire samenwerking werd. besloten een gezamenlijke brigade op te richten en een logistieke oefeningtehouden.

(Vor.ber.pag. 745/3 e.v.-1996)

IERLAND

PRESIDENT ROBINSON ZIET AF VAN KANDIDATUUR TWEEDE TERMIJN

Op 12 maart 1997 deelde Mary Robinson, president van Ierland sinds 3 december 1990 (pag. 219/3-'91), mee dat zij zich niet kandidaat stelde voor een tweede termijn als president. Het staatshoofd gaf geen reden voor haar vertrek. Zij zei alleen dat de beslissing te stoppen haar zwaar was gevallen en dat ze haar mening de laatste maanden herhaaldelijk had herzien. Algemeen werd aangenomen dat ze een carrière ambieerde als Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties. Zij werd vervolgens op 12 juni op deze post benoemd (zie pag. 551/2 e.v.-'97) en trad op 15 september in functie.

AANKONDIGING PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 15 mei schreef premier John Bruton parlementsverkiezingen uit voor 6 juni. Later die dag ontbond president Mary Robinson de Ierse Tweede Kamer, de Dáil. Vrijwel onmiddellijk daarna ging de verkiezingscampagne van start.

Bruton zei dat zijn partij Fine Gael campagne zou voeren met haar twee centrumlinkse 'regenboogcoalitie'-partners: de Labour Party van vice-premier Dick Spring en Democratie Left (DL). Zijn verkiezingsleus was 'stel uw toekomst veilig' en hij beloofde 'de belastingdruk' voor alleenstaande alleenverdieners te verminderen tot IR£ 0,22 per pond en voor gehuwde alleenverdieners tot IR£ 0,14 per pond. Hij wilde dit doen met een mix van belastingverlagingen en bijstellingen van toelagen, belastingschijven en persoonlijke bijdragen. Hij beloofde tevens met een banenplan te komen.

De centrumrechtse oppositie, bestaande uit Fianna Fáil (FF) onder leiding van Bertie Ahern en de Progressive Democrats (PD) van Mary Harney, had bij de start van de verkiezingscampagne in de opiniepeilingen een grote voorsprong en deed soortgelijke beloften.

Over de gecompliceerde manier waarop de Ierse Dáil tot stand komt, meldde correspondent Dick Wittenberg in *NRC/H'blad* (5-6-'97) o.m. het volgende

'(...) Ierland is onderverdeeld in 41 kiesdistricten die afhankelijk van hun grootte elk drie vier of vijf vertegenwoordigers mogen afvaardigen naar de 166 zetels tellende Dáil, het Iers

De Ierse president, Mary Robinson, op 15 mei 1997 in Dublin tijdens de procedure ter ontbinding van het parlement. Naast haar premier John Bruton, die eerder die dag had bevestigd dat op 6 juni parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. *Foto EPA*

parlement. Tot zover nog niks aan de hand. Complicaties ontstaan pas doordat een kiezer op het stembiljet niet alleen zijn favoriet kan aankruisen maar de kandidaten in volgorde van voorkeur mag groeperen. Zo ontstaat een persoonlijke toptien.
Het kiesdistrict van Carlow-Kilkenny van John McGuinness telt zo'n 75.000 kiezers van wie naar schatting de helft morgen naar de stembus gaat. Met vijf zetels te verdelen moet een kandidaat dus 9.000 voorkeursstemmen halen om in het parlement te worden gekozen. Maar niet meer dan twintig procent van de parlementariërs komt aan dat quotum met alleen maar eerste plaatsen op het stembiljet, De andere kandidaten moeten het hebben van de zogeheten overdracht van stemmen. Als een parlementariër het quotum heeft gehaald, gaan zijn overige stemmen naar degene die als nummer twee is aangekruist. Of naar de derde als ook de nummer twee het quotum heeft bereikt. Stemmen van de kandidaat die de minste eerste plaatsen heeft verworven. komen te vervallen. Die stemmen worden doorgeschoven naar de nummer twee op de stembiljetten. Zo ontstaat een carrousel van overdrachten, culminerend in een wilde afvalrace. (...)'

Verkiezingsuitslag

De parlementsverkiezingen van 6 juni Leverden geen duidelijke winnaar op. De demissionaire 'regenboogcoalitie' kon in de nieuwe Dáil rekenen op de steun van 75 leden (54+17+4), terwijl de oppositionele FF/PD-alliantie over 81 zetels (77+4) beschikte, drie zetels te weinig voor een absolute meerderheid .n de 166 leden tellende Dáil.
3ij de verkiezingen behaalde Sinn Féin voor de eerste keer in de geschiedenis ?en zetel in de Dáil. Dit succes onderstreepte de groeiende steun van de kiezers voor deze Republikeinse organisatie, een trend die de laatste tijd zichtbaar was geworden. In mei had Sinn Féin twee zetels veroverd bij de Britse parlementsverkiezingen en een spectaculaire winst geboekt bij de Noord-Ierse gemeenteraadsverkiezingen (zie boven).

Samenstelling nieuwe kabinet

Op 26 juni koos het nieuwe parlement Fianna Fáil-leider Bertie Ahern tot premier. Ahern versloeg Bruton met 85 tegen 78 stemmen. Ahern, die de steun kreeg van een aantal onafhankelijke volksvertegenwoordigers, kwam aan het hoofd te staan van een minderheidsregering. Hij ging regeren met de rechtse Progressive Democrats.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Percentage eerste voorkeurstemmen*	*Zetelaantal*
Fianna Fáil	39,3	77
Fine Gael	27,9	54
Labour Party	10,4	17
Progressive Democrats	4,7	4
Democratic Left	2,5	4
Green Alliance	2,8	2
Sinn Féin	2,5	1
Socialist Party	-*	1
Independent Fianna Fáil	-*	1
Onafhankelijken	-*	5
Totaal	**100***	**166**

*DeSocialist Party. Independent Fianna Fáil, en onafhankelijke kandidaten behaalden samen 9,9 procent van het stemmenaantal.

Met zijn 45 jaar was Ahern de jongste premier in de Ierse geschiedenis. Nadat hij op 26 juni het vertrouwen van het parlement had gekregen, benoemde hij PD-leider Marv Harney tot vice-premier. Zij was ae eerste vrouw op deze post in Ierland en het enige PD-lid in het kabinet. De rest van de regering bestond uit FF-leden. Op 10 juni had Ahern aangegeven dat hij oud-premier Albert Reynolds een belangrijke rol wilde laten spelen in net Noord-Ierse vredesproces door hem te benoemen tot zijn persoonlijke afgezant in Noord-Ierland.

Onder de kop 'Bertie Ahern Grondlegger Ierse economische succes' schetste *NRC/H'blad* (9-6-'97) het volgende portret van de nieuwe Ierse premier, die op 12 september 1951 in Dublin werd geboren:

'Als Bertie Ahern, leider van Fianna Fáil, erin slaagt de komende weken voldoende steun voor zijn coalitie met de Progressive Democrats te vinden. wordt hii de eerste Ierse premier die gescheiden van zijn vrouw woont en met zijn vroegere secretaresse samenleeft. Die combinatie zou zes jaar geleden nog fataal zijn geweest voor zijn politieke carrière. Zijn succes laat zien hoe snel hoe snel en hoe ingrijpend de van oudsher conservatieve. katholieke Ierse maatschappij veranderd is.
Met zijn 45 jaar zou hij de jongste premier worden in de historie van de republiek. Maar die hoofdprijs heeft hij eerder binnen handbereik gehad. Drie jaar geleden volgde hij premier Albert Reynolds op als leider van Fianna Fáil, nadat een coalitie tussen die partij en Labour uiteen was gevallen omdat Reynolds grove fouten bij de uitwijzing van een pedofiele priester had gemaakt. Na het terugtreden van de premier leek de coalitie tussen Fianna Fáil en Labour weer te lijmen met Ahern als premier. Maar op het allerlaatste moment koos Labour toch voor samenwerking met Fine Gael, de grote rivaal van Fianna Fáil.
Bertie Ahern stond vroeger bekend als ,,de man in het windjak" maar tegenwoordig gaat hij uitsluitend in snel gesneden maatkostuums gekleed. Hij kan bogen op een ruime politieke ervaring.
Als 26-jarige drong hij tot het parlement door en sindsdien heeft hij alle belangrijke kabinetsposten bekleed, van minister van werkgelegenheid via minister van buitenlandse zaken tot minister van financiën. Vooral in die laatste functie maakte hij in de beginjaren negentig grote indruk. Hij drong het uit de hand gelopen begrotingstekort terug en kwam tot voor Ierland uiterst gunstige financiële afspraken met de Europese Unie. Daarmee geldt hij als één van de grondleggers van het Ierse, economische succes.
Ahern is een protégé van Charles Haughey, de voormalige ,,Godfather" van de Ierse politiek die in 1992 zijn premierschap moest neerleggen omdat hij werd verdacht van corruptie. Haughey staat terecht omdat hij 1,2 miljoen Ierse pond aan smeergeld zou hebben aangenomen van een supermarktgroep [zie verder-

Fianna Fáil-leider Bertie Ahern op 26 juni 1997 in Dublin op weg naar zijn beëdiging als elfde premier van de Ierse republiek. Foto *EPA*

op: red. *KHA*]. Maar in tegenstelling tot veel andere Ierse politici is Ahern nooit in verband gebracht met fraude. Ook door zijn eenvoudige afkomst en zijn gemakkelijke manier van omgaan, geniet hij bij brede lagen van de bevolking grote populariteit.
Ex-premier John Bruton noemde Ahern anderhalve week geleden nog ,,de meest overschatte partijleider" van Ierland. In een televisiedebat tussen de twee leiders van de grootste Ierse partijen legde Ahern het vorige woensdag tegen Bruton af. Maar volgens Brendan O'Leary, professor in de politicologie aan de London School of Economics, werkt de zwakke presentatie van Ahern misleidend. De hoogleraar noemt Ahern ,,een uitstekende onderhandelaar en bruggenbouwer" en ,.iemand die het vredesproces in Noord-Ierland vooruit helpen kan".

Binnen het nieuwe kabinet was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Bertie Ahern; vice-premier, werkgelegenheid en het bedrijfsleven (inclusief handel) - mevr. Mary Harney; buitenlandse zaken - Ray Burke; defensie en Europese aangelegenheden - David Andrews; verroer, energie en verbindingen - mevr. Mary O'Rourke; financiën - Charlie McCreevy; justitie, gelijkheid en juridische hervormingen - John O'Donoghue; onderwijs (inclusief wetenschap en technologie - Micheal Martin: gezondheidszorg en jeugdzaken - Brian Cowan; sociale zekerheid, gemeenschapsvoorzieningen en gezinszaken - Dermot Ahern; landbouw, voedsel en bosbouw - Joe Walsh; milieu - Noel Dempsey; maritieme en natuurlijke hulpbronnen - Michael Woods; toerisme en sport - Jim McDaid; kunst, cultuur en Ierse taalzaken (incl. de eilanden en het erfgoed)- Sile De Valera .

ONDERZOEK NAAR POLITIEKE CORRUPTIE

Op 21 april begon een tribunaal in Dublinmet een onderzoek naar betalingen die zakenman Ben Dunne van de warenhuisketen Dunne Stores tussen 1986 en 1996 zou hebben verricht aan politici en politieke partijen.

Tot het onderzoek, dat onder voorzitterschap stond van rechter Brian McCracken, was in februari besloten door de Dáil. Dit gebeurde nadat in de briefwisseling tussen de advocaten van Dunne en die van zijn familie over een geschil naar aanleiding van zijn ontslag als directeur van Dunne Stores in 1993 aanwijzingen daarvoor waren gevonden. Dunne zelf beweerde dat hij tussen 1987 en 1991 in totaal IR£ 1,1 miljoen ($1=IR£0,65 op 18 april 1997) had betaald aan Charles Haughey, de toenmalige premier en oud-leider van Fianna Fáil, via een aantal tussenpersonen. Verder bleek uit documenten dat Margaret Heffernan, die Dunne was opgevolgd als directeur van Dunne Stores, IR£ 200.000 had bijgedragen aan de verbetering van het huis van Michael Lowry, oud-minister van Fine Gael voor vervoer,energie en verbindingen.

Tijdens de openingszitting van de onderzoekstribunaal zei Dunne dat hij het geld aan Haughey had gegeven, omdat de premier in financiële moeilijkheden had verkeerd. In een brief aan het tribunaal van 3 april verklaarde Haughey dat hij noch een van zijn verwanten geld van Dunne hadden gekregen behalve dan de kleine bedragen die in een eerder onderzoek al aan het licht waren gekomen. Het tribunaal vernam verder dat Dunne giften aan politieke partijen zou hebben geschonken. Daar zouden schenkingen bij zijn geweest van bijna IR£ 200.000 aan Fine Gael en ongeveer IR£ 15.000 aan de Labour Party.

Haughey zou naar verwachting voor de commissie verschijnen om Dunne's verklaring te bestrijden. Op 21 april werd bevestigd dat hij gehoor had gegeven aan een bevel documenten met betrekking tot vermeendebetalingen te overleggen.

(Vor.ber.pag. 304/2 e.v.-1997)

POLEN

RELLEN IN GDANSK. REFERENDUM OVER NIEUWE GRONDWET. BEZOEK VAN PAUS. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 6 maart 1997 werd bekendgemaakt dat de scheepswerf van Gdansk, waar in 1980 de pro-democratische vakbond Solidariteit was opgericht, zou worden gesloten. De bekendmaking leidde tot een reeks demonstraties van de 3.800 overgebleven werknemers van de scheepswerf, die in augustus 1996 failliet was verklaard maar nog steeds in bedrijf was (zie pag. 614/2 e.v.-'96; 233/3 e.v.-'97). De bewindvoerder besloot het personeel te ontslaan, nadat de banken hadden geweigerd een krediet van $ 100 mln te verstrekken ter financiering van de bouw van vijf schepen die waren besteld door een Duitse scheepvaartmaatschappij.

De grootste demonstraties vonden plaats op 19 maart in Gdansk en Warschau. In Gdansk blokkeerden ontslagen werknemers het hoofdkwartier van de voormalige communistische Democratische Linkse Alliantie (SLD),een van de leden van de regeringscoalitie, waarbij het gebouw werd bestookt met verf, stenen en molotovcocktails. In Warschau raakte de oproerpolitie slaags met tientallen leder van Solidariteit die het kantoor van vicepremier Miroslaw Pietrewicz, die tevens hoofd was van het centraal planbureau

De Poolse generaal Henryk Szumski op 1 maart 1997 na zijn benoeming tot chef van d generale staf als opvolger van generaal Tadeusz Wilecki. Foto *EP*

hadden omsingeld In beide steden riepen de demonstranten anticommunistische leuzen en verbrandden zij afbeeldingen van premier Wlodzimierz Cimoszewicz van de SLD De voorzitter van Solidariteit, Marian Krzaklewski, noemde de sluiting een 'politieke wraakoefening'

De regering probeerde op 20 maart de gemoederen tot bedaren te brengen, toen Cimoszewicz bekendmaakte dat er op de scheepswerf van Gdansk tussen 1998 en 2000 vijf schepen zouden worden gebouwd voor de staatsscheepvaartmaatschappij Polska Zegluga Morska Hij verklaaide tevens dat er bovendien op de scheepswerf van Gdansk een schip zou worden voltooid waaraan op dat ogenblik werd gewerkt, en dat er een ander schip voor een Duitse scheepvaartmaatschappij zou worden gebouwd Krachtens het ingediende plan zou de goedlopende scheepswerf van Szczesin een speciaal dochterbedrijf opzetten dat gebruik zou maken van de bedrijfsmiddelen van de werf in Gdansk om in opdracht van het moederbedrijf in Szczesin schepen te bouwen Hierdoor zouden ongeveer 2 000 werknemers hun baan behouden

Vice-premier treedt af

Op 8 maart maakte vice-premier en minister van landbouw Roman Jagielinski bekend dat hij met ingang van 31 maart zijn functies zou neerleggen. In februari had Jagielinski de steun van zijn eigen partij, de Poolse Boerenpartij (PSL), verloren en op 1 maart had het PSL-hoofdbestuur hem officieel verzocht uit de regeringscoalitie te stappen. Hij werd opgevolgd door zijn partijgenoot Jaroslaw Kolinowski.

Nieuwe chef generale staf

Op 10 maart werd generaal Tadeusz Wilecki ontslagen als chef van de generale staf, een functie die hij sinds 1992 bekleedde (zie pag 760/2-'92) Wilecki was bekritiseerd omdat hij er het niet mee eens was dat het leger onder civiel gezag zou komen hetgeen een van de eisen was voor toetreding tot de NAVO Hij werd opgevolgd door zijn plaatsvervanger generaal Henryk Szumski

Afschaffing van doodstraf

Eind maart gaf de Sejm (Tweede Kamer van het parlement) zijn goedkeuring aan een nieuw wetboek van strafrecht, waarin de doodstraf was afgeschaft en was vervangen door levenslange gevangenisstraf. Het nieuwe wetboek moest eerst nog worden goedgekeurd door de Senaat en de president, voordat het in werking zou treden.

Wet over contacten met inlichtingendienst aanvaard door Sejm

Op 11 april keurde de Sejm een wetsvoorstel goed dat alle hoge functionarissen en kandidaten voor een politiek ambt, inclusief de president, de verplichting oplegde banden met de vroegere communistische inlichtingendiensten te onthullen.

Het wetsvoorstel, dat moest worden goedgekeurd door de Senaat (Eerste Kamer) en president Aleksander Kwasniewski voordat het kracht van wet zou krijgen, voorzag tevens in de instelling van een bijzondere rechtbank die zou moeten vaststellen of functionarissen of kandidaten in het verleden inlichtingen hadden verstrekt aan de geheime politie. Volgens berichten op de Poolse radio op 29 april zou Kwasniewski het hebben opgenomen voor een aantal gepensioneerde functionarissen van de inlichtingendienst die in een open brief hadden geschreven dat het wetsvoorstel een inbreuk was op de rechtsbeginselen en de gelijkheid van burgers voor de wet alsmede een bedreiging vormde voor het voortbestaan van de Poolse staat.

Nieuwe minister van landbouw

Op 25 april werd Jaroslaw Kalinowski, afgevaardigde van de Poolse Boerenpartij (PSL) door president Kwasniewski benoemd tot minister van landbouw. Hij werd de opvolger van Roman Jagielinski, die in maart was afgetreden als vice-premier en minister van landbouw (zie boven).

Na ziin benoeming maakte Kalinowski bekend dat hij efficiëntere protectionistische maatregelen zou invoeren die 'verenigbaar waren met Warschau's internationale akkoorden'. Hij beloofde ook meer steun voor 'op Europese leest geschoeide familiebedrijven'.

Ontwerpgrondwet goedgekeurd

De Nationale Assemblee (parlement) gaf op 2 april haar goedkeuring aan een definitief ontwerp van een nieuwe grondwet en besloot op 25 mei hierover een nationaal referendum te houden. Sinds december 1992 was een voorlopige 'kleine grondwet' van kracht geweest in plaats van het handvest van 1952 (zie pag. 544/1 e.v.-'93).

Verzet tegen de ontwerpgrondwet kwam voornamelijk van de vakbondsafdeling van Solidariteit, die beweerde dat de nieuwe staatsregeling geen radicale breuk met het communistische verleden van Polen betekende.

Een groot aantal sociale rechten uit het handvest van 1952 - zoals gratis basis-

>e Poolse president Aleksander Kwasniewski en zijn vrouw Jolanta brengen op 25 mei 1997 in Warschau hun stem uit bij het referendum over de nieuwe grondwet. *Foto EPA*

onderwijs en gezondheidszorg; een minirriuinloon en de verplichting om werkloosheid te bestrijden en de woningbouw te stimuleren - werd gehandhaafd in de nieuwe grondwet. De president zou minder macht krijgen, maar behield een bijzondere verantwoordelijkheid op het gebied van defensie en veiligheidsbeleid.

Referendumover nieuwe grondwet

Op 25 mei werd een nieuwe Poolse grondwet in een nationaal referendum met 56,8 procent van de uitgebrachte stemmen goedgekeurd.

Op 2 april had de Nationale Assemblee ondanks verzet van de oppositionele beweging Solidariteit en haar politieke partners een ontwerpgrondwet goedgekeurd (zieboven). De rooms-katholieke kerk had het ontwerp eveneens veroordeeld, omdat het geen verbod op abortus bevatte (zie pag. 233/2-'97).

Na het referendum diende de oppositionele Confederatie voor een Onafhankelijk Polen (KPN)op 27 mei een protest in bij het Hooggerechtshof, waarin de uitslag van het referendum ongeldig werd genoemd. De KPN haalde een artikel aan uit de op dat moment vigerende overgangsgrondwet, die bepaalde dat de uitslag van een referendum alleen geldig was indien ten minste 50 procent van de kiesgerechtigden hun stem had gebracht. De opkomst op 25 mei bedroeg minder dan 43 procent. Krachtens de overgangsgrondwet diende het Hooggerechtshof de uitslag van het referendum bindend te verklaren, voordat de nieuwe grondwet kon worden ondertekend door president Aleksander Kwasniewski en formeel in werking kon treden.

Datum voor parlementsverkiezingen

Op 25 juni bevestigde president Kwasniewski dat op 21 september parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. De zittingsperiode van het parlement zou medio oktober 1997 verstrijken. In september 1993 (zie pag. 843/2 e.v.-'93) waren voor de laatste maal verkiezingen gehouden voor beide Kamers van het parlement (die elk voor vier jaar werden gekozen). Politieke partijen hadden tot 1 september de tijd om hun kandidaten in te schrijven.

Premier bezoekt VS

Eind april bracht premier Wlodzimierz Cimoszewicz een officieel bezoek aan de Verenigde Staten. Tijdens dit bezoek had hij een onderhoud met de Amerikaanse vice-president Al Gore waarbij de Poolse aanvraag tot het NAVO-lidmaatschap ter sprake kwam (zie pag. 351/2 e.v.-'97). Cimoszewicz zei te verwachten dat Polen zou behoren tot de eerste groep nieuwe leden en te hopen dat de onderhandelingen in de komende maanden zouden worden afgerond.

Verzoeningspactmet Oekraïne

Op 21 mei ontmoetten de Poolse president Kwasniewski en zijn Oekraïense collega Leonid Koetsjma elkaar in de Oekraïense hoofdstad Kiew en ondertekenden zij een verzoeningsverklaring. Kwasniewski bracht op dat moment een driedaags staatsbezoek aan Oekraïne.

De verklaring veroordeelde de gedwongen deportatie in 1947 van meer dan 100.000 Oekraïeners uit het gebied in het zuidoosten van het communistische Polen, waar zij sedert generaties woonden, en de moord op duizenden Polen door nazistische Oekraïense nationalisten in 1943.

De beide presidenten bespraken tevens kwesties rond economische samenwerking, waaronder de mogelijke instelling van vrijhandelszones.

Paus Johannes Paulus II bezoekt Polen

Paus Johannes Paulus II arriveerde op 31 mei in Krakow voor een elfdaags bezoek aan zijn geboorteland Polen. (Voor pausbezoek aan Beiroet in mei, zie pag. 470/1 e.v.-'97; voor bezoek aan Sarajevo in april, zie pag. 501/3-'97.)

Tijdens een audiëntie op 3 juni in de stad Gniezno met de presidenten van Polen, Tsjechië, Duitsland, Hongarije, Slowakije, Litouwen en Oekraïne, roerde de paus de kwestie van de uitbreiding van de NAVO en de EU aan. Naar verluidt verklaarde hij dat 'geen enkel land, zelfs niet het armste, buiten de gemeenschappen die wij thans in het leven roepen' mag worden gehouden.

Op 4 juni stelde de paus tijdens een bijeenkomst van 150.000 mensen in Kalisz de controversiële kwestie van abortus aan de orde. (In november 1996 hac president Aleksander Kwasniewsk: formeel zijn goedkeuring aan een omstreden abortuswet gegeven. In oktobe: 1996 had het parlement deze wet, waar. bij de bestaande abortuswetgeving werd versoepeld, goedgekeurd ondank: felle protesten die werden ondersteunc door de katholieke kerk, zie pag. 233/2- '97.) De paus zei dat Polen abortu: moest verbieden, en betoogde dat elk land dat zwangerschapsonderbrekinj toestond, het verdiende een barbaarse beschaving te worden genoemd.

Op 17 juni verwierp de Sejm met eer krappe meerderheid (165stemmen vóór 170 stemmen tegen en 26 onthoudingen een voorstel van de regerende Democra tische Linkse Alliantie (SLD), die hac geëist dat een landelijk referendum ove abortus zou worden gehouden.

(Vor.ber.pag. 233/1 e.v.-1997

De Poolse president Aleksander Kwasniewski (1.)en zijn Oekraïense collega Leonid Koetsjm op 21 mei 1997 na de ondertekening van de verklaring van verzoening tussen beide landen.
Foto *EP.*

ALGEMEEN

BETREKKINGEN TUSSEN GROOT-BRITTANNIË EN DE CARIBISCHE GEBIEDSDELEN

Begin januari 1997 reageerden de Britse Caribische gebiedsdelen negatief op een Brits plan een beroep te doen op noodbevoegdheden' teneinde de macht Jan de door Groot-Brittannie benoemde gouverneurs te vergroten.

Het plan had tut doel de groeiende praktijk van het witwassen van zwart geld, vooral op Anguilla, de Britse Maagdeneilanden, Montserrat en de Turks- en Caicoseilanden, een halt toe te roepen door de financiële wetten van deze gebieden op één lijn te brengen met de wetgeving tegen het witwassen van geld die in 1994 in Groot-Brittannië was aangenomen. Soortgelijke wetten waren al van kracht op de Kaaimaneilanden en zouden naar verwachting spoedig op Bermuda worden goedgekeurd.

Op 3 januari beschuldigde de premier van Anguilla, Hubert Hughes, de Britse regering van 'chantage' in reactie op een brief van de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Malcolm Rifkind. Hughes verklaarde dat de Britse regering de gebiedsdelen in feite dwong onafhankelijk te worden door te dreigen de plaatselijke bestuurlers hun macht te ontnemen en hun onderdanen te reduceren tot 'tweede- en derderangs burgers'. In zijn brief had Rifkind verklaard dat de Britse regering bereid was gebruik te maken van noodbevoegdheden teneinde de gouverneurs de macht te geven wetgeving aan te nemen, te verwerpen of te wijzigen, als het plaatselijke parlement weigerde dit te doen en als dergelijke wetgeving noodzakelijk was met het oog op de openbare orde, het vertrouwen in de overheid of behoorlijk bestuur'.

TOPONTMOETINGENCARICOM

Van 19-21 februari vond in St John's, de hoofdstad van Antigua en Barbuda, een tussentijdse top plaats van de staatshoofden van de Caribische Gemeenschap (Caribbean Community, CARICOM). De regeringsleiders van Guyana, de Bahama's en Grenada waren afwezig. De presidenten van Haïti en de Dominicaanse Republiek woonden als waarnemers de top bij.

Het belangrijkste gespreksonderwerp aan de top was de noodzaak tot coördinatie en versterking van de onderhandelingspositie van de regio tegenover derden bij besprekingen op inter-Amerikaans of internationaal niveau. Dit was dringend nodig ter voorbereiding van de onderhandelingen over een nieuw akkoord dat in de plaats zoumoeten komen van het Lomé IV-akkoord met de Europese Unie (EU) over preferentiële handel, en de op handen zijnde CARICOM-top met de Amerikaanse president Bill Clinton, die in mei 1997 op Barbados zou worden gehouden.

De deelnemers aan de top toonden zich ingenomen met de vooruitgang die was geboekt bij de totstandbrenging van de Caricom Single Market and Economy (CSME) en beloofden deze in 1999 volledig in werking te laten treden Ook werd verwacht dat de banden met de Gemeenschappelijke Markt van het Zuiden (Mercado Comun del Sur, Mercosur) hechter zouden worden, omdat Mercosur-afgezant Alvaro Ramos Trigo (de Uruguayaanse minister van buitenlandse zaken die als gast op de top aanwezig was) bekend maakte dat een diplomatieke vertegenwoordiging in het Caribisch gebied zou worden gevestigd om een permanente dialoog te vergemakkelijken

Tot de akkoorden die werden ondertekend, behoorden: 1) het Charter of Civil Society, dat weliswaar wettelijk niet bindend was, maar waarin verscheidene verplichtingen en beloften van de CARICOM-landen werden vastgelegd ten aanzien van behoorlijk bestuur, zoals respect voor politieke, economische en burgerrechten en voor de wet; en 2) het Caribbean Regional Indicative Programme (CRIP), een akkoord tussen de EU en het Caribische Forum (Cariforum, dat bestond uit de CARICOM-leden plus Haïti en de Dominicaanse Republiek), waarbij tot het jaar 2000 $110 mln zou worden verschaft voor de financiering van projecten.

Op 10 mei woonde de Amerikaanse president Clinton in Barbados een topontmoeting bij van de staatshoofden van de veertien lidstaten van de CARICOM en van Haïti.

Clinton stelde grotere Caribische export naar de VS onder het CBI in het vooruitzicht, maar garandeerde niet dat hij zou ingaan op regionale verzoeken om 'NAFTA-pariteit' (Caribische landen toegang verschaffen tot Amerikaanse markten onder dezelfde voorwaarden die golden voor Canada en Mexico, twee van de drie leden van het Noord-Amerikaanse Vrijhandelsakkoord -NAFTA) Ook deed hij geen concessies inzake de problematiek rond de bananenexport vanuit het Caribisch gebied naar de EU In een voorlopige uitspraak had de Wereldhandelsorganisatie (WTO) op 18 maart een Amerikaanse klacht gegrond verklaard dat de bananenpolitiek van de EU, die export uit voormalige Europese koloniën begunstigde, in strijd was met de regels voor vrije handel Clinton verklaarde dat zijn klacht was gericht tegen discriminatie door de EU van Latijns-Amerikaanse bananenproducenten Zijn klacht had zo zei hij niet tot doel de toegang tot de Amerikaanse markt voor Caribische telers te bemoeilijken

RAPPORT IADB

Op 17 maart presenteerde de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IADB) in het Spaanse Barcelona tijdens haar jaarlijkse conferentie een rapport over Latijns-Amerika. Daaruit bleek dat Latijns-Amerika sneller dan verwacht uit de recessie kwam, die in december 1994 was ontstaan door de vrije val van de Mexicaanse munt. De economische groei was aanzienlijk toegenomen, maar het grote probleem bleef de inkomensverdeling. 'Nu een open economie heeft geleid tot een economische groei en betrouwbare regeringen, moet meer aandacht worden besteed aan de leefsituatie in de steden waar geweld en sociale isolatie gemeengoed zijn', aldus IADB-directeur Enrique Iglesias bij zijn presentatie van het rapport. 'Alleen zo kunnen wij bouwen aan een beter Latijns-Amerika.'

Volgens het rapport was de economische groei in Latijns-Amerika gegroeid van 1,0 procent in 1995 naar 3,1 procent in 1996. De inflatie was de afgelopen twintig jaar nog niet zo laag geweest en de instroom van particuliere financieringsmiddelen was bijna terug op het niveau van vóór de crisis. De economische groei kwam niet ten goede aan het arme deel van de bevolking. De distributie van het geld liet te wensen over evenals de kwaliteit van het ondeiwijs. In Latijns-Amerika ging men gemiddeld vijf jaar naar school, tegen bijvoorbeeld negen jaar in Zuidoost-Azië, aldus de bank, die verwachtte dat de bevolking hierdoor op een nog grotere armoede afstevende.

In Mexico was de economische groei in 1996 tot 5,1 procent gestegen. De Mexicaanse minister van financiën en overheidskredieten, Guillermo Ortiz Martinez, zei dat een groei van ten minste zes

procent noodzakelijk was om de armoede en grote werkloosheid aan te kunnen pakken. 'Met meer dan zes procent groei kunnen we nieuwe banen creëren en de armoede efficiënt bestrijden', aldus Ortiz. 'Latijns-Amerika staat voor de uitdaging het herstel om te vormen tot een duurzame groei en evenredige verdeling van de welvaart', aldus het rapport.

PERU TREKT ZICH TERUG UIT DE ANDES-GROEP

Waarnemers voorspelden dat de Andesgroep (het handelsblok dat voorheen het Andes-pact heette) - bestaande uit Bolivia, Celembia, Ecuador, Venezuela en Peru - uiteen zou vallen toen Peru medio april bekendmaakte dat het zich terugtrok uit de organisatie. Vervolgenszag Peru af van deelname aan een topontmoeting van de organisatie in Sucre (Bolivia) op 23 april. Het Peruaanse lidmaatschap van de organisatie was na de presidentiële staatsgreep in april 1992 tijdelijk opgeschort, maar in 1994 was Peru weer toegetreden (ziepag. 642/1-'94).

BIJEENKOMST MINISTERS VAN FINANCIËN MERCOSUR

Op 23 april werd in Asunción, de hoofdstad van Paraguay, een bijeenkomst gehouden van de ministers van financiën van de Mercosur, die bestond uit Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay, samen met de Chileense minister van financiën (Chili was geassocieerd lid van de Mercosur). De deelnemers slaagden er echter niet in een geschil over de importfinanciering op te lossen.

De partners van Brazilië eisten dat zij zouden worden vrijgesteld van beperkingen op de financiering van import die Brazilië eind maart had ingesteld wegens zijn grote handelstekort (dat werd geschat op $ 3,06 mrd voor het eerste kwartaal van 1997). In de Financial Times van 3 april werd bericht dat krachtens de nieuwe regels importeurs met een financiering van minder dan 180 dagen werden verplicht om bij levering van de goederen een deviezencontract af te sluiten. Ongeveer 65 % van de import werd bedreigd door de maatregelen, die volgens de Braziliaanse regering waren bedoeld importeurs ervan te weerhouden te profiteren van het verschil tussen de Braziliaanse en internationale rentetarieven. Na een storm van protesten van de andere Mercosur-landen onder aanvoering van Argentinië, had Brazilië de maatregel op 2 april verzacht en bekend gemaakt dat voor import uit Mercosur-landen geen deviezencontract nodig was tot twee maanden na levering. Hieraan werd toegevoegd dat deze vrijstelling in eerste instantie 120 dagen van kracht zou blijven en dat de import van goederen ter waarde van minder dan R 40.000 ($ 1 = R 1,06 op 4 april) geheel zou zijn vrijgesteld. In juni zou tijdens een topontmoeting van de presidenten van de Mercosur-landen het effect van de maatregel op de export van de Mercosur worden bekeken.

MIDDEN-AMERIKAANSE TOP ONDER HET MOTTO 'BRUG NAAR DE 21STE EEUW'

Op 8 mei namen de presidenten van de Dominicaanse Republiek, Costa Rica. El Salvador, Guatemala, Honduras. Nicaragua en de Verenigde Staten, alsmede de premier van Belize deel aan een topontmoeting onder het motto 'Brug naar de 21ste eeuw', die werd gehouden in de Costa Ricaanse hoofdstad San José.

Tijdens de top kwam de Amerikaanse president Bill Clinton met zijn collega's overeen 'een permanente en intensieve dialoog te voeren om gezamenlijk te werken aan zaken die een positieve invloed zullen hebben op het leven van onze volkeren'. Regionale aspiraties voor onmiddellijke vrije toegang tot handelsmarkten in de VS sloot Clinton echter uit. In plaats daarvan zou hij het Amerikaanse Congres vragen het Caribbean Basin Initative (CBI) - een akkoord uit 1983 waarmee bepaalde producten uit 24 landen belastingvrij in de VS mochten worden geïmporteerd - te herzien. Hij zei dat de toekomstige uitbreiding van Amerikaanse handel met Midden-Amerika binnen de context van de Vrijhandelszone voor de Amerika's (Free Trade Area for the Americas, FTAA) zou plaatsvinden (het besluit dat in het jaar 2005 het FTAA een feit moest zijn, was in december 1994 genomen op de Top van de Amerika's in Miami in de Verenigde Staten, zie pag. 258/2-'95).

Alle leiders die op de bijeenkomst aanwezig waren, kwamen overeen te participeren in een nieuwe Raad voor Handel en Investeringen om handelsrelaties te ontwikkelen. De VS ondertekende ook een 'open luchtruim'-akkoord met Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama om vrije concurrentie tussen luchtvaartmaatschappijen te bevorderen. De deelnemers aan de top kwamen ook overeen nauwer samen te werken om de drugshandel in de regio te bestrijden.
Over de kwestie van immigratie zei Clinton dat geen massale deportatie zou plaatsvinden van de naar schatting 500.000 personen uit Midden-Amerika die illegaal in de VS verbleven, aangezien een dergelijke actie een destabiliserend effect zou kunnen hebben op de economie in hun thuislanden. Hij bevestigde echter dat de illegale immigranten geen amnestie zouden krijgen, maar dat hij het Congres zou vragen de restricties die golden voor personen die als vluchteling de VS waren binnengekomen, te versoepelen.

BIJEENKOMST MINISTERS VAN HANDEL VAN DE AMERIKA'S

Van 14-16 mei vond in de Braziliaanse stad Belo Horizonte een ontmoeting plaats tussen de ministers van handel van 34 Noord- en Zuid-Amerikaanse landen. Cuba was op de bijeenkomst niet vertegenwoordigd. De ministers kwamen overeen dat officiële onderhandelingen over de instelling van een FTAA zouden worden geopend tijdens de Top van de Amerika's die in maart 1998 in de Chileense hoofdstad Santiago zou worden gehouden.

Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay -volwaardige leden van de Mercosur - eisten dat de FTAA-besprekingen in drie fasen zouden verlopen, waarbij de omstreden kwestie van tariefsverlagingen pas in de laatste fase aan de orde zou komen. Dit was in strijd met de wens van de Amerikaanse regering de tarievenkwestie bij de besprekingen prioriteit te verlenen. Een patstelling over het probleem werd vermeden met een compromis dat de definitieve vaststelling van de doelstellingen, benadering en structuur van de onderhandelingen uitstelde tot een ontmoeting van de ministers van handel in Costa Rica in februari 1998. Wel werd een voorstel van de VS goedgekeurd 'een voorbereidend comité' te vormen om kwestie: waarover verschil van mening bestond voorafgaand aan de top in Costa Rica te behandelen.

Tijdens de bijeenkomst zou zijn afgesproken dat het FTAA zou bestaan naast subregionale handelsblokken zoals de Mercosur en het NAFTA.
In het slotcommuniqué van de top spraken de ministers van handel van de deelnemende landen hun steun uit voor het FTAA. Deze stellingname werd door velen gezien als een poging van Latijns-Amerikaanse landen het Amerikaanse Congres over te halen het ini

tiatief 'snel' goed te keuren Er was op gewezen dat het Amerikaanse Congres bij onthouding van zijn goedkeuring de bevoegdheid zou behouden overeenkomsten die de Amerikaanse regering met andere deelnemende landen sloot, te amenderen

(Vorberpag 181e v-1997)

ST LUCIA

OPPOSITIE WINT PARLEMENTSVERKIEZINGEN NIEUWE REGERING

Bij op 23 mei 1997 op St Lucia gehouden parlementsverkiezingen bracht de centrumlinkse St Lucia Labour Party (SLP) onder leiding van Kenny Anthony een verpletterende nederlaag toe aan de regerende gematigde United Workers' Party (UWP).

Na vijftien jaar oppositie behaalde de SLP zestien van de zeventien zetels in het House of Assemblee. De resterende zetel was voor de UWP. Vaughan Lewis, de scheidende premier en UWP-leider, slaagde er echter niet in zijn parlementszetel te behouden.

Het 616,3 vierkante kilometer tellende eiland St Lucia (hoofdstad Castries) is sinds 1979 een parlementaire monarchie binnen het Gemenebest Het parlement bestaat uit een House of Assembly met 17 voor vijf laar gekozen leden, en een Senaat met negen door de gouverneur-generaal benoemde en twee onafhankelijke leden

Nieuw kabinet

Op 26 mei werd een nieuwe regering beëdigd. Hierin had ook George Odlum zitting, die de ter ziele gegane Progressive Labour Party (PLP) had geleid. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier financiën. planning en ontwikkeling, alsmede binnenlandse zaken - Kenny Anthony; vice-premier, onderwijs, menselijke hulpbronnen, jeugd en sport - Mario Michel; toerisme, burgerluchtvaart - Philip J. Pierre; landbou en visserij, milieu - Cassius Elias; volksgezondheid, maatschappelijke dienstverlening, gezinszaken, vrouwenaangelegenheden - mevr. Sarah Flood; handel en industrie. alsmede consumentenaangelegenheden - Walter François; verbindingen, openbare werken. vervoer en openbare nutsvoorzieningen - Calixte George; gemeenschapsontwikkeling, cultuur, lokaal bestuur en coöperaties - Damian Greaves; wettelijke aangelegenheden, arbeid, binnenlandse zaken - Velon John; buitenlandse zaken, internationale handel - George Odlum; parlementair secretaris op het ministerie van verbindingen, openbare werken, vervoer en openbare nutsvoorzieningen - Cyprian Lansiquot; parlementair secretaris op het ministerie van luchtvaart en financiën - mevr. Menissa Rambally.

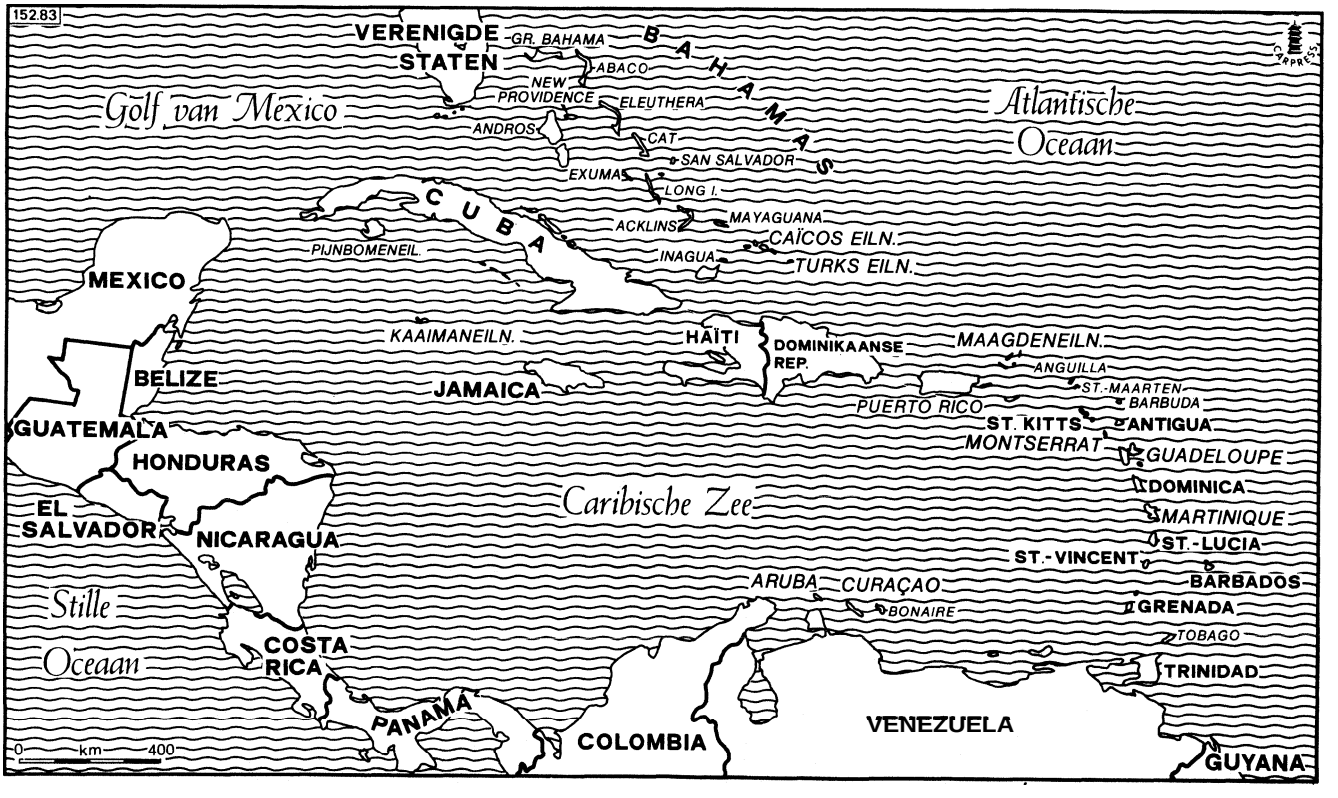
(Vor.ber.pag. 487/1 e.v.-1996)

TRINIDAD EN TOBAGO

NIEUWE PRESIDENT

Op 14 februari 1997 koos een kiescollege de 70-jarige Arthur Robinson tot president van Trinidad en Tobago Daarmee was Robinson de eerste president die via verkiezingen tot staatshoofd werd gekozen, aangezien de keuze voor alle eerdere presidenten met unanieme stemmen tot stand was gekomen. Robinson, die premier was geweest van 1986 tot 1991, werd op 19 maart beëdigd, nadat president Noor Hassanali was afgetreden.

Robinson werd gekozen door een college dat was samengesteld uit leden van de Senaat en het Huis van Afgevaardigden. Hij kreeg 46 stemmen, terwijl zijn mededinger Anthony Lucky, een rechter van het Hooggerechtshof, achttien stemmen behaalde. De verkiezing werd echter ontsierd door onenigheid. Oppositielei-

der Patrick Manning van de Nationale Volksbeweging (People's National Movement, PNM) beweerde dat Robinson ongeschikt was voor het ambt, omdat deze politiek actief was binnen de Nationale Alliantie voor Wederopbouw (National Alliance for Reconstruction, NAR), één van de partijen in de regeringscoalitie.

OVERWINNING NAR BIJ TUSSENTIJDSE VERKIEZING

Op 5 mei won Morgan Job van de NAR een tussentijdse verkiezing in het kiesdistrict Tobago-oost en op 15 mei werd hij beëdigd als buitengewoon minister met verantwoordelijkheid voor Tobago. De zetel was vrijgekomen doordat zijn voorganger, voormalig NAR-leider Arthur Robinson, na zijn verkiezing tot staatshoofd, uit het parlement en de partij was gestapt.

Het regerende Verenigd Nationaal Congres (UNC), de coalitiepartner van de NAR, had niet deelgenomen aan de verkiezing. De selectie van praatprogrammapresentator en econoom Job als NAR-kandidaat was uiterst omstreden geweest. NAR-parlementslid en minister van sport en jeugdzaken Pamela Nicholson had de partij verlaten uit protest tegen de keuze van Job en campagne gevoerd voor de onafhankelijke kandidaat en oud-NAR-lid Winford James. Job won de tussentijdse verkiezing echter royaal met 4.117 stemmen tegen 1.184 voor Hillson Phillips (de kandidaat van de oppositionele PNM) en 860 voor James.

(Vor.ber.pag. 773/3-1996)

VENEZUELA

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE REGERING. KABINETSWIJZIGING OFFICIEEL ONTKEND

Op 13 oktober 1996 sprak de 81-jarige president Rafael Caldera Rodriguez officieel geruchten tegen dat een kabinetswijziging op handen was. Hij ontkende in het bijzonder dat Teodoro Petkoff van plan was af te treden als directeur van het Centraal Planbureau. Volgens Petkoff was het gerucht in de wereld gebracht door speculanten, die wilden profiteren van een door de geruchten veroorzaakte tijdelijke inzinking van de anders stabiele effectenbeurs.

Vrouw benoemd tot minister van werkgelegenheid

Volgens *Alerta* (april 1997) werd Maria Bernardoni de Govea in februari 1997 beëdigd als minister van werkgelegenheid. Zij was de eerste vrouw die deze post bekleedde, aldus *Alerta*.

Wijziging kabinet

Op 21 maart deed de benoeming van nieuwe ministers in het kabinet speculatjes toenemen dat de regerende Nationale Convergentie-coalitie van Caldera in een crisis verkeerde.

Hilarion Cardozo werd benoemd tot de minister van justitie, terwijl José Felix Oleta minister van gezondheid en sociaal welzijn werd en Julio Marti minister van stadsontwikkeling. Cardozo was senator en president van de centrumrechtse Sociaal-Christelijke Partij (COPEI) geweest totdat hij in juni 1993 uit de partij werd gezet (zie pag. 705/1-'93). De twee andere nieuwe ministers zouden aanhangers van de COPEI zijn.

Nieuwe minister van defensie

Op 27 juni maakte de regering bekend dat vice-admiraal Tito Manglio Rincón Bravo op 2 juli zou worden beëdigd als minister van defensie ter vervanging van generaal Pedro Nicolas Valencia Vivas. Tevens werden wijzigingen binnen de top van de strijdkrachten aangekondigd.

Medio juli 1997 zag het Venezolaanse kabinet er als volgt uit:

President - Rafael Caldera Rodriguez: landbouw en veeteelt - Raul Alegrett Ruíz; coordinatie en planning - Teodoro Petkoff; decentralisatie - José Guillermo Andueza Acuna; defensie - vice-admiraal Tito Manglio Rincón Bravo; onderwijs - Antonio Luis Cardenas Colmenter; energie en mijnbouw - Erwin José Arrieta Valera: milieu en natuurlijke hulpbronnen - Rafael Martínez Monroe; gezinszaken - Carlos Altimari Gasperi; financiën - Luis Raul Matos Azocar; buitenlandse zaken - Miguel Angel Burelli Rivas; gezondheid en sociaal welzijn - José Felix Oleta; handel en industrie - Freddy Rojas Parra; binnenlandse zaken - Guillermo Andueza; justitie - Hilarion Cardozo; arbeid - Maria Bernardoni de Govea; betrekkingen met het Congres - Simon García; vervoer en verbindingen - generaal-majoor (b.d.) Moises Antonio Orozco Graterol; stadsontwikkeling - Julio Marti; jeugdzaken - Maria del Pilar Iribarren de Romero; secretariaat van de president - Asdrubal Aguiar Aranguren;

Ministers van staat:
Hoofd van het bureau van centrale informatie - Fernando Egana; grenskwesties - Pompeyo Marquez; hoger onderwijs, wetenschap en technologie - Guido Arnal Arroyo: internationale economische kwesties - Julio Sosa Rodriguez; hervorming van het systeem van sociale zekerheid - José Miguel Uzcatequi: president van de Nationale Commissie tegen Illegaal Drugsgebruik (CONACUID) - Carlos Tablante, president van het Venezolaanse Investeringsfonds (FIV) - Alberto Poletto president van de Venezolaanse VVV - Herman Luis Soriano, president van de Centrale Bank - Antonio Casas Gonzalez

Ambassadeur in de VS - Pedro Luis Echeverria, permanent vertegenwoordiger bij de VN in New York - Ramon Escovar Salom

ECONOMISCH BELEID. SOCIALE ONRUST

Op 11 maart hield de oppositie in de hoofdstad Caracas een demonstratie tegen bezuinigingsmaatregelen van de regering. De demonstranten kwamen in botsing met de oproerpolitie en er waren berichten van geweld en plundering. De acties in de publieke sector werden aangevoerd door universitaire docenten, maar ook staatsingenieurs verpleegkundigen en architecten dreigden in staking te gaan voor hogere lonen evenals het personeel van de metro van Caracas. Ook bij het nationale telefoonnetwerk, waarvan de regering kort tevoren haar overgebleven aandeel van 49 procent had verkocht, werd het werk in het hele land neergelegd.

Vakbonden, onderdelen van het leger en veel mediacommentatoren betwijfelden de noodzaak van bezuinigingsmaatregelen in een tijd waarin de steeds snellere groeiende oliesector de staatskas spekte. Het persoonlijk inkomen zou in 1996 in reële termen met 30 procent zijn gedaald, terwijl de prijzen in dezelfde periode waren verdubbeld. In februari was de regering akkoord gegaan met een loonsverhoging van 77 procent voor overheidspersoneel in bepaalde sectoren, zoals artsen: en had plannen tot een radicale afslanking van het omvangrijke ambtenarenapparaat uitgesteld. De ze concessies moedigden andere werknemers in de publieke sector aan hun grieven kenbaar te maken. Volgens beursdeskundigen was ook de koersdaling van de bolivar (484 bolivar per dollar op 4 maart tegenover 470 bolivar per dollar in de voorgaande week) te wijten aan de loonakkoorden en zij voorspelden dat het streven van de regering naar een inflatie van 25 procent op jaarbasis ernstig in gevaar zou komen.

Rond deze tijd deden tevens speculaties de ronde over de gezondheid van Caldera, die volgens sommige berichten ernstig ziek zou zijn. Er waren ook geruchten over een mogelijke op handen zijnde staatsgreep door legereenheden.

President verdedigt regeringsbeleid

Op 13 maart verdedigde president Cal

dera in zijn jaarlijkse rede ter gelegenheid van de opening van het parlement het regeringsbeleid van de voorgaande drie jaren en het bezuinigingsprogramma van de regering Hij noemde beschuldigingen van economisch falen en politieke instabiliteit propaganda van zijn tegenstanders en wees de bewijzen van spanningen tussen de laagste en midden klassen van het land van de hand

OUD-PRESIDENT RICHT NIEUWE POLITIEKE PARTIJ OP

Op 20 maart richtte de 74-jarige oud-president Carlos Andrés Pérez Rodríguez (staatshoofd van 1974-1979 en van 1989-1993; zie ook pag. 719/3-'96) een nieuwe politieke partij op, de Beweging van Opening en Nationale Participatie Movimiento de Apertura y Participación Nacional), die de politieke structuur van Venezuela moest veranderen. Van de nieuwe beweging waren vooral iroegere aanhangers van de sociaaldenocratische partij Acción Democrática id. Uit deze partij was de nieuwe groepering van Pérez voortgekomen.

Tijdens het oprichtingscongres van zijn nieuwe partij zei Pérez in een toespraak ot ca 3500 aanhangers dat zijn Moviniento de Apertura y Participación Nacional een sociaaldemocratische signaal had en naar de macht streefde. hoewel hijzelf bij de presidentsverkiezingen van 1998 geen kandidaat zou zijn.

BRAND IN GEVANGENIS

Bij een brand in de La Planta-gevangenis in Caracas, op 22 oktober 1996, kwamen ongeveer dertig gedetineerden om het leven en werden twintig anderen gewond. De gevangenis bood officieel plaats aan 440 gevangenen, maar herbergde op dat moment 2.000 personen. Ket gevangenispersoneel en leden van de Nationale Garde hadden een groep gevangenen geboeid, hen vei-volgens opgesloten in een gevangenisvleugel en traangasgranaten en brandbommen naar hen gegooid. Op 31 oktober werden drie leden van de Nationale Garde en een gevangenisbewaker aangeklaagd wegens moord.

(Vor.ber.pag. 719/1 e.v.-1996)

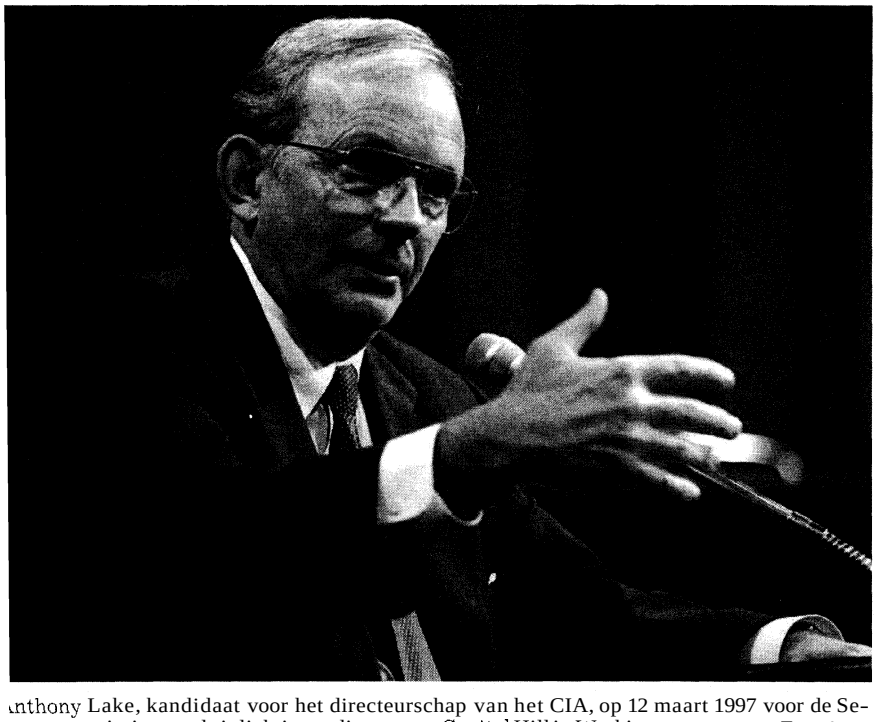
VERENIGDE STATEN

LAKE TREKT ZICH TERUG ALS KANDIDAAT VOOR HET DIRECTEURSCHAP VAN HET CIA. TENET HOOFD CIA. VERDERE ONTWIKKELINGEN M.B.T.KABINETSBENOEMINGEN

Op 11 februari 1997 stelde de Senaatscommissie voor inlichtingendiensten de hoorzittingen over de nominaties voor het kabinet voor een tweede keer uit (zie voor de eerste keer pag. 254/1-'97). Zij deed dit nadat aan het licht was gekomen dat naaste medewerkers van Anthony Lake, het beoogde hoofd van het Central Intelligence Agency (CIA). een ontmoeting hadden gehad met een zakenvrouw uit Thailand die een donatie had gegeven aan de Democratische Partij.

Op 17 maart liet Lake weten niet langer kandidaat te zijn voor het directeurschap van het CIA. In een brief aan president Clinton schreef Lake er genoeg van te hebben nog langer een 'dansende beer in het circus' te zijn. Hij noemde de goedkeuringsprocedure in het door de Republikeinen beheerste Congres 'akelig en bruut. maar alles behalve kort'. Hij riep op tot een betere politieke samenwerking tussen de twee partijen en waarschuwde dat 'eerder vroeger dan later mensen van alle politieke overtuigingen buiten de grenzen van onze stad zullen eisen dat Washington beleid boven partijdigheid en regeren boven hebbes stelt'.

De hoorzittingen van de Senaatscommissie voor de inlichtingendiensten over de nominatie waren op 11 maart weer begonnen. Lake's besluit zich terug te trekken kwam na drie dagen van vijandige verhoren door de commissie. De manier waarop hij door de Republikeinen werd behandeld, werd door een aantal commentatoren gezien als een wraakoefening voor de afwijzing in 1989 van John Tower die door George Bush was genomineerd als minister van defensie (zie pag. 696/2 e.v.-'89), hoewel enkelen hadden gezegd dat de nominatie van Lake geen goedkeuring zou hebben gekregen in de voltallige Senaat.

Anthony Lake, kandidaat voor het directeurschap van het CIA, op 12 maart 1997 voor de Senaatscommissie voor de inlichtingendiensten op Capitol Hill in Washington. Foto AFP

De nominatie van Lake was op losse schroeven gekomen door beschuldigingen dat hij als adviseur voor de nationale veiligheid zwijgend had ingestemd met clandestiene operaties van Iran in 1994 om Bosnische moslims te bewapenen. Bovendien had hij bij de aanvaarding van die functie nagelaten zijn aandelen in energiebedrijven van de hand te doen, waardoor speculaties over belangenverstrengeling ontstonden. Recente onthullingen over betrokkenheid bij de schandalen rond de campagnefinanciering (zie pag. 252/3 e.v.-'97), hadden zijn geloofwaardigheid verder ondermijnd. Met name Lake's betrokkenheid bij het schandaal rond de Chinese bijdragen had voor onrust gezorgd, evenals de op zichzelf staande kwestie van ongeoorloofde contacten die zouden hebben plaatsgevonden tussen functionarissen van de Democratische Partij en de Nationale Veiligheidsraad om in 1996 een ontmoeting te organiseren tussen de president en Roger Tam-

De Amerikaanse president Bill Clinton (tweede vl.) op 19 maart 1997 tijdens de nominatie van George Tenet (derde v.l.) als directeur van het CIA. Uiterst links vice-president Al Gore en naast Tenet diens vrouw Stephanie en zoon John Michael. Foto AFP

raz, een zakenman en donateur van de Democratische Partij die werd gezocht door de Libanese autoriteiten omdat hij werd verdacht werd van verduistering.

Op 19 maart nomineerde Clinton de plaatsvervangend directeur van het CIA, de 44-jarige George J. Tenet, als directeur van die dienst. Tenet was al een keer eerder goedgekeurd door de Senaatscommissie voor de inlichtingendiensten. toen hij in juni 1995 werd benoemd tot tweede man van het CIA. De verwarring rond de nominatie van de CIA-directeur betekende een nieuwe tegenvaller voor het moreel van de dienst. De organisatie had in zes jaar tijd vijf directeuren en twee genomineerden gehad (onder wie Lake) die in dezelfde periode hun nominatie hadden ingetrokken.

Op 10 juli ging de Senaat akkoord met de benoeming van Tenet als directeur van het Centra1 Intelligence Agency als opvolger van John Deutch.
Naar aanleiding van de benoeming van Tenet meldde *NRC/H'blad* (20-3-1997) o.m. het volgende:

'(...) Anders dan Lake heeft Tenet goede banden met het Congres en ervaring binnen het CIA. Hij begon zijn loopbaan op Capitol Hill als medewerker van een Republikeins senator. wijlen John Heinz uit Pennsylvania. Van 1988 tot 1993 was Tenet hoofd van de staf van de Senaatscommissie voor inlichtingendiensten, dezelfde commissie die nu een aanbeveling over zijn benoeming moet doen aan dc voltallige Senaat. In 1995 stemde de commissie unaniem voor Tenets benoeming tot plaatsvervangend directeur.
Sinds John Deutch in december als directeur vertrok heeft Tenet de dagelijkse leiding van het CIA in handen en vervult hij alle taken die daarbij horen. Hij brengt de dagelijkse CIA-rapporten over de ontwikkelingen in de wereld uit aan president Clinton, hij houdt de commissies voor inlichtingendiensten in het Congres op de hoogte en hij draagt de verantwoordelijkheid voor het CIA en de kleinere inlichtingendiensten, die samen goed zijn voor een jaarlijkse begroting van dertig miljard dollar.
Twee jaar we kte Tenet onder Lake in de Nationale Veiligheidsraad (van 1993-1995), waar hij hoofd inlichtingenzaken was. Tenet zei gisteren dat hij ernaar had uitgezien opnieuw onder Lake te werken, en dat diens gesneefde kandidatuur maakte dat de eervolle voordracht die hem nu zelf te beurt viel ,,eenbitterzoet moment" was.
Nadat Clinton zijn tweede keuze als hoofd van het CIA aan de pers had voorgesteld, zei Tenet dat er voor partijpolitiek geen plaats is bij de inlichtingendiensten. (...)'

Nominatie Alexis Herman goedgekeurd

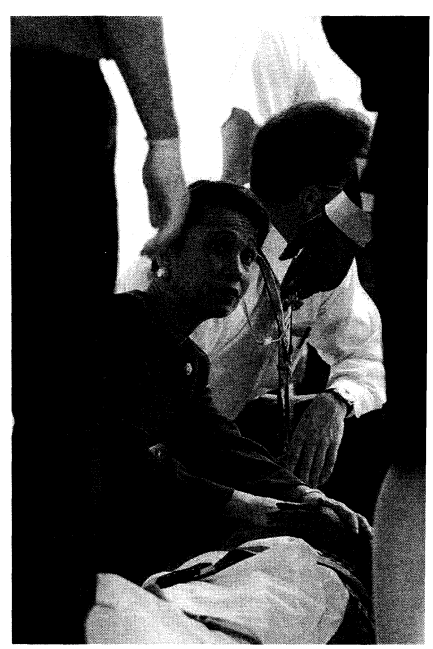
Op 18 maart begon de Senaat met de hoorzittingen voor de goedkeuring van de nominatie van de 49-jarige Alexis Herman als minister van arbeid (zie pag. 10512-'97). Net als Lake was 575 Herman betrokken geraakt bij de aanhoudende controverse over de Democratische fondsenwerving voor de verkiezingscampagne van 1996 (zie pag. 254/1-'97). Tijdens die campagne was Herman directeur van het presidentiële bureau voor publieke contacten geweest.

Op 30 april werd de voordracht var, Herman met 85 tegen dertien stemmen door de Senaat goedgekeurd. Herman werd op 1 mei als minister van arbeid beëdigd.

Samenstelling kabinet

Na de goedkeuring door de Senaat van de benoeming van Tenet tot hoofd van het CIA, op 10 juli, zag het Amerikaanse kabinet er als volgt uit:

Adviseur voor de nationale veiligheid - Samuel R. Berger; stafchef van het Witte Huis - Erskine Bowles; hoofd van de Nationale Economische Raad - Gene Sperling; voorzitter van de Raad van Economische Adviseurs - Janet L. Yellen buitenlandse zaken - Madeleine K. Albright kleinbedrijf - Aida Alvarez: handelsvertegenwoordiger - Charlene Barshefsky; huisvesting en stadsontwikkeling - Andrew M. Cuomo: defensie - William S. Cohen; handel - William M Daley; arbeid - Alexis M. Herman; energie - Federico Peña; ambassadeur bij de Verenigde Naties - Bill Richardson; vervoer - Rodney A. Slater: hoofd CIA - George J. Tenet; binnenlandsi zaken - Bruce Babbitt*; veteranenzaken - Jesse Brow-n*; Bureau voor Milieubescherming (Environmental Protection Agency, EPA) - Caro

De zojuist tot minister van arbeid beëdigd Alexis Herman troost op I mei 1997 haar tant Lillian Butler die bij het verlaten van het Wit te Huis struikelde en haar heup brak.
Foto EP,

M. Browner*; voorlichting (US Information Agency) - Joseph D. Duffey*; landbouw - Dan Glickman*; Bureau voor Management en Begroting - Franklin D. Raines*; justitie - Janet Reno*: onderwijs - Richard W. Riley*; schatkist - Robert E. Rubin* gezondheid en hulpverlening - Donna E. Shalala*.

*dezelfde portefeuille als in vorige kabinet

Op 22 januari was de Senaat akkoord gegaan met de nominaties van Albright en Cohen. Op 29 en 30 januari had de Senaat de benoemingen van respectievelijk Cuomo en Daley goedgekeurd. In de maand februari was de Senaat akkoord gegaan met de nominaties van Slater (6 februari), Richardson (11 februari) en Alvarez 28 februari). Op 11 en 12 maart had de Senaat de benoemingen van respectievelijk Barshefsky en Peña bevestigd. De goedkeuring van de nominatie van Herman had op 30 april plaatsgevonden en die van Tenet op 10 juli.

HARRIMAN OVERLEDEN

Op 5 februari overleed in Parijs de 76-jarige Pamela Harriman, de Amerikaanse ambassadeur in Frankrijk, nadat zij twee dagen eerder door een hersenbloeiing was getroffen. Harriman, de dochter van een Britse edelman, had nauwe banden met de hoogste kringen van het Britse en Amerikaanse politieke establishment door haar huwelijken met Randolph Churchill, de zoon van Winston Churchill, de Britse premier tijdens de Tweede Wereldoorlog, en later met de Amerikaanse politicus Averell Harriman, haar derde echtgenoot.

In *NRC/H'blad* (6-2-1997) schetsten Juurd Eijsvogel en Robert van de Roer het volgende portret van Pamela Harriman:

'(..) Pamela Harriman is wel „de laatste grote courtisane van deze eeuw" genoemd, onder andere door een van haar echtgenoten. Maar hoewel ze veel heeft gedaan om voor die titel in aanmerking te komen. doet hij geen recht aan het respect dat ze ondanks haar frivole verleden ook in de laatste fase van haar leven wist af te dwingen.

De weg naar succes liep voor Pamela Digby Churchill Hayward Harriman, zoals na drie huwelijken haar volledige naam luidde, ria relaties met rijke, aantrekkelijke en machtige mannen, Deze talrijke verhoudingen - in detail beschreven in society-bladen en serieuze biografieën - bepaalden haar levensloop. Maar de kroon op haar bestaan, het ambassadeurschap in Parijs, heeft ze op eigen kracht verworven als een van de grootste fondsenwervers en vrienden van Clinton. Dankzij haar vaardigheden als „ongeëvenaard sociaal dier", zoals biograaf Christopher Ogden haar noemde, werd zij een succesvol ambassadeur, ondanks spanningen in de Frans-Amerikaanse betrekkingen.

Voor een meisje van verarmde Engelse adel was het huwelijk de enige manier om status en rijkdom te verwerven, twee zaken waar de dochter van de elfde Baron Digby haar leven lang naar op zoek zou blijven. Toen ze negentien was, trouwde ze met Randolph Churchill, de zoon van de grote Britse staatsman. Winston Churchill kon het goed met zijn schoondochter vinden, die hem aansprak met „papa". De Tweede Wereldoorlog was de meest opwindende tijd van haar leven, zei ze later. Ze bracht veel tijd door op 10 *Downing* Street, soms in de schuilkelder samen met de premier en zijn vrouw. Ook woonde ze veel diners en weekeinden met wereldleiders bij.

Het huwelijk met Randolph, die deelnam aan de oorlog, mislukte. Pamela Churchill ging een reeks verhoudingen aan. onder anderen met steenrijke Amerikaan Averell Harriman, die in Londen was als afgezant van president Roosevelt.

Zowel Roosevelt als Churchill was van de affaire op de hoogte en beiden hoopten ervan te kunnen profiteren.

Als divorcée, met een van de beroemdste achternamen ter wereld. wierp Pamela Harriman zich in het Parijse society-leven. Voor de Britse ambassade was ze door haar levenswandel persona non grata, maar dat belette haat nier, opwindende tijden te beleven met Fiat-tycoon Gianni Agnelli, baron Elie de Rothschild en prins Aly Khan, de playboy-zoon van Aga Khan.

Tijdens een bezoek aan New York leerde zij Broadway-producer Leland Hayward kennen, die onder meer South *Pacific* en The Sound of Music op de planken zette. Zij trouwde met hem in 1960. Dit huwelijk bracht enige rust in haar bestaan. maar ook veel nieuwe vrienden in Hollywood onder wie Frank Sinatra. Haar reputatie van losbandigheid zou ze nooit meer helemaal kwijtraken. maar tegelijk zou ze ook altijd omgeven blijven door een aura van glamour.

Toen Hayward in 1971 overleed, trouwde Pamela met haar oude, Londense liefde. Averell Harriman. De bruidegom was ininiddels 79 jaar, weduwnaar en de grand old man van de Amerikaanse diplomatie. De bruid, die 28 jaar jonger was, nam voor het huwelijk de Amerikaanse nationaliteit aan. Vanuit hun grote huis in Georgetown, de sjieke buurt van Washington, maakte Pamela haar entree in de mannenwereld bij uitstek: de Amerikaanse politiek. Samen organiseerden ze diners en recepties voor Democratische politici. Ze zamelden geld voor hen in en droegen ook uit eigen zak bij aan hun campagnes. Toen Ronald Reagan in 1980 tot verbijstering van de Democraten het Witte Huis betrok, werd Huize Harriman een soort informeel hoofdkwartier voor de oppositie. Met herinneringen aan Churchill stak Pamela Harriman de gedemoraliseerde Democraten als een van de eersten een hart onder de riem.

Na Harrimans dood, in 1986, zette Pamela haar politieke missie met extra inzet voort. Haar woning fungeerde als politieke salon voor de top van de Democratische partij: intellectuelen, geldschieters, leiders en kandidaatleiders debatteerden er over wapenbeheersing, de economie of een verkiezingsstrategie. Haar politieke comité stond bekend als „Pam-Pac".

Zij steunde jonge presidentskandidaten als Al Gore in 1988 en na enige aarzeling Bill Clinton, wiens carrière ze al sinds 1980 steunde. in 1992. De overwinning van Clinton was ook voor haar een triomf - niet alleen omdat ze zo'n twaalf miljoen dollar voor de Democraten had opgehaald, maar vooral ook omdat ze zo'n grote rol had gespeeld bij het herstel van hun zelfvertrouwen in de Reagan-jaren. (...)

De nieuwe president beloonde haar met een baan die ze fel begeerde: als ambassadeur kon ze terugkeren naar Parijs. en deze keer in een positie die groot aanzien met zich meebracht. In haar residentie. gedecoreerd met haar schilderijen van Picasso, Matisse en Renoir, ontving ze de Franse beau monde.

en archieffoto van 4 april 1996 van Pamela Harriman, de op 5 februari 1997 in Parijs overleden merikaanse ambassadeur in Frankrijk. Foto AFP

Een groot denker up het gebied van de buitenlandse politiek was ze niet, en evenmin een ervaren of subtiel diplomaat. Maar als ambassadeur is ze over het algemeen toch geprezen om haar effectieve optreden. Zelfs haar zeer kritische biograaf Sally Bedell Smith (auteur van *Reflected Glory* erkent dat ze de Frans-Amerikaanse betrekkingen heeft verbeterd.
,,Ikben een politiek dier. ik hou van politiek. Ik ben geinteresseerd in de politiek van mijn land en in die van anderen". zei Harriman vorig jaar november: Onder haar ambassadeurschap zijn lastige problemen in de Frans-Amerikaanse relatie (CIA-agenten die op spionage betrapt werden, botsingen op handelsgebied en de alom veroordeelde Franse kernproeverij over het algemeen bevredigend opgelost. Bosnië. het Midden-Oosten en de hervorming van de NAVO waren andere splijtzwammen. De Franse eis dat de VS hun zuidelijk NAVO-commando aan een Europeaan overdragen. heeft Harriman tot haar eigen onvrede niet kunnen wegnemen.
Maar dat deed aan het respect voor de .,ijzeren vrouw in de zijden jurk", zoals biograaf Ogden noteerde, niets af. Oud-Bosnië-gezant en onderminister Richard Holbrooke. die al vijfentwintig jaar met haar bevriend is, prees haar diplomatieke werk gisteren uitbundig: ,,Alszij op de ambassade iemand ontving dan zaten bij wijze van spreken Churchill, Roosevelt en Harriman ook in de kamer." President Clinton prees haar gisteren als .,een van de meest bijzondere en begaafdste mensen die ik ooit heb ontmoet." (...)'

VERKIEZINGEN VOOR ZETEL NEW MEXICO IN HET HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN

Op 14 mei won de Republikeinse Partij de speciale verkiezingen voor een zetel van New Mexico in het Huis van Afgevaardigden. De zetel was tot februari in handen geweest van de Democraat Bill Richardson, die was benoemd tot ambassadeur van de VS bij de Verenigde Staten.

De zetel - sinds 1982 was bekleed door de Democraten - werd op het nippertje gewonnen door Bill Redmond, predikant en zakenman. Redmonds overwinning op de Democratische kandidaat Eric Serna werd grotendeels toegeschreven aan het hoge stemmenpercentage voor Carol Miller, kandidaat van de Groene Partij, die volgens onofficiële uitslagen 17 procent van de geldig uitgebrachte stemmen in de wacht sleepte.

KANDIDAAT-VOORZITTER VAN DE GEZAMENLIJKE CHEFS VAN STAVEN TREKT ZICH TERUG. AFFAIRE KELLY FLINN

Op 5 juni hield minister van defensie William Cohen zijn kandidaat voor het voorzitterschap van de Gezamenlijke Chefs van Staven, de 53-jarige generaal Joseph W. Ralston, de hand boven het hoofd toen diens kandidatuur in gevaar kwam nadat bekend was geworden dat Ralston in het verleden een buitenechtelijke relatie had gehad. Ralston was de beoogde opvolger van generaal John Shalikashvili, die eind september 1997 het voorzitterschap van de Gezamenlijke Chefs van Staven zou opgeven. In een artikel in de *Washington Post* zei Cohen dat het tijd was terug te keren naar de 'heerschappij van de rede' en een 'streep te zetten' onder een recente uitbarsting van seksschandalen in het leger.

Ralston had bekend dertien jaar eerder overspel te hebben gepleegd. Hij had een relatie gehad met een burger in een periode dat hij vervreemd was van zijn vrouw, van wie hij later scheidde Overspel gold in het Amerikaanse leger echter als een misdaad krachtens artikel 134 van de algemene code van het militaire recht.

Ondanks de steun van Cohen trok Ralston op 9 juni zijn nominatie in, die de Senaat had moeten bekrachtigen. Zijn besluit kwam na suggesties dat het Witte Huis niet blij was met Cohens steun aan Ralston op een moment dat een aantal militairen was gestraft na beschuldigingen van overspel en ongeoorloofde relaties (zie verderop). Er werd een vergelijking gemaakt tussen de zaak-Ralston en de zaak-Kelly Flinn, de eerste vrouwelijke B-52 piloot, die op 22 mei door de luchtmacht was ontslagen, nadat zij had toegegeven te hebben gelogen over een affaire met een getrouwde burger (zie ook verderop onder het kopje 'Seksuele intimidatie binnen de strijdkrachten').

De Amerikaanse onderminister voor de luchtmacht, Sheila Widnall, had op 22 mei onderstreept dat de echte reden voor het ontslag Flinns 'gebrek aan integriteit' was. Het zogeheten algemene ontslag dat Flinn had gekregen, werd toegekend als de staat van dienst van de betrokkene 'eerlijk en trouw' was, maar er 'belangrijke negatieve elementen zijn die de positieve in de schaduw stellen'. Het was minder erg dan 'oneervol ontslag'. Flinn zelf had een 'eervol ontslag' geëist.

President Clinton prees Ralston op 9 juni en zei dat de generaal aanbleef in zijn huidige positie als vice-voorzitter van de Gezamenlijke Chefs van Staven. Ralston zei die dag het te betreuren dat de indruk was ontstaan dat in het leger met twee maten werd gemeten. 'Ik geloof niet dat er een dubbele moraal is', zo zei hij.

ONTWIKKELINGEN IN PAULA JONES-AFFAIRE

Op 27 mei oordeelde het Amerikaanse Hooggerechtshof unaniem dat een staatshoofd zich niet op constitutionele onschendbaarheid kon beroepen in geval van een burgerlijke rechtszaak die niets te maken had met de uitoefening van zijn ambt. De uitspraak maakte de weg vrij voor Paula Corbin Jones, een voormalige ambtenaar van de staat Arkansas, een civiele rechtszaak wegens ongewenste intimiteiten aan te spannen tegen president Clinton (zie voor nadere informatie over de beschuldigingen tegen de president pag. 704/3 -'94; zie ookpag. 253/2 e.v.-'97).

Rechter John Paul Stevens, die uitspraak deed namens het gehele hof, verwierp het argument van de advocaten van de president dat de zaak moest worden uitgesteld totdat de ambtstermijn van de president was verstrekken en oardeelde dat de grondwet de belangrijkste bestuurder van het land niet in bescherming nam. Hij verklaarde 'Net als iedere andere burger die op de juiste wijze een federale rechtszaak aanspant, heeft Jones recht op een correcte behandeling van haar vordering'.

Ondanks de uitspraak bleef het onduidelijk of de rechtszaak zou plaatsvinden terwijl de president nog in functie was. De uitspraak was summier geformuleerd en suggereerde dat een procesrechter de voortgang kon vertragen op andere gronden dan constitutionele onschendbaarheid, zoals de opvatting dat de rechtszaak de president bij de uitoefening van zijn ambt zou hinderen. Het hof suggereerde ook dat het mogelijk zou zijn voor Clinton in deze zaak schriftelijke verklaringen onder ede in te dienen in plaats van persoonlijk te getuigen.

Advocaten van Jones benadrukten naar aanleiding van de uitspraak dat een eventuele schikking met Clinton ondermeer zou moeten bestaan uit veronderschuldigingen voor de verondersteld gebeurtenissen. Verder werd op 31 mei bericht dat Gilbert Davis, de belangrijkste advocaat van Jones, had verklaard dat een schikking alleen kon worden getroffen als de president erkende dat hij Jones in 1991 had ontmoet in een hotelkamer in Arkansas (waar hij haar volgens haar had gevraagd oraalseks met hem te bedrijven) en na betaling van een 'aanzienlijk' bedrag tot compensatie van de aantasting van haar goede naam.

Op 24 juni werd bericht dat de waarheid van de getuigenis van Paula Jones in twijfel was getrokken door haar oudspronkelijke advocaat in de zaak, Daniel Traylor, die zich later had teruggetrokken. Hij betwistte details uit de beschrijving van Clintons geslachtsorgaan die zij had gegeven en die volger

'aula Corbin Jones (l.) op 21 augustus 1997 samen met haar woordvoerster Susan Carpenter op le luchthaven van Los Angeles op weg naar Little Rock, Arkansas. Foto AFP

aar nieuwe advocaten cruciaal be-vijsmateriaal vormden. Traylor was ok bezorgd omdat Jones $ 1.000 had angenomen van een maker van een an-i-Clinton-video en verklaarde dat zij aarmee verzeild was geraakt in het gekkenhuis'.

.an het einde van de maand werd ver-er bericht dat politiemensen van de taat Arkansas hadden gelogen over 'lintons seksuele gewoonten om daar-iee lucratieve contracten met uitge-ers en de media binnen te halen. In een rtikel in het tijdschrift New Yorker gaf onald Anderson, een lid van de veilig-eidsdienst van Clinton toen deze gou-erneur was van Arkansas, toe verhalen e hebben bevestigd over Clintons on-'ouw, die hij beschreef als 'kletskoek' n waarvan hij geen idee had of ze op 'aarheid berustten.

ie persoonlijke advocaat van de presi-ent, Robert Bennett, maakte op 1 juni jdens een optreden in een televisie-raatshow bekend dat er voorwaarden erbonden waren aan een schikking in e zaak tegen Paula Jones. Deze hielden i dat Clinton geen verontschuldigin-en zou aanbieden en ook geen beken-enis zou afleggen voor iets dat hij niet ad gedaan en dat een regeling niet iocht leiden tot de gevolgtrekking dat e president in feite schuldig was aan atgene waarvan Jones hem had be-huldigd. Bennett zei dat de president ereid was zijn reputatie voor de rech-r te verdedigen, maar niet om een me-isch onderzoek te ondergaan (de mo-elijkheid van een onderzoek kwam voort uit de bewering van Jones dat zij haar aantijgingen kracht kon bijzetten door een verwijzing naar 'opvallende kenmerken' aan de genitaliën van de president). Bennett voegde daar aan toe dat de president hem opdracht had gegeven een financiële regeling te bespreken, die echter beperkt zou zijn tot een vergoeding van de juridische kosten van Jones en een gift aan een liefdadigheidsinstelling van haar keuze.

Op 2 juni werd bericht dat Jones' advocaten in een eerder stadium hadden benadrukt dat een schikking een verontschuldiging moest omvatten en een bevestiging dat haar verslag van de desbetreffende gebeurtenissen waar was. In een interview met het tijdschrift Newsweek van 2 juni verklaarde zij echter niet te verwachten dat Clinton zou toegeven dat hij zich exhibitionistisch had gedragen, maar wel te verwachten dat hij zou toegeven dat hij een politieman opdracht had gegeven haar naar de hotelkamer van de president te brengen. Door deze afzwakking van haar standpunt, leek het alsof Jones bereid was tot een concessie.

ONTSLAG EN TERUGKEER VAN SPECIALE WHITEWATER-AANKLAGER. VERDERE ONTWIKKELINGEN IN DE WHITEWATER-AFFAIRE

Op 17 februari maakte Kenneth Starr, de speciale aanklager (een onafhankelijk raadsman) in de Whitewater-zaak, bekend dat hij in augustus zijn ambt zou neerleggen en decaan zou worden van een universitaire rechtenfaculteit.

In 1994 was Starr benoemd (zie pag. 38/2-'95) om de beschuldigingen met betrekking tot Whitewater die president gedurende zijn gehele presidentschap achtervolgden, te onderzoeken.

Starr, een Republikein die door de Democraten er vaak van was beschuldigd dat hij zich bij zijn onderzoek liet beinvloeden door zija politieke achtergrond, had verscheidene processen in de Whitewater-zaak aangespannen die tot een reeks veroordelingen hadden geleid. De belangrijkste hiervan waren de veroordelingen in augustus 1996 van twee naaste medewerkers van de president in Arkansas James McDougal en diens vrouw Susan (zie voor bijzonderheden pag. 30/1/2-'97). Zijn besluit af te treden gaf aanleiding tot speculaties dat hij na drie jaar moeizame arbeid tot de conclusie was gekomen dat hij nooit in staat zou zijn om aanklachten in te dienen tegen de president of diens vrouw.

Op 21 februari trok Starr zijn besluit zijn functie neer te leggen echter in en verklaarde dat hij in functie zou blijven totdat het onderzoek 'in hoofdzaak voltooid' was. Hij erkende dat zijn eerdere besluit 'onverstandig' was geweest en had geleid tot de speculatie dat het onderzoek zijn beloop had gehad.

James McDougal nogmaals veroordeeld

Op 14 april werd James McDougal, voormalig zakenpartner van president Bill Clinton uit Arkansas, veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf, nadat hij in mei 1996 was veroordeeld wegens achttien gevallen van fraude en samenzwering in verband met de Whitewater-affaire (zie pag. 29/3 e.v.-'97).Hij werd tevens veroordeeld tot het terugbetalen van $ 4,3 mln aan de federale overheid en tot een boete van $ 10.000.

McDougal had tot maximaal 84 jaar gevangenisstraf kunnen worden veroordeeld. Hij werd uiteindelijk tot een lichtere straf veroordeeld, omdat hij zijn medewerking had verleend aan het onderzoek van Starr. Op 22 april presenteerde Starr nieuwe gegevens die waren verstrekt door McDougal ter onderbouwing van een verzoek aan de federale districtsrechtbank in Arkansas om de onderzoekstermijn van de speciale grand jury met zes maanden te verlengen tot 7 november 1997. Het zou gaan om 'een grote hoeveelheid bewijs van mogelijke belemmering van de rechtsgang' en van 'intimidatie van getuigen'.

Staf Witte Huis zou hebben getracht onderzoek Starr tegen te werken

Op 1 april was een nieuw aspect van het Whitewater-schandaal aan het licht gekomen, toen een regeringsfunctionaris bekende dat de staf van het Witte Huis in 1994 had geprobeerd een nieuwe baan te vinden voor Webster Hubbell, die op 14 maart 1994 ontslag had geno-

men als onderminister van justitie na beschuldigingen dat hij cliënten van het advocatenkantoor Rose in Arkansas, waar hij voor werkte, te veel in rekening had gebracht (zie pag. 416/3-1994). Op dat kantoor was de vrouw van Clinton, Hillary, een compagnon van Hubbell geweest (zie pag. 268/3, 622/1 en 766/3-'95). Het nieuws versterkte speculaties dat Hubbell zou zijn geholpen om hem te ontmoedigen zijn mede erking te verlenen aan Starrs onderzoek.

De speciale raadsman van het Witte Huis, Lanny Davis, verklaarde dat Thomas McLarty, destijds stafchef van het Witte Huis, en diens opvolger Erskine Bowles behoorden tot drgenen die geprobeerd hadden een nieuwe baan voor Hubbell te vinden. Op 3 april verdedigde Clinton de mannen en zei dat hun inspanningen waren voortgekomen uit 'menselijke compassie' en dat zij niet onbetamelijk hadden gehandeld.

Hubbell was recentelijk uit de gevangenis ontslagen en werd in verband gebracht met zowel het Whitewater-schandaal als het op dat moment actuele fondsenwervingsschandaal (zie pag. 252/3-'97), met name voor wat de donaties vanuit Azië betrof. Na zijn ontslag zou hij geldbedragen hebben ontvangen, waaronder $ 100.000 van een dochteronderneming van de Indonesische Lippo Group in juni 1994 (zie ook verderop). Starr was er vooral op gebrand uit te vinden of medewerkers van Clinton Hubbell geld hadden betaald om te voorkomen dat deze belastende verklaringen over de Whitewater-affaire zou afleggen.

Uitspraak Hooggerechtshof: First *Lady dient inzage te geven in aantekeningen*

Op 23 juni kreeg de regering-Clinton een belangrijke tegenvaller te verwerken toen het Hooggerechtshof ervan afzag een uitspraak te vernietigen van een lagere federale rechtbank. Krachtens de uitspraak diende Hillary Clinton de federale Grand Jury van Arkansas, die bezig was met het onderzoek naar de Whitewater-affaire, inzage te geven in aantekeningen van twee gesprekken tussen haarzelf en privé- en regeringsadvocaten.

De eerste serie aantekeningen was gemaakt op 11 juli 1995 tijdens een gesprek over de zelfmoord in 1993 van plaatsvervangend Witte Huis-adviseur Vincent Foster (zie pag. 559/2-'94). Onderzoekers hoopten dat de aantekeningen licht zouden werpen op aantijgingen dat Hillary de Whitewater-dossiers na de dood van Foster uit diens kantoor had laten weghalen om te voorkomen dat potentieel belastend materiaal zou worden ontdekt. Uit de tweede serie aantekeningen hoopte de speciale Whitewater-aanklager, Kenneth Starr, te weten te komen welke informatie de First Lady op 26 januari 1996 aan een advocaat had verstrekt tijdens pauzes van zittingen waarop zij voor de federale grand jury was verscheen. Haar geheime verklaring had betrekking gehad op facturen van haar advocatenkantoor in Arkansas die waren ontdekt in haar privé-vertrekken in het Witte I-luis, meer dan een jaar nadat ze waren verdwenen. Zij waren verdwenen na door de aanklagers als bewijsmateriaal tezijnopgeeist (zie pag. 271/1 e.v.-'96).

Het Hooggerechtshof ging niet akkoord met het argument van de regering dat de gesprekken van Hillary Clinton met haar advocaten in beide gevallen vielen onder het beroepsgeheim van de advocaat. Hiermee stelde het zich achter de uitspraak van het achtste Circuit Court of Appeal in St Louis van 2 mei die inhield dat het beroepsgeheim niet van toepassing was in deze zaak omdat er regeringsadvocaten bij de gesprekken aanwezig waren geweest.

Deze ontwikkeling werd gezien als een mogelijke doorbraak in het Whitewater-onderzoek dat aan geloofwaardigheid begon in te boeten. Aan het al drie jaar lopende onderzoek was $ 23 mln uitgegeven. De uitspraak schiep de mogelijkheid dat Hillary Clinton, die door Starr in de aan het Hooggerechtshof overhandigde documenten werd aangeduid als een 'centrale figuur' uiteindelijk gedagvaard zou worden in verband met beschuldigingen die te maken hadden met de Whitewater-affaire.

Uitbreiding *Whitewater-onderzoek met onderzoek naar buitenechtelijke relaties* Clinton

Op 25 juni berichtte de Washington Post dat Starr ook acht agenten van de staatspolitie van Arkansas had ondervraagd over wat zij wisten van de buitenechtelijke verhoudingen die Bill Clinton zou hebben gehad toen hij gouverneur van Arkansas was.

Deze ont ikkeling werd als uiterst belangrijk gezien omdat tot dan toe het Whitewater-onderzoek beperkt was gebleven tot de onmiddellijke gevolgen van een dubieuze handel in land in Arkansas, het faillissement van de Madison Guarantee Bank, het vermeende gebruik van onterecht verkregen leningen, en de omstandigheden rond de dood van Foster. De uitbreiding van het onderzoek naar het seksleven van de president werd door de voorstanders ervan afgeschilderd als een poging om erachter te komen of Clinton informatie over de Whitewater-affaire had toevertrouwd aan iemand met wie hij een intieme relatie had gehad. De nieuwe richting van het onderzoek wekte echter ontsteltenis bij de aanhangers van de president die beweerden dat het nieuwe onderzoek symptomatisch was voor de groeiende vertwijfeling en hei gebrek aan onpartijdigheid van de speciale aanklager

AANHOUDENDE CONTROVERSE OVER CAMPAGNEFINANCIERING

Behalve met het Whitewater-onderzoek werd de regering-Clinton geconfronteerd met aanhoudende vragen over fondsenwervingsactiviteiten en bijdragen aan de campagne van de Democratische Partij voorafgaande aan de presidentiële en parlementsverkiezingen van november 1996 (zie pag 252/3 e.v.-'97).

In februari 1997 duurde de controversie voort over campagnefinanciering in het algemeen en de financiering van de herverkiezingscampagne van president Clinton in 1996 in het bijzonder.

Op 14 februari onthulde de *Washington* Post dat opsporingsambtenaren van het ministerie van justitie bewijzen hadden gevonden dat tijdens de campagne van 1996 in het geheim Chinese donaties waren gedaan aan de Democratische Partij. Op 21 februari verergerde het schandaal toen twee belangrijke getuigen weigerden gehoor te geven aan een verzoek van de Commissie voor regeringshervorming en -toezicht van het Huis van Afgevaardigden documenten te overleggen. Twee andere getuigen vluchtten het land uit. De twee getuigen die weigerden documenten te overhandigen, waren John Huang en Webster Hubbell (zieeerder dit bericht).

Huang, vroeger werknemer van de Indonesische Lippo Groep, een Chinees Indonesische multinational, was tijdens Clintons eerste ambtstermijn werkzaam geweest op het Amerikaans ministerie van handel en vervolgens in dienst getreden bij de Democratische Partij als fondsenwerver. Het FBI vreesde dat hij misschien zijn positie had gebruikt om toegang te krijgen tot commercieel gevoelige informatie over China (zie pag. 253/1-'97). De documenten die Hubbell niet wilde vrijgeven, hadden betrekking op betalingen ter waarde van $ 350.000 die Hubbell zou hebben ontvangen uit bepaalde bronnen, waaronder de Lippo Groep nadat hij uit de regering was gestapt.

Een bedrag van $ 1,2 mln aan donaties die Hubbell had geworven voor de Democratische Partij, moest worden geretourneerd omdat de identiteit van de donateurs niet op bevredigende wijze kon worden vastgesteld of omdat de schenkers buitenlanders waren.

De twee getuigen die het land waren uitgevlucht, waren Charles Yah Lin Trie, een zakenman uit Arkansas die de wapenhandelaar Wang Jun had meegenomen naar een koffie-ochtend in het Witte Huis (zie pag 104/1-'97) en Pauline Kanchanalak, die een donatie van $ 250 000 terugkreeg omdat de herkomst ervan niet Kon worden vastgesteld Een donatie van $ 640 000 aan het fonds voor juridische bijstand van de president die Trie had gestort, moest ook worden teruggegeven omdat de bron niet kon worden achterhaald

Moynihan wil onafhankelijke raadsman voor onderzoek misstanden campagnefinanciering

Op 21 februari eiste senator Daniel Patrick Moynihan als eerste Democratische senator dat het ministerie van justitie een onafhankelijke raadsman zou benoemen die de misstanden rond de campagnefinanciering zou moeten onderzoeken.

Onderzoek Senaatscommissie voor regeringsoperaties. Kwestie van de overnachtingen in het Witte Huis

Ook de Senaatscommissie voor regeringsoperaties was bezig met een onderzoek naar de campagnefinanciering. Op 3 februari gingen 52 dagvaardingen de deur uit in een poging documenten in landen te krijgen die betrekking hadden op oneigenlijke activiteiten bij de campagnefinanciering. Deze documenten hadden bijna allemaal betrekking op Clintons campagne van 1996. Eén van deze dagvaardingen was voor John Huang. In de dagvaardingen werd gevraagd informatie over te leggen zoals agenda's en lijsten met data, tijden en nummers van telefoongesprekken. Verder werden op 21 februari 148 mensen gedagvaard voor de commissie te verschijnen.

Op 25 februari gaf het Witte Huis een grote hoeveelheid documenten vrij die betrekking hadden op de fondsenwerving. Het ging om stukken van vicetafschef Harold Ickes, die Ickes enkele dagen eerder had overgedragen aan de Senaatscommissie die de fondsenwerving onderzocht. Onder de documenten bevonden zich handgeschreven briefjes van president Clinton. Uit de stukken bleek dat Clinton kort na de nederlaag van de Democraten bij de tussentijdse verkiezingen van november 1994 bezonnen was met het opzetten van een ambitieus systeem voor het inzamelen van geld.

Het Witte Huis gaf die week ook een lijst vrij met de namen van 983 gasten die de laatste twee jaar in de Lincoln-slaapkamer of een ander logeervertrek in het Witte Huis nadaen overnacht De lijst was onderverdeeld in zeven categorieen vrienden uit Arkansas, oude vrienden van elders vrienden en supporters uit 1992 of later, functionarissen en hoogwaardigheidsbeklederS, kunstenaars, entertainers en schrijvers, familieleden, en vrienden van dochter Chelsea In vrijwel alle gevallen ging het volgens het Witte Huis om mensen die zoals een woordvoerder zei mensen die de Clintons nog niet kenden maar met wie ze graag meer tijd wilden doorbrengen'

Onder de logees waren computer-pionier Steve Jobs, actrice Candice Bergen, CNN-oprichter Ted Turner en regisseur Steve Spielberg. Krachtens de Amerikaanse wet was het verboden op federaal terrein zoals de kantoren van het Witte Huis fondsen te werven voor de verkiezingen

In januari 1995 had president Bill Clinton in een handgeschreven briefje aan zijn voornaamste fondsenwerver laten weten: 'Ik ben klaar om met de overnachtingen te beginnen'. Dat bleek uit de documenten die het Witte Huis op 25 februari had vrijgegeven.

Op 26 februari ontkende Clinton dat hij toegang tot het Witte Huis ooit te koop had aangeboden of dat er een 'prijskaartje' hing aan bijeenkomsten in het Witte Huis.

Op 2 april bleek uit de dossiers van Harold Ickes dat in tegenstelling tot Clintons eerdere opmerkingen, koffie-bijeenkomsten die in 1995 en 1996 waren gehouden, specifiek tot doel hadden gehad fondsen te verwerven en dat de president direct betrokken was geweest bij voorstellen extra inkomsten te genereren.

Rol vice-president Gore

In de loop van de maand maart rees de vraag in welke mate ook vice-president Al Gore betrokken was geweest bij dubieuze activiteiten ter verwerving van fondsen.

Volgens een gedetailleerd rapport van Bob Woodward dat werd gepubliceerd in de Washington Post van 2 maart, waren Gore en diens medewerkers direct betrokken geweest bij de werving van $40 mln van de $180 mln die het Democratie National Committee (DNC) in 1995-'96 had bijeengebracht, het meeste in de vorm van 'zacht geld'-donaties, dat wil zeggen bijdragen die technisch gezien waren geschonken aan een politieke partij en niet aan individuele kandidaten.

Het DNC was binnen de Democratische Partij belast met de campagne voor de herverkiezing van Clinton en Gore.

Gesuggereerd werd dat Gore in zo grote mate betrokken was geweest bij de inspanningen van het Witte Huis geld voor de campagne bijeen te brengen, dat hij voor de grap was aangeduid als de 'opperbedelaar' vanwege zijn rol bij het overhalen van potentiële donateurs tot het geven van een bijdrage aan de Democratische Partij.
Na het verschijnen van het artikel had Gore op 3 maart tijdens een persconferentie toegegeven dat hij vanuit zijn kantoor in het Witte Huis telefoontjes had gepleegd om fondsen te werven. Bij zijn gesprekken had hij een creditcard gebruikt van het DNC . Volgens Gore waren de telefoontjes legaal, omdat zij werden ontvangen op de plaats waar de donateur de telefoon aannam en niet in het Witte Huis. Daarom zouden de telefoontjes niet in strijd zijn met de wet die het werven van campagnegelden op federaal grondgebied verbood.
'Ik ben trots op wat ik gedaan heb en heb niet het gevoel fouten te hebben gemaakt', zei Gore tijdens de persconferentie. Hij voegde daar even later aan toe 'nu als gedragslijn te hebben gekozen nooit meer zulke telefoontjes te plegen'. Hij ontkende donateurs onder zware druk te hebben gezet om een financiële bijdrage te leveren.

Op 28 februari had het DNC bekendgemaakt dat het $ 1,5 mln aan ongeoorloofde campagnebijdragen van 77 donateurs zou teruggeven. Roy Romer, voorzitter van het DNC en gouverneur van Colorado, gaf toe dat de partij fouten had gemaakt die in de toekomst door nieuwe, strikte regels zouden worden voorkomen. Met de teruggave van deze donaties kwam het totale bedrag dat de Democratische Partij in 1997 had geretourneerd, op ca $ 3 mln.

In de loop van de maand kwam verder aan het licht dat Gore de belangrijkste gastheer was geweest op 23 van de zogenaamde 'koffie-bijeenkomsten' in het Witte Huis, waar donateurs werden uitgenodigd een praatje te maken met belangrijke regeringsmedewerkers.

De onthullingen werden gezien als schadelijk voor Gore's kansen in het jaar 2000 zonder tegenstand door de Democraten genomineerd te worden als presidentskandidaat.

Starr eist documenten Witte Huis. Verband tussen Whitewater-affaire en campagnefinanciering

Op 4 maart sommeerde Kenneth Starr, de speciale aanklager die in 1994 door

een federale rechtbank was benoemd om het onderzoek naar de beschuldigingen in de Whitewater-affaire voort te zetten, het Witte Huis gehoor te geven aan een dagvaarding van 30 januari, waarin functionarissen opdracht kregen hun archieven te doorzoeken op informatie over twintig personen die banden hadden met de Lippo Groep. Dit was een belangrijke ontwikkeling, omdat hiermee werd benadrukt dat de activiteiten van de Lippo Groep een schakel vormden tussen de Whitewater-affaire en het schandaal rond de campagnefinanciering.

Aangenomen werd dat Starr vooral hoopte documenten te vinden die zouden verklaren waarom betalingen waren gedaan aan Webster Hubbell, de voormalige compagnon van Hillary Clinton bij het advocatenkantoor Rose in Arkansas (zie boven). Verondersteld werd dat voormalig onderminister van justitie Hubbell $350.000 had ontvangen tussen zijn ontslag in maart 1994 en zijn in december 1994 afgelegde bekentenis dat hij fraude had gepleegd (zie pag. 268/3 en 622/1-'95). Dit geld zou onder meer afkomstig zijn van mensen die banden hadden met de familie Riady, een rijke Indonesische familie die ook de leiding had over de Lippo Groep.

Verklaringen Clinton

Op 7 maart sneed president Bill Clinton tijdens een persconferentie de kwestie rond de campagnebijdragen in algemene bewoordingen aan: 'Ik denk niet dat u enig bewijs kunt vinden dat ik het regeringsbeleid heb veranderd alleen maar vanwege een bijdrage'. Hij herhaalde ook zijn standpunt dat minister van justitie Janet Reno zou moeten besluiten of een onafhankelijke raadsman zou worden benoemd om de beschuldigingen van illegale of ongepaste fondsenwerving te onderzoeken.
Aangezien het ministerie van justitie, het FBI en beide huizen van het Congres bezig waren met een onderzoek naar campagnefinanciering, bleef Reno bij haar weigering een speciale aanklager te benoemen om de zaak te onderzoeken. In verband met de beschuldigingen dat donateurs met een aanbod van een overnachting in het Witte Huis waren overgehaald tot het schenken van een bijdrage, verklaarde zij op 6 maart dat 'zachte' campagnebijdragen niet vielen onder wetten die het werven van giften op federaal grondgebied verboden.

In een verklaring op 11 maart drong president Clinton er bij het publiek op aan niet te 'zwelgen' in de details van de controverse rond de financiering van de verkiezingen, maar het probleem te gebruiken als een prikkel om tot hervormingen te komen. Hij zei dat de kosten van moderne politieke campagnes (en in het bijzonder televisiespots) zo hoog waren dat de omvang van het benodigde bedrag onvermijdelijk zou leiden tot een aantal vragen over de herkomst van het geld. Volgens hem lag de oplossing in het van staatswege verstrekken van gratis zendtijd aan kandidaten.

Democratische Congresledenblijken door FBI te zijn gewaarschuwd voor illegale donaties

In de loop van de maand echter werd de kwestie van de campagnefinanciering belangrijker toen meer details bekend werden van vermeende Chinese donaties aan o.a. 30 Democratische kandidaten voor het Congres.

De vermeende donaties waren aan het licht gekomen nadat het Nationale Veiligheidsbureau (National Security Agency, NSA) communicatiesystemen van buitenlandse regeringen via elcctronische weg in de gaten had gehouden. De Chinezen zouden tot hun poging geld in de verkiezingscampagne te stoppen. zijn gekomen uit bezorgdheid over het succes van de Taiwanese lobby in het Amerikaanse Congres. Krachtens de Amerikaanse wet mochten politici geen buitenlands geld voor hun campagnes aannemen en minstens zes Congresleden die door de Chinezen zouden zijn uitgekozen, waren door het FBI gewaarschuwd en op de hoogte gebracht van de Chinese bedoelingen. Een aantal van hen gaf toe dergelijke waarschuwingen te hebben ontvangen. Maar toen de Democraat Diane Feinstein, lid van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen, deze kwestie op 10 maart aanroerde, verklaarde zij dat de informatie die zij van de autoriteiten had ontvangen, niet gedetailleerd genoeg was geweest om verdachte contribuanten te kunnen identificeren. Op 7 maart echter had zij bekendgemaakt dat zij de ongeveer $ 12.000 zou teruggeven die zij voor de campagne van 1996 had ontvangen van verschillende donateurs, van wie een aantal werd geassocieerd met de Lippo Groep. Hoewel niet werd gezinspeeld op een verband tussen de fondsen en de waarschuwing die zij had ontvangen, werd het besluit het geld te retourneren door velen gezien als een verlate reactie op de informatie van het FBI.

Op 21 maart werd bericht dat Richard Gephardt, de leider van de Democratische minderheid in het Huis, eveneens $ 22.000 van de campagnebijdragen voor 1996 had teruggegeven. Het grootste deel van dit bedrag zou afkomstig zijn van de Lippo Groep.

China ontkent donaties

Op 21 maart liet China via het officiële persbureau *Nieuw China* weten dat sprake was van een complot. 'Nu de Chinees-Amerikaanse hetrekkinger aan de beterende hand zijn, tracht eer handjevol anti-China krachten samer met een aantal splijtisten uit Taiwan (...) tweedracht te zaaien. China, zc werd in het bericht gesteld, was eer ontwikkelingsland dat geen geld hac voor 'dergelijke zaken'. 'En al had he' het geld, China zou het niet voor zoiets gebruiken.'

Rol Clinton en Lake

De kwestie van de Chinese contributie: zaaide twijfel over de betrouwbaarheic van Clintons geheugen met betrekking tot de gebeurtenissen en vormde éér van de factoren die leidden tot de terug trekking van Anthony Lake als kandi daat voor het directeurschap van he CIA. Het Witte Huis en het FBI hadder een reeks tegenstrijdige verklaringer afgelegd over de vraag of de presiden en Lake - laatstgenoemde als adviseu voor de nationale veiligheid - op d hoogte waren geweest van de informa tie die het NSA aan het licht had ge bracht.

Volgens een verklaring van Clinton op 1 maart had het FBI in juni 1996 twee leden va de Nationale Veiligheidsraad (NSC) ingelich over het Chinese complot, maar hun verzoch de informatie niet door te geven aan vooraar staande functionarissen van het Witte Huis c aan de president. De bewering dat was ge vraagd de informatie niet door te geven aa hoge functionarissen. werd dezelfde dag in hi openbaar door het FBI ontkend. Op 12 maar poogde minister van justitie Reno deze tegen strijdigheid uit te leggen door te zeggen dat c NSC-functionarissen die de inlichtingen hac den ontvangen, het verzoek van het FBI de ge voelige informatie zeer omzichtig te behandi len. verkeerd hadden geïnterpreteerd.

Onderzoek Senaat uitgebreid

Op 11 maart besloot de Senaat met 9 stemmen voor en geen enkele stem tege het onderzoek naar de campagnefinan cieringuit te breiden zodat naast illega ook ongeoorloofde fondsenwerving zo worden onderzocht.

Op 6 maart was de Senaatscommissie voor r gels en bestuur akkoord gegaan met een b drag van $ 4,35 mln voor een onderzoek na. de beschuldigingen van illegale fondsenwe ving voor de verkiezingen van 1996.

Beschuldigingen tegen Republikein Burton

Op 19 maart reageerden de Democrate op de, zoals president Clinton het ui drukte, Republikeinse 'vernietigin van de nominatie van Lake als direc teur van het CIA, door een memo te l: ten uitlekken waarin een Amerikaan;

obbyist voor Pakistan zei dat het 58-arige Republikeinse Congreslid Dan Burton hem in de zomer van 1996 onder druk had gezet donaties te geven voor de verkiezingscampagne Burton, een bekend aanhanger van Pakistan in het Congres, werd ervan beschuldigd de obbyist Mark Siegel te hebben benaderd uni te kijken o hij geld kon inzamelen bij Amerikanen van Pakistaanse tfkomst om zijn campagne in Indiana te helpen financieren

De beschuldigingen lagen uiterst gevoelig omdat Burton voorzitter was van de commissie voor regeringshervorming en -toezicht van het Huis van Afgevaardigden en als zodanig de leiding had over het onderzoek van het Huis van Afgevaardigden naar de Democratische fondsenwerving tijdens de verkiezingen van 1996

Meer onthullingen over vermeende Chinese donaties

Op 1 april verschenen in de *Wall* Street ournal de eerste uitvoerige berichten over de vermeende geheime bijdragen van de Chinese regering aan de Democratische Partij. De Chinese staatsbank zou in 1995 en 1996 herhaaldelijk geldsommen van $50.000 en $100.000 hebben overgemaakt aan Charles Yah Lin Trie, één van president Clintons medewerkers in Arkansas die in februari de VS had verlaten (zie eerder dit bericht).

Een kwestie die hiermee verband hield, betrof de goedkeuring door Chinese regeringsfunctionarissen in 1995 en 1996 van pogingen met behulp van illegale campagnebijdragen politieke invloed te verkrijgen. Het FBI beschikte over 'substantieel bewijs' hierover, dat op 23 april door FBI-directeur Louis Freeh en minister van justitie Janet Reno werd voorgelegd aan vooraanstaande leden van de Senaatscommissie voor inlichtingendiensten.

NEWT GINGRICH SLUIT LENING OM BOETE TE BETALEN

Op 17 april maakte voorzitter Newt Gingrich van het Huis van Afgevaardigden bekend dat hij een aanbod had geaccepteerd van Robert Dole, de vertrekkende Republikeinse presidentskandidaat, tot het verstrekken van een persoonlijke lening van $ 300.000. Met de lening zou Gingrich de boete betalen, die hem door het Huis van Afgevaardigden was opgelegd wegens zijn ongeoorloofde gebruik van gelden van non-profit-organisaties - die geen belasting hoefden te betalen - voor campagnedoeleinden (zie pag. 254/2 ex-'97).

De regeling voldeed aan de voorwaarde dat Gingrich de boete uit eigen middelen diende te betalen en geen politieke fondsen mocht aanspreken Gingrich was een betrekkelijk onbemiddeld man en had er geen geheim van gemaakt dat het hem moeite had gekost aan het geld te komen Gingrichzou jaarlijks 10 procent rente over het geleende bedrag betalen en hoefde de lening pas in 2005 af te lossen

SEKSUELE INTIMIDATIE BINNEN DE STRIJDKRACHTEN

Op 10 februari 1997 werd de 46-jarige sergeant-majoor Gene McKinney, de hoogste beroepsofficier van het leger, geschorst wegens beschuldigingen van seksuele intimidatie. Hij zou een vrouwelijke collega herhaaldelijk onder druk hebben gezet seksuele betrekkingen met hem te onderhouden. Op 8 mei werd bericht dat McKinney was aangeklaagd wegens seksuele misdragingen en de aanranding van vier vrouwen.

Op 13 maart werd bericht dat vier blanke vrouwelijke rekruten onderzoekers van het leger ervan beschuldigden ten onrechte twee zwarte instructeurs te hebben willen betrekken bij het schandaal over seksuele intimidatie dat door het leger werd onderzocht (zie pag. 250/1 e.v.-'97).

De twee instructeurs maakten deel uit van een groep van dertien zwarte soldaten die waren betrokken bij het schandaal in het Aberdeen Proving Ground's Ordnance Centre, een opleidingscentrum voor militairen bij Chesapeake Bay in Maryland. Volgens de vier vrouwen waren zij herhaaldelijk onder druk gezet te verklaren dat de mannen erbij betrokken waren geweest, maar hadden zij besloten hun verklaring in te trekken nadat zij met een legerpredikant hadden gesproken. De vrouwen verklaarden dat zij erin hadden toegestemd seks met de instructeurs te hebben.

Het Crimina1 Investigation Command (CIC) in Fort Belvoir, Virginia, had meer dan vijfhonderd agenten aangesteld om bijna 1.000 vrouwen te ondervragen die sinds januari 1995 in Aberdeen waren opgeleid. Toen het schandaal aan het licht kwam, had het CIC een telefoonlijn opengesteld voor klachten. In twaalf weken tijds waren bijna 7.000 telefoontjes binnengekomen, waarvan 1.074 gingen over seksueel misbruik dat serieus genoeg werd geacht om nader onderzocht te worden (zie pag. 250/1-'97).

In een ander geval werd op 11 maart bericht dat een mannelijke cadet van de militaire academie Citadel was ontslagen en negen anderen lichtere straffen hadden gekregen na een onderzoek naar de beschuldigingen van het lastig vallen van twee vrouwelijke cadetten (zie pag 250/2-'97) Eén cadet werd vrijgesproken

Op 26 maart werd bekendgemaakt dat de Amerikaanse landmacht haar eerste vrouwelijke driesterren-generaal zou benoemen Generaal majoor Claudia Kennedy, een inlichtingenspecialist, werd bevorderd tot luitenant-generaal

Ontslag vrouwelijke luitenant Flinn

Op 22 mei werd de 26-jarige luitenant Kelly Flinn van de Amerikaanse Luchtmacht (USAF) ontslagen. Flinn, de eerste vrouw die een B-52 bommenwerper vloog, was door de militaire autoriteiten beschuldigd van overspel, meineed en seks met een ondergeschikte. De zaak was pijnlijk gebleken voor de USAF, omdat Flinn algemeen werd gezien als een voorbeeld voor vrouwen in de strijdkrachten. Waar ontslag was onderdeel van een schikking om een proces voor de militaire rechtbank te vermijden (zie ook eerder dit bericht).

Commandant opleidingscentrum in Maryland vertrekt wegens buitenechtelijke relatie

Op 2 juni nam de 53-jarige generaal-majoor John Longhouser, de commandant Aberdeen Proving Ground 's Ordnance Centre, ontslag omdat hij vijf jaar eerder een buitenechtelijke verhouding had gehad. Weliswaar leefde hij toen gescheiden van zijn echtgenote en zat de vrouw in kwestie niet in het leger, maar het was toch voldoende om de positie van de herhaaldelijk onderscheiden generaal onhoudbaar te maken. Het ontslag, dat eind juni zou ingaan, ging gepaard met een degradatie in rang en een verlaagde pensioenuitkering.

Minister van defensie Cohen prees Longhousers besluit. 'We hebben nu eenmaal erg strenge normen in het leger en staan erop dat die nageleefd worden', zei hij op 3 juni. In een poging de reeks schandalen beperkt te houden, kondigde de minister op 7 juni een onderzoek aan naar de verhoudingen tussen mannen en vrouwen, waaronder ook de kwestie van gemeenschappelijke trainingsprocedures en een beraad over de houding die het leger moest aannemen tegenover overspel en ongeoorloofde relaties. Drie commissies, waarvan er één geheel uit burgers bestond, werden ingesteld om het onderzoek uit te voeren.

(Vorber. pag. 518 e.v.-1997)

ZAÏRE/DEMOCRATISCHE REPUBLIEK CONGO

WEERSTAND REGERINGSLEGER IN OOST-ZAÏRE GEBROKEN. VERDERE AFDL-OPMARS NAAR KINSHASA. EINDE MOBOETOE-BEWIND. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Opstandige troepen van de Alliantie van Democratische Krachten voor de Bevrijding van Congo-Zaïre (Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaïre, AFDL) zetten in maart 1997 hun snelle noordelijke en noord-westelijke opmars langs de rivier de Zaïre voort. Op 28 februari hadden de rebellen de aan een spoorlijn gelegen strategische stad Kindu ingenomen, waarmee de diamantrijke provincie Kasai voor hen open lag (zie pag. 267/3-'97). Op 2 maart meldde de AFDL dat Lubutu was ingenomen. Regeringstroepen van de Zaïrese Strijdkrachten (FAZ) waren naar verluidt halsoverkop naar het noorden gevlucht, evenals ongeveer 170.000 Rwandese en Boeroendese Hoetoe-vluchtelingen die in en rond het vluchtelingenkamp Tingi-Tingi in de buurt van Lubutu verbleven.

Het AFDL-leger rukte vervolgens op naar Kisangani, een belangrijk militair doelwit, dat 200 km ten noordwesten van Lubutu lag en dat gedurende de afgelopen vier maanden de basis voor FAZ-operaties was geweest, en naar de steden Bukavu, Walikale en Shabunda langs de oostgrens.

Op 8 maart werd bericht dat de verbannen commandant van het voormalige Rwandese leger, generaal- majoor Augustin Bizimungu, en zijn plaatsvervanger, brigadegeneraal Gratien Kabiligi, uit Kisangani waren gevlucht; daarmee lieten ze hun troepen in de steek die samen met de FAZ de opmars van de voornamelijk uit Toetsi's en hun bondgenoten bestaande AFDL hadden proberen te stuiten. Het Parijse dagblad Libération schreef op 10 maart dat de oprukkende AFDL een bloedbad onder Hoetoes aanrichtte 'in een tweede volkerenmoord'. De Franse autoriteiten, aldus het blad, zouden de AFDL niet als een Zaïrees rebellenleger beschouwen, maar als een buitenlands invasieleger dat door Rwanda en Oeganda werd gesteund.

In de daaropvolgende dagen kwam naar verluidt een massale exodus vanuit Kisangani op gang. De FAZ-troepen zouden gedemoraliseerd zijn en een groot aantal van de door de Zaïrese regering gerekruteerde huursoldaten zou het land inmiddels hebben verlaten (zie pag 266/1-'97). Naar verluidt zouden iebellen-troepen vanaf 11 maart vanuit het zuiden, oosten en noorden op weg zijn naar Kisangani.

Val van Kisangani

Toen de AFDL-troepen op 15-16 maart Kisangani binnentrokken, werden ze er als bevrijders ingehaald. De rebellen ontmoetten weinig weerstand en vele FAZ-soldaten zouden tijdens de opmars van de AFDL zijn overgelopen.

Met de verovering van Lubutu in het oosten van Kasai leek de diamantstad Mbuji-Mayi, een van de voornaamste bronnen van minerale rijkdom voor het land, binnen AFDL-bereik. Hetzelfde gold voor Lubumbashi, de hoofdstad van de koper- en kobaltproducerende provincie Shaba. Door haar successen beheerste de AFDL nu al bijna een kwart van het Zaïrese grondgebied en een groot deel van de natuurlijke rijkdommen van het land. Het paleis in Gbadolite, in het noord esten van Zaïre, van de in het buitenland verkerende president Moboetoe Sese Seko zou ook een doelwit van de rebellen zijn omdat het als een symbolische prijs werd gezien.

De instorting van de weerstand van het regeringsleger in het gehele land werd allerwegen voorspeld. Op 16 maart had AFDL-voorzitter Laurent Kabila in Goma een ontmoeting met de speciale afgezant van de Verenigde Naties (VN), Mohamed Sahnoun. Kabila verwierp een VN-plan voor een staakt-het-vuren dat al was aanvaard door de Zaïrese regering; hij stond erop dat er eerst rechtstreekse onderhandelingen met Moboetoe zouden plaatsvinden.

Verslechterende politieke situatie. Moboetoe keert terug

Op 18 maart nam het parlement een motie van wantrouwen aan tegen premier Léon Kengo wa Dondo. Dit gebeurde klaarblijkelijk onder druk van hoge legerofficieren en tegen Moboetoes wil. De chef van de generale staf, generaal Mahele Lieko Bokungu, ontkende dat hij iets met de motie te maken had. Kengo, die op 19 maart naar de Keniase hoofdstad Nairobi reisde om een regionale conferentie over Zaïre bij te wonen, zei dat hij nog steeds de steun van 'de politieke klasse' had. w

Gezien de almaar verslechterende situatie zouden familieleden van Moboetoe uit angst voor een militaire coup Kinshasa op 18 maart hebben verlaten *en* een toevlucht *hebben ge*zocht in de naburige Congolese hoofdstad Brazzaville

Op 21 maart keerde de zieke Moboetoe zelf vanuit het Prinses Graciaziekenhuis in Monaco terug naar Kinshasa. In een communiqué 's avonds laat liet de Zaïrese regering weten dat Moboetoe de volgende dag 'zijn normale bezigheden' zou hervatten, waarmee de indruk werd gewekt dat Moboetoe aan de bete rende hand was. Echter, in tegenstelling tot Moboetoe's eerdere terugkeer van een verblijf in Frankrijk op 17 december 1996 (zie pag. 263/3-'97), toonden de inwoners van Kinshasa ditmaal nauwelijks belangstelling, overtuigd als zij ervan waren dat hun president het niet lang meer zou maken. Op 23 maart vertoonde een zieke en vermagerde president zich voor het eerst sinds weken aan de pers: '...Ik ben hier in het hoogste belang van Zaïre, dat wil zeggen onze eenheid en territoriale onschendbaarheid Op dezelfde dag legde Moboetoe zich neer bij het ontslag van premier Kengwa Dondo, maar hij verzocht hem wel om aan te blijven totdat er een nieuwe regering was benoemd.

Eveneens op 23 maart had president Moboetoe een ontmoeting met de Zuid-Afrikaanse vice-president Thabo Mbeki, die ook besprekingen voerde met Kabila in Kisangani. Mbeki verzocht beide mannen afgezanten te sturen naar een spoedconferentie in de Togolese hoofdstad Lomé om onder auspicien van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) en de Verenigde Naties (VN) over een mogelijke oplossing van het conflict te praten. Tijdens de Lomé-top op 26-27 maart, die werd bijgewoond door vijftien Afrikaanse staatshoofden, kwamen de regering Moboetoe en de AFDL onder druk van de Franse en de Amerikaanse regering overeen om rechtstreekse besprekingen met elkaar te voeren. Vele commentatoren wezen er echter op dat de onderhandelingsbereidheid van de AFDL vooral werd ingegeven door het feit dat zij zo meer tijd zou krijgen om haar snelle militaire veroveringen van de laatste tijd te consolideren. Aangezien de AFDL aan de winnende hand was zij volgens velen vastbesloten om de oorlog voort te zetten totdat de definitieve overwinning was behaald.

De wanhoop van de regering-Moboetoe werd geïllustreerd door de vice-voorzitter van Moboetoe's Revolutionaire Volksbeweging (Mouvement Populaire de la Révolution, MPR), Banza Mukalayi, die op 25 maart verklaarde dat

)artij in afwachting van de verkiezin-
gen die in juli zouden worden gehou-
ien, bereid was haar macht te delen met
le AFDL Het aanbod ontlokte geen re-
ıctie aan d~rebellen die naar verluidt
:ind maart hun opmars naar Lubum-
)ashi voortzetten

**Nieuwe premier benoemd en weer ont-
lagen**

'resident Moboetoe Sese Seko, aan
viens 32-jarig bewind, gezien de AF-
)L-opmars, ieder moment een einde
:on komen, benoemde op 2 april de
:oorgewinterde, 64-jarige oppositieleı-
.er Étienne Tshisekedi tot de nieuwe
ıremier van Zaïre. Tshisekedi, die de
teun kreeg van de MPR, de partij die
ver een meerderheid in het overgangs-
arlement beschikte, was de dag tevo-
en door de oppositie als kandidaat-
remier naar voren geschoven. Het lag
ı de bedoeling dat Tshisekedi de ko-
ıende onderhandelingen met de AFDL
ou leiden.

olgens commentatoren was Tshisekedi's be-
oeming een wanhopige poging van het Mo-
oetoe-regime om tijd te winnen door de anti-
[oboetoe-gezinde oppositie in twee kampen
verdelen, nl. dat van Tshisekedi en van AF-
L-voorzitter Laurent Kabila, wiens 'rebel-
nleger' op het punt stond Zaïre's tweede stad
ubumbashi in te nemen.

p 3 april maakte de nieuwe premier
en 26 leden tellend kabinet bekend dat
eheel uit leden van de oppositie be-
ond, terwijl zes belangrijke porte-
feuilles voor de AFDL werden gereser-
veerd. Maar een AFDL-woordvoerder,
Raphael Ghenda, wees het idee dat de
rebellen zouden overwegen om aan de
regering deel te nemen, onmiddellijk
van de hand.

De toenemende wetteloosheid in de
hoofdstad Kinshasa nam steeds ernsti-
ger vormen aan naarmate de rebellen
hun onstuitbare opmars voortzetten
Naar verluidt zou op 8 april in een aan-
tal wijken anarchie zijn uitgebroken
nadat soldaten traangas en pantserwa
gens hadden ingezet om duizenden de-
monstranten uiteen te drijven die hun
bijval wilden betuigen aan een eerdere
bekendmaking van premier Tshisekedi
dat hij van plan was het parlement te
ontbinden

Met het oog op de verslechterende situatie zou de Amerikaanse regering 200 mariniers naar het gebied hebben gestuurd om haar burgers uit de hoofdstad te evacueren. Frankrijk. Groot-Brittannië en België hadden ook legereenheden overgebracht naar de Congolese hoofdstad Brazzaville, gelegen tegenover Kinshasa, aan de andere kant van de rivier Zaïre

Op 9 april zetten regeringstroepen op-
nieuw traangas in tegen aanhangers
van Tshisekedi, die zich op dat moment
tevergeefs toegang tot het parlements-
gebouw probeerde te verschaffen. De
premier werd tegengehouden door sol-
daten, en later die dag werd bekendge-
maakt dat Moboetoe hem had ontslagen
en vervangen door generaal Likulia Bo-
longo, die in december 1996 tot minister
van defensie was benoemd (zie pag.
265/2-'97); deze kwam aan het hoofd
van een de facto militaire regering te
staan

**Val van Lubumbashi. Eerste economi-
sche contracten voor Kabila. Mohoetoe
weigert af te treden. Regering van na-
tionale redding**

Lubumbashi, de hoofdstad van de ko-
per- en kobaltrijke provincie Shaba,
viel op 9 april in handen van de AFDI
rebellen Hoewel allerwegen verwacht
was de val van de stad een zware slag
voor het in het nauw gebrachte Moboe-
toe-regime

De soldaten van het regeringsleger, die
Lubumbashi verdedigden, volgden in
groten getale het advies op van een aan-
tal van hun jongere officieren en liepen
over naar de AFDL, waarbij ze witte
hoofdbanden droegen om van hun nieu-
we loyaliteit te getuigen. De inwoners
juichten de rebellen toe bij hun intocht
in de stad. Een woordvoerder van de
Amerikaanse regering in Washington
greep de gebeurtenis aan om Moboetoe
op te roepen af te treden.

Op 16 april sloot het Amerikaans-Ca-
nadese bedrijf American Mineral Fields
(AMF)een contract af met de AFDL-re-
bellen ter waarde van ruim $ 1 mrd.
AMF-voorzitter en grootste aandeel-
houder Jean-Raymond Boulle kondig-
de aan een koper- en kobaltproject - het
Kolweziproject - in de provincie Shaba
te willen overnemen en een nieuwe
zinkfabriek in Kipushi te willen starten
die de grootste ter wereld moest wor-
den. Het akkoord werd in Lubumbashi
ondertekend door Boulle en de 'finan-
cieel commissaris' van Kabila, Mwana
Nanga Mawampanga. Boulle besefte
terdege dat AMF met dit contract de
strijd van Kabila tegen Moboetoe hielp
financieren, maar rekende op een spoe-
dige internationale erkenning van de
rebellen als de feitelijke regering van
Zaïre.

Ook andere buitenlandse ondernemingen, zo-
als het Zuid-Afrikaanse Anglo-American Cor-
poration, het Belgische Union Minière SA en
het Canadese Tenke Mining dongen mee naar
de eerste contracten, of probeerden bestaande
contracten voort te zetten. Op 18 april slaagde
de Belgische firma erin haar contract voor de
kobaltproductie in Kasombe te verlengen. Het
Canadese mijnbouwbedrijf Tenke slaagde er,
via een joint-venture met het Zaïrese staatsbe-
drijf Gecamines, eveneens in een concessie te
bemachtigen voor ontginning van de Fungu-
rume-koper-kobaltmiin in Shaba. Het con-
tract hiervoor zou op 2 mei worden getekend.
In ruil hiervoor verstrekte de firma de rebellen

ıags na de inname van Lubumbashi sluit de AFDL-'minister van financiën', Ferdinand Mwa Nanga Mawampanga (l.),op 16 april 1997 een overeenkomst met AMF-functionaris Jean-ıymond Boulle (r.)voor de ontginning van mijnen in de provincie Shaba. Foto EPA

een voorschot van $50 rnln. Tenke-president Ted Webb zei deze periode van de machtswisseling, in afwachting van een mooie toekomst, te beschouwen als een overgangsfase: 'Wie dit land ook runt. onze koper- en kobaltwinning is belangrijkvoor ze.'

Na de val van Lubumbashi hield Kabila op 10 april een persconferentie in de Oost-Zairese stad Goma, waarop hij Moboetoe drie dagen de tijd gaf om contact met hem op te nemen, zodat ze een regeling zouden kunnen treffen voor de machtsoverdracht. Als Moboetoe dit zou weigeren, zo zei de rebellenleider, zouden de AFDL-strijders verder oprukken naar Kinshasa.

Moboetoe's reactie kwam op 12 april. Hij zei dat hij bereid was om Kabila te ontmoeten, maar hield een slag om de arm door erop aan te dringen dat de AFDL-leider hem 'beleefd' om een ontmoeting zou vragen. Ondanks de verslechterende militaire situatie probeerde de aangeslagen regering het hoofd koel te houden.

Op 11 april had de nieuwe premier, generaal Lukulia Bolongo, een nieu , 28 leden tellend kabinet, de zogeheten regering van nationale redding, bekendgemaakt, waarin hoge militairen de belangrijkste posities bekleedden. De samenstelling was volgens De *Standaard* van 14 april als volgt:

Premier - generaal Likulia Bolongo+; vicepremier, buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Kamanda wa Kamanda+; vice-premier, nationale defensie en veteranenzaken- generaal Mahele Lieko Bokungu*;binnenlandse zaken en veiligheid - generaal Ilunga Shamamba*: justitie - Tshibwabwa Ashila Pashi+; voorlichting en media- Kin Kiey Mulumba*; planning en nationale wederopbouw - N'singa Udjuu*:energie en mijnbouw - Banza Mukalayi Nsungu+; financiën - Mashagira Aba*;begroting en beheer - Kot'a Yomb*; nationale economie. industrie, midden- en kleinbedrijf - Ndombe Sita*; buitenlandse handel - Luzanga Shamandevu*;transport en communicatie - Nyindu Kitenge+; openbare werken - Loteta Dimandja*; landbouw en plattelandsontwikkeling - Ukelo Wokingi*; hoger onderwijs en wetenschapsbeleid - professor Bura Palunyo*; lager- en middelbaar onderwijs - Musema Mambakila*; ambtenarenzaken - Betu Kabamba+; volksgezondheid - Mwamba Yelumba*; PTT - Philippe Ngelezi*; milieubeheer - professor Ngiyukulu Kalunga*; grondbeheer - Ngongo Luwowo* - cultuur en kunst - prof. Phoba di Panzu*.

Onderministers: buitenlandse zaken - Lokondo Yoka*: nationale defensie - Tumba Shabangi*; binnenlandse zaken - Lumuna Ndubu*: financiën - Eugène Diomi Ndongala*; hoger onderwijs en wetenschap - Banikina*.

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

De leiding over de vredesbesprekingen met de rebellen bleef in handen van de minister van buitenlandse zaken, Kamanda wa Kamanda. Een verklaring vanuit de rebellenbasis in Goma op 13 april maakte duidelijk dat besprekingen met Moboetoe weliswaar nog steeds mogelijk waren, maar dat de opmars zou worden hervat. Die dag maande de militaire gouverneur van Kinshasa, generaal Amela Lokima, de bevolking tot kalmte nadat paniek was uitgebroken vanwege berichten dat AFDL-strijders de hoofdstad waren binnengedrongen.

Op 14-15 april legden aanhangers van Tshisekedi de hoofdstad plat door het werk neer te leggen uit protest tegen Moboetoe's weigering om af te treden

Interventie president Mandela. Rebellen zetten opmars voort

Op 16 april vloog Laurent Kabila van Lubumbashi naar Zuid-Afrika en hield diezelfde dag besprekingen met president Nelson Mandela en vice-president Thabo Mbeki. Het Zuid-Afrikaanse initiatief zou volgens commentatoren achter de schermen krachtig zijn gesteund door de Verenigde Staten (VS). De volgende dag werd in Kaapstad bekendgemaakt dat er een ontmoeting tussen Moboetoeen Kabila was gearrangeerd.

Het plan voor de besprekingen stuitte de volgende dagen op problemen, toen Moboetoe's zoon en belangrijkste woordvoerder, Nzanga Moboetoe, op 21 april verklaarde dat zijn vader te ziek was om naar Zuid-Afrika te vliegen. Een ander obstakel voor de besprekingen was het gekrakeel over een ontmoetingsplaats die voor beide partijen acceptabel zou zijn.

Op 22 april begon het rebellenleger met een opmars van twee kanten in de richting van de hoofdstad Kinshasa. Diezelfde dag verslechterde de benarde positie van de regering nog meer toen de Franse regering, die als de enig overgebleven Westerse bondgenoot van Moboetoe werd beschouwd, zich feitelijk van de president distantieerde door hem op te roepen een overgangsregering te vormen.

De steden Ilebo, Tshikapa en Dowete, ten oosten van Kinshasa, vielen op 23-24 april in handen van de rebellen, waardoor zij in staat waren de aanvoer van vele eerste levensbenodigdheden naar Kinshasa af te snijden. Op 25 april zouden de rebellen naar verluidt ook de provincie Bas-Zaïre ten westen van de hoofdstad zijn binnengetrokken.

Op 29 april werd in Kaapstad bekendgemaakt dat Moboetoe en Kabila beiden hadden ingestemd met een ontmoeting buiten Zaïre op het Zuid-Afrikaanse oorlogsschip de Outeniqua waarbij ook Nelson Mandela aanwezig zou zijn. De bekendmaking viel samer met een ontmoeting tussen presideni Moboetoe en de permanente vertegenwoordiger van de VS bij de VN, Bill Richardson, in de presidentiële residentie buiten Kinshasa. Volgens berichten op 30 april zou de ontmoeting tussen Moboetoe en Kabila op 2 mei in internationale wateren plaatsvinden.

Benarde situatie Rwandese Hoetoe-vluchtelingen. VN-luchtbrug. Ultimatum Kabila

VN-functionarissen begonnen op 6 april met het plannen van een luchtbrug voor meer dan 100.000 Rwandese Hoetoe-vluchtelingen van Kisangani terug naar Goma, vanwaar ze per vrachtwagen naar huis zouden worden vervoerd. Kabila had op 5 april toestemming gegeven voor de operatie, die naar verwachting ongeveer $ 50 mln zou kosten en verscheidene maanden in beslag zou nemen.

De vluchtelingen, die er door honger of ziekte merendeels zeer slecht aan toe waren, waren uit angst voor vergelding voor de bloedige volkerenmoord in 1994 steeds verder naar het oosten gevlucht, voor het oprukkende AFDL-leger uit dat hen naar Rwanda probeerde terug te drijven (zie pag.266/3 e.v.-'97).

Het Bureau van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR)haalde op 15 april niet bevestigde berichten aan volgens welke 65.000 Rwandese vluchtelingen op weg waren naar de Centraal Afrikaanse Republiek. Ze waren het Tingi-Tingikamp ontvlucht nadat het naburige Lubutu op 2 maart in handen van de rebellen was gevallen (zie boven). Nog een 30.000 vluchtelingen zouden naar verluidt Angola proberen te bereiken. Eerder waren ten minste 55.000 Hoetoe vluchtelingen uit kampen bij Kisangani verdwenen en kennelijk het oerwoud in gevlucht. Anderzijds waren er hardnekkige berichten dat Zaïrezen of ADFL-rebellen bloedbaden hadden aangericht.

Op 6 april had UNCHR-functionaris Roberto Garreton, die namens de VN de naleving van de mensenrechten in Zaïre controleerde, een lijst bekendgemaakt met daarop slachtingen die door rebellen van Kabila onder de vluchtelingen in Oost-Zaïre waren aangericht. De eerste beschuldigingen van moordpartijen begaan door de rebellen, dateerden al van februari en waren afkomstig

van zowel de Zairese mensenrechtenorganisatie AZADHO als van de Belgische staatssecretaris van Ontwikkelingssamenwerking, Reginald Moreels, die in dit verband sprak van genocide en zijn beschuldiging baseerde op berichten van 'hulpverleners en missionarissen' in het gebied Garreton vermeed echter de term genocide , maar drong wel aan op een onderzoek van een door te VN-Mensenrechtencommissie in te stellen team van onafhankelijke desrundigen, om te bepalen hoeveel slachtoffers er waren gevallen er of sprake was van volkerenmoord

Onder zware internationale druk en na enhevige woordenwisseling met functionarissen van VN- en EU-hulporgaiisaties op 26 april gaf Kabila de VN vanaf 27 april zestig dagen de tijd om alle Hoetoe-vluchtelingen uit het oosten van Zaïre te repatriëren. Ondertussen stapelden de bewijzen zich op dat de AFDL op grote schaal wreedheden had bedreven tegen de vluchtelingen, van wie velen, onder wie vrouwen en kinderen, spoorloos waren verdwenen.

Op 27 april keerden de eersten van een groep van duizenden ontheemde Hoetoes terug naar het op 22 april in paniek verlaten Biaro-vluchtelingenkamp, gelegen op 45 km ten zuiden van Kisangani, richting Ubundi. Een UNHCR-woordvoerder schatte het totale aantal dat die dag terugkeerde naar Biaro op 5 a 10 duizend. De vluchtelingen vertelden dat dorpelingen en gewapende rebellen het kamp vorige week hadden aangevallen en zij daarop het bos waren ingevlucht. Toen op 28 april hulpverleiers en journalisten in het kamp werden toegelaten, troffen zij er tientallen dode lichamen aan van Rwandese Hoetoe-vluchtelingen die te ziek of uitgeput waren geweest om de gerechten tussen de aanvallers en de kampbewoiers te ontlopen; de meesten waren kennelijk met kapmessen afgemaakt. De regionale UNHCR-coördinator Filippo Grandi maakte op dezelfde dag bekend dat gebrek aan medewerking van de lokale rebellenleiding een grote UNHCR-repatriëringsoperatie, twee weken geleden per vliegtuig en over de weg, aan de ruim 85000 bewoners van de kampen Biaro en Kasese (gelegen op 25 km ten zuiden van Kisangani, richting Ubundi) had verhinderd. VN-secretaris-generaal Kofi Annan veroordeelde het optreden van de AFDL-rebellen in scherpe bewoordingen en beschuldigde Kabila ervan 'de meest onschuldige vluchtelingen langzaam uit te roeien door middel van het kongerwapen'. *NRC/H'blad* van 29 april meldde dat er volgens de jongste tellingen van de UNHCR en het Internationale Rode Kruis zo'n 50.000 Hoetoe-ontheemden werdenvermist.

De Europese Commissaris voor Humaniitaire Hulp, Emma Bonino, omschreef op 29 april het ultimatum, dat Kabila aan de EU- en VN-hulporganisaties stelde, om alle vluchtelingen binnen 60 dagen weg te halen, als onduldbaar arrogant, 'zeker als men weet, dat het de rebellen zijn die elke humanitaire actie telkens opnieuw onmogelijk maken'. Tevens constateerde zij 'dat de rebellen een bewuste strategie volgen en dat de vluchtelingen voor hen een militair doelwit zijn'.

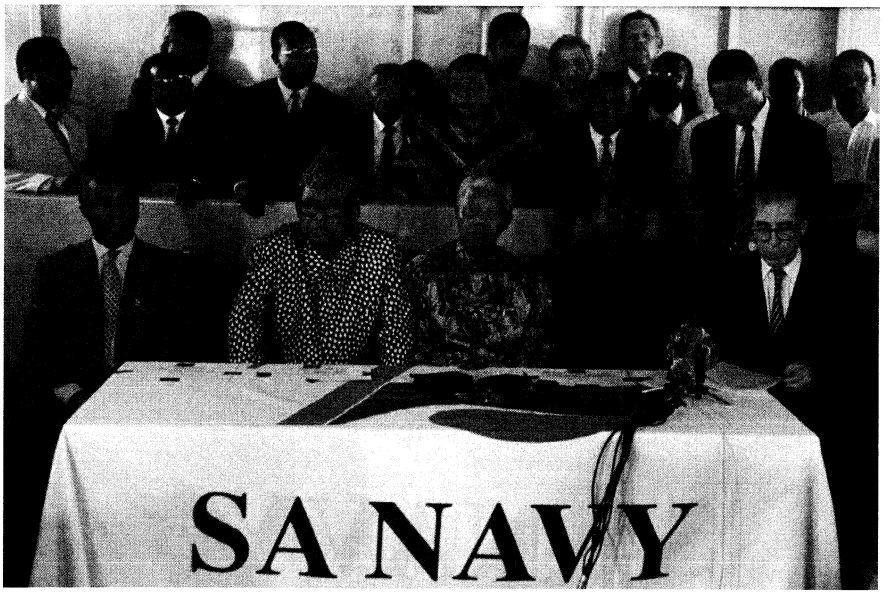
Besprekingen tussen Moboetoe en Kabila

Op 4 mei stemde president Moboetoe tijdens directe onderhandelingen met Kahila ermee in af te treden. De twee mannen werden het echter niet eens over de voorwaarden van Moboetoe'svertrek.

De onderhandelingen werden gehouden aan boord van het Zuid-Afrikaanse oorlogsschip Outeniqua, dat voor de kust van de Republiek Congo voor anker lag. De Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela trad op als bemiddelaar. De besprekingen, die op 2 mei zouden beginnen, waren uitgesteld, omdat Kabila uit vrees voor zijn eigen veiligheid weigerde aan boord van het schip te gaan. Toen de ontmoeting uiteindelijk plaatsvond, bood Moboetoe naar verluidt aan af te treden om 'gezondheidsredenen' en de macht over te dragen aan de voorzitter van de Hoge Raad van de Republiek-Overgangsparlement (HCR-PT). De voorzitter (een op dat moment vacante post) zou op zijn beurt een interim-president benoemen (een post die Moboetoe wilde toewijzen aan een zittend kabinetslid), die verkiezingen zou organiseren. Dit plan werd echter verworpen door Kabila, die vasthield aan zijn eis dat Moboetoe onmiddellijk diende af te treden en dat de AFDL het land tijdens de overgangsperiode diende te besturen.

Na de bijeenkomst zei Kabila tegen journalisten dat Moboetoe acht dagen de tijd had gekregen om de eis van de AFDL te overwegen. Hij merkte echter op dat zijn troepen aan het eind van de dag Kinshasa tot op minder dan 80 km zouden zijn genaderd en dat 'Moboetoe weet dat een wapenstilstand oiïbespreekbaar is en mijn troepen hun opmars op alle fronten zullen voortzetten. Als we Kinshasa binnen acht dagen bereiken, dan is dat jammer, we kunnen niet wachten totdat hij een besluit heeft genomen.'

Nadat de besprekingen waren mislukt, gaf de Amerikaanse regering haar landgenoten in Zaïre op 4 mei het advies het land onmiddellijk te verlaten. Frankrijk, Groot-Brittannië en de VS hadden reeds evacuatievoorbereidingen getroffen en enkele duizenden soldaten gestationeerd in de Congolese hoofdstad Brazzaville. Ondanks de gestage opmars van de AFDL bleef het relatief rustig in de hoofdstad. Militaire waarnemers zeiden dat de AFDL een overdreven voorstelling van zaken gaf door te beweren dat de hoofdstad binnen bereik lag en meenden dat het front in

De ontmoeting tussen de Zaïrese president Moboetoe Sese Seko (2de v.l.) en AFDL-leider Laurent Désiré Kabila (2de v.r.), op 4 mei 1997 aan boord van de Outeniqua, staat onder leiding van de Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela (m.) en vindt plaats in het bijzijn van de Zuid-Afrikaanse vice-president Thabo Mbeki (1.)en de speciale afgezant namens de OAE en de VN, Mohamed Sahnoun (r.). *Foto AFP*

werkelijkheid bij Kenge lag, 200 km oostwaarts, waar melding was gemaakt van zware gevechten tussen de rebellen en regeringstroepen die kennelijk werden gesteund door leden van de Nationale Unie voor Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA), de voormalige Angolese rebellenorganisatie die nauwe banden had met het regime van Moboetoe. Hulporganisaties berichtten op 8 mei dat in Kenge honderden personen, onder wie naar schatting S00 burgers, waren gedood.

Moboetoe vertrok op 8 mei uit Zaïre om in Libreville in Gabon een niet-geplande topontmoeting van Franssprekende Afrikaanse leiders bij te wonen. Na afloop van de ontmoeting gaven Moboetoe en de staatshoofden van de Centraal Afrikaanse Republiek, Tsjaad, Congo, Equatoriaal Guinee en Gabon op 9 mei een verklaring uit, waarin zij het plan van Moboetoe voor zijn eigen aftreden steunden en het leger opriepen het land voor te bereiden op verkiezingen. De AFDL wees echter ook deze verklaring af.

Moboetoe keerde op 10 mei terug naar Zaïre en drukte hiermee geruchten dat hij in ballingschap was gegaan, de kop in. Later die dag werd aartsbisschop Laurent Monsengwo Pasinyal, voorzitter van de in 1991-'92 gehouden Nationale Conferentie (zie pag. 200/3-'92), gekozen tot voorzitter van de HCR-PT (de aartsbisschop was in januari 1994 al eens tot HCR-PT-voorzitter gekozen, -zie pag. 430/2-'94-, maar op 1 juli 1995 weer afgezet, zie pag. 775/2-'95)). Monsengwo zei dat hij de functie alleen zou vervullen als dit voor beide partijen aanvaardbaar was. De AFDL liet echter weten dat Monsengwo 'volledig verantwoordelijk' zou zijn 'voor eventueel bloedvergieten in Kinshasa' als hij deze positie zou aanvaarden. Op 14 mei was de stad in de ban van een algemene staking, aangezien het grootste deel van de bevolking gehoor gaf aan een oproep van oppositieleider Etienne Tshisekedi om een 'dode stad'-dag te houden uit protest tegen Moboetoe's weigering af te treden.

Besprekingen tussen Moboetoe en Kabila die gepland stonden voor 14 mei, gingen niet door, omdat Kabila opnieuw weigerde aan boord te gaan van de Outeniqua. In een laatste vertwijfelde poging tot een vreedzame overdracht van de macht te komen, voerde president Nelson Mandela op 15 mei in Kaapstad besprekingen met Laurent Kabila. Deze was echter niet bereid tot een compromis en gaf Moboetoe tot 19 mei de tijd om zijn ontslag in te dienen.

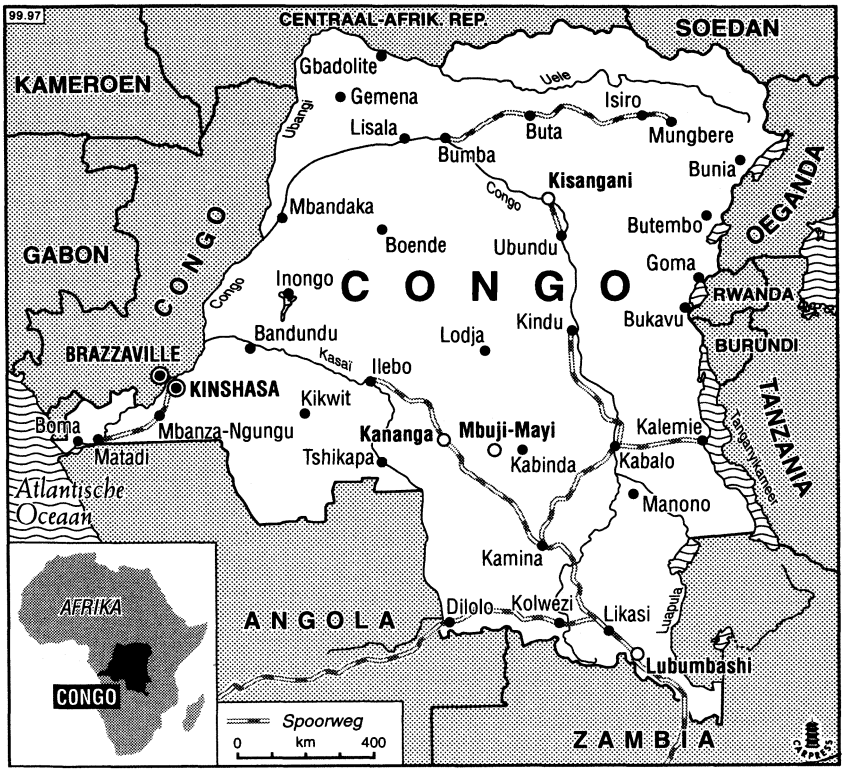
Val en vertrek van Moboetoe

Op 16 mei maakte minister van voorlichting Kin Kiey Mulumbal laat op de dag bekend dat president Moboetoe Sese Seko (voluit: Kuku Ngbendu Waza Banga, hetgeen kan worden vertaald als: 'de grote krijger die alle hindernissen overwint', en ook als: de haan die alle kippen dekt', red. *KHA*) had 'besloten de hoofdstad te verlaten' en 'zich uit alle staatszaken teruggetrokken' had. Kin Kiey zei dat Moboetoe en zijn familie naar zijn geboorteplaats Gbadolite in Noord-Zaïre waren gevlogen. Met de vlucht van Moboetoe kwam een einde aan zijn 32-jarig bewind en viel de macht in handen van de AFDL-rebellen van Laurent Kabila (voor de achtergrond van de opstand die in september 1996 als een revolte van de Banyamalunge, etnische Toetsi's, in Oost-Zaïre was begonnen, zie pag. 37/1 e.v.-'97).

Op 19 mei verbleef Moboetoe naar verluidt in Lomé in Togo bij president Gnassingbe Eyadema, een goede vriend van hem. Van daaruit vertrok hij vervolgens op 23 mei voor 'een kort verblijf' naar de Marokkaanse hoofdstad Rabat, vanwaaruit hij op 19 juni doorreisde naar Tanger. Op 17 mei maakte de Zwitserse regering bekend dat alle activa van Moboetoe en zijn familieleden in Zwitserland waren bevroren.

Het vertrek van de president viel samen met de vlucht van generaal Nzimbi Ngale, een van zijn neven en commandant van de presidentiële garde, die in een speedboot naar Brazzaville was vertrokken. Ook werd bekend dat minister van defensie en stafchef van het leger generaal Mahele Lieko Bokungu en verscheidene hoge militaire officieren tegen Moboetoe hadden gezegd dat ze niet langer konden instaan voor de verdediging van Kinshasa. Mahele, die reeds een aantal weken in het geheim contacten had onderhouden met de rebellen, zei dat hij niet inzag waarom een stad met vijf mln inwoners zou moeten worden opgeofferd voor één persoon. Mahele wilde bloedvergieten voorkomen en gaf zijn troepen het bevel zich niet te verzetten tegen de rebellen, maar tot hun komst de orde in de stad te handhaven.

In de nacht van 16 op 17 mei hadden leden van de presidentiële garde, onder wie ook Moboetoes jongste zoon kapitein Moboetoe Kongolo het gemunt op het leven van personen die zij als verraders beschouwden. Mahele was een van degenen die vermoord werden. Kapitein Moboetoe en een aantal van zijn medeplichtigen vluchtten vervolgens over de rivier de Congo naar Brazzaville. Nadat premier generaal Likulia Bolongo. die zich enkele uren had schuilgehouden in de Franse ambassade in Kinshasa. alle FAZ-leden had opgeroepen terug te keren naar hun kazernes, vertrok ook hij naar Brazzaville. Volgens medewerkers van het plaatselijke Rode Kruis waren bij incidentele wraakacties en plunderingen 177 personen gedood.

OPRICHTING DEMOCRATISCHE REPUBLIEK CONGO. KABILA NIEUWE PRESIDENT. VORMING OVERGANGSREGERING. BELEIDSVOORNEMENS. EERSTE PROTESTEN

Op 17 mei trokken AFDL-troepen Kinshasa binnen en riep Laurent Désiré Kabila de Democratische Republiek Congo uit, waarvan hij president zou worden.

Het land had al eerder, van 24 november 1965 tot 27 oktober 1971, de naam Democratische Republiek Congo gedragen. Moboetoe had het daarna omgedoopt tot Zaïre in het kader van zijn Afrikaniseringspolitiek (zie pag. 799/3 e.v.-'71). Na de totstandkoming van de onafhankelijkheid in juni 1960 heette Belgisch Congo in de periode 15 mei 1961 tot 24 november 1965 officieel Federale Republiek Congo.

In een toespraak die werd uitgezonden door het radiostation van de rebellen, beloofde Kabila dat hij er alles aan zou doen om de 'vrede, nationale eenheid en veiligheid van het volk en zijn bezittingen te garanderen'. Vanuit zijn hoofdkwartier in Lubumbashi kondigde Kabila aan dat hij als AFDL-voorzitter met onmiddellijke ingang de functie van staatshoofd op zich zou nemen, dat alle overheidsinstellingen zouden worden opgeheven, dat het Overgangsparlement (HCR-PT) zou worden vervangen door een constituerende vergadering die belast zou zijn met het opstellen van een nieuwe grondwet, dat binnen 72 uur een regering van nationale redding zou worden gevormd en dat binnen twee jaar parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Kabila zei dat verschillende hoge militaire functionarissen zich met hem in verbinding hadden gesteld om hun 'trouw en gehoorzaamheid aan de nieuwe autoriteiten' te betuigen. Voorts nodigde hij alle hoge ambtenaren van de vroegere administratie in Kinshasa uit om op hun post te blijven en contact op te nemen met het uitvoerend comité van de AFDL, dat het toezicht op de staatszaken op zich nam. Tenslotte riep hij de inwoners van Kinshasa op kalm te blijven en zich te onthouden van welke gewelddadigheden dan ook tegen landgenoten of buitenlanders.

De AFDL-troepen die Kinshasa binnentrokken, werden door duizenden inwoners van de stad verwelkomd als bevrijders. De rebellen hadden in de nacht van 18 mei de legerbasis Tshatshi, het laatste bolwerk van de FAZ, ingenomen en maakten op voortvarende wijze korte metten met de laatste geïsoleerde verzetshaarden. Diplomatieke bronnen schatten dat de rebellen ongeveer 10.000 man sterk waren en goedbewapend waren met mortieren, lichte machinegeweren en antitankwapens.

Op 19 mei reageerde de Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (Union démocratique pour le progrès social. UDPS) van Etienne Tshisekedi wa Mulumba, de belangrijkste oppositieleider ten tijde van het Moboetoe-regime, verheugd op de instelling van het nieuwe bewind en gingen verschillende Afrikaanse landen, waaronder Angola. Rwanda. Oeganda en de aangrenzende Republiek Congo, vrijwel onmiddellijk over tot erkenning van de nieuwe regering. Westerse landen, waaronder België (de voormalige koloniale macht), Frankrijk, Groot-Brittannië en de VS gaven voorzichtig blijk van hun steun, maar wezen erop dat diplomatieke erkenning afhankelijk was van de daden van het nieuwe bewind. De speciale afgezant van de VN en de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) voor het gebied van de Grote Meren, Mohamed Sahnoun, meldde op 18 mei dat hij 'zeer bemoedigende' besprekingen had gevoerd met Kabila. Sahnoun zei dat hij 'een zeer duidelijke belofte' had gekregen dat de AFDL 'maximaal' zou 'samenwerken' met de hulporganisaties die in het oosten van het land de opvang van de Rwandese vluchtelingen regelden (zie boven).

Nieuwe regering

Kabila arriveerde op 20 mei per vliegtuig in Kinshasa en hield direct besprekingen met verschillende politieke groeperingen over de vorming van een nieuwe overgangsregering. Weldra werd duidelijk dat er in de nieuwe regering geen plaats zou zijn voor Tshisekedi, die in april korte tijd de functie van premier had vervuld (zie boven) en kennelijk herbenoemd wilde worden op die post. Op 22 mei werden, per decreet 001, de eerste dertien leden van het kabinet benoemd. Hoewel AFDL-bronnen zeiden dat verdere benoemingen zouden volgen, bleek dat de post van premier in feite was afgeschaft. Op 7 juni benoemde Kabila nog een drietal ministers (Thomas Kanza, Etienne Mbaya en Julienne Lumumba), waarmee het aantal kabinetsleden op 17 kwam. Op 12 juni volgde een verdere uitbreiding tot 22 leden; het betrof voornamelijk personen die geen publieke bekendheid genoten en van wie de partijpolitieke achtergrond onbekend was. Alle benoemingen waren nieuw.

De nieuwe onderminister van voorlichting, Julienne Lumumba, was een dochter van de in 1961 vermoorde eerste premier van het onafhankelijk geworden Belgisch Congo, Patrice Lumumba (zie pag. 97/1 e.v. -'61); de nieuwe minister van ambtenarenzaken. Justine M'poyo-Kasa-Vubu, een dochter van Congo's eerste president, Josef Kasa-Vubu (zie pag. 15789/3 - '60), die jarenlang vertegenwoordiger was van Tshisekedi's UDPS in België, aanvaardde op 26 mei haar benoeming op persoonlijke titel en niet als UDPS-lid.

Justine Kasa-Vubu maakt op 26 mei 1997 tijdens een persconferentie in Brussel bekend een ministerspost te aanvaarden in de nieuwe regering van de Democratische Republiek Congo. Foto EPA

De nieuwe regering werd gedomineerd door de AFDL, maar telde eveneens één UDPS-afgevaardigde en twee vertegenwoordigers van het Patriottisch Front (FP), de 'piepkleine' oppositiepartij van advocaat Kansu Viu Kinkela, die qua gedachtengoed dichtbij het Rwandese Patriottisch Front (FPR) stond, aldus De *Standaard* van *24/25* mei. De portefeuilleverdeling was als volgt:

President, minister van defensie - Laurent Désiré Kabila; binnenlandse zaken - Mwenze Kongolo (AFDL); voorlichting en culturele aangelegenheden - Raphael Ghenda (AFDL); buitenlandse zaken - Bizima Karaha (AFDL): financiën - Ferdinand Mwana Nanga Mawampanga (AFDL);ambtenarenzaken - mevr. Justine M'poyo Kasa-Vubu (onafh.); vervoer - Henri Mova Sakanyi (AFDL);landbouw - Paul Bandoma (UDPS); mijnbouw, - Florent Kambale Kabila Mututulo (AFDL);PTT- Jean-Moreno Kansy Viu Kinkela (Patriottisch Front); planning en ontwikkeling - Babi Mbayi (AFDL); gezondheidszorg - Jean-Baptiste Sondji (Patriottisch Front); onderwijs - Kamara Wa-

De nieuwe minister van buitenlandse zaken van de Democratische Republiek Congo, Bizima Karaha (r.)(op een archieffoto van 5 april 1997 met ziin 'voorganger', de Zaïrese minister van buitenlandse zaken, Kamanda wa Kamanda (l.). Foto EPA

ka Ikara (AFDL); justitie - Célestin Lwanghi (AFDL);internationale samenwerking - Thomas Kanza; nationale wederopbouw en urgente werken - Etienne Mbaya; economie, industrie en handel - Pierre-Victor M'poyo; openbare werken - Anatole Tshubaka Bisikuabo; jeugd en sport - Vincent Tshibal Mutombo; milieu en toerisme - Eddy Angulu Mabengi; energie - Pierre Lokombe Kitele.
Onderminister: voorlichting - mevr. Julienne Lumumba;

Partijpolitieke activiteiten beperkt

Op 26 mei gelastte de nieuwe regering, naar eigen zeggen om veiligheidsredenen, de activiteiten van alle politieke partijen in Kinshasa 'tot nader orde' op te schorten. Een van de opgelegde beperkingen was een verbod op alle openbare demonstraties. Deze maatregel volgde na demonstraties, die werden gehouden uit protest tegen het feit dat Tshisekedi buiten de regering was gehouden. Hoewel op 28 en 29 mei nog meer werd gedemonstreerd, leek de steun voor Tshisekedi af te nemen.

Inauguratie Kabila. Tijdpad voor algemene verkiezingen

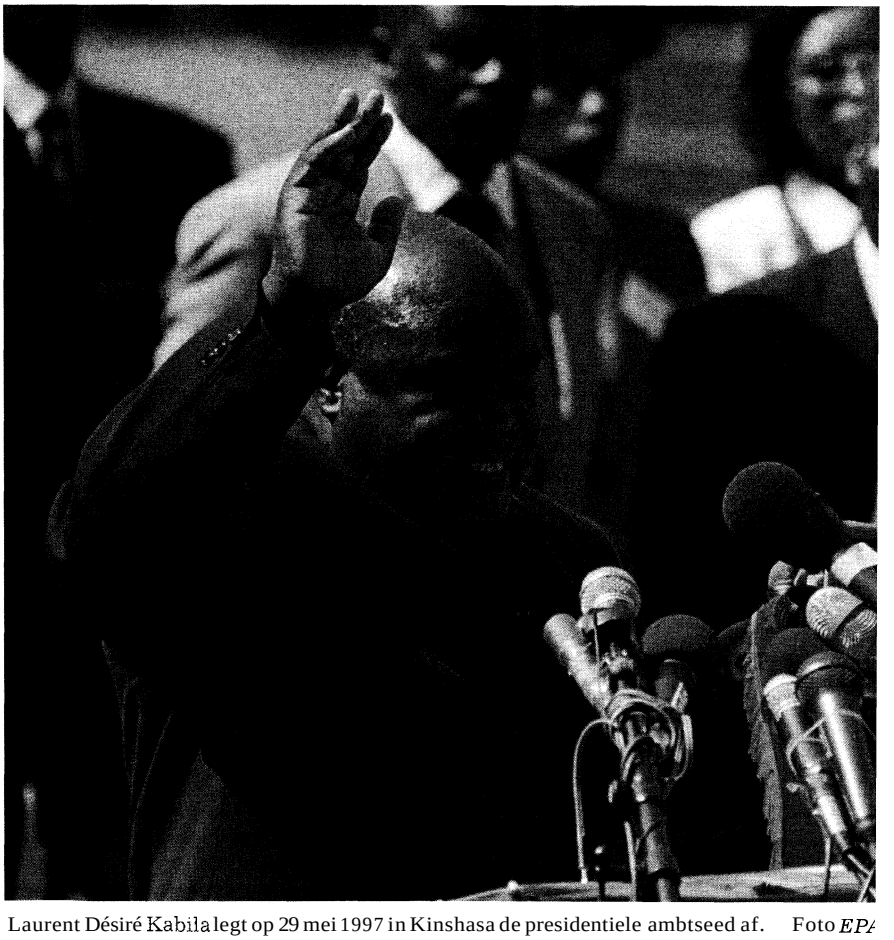
Laurent Désiré Kabila legde op 29 mei de presidentiële ambtseed af. Bij de ceremoniële plechtigheid waren de staatshoofden van Oeganda; Rwanda, Angola, Boeroendi en Zambia aanwezig. Kabila verkreeg onbeperkte uitvoerende, wetgevende en militaire bevoegdheden, krachtens een vijftien punten tellend grondwettelijk decreet, dat op 28 mei door Kabila zelf was ondertekend. De president kon 'per decreet' wetten uitvaardigen 'die vooraf waren besproken met het kabinet', was tevens regeringsleider en ook opperbevelhebber van de strijdkrachten. De president had ook het recht geld te laten drukken.

In een toespraak na zijn inauguratie zei Kabila dat uiterlijk september een constituerende vergadering zou worden gekozen, en dat in december 1998 een referendum zou worden gehouden over de door deze vergadering opgestelde ontwerpgrondwet. Hij beloofde dat in april 1999 presidents- en parlementsverkiezingen zouden worden gehouden.

Beleidsprioriteitennieuwe regering

Op 17 juni hield Kabila in Bukavu een toespraak waarin hij de beleidsprioriteiten van de nieuwe regering uiteenzette. Hij herhaalde zijn belofte dat na twee jaar verkiezingen zouden worden gehouden, en zei dat de door de Alliantie van Democratische Strijdkrachter voor de Bevrijding van Congo-Zaïre (ADFL) geleide regering tijdens de interim-periode zou proberen 'de zaker weer op de rails te krijgen'. Hij noemde drie hoofddoelen van beleid: (i)de aanleg van wegen; (ii) de oprichting var mechanisatiecentra voor de modernisering van de landbouw; en (iii) de elektrificatie van het hele land.

Uit verklaringen van verschillende ministers kwamen de verschillen tusser de nieuwe regering en de afgezette regering van Moboetoe Sese Seko aan het licht. Op 17 juni verklaarde minister van buitenlandse zaken Bizima Karaha dat het 'gehele buitenlandse beleid' var het land zou moeten worden herzien Karaha zei dat het van groot belang was het negatieve internationale imago var het land dat het Moboetoe-regime hac gecreëerd, te veranderen. Op 28 jun maakte minister van planning en ontwikkeling Babi Mbayi bekend dat dt economie voortaan zou worden onderworpen aan socialistische beginselen.

Laurent Désiré Kabila legt op 29 mei 1997 in Kinshasa de presidentiele ambtseed af. Foto *EPA*

De regering had op 31 mei besloten dat de bestaande munt (de nieuwe zaïre) zou worden vervangen. Op 11 juni probeerde de regering de grote vraag naar Amerikaanse dollars af te remmen door te benadrukken dat de nieuwe zaïre het enige wettige betaalmiddel bleef. Te Jens beloofde zij dat van tevoren zou worden gewaarschuwd wanneer de nieuwe zaïre zou worden vervangen door de Congolese franc.

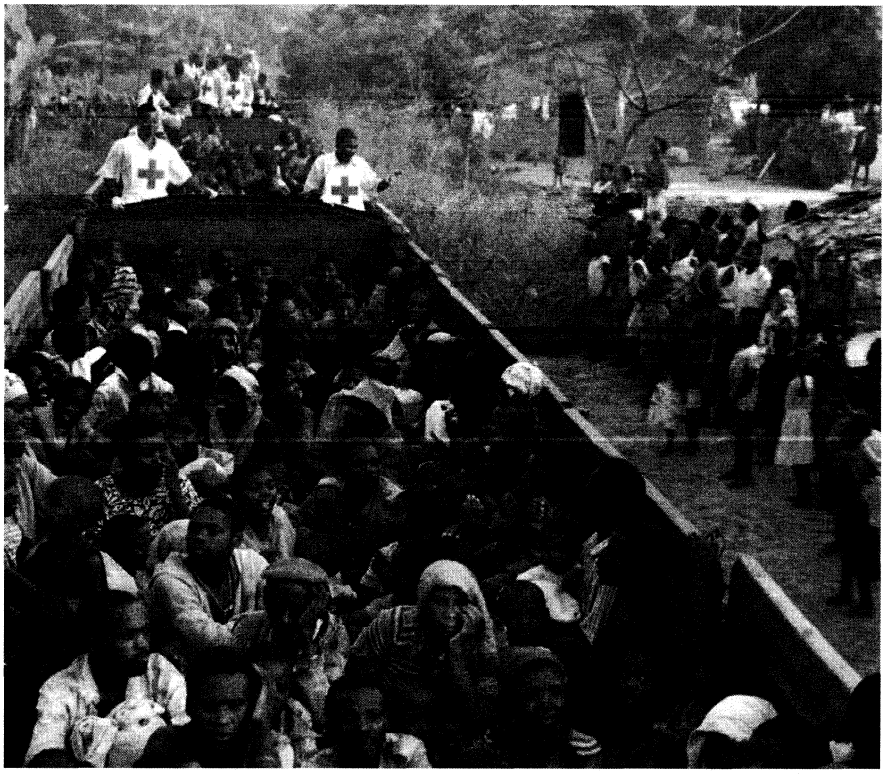
Demonstraties tegen de regering na arrestatie van Tshisekedi

Op 26 juni werd UDPS-leider Etienne Tshisekedi aangehouden. Zijn arrestatie kwam enkele uren nadat hij in Kinshasa een toespraak had gehouden voor enkele duizenden studenten, een raad die in strijd was met het verbod op politieke activiteiten. De aanhouding leidde tot woedende protesten van aanhangers van Tshisekedi, die hadden verwacht dat de UDPS een belangrijke rol zou spelen in het tijdperk na Moboetoe. Stenengooiende groepen werden uiteengejaagd door in de lucht schietende soldaten; de spanning verminderde toen Tshisekedi op 27 juni werd vrijgelaten.

Schending van mensenrechten

In een omstandig rapport, aldus berichtte De *Standaard* van 19 juni, maakte de Congolese mensenrechtenorganisatie AZADHO melding 'van talrijke schendingen van de mensenrechten gepleegd door de AFDL sinds haar aankomst in Kinshasa op 17 mei'. Het rapport baseerde zich op eigen onderzoek alsmede op gegevens van het Rode Cruis en gaf een gedetailleerde opsomning van standrechtelijke executies (in en om Kinshasa werden 647 mensen doodgeschoten), van onwettige huiszoekingen en afpersingen, van folteringen en gewelddadige, onmenselijke en onterende behandelingen, en ook van ontvoeringen en opsluiting. AZADHOvoorzitter Guillaume Ngefa Atondoko pleitte ervoor dat elke internationale hulp aan het nieuwe regime zou worden gekoppeld aan het naleven van de mensenrechten.

In een communiqué van 28 juni stelden kardinaal Frederic Etsou en de elf rooms-katholieke Congolese bisschoppen eveneens dat de mensenrechten in de Democratische Republiek Congo werden geschonden sedert Kabila erin geslaagd was om Moboetoe te verdrijven. Zij achtten 'de wisseling van mensen aan de top' niet voldoende voor het doorvoeren van de gewenste veranderingen; voorts bepleitten zij de eenmaking van het leger en een verbod op privé-milities.

Het vervoer per trein van Rwandese Hoetoe-vluchtelingen vanuit het kamp-Biaro naar Risangani als onderdeel van het UNHCR-repatriëringsprogramma kwam op 6 mei 1997 weer op gang. Foto AFP

REGERING-KABILA BELEMMERT VN-ONDERZOEK NAAR GENOCIDE ONDER VLUCHTELINGEN

Sinds de Verenigde Naties in april een luchtbrug tussen Kisangani en Kigali instelden, werden in de periode tot 20 mei 31 duizend Hoetoe's gerepatrieerd (zie boven).
Op 29 mei eiste de VN-Veiligheidsraad van president Kabila dat er een einde zou komen aan de vijandelijkheden tegen rondzwervende Hoetoe-vluchtelingen. Zij toonde zich zeer bezorgd over het 'systematisch vermoorden' van de restanten van de naar schatting 1 mln Hoetoes die in i994 vanuit Rwanda de wijk hadden genomen naar het oosten van Zaïre. In de maanden mei en juni waren er diverse berichten over massaslachtingen onder vluchtelingen:

Op 4 mei kwamen 91 Hoetoe-vluchtelingen om het leven bij hun vervoer per trein van kamp-Biaro naar Kisangani, vanwaaruit ze in het kader van het UNCHR-repatriëringsprogramma per vliegtuig naar Rwanda zouden worden gebracht. De slachtoffers bleken te zijn gestikt of doodgedrukt in de overvolle trein, die uit zes open wagons bestond; deze vervoerde echter enkele honderden vluchtelingen méér dan de 2800 die de rebellen hadden aangekondigd. Het hoofd van de UNHCR-hulporganisatie in Kisangani, Kilian Kleinschmidt, verzocht de AFDL-rebellen de evacuatie per trein voorlopig stop te zetten teneinde deze beter te kunnen organiseren. Als reactie daarop stuurden de rebellen op 5 mei met vluchtelingen volgepropte vrachtwagens, die hun lading naast de lijken van de dag ervoor dropten. Diezelfde dag slaagde de UNHCR erin 2606 Hoetoe's vanuit Kisangani naar de Rwandese hoofdstad over te vliegen; het totaal aantal gerepatrieerde vluchtelingen op dat moment kwam daarmee op 7600.

Op 11 mei stuitte een UNHCR-team op een groep van 6000 ondervoede, zieke en stervende Rwandese vluchtelingen in een kamp nabij het dorp Obilo (ongeveer 80 kilometer ten zuiden van Kisangani), dat tot voor kort door AFDL-rebellen was afgegrendeld. 'De mensen zijn er verschrikkelijk aan toe', aldus een VN-vertegenwoordiger, 'ze zijn uitgeput. Er liggen lijken rond het kamp, vlak naast de plekken waar mensen koken en slapen.'

In de westelijke havenstad Mbandaka zouden op 13 mei zeker 200 Hoetoes door Kabila's troepen zijn vermoord; de vluchtelingen waren afkomstig uit Wendji, waar eerder al 140 mensen zouden zijn afgeslacht. Plaatselijke Rode Kruis-medewerkers hadden aan journalisten in Wendji een vers massagraf getoond met daarin de lijken van 116 mannen, vrouwen en kinderen.

Volgens hulpverleners zou slechts iets meer dan de helft van de 85000 Rwandezen die vorige maand in de kampen van Biaro en Kasese verbleven (zie boven), vooralsnog teruggevonden zijn, aldus berichtte De Standaard op 20 mei 1997. Velen van hen vertoonden verwondingen van vuurwapens en hakmessen.

Die groep van 85000 was zelf slechts een 'restant' van de 300000. die eind 1996 als gevolg van het AFDL-offensief de kampen aan de Rwandees-Zaïrese grens ontvluchtten, niet naar Rwanda terug, maar juist dieper het Congolese binnenland in.

Jacques de Milliano van de Nederlandse afdeling van de hulporganisatie Artsen zonder Grenzen (Médecins sans Frontières, MSF) pleitte er op 18 mei, daags na Kabila's machtsovername, voor om het aanknopen van betrekkingen met Kabila afhankelijk te maken van de toegang die werd verschaft tot ernstig verzwakte vluchtelingen. Hulpverleners ter plekke waren ervan overtuigd dat AFDL-militairen regelmatig 'zuiveringsacties' uitvoerden waarbij hulporganisaties als 'lokaas' dienden om de vluchtelingen uit het oerwoud te halen. En waar hulpverlening mogelijk bleef, werd die vaak beperkt door plaatselijke overheden.

Op 15 mei was plaatsvervangend UNHCR-commissaris Sergio Vieira de Mello door AFDL-manschappen de weg versperd, toen hij op weg was voor een bezoek aan het vluchtelingenkamp Biaro. Dominique Boutriau van MSF-België verklaarde op 18 mei: 'In Biaro, op 40 kilometer van Kisangani, mogen we maar vijf uur per dag werken, hoewel de situatie van de vluchtelingen daar uiterst dramatisch is', en hij voegde eraan toe dat alleen 'een onafhankelijke internationale onderzoekscommissie' uitsluitsel zou kunnen brengen over wat er met de vluchtelingen in Oost-Zaïre gebeurde. Andere MSF-medewerkers omschreven Biaro als een dodenkamp; niet alleen moesten ze de Hoetoe-vluchtelingen die nog te redden waren scheiden van degenen die ten dode waren opgeschreven, maar ook stierven er dagelijks 50 mensen als gevolg van ziekte, ondervoeding en uitputting.

De Standaard-verslaggever Rik de Gendt kwam op 18 mei tot een geschat aantal van 23 duizend vluchtelingen die in kamp-Biaro verbleven, van 6800 in kamp-Obilo, veertig kilometer verderop, en tot een totaal van 1500-5000 vluchtelingen in het doorgangskamp bij de luchthaven van Kisangani: 'Dat betekent dat er zich nog duizenden in het oerwoud verborgen houden, als ze al niet dood zijn'.
Het Franse dagblad Libération schatte op 20 mei aan de hand van diverse rapporten van hulporganisaties dat de 'coup' van Kabila aan 190.000 Rwandese Hoetoe-vluchtelingen in Zaïre het leven had gekost.

De gezaghebbende Amerikaanse krant Washington *Post* publiceerde medio juni een ooggetuigenverslag over de bloedbaden die zich in april in de vluchtelingenkampen Kasese en Biaro hadden afgespeeld (zie boven); de kampen waren aangevallen door dorpelingen en AFDL-rebellen en, na urenlange beschietingen letterlijk overhoop geschoten. Getuigen, die het bloedbad in Kasese overleefden, zagen een bulldozer de volgende ochtend de stapel lijken -meer dan anderhalve meter hoog, dertien meter lang en zeven meter breed - in een massagraf dumpen. In Biaro werden eveneens alle sporen van het bloedbad uitgewist en lijken verbrand in een massagraf. Op 10 juni verklaarde het hoofd van het Amerikaanse Bureau voor Internationale Ontwikkeling (USAID), Brian Atwood, tijdens een bijeenkomst van hulpfunctionarissen in Zwitserland, dat de Verenigde Staten ervan overtuigd was dat in het oosten van de Democratische Republiek Congo nog steeds Hoetoe-vluchtelingen uit Rwanda werden vermoord: hij sprak in dat verband een 'schijnbaar systematische inspanning' om moordpartijen in het gebied te verhullen. '....Erzijn nog steeds gebieden ontoegankelijk voor hulpwerkers in het oosten van Congo, en we vermoeden dat er daar gruwelijkheden plaatshebben.....'

Op 20 juni arriveerde in Kinshasha een VN-team om mee te werken aan het onderzoek van de zich opstapelende bewijzen dat Kabila-gezinde soldaten Rwandese Hoetoe-vluchtelingen hadden afgeslacht. Het zes leden tellende team was vooruit gestuurd om voorbereidend werk te verrichten voor een tweede VN-team van deskundigen op het gebied van forensisch onderzoek, de mensenrechten en veiligheid, die op 7 juli zou arriveren. Kabila had op 7 juni zijn toestemming gegeven voor het VN-onderzoek tijdens besprekingen met de Amerikaanse VN-ambassadeur, Bill Richardson.

De beschuldiyirigen van 'genocide', die internationale mensenrechtengroepen voortdurend hadden geuit, de ontdekking van massagraven en de verklaringen van getuigen en slachtoffers hadden ertoe geleid dat waarnemers de mening verkondigden dat de slachtingen geen op zichzelf staande. door ongedisciplineerde soldaten veroorzaakte, incidenten waren, maar pasten binnen een strategie die de door de ADFL geleide rebellen welbewust hadden gevolgd. Het feit dat de opstand was geleid door de Banyamulenge (etnische Toetsi's), met steun van de overwegend uit Toetsi's bestaande regering van Rwanda, versterkte de mening dat de moordpartijen waren aangericht om veiligheidsredenen en uit wraak. De vluchtelingen waren in 1994 uit Rwanda naar het toenmalige Zaïre gevlucht. Sindsdien was een groot aantal van hen teruggekeerd (zie pag. 266/3 e.v.-'97), maar de achterblijvers werden beschouwd als degenen die de nauwste banden met de Interahamwe hadden, de extremistische Hoetoe-militie die verantwoordelijk was geweest voor de genocide op Toetsi's in Rwanda.

Kabila had beschuldigingen van slachtingen ontkend. Verschillende hoge ADFL-leden hielden vol dat bandieten vluchtende Moboetoe-gezinde soldaten en leden van de Interahamwe verantwoordelijk waren voor al deze moorden.

Op 4 juli bleek dat de regering-Kabile en de VN niet tot overeenstemming konden komen over een mandaat voor de VN-onderzoekscommissie, die op 1 juli een begin zou maken met haar onderzoekswerk. De Congolese regering zou bezwaar hebben tegen de leider van het VN-onderzoek, de Chileen Roberto Garreton, omdat deze niet onpartijdig zou zijn (zie boven); voorts eiste Kabila dat het VN-onderzoek niet september 1996, maar 20 maart 1993 als startdatum kreeg - zodat ook de moordpartijen van extremistische Rwandese Hoetoes op Zaïrese Toetsi's bij het onderzoek werden betrokken - en dat de dag van zijn machtsovername, 17 mei 1997, als einddatum zou worden aangehouden. UNCHR-functionaris Ralph Zacklin stelde, nadat het tweede VN-onderzoeksteam onder leiding van Garretón onverrichterzake uit Kinshasa was teruggekeerd, op 7 juli vanuit Genève voor dat VN-secretaris-generaal Kofi Annan zelf een voorstel zou doen om de impasse te doorbreken; op 9 juli liet Annan weten zelf een team te zullen formeren voor het VN-onderzoek naar het lot van ongeveer 200.000 Rwandese vluchtelingen in een gebied dat zich over 1600 kilometer uitstrekte van Uvira in het oosten, aan de grens met Rwanda. tot aan Mbandaka in het uiterste westen, aan de grens met Congo (Brazzaville).

(Vorber.pag. 263/3 e.v.-1997

ALGEMEEN

PALESTIJNS-ISRAELISCH VREDESPROCES POGINGEN OM ONDERHANDELINGEN WEER OP GANG TE BRENGEN

In april 1997 werden gezamenlijke pogingen ondernomen om het Israëlisch-Palestijnse spoor van het vredesproces in het Midden-Oosten weer op gang te brengen. Dit proces was medio maart tot stilstand gekomen toen Israël opdracht had gegeven om te beginnen met de bouw van de nieuwe joodse wijk Har Homa in Jabal Abu Ghneim in Oost-Jeruzalem (zie pag. 333/3 e.v.-'97).

Op 6 april hield koning Hoessein van Jordanië besprekingen met de Israëlische premier Benjamin Netanyahu in de Mayo-kliniek in de Amerikaanse staat Minnesota, waar Hoessein onlangs een prostaatoperatie had ondergaan. De volgende dag had Netanyahu een ontmoeting met de Amerikaanse president Bill Clinton in de Amerikaanse hoofdstad Washington. Clinton, die die ontmoeting 'specifiek, eerlijk en open' noemde, zei naar verluidt tegen Netanyahu dat er 'constructieve stappen' nodig waren om het vredesproces weer op gang te brengen.

De Palestijnse hoofdonderhandelaars Mahmoud Abbas en Saib Urayqat hielden op 12-14 april 'beraadslagingen' met hoge Amerikaanse regeringsfunctionarissen in Washington. De Amerikaanse afgezant voor het Midden-00sten, Denis Ross bracht op 15-18 april een bezoek aan Israël cn dc Palestijnse autonome gebieden, maar meldde weinig vooruitgang.

De Palestijnse president Yasser Arafat hield op 16 april in de wandelgangen van de Euro-Mediterrane top van ministers van buitenlandse zaken op Malta een ronde van besprekingen met de Israëlische minister van defensie David Levy. tiet was voor het eerst sinds de besprekingen in maart waren afgebroken dat de twee partijen elkaar op dit niveau ontmoetten. De speciale EU-afgezant voor het Midden-Oosten, Miguel Angel Moratinos, noemde de besprekingen 'een hele goede eerste stap' op weg naar het opnieuw bij elkaar brengen van de beide partijen.

Hervatting Israëlisch-Palestijnse veiligheidssamenwerking. Grens gedeeltelijk heropend

Op 8 april gaf president Arafat het Palestijnse Hoofd van de Preventieve Veiligheidspolitie op de Westelijke Jordaanoever, Jibril Rajoub, opdracht om de samenwerking met Israël op het gebied van de veiligheid 'tijdelijk' te hervatten. De samenwerking was opgeschort kort nadat Israël een begin had gemaakt met de bouwwerkzaamheden in Har Homa. Arafat maakte zijn besluit om de samenwerking te hervatten bekend na 'geheime' besprekingen met Israelische en Amerikaanse veiligheidsfunctionarissen.

Binnen 48 uur na Arafats bevel arresteerden de Palestijnse en Israëlische veiligheidsdiensten naar verluidt leden van de Hamas-groep die verantwoordelijk was voor de bomaanslag in Tel Avivop 21 maart (401/3-'97).

Op 29 april maakte Israël bekend dat het 55 000 Palestijnen toestemming zou geven om vanaf 30 april hun werk in Israël te hervatten. waarmee het een einde maakte aan de grenssluiting die medio maart was ingesteld na een zelfmoordaanslag in Tel Aviv.

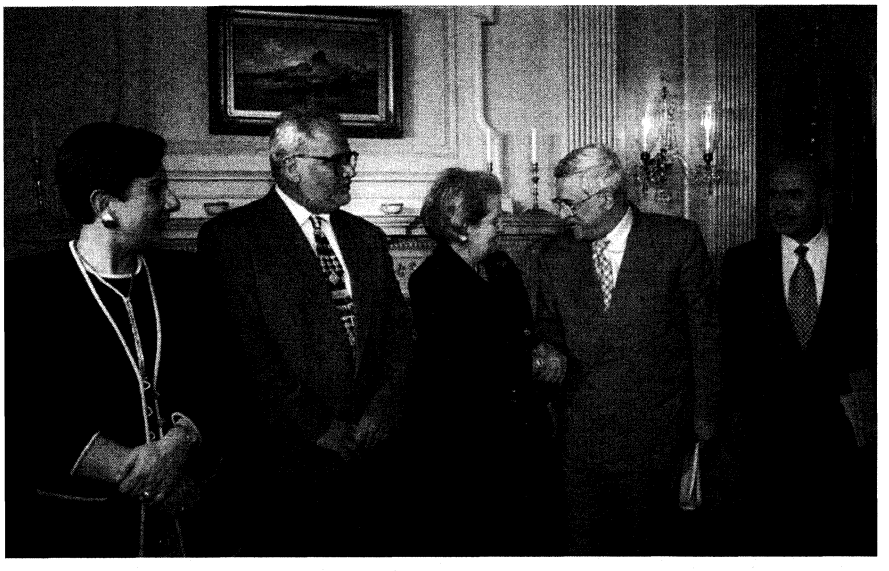
VN-resolutie over nederzettingenbeleid

Tijdens een spoedzitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN) op 25 april werd een resolutie aangenomen waarin scherpe kritiek werd geuit op het Israëlische nederzettingenbeleid. De Vergadering had Israël op 12 maart reeds opgeroepen om zijn plannen voor de bouw van een nieuwe wijk in Oost-Jeruzalem in te trekken (zie pag. 335/1-'97)

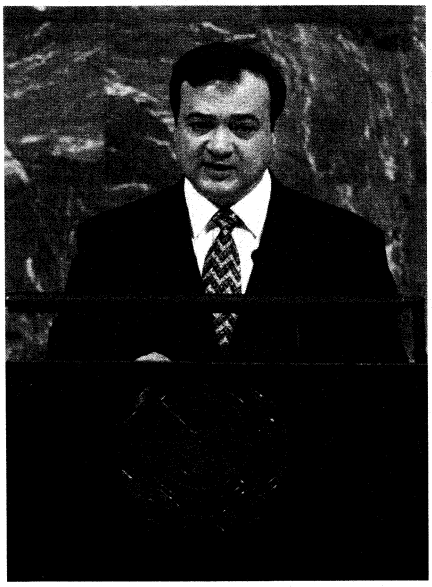
De spoedzitting vond plaats in het kader van de zogenaamde 'Verenigd Voor Vrede Resolutie'; een procedure die de Algemene Vergadering in 1950 (op aandringen van de Verenigde Staten) in het leven had geroepen om stappen te kunnen ondernemen tegen inbreuken op de vrede of tegen daden van agressie wanneer de VN-Veiligheidsraad werd verlamd door het veto van één van zijnleden. De procedure werd toegepast nadat de VS op 7 maart een veto hadden uitgesproken (zie pag. 334/3-'97) over een ontwerpresolutie van de VN-Veiligheidsraad waarin Israël was opgeroepen zijn plannen voor nieuwe nederzettingen in te trekken. De Algemene Vergadering besloot tevens dat de spoedzitting tot eind 1997 zou duren zodat deze op elk gewenst moment kon worden bijeengeroepen.

De resolutie bevestigde dat de Conventies van Genève van 1949 van toepassing waren op de door Israël bezette gebieden, en riep de ondertekenaars op ervoor in te staan dat de conventies werden nageleefd. De resolutie eiste tevens het 'staken van alle vormen van hulp en steun aan onwettige Israëlische activiteiten in de Bezette Palestijnse Gebieden, waaronder Jeruzalem, met name bouwactiviteiten'. De resolutie riep VN-secretaris-generaal Kofi Annan op de situatie nauwlettend in het oog te houden en de Algemene Vergadering in juni verslag uit te brengen.

De resolutie werd aangenomen met 134 tegen drie stemmen en elf onthoudingen. Israël, de

Een Palestijnse delegatie brengt op 10 april 1997 een bezoek aan het ministerie van buitenlandse zaken in Washington om aan te dringen op een krachtigere Amerikaanse rol in het vredesproces: (v.l.n.r.) de Palestijnse minister van hoger onderwijs Hanan Ashrawi, haar collega van plaatselijk bestuur Saib Urayqat, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright, de vooraanstaande Palestijnse vredesonderhandelaar en lid van het Uitvoerend Comité van de PLO, Mahmoud Abbas (Abu Mazan), en PLO-functionaris Hasan Abdul Rahman.
Foto EPA

De Palestijnse VN-ambassadeur M. Nasser al-Kidwa aan het woord tijdens een spoedzitting van de Algemene Vergadering op 24 april 1997 in New York over de bouw van nieuwe Israëlische nederzettingen in Oost-Jeruzalem. Foto AFP

VS en de Federale Staten van Micronesië stemden tegen. Onder de staten die zich van stemming onthielden waren Duitsland, Oostenrijk. Canada en Noorwegen.

Topontmoetingen Mubarak-Assad en Netanyahu-Mubarak. Diverse besprekingen op hoog niveau. Verdere pogingen om nieuwe onderhandelingsronde te starten

De Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak en zijn Syrische collega Hafez Assad ontmoetten elkaar op 1 mei voor besprekingen in de Egyptische plaats Sharm El-Sheikh. De besprekingen concentreerden zich op het vredesproces in het Midden-Oosten.

Na afloop van hun besprekingen gaven Assad en Mubarak verklaringen uit die de groeiende wanhoop van de Arabische leiders over de toekomst van het vredesproces weerspiegelden. Assad zei tegen verslaggevers dat 'noch de verklaringen noch de daden van de Israëlische regering erop wezen dat zij naar vrede streefde'.

De Palestijnse president Yasser Arafat had op 6 mei een ontmoeting met de Israëlische president Ezer Weizman bij de grensovergang Bayt Hanun (Erez) tussen Israël en de Gazastrook. De ontmoeting was het eerste Israëlisch-Palestijnse contact op hoog niveau sinds de besprekingen in maart waren afgebroken Het Israëlische dagblad *Yedioth* Ahronoth berichtte op 16 mei dat Weizman elk contact met de Israelische premier Benjamin Netanyahu had verbroken omdat de premier had gezegd dat hij 'niet geinteresseerd' was in de uitkomst van de besprekingen van de president met Arafat

De Amerikaanse afgezant voor het Midden-Oosten Denis Ross bracht op 7-16 mei een bezoek aan de regio en hield er besprekingen met Netanyahu, Arafat en Mubarak. Zijn laatste bezoek dateerde van eind maart (zie pag. 335/3-'97). De Palestijnse woordvoerder Marwan Kanafani noemde Ross' bezoek evenwel een 'volledige mislukking' en riep de VS op 'een serieuze stap te ondernemen' om het vredesproces te redden.

Mubarak en Netanyahu ontmoetten elkaar op 27 mei voor besprekingen in Sharm El-Sheikh. Mubarak had Arafat op 26 mei ontmoet; maar hem niet kunnen overhalen om de besprekingen in Sharm El-Sheikh bij te wonen. Na afloop van zijn ontmoeting met Netanyahu zei Mubarak dat hij de premier een aantal nieuwe voorstellen had gedaan en een nieuwe ronde van besprekingen tussen Netanyahu en Arafat zou proberen te organiseren.

Ook in juni speelde de Egyptische regering een belangrijke rol bij pogingen om de Israëlisch-Palestijnse vredesonderhandelingen weer op gang te brengen. die medio maart waren gestokt (zie pag 335/2 e.v.-'97).

Onderhandelingen tussen de beide partijen werden op 8 juni in Egypte op eer laag niveau hervat. De besprekinger waren tot stand gebracht door en vonden plaats in aanwezigheid van Osama al-Baz, een vooraanstaande adviseur van de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak. Naar het zich liet aanzien was er eind juni nog maar weinig vooruitgang geboekt.

Op 27 juni werd onthuld dat Ariel Sharon, de onbuigzame Israëlische minister van infrastructuur, in het geheim verkennende besprekingen had gehouden met de Palestijnse hoofdonderhandelaar Mahmoud Abbas over de mogelijkheid tot nieuwe vredesbesprekingen. De ontmoeting, die op 16 juni plaatsvond op Sharons boerderij, was goedgekeurd door de Israëlische premier Benjamin Netanyahu, terwijl andere vooraanstaande ministers niet op de hoogte waren gebracht. De ontmoeting was naar verluidt tot stand gebracht door Abdul-Wahab Darawshe een Arabisch lid van de Knesset (het Israëlische parlement).

De Israëlische premier Benjamin Netanyahu (m.)en de Egyptische president Hosni Mubarak (r. worden op 27 mei 1997, na afloop van hun topontmoeting in Sharm el-Sheikh, vergezeld dooi Netanyahu's politiek adviseur David Bar-Ilan (l.) Foto EPA

Netanyahu maakt 'Allon-plus'-plan bekend

Vetanyahu maakte op 4 juni bijzonderheden bekend :an een plan voor een ɔermanente regeling met de Palestijnen Het plan, dat door de Palestijnen werd verworpen, werd allerwegen 'Allon plus genoemd, eer?\ erwijzing naar iet zogenaamde 'Allon-plan' dat in het ɔegin van de jaren zeventig was voorgesteld door de oud-minister van buitenandse zaken, generaal Yigal Allon, van de Arbeidspartij

Volgens het 'Allon plus'-plan zou Israël .and afstaan aan de Palestijnen, maar zeggenschap houden over Groter Jeruzalem, het Etzyon-gebied, de Jordaanvallei, de grensgebieden, de nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook, de gebieden rond belangrijke wegen en alle watervoorraden. De Middle East International van 13 juni schatte dat de Palestijnen volgens dit plan slechts veertig procent van het grondgebied van de Westelijke Jordaanoever zouden krijgen.

RAPPORT AMERIKAANSE REGERING OVER ISRAËLISCHE NEDERZETTINGEN. MOTIE IN CONGRES OVER JERUZALEM

Het Israëlische dagblad Ha'aretz naakte op 20 mei gegevens bekend van een zogenaamd onderzoeksrapport van de Amerikaanse regering, waaruit zou blijken dat meer dan de helft van de huizen in joodse nederzettingen in de Gazastrook en een kwart van de huizen op de Westelijke Jordaanoever leeg stonden Deze bevindingen n aren in tegenspraak met de herhaalde Israelische bewering dat de bouw van nieuwe nederzettingen nodig was om de natuurlijke aanwas van Israëls bevolking te huisvesten

Ha'aretz beweerde dat het rapport in februari was opgesteld met behulp van satelliet-informatie. Volgens het rapport zouden 1 100 van de 2.300 huizen in de Gazastrook en 31 061 van de 41.000 huizen op de Westelijke Jordaanoever door kolonisten worden bewoond. Netanyahu verwierp het bericht op 21 mei als een 'ongegronde bewering' die 'de plank volledig missloeg'.

Motie Amerikaans Congres over Jeruzalem

Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden nam op 10 juni met 406 tegen 17 stemmen een motie aan waarbij Jeruzalem werd erkend als de ongedeelde hoofdstad van Israël.

Het Huis stemde tevens in met de toekenning van $ 100 mln voor de verhuizing van de Amerikaanse ambassade van Tel Aviv naar Jeruzalem en riep de Amerikaanse president Bill Clinton op om in het openbaar te verklaren dat Jeruzalem de ongedeelde hoofdstad van Israël moest blijven.

President Clinton zou zich naar verluidt negatief hebben uitgelaten over de beslissingen van het Huis, die volgens hem het vredesproces in het Midden-Oosten zouden schaden. De Palestijnen en de hele Arabische wereld hadden grote kritiek op het besluit.

AANHOUDEND GEWELD OP WESTELIJKE JORDAANOEVER

Op 8 april schoten twee met uzi's gewapende yeshiva-studenten op een groep Palestijnen in de Israëlische sector van de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever Bij de aanslag werd een Palestijn gedood en raakten drie gewond

De studenten zouden naar eigen zeggen uit zelfverdediging op de Palestijnen hebben geschoten nadat ze waren aangevallen. Maar volgens Palestijnse getuigen was er geen enkele aanleiding voor de schietpartij. Het incident was het begin van enkele dagen van gewelddadige botsingen tussen Palestijnen en Israëlische soldaten in Hebron, waarbij minstens twee Palestijnen werden gedood en meer dan 160 anderen werden gewond.

Op 2 april raakten minstens elf Israëlische soldaten gewond toen een brandbom naar een Israëlisch legervoertuig werd gegooid in de buurt van Ramallah.

Op 13 april opende een Palestijnse vrouw het vuur op een groep Israëlische soldaten bij de Allenby-brug tussen Israël en Jordanië. Bij de aanslag werden twee soldaten en een Palestijnse man gewond.

Op 10 april maakte Israël bekend dat het lichaam was gevonden van een soldaat die sinds september 1996 werd vermist en van wie was aangenomen dat hij door Hamas was gedood. Op 25 april werden tussen Jeruzalem en Jericho ook de lichamen van twee jonge Israëlische vrouwen gevonden. De Israëlische politie zei dat zij goede redenen had om aan te nemen dat de twee vrouwen door Palestijnse 'terroristen' warengedood.

Botsingen tussen kolonisten en Israëlische leger

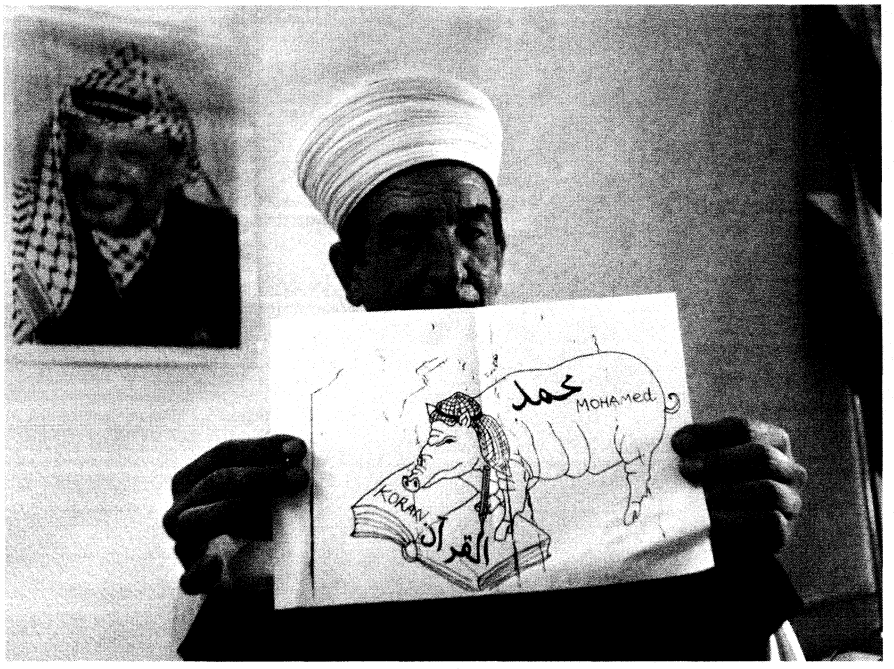
Op 7 mei braken op de Westelijke Jordaanoever gevechten uit tussen joodse kolonisten en Israelische troepen toen de troepen drie illegaal gebouwde huizen bij de nederzetting Yizhar afbraken. Bij de confrontatie werden naar verluidt achttien kolonisten aangehouden en vele andere gewond.

Ernstige onlusten in Hebron

In de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever braken op 13 juni ernsti-

Een vooraanstaand politiek adviseur van de Egyptische president Mubarak, Osama al-Baz (1.) brengt op 28 mei 1997 in Gaza-stadverslag uit aan de Palestijnse president Arafat (r.)over de resultaten van de top in Sharm el-Sheikh. *Foto EPA*

De mufti van Hebron en omstreken, sjeik Nitham Tahbub, toont op een persconferentie op 29 juni 1997 in Hebron de spotprent waarop de profeet Mohammed als varken wordt afgebeeld.
Foto EPA

ge onlusten uit toen Palestijnse jongeren stenen gooiden naar Israëlische soldaten die posities aannamen langs de 'scheidslijn' tussen de Israëlische en Palestijnse sector. De soldaten openden hierop het vuur, waarbij volgens Palestijnse ziekenhuisbronnen ongeveer honderdvijftig demonstranten schotwonden opliepen.

De onlusten hielden aan, en op 20 juni stationeerde Israël tanks en gepantserde voertuigen op de heuvels die uitkeken over de stad. Twee dagen later bracht de Israëlische minister van defensie Yitzhak Mordechai een bezoek aan Hebron en gelastte hij het leger om meer troepen in en rond de stad te stationeren. De botsingen hielden met tussenpozen aan, hoewel ze minder frequent werden.

Maar op 28 juni steeg de spanning in de stad opnieuw toen er opruiende en heiligschennende pamfletten in de Arabische sector werden verspreid. Op de pamfletten was een varken afgebeeld met de Arabische kefiyeh (hoofdbedekking) en het onderschrift 'Mohammed'. In reactie op de pamfletten gingen jongeren de straat op en bekogelden ze Israëlische soldaten die langs de scheidslijn patrouilleerden. Op 28 juni belde Netanyahu de burgemeester van Hebron, Mustafa Natsche, op om het pamflet te veroordelen.
(Vor.ber.pag. 330/2 e.v.-1997)

VERGADERING VAN ONDERTEKENAARS VAN VERKLARING VAN DAMASCUS

De ministers van buitenlandse zaken van de zogenaamde staten van de 'Verklaring van Damascus' (bestaande uit de zes leden van de Samenwerkingsraad voor de Golf (Gulf Coöperation Council, GCC) - Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de VAE) - alsook Syrië en Egypte) ontmoetten elkaar op 25-26 juni 1997 in Damascus. De ministers bespraken de oprichting van een vrijhandelszone en spraken hun bezorgdheid uit over het militaire bondgenootschap van Turkije met Israël.
(Vor.ber.pag. 288/2-1995

PALESTIJNSE GEBIEDEN

STAKING PALESTIJNSE LERAREN

Leraren op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook gingen begin april 1997 in staking uit protest tegen hun lage salarissen en slechte arbeidsomstandigheden. Het was naar verluidt de eerste georganiseerde actie van werknemers van het Palestijnse Nationale Gezag (PNA). Een aantal stakingsleiders werd medio april aangehouden door veiligheidsfunctionarissen. Op 26 april gingen de leraren weer aan het werk nadat het PNA had toegezegd over hun eisen te praten.

DOODSTRAF VOOR VERKOOP LAND AAN JODEN

De Palestijnse minister van justitie Furayh Abu Middayn maakte op 5 mei bekend dat Palestijnen, die hun land aar Israëliërs verkochten, ter dood zouder worden gebracht krachtens een voormalige Jordaanse wet. Volgens de Jordaanse wet was het Palestijnen verboden hun land aan joden te verkoper toen Jordanië tussen 1948 en 1967 het bestuur had gevoerd over de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem. He' PNA bevestigde op 22 mei dat zes Arabieren op verdenking van het verkoper van land aan joden waren gearresteerd.

De moord op twee Palestijnse landverkoperi in mei leidde tot Israëlische beschuldiginger dat beide mannen met de openlijke steun var Palestijnse regeringsfunctionarissen warer gedood. Op 9 mei werd een Palestijnse onroe rendgoedhandelaar, Farid Bashiti, doodgesla gen in de stad Ramallah op de Westelijke Jor daanoever. Bashiti zou naar verluidt al jarer Palestijns land in Oost-Jeruzalem aan jodet verkopen. The *Times* van 20 mei berichtte da Bashiti door een Palestijnse veiligheidsagent! uit een hotel in Oost-Jeruzalem was gelokt me wat 'een klassiek lokmiddel' werd genoemd Een andere Palestijnse landverkoper, Harb Abu Sarah, werd medio mei in Ramallal doodgeschoten.

Nog meer Palestijnse landverkopers vermoord

De controverse over de moord op Pales tijnse onroerend-goedhandelaars dii Arabisch land aan joden hadden ver kocht, bleef van invloed op de Israë lisch-Palestijnse betrekkingen in juni.

Op 31 mei werd aan de rand van de stac Ramallah op de Westelijke Jordaanoe ver het stoffelijk overschot van Mah mud Ali Jamur ontdekt. Jamur, eer Arabier met het Israëlische staatsbur gerschap, was door het hoofd gescho ten. Volgens berichten zou hij op 29 me zijnverhoord door de Palestijnse politi omdat hij ervan werd verdacht Israë liërs te helpen bij het kopen van Ara bisch land in Oost-Jeruzalem.

De Israëlische autoriteiten vaardigdei een arrestatiebevel uit tegen een Pales tijns geheim agent die betrokken zoi zijn geweest bij de moord op Jamu Maar op 4 juni beschuldigde de direc teur-generaal van de Palestijnse inlich tingendienst Amin al-Hindi Israël er van de moorden in scene te zetten om d aandacht af te leiden van het mislukke van het vredesproces.

Op 16 juni berichtte radio Voice of Is *raël* dat op 15 juni in Jericho nog eei

De Palestijnse minister van financien, Muhamad Zuhdi al-Nashashibi (2de v.l.) en de afgevaardigde van de Wereldbank, Louis Diderot (r.),op 24 juni 1997 in Ramallah met elkaar in gesprek na afloop van de ondertekening van een overeenkomst ter oprichting van een $10 mln-fonds om investeerders op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook te verzekeren tegen de schade die ze lijden als gevolg van de Israelische afgrendeling. Minister van planning en internationale samenwerking Nabil Shaath (l.) en president Yasser Arafat (m.)luisteren mee. Foto EPA

Palestijnse landverkoper was gedood terwijl hij door Palestijnse veiligheidsagenten werd verhoord. Volgens het bericht hadden Palestijnse agenten gezegd dat de man zelfmoord had gepleegd.

AFTREDEN PALESTIJNSE MINISTER

Op 20 mei trad Ilyas Furayj trad op 20 mei af als minister van toerisme en monumenten in het Palestijnse Nationale Gezag en als burgemeester van Bethlehem. De tachtigjarige Furayj, die bekend stond om zijn gematigde opstelling, was vanaf 1972 burgemeester van Bethlehem en PNA-lid sinds de oprichting in 1994.

ONDERZOEK NAAR VERMEENDE CORRUPTIE PNA

Op 8 juni benoemde de Palestijnse president Yasser Arafat een team van ambtenaren onder leiding van de secretarisgeneraal van de president, Tayyib Abd al-Rahim, om beschuldigingen van corruptie aan het adres van het PNA te onderzoeken. Beschuldigingen van ernstige corruptie waren in mei geuit door de Algemene Rekenkamer van het PNA, die had beweerd dat er ongeveer $ 340 mln aan hulpfondsen was verkwist.

Hiermee hing volgens vele commentatoren samen dat Arafat op 5 juni akkoord ging met het ontslag van PNA-procureur-generaal Khaled Qidra. Hoewel Qidra beweerde dat hij om gezondheidsredenen was afgetreden, werd medio juni bericht dat hij in Gaza onder huisarrest stond.

BEGROTING VOOR 1997 AANGENOMEN

De *Middle* East *Economic* Digest van 13 juni berichtte dat de Palestijnse Wetgevende Raad de begroting voor 1997 had aangenomen.

De begroting voorzag in $ 866 mln voor lopende en kapitaaluitgaven en $ 845,2 mln voor ontwikkelingsuitgaven. Het tekort van $ 51,8 mln tussen de inkomsten en lopende en kapitaaluitgaven moest door buitenlandse hulp worden gedekt. Maar volgens Palestijnse schattingen had het Palestijnse Nationale Gezag (PNA) slechts 1,5 mrd van de $ 3,4 mrd aan hulp ontvangen die sinds het begin het vredesproces in 1993 was toegezegd.

(Vor.ber.pag. 336/2 e.v.-1997)

AFGHANISTAN

ZWARE EXPLOSIE IN JALALABAD

Op 19 maart 1991 berichtte het nieuwsbureau Agence *France-Presse* dat bij een explosie in het munitiedepot van het hoofdbureau van politie in de stad Jalalabad, die in handen was van de Talibaan, vijftig doden en 150 gewonden waren gevallen.

Het Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Hulp aan Afghanistan van de Verenigde Naties (UNOCHA) verklaarde op 20 maart dat 200 ton munitie was geëxplodeerd en een krater van 10 meter diep en 50 meter breed had geslagen. Volgens waarnemers was het niet uitgesloten dat de explosie het werk was van saboteurs, maar de Talibaan stelden dat de ontploffing het gevolg was geweest van 'onoplettendheid'.

FRANSE HULPVERLENERS VRIJGELATEN

Twee Fransen die voor de in Parijs gevestigde organisatie 'Actie Tegen Honger' werkten, werden op 19 maart vrijgelaten door het Afghaanse Hooggerechtshof. Het nieuws van hun vrijlating werd op dezelfde dag bekendgemaakt door het nieuwsbureau Agence France- *Presse*.

Volgens de Economist van 8 maart waren de hulpverleners en vijf lokale stafleden op 21 februari door de Talibaan gearresteerd en veroordeeld tot gevangenisstraf wegens schending van de islamitische wet door een feest bij te wonen waar ongesluierde vrouwen aanwezig waren. De twee Fransen hadden 26 dagen van hun maand gevangenisstraf uitgezeten voordat ze werden vrijgelaten en werden gelast Kaboel te verlaten.

LAWINE

Op 28 maart berichtte het persbureau Associated *Press* dat ten minste honderd personen waren omgekomen bij een lawine op de Salang-verkeersweg ten noorden van de hoofdstad Kaboel.

AANHOUDENDE GEVECHTEN MET ANTI-TALIBAAN-ALLIANTIE. VERLOOP VAN DE STRIJD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In maart en april werd de strijd tussen de Talibaan-militie en de gezamenlijke strijdkrachten van de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam en oud-minister van defensie Ahmed Shah Massoud voortgezet (voor de opmars van de Talibaanin februari, zie pag. 338/3-'97).

Volgens een radioverslag van de *Stem van de Islamitische Republiek Iran* op 12 maart beweerden beide partijen strategische posities in de Shibar-pas te hebben veroverd, maar het was onduidelijk welke partij de beste kaarten had.

De Iraanse media maakten in april geregeld melding van grote militaire overwinningen van de anti-Talibaan-alliantie. Dostams troepen hadden naar verluidt luchtaanvallen uitgevoerd op posities van de Talibaan in de provincie Badghis en Massouds strijdkrachten hadden naar verluidt meerdere dorpen bij de Panjshir-vallei veroverd.

Op 28 april berichtte het nieuwsbureau *Agence France-Presse* dat volgens een adjudant van Massoud de stad Asadabad was omsingeld door anti-Talibaan-troepen. Asadabad was de strategisch belangrijke hoofdstad van de provincie Kunar. De stad lag ongeveer 190 km ten oosten van Kaboel en in de buurt van Massouds basis in de Panjshir-vallei. Het bericht was niet van officiële zijde bevestigd, maar hulpverleners hadden verklaard dat in het gebied zwaar was gevochten.

Groot Talibaan-offensief mislukt

In mei verhevigde de strijd tussen de Talibaan-militie en de gezamenlijke strijdkrachten van generaal Abdul Rashid Dostam en Ahmed Shah Massoud.

Op 24 mei veroverden de Talibaan in samenwerking met troepen die in opstand waren gekomen tegen Dostam, de stad Mazar-i-Sharif (Dostams noordelijke hoofdkwartier en de op een na grootste stad van Afghanistan). Op 27 mei keerden Dostams afvallige troepen zich onder leiding van de Oezbeekse generaal Abdul Malik Pahlewan echter tegen de Talibaan en dwongen zij hen zich terug te trekken. Naar aanleiding van de gebeurtenissen eind mei stelde de *Far Eastern Economic* Review van 14 juni dat 'het verraad over en weer, de vetes en de etnische strijd zelfs voor Afghaanse begrippen verbazingwekkend' waren.

Opstand tegen Dostam

Begin mei hadden de Talibaan naar verluidt zware verliezen geleden, toen de grondtroepen van Massoud met luchtsteun van Dostam de stad Jabal-os-Siraj op ongeveer 60 km van Kaboel aanvielen. Op 17 mei kwam Pahlewan echter in opstand tegen Dostam in de westelijke provincie Fariab. Als gevolg hiervan konden Talibaan-troepen op 20 mei het strategisch belangrijke gebied Sar-i-Pul veroveren. Op 20-22 mei maakten de Iraanse media melding van pogingen van Dostam om de steun van de opstandige generaal terug te winnen.

Het was onduidelijk waarom Pahlewan in opstand was gekomen. Hij zou zijn overgelopen naar de Talibaan vanwege een persoonlijke vete met Dostam, die was ontstaan na de moord op Pahlewans broer in 1996 en op een goede vriend en medecommandant begin mei. Dostam zou betrokken zijn geweest bij beide aanslagen. Volgens andere berichten was Pahlewan omgekocht door de Talibaan.

Mazar-i-Sharif gevallen. Erkenning Talibaan-regime door Pakistan en Saoedi-Arabië

Naar het zich liet aanzien had het overlopen van Pahlewan een doorslaggevende invloed op het verloop van de oorlog. Als gevolg van Pahlewans rebellie was het gebied ten westen van Mazar-i-Sharif onverdedigd en op 24 mei werd de stad zonder noemenswaardige tegenstand veroverd door Pahlewans troepen en een aantal Talibaan-detachementen. Dostam moest per auto naar Oezbekistan vluchten en zou op 25 mei naar Turkije zijn ontsnapt. Na de verovering van Mazar-i-Sharif en de omliggende provincies hadden de Talibaan ongeveer 90 procent van Afghanistan in handen.

Op 25 mei erkende Pakistan als eerste de Talibaan officieel als de wettige regering van Afghanistan. Op 26 mei volgde Saoedi-Arabië het voorbeeld van Pakistan. Volgens waarnemers had het nieuwe verbond tussen de strijdkrachten van de Oezbeekse leider Pahlewan en de grotendeels etnische Pasjtoen-Talibaan gezorgd voor het noodzakelijke etnische evenwicht dat beide landen als voorwaarde voor erkenning hadden gesteld. Afghanistans noorderburen Tadzjikistan, Oezbekistan en Toerkmenistan reageerden echter behoedzaam op de overwinning van de Talibaan. Op 26 mei berichtte het Russische nieuwsbureau *Interfax* dat de vredesmacht van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) in Tadzjikistan in opperste staat van paraatheid was gebracht en dat functionarissen hun– 'grote bezorgdheid' hadden geuit over de recente ontwikkelingen in Afghanistan

Succesvol offensief tegen Talibaan

Op 27 mei deed zich een nieuwe dramatische ontwikkeling voor toen Pahlewans troepen zich tegen de 3.000 lichtbewapende Talibaan keerden die Mazar-i-Sharif hadden bezet en hen uit de stad verdreven. Vijfhonderd Talibaan-strijders zouden hierbij om het leven zijn gekomen. De gevechten waren uitgebroken nadat Talibaan-minister van buitenlandse zaken Mullah Mohammed Ghaus tijdens een ontmoeting met vertegenwoordigers van Pahlewan had geëist dat diens troepen de wapens zouden neerleggen.

Daarnaast berichtten de Iraanse media eind mei en begin juni dat Massouds strijdkrachten een succesvol tegenoffensief hadden ingezet tegen een aantal Talibaan-posities ten noorden van Kaboel.

Volgens de onbevestigde berichten had Massoud de steden Jabal-os-Siraj en Charikar en de strategische luchtmachtbasis Baghram veroverd en hadden de Talibaan het gebied verloren, dat na het overlopen van Pahlewan in hun handen was gevallen.

Op 30 mei berichtte het Russische nieuwsbureau ITAR-TASS dat oud-president Burhanuddin Rabbani op een militaire basis van Massoud was gearriveerd. Rabbani was met onbekende bestemming uit Mazar-i-Sharif gevlucht voordat de Talibaan de stad veroverden.

Volgens sommige waarnemers maakte de wisselende loyaliteit van Pahlewan deel uit van een gecoördineerde strategie van de anti-Talibaan-alliantie. Als gevolg van zijn optreden hadden de Talibaan troepen naar de noordwestelijke provincies gestuurd en daardoor de weg vrijgemaakt voor Massouds tegenoffensief. Een andere verklaring luidde dat de alliantie af wilde van Dostam, die een aanhanger van het (communistische) Najibullah-bewind was geweest voordat hij zich had aangesloten bij Massoud.

Nieuwe verliezen Talibaan

In juni woedden de zware gevechten tussen de Talibaan-militie en de strijdkrachten van oud-minister van defensie Ahmed Shah Massoud voort.

In mei hadden Massouds strijdkrachten een groot offensief ontketend tegen de Talibaan na hun grote nederlaag bij Mazar-i-Sharif. Begin juni viel strategisch belangrijk hooggelegen terrein in de buurt van de stad Jabal-os-Siraj op ongeveer 60 km ten noorden van de hoofdstad Kaboel in handen van Massoud. Maar ondanks verwoede pogingen slaagde geen van beide zijden erin de stad zelf te veroveren, die was gelegen aan de strategische Salang-verkeersweg (de belangrijkste verbinding tussen Kaboel en het noorden van Afghanistan)

De Oezbeekse commandant van de anti-Talibaan strijdkrachten, generaal Abdul Malik Pahlewan (l.), op 21 juli 1997 in Teheran in gesprek met de Iraanse minister van buitenlandse zaken, Ali Akbar Velayati (r.). Foto *EPA*

Op 13 juni veroverden strijdkrachten van de Oezbeekse leider generaal Malik Pahlewan en andere anti-Talibaan-troepen de stad Pol-e-Khomri (ongeveer 150 km ten noorden van Kaboel). Dezelfde dag berichtte het Russische nieuwsbureau *ITAR-TASS* dat met het verlies van Pol-e-Khomri de Talibaan hun greep op het noorden van Afghanistan hadden verloren. Massouds strijdkrachten hadden Talibaan-versterkingen door hun linies gelaten en laten oprukken naar Pol-e-Khomri, waar ze direct werden omsingeld en gevangengenomen door Pahlewans troepen.

Ondanks deze tegenslagen behielden de Talibaan volgens waarnemers hun militair overwicht in Afghanistan. Zij hadden twintig van Afghanistans 29 provincies in handen.

Nieuwe anti-Talibaan-alliantie

De vlucht van de Oezbeekse leider generaal Abdul Rashid Dostam uit Mazar-i-Sharif in mei leidde in juni tot een hergroepering van anti-Talibaan-troepen en de vorming van een nieuwe anti-Talibaan-alliantie.
De nieuwe alliantie stond onder opperbevel van Massoud en werd het Verenigde Islamitische Front voor de Redding van Afghanistan (United Islamic Front for the Salvation of Afghanistan, UIFSA) gedoopt. De alliantie telde twee nieuwe groepen, te weten troepen van oud-premier Gulbuddin Hekmatyar (leider van de Hezb-i-Islami-factie) en aanhangers van Pir Sayed Ahmed Gailani van het Nationaal Islamitische Front (Mahaz-i-Melli-i-Islami). Pahlewans troepen en sjiitische en ismaïlitische milities maakten eveneens deel uit van de nieuwe alliantie.

Sluiting Iraanse ambassade

Op 2 juni gaf het Talibaan-ministerie van buitenlandse zaken een verklaring uit, waarin Iran ervan werd beschuldigd het conflict in Afghanistan aan te wakkeren door de anti-Talibaan-alliantie te steunen. In de verklaring werd de sluiting van de Iraanse ambassade in Kaboel gelast en kregen Iraanse diplomaten 48 uur de tijd om het land te verlaten. Iran ontkende de alliantie militair te steunen en verklaarde de 'humanitaire hulp' aan de Afghaanse bevolking te zullen voortzetten.

Diplomatieke vredesiniatieven en voorstel tot regionale vredesconferentie

In juni waren sommige waarnemers van mening dat de kans op een vredesregeling tussen de Talibaan-militie en de gecombineerde strijdkrachten van de alliantie op basis van onderhandelingen licht was gestegen naar aanleiding van recente ontwikkelingen. Op 15 juni sprak de Pakistaanse minister van buitenlandse zaken Gohar Ayub Khan de hoop uit een regionale vredesconferentie te kunnen organiseren om het conflict in Afghanistan te beslechten. Zijn voorstel werd gesteund door Iran, Kazachstan, China, Oezbekistan, Toerkmenistan en Tadzjikistan. Khan verklaarde tevens dat hij van plan was de kwestie begin juli te bespreken met de Russische regering

De snelle erkenning van de Talibaan-regering door Pakistan en Saoedi-Arabië in mei had de voor- en tegenstanders van de Talibaan in de regio verder uiteengedreven. Hoewel de terugtocht van de Talibaan uit het noorden de acute bezorgdheid van tegenstanders in de regio (Rusland. Iran. Kazachstan. Kirgizstan. Oezbekistan. Toerkmenistan en Tadzjikistan) had weggenomen, bleven deze landen de verdenking koesteren dat de Talibaan de regio wenste te destabiliseren. Dientengevolge hadden Rusland en Iran de Centraal-Aziatische republieken hun steun toegezegd ingeval de Talibaan hun opmars tot buiten Afghanistan landsgrenzen zouden voortzetten.

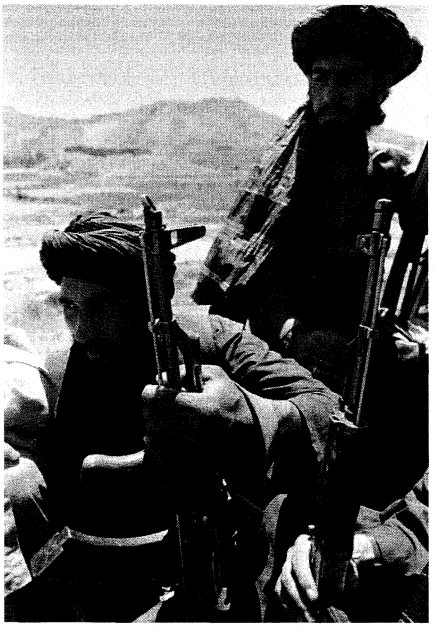
De Far Eastern Economic Review van 12 juni stelde dat het aanbod van militaire steun van Rusland en Iran een waarschuwing aan Pakistan inhield om zijn invloed op de Talibaan-regering aan te wenden. Volgens waarnemers was Pakistans voorstel voor een regionale conferentie een reactie op deze waarschuwing, maar zij twijfelden aan de omvang van de invloed die Pakistan in werkelijkheid had op de Talibaan.

In een interview met de in Groot-Brittannië gevestigde krant *Al-Sharq al-Awsat* van *15* juni ontkende Massoud dat hij zich in verbinding had gesteld met Talibaan-leider Mola Mohammad Omar om te onderhandelen over een capitulatie. Hij stelde echter wel voor onderhandelingen te voeren met de Talibaan op voorwaarde dat de Talibaan zich uit Kaboel zouden terugtrekken. Hoewel er geen reactie op dit aanbod volgde, meenden waarnemers dat deze kennelijke bereidheid tot onderhandelen en Pakistans diplomatieke initiatieven misschien betekende dat op termijn via onderhandelingen een vredesregeling tot stand zou kunnen worden gebracht.

Aanzienlijk terreinwinst voor anti-Talibaan-coalitie

Gedurende de maand juli boekten de oppositionele strijdkrachten onder aanvoering van Ahmed Shah Massoud, verenigd in het Verenigd Islamitisch Front voor de Redding van Afghanistan (UIFSA), aanzienlijke terreinwinst na zware gevechten; naar verluidt zou de opmars van deze anti-Talibaan-coalitie tot 20 kilometer van de Afghaanse hoofdstad Kaboel gevorderd zijn.

Hoewel de UIFSA-alliantie in het begin van de maand een aantal aanvallen op

Talibaanstrijders spoeden zich op 8 augustus 1997 op weg naar de frontlijn nabij het dorp Shakar Dara, ongeveer 20 kilometer ten noorden van Kaboel. Foto EPA

Kaboel had gelanceerd, was de strijd over land tussen beide partijen klaarblijkelijk vastgelopen bij Jabal-os-Siraj (zie boven). Naar verluidt zouden in de tweede helft van juli de strijdkrachten van Massoud naar het zuiden zijn afgebogen met het doel Charikar te veroveren om zo de Talibaan-frontlijn van opzij te overvleugelen. Op 20 juli viel de stad in handen van de UIFSA-alliantie, waarmee ze eveneens de controle kregen over de toegang tot de Ghorband-vallei; tevens werd de strategisch belangrijke luchtmachtbasis Baghram veroverd. Hiervandaan werden onmiddellijk nieuwe aanvallen op Kaboel ingezet, waarbij naar verluidt een aantal burgerslachtoffers zouden zijn gevallen.

De verovering van Charikar kwam de Talibaan op zware verliezen te staan; er waren berichten over ruim 700 doden en 1500 krijgsgevangenen. Volgens de Economist van 2 augustus trokken Massouds troepen van hieruit verder zuidwaarts in de richting van de hoofdstad Kaboel, die geleidelijk leek te worden ingesloten door UIFSA-troepen.

Sommige waarnemers waren van mening dat door de recente militaire verliezen de kans op ernstige verdeeldheid binnen de Talibaan-regering sterk was toegenomen. De *Far Eastern Economic Review* van *31* juli berichtte dat de recente verliezen vooral waren geleden door de Durrani Pasjtoens, een etnische groep uit het zuiden van Afghanistan. De versterkingen die in allerijl waren aangevoerd ter verdediging van Kaboel tegen Massouds opmars, zouden echter naar verluidt afkomstig zijn van de Ghilzai Pasjtoens, de etnische groep afkomstig uit het oosten van het land. Volgens waarnemers bracht dit een verschuiving van het machtsevenwicht tussen de etnische groepen binnen de Talibaan met zich mee, aangezien de Ghilzai-bevelhebbers meer zeggenschap eisten van Talibaan-leider Mola Mohammad Omar, hetgeen zou kunnen leiden tot een herkenbare scheiding binnen de beweging.

Voortgaandestrijd

De gevechten werden in augustus voortgezet. De meeste lokale waarnemers waren het er echter over eens dat de strijd in een impasse was geraakt, waarbij van beide kanten zwaar versterkte posities werden ingenomen, en geen van beide in staat leek enige militaire beslissing te forceren.

Massouds strijdkrachten controleerden, sinds de overwinning in Mazar-i-Sharif. het gebied dat zich ten zuiden van de zuidelijke hellingen van het Hindu Kush-gebergte uitstrekte, langs de 'oude weg' door de Shamwali-vlakte, tot op een punt ergens op 20 km van Kaboel; langs de tweede belangrijke weg door de vlakte, de 'nieuwe' , die 15 kilometer oostelijker lag. waren de troepen van Massoud tot staan gebracht bij de Hotki-bergpas, op 30 km van Kaboel.

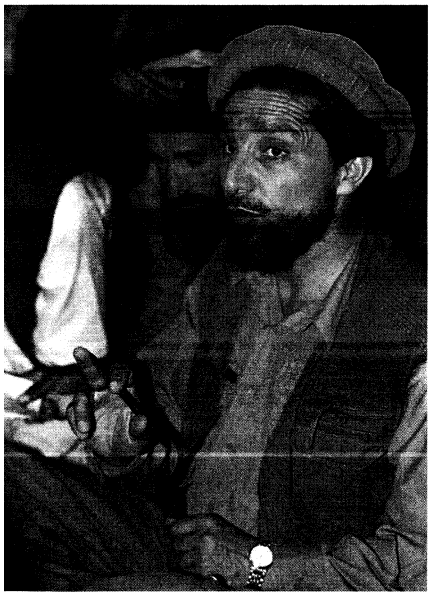
Naar verluidt hadden de Talibaan op hun terugtocht de taktiek van 'de verschroeide aarde' toegepast, hetgeen betelrende dat waterbronnen werden vergiftigd, voedselvoorraden werden vernietigd en landmijnen werden gelegd in de steden ten noorden van Kaboel

Op 10 augustus lanceerden de Talibaan een eerste in een reeks van aanvallen in een tegenoffensief, dat in totaal tien dagen zou gaan duren. Het in Pakistan gehuisveste *Afghaans Islamitisch Persbureau* berichtte dat men bij die eerste aanval erin geslaagd was, na zware artilleriebeschietingen en hevige raketaanvallen, het front van Massoud te doorbreken en in de buurt van de luchtmachtbasis Baghram te komen. Deze en de erop volgende aanvallen waren echter afgeslagen. Waarnemers bemerkten een aanzienlijke toename in het gebruik van zware artillerie aan de kant van Massoud, en schreven dit toe aan de militaire steun uit Iran en Rusland, die sinds de Talibaan-opmars aan het begin van het jaar. aanzienlijk was opgevoerd.

In reactie op het tegenoffensief planden Massoud's strijdkrachten op 20 augustus een grote tegenaanval, waarbij zij zich verzekerden van de steun van andere eenheden, die deel uitmaakten van de anti-Talibaan-alliantie. Massoud wijzigde zijn tactiek echter en besloot tot enkele aparte, op zichzelf staande aanvallen op posities van de Talibaan Hij slaagde er echter, ondanks luchtsteun, niet in enige doorbraak te forceren; het nieuws van de dood van Abdor-

De Afghaanse premier Abdorrahim Ghafourzai tijdens een bijeenkomst met anti-Talibaanleiders in Mazar-i-Sharif in juli 1997 Foto EPA

De leider van de anti-Talibaan-alliantie. Ahmed Shah Massoud, tijdens een ontmoeting met zijn frontlijnbevelhebbers op 22 augustus 1997; daags na de dood van premier Abdorrahim Ghafourzai. Foto EPA

rahim Ghafourzai op 21 augustus betekende het einde van het offensief.

Eind augustus heerste dezelfde status quo als ian het begin van de maand. Onder waarnemers heerste verdeeldheid over de werkelijke kracht van de oorlogvoerende partijen, maar men was eensgezind van oordeel dat de Talibaan met de nederlaag bij Mazar-i-Sharif meer dan 2000 ervaren strijders had verloren; bovendien wezen berichten uit Kaboel erop dat de nieuwe rekruten, merendeels afkomstig van religieuze scholen in Pakistan, onervaren tieners waren.

Anti-Talibaan-leiders komen om bij vliegtuigongeluk

De anti-Talibaan-alliantie leed een zwaar verlies door de dood van de vroegere minister van buitenlandse zaken, Abdorrahim Ghafourzai, die als premier optrad in de 'regering' van de alliantie. Hij kwam samen met 15 anderen, waaronder diverse vooraanstaande Leiders van de alliantie, om het leven bij een vliegtuigongeluk.

Ghafourzai's dood woog des te zwaarder omdat er geen duidelijke opvolger voor handen was; hij stond bekend als een ruimdenkend, alom gerespecteerd iemand met sociale inslag, die erin was geslaagd een toenemend aantal technocraten en intellectuelen voor de strijd tegen de Talibaan te winnen. Opmerkelijk genoeg was hij een van de weinige etnische Pasjtoens, die streden tegen de overwegend uit Pasjtoens bestaande Talibaan, in een alliantie met voornamelijk etnische Oezbeken en Tadzjiekse sjïieten.

(Vor.ber.pag. 337/3 e.v.-1997)

ALGEMEEN

OPRICHTING NIEUWE ISLAMITISCHE ORGANISATIE

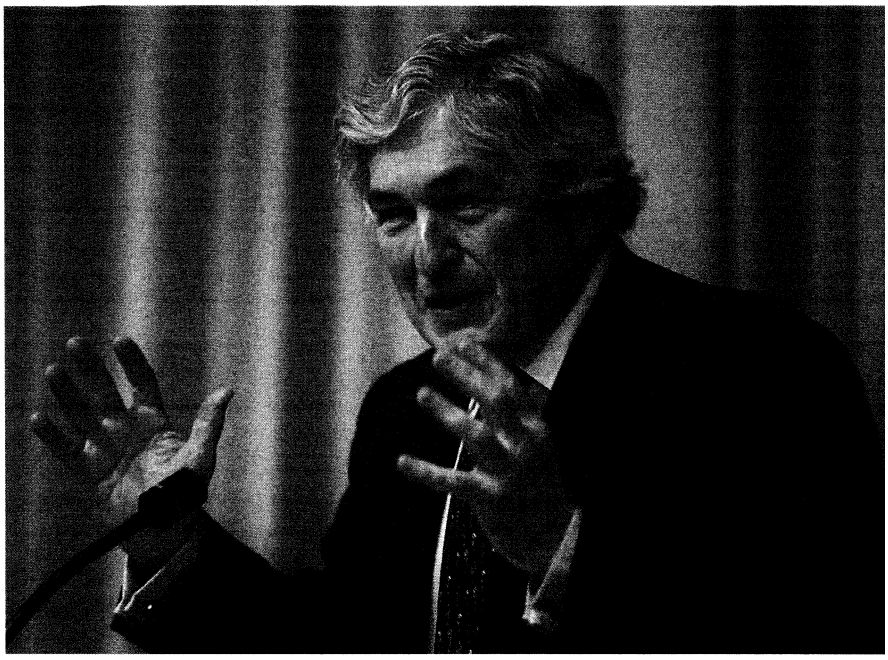
Op 15 juni 1997 ondertekenden de staatshoofden en regeringsleiders van acht overwegend islamitische landen in de Turkse stad Istanboel een overeenkomst ter oprichting van de organisatie Developing Eight (D-8) De nieuwe organisatie was het geesteskind van de Turkse premier Necmettin Erbakan en bestond uit Bangladesh Egypte Indonesië Iran Maleisië Nigeria Pakistan en Turkije Daarmee maakten de volkrijkste islamitische staten, die met 800 mln inwoners 80 procent van de moslimbevolking in de wereld bevatten, deel uit van de D-8 Het secretariaat zou in Istanboel worden gevestigd Volgens afspraak zou Turkije gedurende het eerste jaar de kosten dragen en een algemeen-secretaris leveren. Aangezien de Turkse regering onder leiding van 'geestelijk vader' Erbakan ten tijde van de oprichting demissionair was en Erbakan zijn aftreden als premier ten gunste van Tansu Çiller op 14 juni had aangekondigd, zetten waarnemers meteen al vraagtekens bij de toekomst van de organisatie.

De nieuwe organisatie stelde zich primair ten doel de economische en politieke samenwerking te verbeteren en te komen tot oplossingen voor regionale conflicten.
Waarnemers merkten op dat de doelstellingen van de nieuwe organisatie nog nader moesten worden omschreven, maar duidelijk was wel de intentie om de invloed van de islamitische ontwikkelingslanden tegenover de industrielanden (G-7) te versterken. Premier Erbakan verklaarde dat het om een 'niet-politieke organisatie' ging, hoewel het onwaarschijnlijk werd geacht dat de acht landen. mrt een gezamenlijk bruto binnenlands product (BBP) dat minder was dan dat van Italië, aanzienlijke internationale economische invloed zouden kunnen uitoefenen. In de 'Verklaring van Istanboel', de stichtingsacte van de organisatie, beloofden de lidstaten dat ze vrede en harmonie zouden bevorderen, terwijl de Turkse president Suleyman Demirel bij de opening van de top zei dat de organisatie tot doel had 'de welvaart en het geluk van de landen te vergroten'. Met een verwijzing naar de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) legde Demirel er ook de nadruk op dat de D-8 als een aanvullend en ondersteunend element van bestaande internationale en regionale organisaties diende te worden beschouwd. De vertegenwoordigers van de meeste deelnemende landen ontkenden dat de D-8 een exclusie-

Familieportret van de D-8-oprichtingsbijeenkomst op 15 juni 1997 in Istanboel: (v.l.n.r.) premier Mahathir Mohamed (Maleisië) niet geïdentificeerde afgevaardigde van Nigeria, premier Hasina Wajed (Bangladesh). premier Necmettin Erbakan (Turkije), president Ali Akbar Rafsanjani (Iran), president Suleyman Demirel (Turkije), president Soeharto (Indonesië), premier Kamal al-Ganzuri (Egypte) en premier Nawaz Sharif (Pakistan). *Foto* EPA

ve club moslimlanden moest zijn, maar benadrukten het open karakter van de organisatie door erop te wijzen dat ook andere ontwikkelingslanden, islamitisch of niet, lid konden worden.
(Vor.ber.pag. 491/1 e.v.-1997)

De president van de Wereldbank, James Wolfensohn, geeft op 25 april 1997, voorafgaand aan de opening van de voorjaarsvergaderingen, een persconferentie in Washington. Foto AFP

IMF/WERELDBANK

VOORJAARSVERGADERINGEN

Op 28-29 april 1997 werden in Washington de jaarlijkse voorjaarsvergaderingen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank gehouden. Zoals gebruikelijk werd de plenaire vergadering voorafgegaan door vergaderingen van het Interim-comité en het Ontwikkelingscomité van het IMF en door discussiebijeenkomsten van de Groep van zeven industrielanden (G-7), de Groep van tien industrielanden (G-10) en de Groep van vierentwintig ontwikkelingslanden (G-24) (voor de voorjaarsvergaderingen in 1996, zie pag. 521/2 e.v.-'96 en voor de najaarsvergaderingenin 1996, zie pag. 289/3 e.v.-'97).

Vergadering G-7

Tijdens hun vergadering op 28 april herhaalden de ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de G-7 hun bezorgdheid over de stijgende koers van de Amerikaanse dollar (zie pag 516/2 e.v.-'95; zie pag. 491/1/2 - '97). Ondanks de in februari door de G-7 afgelegde verklaring dat 'grote afwijkingen' op internationale valutamarkten waren gecorrigeerd, was de dollar opnieuw in waarde gestegen ten opzichte van de Duitse mark en de Japanse yen. De Amerikaanse minister van financiën Robert Rubin en zijn Japanse collega Hiroshi Mitsuzuka gaven op 28 april te kennen dat zij bereid waren in te grijpen om verdere stijging van de dollar ten opzichte van de yen te voorkomen zodra dit noodzakelijk werd geacht.

Tijdens de vergadering werd tevens gesproken over de vooruitzichten op een succesvolle start van de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU) in 1999. Op 20 april had het IMF verklaard dat een aantal Europese landen weliswaar grotendeels op schema lag. maar dat gewaakt moest worden voor vertraging. Massimo Russo, speciaal adviseur van IMF-directeur Michel Camdessus en belast met een IMF-onderzoek naar de gemeenschappelijke Europese munt, de euro. zei dat vertraging tot financiële chaos zou leiden en 'het risico met zich meebrengt dat het project op de lange baan wordt geschoven'.

Vergadering G-10

Op 28 april vond ook een vergadering plaats van de ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de G-10 (die bestond uit elf landen, te weten de G-7 plus België, Nederland. Zweden en Zwitserland). De G-10 onderschreven de bevindingen van een rapport over het bevorderen van financiele stabiliteit in opkomende markteconomieën.

Het rapport was voorbereid door een commissie die bestond uit afgevaardigden van de G-10 en opkomende markteconomieën en deed aanbevelingen voor een gezamenlijke internationale strategie ter versterking van bestaande financiële systemen in nieuwe markteconomieën. Deze strategie behelsde de ontwikkeling van een internationale consensus over de belangrijkste aspecten van gezonde financiële systemen, de uitvoering van een solide macro-economisch beleid, de formulering van aanvaarde uitgangspunten en gebruiken op crùciale terreinen (zoa toezicht op het bankwezen en de 'effectenmarkt) 'door internationale groepen experts en de invoering van betrouwbare controlesystemen. Het rapport somde de taken en verantwoordelijkheden van verschillende internationale instellingen op en benadrukte dat de financiële stabiliteit van opkomende markteconomieën in gevaar zou komen als de genoemde taken niet zouden worden gerespecteerd.

Vergadering G-24

Ministers van de G-24 reageerden tijdens een vergadering op 28 april met instemming op een besluit van het IMF en de Wereldbank om de regels van hun gezamenlijke schuldenverlichtingsplan (HIPC-Initiative) voor arme landen (heavily indebted poor countries) te wijzigen (zie pag. 521/2-'96; pag. 289/3 e.v.-'97). Het besluit kwam onder druk van Frankrijk tot stand, dat schuldverlichting voor Ivoorkust wilde. Als gevolg van het besluit zouden behalve Ivoorkust, minstens nog twee andere landen voor schuldvermindering in aanmerking komen. Over het tijdstip waarop het schuldverminderingsplan voor Ivoorkust in werking zou treden bestond vooralsnog onduidelijkheid. De president van de Wereldbank, James Wolfensohn, verklaarde op 25 april dat als Ivoorkust profiteerde van de 'gewijzigde principes', deze 'op iedereen' van toepassing zouden zijn. Ten aanzien van de schuldverlichting voor HIPC-land Oeganda, tot welks deelname aan het plan al in een eerder stadium was

sesloten, werd overeengekomen dat deze niet eerder dan april 1998 van start zou gaan De Nederlandse IMF-bewindvoerder J Beaufort Wijnholds schatte de totale kosten van het gewijzigde schuldverlichtingsplan, op $ 8 nrd in plaats van het eerder geraamde maximum van $7.7 mrd (zie pag 290/3 - 97) De Nederlandse mrnister van Ontwikkelingssamenwerking, Jan Pronk, maakte op 29 april in Washington bekend dat Nederland een eerste bijdrage van $54 mln beschikbaar stelde voor het HIPC-Initiative

Volgens *NRC/H'blad*-correspondent Kans Buddingh' behelsde de versoepeling van het schuldenverlichtingsplan het volgende: arme landen komen in aanmerking voor schuldverlichting, indien de schuld 'onhoudbaar' is. Volgens het belangrijkste criterium is een schuld pas 'houdbaar' als rente- en aflossingsverplichtingen niet meer bedragen dan 20-25 procent van de export en de totale schuldomvang niet groter is dan 200 tot 250 procent van de jaarlijkse exportopbrengst. 'Hieraan is nu een tweede criterium toegevoegd', zo meldde hij op 26 april, 'waarbij schuld wordt afgezet tegen het totaal van de overheidsinkomsten'. De norm dat landen die in aanmerking wensen te komen, in beginsel een lijst ('track-record') van goed economisch gedrag en economische hervormingen gedurende zes jaar moeten kunnen overleggen, blijft gehandhaafd, al zal deze norm door het IMF en de Wereldbank flexibel worden gehanteerd.

Functionarissen noemden de wijziging 'een noodzakelijke aanpassing' om te voorkomen dat het plan landen zou benadelen, die relatief openstonden voor internationale handel. In het geval van Ivoorkust bijvoorbeeld, ten aanzien waarvan werd overeengekomen dat de schuld van $16,1 mrd werd teruggebracht van 298 tot 280 procent van de overheidsinkomsten, zou het ongewijzigd laten van de criteria van het HIPC-Initiative hebben betekend dat het land door haar omvangrijke exportopbrengsten niet in aanmerking zou zijn gekomen voor schuldverlichting op grond van het gehanteerde 'houdbaarheidscriterium' (200-250 % van de jaarlijkse exportopbrengst), en feitelijk zou zijn gestraft voor het feit dat zij haar economie hervormde en handel liberaliseerde.

De G-24 benadrukten voorts echter dat de voorwaarden van het plan flexibeler zouden moeten worden om meer debiteurenlanden in staat te stellen hun schuldenlast zo snel mogelijk terug te brengen tot een dragelijk, 'houdbaar' niveau ('debt sustainability'). Zij spraken tevens hun bezorgdheid uit over het feit dat ontwikkelingssteun van overheidswege (official development assistance, ODA), die voor de HIPC's van cruciale betekenis zijn, een 'verontrustende neerwaartse trend' vertoonde en dat in 1996 het 'laagste ODA-peil sinds tien jaar' was bereikt.

Vergaderingen Interim-comité en Ontwikkelingscomité

Op 28 april kwam het beleidsbepalende Interim-comité bijeen. De sfeer zou grimmig zijn geweest, omdat de Verenigde Staten een akkoord over de verhoging van de landenquota's die de kapitaalsbasis vormen voor de kredietverlening van het IMF, tegenhield alsmede een verhoging van de debetstand van centrale banken. Evenmin werd overeenstemming bereikt over de toewijzing van extra liquiditeiten (de zogenaamde special drawing rights, SDR's), hetgeen in 1981 voor het laatst was geschied. De discussie werd verschoven naar een vergadering die in september in Hongkong zou plaatsvinden. De Nederlandse minister van financiën Gerrit Zalm hekelde het gebrek aan besluitvaardigheid tijdens de vergadering.

Het Interim-comité bereikte wel overeenstemming over het wereldwijd vrijmaken van het kapitaalverkeer. Landen die aan het kapitaalverkeer beperkingen wilden opleggen, zouden hiervoor toestemming moeten vragen van het IMF. Dit betekende een verdere uitbreiding van de zeggenschap van het IMF tot het kapitaalverkeer van lidstaten en bracht een belangrijke wijziging van de reglementen ('Articles of Agreement') met zich mee, zoals die zijn vastgelegd bij de oprichting van de organisatie in 1944. De jurisprudentie van het IMF betrof voorheen alleen de vrijheid van het lopende betalingsverkeer voor import- en exporttransacties. Het Interim-comité erkende in haar slotverklaring dat 'een open en liberaal systeem van kapitaalbewegingen gunstig was voor de wereldeconomie' en noemde de 'toenemende globalisering van de markten een belangrijke drijfveer voor wereldwijde groei met kansen voor alle landen'.

Tijdens de bijeenkomst van het Ontwikkelingscomité op 29 april wees Wereldbank-president James Wolfensohn erop dat de inkomsten van zijn organisatie binnen tien jaar tijd zouden worden gehalveerd, waardoor de financiële slagkracht van de Wereldbank in noodsituaties en voor de hulpverlening aan arme landen zou worden beperkt. Hij zei dat de inkomsten van de bank tussen 1996 en 2005 met 50 procent zouden dalen. Over het fiscale jaar 1996 bedroegen de inkomsten van de bank ongeveer $ 7,9 mrd aan rente over uitstaande leningen en $ 700 mln uit investeringen. De netto-inkomsten bedroegen ongeveer $ 1,2 mrd. Hij zei dat de inkomsten van de bank terugiiepen, omdat de betrekkelijk lucratieve leningen tegen vaste rente afliepen en omdat het verstrekken van leningen tegen de op dat moment geldende standaardvoorwaarden van de bank niet langer winstgevend was Hij deed geen concrete voorstellen om de inkomsten te verhogen, maar bracht mogelijke strategieën ter sprake, zoals de kwijtschelding van rente voor kredietnemers die hun schuld direct aflosten, en het in rekening brengen van boetes aan trage betalers.

(Vor.ber.pag. 289/3 e.v.-1997)

WORLD ECONOMIC OUTLOOK

Op 23 april publiceerde het IMF zijn halfjaarlijkse World *Economic* Outlook, waarin werd voorspeld dat de wereldeconomie in 1997 met 4,4 procent zou groeien, het hoogste groeipercentage in meer dan tien jaar. Deze groei zou naar verwachting een geografisch evenwichtige verdeling vertonen en zou voor de drie belangrijkste landencategorieën, te weten de ontwikkelde landen ('advanced economies'), ontwikkelingslanden ('developing countries') en voormalige socialistische landen in een overgangsfase ('ccuntries in transition'), meer dan 2,5procent bedragen.

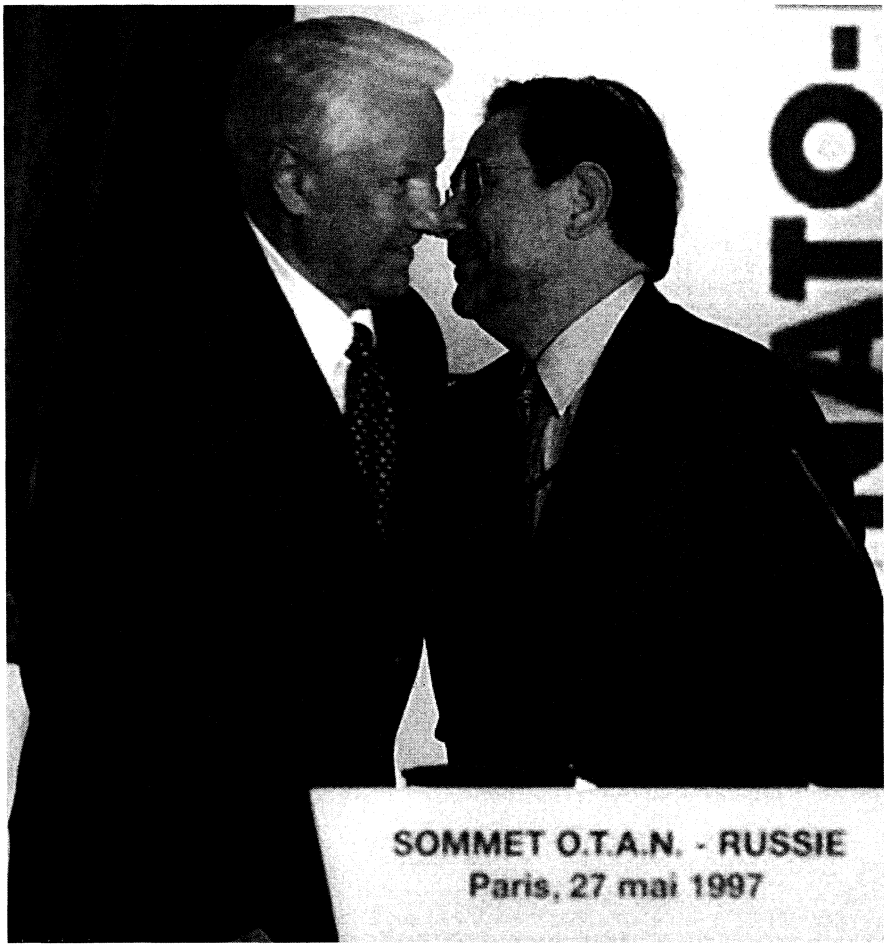
Tot de 'advanced economies', het begrip dat in het rapport voor het eerst in plaats van de term 'industrielanden' werd gebezigd, rekende het IMF nu ook Israël en de Aziatische landen Hongkong, Zuid-Korea, Singapore en Taiwan. Door het 'gevorderde stadium' van hun economische ontwikkeling hadden genoemde landen een groot aantal kenmerken met de traditionele industrielanden gemeen: een hoog inkomen per hoofd van de bevolking, goed ontwikkelde financiële markten en een grote en snel groeiende dienstensector.

(Vor.ber.pag. 290/3 - 1997)

NAVO

NAVO EN RUSLAND ONDERTEKENEN STICHTINGSAKTE

Op 27 mei 1997 sloten de NAVO en Rusland een historisch akkoord dat de weg vrijmaakte voor uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting, en dat een Permanente Gezamenlijke NAVO-Rusland-

NAVO-secretaris-generaal Javier Solana (r.) kust de Russische president Boris Jeltsin (l.) na de ondertekening van de Stichtingsakte op 27 mei 1997 in Parijs. Foto EPA

Raad in het leven riep voor overleg en samenwerking tussen de voormalige tegenstanders op het gebied van veiligheidskwesties. De Stichtingsakte inzake Wederzijdse Betrekkingen, Samenwerking en Veiligheid (Founding Act on Mutual Relations, Co-operation en Security) werd in Parijs ondertekend door de Russische president Boris Jeltsin en de regeringsleiders van de zestien NAVO-lidstaten. De ondertekening van de Akte, waaraan grote symbolische waarde werd toegekend, geschiedde conform de Russische wens tijdens een aparte ceremonie op hoog niveau en niet in de marge van de NAVO-top in juli in Madrid, waarop de eerste Oost-Europese landen, voormalige Warschaupact-leden, zouden worden uitgenodigd voor toetreding. De Stichtingsakte markeerde het definitieve einde van de Koude Oorlog en het begin van een periode van samenwerking tussen de voormalige vijanden; hoewel het historisch akkoord was bedoeld om de NAVO-uitbreiding naar het Oosten voor Rusland acceptabel te maken, werd de uitbreiding niet expliciet in de tekst genoemd. De Akte ging primair over samenwerking met de Russen; de enige passage waarin werd verwezen naar uitbreiding was die waarin ***nieuwe*** leden van de Alliantie akkoord kunnen gaan met de Stichtingsakte. Het historisch akkoord was geen juridisch bindend verdrag en hoefde dan ook niet door de nationale parlementen van de NAVO-lidstaten te worden geratificeerd.

De Stichtingsakte kwam tot stand na vijf maanden intensief onderhandelen (zie pag. 35113 e.v.-'97). Op 14 mei werden in Moskou de laatste details geregeld door NAVO-secretaris-generaal Javier Solana en de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow.

Voorbereidendeontmoeting tussen bondskanselier Kohl en president Jeltsin

Op 17 april had de Duitse bondskanselier Helmut Kohl in het Zuid-Duitse Baden-Baden een ontmoeting met de Russische president Boris Jeltsin. De ontmoeting stond in het teken van pogingen om Rusland ertoe te bewegen de voorgestelde uitbreiding van de NAVO (zie pag. 352/2-'97) te accepteren.

Na afloop van de vier uur durende ontmoeting zei Jeltsin dat hij een nieum veiligheidshandvest met de NAVO zou sluiten ter bekrachtiging van Ruslands nieuwe taak op dat gebied in Europa De ondertekening van het akkoord zou op 27 mei plaatsvinden in Parijs, ruimschoots voordat potentiële nieuwe leden - naar verwachting Tsjechië, Hongarije en Polen - zouden worden uitgenodigd toe te treden tot het bondgenootschap, hetgeen voor een NAVO-top in juli in Madrid was gepland. Jeltsin zei dat '90 procent van de kwesties was opgelost en dat hij ervan overtuigd was dat de overige kwesties tijdens de bijeenkomst in Parijs zouden worden afgehandeld. Hij verklaarde tevens dat Kohl Ruslands standpunt over uitbreiding van de NAVO onderschreef en dat hij akkoord ging met 'bindend overleg tussen de NAVO en Rusland en dat 'besluiten' zouden worden genomen 'op basis van consensus tussen alle staten waaronder Rusland'.

Kohl weigerde echter te bevestigen dat hij dergelijke uitspraken had gedaan en Duitse functionarissen verklaarden dat Jeltsins opmerkingen niet moesten worden uitgelegd als steun van Duitsland voor een Russisch veto in NAVO-aangelegenheden. Kohl erkende dat er nog steeds 'aanzienlijke meningsverschillen' waren, en om te voorkomen dat Rusland verdeeldheid zou zaaien binnen de NAVO, verklaarde hij dat Duitsland geen 'bemiddelaar' tussen Rusland en het Westen was.

Oprichting Permanente Gezamenlijke NAVO-Rusland-Raad. Andere kernpunten van de Stichtingsakte

In de Stichtingsakte verklaarden Rusland en de NAVO dat zij 'elkaar niet als tegenstanders beschouwen' en dat zij gezamenlijk streefden naar verwezenlijking van 'de doelstelling van het overwinnen van de restanten van eerdere confrontatie en concurrentie en het versterken van wederzijds vertrouwen en samenwerking'. In de akte werd gesproken van 'een fundamenteel nieuwe verstandhouding' tussen Rusland en de NAVO, die gebaseerd was op een 'sterk stabiel en duurzaam partnerschap' dat werd ontwikkeld 'op basis van gemeenschappelijk belang, wederkerigheid en openheid'.

Rusland liet in de akte zijn bezwaren tegen de uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting varen. Maar in zijn toespraak tijdens de ondertekeningsceremonie zei Jeltsin dat Rusland nog steeds 'negatief' tegenover de voorgestelde uitbreiding van het bondgenootschap stond. Dit standpunt had hij tevens tijdens de onderhandelingen verkondigd. Op 8 mei had hij er nog op gewezen dat de uitbreidingsplannen van de NAVO hadden geleid tot het ernstigste conflict tussen Rusland en de Verenigde Staten (VS)sinds de Cuba-crisis: in 1962.

De akte voorzag in de oprichting van een Permanente Gezamenlijke Raad waarin Rusland en de NAVO zitting zouden nemen om gemeenschappelijke veiligheidskwesties te bespreken, zoals terrorisme, veiligheidskwesties rond kernwapens, militaire opvattingen over conventionele en kernwapens en vredesoperaties. Het voorzitterschap zou worden gedeeld door de secretaris-generaal van de NAVO, een Russische vertegenwoordigde en, bij toerbeurt, een afgevaardigde van een van de NAVO-lidstaten. De Raad was bevoegd tot het nemen van besluiten waar beide partijen niet tegen instemden, maar had geen zeggenschap over de vrijheid van handelen van elke partijen. Een instructiecirculaire van de Amerikaanse regering benadrukte dat Rusland weliswaar nauw met de NAVO zou samenwerken, maar dat de Stichtingsakte Rusland een veto-recht over NAVO-besluiten onthield en dat de NAVO het recht had zelfstandig en naar eigen inzicht te handelen.

De NAVO bevestigde 'geen intenties, plannen of redenen voor het gebruik' van kernwapens of voor de opslag van kernwapens op het grondgebied van nieuwe lidstaten te hebben. Het bondgenootschap gaf Rusland tevens de verzekering geen 'substantiële' aantallen conventionele troepen permanent te zullen stationeren in 'overeengekomen regio's in Europa, waaronder Midden-en Oost-Europa'. Rusland had aanvankelijk veel meer garanties verlangd, waaronder de verzekering dat op het grondgebied van nieuwe NAVO-lidstaten nooit kernwapens of buitenlandse troepen zouden worden gestationeerd of een militaire infrastructuur zou worden aangebracht.

De twee partijen kwamen tevens overeen te 'streven naar meer openheid, voorspelbaarheid en wederzijds vertrouwen met betrekking tot hun strijdkrachten'. Zij kwamen overeen samen te werken om de uitvoerbaarheid en effectiviteit van het in 1990 gesloten (zie pag. 141/3 e.v.-'91) Verdrag over de Conventionele Strijdkrachten in Europa (Conventional Forces Europe, CFE-Verdrag) te verbeteren en zich daarbij 'rekenschap te geven van Europa's veranderende veiligheidssituatie en de legitieme veiligheidsbelangen' van leden van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).Rusland had aanvankelijk verlangd dat de NAVO de in het verdrag gestelde bovengrenzen voor militair materieel in nieuwe lidstaten zou verlagen, maar Solana had voet bij stuk gehouden dat alle hiermee verband houdende kwesties zouden moeten worden besproken door de dertig landen die belast waren met de revisie van het CFE-Verdrag.

NAVO-lidstaten niet langer doelwit Russische kernraketten

Tijdens de ondertekeningsceremonie in Parijs maakte de Russische president Jeltsin onverwachts bekend dat alle kernkoppen van Ruslands strategische raketten die op doelwitten in NAVO-lidstaten waren gericht, zouden worden gedeactiveerd. Tot dan toe hadden alleen Rusland en de Verenigde Staten een afspraak dat zij geen kernraketten op elkaar zouden richten (zie pag. 220/2-'94). In een toelichting verklaarden Russische functionarissen later dat 'deactivering' niet betekende dat de raketten zouden worden ontmanteld.

De Britse krant The *Independent* berichtte op *30* mei dat de NAVO en Rusland in het kader van de Stichtingsakte afspraken hadden gemaakt over samenwerking op het gebied van de verdediging tegen ballistische raketten. De samenwerking zou niet alleen beperkt blijven tot technisch onderzoek bij de ontwikkeling van antiraketsystemen, geschikt voor verdediging tegen strategische kernraketten, maar ook een specifiek te verdedigen gebied betreffen, namelijk de verdediging tegen raketaanvallen op doelen in Europa tot aan de Oeral.

Eerste reacties

De reacties op het tot stand komen van de Stichtingsakte waren over het algemeen positief en varieerden van opluchting aan NAVO-zijde tot een kritische noot van de kant van Rusland, waarbij een gevoel van tevredenheid bij beide partijen de boventoon voerde; opvallend daarbij was dat de interpretaties van het akkoord verschilden.

De Amerikaanse president Clinton verwelkomde het akkoord als 'een historische stap naar een Europa dat voor het eerst in de geschiedenis vreedzaam, onverdeeld en democratisch is....De veiligheid van Europa is niet langer een zaak waarin de winst van de NAVO het verlies is van Rusland, of de zwakte van de Alliantie de kracht is van Rusland'. De Russische president Jeltsin liet er geen misverstand over bestaan dat Rusland de uitbreiding van de NAVO nog steeds 'op een negatieve wijze bekijkt', maar hij voegde er aan toe dat 'wij erkennen dat er een overeenkomst tot stand is gekomen waarin rekening is gehouden met onze belangen...Wij creëren voor onszelf nieuwe mogelijkheden voor gezamenlijke actie op gebieden ais crisismanagement, non-proliferatie en wapenvermindering'. De Franse president Jacques Chirac stelde dat de Stichtingsakte een einde maakte aan het akkoord van Jalta, dat in Franse ogen altijd al een tegennatuurlijke verdeling van Europa was geweest. Zowel de Duitse bondskanselier Kohl als de Nederlandse premier Kok benadrukten dat de Stichtingsakte naar alle waarschijnlijkheid een belangrijkere bijdrage was aan vrede en stabiliteit in het ongedeelde Europa dan de uitbreiding van de NAVO. Wim Kok verwoordde het als volgt: 'Nu de NAVO niet langer een duidelijk te identificeren vijand heeft, maakt het exclusieve karakter van het bondgenootschap plaats voor een inclusieve alliantie'. In Oost-Europese landen die lid wilden worden van de NAVO werd voorzichtig, maar instemmend gereageerd. De Poolse minister van buitenlandse zaken Dariusz Rosati waarschuwde ervoor dat de overeenkomst met Rusland niet mocht leiden tot 'een tweederangslidmaatschap'; Rusland zou immers een sterkere positie verwerven in zijn betrekking met de NAVO dan de landen die in 1999 toetreden, via een permanente vertegenwoordiger op het NAVO-hoofdkwartier en het overleg in de Permanente Gezamenlijke Raad. De uitleg over de bevoegdheden van deze Raad leverde het belangrijkste interpretatieverschil van de Stichtingsakte op: terwijl Jeltsin voor Rusland een beslissende stem in het Europese veiligheidsbeleid claimde, omdat de beslissingen van de Raad de goedkeuring van Moskou moesten hebben, werd op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel duidelijk gemaakt dat de Raad alleen gezamenlijk besluiten nam als beide partijen akkoord gingen en dat haar zeggenschap weliswaar politieke en veiligheidsissues betrof maar zich geenszins uitstrekte tot interne NAVO-zaken, die zoals voorheen het domein bleven van de Noord-Atlantische Raad. De voormalige secretaris van de Russische Veiligheidsraad, Aleksander Lebed, waarschuwde op 14 mei tegen het

tekenen 'van een stuk papier' dat Rusland als een 'tweekopekestuk' werd toegeworpen:'er kan geen sprake zijn van een serieuze deal nu de NAVO sterk is en wij zwakzijn'.

De voorzitter van de denktank 'Politics Foundation' in Moskou, de Rus Vjatsjeslav Nikonov, noemde in een artikel in *NRC/H'blad* van 9 juli de Stichtingsakte 'een belangrijke maar duidelijk ontoereikende grondslag voor een pan-Europees partnerschap. Ten eerste maakt het Rusland niet tot een deel van het Europese stelsel, omdat zijn rol in de besluitvorming over veiligheidskwesties beperkt blijft tot niet-bindend overleg. Ten tweede is de akte niet strikt juridisch geformuleerd, zodat het nu en in de toekomst, voor beide zijden mogelijk blijft dit Parijse akkoord verschillend te interpreteren'.

De volledige tekst van de Stichtingsakte luidt als volgt:

STICHTINGSAKTE BETREFFENDE DE WEDERZIJDSE BETREKKINGEN, SAMENWERKING EN VEILIGHEID TUSSEN DE NOORD-ATLANTISCHE VERDRAGSORGANISATIE EN DE RUSSISCHE FEDERATIE

Parijs, Frankrijk, 27 mei 1997

De Noord-Atlantische Verdragsorganisatie en haar Lidstaten enerzijds, en de Russische Federatie anderzijds, hierna NAVO en Rusland genoemd, zullen op grond van een duurzame politieke belofte gedaan op het hoogste politieke niveau, samen bouwen aan een blijvende, alomvattende vrede in het Euro-Atlantisch gebied op basis van de beginselen van democratie en coöperatieve veiligheid.

De NAVO en Rusland zien elkaar niet als tegenstanders. Zij streven beide naar het wegnemen van de laatste sporen van de vroegere confrontatie en rivaliteit, het versterken van het wederzijds vertrouwen, en de bevordering van de samenwerking. Deze Akte bevestigt nogmaals dat de NAVO en Rusland vastbesloten zijn concreet inhoud te geven aan hun gemeenschappelijk streven naar de opbouw van een stabiel, vreedzaam en onverdeeld Europa, ongedeeld en vrij, in het belang van het welzijn van al haar volkeren. Het aangaanvan deze verplichting op het hoogste politieke niveau luidt het begin van een fundamenteel nieuwe relatie tussen de NAVO en Rusland in. Zij zijn van plan, op grond van hun gezamenlijke belang, wederkerigheid en doorzichtigheid een sterk, stabiel en duurzaam partnerschap te ontwikkelen.

In deze Akte worden de doelstellingen en de mechanismen voor overleg, samenwerking en gemeenschappelijke besluitvorming uiteengezet, die de kern zullen vormen van de wederzijdse betrekkingen tussen de NAVO en Rusland.

De NAVO is begonnen aan een historische transformatie - een proces dat zal worden voortgezet. In 1991 heeft het Bondgenootschap zijn strategische doctrine herzien, met het doel deze af te stemmen op de nieuwe veiligheidsomgeving in Europa. Dientengevolge heeft de NAVO haar conventionele en nucleaire strijdmachten drastisch gereduceerd en blijft zij hen aanpassen. Terwijl de NAVO het vermogen behoudt, te voldoen aan de verplichtingen aangegaan in het Verdrag van Washington, heeft zij haar politieke taken uitgebreid en zal zij dit blijven doen. Tevens heeft de NAVO nieuwe vredeshandhavings- en crisisbeheersingstaken op zich genomen ter ondersteuning van de Verenigde Naties (VN) en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), zoals in Bosnië en Herzegovina, teneinde nieuwe veiligheidsproblemen in nauwe samenwerking met andere landen en internationale organisaties aan te pakken. De NAVO is bezig de Europese Veiligheid en Defensie-identiteit (EVDI) te ontwikkelen binnen het Bondgenootschap. Zij zal doorgaan met de ontwikkeling van een breed, dynamisch patroon van samenwerking met de Staten die deel uitmaken van de OVSE, in het bijzonder door middel van het Partnerschap voor de Vrede en zij werkt op dit moment samen met Partnerlanden aan de oprichting van een Euro-Atlantische Partnerschapsraad. De Lidstaten van de NAVO hebben besloten het Strategisch Concept van de NAVO te onderzoeken met het doel te zorgen dat het volledig is afgestemd op de nieuwe veiligheidssituatie en -uitdagingen in Europa.

Rusland gaat verder met de opbouw van een democratische samenleving en de verwezenlijking van zijn politieke en economische transformatie. Het is bezig het concept voor zijn nationale veiligheid te ontwikkelen en zijn militaire doctrine te herzien om te zorgen dat zij volledig zijn afgestemd op de nieuwe veiligheidsrealiteit. Rusland heeft zijn strijdkrachten ingrijpend gereduceerd, het heeft op ongeëvenaarde schaal zijn strijdkrachten teruggetrokken uit Midden- en Oost-Europa en de Baltische landen en al zijn kernwapens teruggetrokken naar zijn eigen nationale grondgebied. Rusland heeft zich verplicht de conventionele en nucleaire strijdkrachten verder in te perken. Het neemt actief deel aan vredesoperaties, ter ondersteuning van de VN en de OVSE, en tevens aan de crisisbeheersing in verschillende delen van de wereld. Rusland levert een bijdrage tot de multinationale strijdmacht in Bosnië en Herzegovina.

I. Beginselen

Uitgaande van het beginsel dat de veiligheid van alle staten in de Euro-Atlantische gemeenschap ondeelbaar is, zullen de NAVO en Rusland samenwerken teneinde een bijdrage te leveren aan het totstandkomen in Europa van een gemeenschappelijke en alomvattende veiligheid, die berust op de toewijding aan gedeelde waarden, verplichtingen en gedragsnormen in het belang van alle staten.

De NAVO en Rusland zullen helpen de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa te versterken, inclusief de verdere ontwikkeling van haar taak als het primaire instrument voor preventieve diplomatie, crisispreventie, wederopbouw na een conflict en regionale veiligheidssamenwerking, en tevens bij de versterking van haar operationele vermogens om deze taken uit te voeren. De OVSE vervult, als enige pan-Europese veiligheidsorganisatie, een cruciale taak in de Europese vrede en stabiliteit. Door de OVSE te versterken, zullen de NAVO en Rusland samen iedere mogelijkheid trachten te voorkomen dat opnieuw een scheiding of confrontatie in Europa ontstaat, of dat een staat geisoleerdzouraken.

In overeenstemming met het werk van de OVSE aan een Gemeenschappelijk, Alomvattenc Veiligheidsmodel voor de Eenentwintigste Eeuw, en met het oog op de besluiten die tijdens de Top van Lissabon zijn genomen over eer Handvest over de Europese Veiligheid zullen de NAVO en Rusland streven naar een zo breec mogelijke samenwerking tussen de landen die deelnemen aan de OVSE met het doel in Europa een gemeenschappelijk gebied te creëren waar veiligheid en stabiliteit heersen, zonder scheidslijnen of invloedssferen die de soevereiniteit van enige staat zouden belemmeren.

De NAVO en Rusland gaan uit van de premisse dat het gemeenschappelijk doel, de versterking van de veiligheid en stabiliteit in het Euro-Atlantisch gebied in het belang van alle landen, een antwoord vereist op nieuwe gevaren en uitdagingen, zoals agressief nationalisme, proliferatie van nucleaire, biologische er chemische wapens, terrorisme, een aanhoudende schending van de mensenrechten er van de rechten van personen die behoren tot nationale minderheidsgroepen en onopgeloste territoriale twisten, die een bedreiging betekenen van de gemeenschappelijke vrede, welvaart en stabiliteit.

Deze Akte heeft geen invloed op, en kan niet worden beschouwd als van invloed zijnde op, i e primaire verantwoordelijkheid van de Vei-Ligheidsraad van de Verenigde Naties, voor het Landka-:er van de internationale vrede en vei-Ligheid, of de taak van de OVSE als de alles-overkoepelende en alomvattende organisatie voor overleg, besluitvorming en samenwerring in het OVSE-gebied en nis een regionale voorziening, krachtens Hoofdstuk VIII van net Handvest van de Verenigde Naties.

Bij de implementatie van de bepalingen van deze Akte zullen de NAVO en Rusland in goe-i e trouw hun verplichtingen krachtens het in-ternationaal recht en inte,nationale instr i-nenten gestand doen ii clusief de verplichtingen van het Handvest van de Ver-enigde Naties en de bepalingen van de Univer-sele Verklaring over de Rechten van de Mens en tevens hun verplichtingen aangegaan met i e Slotakte van Helsinki en daaropvolgende OVSE-documenten, waaronder het Handvest van Parijs en de documenten die zijn aangenon e n tijdens de OVSE-Top in Lissabon

Teneinde de doelstellingen van deze Akte te realiseren zullen de NAVO en Rusland hun betrekkingen baseren op hun gemeenschappelijke toewijding aan de volgende beginselen:

- de ontwikkeling, op de basis van doorzichtigheid, van een sterk, stabiel, duurzaam en evenwichtig partnerschap en van samenwerking om veiligheid en stabiliteit in het Euro-Atlantisch gebied te versterken;

- de erkenning van de vitale rol die democratie, politiek pluralisme, rechtsorde, respect voor de mensenrechten en civiele vrijheden, en de ontwikkeling van vrije markteconomieën spelen in de ontwikkeling van gezamenlijke welvaart en een alomvattende veiligheid;

- het afzien van de dreiging met, of het gebruik van geweld tegen elkaar alsmede tegen alle andere staten, hun soevereiniteit, territoriale integriteit of politieke onafhankelijkheid, die op enigerlei wijze onverenigbaar is met het Handvest van de Verenigde Naties en met de Declaratie over de Beginselen die ten Grondslag liggen aan de Betrekkingen tussen Deelnemende Staten die deel uitmaakt van de Slotakte van Helsinki;

- respect voor de soevereiniteit, onafhankelijkheid en territoriale integriteit van alle staten en het inherent recht zelf de middelen te kiezen om hun veiligheid, de onschendbaarheid van hun landsgrenzen en het zelfbeschikkingsrecht van volkeren zoals neergelegd in de Siotakte van Helsinki en andere OVSE-documenten, te waarborgen;

- wederzijdse doorzichtigheid bij het ontwerpen en implementeren van defensiebeleid en militaire doctrines:

- het voorkomen van conflicten en de oplossing van geschillen met vreedzame middelen in overeenstemming met de beginselen van de VN en de OVSE;

*ondersteuning, in individuele gevallen, van vredeshandhavende operaties die worden uitgevoerd onder gezag van de VN-Veiligheidsraad of onder verantwoordelijkheid van de OVSE.

II. Mechanisme voor Overleg en Samenwerking, de Permanente Gezamenlijke NAVO-Rusland-Raad

Voor het uitvoeren van de activiteiten en doelstellingen zoals vermeld in deze Akte, alsmede voor de ontwikkeling van gemeenschappelijke benaderingen van de Europese veiligheid en politieke problemen, zullen de NAVO en Rusland de Permanente Gezamenlijke NAVO-Rusland-Raad oprichten Hel belangrijkste doel van deze Permanente Gezamenlijke Raad zal zijn het bevorderen van een steeds hoger niveau van vertrouwen. eenheid van doel. en de gewoonten van overleg en samenwerking tussen de NAVO en Rusland, met het doel elkaars veiligheid en die van alle volkeren in het Euro-Atlantisch gebied te versterken en de veiligheid van geen van hen alle te verminderen. Indien zich meningsverschillen voordoen, zullen de NAVO en Rusland trachten die op een basis van goede wil en wederzijds respect op te lossen binnen het raamwerk van politiek overleg.

De Permanente Gezamenlijke Raad zal een raamwerk bieden voor overleg, coördinatie en, zo veel mogelijk. waar geëigend, voor gezamenlijke besluiten en gezamenlijk optreden met betrekking tot veiligheidskwesties die van gemeenschappelijk belang zijn. Dit overleg zal zich niet uitstrekken tot interne zaken van hetzij de NAVO, de Lidstaten van de NAVO. of Rusland.

Het gezamenlijke doel van de NAVO en Rusland is het maximale aantal mogelijkheden voor gezamenlijke actie te identificeren en op te pakken. Zij venvachten dat zich naarmate de verstandhouding zich verder ontwikkelt, steeds meer mogelijkheden voor gezamenlijke actie zullen voordoen.

De Permanente Gezamenlijke Raad zal de belangrijkste plaats van samenkomst zijn voor overleg tussen de NAVO en Rusland zijn in tijden van crisis, of tijdens iedere andere situatie die van invloed is op de vrede en stabiliteit. Er zullen naast de reguliere ook buitengewone vergaderingen van de Raad worden gehouden om direct overleg in geval van nood mogelijk te maken. In dit verband zullen de NAVO en Rusland direct in de Permanente Gezamenlijke Raad overleg voeren indien er in de perceptie van de leden van de Raad een bedreiging bestaat voor zijn territoriale integriteit, politieke onafhankelijkheid, of veiligheid.

De activiteiten van de Permanente Gezamenlijke Raad zullen gebaseerd zijn op de beginselen van wederkerigheid en doorzichtigheid. Gedurende hun overleg en samenwerking zullen de NAVO en Rusland elkaar inlichten over de respectieve veiligheidsuitdagingen waarmee zij worden geconfronteerd en de maatregelen daartegen die ieder van hen van plan is te nemen.

De bepalingen van deze Akte geven noch de NAVO noch Rusland op enigerlei wijze het vetorecht over de handelingen van de ander Evenmin maken zij inbreuk op, of beperken zij de rechten van de NAVO en Rusland om onafhankelijk besluiten te nemen of tot actie over te gaan Zij kunnen niet u orden gebruikt als een middel om de belangen van andere staten achter te stellen

De Permanente Gezamenlijke Raad zal op verschillende niveaus en in verschillende samenstellingen bijeenkomen, afhankelijk van de onderwerpen die aan de orde komen en van de wensen van de NAVO en Rusland. De Permanente Gezamenlijke Raad zal twee maal per jaar op het niveau van rninisters van buiteniandse zaken en op het niveau van ministers van defenie bijeenkomen en een maal per maand op hei niveau van ambassadeurs/permanent vertegenwoordigers bij de Noord-Atlantische Raad.

De Permanente Gezamenlijke Raad kan ook, waar geëigend, bijeenkomen op het niveau van staatshoofden en regeringsleiders.

De Permanente Gezamenlijke Raad kan ook naar wens comités of werkgroepen instellen voor afzonderlijke onderwerpen of samenwerkingsgebieden op een ad hoc- of permanente basis.

Ook militaire vertegenwoordigers en chefs van staven zullen onder de auspiciën van de Permanente Gezamenlijke Raad vergaderen; de vergaderingen van de chefs van staven zullen minimaal twee maal per jaar worden gehouden; en ook zal maandelijks op het niveau van militaire vertegenwoordigers worden vergaderd. Indien gewenst kunnen vergaderingen van militaire deskundigen bijeen worden geroepen.

De Permanente Gezamenlijke Raad zal onder het gezamenlijk voorzitterschap staan van de secretaris-generaal van de NAVO, bij toerbeurt een vertegenwoordiger van een van de Lidstaten van de NAVO, en een vertegenwoordiger van Rusland.

Ter ondersteuning van het werk van de Permanente Gezamenlijke Raad zullen de NAVO en Rusland de noodzakelijke administratieve structuren in het leven roepen.

Rusland zal een Missie bij de NAVO vestigen. Aan het hoofd van deze Missie zal een vertegenwoordiger staan met de rang van ambassadeur. Een hoge militaire vertegenwoordiger en zijn staf zullen deel uitmaken van deze Missie met het oog op de militaire samenwerking. De NAVO behoudt de mogelijkheid een gepaste aanwezigheid in Moskou in te stellen, waarvoor de modaliteitennog moeten wordenvastgesteld.

De agenda voor de reguliere vergaderingen zal gezamenlijk worden opgesteld. Organisatorische regelingen en de procedurele voorschriften voor de Permanente Gezamenlijke Raad zullen worden uitgewerkt. Deze regelingen zullen gereed zijn voor de inaugurele bijeenkomst van de Permanente Gezamenlijke Raad die niet later dan vier maanden na de ondertekeningvan deze Akte zal worden gehouden.

De Permanente Gezamenlijke Raad zal zich bezig houden met drie onderscheiden activiteiten:

- overleg over de onderwerpen die genuemd worden in Deel III van deze Akte en over ieder ander politiek of veiligheidsvraagstuk waarover een gezamenlijk besluit genomen dient te worden;

- op grond van dit overleg, de ontwikkeling van gemeenschappelijke initiatieven waarover de NAVO en Rusland zouden kunnen beslissen parallel te spreken of te handelen;

- zodra in de loop van het overleg consensus is bereikt, zal de Permanente Gezamenlijke Raad gezamenlijk tot besluiten komen en actie ondernemen, steeds in individuele gevallen, waaronder ook zullen vallen de deelname, op voet van gelijkheid, aan de planning en voorbereiding van gezamenlijke operaties, inclusief vredeshandhavende operaties onder gezag van de VN-Veiligheidsraad of onder verantwoordelijkheid van de OVSE.

Iedere actie die door de NAVO of Rusland, tezamen of afzonderlijk, wordt ondernomen, moet in overeenstemming zijn met het Handvest van de Verenigde Naties en de beginselen die ten grondslag liggen aan de OVSE.

In het besef dat het van groot belang is de contacten tussen de parlementen van de deelnemende Staten aan deze Akte te verdiepen, zullen de NAVO en Rusland ook streven naar een uitbreiding van de dialoog en de samenwerking tussen de landen van de Noord-Atlantische Assemblée en de Federale Assemblée van de Russische Federatie.

III. Gebieden voor Overleg en Samenwerking

Tijdens de opbouw van hun relatie zullen de NAVO en Rusland bijzondere aandacht schenken aan specifieke gebieden van wederzijds belang. Zij zullen maximaal overleg voeren over en trachten samen te werken ten aanzien van de volgende gebieden:

- vraagstukken van gezamenlijk belang die verband houden met de veiligheid en stabiliteit in het Euro-Atlantisch gebied, of met concrete crises: inclusief de bijdrage van de NAVO en Rusland aan de veiligheid en de stabiliteit in dit gebied;

- conflictpreventie, waaronder preventieve diplomatie. crisisbeheersing en conflictoplossing, waarbij rekening wordt gehouden met de taak en verantwoordelijkheid van de VN en de OVSE en het werk van deze organisaties op deze terreinen;

-gemeenschappelijke operaties, inclusief vredeshandhavende operaties, in individuele gevallen, onder gezag van de VN-Veiligheidsraad of onder verantwoordelijkheid van de OVSE, en indien Combined Joint Task Forces (CJTF's) worden ingezet in dergelijke gevallen, deelname daaraan in een vroeg stadium;

- deelname van Rusland aan de Euro-Atlantische Partnerschapsraad en het Partnerschap voor Vrede;

*uitwisseling van informatie en overleg over strategie defensiebeleid. de militaire doctrines van de NAVO en Rusland, en budgetten en infrastructurele ontwikkelingsprogramma's

- wapenbeheersingsvraagstukken;

- vraagstukken betreffende de nucleaire veiligheid, over het hele spectrum;

- het voorkomen van de proliferatie van nucleaire: biologische en chemische wapens en hun lanceerinrichtingen, de bestrijding van illegale nucleaire handel en de versterking van de samenwerking op specifieke wapenbeheersingsgebieden, met inbegrip van politieke en defensie-aspecten van proliferatie;

- mogelijke samenwerking ten aanzien van de Verdediging tegen Gevechtsraketten (Theatre Missile Defence);

- versterkte regionale veiligheid van het luchtverkeer, een uitbreiding van het aantal mogelijkheden voor luchtverkeer en wederzijdse uitwisselingen, waar geëigend, ter bevordering van het vertrouwen door middel van meer maatregelen ter bevordering van de doorzichtigheid en informatie-uitwisseling met betrekking tot de luchtverdediging en aanverwante aspecten van beheer en controle van het luchtruim;

- meer doorzichtigheid, voorspelbaarheid en wederzijds vertrou en met betrekking tot de omvang en taken van de conventionele strijdkrachten van de Lidstaten van de NAVO en Rusland;

- wederzijdse uitwisselingen, waar gewenst, over kernwapenvraagstukken, inclusief de doctrines en strategie van de NAVO en Rusland;

- de coördinatie van een programma gericht op versterkte samenwerking tussen de respectieve militaire instellingen, zoals in het vervolg hiervan beschreven;

- het streven naar eventuele materieelsamenwerking door de associatie van Rusland met de NAVO-Conferentie van Nationale Bewapeningsdirecteuren;

conversie van defensie-industrieën:

- de ontwikkeling van gezamenlijk overeengekomen samenwerkingprojecten op aan defensie gerelateerd economisch, milieu-, technisch en wetenschappelijk gebied;

- het ondernemen van gezamenlijke initiatieven en oefeningen in de civiele rampenbestrijding, en rampenhulp;

- het bestrijden van terrorisme en drugshandel:

- het publiek beter inzicht geven in de zich ontwikkelende betrekkingen tussen de NAVO en Rusland. met inbegrip van het opzetten van een NAVO-documentatiecentrum of voorlichtingskantoor in Moskou.

Met wederzijds goedvinden kunnen nog meer gebieden worden toegevoegd.

IV. Politiek-militaire zaken

De NAVO en Rusland bevestigen dat zij beide streven naar een grotere stabiliteit en veiligheid in het Euro-Atlantische gebied.

De Lidstaten van de NAVO herhalen dat zij geen enkele intentie, plan, of reden hebben om kernwapens te plaatsen op het grondgebied van nieuwe leden, noch enige behoefte om ook maar een onderdeel van de nucleaire positie of het kernwapenbeleid van de NAVO te veranderen - en evenmin voorzien zij enige toekomstige behoefte om dit wel te doen. Dit houdt in dat de NAVO heeft besloten dat zij geen intentie, geen plan en geen reden heeft opslagplaatsen voor kernwapens in te stellen op het grondgebied van die leden, hetzij door de bouw van nieuwe nucleaire opslagfaciliteiten, hetzij door de aanpassing van oude nucleaire opslagplaatsen. Met nucleaire opslagplaatsen worden bedoeld faciliteiten die speciaal zijn ontworpen voor de plaatsing van kernwapens, en waartoe alle soorten verharde onder- of bovengrondse faciliteiten (opslagbunkers of -kelders) behoren, die ontworpen zijn voor de opslag van nucleaire wapens.

De Lidstaten van de NAVO en Rusland beseffen dat het van groot belang is het Verdrag inzake de Conventionele Strijdkrachten in Europa (CSE) toe te snijden op de bredere veiligheidscontext in het OVSE-gebied en het werk aan een Gemeenschappelijk, Alomvattend Veiligheidsmodel voor Europa voor de Eenentwintigste Eeuw. Daarom zullen zij in Wenen samenwerken met de andere Statenpartijen om het CSE-Verdrag aan te passen en daarmee de vitaliteit en effectiviteit van het Verdrag te versterken, daarbij rekening houdend met de veranderende veiligheidsomgeving in Europa en de legitieme veiligheidsbelangen van alle aan de OVSE deelnemende Staten. Zij hebben beide tot doel zo spoedig mogelijk tot een akkoord te komen over de aanpassing en zullen, als eerste stap in dit proces, samen met andere Statenpartijen bij het CSE-Verdrag zo spoedig mogelijk een raamwerkakkoord trachten af te sluiten, waarin de kernelementen van een aangepast CSE-Verdrag uiteen worden gezet, in overeenstemming met de doelstellingen en beginselen van het Document inzake de Reikwijdte en Parameters dat in december 1996 te Lissabon is overeengekomen.

De NAVO en Rusland zijn van mening dat een verlaging van de totale hoeveelheid Krachtens het Verdrag Toegestaan Materieel (Treaty Limited Equipment. TLE) toegestaan in het gebied waar het Verdrag van toepassing is, voor zo ver die verenigbaar is met de legitieme defensievereisten van iedere Staatpartij, een belangrijk doel in de aanpassing van het CSE-Verdrag zal dienen te zijn. De NAVO en Rusland moedigen alle Statenpartijen bij het CSE-Verdrag dan ook aan reducties te overwegen op de hun in het Verdrag toegestane hoeveelheid materieel, in het kader van een algehele inspanning om te komen tot lagere niveaus van materieel die passen bij de verandering in de veiligheidsomgeving van Europa.

De Lidstaten van de NAVO en Rusland verplichten zich terughoudendheid te betrachten

tijdens de periode van onderhandelingen, zoals voorzien in het Document inzake Reikwijdte en Parameters, met betrekking tot de huidige samenstelling en vermogens van hun conventionele strijdkrachten - in het bijzonder met betrekking tot het niveau en de plaatsing van hun strijdkrachten - in het gebied waarin het Verdrag van toepassing is, teneinde te voorkomen dat zich in Europa ontwikkelingen zouden voordoen waardoor eventueel de veiligheid van een Staatpartij zou verminderen. Deze verplichting is behoudens mogelijke vrijwillige besluiten van individuele Statenpartijen om hun strijdkrachtniveaus en -plaatsingen te verminderen. en behoudens hun iegitieme veiligheidsbelangen.

De Lidstaten van de NAVO en Rusland gaan ervan uit dat de aanpassing van het CSE-\'erdrag een gelijke veiligheid voor alle Statenpartijen dient te helpen waarborgen,onafhankelijk van hun lidmaatschap van een politiek-militaire alliantie, zowel om de stabiliteit te bewaren en te versterken als om te blijven voorkomen dat zich ergens in de verschillende regio's van Europa of in Europa in zijn geheel, een destabiliserende toename van strijdkrachten zou voordoen. Een aangepast CSE-Verdrag dient tevens de militaire doorzichtigheid verder te vergroten door de uitwisseling van informatie en verificatie, en de eventuele toetreding van nieuwe Statenpartijenmogelijk te maken.

De Lidstaten van de NAVO en Rusland stellen aan andere Statenpartijen bij het CSE-Verdrag voor een zodanige aanpassing van het Verdrag uit te voeren dat de Statenpartijen door middel van een doorzichtig en coöperatief proces tot conclusies kunnen komen over de reducties die zij mogelijkerwijze zouden willen doorvoeren en de daaruit voortvloeiende nationale TLE-plafonds. Deze zullen vervolgens worden vastgelegd als bindende limieten in het aangepast Verdrag die door alle Statenpartijen bij consensus moeten worden goedgekeurd, en die in 2001 en vervolgens om de vijf jaar opnieuw zullen moeten worden bezien. Daarbij zullen de Statenpartijen rekening houden met alle TLE-plafonds die voor het gebied van de Atlantische Oceaan tot aan de Oeral zijn vastgesteld in het originele CSE-Verdrag, de substantiële reducties die sindsdien zijn doorgevoerd, de wijzigingen in de situatie in Europa en de noodzaak ervoor te waken dat de veiligheid van geen enkele staat vermindert.

De Lidstaten van de NAVO en Rusland bevestigen opnieuw dat de Statenpartijen bij het CSE-Verdrag slechts zulke militaire vermogens dienen te handhaven, hetzij individueel of in samenwerking met anderen, als passen bij individuele of collectieve legitieme veiligheidsbehoeften, daarbij rekening houdend met hun internationale verplichtingen, waaronder het CSE-verdrag.

Iedere Staatpartij zal zijn instemming met de bepalingen van het aangepaste CSE-Verdrag baseren op alle nationale plafonds van de Statenpartijen, en op zijn verwachtingen aangaande de huidige en toekomstige veiligheidssituatie in Europa.

Bovendien zullen de Lidstaten van de NAVO en Rusland tijdens de onderhandelingen over de aanpassing van het CSE-verdrag samen met andere Statenpartijen de stabiliteit trachten te versterken door verdere maatregelen te ontwikkelen, gericht op het voorkomen van iedere potentieel bedreigende opbouw van conventionele strijdkrachten in overeengekomen regio's van Europa, met inbegrip van Midden- en Oost-Europa.

De NAVO en Rusland hebben nun intenties duidelijk gemaakt met betrekking tot de samenstelling van hun conventionele strijdkrachten in de nieuwe Europese veiligheidsomgeving en zijn bereid in het kader van de Permanente Gezamenlijke Raad overleg te voeren over de verdere ontwikkeling van deze respectieve samenstellingen.

De NAVO herhaalt dat het Bondgenootschap in de veiligheidsomgeving van heden en de nabije toekomst zijn taken op het gebied van de collectieve verdediging en andere missies uit zal voeren door in te staan voor de noodzakelijke interoperabiliteit, integratie en vermogen tot troepenversterking en niet door het permanent stationeren van aanzienlijke hoeveelheden extra gevechtstroepen. Dienovereenkomstigzal zij dienen te vertrouwen op een adequate infrastructuur, passend bij bovengenoemde taken. In deze context kan troepenversterking plaatsvinden, indien noodzakelijk, in het geval dat het Bondgenootschap zich moet verdedigen tegen een bedreiging of agressie en voor taken ter ondersteuning van de vrede overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties en de leidende beginselen van de OVSE alsmede voor oefeningen die in overeenstemming zijn met het aangepaste CSE-Verdrag, de bepalingen van het Document van Wenen van 1994, en wederzijds overeengekomen maatregelen betreffende de doorzichtigheid. Rusland zal een soortgelijke terughoudendheid betrachten met betrekking tot de stationering van zijn conventionele strijdkrachten in Europa.

De Lidstaten van de NAVO en Rusland zullen streven naar een grotere doorzichtigheid, voorspelbaarheid en wederzijds vertrouwen met betrekking tot hun strijdkrachten Zij zullen zich volledig houden aan hun verplichtingen krachtens het Document van Wenen van 1994 en tot samenwerking trachten te komen met andere aan de OVSE deelnemende Staten, inclusief onderhandelingen nver het geschikte fnrmat onder andere binnen de OVSE voor het bevorderen van vertrouwen en veiligheid

De Lidstaten van de NAVO en Rusland zullen bestaande wapenbeheersingsregimes en vertrouwenbevorderende maatregelen benutten en verbeteren om te komen tot veiligheidsbetrekkingen die gebaseerd zijn op vreedzame samenwerking.

De NAVO en Rusland zullen, teneinde de samenwerking tussen hun militaire instellingen te bevorderen. hun politiek-militair overleg en samenwerking uitbreiden via de Permanente Gezamenlijke Raad met een intensievere dialoog tussen de hoge militaire autoriteiten van de NAVO en haar Lidstaten en die van Rusland. Zij zullen een programma implementeren van aanzienlijk uitgebreide militaire activiteiten en praktische samenwerking tussen de NAVO en Rusland op alle niveaus. In overeenstemming met de grondbeginselen van de Permanente Gezamenlijke Raad zal deze intensievere dialoog tussen de militaire instellingen berusten :„>het principe dat geen der partijen ae anaer als een bedreiging ziet. noch tracht de veiligheid van de ander te benadelen. Deze versterkte militaire dialoog zal met regelmatige tussenpozen een voorlichtingsbijeenkomst over de militaire doctrine, de strategie en de daaruit voortvloeiende samenstelling van de strijdmacht van de NAVO en van Rusland omvatten en tevens zal worden gesproken over de brede mogelijkheden voor gemeenschappelijke training en oefeningen.

Ter ondersteuning van deze intensievere dialoog en de militaire componenten van de Permanente Gezamenlijke Raad zullen de NAVO en Rusland op verschillende niveaus verbindingsmissies openen, op basis van wederkerigheid en verdere wederzijdse regelingen.

Teneinde hun partnerschap te versterken en te waarborgen dat dit partnerschap maximaal berust op praktische activiteiten en directe samenwerking zullen de respectieve militaire autoriteiten van de NAVO en Rusland onderzoeken op welke wijze een concept voor gezamenlijk door de NAVO en Rusland ondernomen vredeshandhavende operaties verder zou kunnen worden ontwikkeld. Dit initiatief dient voort te bouwen op de positieve ervaringen opgedaan met de samenwerking in Bosnië en Herzegovina. De lessen die daar zijn geleerd, zullen worden benut bij de oprichting van Combined Joint Task Forces.

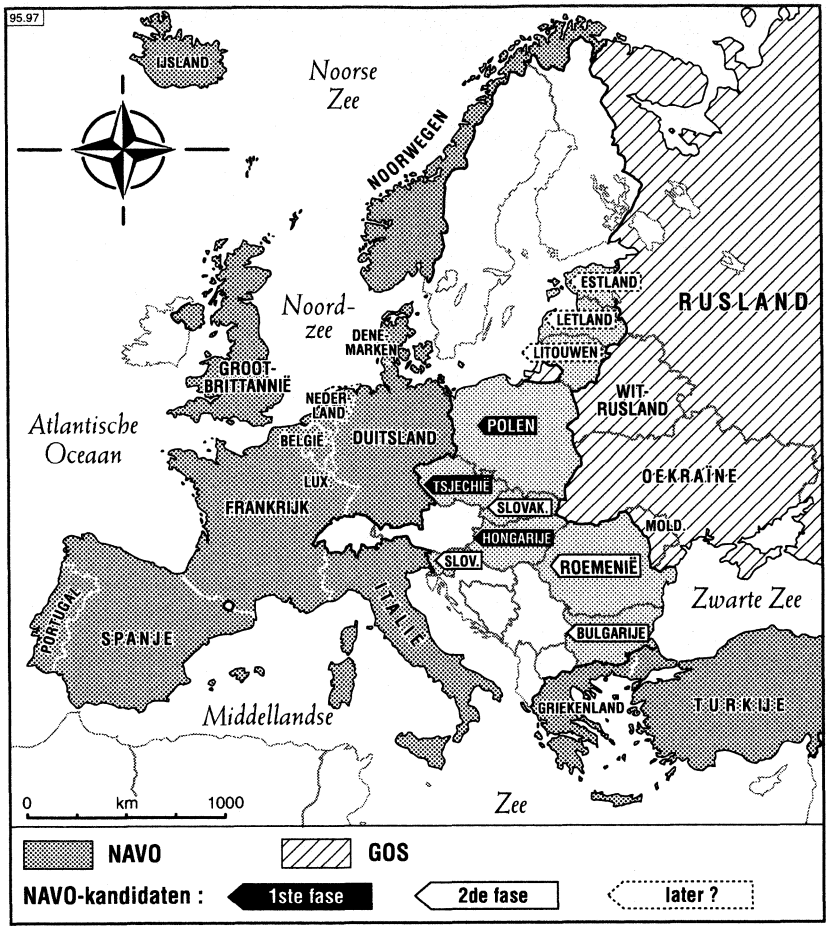
* * * *

Deze Akte wordt van kracht op de datum van ondertekening.

De NAVO en Rusland zullen de noodzakelijke stappen ondernemen om te zorgen dat de implementatie van de Akte overeenkomstig hun procedures geschiedt.

Deze Akte is in tweevoud opgesteld in de Franse, Engelse en Russische taal.

De secretaris-generaal van de NAVO en de regering van de Russische Federatie zullen de secretaris-generaal van de Verenigde Naties en de secretaris-generaal van de OVSE voorzien van de tekst van deze Akte met het verzoek deze rond te sturen aan alle leden van hun Organisaties.

Uitbreiding van de NAVO

BIJEENKOMST IN SINTRA: ONENIGHEID OVER AANTAL NIEUWE LEDEN. OPRICHTING EURO-ATLANTISCHE PARTNERSCHAPSRAAD. PACT MET OEKRAÏNE

Op 29 mei bleken de NAVO-lidstaten verdeeld te zijn over de vraag welke Oost-Europese landen zouden worden uitgenodigd om toe te treden tot het bondgenootschap, toen de ministers van buitenlandse zaken van de NAVO hun eerste formele besprekingen over deze kwestie voerden in het Portugese Sintra. Er bestond zonder meer consensus over toetreding van Tsjechië, Polen en Hongarije; de kwestie bleek zich toe te spitsen op de hamvraag: drie of vijf nieuwe leden? Er tekenden zich drie kampen af.

De Verenigde Staten (VS)gaf er de voorkeur aan niet meer dan drie nieuwe leden aan te nemen (Tsjechië, Hongarije en Polen) om te voorkomen dat het bondgenootschap als gevolg van de uitbreiding zou verzwakken. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright zei dat het NAVO-lidmaatschap alleen zou zijn weggelegd voor 'die nieuwe democratieën die de belangrijkste hervormingen hebben doorgevoerd en hebben getoond dat zij aan alle voorwaarden voor het lidmaatschap kunnen voldoen'. Bovendien gold voor de VS het financiële argument: de forse kosten van de uitbreiding, alsmede de vrees voor problemen en complicaties met de Russen in de vorm van verzet tegen verdere NAVO-uitbreiding in de toekomst. IJsland schaarde zich als enige NAVO-lidstaat achter het VS-standpunt. Een meerderheid van andere lidstaten, waaronder naar verluidt België, Canada, Frankrijk, Italië, Luxemburg. Portugal en Spanje, steunden echter voorstellen om ook Slovenië en Roemenië te laten toetreden tot de NAVO. Het 'strategische' argument dat hiervoor werd aangevoerd, luidde dat het noordelijke overwicht in de Alliantie te groot werd en daarom de zuidelijke presentie versterking behoefde. De Franse president Chirac wierp zich op als persoonlijk pleitbezorger van de kandidatuur voor Roemenie, dat bovendien als een 'francofoon' land werd beschouwd. Het derde kamp werd gevormd door de 'twijfelaars' Groot-Brittannië en Duitsland, die op hun aanvankelijke voorkeur voor de Amerikaanse lijn waren teruggekomen en nu overwogen om Slovenië als vierde land te laten toetreden. Tot de groep landen die nog geen standpunt hadden gevormd, behoorde ook Nederland.

Twee weken vóór de NAVO-top in Madrid, waarop de kwestie van de uitbreiding van de Alliantie zou worden beslist, bleek de verdeeldheid tussen de twee kampen nog steeds te bestaan. De Amerikanen stelden zich op het standpunt dat het niet nodig was een compromis te bereiken omdat de NAVO besluiten nam op basis van consensus, en aangezien die bij de lidstaten bestond ten aanzien van de toelating in de eerste ronde van Hongarije, Tsjechië en Polen en niet wat betreft Roemenië en Slovenië, zou er tot een uitbreiding met drie landen worden besloten, zo redeneerde men. De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Strobe Talbott, verklaarde in de loop van juni dat de VS niet van mening verschilde met de overige NAVO-bondgenoten over de toetreding van Roemenië (op 10 juni had ook de Duitse bondkanselier Helmut Kohl zich openlijk uitgesproken voor Roemeense toetreding): 'De vraag is niet of Roemenië uitgenodigd moet worden om tot de NAVO toe te treden. De vraag is alleen wannéér, en dat is een tactische kwestie, die om een tactische benadering vraagt'. Een hoge Amerikaanse regeringsfunctionaris verwoordde het, aldus *NRC/H'blad* op 26 juni, als volgt: 'Die eerste ronde moet heel goed verlopen om te zorgen dat de deur openblijft. De eerste ronde moet een goed gevoel achterlaten, zodat de spanning in Rusland de komende jaren afneemt en de tweede ronde mogelijk wordt. Die tweede ronde is altijd belangrijker geweest dan de eerste.' De Amerikanen vreesden dat toelating van Roemenië en Slovenië in de eerste ronde het verzet van Rusland tegen verdere NAVO-uitbreiding zou versterken. Een toekomstig lidmaatschap voor landen als Bulgarije, dat op 17 februari formeel om toetreding tot de NAVO had verzocht, en de Baltische Staten, zou dan verkeken zijn.

Het Nederlandse standpunt

Op de bijeenkomst in Sintra bevond Nederland zich in de 'derde' groep, die nog geen definitief standpunt had ingenomen ten aanzien van het aantal landen waarmee de NAVO in eerste aanleg moest worden uitgebreid. In een brief aan de Eerste en Tweede Kamer van 24 juni lieten de minister van buitenlandse zaken, Hans van Mierlo, en diens collega van defensie, Joris Voorhoeve, weten dat de Nederlandse regering hoopte dat nader overleg met de NAVO-bondgenoten alsnog overeenstemming kon brengen over de kandidatuur van Roemenië en Slovenië. Zij pleitten, met het oog op de definitieve standpuntbepaling van de regering op 4 juli, voor een open

WD-fractieleider Frits Bolkestein op 4 maart 1997 aan het woord tijdens het NAVO-debat in de Tweede Kamer. Foto ANP

houding bij de besluitvorming en proberen het komende debat met het parlement over toetreding van drie, vier, of vijf nieuwe leden op die manier nieuw leven in te blazen.

Tijdens het debat op 26 juni bleken er in de Tweede Kamer uiteenlopende opvattingen te bestaan bij de grootste fracties over de gewenste omvang van de NAVO-uitbreiding. De VVD, de partij van minister Voorhoeve, had zich al geruime tijd eerder bij monde van fractieleider Frits Bolkestein tegen iedere verdere uitbreiding van de NAVO uitgesproken.

Uitbreiding van het Bondgenootschap, aldus de VVD-leider in de Volkskrant van 8 februari, zou de stabiliteit in Europa juist schaden, aangezien de toetreding van 'landen als Polen, Tsjechië, Hongarije en Roemenië geen strategisch doel dient, terwijl Rusland daarin een vernedering zou zien'. De conclusie van het artikel luidde: 'Niet doen', omdat uitbreiding juist de gevaren opriep die zij wenste te bezweren. Dit standpunt dat haaks stond op dat van de eigen VVD-minister van defensie, was de aanleiding tot een debat in de Tweede Kamer, dat op 4 maart plaatsvond. Bolkestein bleek bereid, na vrijwel de hele Kamer over zich heen te hebben gekregen en na vragen van CDA-er Jaap de Hoop Scheffer over de 'houdbaarheidsdatum' van zijn standpunt, het 'niet doen' enigszins te nuanceren tot 'onder de huidige omstandigheden niet doen', daarmee zinspelend op veranderingen, die zich in de komende maanden zouden kunnen voordoen in de verhouding tussen de NAVO en Rusland. Premier Wim Kok interpreteerde de formulering in deze afgezwakte vorm als een onverkorte steun van de VVD-fractie aan het kabinetsbeleid inzake de NAVO-uitbreiding.

Het CDA wilde een uitbreiding met niet meer dan drie landen. De PvdA stelde zich op het standpunt dat behalve Polen, Tsjechië en Hongarije ook meteen Slovenië en Roemenié uitgenodigd moesten worden. D66 wenste een positieve principe-uitspraak ten gunste van toelating van ook Slovenië en Roemenië. Wel bleek er een meerderheid in de Tweede Kamer te bestaan, die 'kan leven' met een eventueel besluit op de NAVO-top in juli in Madrid, waarbij de uitbreiding volgens het Amerikaanse scenario beperkt zou blijven tot Hongarije, Polen en Tsjechië. Minister van Mierlo had tijdens het debat laten doorschemeren niet verbaasd te zijn als de 'sterke argumenten' van een aantal West-Europese lidstaten vóór toetreding van Slovenië en Roemenië het zouden afleggen tegen de wens van de Verenigde Staten voor een 'kleine uitbreiding' met genoemde drie. GPV-Kamerlid E. van Middelkoop bracht in dit verband naar voren dat NAVO-uitbreiding een verdragswijziging behoefde, waarvoor in de VS alleen een tweederde Congresmeerderheid bestond als het een uitbreiding met Hongarije, Polen en Tsjechië betrof.
Het officiële Nederlandse standpunt dat men op de NAVO-top in Madrid naar voren zou brengen, werd op 5 juli door minister-president Kok bekend gemaakt. Het luidde dat Nederland op voorhand niet een uitbreiding van de NAVO met vijf Lidstaten in 1999 zou afwijzen. Aangezien de posities van de verschillende lidstaten - de VS en Frankrijk voorop - sterk tegenover elkaar lagen, aldus Kok, wenste Nederland een flexibele positie in te nemen om consensus over een besluit mogelijk te maken. Mocht worden besloten slechts drie landen toe te laten. dan zou aan Slovenië en Roemenië voldoende perspectief moeten worden geboden om binnen afzienbare tijd alsnog tot de NAVO te kunnen toetreden.

Tijdpad voor toetreding nieuwe leden

Het tijdpad voor de toetreding van nieuwe leden zag er als volgt uit: • *juli* 1997: uitnodigingen aan (vermoedelijk drie) nieuwe leden, te weten: Tsjechië, Hongarije en Polen, om toetredingsonderhandelingen te beginnen. Het doel van deze besprekingen zou zijn om er formele zekerheid over te krijgen dat elk van hen in staat en bereid was de politieke en militaire verplichtingen van het lidmaatschap aan te gaan. Het lag in de bedoeling deze besprekingen in het najaar af te ronden; *december 1997: het ondertekenen van het Toetredingsprotocol door de ministers van buitenlandse zaken tijdens een ministeriële bijeenkomst in Brussel. Behalve een formele uitnodiging bevat dit Toetredingsprotocol ook een amendement bij het eigenlijke Noord-Atlantisch Verdrag; daarom dient het te worden onderworpen aan nationale ratificatieprocedures in elk van de huidige 16 NAVO-lidstaten; • begin 1998: ratificatie en/of parlementaire procedures beginnen in de NAVO-landen; ***april*** 1999: ratificatieprocessen in de geallieerde én nieuwe landen dienen voltooid te zijn om lidmaatschap in te laten gaan bij de 50ste verjaardag van het Bondgenootschap. Staatshoofden en regeringsleiders herzien het toelatingsproces met het oog op meer leden in de toekomst.

Euro-Atlantische Partnerschapsraad opgericht

Om de banden aan te halen met alle landen waarmee de NAVO samenwerkt, dus ook met de kandidaten die straks afvallen en de landen die niet lid willen worden, werd op 29 mei tijdens de bijeenkomst in Sintra de Euro-Atlantische Partnerschapsraad (EAPR) opgericht. Deze Raad zou de in november

1991 opgerichte (zie pag. 216/2 en 217/3 - '92) Noord-Atlantische Samenwerkingsraad (North Atlantic Cooperation Council, NACC)vervangen.

Tijdens de eerste EAPR-bijeenkomst op 30 mei werd het EAPR-Basisdocument vrijgegeven; daarin heette het onder meer dat de EAPR een nieuw coöperatief orgaan vormde, dat diende om de politieke en militaire samenwerking tussen de NACC-leden en de deelnemers aan het Partnerschap voor Vrede (PFP)-programma op een kwalitatief hoger niveau te brengen; voorts zou het EAPR een raamwerk bieden 'voor versterkte inspanningen zowel wat betreft een uitgebreidere politieke dimensie van het Partnerschap, als de praktische samenwerking in het kader van het PFP. De Raad zal steeds rekening houden met, en de respectievelijke activiteiten aanvullen van de OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, *KHA)* en andere relevante instellingen als de Europese Unie, de West-Europese Unie en de Raad van Europa.'

De nieuwe Raad, waarin veertig landen zitting hadden, zou tweemaal per jaar samenkomen op ministerieel niveau (zowel van buitenlandse zaken als defensie). en maandeliiks op ambassadeursniveau in Brussel; indien gewenst waren extra vergaderingen ook mogelijk. Ook bijeenkomsten van staatshoofden en regeringsleiders behoorden in dit nieuwe kader tot de mogelijkheden.

Volgens artikel 11 van het Basisdocument zouden tot de speciale terreinen, waarover Bondgenoten en Partners binnen het EAPR-raamwerk wilden overleggen, onder meer kunnen behoren: politieke en veiligheidszaken, crisisbeheersing, regionale zaken, wapenbeheersingsvraagstukken, vraagstukken op het gebied van de verspreiding van nucleaire, biologische en chemische wapens (ABC-wapens) en defensiekwesties; internationaal terrorisme; defensieplanning en -budgetten en defensiebeleid en -strategie; en mogelijke gevolgen voor de veiligheid van economische ontwikkelingen.

Op de eerste EAPR-bijeenkomst liet de Estse minister van buitenlandse zaken, Toomas Hendrik Ilves, weten de EARP niet als voldoende compensatie te beschouwen voor niet-toetredende landen. Hij wilde voor Estland bescherming van de NAVO op grond van artikel 5 van het NAVO-Handvest, waarin werd bepaald dat een aanval op één lidstaat beschouwd wordt als een aanval op allen. 'En de Euro-Atlantische Partnerschapsraad gaat niet over artikel 5', aldus Ilves.

Veiligheidspact met Oekraïne geparafeerd

De ministers van buitenlandse zaken warafeerden tevens een uitgebreid veiligheidspact met Oekraïne. Krachtens het akkoord had Oekraïne recht op overleg met de NAVO over vermeende veiligheidsrisico's. een permanente militaire verbindingsmissie op het NAVO-hoofdkwartier en regelmatige politieke besprekingen. Het akkoord zou naar verwachting in juli tijdens de NAVO-top in Madrid formeel worden ondertekend.

ZWITSERLAND LID VAN PARTNERSCHAP VOOR VREDE

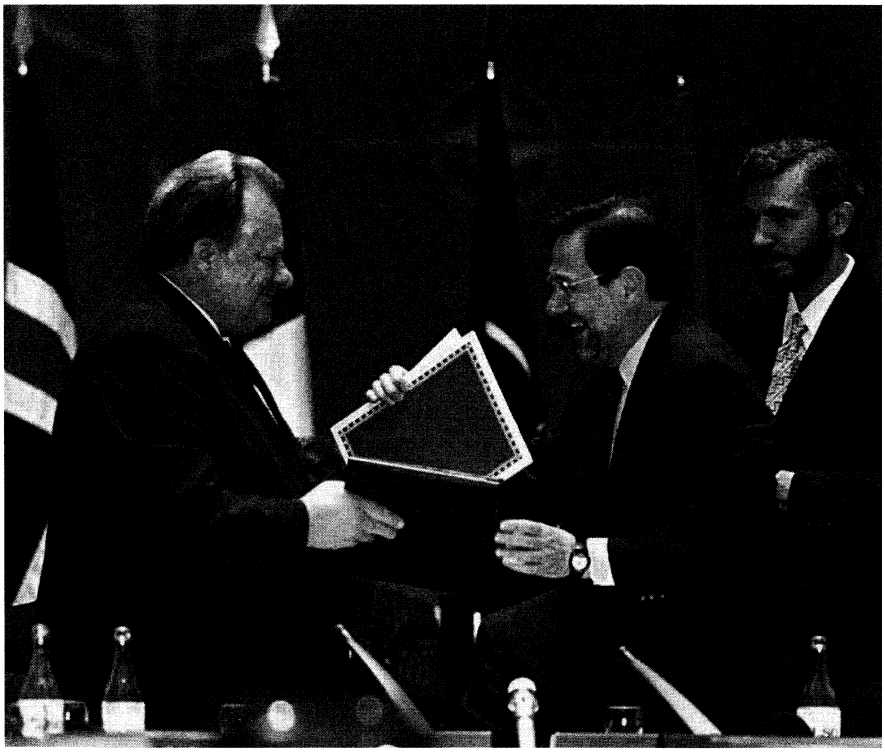
Zwitserland week van zijn traditionele isolationistische houding af door op 18 juni toe te treden tot het Partnerschap voor Vrede (Partnership for Peace, PFP), het NAVO-programma voor samenwerking op het gebied van veiligheid.

Bij de officiële ondertekening in Brussel benadrukte de Zwitserse minister van defensie Adolf Ogi dat toetreding tot het partnerschap niet betekende dat Zwitserland 'zijn neutraliteit opgaf'. Hij zei dat het Zwitserse leger niet zou deelnemen aan militaire oefeningen van de NAVO, maar dat het zou samenwerken op terreinen als onderwijs, training en reddingsoperaties.

Het besluit niet deel te riemen aan militaire oefeningen was ingegeven door de vrees die er onder-een meerderheid van de Zwitsers en ook bij de conservatieve parlementsleden leefde om 's lands neutraliteit te verliezen. Eventuele deelname aan militaire vredeshandhavende missies was sowieso al onmogelijk sinds een uitspraak van de Zwiterse bevolking hierover in een bindend referendum in 1993 (zie ook pag. 689/1-'93). Het regeringsbesluit tot deelname aan het PFP-programma dateerde al van 30 oktober 1996 en diende volgens de Zwitserse regering niet te worden gezien als een opstapje naar een volledig NAVO-lidmaatschap. Het besluit volgde nadat de maand ervoor een poging om PFP-toetreding onderwerp van een referendum te maken door het parlement met 98 tegen 19 stemmen was tegengehouden.

Franse regering tegen lidmaatschap NAVO

De nieuwe socialistische regering in Frankrijk maakte op 27 juni bekend de tijd niet rijp te achten voor toetreding van Frankrijk tot de NAVO. Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken liet weten dat president Chirac moest beslissen of het initiatief hiertoe, dat deze zelf eind 1995 had ingezet (zie pag. 159/2 e.v.-'96), zou worden voortgezet.

De minister van buitenlandse zaken van Oekraïne, Hennadii Oedowenko (l.),en NAVO-secretaris-generaal Javier Solana (r.)wisselen op 29 mei 1997 in Sintra documenten uit na het paraferen van het veiligheidspact. Foto EPA

Voorafgaand aan de bijeenkomst van de NAVO-Raad op 18 juni 1997 in Brussel, waarop Zwitserland zijn PFP-lidmaatschap bekend zal maken, onderhouden de Zwitserse minister van defensie Adolf Ogi (l.) en NAVO-secretaris-generaal Javier Solana (r.)zich in het bijzijn van de Zwitserse generaal-majoor Arthur Liener (m.). Foto EPA

DE TOP VAN MADRID

Tijdens een topontmoeting op 8-9 juli in Madrid nodigden de staatshoofden van de 16 NAVO-lidstaten voor het eerst in het bestaan van het bondgenootschap drie voormalige Warschaupact-landen uit om toe te treden tot de Alliantie. Tijdens een toespraak aan het einde van de eerste dag nodigde NAVO-secretaris-generaal Javier Solana Tsjechië, Hongarije en Polen formeel uit volledig NAVO-lid te worden in april 1999. De bekendmaking werd door Solana omschreven als 'een mijlpaal' in de 48-jarige geschiedenis van de organisatie. De secretaris-generaal onderstreepte dat de NAVO in de toekomst open bleef staan voor nieuwe leden en noemde in het bijzonder Slovenië, Roemenië en de Baltische staten als kansrijke kandidaten voor een toekomstig lidmaatschap. De Russische president Jeltsin woonde de top niet bij. Ondanks het ondertekenen van de Stichtingsakte (zie boven) wees Rusland de uitnodigingen voor toetreding tot de NAVO aan haar drie voormalige Warschaupact-bondgenoten af. De Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeny Primakow verklaarde op 9 juli vanuit Moskou, dat 'we expansie nog steeds beschouwen als de grootste fout in Europa sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog'.

De NAVO-top van Madrid was daarnaast ook van historisch belang omdat er enkele processen samenkwamen, waarvoor de weg op eerdere topconferenties - die van Londen in 1990 (zie pag. 778/1 e.v.-'go), van Rome in 1991 (zie pag. 216/2 e.v.-'92)en van Brussel in 1994 (zie pag. 227/1 e.v. -'94) - werd ingeslagen, en die het gezicht van de Alliantie fundamenteel aan het veranderen waren. De NAVO bevond zich in Madrid midden in de overgangsfase; het interne transformatieproces - van militair blok uit de Koude Oorlogperiode naar een verdragsorganisatie die zich opwerpt als 'politieke waakhond' van het westers democratisch model met het oog op de veiligheid, stabiliteit en samenwerking in het Euro-Atlantisch gebied in de 21ste eeuw - kreeg in Madrid weliswaar een geweidige impuis, maar werd zeker nog niet afgesloten. Behalve de toetredingsuitnodigingen en het 'open-deur'-beleid voor verdere uitbreiding van de Alliantie in de toekomst, vormden de start van een versterkt PFP-programma, het associatieverdrag met Oekraïne, de oprichting van de Mediterrane Samenwerkingsgroep (MSG) en de eerste EAPR-bijeenkomst (zie boven) op het niveau van staatshoofden en regeringsleidersbelangrijke elementen in een, ook na de top van Madrid, voortdurend proces van aanpassing en vernieuwing.

Onenigheid tussen Verenigde Staten en Frankrijk

De uitnodiging van Solana was het resultaat van lange onderhandelingen tussen de lidstaten over de reikwijdte en het tempo van de NAVO-uitbreiding. Frankrijk. België en andere, zuidelijke. NAVO-lidstaten waren bij hun standpunt gebleven om in de eerste uitbreidingsronde ook Roemenië en Slovenië te betrekken. Maar hierover was geen consensus bereikt met de Verenigde Staten en Groot-Brittannië (zie boven). Bovendien bleek na afloop van de tweede dag dat Frankrijk en de VS van mening verschilden over de betaling van de uitbreiding: Chirac stelde dat die niets mocht kosten, terwijl Clinton ervan uitging dat de, overigens meevallende extra kosten, zouden worden gedragen door de VS en de bondgenoten. Ten aanzien van een derde controversieel punt tussen beide lidstaten verklaarde president Chirac dat Frankrijk zich zou blijven inzetten voor het 'opnieuw in evenwicht brengen' van verantwoordelijkheden 'zowel in de militaire structuur als ten opzichte van het politieke besluitvormingsproces' van de NAVO. Niettegenstaande deze Franse intentieverklaring weigerde de Amerikaanse president Clinton toe te geven aan de belangrijkste Franse eis dat de leiding over het, in Napels gehuisveste, zuidelijke NAVO-commando in handen zou moeten komen van een Europeaan (zie ook pag. 352/1-'97). Het niet bereiken van overeenstemming op dit punt was er de oorzaak van dat Frankrijk tijdens deze top niet terugkeerde tot de militaire bevelsstructuur van de organisatie. De Franse president had zich in de week voorafgaande aan de top al achter de opstelling van de socialistische regering-Jospin geschaard, die had laten weten dat niet was voldaan aan de vereiste voorwaarden voor terugkeer van Frankrijk in de militaire NAVO-structuur (zie boven).

De Franse president Jacques Chirac toonde zich 'betrekkelijk tevreden' met het bereikte compromis, dat bestond uit het vermelden van Slovenië en Roemenie in het slotcommuniqué, een datum voor een nieuwe uitbreidingsronde en een omschrijving die de Baltische staten niet zou isoleren. De Belgische premier Dehaene wilde niets weten van een zogenaamde VS-dominantie tijdens de top omdat het besluit ten gunste van 'uitbreiding met drie' was gevallen: 'Iedereen heeft water bij de wijn moeten doen: de voorstanders van vijf landen moesten genoegen nemen met een

De presidenten van de nieuwe NAVO-lidstaten Polen, Tsjechië en Hongarije, resp. (v.l.n.r.)Aleksander Kwasniewski, Václav Havel en Arpad Göncz, poseren op 8 juli 1997 gezamenlijk tijdens hun onderling overleg op de NAVO-top in Madrid. Foto EPA

consensus over drie. De voorstanders van drie landen moesten aanvaarden dat Slovenië en Roemenië genoemd werden in de paragraaf waarin wordt gezegd dat de NAVO-uitbreiding verder gaat'.
Ten aanzien van het NAVO-agendapunt van de interne herstructurering, dat men tijdens deze top gaarne geregeld had willen zien, bleek dat, naast de Franse weigering, ook het toetreden van Spanje als volwaardige militaire partner niet gerealiseerd kon worden omdat er eerst een aantal technische problemen moest worden opgelost; voorts stuitte Spanje's eis om een eigen hoofdkwartier op bezwaren van Portugal.

Veiligheidspactmet Oekraïne ondertekend

Op 9 juli ondertekenden NAVO en Oekraïne het Handvest voor een Distinctief Partnerschap (zie boven), dat vooral voorzag in een intensievere politieke dialoog. De NAVO verplichtte zich om zich 'blijvend in te zetten voor de soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne'. Evenals bij de Stichtingsakte met Rusland (zie boven), gaf dit akkoord een nieuwe vorm aan de relatie NAVO-Oost-Europa, met dit verschil dat de speciale status van Oekraïne een vrijblijvender karakter had, aangezien Rusland kon rekenen op een Permanente Gezamenlijke Raad (PGR) en overleg op verschillende niveaus en vaste tijdstippen. Het overleg en de samenwerking tussen NAVO en Oekraïne omvatten onder meer:

Bijeenkomsten op het niveau van de Noord-Atlantische Raad (NAC) met wederzijds overeengekomen tussenpozen, met dien verstande dat de NAC niet minder dan twee keer per jaar bijeenkwam met Oekraïne als de NAVO-Oekraïne-Commissie: bijeenkomsten met geëigende NAVO-commissies, zoals overeengekomen; wederzijdse bezoeken op hoog niveau: mechanismen voor militaire samenwerking, waaronder periodieke bijeenkomsten met de Chefs Defensiestaf van de NAVO en activiteiten in het kader van het versterkte PFP-programma; vestiging militaire verbindingsmissie van Oekraïne in Brussel; bijeenkomsten NAVO-Oekraïne-Commissie, betreffende de beoordeling in brede zin van de implementatie van de betrekkingen, het onderzoeken van toekomstplannen en aangeven van verbeteringen in de betrekkingen.

BEZOEK VAN PRESIDENT CLINTON AAN ROEMENIË

De Amerikaanse president Clinton bracht op 11 juli een bezoek aan Roemenië in een poging om de teleurstelling over het mislopen van het NAVO-lidmaatschap in de eerste uitbreidingsronde in dat land wat te verzachten; hij liet ten overstaan van een massaal gehoor in de hoofdstad Boekarest weten dat 'de deur naar de NAVO openstaat'.

Clinton was in Roemenië aangekomen na een bezoek aan Polen waar hij een warm onthaal had gekregen. Later reisde hij door naar Denemarken, waar recentelijk was opgeroepen om uit het NAVO-bondgenootschap te treden.

(Vor.ber.pag. 350/3 e.v.-1997)

OIC

SPECIALE TOP

Op 23 maart 1997 woonden de staatshoofden en regeringsleiders van 54 lid-

De Libanese premier Rafiq al-Hariri (r.)en diens minister van voorlichting. Basim al-Saba (1.) vroegen de islamitische landen tijdens de speciale OIC-top in Islamabad op 23 maart 1997 om aan te sturen op de Israëlische terugtrekking uit Zuid-Libanon. Foto EPA

staten van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) een speciale top bij in Islamabad in Pakistan ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van Pakistans onafhankelijkheid.

De deelnemers aan de top prezen Pakistans bijdrage aan 'alle rechtvaardige islamitische belangen', riepen Israël op zich uit alle bezette gebieden terug te trekken en constructief mee te werken aan het vredesproces in het Midden-Oosten, eisten dat de soevereiniteit; onafhankelijkheid en territoriale integriteit van Bosnië en Albanië zouden worden gerespecteerd, spraken zich uit tegen agressie jegens Azerbajdzjan en verklaarden zich solidair met de eenzijdig uitgeroepen Turkse Republiek Noord-Cyprus (TRNC). Zij eisten tevens een spoedige politieke oplossing van de situatie in Afghanistan, waarbij zij zich nadrukkelijk stelden op het standpunt van non-interventie. Hoewel de Talibaan-regering niet werd toegestaan Afghanistan~OIC-zetel te bekleden, nam een Talibaan-delegatie deel aan de top. De Talibaan zagen hierin een belangrijke diplomatieke overwinning, die volgens hen op korte termijn zou leiden tot volledige erkenning door de OIC.

(Vor.ber.pag. 291/2/3 -1997)

VERENIGDE NATIES

UNIDO: DIRECTEUR-GENERAAL NIET HERKIESBAAR

De directeur-generaal van de VN-organisatie voor Industriële Ontwikkeling (UNIDO), Mauricio de Maria y Campos, maakte op 21 april 1997 onverwacht bekend zich niet kandidaat te stellen voor een tweede ambtstermijn van vier jaar in november. In reactie hierop besloot het 53 leden tellende UNIDO-bestuur op 29 april om de verkiezing van zijn opvolger tot september uit te stellen, aangezien op dat moment slechts een nominatie voor de functie was binnengekomen, die van voormalig UNIDO-bestuurder. Gerard Latortue.

(Vor.ber.pag. 523/2 - 1996)

UNDP: RAPPORT ONTWIKKELING VAN DE MENSHEID

Op 12 juni publiceerde het VN-ontwikkelingsprogramma (UNDP) zijn Rapport over de Ontwikkeling van de Mensheid 1997 (Human Development Report, HDR) (voor HDR over 1996, zie pag. 807/2 e.v.-'96). Het bevatte een zestpunten tellend plan om de extreme armoede in de wereld in de beginjaren van de 21ste eeuw uit de wereld te helpen Tot de punten behoorden onder meer de bevordering van politieke rechten, toegang tot welzijns- en gezondheidszorg voor iedereen, opheffing van de ongelijkheid tussen man en vrouw en een groei van het inkomen per hoofd van de bevolking van minimaal drie procent in honderd arme landen Volgens het rapport bestond de mogelqkheid qua materiële en natuurlijke middelen qua kennis evenals qua mensen om binnen een generatie een wereld zonder armoede te realiseren en zou de tenuitvoerbrenging van het plan niet meer dan $ 80 mrd per jaar kosten. UNDP-administrateur James Gustave Speth noemde het feit 'dat armoede niet langer onvermijdelijk is' de belangrijkste boodschap van het HDR, aldus Eva Kongs in *NRC/H'blad* van 12 juni.

Volgens het rapport was grote vooruitgang geboekt op het gebied van de vermindering van de armoede in de Derde Wereld, meer dan 75 procent van de wereldbevolking had een levensverwachting van minstens veertig jaar, kindersterfte was met de helft gedaald sinds 1960. ondervoeding was met eenderde afgenomen en analfabetisme van volwassenen met de helft in dezelfde periode. Maar, zo werd gewaarschuwd, 800 mln mensen hadden niet genoeg te eten en ongeveer 1,3 mrdmensen moesten rondkomen van minder dan S 1 per dag.

Menselijke Ontwikkelingsindex. Nieuwe Menselijke Armoede-index

Voor het vierde opeenvolgende jaar stond Canada op de eerste plaats van de Menselijke Ontwikkelingsindex (Human Development Index, HDI), een ranglijst van landen die gebaseerd is op een samengestelde index van levensverwachting, onderwijsmogelijkheden en het inkomen (reële koopkracht). Frankrijk bezette de tweede plaats, gevolgd door Noorwegen, de Verenigde Staten en Nederland. Sierra Leone, Rwanda en Nigeria namen de laagste plaatsen in.

In het rapport werd tevens een nieuwe Menselijke Armoede-index (Human Poverty Index, HPI) geïntroduceerd, waarin drie variabelen waren opgenomen, om de 'menselijke' armoede per land te meten: levensverwachting (sterftekans op jonge leeftijd), analfabetisme onder volwassenen en een matige tot gebrekkige levensstandaard; deze laatste werd berekend aan de hand van het percentage mensen zonder toegang tot gezondheidszorg, drinkwater en voldoende voeding. Deze 'menselijke' armoede-graadmeter stond los van de conventionele armoedeverdeling volgens inkomensongelijkheid.

Van de 78 landen in de HPI stonden Trinidad en Tobago, Cuba, Chili, Singapore en Costa Rica, waar minder dan 10 procent van de bevolking met menselijke armoede te maken had, bovenaan. Op de laatste plaatsen stonden zeven landen waar meer dan 50 procent van de bevolking dit soort armoede leed, te weten: Nigeria, Sierra Leone, Burkina Faso, Ethiopië, Mali, Cambodja en Mozambique. Bij de helft van de landen die op de HPI voorkomen, had ongeveer een derde van de bevolking met menselijke armoede te maken. Ongeveer.een derde van de bevolking, ofwel 1.3 mrd mensen, was getroffen daor inkomensarmoede In de Afrikaanse landen beneden de Sahara en de Zuid-Aziatische landen hadden 40 procent zowel inkomens- als 'menselijke' armoede. In Afrika beneden de Sahara namen beide vormen van armoede toe, aldus het HDR.

(Vor.ber.pag. 807/2/3 - 1996)

WERELDBANK

REORGANISATIEPLAN 'STRATEGIC COMPACT': EEN STRATEGISCHE HERORIËNTATIE

Op 14 februari 1997 maakte Wereldbank-president James Wolfensohn een reorganisatieplan bekend dat in twee jaar $570 mln zou kosten. Het plan, het 'Strategic Compact' geheten, moest nog worden goedgekeurd door de belangrijkste aandeelhouders van de Wereldbank, dat wil zeggen de grote industrielanden van de wereld. Met name in de Verenigde Staten pleitten sterke krachten in het Congres voor bezuinigingen bij internationale instellingen, zoals de Wereldbank en de Verenigde Naties (zie pag. 157/1/2 -'96 en pag. 23912-'96)

Om het Amerikaanse Congres gunstig te stemmen inzake het voorstel van president Clinton om de achterstallige betaling van ruim $ 1mrd aan de IDA (International Development Association) - de dochterorganisatie van de Wereldbank die leningen tegen preferentiële rente verschaft aan de armste landen - te voldoen, lieten Wereldbank-vertegenwoordigers van de EU en Japan weten dat Amerikaanse bedrijven weer werden toegelaten tot het IDA-aanbestedingsprogramma ter waarde van $ 1mrd, nadat ze vanwege de achterstallige bijdrage eerderwaren uitgesloten (ziepag. 521/2-'96).

Het reorganisatieplan behelsde de benoeming van meer Wereldbank-medewerkers op 'frontlijn'-posten, investering in een systeem voor 'kennisbeheer' en grotere nadruk op opleiding en de ontwikkeling van samenwerkingsverbanden met andere organisaties. Alleen al de kosten van het plan, $250 mln (afvloeiingspremies voor naar schatting

500 a 700 medewerkers niet meegerekend), zouden de begroting van de Wereldbank in 1998 en 1999 met 11 procent doen toenemen. Functionarissen van de Wereldbank verdedigden de extra uitgaven met het argument dat investeringen op korte termijn noodzakelijk waren voor besparingen op lange termijn. Naar aanleiding van het verschijnen van 'Strategic Compact' schreef Roel Janssen in *NRC/H'blad* van 10 mei het volgende:

'De Wereldbank is een multinationale onderneming in crisis. De markt van ontwikkelingshulp waarop de Wereldbank zich beweegt, is sterk in beweging. Naar het product is minder vraag, de cliënten blijven weg. de kosten zijn hoog. Een te groot deel van de geleverde diensten voldoet niet aan de gestelde eisen. De klanten klagen, volgens de directie mist het personeel essentiële vaardigheden en moet het bijgeschoold worden. Het inkomen van de Wereldbank daalt, nieuwe concurrenten op de kapitaalmarkt voor ontwikkelingslanden doen het aanzienlijk beter en winnen marktaandeel. Als een onderneming, met de pretentie in zijn bedrijfstak de beste ter wereld te zijn, met deze ontnuchterende gegevens geconfronteerd wordt, is het tijd voor een strategische heroriëntatie. Zo ook de Wereldbank..

Volgens de 'Strategic Compact' moet de Wereldbank zich positioneren als ,,de meest vooraanstaande wereldwijde ontwikkelingsinstelling, de leidende partner bij het mobiliseren van kennis en financiële middelen in het gevecht tegen de armoede in de 21ste eeuw"(....)

Als de omschakeling lukt, zei Wolfensohnmet een schuin oog naar de crises bij de Ver. Naties en andere ontwikkelingsbanken, is de Wereldbank de eerste multinationale instelling die zichzelf met succes hervormt (...)

'Veranderingen zijn dringend noodzakelijk. Voor zijn activiteiten in de armste landen is de Wereldbank afhankelijk van officiële ontwikkelingshulp (official development aid, ODA), maar in de geldgevende landen kalft de politieke steun voor hulpbegrotingen af. De particuliere kapitaalstroom naar 'opkomende landen' - van banken, beleggingsfondsen, directe investeringen door ondernemingen - is inmiddels vijf keer groter dan de officiële ontwikkelingshulp. Die concentreert zich meer en meer op de 'hopeloze gevallen', de noodhulp aan regio's die geteisterd worden door hongersnoden, vluchtelingenstromen en burgeroorlogen. Tegelijk is het traditionele monopolie van de Wereldbank op technische kennis over ontwikkelingsprocessen doorbroken door de Internet-revolutie. Het is nu mogelijk om informatie of aanbiedingen van goederen en diensten wereldwijd van het Internet te plukken. De Wereldbank zelf heeft tot nu toe verzuimd zijn verzamelde kennis over landen en sectoren systematisch toegankelijk te maken, waardoor veel nodeloze overlappingen plaatsvinden en van opgedane ervaringen niet geleerd wordt. Illustratief voor de crisis is dat maar liefst een derde van de Wereldbankprojecten niet voldoet aan de eigen normen voor een bevredigend resultaat. De belangrijkste reden hiervoor is dat het volume van goedgekeurde projecten nog altijd de maatstaf is waaraan het succes van stafleden wordt afgemeten. Met als gevolg dat projecten vaak onvoldoende voorbereid gestart worden en vervolgens halverwege vastlopen. Ten slotte blijkt de Wereldbank ook 'duur' te zijn: voor landen die ook terecht kunnen op de internationale kapitaalmarkten wegen de voordeliger rentetarieven van de Wereldbank nauwelijks op tegen de bureaucratische kosten en de waslijst van voorwaarden die de Wereldbank aan de goedkeuring van projecten verbindt. Particuliere financiële instellingen zijn minder kieskeurig en actief inspelend op de privatiseringsgolf in ontwikkelingslanden winnen zij steeds meer terrein. Het resultaat van dit alles is een stagnerende portefeuille leningen, een dalend inkomen en een verlies aan marktaandeel.

Met de hervormingsvoorstellen van de 'Strategic Compact' hoopt de Wereldbank het tij te keren. Het streven is om het slagingspercentage van projecten te verhogen van de huidige 65 naar 75 procent. De organisatie zal slagvaardiger moeten worden, cliëntgerichter en meer aandacht moeten besteden aan samenwerking met de lokale partners. Het besef moet doordringen dat goede programma's slechts resultaat afwerpen als ze gedragen worden door de uitvoerders in het ontvangende land. De interessantste verandering is dat de Wereldbank zich wil ontwikkelen tot een 'kennisbank': de beschikbaarheid van de gegevens en ervaringen....moet drastisch verbeterd worden. Er zal een Network komen voor de elektronische toegang, zowel door stafleden als buitenstaanders, tot de databanken, studies en gegevens van de Wereldbank. Deze universele beschikbaarheid van vergelijkende kennis kan in de toekomst nog tot een revolutie in het ontwikkelingsproces leiden Niet langer staan geld of goederen centraal, maar elektronische diensten en kennis '

(Vorberpag 521/1e v - 1996)

WHO

TBC-BESTRIJDINGSPROGRAMMA

De Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organisation, WHO) lanceerde op 19 maart 1997 een ambitieus tuberculosebestrijdingsprogramma. Naar schatting kostte de ziekte tuberculose (t.b.c.) jaarlijks aan 3 mln mensen het leven. WHO-functionarissen maakten kenbaar dat een korte-termijn behandeling onder direct toezicht, bekend onder de naam DOTS (directly observed treatment short-course), een streng toezicht van patiënten vereiste, maar met een genezingskans van 80 tot 90 procent duidelijk meer resultaat had in vergelijking met een behandeling zonder toezicht, waarbij de genezingskans op ongeveer 40 procent lag.

DIRECTEUR-GENERAAL NIET HERKIESBAAR

De omstreden directeur-generaal Hiroshi Nakajima maakte op 30 april bekend dat hij zich in 1998 niet herkiesbaar zou stellen voor een derde ambtstermijn. Nakajima had sinds zijn benoeming in 1988 hevige kritiek te verduren gekregen aangaande zijn bestuurlijke en leidinggevende capaciteiten.

Op 3 mei berichtte NRC/H'blad dat de Noorse regering oud-premier Gro Harlem Brundtland had voorgedragen als kandidaat voor de opvolging van Nakajima.

WERELDGEZONDHEIDSRAPPORT 1997

In haar Wereldgezondheidsrapport 1997, dat op 5 mei verscheen, waarschuwde de WHO voor de wereldwijde, epidemische verspreiding in de komende twintig jaar van kanker, hart-en vaatziekten en andere, 'nieuwe' chronische aandoeningen als depressie en dementie. In het rapport werd naar voren gebracht dat chronische ziekten per jaar meer dan 24 mln dodelijke slachtoffers eisen, hetgeen procentueel boven de 50 procent lag, en dat dit percentage zou toenemen als gevolg van de vergrijzing van de wereldbevolking en de verspreiding van ongezonde leefwijzen vanuit rijke naar arme landen.

(Vor.ber.pag. 354/1 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3121

AFGHANISTAN Aanhoudende gevechten met anti-Talibaan-alliantie **596**
Diplomatieke vredesinitiatieven en voorstel tot regionale vredesconferentie **598**
Anti-Talibaan-leiders komen om bij vliegtuigongeluk **600**
AMERIKA Betrekkingen tussen Groot-Brittannië en de Caribische gebiedsdelen **570**
Topontmoetingen CARICOM **570**
Rapport IADB **570**
Peru trekt zich terug uit Andes-groep **571**
Bijeenkomst ministers van financiën Mercosur **570**
Midden-Amerikaanse top **571**
Bijeenkomst ministers van handel van de Amerika's **571**
GROOT-BRITTANNIE Campagne voor parlementsverkiezingen **553**
Labour wint verkiezingen **554**
Samenstelling kabinet-Blair **555**
Initiatieven uit de Troonrede **557**
Major kondigt vertrek als partijleider aan, Hague gekozen tot opvolger **558**
Ontwikkelingen in Noord-Ierland, overleg tussen alle partijen opgeschort **561**
HONGARIJE Privatiseringsschandaal, regeringswijzigingen **564**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **564**
Topontmoeting van premiers Slovenië, Italië en Hongarije **565**
IERLAND President Robinson ziet af van kandidatuur tweede termijn **565**
Aankondiging parlementsverkiezingen **565**
Verkiezingsuitslag, samenstelling nieuwe kabinet **566**
Onderzoek naar politieke corruptie **567**
IMF/WERELDBANK Voorjaarsvergaderingen **601**
World Economic Outlook **602**
INTERNATIONALE ZAKEN Oprichting nieuwe islamitische organisatie D-8 **600**
MIDDEN-OOSTEN Palestijns-Israëlisch vredesproces, pogingen onderhandelingen weer op gang te brengen **592**
Rapport Amerikaanse regering over Israëlische nederzettingen, motie in Amerikaans Congres over Jeruzalem **594**
Aanhoudend geweld op Westelijke Jordaanoever **594**
NAVO NAVO en Rusland ondertekenen Stichtingsakte **602**
Tekst Stichtingsakte **605**
Bijeenkomst in Sintra: onenigheid over aantal nieuwe leden **609**
Oprichting Euro-Atlantische Partnerschapsraad **610**
Zwitserland lid van Partnerschap voor Vrede **611**
Top van Madrid **612**
OIC Speciale top **614**
PALESTIJNSE GEBIEDEN Staking Palestijnse leraren **595**
Doodstraf voor verkoop land aan joden **595**
Begroting voor 1997 aangenomen **596**
POLEN Aankondiging sluiting scheepswerf leidt tot rellen in Gdansk **567**
Referendum over nieuwe grondwet **569**
Paus Johannes Paulus II bezoekt Polen **569**
ST LUCIA Oppositie wint parlementsverkiezingen, nieuwe regering **572**
TRINIDAD EN TOBAGO Nieuwe president **572**
Overwinning NAR bij tussentijdse verkiezingen **573**
VENEZUELA Ontwikkelingen m.b.t. de regering **573**
Kabinetswijziging officieel ontkend **573**
Economisch beleid, sociale onrust **573**
Oud-president richt nieuwe politieke partij op **574**
VERENIGDE NATIES Directeur-generaal GNIDO niet herkiesbaar **614**
UNDP-rapport over ontwikkeling van de mensheid **614**
VERENIGDE STATEN Lake trekt zich terug als kandidaat voor directeurschap CIA **574**
Tenet nieuwe directeur CIA **575**
Samenstelling kabinet **575**
Pamela Harriman overleden **576**
Ontwikkelingen in Paula Jones-affaire **577**
Ontslag en terugkeer van speciale Whitewater-aanklager **578**
Aanhoudende controverse over campagnefinanciering **579**
Seksuele intimidatie binnen de strijdkrachten **582**
WERELDBANK Reorganisatieplan 'Strategic Compact' **614**
WHO T.b.c.-bestrijdingsprogramma **615**
Directeur-generaal niet herkiesbaar **615**
Wereldgezondheidsrapport **615**
ZAÏRE/DEMOCRATISCHE REPUBLIEK CONGO Weerstand regeringsleger in Oost-Zaïre gebroken **583**
Verdere AFDL-opmars naar Kinshasa **584**
Regering van nationale redding **585**
Interventie door president Mandela **585**
Val en vertrek van Moboetoe **587**
Oprichting Democratische Republiek Congo, Kabila president **588**
Vorming overgangsregering **588**
Beleidsprioriteiten nieuwe regering **589**
Regering-Kabila belemmert VN-onderzoek naar genocide onder vluchtelingen **590**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukke ij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpeii. Telefoon: 03/3605300
O Keesings Historisch Archief
O Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

TROONREDE

In een verenigde vergadering van beide Kamers der Staten-Generaal heeft koningin Beatrix op 16 september in de Ridderzaal te Den Haag de troonrede van 1997 uitgesproken.
De tekst ervan luidde als volgt:

Leden van de Staten-Generaal,

Dankzij de inspanningen van zeer velen heeft ons land in de afgelopen jaren belangrijke vooruitgang geboekt. zowel in sociaal als in economisch opzicht. De vooruitzichten voor 1998 zijn gunstig. Op ons allen rust de taak om de basis voor welzijn en welvaart verder te versterken. Voortgaande groei van de werkgelegenheid en bevordering van maatschappelijke en economische participatie door alle burgers staan hierbij voorop. Met het gezond maken van de overheidsfinanciën en met de duurzame versterking van de economische structuur dient te worden voortgegaan. Van een vitale economie kan echter geen sprake zijn wanneer de kwaliteit van ons leefmilieu onvoldoende gewaarborgd wordt. Werken aan de toekomst betekent ook investeren in mensen. in hun kennis en vaardigheden, in goed onderwijs, en daarmee in kansen om deel te nemen aan de samenleving.
Het aantal mensen met een sociale uitkering daalt. De werkgelegenheid blijft krachtig doorgroeien. Eind volgend jaar zullen naar verwachting bijna een half miljoen personen meer betaalde arbeid verrichten dan vier jaar daarvoor. Onder hen zijn ook vele allochtonen. Toch blijft het noodzakelijk dat de deelname aan de arbeidsmarkt verder wordt vergroot, in het bijzonder voor hen die weinig opleiding of onvoldoende werkervaring hebben De mogelijkheden voor gedeeltelijk arheidsgesehikten tot herintreding zullen worden verruimd, ook door maatregelen op het terrein van de sociale zekerheid. De positie van oudere werknemers verdient eveneens aandacht. Het voortijdig buitenspel zetten van mensen is sociaal schrijnend en, in het licht van de komende vergrijzing. economisch steeds minder verantwoord. Ruimere scholings- en opleidingsmogelijkheden en het bestrijden van leeftijdsdiscriminatie zullen aan ouderen de kans bieden om langer aan het arbeidsproces deel te nemen
De verdeling van arbeid en zorg tussen mannen en vrouwen is nog steeds onevenwichtig Voldoende. toegankelijke kinderopvang. ook voor schoolgaande kinderen. zal vrouwen beter in staat stellen hun keuze voor economische zelfstandigheid te verwezenlijken.
De verdere verlaging in 1998 van het tekort op de rijksbegroting en de vermindering van de schuldquote zijn van meer dan cijfermatige betekenis. De daling van de rente-uitgaven die daardoor mogelijk wordt, schept financiele ruimte voor nieuwe prioriteiten. De gunstige economische situatie maakt het mogelijk om nu omvangrijke bedragen te reserveren voor de toekomst. Met het oog op onze oudedagsvoorziening wordt een substantiele bijdrage geleverd aan het AOW-fonds. Voorts worden middelen gereserveerd voor de financiering van noodzakelijke investeringen in de infrastructuur in ruime zin.
Volgend jaar zal opnieuw een aanzienlijke lastenverlichting worden doorgevoerd. Voor burgers betekent dat onder meer een verlaging van het geheel van belastingen en premies en een korting op de gemeentelijke milieuheffingen. Mede door deze maatregelen gaan vrijwel alle groepenvan de bevolking er in koopkracht op vooruit. Ouderen met alleen AOW of met daarnaast een klein aanvullend pensioen krijgen een extra voordeel. Met de koopkrachtondersteuning wordt voortzetting van een verantwoorde loonontwikkeling bevorderd. De overgang van een uitkering naar werk wordt fiscaal ondersteund. De arbeidskosten aan de onderkant van de arbeidsmarkt zullen verder worden verlaagd. De lastenverlichting voor bedrijven wordt voorts gericht op economische innovatie, verbetering van het milieu en bevordering van scholing en opleiding.
De snel voortschrijdende internationalisering en het wegvallen van de Europese binnengrenzen maken structurele aanpassingen van ons belastingstelsel nodig. Doelstellingen daarbij zijn het goedkoper maken van arbeid, het vergroten van de economische dynamiek en het stimuleren van milieubewust gedrag. De regering zal binnenkort een nota aan u voorleggen waarin de hoofdlijnen van een nieuw stelsel worden verkend.
De gunstige sociaal-economische ontwikkelingen zijn mede te danken aan de stabiele arbeidsverhoudingen in ons land. Kenmerk van ons overlegstelsel is dat, met erkenning van uiteenlopende belangen en onder behoud van eigen verantwoordelijkheden, wordt gezocht naar wegen om het gezamenlijke belang te realiseren. De regering vertrouwt erop dat langs de weg van overleg ook in de komende jaren kan worden verdergewerkt aan de oplossing van de belangrijke sociale en economische vraagstukken die zich aan ons voordoen.
De ruimtelijk-economische structuur van ons land zal in de komende jaren onze aandacht blijven vragen. Hoe zullen wij ons nationaal inkomen verdienen, waar zal dat kunnen en onder welke omstandigheden? Ingrijpende keuzen zullen noodzakelijk zijn met betrekking tot het ruimtegebrek van de zeehaven Rotterdam. de toekomst van de luchtvaart in Nederland en de economische vitaliteit van de grote steden. Het gaat hierbij om investeringen in de fysieke infrastructuur, de ruimtelijke kwaliteit en het stedelijk leefklimaat, maar ook om investeringen in kennis. Het behoud van open ruimten en landschappen, een goed onderhouden gebouwd erfgoed en een gezond leefmilieu zijn voorwaarden waarbinnen de plannen voor wonen. werken en ve oer zullen moeten passen. Ook de programma's voor de bereikbaarheid van de grote steden, de verbetering van het openbaar vervoer en de beïnvloeding van de transportstromen maken deel uit van deze afweging.
Recent onderzoek toont aan dat de druk op het milieu, ondanks de groeiende economie. op vele terreinen daalt. De inspanningen van de afgelopen jaren werpen dus vruchten af. Om deze ontwikkeling vast te houden en verdere verbeteringen te bereiken, zullen aanvullende inspanningen nodig zijn, in binnen- en buitenland. Deze zullen in de eerste plaats gericht moeten zijn op het ontwikkelen van producten en processen die de omgeving minder zwaar belasten. Wanneer de milieukosten beter in de prijzen van goederen en diensten tot uitdrukking komen, zal het zoeken naar milieuvriendelijke oplossingen worden gestimuleerd. De basis voor dit beleid is in de nota 'Milieu en Economie' neergelegd. De uitstoot van C02 vormt een apart probleem. Nog steeds leidt meer economische groei tot een hogere CO2-emissie. Hierin mogen we niet berusten, omdat de gevolgen voor het klimaat te ernstig zijn. Het is nodig om wereldwijd de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Op de wereldklimaatconferentie eind dit jaar in Japan dienen daartoe afspraken te worden gemaakt. Nederland heeft daarvoor samen met andere Europese landen verreikende voorstellen gedaan. De bevordering van investeringen in schone technologie in minder welvarende landen is van toenemend belang. Daarmee kunnen niet zelden veel gunstiger milieu-effecten worden bereikt tegen gelijke kosten.
De gezondheidszorg in Nederland staat op een hoog peil. Dat is van groot belang voor de individuele mens en voor onze samenleving als geheel. Uitgaven voor zorg zijn niet alleen kosten: zij hebben ook een grote maatschappelijke en economische waarde. De spanning tussen de groeiende vraag naar zorg en de noodzaak van kostenbeheersing zal ook de komende jaren actueel blijven. De gemiddelde levensverwachting stijgt nog steeds. Het blijft echter nodig dat verschillen in gezondheid tussen bevolkingsgroepen worden verminderd. Meer banen in de zorgsector dragen bij aan betere zorg voor de patiënt, verkorting van de wachtlijsten en een dalende werkdruk. In 1998 zal meer personeel in de verpleeg- en verzorgingshuizen en in de thuiszorg worden aangesteld. Voorts worden er middelen vrijgemaakt om de werkdruk en de wachtlijsten in de gehandicaptensector te verminderen.
Verontrustend is het toenemend aantal jongeren dat er een ongezonde levensstijl op na houdt: zij roken meer, gebruiken meer alcohol en drugs en doen te weinig aan lichaamsbewe-

Koningin Beatrix tijdens het uitspreken van de troonrede op 16 september 1997.
Foto *ANP*

ging. Voor de aanschaf van tabaksartikelen en alcohol zal een leeftijdsgrens van 18 jaar worden voorgesteld. Voorlichting over de gezondheidsrisico's van druggebruik en bestrijding van de handel in drugs blijven onverminderd nodig.

Bezorgdheid over een ongezonde levensstijl brengt het belang van sportbeoefening nog nadrukkelijker onder onze aandacht. Sport is een inspiratiebron voor velen Samen sporten kan de integratie van minderheden bevorderen. De actie 'Sport, Tolerantie en Fairplay' is gericht op de strijd tegen discriminatie en intolerantie.

Op de basisschool wordt het fundament gelegd voor de verdere ontwikkeling van onze kinderen De regering heeft met ingang van het zojuist begonnen schooljaar een eerste aanzet gegeven voor kleinere klassen in de onderbouw van de basisschool, ter uitvoering van de nota 'Onderwijs op maat'. De nieuwe examenprogramma's van vbo en mavo geven kinderen een betere toegang tot het vervolgonderwijs. Het is van essentieel belang dat onderwijs aansluit bij de talenten en ambities van leerlingen en dat het rekening houdt met de eisen die de arbeidsmarkt stelt. Om te helpen voorkomen dat jongeren zonder diploma de school verlaten, worden er extra middelen ingezet. Kennis moet worden bijgehouden. Aan leren komt daarom een vanzelfsprekende plaats in het leven toe, naast werk, huishouden en vrije tijd. De resultaten van het kennisdebat worden omgezet in het nationaal programma 'Een leven lang leren'. De vruchten van wetenschap en technologie bepalen in hoge mate de kwaliteit van de samenleving van morgen. Onderzoek heeft daarom speciale aandacht. Het gebruik van de computer in de school zal een grotere rol krijgen. In het onderwijs werken verhoudingsgewijs veel ouderen. Extra maatregelen worden genomen om van de kennis, inzet en ervaring van oudere leerkrachten gebruik te maken en hen op een passende wijze in het onderwijs te blijven inzetten.

Een open samenleving waarin veranderingen snel doorwerken, biedt aan velen aantrekkelijke kansen voor ontplooiing en groei, maar kan ook leiden tot sociale uitsluiting van mensen die niet mee kunnen komen. Twee jaar geleden heeft de regering een krachtig beroep gedaan op burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties om gezamenlijk met de verschillende overheden vraagstukken rondom sociale uitsluiting en armoede - soms in stilte beleefd - onder ogen te zien en eensgezind aan te pakken. Aan deze problematiek wordt nu in brede kring aandacht gegeven. In een samenleving die economische vooruitgang laat zien, mag geen sociale stilstand of achteruitgang optreden. Bevordering van de arbeidsdeelname blijft vooropstaan. Een betaalde baan biedt vaak nieuwe kansen en een uitweg uit sociaal isolement. Maar niet alleen betaald werk is van belang, ook maatschappelijke participatie telt. Vrijwilligerswerk versterkt de cohesie in onze samenleving.

De inkomenspositie van burgers met een laag inkomen zal worden verbeterd door een reeks van maatregelen. Naast koopkrachtstijging over vrijwel de gehele linie heeft de regering op ruime schaal financiële middelen vrijgemaakt voor gerichte inkomensondersteuning. Op 1 juli jongstleden is de individuele huursubsidie voor veel huishoudens extra omhooggegaan. Alles zal in het werk worden gesteld om ervoor te zorgen dat mensen die op deze voorziening recht hebben, daadwerkelijk worden bereikt. Het budget van de bijzondere bijstand wordt aanmerkelijk verruimd. Gemeenten worden daardoor in staat gesteld een gerichter beleid te voeren en meer maatwerk te leveren

De organisatie van de politie is de afgelopen jaren versterkt. Landelijke en regionale opsporingsteams laten regelmatig goede resultaten zien Toch blijft de veiligheid een punt van zorg. De criminaliteit neemt weliswaar af, maar nog lang niet voldoende. Verdere versterking van de kwaliteit van het Openbaar Ministerie en de politie is nodig. Een evaluatie van enkele hoofdkenmerken van het politiebestel is voorzien. Tevens zal worden nagegaan in hoeverre het politieonderwijs wezenlijke veranderingen behoeft Bijzondere aandacht vraagt de jeugdcriminaliteit. Het is van groot belang dat aan jongeren een toekomstperspectief wordt gebuden. Zij moeten onderwijs kunnen volgen envoldoende kans op werk hebben. In aanvulling op het algemene werkgelegenheids- en onderwijsbeleid zullen de bijzondere opvangprojecten, gericht op scholing en arbeidsinspanning voor kwetsbare jongeren, worden uitgebreid. Wanneer zich ontsporingen voordoen, is snel en consequent optreden van politie en justitie het enige juiste antwoord.

In het beleid ten behoeve van grote steden zetten Rijk en gemeenten zich samen met bedrijven en maatschappelijke organisaties in voor versterking van de economische bedrijvigheid, werkgelegenheid en sociale cohesie in wijken en buurten. Op grote schaal worden inburgeringsprogramma's uitgevoerd ter bevordering van de integratie van nieuwkomers. Ook de veiligheid en de verbetering van de leefomgeving moeten hier worden genoemd: een verantwoordelijkheid waaraan politie, brandweer en stadswachten met des te meer resultaat kunnen werken indien zij mogen rekenen op de actieve steun en betrokkenheid van alle burgers. In de bestuurlijke organisatie staan de kwaliteit van het openbaar bestuur op gemeentelijk, provinciaal en rijksniveau en een goede democratische controle centraal.

In een dynamische samenleving vormen recht en rechtspraak een belangrijk anker. Het beroep op de rechtspleging wordt steeds groter. De rechterlijke organisatie behoort opgewassen te zijn tegen de eisen die in de komende tijd aan haar worden gesteld. De veranderingen die daarvoor nodig zijn vormen onderwerp van nadere overweging. De toegankelijkheid van de rechtspraak moet gewaarborgd blijven. Daarom zijn er maatregelen genomen op het gebied van de gefinancierde rechtshulp.

Toepassing van het vreemdelingenrecht brengt delicate afwegingen met zich mee. Een ieder die een aanvraag indient om in Nederland te mogen verblijven, heeft recht op een zorgvuldige beoordeling die binnen een redelijke termijn tol duidelijkheid leidt De uitvoeringsorganisatie is daartoe beter toegerust.

Het culturele leven toont een veelheid van bloeiende activiteiten en initiatieven die op een groeiende belangstelling mogen rekenen. De regering heeft besloten tot een verlaging van het BTW-tarief voor de podiumkunsten. De toegankelijkheid wordt daarmee bevorderd. Teneinde belangrijke kunstwerken voor Nederland te behouden en te verwerven wordt een begin gemaakt met een aankoopfonds. Op 1 januari 1998 wordt naar verwachting de structuur van de publieke omroep aangepast. Daarmee wordt beoogd de slagvaardigheid te vergroten met behoud van de veelzijdigheid. Dit najaar zullen de hoofdlijnen van een nieuwe concessiewet voor de publieke omroep worden gepresenteerd.

De Nederlandse land- en tuinbouw heeft zijn sterke concurrentiepositie weten vast te houden door innovatie en door goed in te spelen op internationale ontwikkelingen, alsmede op wensen van de consument Deze positieve ontwikkelingen worden echter overschaduwd door de problematiek in verband met de varkenspest. Binnen en buiten de sector wordt ingezien dat in de varkenshouderij alleen door grote inspanningen weer een gezond en duurzaa perspectief kan ontstaan. Die inspanningen zijn niet ten koste van de belangen van de boeren. de werknemers in de sector en hun gezinnen helaas onvermijdelijk. Bij de aanpassingen die de regering voor ogen heeft, staan het voorkomen van het uitbreken van nieuwe dierziekten, de kwaliteit van ons milieu en het dierenwelzijn centraal.

De Europese samenwerking blijft voor de toekomst van ons land van vitaal belang. Met het Verdrag van Amsterdam, dat binnenkort ter goedkeuring aan u zal worden voorgelegd, zijn enkele belangrijke stappen gezet. De samenwerking op het terrein van politie en justitie en van het personenverkeer wordt uitgebreid. De economische en monetaire integratie moet gepaard gaan met een overtuigende aanpak van de ernstige werkgelegenheidsproblemen binnen de Unie. In het Verdrag van Amsterdam is aan deze samenhang vormgegeven. Tevens is de basis gelegd om de onderhandelingen te openen voor de toetreding van nieuwe lidstaten tot de Unie. Uitbreiding van de Europese Unie is van groot belang voor de politieke, economische en sociale toekomst van Europa. In het komende jaar zullen belangrijke besluiten worden genomen over de laatste fase van de Economische en Monetaire Unie. De regering blijft hechten aan een strikte toepassing van de afspraken die in het Verdrag van Maastricht zijn neergelegd. Dit is nodig om de belangrijke voordelen die met de muntunie worden nagestreefd te verwezenlijken. Het verdwijnen van oude scheidslijnen binnen Europa is voor de ontwikkeling van stabiliteit, democratie en welvaart van onschatbare betekenis. De uitbreiding van de NAVO en de versterking van relaties met landen die niet of nog niet zullen toetreden, passen in de nieuwe verhoudingen die na 1989 op ons continent zijn ontstaan.

Het vredesproces in het Midden-Oosten verkeert in een ernstige impasse. De regering veroordeelt alle vormen van geweld en terreur. Het respecteren van de vredesakkoorden en van het internationale recht is essentieel voor het herstel van het vertrouwen tussen Israeli's en Palestijnen.

Het streven naar een democratische, multi-etnische staat in Bosnië-Herzegovina stuit op zware tegenstand, Internationale steun en druk blijven nodig voor vrede en verzoening. Daar, maar ook elders in de wereld, neemt de Nederlandse krijgsmacht intensief deel aan vredesoperaties. De ervaringen met deze operaties alsmede de evaluatie van de krijgsmacht in de nieuwe vorm zullen worden verwerkt in een actualisering van de Prioriteitennota.

De wereldgemeenschap zal zich onverminderd moeten blijven inzetten voor democratie en mensenrechten. De Nederlandse regering ziet het als een prioriteit daaraan bij te dragen, zoveel mogelijk samen met de Europese part-

ners Nederland ondersteunt de plannen om te komen lol een internationaal strafhof ter berechting van oorlogsmisdaden en andere grove schendingenvan de mensenrechten.
Voor veel ontwikkelingslanden geldt dat in de afgelopen periode van aanpassing een basis is gelegd voor voortgaande economische groei. Het Nederlandse beleid zal daarop inspelen door een uitbreiding van de steun aan de particuliere sector en door het stimuleren van investeringen. Een vast deel van de middelen wordt ingezet voor de verbetering van het leefmilieu en het ondersteunen van duurzaamheid. Ondanks dc economische vooruitgang leven tallozen nog steeds in diepe armoede. Gewapende conflicten, zowel in Afrika als in Azië, verergeren deze situatie. Miljoenen mensen zijn ontheemd. Armoedebestrijding blijft het belangrijkste doel van ons beleid. Daarnaast wordt vredeshulp geboden om conflicten te beheersen cn waar mogelijk te voorkomen.
De regeringen van de Nederlandse Antillen en Aruba worden geconfronteerd met grote en complexe problemen, in het bijzonder bij de gezondmaking van de overheidsfinanciën, de ontwikkeling van de economie en de bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit. Vaak overstijgen deze problemen de mogelijkheden van de landen afzonderlijk en is samenwerking binnen de koninkrijksrelatie geboden, met respect voor elkaars autonomie en verantwoordelijkheid.

Leden van de Staten-Generaal.

De fundamenten van onze samenleving liggen vast in onze staatsstructuur, onze parlementaire democratie en het respect voor grondrechten van mensen. In het komende jaar zal hieraan bijzondere aandacht worden gewijd in de herdenkingen van de erkenning van Nederland als aparte staat met de Vrede van Munster. de grondwet van 1848, die de grondslag legde voor onze parlementaire democratie, en de–universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Door de inzet en het werk van generatie op generatie is veel tot stand gebracht. Op ons allen rust nu de plicht onze bijdrage te leveren en te werken aan de toekomst.
Van harte spreek ik de wens uit dat u uw verantwoordelijke taken met toewijding en grote inzet zult vervullen, in het vertrouwen dat velen met mij u wijsheid toewensen en om zegen voor u bidden.

(Vor.ber.pag. 665/1 e.v.-1996)

BEGROTING 1998. MILJOENENNOTA

Minister Gerrit Zalm van financiën heeft op 16 september in de Tweede Kamer de begroting voor het jaar 1998 ingediend met de erbij behorende toelichting - de Miljoenennota. Uit de stukken bleek dat de economie en de overheidsfinanciën zich voorspoedig ontwikkelen, hetgeen tot meer banen leidt en ruimte creëert voor investeringen in de infrastructuur; de lasten voor burgers en bedrijven worden verlaagd; het aantal mensen met een uitkering daalt; er is begonnen met het zeker stellen van toekomstige AOW-uitgaven via stortingen in het nieuwe AOW-spaarfonds.

De uitgaven van het Rijk zijn voor 1998 beraamd op f 219,3 mrd, de inkomsten op f 201,7 mrd Het tekort komt daarmee op f 17,7 mrd

De economische groei van 3,8 procent leidt tot een stijging van de werkgelegenheid met 133.000 banen. De werkloosheid daalt van 455.000 naar 400.000.

Het bruto binnenlands product. het geld dat met de verkoop van goederen en diensten in een land wordt verdiend exclusief de inkomsten die voortkomen uit im- en export, bedraagt volgend jaar f 752,2 mrd. Het BBP per Nederlander bedraagt bijna f 48.000.

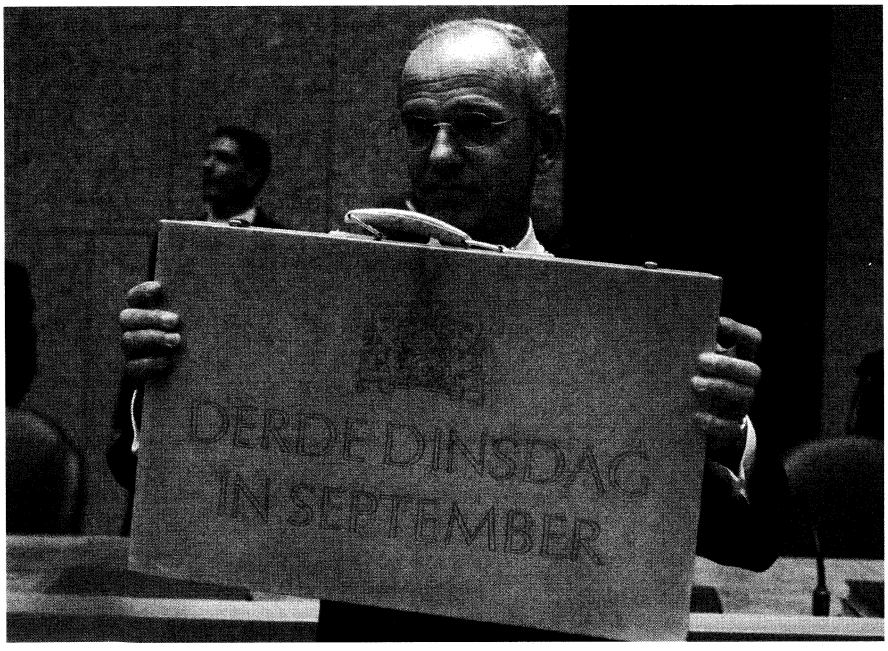
De staatsschuld stijgt met f 18,9 mrd tot f 430.651.000.000. Omgerekend is dat bijna f 27.500 per inwoner. Over de staatsschuld moet in 1998 een rente worden betaald van f 30,4 mrd; per dag betaalt iedere Nederlander f 5 rente.

De inflatie bedraagt volgend jaar 2,3 procent.

De koopkracht voor de meeste mensen stijgt. Mensen met een modaal inkomen (ongeveer f 50.000) zien hun inkomen met 1,3 procent stijgen. De koopkracht van uitkeringsgerechtigden stijgt met één procent, onder meer als gevolg van de volledige koppeling van de uitkeringen aan de loonontwikeling in het bedrijfsleven De alleenstaande AOW'er gaat er vier procent op vooruit. Mensen met een twee keer modaal inkomen gaan er 1,3 procent op vooruit.

Verdere hoofdpunten uit de Rijksbegroting en Miljoenennota:

• Het tarief over de eerste schijf loon- en inkomstenbelasting gaat met 0,95 procent omlaag naar 36.35 procent over de eerste *f* 47.184 belastbaar inko en. De tweede schijf wordt verlengdmet f 4.150. Het hoogste tarief van 60 procent gaat daardoor pas gelden boven f 103.774 belastbaar inkomen.
• De vermogensbelasting gaat met 0,1 procent omlaag naar 0,7 procent per f 3.000 vermogen.
• Het in dienst nemen van een langdurig werkloze op het minimumloon wordt gesubsidieerd metmaximaal f 8.160.
• Het kabinet geeft f 700 miljoen extra aan de gemeenten onder de voorwaarde dat zij de lokale lasten per huishouden met f 100 verlagen.
• Voor het Koninklijk Huis wordt komend jaar f 13,6 mln uitgctrokkcn. De kosten van koningin Beatrix zijn het hoogst: f 7,3 mln. Kroonprins Willem-Alexander kost de staat f 1,7 mln.
• Gemeenten krijgen voor armoedebestrijding f 250 mln meer.
• Van de aardgasbaten wordt met ingang van 1998 jaarlijks f 500 mln gestort in het Fonds Economische Structuurversterking.
• Voor het verbeteren van de mobiliteit is tot 2010 f 3,3 mrd extra beschikbaar, en voor maatregelenvoor het milieu f 3,8 mrd.
• De kinderbijslag gaat met f 30 per kind omhoog.
• Het middelbaar beroepsondenvijs krijgt f 38 mln per jaar extra. voor gebouwen en beter onderwijs.

Minister van financiën Gerrit Zalm toont in de Tweede Kamer het koffertje met de begrotingsstukken. Foto ANP

• Het kabinet stelt een bedrag van f 270 mln per jaar beschikbaar voor kleinere klassen in de onderbouw van de basisschool. Daarna telt een groep gemiddeld nog 24,5 leerlingen.
• Het Nederlandse bedrijfsleven krijgt f 155 mln extra steur; voor exporten naar en investeringen in ontwikkelingslanden.
• Voor de f 4 mrd die de bestrijding van de varkenspestepidemie in 1997 kost, komt f 1,9 mrd i-oor rekening van Nederland De Europese Unie betaalt deresterende f 2,1 mrd.
• De krimpende krijgsmacht mag 848 extra militairen werven om de personeelsproblemen bij vredesoperaties op te vangen.
• Om de wachtlijsten in geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg en thuiszorg te verminderen is f 235 mln extra beschikbaar gesteld.
• Regionale televisie krijgt f 40 mln per jaar extra.
• De BTW op toegangskaartjes voor podiumkunsten gaat omlaag van 17,5 naar 6 procent. Opera, toneel en concert zullen voor de bezoeker niet goedkoper worden, omdat schouwburgen het geld mogen gebruiken voor hun personeelsbeleid.
• Tot en met 2015 wordt f 3 rnrd ingezet voor de bescherming tegen het water. Het geld is bestemd voor dijkverzwaring langs de kust, het opspuiten van zand bij de stranden en verbetering van rivierdijken.
• Voor bodemsanering trekt het kabinet tot 2010 f 1,5 mrd extra uit.
• Kopers van schone en zuinige auto's krijgen maximaal f 2.500 korting op de aankoopbelasting.
• Het kabinet trekt tot 2010 f 3,7 mrd gulden extra uit voor stadsvernieuwing.
• Psychiatrische patiënten gaan een eigen bijdrage betalen van maximaal f 1.085 per maand. Dat moet f 20 mln opbrengen.
• Om meer mensen in aanmerking te laten komen voor de gesubsidieerde rechtsbijstand wordt volgend jaar f 10 mln meer uitgetrokken, en daarna blijvend f 15 mln extra.
• Het aantal cellen stijgt volgend jaar tot 14.000.
• Het aantal verdachten dat wegens plaatsgebrek moet worden heengezonden daalt verder tot 900 dit jaar en 700 volgend jaar.
• Nederland wil in 1999 lid worden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Andere kandidaten zijn Griekenland en Canada. Twee van de drie kandidaten kunnen een zetel krijgen.
• De tabaksaccijns op sigaretten en shag wordt met 15 cent verhoogd.(*NRC/H'blad*, de *Volkskrant*, *Trouw*)

Miljoenennota

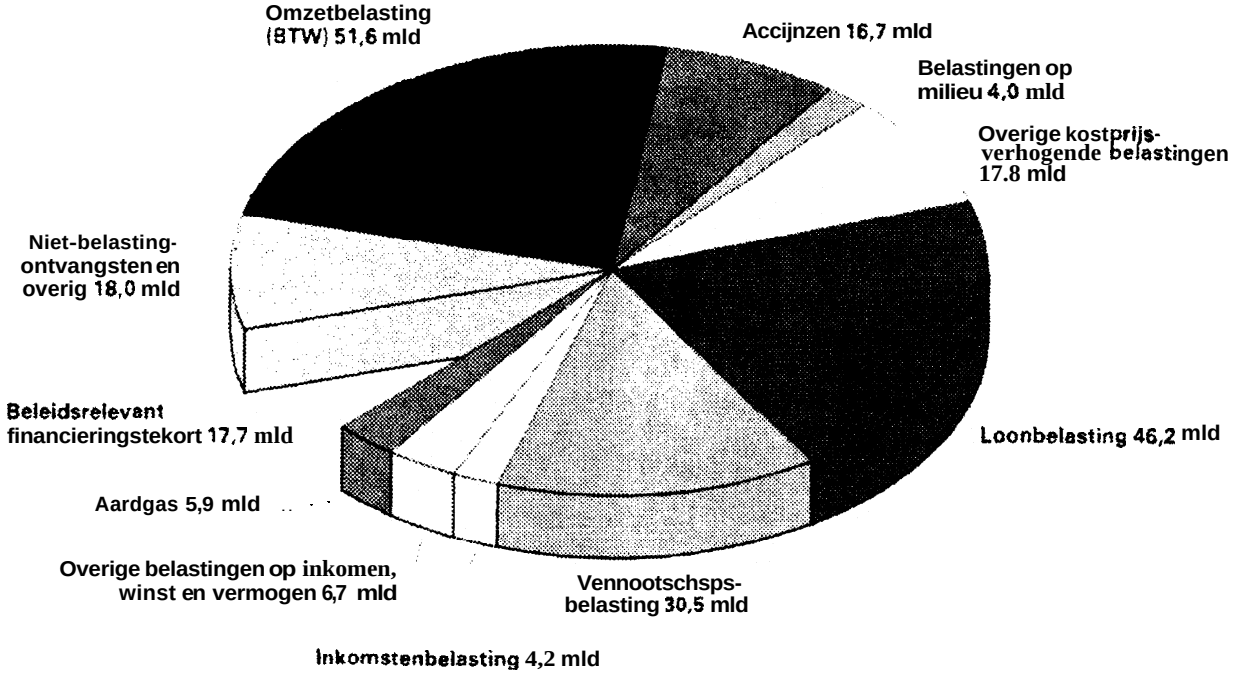
In de Miljoenennota waarmee het paarse kabinet zijn regeerperiode afsluit zijn de belangrijkste elementen: banen- en inkomensgroei, lastenverlichting voor burgers en bedrijven, en terugdringing van het begrotingstekort.

Momenteel groeien de Nederlandse economie en de werkgelegenheid duidelijk harder dan de economieën van de ons omringende landen, met name omdat de stijging van de arbeidskosten in Nederland nu al vijftien jaar achterblijft bij die van andere Europese landen. Dit heeft onze concurrentiepositie goedgedaan. In aanvulling op de generieke lastenverlichting zijn er ook maatregelen genomen die specifiek gericht zijn op mensen die langdurig aan de zijlijn staan, waaronder het scheppen van eenvoudige banen in de collectieve sector. In 1998 zal bijna een half miljoen mensen meer aan het werk zijn dan in 1994. Mede hierdoor is de welvaart in Nederland toeggenomen, ook ten opzichte van het buitenland. Bij het opstellen van het regeerakkoord is uitgegaan van een behoedzame economische groei van 2 procent per jaar. De Nederlandse economie blijkt in 1994-1998 aanzienlijk beter gepresteerd te hebben: naar verwachting zal de gemiddelde groei 3,25 procent per jaar bedragen De hoge economische groei heeft geleid tot belastingmeevallers. De hierdoor ontstane extra budgettaire ruimte is aangewend voor zowel een vermindering van de lastendruk voor burgers en bedrijven als voor een verdere reductie van het financieringstekort. Bij aanvang van de kabinetsperiode was een lastenverlichting van f 9 mrd voorzien. Voor de hele periode blijken nu de lasten met bijna f 17 mrd te zijn teruggedrongen.

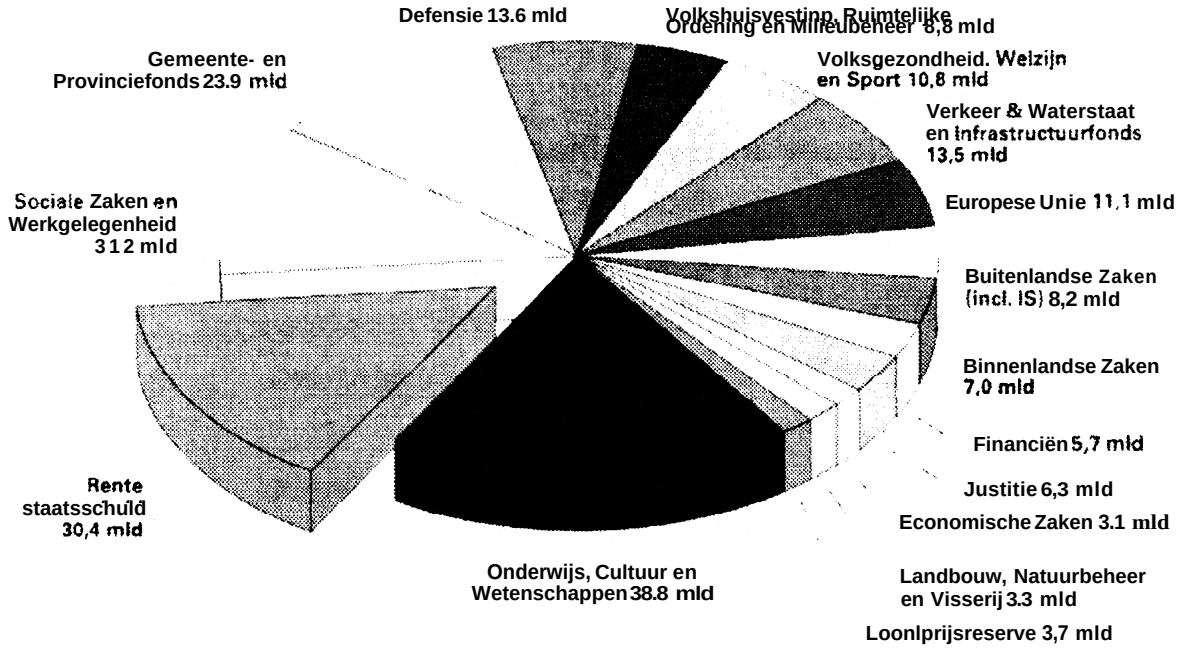
Beleidsprioriteiten

De collectieve uitgaven zijn in reële termen in de afgelopen kabinetsperiode vrijwel gelijk gebleven. Dit is te danken aan een omvangrijk ombuigingsprogramma bij aanvang van de kabinetsperiode. Daarna heeft de regering enige beperkte extra ombuigingen doorge-

Ontvangsten van het rijk in 1998: 201,7 miljard

Uitgaven van het rijk in 1998: 219,3 miljard

Bron: Staatscourant 16-9-1997

voerd om nieuwe uitgavenprioriteiten te kunnen honoreren. In totaal is voor f 10 rnrd aan intensiveringen doorgevoerd, waarbij belangrijke prioriteiten werden gelegd bij het onderwijs, openbare orde en veiligheid, het inkomensbeleid, het werkgelegenheidsbeleid, de zorgsector, infrastructuur en milieu. De middelen voor het onderwijs zijn en worden gebruikt om een eerste stap van de klassenverkleining in het basisonderwijs te financieren en voor kwaliteitsbevordering van leraren. Het beleid van de regering is de afgelopen jaren gericht geweest op evenwichtige inkomensverhoudingen. Vanaf 1996 zijn het wettelijk minimumloon en de uitkeringen volledig gekoppeld aan de contractloonontwikkeling. In het regeerakkoord werd nog uitgegaan van een halve koppeling.

In de zorg is f 0,8 rnrd extra ter beschikking gesteld voor enerzijds besparingsverliezen en anderzijds om extra aandacht te besteden aan het terugdringen van de wachtlijsten en voor 'meer handen aan het bed' in verpleeghuizen en bejaardenoorden.

Er zal de komende maanden meer geïnvesteerd worden in de Nederlandse infrastructuur en het leefklimaat. De regering heeft besloten om met ingang van 1998 een structureel bedrag van f 0,5 rnrd toe te voegen aan het Fonds Economische Structuurversterking (FES) voor structuurversterking in brede zin. Tot 2010 komt dit neer op een extra storting van f 6 mrd.

AOW-spaarfonds

Er wordt een AOW-spaarfonds opgericht. Het doel daarvan is het opbouwen van een reserve om de financiering van de toekomstige AOW-uitgaven zeker te stellen. In dit fonds wordt in 1997 driekwart miljard en vanaf 1998 anderhalf miljard gestort. Om een vermogen op te bouwen dat werkelijk een substantieel deel van de vergrijzingspiek kan opvangen, zal de voeding van het AOW-spaarfonds in de komende jaren groter moeten worden. De regering heeft ook het vermogenstekort van het AOW- en Anw-fonds opgelost door in 1997 f 3 rnrd aan rijksbijdragen te verstrekken aan deze fondsen.

Mocht op grond van (voorlopige) realisatiecijfers over 1997 blijken dat er in 1998 sprake is van een nadere belastingmeevaller, dan zal het structurele deel ervan worden gebruikt voor een duurzame verhoging van voeding van het AOW-spaarfonds.

Lastenverlichting

In 1998 wordt een lastenverlichting voorzien van f 3,9 mrd. De cumulatief in deze kabinetsperiode verwachte lastenverlichting bedraagt daarmee bijna 17 mrd. Het totale tarief eerste belastingschijf wordt in 1998 verlaagd met 0,95 procentpunt. Het arbeidskostenforfait wordt in 1998 verhoogd met f 460. Hiermee wordt de financiële aantrekkelijkheid van deelname aan het arbeidsproces vergroot. Met deze maatregel is een bedrag van f 0,6 rnrd gemoeid.

De eerste schijf en tweede schijf van de loon- en inkomstenbelasting worden beide verlengd. De lengte van de eerste schijf wordt met f 350 opgetrokken. De tweede schijf wordt verlengd met f 4.150. Dit resulteert tezamen in een lastenverlichting van f 0,4 mrd.

De lokale lasten voor de burgers kunnen met f 100 per huishouden worden verlaagd. Hiertoe geeft het rijk een structurele bijdrage van f 0,7 rnrd aan de gemeenten. Voor bedrijven worden de lokale lasten met f 85 mln verlaagd door middel van het afschaffen van milieuleges. Ook is een verlaging van de vermogensbelasting voorzien. Deze bestaat uit een verlaging van het tarief met 0,1 procentpunt en een verhoging van de algemene belastingvrije som met 12 procent. Deze verlaging (f 22 mln op kasbasis, f 250 mln structureel) wordt gedekt uit de meeropbrengsten dividendbelasting uit hoofde van het Herziene Aanmerkelijk-Belangregime en is voor de microlastenontwikkeling neutraal verwerkt.

De loonkostenfaciliteit lage lonen wordt in 1998 opnieuw verhoogd en meer toegesneden op de doelgroep door de fictie van de volledige werkweek op 36 uur te stellen in plaats van de huidige 32 uur De reguliere faciliteit wordt verhoogd tot f 3 660 en de doorstroomfaciliteit tot f 1 830 Voor langdurig werklozen wordt de totale afdrachtskorting verhoogd van f 6 000 naar f 8 160 (wijziging samenloopregeling) Met deze maatregelen wordt de arbeidsmarktpositie van lager betaalden verbeterd De AOW-premiemaximering resulteert in 1998 in een rijksbijdrage aan het AOW-fonds van f 3,2 rnrd

Tekort **en schuld**

Volgens de huidige inzichten zal het beleidsrelevante tekort in 1997 uitkomen op 2,4 procent BBP en in 1998 op 2,3 procent BBP. Het tekort bevindt zich daarmee voor beide jaren onder de plafondwaarden van 3,0 procent respectievelijk 2,8 procent. Het beleidsrelevante tekort is zowel in 1997 als in 1998 opwaarts beïnvloed door stortingen in het AOW-spaarfonds van respectievelijk f 1 rnrd en anderhalf mrd, terwijl in 1998 ook een half rnrd extra wordt gestort in het Fonds Economische Structuurversterking.
Het EMU-tekort voor 1996 is 0,3 procentpunt lager uitgekomen dan een jaar geleden werd voorzien, namelijk op 2,3 procent. Het tekort voor 1997 komt uit op 2,0 procent, voor 1998 op 1,7 procent.
De EMU-schuld is in 1996 uitgekomen op 77,2 procent. Dit is per saldo 1,6 procentpunt lager dan in de Miljoenennota 1997 werd verwacht. Zonder de BBP-harmonisatie zou de daling zelfs 2,2 procentpunt zijn geweest. In 1997 daalt de EMU-schuld zelfs met 5 procentpunt. Voor 1998 wordt een EMU-schuld van 70,4 procent BBP voorzien. Nadat de schuld zich jarenlang op een niveau rond de 80 procent heeft bevonden, is er nu een substantiële en duurzame daling ingezet.

Uitgavenontwikkeling

Uit een terugblik op de afgelopen kabinetsperiode blijkt dat de ruimte in de jaren 1995-1998 kan worden bepaald op 33,5 mrd, voornamelijk doordat de groei van het BBP gemiddeld 1 procent hoger lag dan verondersteld werd in het regeerakkoord. De hierdoor resulterende extra ruimte van 11 rnrd kon worden gebruikt voor extra tekortreductie en extra lastenverlichting.
Het Centraal Planbureau heeft een berekening van de budgettaire ruimte voor uitgaven, tekortreductie en lastenverlichting voor de jaren 1999-2002 opgesteld bij een veronderstelde economische groei van 2 procent Bij de door het CPB gehanteerde behoedzame uitgangspunten ontstaat er voor deze periode een budgettaire ruimte van f 25,5 rnrd voor tekortreductie verlaging van uitgaven en premies en groei van de reele collectieve uitgaven Het beslag van de netto collectieve uitgaven komt, uitgaande van deze CPB-veronderstellingen, uit op 19,75 rnrd Er resteert dus f 5 75 mrd voor lastenverlichting uitgaven verhoging en tekortreductie (*Staatscourant*)

(Vorber pag 667/1e v-1996)

MACRO-ECONOMISCHE VERKENNING 1998

Nederland levert zeer goede economische prestaties. De geraamde groei van 3,25 procent voor 1997 zal in 1998 nog verder worden versneld tot 3,75 procent. Dit blijkt uit de Macro Economische Verkenning (MEV) van het Centraal Planbureau (CPB), die op 16 september samen met de Miljoenennota is gepubliceerd.

In de Staatscourant van 16-9-1997 vatte Hans Amesz de MEV als volgt samen:

'De ramingen voor 1997 en 1998 in de MEV laten zie hoe rooskleurig de economische cijfers zich kunnen ontwikkelen bij een groei van het bruto binnenlands product (BBP) van gemiddeld 3,5 procent. De werkgelegenheid groeit in 1997 en 1998 met ruim 2 procent per jaar. Dit betekent in beide jaren circa 130.000 extra banen voor personen die minstens 12 uur per week werken.
Structureel vertraagt de groei in het arbeidsaanbod als gevolg van de veroudering van de beroepsbevolking en de afnemende demografische groei. Ook dragen activerende maatregelen in de sociale zekerheid geleidelijk minder bij aan de groei van de beroepsbevolking. De sterke toename van de werkgelegenheid zorgt volgens de MEV echter voor een conjuncturele extra toestroom van werkzoekenden, zodat per saldo de groei van het arbeidsaanbod dit en volgend jaar vrijwel constant blijft op 1,25 procent (circa 80.000 personen) per jaar. De werkloosheid daalt dan in 1998 tot circa 400.000 personen, ofwel 6 procent van de beroepsbevolking. In 15 jaar is het werkloosheidspercentage niet zo laag geweest.
Groei van werkgelegenheid en koopkracht komt ten goede aan gezinnen, veel bedrijven zien hun winstgevendheid verbeteren, en de overheidsfinanciën laten omvangrijke meevallers zien. Als beheersing wordt getoond bij loonvorming en begrotingsbeleid. biedt dit een draagvlak om verder te investeren. aldus het Planbureau.

Aanzienlijke versnelling

Voor 1996 schat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de economische groei nu op 3,3 procent. Dit betekent ten opzichte van 1995 een aanzienlijke versnelling, die voornamelijk te danken was aan de hogere volumegroei van de gezinsconsumptie. Dit jaar nemen de consumptieve bestedingen met 3,25 procent naar verwachting ietssterker toe.
Een en ander gaat slechts in beperkte mate gepaard met een daling van de gezinsspaarquote; de vrije besparingen dalen van 1.6 procent van het beschikbare inkomen in 1995 tot 1 procent in 1997. Op grond van de sterke stijging van het winstinkomen had eerder een oplopende spaarquote verwacht mogen worden. De consumptiegroei wordt echter gestimuleerd door vermogenswinsten en een groot vertrouwen in de economische ontwikkeling In het licht van de waardestijging van huizen ei? aandelen met naar schatting J 350 mrd sinds 1995. is deze bestedingsimpuls nog relatief gering. Een eventuele koerscorrectie op de effectenbeurs zal daarom weinig negatieve effecten hoeven te sorteren, tenzij het vertrouwen van gezinnen en bedrijven erdoor wordt ondermijnd.
De gunstige conjunctuur in Nederland komt ook tot uiting in een verdere daling van de inactievenlactieven-verhouding, van 80.3 procent in 1996 naar 76 procent in 1998. Dat het totale uitkeringsvolume sinds 1995 daalt, is ook voor de uitgaven van de collectieve sector de belangrijkste meevaller ten opzichte van de regeerakkoordcijfers.

Varkenspest: tegenvaller

In de uitvoering van de begroting 1997 tekent zich wel een omvangrijke tegenvaller af als gevolg van de varkenspest. Nog steeds worden nieuwe ziektegevallen geconstateerd en het getroffen gebied is aanmerkelijk groter dan zich aanvankelijk liet aanzien. De krapte op de vleesmarkt heeft de prijzen van gezonde varkens doen stijgen en dit werkte weer door naar de vergoedingsregeling voor de getroffen bedrijven. Nu wordt rekening gehouden met extra kosten in 1997 van 1,8 rnrd ten laste van de Nederlandse overheid.
De markante prestaties van onze economie tonen dat het Nederlandse beleid van structurele aanpassingen zijn vruchten afwerpt, constateert minister Wijers [van Economische Zaken in het voorwoord van de MEV, red. KHA]. De gezondmaking van de overheidsfinancien leidt ertoe dat het tekort volgens de criteria van de Economische en Monetaire Unie (EMU) in 1998 kan worden teruggebracht tot 1,75 procent van het BBP. Bovendien zal over de gehele regeerperiode een lastenverlichting van ongeveer f 17 rnrd gerealiseerd worden, die zowel aan burgers als aan het bedrijfsleven ten goede komt.
Om het positieve beeld van de Nederlandse economie ook voor de toekomst te kunnen behouden, is continuering en intensivering van het huidige beleid noodzakelijk, aldus Wijers. hij toont zich kritisch over de inactiviteit in Nederland. Ondanks de sterke groei van de werkgelegenheid in de afgelopen jaren is die nog steeds onaanvaardbaar hoog, terwijl de benutting van het arbeidspotentieel achterblijft bij veel andere landen.
Ook voor de productie per hoofd van de bevolking geldt dat de ontwikkeling in de laatste jaren weliswaar gunstig is, maar Nederland bepaald nog niet tot de top behoort. Eerste berekeningen van het CPB voor de komende kabinetsperiode laten ook zien dat bij behoedzame groeiveronderstellingen en zonder

Kerngegevens voor Nederland 1994-1998

	1994	1995	1996	1997	1998
	Mutaties per jaar in %				
Internationaal					
Relevant wereldhandelsvolume	8,8	7,8	4,4	6,25	7,25
Dollarkoers (niveau, gld)	1,82	1,61	1,69	1.95	1,95
Olieprijs (Brent, niveau, dollars per vat)	15,8	17,1	20,7	18,75	18
Lonen en prijzen					
Contractloon marktsector	1.8	1,4	1,7	2,5	3
Loonsom per werknemer marktsector	2.4	1,6	?,9	3,25	3
Prijsconcurrentiepositie[a]	1,1	-2,7	1,9	2,5	-0,25
Consumentenprijsindex	2,7	2,0	2.1	2,25	2,25
Reële arbeidskosten marktsector	0,6	1,2	1,0	1	0,25
Koopkracht modale werknemer (excl.incidenteel)	-0.4	0,8	0,4	0,5	1,25
Volume bestedingen en productie					
Goederenuitvoer (excl.energie)	8,0	8,3	4,4	6,75	8,5
Goederenuitvoer	8.1	7,6	3,8	7	6.5
Particuliere consumptie	2,2	1.8	3.0	3.23	2,5
Bruto investeringen bedrijven (excl.woningen)	0,0	7.6	9,3	6.5	3,5
Productie bedrijven (factorkosten)	3.5	2.6	3,0	3,75	3,75
Bruto binnenlands product	3.2	2.3	3,3	3,25	3,75
Reëel nationaal inkomen	4,0	2.1	4,0	4,25	4
Arbeidsmarkt					
Werkgelegenheid (indzd arbeidsjaren)	-18	73	97	111	116
Werkgelegenheid (≥12 uur/week, in dzd personen)	4	91	116	123	133
	Niveaus				
Werkloze beroepsbevolking (in dzd)	547	533	494	455	400
Personen met een werkloosheidsuitkering (in dzd)	777	792	765	740	700
Verhouding niet-actieven versus actieven (in %)	83,2	82.4	80.3	78,5	76
Collectieve sector					
Vorderingentekort collectieve sector (in % BBP)	4,2[b]	4,0[c]	2.3	2	1.75
Beleidsrelevant financieringstekort rijk (in % BBP)	3,6	3,5	2,0	2,25	2,25
Collectieve lastendruk (in % BBP)	44,7	43,6	44,0	43,25	42,D
Diversen					
Arbeidsinkomensquote marktsector (in %)	82.7	82,7	83,1	81,75	80,25
Saldo lopende rekening van betalingsbalans (in % BBP)	5,4	6,2	6,3	7	7,75
Langerente (%, 10-jaars staatsleningen)	6,9	6,9	6,2	5.75	5,75

[a] Prijsstijging relevante wereldhandel minus prijsstijging uitvoer (goederen excl. energie).
[b] Gecorrigeerd voor de vertekening als gevolg van de AAW/AWW-operatie. Het ongecorrigeerde cijferis 3,8 in 1994.
[c] Exclusief eenmalige effecten van de balansverkorting volkshuisvesting in 1995.

nieuw beleid, het aantal werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen aanzienlijk (met circa 120.000) zou kunnen toenemen. Verdergaande structuurversterking is dus absoluut noodzakelijk om de meer dan twee miljoen mensen met een uitkering onder de 65 jaar perspectief op een baan te bieden en het welvaartsniveau in ons land naar een hoger niveau te brengen. Dit vergt volgens Wijers dat de vruchtbare combinatie van lastenverlichting, verbeterde marktwerking en investeringen in de fysieke en kennisinfrastructuur wordt doorgezet.'

(Vor. ber. pag. 670/2 e.v.-1996)

SOCIALE NOTA 1998

In de Sociale Nota 1998, die tegelijk met de begroting van het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid verscheen, stellen minister A.P.W. Melkert en staatssecretaris P? de Grave dat de werkgelegenheid in deze kabinetsperiode aanzienlijk groeit. De werkloosheid, ook de langdurige werkloosheid, daalt. Het werkgelegenheidsbeleid van het kabinet draagt hier belangrijk aan bij. Voor 1998 zijn de vooruitzichten voor de koopkracht positief. De minima kunnen een koopkrachtverbetering van 1 procent tegemoet zien: alleenstaande ouderen met alleen AOW gaan er 4 procent op vooruit. Ook is er ruimte voor een verdere impuls aan de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, zodat meer mensen kunnen delen in de welvaart. Er zijn goede vorderingen gemaakt, maar er is nog veel te doen. Want nog steeds staan grote aantallen mensen aan de kant: vrouwen, langdurig werklozen (onder wie allochtonen), gedeeltelijk arbeidsgeschikten en ouderen. De grote uitdaging voor de komende jaren is om tegen de achtergrond van de sterke toename van de vergrijzing deze 'stille reserves' in het arbeidsaanbod op de werkvloer te krijgen. De krachtige economische groei, gestimuleerd door het kabinetsbeleid, biedt ruimte om hierin te investeren.

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid groeit in deze kabinetsperiode met 465.000 personen. De werkloosheid daalt naar 400.000 personen; dat zijn er bijna 150.000 minder dan in 1994. De langdurige werkloosheid neemt in gelijke mate af en komt op 202.000 personen; 60.000 minder dan tijdens de piek begin 1995.
De werkgelegenheidsgraad is in personen toegenomen van 48 procent in 1985 tot 59 procent in 1996 en ligt nu op eenzelfde niveau als in Noordwest-Europa. Gemeten in arbeidsjaren blijft de arbeidsdeelname nog achter bij de omringende landen.

Voorwaarde voor werkgelegenheidsgroei is verdere versterking van de macro-economische basis. Naast terugdringing van het overheidstekort is volgehouden loonkostenbeheersing, ondersteund door lastenverlichting voor bedrijven en burgers, de formule voor 'werk, werk, werk'. Burgers kunnen in 1998 een gezamenlijke lastenverlichting van circa f 3 mrd tegemoet zien en bedrijven circa f 2 mrd.

Om laagbetaalde arbeid in de marktsector te bevorderen wordt in 1998 de specifieke afdrachtskorting (SPAK) voor werknemers met een loon tot 115 procent van het wettelijk minimumloon verdubbeld van f 1.830 tot f 3.660. Samen met de korting die werkgevers krijgen voor het in dienst nemen van een langdurig werkloze kan de totale korting oplopen tot f 8.160 per jaar.
Ook komt er in 1998 een subsidieregeling voor bedrijven die huishoudelijke

diensten (zoals schoonmaak) aanbieden. Door de subsidie wordt de prijs voor de consument concurrerend met die in het zwarte circuit.

De overgang van uitkering naar (laagbetaald) werk wordt aantrekkelijker gemaakt door een verhoging van het arbeidskostenforfait, de vaste aftrekpost voor mensen met een baan, naar 12 procent. Het maximumbedrag gaat met f 460 omhoog tot f 3.108. Ook de fiscale aftrek voor alleenstaande ouders gaat omhoog van 6 procent tot 12 procent. Samen met stimuleringspremies in de bijzondere bijstand dragen deze maatregelen bij aan het verminderen van de 'armoedeval' (het verlies aan subsidies bij toename van het inkomen).

Eind 1998 zal naar verwachting de regeling voor 40.000 extra banen voor langdurig werklozen bij gemeenten en in de zorgsector, ten behoeve van onder meer veiligheid op straat, kinderopvang en patiëntvriendelijke zorg volledig zijn uitgevoerd.
In 1998 treedt de Wet inschakeling werkzoekenden (Wiw) in werking, waarmee de bestaande regelingen voor gesubsidieerd werk (o.a. banenpool, JWG) worden verbreed en gestroomlijnd. Gemeenten kunnen via een gemeentelijk werkfonds (ongeveer f 1,8 mrd in 1998) effectiever gebruik maken van de middelen en maatwerk leveren. In 1998 worden de experimenten afgerond waarbij met tijdelijke inzet van uitkeringsgeld langdurig werklozen op een werkervaringsplaats aan het werk geholpen kunnen worden. In de Wiw zal de financiering van werkervaringsplaatsen structureel mogelijk worden gemaakt.
Daarnaast voeren 162 gemeenten experimenten uit waarbij mensen met een bijstandsuitkering maatschappelijk nuttige activiteiten (vrijwiligerswerk) kunnen verrichten ter verbetering van de voorbereiding op de arbeidsmarkt en/of ter voorkoming van sociaal isolement.

Hoewel de arbeidsdeelname van Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen en Arubanen zich in de goede richting ontwikkelt, is hun werkloosheidspercentage van 22 veel te hoog. Het nieuwe minderhedenakkoord van de Stichting van de Arbeid ('Met minderheden meer mogelijkheden') en de nieuwe Wet stimulering arbeidsdeelname minderheden (in behandeling bij de Tweede Kamer) zorgen voor gunstige voorwaarden voor een samenhangend en effectief arbeidsmarktbeleid voor de komende jaren.

In 1998 starten 35 projecten in de bijstand om de arbeidsmarktkansen van Antilliaanse, Arubaanse, Turkse en Marokkaanse jongeren te verbeteren. Deze projecten lopen tot 2000.

Sociale zekerheid

Het aantal mensen met een uitkering daalt sinds 1994 Eind 1996 was het aantal personen met een WW-, ABW- of arbeidsongeschiktheidsuitkering met 100 000 gedaald tot 1,7 miljoen (381 000 mensen in de WW, 496 000 in de bijstand 875.000 in de WAO) In 1997 zet die trend zich voort Nieuwe aanpassingen in de sociale zekerheid moeten de instroom in uitkeringen verder omlaag brengen en de uitstroom vergroten

Om de instroom in de WW te beperken in sectoren waar de kans op werkloosheid hoog is, wordt de wachtgeldperiode per 1 januari 1998 verlengd van 13 weken tot een half jaar. De wachtgeldpremie moet door sectoren zelf worden opgebracht.
Verder wordt de regeling voor werktijdverkorting uitgebreid, waardoor meer bedrijven ervoor in aanmerking kunnen komen.
Staatssecretaris De Grave dient nog dit jaar een wetsvoorstel in om experimenten in de sociale zekerheid mogelijk te maken. Hierdoor kan worden onderzocht hoe moeilijk plaatsbare WW'ers (met name ouderen) aan het werk kunnen worden geholpen.

Doel van de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, de - onlangs ingediende - Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten en de in voorbereiding zijnde nieuwe Arbeidsomstandighedenwet is het aantal arbeidsongeschikten verder terug te dringen. Het percentage arbeidsongeschikten in de beroepsbevolking is sinds 1992 gezakt van 14,4 naar 12,7 procent.

De bewindslieden streven naar een zo efficiënt mogelijke uitvoering van de sociale verzekeringen van een goede kwaliteit. De totale uitvoeringskosten bedragen in 1997 bijna f 3,6 mrd. De kosten blijken per uitvoeringsorgaan nogal te verschillen. De introductie van (beperkte) marktwerking heeft geleid tot aanpassingen in de uitvoeringsorganisaties, waarvan de efficiencywinst deels nog duidelijk moet worden. Minister en staatssecretaris verwachten dat de opbrengsten aanzienlijk en blijvend kunnen zijn, ook gemeenten moeten meer aandacht besteden aan de doelmatigheid en kostenbeheersing in de uitvoering van de bijstandswet. De uitvoeringskosten zijn ongeveer f 1,25 mrd.

Inkomensbeleid

De koopkrachtontwikkeling van huishoudens is door de voorspoedige economische ontwikkeling en de verschillende maatregelen in deze regeerperiode aanmerkelijk gunstiger dan bij het aantreden van het kabinet werd verwacht Dit komt onder meer door de effecten van de maatregelen in de huursubsidie en de verwachte koopkrachtontwikkeling voor 1998

De verhouding tussen het aantal uitkeringsgerechtigden en het aantal werkenden is verbeterd: van 83 op 100 werkenden in 1994 naar 76 in 1998. Hierdoor is het mogelijk om in 1998 voor de derde achtereenvolgende keer de uitkeringen en AOW-pensioenen te koppelen aan de gemiddelde loonontwikkeling.

Voor 1998 zijn de vooruitzichten voor de koopkracht positief. Over een brede linie laat de koopkrachtontwikkeling aanmerkelijke verbeteringen zien. In het bijzonder geldt dit voor AOW'ers zonder of met een klein aanvullend pensioen, als gevolg van onder meer de verhoging van de ouderenaftrek. Als rekening wordt gehouden met de maatregelen in de huursubsidie gaan ook de minima er over de gehele kabinetsperiode op vooruit.

Door de werkgelegenheidsgroei is meer ruimte ontstaan voor het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting. Hiermee is in deze kabinetsperiode in totaal een bedrag van ruim f 1 mrd gemoeid. Bij de uitvoering spelen gemeenten een belangrijke rol. Zij krijgen vanaf 1998 structureel f 250 mln extra voor bijzondere bijstand voor groepen mensen die in de knel zitten. Deze extra middelen kunnen ook gebruikt worden om de overgang van uitkering naar een betaalde baan te vergemakkelijken.
Voor 1998 zijn weer nieuwe stappen aangekondigd om de armoede te bestrijden. Zo zal voor ouderen met onvolledige AOW-rechten een hoger bedrag voor aanvullende bijstand worden vastgesteld. De financiële positie van chronisch zieken wordt verbeterd door uitbreiding van de fiscale regeling voor buitengewone lasten. De kinderbijslag gaat in 1998 met f 30 omhoog.

Ouderen

De arbeidsdeelname van ouderen is laag. Niet meer dan een kwart van de

55-plussers heeft een betaalde baan. Nu de beroepsbevolking snel veroudert en er steeds minder jongeren op de arbeidsmarkt bijkomen, moet dit volgens Melkert en De Grave veranderen,
Het aantal 65-plussers zal in de volgende eeuw aanzienlijk toenemen, tot ruim 4 miljoen in 2040. Dit brengt een stijging met zich mee van de kosten voor pensioenen, de AOW en de gezondheidszorg.

Om meer ouderen aan het werk te houden moet volgens de bewindslieden worden doorgegaan met het minder vanzelfsprekend maken van nu nog te gangbare uittreedroutes (WW WAO; VUT). Langer doorgaan met werken zal voor zowel werkgever als werknemer aantrekkelijker moeten worden door een leeftijdsbewust personeelsbeleid. Ingrediënten hiervan zijn behoud van kennis en vaardigheden door permanente scholing en mobiliteitsbeleid (die niet ophouden bij 35 of 40 jaar), aanpassing van werktijden (deeltijdwerk) en van werkdruk en een preventief arbobeleid. Het kabinet wil het voor bedrijven fiscaal aantrekkelijk maken om 40-plussers te scholen. Hiervoor is een deel van de voor scholing uitgetrokken fiscale stimulans van f 235 mln beschikbaar.

Door de veranderende leeftijdsopbouw moeten er ook vroegtijdig maatregelen worden genomen voor de financiering van oudedagsvoorzieningen. Het kabinet heeft daarom besloten tot rijksbijdragen aan de AOW en tot vorming van een AOW-spaarfonds. In 1997 wordt een bedrag van f 750 mln in het fonds gestort. In 1998 zal de storting f 1,5 mrd bedragen. Mocht aan het eind van het jaar blijken dat er sprake is van een extra belastingmeevaller, dan zal het structurele deel ervan gebruikt worden voor het AOW-spaarfonds. Dit najaar zal overleg plaatsvinden met de sociale partners over modernisering van het pensioenstelsel en beheersing van de kosten van aanvullende pensioenen.

Nieuwe arbeidsmarkt

Een snel reagerende en flexibele arbeidsmarkt is cruciaal voor de groei van de werkgelegenheid en de bevordering van de arbeidsdeelname. Om een nieuw evenwicht te bereiken tussen flexibiliteit en zekerheid heeft het kabinet enkele wetsvoorstellen bij het parlement ingediend. Begin 1998 worden de maatregelen voor tijdelijke contracten, uitzendarbeid en ontslagrecht ingevoerd.

Hoewel de traditionele rolverdeling tussen mannen en vrouwen bij betaalde en onbetaalde arbeid is veranderd. is de verdeling tussen verdienen en zorgen nog niet evenwichtig. Vrouwen worden vaker geconfronteerd met de problemen rondom de combinatie van arbeid en zorgtaken. Om meer vrouwen aan het werk te krijgen en te houden, heeft het kabinet onder meer het ouderschapsverlof en de (buitenschoolse) kinderopvang uitgebreid. Gewerkt wordt aan een regeling voor loopbaanonderbreking en aan verbetering van verloffaciliteiten. Ondersteund door aanvullende afspraken in het arbeidsvoonvaardenoverleg moeten deze maatregelen werknemers meer mogelijkheden bieden om gedurende de verschillende levensfasen te werken. Voor mannen én voor vrouwen. In de nota 'Arbeid en zorg: kansen op combineren'. die binnenkort wordt uitgebracht, zijn de beleidsmogelijkheden voor de komende jaren uitgewerkt.

Flexibiliteit op de arbeidsmarkt uit zich ook in een toename van het zelfstandig ondernemerschap. Een betere benutting van het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen kan ertoe leiden dat meer mensen vanuit een uitkering een eigen bedrijf opzetten. In de evaluatie van dit besluit, die dit najaar verschijnt, zullen daarvoor voorstellen worden gedaan.

(Vor.ber.pag. 67211 e.v.-1996)

RAAD VAN STATE STEMT IN MET KABINETSBELEID

De Raad van State geeft in zijn commentaar op de Miljoenennota 1998 blijk van instemming met het voorgenomen kabinetsbeleid, maar heeft ook punten van kritiek.

De Raad wijst erop dat het veelgeprezen 'Nederlandse model' wordt gedragen door het incasseringsvermogen en het maatgevoel dat de Nederlandse samenleving laat zien, wanneer onaangename maatregelen moeten worden aanvaard. Mede op grond van die eigenschappen kunnen de sociale partners een constructieve houding volhouden. 'Juist het voorkomen van te grote inkomensverschillen is een voorwaarde voor behoud van die tolerantie voor belastend beleid'. aldus de Raad.

In zijn commentaar gaat de Raad in op een aantal kwetsbare kanten van de Nederlandse economie. Hoewel Nederland tot de rijke landen in de wereld behoort, is het inkomen per hoofd van de bevolking nog steeds lager dan in de ons omringende landen. Dat komt 'omdat wij een deel van onze welvaart besteden om velen in staat te stellen eerder op te houden met werken'. Daarnaast was het gedurende een lange periode eenvoudig een beroep te doen op een WAO-uitkering. Reeds geruime tijd treden veel ouderen vervroegd uit het arbeidsproces. Door recente maatregelen en de gunstige economische ontwikkelingen is het aantal inactieven wel gedaald, maar dat effect zal door de toenemende vergrijzing weer tenietgedaan worden. Hoewel de regering dit probleem onderkent vraagt de Raad van State om snelle maatregelen om het vervroegd uittreden minder aantrekkelijk te maken, het uittreden te faseren en aanpassing van de positie van oudere werknemers in een organisatie. Daarnaast zijn scholingsprogramma's noodzakelijk om oudere werknemers in staat te stellen aan het arbeidsproces te blijven deelnemen. De invoering van een flexibele pensionering is belangrijk, maar het effect daarvan zal pas op een langere termijn zichtbaar worden. De Raad van State deelt niet de vrij algemene opvatting dat oudere mensen geen waardevolle bijdrage aan het arbeidsproces kunnen leveren. Nog te weinig wordt beseft dat kostbare ervaring en inzicht verloren gaan en dat het collectief geheugen van organisaties dreigt te verdwijnen.

Net als in voorgaande jaren levert de Raad kritiek op de belastinguitgaven (subsidies in de vorm van fiscale aftrekposten). De belastinguitgaven die sinds 1994 zijn ingevoerd (zoals kortingen op de loonkosten en diverse soorten investeringsaftrek) schelen de staat 6 miljard aan belasting- en premie-inkomsten. 'Dit kan tot riskante en ondoorzichtige belastingwetgeving leiden', aldus de Raad. Het kabinet zou het instrument moeten beperken en het beter moeten evalueren. Volgens de Raad van State moet een groter deel van de financiële meevallers worden besteed aan vermindering van de staatsschuld 'in plaats van aan extra belastingvermindering in 1998 en volgende jaren'. 'Het kabinet mag er niet te vast op rekenen dat de economie zich ook na de huidige kabinetsperiode gunstig zal blijven ontwikkelen.'

In verband met het milieubeleid wijst het college op de noodzaak van structurele veranderingen in het productie-, distributie- en consumptiepatroon. Het sterker in rekening brengen van milieubelastende activiteiten, hogere milieuheffingen en verhandelbare emissierechten zouden daaraan kunnen

bijdragen. Het kabinet onderschrijft deze opvattingen van de Raad. Die waarschuwt overigens ook tegen het formuleren van milieudoelstellingen waarvan op voorhand vaststaat dat die niet gerealiseerd kunnen worden.

De Raad van State vraagt om behoedzaamheid bij het introduceren van marktwerking in de uitvoering van overheidstaken Essentieel blijft de vraag of en in welke mate de betrokken minister ter verantwoording kan worden geroepen in de schemerzone tussen publieke en private sector Zo zegt de Raad te betwijfelen of in deze Miljoenennota de resultaten van het onderzoek naar het functioneren van zelfstandige bestuursorganen voldoende tot hun recht komen De regering onderschrijft de mening van de Raad van State dat de benutting van de marktwerking recht moet doen aan het collectieve karakter van overheidsvoorzieningen De introductie van marktwerking mag niet ten koste gaan van rechtsgelijkheid en rechtszekerheid (Staatscourant, de Volkskrant, MHP-krant)

REACTIES OP MILJOENENNOTA

Premier W. Kok waarschuwt voor een jubelstemming, nu zijn kabinet in de woorden van minister van financiën G. Zalm een 'droombegroting' heeft gepresenteerd. 'Nederland is nog lang niet af. We zijn van ver gekomen en we hebben nog een lange weg te gaan', omschreef Kok de situatie

De regeringsfracties zijn in grote lijnen tevreden met de Miljoenennota. PvdA en D66 vragen wel meer geld voor de gezondheidszorg. De VVD hecht aan voortzetting van een sober beleid.

De grootste oppositiepartij, het CDA, zegt dat het kabinet besluiten over miljardeninvesteringen in de infrastructuur, gezondheidszorg en hervorming van het belastingstelsel voor zich uitschuift. 'Paars luiert in de zon', aldus fractieleider J. de Hoop Scheffer.
GroenLinks, de SP en de ouderenpartijen rinden dat het kabinet te weinig doet tegen de armoede. De kleine christelijke fracties missen aandacht voor immateriële zaken als opvoeding van kinderen, zorg voor de medemens en vrijwilligerswerk. Alle oppositiefracties, maar ook D66, hebben kritiek op het milieubeleid van het kabinet.

De SP was op 16 september niet aanwezig bij het voorlezen van de Troonrede in de Ridderzaal. De Tweede-Kamerleden J. Marijnissen en R. Poppe en hun collega J. de Wit uit de Eerste Kamer vonden dat het 'gejubel over lastenverlichting vals en harteloos klinkt in een land waarin het met veel inwoners zo slecht gaat, dat hun leven eerder een last dan een lust is'.

Reacties sociale partners. Kritiek op gebrek aan nieuw beleid

De grote organisaties van werkgevers en werknemers reageren teleurgesteld op de Miljoenennota Er is waardering voor een aantal maatregelen, maar men vindt dat het kabinet te weinig daadkrachtig is en problemen voor zich uit schuift Ook gemeenten en organisaties op het gebied van transport milieu landbouw, volkshuisvesting en zorg zijn ontevreden Zij menen dat het kabinet onvoldoende profiteert van de economische groei en keuzes uit de weg gaat

Volgens de vakcentrale FNV komt het kabinet met een 'beleidsarme begroting' en gedraagt het zich 'alsof het nu al demissionair is'. De FNV meent dat kansen op het verkleinen van achterstanden in de zorg, onderwijs en inkomens niet worden benut.

Werkgeversorganisatie VNO-NCW is tevreden dat de belangrijkste bugettaire doelstellingen van het regeerakkoord in 1998 gerealiseerd zullen zijn, maar vindt ook dat de 'doorsnee werknemer over de hele kabinetsperiode gemeten wat meer had mogen krijgen'. Zowel VNO-NCW als MKB-Nederland, voor werkgevers in het midden- en kleinbedrijf, menen dat het kabinet 'onvoldoende heeft ingezet op infrastructuur, onderwijs, en technologie'. Het MKB zegt bezorgd te zijn over het trage tempo waarin kabinetsplannen op deze terreinen worden uitgevoerd.

Volgens de christelijke vakcentrale CNV komt de lastenverlichting vooral terecht bij mensen die al voldoende profiteren van de economische groei. Uitkeringsgerechtigden hebben de afgelopen jaren voor een groot deel de herstructurering van de collectieve uitgaven gedragen. Lastenverlichting zou daarom bij hen het meest merkbaar moeten worden, in plaats van bij het bedrijfsleven.

De vakcentrale voor middelbaar en hoger personeel MHP vindt dat na alle veranderingen in de sociale zekerheid rust 'dringend nodig' is. Zij waarschuwt voor het te ver doorschieten van marktwerking, omdat de nadelige gevolgen daarvan binnen de sociale zekerheid zichtbaar beginnen te worden.

Verdere reacties

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)wijst op de tekorten die veel gemeenten hebben op het gebied van bijvoorbeeld armoedebeleid en verslavingszorg De VNG is ook tegen de afschaffing van gemeentelil ke milieuleges voor bedrijven

Organisaties in de volkshuisvesting als De Nationale Woningraad en de Nederlandse Woonbond maken zich zorgen over de geringe rijksbijdrage aan verbetering aan de leefbaarheid in naoorlogse wijken me; een eenzijdig woonbestand.

De zorgsector is teleurgesteld over de hoogte van het extra geld dat het kabinet in 1998 beschikbaar stelt voor de gezondheidszorg, zeker in het licht van de economische groei.

De ouderenbond ANBO is blij met de reparatie van de koopkracht van ouderen met alleen AOW of een klein pensioen, en met de instelling van een AOW-spaarfonds, maar blijft zich zorgen maken over de zorg voor ouderen.

De universiteiten zijn kwaad over de overheveling van eenvijfde van het onderzoeksbudget naar de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO),die subsidies verstrekt. De universiteiten noemen de overheveling van f 500 mln ondoordacht en in strijd met de afspraken over het wetenschapsbudget

Transportorganisaties en de ANWB noemen de investering van het kabinet in de infrastructuur 'zwaar onvoldoende'.

Milieu-organisaties verwijten het kabinet 'concrete keuzes op het gebied van natuur, milieu en landschap voor zich uit te schuiven'. (Staatscourant, *NRC/H'blad*, Het Financieele Dagblad, de Volkskrant, Trouw)

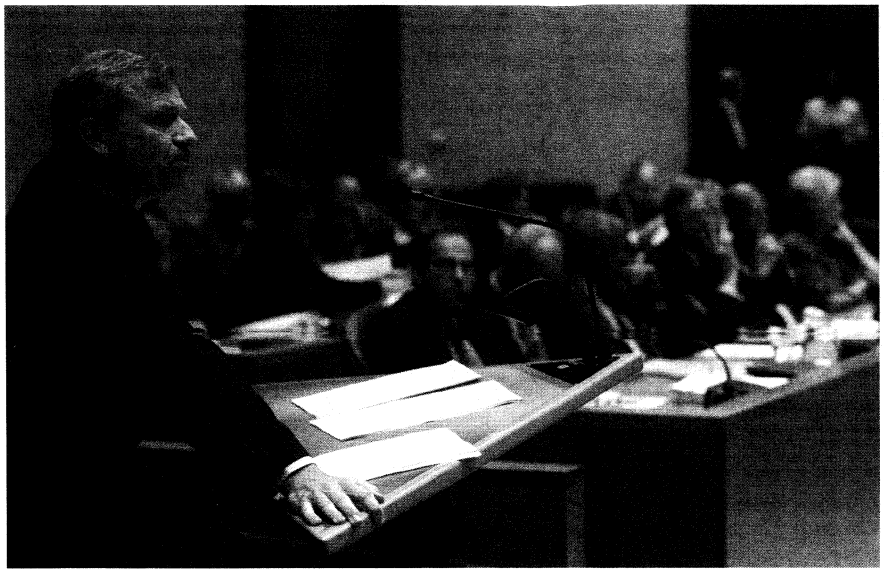
(Vor.ber. pag. 674/1 e.v.-1996)

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

Daags na Prinsjesdag vonden in de Tweede Kamer de algemene politieke beschouwingen plaats over de Rijksbegroting voor 1997, en wel op 17 en 18 september. De algemene financiële beschouwingen volgden op 30 september en 1 oktober.

Algemene beschouwingen

Op de eerste dag van de algemene beschouwingen wordt door de oppositie

CDA-fractieleider Jaap de Hoop Scheffer richt het woord tot de Tweede Kamer tijdens de algemene politieke beschouwingen op 17 september 1997. Foto *ANP*

flinke kritiek geuit op het kabinet. CDA-leider J. de Hoop Scheffer verwijt het kabinet 'besluiteloosheid' op een aantal terreinen, zoals de herziening van de sociale zekerheid, de toekomstige infrastructuur en de belastinghervorming. Hij signaleert dat de politiek van de paarse coalitie 'tot een steeds neutralere overheid' leidt en op een aantal terreinen tot 'een verschralende samenleving'. Daar tegenover plaatst hij het CDA als een partij met 'een specifieke antenne voor ethische kwesties' die vorm geeft aan 'een groeiend ethisch besef' en 'een behoefte aan zingeving' in de samenleving.

Evenals het CDA constateert GroenLinks-fractieleider P. Rosenmöller dat 'het pluche van paars fantastisch plakt, zo sterk dat de klassieke vertrouwensregel al enkele keren is omgekeerd (Van Randwijck, Bouterse)'.

De christelijke partijen SGP, RPF en GPV hekelen de volgens hen eenzijdige aandacht van het kabinet voor economische prestaties in plaats van meer oog voor een betere kwaliteit van de samenleving.
B. van der Vlies (SGP) vindt dat het kabinet bovendien te weinig extra geld uittrekt voor de zorg voor zwaar gehandicapten. GPV-leider G. Schutte waarschuwt dat paars door zijn besluiteloosheid een groot aantal onbetaalde rekeningen zal achterlaten, zoals de financiering van het milieubeleid, het stelsel van ziektekostenverzekering: het drugsbeleid, de studiefinanciering en de bestuurlijke vernieuwing. Het RPF meent dat al of niet ontspoorde jongeren alle aandacht verdienen. De betekenis van een hecht gezinsleven is minstens zo belangrijk voor een gezonde levensstijl als onderwijs, werk en sport voor de jeugd.

SP-fractievoorzitter J. Marijnissen verwijt het kabinet passiviteit in de bestrijding van armoede. Hij verbaast zich over het grote aantal burgers dat in armoede leeft doordat zij onkundig zijn van hun recht op huursubsidie en andere steunverlening. 'Als er bestanden kunnen worden gekoppeld om fraude te bestrijden, dan kunnen we ook bestanden koppelen om geld daar te laten komen waar het hoort', aldus de SP-leider.

PvdA-fractievoorzitter J. Wallage voelt veel voor een verhoging van het minimumloon en de daaraan gerelateerde bijstands- en andere minimumuitkeringen. De PvdA stelt daarbij wel de voorwaarden dat de economische groei hoog is en dat de afstand tussen de netto-uitkering en een nettoloon niet te klein wordt. Werken moet lonen.

Onderwerpen waarop bijna alle veertien fracties de aandacht vestigen, zijn de zorgsector, het onderwijs en de infrastructuur,

Het PvdA herhaalt het oude verzoek voor een ziektekostenverzekering naar draagkracht, zodat een einde kan komen aan de talrijke eigen-bijdrageregelingen. Verder wil het PvdA dat het kabinet er alles aan doet om de vermindering van het aantal bedden in verzorgingshuizen met 5.000 te voorkomen. Fractieleider F. Bolkcstein (VVD) houdt vast aan de invoering van marktwerking in de thuiszorg. Volgens hem kan er door concurrentie een eind komen aan het feit dat in de thuiszorg 40 procent van de totale kosten aan overhead wordt besteed. Rosenmöller (GroenLinks) constateert dat in de thuiszorg vooral een heel hoge werkdruk is ontstaan als gevolg van 'snoeiharde bezuinigingen': voor een minimaal aanvaardbare thuiszorg zou volgens hem nog f 40 mln extra nodig zijn.

D66 komt binnenkort met een 'plan van aanpak' voor het onderwijs. Fractieleider G.J. Wolffensperger noemt geen bedragen, maar wil de komende tien jaar fors investeren in onder andere kleinere klassen, ook in het voortgezet onderwijs, en hogere salarissen voor leerkrachten. Wallage pleit voor een 'sociaal akkoord' waarbij overheid, bedrijfsleven en onderwijssluitende afspraken moeten maken over de aanpak van het beroepsonderwijs. Bolkestein betoogt dat de kwaliteit van het onderwijs vooral zal verbeteren als er goede leraren voor de klas staan, hetgeen onder meer te bereiken valt door het beter belonen en begeleiden van leraren.

Rosenmöller verwijt het kabinet in 1998 opnieuw voor asfalt en beton te kiezen in plaats van voor openbaar vervoer, aangezien in de begroting f 1.150 mln is uitgetrokken voor wegen en slechts f 150 mln voor het openbaar vervoer.

Rosenmöller stelt verder voor de natuur- en milieuorganisaties een officiële rol toe te kennen in het Nederlandse overlegmodel. Hij vindt dat zij de status moeten krijgen van de vakbeweging, maar dan een groene, 'met de bijbehorende verantwoordelijkheden'.

Tegenbegrotingen CDA en GroenLinks

In de tegenbegroting van het CDA, 'Agenda 1998-plus' geheten, worden verschuivingen voorgesteld op de door het kabinet ingediende begroting van in totaal f 1.150 mln. Het CDA wenst meer geld uit te trekken voor de veiligheid (f 150 mln), het beroepsonderwijs (f 100 mln), de kinderbijslag (f 100 mln), de versoepeling van de Nabestaandenwet (f 200 mln), de zorgsector (f 100 mln) en het AOW-fonds (f 500 mln). Om dit allemaal te kunnen financieren pleit De Hoop Scheffer onder meer voor bezuinigingen op de Melkertbanen, op de las-

tenverlichting voor werkgevers en werknemers, op milieumaatregelen en op de zorgsector. Met name de bezuinigingen op de zorgsector en de Melkertbanen leiden tot een stevige woordenwisseling tussen De Hoop Scheffer en de fractieleiders van de regeringspartijen. Als de CDA-leider benadrukt dat zijn fractie f 100 mln extra in de zorgsector wil steken, houdt D66-leider G.J. Wolffensperger hem voor dat daar f 300 mln aan bezuinigingen tegenover staat.

De tegenbegroting die GroenLinks indient levert 11 000 meer banen op dan het kabinetsbeleid Uit een doorrekening van het CPB blijkt dat de begroting voorziet in een verbetering van de koopkracht van de laagste inkomens met netto f 600 per jaar Ook komt er meer geld voor milieu

Antwoord van premier Kok

Op de tweede dag van de algemene politieke beschouwingen neemt premier Kok uitvoerig de tijd voor de verdediging van de kabinetsplannen. Hij geeft toe dat zijn kabinet heeft kunnen voortbouwen op het beleid van zijn voorgangers, en dat werkgevers en werknemers al die jaren een belangrijke bijdrage hebben geleverd, maar ,,de woorden 'het zit ze mee' worden hier en daar te gemakkelijk gebruikt'', aldus Kok.

Hij verweert zich ook tegen het verwijt van CDA-leider De Hoop Scheffer dat het kabinet 'luiert in de zon' en de gunstige economische ontwikkeling niet benut voor verder reikende maatregelen. Kok wijst erop dat in de huidige kabinetsperiode onder meer voorbereidend werk is gedaan voor een volgend kabinet op het gebied van infrastructuur en de invoering van een nieuw belastingstelsel. VVD-leider Bolkestein valt de premier bij en noemt de uitspraak van zijn CDA-collega 'grotesk'. 'Ik begrijp best dat het CDA ook een plaatsje in de zon wil, maar dan moet het niet blaffen tegen de maan'.

De minister-president waarschuwt tegen de gevolgen van een extra verhoging van het wettelijk minimumloon, waarvoor eerder in het debat gepleit is door Wallage.

In de wet die de koppeling regelt tussen de lonen en uitkeringen, is bepaald dat het minimumloon elke vier jaar door de Sociaal-Economische Raad (SER) moet worden geëvalueerd. In de loop van 1999 zullen de SER-Kroonleden samen met de werkgevers en werknemers opnieuw advies uitbrengen over de hoogte van het minimumloon.

Wat Kok betreft blijft het minimumloon zoals het nu is. Een verhoging ervan zou volgens hem 'haaks staan op' het regeringsbeleid van verlaging van de minimumloonkosten.

De premier verdedigt het sociale gehalte van zijn beleid tegen aanvallen van vooral GroenLinks en SP Hij wijst erop dat door het toepassen van de koppelingswet de mensen met de laagste inkomens er toch op vooruit zullen gaan Verder zegt hij toe dat zal worden onderzocht hoe de individuele huursubsidie en de bijzondere bijstand meer terecht kunnen komen bij de mensen die op die regelingen zijn aangewezen

Het kabinet zal verder serieus kijken naar wat Bolkestein aanduidt als de 'juridisering' van de samenleving. Steeds meer burgers doen een beroep op de rechter om overheidsbesluiten tegen te houden, en die rechter gaat niet zelden op de stoel van de bestuurder zitten. Ook Wallage vraagt aandacht voor dat probleem. Maar hij waarschuwt dat de rechtsbescherming van de burger niet mag worden aangetast.

De premier vindt dat VVD-leider Bolkestein 'een verkeerd signaal' afgeeft door Schiphol overschrijding van de wettelijk vastgelegde geluidsnormen toe te staan.
Bolkestein is gealarmeerd door de aankondiging van Schiphol het vliegverkeer tijdens de piekuren fors te gaan inperken. Alleen op die manier kan volgens de luchthavendirectie voorkomen worden dat dit jaar de geluidsgrenzen worden overschreden. De liberalen vinden dat de milieuhinder niet opweegt tegen de economische schade en het dreigend verlies aan arbeidsplaatsen, en eisen van het kabinet dat tijdelijke overschrijdingen gedoogd worden.
De premier is van oordeel dat de wet, ook 'in een moeilijke situatie' richtsnoer dient te blijven, maar hij sluit niet uit dat de normen anders worden dan ze nu zijn. 'In uiterste nood' geeft hij de voorkeur aan aanpassing van de wet. 'Maar daar ben ik nog helemaal niet aan toe'.

Kok verwerpt de verwijten van onder andere GroenLinks, dat het kabinet het belang van de economie boven dat van het milieu zou stellen, en alleen zou investeren in dure infrastructuur. Uit de feiten valt volgens hem vooral af te leiden dat het paarse kabinet juist buitengewoon breed en evenwichtig bezig is met de milieu-agenda en met infrastructuur. Zo heeft het ministerie van landbouw en natuurbeheer bijna f 400 mln bestemd voor aanleg van bossen, en wordt bij economische zaken duurzame energie gestimuleerd.

Aan het slot van die dag blijkt dat het kabinet bijna f 330 mln extra uittrekt om de financiële wensen van PvdA. VVD en D66 te honoreren.
Op initiatief van VVD-leider Bolkestein doen fractievoorzitter Wallage (PvdA) en zijn D66-collega Wolffensperger de toezegging dat in de komende debatten over de verschillende begrotingen geen wensenlijstjes meer worden ingediend.
De drie regeringspartijen willen dat het kabinet extra geld uittrekt voor onder meer verzorgingstehuizen, justitie, naschoolse opvang, taalles voor migranten en de wachtlijsten bij Riagg's en pensions voor de opvang van zwervers. In totaal gaat het daarbij om een bedrag van bijna f 330 mln, ruim 0,1 procent van de geplande rijksuitgaven voor volgend jaar.

Een Kamermeerderheid van PvdA, W D en D66 wil tenminste f 30 mln extra voor verbetering van het middelbaar beroepsonderwijs. Voor inkorting van de wachtlijsten in de gezondheidszorg en het ongedaan maken van al ingeboekte bezuinigingen op verzorgingstehuizen willen PvdA en D66 ruim f 100 mln. De VVD heeft haar zinnen gezet op f 6 mln extra voor sport en f 45 mln voor criminaliteitsbestrijding en justitie.

Premier Kok zegt dat het kabinet bereid is de wensen uit te voeren mits de komende weken financiering wordt gevonden.

Financiële beschouwingen

Bij de algemene financiële beschouwingen krijgt minister van financiën G. Zalm de steun van een meerderheid van de Tweede Kamer voor zijn strenge begrotingsbeleid. Onder leiding van Zalm houdt het kabinet zich aan het trendmatig begrotingsbeleid, waardoor ieder ministerie binnen het begrotingskader moet blijven en in principe de eigen tegenvallers moet opvangen. Toekomstige meevallers gaan allereerst in het AOW-fonds, eventuele hogere aardgasbaten gaan in het FES, het fonds voor de economische structuurversterking.

De PvdA wil dat de overheid in de volgende kabinetsperiode meer investeert en de lasten voor burgers en bedrijven verder verlaagt, als de economische si-

tuatie meevalt. Volgens PvdA-woordvoerder F. van der Ploeg ontstaat meer helderheid tussen de coalitiepartners als in het regeerakkoord wordt afgesproken dat de overheid meer uitgeeft naarmate de economische groei de twee procent te boven gaat. 'Zo'n dynamisch uitgavenkader voorkomt conflicten gedurende de rit'. Tevens denkt de PvdA meer geld vrij te maken via het aantrekken van private investeringen, bijvoorbeeld voor de infrastructuur. Minister Zalm gaf in zijn antwoord duidelijk te kennen tegen deze voorstellen te zijn. Ook de VVD en D66 handhaven liever de aanpak van het huidige regeerakkoord, waarbij de uitgaven feitelijk aan een maximum gebonden zijn. In het PvdA-voorstel wordt het kabinet teveel afhankelijk van de ramingen van het CPB en kunnen tegenvallers of iets lagere prognoses weer leiden tot een bezuinigingsronde, aldus de minister. En voor onrendabele investeringen in de infrastructuur, zoals de dijkverzwaring, is het moeilijk private investeerders te vinden.

Minister Zalm reageerde boos op kritiek van D66-Kamerlid G. Ybema op zijn internationaal optreden. De D66'er hekelde de opstelling van de minister tijdens een recente vergadering van Europese ministers van financiën (Ecofin) in Luxemburg, waar hij duidelijk had laten weten dat Nederland niet van plan is een hogere nettobijdrage aan de EU-financiering te leveren. Volgens Ybema was Zalm daarbij weinig tactvol geweest en zouden zijn opmerkingen mogelijk contraproductief werken.
De minister verklaarde helemaal gehandeld te hebben in de geest van een motie van Ybema zelf uit 1995, die het kabinet opriep ervoor te pleiten dat de afdrachten van Nederland zouden verminderen. 'Daarin stond niet mits de minister maar diplomatiek optreedt', aldus Zalm. 'De vergadering van de ministers van financiën is geen macramé-clubje. Een robuuste opstelling van Nederlandse kant is nodig, omdat in de EU al gauw wordt gezegd dat als puntje bij paaltje komt Nederland toch niet zal vasthouden aan zijn eisen'. Hij ontkende dat Nederland gedreigd had de uitbreiding van de EU tegen te zullen houden als de afdrachten niet verlaagd worden.

Zalm verwierp ook een voorstel van Ybema om de bijdrage van het kabinet aan het AOW-fonds te binden aan een plafondvan f 2 mrd. D66 wil extrameevallers liever gebruiken voor investeringen, bijvoorbeeld in de zorg en het onderwijs. De minister wijst erop dat er f 8 mrd in het fonds moet komen om de financiering van de AOW in de volgende eeuw veilig te stellen. Bovendien verwacht hij, in tegenstelling tot Ybema, geen meevaller van 'een paar miljard gulden'.

Minister Zalm kondigt tevens een onderzoek aan naar de subsidiëring van organisaties als Milieudefensie en Vluchtelingenwerk. Zijn partijgenoot J. Hoogervorst, financieel woordvoerder van de VVD-fractie, wil dat de subsidie aan dergelijke organisaties 'ruim onder de 50 procent' blijft; hij vindt het vreemd dat de overheid organisaties financiert die zich tegen 'democratisch genomen besluiten' verzetten. Met name de Kamerleden F. van der Ploeg (PvdA) en M. Rabbae (GroenLinks) hekelen de opstelling van de VVD'er, die volgens hen kant noch wal raakt. Milieudefensie liet in een reactie weten dat dit jaar 30 procent van de uitgaven wordt gefinancierd met overheidssubsidies.

Er blijft een conflict tussen fracties in de Tweede Kamer en staatssecretaris W. Vermeend (Financiën)over de belasting op diesel en benzine per 1 januari 1998. De fracties van VVD en CDA willen dan geen inflatiecorrectie op deze accijns toepassen om zo de pomphouders in de grensstreek tegemoet te komen. Dezen zijn veel klandizie kwijtgeraakt door de stijging van de benzineaccijns in Nederland. Volgens Vermeend gaat het om een geringe tegemoetkoming die de schatkist volgend jaar in totaal f 200 mln kost. Hij wijst erop dat de accijnsverhoging in het belang van het milieu is. Omdat ook de motorrijtuigenbelasting omlaag is gegaan, wordt niet het autobezit maar wel het autogebruik ontmoedigd. (Staatscourant, *NRC/H*'-blad, Het Fznancieele Dagblad, Trouw, de Volkskrant)

(Vor.ber.pag. 675/3 e.v.-1996)

ALBANIË

VOORBEREIDINGEN VOOR ALGEMENE VERKIEZINGEN. OVEREENSTEMMING OVER NIEUWE KIESWET

In mei 1997 probeerden de belangrijkste politieke partijen in Albanië overeenstemming te bereiken over een nieuwe kieswet, waardoor in juni vervroegde parlementsverkiezingen zouden kunnen worden gehouden. In het zuiden van Albanië waren de zogenaamde comité's van nationale redding (de 'rebellen'-troepen die in maart de macht over het zuiden hadden overgenomen, zie pag. 361/2 e.v.-'97) nog steeds niet ontbonden, ondanks oproepen hiertoe door president Sali Berisha en de regering van nationale verzoening van Bashkim Fino. Ook de inzet van een door Italianen geleide multinationale vredesmacht in april (zie pag. 366/2-'97) kon niet verhinderen dat de veiligheidssituatie in het zuiden nog steeds slecht was.

Verkiezingsovereenkomst

De tien belangrijkste politieke partijen van Albanië, waaronder president Berisha's Democratische Partij van Albanië (PDS)en Fino's Socialistische Partij van Albanië (PSS) - die beide deelnamen aan de in maart gevormde regering van nationale verzoening (zie pag. 36313-'97) - sloten op 9 mei een overeenkomst die hen verplichtte vóór eind juni nieuwe verkiezingen te houden. De overeenkomst kwam tot stand door bemiddeling van de Oostenrijkse oudkanselier Franz Vranitzky, die de laatste maanden tal van missies naar Albanië had geleid namens de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Op een persconferentie op 9 mei zei Vranitzky dat de overeenkomst 'een beslissend keerpunt' betekende aangezien alle partijen het principe van 'een gemengd kiesstelsel' hadden aanvaard.

De laatste verkiezingen voor de (uit één Kamer bestaande) Volksassemblee waren in mei-juni 1996 gehouden en door de PDS gewonnen. Deze werden echter ontsierd door beschuldigingen van de kant van de oppositie en buitenlandse waarnemers over wijdverbreide verkiezingsfraude (zie pag. 601/2 e.v.-'96).

Overeenkomst houdt geen stand. Kieswet PDS goedgekeurd

Na het ondertekenen van de overeenkomst voerden de tien partijen besprekingen over de inhoud van een nieuwe kieswet op basis van een gemengd kiesstelsel. De onderhandelingen liepen al snel vast toen bleek dat de PDS er niet mee wilde instemmen dat een groot gedeelte van de zetels naar kandidaten zou gaan die via het stelsel van evenredige vertegenwoordiging werden gekozen.

Op 13 mei legde de PDS de Volksassemblee haar eigen voorstel voor een nieuwe kieswet voor. Deze wet werd aangenomen, maar PSS-afgevaardigden die eind april hun boycot van de Assemblee hadden beëindigd (zie pag. 366/3-'97) weigerden te stemmen en verlieten de

Assemblee uit protest Premier Fino en enkele ministers uit zijn regering bevonden zich ondertussen in Washington voor besprekingen met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright

De controverse over de kieswet betrof het aantal parlementariërs dat wordt gekozen volgens het districtenstelsel. De PDS wil dat aantal zo groot mogelijk houden, de andere partijen willen zoveel mogelijk zetels via een proportioneei svsteem laten kiezen. om de kleinere partijen een kans te geven. In de versie aie de PDS op 13 mei door het parlement joeg, wordt het aantal zetels uitgebreid tot 155. Van die 155 parlementariërs worden er 115 gekozen op basis van het districtenstelsel, en veertig op basis van een evenredige vertegenwoordiging.

Overeenstemming over nieuwe kieswet

Vranitzky keerde op 14 mei naar Albanië terug voor besprekingen met de verschillende partijen. De volgende dag maakte hij bekend dat hij een compromis had bereikt en dat de verkiezingen zouden plaatsvinden op 29 juni.

Volgens dit compromis zou de verdeling tussen Assemblee-leden die met de meeste stemmen of via het evenredigheidsstelsel werden gekozen, hetzelfde blijven (d.w.z. 115: 40), maar zouden er extra maatregelen bijkomen. Zo zou het minimumpercentage van het totaal aantal stemmen dat men nodig had om in de Assemblee te worden gekozen van 4 naai 3 procent worden verlaagd. En bovendien zouden de belangrijkste partijen elk evenveel toegang tot de media krijgen.

De nieuwe wet werd op 16 mei door de Assemblee aangenomen en later die dag door president Berisha bekendgemaakt. Op 17 mei geven de PSS en haar bondgenoten echter te kennen dat ze de verkiezingen alsnog zouden boycotten tenzij Berisha en de PDS een aantal eisen zouden inwilligen, zoals de benoeming van een centrale kiescommissie door de regering van nationale verzoening, de gegarandeerde aanwezigheid van internationale waarnemers tijdens de verkiezingen en de vervanging van het hoofd van het nationale veiligheidsapparaat, de Nationale Inlichtingendienst (ShIK).

Op 22 mei maakte Vranitzky bekend dat alle belangrijke politieke partijen hadden toegezegd dat ze zouden deelnemen aan de verkiezingen op 29 juni. Volgens Vranitzky had Fino verklaard dat overeenstemming was bereikt over 'de verkiezingsmodaliteiten, de datum en de politieke problemen in verband met de verkiezingen'.

Op 26 mei werd de samenstelling van een zeventien leden tellende centrale kiescommissie bekendgemaakt, met het PDS-lid Kristaq Kume als voorzitter en Fatos Klosi van de PSS als vice-voorzitter.

Op 29 mei benoemde president Berisha Arben Karkini bij decreet tot hoofd van de ShIK.

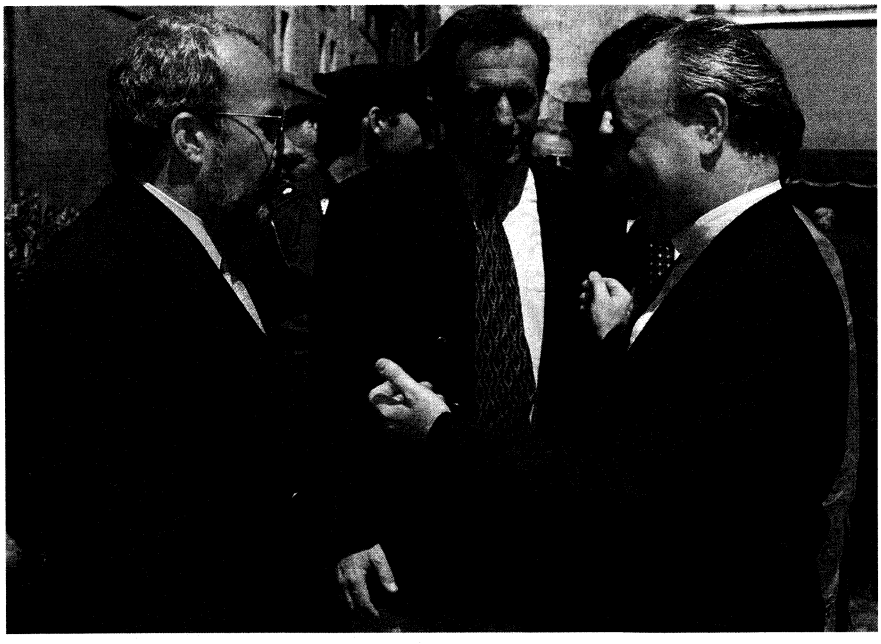
Verkiezingscampagne. Aanhoudend geweld

Ondanks de aanwezigheid van de multinationale vredesmacht werd de i-erkiezingscampagne overschaduwd door aanhoudend geweld. Bovendien werd op beperkte schaal campagne gevoerd, omdat veel kandidaten vreesden voor een aanslag op hun leven. In een poging de situatie te kalmeren, kwamen de drie belangrijkste politieke partijen, de PDS en de oppositionele PSS en PSDS, op 23 juni in Rome bijeen om een 'pact voor de toekomst' te sluiten waarin ze afspraken op vreedzame wijze campagne te voeren en de verkiezingsuitslag te respecteren.

Begin juni ontplofte een aantal bommen in de hoofdstad Tirana. Ook werd bericht dat president Sali Berisha op 4 juni een moordaanslag had overleefd, toen hij campagne aan het voeren was in de omgeving van de havenstad Durrës. Naar verluidt wierp iemand een granaat naar de president, die niet gewond raakte bij de aanslag.

Op 18 juni schoten Griekse militairen van de multinationale vredesmacht een gewapende Albanese drugshandelaar dood in Elbasan, ongeveer 30 km ten zuidoosten van Tirana. Dit was het eerste incident waarbij leden van de vredesmacht, die in april naar Albanië was gestuurd (zie pag. 365/2 e.v.-'97), iemand doodden.

Op 19 juni besloot de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties het mandaat van de internationale vredesmacht met 45 dagen te verlengen tot half augustus. Het mandaat, dat in eerste instantie voor drie maanden gold (zie 364/2 e.v.-'97), zou op 28 juni aflopen.

De leiders van de drie grootste Albanese partijen, v.l.n.r. Fatos Nano (PSS), Tritan Shehu (PDS) en Skender Gjinushi (PSDS), maakten op 23 juni 1997 in Rome afspraken over het houden van vrije en vreedzame verkiezingen. *Foto EPA*

SOCIALISTISCHE PARTIJ WINT PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VERKIEZING NIEUWE PRESIDENT. VORMING VAN NIEUWE REGERING. SAMENSTELLING KABINET. REFERENDUM OVER MONARCHIE

Op 29 juni werd de eerste verkiezingsronde voor de 155 leden tellende Volks-

PSS-leider Fatos Nano brengt op 29 juni 1997 in Tirana zijn stem uit bij de parlementsverkiezingen. Foto EPA

assemblee gehouden. De tweede ronde zou op 6 juli gehouden worden. Tevens werd op 29 juni een niet-bindend referendum gehouden over de Albanese monarchie.

Verloop van de verkiezingen. Overwinning PSS

Op de verkiezingsdag vonden gewelddadigheden plaats, waarbij minstens drie doden vielen en vier mensen gewond raakten. Het ernstigste incident deed zich voor bij een stemlokaal in de omgeving van Fier, waar een PSS-aanhanger een verkiezingsfunctionaris doodschoot.

Ongeveer 500 waarnemers van de OVSE, die werden beschermd door militairen van de multinationale vredesmacht, hielden toezicht op het verloop van de verkiezingen. Op 30 juni verklaarde Catherine Lalumiere, hoofd van de OVSE-waarnemersmissie, dat de verkiezingen 'in deze fase op bevredigende en aanvaardbare wijze' leken te zijn verlopen. De OVSE had eerder erkend dat enkele ongeregeldheden niet te vermijden zouden zijn.

Later op 29 juni beweerde PSS-voorzitter Fatos Nano dat blijkens de eerste uitslagen zijn partij zestig van de 115 rechtstreeks verkiesbare zetels en 24 van de veertig zetels waarvoor het evenredigheidsstelsel gold, had behaald.

Op 30 juni maakte president Berisha op de televisie bekend dat hij de verkiezingsuitslag zou aanvaarden en 'alle verklaringen die ik heb afgelegd, in acht zal nemen', waarmee hij kennelijk zinspeelde op een eerdere belofte om af te treden als de PDS een nederlaag zou lijden. In zijn toespraak, die volgens waarnemers uitzonderlijk hoffelijk en verzoeningsgezind was, riep Berisha alle PDS-aanhangers op 'het oordeel van het volk met verdraagzaamheid tegemoet te treden' en hij zei dat zijn partij, indien nodig' een'loyale oppositiepartij' zou zijn. Berisha's bekendmaking leidde tot vreugdeschoten in Vlorë en andere zuidelijke steden, waar men het verzet tegen zijn presidentschap had geleid.

Tweede kiesronde

In een tweede kiesronde op 6 juli werden verkiezingen gehouden in de 32 districten waar geen enkele kandidaat bij de eerste kiesronde van 29 juni een absolute meerderheid had behaald. In twee districten werd op 13 juli nog een derde kiesronde gehouden.

In een op 8 juli gepubliceerd rapport noemde de OVSE het verloop van de verkiezingen 'acceptabel' en werd de opkomst op ongeveer 73 procent geschat. Er was echter ook sprake van verkiezingsgeweld en volgens berichten vielen er op 6 juli drie doden en twee gewonden tijdens schietpartijen bij stemlokalen.

Op 18 juli maakte de centrale kiescommissie de officiële uitslag bekend.

De PSS en zijn bondgenoten (PSDS, PMDN, AD en AP) behaalden gemakkelijk de tweederde rneerderheid die was vereist om grondwetswijzigingen goed te keuren. Op 12 juli hadden de PSS, AD en PSDS bijzonderheden van een akkoord over een grondwetswijziging bekendgemaakt die erop gericht was te komen tot een stelsel waarbij niet de president maar de premier de meeste macht had.

Verkiezingsuitslag

Partij	*Zetels*
Socialistische Partij van Albanië (PSS)	101
Albanese Democratische Partij (PDS)	29
Sociaal-Democratische Partij van Albanië (PSDS)	8
Unie voor de Mensenrechten (PMDN)	4
Partij van de Democratische Alliantie van Albanië (AD)	2
Partij van het Nationale Front	3
Legaliteitsbeweging	2
Republikeinse Partij van Albanië	1
Partij voor Nationale Eenheid	1
Albanese Agrarische Partij (AP)	1
Onafhankelijken	3
Totaal	155

(Van de 155 parlementsleden werden er 115 rechtstreeks gekozen en veertig op basis van evenredige vertegenwoordiging.)

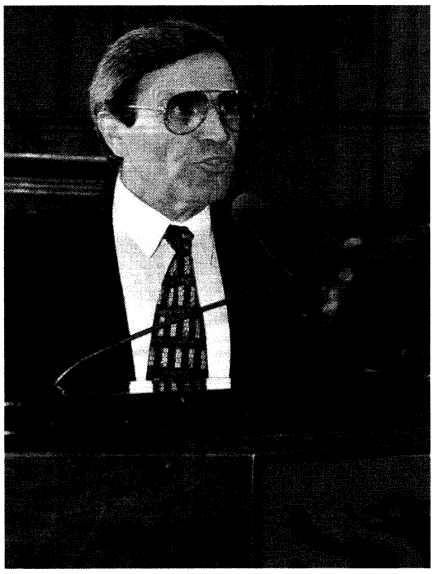
President Berisha en PDS-voorzitter treden af. Verkiezing van nieuwe president

In een verklaring tijdens de openingszitting van de nieuwe Volksassemblee maakte president Berisha op 23 juli zijn aftreden bekend. In april 1992 was hij tot president gekozen (zie pag. 450/2 e.v.-'92) en in maart 1997 was hij herkozen (zie pag. 362/3-'97).

Op 7 juli maakte Tritan Shehu bekend dat hij aftrad als voorzitter van de PDS. Tijdens een partijvergadering op 14 juli werd Genc Pollo, tot dan toe secretaris-generaal, gekozen tot interim-voorzitter.

Op 24 juli koos de Volksassemblee Rexhep Mejdani, secretaris-generaal van de PSS, tot president.

In totaal 122 afgevaardigden woonden de zitting bij, van wie 110 hun stem uitbrachten op Mejdani, die door de PSS

Namik Dokle, de fractieleider van de PSS, voert het woord tijdens de openingszitting van het nieuwe parlement op 23 juli 1997.
Foto EPA

was voorgedragen. Drie afgevaardigden stemden tegen, twee onthielden zich van stemming en zeven stembriefjes werden door de kiescommissie ongeldig verklaard. Na zijn verkiezing hield Mejdani een toespraak tot de Volksassemblee waarin hij alle geledingen van de Albanese samenleving opriep hem te steunen bij zijn 'moeilijke taak' om de normale gang van zaken zijn loop te doen hervinden en de openbare orde te herstellen.

Nieuwe regering

Op 24 juli schoof de PSS Fatos Nano naar voren als premier. President Mejdani verzocht hem diezelfde dag formeel een nieuwe regering te vormen. Op 25 juli werd de nieuwe regering in aanwezigheid van Mejdani beëdigd. Ze stond onder leiding van Nano en bestond uit ministers van de PSS, AD, PSDS, AP en PMDN. Premier Bashkim Fino van de scheidende regering van nationale verzoening, die in maart was gevormd. bleef in de nieuwe regering aan ais vice-premiei:

Fatos Nano was voorzitter van de PSS en had tussen februari en juni 1991 het premierschap bekleed (zie pag. 295/3 en 812/1-'91). In april 1994 was hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf jaar na schuldig te zijn bevonden aan een reeks misdrijven, waaronder verduistering van staatsgelden (zie pag. 449/3-'94). Nano en zijn aanhangers hadden de aanklachten altijd ontkend. In maart 1997, op het hoogtepunt van de opstand in het zuiden, werd Nano op vrije voeten gesteld toen de gevangenis in Tirana niet meer functioneerde. Later kreeg hij gratie van president Berisha (zie pag. 364/1-'97).

De portefeuilleverdeling in het nieuwe kabinet was als volgt:

Premier - Fatos Nano* (PSS);vice-premier - Bashkim Fino+(PSS); staatsminister toegevoegd aan de premier - Kastriot Islami* (PSS); binnenlandse zaken - Neritan Ceka* (AD);defensie - Sabit Brokaj* (PSS);buitenlandse zaken - Paskal Milo* (PSDS); justitie - Thimjo Kondi* (onafh.); financiën - Arben Malaj (PSS); economische zaken en privatisering - Ylli Bufi* (PSS):arbeid, sociale zaken en vrouwenaangelegenheden - Elmas Sherifi+ (PSS): landbouw en voedselvoorziening - Lufter Xhuveli* (AP); handel en toerisme - Shaqir Vukaj* (PSS); openbare werken en vervoer - Gaqo Apostoli* (PSDS); onderwijs en wetenschap - Ethem Ruka* (PSS);cultuur, jeugdzaken en sportzaken - Arta Dade* (PSS); gezondheidszorg en milieu -Leonard Culi* (PMDN); parlementaire hervormingen en betrekkingen met de Volksassemblee - Arben Imami* (AD); staatsminister voor economische samenwerking en ontwikkeling - Ermelinda Meksi* (PSS).

Staatssecretarissen:

Euro-Atiantiscne integratie - Maqo Lakrori* (PSS); defensiebeleid - Perikli Teta* (AD); binnenlandse zaken - Ndre Legisi* (PSS); plaatselijk bestuur - Lush Perpali+ (PSS).

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

Regeringsprogrammagoedgekeurd door parlement

Op 28 juli presenteerde Nano zijn regering en regeringsprogramma aan de Volksassemblee. De dag daarop ging de Volksassemblee met beide akkoord met 166 tegen nul stemmen bij twee onthoudingen. Leden van de PDS boycotten de zitting.

De strijd tegen misdaad en corruptie en het herstel van de openbare orde kregen prioriteit in het regeringsprogramma. Nano zei dat zijn regering zich ook had voorgenomen de wederopbouw van de strijdkrachten en het defensiestelsel ter hand te nemen en institutionele en bestuurlijke hervormingen uit te voeren.

Rexhep Mejdani (1.)wordt op 24 juli 1997 bij het verlaten van de parlementaire vergaderruimte gefeliciteerd met zijn verkiezing tot president door de Amerikaanse ambassadeur in Albanië, Mariza Lino.
Foto *EPA*

Uitslag referendum over monarchie

Op 29 juni werd een niet-bindend referendum gehouden over de monarchie in Albanië. De centrale kiescommissie maakte op 14 juli bekend dat 66,74 procent zich voor de republiek had uitgesproken en 33,26 procent voor de monarchie. In een interview met de Albanese televisie op 14 juli zei een woordvoerder van de monarchistische Legaliteitsbeweging dat de uitslag ongeldig was wegens onregelmatigheden bij het referendum.

Beschuldigingen van fraude vormden voor monarchisten aanleiding om op 3 juli in Tirana een protestbijeenkomst te houden. De Albanese troonpretendent Leka Zogu, die was gestoken in gevechtstenue en wapens en handgranaten droeg, sprak de bijeenkomst toe. Eén persoon kwam om het leven en twee raakten er gewond bij gevechten die uitbraken tijdens de bijeenkomst. Zogu, die in april naar Albanië was teruggekeerd (zie pag. 367/2/3-'97), vertrok op 12 juli naar zijn huis in Zuid-Afrika.

Op 27 augustus werd de uitslag van het referendum bekrachtigd door het Constitutionele Hof.

BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD

Op 15 mei aanvaardde de Volksassemblee de begroting voor 1997. Volgens een bericht van het officiële persbureau ATA op 15 mei voorzag de begroting in een tekort van ongeveer 53 mln lek ($1= 155,5 lek op 16 mei 1997).

NIEUWE UITTOCHT NAAR ITALIE

Een Albanees vrachtschip met 1.229 Albanezen aan boord kreeg op 4 mei toestemming de Italiaanse haven Bari binnen te varen nadat het verzoeken van de Italiaanse marine om terug te keren naar Albanese wateren had afgewezen. Dit incident werd als bewijs aangevoerd van het feit dat, ondanks de aanwezigheid van de multinationale vredesmacht, in Albanië nog steeds een criminele organisatie opereerde die zich bezig hield met mensensmokkel.

Op het hoogtepunt van de rebellie in het zuiden in maart waren grote aantallen Albanezen het land per boot ontvlucht, waarvan de meesten in de Italiaanse havens Bari, Brindisi en Otranto warenaangekomen (ziepag. 364/3 e.v.-'97).

Op 5 mei deporteerden de Italiaanse autoriteiten 180 mannen die met het vrachtschip waren aangekomen, naar Albanië. De volgende dag maakte Italië bekend dat het in totaal 2.712 'ongewenste' Albanezen had gerepatrieerd.

WET OP PIRAMIDESPELEN

Op 9 mei nam de Volksassemblee een wet aan ter regulering van de piramidespelen. De ineenstorting van een aantal piramidefondsen in januari (zie pag. 359/1 e.v.-'97) had tot de onlusten geleid die in maart hun hoogtepunt vonden in de rebellie in het zuiden.

OPERATIE ALBA BEËINDIGD

Toen de verkiezingen medio juli voorbij waren, begon de door Italië geleide internationale vredesmacht, die in april in Albanië was gestationeerd om de orde in het land te helpen herstellen, zich terug te trekken (voorverlenging van het mandaat van de vredesmacht in juli tot medio augustus, zie boven). Op 9 juli viel het eerste dodelijke slachtoffer van de vredesmacht toen een Italiaanse soldaat omkwam bij een ontploffing in de zuidelijke havenstad Vlorë. Op 24 juli keurde de nieuwe Volksassemblee een wet goed waarbij de op 1 maart afgekondigde noodtoestand (zie pag. 362/2-'97) werd opgeheven. Maar de openbare orde bleef precair. Herhaaldelijk werd melding gemaakt van schietpartijen en gevechten tussen gewapende benden, vooral in het zuiden.

De Albanese minister van defensie. Sabit Brokaj (l.),spelt de Italiaanse bevelhebber van de internationale vredesmacht in Albanië, Luciano Forlani, de 'Moeder Teresal-orde op bij een plechtigheid op 8 augustus 1997 ter gelegenheid van de beëindiging van Operatie Alba. Foto EPA

Op 14 augustus kwam officieel een einde aan Operatie Alba, nadat de laatste leden van de multinationale vredesmacht op 11 augustus uit Albanië vertrokken waren. Een klein aantal Italiaanse en Griekse officieren bleef in het land om het leger en de politie van Albanië te helpen reorganiseren, maar dit gebeurde in het kader van bestaande bilaterale verdragen.

POGINGEN TOT ORDEHERSTEL

In augustus poogde de regering van premier Fatos Nano de veiligheid en orde te herstellen na maanden van gewapende opstand en wetteloosheid. In grote delen van het land bleef het echter onrustig en bijna dagelijks vielen er doden.

Op 3 augustus maakte minister van binnenlandse zaken Neritan Ceka bekend dat hij de wegen binnen zestig dagen zou vrijmaken van benden en rovers. Op 17 augustus gelastte hij dat alle tijdens de opstand buitgemaakte wapens uiterlijk 30 september moesten zijn ingeleverd. Wie dat niet deed, zo waarschuwde hij, riskee de een gevangenisstraf van vijf jaar. Volgens Ceka had de politie op 25 augustus ongeveer 15.000 wapens en 5.000 bommen ingezameld.

Op 12 augustus maakte de regering bekend troepen van het ministerie van binnenlandse zaken te hebben gestuurd naar de zuidelijke steden Vlorë, Gjirokastër, Sarandë en Tepelene om de orde te herstellen en de zwaargewapende benden aan te pakken die daar de dienst uitmaakten. De regering maakte op 14 augustus bekend dat de politie weer heer en meester was in de havenstad Vlorë. het centrum van de opstand in het zuiden. Zij had ook, zo werd bericht, verscheidene arrestaties verricht onder aanhangers van de machtigste krijgsheer in de stad, Myeteza Caushi. Aangenomen werd dat Caushi, die ook bekend stond als 'Zani', naar Italië was gevlucht. Eerder in augustus had Caushi gezworen dat ongeveer 40.000 gewapende mannen de strijd in het zuiden zouden voortzetten totdat de toenmalige president Sali Berisha zou zijn opgehangen op het centrale plein van Vlorë.

INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER ALBANIË

Op 31 juli begon in Rome een internationale conferentie over Albanië. De deelnemers aan de conferentie, die werd bijgewoond door premier Nano en vertegenwoordigers van de lidstaten van de OVSE en andere landen,beloofden Albanië internationale hulp bij de economische en politieke wederopbouw na de opstand. De deelnemers spraken af in september in Rome een conferentie van ministers van buitenlandse zaken te houden en in oktober in Brussel een donorconferentie.

BENOEMINGEN IN TOP STRIJDKRACHTEN, VEILIGHEIDSDIENST EN CENTRALE BANK

De nieuwe regering maakte in augustus een aantal benoemingen bekend In die maand werden ook talrijke functionarissen en ambtenaren vervangen, hetgeen na de beschuldigingen leidde dat de regering wraak nam op tegenstanders

President Rexhep Mejdani ontsloeg generaal-majoor Adem Copani op 15 augustus als stafchef van het leger en wees op 19 augustus kolonel Aleks Andoni aan als diens opvolger (voor Copani's benoeming in maart, zie pag. 362/3-'97). Eerder. op 4 augustus. had minister van defensie Sabit Brokaj in een verklaring gewaarschuwd dat hoge legerofficieren die de 'grondwet hadden geschonden' door 'politieke orders te accepteren', vrijwillig ontslag zouden moeten nemen of anders terecht zouden moeten staan.

Op 21 augustus werd bericht dat Fatos Klosi door Mejdani was benoemd tot chef van de veiligheidsdienst (de Nationale Inlichtingendienst, ShIK). Klosi, die geen lid was van de regerende PSS, was hoogleraar onderwijskunde en was vice-voorzitter geweest van de centrale kiescommissie die toezicht had gehouden op de verkiezingen in juni en juli. Hij volgde Arben Karkini van de Republikeinse Partij van Albanië op, die eind mei was benoemd door Berisha (zie boven). De Albanese krant ***Dita*** *Informacion* berichtte op 21 augustus dat Klosi het mandaat had gekregen om 'geleidelijke veranderingen' door te voeren in de structuur en top van de ShIK, die was beschuldigd van gewelddadig optreden tegen de oppositie tijdens het bewind van Berisha.

De toezichthoudende raad van de Bank van Albanië (de centrale bank) ontsloeg op 29 augustus Qamil Tusha als president en adviseerde Shkelqim Cani op die post te benoemen. Berisha had Tusha in april benoemd in het kader van zijn streven om meer greep op de bank te krijgen (zie pag. 368/1-'97). Door de benoeming van Tusha had Berisha de zeer gerespecteerde Kristaq Luniku de laan uitgestuurd.

ONTWIKKELINGEN BINNEN PDS

De nationale raad van de PDS, die een zware nederlaag had geleden bij de parlementsverkiezingen in juni en juli, zegde tijdens een partijbijeenkomst op 5 augustus zijn vertrouwen op in een aantal vooraanstaande partijfunctionarissen. Tot degenen die hun functie moesten neerleggen, behoorden voorzitter Tritan Shehu, die begin juli zijn aftreden had bekendgemaakt, en Alexander Meksi, die in maart was vervangen als premier (zie pag. 362/2-'97). Ondertussen werd eind augustus bekend gemaakt dat een groep PDS-leden een petitie had ondertekend waarin zij erop aandrongen dat Berisha zou opstappen als partijleider.

AKKOORDEN MET GRIEKENLAND EN ITALIË

Tijdens een bezoek aan Albanië ondertekende de Griekse minister van buitenlandse zaken Theodoros Pangalos samen met zijn Albanese ambtgenoot Paskal Milo op 5 augustus een akkoord. Krachtens dit akkoord zouden Albanezen die in Griekenland als gastarbeider werkten, en wier geldovermakingen een van de steunpilaren van de Albanese economie vormden, een tijdelijke arbeidsvergunning krijgen. Voordien liep het overgrote deel van de ongeveer 300.000 illegaal in Griekenland werkzame Albanezen het risico onmiddellijk het land te worden uitgezet als zij werden ontdekt door de autoriteiten.

Tijdens een bezoek aan Rome ondertekende minister van defensie Sabit Brokaj met zijn Italiaanse collega Beniamino Andreatta op 28 augustus een akkoord dat voorzag in Italiaanse hulp bij de wederopbou en het herstel van de Albanese strijdkrachten.

(Vor.ber.pag. 359/1 e.v.-1997)

BULGARIJE

PRINCIPEAKKOORD OVER FINANCIËLE HULP IMF

Op 17 maart 1997 besloot een delegatie van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) onder leiding van Anne McGuirk om Bulgarije's economische herstel in beginsel te steunen met een pakket maatregelen ter waarde van $ 637 mln. De Bulgaarse economie was in januari in een ernstige crisis terechtgekomen (zie pag. 227/3 e.v.-'97).

Om de goedkeuring van het pakket maatregelen zeker te stellen zou de in februari benoemde interim-regering van Stefan Sofijanski (zie pag. 230/1-'97) hebben besloten haast te maken met de privatisering van overheidsondernemingen en staatsbanken. Later op 17 maart presenteerde Sofijanski voor de televisie de bijzonderheden van een herstelprogramma voor de economie, waarover met het IMF een akkoord was bereikt Hij liet doorschemeren dat het programma wellicht 58 000 banen zou kunnen kosten, maar zei dat de regering dit verlies zou proberen op te vangen door nieuwe banen te scheppen De lonen zouden met ingang van 1 april met 70 procent omhoog gaan, en alle prijzen zouden worden losgelaten, met uitzondering van die van een aantal basisproducten zoals brood en melk waarop tijdelijk subsidie zou blijven bestaan

IMF-lening goedgekeurd

Op 11 april gaf het IMF zijn goedkeuring aan een financieel hulppakket van $ 657 mln ter ondersteuning van het economische herstel van Bulgarije.

Het pakket bestond uit een overbruggingskrediet voor veertien maanden van SDR 371,9 mln (ongeveer $ 510 mln), en SDR 107,6 mln (ongeveer $147 mln) voor de aankoop van graan krachtens de compensatory and contingency financing facility (fonds voor aanvullende en onvoorziene uitgaven) van het IMF.

Het pakket was bedoeld om in juni of juli een valutacontrolecommissie te helpen oprichten (zie pag 227/3 e.v.-'97). Andere hervormingen die met het IMF waren overeengekomen, behelsden onder meer de liberalisering van handel en prijzen (in overleg met het IMF had de aftredende interim-regering op 21 maart de prijzen vrijgegeven van alle goederen behalve de acht belangrijkste levensmiddelen), verwijdering van belemmeringen voor buitenlandse investeerders en liquidatie van onrendabele overheidsbedrijven.

Op 3 april had minister van arbeid en sociale zaken Iwan Nejkow laten weten dat eind 1997 160.000 overheidsbanen zouden verdwijnen omdat de regering wilde bezuinigen op verliesgevende ondernemingen. Ambtenaren die op deze manier hun baan kwijtraakten, zouden kunnen kiezen tussen een eenmalige uitkering van omgerekend $ 250 of een reguliere werkloosheidsuitkering gedurende een periode van drie maanden.

Het IMF-pakket had tot doel de daling van het BBP te beperken tot 4,8 procent in 1997 en de gemiddelde maandelijks inflatie te verminderen tot een niveau van ongeveer 2 procent in december 1997. Het pakket beoogde eveneens een verlaging van het begrotingstekort in 1997 tot 3,8 procent van het BBP door middel van een vermindering van de uitgaven, een verbetering van de belastinginning en een versnelling van het privatiseringsprogramma. Met

Een compositiefoto van SDS-leider Iwan Kostow (l.) en BSP-leider Georgi Parwanow op 17 april 1997 tijdens verkiezingsbijeenkomsten in de Bulgaarse hoofdstad Sofia. Foto EPA

deze laatste bepaling was de interim-regering in maart akkoord gegaan om zeker te zijn van het hulppakket.

REGERINGSBENOEMINGEN

Op 24 maart benoemde president Petar Stojanow zijn secretaris voor economisch beleid Krasimir Angarski tot minister van economische zaken in de interim-regering (zie pag. 230/1-'97).

Op 26 maart ontsloeg het bestuur van het Privatiseringsbureau de directeur van het bureau, Wesselin Blagojew.

OUD-PREMIER WORDT VERVOLGD

Minister van binnenlandse zaken Bogomil Bonew zei op 16 maart voor de staatsradio dat oud-premier Zjan Widenow zou worden vervolgd wegens plichtsverzaking in verband met zijn beleid dat had geleid tot een ernstig broodtekort in 1996. Widenow was eind december 1996 afgetreden als premier en als voorzitter van de regerende Bulgaarse Socialistische Partij (BSP) (zie pag. 227/2-'97).

Op 25 maart werd bekendgemaakt dat Wasil Tsjitsjibaba, die van 1995-'96 minister van landbouw was geweest, en drie van zijn ondergeschikten officieel in staat van beschuldiging waren gesteld wegens opzettelijk wanbeleid ten aanzien van de graanexport, waardoor de staat zware verliezen had geleden.

SDS WINT PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De Unie van Democratische Krachten (SDS) was voor de verkiezingen een coalitie aangegaan met drie kleinere partijen, de Democratische Partij (DP), de Bulgaarse Nationale Agrarische Unie (BZNS) en de Bulgaarse Sociaal-Democratische Partij (BSDP). Onder de naam Verenigde Democratische Krachten (ODS) behaalde deze coalitie op 19 april een klinkende overwinning bij de parlementsverkiezingen.

De verkiezingen waren pas uitgeschreven nadat de regerende Bulgaarse Socialistische Partij (BSP), die in december 1994 voor een termijn van vier jaar aan de macht was gekomen (zie pag. 237/1 e.v.-'95), was gezwicht voor massale druk en haar pogingen had opgegeven een nieuwe regering te vormen na de val van de BSP-regering eind december 1996 (zie pag. 227/2-'97). Tegelijk met de bekendmaking van vervroegde verkiezingen werd ook een interimkabinet benoemd onder leiding van Stefan Sofijanski, de SDS-burgemeester van Sofia.

De verkiezingsuitslag was bepalend voor de samenstelling van de 240 zetels tellende Nationale Assemblee (Narodno Sobranie). De ODS behaalde 137 van de 240 zetels. De BSP daarentegen, die samen met de Politieke Club Ecoglasnost aan de verkiezingen had deelgenomen als het blok Democratisch Links, kreeg slechts 58 zetels tegenover de 125 zetels die zij in 1994 had weten te behalen. De Unie voor Nationale Redding, een etnisch-Turkse coalitie, bestaande uit de Beweging voor Rechten en Vrijheden (DPS) en andere kleinere monarchistische en gematigde groeperingen, veroverde negentien zetels.

De parlementsleden werden gekozen voor een termijn van vier jaar volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging in kiesdistricten met meerdere zetels, met een kiesdrempel van vier procent. De partijen die de kiesdrempel niet haalden, waren onder meer de Bulgaarse Communistische Partij (BKP, de Unie voor de Monarchie (OC) en het Liberale Forum (LF).

De verkiezingen werden gehouden onder toezicht van een team van de Raad van Europa onder leiding van Dominique Colomberg, die verklaarde dat de verkiezingsstrijd 'vrij en eerlijk' was verlopen. De opkomst bedroeg 58 procent, het laagste percentage sinds in 1989 het éénpartijstelsel in Bulgarije was afgeschaft.

KOSTOW GENOMINEERD ALS PREMIER. NIEUW REGERINGSPROGRAMMA

Op 24 april droeg de SDS haar voorzitter Iwan Kostow officieel voor als nieuwe premier.

Kostow, een 48-jarige econoom, was van 1990 tot 1992 in twee regeringen minister van financiën geweest.

Kostow had op 21 april verklaard dat een nieuwe regering onder zijn leiding zich zou houden aan alle afspraken die door de interim-regering met internationale financiële instellingen waren

Uitslag parlementsverkiezingen

	1997		1994	
Partij	Stemmenpercentage	Zetelaantal	Stemmenpercentage	Zetelaantal
Verenigde Democratische Krachten	57,1	137	24,23	69
Democratisch Links	24,2	58	43,50	125
Unie voor Nationale Redding	7,9	19	5,44	15
Coalitie Euro-Links	3,8	14	-	-
Bulgaars Zakenblok	5,0	12	4,72	13

gemaakt (zie hieronder) Wat de economie betreft sprak hij over de noodzaak om te privatiseren en te herstructureren, de prijzen vrij te geven en het rechtsstelsel te hervormen om meer buitenlandse investeringen aan te trekken Hij zei verder dat zijn regering de oorlog zou verklaren aan de georganiseerde misdaad en corruptie, zou streven naar een actief lidmaatschap van de Europese Unie en de NAVO (zie pag 230/2-'97), en vaker toegang zou verschaffen tot geheime politiedossiers uit de communistische periode

EERSTE ZITTING NIEUWE NATIONALE ASSEMBLEE. VERKLARING VAN NATIONALE CONSENSUS AANGENOMEN

Op 7 mei vond de eerste zitting plaats van de 38ste Nationale Assemblee, die na de parlementsverkiezingen van 19 april was gevormd (zie boven). De volgende dag gaf de Assemblee haar goedkeuring aan een zeven punten tellende verklaring van nationale consensus die de regeringscoalitie, de Verenigde Democratische Krachten (ODS),had opgesteld.

In deze verklaring beloofden de leden van de Assemblee dat ze in principe het volgende zouden steunen: (i) 'de afspraken van Bulgarije met de internationale financiële instellingen, waaronder de invoering van een valutacommissie als zijnde noodzakelijk voor het verkrijgen van buitenlandse hulp om de rampzalige economische situatie te boven te komen', (ii) 'de rechtvaardige verdeling van de maatschappelijke last van de hervormingen', (iii) 'het versnelde en werkelijke-herstel van het bezit van landbouwgrond en het werkelijke gebruik ervan', (iv) 'de strijd tegen de georganiseerde misdaad en corruptie, ongeacht politieke geaardheid en op alle niveaus binnen het overheidsapparaat', (v) 'het vrijgeven van politiedossiers over politici, hoge gerechtelijke functionarissen en ambtenaren, teneinde hun afhankelijkheid van de voormalige veiligheidsdiensten teniet te doen', (vi) 'het volledige EU-lidmaatschap voor Bulgarije en alle specifieke inspanningen om dit doel te bereiken', (vii) 'het NAVO-lidmaatschap voor Bulgarije'.

De Bulgaarse president Petar Stojanow spreekt op 7 mei 1997 de leden van de nieuwe Nationale Assemblee toe. *Foto EPA*

SDS-leider Iwan Kostow na zijn verkiezing tot premier van Bulgarije op 21 mei 1997. Foto *EPA*

Over elk van de zeven punten van de verklaring werd afzonderlijk gestemd, waarbij sommige punten op verzet stuitten van leden van de oppositieblokken in de Assemblee. Zo berichtte het officiele persbureau *BTA* op 8 mei dat de Unie voor Nationale Redding ernstige bezwaren had gemaakt tegen de invoering van een valutacommissie, terwijl leden van Democratisch Links zich tegen het NAVO-lidmaatschap hadden uitgesproken.

KOSTOW TOT PREMIER GEKOZEN. VORMING VAN NIEUW KABINET

Op 21 mei koos de Nationale Assemblee SDS-leider Iwan Kostow tot de nieuwe premier van het land en gaf haar goedkeuring aan de samenstelling van zijn kabinet. Kostow behaalde 179 van de 233 stemmen die in de 240 zetels tellende Assemblee werden uitgebracht, met alleen tegenstemmen van Democratisch Links.

De samenstelling van het kabinet was als volgt:

Premier - Iwan Kostow*; vice-premier, industrie - Aleksandur Bozjkow; vice-premier, regionale- en stadsontwikkeling - Ewgenij Bakurdzjiew*; vice-premier, onderwijs en wetenschap - Weselin Metodiew*; defensie - Georgi Ananiew; binnenlandse zaken - Bogomil Bonew; financiën - Murawej Radew*; buitenlandse zaken - Nadezjda Michailowa*; justitie en wettelijke euro-integratie - Wasil Gotsew*;landbouw, bosbeheer en landhervorming - Wentsislaw Wurbanow*;handel en toerisme - Walentin Wasilrw*; verkeer - Wilhelm Kraus; arbeid en sociaal beleid - Iwan Nejkow; volksgezondheid - Petur Bojadzjiew*;cultuur - Ema Moskowa*; milieu en water - Ewdokija Manewa*;staatsbestuur - Mario Tegarinski*.

* Nieuwe benoeming

Het nieuwe kabinet telde vijf leden van het aftredende interim-kabinet van Stefan Sofijanski, dat in februari was benoemd (zie pag. 230/1-'97). Sofijanski zelf behoorde daar niet toe; hij hervatte op 21 mei zijn functie als burgemeester van de hoofdstad Sofia.

PRESIDENT STAATSSPAARBANK ONTSLAGEN

Als zijn eerste daad als premier eiste Kostow op 21 mei het ontslag van Bistra Dimitrowa als president van de Staatsspaarbank (DKS) De bank, waar de meeste Bulgaren hun spaargeld hadden ondergebracht, was allerwegen bekritiseerd omdat zij niet-terugvorderbare leningen had verstrekt aan bedrijven die banden hadden met de voormalige BSP-regering en omdat zij de belangen van haar spaarders had verwaarloosd Op 30 mei gaf de Nationale Assemblee haar goedkeuring aan de benoeming van Spas Dimitrow als opvolger van Dimitrowa

NIEUWE LENINGEN

De Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (European Bank for Reconstruction and Development. EBRD)maakte op 23 mei bekend dat ze akkoord was gegaan met de verstrekking van nieuwe leningen aan Bulgarije ter waarde van ongeveer $300 mln.

Aleksandur Bozjkow (vice-premier en minister van industrie) zei dat de nieuwe EBRD-leningen Bulgarije zouden helpen om zijn spoorwegnet, snelwegen en luchthavens te moderniseren en uit te breiden, een deel van de toeristensector te privatiseren, en concurrerende landbouwmarkten te creëren.

De Wereldbank was op 9 mei akkoord gegaan met een lening aan Bulgarije van $ 40 mln voor de aankoop van schaarse goederen, waaronder medicijnen: graan en brandstof.

BENOENINGEN BIJ DE STRIJDKRACHTEN

President Petar Stojanow ging op 9 juni akkoord met het besluit van de regering om de stafchef van het leger, kolonel-generaal Tswetan Totomirow, te ontslaan en de bevelhebber van de luchtmacht, kolonel-generaal Micho Michow. tot zijn opvolger te benoemen.

Volgens een artikel in de regeringsgezinde krant Demokratsija van 10 juni was Michow een 'bekwaam militair' en een 'moderne Europese denker', wiens benoeming duidelijk maakte dat de regering van plan was het Bulgaarse leger op ingrijpende wijze te hervormen. Op 19 juni verklaarde Michow tegenover verslaggevers dat Bulgarije de dienstplicht zou afschaffen en zou overstappen op een beroepsleger; het aantal manschappen zou met 10 procent worden ingekrompen. Hij zei dat het leger vanaf 1 september de mogelijkheid zou bieden een driejarig dienstverband als beroepsmilitair aan te gaan.

Premier Kostow ontsloeg op 10 juni onderminister van defensie Wladimir Pentsjew, die was belast met de financiele zaken van het ministerie van defensie. Hij werd opgevolgd door een functionaris van het ministerie van financien, Jordan Jordanow.

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Renata Indzjowa, die van oktober 1994 tot januari 1995 premier was geweest (zie pag. 826/3-'94 en 238/1-'95), richtte op 4 juni een nieuwe politieke partij op. de Beweging voor Werkelijke Hervormingen (DESIR).

ECONOMISCHE ONTWIKKELIKGEK. INSTELLING VALUTACONTROLECOMMISSIE. BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD. WIJZIGING PRIVATISERINGSWET

In juni gaf de Nationale Assemblee haar goedkeuring aan een aantal wetsvoorstellen die de basis legden voor de oprichting van een valutacontrolecommissie op 1 juli. De oprichting van een dergelijke commissie (zie pag. 228/1-'97) was de hoeksteen van het door het IMF gesteunde economische beleid van de in mei gevormde nieuwe regering (zie boven).

Op 3 juni maakte Kostow bekend dat de Bulgaarse munt, de lew, zou worden gekoppeld aan de Duitse mark tegen een vaste wisselkoers van DM 1 = 1.000 lewa. Deze koppeling, die per 1 juli van kracht zou worden, werd op 4 juni goedgekeurd door de Nationale Assemblee.

Op 5 juni aanvaardde de Nationale Assemblee de Wet op de Bulgaarse Nationale Bank, waarbij binnen de Bulgaarse Nationale Bank (BNB) een valutacommissie werd ingesteld. Op 13 juni werd Martin Zaimow benoemd tot vice-president van de BNB en hoofd van de afdeling van de bank, die verantwoordelijk was voor de gelduitgifte; deze afdeling zou fungeren als valutacommissie. Zaimow had gediend als onderminister van handel en buitenlandse economische betrekkingen in de interim-regering die van februari-mei aan het bewind was geweest. Verder werd in juni Swetoslaw Gawriski, die minister van financiën was geweest in de interim-regering, benoemd tot president van de BNB als opvolger van Ljubomir Filipow.

De instelling van de valutacommissie voorkwam dat de regering bij de Bulgaarse Nationale Bank (RNB) zou moeten aankloppen om geld te lenen voor de financiering van het begrotingstekort. Zij was tevens bedoeld om de modernisering en de stabilisering van de economie te versnellen. zodat Bulgarije op lange termijn zou kunnen worden klaargestoomd voor het lidmaatschap van de Europese Unie. Verder verbood de valutacommissie de BNB handelsbanken te herfinancieren die gebukt gingen onder dubieuze schulden. Dit was in 1996 nogal vaak voorgekomen. Bankrn ver-strekten toen leningen aan noodlijdende bedrijven. waarbij zij erop rekenden dat de BNB eventuele daaruit voortvloeiende schulden zou dekken.

Begroting voor 1997 goedgekeurd

Op 28 juni gaf de Nationale Assemblee haar goedkeuring aan de begroting voor 1997.

De inkomsten werden geraamd op 4.416 mrd lewa ($ 1 = 1.724 lewa op 27 juni 1997) en de uitgaven op 3.411 mrd lewa. Het begrotingstekort werd geraamd op 6,2 procent van het BBP en zou worden gedekt door inkomsten uit de privatisering van staatsbedrijven, leningen van buitenlandse instellingen en de verkoop van schatkistbiljetten.

Wijziging privatiseringswet

Op 17 juli wijzigde de regering de privatiseringswet. Met onmiddellijke ingang werd hierdoor de handel in aandelen die in het kader van de grootscheepse privatisering waren uitgegeven, vergemakkelijkt en werd het mogelijke bedrijven met een totaal kapitaal van meer dan 200 mln lewa te verkopen ($ 1 = 18.31.50 lewa op 25 juli 1997). De oude wet had slechts de verkoop van bedrijven met een kapitaal van ten hoogste 70 mln lewa mogelijk gemaakt. Naar werd aangenomen zouden deze wijzigingen in de hand zijn gewerkt door plannen voor de oprichting van een effectenbeurs die eind 1997 zou worden geopend.

Een reeks privatiseringsovereenkomsten die op 2 juli werd goedgekeurd door het parlement, zou naar verwachting in de tweede helft van 1997 zo'n 600 mln lewa opleveren. In de eerste helft van 1997 had de verkoop van 220 staatseigendommen 390 mln lewa opgebracht,

(Vor.ber.pag. 224/2 e.v.-1997)

BOLIVIA

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij op 1 juni 1997 in Bolivia gehouden presidentsverkiezingen eindigde de 71-jarige generaal (bd) Hugo Bánzer Suárez van de rechtse Nationalistische Democratische Actie(Acción Democrática Nacionalista, ADN) op de eerste plaats. Hij werd gevolgd door Juan Carlos Durán van de regerende rechtse Nationalistische Revolutionaire Beweging (Movimiento Nacionalista Revolucionario, MNR). Jaime Paz Zamora - staatshoofd van1989-'93 - van de sociaal-democratische Beweging van Revolutionair Links (Movimiento de Izquierda Revolucionaria, MIR) kwam op de derde plaats. Twee populistische kandidaten, Remedios Loza van het Geweten van het Vaderland (Conciencia de Patria, CONDEPA) en Ivo Kuljis van de Unie van Burgerlijke Saamhorigheid (Unidad Civica Solidaridad. UCS) eindigden als resp. vierde en vijfde. In totaal waren er tien kandidaten.

Omdat geen van de kandidaten de benodigde 51 procent van de geldig uitgebrachte stemmen had behaald, zou het die dag gekozen parlement bepalen wie van de twee kandidaten met de meeste stemmen president van Bolivia zou worden.

Op 3 juni sloot Bánzer met drie andere partijen - de MIR, UCS en CONDEPA - een akkoord over een regeringscoalitie. Daarmee zag het er naar uit dat Bánzers verkiezing in augustus door het parlement een formaliteit zou worden.

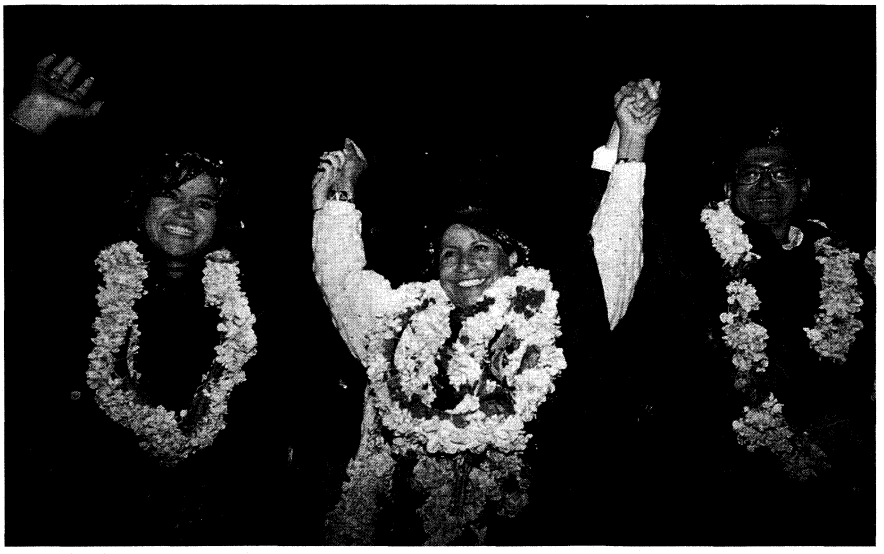
Onder de kop 'Armen zijn bereid ex-dictator z'n verleden te vergeven' meldde de correspondente Ineke Holtwijk in de *Volkskrant* het volgende vanuit La Paz

',,Veelmensen hebben een fout beeld van mij", zegt generaal Hugo Bánzer. ,,Ik zie er niet uit als een dictator en zo denk ik ook niet." De gecoiffeerd-Bánzer heeft zijn uiterlijk mee maar z,,n verleden tegen. Hij hoort in de rij ,idela en Pinochet thuis In de jaren zeventig regeerde hij Bolivia met ijzeren vuist. Zondag probeert Bánzer (71) voor de vijfde keer de democratisch gekozen president van Bolivia te worden. Als het hem lukt, heeft Bolivia een primeur. Geen van de Latijns-Amerikaanse dictators uit de jaren zeventig heeft dit voor elkaar gekregen. Bánzers kansen lijken dit keer beter dan ooit.

Zijn succes heeft onder meer te maken met het duizelingwekkende tempo waarmee het land, dat jaren geleden gold als de kneus van het continent. is verbouwd. geloven waarnemers. De zittende president, mijnbouwondernemer Gonzalo Sánchez de Lozada, privatiseerde de staatsbedrijven, hervormde het onderwijs, reorganiseerde het plaatselijk bestuur, de overheidsfinanciën en introduceerde een pensioenregeling. En dat alles in vier jaar.

,,Bolivianen zijn veranderingsmoe", gelooft Luis Quiroga van het onderzoeksbureau Encuestas y Estudios. Kiezers willen stabiliteit en Bánzer biedt dat. ,.Zijn grootste verdienste is dat hij altijd Bánzer is gebleven."

Terwijl de meeste kandidaten als een kameleon door het politieke spectrum bewogen, bleef Bánzer de conservatief die gelooft in de vrije markt. Nu ideologische verschillen het debat niet meer kleuren. is Bánzerverder doorgebroken.

Remedios Loza (m.),de kandidaat van het Geweten van het Vaderland voor het presidentschap van Bolivia. tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 28 mei 1997 in de Boliviaanse hoofdstad La Paz. Naast haar Gonzalo Ruíz Paz, de kandidaat van haar partij voor het vice-presidentschap, en Veronica Palenque, die een zetel in het Kamer van Afgevaardigden hoopte te behalen.

Foto AFP

De werkloosheid is schrijnend en alle kandidaten beloven banen en hulp aan de armen. Maar veel Bolivianen herinneren zich de generaal als de president die hun daadwerkelijk werk bezorgde , De armen zijn zo wanhopig aat zc bereid zijn Bánzcr zijn verleden te vergeven". meent Jorge Quiroga,een jonge ex-minister van financiën en nu Bánzers kandidaat voor het vice-presidentschap.

Bánzer regeerde in de vette jaren Bolivia's belangrijkste exportproducten - olie, gas en ertsen - noteerden recordprijzen. ,,Iedereen had werk en een bolivar was veel waard", herinnert Angel Rojas zich, een werkloze boekhouder. Hij gaat dit keer voor het eerst op de generaal stemmen De vermisten doden en martelingen? .L'! was vroeger" meent hij Nu is een andere tijd " Taxichauffeur Ismael Rodriguez omschrijft Bánzer ais een strenge. maar rechtvaardige vader..,Bolivia was een chaos."

Zo ziet de generaal het zelf ook. ,,Het waren geen engelen", zei hij onlangs over de slachtoffers van zijn regime. Bánzer houdt vol dat hij .,een revolutie leidde en geen coup pleegde". De president die hij afzette was een linkse militair die zelf de macht had gegrepen. Er heersten chaos en geweld. ,,Dankan je niet meteen met democratie beginnen."

Vergelijkingen met Pinochet of de Argentijnse generaals ervaren Bánzer en zijn medewerkers als kwaadsprekerij. ,,Pinochet is ultrarechts. Bánzer is een man van het midden", meent Tito Hoz da Vila, parlementariër en Bánzers campagnechef in de stad Cochabamba. Pinochet zette bovendien een democratisch gekozen president af en zijn methoden waren anders..,Daar verdwenen niet alleen extremisten maar ook mensen die een kritisch stuk hadden geschreven. Iedere dode is er een. menen mensenrechtenorganisaties. Zij vinden dat de generaal in de gevangenis hoort. Een poging eind jaren zeventig een proces tegen Bánzer te beginnen, liep vast. De parlementarier die de procedure in het parlement begon. werd vermoord. Het bewijsmateriaal werd vernietigd. De kans op voortzetting is nihil aangezien een tweederde meerderheid nodig is. Maar de doden van zijn bewind worden de generaal bij iedere stembusgang aangewreven.

Dit jaar pakten mensenrechtenorganisaties flink uit met paginagrote advertenties en spots op televisie. In een reclamespot werd de ene dictator (García Meza) vergeleken met de andere (Bánzer). Garcia Meza (82 doden, 25 vermisten, kreeg dertig jaar cel zijn vriend Bánzer (73 doden, 79 vermisten) werd nooit veroordeeld. ,,Zou u deze generaal als president kiezen'?", vroeg de commentaarstem.

Spots als deze maakten de campagne extra zwaar, zegt Hoz da Vila. Hij schat dat de antipropaganda de generaal ,,zeker vijf procent" in stemmen zal schelen. Ten onrechte, zegt hij. ..Juist omdat hij het stigma van autocraat heeft. zal hij meer dan ieder ander doen om democratisch te zijn. Dit is zijn laatste kans om als goede president de geschiedenis in te gaan."

De generaal was de afgelopen weken veel in de provincie om zijn ,.alliantie met het volk" te bekrachtigen. Hij schildert zichzelf graag als man van de armen, de anti-intellectueel, als een eenvoudige soldaat uit een klein dorp die zich vooral tussen de koeien op zijn gemak voelt.

Dat is echter de halve waarheid. Bánzer is de afgelopen twintig jaar een sleutelfiguur geweest in de politiek. Hij was niet alleen zeven

jaar president - in het instabiele Bolivia opmerkelijk lang - maar speelde ook een cruciale rol bij de allianties tussen de met elkaar overhoop liggende politieke partijen in de jaren tachtig. Uit die tijd is bij Bolivianen het beeld blijven hangen van de flexibele Bánzer. Ook dat imago van Bánzer als grondlegger van de democratie wordt in de campagne gecultiveerd.

Hij is democraat omdat de politieke conjunctuur dat eist. gelooft Quiroga. ..Je moet nu democraat zijn of je he?meent of niet." Maar het is een teken aan de wand dat Bánzer nooit zijn spijt heeft betuigd over de doden die gevallen zijn. Dat heeft zelfs de Argentijnse legerchef gedaan.

Alhoewel Bánzer in de peilingen voorop loopt, zal zijn overwinning vermoedelijk nipt zijn. Zijn belangrijkste rivalen zijn een minister. een bankier annex papiermagnaat en een expresident. In de kopgroep doen verder een indiaanse televisiepresentatrice en een parlementslid mee.

Doordat de winnaar in geen geval 51 procent van de stemmen zal halen, wordt de beslissing doorgeschoven naar het parlement. Het parlement, dat zondag ook nieuw wordt gekozen, moet in augustus tussen de nummers een en twee kiezen.

De afgelopen twaalf jaar werd de winnaar van de verkiezingen slechts een keer ook daadwerkelijk president. Het is Boliviaanse logica, zegt Luis Quiroga. Bolivianen houden niet van de kortste weg en evenmin van simpele oplossingen of van winnaars. ,,Dit is het land waar je nummer twee moet worden om te kunnen winnen."

Generaal Bánzer heeft zijn ambitie tegen. ,,Ik heb altijd in alles de beste willen zijn". zei hij enkele weken geleden. .,Daarom zal ik ook de beste president worden die Bolivia ooit heeft gehad."

Uitslag presidentsverkiezingen:

Kandidaat	Stemmenpercentage*
Hugo Bánzer Suárez (ADN)	22,3
Juan Carlos Durán (MNR)	17.7
Jaime Paz Zamora (MIR)	16,7
Remedios Loza (CONDEPA)	15,9
Ivo Kuljis (UCS)	15,9
Overigen	11,5
	Totaal 100

*Niet-officiële cijfers

Uitslag parlementsverkiezingen

Bij de gelijktijdig gehouden parlementsverkiezingen behaalde de ADN in de Kamer van Afgevaardigden (Cámara de Deputados) 33 zetels en in de Senaat (Senado)13 zetels. Dankzij het op 5 juni gesloten akkoord met de MIR (31 zetels: 25+6), de UCS (23 zetels: 21+2), alsmede met de CONDEPA (20 zetels: 17+3) kon Bánzer in principe rekenen op de steun van120 parlementariërs (46+31+23+20) in het 157, leden ,tellende parlement, hetgeen zijn verkiezing tot president zeker maakte.

Uitslag parlementsverkiezingen-

Partij	Zetelverdelzng *Kamer van Afgevaardigden*	*Zetelverdeling Senaat*
ADN	*33*	13
MIR	25	6
MNR	*26*	3
UCS	*21*	2
CONDEPA	17	3
Verenigd Links (IU)	4	
Beweging voor een Vrij Bolivia (MBL)	4	
Totaal	130	27

*Niet-officiële cijfers

Bánzer beloofde de wet te eerbiedigen, de radicale vrije-markthervormingen van de MNR voort te zetten, en zich, met Amerikaanse steun, te blijven inspannen om de productie van en handel in cocaïne tegen te gaan.

Zijn samenwerking met Paz Zamora bracht Bánzer ertoe de Amerikaanse regering de verzekering te geven dat de deelname van de MIR aan de nieuwe regeringscoalitie de belofte van zijn regering om de strijd tegen drugs voort te zetten, onverlet zou laten.

Paz Zamora en verscheidene prominente MIR-leden waren beschuldigd van betrokkenheid bij de drugshandel en in december 1995 waren hun visa voor de VS om die reden ingetrokken.

In sommige kringen werd gevreesd dat de deelname van de MIR in de nieuwe regering buitenlandse investeringen en Amerikaanse hulp in gevaar zou kunnen brengen

Ook van Verenigd Links (Izquierda Unida, IU), dat niet zou deelnemen aan de nieuwe regering. werd verwacht dat zij zich tegen de vernietiging van cocaplantages zou verzetten. aangezien de vier IU-leden in de Kamer van Afgevaardigden de oostelijke gebieden van Bolivia, waar coca werd geteeld. vertegenwoordigden.

Bánzer zou een paar concessies hebben gedaan om zich van de steun van de UCS en CONDEPA te verzekeren. Vooral de alliantie met CONDEPA werd waardevol geacht, aangezien dit Bánzer een grote aanhang bezorgde in de Boliviaanse hoofdstad La Paz en haar voornaamste voorstad El Alto, waar Remedios Loza, de eerste Indiaanse vrouw die zich ooit kandidaat had gesteld voor het presidentschap, ongeveer tachtig procent van de stemmen had gekregen.

Bánzer goedgekeurd als nieuwe president

Op 5 augustus hechtte het parlement met 118 van de 127 stemmen zijn goedkeuring aan de benoeming van Bánzer tot president van Bolivia voor een ambtsperiode van vier jaar.

Jaime Paz Zamora (l.) en Samuel Doria Medina, resp. de presidents- en vice-presidentskandidaat van de Beweging van Revolutionair Links. op 27 mei 1997 in La Paz tijdens een verkiezingsbijeenkomst Foto *AFP*

Generaal (b.d.)Hugo Bánzer Suárez op 6 augustus 1997 op het balkon van het Palacio Quemado in La Paz net na zijn beëdiging als president van Bolivia. Naast hem zijn echtgenote. Foto EPA

Een dag later omschreef de nieuwe president zich in zijn inaugurele rede als 'een persoon van echte verzoening'. Hij beloofde het land te verenigen en de werkgelegenheid te stimuleren. Daarnaast deed hij de belofte dat hij de teelt van coca (de grondstof voor cocaïne) met wortel en tak zou hebben uitgeroeid voordat zijn ambtstermijn zou zijn verstreken. De meeste waarnemers vonden dit een onrealistische doelstelling en beschouwden zijn belofte dan ook als een poging de Amerikaanse regering gunstig te stemmen, die in 1997 ongeveer $ 114 mln had uitgetrokken om Bolivia te steunen in de strijd tegen de drugshandel.

Samenstelling nieuwe kabinet

Op 6 augustus werd de regering van Bánzer beëdigd. Sleutelposities gingen naar leden van Bánzers rechtse ADN. Daarnaast telde de regering drie leden van de MIR: op de niet zo belangrijke departementen van buitenlandse handel, volksgezondheid en arbeid. De CONDEPA kreeg de invloedrijke ministeries van landbouw en huisvesting. Verder ging de portefeuille van economische ontwikkeling naar de UCS, die haar machtsbasis had in Santa Cruz in het oostelijke laagland. De kleine Nieuwe Republikeinse Macht (NFR) kreeg de portefeuille van duurzame ontwikkeling als beloning voor de steun die Bánzer bij de verkiezingen had ontvangen van de burgemeester van Cochabamba, wiens broer op deze post werd benoemd.

De portefeuilleverdeling was als volgt

Buitenlandse zaken - Javicr Murillo (ADN); bureau van de president - Carlos Iturralde (ADN): defensie - Fernando Kieffer (ADN); binnenlandse zaken - Guido Nayar (ADN); justitie - mevr. Ana Maria Cortés (ADN); onderwijs - Tito Hoz de Vila (ADN): financien - Edgar Millares (onafh.);buitenlandse handel - Jorge Crespo (MIR);volksgezondheid - Tonchi Marinkovic (MIR); arbeid - Leopoldo López (MIR); landbouw - Odin Bauer (CONDEPA): huisvesting - Javier Escobar (CONDEPA): economische ontwikkeling - Ivo Kuljis (UCS); duurzame ontwikkeling - Erick Reyes Villa (NFR).

(Vor.ber.pag. 314/2 e.v.-1997)

CANADA

VERKIEZINGSCAMPAGNE. ONTHULLING OVER ONAFHANKELIJKHEID QUEBEC IN 1995

De campagne voor de Canadese parlementsverkiezingen van 3 juni 1997 (zie voor de aankondiging daarvan pag 382/3 e v-'97) werd gedomineerd door de onthulling op *8* mei 1997 dat de regering van Québec in 1995 op het punt had gestaan eenzijdig de onafhankelijkheid uit te roepen en de Franse regering te verzoeken onverwiild over te gaan tot diplomatieke erkenning van de nieuwe staat

De voormalige premier van Québec, Jacques Parizeau, onthulde in zijn op 12 mei gepubliceerde boek *Pour* un Québec *Souverain*, dat de onafhankelijkheid zou zijn uitgeroepen als de uitslag van het referendum over de soevereiniteit van Québec in oktober 1995 (zie pag. 836/2 e.v.-'95) een 'ja' had opgeleverd. Verder beweerde Parizeau dat het plan eenzijdig de onafhankelijkheid uit te roepen en Franse diplomatieke erkenning te verkrijgen, was uitgestippeld met de hulp van de Franse oudpresident Valery Giscard d'Estaing, aan wie hij in 1995 in Frankrijk een bezoek had gebracht.

De onthulling veroorzaakte algehele consternatie in het Engelssprekende deel van Canada en er werd druk gespeculeerd over de ongekende constitutionele crisis die een dergelijke eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring zou hebben veroorzaakt. De uitspraken in het boek brachten ook de leiders van de separatistische beweging van Québec in verlegenheid. Premier Lucien Bouchard, de opvolger van Parizeau, verklaarde onmiddellijk dat hij niet op de hoogte was geweest van het plan en dat hij zich ervan gedistantieerd zou hebben als hij er van af had geweten. Separatistische leiders toonden zich ook bezorgd over de aanwijzing dat Parizeau van plan was geweest een in 1995 gesloten akkoord met andere leiders van de Parti Québécois (PQ)te negeren. Krachtens dit akkoord zou een positieve uitslag van het referendum worden gevolgd door een jaar van onderhandelingen om een vriendschappelijke afsplitsing van Canada te bewerkstelligen.

De onthullingen werden algemeen gezien als gunstig voor de campagne van de Liberale premier Jean Chrétien. Na de publicatie van het boek gaven de

opiniepeilingen aan dat de steun voor het Bloc Québécois (de separatistische partij die op dat moment de officiële oppositie vormde in het federale parlement) in Québec zelf aanzienlijk was afgenomen.

Onder de kop 'Campagne Canada in teken ,,Québec"' berichtte Frank Kuin vanuit Montreal het volgende over de verkiezingscampagne:

'Toen de Canadese premier Jean Chrétien vorige maand vervroegde parlementsverkiezingen uitschreef voor aanstaande maandag [2 juni], wilde hij het vooral hebben over de economische prestaties van zijn regering. De campagne pakte echter anders uit. Niet de Canadese overheidsfinancien stonden centraal bij confrontaties tussen de vijf voornaamste politieke partijen, maar de bedreiging van 's lands voortbestaan door de onafhankelijkheidsbeweging in Québec, de overwegend Franstalige deelstaat.

In oktober 1995 stemden de Québécois in een referendum met een onverwacht krappe meerderheid (50,6 procent) tegen afscheiding van Canada. Het separatistische bewind in Québec wil binnen afzienbare tijd een herkansingsreferendum houden, en de partijleiders ruzieden vooral over de vraag hoe dat gevaar het hoofd moet worden geboden. Chrétien en zijn Liberale Partij worden door de oppositie beschouwd als incompetent voor de taak.

,,C heeft het bijna verknald", beoordeelde Preston Manning, leider van de rechtse Reform Partij, het optreden van Chrétien als aanvoerder van het federalistische kamp bij het referendum. ,,U verdient geen tweede kans."

De premier, zelf een Québécois, is verweten sinds het referendum geen goed beleid te hebben gevoerd om de toekomst van Canada veilig te stellen. Hij is onpopulair in zijn eigen deelstaat, waar hij kiezers niet heeft kunnen weerhouden van steun aan het separatistische Bloc Québécois, de grootste oppositiepartij in het federale parlement.

Sinds de bijna-ovenvinning van de separatisten heeft Chrétien enkele omstreden initiatieven genomen ter bevordering van de ..nationale eenheid", waaronder erkenning van het bijzondere karakter van Québec in de Canadese grondwet en een juridische zaak waarbij het Hooggerechtshof is gevraagd uitspraken te doen over de spelregels van een volgend referendum. Ondanks kritiek op die maatregelen zal Chrétien na maandag waarschijnlijk toch aanblijven als premier, omdat de Liberalen het voordeel hebben dat de oppositie sinds de vorige verkiezingen sterk versplinterd is.

Van de traditionele partijen verloren de Conservatieven in 1993, na negen jaar aan het bewind te zijn geweest onder Brian Mulroney, op twee na al hun zetels, en zakte ook de sociaaldemocratische NDP onder de twaalf zetels die nodig zijn voor erkenning als oppositiepartij. Sindsdien bestaat de oppositie in Ottawa uit twee regionale groepen die niet kunnen of willen uitgroeien tot nationale partijen: het Bloc, een gelegenheidscoalitie van politici uit Québec met als enig beleidspunt la *souveraineté*, en Reform, een protestbeweging uit de westelijke deelstaten Alberta en British Columbia.

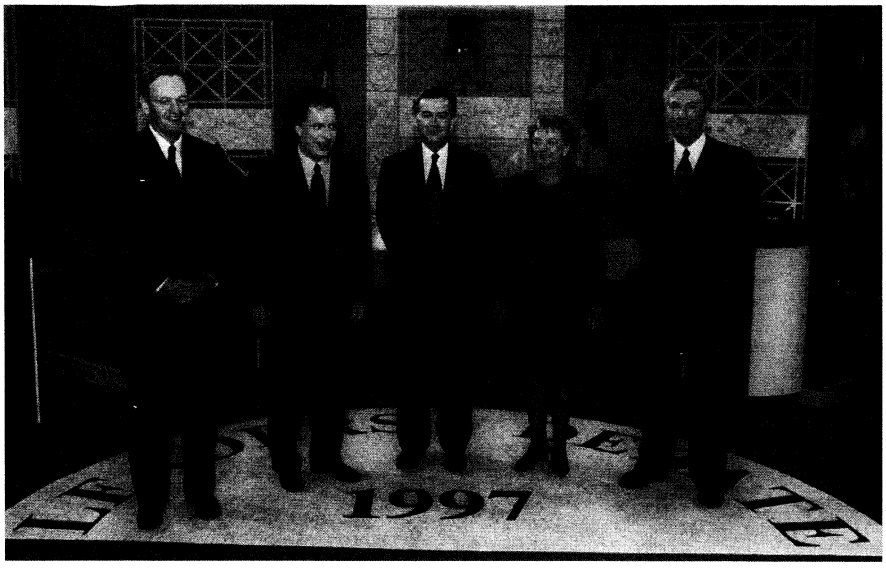
Het Bloc Québécois zit met een leiderschapsprobleem sinds de oprichter. de charismatische Lucien Bouchard, vorig jaar opstapte om premier van Québec te worden. Zijn opvolger. Gilles Duceppe. een voormalige communist, geniet weinig vertrouwen onder de kiezers. De Reform Partij aast op de status van het Bloc als aanvoerder van de oppositie, en heeft geappelleerd aan een groeiend anti-Québec gevoel in de rest van Canada om stemmen te winnen. Partijleider Manning is tegen erkenning van Québec als ,,apartesamenleving" (distinct society) en bepleit gelijkheid van alle Canadese deelstaten. Dat heeft hem vooral in zijn thuisbasis in westelijk Canada brede steun opgeleverd.

Andere partijen hebben Manning echter beschuldigd van exploitatie van de Canadese identiteitscrisis. Hij heeft gesuggereerd dat de toekomst van het land niet veilig is in handen van politici uit Québec, inclusief Chrétien. Een televisiespot van Reform riep op tot .,een stem voor alle Canadezen, niet alleen politici uit Québec".

.,De Reform Partij zaait verdeeldheid, intolerantie en uitsluiting", protesteerde Chrétien. Volgens Alexa McDonough, partijleider van de sociaal-democraten, ,.zou het beleid van Preston Manning dit land rechtstreeks voeren naar een burgeroorlog".

En Jean Charest, voorman van de Conservatieven en ook afkomstig uit Québec. noemde Manning ,,een fanaticus". Charest heeft zich gepresenteerd als de enige kandidaat-premier die een nationale verzoening tot stand kan brengen. Ondanks zijn associatie met de gehate Mulroney heeft hij populariteit weten te winnen met vurige betogen voor Canadese eenheid. Een hernieuwde meerderheid zit er echter niet in voor de Conservatieven. omdat ze het rechtse electoraat moeten delen met Reform.

Chrétien zag de aanhang van zijn partij na de aankondiging van de verkiezingen teruglopen in de opiniepeilingen, Geconfronteerd met de mogelijkheid dat de Liberalen maandag hun meerderheid verliezen, maande hij de kiezers een verdere regionalisering van de Canadese politiek te voorkomen. ..Ik heb steun nodig uit alle delen van Canada", zei hij aan het einde van de campagne. ..Alleen de Liberale Partij kan de krachtige regering vormen die Canada nodig heeft."'

Vóór hun deelname aan een verkiezingsdebat op de nationale televisie poseren de vijf belangrijkste Canadese politici op 12 mei 1997 voor fotografen. V.l.n.r.: Jean Chrétien (Liberale Partij). Jean Charest (Conservatieve Partij), Preston Manning (Hervormingspartij), Alexa McDonough (Nieuwe Democratische Partij), en Gilles Duceppe (Bloc Québécois). Foto EPA

Liberale Partij van Chrétien wint de Lagerhuisverkiezingen

Bij de parlementsverkiezingen van 2 juni kwam de Liberale Partij onder leiding van Chrétien opnieuw aan de macht waardoor zij kon beginnen aan een tweede regeerperiode. Het was de eerste keer in veertig jaar dat een Liberale regering een absolute meerderheid wist te behalen bij twee opeenvolgende verkiezingen. Het zetelaantal van de Liberale Partij in het 301 zetels tellende Lagerhuis was ten opzichte van de verkiezingen van 1993 (zie pag. 848/3 e.v.-'93) echter gedaald van 177 (van in totaal 295) naar 155 zetels. Haar absolute meerderheid werd daarmee verkleind van 58 tot vier zetels. De opkomst was 66,7 procent.

Chrétien zelf wist zijn Lagerhuiszetel ternauwernood te behouden. Hij behaalde zo'n 1.600 stemmen meer dan degene die als tweede eindigde. De relatief slechte resultaten van de regeringspartij, gecombineerd met het feit dat de premier had besloten de verkiezingen zeventien maanden eerder uit te schrijven dan de grondwet vereiste, vergrootte volgens veel waarnemers de kans dat Chrétien onder druk zou worden gezet af te treden als partijleider.

De verkiezingen bevestigden dat de Canadese politiek steeds regionaler van karakter werd, aangezien de drie grootste regionale partijen buiten hun traditionele bolwerken geen winst van betekenis wisten te boeken.

De Liberale Partij bleef aan de macht dankzij haar sterke electorale basis in de provincie Ontario, waar ongeveer veertig procent van de Canadese bevolking woonde en die goed was voor 103 zetels in het Lagerhuis De partij veroverde in deze provincie 101 zetels In de Atlantische provincies die de afgelopen vier jaar de gevolgen van de federale bezuinigingsmaatregelen aan den lijve hadden ondervonden, verloor de partij veel stemmen aan de Progressieve Conservatieve Partij (PCP) en de Nieuwe Democratische Partij (NDP)

De Hervormingspartij, die haar machtsbasis in de westelijke provincies Alberta en Brits Columbia had, breidde haar zetelaantal met acht zetels uit tot zestig, waardoor zij de officiële oppositiepartij werd in plaats van de separatistische Bloc Québécois. Onder leiding van Preston Manning had de Hervormingspartij campagne gevoerd met een populistisch programma waarin onder meer de gedachte verdere concessies te doen aan de nationalistische aspiraties van Québec onverbiddelijk van de hand werd gewezen. Zij slaagde er echter niet in haar regionale basis ten westen van de provincie Manitoba uit te breiden.

Het separatistische Bloc Québécois stelde geen kandidaten buiten de provincie Québec. De partij, onder leiding van Gilles Duceppe, zag haar zetelaantal teruglopen van 54 naar 44. Het Bloc Québécois bleef echter de partij met de grootste aanhang in Québec, en kreeg daar net zoveel stemmen als de liberalen en de PCP samen.

De PCP, die had geregeerd van 1984 tot 1993 maar bij de laatste parlementsverkiezingen haar zetelaantal tot twee zetels had zien slinken, herstelde zich licht. Zij behaalde twintig zetels, voornamelijk in de vier Atlantische provincies. De aanhang van de PCP van Jean Charest bleef echter te versnipperd om daadwerkelijk een bedreiging voor de hegemonie van de grote regionale partijen te vormen.

De enige partij die volgens waarnemers bij de verkiezingen ondubbelzinnig goed uit de bus was gekomen, was de NDP die onder leiding van Alexa McDonough haar zetelaantal had uitgebreid van negen tot 21.

Verkiezingsuitslag

Partij	*Stemmenpercentage*	*Zetelaantal*	*(Zetelaantal in 1993)*
Liberale Partij	38	155	177)
Hervormingspartij	19	60	(52)
Bloc Québécois	11	44	(54)
Progressieve Conservatieve Partij	19	20	(2)
Nieuwe Democratische Partij	11	21	(9)
Onafhankelijken	2	1	(1)
Totaal	100	301	(293)

Nieuw kabinet

Premier Chrétien maakte op 11 juni de samenstelliiïg van een nieuw kabinet bekend. Dit zag er als volgt uit:

Premier - Jean Chrétien; vice-premier - Herb Gray+; nationaal erfgoed - mevr. Sheila Copps+; justitie - mevr. Anne McLellan+; visserij - David Anderson+; intergouvernementele zaken en eenheid - Stephane Dion; defensie - Arthur Eagleton+; financiën - Paul Martin; buitenlandse zaken - Lloyd Axworthy; industrie - John Manley; internationale samenwerking en Franstalige gemeenschap - mevr. Diane Marleau*; Raad voor de Schatkist - Marcel Masse; arbeid - Lawrence MacAulay*; milieu - mevr. Christine Stewart*; openbare werken - Alfonso Gagliano+; immigratie - Lucienne Robillard: veteranenzaken - Fred Mifflin+; Indianenzaken - mevr. Jane Stewart+; menselijke hulpbronnen - Pierre Pettigrew; leider van het Lagerhuis - Don Boudria+; landbouw - Lyle Vanclief*; natuurlijke hulpbronnen - Ralph Goodale+; nationale inkomsten - Herb Dhaliwal, procureur-generaal Andy Scott internationale handel i Marchi+; transport David Collenette+ gezondheidszorg - Alan Rock+; leider in de Senaat - Al Graham*.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

UITSPRAAK TEGEN ASIEL VAN SAOEDISCHE DISSIDENT

Op 5 mei oordeelde een Canadese federale rechter, Donna McGillis, dat overtuigend was bewezen dat een Saoedische dissident die op dat moment asiel had aangevraagd in Canada, betrokken was geweest bij de bomaanslag in juni 1996 op het militaire huisvestingscomplex Al-Khobar in Dhahran, Saoedi-Arabië, waarbij negentien Amerikanen om het leven waren gekomen (zie pag. 648/1 e.v.-'96).

Een deel van het nieuwe Canadese kabinet op 11 juni 1997 net na de beëdiging. Op de eerste rij v.l.n.r.: minister van buitenlandse zaken Lloyd Axworthy, premier Jean Chrétien en gouverneur-generaal Romeo LeBlanc. Achter v.l.n.r.:hoofd van de Raad voor de Schatkist Marcel Masse, minister van financiën Paul Martin, minister voor internationale samenwerking en de Franstalige gemeenschap Diane Marleau en minister van defensie Arthur Eagleton Foto EPA

De uitspraak betekende dat de 28-jarige Hani Abdel Rahim Hussein al-Sayegh voor ondervraging kon worden uitgeleverd aan de VS of Saoedi-Arabië. Onderzoekers in de VS wilden met name vaststellen of de aanslag was uitgevoerd in opdracht van of met behulp van een buitenlandse regering of inlichtingendienst.

AMERIKAANSE TRAWLERS AAN DE KETTING GELEGD DOOR CANADESE AUTORITEITEN

In de laatste week van mei legden de Canadese autoriteiten vier Amerikaanse trawlers aan de ketting, nadat eerder die maand besprekingen tussen de twee landen over handhaving van de zalmpopulatie waren vastgelopen.

In reactie op de mislukte besprekingen vaardigden de Canadese autoriteiten voorschriften uit op grond waarvan buitenlandse schepen hun aanwezigheid bekend moesten maken en hun visnetten moesten binnenhalen zodra zij zich in Canadese wateren bevonden. In reactie hierop schortte de VS de besprekingen op over de overbevissing en de zalmpopulatie in het noordwestelijk deel van de Grote Oceaan die op 30 mei hadden moeten beginnen.

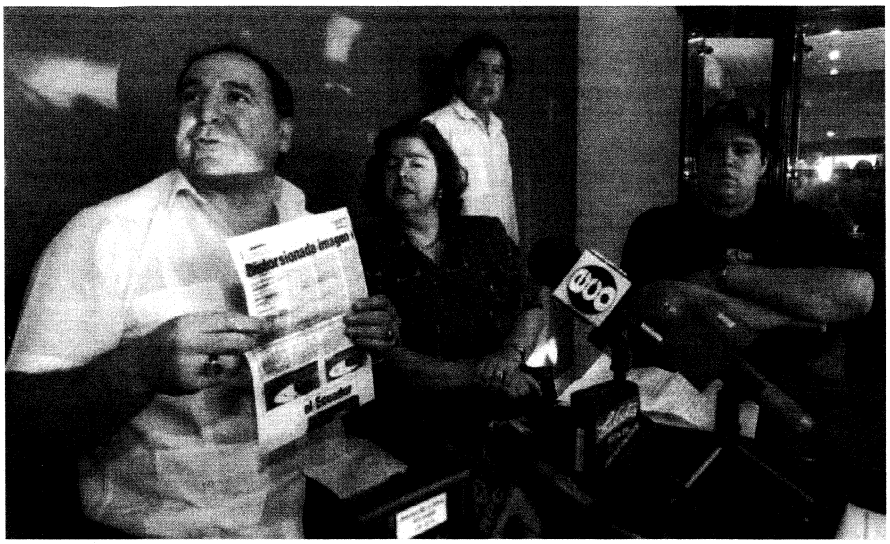
(Vor.ber.pag. 381/3 e.v.-1997)

ECUADOR

ONTWIKKELINGEN M.B.T. PRESIDENT EN KABINET. OUD-PRESIDENT BUCARAM KRIJGT POLITIEK ASIEL IN PANAMA

Op 28 april 1997 maakte de Panamese regering bekend dat zij politiek asiel had verleend aan Abdalá Bucaram Ortiz, de voormalige president van Ecuador. Bucaram was in februari door het Congres afgezet wegens geestelijke incompetentie (zie pag. 315/3 e.v.-'97).

De president van het Hooggerechtshof, Carlos Solorzano. uitte kritiek op het besluit van Panama en benadrukte dat Bucaram werd gezocht door Ecuador wegens criminele en niet wegens politieke aanklachten. Op 11 april had het hof opdracht gegeven Bucaram te arresteren als onderdeel van een onderzoek naar beschuldigingen van fraude en nepotisme, waaronder misbruik van ruim $ 80 mln uit het reservefonds van de overheid die uitsluitend bestemd was geweest voor nationale veiligheid. Het hof had verder het Congres gevraagd de onschendbaarheid van zeventien afgevaardigden, die bijna allemaal lid waren van Bucarams Ecuadoraanse Roldosistische Partij (PRE), op te heffen. Zij werden verdacht van corruptie via dekmantelbedrijven die ervan werden beschuldigd te hoog geprijsd ondenvijsmateriaal te hebben verkocht. Verder werd bericht dat het Congres zelf 21 andere afgevaardigden wilde diskwalificeren die betrokken zouden zijngeweest bij corruptie.

Abdalá Bucaram Ortíz, de in februari 1997 afgezette president van Ecuador, op 28 april 1997 tijdens een persconferentie in Panama-Stad. Die dag had Panama bekendgemaakt dat het politiek asiel had verleend aan de oud-president. Naast Bucaram zijn vrouw en twee zoons. Foto *EPA*

Benoeming Alarcón tot interim-president bij referendumgoedgekeurd. Besluit over instelling grondwetgevende vergadering

Op 25 mei werd de benoeming van Fabián Alarcón Rivera tot interim-president van Ecuador bij referendum goedgekeurd. Volgens onofficiële resultaten stemde ongeveer 65 procent van de kiezers in met de benoeming van Alarcón en was 28 procent tegen. Meer dan 70 procent van de kiesgerechtigden zou verder de beslissing van het Congres tot afzetting van Bucaram ondersteunen.

Tevens ging het electoraat akkoord met het instellen van een grondwetgevende vergadering, die het politieke systeem van Ecuador grondig moest herzien.

Over het referendum meldde correspondente Ineke Holtwijk in de Volkskrant (27-5-'97) o.m. het volgende:

„ Het referendum was nodig om de zittende regering legitimiteit te verschaffen, gelooft politiek commentator Benjamin Ortiz. „Tot nog toe heeft niemand Alarcóns regering ter discussie gesteld. Maar dat kan veranderen als hij dramatische beslissingen moet nemen. Denk aan de oorlog met Peru die we gehad hebben of de privatisering van het elektriciteitsbedrijf."

In totaal kregen de zeven miljoen kiesgerechtigde Ecuadoranen veertien ja- en neevragen voorgeschoteld over onderwerpen zo verschillend en ingewikkeld als de benoeming van het Hooggerechtshof. de kiesdrempel, de samenstelling van het toeziend kiescollege en de campagnekas van partijen. De twee vragen over de gebeurtenissen in februari waren de enige die een duidelijke uitslag te zien gaven.

De opkomst voor het referendum was laag. Meer dan 40 procent kwam niet opdagen.

Volgens Bucaram. die politiek asiel in Panama heeft gekregen, is zijn afzetting een gecamoufleerde militaire coup. Het referendum noemde hij op CNN „.een politieke show". Ecuador heeft om zijn uitlevering gevraagd. Bij het Hooggerechtshof zijn vijf processen wegens fraude en malversatie tegen hem aangespannen...'

Kabinetswijzigingen

Op 27 mei deelde president Alarcón mee dat minister van binnenlandse zaken en politie César Verduga zijn ontslag had ingediend om 'de weg vrij te maken voor grondwetshervormingen' die bij het referendum waren goedgekeurd. Eind september maakte Verduga echter nog steeds deel uit van het kabinet.

Op 3 juni maakte Alarcón een kleine kabinetswijziging bekend, waarbij hij de nadruk legde op de noodzaak de continuïteit in zijn interim-regering te waarborgen. Twee ministers werden vervangen (zie voor samenstelling kabinet pag. 317/2-'97).

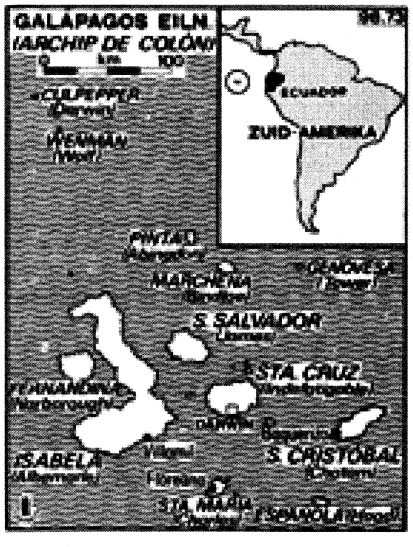
Minister van volksgezondheid Guillermo Wagner en minister van openbare werken en verbindingen Estuardo Hidalgo Bifarini werden respectievelijk opgevolgd dooi- Acdrubal de Ia Torre en Homero Torres. Eveneens onzeker was de positie van minister van financiën en overheidskrediet Carlos Davalos, die op 24 juni zijn ontslag indiende met de mededeling dat hij in functie zou blijven tot Alarcón had besloten of hij het ontslag zou accepteren. Eind september was de portefeuille financiën en overheidskrediet in handen van Marco Antonio Flores Troncoso.

Op 4 juni benoemde het Congres Roberto Gómez Mera tot de nieuwe procureur-generaal als opvolger van Francisco Cucalon.

NOODTOESTAND VOOR DE GALAPAGOS-EILANDEN AFGEKONDIGD

Op 30 april kondigde president Alarcón per decreet de noodtoestand af voor de Galapagoseilanden. Vanaf dat moment gold een vestigingsverbod en mochten geen nieuwe visvergunningen worden afgegeven. Door overbevissing van de wateren rond de eilanden en een snel groeiende bevolking stond de natuur op de eilanden onder zware druk. De regering was tot de maatregel gekomen onder druk van de VN-organisatie UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), die de eilanden op de lijst van meest bedreigde natuurmonumenten wilde zetten.

Onder de kop: 'Ecuadoraanse president wil Galapagos redden' berichtte correspondente Ineke Holtwijk in de Volkskrant (2-5-'97)o.m. het volgende:

Rony Smarth verlaat op 9 juni 1997 het parlementsgebouw in Port-au-Prince nadat hij zijn ontslag heeft ingediend als premier van Haïti. *Foto AFP*

'...De ongecontroleerde migratie vanaf het vasteland en de illegale visserij bedreigen de unieke natuur van de vulkanische eilanden. die duizend kilometer van de kust in de Stille Oceaan liggen.
Het probleem is al jaren oud. maar de Ecuadoraanse regering heeft haast. De UNESCO waarschuwde de minister van milieu eind vorig jaar dat de eilandengroep zijn speciale status als natuurmonument verliest als de milieuproblemen niet worden aangepakt. De UNESCO had 52 knelpunten aangestipt. In december komen de Galapagos aan de orde op de grote UNESCO-conferentie. Vooruitlopend daarop bezoekt een UNESCO-delegatie een dezer maanden de eilanden.
De regering had van de VN-organisatie tot deze maand de tijd gekregen om te laten zien dat ze de natuurbescherming op de Galapagoseilanden serieus neemt.
De Galapagoseilanden hebben vanwege hun ligging en isolement een uniek, maar fragiel ecosysteem. De meeste milieuproblemen vloeien voort uit de ongebreidelde migratie. De eilanden zijn Ecuadors rijkste provincie. In de hoop op (beter betaald) werk. verhuizen ieder jaar honderden gezinnen naar de eilanden. De Galapagos telden in de jaren zestig drieduizend inwoners. nu zijn het er ruim achttienduizend.
De gevolgen van de migratie zijn vooral zichtbaar op Santa Cruz. het bevolkingrijkste eiland. Drinkwater en elektriciteit zijn hier schaars. Net als banen. ,,De enige die belang hebben bij migratie zijn de toeristenbureaus met cruiseschepen", zegt burgemeester Franklin Sevilla Cedenno. .,Zij klagen over de hoge lonen voor bemanningsleden. Hoe meer werklozen. des te lager de lonen."
Veel nieuwkomers die geen werk kunnen vinden. belanden in de illegale visserij Alleen lokale vissers met een vergunning mogen hun netten uitgooien voor de kust. Maar volgens Edgar Vargas, vice-directeur van het Nationaal Park Galapagos, komen er steeds vaker industrifle vissersschepen uit de havenstad Guayaquil, de Verenigde Staten en Azië binnen de vijftien-mijlszone. Dolfijnen, zeehonden, schildpadden en roggen komen terecht in hun sleepnetten.
Op haaien mag helemaal niet worden gevist. Toch gebeurt dat op grote schaal. De vissers verkopen de vinnen aan klanten in het Verre Oosten en de Verenigde Staten voor de haaienvinnensoep. Sommige haaienvissers gebruiken zeehonden als aas. De afgelopen maanden spoelden bovendien diverse mannelijke zeehonden aan die van hun geslachtsorgaan waren beroofd. In het Verre Oosten wordt de penis van de zeehond gebruikt als afrodisiacum, net als de zeekomkommer, die evenmin gevangen mag worden.
Controle op de illegale visserij is een probleem gezien de gigantische afstanden, het gebrek aan middelen, de onduidelijke taakverdeling van overheidsorganen en de incompetentie van justitie.'

(Vor.ber.pag. 315/2 e.v.-1997)

HAÏTI

ONTWIKKELINGEN M.B.T. REGERING EN PARLEMENT. AFTREDEN PREMIER SMARTH

Op 9 juni 1997 diende premier Rony Smarth zijn ontslag in. Dit gebeurde na maandenlange stakingen en gewelddadige protestacties waarbij het aftreden van Smarth was geëist.

President René Préval weigerde commentaar te geven op het aftreden van Smarth. De oppositiepartijen en de vakbonden juichten de beslissing van Smarth echter toe. Smarth, die in maart 1996 was aangetreden als premier (zie pag. 398/1-'96), had kritiek gekregen omdat hij een reeks bezuinigingen op openbare uitgaven en privatiseringen had doorgevoerd die internationale hulpverschaffers hadden geëist. Zijn eigen partij, de Politieke Organisatie Lavalas (OPL), schaarde

zich achter zijn beslissing af te treden, omdat die volgens de partij strookte met 'gevoelens van vele sectoren in de samenleving'. Smarth zelf verklaarde dat hij het niet langer eens was met 'de manier waarop het spel werd gespeeld: zonder principes, zonder ethiek'.

Volgens deskundigen was het vertrek van Smarth in feite opgezet door oud-president Jean-Bertrand Aristide, wiens militante aanhang in de Lavalas Familie naar verwachting een meerderheid zou behalen in de Senaat (zie verderop) en sterk gekant was tegen het opleggen van bezuinigingsmaatregelen.

Uitstel tweede verkiezingsronde

Op 11 juni maakte de Voorlopige Kiesraad (CEP) bekend dat de beslissende verkiezingsronde voor de Senaat, die was gepland voor 15 juni, voor een tweede maal was uitgesteld (zie pag. 454/1-'97). Een nieuwe datum werd niet vastgesteld en er circuleerden geruchten dat de CEP-leden er over dachten op te stappen.
Bij de eerste verkiezingsronde in april, die was geboycot door de meeste oppositiepartijen, was uit binnen- en buitenland kritiek geleverd op het toezicht op de verkiezingen. Smarth en de OPL-leiders hadden sommige CEP-leden beschuldigd van gesjoemel met de uitslag van de eerste ronde ten gunste van aanhangers van Aristide. De OPL weigerde vervolgens mee te doen aan volgende ronden.

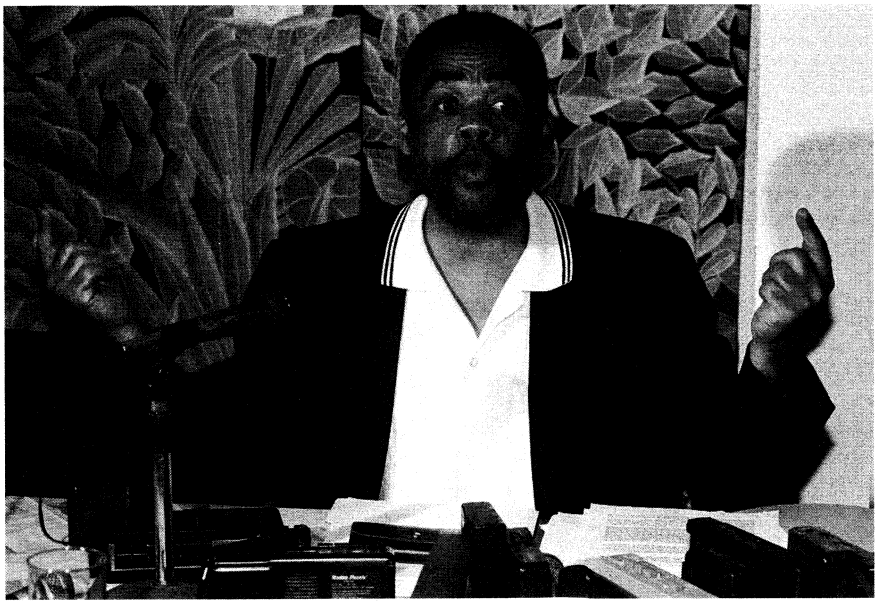
Pierre benoemd tot nieuwe premier. Renoeming verworpen door Kamer van Afgevaardigden

Op 25 juli benoemde president Préval de econoom Eric Pierre tot premier als opvolger van Smarth. De benoeming van Pierre, een hoge functionaris bij de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank. moest nog wel worden goedgekeurd door het parlement. Smarth, die als premier was aangebleven om de lopende zaken te behartigen, had op 21 juli president Préval gewaarschuwd dat hij zijn werkzaamheden zou staken wanneer er op 9 augustus nog geen opvolger was benoemd.

Op 26 augustus verwierp de Kamer van Afgevaardigden met 43 tegen negen stemmen en acht stemonthoudingen Prévals keuze van Pierre voor het premierschap.

VEILIGHEIDSRAAD BESLUIT TOT 'OVERGANGSMACHT' OP HAÏTI

Op 30 juli, aldus *Le Monde* (1-8-'97), gingen de vijftien leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) unaniem akkoord met resolutie 1123, waarbij een 'overgangsmacht' werd ingesteld die Haïti moest helpen bij de democratisering van het land. Het mandaat van de troepen bedroeg vier maanden. Volgens Le *Monde* was de overgangsmacht de opvolger van de vredesmacht van de VN op Haïti (UNMIH, zie pag. 183/3-'97).

Eric Pierre, de beoogde premier van Haïti, laat op 8 augustus 1997 tijdens een persconferentie in Port-au-Prince meten dat hij de economische hervormingenvanzijnvoorganger zal voortzetten. *Foto EPA*

STRAFRECHTELIJK ONDERZOEK NAAR NEDERLANDS BEDRIJF

Op 5 augustus besloot het Openbaar Ministerie in Den Haag tot een strafrechtelijk onderzoek naar het in Alphen aan de Rijn gevestigde bedrijf Vos BV. Het bedrijf werd volgens persofficier S. Horstink verdacht van dood door schuld. Vos BV had in 1995 onzuivere glycerine geleverd aan een Haïtiaans farmaceutisch bedrijf via een Duitse tussenhandelaar. Zeker zestig kinderen waren in 1996 om het leven gekomen. nadat ze een met de glycerine vervaardigde koortswerende paracetamolsiroop hadden ingenomen. Vos BV is onderdeel van Helm AG in Hamburg, één van de grootste chemische en farmaceutische handelsfirma's in Europa.

Op 14 augustus werd bekendgemaakt dat advocaat E. van der Wolf namens de gedupeerden in Haïti een civiele procedure zou aanspannen tegen leverancier vos.

(Vor.ber.pag. 453/2 e.v.-1997)

VERENIGDE STATEN

PROCES TEGEN JOHN DCPONT

Op 27 januari 1997 begon in Media. Pennsylvania, het proces tegen John DuPont, de rijkste man die ooit in de VS werd aangeklaagd wegens moord. DuPont, erfgenaam van een chemie-imperium, werd beschuldigd van moord op de voormalige Olympische kampioen worstelen, David Schultz, op zijn landgoed op 26 januari 1996. Verwacht werd dat de verdediging zou aanvoeren dat DuPont ontoerekeningsvatbaar was toen hij de moord pleegde.
Op 25 februari werd de 58-jarige multimiljonair schuldig bevonden aan doodslag. DuPont werd veroordeeld tot minimaal twintig jaar gevangenisstraf, maar er werd een tweede zitting gepland om vast te stellen of hij in een psychiatrisch ziekenhuis moest worden opgenomen.

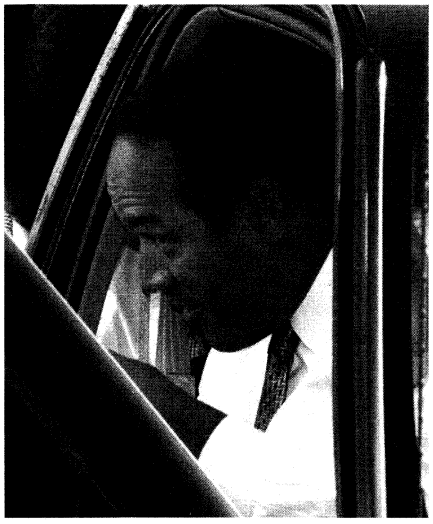
UITSPRAAK IN CIVIELE PROCEDURE TEGEN O.J. SIMPSON

Op 4 februari werd O.J. Simpson door een burgerlijke rechtbank in Santa Monica, Californië, verantwoordelijk geacht voor de moord op zijn ex-vrouw Nicole Brown Simpson en haar vriend Ronald L. Goldman in 1994. Het vonnis stond in contrast met zijn vrijspraak in

een strafproces in 1993 (zie pag. 50/3 e.v.-'96).

In een civiele procedure was de bewijslast die nodig was voor een toewijzing van schadevergoeding, lichter dan in een strafproces De jury was na een zeventien uur durend overleg verdeeld over drie dagen unaniem van oordeel dat Simpson Ronald Goldman 'met opzet en onrechtmatig' had vermoord en kende $ 8,3 mln aan smartengeld toe aan de familie van Goldman Om technische redenen had de familie Brown geen smartengeld geëist maar enkel schadevergoeding en over deze kwestie beraadde de jury zich op 5 februari Krachtens de Californische wet werd bij de toekenning van schadevergoeding. anders dan bij smartengeld, rekening gehouden met de financiele omstandigheden van de gedaagde Op 10 februari besloot de jury met tien tegen twee stemmen dat Simpson een schadevergoeding van $ 23 mln moest betalen. waarbij het geld zou worden verdeeld tussen de families Brown en Goldman

De rechter in de civiele procedure had twee onderdelen uit het verweer van de advocaten van Simpson uit het strafproces afgewezen, namelijk het vermeende racisme van de politie van Los Angeles en het vermeende drugsgebruik van Nicole Simpson. Bovendien waren de advocaten van de eiser er in geslaagd belangrijk nieuw bewijsmateriaal te overleggen, zoals foto's van Simpson waarop hij hetzelfde weinig voorkomende model designer-schoen droeg dat bloederige voetstappen had achtergelaten op de plek van de moord. Tijdens het strafproces had Simpson ontkend dergelijk schoeisel te bezitten.

Een archieffoto van 20 september 1996 van O.J.Simpson. *Foto EPA*

De beperkingen die werden gesteld aan het bewijsmateriaal en aan de uitzending van Set proces op de televisie. zorgden er voor-dat de civiele procedure in drie maanden was afgerond, terwijl het strafproces negen maanden had geduurd. Omdat de eerdere beschuldigingen van racisme bij de politie niet ter sprake waren gekomen, was de reactie van de zwarte gemeenschap op de uitspraak gematigd. De publieke opinie in de zaak leek echter nog steeds naar ras verdeeld te zijn. Uit opiniepeilingen bleek dat 75 procent van de blanken Simpson schuldig achtte, terwijl 65 procent van de zwarten in zijn onschuld geloofde. De jury bij het strafproces had bestaan uit negen zwarten, twee blanken en een persoon van Latijns-Amerikaanse afkomst, terwijl de jury bij de civiele procedure bestond uit negen blanken, een persoon van Latijns-Amerikaanse afkomst, een Aziaat en een man van Afro-Aziatische afkomst.

SCHIETPARTIJ IN EMPIRE STATE BUILDING

Op 23 februari rond 15.15 uur opende de 69-jarige Palestijn Ali Abu Kamal uit Gaza met een Beretta het vuur op het drukke panoramabalkon van de 86ste verdieping van het Empire State Building in New York. Bij de aanslag werden zeven mensen getroffen, onder wie een Deense toerist die aan zijn verwondingen overleed. Vervolgens schoot Kamal zichzelf dood.
In de dagen na de aanslag werd bekend dat Kamal over zijn toeren was geraakt na het verlies van zijn spaargeld van $ 300.000, dat hij in de V Shadwillen investeren. Op 25 februari werd echter tevens bekendgemaakt dat Kamal een brief van twee pagina's had achtergelaten waarin hij de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk veroordeelde voor hun steun aan Israël.

VEROORDELING BURMEISTER

Op 27 februari werd de 21-jarige James N. Burmeister, een voormalig Amerikaanse parachutist, schuldig bevonden aan moord en samenzwering. In 1995 had Burmeister zonder enige reden een zwart stelletje gedood. De moord zou onderdeel zijn geweest van een initiatieceremonie van nazistische skinheads.

Burmeister werd op 8 maart in Fayetteville, Noord-Carolina, veroordeeld tot twee maal levenslang zonder kans op voorwaardelijke vrijlating. Eén jurylid was zich blijven verzetten tegen het doodvonnis.

OKLAHOMA-PROCES

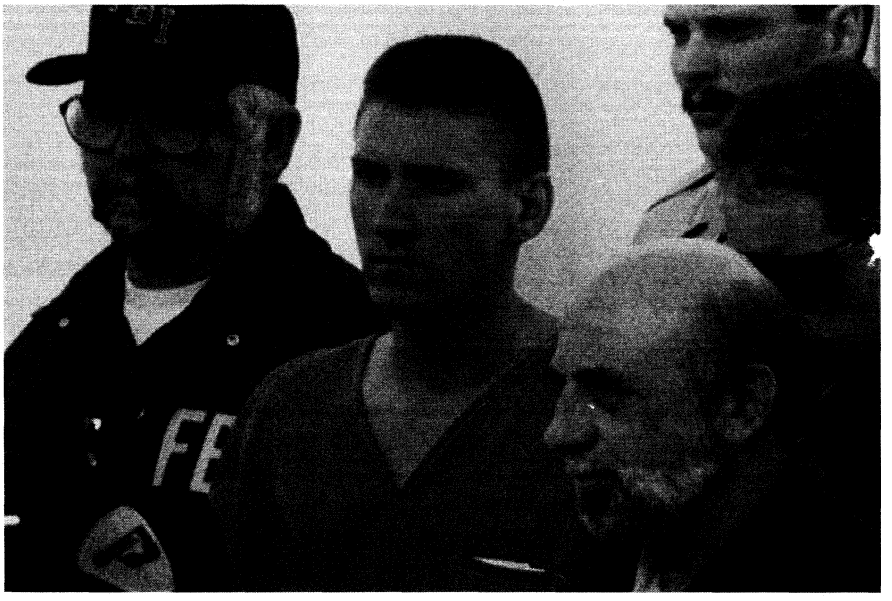
Op 31 maart werd in Denver, Colorado, het proces tegen de 29-jarige Timothy McVeigh geopend McVeigh werd beschuldigd van moord, samenzwering tot moord, en illegaal gebruik van explosieven in verband met de bomaanslag op het federale Alfred P Murrahgebouw in Oklahoma City op 19 april 1995 (zie pag. 359/1 e.v.-95) Bij de aanslag de ernstigste terreurdaad op Amerikaans grondgebied in recente jaren, waren 168 doden geaallcn, onder wie negentien kinderen, en honderden gewonden Als McVeigh en zijn medeverdachte, de 42-jarige Terry Nichols die apart terechtstond, schuldig zouden worden bevonden, konden zij ter dood worden veroordeeld

De beginfase van het proces stond in het teken van de selectie van twaalf juryleden en zes reserve-juryleden uit een groep van 350 kandidaten. De selectieprocedure was pas op 22 april afgerond. Rechter Richard Matsch was erop gebrand een herhaling van het mediacircus rond het proces tegen O.J. Simpson te voorkomen en had ongekend strenge veiligheidsmaatregelen genomen. De identiteit van de juryleden werd volledig geheimgehouden en televisiecamera's en portrettekenaars werden uit de rechtszaal geweerd. Het proces zou worden gevoerd in Denver, omdat gevreesd werd dat de verdachten in Oklahoma geen eerlijk proces zouden krijgen.

McVeigh was een gedecoreerde veteraan van de Golf-oorlog. Hij groeide op in de buurt van Buffalo, in de staat New York, als kind van gescheiden ouders. Al vroeg had hij een grote belangstelling voor vuurwapens. Na de Golfoorlog slaagde hij er niet in werk te vinden. De gewelddadige manier waarop de federale overheid in 1993 een einde had gemaakt aan een confrontatie met een sekte die zich in een boerderij in Waco, Texas, had verschanst, had zijn haat tegen de overheid verder aangewakkerd. De aanslag in Oklahoma-Stad had precies twee jaar na de bestorming in Waco plaatsgevonden (zie voor de bestorming pag. 481/3 e.v.-'93).

Kritiek op forensisch lab FBI

Een onderzoek van het ministerie van justitie naar misstanden in het centrale FBI-laboratorium in Quantico, Virginia, trok de geloofwaardigheid van forensisch bewijsmateriaal dat was verzameld door het FBI sterk in twijfel. Deze ontwikkeling kon grote gevolgen

Een archieffoto van Timothy McVeigh op 22 april 1995, drie dagen na de bomaanslag op het Alfred P. Murrah-gebouw in Oklahoma-Stad. Foto EPA

hebben voor het onderzoek naar de 0-klahoma-bomaanslag. Op 15 april publiceerde de inspecteur-generaal van het ministerie van justitie, Michael Bromwich, zijn bevindingen in een rapport waarin hii 'biizonder ernstige en in het oog springende problemen' in het FBI-laboratorium signaleerde.

Het rapport volgde na kritiek van Frederick Whitehurst, één van de technici van het laboratorium. In het rapport werd geconstateerd dat de toxicologische, chemische en explosievenanalyses zowel materiaal-technisch als methodologisch tekort schoten. In het rapport werd vooral bezorgdheid uitgesproken over de analvse van bewijsmateriaal dat betrekking had op de bomaanslag in Oklahoma en die op het World Trade Center in februari 1993 (zie pag. 485/1 e.v.-'93).In beide gevallen waren er volgens het rapport 'wetenschappelijk ondeugdelijke' conclusies getrokken om het openbaar ministerie tegemoet te komen of zijn argumenten aan te dikken. Bovendien waren resten van de bomaanslag in Oklahoma mogelijk vervuild met ander explosieven. Twee agenten werden 'streng berispt' wegens de slechte kwaliteit van hun werkzaamheden in het kader van de Oklahoma-zaak.

Naar verwachting zou het rapport de aanzet geven tot een nieuw onderzoek van afgesloten en lopende zaken om het effect van dubieus forensisch bewijsmateriaal op uitspraken in strafzaken vast te stellen. Op 17 april werd bericht dat de FBI had ontdekt dat fo ensische analisten in 55 gevallen zulke ernstige fouten zouden kunnen hebben gemaakt dat er voldoende reden was om de zaak opnieuw te onderzoeken.

Familieleden slachtoffers Oklahoma-bomaanslag spannen proces aan

Meer dan driehonderd familieleden van de slachtoffers van de bomaanslag in Oklahoma namen O.J. Simpsons advocaat Johnnie Cochran in de arm om een proces tegen de Amerikaanse regering aan te spannen. Op 20 april werd bericht dat Cochran de regering namens de nabestaanden bij de districtsrechtbank van Oklahoma had aangeklaagd wegens 'onrechtmatige dood'.

Timothy McVeigh veroordeeld

Op 2 juni werd Timothy McVeigh na een proces van zeven weken in Denver schuldig bevonden aan de bomaanslag. Nadat de jury vier dagen in beraad was geweest, werd McVeigh unaniem schuldig bevonden aan elf aanklachten. Acht hiervan waren aanklachten wegens moord (de slachtoffers waren ordehandhavers die bij de explosie om het leven waren gekomen) en aanklachten wegens samenzwering om een wapen voor massavernietiging te gebruiken, wegens het gebruik van een dergelijk wapen en wegens het veroorzaken van vernieling door explosieven.

Het vonnis betekende het eind van de grootste federale strafzaak sinds het proces dat volgde na de moord op president Kennedy in 1963 Omdat l-iet geen staatszaak, maar een federale zaak betrof, was het niet toegestaan de gang van zaken te filmen Onder meer daardoor toonden de media geen buitensporige interesse, die zo kenmerkend was geweest voor een aantal strafzaken en civiele zaken die in de voorafgaande jaren sterk in de belangstelling hadden gestaan

Er bestond alleen maar indirect bewijs tegen McVeigh en er waren geen getuigen die hadden gezien dat hij de bom bij het gebouw achterliet. De verklaringen van getuigen die nauw verbonden waren met de verdachte (onder wie zijn neef en zus), suggereerden echter dat McVeigh verbitterd en gedesillusioneerd was over de federale autoriteiten die hij de schuld gaf van de dood van tachtig mensen die waren omgekomen bij de brand die een eind had gemaakt aan de belegering van de Davidian-sekte in Waco, Texas, in 1993. Volgens de aanklagers had McVeigh daar een krachtig motief voor de bomaanslag in Oklahoma aan ontleend.

De advocaten van McVeigh hadden volgens de algemene opvatting een nogal zwakke verdediging gevoerd die maar drieëneenhalve dag van het proces in beslag nam. Bij hun verdediging probeerden McVeighs advocaten enerzijds aan te tonen dat de veteraan betrokken was bij een groter complot dat was bedacht door internationale samenzweerders, onder wie neonazi's, en anderzijds dat McVeigh het slachtoffer was van een ordinaire persoonsverwisseling.
Na het vonnis en na twee dagen van verdere beraadslagingen, besloot de jury in Denver op 13 juni unaniem dat McVeigh moest worden geëxecuteerd door middel van een dodelijke injectie. McVeigh kreeg de doodstraf krachtens een federale wet die was goedgekeurd in september 1994 na de bomaanslag op het World Trade Centre in New York op 26 februari 1993 (zie pag. 485/1 e.v.-'93). Tegen de 41-jarige Terry Nichols, die samen met McVeigh werd aangeklaagd, zou in september 1997 een afzonderlijk proces met aanklachten van gelijke strekking beginnen.

VERMEENDE SAOEDISCHE TERRORIST UITGEWEZEN EN IN STAAT VAN BESCHULDIGING GESTELD

Op 17 juni leverde Canada de Saoediër Hani Abdel Rahim Hussein al-Sayegh aan de VS uit. De man was betrokken geweest bij de bomaanslag in juni 1996

op het militaire woningencomplex Al-Khobar in Dhahran, waarbij negentien man Amerikaans personeel was omgekomen De volgende dag werd de Saoedië aangeklaagd wegens samenzwering tot moord en 'internationaal terrorisme'

VOORTGANG SPIONAGEZAKEN VEROORDELING PITTS

Op 28 februari bekende Earl Edwin Pitts, voormalig lid van de contraspionagedienst van hei FBI (Federal Bureau of Investigation) schuldig te zijn aan de aanklacht dat hij gespioneerd had voor Rusland (zie pag 251/2-'97) In een poging strafvermindering te krijgen, maakte Pitts de inhoud bekend van het materiaal dat hij tussen 1987 en 1992 aan de Russen had overhandigd

Op 23 juni werd Pitts door een rechtbank in Alexandria, Virginia, veroordeeld tot een gevangenisstraf van 27 jaar.

VeroordelingNicholson

Op 3 maart bekende Harold J.Nicholson, een voormalig functionaris van het CIA (Central Intelligence Agency), eveneens schuldig te zijn aan spionage. Nicholson was ervan beschuldigd dat hij voor meer dan $180.000 geheime informatie had verkocht aan Rusland (zie pag. 251/2-'97). Nicholson was de meest hooggeplaatste CIA-functionaris uit de geschiedenis die werd beschuldigd van spionage voor een buitenlandse mogendheid.

Een op 19 december 1996 door het FBI vrijgegeven foto van Earl Edwin Pitts, die voor Rusland had gespioneerd. *Foto EPA*

Op 5 juni veroordeelde een rechtbank in Alexandria Nicholson tot een gevangenisstraf van 23 jaar en zeven maanden eneenboetevan $230.000.

AANHOUDENDE CONTROVERSE OVER DE RAMP MET HET TWA-LIJNVLIEGTUIG

In maart 1997 werd de theorie dat het lijnvliegtuig dat op 17 juli 1996 kort na het opstijgen van J F Kennedy Airport in New York was neergestort (vlucht 800 van Trans World Airlines, zie pag 27/1 e v.-'97) het slachtoffer was geneest van eer, friendly fire nieuw leven ingeblazen door de 71-jarige Pierre Salinger, voormalig persofficier van president Kennedy Deze beweerde in het bezit te zijn van nieuwe bewijzen die de theorie ondersteunden dat het vliegtuig was neergeschoten door een raket van de Amerikaanse marine tijdens geheime marine-oefeningen

Toen Salinger in november 1996 voor de eerste keer naar voren was gekomen met de beschuldiging dat de Amerikaanse regering de oorzaak van de ramp met het vliegtuig verhulde, was hij beschouwd als een slachtoffer van een grap op Internet. Salinger leek op dat moment een bericht te herhalen dat in augustus 1996 op Internet was verschenen en waarin werd beweerd dat het vliegtuig was neergestort als gevolg van 'friendl fire'. Maar op een persconferentie in Parijs op 13 maart 1997 die zo was gepland dat hij samenviel met de publicatie van radarbeelden in het Franse tijdschrift Paris-Match, toonde Salinger foto's die waren gemaakt waren van video-opnamen van het vliegveld JFK in New York. Op de foto's leek het radarsignaal te zien van een raket die zich vlak voor het ongeluk in de in de richting van het vliegtuig bewoog.

Het FBI dat het ongeluk onderzocht, had op uitgelekt nieuws over de banden gereageerd door toestemming te vragen de banden in beslag te nemen. Die toestemming werd op 10 maart door de districtsrechtbank van Brooklyn verleend. Desondanks hielden de autoriteiten vol dat er geen nieuwe bewijzen waren die de 'friendly fire'-theorie ondersteunden. Op 11 maart doorzochten FBI-agenten in Florida het huis van Richard Russell, een gepensioneerd piloot en lid van het onderzoeksteam van Salinger, en namen de videoband met de radarbeelden in beslag.

Op 21 maart verklaarde het FBI dat het signaal waarvan Salinger beweerde dat het een raket was, in werkelijkheid het signaal was van een P-3-Orion-toestel van de Amerikaanse marine dat ongeveer 7.000 voet boven het lijnvliegtuig had gevlogen.

EXCUSES CIA VOOR GEBREKKIGE INFORMATIE TIJDENS GOLFOORLOG

Tijdens een op de televisie uitgezonden persconferentie op het hoofdkwartier van het CIA in Langley, Virginia, op 9 april erkende de inlichtingendienst dat zo'n 20 000 Amerikaanse militairen die dienst deden tijdens de Golfoorlog in 1990-'91 konden zijn blootgesteld aan geringe hoeveelheden van het dodelijke zenuwgas sarin

Het CIA gaf toe al in 1984 over informatie te hebben beschikt dat in een munitiedepot in Kamisavah in het zuiden van Irak chemische wapens waren opgeslagen waaronder mosterdgas (zie pag 31/1 e v-'97) De dienst had echter verzuimd bevelhebbers te wijzen op de gevaren van vernietiging van het depot Na het einde van de grondoorlog was het depot door Amerikaanse troepen opgeblazen

De onthulling van het CIA was opmerkelijk, omdat drie jaar lang officieel was ontkend dat het CIA beschikte over bewijs dat zich in het depot in Kamisayah chemische wapens bevonden. Tijdens de persconferentie bood de leider van het CIA-onderzoek, Robert Walpole, de veteranen zijn excuses aan voor de fouten die het CIA had gemaakt en erkende dat 'de ondersteuning door de dienst voor, tijdens en na de oorlog beter had moetenzijn'.

Op 16 april legde Walpole tijdens een gezamenlijke zitting van twee subcommissies van het Huis van Afgevaardigden echter een getuigenverklaring af waarin hij zijn schuldbekentenis afzwakte. Hij gaf toe dat het munitiedepot niet had gestaan op een lijst van mogelijke opslagplaatsen van chemische wapens, maar verklaarde dat het CIA militaire bevelhebbers tijdens de oorlog herhaaldelijk had gewaarschuwd dat het depot mogelijk chemische wapens bevatte. Algemeen werd verondersteld dat Walpole het CIA-standpunt weerspiegelde dat de militairen medeverantwoordelijk waren geweest voor de gebrekkige communicatie met betrekking tot Kamisayah.

DEFENSIEOVERZICHT GEPUBLICEERD

Op 19 mei publiceerde minister van defensie William Cohen het vierjaarlijkse overzicht van het ministerie van defensie. In het overzicht, waarin de defensiebenodigdheden voor de komende tien jaar en daarna werden geraamd, werd de aanbeveling gedaan in twee fasen nog meer bases te sluiten. Hierbij

zouden waarschijnlijk duizenden banen verdwijnen. Ook werd voorgesteld het aantal personen in actieve dienst (1,4 mln) met 61.700 te reduceren, waarbij de luchtmacht het grootste aantal arbeidsplaatsen zou inleveren.

De conclusies van het overzicht werden als omstreden gezien. omdat vier eerdere ronden van sluitingen sinds het einde van de Koude Oorlog al hadden geleid tot de opheffing van ongeveer honderd militaire bases. Op het hoogtepunt van de Koude Oorlog telden de Amerikaanse strijdkrachten 2.2 mlnmanpersoneel en het ministerie van defensie besteedde destijds $ 120 mrd per jaar alleen al aan de aankoop van wapens. De voorgestelde wapenbegroting voor het fiscale jaar 1998 bedroeg daarentegen slechts $ 42 mrd, hoewel de regering toezegde in vijf jaar tijd in reële termen 40 procent meer wapens aan te schaffen.

De basisstructuur van de strijdkrachten. inclusief de stationering van 100.000 militairen in Europa en hetzelfde aantal in de regio van de Stille Oceaan, bleef ongewijzigd. Ook bleven de strijdkrachten vasthouden aan de doelstelling in staat te zijn twee belangrijke regionale oorlogen tegelijk te voeren en zouden de tien gevechtseenheden van de landmacht in stand worden gehouden.

De bezuinigingen op mankracht en materieel drukten het zwaarst op de marine en de luchtmacht. Het aantal oorlogsschepen zou worden teruggebracht van 138 tot 116, maar het aantal vliegdekschepen (twaalf) zou worden gehandhaafd. De luchtmacht zou 27.000 mensen in actieve dienst kwijtraken en 18.300 man burgerpersoneel. De landmacht zou in totaal slechts 15.000 personen in actieve dienst kwijtraken.

Het overzicht voorspelde dat de defensie-uitgaven zeker tot in de volgende eeuw ongeveer op het jaarlijkse niveau van $ 250 mrd zouden blijven. Maar deskundigen voorspelden dat het overzicht, zelfs uitgaande van het meest optimistische scenario, na 2002 het jaarlijkse verschil van $ 15 mrd tussen aankoopdoelen en beschikbare financiering slechts met $ 10 mrd zou verkleinen.

De samenstellers van het overzicht waren van mening dat de Amerikaanse militaire hegemonie in de afzienbare toekomst zou standhouden. maar waarschuwden voor de 'mogelijke opkomst na 2010-'15 van een regionale macht of een rivaliserende wereldmacht', een rol die waarschijnlijk zou worden gespeeld door China of een herrijzend Rusland

MASSALE ZELFMOORD SEKTELEDEN

Op 27 maart kwamen in een gehuurd huis in Rancho Santa Fe, bij San Diego, Californië, 39 leden van de Hemelpoort-sekte om het leven bij een rituele massazelfmoord. De leider van de sekte, de 66-jarige Marshall Herff Applewhite, was éénvan de doden.

Applewhite, die bekend stond ais 'King Do', geloofde dat hij een buitenaardse herder was wiens taak het was zijn uitverkoren volgelingen voor te gaan naar een rendez-vous met een ruimteschip dat de komeet Hale-Bopp, die op dat moment vanaf de aarde zichtbaar was. volgde. De zelfmoorden hadden blijkbaar in de loop van een paar dagen plaatsgevonden. De slachtoffers hadden wodka met phenobarbital gedronken en vervolgens een plastic zak over hun hoofd getrokken. De lichamen van de slachtoffers lagen in een rituele opstelling. Er waren geen aanwijzingen dat er sekteleden waren vermoord.

BELEGERING TEXAANSE MILITIE

In de laatste week van april werden dertien gewapende leden van de 'Republiek Texas' belegerd door politie-eenheden, onder wie Texas Rangers en FBI-agenten.

De militieleden hadden zich verschanst in een schuurtje in de afgelegen Davisbergen in het westen van Texas. De groep stond onder leiding van de 43-jarige Richard McLaren. die zichzelf 'hoofdambassadeur' van de ambassade van de 'Republiek Texas' noemde. De groep eiste erkenning van de onafhankelijkheid van de staat Texas, die volgens hen in 1845 illegaal door de V S was geannexeerd.

De confrontatie begon op 27 april, toen één van McLarens lijfwachten, Bob Scheidt. door de politie werd gearresteerd, nadat in zijn auto een aantal wapens was aangetroffen. Andere militieleden gijzelden daarop twee bejaarde bewoners van een nabijgelegen boerderij. Volgens McLaren waren zij FBI-informanten. Het echtpaar werd later vrijgelaten in ruil voor Scheidt.

De autoriteiten u-aren op de hoogte van het bestaan van de groep, omdat deze sinds enige tijd geldverslindende schijnprocessen voerde tegen bedrijven en overheidsinstellingen in Texas Gezien de rampzalige afloop van het Waco-beleg en de meer succesvolle aanpak tijdens de belegering van de 'freemen' van Montana (zie pag. 628/3 e.v.-'96) werd echter aangenomen dat het FBI zich bij de belegering terughoudend op wilde stellen.

Op 2 mei gaf Scheidt zich over en een dag later kwam een einde aan de belegering, toen McLaren en drie andere mannen zich overgaven aan de politie tijdens wat werd aangeduid als een overgaveceremonie in 'militaire stijl', nadat een .staakt-het-vuren voor heel Texas' was afgekondigd. Twee andere leden van de groep slaagden erin te ontsnappen. Naar verwachting zou McLaren worden aangeklaagd wegens samenzwering tot ontvoering, mishandeling en andere delicten.

LID KU KLUX KLAN EN MEXICAANS STAATSBURGER GEËXECUTEERD

Op 6 juni werd een lid van de Ku Klux Klan in Alabama als eerste blanke man sinds 1913 geëxecuteerd voor de moord op een zwarte man. De 42-jarige Henry Francis Hays werd ter dood gebracht op de elektrische stoel in de Holmar-gevangenis.

Hays was veroordeeld omdat hij in 1981 de 19-jarige Michael Donald had ontvoerd, vermoord en in een boom gehangen bij wijze van lynchpartij. Een medeplichtige, James Knowles, kreeg levenslang nadat hij tegen Hays had getuigd. De executie werd gezien als een bewijs voor de tanende invloed van de Klan in het zuiden waar het een aantal decennia eerder moeilijk was geweest blanken veroordeeld te krijgen die waren beschuldigd van moord of geweld met racistische motieven.

Het aantal leden van de Ku Klux Klan zou in de afgelopen dertig jaar gedaald zijn van ongeveer 12.000 tot minder dan 3.000. De organisatie was verder geteisterd en verzwakt door processen om schadevergoedingen. Eén van deze processen, die in 1987 was aangespannen door de moeder van Donald wegens de dood van haar zoon, had geleid tot het faillissement van de afdeling van de Klan in Alabama

Op 18 juni werd in een andere zaak een Mexicaanse visser, Irineo Tristan Mon-

toya, met een injectie ter dood gebracht in de staatsgevangenis Huntsville wegens de moord op een Texaanse motorrijder in 1985. De algemene opvatting dat Montoya onschuldig was aan de moord leidde tot verontwaardiging over zijn executie en tot interventie van de Mexicaanse regering

De executie was de 24ste die in 1997 in Mexico werd uitgevoerd Zij werd voltrokken nadat het Amerikaanse Hooggerechtshof de gouverneur van Texas George Bush en president Clinton erzoeken om gratie van de kant van de familie van Montoya en de Mexicaanse regering hadden afgewezen

'ZWARTE PANTER' VRIJGELATEN

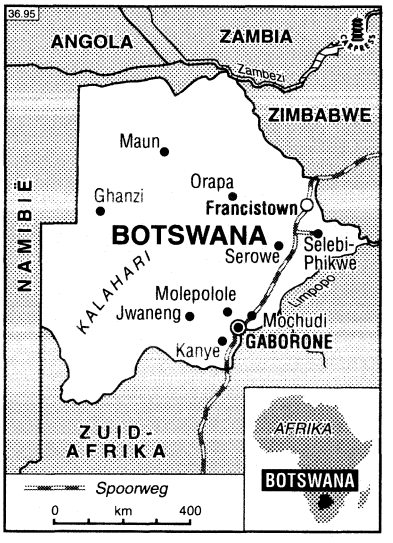
Op 10 juni werd de 49-jarige Elmer 'Geronimo' Pratt, een voormalige activist van de Zwarte Panter-beweging, vrijgelaten uit de gevangenis, 27 jaar na zijn opsluiting wegens moord. Rechter Everett Dickey van het Superior Court van Orange County liet Pratt vrij na betaling van een borgsom van $25.000, in afwachting van de uitslag van een mogelijk beroep door de officier van justitie van Los Angeles tegen het eerdere op 31 mei bekendgemaakte besluit van het Hof Pratts oorspronkelijke veroordeling te vernietigen.

Pratt was in 1972 veroordeeld voor de moord op een blanke lerares, Caroline Olsen, tijdens een roofoverval in Santa Monica in 1968. Sinds het oorspronkelijke proces waren bewijzen aan het licht gekomen dat een belangrijke getuige onder ede had gelogen, dat een andere getuige Pratt niet had herkend bij een identificatie en dat Pratt op het moment van de moord mogelijk onder toezicht stond van het FBI in Oakland.

BETTY SHABAZZ OVERLEDEN

Op 23 juni overleed de 63-jarige Betty Shabazz, de weduwe van de vermoorde zwarte politieke leider Malcolm X, aan de gevolgen van derdegraadsverbrandingen die zij had opgeiopen bij een brand in haar woning in Yonkers, New York City, in de vroege ochtend van 2 juni. De brand was aangestoken door haar 12-jarige kleinzoon Malcolm Shabazz, die tegenover de politie verklaarde dat hij het vuur had aangestoken opdat hij weer bij zijn moeder Qubilah, de dochter van Malcolm X, zou kunnen gaan wonen.

(Vor.ber. pag. 574/2 e.v.-1997)

BOTSWANA

BEGROTING 1997-'98

Op 10 februari 1997 voorspelde vicepresident en minister van financiën Festus Mogae bij de presentatie van zijn begroting voor 1997-'98 een overschot op de begroting dankzij een belangrijke groei in de mijnbouw.

Mogae was sinds 9 maart 1992 vice-president (zie pag. 409/1/2-'92). Hij was benoemd door de president van de republiek Botswana, Sir Ketumile Masire. De verkiezing van Masire, president sinds 13 juli 1980 (zie pag. 761-'80), voor een ambtsperiode van rijf jaar geschiedde door de National Assembly, de Tweede Kamer van het parlement. De laatste parlementsverkiezingen hadden plaatsgevonden op 15 oktober 1994 (zie pag. 850/2 e.v.-'94).De volgende zouden naar verwachting in oktober 1999 worden gehouden. Het parlement van Botswana omvat twee Kamers: een House of Chiefs en een National Assembly Het vijftien leden tellende House of Chiefs is een grotendeels adviserend orgaan. bestaande uit de stamhoofden van de belangrijkste acht stammen, vier gekozen onderstamhoofden, en drie leden die door de twaalf andere leden worden geselecteerd. De National Assembly omvat 44 leden: 40 gekozen parlementariërs en vier benoemd door de de meerderheidspartij

Volgens Mogae zouden de totale inkomsten en financiële ondersteuning van 7,8 mrd pula ($ 1 = 3,53 pula op 7 februari 1997) de totale uitgaven en netto leningen van iets meer dan 7,0 mrd pula overstijgen zodat een overschot van 763 mln pula zou ontstaan. Mogae zei dat 83 procent van de inkomsten zou komen uit de mijnbouw, invoerrechten en reserves van de centrale bank. Hij maakte bekend dat de inkomstenbelasting met 5 procent zou worden verlaagd, hetgeen de overheid 50 mln pula zou kosten. Ongeveer 25 procent van de uitgaven was bestemd voor onderwijs, 20 procent voor landontwikkeling en huisvesting, terwijl defensie, politie en het bureau van de president samen 13 procent van de uitgaven voor hun rekening zouden nemen

WIJZIGING AANTAL VERKIEZINGSBEPALINGEN

Op 6 augustus werd een aantal amendementen op de grondwet aangenomen Via de nieuwe wetgeving werd de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd van 21 naar 18 jaar het stemrecht voor inwoners van Botswana in het buitenland verruimd en verder werd bepaald dat bij overlijden of aftreden van de president diens functie automatisch zou overgaan in handen van de vice-president Verder werd de ambtsperiode van de president beperkt tot maximaal twee termijnen van vijf jaar

(Vorberpag 634/2 e v-1996)

KAAPVERDIË

SAMENSTELLING KABINET

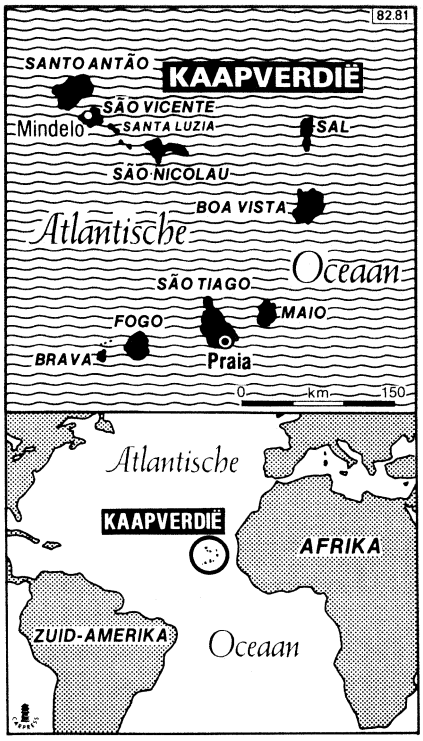
Op 19 juni 1997 zag het kabinet van de republiek Kaapverdië (Republica de Cabo Verde) er als volgt uit:

President - Antonio Mascarenhas Monteiro: premier - Carlos Wahnon Veiga; vice-premier - José Antonio dos Reise: landbouw, voedsel en milieu - José Antonio Pinto Monteiro; defensie en minister op het bureau van de raad van ministers - Ulpio Napoleão Fernandes; economische coördinatie - Antonio Gualberto do Rosario; onderwijs, wetenschap en cultuur - Jose Luis Livramento Monteiro Alves de Brito; buitenlandse zaken en gemeenschappen - Amilcar Spencer Lopes; gezondheid en sociale zaken - João Baptista Medina: justitie en binnenlands bestuur - Simão Rodrigues Monteiro; de zee - Maria Helena Semedo; vervoer en infrastructuur - Téofilo Figueiredo Silva: jeugdzaken. sport, ambtenarenzaken, arbeid en communicatie - José Antonio dos Reis;

Staatssecretarissen:
Bestuurlijke hervormingen - Paula Almeida; cultuur - Antonio Jorge Delgado; financiën - José Ulysses Correia Silva; buitenlandse zaken en samenwerking - José Luis de Jesus; overheid - Paula Almeida; jeugdzaken en sport - Victor Osorio;

Gouverneur van de Centrale Bank - Amaro Alexandre da Luz; ambassadeur in de VS - Corentino Virgilio Santos; permanent vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties in New York - Leão Monteiro José Luis Barbosa.

Kaapverdië, een voormalige Portugese kolonie die op 5 juli 1975 onafhankelijk is geworden, omvat tien eilanden (en acht eilandjes), verdeeld in twee groepen: een noordelijke en een zuidelijke. De noordelijke groep bestaat uit de

eilanden Boa Vista. Sal, Santo Antäo, Säo Vicente, Säo Nicolau en Santa Luzia, terwijl de zuidelijke groep de eilanden Bravo. Fogo. Maio en Säo Tiago telt. Hoofdstad is Praia, op Säo Tiago. De ambtsperiode van president Antonio Mascarenhas Monteiro. die op 17 februari 1991 voor de eerste keer werd gekozen (zie pag. 250/1-'91) en op 18 februari 1996 werd herkozen (zie pag. 416/2-'96), bedraagt vijf jaar. Het 72 leden tellende parlement kent één Kamer, de Assembléia Nacional. Op 17 december 1993 hebben voor het laatst parlementsverkiezingenplaatsgevonden (zie pag. 416/1/2-'96).

(Vor. ber. pag. 416 e.v.-1996)

LESOTHO

GRONDWETSWIJZIGING M.B.T. DE VERKIEZINGEN

Op 22 april 1997 keurde de Nationale Assemblee wetgeving goed die voorzag in de oprichting van een onafhankelijke kiescommissie, voorafgaand aan de voor januari 1998 geplande parlementsverkiezingen. De nieuwe wetgeving verlaagde ook de kiesgerechtigde leeftijd van 21 naar 18 jaar en voorzag in de verplichte registratie van partijen die aan de verkiezingen deelnamen.

POGINGEN BCP PREMIER MOKHEHLE TE WIPPEN

Op 18 april bepaalde het Hooggerechtshof dat de beslissing van het nationale uitvoerende comité van de regerende Basotho Corigress Party (BCP) premier Ntsu Mokhehle af te zetten als partijleider (zie pag 324/2-'97), van nul en generlei waarde was omdat het comité zich niet aan de BCP-statuten had gehouden Het hof bepaalde dat Mokhehle als leider moest aanblijven totdat er tijdens een partijcongres eind juli verkiezingen zouden zijn gehouden

In juni ontstond een politieke crisis als gevolg van pogingen van vooraanstaande leden van de BCP de 78-jarige premier Mokhehle te ontslaan om leeftijds- en gezondheidsredenen.

Op 5 juni verklaarde BCP-secretaris-generaal Godfrey Kolisang dat Mokhehle niet langer in staat was de zaken op een 'zinvolle en coherente' manier aan te pakken en 'permanent niet tot werken in staat' was. Op 6 juni volgde een reeks gewelddadige confrontaties tussen voor- en tegenstanders van Mokhehle, waarbij in Qachas Nek in het zuidoosten van het land twee doden zouden zijn gevallen.

Mokhehle richt LCD op

Op 7 juni maakte Mokhehle op een speciale bijeenkomst van afgevaardigden van de BCP uit de 65 departementen van het land bekend dat hij bezig was met de oprichting van een nieuwe politieke partij, het Lesotho Congress for Democracy (LCD). De vice-secretarisgeneraal van de nieuwe partij, Monyane Moleleki, maakte bekend dat de leden van het LCD uit de BCP zouden stappen, maar hij benadrukte dat de positie van Mokhehle als premier niet zou worden aangetast, aangezien deze nog steeds de steun van de meerderheid in de Nationale Assemblee genoot.

Leiders van andere politieke partijen veroordeelden de oprichting van de nieuwe partij op 10 juni als een staatsgreep van Mokhehle en eisten algemene verkiezingen. De volgende dag liepen de overgebleven BCP-afgevaardigden weg uit de Assemblee om deze eis kracht bij te zetten.

Op 23 juni bood de Zuid-Afrikaanse minister van buitenlandse zaken, Alfred Nzo, aan dat zijn land zou bemiddelen in het geschil tussen Mokhehle en de oppositie.

Qhobela nieuwe partijleider BCP

Op 27 juli koos de BCP tijdens een congres Molapo Qhobela tot partijleider als opvolger van Mokhehle.

BCP wordt oppositiepartij

Op 25 augustus verklaarde de voorzitter van de Nationale Assemblee, T. Kolane, de BCP tot officiële oppositiepartij, iets dat nieuw was voor het parlement omdat de BCP bij de verkiezingen van 1993 (zie pag. 489/1 e.v.-'93) alle zetels had ge onnen.

(Vor.ber.pag. 324/2-1997)

MAROKKO

ONTWERPBEGROTING VOOR 1997-'98

Op 8 mei 1997 presenteerde minister van financiën en buitenlandse investeringen Mohamed Kabbaj de ontwerpbegroting voor 1997-'98. Hij voorspelde een tekort van MD 12,4 mrd ($ 1,00 = MD 9.48 op 9 mei). Dit kwam neer op een stijging van 32 procent ten opzichte van 1996-'97. Dit begroting ging uit van MD 126.7 mrd Wan uitgaven en MD 114,3 mrdaaninkomsten.

PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN. WIJZIGING KABINET

Op 13 juni vonden lokale verkiezingen plaats. Zij vormden het begin van een verkiezingsproces dat zou uitmonden in parlementsverkiezingen in september. overeenkomstig de bij referendum van 1996 goedgekeurde amendementen op degrondwet (zie pag. 77613-'96).

Bij de bekendmaking van de verkiezingsuitslag op 19 juni zei minister van binnenlandse zaken Driss Basri dat geen enkele partij een overweldigende meerderheid had behaald, hoewel de nationalistische Istiqlal-partij het grootste aantal stemmen had gekregen. De dagen na de verkiezingen klaagden verscheidene oppositiepartijen dat de overheid met de uitslag zou hebben geknoeid. De Partij voor Vooruitgang en Socialisme (PSP), die deel uitmaakte van de uit vier partijen bestaande oppositionele Koutla-groep, zei dat de verkiezingen niet 'aan de veiwachtingen hadden voldaan' en dat nog veel moest gebeuren voor de parlementsverkiezingen. De Algerijnse radio meldde dat vier doden en vijftien gewonden waren gevallen bij 'vechtpartijen' tijdens de verkiezingen. De opkomst bedroeg 75,13 procent

Kabinetswijziging

Op 13 augustus maakte koning Hassan II een wijziging van zijn kabinet bekend

Hierbij voegde hij verscheidene ministeries samen en nam hij een aantal technocraten op in de regering Tevens benoemde hij een aantal onderministers, onder wie vier vrouwen De regeringswijziging kwam nadat koning Hassan op 4 augustus had besloten negentien van de 36 ministers te ontslaan zodat zii al hun aandacht konden richten up de komende parlementsverkiezingen

Verkiezingsuitslag

Partij	*Zetelaantal*
Istiqlal-partij	4.151
Nationale Vergadering van Onafhankelijken	3.501
Volksbeweging	3.280
Constitutionele Unie	2.959
Socialistische Unie van Volkskrachten	2.593
Onafhankelijken	2.403
Sociaal-Democratische Beweging	1.773
Nationale Volksbeweging	1.132
Nationale Democratische Partij	1.095
Partij voor Vooruitgang en Socialisme	710
Organisatie van Democratische Volksactie	232
Actiepartij	188
Socialistische Democratische Partij	140
Choura en Istiqlal-partij	80
Totaal	24.237

Het ministerie van financiën werd samengevoegd met dat van handel, industrie en nijverheid en kwam onder leiding te staan van minster van handel Driss Jettou. Eén van de nieuwe ministers was Driss Benhima, die aan het hoofd van het superministerie van transport, koopvaardij, toerisme, energie en mijnbouw kwam te staan. Benhima was tot dan toe directeur van het nationale elektriciteitsbureau geweest, waar hij bekend stond als een krachtig voorstander van privatisering.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier, buitenlandse zaken en samenwerking - Abdellatif Filali: staatsminister zonder portefeuille - Moulay Ahmed Alaoui; staatsminister van binnenlandse zaken - Driss Basri; handel. industrie en nijverheid - Driss Jettou+; openbare werken, landbouw en milieu - Abdelaziz Meziane Belfkih+; huisvesting, werkgelegenheid en beroepsopleidingen - Mourad Cherif*; transport, koopvaardij. toerisme, energie en mijnbouw - Driss Benhima*; telecommunicatie - Abdessalem Ahizoune+; stimulering van de economie en privatiseringen (gedelegeerd aan de premier) - Abderrahmane Saidi+; sociale zaken (gezondheidszorg, jeugd en sport) - Abdellatif Guerraoui+; secretaris van de regering - Abdessadek Rabi; justitie - Omar Azziman*; visserij. bestuurszaken en betrekkingen met het parlement - Mustapha Sahel+; communicatie, regeringswoordvoerder - Driss Alaoui M'Daghri; hoger onderwijs. wetenschappelijk onderzoek en cultuur - Driss Khalil+: nationaal onderwijs - Rachid Yen Mokhtar; islamitische zaken - Abdelkebir Alaoui M'Daghri; defensie (gedelegeerd aan de premier) - Abderrahmane Sbai+.

Onderministers:
Buitenlandse zaken en samenwerking - Taieb el Fassi Fihri: hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en cultuur - mevr. Aziza Bennani*; financiën - Abdelfettah Ben Mansour*; financiën - Adberrazak al-Mousaddak*; openbare werken. landbouw en milieu - Abdelsadim , i openbare werken. landbouw en milieu - Al-Hocine Triani* energie en mijnbouw - mevr. Hmina Ben Khadra*; sociale zaken - Fouad Hammadi*; sociale zaken - mevr. Zoulikä Naciri*; jeugd en sport - mevr. Nawal al-Moutawakil*:

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

Onder de kop 'Vrouwelijke onderministers brengen revolutie in Marokko' meldde De Standaard (27-8-'97) het volgende:

'Aan deze kant van de Middellandse Zee is dit nauwelijks nieuws. Maar in Marokko wordt de benoeming van vier vrouwen tot onderminister deze maand beschouwd als minstens een kleine revolutie. Traditioneel worden vrouwen. zelfs winnaars van gouden medailles op de Olympische spelen, in dit moslimland behandeld als tweederangsburgers.
Zo'n 70 procent van de Marokkaanse vrouwen zijn ongeletterd. Ze kunnen niet scheiden en hebben voor een huwelijk de toestemming nodig van hun vader, ook al zijn ze reeds 40 jaar oud.
Tot 1993 konden ze zelfs niet naar het buitenland reizen zonder instemming van hun vader, broer of echtgenoot. Kan dit veranderen?
.,Indien de politieke wil er is, kan er een strategie komen om het analfabetisme terug te dringen en meer rechten te geven aan vrouwen. Deze benoeming van vrouwen op posten waar beslissingen genomen worden, is belangrijk omdat het een manier is om de wettelijke toestand aan te passen aan de dagelijkse realiteit waar vrouwen werken als managers. dokters en onderwijzers ', zegt Fatima-Zohra Tamoh voorzitster van het Centre des Ressources Féminines.
Tamoh vindt de houding van veel Marokkanen tegenover de positie van de vrouw in de maatschappij schizofreen. Volgens haar zijn er zo'n 4 000 vrouweliike bedriifsleiders terwijl ook een derde van ut' artsen en leraars vrouwen zijn. Desondanks blijven ze onderworpen aan wetten die hen in een mindere positie plaatsen tegenover de man.
Het burgerlijk wetboek, deels gebaseerd op de islamitische sharia, gaat terug tot 1958. .,De wetten daarin moesten oorspronkelijk de familiebanden regelen in een tijdperk dat de meeste vrouwen ongeletterd waren en niet buitenshuis werkten. Dit beeld beantwoordt niet meer aan de realiteit". zegt Tamoh.
De vrouwelijke leden van de Marokkaanse regering krijgen wel niet veel tijd om veranderingen door te voeren. Ze werden benoemd ter vervanging van mannelijke collega's uit politieke partijen die tijd willen vrijmaken voor de campagne in de aanloop naar de volgende verkiezingen. Koning Hassan kondigde vorige week aan dat de stembusslag plaatsvindt op de laatste vrijdag van oktober of de eerste van november.
In elk geval zullen decennia van tradities moeten worden overwonnen voor er ingrijpende veranderingen komen. ,,Het patriarchaal systeem en de traditie van harems maken het moeilijk voor vrouwen normale relaties te hebben met mannen", zegt Tamoh.
,,Mannen bekijken vrouwen zo indringend dat deze laatsten zich naakt voelen. Op ieder moment zijn er aanzoeken voor affaires. Maar als

De Marokkaanse premier Abdellatif Filali (1.)op 24 juni 1997 in de Portugese hoofdstad Lissabon tijdens een ontmoeting met de Portugese minister van buitenlandse zaken, Jaime Gama.
Foto AFP

hun vrouw zuster of dochter in een affaire betrokken raakt, verliezen diezelfde mannen de pedalen

Mogelijke verkiezingsdata

Op 20 augustus zei koning Hassan dat op 31 oktober of 7 november parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Op 18 augustus had de Marokkaanse televisie bericht dat het nieuwe parlement zou bestaan uit een rechtstreeks gekozen, 325 leden tellend Huis van Afgevaardigden (Tweede Kamer) en een indirect gekozen, 270 leden tellende Kamer van Raadgevers (Eerste Kamer).
(Vor.ber.pag. 395/1/2-1997)

RWANDA

WERKZAAMHEDEN RWANDA-TRIBUNAAL. BESCHULDIGINGEK VAN SLECHT FUNCTIONEREN

Op 12 februari 1997 werden de resultaten openbaar gemaakt van een intern onderzoek van de Verenigde Naties (VN) naar het functioneren van het Internationaal Strafrechttribunaal voor Rwanda. De conclusie was dat 'het [tribunaal] op geen enkel bestuurlijk terrein effectief functioneert'. Bovendien werd gesproken van 'wanbeleid van het tribunaal op bijna alle fronten en veelvuldige schendingen van VN-voorschriften en reglementen'.

Het hoofd van de Interne Controlediensten van de VN, Karl Paschke, die het rapport had geschreven, uitte met name kritiek op de Keniase griffier Andronico Adede, en beschuldigde vice-procureur Honoré Rakotomanana, een rechter uit Madagaskar, van incompetentie. Beide mannen namen vervolgens ontslag. In het rapport werd tevens het VN-secretariaat in New York bekritiseerd omdat het had nagelaten het bureau in Arusha de nodige steun te geven.

Het tribunaal was opgezet om leiders te berechten die verantwoordelijk waren voor de slachtpartijen in 1994, waarbij minstens 500.000 Hoetoes en gematigde Toetsi's door Rwandese soldaten en anderen waren vermoord. Het was gevestigd in de Tanzaniaanse stad Arusha (zie pag 192/3 e.v.-'97) en had een bureau voor aanklagers en onderzoekers in de Rwandese hoofdstad Kigali.

Doodstraf voor Karamira

Op 14 februari veroordeelde een gerechtshof in Kigali Froduald Karamira wegens oorlogsmisdaden tot de dood via een vuurpeloton. Karamira was een Toetsi die ervan was beschuldigd een extreme Hoetoe-factie te hebben geleid en met zijn radiotoespraken in 1994 te hebben aangezet tot genocide

Op 19 februari ontkenden Anatole Nsengiyunva. een kolonel in het voormalige Rwandese leger, en Ferdinand Nahimana, een voormalige directeur van het extremistische radiostation Mille *Collines* voor het tribunaal in Arusha schuldig te zijn aan genocide en misdaden tegen de mensheid. Een tweede voormalige kolonel. Theoneste Ragosora, algemeen beschouwd als de meest gezochte genocideverdachte, zou ook moeten voorkomen.

Oud-, resident Habyarimana aandeelhouder Mille Collines

Het Belgische dagblad De Morgen berichtte op 15 april dat oud-president Juvénal Habyarimana - die op 6 april 1994 tezamen met zijn Boeroendische collega was vermoord (pag. 424/1 e.v.-'94) - aandeelhouder was geweest van het radiostation Mille *Collines* (ook bekend als RTLM) die de Hoetoes met zijn boodschappen tegen de Toetsi-gemeenschap had aangezet deel te nemen aan de volkerenmoord dat jaar.

Belgische ministers hadden Habyarimana destijds aangespoord paal en perk te stellen aan de excessen van het radiostation. maar hadden geen actie willen ondernemen omdat hij beweerde zich zorgen te maken over de 'persvrijheid'. Volgens het bericht toonde een lijst van de 1.125 Rwandese aandeelhouders echter aan dat het radiostation in handen was van de familie en vrienden van Habyarimana.

Doodstraffen wegens volkerenmoord

In mei 1997 werden voor meerdere rechtbanken processen gevoerd tegen verdachten van genocide en andere misdaden tegen de mensheid tijdens de slachtingen van 1994. Verscheidene verdachten werden ter dood veroordeeld. Op 16 mei berichtte de Afdeling voor Humanitaire Aangelegenheden van de VN dat sinds het begin van de rechtszaken eind 1996. meer dan veertig personen ter dood waren veroordeeld wegens genocide en het beroep van vijf veroordeelden was verworpen.

Op 6 mei werden tijdens een proces betreffende genocide in Gisenyi vier van de tien verdachten ter dood veroordeeld. De anderen kregen gevangenisstraffen opgelegd.

De Rwandese kolonel. Theoneste Bagosora, op 20 februari 1997 in Arusha. Tanzania, bij het verlaten van het Internationale Strafrechttribunaal voor Rwanda. Foto *AFP*

Op 7 mei werden tien van genocide verdachte personen die in de Zuid-Rwandese stad Maraba in voorarrest zaten, door een bewaker doodgeschoten. toen ze probeerden te ontsnappen.

Op 14 mei veroordeelde een rechtbank in Rushashi, in de buurt van Kigali, een voormalig schoolhoofd ter dood op aanklachten met betrekking tot volkerenmoord. Een hof van beroep in Gikongoro handhaafde de tegen een man uitgesproken doodstraf en zette de terdoodveroordeling van een ander om in levenslange gevangenisstraf. Op 22 mei veroordeelde een rechtbank in de prefectuur Kibuye in het westen van het land drie mannen ter dood wegens genocide en andere misdaden, en verscheidene anderen tot gevangenisstraffen.

Zwitserland levert verdachte uit

Op 22 mei werd bericht dat Zwitserland een man had uitgewezen die ervan werd beschuldigd de slachting te hebben georganiseerd van etnische Toetsi's die op een theeplantage in Kibuye werkten. De man moest terecht te staan voor het Internationale Strafrechttribunaal voor Rwanda in Arusha.

Proces tegen Akayesu opnieuw verdaagd

Op 25 mei werd de zaak tegen Jean-Paul Akayesu, die terechtstond wegens zijn vermeende rol bij de massamoord op 2.000 personen in de gemeente Taba (Centraal-Rwanda), waar hij burgemeester was geweest, door de rechtbank opnieuw verdaagd omdat zijn advocatenafwezig waren (zie pag. 192/3-'97).

TOENEMEND GEWELD. MOORDEN OP BUITENLANDERS

Op 2 februari 1997 schoten onbekenden een Canadese rooms katholieke priester dood tijdens het opdragen van een zondagsmis in een kerk in Kampanga in het noordwesten van Rwanda. Twee dagen later werden in Luid West-Rwanda vier waarnemers op het gebied van de mensenrechten - een Brit en een Cambodjaan samen met hun twee Rwandese assistenten vermoord - toen gewapende mannen hun auto aanvielen vanuit een hinderlaag.

Op 5 februari maakten de Internationale Federatie van het Rode Kruis en de Rode Halve Maan bekend dat het geweld hen dwong het merendeel van hun personeel uit Rwanda terug te trekken, zodat er in Kigali slechts een klein team zou achterblijven.

Overlevenden volkerenmoord aangevallen

Op 17 maart uitten in Kigali functionarissen van de VN-missie voor de Mensenrechten hun bezorgdheid over het feit dat in toenemende mate overlevenden van de genocide van 1994 en hun medestanders werden aangevallen. Ze spraken van een 'drastische verslechtering' op het gebied van mensenrechten en veiligheid.

Volgens de functionarissen waren bij 35 incidenten, die voornamelijk langs de Zaïrese grens plaatsvonden, minstens 424 mensen vermoord, van wie werd aangenomen dat het Toetsi's waren. Vele slachtoffers waren overlevenden van de genocide of medestanders van hen.

Eveneens op 17 maart beweerde een woordvoerder van het Rwandese Patriottische Leger dat voormalige leden van de verslagen, door Hoetoes gedomineerde Rwandese strijdkrachten (FAR) waren teruggekeerd naar dorpen langs de grens waar ze hun wapens hadden verstopt voordat ze naar Zaïre vluchtten, en dat ze de slachtingen waarmee ze in 1994 waren opgehouden, wilden voortzetten.

Aanhoudend geweld in mei

Op 1 mei werd bericht dat negentien voormaiige soldaten van de FAR waren doodgeschoten, nadat bij een aanval op verscheidene scholen in het noordwesten van Rwanda 22 personen, onder wie zeventien schoolmeisjes, waren vermoord.

Zes personen, onder wie twee priesters, zouden rond 7 mei in een bus in Gikongoro zijn doodgeschoten. Plaatselijke functionarissen schreven de aanslag toe aan een bende voormalige FAR-soldaten, die ervan werd beschuldigd de voorafgaande weken in het gebied minstens dertig personen te hebben vermoord. Op 27 mei werd uit militaire bron vernomen dat uit Zaire terugkerende FAR-soldaten verantwoordelijk waren voor de moord op veertien personen in Kivumu bij de grens met Zaire.

VN verontrust over geweld. Cijfers over aantallen moorden

Op 3 juni werd bericht dat functionarissen van de VN-Afdeling voor Humanitaire Zaken hun verontrusting hadden uitgesproken over het toegenomen geweld. In de zes weken voorafgaand aan medio mei zouden om etnische redenen 334 moorden zijn gepleegd.

De functionarissen schreven 162 van de moorden toe aan het door Toetsi's gedomineerde leger van Rwanda en andere 'staatsagenten'. Onder de doden waren ook de 137 burgers die op één dag waren vermoord in Ruhengeri, een voornamelijk door Hoetoes bewoond gebied in het noorden. Hoetoe-opstandelingen zouden verantwoordelijk zijn voor 51 moorden in dezelfde periode.

SITUATIE VAN DE VLUCHTELINGEN. OPROEP TOT REPATRIËRING

Op 18 maart 1997 vroeg Laurent Kabila, de leider van de Zaïrese verzetsbeweging Alliantie van Democratische Krachten voor de Bevrijding van Congo-Zaïre, de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN om hulp bij het terugsturen van vluchtelingen naar Rwanda via Kisangani, een stad in het oosten van Zaïre die in handen was van de alliantie. Volgens Kabila hadden 75.000 tot 150.000 Rwandese Hoetoes zich verzameld in Ubundu, 150 km ten zuiden van Kisangani, een gebied dat niet door de alliantie werd gecontroleerd.

Vluchtelingen richten politieke partij op

Op 5 juni werd bekendgemaakt dat de Groepering voor de Terugkeer van Vluchtelingen en de Democratie in Rwanda (RDR) zichzelf had omgevormd tot een politieke partij. De RDR was de belangrijkste organisatie van vluchtelingen die Rwanda waren ontvlucht tijdens de burgeroorlog van april-juli 1994. 'Tijdelijk' leider van de RDR was François Nzabahimana, die van 1990-'92 minister van economische zaken en consumptie was geweest en in Brussel woonde.

NOODLENING IMF GOEDGEKEURD

Op 22 april hechtte het IMF zijn goedkeuring aan een noodlening van SDR 8 925 mln (ongeveer $ 12 mln) aan Rwanda ter ondersteuning van het economische programma van de regering voor 1997.

(Vorberpag 192/2 e v-1997)

SIERRA LEONE

NASLEEP MILITAIRE COUP

Verzet in binnen- en buitenland tegen de door majoor Johnny Paul Koroma op 25 mei 1997 gepleegde staatsgreep (zie pag. 466/2 e.v -'97) leidde in juni in het hele land tot chaos en anarchie. De situatie werd verergerd doordat een vredesmacht onder leiding van Nigeria (pag. 467/1-'97) er niet in slaagde het gezag van de afgezette burgerregering te herstellen.

Banken en regeringskantoren bieven het grootste deel van de maand gesloten, omdat sommige functionarissen tegen de militaire staatsgreep wilden protesteren en andere blijkbaar bang waren hun huizen te verlaten. Volgens schattingen zouden rond 18 juni zo'n 300.000 mensen het land hebben verlaten. Van 30 mei-2 juni haalden twee Amerikaanse marinehelikopters een aantal buitenlanders op bij de twee strandhotels waar ze toevlucht hadden gezocht, en brachten hen over naar een Amerikaans marineschip dat voor de kust lag.

Vorming Revolutionaire Raad van de Strijdkrachten

Op 1 juni maakte Koroma bekend dat hij bezig was met de vorming van een twintig leden tellende Revolutionaire Raad van de Strijdkrachten (Armed Forces Revolutionary Council, AFRC). Foday Sankoh, de leider van het opstandige Revolutionair Verenigd Front (RUF), zou vice-voorzitter worden van de raad, waarin nog drie andere RUF-leden zitting hadden (Sankoh had in Nigeria in hechtenis gezeten sinds hij daar was aangekomen (zie pag. 466/2-'97). Koroma beloofde dat het land binnen achttien maanden weer democratisch geregeerd zou worden.

Sinds eind mei hadden Ghana, Nigeria en Groot-Brittannie een aantal voorstellen ge-

Een op 8 juni 1997 aangeleverde foto van majoor Johnny Paul Koroma *Foto EPA*

daan om de vrede in het land te herstellen. Nigeria wilde dat een door Nigeria geleide regionale vredesmacht belangrijke punten zou bewaken en de orde in de hoofdstad zou handhaven, maar de AFRC wees het voorstel van de hand.

Op 2 juni voerden Nigeriaanse marineschepen beschietingen uit op Freetown, waardoor de chaos in de stad alleen maar groter werd en er volgens ziekenhuizen 62 doden vielen. Nigeriaanse soldaten, die deel uitmaakten van de vredesmacht Economic Community of West African States Ceasefire Monitoring Group (ECOMOG) vochten in de stad met RUF-strijders en soldaten die trouw waren aan Koroma, maar slaagden er niet in een einde te maken aan de staatsgreep. Die nacht kondigden de Nigerianen een staakt-het-vuren af.

De volgende dag verklaarde de AFRC driehonderd Nigeriaanse soldaten gevangen te hebben genomen en hen als 'menselijke schilden' te hebben opgesteld op strategische punten in Freetown nadat duidelijk was geworden dat Nigeria van plan was luchtaanvallen op de stad uit te voeren. Daarna zouden de gevechten zijn afgenomen en werden de laatste achtergebleven buitenlanders geëvacueerd. Op 4 juni zei een Nigeriaanse legerwoordvoerder dat alle Nigeriaanse soldaten in veiligheid verkeerden. Nog eens 3.000 Nigeriaanse en andere ECOMOG-soldaten zouden dezelfde dag zijn overgevlogen van Liberia naar Freetown, waardoor hun aantal steeg tot meer dan 4.600.

Ondanks de aanwezigheid van de door Nigeria geleide vredesmacht werd de daarop volgende dagen melding gemaakt van ongedisciplineerde soldaten en RUF-strijders die zich in Freetown op grote schaal schuldig maakten aan plunderingen, verkrachtingen en wreedheden. Volgens één bericht hadden Koroma en zijn medestanders tegen Ghanese onderhandelaars gezegd dat ze in ruil voor geld afstand zouden doen van de macht. Op 10 juni zou Nigeria nog eens twee oorlogsbodems naar Freetown hebben gestuurd. De spanning nam toe na een incident op 11 juni, waarbij Nigeriaanse soldaten vijf Sierraleoonse soldaten doodschoten tijdens een woordenwisseling bij een wegblokkade.

Koroma beëdigd als president

Met de belofte 'vrede te brengen en het land weer een democratisch gekozen regering te bezorgen' werd majoor Johnny Paul Koroma op 17 juni door opperrechter Samuel Beccles Davies beëdigd als president van Sierra Leone. Dezelfde dag werd bekendgemaakt dat vijftien mensen waren gearresteerd wegens een samenzwering tegen de AFRC.

Op 17 juni werd bekendgemaakt dat de AFRC had ingestemd met de aanwezigheid van vredestroepen van de ECOMOG en de Verenigde Naties (VN) in het kader van een tien punten tellend vredesvoorstel. Desalniettemin bleef het onrustig in Freetown. Vanaf 18 juni volgden steeds meer berichten over gewelddadige botsingen in het oosten van Sierra Leone tussen regeringssoldaten en militairen die trouw waren aan de verdreven president Ahmad Tejan Kabbah. De voormalige president verbleef in het buurland Guinee, waar hij zijn toevlucht had gezocht na de coup (zie pag. 466/2-'97).

Nieuw kabinet

Op 8 juli probeerde president Koroma zijn gezag te consolideren door een kabinet te benoemen. De president benoemde zichzelf tot opperbevelhebber van de strijdkrachten en minister van defensie. Verscheidene leden van de nieuwe regering hadden zitting gehad in vroegere militaire regeringen, terwijl Joe Amara Bangali werd benoemd tot minister van financiën, een functie die hij eind jaren tachtig had bekleed in de burgerregering van Joseph Momoh.

Het kabinet zag er als volgt uit:

President opperbevelhebber defensie - majoor Johnny Paul Koroma; eerste staatssecretaris delfstoffen - kapitein Solomon Musa, staatssecretaris bureau van de voorzitter - majoor Victor King; buitenlandse zaken - Paulo Bangura: binnenlandse zaken - brigadegeneraal (bd) Leslie Lymon; financiën - Joe Amara Bangali; procureur-generaal - Manley Spaine: ontwikkeling en economische planning - Victor Brandon; transport en communicatie - Osho Williams: volksgezondheid - kolonel Kis Kamara: algemene zaken - majoor Kula Samba; sport en sociale mobilisatie - Umaru Deen Sesay; sociale zaken en emancipatie - mevr. majoor Kula Samba: openbare werken en arbeid - kapitein (bd) Tom Jalloh: volksleger. energie en stroomvoorziening - vacant: grondbeheer en milieu - vacant.

Staakt-het-vuren

Op 18 juli bereikten vertegenwoordigers van het regime-Koroma en de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten (ECOWAS) een akkoord over een onmiddellijk staakt-het-vuren. Dit gebeurde tijdens onderhandelingen in Abidjan (Ivoorkust) die waren gericht op het beëindigen van gevechten tussen aanhangers van Koroma en die van de afgezette president Ahmad Tejan Kabbah. De gevechten hadden meer dan 250 mensen het leven gekost.

In het slotcommuniqué van de bijeenkomst in Abidjan maakten de ECOWAS-ministers van buitenlandse zaken duidelijk te verwachten dat Kabbah onmiddellijk weer aan de macht zou komen, dat vrede en veiligheid zouden worden hersteld en dat vluchtelingen en ontheemden zouden terugkeren. De Sierraleoonse delegatie zou hebben gezegd dat zij deze doeleinden, zoals het snelle herstel van de grondwettelijke regering, via een dialoog wilde bereiken. Er volgde echter geen onmiddellijke reactie van Koroma, die de terugkeer van Kabbah nadrukkelijk had uitgesloten. Op 24 juli beschuldigde de door Nigeria geleide vredesmacht Koroma's troepen ervan de wapenstilstand te schenden.

AFRIKA

Sierra Leone geschorst als lid Gemenebest

Op 11 juli werd Sierra Leone geschorst als lid van het Gemenebest De schorsing zou duren totdat het land stappen zou zetten in de richting van de democratie Dit maakten ministers van de Ministeriële Actiegroep van het Gemenebest (Commonwealth Ministerial Action Group, CMAG) bekend tijdens een vergadering in Londen

Koroma wil vier jaar aanblijven

Up 30 juli maakte majoor Koroma tijdens een uitzending voor radio en televisie bekend dat hij nog vier jaar aan de macht zou blijven. Pas in 2001 zouden presidentsverkiezingen worden gehouden. De bekendmaking blokkeerde de besprekingen tussen het militaire regime en andere West-Afrikaanse landen om de democratisch verkozen Kabbah terug aan de macht te brengen. Koroma zei dat buitenlandse troepen het land moesten verlaten.

Op 1 augustus ging het ochtendblad Trouw onder het kopje 'Junta Sierra Leone provoceert buurlanden' nader in op de mededeling van Koroma:

'De militaire junta in Sierra Leone wil pas over vier jaar de democratie herstellen. De officieren die op 25 mei de macht grepen en het West-Afrikaanse land in anarchie dompelden, maakten gisteren duidelijk zich niets aan te trekken van de internationale druk. De buurlanden reageerden ,,geschokt" en braken de onderhandelingen onmiddellijk af.
In een lange toespraak op de televisie en radio van Sierra Leone kondigde de 33-jarige majoor Johnny Paul Koroma aan dat er niet eerder dan in 2001 verkiezingen zouden worden gehouden. Over de door hem verdreven president Ahmad Tejan Kabbah zweeg de majoor in alle talen. De buurlanden, met het machtige Nigeria voorop, eisen de terugkeer van de naar Guinee gevluchte president.
De coupleider hield zijn toespraak op een moment dat zijn delegatie nog volop in onderhandeling was met een comité van vier West-Afrikaanse ministers van buitenlandse zaken. De Nigeriaanse minister Tom Ikimi kondigde een direct einde van de besprekingen aan. ,,Het is een belediging van de internationale gemeenschap", zei hij over de provocerende houding van de coupplegers in Sierra Leone.
,,Ze zijn niet serieus. Ze hebben jarenlang als wilden geleefd, en zijn niet geïnteresseerd in de toekomst van hun land". zei Ikimi over de junta die wordt gesteund door opgefokte rebellen. Hij leek te venvijzen naar een van de onderhandelaars uit de voormalige Britse kolonie, een ,,luitenant-kolonel" die de puberteit nog nauwelijks is ontgroeid.
West-Afrikaanse diplomaten zeiden ,,verbaasd" te zijn door de onwetendheid van de Sierraleoonse onderhandelaars, hun ,,ontkenning van de realiteit" en hun ,,gebrek aan respect voor de meest elementaire regels". Twee weken geleden waren de onderhandelaars immers al een eind gekomen De grondwet zou morden hersteld en de gevluchte president Kabbah mocht in principe terugkeren De afgelopen dagen zouden in Ivoorkust slechts de puntjes up de i worden gezet Dit is geen **ma**nier van onderhandelen" zei minister Amara Essy over de plotselinge ommezwaai
Het comité van Nigeria Ivoorkust Ghana en Guinee, het West-Afrikaanse bestuursorgaan ECOWAS en de Verenigde Naties aanbevolen het economisch embargo tegen Sierra Leone aan te scherpen Hoewel Nigeriaanse militairen vlak na de cour, met enkele kanonneerboten de hoofdstad beschoten. bleef een echte Nigeriaanse interventie uit Majoor Koroma waarschuwde in zijn toespraak de Nigerianen dat hij zich niet zal laten dwingen tot herstel van de grondwet. Hij zei dat zijn bewind tegen elke vorm van agressie zal vechten ,,tot de laatste druppel bloed".
De militaire junta is sinds haar staatsgreep op 25 mei volstrekt geisoleerd. Lucht-. zee- en landroutes zijn afgesloten en voedsel en brandstof worden steeds schaarser in Freetown. Door een toenemend gebrek aan schoon water bestaat er een kans dat er cholera uitbreekt.
De militaire junta schijnt de situatie nauwelijks in de hand te hebben; de hoofdstad wordt geteisterd door geweld en misdaad. Jonge jongens, soldaten. rebellen...iedereen is aan het plunderen geslagen.
,.Toen ze mijn huis leeghaalden, gingen ze ervan door met mijn computer, in de veronderstelling dat het een televisie was. En dat zijn dan de mensen die een land willen leiden", zei een lokale zakenman tegen de Britse krant The Independent.
De banken zijn gesloten, de geldcirculatie is gestopt en er wordt nauwelijks gewerkt. Het enige wat de militairen lijken te hebben bereikt is een constante vertoning van Kung-fu- en Rambo-films op televisie. Verder is er sprake van volstrekte anarchie Tienerbendes gaan ongestoord hun gang. en lopen alleen het risico door burgers te worden gepakt en te worden doodgehakt.
Inwoners van Freetown zeiden dat de komst van nog meer rebellen uit de jungle heeft geleid tot een golf van geweld in de stad. De rebellen van het Revolutionair Verenigd Front (RUF), zwaarbewapend en opgetuigd met sjaals, rastakettingen en zwarte zonnebrillen, hebben jarenlang de regering bevochten maar zijn nooit eerder in Freetown geweest. Nu hebben ze een verbond gesloten met de coupplegers
Volgens een lerares is er van het swingende nachtleven niets meer over. .,Mensen barricaderen hun deuren als de nacht valt. We zijn gedwongen onder ons bed te slapen uit angst voor een klop op de deur van gewapende mannen. Als je weigert open te doen, schieten ze de deur in flarden en pakken ze wat ze willen. Als je geluk hebt verkrachten ze je. als je pech hebt vermoorden ze je."
De militaire junta heeft intensieve patrouilles beloofd. maar de inwoners van Freetown merken daar nog weinig van. Vorig jaar gaven de democratische verkiezing van president Rabbah en een voorzichtig akkoord met de rebellen hoop op vrede. Maar na zes jaar burgeroorlog. tienduizend doden en twee miljoen ontheemden, is de ellende in het diamantrijke land nog steeds niet voorbij.'

(Vor.ber.pag. 466/1 e.v.-1997)

MIDDEN-OOSTEN

BAHREIN

GEVANGENISSTRAFFEN WEGENS COMPLOT TEGEN REGERING

Op 26 maart 1997 veroordeelde de staatsveiligheidsrechtbank 15 sjiïtische moslims tot gevangenisstraffen varierend van 3 tot 15 jaar De rechtbank achtte bewezen dat ze de regering omver hadden willen werpen

De verdachten maakten deel uit van een groep van 81 leden van de door Iran gesteunde Hezbollah-Bahrein. tegen wie Op 1 maart een proces was begonnen. De groep stond terecht wegens samenzwering tegen de regering, samenspanning met een buitenlandse staat en een poging om de regering met geweld om ver te werpen. Het complot tegen de regering was in juni 1996 ontdekt (zie pag. 726/3 e.v.'96).

Een regeringsfunctionaris maakte op 26 maart bekend dat 11 van de 81 beklaagden waren vrijgesproken en dat de overige 55 leden op een later tijdstip zouden worden berecht.

IRAANSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OP BEZOEK

Op 19 maart hield de emir van Bahrein, sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa, besprekingen met de Iraanse minister van buitenlandse zaken, Ali Akbar Velayati. Na afloop van de besprekingen zei de emir dat Velayati's bezoek de banden tussen Bahrein en Iran had versterkt en de samenwerking en stabiliteit in de regio zou bevorderen.

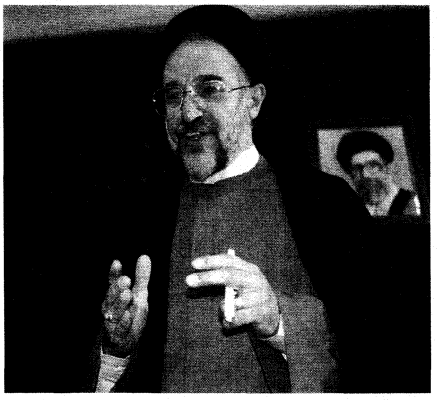
(Vor.ber.pag. 268/2 -1997)

IRAN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Seyyed Mohammad Khatami was de verrassende winnaar van de presidentsverkiezingen die op 23 mei 1997 werden gehouden. Khatami wist zijn belangrijkste rivaal, Ali Akbar Nateq-Nouri, voorzitter van de Majlis ash-Shoura (het parlement), met gemak te verslaan in een strijd die vooral opmerkelijk was vanwege de zeer hoge opkomst. Het waren de zevende presidentsverkiezingen sinds de revolutie van 1979.

Khatami zou op 3 augustus als de vijfde president van het land worden beëdigd. Hiermee zou hij Ali Akbar Rafsanjani

De nieuwe president van Iran, Seyyed Mohammad Khatami. geeft op 27 mei 1997 zijn eerste persconferentie in Teheran. Foto EPA

opvolgen die twee opeenvolgende termijnen had gediend en krachtens de grondwet niet meer mocht meedingen voor een derde termijn (voor de verkiezing van Rafsanjani voor zijn tweede termijn in juni 1993, zie pag. 793/2 e.v.-'93). Maar waarnemers waren het erover eens dat Rafsanjani ondanks zijn aftreden aanzienlijke invloed zou houden, aangezien hij voorzitter was van de Raad van Nut, een orgaan dat in 1988 was opgericht om eventuele geschillen tussen de Majlis en de Raad van Hoeders van de Grondwet te beslechten.

Goedgekeurde kandidaten

Van de 238 personen die zich kandidaat stelden (onder wie negen vrouwen) werden op 7 mei slechts vier kandidaten goedgekeurd door de twaalf leden tellende Raad van Hoeders van de Grondwet.

Seyyed Mohammad Khatami stond bekend als een ruimdenkend politicus en een verdraagzaam religieus leider. Khatami werd aanvankelijk gesteund door verscheidene linkse groeperingen en de Dienaren van de Opbouw van Iran (Servants of Iran's Construction, SIC). ook wel Groep van Zestien (G-16) genoemd, een beweging van gematigde technocraten die was opgericht niet het oog op de parlementsverkiezingen van 1996 (zie pag. 429/3-'96). Maar met het voortschrijden van de campagne in mei kreeg Khatami de steun van een brede coalitie van industriëlen. de stedelijke middenklasse. studenten. vrouwen en technocraten.

Khatami werd gezien als een principieel man omdat hij in juli 1992 was afgetreden als minister van cultuur en islamitische leiding toen hij er door conservatieven van was beschuldigd te inschikkelijk te zijn jegens 'corrupte, verwesterde' Iraanse intellectuelen (zie pag. 711/1/2-'92). Hij had als minister van cultuur in de jaren tachtig de censuur versoepeld en meer buitenlandse publicaties in Iran toegelaten. De *Economist* van 31 mei merkte op dat Khatami zich in deze periode vooral had onderscheiden door zijn steun aan de Iraanse filmindustrie. Ondanks zijn liberale neigingen waren Khatami's islamitische geloofsbrieven onomstreden Hij was afgestudeerd aan de theologische universiteit in Qom en was actief betrokken geweest bij het verzet tegen de sjah.

Ali Akbar Nateq-Nouri, voorzitter van de Majlis sinds 1992 en oud-minister van binnenlandse zaken. werd gesteund door een coalitie van consen-atieve politici en geestelijken en ging de verkiezingen in als de gedoodverfde opvolger van Rafsanjani. Hij werd naar verluidt onder meer gesteund door de geestelijk leider ayatollah Ali Khanienei, de conservatieve Vereniging van de Strijdende Geestelijkheid (Jameh-i-Ruhaniyat Mobarez, JRM) die de meerderheid in de Majlis had en de machtige bazaargenootschappen.

Mohammad Mohammadi Reyshahri was een conservatieve figuur die minister van inlichtingen (1984-'89) en procureur-generaal (1989-'93) was geweest voordat hij de leiding kreeg over de jaarlijkse hadj van Iraanse pelgrims naar de mohammedaanse bedevaartplaatsen in Saoedi-Arabië.

Reza Zavarei'e was vice-voorzitter van de rechterlijke macht en lid van de Raad van Hoeders van de Grondwet.

Verkiezingsuitslag

Khatami won met een verpletterende meerderheid. Hij veroverde meer dan twintig miljoen stemmen, terwijl op de overige drie kandidaten in totaal minder dan negen miljoen stemmen werden uitgebracht. Op 28 mei verklaarde de Raad van Hoeders van de Grondwet dat de verkiezingsuitslagen correct en geldig waren.

Kandidaat	*Stemmen*
Seyyed Mohammad Khatami	20.078.187
Ali Akbar Nateq-Nouri	7.242.859
Reza Zavarei'e	771.400
Mohammad Mohammadi Reyshahri	742.598
Ongeldige stemmen	240.966
Opkomst. 88.11 procent	

In analyses van de uitslagen werd de nadruk gelegd op Khatami's aantrekkingskracht op jongere kiezers en vrouwen. Meer dan de helft van de Iraanse bevolking was onder de dertig, terwijl de stemgerechtigde leeftijd vijftien was. Ook werd opgemerkt dat de verkiezingen werden gehouden op een moment dat er wijdverspreide ontevredenheid heerste over de economische toestand in het algemeen en de stijgende prijzen in het bijzonder.

Nasleep overwinning Khatami

De gebeurtenissen gedurende eind mei en juni werden overheerst door reacties op de verrassende overwinning van Sayyed Mohammad Khatami.

Het officiële Iraanse persbureau *IRNA* berichtte dat Khatami in zijn eerste verklaring als nieuwgekozen president, die op 25 mei werd uitgegeven, de nadruk legde op 'de noodzaak om de fundamentele islamitische waarden verder te versterken, de bescherming van de burgerrechten en vrijheden van alle burgers en de verwezenlijking van sociale gerechtigheid', bij de ontwikkeling en wederopbouw van het land. Hij zei dat het de plicht was van een ieder die de Iraanse soevereiniteit een warm hart toedroeg 'om bij te dragen aan een betere toekomst voor een vrij, ontwikkeld, onafhankelijk en veilig Iran'.

in een reeks van toespraken begin juni, trachtte de nieuwgekozen president rechtse elementen te overtuigen van zijn islamitische gezindheid. De Middle East *International* van 13 juni berichtte dat Khatami nadrukkelijk zijn trouw had betoond aan de leer van de Velayat-i Faqih ('de uiteindelijke alleenheerschappij van de beste, meest deskundige en meest voorbeeldige geestelijke', aldus Michael Stein in *NRC/H'blad* van 21 augustus over dit heiligste, door imam Khomeiny geïntroduceerde beginsel van de Islamitische Republiek Iran) dat de grondslag vormde van de overheersende positie van de geestelijkheid in de politieke machtsstructuur van Iran.

Later die maand werd bericht dat de 'gematigde' groepering, die de drijfkracht achter Khatami's overwinning was geweest, stappen zou ondernemen om haar positie te consolideren door plannen te maken voor de transformatie van de SIC tot een volwassen politieke partij kort na Khatami's beëdiging begin augustus . Vooraanstaande leden van de groepering waren Seyyed Ataollah Mohajerani (vice-president belast met juridische en parlementszaken) en de burgemeester van Teheran, Hossain Karbaschi.

Khatami's verkiezing werd door het Westen met voorzichtig optimisme begroet. Op een persconferentie tijdens een bezoek aan Londen op 29 mei noemde de Amerikaanse president Bill Clinton de Iraniers 'een zeer groot volk', waaraan hij toevoegde dat hij nooit ingenomen was geweest met de 'vervreemding' tussen de Verenigde Staten (VS) en Iran.

Clinton noemde Khatami's overwinning 'interessant en ...hoopgevend'. In

een uitzending op 31 mei juichte de officiële Iraanse radio Clintons commentaar toe en noemde de opmerkingen van de president 'signalen van vriendschap en compromisbereidheid'. Op 27 mei echter had een woordvoerder van het Witte Huis nog laten weten dat een wijziging van de Amerikaanse politiek versus Iran, die onder meer tot uiting kwam in een volledige handelsboycot, vooralsnog niet gewettigd was, aangezien er geen enkele verandering viel waar te nemen in de opstelling van de Iraanse regering (zie onder).

Khatami geïnstalleerd

Tijdens een plechtigheid in Teheran op 3 augustus werd Seyyed Mohammad Khatami in aanwezigheid van Irans hoogste leider ayatollah Ali Khamenei geïnstalleerd als de vijfde president van Iran.

Op 4 augustus werd Khatami officieel beëdigd als president in de Majlis ash-Shoura. In zijn inaugurele rede merkte Khatami op dat de regering 'een veilige sfeer diende te scheppen waarin meningen zouden kunnen botsen', en 'het vermogen en de cultuur om participatie, kritiek en veranderingen in de samenleving te aanvaarden moest versterken'. De betrekkingen tussen het volk en overheidsinstellingen, aldus Khatami, zouden 'probleemloos en doorzichtig' moeten zijn. Over de buitenlandse betrekkingen zei de president dat Iran banden-zou onderhouden met elke regering die Irans onafhankelijkheid respecteerde. Maar hij waarschuwde ook dat Iran 'het hoofd zou bieden aan staten die ons willen overheersen'. Verder roerde Khatami nog een aantal andere kwesties aan, zoals het belang van een solide economische basis om armoede uit te bannen, het primaat van de islamitische waarden in de maatschappij en de noodzaak van rechtszekerheid op elk gebied.

Nateq-Nouri herkozen als parlementsvoorzitter

De conservatieve politicus Ali Akbar Nateq-Nouri, die in de strijd om het presidentschap onlangs zijn meerdere had moeten erkennen in de gematigde Khatami, werd op 1 juni herkozen voor een tweede termijn van een jaar als voorzitter van de Majlis. Hij behaalde 211 van de in totaal 243 uitgebrachte stemmen. Naar verluidt had de gematigde vleugel in het parlement geen tegenkandidaat voor het voorzitterschap gesteld, in ruil voor samenwerking van de conservatieven, die een meerderheid vormden in het parlement, met Khatami's regering, aldus berichtte *NRC/H'*-blad op 2 juni.

BENOEMING NIEUWE REGERING

Op 12 augustus presenteerde president Khatami zijn 22 ministers tellende regering ter goedkeuring aan de Majlis Over de namen op de ministerslijst was druk gespeculeerd sinds Khatami's verkiezingsoverwinning In het nieuwe kabinet waren slechts vijf ministers uit de voorgaande regering opgenomen van wie drie op hun oude post In plaats van de in Duitsland gezochte Ali Fallahiyan (zie pag 431/2-'96; pag 398/2 e v-'97) was Qorbanali Dorri-Najafabadi gekandideerd als minister van voorlichting en veiligheid Op de post van buitenlandse zaken maakte Ali Akbar Velayati plaats voor Kamal Kharazzi

De Majlis besprak en beoordeelde de kwalificaties van elke kandidaat alvorens de hele regering op 20 augustus goed te keuren. De minister van Jihad voor wederopbouw Mohammed Saidi Kia genoot het meeste vertrouwen van de Majlis (256 tegen vier stemmen bij vier onthoudingen), terwijl minister van cultuur en islamitische leiding Seyyed Ataollah Mohajerani, tot dan toe vice-president belast met justitiële en parlementaire aangelegenheden de minste steun kreeg (144 tegen 96 stemmen bij twintig onthoudingen).

Mohajerani was het doelwit geweest van een gezamenlijke aanval van rechtse parlementsleden die hem verweten te lankmoedig en liberaal te zijn in culturele aangelegenheden: ook namen deze 'hardliners' het hem nog steeds kwalijk dat hij ooit had gepleit voor een dialoog met de Verenigde Staten. Maar in een toespraak in de Majlis vlak voor de stemming had Khatami het voor Mohajerani opgenomen en hem een van onze grote aanwinsten' genoemd. Mohajerani, die zich bij die gelegenheid eveneens tot de Majlis had gericht, had beloofd de werkwijze van het ministerie van cultuur drastisch te veranderen. Hij verklaarde gekant te zijn tegen 'bijna alle bestaande methoden' van het ministerie en voegde daaraan toe: 'wij moeten een sfeer van vrede en rust scheppen in alle centra van kunst en cultuur'.

De nieuwe minister van binnenlandse zaken hojatolislam Abdollah Nouri, die eveneens werd beschouwd als een prominente aanhanger van de gematigde lijn, stond tijdens het debat in de Majlis bloot aan felle kritiek. Nouri was minister van binnenlandse zaken geweest van 1989-'93 en had in juni 1996 de verkiezingen voor het voorzitterschap van het parlement verloren. De nieuwe minister van buitenlandse zaken Kamal Kharazzi was vanaf 1989 Irans permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties (VN) geweest en werd beschouwd als niet-partijgebonden Belangrijke vertegenwoordigers van de rechtervleugel waren onder andere hojatolislam Qorbanali Dorri-Najafabadi die de belangrijke portefeuille van voorlichting en veiligheid kreeg, en oud-minister van cooperaties Gholam Reza Shafei, die werd benoemd tot minister van industrie

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Olie - Bijan Namdar-Zanganeh+; buitenlandse zaken - Kamal Kharazzi*; economische zaken en financiën - Hossein Namazi*; volksgezondheid en medisch onderwijs - Mohammad Farhadi*; defensie - schout-bij-nacht Ali Shamkhani'; handel - Mohammed Shariat-Madari*; cultuur en islamitische leiding - Ataollah Mohajerani*; binnenlandse zaken - hojatolislam Abdollah Nouri-Hoseinabadi*; energie - Habibollah Bitaraf*; huisvesting en stedelijke ontwikkeling - Ali Abdol-Alizadeh*; voorlichting en veiligheid- hojatolislam Qorbanali Dorri-Najafabadi"; hoger onderwijs - Mostafa Moin*; wegen en transport - Mahmud Hojjati*; PTT - Mohammed Reza Aref*; mijnbouw en metalen - Eshaq Jahangiri*; ondenvijs - Hossein Mozafari*; Jihad voor wederopbouw - Mohammed Saidi-Kia*; coöperaties - Morteza Haji*; industrie - Gholam Reza Shafei+; arbeid en sociale zaken - Hossein Kamali; landbouw en plattelandsontwikkeling - Isa Kalantari; justitie - hojatolislam Mohammad Ismail Shoshtari.

"Nieuwe benoeming.
+Gewijzigdeportefeuille.

Met de presentatie van zijn kabinet toonde president Khatami aan dat het hem ernst was met het maken van hervormingen: vrijwel alle ministers waren technocraten van gematigde huize. Tijdens zijn eerste grote televisie-interview op 13 augustus kondigde Khatami aan vergaande binnenlandse hervormingen door te voeren, waarbij zijn gedachten in het bijzonder uitgingen naar de invoering van een meerpartijenstelsel, sociale verenigingen en een onafhankelijke pers. In cultureel opzicht kwam er meer vrijheid voor schrijvers en kunstenaars. Het politieke programma bleef in sociaal-economisch opzicht erg vaag. In buitenlands politiek opzicht mocht de nieuwe regering met name de koers ten opzichte van de VS niet veranderen, zo had geestelijk leider ayatollah Ali Khamenei op 3 augustus en nogmaals daags voordat het debat in de Majlis zou plaatsvinden, laten doorschemeren. Direct na afloop van de vertrouwensstemming in de Majlis liet Khatami weten stap voor stap door te zullen gaan met zijn hervormingsprogramma.

De eerste vrouwelijke vice-president in de Iraanse regering en hoofd van het milieubureau, Massoumeh Ebtekar. Foto *EPA*

Benoeming vice-presidenten. Andere benoemingen

Op 4 augustus werd Hassan Ebrahim Habibi door president Khatami opnieuw benoemd tot eerste vice-president. Daarnaast benoemde Khatami op 23 augustus zes vice-presidenten, wier benoeming geen parlementaire goedkeuring vereiste.

Twee van de benoemde vice-presidenten hadden gediend onder Rafsanjani, onder wie diens jongere broer Mohammed Hashemi Rafsanjani, die de functie van hoofd van de uitvoerende macht behield. De benoeming van mevr. Massoumeh Ebtekar tot vice-president en tevens tot voorzitter van het milieubureau Organisatie voor Bescherming van het Milieu trok grote aandacht in de pers. Zij was de eerste vrouw die werd benoemd op een hoge regeringspost.

Op 3 september waren de volgende vice-presidenten benoemd:

Vice-president, hoofd van de uitvoerende macht - Mohammed Hashemi Rafsanjani; vice-president, belast met justitiële en parlementaire aangelegenheden - Seyyed Abdol Vahid Musavi-Lari*: vice-president (hoofd van de organisatie voor milieubescherming) - mevr. Massoumeh Ebtekar*: vice-president (hoofd van de organisatie voor plannings- en begrotingszaken - Mohammed Ali Najafi*; vice-president (hoofd van de organisatie voor lichamelijke opvoeding - Seyyed Mostafa Hashemi-Taba: vice-president (secretaris-generaal van de organisatie voor bestuurszaken en werkgelegenheid) - Mohammad Baqerian*; vice-president. belast met atoomenergie - Golam Reza Aqazadeh-Khoi; vice-president, belast met economische zaken - vacant:

*Nieuwe benoeming.

Op 10 augustus benoemde president Khatami een van zijn belangrijkste medestanders, Mohammed Ali Abtahi, tot hoofd van het bureau van de president. Op 21 augustus benoemde hij oud-minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati tot presidentieel adviseur voor internationale aangelegenheden.

Op 1 september werd een tweede vrouw in het kabinet benoemd; Aazam Nouri werd onderminister van wettelijke en parlementaire aangelegenheden.

ZWARE AARDBEVING

De noord-oostelijke provincie Khorasan werd op 10 mei getroffen door een aardbeving waarbij volgens de Iraanse autoriteiten 2400 mensen om het leven kwamen, 2.200 mensen gewond raakten en ongeveer 50.000 mensen dakloos werden. Het zuiden van de provincie Khorasan was het ergst getroffen, in het bijzonder Qa'en en Birjand, niet ver van het epicentrum, waar ongeveer tweehonderd dorpen volledig werden verwoest. Na de zware aardbeving volgden nog 130-150 naschokken waardoor bouwwerken die nog overeind stonden alsnog instortten. Ook in het Afghaanse grensgebied richtte de beving grote schade aan.

Over het precieze aantal doden, gewonden en daklozen liepen de cijfers sterk uiteen; op 13 mei stelden de Iraanse autoriteiten het dodental bij tot 1500. Het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken sprak echter van 2000 doden en 5000 gewonden; de Iraanse staatstelevisie maakte melding van 4000 doden en gewonden; terwijl het dagblad *Resselaat* van 4000 doden sprak. Over het aantal daklozen liepen de cijfers uiteen van 40.000 tot tussen de 150.000 en 200.000 mensen.

De aardbeving had een kracht van 7.1 op de schaal van Richter en was de ergste sinds de grote aardbeving in Noordwest-Iran in juni 1990. waarbij ongeveer 35.000 mensen waren omgekomen (zie pag. 620/3 e.v.-'90). In februari waren bij een reeks van aardbevingen in het noorden van Iran honderden en misschien zelfs duizenden doden gevallen (zie pag. 397/3 e.v.-'97).

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. AANHOUDENDE DIPLOMATIEKE SPANNING MET EUROPESE UNIE

Op een bijeenkomst op 2 juni in Luxemburg kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie (EU) overeen dat de ambassadeurs voor Iran van alle lidstaten naar Teheran zouden terugkeren, mits de Iraanse regering instemde met de terugkeer van de Duitse en Deense gezanten.

De ambassadeurs van de EU-lidstaten waren begin april teruggeroepen uit Teheran na een uitspraak van een Duitse rechtbank dat de Iraansc regering opdracht had gegeven voor de moord op Koerdische dissidenten in Berlijn in 1992 (zie pag. 119/1-'93). De EU-ministers van buitenlandse zaken hadden eind april ingestemd met de terugkeer van de EU-ambassadeurs naar Iran (zie pag. 39913-'97). Maar begin mei had de Iraanse regering geweigerd toestemming te geven voor de terugkeer van de Duitse en Deense ambassadeurs.

Op 31 juli maakte een woordvoerder van de EU-voorzitter, de Luxemburgse minister van buitenlandse zaken Jacques Poos, bekend dat de poging om het diplomatieke geschil op te lossen was mislukt, aangezien Iran bleef weigeren om te voldoen aan de door de EU gestelde voorwaarden voor terugkeer van de ambassadeurs.

Verbeterde verstandhouding met Saoedi-Arabië

Op 1 juli bracht de Saoedische staatsminister Abdel-Aziz bin Abdallah al-Khoweiter een bezoek aan Iran. Al-

De speciale Saoedi-Arabische gezant. staatsminister Abdel Aziz bin Abdallah al-Khoweiter (l.) overhandigt op 1 juli 1997 de Iraanse president Ali Akbar Hashemi Rafsanjani (r.)in Teheran een boodschap van koning Fahd. Foto EPA

Khoweiter had een boodschap van de Saoedische koning Fahd ibn Abdul Aziz en kroonprins Abdullah ibn Abdul Aziz bij zich voor de scheidende president Ali Akbar Hashemi Rafsanjani. Het bezoek versnelde het toenaderingsproces tussen beide landen, dat in de voorgaande zes maanden op gang was gekomen. Naar verluidt was het bezoek tot stand gekomen na bemiddeling door Syrië, Irans belangrijkste Arabische bondgenoot.

Waarnemers merkten op dat de verbetering in de betrekkingen onder andere het gevolg was van de verkiezing van Seyyed Mohammad Khatami tot president van Iran in mei. De toenadering tussen Iran en Saoedi-Arabië was ook in de hand gewerkt door een aantal regionale ontwikkelingen, zoals de feitelijke mislukking van het vredesproces in het Midden-Oosten en de groeiende militaire samenwerking tussen Israël en Turkije. Daarnaast wilden beide landen als 's werelds grootste olieproducenten de olie-opbrengsten op een hoog niveau houden en hadden zij zich recentelijk gezamenlijk ingespannen om overproductie door OPEC-lidstaten aan banden te leggen.

Syrische president op bezoek

Eind juli bracht de Syrische president Hafez Assad, die zijn land zelden verliet, een bezoek aan Iran voor overleg met zijn ambtgenoot Khatami en andere leiders.

Sanctiewet VS tegen Iran aangescherpt

Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken liet op 6 augustus weten dat de werking van de Amerikaanse sanctiewet tegen Iran uit 1996 (D'Amato-wet, zie ook pag.845/1/2-'96) was aangescherpt. Deze aanscherping verplichtte de regering-Clinton om aan buitenlandse bedrijven al een straf op te leggen als deze bij investeringen in de Iraanse olie - en gaswinning een bedrag van $ 20 mln overschreden, in plaats van de eerder aangehouden grens van $ 40 mln.

De D'Amato-wet legde een verlaging van de sanctiegrens op in het geval dat de Amerikaanse regering er binnen een jaar na de inwerkingtreding van de wet niet in slaagde haar westerse bondgenoten ertoe te bewegen hun beleid ten opzichte van Iran aan te scherpen. Strafmaatregelen waren tot dusverre uitgebleven ofschoon Turkse, Canadese en Franse ondernemingen in het afgelopen jaar forse investeringen in de Iraanse energiesector bekendmaakten. Opmerkelijk in dit verband is de uitzondering die president Clinton vorige week maakte om het plan voor de bouw van een gaspijpleiding van Toerkmenistan naar Turkije over Iraans grondgebied, dat immers indruiste tegen de geest van de D'Amato-wet, niet onder de beperkingen van de sanctiewet te laten vallen. Eind augustus maakte het gezaghebbende *Middle* East *Economic Survey* (MEES)de tekst bekend van een nieuw decreet van Clinton over het embargo tegen Iran, waarin niet langer over buitenlandse ondernemingen werd gesproken, maar het verbod werd toegespitst op alle Amerikaanse burgers en rechtspersonen om goederen uit Iran in te voeren of Amerikaanse technologie naar dat land re exporteren

Op 26 augustus werd bekend dat een consortium, bestaande uit de Nederlands-Britse oliemaatschappij Shell. Gaz de France, British Gas en het Maleisische Petronas, vergevorderde plannen had ontwikkeld voor een overeenkomst met het Iraanse staatsoliebedrijf NIOC ter exploitatie van grote gasvelden in het Iraanse deel van de Golf. De uiteindelijke tenuitvoerbrenging van de plannen was mede afhankelijk van het Amerikaanse beleid jegens Iran.

Duitse verklaring over bilaterale betrekkingen

In een op 27 augustus gepubliceerd interview zei de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel dat Duitsland 'de contacten met Iran langzaam wilde herstellen '

In april waren de betrekkingen tussen Iran enerzijds en Duitsland en een aantal EU-lidstaten anderzijds verbroken nadat een Berlijnse rechtbank hoge Iraanse leiders in verband had gebracht met de moord op Koerdische dissidenten in Berlijn (voor bijzonderheden over het zogenaamde Mykonos-proces, zie pag 398/2 e v-'97) Alle EU-landen met uitzondering van Griekenland hadden hun ambassadeurs teruggeroepen uit Teheran en de kritische dialoog' met Iran voor onbepaalde tijd opgeschort

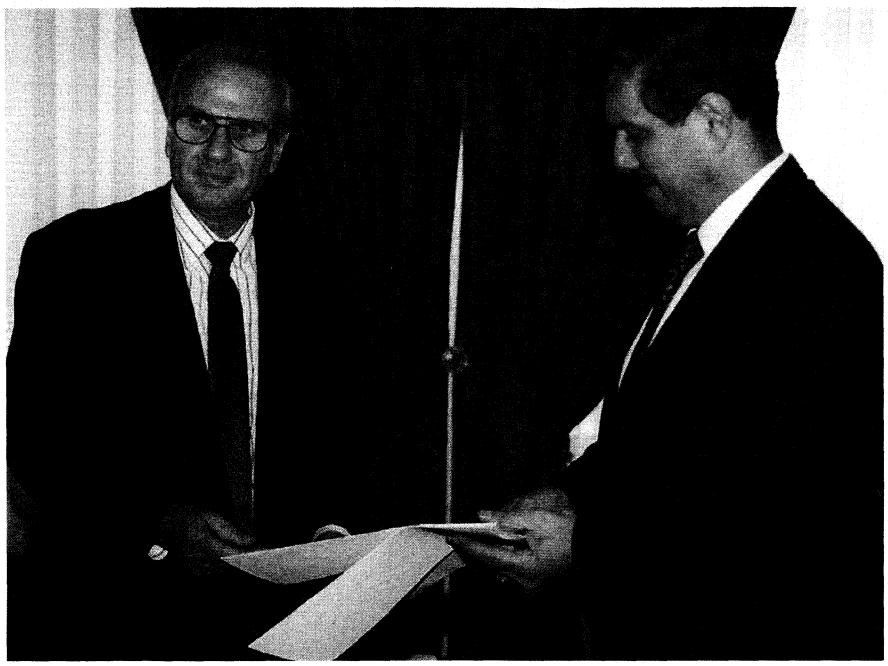
Kinkels uitspraak kwam na berichten dat Duitse en EU-functionarissen hoop hadden geput uit de benoeming van de regering van Khatami en vooral uit de vervanging van minister van voorlichting hojatolislam Ali Fallahiyan, die volgens de Berlijnse rechtbank betrokken was geweest bij de Mykonos-aanslag. De nieuwe Iraanse ministerie van buitenlandse zaken Kamal Kharazzi zou eind augustus hebben gezegd dat hij bereid was Kinkel of een andere EU-minister van buitenlandse zaken te ontmoeten om besprekingen over de betrekkingen te voeren.

(Vor.ber.pag. 396/3 e.v.-1997)

ISRAËL

GESCHIL MET JORDANIË OVER WATERLEVERING

Een ontmoeting tussen de Israëlische premier Benjamin Netanyahu en kroonprins Hassan van Jordanië, die op 6 mei 1997 was gepland, werd van Jordaanse zijde op het laatste moment

De Jordaanse minister van buitenlandse zaken Fayez Tarawneh (r.)neemt op 5 mei 1997 in Amman de geloofsbrieven in ontvangst van de nieuwe Israëlische ambassadeur Oden Eran (l.). Foto EPA

afgelast wegens een geschil over de levering van water. De geplande ontmoeting zou plaatsvinden in Nayarayim, de enclave tussen Jordanië en Israël waar een Jordaanse soldaat zeven Israëlische schoolmeisjes had doodgeschoten (zie pag. 401/1 e.v.-'97).

Jordanië gelastte de ontmoeting af nadat de Israëlisch-Jordaanse besprekingen over de levering van water zouden zijn afgebroken. Krachtens het Israëlisch-Jordaanse vredesakkoord van 1994 (zie pag. 872/1 e.v.-'94)was Israël verplicht om Jordanië jaarlijks 50 mln kubieke meter drinkwater te leveren naast eenzelfde hoeveelheid voor irrigatie ten behoeve van de Jordaanse landbouw; er waren meningsverschillen gerezen over de precieze inhoud van deze verplichting; volgens Jordanië zou Israël zich aan de uitvoering van de paragrafen over de levering van het drinkwater, dat vooral in de zomer voor de hoofdstad Amman van levensbelang was, hebben onttrokken.

Het Israëlische dagblad Yedioth Ahronoth berichtte op 9 mei dat hoge Israëlische en Jordaanse regeringsvertegenwoordigers op 8 mei 's avonds een geheime ontmoeting hadden gehad in de Jordaanse havenstad Aqaba. Volgens het bericht was Netanvahu er - vergezeld van de conservatieve minister van nationale infrastructuur Ariel Sharon die ook waterbeheer in zijn portefeuille had - per helikopter heen gevlogen om koning Hoessein en Jordaanse regeringsfunctionarissen te ontmoeten. Naar verluidt was er tijdens de ontmoeting overeenstemming bereikt over de levering van Israèlisch water aan Jordanië, hoewel er geen bijzonderheden werden gegeven.

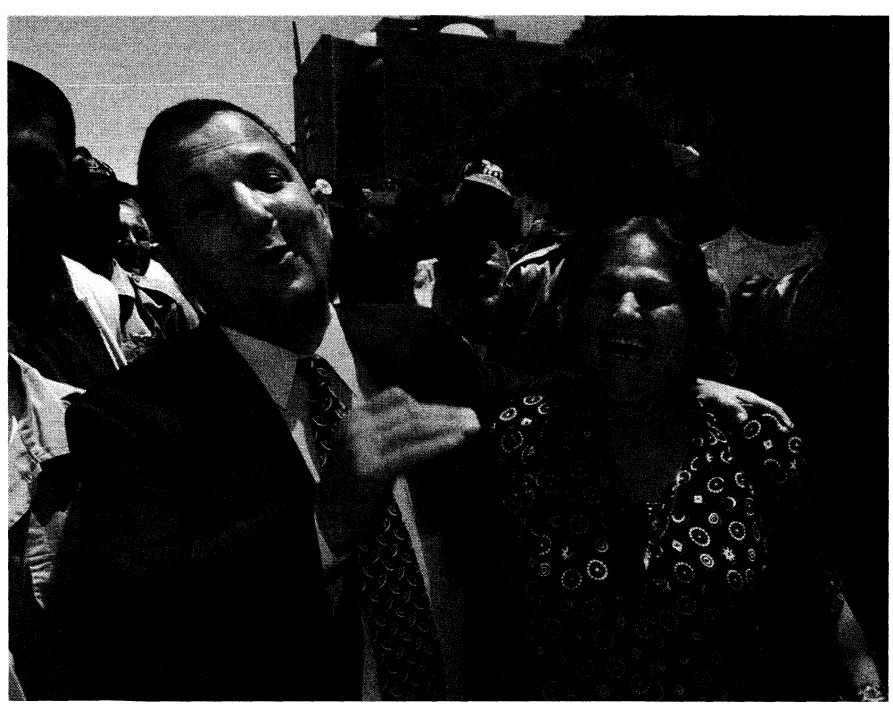
Oden Eran diende op 13 mei zijn ontslag in als de Israëlische ambassadeur in Jordanië uit protest tegen Netanyahu's besluit om hem niet op de hoogte te stellen van de geheime ontmoeting. Eran, die op 5 mei op deze post was benoemd, trok zijn ontslag op 20 mei in.

OUD-MINISTER VAN JUSTITIE VRIJGESPROKEN

Op 15 mei sprak een rechtbank in Tel Aviv oud-minister van justitie Ya'akov Neeman vrij van aanklachten van meineed en belemmering van de rechtsgang.

Neeman was in augustus 1996 afgetreden nadat hij was aangeklaagd wegens het afleggen van een valse getuigenis en obstructie in het proces wegens omkoping en fraude tegen Shas-leider en oud-minister van binnenlandse zaken Aryeh Der'i (zie pag. 790/1-'96). De rechtbank aanvaardde Neemans verklaring dat hij zich tijdens zijn verhoor had vergist en niet opzettelijk een valse getuigenis had afgelegd.

Netanyahu had ten tijde van Neemans aftreden naar verluidt gezegd dat hij bij vrijspraak weer als minister van justitie zou worden aangesteld. Dit ambt werd

De nieuwe leider van de oppositionele Arbeidspartij, Ehud Barak (l.),brengt op 4 juni 1997, daags na zijnverkiezing. een bezoek aan de Klaagmuur in Jeruzalem. Foto EPA

thans bekleed door Tzahi Hanegbi, die een belangrijke rol had gespeeld in het recente corruptieschandaal rond de kortstondige benoeming van Roni Bar-On tut procureur generaal (zie pag 40211-'97)

NIEUWE LEIDER ARBEIDSPARTIJ

De voormalige stafchef en oud-minister van binnenlandse en buitenlandse zaken Ehud Barak (55) werd op 3 juni tot de nieuwe leider van de oppositionele Arbeidspartij gekozen. Hij volgde de oudgediende Shimon Peres op. die het leiderschap van de partij had overgenomen na de moord op Yitzhak Rabin in november 1995 (zie pag. 866/2 e.v.-'93). Baraks zege betekende het einde van de lange politieke carrière van Peres, waarin hij twee keer als premier had gediend en tevens als minister van defensie en buitenlandse zaken.

Barak behaalde met 51% iets meer dan de helft van de stemmen die door leden van de Arbeidspartij waren uitgebracht. Hij versloeg drie andere kandidaten: Yossi Beilin, oud-minister van economische zaken en onderminister van buitenlandse zaken en één van de grote architecten van de Oslo-vredesakkoorden van 1993, die 29 procent van de stemmen behaalde; Shlomo Ben Ami, oud-ambassadeur in Spanje (14 procent): en Ephraim Sneh, oud-minister vanvolksgezondheid (7 procent).

Barak was net als premier Benjamin Netanyahu in Israël geboren. Hij was de meest gedecoreerde officier van Israël en Netanyahu had ooit deel uitgemaakt van een elite-eenheid waarover hij bevel voerde. Volgens *NRC/H'blad*-correspondent Salomon Bouman beschouwde Barak zichzelf als de opvolger en volgeling van Yitzhak Rabin. Deze 'loodste Barak kort nadat hij het uniform had uitgetrokken als zijn potentiële opvolger naar de top van de Arbeidspartij', aldus het bericht van 4 juni. Weduwe Lea Rabin toonde zich direct na de verkiezing zeer ingenomen met Baraks zege: 'hij zal de weg van Yitzhak voortzetten en regelrecht op de vrede afstevenen'. Op 4 juni zei Barak tegen verslaggevers dat Israël 'ingecalculeerde risico's' moest nemen om tot vrede met de Palestijnen en de Arabische wereld te komen en verklaarde dat hij zou aandringen op vervroegde parlementsverkiezingen.

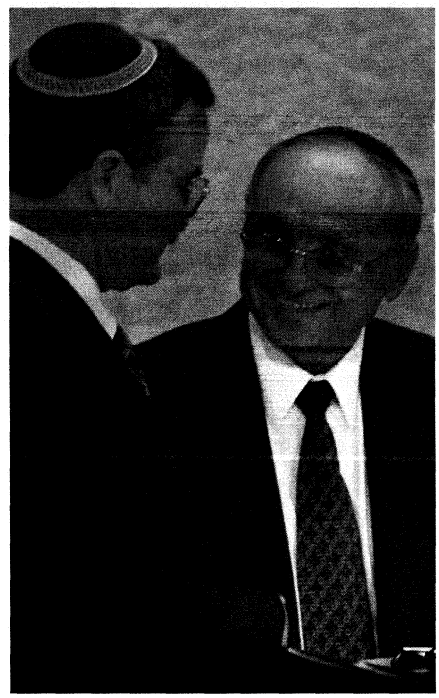
REGERINGSWIJZIGINGEN. AFTREDEN MERIDOR VERZWAKT REGERING-NETANYAHU. NEEMAN NIEUWE MINISTER VAN FINANCIEN

Dan Meridor, één van de zogenaamde 'prinsen' van de regerende Likoed, trad op 17 juni af als minister van financiën

Meridor maakte zijn aftreden bekend na afloop van een late spoedzitting van het kabinet dat Netanyahu bijeen had geroepen om het economische beleid te bespreken. Hij trad af omdat het kabinet niets wilde weten van zijn bezwaren tegen een plan van de president van do centrale bank, Jacob Frenkel, om de waarde van de sjekel binnen een ruimere marge ten opzichte van de dollar te laten fluctueren en verklaarde dat hij zijn vertrouwen in Netanyahu had verloren.

Waarnemers wezen erop dat achter de onenigheid over het wisselkoersbeleid een diepere vijandschap tussen Meridor en Netanyahu schuil ging. Volgens sommige berichten zou Netanyahu Meridors val hebben bewerkstelligd door de spoedzitting te beleggen op een moment dat vele medestanders van de minister van financiën in het buitenland verbleven. Er werd ook op gewezen dat de kabinetsvergadering was belegd nadat het Hooggerechtshof slechts enkele dagen daarvoor, op 15 juni, zijn goedkeuring had gegeven aan het besluit van het openbaar ministerie om Netanyahu niet te vervolgen in verband met een schandaal over de benoeming van een procureur-generaal. Meridor had Netanyahu hierin opvallend genoeg niet gesteund. Binnen het kabinet botste Meridor meerdere malen met Netanyahu over het economisch beleid; zijn werkrelatie met de premier gedurende het afgelopen jaar betitelde Meridor als 'een hel'.

Volgens politieke commentatoren betekende het aftreden van Meridor een ernstige verzwakking van de regering. Meridor was na het vertrek van Benjamin Begin (wetenschap en technologie) op 15 januari (zie pag. 200/3-'97) en het aftreden op 30 april van onderminster van financiën, David Magen, (zie pag. 402/2-'97) de derde Likoedminister binnen een jaar, die uit de regering stapte. Indien zij met hun drie stemmen in de Knesset voluit aan de zijde van de oppositie opereerden, zou het afhaken van een kleine coalitiepartij als de 'Derde Weg' (vier zetels) al het einde betekenen van de parlementaire meerderheid van de regering-Netanyahu. Op 18 juni liet Dan Meridor weten zich op te maken voor de strijd tegen Netanyahu binnen Likoed. Voorts leefde er onvrede binnen de regeringscoalitie: minister Nathan Sharansky van handel en industrie liet zich na het aftreden van Meridor ontvallen dat zijn partij, Yisrael Ba'aliya, 'al met één been buiten de regeringscoalitie staat'. Ook minister Avigdor Kahalani van binnenlandse veiligheid uitte ernstige twijfel over het leiderschap van Netanyahu. Binnen diens partij 'Derde Weg' klonk een roep om vervroegde verkiezingen. Uit protest tegen de manier waarop premier Netanyahu Meridor uit de regering had gewerkt, maakte minister van communicatie, Limor Livnat, op 22 juni bekend niet langer te willen optreden als woordvoerster van de regering in het parlement; aangezien ze het echter eens was met de buitenlandse politiek van de Likoed-regering dacht ze er op dit moment niet aan om af te treden. Livnat maakte deel uit van dezelfde (Herut)-fractie binnen Likoed, waartoe ook de afgetreden ministers Meridor en Begin behoorden.

De nieuwe minister van financiën. Ya'akov Neeman (r.) op 9 juli 1997 tijdens zijn beëdiging in de Knesset in Jeruzalem. Foto EPA

Eind juni was er nog geen opvolger op financiën benoemd. Er werd echter bericht dat Netanyahu de post had aangeboden aan de onbuigzame minister van nationale infrastructuur Ariel Sharon. Sharon had naar verluidt gezegd dat hij de post alleen zou aanvaarden als hij ook werd opgenomen in het 'kernkabinet', een informele groep bestaande uit Netanyahu, minister van buitenlandse zaken David Levi en minister van defensie Yitzhak Mordechai. Zowel Mordechai als Levi waren naar verluidt gekant tegen Sharons toetreding tot de groep.

Motie van wantrouwen tegen regering verworpen

Op 24 juni overleefde de door Likoed geleide coalitie in de Knesset een motie van wantrouwen van oppositieleider Barak over het aftreden van minister van financiën Meridor. Van de 120 Knesset-leden stemden 50 voor en 55 tegen de motie, terwijl twee leden zich van stemming onthielden en dertien leden afwezig waren. Elf afgevaardigden van de regeringspartijen keerden zich uit protest niet tegen de motie van wantrouwen. Tot de critici behoorden onder meer minister van buitenlandse zaken, David Levy, en de invloedrijke Likoed-parlementariërs Meridor, Begin en Uzi Landau, de voorzitter van de parlementscommissie van buitenlandse zaken en defensie.

Aan de motie waren dagen van verwoede onderhandelingen voorafgegaan, waarin Netanyahu zijn fragiele coalitie bijeen trachtte te houden. De premier had zich naar verluidt slechts van de blijvende steun weten te verzekeren van de Russische immigrantenpartij van Sharansky, door 225 mln sjekel ($1 = 3,59 nieuwe sjekel op 27 juni 1997) toe te zeggen voor de integratie van Russische joden in Israël.

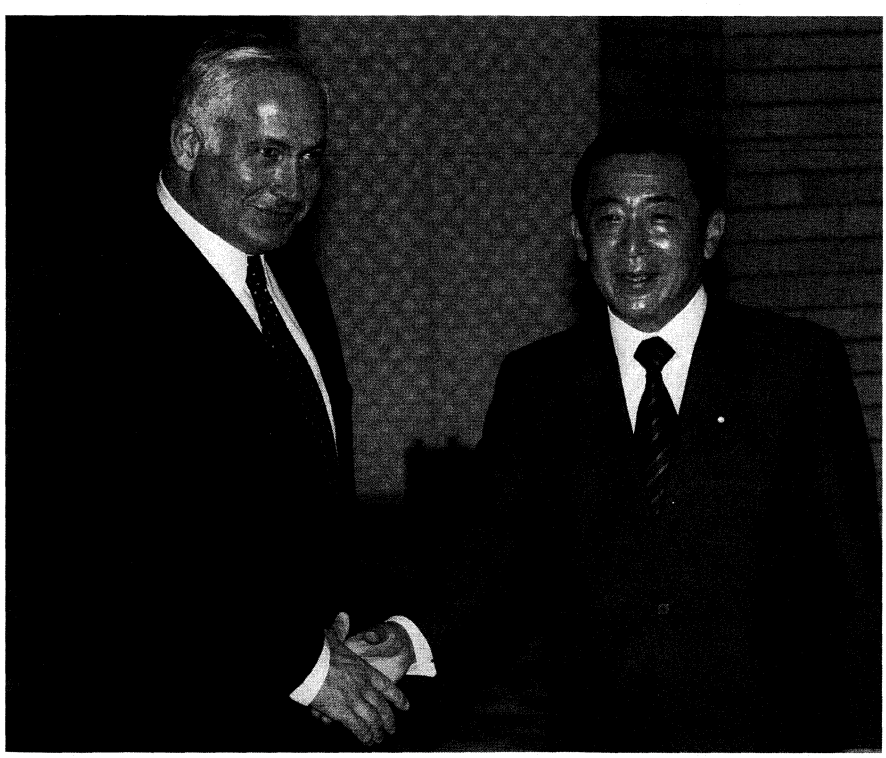
Nieuwe benoemingen

Op 9 juli gaf de Knesset (parlemenlj met 52 tegen 46 stemmen zijn goedkeuring aan de benoeming van Ya'akov Neeman en Michael Eitan tot respectievelijk minister van financiën en minister van wetenschap en technologie. Beiden waren voorgedragen door premier Benjamin Netanyahu.

De partijloze Neeman was de opvolger van Dan Meridor, die op 1 juni was afgetreden (zie boven). De herbenoeming van Neeman als minister was mogelijk geworden na zijn vrijspraak op 15 mei (zie boven).
Eitan, een vooraanstaande 'duif' in de regerende Likoed-partij. volgde Benjamin Begin op, die in januari was afgetreden uit protest tegen het regeringsbesluit om het Israelisch-Palestijnse akkoord over de terugtrekking van Israël uit Hebrongoed te keuren (zie pag. 200/3-'97).

Het Likoed-lid Silvan Shalom werd benoemd tot onderminister van defensie. Op 8 juli werd bekendgemaakt dat hij in juli 1998 Eitan zou opvolgen als minister van wetenschap en technologie.

Op 5 juli werd bericht dat Ehud Yatom, die vroeger een hoge functie in de Shin Bet (de binnenlandse veiligheidsdienst) had bekleed, was benoemd tot veiligheidsadviseur voor staatsinstellingen in het bureau van Netanyahu. Yatoms benoeming was omstreden, omdat hij in juli 1996 had bekend in april 1984 twee Palestijnse buskapers zonder vorm van proces te hebben geexecuteerd

De Israëlische premier Benjamin Netanyahu (l.) arriveert op 23 augustus 1997 in Tokio bij de ambtswoning van de Japanse premier Ryutaro Hashimoto (r) voor hun gezamenlijke lunchbespreking. *Foto AFP*

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET KROATIË

Op 21 augustus knoopten Israël en Kroatië diplomatieke betrekkingen aan.

De Israëlische televisie berichtte op 21 augustus dat de Kroatische president Franjo Tudjman had gevraagd zo snel mogelijk een bezoek aan Israël te kunnen brengen. Tudjman zou dan het holocaust-museum Yad Vashem kunnen bezoeken cn persoonlijk zijn verontschuldigingen kunnen aanbieden voor de rol die Kroaten hadden gespeeld bij de jodenvervolging tijdens de Tweede wereldoorlog. Volgens het bericht had Israël geëist dat Tudjman zijn verontschuldigingen zou aanbieden voordat het bilaterale betrekkingen met Kroatië zou aangaan.

BEZOEK VAN NETANYAHU AAN JAPAN EN ZUID-KOREA

Eind augustus bracht premier Netanyahu een bezoek aan Japan en Zuid-Korea. Volgens commentatoren was het bezoek onderdeel van een Israëlische campagne om investeringen van grote Japanse en Zuid-Koreaanse bedrijven aan te trekken. Japan had van oudsher weinig animo getoond om de banden met Israël te versterken, omdat het in hoge mate afhankelijk was van olie-importen uit Arabische landen.

(Vor.ber.pag. 399/3 e.v.-1997)

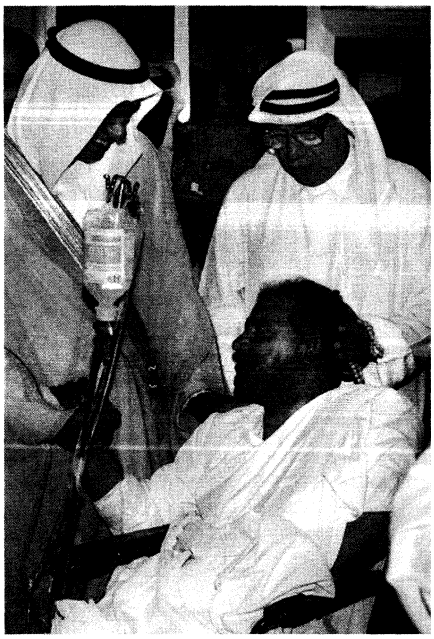
KOEWEIT

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ OPGERICHT

Het officiële Koeweitse persbureau KUNA berichtte op 20 mei 1997 dat een nieuwe 'nationale politieke organisatie', de Nationale Democratische Verzameling (al-tajammu al-watani al-dimuqrati). was opgericht. Tot de leden behoorden zowel ministers als parlementsleden; de nieuwe partij stond onder leiding van secretaris-generaal Ahmad Bishara.

MOORDAANSLAG OP PARLEMENTSLID

Abdullah al-Naybari, een vooraanstaand liberaal afgevaardigde van de Nationale Assemblee, raakte bij een

Abdullah al-Naybari wordt op 15 juni 1997 bij het verlaten van het ziekenhuis in Koeweit-Stad begroet door parlementsvoorzitter Ahmed Abd al-Aziz al-Sa'dun (l.).
Foto EPA

aanslag op 6 juni ernstig gewond. Binnen vierentwintig uur na de aanslag had de politie vijf mannen (drie Koeweiti's en twee Iraniërs) aangehouden, die op 10 juni allen formeel in staat van beschuldiging werden gesteld wegens poging tot moord.

Naybari was vice-secretaris-generaal van het Koeweitse Democratische Forum, een groep van liberale Assembleeleden die vaak luidkeels kritiek uitten op vermeende corruptie binnen de regering. Zijn collega Mishari al-Osaimi betitelde tijdens het debat van 10 juni de aanslag als een politieke daad en niet als een persoonlijke wraakactie.

Tijdens de parlementairezting van 17 juli, aldus berichtte de *Neue Zürcher Zeitung* daags erna. toen de oppositie de Koeweitse minister van financiën Nasser Abdullah al-Roudhan kritische vragen stelde in de stellige verwachting meer onthullingen over de moordaanslag op Naybari los te krijgen, kwamen daarentegen wel enkele corruptieschandalen aan het licht bij bestedingen van overheidsgelden, hetgeen onder meer leidde tot de instelling van een onderzoekscommissie, die de verschillende financiële transacties van staatsluchtvaartmaatschappij Kuwait Airways moest natrekken; bij een transactie bleek de maatschappij, met medeweten van al-Roudhan, voor $ 2,5 mln aan steekpenningen te hebben betaald. Voorts moest de minister toegeven dat er bij overheidsinvesteringen in Marokko. Tunesië en Jemen voor een bedrag van bijna $ 6 mln was verduisterd.

(Vor.ber.pag. 273/1-1997)

BANGLADESH

HONDERDEN DODEN NA WERVELSTORM

Op 19 mei 1997 werd de vlakke kuststreek van Bangladesh getroffen door een cycloon Volgens officiele cqfers, die op 21 mei werden vrijgegeven, waren hierbij 112 personen om het leven gekomen Het totale aantal slachtoffers zou echter naar verwachting nog stijgen, omdat enkele honderden personen, onder wie veel vissers, na de cycloon werden vermist *de Volkskrant* berichtte op 20 mei dat lokale autoriteiten hadden later, weten dat dorp na dorp met de grond gelijk was gemaakt en schatte het aantal doden op meer dan 350 Betrouwbare schattingen van de aantallen slachtoffers werden bemoeilijkt doordat de getroffen gebieden veelal waren afgesneden van electriciteit en telefoon In de buitenwijken van de stad Chittagong zouden alleen al honderdduizend huizen zijn verwoest

Het dodental was desondanks relatief laag in vergelijking met het aantal slachtoffers dat eerdere cyclonen hadden geëist. De regering had 36 uur voordat de storm uitbrak waarschuwingen doen uitgaan en de bevolking van het bedreigde gebied met behulp van 30.000 plaatselijke vrijwilligers naar ongeveer 700 betonnen schuilplaatsen geëvacueerd. Met de bouw van de schuilplaatsen was begonnen in 1991, toen een cycloon aan meer dan 139.000 personen het leven had gekost (zie pag. 561/3 e.v.-'91).

PROTESTEN TEGEN AANPASSING WERKWEEK

Op 2 juni den onstreerden duizenden overheidsambtenaren in Dhaka tegen de late bekendmaking van nieuwe salarisschalen en tegen de door de regering ingevoerde aanpassing van de werkweek De politie verspreidde de menigte met de wapenstok Volgens berichten werd hierbij een aantal personen gewond

Eind mei had de regering de weekenddagen vastgesteld op vrijdag en zaterdag en de werkdagen (zondag tot en met donderdag) verlengd. De demonstratie volgde na groeiend verzet tegen de aanpassing. De demonstranten eisten dat de donderdagmiddag en de gehele vrijdag zoals voorheen vrijaf zouden worden gegeven.

BREUK IN JATIYA DAL

Op 30 juni kwam het officieel tot een breuk in de oppositionele Jatiya Dal (JD), nadat haar voorzitter, oud-president Hussain Mohammad Ershad, uit de partij was gezet. Dit gebeurde tijdens een vergadering die zou zijn

Premier sjeik Hasina Wajed (2de v.l.) arriveert op 20 mei 1997 per helikopter in Chittagongvoor eenbezoek aan het door dewervelstorm getroffen gebied. Foto EPA

bijgewoond door 5.000 gedelegeerden. De anti-Ershad-gedelegeerden werden geleid door oud-premier Kazi Zafar Ahmed en zijn plaatsvervanger Shah Moazzem Hossain. Ershad, die kon blijven rekenen op de loyaliteit van de 33 JD-parlementsleden, bestempelde de vergadering als onwettig ern verklaarde dat haar besluit geen invloed zou hebben op het beleid van de JD.

ALGEMENE STAKINGEN

Op 3 juli verlamde een landelijke staking het openbare leven in Dhaka en een aantal andere districten. De staking was uitgeroepen door de oppositionele Bangladesh Nationalist Party (BNP)uit protest tegen de invoering van nieuwe belastingen, waaronder een importheffing van 2,5procent.

Bij gewelddadige botsingen tussen aanhangers van de regering en BNP-leden vielen vijftig gewonden, terwijl 125 anderen werden gewonden bij gevechten met de politie. Een tweede staking, die moslim-activisten op 15 juli hadden uitgeroepen, leidde tot nog meer chaos en geweld.

COMMISSIE BUIGT ZICH OVER VERDELING VAN WATER VAN TEESTA

Op 20 juli werd tijdens een tweedaagse bijeenkomst van de Gezamenlijke Bengalees-Indiase Rivieren-Commissie een gezamenlijke commissie benoemd die zich bezig zou moeten houden met de verdeling van het water van de rivier de Teesta tussen Bangladesh en India.

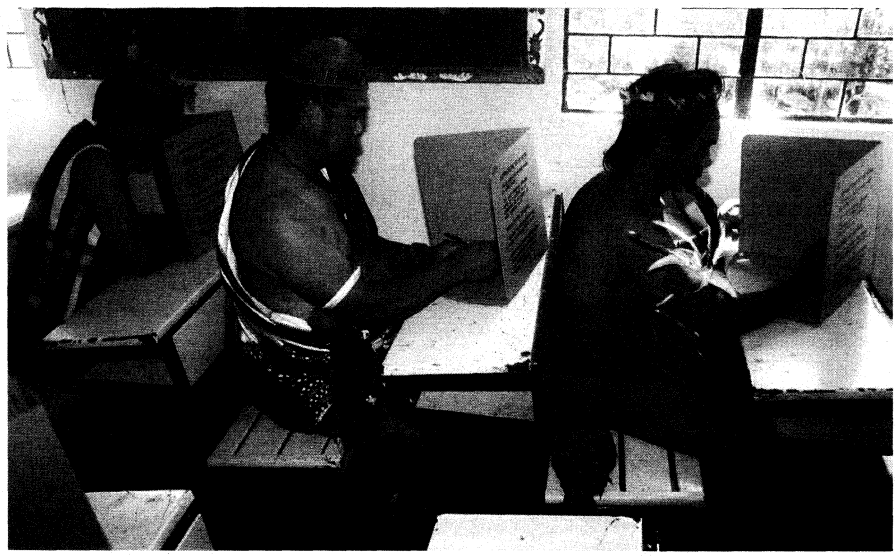
De Gezamenlijke Rivieren-commissie, die Bangladesh en India hadden opgericht, besloot tijdens haar eerste bijeenkomst in zeven jaar het in 1996 gesloten verdrag over de verdeling van het Ganges-water (zie pag. 794/1-'96) volledig te implementeren. Met het akkoord was een einde gekomen aan een ernstig geschil tussen de twee landen.

(Vor.ber.pag. 339/1 e.v.-1997)

FILIPPIJNEN

HOGE BEURSFUNCTIONARISSEN TREDEN AF

Op 11 maart 1997 berichtte de Financial Times dat de president van de Filippijnse Effectenbeurs (Philippine Stock Exchange, PSE), Vitaliano Nanagas, ongeveer vijf maanden na zijn aantreden ontslag had genomen vanwege conflicten met zijn staf.

Drie stamleden van het Ifugao-bergvolk brengen op 12 mei 199'7 in de noordelijke stad Baguio hun stem uit om een dorpshoofd te kiezen. Foto EPA

Zijn besluit volgde na het aftreden van vier hoge functionarissen begin maart, onder wie Joseph Antonio, hoofd interne controle entoezicht, die belast was met het opsporen van handelen met voorkennis op de PSE. Volgens waarnemers was Antonio's besluit af te treden ingegeven door het besluit van Nanagas het onderzoek naar handelen met voorkennis op te schorten wegens gebrek aan bewijs. Nanagas had kritiek te verduren gekregen, omdat hij had nagelaten de Commissie van Toezicht op het Effecten- en Beurswezen (Securities and Exchange Commission, SEC) in te lichten over zijn besluit het onderzoek stop te zetten.

De Financial Times haalde PSE-voorzitter Wilson Sy aan, die zei dat Nanagas zijn staf van zich had vervreemd met zijn voortvarende aanpak van beurshervormingen en dat Nanagas 'te hard van stapel liep en te snel zijn zin wilde hebben'. Gezien de vele ontslagen betwijfelden waarnemers of de tijdelijke zelfstandige status van de PSE zou worden verlengd. Deze status was in december 1996 door de SEC aan de PSE verleend en was eind februari 1997 beëindigd.

Nieuwe beurspresident

Op 10 april berichtte de Anancial Times dat Jose Yulo was benoemd tot president van de Filippijnse Effectenbeurs (PSE)als opvolger van Vitaliano Nanagas. In april werd tevens bericht dat de SEC zelf een onderzoek naar effectenhandel met voorkennis had ingesteld.

PROVINCIALE VERKIEZINGEN

Op 12 mei werden in de 77 Filippijnse provincies verkiezingen gehouden voor de barangays, de geografische en politieke basiseenheden van het land, waarin 335.000 dorpshoofden zitting hadden.

Tijdens de verkiezingscampagne kwamen bij gewelddadigheden vier personen om het leven. In mei 1994 waren bij de provinciale verkiezingen 26 doden gevallen (zie pag. 730/3-'94). Voorzitter Bernado pardo–van de Kiescommissie noemde de verkiezingen de vreedzaamste die ooit op de Filippijnen waren gehouden.

HOOGGERECHTSHOF VERBIEDT TWEEDE AMBTSTERMIJN PRESIDENT. VERDERE ONTWIKKELINGEN MET OOG OP PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 10 juni verwierp het Hooggerechtshof een verzoek tot intrekking van een eerder uitgesproken verbod op een campagne voor een grondwetswijziging om president Fidel Ramos in staat te stellen tijdens de presidentsverkiezingen van 1998 te dingen naar een tweede ambtstermijn. In maart had het Hooggerechtshof geoordeeld dat de campagne, een zogenaamd 'volksinitiatief' (georganiseerd door machtige Ramos-aanhangers), elke juridische grondslag miste. De uitspraak van het hof maakte een eind aan een periode waarin druk was gespeculeerd over de vraag of Ra-

mos zou terugkomen op zijn besluit zich terug te trekken na het einde van zijn eerste ambtstermijn.

De in 1987 goedgekeurde grondwet stond de president slechts een ambtstermijn van zes jaar toe. Deze beperking was ingevoerd naar aanleiding van het autoritaire en door en door corrupte bewind van oud-president Ferdinand Marcos, dat twintig jaar had geduurd.

Vorming nieuwe oppositiecoalitie

Op 11 juni maakte vice-president Joseph Estrada de oprichting van een nieuwe politieke partij bekend die zou deelnemen aan de presidentsverkiezingen van 1998. De nieuwe politieke alliantie heette Strijd van de Nationalistische Filippijnse Massa's (LMMP) en bestond uit 's lands grootste oppositiepartij (Estrada's Partido ng Masang Pilipino, PMP) en twee kleinere partijen, de Laban ng Demokratikong Pilipino (LDP) van senator Edgardo Ängara en de Nationalistische Volkscoalitie (NPC) van senaatsvoorzitter Ernesto Maceda.

In reactie op deze ontwikkeling werd minister van defensie generaal Renato de Villa op 27 juni beëdigd als lid van de regerende Lakas ng Edsa. Naar veler mening werd hiermee De Villa's aanwijzing tot presidentskandidaat van de partij als opvolger van Ramos voorbereid.

Voorstel tot referendum over tweede ambtstermijn verworpen

Op 8 juli verwierp de Kiescommissie unaniem een verzoek van de beweging Pirma (Teken) om een referendum over een grondwetswijziging te houden die president Ramos de mogelijkheid zou geven zich bij de presidentsverkiezingen in 1998 kandidaat te stellen voor een tweede ambtsperiode. Volgens waarnemers betekende dit besluit het einde van de campagne voor de grondwetswijziging.

Een factie van Ramos' regeringscoalitie van de Lakas ng Edsa en de Nationale Unie van Christen-Democraten (NUCD) koos de jongere zus van de president, Senator Leticia Ramos-Shahani tot haar kandidaat bij de komende presidentsverkiezingen. Op 6 juli aanvaardde Shahani de nominatie en beloofde het economische hervormingsprogramma van haar broer voort te zetten.

Aftreden minister van defensie

Op 6 augustus maakte president Fidel Ramos bekend dat hij het ontslag van minister van defensie generaal Renato de Villa had aanvaard. In juni was De Villa toegetreden tot de regerende Lakas ng Edsa en in juli had hij meegedeeld te willen meedoen aar: de presidentsverkiezingen in mei 1998. Eind augustus was nog niet bekend wie hem zou opvolgen.

Hoewel De Villa alom werd beschouwd als een serieuze kandidaat voor de presidentsnominatie van Lakas ng Edsa, bespeurden waarnemers een duidelijke tegenzin bij Ramos om een van de mogelijke pretendenten te steunen Een aantal commentatoren suggereerde dat Ramos nog steeds hoopte een manier te vinden om zich toch kandidaat te kunnen stellen, hoewel de grondwet de ambtsperiode van de president beperkte tot slechts één termijnvan zes jaar

NIEUW CONFLICT OVER SPRATLY-EILANDEN

In mei liepen de spanningen tussen de Filippijnen en China op als gevolg van een aantal incidenten in de omgeving van de omstreden Spratly-eilanden in de Zuid-Chinese Zee. In augustus 1995 hadden de twee landen na maandenlange spanningen een akkoord bereikt over een 'gedragscode' voor het omstreden gebied (zie pag. 717/2/3-'95).

Op 30 april ontbood het Filippijnse ministerie van buitenlandse zaken de Chinese ambassadeur om een formeel protest in ontvangst te nemen tegen de aanwezigheid van Chinese marineschepen in de wateren bij de Spratly-eilanden, een eilandengroep met een potentiele rijkdom aan mineralen, waarop Broenei, China, Maleisië, de Filippijnen, Taiwan en Vietnam geheel of gedeeltelijk aanspraak maakten. Hoewel de schepen het gebied na indiening van het protest verlieten, werd later bekend dat de Filippijnse marine een Chinees vaartuig uit de wateren rondom het Scarborough-rif (een klein rif ongeveer 250 km ten westen van de Filippijnen) had verwijderd. Opvarenden van het Chinese schip waren eerder op het rif geland (dat zij Huangyan hadden genoemd) en hadden de Chinese vlag gehesen. Locale vissers hadden de vlag vervolgens vervangen door de Filippijnse vlag. De Chinese ambassade in Manila had hier woedend op gereageerd.

Op 20 mei arresteerde de Filippijnse marine tijdens een patrouille in de omgeving van het omstreden rif 21 Chinese vissers. De arrestanten werd illegaal

Drie leden van de defensiecommissie van het Huis van Afgevaardigden beklimmen op 17 mei 1997 in het bijzijnvanmariniers het Scarborough-rif, waarop de Filippijnen, getuige de vlag. aanspraak maken. Foto *EPA*

betreden van Filippijns grondgebied ten laste gelegd. Ondanks China's verzoek de vissers onmiddellijk vrij te laten, bleef het vaartuig aan de ketting en werd de bemanning in Subic vastgehouden door de Filippijnse kustwacht. Eind mei waren naar verluidt onderhandelingen tussen de twee landen op gang gekomen over het omstreden gebied en over het lot van de gearresteerde vissers.

Akkoord met China over verder overleg en rechtstreekse besprekingen

In de slechte verstandhouding tussen de Filippijnen en China trad een lichte verbetering op, nadat begin juni een akkoord was bereikt tijdens besprekingen tussen de regeringen van beide landen naar aanleiding van recente incidenten bij de betwiste Spratly-eilanden en het Scarborough-rif. De partijen kwamen overeen elkaar voortaan te informeren over geplande activiteiten in het gebied. Zij besloten tevens rechtstreekse besprekingen te voeren over het lot van de 21 Chinese vissers.

VERBETERDE BETREKKINGEN MET SINGAPORE

Op 8-11 juni bracht premier Goh Chok Tong van Singapore een bezoek aan de Filippijnen.

Zijn bezoek was aanvankelijk gepland geweest voor 1993, maar was uitgesteld

toen de betrekkingen tussen de twee landen onder druk waren komen te staan, nadat Singapore het Filippijns dienstmeisje Flor Contemplacion had terechtgesteld wegens een dubbele moord Tijdens Goh's bezoek kwamen de twee landen tot de conclusie dat de affaire een gesloten hoofdstuk diende te zijn (voor normalisering van de betrekkingen in april 1996. zie pag. 438/1 e.v.-'96).

MILF KONDIGT BESTAND AF EN HERVAT VREDESBESPREKINGEN

Op 30 juli werd het vredesoverleg tussen de regering en het separatistische Moro Islamitische Bevrijdingsfront (Moro Islamic Liberation Front, MILF) hervat.

Het vredesoverleg was op 7 januari met voorbereidende besprekingen van start gegaan en had aanvankelijk geresulteerd in een staakt-het-vuren op 23 januari; voorts waren toen voortgaande onderhandelingen gepland voor 25 februari tussen de voorzitter van de vredescommissie, Fortunato Abat, en MILF-vice-voorzitter voor politieke aangelegenheden, Ghadzali Jaafar; uitgangspunt hierbij zou zijn dat de regering niet onwelwillend stond tegenover de MILF-eis voor autonomie maar dat de volledige onafhankelijkheid van het Moro-volk geen optie kon zijn die de regering in overweging nam. Het MILF had het in september 1996 overeengekomen vredesakkoord tussen de regering en het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (Moro National Liberation Front, MNLF) nooit erkend (zie pag. 871/2 e.v.-'96).

Desondanks was de strijd tussentijds weer opgelaaid. Bij gevechten tussen het Filippijnse leger en zeker 400 moslimrebellen op Mindanao vielen op 22 januari meer dan 20 doden aan de kant van de rebellen en verloren twee regeringssoldaten het leven. De opstandelingen behoorden tot een splintrrgrorp die het vredesakkourd met de MNLF niet erkende. Op 4 februari werd de katholieke bisschop Benjamin de Jesus door twee mannen door het hoofd geschoten op het zuidelijke; overwegend islamitische eiland Jolo. De daders behoorden tot de islamitisch-extremistische guerriilagroep van Abu Sayyaf, die zich fel keerde tegen het vredesakkoord van Mindanao. Waarnemers vreesden dat door de moord de spanningen tussen christenen en moslims in het gebied zouden toenemen. President Ramos beval het leger een klopjacht op de daders te openen. Medio juni braken nieuwe gevechten uit tussen regeringstroepen en MILF-rebellen. Deze incidenten waren het gevolg van de vermeende ontvoering van een Japanse zakenman en een groep opzichters van de Philippine National Oil Company door het MILF. Bij de gevechten in Noord-Cotabato k amen naar verluidt vijftig personen om het leven. Naar aanleiding hiervan verzocht het MILF op 27 juni het sinds januari lopende vredesoverleg op te schorten.

Op 1 juli had president Fidel Ramos de noodtoestand afgekondigd in acht steden waar de gevechten waren opgelaaid. Dezelfde dag had minister van defensie generaal Renato de Villa gouverneur Nur Misuari van de Autonome Regio van Islamitisch Mindanao verzocht als bemiddelaar op te treden bij onderhandelingen over een staakt-het-vuren tussen de regering en het MILF (Misuari was voorzitter van het MNLF, dat in september 1996 een vredesakkoord met de regering had gesloten). De strijd woedde voort op enkele plaatsen in Noord-Cotabato. Hierbij zou een niet nader aangeduid aantal doden en gewonden zijn gevallen.

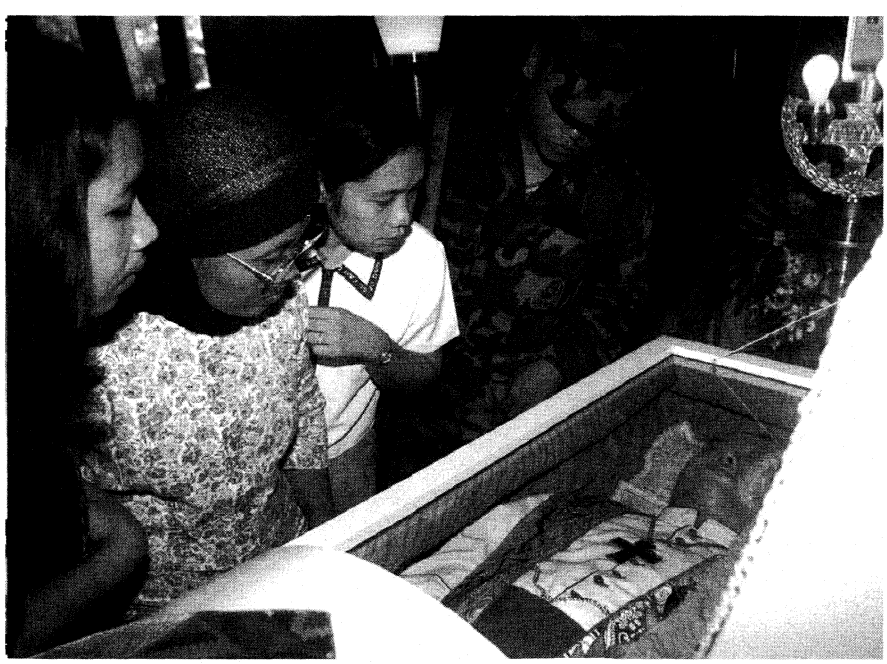
Op 8 juli gaf Ramos het leger opd acht alle operaties tegen het MILF te staken. Het tijdelijk staakt-het-vuren gaf Misuari gelegenheid onderhandelingen te voeren met het MILF en dezelfde dag besloten beide partijen tot een nieuw staakt-het-vuren dat op 21 juli inging. Volgens waarnemers waren zowel de regering als het MILF erop gebrand een volledig akkoord te bereiken vóór de presidentsverkiezingen in 1998.

CCP-LEIDER IN BALLINGSCHAP MAG TERUGKEREN

In het kader van de vredespolitiek van de Filippijnse regering jegens moslimseparatisten, rebellerende soldaten en communisten deed president Ramos 23 juli een oproep aan de oprichter van de Filippijnse Communistische Partij (CCP), José Maria Sison, die sinds 1988 in Nederland in ballingschap leefde, om terug te keren naar zijn vaderland en zich te voegen bij familie vrienden en aanhangers om samen 'met het volk de Filippijnen op te bouwen en te ontwikkelen.

Medio juli kreeg Sison te horen dat zijn asielaanvraae. die hij acht jaar geleden had ingediend, door de Nederlandse staatssecretaris van justitie Schmitz was afgewezen. Het besluit om geen vluchtelingenstatus te verlenen berustte mede op de veronderstelling dat Sison 'althans heeft beoogd' leiding te geven aan de militaire vleugel van de CCP, het Nieuwe Volksleger (New People's Army, NPA), die verantwoordelijk was voor een groot aantal terreurdaden op de Filippijnen. Op grond van het internationaal vluchtelingenverdrag is dat rede om een asielzoeker geen vluchtelingenstatus toe te kennen, aldus berichtte de Volkskrant op 24 juli. Sison diende Nederland derhalve te verlaten. Hij werd niet verplicht naar de Filippijnen terug te keren, maar was vrij om zijn bestemming te kiezen.

Volgens de juridisch raadsman van Sison, R.van As. ging Schmitz met haar besluit voorbij aan een eerdere uitspraak van de Raad van State waarin werd geoordeeld dat voor de beschuldiging als zou Sison leiding hebben gegeven aan een terroristische organisatie onvoldoende bewijs bestond. Van As liet verder weten dat Sison in beroep ging tegen de beslissing van de staatssecretaris.

Moslim-inwoners van Jolo beu-ijzen samen met een regeringssoldaat op 5 februari 1997 de laatste eer aan de vermoorde katholieke bisschop Benjamin de Jesus. Foto *EPA*

Op 24 maart 1997 voerde CCP-leider in ballingschap José Maria Sison (1.)in Amsterdam besprekingen met de Filippijnse parlementsvoorzitter José de Venecia (r.). Foto ANP

Sison zelf reageerde op 19 juli verbijsterd op het bericht dat hij Nederland uit moest: 'Enerzijds wordt erkend dat ik politiek vluchteling ben, want omdat ik gevaar zou lopen hoef ik niet terug naar de Filippijnen. Maar anderzijds wordt mij niet de bescherming gegeven die bij deze erkenning hoort.' De CCP-leider, die tussen 1977 en 1986 door toedoen van de huidige president Ramos gevangen zat, liet verder weten dat er wat hem betreft op de Filippijnen in wezen niets was veranderd sedert het dictatoriale bewind van Marcos, omdat het land nog steeds geregeerd werd door het grootkapitaal en een kliek van met invloedrijke families verbonden militairen en politici.

DEVALUATIE VAN DE PESO

Op 11 juli besloot de Centrale Bank van de Filippijnen de koers van de peso, de nationale munt, te laten 'zweven', wat neerkwam op een devaluatie. Dit gebeurde na hevige speculaties met de peso. De peso was 12 procent in waarde gedaald en gekelderd naar het laagste peil in vier jaar ten opzichte van de Amerikaanse dollar, namelijk $ 1 = 29,45 peso op 11 juli 1997.

De peso was onder aanzienlijke druk komen te staan van valutaspeculanten, nadat Thailand op 2 juli de Tnaise munt. de baht. had gedevalueerd. De centrale Bank had pogingen gedaan om de peso te verdedigen. Hiertoe had de bank de korte rente verscheidene malen verhoogd van 15 procent op 3 juli tot 32 procent op 10 juli. Maar door de hevige speculaties met de peso na de devaluatie van de baht en de slinkende deviezenreserves als gevolg van de maatregelen om de koers van de peso te beschermen, moest de regering uiteindelijk tot devaluatie overgaan. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) prees het snelle ingrijpen van de Filippijnse regering en willigde op 18 juli een verzoek in om de uitgebreide financieringsfaciliteit (Extended Fund Facility, EFF) ter waarde van SDR 474,5 mln (ongeveer $ 652 mln), die op 23 juli zou verstrijken, te verlengen tot het einde van het jaar. Bovendien besloot het IMF het krediet te verhogen met SDR 316,6 mln (ongeveer$435 mln).

(Vor.ber.pag. 870/3 e.v.-1996)

JAPAN

VOORSTELLEN TOT HERVORMING FINANCIËLE SECTOR

In februari 1997 werd een aantal belangrijke beleidsinitiatieven bekendgemaakt ter voorbereiding van de ingrijpende ('big bang') deregulering van de financiële sector van Japan. De beleidsvoorstellen waren erop gericht Tokio's dure en overbeschermde markten uiterlijk in het jaar 2001 concurrerend te laten zijn met Londen en New York.

Op 6 februari werden voorstellen bekendgemaakt door een adviesorgaan van het ministerie van financiën (de Onderzoeksraad voor het Financiële Stelsel) ter uitbreiding van de bevoegdheden van de Bank van Japan (de centrale bank) Deze voorstellen maakten deel uit van een uitgebreid rapport dat was samengesteld door een regeringscommissie in overleg met alle grote politieke partijen Na goedkeuring door de Diet (parlement) zouden de voorstellen de basis vormen van een wetsvoorstel dat (voor het eerst sinds 1942) wetten zou herzien, die waren ingevoerd om de Bank van Japan te betrekken bij de oorlogsinspanningen. De Beleidsraad van de Bank van Japan zou worden geherstructureerd en meer bevoegdheden krijgen om het monetaire beleid te bepalen. De invloed van het ministerie van financiën op de Beleidsraad van de Bank van Japan zou worden beperkt maar toch aanzienlijk blijven.

De *Financial* Times van 24 februari berichtte dat het Japanse kabinet tevens had besloten de meeste deviezencontroles af te schaffen. Met ingang van april 1998 waren organisaties die internationale valuta wensten te kopen en te verkopen, niet langer verplicht een vergunning aan te vragen bij het ministerie van financiën.

Op 25 februari ging de regering akkoord met de intrekking van een 51 jaar oud verbod op de vorming van houdstermaatschappijen. De regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) en haar voormalige coalitiepartners de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ) en de Sakigake-partij kwamen overeen om in maart een voorstel in te dienen om de bestaande antikartelwet te wijzigen. De gewijzigde wet zou met ingang van april 1998 in werking treden. De wetswijziging zou het mogelijk maken houdstermaatschappijen op te richten met een vermogen van maximaal 15.000 mrd yen ($ 1 = 120,69 yen op 28 februari 1997). Het besluit was ingegeven door het voornemen de geprivatiseerde telecommunicatiegroep Nippon Telegraph and Telephone te splitsen in drie divisies en onder te brengen in een houdstermaatschappij. Waarnemers waren van oordeel dat het besluit de herstructurering van financiële instellingen zou bevorderen en ondernemingen in staat zou stellen onrendabele activiteiten over te hevelen naar dochterondernemingen.

De Verenigde Staten (VS) had houdstermaatschappijen tijdens de bezetting van Japan na de Tweede Wereldoorlog verboden om een herleving van de zaibatsu's (industriële conglo-

meraten) te voorkomen. die verantwoordelijk waren geweest voor de militarisering van Japan.

Plan voor oprichting van Bureau voor Financiële Inspectie en Toezicht

Op 26 februari maakte de regering tevens bekend dat zij een toezichthoudend orgaan zou instellen, dat niet onder het ministerie van financiën zou vallen en toezicht zou houden op de financiële sector. Voorstellen voor de oprichting van het nieuwe Bureau voor Financiële Inspectie en Toezicht (Financial Inspection and Supervision Agency, FISA) zouden in maart aan de regering worden voorgelegd. Het zou medio 1937 operationeel worden en onder het bureau van de premier ressorteren.

De nieuwe instantie had tot taak streng financieel toezicht uit te oefenen. Volgens de Financial Times van 27 februari zou zij de bevoegdheid krijgen insolvente kredietinstellingen op te heffen, financiële vergunningen te verstrekken en in te trekken en fusies tot stand te brengen. Daarnaast zou zij bevoegd zijn om de Depositoverzekeringsmaatschappij, een interbancaire instelling die onder staatstoezicht stond. de opdracht te geven garant te staan voor depositeurs bij failliete banken tot een bedrag van maximaal 10 mln yen per depositeu .

Maatregelen voor deregulering van de financiële sector. Blauwdruk voor ingrijpend dereguleringsplan

In de eerste helft van juni nam de Diet (het parlement) drie wetten aan, die integraal deel uitmaakten van het regeringsplan voor een ingrijpende deregulering van de financiële sector. De wetten behelsden het toelaten van de oprichting van houdstermaatschappijen (i), de uitbreiding van de bevoegdheden van de Centrale Bank van Japan (ii) en het in het leven roepen van een toezichthoudende instantie voor de financiële sector, die niet onder het ministerie van financiën zou vallen (iii).

Op 13 juni publiceerden drie adviesorganen van de regering, te weten de Raad voor het Effecten- en Beurswezen, de Onderzoeksraad voor het Financiële Stelsel en de Verzekeringsraad, rapporten die samen een blauwdruk vormden voor het ingrijpende ('big bang') dereguleringsprogramma. De deregulering zou sneller plaatsvinden dan was verwacht. De meeste hervormingen zouden eind 1999 zijn doorgevoerd (zie tabel).

Voorstellen voor deregulering van de financiële sector

Fiscaal jaar 1997
- Introductie van optiehandel in individuele aandelen
- Vermogensbeheerrekeningen bij effectenkantoren worden toegestaan

Fiscaal jaar 1998
- *Liberalisering van courtage op transacties boven 50 mln yen
- *Liberalisering van deviezenhandel buitenlandce deposito's en buitenlandse effectentransacties
- *Onafhankelijke vaststelling van rentetarieven door de Centrale Bank
- Uitbreiding van de bevoegdheden van de Commissie van Toezicht op het Effecten- en Beurswezen
- Opheffing vanrestricties op derivaten van effecten
- Banken mogen beleggingsmaatschappijen verkopen
- Financiële instellingen mogen in Japan bedrijven oprichten om vermogenseffecten uit te geven
- *Oprichting houdstermaatschappijen toegestaan

Fiscaal jaar 1999
- Liberalisering van alle commissiehandel in effecten
- *Opheffing van restricties op makeiaarskantoren en dochterondernemingen van trustbanken
- *Handelsbankenmogen obligaties uitgeven

Fiscaal jaar 2001
- *Banken en verzekeringsmaatschappijen mogen via dochterondernemingen participeren in wederzijdse bedrijfsactiviteiten

Bron: Financial Times

COMMISSIE VOOR OPENBARE VEILIGHEID DOET UITSPRAAK OVER AUM-SEKTE

Op 31 januari besloot de Commissie voor Openbare Veiligheid (PSI, een ambtelijke commissie die onder het ministerie van justitie viel) unaniem de religieuze Aum Shinrikyo-sekte niet te verbieden wegens overtreding van de wet tegen ondermijnende activiteiten. In de slechts acht gevallen waarin deze wet eerder was toegepast, betrof het steeds individuele overtreders. In december 1996 had de PSI tijdens besloten zittingen voor- en tegenstanders van een verbod op de sekte gehoord (zie pag. 287/1-'97).

Het Onderzoeksbureau voor Openbare Veiligheid (Public Security Investigation Agency, PSIA) van het ministerie van justitie had in juli 1996 gepleit voor toepassing van de wet. Sindsdien had de PSI onderzocht of de Aum-sekte voldeed aan de criteria voor een wettelijke verbod. De commissie had in het bijzonder onderzocht of de sekte de aanslagen met het gifgas sarin in 1994-'95 had gepleegd uit politieke motieven, of de aanslagen in groepsverband waren gepleegd en of er sprake was van een reëel gevaar dat de sekte in de toekomst nieuwe terroristische aanslagen zou plegen. Hoewel de PSI tot de conclusie kwam dat de aanslag in Matsumoto was gepleegd 'in groepsverband en uit politieke overwegingen', was de commissie van mening dat er onvoldoende bewijs was voor 'toekomstig gevaar' om de wet toe te passen. Advocaten van de Aum-sekte hadden betoogd dat de failliet verklaarde sekte het voornemen noch de middelen had om in de toekomst terroristische activiteiten te ontplooien. De Economist van 8 februari noemde de uitspraak van de PSI een 'tik op de vingers' van de PSIA en zei dat het besluit de indruk wekte dat het onderzoeksbureau 'niet alleen incompetent, maar ook en vooral overbodig' was.

HET NOMURA-SCHANDAAL. ONTWIKKELINGEN IN ANDERE CORRUPTIESCHANDALEN

Op 24 maart deden onderzoekers van het openbaar ministerie van Tokio en van de Commissie van Toezicht op het Effecten- en Beurswezen van het ministerie van financiën een inval in het hoofdkwartier van het grote effectenkantoor Nomura Securities Co. Er werden tevens invallen gedaan in de woningen van directeur Masashi Suzuki en een aantal hoge functionarissen die eerder hun ontslag hadden ingediend, onder wie president Hideo Sakamaki, en twee andere directieleden, oud-president Yoshihisa Tabuchi en oud-directeur Setsuya Tabuchi. Het onderzoek werd ingesteld nadat Nomura begin maart bekend had gemaakt dat twee directieleden in Tokio ervan werden verdacht illegale transacties te hebben verricht voor een misdaadsyndicaat.

Op 25 maart zei minister van financiën Hiroshi Mitsuzuka dat Nomura's illegale activiteiten 'zeer betreurenswaardig' waren, aangezien Nomura in 1991 een soortgelijke overtreding van de wet op de effecten- en beurshandel had begaan (zie pag. 775/3-'91 en 56/2-'92).

Op 12 april werd bekendgemaakt dat de Commissie van Toezicht op het Effecten- en Beurswezen van het ministerie van financiën een inval had gedaan in de hoofdkwartieren van drie grote Japanse effectenkantoren, Daiwa Securities Co, Nikko Securities Co en Yamai-

chi Securities Co, in het kader van een onderzoek naar Japans grootste effectenkantoor, Nomura Securities Co, dat illegale transacties zou hebben verricht voor een misdaadsyndicaat.

Banden met de georganiseerde misdaad

Op 12 mei werden een zittend directielid en twee oud-directeuren van Nomura Securities Co, Japans grootste effectenkantoor, gearresteerd op verdenking van het doorsluizen van winsten uit aandelentransacties naar een misdaadsyndicaat

De oud-directeuren Shimpei Matsuki en Nobutaka Fujikura en algemeen directielid Osamu Fujita werden gearresteerd wegens vermeende overtreding van de wet op de effecten- en beurshandel en het wetboek van koophandel. De drie mannen werden ervan verdacht in de eerste helft van 1995 winsten uit aandelentransacties van Nomura ter waarde van omgerekend ongeveer $ 500.000 te hebben doorgesluisd naar een onroerendgoedmaatschappij, Kojin Building Co. Dit bedrijf was in handen van Yoshinori Koike, de broer van Ryuichi Koike, de vermeende leider van een misdaadsyndicaat. In ruil voor het geld zou Ryuichi Koike ervan hebben afgezien een aandeelhoudersvergadering van Nomura in juni 1993 te verstoren. De gebroeders Koike werden op 15 mei gearresteerd op verdenking van het aannemen van illegale betalingen van Nomura.

Na de arrestatie van de drie directieleden deed het openbaar ministerie in Tokio invallen in de woningen van een aantal voormalige hoge Nomura-functionarissen die in maart ontslag hadden genomen, toen het onderzoek was ingesteld. Er werd onder meer een inval gedaan in de woning van oud-president Hideo Sakamaki, die op 14 maart ontslag had genomen. Zijn opvolger, Masashi Suzuki, nam op 1 mei ontslag en werd opgevolgd door Nomura-directeur Junichi Ujiie.

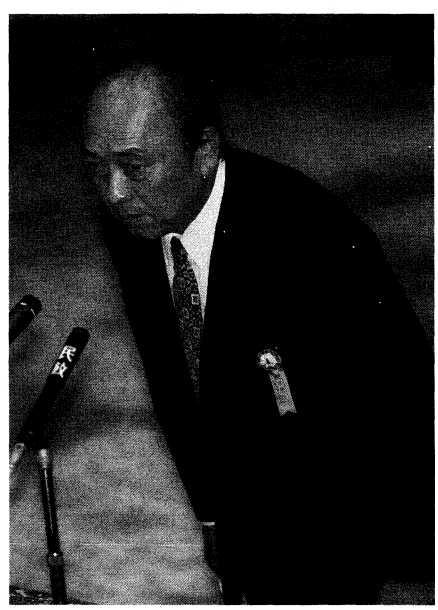
Sakamaki werd op 31 mei gearresteerd op verdenking van het goedkeuren van afkoping van afpersers. Na zijn arrestatie legde minister van financiën Hiroshi Mitsuzuka een verklaring af, waarin hij ze; dat het schandaal elke beschrijving tart en dut 'het strenge optreden van de regering en het openbaar ministerie in het buitenland kan rekenen op begrip'. Eerste kabinetssecretaris Seiroku Kajiyama zei tegen verslaggevers dat de regering een 'diepgaand onderzoek' wenste 'om het vertrouwen in de effectenhandel te herstellen'. In een eerste reactie liet premier Hashimoto weten: 'De implicaties die dit zal hebben, gaan verder dan men denkt'. Tegen de achtergrond van het voornemen van de Japanse regering om de financiële sector te dereguleren, teneinde de concurrentie met de financiële centra Londen en New York aan te kunnen (zie boven), merkte de premier verder op dat het dan ook 'niet belangrijk is of hij wel of niet is gearresteerd, het gaat erom dat de baas van een topbedrijf dergelijke problemen heeft veroorzaakt'.

Op 20 mei nam het schandaal een nieuwe wending, toen het openbaar ministerie een inval deed in het hoofdkwartier van de Dai-Ichi Kangyo-bank (DKB) DKB, een handelsbank met het één na hoogste depositosaldo in Japan. zou sinds het eind van de jaren tachtig omgerekend $ 250 mln aan Rguichi Koike hebben geleend Koike zou met het geleende geld aandelen van Nomura en drie andere grote effectenkantoren hebben gekocht.

Oud-president van Nomura Hideo Sakamaki werd op 19 juni aangeklaagd wegens betrokkenheid bij het steeds verder uitdijende schandaal Het openbaar ministerie in Tokio beschuldigde Sakamaki ervan tussen januari en juni 1995 in totaal 49.7 mln yen ($ 1 = 114,54 yen op 27 juni 1997) te hebben betaald aan Ryuichi Koike, de vermeende leider van een misdaadsyndicaat Volgens het openbaar ministerie had Sakamaki zich tevens schuldig gemaakt aan samenzwering met andere Nomura-functionarissen om in maart 1995 ongeveer 320 mln yen in contanten te betalen aan Koike

Op 30 juni informeerde Koike's advocaat de Japanse media dat zijn cliënt illegale financiële transacties had verricht met drie andere grote effectenkantoren, te weten Daiwa Securities Co, Nikko Securities Co en Yamaichi Securities Co. De advocaat beweerde dat de drie kantoren namens Koike transacties hadden verricht met behulp van illegale geheime bankrekeningen.

Enkele hoofdrolspelers in het wijdverbreide Nomura-omkoopschandaal. allen verdacht van connecties met de afperser Ryuichi Koike: (v.l.n.r.) oud-Nomura-directeur Setsuya Tabuchi, oud-president Hideo Sakamaki. voormalig DKB-directeur Tadashi Okuda en oud-president van Nomura, Yoshihisa Tabuchi. Foto EPA

De toekomstige president van Nomura Securities Co.. Junichii Ujiie (r.)kondigt op 22 april 1997 in Tokio tijdens een persconferentie, in het bijzijn van de zittende president Masashi Suzuki (l.), aan dat er heel wat ontslagen zullen vallen in de bestuurlijke top van het bedrijf. Foto EPA

Betrokkenheid DKB-bank

In juni kwamen verder ook nieuwe feiten aan het licht over de betrokkenheid van de Dai-Ichi Kangyo-bank (DKB), een van de grootste banken van Japan. bij het Nomura-schandaal. Het betrof onthullingen dat DKB-bestuurders leningen zonder zekerheidstelling hadden verstrekt aan afpersers.

In de eerste helft van juni werden minstens tien hoge DKB-functionarissen gearresteerd in verband met het schandaal. Op 10 juni vond bij DKB een ingrijpende interne zuivering plaats, toen 21 directieleden, onder wie de oud-president en voorzitter, ontslag namen uit de veertig leden tellende raad van bestuur. Desalniettemin verbood de regering DKB op 18 juni een bod uit te brengen op overheidsobligaties. Op 29 juni pleegde oud-DKB-voorzitter Kuniji Miyazaki zelfmoord in zijn woning in Tokio. Twee dagen eerder was hij in verband met het schandaal verhoord door het openbaar ministerie.

Op 30 juli beval het ministerie van financiën de opschorting van alle activiteiten van Nomura en de DKB tot het einde van 1997 als straf voor de onwettige transacties met Ryuichi Koike. De administratieve sancties waren de strengste ooit door het ministerie opgelegd. Volgens waarnemers weerspiegelden de straffen de vastberadenheid van de regering om de financiële markten te standaardiseren als voorloper van de geplande 'big bang' ten aanzien van de financiële deregulering (zie boven).

Nomura had al eerder, in 1991, een verbod op de handel in aandelen opgelegd gekregen voor de duur. van één maand (zie pag. 56/2 e.v.-'92) nadat was ontdekt dat het beleggingsfonds grotere klanten had gecompenseerd voor verliezen ten koste van kleine particuliere investeerders en ook op illegale wijze had gemanipuleerd met aandelen ten gunste van een misdaadsyndicaat.

De sancties hielden in dat Nomura vanaf 6 augustus verboden werd te opereren op de volgende terreinen: particuliere aandelentransacties tot 31 december; alle transacties in de marktsector van kleine ondernemingen tot 5 december; deelname in door de overheid gegarandeerde obligaties en openbare verkopen tot 31 december; handel in effecten en het makelen in termijnzaken tot 5 september op haar hoofdkantoor in Tokio; alle met effecten verband houdende zaken op alle kantoren tot 12 augustus. De sancties betekenden voor de DKB: een verbod op nieuwe leningen. met uitzondering van de hypothecaire leningen. en op het verzekeren van staatsobligaties tussen 6 augustus en 31 december; het openen van nieuwe kantoren of deelname in beleggingsmaatschappijen tot 5 augustus 1998.

Op 30 juli bood Nomura's nieuwe president, Junichi Ujiie. in het openbaar zijn excuses aan voor het 'ongepaste gedrag' van de beleggingsfirma. Hij kondigde salarisvermindering aan voor belangrijke directieleden en zei dat het bedrijf 'vastbesloten was zo'n scahndaal nooit meer te laten gebeuren'.

Op 25 juli had het ministerie van financiën bij de officier van justitie in Tokio een strafrechtelijke aanklacht ingediend tegen de DKB vanwege vermeende vervalsing van rapporten inzake betalingen aan Koike.

Het ministerie van financiën kondigde aan juridische slappen te zullen ondernemen tegen de DKB en vier hoge functionarissen vanwege vermeende overtreding van bankwetten de bier behoorden tot de gioep functionarissen die op 10 juni waren gearresteerd (zie boven)

Kort nadat het ministerie haar aanklacht had ingediend stelden aanklagers de voormalige DKB-directeur Tadashi Okuda in staat van beschuldiging voor het schenden van de handelscode door het regelen van illegale betalingen voor de bank aan Koike tot een bedrag van in totaal $ 101,7 mln. Okuda, die op 4 juli was gearresteerd, was van april 1992 tot april 1996 president van de DKB geweest en directeur tot medio juni

Op 28 juli veroordeelde de rechtbank in Tokio, na een behandeling zonder jury. de DKB tot maximaal $4300 voor overtreding van de Bankwet omdat ze foutieve informatie had verstrekt aan inspecteurs van het ministerie van financiën die een onderzoek instelden naar leningen die waren toegekend aan Koike.

In een zaak, die hiermee in nauw verband stond, deed het openbaar ministerie op 30 juli een inval in het hoofdkantoor van het Yamaichi-beleggingsfonds; de verdenking bestond dat het bedrijf eveneens illegale betalingen aan Koike had gedaan voor een bedrag van ongeveer 79 mln yen ($ 1,00 = 116,77 yen op 25 juli).

Het Sumitoto-schandaal

Op 26 februari trad Tomiichi Akiyama af als directeur van het bedrijf Sumitomo. Onder zijn leiding had het bedrijf grote verliezen geleden als gevolg van kopertransacties die zonder toestemming waren verricht door Yasuo Hamanaka, voormalig hoofd van de afdeling non-ferrometalen van het bedrijf. In oktober en november 1996 waren aanklachten tegen Hamanaka ingediend (zie pag. 654/2 e.v.-'96; pag. 286/1 e.v.-'97).

Kort nadat Hamanaka's activiteiten in juni 1996 aan het licht waren gekomen, had Akiyama aangeboden af te treden, maar hij werd overgehaald in functie te blijven om een uitweg te vinden uit het schandaal.

Op 17 februari bekende Hamanaka ten overstaan van een rechtbank in Tokio schuldig te zijn aan valsheid in geschrifte en fraude. Op 24 februari werd hij op borgtocht van 50 mln yen vrijgelaten in afwachting van zijn proces, dat in maart zou beginnen.

Het Britse televisieprogramma *Panorama* van 16 februari beweerde dat Hamanaka in Tokio ten minste 20 mln yen in contanten had ontvangen van de vertegenwoordiger van de Britse handelsonderneming in grondstoffen, Winchester Commodities. Hamanaka zou dit bedrag eind 1992 en begin 1993 hebben ontvangen, kort voordat Sumitomo s werelds grootste kopercontract met Winchester sloot onder de codenaam RADR.

Op 8 april diende een aandeelhouder van Sumitoto, Kazuyoshi Yuoka, een aanklacht in tegen Akiyama en vier andere topfunctionarissen, omdat hij de directie verantwoordelijk hield voor de enorme verliezen - het bedrijf had door de kopertransacties van Hamanaka een verlies van 320 mrd yen geleden - wegens ontoereikend toezicht. De aandeelhouder was van mening dat Akiyama persoonlijk 200 mrd yen moest terugbetalen en de functionarissen ieder 100 mln yen. De stap van de aandeelhouder was des te opmerkelijker omdat aandeelhoudersvergaderingen in Japan doorgaans inhoudelijk weinig voorstelden en de stem van particuliere aandeelhouders zelden werd gehoord.

Het Izui-schandaal

Volgens de Financial Times van 1 maart waren directeur Kikuo Yamada en uitvoerend vice-president Masafumi Kishi van Mitsubishi Oil op 28 februari afgetreden in verband met het Izui-corruptieschandaal dat in november 1996 was uitgebroken (zie pag. 283/3 e.v.-'97).

Volgens het bericht was Yamada's 'vergrijp' geweest dat het bedrijf onder zijn leiding stond, toen Mitsubishi Oil zijn producten massaal verkocht via Izui Sekiyu Shokai, een oliegroothandel in Osaka. Junichi Izui was de eigenaar van dit bedrijf. Op 28 februari werden beide functionarissen door het openbaar ministerie verhoord.

Lid Huis van Raadsheren gearresteerd

Op 29 februari werd Tatsuo Tomobe, onafhankelijk lid van het Huis van Raadsheren (eerste kamer van het parlementj, gearresteerd. Hij was de hoofdverdachte in een fraudezaak waarbij een onderling hulpfonds was betrokken.
Volgens de Japan Times van 10-16 februari was Tomobe in juli 1993 in het Huis gekozen als kandidaat van de oppositionele Shinshinto-partij Volgens bronnen binnen het openbaar ministerie had Tomobe omgerekend $ 14,1 mln besteed aan zijn verkiezingscampagne Dit bedrag zou deel uitmaken van omgerekend ongeveer $ 75,8 mln die Tomobe's onderlinge hulpfonds (Orange Kyosai Kumiai) op frauduleuze wijze had verkregen Toen de aantijgingen eind 1996 in de openbaarheid kwamen, had Tomobe de Shinshinto-partij verlaten, maar zijn zetel in het Huis als onafhankelijk afgevaardigde behouden

Fujinami veroordeeld

Op 23 maart werd voornialig eerste kabinetssecretaris Takao Fujinami van de LDP door het Hooggerechtshof van Tokio schuldig bevonden aan het aannemen van steekpenningen van Recruit Co., een vooraanstaand wervings- en selectiebureau. Fujinami werd veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier jaar en een boete van 42,7 mln yen ($ 1 = 122,43 yen op 21 maart 1997). In september 1994 was Fujinami door een lagere rechtbank vrijgesproken. De rechter had geoordeeld dat het openbaar ministerie onvoldoende bewijs had geleverd (zie pag. 71/1-'95).

Bij het grote Recruit-schandaal waren vooraanstaande politici betrokken, die waren omgekocht met goedkope niet aan de beurs genoteerde aandelen van onroerendgoedmaatschappij Cosmos, een dochteronderneming van Recruit. Het schandaal had opschudding veroorzaakt in de Japanse politieke wereld en in 1989 geleid tot het aftreden van premier Noboru Takeshita (zie pag. 486/1-'89).

Op 26 maart verklaarde Fujinami zich bereid af te treden als lid van het Huis van Afgevaardigden. Fujinami was zijn zetel in 1993 kwijtgeraakt en was bij de parlementsverkiezingen van oktober 1996 als LDP-kandidaat in de Diet gekozen.

Proces tegen voormalige onderminister geopend

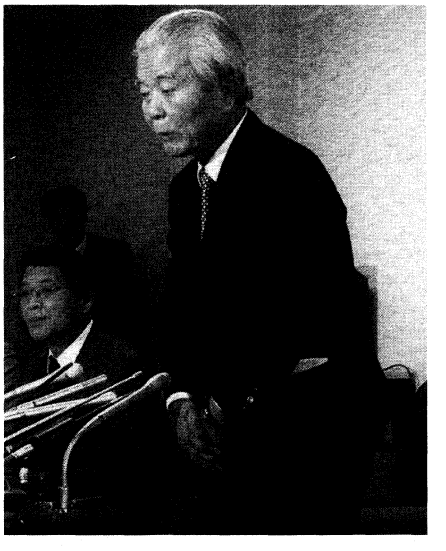
Op 26 maart bekende de voormalige onderminister van gezondheidszorg en welzijn, Nobuharu Okamitsu, bij de opening van het proces dat diende voor de districtsrechtbank van Tokio, zich te hebben laten omkopen. Okamitsu was begin december 1996 gearresteerd (zie pag. 284/1 e.v.-'97) en op 25 december formeel beschuldigd van het aannemen van ongeveer 60 mln yen aan steekpenningen en het vrije gebruik van luxeauto's van Hiroshi Koyama. oud-directeur van de Aya Welfare Group in de prefectuur Saitama.

EXPLOSIE IN NUCLEAIRE OPWERKINGSFABRIEK

Op 11 maart deed zich een explosie voor in de nucleaire opwerkingsfabriek Tokaimura in de prefectuur Ibaraki, ongeveer 115 ten noordoosten van Tokio. Bij de explosie vielen geen gewonden, maar naar verluidt werden 37 arbeiders blootgesteld aan een geringe hoeveelheid radioactiviteit tijdens een brand die eerder die dag in de fabriek was uitgebroken. Tokaimura was Japans enige nucleaire opwerkingsfabriek die op dat moment actief was. De bezorgdheid onder de bevolking over kernenergie was toegenomen nadat eind 1995 in het prototype van een snellekweekreactor in Monju een lek was ontstaan (zie pag. 367/1-'96). Op 12 maart bood de Japanse premier Hashimoto de bevolking zijn excuses aan voor het ongeluk en leverde in het parlement kritiek op de 'inadequate en langzame' informatievoorziening door het staatsbedrijf Donen, dat de fabriek beheerde.

De explosie deed zich voor tien uur nadat een brand was uitgebroken op de asfaltverhardingsafdeling van de fabriek, waar laagradioactief vloeibaar kernafval onder hoge temperatuur werd gemengd met asfalt, alvorens te worden verpakt in vaten.

Op 16 maart maakte de exploitant van de opwerkingsfabriek, de Kernreactor- en Kernbrandstofontwikkelingscorporatie (Donen), bekend dat de hoeveel-

Directeur Toshiyuki Kondo van de overheidsinstelling Donen, die dc nucleaire opwerkingsfabriek Tokaimura exploiteert, betuigt op 12 maart 1997 tijdens een persconferentie op het Bureau voor Wetenschap en Technologie in Tokio zijn spijt dat onvoldoende lering is getrokken uit het ongeluk met de snellekweekreactor van Monju. Foto EPA

heid radioactiviteit die bij het ongeluk vrij was gekomen zeker tien keer zo hoog was als door de autoriteiten was bekendgemaakt. Een Donen-woordvoerder sprak van een nog niet gevaarlijke hoeveelheid. Twee Japanse kranten meldden dat de hoeveelheid ontsnapte straling mogelijk zelfs twintig keer zo hoog was geweest. Over de oorzaak van de brand en explosie was op 16 maart nog steeds niets bekend.

Op 18 maart bood Donen-directeur Toshiyuki Kondo zijn excuses aan een parlementaire commissie aan, toen bleek dat arbeiders die belast waren met reparatiewerkzaamhed-n in de fabriek tijdens en na het incident golf hadden gespeeld.

Wanbeleid bij Donen

Op 8 april bekenden hoge functionarissen van de overheidsinstelling Donen een rapport over de brand en de daarmee samenhangende explosie van 11 maart in de nucleaire opwerkingsfabriek Tokaimura te hebben vervalst. Het incident was het ernstigste ongeval dat zich ooit in een Japanse kerncentrale had voorgedaan. Functionarissen van Tokaimura maakten begin april bekend dat de fabriek in ieder geval tot het jaar 2001 gesloten zou blijven.

In een interview met de pers op 8 april bekende Donen-president Toshiyuki Kondo dat zijn functionarissen enkele uren nadat in de fabriek brand was uitgebroken, abusievelijk hadden bekendgemaakt dat het vuur bedwongen was. In hun officieel rapport over het incident dat op 21 maart werd gepubliceerd, verklaarden functionarissen van fabrieksarbeiders te hebben vernomen dat het vuur gedoofd was. Ongeveer negen uur later was het vuur echter weer opgelaaid en had een explosie veroorzaakt op de asfaltverhardingsafdeling van de fabriek; waardoor een geringe hoeveelheid radioactiviteit vrijkwam. In een reactie zei directeur Osamu Yamamura van de fabriek dat hij wist dat het officiële rapport 'onjuist' was. maar dacht dat het 'onmogelijk was het rapport na publicatie te wijzigen'.

Op 9 april zei een zichtbaar woedende premier Hashimoto dat de regering voornemens was onafhankelijke deskundigen een onderzoek naar het incident te laten verrichten. Hij zei tegen verslaggevers dat hij 'zo kwaad' was over de fouten die door Donen waren gemaakt, dat hij 'nauwelijks een woord kon uitbrengen'. Medio april bezochten ongeveer 120 hoge Donen-functionarissen de stad Tokai, waar de fabriek gevestigd was, en boden persoonlijk aan elk van de 11.300 huishoudens een brief aan, waarin zij zich verontschuldigden voor het gebeurde.

Op 23 april deed de politie van de prefectuur Ibaraki een inval in het hoofdkantoor van Donen in Tokio en in de fabriek. De inval volgde nadat het Bureau voor Wetenschap en Technologie, het overheidsorgaan dat toezicht op Donen hield, op 16 april een aanklacht had ingediend tegen Donen en drie Donen-functionarissen wegens vervalsing van het rapport over de brand en de explosie. Het was de eerste keer dat de politie een inval deed bij een kerncentrale in verband met een ongeval in de centrale.

Reactor in Fugen gesloten

Op 16 april werd een geavanceerde thermische reactor gesloten in het kustgebied Fugen in de prefectuur Fukui, ongeveer 330 km ten westen van Tokio, omdat op 15 april door een lek radioactief tritium was vrijgekomen. Volgens de Economist van 19 april waren de lokale autoriteiten pas na ongeveer dertig uur door Donen-functionarissen op de hoogte gesteld. Volgens Donen waren elf arbeiders blootgesteld aan een geringe hoeveelheid straling.

Op 17 april kwamen meer gevallen van wanbeleid bij Donen aan het licht, toen functionarissen bekenden elf eerdere gevallen waarbij radioactieve straling was vrijgekomen in de reactor in Fugen niet te hebben gemeld. De functionarissen beweerden dat in alle gevallen de hoeveelheid vrijgekomen radioactieve straling onder de wettelijke meldingsgrens had gelegen.

Bouwplan voor nieuwe kerncentrale ingetrokken

Op 11 maart maakte Kyushu Electric Power (KEP), een van Japans grootste elektriciteitsmaatschappijen, de intrekking bekend van bou plannen voor een kerncentrale bij Kushima op het zuidelijke eiland Kyushu. Vice-president Michisada Kamata van KEP verontschuldigde zich bij de bevolking van Kushima voor de 'overlast' en zei dat een nieuw plan voor elektriciteitsopwekking op Kyushu zou worden opgesteld.

KEP had begin jaren negentig een haalbaarheidsonderzoek ingesteld naar twee waterkrachtreactoren bij Kushima. Het plan was op verzet van de bevolking gestuit en in 1995 maakte KEP bekend dat de uitvoering van het plan was opgeschort. In december 1996 was burgemeester Shigeru Yamashita van Kushima herkozen. Tijdens zijn verkiezingscampagne had hij beloofd een referendum over de kerncentrales te houden als hij zou worden herkozen.

PROCES OVER BESMET BLOED GEOPEND

Op 24 maart werd in Osaka het proces geopend tegen drie oud-presidenten van het farmaceutisch bedrijf Green Cross.

Renzo Matsushita, Tadakazu Nagasuyama en Takehiko Kawano bekenden schuldig te zijn aan plichtsverzuim, waardoor een patiënt die aan een leverkwaal had geleden, aan aids was overleden nadat hem bloed was toegediend dat met HIV zou zijn besmet en dat begin jaren tachtig door Green Cross was verkocht. De drie mannen waren in september 1996 gearresteerd na een inval in het kantoor van Green Cross in augustus (zie pag. 60/2-'97).

GERECHTELIJKE UITSPRAAK OVER STATUS AINU-MINDERHEID

Op 27 maart oordeelde een districtsrechtbank in Sapporo dat de regering onrechtmatig had gehandeld, toen zij heilige grond van de Ainu-minderheid had onteigend om er een dam te bouwen. De uitspraak was opmerkelijk, omdat daarin voor het eerst de Ainu's als de oorspronkelijke bewoners van Hokkaido (het meest noordelijke eiland van Japan) werden erkend. De Ainu's hadden lang geijverd voor hun officiële erkenning als oorspronkelijke bewoners van Hokkaido.

Deuitspraakvolgde na een vier jaar durende juridische strijd die twee Ainugrondbezitters hadden aangespannen tegen de onteigening door de regering van begraafplaatsen en heilige grond van de Ainu's voor de bouw van de Nibutani-dam. Tijdens het proces werd met de bouw begonnen en in 1996 werd de dam opgeleverd. De rechtbank in Sapporo verklaarde het bouwbesluit onrechtmatig, maar erkende dat de ontstane situatie niet ongedaan kon worden gemaakt.

Ainu-wet aangenomen

Op 8 mei nam het Huis van Afgevaardigden een wet aan om de cultuur en de mensenrechten van de etnische Ainuminderheid op Hokkaido te beschermen. Het Huis van Raadsheren had de wet in april reeds goedgekeurd. De Ainu's werden niet in de wet zelf, maar wel in een bijbehorende resolutie expliciet een autochtone etnische groep genoemd. Met de totstandkoming van de wet werd voor het eerst een inheemse etnische minderheid in Japan wettelijk erkend.

UITSPRAAK HOOGGERECHTSHOF OVER DONATIES AAN YASUKUNI-TEMPEL

Op 2 april oordeelde het Hooggerechtshof dat donaties aan de Yasukuni-tempel uit algemene middelen in strijd met de grondwet waren.

Met dertien tegen twee stemmen oordeelde het Hof dat donaties van de prefectuur Ehime in strijd waren geweest met de Japanse grondwet, die bepaalde dat de staat zich diende te 'onthouden van godsdienstonderwijs of welke andere religieuze activiteit dan ook en dat belastinggeld niet aan religieuze instellingen mocht worden gegeven (zie pag 59/3 e v-'97) Een groep burgers uit de prefectuur Ehime had in 1982 een rechtszaak aangespannen tegen de toenmalige gouverneur Haruki Shiraishi en andere functionarissen, toen de prefectuur kleine geldbedragen aan de Yasukuni-tempel had geschonken voor festiviteiten

BEGROTING 1997 GOEDGEKEURD. ECONOMISCHE *GROEI IN* 1996

Op 5 maart werd de begroting voor 1997 goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden en op 28 maart door het Huis van Raadsheren. Doordat de begroting vóór 1 april, de aanvang van het fiscale jaar 1997, was goedgekeurd, kon de regering voor het eerst in twee jaar de complicaties van een overbruggingsbegroting voorkomen (voor goedkeuing van de begroting voor 1996, zie pag. 650/2-'96).

De totale begrotingsuitgaven bedroegen 77.390 mrd yen en voorzagen in algemene uitgaven van 43.806,7 mrd yen, waaronder 4.947,5 mrd yen voor defensie, 1.168,6 mrd yen voor ontwikkelingshulp, 9.744,6 mrd yen voor openbare werken en 14.550,1 mrd yen voor sociale voorzieningen. De aflossingskosten van de staatsschuld bedroegen 16.802,3 mrd yen en de kosten van belastingfaciliteiten aan lokale overheden 15.481 mrd yen. De regering verwachtte 16.707 mrd yen aan inkomsten uit staatsobligaties binnen te krijgen.

Het Economisch Planbureau van de overheid maakte op 13 maart bekend dat het reële bruto binnenlands product (BBP) na inflatiecorrectie in 1996 met 3,6 procent was gestegen. In 1995 bedroeg de groei 1,4 procent, in 1994 0,6 procent en in 1993 0,3 procent. De economie van geen enkel ander ontwikkeld land vertoonde in 1996 een dergelijke groei. Het betrof bovendien Japans hoogste groeicijfer sinds 1991, toen een groei van 3,8 procent was gerealiseerd.

STIJGING REKENING-COURANT- EN HANDELSOVERSCHOT

De *Financial Times* van 7 maart berichtte dat Japans jaarlijks vastgestelde rekening-courantoverschot in januari 1997 de eerste stijging in zeventien maanden liet zien Volgens het bericht was de stijging van 32,6 mrd yen naar 150.7 mrd ven versterkt door een eenmalige daling van het handelstekort in de dienstverleningssector

Volgens waarnemers zou de stijging tot grote bezorgdheid bij de VS leiden dat de Japanse regering onvoldoende maatregelen nam om de binnenlandse economie te stimuleren en de vraag naar importgoederen te vergroten. De Amerikaanse onderminister van financiën Lawrence Summers gaf op 4 maart uiting aan deze bezorgdheid tijdens een bezoek aan Tokio om de oprichtingsvergadering bij te wonen van de zogenaamde 'Zes Markten'-groep, die bestond uit Australië. China, Hongkong, Japan, Singapore en de VS. Summers waarschuwde dat een herhaling van de situatie van eind jaren tachtig en begin jaren negentig, toen Japan eveneens grote rekening-courantoverschotten kende, 'zeer problematisch zou zijn voor de wereldeconomie'.

Op 17 maart ontstond opnieuw ongerustheid over nieuwe spanningen met de VS, toen werd bekendgemaakt dat Japans jaarlijkse handelsoverschot in februari voor het eerst in 27 maanden op jaarbasis was gestegen.

De totale stijging bedroeg 6,5 procent, waardoor het handelsoverschot uitkwam op 686,7 mrd yen. Deze stijging werd deels veroorzaakt door een stijging van 12,3 procent van Japans politiek gevoelige handelsoverschot met de VS, haar grootste handelspartner. De stijging was hoofdzakelijk het gevolg van een groei van de auto-export.

VERHOGING OMZETBELASTING VAN KRACHT

Op 1 april werd de verhoging van de omzetbelasting van 3 naar 5 procent. van kracht. Tot deze zeer impopulaire maatregel was in juni 1996 door de regering besloten (zie pag. 655/1/2-'96).

VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ FAILLIET

Op 25 april gelastte het ministerie van financiën de verzekeringsmaatschappij Nissan Mutual Life haar bedrijfsactiviteiten te staken en gelastte tevens een onderzoek naar het aantal dubieuze debiteuren van de maatschappij. Naar verluidt was het ministerie al meer dan een jaar op de hoogte van de zware schuldenlast waaronder de verzekeringsmaatschappij gebukt ging.

De *Financial Times* van 29 april zei dat Nissan Mutual Life de eerste Japanse levensverzekeringsmaatschappij na 1945 was, die failliet ging, en dat het faillissement een 'schokgolf' had veroorzaakt in de Japanse financiële sector.

Na de bekendmaking van het faillissement benadrukte minister van financiën Hiroshi Mitsuzuka dat de regering er alles aan zou doen om de polishouders van Nissan Mutual te beschermen en dat hij verwachtte dat alle verzekerde bedragen volledig zouden worden uitgekeerd.

De Raad voor de Hervorming van het Fiscale Stelsel, komt op 3 juni 1997 bijeen in de ambtswoning van de premier in Tokio:(v.l.n.r.) minister van binnenlandse zaken Katsuhiko Shirakawa, minister van financiën Hiroshi Mitsuzuka, premier Ryutaro Hashimoto en eerste kabinetssecretaris Seiroku Kajiyama. Foto EPA

REGERING KEURT PLAN TER VERLAGING UITGAVEN GOED

Op 3 juni gaf de regering naar verluidt haar goedkeuring aan een plan voor verlaging van de uitgaven, dat was opgesteld door de Raad voor de Hervorming van het Fiscale Stelsel, waarin alle partijen zitting hadden. De Raad onder voorzitterschap van Hashimoto had ingrijpende en drastische bezuinigingsmaatregelen voorgesteld om het chronische begrotingstekort van Japan weg te werken.

Het plan voorzag in de verlaging van algemene uitgaven met 200 mrd yen in het fiscale jaar 1998. Er zou worden bezuinigd op de uitgaven voor defensie, formele ontwikkelingshulp, openbare werken en landbouw.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN. HOSOKAWA VERLAAT SHINSHINTO

Op 18 juni maakte Morihiro Hosokawa, die premier was geweest van augustus 1993 tot april 1994 (zie pag. 578/3 e.v.-'94), zijn vertrek uit de grootse oppositiepartij van Japan, Shinshinto, bekend.

Tijdens een persconferentie op 18 juni noemde Hosokawa zijn vertrek een poging om 'de impasse in de landelijke politiek te doorbreken'. Volgens berichten was hij echter al sinds lange tijd ontevreden over de wijze van leidinggeven door Shinshinto-leider Ichiro Ozawa, met name over diens bereidheid om samen te werken met de LDP-regering (zie hieronder). Door het vertrek van Hosokawa daalde het aantal zetels van Shinshinto in het Huis van Afgevaardigden tot 139, tegen 245 voor de LDP.

BIJZONDERHEDEN OVER PACHTWET

Op 3 april verleende de regering haar goedkeuring aan een wijziging van de in 1952 ingevoerde Wet inzake Speciale Maatregelen voor Land ten behoeve van het Amerikaanse Leger. Deze wet regelde de verpachting van grond aan Amerikaanse legerbases in Japan.

De wetswijziging had tot doel twaalf Amerikaanse legerbases op Okinawa in staat te stellen grond die eigendom was van particulieren, in pacht te blijven houden. De pachtovereenkomsten, gesloten met ongeveer 3.000 grondeigenaren, van wie de meesten tegen de aanwezigheid van Amerikaanse militairen op het eiland waren, zouden op 14 mei aflopen. Dankzij de w-etswijziging zou de regering toestemming kunnen geven de pacht na afloop van de pachtovereenkomsten tijdelijk te verlengen. De regeling zou van kracht blijven totdat de regering de voor permanent gebruik noodzakelijke toestemming van de onteigeningscommissie van de prefectuur zou hebben verkregen of, als deze toestemming niet zou worden verleend, totdat de minister van bouwnijverheid een definitief besluit over het toekomstige gebruik van de desbetreffende grond zou hebben genomen

De gewijzigde wet verschafte de regering tcvens de wettelijke bevoegdheid om het Amerikaanse leger het kleine en omstreden gebied Sobe in Yomitan ter beschikking te stellen, waar het communicatiecentrum van de Amerikaanse marine was gevestigd. De regering had de bevoegdheid hiertoe verloren, toen de pachtovereenkomst eind maart 1996 afliep (zie pag 366/2-'96). Het desbetreffende stuk grond was eigendom van Shoichi Chibana, die tegen de legerbases gekant was. De regering had het stuk land echter niet teruggegeven, omdat dit volgens haar op grond van Japans-Amerikaanse veiligheidsafspraken niet mogelijk was.

Chibana en andere grondeigenaren op Okinawa hadden geweigerd de pachtovereenkomsten te verlengen uit protest tegen een in hun ogen onredelijk groot aantal Amerikaanse militairen op het eiland. Van de 100.000 Amerikaanse militairen in Oost-Azië bevonden er zich 47.000 in Japan, van wie 27.000 op Okinawa. In december 1996 hadden Japan en de VS een akkoord gesloten om het gebied dat voor het Amerikaanse leger was gereserveerd, te verkleinen. hoewel het aantal Amerikaanse militairen gelijk zou blijven. Tijdens besprekingen begin april in Tokio met directeur-generaal Fumio Kyuma van het Japanse Bureau van Defensie herhaalde de Amerikaanse minister van defensie William Cohen dat het aantal Amerikaanse militairen in Japan zou worden gehandhaafd.

Akkoord LDP en Shinshinto over pachtwet

Nadat de regering op 3 april de wijziging van de pachtwet had goedgekeurd, probeerde premier en leider van de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) Ryutaro Hashimoto de grootste oppositiepartij, Shinshinto, voor het wetsvoorstel te winnen.

Hashimoto had op 3 april 's avonds een ontmoeting met Shinshinto-leider Ichiro Ozawa en verzekerde zich van diens steun voor het wetsvoorstel. Het Japanse nieuwsbureau Kyodo berichtte op 3 april dat Ozawa zijn steun aan het wetsvoorstel verleende op voorwaarde dat (i) de last van de Amerikaanse militaire aanwezigheid gelijkelijk over alle Japanse burgers zou worden verdeeld en (ii) het op dat moment geldende systeem zou worden veranderd, zodat de Japanse regering het aantal Amerikaanse militairen op Okinawa zou kunnen verminderen.

De afspraak tussen Hashimoto en Ozawa vormde de aanleiding tot speculaties over een mogelijke alliantie tussen de LDP en Shinshinto. Een aantal vooraanstaande LDP-leden was voorstander van een dergelijk samenwerkingsverband tussen de twee partijen. De afspraak werd echter gezien als een tegenslag voor 'anti-Ozawa'-elementen binnen de LDP, die streefden naar voortzetting van het informele samenwerkingsverband met de SDPJ en Sakigake. Op 22 april werden de geruchten over een mogelijke alliantie tussen de LDP en Shinshintu sterker, toen hoge functionarissen van de twee partijen gezamenlijk een gebedsdienst in de Yasukuni-tempel bijwoonden, het sjintoïstische monument voor de Japanse gevallenen in de Tweede Wereldoorlog. De twee partijen hadden eerder een gezamenlijke studiegroep voor Noord-Korea ingesteld.

Op 8 april verklaarde de oppositionele Democratische Partij van Japan (DPJ) het wetsvoorstel eveneens te zullen steunen, nadat de LDP naar verluidt had toegezegd dat de besprekingen met de VS over het aantal Amerikaanse militairen in Japan en hun taak zouden worden voortgezet en dat effectieve maatregelen zouden worden genomen om de economie van Okinawa te bevorderen.

Wijziging pachtwet aangenomen

Op 11 april keurde het Huis van Afgevaardigden de voorgestelde wetswijziging goed. Het regeringsvoorstel werd gesteund door ongeveer 90 procent van de vijfhonderd kamerleden. De Japanse Communistische Partij (JCP) en de SDPJ stemden tegen het voorstel. Deze partijen hadden zich van oudsher verzet tegen de aanwezigheid van Amerikaanse militairen in Japan. Op 17 april stemde ongeveer 80 procent van de 252 leden van het Huis van Raadsheren voor het wetsvoorstel.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in het Huis van Raadsheren werden enkele demonstranten gearresteerd, die op de bezoekersgalerij luidkeels protesteerden tegen de Amerikaanse legerbases. Daarnaast werd in april op Okinawa en in Tokio gedemonstreerd tegen de aanwezigheid van Amerikaanse militairenin Japan.

BETREKKINGEN MET DE VERENIGDE STATEN

Op 12 februari boden functionarissen van het Amerikaanse ministerie van de-

fensie hun excuses aan Japan en het bestuur van de prefectuur Okinawa aan voor een incident dat zich afspeelde tussen eind 1995 en begin 1996, waarbij Amerikaanse mariniers kogels hadden afgevuurd, die zwak radioactief uranium hadden bevat en sporen radioactiviteit op Okinawa hadden achtergelaten

De mariniers hadden tijdens oefeningen op een onbewoond eiland ongeveer 1 520 uraniumkogels afgevuurd, waarmee staalplaat kon worden doorboord Volgens Amerikaanse functionarissen was het gebruik van de munitie het gevolg van een administratieve fout

De Amerikaanse autoriteiten hadden de Japanse regering pas op 16 januari op de hoogte gebracht van het voorval. In een verklaring op 10 februari betreurde onderminister van buitenlandse zaken Sadayuki Hayashi het dat zijn regering pas zo laat in kennis was gesteld.

Scheepvaartconflict

Op 26 februari maakte de Amerikaanse Federal Maritime Commission (FMC) bekend dat met ingang van 14 april een boete van $ 100.000 zou worden opgelegd aan ieder schip van drie met name genoemde Japanse scheepvaartmaatschappijen, dat een Amerikaanse haven zou aandoen.

Deze maatregel was een reactie op de situatie in Japanse havens, waar volgens de FMC internationale scheepvaartondernemingen slechts in beperkte mate en tegen onredelijk hoge prijzen gebruik konden maken van Japanse havenfaciliteiten. De FMC zei dat de beperkingen in Japanse havens het gevolg waren van het monopolie van de Japan Harbour Transportation Association (JHTA), een groep Japanse scheepvaartondernemingen. De FMC rechtvaardigde het opleggen van de boetes als 'een weloverwogen reactie op de praktijken in Japanse havens, waartoe is besloten om een duidelijk signaal af te geven zonder Amerikaanse handels- en zeetransportbelangen te schaden'.

De drie scheepvaartmaatschappijen die door de maatregel werden getroffen, waren Mitsui OSK Lines, Nippon Yusen en Kawasaki Kisen. Volgens de *Financial* Times van *28* februari hadden de drie ondernemingen het besluit van de FMC 'volstrekt ongegrond' genoemd.

Op 27 februari eiste eerste kabinetssecretaris Seiroku Kajiyama dat de FMC de sanctiemaatregel onmiddellijk zou intrekken en dreigde het conflict voor te leggen aan het Internationaal Gerechtshof (ICJ) in Den Haag. Ook de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda en minister van transport Makoto Koga bekritiseerden het besluit en beweerden dat het een schending was van bestaande Japans-Amerikaanse akkoorden

Op 12 maart hield ongeveer de helft van Japans 100 000 havenarbeiders een 24-uursstaking uit protest tegen het FMC-dreigement om heffingen op te leggen aan Japanse schepen die Amerikaanse havens aandeden De actie van de havenarbeiders was de eerste nationale havenstaking in Japan sinds 1985

De Amerikaanse Federal Maritirne Commission (FMC) besloot tot 3 september geen heffingen op te leggen aan Japanse schepen die Amerikaanse havens aandeden. Hierover was op 11 april een voorlopig akkoord bereikt met de Japanse havenautoriteiten.

Krachtens het akkoord verplichtte Japan zich het consultatiesysteem vóór eind juli te hervormen. Op grond van dit systeem waren alle scheepvaartondernemingen verplicht de JHTA toestemming te vragen voor roosterwijzigingen. Tevens verplichtte Japan zich de voorschriften voor buitenlandse stuwadoorsondernemingen te versoepelen.

De kwestie-Okinawa. Parlementaire motie over vermindering Amerikaanse legerbases. Ontwikkelingsplan

In april wist de Japanse regering een wet zodanig te wijzigen, dat grondeigenaren op het eiland Okinawa zouden kunnen worden gedwongen hun grond te verpachten aan het Amerikaanse leger.

Het besluit was zeer omstreden gezien het krachtige verzet op Okinawa tegen de aanwezigheid van het Amerikaanse leger. Dit verzet werd ingegeven door de omvang van de Amerikaanse troepenmacht op het eiland en door de verkrachting van een schoolmeisje door drie Amerikaanse militairen in september 1995. Bij een niet-bindend referendum op Okinawa in september 1996 had ongeveer 90 procent van de kiezers zich uitgesproken voor vermindering van het aantal Amerikaanse militairen op het eiland (zie pag. 81/2, 365/3 e.v., 652/3 e.v. en 654/2-'96, en 57/2 e.v. en 288/2 e.v.-'97).

Op 22 april nam het Huis van Afgevaardigden een motie aan, waarin de regering werd gemaand de Amerikaanse legerbases op Okinawa 'samen te voegen, te herindelen, te verminderen en te verplaatsen'. Het was de eerste motie van de Diet sinds 1971, waarin de regering werd opgeroepen de Amerikaanse legerbases op Okinawa te verminderen

De Liberaal-Democratische Partij (LDP) en haar twee informele coalitiepartners, de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ) en Sakigake, hadden op 10 april overeenstemming bereikt over een programma dat bedoeld was om de ontwikkeling van Okinawa te bevorderen. In het kader van dit programma zou Okinawa een vrijhandelszone worden en zouden het toerisme en de multimedia-industrie tot ontwikkeling worden gebracht. De regering maakte op 25 april bekend 2,67 mrd yen te zullen uittrekken voor een haalbaarheidsstudie ($ 1 = 126,08 yen op 25 april 1997).

Bezoek van premier Hashimoto aan VS

Op 24-26 april bracht premier Hashimoto een bezoek aan de VS en voerde hij besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton.

De twee leiders verklaarden zich te zullen blijven inzetten voor verbetering van de bilaterale betrekkingen, met name op het gebied van veiligheid, en wisselden van gedachten over diverse internationale kwesties, waarbij zij veel aandacht besteedden aan de ontwikkelingen op het Koreaanse schiereiland. Op economisch terrein bespraken de twee leiders de recente stijging van het Japanse handelsoverschot met de VS, een bron van bezorgdheid voor de regering-Clinton. In maart steeg Japans politiek gevoelige handelsoverschot met de VS voor de zesde achtereenvolgende maand tot 379,8 mrd yen. Hierdoor was het overschot 11,2 procent hoger dan in maart 1996.

Tussentijdse herziening richtlijnen voor Amerikaans-Japanse militaire samenwerking

Op 7 juni gaven Japan en de VS gegevens vrij over een tussentijdse herziening van de in 1978 door Japan en de VS opgestelde richtlijnen voor militaire samenwerking. De herziening maakte deel uit van de Amerikaans-Japanse Gezamenlijke Veiligheidsverklaring die in april 1996 was ondertekend door de Amerikaanse president Bill Clinton en de Japanse premier Ryutaro Hashimoto (zie pag. 651/3 e.v.-'96).

De ontwerp-richtlijnen behelsden ongeveer veertig taken die Japan zou moeten uitvoeren

in geval van een militaire noodsituatie in het gebied rondom Japan (doordat de nadruk wei d gelegd op het gebied rondom Japan, weken de richtlijnen af van die van 1978, die hoofdzakelijk waren afgestemd op een directe aanval op Japan) Tot deze defensietaken van Japan behoorden onder meer het verschaffen van faciliteiten (zoals vliegvelden en havens), mijnenveeg-, zoek- en reddingsoperaties en ondersteunende operaties zoals de bevoorrading van Amerikaanse vliegtuigen en schepen

Begin en medio juni gaven Amerikaanse en Japanse functionarissen tekst en uitleg over de herziening aan een aantal Aziatische landen. Met name de Chinese regering reageerde negatief en beschuldigde Japan ervan de situatie in de Aziatische landen van het gebied van de Stille Zuidzee ie destabiliseren.

Op 17 augustus maakte eerste kabinetssecretaris Seiroku Kajiyama op de Japanse televisie bekend dat de Straat van Taiwan, gelegen tussen China en Taiwan, eveneens behoorde tot de gebieden die werden bestreken door de Japans-Amerikaanse richtlijnen voor militaire samenwerking. Volgens waarnemers impliceerde Kajiyama's uitlating dat Japan steun zou verlenen aan Amerikaanse troepen indien de VS ooit betrokken zouden raken bij een conflict tussen China en Taiwan.

In een rede tijdens zijn bezoek aan Maleisië op 22 augustus noemde de Chinese premier Li Peng Kajiyama's uitlatingen 'volstrekt onaanvaardbaar' en zei hij dat deze 'hadden geleid tot ontevreden en afwijzende reacties niet alleen in China. maar ook in andere Zuid-Oost-Aziatische landen'. Hij voegde eraan toe dat China 'uiterst waakzaam' zou blijven tegen 'pogingen van een klein aantal militaristische elementen in Japan'.

Amerikaans-Japanshandelsinitiatief

Na besprekingen tijdens de G-7-top in Denver op 19 juni kwamen premier Hashimoto en president Clinton overeen een nieuwe onderhandelingsronde te wijden aan de uitbreiding van de Amerikaanse export naar Japan. De gesprekken tussen de twee leiders hadden in het teken gestaan van Japans groeiende handelsoverschot met de VS.

In het kader van het nieuwe initiatief ging Japan akkoord met het raadplegen van de VS over optimale deregulering van een aantal belangrijke sectoren van de Japanse economie. Het 'uitgebreide Japans-Amerikaanse initiatief inzake deregulering en concurrentiebeleid', zoals de officiële titel luidde, zou een aanvulling vormen op het bestaande onderhandelingskader, het 'Japans-Amerikaanse kader voor een nieuw economisch partnerschap'. De onderhandelingen zouden worden gevoerd door hooggeplaatste functionarissen en zouden gericht zijn op vier sectoren (huisvesting, medische dienstverlening en farmaceutische producten, telecommunicatie en financiële dienstverlening) en op structurele kwesties, zoals concurrentiebeleid en distributie en doorzichtigheid in het overheidsbeleid.

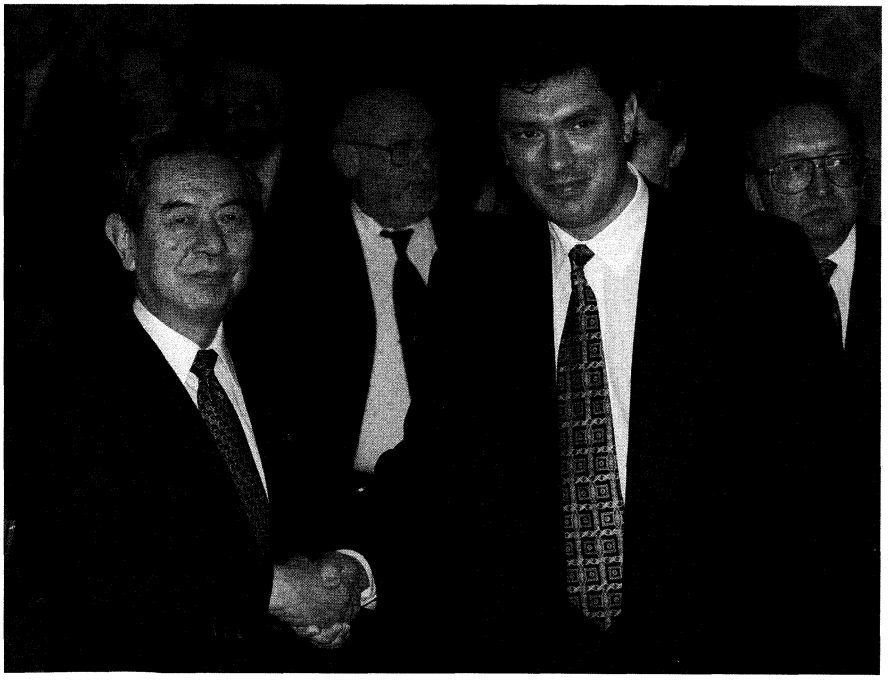
TERRITORIAAL CONFLICT MET CHINA EN TAIWAN

In mei laaide het territoriale conflict over de status van de Senkaku-eilanden weer op. De eilanden, die in Japanse handen waren, lagen 320 km ten westen van ûkinawa en stonden in China en Taiwan bekend als respectievelijk de Diaoyu-eilanden en de Tiaoyutai-eilanden. Beide landen deden aanspraken op deze eilanden gelden. In 1996 was een conflict over de onbewoonde eilanden ontstaan, toen een groep Japanse nationalisten een vuurtoren op een van de eilanden had gebouwd (zie pag. 287/3-'97).

Op 6 mei gingen een oppositielid van het Huis van Afgevaardigden en drie aanhangers aan land op Uotsuri, het grootste Senkaku-eiland en hesen er de Japanse vlag. Shingo Nishimura, lid van Shinshinto, zei na de landing dat zijn groep op het eiland was geland 'om de stand van zaken op de Senkaku-eilanden in ogenschouw te nemen'. Nishimura werd vergezeld door Htoshi Nakama, gemeenteraadslid van het eiland Ishigaki (in de prefectuur Okinawa), die op 27 april een landing op Uotsuri had georganiseerd.

In een interview met verslaggevers op 6 mei uitte de Japanse premier Ryutaro Hashimoto zijn ongenoegen over Nishimura's optreden en zei dat de Japanse eigenaren van Uotsuri geen toestemming hadden verleend voor het betreden van het eiland. Eerste kabinetssecretaris Kajiyama zei dat het 'bijzonder betreurenswaardig' was dat Nishimura's groep de wensen van de eigenaren had genegeerd.

In een verklaring, die nog dezelfde dag werd uitgegeven, noemde een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken Nishimura's optreden 'illegaal' en een 'ernstige schending' van China's soevereiniteit. Het incident, zo zei hij, zou 'zeker van invloed zijn op de normale ontwikkeling van de Chinees-Japanse betrekkingen'. In Hongkong verbrandden demonstranten de Japanse vlag voor het Japanse consulaat. Het Taiwanese ministerie van buitenlandse zaken gaf eveneens op 6 mei een verklaring uit, waarin de Japanse regering werd opgeroepen 'zelfbeheersing te tonen om een nieuw Tiaoyutai-incident en een negatief effect op onze bilaterale vriendschappelijke betrekkingen te voorkomen'.

Voorafgaand aan een bijeenkomst van de Japans-Russische Commissie voor Economie en Handel op 9 juni 1997 op het ministerie van buitenlandse zaken in Tokio wordt de Russische eerste vice-premier Boris Nemtsow (r.)welkom geheten door de Japanse minister van buitenlandse zaken. Yoshihiko Ikeda (l.). Foto AFP

Op 26 mei naderde een konvooi van ongeveer twintig schepen met demonstranten uit Hongkong en Taiwan de Senkaku-eilanden. Japanse kustwachtschepen op patrouille verhinderden dat de demonstranten de eilanden beiraden.

BETREKKINGEN MET RUSSISCHE FEDERATIE

Medio mei bracht de Russische minister van defensie generaal Igor Rodjonow een bezoek aan Japan Het was het eerste bezoek dat een minister van defensie uit Rusland of de Sowjet-Unie ooit aan Japan had gebracht

Tijdens gesprekken met directeur-generaal Fumio Kyuma van het (Japanse) bureau van defensie op 17 mei deed Rodjonow de toezegging het aantal Russische militairen in het Noordelijke Territorium te verminderen. Het Noordelijke Territorium werd gevormd door de vier meest noordelijke Koerilen-eilanden die in 1945 door Sowjet-troepen waren bezet en waarover sindsdien tussen Rusland en Japan een slepend conflict had bestaan (zie pag. 287/3 e.v.-'97). Rodjonow en Kyuma bevestigden dat eind juni het eerste Russische marineschip sinds 1905 zou afmeren in een Japanse haven (in juli 1996 had het eerste Japanse oorlogsschip sinds 1925 een Russische haven aangedaan, zie pag. 58/3 e.v.-'97).

De verbeterde betrekkingen tussen Japan en Rusland bleken eveneens uit het bezoek dat de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda eind mei aan Moskou bracht.

Eerste vice-premier Nemtsow op bezoek

De Russische eerste vice-premier Boris Nemtsow bracht op 9-11 juni een bezoek aan Japan dat in het teken stond van de bilaterale economische betrekkingen. Nemtsow beklemtoonde in gesprekken met premier Hashimoto en vooraanstaande industrieële vertegenwoordigers op 10 juni dat Russische regering absolute prioriteit gaf aan de economische exploitatie van het verre oosten van Rusland en riep Japanse bedrijven op aldaar te investeren in economische projecten, waarbij de voorkeur uitging naar de ontginning van aardolie- en aardgasvelden. Nemtsow overhandigde premier Hashimoto een brief van president Jeltsin met een uitnodiging voor een bezoek aan Moskou dat nog in 1997 zou moeten plaatsvinden. Russische en Japanse delegaties bereikten overeenstemming over een pakket maatregelen ter uitbreiding van de bilaterale handelsbetrekkingen.

Russisch marineschip bezoekt Japanse haven

Voor het eerst sinds 1905 meerde op 27-30 juni ren Russisch oorlogsschip de Admiraal Winogradow, af in de haven van Tokio Het bezoek was aangekondigd in mei (zie boven)

Op 25 juni zouden Russische schepen schoten hebben afgevuurd op Japanse vissersboten die zich bevonden in de buurt van het Noordelijke Territorium.

(Vorig ber. pag. 282/3 e.v.-1997)

MYANMAR

BOMAANSLAG OP HOGE SLORC-FUNCTIONARIS. SPECULATIES OVER MACHTSSTRIJD

Op 6 april 1997 ontplofte een bompakket in de woning van luitenant-generaal Tin U, tweede secretaris van de regerende militaire junta, de Staatsraad voor het Herstel van Gezag en Orde (SLORC), stafchef van het leger en hoofd speciale operaties. Tin U raakte niet gewond, maar zijn oudste dochter Choo Lei U kwam bij de aanslag om het leven.

Het persbureau *Agence France-Presse* (*AFP*) berichtte op 8 april dat SLORC-functionarissen de aanslag op het conto schreven van de regering vijandig gezinde groeperingen die opereerden vanuit Japan De belangrijke oppositiegroepen in ballingschap ontkenden echter verantwoordelijk te zijn geweest voor de bomaanslag Op 7 april berichtte het AFP dat eerste secretaris Mahn Sha van de Karen Nationale Unie (KNU) de betrokkenheid van de KNU had ontkend en had gezegd dat de bomaanslag voortkwam uit een interne machtsstrijd binnen het Myanmarese leger Leden van de oppositionele Nationale Coalitieregering van de Unie van Birma (NCGUB) zeiden in een interview na de aanslag dat de bom alleen kon zijn geplaatst door iemand die van hogerhand toestemniing had de woning te betreden en dat de bomaanslag derhalve duidde op een machtsstrijd binnen de SLORC

Sommige waarnemers meenden dat de bomaanslag verband hield met een bomexplosie in december 1996 in een grottempel, waar een beroemd relikwie, een tand van Boeddha, werd bewaard (zie pag. 206/1-'97). Tin U zou dit heiligdom hebben bezocht, enkele uren voor de ontploffing.

De Far Eastern *Economic* Review van 12 juni berichtte dat luitenant-generaal Maung Aye (opperbevelhebber van het leger en vice-voorzitter van de SLORC) voornemens was zijn eigen militaire inlichtingendienst op te richten om tegenwicht te bieden tegen het machtige Directoraat van de Militaire Inlichtin-

Het hoofd buitenlandse betrekkingen van het Myanmarese Bureau voor Strategische Studies, kolonel Thein Swe, beschuldigt op 27 juni 1997 in Rangoon de Verenigde Staten van het financieren van terroristische aanslagen op hoge SLORC-functionarissen. Foto *EPA*

gendienst (DDSI) van luitenant-generaal Khin Nyunt (de eerste secretaris van de SLORC).

Tevens werd bericht dat het kabinet de mogelijke opvolging van SLORC-voorzitter en opperbevelhebber van de strijdkrachten generaal Than Shwe door Maung Aye had besproken. Volgens sommige waarnemers had Khin Nyunt, een beschermeling van Myanmars 'sterke man', de op leeftijd gerakende generaal Ne Win, in recente maanden aan gezag ingeboet, deels omdat de DDSI in april een bomaanslag op de woning van luitenant-generaal Tin U (zie boven) niet had weten te voorkomen.

Voormalig SLORC-voorzitter overleden

Op 24 juli overleed generaal Saw Maung, die vanaf de oprichting van de militaire junta in 1988 tot april 1992 voorzitter van de SLORC was geweest (zie pag. 656/2-'92). Hij was in die functie opgevolgd door generaal Than Shwe, naar verluidt omdat hij te kampen had met een zenuwinstorting.

AMERIKAANSE HANDELSSANCTIES

Op 22 april kondigde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright economische sancties tegen Myanmar aan. Krachtens deze maatregelen was het Amerikaanse ondernemingen verboden nieuwe investeringen in Myanmar te doen, maar werden bestaande contracten gerespecteerd. De Verenigde Staten (VS) waren de grootste buitenlandse investeerder in Myanmar na Frankrijk, Singapore en Thailand.

Volgens de Financial Times van 23 april zei Albright dat het besluit om sancties op te leggen was gebaseerd op het oordeel van de Amerikaanse president Bill Clinton dat de 'onderdrukking' van de democratische oppositie in Myanmar door de SLORC was 'verhevigd' en dat 'er sprake is van massale onderdrukking'. Op 22 april verklaarde eerste Secretaris luitenant-generaal Khin Nyunt van de SLORC dat de Ame ikaanse sancties de regering er niet toe zouden brengen een nieuwe dialoog met de oppositie aan te gaan.

THAISE PREMIER OP BEZOEK

Op 16-18 mei bracht de Thaise premier generaal Chaovalit Yongchaiyut in gezelschap van een delegatie vooraanstaande Thaise ministers een bezoek aan Myanmar.

De Thaise premier en zijn ministers voerden gesprekken met SLORC-voorzitter generaal Than Shwe en andere hoge SLORC-functionarissen. Het bezoek volgde na een periode van spanningen tussen de twee landen als gevolg van operaties van het Myanmarese leger tegen rebellen in het Thais-Myanmarese grensgebied (zie pag. 421/1/2-'97).

NLD-ACTIVISTEN VRIJGELATEN EN VEROORDEELD

Op 4 juni berichtte het nieuwsbureau Associated *Press* dat driehonderd activisten van de oppositionele Nationale Liga voor Democratie (NLD) waren vrijgelaten, nadat zij korte tijd waren vastgehouden door de SLORC.

De arrestatie van de activisten was de tweede poging van de SLORC in twee jaar tijd om een bijeenkomst van NLD-activisten in de woning van de secretaris-generaal van de partij, Aung San Suu Kyi, te verhinderen. In een verklaring zei de NLD dat de aanhangers weliswaar het congres niet hadden kunnen bijwonen, maar wel hun goedkeuring hadden kunnen geven aan ongeveer 21 resoluties door middel van brieven, mondelinge uitwisseling van informatie en groepsdiscussies.

Vooraanstaand lid overleden

Op 8 juni overleed de 67-jarige U Tin Shwe, een van de oprichters van de NLD in een gevangenis in Rangoon.

Tin Shwe was in augustus 1990 gearresteerd wegens het organiseren van een demonstratie in Mandalay en in 1991 veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf. In 1995 was deze straf met tien jaar verlengd. Hij verbleef tot zijn dood in de beruchte Insein-gevangenis in Rangoon. Naar verluidt was hij overleden aan een hartkwaal. Voor zijn arrestatie had hij zitting gehad in het centrale comité van de NLD en was hij partijhoofd geweest van de NLD-afdeling in Mandalay.

Gevangenisstraffen voor familieleden Aung San Suu Kyi en voor bestuurslid vakcentrale

Op 17 augustus veroordeelde een rechtbank in Insein bij Rangoon drie familieleden van Aung San Suu Kyi, leidster van de oppositionele NLD, elk tot tien jaar gevangenisstraf. Tegelijkertijd werd U Myo Aung Thant, lid van het dagelijkse bestuur van de vakcentrale Federation of Trade Union-Burma (FTUB), die haar hoofdkantoor in het buitenland had, tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld nadat hij schuldig was bevonden aan het smokkelen van explosieven naar Myanmar.

Suu Kyi's neef en naaste medewerker Cho Aurig Than, zijn zuster Ng Ma Ma Than en haar echtgenoot Myint Swe kregen drie jaar cel wegens overtreding van de Wet op Illegale Verenigingen en nog eens zeven jaar op grond van de Wet op de Noodtoestand. Zij waren in juni 1996 gearresteerd en beschuldigd van het smokkelen van videobanden van Suu Kyi's toespraken uit Myanmar. Volgens SLORC-functionarissen werden zij ook ervan beschuldigd namens het NLD geld uit het buitenland te hebben ontvangen.

Op 17 juli had NLD-voorzitter Aung Shwe een ontmoeting gehad met de eerste secretaris van de SLORC, luitenant-generaal Khin Nyunt. Tijdens dat gesprek zou Aung Shwe de beschuldigingen tegen de NLD-leden hebben tegengesproken. De International Herald Tribune van 18 juli berichtte dat deze ontmoeting het eerste contact op hoog niveau tussen de SLORC en de oppositie was sinds de opheffing van Suu Kyi's huisarrest in juli 1995. Maar volgens het artikel hadden zegslieden van beide zijden ontkend dat de besprekingen het begin van een politieke dialoog tussen de regerende junta en de oppositie betekenden.

In een op 8 augustus gepubliceerde verklaring beklemtoonde Suu Kyi dat zij als secretaris-generaal van de NLD (een functie die de regering niet erkende) betrokken zou moeten worden bij een officiële dialoog met de SLORC. Op 18 augustus herhaalde Khin Nyunt het standpunt van de SLORC ten aanzien van gesprekken met Suu Kyi, toen hij niet inging op een verzoek van een Japanse delegatie haar te ontmoeten. Hij verklaarde dat hij geen ontmoeting zou hebben met personen die de wet hadden overtreden, ongeacht hun politieke positie.

SCHOLEN WEER OPEN

Op 12 augustus stelde de SLORC 38.808 scholen weer open. In maart waren de scholen gesloten, nadat in het hele land anti-moslimrellen waren uitgebroken (zie pag. 421/3-'97). Naar schatting dertig universiteiten en instellingen voor hoger onderwijs bleven echter gesloten in verband met de dreiging van studentenonlusten.

De scholen hadden begin juni weer open moeten gaan. Maar volgens waarnemers had de SLORC de heropening van de scholen uitgesteld om de kans op studentenbetogingen te verminderen in de periode voorafgaande aan Myanmars toetreding tot de Association of South East Asian Nations (ASEAN) in juli.

(Vorber. pag. 420/3 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3122

ALBANIË Voorbereidingen voor algemene verkiezingen 629
Overeenstemming over nieuwe kieswet 630
Socialistische Partij winnaar verkiezingen 630
Mejdani volgt Berisha op als president 631
Nieuwe regering, samenstelling kabinet 632
Begroting voor 1998 goedgekeurd 633
Operatie Alba beëindigd 633
Benoemingen in top strijdkrachten, veiligheidsdienst en centrale bank 634
BAHREIN Gevangenisstraffen wegens complot tegen regering 656
BANGLADESH Honderden doden na wervelstorm 664
Breuk in Jatya Dal 664
Algemene stakingen 665
BOLIVIA Banzer winnaar presidentsverkiezingen 638
Parlementsverkiezingen gewonnen door ADN 639
Samenstelling nieuw kabinet 640
BOTSWANA Presentatie begroting voor 1997-'98 650
Aantal verkiezingsbepalingen gewijzigd 650
BULGARIJE Principeakkoord over financiële hulp IMF 634
SDS wint parlementsverkiezingen 635
Verklaring van nationale consensus aangenomen 636
Kostow gekozen tot premier, vorming van nieuw kabinet 636
Instelling valutacontrolecommissie 637
Begroting voor 1997 goedgekeurd 637
CANADA Campagne voor parlementsverkiezingen, onthulling over onafhankelijkheid Québec in 1995 640
Liberale Partij wint Lagerhuisverkiezingen 641
Samenstelling nieuw kabinet 642
Conflict met VS over overbevissing 643
ECUADOR Politiek asiel voor oud-president Bucaram in Panama 643
Benoeming Alarcón tot interim-president bij referendum goedgekeurd 643
Kabinetswijzigingen 643
Afkondiging noodtoestand voor Galapagoseilanden 644
FILIPPIJNEN Hoge beursfunctionarissen treden af, nieuwe beurspresident 665
Provinciale verkiezingen 665
Hooggerechtshof verbiedt tweede ambtstermijn president 665
Vorming nieuwe oppositiecoalitie 666
Minister van defensie treedt af 666
Nieuw conflict over Spratly-eilanden 666
MILF kondigt bestand af en hervat vredesbesprekingen 667
CCP-leider in ballingschap mag terugkeren 667
Devaluatie van peso 668
HAÏTI Premier Smarth treedt af 644
Pierre voorgedragen als nieuwe premier, Kamer van Afgevaardigden verwerpt benoeming Pierre 645
VN-Veiligheidsraad besluit tot 'overgangsmacht' op Haiti 645
Strafrechtelijk onderzoek naar Nederlands bedrijf 645
IRAN Khatami winnaar presidentsverkiezingen 656
Nasleep overwinning Khatami 657
Nateq-Nouri herkozen als parlementsvoorzitter 658
Benoeming nieuwe regering, samenstelling kabinet 658
Benoeming vice-presidenten 659
Zware aardbeving 659
Aanhoudende diplomatieke spanningen met EU 659
Sanctiewet VS tegen Iran aangescherpt 660
ISRAËL Geschil met Jordanië over waterlevering 660
Oud-minister van justitie vrijgesproken 661
Nieuwe leider Arbeidspartij 662
Regering verzwakt door aftreden Meridor 662
Neeman nieuwe minister van financiën 662
Motie van wantrouwen tegen regering verworpen 663
JAPAN Voorstellen tot hervorming financiële sector 668
Commissie voor Openbare Veiligheid doet uitspraak over Aum-sekte 669
Het Nomura-schandaal 669
Ontwikkelingen in andere corruptieschandalen 671
Explosie in nucleaire opwerkingsfabriek 672
Gerechtelijke uitspraak over status Ainu-minderheid 673
Begroting voor 1997 goedgekeurd 674
Partijpolitieke ontwikkelingen 675
Bijzonderheden over pachtwet 675
Betrekkingen met VS 675
Territoriaal conflict met China en Taiwan 677
Betrekkingen met Russische Federatie 678
KAAPVERDIË Samenstelling kabinet 650
KOEWEIT Oprichting nieuwe politieke partij 663
Aanslag op parlementslid 663
LESOTHO Pogingen BCP premier Mokhehle te wippen 651
Qhobela volgt Mokhehle op als leider BCP 651
MAROKKO Presentatie ontwerpbegroting voor 1997-'98 651
Plaatselijke verkiezingen, kabinetswijziging 651
MYANMAR Bomaanslag op hoge SLORC-functionaris, speculaties over machtsstrijd 678
Amerikaanse handelssancties 678
NLD-activistenvrijgelaten 679
Familieleden Aung San Suu Kyi veroordeeld 679
NEDERLAND Troonrede 617
Begroting 1998, Miljoenennota 619
Macro Economische Verkenning 1998 622
Socialenota 1998 623
Raad van State stemt in met kabinetsbeleid 625
Reacties op Miljoenennota 626
Algemene beschouwingen 626
RWANDA Werkzaamheden Rwandatribunaal 653
Toenemend geweld, moorden op buitenlanders 654
Oproep tot repatriëring vluchtelingen 654
SIERRA LEONE Nasleep militaire coup 654
Vorming Revolutionaire Raad van de Strijdkrachten 654
Koroma beëdigd als president 655
Staakt-het-vuren 655
Sierra Leone geschorst als lid Gemenebest 656
VERENIGDE STATEN Proces tegen John Dupont 645
Uitspraak in civiele procedure tegen O.J. Simpson 645
Oklahoma-proces 646
Aanhoudende controverse over ramp met TWA-lijntoestel 648
Excuses CIA voor gebrekkige informatie tijdens Golfoorlog 648
Defensieoverzicht gepubliceerd 648
Belegering Texaanse militie 649

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
© Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

In het bijzijn van onderzoeksrechter Jacques Langlois (l.) maakt de procureur des Konings in Neufchâteau, Michel Bourlet (r.), op 5 maart 1997 op een persconferentie in Brussel de vondst van het lichaam van vermoedelijk Loubna Benaïssa bekend. *Foto EPA*

BELGIË

DE ZAAK VAN DE VERDWENEN EN VERMOORDE KINDEREN

Op woensdag 3 maart 1997 werd in de kelder van een garage in Elsene (Brussel) het lijkje gevonden van het Marokkaanse meisje Loubna Benaïssa, die sedert 5 augustus 1992 werd vermist. De zaak werd opgelost door de speurders van het parket van Neufchâteau dank zij informatie die de speurders van het parket van Brussel vier jaar lang niet gebruikten of over het hoofd hebben gezien.
Op de dag van de verdwijning van Loubna had een leeftijdsgenootje haar in een donkere VW Golf zien tegenspartelen en zij had de nummerplaat in haar schoolschrift genoteerd. Deze was echter onvolledig. De speurders van Neufchâteau namen in februari 1997 contact op met deze getuige en belandden na enig puzzelwerk bij de verdachte Patrick Derochette, die aan de Kroonlaan in Elsene in de garage werkt van zijn vader. Loubna kwam er dagelijks voorbij op weg naar school.
Minister van justitie Stefaan De Clerck prees de speurders van Neufchâteau 'die met dezelfde gegevens resultaten boekten waar hun Brusselse collega's faalden'. De minister kondigde tuchtmaatregelen aan.
Benoit Dejemeppe, procureur des Konings te Brussel, erkende het falen van zijn diensten, maar schreef het toe aan overbelasting van het parket van Brussel. Dat het parket van Neufchâteau wel tot resultaten kwam weet Dejemeppe aan gewijzigde politietechnieken en aan de inzet van veel speurders, sedert de dramatische gebeurtenissen die in augustus 1996 in België aan het licht kwamen.
De Marokkaanse gemeenschap in Brussel reageerde geprikkeld, maar de familie Benaïssa, en vooral Loubna's oudere zuster Nabela, wist de gemoederen te bedaren.
Doorheen het land spoelde een golf van solidariteit. Voor het benzinestation werden duizenden bloemstukken neergelegd. De ouders van de andere verdwenen en vermoorde kinderen kwamen de familie Benaïssa hun medeleven betuigen.
Op 8 maart had in de hoofdmoskee van de islamitische gemeenschap in Brussel een uitvaartplechtigheid plaats, waarna het lijkje van Loubna overgevlogen werd naar Tanger voor de teraardebestelling. België heeft geen begraafplaatsen voor moslims.
Premier Jean-Luc Dehaene zag in de waardige uitvaart van Loubna een keerpunt voor de integratie van migranten in België.

DE ZAAK DUTROUX. RAPPORT VAN DE PARLEMENTAIRE ONDERZOEKSCOMMISSIE

Op 15 april maakte de 'Parlementaire onderzoekscommissie naar de wijze waarop het onderzoek door politie en gerecht werd gevoerd in de zaak Dutroux-Nihoul en consorten' haar verslag en aanbeveling aan de Kamer bekend. Het werd op 14 april door de commissie eenparig goedgekeurd. Dat gebeurde echter niet zonder voorafgaande grote politieke spanningen onder de leden van de commissie. Die kwamen half maart tot uiting tijdens een driedaags 'conclaaf' van de com-

De vaders van An en Eefje, Paul Marchal (1.) en Jan Lambrecks (r.); diens tweede vrouw (2de v.r.) en de vader van Kim en Ken Heyrman (2de v.l.) wonen op 15 april 1997 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers in Brussel de presentatie van het rapport van de Commissie-Dutroux bij.
Foto EPA

missie in de voormalige priorij van Corsendonk. Venvilghen bezwoer de leden van de commissie 'alle partijpolitieke spelletjes achterwege te laten'.
Paul Marchal, de vader van de vermoorde An, riep op tot een 'mars tegen de politiek, indien de commissie er niet in zou slagen haar werkzaamheden af te ronden'.
Het verslag van de commissie is een schokkend relaas van de vele vastgestelde tekortkomingen in het politioneel en gerechtelijk onderzoek. De onderzoekscommissie aanvaardt de dood van de kinderen niet als een noodlot, maar acht justitie schuldig aan wat is voorgevallen.
De parlementaire onderzoekscommissie werd bijgestaan door de deskundigen professor Françoise Tulkens van de Université Catholique de Louvain-la-Neuve (UCL), professor Dr. Brice De Ruyver van de Universiteit Gent (RUG) en professor Dr. Cyrille Fijnaut van de Katholieke Universiteit Leuven (KUL). De commissie hoorde 108 getuigen en ging over tot verscheidene confrontaties van getuigen en personen die in de verschillende dossiers met het onderzoek waren belast.
Op 17 oktober 1996 stemde de Kamer in met de oprichting van de onderzoekscommissie. Dat gebeurde op voorstel van Didier Reynders (PRL), Patrick Dewael (VLD) en Marc Verwilghen (VLD).
Het bureau van de commissie was als volgt samengesteld: Marc Verwilghen, voorzitter, VLD; Patrick Moriau, eerste ondervoorzitter, PS; Jo Vandeurzen, tweede ondervoorzitter, CVP; Renaat Landuyt, verslaggever, SP; Nathalie de T'Serclaes, verslaggeefster, PSC.
Patrick Moriau nam ontslag uit de commissie en werd als eerste ondervoorzitter opgevolgd door zijn fractieleider Claude Eerdekens. Patrick Moriau kwam in opspraak wegens mogelijke betrokkenheid bij de smeergeldzaken Dassault en Agusta (zie pag. 498/2 e.v.-'97). Bovendien onthulde hij in een boek feiten die de parlementaire onderzoekscommissie met gesloten deuren had behandeld.

Verslag

Het eerste hoofdstuk van het verslag handelt over de opdracht van de commissie en de werkwijze die werd gevolgd.
Hoofdstuk Twee analyseert het chronologisch verloop van de diverse onderzoeken in Brussel, Charleroi, Luik, Brugge en Doornik. De commissie onderzocht hoe concreet op het terrein tewerk is gegaan, op welke ogenblikken beslissingen al dan niet werden genomen, waarop initiatieven al dan niet werden genomen, waarop sporen en pistes werden geopend of gesloten. De commissie deed dat systematisch voor de dossiers van de verdwijning van Loubna Benaïssa, Julie Lejeune, Mélissa Russo. An Marchal. Eefje Lambrecks en Sabine Daidenne.

Loubna *Benaïssa*

Loubna Benaïssa werd op 5 augustus 1992 ontvoerd 'De tragische ontknoping op woensdag 5 maart 1997, op de avond van de dag waarop de ministers van justitie en binnenlandse zaken door de commissie werden gehoord; doet de stemmen nog luider klinken dat de waarheid aan het licht moet komen en de verantwoordelijken moeten worden gevonden', luidt het verslag van de onderzoekscommissie.
Zij schrijft in haar conclusie het volgende: „Men kan niet om de vaststelling heen dat het onderzoek als zodanig meer 're-actief' dan 'pro-actief' verliep. Meestal beperkten de magistraten zich tot het natrekken van de informatie die ze kregen. Ze wachtten de tips af zonder ernaar op zoek te gaan. Ze namen weinig of geen initiatief. wat dikwijls uitgelegd wordt via het laconieke: 'Ik heb er niet aan gedacht'. Dat soort houding valt nauwelijks te rijmen met de bedoeling van een opsporingsonderzoek, met name snel en zonder formalisme speuren naar alle mogelijke informatie die nuttig kan zijn voor de strafvordering. De houding van het parket is paradoxaal. Enerzijds meent het geen onderzoek te moeten instellen omdat er geen dringende onderzoeksverrichtingen moeten worden uitgevoerd en anderzijds neemt het geen initiatieven waarvoor die middelen noodzakelijk zouden kunnen zijn. We bevinden ons in een bureaucratische context.
Wanneer we het dossier bekijken zien we trouwens dat het onderzoek niet op een erg gestructui-ee de manier werd gevoerd. De omvang van het dossier (nauwelijks meer dan een honderdtal bladzijden) wekte ook niet de indruk dat er bijzonder veel ijver aan de dag werd gelegd.
Aangezien er na verloop van tijd steeds minder inlichtingen binnenkwamen, is het onderzoek vastgelopen. Het is verontrustend vast te stellen dat in 1993 en 1994 telkens slechts drie interventies hebben plaatsgevonden en in 1995 geen enkele meer. Het dossier ligt in de koelkast tot de verdwijning van Julie en Mélissa in juni 1995 en die van An en Eefje in augustus 1995, die de aandacht minstens hadden moeten aanwakkeren In de brief van 5 oktober 1995 van de raadsman van de familie Benaissa aan de procureur des Konings van Brussel. wordt de aangehaalde getuigenis in verband gebracht met de verdwijning van Loubna. Deze mededeling geeft geen aanleiding tot enige specifieke onderzoeksverrichting in het dossier-Loubna. In 1996 beweegt er niets meer tot de tragische ontdekkingen van augustus 1996.
Tijdens de getuigenverhoren heeft de commissie vernomen dat het dossier door het parket eind 1994 officieus zou zijn geseponeerd. Zelfs al kan de situatie door verscheidene factoren worden verklaard, met name door die welke het vaakst wordt aangehaald - met name de werkoverlast en het gebrek aan middelen - is het gebrek aan ware interesse voor het dossier een hypothese die in aanmerking dient te worden genomen. Bij ontvoeringen van kinderen uit 'sociaal hogere klassen' werden de krachten onmiddellijk gebundeld en werden eaede resultaten bereikt. Alles is een Kwestie van prioriteiten voor een parket dat bovendien kan oordelen over de noodzaak van de vervolgingen. "

Julie Lejeune en Mélissa Russo

Het onderzoek van dit dossier is zeer complex. De commissie zegt dat het 'ongetwijfeld het ingewikkeldste dossier is, zowel in tijd als in ruimte'. Het beslaat twee perioden. De eerste bestaat uit de jaren 1992-1993 en 1994 en dus voor de ontvoering van Julie en Mélissa Hier worden de antecedenten van Marc Dutroux ontleed. met als belangrijkste element zijn voorwaardelijke invrijheidstelling op 6 april 1992 door toenmalig minister van justitie Melchior Wathelet. De tweede periode begint na de ontvoering op 24 juni 1993 en gaat tot de zomer van 1996.
'De vaststellingen zijn tragisch. Was de informatie (over Dutroux. red. KHA) in 1993 ernstig genomen, dan had men de ontvoeringen misschien kunnen voorkomen. Waren in 1995 de juiste beslissingen genomen. dan had men de kinderen ongetwijfeld teruggevonden. misschien zelfs levend. De kroniek van het verloop van dit onderzoek is de kroniek van een aangekondigde mislukking'. aldus het rapport.
Het voorlopige besluit van de commissie luidt als volgt:

'A. Op het niveau* van *de politiediensten

1. In Charleroi lijkt niemand zijn verantwoordelijkheid te hebben opgenomen, die erin bestond een proces-verbaal op te stellen (of te laten opstellen) over informatiegegevens die kennelijk op criminele feiten wezen, teneinde het mogelijk te maken een gerechtelijk onderzoek te openen.
2. In Luik blijft een vraag onheantwoord. Waarom hebben de Luikse speurders de informatie waarover zij beschikten niet aan de gerechtelijke overheidsdiensten doorgespeeld'? Het strafdossier - met betrekking tot de periode 26 juni 1995 tot 21 augustus 1996 - bevat 608 stukken. Er werden ongeveer tweehonderd processen-verbaal opgesteld die allen naar de procureur des Konings en naar de onderzoeksrechter werden overgezonden. Die vaststelling maakt het nog onbegrijpelijker dat de Rijkswacht, na de binnengelopen informatie over M. Dutroux, daaromtrent geen proces-verbaal heeft opgesteld. Dat zou een overzending van de informatie via hel normale kanaal naar de procureur des Konings en naar de onderzoeksrechter mogelijk hebben gemaakt. Naar de reden daarvan moet worden gezocht en men moet daarbij verder spitten en zich niet laten paaien met het wat simpele 'ik heb er niet aangedacht'. een antwoord dat niet tc rijmen valt met de zwaarwichtigheid van het dossier De onderstelling als zou informatie achtergehouden zijn, weegt zwaar door als mogelijke oorzaak van het feit dat het onderzoek heeft gefaald.
3. Zowel in Luik als in Charleroi spelen sommige speurders een essentiële rol. In feite zijn zij het die het onderzoek echt leiden. Aan de hand van het dossier of van de hoorzittingen valt nauwelijks af tc leiden hoe zij zich lieten assisteren en hoe zij werden gecontroleerd.

Wat Charleroi betreft, heeft de commissie ernstige twijfels omtrent de beroepsbekwaamheid van een aantal speurdrrs.
4. In Charleroi lopen in november en in december 1995 vier onderzoeken naar Dutroux. Men kan niet zeggen dat het om een dossier gaat dat niets om het lijf heeft. er is integendeel sprake van een overvloed aan feiten: het dossier over de diefstallen, de operatie Othello. het dossier van de opsluitingen. het dossier van Obaix. Gedurende die maanden november en december lopen de onderzoeken naast elkaar, zonder dat er enige link tussen gelegd wordt. Men staat voor het soort situatie dat zich uitstekend leent tot manipulaties en tot het in de doofpot stoppen van dossiers.
5. In het begin werd alle essentiële informatie over M. Dutroux ingezameld door een wachtmeester van de brigade van Charleroi. Haalden de hierarehische oversten hun neus op voor de informatie die op een lager echelon was ingezameld. zonder toepassing van gesofisticeerde middelen van een speciale onderzoekstechniek, maar vergaard werd door rijkswachters die goed met het terrein vertrouwd waren? Het loont de moeite die vraag te stellen.
6. De juiste omvang en de inhoud van de operatie-Othello zijn niet altijd even duidelijk afgelijnd, terwijl het onderzoek van raadsheer Marique op dat punt op een aantal weerstanden binnen de Rijkswacht stootte. Enerzijds maken sommige getuigen gewag van bewaking (eventueel door het Speciaal Interventie Escadron) op 25 augustus 1993. dus nog voor de operatie-Othello officieel van start ging, door een vaste permanent draaiende camera. Jammer genoeg zou die observatie onderbroken geweest zijn op het ogenblik waarop An en Eefje tijdens het weekeinde van 23 en 24 augustus 1995 ontvoerd werden. Anderzijds lijkt het vast te staan dat de Rijkswacht over meer gesofisticeerde en discrete bewakingsapparatuur beschikt dan de time-lapscamera waarover sprake en die onmogelijk opgesteld kon worden.
7. De voortdurend wijzigende versies doen problemen rijzen. Terwijl alle getuigen van de Rijkswacht in het begin van de commissiewerkzaamheden volhielden dat de operatie-Othello en de huiszoekingen van december 1995 geen enkele band met de ontvoering van Julie en Mélissa hadden. werd die versie achteraf zodanig gewijzigd dat nu algemeen wordt toegegeven dat die onderzoeken wel degelijk in het raam van de ontvoering van beide meisjes werden uitgevoerd. Waarom gaf men dat niet meteen bij de aanvang toe? Een meer fundamentele vraag nog: wie heeft een dergelijke antwoordstrategie uitgewerkt? Wie heeft in een eerste stadium de rijkswachters opgelegd om in die zin te antwoorden'?Wie heeft in een tweede stadium beslist van strategie te veranderen'?
8. De rol van het Centraal Bureau voor Opsporingen (CBO) is problematisch. Enderzijds beschikte het over de volledige informatie en heeft het die niet overgezonden. zelfs nadat het bureau daarom door de onderzoeksrechter gevraagd werd. Anderzijds heeft het CBO een rol op het operationele vlak gespeeld door te aanvaarden dat het onderzoek naar elders werd overgeheveld.

B. Op het vlak van de rechterlijke overheid

1. Tijdens de jaren 1994 en 1995 loopt bij het parket in Charleroi zou-at alles hopeloos mis. De procureur des Konings Defourny is gedemotiveerd en ontslagnemend. Op 1 januari 1995 verlaat hij trouwens zijn ambt. Pas in oktober 1995 werd zijn opvolger benoemd. Tien maanden lang functionnecrt het parket zonder korpschef. wat de procureur-generaal als een 'machtsvacuiim' erkent.
2. In een dergelijk klimaat is het gebrek aan communicatie tussen de parketten onderling te begrijpen, ook al valt het daarom nog niet goed te praten. In diezelfde lijn vereiste de bewaking in het raam van de operatie-Othello een controle en een opvolging door de parketinstanties: dat gebeurde echter niet. met alle genoegzaam bekende gevolgen vandien. Zodra, vanaf november 1995 de naam Julie en Mélissa werd uitgesproken en in verband werd gebracht met de informatie die overgemaakt werd over M. Dutroux. kwam het het parket van Charleroi toe dat verband ook te leggen en contact met de gerechtelijke overheidsinstanties van Luik op te nemen. De verklaring luidens welke de interpretatie van die informatie door het parket van Charleroi erop neerkwam dat M. Dutroux in het arrondissement Charleroi soortgelijke ontvoeringen als die van Julie en Mélissa kon uitvoeren, voldoet maar half - nog afgezien van het gebrek aan doorzicht waarvan ze blijk geeft - want zelfs in dat geval mare het voor het parket van Charleroi nuttig geweest contact op te nemen met het parket van Luik om meer informatie in te winnen De hypothese als zou het parket van Charleroi, in de persoon van de substituut die zich spontaan over het dossier-Othello ontfermd heeft. op de hoogte geweest zijn van de strategie die erin bestond om het dossier naar elders over te hevelen. valt evenwel niet uit te sluiten. In dat geval zou het parket van Charleroi ertoe bijgedragen hebben dat een parallel dossier werd aangelegd.
3. Er rijzen uiteraard problemen met de onderzoeksrechter die aanvaardt dat zijn dossier als middel wordt voorgewend om een ander onderzoek op te starten. Daarenboven bleek dat zij het doel kende van de huiszoekingsbevelen die haar werden gevraagd, met name het opsporen van aanwijzingen in verband met de verdwijning van Julie en Mélissa, terwijl ooer dit dossier een onderzoek liep in Luik. In dat geval zal haar initiatief op een doorslaggevende manier een bijdrage tot de afronding van het parallel dossier hebben geleverd.
4. Mocht het vaststaan dat de gerechtelijke overheidsinstanties van Luik in het ongewisse werden gelaten over de strekking van de informatiegegevens ooer de heer Dutroux. dan zou die toestand - zonder hem te willen rechtvaardigen - verklaard kunnen worden door een zekere afstand tussen de speurders en de onderzoeksrechter. Nadien is gebleken dat diezelfde afstand bestond ten opzichte van de ouders van de kinderen, en dat daarvoor onder meer het principe van het geheim van het onderzoek werd aangevoerd, waarvan overigens geweten is dat zo'ngeheimhouding relatief is."

An Marchal en Eefje Lambrecks

Zij verdwenen op 22 augustus 1995. Op 24 augustus verspreidde het CBO een niet-dringend opsporingsbericht. Al is het verloop van het onderzoek in Hasselt. Middelkerke en Brugge allicht minder complex dan in de overige dossiers. toch doet het een aantal problemen rijzen, aldus de commissie.
De aangifte van dc verdwijning op 23 augustus 1995 door hun vrienden n ordt door de politie van Westende niet als ernstig. laat staan onrustwekkend beschoumd. E i is geen procesverbaal opgesteld en er werden geen notities genomen
'Vanuit het criterium van ren professioneel correcte praktijk is het niet ernstig nemen van een aangifte onaanvaardbaar'. zegt de onderzoekscoinmissic.
In Hasselt nam de politie de aangifte door de ouders van An en de moeder van Eefje wel oniniddellijk ernstig op. Toch valt het de commissie op dat het parket relatief laat door de politiediensten wordt verwittigd van de onrustwekkende verdwijning.
'Uit de reconstructie van het onderzoek blijkt volgens de cominissie dat de onderzoekers alle onderzoeksdaden hebben verricht. die bij een verdwijning tot de klassieke opsporingsverrichtingen behoren. Maar het onderzoek was re-actief en receptief. Alle hinrienkomende tips werden nagctrokken maar eenmaal deze bron van het onderzoek bij ontstentenis van nieuwe tips geleidelijk opdroogde. viel het onderzoek stil. In het licht van deze vaststelling komt het achteraf eigenaardig over dat de onderzoeksleiding geen beroep deed op andere onderzoekstechnieken. zoals bijvoorbeeld de misdaadanalyse. De verklaringen die de getuigen a posteriori aangeven geeft niet echt voldoening. Het mag dan wel zo zijn dat het geen eenvoudige opdracht was om geschikte parameters te vinden die het aantal potentiele verdachten tot een onderzoeksinatig werkbare cohorte zou reduceren, men had minstens de oefening kunnen doen'. schrijft de commissie.
De samenwerking tussen de lokale politiediensten verliep positief. maar dat geldt volgens de commissie niet voor de samenwerking tussen de lokale politie en de steundiensten zoals het CBO of de Algemene Politie Steundienst (APSD). De commissie spreekt van een hybride organisatie van de politiediensten die dysfuncties genereert.
'Een duidelijk voorbeeld vormt het niet-dringend bericht van opsporing. Het betreft een methode van informatiegaring. bedoeld om aanvullende informatie over een persoon op te diepen. Het is echter een exclusief rijkswachtdocument. De andere politiediensten krijgen daar in beginsel geen kennis van. Dat betekent dat meer dan de helft van de politieambtenaren als potentiële bron van informatie worden uitgesloten, wat meteen grote vragen oproept naar de efficientie van dat document.
Op structureel vlak zijn de consequenties nog zwaarwichtiger. Een dergelijke methode van informatiegaring onderhoudt het bestaan van parallelle informatiebronnen, wat de doelmatigheid en de kwaliteit van het onderzoek zeker niet ten goecle komt. Een herlekening van het politielandschap met inbegrip van de steundiensten dringt zich op.' r
De commissie wijst ook op de slechte opvang van de ouders van de slachtoffers door de gerechtelijke instanties.

Sabine *Dardenne*

Sabine Dardenne werd ontvoe d op 27 mei 1996. Deze zaak kende een gelukkige afloop. Sabine werd op 15 augustus levend teruggevonden in een van de huizen van Marc Dutroux. Hier merkt de commissie op dat van bij het begin de samenwerking tussen rijkswacht. gemeentepolitie en gerechteiijke politie goed georganiseerd was. Dat was toe te schrijven

aan de professionele organisatie van de cel, aan de constructieve opstelling van de leiding van de drie politiediensten en aan de degelijke leiding van het eerst het opsporings- en ver-, olgend het gerechtelijk onderzoek aldus de commissie

VASTSTELLINGEN

In Hoofdstuk Drie doet de commissie een aantal vaststellingen Het betreft structurele vaststellingen op politioneel en gerechtelijk vlak 'Maar al te vaak kan men niet om de waarheid heen zoals een van de ouders het tor muleerde Niet zozeer het slecht functioneren, dan wel de manier waarop het systeem functioneert is problematisch Op dat punt is de werkhypothese van de commissie duidelijk een gebrekkig functioneren van onze instellingen is een voedingsbodem voor ontsporingen, manipulaties, eventueel voor vormen van bescherming zelfs ( ) De commissie kan geen vrede nemen met een fatalistische ingesteldheid en wenst met klem het beginsel van de verantwoordelijkheid voorop te stellen '
De commissie wijst op de rivaliteit onder de politiediensten, naast individuele tekortkomingen van magistraten, onderzoekers en agenten van de verschillende politiediensten

AANBEVELINGEN

In Hoofdstuk Vier doet de commissie een groot aantal aanbevelingen, waarvan de commissie zelf zegt dat 'de voorstellen van de commissie zowel bescheiden als ambitieus' zijn. 'Bescheiden, want de commissie beseft meer dan wie ook dat je de samenleving niet direct verandert. Maar ook ambitieus: de drama's die de slachtoffers meemaakten moeten leiden tot een grondige hervorming van het strafrechtelijk systeem. Anders was al dat leed zinloos geweest. De verantwoordelijkheid van het parlement staat hier ten volle op het spel: het gaat om een onderneming die tot een goed einde moet worden gebracht. De commissie wil daarop toezien.'

1. Het *slachtoffer*

Vooreerst beklemtoont de commissie dat de opvang en de bijstand van de slachtoffers een prioriteit is. De politiediensten en de rechters moeten leren naar de klachten van ontredderde mensen te luisteren en hun klacht ernstig te nemen.
De toegang tot het dossier moet als een recht worden erkend en het slachtoffer moet een rechtmatige rol krijgen in het strafproces, zowel in de fase die aan het strafproces voorafgaat, als bij de procedure van voorwaardelijke invrijheidstelling. Het slachtoffer dient daarbij geraadpleegd te worden.

2. Hetpolitioneel onderdeel

Ten aanzien van de politiediensten zegt de commissie dat de bijzondere opsporingstechnieken bij wet moeten worden geregeld Het professioneel niveau van de onderzoeksverrichtingen moet worden opgevoerd Er dient een wettelijke regeling te komen van het opsporingsonderzoek. mrt inbegrip van pro-actieve recherchemethodes. E: moet een strikte wettelijke regeling worden uitgewerkt en toegepast voor het werken met informanten. Wat de wetenschappelijke politie betreft beveelt de commissie aan dat het Nationaal Instituut voor de Criminalistiek (NIC) duidelijk zou functioneren als een ankerpunt voor alle aanvragen tot analyse van stalen en sporen. Het NIC moet een aangepast wettelijk statuut krijgen.
Naast deze punctuele aanbevelingen stelde de commissie een aantal structurele hervormingen voor van de politie in België.

HERVORMINGEN

Het politioneel onderdeel

A. Op federaal niveau

De commissie spreekt zich uit voor een integratie van de drie algemene politiekorpsen in een politiestructuur:
• De gezagsautoriteiten zijn de minister van justitie voor de gerechtelijke politie en de minister van binnenlandse zaken voor de bestuurlijke politie.
• De minister van justitie staat in voor het strafrechtelijk beleid. Het college van procureurs-generaal bepaalt het vervolgingsbeleid en dus ook het opsporingsbeleid, als emanatie van het vervolgingsbeleid.
• De minister van binnenlandse zaken staat in voor de integrale veiligheidszorg, wat onder andere impliceert de handhaving van de openbare orde en van de veiligheid van de burgers, de verkeersveiligheid, het preventiebeleid vanuit een veiligheidsperspectief.
• Naar het politiebeleid toe wordt gewerkt vanuit het concept van de basispolitiezorg.
• Tussen de minister van justitie en de minister van binnenlandse zaken is een permanente beleidsafstemming essentieel.
• Bij het uitwerken van het vervolgingsbeleid en het opsporingsbeleid houdt het college van procureurs-generaal rekening met de componenten van het integraal veiligheidsbeleid. Op het niveau van het ressort van het hof van beroep zorgt het driehoeksoverleg voor beleidsafstemming.
• Eén steundienst zorgt voor de essentiële onderbouw en ondersteuning voor het operationele politiewerk. Deze steundienst is opgedeeld in meerdere afdelingen: logistiek, personeelsbeleid, openbare ordehandhaving, verkeer, statistiek, basispolitiezorg, internationale politiesamenwerking, programmatie- en projectwerking (de celstructuur), coördinatie en controle van dc gespecialiseerde opsporing en van de technieken die daarbij worden aangewend met inbegrip van Set informatiebeheer en het informantenbeheer Deze laatste afdeling van de steundienst staat onder het gezag en de controle van een federale magistraat
• De gespecialiseerde recherche-eenheden op federaal niveau worden opsporingsactiviteiten met nationale en internationale dimensie Zij zijn gezagsafhankelijk ten aanzien van de federale magistraat (permanent) en ten aanzien van de parketmagistraat en de onderzoeksrechter (dossiermatig) die de leiding van een concreet onderzoek waarnemen

B. Het (boven-)lokaal niveau

• Wat de bestuurlijke politie betreft moet de geografische entiteit van het lokaal niveau overeenstemmen met de huidige interpolitiezones. De gemeenteraden bepalen het beleid inzake bestuurlijke politie via de burgemeesters. De gemeentelijke autonomie is hier onverminderd de hoeksteen van het systeem. De politiezorg op dit niveau is geënt op het basispolitieconcept.
• Wat de gerechtelijke politiefunctie betreft blijft de geografische entiteit het gerechtelijk arrondissement.
• Op dit niveau functioneert de lokale gespecialiseerde recherche-eenheid onder de leiding van de parketmagistraat of onderzoeksrechter, bevoegd voor een concreet onderzoek. De gespecialiseerde recherche-eenheid werkt op dit niveau op misdrijffenomenen met een lokale dimensie en sluit, qua werking, nauw aan op de bestuurlijke politiecomponent. Eigenlijk plaatst de lokale recherche-eenheid zich in de tweede lijn ter attentie van de wijkpolitie en de interventiepolitie.
• De beleidsafstemming tussen de bestuurlijke- en gerechtelijke politie op (boven-)lokaal niveau verloopt via het driehoeksoverleg.

ONMIDDELLIJKE MAATREGELEN

1. Het duidelijk bepalen van de gezagsautoriteiten en hun vei-antwoordelijkheden;
2. De parketmagistraat en de onderzoeksrechter moeten over de mogelijkheid beschikken om politiepersoneel en middelen te vorderen, teneinde inhoud te kunnen geven aan hun verantwoordelijkheid.

3. Met het oog op de integratie van de drie algemene politiediensten. dienen voorbereidende maatregelen te worden genomen. Wat de gerechtelijke politie betreft dient op zeer korte termijn de wet op de gerechtelijke politie te worden herzien zodat het korps op zeer korte termijn kan worden omgevormd tot een hiërarchisch geheel onder gezag en leiding van een daartoe gemandateerd commissaris-generaal.
4. Een kwalitatieve interne en extreme controle op de politiediensten door middel van een aanpassing van de tuchtregeling en van een hervorming van het Comité voor de Controle op de Politiediensten (Comité P.). Het Comité P. moet wel onafhankelijk blijven.
5. De uitbouw van de APSD tot enige operationele steundienst van alle politiediensten, onder de controle van een nationaal magistraat. Nu reeds moet worden gewerkt aan de centralisering van de informatiebestanden van de drie politiediensten, onder de controle van een nationaal magistraat.
6. De commissie wenst dat op alle niveaus permanent overleg zou worden gepleegd.

Het gerechtelijk onderdeel

Een externe audit van de gerechtelijke diensten is een dringende noodzaak, naast een degelijk strafrechtelijk beleid en een moderne en doelmatige organisatie van het gerechtelijk apparaat.
De magistraten moeten, ongeacht of zij tot de zetel, dan wel tot het parket behoren, rekenschap geven van de manier waarop ze hun taken volbrengen. Zonder de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht aan te tasten moet het beginsel van een controle op alle vlakken van het gerechtelijk apparaat toegepast worden. Naast de door de gerechtelijke macht uitgeoefende interne controle moet de politieke controle in uitzonderlijke gevallen worden uitgeoefend door parlementaire onderzoeken en meer algemeen door parlementaire interpellaties en vragen. Daarnaast is ook externe controle noodzakelijk.
Er moet gewerkt worden aan een betere en een permanente opleiding van magistraten.
Een horizontale en verticale integratie van het speurwerk moet worden overwogen. Er moet een betere informatie-uitwisseling komen onder de parketten.
De parketten zijn aan een grondige modernisering toe:
• de taak van de korpschef moet opnieuw gedefinieerd worden. Hij/zij moet in staat zijn leiding te geven en over voldoende kwaliteiten beschikken inzake het beheer en de organisatie van een korps.
• de taak van het parket-generaal moet opnieuw gedefinieerd worden. 'In plaats van ertoe bij te dragen de leden van het parket meer dynamiek te geven. is die uitsluitend hiërarchische structuur waarin het parket-generaal en de procureurs-generaal moeten werken zeer dikwijls een keurslijf en een handicap', aldus de commissie.
• aan de onderzoeksrechter moet een centrale positie worden gegeven, vergezeld van de al even onmisbare randvoorwaarden op het vlak van selectie: opleiding, bijscholing en permanente vorming, werkingsmiddelen en personele omkadering.
• de betrekkingen tussen politie en gerecht moeten op een andere leest worden geschoeid in de zin van meer samenwerking in plaats van 'twee op drift zijnde teetonische platen'.
Het is dus nodig:
• het evenwicht tussen de machten te herstellen;
• te voorkomen dat het vertrouwen van de magistraten in de speurders niet leidt tot passiviteit;
• een beter gebruik te maken van nieuwe, moderne technieken van bewijsvoering.

WETGEVING

Een nieuwe benadering van wanbedrijven en straffen dringt zich op.
• Inzake seksuele uitbuiting van minderjarigen moet het parlement de bestaande wetgeving opnieuw bekijken en onderzoeken of de kinderen daarmee werkelijk beschermd kunnen worden.
• Recidive in seksuele misdrijven moet worden tegengegaan om de maatschappij beter te beveiligen en om een meer doelmatige behandeling van de seksuele delinquent te waarborgen. Inspiratie kan onder meer worden gevonden bij het Nederlandse systeem van TBR, aldus de commissie.
Om de maatschappij te beschermen tegen abnormalen en gewoontemisdadigers moeten:
• de vragen die aan de psychiatrische deskundige worden gesteld uitgebreid en verfijnd worden om de totaliteit van de persoonlijkheidsstructuur van de onderzochte beter te kennen;
• de Commissie Bescherming Maatschappij vervangen worden door een Interneringskamer binnen de strafuitvoeringsrechtbank;
• de aanwijzing van de instelling of van de persoon die instaat voor de medisch-psychologische begeleiding van een op proef in vrijheid gestelde gedetineerde verbeterd worden;
• de strafuitvoeringsrechtbanken een betere personele omkadering krijgen:
• bij een invrijheidstelling op proef geïndividualiseerde voorwaarden opgelegd en strict opgevolgd worden;
• het parket toezicht uitoefenen op de op proef in vrijheid gestelde en op definitief in vrijheid gestelde geïnterneerden;
• de wet van 31 mei 1888 op de voorwaardelijke invrijheidstelling grondig worden herzien. De toepassing van deze wet heeft gefaald en moet worden herdacht.

BESCHERMINGSPISTES

In Hoofdstuk Vijf handelt de onderzoekscommissie over het vervolg van haar werkzaamheden 'waarbij ze het spoor wil natrekken van eventuele vormen van bescherming'.
'De commissie kan moeilijk anders concluderen dan dat er aanwijzingen bestaan met betrekking tot eventuele beschermingen die kunnen gespeeld hebben ten aanzien van Nihoul, Dutroux, Deroehette en consorten.'

1. Ten aanzien van M. Nihoul

• Een aantal informaties blijken door een politiedienst niet in reële tijd aan het parket van Neufchateau te zijn bezorgd, niettegenstaande formele instructies.
• Uit getuigenverklaringen blijkt dat Nihoul bindingen heeft gehad met de ontuchthuizen van Brussel en uitgesproken contacten met Lelièvre, onder meer met betrekking tot de ombouw van diens woning om er een ontuchthuis in uit te baten. Hij zou zich beroepen hebben op zijn status van gerechtsdeskundige bij de rechtbank van Brussel.
• Bepaalde leden van een politiedienst geven toe Nihoul te kennen en weten dat hij aan sexfuiven deelneemt, zij kennen ook de uitbater van de Dolo, kennen bepaalde zedenverdachten en zijn bevriend met een geschorst advocaat. Een bepaald politiekorps blijkt de uitbater van de Dolo op voorhand getipt te hebben over onderzoeksverrichtingen.
• Getuigen verklaarden onder ede dat Nihoul bescherming werd geboden door twee medewerkers uit de entourage van een voormalig minister.
• Een manifest gebrek aan reactie van een politiekorps ten aanzien van Nihoul staat in schril contrast met de inspanningen van bepaalde leden van dat korps om binnen te dringen in de coördinatiecel van het parket van Neufchâteau.

Marc Dutroux (m.)verlaat op 28 oktober 1997 in kogelvrij vest de rechtbank van Neufchâteau. Foto EPA

• Nihoul blijkt als informant een politieman derwijze in zijn greep te hebben gehad dat deze niet zou zijn overgegaan tot de voor de hand liggende aanhouding van Lelievre, terwijl deze nalatigheid Lelièvre in de gelegenheid stelde deel te nemen aan de ontvoering van Sabine Dardenne en Laetitia Delhez.
• Nihoul was een gecodeerd informant van de Rijkswacht ,,weliswaar thans als 'niet-actief' en 'niet-betrouwbaar'".
• Nihoul blijkt in het verleden in staat te zijn geweest beslissingen inzake voorwaardelijke invrijheidstelling en inzake verblijfsvergunningen te beïnvloeden.

2. Ten aanzien van Dutroux

• Uit een getuigenis blijkt dat een politieman Dutroux al sedert 1985 kent en dat hij hem waarschijnlijk ook heeft ingelicht.
• De nationale magistraat is tussengekomen om de betrokken politieman uit het onderzoek in Neufchateau te weren.
• De politieman kende een aantal misdrijven van Dutroux. Ook van hogerhand werd Dutroux aangewezen. Toch werd hij door het parket van Charleroi niet aangehouden.
• In de zaak-Obaix kwam dezelfde politieman tussenbeide, waardoor het spoor naar Dutroux niet werd uitgespit.

(In de analyse van de ontvoering van en de moord op Julie en Mélissa stond de onderzoekscommissie uitvoerig stil bij de zaak-Obaix. Op 22 november 1995 werd een meisje te Obaix-Buzet het slachtoffer van verkrachting en poging tot moord. Die zaak werd nooit ernstig onderzocht. Red. KHA)

• Twee sleutelfiguren in de gerechtelijke onderzoeken naar Dutroux zijn bevriend en kennen mekaar al lang. De onderzoekscommissie stelt zich ernstige vragen over hun rol.
• Het lijkt de commissie onwaarschijnlijk dat twee politiemannen die een team vormen niet op de hoogte zouden zijn geweest van de zaak-Obaix en het verband met Dutroux, Julie en Mélissa, terwijl ze daarover ingelicht bleken te zijn door andere politiediensten.
• De onderzoekscommissie heeft vragen over de wijze waarop de zaak-Obaix tot op heden door het parket van Charleroi is behandeld.
• De commissie stelt zich vragen over de manier waarop het echtpaar Dutroux-Martin van een zo ruime sociale vergoeding kon genieten, waarbij zij klaarblijkelijk aan elke controle ontsnapten.
• Blijft de vraag waarom een politieman aan onderzoeksrechter Connerotte van Neufchâteau niet vertelde dat zich in het huis te Marcinelle een regenput bevond, vermits in die omstandigheden vanaf het begin een zeer nauwkeurig onderzoek van de kelder zou hebben plaatsgegrepen.
• Het blijft de onderzoekscommissie onduidelijk op welke wijze het onderzoek werd gevoerd naar aanleiding van het voorval op de schaatspiste van Charleroi, waar Dutroux in november 1992 jonge meisjes seksueel lastig viel.

3 Ten aanzien van Derochette

• De onderzoekscommissie stelt zich vragen bij het toezicht op de sociale begeleiding van Derochette en bij de houding van een politieman ten aanzien van een collega van een ander korps
• De commissie wenst nader te onderzoeken waarom hei parket van Brussel in zedenzaken bezwaren maakte tegen een bepaalde politieman.

4. Algemeen

De onderzoekscommissie beklemtoont dat zij bij haar werkzaamheden heel wat weerstand heeft moeten overwinnen, zowel bij de politiediensten, als bij de gerechtelijke overheid 'wat op zichzelf al veelbetekenend is en nadere analyse verdient'.

POLITIEKE SPANNINGEN

Tijdens het parlementair debat over de aanbevelingen van de onderzoekscommissie leidde de voorgestelde hervorming van de politiediensten tot politieke spanningen bij de Franstalige partijen PS, PSC en PRL. Die wilden niet weten van een eenheidspolitie en hielden vast aan de bevoegdheden van de lokale politie, waarover de burgemeester - dus democratische controle - bevoegd is. De PRL was het felst gekant tegen de samenvoeging van Rijkswacht. Gerechtelijke Politie en lokale politie.
Premier Dehaene riep op om niet in slogans te redeneren en benadrukte dat het begrip 'eenheidspolitie' enige nuancering vergt.
Niettegenstaande de politieke spanningen - waarbij Vlaamse politici grotendeels tegenover het standpunt van Waalse politici kwamen te staan - werd het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie met aanbevelingen en voorgestelde hervormingen op 18 april eenparig goedgekeurd door de Kamer. PS en PSC konden zich terugvinden in de term 'geïntegreerde politie'. De PRL bleef 'het belang van een democratisch gecontroleerde politie' beklemtonen, maar stemde uiteindelijk toch voor het verslag van de commissie.
Na de goedkeuring was er in de Kamer een minutenlang applaus, behalve op de bankenvan de PRL.

(Vor.ber. pag. 499/2-1997)

ARMENIË

REGERINGSWIJZIGINGEN. NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN

President Lewon Ter-Petrosjan benoemde Armen Darbinian op 19 mei 1997 tot minister van financien als opvolger van Lewon Barchoedarian, die presidentieel adviseur werd Voorheen was Darbinian eerste vice-voorzitter van de centrale bank

Op 10 juni voerde President Ter-Petrosjan een beperkte reorganisatie van een aantal ministeries uit. Hierbij werd een nieuw ministerie van industrie en handel gevormd door het voormalige ministe ie van handel. diensten en toerisme samen te voegen met de ministeries van industrie en van economische zaken. Het ministerie van financiën en dat van privatisering en buitenlandse investeringen werden ook gereorganiseerd. Daarnaast werd op 22 juni Sjagen Karamanoekian, tot dan toe hoofd van de presidentiële staf, benoemd tot minister van operationele zaken, met verantwoordelijkheid voor bestuurszaken.

De wijzigingen betroffen de volgende portefeuilles:

Industrie en handel - Garnik Nanagoeljin+: financiën en economische zaken - Armen Darbinian+; privatisering - Norajar Chatsjatrian+; operationele zaken - Cjagen Karamanoekian".

* Nieuwe benoeming
+ Gewijzigde portefeuille

CONFLICT OVER DIENSTPLICHT

De voorzitter van de Nationale Assemblee (het parlement), Babken Ararktsian, trad op 11 juni zijn ontslag in nadat de Assemblee had besloten een wetsvoorstel te steunen waarbij de dienstplicht zou worden ingevoerd voor alle mannen tussen de 18 en 27 jaar. Volgens Ararktsian had het ministerie van defensie te grote invloed uitgeoefend op het besluit van de Assemblee. Maar op 16 juni hervatte Ararktsian zijn functie nadat president Ter-Petrosjan had bekendgemaakt dat de verdere behandeling van het wetsvoorstel zou worden verschoven naar een latere datum in 1997 en dat het voorstel, mocht het worden goedgekeurd, pas in 1998 kracht van wet zou krijgen.

Het conflict tussen Ararktsian en het ministerie van defensie werd algemeen beschouwd als een verdere blijk van spanningen binnen de regerende Pan-Armeense Nationale Beweging (HHSh). Meningsverschillen tussen de conservatieve en de hervormingsgezinde facties in de partij waren in 1996 aan het licht gekomen na de relatief slechte resultaten van Ter-Petrosjan hij de presidentsverkiezingen van dat jaar (zie pag. 157/1 e.v.-'97). Verscheidene vooraanstaande leden van de HHSh waren vervolgens overgelopen naar een andere partij, Azatoetioen, die werd geleid door I-Irand Bagratian; deze was van februari 1993 tot november 1996 premier geweest (zie pag. 158/1-'97). Algemeen werd aangenomen dat de onenigheid binnen de HHSh een climax zou bereiken tijdens het jaarlijkse congres van de HHSh dat voor juli was gepland.

DEMONSTRANTEN VRIJGELATEN

Op 6 juni werden vijf demonstranten die tot gevangenisstraffen waren veroordeeld wegens ordeverstoringen na de presidentsverkiezingen in 1996, in hoger beroep vrijgesproken door het Hooggerechtshof, Kim Balajan. lid van de oppositionele Armeense Revolutionaire Federatie, werd op 9 juni echter schuldig bevonden aan het aanzetten tot de ongeregeldheden en veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee jaar.

HHSH-CONGRES

Op 13 juli vond in de Armeense hoofdstad Jerewan het negende congres van de regerende Pan-Armeense Nationale Beweging (HHSh)plaats. Een nieuw uitveertig leden bestaand bestuur koos de burgemeester van Jerewan, Wano Siradegian, tot voorzitter: Hij volgde Ter-Hoesik Lazarian op. Siradegians kandidatuur was gesteund door president Lewon Ter--Petrosjan.

In de strijd om het partijvoorzitterschap versloeg Siradegian bestuurslid en voorzitter van de parlementaire commissie voor juridische zaken Edoeard Jegorian Op 18 juli stapte Jegorian uit de HHSh en zei dat hij uit alle marht zou proberen te voorkomen dat de partij de volgende parlenients- en presidentsverkiezingen zou winnen Hij beweerde gesteund te worden door ruim eenderde van alle HHSh-leden

WERELDBANK VERLEENT KREDIET

Op 26 augustus maakte de Wereldbank bekend Armenië via de Internationale Ontwikkelingsassociatie (IDA) ongeveer $ 65 mln te zullen lenen. Van dit bedrag was ongeveer $ 60 mln bedoeld als bijdrage aan een stabilisatie van de economie door de groei van de particuliere sector te financieren. Het resterende bedrag zou dienen ter financiering van het economische hervormingsprogramma van de regering.

BEZOEK VAN GEORGISCHE PRESIDENT

De Georgische president Edoeard Sjewardnadze bracht op 2-3 mei zijn eerste officiële bezoek aan Armenië. Tijdens zijn bezoek tekende hij elf akkoorden, waaronder samenwerkingsovereenkomsten op het gebied van wetenschap, technologie, het bankwezen, transport,

De Russische president Boris Jeltsin (r.)en zijn Armeense ambtgenoot Lewon Ter-Petrosjan vieren op 29 augustus 1997 in Moskou de ondertekening van een vriendschapsverdrag met een glas champagne. *Foto* EPA

onderwijs en milieubescherming Het Russische persbureau *Interfax* berichtte op 3 mei dat president Ter-Petrosjan de betrekkmgen tussen de twee landen zakelijk en vriendelijk had genoemd

PRESIDENT TER-PETROSJAN BEZOEKT RUSSISCHE FEDERATIE. ONDERTEKENING GASAKKOORD

Op 28-30 augustus bracht president Lewon Ter-Petrosjan een bezoek aan de Russische Federatie voor besprekingen met de Russische president Boris Jeltsin Tijdens het bezoek sloten de twee staatshoofden een verdrag van vriendschap, samenwerking en wederzijds begrip' en vernieuwden hiermee een soortgelijk protocol dat sinds 1991 van kracht was Tevens werd een akkoord ondertekend betreffende de export van Russisch aardgas via Armenië naar Turkije

Het akkoord voorzag in de oprichting van een joint venture-bedrijf dat tevens gas zou leveren aan Armenië tegen een lagere prijs dan Armenië op dat moment betaalde voor gas uit Toerkmenistan. De Russische regering zou voor 55 procent eigenaar van het bedrijf worden. Armenië voor de overige 45 procent.

In januari was in Moskou een principeakkoord gesloten over de export van Russisch gas via Armenië en in juni waren in de Armeense hoofdstad Jerewan besprekingen gevoerd over de definitieve versie van het akkoord. Voor het nieuwe project moest een nieuwe pijpleiding worden aangelegd en moest het bestaande stelsel van pijpleidingen worden gerenoveerd; hiermee zouden 7.000 a 10.000 banen worden gecreëerd. In 1999 zou naar verwachting in totaal ongeveer 3 mrd kubieke meter gas naar en via Armenië worden geëxporteerd; in 2003 zou deze hoeveelheid zijn opgelopen tot 9 mrd kubieke meter.

(Vor.ber.pag. 425/2 e.v.-1997)

AZERBAJDZJAN

ELTSJIBEJ GEKOZEN TOT HOOFD VAN OPPOSITIE-COALITIE

Het Russische persbureau *Interfax* berichtte op 1 mei 1997 dat oud-president Aboelfez Eltsjibej was gekozen tot voorzitter van de oppositie-coalitie het Democratische Congres. Eltsjibej was in 1993 afgezet als president (zie pag. 737/1/2-'93).

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 24 juni maakte president Gejdar Alijew een regeringswijziging bekend Het ministerie van materiële hulpbronnen werd opgeheven en het ministerie van buitenlandse economische betrekkingen werd ondergebracht bil het gereorganiseerde ministerie van handel De nieuwe portefeuille werd niet meteen opgevuld De aftredende ministers waren de volgende Miri Gambarow (handel), Goedred Ramazan Goelijew buitenlandse economische betrekkingen) Farroecn Mammadnabi Zejnalow (materiële hulpbronnen) Daarnaast werd Rafig Rasoel Chalafow benoemd tot vice-premier

Op 16 juli ontsloeg president Alijew minister van verbindingen Siroez Abbgasbejli en benoemde Nadir Achmadow, tot dan toe onderminister van verbindingen, tot diens opvolger.

OPNIEUW SCHERMUTSELINGEN MET ARMENIË

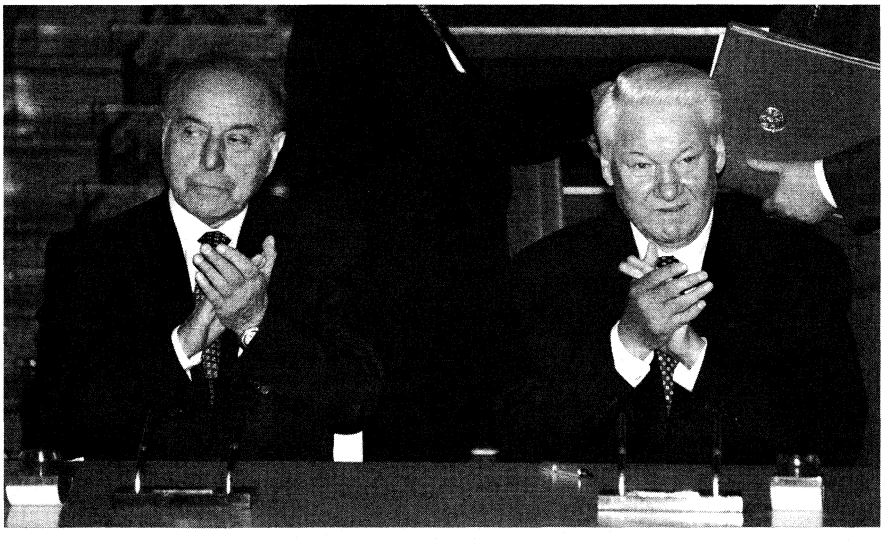
Op 7-12 mei vonden in de grensdistricten Kazachski en Taoez opnieuw enkele schermutselingen plaats tussen Azerbajdzjaanse en Armeense troepen (voor gevechten in april, zie pag. 426/1/2-'97).

Het Russische persbureau *Interfax* berichtte op 12 mei dat Armeense troepen op verschillende plaatsen beschietingen op Azerbajdzjaanse troepen hadden uitgevoerd, maar dat de aanvallen stopten toen de Azerbajdzjaanse troepen het vuur beantwoordden De schermutselingen vielen samen met de derde herdenking van de ondertekening van de wapenstilstand tussen de beide partijen in Nagorno-Karabach (zie pag 738/2 e v-'94) Onduidelijk bleef hoeveel slachtoffers er bij de gevechten waren gevallen

NIEUW VREDESPLAN VOOR NAGORNO-KARABACH

De Minsk Groep van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) legde eind mei een ontwerp-vredesplan voor Nagorno-Karabach voor aan de leiders van Armenië, Azerbajdzjan en Nagorno-Karabach. De Minsk Groep stond onder gezamenlijk voorzitterschap van Frankrijk, Rusland en de Verenigde Staten. Het plan werd bekendgemaakt nadat in april en mei nieuwe gevechten waren uitgebroken tussen Azerbajdzjaanse en Armeense troepen (zie 426/1/2-'97 en boven).

Op 16 juni presenteerde Wafa Goeloezade, presidentieel adviseur voor het buitenlandse beleid. de inhoud van het plan aan de Azerbajdzjaanse media. Volgens het plan zou de Armeenstalige enclave Nagorno-Karabach autonomie binnen Azerbajdzjan krijgen alsmede het recht op een eigen grondwet, maar het plan voorzag ook in een vermindering van de strijdkrachten in de enclave. Tevens werd geëist dat Karabach-Armeense troepen zich zouden terugtrekken uit vijf regio's in Azerbajdzjan, de stad Sjoesja en de Latsjin-

De Russische president Boris Jeltsin (r.)en zijn Azerbajdzjaanse ambtgenoot Gejdar Alijew applaudisseren ter gelegenheid van de ondertekening van een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag tussen heide landen op 3 juli 1997 in Moskou. Foto *EPA*

De Russische president Boris Jeltsin (r.)schudt zijn Toerkmeense ambtgenoot Saparmoerad Nijazow de hand tijdens hun ontmoeting in het Moskouse Kremlin op 7 augustus 1997, waar zij onder meer spraken over de exploitatie van olie in de Kaspische Zee. Foto *EPA*

corridor. In al deze gebieden zouden OVSE-troepen worden gestationeerd. Verder zou Nagorno-Karabach volgens het plan de status van een vrije economische zone krijgen.

Vervroegdepresidentsverkiezingen in Nagorno-Karabach

Op 18 juni werd bericht dat het parlement van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Nagorno-Karabach had bekendgemaakt dat in september 1997 vervroegde presidentsverkiezingen zouden worden gehouden.

Het presidentschap was sinds maart 1997 vacant nadat Robert Kotsjarian was afgetreden om premier van Armenië te worden (zie pag. 425/2/3-'97). Het parlement had Kotsjarian eind 1994 benoemd tot president en hij was innovember 1996 herkozen.

VERWARRING OVER RUSSISCH OLIE-AKKOORD

Op 4 juli sloot de staatsoliemaatschappij van Azerbajdzjan, SOCAR, een overeenkomsten met de Russische oliemaatschappijen Rosneft en LUKoil over de exploitatie van het olieveld Kjapaz in de Kaspische Zee. Daar echter over de juridische status van de olievelden in de Kaspische Zee reeds lang onenigheid bestond tussen landen die aan de zee grensden, werd Azerbajdzjans eigendomsaanspraak op het olieveld direct aangevochten door Toerkmenistan. Op 5 augustus vond in Moskou overleg plaats tussen afgevaardigden van de Russische en Toerkmeense regeringen, waarna Rusland besloot de exploitatie-overeenkomsten ongeldig te verklaren.

Na de bekendmaking sprak president Alijew in het openbaar zijn teleurstelling uit over het besluit van de Russische regering en beweerde dat Azerbajdzjan de Toerkmeense regering herhaaldelijk had benaderd met een voorstel voor de afbakening van de Azerbajdzjaanse en Toerkmeense sectoren in het olieveld. Later die maand herhaalde de regering vastbesloten te zijn het olieveld Kjapaz te exploiteren en verklaarde dat het veld samen met twee andere olievelden in de Azerbajdzjaanse sector van de Kaspische Zee lag.

PRESIDENT ALIJEW BEZOEKT TURKIJE

President Gejdar Alijew bracht op 5-9 mei een bezoek aan Turkije, waar hij besprekingen hield met zijn Turkse collega Suleyman Demirel. Op 5 mei tekenden de twee landen een verklaring over een strategisch partnerschap.

Het Russische persbureau *Itar-Tass* berichtte op 5 mei dat in de verklaring steun werd betuigd aan het transporteren van olie van de Azerbajdzjaanse olievelden in de Kaspische Zee naar Turkse olieraffinaderijen aan de Middellandse-Zeekust In de verklaring werd tevens de Aimeense agressie' in de omstreden Armeense enclave Nagorno-Karabach veiooideeld en werd Aimenie gevraagd om zijn troepen uit de regio terug te trekken Het Russische persbureau *Interfax* berichtte op *8* mei dat Alijew Turkije had aangespoord gern contacten met Armenië te onderhouden totdat de situatie in Nagorno-Karabach was opgelost Hij riep tevens op tot het stopzetten van alle vrachtvervoer, wadionder dat van hulpgoederen via Turkije naar Armenië

Tijdens het bezoek tekenden de twee landen zeven intergouvernementele documenten, waaronder akkoorden over samenwerking op het gebied van land- en luchtverbindingen, de beslechting van grensgeschillen en scheepvaartkwesties. Op 8 mei berichtte *Interfax* ook dat Alijew kritiek had geuit op de Turkse Eximbank omdat deze had geëist dat Azerbajdzjan rente betaalde over een lening die in 1992 was toegekend Volgens het bericht had Azerbajdzjan inmiddels $ 70 mln van de $ 230 mln verbruikt

PRESIDENT BEZOEKT VS

Tijdens een bezoek aan Washington eind juli 1997 sloot president Gejdar Alijew een akkoord over militaire samenwerking tussen Azerbajdzjan en de Verenigde Staten. dat voorzag in regelmatig overleg tussen afgevaardigden van de ministeries van defensie van beide landen.

President Alijew woonde tevens de ondertekening bij van contracten met vier Amerikaanse oliemaatschappijen over de exploitatie van olievelden in de Kaspische Zee. Met de contracten was een bedrag van $ 8 mrd gemoeid. Afgevaardigden van de Iraanse regering hekelden de akkoorden die volgens hen de belangen van andere landen negeerden en een bedreiging vormden voor de stabiliteit van het Kaspische Zee-gebied.

(Vor.ber.pag. 425/3 e.v.-1997)

BALTISCHE STATEN

TOPONTMOETING VAN BALTISCHE, POOLSE EN OEKRAÏENSE PRESIDENTEN

De presidenten van Estland. Letland, Litouwen, Polen en Oekraïne - respectievelijk Lennart Meri, Guntis Ulmanis. Algirdas Brazauskas. Aleksander Kwasnietvski en Leonid Koetsjma -

Beeld van de topontmoeting in Tallinn op 27 mei 1997 van de Baltische, Poolse en Oekraïense presidenten. V.l.n.r.: Lennart Meri (Estland), Guntis Ulmanis (Letland), Algirdas Brazauskas (Litouwen), Aleksander Kwasniewski (Polen) en Leonid Koetsjma (Oekraïne). Foto EPA

kwamen op 27 mei 1997 bijeen voor een topontmoeting in de Estlandse hoofdstad Tallinn. Na afloop gaven ze een gezamenlijke verklaring uit waarin ze hun steun betuigden aan het Oprichtingsakkoord over Wederzijdse Betrekkingen; Samenwerking en Veiligheid tussen de Russische Federatie en de NAVO-landen, dat eerder die dag in Parijs was ondertekend (602/3 e.v.-'97).

De vijf leiders benadrukten dat de NAVO open moest blijven voor alle potentiële leden en dat elk land het recht had om die veiligheidsmaatregelen te kiezen die het beste pasten bij zijn individuele behoeften. Verder spraken ze zich uit voor het idee van verdere economische integratie tussen Noord- en Zuid-Europa door samenwerking van regionale organisaties, en bespraken ze de huidige situatie in Bjelaroes (zie onder BJELAROES).

De Russische media zagen de top als een poging om tegenwicht te bieden tegen de NAVO-Ruslandtop in Parijs, en vonden dat hiermee de basis was gelegd voor een 'Baltisch-Oekraïens' bondgenootschap.

(Vor.ber.pag. 737/1/2-1996)

BJELAROES

ONDERTEKENING EN RATIFICATIE VAN UNIEHANDVEST MET RUSSISCHE FEDERATIE

Op 23 mei 1997 ondertekenden president Aleksandr Loekasjenka van Bjelaroes cn dc Russische president Boris Jeltsin in Moskou een 'Handvest van de Unie'. Dit handvest was een uitgebreide versie van het Unieverdrag dat op 2 april 1997 was getekend en het was reeds door beide presidenten geparafeerd (zie pag. 429/2/3-'97).

Het Handvest stelde dat alle staatsburgers van Rusland en Bjelaroes als burgers van de Unie moesten worden beschouwd; het doel van de Unie-structuur werd omschreven als de 'vrijwillige unificatie van lidstaten', die op een niet nader omschreven tijdstip in de toekomst tot stand moest komen. Toetreding tot de Unie zou vrijstaan aan elke VN-lid-taat die haar doeleinden deelde', een clausule die door waarnemers werd gezien als een duidelijke uitnodiging aan andere voormalige Sowjet-republieken om toe te treden. Andere doeleinden van de Unie die in het document werden genoemd, behelsden onder meer de ontwikkeling van een gemeenschappelijke infrastructuur één munteenheid PR een gezamenlijk defensiebeleid.

Het Handvest stelde voorts dat de Unie zou worden bestuurd door een opperste raad, waarvan de presidenten van de lidstaten bij toerbeurt het voorzitterschap zouden bekleden. De Raad zou bestaan uit staatshoofden en regeringsleiders, voorzitters van de nationale parlementen en de voorzitter (zonder stemrecht) van het uitvoerend comité van de Unie. Het uitvoerend comité - het permanente uitvoerende orgaan van de Unie -, zou worden benoemd door de opperste raad, met evenredige vertegenwoordiging van alle lidstaten. Deze organen zouden bijeenkomen in Moskou. Een parlementaire assemblee, bestaande uit 36 afgevaardigden van de parlementen van alle lidstaten, zou elk half jaar bijeenkomen. De oprichting van een uitvoerend comité en een parlementaire assemblee was reeds voorzien in het Unieverdrag tussen Rusland en Bjelaroes van april 1996 (zie pag. 458/3 e.v.-'96).

De Bjelaroesische president Aleksandr Loekasjenka (l.) brengt samen met zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin een toost uit ter gelegenheid van de ondertekening van het Uniehandvest op 23 mei 1997 in Moskou. Foto EPA

Op 23 mei gingen in de hoofdstad Minsk ongeveer 15.000 mensen de straat op om de ondertekening van het verdrag te vieren. De nationalistische oppositiepartij het Bjelaroesische Volksfront (BPF) veroordeelde het document echter als een bedreiging van de nationale onafhankelijkheid

Ratificatie van Unieverdrag

Het Unieverdrag en het Handvest van de Unie tussen Bjelaroes en Rusland, die in april-mei tot stand waren gekomen (zie pag. 428/3 e.v.-'97 en boven) werden in juni 1997 geratificeerd door de parlementen van beide landen. Het Verdrag trad in werking na een ceremonie op 11 juni in de Bjelaroesische hoofdstad Minsk, waarbij de ratificatiedocumenten werden uitgewisseld.

Na de unanieme ratificatie van de documenten door het Bjelaroesische Huis van Afgevaardigden (Tweede Kamer) op 30 mei ratificeerde ook de Russische Staatsdoema (Tweede Kamer) het Verdrag en het Handvest op 6 juni met 363 stemmen voor en twee tegen bij negentien onthoudingen. Op 10 juni stemden de Eerste Kamers van het Bjelaroesischeen het Russische parlement over de twee documenten. De Russische Federatieraad ging akkoord met 144 stemmen en drie onthoudingen, terwijl de Bjelaroesische Raad van de Republiek de documenten unaniem goedkeurde.

De eerste zitting van de Russisch-Bjelaroesische Parlementaire Assemblee (het gezamenlijke orgaan dat was ingesteld krachtens het Verdrag en het Handvest) vond plaats op 12-13 juni in de Bjelaroesische stad Brest. Op 14 juni ondertekende de voorzitter van de Assemblee, Gennadi Seleznjow (tevens voorzitter van de Russische Staatsdoema), een resolutie, volgens welke de muziek van het volkslied van de voormalige Sowjet-Unie werd aangenomen als het volkslied van de nieuwe unie. Deze uitermate symbolische handeling vond plaats in Belowezjskaja Poesjtsja, nabij Minsk, in dezelfde zaal waar de overeenkomst over de opheffing van de Sowjet-Unie in december 1991 was ondertekend (zie pag. 82/3-'92), een overeenkomst die Seleznjow 'het verraad van de eeuw' noemde.

OVERLEG TUSSEN REGERING EN OPPOSITIE LOOPT OP NIETS UIT

Op 17-18 juni vonden besprekingen plaats tussen de Bjelaroesische autoriteiten en afgevaardigden van het voormalige parlement, de Opperste Sowjet. dat in november 1996 bij presidentieel decreet was ontbonden (zre pag. 159/3 e v.-'97).

De besprekingen, waarbij functionarissen van de Raad van Europa bemiddelden, werden belemmerd door een conflict over de samenstelling van de delegatie van de Opperste Sowjet. Uiteindelijk werd een compromis over de kwestie bereikt en de twee partijen zouden elkaar op 15 juli opnieuw ontmoeten. De Raad van de Republiek bekrachtigde op 24 juni echter de uitbreiding van de bevoegdheden van de president die bij de nieuwe grondwet vannovember 1996 was vastgelegd. Deze stap zaaide twijfel omtrent de hereidheid van de regering om de uwvangrijke bevoegdheden, die zij zich had toegeëigend na de ontbinding van het voormalige parlement, prijs te geven.

De besprekingen waren voorafgegaan door een ontmoeting op 8 juni tussen functionarissen van de Organisatie van Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en afgevaardigden van de voormalige Opperste Sowjet. welke laatsten ermee hadden ingestemd onderhandelingen te voeren met de regering. De positie van het voormalige parlement was versterkt door zijn erkenning door de OVSE en de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE). die afgevaardigden van de Opperste Sowjet officieel hadden uitgenodigd toekomstige vergaderingen van hun respectieve interparlementaire organen bij te wonen. De PACE had de waarnemersstatus van Bjelaroes in januari opgeschort (zie pag. 427/3-'97).

In juli werden de besprekingen tussen vertegenwoordigers van de regering van Bjelaroes en de Opperste Sowjet afgebroken zonder dat vooruitgang was geboekt.

De tweede gespreksronde, die gehouden werd van 13-17 juli, liep stuk op de kwestie welke van de twee grondwetten onderwerp van discussie zou moeten zijn, de grondwet van 1994, die in november 1996 door president Aleksandr Loekasjenka buiten werking was gesteld, of de nieuwe grondwet die de president uitgebreide bevoegdheden verleende (zie pag. 159/3 e.v.-'97).

De regering bevestigde het algemene vermoeden geen belang te hebben bij een succesvolle afronding van het overleg, toen tijdens de derde gespreksronde op 29 juli bleek dat een lid van de regeringsdelegatie officieel niet tot het onderhandelingsteam behoorde. Dit zette kwaad bloed bij de onderhandelingspartner en leidde ertoe dat de besprekingen voor onbepaalde tijd werden opgeschort.

REGERIYGSWIJZIGINGEN

Iwan Bambiza werd op 2 mei ontslagen als minister van GOS-zaken. Er werd geen verklaring voor zijn ontslag gegeven en er werd geen opvolger benoemd.

Op 15 juli werd vice-premier Oeladzimir Roesakevitsj benoemd tot adjunct-directeur van het bureau van de president. Hij werd als vice-premier opgevolgd door Oeladzimir Zamjatalin, die tot dan toe voorzitter van de commissie van de staatsmedia was geweest. Op 23 juli werd Mikalaj Korboet benoemd tot minister van financiën. Daarvoor was hij eerste vice-voorzitter geweest van de raad van bestuur van de Nationale Rank van Bjelaroes (voor de benoeming van de regering, zie pag. 427/1 e.v.-'97).

SOROS STICHTING SCHORT ACTIVITEITEN OP

De liefdadige Soros Stichting, die door de Amerikaan George Soros werd gefinancierd, schortte op 15 mei haar activiteiten in Bjelaroes op nadat de Bjelaroesische autoriteiten 77 mrd Bjelaroesische roebels ($ 1 = 43336,9 Bjelaroesische roebel op 16 mei 1997) van de bankrekening van de stichting hadden afgeschreven om een belastingaanslag te betalen. Dit gebeurde ondanks het feit dat de stichting belastingvrijstelling had.

De betrekkingen tussen de stichting en de autoriteiten waren al maandenlang gespannen geweest. In maart was de directeur van de stichting, de Amerikaan Peter Byrne. de toegang tot het land ontzegd wegens beschuldigingen dat hij de Bjelaroesische politieke oppositie ondersteunde (zie 428/2/3-'97).

CONFLICT MET RUSSISCHE FEDERATIE OVER TV-VERSLAGGEVERS

Op 26 juli werden drie verslaggevers van het Russische staatstelevisiestation ORT gearresteerd op verdenking van delicten die zij zouden hebben gepleegd op 22 juli tijdens het maken van filmopnamen aan de grens tussen Bjelaroes en Litouwen.

Pawel Sjeremet, hoofd van het ORT-bureau in Minsk, en zijn chauffeur werden gearresteerd op het vliegveld van Minsk. Cameraman Dmitri Zawadski werd thuis aangehouden. Op 30 juli werden Sjeremet en Zawadski beschuldigd van een complot om op illegale ijze de staatsgrens van Bjelaroes te overschrijden. Op deze misdaad stond een gevangenisstraf vanmaximaal vijf jaar.

Nog voor de arrestaties werden verricht, hadden de autoriteiten reeds hun ongenoegen getoond over Sjeremets 'vertekende' verslaggeving door op 7 juli zijn vergunning in te trekken De Russische autoriteiten hadden hier heftig tegen geprotesteerd, waarop het ministerie van buitenlandse zaken van Bjelaroes de Russische media beschuldigde van het 'ontketenen van een informatie-oorlog tegen Bjelaroes'

In maart was een Russische televisieverslaggever eveneens zijn vergunning kwijtgeraakt en was de verslaggeving over Bjelaroes aan banden gelegd (zie pag. 428/3-'97)

Op 23 juli werden nieuwe regeringsvoorschriften van kracht, die restricties oplegden aan journalisten. Krachtens de nieuwe voorschriften, die tot protesten van de Bjelaroesische Vereniging van Journalisten leidden, moesten alle buitenlandse verslaggevers in Bjelaroes opnieuw een persvergunning aanvragen en konden Bjelaroesische journalisten niet worden geregistreerd als buitenlandcorrespondent.

In augustus werden zeven televisieverslaggevers van ORT, die op illegale wijze de grens met Bjelaroes zouden zijn overgestoken, gearresteerd. Eind augustus bevonden twee van de zeven verslaggevers, beiden Bjelaroesische staatsburgers, zich nog steeds in hechtenis. De arrestatie leidde tot in krachtige bewoordingen gestelde verklaringen over en weer tussen de autoriteiten van Rusland en Bjelaroes en dreigde een ernstige breuk te veroorzaken in de betrekkingen tussen de beide landen.

Op 26 juli was een drie man sterke cameraploeg van ORT gearresteerd die onderzoek deed naar de Bjelaroesische grenscontrole en smokkelpraktijken (zie boven) De chauffeur van de cameraploeg. Jaroslaw Owtsjinnikow, werd op 6 augustus op vrije voeten gesteld, maar werd aangeklaagd wegens het illegaal betreden van Bjelaroesisch grondgebied. Op deze misdaad stond een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar De andere twee leden van de cameraploeg. die in hechtenis blieven. werd hetzelfde ten laste gelegd. Een van hen. Pawel Sjeremet, ging op 13 augustus in hongerstaking. maar beëindigde zijn protestactie nadat een verbetering was opgetreden in de omstandigheden waaronder hij gevangen werd gehouden.

Een bezoek van de Bjelaroesische president Aleksandr Loekasjenka aan de Russische regio Kaliningrad op 1 augustus werd op het laatste moment afgeblazen op aanraden van de gouverneur van het gebied, Leonid Gorbenko. De gouverneur deed zijn aanbeveling in het licht van de recente 'complicaties' die de betrekkingen tussen Rusland en Bjelaroes hadden beinrloed. Gorbenko had zijn aanbeveling echter zonder toestemming van het Russische ministerie van buitenlandse zaken gedaan en hij werd voor zijn eenzijdig genomen besluit in scherpe bewoordingen berispt door Sergej Jastrzjembski. de woordvoerder van de Russische president Boris Jeltsin.

De situatie werd nog gecompliceerder toen een tweede cameraploeg van ORT bestaande uit drie Russen en een Bjelaroes op 15 augustus werd gearresteerd op de grens tussen Bjelaroes en Litouwen tijdens het maken van filmopnamen voor een verslag over hun gearresteerde collega's Op 18 augustus werden zij in staat van beschuldiging gesteld Een van de leden, journalist Anatol Adamt joek las op de televisie een verklaring voor waarin hij zijn excuses aanbod voor zijn daden en bekende dat ORT verantwoordelijk was geweest voor de reportage Het televisiestation ontkende echter het incident te hebben 'uitgelokt' en sprak de vrees uit dat Adamtsjoek zijn bekentenis' onder dwang had afgelegd

Wladimir Fasjenko, een andere ORT-journalist van het bureau in Minsk; werd op 18 augustus door de politie ondervraagd. Hij werd op 22 augustus het land uitgezet, omdat hij weigerde te getuigen tegen Sjeremet.

Op 21 augustus vonden felle woordenwisselingen plaats tussen de autoriteiten van Rusland en Bjelaroes. In reactie op een waarschuwing van woordvoerder Jastrzjembski van de Russische president Jeltsin dat de betrekkingen tussen de twee landen verder zouden verslechteren als de journalisten aan het eind van de dag niet waren vrijgelaten, weigerde de Bjelaroesische president Loekasjenka te buigen voor wat hij Russische 'chantage' noemde. Niettemin werden de drie Russische journalisten van de tweede ORT-cameraploeg op 22 augustus vrijgelaten en hun collega, de Bjelaroesische Oeladzimir Kostsin, op 25 augustus.

Op 27 augustus arriveerde de Russische minister van buitenlandse zaken, Jewgeni Primakow, in de Bjelaroesische hoofdstad Minsk om te onderhandelen over de vrijlating van Sjeremet en cameraman Dmitri Zawadski. Na een telefoongesprek op 28 augustus tussen Loekasjenka en de Russische president Boris Jeltsin, maakte Jeltsin bekend dat de journalisten spoedig zouden worden vrijgelaten, maar bleef Loekasjenka verontschuldigingen van ORT eisen. Tijdens een persconferentie op 29 augustus zei de Bjelaroesische minister van buitenlandse zaken Iwan Antanowitsj dat de strafzaken tegen Sjeremet, Zawadski en de tweede ORT-ploeg werden voortgezet.

(Vor.ber.pag. 427/1 e.v.-1997)

ESTLAND

OPHEFFING MINISTERIE VAN EUROPESE AANGELEGENHEDEN

Op 13 mei 1997 hief de regering het ministerie van Europese aangelegenheden op Naar verluidt volgde de opheffing van dit ministerie op een besluit van premier Mart Siimann zich persoonlijk bezig te houden met kwesties die betrekking hadden op de Europese integratie

Andra Veidemann die het ministerie had geleid, kreeg de nieuwe portefeuille etnische betrekkingen In deze functie moest Veidemann een oplossing vinden voor de etnische problemen in Estland Ongeveer 30 procent van de bevolking van het land was van vreemde origine, voor het merendeel Russischtalige immigranten uit GOS-staten

SOWJET-PASPOORTEN NIET LANGER GELDIG IN ESTLAND

De voorlichtingsdienst van het ministerie van binnenlandse zaken en het departement van nationaliteitszaken en immigratie maakte op 15 mei bekend dat paspoorten van de voormalige Sowjet-Unie niet langer geldig waren in Estland. Dit besluit betekende dat niet-Estlandse ingezeten (voor het merendeel etnische Russen) een vreemdelingenpas zouden moeten aanvragen of de nationaliteit van een ander land zouden moeten verwerven.

Personen zonder de Estlandse nationaliteit zouden sociale-verzekeringsuitkeringen blijven ontvangen, op voorwaarde dat zij hun identiteit konden aantonen. De Estlandse nationaliteit was echter vereist voor een aantal activiteiten, zoals de aankoop van grond.

(Vor.ber.pag. 430/2 e.v.-1997)

FRANKRIJK

VERVROEGDE PARLEMENTSVERKIEZINGEN UITGESCHREVEN. SOCIALISTISCHE VERKIEZINGSOVERWINNING. NIEUWE REGERING. MAATREGELEN OM OVERHEIDSTEKORT TERUG TE DRINGEN. NIEUW WERKGELEGENHEIDSPROGRAMMA. IMMIGRATIEBELEID. VERDERE ONTWIKKELIKGEN

Op 21 april 1997 maakte president Jacques Chirac bekend dat op 23 mei en 1 juni parlementsverkiezingen in twee ronden zouden worden gehouden, ne-

gen maanden voordat de officiele vijfjarige zittingstermijn van de regering zou aflopen (voor uitslag verkiezingen van 1993, zie pag. 368/3 e.v.-'93).

Chirac zei dat zijn besluit om vervroegde verkiezingen uit te schrijven was ingegeven door de overweging dat de nieuwe regering een duidelijk mandaat moest hebben om begin 1998 belangrijke beslissingen over de Europese Monetaire Cnie te nemen. Chirac zei voorts dat de verkiezingen de hervorming van de economie een nieuwe impuls zouden geven en de kiezers de mogelijkheid zouden bieden te getuigen van hun trouw aan 'de waarden van de Republiek'. Deze laatste opmerking werd algemeen beschouwd als een oproep om het uiterst rechtse Nationale Front (FS) af te wijzen.

De centrumrechtse regeringscoalitie, bestaande uit de Vergadering voor de Republiek (RPR) en de Unie voor Franse Democratie (UDF), presenteerde haar verkiezingsprogramma op 29 april. Zij was voornemens de inkomstenbelasting te verlagen en de vennootschapsbelastingen te hervormen. Ook wilde zij een vijfjarenplan opstellen dat ervoor moest zorgen dat de overheidsuitgaven niet zouden groeien in reële termen. Bovendien nam zij zich voor meer werkgelegenheid te scheppen door de sociale premies op de lage lonen verder te verminderen. Beide partijen herhaalden nog eens dat Frankrijk op 1 januari 1999 moest toetreden tot de gemeenschappelijke Europese munt.

De Socialistische Partij (PS) en de Franse Communistische Partij (PCF) gaven eveneens op 29 april een gezamenlijke verkiezingsverklaring uit. In tegenstelling tot de RPR/UDF zouden zij echter in de eerste verkiezingsronde niet met gemeenschappelijke kandidaten uitkomen.

De twee partijen zeiden dat ze bij een overwinning een 33-urige werkweek zouden invoeren met behoud van loon. Zij zouden de belastingen hervormen met onder meer betere kredietvoorzieningen voor het midden- en kleinbedrijf. Ook wilden ze de privatisering van France Telecom, Thomson-CSF (zie hieronder) en Air France stoppen. Zij zeiden dat zij niet wilden ingaan op hun eerder beleden beleidsvoornemens ten aanzien van de gemeenschappelijke munt, die door de PS onder voorbehoud werd aanvaard

De Groene Partij maakte op 3 april bekend met de PS te hebben afgesproken dat in 29 kiesdistricten een Groene kandidaat zich verkiesbaar zou stellen namens de PS, en dat een socialist namens de Groene Partij en de kleine Radicale Partij kandidaat zou zijn in 77 kiesdistricten. In alle andere districten zouden de partijen ieder met een eigen kandidaat uitkomen.

Op 30 april maakte de 68-jarige FN-voorzitter Jean-Marie Le Fen bekend dat hijzelf geen kandidaat zou zijn bij de parlementsverkiezingen.

Verkiezingscampagne

Uit opiniepeilingen in mei bleek dat de steun voor de belangrijkste oppositiepartij. de PS, en haar bondgenoot de PCF, groeide ten koste van de regerende RPR/UDF. De uitslag van de Britse verkiezingen op 1 mei (zie 554/2 e.v.-'97) werkte door in de Franse verkiezingscampagne en het was duidelijk dat de PS moed had geput uit de overwinning van de Labour Party PS-leider Lionel Jospin probeerde de nadruk te leggen op de overeenkomsten tussen het verkiezingsprogramma van Labour en dat van de PS, met name op beloften om de jeugdwerkloosheid te bestrijden en prioriteit te geven aan gezondheidszorg en onderwijs zonder de overheidsuitgaven te verhogen. Maar premier Alain Juppé verklaarde dat Labour had gewonnen, omdat de partij het socialisme de rug had toegekeerd, terwijl de PS niet 'de moed [had gehad] te veranderen'.

Op 7 mei deed Chirac een dringende oproep de door de RPR geleide coalitieregering te steunen. In een boodschap die gelijktijdig werd gepubliceerd in de landelijke en regionale media, verzocht Chirac, die in 1995 tot president was gekozen (zie pag. 459/3 e.v.-'95). om een persoonlijk vertrouwensvotum. Hij verdedigde zijn hervormingen op het gebied van de begroting, de belastingen en de sociale zekerheid en waarschuwde dat een stem tegen de RPR en haar coalitiepartners een negatief effect zou kunnen hebben op Frankrijks rol in de EU. Hoewel de PS instemde met deelname aan de derde fase van de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU), waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd, verzette de partij zich tegen dc bezuinigings-

PS-leider Lionel Jospin (r.)cn PCF-leider Robert Hue staan op 30 mei 1997 journalisten te u-oord tijdens hun campagne voor de tweede ronde van de parlementsverkiezingen. Foto *AFP*

maatregelen van de regering om te voldoen aan de toetredingscriteria.

Uit op 18 mei gepubliceerde opiniepeilingen bleek dat de PS en haar bondgenoten steeds verder uitliepen op de regering. Krachtens de kieswet was het verboden opiniepeilingen te publiceren in de week vóór de verkiezingen. maar volgens een groot aantal waarnemers had Chiracs besluit om de verkiezingen te vervroegen een averechtse uitwerking gehad en zou hij niet de beslissende overwinning behalen waarnaar hij had gestreefd.

Socialisten winnen verkiezingen

Bij de verkiezingen voor de Nationale Assemblee (Tweede Kamer) op 25 mei en 1 iuni behaalde de Socialistische Partij de overwinning. De partij, die bij de parlementsverkiezingen van 1993 een ontluisterende nederlaag had geleden (zie pag. 368/3 e.v.-'93), sleepte 241 van de 577 zetels in de wacht en versloeg daarmee de aftredende centrumrechtse regeringscoalitie. Zij behaalde echter geen absolute meerderheid.

De neo-gaullistische RPR. die voor de ontbinding van het parlement 257 zetels had, viel terug tot 134, terwijl de UDF, een alliantie van kleine rechtse en middenpartijen, zakte van 206 naar 108 zetels. Beide partijen stonden versteld van de omvang van hun nederlaag die volgens veel waarnemers zou leiden tot een ingrijpende verschuiving in hun partijpolitiek.

De PS-overwinning betekende het begin van een vijf jaar durende 'cohabitation' met president Jacques Chirac van de RPR, wiens zevenjarige ambtsperiode pas eind 2002 zou verstrijken. Volgens de meeste politieke analisten was de nederlaag van de RPR/UDF voornamelijk te wijten aan Chirac, die de verkiezingen tien maanden had vervroegd in de hoop een duidelijk mandaat te krijgen om belangrijke besluiten met betrekking tot de EMU te kunnen nemen (zie boren). Chirac had er bij de kiezers op aangedrongen de RPR/UDF-coalitie te steunen en had de verkiezingen een persoonlijk vertrouwensvotum genoemd (zie boven). Hij had de stemming onder de kiezers echter verkeerd beoordeeld en de mate van hun ontevredenheid over premier Alain Juppé niet goed ingeschat Aangezien de RPR/UDF bij de eerste verkiezingsronde iets minder dan 30 procent van de uitgebrachte stemmen had behaald. maakte Juppé op 26 mei bekend dat hij op L juni het premierschap zou neerleggen Tegelijkertijd verklaarde Chirac dat hij de verdere leiding over de verkiezingscampagne op zich zou nemen

Het afbrokkelen van de steun voor de centrumrechtse partijen stond in contrast met de winst voor hel extreemrechtse Nationale Front (FN), dat bijna 15 procent van de stemmen bemachtigde. hoewel dit omgerekend niet meer dan één zetel opleverde

Jospin vormt nieuwe regering. Samenstelling kabinet

Op 2 juni verzocht Chirac de 60-jarige PS-leider Lionel Jospin een regering te vormen. De volgende dag benoemde Jospin een veertien leden tellend kabinet (waarin vijf vrouwen zitting hadden). Zij telde twee leden van de Franse Communistische Partij (PCF), die met 38 afgevaardigden op de wip zat in de Nationale Assemblee alsook vertegenwoordigers van de Groenen, de Radicaal-Socialistische Partij (PRS)en de Beweging der Burgers (MDC). Daarnaast werden twee gedelegeerd ministers benoemd en tien staatssecretarissen.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Lionel Jospin: werkgelegenheid en solidariteit - mevr. Martine Aubry (PS);justitie, zegelbewaarder - mevr. Elisabeth Guigou (PS); nationale opvoeding. wetenschappelijk onderzoek en technologie - Claude Allègre (PS):binnenlandse zaken - Jean-Pierre Chevè-

Verkiezingsuitslag

Partij	*Stemmenpercentage*	*Zetelaantal*
Socialistische Partij (PS)	23,4	241
Vergadering voor de Republiek (RPR)	15,7	134
Nationale Front (FN)	14.9	1
Unie voor Franse Dcmocratic (UDF)	14,2	108
Franse Communistische Partij (PCF)	9.9	38
Groenen	6,8	7
overige (rechts)	6,6	14
overige (links)	2,8	21
overige (uiterst links)	2 5	
Radicaal-Socialistische Partij	1.4	
onafhankelijken	1,4	
overige (uiterst)	0.1	
ongeldige stemmen	0,3	0
Totaal	100	577

nement (MDC); buitenlandse zaken - Hubert Védrine (PC).economie, financiën en industrie - Dominique Strauss-Kahn (PS); defensie - Alain Richard (PS): uitrusting, vervoer en huisvesting - Jean-Claude Gayssot (PCF):cultuur en verbindingen. regeringsxvoordvoerster - mevr. Carherine Trautmann (PS):landbouw en visserij - Louis Lt. Pensec (PS):ruimtelijke ordening en milieu - mevr. Dominique Voynet (Groenen):Daniel Vaillant (PS)- betrekkingen met het parlement: ambtenarenapparaat. bestuurlijke hervormingen en decentralisatie - Emile Zuccarelli (PRS); jeugdzaken en sport - mevr. Marie-George Buffet (PCF)

Gedelegeerde ministers:

Europese zaken (bij ministerie van buitenlandse zaken) - Pierre Moscovici (SP):onderwijs (bij ministerie van nationale oproeaing. wetenschappelijk onderzoek en technologie) - Ségolene Royal (SP).

Staatssecretarissen:

Overzeese gebieden (ministerie van binnenlandse zaken) - Jean-Jack Queyranne (PS): volksgezondheid (ministerie van werkgelegenheid en solidariteit) - Bernard Kouchner (PKS):ontxvikkelingssamenwerking (ministerie van buitenlandse zaken) - Charles Jossclin (PS); huisvesting (ministerie van uitrusting. vervoer en huisvesting) - Louis Besson (PS): buitenlandse handel (economie. financiën en industrie) - Jacques Dondoux (PRS); begrotingszaken (economie, financiën en industrie) - Christian Sautter (PS);midden- en kleinbedrijf. handel en artisanaat (economie. financiën en industrie) - Marylise Lebranchu (PS); industrie (economie. financiën en industrie) - Christian Perret (PS);oud-strijders (ministerie van defensie) - Jean-Pierre Masseret (PS): toerisme (ministerie van uitrusting, vervoer en huisvesting) - Michelle Demessine (PCF).

Nieuwe politieke initiatieven

Op 19 juni hield Jospin zijn eerste rede in de Nationale Assemblee als premier. Hierin beloofde hij een aantal maatschappelijke, justitiële en constitutionele hervormingen en een wijziging van de immigratiewetgeving. Jospin stelde initiatieven op een aantal gebieden echter uit, in afwachting van de uitslag van een onderzoek naar de overheidsfinanciën. dat medio juliverwacht werd.

Jospins rede van een uur werd met een staande ovatie ontvangen. Een aantal van zijn coalitiepartners reageerden echter minder enthousiast, toen hij bekendmaakte dat het minimumloon van FF 6.406 per maand ($1 = F F5,86 op 27 juni 1997) vanaf 1 juli met 4 procent zou worden verhoogd; terwijl de PCF en de vakbonden twee maal zoveel hadden geëist. Jospin verklaarde dat hij zijn verkiezingsbeloften zou nakomen om 700.000 banen voor werkloze jongeren te scheppen en de werkweek terug te brengen van 39 tot 35 uur zonder achteruitgang in salaris. Hij benadrukte echter dat de veranderingen tijd zouden vergen, gezien de 'ernstige toestand' waarin de overheidsfinanciën verkeerden. Hij zei dat de verwachte mini-begroting en een nationale conferentie over werkgelegenheid zouden worden uitgesteld tot september om de regering tijd te geven het rapport over het onderzoek van de overheidsfinanciën te bestuderen.

De Franse premier Lionel Jospin poseert op 12 juni 1997 voor Hôtel Matignon met enkele van zijn ministers en staatsministers: 1ste rij v.l.n.r. Martine Aubry. Jospin, Elisabeth Guigou; 2de rij v.l.n.r. Dominique Voynet, Marylise Lebranchu. Marie-George Buffet: daarachter r: Christian Sautter. *Foto EPA*

Jospin schetste de hoofdlijneri van een omvangrijk woningbouwprogramma en een rechtvaardiger belastingstelsel. Hij beloofde binnen vijf jaar een aantal hervormingen door te voeren, zoals meer gelijkheid tussen man en vrouw en de sluiting van de snellekweekreactor Super-Phénix. Hij verzekerde de onafhankelijkheid van het gerechtelijke apparaat te handhaven en maakte bekend dat er een einde zou komen aan ministeiële bemoeienis met justitiële onderzoeken naar politieke corruptie. Ook zou politiek toezicht worden stopgezet, hetgeen verband hield met beschuldigingen dat vorige regeringen op grote schaal telefoongesprekken hadden laten afluisteren (zie ûnder).

Jospin verklaarde dat de toekomst 'niet kon worden gebouwd op vreemdelingenhaat en racisme'. Hij kondigde een totale herziening van de immigratiewetgeving aan en bevestigde plannen om een verblijfsvergunning te verlenen aan 40.000 (voornamelijk Afrikaanse) immigranten en het 'droit de sol', dat inhield dat iedereen die in Frankrijk was geboren, automatisch de Franse nationaliteit verkreeg, in ere te herstellen.

Eerder had Jospin duidelijk gemaakt dat de nieuwe regering zich kritischer zou opstellen ten opzichte van de EMU. PS-woordvoerder François Hollande had al op 2 juni aangedrongen op versoepeling van de Maastricht-criteria teneinde de verkiezingsbeloften te kunnen nakomen. Op 9 juni verzocht Frankrijk om extra tijd om zich opnieuw te kunnen beraden over het stabiliteitspact, dat landen die deelnamen aan de gemeenschappelijke munt, onderwierp aan een strenge begrotingsdiscipline. Frankrijk bereikte echter een akkoord met zijn EU-partners waarbij het het stabiliteitspact aanvaardde en later die maand werd in het herziene Verdrag van Maastricht (het Verdrag van Amsterdam) een werkgelegenheidsparagraaf opgenomen.

Eind juni rees twijfel over Jospins streven naar behoud van werkgelegenheid. toen hij onder vuur kwam, omdat hij de sluiting van de assemblagefabriek van Renault in het Belgische Vilvoorde niet had tegengehouden. Jospin had zich in maart geschaard achter de Europese protesten tegen de sluiten van de vestiging (zie pag. 371/3 e.v.-'97).Na een ontmoeting aan het einde van zijn verkiezingscampagne met vertegenwoordigers van de 3.100 Renault-werknemers in Vilvoorde, die met ontslag werden bedreigd, had Jospin gezegd dat Renault (dat voor 46 procent eigendom van de Franse regering was) een onafhankelijk onderzoek moest laten verrichten waarin de sluitingsplannen nog eens onder de loep zouden worden genomen. Maar het onderzoek. dat op 29 juni werd

Laurent Fabius roert op 12 juni 1997 het woord tot de Nationale Assemblee. die hem zojuist tot voorzitter heeft gekozen Foto EPA

gepubliceerd, ondersteunde het besluit. Woedende Franse vakbonden eisten verder ingrijpen van de regering, terwijl de Belgische premier Jean-Luc Dehaene kritiek leverde op Jospin, omdat hij valse verwachtingen zou hebben gewekt, en zei dat de werknemers hadden gehoopt dat de nieuwe socialistische regering een fermer standpunt zou innemen.

Nieuwe leiders PS. UDF en RPR

François Hollande werd op 4 juni genomineerd als nieuwe leider van de Socialistische Partij (PS), als opvolger van Lionel Jospin, die op 3 juni premier was geworden.

Tot nieuwe voorzitter van de UDF werd op 10 juni François Bayrou gekozen.

Op 6 juli werd de voormalige voorzitter van de Nationale Assemblee, Phiiippe Séguin (54), tijdens een speciaal partijcongres gekozen tot voorzitter van de RPR. Séguin, die burgemeester van Epinal was, kreeg bijna 79 procent van de door 60.000 partijleden uitgebrachte stemmen en versloeg de vijf andere kandidaten met gemak.

Séguin volgde Alain Juppé op die was afgetreden als premier na de erbarmelijke resultaten van de RPR en zijn coalitiepartner de UDF bij de parlementsverkiezingen (zie boven): op 11 juni had Juppé te kennen gegeven dat hij niet herkozen wilde worden als RPR-voorzitter: Séguin zei dat de RPR tactische allianties met het extreem rechtse anti-Europese Nationaal Front (FN) aan de ene kant niet uit de weg moest gaan of demoniseren. maar aan de andere kant daar evenmin het voortouw toe moest nemen. Hij vond dat de partij zich moest richten op de meerderheid van de FN-kiezers die volgens hem 'fascistisch noch anti-democratisch' waren.

Begrotingstekort in 1996 opgelopen

Volgens officiële cijfers die het Nationale Instituut voor de Statistiek en de Economie op 29 april publiceerde, bedroeg het overheidstekort in 1996 4,2 procent van het BBP en kwam daarmee uit boven de 4 procent die de regering zich ten doel had gesteld.

In een uitgelekt memorandum van het ministerie van financiën, dat op 16 april door Le Monde werd gepubliceerd, was het begrotingstekort in 1997 geraamd op 3,8 procent van het BBP, met een stijging tot 4,5 procent in 1998. Deze stijging was gedeeltelijk te wijten aan lagere BTW-opbrengsten, hogere uitgaven voor de sociale zekerheid en toenemende werkloosheid. Dit was in tegenspraak met de officiële ramingen, die uitgingen van een begrotingstekort van 3,45 procent in 1997 en 2,8 procent in 1998.

GEC's bod op Thompson-CSF verworpen

Op 4 april maakte de regering bekend dat zij om redenen van 'nationale veiligheid' het verzoek van de Britse General Electric Company (GEC) had afgewezen om een bod te mogen uitbrengen op het overheidsaandeel in het defensie-electronicabedrijf Thompson-CSF (zie pag 321 2- 96)

De regering had geinteresseerden uitgenodigd een bod uit te brengen op haar aandeel van 58,2 procent in Thompson-CSF. De andere aandelen waren in bezit van minderheidsaandeelhouders. De regering zei dat zij Lagardère, Alcatel en Dassault - allemaal Franse bedrijven - had 'aangespoord' hun definitief bod op het overheidsaandeel van Thompson-CSF op 7 mei uit te brcngen.

Maatregelen om overheidstekort terug te dringen

De nieuwe minister van economie, financiën en industrie, Dominique Strauss-Kahn, maakte op 21 juli een reeks maatregelen bekend om het overheidstekort terug te dringen. Het pakket ter waarde van FF 32 mrd ($ 1= FF 6,19 op 25 juli 1997) was bedoeld om het overheidstekort zo ver ie verlagen dat Frankrijk zich zou kunnen kwalificeren voor deelname aan de derde fase van de EMU, waarin een gemeenschappelijk munt zou worden ingevoerd.
Strauss-Kahn zei dat de door hem voorgestelde maatregelen het begrotingstekort zouden terugdringen met 0,4 procent. Het totale tekort zou daardoor uitkomen op 3,1 a 3,3 procent van het bruto binnenlands product (BBP). Hij benadrukte dat het afhankelijk zou zijn van de economische groei en de belastinginkomsten of Frankrijk zou voldoen aan de tekortnorm van 3 procent van het Verdrag van Maastricht. Maar, voegde hij daaraan toe, Frankrijk zou 'de 3 procent voor 1997 zo dicht mogelijk naderen', en zou zich 'zeker in dezelfde mate als onze partners kwalificeren om mee te doen aan de gemeenschappelijke munt.'

Door bezuinigingen op de overheidsuitgaven zou het tekort met FF 10 mrd dalen. Alleen al op de defensiebegroting werd FF 2 mrd gesnoeid. Belastingverhoging voor grote bedrijven zou nog eens FF 22 mrd opleveren. FF 16 mrd daarvan was het resultaat van een verhoging van de

Minister van financien Dominique Strauss-Kahn (l.) is samen met de staatssecretaris voor begrotingszaken. Christian Sautter, op weg naar een persconferentie over het Franse begrotingstekort op 21 juli 1997. Foto *EPA*

vennootsschapsbelasting voor bedrijven met een jaarlijkse omzet van FF 50 mrd en hoger van 36,6 naar 41,6 procent. Strauss-Kahn zei dat het om een tijdelijke maatregel ging, die na 1998 gclcidclijk zou worden teruggeschroefd. Verder zou het tekort met FF 6 mrd slinken door kapitaalwinsten van bedrijven even zwaar te belasten als hun gewone winsten.

De maatregelen leidden tot een woedende reactie van grote bedrijven en de rechtse oppositie. Naar verwachting zou het parlement in september over de maatregelen debatteren.

Spanningen tussen Jospin en Chirac

In juli rezen er spanningen tussen president Jacques Chirac van de RPR en de nieuw gekozen premier Lionel Jospin van de PS, toen beiden heel uiteenlopende visies bleken te hebben over hun rol in de periode dat ze samen moesten werken ('cohabitation').

In een periode van cohabitation was de president traditioneel verantwoordelijk voor defensie, buitenlandse zaken en Europa. Maar in juli bekritiseerde aanhangers van Jospin Chirac openlijk over diens optreden tijdens de EU-top in Amsterdam en de Top van Acht in Denver. En aan de vooravond van de NAVO-top in Madrid (zie pag. 612/1 e.v.-'97) plaatsten ze vraagtekens bij Chiracs pogingen om haast te maken met de verdere integratie van Frankrijk in het bondgenootschap. Op 1 juli maakte een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken, Jacques Rummelhardt, bekend dat de regering zich zou verzetten tegen alle presidentiële stappen om de contacten in de nabije toekonist aan te halen, zolang er geen afspraken waren gemaakt over de benoeming van meer Europeanen op leidinggevende functies in de NAVO.

In een televisie-interview op 14 juli hekelde Chirac verscheidene besluiten van de nieuwe regering en wees hij erop dat de grondwet 'echt het laatste woord aan de president geeft' Tijdens een kabinetsvergadering op 16 juli reageerde Jospin geprikkeld en hield vol dat de grondwet de rechten van de premier en die van de president duidelijk omschreef

Nieuw werkgelegenheidsprogramma

Op 20 augustus ontvouwde minister Martine Aubry van werkgelegenheid en solidariteit een plan om 330.000 banen voor jongeren te creëren in de dienstverlenende sector. Het plan was de eerste stap op weg naar inlossing van de verkiezingsbelofte die de PS gedaan had om 700.000 jongeren aan een baan te helpen (zie boven). De overige 330.000 banen zouden worden gecreëerd in de particuliere sector. Plannen hiervoor zouden naar verwachting in september 1998 worden opgesteld. Op het moment van de bekendmaking van de plannen bedroeg de werkloosheid onder de beroepsbevolking 12,6 procent, een naoorlogs record. De jeugdwerkloosheid bedroeg 28 procent.

Aubry zei dat eind 1998 130.000 banen zouden zijn gecreëerd en dat het programma binnen drie jaar zou worden uitgevoerd. Zij onderscheidde 22 categorieën werk die zouden worden gereserveerd voor jongeren tot 26 jaar of langdurig werklozen tot dertig jaar. Hiertoe behoorden het verrichten van eenvoudig onderhoudswerk aan woningen van bejaarden, het coördineren van onderwijsprojecten, het assisteren van familieleden van gevangenen bij gevangenisbezoek en het begeleiden van slachtoffers van ongevallen. De werknemer zou het minimumloon ontvangen en een vijfjarig contract krijgen. Aubry zei dat 80 procent van de kosten van het programma zouden worden gedragen door de centrale overheid en dat de overige kosten zou moeten worden opgebracht door gemeenteraden, vakbonden, liefdadigheidsinstellingen en bijdragen uit het bedrijfsleven. De uiteindelijke kosten van het driejarenplan zouden naar schatting FF 35 mrd bedragen (S 1 = FF 6,127 op 15 augustus 1997). De regering stelde dat dit bedrag kon worden opgebracht zonder het niveau van de overheidsuitgaven te verhogen.

Het plan werd tijdens de kabinetsvergadering waarop het werd gepresenteerd, bekritiseerd door president Jacques Chirac. Chirac erkende dat jeugdwerkgelegenheid 'voor iedereen prioriteit' had, maar waarschuwde voor de problemen die zouden ontstaan als gevolg van een 'massale aanwas van vaste banen in de publieke sector'.

Immigratiebeleid

Op 19 augustus maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend dat in totaal 54.219 'sans-papiers', immigranten die in onzekerheid verkeerden over hun verblijfsstatus, een verzoek bij de regering hadden ingediend om in Frankrijk te mogen blijven. De nieuwe regering had bij haar aantreden in juni aangekondigd de 'sans-papiers' een verblijfsvergunning te zullen verstrekken, hoewelzij destijds zo'n 40.000 aanvragen verwachtte (zie boven). De (overwegend Afrikaanse) immigranten waren in een juridisch niemandsland terechtgekomen door het beleid van voorgaande rechtse regeringen die hun het recht hadden ontnomen in Frankrijk te blijven zonder echter de staat de bevoegdheid te geven hen uit te wijzen.

Het grote aantal immigranten dat een verblijfsvergunning aanvroeg, gaf in rechtse kringen aanleiding tot de kritiek dat het initiatief een golf van illegale immigratie en een hogere werkloosheid zou veroorzaken. In een poging deze opvatting te ontzenuwen, maakte de regering op 21 augustus haar besluit bekend om wetsvoorstellen aangaande immigratie in die zin te wijzigen, dat verkiezingsbeloften over het afschaffen van de zogenoemde wetten-Pasqua-Debré werden ingetrokken. (De naar twee gaullistische ministers van binnenlandse zaken genoemde wetten hadden een groot aantal al lang bestaande rechten van immigranten afgeschaft, zie pag. 375/2/3/-'97 en 20/3 e.v.-'94). Premier Lionel Jospin noemde de voorgestelde wijzigingen realistisch en zei dat ze bedoeld waren om de rechten van reeds in Frankrijk verblijvende immigranten te respecteren en tegelijkertijd het verbod op primaire immigratie te handhaven. dat sinds 1974 van kracht was.

De redactie van de nieuwe wet was nog niet voltooid, of delen van een voorlopige versie. die was goedgekeurd door minister van binnenlandse zaken Jean-Pierre Chevènement, lekten uit naar de pers. In deze voorlopige versie werden de grondslagen van de metten-Pasqua-Debré grotendeels gehandhaafd, waaronder de cnorine barrières die werden opgeworpen tegen nieuwe immigranten Wel zou het aanvra-

gen van politiek asiel eenvoudiger worden en zouden reeds lang in Frankrijk woonachtige immigranten een verblijfsvergunning krijgen vooral als zij medische behandeling nodig hadden gepensioneerd waren of over bepaalde beroepsvaardigheden beschikten Het automatische recht op het Franse staatsburgerschap voor iedereen die in Frankrijk was geboren zou worden heringevoerd

Het afgezwakte regeringsstandpunt over immigratie werd veroordeeld door verscheidene linkse PS-leden en door de Groenen die dreigden met demonstraties tegen de hervormingen ook al maakten zij deel uit van Jospins coalitieregering Het standpunt van de regering werd ook gehekeld door antiracismegroepen, waaronder de Beweging tegen Racisme en voor Vriendschap tussen Volken (MRAP),die zei dat de nieuwe wet de betrekkingen tussen verschillende volken zou verslechteren en een klimaat van achterdocht in stand zou houden

Franse militaire aanwezigheid in Afrika wordt teruggebracht

De Franse regering bevestigde op 5 augustus van plan te zijn haar militaire aanwezigheid in Afrika terug te brengen en efficiënter op te zetten. Na terugkeer van een rondreis langs drie Afrikaanse landen zei minister van defensie Alain Richard dat het aantal Franse militaire bases in Afrika zou worden teruggebracht van zeven naar vijf en dat het aantal Franse militairen in dit werelddeel zou worden gereduceerd van 8.100 tot 6.000. Het besluit kwam volgens velen voort uit de minder bemoeizuchtige houding van de nieuwe socialistische regering ten opzichte van de politiek van Frankrijks voormalige kolonien (zie pag. 692/3 e.v.-'96 en boven), en betekende tevens een bezuiniging op de defensiebegroting.

Richard zei dat het de bedoeling was de mobiliteit van de Franse troepen die beschikbaar waren voor operaties in Afrika. te vergroten, zodat Frankrijk 'voor hetzelfde werk met minder toe kan'. Hij zei dat de bases in Tsjaad. Ivoorkust, Djibouti (deels het Midden-Oosten bestrijkend), Gabon en Senegal zouden worden gehandhaafd. De bases in Kameroen en de Centraal Afrikaanse Republiek zouden worden opgeheven. maar in Bangui. de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek. zou een klein detachement achte blijven om te dienen als bruggenhoofd voor mogelijke toekomstige Franse operaties in het gebied. De basis in de Centraal Afrikaanse Republiek had een belangrijke rol gespeeld bij militaire interventies in nabijgelegen voormalige koloniën, in Centraal- en West-Afrika en in het land zelf. zoals in februari 1997 nog het geval was geweest (zie pag. 321/3 e.v.-'97). Richard zei dat het vroegere Franse beleid geënt was geweest op de bereidheid partij te kiezen bij interne politieke ruzies In de toekomst was het volgens hem de bedoeling bedreigde Franse burgers te hulp te komen en Afrika te helpen stabiliseren , maar niet te bemiddelen tussen rivaliserende machten

Bronnen in kringen rond het ministerie van defensie zeiden dat Frankrijks rol in Afrika reeds voor het aantreden van de socialistische regering was herzien Zij gaven aan dat de noodzaak van een beleidsherziening was ingegeven door het einde van de Koude Oorlog en door de kritiek die Frankrijk te verduren had gekregen omdat het in 1994 troepen naar Rwanda had gestuurd (zie pag 715/2 e.v. - 94) en omdat het er in 1996 niet in was geslaagd het bloedvergieten in oostelijk Zaire te voorkomen (zie pag 40/1 e.v.-'97) Een Franse beleidsmaker op het gebied van de buitenlandse politiek zei dat de regering een op Amerikaanse leest geschoeide 'geval voor geval'-benadering wilde hanteren Dit hield in dat interventie alleen zou plaatsvinden indien dit in een specifieke situatie noodzakelijk werd geacht, terwijl men zich terughoudend zou opstellen in situaties waarin interventie onwenselijk werd geacht.

Afluisterschandaal

In een radio-interview op 15 april zei de toenmalige premier Alain Juppé dat hij voorstander was van verdere wetswijzigingen om het illegale aftappen van telefoons te verbieden.

Volgens de Economist van 12 april verzette Juppé zich niet langer tegen verzoeken tot opheffing van de beperkingen op de bevoegdheden van een commissie die op dat moment een officieel onderzoek instelde naar het kennelijk wijdverspreide afluisteren van telefoongesprekken ten tijde van de regering van president Mitterrand. Hij zou een onafhankelijke commissie instellen die per geval moest nagaan of het noodzakelijk was geweest documenten om redenen van nationale veiligheid als vertrouwelijk te bestempelen.

Het weekblad *L'Express* en de krant Le Monde publiceerden op respectievelijk 3 en 4 april bijzonderheden over een grote hoeveelheid documenten uit het tijdperk-Mitterrand die op 19 februari was ontdekt in een garage en aan de onderzoekers was overhandigd. Tussen de documenten bevonden zich kennelijk rapporten die voor Mitterrand waren opgesteld door Christian Prouteau; deze had aan het hoofd gestaan van de antiterreureenheid die door Mitterrand was opgericht. Uit deze rapporten zou blijken dat Mitterrand tweehonderd keer toestemming had gegeven voor het illegale afluisteren van telefoons, waaronder die van rechters, advocaten en journalisten Eén van de afluistergevallen betrof een excentrieke pamfletschrijver, Jean-Edern Hallier, die in 1984 had gedreigd het bestaan van Mitterrands onwettige dochter Mazarine - toen tien laar oud - te onthullen

Stakingen van artsen in opleiding en werknemers in de luchtvaart

Artsen in opleiding en ziekenhuisdirecteuren in Parijs en andere steden zetten hun demonstraties en stakingsacties voort waarmee ze medio maart waren begonnen uit protest tegen de kortingen op het salaris van artsen die hun budget overschreden.

Op 27 maart hadden naar schatting 10.000 mensen deelgenomen aan een demonstratie in Parijs. Afgevaardigden van de artsen hadden op 11-13 april een ontmoeting met functionarissen van het ministerie van sociale zaken om over een aantal zaken te spreken, waaronder doorbetaling van stakingsdagen. Volgens het ministerie had de dienstverlening in zestien van de 26 academische ziekenhuizen in Frankrijk last ondervonden van de staking op 11 april.

Ook de staatsluchtvaartmaatschappij Air France Europa, voorheen Air Inter, had op 1 en 4 april te kampen met de gevolgen van stakingen. Het grond- en vliegpersoneel van de maatschappij protesteerde die dagen tegen voorgenomen veranderingen in de lonen en de arbeidsvoorwaarden die het gevolg waren van de fusie met Air France, die in september moest zijn afgerond.

Wegblokkades van vrachtwagenchauffeurs

Op 5 mei (een nationale feestdag) blokkeerden vrachtwagenchauffeurs de Franse hoofdverkeerswegen, waarmee ze de acties herhaalden die in november 1996 heel Frankrijk hadden lamgelegd (zie pag. 372/2 e.v.-'97). De vrachtwagenchauffeurs versperden verscheidene hoofdwegen, maar voerden ook een aantal 'opérations escargots' uit, waarbij zij het verkeer ontwrichtten door tijdens piekuren langzaam over drukke trajecten te rijden.

De staking was uitgeroepen door de communistische vakcentrale CGT (Confédération général du travail) en Force Ouvriere (FO). Volgens de

vrachtwagenchauffeurs had de regering zich niet gehouden aan het akkoord dat was bereikt aan het einde van het conflict in november. Hierbij was overeengekomen dat chauffeurs die langer dan twintig jaar hadden gewerkt, op hun 55ste in plaats van op hun 65ste met pensioen zouden mogen gaan. Volgens de voorzitter van de FO-vervoerssectie, Roger Poletti, was het akkoord zo gearrangeerd dat slechts 350 chauffeurs in aanmerking waren gekomen voor vervroegde uittreding in plaats van de 3.779 chauffeurs die daar volgens de vakbonden recht op hadden. Poletti voegde eraan toe dat de leden van zijn bond niet de bonus van FF 3.000 ($1 = F F5.71 op 9 mei 1997) hadden ontvangen, die hun was toegezegd na de staking in november, en dat hrt regeringsbesluit over rusttijden 'onuitvoerbaar en een dode letter' was. Vakbondsleiders lieten doorschemeren dat de chauffeurs hun acties zouden uitbreiden. Hierdoor dreigde het verkeer de hele zomer te worden ontwricht.

Franse boeren belagen Spaanse vrachtwagens

Op 21 mei beschuldigde de Spaanse regering de Franse autoriteiten ervan in de hand te werken dat de politie niet optrad tegen boeren die vrachtwagenchauffeurs molesteerden en vrachtwagens met Spaanse groenten en fruit in brand staken.

De Spaanse minister van landbouw Loyola de Palacio de Valle-Lersundi verzocht de Europese Commissie te onderzoeken of er sanctiemaatregelen tegen Frankrijk konden worden genomen. Hij verklaarde dat de Franse autoriteiten volkomen passief waren gebleven. terwijl 'daden van vandalisme' werden bedreven. Zijn opmerkingen kwamen nadat een Spaanse vrachtwagenchauffeur was opgenomen in een ziekenhuis in de Zuid-Franse stad Montpellier om behandeld te worden voor verwondingen die hij had opgelopen toen hij probeerde te verhinderen dat zijn vrachtwagen in brand werd gestoken. Volgens berichten in de Spaanse pers waren in de voorgaande twee dagen minstens twintig Spaanse vrachtwagens aangevallen door Franse boeren die wilden beletten dat goedkopere Spaanse producten het land binnenkwamen.

Onderzoek naar Crédit Lyonnais

Jean Maxime Lévêque, die van 1986-'88 directeur-generaal was van de staatsbank Crédit Lyonnais werd op 29 mei in hechtenis genomen op verdenking van geknoei met de boekhouding en medeplichtigheid aan verduistering Tegen Lévêque m as een officieel onderzoek ingesteld als onderdeel van een onderzoek naar International Eankrrs (IBSA), een vroegere dochtermaatschappij van Credit Lyonnais

Eerder, op 21 mei. had het Consortium de Réalisation (CDR), de maatschappij die was opgericht om de activa van Crédit Lyonnais te verkopen. onthuld dat haar onderzoekers 'georganiseerde financiële fraude' hadden ontdekt bij zeven dochtermaatschappijen van de bank, waaronder IBSA, Crédit Lyonnais Nederland en Altus (zie pag. 13/1-'97). De CDR weigerde bekend te maken welk bedrag hiermee was gemoeid, maar bronnen bij de CDR gaven aan dat het om bijna FF 10 mrd ging.

Voormalig PS-leider veroordeeld

Op 3 juni veroordeelde een rechtbank in Lyon een voormalige PS-leider, Henri Emmanuelli, tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van achttien maanden wegens ongeoorloofde fondsenwerving voor zijn partij. De uitspraak was een week uitgesteld om te voorkomen dat hierdoor de verkiezingscampagne zou worden beïnvloed. De rechtbank oordeelde dat Emmanuelli, die op 1 juni werd herkozen in de Nationale Assemblee, geen persoonlijk voordeel had genoten uit zijn activiteiten.

Prefect van departement Var ontslagen

De nieuwe Franse regering ontsloeg de gaullistische prefect van het Zuid-Franse departement Var, Jean-Charles Marchiani. wegens diens sympathieën voor het racistische beleid van de door de FN gedomineerde gemeenteraad van Toulon.

Marchiani had de gemeenteraad aangemoedigd het Nationaal Cultuur- en Danscentrum Chateauvallon te sluiten en de directeur ervan in februari te ontslaan (zie pag. 375/1/2-'97). De burgemeester van Toulon, Jean-Marie Le Chevalier, was de enige EN-kandidaat die een zetel veroverde bij de verkiezingen voor de Nationale Assemblee.

Groot aantal arrestaties in kinderpornozaak

Eind juni rees twijfel over de methoden van politie en justitie nadat vijf personen die waren gearresteerd tijdens een met veel publiciteit omgeven operatie tegen een kinderpornonetwerk, zelfmoord hadden gepleegd Zij behoorden tot een groep van 600 verdachten die op 17-18 juni waren aangehouden

De politie-operatie vloeide voort uit een veertien maanden durend onderzoek waarbij 2.500 gendarmes waren betrokken. Zij richtte zich vooral op een postorderbedrijf in Maçon dat ervan werd verdacht videobanden met kinderporno te verkopen. Onder de arrestanten bevonden zich een 43-jarige man die de vermoedelijke leider van het kinderpornonetwerk was, twee geestelijken, 31 leraren; twee directeuren van een kinderkolonie en zes artsen (onder wie een kinderarts). Op 23 juni was tegen 323 personen een officieel onde - zoek ingesteld, voornamelijk wegens bezit van kinderpornobanden. hoewel een aantal werd verdacht van ontucht met minderjarigen.

Tegen drie van de vijf mannen die zelfmoord hadden gepleegd, was een ondrrzork geoprnd wegens het bezit van kinderpornobanden. terwijl de andere twee na een langdurig verhoor waren vrijgelaten zonder dat er een aanklacht tegen hen was ingediend. Op 22 juni verklaarde Henri Leclerc, de voorzitter van de Franse Mensenrechtenliga, dat de zelfmoorden vraagtekens hadden gezet bij de grote ruchtbaarheid die was gegeven aan de politie-invallen Hij beschuldigde de politie ervan het beginsel van vermoeden van onschuld niet in acht te hebben genomen. De nieuwe minister van justitie, Elisabeth Guigou, verklaarde dat degenen die schuldig werden bevonden aan de exploitatie van kinderen. geheel overeenkomstig de wet zouden worden gestraft. maar zij vroeg zich of 'wij deze spectaculaire arrestaties en al deze publiciteit nodig hebben'.

Gerechtelijke procedure tegen Tiberi gestaakt

Het Parijse Hof van Beroep maakte op 4 juli een einde aan de omstreden gerechtelijke procedure tegen de gaullistische burgemeester van Parijs, Jean Tiberi, zijn echtgenote Xavière Tiberi en de voorzitter van de regionale raad van Essone, Xavier Dugoin.

Na een verzoek van de verdediging om een gerechtelijke uitspraak oordeelde het hof dat er tijdens het onderzoek procedurefouten waren gemaakt. Naar de drie was in het begin van het jaar een officieel onderzoek ingesteld in verband met de betaling van FF 200.000 door Essonne aan mevrouw Tiberi voor het schrijven van een rapport over decentralisatie (zie pag. 378/2-'97).

Oud-minister Giraud overleden

Na een lang ziekbed overleed op 27 juli op 72-jarige leeftijd de vooraanstaande gaullist André Giraud. Hij was van

1978-'81 minister van industrie geweest en van 1986-'88 minister van defensie.

Geweld op Corsica

Het Corsicaans Nationaal Bevrijdingsfront-historische vleugel (FLNC-canal historique) eiste de verantwoordelijkheid op voor een bomaanslag die op 4 en 5 april overheidsgebouwen in Bastia beschadigden maar geen slachtoffers eisten Op 11 april ontplofte een bom in een restaurant in het stadje Ghisonaccia

Bezoek van paus

Paus Johannes Paulus II bracht van 21-24 augustus een bezoek aan Frankrijk ter gelegenheid van het Wereld Jeugddagen-festival. Net als bij eerdere gelegenheden bracht het bezoek van de paus, zijn zesde aan Frankrijk sinds 1988, een massa mensen op de been (voor het meest recente bezoek, zie pag. 14/3 e.v.-'97).

Hoogtepunt van het bezoek was de openluchtmis op 24 augustus op de renbaan in Longchamp in de buitenwijken van Parijs, waar zich tussen de 750.000 en 1 miljoen personen verzamelden. Een derde van hen was afkomstig uit het buitenland.

Eerder had de paus zich het ongenoegen van de PS op de hals gehaald, toen hij een bezoek bracht aan het graf van een persoonlijke vriend. Jérome Léjeune, een bij leven vooraanstaand geneticus en anti-abortusactivist. In linkse kringen werden ook kritische opmerkingen geplaatst bij het besluit van president Chirac om de paus in het Elysée te ontvangen, omdat hij hiermee de constitutionele scheiding tussen staat en kerk aantastte.

Gerechtelijk bevel in zaak Papon

Op 7 augustus gelastte het Hooggerechtshof in Bordeaux dat de 87-jarige Maurice Papon, een functionaris van de Vichy-regering die beschuldigd werd van medeplichtigheid aan misdaden tegen de menselijkheid, onder streng toezicht moest blijven staan tot de opening van zijn proces op 8 oktober.

Het Hof wees hiermee een verzoek toe van advocaten van de families van 1.560 joden die tijdens de Duitse bezetting vanuit Bordeaux naar Duitse concentratiekampen waren gedeporteerd. Het gerechtelijk bevel bepaalde dat Papon zich zou moeten melden bij de autoriteiten, zijn paspoort en overige identiteitspapieren moest inleveren en Parijs, zijn woonplaats, niet zonder officiële toestemming mocht verlaten.

(Vorig.ber.pag. 372/2 e.v.-1997)

GEORGIË

REGERINGSBEKOEMINGEN

President Edoeard Sjewardnadze benoemde op 2 mei 1997 Tamaz Agladze tot minister van industrie Dezelfde dag werd de econoom Michail Tsjkoeaseli benoemd tot minister van financiën als opvolger van Dawid Iakobidze, die op 29 april was afgetreden (zie pag 431/3-'97)

Siewardnadze had Iakobidze's prestaties als minister van financiën onbevredigend genoemd, vooral met betrekking tot uitvoering van de overheidsbegroting voor 1996 (zie pag 461/1-96) en de opstelling van de begroting voor 1997 Tsjkoeaseli was de voorgaande twee jaar presidentieel vertegenwoordiger in Goeria in West-Georgie geweest

Er ontstond echter enige verwarring over de status van de nieuwe ministers door berichten op de Georgische radio op 6 mei dat de presidentiële decreten inzake de benoemingen ongeldig waren verklaard wegens procedurefouten. Dit werd bevestigd door de chef van de staatskanselarij; Peter Mamradze, die meedeelde dat de fouten van ondergeschikte betekenis waren en verklaarde dat de ministers officieel zouden worden benoemd na overleg met het parlement. Op 13 mei gaf het parlement zijn goedkeuring aan de benoeming van Tsjkoeaseli tot minister van financiën met 155 tegen 33 stemmen.

Minister van staatsveiligheid treedt af

Op 5 juli trad minister Sjota Kwiraia van staatsveiligheid af na ervan te zijn beschuldigd opdracht te hebben gegeven de telefoon van een redacteur van een krant af te luisteren. Generaal-majoor Goeram Gachokidze nam zijn portefeuille tijdelijk over. Een definitieve opvolger zou naar verwachting in september worden benoemd als het parlement weer in zitting bijeen zou komen.

VOORUITGANG IN OVERLEG TUSSEN GEORGIË EN ABCHAZIË

In juni vonden in Moskou op hoog niveau besprekingen plaats tussen Georgië en de afgescheiden regio Abchazie. waarbij Rusland optrad als bemiddelaar.

De Abchazische delegatie werd geleid door president Wladislaw Ardzjinba en de Georgische door de Georgische ambassadeur in Rusland, Wazja Lortkipanidze Op 20 juni maakte Ardzjinba bekend dat beide partijen het eens waren geworden over een 'mogelijke formule' boor de oplossing van het conflict en Tortkipanidze erkende dat de kans op vrede 'veel groter' was als gevolg van de besprekingen Op 23 juni verklaarde president Edoeard Sjewardnadze dat overeenstemming was bereikt over 'zeer belangrijke punten'. die niet nader werden omschreven

De besprekingen werden gehouden nadat het Georgische parlement op 30 mei een resolutie had aanvaard waarin de voorwaarden stonden voor de verlenging van het mandaat van de vredesmacht van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) die was gestationeerd langs de grens tussen Georgie en Abchazië Dit mandaat zou op 31 juli eindigen De resolutie van het Georgische parlement stelde verlenging van het mandaat afhankelijk van de uitvoering van het besluit dat tijdens de topconferentie van de staatshoofden van het GOS in maart was genomen (zie pag 432/1/2 e v-'97) Krachtens dit besluit zouden in de meest zuidelijke gebieden van Abchazië vredestroepen worden gestationeerd om de repatriering mogelijk te maken van etnische Georgiers die tijdens de gevechten in 1992-'93 op de vlucht waren geslagen De Abchazische leiders beweerden echter dat het mandaat niet zou kunnen worden gewijzigd zonder hun toestemming, en waarschuwden dat terugtrekking van de vredesmacht zou kunnen leiden tot hervatting van de vijandelijkheden

Voortzetting overleg. Mandaat GOS-vredesmacht verstreken

Eind juli 1997 voerden vertegenwoordigers van de Georgische regering en de separatistische regio Abchazië op initiatief van de VN besprekingen in Genève. Hoewel er geen formeel akkoord werd bereikt, verklaarden beide partijen opnieuw hun geschillen op vreedzame wijze te zullen beslechten.

Na de besprekingen zei speciaal VN-vertegenwoordiger voor Georgië Livioe Bota dat de ontmoeting de dreiging van nieuw bloedvergieten na het verstrijken van het vredesmandaat van het GOS (feitelijk een Russische vredesmacht) op 31 juli, had verminderd. Bota sprak tevens de hoop uit dat de GOS-vredesmacht haar taak zou blijven vervullen, totdat overeenstemming was bereikt over een nieuw mandaat. Op 1 augustus bevestigden Russische bevel-

De Georgische president Edoeard Sjewardnadze (l.) zijn collega van de autonome regio Abchazie. Wladislaw Ardzinba (m.), en de Russische minister van buitenlandse zaken Jewgeni Primakow arriveren op 14 augustus 1997 voor hun overleg in Tbilisi over de toekomstige status van Abchazie. Foto *EPA*

hebbers dat zij geen directe voornemens hadden om de regio te verlaten.

De besprekingen in Genève volgden na gewelddadige botsingen langs de grens met Abchazië. Op 9 juli zouden ongeveer twintig personen zijn omgekomen bij gevechten. toen volgens Georgische bronnen Abchazische militairen met een helikopter zonder herkenningstekens in de kloof van Kodori waren geland. Een woordvoerder van het GOS ontkende het bericht. Door de gevechten was de sfeer van welwillendheid in gevaar gebracht die ontstaan was tijdens besprekingen die op initiatief van de Russen begin juli waren gehouden.

In 1994 stelden GOS-militairen de regio onder politioneel toezicht nadat in 1992-'93 zware gevechten tussen Georgische en Abchazische troepen hadden plaatsgevonden, waarbij meer dan 10.000 doden waren gevallen. Begin juli had Georgie verzocht om vervanging van de GOS-vredesmacht door eeri internationale vredesmacht onder auspicien van de VN. Georgië had herhaaldelijk verzoeken ingediencl voor de stationering van een vredesmacht in de meest zuidelijke delen van Abchazië. Dil gebeurde in overeenstemming met de resolutie die de staatshoofden van het GOS tijdens de top in maart hadden aangenomen (zie pag. 432/1/2-'97) om de repatriëring van etnische Georgiërs te bespoedigen, die tijdens de vijandelijkheden van 1992-'93 Abchazië waren ontvlucht. Over het tijdschema van de repatriëring en de exacte aantallen etnische Georgiërs die hiervoor in aanmerking kwamen, bestond echter grot? onenigheid. Abchazië beschuldigde de Georgische regering ervan erop uit te zijn de regio te destabiliscren en er het etnisch? evenwicht te verstoren.

Vredesplan Jeltsin

Begin augustus reageerde president Edoeard Sjewardnadze van Georgië enthousiast op voorstellen van de Russische president Boris Jeltsin voor de vreedzame oplossing van het conflict tussen Georgië en Abchazië. Sjewardnadze deed de aanbeveling dat de voorstellen zouden dienen als basis voor toekomstige onderhandelingen tussen de Georgische regering en Abchazische leiders.

De voorstellen bevestigden de territoriale integriteit van Georgië, maar kenden een grote mate van autonomie toe aan Abchazië en voorzagen in de veilige terugkeer van etnisch-Georgische vluchtelingen naar Abchazië. De voorstellen werden echter verworpen door de Abchazische president Wladislaw Ardzinba, die betoogde dat de separatistische regio niet langer deel uitmaakte van Georgië. Ardzinba herhaalde zijn standpunt dat onderhandelingen zouden moeten plaatsvinden op basis van eerdere voorstellen van het Russische ministerie van buitenlandse zaken. Deze voorstellen waren echter onacceptabel voor de Georgische regering.

Op 14 augustus arriveerden Ardzinba en de Russische minister van buitenlandse zaken, Jewgeni Primakow, in de Georgische hoofdstad Tbilisi voor besprekingen met Sjewardnadze. Hoewel er geen akkoord werd bereikt over de toekomstige politieke status van Abchazië en de terugkeer van vluchtelingen, verklaarden beide partijen het conflict op vreedzame wijze te willen oplossen. Na afloop van de ontmoeting waarschuwde Ardzinba echter dat Abchazië geen verdere concessies zou doen om het geschil te beslechten. Deze uitlating werd in felle bewoordingen bekritiseerd door vertegenwoordigers van de etnisch-Georgisch? vluchtelingen die in Ardzinba's standpunt een 'verraad van Georgische belangen' lazen en die pleitten voor militaire interventie om de soevereiniteit van Georgie in de betwiste regio te herstellen. Tijdens een conferentie van het 'Abchazische parlement in ballingschap' wees Sjewardnadze het gebruik van geweld af en rei-telde zijn toehoorders dat er spoedig een akkoord zou morden gesloten, waardoor Abchazië zou worden opgenomen in een federale Georgische staat.

Een ander heikel punt in augustus vormde de mogelijke terugtrekking van de GOS-vredesmacht uit Abchazië. Begin augustus besloot de Nationale Veiligheidsraad van Georgië noch de GOS-vredesmacht te manen zich onmiddellijk uit de regio terug te trekken noch een verzoek in te dienen tot verlenging van het vredesmandaat. Het besluit werd toegejuicht door Sjewardnadze, die waarschuwde voor de ernstige gevolgen als de GOS-vredesmacht zou worden teruggetrokken voordat een multinationale vredesmacht was gestationeerd. Etnisch-Georgische vluchtelingen hadden de GOS-vredesmacht beschouwd als 'een bezettingsleger'.

(Vor.ber.pag. 431/3 e.v.-1997)

LETLAND

ONTWIKKELINGEN ROND POLITIEKE PARTIJEK

Op 31 mei 1997 vond de oprichtingsvergadering plaats van de Letse Nationale Hervormingspartij (Latvijas Nacionala Reformu Partija). Minister van Europese aangelegenheden Aleksandrs Kirsteins, die oud-voorzitter was van de parlementsfractie van de Letse Nationale Onafhankelijkheidspartij (LNNK), werd door de 101 afgevaardigden tot partijvoorzitter gekozen. Tot de afgevaardigden behoorden LNNK-leden die tegen de aanstaande fusie van de LNNK met de Unie voor Vaderland en Vrijheid (TUBS) waren en leden van de

Democratische Partij Saimnieks (DPS) en een aantal andere politieke organisaties Op 2 juni had de formele oprichting van de nieuwe Letse Nationale Hervormingspartij plaats

Op 21 juni fuseerden de Unie voor Vaderland en Vrijheid en de LNNK (alleuci lid van de regeringscoalitie) tot een partij, de Unie voor Vaderland en Vrijheid/LNNK partij

Op 24 mei hadden de onafhankelijke parlementariërs Gundars Valdmanis. Leopolds Ozolins en Andris Rubins de Vrijheidspartij van het Volk opgericht. Partijvoorzitter Valdmanis verklaarde dat de partij streefde naar bescherming van het welzijn van burgers en de beëindiging van de privatisering van strategische staatsondernemingen en van de verkoop van land aan buitenlanders. De partij zou zich inzetten voor overheidstoezicht op havens, monopolies in de particuliere sector en de banksector, en zou tevens herstelbetalingen eisen voor de tijdens de Tweede Wereldoorlog geleden schade.

Op 14 mei legde de districtsrechtbank van Kurzeme de Letse Russenpartij voor de duur van zes maanden een activiteitenverbod op, omdat de partij had nagelaten tijdig een financieel verslag in te dienen. De rechtbank informeerde de partij dat het verbod voor onbepaalde tijd kon worden verlengd, tenzij het verslag alsnog werd ingediend.

Op 28 mei maakten de Letse Sociaal-Democratische Partij (SDP)en de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDWP) bekend dat zij tijdens een congres op 25 oktober zoudenfuseren.

MINISTER VAN DEFENSIE TREEDT AF

Op 9 mei trad minister van defensie Andrejs Krastins af in verband met beschuldigingen van corruptie. Premier Andris Skele had op 7 mei zijn aftreden geëist. In afwachting van de benoeming van een opvolger nam minister van justitie Dzintars Rasnacs de portefeuille van defensie waar.

De beschuldigingen betroffen een contract over dieselolieleveringen aan het Letse leger door een dochteronderneming van het bedrijf Man-Tess. Skele verwierp het contract (dat later door het ministerie van defensie werd opgezegd), omdat het niet in liet voordeel van de staat was en in strijd was met bestaande voorschriften. Staatssecretaris van defensie Einars Vaivods trad eveneens af in verband met de kwestie.

Documenten over de zaak werden ter hand gesteld van het openbaar ministerie. Procureurgeneraal Janis Skrastins verklaarde later echter dat het branclstofcontract weliswaar duidelijk nadelig was voor de staat, maar niet in strijd was met bestaande voorschriften.

Op 4 juni werd Krastins opgevolgd door Talavs Jundzis, die van 1991 tot medio 1993 minister van defensie was geweest

ONDERZOEK NAAR BELANGENVERSTRENGELING VAN MINISTERS

Op verzoek van premier Andris Skele startte het Openbaar Ministerie een onderzoek naai een aantal ministers die zouden hebben gehandeld in strijd met de anticorruptiewet door naast hun ministerspost andere functies te bekleden Krachtens deze wet hadden alle ministers deze functies uiterlijk 1 augustus 1996 moeten neerleggen

Op 17 juni diende Rihards Piks zijn ontslag in als staatsminister van cultuur. Eerder had het Openbaar ministerie onthuld dat Piks bij de aangifte van zijn persoonlijk inkomen verzuimd had te melden dat hij belangen in drie bedrijven had.

Op 20 juni eiste Skele het ontslag van staatsminister van gezondheidszorg Juris Vinkelis, nadat het Openbaar Ministerie had bekendgemaakt dat hij de anticorruptiewet had overtreden. Vinkelis weigerde echter af te treden, omdat hij van mening was dat de ondernemingen waarin hij een functie had, nog niet waren begonnen met hun bedrijfsactiviteiten. Het Openbaar Ministerie deelde verder mee dat vice-premier Juris Kaksitis zich formeel niet aan de wet had gehouden, maar dat dit minder ernstig was omdat hij een functie bekleedde in een non-profitorganisatie.

Op 26 juni werd bericht dat staatsminister van landbouw Roberts Dilba in strijd met de wet had gehandeld door te verzwijgen dat hij aandelen in twee bedrijven bezat.
Op 1 juli nam Dilba ontslag nadat hij op 6 juni door het openbaar ministerie was aangeklaagd wegens onvolledige inkomstenaangifte.

Premier Andris Skele aanvaardde het ontslag van Dilba, maar verklaarde dat deze zijn werkzaamheden zou voortzetten totdat er een opvolger was gevonden.

Dilba's aftreden was het laatste in een reeks ministeriële ontslagen naar aanleiding van corruptiebeschuldigingen (zie boven). Skele waarschuwde voor een regeringscrisis als nog meer ministers zouden aftreden, en zei dat de ontslagen een ongunstige invloed hadden op het werk van de regering.

NIEUWE REGERING

Op 25 juli maakte premier Andris Skele het aftreden van zijn regering bekend nadat de uit vijf partijen bestaande regeringscoalitie was uiteengevallen. De regering was in februari gevormd (zie pag.432/3 e.v.-'97), maar was de afgelopen maanden geconfronteerd met ernstige corruptiebeschuldigingen (zie boven?. Op 28 juli verzocht president Guntis Ulmanis de demissionaire minister van economische zaken Guntars Krasts een nieuwe regering samen te stellen. Krasts was lid van de Unie voor Vaderland en Vrijheid/LNNK (voor fusie van de twee partijen zie boven), die de nieuwe regering zou leiden.

Tijdens een vergadering op 7 augustus stemden 73 van de honderd leden van de Saiema (parlement) voor Krasts' nieuwe uit vijf partijen bestaande centrumlinkse coalitie. In de regeringsverklaring, die in grote lijnen dezelfde was als die van de regering van Skele, werd het belang van voorzetting van de hervormingen en een sluitende begroting benadrukt. Krasts beloofde tevens door te zullen gaan met het streven naar het lidmaatschap van de EU en de NAVO.

De nieuwe regeringscoalitie bestond uit de volgende partijen: FF/LNNK; Democratische Partij Saimnieks Partij (DPS); Letlands Weg (LC); Letse Boerenunie (LZS); en de Christen-Democratische Unie (KDS). Hoewel Indulis Emsis, lid van de Groene Partij van Letland (LZP) de functie van staatsminister behield, maakte de LZP officieel geen deel uit van de nieuwe coalitie.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Guntars Krasts+; vice-premier - Juris Kaksitis; defensie - Talavs Jundzis; buitenlandse zaken - Valdis Birkavs; economische zaken - Atis Sausnitis*; binnenlandse zaken - Ziedonis Cevers*; onderwijs en wetenschap - Juris Celmins; financiën - Roberts Zile; landbouw - Andris Ravins*; cultuur - Ramona Umblija*; vervoer - Vilis Kristopans: sociale zaken - Vladimirs Makarovs; justitie - Dzintars Rasnacs; milieubescherming en regionale ontwikkeling - Anatolijs Gorbunovs.

Staatsministers:
Milieu - Indulis Emsis+; volksgezondheid - Viktors Jaksons*; lokaal bestuur - Eriks Zunda: overheidsinkomsten - Aija Poca.

*: Nieuwe benoeming
+ Gewijzigde portefeuille

(Vor.ber.pag. 432/2 e.v.-1997)

MOLDOWA

MOLDOWA EN DNJESTRIË ONDERTEKENEN MEMORANDUM VAN OVEREENSTEMMING

Op 8 mei 1997 ondertekenden Moldowa en de afgescheiden regio Djnestrië in Moskou een memorandum van overeenstemming over de normalisering van hun wederzijdse betrekkingen Op 10 april was bekendgemaakt dat beide partijen zich bereid hadden verklaard het memorandum te oridertekenen (zie pag 435/1 e v - 97)

Het memorandum werd ondertekend door president Petroe Loecinschi van Moldowa en president Igor Smirnow van de regio Djnestrië. De Russische president Boris Jeltsin en zijn Oekraïense collega Leonid Koetsjma traden op als toezichthouders. Het memorandum werd verder namens de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) ondertekend door de Deense minister van buitenlandse zaken Niels Helveg Petersen.

Hoewel het memorandum door sommige waarnemers werd gezien als een doorbraak, verplichtte het beide landen slechts tot het voeren van nieuwe besprekingen over de aard van hun betrekkingen binnen 'het raamwerk van een gemeenschappelijke staat'. In het memorandum werd niet aangegeven welke grondwettelijke status de regio Djnestrië uiteindelijk zou krijgen. Op 8 mei verklaarde Jeltsin dat hii 'te allen tijde' bereid was Russische troepen uit de regio Djnestrië terug te trekken, hoewel Rusland hiertoe krachtens het memorandum niet verwlicht was.

Op 27 mei ondertekenden functionarissen van Moldowa en de regio Djnestrië een protocol over de instelling van diverse tijdelijke groepen en commissies. Op 27 mei berichtte het in Moskou gevestigde nieuwsbureau *RIA* dat de groepen en commissies 'Djnestrië's status aparte (zouden) uitwerken' en acten van overeenstemming zouden opstellen over buitenlandse economische contacten en samenwerking op het gebied van douaneactiviteiten. onderwijs en misdaadbestrijding.

NIEUWE MINISTER VAN PRIVATISERING

Op 10 juni diende minister van privatisering en beheer over staatseigendommen Ceslaw Ciobanoe zijn ontslag in. President Petroe Loecinschi benoemde Ioerie Badir, lid van de Moldo aanse rekenkamer, tot Ciobanoe's opvolger.

Eind mei had de Parlementoel (parlement) een motie van wantrouwen tegen Ciobanoe aangenomen. nadat bijzonderheden bekend waren geworden over zijn rol bij de privatisering van een sanatorium, dat was verkocht aan een particuliere universiteit waarin zijn echtgenote een belang van 16 procent had.

President Petroe Loecinschi van Moldowa (niidden l.) en zijn ambtgenoot van de regio Dnjestrie. Igor Smirnow (midden r.). ondertekenen op 8 mei 1997 in het Moskouse Kremlin een memorandum van overeenstemming. De presidenten van Oekraïne, Leonid Koetsjma (achter l.), en de Russische Federatie. Boris Jeltsin (midden achter), kijken toe. *Foto EPA*

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Mihai Popow nam op 25 juli ontslag als minister van buitenlandse zaken; hij werd tot ambassadeur in Frankrijk benoemd. Op 28 juli ondertekende president Petroe Loecinschi een decreet waarbij Nicolae Tebekaroe, tot dan toe presidentieel adviseur voor buitenlands beleid, werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken.

ONTWIKKELINGEN BIJ POLITIEKE PARTIJEN

Medio juni hield de Agrarische Democratische Partij van Moldowa (PDAM), die de meeste zetels in de Parlementoel bezat, haar vierde congres. Tijdens het congres werd Doemitroe Motpan, die sinds maart voorzitter was van de Parlementoel (zie pag. 434/3-'97) herkozen als voorzitter.

Op 19 juni maakten twee rechtse partijen, de Partij van Vernieuwing en Verzoening van Moldowa (van oud-president Mircea Snegoer) en het Christen-Democratische Volksfront. de oprichting van een nieuwe alliantie bekend, de Democratische Conventie van Moldowa.

De Jedinstwo (Eenheids)-beweging, de Socialistische Partij en de Moldowaanse Communistische Partij vormden op 21 juni een nieuwe linkse alliantie, de Patriottische Volksmacht. Valerioe Senic, Petr Sjornikow en Florin Hristew werden tot co-voorzitters van deze partij gekozen.

(Vor.ber.pag. 434/2 e.v.-1997)

OEKRAÏNE

BETREKKINGEN MET RUSSISCHE FEDERATIE EN BJELAROES. BEZOEK VAN RUSSISCHE PRESIDENT. ONDERTEKENING VRIENDSCHAPSVERDRAG

De Russische president Boris Jeltsin bracht op 30-31 mei 1997 een staatsbezoek aan Oekraïne en ondertekende bij die gelegenheid, samen met zijn Oekraïense ambtgenoot Leonid Koetsjma, een uitgebreid tienjarig verdrag van 'vriendschap, samenwerking en partnerschap' tussen de Russische Federatie en Oekraïne. Het bezoek, Jeltsins eerste aan Oekraïne sinds 1990, was minstens zes keer uitgesteld (zie pag. 466/1 e.v.-'96)en werd gezien als een teken van de verbetering van de bet ek-

De Oekraïense president Leonid Koetsjma (l.).vice-premier Wasyl Doerdynets (m.)en premier Pawlo Lazarenko tijdens de ondertekening op 30 mei 1Y97 in Kiew van een vriendschapsverdrag met de Russische Federatie. Foto *EPA*

kingen tussen Rusland en Oekraïne. De betrekkingen tussen de twee landen waren sinds het uiteenvallen van de Sowjet-Unie eind 1991 verslechterd als gevolg van veelvuldige spanningen.

Voorafgaand aan de ondertekening van het verdrag op 31 mei had de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin op 28 mei een bezoek gebracht aan Kiew. Tijdens zijn bezoek had hij met de Oekraïense premier Pawlo Lazarenko akkoo den gesloten over omstreden kwesties die samenhingen met de aanwezigheid van Ruslands Zwarte-Zeevloot in Oekraïne en een aantal economische kwesties. (Voor de achtergrond van het conflict over de Zwarte-Zeevloot, zie pag. 745/1-'95 en 466/1-'96)

Krachtens de akkoorden zou de Russische vloot twintig jaar lang bases in Sebastopol huren tegen een jaarlijkse huur van $ 100 mln. Rusland zou tevens de Oekraïense bilaterale staatsschuld met $526,5 mln verminderen als compensatie voor Sowjet-schepen waarop Oekraïne aanspraken maakte. maar die naar Rusland waren overgebracht. Sebastopol zou de voornaainste ankerplaats van de Zwarte-Zeevloot zijn. De Streletskaja-baai zou door de Russische en Oekraïense marine gezamenlijk worden gebruikt, maar de overige Oekraiense delen van de Zwarte Zee zouden exclusief voor Oekraïne gereserveerd zijn. De consequentie hiervan was dat in hel akkoord de Krim en de stad Scbastopol, waarop sommige Russische nationalisten aanspraken deden gelden, werden erkend als Oekraiens grondgebied. Verder werd overeengekomen dat de Oekraïne zijn staatsschuld van ongeveer **$ 3** mrd binnen tien jaar zou terugbetalen aan Rusland. maar dat Rusland $200 mln van deze schuld zou kwijtschelden als compensatie voor 'deelbaar materiaal'. Volgens het Russische nieuwsbureau *Interfax* kwam men aan dit bedrag door de kosten van tactische kernwapens die uit Oekraine verwijderd waren ($ 450 mln). te verrekenen met de kosten van Russische olie en andere goederen die aan Oekraine waren geleverd ($ 250 mln) (zie pag. 220/1 e.v.-'94).

Op 31 mei legden Jeltsin en Koetsjnìa een gezamenlijke verklaring af, waarin zij de akkoorden over de Zwarte-Zeevloot omschreven als 'het begin van een nieuw hoofdstuk in de meer dan 200 jaar oude geschiedenis van de heldenstad Sebastopol en de Zwarte-Zeevloot en een belangrijke mijlpaal in de broederlijke betrekkingen tussen de twee grote naties, Rusland en Oekraïne'.

Defensiebetrekkingen met Rusland

Op 26-28 augustus bracht de Russische minister van defensie Igor Sergejew een bezoek aan Oekraïne om besprekingen te voeren met zijn Oekraïense ambtgenoot Oleksandr Koezmoek over militaire samenwerking en de uitvoering van de overeenkomst over de Zwarte-Zeevloot, die Oekraïne en Rusland in mei hadden gesloten (zieboven).

Het bezoek viel samen met de vlootoefeningen die op 23-30 augustus werden gehouden voor de kust van de Krim. Aan deze oefeningen, die werden gesteund door de NAVO. werd deelgenomen door oorlogsschepen uit Oekraine, de Verenigde Staten, Bulgarije, Georgië, Roemenië en Turkije Rusland had zich verzet tegen de oefeningen, die codenaam Sea Breeze 97 droegen en had een uitnodiging om deel te nemen afgeslagen, hoewel het wel waainemeis stuurde Op 25 augustus werd op de hoofdzakelijk door Russen bewoonde Krim gedemonstreerd tegen Sea Breeze 97

Betrekkingen met Bjelaroes

Op 12 nìei begon de Bjelaroesische president Aleksandr Loekasjenka aan een tweedaags staatsbezoek aan Oekraine Tijdens hel bezoek werd een aantal bilaterale akkoorden gesloten waarvan het belangrijkste de grens tussen de twee landen vaststelde

REGERINGSWIJZIGINGEN. REORGANISATIE MINISTERIES

Op 6 mei werden bij presidentieel decreet het ministerie van energie, bouw en elektrificatie en de staatscommissie voor het gebruik van kernenergie samengevoegd tot een nieuw ministerie van energie. Oud-minister van energie, bouw en elektrificatie, Joeri Botsjkarjow, werd benoemd tot minister van energie.

Op 23 mei werd Mikola Kroehlow door president Koetsjma benoemd tot minister vanvervoer. Hij volgde Iwan Dankewitsj op. die op 7 mei was ontslagen.

Reorganisatie ministerie van landbouw

Op 5 juni werd bericht dat Koetsjma had besloten het ministerie van landbouw en voedsel op te heffen en te vervangen door het ministerie van het agro-industriële complex. Deze hervorming was bedoeld om de invoering van een meer inarktgericht systeem te vergemakkelijken (voor benoeming van minister van landbouw in april, zie pag. 437/1-'97).

UITSPRAAK CONSTITUTIONEEL HOF

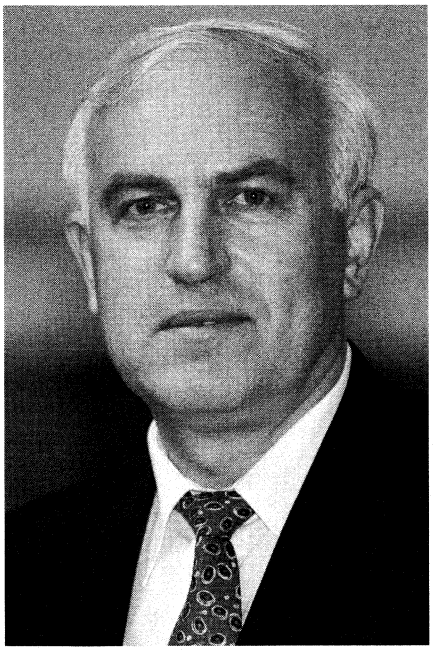
Op 15 mei bepaalde het Constitutionele Hof in zijn eerste uitspraak dat afgevaardigden van de Opperste Raad (het uit één Kamer bestaande parlement) niet meerdere regeringsposten tegelijkertijd mochten bekleden, met uitzondering van afgevaardigden die reeds voor juni 1995 (demaand waarin de prrsident en het parlement het 'constitutionele verdrag' hadden gesloten) aansluitend in overheidsdienst waren geweest (voor de inauguratie van het constitutionele hof, zie pag. 436/1-'97).

Op 23 mei spande de voorzitter van de Opperste Raad, Oleksandr Moroz, een proces aan tegen premier Pawlo Lazarenko, wiens positie hij aanvocht op grond van de uitspraak van het constitutionele hof. Moroz spande het proces aan op verzoek van 41 afgevaardigden, omdat Lazarenko premier was gebleven, hoewel hij na juni 1995 was benoemd.

NIEUWE PREMIER

Op 2 juli aanvaardde president Leonid Koetsjma het ontslag van premier Pawlo Lazarenko en ondertekende hij een decreet waarbij hij hem onthief van zijn functie. Op 19 juni was Lazarenko tijdelijk opgevolgd door Wasyl Doerdynets.

De officiële verklaring was dat Lazarenko. die problemen met zijn hart en bloedsomloop zou hebben, was vervangen om 'gezondheidsredenen'. Lazarenko stond echter ook bloot aan kritiek, omdat hij Koetsjma's economische hervormingsprogramma zou tegenwerken. Bovendien waren er ernstige corruptiebeschuldigingen tegen hem ingebracht. Coinmentatoren merkten daarnaast op dat zijn vervanging op grond van zijn slechte gezondheid het gemakkelijk had gemaakt hem uit zijn ambt te zetten zonder dat het nodig was geweest hem formeel te ontslaan. Krachtens de grondwet van Oekraïne zou dit hebben geleid tot het ontslag van het hele kabinet.

De nieuwe Oekraiense premier. Walerii Poesiowojtenko. *Foto EPA*

Op 16 juli gaf de Opperste Raad zijn goedkeuring aan Koetsjma's kandidaat voor het premierschap, Walerii Poestowojtenko, met een nipte meerderheid van 226 van de 450 stemmen; 91 parlementsleden stemden tegen en 26 onthielden zich van stemming.

Poestowojtenko. die lid van de Democratische Volkspartij was. had in 1994 Koetsjma's verkiezingscampagne geleid. Voor die tijd was hij burgemeester van Dnjepropetrowsk geweest. Hij had vanaf juli 1991 de funrtie van kabinetschef bekleed (zie pag. 751/2-'94) en was voorzitter van de Oekraïense Voetbalbond geweest.

In een toespraak tot de Opperste Raad (voorafgaand aan de stemming waarbij zijn benoeming tot premier werd goedgekeurd) had Poestowojtenko beloofd de regering te hervormen en de samenwerking met het parlement te verbeteren. Hij beloofde ook persoonlijk leiding te geven aan inspanningen om achterstallige salarissen en pensioenen uit te betalen.

NIEUW KABINET

In juli werd de samenstelling van het kabinet op verschillende plaatsen gewijzigd. Eind juli en begin augustus werd een aantal benoemingen bekendgemaakt (voor eerdere benoemingen, zie pag. 436/2 en 437/1-'97 en boven).

Op 25 en 29 juli werden decreten uitgevaardigd die betrekking hadden op de samenstelling van het kabinet. Het aantal ministeries werd verminderd door enkele ministeries samen te voegen en andere om te vormen tot staatscommissies. Een van deze veranderingen was de vorming van een ministerie voor industriebeleid uit het ministerie van industrie en dat van machinebouw, het militair-industrieel complex en conversie. Verder werd een ministerie van arbeid en sociaal beleid gevormd uit de ministeries van arbeid en van sociale bescherming. De ministeries van visserij, verbindingen. statistiek en bosbouw werden vervangen door staatscommissies. Het ministerie van noodsituaties en dat van Tsjernobyl-zaken werden eveneens samengevoegd tot één ministerie.

Tijdens een plechtigheid op 22 augustus presenteerde premier Walerii Poestowojtenko zijn regering aan pers en parlement.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Walerii Poestowojtenko+; minister zonder portefeuille - Anatolii Tolstoechow+; eerste vice-prpinier - Anatolii Holoebtsjenko'; vice-premier. vei-antwoordelijk voor economische hervorming - Serliii Tigipko; vice-premier. verantwoordelijk voor sociaal beleid en arbeid - Mykola Biloblotskyy+; vice-premier, verantwoordelijk voor humanitaire zaken - Walerii Smoli*; buitenlandse zaken - Hennadii Oedowenko; buitenlandse economische betrekkingen en handel - Serhii Osyka; defensie - Oleksandr Koezmoek; binnenlandse zaken - Joeïii Krawtsjenko; financiën - Ihor Mitjoekow; economische zaken - Wiktor Soeslow*; agro-industriële zaken - Joerii Karasyk*; industrieel beleid - Wasil Hoerejew+; vervoer - Walerii Tsjerep*: energie - Oleksii Sjeberstow*: jeugd- en gezinszaken - mevr. Walentina Dowzjenko": justitie - mevr. Sjoezanna Stank+; voorlichting - Zynowii Koelik; milieubescherming en nucleaire veiligheid - Jocrii Kostenko: noodsituaties en Tsjernobyl-zaken - Walerii Kaltsjenko+; gezondheidszorg - Andrii Serdjoek": wetenschap en technologie - Wolodymyr Semynozjenko; onderwijs - Michajlo Zgoerowski; cultuur en kunst - Dmytro Ostapenko: kolenindustrie - Stanislaw Janko"; voorzitter staatscominissie voor verbindingen - Dmytro Hoedoli+; voorzitter staatscommissie voor statistiek - Oleksandr Osaoelenko+; hoofd Nationaal Onderzoeksbureau - Wasyl Doedynets+; voorzitter staatscommissie voor woningbouw, architectuur en huisvestingsbeleid - Wolodymyr Hoesakow*; voorzitter staatscommissie voor toerisme - Anatolii Kasjanenko"; voorzitter staatscommissie voor visserij - Mykola Sjwedenko+: voorzitter staatscommissie voor bosbouw - Walerii Samoplawski+; voorzitter staatscommissie voor ontwikkeling van het bedrijfsleven - Joerii Jechanoerow+; voorzitter staatscommissie voor materiele voorraden - Anatolii Mintsjenko+.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

Tijdens een kabinetsvergadering op 24 juli berispte Koetsjma de ministeries van financiën, buitenlandse economische betrekkingen, cultuur, onderwijs en voorlichting om hun slechte prestaties van de laatste tijd. Verder waarschuwde hij de nieuwe regering niet dezelfde fouten te maken als de regering-Lazarenko. die hij ervan beschuldigde geen economische groei tot stand te hebben gebracht en zich evenmin te hebben gehouden aan haar beloften achterstallige lonen en pensioenen uit te betalen.

Ontslag procureur-generaal

Op 22 juli ondertekende president Koetsjma een decreet waarbij hij procureur-generaal Hryhory Worsinow ontsloeg. Worsinow, een medestander van oud-premier Lazarenko, werd opgevolgd door Oleh Lytwak, de voormalige directeur van het Nationaal Onderzoeksbureau en juridisch hoofdadviseur van Koetsjma.

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. BEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD. LOONACHTERSTANDEN. IMF-KREDIET. NIEUWE BANKBILJETTEN

Op 27 juni gaf de Opperste Raad met 229 tegen 71 stemmen en elf onthoudingen zijn goedkeuring aan de herhaaldelijk uitgestelde begroting voor 1997.

De begroting, die op 4 juni was ingediend door de regering, bevatte een herziening van de cijfers van de ontwerpbegroting die het parlement had goedgekeurd in december 1996 (zie pag. 173/3-'97). Volgens een bericht van het persbureau *Itar-Tass* werden de inkomsten geraamd op 22,419 mrd hyrwna ($ 1 = 1,77 hyrwna op 27 juni 1997) en de uitgaven op 28,123 mrd hyrwna. Volgens *Interfax* zou 3,304 mrd hyrwna, ruim de helft van het totale begrotingstekort van 5,704 mrd hyrwna, worden gefinancierd uit reserves, waaronder de verkoop van overheidsobligaties, terwijl de rest van het gat in de begroting zou worden gedicht door middel van leningen.

De goedkeuring van de begroting bracht de vrijgave van het IMF-krediet ter waarde van $ 2,5 mrd ter ondersteuning van de sukkelende Oekraïense economie een stuk dichterbij.

Betogingen tegen loonachterstanden

Op 17-18 juni eisten stakende mijnwerkers voor overheidsgebouwen in Kiew uitbetaling van hun achterstallige lonen. In totaal negentien kolenmijnen in het oosten van Oekraïne waren gesloten als gevolg van de staking die op 30 mei was begonnen.

Verder hielden op 28 juni ongeveer 5.000 mensen een demonstratieve optocht in Kiew waarbij zij het aftreden van president Koetsjma eisten. De demonstratie, die was georganiseerd door linkse groeperingen, was bedoeld om de aandacht te vestigen op de verslechtering van de levensstandaard.

Volgens de Nationale Bank van Oekraïne bedroeg de loonachterstand in het hele land vanaf 6 juni in totaal 4,5919 mrd hyrwna. Tijdens een ontmoeting met de voorzitter van de Federatie van Oekraïense Vakverenigingen, Oleksandr Stojan, maakte waarnemend premier Wasyl Doerdynets bekend dat recentelijk ongeveer 400 mln hyrwna uit de overheidsbegroting was gereserveerd voor uitbetaling van achterstallige lonen.

Betrekkingen met IMF en Wereldbank. Nieuwe bankbiljetten

Op 25 augustus gaf het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zijn goedkeuring aan een overbruggingskrediet van een jaar voor Oekraine ter waarde van SDR 398,92 mln (ongeveer $ 542 mln). Het krediet was bestemd voor de ondersteuning van economische hervormingen in Oekraine in 1997 en 1998. Van het totale bedrag was SDR 36,27 mln (ongeveer $ 49 mln) onmiddellijk beschikbaar.

De goedkeuring was verleend op basis van een economisch bezuinigingsprogramma dat IMF-vertegenwoordigers en Oekraiense functionarissen op 6 augustus waren overeengekomen. In het programma werd onder meer bepaald dat de achterstand in de uitbetaling van salarissen en pensioenen zou worden weggewerkt en dat de wisselkoers van de hryvna zou fluctueren binnen een bandbreedte van 1,7 en 1,9 hryvna ten opzichte van de Amerikaanse dollar ($ 1 = 1,86 hryvna op 22 augustus 1997).

De Wereldbank had op 31 juli bekendgemaakt dat de uitkering van een lening ter waarde van $ 317 mln aan Oekraïense elektriciteitsbedrijven werd opgeschort omdat rekeningen niet waren betaald en de regering de energieprijzen niet had verhoogd. De Wereldbank beloofde echter de financiële steun aan andere projecten in Oekraïne voort te zetten en technische en andere hulp te blijven bieden aan de Oekraïense energiesector.

Op 21 augustus werd bekendgemaakt dat met ingang van 1 september nieuwe bankbiljetten in omloop zouden worden gebracht. Deze uitgifte was bedoeld om vervalsingen tegen te gaan. De nieuwe bankbiljetten, in coupures van een, twee, vijf, tien en vijftig hrywna, zouden naast de oude biljetten in gebruik worden genomen, die geleidelijk uit de circulatie werden genomen.

PREMIER VAN KRIM VERVANGEN

Op 2 juni ging president Koetsjma akkoord met het ontslag van de premier van de Krim, Arkadi Demydenko, en de benoeming van Anatolii Frantsjoek tot diens opvolger. Het parlement van de Krim had al in april besloten Demydenko te vervangen, maar dit was tegengehouden door de weigering van de Oekraïense president dit besluit te bekrachtigen (ziepag. 438/3-'97).

Op 4 juni stemden 77 van de 88 aanwezige afgevaardigden in de Opperste Raad van de Krim vóór Frantsjoeks benoeming. Frantsjoek was van oktober 1994 tot december 1995 premier van de Krim geweest. Op 18 juni gaf de Opperste raad zijn goedkeuring aan een regering die voor de helft uit nieuwe ministers bestond.

MOORD OP HOOFDREDACTEUR

Op 11 augustus werd Boris Derewjanko, hoofdredacteur van de populaire in Odessa verschijnende krant *Wetsjernjaja* Odessa, van dichtbij doodgeschoten, toen hij naar zijn werk ging. De krant had aanhoudend kritiek geleverd op de plaatselijke autoriteiten van Odessa. Ongeveer 20 000 mensen waren aanwezig bij Derewjanko's begrafenis op 13 augustus en president Leonid Koetsjma gelastte een onderzoek naar de moord.

STORMSCHADE

Op 23 juni veroorzaakten zware stormen met windstoten van maar liefst 115 km per uur schade in de westelijke gebieden van Oekraïne en Bjelaroes. Naar verluidt vielen er elf doden, van wie acht in Oekraïne en drie in Bjelaroes.

(Vorig.ber.pag. 436/1 e.v.-1997)

RUSSISCHE FEDERATIE

HERVORMINGEN BIJ STRIJDKRACHTEN. MINISTER VAN DEFENSIE EN CHEF GENERALE STAF ONTSLAGEN

Op 22 mei 1997 verklaarde president Boris Jeltsin tijdens een via de televisie uitgezonden zitting van de Russische Defensieraad dat hij 'niet alleen ontevreden was' maar zelfs 'verbolgen' over de staat waarin het leger verkeerde. Hij berispte minister van defensie Igor Rodjonow en de eerste vice-minister van defensie en chef van de generale staf, generaal Wiktor Samsonow, in het openbaar voor hun falen om militaire hervormingen door te voeren. Onmiddellijk daarna werden Rodjonow en Samsonow bij presidentieel decreet ontslagen. De volgende dag werd generaal Igor Sergejew, tot dan toe commandant van de eenheid strategische raketten, benoemd tot minister van defensie. Kolonel-generaal Anatoli Kwasjnin, een commandant van het Russische leger tijdens het conflict in Tsjetsjenië, werd de nieuwe chef van de generale staf.

Tijdens deze buitengewone openbare berisping in de vergadering van de Defensieraad waarschuwde Jeltsin Rodjonow en Samsonow dat 'Rusland niet door kan gaan met dit (militaire) uitgavenniveau ...Jullie hebben de situatie bereikt waarbij jullie niet eens genoeg borden en lepels hebben. Maar jullie verzetten je nog steeds tegen bezuinigingen op personeel en jullie zijn niet

bereid tot verandering van de structuur'. Hij klaagde dat 'de soldaten dunner worden en de generaals dikker. De generaals hebben in het hele land datsja's (buitenhuizen) voor zichzelf gebouwd. Deze generaals zijn geen greintje geïnteresseerd in de hervormingen van het leger'.

Dat het Jeltsin ernst was met de hervorming van de Russische strijdkrachten werd duidelijk toen op 22 mei twee commissies in het leven werden geroepen. Premier Wiktor Tsjernomvrdin en eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs zouden de commissies gaan voorzitten. Dezelfde dag werden de belangrijkste hervormers - Tsjoebajs, eerste vice-premier Boris Nemtsow en de presidentiële stafchef Walentin Joemasjew - benoemd als leden van de Veiligheidsraad, die toezicht hield op de Russische defensiestrategie en het militair hervormingsbeleid.

Op 18 mei werd de vice-minister van defensie en hoofd van de militaire inspectiedienst, generaal Konstantin Kobets, ontslagen wegens corruptie.

Kobets, die op 13 mei in het ziekenhuis was opgenomen wegens 'hoge bloeddruk', werd op 16 mei beschuldigd van het aannemen van steekpenningen (van het bouwbedrijf Lukion dat de opdracht had gekregen huizen te bouwen voor militairen), ambtsmisbruik en illegaal wapenbezit. Kobets. die alle beschuldigingen ontkende, was een trouwe bondgenoot geweest van Jeltsin. Hij had hem gesteund tijdens de poging tot staatsgreep in 1991 en had in 1993 meegewerkt aan de militaire operatie om het parlement op te heffen. Zijn ontslag volgde op het ontslag van vier hoge officieren in april. die verdacht werden van corruptie (zie pag. 446/1-'97).

Waarschuwingen over verzwakte toestand strijdkrachten

In een openhartige open brief aan president Jeltsin, die op 24 juni werd gepubliceerd, beschuldigde de voorzitter van de defensiecommissie van de Staatsdoema (Tweede Kamer). generaal (bd) Lew Rochlin, de president ervan 'de strijdkrachten ten ondergang te hebben gedoemd' en persoonlijk verantwoordelijk te zijn voor de nederlaag van het leger in Tsjetsjenië, waar Rochlin commandant was geweest.

Rochlin waarschuwde dat Ruslands strategische kernstrijdmacht werd ondermijnd door gebrek aan geld en voorspelde dat Rusland de controle over Siberië en het Verre Oosten zou verliezen als de strijdkrachten nog verder zouden worden verzwakt. Rochlin, lid van de regeringsgezinde fractie van Ons Huis is Rusland (NDR) in de Staatsdoema, riep officieren in het leger op 'zich te verenigen...en te eisen dat jullie rechtmatige rechten worden uitgeoefend', teneinde 'het leger voor desintegratie' te behoeden.

In juni verscheen er nieuw bewijs dat de Russische strijdkrachten een extreem laag moreel kenden en onvoldoende gevechtsklaar waren. Volgens de *Nezawisimaja gazeta* van 11 Juni was uit een in opdracht van de nieuwe minister van defensie, Igor Sergejew, opgesteld rapport naar voren gekomen, dat Russische legereenheden 'feitelijk niet gevechtsklaar' waren. Andere aanwijzingen voor de deplorabele toestand waarin de strijdkrachten verkeerden, waren onder meer een bericht over twee los van elkaar staande, door soldaten aangerichte bloedbaden op 30 mei en 1 juni, waarbij achttien officieren en manschappen waren omgekomen. En volgens een bericht van *Interfax* van 16 juni hadden sinds begin juni ongeveer twintig officieren zelfmoord gepleegd (voor ontslag voormalige minister van defensie, zie boven).

Op 17 juni werd admiraal Igor Chmelnow, voormalig hoofd van de marinestaf, in staat van beschuldiging gesteld. Hij was een van de vier hoge officieren die in april waren ontslagen wegens corruptie (zie pag. 446/1-'97). De beschuldigingen hadden betrekking op de verdwijning van de inkomsten uit de verkoop van 64 afgedankte oorlogsschepen in de tijd dat Chmelnow het bevel voerde over de Stille-Oceaanvloot.

Verzet tegen inkrimpingen

Op 16 juli vaardigde president Jeltsin een aantal decreten uit die bedoeld waren om de efficiëntie van de strijdkrachten te verhogen. De sterkte van het leger moest voor het einde van 1998 worden teruggebracht tot 1.2 mln manschappen, 500.000 minder dan in 1997. Volgens op 21 juli afgelegde verklaringen zou het aantal generaals ook worden teruggebracht van 2.865 tot 2.300. Los hiervan ondertekende Jeltsin op 8 juli een decreet waarin hij beloofde om het achterstallige loon van de militairen voor 1 september te betalen (en dat van de ambtenaren voor 1 januari 1998).

De decreten van 16 juli waren bedoeld om de strijdkrachten te hervormen en ze minder bureaucratisch te maken. Het budget voor de centrale administratie van het ministerie van defensie werd gekortwiekt tot maximaal 1 procent van de defensiebegroting. De onderdelen die waren uitgerust met strategische raketten, ruimtewapens en luchtdoelraketten zouden worden samengevoegd tot een enkel onderdeel, terwijl de luchtafweer zou opgaan in de luchtmacht. Het commando van de grondtroepen zou worden afgeschaft en overgedragen aan territoriale militaire districten. Bovendien zouden verscheidene speciale eenheden zonder gevechtstaken, zoals de spoorwegtroepen, op den duur niet meer onder de jurisdictie van het leger vallen.

Opperbevelhebber admiraal Feliks Gromow maakte op 23 juli bekend dat de sterkte van de Russische marine in 1998 met ongeveer 30.000 man zou worden ingekrompen.

In juli groeide het verzet bij de strijdkrachten tegen pogingen om de troepensterkte te verkleinen. Op 9 juli vond de eerste vergadering plaats van het oprichtingscomité voor een nieuwe 'Russische Beweging ter ondersteuning van het leger, de krijgswetenschap en de defensie-industrie'. De beweging was een initiatief van de voorzitter van de defensiecommissie van de Staatsdoema, Lew Rochlin, die Jeltsin eerder een kritische open brief had geschreven (zie boven).

De oprichtingsvergadering van de beweging zou in september plaatsvinden. Volgens de *Nezawisimaja* ***gazeta*** van 10 juli behoorden tot het oprichtingscomité oud-minister van defensie Igor Rodjonow en prominente leden van de oppositie, zoals voormalig KGB-hoofd Wladimir Krjoetsjkow, voormalig eerste onderminister van defensie van de Sowjet-Unie, Wladislaw Atsjalow, en de voorzitter van de Unie van Officieren. Stanislaw Terechow.

Reorganisatie wapenhandel. Oprichting militaire inspectie

President Jeltsin vaardigde geheel onverwachts - hetgeen volgens de *Nezawisimaja gazeta* symptomatisch was voor de 'totale chaos' in regeringskringen - decreten uit waarbij de staatswapenfabriek Roswooroezjenie werd gereorganiseerd en de directeur werd vervangen.

Roswooroezjenie was een succesvol bedrijf waarvan werd aangenomen dat het tegen eind 1997 over een orderportefeuille van $ 10 mrd zou beschikken. Volgens het decreet zou het bedrijf worden verdeeld in drie ondernemingen: Rosmooroezjenie. dat omvangrijke \va-

pentransacties zou coördineren; Promexport dat reserveonderdelen en tweedehands wapentuig zou gaan verkopen en Rossiiskie Technologii, dat zou gaan handelen in Russische technologische kennis Directeur Jewgeni Anatolijewitsj MAPOSJAN werd tot de nieuwe directeur van Roswooroezjenie als opvolger van generaal majoor Alcksandr Kotelkin

Op 24 augustus zei vice-premier en minister van economische zaken Jakow Oerinson dat bedrijven die in wapens handelden, onder 'streng toezicht' moesten staan Volgens een artikel in de *Financial Times* van 26 augustus was de reorganisatie ingegeven door de wens van de regering om haar greep op de lucratieve wapenexport te herstellen Ook werd Jeltsin aangehaald, die zou hebben gezegd dat Kotelkins positie 'te aantrekkelijk, te invloedrijk' was geweest

Op 28 augustus vaardigde Jeltsin een ander decreet uit 'over maatregelen oin de greep van de staat op de organisatie van de strijdkrachten te versterken'. waarbij een Militaire Staatsinspectie in het leven werd geroepen. Deze zou direct onder de president vallen. Het nieuwe orgaan was bedoeld om hervormingen binnen de strijdkrachten te coördineren en toezicht te houden op de uitvoering van presidentiële besluiten inzake de strijdkrachten. Eerste onderminister van defensie Andrei Kokosiin werd benoemd tot hoofd van het nieuw? orgaan. Tevens werd Kokosjin secretaris van de Defensieraad. In die hoedanigheid volgde hij Joeri Batoerin op. Laatstgenoemde bleef wel adviseur van de president.

Archieffoto van Andrej Kokosjin, de nieuwe secretaris van de Defensieraad en hoofd van de Militaire Staatsinspectie. Foto EPA

ECONOMISCH BELEIDSPLAN. REGERING WIL BEZUINIGEN OP BEGROTINGSUITGAVEN. STAATSDOEMA STEMT TEGEN BEZUINIGINGEN. VERDERE ECONOMG SCHF ONTWIKKELINGEN

De Russische regering kwam op 19 mei met een zeven punten tellend beleidsplan dat gericht was op het aanpakken van problemen als corruptie, sociale ongelijkheid en gebrek aan vertrouwen van het volk in de regering

In het plan werd beloofd: (i) achterstallige lonen in de overheidssector tegen 30 juni 1998 te hebben uitbetaald Hiervoor zou geld gefourneerd worden door grote monopolies te dwingen hun schulden aan de regering in te iossen. door maatregelen tegen smokkel en het vestigen van een staatsalcoholmonopolie: (ii)subsidies voor sociale voorzieningen toe te kennen aan de lage inkomens: (iii) de nationale industrie en landbouw nieuw leven in tc blazen door goedkope leningen te verstrekken en de transport- en energiekosten voor klanten van de industrie te verminderen: (iv) plaatselijke initiatieven te ondersteunen door het toewijzen van plaatselijke belastinginkomsten aan de locale autoriteiten: (v)corruptie aan te pakken door de nationale en regionale functionarissen te verplichten hun inkomsten en bezittingen op te geven, en meer moeite te doen belastingontduiking tegen te gaan; (vi) staatsbureaucratie verminderen: en (vii) het regeringsbeleid 'eerlijk en open' uit te leggen.

Op 21 mei hield premier Tsjernomyrdin een redevoering voor de Staatsdoema over de sociale en economische situatie in het land. Hij herhaalde de beloftes uit het regeringsprogramma van 19 mei en introduceerde plannen van de regering om een deel van de begrotingsuitgaven van 1997 ervoor te gebruiken om de uitgaven op een lijn te brengen met de gereduceerde inkomsten. Het plan behelsde een bezuiniging van 108.200 mrd roebel ($ 1= 5764,5 roebel op 23 mei 1997) op de begrotingsuitgavenvan 1997 (zie pag. 177/2 e.v.-'97). Dit betekende dat de uitgaven werden teruggebracht tot 421.600 mrd roebel - 79,6 procent van wat oorspronkelijk gepland was. Het programma was nodig vanwege een vermindering in geplande inkomsten voor 1997 van 434.400 mrdroebelnaar 331.600mrdroebel.

Het programma kende verschillende bezuinigingsniveaus. variërend van 55 procent tot 30 procent. Een aantal zaken zou buiten schot blijven, zoals lonen. uitkeringen, voedselvoorziening en aanschaf van medicamenten. Buitenlandse kredieten. intergouvernementele overeenkomsten met landen van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS), de aanvulling van de overheidsreserves van edelmetalen en edelstenen. en het federale rechtssysteem zouden eveneens gevrijwaard zijn van de bezuinigingen.

In zijn redevoering in de Doema schreef Tsjernomyrdin het begrotingstekort vooral toe aan een vermindering van geplande belastinginkomsten. die in de eerste vier maanden van 1997 8.7 procent van het BBP bedroegen in plaats van de verwachte 15.9 procent. Hij sloot de mogelijkheid uit om de uitgaven te dekken door de geldvoorraad te vergroten (Een wet-voorstel van Wiktor Iljoechin, afgevaardigde van de Communistische Partij waarin een extra monetaire uitgifte van 330.000 miljard roebel werd voorgesteld, was afgewezen door de Doema) Tsjernomyrdin gaf echter toe dat het blokkeren van een behoorlijk groot deel van de begroting pijnlijk is. net zo pijnlijk als het afstand doen van illusies'.

Op 21 mei besloten afgevaardigden van de Doema tot 2 stemmingen 8 een onthouding gretig functioneren van de regering in het eerste kwartaal van 1997 'onbevredigend' te noemen Op 23 mei, toen de Doema zou stemmen over de bezuinigingsvoorstellen. werd met 321 stemmen tegen 11 besloten de beslissing tot juni uit te stellen, in afwachting van de bilgewerkte macro-economische indicatoren en voorstellen ter verbetering van de inkomstenverwerving, waarover de regering op 1 juni verslag zou doen.

De Staatsdoema verwierp op 23 juni in mei aangekondigde regeringsplannen om beslag te leggen op R 108.200 mrd ($ 1 = R 5767,00 op 27 juni 1997) van de begroting voor 1997 om de uitgaven in evenwicht te brengen met de inkomsten.

Ondanks pogingen van een bemiddelingscommissie een compromis over de kwestie te bereiken, stemde de Staatsdoema met 210 tegen 112 stemmen tegen het regeringsvoorstel. En met 195 tegen 137 stemmen verwierp ze eveneens een alternatief plan dat was voorgesteld door de Doemacominissie voor economische zaken om de uitgaven terug te dringen met R 38.000 mrd. Ondanks de weigering van de Staatsdoeina om de bezuinigingen goed te keuren, maakte eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs op 24 juni bekend dat de regering vastbesloten was door te gaan met haar plannen de uitgaven te verminderen.

Eerder die maand, op 19 juni, was de Staatsdoema met 295 tegen tachtig stemmen bij twee onthoudingen akkoord gegaan niet de nieuwe belastingwet van de regering. Maar de wet werd goedgekeurd onder voorwaarde dat de Staatsdoema wijzigingen zou kunnen aanbrengen voor de tweede lezing die op november zou plaatsvinden. De nieuwe belastingwetgeving moest Ruslands belastingstelsel vereenvoudigen door het meer voorspelbaar te maken waardoor het aantrekkelijker werd voor buitenlandse investeerders.

Met de nieuwe wet zou het aantal belastingen dalen van ruim tweehonderd tot dertig. De omzetbelasting (4 procent) zou morden afgeschaft. De vennootschapsbelasting zou 35 procent blijven en de inkomstenbelasting zou worden vereenvoudigd tot twee schijven van 12 procent en 30 procent, mrt een drempel van R 60 mln per jaar. In een interview met de *Kommersant Daily* van 3 juni had Tsjoebajs gewaarschuwd dat de ontwerpbegroting voor 1998 een fiasco zou worden en dat de economische hervormingen ernstige vertraging zouden oplopen als het parlement de wet niet zou goedkeuren.

Op 26 juni werden hervormingen bekendgemaakt in de elektriciteitssector die verbetering zouden moeten brengen in de financiele situatie van de Russische elektriciteitsmaatschappij Verenigde Energiesystemen (VES), die een monopoliepositie had.

Met een nieuwe op de groothandel gerichte markt, die op 1 juli zou worden ingevoerd, zou industriële verbruikers een alternatieve energiebron naast de regionale leveranciers worden aangeboden. Bovendien zouden grootverbruikers die up tijd en contant betaalden, 30 procent korting krijgen. Deze maatregel was een poging om de ruilhandel te vervangen; in ongeveer 80 procent van de transacties van de VES was daar nainelijk sprake van. Het stimuleren van het gebruik van contant geld was ook bedoeld om het bedrijf beter aan zijn eigen belasting- en loonverplichtingen te laten voldoen.

De regering maakte bekend dat vanaf 19 juni de aandelen in zes staatsoliebedrijven bij opbod zouden worden verkocht. Er zouden belangen in de bedrijven worden verkocht. die varieerden van 43 tot 51 procent. hetgeen naar men hoopte R 5.000 mrd in het laatje zou brengen.

De Wereldbank maakte op 13 juni het voornemen bekend om de leningen aan Rusland eind 1998 te verhogen van $ 6 mrd tot $ 12.4 mrd (zie pag. 445/2/3-'97). De raad van bestuur van de bank ging eveneens akkoord met zes bijzondere kredieten van in totaal $ 884,6 mln. die waren bedoeld voor onder meer het onderwijs, de energiesector en de economische herstructurering. Bankfunctionarissen benadrukten echter dat Rusland de kredieten kreeg op voorwaarde dat het succes van de economische hervormingen zou voortduren.

Promotie van minister van landbouw

Op 19 mei werd minister van landbouw en voedsel Wiktor Chlistoen bij presidentieel decreet gepromoveerd tot vicepremier met verantwoordelijkheid voor het agro-industriële complex. Hij behield tevens de landbouwportefeuille.

Met de promotie van Chlistoen kwam het aantal Russische vice-premiers op zeven. afgezien van de twee eerste vicepremiers (zie pag. 443/3 en 444/1-'97 voor een volledige overzicht van het kabinet). Volgens waarnemers was de promotie van Chlistoen een poging om de conservatieve agrarische lobby in de Staatsdoema gunstig te stemmen voor de bezuinigingsvoorstellen van de regering (zie boven).

Maatregelen ter hervorming van Gazprom

In mei werd een aantal maatregelen genomen om strengere regeringscontrole te kunnen uitoefenen op Gazprom, liet enorme Russische gasmonopolie, en om de invloed van zijn buitenlandse aandeelhouders te beperken. In een televisieuitzending op 12 mei deed eerste vice-premier Boris Nemtsow, die in april benoemd was tot minister van brandstof en energie (zie pag. 445/2-'97), zijn beklag dat gedurende de afgelopen twee jaar het dividend van het staatsaandeel van 40 procent van Gazprom, slechts 20 miljard roebel had bijgedragen aan de nationale begroting en dat de regering de controle op het bedrijf compleet verloren heeft'.

Krachtens een presidentieel decreet. dat op 13 mei gepubliceerd werd, werd een tien leden tellende commissie benoemd onder leiding van Nemtsow, om toezicht te houden op Gazprom. De commissie zou bestaan uit vertegenwoordigers van de anti-monopoliecommissie, van de ministeries van energie en financiën. en van de belastinginspectie. Nemtsow verklaarde dat de commissie moest aandringen op lagere gasprijzen en directe betaling van belasting en pensioenpremies door Gazprom.

Op 26 mei werd een nieuwe trustovereenkomst bekendgemaakt tussen de regering en Gazprom. Volgens de overeenkomst zou de voorzitter van Gazprom, Rem Wjachirew, verantwoordelijk blijven voor het beheer van de staatsaandelen in het bedrijf, maar zou zijn salaris gekoppeld worden aan dividendbetalingen van deze aandelen. Wjachirew zou tevens verplicht zijn om een jaarlijks accountantsonderzoek te laten houden en elk kwartaal verslag uit te brengen aan de nieuwe commissie van toezicht.

Buitenlandse personen of bedrijven, of Russische bedrijven die voor meer dan 50 procent in buitenlandse handen waren, werd op 28 mei bij presidentieel decreet verboden aandelen van Gazprom te kopen die op de binnenlandse markt verkocht werden. Binnenlandse aandelen van Gazprom werden voor een lagere prijs verkocht dan de Amerikaanse Certificaten van Aandeel (ADR). Zo'n aandeel was het enige middel voor buitenlandse bedrijven om eigenaar te worden. Bepaalde buitenlandse investeerders hadden deze goedkopere binnenlandse aandelen gekocht via Russische dochtermaatschappijen waardoor de prijzen van de ADRs gedaald waren. In het decreet werd het plafond van 9 procent van aandelen van Gazprom dat in buitenlands bezit mocht zijn, in stand gehouden. De nieuwe reglementering betekende echter niet dat bezitters van binnenlandse aandelen van Gazprom gedwongen werden deze te verkopen.

Sergej Kirijenko, een oude bondgenoot van Nemtsow, werd op 13 mei benoemd tot eerste onderminister van brandstof en energie. Kirijenko was de president van de Norsi Oil Company. Hij zou de verantwoordelijkheid krijgen over de dagelijkse gang van zaken op het ministerie van brandstof en energie.

Plannen tot herwaardering van roebel. Presentatie ontwerpbegroting voor 1998

De Russische Centrale Bank en president Jeltsin maakten op 4 augustus plannen bekend om de Russische roebel op 1 januari 1998 te herwaarderen. Vanaf die datum zou de nieuwe roebel evenveel waard zijn als 1.000 oude roebels ($ 1 = R 5826,00 op 22 augustus 1997).

Op 8 augustus, tijdens zijn vaste radiopraatje, beloofde Jeltsin dat deze wijziging zonder 'spanningen en chaos' zou worden doorgevoerd. Dat was anders geweest bij de valutahervormingen in 1991 en 1993 (zie pag 52612-'91; 752/3 e.v.-'93). die onverwachts waren aangekondigd en wijdverbreide paniek hadden veroorzaakt. Oude roebelbiljetten zouden tot eind 1998 geldig blijven (tegen eenduizendste van hun waarde). Daarna konden ze tot 2002 worden ingewisseld bij banken. De nieuwe biljetten zouden worden uitgegeven in coupures van 3, 10, 50, 100 cn 500 roebel. Bovendien zou de kopeke (100 kopeken is 1 roebel) weer worden ingevoerd na te zijn afgeschaft tijdens de hyperinflatie in het begin van de jaren negentig. Er zouden munten komen met een waarde van 1, 5, 10 en 50 kopekenen van 1, 2 en 5 roebel.

Op 25 augustus presenteerde de Russische regering in de Staatsdoema een ontwerpbegroting voor 1998. De begroting was in overeenstemming met de begroting voor 1997, die in juni door de regering was herzien om de uitgaven in

evenwicht te brengen met de verwachte inkomsten (zie boven).

Gerekend in nieuwe roebels bedroegen de geraamde inkomsten in de begroting voor 1998 R 340 mrd (12,37 procent van het BBP) en de uitgaven R 472 mrd (17,17 procent van het BBP). zodat het begrotingstekort zou uitkomen op R 132 mrd 14.8 procent van het BBP!. Het tekort zou worden gedekt door binnenlandse leningen ter waarde van R 102 mrd en buitenlandse leningen ter waarde van R 30 mrd.

De ontwerpbegroting ging uit van een groei van 2 procent van het BBP in 1998 en de terugbetaling van $1.25 inrd aan schulden uit het Sowjet-tijdperk aan Rusland Ook wrrd ervan uitgegaan dat op 1 januari het nieuwe belastingstelsel van kracht zou worden, dat op dat moment nog werd behandeld in de Staatsdoema. Waarnemers merkten op dat de ramingen in de begroting behoorlijk optimistisch waren en dat de Staatsdoema deze in zijn huidige vorm waarschijnlijk niet zou accepteren.

FINANCIËLE SCHANDALEN

Een schandaal, waarbij op hoge posities in het bankwezen benoemde oudkabinetsleden waren betrokken, liep in juli met een sisser af. Dat gebeurde in een chaos van beschuldigingen over en weer die werden gevoed door het conflict tussen twee machtige financiële groepen die beide wilden profiteren van de nog op stapel staande privatiseringen in Rusland.

Kern van het schandaal vormde de bewering van de president van de Russische Centrale Bank, Sergej Doebinin. dat meer dan $500 mln aan overheidsgelden was verduisterd in 1996 en 1397 ($1=R 5799,50 up 25 juli 1997). Doebinin verklaarde op 14 juli dat de toenmalige eerste onderminister van financiën, Andrej Wawilow, twee keer een bedrag van respectievelijk $275 mln en $237 mln uit de overheidskas had geleend om in harde valuta gestelde binnenlandse obligaties te kopen. De obligaties waren bestemd om overheidsambtenaren in de oblast Moskou te betalen en de bouw van MiG-gevechtsvliegtuigen door het bedrijf MAPO te financieren. Het geld zou zijn overgeboekt door de handelsbank Unikombank en in het geval van MAPO ook door de investeringsbank MFK (een dochter van het Oneximbank-conglomeraat). Aan het hoofd van de Oneximbank, waar Wawilow directeur was, stond eerste vice-premier Wladimir Potanin.

Hoewel op 11 juli een strafrechtelijk onderzoek was aangekondigd naar de MAPO-zaak, waarbij ook de rol van Onexímbank, Potanin en Wawilow onder de loep zou worden genomen, ontkenden de Unikombank en Wawilow dat ze zich ergens schuldig aan hadden gemaakt. Een woordvoerder van de Unikombank verklaarde op 15 juli dat de overboeking van het geld naar de begunstigden goed gedocumenteerd was. Wawilow liet doorschemeren in het bezit te zijn van belastend materiaal over frauduleuze transacties waarbij andere banken en politici betrokken waren. Op 18 juli noemde eerste onderminister van financiën Aleksej Koedrin de corruptiebeschuldigingen 'prematuur' Volgens hem had een onderzoek van het ministerie van financien 'administratieve overtredingen' aan het licht gebracht, maar geen bewijs van fraude bij de door Doebinin aan de kaak gestelde banktransacties

Het bankschandaal bleek deel uit te maken van een strijd tussen twee machtige Russische financiele groepen dit zich voorbereidden op de komende privatiseringen, waaronder de verkoop van een aandeel van 23 procent-pluseen in het telecommunicatiebedrijf Swjazinwest en de verwachte verkoop van de oliemaatschappij Rosneft Waarnemers merkten op dat de strijd rond de privatiseringen het einde betekende van de alliantie van zes invloedrijke bankiers en zakenlieden die president Jeltsins herverkiezing in juni 1996 hadden gefinancierd (zie pag 177/1 e v-'97)

De Swjazinwest-aandelen kwamen op 25 juli in handen van een consortium met Oneximbank dat $1,875 mrd had geboden. Het verliezende bod ($1,710mrd) was van een groep die banden zou onderhouden met Potanins rivaal, Boris Berezowski. directeur van het LogoVAZ-conglomeraat en ondersecretaris van de Veiligheidsraad. Het winnende consortium kreeg felle kritiek te verduren op de Russische televisiezender ORT, waar Berezowski aanzienlijke financiele invloed had. Maar de kranten *Izwestija* en Komsomolskaja prawda, waarvan Oneximbank grootaandeelhouder was, lieten zich positief uit over de verkoop van Swjazinwest.

Medewerkers van de president erkenden op 24 juli dat Jeltsins veel geprezen initiatief van mei om de corruptie in de regering en het ambtenarenapparaat te bestrijden 'ver van ideaal' was geweest. Hij had ambtenaren willen dwingen hun inkomen en bezittingen openbaar te maken (zie boven). Als voorbeeld van een ambtenaar die dubieuze bedragen had aangegeven, noemden functionarissen Berezowski, die had aangegeven in totaal $39.000 te bezitten. Zij opperden dat Berezowski's 'absurd lage bedrag', evenals dat van vele anderen, een diepgaand accountantsonderzoek vereiste en kondigden aan dat de aangiften aan strengere regels zouden worden onderworpen.

Hoewel hoge functionarissen, onder wie de president, de premier en de twee eerste vice-premiers, het voorbeeld hadden gegeven door hun vermogen openbaar te maken, hadden veel functionarissen en minstens tweederde van de regionale gouverneurs daaraan geen gevolg gegeven. Bovendien stonden in het decreet geen richtlijnen voor de taxatie van de waarde van onroerend goed, met als gevolg dat ambtenaren de aanschafwaarde hadden opgegeven in plaats van de aanzienlijk hogere marktwaarde.

Schandalen rond privatiseringsverkopen. Vice-premier vervangen

Het regeringsaandeel van 38 procent in de mijnbouwmaatschappij Norilsk Nickel (dat 35 procent van de nikkelvooraad in de hele wereld in handen had) kwam op 5 augustus in bezit van Swift. Deze besloten vennootschap maakte deel uit van het financiële imperium van de Oneximbank. dat werd geleid door voorinalige eerste vice-premier Wladimir Potanin. Swifts bod was hoger dan het enige andere bod, dat afkomstig was van een onbekende bieder. De verkoop was omstreden omdat Oneximbank sinds november 1995 het beheer had gevoerd over de deelneming van de regering in Norilsk Nickel in ruil voor een lening van $ 170 mln aan de Russische regering. Bovendien maakte Oneximbank deel uit van het consortium dat in juli de aandelen in het telecommunicatiebedrijf Swjazinwest (zie boven) in handen had gekregen. Het daaruit voortvloeiende schandaal vormde de reden voor het ontslag van Alfred Koch als vice-premier en voorzitter van de Commissie voor het Beheer van Staatseigendommen, de instantie die toezicht hield op het privatiseringsprogramma.

De openbare verkoop ging door ondanks een poging van premier Wiktor Tsjernomyrdin om deze op 4 augustus op het laatste moment uit te stellen, waarbij hij zich beriep op een verzoek van de Russische procureur-generaal. De Kommersant *Daily* van 6 augustus verklaarde dat Tsjernomyrdin zich had laten overhalen om de verkoop door te laten gaan na een ontmoeting achter gesloten deuren met Potanin, procureur-generaal Joeri Skoeratow en Koch in de ochtend van 5 augustus.

Koch trad op 13 augustus af als vicepremier en voorzitter van de Commissie voor het Beheer van Staatseigendommen na kritiek in de pers op de manier waarop hij de verkoop had aangepakt. In beide functies werd hij opgevolgd door Maksim Bojko, plaatsvervangend hoofd van het bureau van de president en voormalig hoofd van het Russische Privatiseringscentrum, een adviesorgaan van de regering. Zowel Koch als Bojko waren bondgenoten van eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs, die op 14 augustus verklaarde dat Kochs ontslag los stond van de recente privatiseringen. President Jeltsin gaf Koch op 15 augustus echter de schuld van het schandaal rond de rol van de Oneximbank. Bojko zei op 14 augustus dat pri-

vatiseringen in de toekomst onder zijn toezicht 'eerlijk, effectief en open' zouden zijn

In augustus werd bekendgemaakt dat het Russische Fonds voor Federale Eigendommen een onderzoek instelde naar de verkoop in juli van Norilsk Nickel en van de 25 procent-plus-een deelneming in Swjazinwest. De Russische Centrale Bank en hrt Federale Bureau voor Valuta- en Exportcontrole zouden eveneens nagaan of de verkoop van de Swjazinwest-aandelen volgens de met was verlopen. Op beide verkopen was kritiek wegens een gebrek aan doorzichtigheid. Maar op 14 augustus verdedigde eerste vice-premier Boris Nemtsow de gang van zaken rond de verkopen. Eerder die maand was Nemtsow het doelwit geweest van een lastercampagne op televisie en in dag- en weekbladen, waarbij het consortium dat aan het kortste eind had getrokken bij de verkoop van Swjazinwest, een belang had. Een van de betrokkenen bij het laagste bod was de ondersecretaris van de Veiligheidsraad, Boris Berezowski, directeur van het LogoVAZ-conglomeraat.

VERHALEN OVER DEPRESSIVITEIT EN NEPOTISME PRESIDENT JELTSIN. MINISTER VAN JUSTITIE VERVANGEN NA SCHANDAAL. WINST VOOR COMMUNISTEN BIJ TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN STAATSDOEMA. WIJZIGINGEN IN ADVIESRAAD. VERDERE ONTSLAGEN EN BENOEMINGEN. LEIDER REGERINGSFRACTIE STAATSDOEMA TREEDT AF

Aleksandr Korzjakow, president Boris Jeltsins voormalige lijfwacht die in 1996 bij een zuivering van aanhangers van de harde lijn was ontslagen (zie pag. 753/1-'96), beweerde in een interview met de Britse krant de *Guardian* van 27 juni dat Jeltsin had geleden aan aanvallen van depressiviteit en voor zijn eerste hartaanval in 1993 verscheidene zelfmoordpogingen had gedaan.

Korzjakow, die in februari in de Staatsdoema was gekozen (zie pag. 440/3 e . ~ - '97), noemde Jeltsin een 'hulpeloze bevende oude man', die zich meer bezighield met de bescherming van zijn 'familieclan' (waartoe hervormingsgezinde politici als de twee nieuwe eerste vice-premiers Tsjoebajs en Boris Nemtsow behoorden) dan met zijn taken als president van Rusland. Jeltsins bureau deed de beschuldigingen af als ingegeven door 'wraak'.

Op 30 juni benoeinde Jeltsin zijn jongste dochter Tatjana Djatsjenko tot presidentieel adviseur die als taak kreeg het 'imago' van de president te verbeteren. Djatsjenko had een belangrijke rol gespeeld in Jeltsins verkiezingscampagne en stond bekend als een bondgenoot van Tsjoebajs en Nemtsow.

Tatjana Djatsjenko werd op 30 juni 1997 door haar vader, president Boris Jeltsin, aangesteld als zijn adviseur. Foto *EPA*

Eerder, op 30 mei, hadden aandeelhouders van Aeroflot de benoeming van Waleri Okoelow, de echtgenoot van Jeltsins oudste dochter, tot directeur-generaal van de luchtvaartmaatschappij bekrachtigd. Jeltsin had Okoelow in maart benoemd tot waarnemend directeur-generaal van de maatschappij.

Minister van justitie geschorst in verband met schandaal rond saunavideo

In juni ontstond een schandaal over een videoband die in september 1995 zou zijn gemaakt en waarop minister van justitie Walentin Kowaljow in een compromitterende situatie zou zijn te zien. Hij was, kennelijk zonder zijn medeweten, gefilmd in gezelschap van verscheidene naakte vrouwen in een sauna die bekend stond als een trefpunt van een Russisch misdadigerssyndicaat. Kowaljow, die verklaarde dat de band een vervalsing was, verzocht van zijn taken te worden ontheven om zijn naam te zuiveren. Op 23 juni werd hij bij presidentieel decreet geschorst 'in verband met de noodzaak een onderzoek in te stellen naar publicaties in de pers die de goede naam van de minister aantasten.'

Op 30 jun benoemde Jeltsin eerste onderininister van justitie Georgi Koelikow tot waarnemend minister van justitie.

Het maandblad *Sowersjenno sekretno (Topgeheim)* had op 19 juni beelden van de videoband gepubliceerd. Op 21 juni zond de Russische televisie ook fragmenten van de band uit. De autoriteiten hadden de band blijkbaar in beslag genomen in het huis van de bankier Arkadi Angelewitsj (die volgens geruchten een bondgenoot van Kowaljow was), na zijn arrestatie in april wegens verduistering. Minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow ontkende echter suggesties dat zijn bureau de band had laten uitlekken. en verklaarde dat de fragmenten waren uitgezonden om te proberen de strafzaak tegen Angelewitsj te torpederen

Op 2 juli ontsloeg president Jeltsin Kowaljow als minister van justitie. Hij was ervan beschuldigd criminele vrienden te hebben nadat er op de televisie een belastende videofilm was uitgezonden (zie boven). Hij werd nog dezelfde dag opgevolgd door Sergej Stepasjin. die van 1994-'95 directeur van de Federale Veiligheidsdienst (FSB) was geweest.

Stepasjin had zijn functie bij de FSB neergelegd na de knullige redding in 1995 van de Russische gijzelaars uit de handen van Tsjetsjeense guerrillastrijders. Daarbij waren 120 mensen om het leven gekomen (zie pag. 472/3 e.v.-'96). Daarna was hij hoofd van het bureau bestuurszaken van de Russische regering geweest.

Minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow. Foto *EPA*

Overwinning voor communisten bij tussentijdse verkiezingen voor Staatsdoema

Nikolaj Kolomejtsew de plaatselijke voorzitter van de Communistische Partij van Rusland (CPRF), won op 1 juni de tussentijdse verkiezingen voor de Staatsdoema in de oblast Rostow Hij kreeg 37 procent van de stemmen en versloeg daarmee Gennadi Melikjan, voormalig minister van arbeid en kandidaat voor de regeringsgezinde partij Ons Huis Rusland (NDR) (de 4e zetel was vrijgekomen na de benoeming van Sergej Sjachraj tot presidentieel vertegenwoordiger bil het Constitutionele Hof in december 1996 zie pag 178/3-'97)

De eveneens op 1 juni gehouden tussentijdse verkiezingen voor de Staatsdoema in de republiek Chakasija, uitgeschreven na de verkiezing van Aleksej Lebed tot regionaal gouverneur in december 1996 (zie pag. 440-'97), werd ongeldig verklaard omdat de opkomst lager was dan de vereiste 23 procent van de kiesgerechtigden.

CPRF-kandidaat Jelena Panina won op 22 juni de tussentijdse verkiezingen in de oblast Woronezj met 68 procent van de stemmen.

Benoeming lid Constitutioneel Hof bekrachtigd

Na tweemaal een kandidaat van de president voor het Constitutionele Hof te hebben afgewezen. bekrachtigde de Federatieraad op 11 juni met 104 tegen tien stemmen de benoeming van Ljoedmila Zjarkowa.

De betrekkelijk onbekende Zjarkowa was lid van het Constitutionele Hof van de republiek Karelië. Zij was de derde vrouw in het 19 leden tellende Constitutionele Hof (voor achtergrond, zie pag. 441/3 e.v.-'97).

Wijzigingen in Adviesraad. Ontslag minister

Alle vier leden van de Adviesraad, een in oktober 1996 opgericht orgaan dat de stabiliteit moest waarborgen tijdens de hartoperatie van president Jeltsin, werden op 2 juli vervangen door medestanders van de president. Volgens de Kommersant *Daily* van % juli bestond de eerste daad van de nieuwe raad uit het advies om minister van samenwerking met GOS-landen, Aman Toelejew (een tegenstander van president Jeltsin), te ontslaan en hem te benoemen tot gouverneur van de oblast Kemerowo.

Aanvankelijk bestond de Adviesraad uit premier Wiktor Tsjernomyrdin, de toenmalige eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs, die destijds kabinetschef van Jeltsin was, alsmede de twee voorzitters van de Russische Federale Assemblee (het federale parlement), Gennadi Seleznjow en Jegor Strojew Op 1 juli werden Seleznjow en Strojew vervangen door eerste vice-premier Boris Nemtsow en het hoofd van de presidentiële staf. Walentin Joemasjew.

Toelejews nieuwe benoeming leek een tweeledig doel te dienen een tegenstander van Jeltsin uit de regering te verwijderen en te voorkomen dat een aanhanger van de president een pijnlijke nederlaag zou lijden bij de aanstaande plaatselijke verkiezingen in Kemerowo Toelejew had laten weten deel te willen nemen aan de gouverneursverkiezingen in Keinerowo die op 19 oktober zouden worden gehouden Verwacht werd dat hij de in 1991 door Jeltsin benoemde Michail Kisljoek zou verslaan Toelejew was voorzitter geweest van het parlement van Kemerowo, voordat hij zich kandidaat stelde voor de presidentsverkiezingen van 1996 (waaruit hij zich had teruggetrokken ten gunste van de leider van de Cominunistische Partij, Gennadi Zjoeganow (zie pag 752/3 757/2-96) Op 2 juli was Kisljoek benoemd tot hoofd van de Federale Dienst voor Natuurlijke Monopolies in het Vervoerswezen

Ministeriële benoemingen

Op 1 augustus werd Ramazan Abdoelatipow benoemd tot vice-premier, waardoor het aantal vice-premiers op zeven kwam. Door zijn benoeming werd Abdoelatipow, oud-voorzitter van de Federatieraad (Eerste Kamer), verantwoordelijk voor de etnische betrekkingen, federale ontwikkeling en de regio's in Rusland.

Op 28 augustus benoemde president Jeltsin de voormalige Russische ambassadeur in Groot-Brittannië, Anatoli Adamisjin, op de vacante post van minister van samenwerking met GOS-landen. Hij volgde Aman Toelejew op, die op 2 juli de laan was uitgestuurd (zie boven). Op dezelfde dag verving Jeltsin Jewgeni Sidorow als minister van cultuur door de directeur van het Nationaai Historisch Museum in St Petersburg, Natalja Dementjewa. Op 25 augustus was een andere vrouw, Natalja Fonarjewa, benoemd tot voorzitter van de Staatscommissie voor Anti-monopoliebeleid.

Leider regeringsfractie in Staatsdoema treedt af

De leider van de regeringsgezinde fractie Ons Huis is Rusland (NDR) in de Staatsdoema. Sergej Beljajew, kondigde op 29 augustus aan dat hij aftrad als fractieleider en tegelijkertijd uit de NDR stapte

Beljajew klaagde dat de NDR, die werd geleid door premier Tsjernomyrdin, zich ontuikkelde tot een door 'nomenklatoera geleide organisatie 'in 'een kapitalistisch systeem waarin apparatsjiks het voor ne: zeggen hadden Hij liet doorschemeren zich misschien te zullen aansluiten bij de radicaiere Ruslands Democratische Keuze (DVR) Waarnemers opperden dat Beljajew de eerste zou kunnen zijn van een groot aantal overlopers naar de DVR, en dat zijn ontslag een bewijs was voor de onenigheid binnen de regering tussen Tsjernomyrdin en de twee eerste vicepremiers, Tsjoebajs en Nemtsow, over het tempo van de hervormingen

Moord op plaatsvervangend gouverneur van St Petersburg

Op 18 augustus werd Michail Manevitsj. plaatsvervangend gouverneur van St Petersburg en voorzitter van de commissie voor gemeentelijk onroerend goed, vermoord in zijn auto. Zijn vrouw, die bij hem in de auto zat, overleefde de aanslag.

Manevitsj was eveneens lid van de Commissie voor het Beheer van Staatseigendommen. President Jeltsin gelastte een spoedonderzoek naar de moord. die vermoedelijk verband hield met Manewitsjs rol bij de privatisering van gemeentelijk onroerend goed in St Petersburg.

ONDERTEKENING VREDESVERDRAG MET TSJETSJENIË

President Boris Jeltsin en president Aslan Maschadow van Tsjetsjenië ondertekenden op 12 mei in Moskou een vredesverdrag. Hierin stond dat Rusland en Tsjetsjenië verklaarden om 'voor altijd af te zien van toevlucht tot, of dreiging met geweld bij het oplossen van een conflict', en 'wederzijdse betrekkingen op te bouwen in overeenstemming met de algemeen aanvaarde principes en richtlijnen van het internationale recht'. In het vredesverdrag werd de nog onbeantwoorde vraag over de grondwettelijke verhouding tussen Tsjetsjenië en Rusland echter niet opgelost.

President Boris Jeltsin *(r.)schudt* zijn *Tsjetsjeense ambtgenoot Aslan Maschadow* de *hand na dc ondertekening* op *12 mei 1997* in *Moskou van een vredesverdrag. Foto EPA*

Hierover zou eind 2001 besloten worden volgens de voorwaarden in de overeenkomst die in augustus 1996 ondertekend was (zie pag. 762/1-'96).

Diezelfde dag ondertekenden de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin en president Maschadow een apart intergouvernementeel verdrag over sociale en economische samenwerking.

Volgens waarnemers was het vredesverdrag nodig als basis voor verdere overeenkomsten met betrekking tot de oliepijplijn die bedoeld was om olie te transporteren van Azerbajdzjan naar de Russische Zwarte-Zeehaven Novorossiisk. De pijpleiding zou in oktober in gebruik worden genomen, maar de delen die in Tsjetsjeens gebied lagen. moesten gerepareerd worden als gevolg van de verwoestingen van de Russisch-Tsjetsjeense oorlog. Een samenwerkingsverdrag tussen het Russische ministerie van brandstof en energie en het Tsjetsjeense oliebedrijf Joezjnaja werd op 23 mei ondertekend.

Dat de onlusten in Tsjetsjenië aanhielden werd vlak voor de ondertekening van het verdrag treffend geïllustreerd door de ontvoering van drie Russische televisiejournalisten op 10 mei, onder wie een van Ruslands bekendste vrouwelijke oorlogscorrespondenten, Jelena Masjoek.

Verder overleg tussen presidenten Jeltsin en Maschadow

Op 18 augustus had president Jeltsin in Moskou een ontmoeting met de president van de separatistische Russische Republiek Tsjetsjenië. Hoewel Rusland weigerde in te stemmen met de eis dat de onafhankelijkheid van Tsjetsjenië in een interstatelijk verdrag zou worden erkend, kondigde Jeltsin de oprichting aan van een 'gezamenlijke commissie' die zich moest 'beraden over verdere stappen inzake de vrijheid, onafhankelijkheid of, hoe je het ook wil noemen, van Tsjetsjenië.' Verder eisten de Tsjetsjenen $ 260 mrd schadevergoeding voor de aangerichte schade tijdens de oorlog van 1994-'96 met Rusland.

De onzekerheid over de status van Tsjetsjenië schiep ook onduidelijkheid over een oliepijpleiding tussen Azerbajdzjan en de Russische Zwarte-Zeehaven Novorossiisk. De eerste onderminister van brandstof en energie Sergej Kirijenko zei op 6 augustus dat Tsjetsjenië een doorvoerheffing van $ 6 per ton eiste, veel meer dan de $ 0,43 die Rusland bood. Tijdens een ontmoeting in Moskou op 31 augustus en 1 september bereikten Russische en Tsjetsjeense functionarissen geen akkoord over het herstel van het Tsjetsjeense deel van de oliepijpleiding dat was vernield tijdens de oorlog. Kirijenko zei dat verscheidene opties werden overwogen om de oliepijpleiding om Tsjetsjenië heen te leiden, hoewel Jeltsin zich op 2 september tegen dit plan uitsprak

De ontmoeting tussen Jeltsin en Maschadow viel samen niet de vrijlating van drie Russische journalisten van het commerciële televisiestation *NTV* die in mei in Tsjetsjenië waren ontvoerd. Ook twee andere gijzelaars. beiden journalisten van het televisiestation *VID*, werden in vrijheid gesteld.

De voorzitte van *NTV*, Igor Malasjenko, en ondersecretaris Berezowski van de Veiligheidsraad legden ieder op 19 augustus een verklaring af waarin zij toegaven dat er losgeld was betaald voor de vrijlating van de journalisten. Malasjenko noemde een bedrag van boven de $ 1 mln. Kerezowski beschuldigde de Tsjetsjeense leiders ervan niet in staat te zijn iets tegen de ontvoeringen te ondernemen, terwijl Malasjenko verklaarde dat de Tsjetsjeense regering. met name vice-president Wacha Arsanow, direct verantwoordelijk was voor de ontvoeringen.

REGIOSALE ONTWIKKELINGEN. NOODTOESTAND IN WLADIWOSTOK. MEER PRESIDENTIELE VERTEGENWOORDIGERS. GOUVERNEURSVERKIEZINGEN

Op 8 mei werd de noodtoestand uitgeroepen in Wladiwostok, de hoofdstad van Ruslands afgelegen oostelijke provincie Primorski kraj, vanwege stroomonderbrekingen die soms 20 uur per dag duurden. De onderbrekingen waren ontstaan doordat mijnwerkers de kolenlevering aan elektriciteitscentrales sinds 1 mei gestaakt hadden uit protest tegen de reeds maanden uitblijvende betaling van hun lonen.

Op 20 mei werd een aantal maatregelen afgekondigd om de crisis op te lossen, waaronder de uitgifte van 70 miljard roebel van het ministerie van brandstof en energie om de achterstallige lonen uit te betalen. Een andere maatregel was de fusie van de belangrijkste energieinstallaties in het gebied, de kolendagmijn Loetsjegorsk en de elektriciteitscentrale Primorskaja. tot een eenheid met de naam Loetek.

Wladimir Ignatenko, de vertegenwoordiger in Primorski kraj met een presidentiële volmacht, werd op 26 mei vervangen door luitenant-generaal Wiktor Kondratow. voormalig hoofd van de regionale afdeling van de federale veiligheidsdienst. Op 29 mei werd bericht dat

Kondratow op een persconferentie had gezegd dat de crisis kon worden verklaard door de verduistering van in totaal 100 miljard roebel van overheidsgelden, die bestemd waren voor de verbetering van de energiebronnen in Primorski kraj

Gouverneur Primorski kraj weigert af te treden

De ruzie tussen de regering en Jewgeni Nazdratenko de gouverneur van Primorsk kraj leek in juni uit te monden in een constitutionele crisis toen de federale autoriteiten Nazdratenko onder druk zetten om af te treden
Nazdratenko, die in december 1995 was gekozen tot regionaal gouverneur. kreeg in zijn ruzie met de federale autoriteiten bijval van andere regionale leiders en leden van de oppositie De gouverneur van Swerdlowsk, Edoeard Rossel, bijvoorbeeld waarschuwde op 10 juni dat het een gevaarlijk precedent zou scheppen als een gekozen regionale leider tot aftreden zou worden gedwongen

De ruzie kwam voort uit protesten van de bevolking tegen het afsluiten van de stroom bij een energiecrisis in mei (zie boven). die de Russische regering weet aan het 'corrupte bestuur' van Nazdratenko. De nieuw benoemde vertegenwoordiger van de president in de regio, Wiktor Kondratow, lid van de federale veiligheidsdienst, kreeg op 6 juni buitengewone volmachten om het federale beleid in Primorski kraj uit te voeren, zonder zich te hoeven storen aan Nazdratenko.

Wijzigingen in regionaal bestuur. Tussentijdse gouverneursverkiezingen

In juli gelastte president Jeltsin dat Moskou meer greep moest krijgen op de regionale regeringen. Een op 9 juli uitgevaardigd presidentieel decreet verleende de in de regio's benoemde vertegenwoordigers van de president aanzienlijk meer macht. Zo werden zij verantwoordelijk voor het toezicht op personeel dat werkzaam was in lokale bureaus van federale instellingen, die daardoor minder afhankelijk werden van plaatselijke (gekozen) leiders, en voor de besteding van overheidsgelden in hun regio.

Door dit decreet kregen de presidentiële vertegenwoordigers in het hele land de bevoegdheden die de presidentiële vertegenwoordiger in Primorski kraj in juni had gekregen tijdens de machtsstrijd daar tussen regionaal gouverneur Jewgeni Nazdratenko en de federale autoriteiten Op 4 juli had de Federatieraad (waarin ambtshalve de voorzitters van de parlementen en besturen van Ruslands 89 territoriale eenheden zitting hadden), Jeltsin opgeroepen om zijn decreet in Primorski kraj ongedaan te maken

De tweede ronde van de gouverneursverkiezingen in Nizjni Nowgorod op 13 juli (die nodig was door de benoeming in maart van de voormalige regionale gouverneur Boris Nemtsow tot eerste vice-premier zie pag 443/2/3-97) werd gewonnen door de burgemeester van Nizjni Nowgorod, Iwan Skljarow Met 52 tegen 42 procent van de stemmen versloeg Skljarow, die de steun had van de Russische regering, de kandidaat van de oppositie, Gennadi Chodirew. die afgevaardigde was in de Staatsdoema en de steun genoot van de Communistische Partij en de extremistische Liberaal-Democratische Partij (de opkomst bedroeg 49 procent)

Op 27 juli won de favoriete kandidaat van de Russische regering, Boris Goworin, de gouverneursverkiezingen in de oblast Irkoetsk met 50,3 procent van de stemmen. De kandidaat van de Communistische Partij, Sergej Lewtsjenko, eindigde als tweede met 18,8 procent.

PRESIDENTIEEL VETO OVER INPERKING GODSDIENSTVRIJHEID. FEDERATIERAAD VERWERPT VETO OVER BUITGEMAAKTE KUNST. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 23 juni gaf de Staatsdoema met driehonderd tegen acht stemmen zijn goedkeuring aan een wetsvoorstel over 'de vrijheid van geweten en religieuze vereniging.'Het wetsvoorstel – over een versie hiervan had ook het vorige parlement (de Opperste Sowjet) zich gebogen voor zijn ontbinding in 1993 - legde sterke beperkingen op aan de rechten van niet-inheemse religies in Rusland.

Krachtens het wetsvoorstel zou de status van 'Russische organisatie' alleen worden verleend aan religieuze genootschappen die al meer dan vijftig jaar actief waren in Rusland, en die takken hadden in minstens de helft van de 89 regio's. Groepen die minder dan vijftien jaar actief waren. werden eigendomsrechten en de status van rechtspersoon onthouden. Het wetsontwerp werd krachtig gesteund door de Russisch-orthodoxe Kerk. die herhaaldelijk haar bezorgdheid had uitgesproken over de bekeringsijver van talrijke buitenlandse religieuze groepen die zendingsactiviteiten hadden ontplooid in Rusland na het uiteenvallen van de Sowjet-Unie.

Het hoofd van de Russisch-orthodoxe Kerk, Aleksej II. patriarch van Moskou en heel Rusland, weigerde paus Johannes Paulus II op 21 juni te ontmoeten ter voorbereiding van een Europese oecumenische conferentie Zijn besluit was een protest tegen de volgens het patriarchaat van Moskou 'politiek gemotiveerde activiteiten van katholieke missionarissen in Rusland

Presidentieel veto tegen wet op inperking vrijheid van godsdienst

Op 22 juli sprak president Jeltsin zijn veto uit tegen een wet die de vrijheid van niet-traditionele en niet-inheemse religies in Rusland inperkte. omdat deze een 'schending betekende van de burgerlijke en individuele grondwettelijke rechten en vrijheden' Jeltsin sprak zijn veto uit ondanks het feit dat leiders van de Russisch-orthodoxe kerk hem op 17 juli hadden opgeroepen de wet te ondertekenen

De Federatieraad had de wet op 4 juli goedgekeurd met 112 tegen 4 stemmen bij één onthouding, nadat de Staatsdoema haar in juni met een overweldigende meerderheid had aangenomen (zie boven). De rooms-katholieke kerk in Rusland was blij met het besluit van de president, hoewel het hoofd van de Russisch-orthodoxe Kerk, Aleksej II, patriarch van Moskou en heel Rusland, waarschuwde dat het veto zou leiden tot spanningen tussen de autoriteiten en de bevolking.

Federatieraad verwerpt veto over 'buitgemaakte kunst'

Zoals verwacht stemde de Federatieraad, met meer dan de vereiste tweederde meerderheid voor de venverping van een presidentieel veto. Dit veto had betrekking op een wetsvoorstel waarin werd verklaard dat Duitse kunstwerken, die door Rusland in beslag waren genomen na de Tweede Wereldoorlog, Russisch eigendom waren. De uitkomst van de stemming, die op 14 mei bekend werd gemaakt, was 141 stemmen voor, 14 tegen en 14 onthoudingen.

De stemming in de Federatieraad kwam overeen met de stemming in de Staatsdoema in april waarbij het veto van de president eveneens was verworpen (zie pag. 446/3 e.v.-'97). De stemming was vertraagd doordat de Federatieraad de ongebruikelijke beslissing had genomen per post te stemmen. Na de stemming werd er gesuggereerd dat Jeltsin de zaak naar het Constitu-

tionele Hof zou verwijzen. Dit was de enige weg die de president nog open stond om de verwerping van zijn veto door beide Kamers van het parlement aan te vechten. Op 22 mei maakte Jeltsins bureau echter bekend dat de president had besloten het wetsvoorstel terug te sturen naar de Federale Assemblee vanwege 'schendingen van grondwettelijke procedures'. Algemeen werd aangenomen dat de vermeende schendingen verwezen naar het besluit van de Federatieraad om per post te stemmen.

Doden door namaakwodka. Lagere levensverwachting

Op 2 juni werd op een spoorwegstation van Moskou een lading van ongeveer 240.000 flessen namaakwodka in beslag genomen. Waarschijnlijk waren de flessen afkomstig uit Noord-Ossetië. Volgens een bericht van *Itar-Tass* diezelfde dag waren in de Siberische stad Krasnojarsk zeker 22 mensen overleden als gevolg van het drinken van namaakwodka die methylalcohol bevatte. Volgens een bericht op 14 juni vielen in Koergan negen doden door dezelfde oorzaak.

Minister van binnenlandse zaken Anatoli Koelikow kondigde op 13 juni maatregelen aan om de handel in illegale alcohol de kop in te drukken door alleen nog de federale overheid vergunningen te laten verstrekken.

Het Staatsbureau voor de Statistiek meldde op 8 juni dat slechts 54 procent van de Russische mannen van boven de 16 jaar de leeftijd van 60 jaar zouden bereiken. Dit onderstreepte de conclusie van een op 7-8 juni in Moskou gehouden artsenconferentie. Daar werd gewaarschuwd dat 'Rusland zijn belangrijkste bezit aan het verliezen is: zijn burgers'.

Voorstel om Lenin te begraven

Tijdens een eendaags bezoek aan St Petersburg op 6 juni zei president Jeltsin een referendum te willen houden over het voorstel om het gebalsemde lichaam van Wladimir Lenin uit het mausoleum op het Rode Plein in Moskou te halen en te begraven in St Petersburg. Het voorstel leidde tot een woedende reactie in de Staatsdoema, die op 23 juni een resolutie aannam waarin iedere poging om het lichaam weg te halen werd veroordeeld als 'een daad van politieke wraak'.

(Vor.ber.pag. 439/1 e.v.-1997)

BELIZE

NIEUWE LEIDER PUP

Op 10 november 1996 koos de oppositionele People's United Party (PUP) partijvoorzitter Said Musa, een 46-jarige advocaat, tot leider van de PUP als opvolger van veteraan George Price, 77, die medio oktober ontslag had genomen. Musa, minister van buitenlandse zaken van 1989-'93, werd gekozen met 358 van de 572 uitgebrachte stemmen. Op Florencio Marin, een voormalige vice-premier, werden 214 stemmenuitgebracht.

KABINETSWIJZIGING

Op 22 april 1997 wijzigde premier Manuel Esquivel zijn kabinet. De verantwoordelijkheid voor gezondheidszorg en sport ging van Rueben Campos naar Salvador Fernández, die zijn portefeuille handel en industrie overdroeg aan Alfredo Martinez. Campos werd minister van nationale coördinatie en mobilisatie. Minister van huisvesting, stadsontwikkeling en coöperaties Hubert Erlington kreeg binnenlandse zaken en arbeid erbij, een portefeuille die in januari 1995 in handen was gekomen van Elito Urbina (zie pag. 402/1-'95). Na de wijzigingen zag het kabinet er als volgt uit:

Premier, economische ontwikkeling en financiën - Manuel Esquivel; vice-premier, buitenlandse zaken. nationale veiligheid en justitie - Dean Barrow: landbouw en visserij - Russell García; ondenvijs en openbare diensten - Elodio Aragon; energie, wetenschap, technologie en vervoer - Joseph Cayetano; gezondheidszorg en sport - Salvador Fernández*; huisvesting, stadsontwikkeling, coöperaties, binnenlandse zaken en arbeid - Hubert Erlington; menselijke hulpbronnen, vrouwenzaken en jeugd - Philip Goldson: nationale coördinatie en mobilisatie - Rueben Campos; natuurlijke hulpbronnen - Eduardo Juan; openbare werken - Melvin Hulse jr; toerisme en milieu - Henry Young; handel en industrie - Alfredo Martínez; gouverneur Centrale Bank - Keith Arnold; ambassadeur in de Verenigde Staten - James Schofield Murphy; permanente vertegenwoordiger bij de Vercnigdc Naties te New York - Edward Laing.

(Vor.ber.pag. 402/1-1995)

DOMINICAANSE REPUBLIEK

GENERAALS MET PENSIOEN GESTUURD

Op 29 oktober 1996 vaardigde president Leonel Fernández een decreet uit

De president van de Dominicaanse Republiek, Leonel Fernández (r.),samen met zijn Peruaanse collega Alberto Keinya Fujimori op 2 maart 1997 in Santo Domingo. Foto AFP

volgens welk 24 hoge generaals van alle drie de onderdelen van de strijdkrachten met pensioen werden gestuurd Eerder had de partij van de president. de Dominicaanse Bevrijdingspartij (PLD) kritiek geleverd op het uitzonderlijk grote aantal generaals binnen de strijdkrachten en het advies gegeven dat alle hoge officieren loyaal aan oud-president Joaquín Balaguer dienden op te stappen om plaats te maken voor lagere officieren

PRD-LEIDER PEÑA TREKT ZICH TERUG UIT POLITIEK

Op 22 april 1997 maakte José Francisco Peña Gómez bekend dat hij zich zou terugtrekken uit de politiek omdat hij aan kanker leed. Peña was sinds 1973 leider van de belangrijkste oppositiepartij, de centrumlinkse Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD). In de beslissende ronde van de presidentsverkiezingen van 1996 was hij op het nippertje verslagen (zie pag. 482/1/2-'96).

(Vor.ber.pag. 481/1 e.v.-1996)

GUATEMALA

KABINETSWIJZIGING

Op 15 januari 1997 werd een kabinetswijziging bekendgemaakt. Het ging daarbij om de volgende ministersposten (zie voor samenstelling van het in januari 1996 gevormde kabinet van president Alvaro Arzu Irigoyen pag. 189/3-'96):

arbeid - Héctor Cifuentes Mendoza+: landbouw - Mariano Ventura*;onderwijs - Roberto Moreno Godoy*; secretaris-generaal van het bureau van de president - Carlos García*.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

IMPLEMENTATIE VREDESAKKOORD. CHINEES VETO TEGEN VN WAARNEMERS

Op 10 januari sprak China in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) zijn veto uit over een Amerikaans voorstel 155 militaire VN-waarnemers te sturen om toezicht te houden op de uitvoering van het vredesakkoord dat in december 1996 was gesloten en een einde had gemaakt aan de burgeroorlog die 36 jaar had geduurd (zie pag 183/1 e v-'97) De Chinese beslissing leek te zijn ingegeven door de diplomatieke banden tussen Guatemala en Taiwan

Internationale hulp ter ondersteuning akkoord

Op 22 januari werd in Brussel een vierjarenplan voor internationale hulp ondertekend om de uitvoering te ondersteunen van het vredesakkoord van december 1996.

De Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB) zou zo'n $ 800 mln bijdragen, de Wereldbank $400 mln en de Europese Unie $230 mln. Daarnaast werd van de regering een bijdrage verwacht van ongeveer $ 700 mln die moest worden opgebracht door een verhoging van de totale belastinginkomsten met 50 procent boven het niveau van 1995.

De Guatemalteekse president. Alvaro Arzu Irigoyen, bevestigt op 2 februari 1997 in Guatemala-Stad een medaille aan een militair lint ter gelegenheid van de officiële viering van de ondertekening van het vredesakkoord van december 1996. *Foto EPA*

Benoeming waarheidscommissie. Begin werkzaamheden

Op 22 februari werd bekendgemaakt wie zitting zouden nemen in de waarheidscommissie die een onderzoek zou gaan instellen naar schendingen van de mensenrechten tijdens de burgeroorlog die 36 jaar had geduurd Christian Toumushat, de functionaris van de Verenigde Naties die aan het hoofd van de commissie stond, zei dat professor Zotilia Luz en Edgar Balsells een advocaat hem zouden bijstaan bij het onderzoek

Op 1 augustus meldde *NRC Handblad* dat de waarheidscommissie die dag zou beginnen aan haar onderzoek naar de schendingen van de mensenrechten in Guatemala

Alerta (aug.'97) meldde het volgende over de werkzaamheden van de commissie:

'De Coinmissie voor Historische Opheldering, die de mensenrechtenschendingen tijdens het 36 jaar durende gewapend conflict moet onderzoeken. heeft op haar.eerste werkdag 25 duizend te onderzoeken zaken gekregen. Deze gevallen worden aangegeven door een verzameling maatschappelijke organisaties. Een werkgroep van de Katholieke Kerk heeft meegedeeld tienduizend gevallen te hebben geregistreerd die binnenkort zullen worden aangeboden.
De waarheidscommissie. ontslaan uit de vredesakkoorden tussen de regering en de voormalige guerrilla, zal gedurende tien maanden onderzoek doen. In het vredesakkoord is vastgelegd dat de commissie niet tot vervolging of aangifte zal overgaan. De commissieleden moeten onderzoeken wie de verantwoordelijken voor de mensenrechtenschendingen waren. waar ze plaatsvonden en waarom. In het eindrapport zullen geen namen van verantwoordelijken genoemd worden Een Gualtemalteekse mensenrechtenactivist noemde het merk van de commissie belangrijk, want „hoewel er geen namen genoemd worden. zal wel duidelijk worden waarom en met welke bedoelingen de dingen gebeurd zijn". (IPS)'

Bezoek Amerikaanse minister van buitenlandse zaken

De regering. oppositiepartijen en inheemse organisaties toonden zich verheugd over een bezoek, op 4 mei 1997, van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Madeleine Albright, maar benadrukten de noodzaak van verdere Amerikaanse en internationale hulp, alsmede samenwerking ter ondersteuning van het zich ontwikkelende vredesproces.

Omvorming guerrillabeweging URNG tot politieke partij

Op 18 juni kozen gedemobiliseerde guerrillastrijders van de Guatemal-

Drie commandanten van de guerrillabeweging URNG op 20 juni 1997 in Guatemala-Stacl. V.l.n.r..Ricardo Rosales. Ricardo Ramirez en Jorge Soto. De drie maakten deel uit van het overgangscomité dat tot taak had de URNG om te vormen tot een politieke partij Foto *EPA*

teekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG) een overgangscomité dat werd belast met de taak de guerrillabeweging om te vormen tot een politieke partij die in staat zou zijn de macht te verwerven (zie pag. 183/1-'97).

Ongeveer honderd voormalige URNG-strijders - van de 3.000 strijders die waren gedemobiliseerd na het vredesakkoord van december 1996 - kozen Ricardo Ramirez (alias commandant Rolando Moran) tot president van het comité. Jorge Soto (alias commandant Pablo Monsanto) werd gekozen tot vice-president en Ricardo Rosales (alias Carlos González tot secretaris. Waarnemers waren verbaasd dat Rodrigo Asturias (alias commandant Gaspar Ilom) geen zitting had in het comité. Asturias. voordien beschouwd als een mogelijke kandidaat voor het leiderschap van de URNG, was echter niet teruggekeerd uit ballingschap in Mexico.

MOORD OP POLITICUS PAN

Op 5 juni werd in Jocotán in het zuidoostelijke departement Chiquimula de gemeentelijke secretaris van de Partij voor Nationale Vooruitgang (PAN),Jorge Luis Marroquin Martinez, vermoord. Volgens de politie waren onbekende huurmoordenaars verantwoordelijk voor de moord.

MINISTER VAN DEFENSIE EN STAFCHEF STRIJDKRACHTEN ONTSLAGEN

Op 3 juli ontsloeg president Alvaro Arzú Irigoyen minister van defensie generaal Julio Balconi Turcios en de stafchef van de strijdkrachten, generaal Sergio Camargo Muralles. Voor hun ontslag werd geen officiële reden gegeven maar het was bekend dat de twee mannen veelvuldig met elkaar overhoop lagen. De twee werden opgevolgd door respectievelijk generaal Héctor Mario Barrios Celada en luchtmachtgeneraal Marco Tulio Espinoza, volgens de NZZ (5/6 juli '97) een voorstander van de harde lijn.

Volgens waarnemers zouden de wijzigingen er waarschijnlijk toe leiden dat de voorstanders van de harde lijn binnen de strijdkrachten meer invloed zouden krijgen. Dezen werden in verband gebracht met de ernstigste gevallen van schendingen op het gebied van de mensenrechten in het recente verleden. Espinoza, die was verkozen boven verscheidene hogere officieren, had aan het hoofd gestaan van de beruchte presidentiële garde (EMP), die zich zou hebben schuldig gemaakt aan ernstige schendingen van de mensenrechten. Ook vreesde men dat de benoemingen effect zouden kunnen hebben op de uitvoering van het demilitariseringsproces dat was geregeld in het vredesakkoord van december 1996.

VEROORDELING POLITICI

Op 1 augustus werd bericht dat de dag daarvoor voormalig minister van binnenlandse zaken Danilo Parrinello. zijn toenmalige tweede man Mario Alfredo Merida, alsmede voormalig politiechef Salvador Figueroa waren veroordeeld tot elk tien jaar gevangenisstraf wegens het doden door de politie van rechtenstudent Mario Alioto López Sanchez in 1994 In dezelfde zaak werd oud-politiechef Carlos Venecio Escobar vet-oordeeld tot 30 jaar cel Alle veroordeelden zouden tegen hun vonnis in beroep gaan

De student was in november 1994 neergeschoten nadat de politie bevel had gekregen het vuur te openen tijdens een protestmars van studenten tegen een verhoging van de prijzen van het openbaar vervoer. Carlos Venecio Escobar sloeg op de student ia terwijl deze op de grond lag dood te bloeden en joeg hulpverleners weg.

Minister van binnenlandse zaken Rodolfo Mendoza noemde het 'onvoorstelbaar dat een kabinetslid bestraft wordt omdat een agent zijn kalmte verloor'.
(Vor.ber.pag. 182/2 e.v.-1997)

JAMAICA

OCD-PREMIER MANLEY OVERLEDEN

Op 6 maart 1997 overleed op 72-jarige leeftijd Michael Manley, de voormalige leider van de regerende People's National Party (PNP) en tweevoudig premier (1972-'80 en 1989-'92).

Manley's pleidooi voor een nieuwe economische wereldorde om met name ontwikkelirigslanden te helpen, zijn steun voor China en de vrijheidsstrijd in Afrika, alsmede zijn vooraanstaande rol in de Beweging van Niet-Gebonden Landen (NAM) maakten hem tot een leidende figuur in de Derde Wereld en tot het mikpunt van Amerikaanse kritiek. Hij had medewerking verleend aan de oprichting van de Caribische Gemeenschap (CARICOM) en bleef een belangrijk voorvechter van regionale samenwerking. Tijdens zijn tweede ambtstermijn in 1990 zag zijn regering ten langen leste af van het oude streven naar door de staat geleide hervormingen en koos de weg van liberalisering en deregulering. In maart 1992 was hij om gezondheidsredenen afgetreden als premier en als leider van de PNP (zie pag. 399/3-'92).

In *Alerta* (april '97) schreef Marcel Bayer o.m. het volgende over de op 10 december 1924 geboren Manley

'Michael Manley (...) kwam uit een politiek nest. Vader Norman Washington Manley en diens neef. Alexander Bustamente. gaven de politiek van de jaren dertig tot de jaren zestig in Jamaica vorm. Zij speelden. eerst als team

en later als politieke rivalen, een cruciale rol in de decennia vóór en na de onafhankelijkheid (1962) van het eiland. Na die onafhankelijkheid groeide de economie van Jamaica sterk - en met de bauxietsector. de veredelingsindustrie en het toerisme als pijlers - maar de welvaartsverdeling werd er niet beter op.

Michael Manley introduceerde in de jaren zeventig als voorman van de People's National Party (PNP) het democratisch socialisme dat stond voor ,.socialisme met een menselijk gezicht". Met meer overheidscoiltrole wilde hij de economische basis van het land verbreden en sociale verbeteringen doorvoeren. Slogans als ,,Better must come" en .,Power for the People" stonden voor de boodschap die Mailley uitdroeg: een democratisch Jamaica mi.: betere perspectieven voor de onderlaag van de samenleving. Met zijn charismatische persoonlijkheid en vlammende betogen wist hij een groot deel van de Jamaicanen voor zijn plannen te winnen. Hij won de verkiezingen van 1972 dan ook overtuigend.

Tijdens zijn eerste termijn maakte Manley veel van z'n beloften waar met de invoering van een wettelijk minimuinloon en een nieuwe arbeidswetgeving. Er werd een begin gemaakt met de verdeling van de grond ten gunste van de kleine boeren. De mogelijkheden voo krediet voor deze groep werden verruimd. Het onderwijs en de gezondheidszorg werden beter toegankelijk gemaakt en er werd een alfabetiseringscampagne gestart. Ook stimuleerde Manley's regering de bouw van meer volkswoningen.

De indrukwekkende volksprojecten. zoals ze werden genoemd. moesten worden gefinancierd door een grotere greep van de overheid op vitale economische sectoren. Hiermee kwam Manley op een spoor terecht dat hem in conflict zou brengen met de internationale gevestigde orde. Cruciaal was de affaire van de bauxietheffingen. Manley lanceerde het plan om de heffingen op de bauxietwinning en -verwerking te verhogen. Bovendien wilde hij een meerderheidsaandeel voor de overheid in de bauxietbedrijven in Jamaica. Toen de onderhandelingen met de internationale aluminiumconcerns mislukten. legde de regering eenzijdig een hogere heffing op. De inkomsten verzevenvoudigden daardoor in één klap, maar het effect werd praktisch direct ongedaan gemaakt door een sterke daling van de bauxietproductie.

Behalve voor een progressief sociaal en economisch binnenlands beleid; stond Manley's democratisch socialisme voor een vernieuwend buitenlands beleid. Jamaica knoopte nauwe banden aan met het socialistische buurland Cuba en werd een toonaangevend land in de beweging van niet-gebonden landen. Daarmee profileerde Michael Manley zich als een politiek leider, die niet van plan was zich bij voorbaat neer te leggen bij de politieke en economische hegemonie van de Verenigde Staten in de Caribische regio. Hij opteerde voor een onafhankelijke koers, een ,,derdeweg", tussen het Amerikaanse kapitalisme en het Russische staatssocialisme.

Al vrij snel werd Manley geconfronteerd met de keiharde politieke realiteit. Zijn progressieve koers werd niet gepikt door de Jamaicanen uit de midden- en hogere inkomensgroepen. De hogere belastingen, grotere overheidsinvloed in de samenleving en niet in het minst de linkse retoriek wakkerden bij hen de onrust aan. Een belangrijk medium als dc *Daily* Gleaner, verreweg het grootste dagblad in Jamaica, maakte stemming door veel aandacht te geven aan de aanwezigheid in het land van artsen, onderwijzers en andere deskundigen uit Cuba. Het gevolg was dat veel Jamaicanen met geld het land verlieten en zich in Canada en de Verenigde Staten vestigden.

Manley's politieke tegenhanger Edward Seaga van de Jamaican Labour Party (JLP), een fel anti communist, beschuldigde Manley ervan Jamaica te willen omvormen tot een éénpartijstaat naar Cubaans voorbeeld. De politieke polarisatie op het Caribische eiland zorgde in de sloppenwijken voor regelrechte straatoorlog. Over en weer bestookten de zwaar bewapende PNP- en JLP-bendes elkaar.

In een sfeer van verdachtmakingen en terwijl Manley de noodtoestand had afgekondigd, vonden de verkiezingen van 1976 plaats. De grote overwinning van Manley werd overschaduwd door de tientallen doden tijdens de straatterreur.

Met zijn eigenzinnige buitenlandbeleid kwam Manley in aanvaring met de Amerikaanse regering. de conservatieve regeringen in de regio en de internationale financiële instellingen. Het werd steeds moeilijker om in het buitenland aan kapitaal te komen voor investeringen in de noodlijdende economie. De banken en investeerders trokken de handen af van Jamaica. Manley's hartelijke banden met Castro's Cuba, Maurice Bishop en zijn revolutionaire regering in Grenada en de sandinisten in Nicaragua waren de Amerikaanse regering een doorn in het oog. Toen Manley ook nog eens weigerde de Cubaanse inval in Angola te veroordelen, kreeg hij door Washington de duimschroeven aangedraaid.

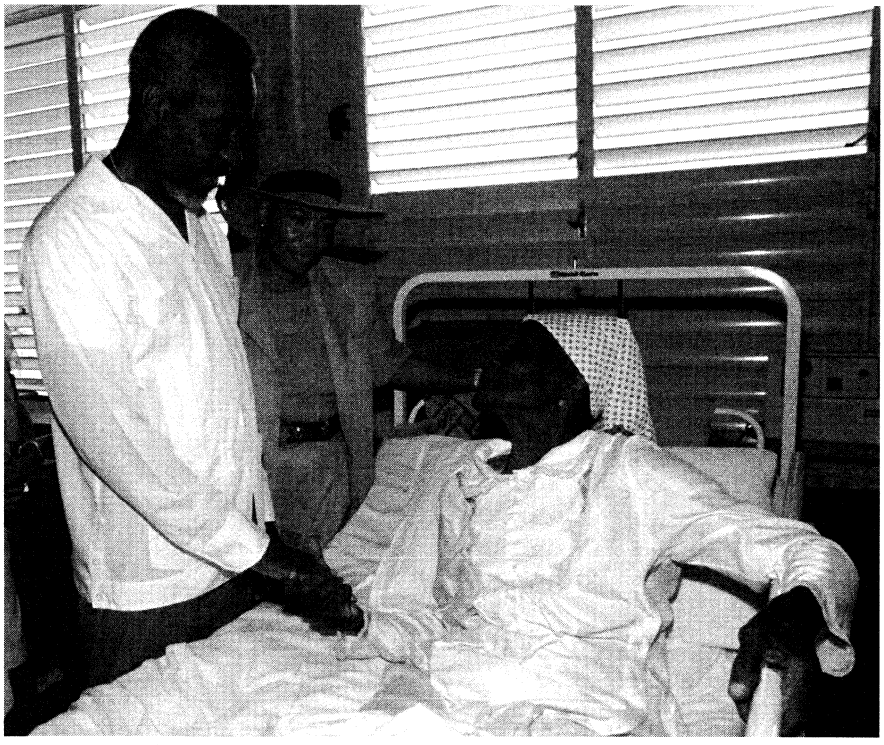
Uiteindelijk was er voor Michael Manley geen andere uitweg meer dan bij het Internationale Monetaire Fonds (IMF) aan te kloppen. De stringente bezuinigingspolitiek, een van de harde voorwaarden vnnr IMF-steun, zorgde voor een snelle afkalving van Manley s politieke populariteit onder de Jamaicanen. Zelfs de geruchtmakende ,,breuk" met het IMF in het verkiezingsjaar 1980 kon hem niet meer redden Seaga won dr. opnieuw zeer gewelddadige, verkiezingen met een overweldigende meerderheid.

Michael Manley bleef geloven in een derde weg. In zijn boek *Struggle* in the Periphery (1982, Third World Media Ltd.) beschreef hij zijn politieke gevecht met de multinationals, het IMF en de Noord-Amerikaanse regering. Als enige optie om de internationale gevestigde orde (door hem gedefinieerd als zowel ..West" als ,,Oost")te breken, zag hij een verbond van ,,perifere"(lees: zuidelijke) landen.

(...)

Toen Michael Manley in 1989 na een nieuwe verkiezingsoverwinning zijn, zoals hij het zelf noemde, ,,tweede kans" kreeg, was alle socialistische retoriek verdwenen. Continuïteit in het beleid en consensus in de samenleving waren de nieuwe leidraad. Wel een duidelijk sociaal beleid, maar op basis van een vrije-markt-filosofie.

Direct na de verkiezingsoverwinning gaf de nieuwe premier te kennen zo snel mogelijk contact te zoeken met de Amerikaanse president Bush. Manley onderstreepte het belang van het ,,Enterprise for the America's"-plan, waarmee president Bush de buitenlandse politiek van zijn voorganger Reagan ten aanzien van de Caribische regio voortzette. Manley

De premier van Jamaica, Percival J. Patterson, bezoekt op 25 augustus 1997 op het eiland Montserrat de oudste vrouw van dit eiland, de 103 jaar oude Josephine Wicks, die na de vulkaanuitbarstingen van juni (zie verderop onder Montserrat) naar een ziekenhuis in het noorden van het eiland moet worden overgebracht. Foto AFP

hoopte hiermee voordelen te verwerven op het gebied van investeringen, handel en schuldverlichting Jamaica bleef ook in de pas lopen bij het IMF en de Wereldbank.
Toch gaf het herstel van de diplomatieke betrekkingen met Cuba, in 1990. aan dat hij ook een eigen politieke koers wilde varen. Met andere, niet Engelstalige landen uit de regio. zoals Mexico en Venezuela. werden de relaties eveneens versterkt. Ook gaf Manley Jamaica weer een prominente rol in de Caribische Gemeenschap (Caricom). Nu de iriternationale polarisatie weg cn het beleid minder nationalistisch is, kan een meer regionale oriëntatie Jamaica mogelijk betere perspectieven bieden, zo vond hij
Michael Manley kon zijn termijn om gezondheidsredenen niet afmaken. Begin 1992 droeg hij het premierschap over aan PNP-voorzitter Percival J. Patterson. Manley hield zich nog wel bezig met de binnenlandse politiek als adviseur en manifesteerde zich in de regio als pleitbezorger van verdere Caribische integratie Daarnaast ging hij schrijven over zijn grote hobby cricket. (..)'

AKKOORD MET VS INZAKE DRUGSHANDEL

Op 5 mei maakte de regering bekend dat zij een akkoord met de Verenigde Staten had gesloten ten aanzien van maritieme drugshandel. Krachtens dit akkoord hadden functionarissen van de Amerikaanse drugsbestrijdingsdienst de bevoegdheid bij de achtervolging van vermeende drugshandelaren in samenwerking met hun Jamaicaanse collega's het luchtruim en de territoriale wateren van Jamaica te betreden.

(Vor.ber.pag. 717/1-1996)

MEXICO

ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DRUGS. NIEUWE DRUGSBESTRIJDINGSDIENST

Op 30 april 1997 maakten de autoriteiten de oprichting bekend van een nieuwe drugsbestrijdingsdienst. Deze zou in de plaats komen van het in diskrediet geraakte Nationaal Instituut voor Drugsbestrijding (INCD). In februari was de directeur van het INCD, generaal Jesús Gutiérrez Rebollo, gearresteerd op verdenking van drugsdelicten (zie pag. 455/3-'97). De Amerikaanse regering toonde zich op 1 mei verheugd over de oprichting van de nieuwe dienst.

Procureur-generaal Jorge Madrazo Cuéllar liet weten dat de nieuwe dienst, die hij persoonlijk zou gaan leiden, de eerste vrucht van een reeks hervormingen was, die op last van president Ernesto Zedillo Ponce de León moesten worden doorgevoerd om het vertrouwen in het strafrechtelijke systeem te herstellen. Nieuwe, speciaal opgeleide, functionarissen zouden volgens Madrazo worden onderworpen aan strenge controles; waaronder leugendetectortests, en zouden beter worden betaald, zodat ze minder gevoelig zouden zijn voor corruptie.

De Mexicaanse procureur-generaal, Jorge Madrazo Cuéllar, maakt op 30 april 1997 in Mexico-Stad de oprichting van een nieuwe drugsbestrijdingsdienst bekend. *Foto* EPA

Dood drugsbaron

Op 6 juli identificeerde de Amerikaanse Drug Enforcement Agency (DEA) een lijk als dat van de 41-jarige Amado Carrillo Fuentes, een belangrijke drugsbaron en vermeend leider van het Juárez-drugskartel (zie ook pag. 456/1-'97). Carrillo Fuentes zou op 5 juli in een ziekenhuis te Mexico-Stad zijn overleden aan een hartaanval. Volgens de autoriteiten was het echter moeilijk geweest zijn identiteit met absolute zekerheid vast te stellen omdat de man voor zijn dood ingrijpende plastische chirurgie had ondergaan.

Arrestaties in verband met drugssmokkel

Op 13 september werd bericht dat alle personeelsleden van de luchtpatrouilledienst van de afdeling drugsbestrijding van het openbaar ministerie waren gearresteerd. Zij werden ervan verdacht met één van de vliegtuigen van deze dienst 60 kilo cocaïne te hebben gesmokkeld vanuit Guatemala naar Mexico-Stad.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. GUERRILLASTRIJD. HERNIEUWDE ACTIVITEIT ERP

In mei kwam het in de deelstaat Guerrero tot een aantal botsingen tussen het leger en guerrillastrijders van het Revolutionaire Volksleger (Ejército Revolucionario Popular, ERP). De incidenten duidden op hernieuwde activiteit van het ERP, dat zich in deze deelstaat tijdens de voorafgaande zes maanden nauwelijks had gemanifesteerd.

Op 25 mei zouden bij een schermutseling in Tepozonalco twee soldaten en twee ERP-strijders zijn gedood en drie man militair medisch personeel gewond zijn geraakt. Daarnaast organiseerde het leger op 29 mei in het zuidoosten van Guerrero een klopjacht op guerrillastrijders, nadat een militaire patrouille van de drugsbestrijdingsdienst in een hinderlaag was gelopen.

Op 27 mei zouden in Atoyac de Alvarez, ongeveer 65 km ten noordwesten van Acapulco aan de Grote Oceaan, bij twee afzonderlijke incidenten drie soldaten zijn gedood en tien anderen gewond zijn geraakt. Ook zouden twee ERP-leden tijdens de gevechten zijn omgekomen.

ERP kondigt bestand af

Op 2 juni kondigde het linkse ERP eenzijdig een wapenstilstand af om de parlementsverkiezingen die begin juli zouden worden gehouden, ongestoord te laten verlopen De guerrillastrijders weigerden echter hun wapens in te leveren

Bij de afkondiging van het staakt-het-vuren schoof het ERP de schuld van de jongste botsingen op de militairen en 'de toenemende militarisatie in de zuidwestelijke deelstaat Guerrero'.

Terugtrekking troepen uit Chiapas

Op 17 augustus werd gemeld dat de militairen waren begonnen hun troepensterkte te verminderen in drie gebieden in de zuidelijke deelstaat Chiapas, waar het linkse Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN)het feitelijk voor het zeggen had.

In de hooglanden van Chiapas. de noordelijke regio en het oerwoud van Lacandon zouden zeven militaire kampen zijn ontmanteld. Troepen zouden zijn teruggetrokken uit de gemeenten Ocosingo, Las Margaritas en Altamirano.

Optocht EZLN in Mexico-Stad

Op 12 september hielden 1.100 gemaskerde maar onge apende guerrillastrijders van het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) in tegenwoordigheid van ongeveer 40.000 sympathisanten een optocht in het centrum van Mexico-Stad om hun eisen onder de aandacht te brengen. Tevens greep het EZLN de gelegenheid aan het Zapatistische Nationale Bevrijdingsfront (FZLN) in te wijden als een niet-militaire 'zusterorganisatie'.

De guerrillastrijders en hun aanhangers hadden hun bolwerk in de deelstaat Chiapas op 8 september verlaten in een konvooi bussen. Zij maakten de 1.200 km lange reis naar de hoofdstad om te bereiken dat de EZLN-eisen van meer rechten voor de Indianen en de demilitarisering van hun gebieden bovenaan de nationale agenda zouden worden geplaatst. De feitelijke leider van het EZLN, ondercommandant Marcos, die niet meeliep in de optocht, beschuldigde de regering ervan het vredesoverleg met de guerrillastrijders stuk te laten lopen en zich niet te houden aan overeenkomsten die waren bedoeld de Indiaanse gemeenschappen van Chiapas meer autonomie te verlenen. Marcos zei dat in Chiapas nog steeds een 'oorlogstoestand' heerste, en waarschuwde dat het EZLN onder de wapenen bleef en nog steeds 'gereed voor de strijd' was De regering reageerde positief op de reis van de rebellen naar de hoofdstad en zei dat ze voorstander was van hervatting van de besprekingen met het EZLN. maar nog steeds gekant was tegen elke verzwakking van soevereiniteit en nationale eenheid

NRC/H'blad gaf op *13* september de volgende beschrijving van de Zapatisten:

'Niet meer dan twee weken duurde de gewapende opstand van de Zapatisten in de zuidelijke deelstaat Chiapas. Op 1 januari 1994 kwamen een paar duizend met bivakmutsen en roestige geweren bewapende Indianen uit het oerwoud te voorschijn. Ze noemden zichzelf het Zapatistische Bevrijdingsleger (EZLN) en bezetten verscheidene steden en dorpen.
.,Ik. eh.. ik ben Marcos", antwoordde een woordvoerder van de Indianen op een plein van het stadje San Cristobal de Las Casas op een vraag van een journalist. Sindsdien is deze man met zijn pijp en zijn bivakmuts het symbool van deze bijzondere post-moderne guerrillabeweging.
Geen dreunende communiqués, maar schertsende brieven en gedichten die per fax en internet over de wereld worden verspreid. Iedereen wordt door de ..sub-cominandante" zoals Marcos zichzelf noemt op de hak genomen. Niet in de laatste plaats zijn eigen imago. .,De sub, die in de jungle met gevaarlijke koketterie het design van zijn skimuts verbetert". ondertekent hij zijn brieven.
Al in februari 1994 werd met de Mexicaanse regering een staakt-het-vuren getekend Twee jaar later volgde een vredesakkoord. waarin de regering de twintig miljoen Mexicaanse Indianen rechten, land. scholing en zelfbestuur beloofde.
Tot op de dag van vandaag weigert president Zedillo echter de door hem zelf ondertekende akkoorden uit te roeren. In plaats daarvan heeft hij het leger gestuurd. Sinds de akkoorden zitten subcommandante Marcos en zijn strijders letterlijk opgesloten in het regenwoud van Chiapas. De vreedzame mars van de Zapatisten op de Mexicaanse hoofdstad is een poging uit hel isolement te breken.'

VOORMALIGE AANKLAGER IN SPANJE GEARRESTEERD

Op 17 mei werd in de Spaanse hoofdstad Madrid de voormalige speciale aanklager. Pablo Chapa Bezanilla, gearresteerd en gevangengezet in afwachting van zijn uitwijzing.

Chapa was uit Mexico gevlucht, toen hij ervan werd beschuldigd getuigen te hebben omgekocht en bezwarend bewijsmateriaal te hebben gefabriceerd in de tijd dat hij aanklager was. De beschuldigingen hielden verband met de moordzaak tegen Raul Salinas de Gortari, de broer van oud-president Carlos Salinas de Gortari (zie pag. 124/2 en 772/2 e.v.-'96,alsmede pag. 457/2-'97).

ONTWIKKELINGEN OP ECONOMISCH GEBIED NATIONAAL ONTWIKKELINGSPLAN

Op 3 juni kondigde de regering een driejarig Nationaal Programma voor Financiering van Ontwikkeling (Pronafide) aan, dat was bedoeld om de economische groei te versnellen, de investeringen te stimuleren en een herhaling te voorkomen van de peso-crisis in 1994- 95 (zie pag 195/3 e v-'45)

Volgens het plan zou de groei van het BBP moeten stijgen van naar schatting 4,5 procent in 1997 tot 5,6 procent in het jaar 2000. Dit zou moeten worden ondersteund door een groei van de investeringen die volgens ramingen zouden stijgen van 20,9 procent van het BBP in 1996 tot 25,4 procent in 2000. Een toename van het sparen zou naar verwachting zorgen voor het grootste deel van de nieuwe investeringen. Hiermee werd afgeweken van de tendens voor investeringen te steunen op buitenlandse leningen. Verder werd geschat dat meer stabiele, directe buitenlandse investeringen (in plaats van kortlopende kapitaalstromen) het tekort op de betalingsbalans grotendeels zouden kunnen opvangen, terwijl werd geraamd dat het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans in 2000 maximaal 3,2 procent van het BBP zou bedragen. De regering beloofde in Pronafide vast te houden aan een zwevende wisselkoers.

Dood vakbondsleider 'Don Fidel'

Op 21 juni overleed op 97-jarige leeftijd Fidel Velázquez Sánchez, alias 'Don Fidel'. Hij was één van 's lands meest omstreden figuren. Als doorgewinterde beoefenaar van een corporatistische politiek had hij de machtige Confederatie van Mexicaanse Arbeiders (CTM) bijna ononderbroken meer dan een halve eeuw geleid en had hij een fundamentele rol gespeeld bij de instandhouding van het bewind van de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI). In maart was hij als secretaris-generaal herkozen voor een negende termijnvanzes jaar (ziepag. 455/1-'97).

Onder de kop 'Symbool van perfecte dictatuur' schreef correspondent Marjon van Royen in *NRC/H'blad* (24-6-'97) over Don Fidel o.m.het volgende

'(.) Don Fidel was de belichaming van de .,perfecte dictatuur" die de PRI in Mexico opbouwde. Om te beginnen diende zijn vakbond voor het ronselen van partijleden. Elke arbei-

der is verplicht een lidmaatschapskaart van tie PRI te dragen. zo staat in de collectieve arbeidsovereenkonisten die de CTM afsluit. Bij alle partijmanifestaties draven de vakbondsleden van Don Fidel op. Ze krijgen er een dag vrij voor. Hun aanwezigheid is verplicht.
Als geen ander zorgde Fidel voor 'stabiliteit'. De charros (cowboys), zoals de ondemocratisch verkozen vakbondsbestuurders heten. schrapen via hun beschermheren in de PRI fortuinen bijeen in ruil voor het kalm houden van de vakbondsbasis. Zodra er een dissident geluid of - wat God verhoede - een oriafhankelijke vakbond dreigt te ontstaan, zorgen knokploegen voor het herstel van de orde. Tot nu toe hchberi alleen lerarenbonden zich aan de controle van de CTM weten te onttrekken.
„Wie zich beweegt komt niet op de foto", was de lijfspreuk van Don Fidel. Met alle PRI-presidenten die Mexico deze eeuw heelt gekend stond hij dan ook vooraan op de foto. De voormalige melkboer benoemde presidenten tot „Arbeider van het Vaderland" of deelde „namens de Mexicaanse werknemer" kwalificaties uit als „Geen Gelijke in de Geschiedenis" Was hij onder de ene president voor de afschaffing van het „kapitalistisch regiine". onder een volgende was hij voor de afschaffing van „alleantikapitalistische barrières".
Don Fidel was de enige in Mexico die presidenten kon maken en breken. Was er een econoinische crisis'?Don Fidel zorgde dat de PRIregering de kosten op de werknemers kon afwentelen. Werd hij er niet voor beloond. dan volgde een staking. Zo bouwde hij een hofhouding op van eigen parlemeiitariers, gouvcrneurs en een handjevol gepriviligeerde fabrieksarbeiders in de staatsindustrie. De „illustere Mexicaanse werkende klasse", die hij tot het laatst vertegenwoordigde. is er daarentegen slechter aan toe dan ooit. Het officiële minimumloon is een kwart van dat in een lage-lonenland als Zuid-Korea. Er heerst een chronische werkloosheid. en volgens de Wereldbank leeft meer dan veertig procent van de Mexicanen onder de arinoedegrens
„De pathetische Muppetshoms die Don Fidel tegen het eind van zijn leven opvoerde stonden symbool voor de sclerose van het PRI-systeem zelf". schreef Fidels Mexicaanse biograaf Miguel Granados Chapa gisteren.
„De dood van Fidel is het teken dat ook de PRI op pensioengerechtigde leeftijd is gekomen." Voorlopig echter wordt Don Fidel opgevolgd door zijn 78-jarige schaduw, vice-vakbondsvoorzitter en PRI-potentaat Leonardo Rodriguez Alcaine.'

Nieuwe vakbond

Ongeveer honderd vakbonden die samen één miljoen arbeiders vertegenwoordigden. maakten op 22 en 23 augustus bekend dat een nieuwe organisatie zou worden opgericht als tegenwicht tegen de overheersende positie van de PRI-gezinde CTM.

De nieuwe vakbond, die officieel in november van start zou gaan. was gekant tegen de overeenkomst over lonen, prijzen en nieuwe privatiseringen die traditie getrouw elk jaar tussen arbeiders en regering werd gesloten. Vertegenwoordigers van de nieuwe organisatie verklaarden dat ze zouden gaan samenwerken met het door de oppositie gedomineerde Congres (zie verderop) ten-einde de federale arbeidswetten te veranderen die door de regeling werden gebruikt om haar gezag uit te oefenen bij arbeidsgeschillen en om daar bij te bemiddelen

TUSSENTIJDSE PARLEMENTS- EN GOUVERNEURSVERKIEZINGEN

Op 6 juli leed de gematigde regeringspartij PRI bij tussentijdse parlements- en gouverneursverkiezingen en de strijd om het burgemeesterschap van de hoofdstad Mexico-Stad haar zwaarste verkiezingsnederlaag in zeventig jaar.

Meer dan 70 procent van de kiesgerechtigden zou hebben deelgenomen aan de verkiezingen die volgens velen de eerlijkste en vreedzaamste uit de Mexicaanse geschiedenis waren. De effectenbeurzen reageerden positief op de nederlaag van de PRI, een trend die volgens analisten illustratief was voor de wijdverbreide ontevredenheid in financiële kringen over de regering van president Ernesto Zedillo Ponce de Léon. die verantwoordelijk werd gehouden voor de economische teruggang na de peso-crisis van 1994-'95.

Leider PRIMexico-Stad afgetreden

Na de nederlaag van de partij trad de leider van de PRI in Mexico-Stad, Roberto Campa, op 14 juli af. Verwacht werd dat zijn vertrek een bittere interne machtsstrijd zou ontketenen tussen voorstanders van de harde lijn en hervormers.

Uitslag parlementsverkiezingen

De PRI verloor voor de eerste keer in haar geschiedenis de macht in de 500 leden tellende Kamer van Afgevaardigden (Tweede Kamer van het parlement), waarvan 300 zetels rechtstreeks in kiesdistricten werden gekozen en de 200 andere proportioneel werden toegewezen op basis van het stemmenaantal dat elke partij had gekregen. Blijkens de definitieve uitslag die op 21 augustus werd gepubliceerd, had de PRI 239 zetels behaald en daarinee voor het eerst in bijna zeventig jaar haar absolute meerderheid in de 500 leden tellende Kamer van Afgevaardigden verloren. Hoewel de PRI nog steeds de grootste partij was, kwam ze twaalf zetels tekort voor een absolute meerderheid en zou ze, als het Congres in september bijeen zou komen, voor de goedkeuring van toekomstige wetten afhankelijk zijn van medewerking van de centrumlinkse Partij van de Democratische Revolutie (PRD) of de centrumrechtse Partij van Nationale Actie (PAN).

Volgens veel analisten was het de PRI alleen gelukt de meerderheid in de 128 leden tellende Senaat (Eerste Kamer van het parlement) te behouden, omdat daar slechts 32 zetels gekozen moesten worden. Deze weiden voor het merendeel door de oppositiepartijen gewonnen.

Opmerkelijk was ook dat de PRD de PAN verdrong als 's lands belangrijkste oppositiepartij. Hoewel de PAN een iets hoger percentage van de landelijke stemmen kreeg dan de PRD, won de laatste in meer kiesdistricten en behaalde uiteindelijk meer zetels in de Kamer van Afgevaardigden.

De partij die als vierde uit de bus kwam. was de nieuwe Mexicaanse Groene Ecologische Partij (PVEM).Hoewel deze partij in geen van de districten een rechtstreekse overwinning behaalde, kreeg ze acht zetels in de Kamer van Afgevaardigden dankzij de proportionele stemmentoewijzing. De linkse Arbeiderspartij (PT) won in één kiesdistrict, maar eindigde op de vijfde plaats, omdat ze een veel lager percentage van de stemmen haalde dan de PVEM. Drie andere partijen, de Socialistische Volkspartij (PPS), het Cardenistische Front voor Nationale Wederopbouw (PFCRN) en de Democratische Partij van Mexico (PDM). bleven onder de kiesdrempel van 1,5 procent.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Behaalde *kiesdistricten*	Stemmenpercentage	Zetelaantal *in Kamer* van *Afgevaardigden*	Zetelaantal *in* Senaat
PRI	164	38,48	239	12
PRD	70	25,83	125	8
PAN	65	26,92	122	9
PVEM	0	4,03	8	2
PT	1	2,55	6	1
Overige	0	2,19	0	0
Totaal	300	100.00	500	32

Uitslag gouverneursverkiezingen

Bij de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor zes gouverneurschappen (van de in totaal 31) verloor de PRI de geïndustrialiseerde noordelijke deelstaat Nuevo León en de centrale deelstaat Querétaro aan de PAN De PRD. die in de deelstaat Campeche als tweede achter de PRI eindigde, beschuldigde de PRI van fraude

Cárdenas gekozen tot burgemeester Mexico-Stad

Bij de voor de allereerste keer gehouden verkiezingen voor het burgemeesterschap van Mexico-Stad, ter vervanging van de machtige door de president benoemde gouverneur van het Federale District Mexico-Stad, versloeg Cauhtémoc Cárdenas Solorzano van de PRD met gemak Alfredo del Mazo van de PRI en vijf andere kandidaten.

De 63-jarige Cárdenas, zoon van oud-president generaal Lazaro Cárdenas (1934-'40), was vóór de verkiezingen favoriet en had beloofd de corruptie bij de politie en het gemeentebestuur, de chronische vervuiling en de bureaucratie aan te pakken Sommige waarnemers vreesden dat gezien de ernstige problemen waarmee de stad kampte de politieke carrière van Cárdenas gevaar liep, maar een veel groter aantal zag de functie als een uitstekende uitgangspositie om in 2000 een derde gooi naar het presidentschap te doen

President Zedillo feliciteerde op 6 juli Cárdenas en beloofde hem een vruchtbare samenwerking. 'Mexico heeft een definitieve. onomkeerbare en historische stap richting een normale democratie gemaakt'. aldus het staatshoofd, Een dag later bedankte Cárdenas op de televisie president Zedillo voor diens electorale hervormingen die deze 'eerste eerlijke verkiezingen in Mexico' mogelijk maakten. 'Ik dank de president, die tot een paar dagen geleden nog de verkiezingscampagne van de PRI aanvoerde, voor zijn loyale opstelling sinds de uitslag', aldus de nieuwe burgemeester van Mexico-Stad.
President Zedillo zei diezelfde dag in een toespraak: 'Vanaf nu mag niemand de PRI meer staatspartij noemen. En vanaf nu kan niemand de PRI meer corruptie verwijten.' 'Deze zondag is er een nieuwe fase in de Mexicaanse geschiedenis aangebroken: de democratie.'

Op 14 juli ging Zedillo er mee akkoord dat Cárdenas betrokken zou worden bij de besprekingen over de begroting van de stad en de benoeming van hoge politiefunctionarissen, voorrechten die eerder aan de federale regering waren voorbehouden

Alliantie oppositie in Congres

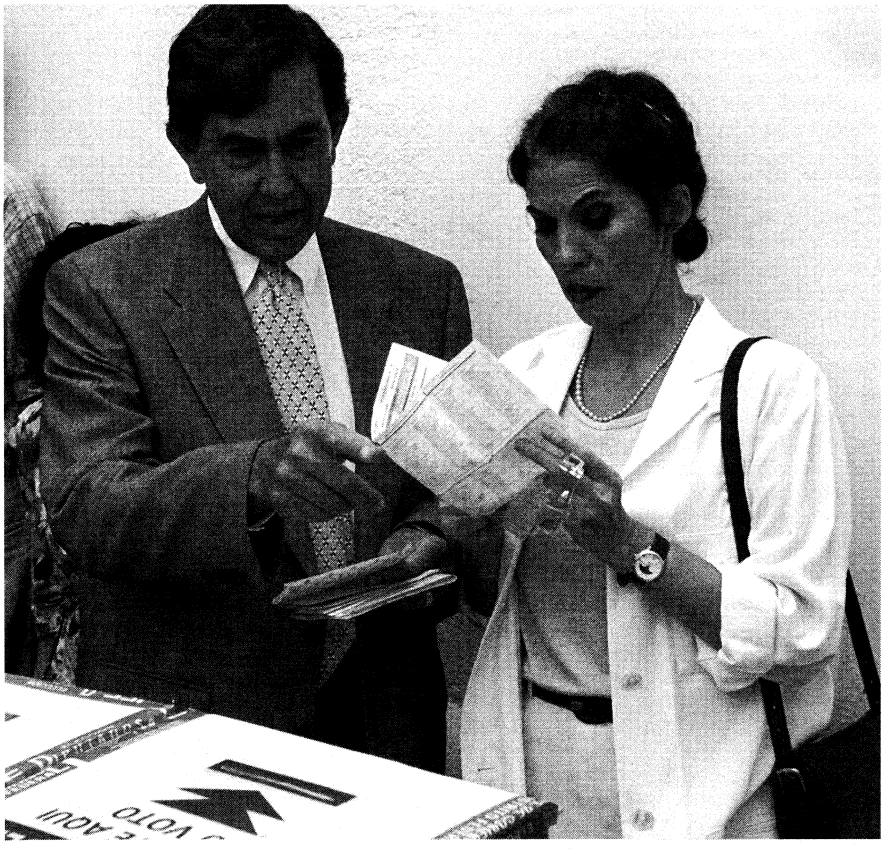
Op 12 augustus gingen de oppositiepartijen die samen 261 zetels in de Kamer bezaten, samenwerken De door hen gevormde alliantie bestond uit de PRD met 123 zetels, de PAN met 121 zetels. PVEM met acht zetels en de PT met zeven zetels De alliantie streefde niet alleen naar controle over de gang van zaken in de Kamer, maar wilde ook dat, anders dan tot dan toe het geval was geweest. een vertegenwoordiger van de oppositie mocht reageren op de jaarlijkse toespraak van de president ter gelegenheid van de opening van het parlement op 1 september

Op 21 augustus werden de oppositiepartijen het eens over een 'akkoord voor democratische regeerbaarheid' dat liep tot het jaar 2000. Het akkoord moest hun samenwerking meer duurzaamheid geven

Crisis binnen het parlement. Openingszitting

Op 30 augustus ontstond een crisis tussen de oppositie en de PRI, toen de oppositie weigerde akkoord te gaan met de stellingname van de PRI dat zij als grootste partij in de Kamer van Afgevaardigden recht had op de zeggenschap over de interne bureaus en instituten van de Kamer. De PRI wilde vervolgens niet instemmen met een voorstel van de oppositie de leden van die bureaus en instituten te kiezen en dreigde een eigen 'wettige' troonrede te houden, een standpunt dat geen openlijke steun kreeg van de regering van president Zedillo. Uiteindelijk krabbelde de PRI terug en gaf zij de PRI-parlementsleden opdracht hun zetel in te nemen 'in het belang van Mexico'.

In zijn toespraak ter gelegenheid van de opening van het parlement op I september waarschuwde Zedillo het nieuwe Congres zich te houden aan het strakke economische beleid van de regering op straffe van financiële instabiliteit.' De nieuwe voorzitter van de Kamer van

Cuauhtémoc Cárdenas Solorzano, de kandidaat van de PRD voor het burgemeesterschap van Mexico-Stad. samen met zijn vrouw op 6 juli 1997 bij de stembus. *Foto EPA*

De Mexicaanse president, Ernesto Zedillo Ponce de Léon (r.), en devoorzitter van de Kamer van Afgevaardigden, Porfirio Muñoz Ledo, op 1 september 1997 in het parlement te Mexico-Stad. Foto EPA

Afgevaardigden, Porfirio Muñoz Ledo (PRD), mocht voor de eerste keer in de geschiedenis namens de oppositie officieel reageren op de 'troonrede' van de president. In zijn reactie beloofde Muñoz het regeringsbeleid in zijn totaliteit onder de loep te nemen en de bevoegdheden van het Congres uit te breiden om de naar zijn zeggen 'excessen' van de presidentiële macht te beteugelen. 'We slaan de weg in van de democratie. Elk bolwerk van autoritarisme wordt afgeschaft', aldus Muñoz.

Nieuwe PRI-voorzitter

Op 11 september werd de federale afgevaardigde Mariano Palacios Alcocer, oud-gouverneur van de deelstaat Querétaro en op dat moment ambassadeur in Portugal, benoemd tot PRI-voorzitter. Hij volgde Humberto Roqué Villanueva op, die op 9 september was afgetreden.

Geheel in de traditie van de PRI werd Palacios benoemd door Zedillo. Dit ontlokte kritiek aan hervormers binnen de partij die een gekozen voorzitter eisten en Zedillo ervan beschuldigden dat hij zich niet hield aan zijn belofte zich in te zetten voor meer interne democratie na de verkiezingsnederlaag van de PRI.

MOORDEN OP PERSONEN MET BANDEN MET HET MINISTERIE VAN FINANCIËN

Op 16 augustus werd Alejandro Ortiz, de broer van minister van financiën Guillermo Ortiz, doodgeschoten bij een volgens de politie verijdelde poging tot beroving. De moord was de derde binnen vijf weken waarbij het slachtoffer banden had met het ministerie van financiën. Dezelfde dag werd een directeur van het federale begrotingsbureau, Jorge Banuelos Orta, doodgeslagen.

BEZOEK AMERIKAANSE PRESIDENT CLINTON

Op 6-7 mei 1997 bracht de Amerikaanse president Bill Clinton een staatsbezoek aan Mexico. Het was het eerste bezoek van een Amerikaans staatshoofd in bijna twintig jaar. Vergezeld van veertien leden van zijn kabinet sloot Clinton een aantal officiële akkoorden met president Ernesto Zedillo Ponce de Léon en sprak hij de wens uit dat een nieuw tijdperk zou aanbreken van nauwe samenwerking tussen beide landen.

De gesloten akkoorden betroffen onder meer intensievere gezamenlijke bestrijding van drugshandel, het witwassen van zwart geld en illegale migratie. Beide leiders vestigden bovendien de aandacht op hun goede samenwerking (samen met Canada) binnen het Noord-Amerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA) en Zedillo zegde zijn steun toe aan de door de VS voorgestelde Vrijhandelszone van de Amerika's (FTAA; zie pag. 285/2-'95 en 571/2-'97). Clinton maakte tevens een verzoeningsgebaar door een krans te leggen op het graf van vijf Mexicaanse cadetten die in 1847 in de oorlog met de VS waren gesneuveld.

Beide leiders benadrukten in het openbaar de noodzaak van wederzijds respect, dialoog en begrip na een periode waarin de bilaterale betrekkingen sterk waren verslechterd.

De VS had kritiek geleverd op de mijdverbreide aan drugshandel gerelateerde corruptie in Mexico (zie pag. 455/2-'97). Bovendien was een ernstig conflict ontstaan over het al dan niet 'uitroepen' van Mexico tot bondgenoot in de strijd tegen drugs door de VS (zie pag. 45613-'97). Tenslotte had de Mexicaanse regering zich hevig verzet tegen nieuwe immigratiebeperkingen van de VS.

Clinton zou Zedillo tijdens een persoonlijk onderhoud hebben gezegd dat een snelle vooruitgang diende te worden geboekt op het gebied van de bestrijding van drugshandel; illegale grensoverschrijdingen en ernstige milieuvervuiling in het grensgebied, wilde het Amerikaanse Congres zich blijven inzetten voor de continuering en uitbreiding van de NAFTA (de handel tussen beide landen vertegenwoordigde in 1996 een waarde van in totaal $ 140 mrd).

Eerder had Zedillo in het openbaar een oproep gedaan aan het Amerikaanse Congres het certificeringsproces inzake de status van Mexico als bondgenoot in de strijd tegen drugs te heroverwegen en had hij een verzoek van de VS functionarissen van de Amerikaanse drugsbestrijdingsdienst in Mexico het recht te geven wapens te dragen, afgewezen met het argument dat dit een schending zou zijn van de Mexicaanse soevereiniteit

Tijdens zijn bezoek had Clinton eveneens ontmoetingen met de leiders van de PAN en de PRD. Dit nog niet eerder door een Amerikaanse president vertoonde initiatief werd gezien als een poging in zowel de VS als Mexico kritiek te ondervangen op het feit dat Amerikaanse regeringen traditiegetrouw de PRI steunden.

Op 5 mei was na een voorbereidende bijeenkomst van de veertiende Amerikaans-Mexicaanse tweelandencommissie, waarin ook kabinetsleden van beide zijden zitting hadden, bekendgemaakt dat de VS en Mexico de kosten ($250 mln) voor de bouw van rioolwaterzuiveringsinstallaties langs de grens zouden delen om het probleem van de vervuiling op te lossen. De VS zouden $ 6 mln bijdragen aan de Mexicaanse drugsbestrijding, met name voor de opleiding van nieuwe drugsbestrijdingsfunctionarissen ter vervanging van de 1200 functionarissen die waren ontslagen op verdenking van corruptie.

(Vor.ber.pag. 454/2 e.v.-1997)

MONTSERRAT

VULKAANUITBARSTINGEN

Door een uitbarsting van de vulkaan Soufrière (Fr voor 'zwavelmijn') in de Soufriere-heuvels, op 25 juni 1997, werd [illegible] van het eiland verwoest en kwamen 19 mensen om het leven Ongeveer 5 000 van de 11 000 eilandbewoners werden van het eiland geevacueerd De ramp werd nog groter door een enorme uitbarsting van de vulkaan Chance's Peak op 30 juni (zie pag 319/1- 97)

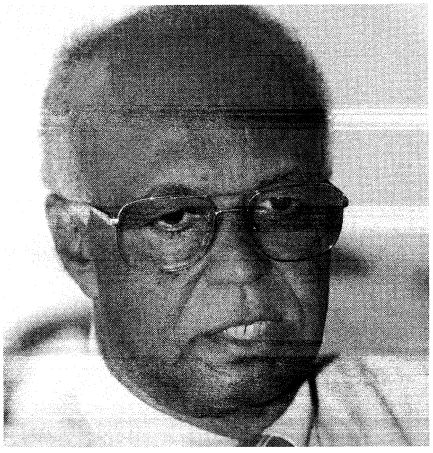
Hoewel beide vulkanen sinds 1995 actief waren, hadden ze tot dan toe geen slachtoffers geëist. Na de ramp beloofde de Britse regering Montserrat - een 'dependent territory' van het Verenigd Koninkrijk - meer hulp te verlenen, maar de omvang van de uitbarstingen leidde tot speculaties dat het eiland onbewoonbaar zou kunnen worden.

Op 18 augustus waarschuwde de Britse onderminister van internationale ontwikkeling, George Foulkes, voor een eruptie van 'catastofale omvang'. Onderzoek door vulkanologen had volgens Foulkes aangegeven dat de Soufriere dreigde te ontploffen En die uitbarsting kon zich in slechts enkele uren voltrekken, aldus Foulkes De vulkaan was zo zeer hij zo gevaarlijk geworden dat was besloten tot evacuatie van alle bewoners die uit vrije wil het eiland wilden verlaten Diezelfde dag protesteerden boze eilandbewoners tegen het volgens hen lakse optreden van Groot-Brittannie Zij eisten meer informatie over de nieuwe evacuatie, die op 20 augustus zou beginnen, de hulp daarbij en hun toekomstige mogelijkheden

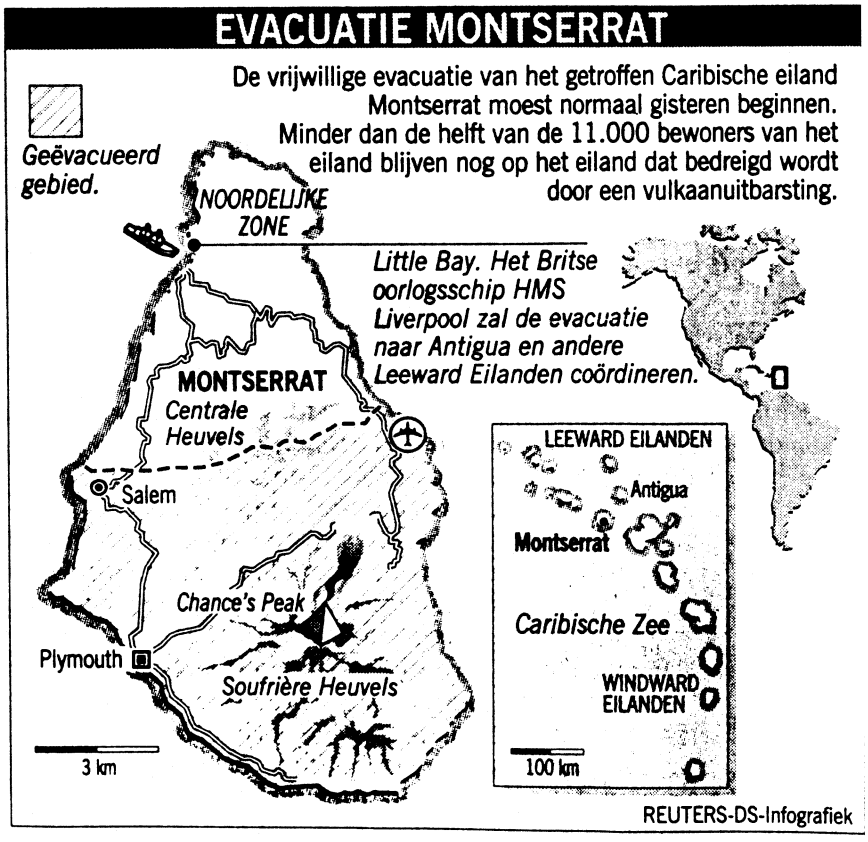
Op 20 augustus meerde het Britse marineschip HMS Liverpool aan voor de westkust van het eiland ter verlening van assistentie bij de evacuatie van de 4 000 overgebleven eilandbewoners (van een oorspronkelijk bevolkinsaantal van 11 000) Twee dagen later hadden echter slechts 45 van de 4 000 mensen Montseriat verlaten

Chef-minister Osborne opgevolgd door Brandt

Op 21 augustus trad chef-minister (CM) Bertrand Osborne af, na protesten van de bevolking die van mening was dat Osborne te weinig compensatie van Londen had losgekregen. David Brandt, een advocaat die als onafhankelijke zitting had in het parlement van Montserrat, nam de leiding over de regering van hem over. Brandt zei dat het grootste deel van de £ 41 mln aan hulp die door achtereenvolgende regeringen sinds het begin van de vulkaanuitbarstingen in juli 1993 was uitgetrokken, was opgegaan aan bestuur en dat de eilandbewoners zelf weinig van dat geld hadden ontvangen.

Bertrand Osborne, op 20 augustus 1997. een dag voor zijn aftreden als 'chief minister' van de Britse kolonie Montserrat. Foto *AFP*

(*De Standaard* 21-8-1997)

Een dag later zei een medewerker van Brandt dat de Britse minister van internationale ontwikkeling, Clare Short. de bewoners van Montserrat had beledigd door hen af te schilderen als 'een stelletje inhalige vrekken'. Short beschuldigde op 23 augustus tegenover de krant *Observer* de bestuurders van het eiland van het 'spelen van domme spelletjes' en van'hysterische bangmakerij' in een poging meer hulp van Groot-Brittannië te krijgen. Ze voegde eraan toe dat ze 'hierna zeker gouden olifanten willen hebben'.

Onder de kop 'Montserrat eist van Londen meer geld voor evacuatie' meldde het dagblad Trouw op 23 augustus het volgende:

'Groot-Brittannie heeft het eilandje Antigua hulp toegezegd voor de opvang van de stroom mensen die het vulkaaneiland Montserrat ontvlucht. De bewoners van het getroffen eiland vinden echter dat de Britse overheid nog veel te weinig doet voor zijn Caribische kolonie.
„We zullen alle kosten van het transport betalen, van de tijdelijke huisvesting en van andere kosten die zijn verbonden aan dc opvang", aldus een toezegging van Londen aan Antigua. dat met zijn 65000 bewoners de last van een vluchtelingenstroom niet zelf kan dragen. De stroom is dc afgelopen clagen op gang geko-

men, nadat wetenschappers waarschuwden dat de vulkaan die een groot deel can het groenc toeristeneiland al onder de a i heeft gelegd elk moment kan exploderen
De chef minister van Montserrat Bertrand Osborne trad donderdag [21 augustus] af na heftige kritiek van zijn ben oners op de manier waarop hij de vulkaancrisis afhandelt Hij is vervangen door een onafhankelijke parlementai rei die weinig op heeft met het Britse beleid op de eilandkolonie Osborne nam ontslag enkele uren nadat meei dan tweehonderd demonstranten buiten zijn kantoor niet enig geweld zijn aftreden hadden geëist omdat hij zich in hun ogen niet hard genoeg had verzet tegen de verhuispremie die door Londen aan de getroffen eilandbewoners was toegezegd.
Zowel Osborne als zijn opvolger, David Londen (bijna het aanbod van achtduizrnci gulden voor elke volwassene die Montserrat verlaat en zich elders in het Caribisch gebied vestigt) van de hand gewezen. De demonstranten vonden echter dat Osborne zich te slap opstelde tegen de Britten. De demonstranten eisten het Britse staatsburgerschap. beschcrining van de bezittingen die ze achterlaten. medische zorg. werkloosheidscompensatie en hulp voor kinderen die elders naar school moeten.
Op dit moment wonen nog ongeveer tweeduizend van de vierduizend inwoners van Montserrat in tijdelijke behuizingen. ver weg van de vulkaan Soufrière. die in juli 1995 begon met as spuwen. Voor 1993 telde het eiland nog elfduizend inwoners. In juni dit jaar kwamen twintig mensen om door de erupties. op dit moment is tweederde van Montserrat niet meer bewoonbaar.
.,Ik heb begrepen dat de mensen boos zijn. maar we hebben echt heel snel en redelijk gereageerd". zei minister van internationale ontwikkeling Clare Short voor de BBC-televisie.
Short zei dat eerder al voorzieningen waren getroffen voor mensen die uit Montserrat naar Groot-Brittannië komen. .,Nu kondigen we een pakket aan voor mensen die zich elders in het Caribisch gebied willen vestigen."
Het geboden bedrag komt ongeveer overeen met zes maal een gemiddeld maandsalaris op het eiland. De verhuispremie van achtduizend gulden geldt voor elke volwassene die bereid is te vertrekken, kinderen en jongeren onder de 18 kunnen tweeduizend gulden krijgen. Voor mensen die al eerder vertrokken zijn wordt binnenkort ook een hulpprogramma bekendgemaakt. liet het Britse ministerie weten.'

Londen vormt speciaal interdepartementaal comité

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest. Robin Cook, maakte op 23 augustus bekend dat een speciaal interdepartementaal comité zou worden gevormd voor de coördinatie van de hulp aan het getroffen eiland. Het comité kreeg tevens opdracht dc mogclijkheden voor de bewoners van Montserrat in de toekomst te onderzoeken. Dit betekende een keuze tussen herhuisvesting van de bevolking op Antigua of andere nabijgelegen eilanden, herhuisvesting in Groot-Brittannië, of herstel van de benodigde infrastructuur om de bevolking in het tot dusver onbeschadigde noordelijke deel te huisvesten

Hoewel geen openlijke kritiek werd geleverd op minister van internationale ontwikkeling Short wekte de opdracht aan het comité de indruk dat zij hierdoor in feite buiten het conflict over de manier waarop de eilandbewoners schadevergoeding zouden krijgen, werd gehouden Groot-Brittannië had de volwassen eilandbewoners $ 3 840 geboden om hen te helpen Montserrat te verlaten alsmede een vergoeding van de reiskosten om naar één van de andere eilanden of Groot-Brittannië verhuizen, waar zij garantie op een verblijfsvergunning en uitkeringen voor een periode van twee jaar zouden krijgen.

Op 26 augustus werd bevestigd dat de Britse onderminister Foulkes een onderzoeksreis naar het eiland zou maken.

Foulkes had ook kritiek te verduren gekregen. Hij zou hebben getracht een exodus te stimuleren door wetenschappelijk bewijsmateriaal over de risico's van verdere uitbarstingen te overdrijven.

In een verdere poging de woede van de lokale bevolking over de reactie van Groot-Brittannië op de ramp tot bedaren te brengen, bracht Labour-parlementslid Bernie Grant, een vooraanstaand woordvoerder voor de zwarte gemeenschap in Groot-Brittannië, op 28 augustus een semi-officieel bezoek aan Montserrat en vroeg om meer hulp.

Reacties uit het Caribisch gebied

De Jamaicaanse premier Percival Patterson, die op 26 augustus een vergadering van de Caribische Gemeenschap (CARICOM) op Antigua voorzat, uitte tijdens de bijeenkomst samen met Brandt kritiek op de volgens hen trage Britse reactie op de crisis. De CARICOM zegde toe 35 wooneenheden te zullen financieren Ook Cuba bood praktische steun aan

(Vorberpag 319/1/2-1997)

PANAMA

DEMONSTRATIE TEGEN VOORSTEL AFSCHAFFING PENSIOENWET

Op 11 oktober 1996 demonstreerden ongeveer 40.000 ambtenaren in de hoofdstad Panama-Stad tegen een regeringsvoorstel de wet af te schaffen die hun de mogelijkheid gaf na 28 jaar dienst met pensioen te gaan. Volgens de regering kon de wet niet blijven voortbestaan, omdat het pensioenfonds schulden had.

KABINETSWIJZIGING

Op 7 oktober 1996 wijzigde president Ernesto Pérez Balladares zijn kabinet. Minister ten behoeve van de president. Raul Arango Gasteazoro, volgde Nitzia de Villareal op als minister van handel en industrie. Minister van financiën en schatkist Olmedo Miranda kreeg de post van minister ten behoeve van de president en werd opgevolgd door Miguel Heras Castro, die niet tot een partij behoorde.

Samenstelling kabinet

Op 18 augustus 1997 zag het kabinet er als volgt uit:

President - Ernesto Pérez Balladares; eerste vice-president - Toinas Altamirano Duque; tweede vice-president - Felipe Virzi; landbouw - Carlos Sousa Lennox; kwesties betreffende het Panamakanaal - Jorge Eduardo

Drie deelnemers aan het van 7-10 september 1997 in Panama-Stad gehouden congres over het Panamakanaal. V.l.n.r.: de presidenten Arnoldo Alemán Lacayo (Nicaragua). Lee Teng-hui (Taiwan) en Ernesto Pérez Baliadares [Panama). Foto EPA

Ritter; handel en industrie - Raul Arango Gasteazoro; onderwijs - Pablo Thalassinos: financiën en schatkist - Miguel Heras Castro; buitenlandse betrekkingen - Ricardo Alberto Arias; regering en justitie - Raul Montenegro; gezondheid - Aida de Rivera: huisvesting - Francisco Sanchez; arbeid en sociaal welzijn - Mitchell Doens; planning en economisch beleid - Guillermo Chapman: minister t.b.v. de president - Olmedo Miranda; openbare \verken - Luis Blanco; procureur-generaal José Antonio Sossa; manager van de Nationale Bank van Panama - José Antonio de la Ossa; ambassadeur in de Verenigde Staten - Eduardo Morgan; permanent vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties in New York - Aquilino E. Boyd

ONRCST IN HET GRENSGEBIED MET fO-LOMBIA

Medio juli 1997 werden zo'n 1200 militairen naar de afgelegen grensstreek Darién gestuurd om de onrust te bezweren die was ontstaan door een toevloed van vluchtelingen uit Colombia. Onder de vluchtelingen waren linkse guerrillastrijders en rechtse paramilitairen. In het gebied was sprake geweest van ernstige gewapende botsingen, doden, ontvoeringen en toeegening van bezit.

CONGRES OVER PANAMAKANAAL

Van 7-10 september 1997 werd in de hoofdstad Panama-Stad een congres over het Panamakanaal gehouden, dat werd geboycot door de meeste buitenlandse staatshoofden en belangrijke scheepvaartmaatschappijen.

De conferentie was georganiseerd door de regering van president Ernesto Pérez Balladares om sceptische regeringen en scheepvaartmaatschappijen te laten zien dat Panama in staat was het Panamakanaal te beheren en te moderniseren na de overdracht van het kanaal door de VS op 31 december 1999. Naar aanleiding van Chinese protesten tegen de geplande aanwezigheid van de Taiwanese president, Lee Teng-hui, trokken alle instellingen van de Verenigde Naties echter hun steun in, en bleven regeringen en scheepvaartmaatschappijen weg of lieten zich vertegenwoordigen door delegaties op laag niveau. Behalve Lee waren slechts de presidenten van Honduras en Nicaragua aanwezig.

Panama zou pas hebben besloten Lee uit te nodigen. nadat Taiwan had ingestemd $ 800.000 aan organisatiekosten van het congres voor zijn rekening te nemen.

Op 15 september trad Joe Reeder, de voorzitter van de raad van bestuur van de Panamakanaal-commissie (PCC), af na drie jaar deze functie te hebben bekleed.

(Vor.ber. pag. 717/3 e.v.-1996)

CENTRAALAFRIKAANSE REPUBLIEK

SPANNINGEN TUSSEN REGERING EN LEGEROPSTANDELINGEN TWEE MUITERS TREDEN TOE TOT HET KABINET

Op 1 april 1997 hield president Ange-Felix Patassé in de hoofdstad Bangui een bijeenkomst met kapitein Anicet Saulet en andere leiders van de legeropstand die in november 1996 was begonnen. Hoewel in januari een inter-Afrikaans akkoord was bereikt (zie pag. 322/1-'97), werd de president opnieuw onder druk gezet concessies te doen aan de rebellen (zie voor achtergronden muiterij pag. 321/1 e.v.-'97).

Regeringsfunctionarissen, legerofficieren en vertegenwoordigers van de 450 man sterke Afrikaanse vredesmacht (MISAB, de Inter-Afrikaanse Missie voor Toezicht op de Naleving van de Akkoorden van Bangui), die sinds februari in het land was gestationeerd (zie pag. 321/3 e.v.-'97). namen eveneens deel aan de gesprekken. Tijdens de besprekingen kwam naar voren dat op 22 maart gevechten hadden plaatsgevonden tussen de muiters en Tsjadische soldaten van de vredesmacht, waarbij twintig doden waren gevallen.

In de nacht van 6 op 7 april werden schoten gehoord, nadat rebellerende officieren die bij de gesprekken betrokken waren. hadden geklaagd dat hun niet voldoende promotie was aangeboden.

Op 8 april werd bekendgemaakt dat Patassé alle voorstellen van de rebellen had aanvaard. Twee officieren, luitenant-kolonel Martial Gonzales en brigadegeneraal Gidas Ndaya, zouden gedelegeerd minister van respectievelijk veiligheidszaken en ontwapening van burgers, en van reorganisatie van het leger worden. De volgende dag liet het Franse ministerie van buitenlandse zaken in een verklaring weten verheugd te zijn over de tegemoetkomingen van de regering.

De Centraal Afrikaanse Republiek is een voormalige Franse kolonie. Het land is op 13 augustus 1960 onafhankelijk geworden en sinds 1986 een republiek. In 1993 zijn in de Centraal Afrikaanse Republiek voor het laatst parlements- en presidentsverkiezingen gehouden (zie pag. 710/3 e.v.-'93).

De toestand in de hoofdstad bleef echter instabiel. Er werd melding gemaakt van een reeks gewapende overvallen. In de nacht van 10 op 11 april braken in Bangui opnieuw vuurgevechten uit tussen leden van de presidentiele garde en soldaten die de muiters hadden gesteund Laatstgenoemden zouden kwaad zijn omdat ze nog steeds geen loon hadden ontvangen, terwijl de regeringsgetrouwe soldaten drie weken daarvoor al waren uitbetaald

Rebellen weer in strijdkrachten opgenomen

Op 17 april werden de voormalige rebellen tijdens een ceremonie die op de radio een belangrijke mijlpaal werd *genoemd*, % eer officieel in het leger opgenomen Alle redenen tot ontevredenheid waren kennelijk verdwenen Saulet zou zijn volgelingen, naar schatting tussen de 200 en 300 manschappen, hebben opgedragen terug te keren naar de kazerne

Spanningen tussen regering en voormalige legeropstandelingen

Begin mei 1997 leidden de vermeende moord op een sergeant van de presidentiële garde en de mysterieuze dood van drie voormalige legeropstandelingen echter weer tot een gespannen situatie in de hoofdstad Bangui.

Voormalige legeropstandelingen richtten op 1 mei straatbarricades op, nadat één van hen zou zijn gearresteerd in verband met de dood van de sergeant. De man werd later vrijgelaten. Op 3 mei liepen in de hoofstad de spanningen op naar aanleiding van de onverklaarde moorden op drie voormalige legeropstandelingen en daags erna zou een woordvoerder van president Ange-Félix Patassé een uitgebreid onderzoek naar deze zaak hebben toegezegd.

Negen ministers van de oppositie treden af na dood drie ex-muiters

Op 5 mei maakten negen ministers, die behoorden tot vier van de negen oppositiepartijen die vertegenwoordigd waren in de regering van premier Michel Gbezera-Bria (zie pag. 322/1-'97), hun aftreden bekend. Ze riepen arbeiders in Bangui op de volgende dag deel te nemen aan een staking uit protest tegen de dood van de drie voormalige legeropstandelingen. Er bleek echter zeer weinig animo voor de staking te zijn.

Voormaligerebellen verlaten kabinet

Vertegenwoordigers van de voormalige legeropstandelingen, die in april in de regering waren opgenomen, maakten

op 20 mei bekend dat ook zij zich teruggetrokken uit de regering. Zij zetten hiermee hun eis kracht bij dat de paramilitaire troepen in het land zouden worden ontbonden en dat de presidentiële garde zou worden ingekrompen.

Nieuwe botsingen in Bangui. Wapenstilstand voor vier dagen

Van 20-24 juni waren voormalige legeropstandelingen opnieuw betrokken bil gevechten in Bangui Die gevechten ontstonden nadat de ex-muiters op 20 juni een Senegalese MISAB-soldaat hadden doodgeschoten Op 24 juni, 's avonds laat leek de MISAB het grootste gedeelte van Bangui weer onder controle te hebben Volgens berichten zouden zo'n honderd doden zijn gevallen, onder wie burgers die zonder vorm van proces leken te geexecuteerd door de voormalige muiters Bij de gevechten waren ook Franse troepen betrokken

Op 28 juni sloot de leider van de muiters. kapitein Anicet Saulet, een wapenstilstand van vier dagen met de Gabonese generaal Edouard Nkili, de commandant van de MISAB.

Akkoord over wapenstilstand voor tien dagen

Op 2 juli werd een akkoord gesloten over een wapenstilstand van tien dagen tussen muitende soldaten en de MISAB. Krachtens het akkoord zouden de muiters met hun wapens weer in het leger worden opgenomen en zou de burgerbevolking haar wapens inleveren. MISAB-voorzitter en hoofdonderhandelaar generaal Amani Toumani Touré (Mali) zei dat zowel het één als het ander van groot belang was voor het beëindigen van de langdurige legeropstand.

Op 11 juli verklaarde Touré dat de meeste muiters hun wapens hadden ingeleverd en naar hun kazernes waren teruggekeerd. Ook wees hij erop dat 'de komende weken of maanden (...) een aantal cursussen over behoorlijk bestuur, democratie en nationale verzoening' zou worden gegeven.

Ministers oppositie en ex-rebellen treden weer toe tot kabinet

Op 7 augustus besloten zowel de uit het kabinet gestapte ministers van de oppositiepartijen als de vertegenwoordigers van de muiters opnieuw tot het regeringsteam toe te treden. Het jongste akkoord was tot stand gebracht door premier Michel Gbezera-Bria en MISAB-voorzitter Amani Toumani Touré

Frankrijk, dat de MISAB de voornaamste logistieke en financiële steun had verleend, zou die dag zijn tevredenheid hebben geuit over een resolutie van de VN-Veiligheidsraad krachtens welke de missie werd goedgekeurd en krachtens welke. aldus *Radio* France Internationale, MISAB-soldaten, indien nodig. geweld mochten gebruiken. De volgende dag werd de Gaboncse brigadegeneraal Augustin Mombo Moiikagni benoemd tot bevelhebber van de MISAB als opvolger van zijn landgenoot generaal Edouard Nkili.

De regering maakte op 12 augustus bekend dat een landelijke actie van start zou gaan om illegale wapens in te zamelen.

Op 23 augustus werd een groep van 23 burgers en soldaten vrijgelaten, de laatsten van de in totaal 113 personen die in juli door dc MISAB waren aangehouden. Volgens radio *Bangui* had een militaire rechtbank hun zaken onderzocht en zou geen verdere actie tegen hen worden ondernomen.

(Vor.ber.pag. 321/1 e.v.-1997)

COMOREN

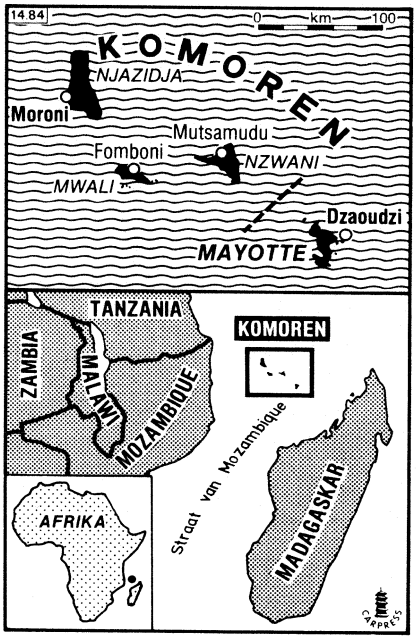
DENARD GEDAGVAARD I.V.M. MOORD OP OUD-PRESIDENT

Op 17 juni 1997 werd bericht dat de openbare aanklager bij het Parijse Hof van Beroep kolonel Bob Denard (een oud-huurling) en twee anderen had gedagvaard om terecht te staan wegens de moord op de president van de Comoren, Ahmed Abdallah Abderrahman, in de hoofdstad Moroni, op 27 november 1989 (zie pag. 89/3 e.v.-'90).

Denard, die elke betrokkenheid bij de moord ontkende, had in oktober 1995 een coup tegen de toenmalige president Said Mohammed Djohar geleid (zie pag. 53/3-'96).

ROEP OM HERSTEL FRANSE HEERSCHAPPIJ OVER ANJOUAN

In juli gingen steeds meer stemmen op voor een herstel van de Franse heerschappij over het eiland Anjouan (ter plekke Nzwani genoemd, zie kaartje) . Op 14 juli werden twee mensen gedood en verscheidene mensen ernstig gewond bij botsingen tussen de veiligheidstroepen en aanhangers van de Separatistische Volksbeweging van

Anjouan (MPA). De ernstigste incidenten zouden hebben plaatsgevonden in Domoni, de op één na grootste stad van het eiland, waar barricades werden opgericht en banden in brand werden gestoken voor de residentie van de pas benoemde gouverneur. Na de arrestatie van MPA-leider Foundi Abdallah Ibrahim deden zich op 22 juli verdere botsingen voor.

Op 18 juli had Ibrahim in een officieel schrijven aan de regering in de hoofdstad Moroni verklaard dat Anjouan met ingang van 14 juli officieel weer tot Frankrijk behoorde. aldus het *Archiv der* Gegenwart (augustus 1997).

De spanningen op Anjouan escaleerden na de vrijlating van separatistenleider Ibrahim op 28 juli. Zij culmineerden in een demonstratie op 3 augustus waarbij de betogers zich onafhankelijk van de Comoren verklaarden en eisten dat het eiland zich weer zou aansluiten bij Frankrijk.

Anjouan had zich in 1974 bij referendum uitgesproken voor onafhankelijkheid van Frankrijk. Ditzelfde hadden het eiland Mohéli (Mwali op het kaartje) en het hoofdeiland Grande Comore (Njazidja) gedaan. Een vierde eiland. Mayotte. had de onafhankelijkheid verworpen. *Agence* France *Presse* (AFP) berichtte op 3 augustus dat de separatisten eenzelfde status wensten als Mayotte, dat als Frans Collectivité Territoriale (CT) 'de voordelen van gratis onderwijs, gezondheidszorg, een minimumloon en kinderbijslag' genoot.

Aan de demonstratie op 3 augustus namen ongeveer 7.000 mensen deel. Zij begaven zich naar de verlaten ambtswoning van de gouverneur van het ei-

land in Mutsamudu, de belangrijkste stad van het eiland, en hesen daar zowel de Franse vlag als de vlag van de sultans die hadden geheerst over de eilandengroep vóór de Franse kolonisatie in 1891 Demonstranten wierpen ook barricades in de straten op

Op 1 augustus gingen ook separatisten op het kleinere eiland Moheli ertoe over Franse vlaggen te hijsen en barricades op te werpen

De Franse regering reageerde op de demonstratie in Anjouan door opnieuw haar respect te betuigen aan 'de territoriale integriteit van de Federale Islamitische Republiek der Comoren'. Franse functionarissen zouden in verlegenheid zijn gebracht door het feit dat een aantal betogers foto's van de Franse president Jacques Chirac had meegedragen en spandoeken met zijn verkiezingsleus 'Frankrijk voor iedereen' had ontvouwd.

Op 5 augustus benoemden de aanhangers van de separatistische MPA de 71-jarige Ibrahim, leraar aan een koranschool, tot president. Ook een twaalf leden tellend 'kabinet' werd benoemd. Een dag later beloofde de nieuwe regering tijdens een persconferentie dat zij eind 1997 of begin 1998 'democratische en doorzichtige verkiezingen' zou uitschrijven 'om de bevolking van Anjouan in staat te stellen zelf te beslissen over haar toekomst'. Verder bestonden plannen voor een eigen munt, de afschaffing van de nationale Comorese taal ten gunste van het Anjouanees, Frans en Arabisch.

Bemiddeling Organisatie van Afrikaanse Eenheid

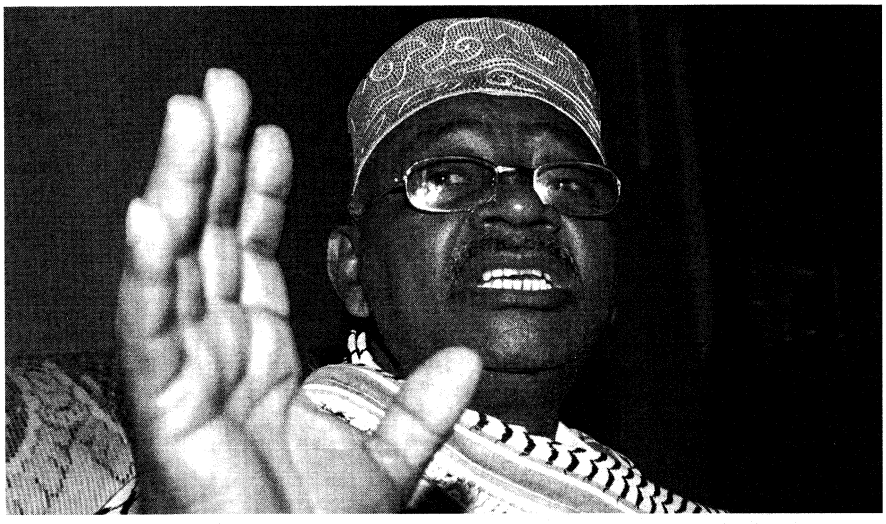
Op 6 augustus benoemde de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) de Ivoriaanse ambassadeur in Ethiopië en bij de OAE, Pierre Yére, tot speciale afgezant voor de Comoren

Frankrijk verklaarde op 11 augustus dat het de OAE-bemiddeling ondersteunde, en trachtte de separatistische gevoelens te sussen door aan te dringen op een betere verdeling van de jaarlijkse Franse ontwikkelingshulp aan de Comoren ter waarde van FF 100 mln ($ 1 = F 6,12 up 22 augustus 1997). Yéré kwam dezelfde dag in Mutsamudu aan, waar hij werd toegejuicht door grote menigten die hun steun betuigden aan president Chirac. Na een ontmoeting met separatistischeleiders op 12 augustus zei Yéré echter dat afscheiding 'totaal onaanvaardbaar' was.

De OAE verklaarde op 19 augustus dat de Comorese regering en de separatistische leiders overeen waren gekomen dat onder auspiciën van de OAE verzoeningsbesprekingen zouden worden gehouden.

In De Standaard van 6 augustus meldde Mia Doornaert het volgende over de pogingen van Anjouan zich weer aan te sluiten (in het Fr. 'rattacher') bij Frankrijk:

.Frankrijk is niet van plan zijn vleugels weer te spreiden over een stukje gewezen grondgebied aan de zuidoostkust van Afrika. De rattachisten van Anjouan, één van de drie eilanden van de Islamitische Federale Republiek der Comoren. vangen bot in Parijs met hun pogingen om hun eiland af te scheuren en opnieuw bij Frankrijk aan te sluiten.

Een archieffoto van 30 juni 1997 van de leider van de separatistische beweging op Anjouan, Foundi Abdallah Ibrahim. *Foto EPA*

Frankrijk „veroordeelt de separatistische drijverijen" en blijft gehecht aan de „territoriale integriteit" van de eilandenrepubliek. Dat herhaalde het ministerie van Buitenlandse Zaken deze week formeel nadat zonclag [3 augustus] op een meeting in Anjouan de onafhankelijkheid van het eiland en zijn terugkeer bij Frankrijk gcproclamccrd waren. De duizenden bctogers in Mutsamudu. de voornaamste stad van bit eiland. droegen foto's ra? president Chirac mee en de slogan *la France pour tous*

Maar la France kijkt daar heel anders tegenaan. Parijs maant de regering en de separatisten aan een oplossing te zoeken die de staatkundige eenheid van de republiek vrijwaart. Toch riepen de separatisten dinsdag [5 augustus] hun leider. de voormalige koran-onderwijzer Foundi Abdallah Ibrahim. uit tot „president . en begonnen ze een „voorlopige regering" uit te dokteren.

Sinds maanden is het onrustig op Anjouan dat zowel een kwart miljoen inwoners telt en met de eilanden Grande Comore en Mohéli de republiek der Comoren vormt. De *Anjouanais* zeggen dat ze sinds de onafhankelijkheid in 1975 „verwaarloosd en vernederd" worden door de regering in Moroni. op Grande Comore. Er vielen al doden in beschietingen van separatistische betogingen door de ordetroepen. President Taki bood begin deze week een grotere autonomie voor de eilanden aan. met decentralisering van de politieke en economische macht. Parijs vindt dat een stap in de goede richting. maar de separatisten van Anjouan wezen het voorstel van de hand.

De redenen van de ontevredenheid op Anjouan, dat volgens experts overbevolkt is, zijn vooral economisch. De separatisten kijken dan ook met een afgunstig oog naar het vierde eiland van de archipel. Mayotte. Dat verkoos in 1975 Frans te blijven en bleef de zegeningen genieten van de seculiere Franse republiek. waaronder gratis onderwijs, sociale zekerheid, kindergeld en een gegarandeerd minimumloon.

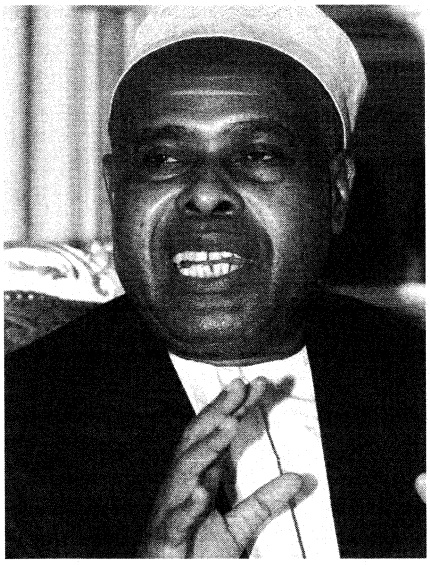
Frankrijk, dat sinds 1886 officieel de Comoren bestuurde, werd het met de vertegenwoordigers van de archipel in juli 1974 principieel eens dat de eilanden onafhankelijk zouden worden De bevolking sprak zich "met grote meerderheid voor de onafhankelijkheid uit. behalve op het eiland Mayotte.

Het Franse parlement besliste daarop dat de goedkeuring van de onafhankelijkheid eiland per eiland zou gebeuren. Uit boosheid riepen de politieke leiders van de Comoren in juli 1975 eenzijdig de oanfhankelijkheid uit. Onmiddellijk daarop kwam het tot onderlinge twisten op de eilanden. Een reeks staatsgrepen getuigde van de politieke instabiliteit van de Federale Islamitische Republiek die een gemengde bevolking heeft, met Arabieren. Chinezen en Indiërs als voornaamste groepen.

Die delicate voorgeschiedenis maakt dat Frankrijk er ook niet aan denkt te gaan beinniddelen op de Comoren. Als er moet bemiddeld worden. dan is dat een taak van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid. aldus gisteren nog de Quai d'Orsay.'

Mislukte actie regeringsleger om gezag over Anjouan te herstellen

Op 3 september maakte president Mohammed Taki Abdoulkarim in de hoofdstad Moroni bekend dat rege-

Mohammed Taki Abdoelkariin. de president van de Comoren. op 9 september 1997 tiidens een persconferentie in de hoofdstad Moroni, na zijn bekendmaking dat hij zijn kabinet had ontslagen en nu absolute macht had.

Foto EPA

ringstroepen op Anjouan waren geland. *AFP* berichtte dat zo'n 200 tot 300 Comorese manschappen bij de operatie u-aren betrokken. Later die dag beweerde de regering dat 'de militaire pacificatiemissie' 'de veiligheid van de staat ... zonder bloedvergieten heeft hersteld'.

Op 5 september werd echter bericht dat minstens dertig regeringsmilitairen waren gesneuveld bij de operatie, voornamelijk tijdens gevechten in Mutsamudu. Daarnaast verloor een aantal burgers het leren. Op 7 september maakte de radiozender *France* Info bekend dat het aantal omgekomen regeringssoldaten op veertig lag. Ongeveer zestien eilandbewoners zouden zijn omgekomen bij de strijd die naar het zich liet aanzien was uitgelopen op een zware nederlaag voor het regeringsleger. Dit werd op 8 september bevestigd door een bericht van *AFP*, waarin werd gezegd dat volgens een woordvoerder van de zelfbenoemde president van het eiland, Abdallah Ibrahim, de 'staat Anjouan' was uitgeroepen en een informele regering Ibrahim de bevoegdheid had gegeven bij decreet te regeren.

Op 15 september werd bericht dat de separatisten hadden gedreigd de tachtig soldaten die zij gevangen zouden houden, te doden als autoriteiten in Moroni een tweede aanval zouden wagen. De volgende dag zei de stafchef van het Comorese leger dat geen verdere militaire interventie zou plaatsvinden.

Kabinet ontslagen. Vorming Nationale Ovcrgangscommissie

De nederlaag van het regeringsleger leidde tot grote politieke instabiliteit. Op 9 september maakte president Taki op de officiële zender Radio Moroni bekend dat hij zijn kabinet had ontslagen en nu absolute macht had.

Dezelfde dag riep de Comorese regering op tot kalmte na berichten dat de inwoners van Moroni in groten getale de hoofdstad verlieten na geruchten over een ophanden zijnde opstand tegen Taki als gevolg van het militaire debâcle

Op 13 september werd gemeld dat Taki een Nationale Ovcrgangscommissie had gevormd. Deze telde o.m. drie afgevaardigden van Anjouan en twee van Mohéli. waar eveneens een separatistische opstand as uitgebroken tegen de regering in Moroni. In de cominissie zaten slechts twee leden van de ontbonden regering. Mohammed Ali Soilihi, voorheen minister van financiën, en Mouzaoir Abdallah, voorheen minister van onderwijs.

Referendum over zelfbeschikking Anjouan aangekondigd

Op 28 september maakte Ibrahim bekend dat hij 26 oktober had vastgesteld als datum voor een referendum over zelfbeschikking. Hij beklemtoonde dat het referendum zou worden gehouden voorafgaande aan een conferentie over de toekomst van de Comoren: die zou worden georganiseerd door de OAE en de Arabische Liga.

(Vor.ber.pag. 258/2 e.v.-1997)

CONGO

OPSTAND BINNEN DE MARINE

Op 20 april 1997 ontsloeg de regering Fulgor Ongobo, de bevelhebber van de marine, alsmede Boignbeya, bevelhebber van de marinebasis in Brazzaville. nadat op 17-18 april op de basis te Brazzaville ongeveer zestig marinemensen in opstand waren gekomen. Dezen hadden de vervanging van de twee bevelhebbers geëist, die ze ervan beschuldigden 't ibalisme en verdeeldheid in de hand te werken'. De marinemensen, afkomstig uit het zuiden van het land, hadden orders om zich naar het noorden te verplaatsen, naast zich neergelegd. De twee bevelhebbers waren afkomstig uit Cuvette in het noorden van het land.

MOORDAANSLAG OP OUD-PRESIDENT SASSOU NGPESSO LEIDT TOT SPANNINGEN

Op 11 mei bleef oud-president Denis Sassou Nguesso ongedeerd, toen een man schoten op hem afvuurde tijdens een bezoek aan Owando, 600 km ten noorden van Brazzaville Volgens de berichten werden echter ongeveer twaalf personen gedood in het daaropvolgende vuurgevecht tussen leden van Sassou Nguesso's gevolg en aanhangers van Jacques-Joachim Yhombi-Opango de oud-president die door Sassou Nguesso was verdreven en een politiek bondgenoot van de zittende president Pascal Lissouba (zie pag 25213-'79) was Lissouba bracht op dat moment ook een bezoek aan Owando één van zijn politieke bolwerken

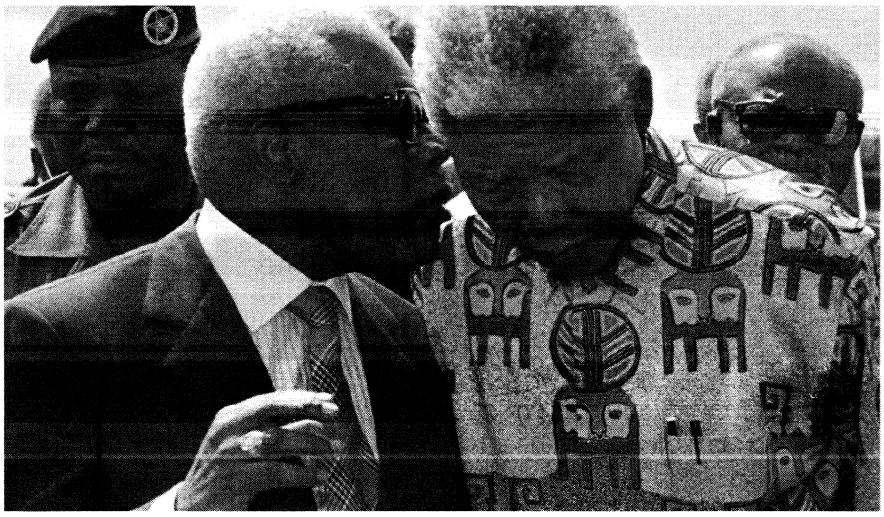
Spanningen leiden tot gevechten om controle over Brazzaville

In juni leidden de spanningen tussen de verschillende partijen tot zware gevechten tussen rivaliserende milities in de hoofdstad Brazzaville. Deze spanningen waren opgelopen als gevolg van de moordaanslag op oud-president Sassou Nguesso.

De rivaliteit tussen Sassou Nguesso en Lissouba's bondgenoot Yhombi-Opango, was sterker geworden met de nadering van de presidentsverkiezingen; die voor 27 juli waren gepland. In de vroege ochtend van 5 juni brak een schietpartij uit rond Sassou Nguesso's villa in Brazzarlle nadat het leger, kennelijk in een poging de zogenaamde Cobra-militie van de oud-president te ontwapenen, een kordon rond de villa had gelegd. De vuurgevechten duurden de hele dag voort in verschillende delen van de stad.

Op 7 juni maakte premier Charles David Ganao bekend dat president Lissouba een aanbod van de burgemeester van Brazzaville, Bernard Kolélas. had aanvaard om een oplossing voor de crisis te vinden. Ook een bemiddelingsaanbod van president Omar Bongo van Gabon was aanvaard. Ondanks deze initiatieven bleven de gevechten onverminderd doorgaan.

Een Franse soldaat werd gedood en vijf anderen werden gewond toen zij tijdens de gevechten op 7 juni buitenlanders probeerden te evacueren uit een gebouw. Het Franse ministerie van buitenlandse zaken maakte bekend dat extra Franse soldaten naar Brazzaville zouden worden gestuurd ter versterking van de 450 man sterke strijdmacht

De president van Congo, *Pascal Lissouba (l.), op* 14 *mei* 1997 *in gesprek met de Zuid-Afrikaanse president Nelson* Mandela *op de Congolese luchthaven van Pointe-Noire.* *Foto EPA*

die in maart naar de (toen nog kalme) stad was gezonden om klaar te staan voor een evacuatie van Franse staatsbu gers uit Kinshasa, de hoofdstad van de Democratische Republiek Congo, aan de andere kant van de rivier de Congo. Terwijl werd bericht dat Brazzaville in tweeën was gedeeld en de twee partijen straatgevechten leverden waarbij zware wapens werden ingezet, maakte Frankrijk op 9 juni bekend dat nog eens vierhonderd soldaten naar de hoofdstad zouden worden gestuurd. President Jacques Chirac van Frankrijk deed ook persoonlijk een beroep op Lissouba en Sassou Nguesso de vijandelijkheden te staken.

Op 11 juni gaf Lissouba het leger bevel een eenzijdige wapenstilstand in acht te nemen teneinde 'bemiddeling een kans te geven'. Sassou Nguesso volgde die avond zijn voorbeeld. De wapenstilstand was echter zeer breekbaar en werd de volgende dag geheel verbroken. Terwijl de gevechten in hevigheid toenamen, wisten de Franse troepen de controle te behouden over de luchthaven, van waaruit zij buitenlanders evacueerden. Deze operatie was op 15 juni voltooid. Tegen die tijd waren 5.000 buitenlanders het land ontvlucht, veelal naar het buurland Gabon.

Op 17 juni besloten het regeringsleger en de rebellen tot een staakt-het-vuren van drie dagen terwijl de Franse troepen zich zouden terugtrekken. Diezelfde dag maakte Kolélas bekend dat beide partijen na internationale bemiddeling ermee hadden ingestemd de wapenstilstand met nog eens zeven dagen te verlengen. Op 21 juni vroeg Kofi Annan, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (VN), de VN-Veiligheidsraad om goedkeuring van een plan tot het sturen van een internationale troepenmacht van 1.600 man ter bescherming van de luchthaven van Brazzaville.

Ondanks de formeel afgekondigde wapenstilstand bleven de gevechten in hevige mate doorgaan. Veelvuldig werd melding gemaakt van wreedheden jegens burgers en wijdverbreide plunderingen door beide partijen. Volgens berichten zouden ca 10.000 slachtoffers zijn gevallen, maar Franse militaire bronnen schatten het aantal doden aan het eind van de maand op 2.000.

Op 28 juni zei Kolélas in een radioboodschap dat de strijdende partijen een vredesplan van negen punten hadden geaccepteerd en vanaf middernacht een wapenstilstand in acht zouden nemen. Dit bestand werd echter de volgende dag verbroken toen opnieuw hevige gevechten werden gemeld rond de luchthaven.

Aanhoudend geweld. Presidentsverkiezingen opgeschort

De gevechten in Brazzaville tussen aanhangers van oud-president Denis Sassou Nguesso en burgers en soldaten die trouw waren aan de zittende president Pascal Lissouba. werden in juli 1997 voortgezet. De lokale radio berichtte op 23 juli dat meer dan 4.000 mensen waren gedood bij het geweld dat op 5 juni was uitgebroken toen het leger het huis van Sassou Nguesso had omsingeld in een poging diens aanhangers te ontwapenen. Na bemiddeling van burgemeester Kolélas en de Gabonese president Omar Bongo stemden de twee rivaliserende partijen op 5 juli in met een bestand Binnen enkele uren na de bekendmaking daarvan vonden echter opnieuw zware beschietingen plaats Drie dagen later maakte Kolélas bekend dat onderhandelingen over 'een definitieve oplossing voor de huidige crisis' voor onbepaalde tijd waren opgeschort Later bleek dat Sassou Nguesso's Democratische en Patriottische Front (FDP) de autoriteit van Kolélas in twijfel had getrokken In een verklaring die op 8 juli werd uitgegeven, eiste het FDP dat een eventueel bestand door president Lissouba zelf rui: worden ondertekend in plaats van door premier Charles David Ganao, en dat dit de eerste stap zou zijn naar een uitgebreide politieke regeling Hoewel Lissouba op 13 juli de wapenstilstandsovereenkomst ondertekende die de volgende dag zou ingaan, werd op 14 juli melding gemaakt van zware gevechten

Terwijl onderhandelaars op 17 juli in de Gabonese hoofdstad Libreville begonnen met vredesbesprekingen, vroeg Lissouba het Constitutionele Hof de voor 27 juli geplande presidentsverkiezingen op te schorten en zijn mandaat te verlengen tot na 31 augustus. de dag waarop zijn ambtstermijn zou verstrijken. Sassou Nguesso had zich hardnekkig verzet tegen een dergelijke verlenging en geëist dat een regering van nationale redding zou worden gevormd. Zijn aanhangers hadden verklaard dat, wanneer het hof met de verlenging zou instemmen, er voor hen niets anders op zou zitten dan opnieuw de wapens op te nemen. Op 19 juli werden de besprekingen in Libreville afgebroken na drie dagen waarin de beide partijen het naar verluidt niet eens konden worden over belangrijke kwesties. met name de organisatie van de presidentsverkiezingen.

Op 22 juli besloot het Constitutionele Hof de presidentsverkiezingen uit te stellen, wat tot woedende reacties van aanhangers van Sassou Nguesso leidde. Ambroise Noumazalaye, het hoofd van de delegatie van Sassou Nguesso in Libreville, verklaarde dat het besluit onwettig was en zei te betwijfelen of de regering wel echt vredesbesprekingen wilde.

Bemiddeling OAE. Verscherping conflict

In augustus 1997 escaleerde de strijd tussen de troepen van Lissouba en de aanhangers van Sassou Nguesso. De gevechten verhevigden en breidden zich uit naar het noorden van het land in

weerwil van aanhoudende internationale vredesinspanningen.

Tussen 5 juni en eind juli zouden bij de gevechten in Brazzaville ongeveer 4.000 doden zijn gevallen

Hoop op vrede werd gewekt toen op 1 augustus een gezamenlijk bemiddelingscommissie van de VN en de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) arriveerde. Drie dagen later werd bericht dat beide partijen bij de besprekingen in Libreville concessies hadden gedaan. Op 5 augustus verwierp Sassou Nguesso's delegatie echter een plan voor de vorming van een regering van nationale eenheid en voor de verlenging van Lissouba's ambtstermijn tot na 31 augustus. Op 6 augustus werden de besprekingen opgeschort. De vredesinspanningen waren bemoeilijkt door zware gevechten in Brazzaville na urenlange artilleriebeschietingen op 3 augustus.

Op 8 augustus vonden opnieuw hevige gevechten plaats. Op 12 en 14 augustus werd Kinshasa, de hoofdstad van de Democratische Republiek Congo (DRC). tegenover Brazzaville aan de andere kant van de rivier de Congo, getroffen door granaten die vanuit Brazzaville waren afgevuurd. De strijdkrachten van de DRC beantwoordden het vuur, waarbij ongeveer twaalf granaten doelen in Brazzaville zouden hebben getroffen.

Radio Brazzaville maakte ook melding van hevige gevechten in de streek Likouala, 725 kilometer ten noorden van de hoofdstad. Op 19 augustus werd bericht dat Sassou Nguesso's strijdkrachten Ouesso, de belangrijkste stad van Noord-Congo, 650 kilometer ten noorden van Brazzaville, hadden ingenomen.

Op 17 augustus maakte president Laurent Kabila van de Democratische Republiek Congo bekend dat hij zou bemiddelen bij nieuwe besprekingen, en hij verzocht om interventie door neutrale Afrikaanse troepen (op 5 augustus had Kabila in Kinshasa besprekingen gevoerd met Lissouba). De besprekingen in de Gabonese hoofdstad Libreville werden op 18 augustus hervat en concentreerden zich op een vredesplan van president Omar Bongo van Gabon. Dit plan werd op 21 augustus echter door Sassou Nguesso's delegatie verworpen. Twee dagen later werd het ook van de hand gewezen door regeringsvertegenwoordigers. De regeringsgezinde radio beschuldigde Bongo ervan partij te kiezen voor zijn schoonvader Sassou Nguesso en beschuldigde Frankrijk ervan zich te bemoeien met de onderhandelingen
Hoewel de besprekingen in Libreville eind augustus nog aan de gang waren, werd op 21 augustus opnieuw melding gemaakt van zware gevechten Lissouba's troepen zouden delen van het noorden van Brazzaville hebben heroverd, maar aan het eind van de maand werd in dit gebied nog steeds gevochten en bleef de situatir verward

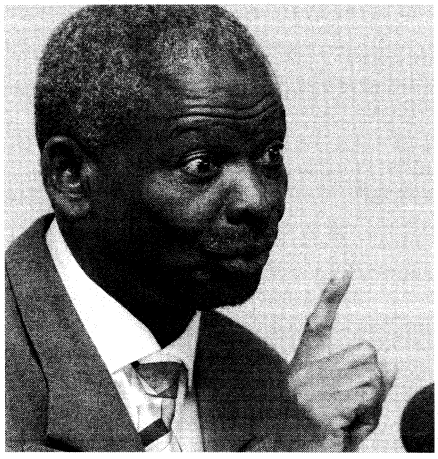
Op 8 september begon een strijd om Owando, 600 km ten noorden van Brazzaville, waarbij ongeveer 2.000 aanhangers van Sassou Nguesso de stad bestookten met raketten en mortiergranaten. De stad zou op 9 september in handen van de rebellen zijn gevallen.

Burgemeester Kolélas benoemd tot premier. Nieuw kabinet

Op 9 september maakte Lissouba bekend dat de burgemeester van Brazzaville, Bernard Kolélas, was benoemd tot premier als opvolger van Charles David Ganao.

Op 13 september maakte Kolélas een nieuw kabinet bekend (zie voor samenstelling oude kabinet pag. 723/3 e.v.-'96). Dit telde vijf bondgenoten van Sassou Nguesso, die de portefeuilles van justitie, arbeid, technisch onderwijs, landbouw en energie kregen. De volgende dag wees de delegatie van Sassou Nguesso in de Gabonese hoofdstad Libreville de benoemingen echter van de hand.

De burgemeester van Pointe-Noire, Jean-Pierre Thystere Tchicaya, werd staatsminister van decentralisatie en regionale ontwikkeling. Verder bleven twee leden van de vorige regering staatsminister: kolonel Philippe Bikinkita behield binnenlandse zaken en veiligheid en Victor Tamba-Tamba vervoer en burgerluchtvaart. Minister van uitrusting en openbare werken Lambert Ngalibali werd staatsminister van stadsplanning en openbare werken. Nieuwe minister van defensie werd Pascal Tsaty Mabiala, lid van het secretariaat van Lissouba's Pan-Afrikaanse Unie voor Sociaal Democratie (UPADS). Arsène Tsaty Bongou en Moungounga N'guila Nkomba bleven aan als respectievelijk minister van buitenlandse zaken en minister van financiën. De woordvoerder van de president, Grégoire Lefouba, kreeg de portefeuille van samenwerking.

Bernard Kolélas op 23 oktober 1997 tijdens een persconferentie in de Ivoriaanse stad Abidjan. Foto *EPA*

Op 12 september voerden legerhelikopters aanvallen uit op stellingen van de rebellen ongeveer 25 km ten noorden van Brazzaville. Volgens Sassou Nguesso's delegatie bij de daaropvolgende vredesbesprekingen in Libreville vielen hierbij talrijke slachtoffers onder de duizenden ontheemden die hun toevlucht hadden gezocht in dit gebied.

Het regeringsleger beweerde op 13 september een bevoorradingsvliegtuig van de opstandelingen te hebben neergehaald in de buurt van Owando. Het toestel, een Antonow AN-32, die de troepen van Sassou Nguesso hadden gehuurd van het Angolese leger. zou wapens hebben vervoerd.

Afrikaans vredesinitiatief

Op 14-15 september namen Lissouba en Sassou Nguesso deel aan een verzoeningsbijeenkomst in Libreville die werd bijgewoond door de staatshoofden van Benin, Kameroen, de Centraal Afrikaanse Republiek, Tsjaad, Equatoriaal Guinee, Gabon, Senegal en Togo. De deelnemers aan de bijeenkomst riepen op tot een staakt-het-vuren en de stationering van een VN-vredesmacht in Congo. De Congolese deelnemers ratificeerden de verklaring van de conferentie echter niet.

Geweld duurt voort

In de nacht van 16-17 september was in Brazzaville sprake van zwaar artillerievuur en op 21 september voerden helikopters van het regeringsleger aanvallen uit op stellingen van aanhangers van Sassou Nguesso in de centrale en noordelijke wijken van de stad. Op 29 september werd Kinshasa, de hoofdstad van de naburige Democratische Republiek Congo, getroffen door granaten die waren afgevuurd vanuit Brazzaville. Hierbij vielen zeventien doden.

AFRIKA

De discipline onder de regeringstroepen en de rebellen zou zo sterk zijn afgebrokkeld dat ongeregelde gewapende benden plunderend en moordend door de straten van Brazzaville en andere steden trokken Ook werden veelvuldig militairen gezien die gestolen pruiken en vrouwenkleren droegen en zich , waar hadden opgemaakt

Op 15 oktober ging De *Standaard* nader in op de achtergronden van Lissouba, Sassou Nguesso en Kolélas:

( ) •Pascal LISSOUBA De 65-jarige wetenschapper gespecialiseerd in genetica werd in 1992 de eerste democratisch verkozen president van Congo. Hij stapte in de politiek in 1963, drie jaar nadat Frankrijk zijn voormalige kolonie onafhankelijkheid verleend had. In 1977 was hij veroordeeld tot een levenslange celstraf wegens zijn vermeende betrokkenheid bij de moord op de militaire leider Marien Ngouabi. Sassou stelde Lissouba weer op vrije voeten toen hij in 1979 aan de macht kwam. De voormalige marxist uit het zuiden van het land bekeerde zich tot de meerpartijendemocratie Zijn aanhangers maren betrokken bij politieke en etnische conflicten waarbij meer dan 2.000 mensen omkwamen in Brazzaville na gecontesteerde parlementsverkiezingen in 1993. Hij was van plan zich opnieuw verkiesbaar te stellen bij de verkiezingen op 27 juli, die de aanleiding vorinden tot het huidige conflict.

•Denis SASSOU NGUESSO: De voormalige marxistische militaire leider uit het noorden van het land nam de macht in 1979 De 54-jarige Sassou stond aan het hoofd van de voormalige Franse kolonie. tot de democratiseringsgolf na het einde van de Koude Oorlog Afrika bereikte

Op het einde van de jaren tachtig had hij de economie opengegooid voor de particuliere sector. Verslagen in de eerste ronde van de eerste vrije verkiezingen in Congo in 1992, bevochten zijn Cobra-militieleden in 1993 aanhangers van Lissouba. Hij keerde in januari dit jaar terug vanuit Frankrijk, waar hij zich teruggetrokken had. met het oog op de presidentsverkiezingen. De gevechten met president Lissouba begonnen toen regeringssoldaten op 5 juni zijn woning omsingelden om zijn militie te ontwapenen.

•Bernard KOLÉLAS: de 64-jarige veteraan voerde jarenlang de oppositiebeweging tegen het communisme in zijn land aan. Het kostte hem onder. meer verblijven in de gevangenis en martelingen. Net als Lissouba, stelde Sassou Nguesso ook hem op vrije voeten toen hij aan de macht kwam.Maar later gooide Sassou Nguesso hem opnieuw voor vier jaar in de gevangenis. Kolélas nam het in 1992 in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen op tegen Lissouba, maar verloor. De burgemeester van Brazzaville was ook dit keer van plan om deel te nemen aan de presidentsverkiezingen, die vanwege de gevechten niet doorgingen. Aanvankelijk probeerde hij te bemiddelen tussen Lissouba en Sassou Nguesso. Maar in oktober besloot hij zijn Ninja-militie aan de kant van Lissouba het conflict in testuren.'

(Vor.ber.pag. 322/2 e.v.-1997)

MIDDEN-OOSTEN

ARABISCHE LIGA

BIJEENKOMST MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van de Arabische Liga kwamen op 20-21 september 1997 in de Egyptische hoofdstad Cairo bijeen

In het slotcommunique op 21 september drongen de ministers aan op versoepeling van de sancties, die de Verenigde Naties (VN) in 1992 tegen Libië hadden ingesteld in verband met de Lockerbie-bomaanslag Voor het eerst spraken de Arabische ministers zich expliciet uit voor versoepeling van het luchtembargo, dat deel uitmaakte van het totale pakket aan sanctiemaatregelen, zij pleitten voor het toestaan van vluchten uit humanitair oogpunt, evenals van vluchten voor het vervoer van bultenlanders, met hulpgoederen, en voor religieuze doeleinden Op 23 september berichtte The *Guardzan* dat VN-secretaris-generaal Kofi Annan 'razend' was over de oproep tot versoepeling van het luchtembargo en dat spoedig overleg met de Arabische landen hierover zou volgen. In het slotcommuniqué werd tevens besloten de Arabische deelname aan het multilaterale vredesoverleg in Midden-Oosten te blijven uitstellen, en ook om de opschorting van akkoorden en protocollen met Israël te continueren totdat een blijvende, allesomvattende vrede zou zijn bereikt op alle sporen van het vredesproces in het Midden-Oosten

(Vorber.pag. 778/1-1995)

EGYPTE

ONLUSTEN WEGENS LANDWET

Drie mensen werden gedood bij botsingen met de politie op 1 juli 1997 toen boeren in het district Samalut in de provincie Minya tegen een nieuwe wet demonstreerden, die een scherpe stijging van de pacht op landbouwgrond tot gevolg zou hebben Het ministerie van binnenlandse zaken zei dat bij de onlusten 45 mensen waren aangehouden De nieuwe wet waarmee de pacht op landbouwgrond werd vrijgegeven zou in oktober ingaan als onderdeel van het economische privatiseringsprogramma van de overheid

De *Neue Zürcher Zeitung* berichtte op 16 juli dat het dodental als gevolg van de onrust op het Egyptische platteland was opgelopen tot negen. In verband met steeds weer de kop opstekende demonstraties in alle Nijlprovincies zouden veiligheidstroepen tijdelijk hele dorpen van de buitenwereld hebben afgesloten om te voorkomen dat ze bezocht werden door

De voorzitter van de vergadering van de Arabische Liga in Cairo. de Saoedische minister van buitenlandse zaken Saud al-Faisal (r.). verwelkomt op 20 september 1997 de Palestijnse president Yasser Arafat (l.)voor de ministeriële bijeenkomst *Foto EPA*

politici van oppositiepartijen, vertegenwoordigers van boerenorganisaties en journalisten.

Behalve de inzet van veiligheidstroepen om de onrust de kop in te drukken, nam de overheid haar toevlucht tot een tweetal maatregelen president Mubarak stelde getroffen boeren nieuw ontgonnen land in het westen van Egypte in het vooruitzicht en de regering-Ganzouri besloot kredieten tegen gunstige voorwaarden te veritrekken waarmee de boeren in staal werden gesteld hun land dat vanaf oktober in handen van de oorspronkelijke eigenaar overging, terug te kopen

Steun voor de nieuwe landwet kreeg de regering uit een onverwachte hoek: Egypte's oudste moslim-fundamentalistische beweging, de Moslim Broederschap. verklaarde bij monde van Mamoun Hodeibi voorstander te zijn van teruggave van het land aan de oorspronkelijke eigenaars. aangezien de sjaria (religieuze en maatschappelijke wetgeving. aan de Koran ontleend) geen communisme kende: veel kleine boeren waren immers in het bezit ervan gekomen als gevolg van de socialistische hervormingen uit de vijftiger jaren.

REGERINGSWIJZIGING

President Mohammed Hosni Mubarak maakte op 8 juli een regeringswijziging bekend, waarbij zes ministers werden vervangen. De belangrijkste wijziging betrof de bevordering van staatsminister van kabinetszaken en economische zaken Youssef Boutros Ghali, een neef van de voormalige VN-secretaris-generaal, tot minister van economische zaken. Hij verving op die post meur. Nawal al-Tatawi. Boutros Ghali werd beschouwd als de belangrijkste architect van het Egyptische programma voor economische liberalisering. Hij had gedurende het laatste decennium een cruciale rol gespeeld in de onderhandelingen met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) over economische hervormingen. Zijn benoeming werd toegejuicht door het bedrijfsleven en de financiële wereld.

Evenals de nieuwe staatsminister van milieu, mevr. Nadya Makram Obeid, behoorde Boutros Ghali tot de koptisch christelijke geloofsgemeenschap. De regering-Ganzouri telde twee vrouwelijke ministers.

De kabinetswijziging betrof de volgende portefeuilles:

Premier, planning en internationale samenwerking - Kamal Ahmed Ganzouri+; staatsondernemingen - Atef Muhammad Obeid+; plattelandsontwikkeling - Mahmud Sayyid Ahmed al-Sharif+; economische zaken - Youssef Boutros Ghali+; hoger onderwijs, staatsminister van ivetenschappelijk onderzoek - Mufid Mahmud Shihab"; openbare werken en watervoorziening - Mahmud Abd al-Halim Abu Zayd*; sociale zekerheid en sociale zaken -mevr. Mirvat Muhanna al-Talawi+; staatsminister van planning en internationale samenwerking - Muhammad Zakil Abu Amer+; staatsminister van milieuzaken - mevr. Nadya Makram Obeid+.

'Nieuwe benoeming.
+Gewijzigdeportefeuille.

In aansluiting op de regeringswijziging benoemde president Mubarak op 9 juli nieuwe gouverneurs in tien van 's lands provincies, waaronder Minya, waar generaal Mustafa Abdel Qader, voormalig hoofd van de staatsveiligheidsdiensten. werd benoemd om de orde te herstelien. De provincie was het toneel geweest van hardnekkige aanslagen van moslim-fundamentalisten en demonstraties tegen een nieuwe landwet (zieboven).

OPROEP TOT BEËINDIGING GEWAPENDE ACTIES. DOODVONNISSEN TEGEN RADICALE MOSLIMS. NIEUWE AANSLAGEN

Op 5 juli riepen zes leiders van de Jama'ah al-Islamiyah hun organisatie op 'alle gewapende acties in en buiten Egypte' stop te zetten. De oproep werd gedaan tijdens het grootste militaire proces tegen van terreurdaden verdachte moslim-fundamentalisten voor een militaire rechtbank in Haekstep ten noorden van Cairo.

Een van de beklaagden las een verklaring voor die was uitgegeven door Karam Zuhdi, Najih Ibrahim, Abbud al-Zumur. Hamdi Abd al-Rahman, Fu'ad al-Dawalibi en Ali al-Sharif. De zes mannen zaten een levenslange gevangenisstraf uit in verband met de moord op president Anwar Sadat in 1981.

In een verklaring van de Jama'ah al-Islamiyah, die op 14 juli werd uitgegeven, werd de oproep verworpen. Maar het in Londen verschijnende nieuwsblad *Al-Hayat* berichtte op 15 juli dat elementen binnen de militaire vleugel van de organisatie de oproep hadden gesteund. Ook wees het erop dat de organisatie sinds 5 juli niet meer betrokken was geweest bij gewelddadige activiteiten.

Op 15 september veroordeelde de militaire rechtbank vier personen ter dood en acht anderen tot levenslang. In total 98 personen, onder wie vijf vrouwen, werden veroordeeld.

Daarnaast werd een aantal vrijheidsstraffen uitgesproken. De rechtbank legde 23 personen 15 jaar gevangenisstraf op, terwijl 15 personen 10 jaar en 7 andere 5 jaar kregen. Hun misdaden liepen uiteen van de moord in 1994 op generaal-majoor Raouf Khairat, hoofd van de antiterreurafdeling van de recherche van de Staatsveiligheidsdienst (zie pag. 432/1-'94), bomaanslagen op banken en gewelddadige acties tegen de politie. Een groot aantal van de beklaagden werd ook beschuldigd van het lidmaatschap van de Gamaat Islarniya, een van de grootste extremistische moslim-groeperingen.

Veroordeling moslim-activist

Op 1 augustus werd bericht dat de anesthesist Ramzi Mahmud al-Mawafi op 28 juli schuldig was bevonden aan het lidmaatschap van een illegale groepering met het doel de regering omver te werpen, aan krijgsdienst bij een buitenlandse strijdmacht in Afghanistan en aan het verstrekken van giftrecepten aan terroristische groepen. Het Militair Hooggerechtshof veroordeelde hem tot een gevangenisstraf van 25 jaar met dwangarbeid.

Aanslag op politie

Vier politieagenten en een burger werden op 19 augustus gedood toen onbekenden het vuur openden op twee politieauto's in Manfalut in de provincie Asyut in Boven-Egypte. De volgende dag werden in verband met de aanslag 63 mensen aangehouden. Na de aanslag richtten gevangen leiders van de Gamaat Islamiya op 24 augustus een oproep tot hun aanhangers om een bestand met de Egyptische autoriteiten te respecteren.

Aanslag op bus met toeristen

Op 18 september vielen in Cairo bij een aanslag op een bus met toeristen tien doden, negen Duitse toeristen en de Egyptische buschauffeur. en elf gewonden, onder wie acht andere Duitsers. De aanslag, de eerste op toeristen sinds anderhalf jaar (zie pag. 574/2 e.v.-'96), vond plaats bij het Egyptisch Museum aan het drukke Tahrir-plein in de hoofdstad.

De politie opende het vuur op de daders en arresteerde twee van hen, van wie een ernstig werd gewond. Volgens de eerste berichten was een derde dader ontkomen. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd door niemand opgeëist. In een duidelijke poging om de aanslag te bagatelliseren en zodoende de negatieve gevolgen voor de toeristenindustrie weg te nemen, maakte het ministerie van binnenlandse zaken direct bekend dat de aanslag het werk was van een 'geestelijk gestoorde' per-

De daders van de bomaanslag op de bus met toeristen. Saber Abu Cla (r)en diens jongere broer Mahmoud (l.), volgen de opening van hun proces op 14 oktober 1997 voor het militair gerechtshof in Cairo achter tralies. Foto EPA

soon en zijn broer. Naar verluidt was de 'geesteszieke' man ontsnapt uit een psychiatrische inrichting waarin hij was opgenomen nadat hij vier jaar eerder had geschoten op toeristen in een hotel in Cairo. In een verklaring op 20 september verklaarde minister van binnenlandse zaken Hussein Mohammed al-Alfi dat de aanslag een op zichzelf staand incident was, dat de twee aangehouden mannen op eigen initiatief hadden gehandeld, en dat er geen sprake was van een terroristische actie.

Op 30 oktober meldde het officiële Egyptische persbureau *MENA* dat de twee daders, Saber Abu Ula en diens broer Mahmoud, door een militair gerechtshof ter dood waren veroordeeld. Beide mannen hadden schuld bekend; Saber deelde aan het begin van het proces mee dat hij nog steeds achter de aanslag stond maar dat hij het betreurde dat er geen joden onder de slachtoffers waren; voorts verklaarde hij zich aanhanger van moslim-extremistische ideeën maar ontkende hij lid te zijn van een radicale groepering.

(Vor.ber.pag. 467/2 e.v.-1997)

GCC

BIJEENKOMSTEN MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De ministers van buitenlandse zaken van de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf (Gulf Co-operation Council, GCC) , Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten), ontmoetten elkaar op 31 mei 1997 in de Saoedische hoofdstad Riad.

In een communiqué dat aan het slot van de bijeenkomst werd uitgegeven. spraken de ministers hun 'ernstige bezorgdheid' uit over Turkije's 'recente militaire manoeuvres en schending van de Noord-Iraakse grens'. Ze spraken hun hoop uit op een 'positieve ontwikkeling' in de betrekkingen tussen de GCC-landen en Iran. 'in het licht van de uitslag van de presidentsverkiezingen in Iran' (zie pag. 656/3 e.v.-'97). Ze riepen Irak op om 'serieuzer samen te werken' met de Speciale VN-Commissie (UNSCOM) voor Irak, die met de vernietiging van de Iraakse massavernietigingswapens was belast. De ministers spraken tevens hun 'zeer grote bezorgdheid' uit over de 'aanhoudende stagnatie en verslechtering' van het vredesproces in het Midden-Oosten en de 'provocerende praktijken van de Israëlische regering'.

Bijeenkomst in Abha

Tijdens hun bijeenkomst op 15 september in de Saoedi-Arabische plaats Abha deden de zes ministers van buitenlandse zaken een beroep op Irak om mee te werken aan de implementatie van de resoluties van de VN-Veiligheidsraad. hetgeen zij als het enige middel zagen om te komen tot opheffing van de sancties. Tevens spraken zij opnieuw hun steun uit voor de Verenigde Arabische Emiraten in het territoriaal conflict met Iran over de Golfeilanden (zie pag. 434/2/3-'96).

VOORSTEL CONSULTATIEVE RAAD GOEDGEKEURD

Op 31 augustus werd bekend dat de staatshoofden van de GCC-lidstaten het eens waren geworden over de vorming van een Consultatieve Raad, die uit 30 leden zou bestaan.

(Vor.ber.pag 268 2 e.v 1996)

QATAR

BEZOEK VAN EMIR AAN VERENIGDE STATEN

De emir van Qatar, sjeik Hamad Bin Khalifa al-Thani. bracht medio juni 1997 een bezoek aan de Verenigde Staten (VS). De besprekingen tussen sieik Hamad en de Amerikaanse president Bill Clinton op 11 juni in Washington gingen over de bilaterale betrekkingen tussen de twee landen en een aantal veiligheidskwesties met betrekking tot de Golf.

In een interview met de Washington Post van 10 juni zei sjeik Hamad dat hij het niet eens was met het Amerikaanse beleid van 'dubbele beteugeling' van Iran en Irak. Hij zei dat communicatie met Iran 'beter (was) voor de Verenigde Staten en beter voor de regio'. Wat Irak betrof merkte hij op dat het Iraakse volk 'genoeg (had) geleden' onder de economische sancties die door de VN-Veiligheidsraad waren opgelegd.

MINISTER VAN JUSTITIE TREEDT AF

Het officiële *Qatar News* Agency berichtte op 4 juni dat minister van justitie Najib Mohammed al-Nuaimi die dag was afgetreden; er werd geen verklaring voor zijn aftreden gegeven. Hij werd tijdelijk opgevolgd door minister van elektriciteit en water Ahmed Mohammed Ali al-Subaie.

(Vor.ber.pag. 470/3-1997)

SAOEDI-ARABIË

UITBREIDING ADVIESRAAD

Op 5 juli 1997 vaardigde koning Fahd ibn Abdul Aziz een decreet uit waarbij hij de Adviesraad (majlis ash-shoura) uitbreidde van zestig tot negentig leden. Het decreet werd uitgevaardigd aan het eind van de eerste ambtstermijn van de Raad, die in december 1994 was ingegaan (zie pag. 87312-'93). De Adviesraad, waarvan alle leden door de

koning waren benoemd, adviseerde de vorst in staatszaken.

Tegenover het persbureau *Associated Press* (AP) verklaarde de prominente Saoedische zakenman en schrijver \-an het boek 'To be a Saudi', Hani Yamani. de zoon van de vroegere minister van oliezaken Ahmed Zaki Yamani (zie pag. 225/2 e.v.-'86), op r10 september dat hij zich voorstander toonde van een aantal hervormingen in Saoedi-A abie; een van de recepten die hij hiertoe in zijn boek aanbeval was de transformatie van de door de koning benoemde Adviesraad in een echt, gekozen parlement.

EERSTE OLIEMINISTER OVERLEDEN

r

Sjeik Abdullah Tariki, de eerste Saoedische minister van oliezaken en medeoprichter van de Organisatie van Olie-Exporterende Landen (OPEC), stierf op 7 september op deleeftijdvan 80 jaar.

Als directeu -generaal van het bureau voor oliezaken en minerale rijkdommen had Tariki een belangrijke rol gespeeld bij de oprichting van de OPEC in september 1960 (zie pag. 238/1-'62). In 1960 werd hij benoemd tot minister van oliezalen en minerale rijkdommen. Maar in maart 1962 werd hij ontslagen als gevolg van een conflict met de almaar machtiger wordende kroonprins (later koning) Faisal. Zijn opvolger was Ahmed Zaki Yamani.

AANKLACHT TEGEN SAYEGH INGETROKKEN

Het Amerikaanse ministerie van justitie maakte op 8 september bekend dat het de aanklacht tegen de Saoediër Hani Abdel Rahim Hussein al-Sayegh. die in juni Canada was uitgezet, had ingetrokken (zie pag. 403/2 e.v.-'97; pag. 647/3 e.v.-'97).

Sayegh u-as beschuldigd van medeplichtigheid aan de bomaanslag in juni 1996 op de Al-Khobar-kazerne in Dhahran in Saoedi-Arabië. die aan negentien Amerikaanse militairen het leven had gekost.

In een verklaring zei het ministerie van justitie dat het niet het vereiste bewijsmateriaal boven tafel had kunnen krijgen om Sayegh te vervolgen. Op 9 september verzocht Saoedi-Arabië de VS officieel om Sayegh uit te wijzen in verband met een Saoedisch onderzoek naar de aanslag op de Al-Khobar-kazerne.

BRITSE VERPLEEGSTER SCHULDIG BEVONDEN AAN MOORD

Op 23 september werd de Britse verpleegster Lucille McLaughlan veroordeeld tot acht jaar cel en vijfhonderd zweepslagen nadat een Saoedische rechtbank haar medeplichtig had geacht aan de moord op de Australische verpleegster Yvonne Gilford in Dhahïan in december 1996. Op 23 september noemde de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest Robin Cook de zweepslagen 'absoluut onaanvaardbaar in de moderne wereld.' Cooks openhartige kritiek op het vonnis zou de woede hebben gewekt van de Saoedische autoriteiten. Op 24 september zei de Saoedische ambassadeur in Groot-Brittannië. Ghazi Algosaibi, 'verrast' te zijn dat 'sommige mensen het gepast vinden zich laatdunkend uit te laten over ons islamitisch rechtssysteem.' Cook besprak de affaire met de Saoedische minister van buitenlandse zaken prins Saud al-Faisal tijdens een vergadering in New York op 26 september.

Eind september was nog geen vonnis gewezen tegen McLaughans landgenote en collega Deborah Parry, die eveneens werd beschuldigd van betrokkenheid bij de moord op Gilford. Als zij schuldig werd bevonden aan 'moord met voorbedachten rade', liep Parry de kans in het openbaar te worden onthoofd. Maar volgens de islamitische sjaria-wetgeving (die van kracht was in Saoedi-Arabië), konden de nabestaanden van het slachtoffer aanspraak maken op schadevergoeding (diya), als zij afzagen van de uitvoering van het vonnis. Daarom waren alle ogen eind september gericht op de onderhandelingen tussen de advocaten van McLaughlan en Parry en die van Gilfords broer, Frank Gilford, over een eventuele schadevergoeding. Eind september maakte de Britse pers bekend dat Gilford f 750.000 ($ 1 = 0,62 pond op 26 september 1997) eiste om af te zien van een mogelijke executie van Parry. The *Guardian* van 27 september berichtte dat verschillende Britse bedrijven die opereerden op de Saoedische markt, waaronder British Aerospace. Rolls-Royce, GEC, Glaxo en Tate & Lyle, een fonds hadden opgericht om geld voor de schadevergoeding in te zamelen.

De Saoedische advocaat van de Britse verpleegsters meldde begin oktober dat de families van hen beiden $ 1.2 mln 'bloedgeld' hadden gestort op een Australische bankrekening.

Op 14 oktober bevestigde Frank Gilford op een persconferentie in Adelaide dat hij had ingestemd met $ 1,2 mln schadevergoeding in ruil voor zijn bereidheid af te zien van de terechtstelling en veroordeling van resp. Parry en McLauchlan. Het grootste deel van het geld zou worden bestemd voor een ziekenhuis in Australië.

PRINS AL-WALEED BREIDT BELEGGINGSIMPERIUM UIT

De steenrijke Saoedische prins Al-Waleed Bin Talal Bin Abdulaziz Al-Saud. de neef van koning Fahd die aan het hoofd staat van de investeringsgroep Kingdom Holdings, breidde in oktober en november zijn toch al diverse aandelenpakket verder uit. Begin oktober nam hij een belang van 7 procent in het Amerikaanse modehuis Donna Karan; medio oktober volgde een eerste investering in Zuid-Korea met de verwer-

Prinselijke deelnemingen

Object	*Percentage*	Waarde *in $* mln
Banken, bedrijven		
Citicorp	9,9	4600
Apple Computer	5,0	121
Trans World Airlines	5,0	21
Mediaset	2,3	136
Norwegian Cruise Line	5,0	21
Euro Disney (Parijs)	26,4	500
United Saudi Comm. Bank	100	335
Saks Fifth Avenue	11	136
Hotels, onroerend goed		
Four Seasons (various)	25	275
George V (Parijs)	100	180
Plaza (New York)	100	160
Copley Plaza (Boston)	100	15
Fairmont Hotels	50	130
Canary Wharf (Londen)	25	130
Overig onroerend goed	-	1500
Andere bezittingen		
Vliegtuigen. jachten en paleizen		250
Effecten, etc.		500
Liquide middelen		2760
Totaal		11770

Bron: Business Week

ving van een belang van 5,9 procent in Daewoo Corporation, de handel- en bouw divisie van het gelijknamige concern Op 25 november meldde *NRC/H'b ad* dat Al-Waleed zich had ingekocht in een drietal bedrijven, te weten het Australische News Corporation van mediamagnaat Rupert Murdoch (5 procent) het telecomconcern Motorola (1 procent) en de leverancier van internetsoftware Netscape (5 procent) Het totale vermogen van Al Waleed werd geschat op ruim $11 mrd

Bij zijn investeringsstrategie, zo liet de prins in een interview met het Amerikaanse zakenblad *Business Week* weten, volgde hij de vuistregel:'als iets vier miljoen waard is en het kost 1 miljoen, koop het dan!'. Dit kwam erop neer dat doorgaans gekozen werd voor minderheidsbelangen in bedrijven met een welbekende naam en een goed management die door tijdelijke tegenslag een robuuste langetermijninvesteerder nodig hadden. Ferry Versteeg gaf in *NRC/H'blad* van 29 juli een overzicht van de belangrijkste 'prinselijke deelnemingen'. die Al Waleed tot stand bracht sedert hij in 1991 zijneerste buitenlandse investering in dc grootste bank van de VS, de Citicorp, deed.

Kingdom Holding, de beleggingsgroep van de prins, werd behalve door de prins zelf slechts bemand door zijn rechterhand Mustafa Al-Hejailan en vijf vaste medewerkers. Andere deskundigen werden, indien nodig, adhoc ingehuurd. Het kleine business-apparaat, vanwaaruit de prins op de effectenmarkt opereerde, werd naast zijn scherpte, fotografisch geheugen en een direct beschikbare kasvoorraad van ruim $ 2,7 mrd gezien als een van de geheimen achter zijn succes.

Met het nemen van een controlerend belang in juni van 30 procent in de Ghanese National Investment Bank weerspiegelde Kingdom Holdings de algemene herleving van de interesse van investeerders voor Afrika beneden de Sahara. In verband hiermee werd binnen Kingdom Holdings de Saudi Africa Group opgericht met $ 1 mrd in portefeuille voor investeringsmogelijkheden in landen als Ghana, Zimbabwe en Eritrea in de komende vijf jaar Tot coordinator van de Saudi Africa Group werd benoemd de voormalige topman van de African Development Bank, de Ghanees Kofi Bucknor. Afgelopen zomer startte prins Al-Waleed in Saoedi-Arabië zelf de bouw van een 300 meter hoog, commercieel complex met kantoren, restaurants en een groot hotel, dat de grootste in haar soort in het Midden-Oosten zou moeten worden en was begroot op naar schatting 1 miljard gulden.

(Vor.ber.pag. 402/3 e.v.-1997)

ALGEMEEN

ASEAN-LIDMAATSCHAP MYANMAR, CAMBODJA EN LAOS GOEDGEKEURD

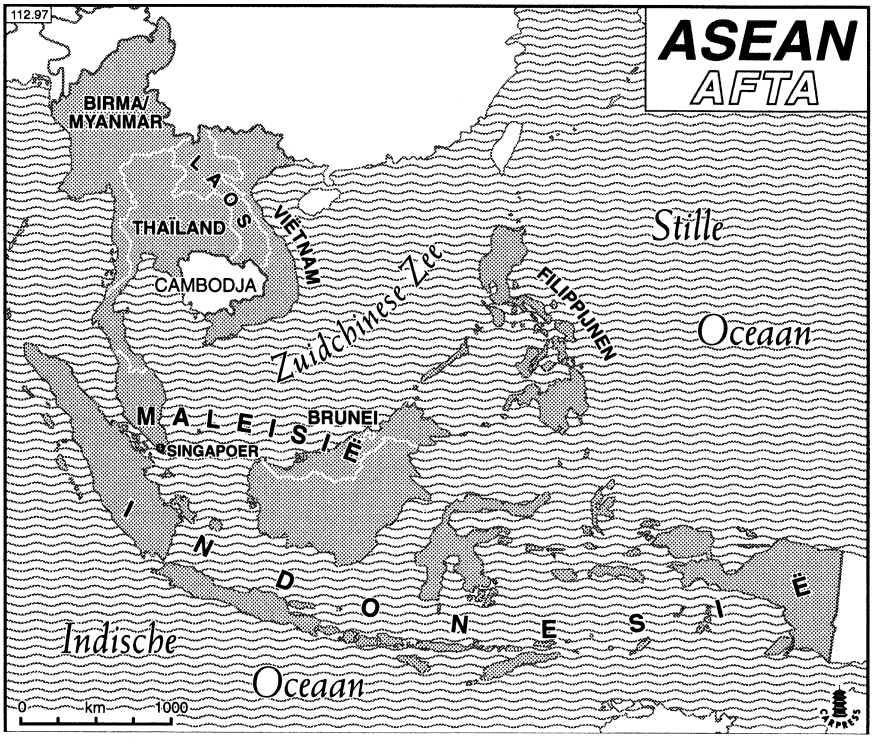
Op 31 mei 1997 kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de zeven lidstaten van de Associatie van Zuid-Oost-Aziatische Landen (Association of South-East Asian Nations, ASEAN) in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur overeen Myanmar, Cambodja en Laos in juli toe te laten tot de organisatie die op dat moment bestond uit Broenei de Filippijnen Indonesië Maleisië,Singapore, Thailand en Vietnam Volgens veel waarnemers was het besluit Myanmar toe te laten tot de ASEAN omstreden wegens de slechte reputatie van Myanmars regerende militaire junta, de Staatsraad voor het Herstel van Gezag en Orde (SLORC),op het gebied van de mensenrechten

De Maleisische minister van buitenlandse zaken Abdullah Ahmad Badawi maakte het besluit bekend tijdens een persconferentie na afloop van de bijeenkomst. Hij zei tegen verslaggevers dat het voor Myanmar gunstige besluit niet bedoeld was als signaal aan de Westerse regeringen, met name de Verenigde Staten (VS)en de lidstaten van de Europese Unie (EU), die Myanmars lidmaatschap bij voorbaat hadden afgekeurd. Om eventuele conflicten met Westerse landen zoveel mogelijk te voorkomen, zei Badawi echter dat de nieuwe lidstaten niet aanwezig zouden zijn bij ontmoetingen met de 'dialoogpartners van de ASEAN waartoe de VS en de EU behoorden, tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de organisatie in juli De *Far Eastern Economic Review* van 12 juni stelde dat de nieuwe lidstaten als gevolg van het besluit om hen uit te sluiten van besprekingen met de 'dialoogpartners', geen rol van betekenis zouden kiinnen spelen

De Amerikaanse regering reageerde behoedzaam op het besluit om Myanmar toe te laten tot de ASEAN De VS hadden in april economische sancties tegen Myanmar ingesteld (zie pag 679/1-'97) en hadden druk uitgeoefend op andeie ASEAN-lidstaten om Myanmars toetreding te vertragen of te blokkeren Na het besluit om Myanmar toe te laten, benadrukten Amerikaanse functionarissen echter dat de ASEAN en de VS dezelfde benadering van 'constructieve betrokkenheid' ten aanzien van de SLORC voorstonden

Jaarvergadering ministers van buitenlandse zaken. Lidmaatschap Cambodja aangehouden

Op 24-25 juli hielden de ministers van buitenlandse zaken van de ASEAN in

De minister van buitenlandse zaken van Laos, Somsavat Lengsavad (1.)en diens collega uit Myanmar, U Ohn Gyaw (m.),bekrachtigen op 23 juli 1997 in Kuala Lumpur met hun handtekening de toetredina van beide landen tot ASEAN. *Foto EPA*

de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur hun dertigste jaarvergadering (voor de jaarvergadering van 1996, zie pag. 863/1 e.v.-'96).

Daags voor de bijeenkomst, op 23 juli, waren Myanmar en Laos toegetreden tot de ASEAN, waardoor het aantal lidstaten steeg tot negen. Eind mei was tijdens een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de ASEAN weliswaar overeenstemming bereikt over de toetreding van Myanmar, Laos en Cambodja, maar op 10 juli was bekendgemaakt dat de toetreding van Cambodja werd uitgesteld in afwachting van de oplossing van een binnenlands conflict dat begin juli in Cambodja was ontstaan.

Na afloop van de jaarvergadering verklaarden de ministers van buitenlandse zaken van de ASEAN in een slotcommuniqué het te 'betreuren' dat Cambodja niet kon toetreden en bevestigden dat het land zijn waarnemersstatus zou behouden. De ministers spraken de hoop uit dat het conflict vreedzaam zou kunnen worden opgelost, zodat Cambodja spoedig zou kunnen toetreden tot de organisatie en daardoor 'het vooruitzicht van een ASEAN-gemeenschap van tien leden' werkelijkheid zou worden.

De jaarvergadering ging akkoord met de opvolging van Ajit Singh uit Maleisië door Rodolfo C. Severino van de Filippijnen als secretaris-generaal van de ASEAN met ingang van 1 ianuari 1998 voor een ambtstermiin van viif jaar.

Bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken ARF

Op 27 juli vond het vierde Regionale Forum van de ASEAN (ARF) plaats in de Maleisische stad Subang Jaya (voor de derde ARF-bijeenkomst in juli 1996 in Jakarta, zie pag. 863/2 e.v.-'96).

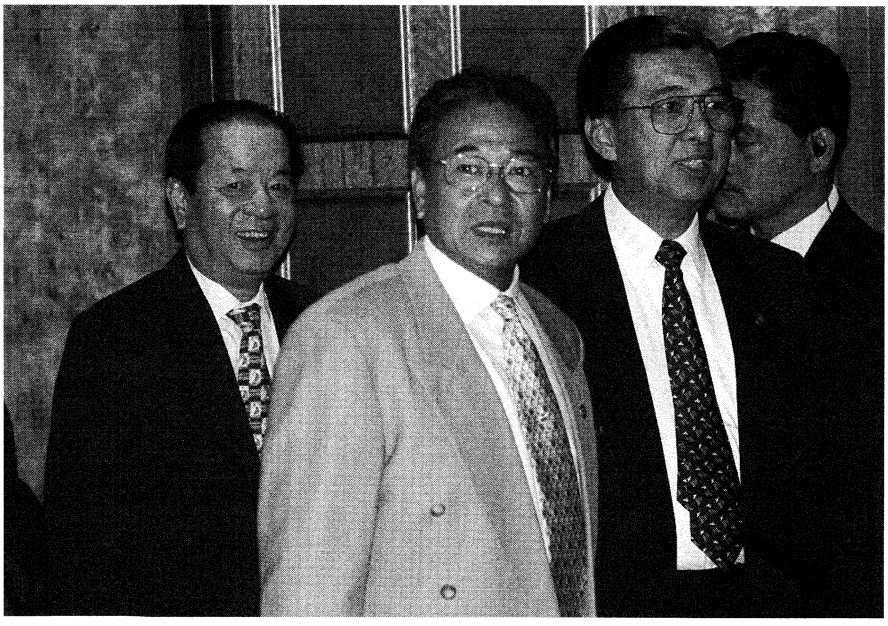
De bijeenkomst werd bijgewoond door afgevaardigden uit 21 landen en stond in het teken van de gebeurtenissen in Cambodja. Tevens werd bericht dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright tijdens de bijeenkomst de gelegenheid te baat had genomen om de regerende militaire junta in Myanmar te veroordelen. Myanmar werd op de bijeenkomst vertegenwoordigd door de Myanmarese minister van buitenlandse zaken U Ohn Gyaw.

(Vor.ber.pag. 405/3 e.v.-1997)

PRESIDENTIEEL OVERLEG CENTRAAL-AZIATISCHE STATEN

De presidenten van Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan. respectieveliik Noersoeltan Nazarbajew, Askar Akajew en Islam Karimow, ontmoetten elkaar op 24 juli 1997 in Tsjolwon-Ata in de Kirgizische bergen. De drie leiders spraken onder meer over de conflicten in Afghanistan en Tadzjikistan. en over een verbetering van de trilaterale samenwerking.

(Vor.ber.pag. 792/1 e.v. -1996)

De Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen (l.).de Cambodjaanse eerste premier en minister van buitenlandse zaken Ing Huot (m.)en de Filippijnse minister van buitenlandse zaken Domingo Siazon (r.)zijn op weg naar de ARF-vergadering in het Sunway Lagoon Resort Hotel in Subang Jaya op 27 juli 1997. *Foto* AFP

ASEM-TOP MINISTERS VAN FINANCIËN

De ministers van financien van de 10 Aziatische en 15 Europese landen, die in maart 1996 de openingsvergadering van de Aziatisch-Europese Topconferentie (Asia-Europe Meeting. ASEM) in Thailand hadden biigewoond (zie pag 354/1/2- 96) kwamen op 26-28 september bijeen in Japan De vergadering had tot doel om richtlijnen voor gemeenschappelijk beleid op te stellen en vond plaats in het kader van de voorbereiding voor de tweede ASEM-tnp in april 1998

Tijdens de ontmoeting bereikten de ministers overeenstemming over de volgende vijf uitgangspunten voor grotere economische samenwerking tussen Azië en Europa: doorzichtigheid, consistentie, liberalisering zonder onderscheid, openlijk regionalisme en naleving van internationale regelgeving. Ook werden drie beleidsdoelen vastgesteld; meer economische wisselwerking, langdurige en stabiele economische groei. en verbetering van het zakelijk klimaat met het oog op de groeiende handel en investeringen.

(Vor.ber.pag. 406/2/3-1997)

CAMBODJA

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN. DISSIDENTE FUNCINPEC-FACTIE KIEST EIGEN LEIDERS

Op 1 juni 1997 hielden dissidente Funcinpec-parlementariërs die in april hun vertrouwen in Ranariddh hadden opgezegd (zie pag. 472/3-'97), een congres en kozen Toan Chay tot leider van een rivaliserende Funcinpec-factie.

Het congres werd gehouden in Phnom Penh en de beveiliging was in handen van manschappen uit Hun Sens lijfwacht. Hoewel Hun Sen zelf het congres niet bijwoonde, berichtten de lokale media dat veel vooraanstaande leden van de Cambodjaanse Volkspartij (CPP) aanwezig waren. Duong Khem werd gekozen tot tweede man van de dissidente factie en Ung Phan tot secretaris-generaal.

Oprichting nieuwe politieke partij

Op 5 juni maakte Pen Sovan de oprichting bekend van een nieuwe politieke partij, de Steun Cambodja-partij (Uphold the Cambodian Nation Party, UCNP). Pen Sovan was in 1981 korte tijd premier geweest (zie pag. 816/2-'82), voordat hij was afgezet als secretaris-generaal van de Communistische Partij van Cambodja (de Revolutionaire Volkspartij van Kampuchea, de voorloper van de Cambodjaanse Volkspartij, CPP) en was verbannen naar Hanoi (zie pag 606/1-'87) Naar verluidt had de nieuwe partij zich aangemeld voor deelname aan de parlementsverkiezingen van mei 1998

Breuk in KNP

Op 1 augustus maakte het radiostation *Nationale Stem van Cambodja* bekend dat Sam Rangsi, oud-minister van financiën en leider van de oppositionele Partij van de Khmer Natie (Khmer National Party, KNP), was afgezet als partijleider. Hij werd opgevolgd door Kong Muni, lid van het bestuurscollege van de KNP. Kong Muni beschuldigde Rangsi ervan de partij en het land aan hun lot te hebben overgelaten en verweet hem onverantwoordelijk en corrupt gedrag.

VERWARRING OVER VERBLIJFPLAATS POL POT. SON SEN GEDOOD. VEROORDELING POL POT DOOR RODE KHMER-RECHTBANK

In juni 1997 deden geruchten de ronde dat Pol Pot, de beruchte Rode Khmer-leider die van 1975-'79 aan het hoofd had gestaan van de regering van Democratisch Kampuchea (DK), zich had overgegeven aan of was gevangengenomen door de regering. Maar ondanks veelvuldige berichten dat zijn arrestatie door troepen van eerste premier Norodom Ranariddh op handen was, bestond er begin juli onduidelijkheid over zijn verblijfplaats.

Begin juni stond de monarchistische partij Funcinpec op het punt een akkoord te sluiten met Khieu Samphan, de formele leider van de Rode Khmer. De belangrijkste militaire adviseur van Funcinpec, generaal Nek Bunchhay, die een belangrijke rol had gespeeld bij het overlopen van andere Rode Khmer-commandanten, verklaarde dat Pol Pot en twee van zijn naaste adviseurs, te weten Son Sen, een van de leidende figuren van het DK-regime, en de beruchte Ta Mok, commandant van het noordelijke Rode Khmer-bolwerk Anlong Veng, vrijwillig in ballingschap zouden gaan in i-uil voor immuniteit tegen vervolging. Hierdoor zou Khieu Samphan kunnen terugkeren in de Cambodjaanse politiek en een nieuwe politieke alliantie kunnen vormen met Funcinpec en Sam Rangsi's KNP.

De Far Eastern Economzc *Review* van 3 juli berichtte dat Pol Pot aanvankelijk zijn zegen had gegeven aan Khieu Samphans akkoord met Funcinpec, maar nadien van mening was veranderd en op 9 juni een vergadering van hoge Rode Khmer-commandanten had belegd in Anlong Veng de noordelijke basis van de beweging Volgens het bericht weigerde Son Sen de vergadering bij te wonen en op 10 juni werden hij, zijn vrouw en zestien familieleden geexecuteerd door een aanhanger van Pol Pot Op 13 juni bevestigde premier Ranariddh het nieuws van Son Sens dood

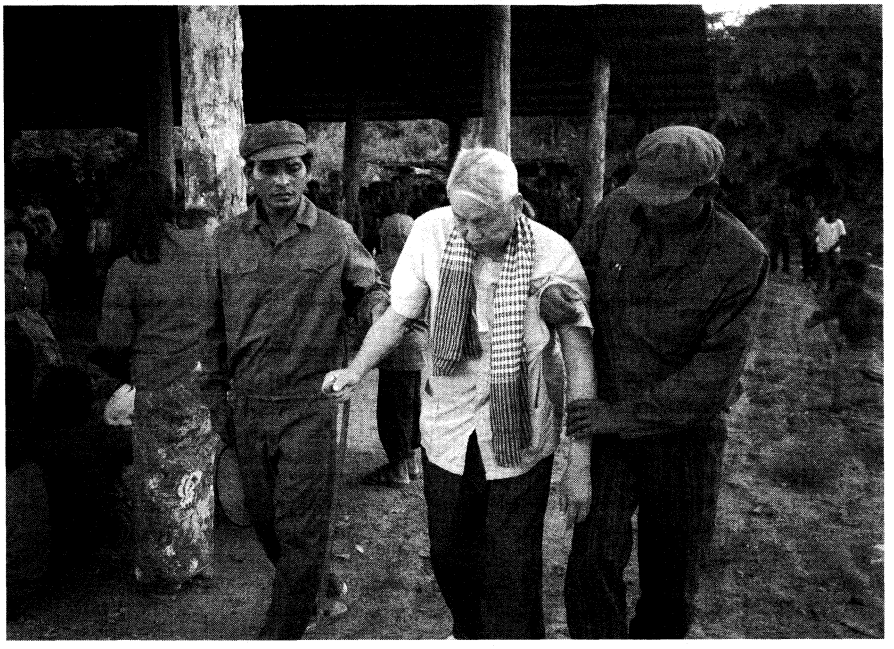
Ta Mok, die kennelijk vermoedde dat Pol Pot een aantal Rode Khmer-commandanten wilde wegzuiveren, was naar verluidt gevlucht.

Van 1973-'79 was Son Sen opgeklommen tot de vierde plaats in de hiërarchie van de regerende Communistische Partij van Kampuchea (CPK)van Pol Pot. Als veiligheidsfunctionaris van de CPK was hij verantwoordelijk geweest voor een aantal van de bloedigste zuiveringen ten tijde van het DK-regime en voor de beruchte 5-21 Tuol Sleng-gevangenis in Phnom Penh, waar naar schatting slechts zeven van de 16.000 gevangenen de terreur hadden overleefd. In een necrologie in The *Guardian* van 21 juni werd Son Sens vrouw Yun Yat verantwoordelijk gesteld voor de uitroeiing van het boeddhisme in Democratisch Kampuchea door de executie van 68.000 monniken te coördineren

De Financial Times van 14 juni berichtte dat Pol Pot tijdens de vergadering op 9 juni Khieu Samphan had gekidnapt en Anlong Veng met tweehonderd vertrouwelingen was ontvlucht. Volgens latere berichten werden zij door 2.000 guerrillastrijders van Son Sen in de jungle achtervolgd en gedwongen terug te keren naar Anlong Veng. Daarop maakten Ranariddh en tweede premier Hun Sen op 21 juni bekend dat Pol Pot was gearresteerd. Het bleef echter onduidelijk welke Rode Khmer-factie het noordelijke hoofdkwartier in handen had en Pol Pot werd in de daaropvolgende dagen niet uitgeleverd aan de Cambodjaanse regering. Tegenstrijdige berichtgeving door het radiostation van de Rode Khmer maakte de verwarring alleen maar groter (op 12 juni was Son Sen een 'verrader' genoemd, maar op 16 juni maakte hetzelfde radiostation bekend dat Pol Pot schuldig was bevonden aan 'verraad').

Proces tegen Pol Pot

Pol Pot stond naar verluidt op 25 juli in Noord-Cambodja terecht voor een Rode Khmer-rechtbank. Nate Thayer, een

Rode Khmer-leider Pol Pot (m.)arriveert op 23 juli 1997 onder begeleiding van twee soldaten in Anlong Veng oin zijn proces bij te wonen. Foto *EPA*

verslaggever van de Far Eastern Economie Review. woonde het 'volksproces' bij en berichtte op 7 augustus dat Pol Pot was veroordeeld tot levenslang wegens de moord op zijn Rode Khmer-strijdmakker en oud-minister van defensie Son Sen in juni.

Pol Pot u-as op 19 juni gearresteerd door kaderleden van de Rode Khmer die onder bevel stonden van Son Sen en de Rode Khmer-krijgsheer Ta Mok, nadat hij had geprobeerd Anlong Veng te ontvluchten. Volgens Thayer was Pol Pot afgezet als leider van de Rode Khmer. omdat hij zich dictatoriaal opstelde jegens hoge Rode Khmer-commandanten en de top van de beweging volledig had willen zuiveren. Pol Pot had in juni de executie van Ta Mok en Son Sen bevolen. Ta Mok genoot echter een grote populariteit onder de Rode Khmer-troepen en het bevel werd niet opgevolgd.

Thayer meende dat het openbare proces tegen Pol Pot was gevoerd om zowel binnen Cambodja als daarbuiten steun te winnen voor de Rode Khmer. Voordat Ranariddh tijdens de staatsgreep in juli ten val was gebracht (zie onder), had Pol Pot pogingen om een bondgenootschap te sluiten met Funcinpec gedwarsboomd. Im Nguon, de nieuwe stafchef van de Rode Khmer, vertelde Thayer dat de veroordeling van Pol Pot het einde van de Rode Khmer-beweging betekende en de geboorte van een nieuwe beweging, de Nationale Solidariteitspartij. Hij zei te hopen dat de nieuwe beweging in haar strijd tegen Hun Sen zou worden gesteund door de internationale gemeenschap.

HUN SEN GRIJPT DE MACHT

Op 5-6 juli pleegde tweede premier Hun Sen van de Cambodjaanse Volkspartij (CPP) een staatsgreep en zette eerste premier Norodom Ranariddh van de monarchistische Funcinpec af. Na twee dagen strijd in de hoofdstad Phnom Penh, kreeg Hun Sen in de erop volgende dagen in een groot deel van Cambodja de touwtjes in handen. Ranariddh was op 4 juli naar Thailand gevlucht en vervolgens uitgeweken naar Frankrijk op advies van hoge Funcinpec-militairen.

De verstandhouding tussen de twee co-premiers was sterk verslechterd sinds de zogenaamde 'stille staatsgreep' van 19 april. toen Funcinpec zijn krappe meerderheid in de Nationale Assemblee (het Cambodjaanse parlement) was kwijtgeraakt, doordat Hun Sen erin was geslaagd een aantal Funcinpec-leden ertoe te bewegen over te stappen naar zijn partij (zie pag. 472/3 e.v.-'97). De spanningen tussen de coalitiepartners namen toe en op 16 juni braken gevechten uit in de Cambodjaanse hoofdstad Phnorn Penh tussen de lijfwachten van beide co-premiers. Volgens berichten kwamen bij de gevechten minstens drie lijfwachten om het leven.

Op 18 juni werd melding gemaakt van een schotenw-isseling tussen militairen die het Funcinpec-hoofdkwartier bewaakten. en veiligheidspersoneel dat de nabijgelegen woning bewaakte van een politiefunctionaris die een aanhanger van Hun Sen's CPP was. Waarnemers schreven het geweld aanvankelijk toe aan rivaliteit tussen de lijfwachten, niaar up 18 juni berichtte Radio *Australia* dat vertegenwoordigers van beide partijen verklaringen hadden afgelegd. waarin zij elkaar ervan bcschuldigclen hun respectieve leiders te willen vermoorden.

Waarnemers waren de mening toegedaan dat de strijd tussen de leiders van Funcinpec en de CPP om de steun van voormalige Rode Khmer-strijders (zie boven) de oorzaak was van de gevechten en er werd driftig gespeculeerd dat deze strijd zou kunnen escaleren tot een regelrechte burgeroorlog Naar aanleiding van de gevechten zegde de Amerikaanse minister van buitenlandse Taken Madeleine Albright haar bezoek aan Phnom Penh, dat eind juni zou plaatsvinden, onverwachts af (voor Albrights bezoek aan Vietnam eind juni, ziepag 549/3-'97)

Eind juni leek de orde in de hoofdstad te zijn hersteld, maar op *2* juli braken op ongeveer *23* km ten noordwesten van Phnom Penh gevechten uit, toen CPP-troepen probeerden twee groepen Funcinpec-militairen te ontwapenen. In de vroege ochtend van *3* juli vielen troepen van Hun Sen de ambtswoning van Ranariddh en het Funcinpec-hoofdkwartier in Phnom Penh aan en op 6 juli hadden zij de belangrijkste strategische posities in de hoofdstad veroverd. In het spoor van vluchtende Funcinpec-troepen vonden overal in de stad schermutselingen plaats en naar verluidt werd er op grote schaal geplunderd. Tijdens de vijandelijkheden was het vliegveld Pochentong gesloten en gold een avondklok.

Op 6-7 juli maakten CPP-troepen een begin met de arrestatie van hoge Funcinpec-functionarissen die de hoofdstad niet hadden verlaten. Staatssecretaris van binnenlandse zaken Ho Sok (Ranariddh's chef van de inlichtingendienst) werd gearresteerd toen hij probeerde zijn toevlucht te zoeken in de ambassade van Singapore en werd slechts enkele minuten na zijn arrestatie standrechtelijk geëxecuteerd. In de nasleep van de staatsgreep waren naar verluidt veertig hoge monarchistische militairen gedood, onder wie generaal Chea Sambath, onderdirecteur van de militaire inlichtingendienst. De krant Cambodia Daily van 8 juli berichtte dat er alleen al bij de gevechten in de hoofdstad 32 doden en minstens 73 gewonden waren gevallen.

Op 5 juli maakte Hun Sen 's middags op de Cambodjaanse televisie bekend dat Ranariddh zich schuldig had gemaakt

aan 'politiek verraad' en 'ernstige wetsschennis' en dat de CPP had ingegrepen om orde en gezag te handhaven Hij beschuldigde Ranariddh ervan onderhandelingen te hebben gevoerd met leiders van de Rode Khmer-rebellen en guerrillastrijders van de Rode Khmer de hoofdstad te hebben binnengesmokkeld om de Funcinpec-troepen te versterken In daaropvolgende verklaringen ontkende Hun Sen dat hij Ranariddh had afgezet door middel van een staatsgreep en verweet hij de voormalige leider het land in de steek te hebben gelaten

Veel waarnemers beaamden Hun Sens bewering dat een nieuw akkoord tussen de Rode Khmer en Funcinpec de directe aanleiding voor de staatsgreep was geweest. De *Far Eastern Economic Review* van 7 augustus berichtte dat de Rode Khmer, onder een nieuwe leider nadat Pol Pot in juni aan de kant was gezet, op 4 juli een bondgenootschap met Funcinpec had gesloten. Hun Sen zou 'ziedend' zijn geweest over dit nieuwe samenwerkingsverband en had handig ingespeeld op de afkeer onder de bevolking jegens de Rode Khmer door Ranariddh buitenspel te zetten.

Op 7 juli waren de hoofdstad en het grootste deel van het land in handen van Hun Sens troepen. Funcinpec-troepen waren verdreven uit de noordelijke stad Siem Reap, maar bleven samen met de Rode Khmer heer en meester in gebieden ten westen en noorden van de stad waaronder de grens met Thailand De Funcinpec-troepen zouden 10 000 goed uitgeruste manschappen tellen en worden bijgestaan door 3 000 Rode Khmer-strijders Zij zouden echter een beperkte voorraad munitie hebben en waarnemers meenden dat zij zonder steun uit het buitenland hun strijd tegen de CPP op korte termijn zouden moeten opgeven

Nieuwe eerste premier

Op 16 juli poogde Hun Sen zijn machtsgreep te legitimeren door de benoeming bekend te maken van een nieuwe eerste premier. Minister van buitenlandse zaken en internationale samenwerking Ing Huot zou Ranariddh opvolgen als eerste premier. Eind juli was Ing Huots formele benoeming niet bekrachtigd door de Nationale Assemblee.

Ing Huot was lid van Funcinpec, maar leefde naar algemeen bekend was in politieke onmin met Ranariddh. Tijdens de staatsgreep waren naar verluidt 24 Funcinpec-parlementariërs Phnom Penh ontvlucht, maar een groot aantal andere hoge partijleden zou hun positie binnen de regering hebben behouden.

De verdreven eerste premier van Cambodja, prins Norodom Ranariddh (l.) en oppositieleider Sam Rangsi (r.)van de Partij van de Khmer-natie (KNP)doen tijdens een persconferentie op 1 augustus 1997 in de Foreign Correspondence Club van Thailand (FCCT) in Bangkok een oproep aan alle buitenlandse vertegenwoordigingen in Cambodja om in de nasleep van de coup hun ambassades te sluiten in afwachting van herstel van de democratie. *Foto* EPA

Regionale en internationale reacties

Aanvankelijk werd de staatsgreep door de internationale gemeenschap in brede kring veroordeeld De ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van de Associatie van Zuid-Oost-Aziatische landen (Association of South-East Asian Nations ASEAN) kwamen op 10 juli in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur bijeen en kwamen overeen de toetreding van Cambodja tot de organisatie, die oorspronkelijk gepland stond voor 23 juli voor onbepaalde tijd uit te stellen (zie ook onder AZIE ALGEMEEN)

De ASEAN beschouwde Ranariddh nog steeds als co-premier en stuurde na de bijeenkomst in Kuala Lumpur een diplomatieke missie naar Beijing onder leiding van de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas voor een ontmoeting met koning Norodom Sihanouk (Ranariddh's vader). De ASEAN-delegatie had op 19 juli in Phnom Penh tevens een ontmoeting met Hun Sen en deednaar verluidt het voorstel om de ASEAN te laten bemiddelen om zodoende te komen tot een vergelijk met Ranariddh. De *Financial Times* van 21 juli berichtte dat Hun Sen dit aanbod had afgeslagen. Het initiatief van de ASEAN kwam onverwacht, omdat de organisatie zich in het verleden altijd strikt afzijdig.had gehouden van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van lidstaten.

Ing Huot woonde de bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de ASEAN op 24-23 juli in Kuala Lumpur bij in zijn hoedanigheid van minister van buitenlandse zaken en maakte bekend dat Hun Sen zijn standpunt over bemiddeling door de ASEAN had herzien. Ing Huot nodigde Alatas en de diplomatieke ASEAN-delegatie uit opnieuw naar Phnom Penh te komen voor besprekingen om Cambodja's toetreding tot de ASEAN te bespoedigen.

Tijdens een bijeenkomst op 11 augustus in Singapore besloten de ministers van buitenlandse zaken van de ASEAN-landen hun bemiddelingspogingen voort te zetten om het politieke conflict in Cambodja op te lossen.

Aan het slot van de bijeenkomst spraken de ministers in uiterst voorzichtige bewoordingen tevens hun voornemen uit om de voor onbepaalde tijd uitgestelde toetreding van Cambodja tot de ASEAN te handhaven. In de slotverklaring werd echter niet meer gesproken over Ranariddh als co-premier van Cambodja, zoals in juli nog wel het geval was geweest. Waarnemers meenden

De Cambodjaanse eerste premier en minister van buitenlandse zaken Ing Huot slaagt er op 26 september 1997 in New York niet in om de ASEAN over te halen zijn land toe te laten tot de organisatie. Foto EPA

dat de neutrale toon van de verklaring wees op meningsverschillen binnen de ASEAN over de juiste reactie op de situatie. Op 29 augustus maakte premier Goh Chok Tong van Singapore (een ASEAN-lidstaat) bekend dat Cambodja niet zou worden toegelaten tot de organisatie tot na de Cambodjaanse parlementsverkiezingen, die gepland stondenvoormei 1998.

De Amerikaanse regering reageerde op de staatsgreep door alle hulp aan Cambodja dertig dagen lang stop te zetten. Ranariddh was naar verluidt echter niet gelukkig met het achterwege blijven van een scherpere veroordeling van Hun Sen door de Verenigde Staten (VS). Ranariddh's internationale positie werd op 12 juli verder verzwakt, toen de Japanse premier Ryutaro Hashimoto de hoop uitsprak dat er snel een opvolger voor Ranariddh zou worden gevonden.

Benoeming Ing Huot tot eerste premier bevestigd

Op 6 augustus bekrachtigde de Nationale Assemblee de benoeming van minister van buitenlandse zaken en internationale samenwerking Ing Huot tot eerste premier, als opvolger van Norodom Ranariddh. De Assemblee ging tevens akkoord met het ontnemen aan Ranariddh van zijn strafrechtelijke onschendbaarheid. Dit betekende dat hij kon worden vervolgd voor de onderhandelingen met de Rode Khmer en de import van wapens.

Het benoemingsvoorstel werd met de grondwettelijk vereiste tweederde meerderheid aangenomen. Tijdens een geheime stemming stemden 86 van de 120 parlementariërs voor de benoeming van Ing Huot. Hij werd officieel beëdigd op 7 augustus nadat koning Norodom Sihanouk interim-staatshoofd Chea Sim (voorzitter van de Nationale Assemblee) toestemming had gegeven een benoemingsdecreet uit te vaardigen. Een groep van negentien naar Thailand uitgeweken parlementariërs van Ranariddh's monarchistische Funcinpec noemden de stemming echter onwettig en bestempelden Ing Huot als een 'marionet' van I-Iun Sen.

Koning Sihanouk (Ranariddh's vader) herzag op 11 augustus zijn tot dan toe neutrale standpunt, toen hij bekendmaakte dat hij bereid was af te treden als Hun Sen dit zou verlangen. De ziekelijke koning, die in China een medische behandeling had ondergaan, had de politieke val van Ranariddh aanvankelijk geaccepteerd. Waarnemers waren van mening dat Sihanouks aftreden in Cambodja olie op het vuur zou gooien en Hun Sens internationale positie, die stond of viel met de instandhouding van de constituiionele monarchie, ernstig zou verzwakken.

Aanhoudende gevechten

In augustus verhevigde de strijd in het noordwesten van het land tussen Ranariddh-getrouwe troepen onder leiding van generaal Nek Bunchhay en troepen van Hun Sen.

De *International Herald Tribune* van *21* augustus berichtte dat Ranariddh's troepen zich meer dan 100 km hadden teruggetrokken nadat zij na staatsgreep uit de noordelijke stad Siem Reap waren verdreven. Op 19 augustus hadden monarchistische troepen zich verschanst in O Smach, een kleine stad aan Cambodja's noordwestelijke grens met Thailand, en zouden regeringstroepen de stad hebben omsingeld. Ongeveer 1.000 guerrillastrijders van de Rode Khmer hadden naar verluidt de monarchistische verdedigers van O Smach

w

De t eede premier van Cambodja. Hun Sen (r.). met parlementsvoorzitter en interim-staatshoofd Chea Sim (l.) op 28 juli 1997 tijdens de opening van de nieuwe zitting van de Nationale Assemblee in Phnom Penh. *Foto AFP*

geholpen door landmijnen te leggen en bruggen te vernietigen om de opmars van de regeringstroepen te vertragen.

Maar op 24 augustus namen de troepen van Hun Sen de stad in Hiermee werd de laatste verzetshaard opgeruimd De slinkende groep Ranariddh-getrouwen vluchtte naar verluidt de jungle in In de week voorafgaand aan de verovering van O Smach zouden 35 000 personen op de vlucht zijn geslagen voor de vechtende partijen en de grens met Thailand zijn overgestoken

Ook in seuteinber werd in het noordwesten rond O Smach sporadisch gevochten tussen Funcipec-troepen die loyaal waren aan Ranariddh en de troepen van Hun Sen.

Door elkaar tegensprekende berichten in de Cambodjaanse media was onduidelijk of een van de partijen aanzienlijke terreinwinst had geboekt. Maar er waren berichten die erop wezen dat Ranariddhs troepen onder commando van generaal Nek Bunchhay stevige posities hadden weten in te nemen bij O Smach en, wat heel belangrijk was, zich toegang hadden verschaft tot grote voorraden munitie.

Verdere ontwikkelingen

Op 2 september wees tweede premier Hun Sen een verzoek van koning Norodom Sihanouk af om onderhandelingen te beginnen met de verdreven voormalig eerste premier Norodom Ranariddh.

Koning Sihanouk deed het verzoek op 31 augustus, twee dagen na zijn terugkeer in Cambodja vanuit China, waar hij een medische behandeling had ondergaan. Hun reageerde in een brief die hij met zijn nieuwe coalitiepartner, eerste premier Ing Huot, had opgesteld. Hierin stond dat Ranariddh terecht moest staan voor zijn misdaden en dat ziin lot dus in handen lag van de Cambodjaanse justitie. Sihanouk had aangeboden op te treden als bemiddelaar bij mogelijke besprekingen en voorgesteld dat een delegatie van Ranariddhs aanhangers deel zou kunnen nemen aan besprekingen in de noordelijke stad Siem Reap. Hun Sen ging in zijn brief niet direct in op het voorstel, maar waarnemers wezen erop dat de door hem geëiste overgave van de monarchistische troepen die nog steeds tegen hem vochten, neerkwam op een stilzwijgende afwijzing van een akkoord via onderhandelingen.

VN-rapport over wreedheden bij coup

In een op 4 september door de afdeling Cambodja van het Centrum voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties (VN) gepubliceerd rapport stond dat soldaten van Hun Sen bij de coup in juli tegen Ranarriddh svstematisch minstens 41 officieren en functionarissen die de monarchistische Funcinpec steunden, hadden inishandeld en geexecuteerd

Het rapport heschreef nauwkeuriq de wrede wijze waarop de executies werden uitgevoerd Deze zouden het werk zijn van elitetroepen die meer dan dertig slachtoffers voor hun executie zouden hebben gemarteld. In het rapport werd de regering opgeroepen elk geval afzonderlijk te onderzoeken om rechtsvervolging mogelijk te maken. Hun Sen beloofde een diepgaand onderzoek in te stellen, maar waarnemers wezen erop dat onderzoeken naar beschuldigingen van mensenrechtenschendingen door regeringssoldaten vóór de coup niets hadden opgeleverd.

NATIONALE ASSEMBLEE WIJST REGERINGSWIJZIGING AF

Op 16 september wees de 120 leden tellende Nationale Assemblee een regeringswijziging af waarbij hoge posten naar aanhangers van Hun Sen zouden gaan en Funcinpec-ministers moesten opstappen.

Hun Sen kreeg 67 stemmen voor zijn kandidaten voor zeven ministersposten en negen staatssecretariaten. dertien te weinig voor de tweederde meerderheid. Waarnemers waren verrast door de veertien stemmen tegen het voorstel (sommige parlementsleden waren niet aanwezig, terwijl andere zich van stemming onthielden of hun stembiljet ongeldig maakten), aangezien men er van was uitgegaan dat de Assemblee de besluiten van Hun Sen sinds de coup in juli automatisch goedkeurde. Hun Sen noemde de stemming een voorbeeld van een daadwerkelijk functionerende democratie en zei dat tijdens de volgende zittingen van het parlement opnieuw over de posten zou worden gestemd.

ONENIGHEID OVER CAMBODJA'S VN-ZETEL

Op 17 september nam de Commissie voor de Geloofsbrieven van de VN een resolutie aan waardoor de Cambodjaanse zetel in de 52ste Algemene Vergadering van de VN vacant bleef. Door deze resolutie konden de premiers Hun Sen en Ing Huot de zitting niet bijwonen. Op een persconferentie in Parijs op 24 september noemde Hun Sen de resolutie 'een vernedering van de Cambodjaanse regering en een misdaad tegen de koning.'

De ruzie ontstond nadat Ranariddh duidelijk had gemaakt dat hij zitting wilde nemen in de Algemene Vergadering, ondanks berichten dat koning Sihanouk zich had geschaard achter Hun Sens deleqatie door op 2 september een geloofsbrief te ondertekenen De VN besloot de Cambodjaanse zetel pas op te vullen nadat zij de geloofsbrieven van de twee concurrerende delegaties had kunnen beoordelen De *Economist* van 2 oktober berichtte dat China en Rusland achter Hun Sens delegatie stonden, terwijl de groep van Ranariddh werd gesteund door de Verenigde Staten en Noorwegen

RAPPORT OVER OMVANG HOUTKAP

Voigens de Financiai Times van 16 september had de in Groot-Brittannië gevestigde milieu-organisatie Global Witness een rapport uitgebracht waarin werd gemeld dat de illegale houtkap in Cambodja ongehinderd was voortgegaan na de staatsgreep van juli en zelfs was toegenomen in een aantal gebieden.

In het rapport werd uitvoerig ingegaan op een aantal specifieke schendingen van het door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) gestimuleerde bosbouwbeleid en gezegd dat de anarchistische situatie na de staatsgreep had geleid tot onoordeelkundig kappen van bos in verschillende gebieden die werden gecontroleerd door militairen die trouw waren aan Hun Sen. Volgens het rapport was de behoefte van Hun Sen en Ranariddh om, in de periode vóór de staatsgreep. hun privé-ordetroepen te financieren en provinciale legercommandanten voor zich te winnen door hun lucratieve kapconcessies te beloven. de belangrijkste oorzaak-van dc illegalc houtkap.

VIETNAMEES VERKEERSVLIEGTUIG NEERGESTORT

Op 3 september stortte een Toepolew-134-verkeersvliegtuig van Vietnam Airlines neer op 10 km van de Cambodjaanse luchthaven Pochentong. Hierbij kwamen 63 personen om het leven. Het toestel had 66 mensen aan boord en was op weg van Ho Chi Minh-stad in Vietnam naar Phnom Penh.

(Vor.ber.pag. 471/3 e.v.-1997)

KAZACHSTAN

NIEUW HOOFD INLICHTINGENDIENST

President Noersoeltan Nazai-bajew benoemde op 12 mei 1997 Alnoer Moesajew tot voorzitter van het Comité voor Nationale Veiligheid (KNB), de opvolger van de KGB (de inlichtingendienst van de voormalige Sowjet-Unie). Moesajew, die generaal-majoor Janisbeck

Joemanbekow opvolgde, was sinds 1980 werkzaam geweest bij de veiligheidsdienst en was, voor zijn benoeming tot KNB-voorzitter, eerste ondercommandant van de presidentiële garde geweest.

Op 23 mei berichtte het televisiestation Kazach Chabar dat Nazarbajew met de benoeming van Moesajew de primaire taken van de KNB had gewijzigd Zware binnenlandse criminaliteit zou voortaan onder de politie vallen De KNB zou zich in de toekomst bezig houden met inlichtingenwerk met betrekking tot het buitenland en met contraspionage

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 17 juni werd bericht dat president Noersoeltan Nazarbajew vice-premier Djoesembaj Djoesejnow tot minister van energie en natuurlijke hulpbronnen had benoemd.

Djoesembaj, die vice-premier bleef, werd de opvolger van Wiktor Chrapanow, die op zijn beurt Sjalbaj Koelmachanow opvolgde als burgemeester van de hoofdstad Almaty. Koelmachanow werd benoemd tot hoofd van de Staatscommissie voor Noodsituaties in plaats van Nikolaj Makijewski.

NIEUWE TAALWET

Op 16 juli werd een nieuwe taalwet van kracht. Volgens een bericht van 16 juli van het Russische persbureau Itar-Tass bevestigde de nieuwe wet het Kazachstaans als 'de taal van het overheidsbestuur. de wetgeving, juridische procedures en verslaglegging, die gebruikt werd gesproken op alle terreinen van maatschappelijke betrekkingen in het gehele land' (zie pag. 292/3-'90).

Hoewel het leren van de nieuwe landstaal tot 'de plicht van iedere Kazachstaanse burger' werd gerekend, zou het Russisch een gelijkwaardige status hebben in staatsorganisaties en plaatselijke bestuursorganen. Het zou naast het Kazachstaans in gebruik blijven op middelbare scholen, in het beroepsonderwijs en hij instellingenvoor hoger onderwijs.

PREMIER VRIJGESPROKEN VAN CORRUPTIEBESCHULDIGINGEN

Itar-Tass meldde op 23 augustus dat premier Akezjan Kazjageldin was vrijgesproken van corruptiebeschuldigingen na een onderzoek door het Kazachstaanse Comité voor Nationale Veiligheid (KNB).

In november 1996 waren Kazjageldin en verscheidene andere regeringsfunctionarissen door Zamabek Noerkadilow, oud-burgemeester van de hoofdstad Almaty, beschuldigd van het illegaal doorsluizen van overheidsgelden naar bankrekeningen in het buitenland. Volgens een verklaring van het openbaar ministerie had het onderzoek door het KNB. dat in december 1906 was gestart, de beschuldigingen van Noerkadilow niet kunnen staven en waren deze 'ongerechtvaardigd' bevonden. Het onderzoek had geen bewijs tegen Kazjageldin opgeleverd en er waren geen aanwijzingen dat hij een misdrijf had gepleegd.

(Vor.ber.pag. 478/1 e.v.-1997)

KIRGIZSTAN

PRIVATISERINGSPROGRAMMA OPGESCHORT

President Askar Akajew maakte op 21 mei 1997 bekend dat hij had besloten het geplande privatiseringsprogramma op te schorten en een presidentiële commissie onder voorzitterschap van procureur-generaal Asanbek Sjarsjenalijew te benoemen. die een onderzoek moest instellen naar eerdere verkopen van staatsbedrijven. Akajew klaagde dat de prijzen die waren gevraagd voor staatsbezittingen, 'ongerechtvaardigd laag' waren geweest. en uitte kritiek op de wijze waarop de regering het programma ten uitvoer had gelegd.

Na de bekendmaking stelden naaste medewerkers van de president het bedrijfsleven gerust met de verzekering dat de geplande derde privatiseringsgolf buiten schot zou blijven. Sinds 1992 was in Kirgizstan ongeveer 60 procent van de staatsbedrijven geprivatiseerd.

JOURNALISTEN VEROORDEELD. PROTESTDEMONSTRATIES

Op 10 juni werden de gevangenisstraffen van Zamira Sidikowa en Aleksandr Aliantsjikow, twee journalisten van het onafhankelijke weekblad Res *Publica*, verminderd na demonstraties tegen de zwaarte van de vonnissen. Sidikowa kreeg achttien maanden strafkolonie en Aliantsjikow een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar.

Beide journalisten waren op 26 mei veroordeeld tot achttien maanden cel nadat een districtsrechtbank in Bisjkek hen schuldig had bevonden aan laster en smaad. De zaak was aanhangig gemaakt door de directeur van het goudmijnbouwbedrijf van de overheid naar aanleiding van een aantal artikelen die Res *Publica* in de periode 1993-'96 had gepubliceerd. Na de uitspraak van de rechtbank werden voor regeringsgebouwen verschillende demonstraties gehouden uit protest tegen de vonnissen. Op 4 juni werd bericht dat de politie vier demonstranten had mishandeld, nadat zij in hongerstaking waren gegaan en hadden geweigerd het gebied te verlaten. Tijdens een andere betoging op 5 juni eisten de demonstranten de vrijlating van alle gearresteerde journalisten en het ontslag van de burgemeester van Bisjkek, Boris Silajew.

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 1 juli volgde Moeratbek Imanalijew, tot dan toe hoofd van de internationale afdeling van het bureau van de president, Roza Otoenbajewa op als minister van buitenlandse zaken. Otoenbajewa, voormalig ambassadeur in Canada en de Verenigde Staten, werd benoemd tot ambassadeur in Groot-Brittannië.

PRESIDENT AKAJEW BEZOEKT VS

Op 9 juli begon president Askar Akajew aan een officieel zevendaags bezoek aan de VS, met als hoogtepunt een ontmoeting met vice-president Al Gore op 15 juli.

(Vor.ber.pag. 478/2/3-1997)

LAOS

ZITTING NATIONALE ASSEMBLEE

Op 12 april 1997 werd de tiende zitting van de derde Nationale Assemblée (het uit een kamer bestaande parlement) na zestien dagen afgesloten (voor informatie over de achtste zitting in april 1996. zie pag. 729/1-96).

De Nationale Assemblee keurde onder meer een wet goed, die burgers het recht gaf staatsgrond te kopen, deze grond te verpanden voor het afsluiten van bankleningen, de eigendom ervan te vervreemden en over te dragen aan familieleden. Krachtens de nieuwe wet behield de staat het recht landbouwgrond terug te vorderen die meer dan drie jaar niet was bebouwd.

Op 19 april berichtte het nieuwsbureau Deutsche Presse-Agentur (DPA) dat de

staatsradio had bekendgemaakt dat amendementen op de kieswet voorzagen in 'meer democratische verkiezingsprocedures' Nadere gegevens over de amendementen ontbraken echter De Nationale Assemblée had tevens wetten goedgekeurd inzake elektriciteitsvoorziening minerale rijkdommen en wegvervoer

(Vorberpag 729/1 e v-1996)

OEZBEKISTAN

BETREKKINGEN MET DE VERENIGDE STATEN

Op 6-7 juni 1997 hielden Oezbeekse en Amerikaanse militairen gezamenlijke oefeningen in de Fergana-vallei in Oost-Oezbekistan. De legeroefening Ultra Balance-97 vond plaats overeenkomstig een bilateraal akkoord uit 1995 tussen het Oezbeekse en het Amerikaanse ministerie van defensie.

Op 12 juni voerde in Washington de Oezbeekse minister van buitenlandse zaken Abdoelaziz Komilow besprekingen met zijn Amerikaanse collega Madeleine Albright Na de ontmoeting maakten Amerikaanse functionarissen bekend dat beide landen hadden besloten een gezamenlijke commissie in te stellen teneinde de samenwerking op het gebied van defensie, handel. investeringen en energie uit te breiden

(Vor.ber.pag 480/3-1997)

SAARC

NEGENDE TOP

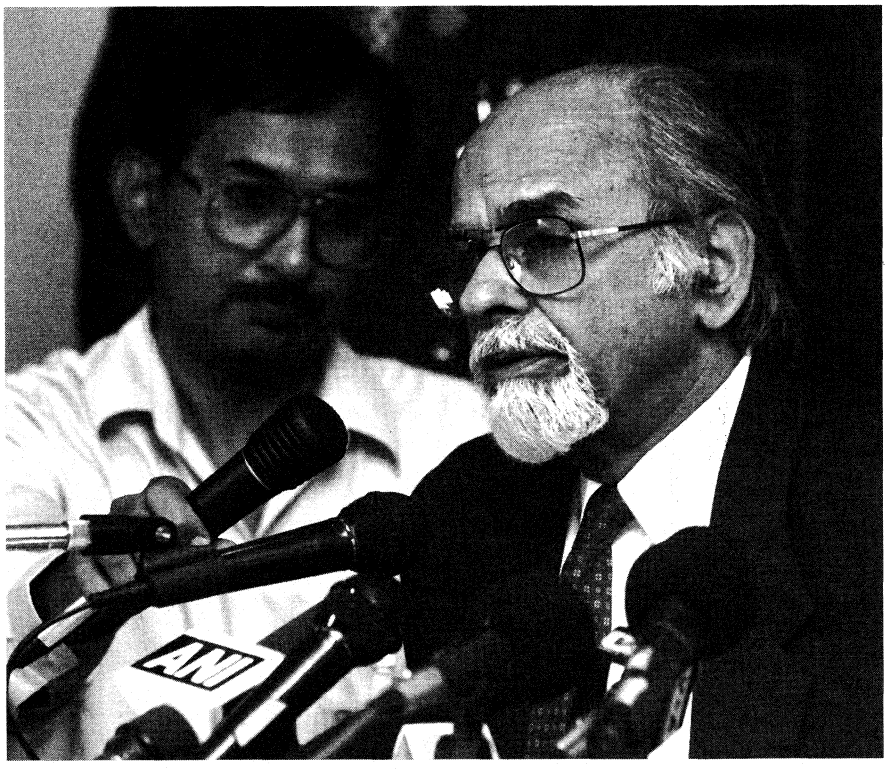
Op 12-14 mei 1997 werd in Male op de Maldiven de negende top van de Zuid-Aziatische Associatie voor Regionale Samenwerking (SAARC)gehouden. De top werd bijgewoond door de staatshoofden en regeringsleiders van Bangladesh, Bhoetan, India. de Maldiven, Nepal, Pakistan en Sri Lanka (voor achtste top,zie pag. 509/2-'95).

De deelnemers besloten tot een intensivering van de economische betrekkingen en beloofden de handelstarieven en bureaucratische handelsbelemmeringen versneld af te bouwen en de datum van de invoering van een regionale vrijhandelszone te vervroegen van 2005 naar 2001 Zij kwamen tevens overeen directe luchtverbindingen tussen elkaars hoofdsteden in te stellen Met deze maatregelen hoopten zij de handel in de regio te bevorderen en investeerders binnen en buiten de regio aan te trekken, bovendien spraken zij af de interregionale samenwerking in het oostelijk deel van het Indische subcontinent tussen met name Zuid-Indie, Sri Lanka en Maldiven te intensiveren

Tijdens de top hadden de premiers van India en Pakistan resp Inder Kumar Gujral en Mian Mohammad Nawaz Sharif een aparte ontmoeting, waarin de bilaterale betrekking tussen beide landen centraal stond Het relatief gunstige klimaat voor dit eerste contact op het niveau van regeringsleiders was tijdens eerdere ontmoetingen op ministerieel niveau in maart en april tot stand gekomen (zie pag 408/3 ev-'97, pag 485/1-'97), waarbij Gujral betrokken was in zijn hoedanigheid van minister van buitenlandse zaken

De bewindslieden kwamen een samenwerkingsverband overeen tussen de deelstaten Punjab van beide landen. met name op het gebied van electriciteitsvoorziening (i): voorts een uitwisseling van gevangenen (ii), het leggen van een directe telefoonverbinding tussen de ambtswoningen van beide premiers (iii) en het instellen van werkgroepen voor de oplossing van alle omstreden kwesties. die de bilaterale betrekkingen belastten.

(Vor.ber.pag. 509/2/3 e.v.-1995)

Tijdens de SAARC-top op de Maldiven geeft de Indiase premier Inder Kumar Gujral (r.)op 13 mei 1997 een persconferentie op het eiland Kurumba. *Foto EPA*

TADZJIKISTAN

ONDERTEKENING VREDESAKKOORD

Vertegenwoordigers van de Tadzjiekse regering en de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (OTO) ondertekenden op 28 mei 1997 in de Iraanse hoofdstad Teheran een protocol dat een einde maakte aan de vijandelijkheden tussen de twee partijen en de implementatie gegarandeerde van het in december 1996 bereikte vredesakkoord (zie pag. 209/2 e.v. en 486/1 e.v.-'97).

Daaraan voorafgaand hadden president Imomali Rachmonow (voorheen abusievelijk Imamoli genoemd, red. *KHA*) en OTO-leider Said Abdoello Noeri op 16-18 mei in de Kirgizische hoofdstad Bisjkek overleg gevoerd. De besprekingen eindigden met de ondertekening van een akkoord over politieke kwesties, dat bepalingen bevatte over onder andere (i)de legalisering van

Na de ondertekening van het vredesakkoord op 27 juni 1997 in Moskou geeft de Russische president Boris Jeltsin de Tadzjiekse oppositieleider Said Abdoello Noeri (l.) de hand, onder het toeziend oog van de president van Tadzjikistan, Imomali Rachmonow (r). Foto *EPA*

de media van de oppositie; (ii) een geplande amnestiewet; (iii) de legalisering van drie oppositionele politieke partijen; en (iv) de rol van de oppositie in de nieuwe Nationale Verzoeningscommissie (NVC). De NVC zou verantwoordelijk zijn voor het wijzigen van de grondwet voor er nieuwe verkiezingen zouden worden gehouden. Rachmonow en Noeri besloten elkaar in juni in Moskou te ontmoeten, waar een plechtigheid zou plaatsvinden om de officiële ondertekening van het vredesakkoord te vieren.

Ondertekening vredesakkoord

Tijdens een officiële bijeenkomst in Moskou ondertekenden president Rachmonow, OTO-leider Said Abdoello Noeri en de speciale VN-afgezant voor Tadzjikistan. Gerd Merrem, op 27 juni een Akkoord voor Vrede en Nationale Verzoening.

Het akkoord betekende het officiële einde van de vijf jaar oude burgeroorlog in het land. De Russische president Boris Jeltsin noemde het akkoord een 'gedenkwaardige en glorieuze bladzijde in de geschiedenis van Tadzjikistan'. Met de ondertekening stemden beide partijen ermee in alle vorige akkoorden die tijdens de vredesonderhandelingen waren gesloten, volledig uit te vocrcn, mee te werken aan de terugkeer van vluchtelingen en vrije verkiezingen te houden.

Het akkoord zou aanvankelijk op 13 juni worden ondertekend. maar een meningsverschil tussen de regering en OTO-functionarissen over de uitwisseling van gevangenen leidde tot uitstel van de plechtigheid. De kwestie werd pas opgelost aan de vooravond van de ondertekeningsplechtigheid, toen Rachmonow en Noeri tijdens vertrouwelijk overleg in Moskou afspraken dat beide partijen op 15 juli ieder vijftig gevangenen zouden vrijlaten.

Ondanks de ondertekening van het akkoord dachten waarnemers dat de op stapel staande onderhandelingen tussen de regering en de OTO over de benoeming van OTO-leiders in de regering het bestaande wantrouwen tussen de twee partijenzou kunnen aanwakkeren.

Eerste zitting NVC. Uitwisseling gevangenen

De eerste ziting van de Tadzjiekse Nationale Verzoeningscommissie (NVC), die was opgericht om het in juni gesloten vredesakkoord uit te voeren, vond op 7-10 juli in Moskou plaats.

Tijdens deze zitting werd de leider van de Verenigde Tadzjiekse Oppositie (OTO), Said Abdoello Noeri, gekozen tot voorzitter van de NVC. De NVC besloot tevens een beleid van 'wederzijdse vergiffenis' te volgen en stelde een wetsvoorstel op voor een algemene amnestie waardoor OTO-leden legaal konden terugkeren naar Tadzjikistan. Als reactie op het vredesakkoord vaardigde president Imomali Rachmonow op 10 ,juli een decreet uit waarin hij een onmiddellijke inkrimping van de strijdkrachten gelastte met 30 procent.

Krachtens het in juni gesloten vredesakkoord kwam op 17 juli een eerste groep van 275 Tadzjiekse vluchtelingen uit Afghanistan aan. Een gevangenenruil tussen de regering en de OTO, die op 13 juli zou plaatsvinden, werd echter om 'technische redenen' uitgesteld. De uitwisseling van gevangenen had geleid tot uitstel van de ondertekening van het vredesakkoord. De meeste waarnemers waren het erover eens dat een oplossing daarvoor belangrijk was om het wederzijdse vertrouwen te versterken. Op 18 juli maakten beide partijen een begin met de uitwisseling van gevangenen. Op 20 juli had de OTO 49 gevangenen vrijgelaten en de regering 48.

Amnestiewet goedgekeurd

De Opperste Assemblee (het parlement) nam op 1 augustus een amnestiewet aan die de NVC in juli had opgesteld (zie boven).

De wel verleende amnestie aan degenen die waren veroordeeld tijdens de burgeroorlog van 1992-'93 of werden vervolgd wegens tijdens die oorlog begane misdrijven. Maar ze gold niet voor strijders die werden beschuldigd van ernstige misdrijven. zoals terreurdaden, moord, verkrachting en de handel in drugs.

MANDAAT VN-WAARNEMERSMISSIE VERLENGD

Op 12 juni besloot de VN-Veiligheidsraad het mandaat van de militaire waarnemersmissie in Tadzjikistan (Waarnemersmissie van de Verenigde Naties in Tadzjikistan, UNMOT) met drie maanden te verlengen. De Veiligheidsraad maakte bekend dat zij bij de Tadzjiekse regering en de OTO erop had aangedrongen alle nog bestaande meningsverschillen zo snel mogelijk de wereld uit te helpen. De Raad verzocht beide partijen ook in de toekomst samen te werken bij de uitvoering van de onlangs gesloten akkoorden.

MUITERIJEN IN LEGER

Soldaten die loyaal waren aan kolonel Mahmoed Choedoberdijew, de commandant van de Eerste Brigade van het Tadzjiekse leger, ontwapenden op 17 juni regeringssoldaten bij wachtposten in de strategische bergpas Fachrabad, ongeveer 30 km ten zuidoosten van de hoofdstad Doesjanbe Een regeringssoldaat kwam om het leven en twee officieren werden gevangengenomen door de opstandelingen

Volgens het Russische persbureau *Interfax* had Choedoberdijew dit gedaan - zonder orders en in strijd met het vredesakkoord - om te voorkomen dat gewapende OTO-troepen vanuit Afghanistan zouden terugkeren naar het noorden van Tadzjikistan. *Interfax* berichtte op 20 juni dat de Russische ambassadeur in Tadzjikistan, Jewgeni Below, Choedoberdijew in diens hoofdkwartier had gesproken. Choedoberdijew had hem verzekerd dat hij president Rachmonow volledig steunde en niet van plan was het vredesproces te verstoren.

Het Russische persbureau *Itar-Tass* meldde op 24 juli dat de muitende kolonel Choedoberdijew het zuiden en midden van Tadzjikistan onder zijn controle had geplaatst.

Volgens berichten had Choedoberdijew op 19 juli een organisatie in het leven geroepen die luisterde de naar de naam Defensieraad voor Zuid- en Midden-Tadzjikistan Op die datum verklaarde Choedoberdijew dat hij niet van zins was de regering te tarten en dat hij er alleen op uit was de vrede te bewaren

Het Russische persbureau RIA meldde op 26 juli dat een delegatie van hoge militaire commandanten naar de zuidelijke stad Koergan-Tjoebe was afgereisd om besprekingen te beginnen met Choedoberdijew

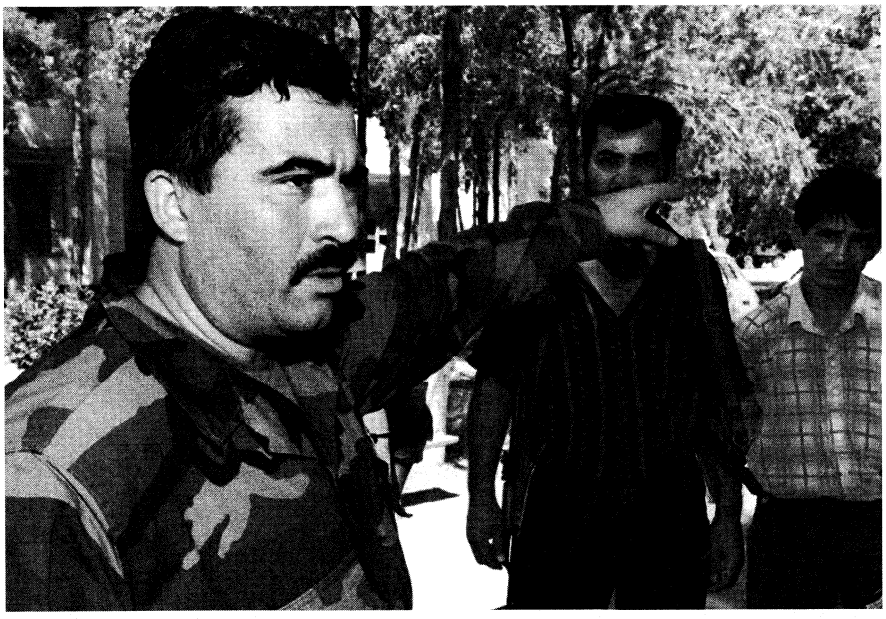
Nieuwe opstand

Op 9 augustus braken in de hoofcistad Doesjanbe gevechten uit tussen troepen van het ministerie van binnenlandse zaken die onder commando stonden van kolonel Soechrob Kasimow en aanhangers van de voormalige minister van binnenlandse zaken Jakoeb Salimow. Na verscheidene gevechten waarbij tientallen doden vielen, werd op 10 augustus bekendgemaakt dat Salimow en zijn aanhangers zich naar het westen terugtrokken, achtervolgd door Kasimow.

De muitende kolonel Choedoberdijew probeerde gebruik te maken van de chaos in Doesjanbe door vanuit zijn hoofdkwartier in Koergan-Tjoebe op te rukken naar de hoofdstad.

President Imomali Rachmonow weet de legeropstand aan 'destructieve krachten' die het in juni ondertekende vredesproces wilden ondermijnen. Maar hoewel de actie van Choedoberdijew voor een deel berustte op opportunistische overwegingen, was ze ook ingegeven door de vrees dat het conflict tussen Salimow en Kasimow een bedreiging vormde voor zijn economische belangen Sinds januari stond de staatsaluminiumfabriek in Toerzoenzade nnder controle van Choedoberdijew De iabriek was 's lands grootste bron van buitenlandse valuta Maar Salimows terugtocht naar Toerzoenzade met Kasimow in zijn kielzog bracht Choedoberdijews positie in gevaar en vormde voor deze aanleiding om op te rukken naar de hoofdstad

Choedoberdijews troepen trokken op naar de strategisch belangrijke Fachrabad-pas, ongeveer 30 km ten zuidoosten van Doesjanbe. Hier kwam het op 10 augustus tot een treffen met regeringstroepen van de presidentiële garde. Choedoberdijews troepen moesten zich terugtrekken en de regeringstroepen buitten hun voordeel ten volle uit door een aanval uit te voeren op Choedoberdijews posities bij Toerzoenzade, ongeveer 60 km ten westen van Doesjanbe, en zijn hoofdkwartier in Koergan-Tjoebe. De gevechten hielden aan terwijl de regeringstroepen de opstandelingen uit hun posities verdreven. Op 19 augustus maakte procureur-generaal Salomiddin Sjarpirow bekend dat Choedoberdijews muiterij was neergeslagen. De muitende commandant zou met ongeveer vijftig volgelingen de bergen bij de grens met Oezbekistan zijn ingevlucht

Kolonel Machmoed Choedoberdijew *spreekt op* 15 *augustus 1997 enkele van zijn mannen toe* in *Koergan-Tjoebe.* *Foto EPA*

NASLEEP VAN AANSLAG OP PRESIDENT

Vijf leden van een gewapende groep, die naar verluidt betrokken was bij de jongste moordaanslag op Rachmonow (zie pag. 488/1-'97), kwamen op 4 mei om het leven bij een inval door de veiligheidspolitie. Het Russische persbureau *Itar-Tass* meldde op 4 mei dat de mannen deel hadden uitgemaakt van een plaatselijke misdadigersbende die luisterde naar de naam 'Tyson'.

Het Russische persbureau *Interfax* meldde op *1* mei dat de burgemeester van Doesjanbe, Mahmadsaid Oebajdoellojew, voormalig premier Abdoelmalik Abdoellojonow ervan had beschuldigd de moordaanslag op touw te hebben gezet. Abdoellojonoxv, de leider van de seculiere oppositionele beweging, het blok van Nationale Vernieuwing, ontkende iedere betrokkenheid bij de aanslag.

BOMAANSLAGEN IN DOESJANBE

Op 17 en 26 juli werd de hoofdstad Doesjanbe opgeschrikt door bomaanslagen. De eerste aanslag veroorzaakte weinig schade, maar bij de tweede werden vier kinderen gewond. Op 26 juli verschenen in de Iraanse pers berichten dat de bomaanslagen het werk waren van criminele bendes die tegen het vredesproces waren gekant.

(Vor.ber.pag. 486/1 e v-1997)

TOERKMENISTAN

NIEUWE STRAFWET

De Majlis (het parlement) keurde op 12 juni 1997 een nieuwe strafwet goed. Krachtens de wet werd de doodstraf gehandhaafd voor moord met voorbedachten rade, tegen de regering gerichte misdaden, poging tot moord op de president, en de productie en het bezit van drugs.

REGERINGSWIJZIGINGEN

President Saparmoerad Nijazow voerde in juli enkele wijzigingen uit onder hooggeplaatste functionarissen. Zo stuurde hij op 8 juli vice-premier en minister van landbouw Pirkoeli Odjew de laan uit.

En op 10 juli benoemde hij Saparmammet Walijew tot directeur van de staatsoliemaatschappij Toerkmenneft in opvolging van Amangeldi Koelnijazow.

OLIECONFLICT MET AZERBAJDZJAN

Het ministerie van buitenlandse zaken gaf op 5 juli een verklaring uit waarin het de eigendomsrechten betwistte van Azerbajdzjan op een olieveld bij Kjapaz, 145 km ten oosten van Bakoe op de grens van het Azerbajdzjaanse en Toerkmeense deel van de Kaspische Zee.

Een consortium van Russische en Azerbajdzjaanse oliemaatschappijen had de dag daarvoor een akkoord ondertekend voor de exploitatie en ontwikkeling van het olieveld. Minister van buitenlandse zaken Boris Sjichmyradow eiste echter dat het akkoord onmiddellijk ongeldig zou worden verklaard en dat een gezamenlijke Toerkmeens-Azerbajdzjaanse commissie zou worden ingesteld die de grens tussen beide landen in de Kaspische Zee moest vaststellen.

(Vor.ber.pag. 211/2 e.v.-1997)

ALGEMEEN

JAARLIJKSE TOP SPEERPUNT GROEP

Op 10 mei 1997 werd op Fiji de driedaagse top van de Melanesische Speerpunt Groep (bestaande uit Fiji, Papoea-Nieuw-Guinea, de Salomoneilanden, Vanuatu en de Kanaakse bevolking van Nieuw-Caledonië) afgesloten.

Tijdens de top werd overeengekomen dat Papoea-Nieuw-Guinea en de Salomoneilanden zouden samenwerken om te proberen een oplossing te vinden voor de afscheidingsoorlog op Bougainville, een eiland behorend tot Papoea-Nieuw-Guinea (zie kaart op pag. 214-'97). Het conflict vormde een voortdurende bron van spanningen tussen de twee landen. De Salomoneilanden, waarvan de bevolking in cultureel en etnisch opzicht verwant was aan die van Bougainville, waren er regelmatig van beschuldigd stilzwijgend steun te verlenen aan de opstand (zie pag. 596/1-'96).

SOUTH PACIFIC COMMISSION WORDT PACIFIC ISLANDS COMMISSION

Van 19-23 mei kwamen de 27 leden van de South Pacific Commission bijeen in Nouméa, Nieuw-Caledonië. Tijdens de bijeenkomst kwam de staten overeen de naam van de commissie te veranderen in Pacific Islands Commission. De leden gingen verder akkoord met een ander contributiesysteem, en stelden een nieuw fonds in, het zg. 'Small Islands States Fund', dat de financiën zou verschaffen voor technisch advies en training voor twaalf kleine staten en territoria in de Stille Zuidzee.

De Pacific Islands Commission - in 1948 opgericht onder de naam South Pacific Commission - vormt een forum voor dialoog tussen staten in de Stille Zuidzee en de landen die territoria in dat gebied beheren.

De 27 lidstaten zijn Amerikaans Samoa. Australië, Belau. de Cookeilanden, de Federale Staten van Micronesië. Fiji, Frankrijk, Frans Polynesië, Guam, Kiribati, de Marshalleilanden, Nauru, Nieuw-Caledonie, Nieuw-Zeeland, Niue, Noordelijke Marianen, Papoea-Nieuw-Guinea. Pitcairn, de Salomoneilanden, de Tokelau-eilanden, Tonga, Tuvalu. Groot-Brittannie, de Verenigde Staten, Vanuatu, Wallis en Futuna en West-Samoa.

Naast de Pacific Islands Commission bestaat het - in 1971 opgerichte - South Pacific Forum, een regionale organisatie van onafhankelijke en zelfbesturende staten in het gebied van de Stille Zuidzee. Lid aan het Forum zijn: Australië, de Cookeilanden, Fiji. Kiribati, de Marshalleilanden. de Federale Staten van Micronesië. Nauru, Nieuw-Zeeland, Niue, Papoea-Nieuw-Guinea de Salomoneilanden, Tonga, Tuvalu, Vanuatu en West-Samoa (zie voor de 27ste jaarlijkse topconferentie van het Forum pag. 64/2/3-'97).

28STE TOPCONFERENTIE SOUTH PACIFIC FORUM

De regeringsleiders van het 16 leden tellende South Pacific Forum (SPF) hielden op 18-20 september hun 28-ste jaarlijkse topconferentie op de Cookeilanden. Het verloop van de top werd sterk bepaald door de discussie over het broeikaseffect en over maatregelen om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Australië weigerde een communiqué te tekenen waarin het zich vastlegde op een wettelijk bindend plafond voor de uitstoot van schadelijke gassen. De opstelling van Australië werd bekritiseerd door de meeste kleinere lidstaten, die juist hun zinnen gezet hadden op zo'n emissieplafond. Voorafgaand aan de conferentie had de premier van Tuvalu, Bikenibeu Paeniu, op 9 september in een toespraak de vrees van de eilandstaatjes verwoord, die hierop neerkwam dat zij bang waren te verdwijnen indien het zeewaterniveau zou blijven stijgen. Tegelijkertijd liet de regeringssecretaris van Tuvalu, Saufatu Sopuaga, weten dat een hoger niveau van het zeewater directe desastreuze gevolgen zou hebben op kustgebieden die al zwaar te lijden hadden gehad van erosie.

Op 19 september werd Noel Levi uit Papoea-Nieuw-Guinea gekozen tot SPF-secretarisgeneraal als opvolger van Ieremia Tabai van Kiribati.

(Vor.ber.pag. 64/2/3-1997)

AUSTRALIË

WETSVOORSTEL WIL DUIDELIJKHEID BRENGEN IN GRONDEIGENDOM

Op 28 april 1997 maakte premier John Howard bekend dat zijn conservatieve coalitieregering van de Liberal- en National Party een wetsvoorstel zou indienen dat een uit tien punten bestaand plan over het eigendomsrecht van de inheemse bevolking bevatte in een poging duidelijk te brengen in de Australische wetgeving over grondeigendom. Howard verklaarde dat de wet zou worden opgesteld in 'nauw overleg' met deelstaatregeringen en afgevaardigden van de Aboriginals.

De bekendmaking volgde op een uitspraak van het Hooggerechtshof in december 1996 over weiderechten, die

Pauline Hanson (r.)begroet op 18 juli 1997, tijdens een bijeenkomst in Geelong in de buurt van Melbourne, een aanhanger die een Australische vlag op zijn hoofd heeft laten tatoeëren.
Foto EPA

voor 40 procent van het land golden. In de uitspraak, die bekend stond als het Wik-vonnis (naar de inheemse bevolking van Queensland, die de zaak had aangespannen) werd de stelling verworpen dat weiderechten automatisch het eigendomsrecht van de Aboriginals op de grond teniet deden. Het hof was van oordeel dat weiderechten en eigendomsrechten van de Aboriginals naast elkaar konden bestaan maar voegde eraan toe dat bij eventuele onenigheid de rechten van de bezitter van de weiderechten het zwaarst zouden wegen. Naar aanleiding van de uitspraak rezen vragen over de aard van de activiteiten die op het land konden worden uitgevoerd, zonder dat Aboriginals die aanspraak maakten op het land, hoefden te worden geraadpleegd.
Details van het regeringsplan werden niet bekendgemaakt, maar de verwachting was dat de rechten van boeren zouden worden uitgebreid door hun meer activiteiten toe te staan dan waartoe zij tot dan toe krachtens de weiderechten gerechtigd waren. Ook werd verwacht dat de rechten van Aboriginals zouden worden ingeperkt, waarbij Aboriginals alleen toegang tot weidegebieden hadden ten behoeve van traditionele activiteiten en alleen als zij zouden kunnen aantonen dat er sprake was van een 'fysieke' band met de grond.

KLACHT TEGEN ONE NATION PARTY VAN HANSON

Op 28 april verklaarde de Stem van de Chinese Gemeenschap van Queensland, een organisatie waarin 30.000 Australiërs van Chinese afkomst waren vertegenwoordigd, een officiële klacht te zullen indienen bij de Australische Kiescommissie tegen de One Nation Party van Pauline Hanson (zie pag. 422/2-'97). Volgens de organisatie was het partijprogramma in strijd met de federale anti-racistische wetgeving.

BEGROTING 1997-'98 GEPRESENTEERD

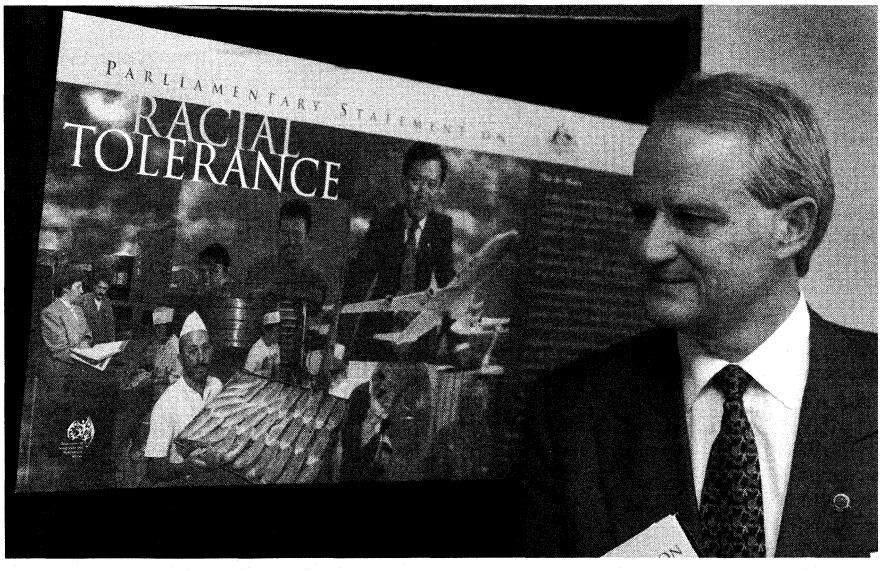
Op 13 mei presenteerde minister van schatkist Peter Costello de begroting voor 1997-'98. Hij maakte plannen bekend om in het nieuwe financiele jaar (dat zou lopen tot juni 1998) een schuld van A$ 5,2 mrd ($ 1= A$ 1,29 op 16 mei 1997) af te lossen Hij zei tevens dat inkomsten uit privatiseringen die naar verwachting meer dan AS 10 mrd zouden bedragen, in 1997-'98 een 'spectaculair' overschot van A$ 6.4 mrd zouden genereren

Volgens Costello verwachtte de regering tot het eind van de eeuw geen netto leenvermogen nodig te hebben en in vier jaar tijd een schuld van bijna AS 26 mrd af te lossen. Hij zei dat de staatsschuld zou dalen van 19 procent van het bruto binnenlands product (BBP) in 1995-96 tot ongeveer 10,5 procent in 2000-01 Daarnaast voorspelde hij voor het nieuwe financiële jaar een economische groei van 3.75 procent en een constante basisinflatie van 2 procent. De werkloosheid zou echter naar verwachting hoog blijven en eind 1997-'98 *8* procent bedragen.

RAPPORT OVER OMSTREDEN ADOPTIE-BELEID ABORIGINALS

Op 20 mei publiceerde de Commissie voor Mensenrechten en Gelijke Kansen een rapport waarin de regering werd opgeroepen officieel haar excuses aan te bieden voor een controversieel beleid op grond waarvan duizenden Aboriginal-kinderen bij hun families waren weggehaald. Het rapport was geschreven door sir Ronald Wilson, een van Australië's meest gerespecteerde oud-rechters.

Tussen 1910 en 1970 waren in totaal 100.000 Aboriginal-kinderen bij hun ouders weggehaald. vaak onder dwang. en bij blanke families of in weeshuizen ondergebracht. Deze

De Australische minister van immigratie en multiculturele aangelegenheden Philip Ruddock presenteert op 29 augustus in Sydney het informatiepakket waarmee hij vanaf 4 september een Aziatische tour heeft gepland ter bestrijding van de opvatting van Pauline Hanson. dat Australieeenracistischlandis.
Futo AFP

handelwijze kwam voort uit een geloof in blanke superioriteit en de bijkomende verwachting dat de Aboriginals uiteindelijk zouden uitsterven. Voorstanders van het beleid beweerden dat de gedwongen adopties bedoeld waren om een ras dat met uitsterven werd bedreigd. de mogelijkheid tot geleide assimilatie te bieden. Eén op de zes kincleren dic de gevolgen van dit beleid hadden ondervonden en nier verklaringen in Wilsons onderzoek ĸ aren opgenomen, maakte rchter melding van fysieke geweldpleging en excessieve straffen, nadat ze bij hun ouders waren weggehaald. Een op de vijf verklaarde seksueel te zijn mislrruikt.

In zijn rapport beschuldigde Wilson Australië ervan een aantal internationale wetten te hebben geschonden en verklaarde dat 'het weghalen van inheemse kinderen bij hun ouders naar internationaal recht zowel systematische rassendiscriminatie als genocide was (geweest)'.Behalve de oproep aan de regering haar excuses aan te bieden deed Wilson de aanbeveling een nationale 'treurdag' in te stellen en schadevergoeding te betalen aan slachtoffers van het adoptiebeleid.

Op 26 mei bood premier John Howard tijdens een speciale verzoeningsconventie in Melbourne in een toespraak de slachtoffers van het adoptiebeleid weliswaar tot op zekere hoogte zijn verontschuldigingen aan, maar hij stelde geen compensatie in het vooruitzicht. Hij verklaarde 'zeer bedroefd' te zijn, maar benadrukte dat 'van Australiërs van deze generatie niet kan worden verlangd dat zij de schuld of verantwoordelijkheid op zich nemen voor daden uit het verleden die buiten hun toedoen zijn gepleegd'. Op 27 mei verwierp Howard ook in het parlement eisen voor compensatie.

IMMIGRATIEBEPERKINGEN BEKENDGEMAAKT

Op 22 mei maakte minister van immigratie en multiculturele aangelegenheden Philip Ruddock bekend dat het aantal immigranten dat jaarlijks werd toegelaten met 8 procent zou worden teruggebracht tot 68.000. Hiermee was in twee jaar tijd de toestroom van immigranten met 20 procent verminderd. Ruddock verklaarde dat de maatregel voortkwam uit bezorgdheid over de hoge werkloosheid en geen reactie was op de groeiende populariteit van Pauline Hanson's One Nation, die zich sterk maakte voor een volledige immigratiestop tot het werkloosheidscijfer drastisch was gedaald.

Opiniepeilingen in mei wezen uit dat Hanson kon rekenen op de steun van 10 procent van de kiezers, hoewel het verzet tegen haar partij ook toenam Op 3-4 mei was Hanson tijdens een bezoek aan Perth door boze demonstranten met eirren bekogeld en op 8 mei had premier Howard zijn afkeuring uitgesproken over haai ideeën Hij verklaarde dat haar beueringen dat Aboriginals geen achtergestelde bevolkingsgroep waren en dat Australie dreigde te worden overspoeld door Aziaten', 'onjuist' waren Tot dan toe had Howard blootgestaan aan kritiek, omdat hij Hanson's opv attingen niet had veioordeeld

BERICHTEN OVER OMSTREDEN MEDISCHE EXPERIMENTEN

Op 10 juni eisten oppositiepartijen dat een regeringscommissie een onderzoek zou instellen naar aanleiding van de onthulling dat in 1945-'70 honderden kinderen aan geheime medische tests zouden zijn onderworpen.

Volgens een bericht in het nieuwsblad Melbourne Age werden in weeshuizen en tehuizen voor onwettige kinderen in Melbourne en omgeving experimenten uitgevoerd onder auspiciën van één van de meest prestigieuze onderzoeksinstituten. het Walter and Eliza Hall Institute of Medical Research, en de Commonwealth Serum Laboratories. destiids nog een overheidsinstelling De krant schetste een aantal afzonderlijke gevallen waaronder dat van driehonderdvijftig kinderen tussen de drie maanden en drie jaar die volledige doses van een experimenteel griepvaccin voor volwassenen hadden gekregen. Hoewel er geen aanwijzingen waren dat er ooit een kind was overleden als gevolg van de experimenten. waren ze uitgevoerd zonder toestemming van één van de ouders in een tijd waarin kinderen van arme of alleenstaande ouders automatisch uit huis werden geplaatst.

Een woordvoerder van het Hall Institute bevestigde dat de experimenten hadden plaatsgevonden. maar verklaarde dat deze in een tijd van epideinieën van besmettelijke ziekten zowel noodzakelijk als ethisch verantwoord waren geweest.

(Vor.ber.pag. 422/1 e.v.-1997)

COOKEILANDEN

SAMENSTELLING REGERING

Op 6 november 1997 was het kabinet van de Cookeilanden als volgt samengesteld:

Premier; financien. economische ontwikkeling en planning. procureur-generaal, politiezaken, verantwoordelijkheid voor het departement van de premier - Sir Geoffrey Henry; vice-premier. buitenlandse zaken, immigratie. rnergie en ontwikkeling - Inatio Akaruru; landbouw natuurbehoud, douane. binnenlandse inkomsten, P.T.T., verantwoordelijkheid voor de commissie van ambtenarenzaken - Vaine Tairea; burgerluchtvaart, gezondheidszorg, staatsondernemingen, toerisme - Joseph Williams: reclassering, binnenlandse zaken, handel. arbeid. scheepvaart, ontwikkeling buitengraadse gebieden, verantwoordelijkheid voor de kustlijncominissie - Papamama Pokino: culturele ontwikkeling, onderwijs, wetgevende instellingen - Ngereteina Puna: justitie, grondbeheer en kadaster kiesbureau, jeugd en sport. verantwoordelijkheid betreffende aangelegenheden van de Aronga Mana - Tekaotiki Matapo; algemeen toezicht drankvergunningen. voorlichtingsdiensten. maritieme hulpbronnen - Tepure Tapaitau; huisvesting, waterbevoorrading, openbare werken (hoofdstad Rarotonga) - Tom Tihina Marsters.

(Vor.ber.pag. 445/2-1994)

De premier van de Cookeilanden. Sir Geoffrey Henry (archieffoto van 15 september 1995).

FIJI

GRONDWETSWIJZIGINGEN INGEDIEND

Op 14 mei 1997, precies tien jaar na de eerste van twee in 1987 gepleegde militaire staatsgrepen (zie pag. 641/1 e.v.-'87), diende premier Sitiveni Rabuka een reeks grondwetswijzigingen in om het geïnstitutionaliseerde racisme dat was vervat in de grondwet van 1990 (zie pag. 776/1 e.v.-'90). grotendeels af te schaffen.

De wijzigingen waren gebaseerd op het rapport van de Commissie voor de Herziening van de Grondwet, dat in september 1996 was gepresenteerd, hoewel niet alle aanbevelingen uit het rapport waren overgenomen (zie pag. 64/3 e.v.-'97). In de voorgestelde wetswijzigin-

gen zouden 25 zetels in het Huis van Afgevaardigden, dat met een zetel zou worden uitgebreid tot 71 zetels, toegankelijk zijn voor alle etnische groeperingen De overige 46 zetels zouden worden gereserveerd voor bepaalde etnische groeperingen en als volgt worden verdeeld Melanesiërs 23 Indiërs negentien, Algemene Kiezers (die behoorden tot andere etnische groeperingen) drie en de bewoners van het eiland Rotuma een. De wijzigingen voorzagen ook in een verlaging van het aantal zetels in de Senaat (de eerste kamer) van 34 naar 32 (waarvan er 23 zouden worden gereserveerd voor Melanesiërs). Daarnaast zou de invloedrijke (Melanesische) Grote Raad van Stamhoofden voortaan niet 24 maar slechts vijftien kandidaten voor de Senaat nomineren. De wijzigingen voorzagen ook in de invoering van een alternatief voorkeursysteem voor verkiezingen in plaats van het bestaande districtenstelsel.

Rabuka sprak de hoop uit dat Fiji op grond van de grondwetswijzigingen weer zou worden toegelaten tot het Gemenebest. Hij zei dat Fiji. dat na de staatsgrepen van 1987 uit het Gemenebest was gestoten, in oktober een verzoek tot hertoetreding zou indienen.

Raad van Stamhoofden steunt hervormingen

De Grote Raad van Stamhoofden, de hoogste traditionele gezagsstructuur binnen de inheemse Melanesische gemeenschap, schaarde zich op 6 juni achter het wetsvoorstel voor grondwetswijzigingen van premier Sitiveni Rabuka.. De steun volgde op een historische toespraak tot de Grote Raad door oppositieleider Jai Ram Reddy van de National Federation Party (NFP). Hij was de eerste Fijiër van Indiase afkomst in meer dan honderd jaar die een dergelijke toespraak hield.

Premier Rabuka opperde op 9 juni dat er als gevolg van de hervormingen al binnen een maand een multi-etnische regering zou kunnen aantreden. Op 23 juni sprak Reddy echter zijn bezorgdheid uit over de perspectieven van de hervormingen, aangezien Rabuka had besloten om de regeringsafgevaardigden toe te staan bij stemming over de kwestie hun geweten en niet de instructies van hun partij te volgen. Maar Rabuka vond deze bezorgdheid ongegrond en zei dat hij er vertrouwen in had dat het parlement akkoord zou gaan met de grondwetswijzigingen.

Grondwetswijziging van kracht

Op 23 juli ondertekende president Ratu Sir Kamisese Mara het wetsontwerp tot herziening kan de grondwet Het wetsontwerp. dat op 3 juli door het parlement was goedgekeurd, gaf de omvangrijke Indiase minderheid in het land grotere politieke macht door Fijiërs van Indiase afkomst meer zetels in het parlement toe te kennen en niet-Melanesische Fijiërs in staat te stellen om premier te worden.

REGERINGSWIJZIGING

Premier Sitiveni Rabuka maakte op 7 augustus een ingrijpende regeringswijziging bekend. waarbij onder andere twee leden van de oppositionele Fijian Association Party (FAP) zouden worden opgenomen in de regering. FAP-leden Ratu Finau Mara, de zoon van president Ratu Sir Kamisese Mara, en Viliame Cavaubati zouden volgens dit voornemen respectievelijk worden benoemd tot minister van Fijische zaken en onderminister van verbindingen. De kabinetswijziging volgde op de grondwetswijziging in juli. Premier Rabuka benadrukte dat het ontbreken van etnische Indiërs in de nieuwe regering 'geen punt van bezorgdheid hoefde te zijn', omdat hij 'via uitgebreide subcommissies nauw (zou) samenwerken met Indiërs om belangrijke nationale kwesties aan te pakken'. De uiteindelijke portefeuilleverdeling zag er echter anders uit.

De portefeuilles waren (volgens de opgave van 14 augustus en 8 september 1997) als volgt verdeeld:

Premier; speciale verantwoordelijkheid voor de grondwetsherziening; regionale ontwikkeling en multi-etnische aangelegenheden; Fijische zaken - generaal-majoor Sitiveni Rabuka+; vice-premier, onderwijs. vrouwenaangelegenheden, cultuur. wetenschap en technologie - mevr. Taufa Vakatele+; justitie, procureur-generaal - Ratu Etuate Tavai; financiën en economische ontwikkeling - James Ah Koy+; binnenlandse zaken, justitie en immigratie -kolonel (b.d.)Paul Manueli+; arbeid en industriele betrekkingen - Vincent Lobendahn+; buitenlandse zaken en buitenlandse handel - Berenado Vunibobo+: gezondheidszorg en sociaal welzijn - Leo Smith; stedelijke ontwikkeling, huisvesting, milieu - Vilisoni Cagimaivei+; jeugd, werkgelegenheidsbevordering en sport - Jonetani Kaukimoce+; landbouw, visserij, bosbouw, Agricultural Landlords and Tenants Act (ALTA) - Militoni Leweniqila+; grondbeheer, minerale rijkdommen en energie - Ratu Timoci Vesikula+; handel, industrie. coöperaties en staatsondernemingen - Isimeli Bose+; toerisme en burgerluchtvaart; nationale planning - Filipe Bole+; voorlichting. omroepwezen, verbindingen, openbare werken en transport- Ratu Inoke Kubuabola+;

Onderministers in het bureau van de premier - [illegible] bouw, ALTA - luitenant-kolonel Avolosi Biuvakaloloma

+Gewijzigde portefeuille

OPNIEUW LID GEMENEBEST

Premier Rabuka maakte op 25 september bekend dat Fiji op 1 oktober formeel opnieuw zou toetreden tot het Gemenebest en dat hij de aanstaande Conferentie van Regeringsleiders van het Gemenebest (Commonwealth Heads of Government Meeting, CHOGM)zou bijwonen

Fiji was geroyeerd als lid na de dubbele coup in 1987. Na de grondwetswijzigingen van juli (zie boven) behoorde een nieuw lidmaatschap weer tot de mogelijkheden. Fiji's pogingen om weer tot het Gemenebest toe te treden hadden de uitgesproken steun van Australië. Groot-Brittannië, Maleisië, Nieuw-Zeeland en ook van andere leden uit het Stille-Zuidzeegebied; zekerheid was echter pas verkregen nadat de Indiase regering begin september was teruggekomen van haar eerder ingenomen standpunt en had ingestemd met Fiji's terugkeer in de organisatie.

(Vor.ber.pag. 64/3 e.v.-1997)

SALOMONEILANDEN

ONTWIKKELINGEN M.B.T.REGERING EN PARLEMENT. KABINETSWIJZIGING

Op 18 februari 1997 maakte premier Solomon Mamaloni een kabinetswijziging bekend. De wijziging hield onder meer de benoeming in van Francis Saemala tot vice-premier ter vervanging van Danny Philip. Geen opvolger werd benoemd voor pater Brown Beu, die eerder die maand ontslag had genomen als minister van jeugdzaken, vrouwenaangelegenheden, sport en recreatie. Voor de wijzigingen werd geen reden gegeven.

De wijzigingen betroffen de volgende posten:

Premier, overheidsdiensten - Solomon Mamaloni+; vice-premier, nationale planning en ontwikkeling - Francis Saemala*; financièn - Michael Maina*; cultuur en toerisme - William Haomae*; handel, industrie en werkgelegenheid - Danny Philip+; politie en nationale veiligheid - Edmund Andresen+; jeugdzaken

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigdeportefeuille

Oppositieleider afgetreden

Op 2 mei trad Ezekiel Alebua van de Solomon Islands United Party af als oppositieleider, nadat hij had toegegeven dat hij de steun van zijn collega's was kwijtgeraakt, Sinds oppositieleden in het parlement hem in februari hadden aangeklaagd wegens wangedrag was de positie van Alebua onzeker geweest. Hij werd opgevolgd door Edward Hunuehu.

Verkiezingsdatum vervroegd

Op 9 mei vervroegde de Kiescommissie de datum voor de parlementsverkiezingen mei een maand en stelde de nieuwe verkiezingsdatum vast op 6 augustus. De beslissing leek een reactie te zijn op een verzoek van premier Solomon Mamaloni.

Parlementsverkiezingen. Ulufa'alu nieuwe premier

Bij de op 6 augustus gehouden verkiezingen voor het Nationale Parlement (het uit een Kamer bestaande parlement) dong een recordaantal van 345 kandidaten naar de vijftig te verdelen zetels, drie meer dan bij de verkiezingen van 1993 (zie pag. 595/3-'93). Officieuze cijfers gaven aan dat de regerende Group for National Unity and Reconciliaton de meeste zetels in het nieuwe parlement behaald. Met 21 zetels verwierf de Groep echter geen absolute meerderheid.

Het nieuwe parlement koos op 27 augustus een nieuwe premier, Bartholemew Ulufa'alu, de leider van Liberal Party. die deel uitmaakte van de Alliance for Change, een pas gevormde coalitie van kleine partijen en onafhankelijke parlementsleden. Ulufa'alu, die van 1981-'84 minister van financiën was geweest (zie pag. 751/3-'81), kreeg 26 stemmen, terwijl de aftredende minister van handel. industrie en werkgelegenheid, Danny Philip, er 22 behaalde. Philip had de 54-jarige Solomon Mamaloni op 19 augustus opgevolgd als leider van de Group for National Unity and Reconciliation. Laatstgenoemde was teruggetreden om plaats te maken voor een jongere leider.

Samenstelling nieuwe kabinet

Op 30 augustus benoemde Ulufa'alu een 16-koppige kabinet. Daarin was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Bartholomew Ulufa'alu; vice-premier. transport. openbare werken en nutsbedrijven, alsmede verbindingen - Sir Baddeley Devesi; financiën - Manassah Sogavare; ontwikkelingsplanning - Fred Fono; provinciaal bestuur - Japhet Waipora; buitenlandse zaken en handel - Pattercon Oti; onderwijs en opleidingen - Ronnie Mannie: binnenlandse zaken - Leslie Boseto: handel en toerisme - Enele Kwainairara; mijnbouw en energie - Walton Naeson: bosbouw en milieu -mevr. Hilda Kari: landbouw en visserij - Steve Aumanu: politie en nationale veiligheid - Lester Huckle Saomasi; volksgezondheid en medische diensten - Dick Warakohia; grondbeheer en huisvesting - Jackson Piasi; vrouwenaangrlegenheden, jeugdzaken, sport - Roben Mesapitu.

(Vor.ber.pag. 65/2/3-1997)

VANUATU

KABINETSWIJZIGING

Op 20 mei 1997 voerde premier Serge Vohor een kabinetswijziging door. Aanleiding hiertoe vormde een dreigement van oud-premier Maxime Carlot Korman een motie van want ouwen tegen de regering-Vohor in te dienen. Het dreigement werd ingetrokken, nadat na onderhandelingen met Vohor medestanders van Carlot Korman in de regering waren opgenomen. Hierdoor werd de breuk tussen rivaliserende facties van de Union of Moderate Parties (UMP)onder leiding van Vohor en Carlot Korman gelijmd.

Op 21 mei onthulde Carlot Korman, die in september 1996 als premier was opgevolgd door Vohor (zie pag. 66/3 e.v.-'97), dat hij de hem aangeboden functie van minister van buitenlandse zaken had afgewezen en had besloten als gewoon parlementslid verder te gaan. Hij liet ook weten dat hij gedurende de lopende zittingstermijn van het parlement Vohors positie als regeringsleider niet zou aanvechten.

In het gewijzigde regeringsteam bekleedde Barak Sope, leider van de Melanesian Progressive Party (MPP), de functies van vice-premier en minister van handel en industrie. In juli 1996 had de nationale ombudsman Marie-Noëlle Ferrieux-Patterson de aanbeveling gedaan Sope (toen minister van financiën) nooit meer in aanmerking te laten komen voor een openbare functie vanwege zijn vermeende rol in een groot financieel schandaal (zie pag. 66/3-'97). Op 22 mei herhaalde Ferrieux-Patterson haar standpunt, maar ze benadrukte dat zij niet de bevoegdheid had zijn benoeming tegen te houden.

In de regering zaten ook leden van de National United Party (NUP)en een lid van de Fren Melanesian Party die echter geen kabinetspost bekleedde. Hierdoor was de Vaua'aku Pati (VP)de enige oppositiepartij in het parlement. Het aantal VP-parlementariërs was opgelopen tot twintig, nadat vijf NUP-parlementariërs eerder in mei naar de VP waren overgelopen. Op 23 mei diende de VP een motie van wantrouwen in tegen de regering-Vohor, maar deze motie werd vervolgens weer ingetrokken.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Serge Vohor (UMP); vice-premier, minister van handel en industrie - Barak Sope (MPP)*; buitenlandse zaken - Vital Soksok Malsevsani (UMP)*; financiën - Willie Jimmy (UMP)+; justitie, cultuur en vrouwenzaken - pater Walter Lini (NUP);binnenlandse zaken - Robert Karie (NUP); grondbeheer en natuurlijke hulpbronnen - Sato Kilman (MPP)"; onderwijs, jeugdzaken en sport - Louis Carlot (UMP)*; gezondheidszorg - Charley Nako (UMP)*; landbouw - Amos Adeng (UMP)"; burgerluchtvaart, toerisme, telecommunicatie en post - Demis Lango (UMP)+; vervoer en openbare werken - Samson Bue (UMP).

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde portefeuille

VMF-OFFICIEREN VRIJGESPROKEN

In mei werden zes leden van de Vanuatu Mobile Force (VMF), de paramilitaire veiligheidsmacht die de strijdkrachten van Vanuatu vormde, vrijgesproken van de ontvoering van president Jean-Marie Leye Lenelgau in oktober 1996 (zie pag. 67/3-'97). De rechtszaken tegen acht anderen werden voortgezet. In november 1996 was bijna de helft van de VMF-leden gearresteerd in verband met de ontvoering, die was gepleegd ten tijde van een loonconflict tussen de VMF en de president.

MINISTER VAN FINANCIËN ONTSLAGEN

Premier Serge Vohor ontsloeg op 10 september zijn partijgenoot Willie Jimmy als minister van financiën. Tot diens opvolger werd Vincent Boulekone benoemd. Op 5 september had Vohor Jimmy al ontheven van zijn verantwoordelijkheid voor de nationale bank, de ontwikkelingsbank en het nationaal pensioenfonds. Op 11 september liet Jimmy zelf in een toespraak weten dat de reden voor zijn ontslag was dat hij zich had gekeerd tegen de toenemende invloed van de Aziatische Ontwikkelingsbank (Asian Development Bank, ADB) op 's lands economisch hervormingsprogramma.

(Vor.ber.pag. 66/3 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3123

ARABISCHE LIGA Bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken **732**
ARMENIE Regeringswijzigingen **687**
Wereldbank verleent krediet **687**
AUSTRALIE Wetsvoorstel wil duidelijkheid brengen in grondeigendom **747**
Klacht tegen One Nation Party van Hanson **748**
Rappoit over omstreden adoptiebeleid Aboriginals **748**
Immigratiebeperkingen bekendgemaakt **749**
AZERBAJDZJAN Nieuw vredesplan voor Nagorno Karabach **688**
Verwarring over Russisch olie-akkoord **689**
AZIE ASEAN-lidmaatschap Mvanmar, Cambodja en Laos goedgekeurd, lidmaatschap Cambodja aangehouden **736**
Presidentieel overleg Centraal-Aziatische staten **737**
ASEM-top ministers van financien **738**
BALTISCHE STATEN Topontmoeting van Baltische, Poolse en Oekraiense presidenten **689**
BELGIE De zaak van de verdwenen en vermoorde kinderen **681**
De zaak Dutroux, rapport van de Parlementaire Onderzoekscommissie **681**
BELIZE Kabinetswijziging, samenstelling kabinet **715**
BJELAROES Ondertekening en ratificatie van Uniehandvest met Russische Federatie **690**
Conflict met Russische Federatie over tv-verslaggevers **691**
CAMBODJA Partijpolitieke ontwikkelingen, breuk in KNP **738**
Son Sen gedood, Pol Pot veroordeeld **738**
Hun Sen grijpt de macht **739**
Nieuwe eerste premier **740**
Nationale Assemblee wijst regeringswijziging af **742**
Onenigheid over Cambodja's VN-zetel **742**
CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK Spanningen tussen regering en legeropstandelingen **726**
COMOREN Roep om herstel Franse heerschappij over Anjouan **727**
Bemiddeling door OAE **728**
CONGO Opstand bij de marine **729**
Moordaanslag op oud-president Sassou Nguesso leidt tot spanningen **729**
Burgemeester Kolélas benoemd tot premier, nieuw kabinet **731**
Afrikaans x redesinitiatief **731**
COOKEILANDEN Samenstelling regering **749**
DOMINICAANSE REPUBLIEK Generaals met pensioen gestuurd **715**
PRD-leider trekt zich terug **716**
EGYPTE Onlusten negens landwet **732**
Regeringswijziging **733**
Oproep tot beeindiging gewapende acties, nieuwe aanslagen **733**
ESTLAND Sowjet-paspoorten niet langer geldig **692**
FIJI Grondwetswijzigingen ingediend **749**
Regeringswijziging **750**
FRANKRIJK Vervroegde parlementsverkiezingen uitgeschreven **692**
Socialisten winnen verkiezingen, nieuwe regering **694**
Maatregelen om overheidstekort terug te dringen **696**
Nieuw werkgelegenheidsprogramma, immigratiebeleid **697**
GCC Bijeenkomsten ministers van buitenlandsezaken **734**
GEORGIE Regeringsbenoemingen **700**
Vooruitgang in overleg tussen Georgië en Abchazië **700**
GUATEMALA Implementatie vredesakkoord **716**
Minister van defensie en stafchef strijdkrachten ontslagen **717**
JAMAICA Oud-premier Manley overleden **717**
KAZACHSTAN Nieuw hoofd inlichtingendienst **742**
Nieuwe taalwet **743**
KIRGIZSTAN Privatiseringsprogramma opgeschort **743**
Nieuwe minister van buitenlandse zaken **743**
LAOS Zitting Nationale Assemblee **743**
LETLAND Ontwikkelingen rond politiekepartijen **701**
Nieuwe regering **702**
MEXICO Nieuwe drugsbestrijdingsdienst **719**
Ontwikkelingen m b t guerrillastrijd **719**
Nationaal Ontwikkelingsplan **720**
Tussentijdse parlements- en gouverneursverkiezingen **721**
Bezoek van de Amerikaanse president Clinton **723**
MOLDOWA Moldowa en Dnjestrie ondertekenen memorandum van overeenstemming **703**
Nieuwe minister van buitenlandse zaken **703**
MONTSERRAT Vulkaanuitbarstingen **724**
OCEANIË Jaarlijkse top Speerpunt Groep **747**
South Pacific Coininission wordt Pacific Islands Commission **747**
28-ste Topconferentie SPF **747**
OEKRAÏNE Betrekkingen met Russische Federatie. ondertekening vriendschapsverdrag **703**
Regeringswijzigingen **704**
Nieuwe premier, samenstelling kabinet **705**
Begroting voor 1997 goedgekeurd **706**
Premier van Krim vervangen **706**
OEZBEKISTAN Betrekkingen met de Verenigde Staten **744**
PANAMA Kabinetswijziging, samenstelling kabinet **725**
Congres over Panamakanaal **726**
QATAR Bezoek van emir aan Verenigde Staten **734**
Minister van justitie treedt af **734**
RUSSISCHE FEDERATIE Hervormingen bij strijdkrachten, minister van defensie en chef generale staf ontslagen **706**
Economisch beleidsplan, Staatsdoema stemt tegen bezuinigingen op begrotingsuitgaven **708**
Financiële schandalen **710**
Minister van justitie vervangen **711**
Wijzigingen in Adviesraad **712**
Ondertekening vredesverdrag met Tsjetsjenië **712**
SAARC Negende top **744**
SALOMONEILANDEN Ontwikkelingen m.b.t. regering en parlement, kabinetswijziging **750**
SAOEDI-ARABIË Uitbreiding Adviesraad **734**
Britse verpleegster schuldig bevonden aan moord **735**
Prins Al-Waleed breidt beleggingsimperium uit **735**
TADZJIKISTAN Ondertekening vredesakkoord **744**
Muiterijen inleger **746**
TOERKMENISTAN Regeringswijzigingen **747**
Olieconflict met Azerbajdzjan **747**
VANUATU Kabinetswijziging **751**
VMF-officieren vrijgesproken **751**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

© Keesings Historisch Archief
© Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ALGEMEEN

TOPONTMOETING VAN MIDDEN- EK OOST-EUROPESE LEIDERS

Tien presidenten van Midden- en Oost-Europese landen en de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin kwamen op 5 en 6 september 1997 bijeen in de Litouwse hoofdstad Vilnius voor een topontmoeting die door de presidenten van Polen en Litouwen (respectievelijk Aleksander Kwasniewski en Algirdas Brazauskas) was georganiseerd. De conferentie was getiteld 'Coëxistentie van volken en goed nabuurschap om veiligheid en stabiliteit in Europa te garanderen'.

Eén van de opmerkelijke thema's van de conferentie was de bijna unanieme veroordeling van het autoritaire bewind van Aleksander Loekasjenka, de president van Bjelaroes. Loekasjenka meldde op zijn beurt aan de deelnemers van de top dat Bjelaroes met de NAVO wilde onderhandelen over eenzelfde overeenkomst als deze alliantie al met Rusland en de Oekraïne had gesloten.

Hoewel de presidenten van de Baltische staten herhaalden dat ze zich bleven inzetten om lid van de NAVO te worden, noemde de Russische premier Tsjernomgrdin de oostwaartse uitbreiding van de NAVO de 'grootste strategische fout sinds het einde van de Koude Oorlog'. Hij benadrukte dat Rusland maatregelen ter versterking van het vertrouwen zou nemen om ervoor te zorgen dat de Baltische republieken buiten de NAVO zouden blijven

In het Sloveense Piran vond op 6 en 7 juni de vierde topontmoeting van Midden-Europese prcsidenten plaats. Aanwezig waren de presidenten van Duitsland. Hongarije, Italië, Oostenrijk. Polen. Slovenië, Slowakije en Tsjechië. De top werd gedomineerd door kwesties betreffende de integratie van niet-EU-landen iri dc Europese Cnie en de NAVO.

TWEEDE EURO-MEDITERRANE COSFE RENTIE

Op Malta vond op 15-10 april 1997 de tweede Euro-Mediterrane Conferentie plaats. Deze moest de eerste uitwerking bieden van afspraken die de Europese Cnie tijdens de eerste conferentie in november 1995 in Barcelona maakte over de politieke en economische relaties met 12 staten ten zuiden en oosten van de Middellandse Zee (zie pag. 89/1/2-'96). De conferentie is er onder meer op gericht tegen het jaar 2010 een politiek stabiele vrijhandelszone in het gebied te hebben bereikt.

De conferentie op Malta werd geheel overschaduwd door de problemen met liet vredesproces in het Midden-Oosten (zie pag. 333/3 e.v.-'97). De ministers van buitenlandse zaken kwamen tijd te kort om de volledige conclusies van de conferentie vast te stellen. De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Hans van Mierlo - die vanwege het Nederlandse voorzitterschap van dc EU de conferentie voorzat - had Israël toegezegd dat de conferentie over de relatie tussen de EU en de partnerlanden en de problenien met het vredesproces in het Midden-Oosten. zaken waren die onafhankelijk van elkaar behandeld zouden worden. De Arabische ministers lieten op de laatste overlegdag echter weten toch een tekst over het vrcdesproces in de conclusies van de conferentie te willen opncmcn Ten slotte werd overeenstemming gevonden en werd aan een verklaring die in 1995 al door de deelnemende landen was aanvaard, een zin toegevoegd waarin bezorgdheid over het stagneren van het vredesproces in het Midden-Oosten werd uitgesproken

Familieportret van de deelnemers aan de top in Vilnius op 5 september 1997. V.l.n.r.: de presidenten Arpad Göncz (Hongarije), Aleksandr Loekasjenka (Bjelaroes), Aleksander Kwasniewski (Polen). Guntis Ulmanis (Letland). Petar Stojanow (Bulgarije). Emil Constantinescu (Roemenië). Algirdas Brazauskas (Litouwen). Leonid Koetsjma (Oekraïne). Lennart Meri (Estland), Petroe Loecinschi (Moldowa), en de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin. Foto *EPA*

Tegen de verwachting in slaagde Van Mierlo erin een gesprek tot stand te brengen tussen zijn Israëlische collega David Leïg en de Palestijnse president Yasser Arafat. Hoewel het gesprek niet meer opleverde dan een uitwisseling van reeds bekende standpunten, zei Van Mierlo achteraf te hopen dat de ontmoeting gevolgd zou worden door verdere contacten tussen Israël en Palestijnen. Volgens hem had de ontmoeting op Malta aangetoond dat een Europese politieke rol bij het vredesproces in het Midden-Oosten onmisbaar was.

VIERING 50 JAAR MARSHALLPLAN

In Den Haag werd op 28 mei 1997 de vijftigste verjaardag van de lancering van het Marshallplan herdacht in aanwezigheid van Koningin Beatrix. de Amerikaanse president Bill Clinton en 48 vertegenwoordigers van van de meer dan 50 landen van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), uiteenlopend van staatshoofden en premiers tot ambassadeurs. De Franse en de Russische president, Jacques Chirac en Boris Jeltsin, en de Britse premier Tony Blair ontbraken.

De toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken George Catlett Marshall kondigde tijdens een rede in de Harvard Universiteit op 5 juni 194'7 een grootscheeps hulpprogramma aan voor het door de Tweede Wereldoorlog verwoeste Europa. Het plan wilde onder meer een dam opwerpen tegen de door Moskou beheerste communistische invloed door de Europese economieen op de been te helpen en nauwer met de Amerikaanse te verbinden. Van 1948 tot 1952 stroomde $ 13 mrd naar Europa

Zowel president Clinton als de Nederlandse premier Wim Kok pleitte tijdens de feestelijke herdenking voor meer financiele steun aan Oost-Europa.

Volgens Clinton moest het 'tempo van particuliere investeringen worden opgevoerd'. Hij wees erop dat de interna-

Maandblad 67ste jaargang, nr 3124, pag. 51475-51558

De Amerikaanse president Bill Clinton en Koningin Beatrix (r.)arriveren op 28 mei 1997 bij de Ridderzaal in Den Haag voor de feestelijke herdenking van het Marshallplan. *Foto ANP*

tionaal-financiele instellingen de afgelopen jaren vijftig miljard dollar in Oost-Europa hadden gepompt, en de privé-sector 45 miljard dollai-. Volgens Clinton 'moeten we hiermee doorgaan', 'We kunnen niet weglopen van deze landen en maar aanneinen dat alles goed gaat'.

Ook premier Kok vond 'nieuwe initiatieven nodig'. Hij zei in de Ridderzaal dat de Europese Unie en de Verenigde Staten de handen ineen moesten slaan voor een nieuw Marshallplan voor de economische opbouw van Oost-Europa. Volgens Kok moest het accent van een dergelijk plan liggen op versterking van de infrastructuur in de landen van Midden- en Oost-Europa. Schattingen van de benodigde kosten gingen tot omstreeks 100 miljard dollar. Ook wegens de 'enorme omvang' van de behoelten in landen van het vroegere Sou-jet-blok zou het grootste deel van zo'n bedrag moeten komen uit particuliere investeringen, die meer gericht zouden zijn op het bieden van know-how op het gebied van technologie en management. De premier dacht daarbij aan een publiek-private structuur voor de opzet van de hulp en liet doorschemeren dat hij ook een rol zag weggelegd voor de EU en andere internationale organisaties.

Tijdens de lunch die Koningin Beatrix de Amerikaanse president die dag aanbood. bedankte zij hrt Amerikaanse volk voor het hulpprogramma van vijftig jaar eerder 'Met de uitvoering van het plan hebben de Verenigde Staten niet alleen het herstel van Europa mogelijk gemaakt, maar ook de inspiratie gegeven voor de Europese integratie en de samenwerking die wij nu hebben op het terrein van vrede en veiligheid'. aldus de Koningin.

Premier Kok en president Clinton voerden op 28 mei ook nog de halfjaarlijkse Euro-Amerikaanse besprekingen. Dit overleg werd besloten met twee akkoorden. Het ene moest ervoor zorgen dat de samenwerking tussen de Europese en de Amerikaanse douanediensten werd verbeterd; het andere moest er onder meer toe leiden dat de handel in chemische stoffen die nodig zijn voor de productie van drugs, werd bemoeilijkt (zie ook onder EUROPESE UNIE).

(Vor.ber.pag. 425/1 e.v.-1997)

EUROPESE UNIE

AKKOORD OVER TIJDSPLANNING EMU. EXTRA TOP IN NOORDWIJK

De ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de Europese Unie (EU) kwamen op 5-6 april 1997 bijeen in Noordwijk. Tijdens deze bijeenkomst nerd een aantal belangrijke beslissingen genomen over de Economische en Monetaire Unie (EMU), waaronder een akkoord over een globaal tijdschema en de goedkeuring van een stabiliteitspact voor de gemeenschappelijke munt (zie pag 166/3 e v - 97)

Overeengekomen werd dat in mei 1998 eer buitengewone vergadering van de Europese Raad zou worden gehouden oin te beslissen welke landen voldeden aan de economische criteria voor toetreding tot de EMU (zie pag 75/3 e v-93 395/1-'95) De ministers zwichtten niet voor de druk van de presidenten an de centrale banken o n de definitieve beslissing over kwalificatie voor EMU eerder te nemen aangezien Zuid-Europese landen zoals als Italie en Spanje meer tijd nodig hadden om aan de criteria te voldoen De ministers erkenden dat de tijdsplanning de landen die zich kwalificeerden, krap acht maanden de tijd zou geven om zich voor te bereiden op de invoering van de gemeenschappelijke munt op 1 januari 1999 Onder vier ogen gaf een aantal ministers toe dat het veel eerder waa - schijnlijk in het laatste kwartaal van 1997. duideliik zou ziin of de EMU op tijd zou beginnen en welke landen zouden voldoen aan de criteria van het Verdrag van Maastricht.

De buitengewone vergadering van de Europese Raad. die zou worden bijgewoond door alle EC-regeringsleiders. zou plaatsvinden tijdens het zes maanden durende EU-voorzitterschap van Groot-Brittannie, dat in januari 1998 zou beginnen. De vergadering zou echter in Brussel worden gehouden oin Gruot-Brittannië. dat dan misschien zou hebben besloten toetreding uit te stellen of zelfs helemaal niet mee te doen. eventueel gezichtsverlies te besparen.

De ministers van financiën legden de laatste hand aan het zogenoemde 'stabiliteitspact' dat landen die deel uitmaken van de muntunie. met elkaar aangaan. In dit pact verplichten zij zich om hun begrotingstekort te allen tijde onder drie procent van het bruto binnenlands product (BBP) te houden, en daarmee de stabiliteit van de gemeenschappelijke munt, de euro, niet te ondergraven. De bewindslieden kwamen een boetesysteem overeen voor landen die de tekortnorin wel overschrijden.

Als een muntunieland ren begrotingstekort heeft dat hoger is dan drie procent. dan is het verplicht een renteloos deposito te storten van 0.2 procent van het BBP Voor elk procent dat de norm voor het begrotingstekort is overschreden. komt daar nog eens een deposito van 0.1 procent van het BBP bij. Als het begrotingstekort na twee jaar niet ongedaan is gemaakt, vervalt het deposito tot een boete Wanneer ook in volgende laren het tekort te

hoog blijft. blijft het systeem van kracht. zij het dat alleen 0,1 procent per procentpunt tekortoverschrijding hoeft te worden afgedragen. Het maximumdeposito, en dus ook de maximumboete, is elk jaar 0,5 procent van het BBP. In Noordwijk werd politieke. maar nog geen letterlijke overeenstemming bereikt over de bestemming van het boetegeld. Volgens de Nederlandse ininister van financiën Gerrit Zalm is afgesproken dal dit geld de muntunielanden ten goede komt die zich wel aan hun begrotingsnorm hebben gehouden.

Ingelaste Eurotop in Noordwijk

Op 23 mei kwamen in Noordwijk de regeringsleiders en ministers van buitenlandse zaken aan de EU bijeen om overleg te voeren over kwesties die betrekking hadden op de Intergouvernementclc Confercntic (IGC) over de herziening van het Verdrag van Maastricht Het was hun laatste bijeenkomst voor de Top van Amsterdam in juni, wanneer het verdrag zou moeten worden goedgekeurd (zie pag 368/2-97)

De EU-leiders kwamen overeen dat de rol van de voorzitter van de Europese Commissie inoet worden versterkt, zodat deze een krachtigere stem krijgt in de benoeming van de Eurocommissarissen uit de lidstaten. De leiders bogen zich verder over netelige kwesties zoals de toekomstige omvang van de Europese Commissie en de verdeling van het aantal stemmen tussen grote en kleine lidstaten. Hoewel er geen formele besluiten werden genomen, hadden de leiders goede hoop dat tegen de tijd dat de Top van Amsterdam zou worden gehouden, een verdrag op tafel zou liggen dat voor iedereen aanvaardbaar zou zijn. De Nederlandse minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo (Nederlandbekleedde op dat moment het EU-voorzitterschap en leidde de beraadslagingen van de IGC) verklaarde dat hij en premier Wim Kok de komende twee weken een rondreis zouden maken langs de EU-hoofdsteden, en hij zei er vertrouwen in te hebben dat 'op de meeste terreinen' overeenstemming zou worden bereikt.

Dit optimisme werd voor een deel toegeschreven aan de aanwezigheid van de nieuwe Britse premier Tony Blair bij de top. Blair had eerder in mei de Britse parlementsverkiezingen gewonnen (zie pag. 554/2 e.v.-'97)en werd geacht positiever tegenover de EU te staan dan zijn voorganger John Major.

TOP VAN AMSTERDAM

De regeringsleiders van de EU-lidstaten kwamen op 16-17 juni bijeen in Amsterdam om besprekingen te voeren over de toekomstige vorm van de EU en de EMU en om de Intergouvernementele Conferentie (IGC) over de herziening van het Verdrag van Maastricht af te sluiten.

Hoewel er tijdens de conferentie een verdrag werd ondertekend, slaagden de EU-leiders er niet in belangrijke institutionele kwesties op te lossen vóór de uitbreiding van de EU. Zij konden met name geen overeenstemniing bereiken over de herziening van de stemmenweging in de Raad van Ministers, de uitbreiding van meerderheidsbesluitvorming en een efficiëntere organisatie van de Europese Commissie (zie boven).

De Duitse bondskanselier Helmut Kohl speelde een ongewoon negatieve rol tijdens de conferentie door te pleiten voor de bescherming van nationale en regionale rechten ten koste van nieuwe Europese bevoegdheden en de uitbreiding van meerderheidsbesluitvorming op verscheidene terreinen te blokkeren. De nieuwe Britse premier Tony Blair nam daarentegen vol enthousiasme deel aan de conferentie en aanvaardde 'flexibiliteit' binnen het verdrag ten behoeve van een 'Europa van meer snelheden', aarin bij meerderheid van stemmen activiteiten zouden kunnen worden ontplooid zonder dat deze direct door een veto konden worden getroffen

Groot-Brittannie, Denemarken. Finland. Ierland en Zweden torpedeerden echter een Frans-Duits voorstel om de West-Eurowese Unie (WEU). dc Europese defensie-organisatie, te integreren in de EU.

Akkoord over economische groei en werkgelegenheid

Het belangrijkste succes van de topconferentie was een akkoord waarin nieuwe prioriteit werd gegeven aan economische groei en werkgelegenheid als onderdeel van de voorbereiding op de derde fase van de EMU, waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd. Voornamelijk op verzoek van de nieuwe Franse regering (zie pag. 694/3 e.v.-'97) werd in het Verdrag van Amsterdam een werkgelegenheidsparagraaf opgenomen.

Op 9 juni verraste Frankrijk de andere EU-landen met een verzoek om meer tijd om zich te beraden over het stabiliteitspact, dat een strenge begrotingsdiscipline oplegde aan landen die wilden deelnemen aan de gemeenschappelijke munt. Het pact. waarover in

Familieportret van de EU-ministers van financiën op 6 april 1997 in Noordwijk. V.l.n.r.: Jean Arthuis (Frankrijk), Jean-Claude Juncker (Luxemburg). Ioannis Papandoniou (Griekenland). Gerrit Zalm (Nederland), Ruairi Quinn (Ierland). Kenneth Clarke (Groot-Brittannië), Antonio Sousa Franco (Portugal). Rodrigo de Rato Figaredo (Spanje), Erkki Liikanen (Finse Europees Commissaris). Sauli Vainamo Niinito (Finland). en Rudolf Edlinger (Oostenrijk) Foto ANP

EU-leiders maken zich op 17 juni 1997 op voor de groepsfoto van de top in Amsterdam. V.l.n.r.: Premier Martti Ahtisaari (Finland). premier Romano Prodi (Italie).de voorzitter van de Europese Commissie Jacques Santer. premier Wim Kok (Nederland). president Jacques Chirac (Frankrijk), Europees Commissaris Hans van den Broek, bondskanselier Helmut Kohl (Duitsland) cn premier Viktor Klima (Oostenrijk) *Foto ANP*

december 1996 in beginsel een akkoord was bereikt en dat tegelijk met de invoering van de gemeenschappelijke munt op 1 januari 1999 van kracht zou worden (zie pag. 166/3 e.v.-'97), zou definitief worden goedgekeurd tijdens de Top van Amsterdam. Op 9 juni zei de nieuwe Franse minister van financiën Dominique Strauss-Kahn tijdens een vergadering van de EU-ministers van financiën in Luxemburg dat Frankrijk een 'periode van overdenking' wilde alvorens zijn goedkeuring te verlenen aan het pact. Strauss-Kahn beklemtoonde niet te willen tornen aan het pact zelf en dat Frankrijk nog steeds 'vastbesloten' was de invoering van de gemeenschappelijke munt in 1999 doorgang te laten vinden. Maar hij zei dat zijn regering zekerheid moest hebben dat de EU tevens adequate gemeenschappelijke en politieke besluiten zou nemen om de werkgelegenheid en de economische groei te bevorderen. Op 11 juni formuleerden Franse regeringsfunctionarissen het in duidelijkere bewoordingen: Frankrijk zou het stabiliteitspact alleen maar ondertekenen als in het Verdrag van Amsterdam een verklaring zou worden opgenomen dat de EU haar inspanningen opnieuw zou richten op werkgelegenheid en economische groei.

Hoewel het Franse verzoek in eerste instantie leidde tot een woedende reactie van Duitsland, zei de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel op 11 juni dal zijn regering bereid was steun te geven aan het opnemen van een werkgelegenheidsparagraaf in het Verdrag van Amsterdam. Kinkel maakte echter duidelijk dat Duitsland het scheppen van werkgelegenheid slechts in beperkte mate een prominentere plaats op de Europese agenda wilde geven.

Op 16 juni werden de EU-ministers van financiën, die de Top van Amsterdam bijwoonden, het eens over een pakket maatregelen om de werkgelegenheid en de groei te stimuleren. Hiermee werd in voldoende mate tegemoet gekomen aan de Franse eisen zodat Frankrijk zijn goedkeuring gaf aan het stabiliteitspact. Het belangrijkste punt van het akkoord over werkgelegenheid was de verstrekking van een krediet ter waarde van £ 700 mln door de Europese Investeringsbank (EIB). Tevens werd overeengekomen dat middelen uit andere EU-begrotingen zouden worden aangewend om financiële steun te verlenen aan het scheppen van werkgelegenheid in heel Europa en dat later in 1997 een speciale topconferentie over werkgelegenheid zou worden gehouden.

Ondertekening van Verdrag van Amsterdam

De ministers van buitenlandse zaken van de EU ondertekenden op 2 oktober in Amsterdam in aanwezigheid van Koningin Beatrix, premier Wim Kok en de Luxemburgse premier Jean-Claude Juncker het Verdrag van Amsterdam. Premier Kok zei in zijn toespraak dat het verdrag de weg vrijmaakt voor de uitbreiding van de Europese Unie in oostelijke en zuidelijke richting. Het akkoord levert daarmee een bijdrage aan het verwezenlijken van een nieuwe vreedzame en stabiele ordening van het Europese continent, aldus Kok.

In een gezamenlijke verklaring werd gesteld dat de transparantie waarover in het Verdrag van Amsterdam wordt gesproken ook zal gelden voor de overige Europese instellingen (EGKS en Euratom). Bij de onderhandelingen in juni was dit punt 'vergeten'.

Hoofdpuntenuit het Verdrag van Amsterdam

Initituties Ingrijpende besluiten over de [illegible] EU zijn uitgesteld De grote landen van de Unie hebben er mee ingestemd om bij de toetreding van nieuwe landen een van hun twee commissarissen op te geven maar slechts op voorwaarde dat vooraf een akkoord wordt bereikt over een nieuwe stemweideling in de Raad van ministers Ingrijpende heiziening van de beiluitvorming heeft pas plaats als de Unie meer dan twintig leden gaat tellen

Buitenlands beleid Van de vooral Franse wens om een 'zware'. politieke functionaris voor het Gemeenschappelijke Buitenlandse en Veiligheidsbeleid (GRVB)te benoemen. is weinig in het verdrag terug te vinden. De secretaris-generaal van de Raad van ministers wordt 'hoge vertegenwoordiger' van de Unie voor liet buitenlands beleid. Het aantal meerderheidsbeslissingen op buitenlandspolitiek terrein wordt groter. maar het gaat daarbij vooral om uitvoering van het beleid. de vaststelling van de *stratégies* communes heeft plaats bij unanimiteit. Er komen 'nauwere institutionele betrekkingen' tussen de Europese Unie en de veiligheidsorganisatie West-Europese Unie (WEU). met zicht op mogelijkheid tot integratie ..mocht de Europese Raad daartoe beslissen".

Werkgelegenheid Bevordering van de werkgelegenheid (waaraan een apart hoofdstuk is gewijd) wordt een van de doelstellingen van de Europese Unie. Op aandringen van vooral Duitsland. dat huiverig is voor een interventionistische aanpak. zal die bevordering vooral de vorm krijgen van harmonisatie van nationaal beleid.

Flexibiliteit Groepen lidsiaien kunnen op bepaalde gebieden verder integreren, mits de Raad van ministers daarmee instemt met gekwalificeerde meerderheid.

Schrngen Het Verdrag van Schengen over opheffing van de grenscontroles is als protocol aan 'Amsterdam' toegevoegd, met uitzonderingsbepalingen voor het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken. De overige landen zullen binnen vijf jaar maatregelen aannemen over asiel. vluchtelingen en immigratie. Beleid op het terrein van visa. immigratie en asiel wordt van intergouvernementeel communautair. Dat betekent dat instellingen als het Europese Hof van Justitie. de Europese Commissie en het Europees Parlement invloed kunnen hebben.

Het ininisterie van buitenlandse zaken streefde ernaar de goedkeuringswet voor de ratificatie en de memorie van toelichting zo snel mogelijk naar het liabinet te sturen Gehoopt werd dat het verdrag nog door het huidige parlement kon worden geratificeerd. Als de ratificatieprocedure overal naar wens zou rcrlopen - met gunstige uitslagen van de referenda in Denemarken en Ierland - zou het verdrag niedio 1999 in werking kunnen treden.

Tijdens top opgepakte demonstranten worden niet vervolgd

Tijdens de Eurotop in Amsterdam pakte de politie preventief 380 demonstranten op die werden verdacht van het beramen van misdrijven. Het Amsterdamse openbaar ministerie deed dat op basis van artikel 140 uit het wetboek van strafrecht; dat handelt over het lidmaatschap van een criminele organisatie.

De commissie politieklachten stelde. onder voorzitterschap van hoogleraar strafrecht T.M. Schalken, een onderzoek in naar het optredenvan justitie en politie tijdens de top. In het rapport dat de commissie op 19 november uitbracht, oordeelde zij uiterst negatief hierover. De commissie-Schalken concludeerde dat er geen enkele wettelijke basis was voor het toepassen van artikel 140; zij vond dat oproerkraaiers ook hadden kunnen worden aangehouden op basis van artikel 540 (ordeverstoring). Omdat echter verzuimd was hiervoor voldoende rechters-commissarissen beschikbaar te houden, was volgens de commissie door middel van het gebruik van artikel 140 een noodgreep toegepast. Dit had als bijkomend voordeel dat ongewenste actievoerders voor de duur van dc hele top van de straat konden worden gehaald. Het Amsterdamse openbaar ministerie besloot. als reactie op de uitkomsten van het onderzoek. de 380 aangehouden personen bij gebrek aan bewijs niet te vervolgen.

De vier grote fracties in de Tweede Kamer hadden felle kritiek op het besluit om van rechtsverrolging af te zien. Minister van justitie Winnie Sorgdrager zei het 'jammer' te vinden dat er geen strafvervolging kwam. Op 11 december verklaarde de minister in de Tweede Kamer er, gezien de moeilijkheden met de bewijslast. op tegen te zijn een volgende keer van artikel 140 gebruik te maken.

TROJAN BENOEMD TOT NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL ELROPESE COMMISSIE

Op 21 mei benoemde de Europese Commissie de Nederlander Carlo Trojan tot secretaris-generaal. de hoogste ambtelijke functie bij het dagelijks bestuur van de Europese Unie. De 55-jarige Trojan kreeg daarmee de leiding van het gehele ambtelijk appraat van de Europese Commissie met 27 directoratengeneraal en 14 toegevoegde diensten

Slechts twee keer eerder benoemde de Europese Commissie een secretaris-generaal. Van 1958-1987 bekleedde de Fransman Emile Noël deze positie. Hij werd opgevolgd door de Brit David Williamson, die per 1 augustus met pensioen gaat.

Trojan begon ria zijn rechtenstudie in Leiden in 1967 te werken op dc juridischeafdelingvan het ministerie van landbouw in Den Haag. In de jaren zeventig vertrok hij naar Brussel waar hij eerst vier jaar verbonden was aan het kabiriet van het Nederlandse lid van de Europese Commissie Pierre Lardinois. Vervolgens hij was korte tijd adjunct-kabinetschef van Europees Cominissaris Henk Vredeling. Vanaf 1977 werkte hij eerst als Landbouwraad bij de Nederlandse permanente vertegenwoordiging bij de Europese Gemeenschappen. en daarna als directeur marktregulering op het ministerie van landbouw in Den Haag. In 1981 keerde hij terug naar Brussel als kabinetschef van Europees Commissaris Frans Andriessen. In oktober 1987 werd hij benoemd tot adjunct-secretaris-generaal van de Europese Commissie.

In verband met de benoeming van Trojan besloot de Europese Commissie eind juli dat de Nederlandse topambtenaar M. Enthoven moest vertrekken als directeur-generaal milieu bij de Commissie. Volgens de leden van de Commissie mocht Nederland niet worden overbedeeld en daarom geen twee topambtenaren leveren. Enthoven zou een andere baan zijn aangeboden, als directeur-generaal ondernemingenbeleid, handel. toerisme en sociale economie, wat werd gezien als een minder belangrijke post.

PRESENTATIE AGENDA 2000

De voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Santer, presenteerde op 16 juli in het Europees Parlement in Straatsburg Agenda 2000, een 1.300 pagina's tellend programma met voorstellen voor de uitbreiding van de Europese Unie. de begroting en de toekomst van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. De Europese Commissie waarschuwde echter dat Agenda 2000 pas zou kunnen worden uitgevoerd als er een akkoord zou zijn bereikt over een nieuwe stemverhouding in de Raad van ministers. de uitbreiding van mee derheidsbesluitvorming en stroomlijning van de organisatie van de Commissie (zieboven).

Het centrale thema van Agenda 2000 was de toetreding van tien Midden- en Oost-Europese landen tot de EU. Het

Koningin Beatrix en prins Claus komen op 2 oktober 1997 binnen in de zaal van het Paleis op de Dam waar het Verdrag van Amsterdam wordt getekend Achter hen premier Wim Kok (r.)en minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo. *Foto ANP*

voorstel was om begin 1998 een begin te maken met toetredingsonderhandelingen met vijf landen (Tsjechië, Hongarije, Polen, Estland en Slovenië), samen met Cyprus, zodat zii in 2002 of 2003 lid van de EU konden worden. De voordracht van deze vijf landen had heel wat voeten in de aarde gehad. Europees commissaris Hans van de Broek, belast met uitbreiding van de EU naar Oost-Europa, was onder druk gezet om alleen maar te onderhandelen met Tsjechië, Hongarije en Polen, de landen die de week daarvoor waren uitgenodigd om toe te treden tot de NAVO (zie pag 612/1 e.v.-'97). Tegelijkertijd hadden Denemarken, Finland en Zwedeii erop aangedrongen ook toetredingsonderhandelingen met Bulgarije, Letland, Litouwen, Roemenië en Slowakije te beginnen. Agenda 2000 wond er geen doekjes om dat geen van de aspirantlanden voldeed aan de criteria die waren vastgesteld tijdens de topconferentie van Kopenhagen in 1993 (zie pag. 10/3-'94). Deze hielden onder meer in dat een land dat een lidmaatschapsaanvraag indiende, democratisch bestuur. mensenrechten en bescherming van minderheden moest garanderen en bovendien moest beschikken over een functionerende markteconomie. zich moest kunnen handhaven op de gemeenschappelijke markt en de doelstellingen van de Economische en Monetaire Unie (EMU) moest aanvaarden. De Commissie besloot echter onderhandelingen te beginnen met de vijf uitverkozen landen omdat zij het meest voldeden aan de criteria.

De uitnodiging aan Cyprus was ook omstreden. omdat er nog geen akkoord was bereikt tussen de Griekse en Turkse gemeenschappen op het eiland. Turkije. waarvan de aanvraag voor het EU-lidmaatschap werd tegengehouden, dreigde een akkoord over Cyprus te dwarsbomen als er toetredingsonderhandelingen met de Grieks-Cypriotische regering zouden worden begonnen. Daarop reageerde Griekenland door op 23 juli niet uit te sluiten dat het zijn veto zou uitspreken over aanvragen van anclere potentiële leden. als Cyprus buiten de volgende uitbreidingsgolf zou worden gehouden. De Griekse premier Kostas Simitis eiste dat de toetredingsonderhandelingen zouden worden voortgezet 'parallel' met pogingen om het eiland te herenigen.

Agenda 2000 behelsde ook voorstellen voor de financiering van de EU in de periode van 2000 tot en met 2006. Hierbij werd ervan uitgegaan dat de volgende uitbreidingsgolf zou plaatsvinden zonder een verhoging van het plafond van de EU-uitgaven.

Het begrotingsplan ging uit van een jaarlijkse economische groei van 2.5 procent in de EU-lidstaten en van 4 procent in de aspirant-lidstaten. Uitgaandevan het prijsniveau van 199'7 werd geraamd dat de EU-uitgaven in de periode 2000-2006 zouden stijgen van ECU 94.1 mrd tot ECU 111,4 mrd ($ 1 = ECU 0.93 op 25 juli 1997). Opvallend was dat het plafond van de EU-uitgaven (1,27 procent van het gezamenlijke BBP van de lidstaten) ook na de eeuwwisseling zou worden gehandhaafd (oorspronkelijk was afgesproken dat dit alleen tot 1999 zou gelden. zie pag 236/1 e v -'93) Bovendien werden de uitgaven na 2002 geraamd op niet meer dan 1,22 procent van het BBP van de EU-landen. De grootste uitgavenpost bleef het gemeenschappelijk Europees landbouwbeleid. hoewel de landbouwuitgaven naar verwachting jaarlijks minder snel zouden stijgen dan het bestaande plafond van 74 procent van de groei van het BBP en zouden toenemen van ECU 44,1 mrd tot ECU 50 mrd. Deze stijging werd veroorzaakt door de kosten die de overschakeling van prijssubsidies naar directe inkomenssteun voor boeren met zich meebracht, alsook door hogere uitgaven voor plattelandsontwikkeling en steunmaatregelen ter modernisering van de landbouw in de nieuwe lidstaten.

In een toelichting op de voorstellen van Agenda 2000 ten aanzien van het gemeenschappelijk landbouxvbeleid zette landbouwcommissaris Franz Fischler de grote lijnen uiteen van de eerste fase van de geleidelijke afschaffing van de garantieprijzen, de hoeksteen van het landbouwbeleid sinds de invoering ervan in 1962. Fischler zei dat de prijzen van drie belangrijke producten (graan, rundvlees en zuivel) tussen 2000 en 2002 met zeker 30 procent zouden kunnen worden verlaagd. terwijl boeren met lage inkomens directe inkomenssteun zouden ontvangen. Hij betoogde dat er niets anders op zat, omdat handhaving van het bestaande systeem zou leiden tot nieuwe 'bergen' van te dure producten.

DATUM VOOR KOPPELING MUNTEN. BIJEENKOMST MINISTERS VAN FINANCIEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Tijdens een bijeenkomst in Mondorfles-Bains in Luxemburg op 13-14 september zetten de EU-ministers van financiën een belangrijke stap in de richting van de EMU, toen ze besloten dat in mei 1998, wanneer werd beslist welke landen zich kwalificeerden voor de EMU, ook de wisselkoers werd vastgesteld waartegen de munten van die landen per 1999 opgaan in de ene Europese munt, de euro. Hiermee werd voorkomen dat valutaspeculaties vrij spel zouden krijgen in de acht maanden tussen de vergadering in mei en het einde van het jaar.

De ministers zetten ook de eerste stappen in de richting van de harmonisering van de belastingstelsels. die door Duitsland en Frankrijk als een noodzakelijk vervolg op de EMU werd beschouwd. Ze gaven de Europese Commissie de opdracht een uitvoerige gedragscode op te stellen om fiscale concurrentie tegen te gaan.

De bewindslieden spraken verder over de rolverdeling tussen de ministers van financiën en de Europese Centrale Bank met betrekking tot het wisselkoersbeleid van de euro. en over een nadere uit erking van een gemeenschappelijk overleg over het financiele en economische beleid in de EMU

îvlet name Duitsland en Nederland waren fel tegen politieke invloed op de waarde van de euro ten opzichte van bijvoorbeeld de dollar en de yen. De ministers bereikten overeenstemming over het principe dat de Europese Centrale Bank verantwoordelijk is voor het wisselkoersbeleid, tenzij uitzonderlijke omstandigheden. zoals ingrijpende politieke gebeurtenissen of financiele crises, een stap van de politiek noodzakelijkmaakten.

Tijdens de bijeenkomst kwam opnieuw aan het licht dat de lidstaten verdeeld waren over de bijdragen aan de EU-begroting. Als nettobetalers eisten Nederland en Duitsland een verlaging van hun bijdragen en dreigden ze zelfs met een veto tegen uitbreiding van de EU, als de verdeling van de bijdragen niet zou worden herzien.

Volgens de Nederlandse minister van financiën Gerrit Zalm was Nederland al de grootste nettobetaler aan de EU met een afdracht van 0.7 procent van het BBP. die dreigde op te lopen tot 1 procent in 2000. Deze relatief hoogste bijdrage was volgens hem des te onrechtvaardiger omdat Nederland 'in termen van welvaart' op de achtste plaats in de EU stond. Hij stelde onder meer voor het geld uit de structuurfondsen voor achtergebleven gebieden afhankelijk te maken van de totale welvaart van een lidstaat en niet van regio's.

In het licht van de recente Duitse begrotingsperikelen was de omvang van de EU-bijdragen in Duitsland een belangrijk politiek thema geworden. Op 11 augustus had minister van financien Theo Waigel geëist dat de EU-financiën zouden worden gereorganiseerd. Waigel benadrukte dat de financiële lasten van Duitsland onbillijk hoog waren, gezien de enorme kosten van de Duitse hereniging. Hij waarschuwde dat Duitsland de bestaande bijdrage nog tot 1999 zou blijven betalen en verklaarde dat het niet rechtvaardig was dat zijn land - met een netto-afdracht van ruim DM 20 mrd - tweederde van de totale nettobetalingen voor zijn rekening moest nemen. Dat was volgens hem niet goed voor zijn land, noch voor Europa.

Ook Zweden en Oostenrijk vonden dat ze te veel betaalden. Spanje en Griekenland, die geld ontvingen uit Brussel. waarschuwden dat zij een korting op de steunfondsen niet zouden accepteren.

Rechtbanken verklaren sluiting Renault-vestiging onwettig

Begin april verklaarde de Franse autofabriek Renault in beroep te zullen gaan tegen vonnissen van Belgische en Franse rechtbanken waarin werd bepaald dat de fabriek had gehandeld in strijd met de regels voor inspraak van werknemers. toen zij de sluiting van haar assemblagefabriek in het Belgische Vilvoorde bekendmaakte, waardoor 3.100 banen verloren gingen (zie pag. 371/3 e.v.-'97).

In een proefprocrs dat was aangespannen door een werknemer van Vilvoorde, bepaalde een rechtbank in Brussel op 3 april dat Renault twee Belgische regels met betrekking tot informatie aan en inspraak van werknemers had geschonden. Dp rechtbank gelastte Renault te onderhandelen met het personeel in Vilvoorde teneinde de gevolgen van de sluiting te verzachten en te proberen het banenverlies te beperken. De rechtbank waarschuwde dal Renault een boete van Bfr 20 mln (S 1 = Bfr 34.53 op 4 april 1997) boven het hoofd hing. als zij geen gevolg zou geven aan het bevel. Op 4 april bepaalde ook een rechtbank in Nanterre (Parijs) dat de EU-procedures voor inspraak van werknemers niet in acht waren genomen en beval Renault FF 15.000 (S 1 = FF 5,64 op 4 april 1997) te betalen aan het werknemersinspraaliorgaan. dat de rechtszaak had aangespannen.

Hoewel geen van beide rechtbanken bevoegd was Renault te gelasten de sluiting van Vilvoorde terug te draaien. hadden de vonnissen een negatief effect op de reputatie van Renault, die haar autoverkoop in België in maart met 43 procent had zien dalen. Op 4 april kwam het in Brussel tot botsingen tussen de politie en enige honderden werknemers van de fabriek in Vilvoorde. die samen met hun collega's van de failliete staalfabriek Forges de Clabecq. een demonstratie hielden.

Renault-president Louis Schweitzer week echter geen duimbreed en dreigde dat de vestiging in Vilvoorde wellicht nog vóór de eerder aangekondigde datum van 31 juli zou worden gesloten, als de staking die op 28 februari was begonnen zou voortduren. Op 14 april weid het werk hervat, nadat 67 procent van het personeel hiertoe bij een stemming had besloten. Naar verluidt stond de productie echter op een laag pitje.

Op 29 juni maakte Renault bekend dat de sluiting van de assemblagefabriek in Vilvoorde zou doorgaan (zie ook pag. 695/3-'97).

Volgens functionarissen van Renault was het besluit gebaseerd op een onafhankelijk rapport waartoe eerder die maand opdracht was gegeven. In het rapport stond dat de sluiting en het daaruit voortvloeiende verlies van 3 100 banen een verantwoorde poging was om een structureel probleem aan te pakken en dat invoering van arbeidstijdverkorting in het hele bedrijf een onbevredigend alternatief zou zijn.

Nieuwe visquota

Tijdens een vergadering in Luxemburg op 15 april bereikten de EU-ministers van visserij een akkoord over de herstructurering van de visserijsector. Het akkoord verminderde de omvang van de vissersvloten en het aantal dagen dat de vloten mochten vissen teneinde de visstanden te beschermen.

Hoewel de Nederlandse minister Jozias van Aartsen het akkoord 'een geweldige stap voorwaarts' noemde, betekende het een tegenvaller voor EU-commissaris voor visserij Emma Bonino, die had aangedrongen op een rigoureuzere aerkleining van de vissersvloten

Krachtens het akkoord zouden alle EU-lidstaten hun vangstcapaciteit in de daaropvolgende vijf jaar met 30 procent moeten verminderen ten aanzien van de meest bedreigde soorten - zoals kabeljauw. haring, makreel en schol in de Noordzee, sardine in de zeeën rond het Iberische schiereiland en zalm in de Oostzee - en met 20 procent ten aanzien van soorten waarvan te veel werd gevangen. De laatste categorie omvatte schelvis en heek in de Noordzee, makreel. blauwe tonijn en zwaardvis in de zeeën rond het Iberische schiereiland en kabeljauw in de Oostzee. De quota voor alle overige vissoorten werden bevroren. Het akkoord stuitte op verzet van Frankrijk dat verklaarde dat het geen steun kon geven aan een overeenkomst voor vijf jaar, omdat de bestaande subsidieregelingen in 1999 afliepen, en van Groot-Brittannië. dat eiste dat de kwestie van 'quota-hopping' (de praktijk van scheepseigenaren uit andere EU-landen om Britse visquota op te kopen) zou worden opgelost, voordat de vangstcapaciteit zou worden verminderd.

Hoewel de beperkingen leidden tot protestacties van Franse en Britse vissers. betoogden milieudeskundigen dat het akkoord niet ver genoeg ging om de visstand te beschermen.

Akkoord met VS over veiligheidseisen voor producten

Onderhandelaars van de EU en de Verenigde Staten sloten op 28 mei een raamakkoord om uit een impasse te geraken over de veiligheidscontrole van producten. Hierdoor werd de weg vrijgemaakt voor een overeenkomst over de versoepeling van de transatlantische handel waarmee S 40 mrd was gemoeid

Het akkoord. dat heide partijen hoopten te hebben afgerond voor juni. voorzag in de erkenning van elkaars controle-. test- en certificatieprocedures voor apparatuur op het gebied van informatietechnologie en telecommunicatie alsmede voor farmaceutische producten. medische instrumenten en vrijetijdsartikelen. Volgens Amerikaanse functionarissen zouden hierdoor de certificatielzosten. die op dat moment ruim S 4 mrd per jaar bedroegen, lager worden.

Het akkoord werd positief ontvangen door de voorzitter van de Europese Commissie. Jacques Santer, en de Amerikaanse president Bill Clinton, die in Den Haag aanwezig waren bij een topontmoeting van de EU en de VS ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van het Marshallplan (zie onder ALGEMEEN).

Uitspraak WTO over EU-regels voor bananenimport

Op 23 mei kwam de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in haar einduitspraak tot het oordeel dat de omstreden EU-regels voor de bananenimport op negentien punten in strijd waren met de vrijhandelsbepalingen.

De WTO ondersteunde de klacht van de Verenigde Staten, Ecuador, Guatemala, Honduras en Mexico dat de voorkeursbehandeling die de EU gaf aan bananen uit de ACP-landen (Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan) discriminerend was (zie pag. 101/1-'96 en 570/2/3-'97).

Op 11 juni ging de EU in beroep tegen de uitspraak van de WTO dat de EU-regels voor de bananenimport in strijd waren met de regels voor eerlijke handel. De beroepscommissie van de WTO moest binnen negentig dagen komen met een definitieve uitspraak.

Het beroep van de EU werd op 4 september door de WTO verworpen. De EU-ambassadeur bij de WTO, Roderick Abbott, zei op 23 september dat de EU zich bij de uitspraak zou neerleggen, ondanks onzekerheid over het effect ervan op Caribische economieën die afhankelijk waren van de bananenexport.

EU bereikt akkoord met Boeing

Op 23 juli bereikten de Europese Commissie en vliegtuigfabrikant Boeing een akkoord waardoor de EU groen licht kon geven voor de fusie van Boeing met vliegtuigbouwer McDonnell Douglas, een fusie waarmee S 14 mrd was ge-

moeid Krachtens het akkoord zou Boeing de exclusiviteitsclausules in langlopende leveringscontracten met drie grote Amerikaanse luchtvaartmaatschappijen opheffen.

Het akkoord kwam tot stand na ongewoon zware diplomatieke druk op de EU van de Amerikaanse regering die had gedreigd sancties te treffen als de EU de fusie zou blokkeren. Dit zou hebben geleid tot een felle transatlantische handelsoorlog in de luchtvaartsector. De Commissie was bezorgd geweest dat de fusie Boeings toch al dominante positie op de wereldmarkt zou versterken, terwijl de Verenigde Staten van mening waren dat de Commissie het Europese Airbus-consortium had willen beschermen tegen concurrentie van een nog sterkere Boeing.

Akkoord over rechten van deeltijdwerkers

Europese werkgevers- en werknemersorganisaties sloten op 6 juni naar eigen zeggen een 'historisch akkoord', waardoor deeltijdwerkers in de hele EU hetzelfde zouden worden behandeld als werknemers met een volledige werkweek. Het akkoord werd op 6 juni gepresenteerd aan de voorzitter van de Europese commissie, Jacques Santer, en zou naar verwachting later in 1997 worden goedgekeurd door de regeringen van de lidstaten. Vervolgens zou het als bindende richtlijn worden aanvaard in alle EU-landen en binnen twee jaar worden omgezet in nationale wetgeving.

Europees Coinmissaris voor mededingingsbeleid Karel van Miert richt zich op 23 juli 1997 tot de media. nadat de EU de fusie tussen vliegtuigfabrikanten Boeing en McDonnell Douglas heeft goedgekeurd. *Foto* EPA

Acties vrachtwagenchauffeurs

Op 9 juni werd het verkeer van Duitsland naar Portugal ontwricht door acties van Europese vrachtwagenchauffeurs die hogere lonen en betere arbeidsomstandigheden eisten. De vrachtwagenchauffeurs blokkeerden alle belangrijke Franse grensovergangen en een aantal Kanaal-havens alsmede een grensovergang tussen Spanje en Portugal als onderdeel van een campagne om nieuwe EU-voorschriften af te dwingen die hun werkweek zouden bekorten tot 48 uur en standaardregels voor toeslagen zouden invoeren.

Douane-akkoord met Zwitserland

Op 9 juni sloten Zwitserland en de EU een akkoord over nauwere samenwerking op het gebied van douanecontrole. Het akkoord, dat op 1 juli van kracht zou worden, voorzag in meer informatie-uitwisseling tussen de Zwitserse douanebeambten en hun EU-collega's en gaf hun extra bevoegdheden om smokkel te bestrijden.

Griekse parlement akkoord met Verdrag van Schengen

Op 11 juni gaf het Griekse parlement zijn goedkeuring aan het Verdrag van Schengen over de afschaffing van de paspoortcontroles (zie pag. 393/1 e.v.-'95). Ongeveer 1.000 demonstranten, voornamelijk leden van religieuze groeperingen, hielden de hele nacht een wake voor het parlementsgebouw: Volgens hen zou de opening van de grenzen een bedreiging vormen voor het christelijk-orthodoxe karakter van Griekenland.

Akkoord over tenuitvoerlegging van Verdrag van Schengen

Op 18 juli besloten Oostenrijk, Duitsland en Italië per 1 april 1998 het Verdrag van Schengen over de afschaffing van de grenscontroles ten uitvoer te brengen. De bekendmaking kwam ondanks het feit dat werd betwijfeld of Oostenrijk illegale immigranten zou kunnen verhinderen de 1.300 lange grens tussen Oostenrijk en Oost-Europa te passeren (zie pag. 546/3-'96).

Frans-Duitse top

De Franse premier Lionel Jospin had op 28 augustus in Bonn een ontmoeting met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl. Bij deze gelegenheid probeerde Frankrijk de betrekkingen met Duitsland te verbeteren die na Jospins verrassende verkiezingsoverwinning in juni onder druk waren komen te staan. Voorstellen van Jospin en zijn minister van financien Dominique Strauss-Kahn voor een meer op economische groei gericht EU-beleid en aanjizingen dat Frankrijk streefde naar versoepeling van de Maastricht-criteria voor deelname aan de derde fase van de EMU waarin een gemeenschappelijke munt zou worden ingevoerd, hadden verontrusting gewekt in Duitsland (zie boven).

In een verklaring van de Duitse regering na de twee uur durende ontmoeting heette het dat Jospin en Kohl hadden besloten 'hun schouders te zetten onder het innige partnerschap' tussen beide landen om het Europese integratieproces te bevorderen. Beide regeringsleiders verklaarden ervan overtuigd te zijn dat 'de invoering van een stabiele euro volgens het tijdschema van het Verdrag van Maastricht en met strikte inachtneming van de criteria van het stabiliteitspact essentieel [was] voor Europa's toekomst en concurrentiepositie'. Verder stond in de verklaring dat beide landen de verschillende akkoorden over de EMU 'zonder enig voorbehoud' zouden naleven en 'alles in het werk zouden stellen' om te voldoen aan de voorwaarden voor de invoering van de gemeenschappelijke munt op de geplande datum van 1 januari 1999.

(Vorig bericht pag. 368/1 e.v.-1997)

ITALIË

MINIBEGROTING. MAATREGELEN TEGEN WERKLOOSHEID. ECONOMISCH DRIEJARENPLAN

De centrumlinkse Olijf-coalitieregering maakte op 27 maart 1997 een correctieve minibegroting bekend die tot doel had Italie in staat te stellen zich te kwalificeren voor toetreding tot de Economische en Monetaire Unie (EMU) in 1999.

De niinibegrotirig ter waarde van L 13.500 biljoen ($1 = L 1.674,35 op 27 maart 1997) beoogde hei begrotingstekort eind 1997 terug te dringen tot 3 procent van het BBP, een van de criteria voor toetreding tot de EMU. Op basis van gegevens van het ministerie van financien die op 20 maart waren gepubliceerd, was het totale begrotingstekort in 1997 geraamd op L 75.500 biljoen, of 4,8 procent van het BBP. De minibegroting werd al bij voorbaat bekritiseerd door de belangrijkste Europese partners van Italie, omdat ze belangrijke structurele hervormingen op economisch gebied uit de weg ging (zie pag. 309/1/2-'97). Zij leunde sterk op de twee jaar vervroegde verhoging van de be-

lastingen op de bedrijfsfondsen waaruit ontslaguitkeringen werden betaald, en op uitstel van de afvloeiingsregelingen voor overheidsambtenaren. Slechts eenderde van de totale vermindering van het begrotingstekort zou voorvloeien uit bezuinigingen op de uitgaven. Dit was grotendeels het gevolg van het feit dat de radicale Heropgerichte Communistische Partij (XC). die op de wip zat in het parlement. haar veto had uitgesproken over besnoeiingen op de pensioenen en clr sociale-verzekcringsuitkeringen (zie pag. 305/3 e v.-'97).

Op 25 maart zei minister van buitenlandse zaken Lamberto Dini dat het 'iedereen goed zou uitkomen' als de EMU een jaar zou worden uitgesteld. Hoewel Dini zijn opmerkingen nader preciseerde door te benadrukken dat hij zelf in het bijzonder naar dit uitstel streefde en dat Italië deel zou uitmaken van de kopgroep van de EMU. werd zijn verklaring bekritiseerd door zijn Franse en Duitse collega's tijdens de bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie (EU) in Rome ter gelegenheid van de veertigste verjaardag van de ondertekening van het Verdrag van Rome (zie pag. 368/2/3-'97).

Maatregelen tegen werkloosheid

Volgens een bericht in de *Financial* Times van 25 maart besloot de regering op 21 maart ruim L 10.000 mrd aan zachte leningen te verstrekken aan achtergebleven gebieden in Zuid-Italië als onderdeel van een pakket maatregelen om de werkloosheid te verminderen.
Volgens het officiële bureau voor de statistiek Istat was in januari gemiddeld 12,4 procent van de beroepsbevolking werkloos tegenover 12,2 procent in dezelfde periode in 1996, terwijl dat percentage in Zuid-Italië meer dan het dubbele bedroeg. Een grote protestdemonstratie in Rome op 22 maart: waaraan zo'n 150.000 mensen deelnamen, onderstreepte de groeiende ergernis van de vakbonden over het feit dat de regering een in september 1996 gesloten overeenkomst over nieuwe werkgelegenheid (zie pag. 815/1-'96) niet nakwam. Begin maart kwam president Oscar Luigi Scalfaro geheel tegen de gewoonte in persoonlijk tussenbeide en deed een beroep op de regering zich meer in te spannen om de werkloosheid te bestrijden.

De nieuwe maatregelen waren erop gericht de ingezakte bouwsector nieuw leven in te blazen door middel van infrastructurele projecten, maar behelsden ook de uitbreiding van 'sociaal nuttige' openbare werken in het Zuiden. fiscale prikkels om agro-industriële bedrijven op te zetten en de verlenging met drie maanden van uitkeringen wegens tijdelijke werkloosheid De vakbonden drongen er verder bij de Bank van Italie op aan haar strakke monetaire beleid te versoepelen door de hoge rentetarieven te verlagen teneinde de economische groei te stimuleren (zie paq 309/2- 97)

EU verlaagt landbouwsteun

De EU maakte op 6 maart bekend dat de landbouwsteun in de volgende drie maanden zou worden verlaagd met L 324 mrd. Op deze manier wilde de EU de onbetaalde boetes innen die waren opgelegd aan melkveehouders omdat zij in 1994-'95 de melkquota hadden overschreden. Bovendien verbood de EU de Italiaanse regering de boetes van de melkveehouders voor haar rekening te nemen (zie pag. 309/1-'97).

Italië dreigt buiten EMU te vallen

De Europese Commissie bracht op 23 april haar tweejarige economische rapport uit waarin werd voorspeld dat Italië zich niet zou kwalificeren voor de startgroep van de EMU in 1999.

Volgens het rapport zou het Italiaanse begrotingstekort in 1997 uitkomen op 3,2 procent van het BBP, iets hoger dan de EMU-toelatingseis van 3 procent, maar zou het vervolgens stijgen tot 3,9 procent in 1998. De Commissie zei dat Italië zich nog steeds zou kunnen kwalificeren voor de EMU, maar alleen als het land zich zou houden aan maatregelen 'gericht op duurzame convergentie', zoals structurele wijzigingen van de economie die verder gingen dan de 'eenmalige' maatregelen waarin de minibegroting voor 1997 had voorzien (zie boven). Premier Romano Prodi, voor wie het EMU-lidmaatschap een belangrijk beleidsdoel van de centrumlinkse Olijf-coalitieregering was. noemde de conclusies van de Commissie 'onbegrijpelijk'.

Hoe\\-el volgens een aantal commentaren Europa uit politiek oogpunt Italië - een van de landen die de Europese Economische Gemeenschap (EEG) hadden opgericht - het EMU-lidmaatschap niet zou kunnen ontzeggen. zou het dreigement om het land (samen met Griekenland) buiten de startgroep van de EMU te houden de druk op de regering vergroten om het sociale-zekerheidsstelsel vóór het einde van het jaar te hervormen. Maar de radicale Heropgerichte Communistische Partij (RC), waarvan Prodi afhankelijk was voor zijn meerderheid in de Tweede Kamer van het parlement, verzette zich hardnekkig tegen bezuinigingen op de overheidsuitgaven om toetreding tot de EMU te vergemakkelijken. Waarnemers waren het erover eens dat de dreigende crisis over de hervorming van het sociale-zekerheidsstelsel de regering ten val zou kunnen brengen en zou kunnen leiden tot een mogelijke krachtenbundeling van middenpartijen en rechtse groepen met het doel bezuinigingsmaatregelen door te voeren. De coalitie was ook aan hei wankelen gebracht door de bedenkingen van tie RC tegen de internationale rol van Italië in de Albanese crisis (zie pag. 361/2 e.v.-'97). Deze kwestie had de regering eerder in de maand bijna een nederlaag bezorgd in het parlement.

Op 18 april verwierp een begrotingscommissie van de Kamer van Afgevaardigden de aanvullende begroting met één stem Dit besluit deed enige twijfel ontstaan over de toekomst van de begroting. waarover de volledige Kamer zou moeten debatteren

Presentatie economisch driejarenplan

De regering van premier Prodi presenteerde op 30 mei een economisch driejarenplan waarmee Italië zich moest kwalificeren voor de startgroep van de EMU in 1999. In dat jaar zou de gemeenschappelijke Europese munt worden ingevoerd. De maatregel volgde op een oproep van de EL[T]-ministers van buitenlandse zaken aan Italië op 12 mei om nieuwe maatregelen te nemen om te voldoen aan het EMU-criterium voor het begrotingstekort en om de in 1997 genomen 'tijdelijke maatregelen' te vervangen door structurele maatregelen die 'een permanent effect op de begroting' zouden hebben (zie boven).

Het plan voorzag in een groei van het bruto binnenlands product (BBP) van 2 procent in 1998. 2.5 procent in 1999 en 2.7 procent in 2000. De inflatie zou in 1998 dalen tot 1.8 procent en in elk van de twee daaropvolgende jaren tot 1.5 procent. De regering voorspelde tevens dat in 1998 L 25.000 mrd ($ 1 = L 1'1'03.23 op 23 mei 1997) zou moeten worden bezuinigd op de overheidsuitgaven om het begrotingstekort te laten uitkomen op 2.8 procent van het BBP en daarmee onder de bovengrens van 3 procent. de toelatingseis voor de EMU. De RC en de vakbonden, die tegen hervorming van het dure pensioen- en sociale-zekerheiclsstelsel waren. verzetten zich hardnekkig tegen de regeringsplannen. Dit had tot gevolg dat het te bezuinigen bedrag werd verlaagd tot L 13.000 mrd. De resterende L 10.000 moest uit nieuwe inkomsten worden gegenereerd

Op 6 mei werd een door Prodi ingediende motie van vertrouwen ter ondersteuning van zijn minivoorjaarsbegroting (die diende ter correctie van het te hoog uitgevallen begrotingstekort van 1997), met ruime meerderheid aangenomen door de Kamer van Afgevaardigden (de Tweede Kamer van het Italiaanse parlement). Hierdoor werd de weg vrijgemaakt voor goedkeuring van de minibegroting zelf. De goedkeuring door het parlement was tot dan toe vertraagd

doordat de oppositie een grote hoeveelheid amendementen had ingediend. Nadat de minibegroting was goedgekeurd, ging zij naar de Senaat, waarin de regering een absolute meerderheid had (zie boven).

LOKALE VERKIEZINGEN

Op 27 april vonden in een aantal steden en regio's lokale verkiezingen plaats waarbij opvallend veel proteststemmen tegen de regering werden uitgebracht De verkiezingen voor burgemeesters gemeenteraden en regionale besturen waaraan bijna eenvijfde van het electoraat (9 4 mln kiesgerechtigden) deelnam, werden gehouden in 1 115 gemeenten (waaronder de belangrijke economische centra Milaan en Turijn) en zes regio's

De grote overwinnaar was de RC, die dit succes uitlegde als een publieke afwijzing van het bezuinigingsbeleid van de regering dat was gericht op het voldoen aan de EMU-criteria. RC-secretaris-generaal Fausto Bertinotti sloot bezuinigingen op de uitgaven voor sociale zekerheid uit en eiste dat een 'duidelijk' akkoord over deze kwestie zou worden gesloten met de regering in ruil voor steun van de RC bij de beslissende verkiezingsronden op 11 mei.

De Democratische Partij van Links (PDS).dc dominerende partij in de Olijf-coalitie. behield de 31 procent van het stemmenaantal die ze al had. terwijl de kleinere middenpartijen in de coalitie enig terrein verloren. De uiiersr rechtse Nationale Alliantie (AN)zag haar aanhang groeien in een aantal steden ten koste van de centrumrechtse Forza Italia. haar belangrijkste partner in de Vrijheidsalliantie (Polo della Libertá). Volgens waarnemers hadden de verkiezingen aan het licht gebracht dat Forza Italia over een zwakke organisatie beschikte en een duidelijk beleid miste.

De separatistische Noordelijke Liga (LN)leed de zwaarste nederlaag uit haar bestaan. LN-burgemeesters werden niet herkozen in Gorizia. Pavia en. hoogst opmerkelijk, in Mantua, de thuisbasis van de zelfbenoemde regering van Padania (zie pag. 817/3 e.v.-'96). De LN werd verder derde in Milaan. de stad die zij de afgelopen vier jaar in handen had gehad.

De verkiezingen werden verstoord door bomaanslagen. Zowel de Gewapende Falanx (Falange Armata) - een schimmige extreemrechtse groepering - en Revolutionaire Actie - een linkse anarchistische organisatie die actief was in de jaren zeventig, en waarvan was aangenomen dat zij was ontbonden - eisten de verantwoordelijkheid op voor een bomaanslag op 25 april waarbij het stadhuis van Milaan werd beschadigd, maar geen gewonden vielen. Op 26 april ontplofte een zelfgemaakte bom in een stembureau bij Lecco. die enige schade aanrichtte. maar waarbij niemand gewond raakte.

Laatste ronde lokale verkiezingen

Op 11 mei werd in 77 steden de laatste ronde van de burgemeestersverkiezingen gehouden De oppositionele, centrumrechtse Vrijheidsalliantie behaalde de meerderheid in Milaan, terwijl de regerende Olijf-coalitie in Turijn en Triëst won en in vier van de zes regionale besturen die nog moesten worden gekozen.

Hoewel rechts en links op basis van de verkiezingsuitslag in een groot aantal kleine steden ongeveer evenveel stemmen behaalden waren waarnemers van mening dat de RC per saldo het best uit de bus kwam, omdat de Olijf-coalitie alleen met haar steun een krappe overwinning in Turijn had kunnen behalen Hierdoor versterkte de RC haar onderhandelingspositie ten opzichte van de regering De LN herstelde zich licht van de nederlaag in de eerste ronde door de burgemeestersverkiezingen in Pordenone en Lecco te winnen. maar zij had hiervoor wel de steun van rechtse partijen nodig.

AANBEVELINGEN OVER GRONUWETSHERZIESING

Een commissie van zeventig parlementsleden die een grondwetsherziening moest uitwerken, kwam op 4 juni met het advies een nieuw systeem in te voeren waarin rechtstreeks een president werd gekozen die over ruimere bevoegdheden zou beschikken.

Krachtens de bestaande grondwet koos het parlement de president. die vervolgens een premier benoemde. meestal de leider van de grootste partij of coalitie in het parlement. Als staatshoofd had de president tevens de bevoegdheid het parlement te ontbinden. maar verder waren zijn taken voornamelijk cereinonieel van aard.

De commissie koos met 36 tegen 31 stemmen en drie onthoudingen voor een nieuwe 'semi-presidentieel' systeem dat ruimere bevoegdheden zou toekennen aan een rechtstreeks gekozen staatshoofd (hoewel deze bevoegdheden minder vergaand zouden zijn dan die van de president van Frankrijk). Een ander voorstel om het bestaande presidentiële systeem te handhaven, maar met een 'sterke' rechtstreeks gekozen premier, werd vei-worpen.

Naar verwachting zou de uitvoering van het advies op taai verzet stuiten. aangezien het was goedgekeurd dankzij de zes stemmen van de LN. Deze partij had sinds januari de werkzaamheden van de cominissie bekritiseerd en geboycot en haar leider Umberto Bossi werd ervan beschuldigd deze werkzaamheden opzettelijk te saboteren Eerder was een akkoord lussen de twee grote parijen binnen handbereik geweest. Dit akkoord voorzag onder meer in versterking van de macht van de premier via rechtstreekse verkiezingen. een grotendeels ongewijzigd presidentschap. uitbreiding van het federaal systeem en hervorming van de rechterlijke macht. Maar de jongste manoeuvre van de LN wakkerde het enthousiasme van de rechtse oppositie voor een semi-presidentieel systeem weer aan en leidde tot de nederlaag van de regerende centrumlinkse Olijf-coalitie. die zich sterk had gemaakt voor een sterke premier.

Begin juli begon een openbaar debat over de definitieve aanbevelingen van een speciale parlementaire commissie ten aanzien van een grondwetsherziening De aanbevelingen waren openbaar gemaakt op 30 juni en zouden in twee lezingen door beide Kamers van het parlement moeten worden goedgekeurd alvorens ze in een referendum ter goedkeuring aan de bevolking konden worden voorgelegd

De aanbevelingen luidden als volgt: (i) een ambtstermijn van zes jaar voor een rechtstreeks gekozen presiclent met eindverantwoordelijkheid voor de buitenlandpolitiek en het defensiebeleid en met beperkte bevoegdheden om het parlement te ontbinden: (ii) de leider van de coalitie die bij de verkiezingen als winnaar uit de bus kwam, zou door de president worden benoemd tot premier: (iii) de Kamer van Afgevaardigden zou 400 zetels in plaats van 630 zetels gaan tellen en zou primair een wetgevende taak hebben; (iv) het aantal zetels in de Senaat (de Eerste Kamer van het parlement) zou worden teruggebracht van 315 naar 200: (v) de regering zou moeten aftreden als een inotie van wantrouwen (die was ingediend door minstens 20 procent van de afgevaardigden) werd aangenomen: (vi) de centrale overheid zou controle blijven houden over 31 beleidsterreinen (waaronder gezag en orde, buitenlandpolitiek. defensiebeleid en economisch beleid): (vii) de oprichting van een nieuwe Regionale Commissie. die zou bestaan uit een gelijk aantal senatoren en bewindvoerders van regionale en lokale overheden: en (viii) grotere financiële autonomie voor regio's.

Ten aanzien van het kiesstelsel deed de commissie de volgende aanbevelingen: (i) het aantal zetels dat naar evenredigheid werd verdeeld (25 procent). zou worden gehandhaafd (zie pag. 38/1-'94), (ii)een tweede en beslissende ronde invoeren voor zetels die volgens het districtenstelsel werden verdeeld (de kandidaat met de ineeste stemmen behaalt de zetel). (iii) extra zetels toekennen aan de grootste coalitie teneinde een meerderheid in het parlement te kunnen vormen.

De aanbevelingen werden beschouwd als een compromis tussen de opvattingen van de rechtse oppositie, die een voorkeur had voor een presidentieel systeem naar Frans voorbeeld, en de meerderheid van de centrumlinkse regeringscoalitie, die een premierschap naar Brits model voorstond (zie boven).

VERLAGING DISCONTOTARIEF

Op 30 juni berichtte de *Financial Times* dat de Bank van Italie het officiele discontotarief met een half procentpunt had verlaagd tot 6 25 procent

Ondernemers en vakbondsleiders reageerden met instemming op de versoepeling van het strenge monetaire beleid van de bank en verklaarden dat het besluit investeringen zou stimuleren en de werkgelegenheid zou bevorderen De merkgeversfederatie Confindustria drong bij de banken tevens aan op een parallelle verlaging van de commerciele leenrentevoet

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1998

De regering maakte op 23 september bijzonderheden bekend over de begroting voor 1998, die een relatief mild pakket fiscale bezuinigingsmaatregelen bevatte (voor details over de begroting voor 1997. zie pag. 814/3 e.v.-'96).Het plan beoogde het begrotingstekort in 1998 te verminderen met L 25.000 inrd ($ 1 = L 1.722.15 op 26 september 1997) en ongeveer L 5.500 mrd aan inkomsten te genereren door een verhoging van de BTW. Volgens de regering zouden de bezuinigingen op de uitgaven en de belastingverhogingen het begrotingstekort terugdringen tot 2.8 procent van het BBP. ruim beneden het toetredingscriterium voor toekomstige leden van de Europese muntunie.

Tijdens een persconferentie waarop de begroting nader werd toegelicht, maakte vice-premier Walter Veroni bekend dat het pakket zou voorzien in een bezuiniging op de sociale voorzieningen ter waarde van ongeveer L 5 000 rnrd, naarvan L 3 300 mrd zou worden gerealiseerd door een verlaging van de pensioenuitgaven Veroni gaf echter toe dat de regering en vakbonden nog aan het onde handelen waren over de bijzonderheden van het pensioenplan De *Financial Times* van 30 september merkte op dat 'de recalcitrante houding van de bonden ten aanzien van de pensioenheivormingen de regeringsinspanningen om tot een structurele uijziging van het pensioenstelcel te komen, ondermijnde De twijfels over het vermogen van de regering om het pensioenstelsel te hervormen groeiden, toen Fausto Bertinotti secretaris-generaal van de radicale RC op 28 septembe duidelijk maakte dat zijn partij zich zou verzetten tegen de begroting

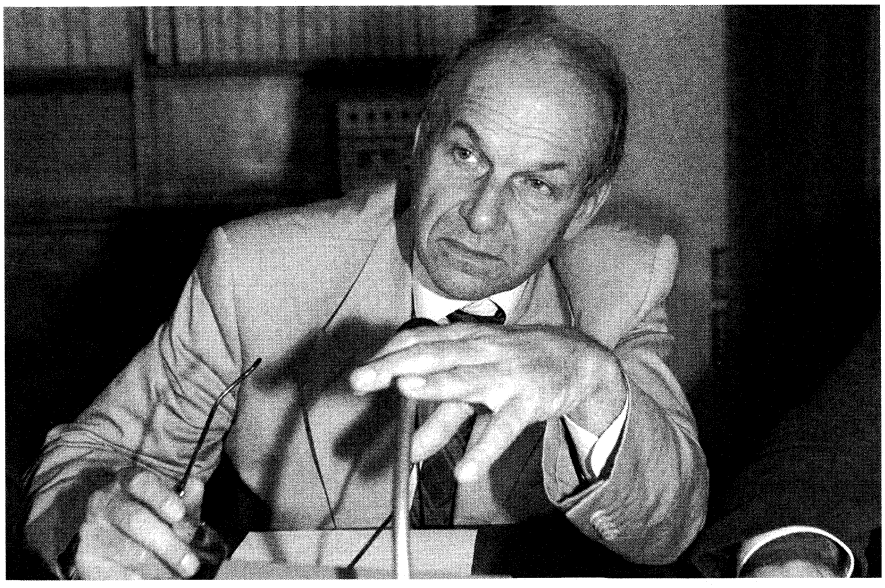
REFERENDUM OVER 'PADANIA'. BOSSI IN STAAT VAN BESCHULDIGI G. VENETIAANSE SEPARATISTEN VEROORDEELD

Volgens de Noordelijke Liga (LN) hadden op 23 mei ongeveer 5 mln kiesgerechtigden in het noorden van Italië deelgenomen aan het onofficiële LN-referendum over een onafhankelijk Noord-Italië en had 99 procent van de kiezers zijn voorkeur uitgesproken voor de oprichting van de noordelijke republiek 'Padania' die de partij voor ogen stond (zie pag. 817/3 e.v.-'96).

De regering verwierp het referendum als een politieke stunt. In mediaberichten werd gesproken over een lage opkomst en werden voorbeelden gegeven van journalisten die tot tien keer toe hun stem hadden kunnen uitbrengen op verschillende plaatsen. De meest kiezers zouden bovendien fanatieke LN-aanhangers zijn geweest. Waarnemers waren van mening dat de LN had geprobeerd het referendum te gebruiken om haar beweging een nieuwe impuls te geven. vooral gezien de recente verkiezingsnederlaag.

LN-leider Umberto Bossi houdt op 26 mei 1997 een persconferentie in Milaan naar aanleiding van het referendum over 'Padania'. Foto *EPA*

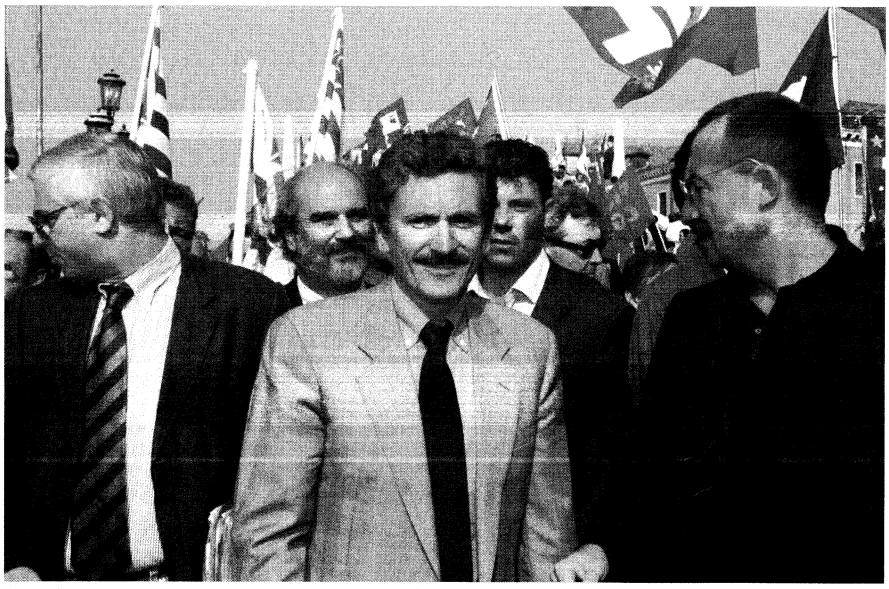
De secretaris-generaal van de RC, Fausto Bertinotti, zegt tijdens een persconferentie op 30 september 1997 dat zijn partij tegen de ontwerpbegroting voor 1998 zal stemmen. *Foto EPA*

LN-leider Bossi in staat van beschuldiging gesteld

Op 9 en 23 juni bepaalde een rechtbank dat LN-leider Umberto Bossi in maart 1998 terecht zou moeten staan omdat hij zijn aanhangers had opgeroepen 'rechtse kiezers op te sporen en de jacht op hen te openen'. en president Oscar Luigi Scalfaro in 1996 in openbare verklaringen had belrdigd (zie pag. 817/2 e.v.-'96).Bossi moest in juli ook al voor de rechter verschijnen wegens soortgelijke aanklachten.

Bijeenkomsten van voor- en tegenstanders van afscheiding

Ongeveer 15.000 aanhangers van de separatistische Noordelijke Liga (LN) kwamen op 14 september in Venetië bijeen aan het einde van een driedaagse mars ter ondersteuning van de 'Repu-

PDS-leider Massimo d'Alema (m.) neemt deel aan een massale demonstratie op 20 september 1997 in Venetië tegen afscheiding van Noord-Italie. Foto *EPA*

bliek Padania'. Tijdens de bijeenkomst riep LN-leider Umberto Bossi alle inwoners van 'Padania' op geen belasting meer te betalen aan de centrale Italiaanse overheid. Op 20 september hielden honderdduizenden tegenstanders van afscheiding bijeenkomsten in Milaan en Venetië.

Venetiaanse separatisten veroordeeld na actie

Op 21 mei werden acht Venetiaanse separatisten in de leeftijd van 23 tot 55 jaar aangeklaagd wegens kaping, illegaal wapenbezit. bezetting van een openbare gelegenheid en dreigen met wapens.

De verdachten. naar verluidt rechtse rooms-katholieken en activisten die zichzelf 'soldaten van de Zeer Doorluchtige Venetiaanse regering (Veneto Serenissimo Governo)' noemden, hadden op 9 mei in Venetië een veerboot gekaapt en er een pantservoertuig mee vervoerd naar het historische San Marco-plein. Daar bezetten zij zeven uur lang de zestiende-eeuwse klokkentoren (de Campanile) en hesen er de vlag van de Leeuw van Sint Marcus. Met de bezetting herdachten zij het feit dat 200 jaar eerder, in mei 1797. de Venetiaanse Republiek door Napoleon ten val was gebracht, waardoor na meer dan duizend jaar een einde was gekomen aan de autonomie van Venetië. De separatisten konden uiteindelijk door een speciale politie-eenheid worden afgevoerd. Hun arrestatie verliep zonder bloedvergieten.

Hoewel de actie in brede kring werd afgedaan als een farce. meenden sommige waarnemers dat uit het voorval de latente kracht van het Italiaanse separatisme bleek. LN-leider Umberto Bossi noemde de bezetting 'waanzin' en suggereerde dat de actie in scène was gezet door provocateurs om zijn beweging in diskrediet te brengen.

Een rechtbank veroordeelde op 9 juli de acht separatisten tot gevangenisstraffen oplopend tot zes jaar en legde hen een boete van omgerekend ongeveer $ 100.000 op vanwege hun actie voor het herstel van de oude Venetiaanse republiek.

ONDERZOEK NAAR VERMEENDE MARTELINGEN DOOR ITALIAASSE MILITAIREN IN SOMALIA. POLITIEOPERATIE: TEGEN MAFIA. VONNIS IN MOORDZAAK FALCONE OUDSSER PRIEBKE VEROORDEELD. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De regering maakte op 13 juni bekend dat een speciale commissie van militairen en burgers onverwijld bewijsmateriaal zou onderzoeken over Italiaanse paracommando's die in 1993 hadden deelgenomen aan de VN-Operatie in Somalia (UNOSOM), en die ongewapende Somalische burgers zouden hebben gemarteld, verkracht en vermoord

Dit besluit kwam nadat door twee nieuwe tijdschriften foto's waren gepubliceerd die waren genomen door een voormalige paracommando van de Folgore-brigade, een van de befaamdste legereenheden van Italië. De foto's toonden de verkrachting van een vrouw die was vastgebonden aan een pantservoertuig. en ontklede en mishandelde Somalische mannen die worden gemarteld met elektrische schokken en brandende sigaretten. De foto's en bewerингen dat vier of vijf Somaliërs waren bezweken toen zij door soldaten werden ondervraagd, veroorzaakten grote opschudding in Italië, vooral omdat de Folgore-brigade op dat moment deel uitmaakte van de multinationale Vredesmacht in Albanië. Twee generaals die in Somalia hadden gediend, van wie er een op dat moment commandant was van de Folgore-brigade, dienden hun ontslag in na de publicatie van de foto's.

Twee van de vijf leden van een onderzoekscommissie naar vermeende misdragingen door Italiaanse militairen. de voormalige president van het Constitutionele Hof Ettore Gallo (l.) en Tullia Ze\-i. voorzitter van de joodse gemeenschap in Italië, geven op 8 augustus 1997 in Rome een persconferentie over de conclusies van hun onderzoek. Foto *EPA*

Onderzoek naar mishandelingen heropend

Op 8 augustus werden de conclusies gepubliceerd van een commissie die was ingesteld om beschuldigingen te onderzoeken dat Italiaanse militairen burgers hadden vermoord, gemarteld en verkracht tijdens de VN-vredesmissie in Somalia onder leiding van de VS in 1992-'94 (voor achtergronden van de beschuldigingen, zie boven). Volgens het rapport waren Somalische burgers gemarteld. maar kwam dit niet op grote schaal voor en trof hoge officieren vrijwel geen blaam. Desalniettemin gelastte de regering op 24 augustus heropening van het onderzoek naar aanleiding van nieuwe beschuldigingen van wangedrag.

Het besluit van de regering volgde na verklaringen van Francesco Aloi. voormalig sergeant-majoor hij de Toscaanse paratroepen Hij beweerde dat er op veel grotere schaal was gemarteld dan tot nu toe was onthuld en beschuldigde de autoriteiten ervan de hele zaak in de doofpot te hebben willen stoppen. Hij beweerde tevens dat generaal Eruno Loi. voormalig Italiaans opperbevelhebber in Somalia. op de hoogte was geweest van het wangedrag en dat onderzoeksjournalist Ilaria Alpi mogelijk nieuw bewijsmateriaal van marteling en andere misdrijven had gevonden die waren begaan door Italiaanse militairen. voordat zij in maart 1993 in Somalia werd vermoord. Terwijl de regering in alle toonaarden ontkende dat het leger betrokken was geweest bij Alpi's dood. eisten haar ouders een diepgaand openbaar onderzoek.

Referendum ongeldig

Politici eisten strengere regels voor het houden van nationale referenda naar aanleiding van een zeer lage opkomst bij een referendum op 16 juni.

Slechts 30 procent van de 49 mln stemgerechtigde Italianen nam deel aan het referendum dat ging over onderwerpen van uiteenlopende aard zoals de jacht. privatisering, de media en de taken van magistraten. Voor een geldig referendum was een opkomst van 50 procent nodig. In het verleden waren referenda gehouden over de afschaffing van de monarchie en over het beleid ten aanzien van fundamentele kwesties waarvoor het parlement geen oplossing had kunnen of willen nemen.

Besluit over monarchie

Op 30 april gaf de regering haar goedkeuring aan een voorstel om de grondwet te herzien waardoor de 39-jarige kroonpretendent Victor Emmanuel na 51 jaar ballingschap zou kunnen terugkeren naar Italie.

Archieffoto van de verbannen Italiaanse koninklijke familie in het Zwitserse Lugano. V.l.n.r.: Emanuele Filiherto. zijn moeder Marina Doria en zijn vader Vittorio Emanuele di Savoia
Foto *EPA*

Na de afschaffing van de monarchie in 1946 was in de grondwet een bepaling opgenomen waardoor mannelijke afstammelingen van de laatste koning van Italië. Umberto II. niet mochten terugkeren naar Italië. De RC verwierp het voorstel om deze bepaling te schrappen. met het argument dat Prodi de kwestie gebruikte om de kansen van de Olijf-kandidaat voor het burgeineesterschap te versterken hij de beslissende verkiezingsronde in de stad Turijn, die sterke banden met de inonarchie had.

Fiat-directeuren veroordeeld

Fiat-directeur Cesare Romiti werd op 9 april veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van achttien maanden nadat hij schuldig was bevonden aan het vervalsen van relieningen. Financieel directeur Paolo Mattioli kreeg zestien maanden voorwaardelijk voor hetzelfde vergrijp.

Politieoperatie tegen mafia

Op 4 maart werd bericht dat ruim zeventig vermoedelijke mafialeden waren opgepakt bij een grootscheepse politieoperatie op Sicilië. Later in maart vond er een soortgelijke operatie plaats in de zuidwestelijke regio Calabrië. Op 13 maart arresteerde de politie 43 vermoedelijke mafialeden die betrokken zouden zijn bij de internationale drugshandel. en op 17 maart werden nog eens 27 personen aangehouden op beschuldiging van banden met de mafia, moord en handel in verdovende middelen.

Op 17 maart deed de politie ook een inval tijdens een 'topontmoeting' van de Russische mafia in de Wintersportplaats Madonna di Campiglio in de Dolomieten. Hierbij arresteerde de politie Joeri Essine, de vermoedelijke leider van de Brigade van de Zon. en veertien medeplichtigen. De Brigade van de Zon was een beruchte Russische misdadigersbende. die ervan werd verdacht geld te investeren in Italië dat zij door middel van afpersing had verkregen.

Vermoedelijke mafiabaas gearresteerd

De 38-jarige Pietro Aglieri, naar werd aangenomen het meest gezochte lid van de Siciliaanse mafia, en twee andere vermoedelijke mafialeden werden op 6 juni gearresteerd tijdens een operatie waarbij driehonderd politieagenten waren betrokken. Als gevolg van de arrestatie was van de bekende leiders van Cosa Nostra - de overkoepelende organisatie van de Siciliaanse mafia - alleen Bernardo Provenzano nog op vrije voeten (ziepag. 815/3 e.v.-'96;306/2-'97).

Militairen gestationeerd in Napels

Op 13 juli arriveerden ongeveer driehonderd militairen in Napels nadat de regering had besloten de politie te laten assisteren door het leger om de gewelddadigheden tussen mafiaclans de kop in te drukken.

Sinds het begin van het jaar waren bij zware gevechten tussen rivaliserende clans van de Camorra (de mafia van Napels) naar aanleiding van territoriale

conflicten circa 86 doden en tientallen gewonden gevallen, onder wie onschuldige burgers De militairen namen routinetaken over van de politie, zodat [illegible] gezet voor de bestrijding van de georganiseerde misdaad

Vonnis in moordzaak Falcone

Op 26 september veroordeelde een rechtscollege in de op Midden-Sicilie gelegen stad Caltanissetta 24 vooraanstaande mafialeden tot levenslange gevangenisstraf, gezien hun betrokkenheid bij de moord in mei 1992 op anti-mafiarechter Giovanni Falcone (zie pag. 531/3 e.v.-'92) Het proces was in mei 1993 begonnen (zie pag. 548/1-'95)

De levenslange gevangenisstraffen werden opgelegd aan bijna alle leden van de cupola (het bestuur) van de Cosa Nostra (de overkoepelende organisatie van de Siciliaanse mafia), onder wie Salvatore 'Toto' Riina, de zogenaamde 'capo di capi' (baas van alle bazen), die in januari 1993 was gearresteerd (zie pag. 375/3 e.v.-'93) en al een aantal levenslange gevangenisstraffen uitzat wegens andere misdaden (zie pag. 548/1-'95). Onder de andere veroordeelden bevonden zich Pietro Aglieri. die in juni 1997 was gearresteerd (zie boven). en (bij verstek) Bernardo Provenzano, die nog steeds voortvluchtig was. Van de 41 verdachten werden er negen vrijgesproken en kregen er zes. die met het openbaar ministerie hadden meegewerkt, lagere straffen; twee verdachten waren in de loop van het proces overleden in de gevangenis.

Zoon van Mussolini overleden

Op 12 juni overleed op 81-jarige leeftijd Vittorio Mussolini de oudste zoon van dictator Benito Mussolini.

Leider Rode Brigade terug in Italië

Op 1 juli gaf de 64-jarige Antonio Negri zich aan bij de politie, nadat hij was teruggekeerd uit ballingschap in Frankrijk. Negri was een vooraanstaand ideoloog van de Rode Brigade (een radicale marxistische groep die in de jaren zeventig een gewelddadige campagne tegen de staat had gevoerd;.

Negri was in 1984 bij verstek veroordeeld voor zijn aandeel in de organisatie van een overval in de buurt van Bologna in 1974, waarbij een paramilitaire officier was gedood, en moest nog steeds een gevangenisstraf van acht jaar uitzitten. maar kwam naar verluidt samen met andere veroordeelde leden van de Rode Brigade in aanmerking voor een presidentieel pardon (zie pag. 728/2-'85).

Omstreden uitlatingen van Prodi over proces tegen Andreotti

In augustus deed premier Romano Prodi een aantal omstreden uitspraken over het proces tegen oud-premier Giulio Andreotti, die terechtstond wegens moord en lidmaatschap van de mafia. Het openbaar ministerie en enkele aanhangers van Prodi. met name leden van de rechtlijnige Heropgerichte Communistische Partij (RC).hadden kritiek op Prodi's uitlatingen, aangezien hij daarmee de rechtsgang zou hebben ondermijnd.

Voormalig Rode-Brigadeleider Antonio Negri wordt op 1 juli 1997 bij aankomst op het vliegveld Fiumicino in Rome gearresteerd. *Foto EPA*

Op 12 augustus had Prodi in een interview met de Duitse krant Welt *am Sonntag* gezegd dat hij niet kon geloven dat iemand als Andreotti, die zeven regeringen had geleid, een vriend van de mafia was en mensen liet vermoorden'. Andreotti reageerde verheugd op Prodi's uitlating en beweerde later in de krant *La Repubblica* dat veel mensen er nu van overtuigd zijn' dat dit een 'politiek proces' was. Minister Lamberto Dini van buitenlandse zaken behoorde tot de steeds groter wordende groep van invloedrijke personen en commentatoren die eveneens recentelijk de grondslag voor het proces in twijfel hadden getrokken.

Andreotti stond terecht in Palermo op het eiland Sicilië en werd ervan beschuldigd de Siciliaanse mafia gedurende meer dan tien jaar politieke en juridische bescherming te hebben verleend en tevens een onderzoeksjournalist te hebben laten vermoorden, die bewijs zou hebben gevonden van zijn banden met de mafia (zie pag. 817/1/2-'96).

Ond-SS'er Priebke veroordeeld

De 83-jarige voormalige nazi-officier Erich Priebke werd op 22 juli schuldig bevonden aan betrokkenheid bij de massa-executie van 333 burgers in maart 1944 als vergelding voor een aanval van partizanen op Duitse soldaten in Rome. De Italiaanse militaire rechtbank veroordeelde hem tot vijftien jaar gevangenisstraf; maar verminderde deze straf met tien jaar wegens verzachtende omstandigheden. Zijn medeverdachte. de 84-jarige Karl Hass. werd veroordeeld tot tien jaar cel, maar zijn straf werd teruggebracht tot acht maanden. Daar Hass voorafgaand aan zijn veroordeling enige tijd in voorarrest had gezeten, werd hij onmiddellijk op vrije voeten gesteld.

In augustus 1996 was Priebke, een voormalige SS-kapitein. door een militair tribunaal gedeeltelijk vrijgesproken. Dit besluit had geleid tot een storm van verontwaardiging (zie pag. 818/3-'96). In oktober 1996 had het Hof van Cassatie een nieuw proces gelast en in februari 1997 had het besloten dat dit proces moest dienen voor een militaire rechtbank (zie pag. 310/1 e.v.-'97).

Separatist veroordeeld

Op 11 augustus werd Peter Paul Rainer veroordeeld tot 22 jaar gevangenisstraf voor de moord op Christian Waldner. Beide mannen hadden leidinggevende uosities bekleed binnen de extreemrechtse Freiheitlichen, een separatistische groepering uit het overwegend

Duitssprekende gebied Alto Adige. die streefde naar eenwording met het aangrenzende Oostenrijk. Waldner was vermoord nadat hij zou hebben gedreigd te onthullen dat Rainer zich illegaal had ingeschreven aan de universiteit van Innsbruck in Oostenrijk.

Aardbeving

Op 26 september werd Midden-Italie getroffen door twee aardbevingen waarbij minstens elf doden en ruim 120 gewonden vielen De zwaarste aardbeving had een kracht van 5.7 op de schaal van Richter en het epicentrum ervan lag in de stad Foligno in Umbrië

Door de aardbevingen stortte een deel van de Sint Franciscus-basiliek in Assisi in. die onschatbare fresco's van Cimabue en zijn leerling Giotto uit de dertiende en veertiende eeuw herbergde.

(Vor.ber.pag. 305/2 e.v.-1997)

Op 8 januari 1997 werd in Monaco een beeld onthuld ter herinnering aan François Grimaldi. die het grondgebied van Monaco zeven eeuwen daarvoor via een list veroverd had. V.l.n.r.: prinses Caroline. prinses Stéphanic. prins Rainier III. prins Albert. en de maker van het beeld. de Nedrrlandse beeldhouwer Kees Verkade. *Foto EPA*

MALTA

REGERINGSWIJZIGING

Minister van economische zaken en financiën Lino Spiteri trad op 26 maart 1997 onverwachts af. De portefeuille economische zaken werd daarop toebedeeld aan minister van industrie John Attard Montalto: minister van handel Leo Brincat kreeg de portefeuille financiën erbij.

BTW AFGESCHAFT

De regering schafte op 1 juli de omstreden BTW af en loste daarmee een van de verkiezingsbeloften in van de Maltese Arbeiderspartij (MLP). die in oktober 1996 de algemene verkiezingen had gewonnen (zie pag. 819/3 e.v.-'96).

(Vor.ber.pag. 819/3 e.v.-1996)

MONACO

GRIMALDI-DYNASTIE VIERT 700-JARIG BESTAAN

Op 8 januari 1997 woonde de familie Grimaldi in de kathedraal van Monaco een mis bij om plechtig de viering in te luiden van 700 jaar heerschappij over hun bijna twee vierkante kilometer grote land. Hun voorvader François Grimaldi was, vermomd als monnik. in 1297 het fort dat er toen stond binnengedrongen en had er een garnizoen van soldaten uit Genua uitgeschakeld. Ter herinnering daaraan werd 's middags op de Plaats voor het Paleis een beeld van een monnik onthuld. Het hele jaar 1997 zou in het teken staan van de feestelijke herdenking.

(Vor.ber.pag. 311/2/3-1995)

PORTUGAL

VISSERSPROTEST

Ruim vijftig trawlers en andere vissersschepen blokkeerden op 5 juni 1997 de vissershaven van Lissabon uit protest tegen een overheidsmaatregel die het vissers verbood op zondag hun netten uit te werpen buiten een zone van 12 mijl. Volgens de regering was het verbod noodzakelijk om de visstand te beschermen. De vissers betoogden echter dat de maatregel discriminerend en ineffectief was, omdat zij niet zou gelden voor de omvangrijkere Spaanse vissersvloot, die in dezelfde wateren viste.

SKINHEADS VEROORDEELD WEGENS RACISTISCHE MOORD

Een rechter in Lissabon veroordeelde op 5 juni elf skinheads tot gevangenisstraffen variërend van veertien tot achttien jaar wegens hun betrokkenheid bij de gewelddadige dood van een jonge zwarte. Zij behoorden tot een groep van vijftig skinheads die in juni 1995 in de stad Lissabon tekeer waren gegaan en zwarten hadden aangevallen. Een van hun slachtoffers bezweek later aan zijnverwondingen.

AKKOORD OVER ONTWERPBEGROTING VOOR 1998

Het kabinet van premier António Guterres bereikte op 9 oktober overeenstemming over de ontwerpbegroting voor 1998. De begroting moest de aansluiting van Portugal bij de Economische cn Monetaire Unie (EMU) veiligstellen.

Het begrotingstekort zou in 1998 moeten uitkomen op 2.5 procent van het BBP. Voor 1997 werd uitgegaan van een tekort van 2,9 procent van het BBP. iets onder de maximumnorm van 3,0 procent die de EMU stelde.

De regering had al aangekondigd in beperkte mate bezuinigingen op de overheidsuitgaven te zullen doorvoeren. In de sectoren volksgezondheid en onderwijs werden de uitgaven vergroot

De inflatie zou in 1997 uitkomen op 2.0 procent. De regering ging ervan uit dat de lonen in de publieke sector in 1998 zouden stijgen met 3.0 procent. Dat zou betekenen dat sprake is van een beperkte stijging van de reele lonen.

STAAT VERKOOPT AANDELEN PORTUGAL TELECOM

De staat deed op 9 oktober een belang van 26 procent in haar aandelen Portu-

gal Telecom van de hand en haalde daarmee 334 mrd escudo (4 mrd gulden) op. Het resterende staatsbelang was nog 25 procent.

hen aantal telecombedrijven benutte de gelegenheid om een belang in de Portugese telefoonmaatschappij te verkrijgen Het Spaanse Telefónica nam een belang van 3 5 procent terwijl British Telecom voor 1 procent aandelen verwierf Ook andere strategische partners van het Portugese bedrijf het Braziliaanse Telebras en het Amerikaanse MCI kochten pakketten aandelen

De Portugese regering maakte bekend geen plannen te hebben haar belang in Portugal Telecom verder te verminderen

NOODWEER OP AZOREN

Bij een landverschuiving kwamen op 31 oktober in het dorp Ribeira Quente op het Azoreneiland Sao Miguel zeker 26 mensen om het leven. De landverschuiving was het gevolg van langdurige regenval tijdens een zware storm, die op het eiland tot plotselinge overstromingen leidde.

(Vor.ber.pag. 821/1 e.v.-1996)

SPANJE

ONTHULLING CESID-DOCCMESTEN. KRITIEK OP JUSTITIEEL APPARAAT

Op 30 december 1996 gaf de Algemene Raad van de Rechterlijke Macht (CGPJ) de procureur-generaal bij de Hoge Raad opdracht te onderzoeken of de militaire inlichtingendienst (Cesid) geheime documenten had doorgespeeld aan de pers.

De belangrijkste onderzoeksrechters van de Hoge Raad, Baltasar Garzón en Javier Gómez de Liaño. ontkenden de documenten te hebben laten lekken, en zeiden dat de publicatie van gedeeltelijke en volledige fragmenten in Madrileense kranten op 16-17 december schadelijk was geweest voor hun onderzoek naar de ontvoering, marteling en gewelddadige dood in 1983-'87 van 27 leden van de Baskische afscheidingsbeweging ETA door de Antiterroristische Bevrijdingsgroepen (GAL),die door de regering zouden zijn opgericht (zie pag. 91/2 e.v.-'97).

Daarvóór, op 4 december. had Federico Trillo, de voorzitter van het Congres van Afgevaardigden (de Tweede Kamer van de Cortes, het parlement) opgeroepen tot een 'grondige hervorming' van de CGJP en voorgesteld dat de taken van de Hoge Raad zouden worden beperkt.

Zijn opmerkingen weerspiegelden de groeiende bezorgdheid over het functioneren van het de Hoge Raad Op 10 december werd de belangrijkste onderzoeksrechter van de Hoge Raad, Jose Aranda, overgeplaatst en werd een disciplinair onderzoek gestart tegen vier rechters van de Raad Op 11 december nam de president van de strafkamer van de Hoge Raad Siro Garcia ontslag De dag daarop sloot de CGPJ zich aan bij de kritiek en verklaarde 'excessen' van leden van de Hoge Raad die hun rechterlijke bevoegdheden overschreden en geen respect hadden voor de wetten of de grondwet niet te zullen tolereren

Documenten over 'vuile oorlog' vrijgegeven

De Hoge Raad gaf op 22 maart 1997 opdracht de geheimhouding op te heffen van dertien van een reeks van zestien documenten van de militaire inlichtingendienst, zodat het openbaar ininisterie deze stukken zou kunnen gebruiken als bewijsmateriaal bij haar onderzoek naar de betrokkenheid van de regering bij de zogenaamde 'vuile oorlog' tegen de ETA in de jaren tachtig.

De uitspraak werd aanvaard door de regering van de conservatieve Volkspartij (PP), die in augustus 1996 had geweigerd de documenten vrij te geven met een beroep op de nationale veiligheid (zie pag. 91/1 e.v.-'97). Als een gevolg van een aantal 'lekken' bij het gerechtelijk apparaat. zoals algemeen werd aangenomen; was een groot deel van de inhoud van de dossiers echter al gepubliceerd in de landelijke dagbladen. Niettemin zou volgens een aantal waarnemers de officiële vrijgave van de stukken een strafrechtelijke vervolging op gang kunnen brengen tegen de vroegere socialistische premier Felipe González Márquez, omdat hij op de hoogte zou zijn geweest van of toestemming had gegeven voor bomaanslagen, ontvoeringen en moordaanslagen die werden uitgevoerd door de GAL, de doodseskaders die door de regering werden gesteund. Hierbij waren tussen 1983-'87 27 ETA-leden gedood. De mogelijkheid van een strafvervolging tegen González stond in contrast met een omstreden uitspraak van de Hoge Raad in november 1996 waarin werd bepaald dat González en twee voormalige ministers niet hoefden te worden ondervraagd of vervolgd in verband met GAL-activiteiten, hoewel een oud-minister van binnenlandse zaken wel een proces boven het hoofd hangt (zie pag 754/2-'95; 253/3 e v-'96,9111e v-'97)

Twijfel over de rechtmatigheid van de handelingen van leden van de veiligheidsdienst in de strijd tegen de ETA ontstond ook na de gewelddadige dood op 11 maart van een gevangenispsycholoog in de Baskische stad San Sebastian bij een aanslag die alom werd toegeschreven aan de ETA Een rechter nam de voor de regering pijnlijke beslissing dat de vermoedelijke dader, die na zijn arrestatie ernstige verwondingen had opgelopen. moest worden overgebracht naar Madrid om daar te worden verhoord

FEGROTING VOOR 1997 GOEDGEKEURD. VERLAGING RENTETARIEVEN

Op 27 december 1996 gaven beide Kamers van de Cortes hun goedkeuring aan de begroting voor 1997 (voor presentatie van begroting in september, zie pag. 90/2-'97).

In de begroting werden de uitgaven geraamd op 30.500 mrd ptas en de inkomsten op 27.500 mrd ptas ($ 1 = 130,85 ptas op 20 december 1996). Verwacht werd dat het overheidstekort in 1997 3 procent van het BBP zou bedragen.

Verlaging van rentetarieven

De Bank van Spanje verlaagde op 16 januari 1997 haar belangrijkste rentetarief met een kwart procent tot 6 procent, een laagterecord, als reactie op de bekendmaking in december dat het jaarlijkse inflatiecijfer 3,2 procent bedroeg, het laagste percentage sinds 1968.

ETA-GEWELD. ONTVOERINGEN EN MOORDEN LEIDEN TOT MASSALE PROTESTEN

Minister van justitie Margarita Mariscal de Gante verklaarde op 23 januari dat de regering en het bureau van de procureur-generaal een mogelijke wetswijziging in gedachten hadden waardoor personen die het gebruik van terreur hadden verdedigd, zouden kunnen worden vervolgd. Zij voegde eraan toe dat de regering ook bereid was speciale maatregelen af te kondigen om de recente opleving van straatterreur in Baskenland de kop in te drukken.

De kwestie over de verdediging van terreur werd aan de orde gesteld na de moord op luitenant-kolonel Jesús Agustin Cuesta Abril op 9 januari in Madrid door vermoedelijke ETA-leden De aanslag werd door velen in verband gebracht met de opmerkingen die een paar uur eerder waren gemaakt door Jaime Iribarren, een parlementslid van Herri Bataiuna (HB) de politieke vleugel van de Baskische afscheidingsbeweging ETA Iribarren had betreurd dat er meer geweld op komst was als het onvermijdelijke gevolg van de aanhoudende 'repressieve maatregelen' en had er bil de regering op aangedrongen te onderhandelen met ETA-gevangenen over hun eis te uorden overgebracht naar gevangenissen die dichter bil hun woonplaatsen lagen Na de moord werd in verschillende nieuwsmedia geëist dat Iribarren zou worden vervolgd

In januari waren Bilbao, San Sebastián en Pamplona het toneel van ernstige straatterreur r-an ETA-aanhangers. vooral jongeren. wat tot tientallen arrestaties leidden. Naar werd aangenomen was de ETA ook verantwoordelijk geweest voor een granaataanval op de luchthaven van Madrid op 2 januari. die n-cinig schade veroorzaakte.

De ETA moest echter een zware klap incasseren. toen haar op twee na belangrijkste leider, José Luis Urrosolo Sistiago. op 17 januari in Frankrijk werd aangehouden. Zijn arrestatie vond plaats drie dagen nadat de Franse autoriteiten een ander belangrijke ETA-lid. Josu de Mondragon, hadden overgedragen aan de Spaanse politie.

Gematigde Baskische partijen ter linker- en rechterzijde van het politieke spectrum gaven op 21 februari aan bereid te zijn een dialoog aan te gaan met de Baskische afscheidingsbeweging ETA.

Na een bijeenkomst in Vitoria lieten de partijen weten dat rechtstreekse besprekingen met de ETA wenselijk waren met betrekking tot een van de belangrijkste eisen van de organisatie: de overplaatsing van ETA-gevangenen naar gevangenissen die dichter bij hun woonplaatsen lagen. De minderheidsregering van de centrumrechtse Volkspartij (PP),hierin gesteund door de socialistische oppositie. verwierp het initiatief omdat het de ETA in de kaart zou spelen. Eerder had de regering een oproep op 4 februari van Xabier Arzalluz, de leider van de Baskische Nationalistische Partij (PNV), om besprekingen aan te knopen met de ETA. categorisch afgewezen.

De bijeenkomst was georganiseerd als gevolg van de aanhoudende botsingen tussen politie en demoristranten in Baskenland. en van verschillende recent!' moordaanslagen. die toegeschreven werden aan de ETA. Op 17 februa i kwam een politieagent om het leven bij een bomaanslag in Bilbao. Op 11 februari werd een Baskische zakenman doodgeschoten. Op 10 februari werd een lid van de Hoge Raad. Rafael Martinez Emperador, in Madrid doorgeschoten. En diezelfde dag kwam een burger; die voor het leger werkte, om hei lel-en bij een bomaanslag op een legerbusje in Granada: acht anderen raakten hierbii gewond, van wie twee ernstig

De golf van geweld en de demonstraties vielen samen niet de spanningen vanwege een onderzoek van de Hoge Raad naar de nationalistische partij Herri Batasuna (HB) de politieke arm van de ETA die niet aanwezig was bij de besprekingen in Vitoria

Op 10 februari werd Eugenio Aranburu. lid van het partijbestuur van HB. dood aangetroffen in Mallabia. niet ver van Bilbao. Dit gebeurde enkele uren voordat hij voor het gerecht inoest verschijnen op beschuldiging van het aanzetten tot geweld en terrorisme. Aranburu. die zich volgens de politie had verhangen. was een van de 25 HB-leiders die opgeroepen waren te getuigen in een zaak over een videoband waarop ETA-leden te zien waren en die door HB tijdens de algemene verkiezingscampagne in 1996 (zie pag. 538/1 e.v.-'96) in omloop was gebracht. Vijf HB-leiders werden gearresteerd omdat ze weigerden voor te komen en verwacht n e r d dat de anderen ook gearresteerd zou worden.

Op 8-9 februari brak er een golf van geweld uit in Baskenland nadat bekend was gemaakt dat José María Aranzamendi. die ervan verdacht werd lid van de ETA te zijn, de vorige dag dood was aangetroffen in zijn cel in Madrid. Hij was door ophanging om het leven gekomen. De autoriteiten lieten 48 uur verstrijken voordat ze bekendmaakten dat zijn handen en voeten vastgebonden waren. Volgens het ministerie van binnenlandse zaken had hij dat zelf gedaan en uit een lijkschouwing bleek dat hij zelfmoord had gepleegd. De familie van de overledene eiste een onderzoek naar zijn dood.

In april zette de Baskische afscheidingsbeweging ETA haar terreurcampagne voort.

In de loop van de maand vielen verschillende slachtoffers bij een aantal terreurdaden die werden toegeschreven aan de ETA. Deze omvatten (i) een aanslag op 16 april in Rentería (Guipuzcoa) waarbij een gevangenisfunctionaris ernstig werd gewond; (ii) een mislukte aanslag op 22 april in Vitorio op Carmelo Barrio, een vooraanstaande leider van de regerende Volkspartij (PP) in Baskenland: en (iii) de moord op 24 april in Bilbao op inspecteur Luis Andres Samperio van de Nationale Politie.

Er werd ook een aantal boniaanslagen gepleegd waarvoor de ETA verantwoordelijk werd gehouden. zoals een bompakket en een autobom in Sevilla op 22 april waarbij twee burgers merden gewond. De politie maakte verder op 29 april in Rentería een autobom onschadelijk riadat er bij de radicale Baskische krant *Egín* een bommelding was binnengekomen.

Verder werd in april een aantal rechtszaken gevoerd waarbij de ETA was betrokken. Op 16 april werden 22 leden van het Nationale Comité van Kerri Batasuna (HB) tegen borgtocht vrijgelaten. De borgsom bedroeg in totaal 29 mln ptas ($ 1 = 144.65 ptas op 18 april 1997). Zij waren in februari en maart in verzekerde bewaring gesteld op beschuldiging van samenwerking met de ETA (zie boven).

Op 22 april veroordeelde een rechtbank Valetín Lasarte tot dertig jaar gevangenisstraf wegens zijn betrokkenheid bij de ETA-moord op een sergeant in San Sebastián in april 1995. Dezelfde dag sprak het Hooggerechtshof de hoofdredacteur van *Egín*, Pepe José Benigno Rey, vrij van de aanklacht de medeplichtige van een gewapende groep te zijn. een delict waarvoor het openbaar ministerie acht jaar cel had geëist. Rey was ervan beschuldigd informatie over bedrijven naar de ETA te hebben gestuurd. Deze informatie was later bij politie-invallen gevonden

Nationale woede na moord op gemeenteraadslid

In juli veroorzaakte de moord op een gijzelaar van de Baskische afscheidingsbeweging ETA massale reacties van woede en verdriet in heel Spanje. Miguel Angel Blanco Garrido, een 29-jarig gemeenteraadslid van de regerende conservatieve Volkspartij (PP) in Ermua, vlakbij de Noord-Spaanse stad Bilbao, werd bewusteloos gevonden in de bossen bij de stad San Sebastián. met geboeide handen en twee kogels in zijn hoofd. Op 13 juli overleed hij in het ziekenhuis.

Blanco was op 10 juli door de ETA ontvoerd. Zijn ontvoerders hadden gedreigd hem te doden als de regering niet aan hun eis zou voldoen om binnen 48 uur 502 ETA-gevangenen over te plaatsen naar gevangenissen in Baskenland. Het ultimatuin schokte de bevolking: maar de regering verklaarde dat ze niet zou zwichten voor chantage door een 'bende terroristen.' Ondertussen zette de politie een wanhopige zoektocht op touw- naar Blanco. En in heel Spanje namen mensen in grote en kleine plaatsen op 11 juli deel aan stille protesten om de ETA over te halen Blanco's leven te sparen. Paus Johannes-Paulus II sloot zich aan bij deze oproep en televisiezenders toonden blauwe vredessym-

De Spaanse premier José Maria Aznar (3de v.l.), zijn echtgenote Ana Botella (1.)en de Baskische politici Carlos Iturgaiz (2de v.r.) en Ramón Jauregui (r.)lopen op 1%juli 1997 aan het hoofd van een demonstratie in Bilbao. waarin de vrijlating werd geëist van de door de ETA ontvoerde Miguel Angel Blanco Garrido.

Foto EPA

bolen om de ontvoerders tot clementie te bewegen. Op 12 juli, enkele uren voordat het ultimatum verstreek, leidde premier José Maria Aznar. samen met de leiders van de Baskische regionale regering en van de PSOE, een optocht van 300.000 demonstranten die door Bilbao trok om Blanco's vrijlating te eisen.

In heel Spanje vonden na de moord massale demonstraties plaats die in het algemeen vreedzaam verliepen, maar in het noordelijke stad Pamplona, waar de traditionele stierenloop een etmaal was opgeschort uit protest tegen de moord, vielen achttien gewonden bij botsingen tussen voor- en tegenstanders van de ETA. De demonstranten hadden het speciaal gemunt op de kantoren van Herri Batasuna (HB),de politieke vleugel van de ETA, en het HB-kantoor in Ermua werd ver oest door benzinebommen.

Daartoe opgeroepen door vakbonden en werkgeversorganisaties nam de bevolking 's middags op 14 juli tien minuten stilte in acht toen kroonprins Felipe samen met Aznar en drie voormalige premiers de rouwstoet leidde bij Blanco's begrafenis in Ermua. Tienduizenden woedende mensen stonden langs de route van de rouwstoet. Alle landelijke en regionale televisiezenders zonden de begrafenis rechtstreeks uit. In een van zijn zeldzame televisietoespraken zei koning Juan Carlos diezelfde avond dat het land de terroristen 'een weergaloos voorbeeld van burgerzin en eenheid' had gegeven. In Madrid en Barcelona trokken honderdduizenden mensen door de straten tijdens de grootste demonstraties sinds de mislukte legercoup in 1981. Ondertussen vonden in Bilbao en San Sebastián in Baskenland op 14-13 juli nog enkele straatgevechten plaats tussen demonstranten en ETA-aanhangers.

Politieke reactie up de moord

Verzekerd van de steun van alle partijen beloofde Aznar op 13 juli nieuwe strengere wetten om het terrorisme aan te pakken. Maar de regering toonde zich ook voorzichtig. Ze riep op de HB, die ze verantwoordelijk stelde voor de moord. te 'isoleren', maar ging niet in op oproepen de partij te verbieden.

Gematigde Baskische nationalisten. aanvankelijk voorstanders van een dialoog om het geweld te beëindigen. riepen eveneens op de HB 'politiek te isoleren', en de Baskische regionale regering verbood een HB-bijeenkomst (die op 19 juli in San Sebastián zou plaatsvinden) omdat deze tot gewelddadigheden zou leiden. Leiders van de Baskische Nationalistische Partij (PNV)deden op 20 juli een direct beroep op de ETA een wapenstilstand af te kondigen voor een 'langere periode.'Maar op 27 juli namen ongeveer 20.000 mensen deel aan een pro-ETA-bijeenkomst in San Sebastián, die vreedzaam verliep en waarbij HB-leiders het woord voerden.

Op 15 juli betreurde de HB in een communiqué de dood van Blanco. maar zij veroordeelde ook het 'lynchbeleid' van de regering en 'de jacht op activisten en aanhangers'; HB waarschuwde de regering dat deze in plaats van een oplossing te zoeken voor het probleem, het risico liep 'het ernstig uit de hand te laten lopen ' Diezelfde dag werd een ander PP-raadslid uit de vlakbij San Sebastián gelegen stad Rentería door ETA-aanhangers via muurteksten bedreigd met de dood. Op 18 juli legden drie ETA-gevangenen een verklaring af waarin zij de moord hekelden en de ETA en de HB veroordeelden. hetgeen een bevestiging ieek van berichten dat de moord op Blanco een splitsing binnen de HB had teweeggebracht, Bovendien bleek uit een op 20 juli gepubliceerde opiniepeiling dat de politieke steun voor de partij in Baskenland aanzienlijk was gedaald sinds de parlementsverkiezingen van 1996, toen ze ongeveer 13 procent van de stemmen in Baskenland had behaald (zie pag. 549/3 e.v.-'96).

ETA-gijzelaars bevrijd

Op 1 juli werden twee langdurig door de ETA vastgehouden gijzelaars bevrijd. De politie bevrijdde gevangenisbewaarder José Antonio Ortega Lara uit een ondergrondse ruimte in Mondragón, ergens tussen Bilbao en San Sebastián, en arresteerde zijn drie ETA-ontvoerders en een handlanger. Ortega Lara was achttien maanden gegijzeld en leed aan ondervoeding en spieratrofie (zie pag. 89/1-'97).

Een andere gijzelaar. Cosmé Delclaux Zubiria. telg uit een rijke Baskische familie, die meer dan zeven maanden was gegijzeld. werd door de ETA vrijgelaten in de buurt van Durango, in de provincie Vizcaya. Zijn familie zou een losgeld van ruim 1 mrd ptas hebben betaald ($1 = 154,83 ptas op 25 juli 1997).

Regeringscampagne tegen ETA

In augustus voerde de regering haar offensief tegen de ETA op na de moord in juli op het gemeenteraadslid Miguel Angel Blanco.
Begin augustus startte de politie een onderzoek naar de mogelijke betrokkenheid van de ETA bij de handel in drugs, het witwassen van geld en prostitutie. Het politieonderzoek richtte zich vooral op Gibraltar en omliggende gebieden in Zuid-Spanje. De autoriteiten gingen daarbij af op informatie van vier vermoedelijke ETA-leden die in juli waren gearresteerd wegens de ont-

voering van gevangenisbewaarder Jose Antonio Ortega Lara (zie boven)

De druk op de ETA nam eveneens toe, toen de Franse politie in Zuid-Frankrijk op 5 augustus Igor Crrestarazu Garijo arresteerde. Deze werd ervan verdacht het hoofd van de inlichtingendienst vancle ETA te zijn.

Bovendien werden op 9 augustus drie ETA-leden vanuit de Doininicaanse Republiek naar Spanje gevlogen, nadat de regering om hun uitlevering had gevraagd De drie - Eugenio Etxebeste, Ignacio Aracama Mendia en José Maria Ganchegiz - hadden in 1989 asiel gekregen in de Dominicaanse Republiek, maar dit werd begin augustus opgeheven. Van de drie hadden er twee in 1989 deelgenomen aan \-redesoverleg met de Spaanse regering. dat leidde tot een bestand. Etxebeste, de ideoloog van de ETA. leidde toen de ETA-delegatie. Hij bleef sindsdien de man via wie de regering boodschappen aan de ETA doorgaf.

Toch verwachtte men dat de druk binnen de ETA zelf om te gaan onderhandelen zou groeien. aangezien meer gevangenen zich aansloten bij de tien ETA-gevangenen die de moord op Blanco tot dan toe openlijk hadden veroordeeld. Julian Madariaga, een van de oprichters van de ETA, riep de ETA begin augustus op een bestand van een maand af te kondigen als bewijs dat zij oprecht bereid was vredesonderhandelingen te openen.

Ook in augustus bleef de situatie gespannen in Baskenland. Stappen om HB te isoleren leidden tot hevige confrontaties in de regio. nadat een alliantie van gematigde partijen op 7 augustus de HB-burgemeester van de stad Mondragón wist af te zetten. In een aan de ETA toegeschreven brief; die op 20 augustus werd gepubliceerd, kreeg een andere plaatselijke politicus te verstaan dat hij het gebied moest verlaten of anders maatregelen aan den lijve zou voelen die 'reeds hun uitwerking hebben bewezen.' De desbetreffende politicus. Joaquin Pascal, een raadslid van de PSOE in Pamplona. zwoer niet in te gaan op wat alom werd beschouwd als een bedreiging met de dood. Dezelfde dag maakten de autoriteiten bekend met de ontdekking van drie granaatwerpers een ETA-aanslag op een kazerne van de Guardia Civil in Comillas in de naburige regio Cantabrië te hebben verijdeld. Op 23-24 augustus vonden er ook onlusten plaats in Izarra toen met stenen en molotovcocktails bewapende jongeren, naar verluidt ETA-aanhangers. slaags raakten met de politie.

ETA-geweld houdt aan

Op 3 september werd in de Baskische stad Basauri een politie-officier vermoord bij een bomaanslag die volgens de Spaanse autoriteiten het werk was geweest van leden van de Baskische afscheidingsbeweging ETA De politieman die om het leven kwam toen zijn auto door een bom werd opgeblazen, was het elfde ETA-slachtoffer in 1997 en het eeiste na de moord op het raadslid Miguel Angel Blanco in juli (zie boven) Na de moord hielden op 6 september ongeveer 20 000 mensen een mars in Basauri uit protest tegen het ETA-geweld

De krant El *País* van 14 september berichtte dat de ETA ruim honderd Spaanse zakenlieden brieven had gestuurd waarin hun geid weid afgeperst om de acties van de ETA te financieren.

Op 24 september werden twee vermoedelijke ETA-leden gedood tijdens een vuurgevecht met de Guardia Civil in de Baskische stad Bilbao. De gedode mannen waren Salvador Gaztulemendi Gil (alias 'Andoni') en Jesus Martin Hernando (alias 'Tuxus'). Beiden zouden behoren tot de Vizcaya-cel, die naar werd aangenomen verantwoordelijk was geweest voor twintig aanslagen en vier doden in de voorgaande achttien maanden.

PROCESSEN TEGEN CONDE, ROLDAN EN PEROTE PELLON. ONTSLAG VOOR PROCUREUR-GENERAAL

Mario Conde, de vroegere directeur van de Banesto Bank (Banco Español de Crédito) en een van de belangrijkste Spaanse bankiers van de jaren tachtig, werd op 20 maart veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf en een boete van S 77.000 wegens frauduleus beheer.

Conde, die op borgtocht werd vrijgelaten in afwachting van een uitspraak in hoger beroep, zou G00 mln ptas van Banesto hebben verduisterd, die werden doorgesluisd naar de Argentia Trust. die was gevestigd in het Caribische belastingparadijs St. Vincent ($ 1 = 142,95 ptas op 21 maart 1997). De rechtbank verwierp zijn argument dat het geld was bestemd voor marktonderzoek en voor activiteiten om belastingfaciliteiten voor de bank te krijgen. De rechtbank nam het Conde kwalijk dat hij zijn toevlucht had gezocht tot 'kinderachtige oplichterspraktijken'. en gelastte hem het hele bedrag terug te betalen aan Banesto.

Conde hingen nog meer processen wegens ernstige fraude boven het hoofd die in verband stonden met het faillissement van Banesto in 1993 (zie pag 114/2 en 551/2-'95; 254/1-'96)

Begin van processen tegen Roldán en Perote

Op 2 juni begon het proces tegen de voormalige directeur-generaal van de Guardia Civil, Luis Roldán

Roldán, die ervan werd beschuldigd in zeven jaar tijd 1,1 mrd ptas ($ 1 = 146.75 ptas op 27 juni 1997) te hebben verduisterd. was in april 1994 naar het buitenland gevlucht, maar was in februari 1995 aan Spanje uitgeleverd na zijn arrestatie in Laos. Verwacht werd dat tijdens zijn proces ook kwesties aan de orde zouden komen als de betrokkenheid van de PSOE-regering bij de 'vuile oorlog' tegen de Baskische afscheidingsbeweging ETA in de jaren tachtig en de illegale financiering van de partijkas (zie pag. 603/2 e.v. en 632/1-'94; 551/2 e.v. en 754/1-'95).

Het proces tegen kolonel Juan Alberto Perote Pellón, voormalig plaatsvervangend hoofd van de militaire inlichtingendienst (Cesid) ging op 9 juni van start. Hij weid ervan beschuldigd documenten te hebben gestolen die verband hielden met de staatsveiligheid en de betrokkenheid van de PSOE-regering bij de 'vuile oorlog' (zie pag. 753/1 en 755/2-'95; 254/2-'96).

Perote Pellón werd op 10 juli veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar.

Procureur-generaal ontslagen

De regering ontsloeg op 9 mei procureur-generaal Juan Ortíz Urculo en kondigde aan dat hij zou worden opgevolgd door Jesús Cardenal, tot dan toe de hoofdaanklager van het hoogste hof in Baskenland. Het besluit werd beschouwd als een poging een einde te inakcn aan de ruzie tussen de procureur-generaal en het bureau van de hoofdaanklager van het Opperste Gerechtshof, dat had gedreigd het gehele gerechtelijk apparaat te ontregelen.

Het conflict was aan de dag get eden in december 1996 nadat Ortiz Urculo de hoofdaanklager van het Opperste Gerechtshof. José Aranda, had overgeplaatst. een onderzoek had gelast naar de gang van zaken op zijn bureau. en de aanzet had gegeven tot disciplinaire maatregelen tegen vier rechters van het Opperste Gerechtshof (zie boven). De spanningen tussen de twee bureaus namen daarop toe toen de door Ortíz Urculo aangewezen opvolger van de hoofdaanklager kritiek kreeg vanwege zijn politieke vooringenomenheid cn ten slotte werd afgewezen door de centrum-rechtse regering van de Volkspartij (PP).

De dag na Ortiz Urculo's ontslag keurde de regering ook de overplaatsing van een van de disciplinair gestrafte rechters goed.

HERVORMING ARBEIDSWETGEVING ECONOMISCH STABILISERINGSPLAN. BEGROTING VOOR 1998. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 10 maart slikte de regering haar dreigement in om een nieuwe arbeidswet in te voeren. nadat een doorbraak was bereikt in de vastgelopen onderhandelingen tussen de belangrijkste vakcentrales UGT en CCOO en de werkgeversvereniging CEOE

De onderhandelaars van de vakcentrales maakten bekend dat zij bereid waren arbeidscontracten te aanvaarden waarbij jongeren en langdurig werklozen lagere ontslaguitkeringen zouden ontvangen op voorwaarde dat er een overgangsperiode van vier jaar zou komen en daarna een aanpassing zou plaatsvinden van de voorwaarden voor werknemers in vaste dienst. Hierover moesten de onderhandelaars eerst overleg voeren met de aangesloten vakbonden. De regering en het bedrijfsleven betoogden dat de hervorming van de ontslagvoorwaarden, met de hoogste wettelijke percentages in de EU. van essentieel belang waren voor nieuwe investeringen en het scheppen van nieuwe werkgelegenheid. De vakbonden waarschuwden dat een eenzijdige hervo ming door de regering op verzet zou stuiten en zou leiden tot ernstige arbeidsonrust.

Akkoord over arbeidscontracten

Werkgevers en vakbondsleiders bereikten op 7 april een nationaal akkoord over richtlijnen voor arbeidscontracten. Deze richtlijnen hadden betrekking op de regels voor het aannemen en ontslaan van personeel Naar verwachting zouden de herziene regels leiden tot lagere ontslagkosten en daarom werkgevers aanmoedigen af te stappen van de recentelijk gegroeide praktijk om werknemers op tijdelijke contracten in dienst te nemen (zieboven)

Economisch stabiliseringsplan

Alle politieke partijen in de Cortes met uitzondering van Verenigd Links (IU) gaven op 16 april hun steun aan het economische stabiliseringsplan van de regering voor de periode 1997-2000.

Volgens minister van economische zaken en financiën Rodrigo de Rato Figaredo was het plan, dat was bedoeld om Spanje in staat te stellen zich te kwalificeren voor toetreding tot de Economische en Monetaire Unie (EMU)in 1999. een nieuw model voor economische groei zonder inflatie waardoor de overheidsuitgaven 'drastisch' zouden kunnen worden beperkt 'zonder dat bezuinigingen nodig waren'. Het plan ging uit van het scheppen van een miljoen banen. de handhaving van een gemiddelde economische groei van 3,2 procent per jaar. een gemiddeld inflatiecijfer van 2.3 procent per jaar, en een verlaging van het bestaande begrotingstekort met 1,6 procent.

De Europese Commissie voorspelde op 23 april dat het Spaanse begrotingstekort zou verminderen van 4,4procent in 1996 tot 3 procent in 1997. waarmee Spanje zou voldoen aan de EMU-norm.

De voorzitters van de twee Spaanse werkgeversorganisaties, Manuel Otero Luna en José Ma ia Cue\-as. en de leiders van de grootste vakbonden UGT en CCOO. respectievelijk Candido Mendez en Antonio Gutierrez (v.l.n.r.)tonen triomfantelijk het door hen op 28 april 1997 ondertekende akkoord over de herziening van de arbcidsvoormaarden. *Foto EPA*

De Bank van Spanje verlaagde op 15 april haar belangrijkste rentetarief met 0,25 procent tot 5,5 procent, het laagste niveau uit de geschiedenis van de bank

Staking vrachtwagenchauffeurs

Op 20 februari kwam er een eind aan een tmee weken durende staking van vrachtwagenchauffeurs De staking had tot een ernstige ontwrichting van de economie geleid en 50 000 arbeiders waren tijdelijk werkloos geworden Aan de staking kwam ern einde nadat de regering had beloofd de dieselprijzen te herzien en di transportsector te herstructureren, De regering bleef bij haar weigering om de pensioenleeftijd te verlagen van 65 naar 60, een van de belangrijkste eisen van de chauffeurs.

Economische indicatoren

Uit op 22 mei gepubliceerde regeringscijfers bleek dat de regering de inkomstendoelstellingen voor 1997 zou halen en dat Spanje op koers lag om zijn stabiele begrotingstekort terug te dringen tot 3 procent van het BBP. de drempel die moest worden gehaald om mee te mogen doen aan de eerste fase van de eenheidsmunt van de EMU in 1999.

De inkomsten uit vennootschapsbelasting,een belangrijke indicator voor de economische groei, stegen met 137 procent op jaarbasis in april. terwijl de BTW-inkomsten over de eerste vier maanden van 1997 stegen met 8 procent. Eerder. in april. had de regering bekendgemaakt dat de inflatie 1.7 procent op jaarbasis bedroeg (dehelft minder dan de het inflatiecijfer in 1996 en ruim binnen de EMU-richtlijnen) en dat de werkloosheid met 49.400 in het eerste kwartaal was gedaald tot 3.440.000 (21,5 procent van de beroepsbevolking).Hoewel de n-erkloosheid in Spanje het hoogste in de EU bleef. was het het laagste cijfer in vier jaar

Verkiezing van nieuwe oppositieleider

De belangrijkste oppositiepartij, de Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE),koos op 22 juni Joaquin Almunia tot haar nieuwe secretaris-generaal. Hij werd de opvolger van oud-premier Felipe González Márquez.

De 49-jarige Almunia, een Bask uit Bilbao die in 1982 het jongste lid was geweest van de PSOE-regering, was de partijwoordvoerder in de Cortes (het parlement), en werd algemeen beschouwd als een man van het midden die nauwe banden onderhield met González. Zijn overhaaste voordracht als enige kandidaat voor het leiderschap kreeg de steun van 73 procent van de 1.000 gedelegeerden op het 34ste

De voorzitter van de PSOE. Ramon Rubial (l.),feliciteert op 22 juni 1997 Joaquin Almunia met zijn verkiezing tot secretaris-generaal van de partij. Foto *EPA*

PSOE-congres dat op 20-22 juni in Madrid werd gehouden. hoewel 24 procent van de gedelegeerden blijk gaf van een andere mening door blanco te stemmen.

De verkiezing volgde op de onverwachte bekendmaking op 20 juni door de 55-jarige González, dat hij terugtrad als partijleider na 23 jaar, waarvan dertien jaar in de regering. Hij verklaarde van plan te zijn aan te blijven als parlementslid en een denktank te gaan leiden die ideeën moest aandragen die 'de sociaal-democratie de 21e eeuw in moesten loodsen'. Nadrukkelijk weigerde hij de mogelijkheid uit te sluiten dat hij ooit nog zou terugkeren als premier. Dit voedde speculaties dat Almunia - die alom werd beschouwd als een technocraat zonder veel charisma - een overgangsrol zou spelen tot de volgende parlementsverkiezingen die op zijn laatst in 2000 zouden wordengehouden.

De gematigden hadden ook de meerderheid in het nieuwe 33 leden tellende dagelijkse bestuur van de PSOE. waarin slechts twee leden van de linkse factie van Alfonso Guerra ziting hadden. Guerra. die door de rechtervleugel van dc partij op een zijspoor was gezet. trad af als vice-voorzitter en werd opgevolgd door Carinen Hermosin. die lid was van de regionale regering van Andalusie.

Presentatie begroting voor 1998

De regering-Aznar gaf op 26 september haar goedkeuring aan de begroting voor het fiscale jaar 1998 (voor details over de begroting voor 1997. zie pag. 90/2 e.v.-'97).Op 29 september werd de begroting ingediend bij de Cortes (parlement).

De begroting was gebaseerd op de verwachting dat de economische groei in 1998 de groeiraming van 3.0 procent voor 1997 zou overtreffen en zou doorschieten naar 3,4 procent Het oogmerk was het totale begrotingstekort terug te dringen naar 2.4 procent van het BBP, 0,6 procent onder de raming voor. 1997. Volgens de ramingen zouden de overheidsuitgaven met 3.2 procent stijgen, maar dit cijfer werd op een aantal belangrijke terreinen. met name volksgezondheid (met ruim 8 procent) en onderwijs (met 6 procent). overschreden. De totale inkomsten zouden in 1997 met 3.8 procent stijgen. terwijl de opbrengst van de inkomstenbelasting 5.7 procent hoger zou zijn.

PNV trekt steun aan regering in

Op 23 september maakte de leider van de Baskische Nationalistische Partij (PNV), Xabier Arzalluz, bekend dat zijn partij haar parlementaire steun aan de officieuze PP-coalitieregering introk. Het verlies van de steun van de vijf PNV-afgevaardigden in het 350 leden tellende Congres van Afgevaardigden (Tweede Kamer) betekende dat de meerderheid van de regeringscoalitie was geslonken tot één zetel. De bekendmaking kwam nadat de PNV niet het beheer over fondsen voor officiële opleidingsprogramma's in Baskenland was toegekend.

Hoewel Arzalluz verklaarde dat de PNV 'buiten het regeringsblok' zou staan. maakte hij duidelijk dat hij toch met de regering zou blijven onderhandelen over afzonderlijke kwesties.

Treinramp

Op 31 maart vond een van de ernstige treinrampen uit de Spaanse geschiedenis plaats toen een trein bij de Noord-Spaanse stad Pamplona ontspoorde. Hierbij kwamen 22 passagiers om het leven en raakten er 89 gewond, van wie zeventien ernstig. Volgens onderzoekers was het ongeluk te wijten aan een te hoge snelheid.

Brand op scheepswerf

Op 3 juli kwamen in de haven van Valencia zeker negentien werfarbeiders om het leren toen een nieuw schip dat brandstof innam, in brand vloog.

VOORSTEL AAN GROOT-BRITTANNIE OM SOEVEREINITEIT OVER GIBRALTAR TE DELEN

De Spaanse regering bevestigde op 29 januari 1997 dat zij Groot-Brittannië had voorgesteld de soevereiniteit over Gibraltar te delen. De Britse regering had dit voorstel verworpen.

Het voorstel. dat op 28 januari was uitgelekt naar de Spaanse pers. was door de Spaanse minister van buitenlandse zaken Abel Matutes aan zijn Britse collega Malcolm Rifkind gedaan tijdens hun ontmoeting op 22 januari in de Spaanse hoofdstad Madrid. Volgens officiële Spaanse bronnen had de Britse regering het voorstel op 28 januari van de hand gewezen, omdat het geen rekening hield met de opinie van de inwoners van Gibraltar. van wie de meerderheid zich vierkant had uitgesproken tegen eerdere plannen voor een gedeelde soevereiniteit. Naar verluidt voorzag het plan in een gedeelde soevereiniteit voor een periode van 50 tot 73 jaar met een eventuele verlenging tot 100 jaar. Krachtens dit voorstel zou Groot-Brittannië een aanzienlijke zeggenschap behouden over de aangelegenheden van Gibraltar, zoals de buitenlandse betrekkingen. maar zou Spanje een rol krijgen 'die langzamerhand in overeenstemming met de nieuwe regeling zou worden'.

Premier Peter Caruana van Gibraltar noemde Matutes' voorstel op 28 januari 'absurd'. Hij maakte deze opmerking tijdens een met veel publiciteit omgeven bezoek aan Brussel, waar *hij* de EU om hulp vroeg bij de behandeling van een aantal klachten van Gibraltar tegen Spanje. Deze betroffen onder meer een verbod op zee- en luchtverbindingen tussen Spanje en Gibraltar beperkingen voor vliegtuigen die aanvlogen op het vliegveld van Gibraltar, en de Spaanse weigering identiteitskaarten of het (telefonische)landentoegangsnummer van Gibraltar te erkennen. De Spaanse pers veroor-

deelde Caruana's bezoek als onnodig, omdat alleen Groot-Brittannië verantwoordelijk was voor de buitenlandse betrekkingen van Gibraltar, waaronder zijn betrekkingen met de EU Naar verluidt weerhield Spaanse druk de desbetreffende EU-commissarissen ervan Caruana's delegatie te ontvangen.

Tiidens hun ontmoeting probeerden Matutes cn Rifkind ook een oplossing te vinden voor de netelige kwestie van het Spaanse standpunt over Britse paspoorten die waren afgegeven in Gibraltar De twee ministers besloten een commissie in het leven te ioepen die een onderzoek zou moeten instellen naar de status van deze paspoorten, in het bijzonder van de paspoorten (1 400 van de 14 000), die geen recht op verblijf in Groot-Brittannie en de EU gaven

Begin januari had het Spaanse ministerie van buitenlandse zaken gedreigd deze paspoorten niet meer te erkennen door een uit 1960 daterend Anglo-Spaans verdrag over visumvrijstelling als verouderd te beschouwen. Krachtens dit verdrag hadden inwoners van Gibraltar het recht gekregen vrijelijk naar Spanje te reizen. Het ministerie trok dit dreigement echter in. nadat Groot-Brittannië had geëist dat Spanje de paspoorten zou erkennen, omdat zij waren afgegeven voor een Brits gebiedsdeel binnen de EU. Groot-Brittannië had betoogd dat Spanje anders in strijd met de EU-bepalingen over het vrije verkeer van personen zou handelen.

Rifllind maakte verder bekend dat Caruana op korte termijn strengere maatregelen zou introduceren om illegale praktijken in Gibraltar te bestrijden, zoals het witwassen van drugsgeld, waarover Spanje zich grote zorgen maakte.

Britse dreigementen

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Robin Cook, dreigde op 8 juli dat Groot-Brittannië Spanje's volledige deelname aan de commandostructuur van de NAVO zou tegenhouden, als het land de beperking van de bewegingsvrijheid van de Britse luchtmacht en marine in en rond Gibraltar niet ophief. Zijn opmerkingen lokten een scherpe reactie uit in de Spaanse pers en wekte naar verluidt verbazing in regeringskringen. Britse functionarissen zwakten later de mogelijkheid van een Brits veto af.

PLAN VOOR INSTELLING VEILIGHEIDSZONE ROND CECTA

Op 9 september gaf de regering een verklaring uit waarin zij nadere informatie bekendmaakte over een plan om een veiligheidszone rond de Noord-Afrikaanse enclave Ceuta in te stellen teneinde illegale immigranten t, weicn

Het plan voorzag in de constructie van een twee meter hoog hek langs de grens tussen Ceuta en Marokko Tevens zouden videocamera's en zoeklichten langs de grens worden geplaatst Volgens de verklaring was de aanleg van een veiligheidssysteem rond Melilla, de andere Spaanse enclave in Voord-Afrika bilna-, oltooid

(Vor bei pag 89/1 e v -1997)

TURKIJE

LEGER ZET REGERING ONDER DRUK OM OPRUKKEND FUNDAMENTALISME TEGEN TE GAAN

Premier Necmettin Erbakan zwichtte op 5 maart 1997 voor de druk van de door het leger gedomineerde Nationale Veiligheidsraad en zette zijn handtekening onder een memorandum met 'aanbevelingen'. dat hem ertoe verplichtte het seculiere karakter en de Westerse oriëntatie van Turkije te versterken (zie pag. 314/1 e.v.-'97).

Het memorandum was op 28 februari opgesteld door de Nationale Veiligheidsraad en berustte op de seculiere beginselen van de stichter van de Turkse republiek. Mustafa Kemal Ataturk.

Deze bracht een abrupte breuk met het Ottomaanse tijdperk tot stand door kerk en staat van elkaar te scheiden. een burgerlijk wetboek in te voeren naar Zwitsers voorbeeld en de orientatie van Turkije op het Westen te richten. De Turkse militairen zien zichzelf sinds de oprichting van de republiek in 1923 als de traditionele beschermers van de leer van Ataturk.

Het memorandum behelsde een strikte handhaving van het bestaande verbod op het dragen van islamitische kleding. Daarnaast eiste de Veiligheidsraad dat de financiële organisaties van de islamitische broederschappen onder toezicht zouden worden gesteld en zou worden voorkomen dat zij zouden uitgroeien tot een belangrijke economische macht in Turkije. Tevens wilde de Veiligheidsraad dat het aantal religieuze scholen zou worden beperkt en dat zij zouden worden gecontroleerd door het ministerie van onderwijs. Verder moesten de islamitische kranten aan controle worden onderworpen. De Raad stelde niet nader omschreven 'sancties' in het vooruitzicht, als de coalitieregering onder leiding van Erbakans islamitische Welzijnspartij (RP)de maatregelen niet zou uitvoeren.

Erbakan had in eerste instantie geweigerd de aanbevelingen te aanvaarden. Op 4 maart verklaarde hij dat zijn regering slechts verantwoording schuldig was aan het parlement en niet aan het leger Maar de dag daarop gaf hij zich gewonnen nadat de Veiligheidsraad een videoband had doorgespeeld aan de media waarop was te zien dat jonge koran-studenten het standbeeld van Ataturk bespuwden.

Op 1 i maart besloot de regering de aanbevelingen ,an de Veiligheidsraad uit voeren, maar zij waarschuwde dat een aantal maatregelen zou moeten woiden voorgelegd aan het parlement Op 31 maart berichtte het dagblad *Milliyet*, dat nauwe banden met het leger had dat de Veiligheidsraad had besloten 'een hardere verklaring af te leggen en aan te dringen op snel ingrijpen', als de regering verzuimde de maatregelen binnen een maand uit te voeren

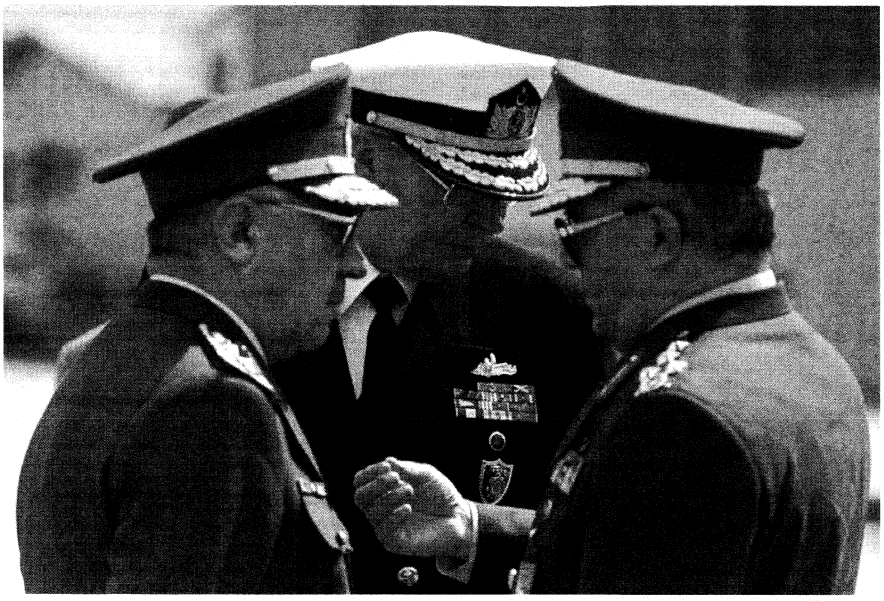
Groeiende spanning tussen strijdkrachten en regering

In april groeide de spanning tussen het leger en de pro-islamitische regering van premier Erbakan over diens duidelijke onwil om maatregelen uit te voeren die moesten voorkomen dat Turkije verder zou afdrijven in de richting van het moslim-fundamentalisme.

Erbakan, de leider van de RP, het belangrijkste lid van de regeringscoalitie, had op 26 april een acht uur durend onderhoud met de Nationale Veiligheidsraad, waarbij werd besproken hoever de regering was gevorderd met de uitvoering van het memorandum met twintig 'aanbevelingen', dat de Raad eind februari had opgesteld. Radicale leden van de R P verzetten zich tegen de maatregelen, vooral tegen de eis dat de regering erop zou moeten toezien dat kinderen acht jaar basisonderwijs op staatsscholen zouden volgen. Deze maatregel zou de invloed van islamitische scholen sterk beperken.

Het ongenoegen van het leger over de onwil van de regering om de 'aanbevelingen' uit te voeren. trad in april steeds duidelijker aan het licht. Tijdens een televisie-uitzending op 18 april leverde een hoge officier felle kritiek op Erbakan. die hij een -pooier' noemde omdat hij een uitnodiging van koning Fahd van Saoedi-Arabië had aangenomen om medio april een pelgrimsreis naar Mekka te maken. De legertop weigerde de officier te berispen wegens zijn opmerkingen

Volgens een officiële verklaring die werd uitgegeven na het onderhoud op

De opperbevelhebbers van dc Turkse strijdkrachten spreken elkaar op 25 april 1997 op het vliegveld van Ankara. aan de vooravond van de zitting van de Nationale Veiligheidsraad. V.l.n.r.: Chefstaf generaal Ismail Kahhi Karadayi, admiraal Guven Erkaya (marine), en generaal Hikmet Koksal'dan (landmacht). Foto *EPA*

26 april. 'waren beide partijen het er over eens geworden dat de regering doortastend moest handelen' met betrekking tot de aanbevelingen van de Veiligheidsraad. Maar na het onderhoud krabbelde Erbakan terug. toen hij zei dat de regering zou spreken over onderwijshervormingen, maar dat het parlement het laatste woord zou hebben over beleidskwesties. Op 27 april verklaarde de vice-voorzitter van de RP-fractie in het parlement, Salih Kapussuz. dat zijn partij, als het voorstel voor de ondeiwijshervormingen zou worden ingediend in de Grote Nationale Assemblee (parlement). 'zich tot het uiterste ertegen zou verzetten'

Voorstellen voor vervroegde parlementsverkiezingen

Premier Erbakan verklaarde op 29 april dat vervroegde parlementsverkiezingen tot de mogelijkheden behoorden. Zijn mededeling volgde op een eerdere verklaring van president Suleyman Demirel dat alleen vervroegde parlementsverkiezingen de impasse waarin de regering en het leger zich bevonden, zouden kunnen doorbreken. In december 1995 waren voor de laatste maal verkiezingen gehouden voor de Grote Nationale Assemblee. waarvan de maximale zittingsperiode vijf jaar was (ziepag. 257/2 e.v.-'96).

Een dissidente factie in de Partij van het Juiste Pad (DYP). de kleinere partner van de RP in de regeringscoalitie, zou eveneens hebben aangedrongen op vervroegde verkiezingen. Deze factie werd geleid door Yalim Erez, die op 26 april aftrad als minister van handel en industrie tegelijk met minister van gezondheidszorg Yildirim Aktuna. Volgens Erez en Aktuna was vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tansu Ciller, die tevens DYP-voorzitter was, er niet in geslaagd de moslim-fundamentalistische neigingen van de RP te beteugelen.

Op 29 april werd staatsminister Nafiz Kurt benoemd tot waarnemend minister van gezondheidszorg en bosbouw, en Halit Dagli tot waarnemend minister van handel en industrie.

De regeringscoalitie kwam ook onder druk te staan van de oppositionele Democratisch Linkse Partij (DSP) en de Moederland Partij (ANAP). De leiders van de DSP en de ANAP, respectievelijk Bulent Ecevit en Mesut Yilmaz, ontmoetten elkaar op 29 april en eisten in een gezamenlijke verklaring dat er een nieuwe regering zonder de RP zou worden gevormd.

Ook in mei stonden de binnenlandse ontwikkelingen in het teken van de aanhoudende spanningen tussen het leger en de regering. De door Erkabans RP geleide regeringscoalitie kwam vanuit verschillende hoeken onder druk te staan, onder meer van ontevreden leden van RP's kleinere coalitiegenoot, de Partij van het Juiste Pad (DYP). de oppositie en de rechterlijke macht

Op 26 mei woonde Erkaban een speciale zitting bij van het Opperste Militaire Gerechtshof waar hij met zijn handtekening het ontslag bekrachtigde van een aantal legerofficieren die fundamentalistische neigingen zouden hebben. In een na de zitting uitgevaardigde verklaring heette het dat ei. 'noodzakelijke besluiten' waren genomen 'betreffende de disciplinaire en morele staat van sommige militairen'.

Op Z0 mei stemde de Grote Nationale Assemblee met 27 i tegen 265 stemmen (en twee onthoudingen) tegen een motie van wantrouwen tegen de regering. De oppositie had de motie ingediend omdat de regering voortdurend de basisbeginselen van de republiek had geschonden en het land op de rand van een burgeroorlog had gebracht. Maar het succes waarmee de coalitie deze stap van de oppositie weerstond werd getemperd door het gestaag afbrokkelen van haar meerderheid in de Assemblee als gevolg van DYP-ers die overliepen naar de oppositie.

Op 21 mei werd bij het Constitutionele Hof een rechtszaak aangespannen met de bedoeling de RP te ontbinden met als argument dat ze 's lands seculiere fundamenten aantastte. De zaak werd aangespannen door Vural Savas, de openbare hoofdofficier van justitie van het Hof van Cassatie, die verklaarde dat 'de Welzijnspartij het seculiere karakter van de Turkse staat ondermijnt, waardoor een klimaat van burgeroorlog wordt geschapen'.

Regeringsbenoemingen

Erkaban benoemde op 13 mei twee nieuwe leden in zijn regering ter opvolging van de in april afgetreden DYP-dissidenten (zie boven).

Ismail Karakuyu werd minister van volksgezondheid en Ali Riza Gonul minister van handel en industrie. Beiden waren naaste medewerkers van DYP-leider. vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tansu Ciller.

Leden van islamitische sekte in gevangenis

Op 30 april veroordeelde het hof voor staatsveiligheid in Ankara 122 fundamentalisten. die eind 1996 waren gearresteerd bij rellen voor de Kocatepe-

moskee in Ankara, tot gevangenisstraffen Zes van hen kregen vier jaar, 113 drie jaar en drie anderen twintig maanden Alle veroordeelden behoorden tnt de Aczmendi-sekte, waarvan de leden hun haar laten groeien en een staf dragen zoals die van de profeet Mohammed De sekteleden werden schuldig geacht aan de oplichting van een illegale beweging, belediging van Mustafa Kemal Ataturk, de stichter van het moderne Turkije en overtreding van het verbod op het dragen van islamitische hl eding

Alparslan Turkes overleden

Op 4 april overleed op 80-jarige leeftijd Alparslan Turkes, de leider van de uiterst rechtse Nationalistische Actiepartij (MHP).aan een hartaanval.

Turkes begon zijn politieke carrière in 1965 als leider van de opeenvolgende ultra-nationalistischc politieke partijen Hij speelde ook een grote rol bij de opkomst van de Grijze Wolven. de extreme (gewapende) vleugel van de ultranationalistische beweging. Van 1974-1977 was Turkes vice-preinier in de regeringen van nationale eenheid van Suleyman Demirel, de huidige president. Na de staatsgreep van 1980. die een einde maakte aan het gewapende conflict tussen extreem-rechts en extreem-links waarbij zeker 5.000 dodenvielen. hield hij zich geruime tijd schuil. Hij werd uiteindelijk berecht en vrijgesproken en keerde in 1987 in de politiek terug De laatste jaren sprak hij steeds vaker over de noodzaak van een democratisch Turkije en het belang van een krachtenbundeling van de centrum-rechtse partijen teneinde een tegenwicht te bieden tegen de opmars van de fundamentalistische Welzijnspartij. Op 8 april. de dag waarop Turkes werd begraven. trok een rouwstoet van honderdduizenden mensen door de straten van Ankara.

VERVROEGDE PARLEMENTSVERKIEZINGEN. SIEUWE REGERING. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De pro-islamitische regering van premier Necmettin Erbakan werd in juni opgevolgd door een nieuwe coalitie onder leiding van Mesut Yilmaz, de voorzitter van de seculiere conservatieve Moederland Partij (ANAP).

Erbakan, de leider van de Welzijnspartij (RP). de grootste partij in een coalitie waarin de Partij van het Juiste Pad (DYP) de kleinste partner was. was eind juni 1996 premier geworden (zie pag. 709/3 e.v.-'96).Tijdens zijn premierschap had hij bijna voortdurend overhoop gelegen met het machtige militaire establishment van Turkije, dat had betwijfeld of de RP zich wel gebonden achtte aan de moderne seculiere traditie van Turkije. Sinds maart was de regering in feite vleugellam gemaakt, nadat het leger Erbakan een ultimatum had gesteld om te voorkomen dat Turkije verder zou afdrijven in de richting van het inoslimfundamentalisme (zie pag. 314/1 e.v.-'97 en boven).In mei kreeg de regering ook kritiek te verduren uit niet-militaire hoek. onder meer van ontevreden leden van de DYP (zie boven).

Aankondiging vervroegde verkiezingen. Regering verliest meerderheid

Op 1 juni maakte Erbakan bekend dat zijn regering vervroegde verkiezingen wilde houden, maar noemde daarvoor geen datum (de verkiezingen voor het parlement, de Grote Nationale Assemblee hadden in december 1995 plaatsgevonden, nieuwe parlementsverkiezingen moesten voor december 2000 worden gehouden) Erbakan zei dat het premierschap in juni zou worden overgedragen aan DYP-leider Tansu Ciller, die vice-premier en minister van buitenlandse zaken was Het coalitieakkoord tussen de RP en de DYP voorzag in een roulerend premierschap van Erbakan en Ciller gedurende even lange perioden en in de overdracht van het premierschap in geval van vervroegde verkiezingen

Op 4 juni raakte de coalitie haar meerderheid kwijt in het 550 leden tellende parlement. doordat een aantal parlementariërs overliep, met name van de DYP. Vanaf 30 juni was het aantal DYP-afgevaardigden gedaald tot 103, terwijl dat er onmiddellijk na de algemene verkiezingen van 1993 nog 135 waren. Op 13 juni kondigde minister van toerisme, Bahattin Yucel, aan dat hij uit de regering en de DYP stapte uit protest tegen het pro-islamitische beleid.

Zetelverdeling in Grote Nationale Assemblee vanaf 29 juni (tussen haakjes de zetelverdeling na de verkiezingen van december 1995)

Welzijnspartij (RP)	154	(158)
Partij van het Juiste pad (DYP)	105	(135)
Moederland Partij (ANAP)	133	(132)
Democratisch Linkse Partij (DSP)	67	(76)
Republikeinse Volkspartij (CHP)	49	(49)
*Partij voor een Democratisch Turkije (DTP)	11	(0)
Grote Eenheidspartij (BBP)	8	(0)
Nationalistische Actiepartij (MHP)	2	(0)
Onafhankelijken	19	(0)
Vacant	2	(0)
Totaal	550	(550)

* De DTP werd opgericht in januari 1997 en had als voorzitter Husamettin Cindoruk.

Aanhoudende druk van leger op regering

Ondanks de aangekondigde vervroegde verkiezingen handhaafde het leger bc gin juni de druk op de regering-Erbakan

Op 6 juni publiceerde het leger een lijst met namen van prominente bedrijven, waarvan er een groot aantal banden onderhield met de RP, en drong erop aan dat ze zouden worden geboycot wegens hun steun aan 'reactionaire activiteiteil'. Dezelfde dag verklaarde een hooggeplaatste generaal dat de regering onvoldoende geld had uitgetrokken voor de militaire operaties tegen de Koerden in Noord-Irak (zie onder). Tijdens een persconferentie op 11 juni waarschuwde generaal-majoor Fevzi Turkeri. hoofd van de inlichtingendienst in de generale staf, dat het leger Turkije met geweld zouden beschermen tegen islamitisch extremisme. De regering, zo verklaarde hij. had de groei van subversieve moslim-bewegingen aangemoedigd. Bovendien hadden RP-leden van het parlement 'het volk opgezet tegen het seculiere bewind en het leger.'

Erbakan treedt af. Nieuwe regering

Op 18 juni diende Erbakan zijn ontslag in. President Suleyman Demirel aanvaardde het onmiddellijk en begon met verscheidene partijen besprekingen over de vorming van een nieuwe regering. Bij de bekendmaking van zijn ontslag verzocht Erbakan president Demirel om Ciller te vragen een nieuwe regering te vormen. Hij zei ook dat de RP. DYP cn BBP bereid waren een coalitie aan te gaan met Ciller als premier. Op 20 juni maakte Demirel echter bekend ANAP-leider Mesut Yilmaz te hebben uitgenodigd een nieuwe regering te vormen. Deze stap werd algemeen beschouwd als een overwinning voor het leger, dat zich had uitgesproken tegen een coalitie van RP en DYP met Ciller als premier. Yilmaz was al eerder premier geweest van maart tot juni 1996 van een coalitie van ANAP en DYP (zie pag. 707/2 e.v.-'96) en van juni tot november 1991 (zie pag. 697/2-'91 en 308/1-'92).

Yilmaz maakte meteen duidelijk dat hij de RP niet zou uitnodigen deel te nemen aan de nieuwe coalitie. Op 24 juni sprak hij met Ciller. Zij maakte echter bekend dat zij had geweigerd zelfs maar te overwegen of zij zou ingaan op een aanbod toe te treden tot zijn regering. Ciller zei dat ze niet over samenwerking met

Premier Necmettin Erbakan (r) kondigt op 18 juni 1997 zijn aftreden aan Naast hem vice-premier Tansu Ciller *Foto* EPA

Yilmaz kon praten, omdat Demirels besluit hem te vragen een nieuwe regering te vormen. ondemocratisch was.

Op 30 juni gaf Demirel zijn goedkeuing aan Yilinazs nieuwe regering. De nieuwe regering bestond uit leden van de ANAP, DSP, DTP en verscheidene onafhankelijke ministers. maar kon ook rekenen op de steun van de CHP.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Mesut Yilmaz (ANAP):vice-premiei; staatsminister - Bulent Eccvit (DSP); vicepremier. defensie - Ismet Sezgin (DTP);justitie - Oltan Sungurlu (ANAP); binnenlandse zaken - Murat Baseskioglu (AXAP):buitenlandse zaken - Ismail Cem (DSP): financiën - Zekeriya Temizel (DSP): onderwijs - Hikmet Ulugbay (DSP): openbare werken en huisvesting - Yasar Topcu (AKAP): gezondheidszorg - Halil Ibrahim Ozsoy (ANAP): verbindingen en vervoer - Necdet Menzir (DTP): landbouw en plattelandszaken - Mustafa Tasar (ANAP):arbeid en sociale zekerheid - Nami Cagan (DSP); industrie en handel - Yalim Erez (onafhankelijk): energie en natuurlijke hulpbronnen - Cumhur Ersumer (ANAP):cultuur - Istemihan Talay (DSP): toerisme - Ibrahim Gurdal (ANAP): bosbouw - Ersin Taranoglu (ANAP). milieu - Imren Aykut (ANAP).

Staatsministers:

Gunes Taner (AXAP). Husamettin Ozkan (DSP),Yucel Secliiner (AXAP), Isilay Saygin (AKAP). Hikmet Sami Turk (DSP), Salih Yildirim (ANAP),Rifat Serdaroglu (DTP).Metin Gurdere (ANAP). Sukru Sina Gurel (DSP). Ahat Andican (ASAP). Isin Celebi (ANAP). Mustafa Yilmaz (DSP). Refaidclin Sahin (DTP). Burhan Kara (AXAP), Cavit Kavak (ANAP).Eyup Asik (ANAP), Rusdu Kazim Yucelen (ANAP), Hasan Gemici (DSP), Mehmet Batalli (DTP).

Het betrof in alle gevallen nieuwe benoemingen.
r

Nieuw regeringsprogramma

Premier Mesut Yilmaz presenteerde op 7 juli zijn nieuwe regeringsprogramma aan het parlement.

Yilmaz zei dat zijn regering zou 'proberen het land te redden' van de vorige coalitieregering. die was geleid door de moslim-fundamentalistische RP. Hij beloofde het vertrouwen in de staat te herstellen. orde en gezag te versterken, krachtiger te streven naar het volwaardige lidmaatschap van de Europese Unie en een verplicht basisonderwijs van acht jaar in te voeren. Deze laatste maatregel was gericht tegen religieuze scholen. net als het nieuwe seculiere onderwijsbeleid dat minister van onderwijs Hikmet Ulugbay op 22 juli aankondigde en dat verbood om kinderen vanaf september *1997* in te schrijven voor een islamitische school.

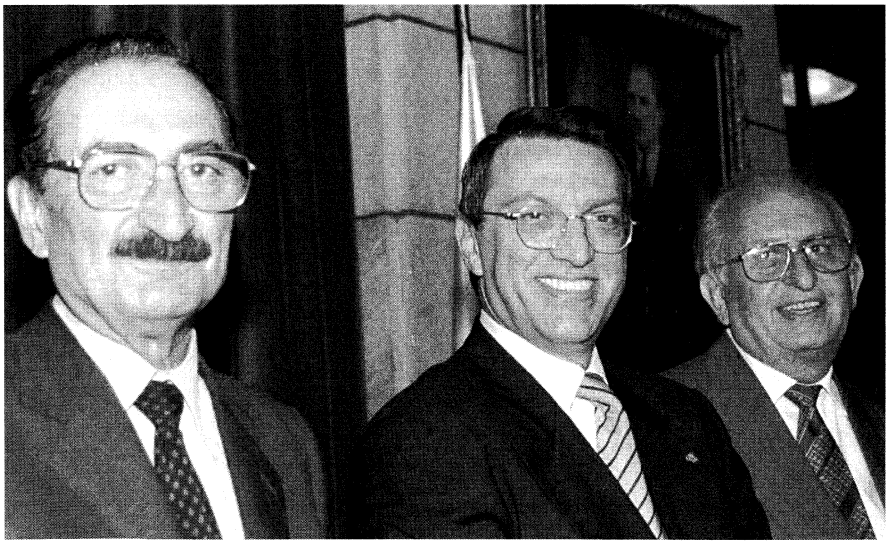
DYP-parlementariërs stappen uit partij

Ook in juli keerden veel parlementariers van de DYP de partij de rug toe. Aan het eind van de maand werd bekendgemaakt dat de partij nog maar beschikte over 93 van de 135 parlementszetels die ze bezette direct na de parlementsverkiezingen van december 1995 (zie pag. 257/2 e.v.-'96; voor zetelverdeling in parlement eind juni, zie tabel boven).

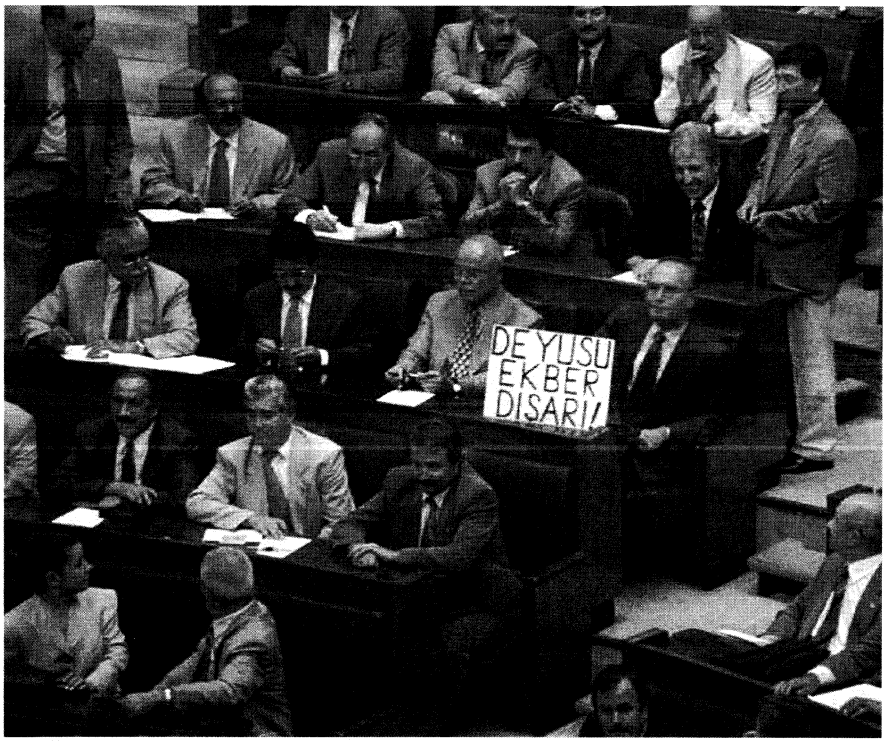
Onder de vertrekkenden bevonden zich Dogan Gures. die algemeen beschouwd werd als een van de trouwste aanhangers van DYP-leider Tansu Ciller, en voormalig minister van economische zaken Ufuk Soylemez. Laatstgenoemde sloot zich aan bij de Partij voor een Democratisch Turkije (DTP), één van de kleinere partners in de door de ANAP van Yilmaz geleide coalitie. Volgens verscheidene commentatoren betekende deze uittocht uit de DYP dat er vraagtekens werden gesteld bij Cillers politieke toekomst.

Nieuwe onderwijswet

De Grote Nationale Assemblee gaf op 16 augustus met 277 tegen 242 stemmen haar goedkeuring aan een omstreden onderwijswet. Dit gebeurde na drie da-

De nieuwe Turkse premier Mesut Yilmaz (m.)wordt geflankeerd door de leiders van zijn twee coalitiepartners, Bulent Ecevit van de DSP (1.)en Husamettin Cindoruk van de DTP (r.)na de presentatie van de nieuwe regering op 30 juni 1997 *Foto EPA*

Tijdens de vertrouwensstein voor de minderheidsregering van premier Mesut Yilmaz op 12 juli 1997 ontvouwt de sociaal-democratische afgevaardigde Sabri Ergul in het parlement een kartonnen bord met de tekst: 'Wegwezen, grootste koppelaar' een Ottomaanse term die pooier betekent. De kreet was gericht tot de Welvaartspartij: eerder had een voormalige afgevaardigde van die partij ieclereen die in het parlement zat. een pooier genoemd. Foto *EPA*

gen van verhitte debatten in het parlement en weken van demonstraties en protestacties in het hele land. Invoering van de wet was een belangrijke eis van het invloedrijke Turkse leger dat 's lands moderne seculiere traditie wilde beschermen. Verzet tegen de wet van de zijde van de RP had de spanningen tussen de partij en het leger doen oplopen en had een belangrijke rol gespeeld bij de val van dc door dc RP gclcidc regeringscoalitie (zieboven).

Krachtens de nieuwe wet werd de leerplicht verlengd van vijf tot acht jaar. Dat zou tot gevolg hebben dat de minimum inschrijfleeftijd voor islamitische scholen (de zogeheten imam hatipscholen) steeg van 11 naar 14 jaar. De wet had tot gevolg dat het aantal kinderen op de 500 imam hatipscholen drastisch terugliep, maar zorgde er tevens voor dat de leerlingen die naar deze scholen gingen, een leeftijd hadden bereikt waarop ze minder gemakkelijk te beïnvloeden waren. De wet zou in september in werking treden en circa $ 6,3 mrd kosten in de periode van 1997 tot 2000. De regering wilde extra inkomsten voor het onderwijs binnenhalen door extra belasting te heffen op alcohol, tabak. mobiele telefoons enloterijen.

Na de stemming noemde RP-leider en oud-premier Necmettin Erkaban de nieuwe wet 'een product van fascistisch seculier denken' en zwoer haar voor de rechtbank aan te vechten. In de weken voorafgaand aan de stemming hadden RP-aanhangers demonstraties tegen de wet georganiseerd in Istanboel en andere plaatsen.

Verdere stappen tegen islam in augustus

Het leger ontsloeg op 4 augustus 73 officieren en onderofficieren die ervan werden verdacht banden te onderhouden met moslim-fundamentalistische organisaties. Het besluit werd genomen tijdens de jaarlijkse vergadering van de Hoge Militaire Raad. Volgens berichten had het leger een lijst opgesteld met de namen van 300 moslim-fundamentalistische sympathisanten, maar had het op voorstel van de regering besloten slechts een kwart van hen naar huis te sturen.

Op 11 augustus arresteerde de Turkse politie drie functionarissen van de Nationale Jongerenstichting (MGV), een liefdadigheidsinstelling die nauwe banden met de RP onderhield. Er werd bekendgemaakt dat de drie in de provincie Nevsehir (ten zuidoosten van Ankara) in hechtenis waren genomen nadat in kantoren van de stichting videobanden van moslim-fundamentalistische politici en verboden religieuze boeken waren aangetroffen Krachtens de Turkse wet moesten liefdadigheidsinstellingen politiek neutraal zijn

Casino's verboden

Op 8 augustus ging het parlement akkoord met een wet die bepaalde dat de 78 casino's in Turkije voor 10 februari 1998 gesloten moesten zijn.

De wet was in 1996 ingevoerd door de coalitie onder leiding van de RP, maar president Suleyman Demirel had er in juni zijn veto over uitgesproken omdat volgens hem de Turkse toeristenindustrie op die manier grote schade zou worden toegebracht. De tweede goedkeuring van de wet maakte het presidentiële veto ongedaan en medio augustus ondertekende Suleyman de wet.

Beperkte amnestiemaatregel

Op 14 augustus keurde het parlement een amnestiemaatregel goed. waardoor hoofdredacteuren die gevangen zaten wegens de publicatie van artikelen die als een bedreiging voor de nationale veiligheid werden beschouwd. zouden vrijkomen. De wet bevatte een bepaling die luidde dat zij alsnog hun straf moesten uitzitten als ze zich binnen drie jaar aan eenzelfde vergrijp schuldig zouden maken. De regering zou de nieuwe maatregel hebben bekrachtigd onder druk van het in New York gevestigde Comité ter Bescherming van Journalisten en andere mensenrechtenorganisaties.

De wet was van toepassing op zeker zes hoofdredacteuren. De meeste van de 89 journalisten en redacteuren die gevangen zaten. waren veroordeeld wegens de publicatie van artikelen waarin vraagtekens werden gezet bij de onderdrukking van het Koerdische nationalisme door de staat

OFFENSIEF TEGEN KOERDEN

Turkse militairen vielen op 14 mei met steun van honderd tanks, zware artillerie en gevechtshelikopters Noord-Irak binnen. Het offensief was gericht tegen de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), die vanuit kampen in Noord-Irak aanslagen pleegde in Turkije. De sterkte van de troepenmacht werd algemeen geschat op zeker 50.000 soldaten en dorpswachters.

De PKK was haar. strijd voor een onafhankelijk Koerdistan in 1984 begonnen. Hrt laatste grootscheepse Turkse offensief tegen PKK-bases in Irak had plaatsgevonden in maart en april 1995 (zie pag. 317/3 e.v. en 611/1 e.v.-'93).

Opmerkelijk aan het offensief was de samenwerking tussen het Turkse leger en de troepen (peshmerga's) van de Koerdische Democratische Partij (KDP) van Masoud Barzani, die het grensgebied van Irak met Turkije beheerste. De Turkse minister van defensie; Turhan Tagan, zei op 14 mei dat het legeroffensief een reactie was op een verzoek om steun van de KDP. Waarnemers wezen erop dat de PKK geprobeerd had haar invloed in de Koerdische enclave in Koord-Irak te vergroten. De enclave was verdeeld in twee zones waar de dienst werd uitgemaakt door de KDP en haar rivaal. de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) van Jalal Talahani.
In een op 22 mei uitgevaardigd communiqué gaf de KDP de PKK de schuld van de Turkse inval en beschuldigde zij de PKK ervan eenheden te hebben overgebracht naar de door de KDP gecontroleerde stad Arbil en zich te bemoeien met 'bestuurlijke en personele kwesties'.

Bijzonderheden over operatie en aantallen slachtoffers

Eind mei verklaarden Turkse legerfunctionarissen dat bij het offensief PKK-kampen in de Noord-Iraakse streken Zab, Sinat, Hakurk, Zeli, Haftanin en Kesan met de grond gelijk \varen gemaakt.

Een van de belangrijkste doelen van het offensief was de verovering van het PKK-kamp in Zab in de Zabvallei. ongeveer 18 km ten zuiden van de Turkse grens. Dit kamp vormde naar verluidt een basis van ongeveer 1.000 guerrillastrijders. Het leger liep het kamp onder de voet na een fel vuurgevecht op 18-19 mei. Volgens officiële Turkse bronnen sneuvelden ongeveer 600 PKK-guerrillastrijders bij de slag, terwijl vijf anderen gevangen werden genomen en er slechts één gewonde viel. Turkije verklaarde zelf slecht 20 soldaten te hebben verloren.

Eind mei verklaarden Turkse legerfunctionarissen dat bij het offensief meer dan 1.800 PKK-guerrillastrijders waren gesneuveld. Volgens schattingen van Iraakse Koerden bevonden zich voor het offensief meer dan 6.000 PKK-guerrillastrijders in Noord-Irak. De Koerdische *MED-TV* in Londen haalde op 31 mei een PKK-functionaris aan. die zei dat er sinds 14 mei 199 Turkse soldaten, onder wie zeven officieren, waren gesneuveld Verder waren er 196 KDP-strijders gesneuveld. onder wie twee bataljonscommandanten De PKK had volgens hem '36 martelaren'

Internationale reacties

Irak en de buurlanden Iran en Syrië bekritiseerden de inval scherp Het semi-officicle persbureau *Anatolia* berichtte op 21 mei dat Iran Irak en Syrië troepen samentrokken langs de grenzen van de Koerdische enclave De NAVO-bondgenoten \an Turkije daarentegen reageerden nogal terughoudend en drongen er bij het leger op aan hun operaties te beperken en de mensenrechten te respecteren

Op 25 mei stuurde de Iraakse vice-premier Tariq Aziz een brief naar de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties waarin hij de klacht uitte dat de Raad niet was opgetreden tegen de 'grootschalige Turkse militaire invasie' in Noord-Irak. die hij 'een schaamteloze en ernstige schending van het internationale recht en het VN-handvest' noemde. In de brief schetste Aziz wat hij noemde de dubbele moraal van de VN ten opzichte van Irak en vergeleek hij de tolerantie die ze aan de dag legden bij de Turkse acties, met het 'geschreeuw' dat volgde na de Iraakse luchtbrug voor bedevaartgangers die terugkeerden uit Saoedi-Arabië (zie pag. 528/2-'97).

Offensief tegen Koerden wordt voorgezet

Het Turkse offensief (Operatie Moker) tegen de Koerdische opstandelingen in Noord-Irak ging ook in juni door.
Turkse functionarissen ontkenden berichten dat Turkije van plan was een bufferzone in Noord-Irak in te stellen. vergelijkbaar met de door Israël uitgeroepen 'veiligheidszone'. die Koord-Israël van Zuid-Libanon scheidde. Op 26 juni zei een officier van de generale staf voor de televisie dat in totaal 3.009 'te - roristen' waren 'geneutraliseerd' tijdens Operatie Moker en dat Turkije 113 'martelaren' had verloren. Ondertussen waren er berichten dat de Koerdische Arbeiderspartij (PKK).het doelwit van het Turkse offensief, guerrilla-aanvallen bleef uitvoeren in het zuidoosten van Turkije.

In dezelfde uitzending zei de officier dat 'externe hulp' de reden was dat de PKK nog niet totaal was verslagen, ondanks de hevige aanvallen van de Turk-

PKK-functionaris Khalil Attachi (l.) verklaart via een tolk (r.) op een persconferentie op 2 juni 199'7 in de Libanese hoofdstad Beiroet dat het doden van Koerdische burgers door Turkse troepen in Noord-Irak zal worden gewroken door aanvallen op Turkse, Israelische en Amerikaanse doelen. Foto *EPA*

se strijdkrachten De officier noemde een lijst met zes landen die volgens hem de PKK steunden Iran, Griekenland, Servië, Cyprus Armenië en Syrië Hij verklaarde dat een Griekse officier bij tie operatie was gesneuveld en dat drie andere Griekse officieren de PKK in Noord-Irak bijstonden

BETREKKINGEN MET GRIEKENLAND. COMMISSIE VAN WIJZE MANNEN INGESTELD

Naar verluidt besloten Turkije en Griekenland eind april een commissie van 'wijze mannec' te benoemen die hen zou helpen bij het oplossen van hun territoriale geschillen in de Egeïsche Zee. Het initiatief werd bekendgemaakt tijdens een bijeenkomst van de Associatieraad van de EU en Turkije op 30 april.

Het was de eerste bijeenkomst van de Associatieraad sinds anderhalf jaar. Aanwezig was Tansu Ciller die er hartstochtclijk voor pleitte dat Turkije op gelijke wijze zou worden behandeld als de Centraal- en Oost-Europese landen waarvan de verzoeken om het lidmaatschap van de EU medio 1997 in behandeling zouden worden genomen.

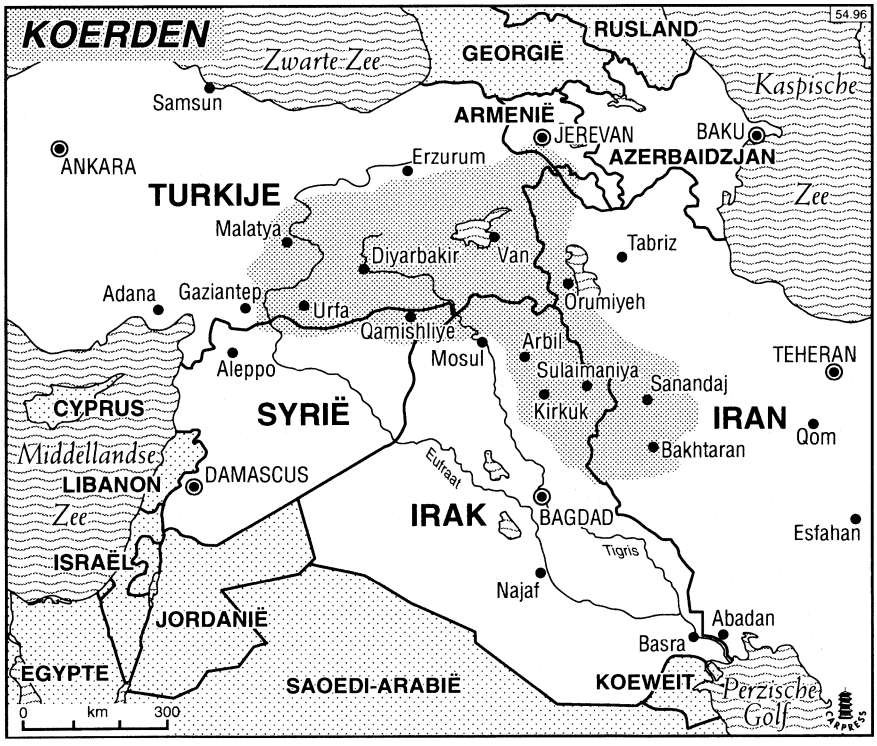
Op 29 april had Griekenland zijn al lang bestaande veto op financiele steun van de EU voor Turkije gehandhaafd.

Akkoord over vreedzame oplossing van conflicten

Op 8 juli besloten Griekenland en Turkije elkaars soevereine rechten te respecteren en af te zien van het gebruik van geweld tegen elkaar Het akkoord werd vastgelegd in een door bemiddeling van de Verenigde Staten opgesteld document over 'convergentie van standpunten', dat in de marge van de NAVO-top in Madrid werd ondertekend (zie pag 612/1 e v.-'97) In de gezamenlijke door rit Turkse president Sulevman Demirel er- de Griekse premier Kostas Simitis ondertekende verklaring heette het dat beide staten streefden naar 'vrede. veiligheid en de voortdurende ontwikkeling van goed nabuurschap.'

Krachtens het akkoord, dat gesloten werd onder zware druk van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright, moesten beide partijen belangrijke gestes van welwillendheid jegens elkaar maken. zoals bijvoorbeeld de concessie van Griekse zijde dat beide landen de rechten van de ander in de Egeische Zee moesten erkennen. Bij conflicten in het verleden over rechten in de Egeische Zee had Griekenland vastgehouden aan internationale wetten en arbitrage. terwijl Turkije bilaterale onderhandelingen had geëist.

(Vor.ber.pag. 310/2 e.v.-1997)

ARGENTINIË

SOCIALE ONRUST

In mei 1997 leidde verzet tegen de vrije marktpolitiek van de federale regering en voorgestelde arbeidshervormingen in coinbinatie met grote werkloosheid en armoede tot protesten in het hele land.

De protesten, waarbij in veel gevallen wegblokkades werden opgeworpen, namen in de loop van de maand in hevigheid toe ondanks de mobilisatie van de paramilitaire grenspolitie om de demonstranten uiteen te drijven Volgens de regering was de onrust te wijten aan linkse gioeperingen die poogden de legitieme bezorgdheid van de bevolking uit te buiten Verder verweet de regering de media de schaal en intensiteit van de protesten te overdrijven

Op 14 mei 1997 werd gedemonstreerd te San Lorenzo in de centraal gelegen provincie Santa Fe (waar de werkloosheid 40 procent bedroeg tegen een landelijk gemiddelde van 17,3 procent) en in de hoofdstad Buenos Aires, waar leiaren, middelbare scholieren en studenten eisten dat niet langer zou worden bezuinigd, en vooral dat een bezuiniging van $800 mln op de onderwijsbegroting zou worden teruggedraaid.

Diezelfde dag eindigde een volksoproer in de stad Tartagal in de afgelegen noordwestelijke provincie Salta, waarbij snelwegen in de buurt van de stad werden geblokkeerd, op vreedzame wijze, toen de regering beloofde 2.000 banen van één jaar te scheppen. Met een soortgelijke regeling was een eind gekomen aan demonstraties in Cutral-Có, een andere oliestad die te kampen had inet massale werkloosheid als gevolg van de privatisering van de staatsoliemaatschappij YPF. Verder eisten de gemeenteambtenaren van Tartagal drie maanden achterstallig loon.

Op 1J mei organiseerden vakbonden in de noordwestelijke provincie Tucumán een mars vanuit zes steden naar de provinciehoofdstad uit protest tegen bezuinigingsmaatregelen.

Op 19 mei werden in de provincie Mendoza in het midden-westen ongeveer dertig personen gearresteerd en raakten 21 anderen gewond, toen oliewerkers die voor het provinciale parlementsgebouw protesteerden tegen de voorgenomen privatisering van het provinciale energiebedrijf, in botsing kwamen met de oproerpolitie.

De Argentijnse zakenman. Alfredo Yabrán, verlaat op 24 juni 1997 te Buenos Aires in een auto met ingeslagen achterruit minister van coorclinatie Jorge Rodríguez, met wie hij zojuist een onderhoud heeft gehad. De achterruit werd ingeslagen door demonstranten die Yabrán in verband brachtenmet de moord op onderzoeksfotograaf José Luis Cabezas *Foto EPA*

Op 20 mei werden in La Plata de hoofdstad van de provincie Buenos Aires, 73 personen gearresteerd en raakten zes anderen gewond. toen rechtenstudenten, die protesteerden tegen de arrestatie van 'zwarte' markthandelaren, een gewelddadige aanvaring met de politie hadden

Diezelfde dag vond in Libertador San Martín, de hoofdstad van de noordwestelijke provincie Jujuy, een felle confrontatie plaats tussen grenspolitie. die traangas en rubberkogels gebruikte. en ontslagen suikerwerkers, die gewapend met geweren en stenen een wegblokkade opwierpen. Bij dit treffen raakten ongeveer 100 personen gewond. onder wie drie politieagenten die schotwonden opliepen. Later die maand werden in de provincie verder minstens tien wegblokkades opgeworpen uit protest tegen de hoge werkloosheid in de streek (meer dan 30 procent) en wegens onthullingen over corruptie binnen het provinciebestuur.

Op 27 mei werden ook drie wegblokkades opgeworpen op snelwegen in de centrale provincie Córdoba.

De regering veroordeelde de onrust en verklaarde dat haar economische beleid, dat was goedgekeurd door het IMF, niet zou worden teruggedraaid. Op 22 mei maakte de regering echter bekend dat ongeveer S 600 mln van een lening van de Wereldbank zou worden gebruikt voor sociale programma's om de negatieve gevolgen van het beleid en de grote werkloosheid te verzachten.

Op 25 mei beschuldigden leden van de rooms-katholieke kerk de regering van 'sociale ongevoeligheid' en zeiden dat ongecontroleerde corruptie in een tijd van groeiende armoede het land op de rand van de afgrond had gebracht. In een toespraak tot de Argentijnse Associatie van Bankiers (Adeba) eind mei verzekerde IMF-directeur Michel Camdessus echter dat de werkloosheid adequaat werd aangepakt. maar dat het inkomensverschil tussen arm en rijk moest worden verkleind.

Op 14 augustus brak een algemene staking uit tegen het vrijemarktbeleid van de regering en de grote werkloosheid. In veel provincies werd massaal het werk neergelegd, maar in de hoofdstad Buenos Aires werd minder gehoor gegeven aan de stakingsoproep.
De belangrijkste vakbondsfederatie. de Algemene Confederatie van Arbeiders (CGT),die sterke banden had met de regerende peronisten, weigerde steun te verlenen aan de staking die was uitgeroepen door de dissidente vakbondsfederaties MTA en CTA, die samen ongeveer tien procent van de werknemers vertegenwoordigden. De staking veroorzaakte in het hele land grote vervoersproblemen.

ONTSLAG MINISTER VAN JUSTITIE WEGENS DUBIEUZE CONNECTIES

Op 26 juni 1997 trad minister van justitie Elías Jassán af wegens dubieuze connecties en onhandig liegen daarover: De regering maakte bekend dat Raúl Granillo Ocampo. tot dan toe ambassadeur in de VS. Jassán op 30 juni zou opvolgen.

Jassán nam ontslag nadat de kranten verslagen van lange telefoongesprekken hadden gepubliceerd die de minister had gevoerd met Alfredo Yabrán, een controversiële Argentijnse zakenman. Eerder had Jassán ontkend betrekkingen te onderhouden met Yabrán. Na het ontslag eiste de oppositie dat Jassán ter verantwoording zou worden geroepen in de Kamer van Afgevaardigden (Tweede Kamer van het parlement).

Yabrán was van alle kanten in de media beschuldigd van corruptie en was opgeroepen als getuige in verband met de moord op de onderzoeksfotogsaaf José Luis Cabezas in januari (zie pag 379/2 e.v.-'97). Hij was echter voor geen enkel misdrijf aangeklaagd en had beschuldigingen van oud-minister van economische zaken Domingo Cavallo ten stelligste ontkend. Volgens Cavallo was Yabrán het hoofd van een 'maffia', die banden had met belangrijke leden van de regering. Die mafia zou Yabrán helpen bij zijn zakelijke ambities. als de controle over de nationale post- en koeriersdiensten. Presiclent Carlos Saul Menem, die Yabrán 'een doodgewone zakenman' noemde. daagclc Cavallo op 17 juni uit zijn jongste beschuldiging te staren dat Jassán en minister van binnenlanclse zaken Carlos Corach .gerechtelijke kunstgrepen' hadden toegepast oin Yabráns reputatie te beschermen. In tegenstelling tot Jassán had Corach iiooit ontkend contact te hebben gehad met Yabrán.

Samenstelling kabinet

Medio juli zag het kabinet er als volgt uit:

President - Carlos Saul Menem: vice-president - Carlos Ruckauf: coordinatie - Jorge Rodríguez; defensie - Jorge Dominguez: economie. openbare werken en dienstverlening - Royue F'ernandez: onderwijs en cultuur - Susana Decibe: buitenlandse betrekkingen en religie - Guido di Tella; hinncnlandse zaken - Carlos Corach: justitie - Raul Granillo Ocampo: arbeid en sociale zekerheid - Armando Caro Figueroa; volksgezondheid en sociale actie - Alberto Mazza: secretaris-generaal van de president - Alberto Kohan: president van de Centrale Bank - Pedro Pou: ambassadeur in de VS - Diego Guelar: permanent vertegenwoordiger bi] de Verenigde Naties te New York - Fernando Petrella.

PARTIJPOLITIEKE OSTWIKKELINGEN. OUD-MINISTERS RICHTEN NIEUWE PARTIJ OP

Op 9 juli 1997 maakten oud-minister van economische zaken Domingo Cavallo en oud-minister van binnenlandse zaken Gustavo Belíz gezamenlijk de

oprichting bekend van de Actie voor de Republiek-Nieuw Leiderschap (AR-ND), waarvoor zij zich kandidaat zouden stellen bil de parlementsverkiezingen van oktober (zie pag 380 '1 '97)

Beide mannen veroordeelden op krachtige wijze de regering van de Justicialistische Partij (PJ peronisten) onder leiding van president Carlos Saul Menem, omdat deze had nagelaten maatregelen te treffen ter 'ontmanteling van de georganiseerde corruptie' Cavallo wilde een zetel in het Congres veroveren en Béliz stelde zich kandidaat voor een zetel in het provinciale parlement van Buenos Aires (zie pag 554/3-'96 en 92/2-'97)

Oppositionele UCR en Frepaso vormen alliantie

Op 3 augustus sloten de twee belangrijkste oppositiepartijen, de centrumrechtse Radicale Burgerunie (Union Civica Radical, UCR) en het centrum-linkse Front voor een Solidair Land (Frente Pais Solidario, Frepaso). een verkiezingspact.

Krachtens het akkoord zouden de partijen gezamenlijk kieslijsten opstellen voor de tussentijdse verkiezingen die in oktober zouden worden gehouden. Deze afspraak gold in het bijzonder voor de federale hoofdstad Buenos Aires en de dichtbevolkte provincie Buenos Aires. Ook zouden ze deelnemen aan 'open voorverkiezingen' om één kandidaat te nomineren voor de presidentsverkiezingen van 1999. De partijen kwamen eveneens overeen na de verkiezingen samen te werken in het parlement.

Op 6 augustus publiceerden ze wederom als blijk van samenwerking een gezamenlijk beleidsdocument onder de titel Alliantie voor Werk Onderwijs en Gerechtigheid Hiermee probeerden ze beschuldigingen van president Menem te weerleggen dat de nieuwe coalitie, mocht ze aan de macht komen. de economie weer zou onderwerpen aan overheidscontrole en hyperinflatie zou veroorzaken

President Menem vergeleek de coalitie met 'de sinistere Democratische Unie' die in 1946 werd gevormd door radicalen. communisten, socialisten en conservatieven om de strijd aan te binden met het pasgeboren peronisme. Volgens veel waarnemers zou de nieuwe groepering een serieuze bedreiging kunnen vormen voor de regerende PJ. De oprichting van de nieuwe partij zou voor gouverneur Eduardo Duhalde van Buenos Aires, de gedoodverfde presidentskandidaat van de PJ, reden zijn geweest medio augustus een driejarig sociaal actieplan ter waarde van $ 22,4 mrd bekend te maken om de corruptie binnen de politie te bestrijden, de productie te verhogen en de werkgelegenheid in de provincie te stimuleren.

Onder de kop 'Argentinië in geestelijke crisis' berichtte Jan de Kievid in *Alerta* (oktober 1997) o.m. het volgende over de situatie in Argentinië net vóór de verkiezingenvan 26 oktober:

'(...) Tussen 1980 en 1997 zagen de 10 procent rijkste Argentijnen hun aandeel in het totale inkomen toenemen van 26 tot 37 procent. De armste 30 procent moest met steeds minder genoegen nemen: van 12 naar 8 procent. Volgens bisschop Rafael Rey voorzitter van Caritas Argentinie. ,.verbreidt armoede zich als een olievlek over het hele land".

Na jarenlange steun aan Menem gaf de leider van de CGT toe dst ..als vakbondsleden hadden geweten dat dit dogmatische model zulke resultaten zou voortbrengen, niemand het zou hebben gesteund". Zijn opvolger noemde Menem zelfs een ..verrader", omdat hij het land had uitgeleverd aan het Internationale Monetaire Fonds (IMF).

Volgens dat IMF. de regering en de ondernemers is verdere flexibilisering van de arbeid nodig voor een groei van de werkgelegenheid Kortom: verder afbreken van sinds de jaren veertig onder Perón verworven rechten van de arbeiders. De bewering van Menem dat Perón zelf gevonden zou hebben dat het peronisme zich aan de veranderde tijden aan moest passen. maakt op de vakbondsleiders geen indruk meer. Zij zijn bang dat afbraak van het arbeidsrecht niet alleen het inkomen en de zekerheid van degenen die nog werk hebben zal aantasten. maar ook de positie van de vakbeweging verder zal verzwakken.

De vakbonden reageerden op de flexibiliseringsplannen van de regering met de twee grootste algemene stakingen sinds het aantreden van Menem in 1989. De president gooide het over een andere boeg en ging persoonlijk met de vakbondsleiders praten. De ondernemers vonden zijn nieuwe voorstellen echter niet ver genoeg gaan. Een parlementaire meerderheid ontbrak. omdat een deel van de peronistische parlementsleden bang was de aanhang onder vakbondsleden te verliezen. Toen wilde Menem gebruik maken van zijn speciale bevoegdheden als president door de wet per decreet - buiten het parlement om - af te kondigen. De oppositie stapte echter naar de rechter en die stelde dat Menem dat in dit geval niet mocht doen. Nadat op veel plaatsen acties waren gevoerd en wegen geblokkeerd. besloot Menem de hele kwestie uit te stellen tot na de verkiezingen.

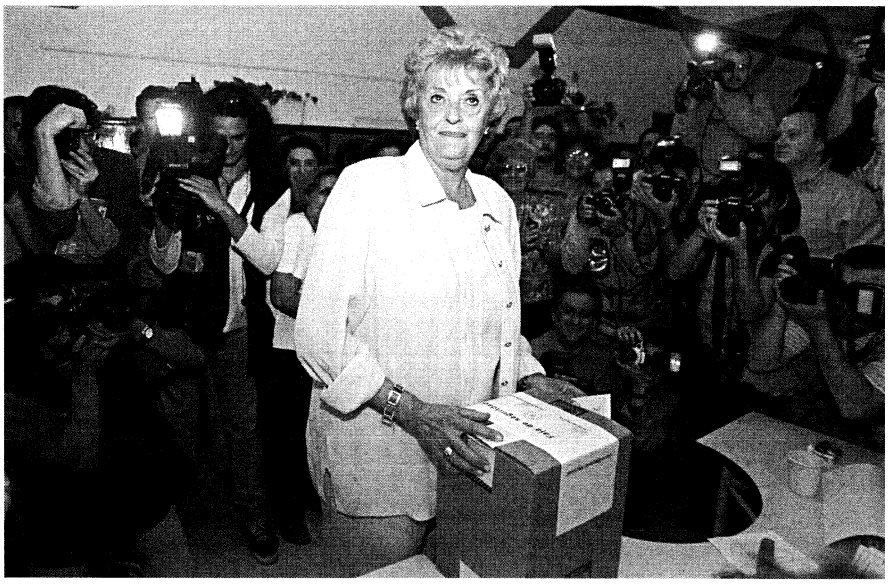
De president had immers nog meer zorgen aan zijn hoofd. Na werkloosheid ziet de bevolking bestuurlijke corruptie en het functioneren van de justitie als de grootste problemen. Slechts één op de tien Argentijnen oordeelt positief over de justitie. Het corruptie-thema is in volle kracht aangeroerd door Domingo Cavallo, de minister die de inflatie onder controle kreeg. maar in juli 1996 door Menem uit de regering werd gezet. Als ambteloos burger beschuldigde Cavallo een groot aantal regeringsfunctionarissen, rechters en zakenlieden van onoorbare praktijken. Zo zou Menem. met wie Cavallo eerder bevriend was. geld voor zijn verkiezingscampagne hebben gekregen van de Libische leider Kadhafi. in ruil voor zwaar wapentuig.

Cavallo richtte de schijnwerpers ook op zakenman Alfredo Yabrán, eigenaar van de geprivatiseerde posterijen en van mogelijk nog een twintigtal vroegere staatsbedrijven Die zou zelfs hoge regeringsfunctionarissen op zijn loonlijst hebben staan. Yabráns naam is ook genoemd in verband met de moord op de fotograaf José Luis Cabczas. Yabrán. die zijn zaakjes altijd binnenskamers regelt en nooit in de openbaarheid komt, een man ,.zonder ge-

Eduardo Duhalde. gouverneur van Buenos Aires. en zijn echtgenote Hilda. kandidaat van de peronisten voor de Kamer van Afgevaardigden. in Navarro op 23 oktober 1997. drie dagen voordat in Argentinië parlementsverkiezingen zouden plaatsvinden. Foto *EPA*

zicht". was door Cabezas gefotografeerd bij onderzoek naar corruptie. Yabrán had veel contact gehad met minister Jassán (...) Die ontkende dat aanvankelijk bij hoog en laag. Toen dal niet langer vol bleek te houden. stuurde Menem zijn minister de laan uit
De moord op Cabezas heeft inmiddels geleid tot zuiveringen in het corrupte politie-apparaat in Buenos Aires. Ook andere mensen worden nu wegens corruptie vervolgd. maar volgens de oppositie beperkt deze ..cosmetica" zich tot de ..kleine vissen". en blijven de groten buiten schot.
Daarnaast hebben IMF en Wereldbank er op aangedrongen de corruptie te lijf te gaan. Volgens de hooidreciacteur van *Wall Street Journal* bezorgt de corruptie Argentinië een ,,zeer slechte naam". De corruptie verstikt de *efficiency* en de concurrentiekracht en houdt investeringen tegen Een maatschappij zonder vertrouwen in z'n juridisch systeem is veroordeeld tot onderontwikkeling". Een klap in het gezicht van een president die zijn land graag wil laten inccdoen met de rijken der aarde.
Het werd er voor de peronisten niet beter op toen dc twee belangrijkste oppositiepartijen het drie maanden voor de verkiezingen eens werden over een stembusakkoord: de oude Radicale partij van de vroegere president Alfonsin en een aantal sinds eind 1994 onder de naam Frepaso (Frente Pais Solidario) samenwerkende linkse en centrumpartijen. waaronder afgescheiden peronisten. Ze hebben nu een reele kans de peronisten van hun meerderheid in het parlerrient te beroven. Vorig jaar behaalden beide partijen samen al 66 procent bij de strijd om het burgeineesterschap van Buenos Aires.
Het aanzien van Menem heeft een dieptepunt bereikt, terwijl Frepaso beschikt over de p«-pulairste politicus van het land. Graciela Fernández Meijide. Deze 66-jarige voormalige lerares Frans is sinds twee jaar senator. Na het ,,verdwijnen" van haar zoon tijdens de militaire dictatuur in 1977 werd zij mensenrechtenactiviste. Zij was lid van de commissie-Sábato die de misdrijven van de militairen onderzoek en daarover het beroemde rapport ,,Nooit meer" publiceerde.
Volgens schrijver Ernesto Sábato zelf verkeert Argentinië in een geestelijke crisis. waarin economische opleving samengaat met moreel verval. Het blijft natuurlijk de vraag of een meerderheid van niet-peronisten in het parlement in staat zal zijn die crisis te overwinnen.

Graciela Fernández Meijide. de parlementskandidaat van de oppositionele Alliantie voor Werk, Ondenvijs en Gerechtigheid in de provincie Buenos Aires. op 26 oktober in Buenos Aires bij de stembus. Foto *EPA*

VERKIEZINGEN VOOR DE KAMER VAN AFGEVAARDIGDEN

Bij de op 26 oktober gehouden verkiezingen voor 127 van de 257 zetels in de Kamer van Afgevaardigden leed de regerende centrumrechtse Justicialistische Partij (PJ, de peronisten) voor het eerst in tien jaar een nederlaag.

De Alliantie voor Werk, Onderwijs en Gerechtigheid, de pas gevormde oppositiegroepering die bestond uit de gematigde UCR en het centrumlinkse Frepaso. behaalde 45.6 procent van de geldig uitgebrachte stemmen en de PJ 36,1 procent. De uitslag betekende dat de peronisten hun absolute meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden kwijtraakten. De PJ zakte naar 118 zetels. terwijl de Alliantie uitkwam op 110 zetels, zodat provinciale partijen met in totaal 29 zetels een belangrijke machtsfactor vormden.

De Alliantie behaalde een cruciale overwinning in de provincie Buenos Aires. waar haar kandidaat, Graciela Fernández Meijide, 53.6 procent van de geldig uitgebrachte stemmen in de wacht sleepte; terwijl PJ-kandidaat Hilda Duhalde niet verder kwam dan 38.4 procent. In de hoofdstad Buenos Aires veroverde de kandidaat van de Alliantie. Carlos Alvárez, 65.7 procent van de stemmen en versloeg daarmee zijn PJ-tegenstander Daniel Scioli, die 15,5 procent behaalde, en oud-minister van economische zaken Domingo Cavallo, die derde werd. Volgens waarnemers versterkte de overwinning van Fernández Meijide haar kansen op het presidentschap in 1999 aanzienlijk en verzwakte Duhalde's nederlaag de kansen op het presidentschap van haar echtgenoot Eduardo Duhalde, de PJ-gouverneur van Buenos Aires. die voordien alom werd beschouwd als de natuurlijke opvolger van president Menem.

De Alliantie. die erkende dat de economische hervormingen van de regering dringend noodzakelijk waren. had zich in haar campagne gericht op de vermeende onverschilligheid van de PJ tegenover de wijdverbreide corruptie binnen het gerechtelijke apparaat en de politie. Verder w-erd alom aangenomen dat de Alliantie had geprofiteerd van het groeiende ongenoegen van de bevolking over de negatieve gevolgen van het vrijemarktbeleid van de regering, in het bijzonder over het werkloosheidscijfer van 17 procent.

VEROORDELING VOORMALIG GUERRILLASTRIJDER

Op 2 juli veroordeelde een federaal gerechtshof de voormalige linkse guerrillastrijder Enrique Gorriarán Merlo, 56 jaar oud. tot levenslange gevangenisstraf, omdat hij in 1989 de aanval op de La Tablada-kazerne in de hoofdstad Buenos Aires had geleid (zie pag. 522/2-'90). Diens vrouw. Ana Maria Sivori, kreeg achttien jaar voor haar rol als 'medeplichtige' bij de aanval.

RESOLCTIE VN-COMITE INZAKE FALKLAND-EILANDEN

Op 16 juni kwam het Dekolonisatiecomité van de Verenigde Naties (VN) in New York bijeen en keurde een resolutie goed waarin de 'koloniale situatie' op de Falkland-eilanden ter sprake werd gebracht.

In de resolutie. die vergelijkbaar was met andere die het comité de afgelopen veertien jaar regelmatig had goedgekeurd. werd benadrukt dat de internationale gemeenschap er belang aan hechtte dat de Britse en Argentijnse regeringen zo spoedig mogelijk de besprekingen zouden hervatten ten einde

Enrique Gorriarán Merlo en Ana María Sivori op 2 juli 1997 na hun veroordeling wegens de aanval op de La Tablada-kazerne in Buenos Aires in 1989. *Foto EPA*

te komen tot een vreedzame en via onderhandelingen bereikte oplossing voor de omstreden soevereiniteit over de eilanden.

Op 12 juni verklaarde president Menein te hopen dat Argentinië de eilanden in het jaar 2000 via 'vreedzame middelen en een dialoog' zou hebben 'teruggekregen'. Menem, die op *23* juni in het VN-hoofdkwartier in New York zijn eerste, informele, ontmoeting met de Britse premier Tony Blair had. zei tevens dat VN-secretaris-generaal Kofi Annan positief had gereageerd op Meneins suggestie dat een Hongkong-achtig akkoord met Groot-Brittannië er uiteindelijk toe zou kunnen leiden dat de eilanden onder Argentijnse soevereiniteit zouden vallen.

BETREKKINGEN MET BRAZILIË EN CHILI

Eind augustus deelden regeringsfunctionarissen mee dat de kans op schadelijke conflicten met Brazilië en Chili was afgenomen.
Tijdens een recente top van de Riogroep in Asunción; Paraguay, van 21-*23* augustus, had de regering verklaard een overeenkomst met Brazilië te hebben bereikt in het conflict over een permanente zetel in een grotere VN-Veiligheidsraad. al waren weinig details bekendgemaakt.

Op 17 augustus had Menem opgemerkt dat 'het machtsevenwicht' in de regio zou worden .verstoord'' als Brazilië aanspraak zou maken op een permanente zetel. Deze opmerking was bij de Braziliaanse regering verkeerd gevallen

Tijdens dezelfde top zou Chili een aantal garanties hebben gekregen in verband met een ophanden zijnde beslissing van de Amerikaanse regering Argentinië de status te verlenen van belangrijke niet-NAVO-bondgenoot.

OP 11 augustus had Menem verklaard dat deze stap geen wapenwedloop zou ontketenen. maar dit was niet genoeg geweest om bij Chili de angst weg te nemen dat hierdoor het wankele militaire evenwicht in de regio zou warden verstoord.

Bezoek Clinton. Speciale status voor Argentinië

Tijdens een officieel bezoek aan Argentinië. van 15-19 oktober. maakte de Amerikaanse president Bill Clinton bekend Argentinië de bijzondere status van bondgenoot buiten de NAVO te willen verlenen uit erkentelijkheid voor Argentinië's deelname aan zestien VN-vredesmissies in de afgelopen tien jaar.

Dit voornemen. dat nog moest worden goedgekeurd door het Amerikaanse Congres, betekende dat de status van bondgenoot buiten de NAVO voor de eerste keer zou worden toegekend aan een Latijns-Amerikaans land. Eerder was deze status verleend aan Israël, Egypte. Jordanië. Japan. Zuid-Korea en Australië. Door deze status zou Argentinië in aanmerking komen voor de levering van meer NAVO-materiaal en een ruimer scala aan Amerikaanse wapens. In een reactie op het besluit zeiden Brazilië en Chili te vrezen dat dit het strategische evenwicht in de regio zou kunnen verstoren

SPAANSE ARRESTATIEBEVELEN IN VERBAND MET 'VUILE OORLOG'

Op 11 oktober vaardigde een Spaans Hooggerechtshof internationale arrestatiebevelen uit tegen tien Argentijnse oud-marineofficieren. onder wie admiraal b.d. Emilio Massera, die van 1976-'78 lid van de militaire junta was geweest. De officieren werden ervan beschuldigd betrokken te zijn geweest bij de 'verdwijning' van Spaanse burgers tijdens het Argentijnse militaire bewind van 1976-'83.

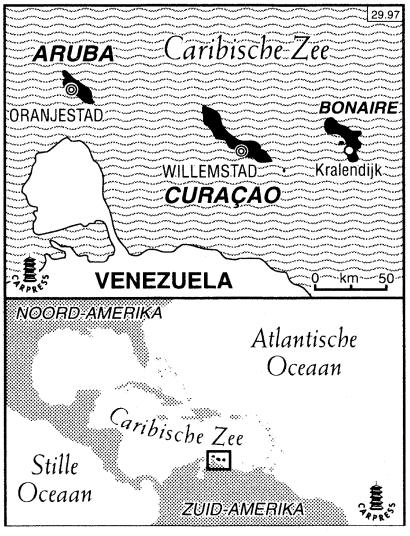
Eerder was in Madrid de voormalige Argentijnse officier Adolfo Scilingo in hechtenis genomen. nadat hij vrijwillig een getuigenverklaring had afgelegd over zijn rol bij de 'vluchten des doods'. Hierbij werden ontvoerde politieke tegenstanders vanuit vliegtuigen in de rivier de Rio de la Plata en de Atlantische Oceaan gegooid.

(Vor.ber.pag. 379 e.v.-1997)

ARUBA

RAPPORT COMMISSIE-BIESHEUVEL

Op *30* juni 1997 presenteerde de Commissie-Biesheuvel in Den Haag het rapport 'Op eigen benen'. Het rapport bevatte aanbevelingen aangaande de mogelijkheden om de financiële zelfstandigheid van Aruba te vergroten. Minister-president Henny Eman. die bij de presentatie aanwezig was. toonde zich in een eerste reactie enthousiast over de bevindingen van de Commissie: 'We hebben zo'n sterke economie dat we

De Arubaanse ininister-prrsident Henny Eman (l.) neemt op 30 juni 199'7 in Den Haag het rap port 'Op eigen benen' in ontvangst uit handen van Commissievoorzitter Barend Biesheuvel (r.).

de financiele relatie met Nederland gaan beëindigen en niet meer onze hand in Den Haag hoeven op te houden'.

De Adviescommissie Samenwerking Aruba-Neclerland. zoals de Commissie officieel heette. werd in maart ingesteld door de Arubaanse premier Henny Eman en de Nederlandse minister Joris Voorhoeve van Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken: ze bestond. naast voorzitter Barend Biesheuvel, namens Nederland uit A.T.L.M van de Ven, werkzaam bij de Inspectie Rijksfinancien van het ministerie van Financien, en H.P van Weeren. hoofddirecteur van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken (KabNA); namens Aruba hadden in de Commissie zitting de president van de Centrale Bank van Aruba. J.H. du Marchie Sarvaas. en de directeur van het Arubaanse ininisterie van Financiën, A.L. Nicolaas. De Coinmissie was op verzoek van Aruba in het leven geroepen en had tot taak de advisering over de verdere ontwikkeling en herijking van de financiele relatie tussen Nederland en Aruba in Koninkriiksverband. Mede door de gunstige economische ontwikkeling op het eiland de laatste jaren had de financiële relatie van Aruba met Nederland een ander karakter gekregen.

Aanbevelingen

Het huidige systeem van Nederlandse steun aan projecten in Aruba moest volgens de Commissie-Biesheuvel worden vervangen door een meerjarig ontwikkelingsprogramma. Ten einde Aruba zelf meer verantwoordelijkheid te geven voor de besteding van de ontwikkelingshulp adviseerde de Commissie om de hulp; op basis van afspraken over de uitvoering van het ontwikkelingsprogramma, te leiden via een investeringsfonds dat onder beheer kwam van de Arubaanse Investment Bank (AIB); in de raad van bestuur van de AIB zou de Nederlandse regering dan een vertegenwoordiger krijgen.
Het Arubaanse streven om financieel onafhankelijk te worden diende, aldus de Commissie-Biesheuvel. in het kader van het Statuut voor het Koninkrijk, positief te worden beoordeeld. Zij stelde een overgangsperiode voor van tien jaar. waarin de Nederlandse ontwikkelingshulp van f 40 mln in jaarlijkse stappen (van f 4 mln) moest worden teruggebracht naar nul. Elk jaar diende de bijdrage van Aruba met eenzelfde bedrag toe te nemen, zodat het eiland het over tien jaar zonder Nederlandse ontwikkelingssteun zou kunnen stellen. Daartoe diende Aruba op haar begroting ruimte te maken voor overheidsinvesteringen en personele ondersteuning, posten waarin nu nog werd voorzien met Nederlandse steun; een scherpe voorwaarde daarbij was echter wel dat er voortaan sprake was van een structureel evenwichtige overheidsbegroting. De Commissie-Biesheuvel adviseerde verder om de middelen die vrijkwamen op de Nederlandse begroting, aan te wenden om de Arubaanse schuld aan Nederland te verlichten, zodat deze over tien jaar aanzienlijk (tot zo'n 30%) zou zijn ge educeerd.

Aruba had in 1991 ervoor gekozen om af te zien van staatkundige onafhankelijkheid in 1996 (zie pag. 687/3 e.v.-'92; zie ook pag. 762/2 e.v.-'94; pag. 834/3 e.v.-'95). Minister-president Eman benadrukte dat het feit dat Aruba destijds had besloten om in het Koninkrijk te blijven, louter was voortgekomen uit het besef van de noodzaak tot samenwerking op het gebied van de rechtszekerheid, buitenlandse betrekkingen en defensie; echter op financieel-economisch terrein. zo stelde hij, had dc Arubaanse regering er altijd al naar gestreefd op eigen benen te staan. Tegen deze achtergrond noemde hij het rapport-Biesheuvel 'uniek'. omdat voor het eerst een commissie nu eens niet geadviseerd had om meer geld van Nederland te vragen. maar veeleer het omgekeerde.

Begin juli voerde de Arubaanse minister-president overleg met de Nederlandse regering over de uitvoering van het rapport van de Commissie-Biesheuvel.

KABNA ONDERGEBRACHT BIJ MINISTERIE VAN BIKNENLANDSE ZAKEN

De Rijksministerraad stemde op 26 september in met het voorstel van de Nederlandse minister Joris Voorhoeve voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken en diens collega Hans Dijkstal van Binnenlandse zaken om het tot nu toe zelfstandige Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken (KabNA)met ingang van 1 januari 1998 te integreren met het ministerie van Binnenlandse zaken. Dit departement had van alle ministeries het meeste expertise in huis op het gebied van Koninkrijksaangelegenheden. De naam van het ministerie zou in ieder geval nog voor de verkiezingen in 1998 worden gewijzigd in ministerie van Binnenlandse en Koninkrijkszaken. Met dit besluit werd voorkomen dat het KabNA bij iedere kabinetsformatie, afhankelijk van de persoonlijke voorkeur van de betreffende bewindsman, aan een ander departement werd gekoppeld. Naar verwachting zou secretarisgeneraal W. Kuijken van het ministerie van Binnenlandse Zaken de opdracht krijgen om het KabNA te reorganiseren. Tot aan de nieuwe kabinetsformatie bleef minister Voorhoeve de politiek verantwoordelijke minister voor KabNA; hij werd in die taak bijgestaan door een op 1 januari 1997 benoemde gevolmachtigd functionaris met ministerieel mandaat. Johan Hoekman (zie pag. 25/3-'97).

De Arubaanse minister-president Henny Eman had eind mei, tijdens zijn bezoek aan Nederland in het kader van de herdenking van het Marshall-plan, zijn

voorkeur uitgesproken voor het onderbrengen van KabNA bij een nieuw ministerie voor Koninkrijkszaken, waaronder ook het departement van Binnenlandse zaken zou moeten vallen orri te vuur komen dat de indruk zou oritstaan dat de relaties tussen Nederland, Aruba en de Nederlandse Antillen bij een nieuw departement op gelijke voet stonden met Nederlandse gemeenten en provincies.

Op Aruba en de Nederlandse Antillen bestond veel kritiek op het huidige functioneren van het KabNA dat veel te traag en bureaucratisch zou werken bij de financiering van projecten Als voorbeeld werd de wederopbouw van Sint Maarten na de orkaan Luis in 1995 genoemd. die in de ogen der Arubanen door toedoen van de Haagse bureaucratie veel langer duurde dan nodig was.

de Volkskrant van 18 oktobe maakte melding van de benoeming per 1 november van P.J. Welling tot de nieuwe plaatsvervangend hoofddirecteur van KabNA. tevens directeur Economische en Maatschappelijke Samenwerking. In beide functies volgde hij A de Jong op. die begin september toetrad tot de Tweede Kamer--fractie van de Partij van de Arbeid (PvdA).In zijn vorige functie was Welling Directeur Personeelsmanagement Rijksdienst op het ministerie van Binnenlandse zaken. De Staatscourant van 18 oktober berichtte dat de procureur-generaal van Aruba. T. van Dalen. met ingang van 6 september was herbenoemd voor een periode van maximaal een half jaar.

Verdeeldheid Tweede Kamer over plan voor aparte staatssecretaris

Bij de presentatie van de begroting van de Nederlandse Antillen en Aruba op 29 oktober in de Tweede Kamer bleek verdeeldheid te bestaan over het voorstel van minister Voorhoeve om in het volgende kabinet een aparte staatssecretaris voor Antilliaanse en Arubaanse zaken aan te stellen. De PvdA voelde veel voor het plan, GroenLinks en het CDA waren erop tegen, terwijl de VVD twijfelde. Het CDA vroeg zich af of een staatssecretaris wel voldoende gewicht zou hebben in het kabinet. Zowel dc Nederlandse Antillen als Aruba hadden in een eerder stadium al laten weten liever zaken te willen doen met een minister.

REGERINGSCRISIS. VERVROEGDE VERKIEZINGEN

Op 13 september kwam het kabinet-Einan ten val. Als officiële reden voor de crisis binnen de coalitieregering gold een beledigende uitlating van Statenlid Mary Wever-Laclé van de Arubaanse Volkspartij (AVP) in een televisieuitzending aan het adres van de liberale coalitiegenoot, de Organizacion Liberal Arubano (OLA), Wever noemde de samenwerking met OLA een 'kankergezwel', dat op het punt stond open te barsten De liberalen eisten excuses, maar toen die uitbleven zegden zij hun steun aan de regering up Aan de coalitie, die kon bogen op een meerderheid van 12 (van de 21 zetels) in de Staten van Aruba kwam daarmee een einde Aanleiding tot de breuk was volgens *Noticiero* Aruba een hevige, urenlange discussie over de OLA-claim op het vice-voorzitterschap van de Staten waarna de OLA-fractie haar vertrouwen in de regering opzegde

Minister-president en AVP-leider Heilny Eman toonde zich daags erna teleurgesteld en verrast:'De kwestie leek te klein om een crisis te rechtvaardigen. We vermoeden dat er nog meer speelt, alleen we hebben geen idee wat'. AVP-fractievoorzitter F. OLivieira zei dat de AVP inmiddels haar excuses had aangeboden maar dat een reactie van de kant van de OLA uitbleef. Gouverneur Olindo Koolman stelde op 15 september de datum voor het houden van vervroegde verkiezingen vast op 12 december. Tevens verleende hij, na raadpleging van de politieke partijen op het eiland, het kabinet-Eman de demissionaire status voor het afhandelen van de lopende zaken. Koolman wees een gezamelijk voo stel van OLA en de oppositionele Electorale Bewegingspartij (Movimiento Electoral di Pueblo. MEP) van de hand om voor de reguliere zittingsperiode van het huidige kabinet, die in juli 1998 afliep. een interim-kabinet te benoemen ten einde de 'chaos' in het overheidsapparaat in kaart te kunnen brengen.

Naar verluidt lag de ware reden voor de breuk tussen AVP en OLA dieper. De periode voorafgaand aan de regeringscrisis werd gekenmerkt door fricties tussen beide coalitiegenoten; binnenskamers was er veel kritiek en ergernis van AVP-zijde jegens het optreden van OLA-leider Glenbert Croes, tevens vice-premier en minister van vervoer en communicatie. Hij zou teveel vriendjespolitiek bedrijven en fouten hebben gemaakt bij de aanbesteding van grote projecten op Aruba. In een conceptrapport van de Algemene Rekenkamer, dat eind november verscheen, werd inderdaad vastgesteld dat Croes bij de aanbesteding van vier overheidsprojecten op het eiland 'onbevoegd' en 'onzorgvuldig' had gehandeld en dat er sprake was van 'ongewenste functievermenging'. Ook bleek hij belangrijke besluiten te hebben genomen zonder het parlement daarin te kennen De definitieve versie van het rapport zou niet eerder dan begin 1998 worden gepubliceerd Het besluit om de conceptversie op 24 november openbaar te maken kwam van minister Glenbert Croes zelf, omdat hij vreesde dat aanhoudende geruchten over corruptie in de periode voor 12 december de datum van de veikiezingen, zijn positie als lijsttrekker van de OLA zou kunnen ondermijnen Na het verschijnen van het rapport maakte de AVP met het oog op de verkiezingen, bekend niet weer met Croes en zijn OLA te willen samenwerken De oppositiepartij MEP eiste dat de OLA-leider justitieel zou worden vervolgd

NIEUWE STATENVERKIEZI'JGEN

Op 12 december vonden nieuwe verkiezingen voor de Staten van Aruba plaats. Er deden zeven partijen aan mee. Naar verwachting zou de strijd zich toespitsen tussen de twee grootste partijen en belangrijkste rivalen, de (groene) Arubaanse Volkspartij (AVP) van premier Jan Hendrik Albert (Henny) Eman en de (gele)MEP van Nelson Orlando Oduber. De overige deelnemende partijen waren: (OLA) met lijsttrekker Glenbert Francois Croes (kleur blauw), de Accion Democratico Nacional (ADN) met als lijsttrekker Pedro Pablo (Charro) Kelly (kleurgrijs),de Partido Patriotico Arubano (PPA) van lijsttrekker Benedict Jocelyn Montgomery (Benny) Nisbet (kleur oranje) en de nieuwkomers PARA (Pro Aruba Restructura Awor) van oud-secretaris van de ministerraad Urbano Prodencio Lopez (kleur wit: opgericht naar aanleiding van het rapport van Commissie-De Ruiter, zie pag. 762/2 e.v.-'96) en Movimiento Arubano Solidario (MAS) van Mario A. Tromp (kleurrood).

Verkiezingsuitslag

De Statenverkiezingen kenden eenzelfde uitslag als bij de vorige verkiezingen in juli 1994 (zie pag.763/2 e.v. -'94): de AVP behaalde tien zetels. MEP 9 en OLA 2. De AVP en MEP behaalden meer stemmen dan bij de vorige verkiezingen, resp. 19465 en 17334. De OLA behaalde met 3963 stemmen een kleiner aantal dan de 4415 in 1994 en leek terug te vallen naar 1 zetel; aan het eind van de verkiezingsdag haalde de partij echter een restzetel binnen en kwam daarmee op twee zetels uit. Van de overige partijen kwamen de PARA (517 stemmen), ADN (1094) en MAS (268) er niet aan te pas, terwijl de PPA met 2052

stemmen nel onder de kiesdrempel bleef De opkomst bedroeg 86 procent

Omdat de uitslag geen absolute meerderheid voor een van de partijen te zien gaf en er op voorhand gebrek aan hereidhrid tot samenwerking bestond tussen de potentiële coalitiepartners, dreigde de formatie van een nieuwe regering meteen al in eeii impasse te raken. Minister-president Eman. die vooraf had ingezet op 11 zetels winst voor de AVP, reageerde teleurgesteld op de verkiezingsoverwinning en wilde nog niet ingaan op de vraag met welke partij hij het liefst een regering wilde vormen. De omstreden OLA-leider Glenbert Croes begroette de uitslag. ondanks een steminenverlies van 10 procent. als een overwinning en beschouwde hem als een nieuw mandaat van de kiezer voor deelname aan de regering. MEP-leider Oduber verklaarde op 14 december dat zijn partij liever in de oppositie bleef. een stellingname, waarmee hij de AVP en OLA opnieuw in elkaars armen dreef; vooruitlopend op het vast en zeker stuklopen van zo'n verbintenis stelde hij alsnog een overwinning met absolute meerderheid voor de MEP in het vooruitzicht bij eventueel binnenkort te verwachten nieuwe verkiezingen. Hij riep zijn actieve partijaanhang dan ook op om stickers en vlaggen niet op te ruimen. Toch werd ook al voorzichtig de gedachte geopperd aan een voor onmogelijk gehouden AVP-MEP-regeringscoalitie: tegenover het voordeel van een stabiele. breedgedragen regering zou het nadeel van het wegvallen van serieuze oppositie komen te staan. indien de beide traditionele aartsrivalen mochten besluiten tot samenwerking. Gouverneur Koolman begon op 16 december inet de eerste besprekingen.

Einan aangewezen als informateur

Trouw van 22 december berichtte dat gouverneur Koolman Henny Eman had aangewezen als informateur om de mogelijkheden te onderzoeken voor een kabinet met een zo breed mogelijke basis in de Staten. Aangezien de OLA noch voor de AVP, noch voor de MEP een acceptabele coalitiepartner was, werd een 'grote coalitie' tussen AVP en MEP waarschijnlijk geacht. Aangezien beide aartsrivalen voor de verkiezingen hadden ingezet op het behalen van de absolute meerderheid om noodgedtvongen coalitievorming te voorkomen, ve - wachtten politieke waarnemers dat de formatie van een nieuwe regering wel eens lang zou kunnen gaan duren.

(Vor.ber.pag. 762/2 e.v.-1996)

BRAZILIË

SENAAT AKKOORD MET GRONDWETSWIJZIGING INZAKE HERVERKIEZING VAN O.M. PRESIDENT

Op 21 mei 1997 keurde de Senaat een grondwetswijziging goed, waardoor het staatshoofd, deelstaatgouverneurs en burgemeesters zich kandidaat konden stellen voor een tweede ambtstermijn. De goedkeuring door de Senaat werd gezien als een beiangrijke overwinning voor president Fernando Henrique Cardoso. Verwacht werd dat het amendement bij een tweede stemming in de Senaat; die gepland stond voor 4 juni. opnieuw zou worden aangenomen, waarna het tenslotte naar Cardoso zou gaan voor uiteindelijke goedkeuring.

De tekst van het herverkiezingsamendement was in januari en februari al goedgekeurd door de Kamer van Afgevaardigden (zie pag. 244/2 e.v.-'97).Het wijzigingsvoorstel werd met 63 tegen zes stemmen aangenomen. veertien stemmen meer dan de vereiste drievijfde meerde heid. ondanks het feit dat negen senatoren van de oppositie zich van stemming onthielden en drie anderen afwezig waren. Pogingen van de oppositie te komen tot een referendum over de kwestie liepen op niets uit.

Corruptie bij stemming over amendement in Kamer

De stemming in de Senaat vond plaats tegen de achtergrond van beschuldigingen van corruptie bij de eerste goedkeuring van het amendement in de Kamer van Afgevaardigden. op 28 januari (zie pag. 244/2-'97).

Twee afgevaardigden, Ronivon Santiago en João Maia, namen op 21 mei ontslag, nadat het dagblad *Folha* de São *Paulo* op 13 mei transscripten van telefoongesprekken van hen had gepubliceerd waarin zij toegaven elk ongeveer $ 180 000 te hebben ontvangen in ruil voor hun steun aan het amendement Ook drie andere afgevaardigden zouden zijn omgekocht Ongeveer 70 anderen die hun standpunt over het amendement hadden herzien stonden ook onder verdenking van het aannemen van steekpenningen

r

Het dagblad publiceerde ook een gesprek waarin een afgevaardigde verklaarde dat een deel van het smee geld afkomstig was van Sergio Vieira da Motta, minister van verbindingen en een naaste bondgenoot van Cardoso Motta ontkende dit Ondanks de beschuldigingen tegen Motta besloot een voorlopige Kamercommissie die het schandaal onderzocht, geen Parlementairr Onderzoekscommissie (CPI) in te stellen, maar in plaats daarvan de verantwoordelijkheid voor het onderzoek naar het vermeende wangedrag van Motta over te dragen aan het openbaar ministerie

Herrerkiezingsaniendement opgenomen in grondwet

Op 4 juni 1997 nerd het amendement op de grondwet waardoor zittende presidenten. gouverneurs en burgemeesters zich herkiesbaar mochten stellen in tweede en laatste lezing behandeld door de Senaat Een dag later ratificeerde president Fernando Henrique Cardoso het amendeinent waardoor het kracht van wet kreeg

De Senaat steunde het amendement met 62 tegen veertien stemmen en twee stemonthoudingen Een te clfdei ure ingediend verzoek van de oppositie de stemming in de Senaat uit te stellen wegens de beschuldigingen dat stemmen waren gekocht om het voorstel door de Kamer te krijgen nerd door het Federale Hooggerechtshof (STF)verworpen

HERVORMING AMBTENARENAPPARAAT

De goedkeuring van het herverkiezingsamendement was het hoogtepunt van een langdurige parlementaire strijd en betekende een belangrijke overwinning voor de regering van president Cardoso. De regering probeerde het effect van dit succes te gebruiken om andere onderdelen van haar binnenlandse programma door te drukken. Op 10 juni leed ze echter een zware nederlaag, toen de Kamer van Afgevaardigden een voorstel tot een grondwetswijziging inzake een hervorming van het ambtenarenapparaat verwierp. Volgens de regering was deze hervorming van groot belang om het omvangrijke begrotingstekort van Brazilië omlaag te brengen.

Het amendement, dat voorzag in de inogelijkheid van een verlaging van het maximumsalaris van geineente- en deelstaatambtenaren die op dat moment op de federale loonlijst stonden. had een drievijfde meerderheid (308 stemmen) in de Kamer nodig om te worden aangenomen. Het kreeg echter de steun van 301 afgevaardigden, terwijl 114 volksvertegenwoordigers tegenstemden en elf zich van stemming onthielden. Een groot aantal afgevaar-

digden van de partijen die deel uitmaakten van de regeringscoalitie, onder wie ongeveer 25 procent van de leden van Cardoso's eigen Sociaal-Democratische i van Brazilië (PSDB), stemde tegen het voorstel of bleven weg bij de zitting.

De nederlaag maakte duidelijk hoeveel weerstand in de Kamer bestond tegen de hervormingsplannen van de regering. en had tot gevolg dat de regering een andere cruciale stemming, over bestaanszekerheid van ambtenaren, uitstelde Een minder controversieel amendement over overheidscontracten (dat de overheid in staat zou stellen openbare diensten uit te besteden) werd met 346 tegen 116 stemmen en zes stemonthoudingen goedgekeurd

Op 9 juli 1997 verbeterden de kansen van het omstreden grondwetsherzieningsprogramma van de regering. toen de Kamer van Afgevaardigden een voorstel van de oppositie met betrekking tot de hervorming van het ambtenarenapparaat wist te venverpen.

In de Kamer werd met 309 stemmen (één stem meer dan de vereiste drievijfde meerderheid) een poging van de oppositie verijdeld een artikel in het wetsontwerp te schrappen waardoor de regering ambtenaren zou kunnen ontslaan wegens incompetentie of te hoge kosten (dit was mogelijk wanneer de loonkosten meer dan zestig procent van de totale inkomsten bedroegen, zoals in 21 van de 27 deelstaten en in veel gemeenten het geval was). Het gehele wetsontwerp. dat samen met hervormingen op het gebied van sociale zekerheid van vitaal belang werd geacht om het begrotingstekort te verminderen, moest nog één keer in de Kamer en twee keer in de Senaat in stemming worden gebracht voordat het kracht van wet zou krijgen. Na de verwerping van het wetsontwerp in juni had de regering compromissen gesloten om het opnieuw op de agenda te krijgen.

VERLEKGING SOCIAAL NOODFONDS

Half juli ging het Congres opnieuw akkoord met een verlenging van het Sociaal Noodfonds (FSE) Hierdoor mocht de regering. zolang fiscale hervormingen uitbleven. in 1997 bijna S 70 mrd houden van het bedrag dat krachtens de grondwet zou moeten worden uitgekeerd aan deelstaten en gemeenten (zie pag. 406/1 en 837/1-'94, alsmede 263/2-'96 en 245/2-'97).

KABINETSBENOEMIKGEK. NIEUWE PRESIDENT CENTRALE BANK

Op 16 mei benoemde president Cardoso senator Iris Rezende tot minister van justitie en afgevaardigde Eliseu Padilha tot minister van vervoer Beiden waren lid van de Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB) die deel uitmaakte van de regerende coalitie Hun benoeming werd gezien als een poging van Cardoso de verstandhouding tussen de PMDB en de andere regeringsgezinde facties in het Congres te verbeteren

Op 12 augustus werd de 41-jarige Gustavo Franco president van de Centrale Bank. Hij volgde Gustavo Loyola op, die in juli om persoonlijke redenen zijn ontslag had ingediend.

Franco had in 1994 het stabiliseringsplan voor de real helpen ontwerpen (zie pag. 838/1-'94). Zijn benoeming werd gezien als een bevestiging dat de regering wilde vasthouden aan een strak fiscaal en monetair beleid, alsmede aan een sterke munt.

OMVANGRIJKE PRIVATISERING CVRD

Op 6 mei werd de Companhia Vale do Rio Doce (CVRD), 's werelds leidende ijzerertsproducent. geprivatiseerd. Het was de grootste privatisering die ooit in Latijns-Amerika had plaatsgevonden (zie pag. 245/2 en 451/3-'97).

De nieuwe eigenaar van de CVRD. een consortium onder aanvoering van de Companhia Siderúrgica Nacional (CSN) - Brazilië's grootste staalproducent die in 1993 was geprivatiseerd - was overeengekomen R 3,34 mrd ($ 1 = R 1,084 op 9 mei 1997) te betalen voor een belang van 41,7 procent van de aandelen in de CVRD tegen R 32 per aandeel. Dit was 20 procent meer dan de minimumprijs van R 26,67 die de regering had gevraagd en een record voor het haperende privatiseringprogramma van Brazilië. De overige leden van het consortium waren de NationsBank van de VS, een in Rio de Janeiro gevestigd investeringsfonds, en vier Braziliaanse pensioenfondsen. De regering was van plan de rest van haar aandelen in de CVRD voor het eind van het jaar te verkopen.

Een brede alliantie, bestaande uit onder meer twee oud-presidenten, een aantal rooms-katholieke bisschoppen en de militante Beweging van Landloze Arbeiders (MST),had zich tegen de privatisering verzet en een aantal gerechtelijke bevelen had de verkoop tijdelijk tegengehouden. totdat zij waren vernietigd door federale gerechtshoven. Het Federale Hooggerechtshof (SFT) zou echter een klacht ontvankelijk hebben verklaard van linkse oppositiepartijen. die stelden dat de regering bij de verkoop van de CVRD in strijd met de grondwet had gehandeld. Verdere juridische stappen werden verwacht.

VEROORDELING POLITIEAGENTEN WEGEKS BLOEDBAD SLOPPENWIJK

Op 2 mei werd de eerste van in totaal 52 politieagenten die terechtstonden voor het bloedbad onder bewoners van een sloppenwijk in Rio de Janeiro in augustus 1993, veroordeeld tot 449 jaar gevangenisstraf (zie pag. 760/2-'93).

ARBEIDERSPARTIJ BESCHULDIGD VAN CORRUPTIE

Begin juni stelde de linkse Arbeiderspartij (PT)een intern onderzoek in naar beschuldigingen van corruptie die waren geuit aan het adres van Luis Inácio 'Lula' da Silva. de erevoorzitter van de partij. Da Silva was twee maal presidentskandidaat geweest en werd alom beschouwd als één van de weinige politici die bij de presidentsverkiezingen van 1998 een serieuze bedreiging zouden kunnen vormen voor Cardoso.

Eind mei had de krant Jornal da Tarde van São Paulo belastende uitspraken van Lula's partijgenoot Paulo de Tarso Venceslau gepubliceerd. Venceslau - tot 1994 als gemeenteraadslid van de PT verantwoordelijk voor de financiën van de gemeente São José dos Campos in de deelstaat São Paulo - had beweerd dat zijn partij het adviesbureau CPEM had ingehuurd om van de deelstaat extra geld voor de gemeente los te krijgen in ruil voor 20 procent commissie over de extra inkomsten. Ook beweerde Venceslau dat de zakenman Roberto Teixeira, een goede vriend van Da Silva en eigenaar van het huis waarin de laatste woonde, banden had met het adviesbureau en zijn vriendschap met Da Silva had gebruikt om druk uit oefenen op andere PT-gemeenten gebruik te maken van de diensten van CPEM. Bovendien zei hij dat de verkregen inkomsten waren gebruikt om de PT-campagne voor de presidentsverkiezingen van 1994 te financieren, met name de verkiezingstournee van Da Silva. Venceslau verklaarde verder dat hij destijds de vermeende onregelmatigheden aan het PT-bestuur had gemeld. maar geen antwoord had gekregen.

Nadat bekend was gemaakt dat een onderzoek zou worden ingesteld, trok Da Silva zich in afwachting van de uitslag terug als erevoorzitter van de PT. Dc kwestie had de partij zeer in verlegenheid gebracht, aangezien de PT zich van oudsher had gepresenteerd als één van de felste tegenstanders van corruptie binnen het openbare leven. Na de beschuldigingen vertoonde de populariteit van Da Silva en die van zijn partij in de deelstaat São Paulo, hét bolwerk van de PT. in een aantal opiniepeilingen een forse daling.

Lula niet betrokken bij corruptie

Op 24 juli berichtte de *Financial Times* dat onderzoek had uitgewezen dat Lula niet bij corruptie betrokken was geweest. Wel werd aangetoond dat zijn vriend Roberto Teixeira misbruik had gemaakt van zijn vertrouwen en dat verscheidene gemeenten met een PT-bestuur betrokken waren geweest bij 'stelselmatige fraude'.

GEVANGENISSTRAF VOOR MST-LEIDER

Op 11 juni werd José Rainha Junior, een leider van de Beweging van Landloze Boeren (RIST), veroordeeld tot 26 jaar gevangenisstraf voor de moord op een landeigenaar en een politieman tijdens een landbezetting in 1989. Rainha liet weten tegen zijn vonnis in beroep te willen gaan.

De uitspraak werd alom bekritiseerd. De Nationale Bisschoppenconferentie beweerde dat het vonnis niet was gebaseerd op afdoend bewijs en neerkwam op een 'veroordeling van de agrarische hervorming zelf'.

LANDHERVORMINGSWET GEWIJZIGD

Na de uitspraak tegen Rainha vaardigde president Cardoso een decreet uit waarbij de bestaande landhervormingswet werd gewijzigd. Deze wijziging hield enerzijds in dat de onteigeningsprocedure voor boerderijen ten behoeve van de herverdeling van land zou worden versneld.
Anderzijds werd het verboden voor het regeringsbureau voor landhervorming grond te onteigenen die was bezet.

OBLIGATIESCHANDAAL

Op 16 juli berichtte de *Financial Times* dat blijkens een onderzoek van de Senaat twintig vooraanstaande politici en functionarissen, onder wie drie deelstaatgouverneurs en twee burgemeesters, deel uitmaakten van een 'misdadig systeem' waardoor als gevolg van Irauduleuze uitgiften van obligaties ongeveer R 237.9 mln ($1= R 1,08 op 25 juli 1997) aan overheidsgelden was verdwenen

Bij dit systeem waren verder 161 financiële instellingen betrokken (waaronder Bradesco. de grootste particuliere bank van het land) die ervan werden beschuldigd te hebben samengespannen met de deelstaten Alagoas, Pernambuco en Santa Catarina en de steden São Paulo, Osasco, Campinas en Guarulhos om op illegale wijze obligaties ter waarde van $ 1 mrd uit te geven (zie pag. 451/1-'97). Onder de politici die in verband met de affaire werden genoemd, bevonden zich Paulo Maluf, voormalig burgemeester van São Paulo, en Celso Pitta, de huidige burgemeester van die stad. Het rapport moest door een voltallig Senaatscomité worden goedgekeurd voordat het kon worden overhandigd aan het openbaar ministerie,

STAKINGEN POLITIE

Terwijl in juni en juli politiestakingen zich over 15 van de 27 deelstaten uitbreidden, schoten naar verluidt de misdaadcijfers omhoog. De politie hield de stakingen om haar eisen voor hogere lonen kracht bij te zetten. Duizenden militairen werden in steden en dorpen ingezet om de orde te handhaven. Op 23 juli leverde de regering kritiek op de militaire politie, die de stakingen in het hele land organiseerde. en verklaarde ze dat de openbare financien eerst gestroomlijnd moesten worden, voordat een oplossing kon worden gevonden voor de looneisen

HOOFD FUNAI AFGETREDEN

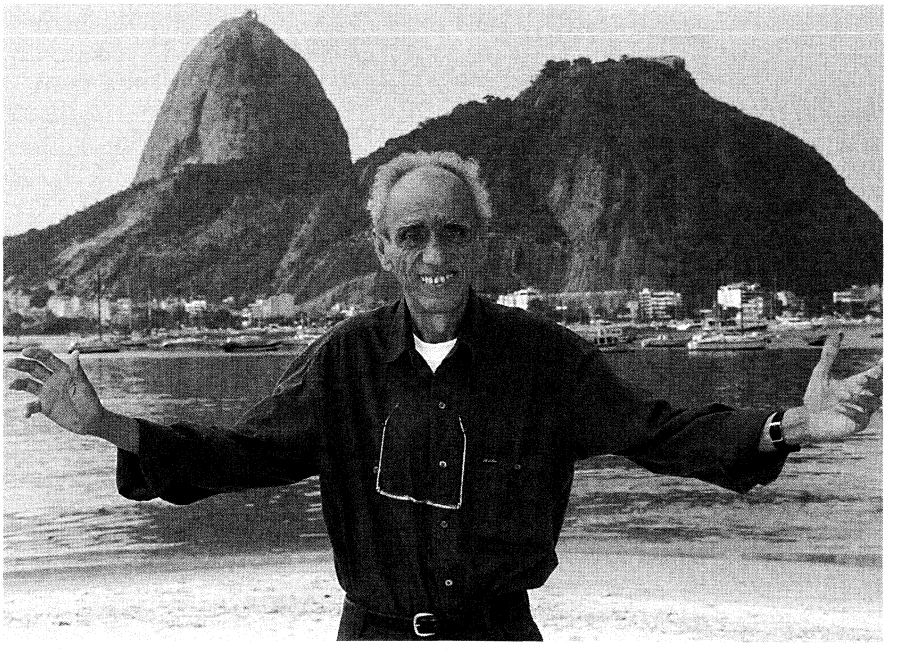
Op 16 juli trad Julio Gaiger af als hoofd van de Nationale Stichting van Indianen (Funai) Gaiger beweerde dat de regering beloften de inheemse bevolking te helpen niet was nagekomen

OPKOERPOLITIE MAAKT EINDE AAN BOUW SLOPPENWIJK

Op 8 augustus werden in totaal 49 mensen gearresteerd en twintig gewond toen vijfhonderd leden van de oproerpolitie gewapend met traangas een grote sloppenwijk buiten de hoofdstad Brasilia binnentrokken om illegale houtopslagplaatsen te ontmantelen. Ongeveer 10.000 sloppenbewoners probeerden van illegaal bezette overheidsgrond een woonwijk te maken.

LANDBEZETTINGEN

Op 18 augustus bezetten ongeveer tweehonderd landloze boerenfamilies twee boerderijen in de roerige streek Pontal de Paranapanema in de zuidelijke deelstaat São Paulo. Hiermee probeerden zij de druk op de regering zodanig te vergroten dat deze de landverdeling sneller zou uitvoeren.

Een archieffoto uit januari 1997 van de op 9 augustus 1997 overleden Braziliaanse socioloog Herbert de Souza *Foto EPA*

Gilmar Mauro een leider van de militante Beweging van Landloze Boeren (MST), verklaarde dat de landbezettingen in de regio weliswaar zes maanden [illegible] d'" de bezetting van de boerderijen diende om de autoriteiten erop attent te maken dat ons geduld opraakt Vooruitlopend op [illegible] ng had [illegible] De mocratische Plattelandsunie (UDR) van landeigenaren gewapende personen naai de regio gestuurd Slachtoffers zouden echter niet zijn gevallen

HERBERT DE SOUZA OVERLEDEN

Op 9 augustus overleed de socioloog Herbert de Souza 61, wiens leven in het teken van de strijd tegen sociaal onecht had gestaan
r

In *NRC/H'blad* (11-8) verscheen de volgende necrologie van De Souza:

'Met de dood van de Braziliaanse socioloog Heibert de Souza zaterdag [9-8] is het boegbeeld van de strijd tegen de honger en de armoede van miljoenen Brazilianen verdwenen. De 61-jarige De Souza overleed aan de gevolgen van aids. een ziekte die hij in 1986 als hemofiliepatient opliep na een transfusie met besmet bloed.
Brazilië verliest met de dood van De Souza - dooi de Brazilianen ..Betinho" (Bertje) genoemd - niet alleen een van zijn meest vooraanstaande intcllectuelen. maar ook icinand die zijn hele leven in het teken stelde van de allerarmsten. Betinho had charisma. Hij slaagde erin om de onverschilligheid van de Brazilianen voor de armoede te breken.
Opgeleid als socioloog en geïnspireerd door het revolutionaire Cuba richtte De Souza in de jaren zestig de marxistische Volksactie op. De militaire dictatuur in Brazilië (1964-1985) dwong hem echter te vluchten. Hij kwam terug in 1979 met minder radicale ideeën, maar nog steeds als verwoed sociaal activist. Hij richtte Ibase op. een sociaal onderzoeksinstituut. Het vormde de moederschoot van verschillende andere sociale organisaties. zoals Abia. een organisatie die zich inzet tegen de discriminatie van aidspatienten en voor controle op de bloedbanken.
Betinho werd het gen-ctcn van Brazilië. Hij stond op de voorgrond bij elke kruistocht tegen verdrukking en onrecht en werd verschillende keren voorgedragen voor de Nobelprijs voor de Vrede. In 1991 leidde hij een protestbeweging waarmee de corrupte president Collor de Mello werd gedwongen tot aftreden. Veel mensen beseften pas toen dat ze invloed konden uitoefenen op de ontwikkelingen in hun land. Betinho maakte van dat idee gebruik toen hij begon met zijn campagne tegen de honger: Hij sprak de Brazilianen aan op wat zij zelf konden doen om een eind te maken aan de armoede.
Betinho lachte om de ironie dat een man die ooit zijn land moest ontvluchten, nu gezien werd als voorbeeld van deugd. Hij was ervan overtuigd dat zijn ideeën niet met hem zouden sterven. ..De man Herbert de Souza mag doodgaan", werd hij ooit geciteerd, ..maar de geest van Betinho zal blijven bestaan" '

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN. MOGELIJKE RIVALEN CARDOSO VOOR HET PRESIDENTSCHAP

Eind augustus en september 1997 liep een aantal hooggeplaatste politici over naar andere partijen. Dit vergrootte de instabiliteit binnen de regerende PSDB van president Cardoso en kon tot gevolg hebben dat Cardoso bij de presidentsverkiezingen van 1998 niet de enige centrumkandidaat zou zijn.

Een potentiele tegenstander van Cardoso uit het politieke middenveld was Ciro Gomes voormalig gouverneur van de noordoostelijke deelstaat Ceara en oud-minister van financiën die op 26 augustus de PSDB verliet en toetrad tot de kleinere Sociale Vooruitgangspartij (PPS), voorheen de communistische partij (PCB) Dezelfde dag werd een andere potentiele kandidaat, oud-presldent Itamar Franco, die voorheen niet-partijgebonden was lid van de Partij van de Braziliaanse Democratische Beneging (PMDB) Beide mannen beweerden samen met Cardoso de stuwende kracht te zijn geweest achter de invoering van het Real Plan in 1994, waarinee een eind was gekomen aan de hyperinflatie Volgens een aantal commentatoren kon hun deelname aan de verkiezingen de kansen van Cardoso in gevaar brengen omdat de stemmen uit het midden over verschillende centrumkandidaten zouden worden verdeeld.

Wisselingen van partij

Een andere politicus die van partij wisselde, was de gouverneur van de noordelijke deelstaat Paraná, Jaime Lerner. lid van de Democratische Arbeiderspartij (PDT),die op 2 september overstapte naar de Liberale Frontpartij (PFL).Verder maakte Luiza Erundina. de oud-burgemeester van São Paulo en medeoprichtster van de linkse Arbeiderspartij (PT),op 3 september bekend dat zij uit de PT stapte en toetrad tot de Braziliaanse Socialistische Partij (PSB).

Op 25 september werd bericht dat minister van politieke coördinatie Luiz Carlos Santos vlak voor zijn overstap van de PMDB naar de PFL zijn ontslag had ingediend. Gesuggereerd werd dat zijn portefeuille na zijn vertrek uit de regering zou worden opgeheven.

Interne problemen binnen de PSDB

Het vertrek van Gomes uit de PSDB verergerde een groeiende crisis binnen die partij die was ontstaan nadat minister van verbindingen Sergio Vieira da Motta op 23 augustus was afgetreden als lid van het nationale partijbestuur.

Da Motta trad af nadat de partijleiding had geweigerd de toekenning van het partijlidmaatschap aan zijn oude politieke maat Nilo Coelho federaal afgevaardigde en oud-gouverneur van de noordoostelijke deelstaat Bahía, te blokkeren Volgens de minister betekende de aanvaarding van Coelho als lid dat de partij 'opportunistische' en lieden zonder scrupule, toeliet die er enkel en alleen op uit waren in een openbare functie gekozen te worden

Op 13 september kreeg de partij een nieuwe klap, toen Mário Covas, de PSDB-gouverneur van São Paulo, bekendmaakte dat hij zich niet opnieuw verkiesbaar zou stellen. Covas had zich ingespannen Gomes binnen de PSDB te houden en was een aantal malen in botsing gekomen met de federale regering.

PMBD en PTB steunen poging tot herverkiezing president Cardoso

Op 9 oktober zegde het bestuur van de PMBD, de grootste partij in de regeringscoalitie, zijn steun toe aan Cardoso's poging in 1998 als staatshoofd herkozen te worden.

In ruil daarvoor beloofde Cardoso zich neutraal op te stellen in de deelstaten waar zijn PSDB met de PMDB en de PFL - een andere coalitiepartner - zou wedijveren om gekozen ambten. Hij beloofde ook de PMBD een 'eerlijk aandeel' in de organisatie van de ve kiezingscampagne te gunnen en de partij in de toekomst te betrekken bij de formulering van het regeringsbeleid, indien hij zou worden herkozen. Omdat de PMDB echter was verdeeld in een groot aantal facties was het onduidelijk of deze zich allemaal achter het besluit van het partijbestuur zouden scharen.

Op 27 oktober nam Cardoso afstand van opmerkingen van minister van verbindingen Sergio Vieira da Motta. die verklaarde dat PMBD-ministers moesten aftreden als zij Cardoso's herverkiezing niet steunden.

Eerder, op 23 oktober, had de Braziliaanse Arbeiderspartij (PTB), eveneens een coalitiepartner. zich achter Cardoso's kandidatuur geschaard.

Daarentegen hadden verscheidene linkse partijen tijdens een bijeenkomst

De Amerikaanse president Bill Clinton (l.)met de vermaarde oud-voetballer Pele (echte naam: Edson Arantes do Nascimento), momenteel minister van sport van Brazilie. op 15 oktober 199'7 na een bezoek aan een school in een sloppenwijk van Rio de Janeiro. Foto EPA

op 2 oktober herhaald dat zij één oppositiekandidaat nodig hadden. die 'verder reikt dan links'. Zij konden het er echter niet over eens worden wie dit zou moeten zijn. De Arbeiderspartij (PT), de Democratische Arbeiderspartij (PDT)en de Communistische Partij van Brazilië (PCdoB) kregen van de Braziliaanse Socialistische Partij (PSB) niet de garantie dat deze de kandidatuur van Lula van de PT zou steunen.

VONNIS IN RECHTSZAAK TEGEN TABAKSFABRIKANT

Op 25 september werd bekendgemaakt dat een rechter in Rio de Janeiro Souza Cruz, een dochteronderneming van het in Groot-Brittannie gevestigde tabaksconcern BAT. had veroordeeld tot betaling van R 90.000 ($ 1 = R 1,09 op 26 september 1997) aan de familie van een man die in 1995 was overleden aan de gevolgen van tabaksgebruik. Naar werd aangenomen was dit het eerste vonnis van deze strekking buiten de VS.

OVERSTROMINGEN

In oktober werd Brazilie twee weken lang geteisterd door stormen, stortregens en overstromingen. waardoor eind van de maand meer dan 20 000 personen dakloos waren geworden Het noodweer werd toegeschreven aan El Niño. een natuurverschijnsel dat zijn oorsprong had in de Stille Oceaan.

Het zwaarst getroffen werden verscheidene steden en plaatsen in de zuidelijke provincies van Brazilië, met name in Rio Grande do Sul, waar de rivier de Uruguay buiten haar oevers was getreden.

BEZOEK AMERIKAANSE PRESIDENT

Tijdens zijn eerste officiële bezoek aan Brazilië, van 13-15 oktober, betuigde de Amerikaanse president Bill Clinton voor de eerste maal steun aan de Mercosur, de Zuid-Amerikaanse Gemeenschappelijke Markt, die bestond uit Argentinië, Brazilië. Paraguay en Uruguay, met Chili en Bolivia als geassocieerde leden.

Clinton zei dat de Mercosur, die eerder het doelwit van Amerikaanse kritiek was geweest wegens schending van vrijhandelsbepalingen, niet in strijd was met het Amerikaanse streven dat in 2005 een Vrijhandelszone van de Amerika's (Free Trade Area of the America's, FTAA) een feit moest zijn. Beide partijen verklaarden opnieuw zich gezamenlijk in te zullen zetten voor toekomstige onderhandelingen over de FTAA (zie pag. 258/2-'95 en 571/2-'97).

(Vor.ber.pag. 450/2 e.v.-1997)

NEDERLANDSE ANTILLEN

VERDERE ONTWIKKELINGEN MET BETREKKING TOT VOORNEMEN EUROPESE CSIE OBI RIJST- EN SUIKERIMPORT UIT ANTILLEN AAN BANDEN TE LEGGEN

Met het besluit van 17 januari 1994 van de Europese ministerraad. onder voorzitterschap van de Nederlandse minister van Financiën Gerrit Zalm, um de invoer van halfwitte rijst uit LGO-landen (Landen en Gebieden Overzee. LGO) tot 30 april aanzienlijk te beperken (Nede land stemde als enige tegen), kwam er effectief een einde aan de heffingvrije export van rijst van de Nederlandse Antillen naar de Europese Unie (EU).Terwijl Nederland bij monde van minister van buitenlandse zaken Van Mierlo in december 1996 onder voorbehoud had ingestemd met een compromisvoorstel dat de invoer van rijst en suiker naar de EU jaarlijks bond aan een maximum van resp. 160 duizend en 3 duizend ton (zie pag. 25/3 e.v.-'97; zie pag. 26/3-'97). besloot de Rijksministerraad (het Nederlandse kabinet. aangevuld met de Gevolmachtigde ministers van de Nederlandse Antillen en Aruba. resp. C.P. de Haseth en A.G. Croes) in de week van 20 januari dat het Koninkrijk zich maximaal moest inzetten voor de verdediging van de aanzienlijke economische belangen van Aruba en de Nederlandse Antillen. die 'ernstige en onherstelbare schade' zouden lijden bij wijziging van het LGO-besluit (zie over LGO-regeling pag. 26/1 - '97).

Op 20 maart dienden hiertoe twee kortgedingprocedures voor het Europese Hof van Justitie in Luxemburg. Nederland eiste dat het Hof de invoerbeperkende maatregelen voor rijst en suiker van de Europese Commissie en van de Raad van Ministers in januari 1997 ongedaan zou maken; eenzelfde eis werd gesteld in het kortgeding dat een van de grootste rijstbedrijven op de Antillen, de Antillean Rice Mills NV op Bonaire, had aangespannen voor het Europees gerecht van eerste aanleg. Dit bedrijf, een rijstpellerij die in 1996 60.000 ton rijst uitvoerde naar de EU. had van haar 122 werknemers al 80 mensen moeten ontslaan als gevolg van de importbeperking die de Europese Commissie begin januari afkondigde (zie pag 26/3-'97). In afwachting van de uitkomst van beide procedures waren verdere onderhandelingen op basis van het compromisvoorstel opgeschort.

Nederland verliest kortgeding

Op 3 april oordeelde het Europese Hof

dat er, in beide gevallen. geen sprake was van 'ernstige en onherstelbare schade' voor de Nederlandse Antillen en evenmin voor de rijstpellerij op Bonaire. Het Hof wees het ongedaan maken van de importbeperkirig af omdat het voortbestaan van de onderneming niet in gevaar zou zijn.

Rijksministerraad besluit tot hervatting onderhandelingen over herziening LGO-besluit

Eind mei reisden de Antilliaanse minister-president M.A. Pourier en de minister van financiën H Henriquez naar Nederland voor besprekingen die moesten leiden tot een onderhandelingsstrategie van het Koninkrijk inzake de tussentijdse herziening van het LGO-besluit. De Rijksministerraad besloot na intensief beraad over de LGO-problematiek de onderhandelingen in Brussel te hervatten en geen nieuwe kortgedingprocedure te starten tegen vrijwaringsmaatregelen voor de invoer van rijst uit LGO-landen. Gestreefd werd naar een oplossing op korte termijn via onderhandelingen. Voorts zou ernaar worden gestreefd een gezamenlijk overleg tot stand te brengen tussen de Europese Commissie, Suriname. Guyana, het Verenigd Koninkrijk en Nederland om de situatie met betrekking tot de rijstmarkt te bespreken. Dit overleg zou bij voorkeur in de producerende regio gevoerd moeten worden om met name de Europese Commissie te informeren over de positieve economische gevolgen die het LGO-besluit uit 1991 had gehad op de ontwikkeling van de rijstmarkt in die regio. Onverlet de discussie over de tussentijdse herziening van het LGO-besluit werd eveneens besloten na te gaan welke maatregelen konden worden genomen om het investeringsklimaat op de Nederlandse Antillen en Aruba te verbctcrcn.

EU-compromisvoorstel aanvaard. Arubaans suikerbedrijf spant kortgeding aan

De Europese Raad van ministers van buitenlandse zaken besloot op 6 oktober om de quota voor export van rijst en suiker vanuit de Nederlandse Antillen (en Aruba) naar de Europese Unie te beperken tot respectievelijk 160.000 ton en 3000 ton. Het LGO-besluit dat. na maanden van onderhandelen, algemeen werd gezien als een redelijk compromis, zou gelden tot maart 2000. Nederland stemde, op basis van besluitvorming in de Rijksministerraad in het weekend van 4-6 oktober, in met het EU-compromis, tot woede en teleurstelling van de Nederlandse Antillen en Aruba. Het besluit in de Rijksministerraad was immers niet unaniem genomen, maar bij meerderheid van stemmen n-arhij die van de Nederlandse premier Wim Kok doorslaggevend was geweest. De premiers Pourier en Eman hadden namens de Antillen en Aruba tegen g-- stemd. Het statuut van het Koninkrijk voorzag enkel in een vetorecht voor koninkrijkspartners inzake internationale overeenkomsten en dat was in dit geval niet van toepassing.

Eveneens op 6 oktober. maar ruim twee uren na de beslissing van ae Europese Raad, bepaalde de Haagse arrondissementsrechtbank in een kortgeding, dat was aangespannen door de Arubaanse suikerfirma Emesa Sugar. dat Nederland niet met het compromis mocht instemmen. Hij oordeelde dat het Europees Hof van Justitie zich eerst over de kwestie moest uitspreken voordat Nederland akkoord mocht gaan. In een tweede kortgeding, dat op 10 oktober diende, eiste Emesa op straffe van een dwangsom van f 500 mln dat Nederland gehoor zou geven aan de eerdere uitspraak van 6 oktober door niet mee te werken aan invoering van de lagere quota. Op 17 oktober deed de rechtbankpresident Punt uitspraak conform de eis. Hij liet doorschemeren zich bewust te zijn van het uitzonderlijke van het vonnis; het was immers de eerste keer dat een nationale rechter een besluit van de Europese Unie doorkruiste. De Nederlandse premier Wim Kok zei dat het kabinet de uitspraak zou respecteren zolang er geen uitspraak in hoger beroep was geweest. Het kabinet wilde, door in hoger beroep te gaan, vooral meer duidelijkheid krijgen over de vraag of de rechter zich er op deze wijze mee mocht bemoeien, met het oog op eventuele precedentwerking voor andere Europese besluiten.

De consequentie van deze gang van zaken rond het 'rijstbesluit' was dat, indien het compromisvoorstel ter stemming kwam in de Europese ministerraad vóórdat er een uitspraak in hoger beroep was, Nederland gedwongen was tegen het EU-besluit te stemmen. Wanneer het voorstel daarmee automatisch van de baan zou zijn (vanwege unanimiteit bij besluitvorming), raakten Aruba en de Antillen zwaarder gedupeerd. omdat de vrijwaringsmaatregelen van de Europese Commissie, waartoe op verzoek van België en Italië vervolgens zou worden overgegaan, aanmerkelijk slechtere quota zouden opleveren dan het compromis van de Raad.

Antillen weigeren het voorstel te aanvaarden

De gevolmachtigd ininister van de Nederlandse Antillen in Den Haag, Carel de Haseth. omschreef op 7 oktober het EU-besluit om de rijstexport te beperken als 'uiterst pijnlijk. net nu we in een proces van financieel-economische hervorming zitten dat onze economie en werkgelegenheid moet verstevigen. We proberen investeerders aan te trekken. maar die worden door d:? besluit juist kopschuw gemaakt'. De Haseth verwachtte dat het compromisvoorstel onherroepelijk zou leiden tot sluiting van de drie suikerfabrieken op de Antillen en tot een inkrimping van de rijstsector met veertig procent. Een parlementaire delegatie uit de Antillen onder leiding van Statenvoorzitter Lucille Wout, die in de week van 13 oktober een bezoek bracht aan Nederland in een poging om het 'rijstbesluit' ongedaan te maken, verweet staatssecretaris Patijn van buitenlandse zaken 'niet te goeder trouw' gehandeld te hebben tijdens de onderhandelingen over de rijst- en suikerimport. Volgens Wout had Patijn ten onrechte in Europees verband de indruk gewekt, dat de Antillen en Aruba akkoord waren gegaan met het compromisvoorstel. 'We hebben nooit iets aanvaard. We hebben geen enkele concessie gedaan'. De Antillen voelen zich in de steek gelaten omdat Nederland zijn vetorecht in de EU niet heeft gebruiken, aldus Wout op 14 oktober. De fractievoorzitter van de regeringspartij Nieuwe Antilliaanse Be eging (Movementu Antiyas Nobo, MAN), Dominico Martina, oordeelde dat Patijn had nagelaten de andere landen te wijzen op de juridische context van het verdrag, waarin de heffingsvrije import van landbouwproducten geregeld is; terugdraaien ervan zou in strijd zijn met het streven naar vrij handelsverkeer. Martina noemde het optreden van Nederland 'een klassiek voorbeeld van slecht bestuur'.(...) 'Nee, Nederland heeft de Antillen (en Aruba) als een baksteen laten vallen. Als ze ons van meet af aan hadden laten weten dat ze voor het Nederlands belang wilden kiezen - w a t hun goed recht is -, dan hadden wij op tijd geweten waar we aan toe zijn.' De parlementaire delegatie kondigde aan alle juridische stappen te zullen ondernemen om de importbeperkingen te schrappen. De Antillen overwogen een bodemprocedure aan te spannen tegen de Nederlandse staat en hadden zich al aange-

w

sloten bij de eis van Emesa Sugar iri het kortgeding tegen Nederland

Debat in Tweede Kamer

De Nederlandse minister van Koninkrijkszaken, Joris Voorhoeve. raadde tijdens het debat met de Tweede Kamer over 'de rijstkmestie' op 23 oktober de Nederlandse Antillen en Aruba af om nog meer rechtszaken te voeren tegen Nede land. Hij achtte dat een 'heilloze weg' en bovendien niet bevorderlijk voor de verstandhouding; het schiep alleen maar meer werk voor goedbetaalde juristen. Voorhoeve noemde het besluit van de Koriinkrijksregering om met het EU-compromisvoorstel in te stemmen formeel juist. Op 10 oktober had het kabinet in een brief aan de Tweede Kamer, naar aanleiding van vragen van Groen-Links-fractieleider Paul Rosenmöller, al laten m-eten dat het EU-compromis van 6 oktober voor de herziening van de importregels vanuit LGO-landen het best haalbare was.

Vrijwel alle fracties in de Tweede Kamer drongen er bij Voorhoeve op aan om de Nederlandse Antillen en Aruba compensatie te bieden roor de economische schade als gevolg van de opgelegde exportbeperkingen. De regeringspartijen PvdA en VVD vonden dat de EU over de brug moest komen; D66 en de oppositiepartijen CDA. GPV en GroenLinks dachten in eerste instantie aan de Nederlandse regering. Minister Voorhoeve wees erop dat de regering. vooruitlopend op de afloop van 'de rijstkwestie'. al f 50 mln extra had uitgetrokken voor de bevordering van blijvende werkgelegenheid in de overzeese gebieden. In tegenstelling tot de coalitiepartijen leverden het CDA en GroenLinks verder scherpe kritiek op het regeringsoptreden met betrekking tot de hele problematiek.

Minister Joris Voorhoeve verklaarde op 29 oktober tijdens hrt Kamerdebat over Arubaanse en Antilliaanse zaken dat hij een groot aantal schadeclaims verwachtte naar aanleiding van de rechterlijke uitspraak in het tweede kortgeding van 17 oktober. Hij wees er, in antwoord aan de Tweede Kamer die had aangedrongen op compensatiemaatregelen, tevens op dat bedrijven op de Antillen en Aruba zich roor compensatie van geleden schade moesten richten tot de EU en niet tot Den Haag.

Compromis onontkoombaar. Economische belangen Antillen geschaad

Op 20 november stelde het Haagse gerechtshof de Nederlandse staat in het gelijk in het juridisch geschil met het Arubaanse suikerbedrijf Emesa: het kabinet stond in zijn recht met het besluit op 6 oktober in te stemmen met de Europese importbeperking Dit vonnis maakte alsnog de weg vrij voor Nederland om definitief in te stemmen met het EU-compromisvoorstel tijdens de eerstkomende Europese ministerraad

De importbeperkingen, waartoe de Europese ministerraad op 24 novembei unaniem besloot betekenden op de Antillen en Aruha een verlies van naar schatting 600 arbeidsplaatsen ruim 1,2 procent van de u er kgelegenneid, terwijl aan investeringen f 28 mln verlo1en zou gaan Desalniettemin verklaarde de Nederlandse \ice-premier Hans Dijkstal op 21 no\ember dat 'het kabinet ineent dat het besluit van de Euiopese Commissie om de import van rijst en suiker aan banden te leggen, uiteindelijk beter is voor Aruba en de Antillen'

De Antilliaanse minister-president Miguel Pourier verklaarde in Trouw van 24 november de moeilijke positie van Nederland wel enigszins te kunnen plaatsen: 'Natuurlijk heb ik er begrip voor dat Nederland met zijn rug tegen de muur stond (..) Aan de ene kant veertien lidstaten die sceptisch staan tegenover de regeling - en dan druk ik me vriendelijk uit - en aan de andere kant twee landen van het koninkrijk. Dan is het jammer dat het besluit van Nederland in ons nadeel uitvalt. We hadden iets meer begrip verwacht voor het eigen koninkrijk. Vooral omdat we er toch al zo slecht voor staan'. De regering-Pourier vreesde dat het plotselinge einde van de regeling een enorme klap zou toedienen aan de geloofwaardigheid van de Nederlandse Antillen: 'zelfs al lukt het ons om in een nieuwe regeling iets tot stand te brengen waarmee we werkgelegenheid kunnen creëren, dan blijft het de vraag of men hierna nog bereid is te investeren'. Veel investeerders die via de voordelige importregelingen wilden exporteren naar Europa, namen nu een afwachtende houding aan. Het Curaçaose bedrijfsleven voorzag tevens nadelige gevolgen voor de handel in andere sectoren, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van afspraken over de verwerking van Surinaams hout op Curaçao.

Op de vraag of de Nederlandse regering daadwerkelijk het belang van de Antillen verkwanselde door in de Europese Cnie de andere lidstaten niet tegen zich in het harnas te jagen. werd door twee docenten Internationale Economische Betrekkingen aan de Universiteit van Utrecht, Gerrit Faber en Hein Roelfsema. uitvoerig ingegaan in een artikel in de Stuntscourant van 5 december. getiteld: 'Sederland in benarde positie door exportproblemen rijst en suiker Antillen'

Hierin wordt geconstateerd dat de EU middels het Geineenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).dat zorgt voor een hoog protectie-, dus prijsniveau. en het LGO-beleid geheel verkeerde prijsprikkels aan de markt heelt gegeven, waardoor op de Antillen ontwikkelingen in gang zijn gezrt die rconomisch gezien niet levensvatbaar zijn. De Nederlandse opstelling in deze kwestie verdient geen schoonheidsprijs: Nederland heeft de .Antillenroute' lang verdedigd maar pas onder grote druk van de andere EU-lidstaten erkend dat handelspreferenties haaks staan op een consistent beleid dat non-discriminatie en multilaterale liberalisering van de wereldhandel als leidraad nremt.

Beide auteurs zijn van mening. dat Nederland met het bereikte compromis. zeker op langere te mijn gezien. 'er het beste van gemaakt heeft zonder haar principes uit het oog te verliezen'., en wel oin de drie volgende redenen: Ten eerste is het doel van multilaterale vrijhandel niet gediend met handhaving van de 'Antillenroute'. integendeel. beide staan op gespannen voet met elkaar. Door versterking van multilaterale vrijhandel zal de protectie van de landbouwproductie in de EU geleidelijk omlaag gaan. De verinindering van de landbouwsteun leidt tot verlagingen van de interventieprijzen van veel landbouwproducten, waaronder ook die van rijst. De 'Antillenroute' is slechts winstgevend door het hoge protectieniveau van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Op langere termijn brengt verdere liberalisering van de wereldhandel voor landbouwproducten - met de besprekingen waarvoor in 1999. met EU-instemming. een begin zal worden gemaakt - met zich mee dat de Antillenroute voor rijst en suiker onaantrekkelijk wordt. Tegen die achtergrond achten beide auteurs het voor Nederland. dat zeer gebaat is bij meer handclsliberalisatie op mondiaal niveau, onverstandig om het protectionisme binnen de EU een impuls te geven door vast te houden aan de bevoorrechte positie van de Antillen.

Ten tweede betekent een versterking van de multilaterale handelsorde dat het meestbegunstigingsprincipe (non-discriminatiebeginsel) serieuzer moet worden toegepast; de preferentiële betrekkingen tussen de EU en LGO-landen zijn in strijd met het non-discriminatieprincipe van de Wereldhandelsconferentie (WTO).Binnen de WTO is op initiatief van Nederland zelf een voorstel in bespreking om voor alle minst-ontwikkelde landen te komen tot vrije toegang tot de markten van de geïndustrialiseerde landen. Het ongeclausuleerd openhouden van de 'Antillenroute' verhoudt zich slecht met dit initiatief.

Ten derde wijzen Faber en Roelfsema op het belang van een gezonde economische ontwikkrling op Aruba en de Antillen. De inresteringen die in deze landen in de rijst- en suikersector zijn gedaan missen elke economische grond omdat ze zijn gebaseerd op marktverstoringen die door het GLB in het leven zijn geroepen. De ontwikkeling tot economische zelfstandigheid van de Antillen is niet gediend met het instandhouden van handelspreferenties omdat de regio daarmee afhankelijk blijft van de besluiten die binnen de EU worden genomen.

De auteuis menen dat het nu aanvaarde compromis tot op zekere hoogte de verantn oorde-

lijkheid van de EU weerspiegelt voor de activiteiten die op de Antillen zijn ontwikkeld. omdat er geen sprake is van het geheel sluiten van de 'Antillenroute' en tegelijk aan investeerders een signaal wordt gegeven over de kwetsbaarheid van de route

(Vorige pag. 24/1 e.v. -1997)

SURINAME

SIEUWE BENOEMINGEN OMSTREDEN

De nieuwe regering-Wijdenbosch ging kort na haar aantreden in september 1996 (zie pag. 830/2 e.v. - 96) over tot het benoemen van aan de Nationale Democratische Partij (NDP) gelieerde personen op tal van belangrijke posten, het betrof functies in de ambtelijke top van ministeries en in Raden van Commissarissen van belangrijke staatsondernemingen, de media en ambassadeursposten in het buitenland Voorts keerden ook militairen, die tijdens het militaire bewind onder Bouterse (1982-'87) actief waren. terug. zowel in functies binnen het Nationale Leger als op sleutelposities daarbuiten. Het snelle tempo waarin de benoemingen van partijgenoten en geestverwanten plaatsvonden en vooral de agressieve manier waarop dat gebeurde, stuitte op kritiek bij veel Surinamers. Die kritiek leidde er mede toe dat de benoeming van een protégé van Bouterse op de functie van procureur-generaal geen doorgang kon vinden. In een sfeer van 'intimidatie', die herinneringen oproep aan het militaire bewind in de jaren tachtig. en in een stijl, die door de voormalige president van de Centrale Bank, André Telting. op 30 augustus 199'7 werd omschreven als 'koppensnellen', vonden een aantal omstreden benoemingen, en ook ontslagen. plaats.

Nieuwe ambassadeur in Brazilië

Eind oktober 1996 werd oud-minister van defensie en vermeend drugshandelaar (zie pag. 832/1 e.v.-'91)uit het gevolg van Bouterse, Rupert Christopher, tot ambassadeur in Brazilië benoemd. een voor Surinaamse begrippen hoge functie. Behalve in verband met betrokkenheid bij cocaïnehandel werd Christopher's naam ook in verband gebracht met de dood van twee lijfwachten van Ronnie Brunswijk tijdens diens bezoek aan Bouterse in het hoofdkwartier van het Nationale Leger in december 1990 (zie pag. 461/2-'91).

Het Surinaamse ochtendblad *De Ware Tijd* meldde op 19 juli 1997 dat de eveneens van drugshandel verdachte 27-jarige zoon van Bouterse. Dino. een functie zou hebben gekregen op de Surinaamse ambassade in Rio de Janeiro. In hetzelfde bericht werd gemeld dat de 29-jarige dochter Peggy was benoemd op de ambassade in Brussel.

Benoeming procureur-generaal van de baan

Op 17 december ontstond grote beroering over de benoeming van een nieuwe procureur-generaal. De beëdiging van NDP-kandidaat Frank Leeflang. die onder het militaire bewind van Bouterse ininister van binnenlandse zaken en justitie was (zie pag. 235/2-'81: zie pag. -'86), vond op het laatste moment geen doorgang. Verschillende maatschappelijke organisaties, waaronder de Nationale Vrouwenraad en de mensenrechtenorganisatie 'Gerechtigheid en Vrede' (OGV), die in geval van zijn benoeming een ondermijning van de rechtsstaat vreesden. hadden fel protest aangetekend.

Aanleiding voor de protesten was het passeren door president Wijdenbosch van waarnemend procureur-generaal mevr Heloise Rozenblad voor de functie. terwijl zij was voorgedragen door de ininister van justitie Sjak Shie Tegen haar kandidatuur was geprotesteerd door prominente ND?-leden. waaronder parleinentslid en voorzitter van de Orde van Advocaten R. van Ritter. Rozenblad zelf noeinde het optreden van Wijdenbosch 'zorgwekkend', omdat de 'onafhankelijheid van de rechtsstaat' in het geding zou kunnen komen wanneer het Openbaar Ministerie (OM)werd geleid door iemand die daar via een politielie benoeming terecht was gekomen.

Het Surinaamse Hof van Justitie adviseerde president Wijdenbosch op 1 maart 1997 negatief inzake de benoeming van Frank Leeflang tot procureur-generaal. Voornaamste reden voor het afwijzend advies was dat Leeflang in de jaren zestig tot twee maanden gevangenisstraf was veroordeeld wegens heling van medicijnen. Daarmee was de benoeming definitief van de baan.

Nieuwe president Centrale Bank

Op 27 januari 1997 werd Henk Goedschalk benoemd tot president van de Centrale Bank in Suriname als opvolger van André Telting, die op 27 november 1996 zijn functie had neergelegd uil protest tegen de benoeming door de regering van Goedschalk tot regeringscommissaris en president-commissaris bij de bank. Telting. die op zijn beurt in 1994 Goedschalk was opgevolgd als president van de bank, verklaarde tegenover De *Ware Tijd* een goede samenwerking met Goedschalk als president-commissaris niet mogelijk te achten; hij voegde eraan toe dat bij de benoeming niet de wettelijke procedure was gevolgd; die overleg vooraf met de bankpresident voorschreef. De benoeming van Goedschilk. die op goede voet stond president Wijdenbosch was vel dei- omstreden vanwege vermeende betrokkenheid bij een smeergeldaffaire. die de aanleiding vormde voor zijn oneervol ontslag op 3 december 1993 door de regering-Venetiaan (zie pag. 45/1 e.v.-'94) Voorts liep tegen hem een gerechtelijk vooronderzoek in Nederland vanwege vermeende betrokkenheid bij drugshandel Go dschalk verklaarde bij zijn aantreden dat monetair evenwicht het uitgangspunt van beleid zou zijn en prees zijn voorganger door te wijzen op de vorderingen die de Centrale Bank had gemaakt met het te boven komen van de economische problemen

Onder Goedschalks bewind in de jaren tachtig was het zogeheten monetaire financieren tot grote hoogte gegroeid waardoor de inflatie kon oplopen tot enkele honderden procenten Telting maakte aan dit beleid een einde door de dekking van de gulden te versterken door de aankoop van goud en de koers van de Surinaainse gulden te stabiliseren. hetgeen hem in 1995 een coinpliment van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) opleverde. De voorzitter van de Surinaamse Bankiersvereniging. Ed Muller. sprak na het vertrek van Telting de vrees uit dat het vertrouwen in de Surinaamse gulden zou dalen en dat Surinainers hun tegoeden zouden omwisselen in buitenlandse valuta. Parlementslid Ronald Venetiaan van de oppositionele Nationale Partij Suriname (NPS)zei te verwachten dat nu 'allerlei aronturiers op financieel economisch gebied' ruim baan zouden krijgen 'om te proberen weer hun slag te slaan'.

Hoofdredacteur TV-journaal ontslagen

De hoofdredacteur van de nationale Surinaamse televisieomroep STVS, G. Truideman werd op 28 februari 1997 door vice-president Pretaap Radhakishun ontslagen wegens 'opruiende berichtgeving'. Truideman. zelf lid van de oppositionele NPS en nog door de vorige regering-Venetiaan benoemd, zou teveel ruimte hebben ingeruimd voor een nieuwsitem waarin vakbondsleider Fred Derby van de oppositionele Surinaamse Partij van de Arbeid (SPA) stakingen aankondigde bij het bauxietbedrijf Billiton. Volgens de ontslagen hoofdredacteur had de regering-Wijdenbosch de afgelopen maanden al vaker ingegrepen om politiek-gevoelige items van het scherm te houden; naar zijn zeggen werd hij in zijn functie opgevolgd door een kandidaat van de regering, de voorzitter van de Raad van Toezicht. die zou worden benoemd door minister De Bie van transport, communicatie en toerisme.

Truideman was kort voor de verkiezingen in 1996 verantwoordelijk voor de omstreden tv-uitzending van ven reportage van Amnesty International over de decembermoorden uit 1982.

Voorzitter Rekenkamer verliest vertrouwen parlement. Opvolger benoemd

Op 17 juli werd in het Surinaamse parlement een motie aangenomen. waarin het vertrouwen in de voorzitter van de Rekenkamer, Hans Prade. werd opgezegd. De motie was vijf weken eerder ingediend door de regeringspartijen in het parlement. Zij waren van mening dat Prade 'buitenparlementaire oppositie' voerde door in het openbaar kritiek te leveren op de besteding van staatsgelden Tegelijkertijd verwierpen de coalitiepartijen een rnotie van de oppositie waarin juist werd geëist dat de Rekenkamrr de noodzakelijke informatie zou krijgen om de besteding van de staatsgelden te kunnen controleren.

Al vanaf begin mei had de Rekenkamer op last van de regering geen lijsten van de uitvoeringsbesluiten (missives) van de ministerraad meer ontvangen. net zo min als financiële autorisaties van het ministerie van financiën en controlerapporten van de Centrale 's Lands Accountantsdienst (CLAD). President Wijdenbosch verklaarde dat de regering voortaan alleen verantwoording schuldig was aan het parlement en voegde eraan toe dat het niet informeren van de Rekenkamer de 'effectiviteit' van het bestuur zou ve groten. Op 30 mei had voorzitter Prade formeel bezwaar aangetekend tegen deze gang van zaken omdat zij in strijd was met de grondwet.

Begin juni meldde *de* Ware *Tijd* dat Wijdenbosch van plan was Hans Prade te ontslaan: hij zou dit in een besloten zitting van het parlement hebben meegedeeld. Als reden werd genoemd een verstoorde werkrelatie, omdat Prade misbruik had gemaakt van zijn positie en informatie had laten lekken.

Aanleiding vormde een interview dat Prade gaf aan het Surinaamse radiostation *ABC* waarin hij betoogde dat het huidige bemind geen aanspraak kon maken op democratische legitiiniteit omdat controle gehinderd of onmogelijk gemaakt werd: 'De president heeft nog nooit de moeite genomen een brief van de Rekenkamer te beantwoorden. Duideliike raken morden onduidelijk voorgesteld. de regering doet aan mystificatie', aldus Prade. Voorts gaf de voorzitter van de Rekenkamer te kennen niet achter de herkomst te kunnen komen van 200 mln Surinaamse guldens, die president Wijdenbosch op een privé-rekening had staan bij de Centrale Bank. en had hij kritiek op de reorganisatie van het kabinet van de president. omdat er allerlei functionarissen rondliepen waarvan niemand wist wat ze deden. Tenslotte hekelde Prade het feit dat de verjaardag van de president de staatskas 26 mln Surinaamse guldens had gekost.

Het aannemen van de motie door het parlement maakte voor de regering de weg vrij om de ontslagprocedure voor Prade in gang te zetten Deze noemde in een reactie de houding van regering en coalitie beklagenswaardig ze doen zichzelf tekort cn tasten de grondslagen van dc democratie aan

de Volkskrant meldde op 18 december dat de regeringsadviseur Kiek Aron tot nieuwe voorzitter van de Rekenkamer was benoemd De bestuurskundige Aron was een studiegenoot van president Wijdenbosch en behoorde in het begin van de laren tachtig tot een beweging die het militaire regime van Bouterse ondersteunde, de Progressieve Arbeiders- en Landbouwers Unie

SLM-directeur de laan uitgestuurd

Het ministerie van transport, communicatie en toerisme maakte op 24 juli bekend dat directeur Ronnie Calor van de Surinaamse Luchtvaart Maatschappij (SLM) ontslag had genomen en voegde eraan toe dat deze stap van Calor noodzakelijk was 'in het belang van de continuïteit en de rust' bij de SLM. Volgens een bericht in *Trouw* van 25 juli was Calor op 21 juli al met verlof gestuurd, kennelijk om een commissie de tijd te geven om de ontslaggronden te formuleren. Voorzitter Fred Derby van de SLM-personeelsbond wees mismanagement als argument op voorhand af en bestreed de versie van de SLM-Raad van Commissarissen, die de regering vertegenwoordigde, als zou de luchtvaartmaatschappij in liquiditeitsproblemen zijn geraakt door het beleid van Calor. Volgens Derby was het vermogen van de SLM juist fors toegenomen sinds het aantreden van Calor in 1992 en trok de regering een rookgordijn op om haar eigen mensen in de leiding van de SLM te krijgen en de statuten drastisch te wijzigen.

NRC/H'blad-correspondent Hans Steketee berichtte op 30 augustus dat de ware reden voor Calors ontslag was gelegen in het feit dat hij in juli niet de moeite had genomen om president Wijdenboseh bij diens vertrek naar het buitenland te komen uitzwaaien

Doorson CID-chef en politiecommissaris

Op 17 mei 1997 schreef Marcel Haenen in *NRC/H'blad* dat president Wijdenbosch kort na zijn aantreden de hoofdinspecteur van politie H Doorson samen met een militaire handlanger van Desi Bouterse Melvin Linscheer aan het hoofd had gerteld van de Centrale Inlichtingendienst (CID) het invloedrijkste inlichtingenorgaan in het land, dat beschikte over alle mogelijke onderzoeksmiddelen, waaronder het aftappen van telefoons, en rechtstreeks rapporteerde aan de prericlrnt

Doorson werd door het Copa-team (Colombia paramaribo - connectie, de speciale Nederlandse recherche-eenheid. die een onderzoek instelde naar het Surikartel) verdacht van cocainesmokkel in samenwerking met Bouterse en de Surinaamse zakenman R Lowes. Doorson was eigenaar van het visverwerkingsbedrijf NV Doroe in Parainaribo. dat exporteerde naar Europa en dat in het Copa-dossier genoemd werd als een plek waar cocaine geprepareerd werd in bevroren vis met bestemming Nederland.

Op 9 december 1997 berichtte *de Volkskrant* dat de regering-Wijdenbosch haar invloed op politie- en justitiezaken. met name het beleid van de hoofdcommissaris en diens opsporingszaken, verder vergrootte door de promotie van Doorson tot politiecommissaris.

PIRAMIDEFONDS STORT IN

In juni 1997 ontstond in Paramaribo grote onrust toen bleek dat enkele honderden gedupeerde beleggers in het grootste piramidespaarsysteem van Suriname tevergeefs aanklopten bij 'beleggingsbank' Roep N.V. om hun geld op te eisen. Teruggave van de inleg was een maand eerder beloofd. toen 'near-banker' en organisator Roepsingh Ramtahatsing failliet ging en voor 't eerst niet kon voldoen aan de uitbetaling van de onwaarschijnlijk hoge rente van tien procent per inaand. Op 6 juni ontstond voor de derde opeenvolgende dag grote chaos voor het betalingskantoor, oindat de illegale bankier geen inleg terugbetaalde, maar zijn klanten probeerde af te schepen met nieuwe regelingen, waarbij de hoofdsom, afhankelijk van de reeds genoten rente, over een, twee of drie jaar zou worden uitbetaald. Dezelfde dag trokken gedupeerde beleggers op naar het kabinet van president Wijdenbosch en overhandigden er duizend handtekeningen: ze eisten onmiddellijke overheidssteun en verdere maatregelen tegen de organisatie van piramidebanken, waarin vermoedelijk enkele tienduizenden Surinamers uit alle lagen van de bevolking hun kapitaal hadden verloren.In het alternatieve bankcircuit zou naar schatting $ 80 mln zijn belegd. Ontevreden waren de gedupeer-

den vooral over de ongelijke behandeling van de crediteuren: veel invloedrijke Surinamers, waaronder Ronnie Brunswijk. zouden de afgelopen maanden hun geld wel hebben teruggekregen. President Wijdenbosch, die enkele weken eerder nog had toegezegd de 'kleine man' niet in de steek te laten. liet via zijn secretaris weten 'totaal niet in staat te zijn' de gedupeerden te woord te staan.

Directeur Roepsingh Ramtahatsing van het spaarsysteem schreef op 6 mei het faillissement toe aan de weigering van de particuliere en commerciële banken in Suriname om nog langer mee te werken aan near-banking' Met ingang van 1 april hadden zowel De Surinaamsche Bank (DSB). de Hakrinbank als de ABN/AMRO de bankrekeningen van 'near-bankers' en organisatoren van piramidespelen opgezegd. Als reden werd opgegeven dat geen inzage was verkregen in hun activiteiten. die een maandelijkse rentevergoeding van tien procent op inleg konden rechtvaardigen: bij de officiële financiële instellingen bestond de vrees dat 'near-banking' door zowel inschrijvers als organisatoren werd gebruikt om verdiensten uit de drugshandel wit te wassen Bovendien klaagden de banken over de negatieve invloed van de piramidefondsen oindat het renteniveau erdoor werd opgedreven en de kredietruimte voor reguliere bedrijfsinvesteringen afnam. In maart had de directeur van de Centrale Bank. Otto Ezechiels. ervoor gewaarschuwd dat het piramidespaarsysteem bij gebrek aan inleg snel zou instorten. omdat hoge rentes alleen met nieuwe inleggingen konden worden betaald: soortgelijke waarschuwingen liet Bankpresident Telting als enige in de zomer van 1996 reeds horen. maar door zijn ontslag bleven verdere maatregelen uit. Dc overheid zou eerder ingrijpen tegen het illegale bankieren achterwege hebben gelaten omdat ook veel parlementariërs en hoge regeringsfunctionarissen tot de beleggers bij Roep behoorden.

Op 10 juni verklaarde NDP-leider Desi Bouterse dat het failliete piramidesvsteem een landelijk probleem was en stelde hij voor om de piramides om te vormen tot erkende banken Hij zei te vrezen voor 'sociale erupties' als de overheid niet opkwam voor de gedupeerde beleggers Op 26 juni bezetten en plunderden boze beleggers een groentewinkel die eigendom was van Roepsingh Ramtahatsing Leden van de regeringsfractie in het parlement vroegen de overheid dezelfde dag nog zich met de kwestie te bemoeien uit vrees voor verdere toename van de sociale onrust

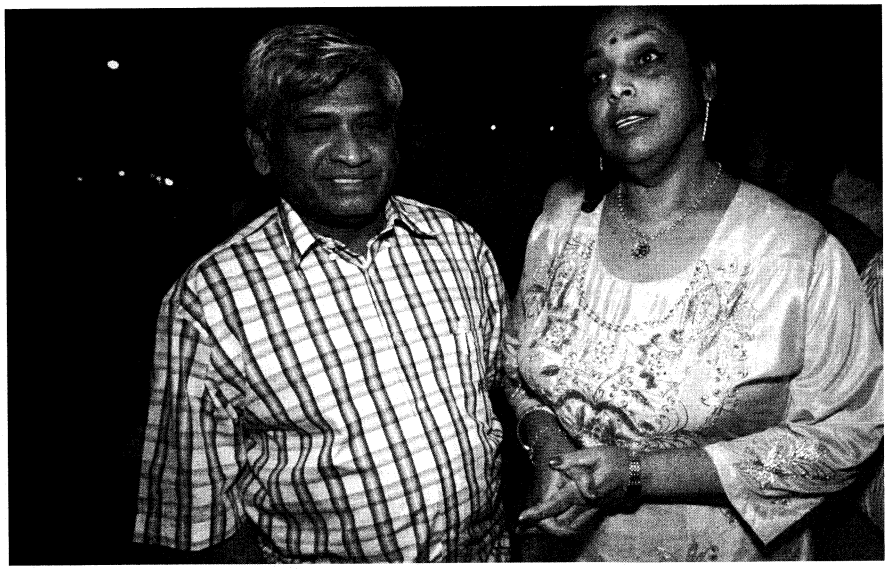
Eind juni ontstond eveneens onrust rond een tweede grote organisator van het piramidespaarsysteem, Johwin N.V., die alleen nog een schriftelijke betalingsregeling met gedupeerde beleggers wilde treffen.

VAL REGERING-WIJDENBOSCH

Op 25 augustus kwam de coalitieregering van president Jules Wijdenbosch ten val, nadat een verschil van mening over de overheidsfinanciën in het openbaar was gekomen, waarna de minister van financiën Motilall Mungra van coalitiegenoot Beweging voor Vernieuwing en Democratie (BVD)ontslag nam. Het financiële geschil kwam hierop neer dat Wijdenbosch het overheidstekort wilde aanvullen door middel van monetair financieren (het bijdrukken van geld), terwijl Mungra de uitgaven wilde saneren via het ontslaan van ambtenaren, verhoging van de belastingen en het afschaffen van subsidies. Nog voor het einde van de maand was de partij van Wijdenbosch, de Nationaal Democratische Partij (NDP) die in september 1996 aan de macht was gekomen (zie pag. 830/2 e.v.-'96), met verschillende kleinere partijen coalitiebesprekingen begonnen, omdat met het vertrek van Mungra ook de twee coalitiepartijen Hernieuwde Progressieve Partij (HPP) en Politieke Vleugel van de FAL (= Federatie van Agrariërs en Landarbeiders), kortweg PVF. uit de regering waren gestapt. waardoor hel kabinet nog slechts op 22 van de 51 zetels in de Nationale Assemblee konrekenen.

Het uitblijven van financieel-economisch saneringsbeleid vormde slechts een van de oorzaken van de regeringscrisis. Het kabinet stond de laatste weken onder druk vanwege de onvoorwaardelijke steun aan Bouterse met diens benoeming tot 'adviseur van staat'. De hindoestaanse BVD en de javaanse KTPI vreesden een verslechtering van de verhouding met Nederland die hier het gevolg van kon zijn. Verder ergerde de BVD zich aan de dominantie van de NDP binnen de regering hetgeen tot uiting kwam in het doordrukken van allerlei benoemingen van partijgenoten op belangrijke posten (zie boven). Na zijn ontslag als minister van financiën zei Mungra hierover dat de dictatoriale regeerstijl van Wijdenbosch herinneringen opriep aan een 'machtsdronken, herboren keizer Bokassa'. Hij lichtte zijn kritiek op Wijdenbosch verder als volgt toe: 'de ministers functioneren als zijn secretarissen. notulisten en als mensen die moeten afstempelen wat hij wil, omdat hij meent krachtens de grondwet de executieve bevoegdheden te hebben om het land naar eigen inzicht te regeren. Dat vinden wij een gevaarlijke wending in deze regering'.

De BVD-leider zei verder niet langer verantwoordelijkheid te willen dragen voor het uitblijven van bezuinigingen en de gaten in de beg oting: er werd meer uitgegeven dan er binnenkwam; geplande uitgaven in de vorm van hogere ambtenarensalarissen en meer subsidie voor staatsbedrijven vielen niet in goede aarde: het stimuleren van de eigen productie. teneinde van Suriname een exporterend productieland in plaats van een importerend consumptieland te maken, een van de belangrijkste doelen van de regering. kwam vooralsnog niet uit de verf. KTPI-fractievoorzitter Willy Socmita, tevens voorzitter van de Kamercommissie van financiën, toonde zich eveneens ontevreden over het gevoerde financiële beleid van de regering..De KTPI bleef evenwel de coalitie trouw, hetgeen wellicht toe te schrijven was aan het feit dat Socmita als gevolg van de ontstane spanningen op 26 augustus met hartproblemen kampte.

BVD-voorzitter Atta Mungra (l.)begeeft zich na zijn ontslag als ininister vanfinancién op 25 augustus 1997 in Paramaribo op weg naar huis in gezelschap van partijgenote en parlementsroorzitter Marijke Djwalapersad (r.),die geruchten over haar overstap naar de NDP tegensprak.
Foto *ANP*

Tijdens de coalitiebesprekingen onder leiding van 'adviseur van staat' Bouterse leek een breuk te ontstaan binnen de BVD tussen critici van de regering en NDP-getrouwen: het gerucht ging dat ook parlementsvoorzitter Marijke Djawalapeisad naar het NDP-kamp zou zijn overgelopen. De hindoestaanse zakenlui Dilip Sardjoe en George Pallad, die tijdens de besprekingen de leiding van de partij opeisten, herstelden de eenheid binnen de BVD-gelederen en haalden ook Djawalapersad weer 'binnen', getuige haar uitlating: 'Het land heeft leiders nodig die niet voor dictatuur zwichten'. Op 3 september verklaarde de BVD terug te willen keren in de regering. Atta Mungra keerde definitief niet terug. Binnen de javaanse oppositiepartij Pendawa Lima tekende zich wel een breuk af: een dissidente factie nam deel aan de nieuwe regering.

Kabinetswijziging

President Wijdenbosch presenteerde op 4 september een nieuw kabinet, dat op een aantal posten afweek van het vorige. Minister Motilall Mungra van financiën. diens PVF-collega Ernie Adolf Brunings van planning en internationale samenwerking (op pag. 830/3-'96 abusievelijk vermeld als HPP-lid, KHA-red.) en de minister van volksgezondheid namens de HPP, Elias Khodabaks, keerden definitief niet terug in het kabinet; de overige BVD-ministers bleven allen aan. zij het niet allemaal op hetzelfde ministerie als voorheen: Faried Pierkhan verruilde de post buitenlandse zaken voor die van arbeid met de NDP-er Errol Snijders en Tjan Gobardhan nam de plaats in van Mungra op financiën; de post van onderijs en volksontwikkeling die daardoor vrij kwam werd bekleed door BVD-lid Krish Mahadewsingh. Het nieuwe kabinet telde nog een andere nieuwkome , Waldy Nain, van de Pendawa Lima, die nu als dissident toetrad tot de coalitieregering; Nain volgde Brunings op als minister van planning en internationale samenwerking, Theo Vishnudatt van het Onafhankelijk Progressief Democratisch Alternatief (OPDA),die tot dan toe onderminister van onderwijs en volksontwikkeling was geweest, nam de leiding over van Elias Khodabaks op het ministerie van volksgezondheid. Het gewijzigde kabinet-Wijdenbosch kon rekenen op 27 zetels in de Nationale Assemblee.

Bij de presentatie van de nieuwe ministersploeg zei Wijdenbosch dat het beleid van de regering ongewijzigd zou blijven. inclusief het monetaire beleid.

De portefeuilleverdeling zag er als volgt uit:

President - Jules Wijdenbosch (NDP): vicepresident cn roorzitter Raad van Ministers - Pretaapnarain Radhakishun (BVD); adviseur van staat - Desi Bouterse (NDP).

Ministers: defensie - Ramon Achmat Dwarka Panday (KTPI); buitenlandse zaken - Errol Glenn Snijders+ (NDP): binnenlandse zaken - Sonny Kertowidjojo (Kerukanan Tulodo Pranatan Ingit, KTPI): financiën - Tjandrikapersad Gobardhan+ (BVD); natuurlijke hulpbronnen - Liakat Ali Errol Alibux (NDP); regionale ontwikkeling - mevr. Yvonne Reine Antoinette Raveles-Resida (NDP); handel en industrie - Robby Koesinan Dragman (KTPI); landbouw. veeteelt en visserij - Saimin Redjosentono (KTPI); volksgezondheid - Theo Vishnudatt+ (OPDA); openbare werken - Bies Mangal; arbeid - Mohamed Afzal Faried Pierkhant (BVD): sociale zaken en volkshuisvesting - Soewarto Moestadja (KTPI); onderwijs en volksontwikkeling - Krish Mahadewsingh* (BVD); transport, communicatie en toerisme - Dick Clemens de Bie: justitie en politie - Paul Ronald Sjak Shie: planning en ontwikkelingssainenwerking - Waldy Nain* (Pendawa Lima).

Onderministers:onderwijs - vacant; sociale zaken en volkshuisvesting - Maya Manohar (OPDA)

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Begin dit jaar op 13 januari, toen het eerste kabinet-Wijdenbosch amper vier maanden in functie was, vond de eerste regeringswijziging plaats; minister van openbare werken en BVD-lid, Richard Biswamintre Kalloe, diende zijn ontslag in na in conflict te zijn gekomen met voormalig legerofficier en voorzitter van de speciale taakgroep 'Schoon Suriname', Iwan Graanoogst. Volgens De Ware Tijd zou de belangrijkste coalitiepartij in de regering. de NDP, waartoe Graanoogst behoorde. na de ruzie het ontslag van Kalloe hebben geëist, zo meldde *NRC/H'blad* op 14 januari. De functie van Kalloe werd overgenomen door Bies Mangal. De benoeming van Desi Bouterse tot 'adviseur van staat', in u-elke hoedanigheid hij geacht werd de regering gevraagd en ongevraagd te adviseren en te ondersteunen op politiek-bestuurlijk en maatschappelijk gebied, vond plaats op 28 april. en was een rechtstreeks antwoord op de mededeling daags tevoren van de Nederlandse procureur-generaal A.W.H. Docters van Leeuwen dat zou worden overgegaan tot vervolging van Bouterse vanwege diens betrokkenheid bij de internationale drugshandel (Over de ontwikkelingen die leidden tot het internationale opsporingsbevel tegen Bouterse in een volgende bijdrage over Suriname in KHA-januari 1998 meer).

WAARHEIDSCOMMISSIE GEINSTALLEERD

Op 4 december maakte president Wijdenbosch in de *Miami* Herald bekend op zeer korte termijn een 'waarheidscommissie' naar Zuid-Afrikaans model te willen instellen om onder meer de preciese toedracht aan het licht te brengen van de moorden op vijftien tegenstanders van het militaire bewind onder leiding van Desi Bouterse op 8 december 1982 in Paramaribo. Op 5 december berichtte De *Ware* Tijd dat staatsrechtgeleerde en voormalig rechter Ludwig Waaldijk aan het hoofd van een vijf tot zeven leden tellende commissie was benoemd om de komst van een instituut 'dat het vraagstuk van de mensenrechten historisch en vanuit het recente verleden moet bezien' voor te bereiden. Dat te vormen mensenrechteninstituut zou belast worden met 'onderzoek naar en oordeelvorming over vermeende schendingen van fundamentele mensenrechten in Suriname'. De Commissic-Waaldijk kreeg een veel ruimer werkterrein toegewezen dan strikt de periode van de wreedheden begaan ten tijde van de militaire dictatuur van Bouterse in de jaren tachtig. De nadruk bij haar taakstelling kwam veeleer te liggen op de wreedheden in periode 1937-1975, begaan onder Nederlands bestuur en vóór Suriname's onafhankelijkheid.

Tot ondervoorzitter van de Conimissie-Waaldijk werd de legerprcdikailt. dominee Samuel benoemd. Tot de overige leden behoorden dominee Irma Gimit-Woerdings, voorgangster bij de Pinkstergemeente. de jurist Wilfred Teixeira en R. Jadnanansingh van's lands psychiatrische inrichting. Voorts was dc Commissie op advics van Wijdenbosch nog op zoek naar een historicus en socioloog als zesde en zevende lid.

Kritische reacties

Over de onpartijdigheid van de 'waarheidscommissie' waren van begin af aan kritische geluiden hoorbaar: met name de antecedenten van commissievoorzitter Waaldijk deed menigeen de wenkbrauwen fronsen.

Waaldijk. een van de vier juristen die de verdediging voorbereiden van de van drugshandel verdachte Bouterse. was eerder; in 1987 en op verzoek van Bouterse in 1990. betrokken bij het opstellen van een grondwet die de mogelijkheid van amnestie voor de daders van de decembermoorden van 1982 openhield; voorts was hij de geestelijke rader van de Krijgsraad te velde in maart 1982. toen Wilfred Hawker onder luid applaus van Bouterse's manschappen standrechtelijk werd geëxecuteerd. Tot 1982 was Waaldijk vice-president van het Surinaamse Hof van Justitie

Valibondaleider en parlementariër Fred Derby die als zestiende arrestant van Bouterse in december 82 de executies als enige overleefde. deed op 7 december in het radio-programma *Welingelichte Kringen* van de kritische zender *ABC* een geemotioneerde oproep om de geinstalleerde mensenrechtencommissie te boycotten. Hij noemde de Commissie Waalwijk een grote grap. Acceptatie van deze commissie zou een aanslag zijn op de verstandelijke vermogens van het Surinaamse volk. Deze commissie moet nationaal worden afgewezen.' Derby betwijfelde voorts het nut van een onderzoek naar de decembermoorden. Bouterse heeft verschillende keren gezegd dat hij verantwoordelijk is. Dat is een aanknopingspunt waar het openbaar ministerie inee aan de slag kan' aldus berichtte Trouw van 8 december.

Van de kant van de nabestaanden van de slachtoffers van de decembermoorden kwam soortgelijk commentaar: volgens voorzitter Romeo Hoost van het Comité Herdenking Slachtoffers Suriname, dat de herdenking van de decembermoorden organiseerde op 8 december in de Moses en Aäron-kerk in Amsterdam. was een commissie onzin omdat de verdachte al bekend was: 'We hebben de man al: Bouterse'. Hoost, wiens neef. de advocaat Eddy Hoost. in december 1982 tot de slachtoffers behoorde, voegde eraan toe dat Bouterse zelf herhaaldelijk had toegegeven verantwoordelijk te zijn voor de decembermoorden. De voorzitter van het Comité Herdenking 8-decembermoorden Nirmala Rambocus, die haar broer. de militair Soerindre Rambocus verloor; was op 5 december somber gestemd over de integriteit van Ludwig Waaldijk. Ze noemde de instelling van een waarheidscommissie 'een schijnvertoning' en bedoeld om de vijftienjarige herdenking van de decemberinoorden 'een stap voor te zijn'. Het enige waar de nabestaanden volgens Nirmala Rambocus bij gebaat waren was dat de waarheid boven tafel kwam na een eerlijke rechtsgang en niet bij een financiële compensatie. die commissievoorzitter Waaldijk in gedachten had. Woordvoerder Henri Behr van de Stichting Nabestaanden 8 december 1982 in Paramaribo verklaarde op 6 december dat de nabestaanden vasthielden aan een waarheidsonderzoek door een volledig onafhankelijk forum, waarin naast drie Surinamers ook twee buitenlandse (niet-Nederlandse) deskundigen zitting zouden moeten nemen; voorts bleven zij bij de eis tot een juridisch onderzoek naar de moorden. Behr, wiens broer de journalist Bram Behr tot de slachtoffers behoorde sprak de vrees uit dat de nu in het leven geroepen commissie eerder leek te zijn bedoeld om amnestie te kunnen verlenen aan de daders dan om de ware toedracht van de decembermoorden te achterhalen.

De voorzitter van de Surinaamse mensenrechteorganisatie Organisatie voor Gerechtigheid en Vrede (OGV). Ilse Labadie, liet op 5 december weten dat 'in zo'n cominissie' alleen objectieve, integere deskundigen 'uit Suriname en het buitenland' thuishoorden. De OGV, die zich al jaren inzette voor een onafhankelijk onderzoek naar de decembermoorden, tnonde zich al eerder voorstander van het instellen van een waarheidscommissie. omdat de mensenrechtenschendingen uit de jaren tachtig de Surinaamse samenleving nog steeds verdeelden. Labadie schreef in oktober in een open brief aan Wijdenbosch dat alleen 'het openbaren van de waarheid en zoeken naar gerechtigheid' voorwaarden konden scheppen 'voor nationale verzoening en reconstructie van onze samenleving', aldus meldde *NRC/H'blad* op 5 december. Overigens liet de OGV-voorzitter op 6 december weten erg teleurgesteld te zijn dat in de Commissie-Waaldijk geen vertegenwoordigers van particuliere mensenrechtenorganisaties zitting hadden. Ze voegde eraan toe meer duidelijkheid te willen over taak en opdracht van de coinmissie.

De Nederlandse premier Kok plaatste op 5 december vraagtekens achter de 'positieve intenties' van de commissie, gelet onder meer op de eerdere activiteiten van voorzitter Waaldijk. In algemene zin toonde Kok zich bezorgd over de situatie in Suriname die hij 'echt onheilspellend noemde'.

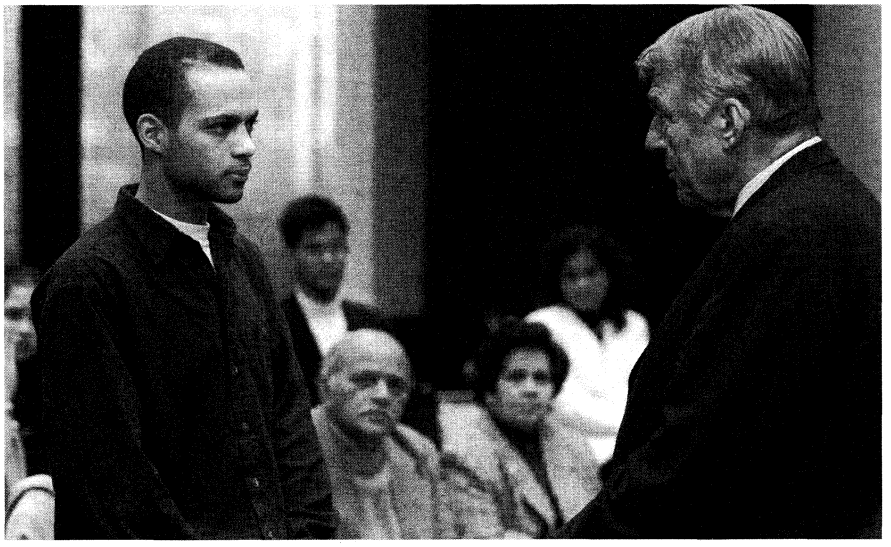
Tijdens de herdenkingsbijeenkomst in de Mozes en Aäron-kerk op 8 december in Amsterdam riep G. Spong vertrouwen te hebben in de waarheidscommissie hij noemde de instelling van een speciale commissie volstrekt misplaatst en een onaanvaardbare uitholling van de rechtsstaat. Spong drong aan op een strafproces om de daden te berechten.

Journalist mishandeld

Na afloop van de herdenkingsdienst die op 8 december 's avonds in Paramaribo werd gehouden ter nagedachtenis van de decembermoorden werd de fotojournalist Edward Troon. echtgenoot van de hoofdredactrice van Suriname's grootste krant De Ware ***Tijd,*** ontvoerd. mishandeld en vervolgens bij zijn huis uit de auto gegooid met de woorden: 'Dit is het cadeau voor 8 december, voor jullie allemaal'. Hoofdredactrice Nita Ramcharan verklaarde dat aan de ontvoering en mishandeling van haar man een reeks anonieme bedreigingen waren voorafgegaan die allen dezelfde strekking hadden 'dat er zal worden opgetreden als de krant geen andere koers inslaat'.

Nita Ramcharan was in 198%verloofd met de jonge journalist Lesly Rahman. een van de vijftien slachtoffers van de decembermoorden.

(Vorber. pag. 828/3 e.v. - 1996)

Namens de kinderen van de slachtoffers van de decembermoorden biedt Raul Behr (l.), de zoon van journalist Bram Behr: op 9 december 1997 in Den Haag minister. van buitenlandse zaken Hans van Mierlo (r,) een petitie aan. waarin erop wordt aangedrongen alles in het werk te stellen om de Surinaamse regering ertoe te bewegen een gerechtelijk onderzoek in te stellen. Foto *ANP*

AFRIKA

ALGERIJE

CAMPAGNE VOOR DE PARLEMENTSVERKIEZINGEN VAN 5 JUNI 1997

Op 7 mei 1997 maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend dat 44 partijen hadden besloten deel te nemen aan de verkiezingen die op 3 juni voor het eerst sinds 1992 zouden worden gehouden. Tot deze partijen behoorden de Beweging van een Samenleving voor Vrede (MSP, voorheen Hamas) van Mahfoud Nahnah, de grootste legale islamitische partij en het Front van Socialistische Krachten (Front des Forces Socialistes, FFS) van voorzitter verblijvende Hocine Aït Ahmed. Beide partijen waren door het verboden Islamitische Front der Verlossing (FIS) onder druk gezet de verkiezingen te boycotten (zie pag. 392/2 e.v.-'97).

Andere partijen die aan de verkiezingen zouden deelnemen, waren onder meer de voormalige regeringspartij, het Nationale Bevrijdingsfront (FLN), de Groepering voor Cultuur en Democratie (Rassemblement pour la Culture et la Democratie, RCD) en de pas opgerichte Nationaal Democratische Groepering (Rassemblement National Démocratique, RND. zie pag. 392/2 e.v.-'97) van Abdelkader Bensalah, de leider van de door de regering benoemde Nationale Overgangsraad (Conseil National de Transition, CNT, zie pag. 392/2-'97). Bensalah had stelselmatig ontkend dat zijn partij de 'creatie' van president Liamine Zéroual was, maar eraan toegevoegd dat 'het geen misdaad is als er overeenkomsten zijn'.

Een van de partijen die waren uitgesloten van deelname aan de verkiezingen was de Beweging voor Democratie in Algerije (Mouvement pour la Democratie en Algérie, MDA) van oud-president Ahmed Ben Bella. Het deelnameverbod was opgelegd omdat de partij zich volgens het ministerie van binnenlandse zaken niet aan de ministeriele voorschriften had gehouden dat alle partijen religieuze, regionalistische of etnische kwesties uit hun verkiezingsprogramma moesten schrappen.

Op 26 mei dreigde de MSP zich terug te trekken uit de verkiezingen vanwege de bemoeienis van de regering met de campagne. Nahnah zei dat sommige regeringsgezinde partijen (dit werd opgevat als een verwijzing naar de RND) de steun genoten van de regering en toegang hadden tot overheidsgebouwen en overheidsmiddelen, terwijl MSP-campagnevoerders werden lastiggevallen door de veiligheidstroepen.

Meer dan 200 doden bij gewelddaden

In mei kwamen meer dan 200 mensen bij gewelddaden om het leven. Tot de ergste incidenten behoorden twee ontploffingen van autobommen. De eerste bom explodeerde in de nacht van 3 op 4 mei in een ontspanningsoord met warmwaterbronnen in Sidi Bouhanifa, 325 km ten westen van Algiers. Hierbij vielen vijftien doden en 23 gewonden. Bij de tweede bomaanslag, op 6 mei in Algiers, kwamen vijf personen om het leven en vielen meer dan dertig gewonden, onder wie veel schoolkinderen. Verder werden op 15 mei in de provincie Blida dertig personen vermoord door vermeende islamitische terroristen en werden op 24 mei in de buurt van Djelfa, 200 km ten ruiden van Algiers, de hoofden van achttien personen gevonden.

In die maand doodden regeringstroepen ook een aantal islamieten. Volgens persberichten had de regering op 25 mei een militair offensief gelanceerd in Ouarsenis, dat 250 km ten zuidwesten van Algiers lag en een bolwerk van het verboden Islamitische Leger der Verlossing (AIS) was. In de beginfase van het offensief zouden meer dan zestig islamieten zijn gedood.

Eind mei loofde de regering beloningen uit voor 72 islainieten die achter de gewelddadigheden zouden zitten. De hoogste beloning, AD 45 mln ($ 1 = AD 37.53 op 23 mei 1997), werd uitgeloofd voor de opsporing van de vermeende bevelhebbers van het AIS en de rivaliserende Gewapende Islamitische Groep (GIA).

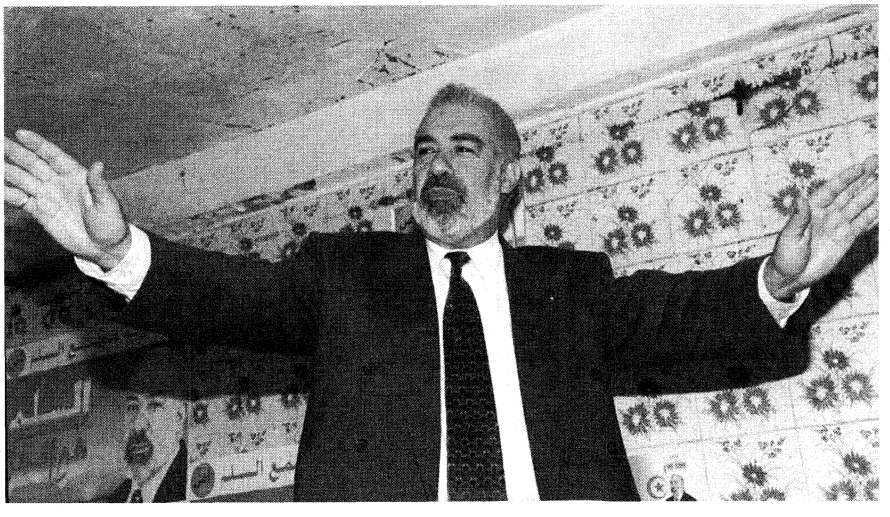
Parlementsverkiezingen

Op 5 juni werden verkiezingen gehouden voor een nieuwe Nationale Assemblee (Tweede Kamer van het Algerijnse parlement). Bijna 17 miljoen stemgerechtigden hadden de keus uit 7.747 kandidaten voor 380 zetels in de nieuwe Assemblee, die voor een periode van vijf jaar werd gekozen, aldus *NRC/H'blad* (5-6-'97). De RND van Bensalah kwam bij de verkiezingen als ovenvinnaar uit de bus. De verkiezingen werden echter ontsierd door beschuldigingen van geknoei met stemmen en fraude.

Zéroual had de verkiezingen van essentieel belang beschouwd voor de beëindiging van de burgeroorlog, die in december 1991 was uitgebroken nadat het leger de vorige parlementsverkiezingen ongeldig had verklaard, en die aan zo'n 60.000 mensen het leven had gekost (zie pag 185/1 e.v.-'92).

Hoewel Zéroual de verkiezingen presenteerde als een terugkeer naar de democratie, waren deze volgens veel oppositiegroepen alleen maar een poging een door het leger gesteund regime legitimiteit te verschaffen. Als argument voor hun standpunt wezen zij op de in november 1996 goedgekeurde grondwet waardoor de Nationale Assemblee een groot aantal van haar bevoegdheden van vóór 1992 was kwijtgeraakt (zie pag. 106/2 e.v.-'97).

De verkiezingen vonden plaats tegen een achtergrond van geweld. Ondanks het feit dat in het hele land 300.000 leden van de veiligheidstroepen waren ingezet, zouden in de week vóór de ver-

Mahfoud Nahnah, de leider van de Beweging van een Samenleving voor Vrede, spreekt op 20 mei 1997 tijdens de verkiezingscampagne een menigte toe in Cherarba. *Foto EPA*

kiezingen meer dan veertig doden en ongeveer 150 gewonden zijn gevallen De hoop dat de verkiezingen een einde aan de burgeroorlog zouden maken, bleek r als te zun omdat de gewelddadigheden ria J juni voortduurden Zo vielen op 19 juni bij een bomaanslag op een bioscoop in Algiers twee doden en twintig gewonden en kwamen twintio vermeende moslim-fundamentalisten op 28 juni tijdens een vuurgevecht met regeringstroepen om het leven nadat zij een konvooi met medicijnen in de provincie Saida vanuit een hinderlaag hadden aangevallen

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Stemmen*	*Stemmenpercentage*	*Zetels*
Nationale Democratische Groepering (RND)	3.533.762	36,3	156
Beweging van een Samenleving voor Vrede (MSP)	1.553.185	16,0	69
Nationaal Bevrijdingsfront (FLN)	1.489.561	15,3	62
Ennahdah	915.066	9,4	34
Front van Socialistische Krachten (FFS)	465.957	4,8	20
Groepering voor Cultuur en Democratie (RCD)	444.586	4,6	19
Arbeiderspartij	197.261	2,0	4
Progressieve Republikeinse Partij (PRP)	64.441	0,7	3
Unie voor Democratische Vrijheden (UDL)	49.308	0,5	1
Sociale Liberale Partij	36.521	0,4	1
onafhankelijken	475.746	4,9	11
ongeldige stemmen	493.676	5,1	-
Totaal	9 720.070	100	

Verkiezirigsuitslag betwist. Extra zetel voor RND en FFS

Op 6 juni maakte het ministerie van binnenlandse zaken verkiezingsresultaten bekend. Hieruit bleek dat de RND en haar bondgenoot. het FLN. de voormalige regeringspartij. een absolute meerderheid in de Assemblee hadden verworven. De uitslag werd onmiddellijk verworpen door verscheidene partijen. waaronder het FLN, dat verklaarde dat de 1,4 mln stemmen die het had gekregen 'de waarheid niet weerspiegelen'. Het FFS beweerde dat het stemmen 'massaal is gemanipuleerd'. De MSP betwistte eveneeens de uitslag, waarbij de partij honderd zetels minder kreeg dan zij had verwacht.

De internationale waarnemers die toezicht hadden gehouden op het verloop van de verkiezingen gaven op 9 juni een rapport uit. waarin de nadruk werd gelegd op de problemen bij de verkiezingen. Hoewel de verkiezingen naar het oordeel van de waarnemers over het algemeen eerlijk waren verlopen, stond in het rapport dat een aantal van de 106 waarnemers zich niet vrijelijk had mogen bewegen of niet aanwezig had mogen zijn bij het verzamelen van stemmen in vier van de 48 provincies. In het rapport werd ook gezegd dat de verkiezingen waarbij leden van politie en strijdkrachten daags voor de eigenlijke verkiezingsdag hun stem hadden kunnen uitbrengen. niet op een 'neutrale of voldoende doorzichtige wijze' waren verlopen. Sommige waarnemers zetten ook vraagtekens bij het officiële opkomstcijfer van 64.49 procent en zeiden dat dit niet viel te rijmen met de lage opkomst die zij hadden waargenomen bij de stembureaus.

Op 17 juni maakte het Constitutionele Hof bekend dat het drie van de 329 ingediende klachten over de verkiezingen ontvankelijk had verklaard. Als gevolg van deze uitspraak kregen de RND en het FFS ieder een extra zetel toegewezen ten koste van het FLN.

Samenstelling nieuwe kabinet-Ouyahia

President Zéroual benoemde op 11 juni Ahmed Ouyahia van de RND opnieuw tot premier. Ouyahia, die op 10 juni officieel zijn ontslag als premier had aangeboden was op 31 december 1995 door president Zéroual tot hoofd van het kabinet benoemd (zie pag 193/2-'96) In 1994-1995 was carrièrediplomaat Ouyahia directeur van het bureau van de president geweest

Op 25 juni werd de samenstelling van het nieuwe regeringsteam bekendgemaakt. In het kabinet, het product van twee weken intensieve onderhandelingen, zaten leden van de RND, het FLN en de MSP.

De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Ahmed Ouyahia (RND):buitenlandse zaken - Ahmcd Attaf (RND): justitie - Mohamed Adami (RND):binnenlandse zaken. lokale aangelegenheden en milieu - Mustapha Benmansour+(RND); financiën - Abdelkarim Harchaoui (RND):energie en mijnbouw - Youcef Yousif* (RND):uitrusting en regionale ontwikkeling - Abderahmane Belayat* (FLN):industrie en wederopbouw - Abdelmadjid Menasra* (MSP); oorlogsveteranen - Said Abadou' (RND); nationaal onderwijs - Boubeker Benouzid+ (RND):hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Amar Tou *(FLN); midden- en kleinbedrijf - Bouguerra Soltani*

De Algerijnse premier Ahmed Ouyahia beantwoordt op 10 juni 1997 vragen van de pers nadat hij zijn ontslag als premier heeft aangeboden aan president Liamine Zéroual. *Foto EPA*

(MSP); gezondheidszorg en bevolking - Yahia Kaidoum (RND); arbeid, sociale zekerheid en beroepsopleiding - Hacene Laskri+ (RND); landbouw en visserij - Boulahouadjeb Benalia* (FLN); toerisme en handwerk - Abdelkader Bengrina* (MSP); post en telecommunicatie - Mohamed Salah Youyou (RND); religieuze zaken - Boudellah Ghlamallah* (RND): huisvesting - Abdelkader Bounekraf* (FLN); handel - Bakhti Belaib (RND): nationale solidariteit en het gezin - mevr. Rabia Mechrane+ (RND); jeugd en sport - Mohammed Aziz Derouaz* (RND); cultuur' en verbindingen: regeringswoordvoerder - Habib Chnwki Hamraoui* (RND); betrekkingen met het parlement - Mohamed Kechoud* (RND): minister in het bureau van de premier voor Algiers - Cherif Rahmani* (RND): minister in het bureau van de premier - Amar Zegrar* (RND): minister in het bureau van de premier - Abclelkader Taf-Sar* (RND).

Gedelegeerde ministers

Begroting (ministerie van financiën) - Ali Brahiti; bestuurlijke hervorming en ambtenarenapparaat (bureau van de premier) - Ahmed Noui (RND)+; samenwerking en Maghreb-zaken (ministerie van buitenlandse zaken) - Lahcene Moussaoui (RND).

Staatssecretarissen:

Algerijnse gemeenschap in het buitenland - Tidjani Salaouandji (RND); visserij - Abdelkader Hamitou (MSP)+; beroepsopleiding - Younes Karim (FLN)*; cultuur - mevr. Zahia Benarous (RND)*; milieu - Bachir Amrat (MSP)*; staclsplanning - Ahmed Benslimane (FLN)+; handwerk - Mohained Noura (MSP)*; secretaris-generaal van de regering - Mafoud Lacheb.

*Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

Op 17 juni werd RND-leider Abdelkader Bensalah gekozen tot voorzitter van de Nationale Assemblee.

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE BINNENLANDSE VEILIGHEID. VRIJLATING FIS-LEIDERS HACHANI E S MADANI

Terwijl moslim-fundamentalistisch geweld en militaire acties sinds de verkiezingen van 8 juni meer dan 330 levens hadden geëist, liet de door de strijdkrachten gesteunde regering in juli twee sleutelfiguren van het Islamitische Front der Verlossing (FIS) vrij. Hun vrijlating werd allerwegen opgevat als een gebaar van verzoening.

Op 7 juli werd Abdelkader Hachani, die als de nummer drie van het FIS werd beschouwd. door een Algerijnse rechtbank schuldig bevonden aan pogingen tot het ondermijnen van de staatsveiligheid. Hij werd tot vijf jaar gevangenisdtraf veroordeeld. Verder werden hem voor drie jaar zijn burgerrechten ontnomen. Aangezien Hachani zich al meer dan vijf jaar zonder proces in hechtenis bevond (zie pag. 558/1-'92), werd hij de volgende dag vrijgelaten. Het buiten Algerije gevestigde kantoor van het FIS gaf op 8 juli een verklaring uit waarin werd gezegd dat Hachani's vrijlating 'een positief gebaar' was, maar dat het 'nog te vroeg (is)te zeggen dat zij politieke betekenis heeft'. Hoewel Hachani vrij was, hield de ontzegging van zijn burgerrechten in dat hij nauwelijks enige politieke activiteiten kon ontplooien.

Hachani's ontslag uit de gevangenis werd op 15 juli gevolgd door de voorwaardelijke vrijlating van Abassi Madani, de vermaarde leider van net FIS, die in juli 1992 tot twaalf jaar gevangenis was veroordeeld. Madani ontkende dat zijn vervroegde vrijlating deel uitmaakte van een geheime overeenkomst met president Liamine Zéroual. De tweede man van het FIS, Ali Belhadj, die tegelijk met Madani was veroordeeld. zou naar verwachting in de nabije toekomst op vrije voeten worden gesteld.

In een uitzending van de *BBB* World Service op 16 juli deelde Madani mee dat zijn vervroegde vrijlating geen beperkingen met zich meebracht voor zijn politieke activiteiten. Madani zei dat hij de autoriteiten moest inlichten als hij het land wilde verlaten, maar dat 'ik in de gevangenis zou zijn gebleven, als er andere voorwaarden waren gesteld'.

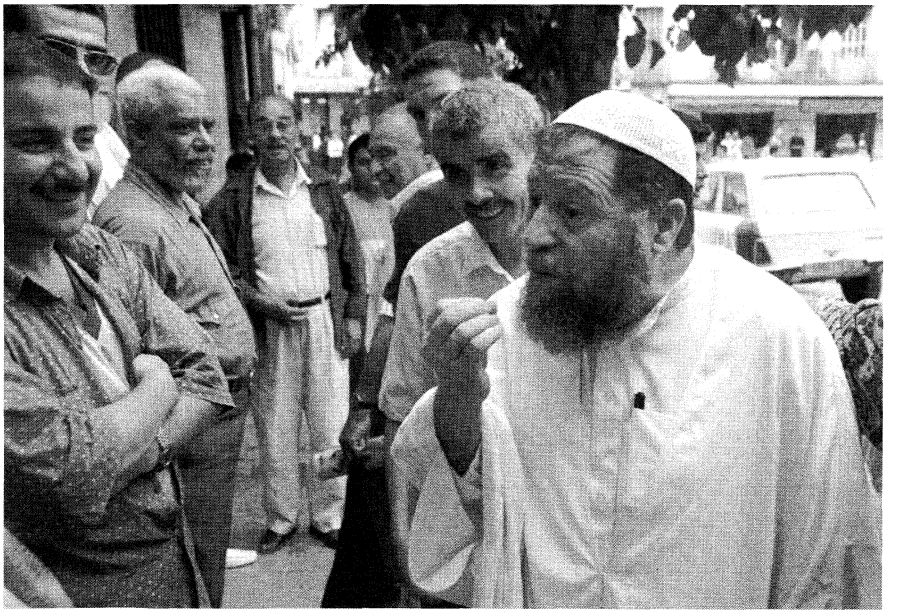
Op 17 juli gaf het ministerie van binnenlandse zaken echter een verklaring uit waarin het Madani herinnerde' aan de voorwaarden voor zijn viijlating Deze zouden inhouden dat het hem verboden was 'enige politieke of partijgebonden activiteiten in welke vorm dan ook te ondernemen', verklaringen af te leggen in de media en deel te nemen aan openbare bijeenkomsten of demonstraties of andeie activiteiten die de openbare orde zouden kunnen veistoren

Bericht over dood GIA-leider

Op 24 juli berichtte Agencc Frnnce-*Presse* op basis van betrouwbare Algerijnse bronnen dat Antar Zouabri, leider van de Gewapende Islamitische Groep (GIA), was gedood bij een operatie van de veiligheidstroepen in Hattatba, 50 kilometer ten westen van Algiers. Dezelfde dag echter nam Mohainmed Redouane, die zich één van de leiders van de GIA noemde. contact op met een Marokkaans radiostation oin te benadrukken dat Zouabri nog in leven was en 'aan de zijde van zijn inanschappenvocht'.

NRC/H'blad meldde op 25 juli over Zouabri o.m. het volgende:

'(...) Zouabri (26) nam liet leiderschap over de GIA een jaar geleden over van Djamel Zitouni. die door dissidenten binnen de groep werd gedood. Hij zwoer meteen trouw aan de lijn van zijn voorganger, die bekend stond om zijn wreedheid en in een 'geloofsbelijdenis' van zestig pagina's Algerije tol ..land van de Jihad (heilige oorlog)" had bestempeld waar geen

FIS-leider Abassi Madani na zijn vrijlating op 15 juli 1997 op weg naar de Kabul-moskee in Algiers. *Foto EPA*

plaats was voor aridersdenkeriden. Zouabri tekende korte tijd later een communiqué waarin hij de oorlog verklaarde aan allen die weigerden zich aan hem te onderwerpen - dat wil zeggen iedereen die niet actief meewerkt met de [illegible]

Uit leidde tot een zekere versnippering binnen de GIA. waarvan verscheidene elementen zich van Zouabri's leiderschap afkeerden. Zouabri zelf zou in feite niet meer hebben beheerst dan de streek van Mitidja en Médéa te zuiden van Algiers. precies het gebied waar de laatste maanden de meeste bloedbaden zijn gemeld en hele gehuchten zijn uitgeroeid, rot en met de laatste zuigeling Een nieuwe GIA-publicatie. *Al-Qital* (de strijd). verheerlijkte enkele [illegible]den geleden foltering en wreedheid

Toenemend geweld

Mensenrechtenorganisaties berichtten eind augustus dat ongeveer 1.500 mensen waren gedood bij moslim-fundamentalistische aanslagen en tegenacties van de strijdkrachten sinds de Nationale Democratische Groepering begin juni de verkiezingen had gewonnen.

Zéroual verklaarde op 3 augustus dat de staat 'vastberaden al zijn taken (zal) uitvoeren totdat die misdadigers een lesje hebben gekregen' en 'alles in het werk (zal) stellen de openbare orde en de veiligheid te handhaven'. Hij herhaalde dit op 9 augustus en beloofde 'de oorlog tegen het terrorisme voort te zetten'. Rond dezelfde tijd beweerden andere regeringsleden dat de opstandelingen waren verslagen. Premier Ahmed Ouyahia verklaarde op 13 augustus dát 'het terrorisine de strijd tegen het Algerijnse volk heeft verloren' en op 18 augustus drukte parlementsvoorzitter Abdelkader Bensalah zich in gelijke bewoordingen uit.

In weerwil van dergelijke beweringen vonden in Algerije in augustus de ergste bloedbaden plaats sinds het begin van het conflict. Bij één incident zouden ongeveer driehonderd doden zijn gevallen.

De driehonderd mensen werden op 29 augustus afgeslacht bij een aanval op drie dorpen in de streek Blida. De regering maakte in een officiële verklaring bekend dat 98 doden en 120 gewonden waren gevallen. en beloofde 'een genadeloze strijd te voeren tegen de barbaarse misdadigers' die verantwoordelijk waren voor het bloedbad. Maar dorpsbewoners en ziekenhuispersoneel verklaarden dat het echte dodental meer dan driehonderd bedroeg. Getuigen zeiden dat veel slachtoffers waren onthoofd. gekeeld of levendverbrand.

De aanval was de culminatie van een maand van slachtpartijen en bomaanslagen Alleen al in dc week daarvoor waren honderden mensen gedood Op 22 augustus had een gewapende bende 63 mensen vermoord in het dorp Souhane ten zuiden van Algiers Twee dagen later waren acht mensen gedood bij een aanval op een trein op 70 kilometer ten westen van Algiers, terwijl diezelfde dag op 300 kilometer ten zuiden van de hoofdstad nug eens dertig mensen de keel was afgesneden Op 27 augustus was een bloedbad aangericht onder bewoners van het dorp Beni Ali, 60 kilometer van Algiers Daarbij zouden a olgens berichten 64 mensen zijn gedood veelal door onthoofding en zouden vrouwen en meisjes ai:, tijdelijke bruiden zijn verkracht en vervolgens vermoord

In *NRC/H'blad* (12-8-'97) meldde redacteur Michael Stein over de situatie in Algerije op dat mornent o.m. het volgende:

'Zoals alle mensen moeten ook Algerijnen een sprankje hoop houden. Anders zouden ze in hun moorddadige omgeving niet kunnen overleven Daarom putten velen. al zijn ze door hun ervaringen nóg zo cynisch geworden, hoop, uit elke nieuwe politieke ontwikkeling.

Twee jaar geleden verwachtten zij dat de verkiezing van generaal b d. Liamine Zéroual tot president hun meer vrede zou brengen. Twee maanden geleden geloofden zij dat de eerste verkiezingen voor een meerpartijenparlement de aanzet zouden geven tot meer politieke openheid en democratie, waardoor de maatschappelijke spanningen zouden afnemen.

Daarna dachten zij dat de benoeming van (...) ministers en (...) staatssecretarissen uit de ..gematigd-islamitische" beweging MSP (de Beweging voor ern Vreedzame Samenleving, het vroegere Harnas), vorige maand gevolgd door de vrijlating van twee topleiders van het radicaal-islamitische FIS (het Islamitische Reddingsfront), zou leiden tot een politieke dialoog met de verboden islainitische groeperingen, waardoor het massale geweld zou afnemen.

Dit idee werd nog versterkt toen president Zérouai vrijwel tegelijkertijd zijn militaire adviseur benoemde tot commandant van de gendarmerie, de nationale antiterreurpolitie. Deze generaal-majoor Tayeb Derradji voerde in 1993 en '94 in het geheim - overigens mislukte - onderhandelingen met de gevangen FIS-leiders. Hij volgde generaal-majoor Bennabbès Gheziel op. die door het FIS wordt beschouwd als één van de ergste *éradicateurs* (zij die de radicaal-politieke islam met wortel en tak willen uitroeien)in de militaire top.

Tenslotte wees ook het besluit om de zittingen van het gekozen parlement te openen met een voorlezing uit de Koran op grotere verzoeningsbereidheid tegenover de moslim-radicalen. r

Al die verwachtingen kwamen niet uit. Naar de vorin is Algerije de afgelopen twee jaar democratischer geworden, met behulp van ve - kiezingen en verkiezingsresultaten die Le *Pouvoir*. de machthebbers. voor een belangrijk deel hadden voorgekookt en naar eigen smaak bereid.

Daa entegen werd de samenieving een stuk pathologischer - met steeds meer blinde aanslagen, moorden. martelingen. afpersingen en verkrachtingen. die met name in en rond de hoofdstad Algiers macabere routine zijn ge[illegible]orden :)

Al jaren wordt er in en buiten Algerije geroepen dat alleen een politieke dialoog tussen de overheid en álle belangrijke politieke stromingen - inclusief het buiten de wet gestelde FIS - het land tot rust kan brengen. De voorstanders vinden *love* beter dan *war*. Zij denken dat *Le Pouvoir* en het FIS concessies moeten doen en vervolgens tot een vreedzame coëxistentie kunnen komen.

De politieke realiteit in Algerije is echter weerbarstiger dan deze deels naïeve en goed bedoelde, deels opportunistische analyse voor de strijdende partijen is de oorlog een kwestie van leven of dood geworden In Algerije ~elf verwachten tie politiek doorknede voorstanders van een dialoog dat de daaruit resulterende regeling tot vermindering van macht van Le *Pouvoir* zal leiden. waardoor zijzelf op het vinkentouw belanden en aan macht winnen. Maar natuurlijk zeggen ze nooit openlijk dat ze voor zichzelf profijt verwachten van een samenwerking met het ook door hén gehate FIS

Dat hoeven ze ook niet te zeggen, omdat de spelers die uiteindelijk de gang van zaken bepalen, niet aan het scenario meedoen - zelfs als ze het zouden willen. Want geen van hen heeft in eigen kring voldoende macht en autoriteit om zijn wil door te drukken.

Het FIS, zes jaar geleden nog de sterkste en de best georganiseerde radicaal-islamitische beweging, is niet langer een coherente partij die moeilijke beslissingen kan nemen of afdwingen. Zijn leiders. door de overheid gevangen genomen of gedwongen in ballingschap te gaan. hebben aan invloed verloren. Door hun langdurige afwezigheid zijn zij symboolfiguren ge\\-orden - een beetje vergeten en niet meer zo relevant voor de strijders van het FIS. die geleerd hebben hun eigen beslissingen te nemen

Zelfs in zijn periode van grote bloei was het FIS verdeeld in diverse stromingen. Zij die politieke middelen - en dus el-entuele concessies - niet schuwden om aan de macht te koinen. stonden tegenover de 'principiëlen', de aanhangers van een voortgezette en op te voeren strijd. En zij die de Islam allereerst in Algerije wilden laten winnen, stonden tegenover de 'internationalisten' die het Kalifaat weer willen herstellen, waarin Algerije slechts een provincie zou moeten zijn.

Sinds ongeveer anderhalf jaar treden de ..politiek gezinden" meer op de voorgrond, toen duidelijk werd dat het FIS de militaire strijd tegen de overheid had verloren. De officiële uitspraken van de vertegenwoordigers van het FIS in het buitenland worden dan ook steeds gematigder. Waar zij nog maar een paar jaar geleden ,,de junta" met dood en verdoemenis bedreigden. roepen zij nu ,,president Zéroual" op om inet hen te onderhandelen en veroordelen zij het massageweld van de GIA (de Gewapende Islamitische Groep).

Maar Zéroual. de legitiem gekozen president cn dus sterker dan ooit tevoren. heeft al te kennen gegeven dat .,het FIS-dossier definitief is gesloten" en de beweging ..geen plaats meer heeft in Algerije"

Hij moet wel Want hoe sterk hij ook is. hij kan het zich niet veroóiloven de eis in te willigen van zowel het FIS als de ,,gematigd-islamiti-

sche" partijen om 'en algemene amnestie a i te kundigen. Dan zouden vrijwel zeker de éradicateurs in de legerleiding korte metten met hem maken, zoals gebeurde met zijn twee voorgangers. Hij herinnert zich maar al te goed dat Chadli Bcndjedid werd afgezet omdat hij te veel politieke ruimte gaf aan het FIS. en dat president Mohammed Boudiaf werd vermoord omdat hij zich verbeeldde buiten de generaals om macht te kunnen uitoefenen.

De GIA die pas vele maanden na de staatsgreep tegen president Chadli Bendjedid ontstond en thans het grootste cleel van alle moordpartijen voor haar rekening neemt. heeft als enige bestaansreden de oorlog tegen de .,ongelovigen en ketters". Anders dan het FIS. werd de GIA nooit een politieke partij niet een leiderschap dat bepaalt wat er wél of niet moet gebeuren. De GIA is ren losse verzameling strijdgroepen, die onafhankelijk van elkaar in diverse regio's te keer gaan - zonder een duidelijke politieke strategie en met slechts één boodschap: .,Iederdie niet mét ons is, is tegen God".

Ook binnen de GIA kwam het de afgelopen jaren regelmatig tot moord en doodslag. Een *Emir* (leider) die uit tactische overwegingen het door de beweging zo verheerlijkte geweld zou willen beëindigen, wordt automatisch als .,vijand van God" gebrandinerkt en door zijn eigen geloofs- en wapenbroeders geliquideerd. Zelfs als enkele GIA-strijders bereid zouden zijn hun wapens neer te leggen - waarvan tot dusver weinig is te merken - zouden zij ijzersterke garanties eisen dat zij niet onmiddellijk worden afgemaakt, zodra zij weerloos zijn. Maar de GIA is zich de afgelopen maanden aan zulke verschrikkelijke slachtpartijen te buiten gegaan. dat een politiek onderhandelde oplossing. gepaard met gratie voor deze Strijders Gods, eigenlijk ondenkbaar is.

Dus staat het al bijvoorbaat vast dat. zelfs als er opnieuw onderhandelingen worden gevoerd. deze tot niets zullen leiden. Zéroual kan nóg een paar FIS-leiders voorwaardelijk vrijlaten om nóg eens aan te tonen hoe verzoeningsgezind hij is Maar verder kan hij niet veel méér doen. En de GIA heeft hij helemaal niets te hieden.

De toch al paranoide aanhangers en strijders van de GIA zien de ontwikkelingen alleen als verraad. Hun reeds bestaande wantrouwen tegenover het FIS werd alleen maar versterkt toen de overheid op 15 juli Abassi Madani. de Nummer 1 van het FIS. op vrije roeten stelde. en een week eerder Abdelkader Hachani vrijliet. de man die het FIS in december 1991 naar de verkiezingsoverwinning leidde.

De mensen van de GIA zijn ervan overtuigd dat Madani en Hachani bereid zijn in het geheim met de overheid tegen hen samen te werken. En ze voelen er niets voor om door hen naar de slachtbank te worden geleid.

Dat alles betelrent dat de Algerijnse burgeroorlog nog heel lang kan voortgaan. Zéroual en zijn omgeving denken dat zij de ontwikkelingen de baas kunnen blijven door de MSP van sjeik Mahfoud Nahnah een heel klein stukje macht en een wat groter stuk verantwoordelijkheid toe te schuiven.

Die politiek hebben bijna alle leiders in het Midden-Oosten, inclusief Turkije en Israel gevolgd. Zij dachten in hun strijd tegen de nationalisten en/of de communisten gebruik te kunnen maken van de .,gematigde moslimfundamentalisten". Maar na enige tijd bleken deze gematigden zich in de maatschappelijke sleutelposities val1 onderwijs. justitie, gezondheidszorg en binnenlandse zaken te hebben genesteld om van daaruit een greep naar de alleenheerschappij te doen Met het verstrijken van de tijd werden ze vanuit hun betrekkelijke machtspositie steeds minder gematigd.

Hel eindresultaat was altijd hetzelfde: de bondgenoten van weleer werden de doodsvijanden van vandaag. Want fundamentalisten van welke godsdienst of ideologie ook gaan uit van starre vijandbeelden. Voor zover ze macht willen delen met andersdenkenden, is dat alleen tijdelijk. Dat zijn ze aan hun God verplicht .

VN vindt toename geweld 'zorgelijk'. Reactie Madani leidt tot huisarrest van dc FIS-leider

Nadat een onderzoekscommissie van de Internationale Federatie voor de Rechten van de Mens (FIDH)in april 1997 de situatie van de mensenrechten in Algerije had onderzocht, beschuldigde zij Algerije in augustus voor een subcommissie van de Verenigde Naties (VN) van schendingen van de rechten van mens. Volgens de FIDH hadden in Algerije op grote schaal willekeurige arrestaties plaats en werd er naar believen gemarteld.

De subcommissic kwam van 4 tot 29 augustus bijeen oin schendingen van de rechten van de mens over de gehele wereld te onderzoeken. Haar aanbevelingen werden overgebracht aan de eigenlijke VN-cominissie voor de rechten van de mens die schendingen formeel kon veroordelen.

Op 11 augustus hekelde de Algerijnse ambassadeur bij de VN het bewijsmateriaal van de FIDH dat nooit aan een rigoureus onderzoek onderworpen zou zijn.

Op 30 augustus verklaarde de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan, tijdens een persconferentie in Venetië dat de toename van het geweld in Algerije 'zorgelijk' was. 'Men kan het Algerijnse volk niet aan zijn lot overlaten', verklaarde hij. 'Woorden voldoen niet meer', zei hij. 'Het zal nodig zijn verder te gaan, rustig en discreet. Ik hoop dat we wegen en middelen zullen vinden om de partijen aan te moedigen het geweld te staken.'

In een reactie hierop schreef de op 15 juli vrijgelaten FIS-leider Madani in een korte brief aan Kofi Annan 'bereid te zijn een oproep te lanceren tot stopzetting van het bloedvergieten en de opening van een serieuze dialoog voor te bereiden'. Hij verwees daarbij naar de opeenvolging van collectieve moordpartijen en de 'mate van ontaarding' van de situatie.

De Algerijnse regering wees Kofi Annans opstelling als 'onacceptabele' inmenging van de hand en dreigde Madani terug te sturen naar de gevangenis. Op 1 september werd Madani onder huisarrest geplaatst.

Volgens de regering had Madani met zijn brief de voorwaarden rond zijn vrijlating geschonden. in die zin dat hij zich van politieke activiteiten diende te onthouden. De brief werd beschouwd als een 'oproep tot buitenlandse inmenging'. Een nieuwe ove treding. aldus het ministerie van binnenlandse zaken, zou leiden tot een terugkeer van de FIS-leider naar de gevangenis.

Op 24 september vroeg de Duitse minister van buitenlandse zaken, Klaus Kinkel, zich in een toespraak tot de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties af hoe lang de internationale gemeenschap zich nog kon blijven afwenden van het bloedvergieten in Algerije. Kinkel was de eerste spreker die de massamoorden op Algerijnse burgers noemde sinds de toespraken van internationale leiders ter gelegenheid van de nieuwe zitting van de Assemblee op 22 september waren begonnen. 'Ik weet hoe moeilijk het is van buitenaf te helpen, maar we kunnen niet een toestand aanvaarden waarin volledig onschuldige mensen op een zeer wrede manier 's nachts in het donker worden vermoord zonder dat de wereldgemeenschap opstaat en reageert.' 'We zijn niet onmachtig', aldus Kinkel.

Wapenstilstand AIS

Op 24 september kondigde het Islamitische Leger der Verlossing (AIS). de gewapende vleugel van het Islamitische Front der Verlossing (FIS). een wapenstilstand af. In een communiqué van twee bladzijden, afgedrukt op de voorpagina's van een aantal door de staat gecontroleerde kranten: riep AIS-bevelhebber Madani Mezerag zijn guerrillastrijders op 'met ingang van 1 oktober alle militaire operaties te staken'.

Het AIS verklaarde dat de wapenstilstand een poging was de rivaliserende Gewapende Islamitische Groep (GIA) te ontmaskeren en te isoleren. De GIA werd verantwoordelijk gehouden voor de reeks bloedbaden die sinds begin juni 3.000 levens had geëist. Daags voor deze bekendmaking hadden in Bentalha, een voorstad van Algiers, moslimextremisten van wie werd aangenomen dat zij opereerden op bevel van GIA-leiders, ongeveer tweehonderd burgers vermoord. Het AIS riep andere moslim-

fundamentalistische groeperingen op eveneens een wapenstilstand in acht te nemen om 'de vijand te ontmaskeren die zich achter deze afschuwelijke bloedbaden verschuilt' en zo de criminele restanten van de perverse GIA-extremisten' te isoleren.

Toen het (later verboden) FIS de parlementsverkiezingen van 1991-'92 dreigde te gaan winnen, had het leger de verkiezingen afgelast en daarmee de bloedige burgeroorlog uitgelokt die meer dan 60.000 mensen het leven had gekost. Hoewel de door het leger gesteunde regering herhaaldelijk had ontkend te onderhandelen met het verzet, verklaarde het AIS op 24 september dat 'al lange tijd contacten zijn geweest over het herstel van veiligheid en stabiliteit...'. De Algerijnse staatsradio en -televisie brachten de wapenstilstand uitgebreid in het nieuws, wat een duidelijke aanwijzing was dat het initiatief door de overheid werd gesteund, en het regeringsgezinde dagblad Al Moudjahid prees de verklaring van het AIS als een 'belangrijk keerpunt wat betreft de veiligheidssituatie'. Een woordvoerder van het FIS liet op 24 september weten dat met de AIS-verklaring officieel de wapenstilstand inging die in juli was overeengekomen in ruil voor de vrijlating van de twee gevangen FIS-leiders.

Na de vrijlating van de twee was het aantal aanslagen en wreedheden gestegen, waarbij alleen al in de twee weken die aan de AIS-verklaring voorafgingen, meer dan duizend doden waren gevallen. Volgens sommige waarnemers stuitten de onderhandelingen zowel op verzet binnen de regering (waar met name de chef van de generale staf, generaal Mohammed Lamari, een fel tegenstander van onderhandelingen was) als binnen extremistische moslimgroeperingen die vastbesloten waren hun gewapende opstand voort te zetten. Zij merkten ook op dat sommige moordpartijen, in het bijzonder een bloedbad op 29 augustus waarbij driehonderd mensen waren afgeslacht, hadden plaatsgevonden in de nabijheid van een kazerne, wat zou kunnen wijzen op de stilzwijgende steun van het leger.

Op 28 september riep het FIS de regering op te reageren op de wapenstilstand met een aantal verzoeningsmaatregelen, zoals een algemene amnestie, het opheffen van de noodtoestand en het bijeenroepen van een nationale verzoeningsconferentie om alle politieke groeperingen rond de tafel te krijgen.

Reactie GIA

Op 26 september juichte de GIA in een gefaxte verklaring aan de kantoren van de krant al-Hayat in Londen en Parijs de recente slachtpartijen in Algerije toe. 'Wij zijn de groep', aldus de verklaring, 'die met de instemming van God doodt en moordt en we blijven dat doen totdat het woord van God hoog wordt verheven'. In de verklaring verwierp de GIA het voornemen van het FIS vanaf 1 oktober een wapenstilstand in acht te nemen. 'We informeren U in overeenstemming met ons geloof en onze manieren: geen dialoog, geen verdrag en geen verzoening.'

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. BETOGINGEN VOOR DEMOCRATIE

Op 23 oktober vonden gemeenteraadsverkiezingen plaats. Deze werden ontsierd door beschuldigingen van wijdverbreide fraude en leidden tot een golf van publieke protesten. Op 30 oktober trokken duizenden mensen door de straten van Algiers om te protesteren tegen de verkiezingsuitslag. De goed georganiseerde demonstratie, naar werd aangenomen de grootste protestbetoging sinds het uitbreken van de burgeroorlog in 1992, verliep vreedzaam en bracht leden van rivaliserende oppositiegroeperingen tot elkaar, die beweerden dat was geknoeid met de stemmen ten gunste van de regerende RND. Volgens officiële uitslagen had de RND meer dan 55 procent van de zetels behaald.

De betogers eisten het aftreden van de regering en de ongeldigverklaring van de verkiezingen. Zij riepen leuzen waarin zij Zéroual een 'dictator' noemden en de autoriteiten uitmaakten voor 'moordenaars' en 'leugenaars en bedriegers die zich voordoen als patriotten'. De meeste deelnemers aan de demonstratie waren aanhangers van het FFS, maar onder de betogers bevonden zich ook aanhangers van andere partijen zoals de gematigd islamitische MSP en het FLN, die beide deel uitmaakten van de regeringscoalitie.

De verkiezingen vonden plaats in een sfeer van aanhoudend geweld. Medio oktober schatten Arabische diplomatieke bronnen dat in de voorgaande weken verscheidene honderden mensen op gruwelijke wijze waren afgeslacht bij aanvallen die kennelijk waren uitgevoerd door de GIA. Hierdoor kwam het aantal mensen dat sinds 1992 was vermoord, op naar schatting 75.000.

STAFCHEF LANDMACHT ONTSLAGEN

Op 30 oktober meldde de Financial Times: zich beroepend op de Algerijnse legerkrant El Djeich van de dag ervoor, dat generaal Mohammed Lamari de stafchef van de landmacht, hard-liner Said Bey, de bevelhebber van het eerste militaire district (rond Algiers), had ontslagen. In dat gebied had een aantal van de gruwelijkste bloedbaden plaatsgevonden.

Bey werd vervangen door Rabeh Boughaba, de voormalige bevelhebber van het vijfde militaire district (in het oosten van het land), die betrokken zou zijn geweest bij de onderhandelingen met het FIS die hadden geleid tot de afkondiging van het AIS-bestand. Het ontslag van Bey, die tegen de onderhandelingen zou zijn, volgde op een reeks wreedheden. Een aantal overlevenden had de veiligheidstroepen beschuldigd van medeplichtigheid aan de moordpartijen. In een ongebruikelijk interview in *El Djeich*, wees Lamari deze be-

De Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Ahmed Attaf (r.), met zijn Nederlandse ambtgenoot, Hans van Mierlo, op 8 september 1997 in Den Haag. *Foto ANP*

schuldigingen van de hand en beweerde dat de strijdkrachten het slachtoffer van een desinformatiecampagne waren Hij verklaarde dat 'in gevallen waarin de veiligheidstroepen op tijd zijn gealarmeerd het ingrijpen over het algemeen doeltreffend is geweest'

MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OP BEZOEK IN NEDERLAND

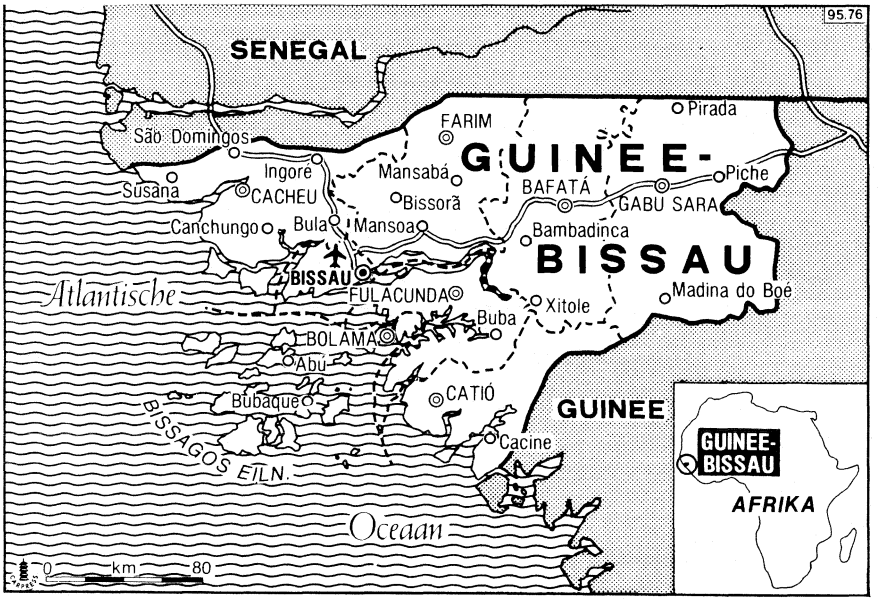
Op 8 september ontmoette minister van buitenlandse zaken Ahmed Attaf in Den Haag de Nederlandse ministers H. van Mierlo van buitenlandse zaken en J. Pronk van ontwikkelingssamenwerking. alsmede vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. Met de ministers sprak hij o.a. over de mogelijkheden van een associatieverdrag met de Europese Unie, waardoor Algerijnen gemakkelijker een visum konden krijgen wanneer zij in West-Europa hun familie wilden bezoeken. Met de zakenlieden sprak hij over de mogelijkheden van joint ventures op het gebied van de agro-industrie. het vervoer en de farmaceutica.
Volgens de minister ging het met Algerije steeds beter. De succesvolle democratisering van het land en de niet minder geslaagde liberalisering van de economie hebben ervoor gezorgd dat Algerije uit een diep dal naar boven was geklauterd.
De verhalen over een 'onveilig Algerije' waren volgens de bewindsman uit de lucht gegrepen. Regering, leger en politie 'hebben de veiligheidssituatie volledig onder controle'. Natuurlijk waren er. aldus Attaf, terroristen die, zoals iedereen bekend was, door buitenlandse machten als Jemen en Soedan werden gesteund. Maar hun acties van de afgelopen weken, waarbij vele honderden mensen op de meest gruwelijke manier werden vermoord, wezen alleen op hun groeiende wanhoop. 'Zij geloven niet langer dat zij in staat zijn de instituties van de staat te destabiliseren', zei de minister

(Vor.ber.pag. 390/3 e.v.-1997)

GUINEE-BISSAU

NIEUWE REGERING

President Joäo Bernardo Vieira benoemde op 5 juni 1997 Carlos Correia tot premier. Correia werd de opvolger van Manuel Saturnino da Costa, die op 27 mei was ontslagen naar aanleiding van een volgens Vieira 'ernstige politieke crisis... die het normale functioneren van de republiek bedreigt'. In mei waren soldaten naar de hoofdstad Bissau en andere steden gestuurd om een einde te maken aan ongeregeldheden van ambtenaren die protesteerden tegen salarisachterstanden en slechte werkomstandigheden.

Correia. één van de trouwste bondgenoten van de president, was premier geneest in de periode 1991-'94. maar was in oktober 1994 vervangen door Saturnino (zie pag. 205/1-'95).

Op 6 juni maakte Correia een aantal kabinetsbenoemingen bekend en op 14 juni voltooide hij de vorming van zijn regering. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Carlos Correia'; defensie - Samba Lamine Mane': buitenlandse zaken en samenwerking - Fernando Delfim da Silva: minister in het bureau van de president, belast met parlementaire aangelegenheden en voorlichting - Malal Sane+: economische zaken en financiën - Issuf Sanha*: binnenlandse zaken - mevr. Francisca Pereira*: territoriaal bestuur - Nicandro Pereira Barreto': plattelandsontwikkeling. natuurlijke hulpbronnen en milieu - Avito José da Silva': uitrusting - João Gomes Cardoso+; sociale zaken en vrouwenemancipatie - mevr. Nharebat Ninçaia N'Tchasso; volksgezondheid - Brandao Gomes Co*: justitie en arbeid - Daniel Ferreira: onderwijs - mevr. Odette Semedo*: veteranenzaken - Arafan Mane+: cultuur, jeugd en sport - Ibrahima Sow: openbare werken - Armando Antonio Napoko; energie - Carlos Pinho Brandao+.

Staatssecretarissen:
handel - Abdu Mane*: bestuurlijke hervorming en ambtenarenapparaat - Higino Lopes Cardoso", schatkist - Antonio Jesus Simao Mendes*: natuurlijke hulpbronnen - Robert Quissangue".

*Nieuwe benoeming.
+Gewijzigde portefeuille

Premier ontslagen en herbenoemd

Op 12 oktober ontsloeg president Joäo Bernai-do Vieira premier Correia, omdat diens benoeming in juni ongrondwettig zou zijn geweest.Volgens Vieira was 'het in het nationale belang te zorgen voor politieke stabiliteit'. De volgende dag benoemde het staatshoofd Correia opnieuw tot premier na overleg met partijleiders en de vijftien leden tellende Staatsraad.

Het besluit de premier te ontslaan, was genomen nadat het Hooggerechtshof op 7 oktober had bepaald dat Correia's benoeming in strijd met de grondwet was geweest omdat Viera de partijen in het parlement niet had geraadpleegd. Het conflict rond Correia's benoeming had het wetgevende proces geblokkeerd. zoals de behandeling van de begroting voor 1998. De Nationale Assemblee had geweigerd zich over het wetgevingsprogramma van de regering te buigen zolang de kwestie niet was opgelost.

(Vor.ber.pag. 260/2-1997)

KAMEROEN

PARLERIENTSVERKIEZINGEN. BESCHCLDIGINGEN VAN FRAUDE EN GEWELD

Op 17 mei 1997 werden verkiezingen gehouden voor de Nationale Vergadering, het uit één Kamer bestaande parlement van Kameroen dat 180 leden telde en om de vijf jaar vernieuwd diende te worden. De verkiezingen, die werden

ontsierd door beschuldigingen van grootschalige verkiezingsfraude en geweld, hadden oorspronkelijk op 9 maart zullen plaatsvinden.

De vorige verkiezingen hadden op 1 maart 1992 plaatsgevonden (ziepag. 325/2-'92)

De belangrijkste partijen die aan de verkiezingen deelnamen, waren de Kameroense Democratische Volksbeweging (Rassemblement Démocratique du Peuple Camerounais. RDPC) van president Paul Biya, de Nationale Unie boor Democratie t n Vooruitgang (Union Nationale pour la Démocratie et le Progres UNDP) van Bella Bouba Maigari en het Sociaal-Democratisch Front (Front Social-Democrate FSD) van John Fru Ndi

Vanaf het begin van de verkiezingscampagne. op 2 mei. was de regeringspartij beschuldigd van corruptic. Vijf doden zouden zijn gevallen bij botsingen tussen aanhangers van rivaliserende partijen. Op de verkiezingsdag zelf zou een groot deel van de 3.5 miljoen geregistreerde kiezers geen stembiljet hebben gehad. Volgens het nieuwsbureau *Agence France Presse (AFP)* waren buitenlandse verkiezingswaarneiners, van wie de meesten afkomstig waren uit Gemenebestlanden en Franssprekende landen. getuige geweest van grootschalige fraude en intimidatie.

Volgens de verkiezingsuitslag die op 6 juni werd vrijgegeven door het Hooggerechtshof, had de RDPC een absolute meerderheid in de Nationale Vergadering behaald. In het nieuwe parlement waren zeven partijen vertegenwoordigd, tegen vier in de vertrekkende Assemblee. Het hof verklaarde de verkiezingen in drie kiesdistricten ongeldig (in totaal zeven zetels) en gelastte dat in deze districten binnen 30 dagen nieuwe verkiezingen moesten worden gehouden.

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	*Zetels*
Kameroense Democratische Volksbeweging (RDPC)	109
Sociaal-Democratisch Front (FSD)	43
Nationale Unie voor Democratie en Vooruitgang (UNDP)	13
Unie voor Democratie en Verandering (UDC)	5
Beweging voor Democratie en de Republiek (MDR)	1
Unie voor het Volk van Kameroen (UPC)	1
Vrijheidsbeweging voor de Kameroense Jeugd	1
Vacant	
Totaal	180

Presidentskandidaat Edzoa beschuldigd van verduistering

Op 5 juli werd Titus Edzoa, die op 20 april 1997 was afgetreden om zich kandidaat te kunnen stellen voor de in oktober te houden presidentsverkiezingen (zie pag. 463/3-'97, gearresteerd na beschuldigingen van verduistering. Op 24 juli zeiden zijn aanhangers dat Edzoa een politieke gevangene was en in een martelkamer in een isoleercel zat

Presidentsverkiezingen. Biya herkozen

Op 12 september werd bekendgemaakt dat de presidentsverkiezingen precies een maand later zouden plaatsvinden De zes grootste oppositiepartijen kondigden echter aan de verkiezingen te zullen boycotten zolang geen onafhankelijke kiescommissie in het leven was geroepen

Bij de presidentsverkiezingen van 12 oktober versloeg president Paul Biya zes tegenstanders en werd herkozen voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar (zie voor Biya's verkiezing in 1992 bij de eerste vrije presidentsverkiezingen in Kaineroen pag. 45/3-'93). Blijkens de op 22 oktober gepubliceerde verkiezingsuitslag behaalde Biya een verpletterende overwinning met 92 procent van alle uitgebrachte stemmen.

De overwinning van Biya. die sinds 1982 aan de macht was, was vergemakkelijkt door de verkiezingsboycot van de drie belangrijkste oppositiepartijen, het SDF, de UNDP en de UDC. Hun oproep tot een boycot was een reactie op de weigering van de regering de instelling van een onafhankelijke kiescommissie toe te staan en een protest tegen de oneerliike verdeling van campagnegelden van de overheid en van zendtijd op de staatsradio en -televisie.

De oppositie beweerde dat grote aantallen kiezers de verkiezingen hadden geboycot. Het ministerie van territoriaal bestuur verklaarde op 15 oktober echter dat de opkomst op het platteland 84,76 procent was geweest en in de steden 76,41 procent.

LENING IMF

Op 20 augustus keurde het Internationale Monetaire Fonds (IMF) een driejarige lening voor Kameroen goed. Onder

Uitslag presidentsverkiezingen

Kandidaat	*Stemmenpercentage*
Paul Biya	92 6
Henri Hogbe Nlend	2 8
Samuel Eboua	2.4
Overigen	2 2
Totaal	100

De Kameroense president Paul Biya op 12 oktober 1997 op weg naar de stembus in Yaounde
Foto EPA

de zg *Enhanced Structural Adjustment Facility* (ESAF) kreeg de regering voor de periode 1997-2000 een brdrag van ongeveer S 219 mln (162,1 mln Special Drawing Rights, Speciale Trekkingsrechten) ter onclersteuning van haar economische programma

SITCATIE VAN DE BIENSENRECHTEN

In een op 16 september 1997 verschenen rapport maakte de internationale menseniechtenoiganisatie Amnesty International melding van herhaalde schending van de mensenrechten in Kameroen De organisatie stelde onder meer grof geweld door de autoriteiten brute onderdrukking van de oppositie en slechte behandeling van politieke gevangenen aan de kaak De rapporteurs van Amnesty constateerden in Kameroen de laatste anderhalf laar honderden willekeurige arrestaties
Veel critici en tegenstanders van de regering, leden van oppositionele politieke partijen maar ook journalisten, mensenrechtenactivisten en studenten waren in 1996 en 1997 zonder pardon door de regering gearresteerd en gevangen genomen

Vooral vlak voor en gedurende de parlementsverkiezingen van mei 1997 had de regering van Kameroen bruut opgetreden tegen de oppositie
Zo had een grote politiemacht in de noord-westelijke provincie. het bolwerk van het oppositionele SDF zonder reden twee- tot driehonderd man gearresteerd

Verder werd volgens de mensenrechtenorganisatie veelvuldig gemarteld in de gevangenissen van Kameroen. De bewakers gebruikten vaak grof geweld om bekentenissen los te krijgen of mensen te intimideren. Veel verdachten bezweken aan hun verwondingen. Het aantal doden onder gevangenen was hoog. Van de mensen die in de noordwestelijke provincie waren gearresteerd, waren er al vijf in de gevangenis overleden.

Verdachten werden bovendien dagenlang vastgehouden zonder aan een rechter te worden voorgeleid. Terwijl de met stelde dat gevangenen binnen 72 uur voor een rechtbank moesten verschijnen, kregen de meeste politieke gevangenen geen gerechtelijk onderzoek. En zelfs wanneer ze dat wel kregen, was de kans klein dat de regering het advies van de rechtbank opvolgde.

(Vor.ber.pag. 463/3 e.v.-1997)

KENIA

ONTWIKKELINGEN VOORAFGAAND AAN DE VERKIEZINGEN. PROTEST BUITENLANDSE AMBASSADEURS TEGEN OPTREDEN POLITIE

Op 17 april 1997 gaven veertien amhassadeurs in Kenia een verklaring uit waarin recent optreden van de politie werd veroordeeld. De diplomaten. afkomstig uit Oostenrijk, België, Denemarken. Duitsland, Finland, Groot-Brittannië. Italië. Japan, Nederland, Noorwegen. Portugal, Spanje, de Verenigde Staten en Zweden. vroegen de regering politieke leiders en kandidaten vrijheid van meningsuiting en vergadering toe te staan. Zij vestigden in het bijzonder de aandacht op de manier waarop de politie op 12 april in Eldoret een vreedzame bijeenkomst onder leiding van de prominente oppositieleider, Raila Amolo Odinga van de Nationale Ontwiklrclingspartij (NDP), had verstoord. en op het bericht dat de politie op 14 april de lijfwacht van Michael Kijana Wamalwa. leider van de oppositiepartij FORD-Kenya (Forum voor Herstel van de Democratie-Kenya), had neergeschoten

De regering van Kenia reageerde boos op de verklaring. Tijdens een toespraak op 17 april beschuldigde minister van buitenlandse zaken Stephen Kalonzo Musgoka de ambassadeurs van schending van de diplomatieke etiquette door 'te proberen de regering de wet voor te schrijven'. Hij verklaarde dat de oppositieleiders 'net zo schuldig' waren aan de incidenten die door de diplomaten voor het voetlicht waren gebracht. Hij waarschuwde oppositieleiders dat pogingen bij 'buitenlanders' steun te zoeken 'een zeer averechtse uitwerking [zal] hebben'.

Voorbereidingparlementsverkiezingen

Op 16 mei werd een begin gemaakt met de registratie van kiezers voor de parlementsverkiezingen die naar verwachting binnen een jaar zouden worden gehouden. Volgens de planning zou de registratie tot 22 juni duren. Verwacht werd dat bijna 10 mln personen moesten worden geregistreerd en er waren berichten dat de Kiescommissie zelfs in deze beginfase al had toegegeven dat de registratieperiode misschien zou moeten worden verlengd.

Op 22 mei wees president Daniel arap Moi de eis van oppositie- en kerkleiders om vóór de verkiezingen democratische grondwetshervormingen door te voeren. van de hand met het argument dat dergelijke hervormingen in sommige andere Afrikaanse landen opschudding hadden veroorzaakt

Politie maakt einde aan bijeenkomst oppositie

Op 31 mei maakte de politie een eind aan een bijeenkomst van de oppositie in het Uhuru-park in het centrum van Nairobi. Volgens de Kenya Broadcasting Corporatinn (KBC) was voor de bijeenkomst 'geen vergunning' afgegeven. Naar verluidt braken in de binnenstad rellen uit en werd er geplunderd. Vier vooraanstaande oppositieleiders werden onder huisarrest geplaatst, te weten Odinga van de NDP . Kenneth Matiba van FORD-Asili, Wamalwa van FORD-Kenya, en Paul Muite. lid van de Safina-partij.

Protesten oppositie

Op 4 juni liet president Daniel arap Moi een waarschuwing uitgaan aan het adres van politici van de oppositiepartijen dat zij de wet niet moesten overtreden. De waarschuwing kwam na twee dagen van rellen en plunderingen die volgden nadat de politie op 31 mei een cind had gemaakt aan een inanifestatie van de oppositie in het centrum van Nairobi. Regeringsfunctionarissen weten de ongeregeldheden later aan illegale straatventers.

Op 17 juni maakten Matiba en Odinga bekend dat zij manifestaties voor de hervormingen die op 21 juni in een aantal steden zouden worden gehouden, uitstelden omdat ze daarvoor geen toestemming hadden gekregen.

Desondanks hielden de protesten aan. Op 19 juni braken schermutselingen uit in het parlement toen leden van de oppositie die constitutionele hervormingen eisten. de begrotingstoespraak van minister van financiën Musalia Mudavadi verstoorden met geschreeuw en gestamp. Ook boycotte een aantal leden van de oppositie het begrotingsdebat. Ondanks de afwezigheid ran de oppositie werd de begroting op 26 juni goedgekeurd.

Buiten het parlementsgebouw verdreven soldaten en oproerpolitie een menigte demonstranten uit de straten en kwamen later elders in de hoofdstad in botsing met honderden studenten.

Betogers voor democratisclie hervormingen gedood

Op 7 juli werden minstens veertien mensen gedood toen soldaten en politie

een einde maakten aan in het hele land gehouden betogingen voor democratische hervormingen.

Oppositiepartijen religieuze leiders en burgerorganisaties hadden de demonstraties georganiseerd als onderdeel van hun campagne voor democratische hervormingen voorafgaand aan de verkiezingen die voor het einde van het jaar zouden worden gehouden De betogingen, die in strijd waren met een regeringsverbod, verlamden het openbare leven in Nairobi, Mombasa en tal van andere steden

De ordetroepen schoten met scherp en gebruikten traangas om de betogers uiteen te jagen. Veel agenten zouden zeer gewelddadig zijn opgetreden zonder zich te bekommeren om de aanwezigheid van de internationale media en toeristen. Een van de schokkendste incidenten vond plaats in de Allerheiligen-kathedraal in Nairobi. waar de politie traangas inzette en kerkgangers met de stelen van pikhouwelen afranselde. Twee mannen werden naar verluidt doodgeslagen terwijl ze geknield lagen voor het altaar. Dominee Timothy Njoya, moderator van de Presbyteriaanse Kerk van Oost-Afrika, werd ernstig gewond hoewel hij zijn handen ophief ten teken dat hij zich wilde overgeven. Bij de inval in de kathedraal werden ook verscheidene parlementsleden van de oppositie gewond, die beweerden dat ze een dienst bijwoonden om te bidden voor vrijheid van meningsuiting en een regering die aansprakelijk voor haar daden zou zijn. Maar de politie verklaarde dat ze maren weggevlucht van onlusten in het naburige Uhuru-park.

Studentenprotesten

Ondanks verhoogde veiligheidscontroles hield het geweld in Nairobi ook de volgende dagen aan Na drie dagen van studentenonlusten, waarbij twee studenten zouden zijn doodgeschoten, werden op 9 juli de Universiteit van Nairobi en de Jomo Kenyatta-Universiteit voor Landbouw en Technologie gesloten Op 14-15 juli kwamen in het centrum van Nairobi duizenden studenten die betoogden voor democratische hervormingen, in botsing mrt de oproerpolitie. toen ze de Haile Selassie-Avenue. een belangrijke verkeersader, blokkeerden. De politie schoot opnieuw inet scherp om de betogers te verjagen.

Concessies van de regering

Terwijl de oppositie plannen bekendmaakte voor een reeks massale acties; waaronder een betoging in Mombasa op 26 juli en een algemene staking op 8 augustus. gaf president Daniel arap Moi op 17 juli toe dat de grondwet diende worden herzien oin tegemoet te komen aan de 'ambities van een modern Kenia'. Hij stelde voor om elf wetten die de zittende president en de regerende Kenya African National Union (KANU) een verkiezingsvoordeel gaven, 'in te trekken of te herzien waar dat noodzakelijk wordt geacht' en stemde in met de instelling van een grondwetsherzieningscommissie voorafgaande aan de verkiezingen. Hij bood ook aan met de oppositiepartijen te gaan praten.

Moi maakte niet duidelijk of de elf omstreden wetten voor de volgende verkiezingen zouden worden gewijzigd Waarnemers mezen er op dat intrekking van de wetten weliswaar een beperking van Mois bevoegdheden zou inhouden maar dat dit gebaar waarschijnlijk ook de campagne voor democratische hervormingen zou ondermijnen en verdeeldheid zou zaaien onder de oppositie

Terugkeer IPB-leider

Sjeik Khalid Balala, leider van de niet-geregistreerde Islamitische Partij van Kenia (IPK). keerde op 12 juli uit gedwongen ballingschap in Duitsland terug naar Kenia. Balala was in december 1994 van zijn staatsburgerschap beroofd (zie pag. 128/2-'95), wat in de moslim-gemeenschap tot grote verontwaardiging had geleid. De regering. die onder druk stond democratische hervormingen door te voeren: had hem op 3 juli een paspoort voor één jaar verleend.

Tijdens een dienst in de Saqina-moskee in Mombasa op 15 juli riep Balala de mensen op tijdens het vrijdaggebed buiten de moskee hun kiezersregistratiekaart te verbranden. Hij bood KSh 10 voor elke kiezersregistratiekaart ($1 = 57.85 KSh op 25 juli 1997) en zei dat elke vrijdag duizenden kaarten zouden worden verbrand totdat de regering zou instemmen met ingrijpende democratische hervormingen.

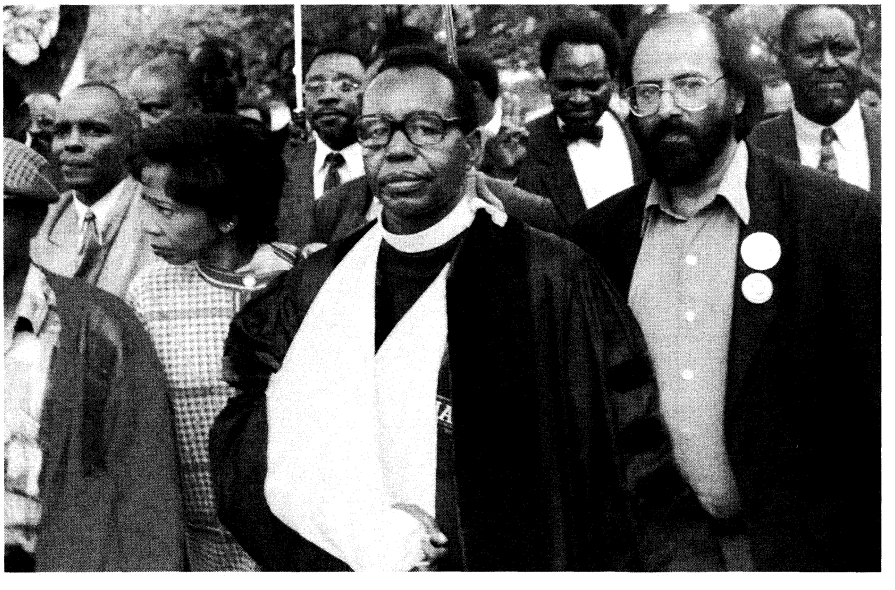
BETREKKINGEN MET HET IME ANTI-CORRUPTIEWET

Op 31 juli besloot het Internationale Monetaire Fonds (IMF) een driejarig steunprogramma aan Kenia te blokkeren omdat het van mening was dat de regering in Nairobi te weinig daadkracht toonde op het gebied van corruptiebestrijding,

Het IMF had de lening - ter waarde van $ 215 mln in het kader van de Uitgebreide Structurele Aanpassingsfaciliteit (ESAF, Enhanced Structural Adjustment Facility) - in april 1996 goedgekeurd (zie pag. 494/1-'96). De laatste tranche, terwaarde van $ 36 mln. had na 31 juli moeten worden uitbetaald.

Het besluit werd gezien als een extra slag voor het internationale vertrouwen in de Keniaanse economie. Moi veroordeelde de stap als een zuiver politiek besluit.

In een reactie op het besluit van het IMF presenteerde de regering op 1 augustus

Dominee Timothy Njoya met oppositieleiders op L3 juli 1907 in Naiiobi op weg naar president Daniel arap Moi om een aantal hervormingen te eisen *Foto EPA*

IPK-leider Sjeik Khalid Balala bij zijn terugkeer. in Nairobi op 12 juli 1997 na drie jaar ballingschap. *Foto EPA*

een anticorruptiewet. Procureur-generaal Amos Wako stelde die dag verder voor een wet in te trekken die de politie de bevoegdheid gaf iedereen te arresteren die er ook maar enigszins van werd verdacht een zwerver te zijn. Ook wilde Wako diverse andere wetten aanpassen. variërend van bankwetten tot regelgeving op het gebied van openbare veiligheid.

Onder de kop 'Toenemende druk op Moi om Kenia te hervormen' meldde Het *Financieele Dagblad* op 5 augustus het volgende:

'President Daniel arap Moi van Kenia staat onder toenemende interne en internationale druk oin democratische hervormingen door te voeren in het Oost-Afrikaanse land. De autocratische Moi. 19 jaar aan de macht, belooft de corruptie aan te pakken en de politieke vrijheid te vergroten. Hij verliest terrein. maar is nog niet verslagen.

Eind vorige week reageerde Moi snel op een besluit van het Internationaal Monetair Fonds (IMF)om een pakket leningen van $215 mln op te schorten uit protest tegen geknoei met geld. Vrijdag. een dag na de IMF-actie, zijn bezuinigingen en een nieuwe anticorruptiewet aangekondigd.

Eerder beloofde Moi de oppositie meer politieke vrijheid. in reactie op demonstraties in juli. die soms bloedig werden neergeslagen. Hij zei verkiezingswetten te zullen herschrijven en een commissie te benoemen die de grondwet moet herzien.

Het verzet tegen Moi. dat al jaren smeult. groeit met het oog op nieuwe verkiezingen die later dit jaar moeten worden gehouden. Het is een herhaling van de aanloop naar de vorige verkiezingen, vijf jaar geleden, die Moi won door de oppositie te verdelen.

Politieke partijen. kerken. vakbonden en maatschappelijke organisaties. die als de National Convention Executive Council (NCEC) nu min of meer een eenheid vormen. hebben weinig vertrouwen in de aangekondigde hervormingen.

Die zijn bedoeld om het verzet te smoren en niet om het proces van deinocratiseringen te helpen. aldus de NCEC. die zich gesterkt voelt in die mening door Moi's eis alleen te onderhandelen met de officiclc oppositie en niet met de NCEC.

De brede oppositiebeweging verlangt onder meer vrijheid van vergadering en meningsuiting. en het afschaffen van wetgeving waaronder mensen kunnen worden vastgezet zonder vorm van proces. En evenals het IMF wil de NCEC een eind aan de verlammende corruptie.

De oppositie put inspiratie uit de ontwikkelingen in de Democratische Republiek Congo, her voormalige Zaire, maar dictator Mobutu Sese Seko in mei het veld moest ruimen na een opstand. 'De vlam van verandering brandt ook in Kenia'. zei een oppositieleider.

Na de neergeslagen demonstraties een maand geleden heeft de internationale gemeenschap haar verzet tegen het dictatoriale bewind van Moi verscherpt. De Verenigde Staten. Japan en andere landen eisen dat Moi de NCEC betrekt bij hervormingen. Groot-Brittannië heeft aaneekondiged zijn ontwikkelingshulp van $ 47 mln per jaar te herzien.

Een steun in de rug voor het nationaal verzet vormt het besluit van het IMF oni leningen op te schorten. omdat Kenia te laks reageerde op eisen van het fonds om corruptie aan te pakken. Voor de regering in Nairobi kwam het besluit niet onverwacht.

Onmiddellijk daarna diende de procureur-generaal een anticorruptiewet in voor parlementaire behandeling, en kondigde minister van financiën Musalia Mudavadi besparingen aan ter waarde van S 141 mln om het effect van de IMF-actie op te vangen.

Mudavadi zei tevens dat Kenia verder praat met het IMF, niet over geld. maar over voorwaarden waaraan het land moet voldoen om nieuwe leningen te krijgen

De snelle reactie heeft een negatieve reactie van buitenlandse beleggers nict kunnen voorkomen. Zij trokken miljoenen dollars terug uit dr Keniase kapitaalmarkt. De munt. de shilling. verloor 10% in m-aarde tegenol-er.de dollar

Het besluit van het IMF b engt een gevoelige klap toe aan het beleggersvertrouwen, dat was gcstcgen door sinds 1993 doorgevoerde economische hervormingen Kenia versoepelde het betalingsverkeer, begon met privatiseringen. liet de rente vrij en maakte een begin met het sanerenvan het ambtenaïeriapparaat.

Inmiddels heeft ook het Keniaanse bedrijfsleven zijn steun betuigd aan hervormingen en opgeroepen corruptie uit te bannen en het land minder afhankelijk te maken van buitenlandse financiële steun.

Het is de vraag of die toenemende druk ertoe zal leiden dat Moi het veld zal ruimen. Sommige analisten denken dat zijn vertrek onafwendbaar is en menen dat de val van Mobutu voeding geeft aan hervormers om andere lang zittend? en corrupte leiders op het continent ook de wacht aan te zeggen. zoals Moi en ook Zimbabwe's Robcrt Mugabe.

De 73-jarige Moi is evenwel een bedreven manipulator en heeft geleerd politiek te overleven. Hij zal proberen via de beproefde methode van geleidelijke veranderingen. zonder teveel macht op te geven, zijn Kanu-partij naar een nieuwe overwinning te loodsen in de verkiezingen en weer president te worden.

Maar het Westen en de lokale oppositie zullen deze keer geen genoegen nemen met cosmetische hervorrriingen. Het Westen zag Moi's autocratische bewind jaren door de vingers. omdat hij tijdens de Koude Oorlog een bondgenoot was tegen communistische krachten in Afrika.

Na de val van de Berlijnse muur in 1989 kregen donorlanden echter meer oog voor mensenrechten in Afrika cn werd financiele steun. naast economische saneringen. ook afhankelijk gesteld van democratische hervormingen. Zo ook in Kenia.

Later is steun van het Westen ook gekopprld aan degelijk openbaar bestuur. Leiders kunnen nict langer de ontvangen dollars in eigen zak steken of onder vriendjes verdelen.

Moi. die in 1978 Jomo Kenyatta opvolgde. Kenia's eerste president na de onafhankelijkheid van Groot-Brittannië in 1963. heeft na het verzet in 1992 moeten toestaan dat politieke partijen werden gevormd. Sindsdien hebben ook maatschappelijke organisaties zich een vaste plaats verworven in de samenleving. Zij eisen nu gelijke rechten envrijheid. zijn vastberadener dan ooit en zetten hun acties voort. Voor 8 augustus is een algemene staking aangekondigd.'

Na besprekingen tussen Moi en IMF-functionarissen in Mombasa op 25 augustus maakte een IMF-functionaris op 29 augustus bekend dat de regering had ingestemd met maatregelen waardoor het geld van de lening alsnog zou worden uitgekeerd.

Algemene staking leidt tot onlusten

Op 8 augustus hield de National Convention Executive Council (NCEC),een coalitie van oppositiepartijen en hervormingsgezinde groeperingen; een algemene staking van één dag. De staking was in strijd met een regeringsverbod en

leidde tot geweld in o.m. Nairobi. In verband met de onlusten werden in augustus meer dan 450 mensen gearresteerd.

De NCEC had ... pgeroe pen om kracht bij te zetten aan eisen tot politieke en wettelijke hervormingen Teqenstanders van de staking waren Michael Kijana Wamiiwa leider van de parlementaire oppositiepartij FORD-Kenya, en Kenneth Matiba, voorzitter van de oppositiepartij FORD-Asili Beiden drongen aan op een dialoog over politiek hervorming met president Daniel arap Moi en zijn regerende KANU Ondanks hun verzet ging de staking door en er werd melding gemaakt van een aantal gewelddadige incidenten toen betogers in botsing kwamen met de politie Het ergste geueld vond plaats toen in het centrum van Nairobi en in Kiambu tien kilometer ten noorden van de hoofdstad, bij gevechten twee politieagenten en drie betogers werden gedood

De staking was voorafgegaan door een zesdaagse langzaam-aan-actie van luchtverkeersleiders van de belangrijkste nationale luchthavens. De vele vertragingen hadden niet alleen tot chaos op de vliegvelden geleid. maar ook het vertrouwen in de toeristrnindustrie ondermijnd dat toch al had geleden onder het gemeld in een aantal badplaatsen. ook al was dat niet tegen toeristen gericht. De actie eindigde op 7 augustus. toen werd bericht dat de verkeersleiders toezeggingan van de regering hadden geaccepteerd dat hun looneisen zou ivorden ingewilligd.

De kwestie van politieke hervormingen was aan het einde van de maand nog steeds niet opgelost, hoewel op 28 augustus in Nairobi besprekingen van start gingen tussen de KANU en de belangrijkste oppositiepartijen. Tijdens een bijeenkomst op 30 augustus veroordeelde Moi de NCEC echter als 'een revolutionaire beweging die erop uit is een bloedbad te ontketenen'.

GEWELD IN KUSTPLAATSEN

In populaire toeristencentra langs de Indische Oceaan vond een aantal gewelddadige aanslagen plaats, te beginnen op 13 augustus toen gewapende mannen twee politiebureaus in Mombasa aanvielen, waarbij zes politieagenten en zeven andere mensen werden gedood.

Bij aanslagen in de dagen daarop, waarvan vele gericht waren tegen straatverkopers in de toeristenplaatsen langs de kust tussen Mombasa en Malindi, vielen 42 doden en talrijke gewonden. Tijdens een bezoek aan Mombasa op 23 augustus ontkende Moi beschuldigingen dat de aanslagen doelbewust waren gericht tegen leden van binnenlandse stammen die van oudsher tegen zijn regering en de KANU waren Ook beschuldigde hij de buitenlandse media van veidraaiing van de feiten

Na de aanval van 13 augustus op twee politiebureaus ontvluchtte een groot aantal inwoners van het Likoni-district van Mombasa de stad uit angst voor vergeldingsmaatregelen van de politie Op 1 september, de eerste dag; van het schooljaar waren de plaatselijke scholen uitgestorven

In septeniber zouden in en rond Mombasa nog meer moordpartijen hebben plaatsgevonden waarbij gewapende benden waren betrokken. Hierdoor steeg het dodenaantal sinds eind juli tot boven de zestig. Honderden politieagenten werden ter versterking ingezet in het gebied. Hardnekkige geruchten circuleerden dat het geweld, dat vaak was gericht tegen aanhangers van de oppositie, het werk van KANU-aanhangers was. maar dit werd door de autoriteiten ontkend.

Op 11 september beschoten gewapende overvallers in Ukunda. 20 km ten zuiden van Mombasa, een bus met Britse toeristen en staken een café in de brand dat populair was onder Duitse toeristen. In de recente golf van geweld leken dit de eerste incidenten te zijn waarbij toeristen welbewust het doelwit waren geweest.

De toeristenindustrie bracht in Kenia de meeste buitenlandse valuta in het laatje: ongeveer $ 400 mln per jaar. Op 12 september schatte de Mombasa and Coast Tourist Association dat het aantal vakantiegangers in de kustplaatsen in 1997 in vergelijking met dezelfde periode in 1996 met 50 procent was gedaald.

Aantal eisen oppositie ingewilligd

Op 7 september werd een geplande bijeenkomst van de NCEC in Kisumu, 300 km ten noordwesten van Nairobi, verhinderd door honderden gewapende politiemannen die een groot deel van het stadscentrum afsloten en de toegang naar het Kenyatta Sportcentrum, waar de bijeenkomst zou plaatsvinden, blokkeerden.

Op 11 september leek echter een doorbraak te zijn bereikt toen het parlement een reeks hervormingen goedkeurde waarbij volgens een groot aantal waarnemers alle belangrijke eisen van de oppositie werden ingewilligd. Deze waren onder meer: 1) afschaffing van wetten tegen ordeverstoringen die nog uit de koloniale tijd stamden en die de regering had gebruikt om de oppositie te onderdrukken; 2) evenveel zendtijd voor oppositiepartijen als voor de regerende Kenya African National Union (KANU), en 3) toekenning van zetels in de kiescommissie aan vertegenwoordigers van oppositiepartijen.

In reactie op het hervormingspakket zag de NCEC af van plannen tot verdere protestacties en stakingen die maand

(Vorberpag. 395/1-1997)

Bewoners van Likoni, Mombasa, verlaten op 28 augustus 1997 het gebied uit angst voor vergeldingsmaatregelen van de politie nadat op 13 augustus twee politiebureaus zijn aangevallen.
Foto EPA

SAHARA (WEST)

JAMES BAKER BENOEMD TOT NIEUWE VN-AFGEZANT

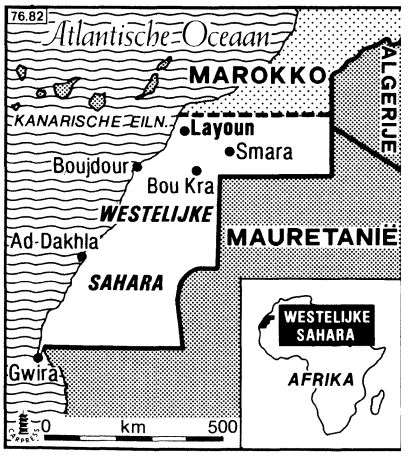
Op 17 maart 1997 werd bekendgemaakt dat de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (VN), Kofi Annan. de Amerikaanse oud-minister van buitenlandse zaken James Baker tot speciale afgezant voor de Westelijke Sahara had benoemd

Baker volgde Erik Jensen op. wiens ambtstermijn enkele maanden eerder was verstreken. De benoeming van een vooraanstaande figuur als Baker zou. naar werd aangenomen, blijk geven van een nieuwe vastbeslotenheid bij de VN enige vooruitgang te boeken in de kwestie van de Westelijke Sahara, aangezien het mandaat van de VN-Missie voor het Referendum in de Westelijke Sahara (MINURSO, Mission des nations unies pour le referendum dans le Sahara Occidental) op 31 mei zou aflopen.

In mei 1996 had de MINURSO pogingen opgeschort een volkstelling te houden ten behoeve van een referendum over de toekomstige status t-an het gebied (zie pag. 498/1/2-'96)

Onder het kopje 'W-Sahara in jaartallen' nam *NRC/H'blad* op 17 september 1997 de volgende chronologie op:

'•Sinds 1491 grotendeels Spaans bezit.
•1956: Marokko eist de hele Spaanse Sahara op. op basis van Marokkaanse heerschappij in de Middeleeuwen.
•1973: Onafhankelijkheidsfront Polisario opgericht.
•1973: Internationaal Gerechtshof erkent Saharaans zelfbeschikkingsrecht. Verenigde Naties bepleiten een referendum; koning Hassan II organiseert de Groene Mars naar het gebied: Akkoord van Madrid waaronder Spanje aankondigt het gebied over te dragen aan Marokko en Mauretanie.
•1976: Democratische Saharaanse Arabische Republiek opgericht.

VN-afgezant James Baker (1.)wordt op 25 april 1997 bij zijn aankomst in Algiers begroet door de Algerijnse minister van buitenlandse zaken. Ahmed Attaf. Foto *EPA*

•1978: Organisatie van Afrikaanse Eenheid erkent Saharaanse Republiek.
•1979: Mauretanië erkent Polisario en trekt zich uit de Sahara terug.
•1981-1987: Marokko bouwt verdedigingsmuren in de Sahara om Polisario buiten te houden.
•1985: Verenigde Naties erkennen de Saharaanse Republiek.
•1988: Marokko en Polisario accepteren een eerste VN-vredesplan.
•1991: Veiligheidsraad aanvaardt VN-plan voor een referendum.
•1993: Boutros Boutros-Ghali. secretaris-generaal van de VN. informeert de Veiligheidsraad dat er weinig voortgang wordt geboekt.
•1995: Veiligheidsraad eist opnieuw een referendum.
•1997: VN benoemt James Baker als speciale afgezant voor de Westelijke Sahara.'

Bezoek Baker aan hoofdkwartier Polisario

VN-afgezant Baker bracht op 27 april een bezoek aan het hoofdkwartier van Polisario in Algerije. Toen hij aankwam, maakte Polisario bekend dat het 85 Marokkaanse krijgsgevangenen had vrijgelaten om zijn goede wil te tonen. Naar schatting werden nu nog 1.915 personen gevangen gehouden.

Baker bracht ook een bezoek aan Marokko en Mauretanië voor besprekingen met regeringsleiders.

GUINEE-BISSAU, TSAAD EN TOGO TREKKEN ERKENNING SAHARAANSE REPUBLIEK IN

Guinee-Bissau maakte op 3 april bekend dat het zijn erkenning van de Saharaanse Arabische Democratische Republiek (SADR) had ingetrokken. De Marokkaanse media berichtten dat Guinee-Bissau hiermee het zevende land was dat dit had gedaan. Op 9 mei deed Tsjaad hetzelfde en op 16 juni volgde Togo.

Het besluit van Tsjaad viel samen met de ondertekening van een bilateraal sainenn-erkingsakkoord met Marokko.

Verlenging MINURSO-mandaat

Op 22 mei verlengde de VN-Veiligheidsraad het mandaat van de MINURSO tot 30 september. Op 9 mei was aangekondigd dat speciaal afgezant Baker in juni een tweede bezoek zou brengen aan de Westelijke Sahara. waarna hij een gedetailleerd rapport zou voorleggen aan de Veiligheidsraad.

Besprekingen in Londen en Lissabon

Op 11-12 juni voerde James Baker in Londen besprekingen met leden van regeringsdelegaties van Marokko en de SADR. Op 23 juni trad de VN-afgezant op als bemiddelaar bij directe besprekingen tussen beide partijen in Lissabon.

Aan de besprekingen in Londen werd deelgenomen door de Marokkaanse premier Abdellatif Filali, minister van buitenlandse zaken Bechir Mustafa Sayed van de SADR, diens Algerijnse ambtgenoot Ahmed Attaf en de secretaris-generaal van het bureau van de president van Mauretanië.

De eerste ronde van de directe besprekingen in Lissabon, op 23 juni waarbij waarnemers uit Mauretanie en Marokko aanwezig waren, vonden volgens Baker plaats in een open en vrije sfeer waarbij opmerkelijke vooruitgang werd geboekt De volgende dag maakte Baker bekend dat de besprekingen waren opgeschort om beide partijen in de gelegenheid te stellen de VN-voorstellen te bestuderen Functionarissen van het Frente Polisario de regerende partij van de SADR waren blij met de ontmoeting in Lissabon die ze een doorbraak noemden in het 22 jaar oude geschil met Marokko om de onafhanke-lijkheid

Op 20 juli maakte Baker bekend dat de delegaties van de regering van Marokko en de SADR na twee dagen rechtstreeks onderhandelen in Londen akkoord waren gegaan met voorstellen voor een overeenkomst. Een derde gespreksronde zou vóór eind augustus plaatsvinden.

De voorstellen waren in juni in Lissabon ingediend. Zij zouden een regeling bevatten voor de registratie van personen die mochten deelnemen aan een referendum over de toekomst van de voormalige Spaanse kolonie.

Baker deelde ook mee dat een akkoord over de kwestie van de vluchtelingen was bereikt. Dit zou het VN-Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen in samenwerking met Algerije en Mauretanië, die als waarnemers bij de gesprekken aanwezig waren, ten uitvoer brengen.

Op 25-29 augustus vond in Lissabon een volgende gespreksronde tussen Marokko en de SADR plaats. Ook hierbij trad Baker op als bemiddelaar. Na afloop van de bijeenkomst maakte hij bekend dat overeenstemming was bereikt over het 'verzamelen' van krijgsgevangenen en politieke gevangenen, maar hij trad niet details. Volgens Baker zouden de onderhandelingen op 12-13 september in de VS worden hervat.

Akkoord over referendum. Opnieuw verlenging termijn MINURSO

Op 16 september maakte Baker bekend dat Marokko en de Polisario-regering van de SADR een gedragscode hadden aanvaard voor het lang uitgestelde referendum over zelfbeschikking.
De VN-afgezant zei na een drie dagen durende gespreksronde in de Amerikaanse stad Houston dat het referendum binnen tien a elf maanden zou kunnen plaatsvinden. Het belangrijkste geschilpunt over het referendum was het opstellen van de kieslijsten geweest.

NRC/H'blad berichtte op 17 september over het in Houston bereikte akkoord het volgende:

Marokko en de Saharaanse onafhankelijkheidsbemeging Polisario zijn het in Houston (Texas)eens geworden over een drie punten tellend plan om een eind te maken aan het conflict over de toekomst van de Westelijke Sahara.
Bemiddelaar James Baker, een vroegere Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, maakte het akkoord bekend dat de basis moet leggen voor een referendum onder auspiciën van de Verenigde Naties over onafhankelijkheid voor het gebied dan wel blijvende aansluiting bij Marokko
Een dergelijk referendum wordt al door de VN bepleit sinds 1975, nadat koloniale macht Spanje zijnintentie had kenbaar gemaakt zich uir het gebied terug te trekken en Marokko en Mauretanië hun aanspraken erop hadden neergelegd. De Marokkaanse koning Hassan II stuurde dat jaar honderdduizenden ongewapende burgers in de zogeheten ,.Groene Mars" het gebied in. waarna Madrid erinee instemde het aan Marokko en Mauretanië over te dragen. Mauretanie trok zich in 1949 uit de Sahara terug
Het referendum is hoeksteen èn breekpunt in de inspanningen oin een oplossing voor de kwestie van de Westelijke Sahara te vinden. In 1991 accepteerde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een VN-vredesplan inet als hoofdpunt een referendum dat in 1992 zou plaats hebben. Het vredesplan maakte een eind aan de oorlog tussen Marokko en Polisario. Maar meningsverschillen over de vraag wie precies zou mogen stemmen. hebben het referendum tot dusverre in de weg gestaan. In het gebied is nog een kleine VN-vredesmissie aanwezig als aandenken aan dat VN-vredesplan.
Baker. die de driedaagse besprekingen in Houston als ..tamelijk moeilijk" kenmerkte. zei dat de kwestie van de kiezerslijsten in beginsel was opgelost. maar voegde eraan toe dat het een ..zeer. zeer gecompliceerde kwestie" blijft. ..Het hangt af van stammen en tribale groeperingen en een hele menigte andere zaken". Hij sprak van een totaal electoraat van circa 80.000 kiezers. Tot dusverre wilde Polisario het aantal kiezers tot de 75.000 beperken die in het gebied zouden zijn geregistreerd voor het conflict in 1975 uitbrak. Marokko daarentegen wil ook de tienduizenden mensen laten stemmen die zich sindsdien in het gebied hebbengevestigd.
Bijzonderheden over het akkoord wilde Baker niet geven. Hij zei dat het plan aan de VN zal worden voorgelegd .,Hoe we nu verder gaan hangt van de Veiligheidsraad en de VN in New York af."
Baker zei overigens dat nog te bezien is of de twee partijen het plan ten volle zullen uitvoeren. ..Het is natuurlijk soms veel makkelijker het eens te worden om bepaalde dingen te doen. dan oin ze inderdaad te doen". zei hij. Hoe dan ook zal het referendum nog 10 tot 11 maanden op zich laten wachten. zei hij (*Reuter*, AP. *AFP*).'

Op 29 september besloot de Veiligheidsraad van de VN het mandaat van de MINURSO. dat op 30 september zou aflopen. te verlengen tot 20 oktober.

(Vor.ber.pag. 498/1 e.v.-1996)

SENEGAL

PERSONELE WIJZIGINGEN BINNEN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ

Op 30 maart 1996 kozen gedelegeerden tijdens het dertiende partijcongres van de Senegalese Socialistische Partij (SP) Ousmane Tanor Dieng, de minister van presidentiele aangelegenheden, tot uitvoerend secretaris van de partij President Abdou Diouf, tot op dat moment secretaris-generaal van de SP werd gekozen tot partijvoorzitter

SAMENSTELLING KABINET

Per 6 juni 1996 zag het kabinet van president Abdou Diouf er als volgt uit (zie voor samenstelling kabinet op 15 maart 1993 pag. 571/1 /2-'95 en voor wijziging kabinet op 12 september 1995 pag. 855/1-'95):

Premier - Habib Thiam.

Staatsministers:
Landbouw - Lloustapha Niasse: buitenlandse zaken en aangelegenheden van Senegalezen in het buitenland - Moustapha Niasse: binnenlandse zaken - Ahdourahmane Sow; presidentiële diensten en aangelegenheden - Ousmane Tanor Dieng; zonder portefeuille - Abdoulaye Wade;

Ministers:
Strijdkrachten - Cheikh Hamidou Kane: steden - Daour Cisse; handel en nijverheid- Idrissa Seck: verbindingen - Serigne Diop; cultuur - Abdoulaye Elimane Kane; economie, financien en planning - Papa Ousmane Sakho: werkgelegenheid en arbeid - Assane Diop; energie. mijnbouw en industrie - Magued Diouf: milieu en natuurbescherming - Abdoulaye Bathily: uitrusting en vervoer over land - Landing Sane: visserij en vervoer over water - Alassane Dialy Ndiaye; justitie en zeehonden - Jacques Baudin; nationaal onderwijs - Andre Sonko: volksgezondheid en sociale zaken - Ousmane Ngom; wetenschappelijk onderzoek en technologie - Marie-Louise Correa: modernisering van de staat - Babacar Nene Mbaye; toerisme en vervoer door de lucht - Tidiane Sylla; stadsplanning en huisvesting - Amath Dansokho; water - Mamadou Faye; vrouwen. kinderen en gezin - Aminata Mbonque Ndiaye; jeugdzaken en sport - Ousmane Paye;

Gedelegeerde ministers:
Afrikaanse economische integratie - Massokhna Kane: begroting - Mamadou Lamine Loum. decentralisatie - Souty Toure; wetgevende zaken - Khalifa Ababacar Sall; lezen en schrijven, alsmede de bevordering van de nationale talen - Mamadou Ndoye; planning - Magatte Qpendence Le Travail: opleidingen - Animata Tall;

Ambassadeur in de Verenigde Staten - Mamadou Mansour Seck: permanent vertegenwoordiger bij de V?; in New York - Ibra Deguene Ka.

VLIEGTUIGONGELUK

Op 1 februari 1997 stortte een passa-

giersvliegtuig van Air Senegal met 52 personen aan boord, voornamelijk Franse toeristen, neer direct ria het opstijgen van de luchthaven Tambacounda, 400 kin van Dakar. Onder de 23 mensen die bij het ongeluk om het leven kwamen, waren de twee piloten. Eén van hen zou de zoon van president Joao Vieira van Guinee-Bissau zijn.

N

LEGEROFFENSIEF TEGE SEPARATISTISCHE REBELLEN CASAMANCE

Op 2 september 1997 zouden ongeveer 1.000 mensen vanuit de zuidelijke provincie Casamance de grens over zijn gevlucht naar net buurland Gambia. Hun vlucht volgde op een offensief van hei leger tegen separatistische rebellen dat zou zijn ingezet nadat een patrouille op 19 augustus even buiten Ziguinchor, de hoofdstad van Casamance, in een hinderlaag was gelopen.

Op 21 augustus berichtte de regeringskrant Le *Soleil* dat als gevolg van het offensief 30 guerrillastrijders waren gedood en 26 regeringssoldaten werden vermist. Onder de doden en vermiste personen zouden prominente leden van de separatistische Beweging van Democratische Krachten van Casainance (MFDC) zijn.

Op 20 september meldde het Franse persbureau AFP dat sinds augustus ongeveer honderd mensen waren gedood. onder wie dertig burgers Aan het eind van de maand vielen nog steeds doden als gevolg van het geweid Op 27 september meldde het radiostation *Afrika* No I in Libreville dat driehonderd rebellen waren gedood

Ook in oktober duurden degevechten in Casamance tussen het regeringsleger en de rebellen die het aanstuurden op een afscheiding van de streek. voort Onder de kop 'Senegal voert oorlog in moerassen Casamance' verschafte redacteur Dirk Vlasbloni in *NRC/H'blad* van 5 november de volgende informatie

'De regering van president Abdou Diouf windt er niet langer doekjes om: Senegal, dat prat gaat op zijn binnenlandse stabiliteit. voert in het zuiden oorlog Zondag [2 november] toonde de staatstelevisie voor het eerst beelden van dode rebellen. Kolonel Yoro Kone, commandant te velde van het regeringsleger in Casamance, het diepe zuiden van Senegal. vertelde voor de camera dat zijn troepen een offensief hebben ingezet tegen ,.bases van gewapende handieten" langs de grens met Guinee-Bissau. De rebellen zouden in het buurland manschappen ronselen onder Senegalese vluchtelingen. De bases op Senegalees grondgebied zouden de afgelopen weken zijn ,,ontmanteld". .,De rest bevindt zich aan de andere kant van de grens". aldus de kolonci.

De dode rebellen waren leclen van de Beweging x-an Democratische Krachten van Casamance (MFDC). De MFDC ijvert gewapenderhand voor afscheiding van deze geïsoleerde streek. die ligt ingeklemd tussen Gambia. een voormalige Britse kolonie. en Guinee-Bissau. In een zeldzaam openhartig communiqué meldde de legerleiding vorige week dat bij hevige gevechten niet alleen 80 ..bandieten" (guerrillastrijders van de MFDC).maar ook 18 Senegalese militairen waren omgekomen. Volgens buitenlandse waarnemers waren de botsingen nabij de grens met Guinee-Bissau de bloedigste sinds het conflict in 1982 uitbrak.

Medio oktober veroverden Senegalese troepen de dorpen Guidel, Gabadinka en Tamp. MFDC-bolwerken twintig kilometer ten zuidoosten van Ziguinchoi-, hoofdstad van de Casamance. De fruitteelt in dit gebied vormt een belangrijke bron van inkoinsten voor de guerrilla. MFDC-eenheden die de dorpen vorige week probeerden te heroveren. werden teruggeslagen door het regeringsleger. Daarbij vielen de slachtoffers die zondag door de televisie werden getoond.

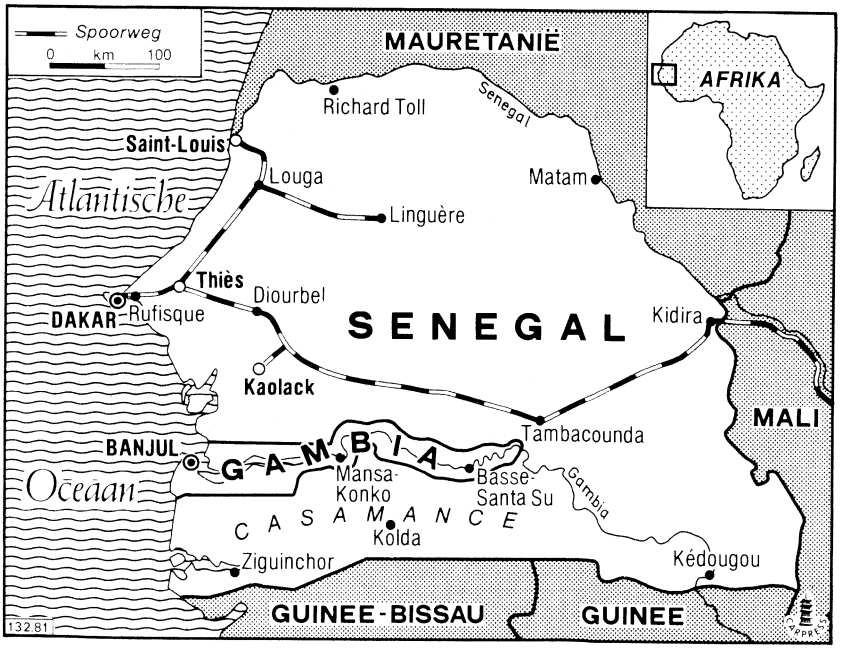
De jongste veroveringen maken deel uit van een regeringsoffensief tegen MFDC-steunpunten in het grensgebied, dat werd ingezet nadat op 19 augustus een Senegalese patrouille even buiten Ziguinchor in een hinderlaag liep. Daarbij vonden 26 soldaten de dood. Sindsdien is het garnizoen in Casamance aanzienlijk versterkt en zijn enkele honderden rebellen gedood in een schoonmaakactie door regeringstroepen.

Het lag kennelijk in de bedoeling oin de rust in de streek te herstelleiivoordat in november het toeristenseizoen zou beginnen. De Casainance. een schilderachtige streek met kronkelende kreekjes, rijstvelden en prachtige stranden. is een geliefde bestemming van de naar schatting 130.000 Franse toeristen die jaarlijks Senegal bezoeken. Toerisme vormt. na de visserij en de aardnotenteelt. de belangrijkste deviezenbron van dit \Vest-Afrikaanse land.

Hit verzet van de MFDC wortelt in een nijd verbreid gevoel van achterstelling in de Casamance. De streek was tot 1886 Portugees grondgebied - maar daar hebben de bewoners nooit iets van gemerkt - en werd toen overgedaan aan Frankrijk. Mede door zijn geisoleerde ligging bezuiden de Britse enclave Ganibia werd de Casamance door het Franse koloniale bestuur verwaarloosd en de MFDC beweert nu dat Senegal. als opvolgerstaat van Frans West-Afrika. geen aanspraak kanmakcn op het gebied.

De streek wijkt in landschappelijk en cultureel opzicht sterk af van andere delen van Senegal. waar het beeld wordt bepaald door islamitische broederschappen. aardnoten, vee en stof. De Casamance is, net als het noorden van buurland Guinee-Bissau. het woongebied van de overwegend animistische Diola. onder wie de islam. de dominante godsdienst van Senegal, nooit wortel heeft geschoten. De katholieke missie had in deze uithoek meer invloed. De Diola bedrijven al eeuwen een vorm van natte rijstbouw in de moerasdelta van de rivier de Casamance. die inmiddels het leeuwendeel van Senegals rijstproductie voor zijn rekening neemt. De Diola vinden dat de Casamance. als rijstschuur van het land, veel te weinig in de melk te brokkelen heeft in Senegal en de MFDC slaat munt uit dit gevoel van verwaarlozing.

Het moerassige grensgebied met Guinee-Bissau leent zich uitstekend voor de guerrilla. een oorlog zonder Frontlijnen. De doorgaande wegen tussen Ziguinchor en het toeristenoord Cap Skiring zijn inmiddels in handen van het regeringsleger en op alle knooppunten staan pantser~vagensmaar in de wirwar van kreekjes tussen de rivier en de grens is de MFDC heer en meester en lopen Senegalese troepen regelmatig in'hinderlagen. Bovendien kunnen opgejaagde MFDC-strijders zonder veel probleinen onderduiken in de Diola-gemeenschap aan de andere kant van de grens. Guinee-Bissau. dat zich garant stelde voor een eerder afgesloten bestand tussen Senegal en de MDFC. is niet bij machte deze vluchtroute af te grendelen. Het Senegalese leger zegt de jacht te hebben geopend op MFDC commandant Salif Sadio. Diens dood is al meermalen aangekondigd. maar hij liet zich nog onlangs fotograferen door persbureau Gamma. De jongste campagne van het regeringsleger zet de bevolking van de Casamance onder zware druk. want Senegalese soldaten beschouwen iedere Diola als een potentiële sympathisant van de MFDC.'

VISSERIJ-AKKOORD MET EU

Op 27 maart 1997 meldde *NRC/H'blad* dat de Europese Unie (EU) een dag eerder met Senegal overeenstemming had bereikt over een vierjarig visserij-akkoord met ingang van 1 mei Senegal zou voortaan jaarlijks 12 mln ecu (f 26 mln) compensatie krijgen, tegen negen mln in het vorige akkoord Het land had 18 mln ecu gevraagd Voor het eerst was in het akkoord sprake van 'biologische pauzes van een maand in de Senegalese wateren waar 148 Euiopese schepen mochten vis-en In Senegal zelf waren 400 000 mensen direct en indirect van de visserij afhankelijk

(Vor ber pag 202/2/3-1996)

ZAMBIA

ONTWIKKELINGEN OP ECONORIISCH GEBIED. BEGROTING VOOR 1995

Op 1 februari 1997 presenteerde minister van financiën Ronald Penza de begroting voor 1997. De begroting van K(wacha) 1.427.1 mrd ($1 = K1295 op 7 februari 1997) was erop gericht Zambia minder afhankelijk te maken van donorhulp en het privatiseringsproces van de Zambian Consolidated Copper Mines (ZCCM)te versnellen.

Penza maakte details bekend over kapitaaluitgaven ter waarde van K 462,5 mrd, waarvan K 165 mrd was gereserveerd voor terugkerende departementskosten. Andere uitgavenposten waren onder meer subsidies, pensioenen, defensie. veiligheid en constitutionele ontwikkelingen. Hij deelde mee dat tweederde van de uitgaven zou worden gedekt door binnenlandse inkomsten. en voorspelde een begrotingsoverschot van K 62 mln. Hij voegde er echter aan toe dat de regering opnieuw behoefte zou hebben aan steun voor de betalingsbalans, projectfinanciering en verlichting van de buitenlandse schuldenlast ten behoeve van de financiering van programma's ter verbetering van de infrastructuur. het terugbrengen van de armoede en de betaling van rente op buitenlandse leningen.

Koperakkoord

Op 12 februari werd vooruitgang geboekt bij de privatisering van de ZCCM. toen de regering de exclusieve rechten op de kopervoorraden van Konkola Deep toekende aan een consortium van drie internationale mijnbouwmaatschappijen de Zuid-Afrikaanse mijnbouwbedrijven Anglo American en Gencor, alsmede het Canadese concern Falconbridge De overeenkomst maakte een einde aan twee jaar onderhandelen over de rechten op de grootste kopervoorraad van het land De hoeveelheid erts werd geschat up 340 mln ton, met een koperconcentratie van 3.8 procent

De overeenkomst werd bereikt vlak vóór 28 februari, de uiterste datum waarop een bod kon worden uitgebracht op andere bezittingen van de ZCCM, na toenemende druk van donoiorganisaties op de regering vaart te zetten achter het privatiseringsproces

Waarschuwing van IMF

Op 15 juni 1997 waarschuwde IMF-functionaris Elwaleed Taha de regering dat ze een begrotingsoverschot tot stand zou moeten brengen. Dit was in het eerste kwartaal van 1997 niet gelukt. Zambia moest aan deze voorwaarde voldoen, als het in aanmerking wilde komen voor verdere financiële hulp na een betaling van $ 14 mln die in februari was gedaan onder de Uitgebreide Structurele Aanpassingsfaciliteit (ESAF).

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN. AANSLAG OP OUD-PRESIDENT KAUNDA

Op 23 augustus 1997 raakte oud-president Kenneth Kaunda licht gewond toen de politie met scherp schoot om een einde te maken aan een oppositiebijeenkomst in Kabwe. Ongeveer dertig mensen werden aangehouden bij het incident dat Kaunda 'een poging tot moord' noemde. die door president Frederick Chiluba was beraamd.

Kaunda beweerde dat de politie opzettelijk op zijn auto had geschoten. Een medepassagier, Roger Chongwe, leider van het Liberal Progressive Front, een oppositiepartij die banden had met Kaunda's United National Independence Party (UNIP), werd in de nek geraakt.

In een toespraak op 27 augustus sprak Chiluba echter tegen dat zijn regering Kaunda had willen renvonden en noemde hij hem een 'wijs staatsman, geliefd en gerespecteerd'. De president bevestigde dat een onderzoek naar het incident was geëntameerd. Inspecteur-generaal van politie Francis Ndhlovu maakte op hetzelfde moment bekend dat in verband met de affaire twee hoge politiefunctionarissen waren geschorst.

De schietpartij volgde op onlusten die een week daarvoor in Lusaka waren uitgebroken toen straatverkopers zich verzetten tegen een politieoptreden tegen illegale handel

Kabinetswijziging

Up 5 september maakte presiucnt Frederick Chiluba een kabinetswijziging bekend. Die betrof de volgende portefeuilles:

Buitenlandse zaken Lawrence Shimba*: overheidsgebouwen - Eric Silwamba*; handel en industrie Alfevo Hambayi+ landbouw voedsel en visserij - mevr. Edith Nawakwi+: juridische zaken - Vincent Malambo*; energie en water - Suresh Desai+; geineenschapsontwikkeling en sociale voorzieningen - Newstead Zimba+; toerisme - Amusa Mwanamwambwa+; onderwijs - Syamukayumbu Syamujaye+; wetenschap. technologie en beroepsopleidingen - Enock Kavindele": openbare werken en bevoorrading - Keli Walubita+; arbeid en sociale zekerheid - Peter Machungwa*; mijnbouw en delfstoffen - generaal Christon Tembo+; grondbeheer - vacant.

*Nieuwebenoeming
+Gewijzigde portefeuille

Couppoging

Op 29 oktober kondigde de regering voor zeven dagen de noodtoestand af. nadat de dag ervoor een couppoging was mislukt. Onder de noodtoestand kon de politie verdachte personen vier-

De Zambiaanse president, Freclerick Chiluba. ontkent op 27 augustus 1997 tegenover verslaggevers dat oud-president Kenneth Kaunda het doelwit is geweest van een door zijn regering gesteund moordconiplot. *Foto EPA*

entwintig uur vast te houden zonder aanklacht

De couppoging was geleid door kapitein Stephen Lungu. die in de vroege ochtend van 28 oktober het hoofdkantoor van de *Zambian National Broadcasting* Corporation (ZNBC) in Lusaka had bezet met een groep van ongeveer twintig soldaten. Lungu stelde zich in een radio-uitzending voor als kapitein Solo en maakte bekend dal een voordien onbekende groepering, die zich de Raad van Nationale Redding noemde, de macht had overgenomen. Hij verklaarde dat 'hij een engel had aanschouwd met de boodschap dat de regering moest worden afgezet'. Hij zei dat een militaire junta de macht had gegrepen om een eind te maken aan corruptie en wanbestuur. 'Het land werd geruïneerd, het was volledig corrupt. Ket enige georganiseerde instituut dat een eind aan deze misdadige activiteiten kan maken, is het leger', aldus Lungu. Hij gaf de ministers in het kabinet-Chiluba tot het middaguur de tijd zich over te geven.
Vlak na deze aankondiging spoedden de Zambianen zich naar de winkels om noodvoorraden in te slaan. Kort daarna rolden echter tanks door de straten en wierpen regeringsgetrouwe militairen wegblokkades op. Ze riepen iedereen op naar huis te gaan en de winkels te sluiten.

Ondanks de algemene onvrede over de regering van president Frederick Chiluba kreeg Lungu geen steun van de burgerbevolking. Ook sloten zich geen militairen bij hem aan. Enkele uren na de coup bestormden regeringsgetrouwe troepen het radiostation en arresteerden Lungu die zich had verstopt in een vuilnisbak. Iets voor tien uur 's ochtends meldde president Chiluba zich via de radio. met de woorden: 'De vijand is verslagen. We hebben gewonnen. in de naam van Jezus'. Hij bedankte de loyale militaire troepen voor hun steun. 'Ik wil hen die het zwaard willen opnemen. waarschuwen dat ze door het zwaard zullen worden geveld', aldus de president. Hij verklaarde dat een aantal coupplegers was gearresteerd en dat nog meer arrestaties zouden volgen.

In een tweede, langere radio-uitzending drie uur later beloofde Chiluba dat de regering zou doorgaan met haar economische hervormingen en benadrukte dat het privatiseringsprogramma, dat in brede kringen zeer impopulair was, 'een schitterend succes' was geweest.

Minister van defensie Ben Mwila maakte 's avonds voor de staatstelevisie bekend dat tijdens de operatie één soldaat was gedood en vijftien andere militairen waren aangehouden. Volgens Mwila was de jacht geopend op andere militairen die betrokken zouden zijn geweest bij de mislukte staatsgreep die hij toeschreef aan een 'handjevol dissidente officieren'.

Diezelfde avond beschuldigde ex-president Kenneth Kaunda in Johannesburg Chiluba ervan de coup op touw te hebben gezet om hard op te kunnen treden tegen zijn politieke tegenstanders. Op 30 oktober veroordeelde Kaunda's United National Independence Party (UNIP) de afkondiging van de noodtoestand. UNIP-voorzitter generaal Malimba Masheke verklaarde dat de noodtoestand was afgekondigd oin 'oude rekeningen te vereffenen met politieke tegenstanders'.

Op 29 oktober verstrekte Trouw de volgende achtergrondinforinatie bij de situatie in Zambia:

'(...) Hoewel de staatsgreep slecht was voorbereid. toont hij aan dat de anti-regeringsstemming in Zambia harder is geworden. Nadat Chiluba zes jaar geleden tot president werd gekozen. werd hem aanvankelijk vooral lof toegezwaaid. De Zambianen waren blij dat ze af waren van de socialist Kenneth Kaunda. die 27 jaar de scepter had gezwaaid en onder wiens bewind de economie volledig was ingestort.
De zeer christelijke president Chiluba werd een favoriet van donorlanden en hulporganisaties. Vooral het IMF en cle Wereldbank prezen hem vanwege de privatisering en zijn strenge economische hervormingen. De meeste arme gezinnen merkten echter weinig van de gezondmaking van de economie. Gevoed door corruptie en beschuldigingen dat Chiluba's partijgenoten betrokken zijn bij de drugshandel. nam de onvrede steeds meer toe.
En toen haalde de president vorig jaar de woede van binnen- en buitenland op zijn hals, door de grondwet zodanig te wijzigen dat zijn rivaal Kaunda niet aan de verkiezingen in november kon meedoen. Dit leidde ertoe dat verschillende westerse landen hun hulp aan Zambia opschortten en dat in de hoofdstad Lusaka enkele bomaanslagen werden gepleegd door de mysterieuze terroristengroep Black Mamba.
Doordat Kaunda besloot de verkiezingen te boycotten. heeft de partij van de president nu een zeer grote meerderheid in het parlement. Hierdoor is Chiluba volgens critici zeer arrogant geworden. Zo treedt hij steeds harder op tegen journalisten en burgerorganisaties, 'Chiluba wordt met de minuut dictatorialer en autoritairder'. aldus een ambassadeur.
De vraag is of de 72-jarige Kenneth Kaunda. die onlangs nog ontsnapte aan een moordaanslag. achter de poging tot staatsgreep gisteren zat. De ex-president zou vorige week hebben gewaarschuwd dat er een explosie in Zambia dreigde. Kaunda was gisteren op reis in Zuid-Afrika en milde van daaruit geen commentaar geven.'

(Vorber.pag. 112/2 e.v.-1997)

LIBANON

\'N-RESOLUTIE OVER BESCHIETING QANA

De vijfde commissie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN) nam op 7 juni 1997 een resolutie aan waarin Israël werd opgeroepen $ 1.7 mln aan schadevergoeding te betalen voor het beschieten van het VN-hoofdkwartier in het Libanese Qana op 18 april 1996 (zie pag. 577/1 e.v.-'96). De resolutie werd door 107 landen goedgekeurd met Israël en de Verenigde Staten (VS) als enige tegenstemmers (en drie onthoudingen). De resolutie werd op 14 juni bekrachtigd door de Algemene Vergadering van de VN. De Israëlische radio berichtte diezelfde dag dat de Israëlische regering de VN-eis tot schadevergoeding had verworpen.

Honderd en tien Libanese burgers kwamen om het leven toen een Israëlische raket neerkwam op het VN-terrein in Qana waar ze hun toevlucht hadden gezocht. Een in mei 1996 gepubliceerd VN-rapport bevatte de conclusie dat het 'onwaarschijnlijk' was dat de beschieting van het VN-hoofdkwartier het gevolg was van technische of procedurele fouten. zoals Israël had beweerd (zie pag. 579/1-'96).

AANKONDIGING 'REVOLUTIE VAN DE HONGERIGEN'

Oud-secretaris-generaal van Hezbollah, sjeik Subhi al-Tufayli, maakte begin juni bekend dat hij en zijn aanhangers voorbereidingen troffen voor een begin juli te starten campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de regering.

In een interview in het in Londen gevestigde tijdschrift Al-Wasat van 5 juni zei Tufayli dat hij een 'revolutie van de hongerigen' voorbereidde om de regering te dwingen 'maatregelen te nemen ter verbetering van de ernstig verslechterende economische omstandigheden' in Libanon. Tufayli's 'voorbereidende commissie voor de opstand van de hongerigen' riep de bevolking op zich op 4 juli in Baalbek in de Bekaa-vallei te verzamelen voor een mars naar Beiroet.

Campagne burgerlijke ongehoorzaamheid van start

Op 4 juli begon sjeik Subhi al-Tufayli in Baalbek in de Bekaa-vallei zijn 'revolutie van de hongerigen'. een anti-regeringscampagne van burgerlijke ongehoorzaamheid.

Minstens 10.000 mensen verzamelden zich bij het stadhuis van Baalbek, waar

Tufayli een toespraak hield waarin hij de menigte opriep de betaling van belasting en elektriciteits- en waterrekeningen te staken zolang de regering niet meer geld zou uitgeven voor de ontwikkeling van de Bckaa-vallei en de inkomstenbelasting niet zou verlagen. Hij dreigde met een mars naar de hoofdstad Beiroet en de bezetting van regeringsgebouwen om zijn doel te bereiken.

Waarnemers zagen Tufayli's campagne als een grote uitdaging aan Hezbollah dat onder leiding stond van Hasan Nasrallah De campagne breeg ook steun van niet-verwachte zijden, zoals van een aantal vakbonden en de radicale maroniet Dory Chamoun

Aan de vooravond van de manifestatie maren bij wijze van machtsvertoon duizenden Libanese en Syrische soldaten rond Baalbek opgesteld. Maar vlak voor het begin van de manifestatie maakte de regering een verzoenend gebaar door bekend te maken dat zij ongeveer S 98 mln zou besteden aan ontwikkelingsp ojecten in de armste gebieden van de Bekaa-vallei.

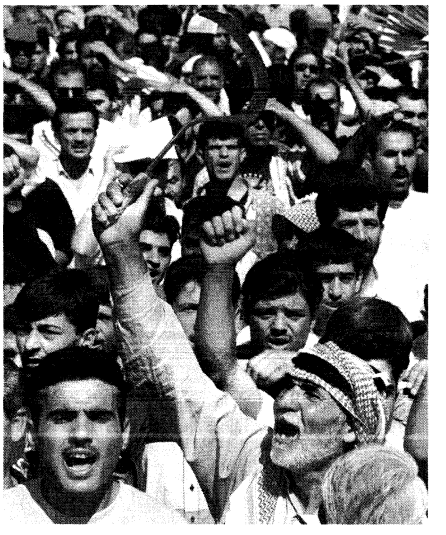
AMERIKAANS REISVERBOD OPGEHEVEN

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright maakte op 30 juli bekend dat het reisverbod tussen de Verenigde Staten (VS) en Libanon was opgeheven Ze zei dat ze hiertoe was overgegaan nadat de Libanese premier Rafiq al-Hariri had beloofd om beter samen te werken bij het bestrijdenvan het terrorisme

Een verbod op het gebruik van Amerikaanse paspoorten voor burgers die naai- Libanon , . , , in 1985 tijdens de burgeroorlog ingesteld toen een aantal westerlingen in Libanon in gijzeling werden gehouden.

VEROORDELING LEDEN JAPANSE RODE LEGER

Op 31 juli werden viif leden van het Japanse Rode Leger tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het illegaal betreden van Libanon (voor het begin van het proces op 9 juni, zie pag. 468/1 e.v.-'97). De rechtbank gelastte dat de vijf mannen. Kozo Okamoto. Kazuo Tohira, Masao Adachi, Huruo Wako en Mariko Yamamoto. na hun vrijlating het land zouden worden uitgezet.

Duizenden deelnemers aan de 'revolutie van de hongerigen' verzamelen zich op 4 juli 1997 in Baalbek voor een mars naar Beiroet.
Foto *EPA*

STRIJD IN ZCID-LIBANON

In juni vonden in de door Israël eenzijdig ingestelde 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon herhaaldelijk botsingen plaats tussen het Israëlische leger, gesteund door het aan Israël gelieerde Zuid-Libanese leger (SLA),en Hezbollah-strijders (voor bijzonderheden over gevechten in het Zuiden in mei, zie pag. 469/1 e.v.-'97).

Eén Israëlische soldaat kwam om en drie anderen werden gewond toen hun tank op 16 juni in de 'veiligheidszone' op een mijn liep.

Op 6 juli kwam een Israëlische officier om het leven in de 'veiligheidszone'. Israël voerde uit vergelding een aantal luchtaanvallen uit op doelen van de Hezbollah in Libanon.

Escalatie van gevechten

In augustus escaleerden de gevechten in Zuid-Libanon tussen enerzijds Hezbollah en andere guerrillagroepen en anderzijds Israël en het aan Israël gelieerde Zuid-Libanese leger (SLA).Hierbij schoot Hezbollah katjoesja-raketten af op Noord-Israël en voerden Israël en het SLA aanvallen uit op burgerdoelen in Libanon. wat in beide gevallen in strijd was met de 'bestandsafspraak' van april 1996 tussen Israël, Libanon en Syrië (zie pag. 578/2 e.v.-'96).Maar volgens de Middle East International van 29 augustus hielden beide partijen de escalatie van het geweld zorgvuldig binnen de perken. aangezien geen van

Aanhangers dragen het portret van sjeik Subhi al-Tufayli op 26 oktober 1997 met zich mee tijdens een protestdemonstratie in Baalbek tegen hel uitblijven van sociale voorzieningen van overheidswege
Foto *EPA*

beide een grote geweldsuitbarsting wenste die vergelijkbaar was met de massale aanvallen over de grens die de Israëlische 'Druiven der Gramschap'-operatie van april 1996 hadden gekenmerkt.

Op 4 augustus voerden Israelische gevechtsvliegtuigen en een commando-eenheid van de Golani-brigade een aanval uit op vermoedelijke Hezbollah-doelen ten noorden van de door Israël eenzijdig ingestelde 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon Naar verluidt werden minstens vijf Hezbollah-strijders gedood door een springlading die door Israëlische commando's in de buurt van Nabatiyeh was geplaatst Volgens een verslag van de Israelische televisie op 4 augustus hadden de commando's 'guerrillamethoden overgenomen' door explosieven te plaatsen bij het huis van een Hezbollah-lid De Israelische minister van defensie Yitzhak Mordechai zei in een coininentaar op de operatie op 4 augustus dat het Israëlische leger Hezbollah 'overal en op elke mogelijke manier' zou blijven treffen.

Op 5 augustus voerden Israëlische jachtbommenwerpers nog meer luchtaanvallen uit op Hezbollah-doelen. Volgens de Libanese radio op 5 augustus werd hierbij een Libanese boer gedood.

Radio Israël meldde op 7 augustus dat een vrouw en haar vier kinderen waren gedood door een bom die dezelfde dag in het dorp Markaba in de 'veiligheidszone' was ontploft. Het bleef onduidelijk wie de bom hadgeplaatst.

Op 8 augustus werden vanuit Zuid-Libanon twee katjoesja-raketten afgevuurd op de Noord-Israelische stad Kiryat Shmonah. Hierbij werd een Israelische vrouw lichtgewond. Hezbollah ontkende dat het de raketaanval had uitgevoercl.

Op 9 augustus werd in de 'veiligheidszone' een Israëlische soldaat gedood door eigen vuur.

Artillerieaanval van SLA op Sidon en andere incidenten

Op 18 augustus werden twee jonge Libanese burgers gedood door een bom in Jezzine. Jezzine, een strategische enclave ten noorden van 'veiligheidszone'. werd bezet door het twintigste SLA-bataljon en een klein aantal Israëlische soldaten. Sinds begin 1997 was het een van de doelwitten van Hezbollah. De twee burgers - van twaalf en zestien jaar - waren de kinderen van een hoge SLA-officier. die in 1993 zelf was gedood door een bom in de 'veiligheidszone'. Als vergelding lanceerde het SLA een artillerieaanval op de stad Sidon, ongeveer veertig kilometer ten zuiden van Beiroet, waarbij minstens zes burgers werden gedood en 44 anderen werden gewond. De verrassingsaanval op Sidon was de eerste sinds de Israëlische operatie Druiven der Gramschap. Het Israëlische leger ontkende enige betrokkenheid bij of verantwoordelijkheid voor de aanval.

Als vergelding voor de SLA-aanval vuurde Hezbollah op 19 augustus minstens tachtig katjoesja-raketten op Noord-Israël af. Hierbij raakten twee burgers lichtgewond. Hezbollah-secretaris-generaal sjeik Hasan Nasrallah rechtvaardigde de katjoesja-aanval in een interview met het in Londen verschijnende nieuwsblad Al-Shary *al*-Awsat op 2 augustus. Hij zei tegen de krant: 'Met de beschietingen op de Israëlische nederzettingen wilden we iedereen herinneren aan de basis waarop de overeenkomst in april werd bereikt, want dit is de enige manier om de geest van deze overeenkomst te herstellen.'

Als vergelding voor de raketaanvallen lanceerde Israël op 20 augustus de zwaarste luchtaanval op Libanon sinds ope atie Druiven der Gramschap. De aanval was gericht op posities die vermoedelijk in handen waren van Hezbollah en het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina - Algemeen Commando (Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command, PFLP-GC), en trof ook een leiding die Sidon en Hezbollah-kampen ten westen van de Syrische grens van elektriciteit voorzag. Hezbollah reageerde met een verrassingsaanval waarbij een SLA-lid werd gedood.

Op 23 augustus werden een legercommandant van de sjiitische Amal en de chauffeur van de Libanese ininister van sociale zaken Ayyoub Hamid gedood door een autobom in het centrum van Beiroet. Amal stelde Israël verantwoordelijk voor de aanslag.

De Libanese radio meldde op 25 augustus dat de Toezichthoudende Groep (Israel Lebanon Monitoring Group (ILMG),die in april 1996 was opgericht om toezicht te houden op de naleving van de 'bestandsafspraak') Israël op tal van punten had veroordeeld wegens aanvallen op burgers. Radio Israël berichtte op 24 augustus dat de ILMG weliswaar kritiek had geuit op het SLA wegens de aanval op Sidon, maar dat zij ook de katjoesja-aanvallen op Israël had veroordeeld en had bepaald dat de verantwoordelijkheid voor het beteugelen van Hezbollah bij de Libanese regering lag. In een verklaring tegenover het dagblad Al-Ahram, die op 23 augustus werd gepubliceerd, noemde Nasrallah de ILMG 'dood'.

Bij een gevecht langs de grens van de 'veiligheidszone' op 28 augustus werden vier Israëlische soldaten levend verbrand en vier Arnalguerrillastrijders gedood. De guerrillastrijders werden gedood bij ern verrassingsaanval in de Wadi cl Hoger door leden van de Israelische Goidani-brigade. In de hoop de Amal-strijders te doden die aan de hinderlaag waren ontsnapt. had de Israëlische eenheid om artillerievuur verzocht. Maar de beschietingen veroorzaakten een omvangrijke bosbrand waarin de Israëlische soldaten omkwamen

Israëlische elite-eenheid loopt in de val

Een Israëlische militaire operatie tegen een 'terroristisch' doelwit eindigde op 3 september in een catastrofe. Israëlische commando's hadden eenzelfde operatie tegen een Hezbollah-doel op 4 augustus tot een goed einde gebracht (zie boven). De jongste operatie, naar veriuidt uitgevoerd als vergelding voor de drievoudige zelfmoordaanslag in Jeruzalem op 3 september, liep uit op de dood van twaalf Israëlische commando's en een Libanese vrouw. Sinds 1985 had Israël niet meer zoveel verliezen bij één operatie geleden. De Independent van 16 september concludeerde dat een Libanese dubbelagent de Israëlische commando-eenheid bewust in een val had gelokt.

De mislukte operatie leidde in Israël tot een hernieuwd debat over het toekomstig beleid ten aanzien van Libanon. Er gingen steeds meer stemmen op, ook van de kant van politici die als 'hardliners' werden beschouwd, dat Israël zich uit de eenzijdig ingestelde 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon zou moeten terugtrekken. Zo eiste de Israëlische minister van openbare veiligheid Avigdor Kahalani op l 6 september dat Israël Libanon volledig zou ontruimen en dat er

SLA-commandant generaal Antoine Lahad op 3 december 1997 tijdens een persconferentie in zijn hoofdkwartier in Marjayoun.
Foto EPA

Hezbollah-secretaris-generaal Hasan Nasrallah (1.)krijgt op 13 oktober 1997 in Teheran volledige steun van de Iraanse president Mohammad Khatami (r.)voor zijn guerrilla-oorlog tegen Israël in Zuid-Libanon. Foto *EPA*

een multinationale legermacht in de 'veiligheidszone' zou worden gelegerd.

Bijzonderheden over de mislukte Israëlische operatie

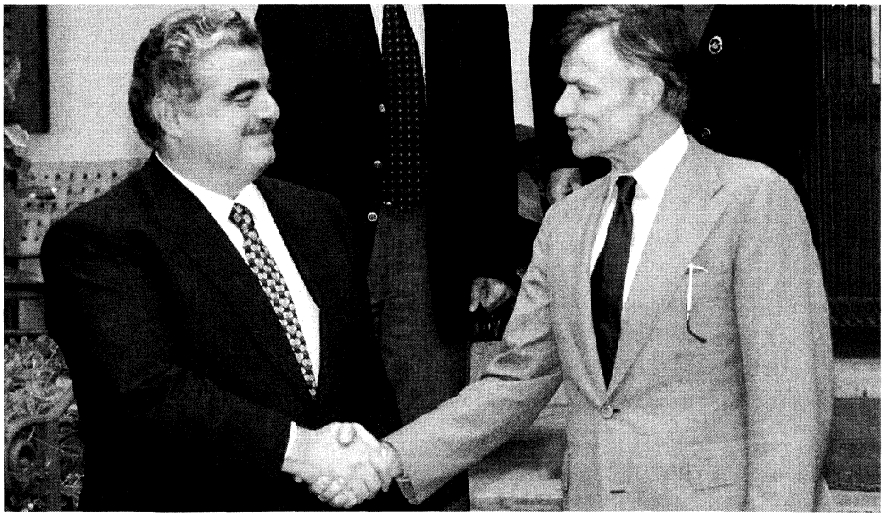
In de vroege uren van 5 september landde een elite-commando-eenheid van de Israëlische marine (Flotilla 13) op de Libanese kust, ongeveer twintig kilometer van de haven van Sidon. Onder dekking van de duisternis zette de eenheid koers naar het doel van de operatie, het plaatselijke hoofdkwartier van Amal in Ansouriyeh (hoewel de siiitische Amal de laatste jaren geen belangrijke rol had gespeeld bij verzetsactiviteiten, was de groep na de moord op een van haar legercommandanteri in Beiroet in augustus opnieuw in actie gekomen). Op weg naar het hoofdkwartier belandden de commando's in een mijnenveld. Hierop schoten Libanese soldaten lichtkogels boven het gebied af, waardoor Hezbollah- en Amalstrijders op de Israëlische commando's konden schieten die nog niet door een mijn waren gedood. Een ongedeerde Israëlische commando wist uiteindelijk de hulp van een helikopter in te roepen, en in het daarop volgende gevecht werd een Libanese vrouw gedood en een aantal Libanese soldaten cn strijders gewond. Een Israëlische legerarts van druzische komaf, die deel uitmaakte van het team dat naar het gebied werd gestuurd om de Israëlische doden op te halen, werd eveneens gedood.

De Israëliërs moesten noodgedwongen het hoofd van een commando en andere lichaamsdelen op het slagveld achterlaten. Op een persconferentie in Beiroet op 5 september toonde Hezbollah-secretaris-generaal sjeik Hasan Nasrallah behalve buitgemaakt Israëlisch legermaterieel ook een lichaamsdeel van een Israëlische soldaat Vervolgens bood Hezbollah het hoofd en de ledematen aan in ruil voor Hezbollah-leden die gevangen zaten in Israël.

Het Israëlische dodencijfer liep later die maand nog verder op. Op 7 september werd in de 'veiligheidszone' een Israëlische soldaat gedood door mortiervuur van Hezbollah. Op 12-13 september braken in de 'veiligheidszone' hevige gevechten uit, waarbij t ee Israelische soldaten, vier Hezbollahstrijders en zes Libanese soldaten omkwamen Onder hen bevond zich sjeik Nasrallahs achttienjarige zoon Hadi Hasan Nasrallah, wiens lijk naar Israël werd overgebracht met het oog op een eventuele ruil van lichamen of gevangenen In een op 14 septembei uitgegeven verklaring dankte Nasrallah God omdat hij zijn zoon had uitverkoren als martelaar Op 18 en 29 september kwamen in de 'veiligheidszone nog twee Israëlische soldaten om het leven

Nieuw succes voor Hezbollah

Ook in oktober bracht Hezbollah het Israëlische leger ernstige verliezen toe in het zuiden. Israël beantwoordde de acties van Hezbollah met een reeks luchtaanvallen in Libanon. Deze waren niet alleen gericht tegen Hezbollah-bases. maar ook tegen het (pro-Syrische) PFLP-GC. In Israël zelf verhoogden de protesten van een groep ouders van in Libanon gelegerde Israëlische soldaten (de zogeheten groep van 'Vier Moeders') de druk op de Israëlische regering om het leger eenzijdig terug te trekken uit Libanon. De toegenomen binnenlandse druk in Israël om het leger terug te trekken leidde medio oktober tot een scherpe waarschuwing van de coinmandant van het pro-Israëlische Zuid-Libanese Leger (SLA), generaal Antoine Lahad. aan het adres van Israël. Waarschijnlijk zouden zijn troepen, zo zei hij, hun wapens op het Israëlische leger richten als het zich eenzijdig zou terugtrekken uit de door Israël en het SLA gecontroleerde 'veiligheidszone.'

Tijdens een kort bezoek aan de campus van de Amerikaanse Universiteit van Beiroet op 29 oktober 1997 wordt de Libanese premier Rafiq al-Hariri (l.) welkom geheten door het hoofd van de universiteit. de Amerikaan John Waterbury (r:),die als eerste sinds 1982 weer zijn intrek zal nemen op de campus. Foto *EPA*

Op 8 oktober voerden Hezbollah-strijders een aanval uit op het Israelische leger midden in de centrale sector in de eenzijdig door Israël ingestelde 'veiligheidszone' in Zuid-Libanon In eerste instantie openden de guerrillastrijders het vuur op leden van het SLA die op patrouille waren in de buurt van het dorp Markaba van wie er twee gewond raakten Vervolgens bestookte Hezbollah met raketten een Israelisch konvooi dat de SLA-eenheid te hulp schoot Daarbij vonden twee Israelische soldaten in een tank de dood en werden zes andere gewond, van wie twee ernstig Op 18 oktober doodden Hezbollah-strijders opnieuw een Israelische soldaat toen zij het vuur openden op een tank die zich op de grens van de 'veiligheidszone' bevond

De aanvallen vestigden de aandacht op het feit dat Hezbollah steeds meer gebruik maakte van geavanceerde wapens in zijn strijd tegen Israël. De *Middle* East International van 24 oktober berichtte dat volgens Israëlische functionarissen Iran Hezbollah een lading Faggot- en TOW-raketten had geleverd naast de Saggar-raketten die onlangs waren ingezet.

Op 19 oktober kwamen een SLA-oflieier en een niet nader geïdentificeerde Egyptenaar om het leven bij een bomaanslag op de auto waarin zij reden. Het incident vond plaats in de buurt van Jezzine. een strategische enclave ten noorden van de door het SLA beheerste 'veiligheidszone. Verder vonden nog eens zeker vier SLA-soldaten de dood bij Hezbollah-aanvallen in oktober.

SLUITING VAN ILLEGALE RADIO- E S TV-STATIONS

De regering maakte in september een begin met de sluiting van illegale radio- en televisiestations in heel Libanon. Op 21 september vielen in Tripoli twee doden en twee gewonden toen soldaten een illegaal televisiestation wilden sluiten dat in handen was van de Islamitische Unificatie Beweging, een fundamentalistische soennitische groepering.

AANSLAG OP CAMPUS AMERIKAANSE UNIVERSITEIT

Onbekenden op een motor gooiden op 27 oktober dynamiet op het parkeerterrein van de Amerikaanse Universiteit van Beiroet. Bij de daarop volgende explosie vielen geen gewonden. De universiteit was tussen 1975-'90 herhaaldelijk het doelwit van aanslagen geweest.

(Vorber.pag. 468/1 e.v.-1997)

KOREA

OVERLOPERS HWANG JANG YOP ARRIVEERT IN ZUID-KOREA

Op 20 april 1997 arriveerde de hoge Noord-Koreaanse functionaris Hwang Jang Yop in de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoel Hwang was in februari overgelopen naar Zuid-Korea (zie pag 411/3- 97) Hij werd vergezeld door zijn assistent Kim Duk Hung die eveneens in februari was overgelopen

Hwang had op 12 februari politiek asiel aangevraagd bij de Zuid-Koreaanse ambassade in de Chinese hoofdstad Beijing en was op 18 maart overgebracht naar de Filippijnen (zie

Hwangs aankomst in Seoel werd rechtstreeks uitgezonden op de drie Zuid-Koreaanse televisiekanalen. Na aankomst verklaarde Hwang dat hij was overgelopen, omdat hij ervan overtuigd was dat samenwerking niet zijn 'broeders in het Zuiden' de enige manier was 'om oorlog te voorkomen'. Hij zei dat Noord-Korea was verworden tot 'een monsterachtige mengeling van socialisme. een moderne versie van feodalisme en militarisme'. Ondanks het feit dat de Noord-Koreaanse economie 'volledig verlamd' was, bereidde het land zich voor op oorlog.

Noord-Koreaanse families vluchten over zee

Op 12 mei redde de Zuid-Koreaanse marine twee Noord-Koreaanse families uit de Gele Zee. nadat zij per boot uit de Noord-Koreaanse haven Sinuiju in de provincie Noord-Pyongan waren gevlucht.

De families, in totaal veertien personen, werden ontdekt in een houten vissersboot en zouden tegen het reddingsteam hebben gezegd dat zij asiel zochten in Zuid-Korea om te ontsnappen aan de hongersnood in Noord-Korea. Naar werd aangenomen. waren zij de eerste groep Noord-Koreaanse overlopers die over zee naar Zuid-Korea was gevlucht. Zij waren tevens de grootste groep overlopers die Zuid-Korea bereikte sinds december 1996, toen een groep van zeventien personen via China en Hongkong naar Zuid-Korea was gelopen (ziepag. 125/3-'97).

Op 22 mei gaven de overlopers een persconferentie in Seoel. Volgens het officiële Zuid-Koreaanse nieuwsbureau *Yonhap* zeiden de overlopers dat sinds begin 1997 in Noord-Korea 'gerucliten' de ronde deden over plannen voor een invasie van Zuid-Korea tussen juli en oktober 1997 De overlopers zeiden daarnaast dat Noord-Korea zijn toelatingseisen voor de strijdkrachten had versoepeld dooi mannen van onzuivere (dat wil Leggen niet-proletarische) achtergrond toe te laten en dc duur van dc dienstplicht had verlengd

De uitlatingen over de militaire plannen van Noord-Korea waren des te verontrustender gezien een eerdere verklaring over Hwang Jang Yop (zie boven) In een verklaring aan de inlichtingencommissie van de Nationale Assemblee op 9 mei had directeur Kwon Yong Hae van het Zuid-Koreaanse Bureau voor Nationale Veiligheidsplanning gezegd dat Hwang zijn ondervragers te kennen had gegeven dat hij 'aannam' dat Noord-Korea over kernwapens beschikte

Meer Zuid-Koreaanse hulp voor overlopers

Op 14 juli nam de Zuid-Koreaanse Nationale Assemblee een wet aan om de hulp aan het groeiende aantal overlopers uit Noord-Korea uit te breiden en te coördineren. Het nieuwe hulpprogramma, dat zou worden uitgevoerd onder toezicht van de Raad voor Nationale Eenwording. omvatte de oprichting van een centrum waar overlopers hun eerste jaar konden doorbrengen om de cultuur, samenleving, economie en politiek van Zuid-Korea te bestuderen.

Noord-Koreaanse diplomaten lopen over

Eind augustus liepen Jang Sung Gil, de Noord-Koreaanse ambassadeur in Egypte. en zijn oudere broer Jang Sung Ho, Noord-Korea's handelsattaché in Frankrijk. over naar de Verenigde Staten (VS).Jang Sung Gil was de hoogstgeplaatste Noord-Koreaan die ooit naar de VS was overgelopen en de Noord-Koreaanse regering werd er volgens waarnemers ernstig door in verlegenheid gebracht.

Op 22 augustus gingen Jang en zijn familie de Amerikaanse ambassade in Cairo binnen en vroegen politiek asiel aan. Over het overlopen van Jangs oudere broer in Frankrijk verschenen geen berichten. maar op 26 augustus bevestigde een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken dat beide broers en de vrouw van de jongste van de twee naar de VS waren overgelopen.

Voordat hij in 1994 tot ambassadeur in Cairo was benoemd. was Jang Sung Gil onderminister van buitenlandse zaken voor het Midden-Oosten geweest. Waarnemers meenden dat

Jang op grond van zijn kennis van Noord-Korea's zakelijke belangen in het Midden-Oosten licht zou kunnen werpen op de vermeende verkoop van Noord-Koreaanse raketten en ander~wapens aan Syrië Iran en Libië.

Eind augustus vaardigde Noord-Korea officiele verklaringen uit waarin de gebroeders Jang gebrandmerkt werden als criminelen en waarin werd beweerd dat de beide broers reeds in juli ontheven waren van hun functie en waren teruggeroepen naar Noord-Korea om terecht te staan voor verduistering Daarnaast schortte Noord-Korea in reactie op net interlopen van de twee broers een derde gespreksronde met de VS over de proliferatie van kernwapens op Deze gespreksronde stond gepland voor 27-29 augustus (zie onder KOREA (NOORD))

Religieuze leider loopt over naar Noord-Korea

Op *15* augustus maakte Noord-Korea bekend dat Oh Ik Je, voormalig leider van Zuid-Korea's inheemse Chondogyo-religie, naar Noord-Korea was overgelopen uit 'walging' over het herenigingsbeleid van Zuid-Korea.

Oh was lid geweest van de burgeradviesgroep voor nationale een ording van de Zuid-Koreaanse regering en adviseur van de grootste oppositiepartij, het centrumlinkse Nationale Congres voor een Nieuwe Politiek (National Congress for New Politics. NCNP). Het Zuid-Koreaanse Bureau "oor Nationale Veiligheidsplanning maakte op 28 augustus bekend vóór Oh's overlopen een onderzoek naar hem te hebben ingesteld op verdenking van spionage.

ONTWIKKELINGEN MET BETREKKING TOT VIERLANDENOVERLEG

Medio april voerden Noord-Koreaanse, Zuid-Koreaanse en Amerikaanse functionarissen in New York overleg over een aantal aspecten van het in 1996 voorgestelde vierlandenoverleg tussen Noord-Korea, Zuid-Korea: China en de Verenigde Staten (VS) (zie pag. 655/2 e.v.-'96).De drie gesprekspartners hadden eerder in maart voorbereidende besprekingen over de kwestie gevoerd (zie pag. 413/1 e.v.-'97).

Waarnemers berichtten dat de Noord-Koreaanse onderminister van buitenlandse zaken en leider van de Noord-Koreaanse gespreksdelegatie Kim Kye Kwan 1,5 mln ton aan voedselhulp had geëist in ruil voor deelname aan het vierlandenoverleg. Naar verluidt was deze eis voor Zuid-Korea onaanvaardbaar, de Zuid-Koreaanse delegatie verliet eind april de onderhandelingstafel en keerde terug naar Zuid-Korea Op 29 april verklaarde Kim Kye Kwan dat het 'voor het vierlandenoverleg benodigde vertrouwen tussen Noord-Korea en de VS nog ontbrak en dat 'wij bovendien nog niet de garantie hebben gekregen op voet van gelijkwaardigheid te kunnen onderhandelen'

Akkoord over vierlandenoverleg

Op 25 juni kwamen in New York de functionarissen van Noord Korea Zuid-Korra en de VS opnieuw bijeen om een aantal aspecten te bespreken van het in *1996* gedane voorstel tot vierlandenoverleg Na afloop van de besprekingen zeiden Zuid-Koreaanse functionarissen dat Noord-Korea akkoord was gegaan met een voorstel om in augustus een bijeenkomst van hoge functionarissen van de vier landen te beleggen ter vaststelling van een agenda voor het overleg

Op 30 juni werd bekendgemaakt dat Noord-Korea uiteindelijk had ingestemd met een ontmoeting (die gepland stond voor 5 augustus in New York) met vertegenwoordigers van de VS, Zuid-Korea en China om besprekingen te voeren over een vierlandenoverleg. Het doel van de bijeenkomst was een datum, plaats van samenkomst en agenda voor het vierlandenoverleg vast te stellen.

voorbereidende bijeenkomsten

De voorbereidende besprekingen om de agenda en nadere voorbereidingen voor het ie landenoverleg te regelen vonden in New York op 5-7 augustus plaats De gesprekspartners kwamen in beginsel overeen dat het vierlandenoverleg op ministerieel niveau binnen zes weken na de laatste voorbereidende gespreksronde zou worden geopend in het Zwitserse Geneve Er bestond echter geen duidelijkheid over het aantal voorbereidende bijeenkomsten De volgende bijeenkomst zou medio september plaatsvinden in New York

Er verschenen berichten dat in New York grote meningsverschillen waren ontstaan over een agenda voor het vierlandenoverleg. De Noord-Koreaanse delegatie benadrukte naar verluidt dat Noord-Korea onder bepaalde gunstige voorwaarden een vredesverdrag met de VS zou sluiten, maar niet met Zuid-Korea. Noord-Korea had tevens geëist dat vooruitlopend op onderhandelingen tussen Noord-Korea en Zuid-Korea alle Amerikaanse troepen uit Zuid-Korea zouden worden teruggetrokken.

Nieuwe besprekingen op 18-19 september, eveneens in New York, eindigden zonder een concreet akkoord over de agenda of de voorbereidingen. Naar verluidt liepen de onderhandelingen vast. omdat Noord-Korea eiste dat de terugtrekking van de Amerikaanse

De delegatieleiders bij de voorbereidende besprekingen voor het vierlandenoverleg op 18 september 1997 in New York: (v.l.n.r.) de Amerikaanse plaatsvervangend onderminister van buitenlandse zaken voor aangelegenheden betreffende Oost-Azië en het Stille Zuidzee- gebied. Charles Kartman. de Zuid-Koreaanse onderminister van buitenlandse zaken. Song Young Shik, de Chinese onderminister van buitenlandse zaken. Chen Jian. en diens oord-Koreaanse ambtgenoot Kim Kye Kwan Foto EPA

troepen uit Zuid-Korea op de agenda zou worden geplaatst Deze eis was voor de VS en Zuid-Korea echter onbespreekbaar

Noord-Korea nam pas deel aan de besprekingen in New York na bilaterale onderhandelingen tussen de VS en Noord-Korea in de Chinese hoofdstad Beijing op 10-11 september. Hierbij was gesproken over een aantal kwesties rond. het overlopen van twee Noord-Koreaanse diplomaten naar de VS eind augustus (zie boven). Als reactie op hun overlopen had Noord-Korea het overleg met de VS over de proliferatie van kernwapens opgeschort. Na de onderhandelingen in Beijing verklaarden Noord-Koreaanse functionarissen dat 'een politiek akkoord' was bereikt waardoor Koord-Korea kon deelnemen aan de voorbereidende bijeenkomst voor het vierlandenoverleg. VS-functionarissen zeiden dat beide partijen waren overeengekomen de besprekingen in New York gescheiden te houden van liet overlopen van de twee Noord-Koreanen.

Op 17 november liet het Zuid-Koreaanse ministerie van buitenlandse zaken weten dat een nieuwe, derde ronde van besprekingen ter voorbereiding van het vierlandenoverleg over een alomvattend vredesverdrag voor het Koreaanse schiereiland op 21 november in New York van start zou gaan.

Tijdens deze bijeenkomst werd overeenstemming bereikt over 9 december als de aanvangsdatum van het eerste formele vredesoverleg in Genève. Volgens de gezamenlijke verklaring. die al na één dag van overleg tot stand kwam, zou de conferentie van Genève zijn gericht op 'een vredesregeling voor het Koreaanse schiereiland en vermindering van spanningen'. Op 24 november waarschuwde Zuid-Koreaanse functionarissen voor al te hooggespannen verwachtingen; de bijeenkomst in Genève moest worden gezien als 'het begin' van wat kon uitmonden in 'een lang proces'. Een van de toponderhandelaars van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright liet begin december weten dat er nog 'talrijke ontmoetingen van ten minste enkele jaren' zouden volgen voordat er van een succesvolle afronding sprake zou zijn. aldus berichtte *NRC-H/blad* op 9 december.

GESPANNEN BETREKKINGEN TUSSEN NOORD EN ZUID. SCHERMUTSELINGEN IN GEDEMILITARISEERDE ZONE

Op 10 april losten Noord-Koreaanse en Zuid-Koreaanse militairen waarschuwingsschoten in de oostelijke sector van de gedemilitariseerde zone (DMZ), de feitelijke grens tussen de beide landen. De schotenwisseling vond plaats kort voordat de Amerikaanse minister van defensie William Cohen een bezoek bracht aan het vredesdorp Panmunjom (de enige grensovergang in de DMZ) waar de n apenstilstand was gesloten De schotenwisseling vond ongeveer 100 km ten westen van het dorp plaats

Het incident deed zich voor toen een Zuid-Koreaanse patrouille in de DMZ waarschuwingsschoten zou hebben gelost op een groep Noord-Koreaanse militairen die de grens was overgestoken. De Noorcl-Koreaanse militairen zouden het vuur hebben beantwoord, alvorens zich te hebben teruggetrokken.

Conflict op zee. Toenemende spanning

Op 5 juni beweerde het Zuid-Koreaanse ministerie van defensie dat een Noord-Koreaanse patrouilleboot die een vissersvloot begeleidde, eerder die dag de Zuid-Koreaanse territoriale wateren was binnengedrongen en betrokken was geweest bij een schotenwisseling met een Zuid-Koreaanse kanonnccrboot. Dit was het ernstigste incident sinds een Noord-Koreaanse duikboot in september 1996 aan de grond was gelopen aan de oostkust van Zuid-Korea (zie pag. 126/1 ex-'97).

Het incident vond plaats bij het eiland Yonpyong. ongeveer 1-15 km ten westen van de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoel. Volgens het Zuid-Koreaanse ministerie van defensie had het Noord-Koreaanse schip drie schoten afgevuurd. op het Zuid-Koreaanse schip dat het vuur had beantwoord met twee schoten. E werd geen melding gemaakt van slachtoffers.

Enkele uren na het incident had de Zuid-Koreaanse regering een spoedvergadering bijeengeroepen van ministers die veiligheidskwesties in hun portefeuille hadden, en had opdracht gegeven de strijdkrachten in staat van paraatheid te brengen. Kort daarna probeerde Zuid-Korea echter de spanning te verminderen door bekend te maken dat het Noord-Koreaanse schip een navigatiefout had gemaakt.

Desalniettemin bleven de betrekkingen gespannen en op 18 juni verklaarde het Noord-Koreaanse ininisteric van de Volksstrijdkrachten dat Noord-Korea klaar was voor een 'beslissende strijd' met Zuid-Korea en de VS.

De verklaring was uitgegeven nadat Zuid-Korea zich volgens Noord-Korea op 16 juni schuldig had gemaakt aan 'militaire provocaties' langs de grens met Noord-Korea en in samenwerking met de VS op 17 juni landingsoefeningen en militaire manoeuvres had georganiseerd. In de verklaring werd gesteld dat Zuid-Korea en de VS zich hadden ingesteld op een preventieve aanval op Noord-Korea De verklaring werd afgesloten met de conclusie dat als de trekker van agressie' werd overgehaald, 'de trekker van de tegenaanval ook zou worden overgehaald

Vuurgevecht in DMZ

Op 16 juli vond een schotenwisseling plaats tussen Noord-Koreaanse en Zuid-Koreaanse troepen in de centrale sector van de gedemilitariseerde zone (DMZ). De lange en zware schotenwisseling was naar verluidt een van de ernstigste militaire botsingen tussen Noord en Zuid van de laatste jaren.

Volgens de Zuid-Koreaanse autoriteiten deed het incident zich voor toen Zuid-Koreaanse grenswachten minstens zeven Noord-Kol-eaanse militairen ten zuiden van de DMZ ontwaarden. De Zuid-Koreaanse grenswachten hadden de indringers per luidspreker gelast zich terug te trekken op hun eigen grondgebied. De Noord-Koreaanse militairen waren echter doorgelopen en de Zuid-Koreaanse grenswachten hadden hierop ongeveer 200 waarschuwingsschoten gelost. De Noord-Koreaanse militairen beantwoordden de waarschuwingsschoten met gericht vuur en er ontwikkelde zich een vuurgevecht. Noord-Koreaanse militairen in een nabijgelegen n-achtpost openden eveneens het vuur Zij vuurden minstens tien mortiergranaten en meerdere artillerieschoten af. Het vuurgevecht duurde ongeveer een uur en eindigde toen de Zuicl-Koreaanse militairen een staakt-het-vuren voorstelden.

Noord-Korea daarentegen ontkende dat zijn militairen de grens hadden overschreden. Het officiële nieuwsbureau *KCNA* berichtte dat Noord-Koreaanse troepen bezig waren met een routineverkenning, toen Zuid-Koreaanse militairen hen onder vuur hadden genomen. Volgens het bericht waren verscheidene Noord-Koreaanse militairen bij de aanval gewond geraakt en was een aantal Noord-Koreaanse wachtposten vernietigd.

Dodelijk incident

Zuid-Korea beweerde dat een onbekend aantal Noord-Koreaanse militairen op 9 september de demilitariseerde zone was binnengedrongen. Een Noord-Koreaanse soldaat werd doodgeschoten nadat hij waarschuwingen van Zuid-Koreaanse militairen had genegeerd en een Zuid-Koreaanse wachtpost aan de Zuid-Koreaanse grens van de DMZ ten noorden van de stad Yanggu in de provincie Kangwon tot op enkele meters was genaderd.

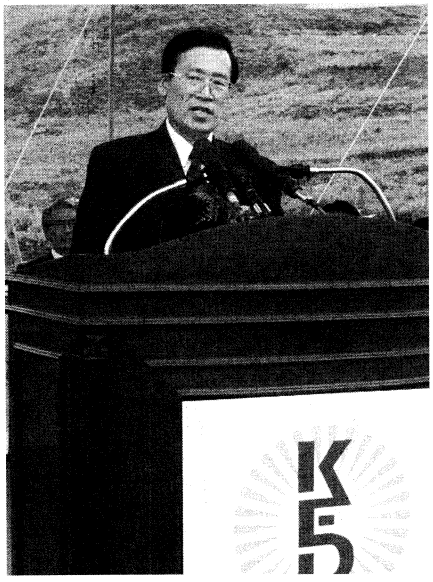
Zuid-Koreaanse boeren ontvoerd

Op 17 oktober ontvoerden Noord-Koreaanse grenswachten twee Zuid-Koreaanse boeren in de gedemilitariseerde Zone (DZM).de feitelijke grens tussen de twee Korea's. Het incident speelde zich af in de zogeheten gezamenlijke veiligheidszone bij het vredesdorp Panmunjon. Een woordvoerder van de met de veiligheid in het gebied belaste VN-troepen verklaarde dat twaalf gewapende Noord-Koreaanse soldaten de zuidelijke helft van de DMZ waren binnengedrongen, de twee boeren in een rijstveld gevangen hadden genomen en hen naar het noordelijke deel van de DMZ hadden gevoerd. Naar verluidt was dit de eerste ontvoering van twee Zuid-Koreaanse burgers in de DMZ sinds 1975.

Op 21 oktober droeg Noord-Korea de twee boeren over aan het VN-Commando. Zij mochten naar huis nadat Noord- en Zuid-Koreaanse functionarissen zich in het vredesdorp Panmunjon gezamenlijk over het incident hadden gebogen. Na hun vrijlating gaven de twee boeren toe dat zij voor hun ontvoering per ongeluk in de noordelijke helft van de DMZ terecht waren gekomen.

CEREMONIEEL BEGIN WERKZAAMHEDEN KEDO

Op 19 augustus woonden technici en functionarissen van de Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie (KEDO), het internationale consortium dat in maart 1995 was opgericht om lichtwaterreactoren aan Noord-Korea te leveren (zie pag. 363/1 e.v.-'95), in het Noord-Koreaanse kustplaatsje Kumho de plechtige opening bij van de werkzaamheden aan de kerncentrales. In juni hadden Noord-Korea en KEDO een akkoord gesloten over het bouwrijp maken van grond voor de bouw van twee 1.000-megawatt lichtwaterreactoren (zie onder KOREA (NOORD)).Met de bouw zou een bedrag van $ 5 mrd gemoeid zijn. De ceremonie werd in totaal bijgewoond door zo'n 200 mensen, onder wie afgevaardigden van Noord-Korea, zuid-Korea. de Europese Unie (EU) en de negen andere landen waarvan de regeringen zitting hadden in het KEDO-bestuur.

De afgevaardigde namens Noord-Korea, Ho Jong. houdt op 19 augustus 1997 een toespraak ter gelegenheid van de plechtige opening van de KEDO-werkzaamheden in Kumho *Foto EPA*

De Amerikaanse KEDO-voorzitter Stephen Bosworth achtte de officiële openingszitting van politiek belang omdat de geloofwaardigheid van het consortium werd bevestigd. Het begin van de werkzaamheden aan de kerncentrales in Noord-Korea door Noord-Koreaanse arbeiders. die onder leiding zouden komen te staan van Zuid-Koreaanse ingenieurs. vormde mogelijk een doorbraak in de betrekkingen tussen Noord en Zuid: door Zuid-Koreaanse functionarissen werd de hoop uitgesproken dat beide landen dankzij de werkzaamheden naar elkaar toe zouden groeien.

Een neveneffect van het bouwproject van KEDO was dat op 4 augustus de eerste telefoonverbinding- tussen Noord-Korea en Zuid-Korea operationeel werd toen via Japan een satellietverbinding tussen Kumho en Zuid-Korea tot stand werd gebracht. Hierdoor konden KEDO-technici die aan de reactoren werkten, contact onderhouden met kantoren in Zuid-Korea.

Zuid-Koreaanse journalisten bezoeken Noord-Korea

Eind september brachten vier journalisten van het Zuid-Koreaanse dagblad Joong-ang Ilbo een bezoek aan Noord-Korea. Het was de eerste keer dat Zuid-Korea een onafhankelijk dagblad toestemming had gegeven journalisten naar Noord-Korea te sturen. Deze toestemming was verleend op voorwaarde dat zij alleen maar zouden schrijven over culturele zaken en historische overblijfselen.

LUCHTVAARTVERDRAG

Op 8 oktober begon in Bangkok in Thailand een nieuwe ronde van besprekingen over het openstellen van het luchtruim van Noord-Korea voor internationale vluchten Aan de besprekingen namen delegaties deel uit zowel Noord- als Zuid-Korea (voor nadere informatie over vorige besprekingen in maart, zie pag 413/3-'97)

Op de eerste dag van de besprekingen viel er een doorbraak te melden doordat de Noord-Koreaanse delegatie instemde met de eis van het Zuiden dat de luchtverkeersleiders van beide landen met elkaar zouden communiceren via telefoonkabels Het Noorden had er eerder op gestaan dat ze via een satelliet met elkaar verbinding zouden houden Op 9 oktober was er opnieuw sprake van vooruitgang toen de twee landen een officieel akkoord ondertekenden, waardoor buitenlandse vliegtuigen voor het eerst sinds 1945 commerciele vluchten door het Noord-Koreaanse luchtruim mochten maken Tot dan toe mochten, afgezien van de paar maatschappijen die op Noord-Korea vlogen alleen Russische en Chinese maatschappijen boven Noord-Korea vliegen

Waarnemers schatten dat Noord-Korea ongeveer $ 5 mln per jaar zou verdienen door de verkoop van luchtverkeersrechten, terwijl kortere vluchttijden de luchtvaartmaatschappijen $ 125 mln aan brandstof zouden schelen.

(Vorber.pag. 411/3 e.v.-1997)

KOREA (NOORD)

BERICHTEN OVER BEKOEMINGEN IN NOORD-KOREAANSE LEIDING

In april 1997 duidden berichten in de Zuid-Koreaanse media erop dat de wisseling van de macht in Noord-Korea's politieke en militaire top, die aan het begin van het jaar was ingezet (zie pag. 413/3 e.v. - '97), nog steeds in volle gang was.

Op 18 april berichtte de Zuid-Koreaanse krant *Hangook* Ilbo dat voorzitter Kim Chong U van de Commissie ter Bevordering van Buitenlandse Economische Samenwerking was ontslagen. Hij werd opgevolgd door de vice-voorzitter van de Commissie, Kim Mun Song. Volgens het bericht hield het ontslag van Kim Chong U verband met de stagnerende investeringen in de Najin-Sonbong-vrijhandelszone.

Het Zuid-Koreaanse weekblad *Sisa Journal* van 3 april berichtte dat directeur Ri Ha I1 van de militaire afdeling van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (KWP) was ontslagen Volgens het bericht was Ri een van de 'drie meest invloedrijke mannen' van het Noord-Koreaanse leger geweest naast Cho Mvong Rok, directeur van de algemene politieke afdeling van het Koreaanse Volksleger, en chef van de generale staf Kim Yong Chun

PLAATSING NO-DONG-1-RAKETTEN

Op 14 april informeerde de Japanse minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda een parlementaire commissie dat er onbevestigde aanwijzingen waren dat Noord-Korea ballistische raketten van het type No-dong-l langs zijn oostkust had opgesteld.

Waarnemers wezen erop dat de No-dong-l een bereik van ruim 1.000 km had. Dit bereik was aanzienlijk kleiner dan de afstand tussen de oostkust van Noord-Korea en de westkust van Japan.

NIEUWE BERICHTEN OVER HONGERSNOOD. VOEDSELHULP IN KADER WFP-CAMPAGNE

Op *'i* april startte het Wereldvoedselprogramma (World Food Program. WFP) van de Verenigde Naties (VN) een nieuwe campagne om voor $ 126 mln aan voedsel. landbouwvoorraden en medicijnen in te zamelen ter bestrijding van de gevolgen van de hongersnood die Noord-Korea naar verluidt teisterde. De *Independent* van 8 april haalde een WFP-functionaris aan, die zei dat Noord-Koreaanse functionarissen hadden toegegeven dat 134 kinderen recentelijk aan ondervoeding waren overleden. Het was voor het eerst dat van Noord-Koreaanse zijde officieel werd erkend dat er in Noord-Korea mensen waren gestorven als direct gevolg van de voedselschaarste.

Op 15 april maakten de Verenigde Staten (VS) bekend extra voedselhulp aan Noord-Korea te zullen verstrekken ter waarde van $ 15 mln naast de $ 10 mln die reeds in februari was toegezegd. Op 15 april zei woordvoerder Nicholas Burns van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken dat de voedselhulp was ingegeven door humanitaire overwegingen en niet was gekoppeld aan een bereidwillige opstelling van Noord-Korea om deel te nemen aan het voorgestelde vierlandenoverleg (zie pag. 655/2 e.v.-'96).

Op 7 april had de Amerikaanse graanhandelonderneming Cargill Inc de levering van 20.000 ton graan aan Noord-Korea bekendgemaakt in ruil voor 4.000 ton zink. In januari had de Amerikaanse regering Cargill een exportvergunning verleend (zie pag. 414/2 - '97).

Op 16 april verbood Zuid-Korea openbare bijeenkomsten en publiekscampagnes om geld voor voedselhulp aan Noord-Korea in te zamelen De *Financial Times* van 17 april berichtte dat de Zuid-Koreaanse regering 'verrast was door het succes van voedselhulpinitiatieven in eigenland Volgens het bericht ondermijnde de positieve reactie van de bevolking het keiharde beleid van de overheid om voedselhulp te gebruiken als 'strategisch middel' om Noord-Korea te dwingen tot concessies Zuid-Korea had in februari toegezegd $ 6 mln aan voedselhulp te geven

Akkoord over voedselhulp van Zuid-Korea en de Europese Unie

Eind mei besloot Zuid-Korea Noord-Korea eind juli een noodzending van 50.000 ton maïs- en tarwemeel beschikbaar te stellen, nadat de Rode-Kruisorganisaties van de beide landen in de Chinese hoofdstad Beijing een akkoord hadden bereikt.

In het kader van het in april gestarte Wereldvoedselprogramma waren op 3 mei in Beijing onderhandelingen tussen de Rode-Kruisorganisaties van Noord-Korea en Zuid-Ko ea geopend, de eerste in bijna vijf jaar. Op 26 mei bereikten de twee partijen na weken van onderhandelen uiteindelijk overeenstemming over een zestien punten tellend akkoord.

Krachtens het akkoord accepteerde Noord-Korea de Zuid-Koreaanse eis dat de voedselhulp zou worden uitgedeeld in de door Zuid-Korea aangewezen gebieden. Alle goederen zouden in de originele verpakking moeten worden uitgedeeld en voorzien moeten zijn van het beeldmerk van het Zuid-Koreaanse Rode Kruis en de naam van de afzender. Functionarissen van het Zuid-Koreaanse Rode Kruis zouden worden toegelaten tot Noord-Korea om toezicht te houden op de distributie van de voedselhulp. Gezien de hardnekkige bezwaren van Koord-Korea liet de Zuid-Koreaanse delegatie haar eis varen dat de hulpgoederen over land via het wapenstilstandsdorp Panmunjom zouden moeten worden geleverd (Panmunjom was de enige grensovergang in de gedemilitariseerde zone die de feitelijkr grens tussen de twee staten vormde). in plaats daarvan zouden de goederen via China naar Noord-Korea worden vervoerd. Zuid-Korea liet tevens zijn eis varen dat vertegenwoordigers van de Zuid-Koreaanse pers en media zouden moeten worden toegelaten tot Noord-Korea om verslag te doen van de levering en distributievan de voedselhulp.

In mei besloot ook de Europese Unie (EU) 155 000 ton voedsel met een waarde van ongeveer S 69 mln naar Noord-Korea te sturen Het voedselhulppakket bestond uit twee componenten. te weten 65 000 ton als onderdeel van de WFP-hulp en 90 000 ton directe hulp aan de Noord-Koreaanse regering De EU verlangde dat Noord-Korea vier technische assistenten' zou toelaten om toezicht tc houden op de voedseldistributie

Zuid-Koreaanse voedselhulp via China naar Noord-Korea

Zuid-Korea leverde op 12-i9 juni, in het kader van liet voedselhulpakkoord, via China 11.200 ton voedsel aan Noord-Korea en op 20-27 juni nog eens 17.600 ton. Zuid-Korea had toegezegd in totaal 50.000 ton voedsel te zullen leveren ter bestrijding van de gevolgen van de hongersnood die Noord-Korea naar verluidt teisterde (zie pag. 414/2/3-'97 en boven). Functionarissen van het Zuid-Koreaanse Rode Kruis werden toegelaten tot Noord-Korea om toezicht te houden op de distributie van de voedselhulp.

Op 4 juni had het WFP in een rapport de waarschuwing uitgesproken dat het openbare voedseldistributiesysteem van Noord-Korea op instorten stond. Maar de Zuid-Koreaanse autoriteiten waren het hier niet mee eens en beweerden dat de dreiging van een nijpendere hongersnood was afgewend door recente internationale voedselhulp. waardoor Noord-Korea tot augustus over voldoende voorraden beschikte. In augustus werd de nieuwe oogst verwacht.

Begin juni werd bericht dat Noord-Korea zich had onttrokken aan haar contractuele verplichting graan te kopen van de Amerikaanse graanhandelsonderneming Cargill Inc. (zie pag. 414/2-'97 en bol-en).

Nieuw akkoord Zuid-Koreaanse noodhulp. Nieuwe WFP-oproep

Op 25 juli sloten de Rode Kruis-organisaties van Noord-Korea en Zuid-Korea in Beijing een nieuw noodhulpakkoord dat voorzag in een tweede levering van 50.000 ton voedsel door Zuid-Korea aan Noord-Korea. De voedselhulp, hoofdzakelijk graan. zou bestaan uit vijf leveringen waarvan de laatste stond gepland voor eind september.

Het akkoord was tot stand gekomen na nieuwe berichten over grote hongersnood in Noord-Korea. Op 9 juli deed het Wereldvoedselprogramma (WFP) van de

De delegatieleiders van het Noord- en Zuid-Koreaanse Rode Kruis. resp. Choe Gyongrin (r.)en Lee Byoung-woong (l.),voor'de aanvang van nieuwe besprekingen over voedselhulp in de Chinese hoofdstad Beijing op 23 juli 1997 Foto *EPA*

VN een nieuwe oproep voor nog eens $ 45,7 mln aan noodhulp (zie ook boven).

De oproep werd gedaan door WFP-president Catherine Bertini, die speciale aandacht vroeg voor de benarde situatie waarin jonge Noord-Koreaanse kinderen verkeerden. Zij schatte dat 80 procent van de kinderen die recentelijk door WFP-functionarissen in kinderdagverblijven waren bezocht, niet op gewicht waren en duidelijk kleiner waren dan voor hun leeftijd gebruikelijk was.

De VS reageerde op de oproep door $27 mln aan voedselhulp toe te zeggen. Hierdoor kwam de Amerikaanse bijdrage aan het voedselhulppakket voor dat jaar op $52 mln. Op 8 juli had China bekendgemaakt nog eens 80.000 graan te zullen schenken naast de 70.000 ton die het reeds in april had geschonken.

Hongersnood tengevolge* van *droogte

In augustus werd bericht dat de hongersnood die Noord-Korea teisterde, zou verergeren als gevolg van aanhoudend slecht weer. Op 4 augustus maakten het WFP en andere VN-organisaties bekend dat bijna 70 procent van de Noord-Koreaanse maisoogst was vernietigd tijdens een periode van droogte die twee maanden had geduurd. De droogte volgde na twee opeenvolgende jaren van overstromingen die zware schade hadden toegebracht aan de rijst- engraanoogst.

Eind augustus was de situatie verder verslechterd toen de westkust van Noord-Korea werd getroffen door een vloedgolf waarbij naar schatting 700.000 ton graan verloren ging en ongeveer 20.000 personen dakloos werden. Op 18 september maakte het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken bekend dat Amerikaanse deskundigen na de oogsttijd naar Noord-Korea zouden reizen om de situatie te beoordelen. Het was de eerste keer dat Noord-Korea een dergelijke aanbod accepteerde.

In september werden nieuwe rapporten gepubliceerd over de omvang en de gevolgen van de hongersnood die Noord-Korea teisterde.

Medio september verklaarde Jacyues Diof, directeur-generaal van de Amerikaanse hulporganisatie World Vision, dat al tussen de 300.000 en 2 mln Noord-Koreanen van de honger waren omgekomen. Hoewel vele deskundigen twijfelden aan de nauwkeurigheid van de schatting van Diof, waren de meeste rapporten het erover eens dat de situatie catastrofale gevolgen zou kunnen hebben. Een pas uit Noord-Korea teruggekeerde woordvoerster van het Duitse Rode Kruis zei op 16 september dat de hongersnood een van de ergste was die de wereld had gekend sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog. Volgens een schatting van een begin septeinber gepubliceerd rapport van het Kinderfonds van de Verenigde Naties (UNICEF) bedreigde de hongersnood het leven van één op de tien Noord-Koreaanse kinderen onder de vijf laar Een groot aantal kinderen leed aan chronische ondervoeding en er was een toenemende kans op het uitbreken van een polio-epidemie

Hervatting Japanse voedselhulp

Op 9 oktober hervatte Japan zijn voedselhulp aan Noord-Korea Het maakte bekend $ 27 mln te zullen geven in de vorm van humanitaire hulp via het VN-Wereldvoedselprogramma (WFP) en Zfl 1 mln aan net Internationale Rode Kruis In juni 1996 had Japan Noord-Koiea $ 6 mln aan voedselhulp geschonken via het WFP (zie pag 657/1-'96), maar het had sindsdien geen bijdragen meer gestort

Het Japanse besluit volgde na de hervatting van de besprekingen over de normalisering van de betrekkingen tussen beide landen in augustus en de ondertekening van een akkoord in september (zie onder), waardoor met Noord-Koreanen getrouwde Japanse vrouwen naar Japan mochten reizen voor korte bezoeken.

De Japanse hulp maakte deel uit van een bredere internationale poging om de hongersnood in Noord-Korea te lenigen. Evenals in voorgaande maanden verschenen er in oktober tegenstrijdige berichten over de ernst van de hongersnood. De plaatsvervangend directeur van het WFP, A. Namanga Ngongi. zei op 5 oktober dat de voedselhulp aan Noord-Korea een 'wezenlijk verschil had uitgemaakt' en grootschalige ondervoeding had voorkomen. Maar hij waarschuwde dat de oogst van 1997-'98 slechts voor ongeveer de helft toereikend zou zijn.

Intussen had de *South China Morning Post* van *1* oktober bericht dat de hongersnood zo ernstig was dat sommige Noord-Koreanen tot kannibalisme waren gebracht. In het bericht werd een naar China gevluchte Noord-Koreaanse legerofficier aangehaald die zei dat de afgelopen tijd verscheidene mensen waren geëxecuteerd wegens kannibalisme en de verkoop van mensenvlees.

BETREKKINGEN MET VERENIGDE STATEN. MIA-KWESTIE

Op 4-13 mei werden in New York de besprekingen tussen de Verenigde Staten (VS) en Noord-Korea hervat over tijdens de Koreaanse Oorlog vermiste

Amerikaanse militairen (Missing In Action. MIA's)

De twee partijen kwamen overeen drie gezamenlijke opgravingsoperaties uit te voeren om de stoffelijke resten van MIA's op te sporen Op 15 mei berichtte het officiele Noord-Koreaanse nieuwsbureau *KCNA* dat de VS hadden toegezegd Noord-Korea te zullen 'compenseren' voor de kosten van mankracht uitrusting en faciliteiten

Besprekingen over raketten

Op 11-13 juni vonden in New York besprekingen plaats tussen d~ VS en Noord-Korea over raketten. De eerste gespreksronde over raketten tussen de twee landen was gehouden in april 1996.

Op 14 juni berichtte het Zuid-Koreaanse persbureau Yonhnp dat de VS Noord-Korea tijdens de besprekingen hadden geprobeeid over te halen toe te treden tot de Missile Technology Controle Regime (MTCR) het exportcontroleregime voor ballistische raketten, en de ontwikkeling en export van zijn Nodong-1-raketten te staken De VS hadden met name hun bezorgdheid geuit over de verkoop van Noord-Koreaanse raketten aan Syrië en Iran

AKKOORD MET KEDO OVER BOUWGROND REACTOREN

Op 9 juni berichtte *Yonhap* dat Noord-Korea en de Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie (KEDO), het internationale consortium dat in maart 1995 was opgericht om lichtwaterreactoren aan Noord-Korea te leveren (zie pag. 363/1-'95; pag. 587/3 e.v.-'95), een voorlopig akkoord hadden gesloten over kwesties rond het bouwrijp maken van grond waarop de lichtwaterreactoren zouden worden gebouwd.

Het akkoord, dat moest worden goedgekeurd door de regeringen van de landen die zitting hadden in het KEDO-bestuur, en door Noord-Korea, was tot stand gekomen na de tweede ronde van voorbereidende besprekingen in Noord-Korea van 31 mei tot 7 juni. *Yonhap* berichtte dat het bouwrijp maken van de grond naar verwachting ongeveer $ 45 mln zou kosten. Deze kosten zouden worden gedragen door Zuid-Korea (zie ook onder KOREA).

In mei had de EU een deelnemingsakkoord met KEDO gesloten De EU zou vijf jaar lang in totaal $ 100 mln aan de KEDO schenken en als tegenprestatie zitting nemen in de raad van bestuur naait Zuid-Koiea Japan en de VS

EINDE ROUWPERIODE KIM IL SUNG

Op 8 juli werd bekendgemaakt dat de officiële roumperiode voor president Kim 11 Sung (voor de dood van Kiin, zie pag. 880/3 e.v.-'94) was afgesloten. De bekendmaking viel samen niet de derde sterfdag van de 'Grote Leider' en gaf aanleiding tot nieuwe speculaties dat zijn zoon. Kim Jong Il. 's lands feitelijke leider, spoedig zou morden benoemd tot president el1 secretaris-generaal van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (KWP) Deze posten waren vacant gebleven sinds het overlijden van zijn vader

Het einde van de rouwperiode werd op 8 juli door vice-premier en minister van buitenlandse zaken Kim Yong Nam bekendgemaakt tijdens een herdenkingstoespraak Op dezelfde dag vaardigden de belangrijkste Noord-Koreaanse autoriteiten (de KWP, de Centrale Militaire Commissie en de Staatsraad) een gezamenlijke resolutie uit 'ter verheerlijking van het revolutionaire leven en de onsterfelijke daden van de Grote Leider Kameraad Kim I1 Sung tot in lengte van dagen'. In de resolutie werd een nieuwe juche-kalender geïnt oduceerd. die zou beginnen in 1912, Kims geboortejaar (juche was de marxistisch-leninistische staatsideologie die economische zelfstandigheid en de almacht van de partij benadrukte) In de resolutie werd tevens bekendgemaakt dat 15 april, Kims geboortedag en een nationale feestdag,–voortaan 'de dag van de zon' zou heten.

AKKOORD OVER HEROPENING NORMALISERINGSBESPREKINGEN MET JAPAN

Op 21-22 augustus hadden vertegenwoordigers van Noord-Korea en Japan in de Chinese hoofdstad Beijing een ontmoeting en kwamen overeen de normaliseringsbesprekingen zo spoedig mogelijk te hervatten. De normaliseringsbesprekingen tussen de twee landen waren eind 1992 afgebroken naar aanleiding van beschuldigingen dat Noord-Koreaanse agenten eind jaren zeventig en begin jaren tachtig een aantal Japanse burgers had ontvoerd (zie pag. 59/1-'93).

De bekendmaking in Beijing werd omlijst met gebaren van goede wil van beide landen. Noord-Korea maakte bekend enkele in Noord-Korea woonachtige Japanse vrouwen toestemming te zullen geven een bezoek te brengen aan Japan Japan gaf op zijn beurt de verzekering dat de levering van officiele voedselhulp aan Noord-Korea zorgvuldig werd overwogen

Na een bijeenkomst in de Chinese hoofdstad Beijing op 6-9 september ondertekenden de Japanse en Noord-Koreaanse afdelingen van het Rode Kruis een overeenkomst waarbij Japanse vrouw-en die met Noord-Koreanen maren getrouwd. zouden mogen terugkeren naar Japan voor een kort bezoek. Ongeveer 1.800 Japanse echtgenotes mochten Noord-Korea niet verlaten.

De overeenkomst bevatte een regeling voor familiebezoeken. Groepen van telkens 10 à 15 vrouwen zouden de gelegenheid krijgen om hun familie in Japan te bezoeken voor een periode van ongeveer één week. De eerste bezoeken zouden in oktober beginnen. Japan stemde ermee in de reiskosten van de vrouwen voor zijn rekening te nemen.

ICCPR-VERDRAG OPGEZEGD

Eind augustus zegde Noord-Korea het internationale verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (International Covenant on Civil and Politica1 Rights. ICCPR-verdrag, zie pag. 51/2/3 -'67) uit 1966 op als reactie op de kritiek op zijn slechte mensenrechtenreputatie, die was geuit tijdens een bijeenkomst van de subcommissie voor mensenrechten van de VN in Genève. Noord-Korea had het verdrag in 1981 ondertekend en was de cerste deelnemer die het verdrag opzegde.

PLAN VOOR OPRICHTING ADB-BELEGGINGSFONDS

Op 11 september berichtte de *Financial* Times dat de Aziatische Financierings- en Beleggingsmaatschappij (Finance and Investment Corporation, AFIC). de afdeling voor particuliere beleggingen van de Aziatische Ontwikkelingsbank (Asian Development Bank, ADB), een fonds zou oprichten om investeringen in de goederenproductie in Noord-Korea te bevorderen. Dit fonds zou beschikken over een kapitaal van $ 300 mln. De oprichting van dit fonds betekende dat een multilaterale instelling zich voor de eerste keer zou bemoeien met de gesloten en geïsoleerde Noord-Koreaanse economie.

Noord-Korea was geen lid van de ADB zodat de AFIC daarom niet haar eigen financiële middelen wilde aanwendrn. In plaats daarvan zou de AFIC optreden als coördinator en bijdragen bijeenbrengen van Zuid-Koreaanse. Europese en Japanse instellingen.

KIM JONG IL VOORGEDRAGEN ALS LEIDER NOORD-KOREA

Eind september leek de feitelijke leider van Noord-Korea. Kim Jong I1 de eerste stappen te zetten naar de aanvaar-

ding van het officiele leiderschap van de belangrijkste Noord-Koreaanse machtsorganen De functies van president van de republiek en KWP-secretaris-generaal waren , waar sinds het overlijden van Kims vader, president Kim Il Sung in juli 1994 De officiele rouwperiode van drie jaar na president Kims dood was op 8 juli afgesloten (zie boven), waarmee de speculaties toenamen dat Kim Jong Il spoedig het presidentschap en de functie van secretaris-generaal van de KWP zou aanvaarden

Het officiële Noord-Koreaanse persbureau *KCNA* berichtte op 22 september dat een KWP-conferentie in de provincie Zuid-Pyongan daags daarvoor een resolutie had aanvaard waarin Kim Jong Il werd voorgedragen als secretaris-generaal van de partij. Tijdens de conferentie hielden twee leden van het politburo van de KWP, Ri Chong Ok en So Yun Sok. toespraken waarin zij steun betuigden aan Kims benoeming in deze functie. Eind september aanvaardden andere gemeentelijke en provinciale conferenties resoluties van gelijke strekking. Tijdens een vergadering op 22 september schaarden afgevaardigden van het Koreaanse Volksleger bij de KWP zich eveneens achter Kims voordracht voor het leiderschap van de partij.

Kim Jong Il gekozen tot secretaris-generaal KWP

Op 8 oktober maakte *KCNA* bekend dat Kim Jong Il was gekozen tot KWP-secretaris-generaal Het persbureau berichtte dat een 'golf van vreugde' door de straten van de hoofdstad Pyongyang rolde nadat het nieuws was bekendgemaakt..

(Vorber.pag. 413/3 e.v.-1997)

KOREA (ZUID)

STRAFVERMINDERING VOOR OUD-PRESIDENTEN GEHANDHAAFD

Op 18 april 1997 handhaafde het Hooggerechtshof de gevangenisstraffen waartoe de oud-presidenten Roh Tae Woo en Chun Doo Hwan in 1996 maren veroordeeld wegens hun aandeel in de militaire staatsgreep van 1979, de bloedige onderdrukking van de Kwangju-opstand in 1980 en de vorming van een onwettig steekpenningenfonds.

Eind augustus 1996 was Chun ter doodl veroordeeld en Roh tot 22 jaar gevangenisstraf (zie pag. 130/1 e.v.-'97) Zij hadden beroep tegen de vonnissen aangetekend en in december 1996 had een hof van beroep Chuns doodstraf omgezet in levenslange gevangenisstraf en de gevangenisstraf van Roh teruggebracht naar zeventien jaar. Het Openbaar hlinisterie (OM) was tegen deze strafvermindering in beroep gegaan

De Noord-Koreaanse 'Geliefde Leider' Kim Jong Il (m.)inspecteert op 28 september 1997 in de hoedanigheid van opperbevelhebber van het Koreaanse Volksleger (KPA)legereenheid 376.
Foto EPA

Botsingen bij Kwangju-herdenking

Op 17-18 mei kwam het tot botsingen tussen studenten en de politie bij de Chosun-universiteit in de zuidwestelijke stad Kwangju. De onlusten braken uit tijdens de herdenking van de bloedbad dat het leger onder studenten en burgers had aangericht hij i e onderdrukking van de Kwangju-opstand in 1980. De herdenkingsplechtigheid werd voor het eerst bijgewoond door hoge Zuid-Koreaanse functionarissen.

ONTWIKKELINGEN IN HANBO-SCHANDAAL

Chung Tai Soo. oprichter en eigenaar van de staal- en bouwchaebol Hanbo die het middelpunt vormde van een financieel en politiek schandaal (zie 417/1 e.v.-'97). bekende op 7 april dat een aantal politici donaties van hem had ontvangen. Hij ontkende echter dat het ging om steekpenningen om overheidsgoedkeuring voor bankleningen te krijgen. Chung gaf toe dat hij verschillende politici had gevraagd hem een dienst te bewijzen door banken ertoe over te halen Hanbo leningen te verstrekken en door te voorkomen dat er in de Nationale Assemblee vragen over leningen aan zijn onderneming zouden worden gesteld.

Chung legcle zijn bekentenis af tijdens een hoorzitting op 25 april van een parlementaire commissie die het Hanbo-schandaal onderzocht. De hoorzitting werd rechtstreeks uitgezonden vanuit een gevangenis in Seoel. waar hij in afwachting van zijn proces werd vastgehouden op beschuldiging van verduistering.

Op 25 april verscheen Kim Hyun Chul. de zoon van president Kim Young Sam, voor de parlementaire onderzoekscommissie. Zijn naam was genoemd in verband met het Hanbo-schandaal, maar hij had hardnekkig ontkend over de schreef te zijn gegaan (zie pag. 418/1 e.v.-'97). Tijdens de hoorzitting legde Kim een getuigenis af, waarin hij ontkende zich schuldig te hebben gemaakt aan vergaande beïnvloeding, zoals de oppositie beweerde. Hij bood echter zijn excuses aan voor zijn .arrogante' gedrag en aanvaardde de verantwoordelijkheid voor het veroorzaken van 'enorme maatschappelijke beroering'.

Op 30 april werden twee goede vrienden van Kim Hyung Chul gearresteerd op verdenking

van het aanneinen van steekpenningen van zakenlieden die hoopten te kunnen profiteren van Kims invloed. Volgens het openbaar ministerie hadden Park Tae Jung en Kim Hee Chan steekpenningen geaccepteerd van zakenlieden die in aanmerking wilden komen voor overheidsvergunningen voor telcvisiestations.

De *Far Eastern Economic Review* van 1 mei berichtte dat parlementsvoorzitter Kim Soo Han. die op 19 april was verhoord, volgens het openbaar ministerie had bekend een donatie van 50 mln won van Hanbo te hebben ontvangen voor campagnedoeleinden ($: 1 = 894 won op 18 april 1997).

Oud-directeur Park Suk Tae van de Eerste Koreaanse Bank die op 17 april voor de parlementaire onderzoekscommissie was verschenen. pleegde op 28 april zelfmoord. Volgens de krant Cho*sun Ilbo* van 28 april had Park tijdens zijn getuigenis openheid van zaken gegeven over de betrokkenheid van het bureau van de president bij het Hanboschandaal.

Veroordeling Chung Tai Soo en anderen

Op 2 juni achtte de districtsrechtbank van Seoel Chung Tai Soo schuldig aan fraude. omkoping en verduistering en veroordeelde hem tot vijftien jaar gevangenisstraf. Chung had illegale betalingen gedaan aan bankiers en vooraanstaande politici in ruil voor leningen aan Hanbo. hoewel zijn bedrijf niet langer kredietwaardig was. Hij was eind januari gearresteerd. kort nadat Hanbo failliet was gegaan (ziepag. 417/3-'97)

Tijdens het voorlezen van het vonnis werd Chung er door rechtbankpresident Son Ji Yol op gewezen dat zijn vergrijp 'een grote schok bij de Koreaanse bevolking. schade aan de nationale economie en maatschappelijke chaos' had teweeggebracht.

Op 2 juni werd tevens een aantal bankiers en politici veroordeeld tot gevangenisstraffen wegens hun aandeel in het Hanbo-schandaal. Tot de veroordeelden behoorden oud-minister van binnenlandse zaken Kim Woo Suk (vier jaar). oud-ambassadeur van Zuid-Korea in China Hwang Byong Tae (drie jaar). Hong In Kil. een goede vriend van president Kim en parlementslid van de regerende Nieuw Korea Partij (NKP) (zeven jaar). Kwon Ro Gap. een hooggeplaatste medewerker van Kim Dae Jung, leider van de grootste centrumlinkse oppositiepartij. de NCYP (vier jaar). oud-president Shin Kwang Shik van de Eerste Koreaanse Bank (vier laar), oud-president Woo Chan Mok van de Cho Hung Bank (vier jaar) en oud-president Rhee Chul Soo van de Eerste Koreaanse Bank (vijf jaar).
Chung Bo Kun. Chung Tai Soo's oudste zoon en Hanbo-voorzitter. werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf. Degenen die waren veroordeeld wegens het aannemen van steekpenningen. moesten tevens een boete ten belope van het ontvangen bedrag betalen.

CONTROVERSE OVER UITGAVEN VOOR PRESIDENTIËLE VERKIEZINGSCAMPAGNE 1992. STUDENTEN EISEN AFTREDEN KIM

In mei werden president Kim lastige vragen gesteld over de uitgaven voor zijn succesvolle campagne voor de presidentsverkiezingen van eind 1992 (zie pag. 435/1 e.v.-'93). Volgens de oppositie had Hanbo de kas van Kims verkiezingscampagne gespekt in ruil voor overheidssteun bij het afsluiten van bankleningen.

De kwestie werd eind april actueel, toen penningmeester Kim Jae Dok van de regerende Nieuw Korea Partij (NKP) tijdens een persconferentie zei dat de NKP voor de presidentsverkiezingen van 1992 130 mrd won had uitgegeven, drie en een half keer meer dan wettelijk was toegestaan. Kim Jae Dok trok zijn verklaring later in, maar de kwestie werd in de Zuid-Koreaanse media breed uitgemeten.

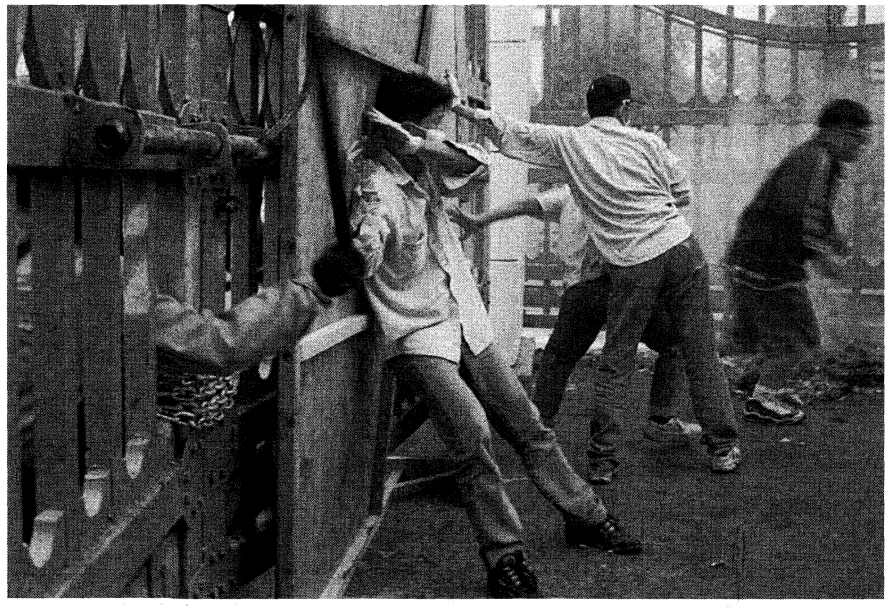
Op 23 mei weigerde president Kim op vragen van verslaggevers aan te geven hoeveel zijn verkiezingscampagne had gekost. Volgens hem was het vanwege 'het ontbreken van een totaaloverzicht' onmogelijk een nauwkeurige kostenopgave te doen. In een televisietoespraak op 30 mei erkende Kim dat de verkiezingscampagne heel veel geld' had gekost, niaar noemde andermaal geen bedrag Hoewel hij er bij de oppositie op aandrong een punt te zetten achter 'oeverloze discussies' over de financiering van verkiezingscampagnes, gingen er steeds meer stemmen op voor een onafhankelijk onderzoek

Studentendemonstraties in Seoel

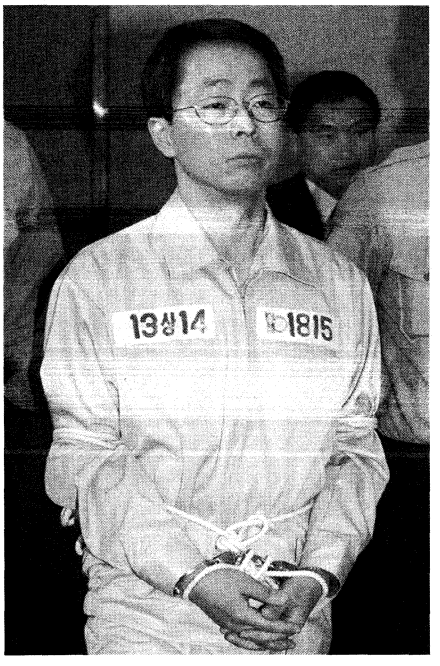
Op 1 juni namen duizenden studenten deel aan demonstraties in de straten en op de universiteiten van de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoel en eisten het aftreden van president Kim. De aanleiding voor de onrust zouden beschuldigingen van de oppositie zijn dat Kim in 1992 grote geldbedragen van Hanbo had geaccepteerd voor zijn presidentiële verkiezingscampagne. In mei had de oppositie de president vragen gesteld over de hoogte van zijn campagne-uitgaven.

De demonstraties zouden zijn georganiseerd door de Koreaans? Fede atie van Universitaire Studentenraden (Hanchongnyon), de Zuid-Koreaanse afdeling van de pan-Koreaanse studentenalliantie Pomchonghangnyon. Op 2 juni kwamen naar verluidt twee politieagenten om het leven bij de ongeregeldheden. In ieder geval zou een van hen door Hanchongnyon-leden zijn doodgeslagen toen hij werd verhoord oin vast te stellen of hij een informant van de politie was.

In verband met de ongeregeldheden werden ruim 1.000 studenten in hechtenis genomen. Op 12 juni ketenden ongeveer dertig studenten zich vast aan de

Een lid van de oproerpolitie probeert op 30 mei 1997, aan het begin van de driedaagse anti-regeïingsdemonstratie op de campus van de Hanyang-universiteit in Seoel. leden van de Hanchongnyon-studentenvakbond te beletten een barricade op te richten. *Foto EPA*

Kim Hvun-Chul begeeft zich op 20 mei 1997 in Seoel onder bewaking op weg naar het Openbaar Ministerie voor verhoor Foto *EPA*

Myongdong-kathedraal in Seoel en maakten bekend in hongerstaking te gaan uit protest tegen wat volgens hen een hetze van de regering tegen Hanchongnyon-leden was.

ZOON PRESIDENT KIM GEARRESTEERD, GEDAGVAARD EN VEROORDEELD

Op 17 mei werd Kim Hyun Chul. de jongste zoon van president Kim Young Sam, gearresteerd. Hij werd beschuldigd van belastingontduiking en het aannemen van in totaal 6.55 mrd won (S 1 = 891,50 won op 16 mei 1997) van zes bedrijven in ruil voor het aanwenden van zijn invloed. Waarnemers waren van oordeel dat de arrestatie van Kim zware schade had toegebracht aan de geloofwaardigheid van de president, hoewel deze herhaaldelijk had ontkend op de hoogtc te zijn geweest van zijn zoons activiteiten.

Aanklacht ingediend tegen Kim Hyun Chul

Op 3 juni werden de 37-jarige Kim Hyun Chul formeel aangeklaagd wegens het aannemen van steekpenningen en belastingontduiking. Het proces tegen hem werd op 23 juni geopend.

Kim werd ervan beschuldigd omgerekend $3.6 mln aan steekpenningen te hebben aangenomen van twee zakenlieden die in aanmerking wilden komen voor overheidscontracten en overheidsvergunningen. Hij werd tevens beschuldigd van het aannemen van $ 3,8 mln in contanten van vier zakenlieden en het witwassen van geld om de belasting te ontduiken.

Veroordeeld tot gevangenisstraf

Kim Hyun Chul werd op 13 oktober door de districtsrechtbank van Seoel schuldig bevonden aan omkoping en belastingontduiking en veroordeeld tot drie jaar cel en een boete van 1,44 mrd won ($ 1 = 964,80 won op 31 oktober 1997) De straf viel aanmerkelijk lager uit dan de door het Openbaar Ministerie geëiste zeven jaar

De arrestatie, dagvaarding en gevangenisstraf van Kim Hyun Chul betekende een ernstige tegenslag voor Kim en zijn regering met het oog op de komende presidentsverkiezingen medio dccember. De goede naam van Kims regering en partij (de NKP) was al eerder in het jaar aangetast door een corruptieschandaal rond het faillissement van de staal- en bouwchaebol Hanbo (zie boven). Kim Young Sams populariteit was zo laag dat Lee Hoi Chang, die Kim in september was opgevolgd als NKP-voo zitter en namens de partij zou deelnemen aan de presidentsverkiezingen, hem op 22 oktober opriep uit de partij te stappen. Kim weigerde, maar een aantal van zijn aanhangers, onder wie NKP-secretaris-generaal Kang Sam Jae(zie onder), verlieten de partij wel uit protest tegen Lee's oproep.

Hoge veiligheidsfunctionaris verdacht van corruptie

Op 19 mei werd Kim Ki Sup, oud-onderdirecteur van het Bureau voor Nationale Veiligheidsplanning en een naaste medewerker van Kim Hyun Chul, gearresteerd. Hij werd op 23 juni er officieel van beschuldigd ongeveer $ 169.000 aan steekpenningen te hebben aangenomen van een zakenman die in aanmerking wilde komen voor een overheidsvergunning voor een kabeltelevisiestation. Kim Ki Sup was eind februari ontslagen (zie pag. 418/3-'97).

De districtsrechtbank van Seoel veroordeelde Kim Ki Sup op 13 oktober tot een gevangenisstraf van anderhalf jaar die drie jaar werd opgeschort. Bovendien kreeg hij een boete opgelegd van 150 mln won.

PRESIDENT KIM VERLEENT GRATIE AAN CHAEBOL-VOORZITTERS

Op 30 september verleende president Kim gratie aan zeven zakenlieden, die in 1996 waren veroordeeld tot voorwaardelijke gevangenisstraffen, nadat zij schuldig waren bevonden aan het betalen van steekpenningen aan oud-president Roh Tae Woo (zie pag 130/2 e.v.-'97)

Onder de zeven personen wier straf was kwijtgescholden, bevonden zich voormalige topfiguren van een aantal belangrijke Zuid-Koreaanse chaebols (industriële conglomeraten). zoals Samsung, Daewoo, Dong-Ah, Dongbu. Jinro, Daelim en Daeho. Zij waren schuldig bevonden aan het storten van bijdragen in een steekpenningenfonds dat Roh tussen 1988 en 1993 zou nebben gevormd.

Het besluit werd allerwegen beschouwd als een aanzet tot een eventuele gratieverlening aan Roh en zijn voorganger Chun Doo Hwan (zie boven), die in 1996 waren veroordeeld tot langdurige vrijheidsstraffen wegens corruptie. muiterij en staatsondermijnende activiteiten. Op 1 september had Lee Hoi Chang publiekelijk opgeroepen Roh en Chun gratie te verlenen vóór het begin van het Choo-Suk-feest (op 15-17 september). In een reactie hierop liet president Kim op 2 september doorschemeren dat hij gratie zou verlenen 'binnen zijn ambtsperiode' maar niet vóór Choo-Suk.

UITSPRAAK OVER HUWELIJKEN TUSSEN NAAMGENOTEN

Op 16 juli oordeelde het Constitutionele Hof dat een wet uit de veertiende eeuw die personen met dezelfde familienaam verbood met elkaar in het huwelijk te treden. een schending was van 'het recht om geluk na te streven' en uiterlijk eind 1998 zou moeten zijn gewijzigd.

De wet was in 1308 ingevoerd ominteelt in geïsoleerde dorpen te voorkomen en had verstrekkende gevolgen gehad in een land waar grote delen van de bevolking dezelfde fainilienaam voerden. Ongeveer 20 procent droeg de familienaam Kim, ongeveer 15 procent Lee en ongeveer 8 procent Park.

REGERINGSWIJZIGING

Op 5 augustus voerde president Kim Young Sam een regeringswijziging door. Hij benoemde onder meer een aantal nieuwe ministers (voor de vorige regeringswijziging in maart. zie pag. 419/2-'97).

De regeringswijziging was naar verluidt bedoeld om vooraanstaande leden van de regerende Nieuwe Koreaanse Partij *(NKP)* vrij te maken met het oog op de presidentsverkiezin-

gen van december 1997. In de nieun-e regering was alleen vice-premier en minister van financiën en economie Karig Kyung Shik een hooggeplaatst NKP-lid.

De portefeuilleverdcling was als volgt:

Premier - Koh Kun: vice-premier. financiën en economie - Kang Kyung Shik: vice-premier. nationale eenwording - Kwon O Kie. buitenlandse zaken - Yoo Chong Ha; binnenlandse zaken - Cho Hae Nyoung+; justitie - Kim Chong Ku*; defensie - generaal Kim Dong Jin; onderwijs - Lee Myong Hyon*; cultuur en sport - Song Tae Ho: landbouw, bosbouw en visserij - Lee Hyo Kye*; handel, industrie en energie - Lim Chang Yuel: voorlichting en communicatie - Kang Bong Kyun: milieu - Yun Yo Chun*: gezondheidszorg en welzijn - Choe Kwang*; arbeid - Lee Ki Ho": hou\\-nijverheid en vr;?-oei- - Lee Hwan Gyun: overheidsbestuur - Sim C Yong*; wetenschap en technologie - Kwun Sook Il: voorlichting - Oh In Whan: maritieme aangelegenheden en visserij - Cho Chong Chi': wetgeving - Kim Ki Suk: aangelegenheden betreffende patriotten en veteranen - Park Sang Bum: eerste staatsminister voor politieke zaken - Hong Sa Tok*: tweede staatsminister voor politieke zaken - Lee Yon Suk*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

Op 11 augustus werd presidentieel secretaris voor internationale veiligheidszaken Chon Pong Kun opgevolgd door Song Min Sun

Wijzigingen in NKP-top

Op 7 augustus, kort na de regeringswijziging, werden tevens wijzigingen in de samenstelling van de NKP-partijtop bekendgemaakt. Kang Sae Jam volgde Park Kwan Yong op als secretaris-generaal van de partij en Lee Hae Koo werd benoemd tot hoofd beleidsvorming van de NKP.

ONTU'IKKELINGEN IN AANLOOP NAAR PRESIDENTSVERKIEZINGEN. KIM DAE JUNG PRESIDENTSKANDIDAAT

Op 19 mei werd Kim Dae Jung. de ervaren oppositieleider, door zijn partij. het Nationale Congres voor een Nieuwe Politiek (NCNP), kandidaat gesteld voor de komende presidentsverkiezingen die stonden gepland voor december 1997. Kim was de eerste officiële presidentskandidaat.

Tijdens de landelijke conventie van zijn partij versloeg Kim zijn enige tegenstander Chyung Dai Chul, een vicevoorzitter van de partij, met 3.223 tegen 4.137 stemmen. Bij de daaropvolgende verkiezingen voor het partijvoorzitterschap werd Kim herkozen door voorzitter Kim Sang Hyun van de adviescommissie van de partij overtuigend te verslaan.

Nominatie presidentskandidaat NKP

Op 21 juli stelde de Nieuw Korea Partij (NKP) Lee Hoi Chang kandidaat voor de presideiltsverkiezingen. Lee was in maart benoemd tot voorzitter van de partij. Zijn voornaamste tegenstander bij de presidentsverkiezingen zou naar werd verwacht Kim Dae Jung zijn. die in mei kandidaat was gesteld door de NCNP.

Aan de eerste interne verkiezingsronde namen zes kandidaten deel. Lee slaagde er in deze eerste ronde niet in een ineerderheid te behalen In de daaropvolgende ronde behaalde hij 6.922 van de 11.344 stemmen. Zijn tegenstander. gouverneur Rhce In Je van de provincie Kyongki, behaalde 4.622 stemmen.

Het was de eerste strijd om de nominatie binnen de NKP waarbij de zittende president geen voorkeur had uitgesproken voor een van de kandidaten. Waarnemers meenden dat de geloofwaardigheid van president Kim Young Sam zozeer was aangetast door recente corruptieschandalen, dat zijn voorkeur voor een kandidaat van nul en generlei waarde zou zijn geweest

In augustus kreeg Lee Hoi Chang zware kritiek te verduren omdat zijn zoons zich aan de dienstplicht zouden hebben onttrokken.

De twee zoons van Lee, econoom Lee Jung Yon en bedrijfskundestudent Lee Sung Yon, waren beiden in 1991 afgekeurd voor militaire dienst omdat hun gewicht benedenmaats u-as Volgens de oppositie hadden de twee broers een vermageringskuur gevolgd om onder militaire dienst uit te komen Tijdens een persconferentie op 3 augustus verwierp Lee deze aantijging. Hoewel hij bezwoer dat zijn zoons op legale wijze waren vrijgesteld van militaire dienst. daalde zijn populariteit door de beschuldigingen van de oppositie.

De *Far Eastern Economic Review* tan 21 augustus stelde dat de beschuldigingen weerklank bij de sluimerende publieke verontwaardiging gevonden' hadden en de eerste zware slag hadden toegebracht aan Lees presidentiële aspiraties

Kans op verkiezingswinst Lee Hoi Chang kleiner geworden

Op 24 september trad president Kim Young Sam af als voorzitter van de regerende NKP Hij werd op 29 september opgevolgd door Lee Hoi Chang. de door de partij genomineerde kandidaat voor de komende presidentsverkiezingen, waarvoor Kim niet verkiesbaar was

Medio september maakte Rhee In Je bekend dat hij van plan was uit de NKP te stappen en als onafhankelijk kandidaat naar het presidentschap mee te dingen. Rhee, die eerder was afgetreden als gouverneur van de provincie Kyongki. was Lee's belangrijkste rivaal geweest in de strijd om de NKP-nominatie voor het presidentschap en zijn besluit om zich in de verkiezingsstrijd te werpen werd beschouwd als een gevoelige slag voor de verkiezingskansen van Lee en de NKP.

Op de NKP-partijconventie op 21 juli 1997 begroet oud-prenlier Lee Hoi-Chang zijn aanhangers na te zijn genomineerd voor de presidentsverkiezingen *Foto* EPA

De presidentskandidaten Kim Dae Jung (l.) en Kim Jong-Pil (r.) maken op 30 oktober 1997 tijdens een verkiezingssymposium in Seoel bekend dat hun partijen, resp. de NCNP en de Verenigd~ Liberaal-Democraten (ULD) samengaan en één kandidaat zullen nomineren voor de presidentsverkiezingen Foto EPA

Rhee's besluit volgde op een vergeefse poging oin Lee opzij te schuiven als de NKP-kandidaat. nadat de partij op 4 september een zware nederlaag had geleden bij tussentijdse parlementsverkiezingen in het district Anyang. De tussentijdse verkiezingen waren afgeschilderd als een vuurproef voor Lee. die in augustus ernstige kritiek over zich heen had gekregen naar aanleiding van beschuldigingen dat zijn zonen zich aan de dienstplicht hadden onttrokken.

NCNP-kandidaat Kim Dae Jung van corruptie beschuldigd

Op 7 oktober maakte Kang Sam Jae bekend dat de NKP bewijsmateriaal had ontdekt waaruit bleek dat de leider van het oppositionele NCNP, Kim Dae Jung, een steekpenningenfonds van ruim 67 mln won had gevormd. Kang zei dat het geld was gestort op 363 valse rekeningen en rekeningen van gevolmachtigden. Kim, de NCNP-kandidaat voor de presidentsverkiezingen, ontkende onmiddellijk alle beschuldigingen die hij afdeed als 'onzin.'

Op *8* oktober maakte het NCNP bekend een aanklacht wegens laster te zullen indienen tegen Kang Sam Jae en Lee Hoi Chang

Procureur-generaal Kim Tae Joung maakte op 21 oktober bekend dat de beschuldigingen van de NKP tegen Kim Dae Jung pas na de presidentsverkiezingen zouden worden onderzocht.

RAPPORT VAN PRESIDENTIËLE COMMISSIE VOOR REORGANISATIE FINANCIËLE SECTOR. OPRICHTING KAMC. MAATREGELEN OM FINANCIËLE CRISIS TE VOORKOMEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Een presidentiële commissie. die in januari was benoemd (zie pag. 417/1 - '97) om vooruitlopend op privatiseringsplannen een onderzoek in te stellen naar de herstructurering van de binnenlandse financiële sector, publiceerde op 14 april een achttienpuntenplan.

Het plan voorzag in meer concurrentie tussen banken, makelaarskantoren en verzekeringsmaatschappijen, maar stelde aanbevelingen voor een grondige reorganisatie van de banksector uit tot eind 1997. De commissie deed tevens het voorstel chaebols de vrijheid te geven meer kandidaten te stellen voor directiefuncties bij banken.

Voorstel 'dubieuze vorderingen'-systeem

Volgens de *Financial Times* van 24 april had het ministerie van financiën op 23 april plannen bekendgemaakt voor een 'dubieuze vorderingen'-systeem om dubieuze vorderingen af te kopen en handelsbanken te behoeden voor faillissement als gevolg van leningen waarvan de rente- en aflossingsverplichtingen niet werden nagekomen. Volgens het ministerie van financiën was met dergelijke leningen een bedrag gemoeid van omgerekend $ 13,5 mrd, ofwel 4,1 procent van het totaal aan leningen dat bij Zuid-Koreaanse banken was afgesloten, hoofdzakelijk door de industriële sector. In de VS, Japan en Zweden was een soortgelijk systeem opgezet om banken van de ondergang te redden, die te grote risico's liepen als de onroerendgoedmarkt zou instorten.
De plannen van het ministerie van financiën voorzagen in de overname en verkoop van in problemen verkerende bankactiva door de Koreaanse Activabeheercorporatie (Korea Asset Management Corporation, KAMC) een overheidsinstelling De KAMC zou een fonds oprichten met een vermogen van 15 mrd won dat werd gefinancierd uit bijdragen van banken. emissie van obligaties en buitenlandse leningen Met middelen uit dit fonds zou de KAMC dubieuze bankvorderingen tegen een gereduceerde prijs overnemen

Op 24 april maakte het ministerie van financiën tevens een plan bekend voor de oprichting van een 'bedrijvenkliniek' om noodlijdende bedrijven te saneren

Het plan werd gepresenteerd op het moment dat bekend werd dat de alcoholchaebol Jinro (s lands zestiende conglomeraat) in ernstige moeilijkheden verkeerde

De banken die Jinro krediet hadden verleend. besloten op *2 i* april de onderneming een noodlening van 73.4 mrd won te verstrekken om een dreigend tekort aan liquide middelen af te wenden. De *Korea Times* van 28 april berichtte dat Jinro in dc problemen was geraakt als gevolg van een explosiere uitbreiding van de bedrijfsactiviteiten.

Chaebol KIA in financiële moeilijkheden

In juli bleef de KIA Group, de op zeven na grootste chaebol van Zuid-Korea, in gebreke bij de afbetaling van ongeveer 277 mrd won aan leningen (b 1 = 892 won op 23 juli 1997). Hierdoor zag de hoofdcrediteur van de chaebol. de Eerste Koreaanse Bank (KFB), zich gedwongen de hulp in te roepen van de Koreaanse Activabeheercorporatie (KAMC) die in april was opgericht naar aanleiding van het faillissement van *de* chaebols Hanbo en Sammi. De Eerste Koreaanse Bank had naar verluidt ongeveer 3,4 mrd won aan insolvente bedrijven geleend, waaronder KIA, *Hanbo*. Sammi en Jinro, tegen een eigen vermogen van ongeveer 1,9 mrd won.

KIA was een van's lands drie grootste autofabrikanten. De Far Eastern *Economic Review* van 31 juli noemde KIA's financiële problemen 'kolossaal' en schatte de totale schuld van de groep op ongeveer 11,8 mrd won.

Akkoord over hulppakket voor banken. Problemen voor KFB

Op 25 augustus presenteerde vice-premier en minister van financiën en economie Kang Kyung Shik een hulppakket ter waarde van omgerekend $ 3.9 mrd om 's lands banksector te hulp te schieten. De Zuid-Koreaanse banken verkeerden in financiële problemen als gevolg van het faillissement van een aantal grote chaebols in 1997. Kang zei

dat financiële hulp aan banken zou worden verstrekt via de Koreaanse Activaheheprcorporatie (KAMC), een overheidsinstelling die in april was opgericht als onderdeel van het 'dubieuze vorderingen'-systeem (zie boven)

De Eerste Koreaanse Bank (Korea First Bank, KFB) zou naar werd verwacht als eerste profiteren van het hulppakket en zou een speciale lening ontvangen van tussen de $ 2 22 en $ 3.34 mrd tegen 8 5 procent rente Evenals een aantal andere banken was de KFR zwaar getroffen door het faillissement van de staal- en bouwchaebol Hanbo begin 1997 (zie pag 417/1 e v - 97) De KFB kreeg erhter een nieuwe tegenslag te verwerken toen in juli de KIA Group in bescherming werd genomen tegen zijn crediteuren nadat zijn schuldenlast a as tastgesteld op ongeveer $ 13,2 mrd Naar werd vermoed had de KFB als hoofdcrediteur van KIA het meest te lijden van deze beschermingsmaatregel

Arbeiders van de KIA-autofabriek binden op 2%oktober 1997 in Kwangmyong rode linten om hun hoofd ten teken dat zij in staking gaan. Foto AFP

Regeringsvoornemen om in te grijpen bij KIA. Uitwerking KIA-crisis op Zuid-Koreaanse economie

De regering maakte op 22 oktober bekend een belangrijk deel van de KIA Group te willen privatiseren. De KIA Group verkeerde al enige maanden in financiële moeilijkheden (zie boven). Met dit besluit kwam de regering volledig terug op haar non-interventiebeleid. In een op 22 oktober uitgevaardigde verklaring zei vice-premier en minister van financiën en economische zaken Kang Kyung Shik dat ingrijpen noodzakelijk was 'omdat het voortduren van de KIA-affaire onherroepelijk zal leiden tot een reeks faillissementen van toeleveranciers en de financiële crisis zal verergeren.'

T701gens het plan wilde de regering dat een rechtbank het bedrijf namens de crediteuren van de KIA Motors Corp. (KMC) - waaronder een staatsbank, de Koreaanse Ontwikkelingsbank (Korea Development Bank, KDB) - onder bewind zou stellen. Als het voorstel eenmaal was geaccepteerd, zou de regering de schuld van KMC van 300 mrd won aan KDB omzetten in een kapitaaldeelneming. KDB zou dan KMCs grootste aandeelhouder worden. met een aandelenkapitaal van ruim 30 procent. KIA's coininerciele autodi\-isie. Asia Motors. zou na onder bewind te zijn gesteld te koop worden aangeboden.

De directie van KIA verwierp het regeringsplan. evenals\wde arbeiders die op 22 oktober onmiddellijk hun werk neerlegden. Zij be eerden dat het plan alleen maar een inleiding was tot een vijandige overname door een concurrent, zeer waarschijnlijk Samsung Motors. Op 29 oktober diende de president van de KIA Group. Kim Sun Hong. zijn ontslag in en riep hij op de staking te beëindigen.

Eerder had de centrale bank op 8 oktober bekendgemaakt ongeveer $ 1,09 mrd te zullen lenen aan negentien investeringsbanken die getroffen waren door de financiele crisis die was veroorzaakt door de ondergang van de KIA Group. De 'slechte' leningen van elk van deze banken bedroegen meer dan de helft van hun kapitaal. Eerder in oktober had de centrale bank ook besloten geld te investeren in plaatselijke verzekeringsmaatschappijen in een poging om de voor hun overleving vechtende investeringsbanken indirect de helpende hand te bieden.

De financiële moeilijkheden van KIA en de Aziatische valutacrisis hadden de groeiende economische problemen van Zuid-Korea verergerd. Op 13 oktober zag het ministerie zich genoodzaakt een pakket maatregelen bekend te maken dat was bedoeld om de effectenbeurs van Seoel. die was gezakt naar het laagste niveau in 55 maanden, er meer bovenop te helpen.
Volgens de *Financial* Times van 14 oktober maakte het verhogen van het plafond voor buitenlandse investeringen in een ter beurze genoteerd bedrijf met ingang van 3 november van 23 naar 26 procent ook deel uit van het pakket maatregelen. Bovendien zou vrijstelling van vermogenswinstbelasting worden verleend aan investeerders uit Japan. Hongkong, Duitsland, Singapore en Luxemburg om meer buitenlands kapitaal aan te trekken.

Twee middelgrote industriële groepen. Taeil Media (een fabrikant van computeronderdelen) en SsangBangWool ('s lands grootste ondergoedfabrikant) vroegen op 15 oktober surseance van betaling aan Deze stap ondermijnde het vertrouwen van de investeerders nog meer. waardoor de beurs verder kelderde

Op 26 oktober ontbood president Kim zijn belangrijkste economische adviseurs voor een vergadering om te na te gaan op welke manier de situatie op de financiële markten zou kunnen worden gestabiliseerd. Maar op 24 oktober zakten de beurs en de won nog verder weg toen het Amerikaanse krediet- en informatiebureau Standard and Poor Zuid-Korea's kredietwaardigheid op de lange termijn verlaagde. Standard and Poor verklaarde dat de verlaging het gevolg was van de reddingsoperatie van KIA door de regering, die volgens het bureau op lange termijn 'ondubbelzinnig negatieve' effecten zou hebben.

AMERIKAANSE WAPENHANDELAAR GEARRESTEERD REGENS SPIONAGE

Op 30 april arresteerde het Bureau voor Nationale Veiligheidsplanning Donald Ratcliffe, een Amerikaanse wapenhandelaar die werkte voor het Californische bedrijf Litton Guidance and Control Systems, wegens de vermeende diefstal van het wapenaankoopprogramma van de luchtmacht. Vier Zuid-Koreanen. onder wie een luchtmachtofficier, werden eveneens gearresteerd op verdenking van

het doorspelen van militaire geheimen aan Ratcliffe Ratcliffe s arrestatie volgde op die van een medewerker van de inlichtingendienst van de Amerikaanse marine in september 1996 wegens verdenking van spionage (zie pag 13213-'97)

AKKOORD OVER DIRECTE COMMUNICATIEVERBINDING MET RUSLAND

Op 8 augustus werd bericht dat de Zuid-Koreaanse minister van buitenlandse zaken Yoo Chong Ha en zijn Russische collega Jewgeni Primakow een akkoord hadden gesloten over de totstandbrenging van een directe communicatieverbinding tussen de twee landen om snel te kunnen reageren op militaire noodsituaties op het Koreaanse schiereiland

AANKOOP FRXSSE RAKETTEN

Op 13 oktober maakte het Zuid-Koreaanse ministerie van defensie bekend liever de Franse Mistral-luchtdoelraketten voor de korte afstand te willen kopen dan de Amerikaanse Stinger- of Britse Starburst-raketten.

Het besluit om de Franse raketten te kopen betekende een belangrijke koerswijziging voor Zuid-Korea dat sinds de jaren vijftig sterk leunde op Amerikaanse technologie, opleidingen en logistieke ondersteuning. De waarde van het contract bedroeg circa 250 inrd won.

(Vor.ber.pag. 415/1 e.v. - 1997)

MACAO

BEGROTING 1998 GEPRESENTEERD

Op 21 oktober 1997 maakte de regering bijzonderheden bekend over de begroting voor 1998. Er werd een groei voorzien van de uitgaven met 3.2 procent tot 10.7 mrd patacas ($ 1.00 = 7.99 patacas op 31 oktober 1997). De begroting zou naar verwachting sluitend zijn, wanneer de stijging van de uitgaven gedeeltelijk werd bekostigd uit een hoger belastingtarief op casino's. Het pakket begrotingsmaatregelen omvatte een investeringsplan ter waarde van 1,9 mrd patacas voor infrastructurele projecten, waaronder een brug tussen Macao en de stad Zhuhai op het Chinese vasteland. De hogere uitgaven waren ook bestemd voor onderwijs, cultuur, gezondheidszorg. sociale zaken, veiligheid en een verhoging van de levensstandaard.

(Vor. ber. pag. 799/3 e.v. - 1996)

NIEUW-ZEELAND

BEGROTING 1994-'98 GEPRESENTEERD

Op 26 juni 1997 de vice-premier en minister van de schatkist Winston Peters zijn eerste begroting in waarbij hij het begrotingsoverschot op NZ$ 1,5 mrd raamde ($ 1 = NZ$ 1.47 op 27 juni 1997), de helft van wat het ministerie van financien in maart had geraamd Ook stelde hij een eerdere prognose van de economische groei in 1997-'98 bij van 3 6 tot 2 4 procent

De lagere ramingen weerspiegelden het afgenomen vertrouwen van het bedrijfsleven en een daling van de kapitaaluitgaven, belastingontvangsten en werkgelegenheid als gevolg van de onzekerheid over toekomstige overheidsuitgaven en een besluit om de beloofde belastingverlagingen uit te stellen (zie pag 48812-'97)

Ondanks de teruglopende belastinginkomsten maakte Peters de eerste fase bekend van een driejarig programma voor extra overheidsuitgaven ter waarde van NZ$ 5 mrd ten behoeve van de gezondheidszorg, het onderwijs en andere sociale projecten. Voor 1997-'98 bedroegen deze extra uitgaven NZ$ 900 mln. vooral ten behoeve van de gezondheidszorg. Dit initiatief was eerder toegezegd als onderdeel van het coalitieakkoord dat in december 1996 tot de vorming van een coalitieregering van de National Party cn New Zealand First had geleid (zie pag. 213/1 e.v.-'97).

Eerder deze maand had Peters van de parlementaire tuchtcommissie een officiële berisping gekregen wegens belediging van een parlementslid (zie pag. 488/2-'97). De commissie had geoordeeld dat zijn gedrag 'onbetamelijk' was geweest. maar verklaarde hem niet schuldig aan minachting van het parlement.

VOORAANSTAAND MAORI-POLITICUS OVERLEDEN

De vooraanstaande Maori-politicus Matiu Rata, overleed op 25 juli op 63-jarige leeftijd. Rata nam in 1963 voor 't eerst zitting in het parlement en bekleedde in de Labourregering van premier Norman Kirk, die op 8 december 1972 aantrad (zie pag. 793/3 - '72) de functie van minister van Maori-aangelegenheden. In 1980 richtte hij een nieuwe politieke partij op, de Mana Motuhake o Aotearoa (Zelfbestuurpartij van Nieuw-Zeeland), die hij zou blijven leiden tot december 1991 toen de partij toetrad tot de Alliantie, een coalitie van centrum-, milieu- en Maori-partijen (zie pag. 290/3 e.v.-'92).

(Vor.ber.pag. 488/2-1997)

NIUE

MARITIEM VERDRAG MET VERENIGDE STATEN

Na bijna tien jaar van technische voorbeieidingen en beraadslagingen tekende Niue op 13 mei 1997 een verdrag met de Vei-enigde Staten (VS) waarin de precieze zeegrens met Amerikaans Samoa werd vastgesteld

REGERINGSWIJZIGING

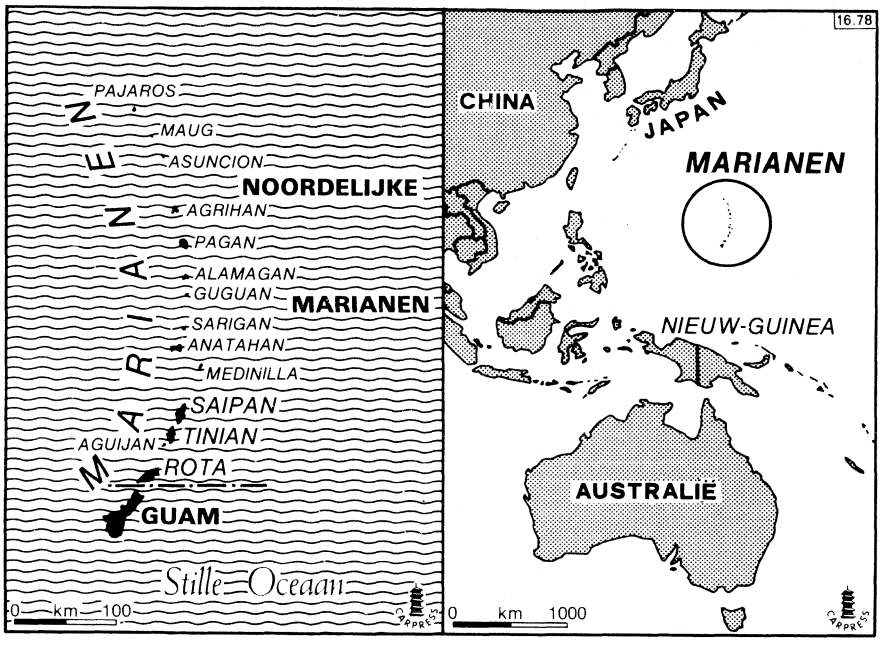
Premier Frank Lui maakte op 1 oktober het ontslag bekend van Terry Coe. de minister van financiën, douane. land- en bosbouw, visserij, openbare werken en P.T.T. Hij werd opgevolgd door Aukuso Pavihi. die in het kabinet al verantwoordelijk was voor de posten nationale planning en economische ontwikkeling. justitie en grondbeheer. handel en scheepvaart, bestuurlijke diensten en de ontwikkeling van de particuliere sector.

(Vor.ber.pag. 303/3 - 1996)

NOORDELIJKE MARIANEN

VLIEGRAMP OP GUAM

Op Guam, het zuidelijkste eiland van de Noordelijke Marianen. de eilandengroep in het westen van de Stille Oceaan, stortte op 6 augustus 1997 een Boeing 747 van de Zuid-Koreaanse luchtvaartmaatschappij Korean Airlines (KAL) neer met 254 mensen aan boord. Het ongeluk vond 's nachts onder slechte weersomstandigheden plaats, tijdens het inzetten van de landing. Van de inzittenden overleefden er in eerste instantie 30 het ongeluk. Helikopters van de 45 km verderop gelegen Amerikaanse luchtmachtbasis Anderson vervoerden 23 gewonden naar diverse ziekenhuizen. De passagiers waren hoofdzakelijk Zuid-Koreaanse toeristen, die op weg waren naar hun vakantiebestemming. Op 7 augustus was het dodental opgelopen tot 227.

Over de oorzaak van het ongeluk was op 11 augustus nog niets met zekerheid te zeggen; onderzoek had inmiddels wel uitgewezen dat de software van een radarsysteem op het vliegveld van Guam, dat vliegtuigen waarschuwt indien ze te laag vliegen, een fout bevatte. Een woordvoerder noemde de computerstoring niet de oorzaak van de ramp, maar een goed functionerend waarschuwingssysteem had die mogelijk wel kunnen voorkomen. Zuid-Koreaanse luchtvaartdeskundigen achtten het nog te vroeg om de ramp te verklaren uit een fout van de piloot. Hans van der Lugt berichtte in *NRC/H'blad* van 6 augustus dat het geleidingssysteem voor landende vliegtuigen op het vliegveld van Guam sedert de maand juli buiten werking was vanwege onderhoudswerkzaamheden en dat piloten afhankelijk waren van een mechanisme dat de afstand tot de landingsbaan aangaf, aan de hand waarvan ze de vlieghoogte tijdens de landing konden bepalen.

Voor Guam, dat behoort tot het grondgebied van de Verenigde Staten (VS), is het toerisme de belangrijkste bron van inkomsten: het tropische eiland is een populaire vakantiebestemming voor Japanners en Koreanen en ontvangt dagelijks meer dan 20 rechtstreekse vluchten uit beide landen.

(Vor.ber.pag. 235/2 - 1996)

PAPOEA-NIEUW-GUINEA

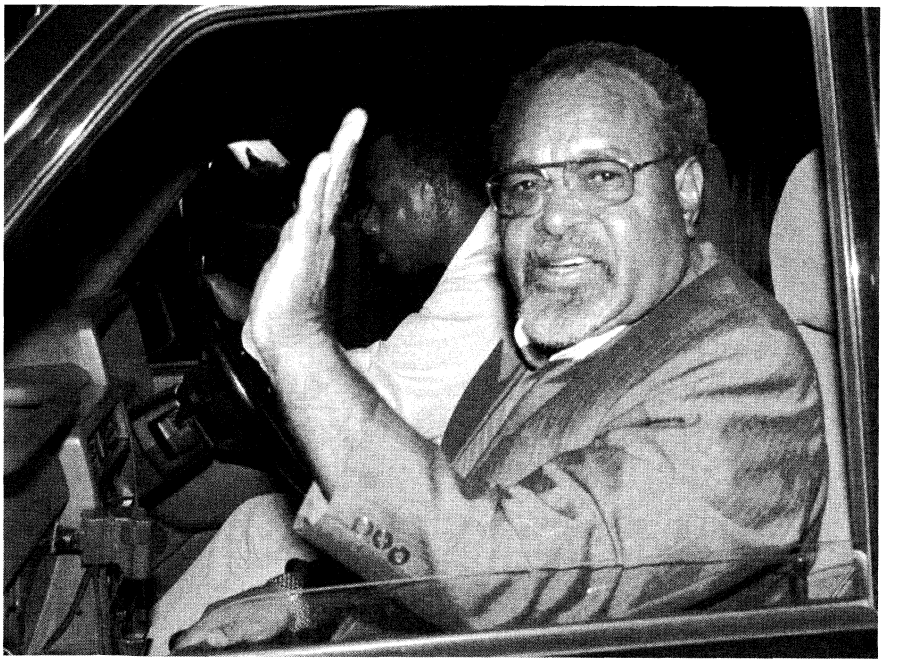
TERUGKEER CHAN, PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Sir Julius Chan maakte op 2 juni 1997 bekend dat hij de rol van premier weer op zich nam. Chan had eind maart moeten aftreden als gevolg van de crisis in verband met het regeringsbesluit om buitenlandse huurlingen in te zetten tegen het rebellerende Revolutionaire Leger van Bougainville (Bougainville Revolutionary Army, BRA) (zie pag. 488/3 e.v.-'97). Hij was opgevolgd door John Giheno, die volgens eerdere verwachtingen zou aanblijven als interim-premier tot aan de parlementsverkiezingen medio juni (zie pag. 490/1-'97).

Chan hervatte zijn functie met het argument dat het onderzoek naar het inhuren van Sandlines (het Britse privébedrijf dat gespecialiseerd was in militaire training en logistiek) hem van blaam had gezuiverd. Later op 2 juni gaf hij het 125 pagina's tellende onderzoeksrapport vrij waarin stond dat er 'geen overtuigend bewijs' van corruptie tegen hem of minister van defensie Mathias Ijape was. De samenstellers van het rapport uitten echter wel kritiek op vice-premier Chris Haiveta (die op 2 juni eveneens zijn functie had hervat) en zeiden dat ze zijn handelwijze verdacht vonden en meenden dat een deel van zijn getuigenverklaring 'onwaar' was, maar dat er onvoldoende bewijs was om hem te vervolgen wegens corruptie.

Giheno bestreed Chans besluit om zijn functie te hervatten, maar zei op 6 juni dat hij zijn plaats zou afstaan. Giheno uitte ook kritiek op Haiveta, de leider van zijn eigen Pangu Pati-partij.

De parlementsverkiezingen begonnen op 14 juni en duurden twee weken, waarbij 2.370 kandidaten om 109 zetels streden. Naar verluidt zou Chans regeringscoalitie er tegen het einde van de maand slecht voorstaan, terwijl Chan zelf zijn zetel dreigde te verliezen aan een kandidaat van de onlangs gevormde Nationale Alliantie (NA), die was opgericht door oud-premier en -Pangu Pati-leider sir Michael Somare.

De oprichter van de Nationale Alliantie, sir Michael Somare (archieffoto van 24 maart 1997). *Foto EPA*

Uitslag parlementsverkiezingen

Partij	Zetels
People's Progress Party (PPP)	16
Pangu Pati (PP)	..
People's Democratic Moveinent (PDM)	9
People's Action Party (PAP)	F
National Alliance (NA)	F
People's National Congress (PNC)	
Melanesian Aiiiance (MA)	4
Peoale's Resource Awareness Party (PRAP)	2
United Party (UP)	2
Overigen	6
Onafhankelijke kandidaten	38
Totaal	1na

NIEUWE LEGERCOMMANDANT

Op 9 juli werd brigadegeneraal Leo Nuia officieel beëdigd als bevelhebber van de nationale strijdkrachten. Hij werd de opvolger van brigadegeneraal Jerry Singherok, die in maart was ontslagen naar aanleiding van het schandaal rond de buitenlandse huurlingen (zie pag. 489/3-'97). Singherok werd op 29 juli aangeklaagd wegens opruiing in verband met zijn rol in de affaire.

GRESSVERDRAG MET SALOMONEILANDEN

Op 10 juli werd in de hoofdstad van de Salomoneilanden. Honiara, een grensverdrag tussen Papoea-Nieuw-Guinea en de Salomoneilanden ondertekend door minister van buitenlandse zaken

De premier van de regeringsgezinde overgangsregering van Bougainville. Gerard Sinato, ondertekent op 18 juli 1997 de Verklaring van Burham in de gelijknamige plaats in Nieuw-Zeeland. *Foto EPA*

Kilroy Genia van Papoea-Nieuw-Guinea en zijn collega van de Salomoneilanden David Sitai Het Basisgrensakkoord kwam voort uit een poging van de be de lar den u u de bilate ale spa nnngen te verminderen die waren ontstaan na herhaalde bewerингen van Papoea-Nieuw-Guinea dat de Salomoneilander steun verleend aan het BRA, en na acties van het leger van Papoea-Nieuw-Guinea op grondgebied van de Salomoneilanden

In het verdrag werd onderstreept dat de Salomoneilanden Bougainville als een integraal onderdeel van Papoea-Nieuw-Guinea erkenden. Beide regeringen zegden tevens toe elkaars territoriale onschendbaarheid te respecteren en de legitieme rechten van de beoners van de grensstreek te erkennen. BRA-leider Francis Ona verwierp het verdrag en beschuldigde de Salomoneilanden van verraad jegens de bevolking van Bougainville.

VREDESBESPREKINGEN BOUGAINVILLE

Op 7-17 juli vonden in de Nieuw-Zeelandse stad Christchurch vredesbesprekingen plaats die een einde moesten maken aan de negen jaar durende afscheidingsstrijd & Bougainville. De besprekingen werden bijgewoond door vertegenwoordigers van de regeringsgezinde Overgangsregering van Bougainville en de zogenaamde Interim-regering van Bougainville alsook door leden van het opstandige BRA, BRA-leider Francis Ona was echter afwezig. Over de onderhandelingen werden geen bijzonderheden bekendgemaakt, hoewel het feit dat alle deelnemers zich bereid verklaarden om opnieuw bijeen te komen, als een teken van vooruitgang werd beschouwd.

Op 24 juli liet het BRA vijf leden van het regeringsleger vrij, die vijf maanden lang in gijzeling waren gehouden. De stap werd door premier Skate toegejuicht als een gebaar van 'menselijkheid (...) en een belangrijk begin van het verzoeningsproces'.

Vooruitgang **bij** vredesbesprekingen

BRA-leider Francis Ona maakte op 26 augustus bekend dat hij zou deelnemen aan de vredesonderhandelingen met de regering van Papoea Nieuw-Guinea in oktober. Ona had eerder geweigerd de besprekingen bij te wonen die in juli in Christchurch waren gehouden, en de daaruit resulterende Verklaring van Burham veroordeeld, waarover in augustus bijzonderheden waren gepubliceerd.

De vice-presiderit van de opstandige interimregering van Bougainville, Joseph Kabui, ondertekent op 18 juli 1997 de Verklaring van Burham. *Foto EPA*

In de Verklaring van Burham, overeengekomen door alle partijen die deelnamen aan de besprekingen in Christchurch, was opgeroepen tot een wapenstilstand, een einde aan de militaire blokkade van Bougainville, de demilitarisering van het eiland en de legering van een vredesmacht in het gebied. Francis Ona had kennelijk zijn verzet tegen de onderhandelingen en het akkoord opgegeven na gesprekken met vooraanstaande BRA-figuren.

Gedeeltelijk bestand

De tweede ronde van de vredesonderhandelingen werd gehouden op 1 oktober, eveneens in het Nieuw-Zeelandse Christchurch. De onderhandelingen eindigden op 10 oktober met de ondertekening van een bestand, maar het Revolutionaire Leger van Bougainville (BRA) bekrachtigde het bestand niet.

Aan de besprekingen werd deelgenomen door zeventig vertegenwoordigers van alle rivaliserende groepen op Bougainville, alsmede vertegenwoordigers van de regering, politie en het leger van Papoea-Nieuw-Guinea. Maar zoals verwacht weigerde BRA-leider Francis Ona om deel te nemen. Krachtens het zogeheten Bestand van Burham besloten de ondertekenaars 'met onmiddellijke ingang voorlopige maatregelen' te

nemen, zoals het afzien van gewapende confrontaties in afwachting van een officiële ontmoeting tussen de regering en rebellenleiders begin 1998

Het dagblad *National* van 14 oktober berichtte dat Ona het verdrag had verworpen. De BRA-leider zou hebben gezegd dat zijn aanhangers niet zouden deelnemen aan het akkoord dat. zo verklaarde hij. 'tot mislukken gedoemd was.' Ook zei hij zich niet verantwoordelijk tc voeien als er gedurende de bestandsperiode slachtoffers zouden vallen.

NIEUWE PREMIER EN REGERING

Na de parlementsverkiezingen van juni (zie boven) werd de burgemeester van Port Moresby, Bill Skate. op 2%juli door hei nieuwe parlement tot premier gekozen. Hij versloeg oud-premier sir Michael Somare met 71 tegen 35 stemmen. Skate volgde de aftredende premier Sir Julius Chan op. die bij de verkiezingen zijn zetel had verloren. evenals enkele leden van zijn regering.

Evenals in het verleden was de verkiezingsuitslag, die op 15 juli werd bekendgemaakt, niet beslissend. omdat geen enkelr partij een duidelijke meerderheid had behaald in het 109 zetels tellende parlement. Er volgde een periode van intensieve politieke touwtrekkerij waarin de verschillende partijen zich inspanden om een levensvatbare coalitie aan te gaan en onafhankelijke parlementsleden voor zich te winnen teneinde zo een werkbare meerderheid tot stand te brengen. De verkiezing van Skate volgde op een akkoord tussen zijn People's National Congress (PNC), de voormalige regeringscoalitie van de People's Progress Party (PPP) en Pangu Pati (PP). en een aantal onafhankelijke parlementsleden.

Begin augustus werden nadere bijzonderheden over de eerste regering van premier Bill Skate bekendgemaakt. Hierin nam Skate enkele leden van de aftredende regering op, onder wie Chris Haiveta, die aanbleef als vice-premier ondanks de kritiek die op hem was geuit door de commissie die een onderzoek instelde naar het inzetten van buitenlandse huurlingen tegen de BRA (zie boven).

De portefeuilles waren op 31 juli als volgt verdeeld:

Premier - William (Bill) Skate+; vice-premier. planning en implementatie - Chris Haiveta+; financiën - Roy Yaki*; landbouw en veeteelt - Andrew Baing+; buitenlandse zaken - Kilroy Genia+; volksgezondheid - Ludger Mondo*; verbindingen - Simeon Wai *; handel en industrie - Nakikus Konga; staatsminister in het bureau van de premier - Sir Pita Lus: onderwijs. cultuur en wetenschap - Gabriel Dusava*; binnenlandse zaken. jeugd en vrouwen - Muki Taranupi*; grondbeheer - Viviso Seravo*; aangelegenheden van Bougainville - Sam Akoitai*: openbare werken - Dibara Yagabo*; olie en energie - Castan Maibawa+; justitie - Jacob Wama*; ambtenarcnzaken- Iaro Lasaro*; industriële betrekkingen - Samson Napo; binnenlandse zaken - Thomas Pelika*; defensie - Mao Zeming*; mijnbouw - Ian Ling-Stuckey*; provinciale en lokale bestuurszaken - Simon Kaumi : handel en toerisme - Michael Nali+: verkeer en burgerluchtvaart - Philemon Embel . milieu en natuurbescherming - Rohert Sakias*; bosbouw - Dokta Fabian Pok; : huisvesting - Robert Nagle: visserij - Kala Swokin*; regeringswhip - Peter Waieng*

* Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

NIEUW ONDERZOEK NAAR INZET BUI. TENLANDSE HUURLINGEN

Op 10 augustus maakte Skate de benoeming van een nieuwe onderzoekscommissie bekend die een onderzoek moest instellen naar de banden van de voormalige regering met Sandlines, het Britse bedrijf dat was gespecialiseerd in militaire training en logistiek. Sandlines was ingehuurd oin buitenlandse huurlingen te leveren die zouden morden ingezet in het conflict met het BRA, De commissie onder leiding van rechter Kubulan Los kreeg uitgebreide onderzoeksbevoegdheden. Zij inoest onder meer onderzoeken of leden van de regering of de strijdkrachten betalingen of steekpenningen hadden ontvangen; of er sprake was geweest van overtredingen van de grondwet, het wetboek van strafrecht of de w-etgeving inzake de overheidsfinanciën: en wat precies Haiveta's rol in de affaire was geweest. De commissie zou naar verwachting op 31 oktober rapport uitbrengen.

Skate was onder druk gezet om een nieuwe onderzoekscoinmissie in te stellen nadat de voor-aanstaande minister van landbouw en veeteelt, Andrew Baing. die lid was van de grootste partij in de regeringscoalitie. de PPP. had verklaard dat Haiveta de bevoegdheden van de oorspronkelijk cominissie had ingeperkt. Haiveta gaf toe dat het mandaat van de oorspronkelijke commissie was ingeperkt. maar beweerde dat dit was gebeurd na een besluit van de regering.

MINISTER VAN FINANCIËN ONTSLAGEN

Op 29 september ontsloeg premier Skate Roy Yaki als minister van financiën. Hij omschreef de maatregel jegens zijn vriend en collega Yaki als 'pijnlijk'. De premier zei dat hem niets anders overbleef omdat Yaki op eigen houtje een uitstapje naar Taiwan had gemaakt tildens een officieel bezoek aan dc najaarsvergaderingen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank in Hongkong Dit bezoek aan Taiwan had de betrekkingen tussen Papoea-Nieuw-Guinea en China in gevaar gebracht Hij wees er evenrrns op dat door Yaki's afuezigheid, die langer uas geweest dan voorzien de voorbereiding van de begroting was vertraagd evenals de overdracht van hulpfondsen aan de door droogte getroffen gebieden (zie onder)

De huidige minister van ambtenarenzaken. Iaro Lasaro. werd benoemd tot opvolger van Yaki op de post financiën: Lasaro had op het PDM-partijcongres van 27-28 september de strijd om het partijleiderschap van Yaki gewonnen. Als nieuwe minister van ambtenarenzaken werd Bernard Mollok benoemd.

HET HELE LAND TOT RAMPGEBIED VERKLAARD VANWEGE DROOGTE

De regering verklaarde op 15 september het hele land tot rampgebied met het oog op de droogte die meer dan 700 000 inwoners van Papoea-Nieuw-Guinea parten speelde De extreme droogte, de ergste in de afgelopen 50 laar, werd toegeschreven aan de klimatologische gevolgen van 'El Nino', de periodieke opwarming van het zeewater voor de kust van Peru, die naar verwachting het lokale weerbeeld tot het eind van het jaar zou beinvloeden

Op 23 september zei de minister van provinciale en lokale bestuurszaken, Simon Kaumi. dat volgens de eerste ramingen de aanvoer van voedsel voor de getroffen gebieden per dag 730 000,00 kina kostte ($ 1,00= 1,47 kina op 26 september 1997). hij voegde eraan toe dat als gevolg van de droogte tot nu toe 73 mensen oin het leven waren gekomen

MINISTER AANGEKLAAGD WEGENS WANGEDRAG

Op 9 oktober bevond een parlementaire onderzoekscommissie minister van onderwijs, cultuur en wetenschap Gabriel Dusava schuldig aan een zeventien punten tellende aanklacht wegens wangedrag. De aanklacht had betrekking op grote voorschotten die hij had ontvangen als minister van buitenlandse zaken in de periode 1991-'94. Dusava was tijdelijk uit zijn functie ontheven. voordat de commissie haar beraadslagingen had geopend.

(Vor.ber.pag. 488/3 e.v.-1997)

INDEX AFLEVERING NR. 3124

ALGERIJE Parlementsverkiezingen 799
Samenstelling nieuwe kabinet-Ouyahia 800
Vrijlating FIS-leiders Hachani en Madani **801**
Toenemend geweld 802
Wapenstilstand AIS 803
Gemeenteraadsverkiezingen 804
Minister van buitenlandse zaken naar Nederland 805
ARGENTINIE Sociale onrust 780
Samenstelling kabinet 781
Partijpolitieke ontwikkelingen 782
Verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden **783**
Betrekkingen met het buitenland **784**
ARUBA Rapport Commissie-Biesheuvel 784
KabNA ondergebracht bij ministerie van binnenlandse zaken 785
Regeringscrisis, vervroegde verkiezingen 786
Eman aangewezen als informateur 787
BRAZILIE Amendement inzake herverkiezing van o m president 787
Benoemingen788
Ontwikkelingen m b t de landhervorming 789
Partijpolitieke ontmikkelingen 790
Bezoek Amerikaanse president Clinton 791
EUROPA Topontmoeting van Midden- en Oost-Europese leiders 753
Tweede Euro-Mediterrane Conferentie 753
Viering 50 jaar Marshallplan 753
EUROPESE UNIE Akkoord over tijdsplanning EMU 754
Ingelaste Eurotop in Noordwijk 755
Top van Amsterdam 755
Trojan nieuwe secretaris-generaal Europese Commissie 757
Presentatie Agenda 2000 757
Datum voor koppeling munten, bijeenkomst ministers van financien 758
EU bereikt akkoord met Boeing 739
GUINEE-BISSAU Nieuwe regering 805
ITALIE Minibegroting 760
Maatregelen tegen werkloosheid 761
Presentatie economisch driejarenplan 761
Lokale verkiezingen 762
Aanbevelingen over grondwetsherziening 762
Presentatie begroting voor 1988 763
Referendum over 'Padania' 763
Venetiaanse separatisten veroordeeld 764
Onderzoek naar vermeende martelingen door Italiaanse militairen **764**
Vonnis in moordzaak Faicone 766
KAMEROEN Parlements- en presidentsverkiezingen 806
Situatie van de mensenrechten **807**
KENIA Voorbereiding parlementsverkiezingen 807
Protesten, concessies regering 808
Betrekkingen met het IMF, anti-corruptiewet 809
Geweld in kustplaatsen **810**
KOREA Overlopers **819**
Ontwikkelingen met betrekking tot vierlandenoverleg 820
Gespannen betrekkingen tussen Noord en Zuid 821
KOREA (NOORD) Berichten over benoemingen in Nooid-Koreaanse leiding 822
Nieuwe berichten over hongersnood, voedselhulp 823
Betrekkingen met Verenigde Staten 824
Kim Jong Il voorgedragen als leider Noord-Korea 825
KOREA (ZUID) Strafvermindering voor oud-presidenten gehandhaafd 826
Ontwikkelingen in Hanbo-schandaal 826
Regeringswijziging 828
Ontwikkelingen in aanloop naar presidentsverkiezingen 829
Rapport van presidentiele commissie hoor reorganisatie financiele sector 830
LIBANON Aankondiging 'revolutie van de hongerigen' 815
Veroordeling leden Japanse Rode Leger 816
Israelische elite-eenheid loopt in de val 817
Sluiting illegale radio- en TV-stations 819
MACAO Presentatie begroting voor 1998 832
MALTA Regeringswijziging 767
BTW afgeschaft 767
MONACO Grimaldi-dynastie viert 700-jarig bestaan 767
NEDERLANDSE ANTILLEN Nederland verliest kortgeding over invoerbeperkende maatregelen van EU voor rijst en suiker van Antillen 791
Antillen weigeren EU-compromisvoorstel te aanvaarden 792
Economische belangen Antillen geschaad 793
NIEUW-ZEELAND Begroting voor 1(107-'0° gepresenteerd **832**
Vooraanstaand Maori-politicus overleden 832
NIUE Maritiem verdrag met VS 832
Regeringswijziging **832**
NOORDELIJKE MARIANEN Vliegramp op Guam 832
PAPOEA-NIEUW-GUINEA Terugkeer van Chan, parlementsverkiezingen 833
Grensverdrag met Salomoneilanden **834**
Vredesbesprekingen Bougainville **834**
Nieuwe premier en regering **835**
Minister van Iinancien ontslagen 835
PORTUGAL Vissersprotest 767
Akkoord over begroting voor 1998 767
SAHARA (WEST) James Baker benoemd tot nieuwe VN-afgezant, besprekingen in Londen en Lissabon 811
Akkoord over referendum 812
SENEGAL Samenstelling kabinet 812
Legeroffensief tegen separatistische rebellen in Casamance 813
SPANJE Onthulling Cesid-documenten 768
Begroting voor 1997 goedgekeurd 768
ETA-geweld, ontvoeringen en moorden leiden tot massale protesten 768
Hervorming arbeidswetgeving 772
Verkiezing van nieuwe oppositieleider 772
Presentatie begroting voor 1998 773
Voorstel om soevereiniteit over Gibraltar te delen 773
SURINAME Nieuwe benoemingen omstreden **794**
Piramidefonds stort in 795
Val regering-Wijdenbosch 796
Waarheidscommissie geinstalleerd 797
Journalist mishandeld 798
TURKIJE Leger zet regering onder druk om oprukkend fundamentalisme tegen te gaan 774
Vervroegde parlementsverkiezingen 776
Yilmaz vormt nieuwe regering 776
Offensief tegen Koerden 778
Betrekkingen met Griekenland 780
ZAMBIA Economische ontwikkelingen 814
Aanslag op oud-president Kaunda 814
Couppoging 815

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118. 1000 BC Amsterdam. Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3605300

O Keesings Historisch Archief
© Keesing's Worldwide, LLC, 7979 Old Georgetown Road, Bethesda, MD 20814, USA.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie. microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel LI

januari/december 1997

Redactie: E. Brouwers (hoofdredacteur), P. Brouwers (eindredacteur), T. Jonkman, A. Wouters (voor België), M. van Hennik (index).

Adres redactie: J.J. Viottastraat 21, 1071 JN, Amsterdam.

Uitgevers: Systemen Keesing B.V., Amsterdam

Administratie Nederland: Systemen Keesing **B.V.,** Hogehilweg 13, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, telefoon (020) 564 12 22.

Administratie België: N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen, telefoon (03) 360 53 00, postrekening 000.0012775-68, bankrekening 408-0004545-51.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijzigingen 4 weken tevoren op te geven, met vermelding van uw abonneenummer.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt maandelijks het belangrijkste politieke en economische gebeuren in de wereld vast. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - **alfabetisch-systematisch** gedeelte (I), een lijst met veel voorkomende afkortingen (II), een naamregister (III) en een jaarkalender (IV).
Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan de ommezijde.

de alfabetisch-systematische index

AFDELINGEN - De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal **AFDELINGEN** gerangschikt. Deze afdelingen omvatten - in alfabetische volgorde - de **LANDEN** en verder onder meer de volgende begrippen: **AFBEELDINGEN (Foto's, Grafieken en Tabellen. Landkaarten), AFRIKA, AMERIKA, AZIE, EUROPA, EUROPA (WEST), INTERNATIONALE ZAKEN, .,MIDDEN-OOSTEN, NECROLOGIEEN EN OCEANIE.**

RUBRIEKEN - De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige **RUBRIEKEN**, t.w. **ALGEMEEN - BUITE - LANDSE BETREKKINGEN - ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN - POLITIEK BINNENLAND.** In de afdeling **INTERNATIONALE ZAKEN** zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d Deze afdeling omvat de volgende rubrieken.
ALGEMEEN - ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN - ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING - ORGANISATIES.

WIJZE VAN INDICEREN - De in KHA opgenomen berichten zijn - zeer kort omschreven - ondergebracht in de desbetreffende, boxengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 - pagina 160, lste kolom).

BELANGRIJKE TEKSTEN - Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).

N

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO)8027, 8038A (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W.-Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève i.z. Indo-China 11381 (1954)

Europees verdrag i.z. de Rechten van de mens 11425 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpact 14451 (1958)

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30 (1961)

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland cn de Sowjet-Unie 480 (1963)

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord i.z. Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag DDR-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

VN-Handvest van de economische rechten en plichten van staten 404/3 e.v. (1975)

Gemeenschapspact België 374/3 e.v. (1977)

Vredesverdrag Egypte-Israël 193/3 e.v. + annexen 846/3 e.v. (1979)

Besluiten Ronde Tafel Conferentie Nederland-Nederlandse Antillen (1983)283/3 e.v. (1984)

Israëlisch-Palestijnse Beginselverklaring over de overgangsregelingen voor de autonomie 787/1 e.v. (1993)

OUDE JAARGANGEN - Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1-1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413-2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843-4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279-5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583-6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789-7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887-9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m L (1961t/m 1997) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). De jaargangen 1977-1982, 1986 en 1989-1997 zijn leverbaar.

I de alfabetisch-systematische index

AFBEELDINGEN

Aartsen, Jozias van: minister van landbouw (Nederland), met Jochen Bochert 370
Abachi, Sani: staatshoofd van Nigeria 35
Abdullah. Farooq: leider JKNC (India) 124; met V.P. Sing 124
Adams, Gerry: lid Sinn Féin (Groot-Brittannië). met Martin McGuinness 562
Afghanistan: twee vrouwen in burqa op 11 november 1996 in Kaboel 116: Talibaanstrijders op 8 augustus 1997 599
Afrika president Paul Biya (Kameroen). VN-secretaris-generaal Kofi Annan en president Gnassingbe Eyadema (Togo) op 26 maart 1997 in Lomé 464
Ahern, Bertie: leider Fianna Fáil (Ierland) 567
Ahmad, Azzam al-: minister van openbare werken (Palestijnse Gebieden). met Massoud Rajavi 271
Ahmar, sjeik Abdullah bin Hussein al-: leider Al-Islah (Jemen) 530
Alarcón Rivera, Fabián: interin?-president van Ecuador 316
Albanië: leiders Forum voor Democratie Fatos Lubonja. Kurt Kola en Daut Gumeni 361; leider OVSE-delegatie Franz Vranitzky. Neritan Ceka (Democratische Alliantie) en Skender Gjinushi (Sociaal-Democratische Partij ban Albanië) 363: twee Albanese marineboten met vluchtelingen lopen op 14 maart 1997 de haven van Brindisi binnen 365: leden PPS-fractie worden op 9 april 1997 beëdigd in de Volksassemblee 367: Fatos Nano (leider Pss), Tristan Shehu (leider PDS) en Skender Gjinushi (leider PSDS) 630
Albright, Madeleine: minister van buitenlandse zaken (Verenigde Staten), met Jewgeni Primakow 351: met Le Van Minh 549
Alema, Massimo d': leider PDS (Italië) 764
Aleman Lacayo. Arnoldo: president van Nicaragua, met Enrique Bolanos 190
Alencar, Marcello: gouverneur van dc staat Rio de Janeiro (Brazilië) 452
Algerije: vrouw brengt op 23 november 1996 haar stem uit in consulaat te Nice 107: familielid brengt laatste eer aan vakbondsleider Abdelhak Benhamouda 391
Alijew. Geidar: president van Azerbajdzjan. met Boris Jeltsin 688
Almunia. Joaquín: secretaris-generaal PSOE (Spanje). met Ramon Rubial 773
Amnuai Virawan, minister van financiën (Thailand) 546
Ancia. Véronique: onderzoeksrechter (België). met Jean Luis Prignon 150
Angola: afgevaardigden UNITA op 9 april 1997 in het parleinent 394
Annan, Kofi: recretaris-generaal VN (Ghana), met Jonas Savimbi 393: met Bill Clinton 550: met Mary Robinson 551
Anyaoku, Chief Emeka: secretaris-generaal Gemebest (Nigeria). met Stan Mudenge 35
Arafat, Yasser: president Palestijnse Gebieden, niet Benjamin Netanyahu 43; met koning Hoessein 50; met Yukihido Ikeda 51: met Ryutaro Hashimoto 59; met Benjamin Netanyahu op 15 januari 1997 in Erez 331; met Boris Jeltsin 333; bij aankomst in Hebron op 19 januari 1997 336: met Osama al-Baz 594; met Saud al-Faisal 732
Aragona, Giancarlo: secretaris-generaal OVSE (Italië) 354
Arantes do Nascimento, Edson ('Pele'): minister van sport (Brazilie), met Bill Clinton 791
Arbel, Edna: openbaar aanklager (Israël), met Elyakim Rubinstein 402
Arbour, Louise: hoofdaanklager Internationaal VN-Tribunaal voor Oorlogsmisdaden in Voormalig Joego-Slavië op 24 januari 1997 in Belgrado 502
Argentinië: Argentijnen herdenken op 25 februari 1997 in Buenos Aires de dood van journalist José Luis Cabezas 379
Arteaga, Rosalia: interim-president van Ecuador, met zus Claudia 317
Arzú Irigoyen. Alvaro: president van Guatemala 716
Astrid: prinses der Belgen 157
Attachi, Khalil: PKK-functionaris (Turkije) 779
Attaf. Ahmed: minister van buitenlandre zaken (Algerije), met Hans van Mierlo 804; met James Baker 811
Aung San Suu Kyi: leider NLD (Myanmar) 205: op 3 februari 1997 in Rangoon 421
Axworthy, Lloyd: minister van buitenlandse zaken (Canada). met en Roberto Robaina 388
Azië: president Bill Clinton (Verenigde Staten), premier Banliarn Silpa-Archa (Thailand), APEC-afgevaardigde Koo Cheng-Fu (Taiwan) en premier Goh Cliok Tong (Singapore) op 25 november 1996 in Subic 275; minister van buitenlandse zaken Qian Qicheii (China), eerste premier en minister van buitenlaiidse zaken Ing Huot (Cambodja) en minister van buitenlandse zaken Domingo Siazon (Filippijnen) op weg naar ARF-vergadering op 27 juli 1997 in Subang Jaya 737
Aznar, José Maria: premier van Spanje. met Armando Calderón Sol 453

Bagosora, Theoneste: genocideverdachte (Rwanda) 653
Baker. James: speciale VN-afgezant voor de Westelijke Sahara (Verenigde Staten), met Ahmed Attaf 811
Balala, sjeik Khalid: leier IPK (Kenia) 809
Baltische Staten: presidenten Lennart Meri (Estland). Guntis Ulmanis (Letland). Algirdas Brazauskas (Litouwen), Aleksander Kwasneiwski (Polen) en Leonid Koetsjma (Oekraïne) op 27 mei 1997 in Tallinn 690
Bánzer Suarez, generaal Jaime: president van Bolivia. met echtgenote 640
Barak, Ehud: leider Arbeidspartij 661
Bari!. generaal Maurice. voorzitter internationale conferentie over Zaïre 40
Barrios de Cliamorro. Violeta: president van Nicaragua. inet José Maria Figuerer 387
Bayas García. Victor Manuel: minister van defensie (Ecuador) 316
Baz. Osama al-: politiek adviseur president (Egypte), met Yasser Arafat 594
Beatrix: koningin der Nederlanden 617: niet Bill Clinton 754
Bedoya, Harold: chef strijdkrachten (Colombia). met Güillermo Alberto González Mosquera 383
Behr. Raul: zoon slachtoffer decembermoorden (Suriname), met Hans van Mierlo 798
België: 'Witte Mars' op 20 oktober 1996 in Brussel 156: protestmars op 16 maart 1997 in Brussel tegen sluiting Renault-fabriek 372: netto financieringsbehoefte of -vermogen overheid 494: BBP en belangrijke bestedingscategorieen tegen vaste prijzen 496: demonstratic in Tubeke op 2 februari 1997 tegen sluiting staalbedrijf 497: de vaders van An en Eefje Paul Marchal en Jan Lainbrecks (met echtgenote) en de vader van Kim en Ken Heyrman op 15 april 1997 in Brussel 681
Belka, Marek: minister van financiën (Polen), met Grzegorz Kolodko 235
Bell. Martin: onafhankelijk Lagerhuislid (Groot-Brittannië), met dochter Melissa 554
Belo, Carlos Felipe Ximenes: bisschop van Dili (Indonesië). inet José Ramos Horta 141: inet Soeharto 281
Bensalah. Abdelkader: leider Nationale Overgangsraad (Algerije) 392
Bergier, Jean-François: voorzitter onderzoekscommissie (Zwitserland) 242
Bertinotti, Fausto: secretaris-generaal RC (Italië) 763
Bhoetto. Benazir: voormalig premier van Pakistan 207
Bhoetto. Ghinva: lijsttrekster PPP-Shaheed Bhoetto (Pakistan) 481
Biesheuvel, Barend: voorzitter Adviescommissie Samenwerking Aruba-Nederland (Nederland). inet Henny Eman 785
Biya, Paul: president van Kameroen 806
Bizimungu, Pasteur: president van Rwanda 38
Bokasta, Jean-Bedel: voormalig keizer van Centraal Afrikaanse Republiek 321
Bolanos. Enrique: vice-president van Nicaragua, met Arnoldo Aleman Lacayo 190
Bolger, Jim: premier van Nieuw-Zeeland 213
Bolivia: pretidentskaiididaat van het Geweten van liet Vaderland Remedios Loza met partijgenoten Gonzalo Ruíz Paz en Veronica Palenque 638
Bolkenstein, Frits: VVD-fractieleider (Nederland) 610
Bolkia, Hassanal: sultan van Broenei. niet koningin Hajah Mariam 471
Boraine, Alex: vice-voorzitter Commissie van Waarheid en Verzoening (Zuid-Afrika) 195
Borchert, Jochen: minister van landbouw (Duitsland). inet Jozias ban Aartsen 370
Bosnië-Herzegovina: leden van Fins forensisch-geneeskundig team graven op 5 juli 1996 stoffelijke resten op bij Gravice 70; leden van het presidium Momcilo Krajisnik, Alija Izetbegovic en Kresimir Zubak 73: Krerimir Zubak. Alija Izetbegovic. Momcilo Krajisnik en minister van buitenlandse zaken Jadranko Prlic op 30 mei 1997 in Sintrd 501
Bossi, Umberto: leider FN (Italie) 763
Boulle, Jean-Raymond: functionaris AMF (Canada). inet Ferdiiiand Mwana Naga Mawampanga 584
Bourlet, Michel: procureur des Konings (Belgie), inet Jacques Langlois 681
Boyle, generaal Jean: stafchef strijdkrachten (Canada) 22
Brokaj. Sabit: minister van defensie (Albanië). met Luciano Forlani 633
Bruton. John: preniier van lerland, niet Mary Robinson 566
Bucaram Ortíz. Abdalá: oud-president van Ecuador. niet vrouw en twee zoons 643
Bukman. Piet: voorzitter Tweede Kamer (Nederland) 257
Buyoya, Pierre: president van Boeroendi. inet Ndugu Benjaiiiin Mkapa 462

Calderón Sol, Armando: president van Ei Salvador, niet José Maria Aznar 453
Calle, Humbcrto de la: vice-president van Colombia 95
Caindessus. Michel. directeur IMF (Frankrijk), met René Preval 184: nier Boris Nemtsow 446
Canada: Jean Chrétien (Liberale Partij), Jean Charest (Conservatieve Partij). Preston Manning (Hervormingspartij). Alexa McDonough (Nieuwe Democratische Partij) en Gilles Duceppe (Bloc Québécois) vóór deelname aan verkiezingsdebat op 12 mei 1997 641; minister van buitenlandse zaken Lloyd Axworthy, premier Jean Chrétien. gouverneur-generaal Romeo LeBlanc, hoofd van de Raad van de Schatkist Marcel Masse. minster van financiën Paul Martin. minister voor internationale samenwerking en de Franstalige gemeenschap Diane Marleau en ininister van defeiirie Arthur Eagleton 642
Cárdenas Solorzano, Cuauhrémoc: PRD-kandidaat voor burgemeesterschap Mexico-Stad (Mexico), niet echtgenote 722
Carpenter, Susan: woordvoerster van Paula Jones (Verenigde Staten). met Paula Jones 578
Castro Ruz. Fidel: president van Cuba, met paus Johannes Paulus II 100
Centraal Afrikaanse Republiek: Franse parachutisten in Bangui op 13 januari 1997 322
Cerpa Cartolini, Néstor: leider MRT.4 (Peru) 459
Chan. Sir Julius: premier van Papoea-Nieuw-Guinea 488
Chand. Lokendra Bahadur: premier van Nepal 344
Chang Hsiao-yen. John: rninister van buitenlaiidse zaken (Taiwan). met Nelson Mandela 198
Chaovalit Yongchaiyut. generaal: leider NAP (Thailand). niet Chatichai Choonhaven 210
Chapinan, Ben: parlementslid Labour Party (Groot-Brittaiinië). met John Prescott 300
Chatichai Choonhaven: leider Chart Pattana (Thailand). met Chaovalit Yongchaiyut 210
Chea Sim: interim-staatshoofd van Cambodja, niet Hun Sen 741
Cheng, Andrew: afgevaardigde DP in Wetgebende Raad (Hongkong) 343
Chen Tsang-hung: afgevaardigde KMT (Taiwan), met Ting Yung-sun 137
Chien Hsi-chieh: afgevaardigde DPP (Taiwan) 136
China: preniier Li Peng. parlementsvoorzitter Qiao Shi en president Jiang Zemin op 11 maart 1997 in Beijing 535: minister van buitenlandse zaken Qian Qichen. ambtgenoot Madeleine Albright (Verenigde Staten) en aiiibassadeur William Sasser (Verenigde Staten) op 24 februari 1997 in Beijing 539: presidenten Askar Akajew (Kirgizstan), Noersoeltan Nazarbajew (Kazachstan). Jiang Zemin. Boris Jeltsin (Rursische Federatie) en Imamoli Rachmonow (Tadzjikistan) op 24 april 1997 in Moskou 540: delegatieleiders voorbereidende besprekingen vierlandenoverleg: plaatsvervangend onderiiiinister van buitenlandse aangelegenheden betreffende Oost-Pizie en het Stille Zuidzee-gebied Charles Kartniaii (Verenigde Staten), onderminister van buitenlandse zaken Song Young Shik (Zuid-Korea), onderininister van buitenlaiidse zaken Chen Jian en onderminister van buitenlandse zaken Kim Kye Kwan (Noord-Korea) op 18 september 1997 in New York 820
Chirac. Jacques: president van Frankrijk, met Li Peng 541
Choedoherdijew. kolonel Machmoed: leider opstandelingen (Tadjikistan) 746
Chrétien. Jean: premier van Canada, inet Eduardo Frei

Ruíz-Tagle 315; met Bill Clinton 383
Chiluba. Frederick: president van Zambia 814
Ciller, Tansu: vice-premier van Turkije, met Necmettin Erbakan 777
Ciorbea, Victor: premier van Roemenië 237
Clark. Helen leider Labour-partij (Nieuw Zeeland). met Judith Tizard 213
Clerck. Stefaan de: minister van justitie (België) 154
Clinton, Bill: president van de Verenigde Staten, met Jean Chrétien 383; met Kofi Annan 550; met koninpin Beatrix 754: met Edson Arantes dn Nascimento ('Pele') 791
Coetsee, Henrik J.: senaatsvoorzitter (Zuid-Afrika), met Nelson Mandela 521
Connerotte. Jean-Marc: onderzoeksrechter (België) 153
Constantinescu, Emil: leider DCR (Roemenië) 237
Crvenovski, Branjo: premier van Macedonië, met Radoje Kontic 87
Cyprus Grieks-Cyprische demonstranten worden op 11 augustus 1996 tegengehouden door Turks-Cyprische agenten 296; Turks-Cyprische leider Rauf Denktash. president Suleyman Demirel (Turkije). parlementsvoorzitter Mustafa Kalemli (Turkije), Necmettin Erbakan (Turkije) en stafchef Ismail Hakki Karadayi (Turkije) op 20 januari 1997 in Ankara 297

Dalai Lama (Tenzin Gyatso): geestelijk Icidcr Tibet (China). met Lee Teng-hui 347
Déby, Idriss: president van Tsjaad 33
Der'i, Aryeh: leider Shas-partij 200
Di Rupo, Elio: vice-premier van België 151
Djabella. Abdellah: leider Ennahdah (Algerije) 106
Djatsjenko, Tatjana: adviseur van de president (Russische Federatie) 711
Djindjic, Zoran: oppositieleider en burgemeester van Belgrado (Joego-Slavië) 512
Djwalapersad, Marijke: parlementsvoorzitter (Suriname), met Atta Mungra 796
Dobrew, Nikolaj: voormalig premier van Bulgarije 228
Doi, Takako: leider SDJP (Japan) 61
Dokle. Namik: fractieleider PSS (Albanië) 632
Dolly: gekloond rchaap (Schotland) 491
Dorrell. Stephen: lid Conservatieve schaduwkabinet (Groot-Brittannië) 559
Doria Medina. Samuel: vice-presidentskandidaat voor de Beweging van Revolutionair Links (Bolivia), met Jaime Paz Zamora 639
Dostam, generaal Abdul Rashid: krijgsheer en leider Nationale Islamitische Beweging 114
Douste-Blazy, Philippe: minister van cultuur (Frankrijk). met Gérard Paquet 375
Drnovsek, Janez: premier van Slovenië 88
Duhalde. Eduardo: gouverneur van Buenos Aires (Argentinië), met echtgenote Hilda 782
Duisenberg, Wim: president De Nederlandsche Bank, met A.H.E.M. Wellink 294
Duitsland: minister van financiën Theo Waigel, bondskanselier Helmut Kohl en minister van arbeid Norbert Blüm op 13 september 1996 tijdens debat over begroting voor 1997 79; werknemers VW demonstreren op I oktober 1996 in Saarlouis tegen verlaging uitkeringen bij ziekte 80; Theo Waigel, fractieleider CDU/CSU Wolfgang Schauble en FDP-fractieleider Hermann Otto Solms 503
Dutroux, Marc: verdacht van misbruik van en moord op kinderen (België) 686

Ebtekar, Massoumeh: vice-president en hoofd van het milieubureau (Iran) 659
Egypte: reddingswerkers doorweken op 28 oktober 1996 ingestort flatgebouw in Heliopolis 199; president Hosni Mubarak, premier Netanyahu (Israël) en politiek adviseur David Bar-Ilan (Israël) 593
Ekeus, Rolf: hoofd speciale VN-commissie (Zweden). met Riyad al-Qaysi 272
Eman, Henny: premier van Aruba. met Barend Biesheuvel 785
Enuma. Walter: comniandant strijdkrachten (Papoea-Nieuw-Guinea) 490
Eran, Oden: ainbarsadeur in Jordanie (Israël). met Fayez Tarawneh 661
Erbakan, Necmettin: premier van Turkije, met Hasran Ebrahim Habibi 310; met Moamer al-Khadafi 312; met Tansu Ciller 777
Ergul, Sahri: sociaal-democratische afgevaardigde in parlement (Turkije) 778
Ershad. Hussein Mohammed: leider JD (Bangladesh). met Anwar Hussain Manju 339
Europa: familieportret ministers van buitenlandse zaken EU op 7 september 1996 in Tralee 161; premier John Bruton (Ierland). president Jacques Chirac (Frankrijk). bondskanselier Helmut Kohl (Duitsland), president Marti Ahtisaari (Finland) en ministers van buitenlandse zaken Klaus Kinkel (Duitsland), Dick Spring (Ierland). Hans van Mierlo (Nederland) en Jacques Poos (Luxemburg) op 5 oktober 1996 in Dublin 163; familieportret EU-ministers van landbouw op 24 september 1996 in Killarney 166; familieportret Oost- en Midden-Europese leider op topontmoeting in Vilnius op 5 september 1997 753: familieportret EU-ministers van Financiën op 6 april 1997 in Noordwijk 755: premier Martii Ahtisaari (Finland), premier Romano Prodi (Italië), voorzitter Europese Commissie Jacques Santer (Luzemhurg), premier Wim Kok (Nederland), president Jacques Chirac (Frankrijk). Europees Commissaris Hans van den Broek (Nederland), bondskanselier Helmut Kohl (Duitsland) en premier Viktor Klima (Oostenrijk) op top in Amsterdam op 17 juni 1997 756

Fabius, Laurent: voorzitter Nationale Assemblee (Frankrijk) 696
Faisal. Saud al- minister van buitcnlandce raken (Saoedi-Arabië). met Yasser Arafat 732
Fallahiyan, Ali: ininister van voorlichting en veiligheid (Iran) 398
Farrakhan. Louis: moslimleider (Verenigde Staten). met Moamer al-Khadafi 261
Fernández, Leonel: president van de Dominicaanse Republiek. met Alberto Keinya Fujimori 715
Fernández Meijide, Graciela: parlementskandidaat van de Alliantie voor Werk. Onderwijs en Gerechtigheid (Argentinië) 783
Figueres, José Maria: president van Costa Rica. met Violeta Barrios de Chamorro 387
Filali. Abdellatif: premier van Marokko. met Moboetoe Sese Seko 266; met Jaime Gama 652
Filippijnen: rtamleden van het Ifugao-bergvolk op 21 mei 1997 in Baguio 665; drie leden van de defensiecommissie van het Huis van Afgevaardigden beklimmen op 17 mei 1997 Scarborough-rif 666; inwoners van Jolo bewijzen laatste eer aan vermoorde bisschop Benjamin de Jesus 667
Fino. Bashkim: premier van Albanië, met Romano Prodi 365
Fischler, Franz: EU-commissarir voor landbouw (Oostenrijk), met Charles Weissmann 166
Forlani, Luciano: bevelhebber internationale vredesmacht in Albanië (Italië). met Sabit Brokaj 633
Frankrijk: Boubakar Diop, vertegenwoordiger illegale Afrikanen, met bemiddelaars 11; vakbondleiders Guy le Nouannic. Nicole Notat, Michel Deschamps en Marc Vilhenot tijdens protestmars op 17 oktober 1996 in Parijs 12; president Jacques Chirac en amhtgenoten Omar Bongo (Gabon), Blaise Compaore (Burkiiia Faso), Idriss Déby (Tsjaad) en Miguel Trovoada (Sao Tomé en Principe) op 5 december 1996 in Ouagadougou 256; woordvoerster Groenen Dominique Voynet. eerste secretaris SP Lionel Jospin. voorzitter Bond van Mensenrechten Henri Leclerc en secretaris-generaal PCF Robert Hué op 29 maart 1997 in Straatsburg 374; voorzitter SOS-Racisme Fode Sylla, regisseur Bertrand Tavernier en zanger Patrick Bruel tijdens demonttratie tegen verscherping vreemdelingenwet op 22 februari . 1997 in Parijs 375: premier Lionel Jospin met kabinetsleden Martine Aubry, Elisabeth Guigou, Dominique Voynet. Marylise Lebranchu. Marie-George Buffet en Christian Autter op 12 juni 1997 695
Frei Ruíz-Tagle, Eduardo: president van Chili. met Jean Chrétien 315
Frowick, Robert: hoofd OVSE-commissie in Bosnie 74
Fujimori, Alberto Keinya: president van Peru, met Ruyataro Hashimoto 249; met César Saucedo Sánchez 459; met Leonel Fernández 715
Fuwa. Tetsuzo: leider JCP (Japan) 61

Gallo, Ettore: voormalig president Constitutionele Hof (Italië), met Tullia Zevi 764
Gama, Jaime: minister van buitenlandse zaken (Portugal), met Abdellatif Filali 652
Ganic, Ejup: vice-president moslim-Kroatische Federatie van Bosnië. met Slobodan Milosovic 70
Georgi Gantsjew: kandidaat presidentsverkiezingen (Bulgarije) 225
Georgië: president Edoeard Sjewardnadze, president Wladislaw Ardzinba (Abchazie) en ininister van buitenlandse zaken Jwegeni Primakow (Russische Federatie) op 14 augustus 1997 in Thiisi 701
Garrod, Sir Martin: speciale afgezant EU in Bosnië-Herzegovina (Groot-Brittannie). met Ivan Prskalo 71
Gelbard, Robert speciale afgezant voor Voormalig Joego-Slavië (Verenigde Staten) 516
Ghafourzai, Abdorrahim premier van Afghanistan 599
Ghaus mullah Mohammed interim-minister van buitenlandse zaken (Afghanistan) 115
Ghose Arundhati ontwapenings ambasadeur (India) 141
Gil-Robles Gil-Delgado, José Maria: voorzitter Europees Parlement (Spanje) 369
Gingrich, Newt: voorzitter Huis van Afgevaardigden (Verenigde Staten) 254
Gong Ro Myung: minister van buitenlandse zaken (Zuid-Korea), met Donald Johnston 133
Goh Chok Tong: premier van Singapore, met Ong Teng Cheong 345
Gonzalez Mosquera, Guillermo Alberto: minister van defensie (Colombia), met Harold Bedoya 383
Gorriarán Merlo. Enrique: voormalig guerrillastrijder (Argentinië) met Ana María Sivori 744
Granic. Mate: minister van buitenlandse raken (Kroatië) met Milan Milutinovic 86
Grave. Frank de- staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid (Nederland) 223
Griekenland: premier Kostas Simitis, president Franjo Tudjman (Kroatië) en president Slobodan Milosevic (Joego-Slavië) op 7 augustus 1996 na overleg in Athene 87: boeren blokkeren op 28 november 1996 kruispunt in Larissa 509
Groot-Brittannië: aantallen asielzoekers 1980-1995 15; Orangisten tijdens mars op 9 juli 1996 in Belfast 19: ravage in Belfast na onlusten op 9 juli 1996 19; leden PUP en UDP Hugh Smythe, Gary McMichael, John White en David Ervine poseren voor ambtswoning premier op 22 juli 1996 in Londen 21: stemming in het Lagerhuis over totaalverbod op handvuurwapens op 18 november 1996 299; Michael Hickey. Vincent Hickey, Jim Robinson, Anne Skett en Ann Whelan op 21 februari 1997 301; familieportret nieuwe kabinet op 8 mei 1997 556: Labour-leider Tony Blair, echtgenote Cherie en kinderen Ewan, Nicholas en Kathryn op 1 mei 1997 in Sedgefield 556
Guatemala: URNG-commandanten Ricardo Rosales, Ricardo Ramírez en Jorge Soto op 20 juni 1997 in Guatemala-Stad 717
Gujral, Inder Kumar: premier van India, met Shankar Dayal Sharma 409; op 13 mei 1997 744
Gunawan Mohammad: voorzitter KIPP (Indonesië) 478

Habash. George: leider PFLP (Palestijnse Gebieden) 117
Habibi, Hassan Ebraliim: eerste vice-premier van Iran, met Necmettin Erbakan 310
Hafizullah, Mawlavi: functionaris Talibaan (Afghanistan), met Norbert Holl 116
Hague, William: leider Conservative Party (Groot-Brittannië), met Lord Cecil Parkinson 559
Hajah Mariam: koningin van Broenei, met sultan Hassanal Bolkia 471
Hamanaka, Yasuo: voormalig medewerker Sumitomo N.V. 286
Hammadi, Hamid Yusuf: minister van informatie en cultuur (Irak) 269
Hanley, Jeremy: onderminister van buitenlandse zaken en het Gemenbest (Groot-Britannië), met Chris Patten 342
Hanson, Pauline: leider One Nation Party (Australië) 748
Hariri. Rafiq al-: premier van Libanon, met Basim al-Saba 613; met John Waterbury 818
Harmoko: minister van voorlichting (Indonesië), met Siti Hardiyanti Rukmana Tutut 477
Harriman, Pamela: ambassadeur in Frankrijk (Verenigde Staten) 576
Hashimoto, Ryutaro: premier van Japan, met Yasser Arafat 59; leider LDP 61; met Alberto Keinya Fujiinori 249; met Benjamin Netanyahu 663
Hata, Tsutomo: voormalig minister-president van Japan 285
Hatoyama, Yukio: leider DJP (Japan) 61
Hawatmeh, Nayef: leider DFLP (Palestijnse Gebieden) 337
Hekmatyar, Gulbuddin: premier van Afghanistan 114
Henry, Sir Geoffrey: premier van de Cookeilanden 749
Herman, Alexis: minister van arbeid (Verenigde Staten) 575
Herran Salvatti. Madriano: hoofd Nationaal Instituut voor Drugsbestrijding (Mexico), met Jorge Madrazo Cuellar 457
Herzog, Chaim: voormalig president van Israël 402
Hindi, generaal Amin al-: hoofd Palestijnse Veiligheidsdienst 50

Hoessein: koning van Jordanië. met Yasser Arafat 50: met Abdel-Salam al-Malali 531
Hoessein, Udai: zoon van president (Irak). met Michel Sabbah 527
Ho Jong: afgevaardigde van Noord-Korea bij opening KEDO-werkzaamheden 822
Holbrooke. Richard: afgezant in Bosnië-Herzegovina (Verenigde Staten). met Alija Izetbegovic 69
Holl, Norbert: speciale VN-afiezant voor Afghanistan. met Mawlawi Hafizullah 116
Hongarije: premier Gyula Horn. zijn Roemeense anibtgenoot Nicolae Vacaroiu, ministers van buiten landse raken Theodore Melescanu (Roemenië) en Laszlo Kovacs (Hongarije), presideiit Ion Iliescu (Roemenië) en minister van handel en industrie Tamas Zuchman (Hongarije) op 16 september 1996 in Timisoara 236: demonstratie aanhangers Hongaarse Partij voor Gerechtigheid en Leven op 27 februari 1997 in Boedapest 564
Hoiigkong: parlementsleden Szeto Wah en Yeung Sum leiden op 30 juni 1996 demonstratie tegen Chinese plannen voor voorlopig parlement 53; kandidaten voor *gouverneurschap* SAR op 7 *november* 1996 Peter Woo. Simon Li. Sir Ti Liang Yang en Tung Chee-hwa 56; parlementsvoorzitter Rita Fan. directeur persbureau Xinhua Xhou Nan (China) en directeur Bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao Lu Ping (China) op 25 januari 1997 341: journalist Xi Yang niet zus Win en hoofdredacteur Ming Pao Cheung Kin Por op 25 januari 1997 342: DP-leider Martin Lee. president Bill Clinton (Verenigde Staten) en vice-president Al Gore (Verenigde Staten) op 18 april 1997 in Washington 543
Hoop Scheffer, Jaap de: fractieleider CDA (Nederland) 627
Hotta. Katsuji: voorzitter Cominissie voor Openbare Veiligheid (Japan) 287
Howard, Michael: lid Conservatieve schaduwkabinet (Groot-Brittannië) 539
Hué, Robert: leider PCF (Frankrijk) 14; met Lionel Jospin 694
Hun Sen. eerite premier van Cambodja, met prins Norodom Ranariddh 473: met Chea Sini 741
Hunziker. Evan Carl: zendeling (Vei-enigde Staten). met Bill Richardsoii 129
Husseini, Faisal: minister belast met dossier-Jeruzalem (Palestijnse Gebieden) 334
Hwang Jang-Yop: voormalig lid *secretrais* KWP (Noord-Korca) 411

Ibrahim. Foundi Abdallah: leider separatisten Anjouan (Comoren) 728
Ide Shoichi: leider Sakigake (Japan) 61
Ieng Sary: voormalig leider Rode Khmer (Cambodja) 202
Ignatiew. Serge;: economisch adviseur van presideiit Jeltsin (Russische Federatie) 175
Ing Huot: eersre premier en minister van buitenlandse zaken (Cambodja) 741
IJsland: vulkaan Bardarbunga 448
Ikeda. Yukihiko; minister ian buitenlandse zaken (Japan), met Yasser Arafat 51: met Boris Nemtsow 677
India: president Shankar Dayal Sharma met ambtgenoot Jiang Zemin (China) en premier H.D. Deve Gowda 123
Indonesië: voorzitters toegestane politieke partijen Soerjadi (PDS), Harmoko (Golkar) en Ismail Hasan Matareum (PPP) 474: voorzitter Budiman Sudjatmiko en vijf andere PRD-leden op 14 april 1997 in Jakarta 475
Internationaal: onderminister van buitenlandse zaken voor politieke zaken Peter Tarnoff (Verenigde Staten). minister van justitie Janet Reno (Verenigde Staten). minister van binnenlandse zaken Jean-Louis Debré (Frankrijk), minister van buitenlandse zaken Hervé de Charette (Frankrijk) en minister van binnenlandse zaken Michael Howard (Groot-Brittannië) tijdens G-7-top op 30 juli 1996 in Parijs 142: ministers van buitenlandse zaken Muhammed Said Kazim al-Sahhaf (Irak) en Ali Akbar Velayati (Iran) en afgevaardigde Husein Zivalj (Bosnië-Herzegovina) tijdens OSC-bijeenkomst op 9 december 1996 in Jakarta 291; onderminister van buitenlandse zaken voor mondiale aangelegenheden Timothy Wirth (Verenigde Staten), Onderminister van milieu Bernt Bull (Noorwegen) en onderminister van buitenlandse zaken Sergei Krylow (Russische Federatie) op 19 september 1996 in Ottawa 349: paus Johannes Paulus II, FAO-directeur-generaal Jacques Diouf, premier Romano Prodi (Italië) en VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali op 13 november 1996 in Rome 349; president Bill Clinton (Verenigde Staten), met ambtgenoten Boris Jeltsin (Russische Federatie, en Martii Ahtisaari (Finland) 352; preniiers Jean-Luc Dehaene (België), Wim Kok (Nederland), Antonio Guterres (Portugal) cn Jean-Claude Juncker (Luxemburg) 334: G-7-iiiinisters van financiëii Hiroshi Mitsuzuka (Japan), Paul Martin (Canada). Jean Arthuis (Frankrijk), Theo Waigel (Duitsland), Rohert Rubin (Vereiiigde Staten), Carlo Azeglio Ciampi (Italië) en Kenneth Clarke (Groot-Brittannië) 491, familieportret D-8-oprichtingsbijeenkomst 600: minister vaii defensie Adolf Ogi (Zwitserland), generaal-majoor Arthur Liener (Zwitserland) en NAVO secretaris-generaal Javier Solana op 18 juni 1997 in Brussel 612: presidenren nieuwe NAVO-lidstaten Aleksander Kwasniewski (Polen). Václav Havel (Tsjechië) en Arpad Göncz (Hongarije) op 8 juli 1997 in *Madrid* 613
Irak: president Saddam Hoesseiii met echtgenote Sajida en oudste zoon Udai 271
Israël: demonstranten voor sluiting tunnel tip 28 september 1996 in Tel Aviv 44: Roni Bar-Oii (genomineerd als procureur-generaal), Avigdor Liebermann (chef staf premier Netanyahu), Shas-leider Aryeh Der'i en Ehud Olmert (burgemeester van Jeruzalem) op 21 januari 1997 200; premier Netanyahu. burgemeester Olmert en loco-burgemeester Meir Porush 400: preniier Netahyahu, koning Hoessein (Jordanië) en minister van buitenlandse raken David Levy op 16 maart 1997 in Moshav *Tzelafon 401*: premier Netanyahu. politiek adviseur David Bar-Ilan en president Hosni Mubarak 593
Italië: leden van de verbannen koninklijke familie Emanuele Filiberto. Maria Doria en Vittorio Emanuale di Savoia in Lugano 765
Izetbegovic. Alija: president van Bosnië-Herzegovina. met Richard Holbrooke 69: met Kresimir Zubak 75

Jagoda, Rernhard: hoofd Federale Arbeidsbureau op 6 februari 1997 503
Jankovic, Vukasin: minister van binnenlandse zaken (Joego-Slavië), met Manfred Kanther 83
Japan: premier Ryutaro Hashimoto. minister van internationele handel en industrie Shtnji Sato en minister van buitenlandse zaken Yukihiko Ikeda 282; leden van liet Rode Leger Masao Adachi. Huriio Wako, Kozo Okamoto en Kazuo Tohiro op 9 juni 1997 in Beiroet 468: leden vaii de Raad voor Hervorming van het Fiscale Stelsel Katsuhiko Shirakawa (minister van binnenlandse zaken), Hiroshi Mitsuzuja (minister van financiëii), Ryutaro Hashimoto (premier) en Seiroku Kajiyama (eerste kabinetssecretaris) op 3 juni 1998 in Tokio 674
Jastrzjembski. Sergej: woordvoerder president Jeltsin (Russische Federatie) 174
Jayakumar. Shanmugam: minister van buitenlandse zaken (Singapore), met Hans van Mierlo 406
Jeltsin, Boris: president van Russische Federatie 178: met Yarser Arafat 333; met Aleksandr Loekasjenka 429: met Anatoli Koelikow; met James Wolfensohn 445: met Javier Solana 603: met Lewon Ter-Petrosjan 687: met Gejdar Alijew 688: inet Saparmoerad Nijazow 689: met Aleksandr Loekasjenka 690: niet Aslan Maschadow 7i3
Jewell, Richard: ieiligheidsbeambte (Verenigde Staten) 28
Jiang Zemin: president van China. met Klaus Kinkel 277: tijdens herdenkingsceremonie Deng Xiaoping 533
Jiinenez Alfaro. José Antoiiio: rechter (Spanje) 89
Joego-Slavië: president Slobodan Milosevic, premier Kostas Simitis (Griekenland) en president Franjo Tudjman (Kroatie) op 7 augustus 1996 na overleg in Athene 87: oppositieleiders Zoran Djindjic, Vesna Pesic en Vuk Draskovic op 12 februari 1997 in Belgrado 512; president Milosevic. minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright (Verenigde Staten) en ambtgenoot Milan Milutinovic 314
Joesjtsjenko. Wiktor: voorzitter Nationale Bank (Oekraïne) 172
Johannes Paulus II: paus. met Fidel Castro Ruz 100; met Nasrallah Sfeir 469
Johnston. Donald J.: secretaris-generaal OESO (Canada) 133. met Gong Ro Myung 133: tijdens persconferentie op 17 september 1996 in Bonn 291
Jones. Paula *Corbin*: voormalig ambtenaar Arkansas (Verenigde Staten), niet Susan Caspenter 578
Jospin, Lionel: leider PS (Frankrijk), met Robert Hué 694

Kabbah. Ahmad Tejan: voormalig president van Sierra Leone 466
Kabila, Laurent: leider ADFL (Zaïre) 38; tijdens persconferentie op 26 februari 1997 in Johannesburg 267: op 29 mei 1997 in Kinshasa 589
Kabui. Joseph: vice-president van Bougainville (Papoea-Nieuw-Guinea) 834
Kalinic, Dragan: voorzitter Volksassemblee Republika Srpska 75
Kamanda wa Kamanda: minister van buitenlandse raken (Zaire) 589
Kanther. Manfred. minister van binnenlandse zaken (Duitsland), niet Vukasin Jarikovic 83
Kanror, Mickey: minister van handel (Verenigde Staten), met Hasan Muratovic 71
Karadzic. Radovan: leider Bosnische Serviërs (Republika Srpska), inet Biljana Plavsic 69
Karaha, Bizima: minister van buitenlandse zaken (Democratische Reubliek Congo), met Kainanda wa Kamanda 589
Kasa-Vubu. Justine M'poyo: niinister van ambtenarenzaken (Democratische Republiek Congo) 588
Katami. Mohanimad: president van Iran. met Hasan Nasrallah 818
Kawaldzjiew, Todor: vice-presidcnt van Bulgarije, niet Petar Stojanow 225
Kazachstan: presidenten Askar Akajeu (Kirgizstan), Noersoeltan Nazarbajew, Jiang Zemin (China). Boris Jeltsin (Russische Federatie) en Imamoli Raclimonow (Tadzjikistan) op 24 april 1997 in Moskou 540
Kenia: bewoners van Likoni op de vlucht op 28 augustus 1997 810
Kesri. Sitaram: fractievoorzitter Congrespartij (India) 407
Ktiadafi. kolonel Moamer al-: staatshoofd vaii Libië. met Louis Farrakhan 261: met Necmettin Erbakan 312
Khalid, Malik Meraj: waarnemend premier vaii Pakistan, met Farooq Ahmed Leghari 207
Khalili. Massod: ambassadeur in India (Afghanistan) 117
Khatami, Seyyed Mohammad: president van Iran 657
Khoweiter. Abdel Azizi bin Abdallah al-: staatsminister (Saoedi-Arabie), niet Ali Akbar Hashemi *Rafsanjani* 660
Kidwa, M. Nasser al-: VN-ambassadeur (Palestijnse Gebieden) 593
Kim Dae Jung: presidentskandidaat NCNP (Zuid-Korea). met Kim Jong Pil 830
Kim Hyun Chul: zoon van presideiit (Zuid-Korea) 828
Kim Jong Il: 'Geliefde Leider' van Noord-Korea 129: op 28 september i997 826
Kim Jong Pil: preiidentskandidaat ULD (Zuid-Korea). met Kiin Dae Young 830
Kim Young Sam: president van Zuid-Korea. met Vo Van Kiet 212
Kim Woo-Suk: minister van binnenlandse zaken (Zuid-Korea) 418
Kinkel. Klaus: minister van buitenlandse zaken (Duitsland), met Jiang Zemin 277
Kirgizstan: presidenten Askar Akajew. Noersoeltan Nazarbajew (Kazachstan), Jiang Zemin (China), Boris Jeltsin (Russische Federatie) en Imamoli Rachmonow (Tadzjikistan) op 24 april 1997 in Moskou 540
Kissasse. André Ngandu: militair bevelhebber ADFL (Zaïre) 39
Klaus. Vaclav: premier van Tsjechië. mrt Milos Zeman 239: inet Helmut Kohl 241
Klein, Jacques generaal-iiiajoor: leider VN-*Overgangsbestuur* in Oost-Slavonië, met Fraiijo Tudjman 515
Klerides, Glafkos: president vaii Cyprus, inet Kostas Simitis 297
Klestil, Thomas: president van Oostenriik. met Viktor Klima 232
Klima. Victor: kanselier van Oostenriik. inet Thomas Klestil 232
Koelikow. Anatoli: minister van binnenlandse zaken (Russische Federatie), met Boris Jeltsin 442; 711
Koetsjma, Leonid: president van Oekraïne. met Aleksander Kwasniewski 569
Kohl, Helmut: bondskanselier van Duitsland, mei Vaclav Klaus 241: met *Dieter Schulte* 507
Kokorhin. Andrej: secretaris Defensieraad een hoofd Militaire Staatsinspectie (Russische Federatie) 708
Kolélas. Bernard: premier van Congo 731
Koller. Arnold: president van Zwitserland 242
Kolodko. Grzegorz: minister van financiën (Polen). met Marek Belka 235
Kondo. Toshiyuki: directeur Donen (Japan) 672
Kontic. Radoje: premier van Joego-Slavië, met Branko Crvenovski 87

Korea: delegatieleiders voorbereidende besprekingen vierlandenoverleg: plaatsvervangend onderminister van buitenlandse aangelegenheden betreffende Oost-Azië en het Stille Zuidzee-gebied Charles Kartman (Verenigde Staten). onderminister van buitenlandse zaken Song Young Shik (Zuid-Korea), onderminister van buitenlandse zaken Chen Jian (China) en onderminister van buitenlandse zaken Kini Kye Kwan (Noord-Korea) op 18 september 1997 iii New York 820; delegatieleiders Noord- en Zuid-Koreaaiise Rode Kruis resp. Choe Gyongrin en Lee Byoung-woong op 23 juli 1997 in Beijing 824

Korea (Zuid): mariniers bevestigen sleepkabels aan vastgelopen Noord-Koreaanse onderzeeër 126; parlementariërs van de regeringspartij verlaten de Nationale Assemblee op 26 december 1996 415; vakbondsleiders onder u ie KCTU-voorzitter Kwon Young-Il op 8 januari 1997 in Seoel 416: anti-regeringsdemonstratie op campus Hanyang-universiteit op 30 mei 1997 827; arbeiders KIA-autofabriek gaan op 22 oktober 1997 in Kwangmyong in staking 831

Koroma. majoor Johnny Paul: president Sierra Leone 655

Korthals Altes. Frits: voorzitter Eerste Kamer (Nederland), inet Hernian Tjeenk Willink 358

Korzjakow, Aleksandr: voormalig hoofd presidentiële lijfwacht (Russische Federatie) 441

Kostow, Iwan: leider SDS (Bulgarije) 229: tijdens verkiezingsbijeenkomst 635; op 21 mei 1997 636

Kroatië: president Franjo Tudjman. president Slobodan Milosevic (Joego-Slavië) en premier Kostas Simitis (Griekenland) op 7 augustus 1996 na overleg in Athene 87

Krzaklewski, Marian: leider vakbond Solidariteit (Polen) 234

Kumaratunga. Cliandrika Bandaranaike: president van Sri Lanka 485

Kwasniewski. Aleksander: president van Polen. met echtgenote Jolanta 568: met Leonid Koetsjma 569

Kwon Jong Rak, onderminister voor politieke zaken (Noord-Korea), met Song Yong Sik 413

Kwon Young-Il: vakbondsleider (Zuid-Korea), met Park In-Sang 417

Ladin. Osama bin: dissident (Saoedi-Arabië) 404

Lafontaine. Oskar: Icider SPD en miiiister-pi-esident van Saarland (Duitsland) 505

Lahad, generaal Antoine: commandant SLA (Libanon) 817

Lake, Anthony: kandidaat directeurschap CIA (Verenigde Staten) 574

Landshergis. Vytautas: leider Vaderland Unie (Litouwen) 171

Langlois, Jacques: onderzoeksrechter (België), met Michel Bourlet 681

Lazarenko, Pawlo: premier van Oekraïne 173

Lebed, generaal Aleksandr: voormalig secretaris Veiligheidsraad 176

Lee. Martin: leider DP (Hongkong). met Christiie Loh 544

Lee Hoi Chaiig: presidentskandidaat NKP (Zuid-Korea) 829

Lee Teng-hui: president vaii Taiwan. met Dalai Lama 347

Lee Yang Ho: voormalig minister van defensie (Zuid-Korea) 132

Leghari, Farooq Ahmed: president van Pakistan. niet Malik Meraj Khalid 207

Lengsavad, Somsavat: minister van buiteiilandse zaken (Laos), met U Ohn Gyaw 737

Lennep, jonkheer Emile van: minister van staat (Nederland) 24

Le Van Bang: ambassadeur in de Verenigde Staten (Vietnam) 549

Le Van Minh: oorlogsinvalide (Vietnam). met Madeleine Albright 549

Libanon: aanhangers van sjeik Subhi al-Tufayli op 26 oktober 1997 in Baalbek 816; deelnemers aan de 'revolutie vaii de hongerigen' op 4 juli 1997 in Baalbek 816

Liberia: NPFL-strijders staan op 25 januari 1997 in Gbarnga iii de rij om wapens in te leveren 325

Libië: demonstratie Palestiinse vluchtelingen op 21 januari 1997 261

Lien Chan: vice-presiderit van Taiwan 135

Lilley, Peter: lid Conservatieve schaduwkabinet (Groot-Brittannië) 559

Lino. Mariza: ambassadeur in Albanië (Verenigde Staten). met Rexhep Mejdani 632

Linschoten, Robin: staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid (Nederland). met J. van Zijl 222

Li Peng: premier van China, met echtgenote 279; inet Jacques Chirac 541

Lissouba. Pascal: presideiit van Congo, met Nelson Mandela 730

Liu Zhenwu. generaal-majoor: toekomstig commandant Chinees garnizoen in Hongkong 54

Loekasjenka. Aleksandr. president van Bjelaroes, niet Wiktor Tsjernomyrdin 159: met Boris Jeltsin 429: idem 690

Loh. Christiiie: onafhankelijk parlementslid (Hongkong) 52: met Martin Lee 544

Lukanow, Andrej voormalig premier van Bulgarije 226

Madani, Abassi: leider FIS (Algerije) 801

Madikizela-Mandela, Winnie: voorzitter Vrouwenliga ANC (Zuid-Afrika). met Jacob Zuma 526

Madrazo Cuéllar. Jorge: procureur-generaal (Mexico) 719

Majali. Abdel-Salam al premier van Jordanië. met koning Hoessein 531

Major John premier van Groot-Brittannië 78

Malan, Magnus: voormalig minister van defensie 194

Maleisië: plaatsvervangeride voorzitters UMNO Mohammed Mohammed Taib, Najib Tun Razak en Abdullah Ahmad Badawi op 10 oktober 1996 in Kuala Lumpur 134

Mandela, Nelson: president van Zuid-Afrika. met Cyrill Ramaphosa 197: met John Chang Hsiao-yen 198; met Henrik J. Coetsee 521: met Pascal Lissouba 730

Manju, Anwar Hussain: minister van communicatie (Bangladesh). niet Husseiii Mohammad Ershad 339

Manoekian, Wazgen: leider Nationaal-Democratische Unie (Armenië) 158

Marazow. Iwan: kandidaat nresidentsverkiezineen (Bulgarije) 225

Marchais. Georges: voormalig leider PCF (Frankrijk) 17

Marchal, kolonel Luc: bevelhebber VN-troepen in Rwanda (België) 151

Marchant et d'Ansembourg, Jan Graaf de: hoofd verkenningsmissie EU (Nederland). niet Arjan Starova 364

Marcos. ondercommandant: woordvoerder EZLN (Mexico). met commandant Ramona 186

Markovic. Mirjana: leider Joego-Slavisch Verenigd Links. inet Slobodan Milosevic 84

Marzuk. Musa Abu: leider Hamas (Jordanië) 531

Maschadow, Alsan: president van Tsjetsjenië, inet Boris Jeltsin 713

Masri, Mahir al-: minister van handel en economische zaken (Palestijnse Gebieden), met Dan Meridor 42

Mas'ari. Mohammed al-: dissident (Saoedi-Arabie) 403

Massoud, Ahmed Shah: voormalig minister van defensie (Afghanistan) 117; op 22 augustus 1997 600

Mbeki, Thabo: vice-president van Zuid-Afrika, met Desinond Tutu 525

McGuinness. Martin: lid Sinn Féin (Groot-Brittaiinië). mei Gerry Adams 562

McVeigh: Timothy: dader boniaanslag Oklahoma City (Verenigde Staten) 647

Megawati Soekarnoputri: oppositieleidster (Indonesië) 476

Mejdani, Rexhep: president van Albanië. met Mariza Lino 632

Meridor, Dan: minister van financiën (Israël). niet Mahir al-Masri 42

Meyssonier, Jérôme: gouverneur Crédit Foncier (Frankrijk) 373

Midden-Oosten: president Clinton poseert op 2 oktober 1996 in Washington met president Arafat, premier Netanyahu en koning Hoessein 45; Amerikaanse bemiddelaar Denis Ross geeft persconferentie op 6 oktober 1996in Erez in bijzijn van delegatieleiders Saib Urayqat (Palestijnse Gebieden) en Dan Shomron (Israël) 46

Mierlo. Hans van: minister van buitenlandse raken (Nederland). met Shanmugam Jayakumar 406; met Raul Behr 798: met Ahmed Attaf 804

Miert, Karel van: Europees Commissaris (België) 760

Milosevic, Slobodan: president van Joego-Slavië, met Ejup Ganic 70: inet Mirjana Markovic 84

Milutinovic, Milan: minister van buitenlandse zaken (Joego-Slavië), met Mate Granic 86

Miyamoto, Kenji: voorzitter Centraal Comité Japanse Communistische Partij 57

Mkapa. Ndugu Benjamin: president van Tanzania. met Pierre Buyoya 462

Moboetoe Sese Seko: president van Zaïre. met Abdellatif Filali 266

Moi. Daniel Arap: president van Kenia 191

Moldowa: presidenten Petroe Loecinschi. Igor Smirnow (Dnjestrië), Leonid Koetsjma (Oekraïne) en Boris Jeltain (Russische Federatie) op 8 mei 1997 in Moskou 703

Monaco: prinses Caroline, prinses Stéphanie, prins Rainier III, prins Albert ei? Kees Verkade (Nederland) up 8 januari 1997 767

Moran. Rolando: bevelhebber URNG (Guatemala). met Gustavo Porras de Copaz 182

Moratinos. Miguel: speciale EU-afgezant voor het Midden-Oosten (Spanje) 333

Mudenge. Stan minister van buitenlandse zaken (Zimbabwe), met Chief Emeka Anyaoku 35

Muñoz Ledo, Pofirio: Voorzitter Kamer van Afgevaardigden (Mexico). met Ernesto Zedillo Ponce de Léon 723

Mungra, Acta: voorzitter BVD (Suriname), met Marijke Djwalapersad 796

Muratovic. Hasan: premier van Bosnië-Herzegovina, met Mickey Kantor (Verenigde Staten) 71

Mwana Naga Mawampanga, Ferdinand: AFDL 'minister van financien (Zaire Democratische Republiek Congo), met Jean-Raymond Boulle 584

Myanmar: studenten tijdens protestmars op 3 december 1996 in Rangoon 205

Nanah, Mahfoud: leider Beweging van een Samenleving voor Vrede (Algerije) 799

Nano, Fatos: leider PSS (Albanië) 631

Nasrallah, Hasan: secretaris-generaal Hezbollah (Libanon), met Mohammad Khatami 818

Naybari, Abdullah al-: vice-secretaris-generaal van het Democratisch Forum (Koeweit), met Ahmed Abd al-Aziz al-Sa'dun 664

Nederland: staatssecretaris van sociale zaken R. Linrchoten en fractieleiders P. Roseiiniöller (GroenLinks) en B. van der Vlies (SGP) 220; staatssecretaris F. de Grave en CTSV-bestuurders P. Visser, W. Scherpenhuijsen Rom en O. Fles 223; ontvangsten van het rijk in 1998 620; uitgaven van het rijk in 1998 621; kerngegevens voor Nederland 1994-1998 623: koningin Beatrix. prins Claus, premier Wim Kok en minister van buitenlandse zaken Hans van Mierlo op 2 oktober 1997 in Amsterdam 757; leden van de familie Griinaldi (Monaco) prinses Caroline, prinses Stéphanie. prins Rainier III, prins Albert met beeldhouwer Kees Verkade (Nederland) op 8 januari 1997 in Monaco 767

Neeman, Ya'akov: minister van financiën (Israël) 662

Negri, Antoiiio: voormalig leider Rode Brigade (Italië) 766

Nemtsow, Boris: eerste vice-premier van Rusland. met Michel Camdessus 446: met Yukihiko Ikeda 677

Netanyahu. Benjamin: premier van Israël, met Yasser Arafat 43: met Yasser Arafat op 15 januari in Erez 331: met Ryutaro Hashimoto 663

Nicaragua: presidenten Arnoldo Alemán Lacayo, Lee Teng-hui (Taiwan) en Ernesto Pérez Balladeres (Panama) in Panama-Stad 725

Nijazow, Saparmoerad: president van Toerknienistan, met Boris Jeltsin 689

Njoya, dominee Timothy: moderator van de Presbyteriaanse Kerk van Oost-Afrika (Kenia) 808

Norodom Ranariddh. prins: eerste premier van Cambodja 203; inet Hun Sen 473: met Sam Rainsy 740

Norodom Sereivut, prins: balling (Cambodja) 473

Obeidat, Ahmad. voormalig premier van Jordanië 273

Oedoegow, Mowladi: minister van buitenlandse zaken (Tsjeötsjenië). met Iwan Rybkin

Oedowenko, Hennadii: minister van buitenlandse zaken (Oekraïne), met Javier Solana 611

Oekraïne: leraren en studenten protesteren op 6 oktober 1996 tegen economisch beleid regering 173; presidenten Petroe Loecinschi (Moldowa), Igor Smirnow (Dnjestrie), Leonid Koetsjma en Boris Jeltsin (Russische Federatie) op 8 mei 1997 in Moskou 703; president Leonid Koetsjma, vice-premier Wasyl Doerdynets en premier Pawlo Lazarenko 704

Okuda, Tadashi: voormalig directeur DKB (Japan) 670

Olaerts, Hugo: afgevaardige Volksunie (België) 145

Ong Teng Cheong: president van Singapore, met Goh Chok Tong 345

Oostenrijk: Vice-kanselier Wolfgang Schussel. ÖVP-kandidaat Europees Parlement Ursula Stenzel en kanselier Franz Vranitzky op 13 oktober 1996 231

Osborne, Bertrand: 'chief minister' van Montserrat 724

Ota, Masahide: gouverneur van Okinawa (Japan) 58

Ouyahia, Ahmed: premier van Algerije 800

Oviedo Silva, Lino Cesar: voormalig opperbevelheb-

ber strijdkrachten (Paraguay) 319
Ozawa, Ichiro: leider Shinshinto (Japan) 61

Pahlewan, generaal Abdul Malik: commandant anti-Talibaan strijdkrachten (Afghanistan), met Ali Akbar Velayati 598
Pakistan: oproerpolitie raakt op 13 februari 1997 slaags met denionsrranien in Karachi 483; voormalig premier Benazir Bhoetto, premier Nawaz Sharif en PML-afgewardigde Ghoui Ali Shah 484
Palestijnse Gebieden: arbeiders bij grensovergang Erez op 26 juli 1996 42: ininiater Faisal Husseini wordt op 26 1996 beschermd tijdens protestmars in Oost-Jeruzalem 44; joodse kolonisten passeren op 18 januari 1997 een groep Palestijnen in Hehron 332; minister van hoger onder%-i Hanan Ashrawi, minister van plaatselijk bestuur Saib Urayqat, lid Uitvoerend Comité PLO Mahmoud Abbas, PLO-functionaris Hasan Abdul Rahman en iiiinister van buitenlandse zaken Madeleine Albright 592; minister van financiën Muhamad Zuhdi al-Nashashibi, afgevaardigde Wereldbank Louis Diderot, minister van planning en internationale samenwerking Nabil Shaath en president Yasser Arafat 596
Panama: presidenten Arnoldo Alemán Lacayo (Nicaragua). Lee Teng-hui (Taiwan) en Ernesto Perez Balladeres in Panama-Stad 725
Panetta, Leon: stafchef Witte Huis (Verenigde Sraten) 105
Paquet, Gérard: voormalig directeur Nationaal Cultuur- en Danscentrum Châteauvallon (Frankrijk), met Philippe Douste-Blazy 375
Park In-Sang: vakbondsleider (Zuid-Korea). met Kwon Young-Il 417
Parkinson. Lord Cecil: voorzitter Conservative Party (Groot-Brittannie). met William Hague 559
Parwanow, Georgi: leider BSP (Bulgarije) 635
Patijn, Michiel: staatssecretaris van buitenlandse raken (Nederland) 371
Patten. Chris: gouverneur van Hongkong (Groot-Brittannië). iiiet Jeremy Hanley 342
Patterson, Percival J.: premier van Jamaica, met Josephine Wicks 7iX
Paz Zamora. Jaime: presidentskandidaat van de Beweging van Revolutionair Links (Bolivia). met Samuel Doria Medina 639
Peru: Vladimiro Montesino (hoofd SIN). minister van defensie generaal Toinás Castillo Meza en minister van binnenlandse zaken generaal Juan Briones Davila 246; president Alberto Keinya Fujimori. ambassadeur Anthony Vincent (Canada), aartsbisschop Juan Luis Cipriani, regeringsonderhandelaar Domingo Palermo en waarnemer Terosuke Terada (Japan) 458
Pierre, Eric: premier van Haïti 645
Pietro. Antonio di: minister van openbare werken (Italië) 307
Pitts. Earl Edwin: voormalig CIA-functionaris (Verenigde Staten) 648
Plavsic. Biljana: 'vice-president' van de Republika Srpska 69
Poestowojtenko, Walerii: premier van Oekraïne 705
Polen: voormalig premier Jozef Oleksy met andere afgevaardigden in Sejni op 24 oktober 1996 233
Pol Pot: leider Rode Khmer (Cambodja) 739
Porras de Copaz, Gustavo: afgevaardigde regering (Guatemala). met Rolando Moran 182
Prescott. John: plaatsvervangend leider Labour Party (Groot-Brittannit), niet Ben Chapman 300
Préval. René: president van Haïti, met Michel Camdessus 184
Prignon, Jean Luis: onderzoeksrechter (België). met Véronique Ancia 150
Primakow, Jewgeni: minister van buitenlandse zaken (Russische Federatie), met Javier Solana 350; met Madeleine Allbright 351
Prodi, Romano: premier van Italië 306; met Bashkiin Fino 365
Prskalo. Ivan: burgemeester van Mostar (Bosnië-Herzegovina), met Sir Martin Garrod 71

Qaysi. Riyad al-: onderminister van huitenlaiidse raken (Irak), niet Rolf Ekeus 27
Qrei, Ahmed (Abu Ala'a): voorzitter Palestijnse Wetgevende Raad 50

Rafsanjani, Ali Akbar Hashemi: president van Iran, met Abdel Aziz bin Abdallah al-Khoweiter 660
Rainha, José: leider MST 451
Rajavi, Massoud: leider Mujaheddiii-e Khalq (Iran). met Azzam al-Ahmad 271
Ram, Sukh: voormalig minister van communicatie (India) 121
Ramaphosa, Cyrill: voorzitter Constitutionele Asseinblec (Zuid-Afrika). met Nelson Mandela 197
Ramona, commandant: leider EZLN (Mexico), met ondercommandant Marcos 186
Ramos, Fidel: president van de Filippijnen, met Soeharto 405
Ramos Horta, José: verzetsleider Oost-Timor (Indonesië). met Carlos Belo 141
Rao, P.V. Naraiimha: voormalig premier van India 120
Rashid. Amir Muhammed: minister van olie (Irak), iiiet Pjotr Rodjonow 528
Ratsiraka. Didier: presidentskandidaat (Madagaskar) 101
Rawlings, Jerry: presideiit van Ghana 109
Razaleigh Hanizah. Tenku Sri: leider Semangat '46 (Maleisië) 134
Razali Ismail: voorzitter 51ste Algemene Vergadering VN (Maleisie) 550
Reddy, Jaipal: woordvoerdoer Verenigd Front (India) 409
Redwood. John: lid Conservatieve schaduwkabinet (Groot-Brittannië) 559
Reno, Janet: minister van justitie (Verenigde Staten) 105
Richardson, Bill: Congreslid (Verenigde Staten). met Evan Carl Hunziker 129
Robaina. Roherto: minister van buitenlandse zaken (Cuba), met Lloyd Axworthy 388
Robinson, Mary: president van Ierland, met Kofi Annan 551; met John Bruton 566
Rodjoiiow, generaal Igor: ininister van defensie (Russische Federatie) 179
Rodjonow. Pjotr: minister van olie (Russische Federatie). met Amir Muhainmed Rashid 528
Roemenië. premier Nicolae Vacaroiu, zijn Hongaarse ambtgenoot Gyula Horn, ministers van buitenlandse zaken Theodore Melescanu (Roernenie) en Laszlo Kovacs (Hongarije), president Ion Iliescu (Roemenië) en minister van handel en industrie Tamas Zuchman (Hongarije\ op 16 september 1996 in Timisoara 236
Roque Villanueva. Huinberto: voorzitter PRI (Mexico) 188
Rubial, Rainon: voorzitter PSOE (Spanje). met Joaquín Almunia 773
Rubinstein. Elyakim: procureur-generaal (Israel), met Edna Arbel 402
Ruddock. Philip: ininister van immigratie en multiculturele aangelegenheden 748
Russische Federatie: premier Wiktor Tsjernomyrdin, secretaris Veiligheidsraad Iwan Rybkin. interim-preniier Aslan Maschadow (Tsjetsjenië) en interim-vice-premier Ahkmed Zakajew (Tsjetsjenië) 180: presidenr Aslan Maschadow (Tsjetsjenië), vice-president Wacha Arsanow (Tsjetsjenië), president Roeslan Aoesjew (Tsjetsjenië) en Aleksandr Lehed (voormalig secretaris Veiligheidsraad) 447: presidenten Askar Akajew (Kirgizstan), Noersoeltan Nazarbajew (Kazachstan). Jiang Zemin (China). Boris Jeltsin en Imamoli Rachmonow (Tadzjikistan) op 24 april 1997 in Moskou 540: minister van buitenlandse zaken Juegeni Primakow, president Edoeard Sjewardnadze (Georgië) en president Wladislaw Ardzinba (Abchazië) op 14 augustus 1997 in Tblisi 701: presidenten Petroe Loecinschi (Moldowa), Igor Smirnow (Dnjestrië), Leonid Koetsjma (Oekraïne) en Boris Jeltsin op 8 mei 1997 in Moskou 703; presidenten Imomali Rachmanow (Tadzjikistan) en Boris Jeltsin met oppositieleider Said Abdoello Noeri (Tadzjikistan) 745
Rybkin, Iwan: secretaris Veiligheidsraad (Russische Federatie) 177: met Mowladi Oedoegow 448

Saba. Basim al-: minister van voorlichting (Libanon), niet Rafiq al-Hariri 613
Sabbah, aartsbisschop Michel: patriarch van Jeruzalem. met Udai Hoessein 527
Sa'dun. Ahmed Abd al-Aziz al-: parlementsvoorzitter (Koeweit), met Abdullah al-Naybari 664
Saffa. sjeik Wafic: vertegenwoordiger Hezbollah (Libanon). met Bernd Schniidbauer 41
Sakamaki, Hideo: oud-president Noniura (Japan), inet Setsuya Tabuchi 670
Saleh, Ali Abdullah: president van Jemen 529
Samper Pizano, Ernesto: oresidenr van Colombia 97: idem 386
Sam Rainsy: voorzitter KNP (Cambodja) 472; met prins Norodom Ranariddh 740
Samsonow. generaal Wiktor: chef generale staf (Russische Federatie) 177
Sankoh, Fokay: leider RUF (Sierra Leone) 466
Saucedo Sánchez, César: minister van binnenlandse zaken (Peru), met Albero Keinya Fujimori 459
Sauttcr, Christian: staatssecretaris voor begrotingszaken (Frankrijk), niet Dominique Strauss-Kahn 697
Savimbi. Jonas: leider UNITA (Angola), met Kofi Anrian 393
Schmidbaiier, Bernd: coördinator inlichtingendienst (Duitsland). met Sjeik Wafic Saffa 41
Schulte, Dieter: leider vakcentrale DGB (Duitsland), met Helmut Kohl 507
Sfeir. kardinaal Nasrallah: maronitisch patriarch (Libanon). met Johannes Paulus II 469
Sharif, Nawaz: lijsttrekker PML (Pakistan) 481
Sharma. Shankar Dayal: president van India. met Inder Kumar Gujral 409
Sierra Leone: president Ahmad Tejan Kabbah. RUF-leider Foday Sankoh en president Henri Konan Bedie (Ivoorkust) op 30 november 1996 bij ondertekening vredesakkoord in Abidjan 111
Simpson, O.J.: verdachte in strafproces (Verenigde Staten) 646
Simitis, Kostas: premier van Griekenland. met Glafkos Klerides 297
Sinato, Gerard: preiiiier van Bougainville (Papoea-Nieuw-Guinea) 834
Singapore: bandelsafgevaardigde Charlene Barshefsky (Verenigde Staten), iiiinister van communicatie en milieu Mah Bow Tan eri minister van handel en industrie Yeo Cheow Tong 355
Singh. V.P.: voormalig prcmicr van India 124
Singirok, brigadegeneraal Jerr): voormalig opperbevelhebber strijdkrachten (Papoea-Nieuw-Guinea), met echtgenote Winnie 489
Sison, José Maria: CCP-leider in ballingschap (Filippijnen), met José de Veiiecia 668
Sivori. Ana Maria: voormalig guerrillastrijder (Argentinië). met Enrique Gorriarán 784
Smarth, Rony: oud-premier van Haiti 644
Soeharto: presidenr van Indonesië, met Carlos Belo 281; nier Fidel Ramos 405
Siti Hardiyanti Rukmana Tutut: vice-voorzitter Golkar (Indonesië) 477
Sofianski. Stefan: interim-premier van Bulgarije. met echtgenote Alissa 230
Solana. Javier: secretaris-generaal NAVO (Spanje). met Jewgeni Primakow 350: met Boris Jeltsin 603: met Hennadii Oedowenko 611
Somare, Sir Michael: oprichter Nationale Alliantie (Papoea-Nieuw-Guinea) 833
Song Yong Sik: onderniinister van buitenlandse zaken (Zuid-Korea). met Kwon Jong Rak 413
Souza, Herherr de: socioloog (Brazilië) 789
Spanje: premier José Maria Aznar, zijn eclitgenote Ana Botella en de Baskische politici Carlos Iturgaiz en Ramón Jauregui op 12 juli 1997 in Bilbao 770: voorzitters van de werkgeversorganisaties Manuel Otero Luna en José Maria Cuevas met de vakbondleiders Candido Mendez (UGT) en Anronio Gutierrez (CCOO) op 28 april 1997 772
Spitaels, Guy: voorzitter Waalse Gewestraad (België) 498
Starova, Arjan: iiiinister van buitenlandse zaken (Albanië). met Jan Graaf de Marchant et d'Ansembourg 364
Stojanow, Petar: kandidaat presidentsverkiezingen (Bulgarije) 225: met Todor Kawaldzjiew 225: op 7 mei 1997 636
Strauss-Kahn, Dominique: minister van financiën (Frankrijk), met Christian Sautter 697
Suk Jin Chul: directeur Daewoo-FSO (Zuid-Korea) 132
Surin Thonggorn: hoer (Thailand) 545
Suzuki. Masashi: president Nomura (Japan), met Junichi Ujiie 671
Syrië: wrak opgeblazen bus op 1 januari 1997 in Damascus 273
Szumski, Henryk: chef generale staf (Polen) 567

Tabuchi. Setsuya: oud-directeur Noinura (Japan), niet Hideo Sakamaki 670
Tabuchi, Yoshihisa: oud-presideiit Nomura (Japan) 670
Tadzjikistan: president Emomali Rachmanov, oppositieleider Sajed Abdoello Noeri en VN-afgevaardigde Gerd Dietrich Meriani 209: minister van buitenlandse zaken Talbak Nazarow. ambtgenoot Ali Akbar Velayati (Iran), VN-afgezant Gerd Merrem en eerste vice-\oorzitter OTO Ali Akhar Toeradzjonzada op 6 januari 1997 in Teheran 486: presidenten Askar Akajew (Kirgizstan), Noersoeltan Nazarbajew (Kazachstan), Jiang Zemin (China). Boris Jeltsin (Russische Federatie) en Imamoli Rachmonow op 24 april 1997 in Moskou 540: presidenten Imomali Rachmanow en Boris Jeltsin (Russische Federatie) met oppositieleider Said Abdoello Noeri 745

Tahbub. sjeik Nitham: inufti van Hebron en omstreken (Israël) 595
Taiwan: leden oppositie proberen op 18 oktober 1996 parlementsvoorzitter Liu Sung-fan het spreken te beletten 137: voorstanders van een onafhankelijk Taiwan proberen op 5 oktober een politiekordon in Taipei te doorbreken 138; presidenten Arnoldo Alemán Lacayo (Nicaragua). Lee Teng-hui en Ernesto Pérez Balladeres (Panaina) in Panama-Stad 725
Taki Abdoelkarim Mohammed: president van de Comoren 729
Tang Shubei: vice-voorzitter ARATS (Taiwan) 139
Tarawneh. Fayez: minister van buitenlandse zaken (Jordanië), met Oden Eran 661
Taylor, John: afgevaardigde OUP (Groot-Brittannië). met David Trimhle 21
Ter-Petrosjan. Lewon: president van Armenië, met Boris Jeltsin 687
Thailand: premier Banharn Silpa-Archa, minister van buitenlandse zaken Amnuai Wirawan en president Bill Clinton (Verenigde Staten) op 26 november 1996 in Bangkok 211
Thein Swe kolonel hoofd buitenlandse betrekkingen van liet Bureau voor Strategische Studies (Myanmar) 678
Ting Yung-sun: afgevaardigde DPP (Taiwan), inet Chen tsang-hung 137
Tizard, Judith: lid Labour-partij (Nieuw-Zeeland). met Helen Clark 213
Tjeenk Willink. Herinan: voorzitter Eerste Kamer (Nederland), met Frits Korthals Altes 358
Tosari, Wijaya: secretaris-generaal PPP (Indonesië) 477
Trimble, David: leider OUP (Groot-Brittannië). met John Taylor 21
Tsjernomyrdin, Wiktor: premier van Rusland. met Aleksandr Loekasjenka 159
Tudjman, Franjo: president van Kroatië. met Jacques Klein 515
Tung Chee-hwa: toekomstig SAR-gouverneur (Hongkong) 340
Turkije: Turks-Cyprische leider Rauf Denktash, president Suleyman Demirel, parlementsvoorzitter Mustafa Kalemli. Necinettin Erbakan en stafchef Ismail Hakki Karadayi op 20 januari 1997 in Ankara 297: minister van onderwijs Mehmet Saglam, minister van justitie Sevket Kazan in Bagdad op 12 augustus 1996 311: opperbevelhebberi van de strijdkrachten chefstaf generaal Ismail Hakki Karadayi, admiraal Guven Erkaya (arine) en generaal Hikmet Koksal'dan (luchtmacht) op 25 april 1997 in Ankara 775: premier Mesut Yilmaz met coalitiepartners Bulent Ecevir (DSP) en Husamettin Cindoruk (DTP) op 30 juni 1997 777
Tutu. Desmond: voorzitter Commissie van Waarheid en Verzoening (Zuid-Afrika), met Thabo Mbeki 525

U Ohn Gyaw: minister van buitenlandse raken (Myanmar), met Somsavat Lengsavad 737
Ujiie, Junichi: president Nomura (Japan), met Masashi Suzuki 671
Ula. Mahmoud: dader bomaanslag (Egypte), met Saber Abu Ula 734
Ula. Saber Abu: dader bomaanslag (Egypte), met Mahmoud Ula 734

Velayati, Ali Akbar: minister van buitenlandse zaken (Iran). inet generaal Abdul Malik Pahlewan 598
Venecia, José de: parlementsvoorzitter (Filippijnen). met José Maria Sison 668
Verenigde Arabische Emiraten: illegale Indische immigranten wachten op 30 september 1996 in Dubai op vertrek 274: staatsminister van buitenlandse zaken sjeik Hamdan bin Zard al-Nahayan, minister van defensie Michael Portillo (Groot-Brittannië) en ambassadeur Anthony Harris (Groot-Britannië) 274
Verenigde Staten: FBI-agenten onderzoeken op 27 juli 1996 het Centennial Olympic Park te Atlanta 28: presideiit Bill Clinton, Michael Metrinko. Susan Cohen en George Williams bij ondertekening D'Amato-wet 32, Clinton poseert op 2 oktober 1996 in Washington met president Arafat (Palestijnse Gebieden), premier Netanyahu (Israël) en koning Hoessein (Jordanië) 45: preaident Clinton met dochter Chelsea en echtgenote Hillary, opperrechter William Relinquist. vice-president Al Gore met echtgenote Tipper 252: minister van defensie William Cohen met echtgenote, vice-president Gore inet president Clinton 253: minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright met dochter Katie. pi-esideiit Clinton en vice-president Gore 254: Madeleine Albright. ambtgenoot Milan Milutinovic (Joegi-Slavië) en president Slobodan Milosevic (Joego-Slavië) 514; Bill Clinton, Al Gore en voorzitter Huis van Afgevaardigde Newt Gingrich tijdens State of the Union op 4 februari 1997 in Washington 518: Bill Clinton, hoofd bureau Management en Begrotine Frank Raines, voorzitter Raad van Economische Adviseurs Janet Yellin, Al Gore en onderminister van de schatkist Larry Summers op 16 mei 1997 in Washington 520; Madeleine Albright, ambtgenoot Qian Qichen en ambassadeur William Sasser op 24 februari 1997 in Beijing 539: Bill Clinton, Al Gore en leider DP Martin Lee (Hongkong) op 18 april 1997 in Washington 543; Bill Clinton. Al Gore, directeur CIA George Tenet, diens echtgenote Stephanie en zoon John Michael op 19 maart 1997 575; Madeleine Albright minister van hoger onderwijs Hanan Ashrawi (Palestijnse Gebieden), minister van plaatselijk bestuur Saib Uraveet (Palestijnse Gebieden), lid Uitvoerend Comité PLO Mahmoud Abbas (Palestijnse Gebieden) en PLO-functioiiaris Hasan Abdul Rahman 592: delegatieleiders voorbereidende besprekingen vierlandenoverleg: plaatsvervangend onderiniiiister van buitenlandse aangeleglieden betreffende Oost-Azië en het Stille Zuidzee-gebied Charles Kartman, onderminister van buitenlandse zaken Song Young Shik (Zuid-Korea). ondermiiiister van buitenlandse raken Chen Jian (China) en onderminister van buitenlandse zaken Kim Kye Kwan (Noord-Korea) op 18 septeinber 1997 in New York 820
Vietnam: 22 verdachten in drugsproces. waaronder terdoodveroordeelden Vu Xuan Trong, Nguyen Thi Hoa, Nguyen Trong Thang en Dao Xuan Xe op 14 mei 1997 in Hanoi 548
Vo Van Kiet: premier van Vietnam, inet Kim Young Sam 212

Wajed, sjeik Hasina: premier van Bangladesh 664
Wang Dan: dissident (China) 277
Waterbury, John: hoofd van de Amerikaanse universiteit van Beiroet (Verenigde Staten). met Rafia al-Hariri 818
Weissmann, Charles: BSE-specialist (Zwitserland) met Franz Fischler 166
Wellink, A.H.E.M.: president De Nederlandsche Bank. met Wim Duisenberg 294
Wicks. Josephine: oudste vrouw van Jamaica, inet Percival J. Patterson 718
Wolf. Markus: voormalig hoofd Stasi (Duitsland), met echtgenote Andrea 508
Wolfensohn. Jameï: president Wereldbank, met Boris Jeltsin 445: op 25 april 1997 601

Yabrán, Alfredo: zakenman (Argentinie) 781
Yadav, Laloo Prasad: leider JD (India) 410
Yoo Chang Ha: minister van buitenlandse zaken (Zuid-Korea) 128

Zahar, Mahmoud al-: leider Hamas (Palestijnse Gebieden) 337
Zaïre/Democratische Republiek Congo: stroom Rwaridese vluchtelingen op 15 november 1996 39; kinderen in afwachting van voedselverdeling op 21 januari 1997 in vluchtelingenkamp Tingi-Tingi 267; oresident Moboetoe Sese Seko. AFDL-leider Laurent Désiré Kabila, president Nelson Mandela (Zuid-Afrika). vice-president Thabo Mbeki (Zuid-Afrika) en speciale afgezant OAE en VN Mohamed Sahnoun op 4 mei 1997 aan boord van de Outeniqua 586; Rwandese Hoetoe-vluchtelingen op 6 mei 1997 590
Zalm. Gerrit: minister van financiën (Nederland) 619
Zedillo Ponce de Léon. Ernesto: president van Mexico, met Porfirio Muñoz Ledo 723
Zeman, Milos: parlementsvoorzitter (Tsjechië), inet Vaclav Klaus 239
Zéroual, Liamine: president van Algerije 392
Zevi. Tullia: voorzitter joodse gemeentchap (Italië), met Ettore Gallo 764
Zijl, J. van: voorzitter parlementaire onderzoekscommissie (Nederland), inet Robin Linschoten 222
Zogu, Leka: kroonpretendeiit (Albanië) 367
Zouari, Abderrahim: minister van buitenlandse zaken (Tunesië) 330
Zubak, Kresimir: president Bosnische Kroaten. met Alija Izetbegovic 75
Zuid-Afrika: president Nelson Mandela, vice-president Thabo Mbeki, president Moboetoe Sese Seko (Zaïre), AFDL-leider Laurent Désiré Kabila (Zaïre) en speciale afgezant OAE cn VN Mohamed Sahnoun op 4 mei 1997 aan boord van de Outeniqua 586; Rwandese Hoetoe-vluchtelingen op 6 mei 1997 590
Zuma, Jacob: voorzitter ANC (Zuid-Afrika). met Winnie Madikizela-Mandela 526
Zwitserland minister van defensie Adolf Ogi, generaal-majoor Arthur Liener en NAVO-secretaris-generaal Javier Solana 612

LANDKAARTEX
AFRIKA
-Botswana 650
-Comoren 727
-Guinee-Bissau 805
-Guyana 390
-Kaapverdië 651
-Sahara (West) 811
-Senegal 813
Zaïre 36: het gebied van de Banyamulenge opstand, de provincies Noord en Zuid-Kivu 40: Kivu. Rwanda en Burundi 193: Noord Oost Zaïre
-Zaïre/Democratische Republiek Congo 586
-Zambia 112

ALGEMEEN
-wereldproductie van ruwe aardolie 1996 en OPEC-landen 353

AMERIKA:
-Aruba 784
-Bahama's 381
-Belize 715
-Caribische-Zeegebied 572
-Mexico 185; idem 455
-Montserrat 724
-St Kitts en Nevis 320
-Verenigde Staten. presidentsverkieziiigen 1992 en 1996 101

AZIE:
-Afghanistan 115
-ASEAN: nieuwe leden (1997) 105; lidstaten 736
-China 534
-Gambia 463
-Malediven 343
-Tadzjikistan 487

EUROPA:
-Albanië 359
-Bosnië-Herzegovina 72
-Europees Parlement: leden per lidstaat 169
-Frankrijk 693
-IJsland 449
-Koerden 780
NAVO: uitbreiding

OCEANIE
-Nieuw-Zeeland en bezittingen 66
-Noordelijke Marianen 833
-Papoea-Nieua-Guinea 214

ZUID-AMERIKA:
-Argentinië 93
-Brazilië 244
-Galapagos-eilanden 644

AFGHANISTAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: conferentie van Asjchabad over hulp 33812; voorstel tot regionale vredesconferentie 598/2
— Frankrijk: hulpverleners vrijgelaten 59613
— Iran: sluiting Iraanse ambassade Kaboel 59812
— Pakistan: erkenning Talibaan-regime 597/2
Saoedi-Arabië: uitlevering van dissident Bin Ladin gevraagd 404/2; erkenning Talibaan-regime 59712
Burgeroorlog: ontsnapping bemanning Russisch vliegtuig 11313: Salang-verkeersweg heropend na wapenstilstand 11313: Talibaan verovert Kaboel 114/1; terreinwinst Talibaan 11413; executie Najibullah 11511: tegenoffensief 11613: vredesbesprekingen op VN-initiatief 11711: terreinwinst voor Talibaan 33713; hervatte vredesbesprekingen lopen op niets uit 33811; opmars Talihaan 33813; aanhoudende gevechten met anti-Talibaan-alliantie 59613; groot Talibaan-offensief mislukt 59711: opstand tegen Dostam 59711: Mazar-i-Sharif gevallen 597/2; succesvol offensief tegen Talibaan 597/2; nieuwe verliezen Talibaan 59713: nieuwe anti-Talibaan alliantie 59811; diplomatieke vredesinititatieven 598/2; aanzienlijke terreinwinst voor anti-Talibaan-coalitie

598/3; voortgaande strijd 599/2; anti-Talibaan-leiders komen om bij vliegtuigongeluk 600/1
President: executie Najibullah 115/1
Rampen: zware explosie in Jalalabad 596/3: lawine 39613
Regeriiig: nieuw kabinet 11313, *benoeming Interimraad* 11413: instelling orthodox islamitisch bewind 115/3: internationale reactie 11611: regeringswijziging 33813: erkenning Talibaan-regime door Pakistan en Saoedi-Arabië 597/2
Talibaan: benoeming Interimraad 114 3; instelling orthodox islamiiisch bewind 11513: internationale reactie 11513: erkenning Talibaan-regime door Pakistan en Saoedi-Arabik 59712

AFRIKA

Algemeen: Amerikaans voorstel voor oprichting Afrikaanse vredesmacht 33/2
COMESA: directiesecreraris geschorst 256/3
Frans-Afrikaanse Conferentie: 19de bijeenkomst in Ouagadougou 256/2
Groep voor Oost-Afrikaanse Samenwerking: iiiu isselbaarheid valuta's lidstaten 33/1
Grote-Merenlanden: kwestie-Zaïre centraal op top in Nairobi 263/3
IGAD: jaarlijkse topconferentie 33/3
LCBC: 9de topconferentie 33/1
Noord-Afrika: 3de Economische Top MENA-landen 4813
OAE: bemiddeling tussen regering Comoren en separatisten 72812
SADC: topconferentie 33i1

ALBANIË

Bankwezen: president centrale bank ontslagen 3681; nieuwe president benoemd 634 1
Begroting: voor 1997 goedgekeurd 63311
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: internationale conferentie over Albanië 633/3
Griekenland: akkoord over gastarheidcrs 634/2
— Italie: ontmoeting tuisen rebellen en Italiaanse ambassadeur 363/2: Albanezen vluchten naar Italië 364 3; noodtoestaiid in Italië 36413, Albanees schip na botsing gezonken 364/3; premier Fino overlegt met Italiaanse premier over interiiationale vredesmacht 365/2; Italië akkoord met stationering troepen in Albanië 366,1: akkoord over hulp 63412
— Macedonië: Albanese vlag verboden 517/2
Economie: verbod op piramidefondsen 359/2; bevriezing van activa Xliaferri en Populli 359'2; faillissenient Gjallica-fonds 360/1: uitkeringen uit bevroren activa piramidefondsen 36013; Vefa Holdings staakt rentebetalingen 36013. gevolgen van crisis 36713: president centrale bank ontslagen 368/1
Justitie. gratie voor Nano 36411
Militaire zaken: stafchef ontslagen 36213; nieuwe stafchef benoeriid 634/1
Monarchie: verbannen koning keert terug 367/2; uitslag referendum 63213
Oppositie. oprichting Forum voor Democraiie 361/1
Parlement:
— Volksassemblee: PSS beëindigt boycot parlement 36613: nieuwe kieswet aangenomen 62913; overeenstemming over nieuwe kieswet 630/1: regeringsprogramma goedgekeurd 632/3: wet op piramidespelen 633/1
Politieke 'partijen:
— PDS: steun voor Berisha 366/3; dissident uit partij gezet 36613; voorzitter treedt af 631/3; functionarissen treden af 6341l
— PSS: beëindigt boycot parlement 36613
President: verzoenende toespraak van Berisha 361/1; Berisha herkozen 362/3; Bersiha treedt af 63113. verkiezing nieuwe president 63113
Regering: overeenstemming over vorming regering van nationale verzoening 36213; benoeming nieuwe premier 363'3: vorming regering van nationale verzoening 36313: verzoek om buitenlandse interventie 36412. premier Fino praat met opstandelingen 36512; onenigheid over ontslag politiechef 36711: nieuu kabinet 63212: regeringsprogramma goedgekeurd door parlement 63213
Sociale onrust: faillisement piramidefondsen leidt tot ernstige ongeregeldheden 359/1: achtergronden 35911; verbod op piramidefondsen 35912; gewelddadige demonstraties 35913: erristige ongeregeldheden iii Vlorë 36011: massale arrestaties 36012: verzoenende toespraak president Berisha 36111: oprichtiiig oppositioneel Forum voor Democratie 361/1; rebellie brcidt zich uit vanuit zuiden 361/2; regering treedt af 362/2; noodtoestand afgekondigd 362/2; legeroffensief opgeschort 362/3: ontmoeting tussen rebellen co Italiaanse ambassadeur 36.3'2: veiligheidssituatie in Tirana verslechterd 363/3; premier Fino praat met opstandelingen 365/2; begin van Operatie Alba 366/2: samenstelling Internationale Vredesmacht 366/2: explosie in munitieopslagplaats 36613: aanhoudend geweld 63013; Operatie Veiligheidsdiensten: nieuwe chef benoeiiid 634/1
Verenigde Naties: Veiligheidsraad akkoord met internationale vredesmacht 36412
Verkiezingen: onderhandelingen over verkiezingen 36711: voorbereidingen algemene verkiezingen 629.2, verkiezingesovereenkomst 629/3; overeenkomst houdt geen stand 629'3: kieswet PDS goed gekeurd 629/3; verkiezingscampagne 630/1; geweld tijdens campagne 630'3, parlementsverkiezingen 630/1: Socialistische Partij wint parlementsverkiezingen 631/1: tweede kiesronde 631/2; uitslag 631/3
Vluchtelingen: Albanezen vluchten naar Italië 364/3; noodtoestand in Italië 36413: Albanees schip na botsing gezonken 364/3; nieuwe uittocht naar Italië 633/1

ALGERIJE

Arbeid: staking UGTA 390/3
Binnenlandse veiligheid: islamitisch geweld 10612; gewelddadigheden 39013: UGTA-leider Benhamouda doodgeschoten 390/3; verantwoordelijkheid aanslag opgeëist door liet FIDA 39013: cijfers over aantallen slachtoffers 391/3: geweld duurt voort 39113: leden FIDA gedood 392/1; nieer dan 200 doden bij gewleddaden 799/2; vrijlating FIS-leider* 801 1; bericht over dood GIA-leider 80113: toeneinend geweld 80211: VN vindt toename geweld 'zorgelijk' 80312: reactie Madani leidt tot huisarrest FOS-leider 803/2: wapenstilstand AIS 80313, reactie GIA 80112
Buitenlandse betrekkingen:
— Nederland. bezoek van minister van buitenlandse zaken 805/1
— Spanje: conferentie van niet-gouvermentele organisaties in Madrid 393/1
Militaire zaken: stafchef landmacht ontslagen 80413
Oppositie: kritiek op regering n.a.v oprichting anti-islamitische militia's 390/3
Parlement: gebruik Arabische taal verplicht gesteld 107/3
Politieke crisis: constitutioneel refernedum aangekondigd 106/1: referendum over grondwet 107:1: wet op politieke partijen 107/2
Politieke partijen:
— Algemeen: wet op politieke partijen 107/2
— Nationaal Democratische Groepering: opgericht 392/3
Regering: samenstelling nieuwe kabinet 80013
Sociale onrust: betogingen voor democratie 80412
Terrorisme: islamitisch geweld 10612: gewelddadigheden 390/3; UGTA-leider Benhainouda doodgeschoten 39083: verantwoordelijkheid aanslag opgeëist door het FIDA 390/3: cijfers over aantallen slachtoffers 391 '3; geweld duurt voort 391/3; bomontploffing in trein 392/1: meer dan 200 doden bij gewleddaden 79912: bericht ober dood GIA-leider 80113: toenemend geweld 802/1
Verkiezingen: aankondiging parlementsverkiezingen 39212: definitieve verkiezingsdatum bekendgemaakt 392/3; FIS roept op tot boycot 392/3: nieuwe oproep FIS tot boycot 393'1: reactie andere partijen 393'1: campagne voor parlementsverkiezingen 79911: parleinentsverkiezingen 799/3; verkiezingsuitslag betwist 800/1; extra zetel voor RND en FFS 80011; uitslag 800/2; gemeenteraadsverkiczingen 804/2

AMERIKA

ACS: reactie op Helms-Burton-wet 99/1; 1ste en 2de top 181/3
Algemeen: top van de Amerika's 181/2; 6e Ibero-Amerikaanse top 18112: biieenkonist ministers van handel 571/3
Andes-groep: Peru trekt zich terug 571/1
CARICOM: tussentijdse top 57011: kritiek op Britse hulp na vulkaanuitbarstingen Montserrat 72512
IADB: rapport over Latijns-Amerika 570/3
Mercosur: vrijhandelsakkord met Bolivia gesloten 181/1: onderhandelingen met Mexico over lidmaatschap 181/1: 11de top 181'1; bijeenkomst ministers van financiën 571/1
Midden-Amerika: top met Verenigde Staten 571/2

ANDORRA

Verkiezingen: regeringspartij wint algemene verkiezingen 499/3

ANGOLA

Parlement:
— Nationale Assemblee: mandaat verlengd 257/1
Regering: vorming regering van nationale eenheid en verzoening 393'1: installatie nieuwe regering opnieuw uitgesteld 39313; installatie regering van nationale eenheid en verzoening 394/1; samenstelling kabinet 394/1
Verenigde Naties: UNAVEM mandaat verlengd door Veiligheidsraad 257/2: verlenging mandaat UNAVEM III 394/3
Vredesproces: e luatie naleving Lusaka-protocol door UNITA 25711: ontwikkelingen m.b.t. vorming regering van nationale eenheid en verzoening 393/1; installatie nieuwe regering opnieuw uitgesteld 39313: installatie regering van nationale eenheid en verzoening 394/1: samenstelling kabinet 394/1

ARGENTINIË

Arbeid: algemene stakingen 93/2; hervorming vakbonden 94/1
Begroting: ontwerpbegroting voor 1997 9411
Buitenlandse betrekkingen:
— Brazilië: overeenkoinst over VN-zerel 78411
— Chili: ondertekening aanvullend protocol op grensakkoord 38011; garanties voor Chili i.v.m. bongenootschap VS 784'1
Groot-Brittannië: geheime overeenkomst ontkend 9413; bezoek van stafchef landmacht en minister van economische zaken 95/1; ontmoeting ministers van buitenlandse zaken 38011: bezoek aan Falklandeilanden door familieleden van gesneuvelde Argentijnse militairen 380/2
— Spanje: Spaans onderzoek 'vuile oorlog' 94/3: Spaans arrestatiebevel tegen Galtieri 380/2; nieer arrestatiebevelen i.v.m. 'vuile oorlog' 784/3
— Verenigde Staten: handelsconflict 94/3: pi-otest tegen mogelijke Amerikaanse sancties op het gebied van handel 38013: president Clinton op bezoek 78412: speciale status bondgenootschap 78412
Economie: nieuw structureel aanpassingsplan 9213: IMF keurt aanpassingsprogramma goed 9411: pact tussen regering en vakbonden 37911; regering maakt zich sterk voor handhaven pariteit peso 37911; onenigheid over privatisering bank 379/1
Justitie: veroordeling voormalig guerrillastrijder 783/3
Kernenergie: nucleair ongeluk 94/1
Media: journalist vermoord 379/2; protest naar aanleiding van moord op journalist 37913
Mensenrechten: Spaans onderzoek 'vuile oorlog' 94/3
Militaire zaken: reorganisatie legerleiding 9412
Oppositie: UCR en Frepaso vormen alliantie 78211
Parlement: keurt belasting en bezuinigingsmaatregelen goed 9313
Politieke partijen:
— Actie voor de Republiek: opgericht 380/1
— ARND: opgericht door oud-iiiinisters 78211
President: aanslag op broer president Menem 9213: zoon Menem opgegraven 92/3
Regering: aftreden ministers 9212: ontslag minister van justitie wegens dubieuze connecties 78112: samenstalling kabinet 781/3
Schandalen: kruistocht tegen corruptie 94/2: ontslag minister van justitie wegens dubieuze connecties 78112
Sociale onrust: protest naar aanleiding van moord op journalist 379/3: lerarenstaking 380/1: protesten tegen vrije-marktpolitiek regering 780/3
Verenigde Naties: resolutie VN-comité inzake Faikland-eilanden 783'3
Verkiezingen: verkiezingen voor Kamer van Afgevaardigden 783:1

ARMENIË

Begroting. voor 1997 goedgekeurd 12512
Buitenlandse betrekkingen:
— Azerbajdzjan: gevechten aan grens 426/1: OVSE-overleg over Nagorno-Karabach 426/2; opnieuw schermutselingen 68812: nieuw vrdesplan Nagorno-Karabach 688/3
— Georgië: president op bezoek 68713
— Iran: overeenkomsten getekend 15812

— Russische Federatie: wapenleveranties 425/3; bezoek van president Ter-Petrosjan 68811; ondertekening gasakkoord 68811
Economie: Wereldbank verleent krediet 68713
Justitie: demonstranten vrijgelaten 687/2: oppositieleid veroordeeld 687 2
Parlement:
Nationale Assemblee: conflict over dienstplicht 68711; voorzitter treedt af 68711
Politieke partijen:
— HHsH 9de congres 687 2
Regering: nieuwe premier 158/1; kabinetswijziging 15811; nieuwe topontmoeting voor premier 42512: nieuwe premier 42512; kabinetswijzigingen 68711
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 15712; Ter-Pretosjan herkozen 15712: uitslag 15712; aanhoudende controverse over uitslag 15713

ARUBA

Nederland: rapport Commissie Biesheuvel 784/3: aanbevelingen rapport-Bieslieuvel 785/1: Kabinet Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken hij ministerie van Binnenlandse zaken 785/3; verdeeldheid Tweede Kamer over plan aparte staatssecretarissen 78611
Regering: regering ten val 786/1; Eman aangewezen als informateur 78711
Verkiezingen. vervroegde verkiezingen 78613; Statenverkiezingen 78613: uitslag 78613

AUSTRALIË

Aboriginal-zaken: rapport over omstreden adoptieheleid Aboriginals 74813
Begroting: voor 1997-'98 gepresenteerd 74812
Buitenlandse betrekkingen:
Groot-Brittaiinië: conventie over constitutionele banden met het Britse koningshuis 42312
Indonesië: maritiem verdrag gesloten 47413
Deelstaten:
— Noordelijk Territorium: nieuwe euthanasiegevallen 42311: euthanasiewet ongedaan gemaakt 42311
Immigratie: immigratiebeperkingen bekendgemaakt 74911
Justitie: zelfmoord oud-rechter 42213: massamoordenaar veroordeeld 422/3; uitvoering nieuwe vuurwapenwet 42213
Monarchie: conventie over constitutionele banden met het Britse koningshuis 42312
Parlement:
— Senaat: euthanasiewet ongedaan gemaakt 42311
Politieke partijen:
— Pauline Hanson's One Nation: opgericht 42212
Racisme: veroordeling parlementslid Hanson 422/1; Hanson richt nieuwe partij op 42212: klacht tegen One Nation Party 74811
Regering: kabinetsleden in opspraak wegens aandelen 42211: kabinetswijziging 422/1: nederlaag over begroting 42212: wetsvoorstel grondeigendom inheemse bevolking 74713
Schandalen: zelfmoord oud-rechter 422/3; berichten over omstreden medische experimenten 74912

AZERBAJDZJAN

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 42611
Binnenlandse veiligheid: bijzonderheden over vermeend coupcomplot in 1996 425/3; plegers eerdere coup veroordeeld 426/1; opnieuw vermeende couppoging 42611
Buirenlandre betrekkingen:
— Armenië: gevechten aan grens 42611; OVSE-overleg over Nagorno-Karabach 42612; opnieuw schermutselingen 68812; nieuw vredesplan Nagorno-Karabach 68813
— Russische Federatie: verwarring over olie-akkoord 68911
Toerkmenistan: verwarring over olie-akkoord 68911: olieconflict 74711
— Turkije: bezoek van president Alijew 68912
— Verenigde Staten: bezoek van president Alijew 68913
Justitie: plegers coup in 1995 veroordeeld 426/1; gevangenisstraf voor leden islamitische partij 426/2
Nagorno-Karabach: vervroegde presidentsverkiezingen 68911
Parlement: oud-president gekozen tot hoofd oppositiecoalitie 688/1
President: oprichting Veiligheidsraad 426/2
Regering: Rasizade beëdigd als premier 158/3; kabinetswijzigingen 68812

AZIE

APEC: topconferentie in Subic 27512; lidstaten 275/2; slotverklaring top 275/3
ASEAN: informele top in Jakarta 40511: ministeriële bijeenkomst ASEAN 11 406 i lidmaatschap Myanmar. Cambodja en Laos goedgekeurd 73612; jaarvergadering ministers van buitenlandse zaken 73613; lidmaatschap Cambodja aangehouden 73711: 4de Regionale Forum (ARF) 73713
Aziatisch-Europese Topconferentie (ASEM) bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken 406 2: top ministers van financiën 73811
Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB): overeenstemming over ADF-bijdrage 40511; bekendmaking leningen aan Vietnam 54811: plan voor beleggingsfonds voor Noord-Korea 82513
Centraal-Azië: presidentieel overleg 73713
Zuid-Ariatiuche Associatie voor Regionale Samenwerking (SAARC) 9de top 744 2

BAHAMA'S

Justitie: uitstel executie terdoodveroordeelde 380/3: uitspraak over doodstraf 38111
Parlement:
— House of Assembly: vrouw gekozen tot voorzitter 38113
Regering. onderminister vermoord 381.2: samenstelling nieuwe kabinet-Ingraham 38113
Verkiezingen: aankondiging vervroezde algemene verkiezingen 381/1; parlementsverkiezingen 38112

BAHREIN

Begroting: voor 1996/97 en 1997/98 bekendgemaakt 268/2
Buitenlandse betrekkingen:
— GCC: boycot 17de top 26813
Iran: minster van buitenlandse zaken op bezoek 65613
— Qatar: verbeterde betrekkingen 470/3
Justitie: geëngenisstraf wegens complot tegen regering 656/3
Militaire zaken: vorming Nationale Garde 26812

BALTISCHE STATEN

Baltische Assemblee: 10de zitting 426/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Oekraïne: topontmoeting Baltische, Poolse en Oekraïnse presidenten 68913
— Polen: topontmoeting Baltische, Poolse en Oekraïnse presidenten 68913

BANGLADESH

Arbeid: protesten tegen aanpassing werkweek 66413; algemene stakingen 665/1
Buitenlandse betrekkingen:
India: waterverdelingsverdrag ondertekend 33911; commissie buigt zich over verdeling water van Teesta 66511
Justitie: vrijlating oud-president Ershad 339/3; uitspraak over proces tegen coupplegers 33913; aanvang proces 34011
Politieke partijen:
— Jatiya Dal: voorzitter uit parij gezet 664/3
Rampen: honderden doden na wervelstorm 66412
Regering: kabinetswijzigingen 339/2: minister ontslagen 33912

BELGIË

ALGEMEEN

Justitie: arrestatiebevel tegen Serge Dassault 149/3; onderzoek naar moord op Cools; minister Kelchtermans in opspraak 150/1; ministers Di Rupo en Grafé genoemd in pedofielzaak 15012; ontslag Grafé 15112; huiszoeking bij Raad van State 15112: proces-Marchal 151/2; vrijlating verdachte in zaak-Cools 49812; rechtbanken verklaren sluiting Renault-vestiging onwettig 759/1
Media: financiële moeilijkheden bij Gazet van Antwerpen 152/1; mediadecreet verworpen 152/2
Militaire zaken: Militair Gerechtshof naar aanleiding van dood blauwhelmen in Rwanda 151/2
Monarchie: 21-juliboodschap koning Albert II 14711; mededeling koning naar aanleiding van zaak-Dutroux 15413: koning ontvangt ouders verinoorde meisjes 15413; initiatief koning naar aanleiding van zaak-Dutroux 155/1; prinses Astrid senator 157/1
Schandalen: smeergeldzaak-Dassault 49812: premier Debaene poogt gemoederen te bedaren 49813; Agusta-schandaal 498/3; zaak-KB Lux 49911
Zaak-Dutroux: meisjes teruggevonden 15311: aanhoudingen 15311: slachtoffers 15312: nog vermist 153'7, verdachten 153/3: Julie en Mélissa 154 1; An en Eefje 154/3; mededeling van koning Albert II 15413; koning ontvangt ouders vermoorde meisjes 154/3: initiatief koning 15511. magistraten en Rijkswacht 15512; Spaghetti-arrest 15513; Witte Mars 156'1: ontwikkelingen van het onderzoek 499 2: lichaam Loubna Benaïssa gevonden 681 i: rapport parlementaire onderzoekscommissie zaak-Dutroux 68113

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

India: bezoek van minister van buitenlandse zaken 494/1
Israël: bezoek van minister van buitenlandse zaken 494/1
Kroatië Belgische VN-militair doodgeschoten 494/1
Midden-Oosten: bezoek van minister van buitenlandse zaken 494/1
Pakistan: bezoek van minister van buitenlandse zaken 49411
Palestijnse gebieden: bezoek van minister van buitenlandse zaken 49411
Rwanda: werkgroep Senaat over gevolgeii terugtrekking 49311
Singapore: bezoek van minister van buitenlandse zaken 49411
Zaïre: ontmoeting tussen premiers Dehaene en Kengo wa Dondo 145/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: besparingen bij Sabena 14913: demonstraties tegen werkloosheid 37113; banenverlies bij Renault Vilvoorde 37113; sluiting Renault Vilvoorde 49613: staking bij AEG 49811; staking bij VCST 49811; rechtbanken verklaren sluiting Renault-vestiging onwettig 75911
Bankwezen: Gemeentekrediet van België deels in Franse handen 14813: Dexia neemt belang in Italiaanse bank 49612; Bank Max Fischer failliet 49711
Bedrijven: cijfers Sabena 496/1: Philips doekt Supercluh op 49711
Economisch beleid: privatisering Distrigas 14812: privatisering Landbouwkrediet 14813
Industrie: Petrofina naar Wall Street 49613; sluiting Renault-Vilvoorde 49613; Nova Electro failliet 49711: Bekaert schrapt banen 49711; Forges de Clabecq failliet 49712: staalfabriek UGB praat met Hoogovens 497/3
Nationale Bank van België: jaarverslag 49411
Sociaal-economisch beleid: sociaal overleg mislukt 14512
Sociale partners: Toekomstcontract voor de werkgelegenheid goedgekeurd 145/1

POLITIEK BINNENLAND

Gewesten:
— Brussel: conflict rond Adviesraad 14611; taalakkoord 146/1; arrest van Arbitragehof over Vlaamse Rand 146/1
— Vlaanderen: proeve van Vlaamse grondwet 148/2; Vlaamse werkgevers 148/2; concurrent voor federale telefoonmaatschappij opgericht 14813
— Wallonië: Waals manifest 14811: industrie in moeilijkheden 149/1; onrust in Franstalig onderwijs 14912
Parlement:
— Kamer van Volksvertegenwoordigers: kaderwetten goedgekeurd 14511; Toekomstcontract voor de werkgelegenheid goedgekeurd 14511: incident rond streven naar meer Vlaamse autonomie 146/2; politieke spanningen over hervorming politie 686/3
Politieke partijen:
Algemeen: voorstellen nieuwe politieke cultuur 493/1
— CVP: voorzitter neemt ontslag 152/2
— Front National: voorzitter herkozen 152/2
Sienjaal: groep rond SP-voorzitter De Batselier 15212
— SP: nota over confederale staatsvorm 14613; fractieleider Vandenbroucke verlaat tijdelijk politiek 15311
— Vlaams Blok: voorzitter gekozen 152/3
Regering: ontslag minister Grafé 151/2

BELIZE

Politieke partijen:
— PUP: nieuwe leider 715/2
Regering: kabinetswijziging 71512

BENIN

Begroting: parlement keurt financieel wetsvoorstel goed 25713
Economie: IMF-lening 257/3
Justitie: veroordelingen voor raketaanval 257/3

BHOETAN

Buitenlandse betrekkingen:
— India: demonstratie tegen arrestatie vluchtelingen leider 47112

BJELAROES

Bankwezen: opvolger voor president Nationale Bank 427/3
Buitenlandse betrekkingen:
Oekraine: presidenten \preken over samenwerking 42811; bezoek van president Loekasjenka 70413
— Raad van Europa waarnemersstatus opgeschort 4L i15
— Russische Federatie: Russische bemiddelingspoging in conflict president en parlement 15912: brief president Jeltsin over integratie 42811: voorbereiding voor Unie 42813: Unieverdrag ondertekend 42911: Uniehandvest ondertekend 690/1; ratificatie Unieverdrag en Uniehandvest 691/1; conflict over tv-verslaggevers 69113
— Verenigde Staten: Amerikaanse diplomaat uitgewezen 428/1: Soros Stichting schort activiteiten op 691/3
Grondwet: voorstellen president in referendum goedgekeurd 15813; uitslag referendum 159/3; nieuwe grondwet goedgekeurd 15913
Justitie: vier rechters Constitutioneel Hof treden af 16012; benoemingen rechterlijke macht 42712
Oppositie: protesten tegen referendum 16012: vorming 'schaduwkabinet' 42713: demonstraties 42811: overleg met reperinp loopt op niets uit 691/1
Parlement:
Huis van Afgevaardigden: opgericht 160/1
— Opperste Sowjet: Opperste Sowjet opgeheven 16011: Huis van Afgevaardigden opgericht 16011
Raad van de Republiek: verkiezing voorzitter 427/2
President: confrontatie met Opperste Sowjet 158/3; ontslaat voorzitter kiescommissie 15911: nationale feestdag verplaatst 427/3
Regering: aftreden premier Tsjygir 15911: minister van defensie ontslagen 160/2; nieuw kabinet 42711: premier in functie bevestigd 42712; overleg met oppositie loopt op niets uit 69111; kabinetswijzigingen 69113

BOEROENDI

Buitenlandse betrekkingen
— Algemeen regionale top versoepelt deel sancties 462/3
Burgeroorlog: bericht over bloedbad 25713: wapenstilstand rebellen 258/1; VN-beschuldigingen tegen leger 25811; nieuu bloedbad door leger 25812; arrestatie FRODEBC-leider 46112: moordcomplot tegen Buyoya 46113; arrestaties 46113: overzicht geweld in maart en april 46113: regionale top versoepelt deel sancties 46213
Verenigde Naties: beschuldigingen UNCHR tegen leger 25811; bezoek Hoge Commissaries voor Vluchtelingen 461/2
Vluchtelingen: bezoek Hoge Coininissaris Vluchtelingen VN 46112: situatie van vluchtelingen 46112

BOLIVIA

Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: uitleveringsverdrag 31412
Econoiiiie: landbouwhervormingsuet goedgekeurd 31412
Parlement:
— Algemeen: landbouwhervormingswet goedgekeurd 31412: Bánzer goedgekeurd als president 63911
President: Bánzer oedgekcurd als president 639/1
Regering: kabinetswijzigingen 314/3; sainenstelling nieuw kabinet 64011
Verkiezingen: presidents- en parlementsverkiezingen 638/1; uitslag presidentsverkiezingen 639/1; uitslag parlementsverkiezingen 639/2

BOSNIE-HERZEGOVINA

Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: Bosnisch-Servische oorlogsmisdadiger veroordeeld door Duitse rechtbank 502/2
— Joego-Slavië: oiidertehening communicatie-akkoord 70/2; volledige diplomatieke betrekkingen 76/1
Vaticaan: paus Johannes Paulus II op bezoek in Sarajevo 50113
— Verenigde Staten: Amerikaanse wapenzending 7613: verklaring Clinton over IFOR 77/1
Economie: overeenstemming over centrale hank en munt 501/3
Federatie van Moslims en Kroaten: Kroaten boycotten nieuwe gemeenteraad Mostar 70/3: compromisovereenkomst Kroaten en moslims in Mostar 70/3:
Bosnsch-Kroatisch akkoord over opheffing Herceg-Bosna en versterking ban de Federatie 71/3; inauguratie Federale Huis van Afgevaardigden 75/3: overdracht van bevoegdheden aan de Federatie 76/1; vorming kabinet 499/3; verkiezing nieuwe Federatiepresident 500/1: geweld in Mostar 500/3
Parlement: Asseniblee van de Unie van Bosnië-Herzegovina beëdigd 7512
Presidium: 1ste bijeenkomst 73 1; inauguratie 7512
Regering: benoeming co-premiers 75'3: ontslag onderminister van defensie 5613: vorming federaal kabinet 499/3
Republika Srpska: aftreden van Karadzic 69/1; inauguratie Volksassemblee 7512: nieuwe regering 7512: generaal Mladic ontslagen 76/2: akkoord met Joego-Slavië 500/1: interview met Karadzic 502/2
Verenigde Naties: tribunaal voor oorlogsmisdaden 70/1; tribunaal veroordeelt oorlogsmisdadiger 7712: afgezant voor vermiste personen stapt op 50112; proces VN-tribunaal tegen moslims en Kroaten 50113: Erdemovic in hoger beroep 502; van oorlogsmisdaden verdachte Kroaat uitgeleverd 50211: Servische oorlogsmisdadiger schuldig verklaard 502/2
Verkiezingen: verkiezingen in Mostar 7013: Kroaten boycotten nieuwe gemeenteraad 71/1; gemeenteraadsverkiezingen afgelast 71/3: presidents- en parlementsverkiezingen 72/2; verkiezingen voor collectief presidentschap 72/3; uitslagen 73/1: verkiezingen voor federaal parlement 7312; gemeenteraadsverkiezingen uitgesteld 50013: voorbereidingen voor gemeenteraadsverkiezingen 501/2
Vluchtelingen: terugkeerprogramma opgeschort 7613
Vredesakkoord: conferentie in Parijs over uitvoering Akkoord van Dayton 77/1: arbitrage inzake Brcko opgeschort 7712: vredesimplementatieconferentie in Londen 7713: TFOR afgelost door SFOR 78/1; donorconferentie 50011, regeling over kwestie-Brcko uitgesteld 50012: benoeming Amerikaanse bestuurder Brcko 500/2

BOTSWANA

Regering: samenstelling kabinet 650/3

BRAZILIË

Arbeid: protesten na bezuinigingsmaatregelen 24511: stakingen politie 789/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Argentinië: overeeiikomst over VN-zetel 784/1
— Suriname: nieuwe ambassadeur Suriname benoemd 794/1
Vei-enigde Staten: president Clinton op bezoek 791/2
Economie: fiscale maatregelen 245/1; voortgang privatisering mijnbouwmaatschappij en telecommunicatiebedrijf 245/2; eerste contracten Sivam-project 245/3: overeenkomst schuld deelstaat Sao Paulo 245/3: begrotingstekort 45012: rentetarieven 450/3; staatsmonopolie op olie afgeschaft 450/3; obligatieschandaal 451.1: hervorming ambtenarenapparaat 451/1idem 787/3; verlenging Sociaal Noodfonda 788/1; nieuwe president Ceiitrale Bank 78812; omvangrijke privatisering CVRD 78812
Grondwet: goedkeuring parlement voor amendement grondwet inzake herverkiezing president 24412; tweede goedkeuring 450/2; Senaat akkoord met wijziging inzake herverkiezing voor tweede ambtstermijn 787/2; herverkiezingsamendement opgenornen in grondwet 78713: hervorming ambteriarenapaaraat 787/3
Justitie: slachtoffers schietpartij opgegraven 246/1; veroordelingen uegeiis kindermoord 24612; actie tegen politiegeweld 452/1; veroordeling politieagenten wegens bloedbad sloppenwijk 788/3; gevangenisstraf voor MST-leider 789/1; stakingen politie 789/2: oproerpolitie maakt einde aan bouw sloppenwijk 7898/3; vonnis in rechtzaak tegen tabaksfabrikant 791/1
Landhervorming: toenemende spanning over landbezit 245/3; protest van landloze boeren 45112; landhervorminswet gewijzigd 789/1: landbezettirigen 78913
Militaire zaken: Nationaal Defensieplan 24511
Parlement:
— Kamer van Afgevaardigden: goedkeuring voor amendement grondwet inzake herverkiezing president 244/2: president Cardoso krijgt steun voor herverkiezingspoging 45012: corruptie bij stemming over herverkiezingsamendement 787/2
— Senaat: akkoord met grondwetswijziging inzake herverkiezing voor tweede ambtstermijn 78712; herverkiezingsamendement goedgekeurd 787/3
Politieke partijen:
— Algemeen: wisselingen van partij 79012
— Arbeiderspartij: PT beschuldigd van corruptie 78813: erevoorzitter niet betrokken hij corruptie 789/1
— PMBD: steun voor herverkiezing president Cardoso 79013
PPB: motie Maluf tegen herverkiezing Cardoso afgewezen 244/2
— PSDB: interne problemen 79012
— PTB: steun voor herverkiezing president Cardoso 79013
Rampen: zware stormen 24611: hevige stormen 24611; vliegtuigramp 24612: overstromingen 791/1
Regering: kabinetswijziging 244/1: kabinetsbenoemingen 78812; politici lopen over naar andere partijen 790/2
Schandalen: Arbeiderspartij beschuldigd van corruptie 788/3; erevoorzitter niet betrokken bij corruptie 78911: obligatieschandaal 789/1
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 24313: tweede ronde 243/3

BROENEI

Regering: kabinetswijziging 47112

BULGARIJE

Bankwezen: president staatsspaarbank ontslagen 63711
Begroting: herziene begroting voor 1996-'97 goedgekeurd 22711: voor 1997 goedgekeurd 63713
Buitenlandse betrekkiiigen:
— EU: hulpaanbod 229/1
— NAVO: Bulgarije wil lidmaatschap aanvragen 23012
Economie: IMF-krediet 226/2: maatregelen ter voorkoming van nieuwe financiele crisis 2261:1: nieuwe financiële crisis 226/3: nieuwe economische raad 23011; overleg met IMF hervat 23012; principeakkoord over financiële hulp IMF 634: IMF-lening goedgekeurd 63413: nieuwe leningen 63711: instelling valutacontrolecommissie 63712; wijziging privatiseringswet 63713
Justitie: Zjiwkow vrijgelaten 22912
Militaire zaken: benoemingen 63711
Parlement: eerste zitting 38ste Assaniblee 63611; verklaring nationale concensus aangenomen 63611
Politieke crisis: achtergrond crisis 22713: massale protesten oppositie 228/2; politieke patstelling tussen BSP en SDS 22812: aanhoudende patstelling 22813; BSP ziet af van mandaat 22913: ontbinding parlement 229/3 datum voor verkiezingen 22913: hulpaanbod EU 22911
Politieke partijen:
— BSP: Pirinski uitgesloten als BSP-kandidaat 22412: nieuwe BSP-kandidaat voor presidentschap 22412: Widenow treedt af als voorzitter en als premier 22712: verkiezing nieuwe voorzitter 227/3; verkiezing nieuw dagelijks bestuur 22811
— DESIR: opgericht 63712
— Euro-Links: opgericht 230/3
— SDS: landelijke conferentie 23012: voorzitter herkozen 23012
President: conflict tussen Zjelew en regering-Widenow 22413: Stojanow beëdigd als president 22813
Regering: conflict tussen president Zjelew en regering-Widenow 22413; motie van wantrouwen tegen premier verworpen 227/1; minister van buitenlandse zaken treedt af 22712; Widenow treedt af als premier en BSP-leider 22712: benoeming nieuwe premier 228/1; benoeming interim-kabinet 23011; beoemingen 635/1; oud-preinier vervolgd 63511: Kostow genomineerd als premier 63513: nieuw regeringsprogramma 635/3; Kostow tot premier gekozen 63613; nieuw kabinet 636/3; wijziging pri-

vatiseringswet 63713
Terrorisme: oud-premier Lukanow vermoord 22611
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 22412; Pirinski uitgesloten als BSP-kandidaat 224/2; nieuue BSP-kandidaat voor presidentschap 224/2 eerste ronde presidentsverkiezingen 225 1; tweede ronde presidentsverkiezingen 22512: bekeiidniaking verkiezingsdatum 23011; SDS wint parlementsverkiezingen 63512: uitslag 63512

BURKINA FASO

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 19013
Binnenlandse veiligheid: leden veiligheidsdienst gearresteerd l9013
Militaire zaken: oefeningen met Benin, Togo en Frankrijk 46312
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 463/1; regeringspartij vergroot meerderheid 463'1. uitslag parlementsverkiezingen 463 1

CAMBODJA

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 204/2
Binnenlandse veiligheid: gevechten tussen CPP en Funcinpec in procincie Battambang 47113: aanhoudende gevechten tussen Funcinpec-troepen en troepen Hun Sen 74113
Buitenlandse betrekkingen:
— ASEAN: lidmaatschap goedgekeurd 736/2; lidmaatschap aangehouden 73711: reactie op staatsgreep Hun Sen 740/3
Economie: hulp opgeschort 20411
Milieu: rapport over omvang houtkap 74213
Oppositie: aanslag op oppositieleider 47212
Parlement: overlopeii parlementariërs Funcinpec leidt tot crisis 472/3
Parlement:
— Nationale Assemblee: regeringswijziging afgewezen 74212
Politieke partijen:
— Algemeen: nieuwe partij opgericht door boeren 47312
Funcinpec: dissidente factie kiest eigen leiders 73811
— KNP: partijleider afgezet 738/2
— KRDP: treedt toe tot CPP-alliantie 47312
— UCNP: opgericht 73811
Rampen: Vietnamees vliegtuig neergestort 742/3
Regering: spanningen 20312: zwager Hun Sen vermoord 20312: conflict over terugkeer tegenstander Hun Sen 20313. co-premiers zitten samen kabinetszitting voor 47313: Hun Sen ontsnapt aan aanslag 47313: Hnn Sen grijpt macht 739/2; nieuwe eerste premier 74012: internarionale reacties op staatsgreep Hun Sen 74013: henoeining eerste premier bevestigd 741/1; Hun Sen wijst verzoek van koning tot onderhandelen af 742/1
Rode Khmer: afscheiding militaire divisies 20212; amnestie voor Ieng Sary 203/1; oprichtine DNUM 20311; drie Khmer-strijders lopen over 203/2; berichten over regeringsonderhandelingen met Ta Mok 47212; verwarring over verblijfplaats Pol Pot 73812; akkoord Funciripec en Khmer-leider 73812: Son Sen gedood 73813: proces tegen Pol Pot 73813
Verenigde Naties: rapport over wreedheden bij coup 74212; onenigheid over VN-zetel 74212

CANADA

Begroting: presentatie voor 1997 38211: tekortramingen in hegrotiiig voor 1997 38212
Buitenlandse betrekkingen:
— Chili: handelspact 31511
— Cuba: bezoek van minister van buitenlandse zaken 389/1
— Indonesie: Canadese goudvondst op Kalimantan blijkt fraude van de eeuw 47512
Saoedi-Arabië: verdachte van aanslag Al-Khobar in Canada gearresteerd 40313; uitspraak tegen asiel Saoedische dissident 64213
— Verenigde Staten: reactie op Helms-Burton-wet 9911: bezoek van premier Chrétien 383/1: Amerikaanse trawlers aan de ketting gelegd door Canadese autoriteiten 64311
Economie: verlaging rentetarieven 2312: overschot betalingsbalans 2312
Indianen: onderzoeksrapport over inheemse bevolking 2312
Justitie: schikking in door Mulroney aangespannen proces wegens smaad 38113; uitspraak tegen asiel Saoedische dissident 64213
Militaire zaken: ontslag stafchef strijdkrachten Boyle negens wangedrag militairen in Somalia 2212: leger beschuldigd van wangedrag in Bosnië 38211
Politieke partijen:
Bloc Québécois: nieuwe voorzitter 38213
PQ: Bouchard blijft leider PQ 22/3
Provincies:
— Alberta: verkiezingen 382/2
— Quebcc: aftreden vice-gouverneur Roux wegens oorlogsverleden 2311; onthulling over onafhankelijkheid in 1995 64013
Regering: aftreden minister van defensie 22 2 kabinetswijziging 22/2; nieuw kabinet 642/2
Religie: dood sekteleden 38213
Verkiezingen: aankondiging algemene verkiezingen 38213; campagne 64013: Liberale Partij wint de Lagerhuisverkiezingen 64113: uitslag 64212
Volksgezondheid: oprichting nieuwe bloedtransfusiedienst 23/3

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK

Binnenlandse veiligheid: legeropstand 321:1: Franse interventie 321/1; gevechten tusseii Franse troepen en opstandelingen 37112; aankomst Afrikaanse vredesmacht 32113: amnestiewet goedgekeurd 32211: nieuwe gevechten in Bangui 32212; spanningen tussen regering en opstandelingen 726/2; rebellen weer in kabinet opgenomen 72613; nieuwe botsingen in Bangui 727/1: akkoord over wapenstilstand vooi tien dagen 72711
Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: militaire interventie 32111
Parlement: amnestiewet goedgekeurd 32211
Regering: nieuue regering van nationale eenheid 322'1: twee muiters treden toe tot kabinet 72612; negen ministers oppositie treden af na
dood drie ex-inuiteri 72613: voormalige rebellen verlaten kabinet 72613: iiiinisteri oppositie en ex-rebellen tredeii weer tot kabinet toe 72711

CHILI

Biiinenlaiidse veiligheid: nieuw inlichtingeiisysteeni 314/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Argentinië: ondertekening aanvullend protocol op grensakkoord 38011: garantie? voor Chili i.v.m. bongenootschap VS 78412
— Canada: handelspact 31511
Regering: kabinetswijzigingen 31413
Sociale onrust: geweld bij herdenking inilitaire staatsgreep van 1973 31511
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 315/1

CHINA

ALGEMEEN
Grote Leider: gezondheidstoestand Deng 279/2: Deng overleden 53211; reacties op overlijden 51213; crematie Deng 53311: herdenkingstoespraak Jiang Zemin 53312: opvolging Dene 53313
Hongkong: commentaar op verkiezingsdeelname na 1997 53/1: Legco-leden toegang geweigerd 5311: Chinese generaal op bezoek 53/3: plannen voor viering soevereiniteitsoverdracht 5411: waarichuwing om demonstraties te beperken 5512; akkoord tussen China en triades 544/1
Justitie: campagne tegen bevoorrechte elite 27611; lid 'Bende van Vier' in vrijheid 276'3: dissident ontsnapt 277/2; dissident voorwaardelijk vrijgelaten 27713: nieuw anti-corruptiebureau 27913; wetboek van strafrecht herzien 53512; gevangenisstraf voor oprichter Shanghai Internatioiial Securities 53611; Bao Tong vrijgelaten 53812: Tibetaanse functionaris veroordeeld 53812
Media: Chinabyte op internet 28011
Mensenrechten: rapport van Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken 27813: kritische VN-resolutie verworpen 53713
Militaire raken: nieuwe defensiewet goedgekeurd 535/3
Rampen inijnrainp in Henan 537/3

BCITENLANDSE BETREKKINGEN
Afrika: rondreis premier Li Peng 54012
Algemeen: uitnodigingen buitenlandse bezoeken Jiang Zemin 278/1
Duitsland: minister Kinkel op bezoek 27713
Filippijnen: nieuw coiiflict over Spratley-eilanden 666/2; akkoord met China over verder overleg en rechtstreekse besprekingen 66613
Frankrijk: bezoek van minister vaii buitenlandse zaken 27912; idem 54013
Groot-Brittannië: plan overdrachtsceremonie Hongkong 5512: bijenkomït JLG 5512: Memorandum van Overeenstemming 5611; uitlatingen minister Rifkind 56 7: ontmoetingen tussen Britse minister van buitenlandse zaken en Chinese functionarissen 34213: Briti protest over werkzaamheden Voorlopige Weteevende Raad 54212; besprekingen JLG over detachering Chinees garnizoen 54113: overeenkomst over komst Chinese troepen 54311
Guatemala: Chinees veto tegen VN-waarnemers 71612
India: bezoek van president Jiang Zemin 12213
Japan: geschil over Senkaku-eilanden 63/1; spanning loopt op 63/2; territoriaal conflict duurt voort 6313; coiiflict over Senkaku-eilanden duurt voort 287/3; hervatting Japanse subsidie 53912: territoriaal conflict laait weer op 67712
Kazachstan grensakkoord 340 1
Kirgizstan grensakkoord 540/1
Korea (Noord): banden aangehaald 129 1
Nederland: Chinese kritiek op optreden Nederlandse ininister van buitenlandse zaken 53811; samenwerkingscontract 538/2
Russische Federatie: bezoek van premier Li Peng 27911: bezoek van president Jiang Zemin 53912; grensakkoord 540/1
Tadzjikistan: grensakkoord 54011
Taiwan: pogingen om dialoog te hervatten 13713; Chinees protest tegen Ainerikaaiise rakettenverkoop 138/3; directe scheepvaartverbindingen voorgesteld 138/3: bezoek van handelsdelegatie 13911; eerste joint-venture baiik 34613: akkoord over herstel directe scheepvaartverbinding 34613: kaping lijntoestel naar China 34711: bezoek van Dalai Lama 34713
Thailand: onderhandelingen over wapenaankoop 54612
Verenigde Staten: wederzijdse betrekkingen 27811; rapport van Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken 27813: textielakkoord 53813; minister van buitenlandse zaken op bezoek 53911 ondertekening diverse akkoorden 53911; bezoek van minister van buitenlandse zaken 54011: voorzitter chefs van staven op bezoek 54012: verlenging van status China als meest begunstigde handelsnatie 54111; Ainerikaanre sancties tegen Chinese bedrijven 54111
Vietnam: conflict over olie- en gasvelden 54811; Chinees booreiland weggehaald uit omstreden gebied 54812
Zuid-Afrika: volledige diplomatieke betrekkingen 19713

ECONOMIE, FINANCIËN Eh SOCIALE ZAKEN
Begroting voor 1997 goedgekeurd 53512

POLITIEK BINNENLAND
Autonomie gebieden:
— Tibet. Dalai Lama bezoekt Europa 28011; bomaanslag in Lhasa 28012; Dalai Lama bezoekt Taiwan 347/3
— Xinjiang: sneeuwstormen 28012: sociale onrust 53611: achtergronden 53611 aanslagen op bussen in hoofdstad Xinjiang 53712: acht Oeigoeren geëxecuteerd 537/2; explosoe in bus te Beijing 53712; opnieuw onrust in Xinjiang 53713
Binnenlandse veiligheid: explosie in bus te Beijing 53712: explosie in park Beijing 53713
Nationaal Volkscongres: jaarlijkse zitting 53511; begroting voor 1997 goedgekeurd 53512: wetboek van strafrecht herzien 53512; nieuwe defensiewet goedgekeurd 53513
Oppositie: Wang Dan veroordeeld 27613; dissident ontsnapt 27712: dissident voorwaardelijk vrijgelaten 27713: Bao Tong vrijgelaten 53812: Tibetaanse functionaris veroordeeld 53812
Politieke partijen:
— CCP: 6de plenum 27611: verrterking positie Jiang Zemin 27611
President: versterking positie Jiang Zemin 27611: JIang doet beroep op leger 27612; opvolging Deng Xiaoping 533/3
Regering: ontslag burgemeester van Beijing 27613

COLOMBIA

Arbeid: nationale staking 38613
Biniienlandse veiligheid: toestand van binnenlandse onrust opgeheven 9611: grootscheeps guerrilla-offensief 9611: protest cocaboeren 9612: akkoord boeren met regering 9612; nieuw offensief 9613; sociale onrust 9613: guerrillastrijders leggen wapens neer 9711: tijdelijke deinilitarisatie departe-

ment Caquetá 9711; botsingeii met gurrillastrijders 9711: kwestie van de in Caquetá gevangenzittende soldaten 385/2; guerrillia-activiteiten 385/3: mogelijke erkenning guerrillastrijders 385/3; FARC wijzen besprekingen met regering af 38513; boeren verzeild in gevechten in Urihe 38611
Buitenlandse betrekkingen:
— Panama: onrust in grensgebied 72611
— Verenigde Stateri: visum president Samper ingetrokken 9712: Samper beschuldigd van 'leugens' 9713
Congres:
— Algeineen: akkoord met wet op inbeslagname bezittingen criminelen 384/1; wetsvoorstel inzake uitlevering Colombianen 38511
Drugs: arrestatie drugsbaron 98 1: nieuwe uitleveringswet 98/2: inbeslagnarne bezittingen drugshandelaren 98/2: Congres akkoord met wet op inbeslagname bezittingen criminelen 384/1: omstreden vonissen voor drugsbaroniien 38412: nieuwe drugsbestrijdingstrategie 385'2
Economie: economische noodtoestand afgekondigd 38611; nationale staking 386'3: uitgifte staatsobligaties 38711
Economisch beleid: bezuinigingsinaatregelen 9611
Justitie: procureur-generaal ontslagen 95/3; nieuwe procureur-generaal 383 2
President: nieuwe vice-president 9512
Regering: kabinetswijzigingen 9511; controverse rond nieuwe minister van defensie 383/3; defeiisie opnieuw in andere handen 383/3; verdere kabinetswijzigingen 384/1; nieuwe minister van justitie 384/1
Terrorisme: bomaanslag op politieke leider 386/1
Verenigde Naties: toespraak Samper over strijd tegen drugs 9811

COMOREN

Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: Deriard gedagvaard i.v.m. moord op oud-president Comoren 72712
— OAE: bemiddeling tussen regering en separatisten 728/2
Grondwet: constitutioneel referendum 25812
Opstand: roep oin herstel Franse heerschappij over Anjouan 72712; bemiddeling tussen regering en separatisten 72812: bemiddeling OAE 72812: referendum zelfbescliikking Anjouan aangekondigd 729/2
Regering: nieuwe premier 25911; kabinet ontslagen 72912; vorming Nationale Overgangscommissie 72912; referendum zelfbeschikking Anjouan aangekondigd 729/2
Verkiezingen: uitstel parlementsverkiezingen 25911: parlementsverkiezingen 25911

CONGO

Begroting: voor 1997 bekendgemaakt 32213
Binnenlandse veiligheid: moordaanslag op oud-president leidt tot spanningen 729/3; gevechten om controle over Brazzaville 72913: aanhoudend geweld 730/2; presidentverkiezingen opgeschort 730/2; verscherping conflict 73013; bemiddeling OAE 73013: Afrikaans vredesinitiatief 731/3; geweld duurt voort 731i3
Justitie: journalist veroordeeld 32212
Militaire zaken: inislukte muiterij in militair opleidingskamp 322/3: opstand binnen marine 729/2; bevelhebber marine ontslagen 72912

COOKEILANDEN

Regering: samenstelling 749/2

COSTA RICA

Economie: privatiseringsplan 387/2
Regering: ontslag ininister van veiligheid 38711

CUBA

Buitenlaiidse betrekkingen:
— Canada: minister van buitenlandse zaken op bezoek 389/1
— Spanje: relaties verslechterd 100/2: Spanje roept EU op rot sancties 100/2: arrestatie toerist set betrekkingen onder druk 38912
— Vaticaan: bezoek van president Castro aan paus Johannes Paulus II 100/1
— Verenigde Srateii: compromis over Amerikaanse sancties 98/3: asielaanvragen Cubanen in de VS 9913: Amerikaanse diplomaat uitgewezen 99/2: tegenmaatregel VS 99/2;veroordeling Amerikaanse financier 99/3: migratiebesprekingen 387/3; wet als tegenmaatregel tegen Helms-Burton-wet 38713: Amerikaans idee voor financiële steun afgewezen 38713: VS schort implementatie deel III Helms-Burton-wet opnieuw met zes maanden op 388/i: besprekingen EU cii VS over sancties 388.2; einde conflict Helms-Burton in zicht 38812: anti-ca stro^ luchtparade 38911; Amerikaanse sancties nadelig voor gezondheid Cubanen 389/2
Zuid-Afrika: handelsakkoord 389/3
Mensenrechten: kritiek van VN 389/2
Politieke partijen:
— PCC: aankondiging 5de congres 389/3
Rampen: orkaan Lili 100/3
Regering: kabinetswijziging 98'3: idem 389/1
Verenigde Naties: kritiek op mensenrechtensituatie 389/2
Volksgezondheid: Amerikaanse sancties nadelig voor gezondheid Cubanen 389/2

CYPRUS

Birineiilandse veiligheid: botsingen tussen Griekse en Turkse gemeeiischappen 296/1; aanhoudende spanningen 296/3: spanningen wegens mogelijke plaatsing Russische raketten 298/1; groeiende internationale betrokkenheid 29812
Buitenlandse betrekkingen:
EU: commissaris Van den Broek op bezoek 297/3
— Groot-Brittaiiiiië: minister van buitenlandse zaken op bezoek 29713
TRNC: Europees Hof van Mensenrechten doet uitspraak over grondbezit 29711

DEMOCRATISCHE REPUBLIEK CONGO (ZIE OOK ZAIRE)

Mensenrechten: schendingen 59011; regering-Kabila belemmert VN-onderzoek naar genocide onder vluchtelingen 59012
Oprichting: AFDL-leider Kabila roept Democratische Republiek Congo uit 58811
Politieke partijen:
Algemeen: partijpolitieke activiteiten beperkt 58911
President: inauguratie Kabila 589/1
Regering: vorming overgangsregering 588/1: partijpolitieke activiteiten beperkt 58911; beleidsprioriteiten nieuwe regering 58912: burgemeester Kolélas benoemd tot premier 73112; nieuw kabinet 73112
Sociale onrust: demonstraties tegen regering na arrestatie Tshisekedi 59011; Verenigde Naties: regering-Kabila belemmert VN-onderzoek naar genocide onder vluchteliiigen 59012
Verkieziiigen: tijdpad voor algeinene verkiezingen 589/1
Vluchtelingen: regering-Kabila belemmert VN-onderzoek naar genocide onder vluchtelingen 59012

DENEMARKEN

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 429/3
Economie: presentatie belastingmaatregelen 430/1
Justitie: arrestatie neo-nazi's 430/1; bombrieven onderschept 430/1
Militaire zaken: chefstaf strijdkrachten verongelukt 429/3
Politieke partijen:
— KF: nieuwe voorzitter 430/1
Racisme: bombrieven onderschept 430/1
Regering: centrum-democraten verlaten coalitie 429/3

DJIBOUTI

Justitie: veroordeling voor belediging president 259/2

DOMINICAANSE REPUBLIEK

Buiteiilandse betrekkingen.
— Haïti: massale deportaties illegalen 453/2
Militaire zaken: generaals met pensioen gestuurd 715/3
Politieke partijen:
PRD: leider trekt zich terug 71611

DUITSLAND

ALGEMEEN
Criminaliteit: zakenman ontvoerd en gedood 8312
Extremisme: neonazistisch geweld 508/1
Immigratie: mogelijke wijziging in status kinderen immigranten 506/2
Justitie: uitspraak Constitutionele Hof over neonazi's 8211; directeuren Thyssen-concern gearresteerd 8212; spionagezaken 82/3; Amerikaanse neonazi veroordeeld 82/3: veroordelingen wegens neerschieten Oost-Duitie vluchtelingen 83/1; uitspraak Federale Administratieve Hof over rrondonteigeningen in voormalig Oost-Duitsland 504/1; proces tegen gewezen Stasi officieren 504/2; nieuw proces regen Wolf 508/2
Kernenergie: demonstraties tegen kernafval 505/2
Racisme: aanslagen op Turkse doelen 82/1
Schandalen: parlementsvoorzitter beschuldigd van corruptie 502/3
Spelling. akkoord over vereenvoudiging spellingsregels Duitse taal 8113
Tweede Wereldoorlog: uitspraak Constitutionele Hof over schadevergoeding dwanarbeiders Dei-de Rijk 82/1
Volksgezondheid: runderen geslacht 370/3

BUITENLANDSE BETREKKINGEN
Bosnië-Herzegovina: Bosnisch-Servische oorlogsmisdadiger veroordeeld door Duitse rechtbank 502/2
China: bezoek van minister Kinkel 27713
EU: onderzoek Commissie naar steun Bremer Vulkan uitgebreid 84/1: compromis over subsidies voor Volkswagen in Saksen 16512: boete van Europese Commissie 16813
Frankrijk: geheim defensiepact 371/1: topontmoeting premier Jospin en bondskanselier Kohl 76012
Iran: diplomatieke spanning 4912; diplomatieke spanning 4912: Duitse rechtbank doet uitspraak in Mykonos-proces 39812: achtergrorid van Mykonosproces 398/2; verdachten Mykonos-aanslag veroordeeld 39813: reactie op vonnis 39911; verklaring minister van buitenlandse zaken Kinkel over betrekkingen 66013
Joego-Slavië: akkoord over repatriëring vluchtelingen 82
Russische Federatie: bezoek van bondskanselier Kohl 17513: onenigheid over teruggave geroofde Duitse kunstscliatten 44613; ontmoeting Kohl en Jeltsin ober NAVO 60312
Tsjechië: gezamenlijke verklaring van verzoening ondertekend 24112
Verenigde Stateri: Amerikaans diplomaat uitgeleverd 50513: conflict over Scientology-kerk 50713

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Arbeid: staking 81/1: demonstraties tegen werkloosheid 504/2
Begroting: ontwerpbegroting voor 1997 goedgekeurd 7812. onderhandelingen over begroting voor 1997 80/3; begroting goedgekeurd 8112
Economisch beleid: behandeling maatregelen in parlement 78/3; plannen voor belastinghervormingen 79/1: verlaging 'repo-rentearie? 7912: verruiming winkelsluitingstijdenwet 83/3; ingrijpende belastinghervorming "50311: nieuwe besprekingen over belastinghervormingen 50612: omstreden plan voor herwaardering goudreserves 50613: banenplan voor Oost-Duitsland 50712
Economische ontwikkeling: cijfers economische prestaties 80/2: rapport over economie 81/1: stijging werkloosheid 50313
Sociaal-econoiiiisch beleid: bezuinigingen op sociale zekerheid goedgekeurd 79/2

POLITIEK BINNENLAND
Deelstaten:
— Beieren: abortuswet 81/3
Noordrijn-Westfalen: doden wegens brandstichting 506/3
Parlement:
Bondsdag. bezuinigingen op sociale zekerheid goedgekeurd 7912
— Bondsdag: verhuizing naar Berlijn 8213
Regering: aanvang bouw nieuwe kanseiarij 50412: bondskanselier Kohl stelt zich herkiesbaar 50513

ECUADOR

Buitenlandse betrekkingen:
— Panama: asiel voor voormalig president Ecuador 643/1
— Peni: akkoord over procedures voor besprekingen over grensconflict 249/3; grensincident 461/1
Galapagos-eilanden: noodtoestand afgekondigd 64411
Indianen: verdeeldheid binnen autochtone groeperingen 31513
Overheid: ministerie van milieu ingesteld 31512
Politieke crisis. conrtirutionele crisis 31513
President: ministerie van milieu ingesteld 315/2; president Bucaram 'geestelijk incompetent' verklaard en

afgezet 31513; strijd om opvolging 31611: Bucaram erkent nederlaag 31613: beëdiging en aftreden Arteaga als voorlopig iiiterim-president 31613: beëdiging Alarcón als president ad interim 31711: Alarcón benoemd tot interim-president 64312
Rampen vliegramp 31512
Referendum: benoeming Alarcón tot interim-president goedgekeurd 64312: besluit over instelling grondwetgevende vergaderiiig 64312
Regering: aftreden minister van defensie 31613: samenstelling nieuw kabinet 31711: kabinetswijzigingen 643.3
Sociale onrust: 48-uursstaking 31611: noodtoestand 31613

EGYPTE

Bankwezen: regering stelt islainitische banken gerust 467/3
Binnenlandse veiligheid: aanslag op premier Ganzouri 465'2: noodtoestand met drie jaar verlengd 467 2
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: premier Netanyahu op bezoek 59312
— Syrië: president Assad op bezoek 59311
Economie: IMF-krediet 19813: schuldenvermindering 19813: start irrigatieproject 19912
Justitie: gratie voor van satanisme verdachte studenten 46713; leden Moslim Broederschap gearresteerd 467/3
Rampen: flatgebouw ingestort 19911
Regeriiig: kabiiietswijziging 73311
Sociale onrust. onlusten wegens landwet 73213
Terrorisme: aanslag op christelijk dorp in het Zuiden 467/2; oproep tot beëindiging gewapende acties 73312: doodvonissen radicale inoslims 73312: veroordeling moslim-activist 73313: aanslag op politie 73313; aanslag op bus met toeristen 73313

EL SALVADOR

Grondwet: herinvoering doodstrat 45212
Overheid: departement van milieu gecreëerd 45311
Parlement: parlements- en gemeenteraadsverkiezingen 45213: uitslag parlementsverkiezingen 45213
Regering: nieuwe minister van landbouw 45213

EQUATORIAAL GUINEE

Militaire zaken: gevangenisstraf onderofficieren 259'3

ERITREA

Buitenlandse betrekkingen:
— Jeinen: contlict over Hanish-eilanden opgelaaid 259/2

ESTLAND

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 16112
Buitenlandse betrekkingen:
Raad van Europa: toezicht beeiiidigd 43012
— Russische Federatie: weigert grensakkoord te ondertekenen 43012: Sowjet-paspoorten niet langer geldig in Estlaiid 69213
Overheid: samengaan van ministeries verworpen 43112
President: Meri herkozen 16013
Regering: val coalitie 16013; vorming ininderheidsregering 16112; premier Vahi treedt af 43013; nieuwe regering 43013; minister van binnenlandse zaken vervangen 43111: ministerie van Europese aangelegenheden opgeheven 692/3

ETHIOPIË

Economie: IMF-lening 19111
Justitie: proces tegen oud-president Mengistu en zijn bewind 32312
Noodtoestand: wegens droogte 32312
Regering: kabinetswijzigingen 19013; kabinetswijziging 323/1
Sport: voetballers uitgeweken 323111
Terrorisme: gekaapt vliegtuig lieergestort 19111; aanslag op hotel 32311
Vluchtelingen: repatriëring uit Soedan 32312

EUROPA

Algemeen: topontmoeting Midden- en Oost-Europese leiders 75311
Algemeen: viering 50 jaar Marshall-plan 75313
Centraal Europees Initiatief (CEI): bijeenkomst van premiers 42511; toetreding Moldavië goedgekeurd 42511
CEVA: jaarvergadering 425/1
Economische Samenwerking rond de Znarte Zee (ESZZ): 3de topontmoeting 425/1
Euro-Mediterrane conferentie: 2de top op Malta 75312

EUROPA (WEST)

EUROPESE UNIE (EU)
Algemeen: 40ste verjaardag EU-ininisterraad 36811
Arbeid: akkoord over rechten van deeltijdwerkers 760/1 actie vrachtwagenchauffeurs 760/2
ASEAN: ministeriele bijeenkomst 406 1
Begroting: geen extra geld voor grote infrastructurele projecten 16411: begrotingsdebat 16411; Europees Parlement akkoord met begroting boor 1997 16412
Bulgarije: hulpaanbod 22911
Conventies: inzake uitlevering 16512
Cyprus: bezoek van commissaris Van den Broek 29713
Duitslaiid onderzoek Commissie naar steun Bremer Vulkan uitgebreid 84 i boete van Commissie 368 3; akkoord over tenuitvoerlegging Verdrag van Schengen met Oostenrijk en Italië 760 L
EMS: toetreding Finland 16312: lire terug in WKM 164/2
EMU: ontwikkkelingen 161/3: 'stabiliteitspact' 16212: consensus over nieuw wisselkoersmecelianisme 16313; voorstellen voor handhaving monetaire en begrotingsdiscipline na totstandkoming EMU 16313; rapporten over convergentiecriteria 16413: voortgang voorbereidingen volgens De Nederlandsche Bank 295/1; akkoord over tijdsplanning 754/2; top van Amsterdam 75511: akkoord over economische groei en werkgelegenheid 75513; ondertekening van verdrag van Amsterdam 75612: datum voor koppeling munten 758/2; bijeenkomst ministers van financieii 758/2
Europees Parlement: akkoord met begroting voor 1997 164/2; wijzigingen in samenstelling 16713; samenstelling per land en partij 168111213; Dalai Lama op bezoek 280/1: financiele hulp aan Turkije geblokkeerd 311/1; iiieuwe voorzitter 369/1; wijzigingen in samenstelling 369/3; rapport over BSE-affaire uit kritiek op Britse regering en Commissie 37011
Europese Commissie: LGO-besluit 26/1; invoering regels voor ondernemingsraderi 16511; voorstellen voor uerkiieinresparticipatie 16511; boetes voor Italië en Duitsland 368/3; rijstquote 36813: kritiek van Europees Parlement in rapport over BSE-affaire 37011; Trojan benoemd tot nieuwe secretaris-generaal 757'2; presentatie Agenda 2000 75713
Europese Hof van Justitie. Vlaams niediadecreet verworpen 15211; uitspraak over drankmonopolie Zweden 44913
Europese Raad: top in Dublin 16613: akkoord over stabiliteitspact 16613; conclusies van het voorzitterschap 16712
Europese Rekenkamer: kritiek op betalingen 165/1
Europol: gaat seksuele exploitatie bestrijden 165/2
Groot-Brittannië: rapport Europees Parlement uit kritiek op Britse regering inzake BSE-affaire 37011
Herstructurering: Nederlaiids voorstel voor meerderheidsbesluitvorming 371/2; top van Amsterdam 75511; ondertekening van verdrag van Amsterdam 75612
Hongkong: kwestie over toegang zonder visum 5313
Intergouvermentele Conferentie: akkoord over speciale Eurotop 161/2; extra top in Dublin 16213; vergadering ministers van buitenlandse zaken 36811: ingelaste Eurotop in Noordwijk 75511: top van Amsterdam 755/1; akkoord over economische groei en werkgelegenheid 75513: ondertekening van verdrag van Amsterdam 75612
Iran: reactie EU-voorzitter Van Mierlo op verhoging beloning voor moord op Rushdie 397/3; lichte diplomatieke sancties 39912; scherpe reactie Iran 39912; aaiihoudende diplomatiek spanning 65913
Italië: EU akkoord met eurotax 30912; boete van Europese Commissie 36813: akkoord over tenuitvoerlegging Verdrag van Schengen met Oostenrijk en Duitsland 76012
Korea (Noord): akkoord over voedselhulp 82312
Landbouw: hulp aan EU-boeren in verband met rundvleescrisis 165/3; rapport Europees Parlement over BSE-affaire 37011: Duitse runderen geslacht 370/3: verplichte herkomstaanduiding voor rundvlees 37013
Midden-Oosten: bemiddelingsronde EU-afgezant 333/3
Myanmar: speciale handelsstatus ingetrokken 20611
Nederlandse Antillen: verzet tegen voornemen EU om einde te maken aan 'Antilliaanse-route' rijsthandel 2513: verdere ontwikkelingen roiid EU-voornemen rijst- en suikeriinport aan banden te leggen 79113; Nederland verliest kort geding 79113; Rijksministerraad besluit tot hervatting onderhandelingen over herziening LGO-besluit 79211: EU-coinpromisvoorstel aanvaard 79211; Antillen weigeren het voorstel te aanvaarden 79213; compromis onontkoombaar 793 1: economische belangen Antillen geschaad 79311
Oostenrijk: akkoord over tenuitvoerlegging Verdrag van Schengen met Duitsland en Italië 76012
Senegal: visserij-akkoord 81411
Sociaal economisch beleid: demonstraties tegen werkloosheid 371.3
Spanje: EU tegen Spaans voorstel sancties Cuba 10012
Turkije: Europees Parlement blokkeert financiële hulp 31111
Verenigde Staten: protest tegen Amerikaaanse D'Amato-wet 3213: reactie op Helms-Burton-wet 98/3; klacht EU bij WTO 9911: vorming geschillencommissie 388/1; besprekingen over sancties 388 1. einde conflict inzake Helms-Burton-wet in zicht 388 1. reactie op boycot Massachusetts 420.3: akkoord over veiligheidseisen voor producten 75917; akkoord bereikt met Boeing 759/3
Visserij: verdeeldheid over visquotavoorstellen voor 1997 16612; iiieuwe visquota 75912
WTO: uitspraak over EU-regels bananenimport 75913
Zwitserland: douane-akkoord 76012

FALKLAND-IMALL'INASEILANDEN

Argentinië: Argentijns-Britse conferentie 18212
Economie: toestemming voor olieboringen 182/2
Groot-Brittannië: Argentijns-Britse conferentie 18212
Verenigde Naties: Dekolonisatie-commissie roept op tot onderhandelingen over status eilanden 18211; Wetgevende Raad: lid Raad overleden 18212

FIJI

Gemenebest: opnieuw lid 75013
Grondwet: rapport over herziening 6413; grondwetswijziging ingediend 749/3; Raad van Stamhoofden steunt hervormingen 75011: grondwetswijziging van kracht 75012
Regering: regeringswijziging 75012

FILIPPIJNEN

Beurswezen: hoge functionarissen treden af 66511; nieuwe beurspresident 665/2
Buitenlandse betrekkingen:
— China: nieuw conflict over Spratley-eilanden 66612; akkoord met China over verder overleg en rechtstreekse besprekiiigen 666/3
— Singapore: verbeterde betrekkingen 666/3
Justitie: Hooggerechtshof verbiedt tweede ambtstermijn prerident 66513
Munt: devaluatie peso 668/1
Politieke partijen:
— LMMP: opgericht 66611
President: Hooggerechtshof verbiedt tweede ambtstermijn president 66513: voorstel tot referndum over tweede ambtstermijn verworpen 66611
Regering: minister van defensie treedt af 66611
Verkiezingen: provinciale verkiezingen 6651; kandidaten presidentsverkiezingen aangewezen 66611
Vredesproces: MILF kondigt bestand af en hervat vredesbesprekingen 66711: CCP-leider in ballingschap mag terugkeren 66713

FINLAND

Verkiezingen: voor Europees Parlement 43112

FRANKRIJK

ALGEMEEN
Antisemitisme: Abbé Pierre neemt woorden terug 1011
Binneniandse veiligheid: verscherpte veiligheidsmaatregelen 37612: strengere veiligheidsmaatregelen 37711; moslims aangehouden 37711: arrestaties op Corsica 377/1
Immigratie: Afrikanen 'zonder papieren' uit kerk gezet 1013; verzet tegen wetsvoorstel over melding buitenlandse bezoekers 37512: immigranten beëndigen hongerstaking in Lille 37513; immigratiebeleid nieuwe regering 69713
Justitie: henoemingen bij magistratuur 913; lijfarts Mitterrand wegens boek veroordeeld 1011: publicatieverbod gehandhaafd l0/1; proces tegen islamitische extremisten 37613: moslims aangehouden 37711: Algerijnen veroordeeld 37711; commissie voor hervorming gerechtelijk apparaat 37712:

Papon wordt berecht 377/3: arrestatie in verband met videobanden niet kinderporno 37713: beroep van Tapie tegen gevangenisstraf afgewezen 37812: oiiderzoek naar Crédit Lyonnais 69911: voormalig PS-leider veroordeeld 69912; groot aantal arrestaties in kinderpornozaak 69912: procedure tegen Tiberi gestaakt 699.3: gerechtelijk bevel in zaak Papon 70011. rechtbanken verklaren sluiting Renault-vestiging Vilvoorde onwettig 75911
Landbouw: Franse hoeren belagen Spaanse vrachtwagens 69911
Militaire zaken: bezuinigingen 10/2: ontwikkelingen in defensie-industrie 10/2: aanwezigheid in Afrika wordt teruggebracht 698/1
President: spanningen tussen president en premier 697/1
Racisme: strengere wetten tegeii racisme voorgesteld 13/3
Rampen: brand in Kanaaltunnel 166'3
Schandalen: corruptieraken 911: benoemingen bij magistratuur 913: onthullingen over afluisteren telefoon 9/3: Tapie treedt af als parlementslid 13/3; oud-minister van defensie mogelijk hetrokken hij spionage 376'2. oiiderzoek naar directeuren Bouygues en TFI 37812: onderzoek naar burgemeester van Parijs 37812: afluisterschandaal 69812
Terrorisme: bomaanslag in Parijs 37612: verscherpte veiligheidsmaatregelen 37612: proces tegen islamitische extreiiiisteii 376/3; strengere veiligheidsmaatregelen 377/1: moslims aangehouden 377/1; homaanslagen op Corsica 377/2; geweld op Corsica 7001(
Tweede Wereldoorlog: oorlogsmisdadiger Touvier overleden 15/1: uitspraak tegen Papon 15/1: Papoii wordt berecht 37811: pogingen tot opsporing joodse bezittingen 378'1; kritiek op museumraad en banken 37811: gerechtelijk bevel in zaak Papon 70011

BUITENLANDSE BETREKKINGEN
Afghanistan: hulpverlener!, vrijgelaten 59613
Centraal Afrikaanse Republiek: militaire interventie 321/1
China: minister van buitenlandse zaken op bezoek 279/2
Comoren: Deiiard gedagvaard i.v.m. moord op oudpresident Comoren 72712; roep om herstel Franse heerschappij over Anjoun 72712
Duitsland: geheim defensiepact 37111: topontmoeting premier Jospin en bondskanselier Kohl 76012
Gabon. schuldenherscliikking 108/1
Israël: bezoek van president Chirac 4811
Japan: samenwerkingsovereenkomst 37311
Korea (Zuid): aankoop Franse raketten 832/1
NAVO: Frankrijk dreigt met terugrrekking 35013; idem 35211: regering tegen lidmaatschap 611/3
Palestijnse gebieden: bezoek van president Chirac 4811
Syrië: beroek van president Chirac 4811
Vaticaan: Paus Johannes Paulus II op bezoek 14/3; idem 700/1
Verenigde Staten: onenigheid over uitbreiding NAVO 61213

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Arbeid: verzet tegen schrappen overheidsbanen 1211. proteststaking 12/3; wegblokkades vrachtwagenchauffeurs 372/3: vervoersstaking 373/2; protesten bankpersoneel 373/3; nieuw werkgelegenheidsprogramma 69712; stakingen artsen in opleiding en werknemers luchtvaart 69813; wegblokkades vrachtwagencliauffeurs 698/3; rechtbanken verklaren sluiting Renault-vestiging Vilvoorde onwettig 759/1; acties vraclitwagenchauffeurs 76012
Bankwezen: onderzoek naar Crédit Lyonnais 1311: financiële steun van EU 13/1; privatisering van bank 13/1; protesten bankpersoneel 37313
Begroting: voor 1997 goedgekeurd 11/3; tekort in 1996 opgelopen 69612: maatregelen om overheidstekort terug te dringen 69613
Economisch beleid: renteverlagingen11/2: renteverlaging 12/1; idem 13/1: monetair beleid 37213; privatisering CIC van de baan 372/3
Economisclie ontwikkeling: werkloosheidscijfers 1113: BBP-ramingen 12/1; werkloosheidscijfers 1213: groeicijfers 37211
Munt: Franc onder druk 11/2
Privatisering: GEC's bod op Thompson-CSF verworpen 69673
Transport: rapporten over ontwikkeling netwerk hogesnelheidstreinen 1512

POLITIEK BINNENLAND
Politieke partijen:
— CNI: herkiezing voorzitter 14/2
— FN: racistische uitlatingen Le Pen 1312; demonstratie tegen congres FN 375/1; gemeenteraad van Toulon ontslaat directeur cultureel centrum 375/1
— PCF: corruptieonderzoek naar leiders 1412
— PS: besluit over aantal vrouwelijke kandidaten 376/1; nieuwe leider 69611
— Radicaal: naamswijziging 13/2
— RPR: eisen aan kandidaten voor openbare functie\ 376: 1: nieuwe voorzitter gekozen 69611
— CDF: nieuwe voorzitter gekozen 696'1
Regering: regering-Juppé krijgt vertrouwen parlement 1212: vervroegde verkiezingen uitgesclireven 692/3; PS leider Jospin vormt nieuwe regering 694'3:. samenstelling kabinet 69413: politieke initiatieven nieuwe regering 695/2; spanningen tussen president en premier 69711; nieuw werkgelegenheidsprogramma 697/2; prefect van departement Var ontslagen 699/2
Terrorisme: boinaanslagen Corsicaanse separatisten 15/1
Verkiezingen: tussentijdse verkiezingen uitgeschreven 1313: communistische overwinning op FN bij tussentijdse verkiezingen in Gardanne 1411; winst en verlies voor FN hij burgemeestersverkiezingen 374/1: nederlaag in Dreux 37411; FN-kandidaat wordt bui-geineester van Vitrolles 374/2vervroegde parlementsverkiezingen uitgeschreven 69213; verkiezingsprogramma's gepresenteerd 69311: campagne 693/3; socialisten winnen verkiezingen 69411: verkiezingsuitslag 694/2

GABON

Buiieiilandse betrekkingeii:
Frankrijk: schuldenherschikking 10811
Economie: schuldenherschikking met Frankrijk 10811
Regering: kabinetswijzigingen 10812: premier herbenoemd 32411. samenstelling nieuw kabinet 32411
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 10813; regeringspartij PDG wint parlementsverkiezingen 32313; uitslag 32313
Volksgezondheid: doden door Ehola-virus 10812

GAMBIA

Geweld: aanval op kazerne 25913
Regering: nieuw kabinet 463/2: vervanging laatste militaire gouverneurs 463/3
Verkiezingen: uitstel verkiezingen 25913; parlementsverkiezingen 25913; uitslag 260/1

GEMENEBEST VAN ONAFHANKELIJKE STATEN

Staatshoofden: top in Moskou 43211

GEORGIË

Abchazië: parlementsverkiezingen 16913; demontranten eisen vertrek vredermacht 43211: nieuwe premier 43211: vooruitgang in overleg 700/2; voortzetting overleg 70013: vredesplan Jeltsin 70112
Autonome gebieden:
— Zuid-Ossetië: ontmoeting president Sjewardnadze en voorzitter parlement 169/2; presidentsverkiezingen 16913
Binnenlandse veiligheid: onthulling van complot tegen president in 1996 431'3
Buitenlandse betrekkingen:
— Arnienië: bezoek van president Sjewardnadze 68713
Justitie: doodstraf afgeschaft 43113
Politieke partijen:
— Front voor het Herstel van het Wettige Gezag in Georgië: opgerichr 43113
President: onthulling van complot tegen president in *1996* 431/3
Regering: bericht over aftreden minister van financiën 431/3: benoemingen 70012: minister van staatsveiligheid treedt af 70012

GHANA

Buitenlandse betrekkingen:
— Togo: grensincident 3711
Regering: kabinetswijzigingen 10813
Verkiezingen: presidents- en parlementsverkiezingen 109/1; uitslag presidentsverkiezingen 10912: uitslag parlementsverkiezingen 10912

GRENADA

Gouverneur-generaal: nieuwe gouverneur benoemd 318/1
Regering: kabinetswijziging 318'1

GRIEKENLAND

Arheid: massale protestacties tegen begrotingsvoorstellen 509/1; massaal boereiiprotest 50911; verdere demonstraties tegen bezuinigingensplannen regering 50913
Begroting: presentatie voor 1997 508/3
Buitenlandse betrekkingen:
- Albanië: akkoord over gastarbeiders 634/2
- EU: parlement akkoord met Verdrag van Sclienpen 760/2
Joego-Slavië: bemiddelingspogingen Griekse minister van buitenlandse zaken iii Servische crisis 511/1
— Macedonie: bezoek van minister van buitenlandse zaken 51613
— Turkije: commissie van wijze mannen ingesteld 780/1: akkoord over vreedzame oplossing conflicten 78012
Monarchie: bezittingen oud-koning blijven in handen van de staal 51011
Parlement: akkoord inet Verdrag van Schengen 76012
Politieke partijen:
— Nieuwe Democratie. nieuwe leider 50913
Sociale onrust: massale prolestacties tegen begrotingsvoorrtelleii 50911; massaal boerenprotest 50911; verdere demonstraties tegen bezuiiiigingensplannen regering 50913

GROOT-BRITTANNIE

ALGEMEEN

Asiel: strengere asielwetgeving 1513; gerechtelijke uitspraak over asielbeleid 30212
Binnenlandse veiligheid: rapport parlementaire commissie over wapenbezit 16/3; voorstellen tot verbod op vuurwapens na Cullen-rapport 17/1: islamitische conferentie afgelast 18/1; wetsvoorstel inzake vuurwapens behandeld 29813: totaalverbod op handvuurwapens 56013
Gemenebest: betrekkingen met Caribische gebiedsdelen 57011
Justitie: vervroegde vrijlating van gedetineerden 1712: geen tweede proces tegen Kevin Maxwell 18/1; drie van Bridgewater vrijgelaten 30111; medewerker Nadir in vrijheid 30112; proces tegen Serafinowicz afgebroken 30112: gerechtelijk onderzoek naar dood van Stephen Lawrence 302/1: uitspraak over asielbeleid 30212; Whiteinoor-proces gestaakt 30313: bezorgdheid over detentie Roisin McAliskey 30412; aankomst gevangenisschip 56011; uitsparrk over levensbeëindiging 560/2; McDonald's wint smaadproces 561/1; versoepeling maatregelen tegen McAliskey 561/2; ontsnapping uit Maze-gevangenis 561/2
Kroonkolonie:
— Hongkong: nieuw Brits consulaat 341/3; Britse paspoorten voor Indiërs en Pakistani 34211: overplaatsing Gurkha's 34312
Militaire zaken: conflict over Golfoorlog-syndroom 30113
Monarchie: ontbinding huwelijk prins Charles en prinses Diana 1713: controverse over koninklijk jacht 302/3
Rampen: brand in Kanaaltunnel 16613
Schandalen: nieuw 'geld in ruil voor vragen'-schandaal 1812: bewindsman treedt af in verband met 'geld in ruil voor vragen'-schandaal 29913; beschuldigingen van corruptie tehen parlementariërs 55311; interimrapport Downey pleit vijftien parlementariërs vrij 55312: Conservative Party verder in opspraak 55312; disciplinaire maatregelen tegeii twee Labour-parlementariërs 55811; voormalig Conservatief minister Aitken trekt aanklacht wegens smaad in 56011
Volksgezondheid: nieuwe paniek rond BSE 1612: instelling voedingsraad 302/2: rapporr over E-Colibacterie 56013
Wetenschappelijk onderzoek: kloningsexperimeiit 49112

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Argentinië: geheime overeenkomst ontkend 94/3; staf-chef landmacht en minister van economische zaken op bezoek 9511; ontmoeting ministers van buitenlandse zaken 380/1: bezoek aan Falkland-eilanden door familieleden van gesneuvelde Argentijnse niilitairen 38012

Australie: conventie over constitutionele handen inet het Britse koningsliuis 42312
Chiiia: plan overdrachtsceremonie Hoiigkong 5512; bijeenkomst JLG 5512; Memorandum van Overeenstemming 56/1: uitlatingen minister Rifkind 56 h ontmoetingen tussen Britse minister van buitenlandse zaken en Chinese functionarissen 34213: Brits protest over werkzaamheden Voorlopige Wetgevende Raad 542/2; besprekingen JLG over detachering Chinees garnizoen 54113: overeenkomst over komst Chinese troepen 543 1
Cyprus: bezoek van minister van buitenlandse zaken 29713
EU: standpunt van minister van financiën over gemeenschappelijke Europese munt 30012
Ierland: Ierse bezorgdheid over detentie Roisin McAliskey 30412
Israël: veroordeling in verband met bomaanslag Londen 199/3
Montserrat hulp na vulkaanuitbarsingen 724 i. Londen vormt speciaal interdepartementaal comite 725/1
Qatar: defensieakkoord 5211
Rwanda: Brits onderzoek naar wapenleveranties 193/1
Saoedi-Arabië: Britse verpleegster schuldig bevonden aan moord 73511
Spanje: voorstel oin soevereiniteit over Gibraltar te delen 77313; Britse dreigementen 774/1
Verenigde Arabische Eniiraten: defensieakkoord 27511
Verenigde Staten: uitlevering IRA-lid 2013

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: stakingen 1611: werknemers GCHQ mogen weer vakbondslid worden 55713
Bankwezen: nieuw orgaan neemt regulatieve toezicht over van Bank van Engeland 55712: ; benoeming leden comité voor het monetaire beleid 55811: publieke verantwoordingsplicht Bank van Engeland 55811
Begroting: voor 1997-'98 geprecenteerd 29911
Ecoripmisch beleid: rentestijging 1813: standpunt van minister van financiën over gemeenschappelijke Europese munt 300/2
Iiidustrie: Zuid-Koreaanse investering in Wales 1613
Privatisering: privatisering British Energy 16/3; eerste emissie Halifax-aandelen 561/1

POLITIEK BINNENLAND

Noord Ierland spanningen door Oranjemarsen 1911 ongeregeldheden in Drunicree 1911 politieverbod op Oranjemars ingetrokken 19/3; bomaanslag in Enniskillen 20/1; loyalistische paramilitaire organisaties dreigen wapenstilstand 'te beëindigen 20/1; mars van Apprentice Boys in Londonderry 20! ; nieuw hoofd RCC 2012; IRA-lede11aangehouden in verband met plannen voor boniaanslag in Engeland 2012: onderzoek mortieraanval Osnabruck 20/3; VS leveren uit Maze-gevangenis ontsnapt IRA-lid uit 20/3; vermoedelijk IRA-lid doodgeschoten 2013: wapenarsenaal ontdekt 2013: overleg tussen alle partijen in impasse 21/1: doorbraak in overleg 2113: overeenstemining over agenda 2113: bomaanslag op kazerne in Lishurn 22/1; UVF-lid doodgeschoten 2211: verklaring premier Major over voorwaarden deelname Sinn Fein aan vredesoverleg 30311: onzekerheid over loyalistisch bestand 30312: veiligheidssituatie verslechtert 30313. waarschuwing voor IRA-aanslagen 304/1
Parlement:
— Algemeen: bezoldiging parlementsleden 1611
— House of Commons: wetsvoorstel inzake vuurwapens behandeld 29813; totaalverbod op handvuurwapens 56013
Politieke partijen:
— Conservative Party: overstap parlementariër naar Liberaal-Democraten 18/3; Major koiidigt vertrek als partijleider aan 558/2; Hague gekozen tot opvolger 55812; Cecil Parkinson gekozen tot voorzitter 55911
— Labour Party: disciplinaire maatregelen tegen twee parlementariers 558/1
Regering: ministerssalarissen 1611: kabinetswijzigingen 1612; positie regeriiir steeds wankeler 30011: regering lijdt nederlaag bij tussentijdse verkiezingen 30011; samenstelling kabinet-Blair 55512: ministers zien af van salaisverhoging 55613; initiatieven uit de Troonrede 55711; presentatie buitenlands beleid 55713: maatregelen tegeri landmijnen 55713; benoeming leden comité voor het monetaire beleid 558/1
Terrorisme: bomaanslag op kantoor Arabische krant 301/1; bomaanslagen in Engeland 561'3; Sinn Féin-kantoren doelwit aanslagen 56113; IRA-campagne oritregclt verkiezingscampagne 561/3; moord op twee politiemensen 56313
Verkiezingen: regering lijdt nederlaag bij tussentijdse verkiezingen 300/1; datum parlementsverkiezingen 553/1: verkiezingscampagne 553 3: Labour wint parlementsverkiezingen 554 2, uitslag 555/1

GUATEMALA

Buitenlandse betrekkingen:
Cuba Chinees veto tegen VN waarnemers 716 3
— Verenigde Staren: minister van buitenlandse zaken op bezoek 71613
Geweld: moord op politicus PAN 71711
Justitie: hoge militairen gearresteerd 183/2; gerechtelijke executies 18312: voormalig politici en politiechefs veroordeeld 71712
Militaire zaken: minister van defeniie en stafchef stuijdkrachten ontslagen 717 1
Kampen voetbalramp 183 2
Regering kabinetswijziging 716 1 minister van defensie ontslagen 717.1
Vredesproces: definitief vredesakkoord 182/2: Nationale Verzoeningswet goedgekeurd 183/1: implenientatie vredesakkoord 716/2; Chinees veto tegen VN-waarnemers 71612: internationale hulp ter ondersteuning akkoord 71612; benoeming waarheidscommissie 71613; begin werkzaamheden 716/3; omvormig URNG tot politieke vartii 71613

GUINEE

Begroting: voor 1997 bekendgemaakt 260/2
Oppositie: arrestatie leden RPG 26012
Regering: kabinetswijzigingen 26011

GUINEE-BISSAU

Buitenlandse betrekkingen:
— Sahara (West): erkenning ingetrokken 811/2
— UEMOA: parlementaire stemming over lidmaatschap 260/2
Parlement:
— Nationale Assemblee: parlementaire stemming over lidmaatrchap UEMOA 26012
Regering: nieuw kabinet 80511: premier ontslagen en herbenoemd 80513

GUYANA

Economie: buitenlandse schuld verminderd 39012
Politieke partijen:
PPP: iiieuue secretaris-generaal 39012
President: president overleden 390/1: Hinds interim-president 390/2
Regering: kabinetswijziging 39011: weduwe Jagan wordt preniier 39012

HAÏTI

Begroting: goedkeuring voor 1996-'97 45412
Binnenlandse veiliglieid: twee politici doodgerchoten 18313: gewelddadigheden 18411: Amerikaanse bescherming voor persident 184/2; toename van gemeld 45313: scholierenprotesten 45412
Buitenlandse betrekkingen:
— Dominicaanse Republiek: massale deportaties illegalen 453/2
— Nederland: strafrechtelijk onderzoek naar Nederlands bedrijf wegens levering onzuivere glycerine 64513
Economie: landhervorming 45312
Justitie: vrijspraak voor twee oud-veiligheidsfunctionarissen 183/3
Regering: overleeft motie van wantrouwen 453/3; aftreden premier Smarth 64413: Pierre benoemd tot nieuwe premier 64512; benoeming verworpen door Kamer van Afgevaardigden 64512
Verenigde Naties: mandaat UNMIH verlengd 183/3; Veiligheidsraad besluit tot 'overgangsmacht' 64512
Verkiezingen: parlements- en gemeenteraadsverkiezingen 453/3; uitstel beslissende verkiezingsronde 454/1; uitstel tweede verkiezingsronde 64511

HONDURAS

Binnenlandse veiligheid: handgranaat in tuin ambtswoniug president 31512: bomexplosie hij parlement 31812: aanslag met granateii op gerechtsgebouw 318/3
Militaire zaken: rebellie hinnen strijdkrachten verijdeld 31813
Regering: kabinetswijziging 318'3
Schandalen: beschuldiging aan het adres van oud-president Callejas 31813

HONGARIJE

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 564 2
Buiterilandse betrekkiiigen:
— Italië: samenwerking geïiitensiveerd 56512
— NAVO: uitnodiging toe te treden 61211
— Roemenië: ondertekening vriendschapsverdrag 236 1 defensie akkoord 236 2: gezamelijke vredesmacht 23613
— Slovenië: samenwerking geïntensiveerd 56512
— Slowakije: Internarionaal Gerechtshof behandelt conflict 56511
Econoinie: IMF-lening 56412
Politieke partijen:
— Alliantie van Vrije Democraten: leider treedt af 564/3; nieuwe voorzitter gekozen 565 1
Regering kabinetswijzigingen 564 2
Schandalen privatiseringsschandaal 564/1: ..\F\. tut,. tionarissen aangeklaagd wegens betrokkenheid bij privatiseringsschandaal 5651!: schandaal rond inlichtingendienst 565/2
Tweede Wereldoorlog: akkoord over uitvoering Verdrag van Parijs uit 1947 56511
Verkiezingen: oppositiepartijen sluiten verkiezingspact 56413

HONGKONG

Begroting: voor 1998 gepresenteerd 54112
China: commentaar op verkiezingsdeelname na 1997 5311; Legco-leden toegang geweigerd 5311: bepalingen ten aanzien van gouverneurschap SAR 5313: Chinese generaal op bezoek 5313; plannen voor viering soevereiniteitsoverdracht 5411; inschrijving kandidaten Selectie-Comité 5412; kaiididaten gouverneurschap SAR 5413; bijeenkomst JLG 5512; waarschuwing om demonstraties te beperken 5512; eerste verkieziigsronde gouverneurschap SAR 5611: Tung gekozen tot SAR-gouverneur 34011: verkiezing Voorlopige Wetgevende Raad door Selectie-Comité 34011; eerste bijeenkomst voorlopig SAR-parlement 34013, verkiezing voorzitter 340/3; benoeming Uitvoerende Raad 34111; nieuwe brug tussen Hoiigkong en China goedgekeurd 34113; Hongkongse journalist vrijgelaten
Econoinie: opening Tsing Ma-brug 54412
Europese Unie: kwestie over toegang zonder visum 5313
Groot-Brittannië: nieuw Brits consulaat 34113: Britse paspoorten voor Indiërs en Pakictani 34211; overplaatsing Gurkha's 343/2
Justitie: arrestatie lid Wetgevende Raad 53/2; arrestatie Amerikaanse ambtenaar 5313: omstreden Amerikaanse uitspraak over uitlevering 341/3; kandidatuur opperrechter 54213
Overheid: hoge ambtenaren neinen ontslag 54/1; conflict over ontslag directeur immigratiedienst 34112
Politieke partijen:
— Burgerpartij: oprichting 54313
— DP: delegatie bezoekt VS 543/2
— Frontier: oprichting 54/3
Politieke toekomst: demonstratie tegen China 5212; vrees voor beknotting mensenrechten 5213; Chinees commentaar op verkiezingsdeelname na 1997 5311: bepalingen ten aanzien van gouverneurschap SAR 5313; inschrijving kandidaten Selectie-Comité 5412; kandidaten gouverneurschap 5413: bijeenkomst JLG 5512: waarschuwing oin demonstraties te beperken 5512: eerste verkiezingsronde gouverneurschap SAR 5611; Tung gekozen tot SAR-gouverneur 34011: verkiezing Voorlopige Wetgevende Raad door Selectie-Comité 34011: eerste bijeenkomst voorlopig SAR-parlement 340/3; verkiezing voorzitter 34013: henoeming Uitvoerende Raad 34111; herbenoeming ambtenaren na souvereiniteitsoverdracht 34311; Amerikaanre waarschuwing voor China 54113; wijziging
Ranipeii: brand in flat 5613
Uitvoerende Raad (Exco): lid neemt ontslag 5212
Vluchtelingen: onlusten in detentiecentrum Vietnamezen 5212: sluiting detentiekamp 34113
Voorlopige Wetgevende Raad : Brits protest tegen werkzaamheden 54212: eerste wet aangeiiomen 54213

IERLAND

Begroting: presentatie voor 1997-'98 30511
Ruitenlandse betrekkingen:
— Groot-Brittannie: Ierse bezorgdheid over detentie

Roisin McAliskey 30412
Justitie: oud-premier Reynolds wint proces wegens smaad 30413; verdachte van moord op journaliste in staat van beschuldiging gesteld 30511
President: president Robinson ziet af van kandidatuur tweede terinijn 56513
Regering: regering overleeft motie van wantrouwen 304/2: kabinetswijzigingen 304'3: samenstelling nieuwe kabinet 566/2
Religie: nieuwe aartsbisschop 30511
Schandalen: onderzoek naar politieke corruptie 567/i
Verkiezingen: aankondiging parlementsverkiezingen 565/3; verkiezingscampagne 565/3; verkiezingsuitslag 566/1: idem 56612

IJSLAND

Rampen: overstroming na vulkaanuitbarsting 4483

INDIA

Arbeid: moord op vakbondsleider 407/3
Begroting: voor 1996-'97 gepresenteerd 120/2: voor 1997-'98 gepresenteerd 408/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Bangladesh: waterverdelingsverdrag ondertekend 339/1; commissie buigt zich over verdeling water van Teesta 665/1
— België: rninisrer van buitenlandse zaken op bezoek 4947i
— Bhoetan. demonstratie tegen arrestatie vluchtelingenleider 47112
China: president Jiang Zemin op bezoek 122/1
— Pakistan: 8ste gespreksronde 408/3; ontmoeting ministers van buitenlandse zaken 48511
Verenigde Staten. diplomaten uitgewezen 40811
Deelstaten
— Algemeen besluit tot voiniing nieuwe deelstaat 123/1
— Andhra Pradesh: zware wervelstorm 124/3; aanval maoistische PWG 125/1; PWG-aanval 411/1
— Arunachal Pradesh: nieuwe premier 124/3
— Asiam: bomaanslagen 410/3
Bihar: politiek geweld 122'3
— Gujurat: onder presidentieel bectuur 124/3: nieuwe premier 124/3
— Jammu en Kashmir: moord op Indiase toeristen 123'3: aankondiging deelstaatverkiezingen 123/3: verkiezingswinst voor JKNC 124/1; nieuwe deelstaatregering 124/2; gewelddadigheden 411'1
— Orissa: brand hij hindoe-feest 411/1
— Punjab: nieuwe premier 125/1: nederlaag Congrespartij (I) bij deelstaatverkiezingen 40713: uitslag parlementsverkiezingen 40811
— Tamil Nadu: naamswijziging hoofdstad 12412: arrestatie voormalig premier 410/3
— Tripura: geweld jegens Bengaalse emigranten 41112
— Uttar Pradesh: Congrespartij (I) en BSP vormen coalitie 122/3; nieuwe gouverneur 12213; vorming nieuwe deelstaat 12311: deelstaatverkiezingen 123/2: presidentieel bestuur verlengd naar aanleiding van verkiezingsuitslag 12312
Economie: huitenlandse hulp 12113
Geweld: moord op vakbondsleider 407/3
Justitie: Rao voor rechtbank 11912: uitspraak Hooggerechtshof over getuigenis Rao 119/2; arrestatie Rao 120/1; Rao op borgtocht vrij 120/2; arrestatie van Sukh Ram 121/1
Parleinent:
— Lok Sabha: vertrouwen iii Verenigd Front-regering 1ì8ì1
— Rajya Sabha: premier Gowda gekozen als lid 121/1
Politieke partijen:
— Congrespartij (I): aftreden Rao als voorzitter 11913: interimvoorzitter gekozen 121/1; Rao treedt af als fractievoorzitter 407/1; Kesri als opvolger gekozeii 407/1
Rampen: moesson 12113: dood pelgrims 12113; dengue-koorts 12211; onderzoek naar vliegramp 12211
Regering: premier geeft beleidsverklaring 118/1; kabinetswijziging 118/2: verdere wijzigingen 11813; regering verliest steun Congrespartij (I) 40812: vertrouwensstemming aangekondigd 40812; regering-Deve Gowda gevallen 409/1; nieuwe premier en regering 40912: samenstelling kabinet 410.1
Schandalen: oud-premier Rao beschuldigd van corruptie 119/1; Rao voor rechtbank 119/2; telecommunicatieschandaal 120'3: nieuwe ontwikkelingen in Bofors-schandaal 408/1; JL-leider beschuldigd van corruptie in 'veevoeder-schandaal' 410/2
Verkiezingen: verkiezingsuitslag Lok Sabha 117/3

INDONESIË

Begroting: voor 1997-'98 bekendgemaakt 282/1
Buitenlandse betrekkingeii:
— Australië: maritiem verdrag gesloten 47413
— Canada: Canadese goudvondst op Kalimantan blijkt fraude van de eeuw 475/2
— Maleisië: conflict over eilanden 134/1
Justitie: vrijlating Megawati-aanhangers 280/3; begin proces 'subversieve elementen' 28013: arrestatie Bintang Pamungkas 474/2; PRD-leden veroordeld 475/2
Kalimantan: vredesakkoord houdt geen stand 474/1
Kernenergie. wet over kerneiiergie goedgekeurd 282/2
Mensenrechten: rapport Nationale Commissie voor Mensenrechten over ongeregeldheden in juli 280 2
Militaire zaken: officieel rapport over invloed strijdkrachten op politiek 474/1
Oost-Timor: bezoek van president Soeharto 281/1; verstoring coiiferentie 281/1
Oppositie: vrijlating Megawati-aanhangers 280/3: arrestatie Bintang Pamungkas 474/2: PKD-leden veroordeld 47512: hcdekte oproep Megawati tot boycot parlementsverkiezingen 47612. oppositie constateert fraude bij parlementsverkiezingen 477 i
Schandalen: goudvondst blijkt fraude van de eeuw 475 2
Sociale onrust: rellen op Java en Kalimantan 281/1; etnische onrust 281/3: aanhoudende onrust op West-Kalimantan 28113: onrust in aanloop naar verkiezingen 475/1; geweld tijdens verkiezingsperiode 476/3
Verkiezingen: kandidatenlijst parlementsverkiezingen gepubliceerd 28212: Golkar wint parlementsverkiezingen 476/1; bedekte oproep Megawati tot boycot parlementsverkiezingen 476'2. geweld tijdens verkiezingsperiode 476/3; oppositie constateert fraude 47711: herverkieringen op Madura 478/1

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN
D-8: oprichting nieuwe islamitische organisatie 60012
Nobelprijs 1996: laureaten 14113
Nobelprijs voor de Vrede 1996: toegekend aan Carlos Filipe Ximenes Belo en José Ramos Horta 141/1
Terrorisme: G-7-conferentie over internationaale terrorisme 142/1
Wetenschappelijk onderzoek: kloningsexperiment 49112

ARCTISCHE RAAD
Algemeen: akkoord over oprichting 348/3

DEVELOPING EIGHT (D-8)
Oprichting: nieuwe islamitische organisatie 600/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Olieproductie: wereldproductie van aardolie in 1996 35312

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Wereldeconomie: vergadering G-7 28913: vergadering G-10 29011: vergadering G-24 290/1: G-7 uit bezorgdheid over dollarkoers 49111: vergadering G-7 60111: vergadering G-10 601;?; vergadering G-24 60113

GEMENEBEST
Cariben: betrekkingen met Groot-Brittannië 570/1
Fiji: opnieuw lid 75013
Groot-Brittannië: betrekkingen met Caribische gebiedsdelen 57011
Nigeria: onderhandelingen over bezoekvan Gemenebest-ministers 34/3; CMAG besluit tot inspectiebezoek 35/1; ministeriële actiegroep op bezoek 32613: bijeenkomst CMAG 327/1
Sierra Leone: geschorct als lid 65611

INTERNATIONAAL GERECHTSHOF (ICJ)
WHO geen uitspraak over gebruik kernwapens 354/3

INTERNATIONAAL MONETAIR FOKDS (IMF)
Algeineen: jaarlijkse najaarsvergadering 28913; jaarlijkse voorjaarsvergaderingen 601/1
Argentinië: bezuinigingen goedgekeurd 9411
Azerbajdzjan: kredieten toegekend 158/3
Benin: lening in ESAF-kader 257/3
Bulgarije: overleg hervat 230/2; principeakkoord over financiële hulp IMF 634: IMF-lening goedgekeurd 634/3
Cambodja: hulp opgeschort 204: 1
Egypte. overbruggingskrediet goedgekeurd 198/3
Ethiopië: lening in ESAF-kader 191/1
Interimcomité: vergadering over schuldenverlichting 290/2
Interimcomité: jaarlijkse voorjaarsvergadering 60212
Kroatië: lening in EFF-kader 516/2
Lesotho: overbruggingskrediet 109/3
Mozambique: lening in ESAF-kader 110/3
Ontwikkelingscomité: vergadering over schuldenverlichting 29012: jaarlijkse voorjaarsvergadering 602/2
Pakistan: overbruggingskrediet 209/1
Palestijnse gebieden: rapport over economie 337/2
Rapporten: World Economic Outlook september 1956 290/3; World Econoniic Outlook april 1997 602/3
Russische Federatie: overleg over krediet 44513
Tanzania: lening in ESAF-kader 263/2

INTERNATIONALE ARBEIDSORGANISATIE (ILO)
Conferenties. jaarlijkse conferentie 34913
Conventies: conventie over thuiswerkers 34913
Rapporten: rapport over kinderarbeid 35011: Wereldwerkgelegenheidsrapport 1996 350/1

NATIONALE VERENIGIYG VOOR REGIOYALE SAMENWERKING VAN LANDEN ROYD DE IUDISCHE OCEAAN (IONARC)
Algemeen: oprichtingsvergadering 35012

SOORDATLANTISCHE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)
Bosnië-Herzegovina: IFOR afgelost door SFOR 7811
EAPR: opgericht 610/3
Frankrijk: Frankrijk dreigt met terugtrekking 35013; idem 35211: regeririg tegen lidmaatschap 611/3
Herstructureriiig: Frankrijk dreigt met terugtrekking 35013: idem 352/1
Ministers: vergadering ministers van buitenlandse zaken 350/3; bijeenkomst niinisters van buitenlandse raken 351/2
Oekraïne: veiligheidspact geparafeerd 611/2: veiligheidspact ondertekend 613/1
Opperbevel: nieuwe opperbevelhebber Europa 35213
'Partnerschap voor Vrede' (PFP): Euro-Atlantische Partnerschapsraad vervangt Noord-Atlantische Samenwerkingsraad 61013: Zwitserland treedt toe 611/2
Permanente Gezamelijke NAVO-Rusland-Raad: oprichting 603/3
Russische Federatie: Stichtingsakte ondertekend 602/3; oprichting Permanente Gezamelijke NAVO-Rusland-Raad 60313: kernpunten Stichtingsakte 603/3; lidstaten niet langer doelwit Russische kernraketten 604/2; eerste reacties op Stichtingsakte 60412: tekst Stichtingsakte 60511
Vitbi-eiding: ontwikkelingen 351/2; onderhandelingen met Rusland 351/3; top Clinton-Jeltsin in Helsinki 352/1: Rusland ondertekent Stichtingsakte 60213: onenigheid over aantal nieuwe leden 60911: Nederlandse standpunt 609/3; tijdpad voor toetreding nieuwe leden 61013: Euro-Atlantische Partnerschapsraad opgericht 61013: Top van Madrid 612/1: Tsjechië, Hongarije en Polen uitgenodigd toe te treden 612/1; onenigheid tussen Verenigde Staten en Frankrijk 61213

ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING
Biologische ivapens: 4de coiiferentie over herziening Conventie inzake Biologische Wapens 143/3
Kernwapens: uitstel onderhandelingen Kernitopverdiag tijdens Conferentie over Ontwapening van de VN 142/3: India spreekt veto uit over ontwerpverdrag voor verbod op kernproeven 14311: ondertekening Alomvattend Kernstopverdrag 143/2

ORGANISATIE VAN DE ISLAMTISCHE CONFERENTIE (OIC)
Algeineen: speciale top 613/3
Ministers: 24ste bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken 291'2
Secretaris-generaal: nieuwe gekozen 29113
Suriname: toegelaten als 54ste lid 29113

ORGANISATIE VAN OLIE-EXPORTERENDE LANDEN (OPEC)
Productiebeleid handhaving productieplafond 353 1; wereldproductie van aardolie in 1996 35312

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EX ONTWIKKELING (OESO)
Hongarije: toegetrden als 27ste lid 29111
Korea (Zuid): lidmaatschap 13213: Nationale Assemblee akkoord met toetreding 133/1

Noorwegen: rapport voorspelt afname groei economie 436/1
Polen: toegetreden als 28ste lid 29111
Rapporten: economic Outlook juni 1996 29013; herziene groeiprognoses 290/3
Russische Federatie lidmaatschap aangevraagd 291.1
Secretaris-generaal: nieuwe secretaris-generaal in functie 29013

ORGANISATIE VOOR VEILIGHEID EN SAMENWERKING IN EUROPA (OVSE)
Algemeen: top in Lissabon 354/1
Armenië: overleg over Nagorno-Karabach 42612
Azerbajdzjan: overleg over Nagorno-Karabach 42612
Bosnie-Herzegovina: rapport over verkiezingen 8512
Joego-Slavië: overleg over gemeenteraadsverkiezingen 510/3
Kroatië: rapport over verkiezingen 516/1
Secretaris-generaal: nieuwe secretaris generaal 354/1
ORGANISATIES: AMNESTY INTERNATIONAL
Kameroen: rapport over mensenrechtensituatie 807 1
Kenia: beschuldigingen van martelingen 191/3
Russische Federatie: kritiek op strafrechtsysteem 446/3
Tsjaad: rapport over mensenrechtensituatie 329/2

VERENIGDE NATIES
Afghanistan: vredesbesprekingen op VN-initiatief 1171 1
Albanië: Veilgeheidsraad akkoord met internationale vredermacht 36412
Algemene Vergadering: 51ste zitting 21511: nieuwe secretaris-generaal benoemd 21512
Angola: UNAVEM-mandaat verlengd door Veiligheidsraad 25712: beschuldigingen UNCHR tegen leger 25811; verlenging mandaat UNAVEM III 39413
Argentinië: resolutie VN-comité inzake Falkland-eilanden 78313
Boeroendi: bezoek Hoge Commissaris voor Vluchtelingen VN 46112
Bosnië-Herzegovina: tribunaal voor oorlogsmisdaden 7011: tribunaal veroordeelt oorlogrmisdadiger 7712: afgezant voor vermiste personen stapt op 50112; proces VN-tribunaal tegen moslims en Kroaten 50113; Erdemovic in hoger beroep 502: van oorlogsmisdaden verdachte Kroaat uitgeleverd 50211: Servische oorlogsmisdadiger schuldig verklaard 502/2
Cambodja: rapport over wreedheden bij coup 74212; onenigheid over VN-zetel 74212
China: Deense resolutie over meiisenrechten verworpen 53713
Colombia toespraak president Saniper over strijd teren drugs 98/1
Conferenties: over ontwapening 142/3; uitstel onderhandelingen Kernstopverdrag 142/3; India spreekt veto uit over ontwerpverdrag voor verbod op kernproeven 14311: ondertekening Alomvattend Kernstopverdrag 14312
Cuba: kritiek op mensenrechtensituatie 38912
Democratische Republiek Congo: regering-Kabila belemmert VN-onderzoek naar genocide onder vluchtelingen 59012
Falkland-/Malvinaseilanden: Dekolonisatie-commissie roept op tot onderhandelingen over status eilanden 18211
FAO: wereldvoedseltop 34813
Guatemala: Chinees veto tegen VN-waarnemers 71612
Haïti: mandaat UNMIH verlengd 18313: Veiligheidsraad besluit tot 'overgangsmacht' 64512
Hervormingen: tienpuntenplan Aniian 55012
IFAD: VS verlaagt bijdrage 34912
Irak: olieverkoop onder VN-auspiciën van start 27011; hernieuwde oproep tot verlichting sancties 27012; hervatting beperkte olie-export 27012: akkoord over inspectie raketonderdelen 27211: uitvoering 'olie-voor-voedsel'-programma 52713; eerste levering voedsel VN 52713; begin voedseldistributie 52713; verlenging 'olie-voor-voedsel'-overeenkomst 52811; werkzaamheden speciale VN-commissie inzake wapencontrole 52811; nieuw hoofd UNSCOM 52811; Iraakse schending Israël: resolutie over nederzettingeiibeleid 59213: resolutie over beschieting Qana 81513
Joego-Slavië: opheffing sancties 8411
Libanon: resolutie over beschieting Qana 81513
Macedonië: Unprcdcp-mandaat verlengd 8713; resolutie over inkrimping vredesmacht ingetrokken 51613
Mensenrechten: Hoge Commissaris voor de Mensenrechten treedt af 55112. Ierse president voorgedragen als opvolger 55112
Nigeria: rapport over rchendingen van mensenrechten 3412
Rwanda: uitstel proces tegen Kayichema en Akayesu 19213; onderzoek naar werking tribunaal 65311; doodstraf voor Karamira 653/1; doodstraffen wegens volkerenmoord 65312: Zwitserland levert verdachte ui: 653/3: proces tegen Akaveshu opnieuw verdaagd 633 3
Secretaris-generaal: Kofi Annan benoemd 21512; benoemingen secretariaat 42313: tienpuiitenpian Annan 55012
Soedan: uitstel embargo luchtverkeer 32713
Somaliland Egal stelt ultimatum 396 2
Tadzjikistan: mandaat waarnemersmissie verlengd 48613; idem 74513
UNCTAD: Trade and Development Report 1996 21513
UNDP: rapport ontwikkeling van de mensheid 61411: menselijke ontwikkelingsindex 61412: nieuwe mendelijke armoede-index 61412
UNIDO: directeur-generaal niet herkiesbaar 61411
Veiligheidsraad: nieuwe niet-permanente leden veiligheidsraad benoemd 215/1; voorstel tot uitbreiding 550/3
Verenigde Staten: handelsembargo tegen Cuba en Helms-Burton veroordeeld 9912; Amerikaans veto tegen herbenoeming Boutros Ghali 21512: VS betalen achterstallige contributie na toezegging Annan over hervorming VN-organisatie 550/1; overeenstemming regering en Congres over betalingsachterstand 55111

WERELDBANK
Algemeen: jaarlijkse najaarsvergadering 28913: reorganisatieplan 61413
Reorganisatie: strategische heroriëntatie 61413
Russische Federatie: krediet 44512

WERELDHANDELSORGANISATIE (WTO)
EU: uitspraak over EU-regels baiianeiiimport 75913
Informatietechnologie: akkoord over afschaffing douanetarieven 35513
Ministers: eerste ministeriële bijeenkomst 35511
Taiwan: onderhandelingen over lidmaatschap 34712
Telecommunicatie: overleg over liberalisering duurt voort 35511; akkoord bereikt 35512

WERELSGEZONDHEIDSORGANISATIE (WHO)
Aids: 11de aidsconferentie 35413
Directeur-generaal: niet herkiesbaar 61513
Kernwapens: geen uitspraak van ICJ over kernwapens 35413
Rapporten: Wereldgezondheidsrapport 1997 61513
TBC: bestrijdingsprogramnia 61513

IRAK

Binnenlandse veiligheid: executie legerofficieren 27113
Buitenlandse betrekkingen:
— Iran: minister van gezondheidszorg op bezoek 529/2
Russische Federatie: olie-akkoord ondertekend 528/2
— Syrië: verbeterde betrekkingen 52911
— Turkije: olie-\oor-voedsel-akkoord 31013; gascontract 52813
— Verenigde Staten: Amerikaans gevechtstoestel vuurt raket af 26913; Iraakse schending no-flyzone 52812
Economie: olieverkoop onder VN-auspiciën van start 27011; hervatting beperkte olie-export 27012
Koerden: PUK-offensief 26911; staakt-het-vuren KDP-PUK 26912: tweede ronde vredesbesprekingen 26913
Militaire zaken: benoeming MIO-directeur 52812
Oppositie: aanval op MKO-kantoren 27113; bericht over dreigende ineenstorting oppositiecoalitie 52712
President: aanslag op zoon Saddam Hoessein 27013; berichten over problemen binnen familie Saddam 27013; presidentieel adviseur verongelukt 27113: moordaanslagen op jongste zoon Saddam Hoessein 52711; oudste zoon hersteld 52711
Regering: kabinetswijziging 26911
Verenigde Naties: olieverkoop onder VN-auspiciën van start 27011; hernieuwde oproep tot verlichting sancties 27012; hervatting beperkte olie-export 27012: akkoord over inspectie raketonderdelen 27211; uitvoering 'olie-voor-voedsel'-programma 52713; eerste levering voedsel VN 527/3; begin voedseldistributie 527/3; verlenging 'olie-voor-voedsel'-overeenkomst 52811; werkzaamheden speciale VN-commissie inzake wapencontrole 52811: nieuw hoofd UNSCOM 52811; Iraakse schending

IRAN

Arbeid: ontslag buitenlandse arbeiders gelast 39711
Begroting: voor 1997 gepresenteerd 49/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Afghanistan: sluiting Iraanse ambassade Kaboel 59812
Armenie overeenkomsten getekend 158 2
— Bahrein: bezoek van minister van buitenlandse zaken 65613
— Duitsland: diplomatieke spanning 4912; Duitse rechtbank doet uitspraak in Mykonos-proces 39812; achtergrond van Mykonos-proces 398/2: verdachten Mykonos-aanslag veroordeeld 398 3: reactie op vonnis 39911; verklaring minister van buitenlandse zaken Kinkel over betrekkingen 66013
— EU: reactie EU-voorzitter Van Mierlo op verhoging beloning voor moord op Rushdie 39713: lichte diplomatieke sancties 399/2; scherpe reactie Iran 39912; aanhoudende diplomatiek spanning 65913
— Irak: bezoek van minister van gezondheidszorg 529 2
— Saoedi-Arabië: verbeterde verstandhouding 659/3
— Syrie: president Assad op bezoek 660/1
— Turkije: aardparovereenkomst 31012: bezoek van president Rafsjanjani 396/3
— Verenigde Staten: protest tegen D'Amato-wet 3212: Amerikaans Congres keurt voorstel sancties goed 4911; sanctiewet aangescherpt 66012
Zuid-Afrika: onderhandelingen over olie-akkoord mislukt 49/2
Parlement: formatie van twee parlementaire groeperingen 4813: Nateq-Nouri herkozen als voorzitter 658/1
President: Khatami geïnstalleerd 658/1: benoeming vice-presidenren 65911; andere benoemingen 659/1
Proviiicics: instelling provincie Qazvin 39711
Rampen: aardbevingen 397/3: militair transportvliegtuig verongelukt 39811: zware aardbeving 65912
Regering: nieuw kabinet benoemd 65812
Religie: Soennitische onrust 39613; verhoging beloning voor moord op Rushdie 39712
Verkiezingen: tussentijdse parlementsverkiezingen 39712: presidentsverkiezingen 65613; goedgekeurde kandidaten 65711; verkiezingsuitslag 65712: nasleep overwinning Khatami 657/2

ISRAËL

Arbeid: algemene staking 19912
Begroting: voor 1997 goedgekeurd 19913
Binnenlandse veiligheid: opening omstreden tunneluitgang 4312: internationale reacties op opening tunnel 4412; hervatting Israëlisch-Palestijnseveiligheidssamenwerking 59212; botsingen tussen kolonisten en Israëlirche leger 59413
Buitenlandse betrekkingen:
— België: minister van buitenlandse zaken op bezoek 49411
— Egypte: bezoek van premier Netanyahu 59312
— Frankrijk: bezoek van prerideiit Chirac 4811
Japan: bezoek van premier Netanyahu 66313
— Jordanië: protesten tegen Irraëlische handelstentooiistelling 27213: geschil over waterlevering 66013
Korea (Zuid): bezoek van premier Netanyahu 66313
— Kroatië: diplomatieke betrekkingen aangeknoopt 66313
— Libanon: uitwisseling gevangenen en stoffelijke resten met Hezbollah 4112; Netanyahu doet 'Libanon Eerst'-voorstel 4711: geweld in 'veiligheidszone' Zuid-Libanon 20112: raketaanval vanuit Zuid-Libanon op Noord-Israël 20113; bijeenkomst Toezichthoudende Groep (ILMG) 20113: verliescijfers in 1996 20211; debat over Israëlische aanwezigheid in Libanon 40011: gevechten in het zuiden 46911; Israelische wapens voor SLA 46911: aanhoudende strijd in Zuid-Libanon 46911; VN-resolutie over beschicting Qana 81513; gevechten in Zuid-Libanon 81613; escalatie 81613; Israëlische eliteeenheid loopt in de val 81713: bijzonderheden over niislukte Israëlische operatie 81811
— Niger: hervatting diplomatieke betrekkingen 19913
— Russische Federatie: bezoek van premier Netanyahu 40111
— Syrië: ontwikkelingen in Iiraëlisch-Syrische vredesonderhandeliiigen 4613; geen schot in onderhandelingen 33611
— Verenigde Staten: premier Netanyahu voor spoedbijeenkoinst naar Washington 4512: overleg Clinton-Netanyahu 4712: Amerikaans veto tegen VN-resolutie over nederzettingen 33413; Aiiierikaanse afgezant op bezoek 335/3; Netanyahu in Washington 40012: Verenigde Staten: rapport Amerikaanre regering over Israëlische nederzettingen 59411: motie Amerikaans Congres over Jeruzalem 59412

Justitie: corriiptie beschuldigingen i.v.m. benoeming procureur-generaal 199/3: benoeming andere procureur-generaal 200/2; proces tegen Olmert 200/2; vrijlating vrouwelijke Palestijnse gevangenen 33311: advies in politierapport om preniier te vervolgen in Bar On-affaire 401/3; oud-minister van jusitie vrijgesproken 66113

Palestijnse gebieden: vredesonderhandelingen in impasse 4211: eerste ontmoeting Arafat en Netanyahu 4213: zware gevechten 4312: gewelddadigheden Westelijke Jordaanoever en Gazastrook 43/3; spoedbijeenkomst in Washington 4512; onderhandelingen over Hebron 4513: ontmoetiiig tussen presidenten Arafat en Weizmann 4811: aanmoedigingspreinie voor kolonisten 199/2; joodse kolonisten gedood 330/2; aanslag op Palestijnen in Hebron 33012: akkoord over Hehron 33012: verloop van de onderhandelingen 330/3; ondertekening Hehron-akkoord en aanvullende documenten 33111: goedkeuring akkoord dùor regeringen 33211; terugtrekking Israëlische troepen uit Hehron 332/1; verklariiig Arafat over Palestijnse staat 332/2: ontmoeting Arafat-Netanyahu 33213; vrijlating vrouwelijke Palestijnse gevangenen 333/1

Parlement: motie van wantrouwen tegen regering verworpen 66311

Politieke partijen:

— Arbeidspartij: Barak nieuwe leider 662'1

Rampen: botsing legerhelikopters 399/3

Regering: kabinetswijziging 20013: minister van financiën treedt af 662/1: regering-Netanyahu verzwakt 66212; motie van wantrouwen tegen regering verworpen 663/1; nieuwe benoemingen 66312

Schandalen: corruptie beschuldigingen i.v.m. benoeming procureur-geiieraai 19913: benoeming andere procureur-generaal 20012: advies in politierapport om premier te vervolgen in Bar-On-affaire 40113

Terrorisme: aanslag op soldaten 4112; twee burgers gedood op Westelijke Jordaanoever 41/3; Palestijns kind gedood 42/1: veroordeling in verband met boinaanslag Londen 19913: bomaanslagen in Tel Aviv 20013; joodse kolonisten gedood 33012; aanslag op Palestijnen in Hebron 33012; Jordaanse militair doodt Israëlische schoolmeisjes 401/1: bomaanslag in Tel Aviv 401/3; aanhoudend geweld op westelijke Jordaanoever 594/3

Vereriigde Naties: VN-resolutie over nederzettingenbeleid 59213: VN-resolutie over beschieting Qana 81513

ITALIË

ALGEMEEN

Grondwet: nieuue commissie voor modernisering grondwet 30713: aanbevelingen over grondwetsherziening 76212

Justitie: uitspraak Constitutionele Hof over regeringsdecreten 30512; mafiaproces 30612: onderzoek tegen Prodi ingesteld 30612: vonnis van Craxi in hoger beroep bevestigd 30613; uitspraak in zaak tegen Di Pietro 30711: veroordeling wegens corruptie 30712: beroep Beriusconi afgewezen 308/1; aftreden rechter in proces tegen Berlusconi 30812: vrijspraak voor broer Berlusconi 30813; wetsvoorstel voor justitiele hervormingen 30813: vonissen tegen linkse radicalen bevestigd 30911; LN-leider Bossi in staat van beschuldiging gesteld 76313: Fiat-directeuren veroordeeld 76512: politieoperatie tegen mafia 76512: vermoedelijke mafiabaas gearresteerd 76513; militairen gestationeerd in Napels 76513; vonnis in moordzaak Falcone 76611; omstreden uitlatingen van Prodi over proces tegen Andreotti 76612:

Media: compromis over omroepstelsel 307/3

Militaire zaken: onderzoek naar vermeende martelingen door Italiaanse militairen in Somalia 76413; onderzoek naar mishandelingen heropend 76511

Monarcliie: grondwetsherziening goedgekeurd 76511

Rampen: aardbeving 76711

Terrorisme: leider Rode Brigade terug in Italie 76612

Separatisme: referendum over 'Padania' 763/2: leider Bossi iii staar van beschulding gesteld 76313: bijeenkomst voor- en tegenstanders afscheiding 76313; Venetiaanse separatisten veroordeeld 764/1

Tweede Wereldoorlog: nieuw proces tegen Priebke 31011; zoon Mussolini overleden 76612; oud-SS'er Priebke veroordeeld 76613

Veiligheidsdiensten: directeuren van inlichtingendiensten vervangen 30611

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Albanië: oiitmoeting tussen rebellen en Italiaanse ambassadeur 363/2: Albanezen vluchten naar Italië 364/3; noodtoestand in Italië 364/3: Albanees schip na botsing gezonken 364/3: overleg premiers over internationale vredesmacht 36512: Italië akkoord met stationering troepen in Albanië 366/1: akkoord over hulp 63412

EU: Eli akkoord met curotax 30912: boete van Europese Commissie 368/3; verlaging landbouw steun 76112; kwalificering voor EMU in gevaar 761/2

Hongarije: samenwerking geïntensiveerd 565/2

Slovenië: samenwerking geïntensiveerd 565/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: maatregelen tegen werkloosheid 76111

Begroting: voorlopige begroting voor 1997 goedgekeurd 305/2; voor 1997 goedgekeurd 305/3; minibegroting 76013: voor 1998 gepresenteerd 76311

Economisch beleid: pivatiseringsprogramma 306/1: verlaging rentetarief 309'2; EU akkord met eurotax 30912; presentatie driejarenplan 761/3; verlaging discontotarief 763'1

Landbouw: demonstraties van melkveehouders 309/1

POLITIEK BINNENLAND

Politieke partijen:

— LN: derde congres 310/1: referendum over 'Padania' 763/2; leider Bossi iii staat van beschulding gesteld 763/3: bijeenkomst voor- en tegenstanders afscheiding 763/3

PDS: eerste congres 30913

Referendum: ongeldig 765/1

Regering: uitspraak Constitutionele Hof over regeringsdecreten 305/2: minister Di Pietro treedt af 307/1; wetsvoorstel voor justitiële hervormingen 308/3: maatregelen tegen werkloosheid 761/1

Verkiezingen: lokale verkiezingen 76211: laatste ronde lokale verkiezingen 76212

IVOORKUST

Economie: vergunning voor exploratie olieveld verleend 3411; akkoord over schuldenherschikking 34/1

Oppositie: dood politieke gevangene 34/1

President: richt Veiligheidsraad op 34/1

Regering. kabinetswijziging 33/3: ininister van sport ontslagen 3411

JAMAÏCA

Buitenlandse betrekkingen:

— Verenigde Staten: akkoord inzake drugshandel 71911

JAPAN

Bankwezen: *faillisementen* in *financiële* sector 285/2; consumentenkredietinstelling failliet 28513: voorstellen tot hervorming financiële sector 668/2; plan voor oprichting Bureau voor Financiële Inspectie en Toezicht 66911; maatregelen voor deregulering 669/1

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 67411: regering keurt plan ter verlaging uitgaven goed 67511

Buitenlandse betrekkingen:

— ASEAN: rondreis premier HAshimoto langs vijf lidstaten 288/3

— China: geschil over Senkaku-eilanden 63/1; spanning loopt op 63/2; territoriaal conflict duurt voort 6313: conflict over Senkaku-eilanden duurt voort 287/3: hervatting subsidie aan China 53912: territoriaal conflict laait weer op 67712

— Frankrijk: samenwerkingsovereenkomst 373/1

— Israël: premier Netanyahu op bezoek 663/3

— Korea (Noord): liervatting voedselhulp 82413; akkoord over heropening normaliseringsbesprekingen 825/2

Korea (Zuid): territoriaal conflict met Ziiid-Korea 287/2

— Peru: crisisoverleg in Canada 248/3: bezoek van onderminister van buitenlandse zaken 458/2; bezoek van premier Hashimoto 46012; Japanse ambassadeur neemt ontslag 460/2

— Russische Federatie: torpedojager bezoekt Rusland 5811: besprekingem over Noordelijke Territoria hervat 5911; jaarrapport Defensiebureau over Russische leger 59/1: Russische toenadering in territoriaal conflict 287/3; verbeterde betrekkingen 678/1; Russische marineschip bezoekt Japanse haven 678/2

— Taiwan: geschil over Senkaku-eilanden 63/1: spanning loopt op 63/2: territoriaal coiiflict duurt voort 63/3; spanningen over Diao Yu eilanden 13712; conflict over Senkaku-eilanden duurt voort 28713

— Verenigde Staten: kwestie van Amerikaanse legerbases op Okinawa 5712: hasidelsconflici 58/1; overeenkomst over halfgeleiders 5813; schadevergoeding voor rteekpartij door Amerikaanse militair 5813: kleinere Amerikaanse bases op Okinawa 288/2: reactie op boycot Massachusetts 420/3; pachtwet gewijzigd ten behoeve van Amerikaanse leger 67511: Amerikaanse excuses voor incideiit op Okinawa 67611: scheepvaartconflict 67611; parlementaire motie over verinindering Anierikaanse legerbases op Okinawa 67612: bezoek van premier Hashimoto 676/3; tussentijdse herziening richtlijnen voor militaire samenwerking 67613; handelsinitiatief 677/1

Economie: grootste na-oorlogse faillisement 63'1: voorstellen tot hervorming financiële sector 668/2; plan voor oprichting Bureau voor Fiiianciele Inspectie en Toezicht 669/1; maatregelen voor deregulering 669/1; economische groei in 1996 674/1: stijgend rekening-courant en handelsoverschot 67411: verhoging omzetbelasting van kracht 67413; verzekeringsmaatschappij failliet 67413

Justitie: werkgever veroordeel wegens seksediscriminatie 28612: leden Aum Shinrikyo-sekte gearresteerd 28613: zitting Commissie voor Openbare Veiligheid 28711: Commissie voor Openbare Veiligheid doei uitspraak over Aum-sekte 66912; lid Huis van Raadsheren gearresteerd 6721 1: Fujinami veroordeeld 67212: proces tegen voormalig onderminister geopend 67212: proces over besmet bloed geopend 67313; gerechtelijke uitspraak over status Ainuminderheid 67313: uitspraak Hooggerechtshof over donaties aan Yasukuni-tempel 67411

Kernenergie: referendum over houw kerncentrale 5911: explosie in nucleaire opwerkingsfabriek 672/3: wanbeleid na explosie 67311: reactor in Fugen gesloten 673/2; bouwplan voor nieuwe kerncentrale ingetrokken 67312

Okinawa: kwestie van Amerikaanse legerbases 5712: doorbraak in impasse conflict over bases 5713: kleinere Amerikaanse bases op Okinawa 28812: pachtwet gewijzigd ten behoeve van Amerikaanse leger 67511; Amerikaanse excuses voor militair incident 676/1; parlementaire motie over vermindering Amerikaanse legerbases 67612: ontwikkelingsplan 67613

Parlemeiit:

— Diet: voorstel oppositie tegen verhoging verbruiksbelasting verworpen 28412: Ainu-wet aangenomen 673/3; akkoord LDP en Shinshinto over pachtwet 675/2; wijziging pachtwet aangenomen 67513

Politieke partijen:

— Japanse Deinocratische Partij (DPJ): opgericht 60/1

— Sakigake: vooraanstaande leden stappen op 6011

— Shinshinto: vertrek Hosokawa 675/1

— Taiyoto-partij: opgericht 28413

Rampen: rapport over tunnelramp 6111: olieramo voor kust 289/1

Regering: onderhandelingen over vorming nieuwe coalitie 6213; formatie LDP-minderheidsregering 28213: beleidstoespraak premier 28511; pachtwet goedgekeurd 67511

Schandalen: ontwikkelingen in schandaal rond besmet bloed 6012; Sumitomo-koperschandaal 6013: arrestatie van Hainanaka 6013; Izui-corruptieschandaal 28313: aftreden en arrestatie onderminister van gezondheidszorg en welzijn 28411: gouverneur treedt af wegens misbruik overheidsgeld 28412; nieuwe aanklachten in Sumitomo-koperschandaal 28611; zelfmoord schoolfunctionaris naar aanleiding van voedselvergiftigingsaffaire 28612; Nornura-schandaal 66913: banden met georganiseerde misdaad 67011: betrokkenheid DKB-bank 671/1; Sumototo-schandaal 671/3; Izui-schandaal 67211: lid Huis van Raadsheren gearresteerd 67211

Terrorisme: proces tegen Aum Shinrikyo-sekte 6013; onverwachte wending in proces tegen Aum-sekteleider 61/1; leden Rode Leger in Libanon aangehouden 468/1; leden Rode Leger aangeklaagd 46811: Cominissie voor Openbare Veiligheid doet uitspraak over Anm-sekte 66912

Tweede Wereldoorlog: schadevergoeding voor 'troostmeisjes' 5912; LDP-ministers bezoeken oorlogsmonument 5913: eerste schadeloosstelling 'troostmeisjes' 287/1

Veiligheidsdiensten: nieuwe centrale veiligheidsdienst 287/2

Verkiezingen: zege communistische partij bij plaatselijke verkiezingen 5711; vervroegde algemene verkiezingen uitgeschreven 61/1: parlementsverkiezingen 6113: uitslag Huis van Afgevaardigden 62/1

Volksgezondheid: voedselvergiftigingsepidemie 5711

JEMEN

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 27212: al-Islah boycot begrotingsdebat 27212
Buitenlandse betrekkingen:
— Eritrea conflict wel Hanish-eilanden opgelaaid 259/2
— GCC: aanvraag lidmaatschap 26911
— Verenigde Staten: financiele steun toegezegd 53013
Politieke partijen:
al-IsLah. boycot begrotingsdebat 272/2
Regering: kabinetswijziging 272/2: samenstelling nieuw kabinet 53012
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 52912: uitslag 53011

JOEGO-SLAVIË

Binnenlandse veiligheid: informeel overleg over Kosovo 514/2
Buitenlandse betrekkingen
Algemeen: bijeenkomst Contactgroep 5111
— Bosnië-Herzegovina: ondertekening communicatie-akkoord 7012
— Griekenland: beiniddelingspogingen Griekse minister van buitenlandse zaken in Servisclie crisis 51111
Kroatië: normalisatie betrekkingen 8612
— Macedonië: bezoek van premier Kontic 8712
— Republiek Srpska: akkoord over econoniische samenwerking 5001!
— Verenigde Staten: minister van buitenlandse zaken op bezoek 51413
Econoniie: besprekingen over economische opvolging 84/1
Geweld. Servisclie onderininister van binnenlandse zaken vermoord 514/1
Media: optreden tegen onafhankelijke media 85'1: aftreden minister van voorlichting 85/1; nieuw wetsontwerp over regulering media 513/3: mediawet gewijzigd 51313
Montenegro: aanval op Milosevic door premier 51311; preniier afgezet en herkozen als vice-\,oorzitter regeringspartij 51311: minister van buitenlandse zaken omgekomen 51312
Onderwijs: rector magnificus Universiteit van Belgrado treedt af 514/1
Opposities: aanhoudende betogingen 51012; ortliodoxe kerk steunt oppositie 51012: heiniddelingspogingen Griekse minister van buitenlandse zaken 511/1; Milosevic wil overwinning oppositie erkennen 51113; parlement erkent overwinning oppositie 512/2: demonstraties beëindigd 513/1; coalitie wankelt 51412
President: Milosevic verder geisoleerd 8513
Regering: kabinetswijziging 51213: nieuwe regering 513/2
Sociale onrust: massale protesten tegen fraude bij gemeenteraadsverkiezingen 8412: betoger omgekomen 85/3; bruut optreden tegen demonstranten 8512: protestdeinonstraties houden aan 510/1: orthodoxe kerk steunt oppositie 51012: ontmoeting legerchef en studentenleiders 51013: politiegeweld tegen demonstranten 51112: demonstraties oppositie beëindigd 513/1; bijeenkomst Opperste Defensieraad 51111
Verenigde Naties: opheffing sancties 84/1
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 84/3; federale verkiezingen 86/1: uitslag 86/1; verkiezingen voor Assemblee van Montenegro 8611: uitslag 8611: uitspraken Hooeoerechtshof en kiescommissie over verkiezingen 85/1; OVSE-rapport over verkiezingen 8512; OVSE-overleg over gemeenteraadsverkiezingen 51013: verdere oiitwikkeliiigcn rond verkiezingsuitslag 51112: Milosevic wil overwinning oppositie erkennen 511/3: parlement erkent verkiezinsoverwinning van oppositie 512/2

JORDANIË

Buitenlandse betrekkiiigen:
Israël: protesten tegen Israëlische handelstentoonstelling 27213; geschil over waterlevering 66013
— Palestijnse Gebieden: bezoek van koning Hoessein 51/1
— Verenigde Staten: koning Hoesseiii voor spoedbijcenkomst naar Washington 45/2; Hamas-leider Marmk uitgeleverd 53112
Economie: overeenkomst met Club van Parijs 27213
Justitie: proces tegen militair wegens moord op Israëlische schoolineisjes geopend 531/3
Koning: verleent gratie aan Shbeilat 27213
Media: amendementen op perswet 53111
Politieke partijen:
— Jordaanse Nationalistische Democratische Front: opgericht 53112
Regering: nieuw kabinet 53013

KAMEROEN

Binnenlandse veiligheid: vermeende poging Engelstalige provincie te destabiliseren 464/1
Economie: IMF-lening in ESAF-kader 80613
Justitie: journalisten veroordeeld 26013
Mensenrechten rapport Amnesty International 807 1
Verkiezingen: uitstel algemene verkiezingen 260/3; voorbereiding 46313; kandidaten 463/3; nieuwe datum parlementsverkiezingen 46411: parlementsverkiezingen 80513: uitslag 806/2: presidentskandidaat Edzoa beschuldigd van verduistering 80612: presidentsverkiezingen 80613; Biya herkozen 806; uitslag 80613

KAZACHSTAN

Buitenlandse betrekkingen:
— China: greiisakkoord 540/1
Economie: nieuwe wet op buitenlandse investeringen 47812
Politieke partijen:
— Communistische Partij: wijzigt manifest 20412
Regering: kabinetswijzigingen 20411; reorganisatie 478/1; kabinetswijziging 74311; premier vrijgesproken van corruptiebeschuldigingen 743/1
Taal: nieuwe taalwet 74311
Veiligheidsdiensten: nieuw hoofd inlichtingendienst 74213

KENIA

Binnenlandse veiligheid: uitwijzing 'Somalische vreemdelingen' 19113: politie inaakt einde aan bijeenkomst oppositie 80713: protesten oppositie 80713: betogers voor democratische hervormingen gedood 80713: studentenprotesten 80812; concessies regeriiig 80812: terugkeer IPK-leider 80813: algemene staking leidt tot onlusten 80913: geweld in kustplaatsen 81011: aantal eisen oppositie ingewilligd 810/3
Economie. IMF blokkeert steunprograninia 80813: anti-corruptiewet gepresenteerd 80911
Mensenrechten: beschuldigingen van inartelingen 191/3
Oppositie: dood studentenleider 39511: protest buitenlandse ambassadeurs tegen optreden politie 80712; politie maakt einde aan bijeenkomst oppositie 807/3: protesten oppositie 807/3; betogers voor democratische hervormingen gedood 80713; studentenprotesteii 80812: terugkeer IPK-leider 80813: aantal eisen oppositie ingewilligd 81013
Regering: twee kabinetswijzigingen 19111
Verkiezingen: ontwikkelingen voorafgaand aan verkiezingen 80712; voorbereiding parlementsverkiezingen 807/2

KIRGIZSTAN

Buitenlandse betrekkingen:
— China: grensakkoord 54011
— Russische Federatie: grensovereenkomst 47812
— Verenigde Staten: bezoek van president Akajew 743/3
Economie: privatiseringsprogramma opgeschort 74312
Media: journalisten veroordeeld 74312
President: decreet over particulier grondbezit 20413
Regering: regeringswijzigingen 20412; ontslag vicepreniier 478/3; nieuue minister van buitenlaridse zaken 74313

KOEWEIT

Politieke partijen:
— Nationale Democratische Verzameling: opgericht 66313
Regering: kabinetswijziging 273/1
Terrorisme: moordaanslag op parlementslid 663/3

KOREA (NOORD)

Buitenlandse betrekkingen:
— China: banden aangehaald 12911
— Japan: hervatting voedselhulp 82413; akkoord over heropening normaliseringsbesprekingen 82512
— Verenigde Staten: Amerikaan gearresteerd op beschuldiging van spionage 128/2; stoffelijk overschot eerste MIA overgedragen 12911: voorbespreking vierlanden-«\,erleg 41311; onderhandelingen over Amerikaans graan 41412: ontmoeting gespreksdclcgaties 41413; overleg over MIA's hervat 82413; bespreking over raketten 82511
Economie: plan voor oprichting ADB-beleggingsfonds 825/3
Hongersnood. levering voedselhulp 125/3; China belooft voedselhulp 12813: graantekort officieel bevestigd 41412; ondzrhandelingen over Amerikaans graan 414/2; dreigende hongersnood 41413: nieuwe berichten over hongersnood 823/1; akkoord over voedselhulp van Zuid Korea en EU 82312; Zuid-Koreaanse voedselhulp via China naar Noord-Korea 82313; nieuw akkoord Zuid-Koreaanse noodhulp 82313: nieuwe WFP-oproep 82313; hongersnood ten gevolge van groogte 82411: hervatting Japanse voedselhulp 82413
Kernenergie: ontwikkelingen rond nucleair akkoord 125/1; akkoord over bouw reactoren 12512; ceremonieel begin werkzaamheden KEDO 822.1 akkoord over KEDO over bouwgrond reactoren 825 !
Korea (Zuid). overiopers 125/2; gezin loopt over 12513; Noord-Korea infiltreert in Zuiden 12611; Zuid-Korca boycot internationale handelsbijeenkomst in Noorden 12612; naileep van duikbootincident 12613: aanhoudende repercussies na duikbootinfiltratie 12712: excuses vavan Noorden 12713; moordaanslagen op Zuid-Koreanen in buitenland 12812: hoge functionaris loopt over 41113; reacties op overlopen Hwang 41211: aanslag op Noord-Koreaanse overloper 41213; Hwang Jang Yop arriveert op de Filippijnen 412'3: voorbespreking vierlanden-overleg 41311: besprekingen over luchtruim 41313: Hwang Jang Yop arriveert in Zuid-Korea 819/2; Noord-Koreaanse families vluchten over zee 81912: meer Zuid-Koreaanse hulp voor overlopers 81913: Noord Koreaanse diplomaten lopen over 81913: religieuze leider loopt over naar Noord-Korea 82011
Mensenrechten: ICCPR-verdrag opgezegd 82513
Militaire zaken: plaatsing No-Dong-I-raketten 82311
President: leiderscliapskwestie 12813; einde rouwperiode Kim Il Sung 82512; Kim Il Jong voorgedragen als leider Noord-Korea 825/3: Kim Il Jong gekozen tot secretaris-generaal KWP 82612
Rampen: cholera-epidemie 12911; overstromingen 129/3
Regering: geruchten over ontslag premier 41313; aanwijzingen voor verdeeldheid 41411: minister en onderminister van defensie ontslagen 41411: berichten over benoemingen in Noord-Koreaanse leiding 82211

KOREA (ZUID)

Arbeid: massale staking tegen nieuwe arbeidswetgeving 415/1; stakingen duren voort 415/3: arrestatiebevelen tegen vakbondsleiders 416/1; ontmoeting president Kim niet oppositieleiders 41612; akkoord over herziening arbeidswet 41612, kritiek OESO op arbeidswet 41613; arbeidswet gewijzigd 42011, staking arbeiders chaebol KIA 83111
Bankwezen: presidentiële commissie voor reorganisatie financiële sector ingesteld 417/1; rapport presidentiële cominissie voor reorganisatie financiële sector 83011; voorstel 'dubieuze vorderingen'-systeem 83012: akkoord over hulppakket voor banken 830/3; problemen voor Eerste Korea Bank 83111
Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: aankoop Franse raketten 832/1
— Israël: premier Netanyahu op bezoek 66313
— OESO: lidmaatschap 13213: Nationale Assemblee akkoord niet toetreding 133/1
— OESO: kritiek op arbeidswet 4161
— Russische Federatie: akkoord over directe communicatieverbinding 83211
— Verenigde Staten: voorbespreking vierlanden-overleg 41311
— Vietnam: bezoek van president Kim Young Sam 21212
Economie: Sammi-cliaebol failliet 42012; chaebol KIA in financiële moeilijkheden 83013; regeringsvoornemen om in te grijpen bij KIA 83111; uitwerking KIA-crisis op economie 83111
Justitie: oud-presidenten veroordeeld 13011; oud-presidenten in beroep 130/3; doodstraf Chun Doo Hwan omgezet in levenslang 130/3; gevangenisstraf voor oud-baiikpresident 41711; strafverlaging voor oud-presidenten gehandhaafd 82612; veroordeling Chung Tai Soo 827/1; zoon president gearresteerd 82811: aanklacht tegen Kim Hyun Chul 82811: Kim Hyin Chul veroordeeld 82812; hoge veiligheidsfunctionaris verdacht van corruptie 82812; president

verleent gratie aan chaebol-voorzitters 828'2: uitspraak over huwelijk regen naamgenoten 828/3; NCNP-kandidaat van corruptie beschuldigd 830 1; Amerikaanse wapenhandelaar gearresteerd wegens spionage 83113
Korea (Koord): overlopers 125/2; gezin loopt over 125/3; Noord-Korea infiltreert in Zuiden 126/1; Zuid Korea boycot internationale handelsbijeenkomst in Voorden 126/2; nasleep van duikhootincident 126'3, aanhoiidende repercussies na duikbootinfiltratie 127/2; excuses vavan Noorden 12713: moordaanslagen op Zuid Koreanen in buitenland 128/2; hoge functionaris loopt over 411/3; reacties op overlopen Hwang 41211: aanslag op Noord-Koreaanse overloper 412/3; Hwang Jang Yop arriveert op de Filippijnen 412'3; voorbespreking vier landen-overleg 413/1; besprekingen over luchtruim 413/3; I-laang Jang Yop arriveert in Zuid-Koira 819/2; Noord-Koreaanse families vluchten over zee 819/2; meer Zuid-Koreaanse hulp voor overlopers 81913: Noord-Koreaanse diplomaten lopen over 819/3; religieuze loopt over naar Noord-Korea 820/1
Parlement: opening Nationale Assemblee 129/3: voorzitter gekozen 130/1
Politieke partijen:
— YKP: benoeming nieuwe voorzitter 419/3; wijzigingen in partijtop 829'1: nominatie presidentskandidaat 829'1: voorzitter treedt af 829/3; opvolger benoemd 82913
President: ontmoeting president Kim met oppositieleiders 41612: benoemingen presidentieel secretarissen 420/1: studenten eisen aftreden president 827/3
Rampen: aardverschuivingen 125/2
Regering. kabinetswijzigingen 131/2: ontslag defensie minister 131/2; kabinetswijzigingen 13113: nieuwe wijzigingen 132/2; minister van binnenlandse raken treedt af 418/1; nieuwe premier en regering 41912: *samenstelling* nieuwe regering 419/2; *kabinetswijziging* 82813
Schandalen: spionageschandaal 132/3; faillissement Haiibo-Chaebol 417'1: aanklachten ingediend 417/3; minister van binnenlandse zaken treedt af 418/1; *betrokkenheid* zoon president Kim 418/1; onderzoeksresultaten OBS 41X.2: openbare excuses president Kim voor Hanbo-schandaal 41813: effect Hanbo-schandaal op bankwezen 418/3: opening proces 419/1: onderzoek heropend 41911: ontwikkelingen in Haiibo-schandaal 826/3: controverse over uitgaven voor presidentiele verkiezingscampagiie 1992 827/2
Sociale onrust: studentenonlusten 131/1; botsingen bij Kwangju-herdenking 826'3: studentendemonstratie? in Scocl 827/3
Verkiezingen. ontwikkelingen in aanloopo naar presidentsverkiezingen 829/1; Kim Dae Jung presidentskandidaat 82911: nominatie presidentskandidaat NKP 829/2; kans op verkiezingswinst Lee Hoi Chang kleiner geworden 829/3

KROATIË

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 87/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: diplomaticke betrekkingen aangeknoopt 66313
— Joego-Slavië: normalisatie betrekkingen 8612
Economie: IMF-lening in EFF-kader 516/2
Media: zendvergunning voor radiostation oppositie 51413
Oost-Slavonië: Belgische VN-militair doodgeschoten 494/1; ontwikkelingen 515/1; verkiezingen aangekondigd 515/1; lokale verkiezingen 51512
Oppositie: radiostation blijft in ether 87/1
President: speculaties over gezondheid Tudjman 51413
Regering: kabinetswijzigingen 87/1
Verkieziiigen: verkiezingen voor Kamer van Districten 51513; lokale verkiezingeii 51513; OVSE-rappoort over verkiezingen 51611

LAOS

Buitenlandse betrekkingen:
— ASEAN: lidmaatschap goedgekeurd 736/2
Parlement:
— Nationale Assemblee: 10de zitting 74113

LESOTHO

Arbeid: doden bij staking 109/3; staking verplegend personeel 10913
Binnenlandse veiligheid: inuiteiij bij politie 324/2
Economie: IMF-krediet 10913
Parlement: grondwetswijziging goedgekeurd 651/1
Politieke partijen:
— Basotho Congrespartij (BCP): premier afgezet als partijleider 324/2; pogingen premier Mokhehle re wippen 651/1; Qhobela nieuwe partijleider 651/2: BCP wordt oppositiepartij 651/3
— LCD: opgericht door premier Mokhehle 651/2
Regering: kabinetswijziging 109 3; pogingen BCP premier Mokhehle te wippen 651/1

LETLAND

Doodstraf: uitvoering tijdelijk verboden 169/3
Parlement:
— Sacima: nieuwe voorzitter 170/1
Politieke partijen:
— Arbeiderspartij: opgericht 433 1
— Letse Nationale Hervormingspartij: opgericht 701 3
— Letse Russenpartij: actieverbod 702/1
— LNNK: gefuseerd inet Unie voor Vaderland en Vrijheid 701 1
SDP gefuseerd met SDWP 702/1
— SDWP: gefuseerd niet SDP 70211
— Unie voor *Vaderland* en *Vrijheid: gefuseerd* met LNNK 70211
— Vrijheidspartij voor het \bik: opgericht 702 1
Regering: kabinetswijzigingen 170'1: aftreden en lierbenoeming premier 432 2. nieuwe regering 432/3; minister *van defensie treedt* af 702/1;' onderzoek naar belangenverstrengeling van ministers 702/2: nieuwe regering 702/3
Verkiezingen: lokale verkiezingeii 433/1

LIBANON

Arbeid: vakbondsfederatie uiteengevallen 469/3
Begroting: voor 1997 goedgekeurd 46813
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: conferentie 'vrienden van Libanon' 202/1
— Israël: uitwisseling gevangenen en stoffelijke resten met Hezbollah 41/2: preriiier Netanyahu doet 'Libanon Eerst'-voorstel 47/1; geweld in 'veiligheidszone' Zuid-Libanon 20112; raketaanval vanuit Zuid-Libanon op Noord-Israël 201/3; bijeenkomst Toezichthoudende Groep (ILMG) 20113: verliescijferi in 1996 20211: debat over Israelische aanwezigheid in Libanon 400/1; VN-resolutie over beschieting Qana 81513: gevechten in Zuid-Libanon 816/3: escalatie 816'3: Israëlische elite-eenheid loopt in de val 817'3: hijzonderlieden over mislukte Israelische operatie 81811
— Vaticaan: paus Johannes Paulus II op bezoek 470/1
— Verenigde Staten: bezoek van premier Hariri 20211: Amerikaans reisverbod opgeheven 816/2
Burgeroorlog: geweld in 'veiligheidszone' Zuid-Libanon 201/2; raketaanval vanuit Zuid-Libanon op Noord-Israël 20113: bijeenkomrt Toezichthoudende Groep (ILMG) 20113; verliescijfer in 1996 202/1; gevechten in het zuiden 46911: Iiraelische wapens voor SLA 469/1; aanhoudende strijd in Zuid-Libanon 46911: gevechten 816/3; escalatie 81613: artillerieaanval SLA op Sidoii en andere incidenten 817/1: Israelische elite-eenheid loopt in de val 817/3; bijzonderheden over mislukte Israëlische operatie 81811. nieuw succes voor Hezbollah 818/3
Justitie: aanhouding leden Japanse Rode Leger 468/1; leden Rode Leger aangeklaagd 468/1; nieuwe veroordeling Geagea 46912: arrestatie Rizk 47011: veroordeling leden Japanse Rode Leger 81612
Media: sluiting illegale radio en tv-stations 81911
Parlemeiit:
— Nationale Assemblee. Beri-i opnieuw voorzitter 201/1
Regering: nieuw kabinet 200/3; samenstelling 201/1; regeringsverklaring 2011 2
Sociale onrust: aankondiging 'revolutie van de horigerigen' 81513; campagne burgerlijke ongehoorzaamheid van start 81513
Terrorisme: aanslag op campus Amerikaanse universiteit 81911

LIBERIA

Justitic: voormalige factiestrijders gearresteerd 325/3
Politieke partijen–
— CALP: opgericht 324/3
Regering: nieuwe minister van justitie 325/1: hervatting bijeenkomsten Staatsraad 325'1: vice-voorzitters Staatsraad treden terug 325/3
Verkiezingen: voorbereidingen presidents- en parlementsverkiezingen 325'1
Vredesproces: ontwapeningsproces van start 324/3; transformatie deel Ulimo in politieke partij 324//3· moeizaam verloop ontwapening 325/1: tekenen van onstabiel vredesklimaat 326/1

LIBIË

Binnenlandse veiligheid: vermeende spionnen terechtgesteld 261/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: gespannen verhouding met Europese landen 261/2
— Palestijnse Gebieden: uitzetting Palestijnen herzien 260/3
Verenigde Staten. Natie van de Islam-leider Farrakhan op bezoek 31.3. protest tegen D'Amato-wet 32/2
— Verenigde Staten: Farrakhan op bezoek 262/1

LIECHTENSTEIN

Monarchie: Hans Adam verzet zich tegen inperking bevoegdheden 433/3
Regering: coalitie valt uiteen 43312: regering 433/3; nieuwe re—ring 433/3
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 433/2: uitslag 433/2

LITOUWEN

Justitie ontslag procureur-generaal 434/2
Regering: Vagnorius nieuwe premier 17111: benoeming nieuw kabinet 171/2; minister van financiën vervangen 434/1
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 170/2; voorlopige uitslag 17013: referendumvoorstellen verworpen 170/3; tweede stemronde 171/1; lokale verkiezingen 434: 1

MACAO

Begroting: voor 1998 gepresenteerd 832/1

MACEDONIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Albanië: Albanese vlag verboden 51712
— Griekenland: minister van buitenlandse zaken op bezoek 51613
— Joego-Slavië: premier Kontic op bezoek 8712
Economie: overeenkomst over aandeel in schuld voormalig Joego-Slavië 87'2: overeenkomst over aandeel in schuld van voormalig Joego-Slavië 516/2; schadevergoeding voor slachtoffers failliete piramidefondsen 516/3; TMF-lening in ESAF-kader 51711; president Centrale Bank ontslagen 517/2
Oppositie: anti-regeringsbetoging 517/1
Regering: kabinetswijziging 517/1
Verenigde Naties: Unpredep-mandaat verlengd 8713: resolutie over vredesmacht 516/3

MADAGASKAR

President: terugkeer Ratsiraka 26212
Regering: nieuwe premier 395/1
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 262/1; beslissende tweede ronde 26212: terugkeer Ratsiraka 262/2

MALAWI

Justitie: oud-president Banda beschuldigd van verduistering 46412
Oppositie: einde parlementaire boycot 46412
Regering. minister overleden 464/2

MALDIVEN

Milieu: archipel door water bedreigd 34313
Regering: kabinetswijzigingen 34313

MALEISIË

Begroting: voor 1997 gepresenteerd 134/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Indonesië: conflict over eilanden 13411
— Singapore: betrekkingen bevroren 479/1
Deelstaten:
— Serawak: deelstaatverkiezingen 133/1
Economie: bouw omstreden dam gaat door 478/3; Yahaya Ahmet omgekomen 47911
Politieke partijen:
— Semangat'46: ontbonden en opgegaan in UMNO 133/3
— UMNO: algemene vergadering 133/2; Semangat

'46 gaat op in CMNO 133/3
Rampen: tropische storm 13412
Regering: premier Selangor treedt af 479/2: opvolger benoemd 47912: benoemingen 47913: Anwar waarnemend premier 479/3

MALI

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 110/1
Buitenlandse betrekkingen:
Niger: overeenkomst over terugkeer Toearegs 110/1
— Zwitserland: teruggave geld Traore 464 3
Regering: coup verijdeld 110/1
Verkiezingen: bekendmaking tijdschema verkiezingen 32611; uitslag parleineritsverkiezingen ongeldig verklaard 46413: herverkiezing presideiit Konaré 465/1; uitslag 46512: nieuwe datum voor parlementsverkiezingen 46512

MALTA

Economie: BIW afgeschaft 767 1
Regering. kabinetswijziging 76711

MAROKKO

Begroting: ontwerpbegroting voor 1997-'98
Buitenlandse betrekkingen:
— Sahara (West): besprekingen in Londen en Lissabon 811/3; akkoord over referndum 81211
Regering: kabinetswijziging 651/3
Sociale onrust: studenteiionrust 39511
Verkiezingen: nieuwe kieswet 39512: plaatselijke verkiezingen 651/3; verkiezingsuitslag 65211: mogelijke verkiezingsdata 653: 1

MARSHALLEILANDEN

President: president overleden 34811: Imata Kabua nieuwe president 348/1

MAURETANIË

Regering: nieuw kabinet 11012: kabinetswijzigingen 32612
Verkiezingen: parleiiientsverkiezingen 110/1: uitslag 110/2

MEXICO

Arbeid: vakbondsleider herkozen 45511: dood vakbondsleider 'Fidel' 72013: nieuwe vakbond 72111
Binnenlandse veiligheid: nieuwe guerrillagroepering 186/3; guerrilla-aanvallen 18613
Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: reactie op Helms-Burton-wet 9911; Amerikaans bewijsmateriaal brengt familie oud-president Salinas in verband met drugshandel 455/2: bondgenoten in strijd tegen drugs 456/3: president Clinton op bezoek 72312
Congres:
— Kamer van Afgevaardigden: alliantie oppositie 72213; parlementaire crisis 722/3; openingsritting 72213
Deelstaten:
— Chiapas: EZLN breekt vredesbesprekingen af 185/2: EZLN-leider bezoekt hoofdstad 18513: EZLN trekt zich terug uit vredesbesprekingen 18513; terugtrekking regeringstroepen 720/1; optocht EZLN in Mexico-stad 72011
— Guerrero: ERP kondigt tijdelijke wapenstilstand af 184/3; verkiezingen 187/1; hernieuwde activiteit ERP 71913: ERP kondigt bestand af 72011
— Morelos: nederlaag PRI bij verkiezingen 45413
Drugs: drugsbaron veroordeeld 189/3; Amerikaans bewijsinateriaal brengt familie oud-president Salinas in verband met drugshandel 45512: arrestatie hoofd drugsbestrijding 45513; arrestatie drugsbaron 45612; nieuw lioofd drugsbestrijdingsdienst 45613; broer oud-president Salinas betrokken bij drugshandel 45712; nieuwe drugsbestrijdingsdienst 71911: dood drugsbaron 719/2: arrestaties in verband met drugssmokkel 71912
Economie: wijziging privatiseringsprogramma olieindustrie 18712: aflossing schuld aan VS 189/1; aflossing schuld IMF 18911; resultaten 1996 454/2; nationaal ontwikkelingsplan 72013
Geweld: moorden op personen met banden met ministerie van financiën 72311
Justitie: vermoedelijke EZLN-rebellen vrijgelaten 18611; ontu ikkelingen in onderzoek naar moord op Ruíz Massieu 18912; procureur-generaal ontslagen 18912; drugsbaron veroordeeld 18913; Ainerikaaiis bewijsmateriaal brengt familie oud-president Salinas in verband inet drugshandel 45512: arrestatie hoofd drugsbestrijdiiig 455/3; arrestatie drugsbaron 456/2: nieuw hoofd drugshestrijdingsdienit 456/3; maatregelen tegen witwaspraktijken 45711; broer oud president Salinas betrokken bij drugshandel 457/2; voorin' .lige aanklager in Spanje gearresteerd 72012
Oppositie: PAN eii PRD verwerpen extra financiering voor verkiezingscampagnes 188/2
Politieke partijen
— Partij van het Democratische Centrum: opgericht 45417
— PRI: leden in oppositie tegen partijtop 18613: 17de landelijke vergadering 187/1: steun voor hervorming kiesstelsel ingetrokken 18811: nieuwe voorzitter 188/2: nieuwe voorzitter 72311
Schandalen: uitspraak in corruptieonderzoek 18912
Sociaal-economicch beleid: akkoord over salarisverhoging 187 3
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 187 3: voorbereiding 454 3 Del Mazo kandidaat PRI voor burgemeesterschap Mexico-stad 454/3; nederlaag PRI bij verkiezingen in deelstaat Morelos 454/3: tussentijdse parlements- en gouverneursverkiezingen 721/2; uitslag parlementsverkiezingen 72112; uitslag gouverneursverkiezingen 722/2: Cárdenas gekozen tot burgeineester Mexico-stad 72211

MIDDEN-OOSTEN

Algemeen: 3de Economische Top MENA-landen 4813; vergadering van ondertekenaars van verklaring van Damascus 59512
Arabisclie Liga: spoedbijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken 33513: bijeenkomst niinisters van buitenlandse zaken 732/2
EU: bemiddelingsronde EL-afgezant 333.3
Russische Federatie: rondreis minister van buitenlandse zaken Primakow 48/2; voorstel voor tripartiete commissie voor vredesonderhandelingen 4812
Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC): 17de topconferentie 26812; boycot top door Bahrein 26813; slotcommuniqué top 26813: aanvraag lidmaatschap Jemen 26911, vergadering van ondertekenaars van verklaring van Damascus 59512; bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken in Riad 734/1; bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken in Abha 73412; vorming Consultatieve Raad 734/3
Vredesproces: top in Washington 4512; Amerikaanse onderhandelaar Ross in Israël 46/1; ontwikkelingen in Israëlisch-Syrische vredesonderhandelingen 4613: Netanyahu doet 'Libanon Eerst'-woritel 4711: Brits voorstel voor veiligheidsorgaan 4812; Russisch voorstel voor tripartiete commissie voor vredesonderhandelingen 48/2; akkoord over Hebron 330/2; verloop van de onderhandelingen 33013: ondertekening Hehron-akkoord en aanvullende documeiiteii 33111: goedkeuring akkoord door regeringen 332/1; terugtrekking Israëlische troepen uit Hebron 332/1; verklaring Arafat over Palestijnse staat 33212: ontmoeting Arafat-Netanyahu 33213: vrijlating vrouwelijke Palestijnse gevangenen 333/1: heiniddelingsronde EU-afgezant 33313: crisis over bouw Israëlische nederzettingen 33313;

MOLDOWA

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 434/3
Dnjeitrië: presidentsverkiezingen 17212; president beëdigd 434/3; overleg over normalisering van betrekkingen tussen Moldowa en Dnjestrie 43413: nieuwe regeringsstructuur 43511: akkoord over ondertekening van memorandum over normalisering ban betrekkingen 43511: rerugtrekking Russische troepen uit Dnjestrië 43512; memorandum van overeenstemming oiidertekeiid 70311
Militaire zaken: benoeniing nieuwe stafchef 43413
Parlement:
— Parlamentoel: verkiezing nieuwe voorzitter 434/3
Politieke crisis:
— Beweging voor een Democratisch en Welvarend Moldowa: opgericht 43413
Politieke partijen:
— Democratische Conventie van Moldowa: opgericht 703/3
— Patriottische Volktmacht: opgericht 70313
PDAM: voorzitter herkozen 703/3
President: beëdiging nieuwe president 43412
Regering: benoeming premier 43412: nieuwe regering 43412; nieuwe minister van privatisering 70312: nieuwe minister van buitenlandse zaken 70313
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 17113; uitslag eerste ronde 17211; tweede ronde 17211

MONACO

Monarchie Grimaldi dynastie viert 700-jarig bestaan 76711

MONGOLIË

Economie handelstarieven afgeschaft 480 1
Politieke partijen:
— Deinocratische Unie: nieuwe secretaris-generaal 479/3
— MPRP: nieuwe voorzitter en nieuw programma 48011
Verkiezingeii: verkiezingsdatum bekendgemaakt 48011: presidentsverkiezingen 48011

MONTSERRAT

Buitenlandse betrekkingen:
— CARICOM: kritiek op Britse hulp na vulkaanuitbarstingen 725/2
— Groot-Brittannië: hulp na vulkaanuitbarsingen 72412: Londen vormt speciaal interdepartementaal comité 725/1
Noodtoestand: dreigende vulkaanuitbarsting 31911
Rampen: vulkaanuitbarstingen 724/1
Regering: cehf-minister afgetreden 724/2
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 31911

MOZAMBIQUE

Begroting: voor 1997 in parlement 111/1
Economie: IMF-lening 11013: schuldenherschikking Club van Parijs 11111
Regering: kabinetswijzigingen 110/3

MYANMAR

Buitenlandse betrekkingen:
— ASEAN: kritiek op mensenrechtenbeleid 42112; lidmaatschap goedgekeurd 73612
— EU: speciale handelsstatus ingetrokken 20611: kritiek op mensenreclitenbeleid 42112
— Thailand: premier op bezoek 67911
Verenigde Staten: Amerikaans bedrijf trekt zich terug 42013: reactie EU en Japan op boycot Massachusetti 42013; Amerikaanse handelssancties 67911
Economie: IMF-rapport over economische groei 42113
Oppositie: internationale reacties op optreden militairen 20413; aanhoudende intimidatie 205/1; berichten over contact tussen SLORC en NLD 20512; aanval op Suu Kyi 20512: studentenprotesten 20512; veroordeling NLD-leden 42111; NLD-activisten vrijgelaten en veroordeeld 67912: vooraanstaand lid overleden 67912: gevangenisstraffen voor familieleden Suu Kyi en voor bestuurslid vakcentrale 67912
Rampen: passagiersschip gezonken 42113
Rebellen: gevechten tusten leger en KNU 42111: offensief voortgezet 421/1
Regering: kabinetswijzigingen 20413; machtsstrijd binnen SLORC 67911; voormalig SLORC-voorzitter overleden 679/1
Religie: anti-moslimrellen in Mandalay 42113
Sociale onrust: scholen weer open 67913
Terrorisme: bomaanslag 20611; bomaaiislag op hoge SLORC-functionaris 67812

NAMIBIË

Begroting: herzien 26213
Politieke partijen:
— NDPFJ: opgericht 26213

NAURU

President: Harris opgevolgd door Dowiogo 34812: Klodimar nieuwe president 34812
Regering: samenstelling nieuw kabinet 34812
Verkiezingen: algeniene verkiezingen 34812

NECROLOGIEËN

Agnew, Spiro T.: voormalig vice-president van de Verenigde Staten 3112
Bokassa, Jean-Bedel: voormalig staatshoofd van Centraal Afrikaanse Republiek 321/1
Bundy, McGeorge: oud-adviseur president van de Verenigde Staten 3112
Castillo, Herberto: links politicus (Mexico) 45511

Ceausescu. Nicu: jongste zoon van voormalig dictator Nicolae Ceausescu 236/3
Debre. Michel: oud-prciiiies van Frankrijk 13/2
Deng Xiaoping: 'grote leider' van China 532/1
Foccart, Jacques: presidentieel adviseur (Frankrijk) 378/3
Giraud. André: oud-minister (Frankrijk) 699/3
Harriman, Painela: ambassadeur (Verenigde Staten) 576/1
Herzog, Chaim: voormalig president van Israël 40212
Hiss, Alger: voormalig ambtenaar in de Verenigde Staten in 1948 veroordeeld wegens meineed 250.3
Jagan, Cheddi: president van Guyana 390/1
Jamali, Mohammed Fahdil Abbas al-: oud-premier van Irak 527/2
Jayewardene, Junius Richard: oud president van Sri Lanka 289 1
Kabua. Ainata: president van de Marshalleilanden 348/1
Lanusse. Alejandro: voormalig president van Argentinië 92'3
Lukanow. Andrej: oud-premier van Bulgarije 226/1
Manley, Michael: oud-premier van Jamaica 71713
Merid Azmatch Asfa Wossen Haile Selaisie: kroonprins van Ethiopie 323.1
Peng Zhen: oud-burgeiiieester van Beijing (China) 535/3
Rata. Matiu: vooraanstaand Maori-politicus (Nieuw-Zeeland) 832'2
Reddy, Neelam Sanjiva: oud-president van India 117'3
Sánchez. Fidel Velázquez: vabondsleider (Mexico) 72013
Shabbaz, Betty: weduwe Malcolm X (Verenigde Staten) 650/1
Sinjawski, Andrej: dissidente schrijver (Russische Federatie) 54613
Souza, Herbert de : socioloog (Brazilië) 790/1
Suenens. L.J.: kardinaal en voormalig primaat van België 153/1
Tariki. sjeik Abdullah: voormalig olieminister en mede-oprichter OPEC (Saoedi-Arabib) 735/1
Todorow. Stanko: oud-preinier van Bulgarije 229'2
Tsongas, Paul Efthemios: oud-senator (Verenigde Staten) 25512
Türkes, Alparslan: leider MHP 776, 1
Wang Li: 'held van de Culturele Revolutie' (China) 27613
Yahaya Ahinet: industrieel (Maleisië) 479/1

NEDERLAND

ALGEMEEN

Justitie: tijdens rop van Amsterdam opgepakte demonstranteii worden nier vervolgd 757i1
Koninkrijkszaken: rapport Commissie-Biesheuvel 784/3; aanbevelingen rapport-Biesheuvel 785/1: Kabinet Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken bij ministerie van Binnenlandse zaken 78513; verdeeldheid Tweede Kamer over plan aparte staatssecretarissen 78611

BUITENLANDSE BETREKKIXGEX

Algerije: iiiinister van buitenlandse zaken op bezoek 80511
China: Chincsc kritiek op optreden Nederlandse minister van buitenlandse zaken 538/1; samenwerkingscontract 538/2
EU: Nederlands voorstel voor meerderheidsbesluitvorming 371/2
Haïti: strafrechtelijk onderzoek naar Nederlands bedrijf wegens levering onzuivere glycerine 645/3
NAVO: standpunt inzake uitbreiding 609/3

ECONORIIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Begroting: miljoenennota 1998 619/1: reacties 626/1; algemene beschouwingen 62613; tegenbegrotingen 627/3; antwoord premier Kok 628/1: financiële beschouwingen 62813
De Nederlandsche Bank: vertrek president Duisenberg 29311: Wellink nieuwe president 293/2: jaarverslag 1996 293/3; jaarverslag over ontwikkeling economie 29412: 'le miracle hollandais'294 3: voorbereiding EMU 295/1: Nederlandse voorbereidingen 295/3
Economische ontwikkeling: OESO-rapport 29013: macro-economische verkenning 1998 622/2; kerngegevens 1994-1998 62311
Lonen: wettelijk minimum (jeugd)loon per I januari 1997 5/1
Sociaal-economisch beleid: Sociale Nota 623/2
Sociale verzekeringen.
— AAW: uitkering per 1 januari 1997 8 1: *premieper* centages per i januari 1997 8/2
— ABW: uitkering per 1 januari 1997 5/2
— Anw: uitkering per 1 januari 1997 7/1; bijzondere bepalingen 7/2; premiepercentages per 1 januari 1997 812
AOW: uitkering per 1 januari 1997 6/3; bijzondere hepalingen 7/2; premiepercentages per 1 januari 1007 8/2
— AWBZ: premiepercentages per 1 januari 1997 X12
IOAW: uitkering per 1 januari 1997 512
— IOAZ: uitkering per 1 januari 1997 5/2
— Kinderbijslag: uitkering per 1 januari 1997 7/3
— Vorstverlet: premiepercentages per 1 januari 1997 8/2
— VUT: premiepercentages per i januari 1997 812
— Wachtgeldverzekering: premiepercentages per 1 januari 1997 X?
— WAO: daglonen 812: premiepercentages per 1 januai-i 1997 812
U W: daglonen Y,2: premiepercentages per i januari 1997 8/2
— Ziekenfondsverzekering: premiepercentages per 1 januari 1997 812

POLITIEK BINSENLAND

CTSV-affaire: voorgeschiedenis 219/2: CTSV opgericht als opvolger SVR 219/2; CTSV-bestuur treedt af 220/1: rapport-Rood oordeelt vernietigend over CTSV-top 220/2; Linschoten vraagt ontslag bestuur aan 220/2: 'demissioniar' bestuur ontslaat directeur 22012: nieuw interim-bestuur CTSV 220/3; geschorste directieleden weer aan het werk 22013; Czyzewski kondigt vetrek aan 220/3; parlementair onderzoek naar crisis 22111: kamerdebatten over onvolledige voorlichting door Linschoten 221/1; oud-bestuurders CTSV eisen schadeloosstelling voor ontslag 221/3; conclusies onderzoeksrapport 222/1; staatssecretaris Linschoten stapt op 22212: De Grave volgt Linschoten op 22311; Linschoten boos over nuancering CTSV-rapport door Van Zijl 22312; nieuw CTSV-bestuur 22313; Linschoten benoemd tot kroonlid SER 22411
Politieke partijen:
— CDA: tegenbegroting 627/3
— Groen Links. tegenbegroting 627/3
Raad van State: Tjeenk Willink volgt Scholten op als vice-voorzitter Raad van State 358/2; instemming met kabinetsbeleid 625/2
Regering: staatssecreraris Linschoten stapt op 22212: De Grave volgt Linschoten op 223/1: reactie premier Kok op algemene besclíouwingan 62811
Staten-Generaal:
— Algemeen: troonrede 61711
— Eerste Kamer: akkoord niet privatisering Ziektewet 21713: akkoord met 'Veegwet' 218/2; Korthals Altes nieuwe voorzitter 358/1
— Tweede Kamer: akkoord met wijziging Ziektewet 21712: parlementair onderzoek naar CTSV-crisis 22111: kamerdebatten over onvolledige voorlichting door staatssecretaris Linschoten in CTSV-affaire 22111; Bukinan gekozen tot voorzitter 357/1
Ziektewet: privatisering 21711: Tweede Kamer akkoord 217/2; Eerste Kamer akkoord 217/3; onderzoek naar gevolgen Wulbz 218/2

NEDERLANDSE ANTILLEN

Arbeid: rellen op Curaçao hij behandeling loonwetten 25/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Europese Unie: verzet tegen voornemen EU oni einde te maken aan 'Antillen-route' rijsthandel 25'3; verdere ontwikkelingen rond EU-voornemen rijst- en suikeriniport aan banden te leggen 791/3; Nederland verliest hort geding 791/3; Rijksministerraad besluit tot hervatting onderhandelingen over herziening LGO-besluit 79211: EU-compromisvoorstel aanvaard 792/1: Antillen weigeren het voorstel te aanvaarden 79213: debat in Tweede Kamer over 'rijstkwestie' 793/1: compromis onontkoombaar 79311: economische belangen Antillen geschaad 793/1
Economie: akkoord met IMF over sanering overheidsuitgaven 2411: rapport coininissie-Van Lennep 2412
Nederland: benoeming gevolmachtigde op miniuterie van Arubaanse en Antilliaanse zaken 25/3; debat in Tweede Kamer over 'rijstkwestie' 79311
Overheid: ontslag voor helft ambtenaren 25/2
Regering: premier Pourier dreigt met aftreden 25/2; kabinetswijziging 25/3

NEPAL

Regering: kabinetswijzigingen 34411: premier treedt af 344/2; nieuwe regering 344/2; nieuwe premioer 344/3; samenstelling kabinet 344/3
Verkiezingen: tussentijdse verkiezingen 344/2

NICARAGUA

Regering: installatie nieua kabinet 190/1

NIEUW-ZEELAND

Begroting. verklaring over komende begroting 488/2; voor 1997-'98 gepreseiiteerd 832/2
Geweld: massamoord in Raurimu 48812
Rampen: vulkaanuitbarsting 215: 1
Regering: vorming coalitieregering 213,1: minister aangeklaagd wegens minachting 488/2
Tokelau: krijgt wetgevende macht 65/3
Verkiezingen: algemene verkiezingen 212/3; uitslag 213/1

NIGER

Binnenlandse veiligheid: veiligheidsmaatregelen 19113
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: hervatting diplomatieke betrekkingen 199/3
Mali: overeenkomst over terugkeer Toaregs 11011
Oppositie: demonstratie in Niamey 395/2; arrestatie oppositieleiders 395/2
Regering: Raad van Nationale Reddiiig opgeheven 19211: nieuw kabinet 192/2; regering naar huis gestuurd 39513
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 192/1

NIGERIA

Arbeid: vakbond academici verboden 34/3
Begroting. voor 1997 bekendgemaakt 32712
Bestuur: nieuwe deelstaten gevormd 36/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Canada: diplomatieke betrekkingen opgeschort 396/1
Gemenebest: onderhandelingen over bezoekvan Gemenebest-ininistess 3413; CMAG besluit tot inspectiebezoek 3511: ministeriële actiegroep op bezoek 326/3; bijeenkonist CMAG 327/1
Economie: denktank opgericht 3611
Mensenrechten: VN-rapport over schendingen 34/2
Oppositie: leiders Nadeco verdacht van moord op vrouw Abiola 34/2; arrestaties van Ogoni-activisten 3413: Soyinka aangeklaagd wegens verraad 395/3
Politieke partijen:
— Algemeen: vijf partijen erkend 35/3; eerste nationale congressen 32613
Rampen: vliegtuigramp 32711
Sociale onrust: Moslim-rellen 35/2
Staatshoofd: vervangt militaire bestuurders 3413: benoemt leden Voorlopige Bestuursraad 3611: krijgt omstreden prijs 36'2; Abacha mogelijk kandidaat bij toelomstige verkiezingen 327/2
Terrorisme: bomaanslagen in Lagos 327'1
Verenigde Naties: rapport over schending mensenrechten 34/2
Verkiezingen: plaatselijke verkiezingen 39513

NIUE

Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: maritiem verdrag getekend 83213
Regering: kabinetswijziging 83213

NOORDELIJKE MARIANEN

Rampen: vliegramp op Guam 832/3

NOORWEGEN

Economie: OESO-rapport voorspelt afname van groei 436/1
Regering: ministers treden af na schandalen 435/2; regeringswijzigingen 435/3
Schandalen: ministers treden af 43512

OCEANIË

Melaiiesische Speerpunt Groep: jaarlijkse top 74712
South Pacific Commission: SPC wordt Pacific Island Commission 74713
South Pacific Forum: 27ste topconferentie 64/2: 28ste topconferentie 747/3

OEGANDA

Buitenlandse betrekkingen:
Soedan: crisis 465/2
Economie: schuldenverlichtingspakket 465/3

OEKRAÏNE

Arbeid: betogingen tegen loonachterstand 706/1
Bankwezen: nieuwe ambtstermijn president Centrale Bank 436/2
Begroting: ontwerpbegroting voor 1997 verworpen 173/2; ontwerpbegroting goedgekeurd 17313: voor 1997 goedgekeurd 7061I
Buitenlandse betrekkingen:
— Baltische staten: topontmoeting Baltische. Poolse en Oekraïnse nresidenteii 68913
— Bjelaroes: presidenten spreken over samenwerking 428/1; presideiit Loekasjenka op bezoek 704/3
— NAVO veiligheidspact geparafeerd 6li 2 veiligheidspact ondertekend 6li i
— Polen: verzoeningspact 569 2
— Russische Federatie: spanningen over Zwarte-Zeevloot 174/1: coiiflict over Sewastopol 437/3; ratificatie overeenkomst opgeschort 438/1; kortstondig verbod op Russische militaire vluchten 43812: president Jeltsin op bezoek 70313; premier Tsjernomyrdin op bezoek 70411: akkoord over Zwarte-Zeevloot 704'2; defensiebetrekkingen 70412
Economie: buitenlandse hulp 173/1; IMF-overbruggingskrediet 7061I
Geweld: moord op hoofdredacteur 706/3
Grondwet: Constitutioneel Hof geïnstalleerd 43611
Justitie: Conititutioneel Hof geïnstalleerd 436/1; voormalig interim-premier gevrijwaard van vervolging 436/2; uitspraak Constitutionele Hof 70413: ontslag procureur-penemal 705/3
Kernenergie: berichten over kettingreactie iii kerncentrale Tsjernobyl ontkend 174/1: sluiting kerncentrale Tsjernobyl uitgesteld 437/2
Krim: parlementsvoorzitter treedt af 174/2; nieuwe parlenientsvoorzitter 438/2: parlementsleden in hongerstaking 43813; parlement benoemt nieuwe premier 43813; veto Oekraïnse president 43813: president vervangen 70612
Munt: nieuwe munteenheid 172/2; bandbreedte voor hrywna vastgesteld 43712: nieuwe bankbiljetten 706/2
Overheid: nieuw ministerie van energie gevormd 70413: reorganisatie ministerie van landbouw 70413
President: meer macht door decreet 17412; hoge medewerker ontslagen 174/2; oprichting politieke raad 436/3; rede over toestand van het land 436'3: anticorruptiemaatregelen 43711
Rampen: stormschade 706/3
Regering: kabinetswijziging 173/3; kabinetswijzigingen 436/2; nieuwe Raad van Toezicht 43711: benoemingen 437/1; nieuw hoofd Stichting voor Staatseigendommen 437/1: nieuwe minister van vervoer 704/3; nieuwe premier 705/1; nieuw kabinet 705/2

OEZBEKISTAN

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 206/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: gezamelijke militiare oefening 74411; bezoek van minister van buitenlandse zaken 744'1
Economie: forse verhoging lonen en prijzen 48013
Poliiieke partijen:
— Algemeen: wet op politieke partijen 480/3
Regering: miiiister vermoord 20611: kabinetswijzigingen 20612

OMAN

Regering: kabinetswijzigingen 27311: plan voor oprichring staatsraad bekendgemaakt 273/3

OOSTENRIJK

Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: Amerikaanse wapendepots opgegraven 231/1
Immigratie: verscherping beleid 232'3
Monarchie: anti-Habsburguet afgeschaft 23013
President: ziekte 23111
Regeriiig: ininister van economisch zaken treedt ai 23011: kanselier Vranitzky treedt af en wordt opgevolgd door Viktor Klima 232/1: nieuwe regering 232/3
Tweede Wereldoorlog: herkvnist massagraf vastgesteld 230/3; veiling geroofde joodse kunstwerken 232/1
Verkiezingen: nederlaag voor socialisten bij verkiezingen voor Europees Parlement 231 2

PAKISTAN

Binnenlandse veiligheid: aanval op christenen 483/2
Buitenlandse betrekkingen,
— Afghanistan: erkenning Talibaan-regime 59712
— België: ininister van buitenlandse zaken op bezoek 494'1
— India: 8ste gespreksronde 408/3; ontmoeting ministers van huitenlandse raken 48511
Economie: IMF-lening 20911; devaluatie munt 209/2; bekendmaking economisch herstelprogramma 48312
Grondwet: voorstel tot grondwetswijziging aangenomen 483/3
Justitie arrestaties i a m moord op broer Bhoetto 208 2: Zardari beschuldigd 208 2: uitspraak Hoog gerechtshof over ontslag Bhoetto 481 2, arrestatie schoonvader Bhoetto 481 i
Militaire zaken stafchef marine ontslagen 484/2: nieuwer chef generale staf 484/2
Oppositie. anti-regeringsbetogingen 206/2
President: aanval Leghari op Benazir Bhoetto 20812
Provincies:
— Algemeen: ontbinding provinciale assemblees 208/1: vorming provinciale interim-regeringen 208/i
— Baluchistan: gouverneur treedt af 484/3
Rampen: gaslek 48511: aardbeving 48311: treinongeluk 485/1
Regering: kabinetswijziging 20613: kabnet-Bhoetto ontslagen 206/3; aantreden interiin-regering 206/3; samenstelliiig 207'3: aftreden minister van justitie 20813: oprichting Natioiiaie Veiligheidsraad 48013: Sharif tor premier gekozen 482/3: samenstelling kabinet 482/3; toelichting op regeringsbeleid in eerste televisietoespraak premier Nawaz Sharif 4831I
Verkiezingen: voorbereidingen verkiezingen 20813: verkiezingsoverwinning Moslim Liga 48113: uitslag parlementsverkiezingen 482/2; uitslag provinciale verkiezingen 48212
Voedselvoorziening: tarwetekort 48413

PALESTIJNSE GEBIEDEN

Arbeid: staking leraren 59512
Begroting: voor 1997 aangenomen 59612
Binnenlandse veiligheid: gevangene gedood 5011: onrust in Nabloes 50112
Buitenlandse betrekkingen:
België: minister van huitenlandse zaken op bezoek 494'1
— Frankrijk: preiident Chirac op bezoek 4811
— Jordanië: koning Hoessein op bezoek 51i1
Lihic: uitzetting Palestijnen herzien 26013
— Russische Federatie: bezoek van presideiit Arafat 333/2
— Verenigde Staten. president Arafat voor spoedbijeenkomst naar Washington 4512; bezoek van Arafat 33413: Amerikaans veto tegen VN-resolutie over nederzettingen 334/3: Amerikaanse afgezant op bezoek 33513
Economie: opening Palestijnse effectenbeiirs 33711: IMF-rapport 33712
Geweld: doodstraf voor verkoop land aan joden 59513; nog meer Palestijnse landverkopers vermoord 595/3
Israël: vredesonderhandelingen in impasse 42/1; eerste ontmoeting Arafat en Netanyahu 4213; zware gevechten 4312; gewelddadigheden Westelijke Jordaanoever en Gazastrook 4313; spoedbijeenkomst in Washington 4512; onderhandelingen over Hebron 45/3; ontinoeting tusien presidenten Arafat en Weizmann 4811; aanmoedigingsprijs voor kolonisten 199'2: joodse kolonisten gedood 33012; aanslag op Palestijnen in Hebron 33012: akkoord over Hehron 33012; verloop van de onerhandelingen 33013: ondertekening Hehron-akkoord en aanvullende documenten 33111: goedkeuring akkoord door regeringen 33211; terugtrekking Israëlische troepen uit Hebron 332/1: verklaring Arafat over Palestijnse staat 33212; ontmoeting Arafat-Netanyahu 33213: vrijlating vrouwelijke Palestijnse Justitie: Palestijnse veiligheidsfunctionarissen beschuldigd van bruut geweld 336/3: doodstraf voor verkoop land aan joden 595/3
Palestijnse Raad: oproep tot staking 5013
PNA: vergadering van Adviesgroep 51/2; verzoeningsbijeenkomst in Nabloes 337/1: aftreden miiiister 59611: onderzoek naar corruptie 59611
President: Arafat bezoekt Hehron 33612
Regering: benoeming minister van sport 33613
Schandalen. onderzoek naar corruptie PNA 59611
Terrorisine: veroordeling in verband met bomaanslag Londen 199/3

PANAMA

Arbeid: demonstratie tegen voorstel afschaffing pensioenwet 72513
Buitenlandse betrekkingen:
Colombia onrust in grensgebied 726 1
— Ecuador: asiel voor voormalig president Ecuador 64311
Economie: congres over Panainakanaal 72611
Regering: kabinetswijziging 725/3; samenstelling kabinet 725/3

PAPOEA-NIEUW-GUINEA

Bougainville: premier vermoord 214 1; Sinato nieuwe premier 214 3 inzet buitenlandse huurlingen 488/3; opstandelingen voeren acties op 490/3, vredesbesprekingen 834/2; vooruitgang bij besprekingen 834/2; gedeeltelijk bestand 834/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Salomoneilanden: grensverdrag ondertekend 83411
Militaire zaken: nieuwe legercomniandant 83411
Politieke crisis: conflict tussen regering en leger 48912: steun voor Singirok 48912: premier Chan treedt af 49011; interim-regering benoemd 490/1; onderzoek naar inzet huurlingen 490/2: arrestatie demonstranten 49013; terugkeer Chan 833/1; iiieuw onderzoek naar inzet buitenlandse huurlingen 835/2
Rampen: gehele land rampgebied vanwege droogte 83513
Regering: inzet buitenlandse huurliiigen in Bougainville leidt tot politieke crisis 488/3: conflict tussen regering en leger 48912: steun voor Singirok 48912: premier Chan treedt af 49011: interim-regering benoemd 49011: terugkeer Chan 833/1; parleinentsverkiezingen 833/I; uitslag 83411: nieuwe premier en regering 83511: minister van financien ontslagen 83512: minister aangeklaagd wegens wangedrag 83513
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 833/3; uitslag 83411

PARAGUAY

Justitie: nasleep couppoging Oviedo 31912; Oviedo in hoger beroep vrijgesproken 31913; arrestaties officieren 32011
Regering: kabinetswijzigingen 32011

PERU

Buitenlandse betrekkingen:
— Ecuador: akkoord over procedures voor besprekingen over grensconflict 24913: grensincident 461/1
— Japan. crisisoverleg in Canada 24813: onderminister van buitenlandse zaken op bezoek 45812: premier Hashiinoto op bezoek 46012; Japanse ambassadeur neemt ontslag 46012
Grondwet: amendement op referendumwet 24711
Justitie: verklaringen premier en niinisters over beschuldigingen tegen Montesino 24711; veroordeling generaal Rios Araico 24711; handhaving 'gezichtsloze' rechtbanken 24712: arrestatie generaal Robles 24712: drugsbaron gearresteerd 24712: proces tegen functionarissen die voor gijzelingsactie verantwoordelijk zouden zijn 46012: veroordeling leden inlichtingendienst wegens ontvoering en marteling 460/3; arrestatie vermeende MRTA-leden 460/3; guerrilla-aanslagen 460/3; rechters ontslagen 46111
Militaire zaken: aankoop MiGs
Rampen: vliegtuigramp 24912; aardbeving 249/2; doden door niodderlawine 45713
Regering: kabinetswijzigingen 24612
Terrorisme: gijzelingsdrama in Japanse ambassade te Lima 24712: onderhandelingen tussen regering en MRTA 248/2; crisisoverleg met Japanse premier in Canada 24813; inleidende gesprekken ter beëindiging gijzelingsdrama 457/3: besprekingen afgebroken 45811; bezoek Japanse onderminister van buitenlandse zaken 45812; commandotroepen maken einde aan gijzelingsdrama 45813; buitenlandse reacties 459/1; reactie in het binnenland 459/1; executie MRTA-strijders ontkend 459/3; proces tegen functionarissen die voor gijzelingsactie verantwoordelijk zouden zijn 46012

POLEN

Abortus: versoepeling van abortuswet 233/1; kritiek van Vaticaan en katholieke kerk 233/1; omstreden abortuswet goedgekeurd 233/2
Arbeid: protestacties door arbeiders scheepswerf Gdansk 234/1; rellen in Gdansk 567/3
Buitenlandse betrekkingen:
__ Baltische staten: topontmoeting Baltische, Poolse en Oekraïnse presidenten 689/3
__ NAVO: uitnodiging toe te treden 612/1
__ Oekraïne: verzoeningspact 569/2
__ Russische Federatie: gasovereenkomst 234/2
__ Vaticaan: paus Johannes Paulus II op bezoek 569/2
__ Verenigde Staten: bezoek van premier 569/1
Economie: uitspraak over faillissement van scheepswerf van Gdansk 233/3; protestacties door arbeiders van scheepswerf Gdansk 234/1; gasovereenkomst met Rusland 234/2
Energievoorziening: gasovereenkomst met Rusland 234/2
Grondwet: ontwerpgrondwet goedgekeurd 568/3; referendum over nieuwe grondwet 569/1
Justitie: afschaffing doodstraf 568/2
Militaire zaken: nieuwe chef generale staf 568/2
Parlement:
__ Sejm: omstreden abortuswet goedgekeurd 233/2; wet over contacten met inlichtingendienst aanvaard 568/2
Politieke partijen:
__ Conservatieve Volkspartij (SKL): opgericht 235/1
Regering: spanningen in coalitie 234/3; bestuurlijke hervormingen 234/3; kabinetswijzigingen 235/1; nieuwe minister van financiën 235/2; vice-premier treedt af 568/1; nieuwe minister van landbouw 568/3
Verkiezingen: datum voor parlementsverkiezingen 569/1

PORTUGAL

Arbeid: vissersprotest 767/2
Begroting: akkoord over ontwerpbegroting 767/3
Buitenlandse betrekkingen:
__ Algemeen: 6de Ibero-Amerikaanse top 181/2
Economie: staat verkoopt aandelen Portugal Telecom 767/3
Justitie: skinheads veroordeeld wegens racistische moord 767/2
Rampen: noodweer op Azoren 768/1

QATAR

Begroting: voor 1996-1997 bekendgemaakt 51/3
Buitenlandse betrekkingen:
__ Bahrein: verbeterde betrekkingen 470/3
__ Groot-Brittannië: defensieakkoord 52/1
__ Saoedi-Arabië: grensakkoord 51/3
__ Verenigde Staten: bezoek van emir 734/3
Emir: benoeming kroonprins 51/3; schikking met oud-emir over overheidsgelden 52/1; verzoening tussen emir en sjeik Khalifa 470/3
Militaire zaken: vorming adviesraad voor defensie 52/1; defensieakkoord met Groot-Brittannië 52/1
Regering: benoeming nieuw kabinet 51/3; minister van justitie treedt af 734/3

RAAD VAN EUROPA

Bjelaroes: waarnemersstatus opgeschort 427/3
Estland: toezicht beëindigd 430/2
Europees Hof van de Mensenrechten: uitspraak over grondbezit Cyprus 297/1; Toemanow treedt af 441/3

ROEMENIË

Buitenlandse betrekkingen:
__ Hongarije: ondertekening vriendschapsverdrag 236/1; defensie-akkoord 236/2; gezamelijke vredesmacht 236/3
__ Verenigde Staten: president Clinton op bezoek 613/3
Economie: reddingsplan 238/2
Justitie: mijnwerkersleider gearresteerd 238/1
Parlement:
__ Kamer van Afgevaardigden: nieuwe zetelverdeling 237/3
Politieke partijen:
__ DCR: verkiezing nieuwe leider 238/1
Regering: kabinetswijzigingen 235/3; PUNR uit coalitie 236/1; kabinetswijzigingen 236/1; Ciorbea kandidaat voor premierschap 237/3; nieuwe regering 238/1
Verkiezingen: presidents- en parlementsverkiezingen 236/3; uitslag presidentsverkiezingen 237/1; parlementsverkiezingen 237/2; zetelverdeling in parlement 237/3

RUSSISCHE FEDERATIE

ALGEMEEN

Criminaliteit: aanslag op kerkhof 179/1; vermeende aanslag op grenswachten in Dagestan 179/2; Amerikaanse zakenman gedood 179/2; maatregelen ter bestrijding van de misdaad 442/1
Geweld: moord op plaatsvervangend burgemeester St Petersburg 71/3
Grondwet: verkiezing voorzitter Constitutioneel Hof 441/3; nominaties nieuw lid verworpen 442/1
Justitie: verkiezing voorzitter Constitutioneel Hof 441/3; nominaties nieuw lid verworpen 442/1; Toemanow treedt toe tot Europees Hof voor Rechten van de Mens 441/3; benoeming lid Constitutioneel Hof bekrachtigd 712/1
Media: regering beschuldigd van perscensuur 446/2
Mensenrechten: Amnesty International levert kritiek op strafrechtsysteem 446/3; Europees protocol over doodstraf ondertekend 446/3
Militaire zaken: nieuwe chef generale staf 177/2; minister van defensie krijgt civiele status 178/3; kerwapenbeleid 441/2; toestand leger 'kritiek' 441/3; hervormingen bij strijdkrachten 706/3; minister van defensie ontslagen 706/3; chef generale staf ontslagen 706/3; hoofd militaire inspectiedienst ontslagen 707/1; waarschuwingen over verzwakte toestand strijdkrachten 707/1; verzte tegen inkrimpingen 707/2; reorganisatie wapenhandel 708/3; oprichting militaire inspectie 708/1
Rampen: vliegramp 447/1
Schandalen: corruptiezaken 445/3; financiële schandalen 710/1; schandalen rond privatiseringsverkopen 710/3; verhalen over depressiviteit en nepotisme Jeltsin 711/1; minister van justitie geschorst in verband met schandaal rond saunavideo 711/2
Sociale onrust: noodtoestand in Wladiwostok 713/3
Tweede Wereldoorlog: Federatieraad verwerpt veto over 'buitgemaakte kunst' 714/3
Volksgezondheid: doden door namaakwodka 715/1; lagere levensverwachting 715/1

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Armenië: wapenleveranties 425/3; president Ter-Petrosjan op bezoek 688/1; ondertekening gasakkoord 688/1
Azerbajdzjan: verwarring over olie-akkoord 689/1
Bjelaroes: Russische bemiddelingspoging in conflict president en parlement 159/2; brief president Jeltsin over integratie 428/1; voorbereiding voor Unie 428/3; Unieverdrag ondertekend 429/1; Uniehandvest ondertekend 690/1; ratificatie Unieverdrag en Uniehandvest 691/1; conflict over tv-verslaggevers 691/3
China: premier Li Peng op bezoek 279/1; president Jiang Zemin op bezoek 539/2; grensakkoord 540/1
Duitsland: bondskanselier Kohl op bezoek 175/3; onenigheid over teruggave geroofde Duitse kunstschatten 446/3; ontmoeting Kohl en Jeltsin over NAVO 603/2
Estland: Rusland weigert grensakkoord te ondertekenen 430/2; Sowjet-paspoorten niet langer geldig in Estland 692/3
IMF: overleg over krediet 445/3
Irak: olie-akkoord ondertekend 528/2
Israël: premier Netanyahu op bezoek 401/1
Japan: torpedojager bezoekt Rusland 58/3; besprekingen over Noordelijke Territoria hervat 59/1; rapport Defensiebureau over Russische leger 59/1; Russische toenadering in territoriaal conflict 287/3; verbeterde betrekkingen 678/1; marineschip bezoekt Japanse haven 678/2
Kirgizstan: grensovereenkomst 478/2
Korea (Zuid): akkoord over directe communicatieverbinding 832/1
Midden-Oosten: rondreis minister van buitenlandse zaken Primakow 48/2; voorstel voor tripartiete commissie voor vredesonderhandelingen 48/2
Moldowa: terugtrekking Russische troepen uit Dnjestrië 435/2
NAVO: verzet tegen uitbreiding 351/3; Stichtingsakte ondertekend 602/3; oprichting Permanente Gezamelijke NAVO-Rusland-Raad 603/3; kernpunten Stichtingsakte 603/3; lidstaten niet langer doelwit Russische kernraketten 604/2; eerste reacties op Stichtingsakte 604/2; tekst Stichtingsakte 605/1
Oekraïne: spanningen over Zwarte-Zeevloot 174/1; conflict over Sewastopol 437/3; ratificatie overeenkomst opgeschort 438/1; kortstondig verbod op Russische militaire vluchten 438/2; bezoek van president Jeltsin 703/3; beozek van premier Tsjernomyrdin 704/1; akkoord over Zwarte-Zeevloot 704/2; defensiebetrekkingen 704/2
Palestijnse gebieden: president Arafat op bezoek 333/2
Polen: gasovereenkomst 234/2
Verenigde Staten: top Clinton-Jeltsin in Helsinki 352/1
Wereldbank: krediet 445/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: arbeiders protesteren tegen achterstallig loon 178/3; protestacties tegen loonachterstanden 444/1
Begroting: Staatsdoema verwerpt ontwerpbegroting voor 1997 177/2; ontwerpbegroting voor 1997 goedgekeurd 177/3; voor 1997 goedgekeurd 439/2; Jeltsin ondertekent begroting voor 1997/2; presentatie ontwerpbegroting 1998 709/3
Economisch beleid: wisselkoersenbeleid gecontinueerd 179/1; hervormingen energie- en vervoersmonopolie 444/3; regeringsplan 708/2; bezuinigingsprogramma 708/2; Doema stemt tegen bezuiniging 708/3; Doema akkoord met nieuwe belastingwet 708/3; hervorming elektriciteitssector 709/1; aandelen staatsoliebedrijven verkocht 709/1; maatregelen ter hervorming Gazprom 709/2
Economische ontwikkeling: inflatiecijfers 439/2
IMF: lening verlaat uitgekeerd 442/2
Munt: plannen tot herwaardering roebel 709/3
Wereldbank: leningen verhoogd 709/1; bijzondere kredieten 709/1

POLITIEK BINNENLAND

Bestuur: wijzigingen in regionaal bestuur 714/1
Parlement:
__ Staatsdoema: verwerpt ontwerpbegroting voor 1997; ontwerpbegroting voor 1997 goedgekeurd 177/3; tegenstander Jeltsin in doema 440/3; resolutie over Jeltsins gezondheid aanvaard 440/3; leider regeringsfractie treedt af 712/3; wetsvoorstel inperking godsdienstvrijheid goedgekeurd 714/2
Politieke partijen:
__ Agrarische Partij: 5de congres 444/3
__ Communistische Partij: lid centrale comité uit partij gezet 444/3
__ Democratische Partij van Rusland: nieuwe voorzitter 444/2
__ Russische Republikeinse Volkspartij: opgericht 444/2
__ Russische Volksunie: leider roept op tot burgerlijke ongehoorzaamheid 444/3
President: aankondiging hartoperatie president Jeltsin 174/3; politieke consequenties Jeltsins hartproblemen 175/1; Jeltsin ontslaat generaal Lebed 175/3; Jeltsin ontslaat voorzitter staatscommissie voor sport en toerisme Tarpistsjew; 176/1; generaal Korzjakow bekritiseert hoofd presidentiële staf Tsjoebais 176/1; ontslag Lebed 176/2; benoemingen in Veiligheidsraad 177/1; Jeltsin hervat werkzaamheden na geslaagde hartoperatie 178/1; benoeming plaatsvervangend hoofd presidentiële staf 178/3; poging Jeltsin af te zetten 439/1; rede over toestand land 443/1; verhalen over depressiviteit en nepotisme Jeltsin 711/1; benoemingen familieleden Jeltsin 711/1; wijzigingen in Adviesraad 712/1; veto tegen wet op inperking godsdienstvrijheid 714/3; voorstel om Lenin te begraven 715/1
Regering: benoemingen 175/2; minister van binnenlandse zaken Koelikow beschuldigt Lebed van plannen voor staatsgreep 176/2; minister van defensie krijgt civiele status 178/3; speculaties over kabinetswijziging 442/3; kabinetswijzigingen 443/1; nieuwe regering 443/2; benoemingen 445/2; promotie minister van landbouw 709/1; maatregelen ter hervorming Gazprom 709/2; vice-premier treedt af 710/3; minister van samenwerking GOS-landen ontslagen 712/1; ministeriële benoemingen 712/2
Republieken:
__ Dagestan: vermeende aanslag op grenswachten 179/2
__ Tsjetsjenië: uitvoering vredesakkoord 178/2; congressen over politieke toekomst 179/3; interimakkoord over Russisch-Tsjetsjeense betrekkingen 179/3; decreet over terugtrekking Russische troepen 180/1; Rode Kruismedewerkers vermoord 180/3; terugtrekking Russische troepen 180/3; verkiezingen 447/1; uitslag presidentsverkiezingen 447/3; terugtrekking laatste Russische troepen 447/3; nieuwe naam voor hoofdstad 447/3; nieuwe regering 448/1; spanningen door bomaanslagen 448/1; ondertekening vredesverdrag 712/3; overleg tussen presidenten Jeltsin en Maschadow 713/2

Verkiezingen: verkiezingen regionale gouverneurs 177/2; lokale verkiezingen 43912: gouverneursverkiezingen 440/1; tegenstander Jeltsin in Staatsdoema 44013: overwining communisteii bij tussentijdse [illegible] tot Staatsdoema 712 1: tussentijdse gouverneursverkiezingen 714/1

RWANDA

Binnenlandse veiligheid: leger wreekt moorden door Hoetoe's 193 3 toenemend geweld 654 1 moord op buitenlanders b541i; overlevende volkerenmoord aangevallen 65411: aanhoudend geweld 65411; VN verontrust over geweld 654/2: cijfers over aantallen inoordeii 65412
Buitenlandse hetrekkiiigen:
— België: werkgroep Senaat over gevolgen terugtrekking 4931I
— Groot-Brittannië: Brits onderzoek naar wapenleveranties 193/1
Economie: noodlening IMF goedgekeurd 654 3
Politieke partijen:
— RDR. Groepering voor Terugkeer van Vluchtelingen en de Democratie in Rwanda (RDR) omgevormd tot partij 65412
President: oud-president Habyarimana aandeelhouder Mille Collines 65312
Regering: kabinetswijziging 192/2
Verenigde Naties: uitstel proces tegen Kayichema en Akayesu 19213: eerste doodstraffen voor genocide 19213: onderzoek naar uerking tribuiiaal 653/1: doodstraf voor Karamira 65311: doodstraffen wegens volkerenmoord 65312: Zwitserland levert verdachte uit 65313; proces tegen Akayeshu opnieuw verdaagd 65313
Vluchtelingen: terugkeer vluchtelingen ui: Tanzania 19311; oproep tot repatriering 65412: vluchtelingen richten politieke partij op 654/2

SAHARA (WEST)

Buitenlandse betrekkingen:
— Guinnee-Bissau: trekt erkenning in 811/2
— Marokko: besprehingen in Londen en Lissaboii 81113: akkoord over referndum 81211
— Togo: trekt erkenning in 811/2
Tsjaad: trekt erkenning in 811/2
Verenigde Naties: James Baker benoemd tot nieuue VN-afgezant 811/1; bezoek Baker aan hoofdkwartier Polisario 811/2; verlenging MINURSO-mandaat 81113: besprekingen in Londen en Lissabon 81113; akkoord over referndum 81211; opnieuu verlenging termijn MINURSO 81211

SALOMONEILANDEN

Begroting: voor 1996 goedgekeurd 6512
Buitenlandse beirekkingen:
— Papoea-Nieuw-Guinea: grensverdrag ondertekend 834/1
Parlement: oppositieleider afgetreden 75111
Regering: kabinetswijziging 65/2; kabinetswijziging 75013: samaenstelling nieuue kabinet 75111; Ulufa'alu nieuwe premier 751/1
Verkiezingen: verkiezingsdatum vervroegd 75111; parlemeiitsverhiezingen 75111; Ulufa'alu nieuwe premier 75111

SAO TOMÉ

Regering: nieuw kahinet 26213

SAOEDI-ARABIE

Begroting: voor 1997 gepresenteerd 402/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Afghanistan: uitlevering van dissident Bin Ladin gevraagd 40412; erkenning Talibaan-regime 59712
— Groot-Brittannië: kwestie al-Mas'ari 40312: Britse verpleegster schuldig bevonden aan moord 73511
— Iran: verbeterde verstandhouding 65913
— Qatar: grerisakkoord 51/3
— Verenigde Staten: ontuikkelingen met betrekking tot aanslag in Al-Khobar 403/2; verdachte van aanslag Al-Khobar in Canada gearresteerd 40313; regeringsdelegatie op bezoek 40411; aanklacht tegen Sayegh ingetrokken 73511
Economie: herziene cijfers voor 1996 402/3; prins Al-Waleed breidt beleggingsimperium uit 73513
Koning: uitbreiding Adviesraad 73413
Religie: nieer dan 200 doden tijdens Hadj 40413
Terrorisme: ontwikkelingen met betrekking tor aanslag in Al-Khobar 40312: arrestatie van verdachte 40313

SENEGAL

Binnenlandse veiligheid: ieaerorrensier tegen separatistische rebellen Casamance 813/1
Buitenlandse betrekkingen:
EU: vissenij-akkoord 814 1
Politieke partijen:
— SP: personele wijzigingen 81213
Rampen: vliegtuigongeluk 81213
Regering: samenstelling kabinet 81213

SIERRA LEONE

Buitenlandse betrekkingen:
— Gemenebest: geschorst als lid 656/1
Burgeroorlog: couppoging 11111; vredesakkoord met RUF 11112; jongeren bestormen postkantoor 46611; militaire coup 466/2; Majoor Koroma roept zichzelf uit *tor* staatshoofd 466 ?. internationale reacties op coup 467 1: nasleep militaire coup 654 3: vorming Revolutionaire Raad van de Strijdkrachten 654/3: staakt-het-vuren 655 3: Koroma wil vier jaar aanblijven 656/1
President: Koroma beëdigd als presidciit 655/2: Koroina wil vier jaar aanblijven 65611
Regering: kabinetswijziging 111/2; vorming Revolutionaire Raad van de Striidkrachten 65413: nieuw kabinet 65513
Vredesproces: in gevaar 46611: RUF-leider afgezet 46611: rebellen veroordeeld over leiderschap RUF 46612

SINGAPORE

Begroting: voor 1996-1997 gepresenteerd 13413
Buitenlandse betrekkingen:
— België: minister van buitenlandse zaken op bezoek 494/1
— Filippijnen: verbeterde betrekkingen 66613
— Maleisie: betrekkingen bevroren 47911
Grondwet: wijzigingen 134/3
Justitie: premier Goh wint rechtszaak tegen Tang 345/3
Politieke partijen:
WP: leider Tang vlucht naar Maleisië 34512: premier Goh wint rechtszaak tegen Tang 34513
Regering. kabinetswijziging 34513
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 345/1

SLOVENIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Hongarije: samenwerking geintensiveerd 56512
— Italië: samenwerking geintensiveerd 56512
Regering: nieuwe minister van buitenlandse zaken 88/1; Drnovsek herkozen tot premier 51712; nieuwe regering 51713
Verkieziiigen: parlementsverkiezingen 88/1; uitslag 8812

SLOWAKIJE

Begroting: ontwerpbegroting goedgekeurd 238/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Hongarije. Internationaal Gerechtshof behandelt conflict 565/1
Economie: kredieten voor financiering kerncentrale 23812
Kernenergie: kredieten voor financiering kerncentrale 23812
Oppositie: protesten tegen beknotting intellectuele vrijheid 23813
Regering: kabinetswijzigingen 23812

SOEDAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Oeganda: crisis 46512
— Verenigde Staten: militaire hulp voor buurlanden Soedan 32713
Hulpverlening: opschorting Rode Kruis-operaties 327/3
Oppositie: oppositieleider naar Eritrea gevlucht 32811; arrestatie zuidelijke politici 32813
Verenigde Naties: uitstel VN-eilibargo luchtverkeer 1Z711
Zuid-Soedan: verheviging strijd 32811; pogingen tot bemiddeling 32813: gevechten laaien op 32911

SOMALIA

Burgeroorlog. akkoord in Nairobi over wapenstilstand 19411; nieuwe gevechten 19411: rebellie tegen Aydid 396/2
Hongersnood: wegens droogte 396/2
Somaliland: Egal stelt ultimatum aan VN 39612
Vredesproces: oprichting Nationale Reddingsraad 39611

SPANJE

Arbeid: protesten tegen bevriezing lonen 9013: hervorming arbeidswetgeving 772/1; akkoord over arbeidscontracten 772/1: staking vrachtwagenchauffeurs 772 3
Begroting: voor 1997 gepresenteerd 9012; voor 1997 goedgekeurd 76813: voor 1998 gepresenteerd 77311
Binnenlandse veiligheid: controverse over staatsgeheimen 9111
Buitenlandse betrekkingen:
Algemeen: 6de Ibero-Amerikaanse top 181/2
— Alperije: conferentie van niet-gouvernientele organisaties in Madrid 393 1
Argentinië: Spaans onderzoek 'vuile oorlog' 94 3; Spaans arrestatiebevel tegen Galtieri 380/2; meer arrestatiebevelen i.v.m. 'vuile oorlog' 78413
— Cuba: relaties verslechterd 10012: Spanje roept EU op tot sancties 10012: arrestatie toerist set betrekkingen onder druk 38912
— EU: tegen Spaans voorstel sancties Cuba 10012
— Groot-Brittannië: voorstel om soevereiniteit over Gibraltar te delen 77313: Britse dreigemeiitcn 77411
— Spanje: Spaans onderzoek ,vuile oorlog' 94/3; Spaans arrestatiebevel tegen Galtieri 380/2
Ceuta: plan voor instelling veiligheidszone 774/1
Economie: verlaging rentetarieven 76813: economisch stabiliseringsplan 77212: economische indicatoren 77213
Economisch beleid: hervormingsprogramma 9011: oppositie tegen privatiseringsprogramma 9011
GAL-affaire: regering weigert Cesid-documenten vrij te geven 9111: voormalig hoofd Cesid aangeklaagd 9111: beroep hij Hooggerechtshof over documenten Cesid: mogelijke aanklacht tegen González 9112: onderzoek tegen González geslaakt 9112: onthuliing CESID-documenten 768/1: kritiek op justitiële apparaat 768/1: documenten 'vuile oorlog' vrijgegeven 76812
Gibraltar: voorstel oin soevereiniteit over Gibraltar te delen 77313: Britse dreigementen 774/1
Immigratie: uitwijzing vluchtelingen 9211: arrestatie immigranten 9211
Justitie: Spaans onderzoek 'vuile oorlog' Argentinië 9413; Spaans arrestatiebevel tegen Galtieri 38012: meer arrestatiebevelen i.v.m. 'vuile oorlog' Argentinië 78413
Media: journalisten ontslagen 9211
Politieke partijen:
— PSOE: nieuwe secretaris-geiieraal gekozen 77213
— Verenigd Links (IU): leider zet vraagtekens bij monarchie 91/3
Rampen: ramp op camping 92/1; treinramp 77313; brand op scheepswerf 77313
Regering: minister van defensie biedt ontslag aan 91/3; PNV trekt steun aan regering in 773/2
Schandalen: procei tegen Conde 77112; begin van processen tegen Roldan en Perote Pellon 771/3; procureur-generaal ontslagen 771/3
Terrorisme: mogelijk vredesoverleg met ETA 89/1; tijdelijk bestand 8911; arrestatie ETA-leden in Frankriik 89/2; nieuw ETA-geweld 8913: ETA-ontvoering9011: discussie over maatregelen tegen ETA 76813; ETA-aaiislag 76911: massale protesten tegen ETA 76911; meer ETA-geweld 769/2; nationale woede na moord op gemeenteraadslid 76913; politieke reactie op moord 770/2: ETA-gijzelaais bevrijd 77113; regeringscampagne tegen ETA 77113: ETA-geweld houdt aan 77111

SRI LANKA

Parlement: parlementslid gedood 48511
Tamil-vraagstuk: nieuw regeringsoffensief 28912; LTTE-aanval op Paranthan 28912: beleidsafspraak regering en oppositie over LTTE-conflict 48513; nieuw regeringsoffensief 48611
Verkiezingen: geineenteraadsverkiezingen 48512

ST KITTS EN NEVIS

Verkiezingen parlementsverkiezingen op Nevis 32012

ST LUCIA

Regering: nieuw kabinet 57212
Verkiezingen: oppositie wint parlementsverkiezingen 57211

SURINAME

Buitenlandse betrekkiiigeii:
— Brazilië: nieuwe ambassadeur benoemd 79411
Economie: nieuwe preiident Centrale Bank 79412: voorzitter Rekenkamer verliest vertrouwen parlement 795/1: opvolger benoemd 79511: SLM-directeur ontslagen 79512; piramidefonds stort in 795'1
Justitie: benoeming procureur-generaal van de haan 79412: Doorson CID-chef en politiecommissaris 79512: waarheidscommissie geinstalleerd 79713: kritische reacties op waarheidscommissie 79713
Media: hoofdredacteur tv-journaal ontslagen 794/3: journalist inishandeld 798/3
Parlement: voorzitter Rekenkamer verliest vertrouwen parlement 795 1; opvolger benoemd 795 1
Regering. nieuwe benoemingen omstreden 794 1: val regering-Wijdenbosch 796/2: kabinetswijziging 79711

SWAZILAND

Grondwet: herziening 112/1
Regering: nieuwe premier 111/3; kabinetswijzigingen 112/1

ez

SYRIË

Buitenlandse betrekkiiigeii:
— Egypte: b oek van president Assad 59311
— Frankrijk: bezoek van president Chirac 48/1
Irak: verbeterde betrekkingen 52911
Iran: bezoek van president Assad 660/1
— Israël: ontwikkelingen in Israelisch-Syrische vredesonderhandelingen 4613: geen schot in onderhandelingen 33611
— Zuid-Afrika: VS dreigt hulp te staken hij levering wapens aan Syrië 19812
President: broer president Assad verbannen 273/3; ziekte Assad 274/3
Terrorisme: bomaanslag in Damascus 27313

TADZJIKISTAN

Binnenlandse veiligheid: nieuwe opstand 746/2
Buitenlandse betrekkingen:
— China: grensakkoord 54011
Burgeroorlog: vredesbesprekingen 20912; staakt-het-vuren 209/2: vredesakkoord 20913; vredesbesprekingen in Iran en Moskou 486/1
Militaire zaken. muiterij in leger 746/1
Parlement:
— Opperste Assemblee: amnestiewet goedgekeurd 74513
Regering: regeringswijzigingen 21011
Terrorisme: gijzelingscrisis 18711; Sadirow gevangengenomen 48811; aanslag op president 488/1: nasleep van aanslag 74613: bomaanslagen in Doesjanbe 74711
Verenigde Naties: mandaat waarnemersmissie verlengd 486/3; idem 74513
Volksgezondheid. tyfusepidemie 48811
Vredesproces: vredesbesprekingen in Iran en Moskou 48611; akkoord ocer machtsdeling 486/2; akkoord over integratie strijdkrachten 48612; ondertekening vredesakkoord 744/3; 1ste zitting Nationale Verzoeningscommissie 745/2; uitwisseling gevangenen 74513

TAIWAN

Begroting: voor 1996-1197 door Wetgevende Yuan goedgekeurd 136/2; voor 1998 goedgekeurd 346/2
Buitenlandse betrekkingen:
— China: pogingen om dialoog te hervatten 137/3; Chinees protest tegen Amerikaanse rakettenverhoop 138/3; directe scheepvaartverbindingen voorgesteld 13813: handelsdelegatie op bezoek 13911: eerste joint-venture bank 346/3; akkoord over herstel directe scheepvaartverbinding 346'3; kaping lijntoestel naar China 347'1: Dalai Lama op bezoek 347/3
— Indonesie: beoek van minister van buitenlandse zaken 14011
— Japan: geschil over Seiikaku-eilanden 63/1: spanning loopt op 6312: territoriaal contlict duurt voort 6313: spanningen over Diao Yu-eilanden 13712. conflict over Senkaku-eilanden duurt voort 287/3; territoriaal contlict laait weer op 67712
— Verenigde Staten: Chinees protest tegen Amerikaanse rakettenverkoop 138.3: onderininister van financiën op bezoek 140/3; toerepging verkoop defensieve wapens 14013
— WTO: onderhandelingen over lidmaatschap 347/2
— Zuid-Afrika: minister van buitenlandse zaken op bezoek 140/2; diplomatieke betrekkiiigeii verbroken 140'2: hulp opgeschort 198/1
Criminaliteit: regeringscampagne tegen georganiseerde misdaad 136/3
Hoofdstad: avondklok voor jongeren in Taipei 346/2
Justitie: nieuwe misdaadbestrijdingswet 34612
Kerkenei-gie: parlementaire stemming over kerncentrale 13613
Overheid: gouverneur Soong treedt af 34611. bestuurlijke hervormingen 346/1
Parlement:
— Controlerende Yuan: nieuwe voorzitter 136/2
Nationale Assemblee: vechtpartij 136/2
Politieke partijen:
– KMT: toenadering tot oppositie voor samenwerking hii grondwetshervorming 136/2; secretaris-generaal treedt at 136 2
— Taiwanese Onafhankelijkeidspartij: opgericht 136/3
Rampen: schade doos tycoon 137'i
Regering: verdeeldheid ocer herbenoeming premier 135/1; samenstelling nieuw kabinet 13512
Verenigde Naties: kwestie lidmaatschap 140/1
Verkiezingen: winst DPP hij lokale verkiezingen 346/3

TANZANIA

Bankwezen: hervormingen in financiële iector 263/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Rwanda: terugkeer vluchtelingen 19311
Economie: IMF-lening 263/2
Regering: ontslag minister van financiën 263/1: kabinetswijzigingen 263/3
Verkiezingen: overwinning oppositie hij tussentijdse verkiezingen 263/1

THAILAND

Begroting: regering akkoord met bezuiniging op begro ting 544/3
Binnenlandse veiligheid. botsingen niet separatistisclie moslims 546/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Myanmar: bezoek vaii premier 679/1
— Verenigde Staten: president Clinton op bezoek 211/1
Economie: crisis op financiële markten 54413: functionarissen Ceiitrale Bank ontslagen 54511: vergunniiig voor nieuwe verzekeringsmaatschappijen 54512: nieuw pensioenfonds 545/3; vertrouwenscrisis 54613
Parlement:
— Huis van Afgevaardigden: nieuwe parlementaire zitting 210'3: voorzitter gekozen 210/3
Regering: vorming nieuwe coalitie onder leiding van NAP 21013: Chaovalit rot premier benoemd 21013: samenstelling nieuwe kabinet 211/1; ontslag ministers van financiën en handel 546/3
Sociale onrust: demonstraties van Forum der Armen 54611: einde protestacties 54612
Verkiezingen: algemene verkiezingen 21011: verkiezingscanipagne en uitslag 210/2

TOERKMENISTAN

Begroting: voor 1997 goedgekeurd 211/2
Buitenlandse betrekkiiigeii:
— Azerbajdzjan: verwarring over olie-akkoord 689'1: olieconflict 74711
Justitie: nieuwe strafwet 747/1
Parlement:
— Majlis: wet op particulier grondbezit goedgekeurd 21112
Regering: kabinetswijziging 211/2: regeringswijzigin gen 747/1

TOGO

Buitenlandse betrekkingen:
— Gliana: grensincident 37/1
— Sahara (West): erkenning ingetrokken 811/2
Regering: premier afgetreden 36/2; nieuw kabinet 36/3

TOKELAU-EILANDEN

Bestuur: recht op eigen wetgeving 6513

TONGA

Oppositie: voorstanders democratisering vrijgelaten 65/3

TRINIDAD EN TOBAGO

President: nieuwe president gekozen 572/3
Verkiezingen: overwinning NAR bij tussentijdse verkiezingen 573/1

TSJAAD

Buitenlandse betrekkingen:
— Sahara (West): erkenning ingetrokken 81112
Mensenrechten: rapport Amnesty International 329/2; beschuldigingen van standrechtelijke executies 329/2
Verkiezingen: uitstel 329/1: parlementsverkiezingen 329/3: uitslag 329/3

TSJECHIË

Bankwezen: ondergang Kredietbank 239/2: crisis in bankwezen breidt zich uit 23913: in crisis verkerende Tsjechische banken 240/1: stabiliseringsplan voor banken 240/1
Begroting: voor 1997 goedgekeurd 24012
Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: gezamenlijke verklaring van verzoening ondertekend 241/2
— NAVO: uitnodiging toe te treden 612/1
Kernenergie: amendemerit op ontwerpwet kernenergie 240/1
Overheid: reorganisaties ministerie, 24013
Parlement:
— Kamer van Afgevaardigden: nieuwe regering krijgt vertrouwen 239/1
President: president Havel geopereerd en hertrouwd 241/2
Regering: nieuwe regeriiig krijgt vertrouwen parlement 239/1; amendement op ontwerpwet kernenergie goedgekeurd 24012; reorganisaties ministeries 24013: vice-premier treedt af 241/1
Verkiezingen: senaarsverkiezingen 24013: uitslagen senaatsverkiezingen 241/1

TUNESIË

Begroting: ontwerpbegroting 1997 329/3
Oppositie: oppositieleider Moada in vrijheid gesteld 330/1
Regering: kabinets–ijziginen 33011

TURKIJE

Begroting: presentatie voor 1997 31212; ontwerpbegroting 1997 31213: kritiek IMF 31213
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: Turkije haalt banden met islamitissche wereld aan 31012
— Azerbajdzjan: president Alijew op bezoek 689/2
— EU: Europees Parlement blokkeert financiële hulp aan Turkije 31111
— Griekenland: commissie van wijze mannen ingesteld 78011: akkoord over vreedzame oplossing conflicten 78012
— Irak: olie-voor-voedsel-akkoord 31013
— Iran: aardgasovereenkomst 310/2; president Rafsjanjani op bezoek 39613
Economie: nieuwe inkomsten-maatregelen 312/2: kritiek IMF op begroting 31213: derde pakket inkomsteniiiaatregelen 31311
Islam: leger zet regering onder druk om oprukkend fundamentalisme tegen te gaan 77412; leden islamitische sekte in gevangenis 77513: verdere stappen tegen islam 778/2
Justitie: doden in gevangenis 311/3; beperkte amnestiemaatregel 778/3
Koerden: escalatie van geiechten in het zuid-oosten 31113: nieuw offensief leger 778/3; bijzonderheden over operatie en aantallen slachtoffers 77911; internationale reacties 77912: offensief wordt voortgezet 779/2
Militaire zaken: leger zet regering onder druk om oprukkend fundamentalisme tegen te gaan 77412; groeiende spanning tussen strijdkrachren en regering 77414; aanhoudende druk leger op regering 776/3
Onderwijs: nieuwe onderwijswet 77713
Parleinent:
— Grote Nationale Assemblee: zetelverdeling per 29 juni 1997 77612: nieuwe onderwijswet aangenomen 77713: casino's verboden 77813; beperkte ainnestiemaatregel 77813
Politieke partijen:
— DYP: parlementariërs stappen uit partij 77713
Regering: motie van wantrouwen tegen regering ver-

worpen 311/3: afiaschandaal 31311; regeringsfunctionarissen beschuldigd van handen met misdaadorganisaties 31313: motie van wantrouwen verworpen 314/1; leger zet regering onder druk om oprukkend fundamentalisme tegen te gaan 774/2 groeiende spanning tussen strijdkrachten en regering 774 5, regeringsbenoemingen 77513: nieuwe regering 776/1; regering verliest meerderheid 776/2; aanhoudende druk leger 77613; premier treedt af 77613: samenstelling nieuw kabinet 77711: nieuw regeringsprogramma 777/2

Schandalen: mafiaschandaal 313/1; regeringsfunctionarissen beschuldigd van banden met misdaadorganisatics 31313: corruptiebeschuldigingen tegen Tansu Çiller ingetrokken 313/3

Verkiezingen: voorstellen voor vervroegde parlementsverkiezingen 77511: aankondiging vervroegde verkiezingen 77612

TUVALU

Regering: vice-premier ontslagen 66/2; nieuwe premier 423/2

URUGUAY

Grondwet: hervorming kiesstelsel 320/3
Regering: oud-minister gearresteerd 320/3

VANUATU

Justitie: arrestatie VMF-leden
Militaire zaken: VMF-officieren vrijgesproken 751/3
Politieke partijen:
— Algemeen: hergroepering 6711
— MTF: opgericht 67/1
Regeriiig: vervangen na motie van wantrouwen 66/3: ontslagen 6711: val kabinet-Carlot Korman 67/1; nieuwe regering 6712: president en vice-preinier korte tijd in hechtenis 6713: nieuue kabinetswijziging 6713: kabinetswijziging 75112: minister van financiën ontslagen 751/3
Schandalen: financieel schandaal 66/3

VATICAAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Bosnië-Herzegovina: paus Johannes Paulus II bezoekt Sarajevo 50113
— Cuba: president Castro op bezoek bij paus Johannes Paulus II 100/1
— Frankrijk: bezoek van Paus Johannes Paulus II 1413; idein 700/1
— Libanon: bezoek van paus Johannes Paulus II 470/1
— Polen: bezoek van pauï Joharines Paulus II 56912

VENEZUELA

Justitie: brand in gevangenis 57412
Politieke partijen:
— Beweging voor Opening en Nationale Participatie: opgericht door oud-president 57411
President: verdedigt regeringsbeleid 57313
Regeriiig. kabinetswijziging ontkend 57311; vrouw benoemd tot minister van werkgelegenheid 57311: kabinetswijziging 57312, nieuue minister vaii defensie 57312
Sociale onrust: demonstraties tegen bezuinigingen 57313

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

Buitenlandse betrekkingen:
— Groot-Brittannië: defensieakkoord 27511
Regering: optreden tegen illegale gastarbeiders 275i 1; kabinetswijziging 47111

VERENIGDE STATEN

ALGEILIEEN
Arbeid: voorzitter van Tcaiiisters-vakbond herkozen 25113
Begrotiiig: presentatie voor 1998 519/2: amendement voor sluitende begroting haalt het niet 519/3: akkoord over sluitende begroting in 2002 520/2
Binnenlandse veiligheid: rainp met TWA-passagiersvliegtuig 27/1; bomexplosie in Atlanta 28/1: leden Viper Militia gearresteerd op verdenking van samenzwering 2813: voorstel voor nieuue anti-tel.-reurmaatregelen 2813: rapport commissie-Gore 29/1; veiligheidsmaatregelen op luchthavens bekendgemaakt 2911; beramers bomaanslagen vliegtuigen veroordeeld 2912: 'Unabomber' in staat van beschuldiging gesteld 29/3; waarschuwing tegen bombrieven 255/3; schietpartijen 25513: bomaanslagen op abortusklinieken 255/3; schietpartij in Empire State Building 646/2; aanhoudende controverse over ramp TWA-vliegtuig 648 2: belegering Texaanse minute 649.2
Doodstraf: lid Ku Klux Klan en Mexicaans staatsburger geëxecuteerd 64913
Energievoorziening: stroomstoring 31/3
Justitie: uitspraken Hooggerechtshof betreffende spaarinstellingen en positieve discriminatie 50 2 rapport inzake doodstraf 30/2; vrijlating drie onterecht veroordeelde mannen 3012: Texaco treft schikking in rassenzaak 24913: gerechtelijke uitspraak ten gunste van homohuwelijken in Hawaï 250/2: rechter verhindert uitvoering 'Voorstel 209' 25013: vermeende mafialeden beschuldigd 25113: behandeling beroepszaken bij Hooggerechtshof over euthanasie 255 3; ontwikkelingen in Paula Jones affaire 577.2: ontslag en terugkeer van speciale Whitewater-aanklager 578 2: James McDougal nogmaals verhoord deeld 578 3. staf Witte Huis zou hebben getracht onderzoek Starr tegen te werken 578/3; uitspraak Hooggerechtshof: First Lady dient inzage te geven in aantekeningen 57911; uitbreiding Whitewater-onderzoek niet onderzoek naar buitenechtelijlie relaties Clinton 57912: Starr eist documenten Witte Huis 580/3
Militaire zaken: ministerie van defensie erkent Golfoorlog-syndroom 31/1; seksueel geweld op landmachtbasis 25011: kandidaat-\oorzitter Chefs vaii Staven trekt zich terug 57711; affaire Kelly Flinn 57712: seksuele intimidatie binnen de strijdkrachten 582/2; ontslag vrouwelijke luitenant Flinn 582/3: coinmandant opleidingscentrum in Maryland vertrekt wegens buitenechtelijke relatie 582 3; excuses CIA voor gebrekkige informatie tijdens Golfoorlog 648/3: defensieoverzicht gepubliceerd 648/3
Natie van de Islam: Afrikaans-Amerikaanse top 31/3; Farrakhan naar Libië 31/3
President: ondertekent D'Amato-wet iiizake sancties tegen Iran en Libië 32/2: wijst medisch gebruik marihuana af 251/3; Clinton begiiit aan tweede ambtstermijn 25211: inauguratie 252/1; strengere regels herkomst campagnegelden 252/3; ontwikkelingen rond aanklacht wegens ongewenste intimiteiten tegen Clinton 25312: State of the Union 518'1
Ranipen: orkanen 'Bertha en 'Fran' 3211: vliegtuigongeluk 256/1
Religie: massale zelfmoord sekteleden 64912
Schandalen. ontwikkelingeii in de Wliiteuater-affaire 29/3; aftrden gouverneur Tucker van Arkansas 2913: geen veroordeling bankiers Branscum en Hill 3011: gouverneur Tucker en Susan McDougal wel veroordeeld 30/1; arrestatie Susan McDougal 3011: seksueel geweld op landmachtbasis 25011: ontwikkelingen rond aanklacht wegens ongewenste intimiteiten tegen Clinton 25312: ontwikkelingen in Paula Jones-affaire 577/2: ontslag en terugkeer van speciale M'liitewater-aanklager 57812; staf Witte Huis zou hebben getracht onderzoek Starr tegen te werken 578/3; uitspraak Hooggerechtshof: Firit Lady dient inzage te geven in aantekeningen 579/1; uitbreiding Whitewater-onderzoek meionderzoek naar buitenechtelijke relaties Clinton 579'2; aanhoudende controverse over campagnefinanciering 57913: Moynihan wil onafhankelijke raadsman voor onderzoek misstanden campagnefinanciering 58011: onderzoek Senaatscommissie voor regeringsoperaties 58011. kwestie van de overnachtingen in het Witte Huis 58012; rol vice-president Gore bij campagnefinanciering 58012: Starr eist documenten Witte Huis 58013; verband tussen Whitewter-afaaire en campagnefinanciering 58013; verklaringen Clinton 581 1; Deniocratische Congresleden blijken door FBI te zijn gewaarschuwd voor illegale donaties 58112: China ontkent donaties 581/2: rol Clintoii en Lake 581/3; onderzoek Senaat uitgebreid 58113: beschuldigingen tegen Republikein Burton 58113; meer onthullineen over vermeende Chinese donaties 582/1
Sociale onrust: relletjes in Florida 3212
Traiirport: vliegverbod voor chartermaatschappij 2912; ValuJet inag weer vliegen 29/2; spoorwegfusie 3212
Veiligheidsdiensten: CIA-functiotiaris beschuldigd van spionage voor Russen 251/2: FBI-agent gearresteerd 25117: onthullingen over relatie tussen Thurgood Marshall en FBI 25112: Lake trekt zich terug als kandidaat directeurscliap CIA 57412: Tenet nieuue directeur CIA 57511
Volksgezondheid: eis schadevergoeding tegen tabaksindustrie toegewezen 30/3; regering onderneemt actie tegen roken 3111; ininisterie van defensie erkent Golfoorlog-syndroom 31/1; Clinton wijst medisch gebruik marihuana af 25113

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

ACS: reacue op Helms-Burton-wet 99/1
Afrika: Ainerikaani voorstel voor oprichting Afrikaanse vredesinacht 3312
Argentinië: handelsconflict 9413: protest tegeii mogeliike Amerikaanse sancties op het gebied van handel 380 3 bezoek van president Clinton 784 2: speciale status bondgenootschap 784/2
Azerbajdzjan: president Alijew op bezoek 689/3
Bjelaroes: Amerikaaiise diplomaat uitgewezen 42811: Soros Stichting schort activiteiteti op 69113
Bolivia: uitleveringsverdrag 31412
Bosnië-Herzegovina: Amerikaanse wapenzending 76/3; verklaring Clinton over IFOR 7711
Brazilië: bezoek van president Clinton 791 2
Canada: reactie op Helms-Burton-wet 99 1 bezoek van premier Chrétien 383 1. Amerikaanse trawlers aan de ketting gelegd door Canadese autoriteiten 643/1
China: wederzijdse betrekkingen 27811: rapport van Ainerikaanse ministerie van huitenlandse zaken over mensenrechtensituatie 278/3; textielakkoord 53813: minister van buitenlandse zaken op bezoek 539/1 ondertekening diverse akkoorden 539/1; minister vaii buitenlandse zaken op bezoek 540/1; bezoek van voorzitter chefs van staven 540/2; verlenging van statuï China als meest begunstigde handelsnatie 54111: Ainerikaanse sancties tegen Chinese bedrijven 541/1
Colombia: visum president Samper ingetrokken; Samper beschuldigd van 'leugens' 9713: Colombia blijft 'gedecertificeerd' 38413
Cuba: compromis over Amerikaanse sancties 9813; asielaanvragen Cubanen in de VS 9912: Amerikaanse diplomaat uitgewezen 9912; tegenmaatregel VS 99/2;veroordeling Amerikaanse fiiiancier 9913: migratiebesprekingen 38713: wet als tegcninaatregel tegen Helms-Burton-wet 38713: Amerikaans idee voor financiële steun afgewezen 387/3; VS schort implementatie deel III Helms-Burton-wet opnieuw met zes maanden op 388/1; besprekingen EU en VS over sancties 388'2: einde conflict Helins-Burton in zicht 38812; anti-Castro-luchtparade 38911; Amerikaanse sancties nadelig voor gezondheid Cubanen 38912
Duitsland: Amerikaans diplomaat uitgeleverd 50513; conflict over Scientology-kerk 50713
EU: lidstaten protesteren tegen D'Amato-wet 3213; reactie op Helms-Burton-wet 9813; dient klacht in bij WTO 9911, vorming geschillencommissie 388/1; besprekingen over sancties 388/2; einde conflict inzake Helms-Burton-wet in zicht 38812: reactie op boycot Massachusetts 42013; akkoord over veiligheidseisen voor producten 75912: akkoord bereikt met Boeing 759'3
Frankrijk: onenigheid over uitbreiding NAVO 61213
Groot-Brittannië: uitlevering IRA-lid 2013
Guatemala: bezoek van ininister van buitenlandse zaken 71613
Haïti: Ainerikaanse bescherining voor president Préval 18412
Hongkong: DP-delegatie op bezoek 54312
India: diplomaten uitgewezen 408/1
Irak: Amerikaans gevechtstoestel vuurt raket af 269/3: Iraakse schending no-flyzone 52812
Iran: protesteert tegen D'Amato-wet 3212; Amerikaans Congres keurt voorstel sancties goed 49/1; sanctiewet aangescherpt 66012
Israël: premier Netanyahu voor spoedbijeenkomst naar Washington 4512: overleg Clinton-Netanyahu 4712; Amerikaans veto tegen VN-resolutie over nederzettingen 33413: bezoek van Amerikaase afgezant 33513: Netanyahu in Washington 40012; rapport Arnerikaanse regering over Israëlische nederzettingen 594/1; motie Amerikaans Congres over Jeruzalem 59412
Jamaïca: akkoord iiizake drugshandel 71911
Japan: k estie van Amerikaanse bases op Okinawa 57/2; handelsconflict 5811: overeenkomst over halfgeleiders 5813; schadevergoeding voor steekpartij door Amerikaanse militair 5813; kleinere Amerikaaiise bases op Okinawa 28812: pachtwet gewijzigd ten behoeve van Amerikaanse leger 675/1; Amerikaanse excuses voor incident op Okinawa 67611; scheepvaartconflict 676/1; parlementaire motie over vermindering Amerikaanse legerbases op Okinawa 67612; premier Hashimoto op bezoek 676/3; tussentijdse herziening richtlijnen voor militaire samenwerking 67613; handelsinitia-

tief 67711
Jemen: financiële steun toegezegd 530/3
Joego-Slavië: bezoek van niinister van buitenlnadse zaken 514/3
Jordanië: koning Hoessein voor spoedbijeenkomst naar Washington 45/2; Harnas-leider Marzuk uitgeleverd 531/2
Kirgizstan: president Akajew op bezoek 74313
Korea (Noord): Amerikaan gearresteerd op beschuldiging van spionage 12812: stoffelijk overschot eerste MIA overgedragen 129/1; voorbespreking vierlanden-overleg 41311; onderhandelingen over Amerikaans graan 414/2; ontmoeting gespreksdelegaties 414/3; overleg MIA's hervat 824/3; besprekingen over raketten 825/1
Korea (Zuid). voorbespreking vierlanden-overleg 413 1
Libanori: premier Hariri op bezoek 202/1: Anierikaaiis reisverbod opgeheven 81612
Libië: bezoek van Farrakhan 26211
Mexico: reactie op Helms-Burton-wet 99/1: Amerikaans hcwijsmatcriaal brengt familie oud-president Salinas in verband niet drugshandel 455/2: bondgenoten in strijd tegen drugs 456/3; bezoek van president Clinton 72312
Midden-Amerika: topontmoeting 571/2
Myanmar: Amerikaans bedrijf trekt zich terug 42013: reactie EU en Japan op boycot Massachusetts 420/3
Niue: maritiem verdrag getekend 832/3
Oezbekistan: gezamelijke militiare oefening 74411: minister van buitenlandse zaken op bezoek 744/1
Palestijnse gebieden: president Arafat voor spoedbijeenkomst naar Washington 45/2; Arafat op bezoek 33413; Amerikaans veto tegen VN-resolutie over nederzettingen 334/3; bezoek van Amerikaanse afgezant 33513
Polen: premier op bezoek 569/1
Qatar: emir op bezoek 734/3
Roemenië: bezoek van president Ciinton 61313
Russische Federatie: top Clinton-Jeltsin in Helsinki 35211
Saoedi-Arabië: ontwikkelingen met betrekking tot aanslag in Al-Khobar 40312; verdachte van aanslag Al-Khobar in Canada gearresteerd 40313: bezoek van regeringsdelegatie 40411: aanklacht tegen Sayegh ingetrokken 735/i
Soedan: militaire hulp voor buurlanden Soedan 32713
Taiwan: Chinees protest tegen Amerikaanse raketten-verkoop 13813: onderminister van financiën op bezoek 14013: toezegging verkoop defensieve wapens 140/3
'Thailand: bezoek van president Clinton 21111
Verenigde Naties: handelsembargo tegen Cuba en Helms-Burton-wet veroordeeld 9912: Amerikaans veto tegen herbenoeming Boutros Ghali 21512; VS betalen achterstallige contributie na toezegging Annan over hervorming VN-organisatie 550/i, overeenstemming regering en Congres over betalingsachterstand 55111
Vietnam: saneringsplan voor schulden 54911: akkoord over militaire betrekkingen 54912: diplomatieke betrekkingen hersteld 54912: bezoek van minister ban buitenlandse zaken 54913
Zuid-Afrika VS dreigt hulp te staken bij levering wapens aan Syrië 198'2

POLITIEK BINNENLAND

Congres:
— Algemeeii: eerste zitting 105de Congres 253/3
Huis vaii Afgevaardigden: Giiigrich voorgedragen voor tweede termijn als voorzitter 10213; Gingrich herkozen 25412: Gingrich berispt 25512
— Senaat: leiders Deinocraten en Republikeinen herkozeii 104/3: buigt zich over voordrachteii kabinetsleden 253/3
Deelstaten:
— Hawaï: referendum over mogelijke soevereiniteit 3211
Politieke partijen:
— Algemeen: aanhoudende controverse over campagnegelden 252/3
Democratische Partij: controverse over herkomst gelden Democratische campagne 104/1; onderzoek naar rol omstreden fondsenwerver 253/1
— Republikeinse Partij: Gingrich bekent schending gedragscode politici 104/1
President: Clinton herkozen 10013: Clinton benoemt nieuw kabinet 104/3
Regering: personele wijzigingen 104/3; beëdiging minister van buitenlandse zaken Albright en minister van defenrie Cohen 253/3; nieuwe minister van arbeid 575/2; samenstelling kabinet 57513
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 10013: overzicht uitslagen 101/; verkiezingen voor het Congres 102/1: gouverneursverkiezingen 102/3; gedetailleerde verkiezingsuitslagen 103; referendums in afzonderlijke staten 102/3: verkiezingen voor zetel New Mexico in Huis van Afgevaardigden 57711

VIETNAM

Buitenlandse betrekkingen:
— China: conflict over olie- en gasvelden 548/1; Chinees booreiland weggehaald uit omstreden gebied 54812
— Korea (Zuid): president Kim Young Sam op bezoek 212/2
Verenigde Staten: saneringsplan voor schulden 549/1; akkoord ober militaire betrekkingen 54912: diplomatieke betrekkingen hersteld 549/2; minister van buitenlandse zaken op bezoek 54913
Economie: snelwegproject 54713; akkoord over schuldaflossing 547/3; bekendmaking ADB-lening 548/1
Justitie: doodstraf in corruptieprocessen 547/1; directieleden gearresteerd wegens corruptie 547/3: doodstraf voor drugshandelaren 548/3
Media: toegang tot Internet beperkt 548/3: minister benoemd tot voorzitter NICB 548/3
Parlemeiit:
— Nationale Assemblee: 10de zitting 9de Assemblee 211/3
President: ziekte Le Duc Anh 21212
Rampen: vliegtuig stort neer op luchthaven Cainbodja 74213
Regering: kabinetswijzigingen 211/3
Sociale onrust: golfbaanrellen 54713

ZAÏRE/DEMOCRATISCHE REPUBLIEK CONGO

Buitenlandie betrekkingen:
— België: ontmoeting tussen premiers Dehaene en Kengo wa Dondo 145/3
— Zuid-Afrika: vredesinitiatief Mandela 26713: interventie Mandela 58512
Grondwet: nieuw ontwerp goedgekeurd door parlement 37/1
Opstand: gevechten tussen Banyamulenge en Interahamue 37/2; opstand Banyamulenge duurt voort 3911: internationale gemeenschap dringt aan op multilaterale troepeninacht 4011; ADFL handhaaft positie in Kivu 4111: kwestie-Zaire centraal op Grote Meren-top 26313; verdere opmars Banyamulenge 264/1: begin tegenoffensief regeringsleger 26512: opstand verleist aan kracht 265/3; regering maakt gebruik van buitenlandse huurlingen 26611; 'rebellen' boeken snel terreinwinst 26612; situatie vluchtelingen 266/3; opmars 'rebellen' in westelijke richting 26711: weerstand regeringsleger in Oost-Zaïre gebroken 583/1: val van Kisangani 58312; val van Lubumbashi 58413: eerste economische contracten voor Kabila 58413; interventie president Mandela 58512; rebellen zetten opmars voort 585/2: ultimatum Kabila 585/3; herprekingen tussen Moboetoe en Kabila 586/2
President: terugkeer hloboetoe 263/3; Moboetoe'a terugkeer naar Frankrijk 26612: Moboetoe keen terug 583'2; Moboetoe weigert af te treden 585/1; besprekingen tussen Moboetoe en Kabila 58612: val en vertrek Moboetoe 58712
Regering: iiieuwe regering van nationale eenheid 265/1; motie van wantrouwen tegen premier 58312: nieuwe premier benoemd en weer ontslagen 58411; regering van iiationale redding 585/1; vorming overgangsregering 588/2
Vluchtelingen: exodus uit vluchtelingenkampen 3713: gevolg ADLF-succes voor Rwandese viuchtelingen in kampen 3911; internationale gemeenschap dringt aan op multilaterale troepenniacht 4011; massale teiugkeer naar Ruanda 4012; situatie in Oost-Zaîre 26613; benarde situatie Rwandese Hoetoe-vluchtelingen 58513: VN-luchtbrug 58513

ZAMBIA

Begroting: voor 1997 gepresenteerd 81411
Binnenlandse veiligheid: aanslag op oud-president 81412; couppoging 81413
Economie: koperakkoord 814/1; waarschuwing IMF 814/2
Opposiiie: aanhoudende protesten 113/2
Regering: nieuw kabinet 113/2: kabinetswijziging 814/3
Verkieringen: voorbereidingen parlement<- en presidentsverkiezingen 11212, winst voor Chiluba en diens partij hij omstreden verkiezingen 112/3; uitslag parlementsverkiezingen 113/1; uitslag presidentsverkiezingen 11311

ZIMBABWE

Arbeid: staking in gezondheidszorg 26811
Economie: bezoek IMF-directeur voor Zuidelijk-Afrika 26811
Politieke partijen:
— ZANU-PF: stapt af van marxirme-leninisme 267/3

ZUID-AFRIKA

Arbeid. nieuwe vakbondsfederatie 523/2: ontwerp nieuwe arbeidswet 52312
Begroting: voor 1997-'98 gepresenteerd 522/3
Binnenlandse veiligheid: rellen in Johannesburg 523/3; geweld hij mars door Johaiinesburg 52411
Buitenlandse betrekkingen:
— China: volledige diplomatieke betrekkingen 19713
— Cuba: liandelsakkoord 38913
— Iran: onderhandelingen over olie-akkoord mislukt 49/2
— Syrië: VS dreigt hulp te staken bij levering wapens aan Syrië 19812
— Taiwan: bezoek van minister van buitenlandse raken 140/2; diplomatieke betrekkingen verbroken 14012: Taiwanese hulp opgeschort 19811
— Verenigde Staten: VS dreigt hulp te staken bij levering wapeiis aan Syrië 19812
Zaïre/Democratische Republiek Congo: vredesinitiatief Mandela 26713: interventie Mandela 585/2
Commissie van Waarheid en Verzoening: bekentenissen aan de Commissie 19511: reactie oud-president Botha 195/2; verlenging amnestie 195/3: moordenaars Biko leggen bekentenis af 19611: nieuw amnestieverzoek'in verband met moord op Biko 524'3; amnestieverzoek Vlok 52413: einde termijn voor inieiiing amnestieverzoek 52413: amnestieverzoek Eugene de Kock 52511: ANC toont berouw 52512: De Klerk opnieuw voor commissie 53512
Constitutionele Assemblee:
— Nationale Assemblee: liberalisering abortuswetgeving 19711
Economie: verkoop Telekom 52312
Gronduet: nieuwe grondwet ondertekend 19613: nieuwe grondwet van kracht 52113; Senaat vervangen door NCOP 52113
Justitie: vrijspraak voor oud-minister van defensie Malan 194/2: inoordenaars Biko leggen bekentenis af 196/1; benoeming opperrechter 19612; veroordeling De Kock 19613: arrestatie daders bomaanslagen 196/2; Inkatha-aanhangers veroordeeld 52411, conflict tussen politiechef en minister van veiligheid over herstructureriiig politie 52412
Parlement:
— Algemeen: opening nieuwe parlementaire jaar 522/2
— NCOP: Nationale Raad van Provincies geïnstalleerd 52113: Lekota benoemd tot voorzitter 52113
— Senaat: opgeheven en vervangen door Nationale Raad van Provincies (NCOP) 52113: Lekota benoemd tot voorzitter 52113
Politieke partijen:
ANC: Winnie Mandela herkozen als voorzitster Vrouwenliga 52513
— NP: verdeeldheod 52611: vertrek secretaris-generaal Meyer 52611
— PAC: Makwetu geschorst 52513
— Proces vir 'n Nuwe Beweging: opgericht 526/2
Provincies:
— Kwazulu-Natal: aftreden Inkatha-leiders 19612
Vrijstaat: bestuur treedt af 19712
Regering: ontwerp nieuwe arbeidswet 52312
Terrorisme: arrestatie daders bomaanslagen 19612

ZWEDEN

Begroting: voorlopige begroting voor 1998 45011
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: uitspraak Europees Hof van Justitie over drankmonopolie 449/3
Kernenergie: plannen voor sluiting kerncentrales 449/2
Politieke partijen:
— Liberale Volkspartij: nieuwe voorzitter 450/1
Regering: kabinetswijziging 44911
Tweede Wereldoorlog: beschuldiging over nazi-goud in kluizen Zweedse banken 449/1

ZWITSERLAND

Bankwezen: onderzoek naar banden van banken met nazi-Duitsland wordt voortgezet 24211; rapport over vermeend misbruik van banktegoeden holocaust-slachtoffers 242 2: benoeming commissie voor onderzoek naar Zwitserlands rol als financieel centrum in Tweede Wereldoorlog 24212; aanhoudende druk op banken 24311; oprichting compensatiefonds voor slachtoffers holocaurt 24312
Buitenlandse betrekkingen:
EL. douane-akkoord 760/2
— NAVO: toetreding tot PFP 61112
President: voor 1997 gekozen 242/1

II afkortingen

ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACP - Groeii landen in Afrika. Caribisch gebied eri Pacific
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACS - Vereniging Caribische Staten
ACW - Algeineen Christelijk Werknemersverbond
ADB - African Development Baiik
ADB - Asian Devrlopment Bank
AFTA - Arab Free Trade Association
AGALEV - Aiiders Gaaii Leven
AI - Amnesty International
AID - Agency for Internatioiial Development (VS)
AL. - Arab League
ALADI - Asociacion Latinoamericana de Integracion
AMF - Arab Monetary Fund
AMU - Arab Maghreb Union
ANAD - West-Afsikaans Niet-aanvals- en Defensie-ondersteuningsakkoord
ANP - Algenieen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-Yew Zealand-United States Secu-rity Treaty
AP - Associated Press
APEC - Asia Pacific Economic Co-operaiion
ARF - ASEAY Regional Forum
ASEAN - Association of South-East Asian Nations
ASEM - Asia-Europe Meeting
BCCI - Bank of Credit and Commerce
BCIE - Centra1 Ainerican Bank for Economic Asso-ciation
BDEAC - Baiique de développernent des états de l'Afrique ceiitrale
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Eco-nomische Unie
BIS - Bank for Interiiational Settlenients
BLEU - Belgïich-Luxemburgse Economische Unie
BOAD - Baiique ouest-africaine de développernent
BNP - Bruto Nationaal Produkt
CACM - Central Anierican Common Marker
CARICOM - Caribhean Community and Common Market
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA Christen Democratisch Appèl
CEA - Conferentie van Amerikaanse Legers
CEEAC - Coiiimunauté économique des états de l'Afrique centrale
CEMAC - Communauté économique et inonétaire de l'Afrique ceiitrale
CEPGL - Economische Gemeenschap van Grote-Me-renlanden
CERN - Coiiseil européen pour la recherche nucléaire
CEVA - Centraal Europees Vrijhandelsakkoord
CILSS - Permanente Intergouvernenientele Toezichts-commissie op de Droogte in de Sahel
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assis-tance
COMESA - Geiiieenscliappelijke Markt voor Oostelijk en Zuidelijk Afrika
CPB - Centraal Planbureau
CVP - Christelijke Volkspartij
CVSE - Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (vervangen door: OVSE)
D66 - Deinocraten 66
DAC - Development Assistaiice Committee (OESO)
EBRD - European Bank of Reconstruction and Developinent
ECA - Econoinic Commission for Africa
ECE - Economic Commisïion for Europe
ECLA - Economic Commission for Latin America
ECO - Organisatie voor Economische Samenwerking
ECOMOG - Waarnemersgroep ECOWAS
ECOSOC - Economic and Social Couiicil (VN)
ECOWAS - Economic Community of West African States
ECWA - Ecoiioinic Commissioii for Western Asia
EER - Europese Economische Ruimte
EFTA - European Free Trade Asiociation (zie ook EVA)
EHJ - zie ICJ
EMS - Europees Monetair Systeein
ESCAP - Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
EU - Europese Unie
EURATOM - Verdrag tot oprichting van de Eurooese Gemeenschap voor Atoomenergie
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EVRM - Europees Hof voor de Rechten van de Mens
FAO - Food and Agriculture Organization
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francopliones
FNV - Federatie Nederlandse Vakbeweging
FZ - Franc Zone
GATT - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven cn Haiidel: vervangen door WTO)
GCC - Gulf Co-operation Council
GOS - Gemenebest van Onafhankelijke Staten
GPV - Grrefornieerd Politiek Verbond
IAEA International Atomic Energy Agency
IATA - Internatioiial Air Transport Association
IBRD - International Bank for Reconstruction and Developnient
ICAO - International Civil Aviation Organization
ICC Internatioiial Chamber of Commerce
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions
ICJ - Interiiational Court of Justice
ICPD - International Conference on Population and Develnument
ICRC - International Committee of the Red Cross
IDA - Internatioiial Development Association
IDB - Inter-American Development Bank
IEA - International Energy Agency
IFAD - International Fund for Agricultural Develop-ment
IFC - International Fiiiance Cosporation
IFOR - Inipleinentation Force
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IGADD - Inter-Governemental Authority on Drought and Development
IGC - Intergouvernementele Conferentie
ILO - Interiiational Labour Organization
IMF - Interiiationaal Monetair Fonds
IMO - International Maritime Organization
INTELSAT - International Telecommunications Satel-lite Organization
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPU - Inter-Parlementaire Unie
IVV - Iiiternationaal Verbond van Vrije Vakver-enigingen
IWC - International Whaling Commission
KEDO - Koreaanse Energie Ontwikkelingsorganisatie
LCBC - Lake Chad Basin Commission
MAGHREB - zie AMU
MBFR - Mutual and Balanced Force Reductions
Mercosur - Mercado Commun del Sur
MSF - Médecins sans Frontières (Artsen zonder grenzen)
MTCR - Missile Technology Control Regime
NAFTA - North American Free Trade Agreement
NAM - Non-Aligned Movement
NAR - Noordatlantische Raad
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NBB - Nationale Baiik van België
NCW - Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NIS - Nationaal Instituut voor de Statistiek
NPT - Nucleair Non-profilatieverdrag
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAPEC - Oreanization of Arab Petroleum Exporting Countries
OAS - Organization of Ainerican States
OAU - Organization of African Unity
ODECA - Organizacion de los Estados Centro-mericanos
OECD - Organization for Econoiiiic Co-operation and Development (zie OESO)
OECS - Organization of Eastern Caribbean States
OESO - Oreanisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OECS - Organisatie van Oost-Caribische Staten
OIC - Organisatie van de Islamitische Coiiferentie
OMVS - Orgaiiisatie voor de Ontwikkeling van Sene-gal
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Coun-tries
OVSE - Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (opvolger CVSE)
Parlacen - Ceiitraal-Amerikaans Parlement
PFP - Navo-'Partnerschap voor Vrede'
RG - Groep van Rio
PLO - Palestine Liberation Organization
PNA - Palestijns Nationaal Gezag (Palestine National Authority)
PRL - Parti réformateur libéral
PS - Parti socialiste
PSC - Parti social chrétien
PTA - Preferential Trade Area (van Oostelijk en Zui-delijk Afrika)
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RW - Rasseinbleinent Wallon
SAARC - South Asian Association for Regional Econo-mic Co-operation
SACEUR - Supreine Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SADC - Southern African Development Community
SADR - Saharaanse Arabische Democratische Republiek
SALT II - Strategic Arms Liniitatioii Treaty
SELA - Sistema Economico Latinoamericano
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquaiters of Allied Powers, Europe
SP - Socialistische Partij
SPF - South Pacific Forum
START - Strategic Arms Reduction Talks
TNO - Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UDEAC - Union douaniere et éconotnique de l'Afrique centrale
UDRT-RAD - Union dérnocratique pour le respect du travail
UEMOA - Union économique et monétaire ouest-afri-caine
UN - United Nations (zie VN)
UNAMIR - UN Assistance Mission in Rwanda
UNAVEM - UN Angola Verification Mission
UNCED - VN-Conferentie over milieu en ontwikke-ling
UNCHR - UN Commision for Human Rights
UNCLOS - VN-Conventie over het Zeerecht
UNCRO - VN-Vertrouwensoperatie in Kroatië
UNCTAD - UN Conference on Trade and Develop-ment
UNDP - UN Development Programme
UNEF - UN Emergency Force
UNEP - UN Environment Programme
UNESCO - UN Educational. Scientific and Cultural Organisation
UNFICYP - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNFPA - VN-Fonds voor Bevolkingsactiviteiten
UNHCR - UN High Commisioner for Refugees
UNICEF - UN Children's Fund
UNIDO - UN Industrial Development Organization
UNIFIL - UN Interim Force in Libanon
UNIIMOG - UN Iran-Iraq Military Observer Group
UNOMIL - VN-Waarnemersmissie in Liberia
UNOMOZ - UN Operation in Mozambiâue
UNOSOM - UN Operation in Somalia
UNPROFOR - UN Protection Force in Yugoslavia
UNRWA - UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
UNSCOM - VN-Coinmissie voor Irak
UNTSO - UN Truce Supervision Organization
UPU - Universai Postal Union
VBO - Verbond van Belgische Ondernemingen
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VN - Verenigde Naties
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemingen
VSZAO - Vredes- en Samenwerkingszone Zuideliike Atlantische Oceaan
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
WCC - World Council of Churches
WEU - Westeuropese Unie
WFP - World Food Programme
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO - World Health Organization
WMO - World Meteorological Organization
WTO - World Trade Organization

III naamregister

behorend bij index op Keesings Historisch Archief, deel LI, januari-december 1997

De persoonsnamen die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen zijn opgenomen in het hierna volgende riaarriregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b.v. 600/1 = pagina 600, 1e kolom).
Wanneer achter bet paginacijfer 'foto staat aangegeven. betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorende onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische) namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.

2. De voorvoegsels 'Mac' ('Mc') en **'O'** worden tot de naam gerekend Zo is b v McElrov opgenomen onder de letter M en O'Neil onder de O. Voorvoegseis als 'de', 'van' en 'el' worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder A en el-Kassem onder K

3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornamen opgenomen.

Ondanks ons *streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen in het naamregister onjuistheden* zijn geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen *voor* eventuele opmerlcingen teneinde in volgende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aartsen, Jozias van 370/foto, 759/2
Abacha, Sani 34/3, 35/3/foto, 361112, 326/3, 327/1/2, 396/1
Abadou. Said 80013
Abat, Fortunato 667/1
Abbas, Abdulah Fadil 271/3
Abbas, Aliev 536/3, 53711
Abbas, Mahmoud (Abu Mazan) 331/1, 33311, 335/2, 592/1/foto, 59313
Abbasow, Nabiq 42611
Abbgasbejli, Siroez 68812
Abbott, Roderick 759/3
Abdallah, Mouzaoir 729/2
Abdel-Ghani, Abdel Aziz 530/2
Abdeljelil, Dah Ould 110/2, 326/2
Abderrabman, Ahmed Abdallah 259/2, 72712
Abdi, Abdalahi Ould 11012
Abdic, Fikret 73/1
Abdimomoenow, Karimsjer 478/3
Abdishakir, Imam Abdul 53612
Abdoelatipow, Ramazan 712/2
Abdoellojonow, Abdoelmalik 74613
Abdol-Alizadeh, Ali 65813
Abdou, Ahmed 25912
Abdoulaye, Diallo Aïssa 192/2
Abdoulaye, Souley 192/2
Abdrachman, Sabit 536/2, 537/2
Abdul Taib Mahmud, 13312
Abdulahi, Mugaji 326/3
Abdulla, Ahmed 343/3
Abdullab, Farooq 124/2/foto, 124/foto, 411/1
Abdullah Abmad Badawi, 13313, 134/foto
Abdullah ibn Abdul Aziz, Kroonprins 268/2
Abdulrahman Barzo, 546/1
Abe, Takeshi 60/2
Abhari, Mahdavi 49/1
Abiola, Chief Moshood 'MKO' 34/2/3, 35/1, 32613, 395/3
Abiola, Kudirat 34/2/3
Aboubacar, Kada Labo 19212
Abramcioec, Weronica 171/3, 172/1
Abtahi, Mohammed Ali 659/2
Abu Hassan Omar, 47912
Acharya, Ram Krishna 34411, 344/3
Achmadow, Nadir 688/2
Acosta Bernal, Julio Enrique 38611
Adachi, Masao 468/2/foto, 816/2
Adami, Mohamed 80013
Adamisjin, Anatoli 712/2
Adams, Gerry 2011, 303/1/2, 30411, 562/3/foto, 563/1/3
Adamtsjoek, Anatoli 692/2
Adda, Abdelkrim 393/1
Adeang, Kennan Ranibok 348/2
Adcbanjo, Ayo 3412
Adede, Andronico 653/1
Adeng, Amos 75113
Adesanya, Abraham 34/2
Adhikari, Bharat Mohan 344/3
Adjahénot, Jacques 32411
Adoum, Adnan 468/1/2
Aferwerki, Issaias 264/1
Afonso de Carvalho, Arlindo 26311
Afonso Rita, Cosme Bonfim 26311
Afridi, Umar Khan 207/3
Agalets, Waljantsin 42711
Agar, Mehmet 313/2/3
Agbobli, Kodjo Edo Maurille 36/3
Aghajanow, Edoeard 15812
Agimaivei, Vilisoni 750/2
Agladze, Tamaz 700/2, 70012
Aglieri, Pietro 765/3, 76611
Agnew. Spiro T. 31/2
Aguiar Aranguren, Asdrubal 573/2
Ahern, Bertie 56513, 566/2/3, 567/1/foto
Ahern, Dermot 567/1
Ahizoune, Abdessalem 652/1
Ahmad, Azzam al- 271/foto
Ahmad, Dayf Abd al-Majid 528/2
Ahmadzai, Ahmadihah 113/3
Ahmar, Abdullah bin Hussein al- 27212, 530/2/foto
Ahmed, Afsar Uddin 339/3
Ahmed, Ali 326/3
Ahmed, Hocine Aït 799/1
Ahmed, Kazi Zafar 665/1
Ahmed, Lemrabott Sidi Mahmoud Ould 11012, 32612
Ahn Byung Young, 13212, 41913
Ahn Kwang Koo, 132/2
Ahn Woo Mahn, 13212
Ahtisaari, Martti 163/foto, 352/foto, 756/foto
Aime, Jean-Claude 42313
Aït Ahmed, Hocine 107/3, 39013
Ait-Iddir, Stéphane 376/3
Aitken, Jonathan 56011
Ajanovic, Mirnes 73/1
Ajatskow, Dmitri 440/1
Ajmbetow, Sejtsoeltan 20412
Akajew, Askar 204/2/3, 47813, 540/1/foto, 737/3, 743/2/3
Akashi, Yasushi 423/3
Akau'ola, Filokalafi 66/1
Akayesu, Jean-Paul 19213, 65313
Ake, Claude 327/1
Akiyama, Tomiichi 671/3, 672/1
Akkharasereni, Narongchai 211/1
Akoitai, Sam 835/2
Akopjan, Hranoesj 158/2
Aksenenko, Nikolaj 445/2
Aktsjoerin, Renat 175/1, 178/2
Aktuna, Yildirim 775/2
Akururu, Inatio 749/2
Akwa, Abd al-Rahman al- 53012
Alagh, Yogendra K. 11813, 41011
Alamgir, Mohuiddin Khan 33912
Alami, Samar 199/3
Alaoui, Moulay Ahmed 65211
Alarcón, Ricardo 387/3
Alarcón Rivera, Fabián 316/1/foto, 317/1/3, 318/1, 643/2, 644/1
Alatas, Ali 140/2, 405/3, 740/3
Albert, Prins 767/foto
Albert II, Koning 147/1, 155/1, 156/1, 372/1
Albijanic, Spasoje 500/1
Albine, Gabriele 82/3
Albright, Katie 254/foto
Albright, Madeleine 105/1, 253/3, 254/1/foto, 278/3, 334/1/3, 335/1/3, 351/foto, 352/1, 399/3, 400/2, 404/2, 456/3, 514/3/foto, 533/1, 538/3, 539/1/foto, 540/2, 541/1, 549/foto, 575/3, 576/1, 592/foto, 609/2, 630/1, 679/1, 716/3, 737/3, 739/3, 744/2, 780/2, 816/2, 821/1
Alburquerque, Carlos Cesar 244/1/2
Alcantra Monteiro, Mario de 394/1
Aldaya, José Maria 90/1
Alebua, Ezekiel 751/1
Alegrett Ruiz, Raul 573/2
Aleksandrow, Serge 428/2
Aleksej II, 714/3
Aleksovski, Zlatko 502/1
Alema, Massimo d' 307/2, 308/1, 309/3, 310/1
Alemán Lacayo, Arnoldo 190/1/2/foto, 387/foto, 726/foto
Alen, André 155/1/2
Alencar, Marcello 452/foto
Alewa, Baba Ould 110/3, 326/2
Alexander, P.C. 122/3
Alexsanjan, Marat 158/2
Alfi, Hussein Mohammed al- 734/1
Algosaibi, Ghazi 735/2
Ali, Ahmed Asif 116/1
Aliantsjikow, Aleksandr 743/2
Alibux, Liakat Ali Errol 797/2
Alier, Abel 328/3
Alijew, Ali Akram 426/2
Alijew, Gejdar 158/3, 426/1/2, 688/2/foto, 689/2/3
Aliko, Haxhi 363/3
Alimucaj, Vehbi 359/2, 360/3
Allard, Wayne 10312
Allègre, Claude 694/3
Allen, Algernon S.P.B. 381/3
Allen, William C. 381/3
Allik, Jaak 431/1
Allon, Yigal 594/1
Almeida, Paula 65013
Almunia, Joaquin 773/1/foto
Alsheiki, Rahamin 4112
Altamirano Duque, Tomas 725/3
Althans, Bela Ewald 82/1
Altynbajew, Moechtar 20411
Aluminia, Joaquin 772/3
Alvarado, José Antonio 190/1
Alvarado Linares, Willer 24712
Alvarez, Aida 105/1, 575/3
Alvárez, Carlos 783/2
Alvárez-Montalvan, Emilio 190/1
Amanullah, Dr. 339/2
Amar, Mohammed Ould 110/2, 326/3

Amat Flores, Carlos 98/3, 389/3
Amato. Alfonse d' 3212
Amela Lokima. 585/2
Amer, Muhammad Zail Abu 733/2
Amesz, Hans 622/2
Ami, Shlomo Ben 662/1
Amiri, Mohammed 'Mo' 19111
Amin, Youssef 398/3
Amitai, Eli 20112
Amnuai Virawan, 211/1/foto, 544/3, 546/3/foto, 54711
Amory, Vance 32012
Arnoudokpo, Komi Dotse 36/3
Amrat, Bachir 801/1
Anani, Jawad 531/1
Ananiew, Georgi 230/1, 63613
Ananjew, Jewgeni 708/1
Anaya Vásquez, Franklin 31413
Anbari, Abdal al-Amir al- 270/1
Ancia, Véroniquc 150/1/foto
Anciaux, Vic 14611
Ancion, William 151/2
Xncram, Michael 30313
Anderson, David 64212
Anderson, Ronald 578/1
Anderson, Stephen 488/2
Anderton. Jiin 212/3
Andican, Ahat 777/1
Andjo, Tchamdja 3613
Andoni, Aleks 634/1
André, Dieudonné 493/2
Andreatta. Beniamino 634/2
Andreotti, Giulio 7661213
Andresen, Edmund 651213, 75013
Andrews, David 56711
Andries, André 15112
Andrikiene, Laima 17113
Andueza Acuna, José Guillermo 57312
Angara, Edgardo 666/1
Angarski, Krasimir 635/1
Angatia, Joshua 19113
Angel Moratinos, Miguel 59212
Anghelina, Nutu 237/1
Anglade, Jean-Jacques 3741213
Ango, Omar Idi 192/2
Anguita, Julio 9113
Angulu Mabengi, Eddy 589/1
Ani, Chief Anthony Asuquo 36/2, 32712
Annabi, Hedi 42313
Annan, Kofi 2151213, 254/1, 393/1/foto, 396/2, 42313, 464/foto, 52811, 550/1/2/foto, 551/2/3/foto. 586/1. 591/3. 592/3. 730/1. 732/2, 78411, 803/2/3, 811/1
Annesley, Sir Hugh 1913
Annus, Antal 19111
Ansari, Anish 34411
Ansari, M.H. 40413
Ansari, Majid 49/1
Ansari, Salim Miya 344/3
Antanowitsj, Iman 42711, 692/2
Anthony. Kenny 5721112
Antonio, Joseph 66512
Antonow. Arlin 22511
Antony, A K. 12112
Anwar, Khalid 484/1
Anwar Ibrahim, 133/2/3, 134/1, 4791213
Anwhew, Charalambi 23011
Anyaoku, Chief Emeka 35/foto
Aoesjew, Roeslan 447/foto
Aoki, Morihisa 46012
Aoun, Michel 47012
Apang, Gagong 124/3
Apostoli, Gago 63213
Applewhite, Herff 64912
Aptidon, Hassan Gouled 259/2
Aqazadeh-Khoi, Golam Reza 659/2
Arab, Husain Muhaminad 53012
Aracama Mendia, Ignacio 771/1
Arad, Ron 4113
Arafat, Yasser 42/1/3, 43/1/3/foto, 4411, 45/1/2/3/foto, 46/1/2, 4711, 48/1. 50/1/foto, 51/1/2/foto, 59/foto, 3301213, 331/1/foto, 332/2/3, 333/2/3/foto, 33413, 3351213, 336/2/3/foto, 337/1/2, 4001113, 4011213, 592/2/3, 593/1/2, 594/foto, 596/1/foto, 732/foto, 753/3
Aragon, Elodio 71513
Aragona, Giancarlo 354/1/foto
Aranburu, Eugenio 76912
Aranda. José 768/2
Arango Gasteazoro, Raul 725/3, 72513, 72611
Arantes do Nasimento, Pele Edson 791/foto
Aranzamendi, José Maria 769/2
Ararktsian, Babken 687/1
Araujo, Miguei 453/1
Arbel. Edna 401/3, 402/1 foto
Arboleda, Saulo 95/1
Arbour, Louise 502/foto
Arce, Bernardo 387/1/2
Archer, Bill 255/2
Ardzinba, Wladislaw 43211, 700/2, 70012, 701/2/3/foto, 701/2/3/foto
Aref, Mohammed Reza 65813
Arellano, Juan José 314/3
Arena, Franca 422/3
Argaña, Luis Maria 31913, 320/1/2
Arghandwal, Abdul Hadi 113/3
Argungu, Isa Mohamed 32613
Arias, Ricardo Alberto 318/3, 72611
Aristide, Jean-Bertrand 184,213, 45411, 645/1
Ariya Tohbala, 546/1
Armey, Dick 102/2/3, 255/1
Arnal Arroyo, Guido 573/2
Aro, Tiiu 161'1, 431/1
Aron, Riek 795/2
Arriagada, Genaro 31413
Arrieta Valera, Erwin José 57312
Arsanow, Wacha 447/foto, 71313. 713'3
Arsenovic, Djojo 75/3
Arslan, Talal 201/1
Arteaga, Rosalia 316/2/3, 317/1/foto
Arthuis, Jean 11/3, 1211, 13/1, 162/2, 372/2/3, 373/3, 491/foto, 755/foto
Artjoekow, Witali 445/2
Arunachalam, M. 118/3, 40712, 40913
Arzalluz, Xahier 89/2, 773/2
Arzoeinanjan, Alexsandr 158/2
Arzu Irigoyen, Alvaro 183/1/3, 716/1/foto, 717/1
As, R. van 667/3
Asahara, Shoko 6013, 61/1, 286/3
Asbrink, Erik 45011
Ashrawi, Hanan 592/foto
Asik, Eyup 777/1
Asjei-Marfo, Isaac 10911
Aso, Taro 283/2
Assad, Basel 274/3
Assad. Hafez al- 46/3, 47/1/2/3, 4811, 20111, 273/3, 27413, 333/3, 52911, 593/1, 660/1
Assad, Jamil 27313
Assis, Albina Faria de 39411
Assouncao Sousa e Santos, Hermengildo de 263/1
Astiz, Alfredo 380/3
Astrid. Prinses 148/2, 157/1/foto
Asturias, Rodrigo 183/1, 71711
Athanasiu, Alexandru 23811
Athithan, Dhanushkodi 118/3
Ati-Atcha, Tcha Gouni 3613
Ato, Osman Ali 194/1/2, 39611
Atris, Mohamed 39813
Atsjalow, Wladislaw 707/3
Attachi, Khalil 779/foto
Attaf, Ahmed 800/3, 804/foto, 805/1, 811/3/foto
Attayah, Abdulla Bin Hamad al- 52/1
Atwood, Brian 59112
Aubry, Martine 694/3, 695/foto, 697/2
Aumanu. Steve 751/2
Aung San Suu Kyi, 20413, 205/1/2/3/foto, 206/1, 406/2, 421/2/foto, 679/2/3
Aung Shwe, 679/3
Avei, Moi 490/2
Avramovic, Dragoslav 51012
Avril, Prosper 184/1
Awan, Sadia M.K 207/3
Awetissian, Soeren 15812
Axturra Egurrola, Julián 8913
Axworthy, Lloyd 3512, 388/foto, 389/1, 642/2/foto
Ayala Lasso, José 31712, 55112
Ayassou, Koffiui Victor 36/3
Aydid, Hussein Mohammed 194/1/2, 3961112
Aydid, Mohammed Farah 19411
Aykut, Imren 77711
Ayyash, Yahya 332'2
Azimow, Araz 425/3
Aziz, Abdullah ibn Abdul 66011
Aziz, Prins Nayef ibn Abdul 40313
Aziz, Prins sultan ibn Abdul 404/1
Aziz, Sartaj 482/3, 4831213
Aziz, Tariq 272/1, 528/1, 779/3
Azizchodzjajew, Alisjer 20612
Aznar, José Maria 891112, 90/2/3, 91/2/3, 453/foto, 770/1/2/foto
Azzimanomar, Omar 65211

B

Ba'aliya, Yisrael 662/2
Baba, Ismail 337/1
Baba, Yussef Ismail 336/3
Babbit, Bruce 105/1, 57513
Babi Mbayi, 58813, 58913
Babilius, Vincas 171/3
Babitsjew, Wladimir 443/3, 444/1
Babiuc, Victor 23613, 238/1
Babiza, Iwan 69113
Bablojan, Ara 158/2
Raboerin, Sergej 44413
Eaca Carho, Raul 317/2
Bachdankewitsj, Stanislau 42713
Baczkomski, Andrzej 23511
Badal, Keshav Prasad 34413
Badal, Prakash Singh 407/3
Badalian, Sergej 157/2
Badalian. Stepan 158/2
Badawi, Abdullah Ahmad 205/1, 73612/3
Badi, Mohammed Saeed al- 471/1
Baek Dong Il, 13213
Bagabandi. Natsagiyn 480/1/2
Bagapsj, Sergej 43211
Bagaza, Jean Baptiste 461/3
Baglaj, Marat 44113, 44211
Bagosora, Theoneste 653/2/foto
Bagratian, Hrand 15811, 68712
Bahri, Mabrouk 33011
Baing, Andrew 49012, 835/1/2
Baishya, Birendra Prasad 11813, 41011
Baja, Ferenc 565/2
Baker, James 811/1/2/3/foto, 812/1/2
Bako, Mahamane Sani 19212
Bakurdzjew, Ewgenij 63613
Balaguer, Joaquín 71611
Balajan, Kim 687/2
Balala, Khalid 80813, 809/foto
Balasunramaniam, S.R. 11813
Balcazar Gutiérrez, Mauricio 31413
Balconi Turcios, Julio 71712
Baldewijns. Eddy 15311
Baldry, Tony 166/3
Balgymbajew, Noerlan 478/2
Balkhi, Sayyif Hussain Alami 113/3
Balladur, Édouard 10/1, 37311
Balsells, Edgar 71613
Balu, T.R. 11911, 41011
Balza, Martin 94/2, 95/1, 38013
Bambiza, Iwan 42711
Banda, Hastings Kamazu 46412
Banda-Thomas, George 111/2
Bandelj, Mirko 51713
Bandobaso Nadeto. Leopold 265/2
Bandoma, Paul 58813
Bangali, Joe Amara 655/3
Bangash, M. Arif 20811
Banguli N'sambwe, Marco 26512
Bangura, Paulo 655/3
Banharn Silpa-Archa, 21013, 211/1/foto, 275/foto. 54512
Bani Sadr, Abolhasan 4912, 39813
Banikina, 58511
Banjac, Djuadj 75/3
Banza Mukalayi Nsungu, 26512, 585/1/3
Bánzer Suárez. Hueo 638/1/2/3, 639/1/2/3, 640/1/2/foto
Bao Tone, 53812
Baptista Medina, Joao 65013
Baqerian, Mohammad 659/2
Baai, Abdol 11511
Baquero, Gustavo 31712
Bar-Ilan, David 40111, 593/foto
Bar-On, Roni 19913, 200/1/foto, 402/1, 41013, 662/1
Barak, Ehud 661/foto, 662/1, 663/1
Barbosa, Leao Monteiro José Luis 65013
Barchoedarian, Lewon 687/1
Bare, Sgheyer Ould M' 32612
Bari Hermoza Rios, Nicolás de 24712
Baril, Maurice 40/foto
Barma, Haidar 5412
Barnard, Nicholas 19712
Baro, Ladislau 49913
Barque, Barry Moussa 36/3
Barra, Rodolfo 92/2
Barrio, Carmelo 769/2
Barrionuevo, José 9113
Barrios Celeda, Héctor Mario 717/2
Barrios de Chamorro, Violeta 387/foto
Barrow. Dean 71513

Barshefsky, Charlene 105/3, 355/2 foto, 57513, 57611
Barsumian, Shahi 201/1
Bartenstein, Wolfgang 23213
Barter, Peter 490/2
Bartes, Jaime 499/2
Bartos, Daniel 235/3
Barzani, Masoud 269/2/3, 779/1
Basajew, Sjamil 447/2/3
Basescu, Traian 23811
Baseskiozlu, Murat 777/1
Bashir, Omar Hassan Ahmad al- 327/3, 328/1/2/3, 329/1
Bashiti, Farid 595/3
Basri, Driss 651/3, 65211
Bastola, Deepak Prasad 344/1
Batalli, Mehmet 777/1
Batani, Mohammad Abdullah al- 530/2
Batazs, Artur 235/1
Bates, Michael 299/3
Bathily, Abdoulaye 812/3
Batoera, Barys 427/1
Batoerin, Joeri 441/3, 708/1
Batselier, Norbert de 146/3, 147/1, 152/2/3
Battaglia, Francesco Pacini 307/1
Battes, Prisco 31713
Baucus, Max S. 103/2
Baudin, Jacques 812/3
Bauer, Odin 640/2
Baumgarten, Klaus-Dieter 83/1
Bayaganakandi, Epitace 461/3
Bayas Garcia, Victor Manuel 316/3/foto
Bayer, Marcel 717/3
Baylet, Jean-Michel 1312
Bayrou, François 14/1, 69611
Baz, Osama al- 593/3, 594/foto
Beatrix, Koningin 223/2, 35813, 617/1/foto, 753/3, 754/1/foto, 756/2, 757/foto
Beaufort Wijnholds. J. 602/1
Beck, Kurt 506/2
Beckett, Margaret 55513, 556/foto
Bedaya, François Djader 322/1
Bedell Smith, Sally 57711
Bedoya, Harold 97/1, 383/foto
Bedzeti, Abdelmenaf 517/2
Begin, Benjamin 200/3, 332/1, 6621213, 663/1/2
Behr, Bram 798/2/foto
Behr, Henri 79811
Behr, Raul 798/foto
Beilin, Yossi 66211
Belaib, Bakhti 80111
Belayat, Adberahmane 800/3
Belehradek, Stanislav 240/3
Belfkih. Abdelaziz Meziane 652/1
Belhadj, Ali 801/2
Beliz. Gustavo 781/3
Beljajew, Sergej 712/3
Belka, Marek 235/2/foto
Bell, Martin 554/foto, 55511
Bell, Melissa 554/foto
Bell, Rodger 56111
Belo, Carlos Felipe Ximenes 141/1/2/3/foto, 281/1/foto
Belonogow, Anatoli 43913
Below. Jewgeni 74611
Beltaji, Aqel 531/1
Belyk, Aljaksandr 427/2
Ben Bella, Ahmed 799/2
Ben Mansour, Mustawha 10711
Ben-Yair, Michael 200/1
Benaïssa, Loubna 153/3, 154/3, 156/2, 681/1/2/3, 682/2
Benaïssa. Nabela 681/3
Benalia, Boulahouadjeb 80111
Benarouw, Zahia 801/1
Bendjedid, Chadli 803/1
Benegas, José Maria 9113
Beneke, Johan 196/2
Bengrina, Abdelkader 801/1
Benhamouda, Abdelhak 391/1/3
Benhima, Driss 652/1
Benigno Rey, Pepe Joaé 769/3
Benmakhlouf, Alexandre 9/3
Benmansour, Mustapha 39111, 800/3
Bennani, Aziza 652/2
Bennet. Robert 578/1
Benouzid, Boubeker 800/3
Bensalah, Abdelkader 392/2/foto, 799/1/3, 802/1
Benslimane, Ahined 801/1
Bentouba, Keita 260/2
Berbeer, Farouk 201/1
Berbers, Toine 480/2
Berenson, Lori 248/1
Berezowski, Boris 176/3, 177/1, 180/2, 44812, 710/2, 71111
Berezowski, Wiktor 713/3, 71313
Bergauer, Anton 51713
Berge, Candice 580/2
Berge, Francis van den 247/3
Berger, Hans 505/1
Berger, Samuel R. (Sandy) 105/3, 575/3
Bergier, Jean-François 242/3/foto, 24312
Berisha. Sali 361/1/2/3, 363/2. 363111213, 364/1. 366 1 9. 997 1, 368 1, 629 3, 630 2/3, 631 2/3 632/2, 63313, 634/1
Berlusconi, Silvio 30611, 307/2/3, 308/1/2, 310/1
Bernal Cuellar, Jaime 38511
Bernardoni de Govea, Maria 57312
Bernual Cuellar, Jaime 383/2
Berre. André Dieudonné 324/1
Berri, Nabih 201 i
Bertini. Catherine 414 3. 824 1
Beshari, Ahmed Ali ai- 530 2
Besson, Louis 69511
Betts, Terry 18212
Betu Kabamba, 26512, 58511
Beu, Pater Brom-n 6513, 750/3
Bey, Said 80413
Beye, Alioune Blondin 257/1
Bezkorowanjnii, Wolodymyr 174/1
Bhandari, Bidhya Devi 34413
Bhandari, Prem Bahadur 344/1, 344/3
Bhandari, Romesh 122/3, 123/3
Bhattal, Rajinder Kaul 125/1
Bhoetto, Benazir 206/2/3, 207/1/2/3/foto, 208/2/3, 20911, 481/1/2/3, 482/1/3, 484/1/foto
Bhoetto, Ghinva 481/foto
Bhoetto, Mumtaz Ali 208/1
Bhoetto, Murtaza 207/1/3, 208/2/3, 481/3
Bhumipol Adulyadej, Koning 210/3
Bicakcic, Edhem 76/1
Biden, Joseph R. 103/2
Bidermann, Maurice 9/2
Bie, Dick Clemens de 794/3, 797/2
Biedenkopf, Kurt 50611
Biesheuvel, Barend 785/1/foto
Biest, Alain van der 150/1, 498/2
Bifarini. Hidaleo 31712
ijlev veld-Schouten, A. 222/3
Bikinkita, Philippe 731/2
Biko, Steve 196/1/2, 52413
Bildt, Carl 6913, 77/2/3
Biloblotskyy, Mykola 70513
Birch, Bill 21313
Birendra, Koning 34413
Birjoekow, Wadim 44212
Birjoekow, Wladimir 440/1
Birkavs, Valdis 43311, 70213
Biron. Rodrigue 38213
Birtalan, Akos 238/1
Bishara, Ahmad 663/3
Bishop, Maurice 718/2
Bitaraf, Habibollah 658/3
Bitokotipou, Yaginim 36/3
Biuvakaloloma, Avolosi 75013
Biwott, Nicholas K. 19112
Biya, Paul 26013, 264/1, 463/3, 464/foto, 806/1/3/foto
Bizima Karaha, 589/3, 589/foto
Bizimane, Deogratias 19213
Bizimungu, Augustin 583/1
Bizimungu, Pasteur 38/foto, 19212, 264/1
Bladel, Leonie van 369/3
Blagojew, Wesselin 63511
Blair, Cherie 556/foto
Blair, Ewan 556/foto
Blair, Kathryn 556/foto
Blair, Nicholas 556/foto
Blair, Tony 16/1, 17/2, 554/1/3, 555/2/3, 556/1/2/foto, 55711, 55912, 562/3, 563/1/2/3, 753/3, 7551112, 78411
Blanco, Luis 726/1
Blanco Garrido, Miguel Angel 76913, 77013, 771/2
Bland, Tony 56012
Blattman Bauer, René 314/3
Blida, Barbara 235/1
Blokland, Hans 369/3
Blum, Norbert 79/foto, 503/2
Blunkett, David 555/3, 556/foto
Bobewa, Daniela 23011
Bode, Ridvan 36013
Boelgak, Wladimir 443/3, 44411
Boelgari, Walerioe 434/2
Boetow, Wladimir 44011
Boggiano Sánchez, Carlos 246/3
Boggio Cevallos, Guillermo 460/2
Bogomolow, Oleg 44011
Bogsch, Arpad 36/2
Bohra Amrit Kumar 344/3
Boignbeya, 729/2
Boissevain, Marianne 14111
Bojadzjiew, Petur 636/3
Bojang, Momdou 46313
Bojka, Oeladzimir 427/2
Bojko, Maksim 710/3
Bokassa, Jean-Bedel 321/1/foto
Bokowa, Irina 22413, 225/1/3
Bokowikow, Aleksandr 43913
Bolanos, Enrique 190/1/foto
Boldvai, Laszlo 56511
Bole, Filipe 750/2
Bolenge Mokesomo, 265/2
Bolger Jim 212/3, 213/1 2/3/foto
Boli. George 324/3 325 1/3, 326/1
Bolkestein, F 222 i, 323 i, 357 3. 610 1 foto. 62713, 628/1/2/3
Bolkiah, Prins Jefri 471/3
Bolkiah, Sultan Hassanai 471/2/foto
Bolsjakow, Aleksandr 44313
Bommai, S.R. 118/3, 41011
Bompressi, Ovidio 309/1
Bonew, Bogomil 230/1, 635/1, 63613
Bongo, Omar 256/foto, 729/3, 730/3, 731/1
Bongou, Arsène Tsaty 73112
Bonilla, Jamilet 19011
Bonino, Emma 16612, 267/1, 370/2, 58611, 759/2
Bonior, David 255/2
Boothroyd, Betty 562/3
Boraine, Alex 195/3/foto
Borchert, Jochen 370/foto
Borges Duque, Manuel Diamantino 394/1
Borgognon, Juan 32011
Boroianu, Radu 23811
Borsellino, Paolo 30612
Bose, Isimeli 750/2
Boseto, Leslie 75112
Bosic, Boro 7513, 499/3, 50011
Bossi, Umberto 310/1, 36913
Bostwick, Janet G. 38113
Bosworth, Stephen 125/1/2, 82212
Bota, Livioe 70013, 70013
Botella, Ana 770/foto
Botha, P.W. 1951112, 525/1
Botmeh, Jawad 19913
Botnaroe, Todor 43412
Botsjkarjow, Joeri 70413, 704/3
Boucar, Maï Manga 19212
Boucetta, Ali 10613
Bouchard, Lucien 2213, 23/1, 382/3, 383/1, 64013, 641/2
Boudiaf, Mohammed 108/1, 803/1
Boudria, Don 2212, 642/2
Boughaba, Rabeh 804/3
Boukoubi, Faustin 324/1
Boukpessi, Payadowa 36/3
Boulekone, Vincent 67/1/2
Boulle, Jean-Raymond 584/3/foto
Bouman, Salomon 66211
Bounekraf. Abdelkader 80111
Bourassa, Robert 23/1
Bourlet, Michel 15312, 155/1/3
Bourne, Peter 38912
Bouterse, Desi 627/1, 79411, 79513, 796/2/3, 797/1/2/3, 798/1
Bouterse, Dino 794/2
Bouterse, Peggy 794/2
Boutriau, Dominique 591/1
Boutros Ghali, Boutros 215/1/2/3, 270/2, 327/3, 328/1, 349/foto, 52713, 52811, 81112
Boutros Ghali, Youssef 733/2
Bowles, Erskine 104/3, 105/3, 57513, 57911
Boyd. Aquilino E. 726/1
Boygues, Martin 378/2, 37812
Boyle, Jean 22/2/3/foto
Bozjelko, Oleg 160/2
Bozjkow, Aleksandur 230/1. 636/3. 637/1
Bradescu, Ion 23611
Bradford, Max 21411
Bradley, Pat 563/2
Brady, Sean 305/1
Braga, Enrique 320/3
Bragança Neto, Raul 262/3, 263/1
Brahimi, Lakhdar 327/3, 328/1
Brahiti, Ali 801/1
Brajkovic, Mijo 71/1
Bramble, Austin 319/2

Brandâo, André Luis 39411
Brandao, Carlos Pinho 80512
Brande, Liam van den 153/3
Brande, Luc van den 146/2/3, 148/2/3
Brandori, Victor 65513
Brandt, David 72413, 724/3, 725/1/2, 725/1/2
Branscum Jr.. Herbv 29/3. 3011
Brar, H S 12511
Brazauskas, Algirdas 171/1/2. 43411 689/3. 690/foto, 753/1/foto
Brichet, Elisabeth 15313, 154/3
Bridgewater, Carl 301/1
Brincat. Leo 767: 1
Briones Davila, Juan 246/foto, 247/1, 45913
Brittan, Sir Leon 49/2, 388/2/3
Broek. Hans van den 238/3, 29713. 29811. 756/foto, 75811
Brokaj, Sabit 63212, 633/foto, 634/1, 634/2
Bromwich, Michael 647/1
Bronewitsj. Walentina 44011
Brou, Kouakou 34/1
Brouwer, H.J. 293/3
Brown. Gordon 55312, 555/3, 556/foto, 557/2, 558/1
Brown, Jesse 105/1, 575/3
Brown, Nick 556/1/foto
Brom-n, Stephen 560/2
Brou-n Simpson. Nicole 645/3, 646/1
Brownback, Sam 10312
Browner, Carol M. 10511, 57611
Bruel, Patrick 375/foto
Brundtland, Gro Harlem 43611, 61513
Brunings, Ernie Adolf 797/1
Brunswijk, Ronnie 79411, 796/1
Bruton, John 163/foto, 562/3. 56312, 56513, 566/2/foto, 56711
Bryant, Martin 422/3
Bucak, Sedat 31313
Bucaram Ortiz, Abdalá 3151213, 316/1/2/3, 31713, 31811, 643/1/2/3/foto
Buchacz, Jacek 234/3
Buckley, Rechter 1811
Bucknor, Kofi 73611
Budd, Alan 558/1
Buddingh, Hans 60211
Bue, Samson 6712, 75113
Buffet, Marie-George 695/1/foto
Bufi, Ylli 63213
Buha, Aleksa 6913, 7011, 75/3
Buiter, Willem 55811
Bukman, Piet 221/1, 357/1/2/3/foto, 35811
Bulatovic, Momir 85/3. 86/1. 511/1. 51312
Bulatovic, Pavle 51312
Bull, Bernt 349/foto
Bundy, McGeorge 31/3
Bura Palunyo, 58511
Burelli Rivas, Miguel Angel 57312
Burgelin, Jean-François 9/3
Burke, Ray 567/1
Burmeister, James N. 64612
Burns, Nicholas 14013, 19812, 277/1, 51112, 823/1
Burton, Dan 58211
Burton, Mary 195/foto
Buruiana, Florin 23811
Busaidi, Ali bin Hamud bin Ali al- 273/2
Busaidi, Sayid Badr bin Saud Hareb al- 273/2
Bush, George 65011
Busquin, Philippe 148/1, 49813, 499/1
Bustamente, Alexander 71713
Buta Lutokuta, Gilberto 39412
Butheiezi, Chief Mangosuthu 19413, 197/2/3, 525/1
Butler, Lillian 575/3
Butler, Richard 52811
Butler, Robin 556/foto
Buurmeijer, J.F. 219/2
Buwayz, Faris 4711, 20111, 46811
Buyoya, Pierre 258/1, 264/1, 461/2/3, 462/3/foto
Buyse, Axel 264/1
Buzlevski, Dimitar 517/2
Byrne, Peter 428/2/3, 69113

C

Cabascango, José Maria 31513
Cabezas, José Luis 379/2/3/foto, 781/3/foto, 782/3, 78311
Cabrales Martinez, Orlando 95/1
Cabrera, Jaime 95/1
Cagan, Nami 77711
Caillaux, Gustavo 246/3
Caldera Rodriguez, Rafael 573/1/2/3
Calderón Hinojosa, Felice 189/1
Caldcrón Sol, Armando 45213, 453/foto
Calle. Humberto de la 95/2/foto, 9713
Calor, Ronnie 795/2
Calvo, Guillermo 93/3
Camacho Solis, Manuel 45413
Camargo Muralles, Sergio 717/2
Camdessus, ,Michel 184/foto, 227/1, 290/2, 44513, 446/foto, 545/1, 60111. 781/2
Camilión, Oscar 92/2
Camp, Roger van 15011
Campeanu, Radu 237/1
Campos, Rueben 715/3
Campos, Wilson 45012
Canale Novella. Liliana 24711
Cándido Diaz, Carlos 9413
Cani, Shkelqim 634/1
Canneel. Alain 152/1
Cao Li-teh, 136/1
Cao Shou-po. 13513
Cao Sy Khiem. 21211
Caplikas, Algis 171/3
Caraman, Mihail 37612
Caramitru. Ion 238/1
Cardenal, Jesús 771/3
Cardenas Cormenter. Antonio Luis 573/2
Cárdenas Solórzano, Cauhtémoc 45413
Cardoso, Fernando Henrique 181/1, 243/3, 244/1/2, 246/1, 450/2/3, 451/1/2/3, 452/1, 787/2/3, 788/1/2/3, 789/1, 790/2/3
Cardozo, Hilarion 573/2
Carey. Ron 23113
Carignon, Alain 9/1/2
Carlin, Silvy 15313
Carlo. Francesco di 30812
Carlot, Louis 75113
Carlot Korman, Maxime 6613
Carmo Ferreira de Matos, Eduardo 263/1
Carnahan. Mel 10313
Caro Figueroa, Armando 781/3
Caroline. Prinses 767/foto
Carpenter, Susan 578/foto
Carper, Thomas R 103/3
Carrera Danilo 317/2
Carrillo Fuentes, Amado 45513, 456/1, 719/2
Carter, Grady 3013
Carter, Jimmy 38912
Caruana, Peter 773/3
Casaer, Dylan 49311
Casamayor, Joel 99/2
Casas Gonzalez, Antonio 57313
Casas Regueiro. Senén 9813
Casian, Ion 43412
Cassoulides. Yiannakis 298/2
Castellino, Domenico 15011
Castillo, Herberto 455/1
Castillo Meza, Tomás 246/foto, 24711
Castro, Celio de 24313
Castro Ruz, Fidel 100/1/2/foto, 18113, 349/1, 38713, 38811, 3891113
Castro Ruz, Raul 38811
Castro Van Dunem Loy, Pedro de 39411
Catli, Abdullah 31313
Caushi, Myeteza 63313
Cavallo, Domingo 9212, 9313, 9412, 38011, 781/3, 782/3, 783/2
Cavanaugh, Carey 298/2/3
Cavaubati. Viliame 750/2
Cayetano, Joseph 71513
Ceausescu, Nicu 23613
Ceesay-, Ebrima 463/3
Ceesay-Sabally, Awa 46313
Ceka, Neritan 363/foto, 63212, 63312
Cela, Belul 363/3
Celebi, Isin 77711
Celmins, Juris 433/1, 70213
Cem, Ismail 777/1
Cengic, Hasan 7613, 77/1
Centeno, Julio 190/2
Cepanis, Alfreds 170/1
Cerpa Cartolini, Néstor 248/2, 24911, 457/3, 458/2/3, 459/foto, 46011
Cesnak, Carol 23813
Cevers, Ziedonis 17011, 70213
Chabert, Jos 146/1
Chakomboka, Chama 113/1
Chala, Marcial da 39313
Chalabi, Ahmed 527/2
Chalafow, Rafig Rasoel 688/2
Chalandon, Albin 9/3
Chammari, Khemais 33011
Chamorro, Pedro Joaquin 190/1
Chamoun, Dany 470/2
Chamoun, Dory 47012, 81611
Chan, Anson 55/1. 343/1
Chan, David 6313
Chan, Sir Julius 21413, 488/3/foto, 489/1/2/3, 490/1/2, 833/1/2/3, 835/1
Chand, Lokendra Bahadur 344/3/foto
Chandtia, Win 408/1
Chandrasw-ami, (Nemi Chain Jain) 12011
Chandraswami, (Neini Chand Jain) 11912
Chang, Kevin 25013
Chang Hsiao-yen, John 13513, 14012
Chang Jin Ho, 130/3
Chang King-yu. 136.1, 138/2
Chang Po-ya. 13611
Chaovalit Yongchaiyut, 210/2/3/foto, 211/1, 54513, 546/2/3, 54711, 67911
Chapa Bezanilla, Pablo 720/1
Chapman, Ben 300/foto
Chapman, Guillermo 72611
Chareh, Farouk el- 4711
Charest, Jean 38311, 641/2/foto, 64211
Charette, Hervé de 45/1, 46/3, 4811, 142/2/foto, 16113, 27912, 46513, 51212
Charlap, Anatol 427/1
Charles, Prins 1713
Chatchai la-Sakui, 211/1
Chatichai Choonhaven, 210/3/foto, 21111, 54711
Chatral Rinpoche, 538/2
Chatsjatrian, Norajar 15812, 687/1
Chaudhari, Mahesh 34413
Chávez Peñaherrera, Demetrio 247/1/2
Chea Sambath, 739/
Chee Soon Juan, 34512
Cheek, John 18212
Chehayeb, Akram 20111
Chemjong, Rakam 344/3
Chen Jian, 820/foto
Chen Keng-chin, 13611
Chen Tsang-hung, 137/foto
Chen Xitong, 27613
Chen Ziming, 277/3
Cheng, Andre 343/foto
Cherif, Chako 19212
Cherif. Mourad 65211
Cheung, Anthony 54213
Cheung Kin Por, 342/foto
Chevènement, Jean-Pierre 69413, 697/3
Chi, Raymond 34111
Chi Haotian, 535/1
Chiam See Tong, 345/1
Chiang Chi-pih, 136/3
Chiang Chun-ling, 13513
Chiang Peng-chien, 13613
Chiang Ping-kun, 13513, 13611
Chibana, Shoichi 57/3, 675/2
Chidambaram, P. 118/2, 12012, 407/2, 408/3, 409/3, 410/
Chiduo, Aaron 263/3
Chien Fu, Frederick 135/3, 13612
Chien Hsi-chieh, 136/foto
Chikaoka. Riichiro 28312
Chiluba, Frederick 112/2/3, 113/1/2, 264/1, 39412, 814/2/3/foto, 815/1/2
Chim Pui-Chung, 5312
Chin Hsiao-yi, 13611
Chin Yom, 13212, 419/3
Chinchilla, Laura 38712
Chingchai Mongkhontham. 21111
Chintala, Peter–11312
Chirac. Jacaues 913, 10/1/3. 11/2/3, 14/3, 48/1/2, 76/1, 8912, 96/2, 16211, 163/1/foto, 16712, 256/2/foto, 29313, 30513, 35211, 371/1, 372/1, 37312, 375/3, 377/2/3, 53311, 540/3, 541/1/foto, 60413, 60912, 611/3, 61213, 692/3, 6931113, 694111213, 697111213, 700/1, 728/1/2/3, 73011, 75313, 756/foto
Chiroma, Mohammed 35/3
Chisala, Josiah 11312
Chissano, Joaquim 11013
Chitan, Walcrioc 43412
Chiu, Paul 13513
Chiu Mao-ying, 13611
Chiuzbaian. Iosif Gavril 23611
Chlystoen, Wiktor 44411, 7091112
Chmelnow, Igor 70712
Cho Aung Than, 67913
Cho Chong Chi, 82911
Cho Hae Nyoung, 41913, 829/1
Cho Myong Nok, 41411
Cho Myong Rok, 82311

Chodirew, Gennadi 71412
Choe Gyongrin, 824/foto
Choe Kwang, 414/1/2, 829/1
Choedoberdijew, Mahmoed 746/1/2/3/foto
Choi Sang Yup, 41913
Choi Sung Chan. 125 2
Choi Won Suk, 130/3
Chokala, Patrick 263/2
Chon Pong Kun, 829/1
Chongwe, Roger 81412
Choo Kyung Suk. 132/2
Choo Lei U. 678 3
Chorisjko, Anatoli 437/1, 436/2
Chou-, Paul 54/2
Chowdry, Matia 33912
Chowdury, Samar 411/2
Chowdury, Syeda Sajeda 339/2
Chrapanow, Wiktor 743/1
Chrétien. Jean 22/2. 23/1. 315/foto. 382/3. 383 1/2/foto. 640/3, 641/1 2/3/foto
Christern, Max 406/3, 544 3
Christopher, Rupert 794 1
Christopher, Warren 33/2, 45/3, 7113, 77/2, 85/3. 10413, 140/3, 253/3, 277/1, 278/2/3, 331/3
Christow, Rumen 23011
Chu, James 13611
Chuan Leekpai, 210/2, 211/1
Chuang Ming-yao, 64/1
Chuchip Hansawat, 211/1
Chun Doo Hwan, 130111213,8261213, 82813
Chung Bo Kun, 82711
Chung Jae Chull, 418/1
Chung Jong Taeck, 419/3
Chung Kwang Son, 128/3
Chung Tai Soo, 417/3, 418/1/2, 82613, 827/1
Chyung Dai Chul, 82911
Ciampi, Carlo Azeglio 16413, 491/foto
Cicovic, Mladen 7513
Cifuentes Mendoza, Héctor 716/2
Ciller, Tansu 29812, 311/2, 312/1, 313/2/3, 396/3, 425/1, 60012, 773/3/foto, 775/2/3, 776/2/3, 780/1
Cimoszewicz, Wlodzimierz 23413, 568/1, 569/1/2
Cinoruk, Husamettin 776/2, 777/foto
Ciobanoe. Ceslaw 434/2
Ciobanoe, Gennadi 434/2
Cioeboek, Ion 434/2
Ciorbea, Victor 237/3/foto, 238/1/2
Cipriani, Juan Luis 457/1, 458/foto
Cisse, Amadou Boubacar 395/2
Cisse, Boubacar 19212
Cisse, Daour 812/3
Cisse, Saliou 260/2
Citaristi, Severino 307/1
Ciumara, Mircea 238/1
Claes, Willy 493/2
Clark, David 555/3, 556/foto
Clark. Helen 212/3. 213/1/foto
Clark, Wesley 352/3, 353/1
Clarke. Kenneth 16/2, 18/3. 299/1/2, 300/2 491/foto, 554/1, 558/2/3, 55912, 755/foto
Claus, Prins 35813, 757/foto
Claver Zeng Ebome, Pierre 32411
Cleland, Max 103/2
Clement, Jan 148/2
Clerck, Stefaan de 154/3/foto, 155/1/2, 15711
Clinton, Chelsea 252/foto, 580/2
Clinton, Hillary 252/foto, 579/1/2
Clinton, William (Bill) Jefferson 2712, 28/1/3, 29/1/3, 30/1, 32/2/foto, 4413, 45/1/2/3/foto, 47/2, 49/1, 64/3, 71/1, 77/1, 98/1/3, 10013, 101/1/2/3, 102/1/3, 104/, 1051113, 14212, 143/2, 202/1, 20413, 211/1/foto, 251/3, 252/1/2/3/foto, 253/2/3/foto, 254/1/foto, 275/3/foto, 2781112, 310/3, 33012, 334/3, 352/1/2/3/foto, 380/3, 383/2, 388/1, 40012, 404/1/2, 413/1, 456/1/2/3, 491/3, 518/1/2/3/foto, 519/2, 520/foto, 532/3, 534/2, 540/2, 541/1, 543/2/foto, 550/1/foto, 551/1, 570/2, 571/2, 575/1/2/foto, 576/2/3, 577/2/3, 578/1/2/3, 579/1/2, 580/1/2/3, 581/1/3, 592/1, 594/2, 604/2, 612/3, 613/3, 614/3, 657/3, 658/1, 676/3, 677/1, 679/1, 723/2/3, 734/3, 753/3, 754/1/2/foto, 759/3. 784/2. 791/2/foto
Cochran, Johnnie 64712
Cochran, Thad 10312
Coderch Planas, José 10012
Coe, Terry 83213
Coelho, Nilo 79013
Coëme, Guy 498/3
Coetsee, Hendrik J. 521/foto, 522/1
Cofferati, Sergio 310/1
Cohen, Susan 32/foto
Cohen, William S. 105/1, 253/3/foto, 400/2, 404/2, 57513, 576/1, 577/1/2, 582/3, 648/3, 675/2, 821/2
Cokrevski, Tomislav 517/1
Cole James 255 2
Colic, Pero 76/2
Collenette, David 22/2/3, 64213
Collignon, Robert 148/2, 149/1/2
Collins, Susan 10312
Collor de Mello, Fernando 790/1
Collymore, Clinton 393 1
Colomberg, Dominique 635/3
Compaore. Blaise 256/foto, 463/1
Conde, Luiz Paulo 243/3
Conde, Mario 771/2
Connerotte, Jean-Marc 153/2/foto, 155/1/3, 156/1. 686/2
Connor, Joseph 423/3
Constantinescu. Emil 237/1.2/foto. 238 1/2. 753/foto
Conte, Lansana 260/1
Conteh, Hasan 111/1
Contemplacion, Flor 667/1
Cook, Robin 555/3, 556/foto, 557/3, 725/1, 725/1, 735/2, 774/1
Cools, André 150/1/foto, 498/2
Copani, Adem 363/3, 634/1
Copeland, Eddie 303/2
Coppieters, Maurits 152/2/3
Copps, Sheila 642/2
Corach, Carlos 94/2, 781/3
Corbett, Michael 196/2
Corell, Hans 423/3
Corozzo, Nicholas 'Littel Nick' 251/3
Correa, Marie-Louise 812/3
Correia, Carlos 805/1/2/3
Correia Silva, José Ulysses 650/3
Cortés, Ana Maria 640/2
Cosma, Miron 238/1
Costa, Manuel Saturnino da 805/1
Costa, Paolo 307/2
Costa Neto, Antonio Pitra 394/1
Costello. Peter 748/2/3
Coto, Douglas Loria 38712
Cotti, Flavio 243/1/2
Cova, Errol 2512
Covas, Mário 790/3
Cowan, Brian 567/1
Craig, Larry E. 103/2
Craxi, Bettino 30613
Creech, Wyatt 214/1
Crespo, Jorge 640/2
Crivelli, Carlo 308/2
Croes, A.G. 2611, 791/3
Croes, Glenbert Francois 786/2/3, 787/1
Croo, Herman de 155/3
Crouch, William 7811
Crvenovski. Branko 87/foto. 51711
Csiha, Judit 564/2
Cuadra, Jaime 190/1
Cucalon, Francisco 644/1
Cuesta Abril, Jesús Agustín 76911
Cuevas, José Maria 772/foto
Cui Tiankai, 278/3
Culi, Leonard 632/3
Cullen, Lord 17/1/2
Cunha, Nelson 246/2
Cunningham, Jack 555/3, 556/foto
Cuomo, Andrew M. 10512, 575/3, 57611
Curl, Robert 14113
Curo, Vinko 73/1
Cusani, Sergio 306/3
Custodio, Ramón 318/2
Czyzewski, E. 21913, 2201113, 221/1

D

Daddah, Ahmed Ould 110/2
Dade, Arta 632/3
Dadzie, Elome Kouami 3613
Daems, Rik 146/2/3
Daer, Rodolfo 9313
Dafei, Abdullah Hussain al- 530/2
Dagli, Halit 775/2
Dah, Mohamed Lemine Salem Ould 110/2
Dahl, Harry 50412
Dahlan, Mohammed 335/3
Dahmane, Mohammed Mahmoud Ould 110/2, 32612
Dalai Lama, 347/3/foto, 53812
Dalen, T van 786: 1
Daley, William M. 10512, 575/3, 576/1
Dalgaljow. Wasil 427/1
Dallaire, Romeo 1511213, 493/3
Dallul. Muhsin 20111
Daly. Cahal 305 1
Damasjkewitsj, Mikalaj 427/2
Dang Vu Chu, 212/1
Dansokho, Amath 812/3
Dao Xuan Xe, 548/foto
Daouel. Aroli 192/2
Daqamsa, Ahmed al- 401 i.531 3
Dar, Abdul Majid 411/1
Dar, Mohammad Maqbool 41011
Dar, Mohammed Ishaq 482/3
Darawshe, Abdul-Wahab 593/3
Darbinian, Armen 68711
Darboe, Ousainou 259/3, 26011
Dardenne, Sahine 153/1/2. 154/3, 155/3, 156/2, 682 2. 683/3. 686 1
Dargel, Wolga 427 1
Darling, Alistair 555 3. 556/toto
Daschle. Tom 104/3, 255/1
Dassault, Serge 149/3
Dastanka, Anatol 427/2
Dau, Joshua 32813
Dau Ngoc Xuan, 21211
Davalos, Carlos 317/2, 644/1
David, Commandant 185/3, 18611
Davidovic, Dragan 75/3
Davies, Ron 55513, 556/foto
Davies, Samuel Beccles 655/2
Davis, David 36812
Davis, Gilbert 577/3
Davis, Lanny 57911
Dam-alibi, Fu'ad al- 73312
Dawodu, Ganiyu 34/2
Dawydow, Oleg 443/3
De Valera, Sile 567/1
Dean. Howard 10313
DeBakey, Michael 175/1
Debré, Jean-Louis 10/3. 11/1, 142/foto
Debré, Michel 13/2
Déby, Idriss 33/1/foto, 256/foto, 329/2/3
Decibe. Susana 78113
Decker, Armand de 493/2
Deetman, Wim 357/1
Defourny, Thomas 68312
Degutiene, Irena 17113
Dehaene, Jean-Luc 145/2/3, 146/3, 148/2, 150/3, 15112, 156/3, 354/foto, 497/1, 498/3, 612/3, 681/3, 686/3, 696/1
Deina. Sow Mohamed 110/2
Dejemeppe, Benoit 681/1/2
Dejeu, Gavril 238/1
Delalic, Zejnil 50113
Delamere, John 21411
Delamuraz, Jean-Pascal 243/1
DeLay, Tom 255/1
Delclaux Zubiria, Cosmé 9011, 770/3
Delcroix, Leo 151/1, 49312
Delgado, Antonio Jorge 650/3
Delhez, Laetitia 153/1/2, 154/3, 155/3, 156/2, 68611
Delva, Jan baron 493/2
Demanet, Georges 154/2, 157/1
Demanet, Philippe 157/1
Demba. Sow Abou 110/3. 32612
Dembo, Antonio 394/3
Dementjewa. Natalja 71212
Demerdjian, Hagop Yarwan 201/1
Demirel, Suleyman 297/foto, 298/1/3, 312/1, 397/1, 600/3/foto, 68912, 775/1, 776/1/3, 777/1. 778/3, 780/2
Demissine, Michelle 695/1
Dempsey, Noel 56711
Demydenko. Arkadi 43813. 706/2
Denard, Bob 727/2
Deng Xiaoping, 276/2, 279/2/3, 414/1, 532/1/2/3, 533111213, 534/2/3, 535/1
Denijew. Adam-Sjamal 179/3
Denktash, Rauf 296/2/3, 297/1/3/foto, 298/1/3
Deo Bugera, 26412
Der'i, Aryeh 200/1/foto, 40113, 661/3
Derby, Fred 794/3. 79512, 798/1
Derewjanko, Boris 706/3
Derochette, Patrick 681/1, 68513, 686/3
Derouaz, Mohammed Aziz 80111
Derradji, Tayeb 802/2
Derycke, Erik 494/1
Desai, Nitin 423/3
Desai, Suresh 113/2, 814/3
Deschamps, Michel 12/foto

Detaille, Fernand 498'3
Detanamo, Vinson 348/2
Deuba, Sher Bahadur 3441112
Deutch, John 575/1/2
Devereaux, Earl 3811'3
Devesi, Sir Baddeley 75112
Devine, Andreu- 560/3
Devkota, Chabipra sad 344/1
Dewael, Patrick 682/1
Dewar, Donald 55513, 556/foto
Dewez, Luc 1511213
Dhaheri, Mohammed Nakhira al- 47111
Dhaliwal, Herb 642/3
Dhuka, Foto 36313
Diaby, Mamadou Maribatrou 465/1/2
Diaconescu, Ion 238/1
Diacou-, Doemitroe 43413
Diakostravrianos, Michael 153/2/3
Dialio, Abdourahinanc 260/1
Diallo, Mady 110/1
Diana, Prinses 17/3, 1811
Dianderas Ottone, Fernando 45913
Diaz de Viva, Gustavo 32012
Diaz Sotolongo, Carlos 9813
Dibona Koné, Marcel 34/1
Dickey, Everett 650/1
Dickson, Michael 2013
Diderot, Louis 596/foto
Dienel, Thomas 8211
Dieng, Ousmane Tanor 81213
Dinombe. Lazare 32411
Dijke, L. van 221/1
Dijkstal, Hans 785/3, 793/2
Dilba, Roberts 433/1, 702/2
Dillen, Karel 15213
Dimitrow, Spas 63711
Dimitrowa, Bistra 637/1
Dini, Lamberto 36812, 761/1, 766/3
Diof, Jacques 824/2
Diogo, Luisa 11111
Diomi Ndongala, Eugène 58511
Dion, Stephane 642/2
Diop, Assane 81213
Dioo. Boubakar 11/foto
Diop, Serigne 812/3
Diouf. Abdou 812/3, 81312
Diouf, Jacques 349/foto
Diouf, Magued 81213
Ditz, Johannes 23013
Djabella, Abdellah 106/foto
Djajic, Novislav 502/2
Djatsjenko, Tatjana 17612, 711/1/foto
Djerejian. Ed 47/3
Djindjic, Zoran 8511, 512/1/foto
Djoesejnow, Djoesembaj 20411, 74311
Djohar, Said Mohammed 72712
Djoussouf, Abbas 25911
Djozic, Abid 74/1
Djukanovic, Milo 5131112
Djwalapersad, Marijke 796/foto, 79711
Dlamini. Phetsile 11212
Dlamini, Sibusiso Barnabas 111/3, 112/1
Dmitrijewa, Tatjana 44411
Do Muoi, 212/2
30 Nguyen Phuong, 21211
30 Quang Trung, 212/1
30 Xuan Xe, 548/foto
Doan Khue, 21211
Dobozendi, Hugues 32112
Dobrew. Nikolaj 228/1/3/foto. 229/1/3
Dobson, Frank 555/2/3, 556/foto
Docters van Leeuwen, A.W.H. 797/2
Dodds, Nigel 303/2
Doebinin, Sergej 71011
Doebowik, Lew 427/2
Doedajew, Dzjochar 44811
Doega, Turkane 2613
Doelman-Pel, Ali 357/2/3
Doens. Mitchell 72611
Doerdynets, Wasyl 43712, 704/foto, 704/foto, 7051113, 70513, 70611
Doestbobojew, Firdaws 488/1
Doetko, Tamara 42712
Dogbe, Kokou Dake 36/3
Doherty, Peter 14113
Doi, Takako 60/1, 61/foto, 6213
Dok-van Week, Anneke van 4813
Dokuzovski, Kiro 51712
Dole, Bob 100/3, 101/1/3, 102/1/3, 10413
Dole, Robert 582/1
Dologuélé, Anicet Georges 32211
Domenici, Pete V. 103/2, 255/2
Dominguez, Jorge 9212, 781/3
Dominikovic, Zlatko 87/1
Donald, Michael 649/3
Dondoux, Jacques 695/1
Doornaert. Mia 728/2
Doorson, H. 795/3
Doran-Schoop. Beatriz Julieta 25/3
Doria Medina, Samuel 639/foto
Dorji, Rongthong Kuenly 471/2
Dorkenou, Euphrem 36/3
Dornelles, Francisco 24412
Dorrell, Stephen 558/2/3, 559/foto
Dorri-Najafabadi. Qorbanali 658/2/3
Dostam, Abdul Rashid 114/1/2/3/foto, 115/3, 116/3, 11711, 33713, 33811, 596/3, 597/1/2/3, 598/1
Doupamby Matoka, Marcel 32111
Douste-Blazy, Philippe 375/foto
Doutrèwe, Martine 15512, 499/2
Dowiyogo, Bernard 348/2
Downer, Alexander 489/1
Downey, Gordon 18/2. 553/1/2. 55811
Dragman, Robby Koesman 79712
Dragonja. Metod 51713
Dragulescu, Stefan Iosif 23811
Draskovic, Vuk 84/2, 510/2, 512/foto
Drnovsek, Janez 88/1/foto, 517/2/3, 565/2
Duceppe, Gilles 382/3. 641/2/foto
Duffey, Joseph D. 57611
Dugoin, Xavier 69913
Duhaime, Yves 38213
Duhalde, Eduardo 37913, 78212, 783/2
Duhalde, Hilda 782/foto, 78312
Duisenberg, W.F. 293111213, 294/1/3/foto, 2951112
Dulaimi, Mohammed Madhlum al- 270/3
Dumont. Ivy L. 38113
Duncan, Grace 31812
Dunem, Fernando José da Franca Van 39411
Dunem, Pedro José Van 39411
Dunne. Ben 567/1/2
Duong Khem, 738/1
DuPont. John 64513
Dupuch, Pierre V 381/3
Duque de Ospina, Olga 9511
Duque-Estrada, Estebán 19011
Durán, Juan Carlos 63811
Durbin, Richard J. 10312
Dusava, Gabriel 835/2, 835/3, 83513
Dutroux, Marc 15111, 153/1/2/3, 154111213, 1551213, 156/1/2, 499/2, 68113, 68213, 683/1/2, 685/3. 686/1/2/3/foto
Dutton, Bryan 5411
Duvalier. Jean-Claude 184/1
Duvaz, Bogdan Niculescu 23811
Dzjafarow, Mirgasan 42612
Dzjamtsjoek, Mikaiaj 42712
Dzjarimow, Aslan 440/1
Dzjelepowa, Lena 23011

E

Eagleton, Arthur 642/2/foto
East, Paul 21411
Eboua, Samuel 80613
Ebtekar, Massoumeh 659/1/foto
Ecevit, Bulent 77512, 777/1/foto
Echeverri Mejia, Gilberto 38313
Echeverria, Pedor Luis 57313
Eckhard, Fred 42313
Edlinger, Rudolf 2321213, 755/foto
Edzoa, Titus 46313, 806/2/3
Eerdekens, Claude 14612, 68211
Egal, Mohamed Ibrahim 39612
Egana, Fernando 57312
Egilio, Joseph 49012
Ehueny Tanny, Joseph 3411
Eijsvoogel, Juurd 251/1, 576/2
Einem, Caspar 23112, 232/3
Eisele, Manfred 423/3
Eitan, Michael 66312
Eizenstat, Stuart 99/1, 388/2
Ekeus, Rolf 272/1/foto, 528/1
Elba Bonfim, Acácio 26311
Elder. Jack 21411
Elia, Dafo 3613
Elias, Cassius 57212
Elizabeth II, Koningin 320/3, 56011
Ellawela, Nalanda 485/1
Eltsjibej, Aboelfez 68811
Eluki Mongo Aundu, 26511
Ely, Cheikh Ould 110/3
Eman, Jan Hendrik Rlbert (Henny) 78413. 785/1/foto, 786/2/3, 78711, 79212
Ernbel, Philemon 490/2, 835/2
Emerson, Jo Ann 1021112, 10212
Emmanuel, Marcus Vinicius 24612
Emmanuelli, Henri 912, 69912
Emsis, Indulis 43311
Emsis, Valerioe 703/3
Engel, Hans 43011
English, Bill 214/1
Enkbsaikhan, Mendsaikhan 47913, 480/1
Ensour, Abdullah 53013
Enthoven, M. 75713
Enuma, Walter 489/3
Enzi. Michael 10312
Epee Gambwa, 265/2
Eran. Oden 661/3/foto
Erbakan. Necmettin 297/foto. 310/2/foto, 3111113, 312/1/2/foto, 31311, 31411, 396/3, 600/2/3/foto, 774/2/3, 7751113, 776/1/2, 777/foto, 778/2
Erdemovic, Drazen 7712, 502/1
Erez, Yalim 775/2, 77711
Ergul. Sabri 778/foto
Eriksson, Herman 449/2
Erkaya, Guven 775/foto
Erlington, Hubert 715/3
Ershad, Hussain Mohammad 339/3, 664/3
Ershad, Qeyamuddin 11313
Ersheid, Nathir 531/1
Ersumer, Cumhur 77711
Erundina, Luiza 24313, 79012
Ervine, David 20/1, 21/foto
Escobar, Carlos Venecio 717/3
Escobar, Javier 64012
Escovar Salom, Ramon 573/3
España Smith, Raul 314/3
Espen, Jean-Claude van 151/2
Espinoza, Marco Tulio 717/2
Esquerra Portocarrero, Juan Carlos 9613, 38313
Esquivel, Manuel 715/2/3
Essine, Joeri 765/3
Essy, Amara 21513, 65612
Estrada, Joseph 66611
Etsou, Frederic 590/1
Etty, W. 22013, 22113
Etxebeste, Eugenio 77111
Evert, Miltiades 509/3, 51011
Eyadema, Gnassingbe 361213, 464/foto, 587/2
Ezechiels, Otto 79611

F

Faber, Gerrit 793/2/3
Fabius, Laurent 696/foto
Facetti, Carlos 32012
Fadejew, Waleri 16012
Fahd ibn Abdul Aziz, Koning 268/2, 402/3, 404/3, 40413, 660/1/foto, 734//3, 734//3, 73513, 774/3
Fail, Fianna 16713
Faisal, Saud al- 732/foto, 73512
Fakhuri, Shawqi 20111
Falae, Olu 32711
Falcone, Giovanni 76611
Fallahiyan, Ali 398/2/foto, 65812, 66013
Fallahiyan, Hojatolislam 49/2
Fan, Rita 34013, 341/foto, 54213
Farah, Moumin Bahdon 259/2
Fardoetdinow, Igor 44011
Faremo, Grete 43513
Farhadi, Mohammad 658/3
Farhan, Hamad al- 53112
Farnleitner, Johann 230/3, 232/3
Farrakhan, Louis 31/3, 261/foto, 26211
Farrand, Robert W. 500/2
Fase, W. 22211
Fasjenko, Wladimir 69212
Fasslabend. Werner 23213
Fathy, Moosa 34313
Fatihi, Sivan 401/foto
Fatima Monteiro Jardim, Maria de 394/
Fattush, Nicholas 20111
Faustin, Nteziryayo 19213
Faye, Mamadou 81213
Fayed, Mohammed al- 1812, 55312
Fazekas, Szabolcs 564/2
Fazel, Mohammad 11511
Fedotow, Michail 442/1
Feinstein, Diane 581/2

Feissel, Gustav 296/2
Felipe, Kroonprins 770/1
Féret, Daniel 152/2
Fernandes, Carlos Antonio 394/1
Fernandes Ulpio Napoleao 650/3
Fernández, Atilio R. 320/2
Fernández, Leonel 181/3, 715/3/foto
Fernández, Roque 92/2/3, 93/3, 94/1, 95/1, 781/3. 379/1
Fernández, Salvador 715/3
Fernández Mei ide Graciela 783 1 2 foto
Fernandez Pupo, José 99/2
Ferreira, Daniel 805/2
Ferrero-Waldner, Benita 232/3
Ferrieux-Patterson, Marie-Noelle 66'3, 751/2
Fidèle Magnaga, Martin 324/1
Figueres, José Maria 387/2/foto
Figueroa, Salvador 71712
Fihri, Taieb el Fassi 652/2
Fijnaut, Cyrille 682 1
Filali, Abdellatif 266/foto, 652 1 foto. 811/3
Filip, Prins 148/2
Filipow, Iwan 230/1
Filipow, Ljubomir 637/3
Filippenko, Aleksandr 440/1
Fin, Qassem Abu 531/1
Finé, Eric 493/1
Fini, Gianfranco 307/2, 308/1
Fink, Yosef 4112
Fino, Bashkim 36313, 365/2/3/foto, 366/1/3, 367/1. 629/3. 630/1/2. 63212
Fisango, John 65/3
Fischler, Franz 16/2, 166/foto. 370/2. 758/2
Fiszmann, Jakub 83/2
Fiti, Taki 516/3, 51711
Fivaz, George 524/2
Fjodarew, Rygor 427/2
Fjodorow, Boris 176/1
Flahaut, André 155/1
Flanagan, Ronnie 2012
Fles, O. 223/3/foto, 224/1
Fletcher, Raphael 31812
Flinn, Kelly 577/2, 582/3
Flood, Sarah 572/2
Flores Troncoso, Marco Antonio 644/1
Florival, Jacques 183/3
Foccart, Jacques 378/3, 378/3
Fofane, Ibrahima Kassory 26011
Fonarjewa, Natalja 712/2
Ford, Wendell 255/1
Foresti, Paolo 36312
Forlani, Luciano 366/2, 633/foto
Forné Molné, Marc 499/3
Forsyth, Elizabeth 301/2
Forsyth, Michael 17/2, 555/1
Fortow, Wladimir 443/3, 444/1
Foster, Vincent 579/1
Foulkes, 725/2, 725/2, 72411/2
Fox, Liam 485/3
Fox, Marcus 555/1
Fradkow, Michajl 444/1, 445/2
Franck. Christian 148/1
Franco, Gustavo 788/2
Franco, Itamar 79012
Franco, Mario de 19011
Franglé, Soleiman 201/1
Frantsjoek, Anatolii 438/3, 706/2
François. Walter 572/2
Fraser, Malcolm 482/1
Frechette, Myles 97/3, 98/1, 383/3, 385/1
Freeh, Louis 253/1, 403/3, 582/1
Freeman. Roger 555/1
Frei, Roger 14/1
Frei Ruiz-Tagle, Eduardo 18112, 249/3, 314/3, 315/foto, 380/1
Frenkel, Jacob 662/2
Fria, Ahmed 330/1
Frick, Mario 433/2/3
Friedman, Noam 330/2
Frisa, Daniel 102/2
Frognier, André-Paul 148/1
Froidmont, Libert 149/1
Froiland, Ranveig 435'3
Frommelt, Heinz 433/3
Frowick, Robert 69/1, 7113, 72/1, 74/3/foto, 75/1
Fru Ndi, John 464/1
Frunda, Gyorgy 23711
Fu Quanyou, 540/3
Fujikura, Nobutaka 670/1
Fujimori, Alberto Keinya 181/3, 246/3, 247/1/2, 248/1/2/3, 249/1/2/foto, 457/3, 458/1/3/foto, 459/1/2/3/foto, 460/1/3, 461/1, 715/foto
Fujimori, Pedro 248/3, 457/3
Fujimoto, Takao 28312
Fujinami. Takao 672/2
Fujita, Osamu 670/1
Fuller. Albert 18/1
Funar, Gheorghe 237/1
Furayi, Ilyas 596/1
Furre, Berge 43513
Fuwa, Tetsuzo 61/foto

G

Gaber, Slavko 517/3
Gachokidze, Goeram 700/2, 700/2
Gadgil, Vithal 407/2
Gado, Seïni Ali 192/2
Gagliano. Alfonso 642, 2
Gagoelia, Gennadi 432 1
Gaiger, Julio 789/3
Gailani, Pir Sayed Ahmed 598/2
Gajsjcnali, Wiktar 427'3
Galarza Zavala, Jaime 31512
Galdikas, Juozas 171/3
Gallois, Louis 9/3
Galtieri, Leopoldo 380/2/3
Gama, Jaime 652/3
Gamazjan, Galoest 158/2
Gambarow, Miri 68812
Gamsachoerdia, Zwiad 431/3
Ganao, Charles David 322/3, 72913, 730/3. 731/2
Ganbold, G. 479/3
Ganchegiz, José Maria 771/1
Gandhi. Indira 117/3
Gangotena, Arturo 317/2
Ganic, Ejup 70/2/3/foto, 71/3, 500/1
Gantar, Pavle 517/3
Gantsjar, Wiktar 159/1
Gantsjarenka, Oeladzimir 427/1
Gantsjew, Georgi 225/1/foto
Ganzouri, Kamal Ahmed 198/3, 467/2, 733/1
Ganzuri, Kamal Ahmed 600/foto
Gao Ching-yen, 139/2
Gaoh, Rabi Daddy 192/2
Garang, John 327/3, 328/1/2/3, 329/1
Garba, Chris 36/1
Garbey, Ramón 99/2
Garcia, Arthur 55/1
García. Carlos 716/2
Garcia, Russell 715/3
Garcia, Simon 57312
García, Siro 76812
Garcia Abrego, Juan 189/3, 456/2, 45713
Garcia Damborenea, Ricardo 91/3
Garcia González, César Augusto 183/2
Garcia Perez, Alan 248/1
Garcia-Peña, Rodrigo Pardo 9511
Garde, Jörgen 429/3
Garkoen, Oeladzimir 427/1
Garlawulo, Francis 325/1
Garoudy, Roger 10/1/2
Garreton. Roberto 585/3, 586/1, 591/3
Garrod, Sir Martin 71/foto
Garzón. Baltasar 94/3. 380/2. 768/1
Gaspari, Mitja 517/3
Gatanazi, Egide 192/3
Gaudin, Jean-Claude 14/1, 376/1
Gautam, Bam Dev 344/3
Gauthier, Michel 382/3
Gaviria Trujillo, César 181/3
Gavrilescu, Dinu 238/1
Gawrijski, Swetoslaw 230/1, 637/3
Gayoom. Maumoun Abdul 343/3
Gayssot, Jean-Claude 695/1
Gaztulemendi Gil, Salvador 771/2
Gbezera-Bria, Michel 322/1, 726/3, 727/2
Gbujama, Shirley 111/2
Geagea, Samir 469/1/2, 47012
Gehrer, Elisabeth 232/3
Geijsbregts, Nathalie 153/3
Gelbard, Robert 97/3, 385/1, 516/foto
Gemici, Hasan 777/1
Gendt, Rik de 591/2
Genia, Kilroy 490/2, 83511
Genjatoelin, Ram-i1 44011
George, Calixte 57212
George Yeo, 345/3
Georgijevski, Ljupco 517/1
Gephardt, Richard 254/3, 25512,521/2, 581/2
Gérard, Jean-Pierre 372/3
Gerasimaw, Waljantsin 427/1
Gerxhalliu, Fitim 360/1
Getawangan, Vassal 348/2
Geurtsen, A. 220/3, 221/3
Ghafourzai Abdorrahim 113/3, 599/foto. 600/1
Ghafur Abd al-Ghani Abd al 269 1
Ghaith, Saeed Khalfan al- 471/1
Ghanem, Farag Said Ben 530/2
Ghang Wun Tae, 419/2/3
Ghanim, Abdullah Abmad 530/2
Ghaus, Mullah Mohammed 115 1 foto, 597 3
Ghenda, Raphael 584/2, 588/3
Gheziel, Bennabbès 802/2
Ghiyasoddin, 115/1
Ghlamallah, Boudellah 801/1
Ghose, Arundhati 142/3, 143/foto
Ghosh, Runu 121/1/foto
Giansily, Jean-Antoine 14/2
Gibson, Brian 422'1
Gichki, Amanullah Khan 208
Giheno. John 833 2 3
Gil-Robles Gil-Delgado, José Maria 369/1/foto, 375/3
Gilford, Frank 735/2/3
Gilford, Yvonne 735/1/2
Gilheno, John 490/1/2
Gillani, Syed Yousaf Raza 481/1
Gilman, Benjamin A. 255/2
Gimit-Woerdings, Irma 797/3
Gingrich, Newt 29/1, 102/2/3, 104/2, 250/2, 254/2/foto, 255/1/2, 518/foto, 519/3, 582/1/2
Giniiatoellin. Rim 20612
Ginwale, Frene 522/1
Giora, Derek 34812
Giorgadze, Igor 431/3
Giraud, André 699/3
Giscard d'Estaing, Valéry 13/2, 372/3, 640/3
Giusti, Carlos 458/3
Gjinushi, Skender 363/foto, 630/foto
Glazjew, Sergej 444/2
Glemp, Jozef 233/2
Glickman, Dan 105/2
Gligic, Vojislav 75/3
Gobardhan, Tjan 797/1, 797/2
Godfrain, Jacques 33/3
Goedschalk, Henk 794/2/3
Goelijen: Goedred Ramazan 688/2
Goeloezade, Wafa 688/3
Goesejnow, Soerat 425/3
Goestow, Wadim 440/1
Goetoe, Ion 434/2
Goezjwin, Anatoli 440/1
Goh Chok Tong, 275/3/foto, 345/1/3/foto, 406/1, 666/3, 667/1, 741/1
Goh Joon Seng, 345/3
Gold, Dore 42/1
Goldman, Ronald L. 645/3, 646/1
Goldsmith, Sir James 169/1
Goldson, Philip 715/3
Gombojav, Jambyn 480/2
Gomes, Ciro 790/2/3
Gomes Co, Brandao 805/2
Gomes Gardoso, Joâo 805/2
Gómez de Liaño, Javier 768/1
Gómez Mera, Roberto 64411
Gómez Merlano, Antonio 384/1
Goncz, Arpad 564/2, 613/foto, 753/foto
Gong Ro Myung, 131/3, 132/1, 133/foto
Gonul, Ali Riza 775/3
Gonzales, Martial 726/2
González Insfrán, Sebastián 32011
González Márquez, Felipe 85/2, 91/2, 51013, 511/1, 768/2, 772/3, 773/1
González Mata, Eduardo 189/3
González Mosquera, Alberto 383/3/foto. 384/1
Goodale, Ralph 642/2
Goodhart. Charles 558/1
Gorbenko, Leonid 440/1, 692/1
Gorbunovs Anatolijs 433/1. 702/3
Gore, Al 27/2, 101/3, 105/3, 175/3, 252/1/foto, 253/foto, 255/1, 278/1, 404/2, 518/foto, 520/foto, 539/1/2, 543/foto, 56912, 576/3, 580/2/3, 743/3
Gore, Tipper 252/foto
Gorea-Costin, Ioeliana 17113, 172/1
Gorjatsjew, Joeri 440/1
Gorriarán Merlo, Enrique 78313, 784/foto
Gorst, Sir John 299/3
Gotsew, Wasil 636/3
Gotti, John 251/3
Gowda, H.D. Deve 118/1/2, 120/2, 121/2/3, 122/1/2/foto. 123/1. 407/2. 408/2. 409/1/2
Goworin, Boris 714/2

Graanoogst, Iwan 79712
Grafé, Jean-Pierre 150/3, 151/2
Grafenauer, Bozo 517/3
Graham, A1 64213
Graham, Doug 21313
Gramm, Phil 103/2
Grandi, Filippo 58611
Grange, Louis le 19511
Granic, Mate 86/2/foto
Granillo Ocampo, Raul 781/3
Grant. Bernie 72512, 72512
Grant, Emmanuel O. 11112
Grasser, Karl-Heinz 23213
Grave, Frank de 218/3. 219/1/2, 223/1/2/3/foto, 224/1, 623/2, 62412, 625/1
Gray, Herb 642/2
Greaves, Damian 572/2
Greer, Ian 18/2/3, 553/2
Gregori, José 452/1
Grembergen, Paul van 15213
Grimaldi, François 767/1/foto
Gromow, Feliks 707/3
Guan Jinsheng, 53611
Gubler, Claude 10/1
Guduia, Prince 112/1
Gueladio, Camara Aly 110/2
Guelar, Diego 781/3
Guénou, Amoussa Assiba 36/3
Guerra, Alfonso 77311
Guerraoui, Abdellatif 652/1
Guerrero, Lorenzo 19011
Guevara, Ernesto 'Che' 39/2
Guey, Robert 34/1
Guigou, Elisabeth 69413, 695/foto, 69913
Gujral, I.K. 11812, 409/1/2/foto, 410/1/2/3, 48511, 744/3/foto
Guldiman, Tim 44713
Gumeni, Daut 361/foto
Guo Dongpo, 139/2
Guofang, Shen 280/1
Gupta, Indrajit 11812, 12312, 41011
Guptap, Shyam 2611
Gurdal, Ibrahim 77711
Gurdere, Metin 77711
Gurel, Sukru Sina 77711
Gures, Dogan 777/3
Gurung, Palten 3441'1
Gurung, Tul Bahadur 34413
Gusmao, José 'Xanana' 141/2/3
Gut, Rainer 24311
Guterres, António 354/foto, 76713
Guthrie, Sir Charles 95/1
Gutierrez, Antonio 772/foto
Gutiérrez Rebollo, Jesus 455/3, 456111213
Gutiérrez Rebollo, Jesús 719/1
Gutman, Francis 259/2
Guzman, Michael de 47611
Guzman Renoso, Abimael 248/1
Gyatso, Tenzin (Dalai Lama) 2801112

H

Ha Quang Du, 21211
Haan, Thierry de 153/2
Habash, George 337/1/foto
Habibi, Hassan Ebrahim 158/2, 310/foto, 65911
Habibie, Bacharuddin 140/2
Habish, Fawzi 201/1
Habsburg, Otto von 369/2
Habyarimana, Juvénal 151/3, 19311, 65312
Hachani. Abdelkader 801/1/2, 80311
Haegendoren, Geert van 14812
Haenen, Marcel 79512
Hafi, Abdelsadim al- 65212
Hafiz. Suleiman 531/1
Hafizullah, Mawlavi 116/foto
Hagel, Chuck 103/2
Hague, William 5581213, 559/1/2/3/foto
Haiba, Senya Mint Sidi 110/3
Haider. Iqbal 20613
Haider, Jorge 23113
Hairiri, Rafiq al- 20111
Haiveta. Chris 49011, 833/3, 835/1/2
Hajah Mariam, Koningin 471/foto
Hajdari, Dzemail 517/2
Haji, Morteza 65813
Hajitbojew, Erkin 20612
Halbwachs, Jean-Pierre 423/3
Haley, Maria 25312
Haliday, Denis 423/3
Hall, Aleksander 235: 1
Hall, Tony P 12611
Hallier, Jean-Edern 698/3
Halphen, Eric 9/2
Hamanaka, Yasuo 6013, 286/1/2/foto, 671/3 672/1
Hambayi, Alfeyo 11312, 81413
Hamdan, Mahmud Abu 20111
Hamdoon, Nizar 270/1
Hameed, Abdulla 343/3
Hamel, Gérard 37411
Hamid, Ayyoub 201/1, 81712
Hamid, Shahid 20713
Hamilton, Neil 18/2, 553/1/2, 555/1
Hamitou, Abdelkader 801/1
Hammadi, Fouad 652/2
Hammadi, Hamid Yusuf 269'1/foto
Hammadi, Radouane 376/3
Hampton, Nigel 66/1
Hamraoui, Habib Chawki 80111
Hamrouche, Mouloud 39112
Hamzik, Pavol 238/3
Han Seung Soo, 131/2, 132/2, 419/2
Hana, Elias 20111
Handal, Jorge Shafik 45311
Handziski, Blagoj 51711
Hanegbi, Tzahi 20011, 40113, 402/1, 66211
Hani, Hanspeter 24212
Hanley. Jeremy 5512, 341/3, 342/foto
Hans Adam II. 433/3
Hänsch, Klaus 369/1
Hanson, Pauline 422/1/2, 748/2/foto, 749/2
Haomae, William 65/3, 75013
Haotian, Chi 534/1
Haq, Mansurul 484/2/3
Haq, Zia ul- 48013, 482/3
Haqqani, Ershad Ahmed 207/3, 48112
Haqqani, Jalaloddin 11511
Haquin, Hervé 146/1
Harajli, Ali 201/1
Harchaoui. Abdelkarim 800/3
Hardan, Asad 20111
Hardy, Martin 312/3
Hariri, Rafiq al- 20013, 20211, 46812, 613/foto, 816/2, 818/foto
Harkin, Thomas R. 103/2
Harman, Harriet 55513, 556/foto
Harmoko, 474/foto, 477/foto
Harney. Mary 565/3, 566/3, 56711
Haroetoenian, Chosrow 425/2
Harriman, Pamela 576/1/2/3/foto, 577/1
Harrington, William 11312
Harris, Anthony 274/foto
Harris, Lagumot 34812
Harry, Prins 18/1
Hart Dávalos, Armando 38911
Hasan, biohammad 115/1
Haseth. Carel de 26/1/3, 791/3, 792/3
Hashemi, Abdul Salam 113/3
Hashemi-Taba, Seyyed Mostafa 659/1
Hashimoto, Ryutaro 57/1/3, 58/1, 59/3/foto, 60/1, 61/1/2/3/foto, 62/3, 64/1, 24813, 249/foto, 278/1, 282/3/foto, 283/1/2, 28412, 285/1, 287/1/3, 288/1/2/3, 373/2, 45911,46012, 46812, 533/1, 663/foto, 670/2, 67213, 673/1, 674/foto, 675/1/2 3, 67613, 677/1/3, 678/1, 74111
Hass, Karl 31012, 766/3
Hassan. Kroonprins 4413, 652/1/3, 653/1. 66013
Hassan, Mohammed 'Bob' 47513, 476/1
Hassan II, Koning 65113, 81111, 81212
Hassan Omar, 47912
Hassanali, Noor 572/3
Hasymow, Wagif 42612
Hata, Tsutomu 6311, 284/3, 285/foto
Hatch. Orrin G. 25512
Hatoyama, Yukio 60'1, 61/foto
Haughey. Charles 566/3. 567/2
Havel, Vaclav 24112, 613/foto
Hawatmeh. Nayef 337/1/foto
Hayashi, Sadayki 676/1
Hayashi, Yasuo 287/1
Hayat, Mian Mohammad Afzal 20811
Hayes, Rita 53813
Hays, Henry Francis 649/3
Hazaa, Omar al- 271/2
Hazaa, Ra'ad al- 271/2
He Ping, 276/2
Heathcoat-Amory. David 16/2
Hecke, Johan van 15212
Heerden. Hennie van 19613
Heerma, E 357/2/3
Heffernan, Margaret 56712
Heide Lolke van der 522'1, 526/2
Heijne Makkreel, H 358/1
Hejailan. Mustafa Al- 736/1
Hekmatyar, Guibuddin 113/3, 114/1/3/foto, 598/1
Helal, Qutbuddin 11313
Helgers, H. 36913
Helms, Jesse 10212, 10312, 255/2, 551/1
Henare, Tau 21313
Henderson, Thelton 250/3
Henrico, Jorge 9413
Henriquez, 25/1, 792/1
Henry, Sir Geoffrey 749/2/foto
Heras Castro, Miguel 725/3, 726/1
Herlea, Alexandru 238/1
Herinan, Alexis 105/2, 25411, 575/2/3/foto
Hermans, P. 219/3, 220/2.3
Hermanus, Merry 498/2
Hermosin. Carmen 773/1
Hermoza Moya, Carlos 45812, 46011
Hernando, Jesus Martin 77112
Hernu, Charles 37612
Herran Salvatti, Madriano 456/3, 457/foto
Herrera, Helmer 'Pacho' 9811
Herzet, Jacqueline 49912
Herzog, Chaim 402/3/foto
Herzog, Roman 506/2
Heseltine, Michael 55313, 555'3, 558/2
Heyrman, Ken 15313
Heyrman, Kim 15313
Hickey, Michael 301/1/foto
Hickey, Vincent 301/1/foto
Hidalgo Bifarini, Estuardo 644/1
Hijazi, Mohammed Mahmud al- 261/1
Hill, Robert 30/1, 29/3
Hindi, Amin al- 50/foto, 595/3
Hinds, Samuel 390/2
Hintze, Peter 506/1
Hirabayashi, Hiroshi 46812
Hirst, Michael 55312
Hiss, Alger 25013, 251/1
Ho Chong, 12512
Ho Jong, 822/foto
Ho sok, 73913
Hoang Duc Nghi, 212/1
Hobeika, Elie 201/1
Hodeibi, Mamoun 73311
Hoedoli, Dmytro 70513, 705/3
Hoekman, Johan 2513, 785/3
Hoerejew, Wasyl 436/2
Hoesakow, Wolodymyr 70513, 705/3
Hoessein, Koning 45/1/2/foto, 50/foto, 5111, 27213, 33111, 33411, 400/1/2/3, 401/2/foto, 531/1/foto, 59211, 661/2
Hoessein, Qusayy 527/1
Hoessein, Raghad 271/1
Hoessein, Rana 271/1
Hoessein, Saddam 269/1, 270/3, 271/1/3/foto, 27211, 311/foto, 527/1/2, 52911
Hoessein, Sajida 271/1/foto
Hoessein. Udai 270/3, 271/1/foto, 527/1/foto
Hoffa Jr.. James P. 251/3
Hoffman, Dustin 507/3
Hogg, Douglas 16/2
Hohmann, Claudio 31413
Hojjati, Mahmud 658/3
Hokama Tokashiki, Daniel 246/2
Holbrooke, Richard 69/1/3/foto, 7011, 353/1, 577/1
Holl, Norbert 11112, 116/1/foto, 11711, 337/3, 33811
Hollande, François 69513, 69611
Holoebtsjenko, Anatolii 705/3
Holowaty, Serhii 43612
Holt, Anna 43513
Holtu-ijk, Ineke 63812, 643/2, 64411
Homen dos Santos Sequeira Bran, Albertino 26311
Hong In Kil, 418/1, 82711
Hong Sa Tok, 82911
Hong Song Nam, 414/1
Hoof. H. van 222/3
Hoogervorst, J 629/2
Hoop Scheffer, J de 141/3, 61011, 626/1, 627/1/3/foto, 62811
Hoost, Eddy 798/1
Hoost, Romeo 79811
Horinouchi, Hisao 283/2
Horn, Gyula 236/1/foto. 564/1/2. 56512
Horstink, S. 64513
Hory, Jean-François 16912
Hosokawa, Morihiro 6311, 67511
Hossain, Shah Moazzem 665/1
Hossaini, Ali Akbar 49/1

Hossi, Victorino Domingos 394/1
Hostasch, Lore 232/3
Hotta, Katsuji 287/foto
Houmeid, Beijel Ould 110/2, 326/3
Hourani, Muhammed Saleh 531/1
Howard, John 422/1, 489/1, 47[illegible], 74[illegible]
Howard, Michael 17/3, 142/foto, 300/3, 343/1, 558/2/3, 559/1/3/foto
Hoynck, Wilhelm 354/1
Hoz de Vila, Tito 638/3, 640/2
Hraoui, Elias 200/3, 201/1
Hiistew, Florin 703/3, 703/3
Hrytensko, Anatoli 438/2/3
Hsiao-yen, John Chang 198/1/foto
Hsieh Shen-shan, 136/1
Hsu Hsin-liang, 347/3
Hsu Li-teh, 135/3
Hsu Shui-teh, 136/2
Hu Chin-piao, 136/1
Hu Jinatao, 53411
Hu Tsu Tau, Richard 134/3
Huang, John 253/1/2, 580/1
Huang, Webster 57913
Huang Ta-chou, 136/1
Hubbell, Webster 578/3, 579/1/3, 581/1
Huckabee, Mike 29/3
Hudayda, Ibrahim 50/2
Hudec, Ivan 23813
Hué, Robert 14/3/foto, 374/foto, 694/foto
Hug, Peter 24212
Hughes, Hubert 570/1
Hugo, Jan 194/2/3
Hujaylan, Jamil al- 470/3
Hulse jr, Melvin 715/3
Hume, John 20/1, 30311, 304/1
Hun Sen, 202/3, 203/1/2/3, 204/1, 472/1/2/3, 472/1/3/foto, 738/1/3, 739/2/3, 740/1/2/3, 741/1/3/foto, 742/1/2/3
Hung Pacheco, Mario Raul 318/3
Hunt, James B. 103/3
Hunziker, Evan Carl 126/3, 129/foto
Husayn, Ahmad Musa'id 530/2
Hussain, Abdull Rashid 343/3
Hussain, Abida 207/3
Hussain, Chaudry Shujat 482/3, 482/3
Hussain, Mohamed Zahir 343/3
Hussain, Syeda Abida 482/3
Husseini, Faisal 44/foto, 334/foto
Hutchinson, Tim 103/2
Huwaish, Abdel-Tawab Abdulah Mullah 528/2
Hwang Byong Tae, 418/1, 827/1
Hwang Chang Pyung, 419/3
Hwang Jang Yop, 411/3/foto, 412/1/2/3, 41311, 414/1, 819/2/3
Hyde, Henry J. 255/2

Iakobidze, Dawid 431/3, 700/2, 700/2
Ibrahim, C.M. 11813, 41011
Ibrahim. Fakhruddin G. 208/1. 208/3
Ibrahim, Foundi Abdallah 727/3, 728/1/3/foto, 729/1
Ibrahim, Mohamed Rashid 343/3
Ibrahim, Najih 733/2
Ibrahima, Abduraf Maksum 536/3
Ickes, Harold 580/1/2
Iddih, Michel 20111
Iddrissu, Mahama 109/1
Ide, Shoichi 61/foto, 6212
Ieng Sary, 202/2/3/foto, 203/1/2
Ieng Savuth, 203/1
Iglesias, Enrique 181/3, 570/3
Ignatenko, Witali 443/3
Ignatenko, Wladimir 713/3, 713/3
Ignatjew, Sergej 175/foto, 445/2
Igoemnow, Gennadi 440/1
Ihou, Kouami Agbogboli 36/3
Ijape, Mathias 490/1, 833/3
Ikeda, Yukihiko 51/foto, 5911, 6411, 282/foto, 283/2, 676/2, 677/foto, 678/1, 823/1
Ikimi, Tom 325/1/2, 65611
Ilescu, Ion 236/1/2/3/foto
Iliescu, Ion 237/1/2, 238/2
Ilijevski, Petar 51712
Iljoesjin, Wiktor 43911, 441/2, 443/3, 708/3
Ilunga Shamamba, 585/1
Ilves, Toomas Hendrik 16111, 43111, 61111
Im Nguon, 739/2
Imami, Arben 632/3
Imanalijew, Moeratbek 743/3
Inagaki, Jitsuo 283/2
Inderson, Stanley H. 25/3
Indzjowa, Renata 637/2
Ing Huot, 737/foto, 740/2/3, 741/1/2/3/foto, 742/1/3
Ingraham, Hubert Alexander 381/1/2/3
Ingraham, Theresa Moexey 381/3
Inhofe, James M. 103/2
Inienger, John Mark 36/1
Inoue, Yoshihiro 6111
Ionatana, Ionatana 423/2
Ionescu, Constantin Dudu 23811
Ioww, Wasile 434/2
Iribarren, Jaime 769/1
Irvine of Lairg, Lord 555/3, 556/foto
Iryani, Abdul Ali al-Karim al- 530/2
Isaacs, Mark 318/2
Ishii, Michiko 283/2
Ishii, Sanyu 57/1
Isjajew, Wiktor 440/1
Islami, Kastriot 632/3
Ismail, Razali 21511
Issaka Adam, Ibrahim 108/3
Issing, Otmar 507/2
Issoufou, Mahamadou 395/3
Ito, Kosuke 283/2
Iturgaiz, Carlos 770/foto
Iturralde, Carlos 640/2
Ivanic, Mladen 73/1
Ivri, David 399/3
Izaguirre, Lucio 318/2
Izetbegovic, Alija 69/foto, 71/3, 72/3, 73/1/foto, 75/foto, 76/1, 77/2, 50012, 501/foto, 502/3
Izquierdo, Maria 97/3
Izui, Junichi 283/3, 28411, 67211

J

Jaafar, Ghadzali 667/1
Jabali, Ahmed Salem al- 530/2
Jabbar, Javed 208/1
Jaber, Yassine 201/1
Jackou, Sanoussi Tambari 19212
Jacobs, 220/2
Jadanasingh, R. 79713
Jafarey, V.A. 206/3
Jagan, Cheddi 390/1/2
Jagan, Janet 390/1/2
Jagielinski, Roman 568/1/3
Jagland, Thorbjörn 435/3
Jagmetti, Carlo 24311
Jagoda, Bernhard 503/foto
Jahangiri, Eshaq 65813
Jahic, Hamdija 71/1
Jalappa, R.L. 118/3, 119/1, 410/1
Jallah, Peter 32511
Jalloh, Sulaiman Tejan 111/1
Jalloh, Tom 655/3
Jamali, Mir Zafarullah Khan 20811
Jamali, Mohammed Fadhil Abbas al- 52712
Jamarillo, Mario 317/2
Jameel, Abduila 343/3
Jameel, Fathullah 343/3
James, Winford 57311
Jammal, Abd al-Qadir al-Rahman Ba 530/2
Jammeh, Yahya 259/3, 463/2/3
Jamur, Mahmud Ali 595/3
Jan, Ahmed 115/1
Jandarbijew, Zelimchan 17613, 447/2/3
Jang Sung Gil. 819/3, 820/1
Jang Sung Ho, 819/3
Janiszewski, Janek 235/1
Janko, Stanislaw 705/3
Jankovic, Dragoljub 511/2
Jankovic, Vukasin 83/foto
Janssen, Roel 615/1
Janssen van Raay, Jim 36913
Jaramillo Buendia, Fidel 317/3
Jarmosjyna, Lidzija 15911
Jarnjak, Ivan 87/1
Jaroong Nookhwun, 545/2
Jasán, Elias 92/2, 94/2
Jasin, Jewgeni 44411
Jassán, 783/1, 781/2/3
Jastrzjembski, Sergej 174/foto, 1751112, 692/2
Jatene, Adib 24411
Jatta, Famara 463/3
Jauregui, Ramón 770/foto
Javid, Seyed Mohammad Ali 113/3
Jawlinski, Grigori 443/3
Jayewardene, Junius Richard 289/1
Jaylalitha, Jayaram 410/3
Jechanoerow, Joerii 436/2, 437/2, 705/3, 705/3
Jefremow, Anatoli 440/1
Jegham, Mohammed 330/1
Jegorian, Edoeard 687/3
Jegorow, Nikolaj 176/2
Jeknic. Janko 51312
Jelavic, Ante 76/1
Jelodarzadeh, Soheila 4911
Jelzin, Boris 174/3, 175/1/2/3, 176/1/2/3, 177/1, 178/1/2/3/foto, 180/1, 279/1, 288/1, 333/3/foto, 351/3, 352/1/2/foto, 428/1/3, 429/1/2/foto, 435/2, 439/1/2, 441/1/2/3, 442/1/2/3/foto, 443/1/2, 444/2/3, 445/1/2/3/foto, 446/1/3, 447/1, 539/2/3, 540/1/foto, 603/1/3/foto, 604/1/2/3, 612/1, 678/1, 687/foto, 688/1/foto, 689/foto, 690/2/foto, 692/2, 701/2, 701/2, 704/2, 704/2, 706/3, 707/1/2/3, 709/3, 710/2/3, 711/1/2/3, 713/2/3/foto. 713/2/3/foto. 714/2/3. 714/2/3. 715/1, 745/1/foto, 753/3
Jemets, Oieksandr 436/3
Jena, Srikant Kumar 11813, 410/1
Jensen, Erik 81111
Jeong Shi Chae, 132/2, 419/3
Jereb, Marjan 517/3
Jeri, Mohammed 33011
Jesimow, Achmetzjan 478/2
Jesus, Benjamin de 667/2
Jesus, José Luis de 650/3
Jettou, Driss 652/1
Jewdokimow, Joeri 440/1
Jewell, Richard A. 28/3/foto
Jewstafjew, Arkadi 446/1
Jia Qinglin, 276/3
Jiang Qing, 276/3
Jiang Zemin, 122/3/foto, 139/1/3, 188/2, 227/3/foto, 276/1/2/3, 278/1/2, 279/1/3, 287/3, 532/1, 533/3/foto, 534/1/2/3, 535/foto, 539/1/2/3, 540/1/3/foto
Jiddou, Khattry Ould 110/3
Jimenez Alfaro, José Antonio 89/foto
Jimmy, Willie 67/2, 751/3
Jin, Jongjian 42313
Jiyane, Ziba 19712
Job. Morgan 573/1
Jobs, Steve 580/2
Joemanbekow, Janisbeck 743/1
Joemanijazow, Mark 206/2
Joemasjew, Walentin 44312, 707/1, 712/2
Joesjtsjenko, Wiktor 172/foto, 436/2
Johannes Paulus II, Paus 1413, 100/1/foto, 23311, 349/1/foto, 469/foto, 47011, 501/3, 569/2, 700/1, 714/3, 769/3
John, Velon 572/2
Johnson, Italia 381/3
Johnson, Roosevelt 324/3, 326/1
Johnson, Tim 10212, 10312
Johnston, Donald 133/foto, 290/3, 291/foto, 41613
Jokanovic. Vukasin 51313
Jonah, James 467/1
Jones, Paula Corbin 104/1, 253/2, 577/3, 578/1/2/foto
Jong, A. de 78611
Jorajew, Chairoello 20612
Jordan, Claude 70/2
Jordanow, Jordan 63712
Joseph, Lawrence 318/2
Joshi, Bhoj Raj 344/3
Jospin, Lionel 1313, 374/foto, 376/1, 693/3, 694/3/foto, 695/2/3/foto, 696/1, 697/1/2/3, 760/2/3
Josselin. Charles 695/1
Joulwan, George 352/3, 501/1
Joumblatt. Walid 201/1
Juan, Eduardo 71513
Juan Carlos, Koning 91/3, 181/3, 770/1
Julius, DeAnne 558/1
Juma'a, Sa'ed Eddin 531/1
Jumayl, Mahmud 50/1/2
Junaid, Mohammed Ahmad al- 530/2
Juncker, Jean-Claude 354/foto, 755/foto, 756/2
Jundzis, Talavs 70212, 702/3
Juppé, Alain 1011, 11/1/3, 12/2, 13/2/3, 1512, 37213, 373/2, 37413, 376/1/3, 376/3, 378/1/2, 378/1/2, 693/3, 694/3. 696/1/2. 698/2
Jurkova, Pavla 241/2

K

Ka, Ibra Deguene 81213
Kaba, Ousmane 26011
Kabariti, Abdul-Karim 42/2, 4611, 530/3
Kabbah, Ahmad Tejari 111/1/2/3/foto, 466/2/3/foto, 46711, 655/2/3, 656/1/2
Kabbaj, Mohained 65113
Kabila, Laurent 38/foto, 39/1/2, 4111, 26412, 26513, 266/2/3, 267/3/foto, 58312, 5841113, 585/1/3, 586/1/2/3/foto. 587/1/2. 588111213, 589/1/2/foto, 5901112, 591111213, 65412, 731/1
Kabiiigi, Gratien 583/1
Kahua, Amata 34811
Kahua, Imata 348/1
Kabui, Joseph 834/foto
Kaczmarek, Wieslaw 23511
Kaczurba, Janusz 235/1
Kaczynski, Theodore 2913
Kadaga, Rebecca 465/3
Kadayat, Rhim Bahadur 344'3
Kader, Obaidul 339/2
Kadhafi, Moamer al- 3113, 260/3, 261/2/foto, 312,1/2/foto
Kadje, Comlan 3613
Kado, Pascal 32211
Kafondo, Hyancinthe 19013
Kafoud, Mohammed Abdel-Rahim 52/1
Kagame, Paul 38/3, 19313
Kahalani, Avigdor 40011, 662/3, 81713
Kaidoum, Yahia 80111
Kajiyama, Seiroku 283/2, 67012, 674/foto, 676/1, 677/1/3
Kaksitis, Juris 43213, 43311, 7021213
Kalantari, Isa 65813
Kalemli, Mustafa 297/foto
Kalenja, Astrit 363/3
Kalinic, Dragan 75/2/foto
Kalinowski, Jaroslaw 56813
Kallas, Siim 4301213
Kallel, Abdallah 33011
Kalloe, Richard Biswamintre 797/2
Kallon, Morris 466/2
Kalmoerzajew, Sarybaj 47812
Kalou Mayaka, Eugene 10812
Kalpokas, Donald 67/1/2/3
Kalumba, Katele 11312
Kalvoda, Jan 2411112
Kamal, Ali Abu 646/2
Kamali. Hossein 65813
Kamanda wa Kamanda, 265/2, 5851112, 589/foto
Kamara, Kis 655/3
Kamara Waka Ikara, 58911
Kamata, Michisada 67312
Kambale Kabila Mututulo, Florent 58813
Kamei, Shizuka 283/2
Kamialian, Arsen 158/2
Kamil, Hoessein 271/1
Kamil, Saddam 271/1
Kamolow, Sajdanwar 21011
Kan, Naoto 571112, 6011
Kanafani, Marwan 59312
Kanchanalak, Pauline 58011
Kane, Abdoulaye Elimane 81213
Kane, Cheikh Hamidou 81213
Kane, Massokhna 81213
Kang Bong Kyun, 131/2, 13212, 419/3, 82911
Kang Hyon Wook, 13212
Kang In Sop, 42011
Kang Kyung Shik, 419/2/3, 82911, 830/3, 83111
Kang Sam Jae, 82812, 82911, 83011
Kang Song San, 41313, 41411
Kanneh, Vamba 32611
Kansy Viu Kinkela, Jean-Moreno 58813
Kanther, Manfred 83/2/foto
Kantor, Mickey 71/foto, 10413
Kanza, Thomas 58812, 589/1
Kapetanovic, Izudin 7611, 77/1
Kapitan, Wasil 160/2
Kapussuz, Salih 77511
Kara, Burhan 777/1
Karadayi, Ismail Hakki 297/foto, 31113, 775/foto
Karadimow, Nikola 23011
Karadzic, Radovan 69/1/2/3/foto, 7011, 74/2, 502/3
Karaha, Bizima 58813
Karajci, Gusav 23813
Karakuyu, Ismail 775/3
Karamanlis, Kostas 50913, 510'1
Karamanoekian. Sjagen 687/1
Karame, Kachid 469/3
Karamira, Froduald 653/1
Karasjkou:, Waleri 427/2
Karbaschi, Hossain 65713
Kari, Hilda 751/2
Karie, Robert 67/2, 75113
Karimow, Islam 206/2, 737/3
Karimu, John 111/2
Karkini, Arben 63013, 634/1
Karmal, Babrak 11512
Karpenka, Genadz 427/3
Karpow, Anatoli 44111
Karriem, Alf 52211
Kartman, Charles 41311, 820/foto
Kasereka Kasai, 265/2
Kasich, John 255/2
Kasimow, Soechrob 746/2/3
Kasjanenko, Anatolii 70513, 70513
Kasongo Numbi, 265/2
Kasrils, Ronnie 19611
Kastrati, Ekrem 36313
Katana Ngala, Noah 19111, 19113
Kategaya, Eriya 26511, 46512
Kato, Koichi 28312, 28411
Kaukiinoce, Joneiani 750/2
Kaumi, Simon 83512, 83513, 83513
Kaunda. Kenneth 112/3. 113/1/2. 814/2. 815/2
Kavak, Cavit 777/1
Kavindele, Enock 113/2, 81413
Kawaldzjiew, Todor 225/1/3/foto
Kamano, Takehiko 673/3
Kawari, Abdulrahman Salem al- 5211
Kaya, Harunori 64/1
Kayichema, Clement 19213
Kayo, N'Gaide Lamine 11012
Kayumba Bin amany, 265/2
Kaaagham, Munnetra 410/1
Kazan, Sevket 31013, 311/3/foto
Kazazi, Ali 36313
Kazjageldin, Akezjan 47812, 743/1/2
Kazlow, Pjotr 427/1
Kechoud, Mohamed 80111
Keer, Paul van 15512
Kelam, Tunne 160/3
Kelchtermans, Theo 150/1/2, 155/1
Keleti, Gyorgy 236/2/3
Kelly, Pedro Pablo (Charro) 786/3
Kemakeza, Allan 6513
Kemenade, Willem van 340/2/3, 53411, 54313
Kemp, Rod 42211
Kendall, Wilfred 348/1
Kengo wa Dondo, Léon 14513, 26411, 265/1/2, 583/2/3
Kenik, Iwan 42711
Kennedy, Claudia 582/3
Kenyatta. Jomo 80913
Kerry, John F. 10312
Kertowidjojo, Sonny 79712
Kesri, Sitaram 1211112, 407/1/2/foto, 408/2, 40912
Keulen, Jan 337/2, 47012
Khaddam, Abdel Halim 529/2
Khadra, Amina Ben 652/2
Khair, Tayeb Ibrahim Mohammed 46512
Khairat, Raouf 733/3
Khairuzzaman, Mohammad 33913
Khalaf, Rima 53111
Khalap, Ramakant D. 11813, 41011
Khaleque, Falukder M.A. 339/2
Khalid, Malik Meraj 207/1/3/foto, 20911, 48013
Khalifa, Isa bin Sulman al- 268/2/3, 65613
Khalifa, Mohamed Osman 32713
Khalifa, Sjeik hlohammed Bin Mubarak al- 470/3
Khalil, Driss 39512, 65212
Khalili, Massod 117 foto
Khalilli, Karim 338/3
Khamenei, Seyed Ali 4912, 39712, 39813, 39913, 657/2. 6581113
Khan, Ali Kuli 484/3
Khan, Ghulam Ishaq 20813, 48213
Khan, Gohar Ayub 48213, 48413, 48511, 59812
Khan, Imran 48211, 48413
Khan, Malik Faridullah 208/1
Khan, Mohammad Zubair 20811
Khan, Nisar Ali 482/3
Khan, Shahriar Rashid 33913
Khan, Yakub 207/3
Khanal, Jbala Nath 34413
Kharazzi, Kamal 658/2/3, 66013
Kharbash, Mohammed Khalfan bin 47111
Khashoggi, Adnan 54512
Khasru, Abdul Matin 33912
Khatami, Seyyed Mohammad 656/3, 657/1/2/3/foto, 658111213, 6591112, 660/1/2, 818/foto
Khattak, Mohammed Abbas 48413
Khayarin, Ali Saeed al- 52/1
Khieu Sampban, 20411, 7381213
Khin Nyurit, 679/1/3
Khliva, Sidi Ould 32612
Khodabaks, Elis 797/1
Khouna, Cheikh el Avia Ould Mohamed 110/2
Khoweiter, Abdel-Aziz bin Abdallah al- 659/3, 660/1/foto
Khrelshah, Saleh 53111
Khumalo. Zakhele 19713
Kia, Mohammed Saidi 65812
Kidwa, M Nasser al- 593/foto
Kieffer, Fernando 640/2
Kievid, Jan de 78212
Kigoda, Abdalla 26313
Kiljac, Dragan 75/3
Kilman, Sato 751/3
Kim, Robert Chaegon 13213
Kim Chong Ku, 82911
Kim Chong U, 822/3
Kim Dae Jung, 4161213, 41811, 827/1, 8291112, 830/1/foto
Kim Deog Ryong, 419/3
Kim Dong Jin, 132/2, 41913, 829/1
Kim Duk Hung, 412/1, 819/2
Kim Han Kyu, 13212
Kim Hee Chan, 827/1
Kim Hur Nam, 13011
Kim Huyng Chul, 827/1
Kim Hyon Bae, 42012
Kim Hyun Chul, 418/1/2/3, 826/3, 828/1/2/foto
Kim I1 Jong, 41411
Kim I1 Sung, 12813, 129/foto, 82512, 82611
Kim In Ho, 420/1/2
Kim Jae Dok, 82712
Kim Jong Il, 12513, 12813, 129/foto, 412111213, 413/2, 8251213, 826/1/2/foto
Kim Jong Pil, 41613, 830/foto
Kim Ki Suk, 41913, 82911
Kim Ki Sup, 418/3, 828/2
Kim Kwang Jin, 414/1
Kim Kye Kwan, 413/1/2, 820/1/2/foto
Kim Mun Song, 822/3
Kim Sang Hyun, 829/1
Kim Soo Han, 827/1
Kim Soo Yun, 130/1
Kim Sun Hong, 831/2
Kim Tae Joung, 830/1
Kim Woo Joong, 130/3
Kim Woo Suk, 132/2, 418/1/foto, 419/3, 827/1
Kim Yang Ki, 125/3
Kim Yong Chun, 823/1
Kim Yong Tae, 420/1
Kim Young Bae, 13011
Kim Young Chin, 13212
Kim Young Nam, 82512
Kim Young Sam, 126/3, 127/1/3, 130/3, 13112, 132/1, 212/2/foto, 278/1, 413/1, 415/3, 416/1/2/3, 417111213, 418/1/3, 419/1/2/3, 420/1, 82613, 827/2/3, 828111213. 829/3, 83113
Kim Young Soo, 13212
Kim Yun Chul, 419/1/2/3
Kim Yun Duk, 13112, 13213, 41913
Kin Kiey Mulumba, 58511. 587/2
Kinach, Anatolii 173/3
Kindo Bouadi, Eugene 3411
Kinelew, Wladimir 44411
King, Angela 423/3
King, Martin Luther 252/3
King, Victor 65513
Kinkel, Klaus 163/foto, 277/foto, 27811, 66013, 75611, 80313
Kipalan, Albert 49012
Kirijenko, Sergej 709/3, 71312, 71312
Kirkkiat Jalichandra, 545/1/2
Kirsteins, Aleksandrs 43311, 70113, 70113
Kishi, Masafumi 67211
Kislitsyn, Wjatsjeslaw 44011
Kisljoek, Michail 71212
Kisombe Kiaku Muisi, 265/2
Kissasse, André Ngandu 39/2/foto, 265/3
Kitamura, Koichi 28613
Kitenge Yesu, 26512
Kititwa Tumansi Benga Ntundu, 265/2
Klaassen, Mait 43111
Klaus, Vaclav 239/1/2/3/foto, 240/3, 241/1/foto
Klein, Jacques 515/1/3/foto
Klein, Ralph 38212
Klein Molekamp, J. 22111

Kleinschmidt, Kilian 590/3
Klerides, Glafkos 296/1/3, 297/1/3/foto, 298/1/2
Klerk, F.W. de 195/1, 525/1/2/3, 526/1/2/3
Klestil, Thomas 231/1, 232/foto
Klicković, Gojko 72 1, 75 3
Klirna, Viktor 231/1, 232/2/3/foto, 756/foto
Klodimar, Kinza 348/2
Klosi, Fatos 630/3, 63411
Klutse, Kwasi 36/3
Klytsjnikow, Wolodymyr 438/3
Knasys, Vytautas 171 3
Knowles, James F. 381/3, 649/3
Knowles, Ronald 381/3
Kobets, Konstantin 707/1
Koch, Alfred 443/3, 444/1, 710/3
Kock, Eugene de 196/3, 525/1
Kodi, Ezeikel 328/3
Kodjo, Edem 36/2/3
Kodock, Augustin Frederick 464 1
Koech. J.K 19112
Koedasjow, Waleri 427/2
Koedrin, Aleksej 445/2, 710/1
Koeijew, Foead 158/3
Koelikow, Anatoli 176/2/3, 442/1/foto, 443/3, 444/1, 715/1
Koelmachanow, Sjalbaj 743/1
Koelnijazow, Amangeldi 747/1
Koesjnarjow, Jewheni 438/3
Koetje, H. 220/3
Koetsjma, Leonid 138/3, 173/3, 174/1/2, 428/1, 436/1/2/3, 437/1/2, 438/1/2, 569/2/foto, 689/3, 690/foto, 704/2/3/foto, 704/2/3/foto, 705/1/3, 706/1/2/3, 706/1/2/3, 753/foto
Koezmoek, Oleksandr 704/2, 704/2, 705/3
Koeznjatsow, Georhij 427/2
Koga, Makoto 283/2, 676/2
Koh Kun, 419/2/3, 829/1
Kohan, Alberto 94/2, 781/3
Kohl, Helmut 45/1, 79/1/foto, 8013, 81/2, 162/1/2, 163/1/foto, 167/2, 175/3, 241/3/foto, 371/1, 372/3, 447/1, 502/3, 504/1/2, 505/1/3, 506/1/2, 507/2/3/foto, 603/2/3, 604/3, 609/3, 755/2, 756/foto, 760/2/3
Koike, Ryuichi 670/1/3, 671/1/3
Koike, Yoshinori 670/1
Koirala, Girija Prasad 344/1
Koizumi, Junichiro 283/2/3, 284/2
Kojtsjoemanou-, Taalajbek 204/2
Kok, Wim 222/3, 223/1, 354/foto, 358/3, 604/3, 610/2/3, 626/1, 628/1/2/3, 753/3, 754/1/2, 755/1, 756/2/foto, 757/foto, 792/2, 798/2/3
Kokaraw, Waleri 427/1
Kökeny, Mihaly 564/2
Kokosjin, Andrej 708/1/foto
Kokow. Waleri 440/1
Koksal'dan, Hikmet 775/foto
Kola. Kurt 361/foto
Kolane, T 651/3
Kolélas, Bernard 729/3, 730/1/2/3, 731/2/foto
Kolingba, André 321/3
Kolinowski, Jaroslaw 568/1
Kolisang, Godfrey 651/2
Koller, Arnold 242/1/foto
Kolodko, Grzegorz 234/2, 235/2/foto
Koloni Longo Abwaisasa, 265/2
Kom Soo Han, 130/1
Komilow, Abdoelaziz 744/1
Komlavi, Yao 36/3
Komorowski, Bronislaw 235/1
Komoto, Toshio 283/2
Komsic, Ivo 73/1
Komura. Masahiko 458/2
Kon Thappharangsi, 211/1, 547/1
Konan Bédié, Henri 33/3, 34/1, 111/foto
Konare, Alpha Oumar 326/2, 465/1/2
Kondi, Thimjo 632/2
Kondic, Novak 75/3
Kondic, Vinko 75/3
Kondo, Toshiyuki 672/foto, 673/1
Kondratenko, Nikolaj 440/1
Kondratow, Wiktor 713/3, 713/3, 714/1, 714/1
Kone, Yoro 813/2
Kones, Kipkalya 191/2
Kong Muni, 738/2
Konga, Nakikus 490/2, 835/2
Kongs, Eva 614/2
Kontic, Radoje 87/2/foto, 513/2
Koo Bohn Young, 131/2, 132/2
Koo Cheng-Fu, 139/3, 275/foto
Koolman, Olindo 786/2, 787/1
Koornhof, Piet 525/1
Korboet, Mikalaj 691/3
Kordes, F 220/1
Korman, Maxime Carlot 751/2
Korman, Maxime Marlot 67/1/2
Kornblum, John 511/1
Koroma, Johnny Paul 466/3, 467/1, 654/3, 655/2/, n* 656 i
Koroma, Momdu 111/2
Koronewskyy, Walentin 173/3
Korowi, Sir Wiwa 489/3
Korthals Altes, F. 357/2, 358/1/foto
Korzjakow, Aleksandr 176/1/2 440/3, 441 1 foto 711 1
Korzjowa, Natalja 204/2
Kosgey, Henry 191/1
Kosova, Sheme 363/3
Kostenko, Joerii 174/1, 437/3
Kostow, Dimitar 229/3
Kostow, Iwan 229/1/foto, 230/2, 635/3/foto, 636/3/foto 637/1/2
Kostsin, Oeladzimir 692/2
Kosugi, Takashi 283 2
Kot'a Yomb, 585 i
Koteikin, Aleksandr 708/1
Kotesnikow, Michail 177/2
Kotsjarian, Robert 425/2/3, 689/1
Kottsjinian, Henrik 158/2
Kouame, Faustin 34/1
Kouassi Akon, Nicolas 34/1
Kouchner, Bernard 695/1
Koussou, Ibrahim 19212
Kov Samuth, 203/2/3
Kovacs, Laszlo 236/foto
Kovic, Milan 87/1
Kowaljow, Walentin 444/1
Koy, James Ah 750/2
Koyama, Hiroshi 284/2, 672/2
Kozuma, Masanori 284/1
Kracun, Davorin 88/1
Krajisnik, Momcilo 69/3, 72/3, 73/1/foto, 75/2/foto, 77/2, 500/1/2, 501/foto
Kraklewski. Marian 568/1
Kranich, Heiki 430/3
Krasnow, Michail 442/1
Krastins, Andrejs 433/1, 702/1/2
Krasts, Guntars 433/1, 70213
Kraus, Wilhelm 230/1
Krawtsjenko, Joerii 705/3
Krawtsjenko, Wladimir 206/1/2
Kreidler, Alfonso 314/3
Kreishan, Tawlig 531/1
Kreituse, Ilga 170/1, 433/1
Kreituss, Aivars 170/2, 432/2, 433/1
Kremenovic, Ostoja 75/3
Krepak, Petr 204/2
Kreso, Enver 76/1
Kretsjka, Pjotr 427/2
Kriel, Hernus 526/1
Kristopans, Vilis 433/1, 702/3
Krjoetsjkow, Wladimir 707/3
Kroehlow, Mikola 704/3, 704/3
Kromah, Alhaji 324/3, 32513, 326/1
Kroon, John 217/3
Kroto, Harold 142/1
Krylow, Sergei 349/foto
Krzaklewski, Marian 234/foto
Kubo, Wataru 285/3
Kubri, Tiit 43111
Kuhsch, Frithjof 398/3
Kubuabola, Ratu Inoke 750/3
Kucan, Milan 89/1
Kufuor, John Agyekum 109/1/2/3
Kuijken, W. 785/3
Kuin, Frank 641/1
Kuljis, Ivo 638/1, 640/2
Kumar, Dalip 410/1
Kumar, M.P. Veerendra 410/1
Kumaratunga, Chandrika Bandaranaike 485/2/3/foto
Kume, Kristaq 630/3
Kuncze, Gabor 564/3, 565/1
Kunimatsu, Takaji 61/1
Kuo Wan-jung, Shirley 135/3
Kurdi, Ashraf 531/1
Kurman, Nahum 42/1
Kurt, Nafiz 775/2
Kusar. Janko 517/3
Kutan, Recai 529/1
Kutlesic, Vladan 513/3
Kwainairara, Enele 751/2
Kwasjnin, Anatoli 706/3
Kwasniewski, Aleksander 233/1/3, 235/2, 568/3/foto, 569/1/2/3/foto, 613/foto, 689/3, 690/foto, 753/1/foto
Kwasniewski, Jolanta 568/foto
Kwiraia, Sjota 700/2, 700/2
Kwon Jong Rak, 413/foto
Kwon O Kie, 132/2, 419/3, 829/1
Kwon Ro Gap, 418/1, 827/1
Kwon Yong Hae 819 3
Kwon Young Il, 415/3, 416/1 2/foto, 417/foto
Kwun Sook Il, 419'3, 829/1
Kyseljow, Wasyl 174/2, 438 2
Kyuma, Fumio 283/2, 678/1

L

La rosa, Leonor 460/3
Laatasi, Kamuta 66/2/3, 423/2
Labadie, Ilse 798/2
Lacheb, Mafoud 801/1
Lacroix, Roch 382 1
Lada. José Antonio 91 1
Ladin. Osama Bin 404/3 foto
Lafontaine, Oskar 80/3, 504/1, 505/foto, 506/1/2
Lahad, Antoine 817/foto, 818/3
Lai Van Cu, 212/1
Laic, Nedeljko 75/3
Laing, Edward 715/3
Lait, Jacqui 16/3
Lake, Anthony 105/2, 254/1, 574/3/foto, 575/1/2, 581/3
Lakos, Laszlo 564/2
Lakrori, Maqo 632/3
Lal, Brij 65/1
Lalai, Agha 115/1
Lalow, Iwan 230/1
Lalumiere, Catherine 16912, 369/1, 63111
Lam, Peggy 543/3
Lam Woon-kwong, 341/2/3
Lamari, Mohammed 804/2/3
Lambrecks, Eefje 153/2/3, 154/1/3, 682/2, 683/1/2/3
Lambrecks, Jan 681/foto
Lamfalussy, Alexandre 16413, 293/1
Landau, Uzi 663/1
Landrieu, Mary 103/2
Landsbergis, Vytautas 170/3, 171/2/foto
Landu Kavidi, 265/2
Landuyt, Renaat 682/1
Landzo, Esad 501/3
Lang, Ian 555/1
Langendries, Raymond 157/1
Langer, Alexander 169/2
Langlois, Jacques 681/foto
Langlois, Jean 155/3
Lango, Demis 67/3, 751/3
Lanowy, Wolodymyr 43711
Lansiquot, Cyprian 572/3
Lanusse, Alejandro 92/3
Lapsjin, Michajl 444/3
Lapusan, Alexandru 236/1
Laraki, Azeddine 291/3
Larsen, Terje Röd 42/3, 435/2/3
Lasaro, Iaro 835/2/3
Lasarte, Valetín 769/3
Laskri, Hacene 801/1
Latinovic, Branko 73/1
Latortue, Gerard 614/1
Lau, Dieter 503/1
Lau, Emily 54/3, 340/1
Lauck, Gary 82/3
Laurent, Prins 148/2
Lava, Jeffery 67/2
Lawan, Gambo 326/3
Lawrence, Frances 17/2
Lawrence, Philip 17/2
Lawrence, Stephen 302/1/2
Lawzi, Naser al- 531/1
Lazarenko, Pawlo 173/1/2/foto, 43613, 437/1, 703/3, 704/1/foto, 704/1/foto, 705/1/3
Lazarevic, Radoinir 511/2
Lazarian, Ter-Hoesik 687/3
Lazdinis, Imantas 171/3
Leach, Jim 254/3
Leavitt, Mike 103/3
Lebed, Aleksandr 175/1/2, 176/1/2/3/foto, 177/1, 178/3, 179/2/3, 180/1, 440/3, 441/1, 444/2, 447/foto, 604/3
Lebed, Aleksej 440/1
Leblanc, Nic 382/3
LeBlanc, Romeo 642/foto
Lebranchu, Marylise 695/1/foto
Le Carro, Alain 266/1

Le Chevalier, Jean-Marie 699/2
Leclerc, Henri 374/foto, 699/3
Le Duc Anh, 212/2
Lee, Charles 341/1
Lee, David 142/1
Lee, Martin 54/2, 55/3, 340/1/3, 543/2/3/foto, 544/1/foto
Lee Byong-woong, 824/foto
Lee Hoi Chang, 419/3, 420/1, 828/2/3, 828/3, 829/2/3/foto, 830/1
Lee Hong Koo, 416/2/3, 419/3
Lee Hwan Gyun, 419/3, 829/1
Lee Hyo Kye, 829/1
Lee Jung Yon, 829/2
Lee Ki Ho, 829/1
Lee Kuan Yew, 345/2, 479/1/2
Lee Kwang Soo, 126/2, 127/2
Lee Myong Hyon, 829/1
Lee Soo Sung, 127/1, 132/2, 418/1, 419/2
Lee Suk Chae, 131/2, 417/3
Lee Sung Ho, 131/2, 132/1
Lee Sung Yon, 829/2
Lee Teng-hui, 135/1/2, 136/2, 137/3, 138/1/2/3, 139/2/3, 140/3, 346/1/2, 347/3/foto, 725/foto, 726/1
Lee Ul Sol, 414/1
Lee Yang Ho, 131/2/3, 132/2/foto
Lee Yock Suan, 345/3
Lee Yon Suk, 829/1
Leeflang, Frank 794/2
Leeuwen, D. van 219/3, 220/1, 221/2/3, 222/1
Le Floch-Prigent, Loik 9/2/3
Lefouba, Grégoire 731/2
Leghari, Farooq Ahmed 206/3, 207/1/3/foto, 208/1/2/3, 209/1, 481/1, 484/1/3
Legisi, Ndre 632/3
Leijonborg, Lars 450/1
Leimann, Jaak 161/1, 431/1
Leissner, Maria 450/1
Léjeune, Jérome 700/1
Lejeune, Julie 153/1/2/3, 154/1/2/3, 155/2, 156/1, 682/2/3, 683/1/2, 686/2
Lekhala, Baka 109/3
Le Kha Phieu, 547/2
Lekota, Patrick 197/2, 522/1/2
Le Lay, Patrick 378/2, 378/2
Lelièvre, Michel 153/2/3, 154/1/3, 685/3, 686/1
Le Minh Huong, 212/1
Lemos-Simmonds, Carlos 95/3
Lengsavad, Somsavat 737/foto
Lennep, Jhr Emile van 24/2/foto
Leon, Tony 522/3
Léotard, François 9/3, 10/1
Le Pen, Jean-Marie 13/2/3, 375/1, 693/3
Le Pensec, Louis 695/1
Lepikson, Robert 431/1
Lerner, Jaime 790/2
Leroy, Antoine 183/3
Leul Abate, 191/1
Leung, Anthony 341/1/2/3
Leung, Elsie 343/1
Leung, Lawrence 54/1
Le Van Bang, 549/3/foto
Le Van Minh, 549/foto
Le Van Triet, 212/1
Lévêque, Jean Maxime 699/1/2
Levi, David 42/2/3, 46/3, 47/1, 333/1, 662/3
Levi, Noel 747/3
Levin, Carl 103/2
Levy, David 410/foto, 592/2, 663/1, 753/3
Lewanika, Akashanbatwa 113/1
Leweniqila, Militoni 750/2
Lewis, Tyron 32/1
Lewis, Vaughan 572/1
Lewitschi, Maricia 171/3, 172/1
Le Won Jong, 131/2
Lewtsjenko, Sergej 714/2
Leye Lenelgau, Jean-Marie 66/3, 67/3, 751/3
Lhagvasuren, Sodnomyen 480/1
Li, Simon 56/foto
Li Chen-yuan, 136/3
Li Hou-kao, 136/1
Li Kwok-nang, 542/3
Li Peng, 188/2, 279/1/foto, 534/1, 535/1/foto, 538/2, 539/1/2, 540/2, 541/foto, 677/1
Li Qiyan, 276/3
Li Ruihuan, 534/1/3
Li Sheng-hsiung, 136/3
Li Tieying, 138/2
Liao Cheng-hao, 135/3
Lieberman, Avigdor 200/foto, 401/3, 402/1
Liefferinge, Guido van 152/2
Liekendael, Eliane 155/3, 156/3
Lien Chan, 135/1/2/3/foto, 137/1, 138/2/3, 347/3
Lien Khiu Thin, 547/3
Liener, Arthur 612/foto
Ligabue, Giancarlo 167/3
Liikanen, Erkki 755/foto
Likulia Bolongo, 265/2, 584/2, 587/3
Lilic, Zoran 500/1, 514/2
Lilley, Peter 16/1, 558/2/3, 559/1/3/foto
Lim Chang Yuel, 131/2, 419/3, 419/3, 829/1
Lima, Pendawa 797/1
Lin Chen-kuo, 136/1
Lin Cheng-chih, 136/1
Lin Feng-cheng, 135/3, 136/1
Lindsey, Bruce R. 30/1
Ling, Sjargej 159/1, 427/1/2
Ling-Stuckey, Ian 835/2
Lini, Hilda 67/2/3
Lini, Pater Walter 67/1/3, 751/3
Lino, Mariza 632/foto
Linscheer, Melvin 795/3
Linschoten, Robin 217/1/3, 218/2/3, 220/1/2/3/foto, 221/1/2/3, 222/1/2/3/foto, 223/1/3, 224/1
Lipponen, Paavo 431/2
Lisowski, Sergej 446/1
Lissouba, Pascal 729/3, 730/1/2/3/foto, 731/2/3, 732/1
Liu Chao-shiuan, 135/3, 136/1
Liu Huaqing, 534/1, 546/2
Liu Shan-chung, 347/1/2
Liu Sung-fan, 137/foto
Liu Tai-ying, 104/1
Liu Xiaobo, 277/2/3
Liu Zhenwu, 53/3, 54/1/foto
Liu Zhongli, 535/2
Livnat, Limor 662/3
Livramento Monteiro Alves de Brito, Jose Luis 650/3
Liwab, Sambiani 36/3
Liwsjits, Aleksandr 175/3, 179/1, 443/3
Ljabedzka, Anatol 428/1
Ljach, Iwan 159/2, 427/1
Ljawonaw, Wasil 427/1
Ljoebimow, Wjatsjeslaw 440/1
Lleras de la Fuente, Carlos 384/1
Lo Fu-chu, 136/3
Lo Tak-shing, 52/2, 55/1
Lobendahn, Vincent 750/2, 750/3
Lobow, Oleg 443/3
Locke, Gary 102/3, 103/3
Lodkin, Joeri 440/1
Loecinschi, Petroe 171/3, 172/1, 434/2/3, 435/1/2, 753/foto
Loekasjenka, Aleksandr 158/3, 159/1/2/3/foto, 160/1/2, 427/1/2, 428/1/2/3, 429/1/2/foto, 690/1/foto, 691/2, 692/1/2, 753/1/foto
Loengoe, Gheorghe 434/2
Loezjkow, Joeri 175/1, 176/3, 437/3, 438/1
Loh, Christine 52/foto, 543/3, 544/foto
Lohani, Prakash Chandra 344/3
Loik, Rein 161/1, 431/1
Loizidou, Titina 197/1/2
Lokombe Kitele, Pierre 589/1
Lokondo Yoka, 585/1
Lolélas, Bernard 732/1
Longhouser, John 582/3
Lopes Cardoso, Higino 805/2
López, Leopoldo 640/2
López Montaño, Cecilia 384/1
López Obrador, Andrés Manuel 189/1
López Sanchez, Mario Alioto 717/3
Lord, Winston 64/3, 127/1
Lorenz, Prins 148/2
Lortkipanidze, Wazja 700/2/3, 700/2/3
Los, Kubulan 835/2, 835/2
Loteta Dimandja, 585/1
Lotodo, Francis 191/3
Lott, Trent 104/3, 255/1
Loum, Mamadou Lamine 812/3
Low Thia Khiang, 345/1
Lowes, R. 795/3
Lowry, Michael 304/3, 567/2
Loyola, Gustavo 788/2
Loyola de Palacio de Valle-Ler, L. 699/1
Loza, Remedios 638/1, 639/3
Lozano, Antonio 189/2/3
Lu, Annette 346/3
Lu Ping, 52/3, 53/1, 55/2, 341/foto
Lubonja, Fatos 361/foto
Lucky, Anthony 572/3
Lugar, Richard 551/1
Lugt, Hans van der 833/1
Lui, Frank 832/3
Lui, Jerry 341/3
Lukanow, Andrej 226/1/2/foto
Lukulia Bolongo, 585/1
Lumumba, Julienne 588/2
Lumumba, Patrice 39/1
Lumuna Ndubu, 585/1
Lungu, Stephen 815/1
Luniku, Kristaq 368/1, 634/1
Luo Gan, 129/1
Lupunga, Dawson 113/2
Lus, Sir Pita 490/2, 835/2
Luttikhuis, Paul 559/1
Luxton, John 214/1
Luyn, Floris-Jan 480/2, 536/2
Luz, Amaro Alexandre da 650/3
Luz, Zotilia 716/3
Luzanga Shamandandevu, 585/1
Lwanghi, Célestin 589/1
Lykketoft, Mogens 430/1
Lymon, Leslie 655/3
Lynch, Dominic 304/3
Lytwak, Oleh 705/3, 705/3

M

M'Daghri, Abdelkebir Alaoui 652/2
M'Daghri, Driss Alaoui 652/2
M'Kindia, Kirugi 191/3
M'poyo, Pierre-Victor 589/1
M'poyo-Kasa-Vubu, Justine 588/3/foto
Ma Ying-jeou, 135/2, 136/1
Ma Yuzhen, 543/1
Maalima Mohammed, Hussein 191/3
Mabiala, Pascal Tsaty 731/2
MacAulay, Lawrence 642/2
Maceda, Ernesto 666/1
Machungwa, Peter 814/3
Madani, Abassi 801/2/3/foto, 803/1/2/3
Madariaga, Julian 771/1
Madfa, Hamad Abdul Rahman al- 471/1
Madikizela-Mandela, Winnie 525/3, 526/foto
Madrazo Cuéllar, Jorge 189/2/3, 455/3, 457/foto, 719/1/foto
Maetia, Alfred 65/3
Magagula, Ephraem 112/1
Magalhaes, Antonio Carlos 244/3
Maganga Moussavou, Pierre-Claver 108/2
Magdei, Mihai 434/2
Magelhâes, Antoñio Carlos 450/2
Magen, David 402/2, 662/2
Maginness, Alban 564/1
Magouindi-Mahotes, Joachim 108/2
Mah Bow Tan, 345/3, 355/foto
Mahadewsingh, Krish 797/1/2
Mahama, Edward 109/1
Maharaj, Mac 196/1, 525/1
Maharaj, Satpal 119/1
Mahathir Mohamed, 133/2, 134/2, 275/3, 478/3, 479/1/2/3, 600/foto
Mahaux, Pierre-Olivier 14/2
Mahdi, Sadiq el- 328/1/2
Mahele Lieko Bokungu, 265/1, 583/2, 585/1, 587/3
Mahmad, Ahmed Abdullah al- 52/1
Mahmud, Shafqat 207/3
Mahmuljin, Sakib 77/1
Mahn Sha, 678/3
Mahomed, Ismail 196/2
Mahotès Magouindi, Joachim 324/1
Mai, David 490/2
Mai Ky, 212/1
Maia, Joâo 787/2
Maibawa, Castan 490/2, 835/2
Maigari, Bella Bouba 806/1
Maina, Michael 750/3
Mainali, Radka Krishna 344/3
Mainassara, Ibrahim Barre 192/1, 395/3
Majali, Abdel-Salam al- 530/3, 531/foto
Majid, Ali Hassan al- 271/1
Major, John 16/1/2, 19/2, 22/1, 45/1, 77/3, 78/foto, 163/1/2, 300/1, 303/1/2, 368/2, 533/1, 553/1/3, 554/3, 558/2, 559/2/3, 755/1
Makarovs, Vladimirs 433/1, 702/3
Makejtsjyk, Oeladzimir 427/1
Makhanu, Maurice 191/3
Makijewski, Nikolaj 743/1
Maksjoeta, Nikolaj 440/1
Maktoum, Sjeik Hamdan bin Rashid al- 471/1
Maktoum, Sjeik Maktoum bin Rashid al- 268/2, 471/1

Maktoum, Sjeik Mohammed bin Rashid al- 471/1
Makwety, Clarence 525/3
Malachow, Wladimir 172/2
Malafejew. Anatol 160/1, 428/3
Malaj, Arben 363/3. 367/3, 632/2
Malambo, Vincent 113/2, 814/3
Malan, Magnus 194/2/foto, 197/3
Malan, Pedro 245/1
Malary, François Guy 183/3
Malasjenko, Igor 713/3 713/R
Malejew, Waleri 440/1
Malherbe de León, Oscar 456/2
Malik, John 483/2
Malima, Kighoma 263/2
Malla, Hasta Bahadur 344/1
Malocho, Nasoro 263/3
Malsevsani, Vital Soksok 751/3
Maltsau, Leanid 160/2
Malu Victor 326/1
Maluf, Paulo 244/1/2 451/1 789/2
Malungo, Albino 394/1
Mamadou, Tandja 395/3
Mamaloni, Solomon 65/2, 750/3 751/1
Mamane, Brah 192/2
Mambei, Paul 490/2
Mamboundou Mouyama, Sebastien 108/2
Mambu ma Khenzu, 265/2
Mamoepa, Ronnie 524/3
Mamradze, Peter 700/2, 700/2
Mamser, Muhammed Khair 531/1
Managa Dintoka 265/2
Manassarian, Sergej 158/2
Mandela, Nelson 33/1, 49/3, 140/2, 19413, 195/3, 196/2/3, 198/1/foto, 267/3, 328/3, 394/2, 521/foto, 522/2/3, 524/2/3, 585/2/3, 586/2/foto, 587/1, 730/foto
Mandelson, Peter 555/3, 556/1
Mandmets, Ilmar 431/1
Mane, Abdu 805/2
Mane, Arafan 805/2
Mane, Samba Lamine 805/2
Manela, Nelson 197/1/3/foto
Manevitsj, Michail 712/3
Manewa. Ewdokija 636/3
Mangal, Bies 797/2
Manglano, Emilio Alonso 91/1
Manhanze, Armirinho da Cruz Marcos 110/3
Mankahlana, Parks 198/2
Manley, John 642/2
Manley, Michael 717/3, 718/1/2/3, 719/1
Manley, Norman Washington 717/3
Mannie, Ronnie 751/2
Manning, Patrick 573/1
Manning, Preston 382/3, 641/1/2/foto, 642/1
Manoekian, Wazgen 157/2/3, 158/foto
Manoetsjarian, Asjot 157/2/3
Manohar, Maya 797/2
Manolescu, Nicolae 237/1
Mansaray, Yembeh 111/2
Mansour, Abdelfettah Ben 652/2
Mansour, Abdul Malek 530/2
Manuel, Trevor 522/3, 523/1/2
Manueli. Paul 750/2
Manuella, Sir Tulaga 66/2
Maqbool, Mohammad 119/1
Mara, Gordon 65/3
Mara, Ratu Finau 750/2
Mara, Ratu Sir Kamisese 65/2, 750/2
Maran, Murasoli 118/3, 410/1
Marandi. Ali Reza 529/2
Marashi, Hussain 49/1
Marazow. Iwan 224/2. 225/1/3/foto
Marchais, Georges 14/3/foto
Marchal, An 153/2/3, 154/1/3, 156/2, 682/1/2, 683/1/2/3
Marchal, Luc 151/2/3/foto, 493/3
Marchal, Paul 154/3, 156/2, 681/foto, 682/1
Marchant et d'Ansembourg, Jan Graaf de 364/3/foto
Marchi, Sergio 642/3
Marchiani, Jean-Charles 699/2
Marchie Sarvaas, J.H du 785/1
Marcos, Ondercommandant 185/3, 186/1/3/foto, 720/1/2
Marginean. Viorel 235/3
Maria y Campos, Mauricio de 614/1
Mariama, Sambo Abdoulaye 192/2
Marijnissen, J. 221/2, 626/1
Marin, Florencio 715/2
Marin Bernalas, Rodrigo 95/1
Marincek, Lojze 517/3
Marinitsj, Michail 427/1
Marinkovic, Tonchi 640/2
Marino, Leonardi 309/1
Marique, Etienne 499/2
Mariscal de Gante, Margarita 768/3
Marjanovic. Mirko 511/3
Markovic, Mirjana 84/foto, 85/1, 512/3
Marleau, Diane 642/2/foto
Marquez. Pompeyo 573/2
Marri, Ahmed Abdulla al- 52/1
Marroguin Martinez, Jorge Luis 717/1
Marrón Carlos 44/3
Marshali, Thurgood 251/2
Marsipal, Arnold 490/2
Marsters, Tom Tihina 749/3
Martens, Wilfried 151/2
Marti, Julio 573/2
Martin, Apul 491/foto
Martin, Michael 567/1
Martin, Michèle 153/1/3
Martin, Paul 382/1. 642/2/foto
Martina. Dominico 792.3
Martinez. Alfredo 715/3, 715/3
Martinez Emperador, Rafael 769/2
Martinez Monroe, Rafael 57312
Martirossian, Gagik 158/2
Marulanda, Manuel 96/1
Marusic, Tomaz 517/3
Marwa, Muhammad 327/1
Marx, Ruben 196/2
Marxer, Norbert 433/3
Marzuk, Musa Abu 531/2/3/foto
Mas'ari, Mohammed al- 403/2/foto
Masango, Dumsani 112/2
Mascarenhas Monteiro, Antonio 65013, 651/1
Maschadow, Aslan 179/2/3, 180/1/2/foto, 447/1/2/3/foto, 448/1/2, 712/3, 712/3, 713/1/3/foto, 713/1/3/foto
Mashagira Aba, 585/1
Masire, Ketumile 650/2
Masjoek, Jelena 713/1, 713/1
Maslow, Pawel 447/3
Masri, Mahir al 42/foto
Masri, Munther ai- 531/1
Massad, Carlos 314/3
Masse, Marcel 642/2/foto
Massera, Emilio 784/3
Masseret, Jean-Pierre 695/1
Massonde, Majidine Ben Said 259/2
Massoud, Ahmed Shah 116/3, 117/1/foto, 337/3, 338/1, 596/3, 597/1/3, 598/3, 599/1/2/3
Matapo, Tekaotïki 749/3
Matareum, Ismail Hasan 474/foto
Matei, Valerioe 171/3, 172/1
Mateu, Vicenç 499/3
Matiba, Kenneth 807/3, 810/1
Matiliauskas, Rolandas 171/3, 434/1
Matos Azocar, Luis Raul 573/2
Matsch, Richard 646/3
Matsepe-Cassburri, Ivy 197/2
Matskewitsj, Oeladzimir 427/2
Matsuki, Sbimpei 670/1
Matsushita, Renzo 60/2, 673/3
Matsushita, Yasuo 285/3
Matsuura, Isao 283/2
Mattei, Marie-Hélène 377/1
Mattioli, Paolo 765/2
Matutes, Abel 89/1, 389/2, 773/3, 774/1
Maung Aye, 678/3, 679/1
Mauro, Gilmar 790/1
Mauro, Pino di 150/1
Mavua Mudima, 265/2
Mawafi, Ramzi Mahmud al- 733/3
Maxwell, Kevin 18/1
Maxwell, Robert 18/1
Mayaki, Ibrahim Assane 192/2
Mayhew, Sir Patrick 20/1/2, 303/3
Mayila, Louis-Gaston 108/2
Mayor Oreja, Jaime 89/3
Mazo, Alfredo del 454/3
Mazza, Alberto 781/3
Mba Abessolo, Paul 108/3, 324/1
Mba Obame, André 324/1
Mbaya, Etienne 588/2, 589/1
Mbaye, Babacar Nene 812/3
Mbaye, Parfait 322/2
Mbega, Monica 263/3
Mbeki, Thabo 197/2, 522/3, 525/1/2/foto, 583/3, 585/2, 586/foto
Mbela, Darius 191/1/2
Mbenga, Musa 463/3
Mbilinyi, Simon 263/1/2/3
Mbonzi Matayako, 265/2
Mboso Nkodia Mpuanga, 265/2
Mboumbou Miyakou, Antoine 324/1
Mboweni, Tito 523/2
Mbremaidou, Christophe 322/1
Mbumba, Nangolo 262/3
McAliskey, Roisin 304/2. 561/2
McAliskey Devlin. Bernadette 304/2
McCaffrey, Barry 31/2, 251/3, 456/1/2
McCardle, Peter 214/1
McCarthy, Carolyn 102/2
McConnell, Mitch 103/2
McCracken, Brian 567/2
McCreevy, Charlie 567/1
McCully, Murray 214/1
McDaid. Jim 567/1
McDermott, Jim 255/1
McDonough, Alexa 641/2/foto, 642/1
McDougal, James 29/3, 30/1, 578/3
McDougal, Susan 29/3, 30/1/2, 578/3
McGillis, Donna 642/3
McGuiness, John 566/1
McGuiness, Martin 562/3/foto. 563/1
McGuinness, Martin 22/1
McGuirk, Anne 634/2
McKinney, Gene 582/2
McKinnon, Don 213/3
McLaren, Richard 649/2/3
McLarty, Thomas 579/1
McLaughlan, Lucille 735/1/2/3
McLellan, Anne 642/2
McMichael, Gary 21/foto
McNally, Tim 194/3
McVeigh, Timothy 646/3, 647/2/3/foto
Mdlalose, Frank 197/2
Meade, Reuben 319/1
Mealy, Amadou 192/2
Mechrane, Rabia 801/1
Meciar, Vladimir 238/3
Meddelin Becerra, Carlos 384/1
Medina, Santiago 97/3
Medjahed, Rachid 391/3
Megat Junid Ayob, 479/3
Megawati Soekarnoputri, 280/3, 282/2. 475/1, 476/2/foto
Meghji, Zakia Hamdan 263/3
Mégret, Bruno 374/2/3, 375/1
Mégret, Catherine 374/2/3
Mehta, Sureshchandra 124/3
Mejdani, Rexhep 631/3, 632/1/foto, 634/1
Mejia de Caballero, Maria Emma 95/1
Meksi, Aleksander 359/2, 360/2, 634/2
Meksi, Ermelinda 632/3
Meles Zenawi, 190/3, 264/1, 323/1
Melescanu, Theodore 236/foto
Melgarejo Lanzoni, Rubén 320/1
Melkert, A.P.W. 538/2, 623/2, 625/1
Melniks, Vasilijs 432/2
Memen, Carlos Saul 181/3
Memene, Seyi 36/3
Memon, Abdullah J. 208/1
Menasra, Abdelmadjid 800/3
Mende, Lambert 265/2
Mendez, Candido 772/foto
Mendoza, Rodolfo 717/3
Mendy, Dominque 463/3
Menem, Carlos Facundo 92/3
Menem, Carlos Saúl 92/2/3, 93/1/2/3, 94/1/2, 318/1, 379/1, 380/1/2, 781/3, 782/1/2/3, 783/1/2. 784/1
Menem, Eduardo 92/3
Mengistu Haile Mariam, 323/2
Mentavlos, Jeanie 250/2
Menzir, Necdet 777/1
Merchant, Piers 553/3
Merdiro, Dan 42/foto
Meri, Lennart 160/3, 161/1, 430/3, 431/1, 689/3, 690/foto, 753/foto
Merid Azmatch Asfa Wossen Hail, Kroonprins 323/1
Merida, Mario Alfredo 717/2
Meridor, Dan 402/1, 662/1/2/3, 663/1/2
Merrem, Gerd 486/foto, 745/1
Merwe, François van der 196/2
Merwe, Johan van der 195/1
Mesapitu, Roben 751/2
Messer, Kim 250/2
Metodiew, Weselin 636/3
Metrinko, Michael 32/foto
Mette-Yapende, Jean 322/1
Meyer, Robin 99/2
Meyer, Roelf 526/1/2/3
Meyssonnier, Jérome 373/3/foto
Mezerag, Madani 803/3
Mgqali, Sitembele 525/3

Michailowa, Nadezjda 63613
Michajlow. Jewgeni 44011
Michajlow, Wiktor 44411
Michajlow, Wjatsjeslaw 44411
Michalek, Nikolaus 23213
Michaltsjanka, Aljaksandr 427/2
Michel, Mario 572/2
Michel, Robert 254/3
Michielsen, Peter 361/3, 487/1, 513/1
Michot, Yves 9/3
Michow, Micho 637/1/2
Middayn, Furayh Abu 20013, 33613, 595/3
Middelkoop, E. van 610/2
Mierlo, Hans van 2611, 141/3, 163/foto, 36311, 366/1, 397/3, 399/3, 406/3/foto, 538/1/3, 609/3, 610/2, 753/2/3, 755/1, 757/foto, 791/3, 798/foto, 804/foto, 80511
Miert, Karel van 149'1'2, 760/foto
Mifflin, Fred 642/2
Mifumu, Miguel Oyono Ndong 259/3
Mikhlafi, Abd al-Majid al- 272/2
Milentijevic, Radmila 512/3, 513/3
Militaru, Nicolae 237/1
Mill, Iain 30011
Millares, Edgar 640/2
Miller, Carol 577/1
Miller, Leszek 23511
Milliano, Jacques de 59111
Millon, Charles 1012, 35111
Mills, Janet 423/1
Milo, Paskal 632/2, 634/2
Milosevic, Slobodan 6913, 70/2/3/foto, 7611, 77/3, 84/2/foto, 85/1/2/3, 8612, 87/foto, 50213, 510/1/2, 511/1/3, 512/3, 513/1/2/3, 514/1/2/3/foto
Milutinovic, Milan 8512, 86/2/foto, 510/3, 513/2, 514/foto
Min In Sik, 130/1
Minani. Jean 461/2. 46213
Mincu, Iulian 235/3
Minning, Michel 458/1
Mintsjenko, Anatolii 173/3, 705/3, 705/3
Mir, Mohammad 115/1
Miranda, Olmedo 723/2, 725/3, 726/1
Mirhij, Bisharah 201/1
Miriung, Theodore 214/1/2/3
Mirjanic, Dragljub 74/1
Mironow, Sergej 175/1
Mirrlees, James 14113
Misanovic. Ratko 75/3
Mishra, Chaturanan 11813, 41011
Mishra, Janeshwar 118/3, 410/1
Misqami, Umar 201/1
Missambo, Paulette 32411
Misuari, Nur 667/2/3
Mit Chhien, 20213
Mitchell, Brian 19611
Mitchell, Keith 31811
Mitjo, Stanislaw 70513
Mitjoekow, Ihor 436/2
Mitsuzuka, Hiroshi 283/2/3, 491/foto, 601/1, 669/3, 670/2, 674/3/foto
Mitterrand, François 1011, 266/1, 6981213
Miyamoto, Kenji 57/foto
Miyanda, Godfrey 113/2
Miyanda, Samuel 113/2
Miyazaki, Kuniji 671/1
Miyazawa, Kiichi 28312
Miyet, Bernard 42313
Mjasnikowitsj, Michail 42712
Mkapa, Ndugu Benjamin 263/1/3, 26411, 462/foto
Mladic, Ratko 7011, 76/2/3, 50213
Mladinic, Carlos 31413
Moada. Mohammed 33011
Moala. Kalafi 66/1
Moboetoe Kongolo, 587/3
Moboetoe Sese Seko, 37/1/2, 391112, 26313, 264/3, 266/1/2/3/foto, 26713, 583/2/3, 5841113, 585/1/2/3, 586/2/3/foto. 587/1/2/3, 588/1, 58913, 80912
Modise, Joe 19611, 52511
Modise, Tandi 52513
Modjapero, Felix 36/1
Moeboetoe Sese Seko, 2651112
Moesajew, Alnoer 742/3, 743/1
Moestadja, Soewarto 797/2
Moetalibow, Ajaz 425/3, 426/1
Mogae, Festus 65012
Mohajerani, Seyyed Ataollah 657/3, 658/2/3
Mohamed, Mohamrd Daifalla 53012
Mohammad. Gunaman 477/3, 478/foto
Mohammad, Mola 11511
Mohammad, Qari Din 115/1
Mohammed, Ali Mahdi 19411, 396/1
Mohammed Mohammed Taib, 13313, 134/foto, 479/2
Mohebollah, Mowalwi Hafez 338/3
Mohora, Tudor 237/1
Moi, Daniel Arap 191/1/2/foto, 191/1/2/foto, 194/1. 194/1, 26411. 80713, 808/2/3/foto, 809/1/2/3, 810/1/2
Moin. Mostafa 658/3
Moïse, Joseph 184/2/3
Mokhehle, Ntsu 10913, 324/2, 651/2
Mokhtari, Mokhtar 106/2
Mokthar, Rachid Ben 652/2
Moleke, Monyane 109/3
Moleleki, Monyane 651/2
Molina Pico, Enriaue 94/3
Molise, Pakiso 324/2
Moller, Per Stig 430/1
Mollok, Bernard 835/3, 835/3
Molloy, Pat 301/1
Molterer, Wilhelm 232/3
Momanyi, P K 19113
Moncayo Gallegos, Paco Rosendo 316/1/3
Mondo, Ludger 835/1
Mondragon, Josu de 76911
Monsengwo Pasinyal, 587/1
Montalto, John Attard 767/1
Montenegro, Raúl 726/1
Montesino, Vladimiro 246/3/foto. 247/1/2, 46013
Montoya, Irineo Tristan 649/3, 650/1
Montoya, Robert 266/1
Montree Pngpanit, 211/1
Montri Danphaibun, 211/1
Moopanar. G.K. 410/1
Moore, John 422/1
Morales, Juan Manuel 320/1
Moran, Rolando 182/foto
Moratinos, Miguel Angel 4812, 333/3/foto
Mordechai, Yitzhak 4313, 4811, 33413, 336/2, 59511, 662/3, 817/1
Moreels. Reginald 145/3, 58611
Moreira Carneiro. Emanuel 39411
Moreira Pinto Saraiva, João 394/2
Moreno Godoy, Roberto 716/2
Morgan, Eduardo 726/1
Morgan, Piers 299/2
Mori, Yoshiro 283/2
Moriau, Patrick 4991112, 682/1
Morimoto, Shigeki 28612
Moroz, Oleksandr 705/1, 705/1
Morris, Dave 561/1
Morris, John 556/1
Morrison, John Willie 67/3
Moscovici, Pierre 9/3, 695/1
Moskowa, Ema 63613
Mosser, Thomas J. 29/3
Motpan, Doemitroe 434/2/3
Motta, Sergio Vieira da 7871213, 79013
Mouabenga, Marius 322/3
Mouillot, Michel 912
Moukagni, Augustin Mombo 727/2
Moumouni. Aïssata 19212
Moureaux, Philippe 498/2
Moureaux, Serge 49912
Mousaddak, Adberrazak al- 65212
Moussaoui, Lahcene 80111
Moussavou Missambo, Paulette 10812
Moutawakil, Nawal al- 65212
Mova Sakanyi, Hrnri 58813
Mowlam, Marjorie 56311, 55513
Mo\%-lam,Mo 556/foto
Mowsisjan, Wladimir 158/2
Moynihan, Daniel Patrick 580/1
Mozafari, Hossein 658/3
Mpamba, David 113/2
Mporogonyi, Kilonzo 263/3
Mrema, Augustine 26311
Msheke, Malimba 815/2
Mswane, Muntu 11212
Mswati III, Koning 111/3, 11211
Mtaweh, Samir 531/1/2
Mualla, Sjeik Humaid bin Ahemd al- 471/1
Mubarak, Hosni 18/2, 4411. 45/1/2, 46/1/2, 47/1/2, 48/1, 199/2, 328/1, 332/3, 334/1, 335/1, 593/1/2/3/foto, 7331112
Mubengai, Francisco 394/1
Mucananda, Manuel Antonio 110/3
Muchlisi, Yusupbek 536/1
Mucic, Zdravko 50113
Mudava. Constantin 237/1
Mudavadi, Musalia 807/3, 809/2
Mudenge, Stan 35/foto
Mudima, Mavua 38/1
Mufamadi, Sydney 196/1, 524/2
Mugabe, Robert 264/1, 80913
Muhammad, Omar Bakri 18/2
Muhyiddin Yassin, 133/3
Muite, Paul 80713
Mukamurenri, Marthe 192/3
Mulemba, Humphrey 11311
Mulinge, Jackson 19113
Muller, Ed 794/3
Mulqi, Hani 531/1
Mulroney, Brian 381/3, 641/1/2
Muluzi, Bakili 4641213
Muñante Sanguinetti, Rodolfo 46011
Munap, Selamat Haji 471/2/3
Mungomba, Dean 11311
Mungra, Atta 796/foto
Mungra, Motilall 796/2/3, 79711
Muñoz Rocha, Manuel 189/2/3
Muntasir, Omar Mustafa al- 26112
Muntean, Ovidiu Ioan 236/1
Munteanu, Gheorghe 23711
Murad, Abdul Hakim 2912
Muratorvic, Hasan 50011
Muratovic, Hasan 713//foto
Murayama, Tomiichi 6011
Murdoch, Rupert 28011, 736/1
Murillo, Javier 64012
Murr, Michel 46913, 20111
Muruli. Solomon 395/1
Musa, Said 715/2
Musa, Solomon 65513
Musavi-Lari, Seyyed Abdol Vahik 659/1
Musema Mambakila, 58511
Museveni, Yoweri 26411, 267/3, 32813
Mushobekwa Kalimba wa Katana, 265/2
Mussolini, Vittorio 766/2
Musuoata, John 65/3
Musyoka, Stephen Kalonzo 807/2
Mutaqi, Amir Khan 115/1
Muteka, Fernando Faustino 394/1
Mutharika, Bingu wa 25613
Muto, Kabun 28312
Mwamba Yelumba, 585/1
Mwana Nanga Mawampanga, Ferdinand 584/3/foto, 588/3
Mwanamwamba, Amusa 113/2. 81413
Mwando Nsimba, 265/2
Mwenze Kongolo, 58813
Mwila, Ben 815/1/2, 11312
Myboto, Zacharie 32411
Myburgh, Abraham 197/2
Myeni, Musa 19712
Myint Swe, 679/3

N

Nabassoua, Yacouba 192/2
Nabavi, Mortaza 49/1
Naciri, Zoulika 65212
Nader, George 47/3
Nadir, Asil 301/2
Naeson, Walton 751/2
Nagamootoo, Moses 39012
Nagasuyama, Tadakazu 673/3
Nagle, Robert 490/2, 835/2, 83512
Nagy, Frigyes 564/2
Nahayan, Hamdan Zaid al- 274/foto
Nahimana, Ferdinand 65312
Nahnah, Mahfoud 799/1/2/foto, 803/1
Nahyan, Sjeik Abdullah bin Zayed al- 471/1
Nahyan, Sjeik Hamdan bin Zayed al- 275/1, 471/1, 471/1, 471/1
Nahyan, Sjeik Nahyan bin Mubarak al- 471/1
Nahyan, Sjeik Sultan bin Zayed al- 47111
Nahyan, Sjeik Zaid bin Sultan al- 26812, 328/3, 471/1, 471/1, 471/1
Naidoo, Jay 19611
Naidu, Yarram 11813, 410/1
Nain, Waldy 797/1/2
Najafi, Mohammed Ali 659/1
Najebi, Samiollah 113/3
Najib Tun Razak, 133/3, 134/foto
Najibullah, Mohammed 115/1/2
Najja, Raouf 330/1
Nakajima, Hiroshi 61513
Nakama. Hitoshi 677/3
Nakanga, Wenham 46412
Nakasone, Yasuhiro 59/3
Nako, Charley 751/3

Naletilic, Mladen 'Tuta' 500/3
Nali, Michael 490/2, 835/2
Namazi, Hossein 658/3
Namdar-Zanganeh, Bijan 658/3
Nanagas, Vitaliano 665/1/2
Nanagoeljin, Garnik 158/2, 687/1
Nanajew, Kemelbek 20412
Nano, Fatos 364/1, 630/foto, 631/1, 632/2/3, 633/2/3
Napo, Samson 490/2, 835/2
N[illegible], Armando An[illegible] 805/1
Narain Jainarain Prasad 118/3
Nashashibi, Muhamad Zuhdi al- 596/foto
Nasher Abdullah Abdul Wali 530/2
Nasiri, Obeid bin Saif al- 471/1
Nasrallah, Hadi Hasan 818/3
Nasrallah, Hasan 816/1, 817/2, 818/2/3/foto
Natawei, Edward 67/2
Nate Thayer, 738/3, 739/1
Nateq-Nouri, Ali Akbar 49/1, 656/3, 657/2, 658/1
Natsche, Mustafa 59511
Natuman, Joe 67/3
Naumovski, Vlado 517/2
Navarro, Wilfredo 19011
Nawakwi, Edith 113/2, 814/3
Nawitski. Genadz 427/1
Nayar, Guido 640/2
Naybari, Abdullah al- 663/3, 664/1/foto
Nazarbajew, Noersoeltan 204/1, 478/1/2, 540/1/foto, 742/3, 743/1
Nazarow, Aleksandr 440/1
Nazarow, Talbak 486/3/foto
Nazdratenko, Jewgeni 714/1/2, 714/1/2
Nbizi, Isaie 25812, 461/3
Ndaya, Gidas 726/2
Ndiaye, Alassane Dialy 81213
Ndiaye, Aminata Mbonque 812/3
Ndimira, Pascal-Firmin 258/1
Ndizeye, Jean-Luc 25812
Ndjavé Ndjoy. Albert 32411
Ndjave-Ndjoy, Albert 108/2
Ndjoba, Nghiwete 262/3
Ndocaj, Engjell 363/3
Ndombe Sita. 585/1
Ndoye, Mamadou 81213
Ne Win, 679/1
Necci, Lorenzo 307/1
Nedelin, Gennadi 440/1
Neeman, Ya'akov 200/1, 661/3, 662/foto, 663/2
Negri, Antonio 766/2/foto
Nejelow, Joeri 440/1
Nejkow, Iwan 230/1, 634/3, 63613
Nek Bunchhay, 738/2, 741/3/foto, 74211
Neme, Abdallahi Ould 11012, 326/3
Nemtsow, Boris 443/2/3, 444/1, 445/1/2, 446/foto, 677/foto, 678/1, 707/1, 709/2/3, 711/1/2, 712/2/3, 714/2
Nemtsow, Michail 712/3
Nenovski, Tome 517/1
Netanyahu, Benjamin 4113, 42/1/3, 43/1/foto, 44/1/2, 45/1/2/3/foto, 46/3, 47/1/2/3, 51/1, 199/3, 200/1/2, 330/2/3, 331/1/3/foto, 3321213, 33311, 334/1, 335/1/3, 336/1, 400/1/2/3/foto, 401/1/2/foto, 402/1/2, 592/1, 593/2/3/foto, 594/1, 595/1, 660/3, 661/1/3, 6621112, 663/2/3/foto
Neto. Pedro Hendrick Vaal 394/1
Neupane, Mukunda 34413
Newton. Tony 555/1
Neziri, Menef 517/1
Ng Ma Ma Than, 67913
Ngabada Nzambo Ko Ayumba, 267/3
Ngabo, Lwasi 37/3
Ngalibali, Lambert 731/2
Ngange, Eyoum 26013
Ngari, Idriss 324/1
Ngasonga, Juma 263/2/3
Ngcobo, Sipho 524/2
Ngefa Atondoko, Guillaume 590/1
Ngele, Victor 65/2
Ngelezi, Philippe 585/1
Ngjela, Spartak 363/3
Ngo Xuan Loc, 212/1
Ngom, Ousmane 812/3
Ngoma Madoungou, Senturel 108/2
Ngongi, Namanga 824/3
Ngongo Luwowo, 58511
N'Goran, Niamine 34/1, 3411
Ngoupandé, Jean-Paul 321/2
Ngubane, Ben 197/3
Ngulube, Mathew 112/3
Nguyen Cong Tan, 212/1
Nguyen Dinh Loc, 212/1
Nguyen Khanh, 212/1
Nguyen Khoa Diem, 212/1
Nguyen Manh Cam, 212/1
Nguyen Sinh Hung, 212/1
Nguyen Thi Hoa, 548/foto
Nguyen Trong Thang, 548/foto
Nhung Seap, 473/2
Niandou, Harouna 192/2
Niasse, Moustapha 812/3
Niazi, Sher Afghan 206/1
Nichols. Terry 64713
Nicholson, Harold J. 251/2, 648/1/2
Nicholson, Pamela 573/1
Nickles, Don 255/1
Nicolaas, A.L. 785/1
Niculescu, Constantin 237/1
Nidelcoe, Doemitroe 434/2
Nieuwenhoven, J. van 148/2, 222 3. 357/2
Niewoudt, Giddeon 196 2
Nignon, Jacques 192/2
Nihoul, Jean-Michel 153/2/3, 154/1/3, 156/1, 681/3, 685/3, 686/1
Niinito, Sauli Vainamo 755/foto
Nijazow, Saparmoerad 689/foto, 747/1
Nije, Omar 463/3
Nikitinas, Vladas 434/2
Nikolajew, Andrej 478/2
Nikolajew, Michail 440/1
Nikolits, Istvan 565/2
Nikonov, Vjatsjeslav 605/2
Ninkovic, Milan 7613
Nisbet, Benedict Jocelyn Montgomery (B 786/3
Nishad, Rai Narayan 410/1
Nishimura, Shingo 677/2/3
Nitschke, Philip 423/1
Nitsjiparowitsj, Oeladzimir 427/1
Nixon, Richard 100/1
Nixon jr., Donald 10011
Njavro, Juraj 87/1
Njawe, Pius 260/3
Njoya, Timothy 808/1/foto
Nkambule, Musa 112/1
N'kili, Edouard 727/1/2
Nkombaa, Moungounga N'guila 731/2
Nlend, Henri Hogbe 806/3
Noël, Emile 757/3
Noeri, Said Abdoello 209/3/foto, 486/2, 487/3, 744/3, 745/1/3/foto
Noerijew, Aga 426/2
Noerkadilow, Zamabek 743/2
Noica, Nicolae 23811
Nokta, Harripersaud 390/1
Norodom Ranariddh, Prins 203/3/foto, 204/1, 472/1/3, 473/1/3/foto, 738/2/3, 739/1/2/3, 740/1/2/3/foto, 741/1, 742/1/2
Norodom Sereivut, Prins 203/3, 204/1, 472/1, 473/foto
Norodom Sihanouk, Koning 204/1, 740/3, 741/2/3, 742/1/3
Notat, Nicole 12/foto, 13/1
Note, Kessai 348/1
Nottage, Bernard 38112
Nouannic, Guy le 12/foto
Noui, Ahmed 801/1
Noukout, Shem 67/2
Noumazalaye, Ambroise 730/3
Noura, Mohamed 801/1
Nouri, Aazam 65912
Nouri, Abdollah 49/1, 658/2
Nouri-Hoseinabadi, Abdollah 658/3
Novac, Aurel 236/1
Nowak, Manfred 501/2
Nowak, Michel 268/1
Nowak, Wasil 42711
Nsengiyunva, Anatole 653/2
N'singa Udjuu, 585/1
N'Tchasso, Nharebat Ninçaia 805/2
Ntimama, William ole 191/3
Ntimimama, William ole 191/2
Ntoutoume Emane, Jean François 324/1
Ntuli, Victor 194/2
Nuaimi, Najib Mohammed al- 52/1, 734/3
Nuaimi, Rashid Abdullah al- 471/1
Nuaimi, Sjeik Majed bin Saeed al- 471/1
Nugent, Ricardo 461/1
Nuia, Leo 834/1
Nuon Chea, 20311
Nuri, Anwar Abdullah al- 273/1
Nvodo, Ayeki 463/3
Ny Korn, 203/2
Nyachae, Simeon 191/2/3
Nyangoma, Léonard 258/1
Nyasulu, Kamudoni 464/2
Nyerere, Julius 264/1, 462/3
Nyindu Kitenge, 265/2, 58511
Nzabahimana. François 654/3
Nzanga Moboetoe, 585/2
Nzeingui, Patrice 324/1
Nzeng Ebome, Pierre-Claver 108/2
Nziengui, Patrice 108/2
Nzimhi Ngale, 587/2
Nzo, Alfred 140/2
Nzogibwani, Augustin 461/2

O

O'Bannon, Frank 103/3
O'Donoghue. John 567/1
O'Leary, Brendan 567/1
O'Leary, Hazel 104/3
O'Neil, Diarmuid 20/3, 2111
O'Rourke, Mary 567/1
Obame-Nguéma, Paulin 324/1
Obasanjo, Alusegun 326/3
Obeid, Atef Muhammad 733/1
Obeid, Jean 201/1
Obeid, Nadya Makram 733/1/2
Obeidat, Ahmad 273/foto
Obidow, Qobiljon 20612
Obst-Oellers, Ina 508/3
Obuchi, Keizo 283/2
Ochirbat, Punsalmaagiyn 48011
Ochoa Vásquez, Jorge Luis 97/2
Odedina, Tayiwo 36/1
Odinga, Raila Amolo 807/2/3
Odjew, Pirkoeli 747/1
Odlum, George 57212
Oduber, Nelson Orlando 78613, 78711
Oebajdoellojew, Mahmadsaid 74613
Oedoegow, Mowladi 448/1/foto
Oedowenko, Hennadii 611/foto, 705/3
Oerinson, Jakow 44313, 44411, 70811
Ogata, Sadako 267/1, 461/2
Ogden, Christopher 576/2, 577/1
Ogi, Adolf 610/2, 612/foto
Ogoo, Susan Waffa 463/3
Oguguo, Anthony 36/1
Oh Ik Je, 820/1
Oh In Hwan, 13212
Oh In Whan, 419/3, 829/1
Oh Jung So, 132/2
Oh Se Ung, 130/1
Ojha, Devi Prasad 344/3
Ojigie Oyegun, Chief John 34/3
Okamitsu, Nobuharu 284/1/2, 672/2
Okamoto, Kozo 468/1/2/foto, 81612
Okano, Yutaka 283/2
Okoelow, Waleri 711/2
Okuda, Hiroshi 300/3
Okuda, Tadashi 670/foto, 67113
Ola, Shees Ram 118/3, 410/1
Olaerts, Hugo 145/foto
Olejnikow, Genadz 427/3
Oleksy, Jozef 233/foto
Oleta, José Felix 573/2
Oliveira, Ana Maria de 39411
Olivieira, F. 786/2
Olmert, Ehud 200/2/foto, 400/foto
Olsen, Caroline 65011
Oltean, Ion 238/1
Omar, Duilah 522/3, 525/1/2
Omar, Idi Ango 191/3, 192/1
Omar, Mola Mohammad 114/3, 404/3, 598/3, 599/2
Ona, Francis 834/2/3, 835/1
Ondo Methogo, Emmanuel 108/2, 324/1
Ong Teng Cheong, 135/1, 345/foto
Ongobo, Fulgor 729/2
Onkelinx, Laurette 149/2
Oovel, Andrus 43111
Opmann, Mart 431/1
Oppenheim, Phillip 16/2
Opperman, J.P. 194/2
Opris, Remus 238/1
Orlow, Wiktor 444/1
Ormesson, Oivier d' 14/2
Orodani, Francis 65/3
Orozco Graterol, Moises Antonio 573/2
Ortega Lara, José Antonio 8911, 770/3, 771/1
Ortega Saavedra, Daniel 19012
Ortiz, Benjamin 643/2
Ortiz Martinez, Guillermo 570/3

Ortíz Urculo, Juan 771/3, 772/1
Orucevic, Safrt 71/1/3
Osaimi, Mishari al- 664 1
Osaoelenko. Oieksandr 705/3, 705/3
Osborne. Bertrand 724/2/foto, 724/2/foto, 725/1, 72511
Osborne, John 31912
Osei-Owusu, E.M. 10813
Osheroff, Douglas 14211
Osmani, Ekeren 366/3
Osorio, Victor 65013
Ospanow, Chairoella 20411
Ossa. José Antonio de la 726/1
Ostapenko. Dmytro 705'3
Ostojic Vrlibor 7513
Osyka, Serhii 705/3
Ota, Masahide 5712 3 58/1/foto
Otero Luna, Manuel 772/foto
Othman, Abdul-Rahman Mohammed Ali 53012
Oti. Patterson 751/2
Otoenbajewa, Roza 74313
Otsuki, Takeshi 28411
Otterloo, G.J. van 219/3, 22011, 221/3, 222/1
Ou Chin-teh, 13611
Oubadawaki, Ousmane Issoufou 19212
Oudenhove, André van 150/3
Ouko, Robert 19112
Oumarou, Boubey 19212
Ousmane, Mahamane 395/3
Ousseini, Inoussa 192/2
Ouyahia, Ahmed 800/3/foto, 80211
Oviedo Silva, Lino Cesar 319/3/foto, 32011
Oviir, Siiri 16013
Owais, Humaid Bin Nasir al- 47111
Owanesjan, Wahram 15812
Owen, Nora 3041213
Owens, Robert 77/3
Owtsjinnikow, Jaroslaw 692/1
Oyé Mba, Casimir 32411
Oyelese. Wole 327/2
Oyono-Aba'n, Simon 10812
Ozawa. Ichiro 61/foto. 284/3. 285/1. 675/1/2/3
Ozkan, Husarnettin 777/1
Ozolins, Leopolds 702/1
Ozsoy, Halil Ibrahim 777/1

P

Padilha, Eliseu 78812
Paeman, Hugo 42013
Paeniu, Bikenibeu 423/2, 747/3
Pagrotsky, Leif 449/1
Pahadi, Motiprasad 34411
Pahleu-an, Abdul Malik 597/1/2/3, 598/1/foto
Paisley, Ian 1912, 2111
Pakalniskis, Vytautas 171/3
Pakoemejka, Joeri 42712
Pakpahan, Muchtar 28013
Palermo, Domingo 457/3, 458/foto
Palermo Cabrejos, Domingo 24812
Pallad, George 797/1
Palmer, Philip Sylvester 466/2
Pamungkas, Sri Bintang 47412
Pandam, Rafael 31513
Panday, Ramon Achmat Dm-arka 79712
Pandolfi Arbulu. Alberto 246/3. 247/1
Panetta, Leon 104/3, 105/foto
Pangolos, Theodoros 511 1, 51613, 63412
Panou, Koffi 36/3
Panskou-, Wladimir 175/2/3
Pantis, Sorin 23811
Papandoniou, Ioannis 50813, 755/foto
Papazian, Vahan 158/1
Papon, Maurice 1511, 37713, 700/1
Paquet, Gérard 375/1/foto
Parajuli, Rajiv 34411, 34413
Pardew, James 7711
Pardo, Bernado 66513
Parizeau, Jacques 23/1, 640/3
Park In-Sang, 417/foto
Park Jae Yoon, 41913
Park Kwan Yong, 82911
Park Sang Bum, 41913, 82911
Park Seong Yawng, 41711
Park Suk Tae, 82711
Park Tae Jung, 827/1
Parkanova, Vlasta 241/1
Parker, Sir Reginald 318/1
Parkinson, Lord Cecil 559/1/2/foto, 56011
Parrinello, Danilo 717/2
Parry, Deborah 735/2/3
Parwanow, Georgi 227/3, 635/foto
Pas, Wouter 14812
Pasat, Walerioe 43412
Pascal, Joaquin 771/1
Pascale, Ernesto 30812
Paschke, Karl 65311
Pasjowski, Slawi 224'3, 22511
Pasjtsjenko, Edoeard 44111
Pastoechow, Michaii 160/2
Pastor Perafan, Justo 38313, 38411
Pasty, Jean-Claude 167/3
Paswan, Ram Vilas 118/3, 410/1
Patasse, Ange-Felix 321/2. 322/1, 72612
Pathak, Lakhubhai 119/2/3
Patijri, Michiel 26/3, 371/2/foto, 792/3
Patten, Chris 5213, 5313, 55/2/3, 340/2/3, 341/1, 342/1/foto, 34311, 34312, 533'1, 542/1/2/3, 543/3
Patterson, Percival J. 718/foto, 71911, 725/2, 7251'2
Paudeyel, Bishnu Prasad 34413
Paul, Evans 18412
Paulik, Juan 94/3
Paunescu, Adrian 237/1
Pavihi, Aukuso 83213
Pavle. Patriarch 51012
Pawar. Sharad 407/2
Pawlowski, Aljaksandr 427/2
Paye, Jean-Claude 29013
Paye, Ousmane 81213
Paz Zamora, Jaime 638/1, 639/2/foto
Paznjak, Aljaksandr 427/2
Peel, Marc van 15012, 15212
Peirens, Willy 15213
Pelika, Thomas 83512
Pen Sovan, 738/1
Peña, Federico 10512, 57513, 576/1
Peña Gómez, José Francisco 71611
Pendy Bouyiki, Jean Rémy 324/1
Peng Zhen, 53513
Penic, Ivan 8711
Pennington, Hugh 56013
Pentsjew, Wladimir 637/2
Penza. Ronald 113/2, 81411
Pereira, Francisca 805/2
Pereira. Humberto Belli 19011
Pereira Barreto, Nicandro 805/2
Pereira de Couto, Amaro 26311
Peres, Shimon 40212, 66211
Pérez Balladares, Ernesto 725/3/foto, 725/3/foto, 726/1
Peréz Encargado, Santiago 317/2
Pérez Rodriguez, Carlos Andrés 57411
Perisic, Momcilo 85/3, 51013
Perot, Ross 100/3, 101/1/2/3
Perote Pellón, Juan Alberto 77113
Perpali, Lush 36313, 632/3
Perrenoud, Marc 24212
Perret, Christian 69511
Perron, Sandra 382/1
Perrson, Göran 449/1
Perry, William J. 5112, 10413, 254/1, 35111
Pesic, Vesna 8511, 512/foto
Peters, Winston 212/3, 213/1/2/3, 48812, 83212
Petersen, Niels Heiveg 500/3
Peterson, Douglas 'Pete' 549/2
Peterson, Thage G. 44911
Petkoff, Teodoro 5731112
Petö, Ivan 564/3, 56511
Petrella. Fernando 781/3
Petrescu, Virgil 238/1
Petrewicz, Miroslaw 567/3
Petroff, André Pitra 39411
Petrosjan, Artasjes 15812
Petrovic, Marijan 8711
Petrow, Wiktor 44412
Pettigrew, Pierre 22/2, 64212
Pham Gia Khiem, 21211, 54813
Pham Huy Phuoc, 547 1/2
Phan Van Khai, 212/1
Philemon, Titus 49012
Philip, Danny 65/2, 750/3, 751/1
Phillips, Hillson 573/1
Phlip, Danny 750/3
Phoba di Panzu, 585/1
Phokhin Phonlakun, 211/1
Phosa, Mathews 195/2
Piasi, Jackson 751/2
Picado, Sonia 55113
Pieri. Charles 377'2
Pierkhan, Mohamed Afzal Faried 797/1/2
Pierre, Abbé 10/1/2
Pierre, Eric 645/2/foto
Pierre, Julien 15513
Pierre, Philip J. 57212
Pietrewicz, Miroslaw 234/2, 23511
Pietro, Antonio di 307/1/2/foto, 30813
Pietrostefani, Giorgio 309/1
Piks, Rihards 432/3, 43311, 70212
Pilar Iribarren de Romero, Maria del 57312
Pilot, Rajesh 40712
Pin Chakkaphan, 54511
Pindling, Sir Lynden 38112
Ping, Jean 108/2
Pingeon, Mazarine 698/3
Pinheiro, Joâo dr Deus 26/2
Pinochet Ugarte, Augusto 181/3
Pinon, Gerard 153/2
Pinto Monteiro, José Antonio 65013
Pinxten, Karel 152/1
Piot, Peter 35413
Pirinski, Georgi 224/2/3, 2271213, 228/2
Piroemian, Felix 158/2
Pirot, François 49812, 49911
Pitta, Celso 24313, 45111, 789/2
Pitts, Earl Edwin 251/2, 648/1/foto
Piyanat Wathacharaphon, 21111
Pizarro, Roberto 31413
Plainadeala, Mihai 434/2
Plavsic, Biljana 69/3/foto, 7013, 74/1/2, 76/2, 7713, 50012
Pleikys, Rimantas 171/3
Ploeg. F. van der 629/1/2
Ploegaroe, Anatol 171/3, 17211
Poca, Aija 43311
Podobnik, Marjan 51713
Poestowojtenko, Walerii 705/1/foto
Poghpatian, Grigor 15812
Pohiva, Akilisi 6513, 66/1/2
Pok, Dokta Fabian 83512
Pokino, Papamama 74913
Pol Pot, 202/2/3, 203/1/2, 738/2/3, 73911, 74011
Polay Campos, Victor 248/1/2
Poletti, Roger 69911
Poletto, Alberto 57313
Pollo, Genc 367/1, 63113
Poioejanow, Nikolaj 440/1
Polyzogopoulos, Christos 509/3
Ponce, Diego 31712
Ponce, José Luis 9913
Pons, Bernard 1512
Ponte, Carla del 457/2
Poos, Jacques 163/foto, 659/3
Popa, Ioan Pop de 23711
Popescu, Virgil 236/1
Popovic, Rajko 7513
Popovska, Zlatka 51712
Popow, Mihai 434/2
Popowic, Iakow 43412
Poppe, R. 62612
Porras de Copaz, Gustavo 182/foto
Portillo, Michael 9511, 274/foto, 275/1, 302/3, 303/1, 55511, 55812
Porush, Meir 400/foto
Potanin, Wladimir 17512, 177/1, 44313, 710111213
Potsjinok, Äleksandr 44512
Potter, David 47611
Pou, Pedro 78113
Pourier. Miguel 2411, 25/1/2, 26/3, 7921112, 793/2
Pozgalew, Wjatsjeslaw 44011
Prachuan Chaiyasan. 21111
Prade, Hans 795/1/2
Pradhan, Bharat Kumar 34413
Pradhan, Sahana 34413
Prakapowitsj, Pjotr 15911, 427/1
Prammer, Barbara 23213
Pratt, Elmer 'Geronimo' 65011
Prendergast, Kieran 42313
Prescott, John 300/foto, 555/3, 556/foto
Pressler, Larry 10212
Préval, René 184/1/2/foto, 453/2, 64413, 645/2
Previti, Cesare 30813
Price, George 71512
Priebke, Erich 310/1/2, 766/3
Prieto, Abel 38911
Prignon, Jean-Louis 149/3, 150/foto, 49812
Primakow, Jewgeni 4812, 59/1, 278/1, 28811, 350/foto, 351/foto, 35211, 43012, 435/1, 44411, 447/2, 603/2, 612/1, 692/2, 701/2/foto, 701/2/foto, 832/1
Priyonggo, Laksmini 28213
Prlic, Jadranko 50011, 501/foto
Prodecio Lopez, Urbano 786/3

Prodi, Romano 305/2/3, 306/2/foto, 307/1/3, 309/3, 349/foto, 365/3/foto, 366/1, 565/2, 756/foto, 766/2/3
Pronk, Jan 48/3, 141/3, 338/2, 602/1, 805/1
Protzner, Bernd 508/1
Prouteau, Christian 698 f
Provenzano, Bernardo 765/3, 766/1
Prskalo, Ivan 71/3/foto
Prueher, Joseph 549/2
Pucko, Ciril 517/3
Puna Ngereteina 749 3
Punchihilame, Susantha 485/2
Pynzenyk, Wiktor 172/3, 173/1/3, 437/1

Q

Qabbati, Abduh Ali 272/2
Qader, Mustafa Abdei 733/2
Qamar, Naveed 206/3
Qanuni, Yunus 113/3
Qasimi, Sjeik Fahim bin Sultan al- 471/1
Qaysi, Riyad al- 272/foto
Qhobela, Molapo 651/2
Qian Qichen, 54/3, 55/2/3, 56/2, 139/3, 278/2, 279/2, 342/3, 412/2, 539/1/foto, 540/1/2, 737/foto
Qiao Shi, 534/1/3, 535/foto
Qidra, Khaled 596/2
Qin Jiwei, 534/3
Qrei, Ahmed (Abu Ala'a) 50/foto, 335/2
Quattrocchi, Maria 408/1
Quattrocchi, Ottavio 408/1
Quee, David 11112
Queyranne, Jean-Jack 695/1
Quinn, Ruairi 305/1, 755/foto
Quiñones, Carlos 190/1
Quinóñez Avila, Ricardo 45213
Quintana, Edgard 190/1
Quiroga, Jorge 638/3
Quiroga, Luis 638/2, 639/1
Quissangue, Robert 80513
Quistelli, Agostino 310/1
Qurusu, Allan 65/3

R

Rabbae, M. 629/2
Rabbani, Burhanuddin 11313, 114/1/3, 117/1, 597/3
Rabbani, Mohammad 11511
Rabbuh, Yasir Abd Ar- 4513
Rabi, Abdessadek 652/1
Rabii. Mohammad 396/3
Rabin, Lea 662/1
Rabin, Yitzhak 662/1
Rabuka, Sitiveni 64/3, 65/1/2, 749/3, 750/1/2/3
Rachmanow, Imamoli 209/3/foto, 21011, 486/2, 487/1/2/3, 488/1, 540/1/foto
Rachmanow, Imomali 744/3, 745/1/3/foto, 746/1/2/3
Racicot, Marc 103/3
Radew, Murawej 636/3
Radhakishun, Pretaapnarain 794/3, 797/2
Radic, Marko 500/3
Radisic, Zivko 74/1
Radoejew, Salman 180/3
Rafidah Aziz, 133/3
Rafsanjani, Ali Akbar 49/1/3, 396/3, 397/2, 398/1/3/foto, 399/1, 600/foto, 656/3, 657/1/2, 659/1, 660/1/foto
Rafsanjani, Hashemi 659/1
Rahandi Chambrier, Marcel Eloi 324/1
Rahim, Khwaja Ahmed Tariq 208/1, 485/1
Rahim, Tayyib Abd al- 335/1, 596/1
Rahim Thamby Chik, 133/3
Rahimow, Tahir Ghafoerowitsj 206/1
Rahman, Hamdi Abd al- 733/2
Rahman, Hasan Abdul 592/foto
Rahman, Lesly 798/3
Rahman, Mujibur 339/3, 340/1
Rahmani, Cherif 801/1
Rai, Ashok Kumar 344/3
Rainer, Peter Paul 766/3
Raines, Frank 520/foto, 105/2, 576/1
Rainha Junior, José 245/3, 451/foto, 789/1
Rainier III, Prins 767/foto
Rajab, Mohammed Ben 330/1
Rajavi, Massoud 271/foto
Rajoub, Jibril 336/2, 592/2
Rakad, Rakad bin Salem al- 471/1
Rakkiat Sukthana, 211/1
Rakotomanana, Honoré 653/1
Rakotomavo, Pascal 395/1
Ralston Joseph W 577 1 2
Kam, Sukh 121 1
Ramaiah, Bolla Buli 118/3, 410/1
Ramaker, Jaap 142 3, 14313
Ramaphosa, Cyrill 197/foto
Rambally, Menissa 572/3
Rambocus Nirmala 798 1
Ranibocus, Soerindre 798/1
Ramcharan, Nita 798/3
Ramgoolam, Navin 350/2
Ramirez, Noel 19012
Ramirez, Ricardo 717/1/foto
Ramirez Ocampo, Augusto 96/1
Ramona, Commandant 185/3, 186/foto
Ramoowalia, Balwant Singh 118/3, 410/1
Ramos, Fidel 405/foto, 413/1, 665 3, 566 1 2, 667 2/3, 668/1
Ramos Baptista Cristiano, Joana Lina 394/1
Ramos Horta, José 141/1/2/3/foto, 28111
Ramos Trigo, Alvaro 57012
Ramos-Shahani, Leticia 666/1
Ramoutar, Donald 390/2
Ramtahatsing, Roepsingh 795/3, 796/1/2
Randwijck, R.J.C. van 627/1
Ranimat, Mahmoud 401/3
Ransome-Kuti, Beko 35/1
Rao, PV. Narasimha 118/1, 119/1/2/3, 120/1/2/foto, 121/1/2, 407/1/2
Rao, Prabhakar 119/1
Rapisardo, Fausto 306/3
Raqabani, Saeed Mohammed al- 471/1
Raqib, Abdor 115/1
Ras, Sadiq Amin Abu 53012
Rashid, Amir Muhammed 528/2/3/foto
Rasizade, Artoer 158/3
Rasmussen, Poul Nyrup 429/3
Rasnacs, Dzintars 43311, 702/1, 702/3
Ratcliff, Donald 831/3, 832/1
Rato Figaredo, Rodrigo de 755/foto, 772/2
Ratsirahonana, Norbert 262/1/2, 395/1
Ratsiraka, Didier 262/1/2/foto, 39511
Raveles-Resìda. Yvonne Reine Antoinette 797/2
Ravutia, Albert 67/1/2
Raweh, Abdel-Wahab 530/2
Rawlings, Jerry 108/3, 109/1/3/foto
Ray, Dalip Kumar 118/3, 11911
Razafimahaleo, Herizo 262/2
Razaleigh Hamzah, Tengku Sri 133/3, 134/1/foto
Razali Ismail, 550/3/foto
Razaq, Abdor 115/1
Reckley, Thomas 381/1
Reddy, Jai Ram 65/1, 750/1
Reddy, Jaipal 409/2/foto
Reddy, Neelam Sanjiva 117/3
Redjosentono, Saimin 79712
Redmond, Bill 577/1
Redmond, Martin 300/1
Redouane, Mohammed 801/3
Redwood, John 558/2/3, 559/1/3/foto
Redzepagic, Safet 73/1
Reed, John 10312
Reeder, Joe 72611
Reehman, Farook 339/3
Reevers, Sir Paul 65/1
Reffell, Victoria 326/1
Rehn, Elisabeth 551/3
Rehnquist, William 252/1/foto
Reich, Robert 104/3
Reiljan, Villu 43111
Reina Idiaquez, Carlos Roberto 318/2/3
Reise, José Antonio dos 650/3
Reiss, Heinz 82/1
Reitsma, J. 221/1
Remiche, Bernard 148/1
Ren Jianxin, 53513
Rengifo López, Almabeatriz 38411, 385/1/2
Reno, Janet 105/2/foto, 142/foto, 403/3, 404/2, 576/1, 581/1/3, 582/1
Rentoul, John 556/1
Restano, Indamiro 99/2
Reuter, Paul 149/3
Rcy, Rafael 782/3
Reyes, Raúl 385/3
Reyes Heroles, Jesús 18712
Reyes Villa. Erick 640/2
Reynders, Didier 146/2, 682/1
Reynolds, Albert 304/3, 305/1, 566/3
Reyshahri, Mohammad Mohammadi 657/2
Rezende, Iris 788/2
Rha Woong Bae, 131/2
Rhayel, Abbas 398/3
Rhee Chul Soo, 827/1
Rhee in Je, 829 3, 830 i
Ri Chong Ok, 826/1
Ri Ha Il, 823/1
Ricaurte. Ramiro 317/2
Richard, Alain 695/1, 698/1
Richard Lord 555 3, 556 foto
Richardson, Bill 128/3, 129/foto, 575/3, 576/1, 577/1, 585/3, 59112
Richardson, Robert 142/1
Richardson, William 105/3
Rifkind, Malcolm 48/2, 56/3, 297/3, 340/3, 342/3, 343/1, 368/2/3, 380/2, 421/2, 533/1, 555/1, 570/1, 773/3, 774/1
Riina, Salvatore 'Toto' 306 3, 766/1
Rikalovski, Boris 517 i
Riley, Richard W. 105/3, 576/1
Riman, Martin 240/3
Rincón, Maximo 248/3
Rincón, Tito Manglio 573/2
Rios Araico, Jaime 247/1/2
Ritter, Jorge Eduardo 726/1
Ritter. Michael 433/3
Ritter, R. van 794/2
Rivadeneira, Edgar 317/2
Rivera, Aida de 726/1
Rivera Díaz, Maximo 460/2
Rivling, Alice 105/2
Riza, S. Iqbal 42313
Rizk, Elias Abou 469/3, 470/1
Robaina González, Roberto 388/foto, 389/2
Roberts, Pat 10312
Robertson, George 555/3, 556/foto
Robillard, Lucienne 642/2
Robinson, Arthur 572/3, 573/1
Robinson, Jim 301/1/foto
Robinson, Mary 551/3/foto, 56513, 566/foto
Robles, Jaime 247/2
Robles, Rodolfo 247/2
Robleto, David 190/1
Rocha Sardinha de Castro, José da 394/1
Rochlin, Lew 707/1/3
Rock, Alan 642/3
Rockerfeller, John D. 103/2
Rodjonow, Igor 177/2, 178/3, 179/foto, 351/1, 425/3, 441/3, 444/1, 678/1, 706/3, 70713
Rodjonow, Pjotr 445/2, 528/2/3/foto
Rodrigez Orejuela, Gilberto 384/2
Rodrigez Orejuela, Miguel 38412
Rodrigues Monteiro, Simao 650/3
Rodriguez, Jorge 781/3/foto
Rodriguez, Teresa 380/1
Rodriguez Galindo, Enrique 91/1
Rodriquez, Ismael 638/3
Roelfsema, Hein 793/2/3
Roemas, Mikalaj 427/1
Roer, Robert van de 576/2
Roesakewitsj, Oeladzimir 427/1, 691/3
Roesi, Michail 427/1
Roetskoj, Aleksandr 17712, 440/1
Rogozin, Dmitri 402/
Roh Tae Woo, 130/1/2/3, 417/3, 419/2, 826/828/3
Rojas, Angel 638/3
Rojas Fernández, Roli 457/3
Rojas Parra, Freddy 573/2
Rokaya, Bhakta Bahadur 344/1
Roketski, Leonid 440/1
Rokita, Jan Maria 235/1
Roldán, Luis 91/3, 771/3
Roman, Petre 237/1, 238/2
Romer, Roy 580/3
Rompuy, Eric van 152/2
Ronceray, Hubert de 18411
Rood, M.G. 220/1/2, 221/2
Rooijen, M. van 219/3, 220/1, 221/3
Rop, Tone 517/3
Roque dos Santos, Roosevelt 245/3, 246/1
Roque Villanueva, Humberto 188/2/foto
Rosales, Ricardo 717/1/foto
Rosario, Antonio Gualberto do 650/3
Rosati, Dariusz 604/3
Rosenmöller, P. 217/2, 220/foto, 22112, 22213, 627/1/3, 793/1
Ross, Denis 46/1/2/3/foto, 47/2, 331/1, 33513, 592/2, 59312
Rossel, Edoeard 714/1, 714/1
Rossi, Jean-Michel 377/2
Roth, Claudia 16911

Roth Jr, William V 255/2
Roudhan. Nasser Abdullah al- 66411
Roux, Jean-Louis 2311
Royal, Ségolène 695/1
Royen, Marjon van 456/1, 72013
Rozenblad, Heloïse 79412
Rubial, Ramon 773/foto
Rubin, Robert E. 10513, 491/foto, 57611, 601/1
Rubins, Andris 702/1
Rubinstein, Elyakim 20012, 402/1/foto
Ruckauf, Carlos 78113
Ruddock, Philip 748/3. 74911
Riiggiero, Renato 355/1/2
Ruhani, Hasan 399/1
Ruiz Massieu, José Francisco 18912
Ruiz Massieu, Mario 455/2, 457/1
Ruiz Urchegui, José Maria 89/2
Rummelhardt, Jacques 697/1
Rupo. Elio Di 150/2/3, 151/1/foto
Rusanu, Dan Radu 238/1
Rushdie, Salman 3971213
Russell, Richard 648/2
Russo, Massimo 601/1
Russo. Mélissa 153/1/2/3, 154/1/2/3, 155/2, 156/1, 6821213, 6831112, 686/2
Ruttenstorfer, Wolfgang 23213
Ruutel, Arnold 16013
Ryhkin, Iwan 177/1/foto, 180/foto, 440/2. 441/2/3, 448/2/foto
Ryver, Brice de 682/1

Saadi, Saïd 10713
Saba, Basim al- 613/foto
Saba'a, Abdullah Saleh 53012
Sabaa, Basem al- 201/1
Sabah, Jabir al-ahmad al-Jabir al- 268/2
Sabah, Sa'ud Nasir Sa'ud al- 273/1
Sábato, Ernesto 78311
Saba'uri, Wahidollah 11313
Sabbah, Michel 527/foto
Saccoh, Skehu B. 111/2
Sadik. Nafis 34912
Sadio, Salif 81313
Sadirow. Bachram 487/1/3, 48811
Sadirow, Rizwon 487/1/3, 48811
Sa'dun. Ahmed Abd al-Aziz al- 664/foto
Safarian, Asjot 158/2
Safarian, Pawel 15812
Saffa, Sjeik Wafic 41/foto
Sagara, Ubumi 285/3
Saglam, Mehmet 310/3, 311/foto
Saguier Caballero, Hugo 32012
Sahel. Mustapha 652/2
Sahhaf, Mohammed Said Kazim al- 291/foto, 529/1
Sahin, Refaiddin 777/1
Sahnoun. Mohamed 26711. 583/2, 586/foto, 58812
Said, Qaboos bin 26812, 2731213
Said, Sayyid Fahr bin Taimour al- 27311
Saidi, Abderrahmane 652/1
Saidi-Kia, Mohammed 65813
Saidqasimow, Saidmocchtar 20612
Saidy, Isatou Njie 46312
Saika, Muhi Ram 11813
Saikia, Muhi Ram 41011
Sainovic, Nikola 70/3
Sakamaki, Hideo 66913, 670/2/3/foto
Saket, Bassam 531/1
Sakho, Papa Ousmane 81213
Sakias, Robert 83512
Salami, Alawi al- 53012
Salaouandji, Tidjani 80111
Salazzo, Simon 15011
Saleh, Ali Abdullah 529/3/foto, 530/1/2
Saleh, Gouverneur 25/3
Saleh, Rachid Ould 11013
Salem, Nadim 201/1
Salifou. André 19212
Salim, Ali Bazi 25813
Salim, Salim Ahmed 331213. 264/1. 46213
Salimow, Jakoeb 7461213
Salinas de Gortari, Carlos 18711, 189/2/3, 45512, 456/1/2, 457/2, 720/3
Salinas de Gortari, Raúl 189/2/3. 45712, 72012
Salinger, Pierre 64812
Salkic, Hasib 73/1
Sall. Khalifa Ababacar 81213
Saltenis, Saulius 171/3
Saitos Guale, Alfredo 317/2
Salvaterra, Homero Jerónimo 26311
Sam Rainsy, 203/3, 472/2/3/foto, 738/2, 740/foto
Samak Sundaravej, 211/1
Samant, Datta 40713
Samba, Kula 655/3
Sambat, Alexandre 10812, 324/1
Samondo, Marcos 39411, 39412
Samoplawski, Walerii 705/3, 705/3
Sampa, Chitalu 113/2
Samper Pizano, Ernesto 9512, 96/1/2/3, 97/1/2/3/foto, 981112, 383/3. 384111213, 3851113, 386/1/3/foto, 387/1
Sainperio, Luis Andres 76912
Samsonow, Wiktor 177/2/foto, 70613
San Martin, Hugo 31413
Sanbar, Samir 42313
Sanchez, Francisco 72611
Sánchez de Lozada, Gonzalo 3141213, 638/2
Sancristóbal, Julian 91/3
Sacders, Bernie 10211
Sandoval, Jeronimo 318/3
Sane, Landing 81213
Sane, Malal 805/2
Sanei, Hasan 39712
Sangheli, Andrei 171/3, 172/1
Sanha, Issuf 805/2
Sankoh, Foday 111/2/3/foto, 466/2/3/foto, 467/1. 654/3
Sanoh Thienthong, 211/1
Santcr, Jacques 98/3, 163/1. 164/1, 368/2. 37012. 491/3, 554/1, 756/foto, 75713, 759/3, 76011
Santiago, Ronivon 78712
Santiestevan, Jorge 46111
Santoni, François 1512, 377/1/2
Santos, Corentino Virgilio 65013
Santos, José Eduardo dos 25713, 39312, 394/3, 395/1
Santos, Luiz Carlos 79012
Saomasi. Lester Huckle 75112
Sapag, Felipe 380/1
Sarah, Harbi Abu 595/3
Saraya, Hisham 46713
Sardjoe, Dilip 797/1
Sargsian, Serjik 15812
Sargsian. Wazgen 158/2
Sarkissian, Armen 158/1/2, 42512
Sarubbi, Vicente 32012
Sarwar, Mohammad 558/1/2
Sasaguchi, Takaaki 5912
Sasaki, Kikuji 284/2
Sasnow, Aljaksandr 159/2
Sasnowski, Aljaksandr 427/1
Sasser, William 539/foto
Sassou Nguesso, Denis 729/3, 7301112'3 731/1/2/3, 732/1
Sata. Michael 11312
Sathorn Topothai, 54512
Sato, Shinji 282/foto, 283/2, 284/1
Saucedo Sánchez, César 459/3/foto, 46012
Saud, Al-Waleed Bin Talal Bin Abdula 735/3, 736/1
Saudargas, Algirdas 17113
Saulet, Anicet 32112, 726/2/3, 727/1
Sausnitis, Atis 70213
Sautter, Christian 695/1/foto, 697/foto
Savas, Vural 775/3
Savimbi. Jonas 2571113 393/2/foto. 3941213
Savisaar, Edgar 161/1
Savoia, Emanuele Filiberto 765/foto
Savoia, Marina Doria 765/foto
Savoia, Vittorio Emanuele di 765/foto
Saw Maung, 67911
Sawh, Satyadcow 390/1
Sayani, Amid Abdel-Malik al- 530'2
Sayed, Bechir Mustafa 81113
Sayegh, Hani Abdel Rahim Hussein al- 40313. 404/1, 64311, 73511, 64713
Sayfuddine, Ghazi 20111
Saygin, Isilay 777/1
Sayyaf, Abu 667/2
Sazonaw. Aljaksandr 427/1
Sbai, Abderrahmane 652/2
Scalfaro, Cesare 765/2
Schaaf, Albert van der 397/3
Schafer. Edward 103/3
Schalken, T.M. 757/1
Schalkwyk. Marthinus van 526/1
Schauble, Wolfgang 503/foto, 50611
Scheidt, Bob 6491213
Schenone, Miriam 246/3
Scherpenhuijsen Rom, W.E. 223/3/foto, 22411
Schiavo, Mary Farkler 27/3
Schlogl, Karl 23213, 23213
Schmidbauer, Bernd 41/3/foto
Schmitz, E 66713
Schneider, Jaromir 24013
Schofield Murphy, James 715/3
Scholten, W. 357/1, 358/2/3
Schröder, Gerhard 80/3, 506/1/2
Schulte, Dieter 50413, 507/foto
Schultz. David 645/3
Schultz, Ludwig 49012
Schussel. Wolfgang 231/foto. 23213
Schutte, Ger 357/2
Schweitzer, Louis 371/3. 759/1
Scierski, Klemens 23413, 235/1
Scilingo, Adolfo 784/3
Scindia, Madhav Rao 407/2
Scioli, Daniel 78312
Scott. Andy 64213
Scotty, Ludwig 348/2
Seaga, Edward 7181213
Seamala, Francis 750/3
Sebastião. Pedro 39411
Seck, Idrissa 81213
Seck, Mamadou Mansour 812/3
Seckiner, Yucel 777/1
Seddouki, Abdelkader 39211
Sediaollah, 115/1
Seeger, Norbert 433/2
Séguin, Philippe 696/1/2
Seifu Ketema, 32311
Sein Win, 20413
Seixas, José Carlos 244/1
Seleznjow, Gennadi 428/3. 446/1. 691/1
Selmani, Aslan 51712
Semedo, Odette 80512
Sementa, Algirdas Gediminas 43411
Semjonow, Wladimir 44611
Sendow, Blagowest 22813
Srnic, Valerioe 703/3
Senjur, Marjan 517/3
Serafinowicz, Szymon 301/2/3
Seravo, Viviso 83512
Serdarogiu, Rifat 777/1
Sergejenkow, Wladimir 440/1, 44012
Sergejew, Igor 70412, 70412, 70712
Serna, Eric 577/1
Serow, Waleri 44313, 44411
Serpa, Horacio 384/3. 385/1/3
Serra, José 24313
Serra Rexach. Eduardo 91/3. 9211
Serra Serra, Narcis 91/3
Sesay, Umaru Deen 65513
Sessions, Jefferson B. 10312
Sethi, Najam 481/3
Seutin, Bruno 14812
Sevan, Benon 42313
Severin, Adrian 238/1
Severino, Rodolfo C. 737/2
Sevilla Cedenno, Franklin 644/2
Sewerowan, Mihai 43412
Seydou, Abdoul Ramane 192/2
Sezgin, Ismet 777/1
Sfeir, Nasrallah 469/foto
Shaat, Nabil 596/foto
Shabazz, Betty 65011
Shabazz, Malcolm 65011
Shabazz, Qubilah 65011
Shafeeu, Ismail 34313
Shafei, Gholam Reza 658/3
Shah, Asghar Ali 482/3
Shah, Ghous Ali 484/foto
Shah, Gopalji Jung 344/1
Shah, Wali Khan Amin 29/2
Shaheen, Jeanne 10213, 10313
Shak'a, Riyad 531/1
Shalala, Donna E. 10513, 57611
Shalikashvili, John 25011, 540/2/3, 57712
Shallah, Rateb al- 52911
Shalom, Silvan 663/2
Shami, Ahmed Mohamed al- 530/2
Shamkhani, Ali 65813
Shanmugam Jayakumar, 40613
Shannon. Alan 56113
Shara, Farouk al- 52911
Sharaf, Ali Humaid al- 53012
Sharafbandi, Sadeq 49/2, 39812
Sharansky, Nathan 662/2
Sharhan, Ali Abdul Aziz al- 471/1
Shariat-Madari, Mohammed 65813
Sharif. Ali al- 733/2
Sharif, Mahmud Sayyid Ahmed al- 733/1
Sharif, Massoud 20812

Sharif, Mian Mohammad Nawaz 206/3, 208/3, 481/foto, 482/1/2/3, 483/1/2/3, 484/1/2/3/foto, 600/foto, 744/3
Sharma. Rabindra Nath 344l3
Sharma Shankar Dayal 122/3/foto, 1241'3 409 1 3 t •
Sharma, Shanker Dayal 408/2
Sharon, Ariel 593/3, 661/1, 662/3
Shbeilat, Leith 272/3
Shehi, Dashamir 366/3
Sheh i Agim lH7 1
Shehu, Tritan 630 foro 631 i, 634 2
Shen Guofeng, 55/3
Sherifi Elmas 36313, 632/3
Sherwani Salim Iqbal 118/3 410/1
Shie, Sjak 794/2
Shihab. Mufid Mahmud 733/2
Shija, William 263/3
Shimba. Lawrence 814/3
Shin Kwang Shik, 418/1, 827 1
Shin Kyung Shik, 132/3
Shin Sang Woo, 13212. 419/3
Shiokawa, Masajuro 28312
Shipley. Jenny 213/3
Shirajshi, Haruki 674/1
Shirakawa, Katsubiko 283/2, 674/foto
Shkirat, Khader 50/1
Shoa'aibi, Yahia Mohamed al- 53012
Sbomron, Dan 46/1/foto
Shonekan. Chief Ernest 36/1
Short, Clare 555/3, 556/foto, 72413, 724/3, 725/1. 725/1
Short, Jim 422/1
Shoshtari, Mohammad Ismail 658/3
Shousa, Hilmi 42/1
Shrestha, Chin Kaji 34411
Shtylla, Kastriot 363/3
Shukla, Sarbendra Nath 344/3
Shulz. Donald 45612
Shumba, Lawrence 113/2
Shwaikhat, Jaafar Bin alhaj Qassem Marzou 274/1
Siamunjaye, Siamukayungu 113/2
Siazon, Domingo 737/foto
Sider, Talal 336/3
Sidi, Baba Ould 110/3, 32612
Sidikou, Hamadou Arouna 192/2
Sidikowa, Zamira 743/2
Sidorow, Jewgeni 444/1, 712/2
Sidya, Ahmed Kelly Ould Cheikh 110/2. 326/3
Siebert, Daantjie 196/2
Siegel, Mark 582/1
Siemiatkowski, Zbigniew 235/1
Sihanouk, Norodom 203/1
Siimann, Mart 426/3, 430/3, 43111, 692/3
Sikatu, Anastacio Ruben 394/1/2
Silajdzic, Haris 73/1, 75/3, 499/3, 500/1, 501/2
Silajew, Boris 743/3
Silambwa, Erick 11312
Silay, Ba 110/3
Silguy, Yves-Thibault de 162/2
Siljegovic, Svetlana 75/3
Silva, Avito José da 805/2
Silva, Chandananda da 289/2
Silva. Fernando Delfim da 805/2
Silva, Héctor 453/1
Silva. Luis Inácio 'Lula' da 788/3. 789/1
Silva, Téofilo Figueiredo 65013
Silva Moura, Venancio da 39411
Silva Neto, Antonio Buletim da 39411
Silwamba, Eric 814/3
Sim U Yong, 829/1
Simao Mendes, Antonio Jesus 805/2
Simitis, Kostas 87/foto, 297/foto, 298/2, 366/1, 50911, 758/1, 780/2
Simon, David 555/3
Simpson, Daniel 25613
Simpson. O.J. 645/3, 646/1/2/3/foto
Sinato, Gerard 214/3, 834/foto
Singatey, Edward 46312
Singh, Ajeya 120/1
Singh, Ajit 73712
Singh, Beant 125/1
Singh, Gajendra Narayan 344/3
Singh, Kanti 118/3, 41011
Singh, Prem Bahadur 344/3
Singh, Raghuvansh Prasad 119/1, 410/1
Singh, V.P. 120/1, 124/foto
Singirok, Jerry 489/2/foto, 834/1
Sinijarv, Riivo 161/1, 431/1
Sinjawski. Andrej 446/3
Sinyurah, Fuad 201/1
Sipkes, L. 221/1
Sirac, Marko 87/1
Siradegian, Wano 158/1, 687/3
Sison, José Maria 667/3, 668/1/foto
Sitai, David 65/2, 83412
Siti Hardiyanti Rukmana Tutut, 477/foto
Siti Zaharah Sulaiman, 133/3
Sivori, Ana Maria 78313, 784/foto
Sjabanow, Iwan 440/1
Sjachraj, Sergej 178/3
Sjajkenow, Ngasjybaj 204/2
Sjak Shie, Paul Ronald 797/2
Sjaklein, Nikolaj 440 2
Sjanko, Oeladzimir 427/1
Sjaretski, Sjamjon 159/2/3, 160/1, 429/1
Sjaripow, Homiddin 210/1
Sjarpirow, Salomiddin 746/3
Sjarsjenalijew, Asanbek 74312
Sjeremet, Pawel 691/3, 692/1/2
Sjerig-ooi, Oorzjak 440'1
Sjersjoenow, Wiktor 440 1
Sjewardnadze, Edoeaid 169 2 3 431/3, 432 1 687 3, 700 2 3, 701 2 3/foto, 701 2 3/foto
Sjichmyradon-, Boris 747/1
Sjimaw, Oeladzimir 427/1
Sjmakow, Michail 179/1, 44411
Sjojgoe, Sergej 444/1
Sjornikow, Petr 70313, 703/3
Sjtsjerban, Wolodymyr 436/2
Sjwedenko, Mykola 705/3, 70513
Sjypoek, Pawel 427/2
Skate, Bill 835/1/2
Skele, Andris 170/1/2, 426/3, 432/2/3, 433/1, 702/1/2/3
Skett, Anne 301/foto
Skinner, Dato Haji Ahmad Wally 471/3
Skljarow, Iwan 714/2
Skoeratow, Joeri 446/1, 710/3
Skoko, Milorad 75/3
Skolc, Josef 517/3
Skrastins, Janis 702/2
Skrebys, Kestutis 171/3, 434/1
Skuqi, Luan 36313
Slater, Rodney A. 105/3, 575/3, 576/1
Slezevicius, Adolfas 170/2
Smalley, Richard 141/3
Smarth, Rony 453/2/3, 454/1/2, 644/3/foto, 645/1/2
Smbatjan, Armen 158/2
Smet, Willy de 15211
Smirnow, Igor 172/2, 434/3, 435/1/2
Smith, Chris 555/3, 556/foto
Smith, Cornelius a. 381/3
Smith, Gordon 103/2
Smith, Ian Duncan 559/3
Smith, Leo 750/2
Smith, Lockwood 214/1
Smith, Robert C. 103/2
Smith, Tim 553/2
Smoli, Walerii 705/3
Smrkolj, Ciril 517/3
Smyth, Jimmy 20/3
Smythe, Hugh 21/foto
Snegoer, Mircea 17113, 172/1, 434/2, 435/1, 703/3
Sneh, Ephraim 662/1
Snijders, Errol 797/1, 797/2
Snyman, Harold 196/2
So Chong Hwa, 418/1, 419/2
So Yun Sok, 826/1
Soames, Nicholas 301/3, 302/1, 34312
Soedarenko, Waleri 440/1
Soedjana, Ida Bagus 475/3, 476/1
Soeharto, President 134/2, 140/2, 281/1/foto, 282/2, 405/foto, 474/2, 475/3, 47611, 600/foto
Soekala, Waljantsin 427/2
Soemin, Pjotr 440/1
Soemita, Willt 796/3
Soeproenjoek, Yewhenii 174/2
Soerikow, Aleksandr 44011
Soerjadi, 474/foto, 475/1
Sofan, Ahmed Mohamed 530/2
Sofijanski, Stefan 230/1/2/foto, 634/2/3, 63711
Sofri, Adriano 309/1
Sogavare, Manassah 751/2
Sohn Hak Kyu, 132/1, 132/2, 419/3
Soilihi, Mohammed Ali 729/2
Sok Pheap, 20213
Sokolovic, Zoran 510/3, 51313
Solana Madariaga, Javier 78/1, 350/foto, 352/1, 603/2/foto, 604/2, 611/foto, 612/1/3/foto
Solitoki, Esso 36/3
Soljic, Vladimir 7711, 500/1
Solms, Hermann Otto 503/foto
Solorzano, Carlos 64311
Soltani, Bouguerra 800/3
Somare, Michael 833/foto, 83511
Somphong Amonwiwat, 21111
Somia, N 410 1, 119 i
Son Chhum, 203/2
Son Ji Yol, 827/1
Son Sen, 203/1/2, 738/2/3, 73911
Sondji, Jean-Baptiste 588/3
Sir-g Hong Kyun, 417 1
Song Jong Eui, 132/2
Song Tae Ho, 419/3, 829/1
Song Yong Sik. 413/1/2/foto
Song Young Chik, 820/foto
Sonko. Andre 812/3
Soomro, Ilahi Bakhsh 48412
Soong, James 346/1/2
Sop?. Barak 66/3. 67/1'2'3, 751'2'3
Sopuaga, Saufatu 747/3
Sorensen Gillian 423 3
Sorgdrager, Winnie 757.2
Soriano. Herman Luis 573/3
Soros, George 428/2, 691/3
Sosa Rodriguez, Julio 573/2
Sosic, Mirko 75/3
Soslambekow, Joesoep 180/3
Sossa, José Antonio 726/1
Soto, Alvaro de 423/3
Soto, Jorge 717/1/foto
Sotomayor, Benigno 31712
Sotura, Pierre 14/3
Souflias, Georgios 510/1
Soumahoro, Sidibé 3411
Sousa Franco, Antonio 755/foto
Sousa Lennox, Carlos 725/3
Souza, Herbert de 789/foto, 790/1
Sow, Abdourahmane 812/3
Sow, Ibrahima 805/2
Somry, Roger 214/1
Soyinka, Wole 396/1
Soylemez, Ufuk 313/1, 777/3
Soz, Salifuddin 410/1
Spahic, Ibrahim 73/1
Spaho, Vasillaq 363/3
Spaine, Manley 655/3
Spasov, Gjorgji 517/1
Specter, Arlen 47/3
Spelbos, Peter 48811
Spence, Floyd 255/2
Spencer Lopes, Amilcar 650/3
Sperling, Gene 10513, 575/3
Speth, James Gustave 61412
Spicer, Tim 489/3, 49013
Spiegel, Daniel 36/2
Spielberg, Steve 58012
Spineanu, Ulm 238/1
Spitaels, Guy 498/2/3/foto
Spiteri, Lino 767/1
Spong, G. 798/3
Spring, Dick 20/1, 163/foto, 164/2, 304/2, 56513
Stadthagen, Roberto 19011
Stalew, Stojan 230/1
Stamboliyski, Aleksandur 228/1
Stanakzai, Sher Mohammed 337/3
Stanescu, Sorin 238/1
Stanimirovic, Vojislav 51512
Stanisic, Jovica 69/3
Stankevicius, Ceslovas 171/3
Stankevicius, Mindaugas 171/1
Stankewitsj, Sergej 44611
Stanoevski, Borko 517/2
Starcevic, Predrag 8513
Starodoebtsew, Wasili 439/3
Starova, Arjan 363/3, 364/foto
Starr, Kenneth 30/1/2, 578/2/3, 579/1/2, 580/3, 581/1
Statkewitsj, Mikalai 160/3
Steel, Helen 56111
Steele, John 562/2
Stein. Michael 107/2, 403/2, 657/3, 802/2
Steketee, Hans 79512
Stenzel, Ursula 231/foto
Stéphanie, Prinses 767/foto
Stevens, John Paul 577/3
Stevens, Ted 103/2
Stevic, Stevan 75/3
Stewart, Allan 553/2
Stewart, Christine 32613, 642/2
Stem-art, Jane 642/2
Stewart, Thomas George 2211
Stirbois, Marie-France 14/1, 374/1
Stitic, Anton 73/1

Stjepanovic, Hranko 75/3
Stockmans, Ilse 15313
Stoerza, Wasile 434/2
Stoica, Valeriu 238/1
Stoilow, Georgi 230/1
Stoilow, Janaki 22713
Stojan, Oleksandr 70611, 706/1
Stojanou-, Petar 225/1/2/3/foto, 226/1, 228/1/3/foto, 229111213, 230/1/2/foto, 635/1, 636/foto, 637/1, 753/foto
Stojicic, Radovan 'Bazda' 514/1
Stone, Oliver 507/3
Stone, Shane 423/1
Stoney, Michael 18/1
Straaten, Floris van 338'1
Stranard, Oscar 156'3
Strang, Gavin 55513, 556/foto
Strauss-Kahn, Dominique 695/1, 696/3, 697/1'foto, 756/1, 760/3
Straw, Jack 555/3, 556/foto, 557/3
Strazjaw, Wasil 427/1
Strojew, Jegor 712/2
Stuchiner, Jerry 5313
Su Chi, 13611 ,
Subaie. Ahmed Mohammed Aii al- 52/1, 734/3
Suchman, Tamas 564/1/2
Sudjatmiko. Budiman 280/3. 475/2/foto
Suenens, Kardinaal Leo Jozef 15311
Suk Jin Chul, 132/foto
Sukhawit Ransithphon, 211/1
Summers, Lawrence 140/3, 520/foto, 541/3, 674/2
Sungurlu, Oltan 77711
Supa, Nathaniel 6512
Surachi Prukbumrung, 54512
Sureveen, Hans 219/3, 22013
Surin Thonggorn, 545/foto
Süssmuth, Rita 50213, 50311
Sutherland, Veronica 30412
Sutrisno, Try 474/2
Suwat Liptaphanlop, 211/1
Suwit Khunkitti, 211/1
Suzuki, Masashi 669/3, 670/2, 671/foto
Swaelen, Frank 493/2
Swanson, Peter 66/3
Swokin, Kala 835/2, 83512
Sy, Wilson 665/2
Syamujaye, Syamukayumbu 814/3
Sydow, Björn von 44911
Syed, Mushahid Hussain 482/3
Sylla, Fode 375/foto
Sylla, Tidiane 81213
Sysoejew, Oleg 44313, 44411
Szabo, Gyorgy 56412
Sze Cho-cheung, Michael 5412
Szeto Wah, 53/foto
Szokai, Imre 565/1
Szumski, Henryk 567/foto, 568/2
Szymborska, Wislawa 141/3

T

T'Serclaes, Nathalie de 682/1
Ta Huu Thanh, 54712
Ta Mok, 203/2, 472/2, 7381213, 73911
Ta Mut, 203/2
Ta Quang Ngoc, 21211
Tabai, Ieremia 747/3
Tabakow, Emil 230/1
Tabara, Valeriu 236/1
Tabatsjnyk, Dmytro 17412
Tabbarah, Bahij 201/1
Tabiana Ngasia, 26512
Tablante, Carlos 573/3
Tabuchi, Setsuya 669/3, 670/foto
Tabuchi, Yoshihisa 66913, 670/foto
Tadic, Dushan 50212
Tafaj, Myqerem 363/3
Taffar, Abdelkader 80111
Taha, Elwaleed 814/2
Tahbub, Nitham 595/foto
Tairea, Vaine 74913
Takemura, Masayoshi 60/1
Taki Abdoulkarim, hlohammed 25813, 259/1, 728/3, 729/2/foto
Takow, Emil 230/1
Talabani, Jalal 269/2/3, 779/1
Talawi. Mirvat Muhanna al- 733/2
Talbott, Strobe 609/3
Talgarbekow, Bekbolot 47813
Tall, Animata 812/3
Tam Yiu-chung, 34111
Tamang, Bhim Bahadur 34411
Tamang, Buddhi Ram 344/3
Tamba-Tamba, Victor 73112
Tambwe Mwamba, 265/2
Tamirat Layne, 19013
Tamoh, Fatima-Zohra 652/3
Tamraz, Roger 575/1
Taner, Gunes 777/1
Tang, Charles 341/1
Tang Jiaxuan, 64/1
Tang Liang Hong, 345/1/2, 479/1
Tang Ming Phung, 547/3
Tang Shubei, 138/2, 139/2/3/foto
Tapaitau, Tepure 74913
Tapie. Bernard 911, 13/3, 14/1, 378/2, 378/2
Taranupi, Muki 83512
Tarawneh, Fayez 531/1, 661/foto
Tariceanu, Calin Popescu 23811
Tariki, Abdullah 735/1
Tarnoff, Peter 142/foto, 399/3
Tarpistsjew, Sjamil 17611
Tarquini, Giancarlo 307/2
Tarso Venceslau, Paulo de 788/3
Tasar. Mustafa 777/1
Taslimuddin. Mohammad 118/3, 11911
Tatawi, Nawal al- 46713, 733/1
Tatum, Paul 179/2
Taufa'ahau Tupou IV, Koning 6612
Tauran, Jean-Louis 100/1
Tausi, Otinielu 66/2
Tavai, Ratu Etuate 75012
Tavares Ribeiro, Licinio 394/1
Tavernie , Bertrand 375/foto
Taxquet, Richard 150/1
Taya, Maaouya Ould Sid'Adhmed 110/1
Taya, Mouaouia Ould Sidi Mohammed 326/2
Tayan, Turhan 298/1. 397/1, 779/1
Tayeb, Mohamed M. al- 530/2
Tayer, Ahmed Humaid al- 471/1
Tayer, Matar Humaid al- 47111
Taylor, Ann 555/3, 556/foto
Taylor, Charles 324/3, 325/1/3, 326/1
Taylor, John 21/foto
Tchicaya, Jean-Pierre Thystère 73112
Tefera Walwa, 190/3
Tegarinski, Mario 63613
Teixeira, Roberto 78813, 78911
Teixeira, Wilfred 797/3
Tekedel Forsido, 32311
Tella, Guido di 38012, 78113
Telting, André 794/1/2, 796/1
Tembo, Christon 113/2, 814/3
Temele, Bamoni Solomou Baba Stanislas 36/3
Temer. Michel 450/2
Temizel, Zekeriya 777/1
Tenet, George J. 575/1/2/3/foto
Teo Chee Hean, 345/3
Teodoriu, Bujor Bogdan 238/1
Ter-Petrosjan, Lewon 157/2/3, 158/1, 425/2/3, 426/2, 687/1/2/3/foto, 688/1
Terada, Terosuke 458/foto
Terechow, Stanislaw 707/3
Teta, Perikli 632/3
Thalassinos, Pablo 726/1
Thaler, Zoran 88/1, 517/3
Than Shwe, 206/1, 67911
Than Thun, 20512
Thani, Ahmed Nasser al- 51/3
Thani, Emir sjeik Hamad Bin Khalifa 51/3, 268/2, 470/3, 73413
Thani, Falah Bin Jassim al- 51/3
Thani, Mohammad Bin Khalid al- 51/3
Thani, Mohammed Bin Khalifa al- 5113
Thani, Sjeik Abdulla Bin Khalid al- 51/3
Thani, Sjeik Abdulla Bin Khalifa al- 51/3
Thani, Sjeik Ahmed Bin Saif al- 52/1
Thani, Sjeik Hamad Bin Abdulla al- 52/1
Thani. Sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jab 5113, 268/3, 47013
Thani, Sjeik Hamad Bin Khalifa al- 52/1
Thani, Sjeik Hamad Bin Suhaim al- 5211
Thani, Sjeik Hasan bin Abdulla al- 5211
Thani, Sjeik Jassim Bin Hamad al- 51/3, 52/1
Thani, Sjeik Khalifa Bin Hamad al- 52/1, 470/3
Thanong Bidaya, 547/1
Thapa, Bishnu Bikrama 34411
Thapa, Kamal 344/1, 34413
Tharu, Phatteh Singh 344/1
Thasin Shinawatra, 210/3
Thein Swe, 678/foto
Thermchai Phinyawatana, 545/1
Thiam, Habib 812/3
Thiraut, Claude 153/2
Thompson, Fred Dalton 103'2
Thompson Turnquest, Orville Alton 381/3
Thorlu-Bangura, Abdul 111/2
Thurmond. Strom 10212. 10312.255/2
Thurnham, Peter 18/3
Ti Liang Yang, Sir 55/1, 56/1/foto, 340/1
Tiberi, Jean 912, 378/2, 37812, 69913
Tiberi. Xavière 378/2. 378/2. 699/3
Tichinja, Waleri 16012
Tichomirou-, Wladislaw 440/1
Tietmeyer, Hans 164/3
Tigipko, Serhi 437/1/2, 705/3
Tijani, Al-Hocine 652/2
Tijanic, Aleksander 85/1, 513/1
Tilly, Anne 155/2
Tin U, 678/2/3, 679/1
Tinca, Gheorghe 236/2
Ting Yung-sun, 137'foto
Titow, Konstantin 440'1
Tizzard, Judith 213/foto
Tjeenk Willink, Herman Diederik 357/2, 358/1/2/3/foto
Tjipilica, Paulo 394/1
Tlass, Mustafa 48/1
Toan Chay, 472/3, 738/1
Toan Chhay, 473/1
Tobback, Louis 153/1, 155/3
Tocsik, Marta 564/1, 565/1
Todarello, Carlo 15011
Todorova, Sofija 517/2
Todorow, Stanko 229/2
Toekradzjonzada, Ali Akbar 486/3/fotc
Toelejew, Aman 42513, 44411
Toemanow. Wladimir 441/3. 44211
Tohian, Paul 490/2
Tohira, Kazuo 468/1/2/foto, 81612
Tokay, Gyorgy 23811
Tolimir, Zdravko 76/2
Tolstooechow, Anatolii 703 2
Tomic, Neven 500/1
Tomobe, Tatsuo 67211
Tomow, Aleksandur 230/3
Tong Yi, 277/3
Toorn, Maurits van 357/3
Toots. Jaan 43112
Topcu, Yasar 777/1
Toworow. Wladimir 435/2
Torre, Asdrubal de la 644/1
Torres, Homero 64411
Torres y Torres, Carlos 24712
Torricelli, Robert G. 10312, 51913
Totomirow, Tswetan 637/1
Tou, Amar 800/3
Toubon, Jacques 9/1. 13/3
Tougu, Enn 16013
Toumushat, Christian 71613
Toungui, Paul 324/1
Touray, Yankuba 463/3
Touré, Amadou Toumani 32211
Touré, Amani Toumani 727/1/2
Toure, Souty 812/3
Touvier, Paul 15/1
Trachtenberg, Larry 18/1
Tran Dinh Hoan, 21211
Tran Duc Luong, 212/1
Tran Hong Quan, 21211
Tran Thi Thanh Thanh, 21211
Tran Xuan Gia, 212/1
Traore, Moussa 464/3
Trautmann, Catherine 37511, 69511
Travail, Magatte Qpendece Le 812/3
Travar, Ranko 75/3
Traylor, Daniel 577/3
Triboi, Grigore 434/2
Trichet, Jean-Claude 1112
Trillo, Federico 768/1
Trimble, David 19/2, 21/foto, 563/3
Trofimow, Wasili 44212
Trojan, Carlo 75712
Trombev, Tome 517/2
Tromp, Mario A. 786/3
Troon, Edward 798/3
Trovoada, Miguel 256/foto
Trpevski, Ljube 517/2
Truché, Pierre 37713
Truideman, G. 79413
Tsach, Nikolaj 444/1
Tsai Chao-yang, 135/3
Tsai Cheng-wen, 13611
Tsai Hsun-hsiung, 136/1
Tsai Kuan-lun, 13613

Tsang, Donald 343/1, 541/2
Tsepkalo, Waleri 428/2
Tsernomyrdin, Wiktor 176/2/3
Tshibal Mutombo, Vincent 589/1
Tshibanda Ntumgamulongo, 265/2
Tshibwabwa Ashila Pashi, 265/2, 585/1
Tshisekedi wa Mulumba, Etienne 37/1, 584/1/2, 587/1, 588/2, 589/1, 590/1
Tshubaka Bisikuabo, Anatole 589/1
Tsjernisj, Wolodimyr 436/2
Tsjernogorow, Aleksandr 440/1
Tsjernomyrdin, Aleksandr 179/3
Tsjernomyrdin, Wiktor 159/2/foto, 175/1/2, 177/3, 178/2, 180/2/foto, 279/1, 354/2, 442/3, 443/1/2, 444/1/2, 446/2, 704/1, 704/1, 707/1, 708/2/3, 710/3, 713/1, 713/1, 753/1/foto
Tsjewtsjatow, Wiktor 443/1
Tsjibirow, Loedwig 169/2/3
Tsjitsjibaba, Wasil 635/1
Tsjoeb, Wladimir 440/1
Tsjoebajs, Anatoli 175/1, 176/1/2/3, 177/1/3, 351/3, 439/2, 441/1, 443/2/3, 444/1/3, 707/1, 708/3, 710/3, 711/1/2
Tsjoekaseli, Michajl 700/2, 700/2
Tsjygir, Michas 159/1
Tsoemakow, Aljaksandr 160/2
Tsongas, Paul Efthemios 255/2
Tswetkow, Walentin 440/1
Tu Te-chi, 136/1
Tucker, Jim Guy 29/3, 30/1
Tudela, Francisco 247/3, 248/2, 458/3
Tudjman, Franjo 71/1/3, 77/3, 86/2, 87/1/foto, 514/3, 515/1/3/foto, 663/3
Tudor, Corneliu Vadim 237/1
Tufayli, Subhi al- 815/3, 816/1/foto
Tulkens, Françoise 682/1
Tumba Shabangi, 585/1
Tung Chee-hwa, 52/2, 55/1, 56/1/2/foto, 340/1/2/foto, 341/1, 342/3, 343/1, 541/3, 542/1/3, 543/2
Tupou, Tevita 66/1
Turabi, Hassan al- 328/3
Turbay Marulanda, Juan Manuel 95/1
Turkeri, Fevzi 776/3
Türkes, Alparslan 776/1
Turlais, Dainis 433/1
Turner, Ted 580/2
Turner of Camden, Barones Muriel 18/3
Turnsek, Tit 517/3
Tusha, Qamil 368/1, 634/1
Tutu, Desmond 194/3, 195/2/3, 525/2/foto, 526/3
Tuygan, Ali 397/1
Tzoumakas, Stefanos 509/2

U

Ubeku, Abel 326/3
Ujiie, Junichi 670/2, 671/2/foto
Ukel, Joseph 328/3
Ukelo Wokingi, 585/1
U Kyi Maung, 205/2Ula, Mahmoud 734/1/foto
Ula, Saber Abu 734/1/foto
Ulmanis, Guntis 169/3, 170/1, 432/2/3, 689/3, 690/foto, 702/3, 753/foto
U Myo Aung Thant, 679/2
Ulufa'alu, Bartholemew 751/1
Ulugbay, Hikmet 777/1, 777/3
Umblija, Ramona 702/3
Underwood, Cecil 102/3, 103/3
Ung Phan, 738/1
Unkovski, Slobodan 517/2
Unsi, Ahmad Muhammad al- 530/2
U Ohn Gyaw, 737/3/foto
Upton, Simon 214/1
Urayqat, Saib 46/1/foto, 199/2, 334/1, 592/1/foto
Urbina, Elito 715/3
Urrestarazu Garijo, Igor 771/1
Urrosolo Sistiago, José Luis 769/1
Usabiaga, Isidro 89/3
U Thang, 204/3
U Tin Shwe, 679/2
Utri, Marcello Dell' 307/2/3, 308/2
Uwilingiyimana, Agathe 151/2
Uzcatequi, José Miguel 573/2

V

Vacaroiu, Nicolae 236/1/foto
Vaghela, Shankarsinh 124/3
Vagman, Vincent 148/1
Vagnorius, Gediminas 171/1/2/3, 426/3
Vähi, Tiit 160/3, 161/1, 430/3, 431/1
Vahidi, Ashir 537/2
Vaillant, Daniel 695/1
Vaivods, Einars 702/1
Vakatele, Taufa 750/2
Vakatora, Tomasi 65/1
Valdivieso Sarmiento, Alfonso 95/3, 384/2
Valdmanis, Gundars 702/1
Valdmanis e, Edoeard 700/2/3
Valencia Vivas, Pedro Nicolas 573/2
Valentim, Jorge Alicerces 394/1/2
Valkeniers, Jef 146/2
Vall, Mohamed Lemine Ould Mohamed 110/3
Valla, Liv-Gerd 436/1
Vallejo, Juana 317/2
Vanclief, Lyle 642/2
Vandenbroucke, Frank 146/3, 153/1
Vandeurzen, Jo 682/1
Vangermeersch, Sigurd 493/1
Vanhecke, Frank 152/3
Vare, Raivo 161/1, 431/1
Vargas, Edgar 644/2
Vargas Pazzos, Frank 315/2
Varik, Andres 431/1
Varul, Paul 431/1
Vasconcellos, Arsenio 320/1
Vasiljevic, Dusan 510/3
Vásquez Velásquez, Orlando 95/3, 383/2
Vavi, 523/2
Vaz d'Almeida, Armindo 262/3
Védrine, Hubert 695/1
Veen, N. van 219/3
Veidemann, Andra 161/1, 431/1, 692/3
Velásquez, Fidel 455/1
Velayati, Ali Akbar 291/foto, 465/3, 486/foto, 598/foto, 656/3, 658/2, 659/2
Velázquez Sánchez, Fidel 720/3, 721/1 2
Velickovic, Dragutin 514/1
Velu, Jacques 155/2
Ven, A.T.L.M. van de 785/1
Venecia, José de 668/foto
Venetiaan, Ronald 794/3
Venkataraman, T.G. 118/3, 410/1
Venkateswaralu, U. 118/3, 410/1
Ventura, Mariano 716/2
Venugopalachari, S. 118/3, 410/1
Verano de la Rosa, Eduardo 384/1
Verduga, César 317/2, 643/3
Verhofstadt, Guy 152/3, 493/2
Verkade, Kees 767/foto
Verma, Beni Prasad 118/3, 119/1, 410/1
Verma, Chandradev Prasad 118/3, 410/1
Vermeend, W. 629/2
Vermeiren, Raf 493/1
Vermeulen, Frank 357/1, 476/3, 477/3
Vermeulen, Willy 152/1, 152/1
Verplaetse, Alfons 494/1, 495/1
Versteeg, Ferry 736/1
Verwilghen, Marc 499/2, 682/1
Vesco, Robert L. 99/3
Vesikula, Ratu Timoci 750/2
Veskrnová, Dagmar 241/2
Vesper, Dieter 506/2
Viana, Prisco 450/2
Vickrey, William 141/3
Vidal, Gore 507/3
Vidal Herrera, Antonio Ketín 459/3
Viegas Bexigas, Joao Quaresma 263/1
Vieira, Joâo Bernardo 260/2, 805/1/3, 813/1
Vieira de Mello, Sergio 591/1
Viggers, Peter 302/1
Vil, Mohammed Yeslem Ould 110/3, 326/3
Vilbenot, Marc 12/foto
Viljoen, Constand 195/3, 196/1, 525/1
Villa, Renato de 666/1/2, 667/2
Villamayor, Juan Ernesto 320/2
Villareal, Nitzia de 725/3, 725/3
Villarzu, Juan 314/3
Vincent, Anthony 247/3, 458/foto
Vinkelis, Juris 433/1, 702/2
Virgil, Charles Wesley 381/2
Virzi, Felipe 725/3
Vishnudatt, Theo 797/1/2
Visser, P. 223/3/foto, 224/1
Vladusic, Ljubisa 75/3
Vlasblom, Dirk 813/2
Vlies, B. van der 220/foto, 221/1
Vlok, Adriaan 195/1, 196/1, 524/3
Vo Van Kiet, 211/3, 212/1/2/foto, 548/3
Vogel, Dieter 82/2
Vohor, Serge 67/1/2/3, 751/2/3
Volcker, Paul 242/2, 243/2
Voorhoeve, Joris 24/1, 25/3, 26/3, 609/3, 785/1/3, 793/1
Vora, Moti Lal 122/3
Voscherau, Henning 81/1, 506/2
Vouza, David 65/3
Voynet, Dominique 374/foto, 695/1/foto
Vranitzky, Franz 231/3/foto, 232/1, 363/1/foto, 366/1, 367/1, 629/3
Vreeman, R. 217/2
Vrioni, Dylber 366/3
Vu Xuan Truong, 548/3/foto
Vukaj, Shaqir 363/3, 632/3
Vunibobo, Berenado 750/2

W

Waal, Leen van der 369/3
Waaldijk, Ludwig 797/2, 798/1/3
Wada, Masaru 284/2
Wadda, Mustapha 260/1
Wade, Abdoulaye 812/3
Wagner, Guillermo 317/2, 644/1
Wahnon Veiga, Carlos 650/3
Wai, Simeon 835/2
Waieng, Peter 835/2, 835/2
Waigel, Theo 78/3, 79/1/2/foto, 80/2/3, 81/1/2, 162/2, 491/foto, 503/1/2/foto, 506/2/3, 507/1/2, 758/3
Waipora, Japhet 751/2
Wajed, Sjeik Hasina 339/2/3, 600/foto, 664/foto
Wajeeh, Mohamed al- 530/2
Wako, Amos 809/1
Wako, Huruo 468/2/foto, 816/2
Waldegrave, William 555/1
Waldner, Christian 766/3, 767/1
Waldron, Lourina 318/2
Walesa, Lech 233/1
Walijew, Saparmammet 747/1
Walla, Tchangai Kissem 36/3
Wallage, Jacques 222/3, 357/3, 627/2/3, 628/1/2/3
Walpole, Robert 648/3
Walsem, J. van 221/1
Walsh, David 476/1
Walsh, Joe 567/1
Walubita, Keli 113/2, 814/3
Wama, Jacob 835/2
Wamalwa, Michael 810/1, 807/2/3
Wanders, John 378/3, 378/3
Wang Baosen, 276/3
Wang Chih-kang, 135/3, 135/3
Wang Dan, 276/3, 277/1/foto, 278/1
Wang Jun, 104/1, 580/1
Wang Li, 276/3
Wang Neng-chang, 140/1
Wang Qiliang, 542/3
Wang Tso-yung, 136/2/3
Wang Xizhe, 277/2
Wang Zhaoguo, 139/1
Wanjik, Paul 490/2
Warakohia, Dick 751/2
Warantsow, Genadz 427/1
Ward, Paul 305/1
Wareing, Bob 558/2
Warner, John W. 103/2
Wasilew, Walentin 636/3
Wasilewitsj, Rryhor 427/2
Wasjkewitsj, Aleksandr 160/2
Wasmosy, Juan Carlos 319/3, 320/1/2
Watanabe, Michio 283/2, 284/1
Waterbury, John 818/foto
Wathelet, Melchior 154/1/2, 682/3
Watson, Frank H. 381/3
Watts, Caesar 518/2
Wawilow, Andrej 442/2, 445/2, 710/1
Wazeer, Ismail al- 530/2
Webb, Ted 585/1
Webber, Susan 30/2
Wedoud, Levdahl Ould Abel 110/3
Weeren, H.P. van 785/1
Wei Jinsheng, 277/1/3, 538/1
Wei Tuan, 136/1
Weinrot, Yaakov 402/1
Weinstein, Bernard 153/3, 154/1
Weismann, Charles 166/foto

Weizman, Ezer 593/1
Weizmann, Ezer 4811, 333/1
Weld, William 420/3
Welling, P.J. 786/1
Wellington, N.S.B. 111/2
Wellink, A.H.E.M. 293/2, 294/foto
Wells, Tennyson R.G. 381/3
Wellstone, Paul 103/2
Westerwelle, Guido 80/3
Wet, Jan de 197/2
Wever-Laclé, Mary 786/1/2
Whelan, Ann 301/foto
White, John 21/foto
Whitehurst, Frederick 647/1
Whiteman, Joslyn 318/1/2, 318/2
Whitman, Christin? Todd 102/3
Wickremasinghe, Ranil 485/3
Wicks, Josephine 718/foto
Widdecombe, Ann 560/2
Widenow, Zjan 224/2/3, 225/1/2/3, 227/1/2/3, 228/1/2, 230/3, 635/1
Widnall, Sheila 577/2
Wiegel, H. 358/1
Wienand, Karl 82/3
Wijaya, Tosari 477/3/foto
Wijdenbosch, Jules 794/2, 795/1/2/3, 796/1/2/3, 797/1/2/3, 798/2
Wijers, G.J. 538/2, 622/3, 623/1
Wijnolst, N. 218/3
Wilecki, Tadeusz 568/2
Will, Harry 111/2
Wille, Herbert 433/3
Willets, David 16/2, 18/2, 299/3
Willi, Andrea 433/3
William, Prins 18/1
Williams, Amy 524/1
Williams, Daniel 318/1
Williams, Daryl 422/3, 423/1
Williams, George 32/foto
Williams, Joseph 749/3
Williams, Osho 655/3
Williamson, David 757/3
Williamson, Maurice 214/1
Wilmut, Ian 491/2
Wilson, Ronald 748/3, 749/1
Winnikawa, Tamara 427/3
Winogradow, Nikolaj 440/1
Wirakon Khamprakop, 211/1
Wirth, Timothy 349/foto
Wit, J. de 626/2
Wittenberg, Dick 565/3
Wittmann, Peter 232/3
Wjachirew, Rem 445/1, 709/2
Wolf, Andrea 508/foto
Wolf, Markus 508/2/3/foto
Wolfensohn, James 290/2, 445/3/foto, 601/foto, 602/2, 61413, 61511
Wolffensperger, G.J. 222/3, 627/3, 628/1/3
Wolkow, Nikolaj 440/1
Wong, Andrew 34013
Wong, Rosanna 341/1
Wong Man Fong, 544/1
Woo, Peter 55/1, 56/1/foto, 340/1
Woo Chan Mok, 418/1, 827/1
Woods, Michael 567/1
Woodward, Bob 580/2
Woronin, Wladimir 171/3, 172/1
Worsinow, Hryhory 705/3, 705/3
Wout, Lucille 25/2, 792/3
Wright, Jim 104/2
Wu Jin. 135/3
Wu Wan-lan, 13611
Wurhanow, Wentislaw 636/3
Wureh. Weade 326/1

X

Xavier. Anthony 390/1
Xhou Nan, 341/foto
Xhuveli, Lufter 632/3
Xi Win, 342/foto
Xi Yang, 342/1/foto

Y

Yabrán, Alfredo 781/3/foto, 782/3, 783/1
Yadav, Devendra Prasad 118/3
Yadav, Khobari Raya 344/3
Yadav, Laloo Prasad 410/2/3/foto
Yadav, Mahendra Raya 34413
Yadav, Mulayam Singh 118/2, 410/1
Yadav, Rameshwor Raya 344/3
Yagabo, Dibara 835/2
Yagisawa, Aenji 286/3
Yah Lin Trie, Charles 58011, 582/1
Yahaya Ahmet, 479/1
Yahia, Abdennour Ali 391/2
Yahia, Habib Ben 330/1
Yaki, Roy 835/1, 835/2/3, 835/2/3
Yama, Peter 490/2
Yamada, Kokuo 672/1
Yamamoto, Mariko 468/2, 816/2
Yamamura, Osamu 673/1
Yamani, Ahmed Zaki 735/1
Yamani. Hani 735/1
Yamasaki, Taku 283/2
Yamashita, Shigeru 673/2
Yanai, Shunji 64/1
Yang Chau-shin, 139/3
Yang Chih-chien, 136/1
Yang Tin-yun, 136/1
Yang Xianghai, 138/1
Yano, Yutaka 57/1
Yao Wen-yuan, 27613
Yatom, Ehud 663/2
Yau, Irene 54/1
Yazdi, Mohammed 49/2
Ybema, G. 629/1
Yeh Chin-feng, 136/1, 140/1
Yeh Yao-peng, 136/3
Yeki Bampenda, Adrien 265/2
Yeldham, David 422/3
Yellen, Janet L. 105/3, 520/foto, 575/3
Yeo Cheow Tong, 34513, 355/foto
Yéré, Pierre 728/2
Yeung Sum, 53/foto, 542/2
Yhombi-Opango, Jacques-Joachim 729/3
Yi Han Yong, 412/3
Yildirim, Salih 777/1
Yillah, Momodou 466/2
Yilmaz, Mesut 775/2, 776/1/3, 777/1/2/3/foto, 778/foto
Yilmaz, Mustafa 777/1
Yingphan Manasikan, 211/1
Yiyam, Sikander 113/3
Yoma, Zulema 92/3
Yona, Daniel 263/2
Yoo Chong Ha, 128/foto, 132/1/2, 41212, 41913, 829/1, 832/1
Yoon Yong Nam, 131/3
Yoosuf, Rashida 34313
Yoshiyama Tanaka, Jaime 24613
Young, Barones 99/2
Young, Douglas 22/2/3
Yoiing, Henry 715/3
Yousef, Ramzi Ahmed 29/2
Yousif, Youcef 800/3
Youyou, Mohamed Salah 801/1
Ywi. Eduard 363/3
Yucelen, Rusdu Kazim 777/1
Yulo. Jose 665/2
Yun Yat, 20311
Yun Yo Chun, 829/1
Yunis, Zuhayr al-Ghafur 529/1
Yuoka, Kazuyoshi 672/1

Z

Za'nun, Salim al- 337/2
Zabala. José Ignacio 91/1
Zacklin, Ralph 551/2, 591/3
Zafy, Albert 262/1/2
Zagzaki, Ibrahim Yakub el- 35/2
Zahar, Mahmoud al- 337/1/foto
Zahid Hamidi, 133/3
Zahir, Ahmed 343/3
Zaimow, Martin 637/2
Zajtsew, Anatoli 444/1, 445/2
Zakajew, Ahkmed 180/foto
Zalm, Gerrit 295/3, 602/2, 619/1/foto, 628/3 629/1/2, 755/foto, 758/3, 791/3
Zaman, Rafja Sikander 208/1
Zamjatalin, Oeladzimir 427/2, 69113
Zanc, Grigore 235/3
Zaoui, Ahmed 376/3
Zapo, Oliver 65/3
Zardari, Asif Ali 207/1/3/foto, 208/2, 481/3
Zardari, Hakim Ali 481/3
Zaric, Milivoje 73/1
Zarif, Javad 143/1
Zavarei'e, Reza 657/2
Zawadski, Dmitri 691/3, 692/2
Zawerjoecha, Aleksandr 443/3
Zawgajew, Dokoe 179/3
Zayd, Mahmud Abd Al-Halim Abu 733/2
Zedillo Ponce de Léon, Ernesto 18513, 186/2, 187/1, 188/1/3, 189/2/3, 456/3, 719/1
Zegrar, Amar 801/1
Zejnalow, Farroech Mammadnabi 688/2
Zelaya, Luis Carlos 318/3
Zeman, Milos 239/2/foto, 241/1
Zeming, Mao 835/2
Zere Yacob Asfa Wossen, 323/1
Zeri, Pavli 363/3
Zéroual, Liamine 106/1, 391/1/2, 392/2/3/foto, 799/1/3, 800/3/foto, 80112, 802/1/2/3, 803/1, 80413
Zhang Siqing, 535/3
Zhang Xuwc. 139/1
Zhao Jihua, 54211
Zhou Beifang. 276/1/2
Zhou Borong. 542/1
Zhu Rongji, 534/1, 53812
Zhuo Lin, 53211
Ziberi, Naser 517/1
Zicot, Georges 153/2/3
Zielinki, Tadeusz 23511
Ziemelis, Vidmantas 171/3
Zijl, Jan van 221/1, 222/2/3/foto, 223/2/3
Zile. Roherts 432/3. 433/1. 702/3
Zimba, Newstead L. 113/2, 814/3
Zinkernagel, Rolf 141/3
Zinkevicius, Zigmas 171/3
Zitouni, Djamel 801/3
Zivalj, Husein 291/foto
Ziyad, Abdelilah 377/1
Zjamsoejew, Bair 439/3
Zjelew, Zjelju 224/2/3, 225/1, 226/1, 227/1/3, 228/3
Zjeleznjak, Leonid 436/2
Zjiwkow, Todor 229/2
Zjoeganow, Gennadi 178/3, 18012, 444/2/3, 445/1, 712/2
Zoebets, Mychajlo 437/1
Zoehoero , Sajdamir 210/1, 487/1
Zoghbi, Ghneim al- 469/3
Zogu, Leka 367/2/foto, 632/3
Zokou, Dodou 34/1
Zoon, Cees 391/1
Zorin, Waljantsin 427/1
Zouabri, Antar 801/3, 802/1
Zouari, Abderrahim 330/1
Zubak, Kresimir 71/3, 72/3, 73/1/foto, 75/foto, 76/3, 77/2, 500/1, 501/foto
Zuccarelli, Emile 695/1
Zuchman, Tamas 236/foto
Zuhdi, Karam 733/2
Zuma, Jacob 526/foto
Zumur, Abbud al- 733/2
Zunda, Eriks 433/1
Zvaliauskas, Algis 171/3
Zvobgo, Eddison 267/3
Zwjagilski, Joechim 436/2/3
Zwolinksi, Wjatsjeslaw 444/3

IV kalender ***1997***

	januari				
ma		6	13	20	27
di		7	14	21	28
wo	1	8	15	22	29
do	2	9	16	23	30
vr	3	10	17	24	31
za	4	11	18	25	
zo	5	12	19	26	

	februari				
ma		3	10	17	24
di		4	11	18	25
wo		5	12	19	26
do		6	13	20	27
vr		7	14	21	28
za	1	8	15	22	29
zo	2	9	16	23	

	maart				
ma		2	9	16	23	30
di		3	10	17	24	31
wo		4	11	18	25	
do		5	12	19	26	
vr		6	13	20	27	
za		7	14	21	28	
zo	1	8	15	22	29	

	april				
ma		6	13	20	27
di		7	14	21	28
wo	1	8	15	22	29
do	2	9	16	23	30
vr	3	10	17	24	
za	4	11	18	25	
zo	5	12	19	26	

	mei				
ma		4	11	18	25
di		5	12	19	26
wo		6	13	20	27
do		7	14	21	28
vr	1	8	15	22	29
za	2	9	16	23	30
zo	3	10	17	24	31

	juni					
ma		1	8	15	22	29
di		2	9	16	23	30
wo		3	10	17	24	
do		4	11	18	25	
vr		5	12	19	26	
za		6	13	20	27	
zo		7	14	21	28	

	juli				
ma		6	13	20	27
di		7	14	21	28
wo	1	8	15	22	29
do	2	9	16	23	30
vr	3	10	17	24	31
za	4	11	18	25	
zo	5	12	19	26	

	augustus					
ma		3	10	17	24	31
di		4	11	18	25	
wo		5	12	19	26	
do		6	13	20	27	
vr		7	14	21	28	
za	1	8	15	22	29	
zo	2	9	16	23	30	

	september					
ma			7	14	21	28
di	1	8	15	22	29	
wo	2	9	16	23	30	
do	3	10	17	24		
vr	4	11	18	25		
za	5	12	19	26		
zo	6	13	20	27		

	oktober					
ma		5	12	19	26	
di		6	13	20	27	
wo		7	14	21	28	
do	1	8	15	22	29	
vr	2	9	16	23	30	
za	3	10	17	24	31	
zo	4	11	18	25		

	november					
ma		2	9	16	23	30
di		3	10	17	24	
wo		4	11	18	25	
do		5	12	19	26	
vr		6	13	20	27	
za		7	14	21	28	
zo	1	8	15	22	29	

	december					
ma			7	14	21	28
di	1	8	15	22	29	
wo	2	9	16	23	30	
do	3	10	17	24	31	
vr	4	11	18	25		
za	5	12	19	26		
zo	6	13	20	27		